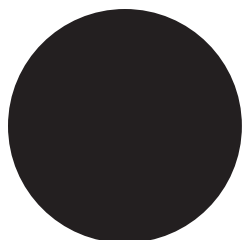

Københavns Universitet

Årbog 2006

Københavns Universitets Årbog 2006

Hovedredaktion

Jens Fink-Jensen (ansvh.) og Winnie Hjorth Hansen
Kommunikationsafdelingen

Fakultetsredaktører

Pia Christensen, Det Teologiske Fakultet
Rikke T. Christensen, Det Juridiske Fakultet
Hanne Kristensen, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet
Marianne Arbirk, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet
Karsten Borup og Lise Tolstrup, Det Humanistiske Fakultet
Thomas Frølich og Nils Koudahl, Det Naturvidenskabelige Fakultet

Grafisk layout

Pete Burke

Typografisk layout

Jens Fink-Jensen

Forsidefoto

Christoffer Regild

Udgivelsesform

Årbog 2006 udkommer på www.ku.dk samt i en pdf-udgave,
der muliggør udskrivning og fremstilling af særtryk.

Paginering på særtryk svarer til den samlede årbogs
fortløbende paginering.

Hovedadresse

Københavns Universitet
Nørregade 10
Postboks 2177
1017 København K

T: 35 32 26 26

F: 35 32 26 87

ku@ku.dk

www.ku.dk

ISBN 978-87-90655-56-3

ISSN 0129-3126

Tilrettelæggelse: Special-Trykkeriet Viborg a-s, 2007

Typografi: Verdana og Times New Roman

Un 02,1-559

Indhold

Fælles beretning	9
Bestyrelsen	11
Bestyrelsens årsberetning	11
Ledelsens årsberetning	12
Tværfakultære satsningsområder	14
Immatrikulationsfest	15
Årsfest	15
Valg til bestyrelsen og de kollegiale organer	15
Hovedsamarbejdsudvalget	17
Medlemmer	17
Hovedsamarbejdsudvalgets årsberetning	17
Arbejds miljøorganisationen	19
Studenterrådet	21
Akademiske anliggender	23
Æresdoktorer	23
Doktorer	24
Ph.d.-grader	45
Undervisningsprisen	47
Prisopgaver og medaljer	48
Uddannelserne	53
De ordinære uddannelser	53
Efter- og videreuddannelse	56
Tilgang	57
Studenterbestand	60
Kandidat- og bachelorstatistik	62
Aktivitetsopgørelser (STÅ mv.)	68
Forskeruddannelsen	69
De studerendes forhold	71
Statens Uddannelsesstøtte	71
Legater	72
Internationalt samarbejde og udveksling	73
Samarbejdsaftaler	73
Programmer	74
Studentermobilitet	76
Internationaliseringsarbejde	77
Økonomi	79
Regnskab	79
Personaleforhold	81
Årsværksforbrug	81
Regelområdet	81
Personaleudvikling	82
Ansættelser i videnskabelige stillinger	83
Professorer, til- og afgang	84
Jubilæer	86

Nekrologer	87
Bygninger og lokaler	91
Bygningsmassen	91
Bygningsdrift og vedligeholdelse	94
Fællesadministrationen	97
Samarbejdsudvalget	97
Fællesområdets økonomi	97
Formidling	99

Det Humanistiske Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	107
(Ph.d.-studienævnet for Humaniora)	
<i>Institut for Engelsk, Germansk og Romansk</i>	111
(Afdeling for Engelsk, Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi, Afdeling for Tysk og Nederlansk, Afdeling for Romansk)	
<i>Studienævn ved Institut for Engelsk, Germansk og Romansk</i>	126
(Studienævnet for Engelsk, Studienævnet for Tysk og Nederlansk, Studienævnet for Fransk, Studienævnet for Italiensk og Rumænsk, Studienævnet for Spansk og Portugisisk)	
<i>Institut for Kunst- og Kulturvidenskab</i>	135
(Afdeling for Dans og Teatervidenskab, Afdeling for Kunsthistorie, Afdeling for Litteraturvidenskab og Moderne Kultur)	
<i>Studienævn ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab</i>	144
(Studienævnet for Dans og Teatervidenskab, Studienævnet for Kunsthistorie, Studienævnet for Litteraturvidenskab og Moderne Kultur)	
<i>Institut for Medier, Erkendelse og Formidling</i>	149
(Afdeling for Film- og Medievidenskab, Afdeling for Filosofi, Afdeling for Pædagogik, Afdeling for Retorik)	
<i>Studienævn ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling</i>	162
(Studienævnet for Film- og Medievidenskab, Studienævnet for Filosofi, Studienævnet for Pædagogik, Studienævnet for Retorik)	
<i>Institut for Musikvidenskab</i>	167
(Studienævnet for Musikvidenskab)	
<i>Nordisk Forskningsinstitut</i>	173
(Den Arnamagnæanske Samling, Afdeling for Dialektforskning, Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier, Afdeling for Navneforskning)	
<i>Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab</i>	183
(Nordisk Filologi, Audiologopædi, Center for Læseforskning, Sprogpsykologi, Lingvistik, Indoeuropæisk, Center for Arbejderkulturstudier, Center for Kvinde og Kønsforskning, Finsk, Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCS))	
<i>Studienævn ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab</i>	199
(Studienævnet for Lingvistik, Studienævnet for Audiologopædi/Sprogpsykologi, Studienævnet for Dansk, Studienævnet for Finsk, Studienævnet for Kvinde- og Kønsforskning, Studienævnet for Minoritetsstudier)	
<i>Saxo-Instituttet</i>	205
(Afdeling for Historie, Afdeling for Græsk og Latin, Afdeling for Arkæologi og Etnologi)	
<i>Studienævn ved Saxo-Instituttet</i>	221
(Studienævnet for Etnologi, Studienævnet for Forhistorisk Arkæologi, Studienævnet for Klassisk Arkæologi, Studienævnet for Klassisk Filologi, Studienævnet for Historie)	
<i>Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier – Sprog, Religion og Samfund</i>	227
(Afdeling for Asienstudier, Carsten Niebuhr Afdelingen, Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Afdeling for Indiske Sprog og Kulturer, Center for Komparative Kulturstudier, Afdeling for Minoritetsstudier, Afdeling for Religionshistorie, Østeuropæisk Afdeling)	
<i>Studienævn ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier – Sprog, Religion og Samfund</i>	246
(Studienævn for Asienstudier, Eskimologi og Komparative Kulturstudier, Studienævnet for Nærorientalske Studier, Studienævnet for Religionsfagene, Studienævnet for Indiske Sprog og Kulturer, Studienævnet for Slavisk, Studienævnet for Grækenlandsstudier)	
<i>Center for Sprogteknologi</i>	253

Det Juridiske Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	259
(Forskningsafdeling I, Forskningsafdeling II, Forskningsafdeling III)	
(Det Juridiske Studienævn, Ph.d.-studienævnet ved Det Juridiske Fakultet, Studienævnet for Master i Konfliktmægling (MKM)), Diplomuddannelse i Kriminologi (DUK).	

Det Naturvidenskabelige Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	293
(Ph.d.-studienævnet for Naturvidenskab)	
<i>Institut for Matematiske Fag</i>	299
(Matematisk Afdeling, Afdeling for Anvendt Matematik og Statistik)	
(Studienævnet for Matematiske Fag)	
<i>Datalogisk Institut</i>	313
(Studienævnet for Datalogi)	
<i>Kemisk Institut</i>	323
(Studienævnet for De Kemiske Fag)	
<i>Niels Bohr Institutet</i>	341
(Kosmologcentret, Stjerner og Galakser, Numerisk Astrofysik, Is og Klima, Teoretisk Geofysisk og Planetfysik, Meteorologi, Oceaneografi og Geodæsi, Teoretisk Mange-legme Fysik, Teoretisk Subatomar Fysik og Kosmologi, Eksperimentel Subatomar Fysik, Bio-kompleksitet, Ultrakolde Atomer og Kvantoptik, Niels Bohr Arkivet)	
(Studienævnet for Fysik)	
<i>Biologisk Institut</i>	371
(Cellebiologi og Sammenlignende Zoologi, Mikrobiologi, Fykologisk Afdeling, IOC Science and Communication Centre on Harmful Algae, Terrestrisk Økologi, Populationsbiologi, Danmarks Grundforskningsfonds Center for Social Evolution (CSE), Evolutionsbiologi, Ferskvandsbiologi, Marinbiologi, Øresundsakvariet)	
(Studienævnet for Biologi)	
<i>Institut for Molekylær Biologi</i>	401
(Plantefysiologisk Afdeling, Genetisk Afdeling, Afdeling for Molekylær Cellebiologi, Afdeling for Proteinkemi, Zoofysiologisk Laboratorium, Biokemisk Afdeling, Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi, Center for Bioinformatik, Afdeling for Biologisk Kemi)	
(Studienævnet for Biokemi og Bioinformatik)	
(Studienævnet for Molekylær Biomedicin)	
<i>Geologisk Institut</i>	425
(Studienævnet for Geologi)	
<i>Geografisk Institut</i>	443
(Studienævnet for Geografi og Geoinformatik)	
<i>Institut for Idræt</i>	457
(Afdeling for Human Fysiologi, Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab)	
(Studienævnet for Idræt)	
<i>Statens Naturhistoriske Museum</i>	471
(Botanisk Have & Museum, Geologisk Museum, Zoologisk Museum)	
<i>Arktisk Station</i>	501
<i>Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier</i>	507
<i>COGCI – Copenhagen Global Change Initiative</i>	509
<i>Center for Naturfagenes Didaktik</i>	511
<i>Nano-Science Center</i>	517

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	527
<i>Økonomisk Institut</i>	531
(CAM - Centre for Applied Microeconometrics, CIE - Center for Industrial Economics, DERG – Development Economics Research Group, EPRU – Economic Policy Research Unit, – FRU – Finance Research Unit, LEE – Laboratory for Experimental Economics)	
(Økonomisk Studienævn, Ph.d.-studienævnet for Økonomi)	

<i>Institut for Statskundskab</i>	549
(CEBAST – Centre for Baltic Sea Region Studies)	
(Studienævnet for Statskundskab, Ph.d.-studienævnet for Statskundskab)	
<i>Institut for Antropologi</i>	559
(Studienævnet for Antropologi, Ph.d.-studienævnet for Antropologi)	
<i>Sociologisk Institut</i>	567
(Center for Bolig og Velfærd – Realdania Forskning, Center for Forskning i Eksistens og Samfund, Forskningscenter for Arbejdsmarked- og Organisationsstudier (FAOS), Koordinationen for Kønsforskning i Danmark, Center for Seksualitetsforskning – kultur/samfund/sundhed)	
(Studienævnet for Sociologi, Ph.d.-studienævnet for Sociologi)	
<i>Institut for Psykologi</i>	581
(Studienævnet for Psykologi, Ph.d.-studienævnet for Psykologi)	
<i>Center for Anvendt Datalogi</i>	595

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	599
<i>Medicinsk Anatomisk Institut</i>	605
<i>Medicinsk Fysiologisk Institut</i>	617
(Afdelingen for Cellulær og Molekylær Fysiologi, Afdelingen for Endokrinologi og Metabolisme, Neurofysiologisk Afdeling, Afdelingen for Nyre og Kredsløbsfysiologi, Afdeling for Patofysiologi)	
<i>Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik</i>	629
(Klinik for Medicinsk Genetik)	
<i>Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi</i>	643
<i>Farmakologisk Institut</i>	653
<i>Institut for Molekylær Patologi</i>	661
(Laboratoriet for Molekylær Patologi, Tumorpatologisk Laboratorium, Laboratoriet for Cellesignalering, Udviklingsbiologi, Elektronmikroskopisk Afdeling, Laboratorium for Molekylær Nefropatologi, Molecular Neuropathology Group Copenhagen, Proteinlaboratoriet)	
<i>Øjenpatologisk Institut</i>	671
<i>Institut for Folkesundhedsvidenskab</i>	675
(Afdeling for Almen Medicin, Biostatistik Afdeling, Afdeling for Epidemiologi, Afdeling for International Sundhed, Medicinsk Museion, Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning, Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori, Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin, Afdeling for Social Medicin, Afdeling for Sundhedspsykologi)	
<i>Retsmedicinsk Institut</i>	715
(Retsgenetisk Afdeling, Retskemisk Afdeling, Retspatologisk Afdeling (Antropologisk Laboratorium))	
<i>Odontologisk Institut – Tandlægeskolen</i>	721
<i>De Kliniske Institutter</i>	733
<i>Klinisk Institut for Gynækologi, Obstetrik og Pædiatri samt Vækst og Reproduktion</i>	735
<i>Klinisk Institut for Intern Medicin</i>	743
<i>Klinisk Institut for Diagnostiske Fag</i>	775
<i>Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-Venerologi</i>	787
<i>Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi</i>	795
<i>Institut for Kliniske Neurofag og Psykiatri</i>	811
<i>De Sundhedsvidenskabelige Studienævn</i>	829
(Studienævnet for Medicin, Odontologisk Studienævn, Studienævnet for Folkesundhedsvidenskab, Uddannelsesudvalget for Master of International Health (MIH), Uddannelsesudvalget for Master of Public Health (MPH), Studienævnet for Humanbiologi, Ph.d.-studienævnet for Sundhedsvidenskab)	
<i>Afdeling for Eksperimentel Medicin</i>	839
<i>Forskningsenheden for Almen Praksis i København</i>	841
<i>Center for Muskelforskning</i>	845
<i>Pædagogisk Udviklingscenter Sundhedsvidenskab – PUCS</i>	847

Det Teologiske Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	857
(Afdeling for Bibelsk Eksegese, Afdeling for Kirkehistorie, Afdeling for Systematisk Teologi)	
(Studienævnet for Teologi, Ph.d.-studienævnet for Teologi)	
(Center for Afrikastudier, Uddannelsesudvalget for Afrikastudier)	
(Søren Kierkegaard Forskningscenteret)	
(Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer, Center for Subjektivitetsforskning)	

Uden for fakulteterne

<i>Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere</i>	893
<i>Dansk-Islands Fond</i>	897

Fælles beretning

Bestyrelsen

Bestyrelsesformand Bodil Nybo Andersen

Bestyrelsens årsberetning

Medlemmer i 2006

Udefra kommende medlemmer

Bodil Nyboe Andersen (formand), fhv. Danmarks nationalbankdirektør.

Claus Bræstrup, administrerende direktør, H. Lundbeck A/S.

Boel Flodgren, professor i Handelsret, Lunds universitet.

Jørn Lund, direktør, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Henrik Topsøe, direktør, Haldor Topsøe A/S.

Poul Erik Tøjner, museumsdirektør, Louisiana.

Valgte medlemmer fra universitetet

Thomas Antonsen, stud.scient.

Anders Ehlers, stud.jur.

Jens Kristiansen, professor.

Ingrid Kryhlmund, ekspeditionssekretær og HK-fællestillidsrepræsentant.

Henrik Prebensen, lektor, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.

Bestyrelsens arbejde i 2006

Bestyrelsen holdt i 2006 tolv møder og et seminar.

Efter indstilling fra rektor ansatte bestyrelsen i januar tidligere forskningschef og europapolitisk chef, ph.d. Lykke Friis som prorektor med tiltrædelse 1. marts 2006. Herudover ansatte bestyrelsen i december, efter indstilling fra rektor, Jørgen Honoré som universitetsdirektør.

I marts anmodede Videnskabsministeriet samtlige universiteter og sektorforskningsinstitutter om at tilkendegive, hvilke fusionspartnere, man kunne pege på.

Københavns Universitet fandt en fusion med Danmarks Farmaceutiske Universitet (DFU) og Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (KVL) mest naturlig.

På basis af tilkendegivelser fra universiteterne samt en række opfølgende møder offentliggjorde Videnskabsministeriet regeringens forslag til et nyt Danmarkskort på universitets- og sektorforskningsområdet. Dette forslag rummer bl.a. en fusion mellem KU, DFU og KVL.

Efter analyser og forhandlinger mellem de tre universiteter blev der etableret et beslutningsgrundlag til bestyrelserne og ministeriet. KU's bestyrelse godkendte grundlaget for fusionen på et bestyrelsesmøde den 7. november.

Der blev i 2006 truffet aftale mellem KU og Videnskabsministeriet vedrørende universitetets bygninger og fremtidige placering. Aftalen sikrer midler til at foretage den nødvendige omflytning af fakulteter og institutter, som kan sikre en rationel bygningsøkonomi. Aftalen muliggør en samling af KU på færre adresser, som beskrevet i den såkaldte campusplan.

Bestyrelsen vedtog i december KU's budget for 2007. De tre fusionerende universiteter har af budgettekniske grunde hver sit budget det første år. Herudover er der etableret et fusionsbudget, der samler de særlige omkostninger og besparelser, som er en konsekvens af fusionen.

Der er i budgettet for 2007 i Bestyrelsens Strategiske Pulje afsat midler til en række strategiske tiltag. På uddannelsesområdet er der bl.a. afsat midler til forbedring af studiemiljøet. Der er ligeledes afsat midler til en række forskningstiltag, til det internationale samarbejde, til formidling samt til en række personalepolitiske forbedringer.

Der er endvidere afsat forskningsmidler, som det enkelte fakultet skal fordele efter internationalt anerkendte kvalitetskriterier.

Rektor Ralf Hemmingsen

Prorektor Lykke Friis

Universitetsdirektør Jørgen Honoré

Vigtige bestyrelsesbeslutninger 2006

19. januar

Bestyrelsen tiltrådte rektors indstilling om at ansætte ph.d., Msc.Econ., cand.scient.pol. Lykke Friis som prorektor for Københavns Universitet.

7. marts

Bestyrelsen godkendte udviklingskontrakten.

4. april

Bestyrelsen godkendte årsregnskabet for 2005.

7. november

Bestyrelsen godkendte fusionsaftalen med tilhørende bilag og besluttede dermed at godkende en sammenlægning af de tre universiteter Københavns Universitet, Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole og Danmarks Farmaceutiske Universitet.

5. december

Bestyrelsen vedtog budgettet for 2007.

18. december

Bestyrelsen tiltrådte rektors indstilling om at ansætte Jørgen Honoré som universitetsdirektør for Københavns Universitet.

Ledelsens årsberetning

Fusion med Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og Danmarks Farmaceutiske Universitet

Den uden sammenligning vigtigste begivenhed i 2006 har for Københavns Universitets vedkommende været fusionen med Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (fra 1. januar 2007 Det Biovidenskabelige Fakultet for Fødevarer, Veterinærmedicin og Naturressourcer) og Danmarks Farmaceutiske Universitet (fra 1. januar 2007 Det Farmaceutiske Fakultet), der blev forberedt igennem året i såvel disse uni-

versiteters ledelser og bestyrelser, og trådte i kraft den 1. januar 2007. Fusionen er uden historisk sidestykke i universitetets historie og vil, såfremt alt går som det er tænkt og planlagt, de kommende år bidrage til en markant styrkelse af universitetets faglige position nationalt og internationalt.

Fusionen blev initieret af regeringens ønske om, bl.a. med udgangspunkt i globaliseringsdrøftelser i 2005-2006, at tegne et nyt danmarkskort for universiteter og sektorforskningsinstitutioner. Med udgangspunkt i de faglige scenarier der kunne tegnes, besluttede bestyrelserne for de tre universiteter sig i efteråret 2006 for at indstille til en fusion, bl.a. med baggrund i de gode muligheder universiteterne har for at opnå faglige synergier inden for uddannelse og forskning, hvilket Videnskabsministeren tiltrådte sidst på året.

Temaet for fusionen har i høj grad været Health and Life Science, en betegnelse der både dækker de to institutioner, der blev til nye fakulteter på Københavns Universitet, og flere store fagområder på det allerede eksisterende Københavns Universitet. Københavns Universitet skal også fremover være et bredt favnende, flerfakultært universitet, og forventningerne til de faglige gevinster af fusionen indskrænker sig ikke kun til området Health and Life Science, men åbner for tematiserede samarbejder bredt på Københavns Universitet. Herudover åbner fusionen også for øgede muligheder for at tiltrække EU-bevillinger og i det hele taget mere eksternt finansieret forskning og samarbejde om nye uddannelser, også på tværs af kendte fagområder.

Forud for fusionen blev der udført et intensivt arbejde med at forberede sammenlægningen. Alle aftaler med eksterne parter og leverandører er gennemgået og forberedt til fusionen, og der er udarbejdet forretningsgange, der sikrer at løn og regninger bliver betalt til tiden.

For 2007 er der dannet en overgangsbestyrelse for det samlede universitet, der bl.a. i løbet af 2007 skal udforme vedtægter for det nye Københavns Universitet, herunder lægge retningslinier, for hvordan universitetets bestyrelse herefter skal sammensættes.

Udvalgte nøgletal

Københavns Universitet uddannede i 2006 3.100 kandidater, 3.116 bachelorer og optog 4.865 nye studerende. Endvidere færdiggjorde 241 forskerstuderende deres afhand-

linger ved universitetet, og 37 doktorafhandlinger blev konfereret. 818 af universitetets studerende er via formidling og hjælp udsendt fra universitetet til et studiemæssigt udlandsophold, og universitetet har været vært for 1.121 udenlandske studerende.

Forskerne har offentliggjort 5.197 nye forskningsartikler og bøger i universitetets publikationssystem, og 14 opfindelser er anmeldt ved universitetets Tech Trans Enhed. Universitetet er i 2006 blevet vært for to nye grundforskningscentre, hvorefter universitetet pt. er vært for 16 grundforskningscentre.

Disse nøgletal illustrerer en del af universitetets basale virksomhed, som er at forske og uddanne til det højeste internationale videnskabelige niveau og samarbejde med det omgivende samfund om formidling og udnyttelse af de videnskabelige resultater.

Universitetet står stærkt i det danske uddannelses- og forskningsmiljø, og markerer sig også godt i de internationale rankings over universiteter.

Ved indgangen til 2007 kan der ses tilbage på et tilfredsstillende resultat såvel fagligt som økonomisk.

Ledelsesmæssige og organisatoriske ændringer

I forlængelse af bestyrelsens tiltrædelse og ansættelse af rektor i 2005 har Københavns Universitet i 2006 fortsat implementeringen af universitetsloven og den dermed indførte ledelsesreform. Den 1. marts tiltrådte prorektor Lykke Friis som den første ansatte prorektor i universitetets historie. Herefter blev universitetets seks dekaner ansat. Denne proces strakte sig frem til august måned, hvor den sidste dekan blev ansat. De nyansatte dekaner indledte i efteråret 2006 den omfattende opgave med at ansætte institutledere til fakulteternes institutter. Denne opgave var næsten tilendebragt ved udgangen af 2006.

Med ansættelse af institutlederne har universitetet gennemført universitetslovens ledelsesreform, og der er fra 2007 ansatte ledere på samtlige af de positioner, der tidligere blev besat efter valg.

Også på universitetsdirektørposten er der i 2006 sket en udskiftning. I august 2006 fratrådte universitetsdirektør Else Sommer, og bestyrelsen besluttede på sidste møde i 2006 at ansætte Jørgen Honoré som ny universitetsdirektør.

På det organisatoriske plan igangsatte Københavns Universitet i vinteren 2005-2006 en organisationsanalyse med henblik på at justere og indrette administrationen i overensstemmelse med ledelsens strategiske mål. Da det stod klart i 2006, at Københavns Universitet skulle fusionere, blev det besluttet at koordinere den videre organisationsudvikling med integrationen af de tre universiteter, hvorfor de endelige organisationsplaner endnu ikke forelå ved årets slutning.

Campusplan

Københavns Universitet, Videnskabsministeriet og Finansministeriet har i 2006 indgået en aftale med henblik på at skabe bedre balance i universitetets bygningsøkonomi. Aftalen udgør sammen med tidligere aftaler om SEA-ordningen (Statens Ejendoms Administration) grundlaget for universitetets campusplan. Campusplanen indebærer, at Københavns Universitet i 2013 skal koncentreres i tre campusområder i hovedstaden: Nørre, City og Søndre Campus – og med fusionen nu også et fjerde campus: Frederiksberg Campus.

Visionen er at skabe gode fysiske rammer for, at forskere og studerende kan opnå bedre forskningsfaciliteter og

studiemiljøer. Campusplanen sikrer en fortætning af universitetets arealforbrug, således at matcher Videnskabsministeriets tilskud til bygningerne. Samtidig skal campusplanen kunne håndtere fremtidige udvidelsesbehov, således at Københavns Universitet kan blive et mere samlet og styrket universitet i hovedstaden. Den første samlede plan forventes at foreligge medio 2007.

Strategi

Rektoratet har i efteråret 2006 udarbejdet forslag til Københavns Universitets første samlede strategi, som oplæg til vedtagelse i bestyrelsen i marts 2007. Strategien, som rækker frem til 2012, bygger på universitetets faglige bredde og styrke inden for bl.a. grundforskningen og tager derudfra bestik af de udfordringer universitetet stilles overfor i forbindelse med at sikre den faglige kvalitet i uddannelserne, udvikle samarbejde vedrørende anvendelse af forskning og den stigende internationalisering. Universitetets strategiske indsatsområder er i den forbindelse centreret om grundforskning, uddannelse, universitetet som arbejdsplads, partnerskab med erhvervslivet og offentlige virksomheder samt formidling og dialog med offentligheden.

Strategiforslaget har været igennem en høringsfase på alle universitetets fakulteter og andre høringsberettigede organer. En vigtig sideløbende del af høringsprocessen har været den offentlige debat med universitetsbefolkningen. Denne bestod dels af en strategi-blog under www.ku.dk, hvor strategien kunne kommenteres og nye forslag lanceres, dels af et åbent debatmøde med bestyrelsen og universitetets ledelse. Strategiforslaget har været offentliggjort på internettet og har også været lagt ud i en version på engelsk for at inddrage udenlandske forskere og studerende på universitetet i debatten.

Bibliotekssamarbejde

På biblioteksområdet blev beslutningen fra 2005 om sammenlægningen af Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek realiseret med en ny, tydeligere organisering af det sammenlagte biblioteks universitetsbiblioteksfunktion, fælles hjemmeside og søgefaciliteter. Begivenheden fejredes officielt ved en festligholdelse i Frue Kirke den 19. juni.

Universitetet har med udgangspunkt heri etableret et formaliseret samarbejde med Det Kgl. Bibliotek under navnet Københavns Universitetsbibliotek, herunder i et udvalg (KUBU). Dette samarbejde sætter også fokus på organiseringen og samarbejdet med universitetets institutbiblioteker.

Udviklingskontrakt

Københavns Universitet indgik i april 2006 en tre-årig udviklingskontrakt med Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling for perioden 2006-2008. Udviklingskontrakten indeholder 25 mål inden for forskning, uddannelse, vidensudveksling og -formidling. I kontrakten er der endvidere sat fokus på udvikling af organisationen, optimering af ressourcerne og udvikling af en attraktiv arbejdsplads.

Den tre-årige udviklingskontrakt er udmøntet i fakultetskontrakter mellem rektor og dekanerne fra hvert af KU's seks fakulteter i 2006.

Internationalt samarbejde

Den 13. januar 2006 blev KU medlem af stjernealliancen IARU, da rektor sammen med de øvrige rektorer fra Australian National University, ETH Zürich, National Uni-

versity of Singapore, Peking University, University of California, Berkeley, University of Cambridge, University of Oxford, The University of Tokyo og Yale University underskrev en aftale om samarbejde frem til 2009.

Alliancen er usædvanlig dels på grund af de forholdsvis få medlemmer der alle er meget forskningsstærke universiteter, og dels fordi der allerede i det første år har været stor aktivitet som har givet helt nye globale muligheder inden for forskning og undervisning. Først og fremmest har arbejdet været koncentreret om fem forskningstemaer under overskriften "Global udvikling", nemlig "Ageing, Longevity and Health", "Movement of People", "Global Security", "Energy, Resources and Environment" samt "Understanding Women around the Globe". For alle emner har de relevante forskere ved KU organiseret aktiviteter og deltaget i de første konferencer, der har opstillet videre forskningsplaner og perspektiver. Alle fakulteter har været involveret.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet har været vært for IARU-konferencen om "Ageing" (ældning) den 3.-5. oktober. På konferencen blev der beskrevet seks nye ældningsprojekter. Derudover har Københavns Universitet været vært for to workshops om uddannelse på et forskningstungt universitet, nemlig "Tomorrow's Professors and Professionals – Excellence in Graduate Research Education" og "The Transforming Power of Undergraduate Education".

Der er etableret studenterudveksling, og der er planlagt summerschools, masterclasses og fælles ph.d.-uddannelse med flere af partnerne. Og der er en kraftig trafik af forskere mellem medlemsuniversiteterne.

Større arrangementer

Universitetet har afholdt en række arrangementer med fokus på debat og videnskab.

Universitetets festsal har været rammen om arrangementer med eksempelvis Tjekkiets præsident, Vaclav Klaus, EU's udenrigspolitiske chef, Javier Solana, statsminister Anders Fogh Rasmussen, formand for socialdemokraterne, Helle Thorning Schmidt og filosof og forfatter Agnes Heller, som modtog årets Sonningpris.

Universitetet har ligeledes deltaget i Forskningens Døgn, som sigter på at stimulere interessen for forskningens resultater, metoder og betydning for samfundet. Under Forskningens Døgn afholdtes i 2006 bl.a. et offentligt møde i Festsalen med dagbladet Politiken, som Københavns Universitet samarbejder med om en møderække med navnet "Mød Videnskaben".

Tværfakultære satsningsområder

Københavns Universitet havde i 2006 fire tværfakultære satsningsområder, nemlig, "Religion i det 21. århundrede", "BioCampus", "Krop og Bevidsthed" og "Europa i forandring". Målet med satsningsområderne er først og fremmest at udnytte den faglige spændvidde, der findes på Københavns Universitet, ved både tværfagligt samarbejde og netværksdannelse. Satsningsområderne skal styrke mulighederne for, at forskere kan samarbejde og inspirere hinanden på tværs af faggrænser. Samtidig skal satsningsområ-

derne skabe grobund for udvikling af nye undervisningstilbud og bidrage til den offentlige debat gennem en målrettet formidlingsindsats.

Formændene for de fire satsningsområder mødes jævnligt med rektoratet for at fremme den gensidige erfarings- og informationsudveksling. Formandsgruppen har i 2006 igangsat et fælles forskningsprojekt om hvordan tværfaglig forskning tænkes og praktiseres i satsningsområderne og hvilken læring, det sætter i gang. Satsningsområderne ønsker med projektet, at afdække hvordan det gode tværfaglige arbejde nu og fremover kan faciliteres på Københavns Universitet med satsningsområderne som case.

Religion i det 21. århundrede

Satsningsområdet har i 2006 finansieret ansættelser af forskningskoordinator, to adjunker, samt en ph.d.-studerende. Herudover har satsningsområdet finansieret tre korttidsansatte postdoc's med særlige forsknings- og undervisningsopgaver samt en række korttidsansættelser af videnskabelige medarbejdere til planlægning, udvikling og afholdelse af aktiviteter inden for satsningsområdet.

Satsningsområdet har i 2006 været vært for fire større internationale forskningskonferencer, der alle har været kendetegnet ved højt niveau med deltagelse af de internationale topfolk på områderne samt generelt god international og lokal deltagelse. På rektors initiativ afholdt satsningsområdet midt under Muhammed-tegning-krisen 20. februar 2006 endagskonferencen "Gudebilleder. Religion og ytringsfrihed i en globaliseret verden" – med ca. 300 deltagere og en meget omfattende pressedækning. Indlæggene fra konferencen blev i juni 2006 publiceret i bogen af samme navn (forlaget Tiderne Skifter).

Satsningsområdet har i 2006 afholdt en meget lang række enkeltarrangementer af forskellig karakter, herunder også forelæsninger og seminarer med inviterede gæsteforelæsere.

I 2006 udkom to bøger i satsningsområdets bogserie. Herudover har satsningsområdet bidraget til udgivelse af to særnumre af tidsskrifter samt enkelte andre publikationer.

Satsningsområdets hjemmeside har i 2006 været opslagstavle for 35 tværfaglige undervisningsudbud på kandidat- og bacheloruddannelser for studerende fra alle universitetets fakulteter. Af disse har satsningsområdet som led i ansættelser eller med anden økonomisk støtte bidraget til udvikling af otte undervisningstilbud udbudt i 2006.

I 2006 er der for alvor blevet sat skub i de internationale relationer, med forskningskoordinator Lisbet Christoffersen som tovholder. Satsningsområdet er således aktiv drivkraft i et Erasmus-netværk inden for Ret og Religion-området.

Uddybende oplysninger om de enkelte aktiviteter, samt kommende arrangementer findes på satsningsområdets hjemmeside www.ku.dk/satsning/religion. Statistikker viser at hjemmeside og nyhedsbreve bliver flittigt læst og fungerer som effektivt kommunikationsmedie for satsningsområdets arbejde.

Styregruppe: Hans Raun Iversen (formand), Margit Warburg (næstformand), Jesper Hoffmeyer, Manni Crone/Ole Wæver, Henrik Zahle/Hanne Petersen og Peter la Cour.

Forskningskoordinator: Lisbet Christoffersen.

BioCampus

Satsningsområdet er en videreudvikling af universitetets bioteknologiske satsning. Det rummer kernen af naturvidenskabelig og sundhedsvidenskabelig forskning inden for

bioteknologi. Desuden lægges der vægt på initiativer, der belyser de etiske, kulturelle og samfundsmæssige konsekvenser af udviklingen inden for bioteknologi og biomedicin, bl.a. generapi, stamcelleforskning og livsstilsrelaterede sygdomme.

Under satsningsområdet blev der i 2006 ansat en forskningsadjunkt, Kristian Høyer Toft, inden for de humanistiske og samfundsvidenskabelige aspekter af bioteknologi/biomedicin. Satsningsområdet har desuden i 2006 uddelt 12 scholarstipendier til specialestudierende.

Der har i efteråret 2006 været afholdt tre BioCampus konferencer: "Stamcelleforskning – behandling i dag og i fremtiden", om stamcelleforskning med oplæg fra fremtrædende forskere både fra Danmark og England, "Public Perception of Gene Modified Organisms", om genmodificerede organismer i samfundets tjeneste. Konferencen havde til formål at belyse fordele og ulemper for samfundet ved genmodificerede planter og dyr samt "Copenhagen Obesity Symposium", en international conference sponsoreret af BioCampus i samarbejde med "Cluster for Endocrinologi og metabolisme" (SUND).

I bestræbelserne på at oprette en europæisk forskerskole i bioetik er man i BioCampus i gang med at sammensætte et konsortium mhp. en ansøgning til EU's 7. rammeprogram under programmerne "People" og "Science and Society". BioCampus var i den forbindelse vært ved et todages møde i København den 23.-24. november, hvor 14 europæiske partnere var inviteret for at drøfte mulighederne for fælles aktiviteter.

Endelig har BioCampus igangsat et forslag til uddannelsen Systembiologi.

Styregruppe: Bjørn Quistorff (formand), Peter E. Nielsen, Mette Hartlev, Lone Rønnov-Jessen, Klemens Kappel og Ib Bygbjerg.

Forskningskoordinator: Carl-Henrik Brogren.

Krop og Bevidsthed

Satsningsområdet skal især belyse sammenhængen mellem hjernens funktion og bevidstheden. Satsningsområdet inddrager så forskellige fag som molekylærbiologi, psykiatri, psykologi og filosofi. Målet er bl.a. at styrke forskningen i alvorlige neurologiske og psykiatriske lidelser som f.eks. alzheimers og skizofreni.

Forskningsadjunkt, ph.d. Thomas Habekost er i 2006 blevet ansat under området. Han er tilknyttet Institut for Psykologi. Satsningsområdet har derudover i årets løb uddelt otte scholarstipendier og en række rejsestipendier.

Overordnet har satsningsområdet, her med et år tilbage, opfyldt de oprindelige målsætninger, der i sin tid blev sat for området: Torsdagsforelæsningsrækken har været et overmåde populært arrangement (157 tilmeldte), med deltagere fra alle fakulteter. Styregruppen har støttet flere større konferencer og seminarer med fremtrædende hjerne- og bevidsthedsforskere fra ind- og udland, og netportalen Brainandmind.dk har vist sig som et attraktivt forum, der planlægges at fortsætte som kursus- og netværksportal efter satsningsområdets udløb i 2007. Endelig har styregruppen genoptaget planerne om udvikling af et uddannelsesforløb inden for kognitionsvidenskab, det forsknings- og uddannelsesområde som passer bedst til satsningsområdets samlede interesser og ressourcer.

Satsningsområdet har desuden i år for anden gang udnevnt en "Annual brain and mind lecturer", Nikos Logothetis, som ved uddelingen både gav en offentlig forelæs-

ning og en efterfølgende masterclass for en gruppe yngre forskere.

Styregruppe: Martin Lauritzen (formand), Jørn Hounsgaard, Peter Johansen, Axel Larsen, Dan Zahavi og Frederik Stjernfelt.

Forskningskoordinator: Egill Rostrup.

Europa i forandring

Satsningsområdet har i 2006 gennemført et temmelig omfattende program angående forskning, undervisning og formidling. På forskningsområdet har man fokuseret på at modne forskningsnetværk, bl.a. mhp. opbygning af internationale netværk og stærkere basis for eksterne ansøgninger og internationale publiceringer. Der er etableret velfungerende og i varierende grad tværfaglige forskningsnetværk inden for følgende temaer: 1) Østeuropa/regioner. 2) Retliggørelse. 3) Medier, demokrati og europæisk kultur. 4) Den europæiske integrationsproces i historisk belysning. 5) Europavisioner og de intellektuelle.

Satsningsområdet har i efteråret 2006 ansat forskningsadjunkt Henrik Stampe Lund som koordinator for EU-området og tilbyder sig som medskriver på eksterne forskningsansøgninger i 2007 og 2008. Satsningsområdet har afholdt et informationsmøde om EU's 7. rammeprogram i november 2006 for at få europaforskere interesseret i området. I forlængelse heraf er forskningskoordinatoren og EU-koordinatoren i dialog med flere forskergrupper mhp. at forfølge en ansøgning inden for rammeprogrammet. I øjeblikket tegner det til at der kommer fem til seks ansøgninger inden for EU's nye rammeprogram.

Netværkene har i 2006 dannet udgangspunkt for syv internationale konferencer og en række dansksprogede seminarer. Hovedparten af disse arrangementer vil føre til forskningspublikationer enten nationalt eller internationalt.

På undervisningssiden har satsningsområdet fortsat sin forelæsningsrække med bidrag af KU-forskere såvel som danske og internationale gæsteforelæsere. Temaet var i foråret "What is Europe? – What should Europe become?" og i efteråret "The Dynamics of Europe 2006". Der er desuden givet støtte til forskellige tværfaglige undervisningsforløb. Sideløbende hermed arbejder satsningsområdet på at udvikle en engelsksproget kandidatuddannelse i Europa-studier med start i efteråret 2008.

På formidlingssiden har satsningsområdet i 2006 været medarrangør for store debatmøder under overskriften "Europa-debat på KU" med bl.a. statsminister Anders Fogh Rasmussen, EU-kommissær Margot Wallström, EU's "høje repræsentant" Javier Solana, udenrigsminister Per Stig Møller og Tjekkiet præsident, Vaclav Klaus. Satsningsområdet har desuden en velbesøgt hjemmeside og udgiver løbende elektroniske nyhedsbreve, der siden januar 2006 er blevet suppleret med et halvårligt skriftligt nyhedsbrev, der udsendes til en bredere målgruppe.

Der er ultimo 2006 truffet beslutning om at videreføre satsningsområdet i 2008.

Styregruppe: Morten Kelstrup (formand), Gunner Lind, Henning Koch og Hans Thor Andersen.

Forskningskoordinator: Morten Rasmussen.

Immatrikulationsfest

Immatrikulationsfesten er universitetets velkomst til nye studerende. Traditionelt holdes festen den anden hverdag i september, og i år var det mandag den 4. september.

Rektorat, universitetsdirektør og dekaner deltog som vanligt i den officielle del af immatrikulationsfesten i Festsalen om eftermiddagen, som blev indledt og afsluttet af en fanfare ved Musikvidenskabeligt Instituts Bigband, MI22.

Udover rektors velkomsttale til de nyimmatrikulerede studerende bød seancen i Festsalen på Studenter-Sangernes fremførelse af J.L. Heiberg og C.E.F. Weyses "Hellige Flamme" og MI22's fremførelse af musikstykket "Mercy, Mercy, Mercy" af Josef Zawinul og Phil Wilson.

Den sociale del af immatrikulationsfesten foregik efterfølgende i Lindegården, hvor de studerende kunne købe mad og drikke og danse til det levende orkester Bob Molinos rockede toner.

Årsfest

Universitetet fejrer hvert år sin grundlæggelse med en fest. De af universitetets ledelse særligt indbudte gæster tæller repræsentanter for universitetets ansatte og studerende, forskningsråd, fonde og ministerier samt andre nære samarbejdspartnere til festen. Studerende og ansatte ved universitetet kan også deltage i festlighederne, der traditionelt byder på et arrangement i Festsalen om dagen og en aftenforestilling i Det Kongelige Teater. I år blev årsfesten afholdt torsdag den 16. november.

I Festsalen indledtes højtideligheden med en fanfare ved Musikvidenskabeligt Instituts Big Band, MI22, under ledelse af dirigent Bjarne Thanning. Bestyrelsesformand Bodil Nyboe Andersens bød velkommen, og rektor Ralf Hemmingsen holdt efterfølgende tale. I talerrækken var desuden Studenterrådets formand Jesper Johansen og professor Martin Zerlang fra Institut for Kunst og Kulturvidenskab, der holdt festforelæsningsen "Halvt persisk, halvt københavnsk – om moderne kulturforskning".

MI22 bød foruden den indlednings- og afslutningsvise fanfare på en saxofonsolo ved tenorsaxofonist Jesper Løv-dal. Studenter-Sangforeningen bød under ledelse af Jørgen Fuglebæk på tre sange, herunder den traditionelle "Hellige Flamme" af J.L. Heiberg og C.E.F. Weyses. Universitetskoret Lille MUKO fremførte tre sange under ledelse af Jesper Grove Jørgensen.

Professor Vincent Gabrielsen fra Saxo-Instituttet blev kåret som årets underviser, også kaldet Årets Harald. Eftermiddagens program bød desuden på promovoring af otte æresdoktorer, proklamation af 35 doktorer og uddeling af fire guldmedaljer og fire sølvmedaljer. Efter højtideligheden blev gæsterne budt på en forfriskning ved en reception.

Aftenforestillingen på Det Kongelige Teaters Gamle Scene var "Schumanns 2. symfoni" og balletten "Etudes". Forestillingen blev sat i gang af Studenter-Sangforeningen med "Hellige Flamme".

Valg til bestyrelsen og de kollegiale organer

Rektors valgstatutudvalg har fortsat arbejdet med udarbejdelse af udkast til valgstatut, så der i efteråret 2006 kunne afholdes valg til studienævn under en ny studienævnsstruktur.

Der har i foråret 2006 været afholdt valg af repræsentanter for det videnskabelige personale og det teknisk-administrative personale til Akademiske Råd, med tiltrædelse 1. maj 2006. Repræsentanterne er valgt for tre år. Der har i efteråret 2006 været afholdt valg af repræsentanter for de studerende til bestyrelsen, Akademiske Råd og studienævn samt valg af repræsentanter for det videnskabelige personale til studienævn, med tiltrædelse 1. februar 2007. Repræsentanter for de studerende er valgt for et år, repræsentanter for det videnskabelige personale er valgt for tre år.

Der har ikke været afholdt suppleringsvalg i 2006.

Hovedsamarbejdsudvalget

Hovedsamarbejdsudvalget

Københavns Universitetets Hovedsamarbejdsudvalg (HSU) holdt 10 ordinære møder og 2 ekstraordinære møder i 2006. Hovedsamarbejdsudvalget er nedsat i henhold til samarbejdsaftalen af 6. november 1990 med senere tilføjsaftaler om samarbejde og samarbejdsudvalg i statens virksomheder og institutioner samt samarbejdsaftalen af 28. april 2005.

Medlemmer

Formand

Rektor Ralf Hemmingsen.

Ledelsessiden (A-siden) udpeget af rektor

Prorektor Jørgen Olsen (erstattet af prorektor Lykke Friis pr. 1. marts 2006), universitetsdirektør Else Sommer (erstattet af sekretariatschef John Martinsen pr. 1. august 2006), dekan Steffen Kjeldgaard-Pedersen (Det Teologiske Fakultet), dekan Vagn Greve, erstattet af dekan Henrik Dam pr. 1. juli 2006 (Det Juridiske Fakultet), dekan Tage Bild, erstattet af dekan Troels Østergaard Sørensen pr. 1. maj 2006 (Det Samfundsvidenskabelige Fakultet), prodekan Birgitte Nauntofte (Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet), dekan John Kuhlmann Madsen, erstattet af dekan Kirsten Refsing pr. 1. august 2006 (Det Humanistiske Fakultet), konst. dekan Flemming Nicolaisen, erstattet af dekan Nils O. Andersen pr. 1. maj 2006 (Det Naturvidenskabelige Fakultet) og kontorchef Søren Nissen (Personale og Jura).

Medarbejdersiden (B-siden) udpeget af organisationerne

Poul Erik Krogshave, næstformand (Teknisk Landsforbund), Ingrid Kryhmand (HK-kontor), Fritz Buster Nielsen, erstattet af Joan Lykkeaa pr. 1. maj 2006 (HK-laborant), Ditlev Jan-Finn Ditlevsen (COII), Leif Søndergaard (Dansk Magisterforening/VIP), Allan Steenberg Andersen (Dansk Metal), Elsebeth Andersen (3F), Lene Christiansen (FFT), Henrik Prebensen (Dansk Magisterforening-/VIP), Anders Milhøj (DJØF/VIP), Sissel R. Johansen (DJØF/TAP), Jesper Brahm (Foreningen af Speciallæger).

Sekretariatsfunktionen blev varetaget af chefkonsulent Ingrid Skovsmose Jensen, Personale og Jura.

Hovedsamarbejdsudvalgets årsberetning

Emner behandlet i hovedsamarbejdsudvalget.

Personalepolitik

To temaer prægede arbejdet i HSU i 2006: Arbejdet frem mod en fusion mellem DFU, KVL og KU og en organisationsanalyse vedr. det administrative område. HSU var inddraget i processen frem mod fusionen fra forårets høring omkring eventuelle fusioner på universitetsområdet, til fu-

sionen var en realitet ved udgangen af året. Hovedparten af drøftelserne skete i ordinære HSU-møder, men der var desuden indkaldt til ekstraordinære møder i efteråret. Organisationsanalysen var sat i gang i slutningen af november 2005, og udviklingen blev i årets løb drøftet af HSU og af den følgegruppe, der var nedsat under HSU. Resultatet af analysen foreligger i 2007.

HSU har bl.a. drøftet arbejdet med øget it-sikkerhed på universitetet. I slutningen af 2006 blev der iværksat en analyse ved Craig Blurton, som fik til opgave at foretage en analyse af den nuværende it-organisations hensigtsmæssighed og komme med forslag til evt. ny struktur (behandling af analysen forestår). I forbindelse med anskaffelse af en platform for webbaseret læring har HSU's medarbejderside valgt medlemmer til henholdsvis styregruppe og arbejdsgruppe vedr. udbud. HSU drøftede desuden behovet for evt. retningslinjer vedr. rettigheder til materiale der lægges på WBL.

En HSU-følgegruppe, der inddrages i arbejdet omkring udbud- og udlicitering på universitetet, med særligt fokus på personalets vilkår har i 2006 særligt fulgt processen omkring udbud af rengøringsområdet på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

I januar 2006 vedtog HSU at ændre universitetets rygepolitik, så der med virkning fra 1. september 2006 blev indført indendørs rygeforbud i alle lokaler.

Rektor præsenterede i maj et projekt for udvikling af universitetets fremtidige bygningsmasse, hvor der bl.a. skal skabes bedre studie- og arbejdsmiljø. Universitetet organiseres i tre campuser: City Campus, Nørre Campus og Søndre Campus. Der skal foreligge en samlet campusplan i foråret 2007. HSU har nedsat et Campusudvalg, der skal følge udviklingen, og sikre den gensidige information omkring campusarbejdet.

I juni 2006 indgik HSU en aftale om oplysningspligt vedrørende bibeskæftigelse. Aftalen var udformet af en arbejdsgruppe under HSU.

HSU besluttede, at overføre ansvaret for det psykosociale arbejdsmiljø fra arbejdsmiljøorganisationen til samarbejdsudvalgene. Der blev i september indgået en fælles aftale om rammerne for dette mellem Arbejdsmiljøudvalget og HSU. Det fremgår bl.a. af aftalen, at der skal ske samarbejde mellem arbejdsmiljøudvalg og samarbejdsudvalg, at der skal afholdes årlige møder mellem disse udvalg, og at alle samarbejdsudvalg årligt skal rapportere til HSU om arbejdet med det psykosociale arbejdsmiljø.

30. november 2006 afholdt HSU en konference for alle samarbejdsudvalg på universitetet, samt HSU-medlemmer på KVL og DFU. Konferencen samlede ca. 220 deltagere fra en lang række af universitetets ca. 45 samarbejdsudvalg. Formiddagens emner var personalepolitik og organisation, udfordringer for KU i en globaliseret verden, Jega-automaten – tidsånden og dens (u)væsen. Eftermiddagen var afsat til indlæg omkring fusioner – hvad betyder en fusion for medarbejderne, og et indlæg om fusion og kompleksitet – musikudøvelse som rollemodel for ledelse og samarbejde i fremtidens KU.

HSU har været inddraget som officiel høringspart om universitetets strategi: Destination 2012. Medarbejdersiden har fremsat høringsbidrag.

Universitetets økonomi

Forhold om økonomi har i overensstemmelse med samarbejdsaftalen været et fast punkt på HSU's dagsorden. HSU er løbende holdt orienteret om budget- og regnskabsforhold.

HSU har i årets løb beskæftiget sig med universitetets afsluttende virksomhedsregnskab/årsrapport for 2005, og er blevet forelagt budgetforslag for 2007 med henblik på drøftelse og planlægning af det følgende års budget.

Høringer og drøftelser mv.

HSU har i løbet af 2006 blandt andet fået forelagt og drøftet:

- Materiale fra Personaleudviklingsudvalget (PUU) om strategisk kompetenceudvikling.
- Ansøgninger om støtte fra Udviklings- og Omstillingsfonden.

- Arbejdsskadestatistik for 2005.
  - Udviklingskontrakt 2006-2008.
- GRUS-evalueringsrapport.
Procedure for adgang til lønoplysninger.

Andet

HSU er i øvrigt løbende blevet orienteret om relevante publikationer, kurser, konferencer mv. fra Finansministeriet/Personalestyrelsen, CFU, SCKK mv.

Arbejds miljøorganisationen

Højnelse af det arbejdsmiljømæssige niveau på KU

Arbejdstilsynets screeninger og tilsyn med KU's afdelinger og institutter i 2005 og delvist 2006, hvor der især på kemikalieområdet blev påtalt en række mangelfulde forhold, resulterede i at Arbejds miljørådet i november 2005 besluttede at iværksætte en række handlinger til forbedring af forholdene, herunder en strategiplan for generel oprustning af det kemiske arbejdsmiljø. Der er således i 2006 arbejdet intensivt med at udmønte denne plan i konkrete handlinger, herunder især forbedring med brugen af kemikaliebrugsanvisninger, registrering af kemikalier, håndtering og transport, risikovurderinger, procedure for gennemførelse af vurdering af eksplosive atmosfærer (ATEX) mv. Dette arbejde fortsætter i 2007 med bl.a. udsendelse af retningslinjer for gennemførelse af ATEX-vurderinger, procedurer for kemikaliehåndtering mv.

Ibrugtagning af det nye Biocenter

Færdiggørelsen af det nye Biocenter har medført en større indsats fra Arbejds miljøorganisationens side i forhold til sikring af, at de arbejdsmiljømæssige krav lever op til det forventede. Ligeledes har behovet for et stort antal genteknologisk klassificerede laboratorier medført en større indsats ved udarbejdelse af standardiserede sikkerhedsforskrifter for GMO-arbejdet, samt koordinering af arbejdsmiljøarbejdet hermed.

Arbejdsskader

I 2006 blev der på KU registreret 68 arbejdsulykker. For langt den overvejende del er der tale om mindre skader såsom sår- og stikskader, bløddelsskader, forstuvninger mv. Kun to ulykker har medført fravær på over fem uger. Samlet set skønnes, at arbejdsulykkerne i 2006 har medført et fravær på ca. 320 arbejdsdage. Dette svarer til et fravær pr. ulykke på 4,7 arbejdsdage, hvilket er en reduktion på ca. 20 % i forhold til sidste år.

I 2006 er der anmeldt 16 arbejdsbetingede lidelser, hvilket er et mindre fald i forhold til 2005. De væsentligste skader er her museskader og skader på grund af ensidigt gentaget arbejde.

Psykisk krisehjælp

I 2006 var der i alt 66 henvisninger til eksternt psykisk krisehjælp. Der er tale om en kraftig stigning, på ikke mindre end 133 %, i antal henvisninger i forhold til 2005. Områderne mobning og chikane samt stress giver anledning til langt de fleste henvendelser og er også årsag til den kraftige stigning i antal henvendelser. Det skal dog ligeledes bemærkes, at årsagerne til stigningen også kan skyldes den øgede fokus på området samt øget information om ordningen.

Projekt "Trivsel i en forskningsverden"

I 2006 er der iværksat et projekt finansieret gennem Personalestyrelsens udviklings- og omstillingspulje, som, via en kortlægning af trivslen (psykiske arbejdsmiljø) samt efterfølgende vurdering heraf skal sikre iværksættelse af handlinger, som kan forbedre trivslen for såvel VIP- som TAP-personalet. Med i projektet er en række institutter på Det Humanistiske Fakultet og Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Et væsentlig element i projektet er at få belyst trivselmæssige sammenhænge og forskelligheder og ikke mindst handlemuligheder på tværs af universitetet.

I 2006 er der gennemført en kortlægning ved hjælp af et spørgeskema som samtlige ansatte i de udvalgte enheder har modtaget. Svarene er analyseret og beskrevet i en rapport som via orienteringsmøder mv. er formidlet til de involverede enheder. Især på grund af de i 2006 pågående skift i ledelserne, organisatoriske ændringer mv. er projektets handlingselementer udskudt til iværksættelse i 2007.

Det sikkerhedsmæssige beredskab

I 2006 har Ledelsesteamet vedtaget en politik for det sikkerhedsmæssige beredskab på KU, omfattende målsætning, midler og procedurer for tilvejebringelse af det fornødne fælles sikkerhedsmæssige niveau i forbindelse med brand, terrorhandling mv. i alle KU bygninger. I 2006 er der de fornødne administrative systemer etableret, og der er udarbejdet en plan for implementering af beredskabet i alle KU-bygninger i 2007.

Studenterrådet

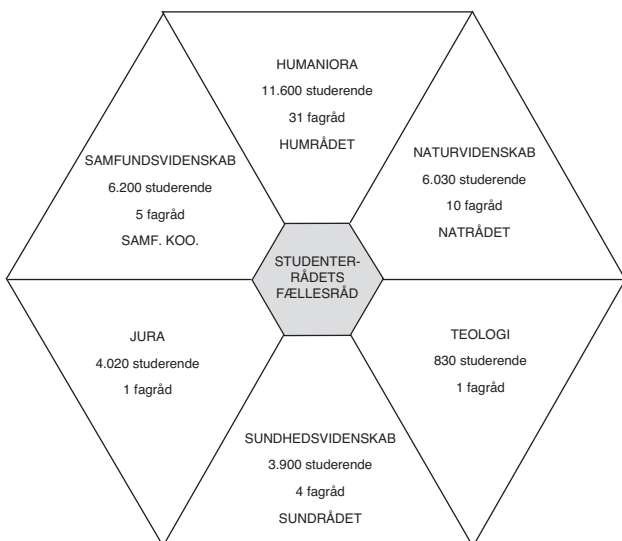
Adresse

Fiolstræde 10
1171 København K
Telefon 35 32 38 38
Fax 35 32 38 48
www.studenterraad.dk/www.fsr.ku.dk
fsr@fsr.ku.dk

Organisation

Studenterrådet varetager de studerendes interesser på Københavns Universitet. Organisationen er en sammenslutning af de 52 fagråd, der er de forsamlings, der varetager de studerendes interesser på de enkelte fag.

Studenterrådets opbygning afspejler universitetets opbygning (se nedenstående figur). På de enkelte fag findes et fagråd, på fakulteterne findes en sammenslutning af fagråd på fakultetet (fakultetskoordinering), og alle fagråd på universitetet mødes to gange årligt i Fællesrådet og to gange årligt på generalforsamlingerne. Mellem generalforsamlingerne ledes organisationen af en bestyrelse bestående af 10 generalforsamlingsvalgte medlemmer, seks medlemmer valgt af fakultetskoordineringerne, studentermedlemmerne af universitetets bestyrelse, seks præsidiemedlemmer og formanden.

Formandskab og præsidium

Stud.mag. Jesper Johansen genvalgte på generalforsamlingen i november 2005 til formand for perioden til og med november 2006. I samme periode konstituerede præsidiumet stud.jur. David Salomonsen som næstformand. Ved efterårsgeneralforsamlingen i november 2006 valgtes som medlemmer af studenterrådets præsidium:

Jesper Johansen (historie) november 2004 – november 2006.

Jesper Fælling Skottfelt (fysik) november 2004 – november 2006.

Andreas Kamstrup (fysik) april 2005 – november 2006.

Jakob Stenfalk (fysik) april 2006 – november 2006.

David Martin Møller Salomonsen (jura) november 2005.
Christina Bruun Andersen (jura) – november 2006.
Pernille Skipper (jura) – november 2006.
Jeppe Eimose (datalogi) – november 2006.
Niels Valdemar Vinding (teologi) – november 2006.
Ask Holme (økonomi) – november 2006.
Andreas Muldvad (sociologi) – november 2006.

Universitetets bestyrelse

Ved valget til universitetets bestyrelse i december 2005 valgtes stud.jur. Anders Ehlers og stud.scient. Thomas Antonsen som repræsentanter for de studerende.

Ny intern struktur i Studenterrådet

Gennem 2006 har der været afholdt en række møder, der havde til formål at forberede en reform af Studenterrådets interne strukturer og arbejdsform. Ved generalforsamlingen i efteråret vedtoges en række markante ændringer i den eksisterende statut. De mest markante ændringer er:

- Fællesrådet overgår til at være to årlige samlinger af fagrådene med henblik på politikudvikling og –beslutninger.
- Det oprettes en bestyrelse med faste medlemmer. Bestyrelsen er øverste myndighed mellem generalforsamlingerne.
- Præsidiumet opretholdes stort set uændret, dog indgår præsidiumet i bestyrelsen, der er underlagt dennes beslutninger.
- Hovedvægten i det politiske arbejde lægges på arbejdet i udvalgene, hvor de tre stående udvalg (universitetskoordineringen, uddannelsesudvalget og levevilkårsudvalget) er indføjet i statuten som arbejdende under ansvar over for bestyrelsen.

Nyt Logo

I forlængelse af navneskiftet fra Forenede Studenterråd til Studenterrådet (besluttedes det på efterårsgeneralforsamlingen 2005), at udarbejdede et nyt logo til organisationen. Det grafiske arbejde har vi grafiker Pete Burke at takke for. Det nye logo findes i flere versioner:

Aktiviteter i overskrifter

Januar

Regeringen lagde i sit oprindelige udspil til velfærdsreform op til markante stramminger i SU-systemet – bl.a. var det tanken, at reducere den månedlige SU i forhold til hvor lang tid der gik mellem afsluttet adgangsgivende eksamen og studiestart – og der var foreslået voldsomme stramminger på studieaktivitetskontrollen. Studenterrådet reagerede prompte med at iværksætte en række kampagner og initiativer – f.eks. indsamledes i løbet af meget kort tid 25.000 underskrifter i protest mod de foreslåede stramminger.

Marts

Universitetets udviklingskontrakt optog en del tid i og omkring bestyrelsesgruppen.

April

Arbejdet med velfærdsreformerne og SU-stramningerne fortsatte. Resultatet var positivt, idet regeringen endelig meddelte, at man fortsat så sig bundet af SU-forligspartnerens manglende accept af de foreslåede ændringer. Herved faldt SU-stramningerne ud af de videre forhandlinger.

Maj

Den første halvdel af måneden bar voldsomt præg af de store demonstrationer mod en række tilbageværende forslag om forringelser i velfærden. Den 17. kulminerede arbejdet op til den sidste store demonstration. Studenterrådet deltog sammen med store dele af den øvrige elev- og studenterbevægelse – dog ikke som Studenterrådet, men som den gren af Studenterrådet, der havde arbejdet med velfærdsspørgsmålet – det såkaldte 3%-netværk.

Juni

Med sommeren indledtes forberedelserne til det, der skulle blive efterårsgeneralforsamlingens betydningsfulde interne strukturreform. Under overskriften "organisationsudvikling" iværksattes en række café- og debatmøder, der skulle føre frem til nogle anbefalinger om, hvordan organisationen kunne blive bedre til at drage nytte af den større aktivitet, som man bl.a. havde kunnet konstatere under forårets mange protestaktioner mod SU- og velfærdsforringelserne.

August

I begyndelsen af august udsendtes den første udgave af den nye Studenterhåndbog.

Årets studiestartarrangement afholdtes den 16. august på KUA. Her deltog ca. 1.800 nye studerende, der bl.a. blev budt velkommen af Studenterrådets formand, Jesper Johansen, rektor Ralf Hemmingsen og overborgmester Ritt Bjerregaard.

September

Prorektor Lykke Friis iværksatte i samarbejde med Studenterrådets formand arbejdet frem mod en række konkrete anbefalinger til forbedring af studiemiljøet på universitetet. Studiemiljøarbejdet betød en del arbejde for formandskabet og forløb frem til slutningen af oktober, hvor den endelige rapport med definitioner, eksempler på "best practice" og konkrete anbefalinger forelå.

Oktober

Som en forberedelse til den annoncerede strategi, som universitetet skulle vedtage, arrangerede Studenterrådet i samarbejde med Dansk Magisterforening konferencen "X-KU". Meningen var her at skabe et frirum for debat om hvilken retning universitetet skal bevæge sig i. Trods et ikke imponerende fremmøde, var der dog tale om et godt og velfungerende arrangement, som man vel kan tænke sig gentaget som åbent debatforum ved lignende situationer i fremtiden.

Fra Studenterrådet deltog fem personer i den årlige UNICA-konference, der i år afholdtes i Paris.

November

Frem mod efterårsgeneralforsamlingen 2006 arbejdedes intenst med en afrunding af det i sommeren iværksatte interne strukturreform-arbejde. På generalforsamlingen den 23. november vedtoges en række ændringer (se ovenfor).

December

Grundet de efterhånden rituelle forsinkelser i medfør af universitetsreformen af 2003, afholdtes valget til de styrende organer i perioden 21. december til 12. januar 2007. Det formidlingsmæssigt vanskelige tidspunkt taget i betragtning, anvendtes stort set al disponibel tid i årets sidste måned på valgkamp og information om valget.

Sekretariatet

2006 blev det første fulde år med en "ny" stab og uden større udskiftninger. Ud over den faste stab bestående af sekretariatsleder Gyrd Foss, administrator Bente Liljeberg, trykker Martin Hülsen, redaktør Charlotte Vilsholm og edb-medarbejder Thomas Anthonsen, har vi årets løb trukket på konsulentbistand fra tidligere sekretariatsleder Iben Koch og cand.mag. Jens Barslund. Hertil kommer tre kortvarige ansættelser af Anne Bie Hansen som medieassistent, Thomas Vass til konferenceplanlægning (X-KU) og Vibe Skytte Christensen til at varetage præsidiets løbende arkivering.

Studenterrådets publikationer

Vi udgav for første gang den "nye" Studenterhåndbog, der betyder en tilbagevenden til bogens oprindelige indhold og målgrupper helt tilbage fra 1893 – nemlig en praktisk håndbog der har til formål at udgøre en introduktion og fungere som opslagsværk for nye studerende.

Studenterhåndbogen blev til i tæt samarbejde med universitetet, der leverede en del af det faktuelle indhold, som var med til at give Studenterhåndbogen 2006 vægt og relevans for de nye studerende. Af andre sponsorer og vigtige samarbejdspartnere kan vi nævne bl.a. Dansk Magisterforening og Københavns Kommune.

Danske Studerendes Fællesråd

Studenterrådet er medlem af landsorganisationen Danske Studerendes Fællesråd (DSF), hvis store projekt i 2006 var fornyelsen af organisationen. I den forbindelse deltog repræsentanter fra Studenterrådet i alle de arrangementer man afholdt til udvikling af visioner for DSF. Ved repræsentantskabsmødet i foråret nedsattes en midlertidig bestyrelse, som havde til formål at få færdigimplementeret en ny struktur. Til denne bestyrelse valgtes tre medlemmer, som var opstillet af Studenterrådet.

Den nye struktur blev endeligt implementeret ved repræsentantskabsmødet i efteråret med stor opbakning fra de fleste medlemsorganisationer.

Akademiske anliggender

Æresdoktorer

Københavns Universitet tildelte i 2006 æresdoktorgraden til otte fremragende udenlandske forskere. Af indstillingerne fra de faglige miljøer fremgår det, at der er tale om vi-

denskabsmænd og -kvinder i verdensklasse, som desuden har spillet en betydelig rolle for forskning og forskeruddannelse på Københavns Universitet.

Æresdoktorerne ved årsfesten 16. november 2006

Otte fik tildelt æresdoktorgraden ved årsfesten den 16. november 2006

Den teologiske æresdoktorgrad

Professor Ingolf U. Dalferth, Institut für Hermeneutik und Religionsphilosophie, Universität Zürich (CH).

Promotor: Professor Arne Grøn, Det Teologiske Fakultet.

Den juridiske æresdoktorgrad

Professor Viggo Hagstrøm, Det Juridiske Fakultet, Universitetet i Oslo (N).

Promotor: Professor Mads Bryde Andersen, Det Juridiske Fakultet.

Professor, Kaarlo Tuori, Det Juridiske Fakultet, Universitetet i Helsinki (FIN).

Promotor: Professor Carsten Henrichsen, Det Juridiske Fakultet.

Den medicinske æresdoktorgrad

Professor Yihai Cao, Institutionen för Mikrobiologi, Tumör- og Cellbiologi, Karolinske Institutet, Stockholm (S).

Promotor: Lektor Steen Dissing, Medicinsk Fysiologisk Institut.

Den filosofiske æresdoktorgrad

Professor Benjamin Rampton, Department of Education and Professional Studies, King's College, University of London (GB).

Promotor: Professor Jens Normann Jørgensen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab.

Professor Erika Fischer-Lichte, Institut für Theaterwissenschaft, Freie Universität Berlin (D).

Promotor: Lektor Frederik Tygstrup, Institut for Kunst og Kulturvidenskab.

Den naturvidenskabelige æresdoktorgrad

Professor Riccardo Giacconi, Department of Physics & Astronomy, Johns Hopkins University, Baltimore (USA).

Promotor: Lektor Johannes Andersen, Niels Bohr Institutet.

Doktor Timothy John Wallington, Scientific Research Laboratories, Ford Motor Company, Michigan (USA).

Promotor: Professor Ole John Nielsen, Kemisk Institut.

Doktorer

Universitetet tildeler inden for sine fagområder som den højeste akademiske udmærkelse doktorgraden (fx dr.med., dr.phil., dr.polit.). Den erhverves på grundlag af en doktor-disputats, der normalt er resultatet af adskillige års koncentreret, selvstændig forskningsindsats. Som tommelfingerregel kan man sige, at doktorgraden repræsenterer det niveau, der kræves for at opnå ansættelse som professor.

Doctor juris**Lic.jur. Henrik Dam**

Forsvarede 07.10.2005 sin afhandling "Rette Indkomstmodtager – Allokering og fiksering".

Handlingen blev ledet af dekan Vagn Greve.

Officielle opponenter var prof., dr.jur. Finn Taksø-Jensen og prof. Aage Michelsen, Handelshøjskolen i Århus.

Graden blev konfereret 10.10.2005.

(Graden er ikke blevet omtalt i Årbog 2005, hvorfor den omtales her).

Biografi

Født 1968 i København. Cand.jur. i 1991 ved Københavns Universitet og lic.jur. i 1996 fra samme. Aktuelt: Professor og dekan ved Det Juridiske Fakultet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler temaet om dele af læren om rette indkomstmodtager, der betegnes som reglerne om allokering og fiksering af indkomst. Dvs. til hvem en indkomst, der er oppebåret af en indkomstmodtager, skal henføres, og hvorvidt en indkomst, der ikke er resultatet af en transaktion mellem to eller flere parter, skal beskattes.

I afhandlingen påvises mangler ved det gængse indkomstbegreb, og det vises, at begreberne indkomstallokering og indkomstfiksering er forskellige og har været skarpt adskilte i dansk teori og praksis. Begreberne supplerer hinanden, og er derved begge nødvendige.

Det påvises endvidere, hvorledes en anvendelse af de to begreber i lovgivningen vil kunne skabe klarere kriterier for beskatning, end hvad der gælder i dag.

Det vises endelig, at de gældende regler om interessefællesskabet er utilstrækkelige, og at nye regler herom som betingelse for at beskattes ved ukorrekt allokering af indkomst eller ved manglende korrekt fiksering af indkomst bør være fælles for de to begreber.

Cand.jur. Mette Hartlev

Forsvarede 27.01.2006 sin afhandling "Fortrolighed i sundhedsretten – et patientretligt perspektiv".

Handlingen blev ledet af dekan Vagn Greve.

Officielle opponenter var prof. dr.jur. Kirsten Ketscher og professor, dr.juris. Asbjørn Kjønsstad.

Graden blev konfereret 06.02.2006.

Biografi

Født 1958 i Skive. Cand.jur. i 1986 ved Aarhus Universitet og lic.jur. i 1993 fra Københavns Universitet. Aktuelt: Docent ved Det Juridiske Fakultet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingens overordnede formål var at undersøge, hvilke grundlæggende rettigheder patienter har i forbindelse med behandlingen af persondata i sundhedsvæsenet, herunder hvorledes disse rettigheder skal afvejes i forhold til modstående interesser og rettigheder. Når patienter søger behandling i sundhedsvæsenet, indsamles en række oplysninger om deres helbred og andre fortrolige oplysninger. Disse oplysninger registreres og anvendes primært i forbindelse med behandlingen af patienten, men kan også anvendes i en række andre sammenhænge såsom i forbindelse med sundhedsadministrative funktioner, forskning og undervisning, opgaver inden for det sociale område og forsikrings- og ansættelsesforhold. Der er således en bred kreds af personer, myndigheder og institutioner, der kan have en interesse i at få adgang til oplysninger om patienten, og dette rejser spørgsmålet om patientens rettigheder i forhold til patientoplysninger.

Afhandlingen er baseret på det grundsynspunkt, at man i forbindelse med stillingtagen til retlige spørgsmål befinder sig i et normativt rum. Ved et normativt rum forstås det samlede kompleks af værdier, retlige grundprincipper og retsregler, som omgiver et givet retsområde. Det er nødvendigt at undersøge dette normative rum for at kunne udtale sig om patienters rettigheder, og derfor rækker en undersøgelse af patienters rettigheder også videre end til en analyse af traditionelle retskilder som lovgivning og retspraksis. Man må også undersøge de retlige omgivelser og inddrage de grundlæggende værdier, som har betydning for patienters rettigheder.

I afhandlingen undersøges anvendelse af patientoplysninger til en række forskellige formål, såsom patientbehandling, forskning og administrative funktioner, ligesom videregivelse af oplysninger til fx pårørende, pressen, arbejdsgivere og forsikringsselskaber inddrages. Som en del af analysen indgår en omfattende praksis fra Sundhedsvæsenets Patientklagenævn.

På grundlag af afhandlingens analyser argumenteres der for, at de grundlæggende patientretlige principper på dette område er autonomiprincippet, princippet om at vise respekt for patienten som person og omsorgsprincippet. Disse retsprincipper skal afvejes i forhold til et effektivitets- og et professionsprincip. Afhandlingen forholder sig dog kritisk til den vægt, lovgivningen tillægger professionsprincippet. Afslutningsvis skitseres en model for en styrkelse af patientens rettigheder, som vil kunne bidrage til underbyggelse af tilliden til sundhedsvæsenet. Denne model er inspireret af henholdsvis den engelske filosof Inora O'Neill og den amerikanske filosof Judith Wagner DeCew som med hver deres udgangspunkt argumenterer for betydningen af et informeret samtykke baseret på en kvalificeret dialog.

Lic.jur. Evy Frantzen

Forsvarede 31.03.2006 sin afhandling "Narkojakt på gateplan. Om politikontroll av narkotika på Vesterbro".

Handlingen blev ledet af dekan Vagn Greve.

Officielle opponenter var prof. Henrik Tham, Stockholm Universitet og prof., dr.philos. Kristian Andenæs, Universitetet i Oslo.

Graden blev konfereret 03.04.2006.

Biografi

Født 1955 i Mo i Rana. Cand.polit. i 1991 ved Universitetet i Oslo. Aktuelt: Forskningslektor ved Forskningsafdeling III ved Det Juridiske Fakultet.

Disputatsarbejdet

[Bidraget er indleveret på norsk og derfor ikke korrekturlæst]. Disputatsarbejdet er for en stor del basert på kvalitativ metodikk, hvor materialet består av dokumentanalyse av politiets offentlige og interne rapporter og strategiplaner, intensiver med politiledelse og enkeltpersoner som arbejder i feltet, tradisjonelt sosialantropologisk feltarbeid og observasjonsstudier. Feltarbeidet har vært utført ved å delta i mange patruljer med forskjellig politi, som har narkotikakontroll som arbeidsoppgave, og observasjoner i områder hvor innsatsen er sterkest. Studiens siste del baserer seg på kvantitativ metode, basert på to tilfeldighetsutvalg av 400 narkotikasiktelsler fra årene 1998, 1999 og 2000. Siktelsene er fulgt fram til henleggelse, avgjørelse hos politiet eller dom i saken.

Politiets narkotikainnsats styres grovt skissert av to målsettinger. Den ene målsettingen er å få straffet stoffselgere, betegnet som bakmenn. Den andre målsettingen er å skape orden gjennom å jage stoffbrukerne vekk fra området. Politienhetene jobber i spenningsfeltet mellom ytterpunktene Lov og Orden. Politiarbeidet i de enkelte enhetene varierer sterkt avhengig av hvordan de to målsettingene styrer arbeidet. Dette fører til at de mangfoldige kontrollinnsatser får ulike rytmer, ulike logikker og ulike forløpsmønstre. Jeg diskuterer også politienheters utvikling av særskilt kultur knyttet til ensartet arbeid kombinert med sivil påkledning.

Det kvantitative materialet viser et bilde av de kontrollerte som utslåtte og syke mennesker. Jo dårligere stilt de er, jo oftere har de vært fanget inn av narkotikakontrollen. Jeg forsøker å tallfeste bakmenn. De ulike forslagene til operasjonisering av begrepet om en bakmann, fører alle til at andelen av bakmenn bare kan regnes i promiller av de som siktes for narkotikalovbrudd. En av konklusjonene er at Lov om euforiserende stoffer, § 3, stk.2, den såkalte "Pusherloven" bør oppheves. Politiet tegner et bilde av en svart-hvitt verden; på den ene siden er det narkotikabrukere som skal i behandling, og på den andre siden er det narkotikaselgere som skal i fengsel. Oppdelingen i de syke brukerne og de onde selgerne har hatt fiill gjennomslagskraft innenfor politietaten. Muligheten av å trekke dette skillet og gjenta det ofte nok har skapt denne oppdelingen som sannhet. Men skulet er ikke der i praksis. I dag fanges de alle inn av straffeapparatet, men fengslene fylles ikke av selgere/bakmenn. De fylles av stoffbrukere og "Pusherloven" gjør det lettere å fylle fengslene med stoffbrukere. Jo dypere avhengigheten er, jo hyppigere er kontakten med straffeapparatet i form av dommer og fengsels erfaringer. Politikontrollen har skapt forhold som fastfryser syke stoffbrukere i en elendig tilværelse.

Doctores medicinae**Læge Isik Somuncu Johansen**

Forsvarede 22.09.2005 sin afhandling "Rapid diagnoses of mycoacterial diseases, and their implication on clinical management".

Handlingen blev ledet af lektor Hanne Colding.

Officielle opponenter var docent, overlæge Håkan Miøner og professor, overlæge, dr.med. Niels Høiby.

Graden blev konfereret 23.01.2006.

Biografi

Født 1969 i Tokat (Tyrkiet). Cand.med. i 1992 ved Akdeniz Universitet, Det Medicinske Fakultet i Tyrkiet. Aktuelt: 1.-reservelæge, Medicinsk Afdeling ved Roskilde Amts Sygehus.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler tuberkulose tilfælde, hvor der globalt opstår omkring otte millioner nye tuberkulose (TB)-tilfælde årligt, og to millioner dør af sygdommen. Tidlig diagnose og resistensbestemmelse forbedrer overlevelsen og forebygger spredning. Anvendeligheden af de traditionelle metoder i TB-diagnostikken hæmmes af lav følsomhed og langsommelige metoder.

Disputatsen omhandler den mikrobiologiske diagnose af TB og andre mykobakterioser med fokus på de nye og hurtige molekylærbioologiske metoder og beskriver problemer knyttet til diagnosen multiresistent TB.

Vi arbejdede med en ny metode baseret på strand displacement amplifikation til påvisning af *Mycobacterium tuberculosis* i respiratorisk og nonrespiratorisk prøvemateriale. Metoden identificerede de mest infektiøse TB-patienter i løbet af få timer. Metoden havde dog behov for forbedringer hvad angik dens nytteværdi overfor mikroskopinegativt nonrespiratorisk prøvemateriale. Efter modifikation af metoden og på baggrund af undersøgelser af cerebrospondylarvæsken som model, påviste vi en betragtelig forbedring af metodens diagnostiske nytteværdi. Dette kan få væsentlig klinisk betydning for håndteringen af patienter med tuberkulose meningitis, da hurtig opstart af behandling reducerer dødeligheden. Derudover beskrev vi en metode til at analysere formalinfikseret og paraffinindstøbt prøvemateriale med nekrotiserende granulomatøs inflammation, hvor der ikke initialt var mistanke om TB. Metoden kunne identificere M tuberculosis, hvor der ikke forelå frisk materiale til dyrkning. Endelig arbejdede vi med en dna-array-metode til at adskille kliniske relevante mykobakterier i mikroskopipositive prøver, hvilket har betydning både for behandling og de efterfølgende opgaver som isolation, smitteopsporing og anmeldelse.

Den øgede prævalens af resistent TB har forstærket behovet for hurtige og akkurate tests til resistensbestemmelse. Vi vurderede nytteværdien af et ikke-radiometrisk, automatiseret kultursystem til resistensbestemmelse af *M. tuberculosis* over for fire førstvalgspræparater. Systemet var pålideligt, men er stadig tidskrævende på grund af afhængigheden af bakterievækst. Da hurtig opstart af relevant behandling har afgørende betydning for overlevelsen hos hiv-positive patienter og reducerer overførselen af resistente TB-stammer, anvendte vi en dna-array-metode direkte på materialet til påvisning af resistens overfor *rifampicin* (markør for multiresistens). I næsten 80 % af tilfældene kunne denne metode frembringe resultat inden for få dage. Afslutningsvis, på grund af mangel på standardiserede metoder til belys-

ning af resistensforhold for andenvælgspræparater, prøvede vi at etablere et kvalitetssikringsprogram for resistensbestemmelse for *M. tuberculosis* overfor fluoroquinoloner i det Baltiske Nordiske samarbejde. Vi påviste procedurerelaterede mangler og kom med forslag til forbedringer.

Læge Kim Gjerum Nielsen

Forsvarede 02.11.2006 sin afhandling "Lung function and bronchial responsiveness in young children. Clinical and research applications".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Mikkel Østergaard.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Peter Oluf Schiøtz og professor, overlæge, dr.med. Asger Dirksen.

Graden blev konfereret 01.02.2006.

Biografi

Født 1960 på Frederiksberg. Cand.med. i 1987 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Overlæge ved børneafdelingen, Klinik I, Juliane Marie Centret på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Doktorafhandlingen er en sammenfatning af syv publikationer.

Det overordnede mål var at evaluere den kliniske anvendelighed og diagnostiske kapacitet ved måling af specifik luftvejsmodstand ved helkropspletysmografi (sRaw), modstand i luftvejene ved interruptertechnik (Rint) og modstand (R) og reaktans (X) i det respiratoriske system ved impulsoscillometri (IOS) hos raske, astmapatienter og børn med cystisk fibrose (CF) i småbørnsalderen. Et vigtigt mål var at udvikle, implementere og validere en metode til indirekte bronchial provokation og bestemmelse af bronchial hyperreaktivitet (BHR). Dernæst sammenlignedes metoderne ved måling af spontan lungfunktion og BHR, og endelig blev metoderne valideret i kontrollerede, kliniske undersøgelser med dokumenteret effektiv astmamedicin hos småbørn med astma.

sRaw var overlegen i forhold til Rint og IOS til at skelne mellem raske og syge småbørn i tværsnitsmålinger (astma og CF)- og i longitudinelle målinger (CF).

Som de første i verden har vi udviklet, implementeret og valideret en simpel og sikker indirekte bronkial-provokationstest med eucapnisk hyperventilation af -15°C kold luft hos småbørn. En simple og billigere provokationstest med tør luft ved stuetemperatur syntes at give et mindre respons, formodentlig beroende på manglende kuldestimulus.

Reaktiviteten over for kold-luft-provokation og bronchodilatatorer målt ved sRaw fandtes anvendelige som diagnostiske tests for astma hos småbørn. sRaw og måling af BHR demonstrerede også klinisk relevante resultater i vurderingen af effekten af klassiske astmamedikamina såsom inhalationssteroid, kort- og langtidsvirkende β_2 -agonister og leukotrienreceptorantagonister i dobbeltblinde placebo-kontrollerede studier. Derved var det muligt for første gang ved objektive målinger at påvise den kendte symptomeffekt af disse antiastmatika hos småbørn.

Relationen mellem BHR og astmasværhedsgrad samt risiko for eksacerbationer hos småbørn bør undersøges ligesom værdien af kold-luft-provokationer til kort- og langtidsmålinger af astmakontrol og behandling hos små-

børn og BHR som prognostisk faktor for vedvarende astma udover førskolealderen bør vurderes.

Forskningsresultaterne viser, at måling af sRaw og bedømmelse af BHR kan fungere i klinik og forskning som brugbare værktøjer til tidlig diagnostik af astma, afsløring af påvirket lungfunktion ved kronisk lungesygdom, bedre bedømmelse af effekten af antiastmatika og mere rationel astmabehandling af småbørn.

Internationale forskningsgrupper har taget metoderne fra denne afhandling i brug.

Læge Lars Kjølner-Hansen

Forsvarede 10.01.2006 sin afhandling "The angiotensin-converting enzyme inhibition postrevascularization studie (APRES)".

Handlingen blev ledet af klinisk lektor, klinikchef, overlæge, dr.med. Gorm Jensen.

Officielle opponenter var professor Karl Swedberg og professor, overlæge, dr.med. Christian Torp-Pedersen.

Graden blev konfereret 07.03.2006.

Biografi

Født 1958 i Odense. Cand.med. i 1984 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Overlæge, Kardiologisk Sektion, Medicinsk Afdeling, Roskilde Amts Sygehus i Roskilde.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler invasiv revaskularisering, der bedrer prognosen hos patienter med uddrivningsfraktion af venstre ventrikel (EF) mindre end 0,50 og symptomatisk atherosklerotisk hjertesygdom (IHD). Alligevel er risikoen for kardielle hændelser ikke negligabel, og søgen efter interventioner der kan reducere denne derfor indiceret. Hos højrisikopatienter med IHD (5-års-dødelighed: 27 % til 50+ %) har ACE-hæmmere vist at reducere risikoen for død og kardielle hændelser bl.a. ved at reducere dilatation af venstre ventrikel. Om denne gavnlige virkning kunne appliceres på patienter med lavere – men ikke negligabel – risiko og noteres i tillæg til en formodet gavnlige virkning af invasiv revaskularisering var uvist. Dette undersøgte i den randomiserede, kontrollerede undersøgelse (RCT) The angiotensin-converting enzyme inhibition postrevascularization study (APRES). I alt 159 patienter med EF mellem 0,30 og 0,50 (middel 0,42) uden erkendt hjertesvigt (eller nyligt akut myokardieinfarkt (AMI)) tildeltes randomiseret placebo eller ramipril umiddelbart efter revaskularisering med CABG eller PCI og behandledes og fulgtes i median i 33 mdr. (interval 12-46 mdr.).

For patienter allokeret til ramipril fandtes: 1) Signifikant lavere hyppighed af det kombinerede endepunkt kardiell død, AMI eller udvikling af hjertesvigt. 2) Signifikant mindre gennemsnitlig tilvækst i venstre ventrikels slutsystoliske (ESVI) og slutdiastoliske volumen (EDVI). 3) Signifikant lavere hyppighed af betydende tilvækst i ESVI (defineret som en tilvækst i ESVI op til 12 mdr. > reproducerbarhedskoefficienten). 4) Signifikant lavere hyppighed af den kombinerede hændelse AMI, udvikling af hjertesvigt eller betydende tilvækst i ESVI. 5) Ved langtidsofølgning 3,2 år efter ophør af APRES RCT en lavere hyppighed af kardiell død eller hospitalisering med hjertesvigt der var statistisk signifikant op til 4,3 år efter inklusion og revaskularisering.

Relevansen af APRES bekræftedes ved en 5-års-dødelighed i placebogruppen (16 %), der var signifikant lavere

sammenlignet med tidligere ACE-hæmmerstudier og samtidig af en størrelse, der berettigede forsøg mhp. at bedre prognosen.

En sammenhæng mellem den gunstige virkning af ramipril på AMI, udvikling af hjertesvigt og på EDVI og ESVI og en gunstig klinisk effekt på såvel bløde som hårde endepunkter – og berettigelsen af effektmålene i APRES RCT – anskueliggjordes idet: 1) Stigende grader af tilvækst i ESVI og EDVI fandtes uafhængigt associeret med stigende risiko for kardiell død, udvikling af AMI eller hjertesvigt. 2) En betydende tilvækst i ESVI var uafhængigt associeret med øget risiko for fremtidig kardiell død eller hospitalisering med hjertesvigt. 3) Den kombinerede hændelse AMI, hjertesvigt eller betydende tilvækst i ESVI var uafhængigt associeret med en øget fremtidig risiko for død og kardiell død eller hospitalisering med hjertesvigt. 4) Udvikling af AMI eller hjertesvigt var associeret med lavere helbredsrelateret livskvalitet (HRQOL), funktionsniveau og arbejdskapacitet.

Der fandtes ingen signifikante forskelle mellem ramipril- og placeboarmen i: 1) Incidensen og prævalensen af betydende *angina pectoris*. 2) Prævalensen af reversibel, arbejdsinduceret myokardieiskæmi ved cykelergetest. 3) Gennemsnitlig HRQOL bedømt ved SF-36-spørgeskema. 4) Gennemsnitligt funktionsniveau og arbejdskapacitet bedømt ved hhv. dyspnoe-træthedsindex og arbejdskapacitet ved cykelergetest.

Samtidige og efterfølgende studier har bekræftende vist, at ACE-hæmmerbehandling mindsker risikoen for død, AMI og hjertesvigt og venstre ventrikelvolumina hos patienter med lavere – men ikke negligieabel – risiko end i de tidligere studier, hvorimod en effekt på *angina pectoris* er fundet tvivlsom.

Data fra APRES, støttet af den samlede evidens, understøtter en anbefaling af en udvidelse af indikationsområdet for ACE-hæmmere som ramipril til behandling i tillæg til invasiv revaskularisering af patienter med asymptomatisk mild til moderat venstre ventrikeldysfunktion og symptomatisk IHD. Dette mhp. at mindske risikoen for efterfølgende alvorlige kardielle hændelser som død, AMI, udvikling af og hospitalisering for hjertesvigt og betydende øgning af ESVI.

Læge, ph.d. Milena Penkowa

Forsvarede 01.11.2005 sin afhandling "Metallothionein I+II Expression and Roles during Neuropathology in the CNS".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Ole William Pedersen.

Officielle opponenter var professor Monica Holmberg og associate professor Wolfgang Maret.

Graden blev konfereret 10.03.2006.

Biografi

Født 1973 i Odense. Cand.med. i 1998 ved Københavns Universitet, ph.d. i 2000 ved samme. Aktuelt: Lektor ved Medicinsk Anatomisk Instituts Afdeling for Neuroprotektion.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på otte originale, publicerede artikler og et review.

Disputatsens formål er at kortlægge den neurobiologiske

og -protektive rolle af Metallothionein (MT) ifm. neuropatologi i CNS, som induceres i dyremodeller *in vivo*.

Disputatsen indeholder de første opdagelser af MT-I+II's ekspressionsmønster, regulation og funktioner *in vivo* ifm. neuropatologi såsom traumatisk hjerneskade (cryo-læsion) i *cortex cerebri* og pellagra-neurotoxicitet induceret af *6-aminonicotinamide* (6-AN), en niacin antagonist.

Det vises, at cytokinet interleukin-6 (IL-6) er en central inducer af MT-I+II ved patologi som vist vha. genmanipulerede IL-6 knock-out (KO) mus (IL-6KO mus) og mus med transgen IL-6 overproduktion (GFAP-IL6 mus).

MT-I+II's funktioner vises ved neuropatologi vha. MT-I+II knock-out (MT-KO) mus og mus med transgen MT-I overproduktion (TgMT mus) og i forskellige dobbelt-genmodificerede genotyper. Desuden blev virkningen af eksogen MT-I og MT-II behandling påvist i genetisk normale (wildtype) mus og MT-KO mus. Alle musene blev undersøgt ifm. hjernetraume og pellagra-neurotoxicitet.

Forsøgene viser, at endogent og eksogent MT-I+II er immunmodulerende (antiinflammatorisk) og neuroprotektivt (antioxidant og antiapoptotisk), samt at MT-I+II øger reparationsprocesser i CNS (angiogenese, arvævsvdannelselse, vævsrestrukturering, regeneration).

Udover at bedre de histopatologiske forandringer havde MT-I+II også en gavnlig effekt på den kliniske tilstand. MT-I+II's virkninger er sidenhen valideret i humant væv.

MT-I+II's præcise signaltransduktion er endnu ufuldstændigt belyst, men uanset dette har MT-I+II et terapeutisk potentiale inden for fremtidens modulering af en række sygdomme.

Læge Jesper Johannsen

Forsvarede 24.01.2006 sin afhandling "Aspects of the Molecular and Functional Genetics in T1DM. A Study of Selected Candidate Genes".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Bjørn Quistorff.

Officielle opponenter var professor, dr. Klaus Badenhop og professor Stellan Sandler.

Graden blev konfereret 30.03.2006.

Biografi

Født 1965 i Gladsaxe, København. Cand.med. i 1991 ved Københavns Universitet. Aktuelt: 1.-reservelæge, Børneafdelingen, Københavns Amts Sygehus i Glostrup.

Disputatsarbejdet

Doktordisputatsen består af seks delarbejder og en oversigt.

Afhandlingen søger at identificere og karakterisere disponerende gener til T1DM udvalgt på en funktionel basis af målorganet. Med udgangspunkt i en selekteret kandidatgen-udvælgelse, primært baserende sig på ændret proteinekspresion i Langerhanske øer efter cytokinstimulation *in-vitro*, blev tre kandidatgener udvalgt til genetisk undersøgelse: iNOS, IRF-1 og mortalingenerne. Disse gener blev undersøgt for genetisk variation og efterfølgende testet for association i et landsdækkende, dansk T1DM materiale. Genernes mRNA/protein- ekspressionsniveauer blev undersøgt i cytokinstimulerede Langerhanske øer isoleret fra to rottestammer med forskellig cytokinfølsomhed.

I rottemodellen blev demonstreret inter-individuel iNOS-ekspresion såvel som forskellig iNOS promoteraktivitet. Da iNOS udtrykkes i cytokineksponerede, humane

beta-celler/Langerhanske øer, samt at de humane, familiære studier viste association mellem en genetisk variant af det humane iNOS-gen og risikoen for udvikling af T1DM, synes iNOS ligeledes at spille en rolle i cytokinmedieret human beta-celle-destruktion.

I rottemodellen demonstreres ligeledes korrelation mellem iNOS, IRF-1-ekspression og rottestammens cytokinfølsomhed: højeste ekspressionsniveau i øer fra den mest cytokinfølsomme stamme – underbyggende IRF-1s betydning for cytokinmedieret iNOS-expression. Derimod fandtes en undersøgt IRF-1 polymorfi ikke associeret til T1DM i det danske familiemateriale.

Rottemodellen demonstrerede endvidere høj mortalitets-ekspressionen korrelerende til høj cytokinfølsomhed. Mortalitetsekspression overudtrykt i NIH3T3 celler viste nedsat viabilitet, tydende på en toksisk effekt af høj mortalitets-ekspression, indikerende en mulig patogenetisk betydning af mortalitets i cytokinmedieret beta-celle-destruktion. Ej heller de fundne polymorfier i det humane mortalitetsgen fandtes associeret til T1DM i det danske familiemateriale.

Det konkluderes, at den selekterede kandidatgenudvælgelse var praktisk gennemførlig, at iNOS/NO synes at disponere til udviklingen af T1DM hos mennesket, hvorimod det ikke synes sandsynligt, at mortalitets eller IRF-1 genetisk disponerer hertil. Manglende genetisk disposition udelukker dog ikke en patogenetisk betydning af det pågældende protein.

Fremtidige genetiske studier bør foretages på store genetiske materialer, ligesom kommende analyser bør tage højde for gen-til-gen- og gen-til-miljø-interaktioner for at komme en bredere forståelse af den komplekse genetiske disposition til T1DM hos mennesket nærmere.

Læge Mette Klarskov Andersen

Forsvarede 26.01.2006 sin afhandling "Cytogenetic abnormalities in therapy-related leukaemia. Studies of balanced and unbalanced chromosome aberrations".

Handlingen blev ledet af lektor Zeynep Tümer.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Niels Tommerup og professor, dr.med. Peter Hokland.

Graden blev konfereret 28.04.2006.

Biografi

Født 1962 på Frederiksberg. Cand.med. i 1990 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Afdelingslæge, Klinisk Genetisk Afdeling på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter syv tidligere publicerede arbejder og en oversigt.

En stor del af patienter med MDS og AML har karakteristiske, cytogenetiske forandringer af diagnostisk og prognostisk betydning. En undergruppe af patienterne, ca. 10-15 %, har tidligere fået kemoterapi og/eller strålebehandling for en malign sygdom. Sådanne terapi-relaterede tilfælde repræsenterer den alvorligste langtidsbivirkning ved kræftbehandling. Molekylære, cytogenetiske og kliniske studier af disse sygdomme giver indsigt i, hvordan MDS og AML udvikler sig generelt og øger forståelsen for den række af forskellige cytogenetiske og genetiske pathways, der fører til leukæmisk transformation.

De karakteristiske, cytogenetiske forandringer, der ses ved terapi-relateret MDS og AML (t-MDS/t-AML), afspejler direkte typen af tidligere behandling. Ubalancerede

rede forandringer af kromosomerne 5 og 7 og en kompleks karyotype er karakteristiske efter behandling med alkylende stoffer, mens balancerede translokationer til kromosombånd 11q23 er karakteristiske efter behandling med dna-topoisomerase II-hæmmere. Hovedformålet med studiet var at karakterisere balancerede og ubalancerede kromosomforandringer yderligere ved t-MDS og t-AML.

Vi fandt, at såvel t-AML som t-ALL med balancerede translokationer til 11q23, der resulterer i rearrangement af *MLL* genet, er signifikant associeret med tidligere behandling med topoisomerase II-hæmmere, og at ung alder i højere grad end typen af specifik topo II-hæmmer disponerer til translokationer til 11q23. Andre rekurrente eller balancerede kromosomforandringer kendt fra de *novø* AML som translokationer til 21q22, t(15;17) inv(16) var også associeret med tidligere behandling med topoisomerase II-hæmmere. Patienter med t-AML og t(15;17) eller inv(16) havde samme responsrater på intensiv anti-leukæmisk behandling som ved de *novø* AML.

FISH-studier af patienter med t-MDS og t-AML påviste rekurrente ubalancerede kromosomforandringer af betydning for leukemogenesen, idet de definerede forskellige pathways ved sygdommen. Specielt var tilfælde med komplekse karyotyper karakteriseret ved specifikke dicentriske kromosomer, ubalancerede translokationer, amplifikation af *MLL*- og *AML1*-generne og komplekse sandwich-lignende kromosomer. Erhvervede mutationer i *TP53* var signifikant associeret med amplifikation af *MLL* og *AML1* og med disse sandwich-lignende kromosomer, hvilket understreger betydningen af *TP53* for at opretholde genomisk stabilitet. Baseret på fundet af mange dicentriske kromosomer fremsatte vi en hypotese om, at hypodiploidi, som er karakteristisk for t-MDS og t-AML, kunne være en følge af en skade i centromerregionen udløst af alkylende stoffer.

Læge Julia Sidenius Johansen

Forsvarede 27.12.2005 sin afhandling "Studies on serum YKL-40 as a biomarker in diseases with inflammation, tissue remodelling, fibrosis and cancer".

Handlingen blev ledet af klinisk forskningslektor, dr.med. Ole Haagen Nielsen.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Steen Gammeltoft og professor, overlæge, dr.med. Mikael Rørth.

Graden blev konfereret 08.05.2006.

Biografi

Født 1961 i København. Cand.med. i 1988 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Afdelingslæge, Reumatologisk Afdeling Q107 på Amtssygehuset i Herlev.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler identifikation af nye biomarkører, som er vigtige for at opnå en bedre vurdering af sygdomsaktivitet, effekt af behandling og prognose for en lang række sygdomme. YKL-40 er et 40 kDa heparinbindende glykoprotein, der tilhører familien af "mammalian chitinase-like proteins". Proteinets gen og struktur er kendt, men en evt. receptor for YKL-40 er endnu ikke beskrevet. YKL-40 dannes af en subgruppe af makrofager, af neutrofile granulocytter, af fibroblastlignende synovialceller, af kondrocytter fra artrit bruske, af endotelceller, af glatte muskelceller i kar, af mammaepitelceller i involutionsstadiet,

af hepatic-stellate celler i leveren samt af flere forskellige typer kræftceller fra solide tumorer. YKL-40 er en vækstfaktor, der stimulerer proliferation af synovialis-, brusk-, og endotelceller samt af fibroblaster. YKL-40 er et autoantigen hos patienter med reumatoid artrit, men det er uvist, om proteinet har betydning for patogenesen af autoimmun sygdomme. Herudover er den biologiske rolle af YKL-40 ukendt, men proteinet har måske en funktion i den inflammatoriske proces, i angiogenese og i remodellering af ekstracellulærvævet. Ved cancersygdomme har YKL-40 måske betydning for cancercelleproliferation, overlevelses- og metastaseringspotentiale, for den inflammatoriske proces omkring cancercellerne og for angiogenese og remodellering af ekstracellulærvævet omkring tumor. Formålet med denne oversigt har været at undersøge, om serumkoncentrationen af YKL-40 er en ny biomarkør, der kan afspejle sygdomsaktivitet, behandlingseffekt og prognose hos patienter med sygdomme karakteriseret ved akut eller kronisk inflammation, remodellering af ekstracellulærvævet, fibrosedannelse og cancer.

Der blev først udviklet en in-house RIA til bestemmelse af serum YKL-40 og senere anvendt en kommerciel ELISA-metode. YKL-40 proteinexpressionen i vævsbiopsier blev undersøgt ved immunhistokemiske analyser, og YKL-40-ekspresion blev fundet i væv med inflammation, remodellering af ekstracellulærvævet, fibrosedannelse og cancer. Serum YKL-40 fandtes forhøjet sammenlignet med koncentrationen hos raske ved både akutte (bakteriel pneumoni og *Streptococcus pneumoniae* bakteriem) og kroniske inflammatoriske sygdomme (reumatoid artrit, kæmpecellearteritis, *colitis ulcerosa*, Mb. Crohn, pulmonal sarkoidose og sklerodermi), ved leversygdomme med fibrosedannelse (alkoholisk leversygdom, hepatitis B og C) samt hos patienter med seks forskellige typer cancer. Hos patienter med reumatoid artrit og osteoartrose afspejlede serum YKL-40 sandsynligvis især synovial inflammation. Serum YKL-40 på diagnosetidspunktet af reumatoid artrit kunne ikke anvendes til vurdering af progression i leddestruktion, men reumatoid artrit-patienter med en vedvarende forhøjet serum YKL-40 havde en større risiko for udvikling af leddestruktion sammenlignet med patienter med normal serum YKL-40. Fremtidige studier skal afklare, om man kan anvende serum YKL-40 i kombination med andre biomarkører til bedre at vurdere sygdomsaktivitet, monitorere behandlingsrespons og til at bestemme prognosen for erosionsudvikling hos patienter med tidlig reumatoid artrit samt hos patienter i behandling med biologiske lægemidler. Serum YKL-40 var forhøjet hos de fleste patienter med moderat til svær leverfibrose, uafhængig af sygdomsætiologi, og serum YKL-40 giver måske ny information om fibrogenesen i leveren. Patienter med alkoholisk leversygdom og højserum YKL-40 havde en kortere overlevelse sammenlignet med patienter med normalserum YKL-40. En række retrospektive kliniske undersøgelser af patienter med seks forskellige typer af primær eller metastatisk cancer (mammacancer, colorektalcancer, ovariecancer, prostatacancer, renal cellecancer og småcellet lungecancer) viste, at forhøjet serum YKL-40 (sammenlignet med raske personer) var en uafhængig prognostisk biomarkør for kort tid til recidiv og kort overlevelse. Serum YKL-40 vil ikke være velegnet som en selvstændig screeningsmarkør for cancer, idet kun få patienter med primær lokaliseret cancer havde forhøjet serum YKL-40. Det er endnu uvist, hvorvidt serum YKL-40 kan anvendes til at monitorere cancerpatienter

under og efter behandling og give information om behandlingsrespons samt identificere metastaser, før disse er fundet ved rutine metoder.

De aktuelle studier tyder på, at en kombination af serum YKL-40 med andre sygdomsrelevante biomarkører måske kan bidrage til en forbedret vurdering af sygdomsaktivitet, respons på behandling samt prognose hos patienter med reumatoid artrit, leverfibrose og cancer. Serum YKL-40 afspejler sandsynligvis andre aspekter af sygdomsaktiviteten ved disse sygdomme end de aktuelt anvendte biomarkører. De aktuelle fund skal konfirmeres i en række store, prospektive studier af patienter med reumatoid artrit, leversygdomme og cancer. Forhåbentlig vil det vise sig, at bestemmelse af serum YKL-40 hos den enkelte patient kan betyde et væsentligt fremskridt i behandling og kontrol af reumatoid artrit, leverfibrose og cancer.

Læge, md, ph.d. Ewa Rajpert-De Meyts

Forsvarede 28.12.2005 sin afhandling "Developmental Model for the Pathogenesis of Testicular Carcinoma *In Situ*: Genetic and Environmental Aspects".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Thomas Horn.

Officielle opponenter var professor, dr. J. Wolter Oosterhuis og professor Ieuan Hughes.

Graden blev konfereret 09.05.2006.

Biografi

Født 1954 i Opole (Polen). Cand.med. i 1979 ved Silesian Medical University, Katowice (Polen), og i 1984 ph.d. i Medicinsk Endokrinologi samme sted. Aktuelt: Forskningsleder ved Afdeling for Vækst og Reproduktion, Julia-ne Marie Centret på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på 11 publicerede artikler og en sammenfattende oversigtsartikel, som blev publiceret i tidsskriftet "Human Reproduction Update" (2006, 12: 303-323).

Afhandlingen opsummerer eksisterende beviser for hypotesen om føtal oprindelse af testikulær kimcellekræft. Kimcellekræft har været stigende igennem de seneste årtier med Danmark blandt de lande, som har den højeste hyppighed. Epidemiologiske studier ender i en primær rolle for miljø- eller livsstilsfaktorer, sandsynligvis kombineret med en genetisk prædisposition.

Flere studier i disputatsen havde som hovedformål at undersøge karakteristika og oprindelse af carcinoma *in situ* testis (CIS), som er det præ-invasive forstadium til testikelkræft. Komparative studier af celleoverfladeproteiner, støttet af studier af regulatoriske elementer af cellecyklus og nogle kimcelle-specifikke gener, har vist præ-meiotisk oprindelse af CIS og en stor lighed mellem CIS og humane føtale gonocytter. De seneste beviser fra studier af genekspressionsprofiler har vist ligheder mellem CIS-celler og embryonale stamceller. En høj ekspresion af gener associeret med pluripotens kan forklare den bemærkelsesværdige pluripotens af kimcelleneoplaser, der kan differentiere til adskillige somatiske vævskomponenter i teratomer. Studier af ekspresionsontogenesen af udvalgte gener, der er højt udtrykte i CIS, har vist, at embryonale gener nedreguleres ved differentieringen af gonocytter til spermatogonier. Denne kronologi er hyppigt ødelagt i dysgenetiske testikler. Beskadiget gonadeudvikling resulterer i et stop i dif-

ferentieringen af gonocytter, og en bibeholdelse af de embryonale træk associeret med en øget genomisk ustabilitet, er således den mest sandsynlige model for patogenesen af CIS. Genomisk amplifikation af særlige kromosomale regioner, f.eks. 12p, kan bidrage til CIS-celleoverlevelse og den videre invasive progression til egentlige tumorer.

Læge Henning Locht

Forsvarede 16.12.2005 sin afhandling "Reactive Arthritis – Epidemiological, Clinical, and Serological Aspects".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Klaus Ølgaard.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Peter Junker og overlæge, dr.med. Peter Garred.

Graden blev konfereret 17.05.2006.

Biografi

Født 1953 i København. Cand.med. i 1982 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Overlæge ved Reumatologisk Klinik på Bispebjerg Hospital.

Disputatsarbejdet

I afhandlingen beskrives to udbrud af bakteriel gastroenterit forårsaget af *Salmonella enteritidis*. Begge udbrud indtraf i forbindelse med middagsselskaber, hvor fødevarer var kontamineret med *Salmonella enteritidis*. Samtlige deltagere fik tilsendt spørgeskema med det formål at undersøge hvor stor en andel af de tilstedeværende personer, som udviklede reaktive ledgener (ReA). Derudover undersøgte man om antibiotikabehandling for diarré, hvilke led som var afficerede samt om varighed af ledsmerter. I det første udbrud (Malmö-udbruddet) fik næsten samtlige deltagere diarré, hvorimod kun lidt over halvdelen fik gastrointestinale symptomer ved det andet udbrud (Domus Medicaudbruddet). Trods denne forskel var hyppighed af ledgener blandt de eksponerede næsten den samme; 15 % respektive 19 %. Det viste sig også, at tidlig indsat antibiotisk behandling ikke havde nogen forebyggende effekt på udvikling af ledsmerter. Dette kunne tyde på, at de sygdomsmekanismer, som betinger udviklingen af ledbetændelse, opstår meget tidligt i sygdomsforløbet, måske inden de gastrointestinale symptomer debuterer. Ved opfølgning 6 måneder senere (Malmö-udbruddet) havde omkring halvdelen bestående symptomer fra leddene. Yderligere fandt man, at patienter med langvarig diarré havde en signifikant overhyppighed af ledsmerter (Domus Medica-udbruddet). Knæ og ankler var de hyppigst engagerede led, men stort set samtlige kroppens led kunne inddrages, inklusive leddene i lænde- og halsryg.

Det er kendt, at ReA kan efterfølge infektion med *Campylobacter*, hvorimod man ikke regner med, at ReA forekommer efter intestinal infektion med *E.coli* (ETEC). En kohorte bestående af patienter med positiv fæcesdyrkning for *Campylobacter* infektion blev sammenlignet med en køn- og aldersmatchet kohorte af *E.coli* (ETEC) patienter. Samtlige fik tilsendt spørgeskema med anmodning om angivelse af ledsmerter, gastrointestinale symptomer (diarré, mavesmerter, kvalme, opkastning samt feber). En signifikant større andel af *Campylobacter*-patienterne rapporterede ledsmerter (16 % vs. 6 %) sammenlignet med *E.coli*. Også i dette studie fandt man, at langvarig diarré ved *Campylobacter*-infektion var associeret til forekomsten af ledsmerter. Ligeledes var der heller ikke her tegn på, at tidlig

antibiotikabehandling havde nogen præventiv effekt på optræden af ReA.

Antistoffer mod neutrofile granulocytter (ANCA) er specielt knyttet til diagnostik af systemiske vaskulit sygdomme. ANCA forekommer dog også ved en lang række andre lidelser, f. eks RA, autoimmun hepatitis samt ved ulcerøs kolit. I tre delarbejder blev tilstedeværelse af ANCA ved ReA samt ankyloserende spondylit (AS) studeret og sammenlignet med forekomsten ved RA og UC. Mellem 32 % og 55 % af de undersøgte ReA sera var positive for ANCA målt ved ELISA teknik – dog var kun en mindre andel positive ved indirekte immunfluorescens. Generelt var det patienter med kronisk (> 1-års-sygdom), som fandtes positive. ANCA-specificiteten var oftest rettet mod granularproteinerne lactoferrin samt BPI i modsætning til ANCA ved systemisk vaskulit, hvor reaktiviteten er rettet mod PR3 og MPO. Et mindre antal ReA-sera reagerede med PR3 og MPO, men antistof-titeren var oftest beskedent. Til forskel fra ReA fandt man kun få positive AS sera (14 %). Årsagen til forekomst af ANCA er ukendt.

For at teste hypotesen om hvorvidt ANCA kunne opstå ved krydsreaktion mellem bakterier og kropsegne proteiner, udførtes et immuniseringsforsøg. En kanin blev immuniseret med humant lactoferrin- og preimmunt serum, som blev sammenlignet med antilactoferrin-serum på immunoblot, hvor ekstrakt af *Salmonella* og *Yersinia* var fraktioneret på en SDS gel. Antilactoferrin, men ikke preimmunt serum, farvede et bånd på 78 kD som udtryk for, at immuniseringen havde givet anledning til krydsreagerende antistoffer mod bakterielle antigener. Denne reaktion kunne inhiberes fuldstændig, hvis anti-lactoferrin antistofferne blev ekstraheret ved hjælp af affinitetsoprensning på lactoferrin-kolonne. Serum fra en ReA-patient med *Yersinia* udløst artrit og høje niveauer af anti-lactoferrinantistoffer blev inkuberet med levende og varmedræbte *Yersinia*-bakterier. Her lykkedes det dog ikke at hæmme anti-lactoferrinantistofferne. Der kan således ikke drages nogen endelig konklusion om, hvorvidt ANCA kan induceres ved krydsreaktion med artritogene bakterier.

Mannanbindende lectin (MBL) har en betydende rolle i det innate immunforsvar gennem at binde sig til overfladen på mikroorganismer og derigennem lede til komplementaktivering. Der findes flere undersøgelser, som tyder på, at individer med lavt MBL-niveau i serum lettere rammes af infektioner. I et delarbejde undersøgte patienter med ReA, individer med gastrointestinal infektion efter *Campylobacter*, *Salmonella* og *Yersinia* med og uden ledgener. Man fandt, at serum MBL-koncentrationen ikke havde indflydelse på, om patienten fik ledbetændelse, om ledbetændelsen blev langvarig respektiv kronisk- eller om diarréepisoden blev langvarig. Der fandtes heller ingen forskel i MBL-niveauer mellem sera fra forskellige bakterielle infektioner.

Læge Bo Grønlund

Forsvarede 20.04.2006 sin afhandlingen "Progressive epithelial ovarian carcinoma. Prognostic factors and clinical management.

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Øyvind Lidsgaard.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Claes Tropé og professor, dr.med. Anders Jakobsen.

Graden blev konfereret 24.05.2006.

Biografi

Født 1960 på Frederiksberg. Cand.med. i 1985 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Afdelingslæge, Frederiksberg Hospital, Gynækologisk-Obstetrisk Klinik.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler behandlingen af primær ovariecancer, der er standardiseret og udført i henhold til retningslinjer fra FIGO (International Federation of Gynaecology and Obstetrics; www.figo.org). Patienter med progressiv ovariecancer (POC) omfatter dels patienter med primær progression under førstelinjebehandling af primær ovariecancer, dels patienter som senere udvikler recidiv efter endt førstelinjebehandling (sekundær progression). Hvor førstelinjebehandlingen er internationalt accepteret, er behandlingen af POC stadig omstridt, og der er ingen alment accepterede retningslinjer for behandling af patienter med POC.

Afhandlingen er udarbejdet på baggrund af 10 originalartikler publiceret i internationale peer-reviewed tidsskrifter. Afhandlingen drejer sig om kirurgisk og medicinsk antineoplastisk behandling af patienter med POC med særlig vægt på valg af behandlingstype, monitorering af behandlingseffekt, prognostiske faktorer og brugen af serologiske tumormarkører til monitorering og til vurdering af prognose.

Som et af de første hospitaler i verden indførte Rigshospitalet i 1994 paclitaxel+platin (carboplatin eller cisplatin) som standard førstelinje kombinationskemoterapi til patienter med primær epitelial ovariecancer FIGO stadium Ic-IV. Siden er alle nyhenviste patienter med ovariecancer blevet løbende registreret i Klinisk Forskningsenhed, Onkologisk klinik, Rigshospitalet. I 2000 blev en klinisk database (CODOVA: Copenhagen Database for Ovarian Carcinoma; Datatilsynet; No. 2000-41-0126) etableret, hvori alle patienter med POC blev retrospektivt inkluderet. Siden 1.1.2000 er alle patienter med nydiagnosticeret POC blevet prospektivt inkluderet i CODOVA-databasen. På baggrund af oplysningerne i CODOVA blev den hidtidige behandling kritisk vurderet, og en række nye hypoteser genereret.

Vi fandt, at overlevelseseffekten af kirurgisk tumorreduktion hos patienter med POC er tvivlsom, og sekundær kirurgisk tumorreduktion bør i givet fald fortrinsvis udføres på patienter med følgende karakteristika: solitært tumor recidiv; tumorstørrelse (diameter) mindre end 10 cm; god performancestatus; og ikke-påbegyndt andenlinje kemoterapi før operationen.

Vi fandt at genbehandling af POC-patienter med paclitaxel+platin gav høj responsrate og ikke medførte kumulert neurotoxicitet. Effekten af kombinationen paclitaxel+platin (versus ikke-paclitaxelholdig kemoterapi) har siden i en randomiseret undersøgelse vist at medføre forlænget overlevelse (ICON4). Vi fandt, at lav-dosis topotecan (1,0 mg/m², dag 1-5 i 3-ugers interval) synes at have samme effekt (respons) som topotecan i konventionel dosering (1,5 mg/m², dag 1-5 i 3-ugers interval). Det terapeutiske indeks af topotecan kan således formentlig bedres ved at nedsætte dosis. For behandling med både paclitaxel+platin og lavdosis topotecan fandt vi, at toksiciteten ikke synes øget hos ældre patienter (≥ 65 år). I et prospektivt, skandinavisk Fase I-II studie fandtes kombinationen, topotecan (iv) og etoposide (po) at medføre uforudsigelig toksicitet, og denne kombination kan derfor ikke anbefales som behandling til patienter med POC.

Overordnet set er behandlingen af patienter med POC pal-

liativ, og derfor skal toksiciteten af en planlagt andenlinje kemoterapi nøje vægtes i forhold til den forventede effekt. Vi fandt, at en stabilisering af tumorbyrden ved administration af andenlinje-kemoterapi giver forlængelse af levetiden sammenlignet med patienter med stigende tumorbyrde, hvilket indikerer at stabil sygdom er et acceptabelt behandlingsmål. Dette fund giver også øget vægt til opfattelsen af POC som en kronisk sygdom i lighed med eksempelvis diabetes og hypertension, hvor sygdommen ikke kan elimineres, men den skadelige effekt af sygdommens tilstedeværelse hos et flertal af patienterne reduceres ved probat behandling.

Fra alle patienter i CODOVA er der på Statens Seruminstitut opbevaret udportioneret serum og plasma, hvilket muliggjorde at sammenholde målinger af serologiske tumormarkører med resultatet af andenlinjebehandlingen. Vi fandt som de første, at en halvering af serumværdien af tumormarkøren CA125 var et mere akkurat mål for overlevelsen end en halvering af arealet af tumorbyrden målt ved billedbaserede metoder. Dette fund betyder, at andenlinjebehandlingen af POC-patienter med forhøjede CA125 værdier formentlig bedre vil kunne følges ved hjælp af simpel blodprøvetagning frem for ved hjælp af mere ressourcekrævende teknikker (ultralyd, CT-skanning), som typisk er blevet anvendt tidligere.

Vi fandt, at forhøjede værdier af tumormarkøren CA125 før start af andenlinjebehandling var associeret med dårlig prognose. Et nyt prognostisk index (The Copenhagen index) blev udviklet. Dette index inddeler POC-patienter i fire prognostisk, grupper på baggrund af oplysninger om tre kliniske variable (CA125, performancestatus, behandlingsfrit interval fra enden af førstelinjebehandling til start af andenlinjebehandling). The Copenhagen index har potential anvendelighed i Fase II-III undersøgelser til at stratificere patienter. Indexet kan også potentielt anvendes i behandlingen af den enkelte POC-patient til at vejlede ved valg af behandling og til at orientere den enkelte patient om den samlede overlevelse af gruppen.

I et prospektivt studie af POC-patienter, som ikke indgik i CODOVA, fandt vi, at tumormarkøren CASA havde uafhængig prognostisk betydning, således at høje værdier af CASA før start af behandling var korreleret med en dårligere prognose.

Samlet set fremsættes der i disputatsen nye konkrete forslag til en forbedret klinisk håndtering af patienter med POC, og der anvises forslag til videre studier. Monitorering af andenlinje kemoterapi ved måling af tumormarkører (CA125) i blodet frem for ved brug af billedbaserede respons metoder bør sammenlignes i et randomiseret studie hvor også livskvalitet bør indgå som effektparameter. Anvendeligheden af den prognostiske nøgle (The Copenhagen Index) bør valideres i en anden gruppe af POC-patienter.

Læge Peter Haulund Gæde

Forsvarede 28.03.2006 sin afhandling "Intensified multifactorial intervention in patients with type 2-diabetes and microalbuminuria: Rationale and effect on late diabetic complications".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Klaus Ølgaard.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Henning Beck-Nielsen og klinisk lektor, overlæge, dr.med. Hans Ibsen.

Graden blev konfereret 06.06.2006.

Biografi

Født 1964 i København. Cand.med. i 1990 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Medicinsk Kardiologisk Afdeling M2, Københavns Amts Sygehus i Glostrup (per 1. september 2006 Steno Diabetes Center).

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af otte originale arbejder samt en oversigt.

Tilstedeværelsen af flere samtidigt forekommende risikofaktorer hos patienter med type 2-diabetes opfordrer naturligt til multifaktoriel behandling. Imidlertid har effekten af intensiveret multifaktoriel intervention bestående af såvel livsstilsbehandling som intensiv polyfarmaci, hvor der udover behandling af de gængse risikofaktorer også gives forebyggende behandling med aspirin samt ACE inhibitor eller angiotensin II antagonist, ikke været valideret i langtidsstudier. Dette var netop formålet med Steno-2-studiet, hvor 160 patienter, der alle havde mikroalbuminuri ved studiets start, blev randomiseret til intensiv multifaktoriel behandling ved en diabetesklinik eller til konventionel multifaktoriel behandling i almen praksis. Effekten på mikrovaskulære og makrovaskulære komplikationer ville blive vurderet efter henholdsvis fire og otte års opfølgning. Den intensive interventions betydning for udvikling af sen-diabetiske komplikationer var slående. Efter fire år var udviklingen af diabetisk nyre-, øjen- og nervesygdom reduceret med omkring 50 % i den intensivt behandlede gruppe, og efter otte år fandtes en 53 % reduktion i forekomsten af et kombineret endepunkt bestående af kardiovaskulær død, myokardieinfarkt, apoplexia cerebri, PCI eller CABG, vaskulær kirurgi eller amputation.

Resultaterne med hensyn til kontinuerlig livsstilsintervention var nedslående, idet den intensivt behandlede gruppe kun klarede sig bedre end den konventionelt behandlede gruppe, hvad angår antallet af patienter, hvor energien fra daglig fedtindtagelse udgjorde mindre end 10 % af den totale energiindtagelse. Der var ikke forskel i antallet af patienter, der ophørte med at ryge i opfølgingsperioden, ligesom antallet af patienter, der formåede at motionere 30 minutter fem gange per uge, heller ikke var signifikant forskelligt grupperne imellem.

Den intensiverede multifaktorielle behandling har allerede fundet vej til nationale og internationale retningslinjer for behandling af type 2-diabetes. Den bør som minimum gives til patienter i særlig høj risiko for hjerte-karsygdom eller mikrovaskulære komplikationer i nyrer, øjne samt nerver.

Selvom en intensiveret behandling halverer risikoen for hjerte-karsygdom, er denne risiko imidlertid fortsat tre gange så høj som hos baggrundsbefolkningen. Udover en fortsat udvikling i de medicinske behandlinger af betydningsfulde risikofaktorer har organisation af behandlingen stor indflydelse på patienternes prognose. Nye undersøgelser bør tilrettelægges med henblik på at opnå større viden om, hvordan en implementering af retningslinjer for forskellige behandlinger bedres, især i primærsektoren, hvor størstedelen af patienter med type 2-diabetes behandles.

Læge Thomas Jørgen Ringbæk

Forsvarede 05.04.2006 sin afhandling "Home oxygen therapy in COPD patients. Results from the Danish Oxygen Register 1994-2000.

Handlingen blev ledet af klinisk lektor, overlæge, dr.med. Lars C. Laursen.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Martin Døssing og professor, overlæge, dr.med. Asger Dirksen.

Graden blev konfereret 12.06.2006.

Biografi

Født 1962 i Helsingør. Cand.med. i 1988 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Overlæge, Hjerte-Lungemedicinsk Afdeling på Hvidovre Hospital.

Disputatsarbejdet

Doktordisputatsen består af otte tidligere publicerede artikler og en sammenfattende oversigt.

Med brug af data fra et nyetableret, landsdækkende iltregister belyses udvalgte aspekter af kronisk iltbehandling. Der blev fokuseret på følgende: 1) Omfang af kronisk iltbehandling i Danmark i 1994, da Dansk Iltregister blev etableret, og de følgende seks år. 2) Komplians med guidelines for kronisk iltterapi til patienter med KOL, herunder faktorer associeret med komplians og indflydelsen af et nationalt iltregister på komplians. 3) Effekt af kronisk iltterapi hos patienter med KOL på risiko for at blive hospitaliseret. 4) Prediktorer for overlevelse og risikoen for indlæggelse på hospital hos KOL-patienter med kronisk iltterapi. og 5) Effekt af ilttilskud på symptomer relaterede til hypoksæmi.

Vi fandt, at størstedelen af patienterne med kronisk iltterapi havde KOL, og prævalensen af denne patientgruppe steg fra 27-42 per 100.000 i perioden 1994-2000. I samme periode steg den gennemsnitlige alder fra 70,6 til 72,4 år. Hovedparten af patienterne fik ordineret ilt umiddelbart efter en hospitalsindlæggelse for opblussen i KOL.

Komplians med guidelines for kronisk iltterapi var 34,4 %, og 17,5 % fik relevant opfølgende kontrol. Kvaliteten af behandlingen var bedst, når den blev varetaget af Lungemedicinsk Afdeling.

Effekten af kronisk iltterapi blev studeret på KOL-patienter med henholdsvis svær hypoksæmi ($P_aO_2 < 7.3$ kPa) og moderat hypoksæmi ($P_aO_2: 7.3-9.5$ kPa). Med patienterne som deres egen kontrol fandt vi, at iværksættelse af kronisk iltterapi til svært hypoksæmiske patienter var associeret med en signifikant reduktion af hospitalsdage, medens dette ikke var tilfældet for patienter med moderat hypoksæmi.

Overlevelsen for vore patienter var markant lavere end for tilsvarende patienter fra andre lande. Lavt BMI, høj alder, lav performancestatus og "at være mand" var selvstændige markører for dårlig overlevelse og hyppig hospitalisering. Hos patienter med høj BMI var behandling med systemiske kortikosteroider associeret med dårligere prognose.

Vi fandt, at hovedparten af patienter med ikke-kontinuerlig iltterapi havde subjektiv effekt heraf.

Kvaliteten af iltterapi steg i observationsperioden, men kan stadig forbedres gennem centralisering og øget fokus på opfølgning. Iltregistret har en central rolle i denne kvalitetskontrol.

Læge, ph.d. Helle Bruunsgaard Kemp

Forsvarede 28.03.2006 sin afhandling "The clinical impact of systemic low-level inflammation in elderly populations. With special reference to cardiovascular disease, dementia and mortality.

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Peter Schwarz.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Thomas Mandrup-Poulsen og professor Rainer Rauramaa. Graden blev konfereret 29.06.2006.

Biografi

Født 1968 i København. Cand.med. i 1996 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Reservelæge i uddannelsesstilling til infektionsmedicin, Epidemiklinikken på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af 10 originalarbejder og en sammenfattende redegørelse.

Med stigende alder ses 2-4-fold stigninger i plasmakoncentrationen af pro- og antiinflammatoriske cytokiner samt et let øget antal af inflammatoriske celler. Formålet med disputatsen var at teste hypotesen, og at denne tilstand af systemisk low-level-inflammation afspejler et ændret akut-faserespons og udgør en risikofaktor for demens, arteriosklerotisk sygdom og mortalitet i ældre kohorter med vægt på effekten af cytokinerne tumor necrosis factor (TNF)- α og interleukin-6. Endvidere blev det undersøgt om "single nucleotide polymorphisms" (SNP), der regulerer transskriptionshastigheden af disse cytokiner, udgjorde risikofaktorer.

Aldersrelaterede forskelle i produktionen af inflammatoriske cytokiner blev undersøgt ved LPS-stimulering *in vitro* og *in vivo* samt hos patienter med pneumokokinfektion. Der blev fundet forlænget aktivitet i TNF-systemet hos ældre.

Ved undersøgelse af 100-årige (Institut for Sundhedstjenesteforskning, Syddansk Universitet) var høj koncentration af cirkulerende TNF- α , men ikke IL-6, uafhængigt associeret med demens og lavt ankel-arm BT-index (markør for arteriosklerose) samt en uafhængig risikofaktor for død. Ved TNF -308G/A polymorfien medfører A-varianten øget promoteraktivitet. Heterogenicitet for denne SNP var associeret med lav prævalens af demens.

Hos 80-årige fra 1914-kohorten (Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed) var TNF- α associeret med arteriosklerotisk sygdom, og et højt antal af inflammatoriske celler samt lav natural-killer-celle medieret cytotoxicitet var associeret med lavt ankel-arm BT-index. Ved 5-års-opfølgning var TNF- α kun associeret med mortalitet hos mænd, mens IL-6 viste sig at være en uafhængig risikofaktor i hele populationen. Ved undersøgelse af IL6 -174G/C SNP'en var C-varianten associeret med øget forekomst af atherosklerotisk sygdom og udgjorde en uafhængig risikofaktor for død hos ikke-rygere.

Aldring er således associeret med et ændret akutfaserespons, og "low-level"-inflammation er en uafhængig risikofaktor for morbiditet og mortalitet hos ældre med forskellige effekter af TNF- α og IL-6. Om modulering af inflammatorisk aktivitet kommer til at spille en rolle ved forebyggelse/behandling af sygdom hos ældre i fremtiden, afventer en mere detaljeret forståelse af de tidligste patologiske aktiviteter og en yderligere afklaring af de enkelte inflammatoriske parametres kausale betydning versus funktion som surrogatmarkører.

Læge Birgitte Bo Andersen

Forsvarede 10.05.2006 sin afhandling "The Human Cerebellum in Numbers: Impers: Impact of Age and Disease".

Handlingen blev ledet af lektor, dr.scient. Anders Hay-Schmidt.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Mark J. West og professor, med.dr. Kjeld Møllgård. Graden blev konfereret 21.08.2006.

Biografi

Født 1957 på Frederiksberg. Cand.med. i 1984 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Overlæge, Neurologisk Klinik, Afsnit 6702 på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler moderne stereologiske metoder, der har gjort det muligt blandt andet at estimere volumen, det totale antal celler samt cellestørrelser med metoder, som ikke rummer tidligere undertiden forkerte antagelser om vævet. På denne baggrund er humane *cerebelli* undersøgt postmortem ved forskellige sygdomme og ved aldring. Studiet viste blandt andet, at der er ca. 105 milliarder neuroner alene i *cerebellum*, altså ca. fire gange flere end der er neuroner i hele *neocortex*. Undersøgelse af *cerebelli* fra kroniske alkoholikere matchet med en kontrolgruppe viste, at der ikke er tab af neuroner hverken regionalt eller globalt hos misbrugerne. Volumenmålinger af Purkinjecellerne viste, at disse celler er reduceret ca. 24 % i størrelse. Alkoholmisbrug resulterer altså ikke i neuron-tab, men ændrer nervecellernes størrelse i *cerebellum*.

Flere studier har beskrevet cerebellar påvirkning ved skizofreni. Bestemmelse af volumen samt det totale antal celler i *cerebellum* og den centrale kerne, *nucleus dentatus*, viste ingen forskelle mellem hjerner fra kontroller og hjerner fra patienter med kronisk skizofreni. Andres påvisning af forandringer af *cerebellum* hos skizofrene kunne således ikke genfindes.

I et studie af 19 normale *cerebelli* fra individer i alderen 19-84 år blev der fundet et globalt tab af hvid substans på omkring 26 % med alderen. I *lobus anterior* blev der fundet et større tab af både granula og Purkinjeceller på op til 40 % som funktion af alder, mens der i den øvrige del af *cerebellum* ikke var et signifikant tab af neuroner. Ved bestemmelse af cellestørrelser viste det sig, at der var et 33 % globalt tab af Purkinjecellernes volumen.

Kvantitative postmortem-studier kan give værdifulde nye oplysninger om strukturelle ændringer som funktion af sygdom og alder. Sådan ny viden kan blandt andet bidrage til en bedre forståelse af nogle af mekanismerne bag sygdomme i centralnervesystemet og dermed på længere sigt forbedre muligheden for effektiv behandling.

Læge Helle Lone Jensen

Forsvarede 18.08.2006 sin afhandling "Herpes simplex virus type 1 morphogenesis and viruscell interactions: significance of cytoskeleton and methodological aspects".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Allan Randrup Thomsen.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Per Höllsberg og professor, overlæge, dr.med. Stephen Hamilton Dutoit.

Graden blev konfereret 22.08.2006.

Biografi

Født 1954 i Ringsted. Cand.med. i 1981 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Overlæge, Patologifdelingen på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Disputatsen omfatter otte tidligere publicerede artikler og en sammenfattende oversigt.

Herpes simplex-virus type 1 (HSV-1) er et af flere alfa-herpesvirus med mange fællestræk, og det forårsager livslang infektion i værtsorganismen. dna-genomet koder for glykoproteiner, der er vigtige for viral infektion og patogenese. Formålet med dette arbejde var at belyse dele af det komplicerede morfologiske samspil mellem virus og værtscellen, idet der især blev fokuseret på betydningen af værtscellens alder og cytoskelet for viruspartiklernes modning og transport. Ikke-inficerede og HSV-1-inficerede, dyrkede, ubehandlede MRC-5 humane fibroblaster, brefeldin-A-behandlede MRC-5-celler, parentale muse-L-fibroblaster og mutante gro29-celler blev undersøgt med titeringsassay, immunoblot, optimeret immunfluorescens lysmikroskopi og konfokalskannende mikroskopi samt optimeret immunoguld elektronmikroskopi af frysesnit.

Resultaterne af arbejdet tyder på:

- At kun fuldt glykosylerede og modne virale glykoproteiner transporteres til plasmamembranen.
- At syntese og transport af ikke-essentielt gC-1 er forsinket, men i øvrigt på mange måder identisk med syntese og transport af essentielt gD-1 i både ubehandlede celler og brefeldin-A-behandlede celler.
- At viruspartiklerne erhverver den primære kappe og umodne glykoproteiner fra den indre kernemembran.
- At viruspartiklerne modnes gennem tab og gendannelse af kappen mange gange under transporten i det endoplasmatiske retikulum og Golgiapparatet.
- At virus-celle-interaktionerne involverer tubulin i værtscellens cytoskelet.
- At gamle celler har disorganiseret cytoskelet og reduceret ekspression af gC-1 og gD-1.
- At der produceres signifikant færre og sandsynligvis lavvirulente-infektiose viruspartikler i gamle celler end i yngre celler.
- At brefeldin-A-virkningen involverer tubulin i værtscellens cytoskelet.
- At cytoskelettet, især tubulin i mikrotubuli og aktin, er defekt i mutante gro29-celler, hvilket kan være årsag til den observerede ændrede intracellulære transport af glykoproteiner og HSV-1-viruspartikler i disse celler.

Sammenfattende tyder resultaterne af dette arbejde på, at værtscellens alder og cytoskelet har betydning for herpesvirus-morfogenesen. Resultaterne bekræfter, at kappedannelsen og modningen af HSV-1 foregår i flere trin. Det ændrede cytoskelet i gamle celler kan være en del af forklaringen på, at nogle sygdomme især rammer bestemte aldersklasser, og at den samme sygdom kan have forskelligt forløb hos unge og ældre personer.

Læge Anja Bisgaard Pinborg

Forsvarede 06.07.2006 sin afhandling "IVF/ICSI twin pregnancies. Risks and prevention".

Handlingen blev ledet af institutleder, klinisk lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Kaare Christensen og professor, dr.med. Sjúdúr F. Olsen.

Graden blev konfereret 05.09.2006.

Biografi

Født 1968 på Frederiksberg. Cand.med. i 1996 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Kursusreservelæge, Gynækologisk Obstetriske Afdeling på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Siden 1970'erne er tvillingefødselsraterne steget overalt i verden. Dette forhold skyldes, fraset en generel stigning i mødrenes alder ved fødsel af første barn, en markant stigning i anvendelsen af *in vitro*-fertilisation. Således udgør børn født efter assisteret befrugtning nu 4 % af den samlede danske fødselskohorte, og knap 40 % af disse børn er tvillinger. Nærværende oversigt udgør en gennemgang af risici ved og forebyggelse af tvillingegraviditeter efter *in vitro*-fertilisation (IVF) og mikroinsemination (ICSI). Af risici vurderes bl.a. graviditetskomplikationer, fødselsudkomme og helbredsmæssige konsekvenser herunder neurologiske senfølger. Endvidere diskuteres omfanget og betydningen af spontan reduktion ("vanishing twins") i IVF/ICSI-graviditeter, hvor der er oplagt flere embryoner.

Generelt påvises det, at risikoen for dårligt fødselsudkomme og helbredsmæssige senfølger for IVF/ICSI-tvillinger er den samme som for tvillinger født efter spontan befrugtning. Derimod har IVF/ICSI-tvillinger gennemsnitligt lavere fødselsvægt og gestationsalder og dermed en væsentlig højere risiko for indlæggelse på neonatalafdeling i forhold til enkeltfødte IVF/ICSI-børn. Ydermere er den neonatale mortalitet fordoblet i forhold til enkeltfødte IVF/ICSI-børn. Der kan på den anden side ikke påvises en øget forekomst af neurologiske senfølger hos IVF/ICSI tvillinger i forhold til IVF/ICSI-enkeltfødte, som det er tilfældet for tvillinger født efter spontan befrugtning. Endelig er forekomsten af spontan reduktion ("vanishing twins") efter oplægning af to embryoner blandt IVF-enkeltfødte mere end 10 %, og disse børn har en højere risiko for præterm fødsel og muligvis neurologiske senfølger.

Tvillingegraviditeter og graviditeter med spontan reduktion efter assisteret reproduktion udgør en risikofaktor for de kommende børn. Disse graviditeter kan forebygges ved kun at tilbagelægge ét befrugtet æg i kvindens livmoder, men ulempen ved denne metode er en mulig nedsættelse af chancen for graviditet hos det enkelte par. Oversigten indeholder en gennemgang af studier, som har sammenlignet graviditetschancen ved oplægning af ét versus to embryoner. Endvidere diskuteres patient- og lægeholdninger til samt de sundhedsøkonomiske konsekvenser af oplægning af ét versus to embryoner.

Det påvises, at oplægning af ét embryon til en selekteret gruppe kvinder kan reducere tvillingefødselsraten betragteligt til omkring 10 % samtidig med opretholdelse af en samlet graviditetschance på 30-40 %. Det er meget vigtigt, at kvinderne selekteres i henhold til følgende kriterier: alder <36-38 år, ≥ 2 embryoner af høj kvalitet og kvinder, som er i deres 1. eller 2. spaa IVF/ICSI-behandlingscyklus. Endelig er det, for at opretholde samme graviditetschance, vigtigt, at kvinderne kan tilbydes en behandling med ét nedfrosset/optøet embryon. Således er en generelt velfungerende behandling med nedfrosne embryoner en forudsætning for at opretholde graviditetschancen ved en behandlingsstrategi med oplægning af ét embryon.

På basis af ovenstående fund må det konkluderes, at oplægning af ét embryon kan anbefales til kvinder under 36-38 år med i hvert fald to embryoner af høj kvalitet, som er i deres første eller anden IVF/ICSI-behandlingscyklus. Her-

med kan tvillingefødselsraten efter IVF/ICSI nedsættes betydeligt til omkring 10 % samtidig med fastholdelse af en acceptabel graviditetschance for det enkelte par.

Læge, ph.d. Lone Skov

Forsvarede 03.05.2006 sin afhandling "UV-induced Immune Suppression in Humans: Wavelength Dependencies, Possible Mechanisms and Relation to Non-melanoma Skin Cancer".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Hans C. Wulf.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Allan Randrup Thomsen og professor, overlæge, dr.med. Gunhild L. Skovgaard.

Graden blev konfereret 06.09.2006.

Biografi

Født 1963 i København. Cand.med. i 1989/90 ved Københavns Universitet og ph.d. 1997 ved samme. Aktuelt: Overlæge og klinisk forskningslektor på Dermatologisk Afdeling, KAS i Gentofte.

Disputatsarbejdet

Afhandlingens formål var at undersøge hos mennesket hvilke bølgelængder, der medfører UV-induceret immunosuppression, mulige mekanismer for UVB-induceret immunosuppression og en mulig relation mellem UV-induceret immunosuppression og non-melanom hudkræft.

Ultraviolet B-stråler (280-320 nm) menes at være hovedårsagen til udvikling af non-melanom hudkræft, idet disse stråler medfører direkte dna-skade og immunosuppression både hos mus og mennesker. Betydningen af de ultraviolette A stråler (320-400nm) for induktion af immunosuppression er kun sparsomt undersøgt. Effekten af langbølget ultraviolet A-stråler (UVA-I, 340-400 nm) for udviklingen af kontakt hypersensitivitet i human hud blev derfor undersøgt. Undersøgelserne viste, at UVA-I i modsætning til UVB ikke påvirker evnen til at udvikle kontaktallergi. En mulig forklaring herpå er, at kun UVB og ikke UVA-I-bestråling medfører frigivelse af TNF- α i human hud.

Nogle personer er følsomme og andre resistente over for UVB-induceret immunosuppression. Følsomheden for UVB-induceret immunosuppression var dog ikke korreleret til antallet af antigenpræsenterende celler i epidermis, ej heller de epidermale antigenpræsenterende cellers evne til at aktivere Th2 type T-lymfocytter. Da både TNF- α og IL-10 menes at være vigtige for UV-induceret immunosuppression, blev de to funktionelt betydende polymorfismer "TNF-308" og "IL-10 CA repeated" undersøgt hos UVB-følsomme og UVB-resistente raske forsøgspersoner. Der blev dog ikke fundet en association mellem genotyper og UVB-følsomheden.

Genotyper relateret til følsomhed for UV-induceret immunosuppression må forventes at forekomme hyppigere hos patienter med hudkræft. TNF-308-polymorfismen blev derfor undersøgt blandt en stor gruppe af patienter med tidligere basocellulært karcinom og aldersmatchede kontroller. Der fandtes ingen association mellem TNF-308-genotype og tidligere basocellulært karcinom. I stedet fandtes en statistisk sammenhæng mellem at have haft basocellulært karcinom og en øget kapacitet til at frigive TNF- α fra stimulerede mononukleære celler. Dette tyder på, at andre funktionelt betydende TNF-polymorfismer kan være associeret med udvikling af non-melanom hudkræft.

Læge Doris Østergaard

Forsvarede 29.09.2006 sin afhandling "Influence of Plasma Cholinesterase Activity and Phenotype on the Pharmacodynamics and Pharmacokinetics of Mivacurium".

Handlingen blev ledet af lektor, overlæge, dr.med. Ole Amtorp.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Lars I. Eriksson og professor, dr.med. Palle Toft.

Graden blev konfereret 02.10.2006.

Biografi

Født 1953 i København. Cand.med. i 1981 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Institutleder, Dansk Institut for Medicinsk Simulation, Amtssygehuset i Herlev.

Disputatsarbejdet

Mivacurium er et non-depolariserende neuromuskulært blokerende middel karakteriseret ved en kort virkningsvarighed, som skyldes, at mivacurium hurtigt hydrolyseres af plasma kolinesterase (pKE). En nedsat pKE-aktivitet påvirker derfor graden af hydrolyse og dermed for virkningsvarigheden af mivacurium. Aktiviteten kan være nedsat pga. fysiologiske faktorer, sygdom, indtagelse af medikamina eller genetisk variation.

Formålet med undersøgelsen var at vurdere betydningen af nedsat pKE-aktivitet og/eller unormal fænotype for mivacuriums farmakokinetik og farmakodynamik. Undersøgelsen blev gennemført ved hjælp af syv delstudier (I-VII), som i alt omfattede 214 patienter. I den farmakodynamiske del indgik 141 fænotypisk normale patienter UU med normal eller lav pKE-aktivitet og 73 fænotypisk unormale patienter, henholdsvis patienter med fænotype UA og patienter med fænotype AA. I den farmakokinetiske del af undersøgelsen indgik i alt 87 patienter, heraf 60 normale og 27 unormale patienter.

Dosis virkningssammenhæng blev vurderet i tre studier (I,V,VI), anslagstid og virkningsvarighed af enkelt dosis og kontinuerlig infusion af mivacurium i studierne I-VI og effekten af human kolinesterase indgivet med henblik på at forkorte virkningsvarigheden i et studie (VII). Endelig blev mivacuriums farmakokinetik undersøgt i studierne (III,V-VII) og to studier vurderede koncentrationseffekt sammenhæng (III,VII).

Generelt er vore fund hos fænotypisk normale patienter i overensstemmelse med tidligere studier. I gruppen af fænotypisk normale patienter med lav pKE-aktivitet sås en signifikant relation mellem pKE og virkningsvarigheden. Virkningsvarigheden er 3-4 gange længere hos patienter med lav pKE end hos patienter med normal pKE-aktivitet. Clearance af de aktive isomerer af mivacurium er signifikant lavere og eliminationshalveringstiden signifikant længere hos patienter med lav pKE end hos patienter med normal pKE-aktivitet.

I studierne af patienter med UA-fænotype fandt vi følgende forskelle mellem disse og de fænotypisk normale patienter: ED₅₀ er ca. 20 % lavere, og virkningsvarigheden er forlænget sammenlignet med fænotypisk normale patienter med normal KE-aktivitet, hvorimod virkningsvarigheden er kortere end hos fænotypisk normale patienter med lav pKE aktivitet. Neostigmin indgivet ved 2-3 reaktioner på TOF stimulation forkortede virkningsvarigheden af det neuromuskulære blok efter mivacurium 0,03 mg/kg. Virkningsvarigheden af mivacurium 0,15 mg/kg var forlænget, og indgift af kolinesterase reducerer virkningsva-

righeden af mivacurium significant. Dosis af kolinesterase synes at være af mindre betydning, hvis dosis er tilstrækkelig høj til at opnå en pKE-aktivitet indenfor normalområdet. I denne gruppe af patienter reducerede neostigmin virkningsvarigheden af mivacurium, når det var indgivet efter indgift af kolinesterase. Clearance af de aktive isomerer er signifikant lavere end i fænotypisk normale patienter UU og patienter med fænotype UA. Clearance af cis-cis-isomeren var også lavere end i fænotypisk normale patienter, men i mindre grad end clearance af de aktive isomerer. Endelig sås ingen forskel i keo, $t^{1/2}_{keo}$ or EC_{50} mellem patienter med normal fænotype og patienter med fænotype AA.

Konklusionen på hele undersøgelsen er, at vi har dokumenteret, at pKE-aktivitet og fænotype har en betydning for mivacuriums farmakokinetik og farmakodynamik. En lav pKE-aktivitet og unormal fænotype betyder en forlænget virkningsvarighed pga. nedsat clearance og længere halveringstid af de aktive isomerer. Vi fandt imidlertid ingen forskel i EC_{50} and keo mellem patienter med normal fænotype og patienter med fænotype AA, hvilket tyder på, at en regulering af dosis i relation til den beregnede ED_{50} ville resultere i en normal virkningsvarighed. Endelig tyder vort studie på, at virkningsvarigheden af mivacurium 0.15 mg/kg kan reduceres, hvis neostigmin indgives efter kolinesterase.

Læge Steffen Jacobsen

Forsvarede 13.10.2006 sin afhandling "Adult Hip Dysplasia and Osteoarthritis. Studies in Radiology and Clinical Epidemiology".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Thorkild I.A. Sørensen.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Søren Overgaard og professor Elsebeth Lyng.

Graden blev konfereret 17.10.2006.

Biografi

Født 1956 i Rødovre. Cand.med. i 1991 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Overlæge, Ortopædkirurgisk Afdeling på Hvidovre Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler udviklingen af slidgigt, der forudsætter en interaktion mellem systemiske og lokale faktorer. For hoftedeledet synes medfødte eller udviklingsmæssige ossøse malformationer at spille en væsentlig rolle for udviklingen af tidlig slidgigt. Hoftedysplasi er en sådan gruppe ossøse malformationer. Afhandlingen har haft følgende formål:

- Kritisk at evaluere et radiologisk kildemateriale bestående af 4.151 standardiserede, stående bækkenoptagelser for deltagere i III Østerbrounderøgelse.
- At kvalificere eller diskvalificere det radiologiske kildemateriale for videre studier.
- At identificere en applicérbar og reproducérbar radiologisk diskriminator for tilstedeværelsen af radiologisk slidgigt i hoftedeledet – så tæt associeret til symptomatisk slidgigt som muligt.
- At identificere prevalensen af hofteslidgigt og hoftedysplasi i Østerbrounderøgelses kohorte og undersøge indflydelsen af køn, alder, fysiske og erhvervsmæssige parametre på disse prevalenser.

- At undersøge betydningen af hoftedysplasi på udviklingen af hofteslidgigt relativt til andre potentielle risikofaktorer.

I løbet af studierne fandt vi, at radiografiske indicier af hoftedysplasi blev påvirket af bækkenets rumlige orientering. Vi identificerede inklusionsgrænser mht. inklinations/reklination og rotation, der tillod opmålinger inden for en fejlmargen på $\pm 3^\circ$. Vi fandt, at mindste opmålte bruskhøjde ≤ 2.0 mm var en radiologisk diskriminator af slidgigt, der havde overlegen reproducérbarhed sammenlignet med almindeligt anvendte klassifikationer. Vi dokumenterede et progressivt, postmenopausalt fald i bruskhøjde i hos kvinder, mens mindste opmålte bruskhøjde hos mænd forblev relativt uforandret. Vi fandt ikke bevis for, at rygning, erhvervsmæssig eksposition for repetitive, tunge løft eller overvægt havde indflydelse på forekomsten af slidgigt i hoftedeledet.

Prevalensen af hofteslidgigt var 5,5 % hos individer ≥ 60 år, og prevalensen af hoftedysplasi var 4-10 % afhængig af radiografisk indicium. Tiltagende alder og hoftedysplasi var risikofaktorer for udvikling af hofteslidgigt hos kvinder, og hoftedysplasi var en betydende risikofaktor for udvikling af hofteslidgigt hos mænd. Kun overvægt var en betydende risikofaktor for at blive opereret med total hoftalloplastik.

I et longitudinelt studie af 81 individer med mild til moderat hoftedysplasi fulgt i ti år kunne ikke dokumenteres en tendens til degeneration af hoftedeledet sammenlignet med 136 normale kontrolindivider.

I et CT-studie af individer med svært dysplastiske hoftedeled fandt vi, at prædilektionsområdet for opståen af degeneration i dysplastiske hoftedeled var i den antero-laterale kvadrant.

Læge Helga Margrethe Elisabeth Gimbel

Forsvarede 30.03.2006 sin afhandling "Total or subtotal hysterectomy for benign uterine diseases?"

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Gunnar Lose.

Officielle opponenter var professor Ian Milsom og professor, overlæge, dr.med. Øjvind Lidgaard.

Graden blev konfereret 27.10.2006.

Biografi

Født 1956 i Odense. Cand.med. i 1989 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Afdelingslæge, Gynækologisk-Obstetriske Afdeling på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingens formål med disputatsen er at forsøge at besvare spørgsmålet, om den totale eller supravaginale hysterektomi er mest velegnet til at behandle benigne lidelser i uterus. Disputatsen bygger dels på arbejder om hysterektomiraternes udvikling i Danmark siden 1988, på en spørgeskemaundersøgelse blandt danske gynækologer om den foretrukne metode til behandling af benigne uteruslidelser samt på en observationel og en randomiseret multicenterundersøgelse af total og supravaginal hysterektomi blandt hhv. 185 og 319 kvinder.

I forhold til andre vestlige lande er hysterektomiraten i Danmark lav. I Danmark fandtes hysterektomiraten i årene 1988-1998 at være konstant, mens andelen af totale abdominale hysterektomier faldt bl.a. til fordel for den supravaginale hysterektomi.

I en spørgeskemaundersøgelse blandt danske gynækologer bekræftedes det, at den supravaginale hysterektomi var den foretrukne operationsmetode, både i forhold til nogle fiktive patienter og hvis gynækologerne selv eller deres nærmeste skulle opereres. I øvrigt var der enighed blandt gynækologerne mht. anbefaling af hysterektomi til patienter, der havde postmenopausale blødningsforstyrrelser, mens der var uenighed med anbefaling af hysterektomi til patienter, der havde asymptomatiske fibromer og uforklarede underlivssmerter. I lighed med andre udenlandske undersøgelser viste visse egenskaber hos gynækologerne sig at være vigtige for, om hysterektomi blev anbefalet og hvilken hysterektomimetode, der blev anbefalet.

Resultaterne fra den randomiserede og den observationelle undersøgelse samledes i en meta-analyse. Der blev fundet 34 studier. Kun fire var foretaget som randomiserede kliniske forsøg. Pga. alderen og metoden i mange af de 34 studier kunne man fristes til at sætte spørgsmål ved flere studiers resultater.

Der fandtes flere urininkontinente kvinder og flere kvinder med prolaps efter supravaginal end efter total hysterektomi. Derimod fandtes længere operationstid, større peroperativ blødning og flere komplikationer, især infektioner, efter total hysterektomi. Mellem 5 og 22 % havde vaginalblødning efter supravaginal hysterektomi. Der var ikke forskel på de operationsmetoder mht. obstipation, underlivssmerter, tilfredshed med sexlivet, libido, orgasme problemer, dyspareuni eller tørhed af vagina. Der foreligger nu resultater efter fem års opfølgning af patienterne, der understøtter ovenstående konklusion. Yderligere opfølgning anbefales.

Som en fortsættelse af disse studier vil det være spændende at sammenligne +/- suspension af vaginaltop til belysning af årsagen til forskellen i forekomst af urininkontinens efter de to operationsmetoder.

Læge Jørgen Harald Engberg

Forsvarede 17.11.2006 sin afhandling "Contributions to the epidemiology of *Campylobacter* infections".

Handlingen blev ledet af Peter Gerner-Smidt.

Officielle opponenter var professor Peter Skinhøj og Niels Frimodt-Møller.

Graden blev konfereret 17.11.2006.

Biografi

Født 1965 i Sæby. Dr.med. i 1993 ved Aarhus Universitet. Aktuelt: 1.-reservelæge ved Hvidovre Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på otte originalartikler og omhandler:

1. At gennemføre en udbrudsundersøgelse af det første registrerede, vandbårne udbrud af *C. jejuni* i Danmark for at bekræfte årsagen til udbruddet og fastslå udbruddets sygdomsbyrde. Årsagen blev bekræftet ved fundet af identiske *C. jejuni* isolater i drikkevandet og i de kliniske prøver bestemt ved hjælp af flere forskellige typningsmetoder. Ud fra den epidemiologiske undersøgelse kunne det estimeres, at ca. 2.400 personer havde været syge som følge af udbruddet.

2. At optimere dyrkningsbaserede diagnostiske metoder til *Campylobacter* og beslægtede organismer. mCCDA var det mest effektive selektive medium til isolation af *C. jejuni* og *C. coli*. Yderligere seks taxa, inklusive *Sutterella wadsworthensis* og *C. concisus* kunne isoleres. Der er be-

hov for yderligere undersøgelser for at fastslå hvilken rolle nyere "*campylobacteria*" har ved akut diarré sygdom.

3. At sammenligne forskellige tests til bestemmelse af antimikrobiel følsomhed hos termofile *Campylobacter* spp. samt at studere forekomsten af makrolid- og quinolonresistens samt kilder til og risikofaktorer for quinolonresistente *C. jejuni*-infektioner. Der blev fundet overordnet god overensstemmelse mellem forskellige tests til følsomhedsbestemmelse. Smittekilder, som var forbundet med en øget risiko for at erhverve en infektion med en quinolonresistent *C. jejuni*, blev identificeret. Der blev påvist øget sygdomsbyrde i form af længere sygdomsvarighed for patienter med en quinolonresistent *C. jejuni*-infektion (median 13,2 dage) end for patienter, der havde en quinolonfølsom *C. jejuni*-infektion (median 10,3 dage, $p = 0,001$).

4. At implementere og evaluere molekylærbiologiske typningsmetoder med henblik på molekylær epidemiologisk typning af *Campylobacter*-infektioner, herunder udbrudsundersøgelser og bestemmelse af sygdomsassociationer og -manifestationer. Det kan konkluderes, at typningsmetoder til typning af *Campylobacter* skal vælges alt efter hvilket epidemiologisk problem, man vil undersøge, for eksempel en vurdering af et lokalt udbrud, en sygdomsassociation eller etablering af langsigtet overvågning. Typningsdata tolkes mest hensigtsmæssigt i en kontekst af epidemiologiske, miljø- og laboratorieundersøgelser.

Lektor, ph.d. Thomas Graven-Nielsen

Forsvarede 17.11.2006 sin afhandling "Fundamentals of Muscle Pain, Referred Pain and Deep Tissue Hyperalgesia".

Handlingen blev ledet af professor, med.dr. Hans Hultborn.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Henrik Kehlet og professor, overlæge, dr.med. Michael Kjær.

Graden blev konfereret 21.11.2006.

Biografi

Født 1970 i Ringkøbing. Cand.polyt. i 1994 ved Ålborg Universitet og ph.d. i 1997 ved samme. Aktuelt: Lektor ved Center for Sansel-Motorisk Interaktion, Institut for Sundhedsvidenskab og Teknologi ved Ålborg Universitet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler sensoriske manifestationer relateret til muskelsmerte.

Muskulære nociceptorer exciteres af algogene substanser (f.eks. hypertontisk saltvand og capsaicin), iskæmisk muskelarbejde, kraftigt muskelarbejde og ekstern stimulation (f.eks. mekanisk, termisk og elektrisk). Mekanismer involveret i eksperimentel muskelsmerte er undersøgt ved injektion af hypertontisk saltvand, iskæmiske kontraktioner, mekanisk og termisk stimulation og bekræfter de mekaniske, kemiske og termiske modaliteter, der kendes fra dyrekspimentelle studier. For første gang er der rapporteret om termisk induceret muskelsmerte og en ikke-smertefuld mekanisk trykoplevelse fra muskelvæv medieret af tynde afferente nervefibre.

Meddelt smerte opleves adskilt fra det egentlige nociceptive fokusområde. Meddelt smerte, som fremkaldes af muskelsmerte, erfarer typisk som en dyb smerte, og er forsinket sammenlignet med muskelsmerten, der er inhiberet over tid trods en konstant intensitet af den udløsende

muskelsmerte og er korreleret til intensiteten af muskelsmerten. Somatosensorisk afferent aktivitet fra området med meddelt smerte er ikke nødvendig for meddelt smerte. De indeværende studier har bidraget til en model for meddelt smerte. En kompetitiv balance mellem centrale excitatoriske og inhibitoriske mekanismer samt tilgængeligheden af receptorer i området med meddelt smerte forklarer divergerende sensitivitetsforandringer i området med meddelt smerte.

Eksperimentel muskelsmerte forårsager en række forandringer i den somatosensoriske sensitivitet. Hyperalgesi og hypoalgesi er tidligere rapporteret i både overfladiske og dybe strukturer under og/eller efter muskelsmerten samt på eller i nærheden af stedet for injektion af hypertonisk saltvand. I disputatsen er neurofysiologiske modeller baseret på sensibilisering eller desensibilisering af perifere receptorer eller centrale neurale strukturer foreslået som forklaring på den vifte af somatosensoriske forandringer, der er fundet under eksperimentel muskelsmerte. Faktorer som stimulationsintensitet, -areal, receptorspecificitet og en potentiel vævsbeskadigelse (evt. frigivelse af sensibiliserende substanser) kan forklare balancen mellem de involverede mekanismer. Generelt er hyperalgesi i dybe strukturer ikke et konsistent fund ved saltvandsinduceret muskelsmerte, som indikerer, at dyb hyperalgesi, der ofte er fundet i kliniske situationer, sandsynligvis ikke forklares ved en simpel perifer effekt af muskelsmerte.

En forøget forståelse af muskelsmertemekanismer specielt omkring meddelt smerte, meddelt hyperalgesi og hyperalgesi af dybt væv vil forhåbentlig på sigt bidrage til en mere rationel strategi for diagnose og behandling.

Læge Lone Schmidt

Forsvarede 22.11.2006 sin afhandling "Infertility and assisted reproduction in Denmark. Epidemiological and psychosocial consequences".

Handlingen blev ledet af professor Elsebeth Lyng.

Officielle opponenter var professor, dr. Elina Hemminki og professor, overlæge, dr.med. Svend Lindenberg.

Graden blev konfereret 24.11.2006.

Biografi

Født 1958 i København. Cand.med. i 1986 ved Københavns Universitet og ph.d. i 1996 ved samme. Aktuelt: Lektor ved Institut for Folkesundhedsvidenskab og afdelingsleder ved Afdeling for Social Medicin.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler en klinisk betragtning af et par som er infertile, når de ikke har opnået graviditet efter mindst et år uden brug af antikonception. Der var sparsom viden om prævalensen af infertilitet, ufrivillig barnløshed og søgning af fertilitetsbehandling, og der var kun gennemført få longitudinelle studier om de psykosociale konsekvenser af infertilitet og behandling. Den aktuelle afhandling omhandler epidemiologiske aspekter af infertilitet; dannelse af begreber og udvikling af målinger af væsentlige psykosociale aspekter af infertilitet, samt en medicinsk sociologisk analyse af associationerne mellem disse psykosociale variable blandt danske kvinder og mænd i behandling med assisteret befrugtning. Afhandlingen baseres på ni publicerede arbejder og en sammenfattende redegørelse.

Hovedformålene med afhandlingen var: (i) Kritisk at gennemgå befolkningsundersøgelser i industrialiserede

lande om infertilitet og søgning af fertilitetsbehandling. At undersøge forekomsten af infertilitet og behandlingssøgning i en dansk befolkning samt at belyse forekomsten af senere moderskab blandt kvinder i tidligere behandling med assisteret befrugtning. (ii) At udvikle målinger af psykosociale konsekvenser af infertilitet: infertilitetsrelateret stress; en positiv effekt, benefit for parforholdet; infertilitetsrelateret kommunikation; copingstrategier, samt holdning til og vurdering af fertilitetsbehandling. (iii) At analysere disse fænomener og endvidere analysere deres indbyrdes sammenhæng blandt danske kvinder og mænd i fertilitetsbehandling.

Afhandlingen er baseret på fire empiriske studier: (i) Kvindesundhedsundersøgelsen, en befolkningsundersøgelse blandt 15-44-årige kvinder i Københavns Amt, 1989 (n=1907 25-44-årige). (ii) En kvalitativ interviewundersøgelse blandt 16 par (n=32 deltagere) i behandling med assisteret befrugtning ved Fertilitetsklinikken, Amtssygehuset i Herlev, 1992. (iii) Infertilitetskohorten, en longitudinel kohorteundersøgelse omfattende alle de par (n=2250 deltagere), der påbegyndte fertilitetsbehandling ved en af fire offentlige klinikker (Amtssygehuset i Herlev, Brødstrup Sygehus, Odense Universitetshospital samt Rigshospitalet) eller en privat klinik (Trianglen), 2000-002. (iv) Et kursus i kommunikation og stresshåndtering blandt par (n=74 deltagere) i fertilitetsbehandling ved Fertilitetsklinikken, Juliane Marie Centret, Rigshospitalet, 2001-2003. Desuden er inkluderet et oversigtsarbejde omfattende befolkningsundersøgelser fra industrialiserede lande om infertilitet. Data fra (iii) og (iv) omfatter studier fra The Copenhagen Multicentre Psychosocial (COMPI) Research Programme (www.compipro.dk).

Oversigtsarbejdet viste stor variation i de epidemiologiske og demografiske befolkningsstudier med hensyn til hvem, der blev defineret som inkluderet i tælleren i prævalensen af infertilitet, samt med hensyn til, hvem der blev inkluderet i nævneren (risikopopulationen). Det er en forudsætning for at estimere pålidelige prævalenser af infertilitet, at kun kvinder, som har forsøgt at få mindst et barn, inkluderes i risikopopulationen, idet mange kvinder i den fertile alder (endnu) ikke har forsøgt at få børn.

I befolkningsstudiet var livstidsprævalensen af infertilitet 26,4 %. Blandt de 35-44 årige kvinder var 5,8 % primært, ufrivilligt infekunde (ufrivilligt barnløse). Kort uddannelse var en prædiktor for lavere grad af søgning af fertilitetsbehandling. Dette var tilfældet selv i et land som Danmark med adgang til fertilitetsbehandling i et offentligt sundhedsvæsen med kun en ringe grad af brugerbetaling.

I Infertilitetskohorten (2000-2002) blandt par, der påbegyndte fertilitetsbehandling, rapporterede 62,6 % ved et-års-opfølgningen, at de havde opnået graviditet efter behandling. I alt 32,4 % rapporterede, at de havde født efter assisteret befrugtning. I alt 24,2 % rapporterede, at de var gravide på tidspunktet for et-års-opfølgningen, og 2,7 % af disse graviditeter var spontant opstået.

Afhandlingen beskriver udvikling af målinger af fertilitetsrelateret stress, benefit for parforholdet (at infertiliteten har styrket parforholdet og bragt parret nærmere hinanden), infertilitetsrelateret kommunikation, copingstrategier samt holdning til og vurdering af fertilitetsbehandling.

Den medicinsk-sociologiske analyse viste, at disse psykosociale variable var indvævet i hinanden på en kompleks måde. Et mønster som både var ens og forskelligt for kvin-

der og mænd. Den infertilitetsrelaterede kommunikationsstrategi (hemmeligholdelse, orienterende, åben), der blev identificeret i de kvalitative interviews, blev bekræftet i infertilitetskohorten. Anvendelse af den orienterende kommunikationsstrategi, hvor deltageren ikke taler med andre om de følelsesmæssige aspekter af infertilitet og behandling, var forbundet med forøget risiko for at udvikle infertilitetsrelateret stress. At opleve en positiv effekt af infertilitet, benefit for parforholdet, var almindeligt. Hemmeligholdelse af infertiliteten var blandt mænd en prædikator for lav benefit. At have svært ved at tale med sin partner var en prædikator for højt infertilitetsrelateret stress. Endvidere var det blandt mænd en prædikator for lavt benefit for parforholdet.

Interventionsstudiet viste, at det var muligt for deltagerne at forandre deres kommunikation med deres partner og med andre nære personer. Deltagerne opnåede en forøget opmærksomhed på hvad, hvor meget, og hvornår de ønskede at tale med andre om infertilitet og behandling. Højt niveau af infertilitetsrelateret stress og højt niveau af benefit for parforholdet var associeret med at vurdere patientcenteret behandling som vigtig. Endvidere var det associeret med ønske om at deltage i professionelle psykosociale interventioner, som ikke eksisterede på fertilitetsklinikkerne på tidspunktet for undersøgelsen. Blandt kvinder var højt niveau af infertilitetsrelateret stress prædikator for lavere tilfredshed med fertilitetsbehandlingen.

Det konkluderes, at infertilitet er hyppigt forekommende blandt par, som forsøger at få børn. Assisteret befrugtning i det offentlige sundhedsvæsen i Danmark har et højt niveau af succes; det vil sige i graviditeter, fødsler og patienttilfredshed. Et stort mindretal af fertilitetspatienter oplever infertilitet og behandlingen herfor som meget belastende. En del af patienterne anvender kommunikations- og copingstrategier, der er prædiktorer for højt stressniveau.

Med udgangspunkt i afhandlingens resultater vurderer jeg det som nødvendigt at udvikle og evaluere psykosociale interventioner, der kan imødekomme det særlige behov for støtte blandt de mest belastede patienter.

Cand.scient. Jacob Sten Petersen

Forsvarede 24.11.2006 sin afhandling "Antigen-based prediction and prevention of type 1-diabetes".

Handlingen blev ledet af professor Niels Juel Christensen.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Bente Klarlund Petersen og Allan Flyvbjerg.

Graden blev konfereret 29.11.2006.

Biografi

Født 1963 i Charlottenlund. Cand.scient. i 1989 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Vice President Pharmacology and Scientific Vice President Insulin and GLP-1 delivery, Novo Nordisk A/S.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på 10 artikler publiceret i internationale tidsskrifter fra 1991-2003. Hovedformålet har været udvikling af nye testmetoder til detektering af autoantistoffer for derigennem at kunne forudsige risikoen for at udvikle type 1-diabetes samt udvikling af nye præventions- og interventionsterapier.

Testmetoderne er baseret på brugen af eksempelvis GAD65 radioaktivt sporstof, der er produceret ved hjælp af

cdna-koblet *in vitro* translation og transskription. Dette muliggør en simpel, reproducerbar og kvantitativ måde til at screene store befolkningsgrupper, hvilket tidligere var en stor udfordring. Metoderne har dannet grundlag for hovedparten af de testanalyser, der bruges i dag til at identificere personer, som er i risikogruppen for at udvikle type 1-diabetes og derved hjælpe med til at identificere de, der i fremtiden kunne have glæde af en præventionsbehandling for at forhindre eller forsinke udviklingen af type 1-diabetes.

Forskningen i den autoimmune destruktion af de insulinproducerende beta-celler fokuserer generelt på tre hovedområder: 1) Beskyttelse af beta-cellerne mod frie radikaler og cytokiner. 2) Generel hæmning af immunsystemet. 3) Induktion af specifik immunologisk tolerans, hvoraf afhandlingen fokuserer på det sidstnævnte. Arbejdet omfatter bl.a. behandling med autoantigenet GAD65 til induktion af specifik immunologisk beta-celle-tolerans i forskellige type 1-diabetiske dyremodeller – et koncept, som senere har vist lovende kliniske resultater i type 1-diabetikere.

Daglig oral (mukosal) behandling med insulin til personer med høj risiko for at udvikle type 1-diabetes har også været afprøvet i store kliniske forsøg i bl.a. USA (DPT-1), dog uden større effekt. En forklaring på den manglende effekt kunne skyldes anvendelse af for lille dosis insulin. Ekstrapolation fra prekliniske modeller indikerer desværre, at der skal anvendes en meget stor mængde insulin i mennesker for at kunne inducere immunologisk tolerans, hvilket umuliggør udvikling af behandlingen.

Som undersøgt kunne mukosale adjuvanter, så som kole-
ra toksin b-subunit (CTB), repræsentere nye behandlingsregime til løsning af problemet. I forskellige type 1-diabetes-dyremodeller vises det, at når CTB gives sammen med oral insulin, øges effekten betydeligt. Således reduceres den anvendte insulinindosis mere end 10 gange.

Med de meget store fremskridt inden for både testmetoder til at forudsige hvilke personer der er i risiko for at udvikle type 1-diabetes samt inden for nye præventions- og interventionsterapier, som er beskrevet i denne afhandling, er der håb for, at diabetes i fremtiden kan forudsiges og muligvis forhindres.

Læge Egill Rostrup

Forsvarede 07.12.2006 sin afhandling "Basic physiology of BOLD imaging".

Handlingen blev ledet af klinisk forskningslektor, overlæge, Jens Bülow.

Officielle opponenter var professor, klinikchef, dr.med. Liselotte Højgaard og professor Richard Buxton.

Graden blev konfereret 11.12.2006.

Biografi

Født 1965 på Frederiksberg. Cand.scient. i humanbiologi ved Københavns Universitet, og i 1995 cand.med. fra samme. Aktuelt: Lektor ved Klinisk Institut for Neurofag og Psykiatri og forskningskoordinator for satsningsområdet Krop og Bevidsthed.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler kortlægningen af den menneskelige hjernes funktioner, en af de meget vigtige anvendelser af magnetisk resonans (MR) scanning, som er blevet muliggjort af de sidste 10 års udvikling inden for området. Størstedelen af alle hjernekortlægningsstudier foregår i dag vha. den såkaldte BOLD-teknik (for Blood Oxygenation

Level Dependent) fremfor som tidligere med metoder baseret på indgift af radioaktive stoffer.

Baggrunden for teknikken er, at hjerneaktivering medfører en lille ændring i den lokale koncentration af deoxyhæmoglobin, som i modsætning til oxyhæmoglobin er et paramagnetisk stof. Ændringen kan derfor detekteres med særligt følsomme MR-målinger og typisk ved at sammenligne aktive med ikke-aktive tilstande.

BOLD-effekten er imidlertid ikke specifik for neural aktivering, og det er praktisk at skelne mellem BOLDA-effekter, der skyldes neural aktivering, og BOLDB, som skyldes andre faktorer såsom hyperkapni, hypoxi eller tilsvarende forhold, der ændrer perfusion, blodvolumen eller blodets sammensætning (pH, hæmatokrit etc).

De non-neurale faktorer er vigtige, dels fordi de repræsenterer en mulighed for at undersøge hjernens basale fysiologi og iltbalance, dels fordi de interagerer med BOLDA-responset og øger variabiliteten på målinger både inden for og mellem individer. Afhandlingen har som mål at belyse og gennemgå litteraturen angående de basale fysiologiske mekanismer, som er fælles for BOLDA- og BOLDB-responserne, specielt hvad angår betydningen af arterielle blodgasser. Desuden præsenteres en matematisk model for BOLD-responset, som redegør for betydning af både arterielle, kapillære og venøse bidrag og støtter fortolkningen af eksperimentelle resultater fra forfatterens såvel som andre tidligere arbejder.

Den eksperimentelle del af afhandlingen dokumenterer, at BOLD-signalet ændres også af basale fysiologiske forhold, således som det f.eks. ses under hyperkapni, der fremkalder et kraftigt positivt respons, mens et negativt ses under hypoxi. Desuden præsenteres eksempler på hvordan, aktiveringsresponsen kan næsten udslukkes under f.eks. hypoxiske forhold. Den modelbaserede del giver en kvantitativ analyse af disse forhold og viser bl.a. hvorledes hjernens iltningegrad kan være kritisk afhængig af diffusionsbarrierer for iltransporten fra blod til væv.

Det konkluderes, at adskillige fysiologiske faktorer fremkalder ændringer i cerebral oxygenering og dermed i BOLD-signalet, både i baseline og under aktivering. Dette kan have stor betydning ved sammenligning af grupper, ikke mindst hvis der er tale om patienter. Fremtidig forskning bør søge at afklare mulighederne for at korrigere for sådanne forhold samt for kvantitativ MR-måling af f.eks. O₂-metabolisme. En nærmere forståelse af BOLD-effekten synes mulig, pga. fremskridt inden for såvel MR-dataopsamling som matematisk modellering af den cerebrale O₂-balance.

Læge Ann Merete Møller

Forsvarede 18.09.2006 sin afhandling "The Impact of Smoking on the Perioperative Course and the Effect of Preoperative Smoking Intervention".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Henrik Kehlet.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Jes Bruun Lauritzen og professor, overlæge, dr.med. Niels H. Secher.

Graden blev konfereret 13.12.2006.

Biografi

Født 1958 i Søborg. Cand.med. i 1987 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Overlæge, Anæstesiologisk Afdeling I på Herlev Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på otte tidligere publicerede artikler og en sammenfattende oversigt.

Rygere har betydeligt større risiko for at pådrage sig lunge-, kredsløbs-, infektiøse og sårhelingskomplikationer i forbindelse med kirurgi sammenlignet med ikke-rygere. Den fysiologiske baggrund for dette er rygningens virkning på lungefunktion, kredsløbsfunktion, det immunologiske system og evnen til at hele sår.

Litteraturnemgang viste mange undersøgelser, der påviste rygning som risikofaktor for en bred vifte af per- og postoperative komplikationer, men ikke nogen kontrollerede undersøgelser, der kunne belyse effekten af rygeintervention før kirurgi på patienternes rygevaner eller risikoen for postoperative komplikationer.

Formålet med undersøgelserne var at belyse betydningen af rygning for forekomsten af komplikationer efter kirurgi.

Rygere havde betydeligt større risiko for at udvikle hjerte-lunge-komplikationer og sårkomplikationer, og hyppigheden af postoperativ indlæggelse på intensivafdeling var øget for rygere sammenlignet med ikke-rygere.

For at undersøge effekten af præoperativ rygeintervention gennemførtes et randomiseret studie af patienter til enten kontrolgruppe eller intensiv rygeintervention 6-8 uger før elektiv hofte- eller knæalloplastik.

I interventionsgruppen stoppede 64 % af patienterne rygning fuldstændig fra 6-8 uger før kirurgi til 10 dage efter. Interventionen reducerede effektivt antallet af komplikationer efter kirurgi. I kontrolgruppen opstod en betydelig komplikation hos 52 % sammenlignet med 18 % i interventionsgruppen. Effekten var mest udtalt for sårkomplikationer, som sås hos 31 % i kontrolgruppen imod 5 % i interventionsgruppen. Risikoen for hjerte-lungekomplikationer blev ligeledes reduceret. Endvidere fandtes effekten af rygeintervention at være størst hos patienter med et godt socialt netværk.

Ved fokusgruppeinterviews med deltagerne i interventionen kom det frem, at alle patienter var meget tilfredse med at blive tilbudt deltagelse i rygeafvænningsstilbud. Faktorer, der efter patienternes mening fremmede sandsynligheden for rygestop før kirurgi var gratis nikotinsubstitution, konsultation hos projektsygeplejersken og røgfrie omgivelser på hospitalet.

Sammenfattende viser undersøgelserne en betydeligt øget komplikationsfrekvens hos rygere, en overordentlig god effekt af præoperativ rygeintervention på såvel rygevaner som komplikationsfrekvens og en god accept af interventionen fra patienternes side. Der er klar videnskabelig dokumentation for, at indførelse af systematisk præoperativ rygeintervention 6-8 uger før kirurgi øger sandsynligheden for et komplikationsfrit perioperativt patientforløb.

Læge Thomas Vauvert Faurschou Hviid

Forsvarede 15.12.2006 sin afhandling "HLA-G in human reproduction: aspects of genetics, function and pregnancy complications".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Søren Buus. Officielle opponenter var klinisk lektor, overlæge, dr.med. Niels Grønnet og professor, overlæge, dr.med. Arne Svejgaard.

Graden blev konfereret 21.12.2006.

Biografi

Født 1965 i Helsingør. Cand.med. i 1992 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Afdelingslæge, Klinisk Biokemisk Afdeling, Roskilde Sygehus.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen beskriver en række undersøgelser af den non-klassiske Humant Leukocyt-Antigen (HLA) klasse Ib-vævstype, HLA-G, der specielt udtrykkes i placenta under graviditet. Forholdene vedrørende ekspressionsmønsteret af HLA-vævstyper i kontaktzonen mellem fosteret og den gravide kvindes væv er specielle. Udtrykte trofoblastcellerne, der stammer fra fosteret, de meget polymorfe HLA klasse Ia-vævstypemolekyler i placenta, ville disse celler fremstå semi-allogene (delvis vævsfremmede) for moderen, idet halvdelen af fosterets arvemasse nedarves fra faderen. Dette ville kunne inducere et immunrespons hos moderen. De fleste celler i kroppen udtrykker ellers HLA klasse Ia-vævstypemolekyler. Trofoblastcellerne udtrykker i stedet de stort set monomorfe HLA klasse Ib-molekyler, HLA-E, -F og -G; derudover HLA-C. Formentlig på denne baggrund undgår trofoblastcellerne cellelyse som følge af Natural Killer (NK)-celleaktivitet.

En række af HLA-Gs funktioner er efterhånden ret vel-beskrivne. Via en række specifikke receptorer kan HLA-G som anført hæmme NK-celleaktivitet. HLA-G kan præsentere peptider; dog synes repertoireet noget begrænset. HLA-G-ekspression kan også modulere cytokinsekretion, og, om end konsensus ikke er helt klar for alle undersøgte cytokiner, så kan T-hjælper 1 (Th1)/Th2-balancen påvirkes. HLA-G-ekspression synes at kunne dæmpe et proinflammatorisk Th1-respons. Endvidere synes HLA-G at kunne hæmme et allo-cytotoxisk T-lymfocytrespons. HLA-G-ekspressionsniveauet ser imidlertid ud til at være vigtigt ved disse responsmoduleringer.

I afhandlingen klarlægges den beskedne polymorfi af HLA-G-genets kodende regioner. Endvidere undersøges og beskrives polymorfien i den 5'-upstream-regulatoriske region (5'-URR) samt den 3' untranslated region (3'-UTR) af HLA-G-genet. Der forekommer flere enkeltbase-polymorfier (Single Nucleotide Polymorphisms, SNPs) i 5'URR/promotoren til HLA-G-genet; betydningen heraf for ekspressionen af HLA-G er dog usikker. Endvidere er der i 3'-UTR af HLA-G-genet fundet en deletions-/insertionspolymorfi, hvor 14 bp i exon 8 er deleteret hos nogle individer. Denne 14-bp-polymorfi er i undersøgelserne fundet associeret til forskelle i splejsning af HLA-G-mRNA. HLA-G-transskript bliver alternativt splejset til syv forskellige isoformer. Studier af HLA-G-splejsningsmønstre i trofoblastceller fra første svangerskabssemester viste tydelige associationer til bestemte HLA-G-genotyper. Endvidere fandtes et signifikant nedsat niveau i heterozygote trofoblastprøver af HLA-G-mRNA for transkripter indeholdende de ekstra 14 bp i forhold til transkripter uden denne sekvens. I forlængelse heraf har det ikke været muligt at påvise såkaldt opløseligt HLA-G, 'soluble' HLA-G (sHLA-G), hverken i serumprøver fra donorer eller fra par i *in vitro* fertilisations (IVF)-behandling med en +14/+14 bp HLA-G-genotype. 'Soluble' HLA-G (HLA-G5/sHLA-G1) kunne kun detekteres i serum hos ca. 18 % af de undersøgte individer (donorer og IVF-par) med det i studierne benyttede assay. 'Soluble' HLA-G kan enten produceres ved specifikt alternativt splejsede isoformer, hvor intron 4 med et stopcodon bibeholdes i HLA-G-transkriptet, eller ved

frigivelse af membranbundet HLA-G fra celleoverfladen. Nylige studier tyder imidlertid på, at der kan være forskelle ved måling af sHLA-G i henholdsvis serum og plasma. Dette kan være én af forklaringerne på divergensen i publicerede resultater vedrørende andelen af sHLA-G-positive blodprøver og niveauet af sHLA-G i disse.

I lipopolysaccharid (LPS)-aktiverede perifere mononukleære celler (PBMC) fra donorer var der en tendens til lavere interleukin-10 (IL-10)-niveau ved stigende sHLA-G-niveau. Det vist, at i LPS-aktiverede PBMC kunne IL-10 påvises før sHLA-G i kulturmediet, og i forsøg med blokerende antistof mod IL-10 kunne sHLA-G ikke påvises. Dette understøtter, at IL-10 stimulerer produktionen af sHLA-G. Mens der ikke var nogen forskel mellem sHLA-G-niveauerne i LPS-aktiverede PBMC med de tre HLA-G genotyper baseret på 14-bp-polymorfien i exon 8 (-14/-14 bp, +14/+14 bp og +14 bp/+14 bp), så var der et signifikant højere IL-10-niveau i +14/+14 bp LPS-PBMC-kulturerne. Disse resultater tyder på en mulig sammenhæng mellem sHLA-G- og IL-10-ekspression i aktiverede PBMC, hvilket kan resultere i et højere IL-10-niveau i +14/+14 bp HLA-G-genotyper. IL-10 betragtes traditionelt som et såkaldt T-hjælper 2 (Th2)-cytokin og er blevet forbundet med ukomplicerede graviditeter. Imidlertid synes IL-10 at kunne fungere som en autokrin inhibitor af trofoblastcellers invasivitet, og kvinder med en genpolymorfi associeret med lav IL-10-produktion er tidligere fundet at have en lavere risiko for udvikling af præeklamsi (svangerskabsforgiftning). Niveauet af IL-10 og IL10s rolle i forbindelse med præeklamsi er et kontroversielt emne i litteraturen. Muligvis er den eksakte timing og niveau af IL-10-ekspression kritisk for immunregulering under graviditet.

Præeklamsi er en hyppigt forekommende svangerskabskomplikation, idet 2-7 % af alle graviditeter rammes i varierende sværhedsgrad. Den gravide får forhøjet blodtryk, proteinuri og hyppigt ødemer. Tilstanden er en fremtrædende årsag til maternel og føtal mortalitet og morbiditet. Ætiologien involverer formodentlig en genetisk prædisposition med materielle og føtale bidrag samt miljøfaktorer. Patologi i placenta synes at være den udløsende faktor. Én af de mest fremherskende teorier omhandler immun-maladaptation mellem fosteret og den gravide kvinde. Abnorm HLA-G-ekspression i placenta fra præeklampsitilfælde både på mRNA- og proteinniveau er beskrevet i flere studier; nedsatte sHLA-G-koncentrationer i serum fra gravide med præeklamsi i forhold til kvinder med ukompliceret graviditet er også rapporteret, om end dette er lidt mere kontroversielt. I afhandlingen blev det undersøgt, om der er en sammenhæng mellem HLA-G-genpolymorfi og præeklamsi. Ved at undersøge 155 familietriader (moder, fader, barn) i et case-control-studie fandtes det, at der ved primipara med svær præeklamsi var en overrepræsentation hos barnet/fosteret af +14/+14 bp HLA-G-genotypen (OR 5,6; 95 % CI 1,8-17,3; $P = 0,002$). Resultaterne indikerede også, at kombinerede moder-barn-HLA-G-genotyper kunne influere på risikoen for at udvikle præeklamsi.

Ved i et mindre studie at undersøge fødselsvægt og placenta-vægt ved børn født efter henholdsvis graviditeter uden præeklamsi-diagnose eller med præeklamsi og sammenholde disse data med børnenes 14-bp-polymorfi HLA-G-genotype, blev det noget overraskende fundet, at +14/+14 bp HLA-G-genotypen er associeret med en højere gestationsrelateret fødselsvægt og en højere placenta-vægt (ved graviditetstlængde >38 uger) i forhold til de to andre

genotyper. En lidt højere om end ikke signifikant placental ratio (placentavægt/fødselsvægt) forekom i +14/+14 bp-gruppen. En høj placental ratio synes forbundet med intrauterin væksthæmning af fosteret. Disse præliminære resultater skal reproducere i flere og større studier, men en mulig foreløbig spekulativ tolkning kunne være, at den specifikke HLA-G-ekspressionsprofil associeret med +14/+14 bp HLA-G-genotypen ved graviditeter med foster/trofoblastceller med denne genotype er disponeret både for en større risiko for præeklamsi men også forbundet med en større fødsels- og placenta-vægt, muligvis i sammenhæng med et højere IL-10-niveau. Yderligere studier af HLA-G-genotyper og af IL-10 samt andre relevante Th1/Th2-cytokiner med fokus specielt på tidsmæssige relationer må klarlægge disse tolkningsmuligheder.

Studier af kvinder med ≥ 3 spontane aborter (*abortus habitualis*) i forhold til kvinder med normal fertilitet viste en øget forekomst af +14/+14 bp HLA-G-genotypen hos kvinderne med *abortus habitualis* (OR 2,7; 95% CI 1,1 – 6,5; $P = 0,03$). Samme tendens fandtes i et lille pilotstudie, hvor kvinder med ≥ 3 mislykkede IVF-forsøg havde en øget frekvens af denne genotype i forhold til kvinder, der var blevet gravide med tvillinger ved første IVF-behandling. Imidlertid er der ingen konsensus i litteraturen vedrørende HLA-G-genpolymorfistudier og *abortus habitualis*. Nye og større studier er nødvendige.

Tre uafhængige grupper har i flere studier vist, at der er en sammenhæng mellem detektion af sHLA-G i cellekulturmediet, som det helt tidlige fosteranlæg, præimplantationsembryonet, dyrkes i, inden det transfereres til kvinden, og succesraten ved IVF-behandlinger. En signifikant større andel af de præimplantationsembryoner, hvor der i mediet har kunnet detekteres sHLA-G, ender i en succesfuld graviditet. 'Soluble' HLA-G tegner således til at kunne blive den første biokemiske markør til udvælgelse af befrugtede æg/embryoner mhp. at øge IVF-succesraten og undgå transferering af flere embryoner og dermed risikofyldte flerfoldsgraviditeter.

Undersøgelserne beskrevet i afhandlingen og den stigende litteratur vedrørende HLA-G peger på, at klinisk relevante perspektiver kan være bestemmelse af sHLA-G i plasma som markør for visse graviditetskomplikationer (præeklamsi, *abruptio placentae* (moderkageløsning) og *abortus imminens* (truende spontan abort)). HLA-G som biokemisk markør ved IVF-behandling er beskrevet ovenfor. Et andet interessant perspektiv er HLA-G som en mulig markør for prognosen ved visse organtransplantationer, hvor enkelte studier af hjerte- og lever/nyre-transplanterede tyder på, at patienter, hvor HLA-G påvises i serum og i det transplanterede organ, har bedre prognose med færre afstødningsepisoder end HLA-G-negative patienter. Dette foranlediger endda til tanker om en mulig administration af HLA-G som led i den immunsuppressive/immunmodulerende behandling. Endelig tyder nylige studier på, at HLA-G også kan være involveret i patogenesen ved visse andre sygdomme med immunologisk ætiologi såsom astma og autoimmun sygdom.

Doctores philosophiae

Dr.phil. Klaus Henrik Ebbesen

Forsvarede 07.06.2006 sin afhandling "The Battle ace period stridsgiestip".

Handlingen blev ledet af prodekan Thorkil Damsgaard Sørensen.

Officielle opponenter var professor Lars Larsson og professor Klavs Randsborg.

Graden blev konfereret 03.03.2006.

Biografi

Født 1946 på Frederiksberg. Mag.art. i 1974 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Koncernchef, Akademos ApS.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler stridsøksetiden, der erkendes som en ny, selvstændig periode af yngre stenalder. Den dækker tidsrummet 2.800-2.400 f. Kr. og kan påvises ikke alene i Danmark men i hele Nord- og Centraleuropa.

Indledningsvis bliver der gjort op med det gamle arkæologiske kulturbegreb, der forkastes som forklaringsramme for kronologisk og geografisk variation. Det er bogens metodiske hovedtese.

Derefter analyseres hele stridsøksetidens arkæologiske kildemateriale i Nord- og Centraleuropa.

De jyske enkeltgrave og fundene derfra står centralt i både den gamle og den nye tolkning af kulturudviklingen i Europa på denne tid. Der gennemføres derfor en resultatrig nybearbejdning af hele fundstoffet fra enkeltgravene i både Danmark og Tyskland.

Navnlig erkendelsen af stridsøksetidens kildemateriale i Østdanmark, Sydsverige, Slesvig-Holsten og Mecklenburg-Vorpommern har hidtil voldt store problemer. Gennem minutøse studier af hele det neolitiske fundstof i området lykkes det at påvise et ganske stort antal gravfund (i stendysser og jættestuer) samt et betydeligt antal depot- og offerfund fra den tid. Et arkæologisk problem, som har optaget forskningen i hele det 20. århundrede, finder her sin løsning.

Tidligere troede man, at dette kildemateriale repræsenterende et særligt til Europa indvandret folk, der endda af nogle blev identificeret med indoeuropæerne. Det modbevises, og en kontinuerlig kultur- og samfundsudvikling gennem hele 3. årtusinde og i hele Nord- og Centraleuropa kan dokumenteres.

Dr.phil. Peter Henningsen

Forsvarede 13.05.2005 sin afhandling "I sansernes vold. Bondekultur og kultursammenstød i enevældens Danmark".

Handlingen blev ledet af dekan John Kuhlmann Madsen.

Officielle opponenter var professor, dr.phil. Ole Feldbæk og direktør, dr.phil. Palle Ove Christiansen.

Af tilhørerne opponerede professor, dr.phil. Bjørn Poulsen.

Graden blev konfereret 05.05.2006.

Biografi

Født 1964 i Marstal. Cand.phil. i 1992 og cand.mag. i 1993 fra Københavns Universitet, ph.d. i 2002 fra samme. Aktuelt: Arkivar ved Københavns Stadsarkiv.

Disputatsarbejdet

Med fokus på dansk bondekultur og bondementalitet i enevældens danske standssamfund belyser afhandlingen, hvorledes de forskellige stænder dels opfattede hinanden og dels opfattede landets bønder. Undersøgelsens udgangspunkt er den bondeforagt, som stort set alle kilder fra det

18. og begyndelsen af det 19. århundrede rummer og en undren fra min side over, hvad denne foragt skyldtes.

Amerikanske "Peasant studies" fra det 20. århundrede viser, at det syn på bønder og deres kultur, som var så almindeligt i enevældens Danmark, faktisk kan genfindes i Latinamerika, Asien og Mellemøsten i 1900-tallet. Da antropologerne ofte har hævdet, at bondekulturen udgør en universel kultur med visse lighedstræk over hele verden, uafhængigt af tid og rum, satte jeg mig derfor for at undersøge, om den danske bondekulturs karakteristika korresponderede med de antropologiske forskeres resultater. Afhandlingens analysestrategi er derfor historisk-antropologisk, idet der først og fremmest hentes analysevinkler og analysestrategier fra den antropologiske videnskab til besvarelse af afhandlingens problemstilling.

Foruden at være en afhandling om det danske standsamfund og den danske bondekultur under enevælden, er der også tale om en afhandling med et regionalhistorisk sigte. Den også i dag så almindelige skelnen mellem jydere, fynboere og sjællænderes karakteristika forfølges tilbage i tid med henblik på at undersøge, hvornår og hvordan denne regionale dimension i diskursen om bønder er opstået. Det vises, at de regionale forskelle næppe så meget skyldes økologiske forhold, som de skyldtes forskelle i godsstrukturer i de enkelte landsdele. Bønderne var på godt og ondt underlagt deres godsejeres ledelsesstrategier, og der var stor forskel på disse strategier og på godsstrukturerne i det vestlige og østlige Danmark.

Afhandlingen placerer sig inden for den gren af dansk historieforskning, som kaldes landbohistorie, men den er på den anden side også et opgør med denne forskningstraditions traditionelt socialhistoriske og strukturhistoriske orientering, hvor vægten almindeligvis ligger på den kvantificerbare del af den sociale og økonomiske historie. Afhandlingen argumenterer for, at den traditionelle landbohistorie ikke er i stand til fyldestgørende at forklare bondefærden og forandringerne i det danske landbosamfund i den afgørende reformperiode i slutningen af 1700-tallet, så længe historisk-antropologiske betragtningssmåder udelades fra spektret af forklaringsmodeller.

Dr.phil. Sigurd Kværndrup

Forsvarede 17.08.2005 sin afhandling "Den østnordiske Ballade – oralteori og tekstanalyse".

Handlingen blev ledet af prodekan Thorkil Damsgaard Olsen.

Officielle opponenter var professor Olav Solberg og professor Thomas Bredsdorff.

Af tilhørerne opponerede professor Lars Lönnroth.

Graden blev konfereret 11.05.2006.

Biografi

Født 1929 i Gentofte. Cand.mag. i 1973 ved Københavns Universitet, ph.d. i 1998 ved samme. Aktuelt: Lektor ved Nykøbing Katedralskole og ved Växjö universitet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af en indledning og tyve kapitler som er grupperet i fire dele. Indledningen begrundes, hvorfor udforskningen af det mundtlige epos (bl.a. Homer) har betydning for balladeforskningen, især hvad angår forholdet mellem (ukendt) performance og (kendt) tekst. En stipulativ definition gives af visen til forskel fra kvadet, der har et forlæg, mens visen er ren fiktion. Distinktionen er inspire-

ret af færøsk terminologi. Analysens objekt er således især ridderviserne, som i ældre tid blev kaldt kæmpeviser.

Første del præsenterer visen som en særgenre inden for en europæisk kunstform balladen. Dens strofiske form med rimede verspar, omkvæd, formelbrug og stereotype handlingselementer beskrives. Gennem en analyse af DgF 186 H, "Skjoldmøen" præsenteres nogle grundtræk af balladelæsningsens problematik, og spørgsmålet rejses: hvad er en kæmpeviser i ordets oprindelige betydning? Dernæst giver jeg en præsentation af det sidste halve århundredes balladeforskning, der har været præget af to forskellige dateringsparadigmer (om de er middelalderlige og orale, eller sene og litterære).

Anden del skildrer det paradigmeskift, der indtrådte i den internationale forskning, efter at Parry og Lords studier i det mundtlige epos på Balkan blev fremlagt i "The Singer of Tales" (1960). Synsmåder fra den orale teori diskuteres med henblik på viserne, forstået i deres fremførelseskontekst. Anden del afrundes med en nytolkning af 'Torbens Datter'.

Tredje del giver en narratologisk analyse af viserne, hvis aktantforhold og tematiske skelet gennemgås, og det demonstreres, at de er fremført i fire forskellige stemninger, men især at disse kan skifte, f.eks. fra en tragisk til en heroisk modus. Visernes forhold til skæbne diskuteres på baggrund af Eddaens begreb, og det vises, hvordan traditionen i balladerne brydes med en kristelig forsynstro; formernes konnotationer foregriber balladens udfald i samspil med dens modus. Tredje del afrundes af 'Ribold og Guldborg', DgF 82 C, der opfattes som en fremførelse i heroisk modus af en tragisk vise.

Fjerde del, 'Ude ved aa', er en undersøgelse af den nævnte stedsangivelse og en tolkning af denne lokalitetsformels betydning for den østnordiske vises æstetik: Visen forstås som en kunstform, der i sig har optaget elementer af digtning, dans, billedskaben og musik. Dens dybdestruktur karakteriseres som trefaset, idet et billedligt hverdagstableau afløses af en panisk handlingsfase, hvori 'kæmpen' kan træde frem. Kaos kan dog overvindes med kontraktindstiftelse som resultat eller fortsætte i tragedie eller hævndrab. Afhandlingen afrundes med en analyse af 'Ridder Stigs Bryllup', hvori de vigtigste resultater opsummeres: Visen er komponeret i syv scener + prolog og epilog med tre aktanter og en vis rådgiverske i en poly-katastrofisk struktur og trepolær habitus. Visen kombinerer et førkristent motiv, runekastet, med en bibelsk morale, inspireret af Davidsfortællingen i GT.

Dr.phil. Thyge Svenstrup

Forsvarede 15.06.2006 sin afhandling "Arup – en biografi om den radikale historiker Erik Arup, hans tid og miljø".

Handlingen blev ledet af prodekan Thorkil Damsgaard Olsen.

Officielle opponenter var lektor, dr.phil. Esben Albrectsen og professor, dr. Peter Aronsson.

Af tilhørerne opponerede professor Inga Floto og eks-tern lektor Bent Egaa Kristensen.

Graden blev konfereret 01.11.2006.

Biografi

Født 1951 i Sørvad. Cand.mag. i dansk og historie i 1981 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Medarbejder på antologien i Sverige.

Disputatsarbejdet

Erik Arup (1876-1951) står som den dominerende skikkelse i dansk historieforskning i det 20. århundrede og var professor i historie ved Københavns Universitet i årene 1916-1947. Hans "Danmarks Historie" (bind 1-2 1925-32) kom med sin nye helhedsopfattelse, sin sans for de lange linjer i historien og med sine nye problemstillinger til at virke frugtbar inspirerende på danske historikere i de følgende årtier. Men i samtiden blev værket meget kritisk modtaget af konservative historikere og journalister. Arups egne radikale fagfæller havde indvendinger mod den meto- diske dristighed, han gik frem med.

Med udgangspunkt i 1970'ernes paradigmediskussion definerer afhandlingen historiografien som en forskningsdisciplin, der bør lægge stor vægt på de videnskabseksterne faktorer. Afhandlingen ser Arups demokratiske historiesyn vokse frem som et produkt af sin samtids politiske, ideologiske, kulturelle og sociale faktorer: forfatnings- og kulturkampens tid 1871-1901. I sit livs- og samfundssyn er Arup stærkt påvirket af Georg Brandes og Viggo Hørup.

På grundlag af et stort utrykt og hidtil ubenyttet kilde- materiale har afhandlingen som sit hovedformål at rekonstruere historikermiljøet og det politisk-administrative miljø, Arup færdes i, før han blev professor (overarkivar i Udenrigsministeriet 1909-13, statsrådssekretær og departementschef i Statsministeriet 1914-16 under den radikale C.T. Zahle). Afhandlingen hævder, at den modstand, Arup mødte, og modtagelsen af hans forfatterskab kun kan forstås, hvis man inddrager hans komplicerede personlighed og de personlige relationer i det akademiske miljø. Afhandlingen ser de mange konflikter, Arup fremkaldte, under en videnskabelig, en politisk og en personlig synsvinkel og søger en forsigtig afvejning af disse faktorer. Når det gælder den interne spaltning inden for den radikale historikertradition selv, understreger afhandlingen betydningen af de radikale historikers indbyrdes divergerende syn på det sønderjyske spørgsmål.

Arup var som menneske og historiker højt begavet, men havde et uligevægtigt temperament. Han var tidligt bevidst om sine evner som historiker og gik målbevidst efter at få indflydelse på sit fags udvikling. Han var af natur viljestærk og kunne i enkelte situationer i sin karriere virke næsten brutal. Men han havde også et sårbart sind og døde som en bitter mand. På længere sigt var det imidlertid grundlæggende hans historiesyn og hans elever, der sejrede i dansk historievidenskab.

Dr.phil. Flemming Kaul

Forsvarede 10.11.2006 sin afhandling "Bronzealderens religion. Studier af den nordiske bronzealderens ikonografi".

Handlingen blev ledet af dekan Kirsten Refsing.

Officielle opponenter var professor Anders Andrén, Stokholms Universitet og professor Klavs Randsborg, Saxo-Instituttet.

Af tilhørerne opponerede professor Karl-Heinz Willhoth og Søren Nancice-Krogh.

Graden blev konfereret 28.11.2006.

Biografi

Født 1955 i København. Mag.art. i 1983 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Museumsinspektør ved Nationalmuseet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen udgør en analyse af den nordiske bronzealderens ikonografi. Analysen tager udgangspunkt i en behandling af det rige ikonografiske materiale, som findes på bronzegenstande, herunder især rageknive, men også helle- ristningsmaterialet er inddraget. Skibet som ikonografisk motiv indtager en væsentlig stilling. Det var det mest udbredte religiøse symbol i bronzealderen. Tusindvis af skibsgengivelser kendes fra Norden og Nordtyskland.

Ud fra analysen af det rige ikonografiske materiale kan det i afhandlingen konkluderes, at der i bronzealderens religion indgik et centralt mytekompleks omkring solens daglige færd over himlen om dagen og gennem undervæ- den om natten, hvor skibet, fisken, slangen og hesten hver spillede en betydningsfuld rolle i kosmologien. Den nordiske bronzealderreligion synes centreret omkring "kontrollen" af solens cykliske rejse. Udover forhold omkring religionens transempiriske lag, behandles vidnesbyrd om religionens handlingsdel ritualerne. Religionsvidenska- belig og arkæologisk typologisk metode søges forenet. Sol- vognen, solbilleder, kultbygninger og de mange offerfund behandles.

Afhandlingen indeholder kapitler om forskningshistorie og metodiske forhold. Der gøres rede for, hvorledes man kan beskæftige sig med religion i dens mange aspekter fra kulturer, der ikke har efterladt skriftlige kilder. Der trækkes linjer til samtidige religioner i Middelhavsområdet, og der peges på lighedspunkter med egyptisk religion. Et vigtigt træk ved enhver religion – personlig eskatologiske forestil- linger – hvad der sker med den døde sjæl – analyseres på denne baggrund.

Det påpeges i afhandlingen, at religion er en væsentlig faktor i samfundsudviklingen, og at det gennem analyser af de materielle vidnesbyrd knyttet til religion og ikonografi bliver muligt at forstå væsentlige træk i den nordiske bron- zealderens sociale og økonomiske forhold. Den nordiske bronzealderens religion fremstår i dette perspektiv som en religion blandt verdens religioner med særlige trosforestil- linge, ritualer og offerskikke.

Doctors scientiarum**Cand.scient. Sven-Erik Gryning**

Forsvarede 25.01.2006 sin afhandling "The height of the atmospheric boundary layer during unstable conditions".

Handlingen blev ledet af institutleder, professor John Renner Hansen.

Officielle opponenter var professor Søren El Larsen og professor Sylvain Joffre (Finlands Meteorologiske Institut).

Graden blev konfereret 27.01.2006.

Biografi

Født 1948 i Næstved. Cand.polyt. 1972 og lic.techn. 1982 ved Danmarks Tekniske Universitet. Aktuelt: Seniorforsker ved Forskningscenter Risø.

Disputatsarbejdet

I afhandlingen opstilles en model, der kan beregne højden af det atmosfæriske grænselag; den nederste del af atmosfæren. Modellen tager hensyn til de specielle forhold, der vedrører udviklingen af grænselaget ved høje vindhastig- heder. Modellen kan anvendes over fladt, simpelt terræn

inklusive havområder, over skiftende terræn så som skov, landbrugsområder, byer og i kystområder.

Højden af det atmosfæriske grænselag er vigtig at kende, idet toppen virker som et låg, og der kun er ringe udveksling af luften mellem grænselaget og den overliggende atmosfære. Grænselaget er typisk lavt om natten og vokser i løbet af dagen til omkring 1-2 kilometers højde.

Grænselaget har også betydning for de vinde, der driver vindmøllerne, som bliver større og større. Moderne vindmøller fylder således en stor del af grænselaget, og ved hjælp af den udviklede model er det muligt, med grænselagets højde som parameter, at forbedre beregningen af såvel energiproduktion som belastning af vindmøller.

Viden om grænselagets højde er dog ikke kun vigtig i forbindelse med vindmøller. Interessen er ligeledes nært knyttet til luftforurening; dels fordi dets variation mellem nat og dag er en væsentlig årsag til at luftforureningen varierer henover døgnet; dels fordi luftforureningsepisoder ofte er forbundet med et lavt grænselag. Ligeledes er højden af grænselaget over hav en af de parametre, der styrer fordampningen og udvekslingen af f.eks. CO₂ mellem atmosfæren og havet og er derfor en vigtig parameter i klimasammenhæng.

Cand.scient. Stig A. Schack Pedersen

Forsvarede 10.03.2006 sin afhandling "Structural analysis of the Rubjerg Knude Glaciotectonic Complex, Vendsyssel, Northern Denmark".

Handlingen blev ledet af institutleder, professor Hans Thybo.

Officielle opponenter var professor John Korstgård og professor Geoffrey Boulton (University of Edinburgh).

Af tilhørerne opponerede professor Finn Surlyk.

Graden blev konfereret 14.03.2006.

Biografi

Født 1947. Cand.scient. i 1977 og lic.scient. i 1983 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Seniorforsker ved Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter en strukturel analyse af det meget velblottede tværsnit gennem det glacialtektoniske overskydningskompleks i Lønstrup Klint ved vestkysten af Vendsyssel. Afhandlingen, som er en monografi på 192 sider + 2 plancher, præsenterer en model for den dynamiske udvikling af et proglacialt overskydningsystem, hvor den progressive deformation demonstreres, og hvor samspillet mellem den tektoniske deformation og de syntektoniske aflejringsprocesser udredes.

Rubjerg Knude glacialtektoniske kompleks, som blev dannet under Den Norske Isstrøms fremrykning for 30-26.000 år siden, vil i glacialgeologiske sammenhænge blive opfattet som en randmoræne (push moraine), men deformationsstrukturerne i det 6 km lange og 25-50 m høje klintprofil lader sig bedst analysere ved anvendelse af metoder, der benyttes ved beskrivelse af bjergkædedeformation. Rubjerg Knude glacialtektoniske kompleks kan således opfattes som et mesoskopisk eksempel for et tyndskindet overskydningskompleks (thin-skinned thrust fault complex). En nøglemetode til strukturel analyse af sådanne deformationsystemer er konstruktionen af balancerede tværprofiler, der bl.a. giver mulighed for at tolke forløbet af strukturer i de dybere dele af komplekset. Grundlaget for at

konstruere et balanceret tværprofil er, at der foreligger en areal-tro profiloptygning, der for det analyserede kompleks er fremkommet ved en computerstøttet-multimodel-fotogrammetrisk opmåling af klinten.

Det balancerede tværprofil viser, at lagserien oprindelig havde en udstrækning på 12 km, som efterfølgende blev 50 % forkortet. Overskydningsarkitekturen i den sydlige del af komplekset er karakteriseret af fladtliggende skiver, som mod den centrale del af komplekset bliver stejlere og stejlere samtidig med, at décollementzonen forskydes til dybere niveauer med en maksimaldybde på ca. 40 m under havniveau. Konstruktionen af det balancerede tværprofil har tillige muliggjort en systematisk inddeling af overskydningskiverne og opstilling af en detaljeret annotation af hvert eneste element i komplekset. Det balancerede tværprofil udgør det nødvendige grundlag for konstruktionen af de dynamiske modeller for den progressive sekventielle deformation.

Afhandlingens hovedkonklusioner, er at de tektoniske strukturer blev dannet foran den fremadskridende isrand ved "gravity spreading". Overskydningskiver blev succesivt dannet i den distale del af komplekset, mens den proksimale del blev deformeret ved en stigende grad af overprægningstektonik. Under overskydningsbevægelsen frem mod forlandet blev smeltevandsaflejringer afsat og medtransporteret på ryggen af overskydningskiverne. I de dybere dele af komplekset skete en hydrodynamisk brecciering og muddermobilisering, som spillede en væsentlig rolle for nedsættelsen af friktionen langs décollementzonen og overførslen af det deformerende tryk under "gravity spreading"-processen. Ved deformationens ophør blev komplekset overskredet af Den Norske Isstrøm som afsatte bundmorænen, benævnt "Kattegat Till Formation", diskordant oven på de glacialtektoniske strukturer.

Dr.scient. Klaus Mosegaard

Forsvarede 17.03.2006 sin afhandling "Monte Carlo analysis of inverse problems".

Handlingen blev ledet af institutleder, professor John Renner Hansen.

Officielle opponenter var lektor, dr.scient. Bjarne Andersen og professor Karl Henning Omre (Norge).

Af tilhørerne opponerede lektor Niels Kristian Højerslev, lektor Peter Ditlevsen og Bo Holm Jakobsen.

Graden blev konfereret 23.03.2006.

Biografi

Født 1955 ved Sevel Kalkværk, Vinderup. Cand.scient. i 1982 ved Københavns Universitet og lic.scient. i 1987 ved samme. Aktuelt: Lektor ved Niels Bohr Institutet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af 11 publikationer og en sammenfattende afhandling.

Med udgangspunkt i erfaringer fra løsning af en lang række storskala geofysiske inversionsproblemer, redegøres der i afhandlingen for de teoretiske og numeriske vanskeligheder, der opstår ved løsning af stærkt ikkelineære inverse problemer.

Det har vist sig, at mange ikkelineære inverse problemer kun er praktisk løselige op til en vis størrelse (målt ved antallet af ubekendte parametre), men over denne størrelse fører selv en lille øgning af problemstørrelsen til en betydelig øgning i den regnetid, der er påkrævet for at opnå ac-

ceptable løsninger. Dette peger på, at nogle af de betragtede inverse problemer er 'svære', dvs. kræver regnetider, som vokser mindst eksponentielt med antallet af modelparametre.

To andre komplikationer af stor vigtighed for anvendelserne kan opstå, når et inverst problem formuleres sandsynlighedsteoretisk. Den første komplikation består i faren for modstridende definitioner af a priori-information om fundamentale fysiske parametre, som er indbyrdes relaterede. For at undgå potentielle konflikter mellem sådanne parametre føres vi bl.a. til at acceptere en ikke-konstant fordeling som den 'mindst informative' a priori-fordeling (den homogene sandsynlighedsfordeling). Hvis man definerer en metrik i modelrummet, vil den resulterende definition af volumen muliggøre definition af en homogen sandsynlighedsfordeling som den, der tilordner lige store sandsynligheder til lige store volumener. På samme tid muliggør metrikken at definere betingede sandsynligheder, der er invariante over for omparameterisering af modellen.

Mulighederne for at indbygge kompleks og realistisk a priori-information ind i en inversion er et af de tiltrækkende elementer i den sandsynlighedsteoretiske formulering, når den er kombineret med samplingstrategier. A priori-information om et fysisk system indsamles ofte ved at studere en række realisationer af systemet i naturen. I de mest komplekse af disse situationer er selve det at 'lære' den bagvedliggende sandsynlighedsmodel for sådanne eksempler i sig selv en stor udfordring. Hvis a priori-informationen fx skal udledes af et antal geologiske tværsnit gennem jorden, kan nyere bidrag til geostatistisk teori muligvis vise vejen til metoder, som kan integreres med inversionen. I afhandlingen argumenteres for, at kombinationen af sandsynlighedsteoretisk, samplingbaseret inversion med moderne geostatistik er et af de lovende, fremtidige forskningsområder.

Ph.d.-grader

Skemaet neden for viser det antal ph.d.-grader, der er blevet tildelt i kalenderåret 2006, inkluderet de som er blevet tildelt på grundlag af en afhandling uden forudgående indskrivning i henhold til bekendtgørelsens §15, stk. 2.

En statistik over ph.d.-studiet med oplysning om bestand og til- og afgang findes under afsnittet om uddannelserne.

Ph.d.-afhandlingernes forfattere og titler findes under de enkelte institutters beretninger.

Institut	Antal
Afdeling for Systematisk Teologi	1
Det Teologiske Fakultet i alt	1
Forskningsafdeling II	1
Det Juridiske Fakultet i alt	1

Økonomisk Institut	2
Institut for Statskundskab	4
Institut for Antropologi	4
Sociologisk Institut	5
Institut for Psykologi	1
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet i alt	16

Øvrig sundhedsvidenskab	69
Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi	4
Farmakologisk Institut	3
Medicinsk Fysiologisk Institut	5
Institut for Molekylær Patologi	9
Institut for Folkesundhedsvidenskab	7
Medicinsk Anatomisk Institut	5
Odontologisk Institut/Tandlægeskolen	3
Det Sundhedsvidenskabelige Institutter	105

De Kliniske Institutter

Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-Venerologi	1
Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi	1
Klinisk Institut for Intern Medicin	10
Klinisk Institut for Gynækologi/Obstetrik og Pædiatri	6
Institut for Kliniske Neurofag og Psykiatri	4
De Kliniske Institutter i alt	22

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i alt

Institut for Engelsk, Germansk og Romansk Studier for Medier, Erkendelse og Formidling	3
Institut for Musikvidenskab	4
Nordisk Forskningsinstitut	2
Nordiske Studier og Sprogvidenskab	3
Saxo-Instituttet	4
Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier – Sprog, Religion og Samfund	5
Det Humanistiske Fakultet i alt	24

Øvrig naturvidenskab	9
Institut for Matematiske Fag	2
Geologisk Institut	5
Geografisk Institut	6
Datalogisk Institut	4
Kemisk Institut	4
Niels Bohr Institutet	12
Molekylær Biologi og Fysiologi	5
COGCI	8

<i>Biologisk Institut</i>	
Biologisk Institut	12
Molekylærbiologisk Institut	5
Det Naturvidenskabelige Fakultet i alt	72

Københavns Universitet i alt

241

Undervisningsprisen

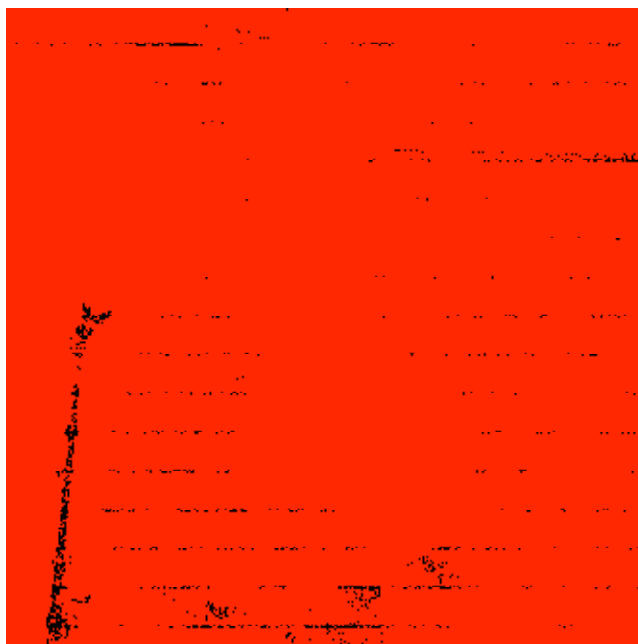
Årets undervisningspris tildeles en af universitetets lærere for særlig god og inspirerende undervisning efter indstilling fra ansatte og studerende. Prismodtageren bliver kåret ved universitetets årsfest i november og får tildelt 25.000 kr. fra Københavns Universitets Almene Fond samt et særligt håndgribeligt symbol – visdommens fugl. Det er en stor hornugle i porcelæn, modelleret i 1912 af billedhuggeren Peter Herold og skænket af Royal Copenhagen. Prisen kaldes "Årets Harald" efter den fremragende underviser og forsker Harald Bohr. Porcelænsuglen var i år dekoreret af billedkunstneren Tenka Gammelgaard.

Professor Vincent Gabrielsen fra Saxo-Instituttet blev kåret som årets underviser ved årsfesten den 16. november 2006. I sin tale til prismodtageren refererede rektor Ralf Hemmingsen nogle af de studerendes udsagn om Vincent Gabrielsen:

"Uanset om emnet er den græske antik, videnskabsteori eller metode, så formår Vincent, som den gode formidler han er, at engagere og motivere sine studerende ..."

"Han er altid velforberedt, opfordrer til debat og diskussion og er også en engageret og fremragende opgavevejleder. Han ved, hvor han skal slå ned i et opgaveudkast, en fremlæggelse eller en arbejdsproces, så man som studerende kommer videre med øget viden og øget lyst til at aflevere det bedst mulige. Han er en inspirationskilde, der giver de studerende lyst til at lære mere, ligesom han altid selv stopper studerende på gangen og spørger interesseret ind til, hvordan det går med deres studium, selv flere semestre efter, han har undervist dem."

... Og videre: "Ingen der har haft Vincent Gabrielsen som underviser, kan være i tvivl om, at han via sin undervisning, med universitetslovens ord, sørger for at vi studerende får en "forskningsbaseret undervisning indtil højeste internationale niveau".

Undervisningsprisen 2006 tildeltes professor Vincent Gabrielsen

Biografi

Vincent Gabrielsen har studeret historie som hovedfag og engelsk og antikkens kultur ved Syddansk Universitet. Han har siden specialiseret sig i antikkens historie ved Københavns Universitet og the University of Cambridge. I 1988 fik han ph.d.-graden og i 1991 dr.phil.-graden ved Københavns Universitet. I 1995 blev han ansat som lektor, og i 2001 blev han udnævnt til professor ved Afdeling for Historie på Saxo-Instituttet. Hans forskning nyder international anerkendelse og omfatter emneområderne 'antikke krigsflåder og beskatningssystemer', 'handel, pirateri og statsformer', og 'krigsførelse som et socialt og kulturelt fænomen'. I de seneste år har hovedvægten i hans forskning været lagt på den hellenistiske verden, dvs. den verden, som blev skabt af Alexanders erobringer og som spænder over de sidste tre århundreder før vores tidsregning. Sammen med tre britiske kolleger har han desuden sat den hellenistiske verdens økonomiske systemer på den internationale forskningsdagsorden.

Prisopgaver og medaljer

Prisopgaver for 2007

Det Teologiske Fakultet

Afdeling for Kirkehistorie

Den hallensiske mission blandt jøder i 1700-tallet med særligt henblik på Danmark.

Afdeling for Bibelsk Eksegese

Gammel Testamente.

Findes der et deuteronomistisk historieværk?

Ny Testamente.

Brugen af evangeliegenren i ikke-kanoniske skrifter.

Afdeling for Systematisk Teologi

- Subjektivitet og alteritet hos Kierkegaard og Lévinas.
- Nietzsches syn på kristendommen.
- En kritisk analyse og teologisk vurdering af 'Radical Orthodoxy'.

Det Juridiske Fakultet

- En analyse af bevisretten. (Bevisbyrde, formodninger, bevisvurdering) i sager om påståede krænkelse af menneskerettigheder. Kontaktperson: Adjunkt Jonas Christoffersen.
- Den 11. september 2001 som folkeretsskabende begivenhed. Der ønskes en redegørelse for, i hvilket omfang terrorhandlingerne i USA den 11. september 2001 har ført til en ændring af de folkeretlige regler, eksempelvis om Sikkerhedsrådets kompetence, magtanvendelse i selvforsvar, statsansvar for terrorhandling og beskyt-

telse af menneskerettigheder. Kontaktperson: Professor, ph.d. Ole Spiermann.

- c) Selvfinansieringsforbuddet i selskabsretten. Der ønskes en analyse og vurdering af det gældende danske selvfinansieringsforbud og den bagved liggende EU-regulering i det andet selskabsdirektiv med henblik på en drøftelse af forbuddets hensigtsmæssighed samt alternative løsningsmodeller. Besvarelsen bør inddrage fremmed ret, herunder reguleringen i lande uden for EU og EØS. Kontaktperson: Professor, dr.jur. Jan Schans Christensen.
- d) Parters oplysningspligt under aftaleforhandlingen. Der ønskes en redegørelse for de oplysningsforpligtelser, der i medfør af udvalgte regelsæt kan påhvile parter, der forhandler en aftaleindgåelse. Undersøgelsen kan begrænse sig til særlige aftaletyper (f.eks. virksomhedsoverdragelser) eller til særlige retsvirkninger (f.eks. antagelse af aftalepligt, erstatningsansvar, fortolkning eller vederlagskorrektio). Kontaktperson: Professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen.

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Institut for Statskundskab

- a) Der ønskes en teoribaseret analyse af USAs Mellempøstenpolitik under George W. Bush.
- b) Der ønskes en teoribaseret analyse af dansk udenrigspolitik efter Den Kolde Krig.
- c) Der ønskes en teoribaseret og eventuel komparativ analyse af væsentlige eksempler på europæisering af national forvaltning eller national politik.

Institut for Psykologi

- a) På baggrund af egne empiriske data ønskes en kritisk vurdering af etniske minoriteters fordomme og stereotyper om danskere.
- b) Der ønskes en kritisk analyse, baseret på empiriske data, af det psykologiske beredskab der findes i Danmark til håndtering af uforudsete, omfattende katastrofer, såsom ved terrorangreb. Endvidere ønskes en faglig vurdering af, om det er muligt at bruge massemedier eller andre medier til forebyggende arbejde af såvel den danske befolkning i almindelighed, som personalet i organisationer der arbejdsmæssigt bliver direkte involveret i katastrofearbejdet.

Institut for Antropologi

- a) Der ønskes en antropologisk analyse af identitetsprocesser i en globaliseringskontekst. Besvarelsen skal bygge på feltarbejde, praktikophold og/eller selvvalgt etnografisk materiale.
- b) Der ønskes en antropologisk analyse af kulturen i en erhvervsvirksomhed med særlig henblik på en diskussion af konstruktionen af 'rationalitet'. Besvarelsen skal tage udgangspunkt i eget feltarbejds materiale eller etnografisk materiale tilvejebragt i forbindelse med praktikophold.
- c) Der ønskes en antropologisk analyse af transnational migration. Besvarelsen skal tage udgangspunkt i eget feltarbejds materiale.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

- a) Transition in Health in a global and local (Danish) perspective.
- b) Understanding the role of quality management in changing health care.
- c) Betydningen af forskellige former for kategoriseringer af befolkningen for forebyggelse, behandling og forskning i sundhedsvæsenet. Sociale og etniske karakteristika danner udgangspunkt for opdeling af befolkningsgrupper og patienter i forskellige kategorier. Der ønskes en analyse af forhold, som påvirker denne kategorisering, og en belysning af konsekvenserne dels for sundhedsvæsenets arbejde og dels for den kundskab som skabes af den sundhedsvidenskabelige forskning.
- d) Fibrogenesen i den humane lever ved kronisk hepatitis. Redegør for mekanismerne, der fører til fibrose i den menneskelige lever, og diskuter mulighederne for at hæmme bindevævsdannelsen og revertere leverfibrose. Ønskes besvaret enten som litteraturstudium eller i kombination med egne forsøg.
- e) Kvantitative sammenhænge mellem ionkanalfunktion og sygdomsgrad ved ionkanalsygdomme (channelopathies). Flere og flere arvelige og erhvervede sygdomme viser sig at skyldes ionkanaldefekter. Der ønskes en redegørelse for kendte og mulige ionkanalsygdomme med særligt henblik på kvantitative sammenhænge mellem ionkanalfunktion og sygdomsgrad.
- f) Subcortical hjernestrukturers rolle i behandlingen af sanseindtryk. De seneste års forskning har peget på f.eks. amygdalas rolle i forbindelse med hukommelse og behandlingen af bl.a. visuelle og auditive stimuli. På baggrund af litteraturen eller baseret på egne eksperimenter ønskes der en redegørelse for disse funktioner, og en diskussion af deres mulige kliniske betydning.
- g) Epilepsi. Baseret på litteraturen eller på egne eksperimenter ønskes der en redegørelse for molekylær- og cellebiologiske patofysiologiske mekanismer, gerne med en diskussion af diagnostiske og terapeutiske implikationer.
- h) Sensoriske og motoriske proteser. Der ønskes en diskussion af de tekniske, neurofysiologiske og kliniske perspektiver for udvikling af elektronik-baserede proteser, "neuroprotheses", indenfor sansesystemet og/eller det motoriske system. Besvarelsen kan baseres på et litteraturstudium eller på egne undersøgelser.
- i) Mekanismer involveret i funktionel dissociering af nethindens stav- og tap- fotoreceptorer. Genetisk sygdom i nethinden kan medføre selektiv funktionsnedsættelse af fx stavene, med alene natteblind til primær følge. Sekundært griber lidelsen ofte over på tappene og medfører total blindhed. Der ønskes en oversigt over og en klassifikation af fundamentale mekanismer ved abnorm fotoreceptorfunktion, gerne suppleret med egne sansefysiologiske og elektrofysiologiske undersøgelser. Prisspørgsmålet er egnet til besvarelse af kandidater eller studerende indenfor humanbiologi, biologi, biokemi, medicin m.m.

Det Humanistiske Fakultet

Institut for Engelsk, Germansk og Romansk

- a) Sprog. Der ønskes en kritisk diskussion af begrebet "skalaritet" i den moderne sprogvidenskab, illustreret

ved repræsentative eksempler fra et eller flere af de sprog, der forskes og undervises i på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.

b) Litteratur. Der ønskes en redegørelse for romangenrens aktuelle position i et litteraturhistorisk perspektiv, med eksempler fra et eller flere af de lande, hvis litteratur der forskes og undervises i på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.

c) Historie og Samfund.

c1) Der ønskes en undersøgelse af, hvorledes den såkaldte "profetkrise" (sagen om Muhammed-tegningerne) er blevet fortolket og analyseret i et eller flere af de lande, hvis historie og samfundsforhold der forskes og undervises i på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.

c2) Der ønskes en analyse af sammenkædningen mellem aktuel politik og det nationale opgør om den anden verdenskrig i et eller flere af de lande, hvis historie og samfundsforhold der forskes og undervises i på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.

Institut for Medier, Erkendelse og Formidling

Film- og Medievidenskab

a) Der ønskes en sammenlignende analyse af massekommunikative og interpersonelle træk ved computermedieret kommunikation ud fra en konkret empirisk undersøgelse af en eller flere applikationer eller genrer.

b) Der ønskes en analyse af fænomenet reality-tv med inddragelse af både genre-mæssige, sociologiske og modtagerorienterede perspektiver og med inddragelse af både den danske og den udenlandske kontekst. Der skal i opgavebesvarelsen lægges vægt på at belyse fænomenets betydning både for public service-tv og kommercielt tv.

c) Der ønskes en diskussion af realismen som filmisk form. Endvidere ønskes realismediskussionen anvendt i en analyse af en eller flere danske filminstruktørers værker.

Filosofi

a) Teoretisk filosofi. Der ønskes en kritisk redegørelse for og diskussion af de nyeste positioner inden for den såkaldte Theory of Mind debat.

b) Praktisk filosofi. Hvornår – og i givet fald hvordan – bør staten regulere i bioetiske kontroverser?

c) Filosofihistorie. Der ønskes en kritisk redegørelse for de sidste 20 års angelsaksiske og kontinentale filosofiske diskussion og fortolkning af et eller flere af Kierkegaards værker.

Pædagogik

Der ønskes en analyse og diskussion af de krav vidensamfundet stiller til pædagogik og læring.

Retorik

Der ønskes en retorisk undersøgelse af et begrundet udvalg af materiale som eksemplificerer formidling på internettet.

Musikvidenskabeligt Institut

a) Der ønskes en diskussion af symfoniorkestret som historisk og/eller samtidigt fænomen.

Specielt ønskes symfoniorkestrets særlige beskaffenhed som klanggiver tematiseret og sat i forbindelse med kompositoriske, performative og/eller institutionelle aspekter.

b) Med udgangspunkt i populære og/eller folkelige musikformer ønskes en diskussion af de teoretiske og metodi-

ske problemstillinger omkring studiet af samtidig musik.

I arbejdet inddrages egen empiri, som kan være indsamlet gennem egentligt feltarbejde, via interviews eller gennem studier af samtidens fremstillinger i trykte, æterbårne og/eller virtuelle medier.

Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab

a) Epik og moral. Der ønskes en teoretisk reflekteret og analytisk eksemplificeret diskussion af epikkens (især romanens) mulighed for at rumme og formidle positive budskaber uden tab af kunstnerisk lødighed.

b) Der ønskes en undersøgelse af de empiriske konsekvenser af det integrerede sprogsyn. Undersøgelsen skal tage udgangspunkt i oppositionen mellem den integrerede sprogvidenskab (integrational linguistics) og den adskilende sprogvidenskab (segregational linguistics) og diskutere mulighederne for at bedrive sprogforskning i praksis på et integreret grundlag, eventuelt i form af et forslag til et konkret projekt.

c) Der ønskes en analyse og diskussion af forholdet mellem global og national identitet i moderne medier med udgangspunkt i et eller flere konkrete medier (f.eks. tv, film, computer, radio) og deres udtryk.

d) Udtale af dansk som andet- eller fremmedsprog. Der ønskes en behandling, der inddrager faktisk udtale eller udtaletilegnelse eller holdninger til dansk udtalt som andet- eller fremmedsprog.

e) Der ønskes en redegørelse for et eller flere aspekter vedrørende stemmefunktionen eller taleproduktionen. Redegørelsen skal have logopædisk relevans og skal i væsentligt omfang inddrage akustisk baseret analyse.

f) Hvad kan den sammenlignende sprogvidenskab bruges til? Der ønskes en kritisk gennemgang af nyere forskning i en selvvalgt indoeuropæisk sproggen, hvor den komparative analyse har spillet en fremtrædende rolle.

g) Der ønskes en redegørelse for begrebet ligestilling i kønsperspektiv ud fra en analyse af et konkret, selvvalgt eksempel materiale. Analysen kan ud over køn inddrage andre faktorer såsom klasse, etnicitet og seksualitet og tage udgangspunkt i såvel historiske som samfundsmæssige og kulturelle fænomener.

Saxo-Instituttet

a) Historie A. Der ønskes en historisk redegørelse for og analyse af kirke-stat-forholdet i Danmark i det 20. århundrede i internationalt perspektiv med inddragelse af politiske, økonomiske og teologiske perspektiver.

b) Historie B. Med udgangspunkt i en redegørelse for en eller flere højre- og/eller venstresradikale bevægelser i det 20. århundredes Danmark ønskes en analyse af radikalismens rolle i og forhold til demokratiet, og demokratiets reaktioner på radikalismen.

c) Økonomisk historie. Detailhandlens udvikling i Danmark efter 1945.

d) Samtidshistorie. Den offentlige debat om islam som religiøs og kulturel faktor i Danmark fra ca. 1980-2004.

e) Græsk. Tyranni og demokrati som hinandens modsætning i græsk politisk tænkning.

f) Latin. Der ønskes en analyse af Augustins brug af Ciceros forfatterskab, med udgangspunkt i ét eller flere af Augustins værker.

g) Etnologi A. Brugerdreven innovation. Der ønskes en kritisk diskussion af feltet samt en analyse af feltet samt en analyse af etnologiens bidrag hertil.

- f) Etnologi B. Humanistisk sundhedsforskning. En etnologisk analyse af et fænomen inden for dette felt samt en refleksion over den humanistiske sundhedsforsknings status og potentialer.
- g) Etnologi C. Havfiskeriets krise.
- h) Forhistorisk Arkæologi.
h1) Nyere tids arkæologi i Danmark – forudsætninger og perspektiver eksemplificeret med arkæologisk kildemateriale fra efter reformationen.
h2) Neolitikum – individ, gruppe og landskab.

Klassisk Arkæologi

Med udgangspunkt i arkæologisk materiale analyseres et kulturmøde i den antikke verden.

Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier

Østeuropæisk Afdeling

- a) Sproglig udvikling. Aspekter af en sproglig udvikling som følge af sprogkontakt mellem et slavisk og et ikke-slavisk sprog i det 20. århundrede.
- b) Religionsbetydning og politisk udvikling. Religionens betydning for den politiske udvikling i et eller flere centraleuropæiske lande i 1970'erne og 1980'erne.
- c) Kvindeskikkelse. Kvindeskikkelser i russisk fortællerkunst.

Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier

- a) Diskussion og analyse af klimaændringer. Der ønskes en diskussion og analyse af klimaændringernes påvirkning af arktiske samfund, herunder en diskussion af de lokale samfunds roller og muligheder i de nuværende politiske og forskningspolitiske sammenhænge, som beskæftiger sig med klimarelaterede forhold.
- b) Der ønskes en diskussion af begrebet immateriel/materiel kulturarv. Diskussionen skal baseres på arktiske forhold og relateres til debatten om 'intellectual property rights'.

Afdeling for Asienstudier

Globalisering i forskellige nationale kontekster. Der ønskes en analyse af dominerende opfattelser af begrebet 'globalisering' i et eller flere asiatiske lande.

Afdeling for Religionshistorie

- a) Analyse af ikke-kristne religioner. Der ønskes en analyse af en eller flere ikke-kristne religioners repræsentation på et eller flere kulturhistoriske museer i Danmark eller Europa.
- b) Religiøse forandringsprocesser. En samfundsvidenskabelig analyse af religiøse forandringsprocesser i forbindelse med globalisering og migration og med udgangspunkt i eget indsamlet materiale.

Carsten Niebuhr Afdelingen

Der ønskes en uddybende analyse af omstændighederne bag det Hittitiske Imperiums sammenbrud (c. 1200-1100 f.v.t.) og den efterfølgende dannelse af de Neo-hittitiske stater.

Institut for Kunst- og Kulturvidenskab

- a) Orientalisme. Der ønskes en behandling af repræsentation af eller reference til orientalske forhold i et udvalgt materiale fra et eller flere kunstneriske områder (kunst,

arkitektur, teater, opera, litteratur etc.).

- b) Roman og nation. Der ønskes en behandling af et udvalg af romaner (af én eller flere forfattere) under inddragning af bidrag i nyere litteraturforskning til belysning af spørgsmålet.
- c) Relationel æstetik.
- d) Kunstnerisk og politisk offentlighed. Forskydninger i forholdet mellem kunstnerisk og politisk offentlighed i Europa siden 1989.
- e) Politisk fællesskab. Fiktionens billeder af det politiske fællesskab (belyst ud fra ét eller flere værker).
- f) Vidnesbyrdlitteratur.
- g) Muhammed-tegningerne I. Der ønskes en analyse af debatten om Muhammed-tegningerne på grundlag af bidrag i et repræsentativt udvalg af europæisk presse.
- h) Muhammed-tegningerne II. Der ønskes en analyse og diskussion af sagen omkring Muhammed-tegningerne med særligt henblik på deres specifikt visualitetshistoriske og kulturelle implikationer i forhold til begreber som f.eks. satire, billedforbud, ikonoklasme og ytringsfrihed.
- i) Kunsthistorisk fagfelt. Der ønskes en analyse og diskussion af krydsfeltets/brudfladens mulighed for at stille spørgsmål til periodisering som et metodisk, teoretisk værktøj i den kunsthistoriske fagfelt. Som genstandsfelt ønskes diskussionen anvendt på krydsfeltet mellem antik og middelalder.
- j) Identitet og identitetsdannelse i relation til romantikkens billedlige repræsentationer. Både samtidige og senere diskussioner af problematikken ønskes inddraget.
- k) Åben tekst og ny tekstanalytiske teorier. Den åbne tekst – nye tekstanalytiske teorier anvendt på teatral og scenisk helhedssammenhæng, hvori dramatik indgår som komponent.
- l) Teaterhistorie i historiografisk sammenhæng. Teaterhistorie i historiografisk sammenhæng – hvorledes har teaterhistorie etableret og udviklet sig som akademisk disciplin og formidling?

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Astronomi

Stjerners rolle i universets tidlige udvikling.

Biologi

- a) Forandring af gennemforskning. Hvilke områder inden for biologisk forskning forventes i den nærmeste fremtid forandret af genomforskningen?
- b) Økosystemer på Arktis. Hvad sker der med økosystemer i Arktis når klimaet forandres?
- c) "Kan et bæredygtigt landbrug baseres på evolutionære principper?". I besvarelsen forventes sammenligninger med insektsamfund med "agerdyrkning", hvor stabiliteten kan beskrives ud fra en række evolutionære principper.

Datalogi

- a) Koinduktiv aksiomatisering af typeegenskaber. Semantikken af rekursive typer fører til, at den inducerer en koinduktiv struktur på sætninger (typelighed, subtypeud-

sagn) om typer. Der ønskes belyst muligheden for en karakterisering af sætningerne over alle typetermer ved en aksiomatisering, som indfanger denne koinduktive struktur.

b) Binære beslutningsdiagrammer uden hashing. Binære beslutningsdiagrammer (BDD) er kompakte repræsentationer af Booleske funktioner, som fungerer som centrale datastrukturer i verifikation af hardware, analyse af software m.m. Der ønskes belyst muligheden for at implementere BDDer uden brug af hashing. Den skal være algoritmisk kompetitiv, og der skal undersøges, om den giver en forbedret datalokalitet for probleminstanser, der overstiger RAM-kapaciteten i en datamat.

c) Formel udledning af de reelle tals egenskaber. Der ønskes maskinverificerede beviser for de reelle tals fundamentale egenskaber. Medaljekandidaten forventes at vælge (1) matematisk fundament (f.eks. ZFC mængdelære eller map theory), (2) en liste af sætninger, der omfatter de reelle tals fundamentale egenskaber og (3) en automatisk bevischecker (f.eks. Logiweb). Medaljebesvarelsens korrekthed ønskes verificeret af bevischecker inden aflevering. Medaljebesvarelsen ønskes formuleret med en matematisk elegance, der gør besvarelsen indbydende for menneskelige læsere samtidigt med, at besvarelsen opfylder den automatiske bevischeckers krav om ubetinget stringens.

Geografi

Der ønskes en analyse af entreprenørens betydning for storbyens økonomiske udvikling med særlig henblik på enten avanceret erhvervsservice eller kulturøkonomi.

Kemi

Forbindelser med multipel-bindinger mellem overgangsmetaller og grundstoffer fra 2. periode i Det Periodiske System. Der ønskes en overordnet diskussion af denne stofklasses kemi. Besvarelsen bør omfatte såvel grundvidenskabelige forhold som anvendelsesmæssige aspekter og kan eventuelt suppleres med egne eksperimentelle og/eller teoretiske undersøgelser.

Molekylærbiologi

Toxicity of nanoparticles: A critical survey of existing studies.

Nanokemi

Nanoskopiske biomolekylære ensembler. Selvsamlende systemer baseret på den såkaldte bottom-up fabrikation er en mulighed til konstruktionen af nanoskala-strukturer og objekter. Anvendelsen af organiske og/eller biokompatible molekyler gør disse nanostrukturer relevante i biologisk og medicinsk øjemed, eksempelvis i forbindelse med biosensorer, diagnosticering, specifik levering af medicin mv. Opgavebesvarelsen skal baseres på forskningsprojekter, der fokuserer på konstruktionen af nanoskopiske biomolekylære strukturer inkl. karakterisering med høj lateral (nm) og tidslig (ms) opløsningssevne.

Nanoteknologi

Der ønskes en diskussion af muligheden for at belyse struktur og/eller dynamik af systemer på nanometer skala ved hjælp af røntgenstråling, gerne ud fra konkrete eksempler.

Statens Naturhistoriske Museum

- Historisk biogeografisk metode. Der ønskes en kritisk gennemgang af de væsentligste nyere metoder til analyse af historiske biogeografiske begivenheder (vikarians, spredning, uddøen).
- Alignment. Der ønskes en sammenligning af alignment metoder og deres relationer til homologibegrebet.

Medaljetagere 2006

Ved Københavns Universitets årsfest den 16. november 2006 uddelte rektor fire guld- og fire sølvmedaljer som anerkendelse for de bedste besvarelser af universitetets prisspørgsmål 2005. Disse prisopgaver blev udskrevet ved årsfesten i november 2004 og indleveredes i januar 2006.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Stud.med. Charlotte Rasmussen. Guldmedalje for afhandlingen "Det regulatoriske peptid CARTs mulige perifere funktioner".

Det Humanistiske Fakultet

Stud.mag. Simon Skovgaard. Sølvmedalje for afhandlingen "Filologiske studier i Hr. Michaels Rosenkrandsdigt".

Stud.mag. Christine Andreassen. Guldmedalje for afhandlingen "Navigatører i spil. En analyse af debatten om seksualiseringen af det offentlige rum".

Stud.mag. Jonatan Leer. Sølvmedalje for afhandlingen "Le Voyage de l'amoureux. Etude comparative de la conception de soi et le voyage vers l'autre dans le discours amoureux dans "Fragments d'un discours amoureux" (1977) de Roland Barthes et "Lettres à Lou" (1914-1916) de Guillaume Apollinaire".

Stud.mag. Marcel Lysgaard Lech. Guldmedalje for afhandlingen "ΠΕΡΙ ΧΟΡΟΥ. En sammenligning af korets rolle i den græske tragedie og den gamle komedie".

Stud.mag. Sebastian Persson. Sølvmedalje for afhandlingen "Ulven, der lærte at læse og skrive".

Stud.mag. Lasse Christian Arboe Sonne. Sølvmedalje for afhandlingen "Mana i det førkristne Norden. Et kildekritisk studie".

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Stud.scient. Sofie Louise Sandberg Sørensen. Guldmedalje for afhandlingen "Ørsted as a gravity mission satellite".

Uddannelserne

I universitetets formålparagraf hedder det bl.a., at universitetets formål er at give forskningsbaseret uddannelse på højeste internationale niveau inden for sine fagområder. Universitetets undervisning er derfor baseret på forskning, og den væsentligste del af undervisningen varetages af videnskabelige medarbejdere, der har forskningsforpligtelse. Universitetets uddannelser er såkaldt lange videregående uddannelser, dvs. de ligger øverst i uddannelsessystemets hierarki. Allerøverst ligger forskeruddannelserne (se afsnittet om ph.d.-graderne).

Universitetsloven, vedtaget i 2003, indeholder i kapitel 2 de overordnede bestemmelser om uddannelserne. Det er her fastslået, at universitet kan udbyde følgende forskningsbaserede heltidsuddannelser som selvstændige, afrundede uddannelsesforløb:

- Bacheloruddannelse på 180 ECTS-point.
- Kandidatuddannelse på 120 ECTS-point.
- Ph.d.-uddannelse på 180 ECTS-point.

Som deltidsuddannelser kan universitetet udbyde følgende forskningsbaserede uddannelsesaktiviteter:

- Masteruddannelse.
- Anden efter- og videreuddannelse.
- Supplerende uddannelsesaktivitet med henblik på at opfylde adgangskrav på kandidatuddannelse.

Disse bestemmelser er fulgt op med nye bekendtgørelser om uddannelserne, eksamen og adgang.

I 2003 trådte en ny "Lov om Deltidsuddannelse" i kraft. Loven erstatter den tidligere "Lov om Åben Uddannelse".

De ordinære uddannelser

Uddannelsernes struktur

I overensstemmelse med Undervisningsministeriets Bekendtgørelse fra 1993 om studiestrukturen ved universiteter mfl., er uddannelserne opbygget med en treårig bacheloruddannelse og en toårig kandidatuddannelse, således at den normerede studietid for uddannelserne er på i alt fem år. Videnskabsministeriets bekendtgørelse om bachelor- og kandidatuddannelser ved universiteterne fra 2004 har haft virkning for studerende, der er påbegyndt en bacheloruddannelse fra 1.9.2005, hvorefter tandlægeuddannelsen, som den sidste af universitetets uddannelser, er overgået til bachelor/kandidatstrukturen.

Der er afvigelser fra normalstrukturen på lægevidenskab, hvor den normerede studietid er på seks år, og studietiden kan også være forlænget med et halvt til et helt år på de fag, hvor der kræves propædeutiske kurser.

Alternativt til kandidatuddannelsen kan man, frem til 1.9.2007 på visse fag under Det Humanistiske Fakultet efter bachelorgraden vælge magisterkonferensuddannelsen, som herefter i overensstemmelse med den nye uddannelsesbekendtgørelse udfases. Alle de humanistiske uddannelser er bygget op med et grundfag og et tilvalg/sidefag.

De fleste naturvidenskabelige uddannelser giver også mulighed for kombination af to fag.

Det er karakteristisk for de fleste uddannelser på Københavns Universitet, at en kandidatuddannelse forudsætter en bacheloruddannelse i samme fag.

Uddannelserne

Det faglige spektrum spænder over teologi, jura, samfundsvidenskab, sundhedsvidenskab, humaniora og naturvidenskab.

Under det sundhedsvidenskabelige område hører lægevidenskab, folkesundhedsvidenskab, tandlægeuddannelsen, den Sundhedsfaglige kandidatuddannelse og humanbiologi. Endvidere udbyder Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet en uddannelse i tandpleje. Tandplejeruddannelsen er en mellemlang videregående uddannelse, som er normeret til 2 1/2 år.

Under det humanistiske område hører en bred vifte af fag – blandt andet kunst- og kulturvidenskab, litteratur, filosofi, pædagogik, historiske og arkæologiske fag, medier og kommunikation samt mere end 50 sprog fra det meste af verden, både de der tales nu, og dem der var engang.

Under det samfundsvidenskabelige område hører psykologi, økonomi, statskundskab/samfundsfag, sociologi og antropologi.

Under det naturvidenskabelige område hører en lang række fag, som kan grupperes i en matematisk-fysisk faggruppe og en bio-geo-faggruppe.

Siden 2004 har universitetet udbudt en tværfaglig bacheloruddannelse i molekylær biomedicin, som Det Sundhedsvidenskabelige og Det Naturvidenskabelige Fakultet samarbejder om. Der blev optaget 60 studerende i september 2006.

I samarbejde med Danmarks Farmaceutiske Universitet (DFU), Danmarks Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole (KVL) og Danmarks Tekniske Universitet (DTU) udbyder universitetet en kandidatuddannelse i miljökemi.

Universitetet udbyder endvidere i samarbejde med Danmarks Tekniske Universitet (DTU) en uddannelse til civilingeniør i medicin og teknologi. Optagelsen sker gennem DTU, men en stor del af undervisningen foregår på KU. Der blev i 2006 optaget 65 ansøgere.

De enkelte uddannelsers opbygning og indhold er nærmere beskrevet i "Studier", som udgives én gang årligt samt på universitetets studiesider på nettet: www.studier.ku.dk.

I skemaet nedenfor er vist samtlige fag, der kan tages eksaminer i til hhv. bachelorgrad, kandidatgrad, magisterkonferens, og hvilke der udbydes som bi- eller sidefag og tilvalgsfag.

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilvalg
Teologi						
Teologi	X	X	X			X
Afrikaområdestudier			X			X
Jura						
		X	X			

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilvalg
Samfundsvidenskab						
Økonomi		X	X		X	X
Sociologi		X	X			X*
Statskundskab/Samfundsfag		X	X		X	X
Antropologi		X	X			
Psykologi		X	X		X	X
Sundhedsvidenskab						
Humanbiologi			X			
Lægevidenskab		X	X			
Folkesundhedsvidenskab		X	X			
Tandlægeuddannelsen		X	X			
Civilingeniør i Medicin og Teknologi (udbydes i samarbejde med DTU)		X	X			
Sundhedsfaglig kandidatuddannelse			X			
Humaniora						
Arabisk	X	X	X			X
Assyriologi		X	X			X
Audiologopædi		X	X			
Balkanstudier	X		X			
Bulgarsk	X	X	X			X
Dansens æstetik og historie					X	X
Dansk som fremmed- og andetsprog						X
Dansk/Nordisk		X	X		X	X
Design					X	X
Engelsk		X	X		X	X
Eskimologi	X	X	X			X
Europæisk etnologi		X	X			X
Film- og medievidenskab		X	X		X	X
Filosofi		X	X	X	X	X
Finsk	X	X	X			X
Forhistorisk arkæologi		X	X	X		X
Fransk		X	X		X	X
Græsk, klassisk	X	X	X		X	X
Hebraisk	X	X	X			X
Historie		X	X	X	X	X
Indianske sprog og kulturer	X	X	X			X
Indisk	X	X	X			
Indoeuropæisk		X	X	X		X
Iransk/Persisk	X	X	X			X

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilvalg
Italiensk	X	X	X		X	X
Japansk	X	X	X		X	X
Kinesisk	X	X	X			X
Klassisk arkæologi	X	X	X	X		X
Koreansk	X	X	X			X
Kristendomshistorie			X			
Kunsthistorie		X	X	X	X	X
Kvinde- og kønsstudier						X
Latin	X	X	X		X	X
Lingvistik		X	X			X
Litteraturvidenskab		X	X	X		X
Middelalderkundskab/Byzantinistik	X					X
Minoritetsstudier						X
Moderne græsk	X	X	X			X
Moderne kultur og kulturformidling			X			
Museologi						X
Musikvidenskab		X	X	X	X	X
Nederlandsk	X	X	X			X
Nordisk filologi				X		
Nordisk litteratur				X		
Nærorientalsk arkæologi		X	X			X
Nærorientalske oldtidsstudier						X
Oldtidskundskab	X				X	X
Polsk	X	X	X			X
Portugisisk	X	X	X			X
Pædagogik		X	X			X
Religionshistorie			X			
Religionssociologi			X			
Religionsvidenskab	X	X		X	X	X
Retorik		X	X			X
Romanistik				X		
Rumænsk	X	X	X			X
Russisk	X	X	X		X	X
Semitisk filologi				X		
Spansk		X	X		X	X
Sprogpsykologi			X			X
Sydøstasienstudiet (Thai el. Indonesisk)	X	X	X			X
Teatervidenskab		X	X		X	X
Tibetansk	X	X	X			
Tjekkisk	X	X	X			X
Tyrkisk	X	X	X			
Tysk		X	X		X	X

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilvalg
Ægyptologi		X	X			X
Østeuropastudier	X		X			X
Naturvidenskab						
<i>Matematisk-fysisk faggruppe</i>						
Matematik		X	X		X	
Statistik (matematik-statistik)		X	X			
Forsikringsvidenskab		X	X			
Matematik-Økonomi		X	X			
Datalogi		X	X		X	
Fysik		X	X		X	
Astronomi/Fysik		X	X			
Geofysik/Fysik		X	X			
Biofysik		X	X			
Meteorologi		X				
Nanoteknologi		X	X			
Kemi		X	X		X	
Miljøkemi (kandidatuddannelsen udbydes i samarbejde med DTU, DFU og KVL)		X	X			
Biokemi		X	X			
Molekylær Biomedicin (udbydes i samarbejde med Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet)		X				
<i>Bio-geo-faggruppen</i>						
Biologi		X	X		X	
Geografi & Geoinformatik		X	X		X	
Geologi-Geoscience		X	X			
Geofysik		X	X			
Idræt		X	X		X	
Bioinformatik			X			

* Suppleringsuddannelse i Sociologi

Efter- og videreuddannelse

Efter nogle år med positiv udvikling for efter- og videreuddannelserne resulterede 2006 samlet set i et væsentligt fald i aktiviteterne. Særligt enkeltfag udbudt som deltidsuddannelser faldt i omsætning, men også en vis afmatning i efterspørgslen prægede masteruddannelserne.

Der var generelt en afdæmpet efterspørgsel til universitets masteruddannelser i 2006, med nogle undtagelser: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet havde fortsat høj omsætning på deres masteruddannelser, og Det Juridiske Fakultet havde en relativ stor stigning især i kraft af fakultetets ny Diplom i Kriminologi, som blev udbudt første gang i efteråret 2005.

Masteruddannelser på Københavns Universitet 2006

Fleksibel Master fra Det Teologiske Fakultet.
 Master i Antropologi og Velfærd.
 Master i Cross-Media Communication.
 Master i Fremmedsprogpædagogik.
 Master i Idræt og Velfærd.
 Master i Integreret Planlægning.
 Master in International Health.
 Master i Konfliktmægling.
 Master i Professionsudvikling.
 Master of Public Health.
 Master i Sundhedsantropologi.

Øvrige uddannelsesprogrammer

- Diplom i Kriminologi.
- Friluftvejleder.
- Pædagogisk Diplomuddannelse i Idræt.
- Underviser i dansk som andetsprog.

Københavns Universitet oplevede et markant fald i antal årselever på kortere efter- og videreuddannelsesforløb i 2006. Der var især lavere aktivitet på enkeltfag udbudt som deltidsuddannelser. Statstilskuddet til deltidsuddannelser blev reduceret markant i 2006, hvilket har betydet højere deltagerbetaling. Dette har tilsyneladende været medvirkende årsag til betydeligt færre deltagere på fleksible tilrettelagte enkeltfag (Åbent Universitet) på Det Humanistiske og Det Teologiske Fakultet. Fra 2005-2006 faldt det samlede statstilskud til deltidsuddannelserne på universitetet med 10 mio. kr. mens den samlede deltagerbetaling steg med knap en mio. kr. Den samlede omsætning var ca. 39. mio. kr. i 2006.

Der blev igangsat flere nye initiativer med erhvervsrettede kurser i 2006. Universitetet indgik i en række netværk omkring udvikling af nye skræddersyede korte kurser udbudt som indtægtsdækket virksomhed. Det drejer sig om kurser i kulturforståelse fra Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, kurser i den antropologiske metode på Institut for Antropologi, kurser om vandressourcer fra Geologisk Institut og endelig en uddannelse for bestyrelsesmedlemmer fra Det Juridiske Fakultet.

Tabel 1: Kapacitetstal og antal optagne 2006

Optagelsesområde	Budgetteret			Ansøgere		Optagne		Kvotient
	Kapacitet	Overbyg.	I alt	I alt	1.-prio.	28. juli	1. okt.	kvote 1
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet	634	72	706	3.460	2.203	695	622	
Lægevidenskab	480	50	530	2.581	1.765	524	464	10,0
Folkesundhedsvidenskab	58	10	68	202	96	67	64	9,2
Tandlæge	96	12	108	677	342	104	94	9,5
Det Naturvidenskabelige Fakultet	1.210	245	1.455	2.211	1.106	974	951	
Biokemi	100	25	125	188	47	72	82	alle opt.
Datalogi	150	35	185	116	79	66	76	alle opt.
Forsikringsvidenskab	30	10	40	67	40	40	38	7,8
De fysiske fag	150	25	175	203	130	133	129	alle opt.
Biologi	200	35	235	362	198	226	202	alle opt.
Geografi-geoinformatik	90	20	110	44	20	60	60	alle opt.
Geologi-geoscience	45	10	55	96	60	18	22	alle opt.
Idræt	85	20	105	418	231	104	94	8,9
De kemiske fag	60	10	70	104	36	37	37	alle opt.
Matematik	150	25	175	134	72	75	72	alle opt.
Matematik-økonomi	50	10	60	79	33	35	39	alle opt.
Molekylær Biomedicin	50	10	60	285	114	60	56	9,5
Nanoteknologi	50	10	60	114	46	48	44	alle opt.
Det Humanistiske Fakultet	1.706	207	1.913	5.149	2.407	1.808	1.698	

Universitetet fortsatte satsningen på gymnasieskolen i 2006. Det udmøntede sig bl.a. i en række udviklingsprojekter i samarbejde med blandt andet gymnasier, faglige foreninger, virksomheder og universiteter. Den tværfakultære gymnasiesatsning har resulterede i ca. 60 nye kurser, tilbud og aktiviteter til gymnasieområdet. I 2006 blev der endvidere udviklet og gennemført et brobygningsprojekt i tæt samarbejde med gymnasier. Formålet med projektet var dels at udfordre særligt dygtige gymnasieelever og dels at inspirere gymnasielærerne.

Tilgang

Kapacitet, ansøgere og optagne

Som det fremgår af tabel 1, er der betydelig adgangsbegrænsning på flere optagelsesområder som fx statskundskab, sociologi, lægevidenskab, film- og medievidenskab, retorik og psykologi, mens der på andre områder er frit optag i den forstand, at alle kvalificerede ansøgere er blevet optaget.

Optagelsesområde	Budgetteret			Ansøgere		Optagne		Kvotient
	Kapacitet	Overbyg.	I alt	I alt	1.-prio.	28. juli	1. okt.	kvote 1
Arabisk	45	5	50	169	95	50	40	8,6
Audiologopædi	35	5	40	141	97	39	35	9,2
Dansk	180	18	198	217	484	198	180	8,6
Engelsk	180	18	198	229	531	197	174	8,1
Eskimologi	7	2	9	12	18	9	8	7,9
Europæisk etnologi	30	5	35	35	123	36	31	8,6
Film- og medievidenskab	90	9	99	239	431	97	96	9,6
Filosofi	90	9	99	286	109	99	86	8,7
Finsk	7	2	9	9	4	5	5	alle opt.
Forhistorisk arkæologi	30	3	33	88	49	33	30	8,3
Fransk	60	6	66	82	32	35	47	alle opt.
Græsk, klassisk	15	2	17	27	8	14	18	alle opt.
Græsk, moderne	7	2	9	10	6	5	10	alle opt.
Hebraisk	7	2	9	14	6	8	7	alle opt.
Historie	180	18	198	488	228	194	176	8,4
Indianske sprog og kulturer	7	2	9	18	6	9	6	alle opt.
Indoeuropæisk	4	1	5	6	4	4	3	alle opt.
Indonesisk	7	2	9	7	2	2	8	alle opt.
Italiensk	30	5	35	43	19	28	33	alle opt.
Japansk/Østasienstudier	21	3	24	87	40	23	20	8,3
Kinesisk/Østasienstudier	21	3	24	98	45	22	21	8,5
Klassisk arkæologi	15	2	17	71	20	17	15	8,0
Kunsthistorie	60	6	66	294	137	72	59	9,0
Latin	15	2	17	24	12	11	16	alle opt.
Litteraturvidenskab	75	8	83	245	161	82	77	9,6
Musikvidenskab	90	9	99	135	114	99	99	alle opt.
Nederlandsk	7	2	9	8	2	4	6	alle opt.
Nærorientalsk	32	4	36	79	33	35	30	7,6
Persisk	7	8	15	20	10	8	7	alle opt.
Polsk	7	2	9	23	14	9	8	8,1
Portugisisk	11	4	15	29	14	13	15	alle opt.
Pædagogik	45	5	50	116	44	49	43	8,6
Religionsvidenskab	60	6	66	297	101	65	62	8,8
Retorik	30	3	33	158	81	33	30	9,7
Russisk/Østeuropæisk	26	4	30	56	25	28	23	alle opt.
Spansk	60	6	66	147	66	66	58	7,7
Sprogvidenskab	24	2	26	80	27	26	26	8,6
Teatervidenskab	30	3	33	92	47	33	31	9,0
Thai/Sydøstasienstudier	7	2	9	23	14	9	9	7,6
Tyrkisk	7	2	9	27	12	9	10	7,6

Optagelsesområde	Budgetteret			Ansøgere		Optagne		Kvotient
	Kapacitet	Overbyg.	I alt	I alt	1.-prio.	28. juli	1. okt.	kvote 1
Tysk	45	5	50	65	21	33	40	alle opt.
Det Juridiske Fakultet	675	65	740	1.436	928	727	671	8,5
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet	840	54	894	3.015	1.742	846	799	
Psykologi	180	18	198	1.153	791	205	177	9,9
Statskundskab/Samfundsfag	195	19	214	642	388	213	198	9,5
Økonomi	300	0	300	427	213	247	255	alle opt.
Sociologi	80	8	88	429	185	88	83	9,6
Antropologi	85	9	94	364	165	93	86	9,4
Det Teologiske Fakultet	135	20	155	145	81	98	124	alle opt.
SKT (tandplejer)	65	4	69	199	121	68	64	8,3
I alt	5.265	667	5.932	15.615	8.588	5.216	4.929	

De optagnes alder

Den typiske alder ved optagelsen er omkring 21 år, jf. tabel 2.

Tabel 2: De optagnes median-alder 2002-2006

	2002	2003	2004	2005	2006
Teologi	29	26	25	24	21
Jura	21	21	21	21	21
Samfundsvidenskab	21	21	22	21	21
Sundhedsvidenskab	21	21	21	21	21
Humaniora	23	23	22	22	22
Naturvidenskab	21	21	21	21	22
I alt	22	22	22	21	22

Antal ansøgere

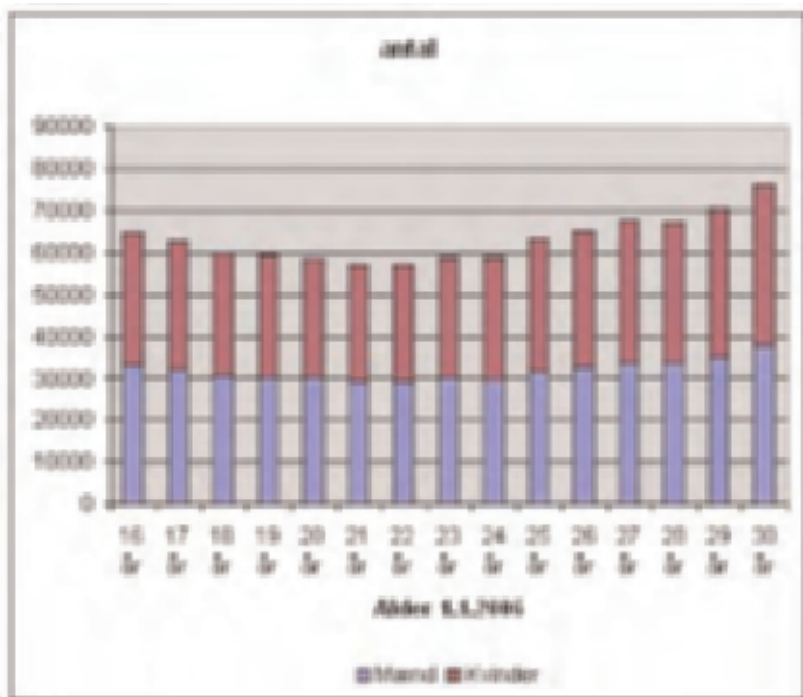
Antallet af optagne er til en vis grad betinget af antallet af ansøgere, og dette tal er igen til en vis grad betinget af demografien. Der er stor forskel på aldersgruppernes størrelse i befolkningen. Og med den aldersprofil universitetets ansøgere har, er antallet af potentielle ansøgere på vej nedad og forventes først at stige igen omkring 2010.

Tabel 3. Antal 1.-prioritetsansøgere 1997-2006

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Teologi	188	140	149	123	102	105	120	101	120	81
Jura	1.238	1.105	1.118	1.317	1.084	1.230	1.031	1.026	891	928
Samfundsvidenskab	1.162	1.195	1.117	1.025	885	885	911	1.573	1.715	1.742
Sundhedsvidenskab	1.572	1.454	1.591	1.711	1.711	1.588	1.828	2.050	2.069	2.203
Humaniora	4.736	4.238	4.064	3.805	3.371	3.454	3.363	2.180	2.331	2.407
Naturvidenskab	1.517	1.489	1.526	1.410	1.082	1.187	1.104	1.194	1.122	1.106
I alt	10.413	9.621	9.565	9.391	8.235	8.449	8.357	8.124	8.248	8.467

Rekrutteringsgrundlagets aldersfordeling

Som det kan ses af diagrammet nedenfor, var de 22-årige i 2006 den mindste årgang, og årgangene som er yngre er svagt stigende i antal. De 20-årige vil melde sig om 1-2 år til universitetet. Faldet i ansøgerantallet vender om få år.

Kilde: Danmarks Statistik

Studenterbestand

Ordinære studerende

Universitetet havde i 2006 godt 33.350 ordinære studerende, hvilket er ca. 500 flere end i 2005. Der er ingen ændring i andelen af kvinder på 56,9 %. Kønsfordelingen er forskellig fra fakultet til fakultet og også mellem fagene inden for

fakulteterne. F.eks. har mændene stor overvægt på Det Naturvidenskabelige Fakultet, men ikke på faget biologi.

Kvinderne har stor overvægt på Det Humanistiske Fakultet og på Det Juridiske Fakultet. I tabel 4 er bestanden af ordinære studerende fordelt på fagområder og køn pr. 1. oktober 2006. Studerende, som har orlov den 1. oktober, er medtaget i opgørelsen. Flere tabeller kan ses på www.ku.dk/sa/studiestatistik.

Tabel 4: Studenterbestand pr. 1. oktober 2006

Fakultet/Faggruppe	Kvinder	Mænd	I alt
Afrika-områdestudier	58	26	84
Teologi	504	306	810
Teologi i alt	562	332	894
Antropologi	443	120	563
Psykologi	1.335	446	1.781
Sociologi	422	212	634
Statskundskab	691	845	1.536
Økonomi	645	1.296	1.941
Samfundsvidenskab i alt	3.536	2.919	6.455
Folkesundhed	362	25	387
Humanbiologi	59	36	95
Lægevidenskab	1.908	1.043	2.951
Sundhedsfaglig kandidatudd.	25	3	28
Tandlæge	335	114	449
Sundhedsvidenskab i alt	2.689	1.221	3.910

Fakultet/Faggruppe	Kvinder	Mænd	I alt
Arabisk	135	78	213
Assyriologi	11	8	19
Audiologopædi	234	8	242
Balkanstudier	9	5	14
Bulgarsk	6	4	10
Dansens æstetik/historie	4		4
Dansk	947	362	1.309
Engelsk	591	387	978
Eskimologi	33	19	52
Europæisk etnologi	184	42	226
Filmvidenskab	413	378	791
Filosofi	146	382	528
Finsk	22	9	31
Forhistorisk arkæologi	155	88	243
Fransk	250	63	313
Hebraisk	25	16	41
Historie	492	838	1.330
Humaniora-diverse	12	10	22
Indiansk	26	12	38
Indisk	7	8	15
Indonesisk/sydøstasienstudier	13	7	20
Iransk	16	16	32
Italiensk og rumænsk	117	40	157
Japansk	40	57	97
Kinesisk	67	52	119
Klassisk arkæologi	58	23	81
Klassisk filologi	74	67	141
Koreansk	6	5	11
Kunsthistorie	577	130	707
Lingvistik	80	50	130
Litteraturvidenskab	578	282	860
Minoritetsstudier	6	1	7
Moderne græsk	46	17	63
Musik	341	369	710
Nederlandsk	12	7	19
Nærorientalsk arkæologi	71	46	117
Polsk	32	12	44
Portugisisk	39	22	61
Pædagogik	262	60	322
Religion	301	110	411
Retorik	125	88	213

Fakultet/Faggruppe	Kvinder	Mænd	I alt
Romansk	4		4
Russisk	74	64	138
Serbokroatisk	11	2	13
Spansk	226	69	295
Sprogpsykologi	52	12	64
Sydastienstudier	3	1	4
Sydøstastienstudier		4	4
Teatervidenskab	199	25	224
Thai	12	17	29
Tibetansk	10	11	21
Tjekkisk	4	2	6
Tyrkisk	32	8	40
Tysk	146	78	224
Ægyptologi/berberisk	30	21	51
Østasien	33	16	49
Østeuropastudier	21	22	43
Humaniora i alt	7.420	4.530	11.950
Biokemi	269	224	493
Biologi	728	485	1.213
Datalogi	87	992	1.079
Forsikring/statistik	81	82	163
Fysik mv.	193	470	663
Geografi	191	249	440
Geologi	95	126	221
Idræt	237	367	604
Kemi mv.	95	162	257
Matematik og Statistik	146	302	448
Matematik-økonomi	74	122	196
Molekylær biomedicin	110	42	152
Nanoteknologi	38	150	188
Naturvidenskab i alt	2.344	3.773	6.117
Jura	2.431	1.602	4.033
Jura i alt	2.431	1.602	4.033
KU i alt	18.982	14.377	33.359

Kandidat- og bachelorstatistik

Bachelorgraden

Siden strukturbekendtgørelsen fra 1993 har studerende skullet gennemføre bacheloruddannelsen for at fortsætte på kandidatuddannelsen. Læge-, tandlæge- og teologiuddan-

nelserne var i først omgang undtaget. I 2003 blev de første bachelorer på lægeuddannelsen uddannet. I 2006 er de første bachelorer på teologiuddannelsen uddannet, og i 2005 er de første tandlægestuderende optaget på en bacheloruddannelse.

Tabel 5: Bachelorer 2004-2006

	2004			2005			2006		
	K	M	I alt	K	M	I alt	K	M	I alt
Teologi							2	4	6
Det Teologiske Fakultet i alt							2	4	6
Antropologi	42	11	53	46	6	52	45	10	55
Psykologi	103	31	134	99	29	128	130	47	177
Samfundsfag/Statskundskab	76	85	161	78	94	172	68	72	140
Sociologi	39	10	49	40	14	54	45	33	78
Økonomi	68	116	184	52	110	162	57	98	155
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet i alt	328	253	581	315	253	568	345	260	605
Folkesundhedsvidenskab	37	2	39	39	1	40	39	5	44
Lægevidenskab	242	137	379	236	136	372	220	119	339
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i alt	279	139	418	275	137	412	259	124	383
Audiologopædi	30		30	27		27	29	2	31
Dansk/Nordisk	114	24	138	94	33	127	110	35	145
Engelsk	75	28	103	58	28	86	59	35	94
Eskimologi	3		3	5	1	6	3		3
Europæisk Etnologi	19	4	23	15	5	20	26	3	29
Filmvidenskab	30	27	57	37	32	69	41	45	86
Filosofi	14	30	44	7	29	36	10	34	44
Finsk	1	1	2	2		2	1	1	2
Forhistorisk Arkæologi	12	7	19	10	8	18	9	5	14
Fransk	30	6	36	15	6	21	27	5	32
Historie	46	90	136	54	60	114	59	85	144
Historie (grunduddannelse)								1	1
Indiansk	5		5				6	2	8
Indologi				1		1		1	1
Iransk	1		1				1	2	3
Italiensk/Rumænsk	16		16	3	1	4	14	1	15
Klassisk Arkæologi	4	2	6	9	1	10	8	1	9
Klassisk Filologi	3	6	9	6	5	11	3	5	8
Kunsthistorie	32	7	39	43	10	53	47	8	55
Litteraturvidenskab	48	25	73	37	26	63	56	23	79
Moderne Græsk	2	1	3	1		1	1		1
Musik	30	27	57	25	24	49	36	30	66
Nederlandsk	1		1		1	1	2		2
Nærorientalsk	9	6	15	12	3	15	21	4	25
Portugisisk	1	3	4	1	2	3	6	1	7
Psykologi	3		3						
Pædagogik	18	7	25	28	1	29	32	8	40

	2004			2005			2006		
	K	M	I alt	K	M	I alt	K	M	I alt
Religion	28	6	34	20	16	36	28	15	43
Retorik	10	6	16	18	6	24	14	12	26
Semitisk Filologi	10	3	13	14	8	22	15	5	20
Slavisk	9	5	14	12	2	14	16	10	26
Spansk	24	3	27	13	8	21	19	6	25
Sprogvidenskab	6	3	9	1	2	3	7	4	11
Teatervidenskab	11	3	14	14	4	18	20	2	22
Tysk	9	4	13	16	4	20	9	5	14
Østasiatisk	8	3	11	9	9	18	11	7	18
Det Humanistiske Fakultet i alt	662	337	999	607	335	942	746	403	1.149
Biologi	96	55	151	91	63	154	87	27	114
Geografi	40	46	86	26	28	54	19	18	37
Geologi	15	10	25	12	12	24	12	13	25
Idræt	27	34	61	26	45	71	28	37	65
Matematik-Økonomi	6	8	14	3	12	15	10	7	17
Biofysik	2	3	5	4	4	8	8	4	12
Biokemi	34	26	60	27	28	55	36	28	64
Datalogi	10	80	90	12	79	91	9	89	98
Fysik	10	35	45	4	19	23	5	18	23
Geofysik	5	4	9	4	7	11	4	2	6
Forsikringsvidenskab	6	9	15	4	5	9	0	4	4
Astronomi	2	3	5	4	4	8	0	5	5
Kemi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Matematik	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Statistik	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Miljøkemi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Meteorologi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nanoteknologi					5	5	2	8	10
Det Naturvidenskabelige Fakultet i alt	276	355	631	241	345	586	250	292	542
Jura	214	116	330	252	144	396	271	160	431
Det Juridiske Fakultet i alt	214	116	330	252	144	396	271	160	431
Københavns Universitet i alt	1.759	1.200	2.959	1.690	1.214	2.904	1.873	1.243	3.116

Bachelorernes alder

Bachelorernes alder er typisk 25-26 år. De bruger typisk 4 år, jf. tabel 6, svarende til en studiestartalder på 21-22 år.

Tabel 6: Bachelorenes alder 2002-2006 (medianer)

	2002	2003	2004	2005	2006
Jura	24,7	24,7	24,6	24,7	24,5
Samfundsvidenskab	24,8	25,2	25,1	25,3	25,4
Sundhedsvidenskab	25,1	24,9	24,9	24,7	24,7
Humaniora	26,6	26,4	26,4	26,6	26,7
Naturvidenskab	25,5	25,3	25,4	25,4	25,3
I alt	25,7	25,7	25,5	25,5	25,6

Kandidatgraden

Der blev uddannet i alt 3.100 kandidater i 2006, fordelt på 81 uddannelser/fag. 61 % af kandidaterne er kvinder.

Tabel 7: Kandidater 2004-2006

	2004			2005			2006		
	K	M	I alt	K	M	I alt	K	M	I alt
Cand.teol.	29	17	46	31	15	46	38	16	54
Det Teologiske Fakultet i alt	29	17	46	31	15	46	38	16	54
Cand.scient.anth.	44	4	48	38	14	52	42	7	49
Cand.psyk.	118	26	144	133	34	167	131	30	161
Cand.scient.soc.	33	5	38	47	14	61	41	18	59
Cand.scient.pol.	70	77	147	73	56	129	88	80	168
Cand.polit.	41	117	158	50	115	165	47	111	158
Cand.phil./mag. Samfundsfag	3	8	11	4	4	8	1	4	5
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet i alt	309	237	546	345	237	582	350	250	600
Cand.scient.san.publ.	18	4	22	39	3	42	28	5	33
Cand.scient. Humanbiologi	15	7	22	14	15	29	18	13	31
Cand.med.	206	129	335	241	175	416	278	181	459
Cand.odont.	60	14	74	44	16	60	54	18	72
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i alt	299	154	453	338	209	547	378	217	595
<i>Cand.mag./phil.:</i>									
Arabisk	2	4	6	5	2	7	3	3	6
Assyriologi	1		1					2	2
Audiologopædi	20		20	23	1	24	19		19
Dansk/nordisk	71	29	100	95	34	129	121	24	145
Datalingvistik					2	2	1		1
Engelsk	56	19	75	62	17	79	68	26	94
Eskimologi	1		1		1	1	2		2
Europæisk etnologi	7	1	8	18	1	19	16	7	23
Filmvidenskab	6	8	14	8	17	25	10	12	22
Filosofi	4	19	23	8	24	32	10	27	37
Finsk							1		1
Folkloristik	2	1	3						
Forhistorisk arkæologi	1	3	4	4	3	7	1	2	3
Fransk	15	6	21	29	4	33	31	5	36

	2004			2005			2006		
	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>
Græsk				4		4	3	2	5
Hebraisk	2		2						
Historie	27	47	74	60	54	114	39	58	97
Indiansk	1		1	1		1	1		1
Indologi	1		1				1		1
Italiensk	18	1	19	14	2	16	7		7
Japansk		4	4	2	2	4	2		2
Kinesisk		2	2	3		3			
Klassisk arkæologi	1		1				1		1
Koreansk		1	1		1	1			
Kristendomshistorie	1	1	2	2	2	4	2	2	4
Latin		2	2	1	1	2	1		1
Lingvistik	4	3	7				3		3
Litteraturvidenskab	8	10	18	17	11	28	27	12	39
Medievidenskab	17	3	20	20	14	34	23	19	42
Mellemøstlige studier	1		1	2	3	5	2		2
Moderne græsk	1		1				3		3
Moderne kultur/kulturformidling	23	19	42	46	10	56	59	14	73
Musik	17	11	28	25	22	47	20	24	44
Nærorientalsk arkæologi	4	2	6		3	3	4		4
Persisk							1		1
Polsk							1		1
Portugisisk		1	1	1	1	2	1		1
Pædagogik	19	4	23	23	6	29	12	4	16
Religionshistorie	10	2	12	5	2	7	3	3	6
Religionssociologi	8	6	14	11	4	15	8	2	10
Retorik	5	3	8	14	4	18	16	7	23
Russisk	4		4	3	1	4	4	1	5
Serbokroatisk		1	1						
Spansk	19	1	20	16	6	22	18	1	19
Sprogpsykologi	10	1	11	9		9	6	1	7
Syd/sydøstasienstudier	1		1	2		2		1	1
Teatervidenskab	6	2	8	8	2	10	4	3	7
Tibetansk	1	1	2						
Tjekkisk				1		1			
Tysk	6	6	12	10		10	14	3	17
Ægyptologi				3		3		2	2
Østasiatisk				3	1	4	5	1	6
Østeuropastudier	2		2	5	1	6	4	3	7
Kunsthistorie/Visuel kultur	6	1	7	16	6	22	16	3	19
<i>Mag.art.:</i>									
Dansk/nordisk		4	4		2	2	1	1	2

	2004			2005			2006		
	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>
Filosofi	1	2	3		1	1		1	1
Forhistorisk arkæologi	2	2	4	1	1	2	2		2
Historie		2	2	2	2	4	2	3	5
Indoeuropæistik		1	1						
Klassisk arkæologi	1		1		1	1	2		2
Kunsthistorie	9	2	11	8	3	11	10	2	12
Litteraturvidenskab	1	1	2	1		1	1		1
Musik					1	1		1	1
Religion		1	1	2	3	5	4		4
Romanistik				1		1	1		1
Det Humanistiske Fakultet i alt	423	240	663	594	279	873	617	282	899
<i>Cand.scient.:</i>									
Astronomi	2	5	7		3	3	3	3	6
Biofysik	2	2	4	3	1	4		1	1
Bioinformatik				1	4	5		6	6
Biokemi	33	23	56	31	20	51	26	17	43
Biologi	84	47	131	79	38	117	90	60	150
Datalogi	3	34	37	2	40	42	2	40	42
Forsikringsmatematik	6	5	11	12	6	18	3	5	8
Fysik	7	27	34	6	24	30	8	19	27
Fysik-biofysik	1	2	3		1	1			
Geofysik	2	6	8	4	4	8	3	5	8
Geografi	17	12	29	21	11	32	14	13	27
Geologi	17	24	41	15	20	35	10	17	27
Geologi-geofysik	2	2	4	2	1	3		3	3
Idræt	12	22	34	11	16	27	21	27	48
Kemi	9	12	21	3	14	17	5	10	15
Kulturgeografi	7	7	14	11	6	17	4	5	9
Matematik	5	6	11	8	11	19	7	14	21
Matematik-økonomi	4	5	9	8	10	18	9	7	16
Miljøkemi	8	7	15	2	1	3	7	1	8
Nanoteknologi								1	1
Naturgeografi	3	3	6	4	5	9	5	4	9
Statistik	2	2	4	1	3	4	2	4	6
Geograf-geoinformatik							10	16	26
Det Naturvidenskabelige Fakultet i alt	226	253	479	224	239	463	229	278	507
Cand.jur.	251	174	425	251	203	454	272	173	445
Det Juridiske Fakultet i alt	251	174	425	251	203	454	272	173	445
Københavns Universitet i alt	1.537	1.075	2.612	1.783	1.182	2.965	1.884	1.216	3.100

Kandidaternes alder

Kandidaternes alder er typisk 28-29 år. De har typisk brugt 3 år, jf. tabel 8, svarende til en studiestartalder på 25-26 år.

Tabel 8: Kandidatalder 2002-2006 (medianer)

	2002	2003	2004	2005	2006
Teologi	30,6	30,2	30,1	29,6	30,9
Jura	27,3	27,6	27,6	27,6	27,5
Samfundsvidenskab	28,5	28,5	29,0	28,9	29,1
Sundhedsvidenskab	28,6	28,7	28,7	28,7	28,2
Humaniora	29,5	30,1	30,1	29,9	30,3
Naturvidenskab	28,6	28,5	28,7	28,8	28,6
I alt	28,7	28,8	29,1	28,9	28,9

Aktivitetsoptørelser (STÅ mv.)**Studenterårsværk (STÅ) på ordinær uddannelse**

Siden 1993 har studieaktiviteten været opgjort i studenterårsværk (STÅ). Én STÅ svarer til ét års fuldtidsstudium med beståede prøver. STÅ er fordelt på aktivitetsgrupper,

der udløser bevillinger til undervisningen efter forskellige takster. Nedenfor ses en oversigt over STÅ 2002-2006. Fakultets- og fagoversigter findes under de respektive fakulteters og studienævns beretninger.

Tabel 9: STÅ fordelt på fakulteter

	2002	2003	2004	2005	2006
Teologi	376,0	381,2	325,3	337,2	346,9
Jura	2.368,8	2.372,5	2.269,1	2.299,6	2.317,3
Samfundsvidenskab	2.179,7	2.213,1	3.085,6	3.238,2	3.314,6
Sundhedsvidenskab	2.835,2	3.025,5	3.193,9	3.530,7	3.381,8
Humaniora	5.842,3	5.680,2	4.903,6	5.094,5	5.151,6
Naturvidenskab	2.900,1	2.820,9	2.823,7	2.884,6	2.832,9
I alt	16.502,1	16.493,4	16.601,2	17.384,9	17.345,2

Det bemærkes, at fordelingen af STÅ på fakulteterne sker efter, hvor aktiviteterne er placeret, ikke hvor de studerende er indskrevet. I tallene er også inkluderet STÅ aflagt af merit- og gæstestuderende. Tallene for 2004 er blevet efterreguleret i 2005.

Aktiviteter under åben uddannelse/deltidsuddannelse

Aktiviteterne under åben uddannelse/deltidsuddannelse falder inden for følgende kategorier: a) De ordinære bacheloruddannelser på Humaniora, der udbydes som åben uddannelse/deltidsuddannelse. b) Tompladsordningen, hvor enkeltkurser fra de ordinære uddannelser udbydes eller opføres individuelt. c) Korte efteruddannelseskurser af 3-40

dages varighed (kun på idræt for folkeskolelærere).

d) Masteruddannelserne, se afsnittet ovenfor om videre- og efteruddannelse.

Aktiviteten opgøres halvårligt i "årselever", hvor omregningen beror på kursernes vægt i studenterårsværk (STÅ). Der udløses statstilskud til aktiviteten på grundlag af optalte "årselever". Kun de medtælles, som har aflagt deltagerbetalingen inden for en nærmere angivet frist.

Tabel 10: Antal årselever på åben uddannelse/deltidsuddannelse 2002-2006

	2002	2003	2004	2005	2006
Teologi	95,7	78,4	64,9	65,7	44,0
Jura	19,3	32,1	36,3	57,0	46,7
Samfundsvidenskab	14,6	40,4	75,6	87,7	87,1
Sundhedsvidenskab	55,7	53,2	55,7	63,1	93,9
Humaniora	911,6	922,2	784,6	927,0	496,1
Naturvidenskab	54,4	51,7	55,7	79,5	36,8
I alt	1.151,3	1.178,0	1.072,8	1.279,9	804,6

Tabel 11: Antal færdiguddannede på hele uddannelser; bachelorer, master og diplom

	2002	2003	2004	2005	2006
I alt	120	122	176	118	188

Forskeruddannelsen

Den nugældende ordning for forskeruddannelse, der fører til ph.d.-graden, startede 1. januar 1993. Den afløste licentiatuddannelsen, som nu er udtømt. I bestandstallene (tabel

12) er alle talt med, hvor der enten ikke er blevet meldt afbrudt eller fået godkendt graden. Dvs. de der har indleveret deres afhandling til bedømmelse og for så vidt ikke længe er aktive på uddannelsen, også er talt med. I øvrigt henvises der til ph.d.-studieledernes beretninger.

Tabel 12: Ph.d.-studerende 2005/2006

Fakultet	Bestand	1.10.2005-30.9.2006			Bestand
	Primo	Tilgang	Afsluttet med graden	Afbrudt	30.09.2006
Teologi	18	6	1	2	21
Jura	23	4	1	2	24
Samfundsvidenskab	134	38	20	4	148
Sundhedsvidenskab	699	242	143	11	787
Humaniora	192	32	22	8	194
Naturvidenskab	311	113	61	8	355
Total	1.377	435	248	35	1.529

Hertil kommer 13, som har erhvervet ph.d.-graden efter bekendtgørelsens § 15, stk.2, dvs. uden forudgående indskrivning på studiet, fordelt på fakultet således: Samfundsvidenskab 3, Sundhedsvidenskab 3, Humaniora 2 og Naturvidenskab 5.

I tabel 13, der svarer til oplysningerne i årsrapporten, er bestandstallene opgjort eksklusiv dem på orlov.

Tabel 13: Bestand af ph.d.-studerende pr. 1.10.2004-2006, eksklusiv orlov

	2003			2004			2005		
	M	K	M+K	M	K	M+K	M	K	M+K
Teologi	7	13	20	8	10	18	13	4	17
Jura	10	10	20	11	11	22	11	11	22
Samfundsvidenskab	61	60	121	77	52	129	62	86	148
Sundhedsvidenskab	380	234	614	409	258	667	311	439	750
Humaniora	83	80	163	96	95	191	103	91	194
Naturvidenskab	101	189	290	107	193	300	212	132	344
Total	643	586	1.228	708	619	1.327	712	763	1.475

Tabel 14: Ph.d.-grader tildelt, inklusiv § 15, stk. 2. Årene skiller pr. 1. oktober

	2003	2004	2005	2006
Teologi	2	7	6	1
Jura	8	4	6	1
Samfundsvidenskab	20	25	25	23
Sundhedsvidenskab	111	119	155	146
Humaniora	35	40	25	24
Naturvidenskab	74	85	85	66
I alt	250	305	302	261

Der kan iagttages en nedgang i antal tildelte ph.d.-grader i 2006 i forhold til 2004 og 2005. Det er en følge af en nedgang i tilgangen omkring 2002. Tilgangen er siden steget igen, og det vil antallet af afsluttede forløb således også gøre i fremtiden.

De studerendes forhold

Statens uddannelsesstøtte (SU)

Københavns Universitets studerende brugte i 2006 1.238,8 mio. kr. i stipendium og studielån. Der er tale om et fald på 10,5 mio. kr. i forhold til 2005, hvor forbruget var på 1.249,3 mio. kr. Nedgangen i forbruget kan tilskrives ca. 200 færre studerende i SU-systemet samt 800 færre låntagere i 2006 i forhold til 2005.

Antallet af SU-modtagere faldt fra 24.748 i 2004 til 24.668 i 2005 og til 24.386 personer i 2006.

Der var 23.706 stipendiemodtagere, som modtog 1.010,9 mio. kr. i stipendium. 9.620 studerende modtog 227,9 mio. kr. i studielån/slutlån.

En del studerende optog slutlån i de sidste måneder af

studiet. I 2006 fik 1.468 studerende 42,7 mio. kr. i slutlån. 680 personer modtog kun slutlån, medens de øvrige 788 personer modtog slutlån, efter at de var løbet tør for stipendium.

På landsplan fik 313.200 personer 10,3 mia. kr. i stipendier. 102.300 personer fik 2,2 mia. kr. i lån. I alt fik 313.200 personer 12,5 mia. kr. i SU-støtte. Heraf fik 5.700 studerende 167 mio. kr. i slutlån.

Nye SU-ordninger

August 2004 trådte en ordning med forsørgertillæg til enlige forsørgere i kraft. Ordningen blev fra januar 2005 udvidet med et tillæg til samboende forsørgere (begge er studerende på almindelig SU i en videregående uddannelse), hvor tillægget var på 660 kr. pr. måned pr. studerende. Derudover kunne alle forsørgere, der modtog SU, få et supplerende SU-lån på 1.182 kr. pr. måned. Alle typer tillæg forudsætter, at den studerende har et hjemmeboende barn under 18 år.

Støtteår	Handicaptillæg		Forsørgertillæg for enlige forsørgere		Samboende tillæg		Supplerende forsørgerlån*	
	Antal	Beløb pr. mdr.	Antal	Beløb pr. mdr.	Antal	Beløb pr. mdr.	Antal	Beløb pr. mdr.
2005	97	5.875 kr.	350	4.618 kr.	278	660 kr.	422	1.182 kr.
2006	173	6.010 kr.	380	4.724 kr.	300	675 kr.	502	1.209 kr.

*Denne gruppe studerende er forsørgere uden at være enlige eller samboende med en SU-modtager.

SU-selvbetjening

SU-styrelsens selvbetjeningssystem har været i brug i 4 1/2 år. 52,14 % af vore SU-modtagere benyttede selvbetjeningssystemet i 2006. Den enkelte studerende kan med "den fælles pinkode" eller med "digital signatur", selv forespørge på sine SU-oplysninger samt søge om støtte. Det mest almindelige (søge støtte til en uddannelse, fravælge

støtte, ændre, søge studielån, ændre sluttidspunkt for uddannelse, søge støtte efter satsen for udeboende, søge forsørgertillæg) kan de studerende selv klare uden at henvende sig til SU-kontoret. SU-kontoret skal dog godkende en del af de ændringer, som en studerende foretager via selvbetjeningssystemet.

Støtteår	Antal brugere	Antal ansøgninger til godkendelse	Antal straks-ansøgninger (kræver ikke godkendelse)
2002	3.596 (pr. 1.3.2003)	419	936
2003	7.796	3.053	4.145
2004	10.452	10.937	13.550
2005	12.380	12.558	12.532
2006	12.715	15.493	10.518

Trods selvbetjeningssystemet fik SU-kontoret ca. 9.000 papiransøgninger og ca. 2.000 andre henvendelser om SU.

Administration af kollegier

SU-kontoret er sekretariat for Regensen, Ehlers, Borchs, Hassagers og Valkendorfs kollegier. Når der er ledige pladser på kollegierne, indkalder SU-kontoret ansøgninger fra

studerende, der ønsker at komme i betragtning til den/de ledige pladser. SU-kontoret står for udsendelse af breve vedrørende tildelte pladser, orlov, fraflytning, ventepulje samt afslag.

Legater

Legater administreret af KU's Stipendiebestyrelse

Stipendiebestyrelsen forestår uddelingen af de legater, som i følge deres bestemmelser hører under universitetets bestyrelse. Valgperioden er for tre år. I 2004 var der valg til Stipendiebestyrelsen. I 2006 bestod Stipendiebestyrelsen af:

Docent Nanna Noe-Nygaard, Geologisk Institut, formand (udpeget af rektor).

Lektor Karsten Albæk, Økonomisk Institut (repræsentant for Jura og Samfundsvidenskab).

Lektor Mette-Marie Rosenkilde, Farmakologisk Institut (repræsentant for Sundhedsvidenskab; fra 2. oktober 2006. Hun afløste Lektor Nina Grosman, Farmakologisk Institut).

Lektor Lone Fatum, Institut for Bibelsk Eksegese (repræsentant for Humaniora og Teologi).

Lektor Jørgen Peder Steffensen, Niels Bohr Institutet (repræsentant for Naturvidenskab).

SU-kontoret er sekretariat for Stipendiebestyrelsen

Legaterne opslås samlet og søges under ét (fælleslegatet). Der var 502 ansøgere, og der blev uddelt legatportioner til 131 studerende på i alt ca. 0,9 mio. kr. Portionerne var på 5.000-25.000 kr.

Endvidere forestod Stipendiebestyrelsen uddelingen af specielle legater og indstillede til legater uden for universitetet. Der var i alt 17 legater med ca. 1.250 ansøgere, og der blev uddelt legatportioner til 213 ansøgere på i alt ca. 2,5 mio. kr. Portionerne var mellem 1.000 og 105.000 kr.

I alt er der uddelt ca. 3,4 mio. kr. til 344 modtagere, med et samlet antal ansøgninger på ca. 1.700.

For at give de studerende mulighed for at abonnere på legatopslag, er der oprettet et "Nyhedsbrev" på den hjemmeside, hvor legaterne opslås (www.ku.dk/sa/su-kontor/legat). Der var ved udgangen af 2006 ca. 700 tilmeldte. Legaterne opslås også i Universitetsavisen

Internationalt samarbejde og udveksling

Samarbejdsaftaler

Københavns Universitet har etableret samarbejdsaftaler med en række udenlandske universiteter. Disse aftaler er underskrevet af Københavns Universitets rektor. Hovedparten af de indgåede aftaler er generelle samarbejdsaftaler omfattende både studenter- og lærerudveksling m.m. inden for alle fag.

Der er ved udgangen af 2006 indgået samarbejdsaftaler med følgende universiteter

Argentina

Universidade de Buenos Aires

Australien

Australian National University
Deakin University
Flinders University of South Australia Adelaide
Griffith University
Macquaire University
Monash University
Queensland University of Technology Brisbane
University of Adelaide
University of Melbourne
University of New South Wales
University of Queensland Brisbane
University of Sydney
University of Tasmania
University of Technology in Sydney
University of Western Australia

Bolivia

Universidad Mayor de San Andrés La Paz

Brasilien

Pontificia Universidade Católica de Sao Paulo
Universidade Estadual de Campinas
Universidade Federal de Minas Gerais
Universidade Federal do Rio de Janeiro

Canada

McGill University Montreal
McMaster University
Osgoode Hall Law School
Université du Québec à Montréal
University of British Columbia Vancouver
University of Calgary Alberta
University of Victoria British Columbia
University of Western Ontario
University of Guelph Ontario
York University Toronto

Chile

Universidad de Chile Santiago

Costa Rica

Universidad de Costa Rica

Colombia

Universidad de Los Andes Bogota

Cuba

Universidad de Habana

Finland

Helsingfors Universitet – Helsingin yliopisto

Frankrig

Université Charles de Gaulle Lille III (Sc. Hum., Lettres, Arts)
Université de Caen
Université de la Réunion Saint Denis
Université Paul Valéry (Montpellier III)

Hongkong

Chinese University of Hong Kong
University of Hong Kong

Island

Háskóli Islands

Israel

Tel Aviv University

Japan

Chuo University
Osaka University
Osaka University of Foreign Studies
Ritsumeikan University
Ritsumeikan Asia Pacific University
Tohoku University
Tokyo Medical and Dental University
University of Tokyo, Graduate School of Information Science and Technology
Waseda University Tokyo

Jordan

University of Jordan

Kina

Fudan University Shanghai
Nankai University
Peking University
Renmin University

Korea (Rep.)

Yonsei University Seoul

Mexico

Universidad de Guanajuato
Universidad de las Américas Puebla
Universidad Nacional Autónoma de México

New Zealand

Massey University
University of Auckland
University of Canterbury Christchurch
University of Otago Dunedin

University of Waikato, Hamilton
Victoria University of Wellington

Norge

Universitetet i Oslo

Peru

Pontificia Universidade Catolica del Peru Lima

Polen

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza Poznan

Rusland

St. Petersburg State University

Schweiz

Eidgenössische Technische Hochschule Zürich
Universität Zürich

Singapore

National University of Singapore

Spanien

Universidad Complutense de Madrid
Universidad de Santiago de Compostela

Storbritannien

University College London (University of London)

Sverige

Lunds universitet

Syrien

University of Damascus

Taiwan

National Taiwan University

Thailand

Srinakharinwirot University

Tyskland

Christian-Albrechts-Universität zu Kiel
Eberhard-Karls-Universität Tübingen
Humboldt-Universität zu Berlin
Universität Bielefeld
Universität zu Köln

USA

Arizona State University
Boston College
Boston University
California Institute of Technology Caltech
California Western School of Law, San Diego
Chicago-Kent College of Law, Illinois
Dartmouth College New Hampshire
Duke University
New York University
Pepperdine University School of Law Malibu California
The University of North Carolina – Chapel Hill
The University of North Carolina – system
Tulane University School of Law
University of Arizona
University of Alaska Fairbanks

University of California Hastings College of the Law
University of California-Berkeley
University of California-Davis
University of California-Irvine
University of California-Los Angeles
University of California-Riverside
University of California-San Diego
University of California-Santa Barbara
University of California-Santa Cruz
University of California – Merced
University of Massachusetts Amherst
University of Miami
University of Texas at Austin
University of the Pacific California
University of the Virgin Islands St. Thomas
University of Washington Seattle
University of Wisconsin Madison
Vanderbilt University
Washington and Lee University, The School of Law
Washington College Maryland
Washington State University Pullman
Yale Graduate School New Haven

Aftalerne har den fordel, at et aftalt antal studerende (typisk 2-4) er sikret optagelse, såfremt de faglige ønsker og forudsætninger kan accepteres af modtageruniversitetet. Enkelte af de indgåede aftaler sikrer imidlertid flere studerende optagelse, bl.a. udveksles der mellem 20 og 25 studerende hvert år med henholdsvis University of California og mellem 6-10 med University of British Columbia, Canada og mellem 10-12 til University of Wisconsin Madison.

Aftalerne sikrer desuden, at værtsuniversitetet yder bistand f.eks. med bolig og ikke mindst, at de studerende har den information, som er nødvendig, når de skal vælge studiested og kurser. Der er ikke i aftalerne tale om direkte økonomisk støtte til de studerende. Man bytter studiepladser, hvilket dog er ensbetydende med, at studerende fra Københavns Universitet ikke skal betale studieafgift, tuition fee i de lande, hvor det findes. En udgift som let løber op over 50.000 kr. per semester.

Med baggrund i de studerendes ønske, er samarbejdet med engelsksprogede universiteter prioriteret højt. For at sikre en balance i udvekslingen af studenter universiteterne imellem og dermed også et velfungerende samarbejde inden for de indgåede aftaler, fokuseres der meget på at gøre det attraktivt for udenlandske studerende at studere på Københavns Universitet. Dette er ligeledes vigtigt i forhold til at indgå flere aftaler med universiteter i disse lande.

Med den stigende interesse inden for fagene, og blandt de studerende for studieophold i udlandet, er der i 2006 indgået yderligere otte nye aftaler. Nye samarbejdsaftaler er således indgået med universiteter i bl.a. Australien, Brasilien, Japan, Schweiz og USA.

Programmer

Danske programmer

Internationaliseringspuljen uddeles efter ansøgning som stipendier til studerende til studie- og praktikophold i udlandet som led i den danske kandidatuddannelse. Internati-

onaliseringspuljen har siden 1987 uændret været på 2 mio. kr. årligt.

149 studerende ud af 376 ansøgere i 2006 kunne således

komme på et længerevarende studieophold i udlandet med et stipendium fra Københavns Universitets Internationaliseringspulje, fordelt som det fremgår af tabellen nedenfor.

Internationaliseringspuljen. Ansøgninger og bevillinger 1999-2006

		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	I alt
Afrika	ANS	29	16	10	11	23	15	20	9	133
	BEV	8	8	4	5	10	10	12	9	66
Asien	ANS	27	28	42	30	25	25	40	41	258
	BEV	11	12	12	7	9	14	25	19	109
Australasien	ANS	24	35	37	52	68	71	69	99	455
	BEV	11	11	10	25	30	32	21	25	165
Europa	ANS	176	153	121	84	78	80	33	32	757
	BEV	52	46	35	32	20	15	21	18	239
Mellemamerika	ANS	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	BEV	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nordamerika	ANS	121	141	105	94	128	160	153	178	1.080
	BEV	58	54	39	54	62	64	67	67	465
Sydamerika	ANS	9	9	6	13	8	17	23	17	102
	BEV	3	4	1	3	4	3	12	11	41
I alt	ANS	386	382	321	284	330	368	328	376	2.775
	BEV	143	135	101	126	135	138	158	149	1.085

Af andre danske programmer, der også støtter udveksling af studerende, kandidatstuderende og forskerstuderende, kan nævnes Kulturaftalerne. Inden for de bilaterale kulturaftaler, som er indgået mellem Danmark og andre lande, modtog Københavns Universitet i 2005-2006 i alt 56 studerende, mens et mindre antal studerende fra Københavns Universitet i 2005-2006 gennemførte et studieophold i udlandet med støtte inden for kulturaftalerne.

Nordiske programmer

Nordplus

Nordplus er et program støttet af Nordisk Ministerråd, som giver tilskud til mobilitet, netværksdannelse og samarbejde inden for videregående uddannelse. Nordplus skal bidrage til at styrke fællesskabet og den nordiske identitet med udgangspunkt i landenes historiske, kulturelle og demokratiske samhørighed. Programmet omfatter de fem nordiske lande og de selvstyrende områder på Grønland, Færøerne og Ålandsøerne. Programmet blev igangsat i 1989, og i 2003 præsenteredes en reform af programmet, der muliggør udveksling mellem Danmark og Færøerne samt Grønland. Programmet bygger på mobilitet af studerende og lærere inden for netværk, der etableres mellem flere institutter/ fag. De forskellige institutter/fag på Københavns Universitet deltager i 18 netværk, og derudover deltager Københavns Universitet i det tværfakultære netværk Nordlys, der nu omfatter 33 nordiske universiteter. Et af de nye prioriteringsområder er samarbejdet om fælles studieprogrammer, og her deltager KU i et af de første sådanne fæl-

les studieprogrammer, der har fået tildelt støtte. Programmet er et fælles masterprogram i danskestudier.

Københavns Universitet modtog i 2005-2006 172 studerende fra Norden og sendte 53 studerende ud.

EU-programmer

Sokrates/Erasmus

Sokrates/ Erasmus-programmet er et studenterudvekslingsprogram under EU-Kommissionen. KU har deltaget i programmet siden dets indførelse i 1987 – under aktionen, Erasmus, som omhandler udveksling inden for de videregående uddannelser. Programmet udløb i 2006, og bliver i 2007 erstattet af programmet Lifelong Learning. Sokrates/ Erasmus-programmet var i slutningen af 1980'erne med til at skubbe internationaliseringen i gang på KU, da studerende begyndte at tage på udvekslingsophold inden for programmet. Antallet af udrejsende studerende på programmet toppede i 2003/2004 med 373 udsendte studerende. Siden er der sket et lille fald i antallet, hvilket skyldes at de studerende har fået flere muligheder for at rejse oversøisk til engelsktalende lande som f.eks. USA og Australien. Samtidig er der sket en markant forøgelse i antallet af indrejsende studerende.

Programmet er dog stadig KU's største udviklingsprogram, og modtager årligt ca. 3 mio. kr., som er øremærkede til rejsestipendier til de studerende.

Programmet omfatter desuden udveksling af undervisere. Hvert år rejser ca. 15-20 undervisere ud med Erasmus-programmet.

Socrates-Erasmus				
Studentermobilitet 1999-2006				
Antal ind- og udrejsende studerende				
Bilaterale aftaler				
År	Fra KU	Mdr.	Til KU	Mdr.
1999-00	288	1.891	280	1.710
2000-01	276	1.828	322	2.186
2001-02	322	2.097	330	2.181
2002-03	370	2.454	361	2.395
2003-04	373	2.355	442	3.084
2004-05	349	2.268	536	3.898
2005-06	329	2.062	639	4.261

Ud over bevillingen til studentermobilitet fik Københavns Universitet også støtte til lærerudveksling.

Studentermobilitet

Københavns Universitet har i studieåret 2005-2006 (opgjort 01.10.2006) sendt 818 studerende på studieophold i udlandet. I samme periode modtog universitetet 1.121 udenlandske gæste- og udvekslingsstuderende, som det fremgår af tabellen nedenfor!

Studentermobilitet 2003-2006						
Fordelt på fakulteter, hjem- og/eller værtsland samt studieopholdets varighed						
	Udrejse			Indrejse		
	2003-04	2004-05	2005-06	2003-04	2004-05	2005-06
Studerende i alt	768	722	818	924	1.124	1.121
Det Teologiske Fakultet	7	9	2	35	58	32
Det Humanistiske Fakultet	211	229	248	283	389	336
Det Juridiske Fakultet	173	145	152	201	243	220
Det Naturvidenskabelige Fakultet	61	63	68	97	92	142
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet	189	204	260	276	261	339
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet	126	72	87	32	11	52
Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere	0	0	1	0	0	0
Norden	43	59	53	177	230	172
Europa	458	420	415	519	671	680
Nordamerika	137	107	165	140	181	125
Andet (Asien, Australien, New Zealand m.m.)	130	136	185	88	115	144

Tallene dækker alene over de studerende, der udløser internationaliseringstaxameter. Bruttotallet er 1.499 indrejsende studerende.

Internationaliseringsarbejde

Indledning

Det internationale arbejde har i 2006 i høj grad været rettet mod at øge mobilitet både ind- og udgående samt at forbedre et samlet strategioplæg for internationalisering for KU. Desuden har Det Internationale Kontor (DIK) organiseret en lang række besøg samt styrket aktiviteterne i medlemskabet af "International Alliance of Research Universities" (IARU).

Internationaliseringsstrategi

Som oplæg til bestyrelsens temamøde den 2. maj har DIK givet oplæg til en samlet internationaliseringsstrategi inklusive en sprogpolitik for hele KU. Bestyrelsen modtog udkastet positivt, og der blev givet grønt lys for det videre arbejde. Senere er den oprindelige internationaliseringsstrategi blevet indlejret i den generelle strategi "Destination 2012".

Engelsksprogede grader, Erasmus-Mundus

KU havde i 2006 seks uddannelser som var udbudt som hele uddannelsesforløb på engelsk. Antallet forventes at stige over de kommende år i forbindelse med indfrielsen af Udviklingskontraktens punkt 10, om at udbyde 15 uddannelsesforløb på engelsk, som kan føre til en fuld bachelor-, kandidat- eller mastergrad. I 2006 havde KU to Erasmus Mundus-uddannelser, nemlig Master of International Health og Master of Public Health, samt et mindre antal andre fællesuddannelser og parallelforløb. Der har i 2006 været nedsat en task force bestående af fakulteterne og medlemmer fra Det Internationale Kontor som sammen har arbejdet på at afklare spørgsmål omkring markedsføring, optagelse og servicing af internationale studerende på hele engelsksprogede grader. Dette arbejde har mundet ud i en beslutning i Ledelsesteam omkring snitfladerne i serviceringen mellem fakulteterne og det centrale niveau. På denne baggrund udarbejdes i 2007 en "Grønspættebog" for området, som beskriver forretningsgange og "best practice" fra rekruttering til udslusning.

Stipendier til studerende uden for EU/EØS-landene

Per 1. august 2006 indførtes undervisningsafgift for studerende med statsborgerskab uden for EU/EØS-landene på danske universiteter. Samtidig indførte regeringen en stipendieordning for disse studerende, sådan at Danmark fortsat kan tiltrække dygtige studerende uden for EU/EØS-området. Københavns Universitet modtog 13 af disse stipendier.

Forskningssamarbejde

IARU-samarbejdet har i sit første år i høj grad været koncentreret om de fem forskningstemaer under overskriften globale udvikling, nemlig "Ageing, Longevity and Health", "Movement of People", "Global Security", Energy, Resources and Environment", "Understanding Women around the Globe". For alle emner har de relevante forskere ved KU organiseret aktiviteter og deltaget i de første konferencer, der har opstillet videre forskningsplaner og perspektiver. Alle fakulteter har været involveret.

SUND har dog trukket langt det største læs som vært for IARU-konferencen om Ageing den 3.-5. oktober. På konferencen blev der beskrevet seks nye Ageing-projekter, skrevet rapport og etableret en Ageing Website. Derudover

har KU været vært for to workshops om uddannelse på et forskningstungt universitet, nemlig "Tomorrow" Professors and Professionals – Excellence in Graduate Research Education" og om "The Transforming Power of Undergraduate Education". Der er etableret studenterudveksling, og der er planlagt summerschools, masterclasses og fælles ph.d.-uddannelse med flere af partnerne. Og der er en kraftig trafik af forskere mellem medlemsuniversiteterne.

På KU er det i årets løb lykkedes at få vendt processen således, at det der begyndte som et top-down initiativ fra rektorenes side nu i høj grad er blevet afløst en lang række koordinerede bottom-upaktiviteter, der involverer studerende og forskere overalt på KU.

DIK har i 2006 været IARU sekretariat og har på rektors vegne støttet og igangsat aktiviteterne som udspringer af beslutninger blandt IARUs præsidenter og rektorer. Desuden har DIK iværksat en kortlægning af alle forskningssamarbejder mellem de 10 IARU-universiteter og arbejdet med at opbygge en database herover er påbegyndt.

Publikationer

Det Internationale Kontor fik genoptrykt "Study Abroad Guide" til en ny 2006 udgave. Brochuren giver en almen introduktion til Københavns Universitet samt de enkelte fakulteter. Da guiden retter sig primært mod udenlandske studerende, indeholder den studieliv og faciliteter samt oplysninger om akademiske såvel som praktiske forhold. Derudover udarbejdes en elektronisk lektionskatalog for "Courses Offered in English", som giver de studerende et overblik over de kurser, der udbydes på engelsk og angiver ECTS-credits m.m. for de enkelte kurser. Der arbejdes på at offentliggøre denne så tidligt som muligt hvert semester, idet dette har været et stort ønske fra universitetets samarbejdspartnere. Guiden har siden efteråret 2000 været tilgængelig på Københavns Universitets hjemmesider, som en del af det elektroniske Studie Informations System (SIS).

Besøg og udlandsrejser

Universitetet modtaget en lang række gæster og delegationer fra udenlandske universiteter og regeringer, samtidig har vi selv på udlandsrejser besøgt partnere mv. Det Internationale Kontor planlægger besøgene og forbereder eventuelle oplæg, også fra rektoratet, i den forbindelse. Nedenstående er blot et udpluk af aktiviteterne.

I januar besøgte rektor og John E. Andersen KU's nyeste partner, Hong Kong University, på vej til det stiftende møde i IARU i Singapore den 13.-14. januar, hvor de 10 præsidenter mødtes og underskrev den første aftale om samarbejdet. I den forbindelse blev der afholdt et særligt møde om fortsat og styrket samarbejde med præsidenten for Tokyos Universitet, prof. Komiyama. I foråret besøgte bl.a. delegationer fra Indien, Sasakawa/Tokyo Foundation og Australia National University rektor. I april modtog rektor præsidenten for Pekings Universitet prof. Xu Shihong til middag i fangekælderen, i juni modtog prorektor en større delegation fra Xiamen University, og senere på året modtog vi en delegation fra Sun-Yat-Sen-universitetet fra Hong Kong. For begge universiteters vedkommende drejer det sig om absolutte kvalitetsuniversiteter i Kina, som KU overvejer at optage forbindelse med.

I årets løb har en lang række ambassadører akkrediteret her og aflagt besøg hos rektoratet. Det Internationale Kontor forbereder besøgene med oplysninger om KU's forbindelser med det pågældende land, og John E. Andersen del-

tager i møderne. I 2006 havde vi bl.a. besøg af såvel den nye kinesiske ambassadør som den amerikanske ambassadør.

I maj måned deltog vi i NAFSA's årsmøde i Montréal i Canada med 5.000 deltagere. NAFSA (National Association of International Educators) er den amerikanske organisation for international uddannelse. Konferencen besøges af universiteter fra hele verden, og det er her vi forhandler og fornyr kontrakter og samarbejdsaftaler. I september deltog vi i EAIE (European Association for International Education) konferencen i Basel, og desuden i et seminar i den anledning om "Dialogue across the Pond" med den tilsvarende amerikanske organisation AIEA. Vi søgte også at udbygge rekrutteringen fra University of North Carolina ved Chapel Hill og andre universiteter i NC samt University of Washington, Seattle. I oktober deltog prorektor Lykke Friis i Unica's generalforsamling i Riga, og ved den lejlighed mødtes hun med andre rektorer fra Unica-netværket, hvor hun tilbød at repræsentere Unica på UCEU's (Union of Campuses in the European Union) årsmøde i 2007.

Det internationale arbejde i Rektorkollegiet

I 2006 har Det Internationale Kontor på vegne af KU varetaget arbejdet med at koordinere internationaliseringsarbejdet i regi af rektorkollegiets internationale udvalg (formandskab). En væsentlig del af arbejdet har fokuseret på indførelsen af betalingsuddannelser og særlige vilkår for studerendes mulighed for at medbringe stipendier til ulandet (vouchersystemet). Desuden er der samarbejdet med Udlændingesservice om "purple form" for at lette opnåelsen af visa for indrejsende studerende. DIK's kontorchef har desuden siddet i den rådgivende bestyrelse i CIRIUS.

International Digital Administration, IDA

I 2006 overgik al ansøgning – samt ansøgningsadministration til at være online. Alle studerende, både ind- og udrejsende, ansøger nu udelukkende on-line om udveksling. Også administrationen af udvekslingsstuderende foregår nu på alle niveauer online i samme system. I løbet af året begyndte IDA at fungere optimalt efter at fejl og test var afprøvet i 2005. IDA er blevet fremvist på flere internationale konferencer bl.a. i Durham i England i juni 2006 og har mødt stor opmærksomhed blandt internationale samarbejdsuniversiteter. IDA har betydet en bedre service for de studerende i kraft af hurtigere sagsbehandling og en høj grad af selvbetjeningsmuligheder.

Boligformidling til internationale studerende

Det Internationale Kontor havde i 2006 vanskeligheder ved at fremskaffe de boliger, som skulle bruges til indkomne udvekslingsstuderende, og per 1. september manglede 60 værelser, og det til trods for at, der over sommeren var sat ekstra personale ind for at finde de sidste værelser. Langt størstedelen af de 785 værelser blev skaffet på det private boligmarked, idet kun et begrænset antal blev stillet til rådighed på kollegierne og af studerende, der drog på studieophold i udlandet. Efterhånden som antallet af udenlandske studerende er vokset, er behovet for egnede boliger steget. KU råder kun over ca. 65 kollegieværelser. Det betyder, at Det Internationale Kontor nu er ansvarlig for hus-

lejeopkrævning, møblering og vedligeholdelse samt drift af disse pladser på fem forskellige kollegier. Behovet for kollegieværelser er langt fra dækket, og der arbejdes derfor stadig på at skaffe egnede boligtilbud til de mange udenlandske studerende. I 2006 lykkedes det at tage de 23 nye værelser på Tietgenkollegiet i Ørestaden i brug.

Introduktionsaktiviteter

Ved begyndelsen af hvert semester afholdes orienteringsmøder for nye udenlandske studerende omfattende en introduktion til Københavns Universitet og studieforholdene, oplysninger om praktiske forhold mv. Derudover arrangeres sociale aktiviteter som kanalrundfart i København, fællesmiddage m.m.

For tiende gang blev der kort efter semesterstart i september afholdt International Dag for alle udenlandske gæster, herunder udenlandske forskere, lærere, ph.d.'ere, studerende og deres danske værter. Den Internationale Dag starter med velkomst-/faglige arrangementer på fakulteterne og slutter med en tværfakultær fest i festsalen på Frue Plads om aftenen. Arrangementet er meget velbesøgt og skattet af de studerende. I efteråret afholdtes International Markedsdag, hvor KU's studerende får lejlighed til at møde en stor del af vore partnere og andre organisationer, der sender studerende på udlandsophold. Også denne begivenhed, der har været afholdt én gang årligt siden 2002, var velbesøgt og fint evalueret og vil derfor blive gentaget i 2007.

Ud over ovennævnte aktiviteter sørger Det Internationale Kontor i samarbejde med mentor-organisationerne på fakulteterne for, at de udenlandske studerende får tildelt en mentor, hvis de ønsker det. Mentorens opgave starter oftest med at hente den studerende i lufthavnen eller på banegården. Derudover er det bl.a. en mentors opgave at hjælpe den udenlandske studerende med alle de praktiske ting i forbindelse med starten på studieopholdet, herunder anskaffelse af en eventuel opholdstilladelse og et CPR-nr. Mentorordningen har været en stor succes, idet mange danske studerende har fundet det interessant at få kontakt med en eller flere udenlandske studerende, og de udenlandske studerende har haft stor glæde af den hjælp, mentorerne yder.

Den Internationale Café

Den Internationale Café føres videre med stor tilslutning og opbakning af såvel danske som udenlandske studerende fra Studenterhuset. En gang ugentlig i semestret afholdes International Café i Studenterhuset, hvor flere end 300 danske og udenlandske studerende mødes.

Danskkurser

Danskkurser for udenlandske studerende gennemføres efter en fast plan og med to typer af kurser: 3-ugerskursus og 8-ugerskursus. Det intensive 3-ugerskursus gennemføres før semesterstart dvs. i januar og i august, og sommerkurset på otte uger afholdes fra slutningen af juni til slutningen af august for næste års studerende. I 2006 deltog ca. 360 studerende i danskkurserne. Kurserne er af høj faglig kvalitet, resultaterne er gode, og de udenlandske deltagere er særdeles tilfredse med danskundervisningen.

Økonomi

Regnskab

Resultat 2006

Universitetets samlede indtægter i 2006 udgjorde 4.132,5 mio. kr., hvilket er en stigning på 226,3 mio. kr. i forhold til 2005.

Næsten 3/4 af universitetets indtægter består af tilskud over finansloven til bl.a. uddannelse, forskning og kapitalformål. Derudover kommer indtægter i form af eksterne til-

skud, kommerciel indtægtsdækket virksomhed og retsmedicinske ydelser. Endelig består indtægterne af bl.a. delta-gerbetaling ved deltidsuddannelse, salgsvirksomhed, fremleje af lokaler. Stigningen fra 2005-2006 skyldes bl.a. øget omsætning på universitetets eksterne tilskud, hvoraf den tilskudsfinansierende virksomhed i alt er steget med 120,4 mio. kr.

Universitetets samlede omkostninger i 2006 udgjorde 4.050,0 mio. kr. Dette er en stigning på 132,7 mio. kr. i forhold til 2005.

Omkostningerne er fordelt på universitetets hovedaktiviteter såsom uddannelse, forskning, formidling og vidensudveksling, generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift.

Driftsresultatet for universitetets samlede aktiviteter i 2006 er på 101,6 mio. kr. efter finansielle poster.

Resultatopgørelse		
1. januar - 31. december		
	2006	2005
	DKK 1.000	DKK 1.000
Uddannelse	899.796	889.539
Forskning	1.093.161	1.085.109
Eksterne tilskud	855.234	691.201
Driftstilskud	656.294	609.104
Øvrige formål	379.800	361.121
Andre indtægter	248.233	270.148
Indtægter	4.132.517	3.906.223
Uddannelse	977.489	944.652
Forskning	1.424.600	1.274.963
Formidling og vidensudveksling	242.977	255.686
Generel ledelse, adm. og service	275.023	288.482
Bygningsdrift	1.129.882	1.153.524
Ordinære driftsomkostninger i alt	4.049.970	3.917.307
Resultat før finansielle poster	82.548	-11.085
Finansielle indtægter	21.099	12.362
Finansielle omkostninger	2.017	381
Årets resultat	101.630	896

Egenkapital

Årets resultat på 101,6 mio. kr. er med til at forøge universitetets egenkapital. Der er sket reguleringer bagudrettet, der reducerer egenkapitalen i 2005. Reguleringerne i 2005 samt årets resultat medfører, at universitetets egenkapital i 2006 er på 345,8 mio. kr.

Universitetets balance udgør 1.721,3 mio. kr. og soliditetsgraden er knap 20 %.

Ordinær virksomhed

Af årets resultat på 101,6 mio. kr. tegner den ordinære virksomhed sig for et driftsoverskud på 97,2 mio. kr.

Af driftsoverskuddet på de 97,2 mio. kr. er de 23,8 mio. kr. genereret på universitetets hovedområder.

Det interne regnskab for hovedområderne viser store variationer. Det juridiske-, sundhedsvidenskabelige-, humanistiske- samt Biotech Research og Innovation Center (BRIC) kommer alle ud af 2006 med driftsoverskud. De øvrige fakulteter kommer ud af 2006 med et driftsunderskud af varierende størrelser. Driftsunderskuddene kan dog alle dækkes af de respektive hovedområders beholdninger.

1.000 kr.	Ordinær virksomhed (VT10)
Indtægter	3.298.383
Intern nettooverførsel af overhead ¹⁾	65.477
Institutionsintern nettooverførsel ²⁾	
Personaleomkostninger	-1.897.595
Driftsomkostninger	-1.369.077
Årets resultat	97.187

1) Intern nettooverførsel af overhead viser det overhead, der tilføres den ordinære virksomhed (VT10) fra den eksterne virksomhed (IFV og ATA, VT 50 og VT60).

Ekstern virksomhed

Universitetet har ret til at modtage indtægter og afholde udgifter på ekstern virksomhed. Det drejer sig om indtægter i forbindelse med salg af varer og tjenesteydelser eller tilskud, fra f.eks. private og statslige fonde, private og statslige samarbejdspartnere, EU, Danmarks Grundforskningsfond m.m.

Indtægtsdækket virksomhed (IV) og andre tilskudsfinansierede aktiviteter (ATA) spiller en begrænset rolle for universitetets økonomi.

Indtægtsføringen på de tilskudsfinansierede aktiviteter (IFV og ATA) sker i takt med, at der afholdes udgifter på de pågældende projekter. Indbetalte tilskud placeres på en beholdningskonto, som ikke indgår i opgørelsen af indtægterne i driftsregnskabet. Således udviser disse virksomhedstyper et nulresultat.

1.000 kr.	Indtægtsdækket virksomhed (VT30)	Retsmedicinske ydelser (VT40)	Tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed (VT50)	Andre tilskudsfinansieret aktiviteter (VT60)
Indtægter	34.438	130.520	664.167	26.109
Personaleomkostninger	-10.865	-73.516	-328.978	-4.589
Driftsomkostninger	-19.130	-57.004	-269.806	-21.426
Intern nettooverførsel af overhead ¹⁾			-65.383	-93
Årets resultat	4.443	0	0	0

1) Intern nettooverførsel af overhead viser det overhead der overføres fra den eksterne virksomhed (IFV og ATA, VT 50 og VT60) til den ordinære virksomhed (VT10).

2) Institutionsintern nettooverførsel er overførsler mellem virksomhedstyper, primært fra VT50 og VT60 til den ordinære virksomhed. Overførslerne dækker over bl.a. over frikøb m.m.

Sammenfatning

Det økonomiske resultat i 2006 har udviklet sig gunstigere end forventet. Det skyldes bedre STÅ-produktion, flere aktiviteter i den eksterne virksomhed, afklaring af KU's bygningsøkonomi med ministeriet og generel forsigtighed med omkostningsudviklingen. Udviklingen viser, at der er behov for fortsat fokus på økonomistyring. Som udløber heraf intensiveres arbejdet med regelmæssig budgetopfølgning på økonomien på alle niveauer i organisationen.

Kommende udfordringer

Universitetet forventer at der i de kommende år bliver behov for en fortsat stram økonomisk styring, da uddannelses- og forskningsaktiviteten skal opretholdes og øges i en situation, hvor universitetet står over for fysiske, strukturelle og administrative forandringer.

Universitetet intensiverer i de kommende år indsatsen på uddannelses- og forskningsområdet som led i den nye strategi, bestyrelsen har vedtaget for KU's udvikling frem til 2012. Der afsættes midler til at understøtte de strategiske

mål, og med de allerede afsatte globaliseringsmidler vil det være muligt at øge afsætningen til ph.d. og postdoc samt sikre flere midler til basisforskning. Der forventes derudover øget tilgang af eksterne midler. Universitetet vil i de kommende år arbejde på at intensivere indsatsen for både at tiltrække eksterne tilskud samt at få andel i de konkurrenceudsatte midler fra globaliseringspuljen. For at opnå dette opstartes stjerneprogrammer, og der er afsat midler til forbedring af studiemiljø, systemakkreditering med kvalitetsudvikling og -sikring af alle uddannelser på universitetet og etablering af alumneforening. Ligeledes er der afsat midler til HR-initiativer, der skal sikre investeringer i udvikling af videnskabeligt og administrativt personale.

De kommende år bliver præget af integrationsaktiviteter mellem de tre fusionerende universiteter (KU, KVL og DFU). Der skal investeres i nye it-systemer og etableres fælles administrative processer. Fusionerne betyder, at omkostningerne kommer til at ligge på et højere niveau end i 2006.

Personaleforhold

Årsværksforbrug

<i>Finansieret</i>		<i>TEO</i>	<i>SAMF¹⁾</i>	<i>SUND</i>	<i>HUM</i>	<i>NAT</i>	<i>JUR</i>	<i>FA</i>	<i>BRIC</i>	<i>UFO²⁾</i>	<i>I alt</i>
Intern	Professor	8,3	35,7	82,9	35,6	104,5	25,3	–	–	–	292,2
Intern	Lektor/Docent	17,5	101,9	172,1	223,5	288,6	15,0	–	5,0	–	823,5
Intern	Adjunkt/Postdoc	4,1	27,1	38,2	36,2	38,4	4,8	–	3,3	–	152,1
Intern	Ph.d.- og andre stip.	4,4	42,9	97,1	74,4	125,3	15,4	–	5,9	–	365,3
Intern	Øvrige VIP	0,4	12,0	16,8	23,1	14,2	0,5	–	2,5	2,0	71,4
Intern	DVIP	5,2	60,5	100,6	112,2	29,6	50,9	1,4	–	2,1	362,6
Intern	TAP-AC	6,4	31,1	65,2	56,0	77,0	24,6	146,7	2,1	24,9	434,1
Intern	TAP-Andre	8,9	125,5	369,6	143,1	435,9	42,2	128,2	14,2	60,9	1.328,6
Intern	TAP-Rengøring	–	47,3	65,4	35,4	79,5	–	–	–	1,1	228,6
Intern	DTAP	2,5	50,6	30,7	67,1	62,8	13,7	19,0	–	7,8	254,2
Intern	Elever	–	7,4	48,3	3,0	37,1	3,2	2,9	–	1,3	103,4
Intern	Jobtræning	1,5	13,8	18,2	20,4	38,8	–	6,0	–	2,9	101,6
Intern	i alt	59,1	555,9	1.105,0	830,0	1.331,7	195,6	304,3	33,1	103,0	4.517,7
Ekstern	Professor	0,2	4,0	16,2	0,5	2,5	1,3	–	–	–	24,7
Ekstern	Lektor/Docent	1,4	6,4	21,7	7,7	39,0	2,0	–	1,0	–	79,1
Ekstern	Adjunkt/Postdoc	5,5	10,8	59,4	43,2	110,4	2,7	–	5,7	–	237,7
Ekstern	Ph.d.- og andre stip.	5,2	18,5	37,5	35,5	77,2	0,6	–	4,1	–	178,5
Ekstern	Øvrige VIP	0,7	7,0	73,1	7,3	40,3	1,2	–	1,7	–	131,2
Ekstern	DVIP	0,2	1,4	6,8	3,2	2,2	0,0	–	–	–	13,7
Ekstern	TAP-AC	–	3,1	61,9	7,4	14,3	–	–	2,5	–	89,2
Ekstern	TAP-Andre	1,0	2,2	158,5	0,0	16,0	–	–	0,7	–	178,5
Ekstern	TAP-Rengøring	–	–	9,3	–	0,4	–	–	–	–	9,7
Ekstern	DTAP	0,3	13,9	17,0	16,4	16,9	0,7	–	–	0,0	65,3
Ekstern	Elever	–	–	0,0	–	–	–	–	–	–	0,0
Ekstern	Jobtræning	–	–	3,4	–	1,8	–	–	–	–	5,1
Ekstern	I alt	14,5	67,3	464,7	121,2	320,7	8,6	–	15,7	0,0	1.012,7
Total	I alt	73,6	623,1	1.569,7	951,2	1.652,4	204,2	304,3	48,8	103,0	5.530,4

1) Inkluderer Indre By Drift, der servicerer TEO, SAMF, JUR og FA

2) Inkluderer SKT, BRIC, Niels Bohr Arkivet, Kommissionen for Den Arnamagnæanske Samling, Tilmeldingssekretariatet og Studievalg København.

Regelområdet

Ændrede arbejdstidsregler

Der blev indgået en ny aftale om arbejdstiden for tjenestemænd i staten, som også gælder for de fleste overenskomstansatte, dog ikke AC- og prosa-ansatte. Fra 1. oktober

ber 2006 indføres der en sondring mellem “ansatte med normal dagarbejdstid”, dvs. ansatte hvis arbejdstid normalt er placeret mellem kl. 06-19 på ugens fem første dage, og “andre ansatte”, dvs. ansatte der arbejder på alle tidspunkter af døgnet. For førstnævnte gruppe, som omfatter næsten alle TAP-ansatte ved universitetet, skal arbejdstiden opgøres månedsvi i stedet for som hidtil efter

en dagsnorm. Hvis den præsterede arbejdstid har oversteg normperioden (1 måned) kan der ydes overarbejds-godtgørelse.

Valgfrihed mellem pension og løn i AC-overenskomst

Som noget nyt gav AC-overenskomsten 2005-2008 pr. 1. oktober 2006 den ansatte mulighed for at vælge, at pensionsbidragsforhøjelsen på 0,3 % i stedet for indbetaling til pensionskassen udbetales som løn. AC-fuldmægtige fik en tilsvarende valgmulighed med hensyn til rådighedstil-lægget, som blev pensionsgivende med 4,5 %. Efter et år har den ansatte mulighed for at vælge om.

Udmøntning af aftalt lønudvikling for ph.d.-studerende

Endvidere overgik lønnede ph.d.-studerende pr. 1. oktober 2006 til fuldt ud anciennitetsbestemt løn således, at de lønmæssigt kan indplaceres på trin 6-8 på den fælles akademiske lønskala. Indtil da kunne de højst indplaceres på trin 5. Det centralt aftalte tillæg på kr. 8.600 (97-niveau) blive ligeledes udmøntet til alle ph.d.-studerende indplaceret på trin 4 og derover pr. 1. oktober 2006.

Personaleudvikling

Personale-, ledelses- og organisationsudvikling

Disse funktioner varetages af PUMA (KU's interne personaleudviklingsenhed), som tilbyder både kurser og konsulentbistand til alle universitetets afdelinger. Igen i 2006 har en lang række afdelinger og enheder benyttet sig af tilbudet om skræddersyet konsulenthjælp fra PUMA. Konsulen-

terne har således medvirket i planlægning og afvikling ca. 30 personaleseminarer, teambuildingsarrangementer og te-madage. Praktiske samarbejdsøvelser, opstilling af frem-tidsscenerier, typetests og feedback på egen lederstil/ledel-sesevaluering er nogle af de metoder, som benyttes i de skræddersyede konsulenttydelser.

Et nyere tiltag som har haft stor efterspørgsel i 2006 har været individuel rådgivning af og coating af ledere. Ca. 40 ledere har gennemgået et coachingforløb med enten en in-tern eller ekstern konsulent. Forløbet, der tager afsæt i per-sonligt oplevede problemstillinger, foregår som en støtten-de og udfordrende samtale med fokus på resultater og ud-vikling af egen ledelse. Gennem dialog får lederne lejlig-hed til at forholde sig udforskende og reflekterende til egne arbejds- og ledelsesmæssige problemstillinger.

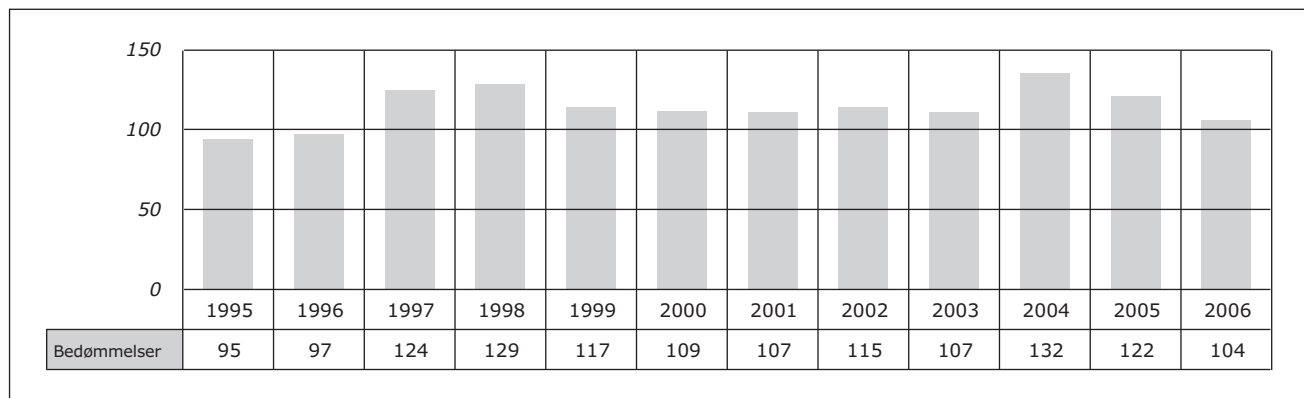
Den interne kursusvirksomhed har i 2006 fortsat været et bredt udbud af kurser i såvel administrative systemer som kurser rettet mod personlig og faglig udvikling (ek-sempelvis stresshåndtering og pædagogisk lynkursus). I 2005 har der været afholdt 85 interne kurser med i alt 933 kursusedtagere fra hele KU.

I 2006 blev der på universitetet for tredje gang gennem-ført en opsamling af kompetenceudviklingsaktiviteter i hele organisationen. Formålet med afrapporteringen er, at give overblik over den samlede kompetenceudviklingsind-sats på universitetet. Afrapporteringen viste bl.a. i hvilket omfang, der afholdes medarbejderudviklingssamtaler og hvilke aktiviteter såvel hovedområder som lokale enheder har iværksat. Årets særlige fokusområde var, hvordan der følges op på medarbejderudviklingssamtaler.

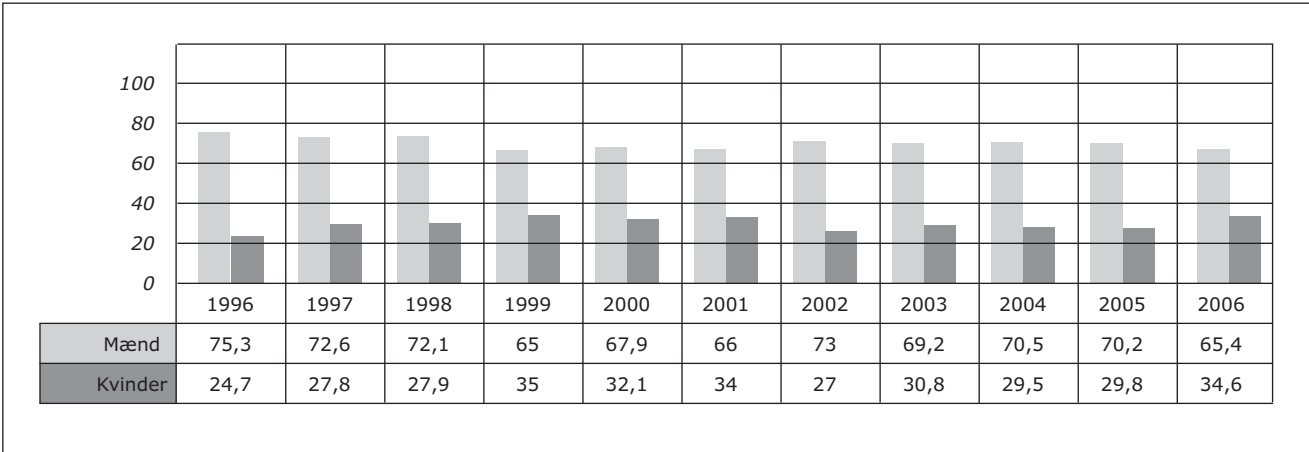
En række medarbejdere har i 2006 fået støtte fra Kom-petencefonden – et tilbud med udspring i overenskomsten 2002. Ordningen giver mulighed for at søge midler til indi-viduelle udviklingsforløb og fordrer, at der er afholdt MUS og formuleret en plan. I 2006 fik universitetet en bevilling på 1.400.000 kr. fra Kompetencefonden til intern fordeling. Der er givet støtte til forløb som for eksempel master- og diplomuddannelse, it-uddannelse, forskningslederuddan-nelse, studieophold og statonomuddannelse.

Ansættelser i videnskabelige stillinger

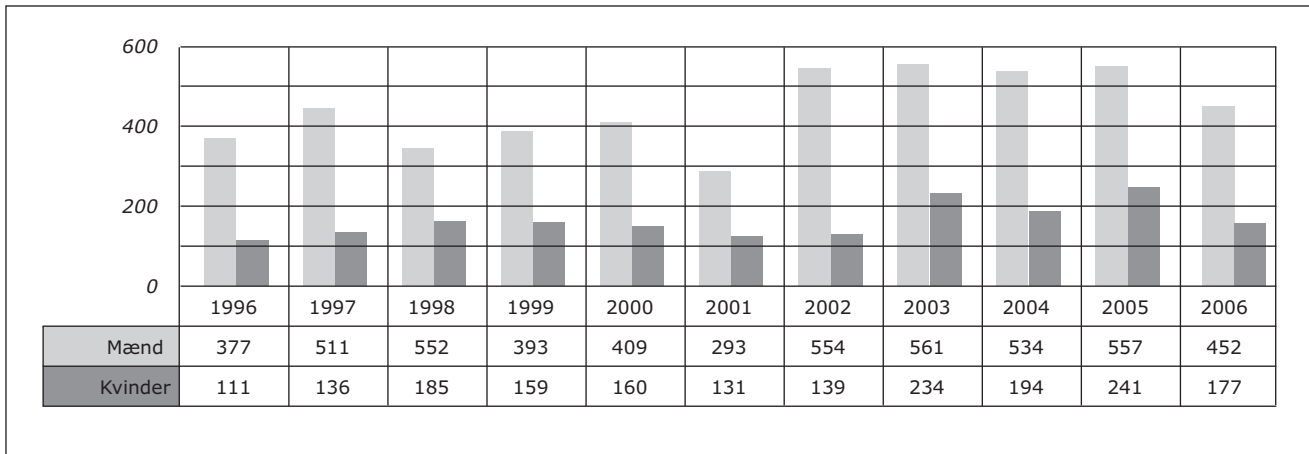
Figur 1: Bedømmelser med efterfølgende ansættelse: Samlet antal

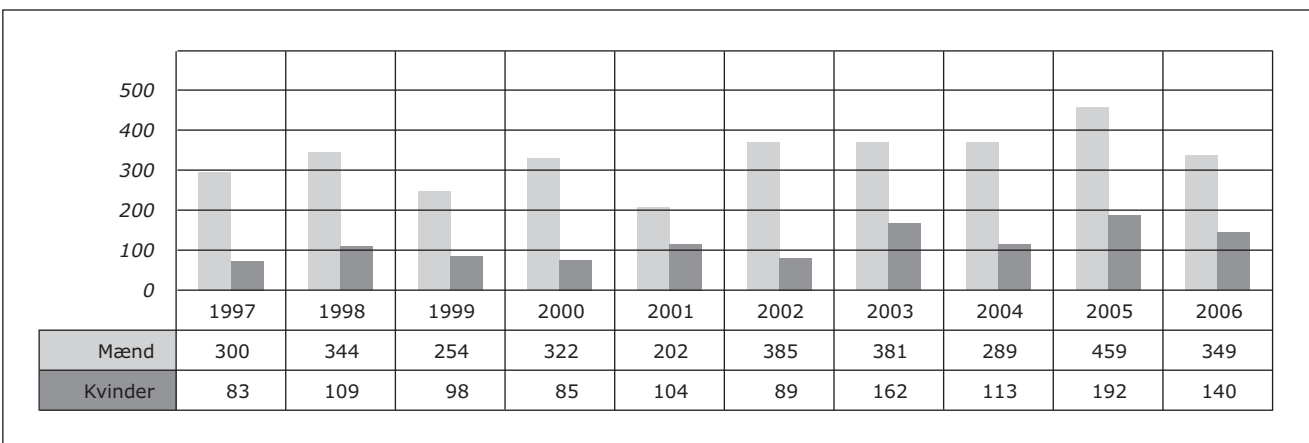
Figur 2: Bedømmelser med efterfølgende ansættelse: Procentvis fordeling mellem mænd og kvinder

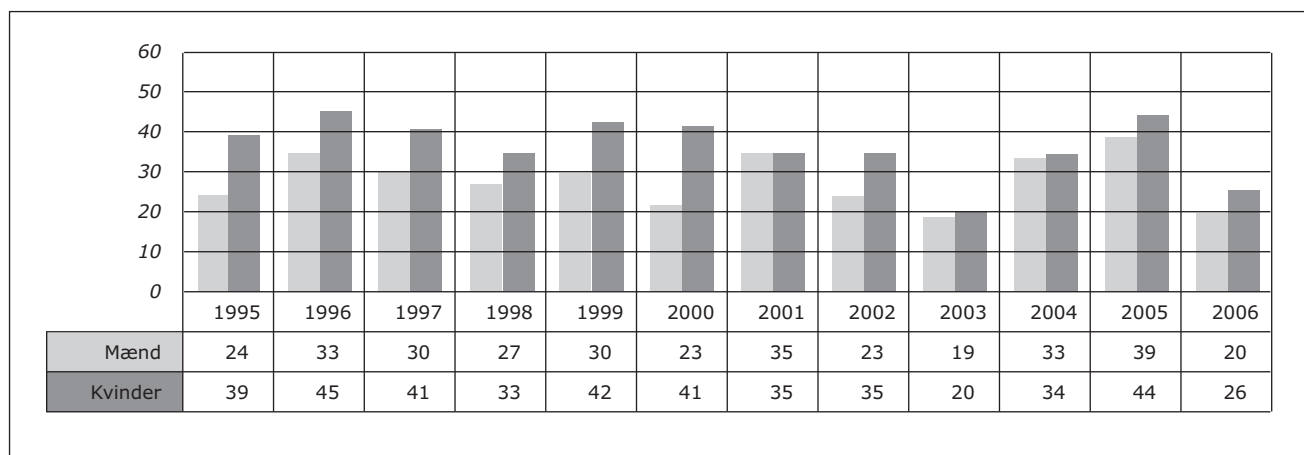
Figur 3: Ansøgere: Talmæssig fordeling mellem mænd og kvinder

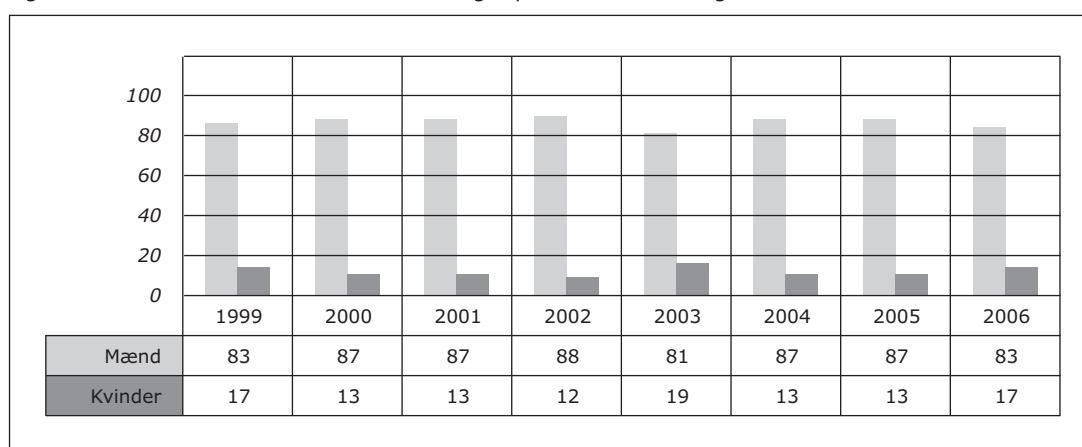
Figur 4: Antal kvalificerede ansøgere fordelt på mænd og kvinder

Figur 5: Procent af kvalificerede ansøgere, som opnår ansættelse: Fordelt på mænd og kvinder

Figur 6: Den ansatte: Dansk eller udlænding – procentvis fordeling

Professorer, til- og afgang

Udnævnt til professor for fire år og derover i 2006

Ph.d. Bo Elberling i geografi med særligt henblik på miljøgeokemi og landskabs- og stofdynamik i terrestriske økosystemer fra 1. januar 2006.

Overlæge, dr.med. Henrik Kehlet i perioperativ terapi fra 1. januar 2006.

Dr.phil. Dan Zahavi i filosofi fra 1. januar 2006.

Ph.d., sygeplejerske Lis Adamsen i klinisk sygepleje fra 1. februar 2006-31. januar 2011.

Lic.scient. Hans Thybo i geologisk anvendt geofysik fra 1. februar 2006.

Overlæge, dr.med. Gunhild Waldemar i neurologi fra 1. februar 2006.

Ph.d. Peter Kurrild-Klitgaard i almen og sammenlignende statskundskab fra 1. marts 2006.

Overlæge, dr.med. Øjvind Lidegaard i gynækologi og obstetrik fra 1. marts 2006.

Ph.d. Eigil Kaas i meteorologi fra 1. april 2006.

Lic.polit. Finn Tarp i udviklingsøkonomi fra 1. april 2006.

Overlæge Gunnar Olaison i kirurgi indenfor området kirurgisk gastroenterologi fra 1. maj 2006.

Ph.d. Peter Norman Sørensen i finansiering fra 1. maj 2006.

Overlæge, lic.med. Jørgen Mogens Thorup i børnekirurgi fra 1. juni 2006.

Overlæge, dr.med. Jørgen Vestbo i lungemedicin specielt med henblik på kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL) fra 1. juni 2006-31. maj 2011.

Cand.med. Jens Bukh i eksperimentelle studier af humane virus og virusinfektioner fra 1. juli 2006-30. juni 2011.

Ph.d. Jesper Kragh Grodal i topologi fra 1. juli 2006-30. juni 2010.

Ph.d. Robert Karasek i arbejds- og organisationspsykologi fra 1. juli 2006.

Odont.dr. Svante Twetman i cariologi fra 1. juli 2006.

Overlæge, dr.med. Birte Yding Glenthøj i psykofarmakologi/neuropsykiatri fra 1. august 2006-31. juli 2011.

Dr.scient. Eske Willerslev i ancient dna og evolutionsbiologi fra 1. august 2006.

Overlæge, dr.med. Flemming Bendtsen i somatiske alkoholskader fra 1. september 2006-31. august 2011.

Overlæge, dr.med. Hans von der Maase i klinisk kræftforskning med særligt fokusområde på opbygning og ledelse af regional klinisk kræftforskning fra 1. september 2006.

Dr. David Arnot i "molecular parasitology" fra 1. oktober 2006-30. september 2011.

Dr.scient. Volodymir Berezin i regenerativ medicin fra 1. oktober 2006.

Overlæge, dr.med. Lars Valeur Køber i hjerteinsufficiens fra 1. oktober 2006-30. september 2011.

Overlæge, ph.d. Bertil Romner i neurokirurgi fra 1. oktober 2006.

Overlæge Peter Iversen i urologi med henblik på prostatacancer fra 1. december 2006-30. november 2011.

Udnævnt til professorer med særlige opgaver – (tidsbegrænsede for op til fem år i 2006)

Ph.d. Cord Herbert Brakebusch med særlige opgaver i "Developmental Biology with special focus on genetically modified mice as models for human disease" fra 1. januar 2006.

Dr. et lic.scient. Bente Kiens med særlige opgaver i fysisk aktivitet, ernæring og metabolisme fra 1. april 2006.

Lic.phil. Else Trangbæk med særlige opgaver i idrætshistorie med fokus på idræt, køn og velfærd fra 1. april 2006.

Dr.scient. Jens Høiriis Nielsen med særlige opgaver i beta-celle-vækst og regeneration inden for forskningsfeltet diabetesforskning fra 1. maj 2006.

Dr.med. Peter Norsk med særlige opgaver i gravitations- og rumfysiologi fra 1. maj 2006.

Dr.med. Flemming Dela med særlige opgaver i human muskelfysiologi og -metabolisme fra 1. juni 2006.

Dr.scient. Steen Dissing med særlige opgaver i molekylær biomedicin fra 1. juni 2006.

Lic.scient. Kim Sneppen med særlige opgaver i biofysik fra 1. juni 2006.

Ph.d. Mich Tvede med særlige opgaver i økonomi fra 1. juni 2006.

Dr.med. Lars Hviid med særlige opgaver i malaria patogenese og immunologi fra 1. juli 2006.

Ph.d. Susan Louise Svane Stipp med særlige opgaver i geokemi fra 1. juli 2006.

Cand.med. Jørgen Trandum-Jensen med særlige opgaver i klinisk orienteret anatomi fra 7. juli 2006.

Ph.d. Niels Christian Fold med særlige opgaver i humangeografi fra 1. september 2006.

Lic.scient. Per Hedegård med særlige opgaver i fysik og nanoteknologi fra 1. september 2006.

Cand.scient. Henrik Søggaard med særlige opgaver i naturgeografi fra 1. september 2006.

Ph.d. Elisabeth Ehlert Knudsen med særlige opgaver i eksperimentel toksikologi fra 1. oktober 2006.

Lic.scient.soc. Jørgen Elm Larsen med særlige opgaver indenfor området "Sociology of poverty and social exclusion" fra 1. november 2006.

Adjungerede professorer

Ønsket om at hædre højt kvalificerede forskere og derved knytte dem til universitetet på en formel, men dog ulønnet måde, gav sig udtryk i følgende tildelinger af titlen adjungeret professor for fem år:

Professor, ph.d. Morten C. Kielland-Brandt i gærgenetik fra 1. marts 2005 (tildelt titlen på ny).

Professor, dr.phil. Svein Sjøberg i naturfagenes didaktik fra 1. juli 2005 (tildelt titlen på ny).

Kst. afdelingsleder, programleder, lic.scient. Kim Pilegaard i biosfære-atmosfære forskning fra 1. januar 2006.

Professor, ph.d. Tobias H. Colding i "differential geometry and geometric analysis" fra 1. marts 2006.

Seniorforsker, dr.phil. Birgitte Possing i komparative kulturstudier fra 1. juni 2006.

Mag.art. Peder Mortensen i nærorientalske studier fra 1. august 2006 (tildelt titlen på ny).

Professor, overlæge, dr.med. Klaus Bendtzen i "inflammation i mundhulen" fra 1. september 2006.

Forskningsdirektør, dr.scient. Jens Perch Nielsen i forsikringsmatematik fra 1. september 2006.

Seniorforsker, ph.d. Kim Lefmann i "Neutron Scattering" fra 1. oktober 2006.

Overlæge, dr.med. Freddy Karup Pedersen i international pædiatri fra 1. december 2006.

Titlen adjungeret lektor blev givet for fem år til

Lektor, ph.d. Kirstine Berg-Sørensen i biofysik fra 1. september 2006

Fagkonsulent, ph.d. Søren Bertil Dorch i "computational astrophysics" fra 1. oktober 2006.

Fratrådte professorer

I årets løb fratrådte følgende professorer:

Den 31. januar 2006 fratrådte professor i teologi, dr.phil. Holger Bernt Hansen.

Den 30. april 2006 fratrådte professor i nyere og nyeste tids historie, dr.phil. Inga Floto.

Den 30. juni 2006 fratrådte professor med særlige opgaver i "Functional Pharmacogenomics", ph.d. Jesús Gomeza.

Den 30. juni 2006 fratrådte professor med særlige opgaver inden for økonomi, ph.d. Jakob Brøchner Madsen.

Den 31. juli 2006 fratrådte professor i historie efter 1500 med særligt henblik på økonomisk historie, dr.phil. Ole Feldbæk.

Den 31. juli 2006 fratrådte professor i neurokirurgi, overlæge, dr.med. Flemming Ott Gjerris.

Den 31. juli 2006 fratrådte professor i datalogi, dr.scient. et h.c. Jakob Foght Krarup.

Den 31. juli 2006 fratrådte professor i vækst og reproduktion, overlæge, dr.med. Niels Erik Skakkebæk.

Den 31. oktober 2006 fratrådte professor i geografi (geomorfologi), dr.scient. Christian Christiansen.

Den 31. oktober 2006 fratrådte konstitueret professor i engelsk med særligt henblik på amerikansk sprog og litteratur, ph.d. Paul Robert Levine.

Den 31. oktober 2006 fratrådte professor i islandsk sprog og litteratur, dr.phil. Jonna Gerda Louis-Jensen.

Den 30. november 2006 fratrådte professor i eksperimentel onkologi, overlæge, dr.med. Keld Bechgaard Danø.

Den 30. november 2006 fratrådte konstitueret professor i økologisk botanik, fil.dr. Sven Evert Jonasson.

Den 31. december 2006 fratrådte professor i matematisk statistik, dr.phil. Søren Johansen.

Tjenestegørende professorer afgået ved døden

Professor i almindelig retslære, dr.jur. Henrik Zahle den 15. juli 2006.

Jubilæer

I 2006 kunne 34 ansatte fejre 25-års-jubilæum, og 46 ansatte kunne fejre 40-års-jubilæum.

40-års-jubilæer blandt det videnskabelige personale

Lektor, cand.scient. Axel Hunding – i universitetets tjeneste den 1. februar 2006.

Lektor, cand.mag. Lisbeth Falster Jakobsen – i universitetets tjeneste den 1. februar 2006.

Lektor, mag.scient. Jens Ole Mattsson – i universitetets tjeneste den 1. februar 2006.

Lektor, lic.scient. Merete Folmer Nielsen – i universitetets tjeneste den 1. februar 2006.

Lektor, cand.scient. Marianne Philipp – i universitetets tjeneste den 1. februar 2006.

Professor, dr.jur. Hjalte Rasmussen – i statens tjeneste den 1. februar 2006.

Professor, dr.phil. Henrik Smith – i universitetets tjeneste den 1. februar 2006.

Lektor, cand.scient. Sten Struwe – i universitetets tjeneste den 1. februar 2006.

Professor, mag.scient. Poul Olesen – i statens tjeneste den 15. februar 2006.

Lektor, cand.scient. Lise Bolt Jørgensen – i universitetets tjeneste den 1. marts 2006.

Lektor, dr.phil. Niels Grunnet – i universitetets tjeneste den 1. april 2006.

Lektor, akademiingeniør Preben S. Juul Møller – i universitetets tjeneste den 1. april 2006.

Professor, lic.jur. Vagn Greve – i statens tjeneste den 15. april 2006.

Lektor, dr.odont. et mag.scient. Erik Christian Munksgaard – i statens tjeneste den 1. maj 2006.

Lektor, cand.theol. Peder Nørsgaard-Højten – i universitetets tjeneste den 1. juni 2006.

Lektor, cand.mag. Aase Jespersen – i universitetets tjeneste den 1. juli 2006.

Lektor, dr.scient. Asger Ken Pedersen – i universitetets tjeneste den 1. august 2006.

Lektor, dr.phil. Viggo Hjørnager Pedersen – i statens tjeneste den 1. august 2006.

Professor, dr.odont. Erik Asmussen – i statens tjeneste den 1. september 2006.

Lektor, cand.phil. Lars Bille – i universitetets tjeneste den 1. september 2006.

Lektor, lic.scient. Eckart Håkonsson – i universitetets tjeneste den 1. september 2006.

Lektor, dr.scient. Kurt Jørgensen – i statens tjeneste den 1. september 2006.

Lektor, cand.mag. Finn Pol Køster – i universitetets tjeneste den 1. september 2006.

Lektor, cand.scient.pol. Hans Jørgen Nielsen – i universitetets tjeneste den 1. september 2006.

Lektor, cand.scient. Robert Nielsen – i universitetets tjeneste den 1. september 2006.

Lektor, dr.med. Erling Thyge Møllerup – i universitetets tjeneste den 1. november 2006.

Lektor, mag.art. Erik Brinch Petersen – i universitetets tjeneste den 1. november 2006.

Lektor, ph.d. Penny von Wettstein-Knowles – i universitetets tjeneste den 1. november 2006.

Dekan, professor, dr.scient. Nils Overgaard Andersen – i statens tjeneste den 1. december 2006.

40-års-jubilæer blandt det teknisk-administrative personale

Servicemedarbejder Tonny Carl Ejning Petersen – i universitetets tjeneste den 31. januar 2006.

Ingeniørassistent Sven Betak – i universitetets tjeneste den 16. februar 2006.

Laborant Inge Schou – i universitetets tjeneste den 1. marts 2006.

Ingeniørassistent Steen Lindegaard Madsen – i universitetets tjeneste den 9. marts 2006.

Inspektør Flemming Bo Hansen – i statens tjeneste den 22. marts 2006.

Forsknings tekniker Fin Hansen – i universitetets tjeneste den 1. april 2006.

Teknikumingeniør Arne Lindahl – i universitetets tjeneste den 1. april 2006.

Bioanalytiker Ursula Rentzmann – i universitetets tjeneste den 16. maj 2006.

Overassistent Edda Gudrun Geil – i statens tjeneste den 1. juni 2006.

Laboratorietekniker Elisabeth Weis Cloos – i statens tjeneste den 20. juni 2006.

Laborant Marianne Mortensen – i statens tjeneste den 15. juli 2006.

Laboratoriefuldægtig Bodil Nielsen – i statens tjeneste den 1. august 2006.

Laboratorietekniker Helga Weis Givskov – i statens tjeneste den 1. september 2006.

Laborant Sussie Juul Forchammer – i statens tjeneste den 1. november 2006.

Laborant Flemming Hansen – i statens tjeneste den 1. november 2006.

Laboratorietjent John Knudsen – i statens tjeneste den 1. november 2006.

Ekspeditionssekretær Lise Riis-Jacobsen – i universitetets tjeneste den 1. november 2006.

Nekrologer

Torben Huus

1919-2006

Professor Torben Huus, som i over et halvt århundrede har virket ved Niels Bohr Institutet, er død 86 år gammel. Han blev knyttet til instituttet efter afsluttet magisterkonferens (1943) og blev inddraget i forsøg baseret på instituttets højspændingsanlæg (van der Graff-accelerator) til kernefysiske undersøgelser. I begyndelsen af 1950'erne kom Torben til at spille en afgørende rolle i opdagelsen af en ny slags kernereaktion, Coulomb-eksitation, hvorved kernens indre bevægelse påvirkes af det elektriske felt af en forbiflyvende accelereret partikel. Pionerforsøgene blev udført på Niels Bohr Institutet i samarbejde med den jugoslaviske fysiker Crtomir Zupancic, som var den første medarbejder, der kom fra østlandene efter anden verdenskrig. Opdagelsen af Coulomb-eksitationen igangsatte en frugtbar udvikling med deltagelse af fysikere i mange dele af verden, hvorved Torben fortsat udfoldede sin eksperimentelle snilde. Forsøgene gav væsentlig ny indsigt i atomkernens kollektive bevægelsesformer (især vibrationer og rotationer). De internationale kontakter, som herved skabtes, blev af største betydning for instituttets videnskabelige miljø.

Et nyt højdepunkt i Torben Huus' virke ved instituttet kom ved hans valg som instituttets bestyrer i slutningen af halvfjerdserne. Det var i årene efter indførelsen af den nye

styrelseslov, som gav alle medarbejdere og studenter medindflydelse på instituttets ledelse. Niels Bohr Institutet havde allerede selv taget initiativ til sådanne reformer og her kom Torben til at spille en vigtig rolle som en samlende figur. Han havde ikke selv søgt posten som bestyrer, men det viste sig, at en overvejende del af medarbejderne og studenterrepræsentanterne så Torben som den, der kunne skabe det rette fællesskab. Det skulle vise sig, at Torben besad helt usædvanlige forudsætninger for at løse den foreliggende opgave på baggrund af den tillid han nød og respekten for hans ubetingede saglighed. Han lagde et stort arbejde i tilrettelæggelsen og gennemtænkningen af sagerne og i forberedelse af møder. I en presset situation, i en diskussion eller et møde, kunne han ofte bryde isen ved at sige tingene lige ud med sin specielle afvæbnende humor. Han stillede store krav til sig selv og påtog sig mange opgaver i instituttets liv, store som små. I 60'erne ydede Torben en stor indsats i fakultetet, en overgang som dekan. Til det sidste fulgte Torben Huus dagligt med i instituttets liv, som han forholdt sig til på sin altid nøgterne måde. I hans ånd vil vi ikke bruge store ord til at udtrykke det savn han efterlader.

Professor Aage Bohr, Niels Bohr Institutet og professor Ben Mottelson, Nordita

Ebbe Spang-Hanssen

1929-2006

Tidligere professor ved Københavns Universitet, Ebbe Spang-Hanssen døde pludseligt den 25. januar i en alder af 77 år.

Ebbe Spang-Hanssen blev cand.mag. i fransk og dansk fra KU i 1952. Efter nogle år i gymnasieskolen og som dansk lektor ved Sorbonne, blev han i 1963 dr.phil. på en internationalt berømt afhandling om de "Farveløse præpositioner i fransk", og i 1966 blev han professor i Romanske Sprog ved KU. Han udmærkede sig hurtigt ved at være en sprællevende og moderne pædagog, en glimrende organisator og en fremragende forsker.

I 1967 blev han interesseret i de da nymodens "edb-maskiner", og han fungerede i sine sidste halve snes år på universitetet som professor i datalingvistik.

Som ægte humanistisk videnskabsmand var Ebbe

Spang-Hanssen stærkt optaget af at overskride grænsen mellem "de to kulturer" inden for forskningen; den naturvidenskabelige og den humanistiske. Han var desuden en enestående kulturformidler. I 1976 fik hans bog med titlen "Kulturblindhed. Et forsvar for de humanistiske studier" fortjent Brandesprisen. Bogen blev siden fulgt op med "Humanisme og hornmusik" (1989). Som emeritus fik han tid til ud over en bog om Marcel Aymé at skrive "Sprogets verden og din" (2002) og "Hukommelsens skæbne" (2004).

Ebbe Spang-Hanssen havde humanismen som arbejdsfelt og livsform. Han var umådeligt nysgerrig, nytænkende og respektfuld over for traditionen. Han var højt elsket af kolleger og elever for sin hjertevarme og hjælpsomhed.

Lektor Henrik Prebensen

Henrik Zahle**1943-1906**

Det var med stor sorg og en overvældende følelse af tab, at Det Juridiske Fakultet modtog meddelelsen om, at professor, dr.jur. Henrik Zahle var gået bort efter kort tids alvorlig sygdom.

Henrik Zahle var en fremragende forsker og en vellidt kollega. Hans dybe interesse for juraen og alle fagets aspekter var en kilde til bestandig inspiration for fakultetets øvrige medarbejdere. I hele sin tid som aktiv forsker var han placeret i retsvidenskabens absolutte front, hvilket hans mange banebrydende og internationalt anerkendte publikationer bevidner. Selv om han er gået bort, vil hans forskning i årene fremover blive stående som et væsentligt bidrag til retsvidenskaben.

Som 27-årig blev Henrik Zahle ansat som kandidatstipendiat ved Det Juridiske Fakultet og var siden 1983 ansat som professor ved fakultetet. Han beskæftigede sig først med procesretten og senere statsretten, men det var forskningen i retslæren, der var hans egentlige professionelle kald. Det var derfor en stor berigelse for Det Juridiske Fakultet og dets medarbejdere, at han efter tre år som dommer i Højesteret valgte at vende tilbage til fakultetet i 2002 til et professorat for igen at forske i retslære, da fakultetet kaldte ham til dette. Et sådant karriereforløb er helt usæd-

vanligt, men siger umådelig meget om Henrik Zahles faglige kvaliteter.

I kraft af sine mange kvalifikationer blev Henrik Zahle ofte brugt af fakultetet som en kapacitet inden for stort set alle områder. Uanset hvilken opgave, han fik ansvaret for, lagde han en kolossal og suveræn arbejdsindsats for dagen. Uddannelsen af unge forskere var én af de mange gerninger, som Henrik Zahle kastede sig ud i med omhu og stort engagement. Selv om han havde mange gøremål og havde en travl hverdag, havde han altid tid til en faglig snak med en jurist med behov for kollegial støtte. Gennem årene er der derfor mange fagfæller, der har nydt godt af hans viden og skarpsindighed.

Han vil også blive husket for sin aktive deltagelse i fakultetets forsvarshandlinger – både som officiel og uofficiel opponenter. Henrik Zahle mødte meget ofte op til et forsvar med en vel tilrettelagt opposition til glæde for både præces og tilhørerne.

Med Henrik Zahles bortgang har fakultetet mistet en af sine store profiler. Han efterlader et tomrum, som tiden vil fylde med savn. Vore tanker og dybeste medfølelse går til hans familie.

Dekan, dr.jur. Det Juridiske Fakultet, Henrik Dam

Bygninger og lokaler

Bygningsmassen

Bygningsdistrikt 1, Indre By, dec. 2006	m² brutto	Ændring i forhold til 2005	m² brutto
Bispetervet 1-3	3.769		
Fiolstræde 4-6/ Metropolitanannekset	2.174		
Fiolstræde 10, St. Kannikestræde 18	3.157		
Fiolstræde 20, 22 og 24, Krystalgade 14 og 16	4.662		
Købmagergade 44-46	10.908	Indskudt etage registreret	74
Købmagergade 50	10.119		
Købmagergade 52	3.223		
Linnesgade 22	4.203		
Rosenborggade 15-17	0	Udgået af registret	-732
Sankt Pederstræde 19	1.482		
St. Kannikestræde 11	1.264		
St. Kannikestræde 13	1.126		
Studiegården	8.813		
Studiestræde 8 og 10	1.178		
Studiestræde 34	3.345		
Universitetsfirkanten	21.077		
Vestergade 10	0	Udgået af registret	-2.920
Nørregade 15	733		
Studiestræde 3	384		
Skindergade 14	1.308		
St. Kannikestræde 8	142	Lejemål reduceret	-145
Skindergade 36	0	Udgået af registret	-887
Landemærket 9	2.277		
Nørregade 7A og 7C	1.583		
Peter Bangs Vej 30	1.824		
Studiestræde 38/Kirkesalen	1.174		
Øster Farimagsgade 5/Kommunehospitalet	60.971	Lejemål udvidet	8.384
Rømersgade 17/Bethesda	1.365		
Bygningsdistrikt 1 i alt	152.263	Bruttoarealet er øget med	3.774
Bygningsdistrikt 2, KUA, dec. 2006	m² brutto	Ændring i forhold til 2005	m² brutto
Klerkegade 2	6.646		
Njalsgade 74-108/KUA	124.870		
Strandgade 100	268		
Leifsgade 33	5.120		
Snorresgade 17-19	8.272		

Bygningsdistrikt 2, KUA dec. 2006	m² brutto	Ændring i forhold til 2005	m² brutto
Artillerivej 86	3.327		
Vandkunsten 8	0	Udgået af registret	-624
Bygningsdistrikt 2 i alt	148.504	Bruttoarealet er reduceret med	-624
<hr/>			
Bygningsdistrikt 3, Panum, dec. 2006	m² brutto	Ændring i forhold til 2005	m² brutto
Bredgade-komplekset	5.914		
Blegdamsvej 3/Panum Institutet (inkl. P kælder)	141.345		
Frederik den 5's Vej 9-11/Teilumbygningen	22.183		
Nørre Allé 8	5.070		
Bygningsdistrikt 3 i alt	174.512	Bruttoarealet er uændret	0
<hr/>			
Bygningsdistrikt 4, Naturvidenskab, dec. 2006	m² brutto	Ændring i forhold til 2005	m² brutto
Botanisk Have	7.154	Varmecentral udvidet	11
Gothersgade 130	1.892		
Gothersgade 140/Øster Farimagsgade 2A	6.942		
Sølvtorvskomplekset	17.665		
Øster Voldgade 3	2.141		
Øster Voldgade 5-7	9.757		
Øster Voldgade 10	52.397		
Blegdamsvej 15-21/Niels Bohr Institutet	12.126		
Juliane Mariesvej 26-36/Rockefellerkomplekset	13.670		
Universitetsparken 1-3/DIKU	8.442		
Universitetsparken 5/H.C. Ørstedes Institutet	31.285		
Universitetsparken 13/August Krogh Institutet	11.850		
Universitetsparken 15/Zoologisk Inst. og Museum	30.786	Opmåling justeret	39
Tagensvej 16	2.184		
Nørre Allé 51 – 57	12.546		
Ole Maaløes Vej 5/Biocentret	31.045	Nyt kompleks ibrugtaget	31.045
Brorfelde	3.399		
Helsingør	2.905	Tilbygning	96
Hillerød	2.039		
Risø	0	Udgået af registret	-205
Øster Strødam	442		
Agrovej 3, Tåstrup	785		
Skalling-Laboratoriet, Esbjerg	773		
De havbiologiske laboratorier, Frederikshavn	1.955		
Arktisk Station, Godhavn	1.338		
Gravgærde, Bornholm	667		
Skalling-Laboratoriet, Ho	552		
Læsølaboratoriet "Lyngholt"	371		
Rågålaboratoriet	101		

Bygningsdistrikt 4, Naturvidenskab, dec. 2006	m² brutto	Ændring i forhold til 2005	m² brutto
Salten Skov Laboratoriet	1.393		
Sermelik, Grønland	108		
Kristiansminde Gl. Skovridergaard	813		
Isefjordlaboratoriet, Vellerup Vig	116		
Allindelilleby	28		
Bygningsdistrikt 4 i alt	269.666	Bruttoarealet er øget med	30.987
Københavns Universitet i alt	744.946	Bruttoarealet er øget med	34.132

Bygningsdistrikt 1, Det Teologiske, Det Juridiske og Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Center for Sundhed og Samfund, CSS (Det tidligere kommunehospital)

I årbøgerne 2003-2005 er der nærmere redegjort for indretningen af Center for Sundhed og Samfund (CSS) i det tidligere kommunehospital, Øster Farimagsgade 5. Byggesagens tredje og sidste etape blev taget i brug i løbet af efteråret 2006. Det nye auditorium med plads til 450 tilhørere, tegnet af arkitekt Christian Lund, blev taget i brug i august 2006. Hermed er hele CSS-lejemålet færdigindrettet og taget i brug.

I forbindelse med planlægningen af gennemførelsen af KU-campusplanen for City Campus er der fremsat ønske om en bedre udnyttelse af lejemålet på CSS, dels ved opdeling af større rum til mindre, dels ved inddragelse af visse gangarealer til kontorer. Da hele bygningskomplekset er fredet, skal alle bygningsændringer godkendes af Kulturarvstyrelsen. Kgl. bygningsinspektør Jens Fredslund har udarbejdet forslag til en bedre udnyttelse af lejemålet ved ombygninger. Dette forslag er fremsendt til Kulturarvstyrelsen til godkendelse. En afklaring forventes primo 2007.

Bygningsdistrikt 2, Det Humanistiske Fakultet

Opgradering af Søndre Campus

Sagen omfatter nybyggeri på i alt 110.000 m² brutto, ekskl. kældre, til brug for samlokalisering og opgradering af de fysiske rammer i Søndre Campus i Ørestad Nord. Den samlede sag forventes gennemført i perioden frem til 2013.

1. byggeafsnit er nybyggeri, og for 2. og 3. byggeafsnits vedkommende er der forudsat en delvis genanvendelse af de eksisterende konstruktioner; trappe- og elevatorskakte.

1., 2. og 3. byggeafsnit er omfattet af anlægsrammen for det samlede nybyggeri, der udgør 1,75 mia. kr. (prisniveau juli 2000), samt genbrugsværdi af eksisterende bygninger.

1. byggeafsnit

1. byggeafsnit omfattende ca. 42.000 m² brutto er ibrugtaget i efteråret 2003.

2. og 3. byggeafsnit

Igangsætning af 2. byggeafsnit afventer færdiggørelsen af KU's campusplan, herunder en campusplan for Søndre Campus, som forventes at foreligge medio 2007.

Det Kongelige Bibliotek Amager

Udbygningen af Det Kongelige Bibliotek på Amager er igangsat primo 2006 og forventes færdigt til indflytning primo 2008.

Bygningsdistrikt 3, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Studenterservicecenter

Som led i fakultets målsætning om at forbedre studiemiljøet for de studerende på Panum er det besluttet at etablere et nyt samlet studenterservicecenter i bygning 9 ved hovedindgangen, hvor Studenterbogladsen og Odontologisk Boghandel i dag er placeret. Bygningens nuværende lukkede murstenfacader erstattes af nye glasfacader. Bygningen kommer til at rumme studenterekspedition, eksamenskontor, studieadministration, studievejledning, klinikudvalgene, studenterrådgivning og SU. Bygningen skal være klar til ibrugtagning til oktober 2007.

Gæsteboliger

Fakultetet lejede i sommeren 2006 25 nyindrettede gæsteboliger på CSS af ejendomsselskabet Jeudan A/S. Gæsteboligerne er på 1 og 2 værelser og er placeret i tagetagen i bygningen på hjørnet af Gammeltoftsgade og Øster Søgade. De skal erstatte fakultetets gæsteboliger i den gule længe til Nørre Allé 6-8, hvor der skal indrettes lokaler til studenterorganisationerne.

Studenterhus

Fakultetet har besluttet at indrette den tidligere gæsteboligfløj i tilknytning til Nørre Allé 6-8 til brug for fakultetets studenterorganisationer. I samme bygning indrettes lokaler til Akademisk Boghandel. Endvidere indrettes en vuggestue og en børnehave i bygningen. Bygningen vil i forbindelse med ombygningen til de nye aktiviteter blive forlænget med en nybygning, som skal rumme en café i tilknytning til Akademisk Boghandel. Bygningen vil være ombygget og klar til ibrugtagning i løbet af efteråret 2007.

Haveplan

Fakultetet ønsker at de grønne områder omkring Panumbygningen skal indgå som en attraktiv del af studiemiljøet og har derfor anmodet landskabsarkitekten professor Sven-Ingvar Andersson om et samlet forslag til en fornyelse og udvikling af havearealet syd for Panumbygningen. Planen skal styrke og tydeliggøre den rumlige sammenhæng, dag-

lige funktioner og trivsel. Sven-Ingvar Andersson har udarbejdet 17 konkrete forslag til forbedringer vedrørende trafik og ophold. Fakultet vil søge private fonde om tilskud til gennemførelsen af planen, som ønskes gennemført i løbet af 2007.

Teilum

Fakultetet har besluttet at placere Retsgenetisk Institut på 5. og 6. sal i Teilumbygningen som rømmes ifm. etableringen af Biocenteret. De to etager skal ombygges til instituttet i løbet af 2007, således at instituttet kan ibrugtage de nyindrettede lokaler primo 2008.

Bygningsdistrikt 4, Det Naturvidenskabelige Fakultet

Biocenter

I Årbog 2004 er baggrunden for Biocenter-byggesagen nærmere beskrevet. Byggeriet er under opførelse og vil være klar til ibrugtagning ved årsskiftet 2006/2007.

Studentercafe på Nørre Fælled

Som erstatning for den midlertidige studentercafe i lejede pavilloner på parkeringspladsen ved Jagtvej, besluttede Det Naturvidenskabelige Fakultet i efteråret 2006 at indrette studentercafe i en selvstændig bygning i gården syd for Zoologisk Museum. Studentercafeen vil blive benyttet som læsepladser i dagtimerne og ventes ibrugtaget 1. juni 2007.

Udvidelse af Øresundsakvariet, Helsingør

Øresundsakvariets publikumsfoyer er blevet udvidet med en tilbygning, som bl.a. rummer et børnerørebassin og et panorama-akvarium. Tilbygningen er på 100 m² og blev indviet 30. juni 2006.

Konserveringsværksteder ved Zoologisk Museum

Arbejdsforholdene i museets værksteder har i årevis været utidssvarende og nedslidte. I efteråret 2005 påbegyndtes en omfattende renovering og opdatering, som blev indviet 1. juni 2006.

Fotoncenter på HCØ

Niels Bohr Institutet har modtaget en donation fra John og Birte Meyers Fond på 25,0 mio. kr. til anskaffelse af en laserbaseret røntgenkilde, Compact Light Source (CLS). I den forbindelse ønsker instituttet at samle atomfysik- og laseraktiviteterne i bygning D, den tidligere centralværkstedbygning på HCØ, som skal ombygges til formålet. Lyskilden fremstilles i USA og forventes leveret ultimo 2007. Centralværkstedbygningen ombygges og indrettes særligt med henblik på en varig placering af CLS'en med tilhørende eksperimentelle opstillinger.

Planlagt vedligeholdelse i tusinde kroner

Opgave		Regnskab 2005	Regnskab 2006
Synsbaseret indvendig vedligeholdelse		66.490	73.447
Synsbaseret udvendig vedligeholdelse	S-FoU	17.012	23.169
	KU	24.326	4.078
Myndighedskrav		3.442	267
I alt		111.270	100.961

Bygningsdrift og vedligeholdelse

I 1997 blev der foretaget en decentralisering af universitetets bygningsdrift. Bygningsdriften omfatter rengøring, betjentfunktion, håndværkere, forbrug af el, vand og varme samt mindre vedligeholdelsesarbejder. Regnskabstallene for 2005 og 2006 er vist i skemaet nedenfor.

Regnskab for bygningsdrift i tusinde kroner

Driftsområde	2005	2006
1. Indre By	60.769	63.007
2. Humaniora	45.339	46.085
3. Sundhedsvidenskab	75.884	80.617
4. Naturvidenskab	96.122	96.734
I alt	278.114	286.442

Beløbene er opgjort som bruttoudgifter. I 2006 er der egen-genererede KU-eksterne og KU-interne indtægter i bygningsdistrikterne for i alt ca. 30,9 mio. kr., således at netto-udgiften i alt er ca. 255,4 mio. kr. Tallene er i øvrigt inkl. løn og energiafgifter samt mindre vedligeholdelsesarbejder med størrelser under 50.000 kr.

Med indførelse af SEA-ordningen 1.1.2001, er vedligeholdelsen af universitetets bygninger blevet delt i en indvendig og en udvendig del, som finansieres af henholdsvis universitetet og UBST ("Universitets- og Bygningsstyrelsen", tidligere S-FoU). Dog finansierer universitetet selv den udvendige vedligeholdelse på bygninger, der er doneret til universitetet.

Universitetets vedligeholdelse er delt i den løbende akutte vedligeholdelse, som varetages af driftsområderne, og regnskabsmæssigt er indeholdt i bygningsdriftsbevillingen, og planlagt vedligeholdelse, som varetages af Teknisk Administration.

Planlægningen af vedligeholdelsesopgaver sker primært gennem det årligt gennemførte bygningssyn, som omfatter både ingeniør- og arkitektarbejder, og som fra bygningssyn 2006 (som er rapporteret 1. februar 2006) kun indeholder indvendige arbejder. Udvendigt bygningssyn gennemføres af UBST for alle bygninger (både UBST- og KU-ejede).

I 2006 er der gennemført planlagt indvendig vedligeholdelse, som var højt prioriteret i bygningssynet (som prioritet 1), og samtidig kunne rummes inden for de givne bevillinger. Endvidere er der gennemført de udvendige vedligeholdelsesarbejder, som henholdsvis UBST og KU valgte at sætte i gang på universitetet.

Tallene er inklusive ekstern finansiering af indvendig vedligeholdelse (UBST) på i alt 51.488 t. kr. i 2005 og 35.545 t. kr. i 2006.

I 2006 er den forøgede vedligeholdelsesindsats fra 2004 og 2005 blevet bibeholdt. Gennem de seneste fire år har det samlede vedligeholdelsesbehov (sum af prioritet 1, 2 og 3), som det er registreret i det årlige bygningsyn, udviklet sig således:

Af det samlede vedligeholdelsesbehov i 2006, udgør myndighedskrav (primært omlægning af køleanlæg på grund af udfasning af miljøskadelige kølemidler) 25 mio. kr. Det øvrige behov består af arbejder, som i prioritering spænder fra akut til forebyggende vedligeholdelse.

Beløb i mio. kr.

	2003	2004	2005	2006
Vedligeholdelsesbehov	740	889	970	1.062

Fællesadministrationen

Samarbejdsudvalget

Samarbejdsudvalget for den centrale administration (CSU) består af 16 medlemmer – 8 pladser på henholdsvis A- og B-siden. Udvalget har i årets løb afholdt 10 møder.

Udvalget fungerer som forum for drøftelser omkring fællesadministrationens økonomi, personaleforhold og -udvikling og organisatoriske forhold.

En sag som har været drøftet løbende året igennem er det organisationsanalyseprojekt, som har sigtet mod optimering af sagsgange, it-understøttelse, beslutninger og imødekomme af brugerkrav inden for det administrative område. Projektet er udmøntet i modeller for organisering af administrationen i fremtiden som ledelsen har bygget videre på i igangværende organisationsforandringer på KU.

Ud over organisationsudvikling har personaleudvikling været et overordnet tema. Strategisk kompetenceudvikling og medarbejderudviklingssamtaler (MUS) er ligesom de foregående år afrapporteret til HSU efter gældende retningslinjer. På baggrund af Fællesadministrationens kompetencestrategi fra 2005, blev der i årets løb gjort status

over de aktivitetsplaner, som de enkelte afdelinger havde formuleret inden for fire indsatsområder. Inden for personaleudvikling er det ligeledes – med afsæt i Videnregnskab for FA – drøftet muligheder for kvalitetsudvikling af MUS i form af kurser og ledelsesrådgivning.

For arbejdsmiljøområdet er der gjort status på den arbejdspladsvurdering, som blev igangsat i 2005.

CSU har været forum for drøftelser af interne omorganiseringer i enkelte af fællesadministrationens afdelinger såvel som for fusionen med KVL og DFU og de konsekvenser fusionen kan få for administrationen. CSU har endvidere deltaget i høringsrunden om KU's strategi 2007-2012 – "Destination 2012".

To projekter, som har været drøftet i udvalget, og som ikke er endelig udmøntet i konkrete tiltag er fratredelsessamtaler og sammenlægning af Arbejdsmiljøudvalget med CSU.

Fællesområdets økonomi

Oversigten nedenfor viser forbrugstal for de seneste fem år samt budgettal for 2007. Forbrug og budget er fordelt på årsværk, artsgrupper, afdelinger og formål.

Art / Afd. / Formål	Årsværk/mio. kr.					
	Forbrug					Budget
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AC-Chef	25,29	30,56	34,33	38,54	40,79	41,58
AC-TAP	83,45	89,73	95,71	99,36	107,32	122,46
TAP	124,97	126,12	127,03	127,11	137,40	144,37
Årsværk	233,71	246,41	257,07	265,01	285,51	308,41
Fastløn	89.221	99.038	109.626	115.648	122.865	141.001
Løsløn	5.053	6.669	7.208	6.654	5.809	4.220
Øvrige udgifter	707.076	821.043	847.677	114.479	126.596	150.948
Indtægter	-101.656	-75.093	-121.651	-23.632	-33.636	-31.329
Artsgrupper	699.694	851.657	842.859	213.149	221.635	264.840
Fællesudgifter	7.478	11.395	13.690	7.581	5.234	11.292
Ledelsessekretariatet	11.873	10.106	19.039	29.902	–	–
Direktørsekretariatet					28.378	27.375
Rektørsekretariatet					8.382	17.815
Kommunikationsafdelingen	-	4.843	5.975	6.704	8.649	11.844
Fællessekretariatet	-	-	1.129	17.442	16.903	17.590
Projektchef	-	57	643	1.073	1.248	1.478
It-sikkerhedsleder	-	-	-	812	930	1.084
Fusionssekretariatet					2.141	3.940
Studieadministrationen	32.284	25.032	25.934	23.279	24.768	37.903
Det Internationale Kontor	-	5.433	5.042	7.948	10.215	11.256

Art / Afd. / Formål	Årsværk/mio. kr.					
	Forbrug					Budget
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tilmeldingssekretariatet	3.170	3.529	3.129	-	-	-
Studievalg København	6.823	4.570	3.343	-	-	-
Teknisk Administration	553.528	697.778	657.962	16.878	16.983	17.125
IT-afdelingen	27.058	34.377	38.339	43.431	45.908	45.518
Økonomikontoret	22.326	24.014	23.967	-	-	-
Personale- og Jura	13.431	14.543	13.928	13.830	13.022	19.342
Budget- og Planlægning	5.000	4.829	5.272	-	-	-
Økonomiafdelingen	-	-	-	36.012	36.462	39.879
KU2005	-	-	12.567	7.190	-	-
Statistikkontoret	2.233	2.492	2.430	-	-	-
Tilskud	14.491	8.658	10.470	1.067	2.411	1.400
Afdelinger	699.694	851.657	842.859	213.149	221.635	264.840
Forskning	-	-	-	8.505	8.861	10.588
Uddannelse	-	-	-	39.213	40.855	48.819
Formidling og vidensudveksling	-	-	-	418	-	-
Generel ledelse, adm. og service	128.518	146.598	179.664	154.187	160.640	191.955
Bygninger	542.342	684.040	650.110	10.826	11.280	13.478
Øvrige	28.835	21.019	13.085	-	-	-
Formål	699.694	851.657	842.859	213.149	221.635	264.840

NOTE

Tabellen omfatter udgifter til løn og drift samt de indtægter, afdelingerne selv genererer.

Nettoudgifterne er fra 2004 til 2005 faldet med 630 mio. kr. Den væsentligste årsag til denne udvikling er, at huslejeudgifter og -indtægter, ejendomsskatter, vedligeholdelse og bygningsændringer (brugerønsker) fra 2005 er budgetteret og bogført på stednumre uden for fællesadministrationen. Nettoforbruget, ekskl. finanslovsmidler, udgør

681.026 t. kr. Studievalg København og Tilmeldingssekretariatet er ligeledes blevet udskilt fra fællesadministrationen.

De tal der er angivet i kolonnen budget 2007 er de tal der indgik i budgetforslaget for 2007. Budgettet er dog ikke godkendt endnu, da der på grund af de forøgede bruttoudgifter i forhold til de foregående år er i gangsat en grundig kortlægning af fællesadministrationens budget for 2007.

Formidling

I dette afsnit omtales nogle af de vigtigste eksempler på formidlings- og kommunikationsaktiviteter på Københavns Universitet på fælles niveau.

Formidling af forskningsresultater er et af universitetets hovedformål, og en stor del af denne formidling varetages af de enkelte forskere og af de enkelte institutter og fakulteter. Oplysning om universitetets forskning og de videnskabelige publikationer, hvori den nøjere beskrives, herunder diverse formidlingsaktiviteter, findes i institutternes beretninger i årbogen.

Arrangementer

Universitetet gennemførte i 2006 en række tværgående forskningsarrangementer, først og fremmest ved deltagelse i Forskningens Døgn og Kulturnatten samt foredragsrækken Mød Videnskaben. Dertil kommer en lang række formidlingsaktiviteter med udgangspunkt i de enkelte fakulteter og institutter mv. Se en oversigt på www.ku.dk/forskningsformidling.

Forskningens døgn

Forskningens Døgn er et initiativ fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, der skal give befolkningen et indblik i al den forskning, der finder sted rundt om i landet. Forskningens Døgn finder sted én gang om året. Forskningens Døgn 2006 fandt sted 5. maj, og Københavns Universitet deltog i samarbejde med Politiken med en forelæsningsaftermiddag i festsalen med temaet "sex og kærlighed". (Se nedenfor under "Mød videnskaben", 5. maj).

Kulturnatten

Københavns Universitet deltog traditionen tro med en bred vifte af arrangementer i Kulturnatten 13. oktober 2006. Universitetet bød på i alt 25 forskellige arrangementer på forskellige lokaliteter i København.

Se www.ku.dk/kulturnatten/2006.

Mød videnskaben

"Mød Videnskaben"-arrangementerne gennemføres i samarbejde med dagbladet Politiken og giver alle mulighed for at møde forskere fra Københavns Universitet og høre om deres forskning:

18. januar: "Jagten på det sunde liv"

Læge Birgit Petersson, Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Vi bliver konstant bombarderet med ny viden om, hvad der er godt og skidt for vores helbred. Men den viden stresser, mener forskere. Der er mange grunde til at være bekymret for helbredet. Men bekymringen i sig selv kan stresser os – og det er ikke sundt. Hvad ligger der bag begrebet risikofaktor? Og tager vi statistikkerne for alvorligt?

8. februar: "FarVelfærd"

Overvismand, professor Peter Birch-Sørensen, Økonomisk Institut.

Vi har grund til at være stolte over det danske velfærdssamfund – men også bekymrede, hvis vi skal tro på de økonomiske eksperter. For vi bliver flere 'forbrugende' æl-

dre og færre 'betalende' yngre. Velfærdskommissionens udspil har skabt debat, og nu venter alle på regeringens udspil. Skal efterlønnen afskaffes? Skal de langsomme studerende straffes? Vil de hjemmeboende unge stadig få cafe-penge? Skal vi huske dankortet, når vi er hos lægen?

8. marts: "Rumforskning med hjertet"

Lektor og rummediciner Peter Norsk, Medicinsk Fysiologisk Institut.

Astronauterne i Den Internationale Rumstation observerer rummet og Jorden og de forsker i rumteknologi. Men de er også selv genstand for forskning. Vægtløsheden påvirker nemlig kroppens muskler, knogler og organer. Musklerne bliver svagere, knoglerne mister kalk og blodtrykket falder. Det modsatte er tilfældet på Jorden, hvor tyngdekraften har en enorm indflydelse på os. Så meget at lægerne taler om tyngdestress.

6. april: "Sga du mæ te fåådraw?"

Professor Frans Gregersen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab.

De ældre kan ikke forstå, hvad de unge siger. Danske skolebørn kan ikke stave. Det danske sprog er i forandring – hvor fører det hen? Og kan vi følge med? Bliver sproget mere nuanceret, eller er dansk ved at tabe terræn i forhold til andre sprog? Skal vi til at stave, som vi taler? Eller skal vi kæmpe for vores sproglige rødder?

5. maj: "Sex og kærlighed" (udvidet arrangement i forbindelse med Forskningens Døgn)

Lektor Bente Rosenbeck, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab: Ikke et ord om kærlighed.

Professor Bo Jacobsen, Sociologisk Institut: Kærlighedens psykologi i det moderne samfund.

Overlæge, ekstern lektor Troels W. Kjær, Medicinsk Fysiologisk Institut og Rigshospitalet: Forelæsnings neurobiologi.

Lektor Mikael Rothstein, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier: Sex er stærkere end religion!

Lektor Jes Søj Pedersen, Biologisk Institut: Dit indre dyr vælger din kæreste.

Vidunderligt, skræmmende eller uudværligt. Vi har alle vore egne opfattelser af sex og kærlighed. Men hvad siger forskerne om de to centrale fænomener i menneskets liv?

7. juni: "Doping – også for amatører"

Lektor Inge Kryger Pedersen, Sociologisk Institut.

Alle synes, det er snyd, og går ind for fortsat forbud. Men hvordan kan det så være, at doping er udbredt hos både amatører og professionelle?

6. september: "Galathea 1 - 2 - 3 - nu!"

Docent emeritus Torben Wolff og forskningsadjunkt Katrine Worsaae, Zoologisk Museum.

Vædderen har indledt sin 257 dage lange rejse Jorden rundt. Galathea 3-ekspeditionen er i fuld gang. Men hvad får man ud af at krydse verdenshavene med et forsknings-skib fyldt med tonstungt udstyr og en hob af forskere?

4. oktober: "Glem Gud – Darwin lever!"

Professor Søren Rosendahl, Biologisk Institut.

Religiøse fundamentalister tordner mod Darwins evolutionsteori. Men hvor meget er egentlig teori – og hvor meget er fakta?

1. november: "Indlandsisens hemmeligheder"

Professor Dorthe Dahl-Jensen, Niels Bohr Institutet.

Iskerneboringer i Grønland afslører, hvordan Jordens klima har ændret sig gennem de seneste 125.000 år. Men kan iskerneerne også hjælpe os til at forudse fremtidens klima?

6. december: "Gud som kriseterapeut"

Religionspsykolg Peter la Cour, Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Til hverdag fylder religion ikke meget i danskernes bevidsthed. Det gør den til gengæld ofte, når vi bliver alvorligt syge, eller på anden måde kommer i krise. Så opsøger vi Gud i håb om at finde støtte og mening. Det hjælper bare ikke, for vi er ude af træning, og ved ikke hvordan man skal tro.

Infonetværket

Kommunikationsafdelingen er tovholder for universitetets interne infonetværk, som organiseres gennem punkt.ku og har til formål at styrke koordineringen og erfaringsudvekslingen i universitetets kommunikationsvirksomhed. Alle som er beskæftigede med kommunikationsopgaver i deres daglige arbejde på KU kan blive medlem af Infonetværket. Der afholdes tema- og orienteringsmøder med cirka 1 1/2 måneds interval.

Koordinator: Jens Fink-Jensen, Kommunikationsafdelingen, fink@adm.ku.dk.

Internet

Internetområdet var i 2006 præget af det store webmoderniseringsprojekt, som universitetet igangsatte i 2005. I løbet af 2006 blev der i regi af projektet udarbejdet et revideret weblayout, vedtaget minimumskrav til struktur og indhold på en række typer af websteder, etableret en fælles publiceringsplatform (CMS) samt gennemført en række pilotprojekter, der skulle indhente erfaringer inden den egentlige udrulning til alle enheder fra foråret 2007. Projektet, der er udført af projektgruppen i Kommunikationsafdelingen i samarbejde med en referencegruppe med webmedarbejdere fra hele universitetet samt IT-afdelingen, er ledet af en styregruppe med deltagelse fra flere fakulteter.

I februar 2006 fik universitetet en ny samlet indgang til uddannelser: www.studier.ku.dk. Webstedet er målrettet kommende studerende og indeholder beskrivelser af alle uddannelser på Københavns Universitet. I løbet af året er der samtidig tilført en række nye websider, herunder sider om universitetets internationale engagement, praktikordninger, forskningsformidling og alumneforening. I forbindelse med fusionen er universitetets fælles websider blevet gennemgået med henblik på at indarbejde de to nye fakulteter i diverse tekster og oversigter.

I forlængelse af det øgede behov for kommunikation på engelsk på universitetets websider blev der i 2006 etableret en funktion som "engelsk" webredaktør i Kommunikationsafdelingen, og der er etableret et netværk for "engelske" webredaktører.

WebNet

WebNet er et netværk til erfaringsudveksling på webområdet på universitetet, hvor webmedarbejdere løbende mødes til faglige oplæg og gensidig sparring. Arrangementerne i WebNet har i 2006 haft fokus på bl.a. brugerundersøgelser og forskningsinformation. Seminarerne har også givet deltagere mulighed for at holde sig orienteret om universitetets eget webmoderniseringsprojekt.

Koordinator: Siri Olivia Drachmann, Kommunikationsafdelingen, sod@adm.ku.dk.

Designprogrammet

Forud for fusionen 1. januar 2007 mellem Københavns Universitet (KU), Danmarks Farmaceutiske Universitet (DFU) og Den Kongelige Veterinære Landbohøjskole (KVL) udarbejdede universitetet segl til de kommende to fakulteter på KU.

I bomærket for Det Biovidenskabelige Fakultet for Fødevarer, Veterinærmedicin og Naturressourcer anvendes et segl der indeholder en hest og nogle hvedeaks, som symboliserer henholdsvis det veterinære og det jordbrugs- og fødevarervidenskabelige område. Hestens udformning er baseret på Salys hest til rytterstatuen på Amalienborg Slotsplads. Hesten uden rytter findes i en miniatureudgave i fakultetets hovedbygning. Fakultetsfarven er brun.

I bomærket for Det Farmaceutiske Fakultet anvendes et segl der indeholder lægemiddelvidenskabens og apotekerfagets pendant til æskulapsstaven, nemlig caduceusstaven, som traditionelt er omsnoet af to slanger og har vinger for-

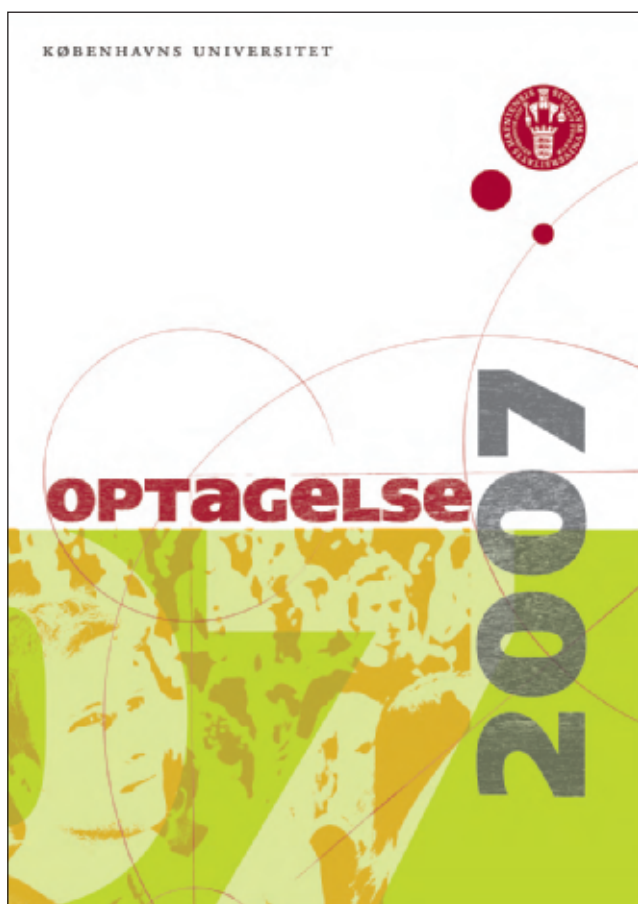

Nyt bomærke til Det Farmaceutiske Fakultet.

Nyt bomærke til Det Biovidenskabelige Fakultet.

ven. Vingerne stammer fra den græske gud Hermes, som blev til Merkur i den romerske version, og som blandt flere gøremål havde købmænd og handel under sine vinger. I seglet for Det Farmaceutiske Fakultet er staven forsynet med tværribber, så de dermed illustrerer en dna-streng. Dette symboliserer den moderne lægemiddelvidenskab, som i høj grad bygger på genteknologi. Fakultetsfarven er turkis.

Begge fakultetssegler er tegnet af grafisk designer Pete Burke, Kommunikationsafdelingen. I 2007 vil Det Humanistiske Fakultet få udarbejdet et fakultetssegl, hvorefter alle fakulteter vil have fået eget fakultetssegl.

Københavns Universitets designprogram kan ses i den elektroniske designmanual på www.ku.dk/design.

Universitetsavisen

Universitetsavisen udkommer 15 gange årligt med 20-28 sider i et gennemsnitligt oplag på 55.000 eksemplarer.

Det er Universitetsavisens formål at bringe nyheder, reportager og debat om og for studerende og ansatte på Københavns Universitet. Desuden bringer Universitetsavisen meddelelsesstof i form af stillingsopslag, gæsteforelæsnings, legater etc. fra universitetets ledelse, fakulteterne og institutterne.

Universitetsavisens redaktion består af en ansvarshavende redaktør (DJ), en journalist (DJ), en journalistpraktikant, en informationsmedarbejder (DM) samt en studentermedhjælp. Redaktøren er ansvarlig ifølge presseloven og redigerer avisen efter de sædvanlige journalistiske principper og ansvar.

Universitetsavisen bliver postomdelt til alle ansatte og studerende. Derudover sendes avisen til pressen, politikere, ministerier og udvalgte beslutningstagere på det uddannelses- og forskningspolitiske område.

Abonnement på Universitetsavisen koster 150 kr. årligt.

Redaktion: Krystalgade 16, 1172 København K, telefon 35 32 28 98, fax 35 32 29 20, uni-avis@adm.ku.dk, www.ku.dk/universitetsavisen.

Fælles universitetspublikationer 2006

En oversigt over universitetets fælles publikationer findes på www.ku.dk/publikationer.

Københavns Universitets elektroniske nyhedsbrev

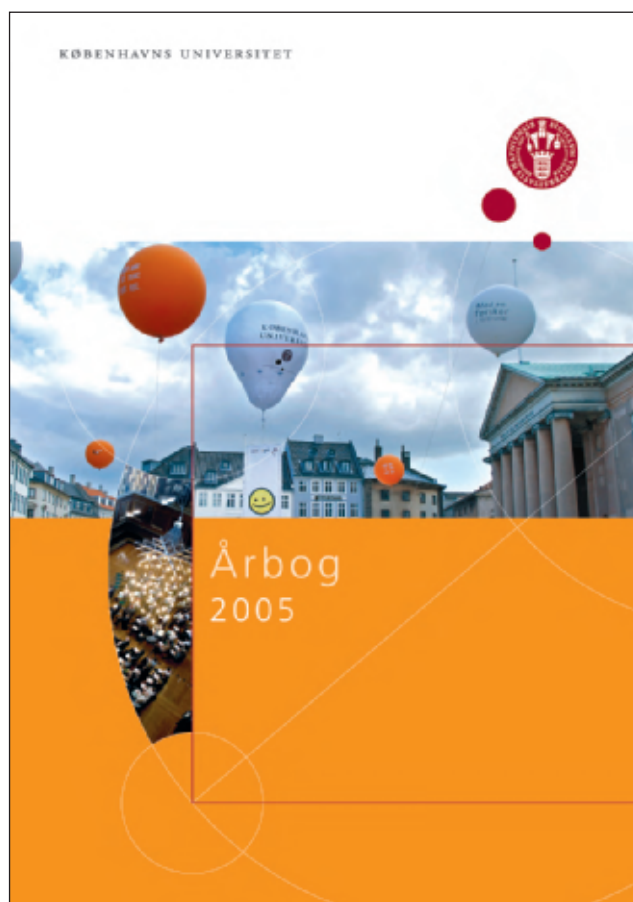
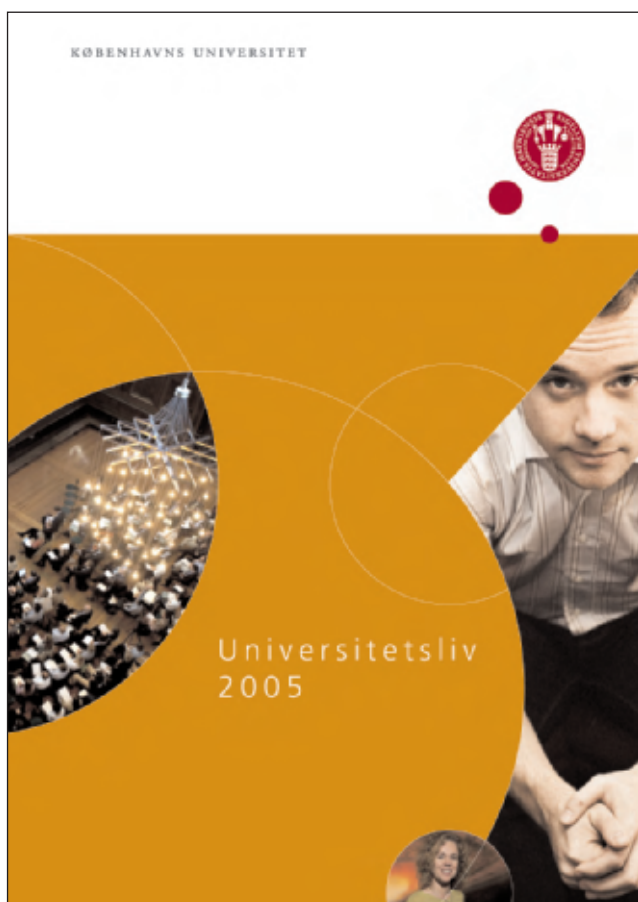
Københavns Universitet har siden foråret 2003 cirka en gang om måneden udsendt et elektronisk nyhedsbrev med et udpluk af spændende historier fra universitetets verden. Det er gratis at abonnere på nyhedsbrevet, og alle er velkomne til at melde sig til. Se seneste nyhedsbrev på www.ku.dk/nyheder/nyhedsbrev.

Redaktion: Journalist Mette Damgaard Sørensen, Kommunikationsafdelingen.

KU'eren

Webnyhedsbrev på www.kureren.ku.dk for ansatte ved Københavns Universitet.

Alle kan tilmelde sig abonnement, men nogle medarbejdere får nyhedsbrevet tilsendt automatisk. Det gælder dekaner, prodekaner, dekansekretærer, administrationschefer

ved fakulteterne, institutledere, studieledere, HSU-medlemmer og medarbejdere i fællesadministrationen.

“KUreren” skriver om det, der er på ledelsens dagsorden – hvad enten det er ledelsens egne initiativer eller initiativer, der kommer udefra, fx Videnskabsministeriet.

“KUreren” udkommer cirka en gang om måneden. Artiklerne skrives af medarbejdere i Kommunikationsafdelingen. Lene Düwel er redaktør. “Kort nyt”-sektionen i “KUreren” redigeres af Jens Fink-Jensen.

Nyheder på internettet

Der findes nyheder på universitetets webforside, www.ku.dk.

Almanakken

Almanakken udkom første gang i sin nuværende form i 1685, og siden har universitetet udgivet den årlige almanak med den særprægede titel. Man ved dog, at universitetet helt tilbage til dets oprettelse i 1479 har udgivet en almanak, og den ældst kendte stammer fra 1549.

“Universitetets Almanak Skriv- og Rejse- Kalender 2007”, der udkom i efteråret 2006, indeholder artiklerne “Iskerner – en nøgle til jordens klimahistorie”, “Videnskaben viser flaget: Galathea 1- og 2-ekspeditionerne”, “Galathea 3 – En platform for international havforskning”, “Grønlandsk sprog under påvirkning”.

Ud over artiklerne indeholder Almanakken et væld af oplysninger om blandt andet stjerner og planeter, solformørkelser, højvande, afmærkninger i danske farvande, flag- og morsetegn, jordmagnetiske forhold, tidszoner, møntsystemer i ind- og udland, mål og vægt, kongehuset,

oversigts- og noteringskalender samt jagttabel. Endelig indeholder Almanakken en detaljeret kalender med blandt andet dagens navn, solens og planeternes op- og nedgangstider samt deklination, månedens middeltemperatur og månens faser.

“Universitetets Almanak Skriv- og Rejse-Kalender 2007” er på 191 sider i formatet 11 x 17,5 cm og kunne op til julen 2006 købes hos boghandlerne for 129 kr., men blev traditionen udsolgt ved juletid.

Redaktion: Informationsmedarbejder Nils Koudahl, Det Naturvidenskabelige Fakultet, Øster Voldgade 3, 1350 København K, telefon 35 32 42 19, fax 35 32 42 40, nko@adm.ku.dk.

Nøglen til Almanakken

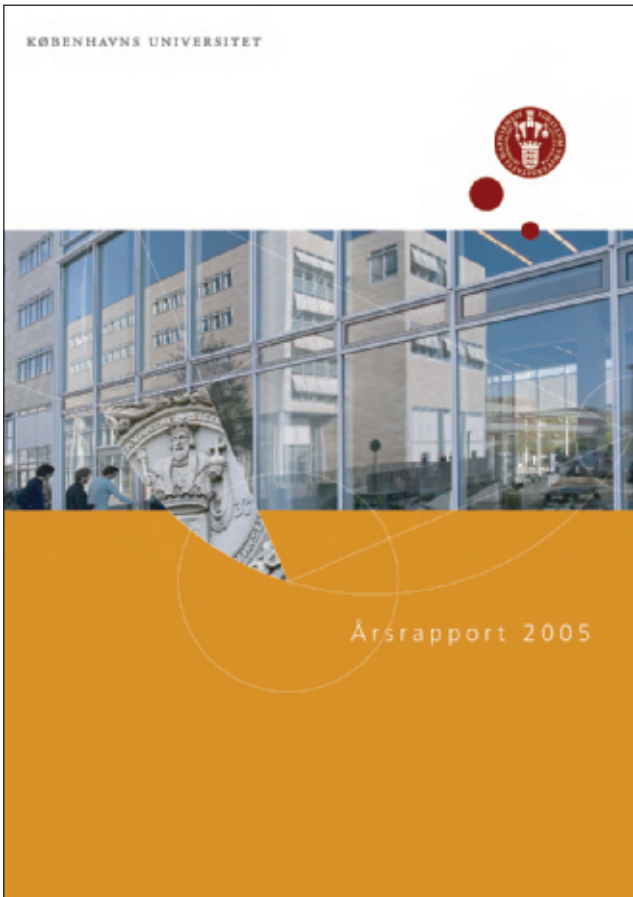
er en uundværlig ledsager til almanakken, der første gang blev skrevet og samlet af D.H. Wulff, adjunkt ved Aalborg Katedralskole. Den udkom første gang i Ålborg i 1881 på forlaget M.A. Schultz og kostede dengang 60 øre. Den er siden redigeret flere gange og senest i 1994 nyskrevet af Thorkil Damsgaard Olsen. Den fortæller historierne bag navnene på alle årets dage, uger og måneder og kan bruges år efter år. Denne udgave er rigt illustreret og kan købes hos boghandlerne for 228 kr.

Årbog 2005

“Årbog 2005” udkom i juni 2005 på cd og på www.ku.dk/aarvog. Fra og med “Årbog 1999”, der udkom i 2000, er årbogen udkommet udelukkende i elektronisk form i to versioner:

1. En webudgave, som allerede har eksisteret igennem

en årrække, og som er dynamisk i den forstand, at den henter sine databaseorienterede dele direkte i databaserne.

2. En færdigredigeret, statisk og printbar pdf-version, som kan udskrives lokalt og desuden benyttes til særtryk til institutter og fakulteter mv. Disse særtryk fremstilles med særlige omslag i Det Samfundsvidenskabelige Fakultets Reprocenter. Pdf-udgaven distribueres på cd.

2005-udgaven af årbogen var i den printede særtryksudgave i pdf-format på 905 sider i A4-format. Læs mere om årbogens historie i "årbog 2001", side 119.

Hovedredaktion: Kommunikationsmedarbejder Jens Fink-Jensen og kontorfuldmægtig Winnie Hjorth Hansen.

Universitetsliv 2005 og University Life 2005 (Årsberetningen)

Årsberetningen, der fra og med 2003-udgaven fik navnet "Universitetsliv", er den bredt orienterende beretning, som udkom første gang i 2001 med "Årsberetning 2000". "Universitetsliv 2005" udkom i foråret 2005 og udsendtes af universitetet til en stor kreds af samarbejdspartnere, fonde, politikere, erhvervsliv, presse mv. Den udsendtes også til samtlige cirka 7.000 ansatte på universitetet. Universitetsliv udkommer i både dansk og engelsk udgave og indeholder primært beretninger af rektoratet, forsknings- og uddannelseshistorier samt nøgletal hentet fra årsrapporten. Desuden findes en årskrønike med kronologiske nedslag i begivenheder på universitetet dag for dag (56 s., A4).

Årsrapport 2005

Hvert år siden indberetningsåret 1995 har Københavns Universitet udgivet en lovbealet årsrapport (som indtil

2002 kaldtes Virksomhedsregnskabet) der redegør for universitetets økonomi og aktiviteter i det forgangne år. Årsrapporten er fra og med "Årsrapport 2004" udelukkende udkommet som pdf-fil (32 s., A4). Tillige et bilagsmateriale (15 s., A4).

Studieinformation

Studieadministrationen udsendte i 2006 de traditionelle publikationer "Studier 2006", "Optagelse 2007", materiale vedr. åbent hus samt diverse øvrigt materiale på tryk og web.

Videnskabsbutikken

Videnskabsbutikken for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet formidler kontakt mellem fakultetets studerende og interessenter uden for universitetet. Kontakten sker i form af formidling af projektforslag fra private og offentlige foreninger, organisationer, institutioner, virksomheder mv. til de studerende, som kan beskæftige sig med projekterne gennem såvel speciale- som bacheloropgaver. Ud over de faste projekter som Videnskabsbutikken udbyder, er det muligt for studerende at få hjælp af Videnskabsbutikken til selv at finde en interesseret samarbejdspartner. Det er naturligvis et krav, at projekterne er af almen interesse, og at der ikke gås på kompromis med det faglige niveau. Den færdige opgave ISBN-registreres og udgives efterfølgende gennem Videnskabsbutikkens forlag, som forestår optrykning og videresalg af projekterne.

I Videnskabsbutikkens online-projekt-katalog på www.videnskabsbutikken.dk er alle projektopslag listet. Hjemmesiden opdateres løbende med nye informationer og aktuelle indslag. Endvidere informerer Videnskabsbutikken om sig selv via opslag og deltagelse på diverse informationsmøder på de enkelte institutter. Sammen med videnskabsbutikkerne på Roskilde Universitetscenter (RUC) og Danmarks Tekniske Universitet (DTU) udgiver Videnskabsbutikken bladet 'Anvendt Viden', hvor studerende inviteres til at formidle deres færdige projekter til et bredt publikum.

Videnskabsbutikken har det seneste år fortsat været et tilbud for studerende ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, men har desuden indgået samarbejde med sprogpsykologi, sådan at studerende herfra nu også kan benytte sig af Videnskabsbutikkens tilbud. Desuden er projektkataloget blevet opdateret med nye projekttillere, bl.a. Århus Kommune og Amnesty Youth.

Adresse: Videnskabsbutikken, Københavns Universitet, Center for Sundhed og Samfund, Øster Farimagsgade 5, Postboks 2099, 1014 København K, telefon 35 32 30 99, e-mail: vb@samf.ku.dk, web: www.videnskabsbutikken.dk.

Museer og samlinger

Københavns Universitet havde i 2006 sin faste museumsvirksomhed i form af Botanisk Have & Museum, Geologisk Museum, Medicinsk Museion og Zoologisk Museum. Endelig udgør Øresundsakvariet i Helsingør en del af universitetets samlede offentlige udstillingsvirksomhed. Der er tale om forskningsbaserede institutioner, hvis forskningsvirksomhed og anden aktivitet er beskrevet i institutberetningerne i årbogen. Øresundsakvariet indgår i Marinbiologisk Laboratorium, Biologisk Institut. Medicinsk Museion indgår i Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Organisatorisk er Botanisk Have & Museum, Geologisk Museum og Zoologisk Museum afdelinger under den samlede universitetsenhed Statens Naturhistoriske Museer.

En samlet oversigt med links til museernes og øvrige enheders websteder findes på www.ku.dk/museer.

Københavns Universitetsbibliotek

Det Kongelige Biblioteks universitetsafdeling, Københavns Universitetsbibliotek, forvalter og udbygger samlingerne til brug for forskning og undervisning samt udfører biblioteksmæssig service for institutbibliotekerne på Københavns Universitet. Se mere på www.kb.dk/da/kub.

Forskningsdatabase

I Københavns Universitets Publikations- og Forskningsregistrant (PUF) registreres alle forskernes publikationer, og den indgår samtidig i Den Danske Forskningsdatabase

(DDF), der igen indgår i Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek (DEF). Årets PUF-registreringer publiceres bl.a. i universitetets årbog. Stien er: KU's forside/om forskning/find en forsker/Det elektroniske publikationsregister og på www.forskningsdatabase.dk (DDF) og www.deff.dk (DEF).

PUF erstattes i 2007 af forskningsinformationssystemet CURIS, som bl.a. indeholder oversigter over publikationer. Det nye system forventes at imødekomme et stigende behov for forbedret information om forskningen bl.a. med en "find en forsker"-funktion. CURIS forventes idriftsat for året 2007.

Museum Tusculanums Forlag

Museum Tusculanums Forlag/Museum Tusculanum Press, der er grundlagt i 1975, har en formel samarbejdsaftale med Københavns Universitet og bopæl på Det Humanistiske Fakultet. På et møde den 22. juni 2006 blev samarbejdsaftalen yderligere besejlet på et møde mellem rektor Ralf Hemmingsen, daværende universitetsdirektør Else Sommer og forlagets direktør Marianne Alenius.

Udgivelsesprofilen er peer-reviewede videnskabelige afhandlinger (monografier, antologier samt tidsskrifter såvel online som på papir) skrevet af forskere, men lejlighedsvis også andre eksperter, inden for områderne humaniora, samfundsvidenskaberne og teologi. Der udgives 60-70 trykte og elektroniske bøger årligt primært på dansk og engelsk, men forlaget har efterhånden udgivet på 24 forskellige sprog. Der er fast udenlandsk distribution fra England, Frankrig og USA til resten af verden og fast deltagelse med stande på de årlige bogmesser i København, Frankfurt, Paris og London, samt lejlighedsvis i USA.

Forlaget udvidede i maj måned kontrakten med Google Book Search til nu også at omfatte dansksprogede titler.

7. juni 2006 satte Museum Tusculanums Forlag en milepæl, da forlaget som det første i Danmark solgte hele sin pakke af e-bøger og e-tidsskrifter til landets største forskningsbibliotek, Københavns Universitetsbibliotek. Der er i første omgang tale om en 3-årig licensaftale, som i praksis betyder, at alle studerende og ansatte ved Københavns Universitet og Københavns Universitetsbibliotek samt besøgende på Det Kongelige Bibliotek gratis har fuld online adgang til forlagets elektroniske udgivelser når der søges via REX eller Elektra.

Forlaget indgik i oktober en samarbejdsaftale med University of Washington Press (Seattle) om paralleludgivelse af serien *New Directions in Scandinavian Studies*. Nyhedsbreve og forlagskataloger kan bestilles gratis på www.mtp.dk/nyhedsbrev.

Adresse: Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet, Njalsgade 126, 2300 København S, telefon 35 32 91 09, fax 35 32 91 13, info@mtp.dk, www.mtp.dk.

Det Humanistiske Fakultet

Dekanatet for Det Humanistiske Fakultet

Dekan Kirsten Refsing

Prodekan for forskning Mette Thunø

Prodekan for uddannelse Hanne Løngreen

Det Humanistiske Fakultet

Fakultetets ledelse

Pr. 31.12.2006:

Dekan, Kirsten Refsing.

Prodekan med særligt ansvar for forskning, Mette Thunø.

Prodekan med særligt ansvar for uddannelser, Hanne Løngreen.

Fakultetsdirektør, cand.scient.pol. Kim Brinckmann.

Akademisk Råd

Pr. 31.12.2006:

Dekan Kirsten Refsing (formand).

Lektor Sune Auken.

Lektor Carsten Due-Nielsen.

Professor Stig Hjarvard.

Lektor Jonna Kjær.

Lektor Frederik Tygstrup.

Professor Margit Warburg.

Stud.mag. Johan Gardenkrans.

Stud.mag. Julie Reventlow.

Stud.mag. Nina Skaftø.

Områdeleder Leif Kristensen (observatør).

Økonomimedarbejder Hans Lorenzen (observatør).

Vedligeholdelseschef Erik Kimose Thomsen (observatør).

Adresse

Njalsgade 80

2300 København S

Telefon 35 32 88 11

Fax 35 32 80 52

hum-fak@hum.ku.dk

www1.hum.ku.dk

Dekanens årsberetning, august-december 2006

Efter min tiltrædelse den 1. august 2006, blev der over de næste måneder udpeget en prodekan for forskning, Mette Thunø, en prodekan for uddannelse, Hanne Løngreen, og en fakultetsdirektør, Kim Brinckmann. Samtidig gik processen med at få nye, ansatte institutledere i gang, og inden årets udgang var der udpeget syv nye institutledere, hvoraf tre kom udefra.

I løbet af efteråret 2007 blev det også vedtaget at gennemføre en større reduktion i antallet af studienævn, således at der nu kun er seks studienævn i alt, et pr. institut. En ny tværfakultær kandidatuddannelse i IT og Kognition er godkendt til start i september 2007.

I juni 2006 påbegyndte "Søndre Campus"-gruppen sit arbejde, og hen over efteråret blev der afholdt flere møder. Fakultetet har oprettet en campushjemmeside, hvor alle kan skrive kommentarer og fremkomme med forslag.

Kommunikationsafdelingen Humanist har siden september 2006 udgivet et elektronisk ugebreve, der efter en navnekonkurrence endte med at komme til at hedde HumNyt. Det udkommer hver fredag og sendes direkte til abonnenterne via e-mail, hvis de ønsker det. HumNyt er en væsentlig og uundværlig kilde til at holde sig opdateret om, hvad der sker på Det Humanistiske Fakultet.

Der er i løbet af efteråret arbejdet på en udviklingskontrakt for 2006-2008 mellem fakultetet og rektor, og den blev underskrevet i november 2006. Den følges op med kvartalsvise indberetninger om målopfyldelsen.

I efteråret startede fakultetet arbejdet med at udvikle et system til forskningskvalitetsmåling, som kan opfylde udviklingskontraktens pkt. 1. Fakultetet har endvidere været aktivt med i Københavns Universitets arbejde inden for IARU, hvor vi især har bidraget til forskningstemaet "migration".

En større bevilling i efteråret 2006 har gjort det muligt at etablere et såkaldt 'væksthus', "Katalyst", for kandidater fra Det Humanistiske Fakultet der har mod på at påbegynde egen virksomhed. Hertil kommer, at en større undersøgelse af, hvor humanistiske kandidater går hen efter endt uddannelse, er ved at blive igangsat sammen med landets øvrige humanistiske fakulteter.

Dekan Kirsten Refsing

Fakultetets økonomi**Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2006**

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret fra 2005. Der er samtidig sket en ændring i formålene, hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

For udgiftsbaserede regnskabstal for 2004 og tidligere år henvises til [link til tidligere årbøger].

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fakulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt inter-

ne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning og vidensudveksling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

Humaniora	
1. Uddannelse	188.864
1.1. Heltidsuddannelse	133.488
1.2. Deltidsuddannelse	9.168
1.3. Øvrige uddannelser	3.116
1.4. Uddannelsesledelse og administration	43.092
2. Forskning i alt	186.288
2.1. Forskning	118.966
2.2. Forskeruddannelse	36.897
2.3. Forskningsledelse og administration	30.425
3. Formidling og vidensudveksling	9.732
3.1. Formidling	2.935
3.2. Vidensudveksling	1.195
3.3. Samfundsservice	5.602
4. Generel ledelse, administration og service	31.090
4.1. Ledelse og administration	12.396
4.2. Servicefunktioner	18.694
5. Bygninger	43.337
5.1. Bygningsdrift og service	38.769
5.2. Husleje og ejendomsskatter	266
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	4.302
5.4. Prioritetsrenter	0
Omkostninger i alt	459.311

Fakultets aktiviteter

Formål/delformål	Aktiviteter 2002-2006				
	2002	2003	2004	2005	2006
Antal optagne på bacheloruddannelsen	1.936	1.930	1.728	1.694	1.698
Medianalder for bacheloroptagne	23,9	22,9	21,4	22,4	22,3
Antal optagne på kandidatuddannelsen					1.000
Medianalder for kandidatoptagne					26,6
Antal studerende (inkl. orlov)	13.780	13.606	11.750	11.677	11.950
Heraf indskrevet på bacheloruddannelser					6.711
Heraf indskrevet på kandidatuddannelser					5.101
Heraf andet					138
% ophørte på 1. år for bachelor-studerende					21%
Antal STÅ	5.842	5.680	4.879	4.926	5.152
Antal ressourcudløsende studerende				8.444	8.159
Antal bachelorer	1.162	1.133	999	943	1.146
Antal kandidater	804	837	690	871	896
Medianalder for bachelorer	26,6	26,4	26,4	26,6	26,7
Medianalder for kandidater	29,5	30,1	30,1	29,9	30,3
Antal deltagerbetalende studerende	2.216	2.299	2.154	2.071	2.542
Antal deltagerbetalende STÅ	912	922	785	927	519
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)	117	107	115	87	67
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid				20	19
% gennemførte på normeret tid + 1 år				39	40
% fortsat aktive				22	22
% ophørte				39	38
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid				4	9
% gennemførte på normeret tid + 1 år				23	27
% fortsat aktive				66	65
% ophørte				11	9
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Antal udgående studerende					247
Antal udgående studerende TB 2006	289	307	211	229	247
Antal indgående studerende					460
Antal indgående studerende TB 2006	256	253	283	278	336
Antal udenlandske studerende på hele uddannelser i DK				494	511
Heraf antal studerende fra nordiske lande					227
Heraf antal studerende fra lande uden for EU/EØS					148
Heraf antal selvbetalende studerende fra lande uden for EU/EØS					3
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	171	166	151	191	194
Antal optagne ph.d.-studerende				44	32
Antal afhandlinger, året	31	34	36	25	24

Ph.d.-studienævnet for Humaniora**Medlemmer**

Ph.d.-studienævnet ved Det Humanistiske Fakultet består af 8 valgte medlemmer. Pr. 1.4.2006 af lærerne: Lisbeth Falster Jakobsen (formand), Sysse Engberg, Thomas Højrup og Bent Holm og studerende: studienævnssekretær Birgit Hüttmann.

Beretning

Studienævnet varetager for de ved fakultetet indskrevne studerende indskrivning, kurser, rejseansøgninger, aflevering og den praktiske del af bedømmelsen af afhandlinger samt løbende rådgivning af de ph.d.-studerende. Det daglige administrative arbejde ligger i hænderne på studienævnets sekretær samt studienævnets formand, mens nævnet

på sine møder, ca. 2 gange i semestret, dels tager stilling til konkrete problemer, dels drøfter nye tiltag med henblik på en løbende kvalitetsudvikling af uddannelsen.

Der arbejdes løbende med studievejledningen og diverse overordnede regler for ph.d.-studiet. Kontakten til de enkelte fag og institutter har været vedligeholdt gennem ph.d.-koordinatorene.

Studienævnet afholder forskellige kurser for ph.d.-studerende, både mere generelle kurser af videnskabsteoretisk art med deltagere fra adskillige fag og mere specielle kurser for en mindre målgruppe. Ansvar for kursusafholdelse deles nu med de forskerskoler, som varetager større faglige områder, og som fungerer som en slags studienævn for de respektive områder.

Der har i året været tildelt 24 ph.d.grader.

Ph.d.-studieleder Lisbeth Falster Jakobsen

Institut for Engelsk, Germansk og Romansk

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder Jens Erik Mogensen.

Organisation

Instituttet er opdelt i otte fag med fem studienævne: Engelsk, fransk, italiensk/romænsk, spansk/portugisisk og tysk/nederlandsk.

Adresse

Njalsgade 128-130
2300 København S
Telefon 35 32 86 00
Fax 35 32 84 08
engerom@hum.ku.dk
www.engerom.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Institut for Engelsk, Germansk og Romansk er oprettet 1. maj 2004 ved en sammenlægning af Engelsk Institut, Romansk Institut og Institut for Tysk og Nederlandsk. I 2006 er der især arbejdet med den videre implementering af en ny forskningsinfrastruktur samt området psykisk arbejdsmiljø (som led i Københavns Universitets projekt "Trivsel i en forskningsverden").

Personaleforhold

Nyansættelser

Saadia Belloukid er ansat som TAP-medarbejder pr. 15.8.2006 i en tidsbegrænset stilling frem til 31.12.2006.

Marianne Boch er ansat som TAP-medarbejder pr. 15.8.2006 i en tidsbegrænset stilling frem til 15.2.2007.

Martyn Bone er ansat som amanuensis i engelsk pr. 1.8.2006.

Mads Clausen, Ingrid Agostoni Egede og Andrew David Miller er alle ansat som ph.d.-stipendiater pr. 1.2.2006.

Joseph Goddard er ansat som adjunkt i engelsk pr. 1.8.2006.

Saihong Li er pr. 1.2.2006 ansat som ph.d.-studerende (selvfinansieret).

Carsten Meiner er pr. 1.2.2006 ansat som postdoc med en bevilling fra Forskningsrådet for Samfund og Erhverv.

Anders Toftgaard er pr. 1.3.2006 ansat som postdoc med en bevilling fra Carlsbergfondet.

Fratrædelser

Martyn Bone fratrådte som adjunkt i engelsk pr. 31.7.2006.

Isabelle Dourousseau fratrådte som lektor i fransk pr. 30.6.2006.

Trevor Elkington fratrådte som adjunkt i engelsk pr. 30.11.2006.

Børge Kristiansen fratrådte som lektor i tysk pr. 31.1.2006.

Martin Leer fratrådte som lektor i engelsk pr. 31.5.2006.

Paul Levine fratrådte som professor i engelsk pr. 31.10.2006.

Karla Højgaard Lyngbye fratrådte som TAP-medarbejder pr. 31.7.2006.

Karin Mortensen fratrådte som TAP-medarbejder pr. 30.6.2006.

Annick Wewer fratrådte som TAP-medarbejder pr. 31.1.2006.

Elke Wolff-Jensen fratrådte som TAP-medarbejder pr. 31.12.2006.

Henning Ørum fratrådte som lektor i engelsk pr. 28.2.2006.

Forskningsvirksomhed

1. Sprogvidenskab

1.1. Engelsk

Dorte Albrechtsen og Birgit Henriksen har afsluttet det SHF-finansierede projekt "Processer i skrivning og ordforrådstilegnelse" (i samarbejde med Kirsten Haastrup, CBS). Resultaterne af projektet udkommer som monografi i 2007 på forlaget Palgrave Macmillan.

Henrik Gottlieb har arbejdet videre på sit projekt om engelsk påvirkning af andre sprog med fokus på dansk. I 2006 har han afsluttet delprojektet "From Germanisms to Anglicisms: Shifting Loyalties in Danish". Igangværende delprojekt: "Old Films, New Subtitles, More Anglicisms?". Hele projektet forventes afsluttet i 2007. Desuden har han fortsat sit medarbejde på EU-universitetsprojektet "Multi-dimensional Translation" (MuTra). Projektet afsluttes 2007.

Peter Harder har (i samarbejde med Michael Fortescue & Kasper Boye) afholdt et seminar om 'input, proces og produkt i sprogforståelsen' i kernefeltet 'funktionel og kognitiv lingvistik'. Udenlandske deltagere var Vyvyan Evans, Brighton University, samt Jan Nuyts, Universitaire Instelling Antwerpen. På baggrund af symposiet udgives et temanummer af Acta Linguistica Hafniensia. Han har desuden videreført sit projekt om sprog og kognition hos danske og engelske børn (sammen med Elisabeth Engberg-Pedersen) og har holdt foredrag herom ved den 12. internationale kongres i funktionel grammatik (Rio Preto, Brasilien).

Steen Schousboe undersøger nogle aflydsrækkers udbredelse og funktion i moderne engelsk og dansk. Projektet forventes afsluttet i løbet af foråret 2007.

Jørgen Staun har afsluttet sit arbejde med en bog om amerikansk engelsk. Han fortsætter sine undersøgelser af sprogsystematisering, herunder arbejdet med udviklingen af en idé om at lade fissionsprocesser være basale i udviklingen af de lingvistiske niveaurs grundkomponenter.

1.2. Fransk

Anita Berit Hansen arbejder videre med sine fonologiske projekter om aktuelle variations- og udviklingstendenser i talt fransk (se Årbog 2003ff.). I 2006 har hun bl.a. præsenteret delresultater ved et seminar i Paris og analyseret data. Sammen med Erling Strudsholm har hun færdiggjort en artikel om variabel syntaks i fransk og italiensk. Artiklen er udkommet i et festskrift.

Maj-Britt Mosegaard Hansen har fortsat arbejdet på sin monografi med titlen "Particles at the semantics/pragmatics interface: synchronic and diachronic issues. A study with special reference to the French phasal adverbs". Der er indtil nu udarbejdet ca. 300 sider, og arbejdet forventes

afsluttet primo 2007. Hun har afsluttet den i 2005 påbegyndte artikel "On the availability of "literal" meanings: Evidence from courtroom interaction" og arbejder på artikler om hhv. negationer i diakront lys og semantisk sprogforandring.

Henrik Prebensen har fortsat arbejdet på projektet "Formel semantik for nominalsyntaxer", især med henblik på formalismers teoretiske aspekter.

Lene Schøsler fortsætter projektet om verbalvalens i diakront perspektiv i samarbejde med Cinzia Pignatelli, Université de Poitiers, Frankrig, og France Martineau, Université d'Ottawa, Canada. I 2006 har hun mest arbejdet med et delprojekt om støtteverbkonstruktioner og bevægelsesverber. Projektet fortsætter til 2010. Endvidere fortsætter hun – i samarbejde med Lars Heltoft (Roskilde Universitetscenter) og Jens Nørgård-Sørensen (Københavns Universitet) – ledelsen af det SHF-støttede grammatikaliseringprojekt. De arbejder på et fælles bogprojekt om forbunden grammatikalisering og er ved at færdiggøre et fælles teoretisk indledningskapitel på ca. 60 sider.

Endvidere deltager hun i oversættelsesprojektet Mulinco, støttet af SHF, 2005-2007, under ledelse af Bente Mægaard. I 2006 har hun i samarbejde med Xavier Lepetit udarbejdet en artikel om bevægelsesverber. Sammen med Hanne Leth Andersen og Helle Mathiassen, begge Aarhus, deltager hun i et netværk om forskningsbaseret efter- og videreuddannelse vedr. elektronisk kommunikation.

1.3. Italiensk

Hanne Jansen har arbejdet videre med kombinationen oversættelsesstudier, komparativ sprogforskning og elektroniske korpora inden for Mulinco-projektet "Oversættelse fra leksem- til tekstniveau". I tilknytning til oversættelsen af Claudio Magris' roman "Alla cieca" til dansk arbejder hun (sammen med sin medoversætter Ole Jorn) på en artikel med arbejdstitlen "Flerstemmig og firhændigt" om diverse sproglige og stilistiske oversættelsesproblemer.

Erling Strudsholm har i samarbejde med Anita Berit Hansen undersøgt brugen af henholdsvis morfologisk og perifrastisk futurum i fransk og italiensk talesprog. Undersøgelsen er afsluttet i 2006, men resultaterne vil indgå i videre undersøgelser af forskellige muligheder for at udtrykke deontisk modalitet (bl.a. gennem brug af futurum) med henblik på at afdække sammenhænge mellem leksikalske/syntaktiske valg og diafasisk variation. Han har deltaget i Mulinco-projektet "Oversættelse fra leksem- til tekstniveau". Sammen med Bente Mægaard skriver han på en artikel om perception og perceptionsverber i et interlingvistisk perspektiv (dansk, engelsk, fransk, italiensk).

1.4. Nederlandske

Lisbeth Falster Jakobsen har påbegyndt et mindre projekt om nederlandske navne.

1.5. Portugisisk

Sandi Michele De Oliveira fortsætter sin forskning om tiltaleformernes teori med særligt henblik på udviklingen af en multidimensional model.

1.6. Spansk

Eva Dam Jensen og Thora Vinther arbejder videre på deres fremmedsprogspædagogiske projekt om indlæring af pragmatiske udtryk (især høflighedsudtryk) i henholdsvis videobaseret og tekstbaseret undervisning. I 2006 har de

analyseret og kvantificeret data. På initiativ fra Museum Tusulanums Forlag planlægger de en virtuel version af deres videobaserede undervisningssystem til spansk på avanceret niveau, Enredos.

Thora Vinther fortsætter sit samarbejde med Eva Dam Jensen (se ovenfor). Hun har afsluttet sin artikel om 'Por qué no...?'. Den udkommer i tidsskriftet "Spanish in Context" i 2007. Hun arbejder videre alene med det projekt, Eva Dam Jensen og hun påbegyndte i 2006: "Analyse af samtaler mellem spanske og danske førsteårsstuderende". Undersøgelsen er stadig i en tidlig fase. Desuden arbejder hun på en artikel om de spanske prædikativers syntaks. I forlængelse af sit arbejde med de spanske verbalperifrasers udvikling har hun påbegyndt en sproghistorisk undersøgelse af verbalperifraser med verbet 'venir' som hjælpeverbum.

Johan Pedersen arbejder med projektet "Informational macroevents – a typological perspective" og fortsætter sit projekt "The morphological construction", en beskrivelse af modus i spansk indenfor rammerne af konstruktionsgrammatikken. Desuden arbejder han på en lærebog i spansk grammatik med arbejdstitlen: "Grammatik og kognition, ny spansk grammatik".

1.7. Tysk

Lisbeth Falster Jakobsen har arbejdet med fraser inden for teorien Systemic Functional Grammar, nærmere bestemt Appraisal. Hun fortsætter arbejdet på den i 2005 påbegyndte artikel om verbet at få's konstruktioner.

Jens Erik Mogensen har påbegyndt og afsluttet en metaleksikografisk analyse af Stor Dansk-Tysk Ordbog (Gyldendal 2005). Artiklen er udkommet i tidsskriftet *Lexicon Nordica*, Oslo. Han arbejder videre på en artikel om tiltaleformer og sprogforandring (til udgivelse i *Orbis Linguarum*). Forventes afsluttet 2007. I samarbejde med Henrik Gottlieb redigerer han et konferencebind med foredrag fra The International Symposium on Lexicography (til udgivelse på John Benjamins, Amsterdam/New York). Afsluttes 2007.

2. Litteraturvidenskab

2.1. Engelsk

Dorrit Einersen har i samarbejde med Arnt Lykke Jakobsen (Copenhagen Business School) revideret og udvidet bidraget til den internationale publikation "D.H. Lawrence and Europe", som omhandler "D.H. Lawrence and Denmark". Bogen forventes at udkomme i januar 2007. Hun har desuden udarbejdet et kompendium med titlen "Making It New" om forfattere, der har nytolket eventyr og myter (Angela Carter, Fay Weldon, Margaret Atwood, A.S. Byatt) og et kompendium om "19th and 20th Century Novels of Development by Male and Female Writers" (Charlotte Brontë, Charles Dickens, J.D. Salinger, Jeanette Winterson, Jonathan Coe). Endvidere arbejder hun med Jeanette Wintersons forfatterskab og har anmeldt et foredrag om Wintersons fire seneste tekster og deres videreførelse af og brud med temaer i tidligere værker.

Charles Lock fortsætter sin forskning i bogens historie, heterografi samt forfatterne Jane Austen, Thomas Hardy, John Cowper Powys og Ken Saro-Wiwa.

Viggo Hjørnager Pedersen har også i 2006 udarbejdet en del artikler og kongresbidrag i forlængelse af sin disputats om de engelske oversættelser af H.C. Andersens eventyr, "Ugly Ducklings?" (2004). Han har desuden fortsat samar-

bejdet med H.C. Andersen-Centret ved Syddansk Universitet, hvor han deltager i redigeringen af en stor samling kongresbidrag fra en international konference. Arbejdet med forstudier til en internet-udgivelse af en H.C. Andersen-ordbog er ligeledes blevet fortsat under medvirken af Vibeke Appel. Desuden har han fortsat arbejdet med sin bog om modtagelsen af engelsk litteratur i Danmark og færdiggjort sine "Essays on Literature and Translation" (POET nr. 30, 2006, 170 sider). Han har påbegyndt et par nye artikler om oversættelsesproblemer.

Inge Birgitte Siegumfeldt har færdiggjort kapitel 6 (Judeïtes: Difficult Jewishnesses) som led i sit projekt med arbejdstitlen "Milah: Another Reading of Derrida". Hun arbejder på bogens konklusion.

2.2. Fransk

Jørn Boisen har i 2006 afsluttet følgende artikler: "Det sidste individ i Europa – Michel Houellebecq som engageret forfatter", "Kritik og Sandhed", "Enseigner en français au Danemark", "Hédonisme et éthique – un paradoxe camusien". De udkommer alle i 2007. Det samme gælder turistguiden "Danemark", som udkommer i Paris, Hachette, i serien "Guide Bleu Évasion" (289 sider). Derudover arbejder han på et kulturhistorisk essay om glemsel (til udgivelse hos Gyldendal). Forventes afsluttet i 2007.

Jonna Kjær har anmeldt Olivier Bessard-Banquy: *Le roman ludique*. Jean Echenoz, Jean-Philippe Toussaint, Eric Chevillard (2003) til *Revue Romane* (anmeldelsen udkommer i september 2007). Desuden har hun udvidet sit foredrag fra "Den 16. Skandinaviske Romanistkongres" (2005) til en artikel på 30 sider med titlen "Une lecture du Mystère du Jour du Jugement portant sur l'imagination allégorique". Artiklen udkommer i 2007 i *Orbis Litterarum*. Desuden har hun påbegyndt udarbejdelse af foredrag om bourgogneversionen af Cligès til "Le XIIe Congrès international de la Société Internationale de Littérature Courtoise" i 2007.

Hans Peter Lund har påbegyndt arbejdet med to nye projekter: "Michelet og Italien" samt "Camus og Prometheus". Begge projekter afsluttes i 2007.

2.3. Italiensk

Lene Waage Petersen har sammen med Maria José Calvo, Madrid, påbegyndt et projekt om synlighed og relationen mellem billedmedier, herunder kunst og litteratur (i italiensk kontekst). Et samarbejde, der indledtes med Calvino-projektet (se tidligere årbøger), og nu fortsætter med bl.a. forfattere som Celati og Sciascia. Der samarbejdes med bl.a. prof. Marco Belpoliti, Bergamo.

2.4. Nederlandske

Niels-Erik Larsen arbejder på en artikel om Multatuli i Danmark til tidsskriftet *Over Multatuli*. Forventes afsluttet 2007.

2.5. Portugisisk

Ingemai Larsen medvirker fortsat i projektet "Lusophone Literatures and Postcolonial Theory", iværksat i 2004, hvilket i løbet af 2006 har resulteret i en international konference i Nottingham. Projektet har ikke fastsat en slutdato.

2.6. Spansk

Hans Julio Casado Jensen har afsluttet en artikel om Don Juan-skikkelsen hos Tirso de Molina og Kierkegaard. En monografi om Juan Ramón Jiménez forventes afsluttet i

2007. Det samme gælder et projekt om centrale fortolknings af Don Quijote i det 20. århundrede samt et projekt om Borges og tidsbegrebet.

John Kuhlmann Madsen forsker inden for området spansk guldaldereteater med særligt henblik på Torres Naharro: *Propalladia* – udgivelses- og overleveringshistorie samt placering i renæssanceteatret. Arbejdet afsluttes 2007.

3. Kultur, historie og samfundsforhold

3.1. Engelsk

Jens Rahbek Rasmussen har fortsat arbejdet på bogmanuskriptet "Det venskabelige bombardement" om det britiske angreb på København 1807. Desuden arbejder han fortsat med en fremstilling af britisk historie; synopsis forventes fremsendt til Cambridge University Press 2008. Han har påbegyndt arbejdet med en artikel om britiske unioner til *Angles* 2007.

Gorm Schou-Rode har færdiggjort en artikel med titlen "Under the cover of P.O. Brøndsted's diaries" til et festskrift.

Jørgen Sevaldsen har færdiggjort arbejdet med emnet britiske forestillinger om Europa i 1945. Resultatet publiceres i form af bidraget "'With Europe, but not of it'. British thoughts on future Anglo-European relations at the end of World War II" der udkommer 2007 i en antologi. Han har endvidere færdiggjort arbejdet med emnet Københavns Bombardement 1807 i britisk litteratur og populærkultur. Han arbejder fortsat på en biografi af Feltmarskal Montgomery. Projektet skal præsentere danske læsere for den internationale debat om den berømte britiske general og bygger på selvstændige arkivstudier om de perioder, hvor Montgomerys aktiviteter berørte Danmark: Befrielsen 1945 og hans besøg i Danmark som NATO's næstkommanderende i 1950'erne. Manuskriptet indleveres i 2007, og bogen (250-300 sider) udkommer herefter på forlaget Aschehoug. Sevaldsen arbejder endvidere med indsamling og redigering af et særnummer af tidsskriftet *Angles* 2007 om Skotland og Unionen med England i anledning af 300-året for den engelsk-skotske union i 1707.

Lene Østermark-Johansen arbejder fortsat på en monografi med arbejdstitlen "From Back to Front: Walter Pater and the Language of Sculpture" (se tidligere årbøger). I 2006 har hun afsluttet et arbejde med titlen "Walter Pater's Imaginative Sense of Tact: Pater and Sculpture" til en engelsk bog. Endvidere arbejder hun på en artikel om Swinburne og hans kunstkritik til en canadisk antologi, der skal udkomme i 100-året for Swinburnes død. Artiklen færdiggøres i juni 2007.

3.2. Fransk

Henrik Prebensen fortsætter sine studier i karolingisk sprogpolitik ved overgangen fra latin til romansk. I 2006 har han især arbejdet med folkevandringstidens politiske forhold. Desuden fortsætter projektet om Algeriets nyere historie (efter 1830). I 2006 har han især arbejdet med islamistisk ideologi i relation til den moderne fransksprogede algeriske forfatter Yasmina Khadra. Han har endvidere arbejdet med Khadras nyeste roman fra 2006 samt litteratur om forfatterskabet. Arbejdet skal munde ud i en artikel. Han har desuden påbegyndt en artikel med arbejdstitlen "Universiteternes fremtider horisont 2020".

3.3. Italiensk

Gert Sørensen har afsluttet et bogmanuskript med titlen "Den moderne fyrste: Berlusconi" samt to artikler om hhv. Ven-fjender opfattelsen i fascismen og – inden for temaet Antonio Gramsci: sprog og magt – "Il progetto postmetasico e la realtà effettuale di Antonio Gramsci". Han fortsætter sine studier i hhv. Europas intellektuelle og film med fokus dels på mediet som historisk dokumentation (Marco Bellocchio), dels på transpositionen fra litteratur til film (Luchino Visconti).

3.4. Spansk

Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen arbejder sammen med Ken Henriksen, Aarhus Universitet, på en antologi om erindring: "Memories of a different future". Desuden har hun i samarbejde med forskere fra Bolivian Studies Association afsluttet bogmanuskriptet "Movimientos Sociales y Conflictos Políticos en Bolivia". Bogen udkom i 2006 på forlaget Plural i Bolivia. Hun arbejder desuden på udgivelsen af antologien "Tras los Murmullos; lecturas mexicanas y escandinavas de Pedro Páramo". Museum Tusulanum Press. Den udkommer i 2007.

3.5. Tysk

I januar måned har Detlef Siegfried afsluttet sin habilitation ved universitet i Hamborg og redigeret sin afhandling med henblik på udgivelse. Hans flerårige projekt om vesttysk ungdomskultur i 1960'erne er dermed afsluttet. Desuden har han i samarbejde med en udenlandsk kollega redigeret en bog om "1968" i Forbundsrepublikken. Denne bog er første led i Siegfrieds kommende arbejde med en europæisk konsumhistorie og en sammenlignende undersøgelse af europæiske virksomheders adfærd i Sydafrika i apartheidtiden.

4. Amerikanske og postkoloniale studier

Martyn Bone har inden for sit projekt om transnationalisme og amerikansk sydstatslitteratur skrevet en artikel om Zora Neale Hurston, som udkommer 2007 i *American Literature*. Desuden har han afsluttet en artikel om at undervise i Nella Larsens roman *Quicksand* (1928) i Danmark til en bog med titlen "European Scholars Teaching African American Texts". Bogen udkommer 2007. Han har endvidere færdiggjort redaktionen af bogen *Perspectives on Barry Hannah* (udkom december 2006).

Russell Duncan har i samarbejde med Joseph Goddard færdiggjort tredje udgave af antologien "Contemporary America" (udkommer i 2009 på forlaget Palgrave i London). Han fortsætter arbejdet på monografien "Destroying Babylon".

Joe Goddard arbejder videre på et manuskript baseret på sin ph.d.-afhandling fra 2005 (forventes afsluttet i 2007). Desuden har han indsamlet materiale til en opdatering af værket "Contemporary America" (i samarbejde med Russell Duncan). Han har desuden påbegyndt overvejelser omkring en studie af det materielle liv i USA siden 1945. Forventes afsluttet i 2009.

Eva Rask Knudsen har redigeret konferenceakter til publikationen "Bodies and Voices", der i 2007 vil blive udgivet af forlaget Rodopi (Amsterdam og New York). I efteråret 2006 skrev Eva Rask Knudsen et kapitel til en bog om "indigenous writing" til *Journal of Comparative Literature and Culture*, som vil blive udgivet både som webpublikation (CLCWeb) og som bog af Purdue Press, medio 2007. Arbejdet med disse to kommende udgivelser er afsluttet.

Carl Pedersen har bidraget til *The Cambridge Companion to the Harlem Renaissance* med en artikel om forfatterne Eric Walrond og Claude McKay. Han har påbegyndt studier af den amerikanske nationale identitet i det 21. århundrede i forbindelse med værket "Both Sides of the Border: The Politics, Economics, and Culture of Mexican – US Migration", som han er medredaktør og bidragsyder til. Han fortsætter arbejdet på bogen *Det andet Amerika*.

Stuart Ward har (i samarbejde med D.M. Schreuder, Sydney) afsluttet redaktionen af et værk med titlen "Australia's Empire" (Oxford University Press). Han har selv bidraget til værket med indledning, efterskrift og et kapitel med titlen "Defending Australia's Empire". Bogen forventes at udkomme i 2007. Han har desuden påbegyndt og afsluttet artiklen "Echoes of Empire" og skrevet et essay om den britiske historiedebat. Endvidere har han påbegyndt og afsluttet artiklerne "The Gallipoli Pilgrimage and Sentimental Nationalism in Australia" samt "Imperial Identities Overseas".

5. Forskning, som overskrider grænserne mellem hovedområderne

Hanne Jansen, Steen Jansen, Ole Jorn, Lene Waage Petersen, Paola Polito, Erling Strudsholm og Anders Toftgaard arbejder på en tværdisciplinær formidlende publikation om forskellige historiske, litterære og sproglige aspekter i tilknytning til Ligurien.

Hanne Jansen, Steen Jansen, Paola Polito, Erling Strudsholm og Gunver Skytte arbejder fortsat på et tværdisciplinært projekt om tidsbegrebet hos Leopardi. Emnet søges belyst fra forskellige synsvinkler (sproglige, litterære og kulturhistoriske) og ud fra forskellige metodiske tilgange. Forventes afsluttet 2007.

Ph.d.- og postdoc-projekter

Ph.d.-projekter

Hanne Pernille Andersen: *The Issue of Cross-Language Speech Perception in Adult Foreign-Language Learners: A Study of Highly Proficient and Less Proficient Danish Learners' Perception and Production of Phonemic Contrasts in British English*.

Marie Andersen: *The Fourth Great Awakening and the Return of American Destiny Rhetoric in American Politics*.

Michael Andersen: *Fransk rokoko*.

Kasper Boye: *Epistemicitet – den sproglige kodning af epistemisk betydning universelt og i dansk*.

Inger Krarup Brøgger: *Devious Discourse: Rudyard Kipling and the Short Story*.

Andreas Woetmann Christoffersen: *Ideologier & sprogbrug*.

Mads Clausen: *'A' is for Asia: ReOrienting Australian Narratives of Belonging in the Age of Globalization*.

Anne Dvinge: *Trends in Jazz and American Literature 1980-1999*.

Ingrid Agostoni Egede: *Fortællingens verdensåbnende funktion – en udlægning af Felisberto Hernández' forfatterskab*.

Ken H. Farø: *Ækvivalensproblemer i dansk-tysk idiomatik*.

Alexandra Holsting: *En kortlægning af den logiske metafunktion i tysk*.

Ann-Sophie Klemp: *Possessions and Personal Effects: The Life of Things in Eighteenth-Century Fictions of Circulation*.

Kirsten Jeppesen Kragh: Fortrængningen af imperfek-tum konjunktiv i moderne fransk.

Jan Lindschouw: Modus og assertion i synkront og dia-kront perspektiv.

Andrew David Miller: Apostrophe of light: Photographic ekphrasis and the elegy.

Morten Dyssel Mortensen: Auf der Suche nach einer eu-ro-päischer Identität. Europavorstellungen deutschsprachi-ger Intellektueller vom Ersten Weltkrieg bis zur Gege-nwart.

Pilar Palomino: Frigørelsens æstetik i María Zambranos filosofi.

Adam Paulsen: Den tyske historismekonstruktion – historismediskurser og identitetsdannelse 1770-1914.

Jens Runge Poulsen: Menneskerettighedernes placering i den franske udenrigspolitik.

Anna Sandberg Rasmussen: En litterær og kulturhisto-risk undersøgelse af Baggenses og Oehlenschlägers dansk-tyske forfatterskaber – set i lyset af Romantikken som epo-ke og æstetik.

Hanne Lindegaard Svensson: Leksikalske gættestrategi-ers brugbarhed som 'tilfældig' ordindlæringsstrategi på L2.

Signe Ørum: Nationale historiske og mytiske figurer i portugisisk litteratur efter 1974.

Postdoc-projekter

Lise Bernhardt: Linearitet og internettet.

Mirjam Gebauer: Identiteter i forandring. Tysksproget migrationslitteratur efter 1989.

Lisbeth Verstraete Hansen: Regionalisme og nationalis-me i fransksprogede litteraturer uden for Frankrig.

Birgitte Grundtvig Huber: Litterære stedbeskrivelser – om globalisering, geografi og identitet i litteratur og litera-turforskning.

Hanne Roswall Laursen: Litteraturkritik som middel – forståelse som mål. Studier i det sene 18. århundredes tyske litterære teori og praksis.

Pia Schwarz Lausten: Subjektsforståelsen i italiensk re-næssancelitteratur.

Xavier Lepetit: Oversættelse fra leksem- til tekstniveau. Innovation via synergi mellem sprogteknologi og kompara-tiv forskning inden for vesteuropæiske sprog.

Carsten Meiner: Spillekultur i oplysningstiden. Litte-rære, juridiske, medicinske og moralfilosofiske fremstillin-ger af frihed og dømoni fra 1650-1850.

Anders Toftgaard: Vandringer i det uvisse. Litteraturen som samtale- og erkendelsesform hos Michel de Montai-gne og Sperone Speroni.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Hansen, Maj-Britt Mosegaard: Medlem af bedømmelses-udvalg vedr. forfremmelse til Full Professor i engelsk sprog (historisk pragmatik), University of British Columbia, Canada.

Jensen, Hans Julio C.: Formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling, Københavns Universitet. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Universidad Jaime I, Castellón, Spanien.

Kjær, Jonna: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. rejse-stipendier for humanistiske studerende, Københavns Uni-versitet. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. stilling som

førsteamanuensis i historie, universitetet i Stavanger, Nor-ge.

Larsen, Ingemai: Ekstern bedømmer for Vetenskapsrå-det, Sverige. Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg.

Larsen, Niels-Erik: Medlem af ph.d.-bedømmelsesud-valg, Stockholms Universitet.

Lock, Charles: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. professorat i engelsk litteratur, universitetet i Uppsala.

Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Aalborg Universitet.

Lund, Hans Peter: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. disputats, Trondheim.

Mogensen, Jens Erik: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. en stilling som lektor i leksikografi, Handelshøjsko-len i Århus.

de Oliveira, Sandi Michele: Formand for ph.d.-bedøm-melsesudvalg, Københavns Universitet. Medlem af bedøm-melsesudvalg vedr. forfremmelse til Associate Professor i almen lingvistik (pragmatik), Universitetet i Ohio, USA. Medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling i spansk, Stockholms Universitet.

Pedersen, Johan: Opponent ved ph.d.-afhandling, Stock-holm Universitet. Ekstern sagkyndig ved besættelse af lek-torat på universitetet i Karlstad, Sverige.

Pedersen, Viggo Hjørnager: Medlem af ph.d.-bedøm-melsesudvalg i engelsk leksikografi, Poznań og disputats-bedømmelsesudvalg, Odense.

Prebensen, Henrik: Formand for ph.d.-bedømmelsesud-valg, Københavns Universitet.

Schousboe, Steen: Formand for ph.d.-bedømmelsesud-valg, Københavns Universitet.

Schøsler, Lene: Medlem af det Rådgivende udvalg for Center for Sprogteknologi (CST). Formand for samar-bejdsudvalget mellem Københavns Universitet og CST. Medlem af forskningsudvalget, Det Humanistiske Fakultet. Udenlandsk medlem af ANR (Agence Nationale de la Re-cherche), Frankrig. National bedømmelse af individuelle forskningsprojekter (siden 2005). Udenlandsk medlem af bedømmelsesudvalg for IUF (Institut Universitaire de France). Udenlandsk medlem af CNE (Centre National d'Evaluation). Fast bedømmer på forskningsrådsansøgnin-ger i Norge, England og Belgien. Formand for ph.d.-be-dømmelsesudvalg, Københavns Universitet. Medlem af be-dømmelsesudvalg vedr. besættelse af professorat med særlige opgaver i sprogfagene didaktik og humanistisk universitetspædagogik, Aarhus Universitet. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Universitetet i Tartu Univer-sitet, Estland.

Strudsholm, Erling: Formand for ph.d.-bedømmelsesud-valg, Københavns Universitet.

Vinther, Thora: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg, Københavns Universitet.

Ward, Stuart: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Au-stralian National University.

Udvalg og fonde

Hansen, Maj-Britt Mosegaard: Medlem af bestyrelsen for Viggo Brøndal og Hustrus Fond.

Harder, Peter: Formand for Th. E. Giese og Hustrus Mindelegat.

Jensen, Hans Julio Casado: Medlem af bestyrelsen for Knud Tøgebys Fond.

Jeppesen, Anne Marie Ejdesgaard: Medlem af Det Forskningsfaglige Udvalg for Udviklingsforskning, Dani-da.

Lund, Hans Peter: Formand for Lozovan-fonden. Formand for Hender-fonden. Medlem af Einar Hansens forskningsfonds bestyrelse, indstiller til Caix-legatet. Indstiller til Københavns Universitets Forskerkollegium, Søndre Campus.

Madsen, John Kuhlmann: Medlem af bestyrelsen for Sasakawa-fonden, M.B. Blochs Fond, Det Danske Akademi for Digital Interaktiv Underholdning. Formand for bestyrelsen for Kirsten Schottlænders Fond, Det Danske Institut i Damaskus.

Mogensen, Jens Erik: Formand for Rektorkollegiets landsudvalg vedr. efteruddannelse af gymnasielærere inden for Humaniora. Medlem af udvalget vedr. de danske lektorer i udlandet (Lektoratsudvalget), Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Medlem af bestyrelsen for kommunelærer Th. Giese og Hustrus Mindefond. Medlem af formandskabet for efteruddannelse af gymnasielærere i Danmark inden for Humaniora, Samfundsvidenskaberne, Naturvidenskab og Teknik (Rektorkollegiet).

Pedersen, Carl: Medlem af Fulbright-kommissionens bestyrelse.

Pedersen, Viggo Hjørnager: Medlem af bestyrelsen for Danielsen-fonden.

Prebensen, Henrik: Medlem af bestyrelsen for lektor Inga Svensbos mindelagat for franskstuderende.

Schøsler, Lene: Formand for Blinkenberg-Høybye-fundet. Medlem af Brøndal-fundet. Medlem af bestyrelsen for Karen Iversens Legat. Medlem af bestyrelsen for Henders fond.

Sevaldsen, Jørgen: Formand for bestyrelsen for Oliver Bishop Harrimans Fond.

Siegfried, Detlef: Medlem af bestyrelsen for Archiv der deutschen Jugendbewegung, Burg Ludwigstein.

Strudsholm, Erling: Formand for bestyrelsen for Birthe og Knud Tøgebys Fond.

Sørensen, Gert: Medlem af bestyrelsen for Eugénie Lozovans Fond. Medlem af den videnskabelige komite for Società Internazionale di Linguistica e Filologia Italiana (SILFI).

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Boisen, Jørn: Konsulent for Gyldendal.

Duncan, Russell: Konsulent for Alinea.

Hoffmann, Birthe: Konsulent for Gyldendal.

Knudsen, Eva Rask: Konsulentbistand til museet Arken, Ishøj, i forbindelse med forberedelsen af udstillingen Dreamtime om australsk aboriginal kunst.

Larsen, Ingemai: Fagekspert for Norges Forskningsråd.

Lock, Charles: Medlem af komiteen for Forum for Dansk Boghistorie.

Mogensen, Jens Erik: Medlem af styregruppen for Københavns Universitets projekt Trivsel i en forskningsverden. Medlem af sparringsgruppe I vedr. organisationsanalyseprojektet på Københavns Universitet. Medlem af wissenschaftlicher Beirat for tidsskriftet "Linguistik Online" (consulting editor).

Pedersen, Viggo: Konsulent for en ny oversættelse af Det Nye Testamente (for Det Danske Bibelselskab).

Prebensen, Henrik: Medlem af Københavns Universitets udbudsarbejdsgruppe vedr. weblæringsystem. Medlem af projektorganisationen for Trivsel i en forskningsverden. Medlem af Søndre Campus-gruppen. Medlem af HSU's Campusudvalg.

Rasmussen, Jens Rahbek: Konsulent for Museum Tusulanums Forlag.

Sørensen, Gert: Konsulent for Museum Tusulanums Forlag. Konsulent for forlaget Hans Reitzel.

Ward, Stuart: Medlem af rektors udvalg for Crown Princess Mary Scholarship.

Tillidshverv

Albrechtsen, Dorte: Medlem af Akademisk Råd, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet. Medlem af koordineringsgruppen for masteruddannelsen i Fremmedsprogspædagogik – et samarbejde mellem Københavns Universitet, Copenhagen Business School og Danmarks Pædagogiske Universitet.

Boisen, Jørn: Medlem af programrådet for Folkeuniversitetet i København.

Bone, Martyn: Medlem af executive council for Society for the Study of Southern Literature (SSSL), USA. Medlem af SSSL's valgudvalg.

Duncan, Russell: Medlem af redaktionskomiteen for serierne The North's Civil War og Reconstruction, Fordham University Press, New York.

Jakobsen, Lisbeth Falster: Studieleder for ph.d.-studiet ved fakultetet. Medlem af bestyrelsen for Forskerskole Øst for Sprogvidenskab. Tillidsrepræsentant ved Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.

Kjær, Jonna: Medlem af Akademisk Råd, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Larsen, Niels-Erik: Medlem af bestyrelsen for Internationale Vereniging voor Neerlandistik.

Lund, Hans Peter: Formand for Dansk Selskab for Romantikstudier.

Mogensen, Jens Erik: Medlem af bestyrelsen for Frankrigsgadeskollegiet. Koordinator for rektors samarbejdsaftale med Adam-Mickiewicz-Universitetet i Poznań.

Petersen, Lene Waage: Medlem af programrådet for Folkeuniversitetet i København. Medlem af Bestyrelsen for Institutionen San Cataldo.

Prebensen, Henrik: Medlem af Københavns Universitets bestyrelse. DM-fællestillidsrepræsentant for Det Humanistiske og Det Teologiske Fakultet. Medlem af Hovedsamarbejdsudvalget ved Københavns Universitet. Næstformand i Fakultetssamarbejdsudvalget ved Det Humanistiske Fakultet. Medlem af Dansk Magisterforenings Hovedbestyrelse. Medlem af sektorbestyrelsen for Forskning og Undervisning i DM. Næstformand i Universitetslærerskoleklubben i DM. Formand for DM-lokalklubben ved Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Schøsler, Lene: Bestyrelsesmedlem af International Society for Historical Linguistics. Bestyrelsesmedlem af Société Internationale de Linguistique et de Philologie Romane. Medlem af CCFM – Consortium pour les Corpus de Français Médiéval fra 2006 (i et samarbejde mellem Frankrig, Tyskland, Canada, Holland). Medlem af Erhvervsforskerudvalget under Akademiet for de Tekniske Videnskaber. Medlem af Det kgl. Videnskabernes Selskab.

Sevaldsen, Jørgen: Repræsentant for DM's medlemmer ved Det Humanistiske Fakultet i DM's universitetslærerbestyrelse.

Strudsholm, Erling: Medlem af Undervisningsministeriets Fagligt Forum for Italiensk.

Sørensen, Gert: Medlem af bestyrelsen for Forskerskolen for Kunst, litteratur og kultur. Formand for uddannel-

sesudvalget under Københavns Universitets satsning Europa under forandring.

Østermark-Johansen, Lene: Medlem af programrådet for Folkeuniversitetet i København.

Formidling

Medarbejdere ved instituttet har i 2006 varetaget en lang række forskelligartede opgaver af formidlende karakter. Et flertal af instituttets medarbejdere har i årets løb deltaget i og til dels arrangeret internationale kongresser, både i Danmark og i udlandet.

Redaktionelle hverv

Albrechtsen, Dorte: Medlem af redaktionen for *Angles on the English-Speaking World*.

Boisen, Jørn: Ansvarshavende medredaktør for *Revue Romane*.

de Oliveira, Sandi Michele: Medlem af redaktionen for *International Journal of Iberian Studies*, *Qualitative Sociology Review* og *Current Sociology*.

Gottlieb, Henrik: Hovedredaktør af tidsskriftet *Perspectives. Studies in Translatology*. 'Advisory board'. Medlem ved tidsskriftet *Across Languages and Cultures* (Budapest). 'Advisory board'. Medlem ved tidsskriftet *ESP Across Cultures* (Bari, Italien).

Hansen, Anita Berit: Medredaktør af *Études Romanes*.

Hansen, Maj-Britt Mosegaard: Medredaktør af *Studies in Pragmatics* (Elsevier). Ansvarshavende medredaktør på *Revue Romane*. Medlem af *Comité scientifique* for tidsskrifterne *Interactions et Langages* og *Discours*. Medlem af Board of referees for tidsskrifterne *Internet Review of Historical Linguistics* og *Scolia*. Medlem af redaktionskomitéen på *Acta linguistica hafniensia*.

Harder, Peter: Redaktør (sammen med Michael Fortescue) af *Acta Linguistica Hafniensia*.

Hoffmann, Birthe: Redaktør af tidsskriftet *Text og Kontext*.

Jansen, Hanne: Medredaktør af *Études Romanes*. Medredaktør af *Perspectives: Studies in Translatology*. Medredaktør af *Ny forskning i Grammatik 13*.

Jensen, Hans Julio Casado: Medlem af redaktionen for *Revue Romane*. Korresponderende redaktør for *Imaginario.com*. Korresponderende redaktør for *Siglo XXI. Literatura y cultura españolas* (Universidad de Valladolid). Medarrangør af (i samarbejde med Grupo de Investigación Siglo de Oro, Universidad de Navarra).

Jeppesen, Anne Marie Ejdesgaard: Medlem af redaktionsgruppen for *Diálogos Latinoamericanos*, *Tidsskrift for Latinamerikaforskning*, Aarhus Universitet.

Kjær, Jonna: Redaktør for de nordiske lande på tre løbende internationale middelalderbibliografier: a) *Bibliography of the International Courtly Society*, Encomia; b) *Bulletin Bibliographique de la Société Internationale Arthurienne*, BBSIA; c) *Bulletin Bibliographique de la Société Rencesvals* (pour l'étude des épopées romanes).

Larsen, Niels-Erik: Medlem af 'redactieraad' ved *Neerlandica Extra Muros*.

Lock, Charles: Bidragydende redaktør af årbogen *The Powys Journal*. Redaktør af anmeldelsessektionen i tidsskriftet *Angles*.

Lund, Hans Peter: Skribent ved *Den Store Danske Encyclopædi*.

Mogensen, Jens Erik: Medlem af redaktionen for *Perspectives: Studies in Translatology*. Medredaktør af konferencebind om leksikografi (John Benjamins, Amsterdam/New York). Consulting editor for internettidsskriftet "Linguistik Online" (Viadrana-Universitetet Frankfurt an der Oder).

Pedersen, Johan: Fagredaktør (spansk) på *Revue Romane*. Medlem af redaktionskomiteen for *Ny Forskning i Grammatik 13*, 2006. Odense Universitetsforlag.

Pedersen, Viggo Hjørnager: Hovedredaktør af *DAO, Danske Afhandlinger om Oversættelse*. Medlem af redaktionen for *Perspectives: Studies in Translatology*.

Petersen, Lene Waage: Medlem af redaktionen for *Revue Romane*.

Schøsler, Lene: Korresponderende redaktør på følgende tidsskrifter: *Travaux de linguistique* (Belgien), *Diachronica* (USA). Medlem af redaktionen af *Revue Romane*.

Sevaldsen, Jørgen: Fagredaktør på den Store Danske Encyclopædi og på Gyldendals online leksikon med henblik på opdatering af opslag inden for områderne 20. århundredes britisk historie og britiske politikerbiografier.

Siegfried, Detlef: Medredaktør af *Historische Jugendforschung; Jahrbuch des Archivs der deutschen Jugendbewegung*.

Strudsholm, Erling: Redaktør for Danmark for det sproglige/lingvistiske område ved *Bibliografia generale della lingua e della letteratura italiana* (BIGLLI). Medlem af redaktionen for *Revue Romane*. Medredaktør i forbindelse med udgivelsen af *Ny Forskning i grammatik 13*.

Sørensen, Gert: Medredaktør af *Romanske Skrifter*, Museum Tusulanums Forlag.

Ward, Stuart: Medredaktør af tidsskriftet *History Compass* (Blackwells). Medlem af redaktionen for tidsskriftet *Twentieth Century British History*, Oxford University Press.

Østermark-Johansen, Lene: Medlem af redaktionen for *Angles on the English-Speaking World*.

Østermark-Johansen, Lene: Medlem af redaktionen for *Angles on the English-Speaking World*.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Adskillige af instituttets medarbejdere deltager i følgende netværk:

Forum for Renæssancestudier.

Funktionel Grammatik.

Grammatikaliseringsnetværket.

Grammatiknetværket.

Københavns Universitets satsningsområder Europa i forandring og Religion i det 21. århundrede.

Mulinco-projektet Oversættelse fra leksem- til tekstniveau.

Polyfoninetværket.

Sprog- og kulturnetværket.

Forskningsophold i udlandet

Duncan, Russell: Fulbright Distinguished Professorship, School of Foreign Languages, Northwest University, Xi'an, People's Republic of China, august 2006-juli 2007.

Schøsler, Lene: Forskningsophold på *Ecole Normale Supérieure*, Lyon, 3.-13. oktober 2006.

Sørensen, Gert: Forskningsophold i Rom (juli 2006).

Ward, Stuart: Forskningsophold fra den 23. september-23. oktober i Australien og USA.

Instituttleder Jens Erik Mogensen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	48,30	9,53	57,83
DVIP	0,15	0,28	0,42
STIP	12,94	1,20	14,14
TAP	16,54	1,51	18,05
Årsværk i alt	77,93	12,53	90,45
Løn med årsværk	34.602,93	5.148,52	39.751,46
Løn uden årsværk	-554,58	145,73	-408,85
Øvrig drift	2.168,46	2.260,53	4.428,99
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>36.216,82</i>	<i>7.554,78</i>	<i>43.771,59</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Intern

Albrechtsen, Dorte Kirsten; lektor.
 Alzaga, Angel; undervisningsadjunkt.
 Boisen, Jørn; lektor.
 Bone, Martyn Richard; amanuensis.
 Christensen, Marcella C.M. Schmidt; undervisningsadjunkt.
 De Oliveira, Sandi Michele; lektor.
 Døllerup, Cay; lektor.
 Duncan, James Russell; professor.
 Edelstein, Marlene Ruth; undervisningsadjunkt.
 Edwards, Justin David; lektor.
 Einersen, Dorrit; lektor.
 Elkington, Trevor Glen; adjunkt.
 Gottlieb, Henrik; lektor.
 Grubbe, Vibeke; lektor.
 Hansen, Anita Berit; lektor.
 Hansen, Maj-Britt Mosegaard; lektor.
 Harder, Anders Peter; professor.
 Henriksen, Birgit Irene; lektor.
 Hoffmann, Birthe; lektor.
 Jakobsen, Lisbeth Falster; lektor.
 Jansen, Hanne; lektor.
 Jensen, Eva Marie Dam; lektor.
 Jensen, Julio Hans Casado; lektor.
 Jeppesen, Anne Marie Ejdesgaard; lektor.
 Kjær, Jonna; lektor.
 Knudsen, Eva Rask; lektor.
 Kristiansen, Børge; lektor.
 Larsen, Ingemai; lektor.
 Larsen, Niels Erik; lektor.
 Leer, Martin Hugo; lektor.
 Lepetit, Xavier Francois Jean; postdoc.
 Levine, Paul Robert; professor.
 Lock, Charles John Somerset; professor.
 Lund, Hans Peter; lektor.
 Madsen, John Kuhlmann; lektor.
 Meinertz-Nielsen, Catherine Ross; undervisningsadjunkt.
 Mogensen, Jens Erik; lektor.
 Pedersen, Carl George; lektor.
 Pedersen, Johan; lektor.
 Pedersen, Viggo Hjørnager; lektor.

Petersen, Lene Waage; lektor.
 Pors, Nønne Siff Zofia; undervisningsadjunkt.
 Prebensen, Henrik Debois; lektor.
 Rahbek, Ulla; amanuensis.
 Rasmussen, Jens Rahbek; lektor.
 Schou, Karsten; undervisningsadjunkt.
 Schou-Rode, Gorm; lektor.
 Schousboe, Steen; lektor.
 Schøsler, Lene; professor.
 Sevaldsen, Jørgen; lektor.
 Siegfried, Detlef Bernd; lektor.
 Siegumfeldt, Inge Birgitte; lektor.
 Stephenson, Gregory Kent; undervisningsadjunkt.
 Strudsholm, Erling Bo; lektor.
 Sørensen, Gert; lektor.
 Vinther, Victoria; lektor.
 Ward, Stuart James; lektor.
 Ørum, Henning; lektor.
 Østermark-Johansen, Lene; lektor.

STIP Intern

Agostoni Egede, Ingrid Karin; ph.d.-studerende.
 Andersen, Hanne Pernille; ph.d.-studerende.
 Andersen, Marie; ph.d.-studerende.
 Andersen, Michael Høxbro; ph.d.-studerende.
 Bojsen, Heidi; ph.d.-studerende.
 Brøgger, Inger Krarup; ph.d.-studerende.
 Christoffersen, Andreas Woetmann; ph.d.-studerende.
 Clausen, Mads; ph.d.-studerende.
 Dvinge, Anne Christine; ph.d.-studerende.
 Farø, Ken Hundewadt; ph.d.-studerende.
 Goddard, Joseph Arthur; ph.d.-studerende.
 Klemp, Ann-Sophie; ph.d.-studerende.
 Kragh, Kirsten Alice Jeppesen; ph.d.-studerende.
 Lindschouw, Jan; ph.d.-studerende.
 Miller, Andrew David; ph.d.-studerende.
 Mortensen, Morten Dyssel; ph.d.-studerende.
 Ørom, Signe; ph.d.-studerende.
 Palomino Cabra, Maria Pilar; ph.d.-studerende.
 Paulsen, Adam; ph.d.-studerende.
 Runge, Jens; ph.d.-studerende.
 Svensson, Hanne Lindegaard; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Bernhardt, Lise; postdoc.
 Gebauer, Mirjam; postdoc.
 Hansen, Lisbeth Verstraete; adjunkt.
 Huber, Birgitte Grundtvig; postdoc.
 Larsen, Karin; adjunkt.
 Laursen, Hanne Roswall; adjunkt.
 Lausten, Pia Schwarz; postdoc.
 Meiner, Carsten Henrik; postdoc.
 Staun, Jørgen; lektor.
 Toftgaard, Anders; postdoc.

STIP Ekstern

Boye, Kasper; ph.d.-studerende.
 Holsting, Alexandra Emilie Møller; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Anna Lena Sandberg; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Farø, Ken Hundewadt; Idiomatizität-Ikonizität-Arbitrarität.
 Beitrag zu einer funktionalistischen Theorie der Idiom-
 äquivalenz.

- Kragh, Kirsten Alice Jeppesen; Le remplacement de l'imparfait du subjonctif par le présent du subjonctif considéré dans une perspective de grammaticalisation.
- Toftgaard, Anders; Letters & Arms. Literary Language, Power and Nation in Renaissance Italy and France 1300-1600.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

- Kontrastiv tekstologi og Mulinco (Ken Farø)
kr. 1.405.200.

Nederlandse Taalunie

- Strukturøgle Nederlandsk-Dansk (Institutlederen)
kr. 184.500.

Publikationer

- Albrechtsen, D., Larsen, S.: Product and process in argumentative writing produced by foreign language learners: A preliminary investigation
- Andersen H.L., Birkelund M., Hansen, M-B.M.: Introduction. i: La linguistique au coeur. Valence verbale, grammaticalisation et corpus. Mélanges offerts à Lene Schøsler à l'occasion de son 60e anniversaire s. XIII-XVIII. Hanne Leth Andersen, Merete Birkelund, Maj-Britt Mosegaard Hansen (éds.). University Press of Southern Denmark, Odense 2006.
- Andersen H.L., Birkelund M., Hansen, M-B.M.: (eds.). La linguistique au coeur. Valence verbale, grammaticalisation et corpus. Mélanges offerts à Lene Schøsler à l'occasion de son 60e anniversaire. xxxiv, 284s. University Press of Southern Denmark, Odense 2006.
- Andersen, H.P.: Why Pronunciation Should Be a Priority. AngloFiles 139, s. 53-56. 2006.
- Andersen, M.: Debatindlæg: Jesus Christ Superstar of America. Politiken 23.09.04, 2. sektion, s. 7-7. 2004.
- Andersen, M.: Talen til nationen set over år (kronik). Berlingske Tidende 31.01.06, s. 13, sektion 2. 2006.
- Andersen, M.: America Born Again: Religiøse Vækkelses Indflydelse på Amerikansk Politik. Tidsskriftet Politik 2:9, s. 45-55. 2006.
- Andersen, M.H.: John Pedersen om Pierre Bayle og les Lumières. Et interview. Classicisme & Lumières. Skriftserie for Netværk for Oplysningsstudier 3 december, s. 65-69. 2006.
- Andersen, M.H.: Nye bøger om Oplysningens aktualitet. Classicisme & Lumières. Skriftserie for Netværk for Oplysningsstudier 3 december, s. 157-158. 2006.
- Andersen, M.H., Toftgaard, A.: Introduktion til Erich Auerbachs La cour et la ville. Classicisme & Lumières. Skriftserie for Netværk for Oplysningsstudier 3 december, s. 109-115. 2006.
- Bernhardt, L.: Kohærens og kohæsjon i hypertexter. Om sammenhæng i internettekster. Hermes. Journal of Language and Communication Studies 36, s. 157-180. 2006.
- Bernhardt, L.: Tænk hvis du vandt i Lotto. Mål og mæle 4, s. 22-24. 2006.
- Boisen, J.: Milan Kundera: Le rideau. Paris: Gallimard, 2005, 197 p. Revue Romane 41, 2, s. 345-347. 2006.
- Boisen, J.: Den ensomme eros. i: Kundera i syv sind s. 9-31. David Bugge og Ole Morsing (red.). Anis, Aarhus 2006.
- Bone, M.R.: Rev.: Charlotte Beck, The Fugitive Legacy: A Critical History. Mississippi Quarterly vol. 57:4, s. 671-676. 2004.
- Bone, M.R.: Rev.: James L. Peacock et al., eds.: The American South in a Global World. Southern Studies: An Interdisciplinary Journal of the South vol. 13, nos. 1 and 2, s. 115-118. 2006.
- Bone, M.R.: Den fortabte datter. Weekendavisen (bøger) 9. juni, s. 1, 12. 2006.
- Bone, M.R.: (red.). Perspectives on Barry Hannah. xvii, 198s. University Press of Mississippi, Jackson, Mississippi 2006.
- Bone, M.R.: Introduction. i: Perspectives on Barry Hannah s. ix-xvii. Martyn Bone (red.). University Press of Mississippi, Jackson, Mississippi 2006.
- Bone, M.R.: Neo-Confederate Narrative and Postsouthern Parody. i: Perspectives on Barry Hannah s. 85-101. Martyn Bone (red.). University Press of Mississippi, Jackson, Mississippi 2006.
- Cowles, M.A., Oliveira, S.M.d., Wiedemann, L.: Portuguese as a Second Language: in the United States, in Brazil, and in Europe. Hispania 89:1, s. 123-132. 2006.
- Dollerup, C.: Language Work at the European Union. i: Europa intre cei 15 si cei 25 s. 223-233. Silasi Grigore (red.). Editur Universitatti de Vest, Timisoara 2005.
- Dollerup, C.: Wie Grimms und Andersens Märchen einander dienlich waren. Sinn und Form vol.58, nr. 1, s. 95-105. 2006.
- Dollerup, C.: The Origins of the European Fairytale. i: English for students of law: translation s. 123-140. Vladimir I. Khairouline (ed.). BSU Editorial and Publishing, Muncie, IN 2006.
- Dollerup, C.: Rol' komunikacii i perevoda v proischoždedenii evropejskoj skazki / The role of communication and translation in the genesis of the European fairytale. Meždunarodnyj forum po informacii / International Information Forum 40, 4, s. 10-16. 2005.
- Dollerup, C.: The Tale of the Grimm and Andersen Fairytales. i: Èrase una vez. Andersen (også udg. som CD-ROM) s. 269-289. Pascua Febles, Isabel & Bernadette Rey-Jouvin. Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, Las Palmas de Gran Canaria, Spanien 2006.
- Dollerup, C.: Basics of Translation Studies. 260 s. Iasi, Institutul European 2006.
- Dollerup, C.: Istoria basmului în Europa. Fratii Grimm si Hans Christian Andersen (II). Dacia Literara (serie nona) nr. 66, vol. 62, s. 28-32. 2006.
- Dollerup, C.: Istoria basmului în Europa. Fratii Grimm si Hans Christian Andersen (I). Dacia Literara 66, 2, s. 20-23. 2006.
- Dollerup, C.: Przeklad i Basnie dla Dzieci. Przeklad daniec (A Journal of Literary Translation) 2006, 1 (16), s. 81-93. 2006.
- Dollerup, C., Jansen, H., Klitgård, I.: ed./guest eds. Perspectives: Studies in Translatology, Volume 13:2. Perspectives: Studies in Translatology Volume 13:2 (2005), 83-159s. Multilingual Matters Ltd., Clevedon, England 2005.
- Dollerup, C., Reventlow I., Hansen C.R.: Readers' Response to Translated Narratives: Statistical Findings from the 'Folktale Project'. Translation Quarterly 40, s. 40-59. 2006.
- Dourousseau, I., Kolstrup, S., Bødker, H.: Danemark. Un

- modèle retenu et unifiant. i: Les débats publics dans les télévisions européennes s. 133-150. Guy Lochard (sous la dir. de). L'Harmattan, Paris 2005.
- Durst-Andersen, P., Jakobsen, L.F., Jansen, H., Pedersen, J., Strudsholm, E.: (red.). Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 13. Sixtussymposiet 2005. 228s. Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, Odense 2006.
- Dvinge, A.C.: Complex Fate-Complex Vision: The Vernacular and Identity in Ralph Ellison's Juneteenth. *Amerikastudien/American Studies* 51:2, s. 193-206. 2006.
- Eksell, K.I., Vinther, T.: (eds.). Change in Verbal Systems. *Issues on Explanation*. 217s. Peter Lang, Frankfurt a/M 2006.
- Farø, K.H.: Én gang vind og skæv terrorist. Fraseoskabeloner og fraseologisk reduplikation. *Dansk Studier* 2005, s. 44-69. 2006.
- Farø, K.H.: Tysk. i: Den Store Danske Encyklopædi, 2. udg. Jørn Lund (red.). København, Gyldendal 2006.
- Farø, K.H.: Leksikografisk radikalisme? 10 forslag til den bilingvale leksikografi. i: Nordiske studier i leksikografi, 8 s. 85-96. Henrik Lorentzen/Lars Trap-Jensen (red.). NFL/DSL, København 2006.
- Farø, K.H.: Idiomatizität – Ikonizität – Arbitrarität. Beitrag zu einer funktionalistischen Theorie der Idiomäquivalenz. 245 + 109 s. Københavns Universitet, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Kbh. 2006.
- Farø, K.H., Hallsteinsdóttir, E.: Neue theoretische und methodische Ansätze in der Phraseologieforschung. *Vorwort. Linguistic Online* 27:2, s. 1-6. 2006.
- Farø, K.H., Hallsteinsdóttir, E.: Ikonographie, Ikonizität und Ikonozismus. Drei Begriffe und ihre Bedeutung für die Phraseologieforschung. *Linguistic Online* 27:2, s. (ca.) 6. 2006.
- Farø, K.H., Hallsteinsdóttir, E.: (red.). Neue theoretische und methodische Ansätze in der Phraseologieforschung / New Theoretical and Methodological Approaches to Phraseology. *Linguistic Online* 27:2, 150s. /www.linguistik-online.com, Bern 2006.
- Farø, K.H., Henriksen, L., Jansen, H., Jansen, S., Lepetit, X.: MULINCO Behovsanalyse, Rapport 1. 1-42s. Københavns Universitet 2005.
- Farø, K.H., Kristensen K., Kürschner, S.: Mål! – Gol! – Tor! Om fodboldsprog. *Mål og Mæle* 2/06, s. 4-11. 2006.
- Farø, K.H., Lorentzen H.: Den Danske Ordbog som værktøj for oversættere? *MDT-Nyt* 2/06, s. 4-8. 2006.
- Farø, K.H., Lund J., Hansen, E., Elbro, C., Boye, K.: (red.). *Mål & mæle*, nr. 3 og 4. 1-32s. *Mål & mæle*, Kbh. 2006.
- Farø, K.H., Rischel J.: Vietnamesisk. i: Den Store Danske Encyklopædi, 2. udg. Jørn Lund et al. (red.). Gyldendal, København 2006.
- Gothenburg Studies in English 93, i: Lines and Traces s. 53-66. Gunilla Florby and Karin Aijmer (red.). Acta Universitatis Gothoburgensis, Göteborg 2006.
- Gauss, K-M., Harbsmeier, M., Mortensen, M.D.: Europæisk underlægningsmusik. *Lettre Internationale* 10, s. 21-23. 2006.
- Gebauer, M.: Frank Thomas Grub: 'Wende' und 'Einheit' im Spiegel der deutschsprachigen Literatur. Ein Handbuch. *Wirkendes Wort Hft. 5*, s. 523-527. 2005.
- Gebauer, M.: Ein harmloses und zugleich unvergesslich aufregendes Erlebnis. Der Umbruch 1989/90 und das Karnevaleske in Günter Grass' Ein weites Feld. i: Et opmærksomt blik. Litteratur, sprog og historie hen over grænserne. Festskrift til Per Øhrgaard s. 29-47. Christoph Bartman, Hanne Roswall Laursen, Hans Peter Lund. Museum Tusulanum, København 2004.
- Gebauer, M.: Wendekrisen. Der Pikaro im deutschen Roman der 1990er Jahre. *Schriftenreihe Literaturwissenschaft* 72, 272 s. Wissenschaftlicher Verlag, Trier 2006.
- Gebauer, M.: One way trip. Temaer og tendenser i tysk migrationslitteratur efter 1989. i: Tysk litteratur efter murens fald. Ni essays s. 63-81. Henning Goldbæk & Steen Klitgård Povlsen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Gebauer, M.: Der Barbar in der Wagenburg. Feridun Zaimoglus Ich-Entwürfe. i: Autobiographisches Schreiben in der deutschsprachigen Gegenwartsliteratur. Band 1: Grenzen der Identität und der Fiktionalität s. 126-139. Ulrich Breuer & Beatrice Sandberg (Red.). iudicium, München 2006.
- Gottlieb, H.: Linguistics and the Language of Translation. *Applied Linguistics* 27:4, s. 757-759. 2006.
- Gottlieb, H.: Linguistic Influence. i: *Encyclopedia of Language and Linguistics* (2nd edition) s. 196-205. Keith Brown (editor-in-chief); Kirsten Malmkjær (section editor). Elsevier Ltd., Oxford 2006.
- Hansen, A.B.: Variation et francophonie. *Mélanges édités par Aidan Coveney, Marie-Anne Hintze et Carol Sanders en hommage à Gertrud Aub-Buscher.* – Paris: L'Harmattan, 2004. 371 p. *Revue Romane* 41:1, s. 157-159. 2006.
- Hansen, A.B., Strudsholm, E.: Morphological and periphrastic future in French and Italian spoken language: Parallel tendencies? i: *La linguistique au coeur. Valence verbale, grammaticalisation et corpus. Mélanges offerts à Lene Schøsler à l'occasion de son 60e anniversaire* s. 189-218. Hanne Leth Andersen, Merete Birkelund, Maj-Britt Mosegaard Hansen (éds.). University Press of Southern Denmark, Odense 2006.
- Hansen, L.V.: Écrire a la croisée des langues: Les Miroirs d'Ostende de Paul Willems. *Fransk Nyt* 247, mats 2006, s. 49-54. 2006.
- Hansen, L.V.: Emmanuel Bouju (dir.): *L'Engagement littéraire. Cahiers du groupe Phi* – 2005. Rennes: presses Universitaires de Renne, 2005. – 414 p. *Revue Romane* 41:1, s. 170-173. 2006.
- Hansen, L.V.: Littérature et engagements en Belgique francophone. *Tendances littéraires progressistes 1945-1972*. 310 s. Bruxelles, PIE Peter Lang 2006.
- Hansen, M-B.M.: A dynamic polysemy approach to the lexical semantics of discourse markers (with an exemplary analysis of French 'toujours'). i: *Approaches to discourse particles (Studies in pragmatics, 1)* s. 21-41. Kerstin Fischer (red.). Elsevier, Oxford 2006.
- Hansen, M-B.M.: *Literal meaning*. François Recanati, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, 179 pp. + viii, ISBN 0 521 79246 0 hardback/0 521 53736 3 paperback. *Journal of Pragmatics* 38 (7), s. 1111-1116. 2006.
- Hansen, M-B.M.: *Semantics versus Pragmatics*. Zoltán Gendler Szabó (Ed.), Clarendon Press, Oxford, 2005, 465 pp., ISBN 0-19-925151-7 (hardback)/0-19-925152-5 (paperback). *Journal of Pragmatics* 38(8), s. 1323-1325. 2006.
- Hansen, M-B.M.: *Lexicalization and Language Change*. Laurel J. Brinton, Elizabeth Closs Traugott, 2005, Re-

- search Surveys in Linguistics, Cambridge: Cambridge university Press, 207 pp. + xii, ISBN 0-521-83310-8 hardback/ISBN 0-521-54063-1 paperback. *Journal of Pragmatics* 38(9), s. 1509-1514. 2006.
- Hansen, M-B.M.: *Creating Language Crimes. How Law Enforcement Uses (and Misuses) Language*. Roger W. Shuy, Oxford: Oxford University Press, 2005, 194 pp. + xiv, ISBN 0 19 5181166 2 (hardback). *Journal of Pragmatics* 38(8), s. 1342-1345. 2006.
- Hansen, M-B.M.: (red.). *Micro-pragmatique des langues romanes*. In: XVI Congreso de Romanistas Escandinavos / XVIe Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. XVI, se titels. RUC, Roskilde 2006.
- Hansen, M-B.M., Turner, K.: (red.). *Explorations in the semantics/pragmatics interface*. *Acta lingvistica hafniensia* 38, 268s. 2006.
- Hansen, M-B.M., Turner, K.: *Explorations in the semantics-pragmatics interface*. Introduction. *Acta lingvistica hafniensia* 38, s. 7-13. 2006.
- Hansen, M-B.M., Waltereit, R.: *GCI theory and language change*. *Acta lingvistica hafniensia* 38, s. 235-268. 2006.
- Harder, P.: *Blending and Polarization: Cognition under pressure*. *Journal of Pragmatics* 37, s. 1636-1652. 2005.
- Harder, P.: *Function, Semantics and Subjects in English*. i: *In-roads of Language. Essays in English Studies (Collecció "Estudis Filològics", 25)* s. 11-30. Ignasi Navarro i Ferrando, Nieves Alberola Crespo (red.). Universitat Jaume I, Castello de la Plana 2006.
- Harder, P.: *Sprog til hjemme- og udebane*. *Sprogforum* 36, s. 18-22. 2006.
- Harder, P.: *Dansk Funktionel Lingvistik*. *NyS (Nydanske Studier)* 34-35, s. 92-130. 2006.
- Harder, P.: *Communication (2nd. ed.)*. i: *Handbook of Pragmatics 2006* s. 1-28 (netpublikation). Jef Verschueren and Jan-Ola Östman (red.). John Benjamins, Amsterdam 2006.
- Harder, P.: *Recursion in a Functional-Semantic Grammar*. *Publications in General Linguistics* 10, i: *Papers on Language Theory* s. 67-105. Timo Haukioja (ed.). Turku, Finland 2006.
- Henriksen, B.: *Elevernes aktive arbejde med ordforråd*. i: *Wings Fantasy Teacher's Guide* s. 23-28. Maimann, A. Alinea, København 2006.
- Henriksen, B.: *Exploring the quality of lexical knowledge in the language learner's L1 and L2*. *Afinla Yearbook 2006:64*, i: *Language Learners of Today* s. 13-36. P. Pietilä, P. Lintunen og H.M. Järvinen (red.). Lievestuore, Jyväskylä 2006.
- Henriksen, B.: *Øvelser med ord*. P.S. – Praktisk sprog: *Tidsskrift for undervisere i fremmedsprog* 21: årg., nr. 7, s. 4-8. 2006.
- Hodenberg, C.v., Siegfried, D.: (Red.). *Wo "1968" liegt. Reform und Revolte in der Geschichte der Bundesrepublik*. 205s. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2006.
- Jakobsen, L.F.: *Den kinesiske substantivdannelse (i putonghua), udtryk og indhold*. i: *Ny forskning i grammatik*. Fællespublikation 13, Sixtussymposiet s. 65-80. Per Durst-Andersen [et. al.]. Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, Odense 2006.
- Jansen, H.: *Preface*. *Perspectives: Studies in Translatology Volume 13:1 (2005)*, i: s. 3-4. Hanne Jansen & Ida Klitgård (guest editors). Clevedon, England 2005.
- Jansen, H., Klitgård, I.: *guest.eds. Perspectives: Studies in Translatology, Volume 13:1. Perspectives: Studies in Translatology Volume 13:1 (2005)*, 3-79s. Multilingual Matters Ltd., Clevedon, England 2005.
- Jensen, E.D.: *Focus-on-Form in Spoken Language – in casu Body Language: A Case for Video*. i: *Seeing and Speaking: A Vision of Language (Emerging Technologies in Teaching Languages and Culture; vol. 5)* s. 33-38. Yoshiko Saito-Abbott, Richard Donovan, Thomas Abbott (eds.). LARC Press, San Diego, CA 2006.
- Jensen, E.D.: *Arousing learners' attention to form by means of highlighting their gaps. The effect of exact repetition to arouse learners' attention*. i: *CALL conference 2006. How are we doing? CALL & monitoring the Learner*. Abstracts of the twelfth international CALL conference. University of Antwerp 20-22 August 2006 s. 26-27. Composed by Jozef Colpaert, Wilfried Decoo, Saskia Van Bueren and Aline Godfroid. University of Antwerp, Antwerpen 2006.
- Jensen, E.D.: *Highlighting learners' gaps to arouse their attention by means of video. The effect of exact repetition to arouse learners' attention*. i: *CALL conference 2006. CALL & monitoring the Learner*. Proceedings of the twelfth international CALL conference. University of Antwerp 20-22 August 2006 s. 118-124. Composed by Jozef Colpaert, Wilfried Decoo, Saskia Van Bueren and Aline Godfroid. University of Antwerp, Antwerpen 2006.
- Jensen, E.D., Vinther, T.: *Enseñar lengua con vídeo: El input visual-auditivo como estímulo de la conexión entre pragmática y contenido. Un estudio piloto*. i: *XVI Congreso de Romanistas Escandinavos*. s. 1-13. Michel Olsen & Erik H. Swiatek (red.). RUC, Roskilde 2006.
- Jensen, H.J.C.: (red.). *Literaturas románicas coloniales y postcoloniales*. In: *XVI Congreso de Romanistas Escandinavos / XVIe Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos*. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Jensen, H.J.C.: (red.). *Leteratura española*. In: *XVI Congreso de Romanistas Escandinavos / XVIe Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos*. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Jensen, H.J.C.: *Vivir para contarla como trabajo mnemónico individual y colectivo*. i: *XVI Congreso de Romanistas Escandinavos*. s. 1-9. Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Jensen, H.J.C.: *Kareter og transport av mening i den spanske gullalderen*. i: *Estetiske teknologier 1700-2000* volumen 3 s. 270-292. Gunnar Iversen (red.). Scandinavian Academic Press, Oslo 2006.
- Jensen, H.J.C.: *La epistemología de la finitud en El mágico prodigioso*. i: *La dramaturgia de Calderón: Técnica y estructuras (Homenaje a Jesús Sepúlveda)* s. 249-265. Ignacio Arellano & Enrica Cancelliere (red.). Iberoamericana, Madrid 2006.
- Jeppesen, A.M.E.: *Discursos de otredad, conflictos políticos y movimientos sociales en Bolivia*. i: *Conflictos políticos y movimientos sociales en Bolivia (Estudios Bolivianos. volumen IV)* s. 75-93. Nicholas A. Robins (ed.). PLURAL Editores, La Paz (Bolivia) 2006.
- Kjær, J.: *Maurice Accarie: "Théâtre, littérature et société"*

- au Moyen Age". Serre éditeur, Nice, 2004. 480 p. *Revue Romane* 41:1, s. 167-170. 2006.
- Kjær, J.: (red.). *Littérature française*. In: XVI Congreso de Romanistas Escandinavos / XVIe Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Kjær, J.: Les plaintes d'Enide dans l'"Histoire d'Erec en prose", roman bourguignon. i: "Contez me tout". *Mélanges de langue et de littérature médiévales offerts à Herman Braet* s. 243-258. Réunis par Catherine Bel, Pascale Dumont et Frank Willaert. Éditions Peeters, Louvain-Paris-Dudley, MA 2006.
- Kjær, J.: Olivier Bessard-Banquy: Le roman ludique. Jean Echenoz, Jean-Philippe Toussaint, Eric Chevillard. Paris: Presses Universitaires du Septentrion, 2003, 282 p. (coll. Perspectives) – ISBN 2-85939-782-5. *Revue Romane* 41, 2, s. 342-345. 2006.
- Klitgård, I.: Daniel Weissbort and Astradur Eysteinnsson (eds.), Translation – Theory and Practice: A Historical Reader. Perspectives: Studies in Translatology 14:2, s. 155-57. 2006.
- Klitgård, I.: The irresistible tug of the tides: The Danish Translations of Stylistic Shapeshifting in the 'Proteus' Episode of James Joyce's *Ulysses*. *Language and Literature* 15:2, s. 141-58. 2006.
- Klitgård, I.: The Danish Translation of 'Penelope' in James Joyce's *Ulysses*. *Angles on the English-Speaking World* 6, i: *Literary Translation: World Literature or 'Worlding' Literature?* s. 83-96. Ida Klitgård (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2006.
- Klitgård, I.: (red.). *Literary Translation: World Literature or 'Worlding' Literature? Angles on the English-Speaking World* 6, 152s. Museum Tusulanum Press, København 2006.
- Klitgård, I.: Joyce i dansk oversættelse: Boisens *Ulysses* – Som vinden blæser? i: *Joyce og Danmark* s. 129-44. Ida Klitgård og Steen Klitgård Povlsen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2006.
- Klitgård, I.: The Fates and Fortunes of James Joyce in Europe – review of Geert Lermout and Wim van Mierlo (eds.) *The Reception of James Joyce in Europe* (2004). *South Carolina Review* 28:1, s. 226-28. 2006.
- Klitgård, I., Povlsen, S.K.: (red.). *Joyce og Danmark*. 196s. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2006.
- Kragh, K.A.J.: Præsens konjunktivs fortrængning af imperfektum på moderne fransk – En mulig grammatikaliseringsproces. i: *Ny forskning i grammatik*, 13, Sixtussymposiet, 2006 s. 115-135. Per Durst-Andersen, Lisbeth Falstet Jakobsen, Johan Pedersen, Erling Strudsholm (reds.). Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, Odense 2006.
- Kragh, K.A.J.: Le remplacement de l'imparfait du subjonctif par le présent du subjonctif considéré dans une perspective de grammaticalisation. 260 s. Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet, København 2006.
- Kragh, K.A.J.: Præsens konjunktivs fortrængning af imperfektum konjunktiv på moderne fransk – En mulig grammatikaliseringsproces. i: *Ny forskning i grammatik*. Fællespublikation 13, Sixtussymposiet 2005 s. 115-135. Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, Odense 2006.
- Kragh, K.A.J.: Aspects of grammaticalization. The French subjunctive – a reduced paradigm. i: *Change in Verbal Systems. Issues on Explanation* s. 111-138. K. Eksell & T. Vinther (eds.). Peter Lang, Frankfurt a/M 2006.
- Kragh, K.A.J., Lepetit, X.: L'accord du verbe de la relative ayant pour antécédent un attribut du sujet. *Variation synchronique et diachronique*. i: *La linguistique au coeur*. Valence verbale, grammaticalisation et corpus. *Mélanges offerts à Lene Schøsler à l'occasion de son 60e anniversaire* s. 219-248. Hanne Leth Andersen, Merete Birkelund, Maj-Britt Mosegaard Hansen (éds.). University Press of Southern Denmark, Odense 2006.
- Larsen, I.: *Silenced Voices. Colonial and Anti-Colonial Literature in Portuguese Literary History*. *Lusotopie* XIII (2), s. 59-69. 2006.
- Lausten, P.S.: Magtens kriminelle vej. *Litteraturmagasinet Standart* årgang 5, nr. 4, s. 21-21. 1991.
- Lindschouw, J.: Grammaticalization, assertion and concession in French and Spanish. i: *Change in Verbal Systems. Issues on Explanation* s. 139-160. Eksell, K. & T. Vinther (eds.). Peter Lang, Frankfurt a/M 2006.
- Lock, C.: Soiling the page, daubing the wall: a reading of Henry the Fourth, Part One, 1.1. 1-65. i: *Charting Shakespearean Waters: Text & Theatre (Angles; 5)* s. 73-84. Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Lock, C.: *The Writing of Elsewhere: Nigerian Echoes and Reflections*. *Literary Research/Recherche Littéraire* 21, nos. 41-42, s. 177-193. 2004.
- Lock, C.: Owen Glendower and the Dashing of Expectations. *Powys Journal* XV, s. 66-86. 2005.
- Lock, C.: Powys and the Aether: The Homeric Novels. *Powys Journal* 16, s. 11-33. 2006.
- Lock, C.: Heterographics: Towards a History and Theory of Other Lettering. *Angles on the English-Speaking World* NS 6, i: *Literary Translation* s. 97-112. Ida Klitgård. Museum Tusulanum Press, Copenhagen 2006.
- Lock, C.: An Encounter in Christminster, and Elsewhere. *Gothenburg Studies in English* 93, i: *Lines and Traces: Papers presented to Lennart Björk* s. 73-80. Gunilla Florby & Karin Aijmer (udg.). Acta universitatis gothoburgensis, Göteborg 2006.
- Lock, C.: Jesper Svenbro, tr. from the Swedish by John Mathias and Lars-Håkan Svensson. *Three-toed Gull: Selected Poems*. Northwestern UP, 2004. *Pleiades: A Journal of New Writing* 26:2, s. 182-185. 2006.
- Lock, C.: Indirect Rule and the Continuities of Nigerian Fiction. i: *The Responsible Critic: Essays on African Literature in Honor of Professor Ben Obumelu* s. 181-196. Isidore Diala (ed.). Africa World Press, Trenton NJ/Eritrea 2006.
- Lock, C.: The Genre of Trolls. *ARV: Nordic Yearbook of Folklore* 61, s. 214-223. 2005.
- Lund, H.P.: Résonances de la recherche. *Hommage à Sigrith Swahn*. Ed. par K. Jonasson et al. Uppsala 1999. *Revue d'Histoire littéraire de la France* 106, 1, s. 230-232. 2006.
- Lund, H.P.: Dagmar Wieser: Nerval: une poétique du deuil à l'âge romantique. Genève: Droz, 2004. 408 p. Hisashi Mizuno: Nerval. *L'écriture du voyage*. Paris: H. Champion, 2003. 481 p. Philippe Destruel: *L'écriture nervalienne du temps*. Saint-Genou: Libr. Nizet, 2004. 393 p. Michel Brix & Jacques Clémens: *Genèse de "Pandora"*. Le manuscrit de l'édition de 1854. *Études nervaliennes et romantiques* XII. Namur: Presses universitaire de Na-

- mur, 2005. 80 p. + 22 planches (couleur, fac-simile). *Revue Romane* 40:1, s. 173-176. 2006.
- Lund, H.P.: Chateaubriand et l'idéal grec. i: Chateaubriand en Orient: itinéraire de Paris à Jérusalem 1806-1807: exposition présentée à la Maison de Chateaubriand du 26 avril au 13 juillet 2006 s. 117-129. Jean-Paul Clément, Bernard Degout, Olivier Grinhard.[et al.] (commissaires). Conseil général des Hauts-de-Seine Maison de Chateaubriand, Nanterre 2006.
- Lund, H.P.: Svend Erik Larsen, I byen med Balzac. Tre essays om Balzac, 2002. *Revue d'Histoire littéraire de la France* 106,2, s. 452-453. 2006.
- Lund, H.P.: Nerval et la tradition grecque – L'exemple de Prométhée. *Romanistische Zeitschrift für Literaturgeschichte* 30. Jahrgang. Heft 1/2, s. 135-155. 2006.
- Maegaard, B., Offersgaard, L., Farø, K.H., Lepetit, X., Navarretta, C., Pedersen, J., Povlsen, C.: MULINCO – korpusplatform til sprog- og oversættelsesstudier. *Tidsskrift for Universiteternes efter- og videreuddannelse 7: E-læring i sprogfag*, s. 1-15. 2006.
- Meiner, C.: Anthropologie et Roman. Interfaces topologiques dans *A sentimental Journey* de Laurence Sterne. i: *Les 'Genres littéraires et l'ambition anthropologiques au dix-huitième siècle: expériences et limites* s. 134-151. Alexandre Duquaire, N. Kremer, A Eche (red.). Peeters Publishers, Louvain 2005.
- Meiner, C.: Du clair-distinct au clair-confus: induction, exemple et schématismes dans l'oeuvre de Marivaux. 411 s. Université de Paris VIII, Paris 2001.
- Meiner, C.: Vognen og tilfældighetens materialitet. i: *Estetiske Teknologier 1700-2000*, volum 3 s. 259-278. Gunnar Iversen (red.). Spartacus, Oslo 2006.
- Meiner, C., Andersen, M.H., Toftgaard, A.: Introduktion. *Classicisme & Lumières. Skriftserie for Netværk for Oplysningsstudier* 3, december, s. 3-4. 2006.
- Mitchell, J.L., Lock, C.: (eds.). *The Powys Journal. The Powys Journal* 15, 168s. Powys Society, UK, 2005.
- Mogensen, J.E.: Stor TYSK-DANSK ORDBOG (2005) – en kritisk vurdering på grundlag af den moderne metaleksikografi. *LexicoNordica* 13, s. 285-308. 2006.
- Nissen, H.B., Henriksen, B.: Word class influence on word association test results. *International Journal of Applied Linguistics* 16, 3, s. 390-408. 2006.
- Oliveira, S.M.d.: A strategic model of address. i: *Dialogic language use* s. 147-158. Härmä, Juhani, Jarmo Korhonen & Terttu Nevalainen (eds.). *Société Néophilologique*, Helsinki 2006.
- Oliveira, S.M.d.: (red.). A construção discursiva de identidade em línguas românicas. In: *XVI Congresso de Romanistas Escandinavos / XVIIe Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos*. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Oliveira, S.M.d.: Identidade pessoal e a relevância da análise de "frames" (molduras) para um modelo da negociação de tratamento. i: *XVI Congresso de Romanistas Escandinavos*. s. 1-9. Michel Olsen & Erik H. Swiatek (red.). RUC, Roskilde 2006.
- Pedersen, C.G.: Den forkerte krig: USA og den nye verdensorden. 208 s. Aschehoug, København 2006.
- Pedersen, C.G.: Den lange krig og det amerikanske imperiums nedgang og forfald. *Den jyske historiker* 113-114, s. 118-130. 2006.
- Pedersen, C.G.: Emmett, Rosa og Katrina. *Noter / Historielærerforeningen for Gymnasiet og HF (Tema: USA)* 167, s. 32-35. 2005.
- Pedersen, C.G.: Et andet Amerika. *Kritisk Debat* December, 26. udgave 3. årgang, s. 4 (ca.). 2006.
- Pedersen, C.G.: Medierne tager stilling: de amerikanske mediers rolle under USA's krige i det tyvende århundrede. *Mediekultur* 35, s. 6-14. 2005.
- Pedersen, C.G.: Dommedag for evigt. i: *Apokalypsens Amerika* s. 49-59. Mia Bendix og Jakob Krohn (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Pedersen, C.G.: Den anden gode krig – We Were Soldiers. i: *Coming to a Theater Near You: Det moderne USA set gennem film* (University of Southern Denmark studies in history and social sciences; vol. 311 s. 179-191. Helle Porsdam (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Pedersen, C.G., Porsdam, H.: USA i det 21. århundrede. 127 s. Columbus, København 2005.
- Pedersen, J.: (red.). *Lingüística española y portuguesa*. In: *XVI Congreso de Romanistas Escandinavos / XVIIe Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos*. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Pedersen, J.: The Spanish connective and verbal mood. Changes in the mood-selection de ahí/aquí que. i: *Change in Verbal Systems. Issues on Explanation* s. 161-176. K. Eksell & T. Vinther (eds.). Peter Lang, Frankfurt a/M 2006.
- Pedersen, V.H.: Essays on Translation. *POET (Publications on English Themes)* 30, 172 s. Henrik Gottlieb (red.) Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, København 2006.
- Pedersen, V.H.: Grimme ællinger? H.C. Andersens eventyr på engelsk. i: *Studier i Nordisk 2004-2005* s. 103-111. Dorthe Duncker (red.). Selskab for Nordisk Filologi, København 2006.
- Petersen, L.W.: (red.). *Storia della letteratura. La letteratura delle lingue romanze del XX secolo*. In: *XVI Congresso de Romanistas Escandinavos / XVIIe Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos*. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Petersen, L.W.: (red.). *Il Rinascimento e le lingue romanze*. In: *XVI Congresso de Romanistas Escandinavos / XVIIe Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos*. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. Roskilde 2006.
- Prebensen, H.: In memoriam: Ebbe Spang-Hanssen. *Revue Romane* 41.1, s. 1-3. 2006.
- Prebensen, H.: Formens fascination. i: *Sprogteknologi i dansk perspektiv – En samling artikler om sprogforskning og automatisk sprogbehandling* s. 51-68. Anna Brasch, Costanza Navarretta, Sanni Nimb, Sussi Olsen, Patrizia Paggio, Bolette Sanford Pedersen, Jürgen Wedekind (red.). C. A. Reitzel, København 2006.
- Rasmussen, A.L.S.: Andreas Blödorn: Zwischen den Sprachen. Modelle transkultureller Literatur bei Christian Levin Sander und Adam Oehlenschläger, Palaestra: Untersuchungen aus der deutschen und skandinavischen Philologie. Begründet von Erich Schmidt und Alois Brandl, Band 322 hrsg. von Heinrich Detering, Vandend-

- hoeck und Ruprecht 2004 – Karin Hoff: Die Entdeckung der Zwischenräume. Literarische Projekte der Spätaufklärung zwischen Skandinavien und Deutschland. Grenzgänge: Studien zur skandinavisch-deutschen Literaturgeschichte, hrsg. von Heinrich Detering und Dieter Lohmeyer, Wallstein Verlag 2003. *Orbis Litterarum. International Review of Literary Studies* 61, 4, s. 330-338. 2006.
- Revier, R.L., Henriksen, B.: Teaching collocations. Pedagogical implications based on a cross-sectional study of Danish EFL. i: Språk, lärande och utbildning i sikte. Rapport fra Pedagogiska fakulteten Åbo Akademi s. 191-206. M. Bendtsen, M. Björklund, C. Fant og L. Forsman. Vasa 2006.
- Schildt A., Siegfried, D.: (red.). Between Marx and Coca-Cola. Youth Cultures in Changing European Societies, 1960-1980. 480s. Berghahn Books, Oxford, New York 2006.
- Schildt A., Siegfried, D.: Youth, Consumption, and Politics in the Age of Radical Change. i: Between Marx and Coca-Cola. Youth Cultures in Changing European Societies, 1960-1980 s. 1-35. Axel Schildt/Detlef Siegfried. Berghahn Books, Oxford, New York 2006.
- Schousboe, S.: Academic Writing. *AngloFiles, Journal of English Teaching* No.139, February 2006, s. 62-65. 2006.
- Schousboe, S.: Images of England. *Romanian Journal for English Studies* 3, s. 60 – 67. 2006.
- Schøsler, L.: Paola Monachesi: The Verbal Complex in Romance. A case Study in Grammatical Interfaces. *Oxford Studies in Theoretical Linguistics*, Oxford University Press 2005, 285 pages. *Revue Romane* 41:1, s. 155-156. 2006.
- Schøsler, L.: The Copyist at work: How did he Work? What are the Consequences for Linguistic Research and for Editorial Policy. *Trierer Historische Forschungen* Band 59, i: Überlieferungs- und Anzeignungsprozesse im 13. u. 14. Jahrh. auf dem Gebiet d. westmitteleuropäischen u. ostfranzösischen Urkunden- und Literatursprachen. *Beitr. z. Koll. v. 20-22. Juni 2001 in Trier* s. 55-73. Kurt Gärtner und Günter Holtus (Hrsgg.). *Kliomedia, Trier* 2005.
- Schøsler, L.: (red.). Grammaticalisation dans les langues romanes. In: XVI Congreso de Romanistas Escandinavos / XVI Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Schøsler, L.: (red.). Sociologie. In: XVI Congreso de Romanistas Escandinavos / XVI Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Schøsler, L.: Claus Pusch, Johannes Kabatek & Wolfgang Raible (eds): Romanistische Korpuslinguistik II. Korpora und diachrone Sprachwissenschaft. *Revue de Linguistique Romane* 70, s. 209-211. 2006.
- Schøsler, L.: Wolfgang Dahmen, Günter Holtus, Johannes Kramer, Michael Metzeltin, Wolfgang Schweickard, Otto Winkelmann (eds): Romanistik und neue Medien. *Revue de Linguistique Romane* 70, s. 212-214. 2006.
- Schøsler, L.: Latin et langues romanes. Etudes de linguistique offertes à József Herman à l'occasion de son 80ème anniversaire. Publiées par Sándor Kiss, Luca Mondin et Giampaolo Salvi. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 2005. 606 p. *Revue Romane* 41, 2, s. 327-329. 2006.
- Schøsler, L.: Vivre ça me fout la trouille. Mourir plus encore, mais vivre ça me fait vraiment peur. A Diachronic perspective on support verb constructions. i: Change in Verbal Systems. *Issues on Explanation* s. 177-198. K. Eksell & T. Vinther (eds.). Peter Lang, Frankfurt a/M 2006.
- Schøsler, L.: L'évolution des constructions à verbes supports: le cas de conseil, noyau prädicatif. i: A la quête du sens. *Etudes littéraires, historiques et linguistiques en hommage à Christiane Marchello-Nizia* s. 75-105. Guillot, Céline, Serge Heiden & Sophie Prévost, eds. ENS éditions, Lyon 2006.
- Schøsler, L.: Michaela Heinz: Le possessif en français: Aspects sémantiques et pragmatiques, Bruxelles, de Boeck-Duculot, 2003. *Romanische Forschungen* 118, Heft 4, s. 522-524. 2006.
- Schøsler, L., Maegaard, B.: Kvantitet i kvaliteten. Projekt vedrørende IT og sprogpedagogik med henblik på at udvikle automatisk skanning af niveau inden for fremmedsprogslæring. *Tidsskrift for Universiteternes efter- og videreuddannelse Tematidsskrift* nr. 7, s. 1-8 (netpublikation). 2006.
- Sevaldsen, J., Rasmussen, J.R., Ward, S.J.: (eds.). Interpretations of British History, 1750-2005. 83s. Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, KU, København 2006.
- Siegfried, D.: Time Is on My Side. Konsum und Politik in der westdeutschen Jugendkultur der 60er Jahre. *Hamburger Beiträge zur Sozial- und Zeitgeschichte* 41, 840 s. Wallstein Verlag, Göttingen 2006.
- Siegfried, D.: Grenzen der Sinnstiftung. Selbstbestimmung, Hedonismus und Jugendarbeit in der Konsumgesellschaft der frühen 60er Jahre. i: Die Zeiten ändern sich. Annäherung an Theorie und Funktionsbestimmungen einer zeitgemäßen Kinder- und Jugendarbeit s. 67-81. Andrea Grimm (Red.). Rehburg-Loccum, 2006.
- Siegfried, D.: Grenzen der Sinnstiftung. Selbstbestimmung, Hedonismus und Jugendarbeit in der Konsumgesellschaft der frühen 60er Jahre. i: 1964-2004: Vierzig Jahre Kinder- und Jugendarbeit in Deutschland. Aufbruch, Aufstieg und neue Ungewissheit s. 17-29. Werner Lindner (Red.). VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden 2006.
- Siegfried, D.: Ästhetik des Andersseins: Subkulturen zwischen Hedonismus und Militanz 1965-1970. i: Terrorismus in der Bundesrepublik. Medien, Staat und Subkulturen in den 1970er Jahren s. 76-98. Klaus Weinbauer/Jörg Requate/Heinz-Gerhard Haupt (Red.). Frankfurt am Main 2006.
- Siegfried, D.: Protest am Markt. Gegenkultur in der Konsumgesellschaft um 1968. i: Wo "1968" liegt. Reform und Revolte in der Geschichte der Bundesrepublik s. 48-78. Christina von Hodenberg/Detlef Siegfried (Red.). Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2006.
- Siegfried, D.: Urbane Revolten, befreite Zonen. Über die Wiederbelebung der Stadt und die Neuaneignung der Provinz durch die "Gegenkultur" der 70er Jahre. i: Stadt und Kommunikation in bundesrepublikanischen Umbruchszeiten s. 351-366. Adelheid von Saldern (Red.). Stuttgart 2006.
- Siegfried, D.: Underground: Counter-Culture and the Record Industry in the 1960s. i: Mass Media, Culture

- and Society in Twentieth-Century Germany s. 44-60. Karl Christian Führer/Corey Ross (Red.). Palgrave, Basingstoke/New York 2006.
- Siegfried, D.: Don't Look Back in Anger. Youth, Pop Culture, and the Nazi Past. i: Coping with the Nazi Past. West German Debates on Nazism and Generational Conflict s. 144-160. Philipp Gassert/Alan E. Steinweis (Red.). New York/Oxford, Berghahn Books 2006.
- Siegfried, D.: Demokratie und Alltag. Neuere Literatur zur Politisierung des Privaten in der Bundesrepublik Deutschland. Archiv für Sozialgeschichte 46, s. 737-750. 2006.
- Siegfried, D.: Bearbejdelsen af fortiden og generationalitet. Aufklärung 4, 2006.
- Siegfried, D.: Hotte Schneider, Die Burg Waldeck. Lieder, Fahrten, Abenteuer. Die Geschichte der Burg Waldeck von 1911 bis heute. Historische Jugendforschung. Jahrbuch des Archivs der deutschen Jugendbewegung NF, 2/2005, s. 258-271. 2006.
- Siegfried, D.: Understanding 1968: Youth Rebellion, Generational Change, and Postindustrial Society. i: Between Marx and Coca Cola. Youth Cultures in Changing European Societies, 1960-1980 s. 58-80. Axel Schildt/Detlef Siegfried (red.). Berghahn Books, Oxford, New York 2006.
- Siegfried, D., Hodenberg, C.v.: Reform und Revolte. 1968 und die langen sechziger Jahre in der Geschichte der Bundesrepublik. i: Wo "1968" liegt. Reform und Revolte in der Geschichte der Bundesrepublik s. 7-14. Christina von Hodenberg/Detlef Siegfried (Red.). Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2006.
- Siegumfeldt I.B.: Sobre a Judaizacão Teoria Pós-Moderna. Vértices 8, s. 65-79. 2006.
- Skytte, G.: Monica Berretta: Temi e percorsi della linguistica. Scritti scelti. A cura di Silvia Dal Negro e Bice Mortara Garavelli. Vercelli: Edizioni Mercurio, 2002. 448 p. Revue Romane 41, 2, s. 339-342. 2006.
- Staun, J.: English Phonetics and Oral Proficiency. 16 s. Inst. f. Engelsk, Germansk og Romansk, København 2006.
- Strudsholm, E.: Tempo e temporalità nei Canti di Leopardi. Mémoires de la Société Néophilologique de Helsinki; LXVIII i: Atti del VII Congresso degli Italianisti Scandinavi, Helsinki, 3-6 giugno 2004 s. 129-140. Enrico Garavelli & Elina Suomela-Härmä (a cura di). Société Néophilologique, Helsinki 2005.
- Strudsholm, E.: (red.). Linguistica romena e italiana. In: XVI Congreso de Romanistas Escandinavas / XVIe Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Svensson, H.L., Henriksen, B.: Hvad sker der egentlig, når eleverne bruger leksikalske gættestrategier? AngloFiles 139, s. 24-32. 2006.
- Sørensen, G.: Antonio Gramsci: Overherredømmet og magtens omorganisering. i: Magtens tænkere. Politisk teori fra Machiavelli til Honneth s. 203-228. Carsten Bagge Laustsen og Jesper Myrup (udg.). Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2006.
- Sørensen, G.: Stato-nazione, welfare e populismo in Danimarca e in Italia. i: Welfare scandinavo, welfare italiano. Il modello sociale europeo s. 87-101. Paolo Borioni (red.). Carocci Editore, Rom 2006.
- Sørensen, G.: Et fælles liv med 'La Repubblica'. i: Skæve vinkler. Festskrift til Kjeld de Fine Licht i anledning af 75 årsdagen. Udgivet af Selskabet for Arkitekturhistorie s. 61-63. Red.: Ulla Kjær, Marie-Louise Jørgensen og Jørgen Hegner Christiansen. Arkitektens Forlag, København 2006.
- Sørensen, G.: Den politiske Dante. i: Perspektiv på Dante II s. 12-28. Anders Cullhed (red.). Multivers Academic, København 2006.
- Sørensen, G.: Silvio Berlusconi (DR P1, 30.3.2006 kl. 10:00, varighed: 1:26:40. Tilrettelæggelse Frank Esmann). -s. Danmarks Radio, København 2006.
- Toftgaard, A.: Letters & Arms Literary Language, Power and Nation in Renaissance Italy and France 1300-1600. 308 s. Københavns Universitet 2005.
- Vinther, T.: (red.). Adquisición de lenguas. In: XVI Congreso de Romanistas Escandinavas / XVIe Congrès des Romanistes Scandinaves / XVI Congresso dei Romanisti Scandinavi / XVI Congresso dos Romanistas Escandinavos. Ed: Michel Olsen & Erik H. Swiatek. RUC, Roskilde 2006.
- Vinther, T.: The development of the Spanish verb *ir* into an auxiliary of gradual process. i: Change in Verbal Systems. Issues on Explanation s. 199-217. K. Eksell & T. Vinther (eds.). Peter Lang, Frankfurt a/M 2006.
- Ward, S.J.: Echoes of Empire. History Workshop Journal 62 Autumn, s. 264-277. 2006.
- Ward, S.J.: Australia and the British Embrace: The Demise of the Imperial Ideal. 307 s. Melbourne University Press, Melbourne 2001.

Studienævn ved Institut for Engelsk, Germanisk og Romansk

Studienævnet for Engelsk

Medlemmer

Studienævnet bestod pr. 1.2.2006 af lærerrepræsentanterne Jens Rahbek Rasmussen, Inge Birgitte Siegumfeldt (suppleant for Eva Rask Knudsen) og Dorte Albrechtsen (studieleder). Studentersiden var repræsenteret af Martin Lønstrup-Nielsen (næstformand), Louis Lucien Leonsson og Peter Phillipsen. I efteråret indtrådte Eva Rask Knudsen igen på lærersiden, og studentersiden fik nye repræsentanter: Thue Sebastian Winkler (næstformand), Gry Hansen og Lisbeth Jørgensen.

Beretning

Studienævnet har afholdt 13 ordinære møder i løbet af 2006.

I årets løb har studienævnet løbende evalueret undervisningen efter BA-studieordningen 2005 og har i denne forbindelse justeret studieordningen. I foråret var arbejdet bl.a. koncentreret om BA-studieordningens 3. og 4. semester med henblik på udarbejdelse et valgfagskatalog med i alt 20 kurser. I denne forbindelse blev der afholdt informationsmøder om valgfagene både i foråret og i efteråret med deltagelse af fagets lærere og studerende fra den berørte årgang. I løbet af efteråret har studienævnet i samarbejde med og på opfordring fra Studienævnet for Retorik udarbejdet en engelsksproget Tilvalgsstudieordning i "Public Speaking". Herudover har nævnet udarbejdet studieordninger for Tilvalg, 2007, og for Sidefag, 2007. Censorformandskabet har venligst stillet deres ekspertise til rådighed i denne forbindelse.

Årets arbejde fokuserede blandt andet på evalueringen af undervisningen i andet og tredje semester under 2005 BA-studieordningen. Der blev foretaget den gængse midtvejs-evaluering af samtlige uddannelser ved Engelsk og en særlig slutevaluering af undervisningen i de omtalte semestre. Disse slutevalueringer var stort set positive og gav et klart indtryk af, at de studerende blandt andet havde oplevet den tværfaglige sammenhæng, som er et vigtigt mål i studieordningen. Desuden har nævnet evalueret internatopholdet af vores rus-introduktion. Resultatet af denne evaluering var yderst positiv, hvorfor nævnet besluttede at fortsætte med internat også i 2007.

I forbindelse med et lærermøde og ved censurmødet i juni måned besluttede lærere og censorer at påbegynde arbejdet med den ny karakterskala. Ved eksamensterminen 2006/2007 blev et begrænset antal eksaminer med ekstern censur udvalgt til også at skulle bedømmes efter 7-skalaen. Formålet med denne øvelse var at identificere, hvor den ny skala voldte problemer samt at få et overblik over, i hvilken grad beskrivelserne i studieordningerne kan understøtte en absolut karaktergivning. Dette punkt behandles ved

censurmødet den 29. januar.

Der har været månedlige møder i instituttets uddannelsesudvalg, der består af lektor Ingemai Larsen (formand), og samtlige studieledere ved instituttet samt studieadministrator Jørgen Willadsen. Blandt de mange opgaver i årets løb kan nævnes forberedende diskussioner af de kommende kandidatuddannelser og afholdelse af møde med samtlige instituttets undervisere samt nedsættelse af en række arbejdsgrupper i denne forbindelse. Desuden har forberedelsen af instituttets storstudienævn været tema ved mange af udvalgets møder.

Studienævnet har fortsat sit arbejde med at registrere vores studerendes frafald og gennemførelsesfrekvens i vores database. I forbindelse hermed har vi udarbejdet en brugervenlig manual for at sikre, at arbejdet kan fortsætte uafhængigt af databasens ophavsmand, vores studentermedhjælp Lars Langer. Dette databasearbejde blev udbredt til andre fag ved instituttet i årets løb, ligesom nævnet har deltaget i møder med fakultetet med henblik på evt. brug af databasekonceptet på fakultetsplan.

Nævnet har desuden deltaget i et projekt om brobygning mellem gymnasiet og universitetet med ekstern lektor Søs Haugaard som underviser. Evalueringen af dette forløb har været meget positiv, og nævnet har givet udtryk for, at dette initiativ bør fortsættes fremover. Herudover har Engelsk Studienævn budt ind på en opgave for British Council med henblik på at blive et sprogtestningscenter. Vores bud var desværre ikke konkurrencedygtigt, hvorfor vi også takkede nej til en lignende henvendelse fra Cambridge University.

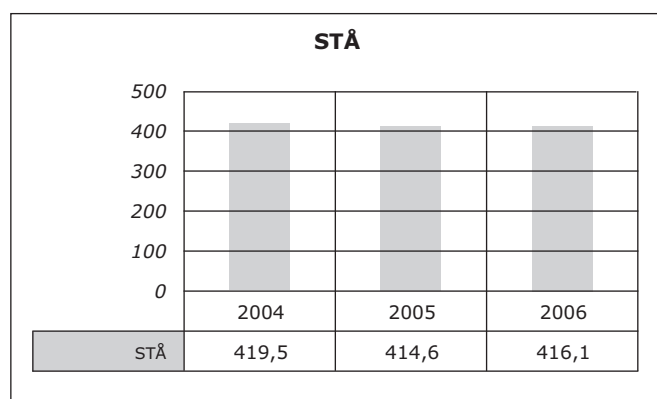
Samarbejdet i studienævnet har været godt og konstruktivt med mange gode korrigerende forslag fra de studerende. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke nævnets medlemmer for deres store arbejde. En særlig tak går til studienævnssekretær Dorthe Johnson, som med sit smittende engagement og store kompetence ikke blot formår at løse studienavnets mangeartede opgaver men også at videregive sit engagement til andre. Eksamenskontoret ved Karin Piccini takkes for kompetent og smertefri afvikling af både sommer- og vintereksamen og Linda Langhorn for god administration af årets 84 specialeafleveringer. Alle disse medarbejdere har i årets løb givet uvurderlig input til studienavnets behandling af diverse sager og problemstillinger. Men til sidst et hjertesuk – instituttets administration er totalt underbemandet, hvilket lægger et helt uhørt pres på vores meget engagerede medarbejdere. Desuden har året vist sig at byde på store problemer med at dække undervisningen, da vi nu på grund af stillingsstoppet også er underbemandede på VIP-siden. Flere kolleger har forladt os enten grundet pensionering, eller fordi de har fået stillinger ved udenlandske universiteter. I en situation med mangel på arbejdskraft er det desuden i stigende grad svært at afvikle undervisningen ved eksterne lektorer. Jeg mener, vi står i en meget alvorlig situation både på TAP- og VIP-siden, der meget vel kan medføre, at miljøer og uddannelser, som det har taget årtier at etablere, vil blive ødelagt, hvilket i yderste konsekvens vil få en meget negativ indflydelse på den STÅ-produktion, vi har arbejdet så hårdt på at forøge.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Engelsk	Film- og mediev.	Dansk, Nordisk	Retorik	Historie	Asienstudier	Øvrig hum.	Merit-overført	I alt
Engelsk	355,6	9,8	7,5	4,8	4,5	4,3	23,3	2,8	412,5
Dansk, Nordisk	4,4								
Litteraturvidenskab	1,5								
Musikvidenskab	1,3								
Filosofi	1,0								
Asienstudier	1,0								
Religionsfagene	1,0								
Øvrig hum.	4,8								
Meritstuderende	4,5								
Gæstestuderende	41,1								
I alt	416,1								
Åben uddannelse	28,5								

STÅ 2004-2006

Studieleder Dorte Albrechtsen

Studienævnet for Tysk og Nederlandsk**Medlemmer**

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af lærerrepræsentanterne Niels-Erik Larsen (vicestudieleder) og Detlef Siegfried (som suppleant for Birthe Hoffmann under dennes barselsorlov). Niels-Erik Larsen fungerede som studieleder indtil 16. oktober, hvorefter Birthe Hoffmann genindtrådte som studieleder, Detlef Siegfried udtrådte samtidig af nævnet. Studenterrepræsentanter pr. 1.2.2006 var Mette Brusgaard (næstformand) og Sebastian Bak Møller. Primo september indtrådte Ida Andrén Thomsen i stedet for Mette Brusgaard, og Sebastian Bak Møller valgtes som næstformand.

Studienævnet for Tysk og Nederlandsk vil ved udgangen af januar 2007 blive ophævet. Dets funktioner vil blive overtaget af et studienævn fælles for alle fag på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.

Beretning

Udover de sædvanlige studienævnsforretninger har året været præget af arbejdet med de nye tilvalgs- og sidefagsordninger for tysk og nederlandsk. I nederlandsk, som kun optager nye studerende hvert andet år, var der for første gang nyoptag under BA-ordningen af 2005.

Studielederen har sammen med de øvrige studieledere deltaget i arbejdet i uddannelsesudvalget, som på instituttet koordinerer studienævnsarbejdet, især med henblik på fællesanliggender som valgfag, videnskabsteori på BA-uddannelserne og tværfag på KA-uddannelserne. Der har ligeledes været afholdt undervisning i tekstanalyse og 'turbo-grammatik' for alle eller flere af instituttets fag, ligesom studerende fra tysk deltager i instituttets fælles praktikordning.

Studienævnet har i begge semestre iværksat evaluering på alle undervisningshold. Undervisningen på alle kurser er blevet understøttet af universitetets elektroniske under-

visningsportal. Studienævnet deltager også sammen med instituttets andre fag i den oprindelig af Engelsk Studienævn konciperede databaseundersøgelse af de studerendes studieaktivitet. Gennem et øget kendskab til de studerendes studiemønstre håber man herved at kunne imødegå frafaldet og kunne øge fagenes STÅ-produktion. Af samme årsager har nævnet også indført specialekontrakt og faste specialeafleveringsdatoer i lighed med instituttets øvrige fag.

Som modtræk til tyskfagets mere udsatte position efter den sidste gymnasireform har studienævnet for at imøde-

gå faldende optagelsestal iværksat en "brobygningsordning" til gymnasiet; således at gymnasieelever, der overvejer tyskstudiet, vil kunne følge universitetsundervisningen 2-3 dage.

Tysk har også i 2006 udbudt undervisning på Åbent Universitet.

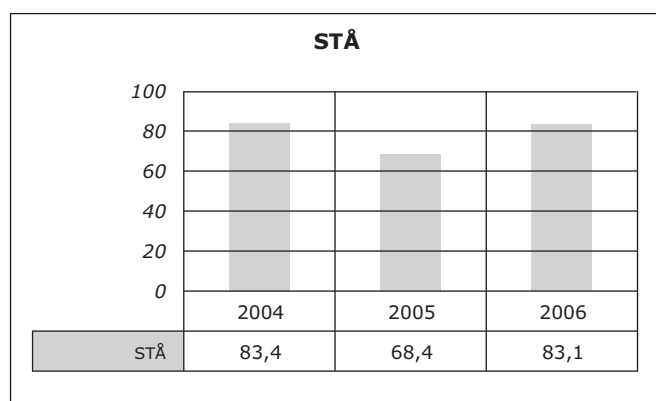
Studienævnet har endvidere videreført den veletablerede tradition med de regelmæssige 'Fredagsforelæsninger' med deltagelse af eksterne og interne foredragsholdere samt tidligere specialestuderende.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder							
	Tysk og nederlandsk	Dansk, Nordisk	Litteraturvidensk.	Informatik	Kunsthistorie	Øvrig hum.	Meritoverført	I alt
Tysk og nederlandsk	69,6	3,8	1,5	0,8	0,5	1,0	2,4	79,5
Dansk, Nordisk	1,9							
Litteraturvidenskab	1,5							
Fransk	1,4							
Asienstudier	1,0							
Italiensk	1,0							
Matematik	0,4							
Øvrig humaniora	1,5							
Meritstuderende	2,1							
Gæstestuderende	2,8							
I alt	83,1							
Åben uddannelse	12,2							

STÅ 2004-2006

Vicestudieleder Niels-Erik Larsen

Studienævnet for Fransk

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af lektor Anita Berit Hansen (studieleder og formand for studienævnet), lektor Jørn Boisen (vicestudieleder) samt studerende Emilie Zenia Andersen og Frederik Tancrede Olesen (næstformand). Der har i årets løb været ændringer i medlemssammensætningen to gange, idet Emilie Zenia Andersen's plads først blev overtaget af Amalie Boe (ultimo februar til juni) og derefter af Marie Kruse Østerholt.

Adresse

www.fransk.ku.dk
Fax 35 32 84 08
berit@hum.ku.dk

Beretning

Studiets nye BA-studieordning (2005) er i 2006 implementeret på 2. og 3. semester. På baggrund af evalueringer (også af 1. semester) har SN i år indsendt ønske om mindre ændringer i ordningens Modul I og II. Desuden er der vedtaget en ændring vedr. hjælpemidler ved eksamen i Videnskabsteori (modul V) for at skabe enighed mellem instituttets fag, ligesom der har været nedsat en arbejdsgruppe med deltagelse af fransk og tysk studieleder til belysning af problemer i studieordningen for Valgfag (modul VI). Nye timenormer for opgaveretning og eksamen i forbindelse med 2005-ordningen er vedtaget.

En 3/4-årig tilvalgsordning mhp. ikrafttræden pr. 1.9.2007 er vedtaget i de store linjer (fagelementer og ECTS-vægtning). En lettere justering af den 1/2-årige sidefagsordning, der fungerer som overgangsordning fra 1.9.2006, er vedtaget.

En ordning for tværfag på KA-niveau er vedtaget i samarbejde med instituttets øvrige fag.

Arbejdet med at forberede de nye KA-studieordninger, der skal træde i kraft pr. 1.9.2008, har i år rummet: Lærermøder i franskgruppen den 5.4., 31.5. og 10.10. (der har været idéindkaldelse blandt lærere og studerende, diskussion af fakultetets udkast til studiestruktur, drøftelse af mulige grenvalg i uddannelsen og af nye indsatsområder) og deltagelse ved studielederen i fakultetets seminarer om projektplanlægning og -styring (2.3.), humanisters arbejdsmarked (11.10.), og endelig om struktur i de nye KA-uddannelser (12.12.). Studienævnet har desuden indsamlet og pr. 4.12. indsendt reaktioner til et udkast til plan for arbejdet med de nye uddannelser i institutfælles regi (til uddannelsesudvalget).

Vi indsendte i april måned en alternativ KA-studieordning i "Fransk – Den fransktalende verden" til ministeriel godkendelse via prodekanen i forbindelse med et Erasmus Mundus-samarbejde med universiteterne i Leipzig og Lyon II. Uddannelsen blev godkendt i ministeriet, men ansøgningen om oprettelsen af "Master d'Etudes de la France et de la Francophonie" blev desværre ikke imødekommet i EU.

Et ønske blandt lærerne om at indføre en nedre adgangsgivende karakterkvotient på 7,5, indsendt via studienævnet i sommer, er blevet afvist af fakultetet.

Institutsammenlægningen, der sidste år var ny for os, har i år givet anledning til flere frugtbare samarbejder om konkrete undervisningsforløb. Foruden forelæsningsrækken i tekstanalyse/litterær teori og kurset i studieteknik, har

fransk deltaget med lærerkræfter i de fælles kursusudbud Videnskabsteori og Valgfag (herunder også et stort orienteringsmøde om Valgfag i september). Se også om tværfag herover.

Vi har arbejdet videre med de nye initiativer, der søsattes i 2005. Således har vi fortsat med semesterstartsmøder (6.2. og 4.9.) og har været vært ved to specialeafleveringsreceptioner (16.5, med deltagelse også af Italiensk og 16.8. med deltagelse også af Italiensk, Spansk/Portugisisk og Tysk/Nederlandsk). Studieturen til Paris, der gennemførtes i foråret 2006 takket være økonomisk støtte fra fakultetet, var en stor succes for studiemiljøet, og en tilsvarende tur planlægges gennemført i foråret 2007, uge 12. Billeder og turbeskrivelse er nu en del af præsentationen af faget på hjemmesiden og på fakultetets www.studier.dk.

Helt nye initiativer på fransk-faget i det forgangne år var

- Forberedelser til opstart af fransk alumneforening (udkast til foreningsvedtægter, fremskaffelse af adresser på kandidater og udsendelse af invitationer, undersøgelse af sponsoreringsmuligheder, praktiske forberedelser). Der er indkaldt til stiftende generalforsamling 20. januar 2007.
- Beslutning om at fejre færdige kandidater med et årligt arrangement, evt. delvis i alumneforeningens regi.
- Beslutning om at udgive specialeresuméer på dansk i et hæfte en gang årligt med første periode dækkende specialer afleveret 1.2.2005-31.12.2006. Desværre svarede kun meget få studerende på tilbudet om at få udgivet deres resumé, så idéen kunne ikke gennemføres i denne omgang, men vil blive videregivet til det kommende storstudienævn.
- Undersøgelse af behovet for et følgeforsøg for specialeskrivere blandt skribenter med afleveringsfrist i foråret. Svaret blev, at specialeskrivere ved faget er godt tilfredse med materiale og kursustilbud fra Akademisk Skrivecenter og ikke havde behov for et lokalt følgeforsøg.
- En henvendelse til censorkorpset i fransk i begyndelsen af året mhp. forbedrede og opdaterede oplysninger om korpsets censorer. Ønsket er genfremsendt i foråret, da formandskabet og censorsammensætningen skiftede pr. 1.4. og igen i november. Vi har stadig ikke modtaget et forbedret og opdateret materiale udover en meget summarisk emneliste for de nybeskikkede censorers vedkommende.

Desuden

- Større støtte til de nystartende studerende i form af opfølgende samtaler med tutorerne primo november og tilbud om samtale hos studielederen for reeksaminander efter Modul I (reaktionerne på samtaletilbud og de fremkomne vurderinger af studium, studiestart og tutorernes indsats var generelt positive).
- Deltagelse i instituttets databaseregistrering af nystartende studerendes studieaktivitet og evt. -fracfald fra og med efterårssemesteret 2006.
- Forsøg med elektronisk evaluering af Modul I med værktøjet "Survey Exact" (det var med dette redskab hurtigt at få overblik over, at langt de fleste studerende var tilfredse eller meget tilfredse med undervisere og fagligt indhold).

Det skal i forlængelse af det sidste punkt nævnes, at fransk er med i den gruppe af fag, der ifølge Udviklingskontrak-

ten 2006-2008 skal forbedre gennemførelsestillene. Vi har i august indsendt forslag til områder, der kunne støttes mhp. forbedret gennemførelse, ligesom vi har kommenteret prodekanens udkast vedrørende tidsbegrænsning af specialskrivning.

Studienævnet har i årets løb desuden været medarrangør af to gæsteforelæsninger (om togets indflydelse på den litterære fantasi i moderne tider (Remo Ceserani, 7.11.) og om postkolonial litteratur fra det fransktalende Nordafrika (A. de Toro, 7.12.)). Fagets Teaterværkstedsgruppe har optrådt ved en fransksproget teaterfestival i København 28.-29.4. Studienævnet er desuden del af en samarbejdsaftale mellem instituttet og den franske ambassade, som medfører, at vi for to år ad gangen modtager en ung fransk gæstelektor (i år har vi haft Jérôme Delcassé, der ophørte i sommer, dernæst Alexandre Debats, der dog blev haste-hjemkaldt pga. en udnævnelse i Paris og blev afløst af Sonia Panzani).

I forår/efterår 2006 har følgende deltidsansatte undervi-

sere været tilknyttet fransk: Lilian Reinholt Andersen, Tangui Coulouarn, Christine Favre, Kirsten Jeppesen Kragh, Xavier Lepetit, Carsten Meiner, Maryse Pierrel Mikkelsen, Jens Runge Poulsen, Anders Toftgaard, Jeannet Ulrikkeholm.

Som optakt til valget til det nye storstudienævn på instituttet har studienævnet igangsat flere høringer af fakultets skitser (udkast til valgstatut...; notat fra fakultetets studienævnreformgruppe vedr. organisering af det fremtidige studienævnarbejde) og har afgivet ønsker til institutlederen om faglige repræsentationsområder. Ønsket om en struktur, hvor fransk kunne have en fast plads i det nye nævn på lige fod med hvert af de øvrige nuværende studienævne på instituttet, blev desværre ikke imødekommet, hvorfor fagets repræsentation i et beslutningsdygtigt organ fremover uheldigvis vil være skiftende fra valgperiode til valgperiode.

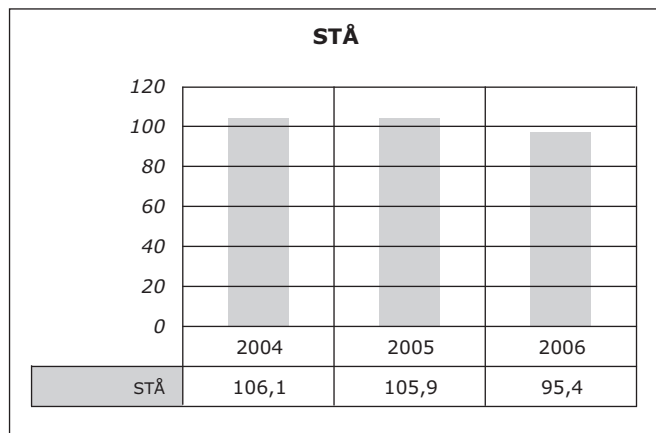
Det var så sidste årbogsbidrag fra studienævnet, der ophører med at eksistere pr. 1.2.2007.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							I alt
	Fransk	Retorik	Litteraturvidenskab	Filosofi	Dansk, Nordisk	Øvrig hum.	Merit-overført	
Fransk	92,1	2,3	2,0	1,8	1,5	7,4	3,1	110,1
Litteraturvidenskab	0,5							
Klassisk Filologi	0,3							
Historie	0,1							
Øvrig humaniora	0,3							
Idræt	1,0							
Gæstestuderende	1,1							
I alt	95,4							
Åben uddannelse	10,4							

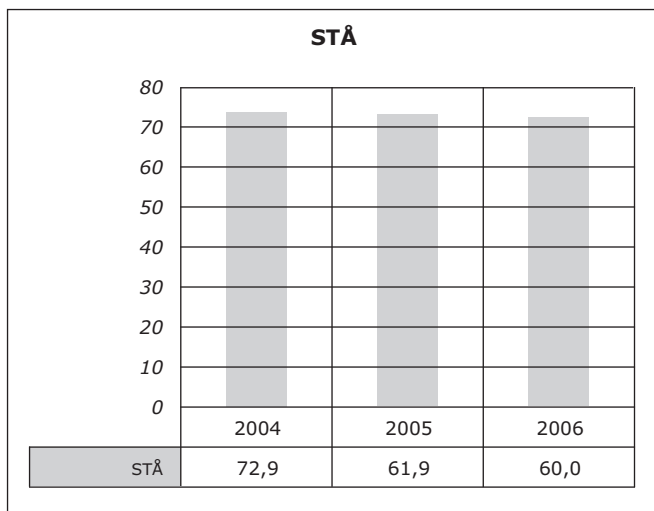
STÅ 2004-2006

Studieleder for Fransk Anita Berit Hansen

STÅ 2004-2006

Studieleder for Italiensk og Rumænsk Erling Strudsholm

Studienævnet for Spansk og Portugisisk

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af lektor, ph.d. Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen (Spansk, studieleder), lektor, ph.d. Ingemai Larsen (Portugisisk, viced studieleder), undervisningsadjunkt Angel Alzaga (Spansk), stud.mag. Kristina Pilmark (næstformand, Spansk), stud.mag. Maria Kirstine Husum (Spansk) og stud.mag. Veronica Kirsas (Portugisisk). Sekretær Karin Mortensen

Der har været en del udskiftning i nævnet efter denne dato, idet der er tiltrådt nye studenterrepræsentanter ad to omgange. Således er Emilie Erlandsen trådt ind i nævnet, ligesom Katrine Tortzen, som senere er blevet erstattet af Nina Lentz. Veronika Kirsas er på studieophold i Mozambique.

Samarbejdet i studienævnet har været upåklageligt, men nævnet måtte desværre sige farvel til Karin Mortensen i juli 2006. Siden september 2006 har nævnet dog kunnet nyde godt af den nye studienævnssekretær Marianne Bochs professionelle assistance.

Beretning

1. Optag og undervisning

Portugisisk har haft et udmærket optag i efteråret 2006.

Det samme gælder for Spansk, som optager både grundfagsstuderende, tilvalgsstuderende og gymnasiesidefagsstuderende foruden studerende fra RUC efter en særlig aftale, og som desuden har to forløb på Åbent Universitet som afslutning på BA-uddannelsen efter 1995-bekendtgørelsen. Alt i alt mange grupper af studerende, der studerer efter lige så mange forskellige studieordninger.

Spansklærergruppen evaluerede det første år af den nye studieordning på et lærermøde den 9. juni. De studerende havde gennemført deres evaluering af hele det første studieår inden, så den kunne indgå i lærernes vurdering af, hvor der evt. skulle gennemføres ændringer i ordningen.

De nye studieordninger kræver permanent udvikling af helt nye kurser. Således har Thora Vinther udviklet et kur-

sus i 'skriveværksted' og tekstbevidsthed for første år. I mundtlig spansk har Eva Dam Jensen udviklet et kursus i mundtlig formidling. Begge lægger sig tæt op ad kurset i Introduktion til Latinamerikas historie, kultur og litteratur, som i den nye studieordning har introduceret en mundtlig synopsisseksamen som noget ganske nyt på første år. Efterårssemestret har ligeledes budt på nye kurser som f.eks. Videnskabsteori, som er blevet koordineret af Lene Waage Petersen fra Italiensk i et samarbejde mellem Italiensk, Spansk, Portugisisk, Fransk og Tysk. Derudover er der blevet udviklet nye kurser i Valgfag for andet år, ligeledes som samarbejde på tværs af sprogene. Valgfagene har ført til spændende konkrete produkter som f.eks. en folder på spansk til nye spanskstuderende, en udstilling og andet. Udstillingen om mexicanere i Danmark blev indviet ved en reception den 1. december. Billederne kan ses på fagets hjemmeside (<http://spansk.ku.dk/omuddannelsen/valgfag-mexico/>). Derudover deltager både Spansk og Portugisisk i de nye tværfag, som er fælleskurser for flere sprogfag på KA-niveau.

I efterårssemestret udbød ekstern lektor Janet Ferrari et særligt kursus i spansk teater med støtte fra Kirsten Schotlænders Fond. Kurset var en fin øvelse for de studerende, som opførte tre små teaterstykker for spansklærere og studerende den 1. december. Studienævnet takker Fonden for det økonomiske tilskud!

I efteråret har nævnet og lærergrupperne arbejdet med en ny studieordning for Tilvalg efter 2004-bekendtgørelsen. Spansk- og portugisisklærergupperne deltager desuden i arbejdet med de nye KA-uddannelser. Sidstnævnte har hidtil været koordineret af uddannelsesudvalget, det fælles udvalg for studieledere ved instituttet, som bliver koordineret af Ingemai Larsen fra Portugisisk, men som ophører med at eksistere i den nye struktur.

Som noget nyt har faget Spansk i efteråret udbudt et Tværhumanistisk Tilvalg i Interkulturel Erhvervskommunikation for studerende fra hele fakultetet. Kurset er blevet en stor succes. Det er blevet udviklet via en særbevilling fra Videnskabsministeriet efter ansøgning fra Thora Vinther, og vi håber, at vi kan fortsætte dette udbud, som der har vist sig at være stor interesse for. Kurset kan desuden

bruges både som emnekursus og som praktikforberedende kursus, hvilket passer fint med, at der i foråret 2005 er blevet udarbejdet en fælles studieordning i praktikelementet for flere af instituttets sprogfag.

Thora Vinther har også stået for det store arbejde med at organisere og skabe praktikpladser for sprogstuderende. Dette resulterede i et stor og velbesøgt 'Praktik Messe' for sprogstuderende den 9. november med deltagelse af virksomheder og studerende.

2. Internationalisering

Der har i årets løb været afholdt flere seminarer og gæsteforelæsnings med internationale gæster:

Foråret 2006

Besøg af den cubanske danser Loipa Araujo, som talte om balletens historie i Cuba og dens særlige cubanske udtryk. Dette seminar havde også deltagelse af Institut for Dans.

Foredrag ved den cubanske ambassadør i Danmark, Pedro Prada, om den nyeste udvikling i Cubas historie.

Foredrag ved den cubanske forfatter Leonardo Padura ved et fællesseminar for hele instituttet om kriminallitteratur som genre med oplæsning af flere forfattere.

Foredrag ved René Ceballos, Center for Latinamerikastudier, Universitetet i Leipzig, om den transversale roman og nyere litteraturteori.

Efteråret 2006

Foredrag ved Kirsten Appendini, El Colegio de Mexico, om den nyeste udvikling i Mexico.

Foredrag ved Mario Velázquez, Colegio de Sonora, om mexicanske emigranter i USA.

2 gæsteforelæsnings ved direktør, prof., dr. Alfonso de Toro, Center for Latinamerikastudier, Universitetet i Leipzig.

Studienævnet fortsætter det gode samarbejde med den mexicanske ambassade og den spanske ambassade. I foråret 2007 planlægges en 'Día de España' i samarbejde med ambassaden. I efteråret 2006 har den spanske ambassade venligst stillet en række film til rådighed for spanskfaget, som er blevet vist hver onsdag i løbet af semestret. Dette arbejde er blevet organiseret af ekstern lektor Natalia Auer.

Spansk og Portugisisk Studienævn udarbejdede en Erasmus Mundus-uddannelse i Latinamerikastudier i samarbejde med universitetet i Leipzig og universitetet i Venedig, Inst. for Indianske Sprog ved KUA deltog ligeledes. Ansøgningen blev sendt til EU i maj måned. Svaret kom i december og var desværre negativt, men handlede mest om

tekniske indvendinger. Studienævnet har derfor besluttet sammen med universitetet i Leipzig at genindsende ansøgningen i 2007. Parallelt med Erasmus Mundus-ansøgningen skulle der udfærdiges en dansk kandidatstudieordning i Spansk med Latinamerikastudier, som blev sendt til fakultetet i maj 2006.

Thora Vinther, spanskfagets internationale koordinator, har indgået Sokrates-aftaler med universitetet i Leipzig og universiteterne i Valencia og i Madrid. Sandi Michelle de Oliveira, portugisisk Sokrates-koordinator, har arbejdet med aftaler med universiteter i Brasilien.

3. Kandidatforeningen Sin Fronteras

Johan Pedersen og Angel Alzaga har organiseret kandidatforeningen 'Sin Fronteras' for færdige kandidater med spansk, som i forårssemestret afholdt sin ordinære generalforsamling med middag. I efterårssemestret 2006 har foreningen holdt et velbesøgt seminar den 23. november med filmforevisning og foredrag.

4. Ny struktur på Det Humanistiske Fakultet

I efteråret 2006 nåede strukturforandringerne for alvor frem til Det Humanistiske Fakultet. Der er blevet ansat ny dekan, ny prodekan for forskning og ny prodekan for undervisning, ny direktør og nye institutledere. Dernæst skal alle de nuværende fagstudienævn sammenlægges til seks studienævn, ét pr. institut. De nuværende studienævn er i løbet af efterårssemestret bl.a. blevet bedt om at udtale sig om den nye studienævnsstruktur, om antallet af medlemmer i det nye nævn, om repræsentativitet, om valgstatutten, om fakultetets bidrag til universitetets udviklingskontrakt og om universitetets nye strategiplan. Disse store spørgsmål er blevet diskuteret i lærergrupperne som baggrund for nævnets svar. Samtidig er arbejdet med de daglige opgaver, undervisning, skemaer, dispensationer, studieordninger, nye KA-uddannelser, ny karakterskala etc. blevet gennemført. Mht. repræsentativitet i det nye nævn blev der ikke taget højde for ønskerne fra Spansk og Portugisisk Studienævn.

Der blev udskrevet valg til det nye studienævn i en noget kaotisk proces, som for vores vedkommende har ført til den heldige situation, at Spansk får en plads i det nye nævn, Portugisisk ligeledes én. Fransk og Germansk får derimod ingen repræsentant i nævnet, hvilket vi finder meget beklageligt.

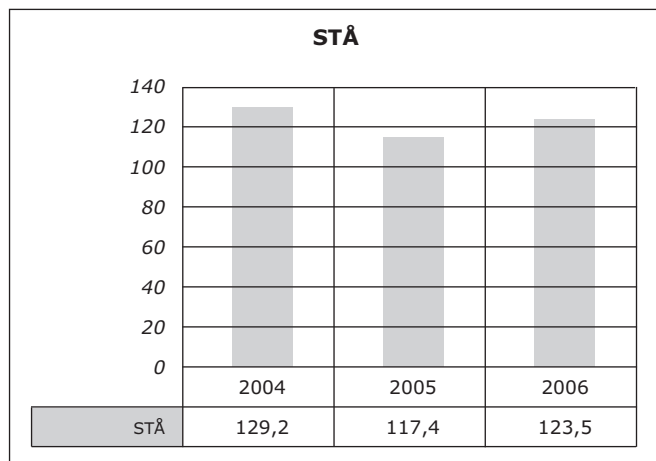
Denne årsberetning bliver således den sidste fra Spansk og Portugisisk Studienævn, som efter den 1. februar 2007 ophører med at eksistere.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Spansk og Portugisisk	Europæisk Etnologi	Retorik	Minoritetsstudier	Dansk, Nordisk	Italiensk	Øvrig hum.	Merit-overført	I alt
Spansk og Portugisisk	109,2	2,3	2,0	1,8	1,5	1,3	6,8	4,5	129,2
Engelsk	1,9								
Dansk, Nordisk	1,1								
Historie	1,0								
Italiensk	1,0								
Øvrig humaniora	2,5								
Meritstuderende	6,0								
Gæstestuderende	0,9								
I alt	123,5								
Åben uddannelse	11,8								

STÅ 2004-2006

Studieleder for Spansk/Portugisisk Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen

Institut for Kunst- og Kulturvidenskab

Ledelse pr. 1.2.2006

Institutleder: lektor Stig Jarl.

Adresse

Karen Blixens Vej 1
2300 København S
Telefon 35 32 81 95
Fax 35 32 82 22
kunstogkulturvidenskab.ku.dk
ikk@hum.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttet er resultatet af en sammenlægning af to institutter pr. 1. september 2003 og består af Afdeling for Litteraturvidenskab og Moderne Kultur, Afdeling for Kunsthistorie og Visuel Kultur samt Afdeling for Teatervidenskab og Dansens Æstetik.

I løbet af de godt tre år der er gået siden sammenlægningen, er instituttet gradvist blevet mere sammentømret, både hvad angår administration og forsknings- og undervisningssamarbejde. Strukturen med to rådgivende ledelsesfora, som etableredes i 2005, har fungeret udmærket: studieledelsen har til formål af sikre undervisningssamarbejde og koordination af studieordninger på tværs af fagområder, og forskningsledelsen følger bl.a. medarbejdernes forskning, animerer til tværfagligt samarbejde og udarbejder forsknings- og formidlings-/publiceringspolitik.

Fra 1. januar 2007 lægges Institut for Kunst- og Kulturvidenskab sammen med Musikvidenskabeligt Institut, der ikke har lokaler på Københavns Universitet Amager, men i Klerkegade i Indre By. Fusionen, der er forberedt gennem ca. 1/2 års arbejde, finder sted samtidig med, at den nye ledelsesstruktur med nyansat institutleder træder i kraft. Fusionen vil kræve en særlig indsats fra alle involverede medarbejdere, men forarbejdet skulle gerne have ryddet de værste sten på vejen. Herefter kan vi kun se frem til, at det samlede institut også kommer til at fremstå som en fysisk enhed med udbygningen af Søndre Campus.

Instituttets vejledningscenter kom rigtig i gang i 2006 under ledelse af en fastansat AC-vejleder, som bl.a. skal sikre, at erhvervskompetencer og karrierevejledning får en mere central rolle.

Vi har været meget optaget af at få skabt mere varige relationer til det private arbejdsmarked, og i den sammenhæng er det glædeligt, at instituttet har modtaget to erhvervs-ph.d.-studerende.

Fra Kunstrådet har instituttet i to omgange modtaget midler fra den særlige pulje til kunstneriske gæstprofessorater. Først til billedkunstner Jakob Jakobsen, som fra 1. august 2005 til 31. juni 2006 var artist in residence og herefter i 2006/07 til kunstnergruppen AVPD (Aslak Vibæk og Peter Døssing), som vi deler med Arkitektskolen. Puljen har betydet, at instituttets studerende har kunnet indgå i et

egentligt samarbejde med kunstnerne, hvilket på sigt vil have stor betydning for begge parter. Det er da også med beklagelse, at vi må konstatere, at der ikke er tilsvarende puljer i de kommende finanslove.

Ligeledes med støtte fra Kunstrådet og i samarbejde med Kunstakademiet har instituttet haft tilknyttet den japanske billed- og performancekunstner Yoshiko Shimada april til juni. Besøget afsluttedes med en performance, MADE IN OCCUPIED JAPAN/WHITE FLAGS, som hun opførte sammen med sin landsmand, performancekunstneren BuBu de la Madeleine.

Personaleforhold

Lektor Mikkel Bogh har haft orlov siden 1. oktober 2005 for at varetage stillingen som rektor ved Billedskolerne, Det Kgl. Danske Kunstakademi.

Lektor Lisbet Jørgensen fratrådte sin stilling 1. december.

Lektor Henrik Oxvig har haft orlov siden 1. august 2005 for at varetage et lektorat på Arkitektskolen, Det Kgl. Danske Kunstakademi.

Lektor Frederik Stjernfelt har haft orlov siden 1. februar 2005 for at varetage et gæstprofessorat på Learning Lab Denmark ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved instituttet består af en lang række individuelle og gruppebaserede forskningsprojekter, som stimuleres og udvikles inden for rammerne af lokale, nationale og internationale netværk, forskergrupper, projekter og andre sammenhænge. I overensstemmelse med instituttets hidtidige forskningsplan er en del af den igangværende forskning organiseret i et antal forskerfora. Nogle har arrangeret åbne forskningsseminarer for kolleger og studerende eller stået for bogudgivelser, internationale konferencer og lignende. I det følgende præsenteres hvert forums arbejdsområde kort. Udgivelser og projekter er omtalt i de selvstændige efterfølgende afsnit.

1. Forum for territorialitetsstudier

Forum for territorialitetsstudier har ikke holdt interne møder i 2006. Medlemmer af gruppen har deltaget i organisering og gennemførelse af seminarerne Geopolitik (på Københavns Universitet) og Kartografi (på Kunstakademiet) samt 3rd European Summer School in Cultural Studies: Climates and Territories (i samarbejde med Amsterdam School of Cultural Analysis, Universitetet i Oslo, London Consortium og Giessener Graduiertenzentrum) (Frederik Tygstrup).

2. Forum for Middelalderstudier

I den tværfaglige middelalderkreds arbejdes der omkring work in progress-tekster omhandlende både teoretiske og mere traditionelt historiske emner, der relaterer sig til middelalderen. Litterære og kunsthistoriske emner – forestået af repræsentanter fra IKK – diskuteres i det større forum, som også omfatter forskere fra både Rigsarkivet, Roskilde Universitetscenter og andre institutter her på Københavns Universitet A (Jørgen Bruhn).

3. Forum Kunst og kultur i det 20. og 21. årh. – Populært kaldet Samtidsgruppen

Der er tale om et diskussionsforum, der samler forskere, som arbejder med emner inden for den eksperimenterende billedkunst, litteratur, musik, film, foto, lyd og andre

kunstarter og blandformer i det 20. og 21. årh. På grundlag af de deltagende forskeres projekter ligger hovedvægten på perioden fra 1960 til i dag. Dette forum har til formål at udvikle tværfaglige og tværfaglige teoretiske rammer, kritiske begreber og analyseformer, der kan medvirke til en historisk og analytisk forståelse af de strømninger, der har præget kunsten og kulturen i det 20. årh. og ført frem til problemstillingerne i nutidskunsten.

Gruppens diskussioner samler sig om en række teoretiske tekster i samspil med udvalgte værker, hvad der giver grundlag for at udvikle både et historisk perspektiv på forståelsen af den eksperimenterende kunst i løbet af det 20. årh. frem til i dag, en fælles terminologi på tværs af kunstarterne og en kritisk stillingtagen til de herskende teoretiske, institutionelle og kunstneriske diskurser, heriblandt avantgardebegrebet og avantgardetraditionen.

En del af gruppens medlemmer tilhører også forskernetværket Nordisk Netværk for Avantgarde Studier (se avantgardenet.eu), hvorfra kritikere, forskere og museumsfolk fra andre institutter og institutioner deltager i gruppens møder, ligesom der er kontakt til netværkets bredere tværinstitutionelle forum (Tania Ørum).

Individuelle forskningsprojekter

Mentalitetshistorie og kulturstudier

Tværkulturel udveksling, appropriation og synkretisme i den georgiske middelalderarkitektur fra det 7. og 9.-11. århundrede (Markus Bogisch).

Billedforbudet i intermedial belysning (Jørgen Bruhn).

Den tidlige europæiske radiohistorie (Erik Granly).

Totalitarismediskussioner fra mellemkrigstiden til i dag (Peter Madsen).

Renæssanceår 2006. Forskellige temaer i tilknytning til renæssancens begrebsdannelser, især omkring kvindelige mæceners virksomhed. Desuden en analyse af a) en indkredsning af begrebet 'hofkunstner' under Christian IV og b) dannelsen af 'akademier' med henblik på termens indhold, antikreception og konsekvens for billedkunsten (Hannemarie Ragn Jensen).

Forbrugerkultur og kulturel erindring (Henrik Reeh).

Huden som anatomisk metafor – i forbindelse med deltagelse i det nordiske forskningsnetværk The Bodily Turn (Lilian Munk Rösing).

Fængselsmotivet i ny amerikansk fiktion og visuel kultur (Devika Sharma).

Sygdommens kulturhistorie (deltagelse i skandinavisk forskningsprojekt) (Frederik Tygstrup).

Kartografi og topografi i kunst og litteratur (Frederik Tygstrup).

De eksperimenterende tressere (Tania Ørum).

Dansk radiohistorie – forskningsprojekt vedr. Danmarks Radio, tilknyttet radiogrupperne omkring fakultetets radioarkiv LARM (Tania Ørum).

Avantgardernes Nordiske Kulturhistorie (Tania Ørum).

Kulturpolitik

Kunstopolitiske projekter i de sene 1960'ere i Frankrig, England og USA (Mikkel Bolt).

Undersøgelse af kommunalreformens betydning for regionale kunst- og kulturhistoriske museer i Danmark. Rapporten Museum Skive i Limfjordens regionale museums-samarbejde kan downloades på www.nordiskkulturinstitut.dk (Peter Duelund).

Dansk kulturpolitik 2006. Kulturministeriet har i 2006 udpeget Peter Duelund som dansk forskningsrepræsentant til Europarådets kulturnetværk Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe. Kompendiet opdateres årligt og giver en samlet beskrivelse af den kulturpolitiske udvikling i Europa. Kompendiet udarbejdes af uafhængige eksperter på det kulturpolitiske forskningsfelt. Det danske bidrag udarbejdes i samarbejde med Institut for Kunst og Kulturvidenskab, Københavns Universitet. Rapporten kan downloades fra Europarådets database www.culturalpolicies.net (Peter Duelund).

Teatret og oplevelsesøkonomien (Stig Jarl).

Kvalitetsvurderinger af teater (Stig Jarl).

Projektsamfundet. Områder: krig, politi, arkitektur, virksomheder, socialforvaltning, sundhedspolitik, epidemikæmpelse, pædagogik, skoler, tv-serier, singleliv, sport, fodbold og dans (Anders Fogh Jensen).

Billedet og globaliseringen. Æstetik, politik, økonomi som analyserer billedets rolle i globaliseringsprocesser på grundlag af Cornelius Castoriadis teori om kollektiv kreativ imagodannelse. Projektet behandler på denne baggrund tre cases: æstetik med udgangspunkt i Documenta 11, politisk offentlighed med udgangspunkt i Muhammed-krisen og oplevelsesøkonomi med udgangspunkt i reality-tv formatet Paradise Hotel. Projektet afsluttes med en bog i 2007 (Anders Michelsen).

PeaceWare som er et partnerskabsbaseret mode-2 projekt, der arbejder med at udvikle modeller til implementering af ITC systemer i freds- og kulturorienterede open source processer med udgangspunkt i konflikten i Sri Lanka. Projektet udvikles i samarbejde med en række partnere fra civilsamfund og erhvervsliv i Sri Lanka og Danmark. Projektet er i en forberedelsesfase og starter i foråret 2007 (Anders Michelsen).

Kunstinstitutionens forandringer i det 21. århundrede (Frederik Tygstrup).

Litteratur- og kulturteori

Poetisk imagination og litterær æstetik i den europæiske roman (Novalis, Keats, Stagnelius) (Mads Nygaard Folkmann).

Robert Walser (Erik Granly).

Walter Benjamin (Erik Granly).

Faderspøgelsets genkomst. Brikker til en kulturkritisk analyse: Freud, Kierkegaard, Shakespeare og Imre Kertesz. (Lilian Munk Rösing).

Litteratur- og kritikhistorie

Schism, Allegory, Comedia. The Spanish Baroque Between Medievalism and Modernity (Sofie Kluge).

Klassisk arabisk lyrik (Peter Madsen).

Islams europæiske litteraturhistorie (Peter Madsen).

Dansk og tysk samtidslitteratur (Moritz Schramm).

By, arkitektur og rumkunst

Rumdannelser. Installationen mellem billede og scene.

Projekt om installationskunst (Anne Ring Petersen).

Daniel Libeskind's jødiske museer og den aktuelle arkitekturinstitution (Henrik Reeh).

Kulturarv og arkitekturkanon (Henrik Reeh).

Samtidskunst og offentlige rum (Henrik Reeh).

Vejen til lufthavnen – studier i den oversete by (Henrik Reeh).

Globalisering, hverdagsliv og bykvarterer (Henrik Reeh).

Teater, dans og performance

Kreative processer: performativitet i teksten (Bent Holm).
 Ritualitet og teatralitet (Bent Holm).
 Marionet i tradition og avantgarde (Bent Holm).
 Avantgarde og performanceteater (Stig Jarl).
 Publikumsundersøgelser – kvalitative og kvantitative (Stig Jarl).
 Teaterdokumentation (Stig Jarl).
 Dansevidenskab – udarbejdelse af lærebog for universitetsstuderende (Inger Damsholt).
 Samværsdans i Danmark siden 1950 (Inger Damsholt).
 Koreomusikalsk teori og analyse – udarbejdelse af engelsksproget essaybog. Et essay er antaget til *The Opera Quarterly*, vol. 22, nr. 1 (Inger Damsholt).

Foto

Fotografiets Snapshotæstetik – om især 60-70'ernes avantgardekunsts brug af mere hverdagslige fotografiformer (Mette Sandbye).
 Fotografi og hverdagsliv – forberedelse til et forskningsophold ved Northwestern University og University of Chicago, USA, forår 2007 (Mette Sandbye).

Lyd

Akustisk territorialitet – Murray Schafer's soundscapeteori udfordret af japanske transitrum – Analyse af lyddesign i moderne byrum (Jacob Kreuzfeldt).

Enkelte forfattere og kunstnere

Lovely Violence: Chivalry and Love in Chrétien de Troyes (Jørgen Bruhn).
 Proust mellem kunstarterne (Jørgen Bruhn).
 Franz Kafka og det politiske – indgår i et større projekt om forholdet mellem politik og kultur (Isak Winkel Holm).
 Henrik Ibsen som teatermand (Live Hov).
 En genre-, form-, markeds- og kulturhistorisk analyse af Nathaniel Hawthornes forfatterskab (Martin Hultén).
 D.A.F. de Sades forfatterskab i den historiske oplysning og Sade-receptionens i det 20. århundrede (Martin Hultén).
 Villy Sørensen og den konservative kulturkritik (Kasper Støvring).
 Billedhuggeren Christian Lemmerz' værk: arbejde m.h.p. monografi om kunstneren (Ann Lumbye Sørensen).

Billedkunst

Dansk kunst fra 1990 og frem til i dag (Rune Gade).
 Hierotopy: Studies in the Making of Sacred Space – International interdisciplinary project (Nicoletta Isar).
 Gyldne altre fra det middelalderlige Danmark – i samarbejde med Nationalmuseet ved museumsinspektør Poul Grinder-Hansen og metalkonservator Karen Stemann Petersen (Søren Kaspersen).
 Helligtrekongerkapellet ved Roskilde domkirke. (Søren Kaspersen).
 Barokkens billedkunst med primært udgangspunkt i Nicolas Poussin og i tidens udvikling af den religiøse kunst i relation til det reformerede fromhedsliv. (Søren Kaspersen).
 De syv hovedspor. En kortlægning af dansk billedkunst i det 20. århundrede (Mikael Wivel).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Lars Dybdahl: Har været medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling, Danmarks Designskole, Center for designforskning samt vejleder for to ph.d.-afhandlinger sammesteds.
 Rune Gade: Har været formand for bedømmelsesudvalg til lektorat i Visuel Kultur på Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Afd. for kunsthistorie, til besættelse 1. januar 2007. Formand for bedømmelsesudvalg på ph.d.-afhandling, Københavns Universitet. Opponent på ph.d.-afhandling, Institutionen för konst- och musikvetenskap, Lunds universitet, Sverige.
 Live Hov: Har været formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg, Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet.
 Stig Jarl: Har været medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Danmarks Pædagogiske Universitet.
 Søren Kaspersen: Har været medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Københavns Universitet. Medlem af bedømmelsesudvalg ang. seniorforsker ved Statens Museum for Kunst.
 Peter Madsen: Har været formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling, Københavns Universitet.
 Mette Sandbye: Har deltaget i bedømmelsesudvalg til førsteamanuensisstilling i Visuel Kultur, Trondheim Universitet, Norge.
 Frederik Tygstrup: Har været medlem af bedømmelsesudvalg. vedr. ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet C. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling, SDU. Formand for bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling, Københavns Universitet.
 Tania Ørum: Har været medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Københavns Universitet.

Udvalg og fonde

Inger Damsholt: Medlem af Undervisningsministeriets udvalg for faget Dans i hf og gymnasium.
 Peter Duelund: Dansk repræsentant i de nordiske kulturministeriers forskningsudvalg Kontaktgruppen for Nordisk Kultur Politisk Forskning.
 Rune Gade: Medlem af Statens Kunstfonds Repræsentantskab. Medlem af udvalget til bedømmelse af Mads Øvlisen Stipendium i kunsthistorie.
 Bent Holm: Medlem af Holberg-komiteen (Kunststyrelsen).
 Stig Jarl: Medlem af bestyrelsen for Det Internationale Teaterinstitut og Dansk Teaterunion. Medlem af bestyrelsen for Nordiske Teaterdage, København. Medlem af kontaktudvalget for Dramatisk Bibliotek ved Det Kongelige Bibliotek. Medlem af styregruppen for Børneteatersammenslutningens Dramatikervæksthus. Formand for bestyrelsen for LARM – Lydarkivet for Radio Medier, Københavns Universitet.
 Peter Madsen: Medlem af udvalg i satsningsområdet Europa i forandring.
 Anne Ring Petersen: Med i Symposiegruppen under Novo Nordisk Fondens udvalg for kunsthistorisk forskning.
 Mette Sandbye: Bestyrelsesmedlem af Ragnvald og Ida Blix' Fond (legater til yngre kunstnere).
 Frederik Tygstrup: Medlem af Novo Nordisk Fonden.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Peter Duelund: Rådgiver for Kulturministerierne i Danmark, Finland, Norge og Sverige via det danske medlemskab af Kontaktgruppen for Nordisk Kultur Politisk Forskning, rådgiver for Nordisk Kulturfond. Rådgiver for Nordisk Kulturfond og for danske kommuner og amter i relation til kulturelle omstillingsprocesser i relation til kommunalreformen.

Lars Dybdahl: Medlem af dommerpanelet for Dyson Student Award.

Jens Fleischer: Konsulent for Vestsjællands Kunstmuseum, Sorø vedr. opbygningen af museets ikonsamling, nyere hvervelser og udstillinger.

Bent Holm: Har udført dramaturgisk arbejde for Århus Teater, for Odense Teater, for Meridiano Teatret og for Odsherred Dramatikeruddannelse samt konsulentarbejde for Bonniers og for Gyldendal.

Live Hov: Medlem af HURs teaterudvalg (Det Storkøbenhavnske Teaterudvalgs styrelse) som teaterkyndig udnævnt af Kulturministeren.

Martin Hultén: Forlagskonsulent og tekstredaktør, Gyldendal & GB-forlagene.

Nicoletta Isar: Medlem af international rådgivningsgruppe for Hierotopy: Studies of Sacred Space.

Stig Jarl: Konsulent vedr. Børneteaterdag Hvidovre kommune/Københavns Amt samt konsulent for Det Kongelige Teater.

Søren Kaspersen: Har været konsulentbedømmer af projekt ved Norges Forskningsråd.

Ragni Linnet: Ikonografisk konsulent på SKS (Søren Kierkegaards Skrifter, Søren Kierkegaard Forsknings Center ved Københavns Universitet/Gad).

Henrik Reeh: Medlem af Statens Kunstfonds tværfaglige arbejdsgruppe til udvikling af helhedsplan for Sønderborgs havn. Medlem af repræsentantskab og kursusudvalg af Lærestalernes Fælles Byplankursus som repræsentant for Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet. Medlem af følgegruppen for Center for Byrumsforskning, Realdania Forskning (fra oktober 2005). Medlem af et bedømmelsesudvalg ved byplankonkurrence i Kalundborg.

Mette Sandbye: Formand for Det rådgivende forskningsudvalg for Statens Museum for Kunst, Kunstindustrimuseet og Danmarks Kunstbibliotek.

Frederik Tygstrup: Konsulent ved Kunstakademiets Arkitektsskole. Konsulent for Norges Forskningsråd og konsulent for bogserien Moderne litteraturteori, Aarhus Universitetsforlag.

Martin Zerlang: Holdt foredrag og rådgivet i forbindelse med byplanlægning i Valby (inviteret af bydelrådet) og Køge (inviteret af kommunens kulturudvalg).

Tillidshverv

Markus Bogisch: Formand for Dansk Selskab for Kaukasusforskning samt Sekretær for Den Danske Nationalkomité for Byzantinske Studier.

Inger Damsholt: Formand for NOFOD.

Peter Duelund: Er af Europarådet udpeget som dansk repræsentant i The Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe. (The Compendium is a transnational programme initiated by the Council of Europe Culture Committee and Secretariat and has been running since 1998 as a joint venture with the European Institute for Comparative Cultural Research (ERIC arts). I øjeblikket omfatter Europe).

Lars Dybdahl: Repræsentant for Københavns Universitet i bestyrelsen for Kulturarvens Forskerskole ved Danmarks Biblioteksskole.

Michael Eigtved: Næstformand i Foreningen af Nordiske Teaterforskere.

Mads Nygaard Folkmann: I bestyrelsen for Dansk Selskab for Romantikstudier.

Bent Holm: I bestyrelsen for Lone Star Productions, for Arena Theatre Institute (Stockholm) og for Holberg-samfundet. Medlem af videnskabelig komite for Centro di Studi, Mantova, af Centro Studi per lo Spettacolo Nordico, Torino, af ph.d. kollegiet, Dipartimento Arte Musica Spettacolo, Università degli studi di Torino og af Komiteen Pro Venezia Danimarca (Europa Nostra/Unesco).

Live Hov: Medlem af bestyrelsen for Selskabet for dansk teaterhistorie.

Camilla Jalving: Bestyrelsesmedlem i AICA, Foreningen af danske kunstkritikere.

Stig Jarl: Medlem af censorkorpset og -formandskabet for Dramaturgi og Teatervidenskab. Medlem af censorkorpset for Danmarks Biblioteksskole. Medlem af censorkorpset for Performance Design uddannelsen, Roskilde Universitetscenter.

Hannemarie Ragn Jensen: Bestyrelsesmedlem og regnskabsudvalgsmedlem for Det danske Institut i Rom (en selvejende institution under Kulturministeriet). Valgt som repræsentant for Københavns Universitet, Humaniora og indstillet af det humanistiske Forskningsråd.

Ragni Linnet: Medlem af bestyrelsen for Dansk Kunsthistoriker Forening (formand indtil ultimo februar 05) og af bestyrelsen for Dansk Selskab for Romantikstudier.

Henrik Reeh: Har af den franske forskningsminister modtaget den franske orden Officier dans l'Ordre des Palmes Académiques (Officer af de akademiske palmer). Frederik Tygstrup: Professor II ved Universitetet i Trondheim. Leder af Forskerskolen i Kultur, Litteratur og Kunstfag. Medlem af Akademisk Råd.

Tania Ørum: Medlem af bestyrelsen af Forfatterskolen.

Formidling**Udgivervirksomhed**

Tania Ørum: Medlem af bestyrelsen for Gertrude Stein Selskabet (6 offentlige møder i Literaturhaus i 2006). Medlem af bestyrelsen for forlaget Arena.

Redaktionelle hverv

Mikkel Bolt: Er i redaktionen for tidsskrifterne Øjeblikket og Mutant.

Lars Dybdahl: Medlem af Editorial Board i tidsskriftet Scandinavian Journal of Design History, forlaget Rhodos. Medlem af Editorial Board i tidsskriftet Artifact, forlaget Tourledge, Taylor & Francis Group. Redigerer udgivelse af designhistoriske publikationer (sm.m. Ida Engholm), udkommer på Gyldendal 2006/2007.

Anne Fastrup: Serieredaktør på skriftserien Tidlig Moderne, der udgives på Museum Tusulanum.

Jens Fleischer: Medlem af hovedredaktionen af Transfiguration. Nordisk Tidsskrift for kunst og kristendom.

Mads Nygaard Folkmann: Redaktør af skriftserien Litteraturkritik & Romantikstudier, Dansk Selskab for Romantikstudier.

Rune Gade: Medlem af Redaktionskomitéen for tids-

skriftet *Apparatur* og medlem af Redaktionspanelet for tidsskriftet *Øjeblikket*.

Solveig Gade: Redaktionsmedlem på tidsskriftet *Peripeti* – Tidsskrift for dramaturgiske studier, Aarhus Universitet.

Bent Holm: Medlem af board for Nordic Theatre Studie.

Isak Winkel Holm og Frederik Tygstrup: Medlemmer af redaktionen af filosofiserien *Moderne Tænkere*, Gyldendal.

Nicoletta Isar: Medlem af redaktionen (Associate

Editor) af *Europe's Journal of Psychology (EJOP)*

http://www.ejop.org/editorial_board.html.

Hannemarie Ragn Jensen: Faglektør for *Museum Tusulanum* og en sjælden gang for *Nyt Nordisk Arnold Busck Forlag*.

Anne Ring Petersen: Medredaktør af serie af engelsksprogede antologier med artikler fra konferencerne: *Images of Culture*, *Anthro/Socio: Towards an Antropological Paradigm* og *Contemporary Painting in Context*. Forlag: *Museum Tusulanum*. Medredaktører: Mikkel Bogh (Kgl. Danske Kunstakademi), Hans Dam Christensen (Danmarks Biblioteksskole), Peter Nørgaard Larsen (Statens Museum for Kunst).

Marie-Louise Svane: Medredaktør og forfatter på *Gyldendals nye danske litteraturhistorie*. Medredaktør i den internationale redaktionsgruppe for *Anthology of European Romantic Literature*.

Jens Toft: I redaktionen af tidsskriftet af *Periskop*.

Frederik Tygstrup: Medredaktør af bogserien *Moderne Tænkere*. Medlem af redaktionskomité for *Norsk Litteraturvitenskapeligt Tidsskrift*. Medlem af redaktionskomité for bogserien *Media and Cultural Memory*, de Gruyter Verlag.

Tania Ørum: Sammen med Laura Schultz redaktør af første bind af *Gertrude Stein*-udgivelser på forlaget *Arena*: *Gertrude Stein: Stein taler og er sammen* med lektor Marianne Ping Huang overordnet redaktør af *De nordiske avantgarders Kulturhistorie* bd. I-IV. (3 internationale redaktionsmøder i København 2006).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Gunhild Borggreen: Vært for gæstekunsteren Yoshiko Shimada, der har holdt foredrag og kunstdiskussioner under sit ophold ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab i april-juni finansieret af DIVA, Kunstrådets Exchange Program.

Søren Kaspersen: Vært for postdoc Kristin Blikrud Aavitsland, der er gæsteforsker ved instituttet i forbindelse med projektet 'Gyldne altre' ved instituttet og Nationalmuseet.

Forskningsophold i udlandet

Gunhild Borggreen: Har været på forskningsophold ved *Osaka City University* i august, finansieret af *Japan Society for the Promotion of Science*.

Solveig Gade: Har været på forskningsophold (som Visiting Scholar), *Department of Performance Studies*, *Tish School of Art*, *New York University*, og *The New School*, september 2005-juni 2006.

Netværk

Markus Bogisch: Samarbejder med *G. Chubinashvili Institute of History of Georgian Art*, *Tbilisi (Georgien)* og *Korneli Kekelidze Institute of Manuscripts*, *Tbilisi (Georgien)*.

Mikkel Bolt: Medlem af *Nordisk Avantgardenetværk*.

Jørgen Bruhn: Deltager i *Nordisk Bachtindialog* og er kasserer i *Bachtinselskabet* i Danmark. Bestyrelsesmedlem i *Proustselskabet* i Danmark.

Peter Duelund: Medlem af den videnskabelige komité for det internationale netværk *International Conference on Cultural Policy Research (ICCPR)*, der hvert andet år på globalt niveau afholder videnskabelige konferencer om kulturpolitisk forskning. Den første blev afholdt på Institut for Litteraturvidenskab og *Moderne Kultur*, *Københavns Universitet*, 1997. Siden har komitéen afholdt konferencer i samarbejde med *Victoria University of Wellington*, *New Zealand* og *HEC, Montréal, Canada*. *The Fourth International Conference on Cultural Policy Research* afholdes på *University of Music and Performing Arts, Vienna*, jky 2006 (se www.iccpr2006.com).

Peter Duelund: Har desuden været leder af forskningsprojektet *Nordisk Kulturpolitik under Forandring*. Projektet har været gennemført af 60 forskere fra de nordiske lande, det øvrige Europa, USA og Japan med støtte fra *Kulturministeriet, Danmark*; *Centralkommissionen för Kunst, Finland*; *Kultur- og Kirke departement, Norge*; *Statens Kulturråd, Sverige* samt *Nordisk Kulturfond*.

Anne Fastrup: Leder af skandinavisk netværk om litteraturens funktioner i det tidlige moderne Europa samt af skandinavisk litteraturhistorieprojekt om europæisk litteratur 1492-1792.

Lars Dybdahl: Samarbejdet med professor Kirsten Hastrup, Institut for Antropologi, *Københavns Universitet* og lektor Tine Damsholt og lektor Lene Otto, begge Afdeling for Etnologi, *Saxo-Instituttet, Københavns Universitet* om tilrettelæggelse af kurset *Tingenes liv i hverdagen* og i opleveleskulturen, *Kulturarvens forskerskole, 2006-2007*. Medlem af *Designnetværket*.

Rune Gade: Bestyrelsesmedlem i *PSi (Performance Studies international)*. Medlem af *Nordic Network for the History and Aesthetics of Photography (Nordisk fotohistorisk forskningsnetværk)*. Medlem af det nordiske netværk *CORPUS: The Bodily Turn*.

Michael Eigtved: Medlem af *Netværk for Musikteater*.

Bent Holm: Medlem af europæisk MA-netværk for *Teatervidenskab* (centrum på *Université Libre, Bruxelles*), af europæisk Ph.d. netværk for *Teatervidenskab* (centrum på *Paris 10, Nanterre*) og knyttet til interdisciplinært netværk *Authority and Persuasion 1450-1800 (Kbh., Durham, Groningen)* og er i gang med at udvikle netværk med *Laboratory of Ethnoscenology, Dept. of Theatre, Paris 8*, og med *Università degli Studi, Torino*, om studier i teatralitet/ritualitet.

Jens Fleischer: Medlem af *Nationalkomiteen for byzantinske studier*.

Solveig Gade: Medlem af *Performance Studies International*.

Bent Holm: Medlem af netværket *Litteraturens funktioner, Københavns Universitet*.

Isak Winkel Holm: Medlem af det interskandinaviske *Netværk for Ret og litteratur*.

Martin Hultén: Medl. af dansk-norsk 1700-tals forskernetværk. Medlem af *Classicisme & Lumières*, netværk for danske forskere med interesser indenfor fransk kunst, kultur og litteratur i det 17. og det 18. århundrede (ledet af *Carsten Meiner (Københavns Universitet)* og *Jette Villemoes (ÅU)*) og af *Dansk Selskab for Romantikstudier*.

Nicoletta Isar: Medlem i bestyrelsen af det internationale

projekt Hierotopy: Studies in the Making of Sacred Space. Medlem af Nationalkomiteen for byzantinske studier (<http://www.byzans.dk/>), medlem af NTSMB: Netværk for Tværvideenskabelige Studier af Musik og Betydning – Syddansk Universitet (<http://www.ntsmb.dk/>). Medlem af Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualler. Medlem af Middelalderkundskab. Medlem af performativitetensnetværket. Medlem af Dansk Forskernetværk for Visuel Kultur: Visuel kultur-antologi/bogprojekt.

Stig Jarl: Medlem af netværk for musikdramatik. Medlem af oplevelsesøkonomisk forskergruppe, Copenhagen Business School.

Hannemarie Ragn Jensen: Medlem af styringsgruppen for skandinavisk kunsthistorisk 1800-talsnetværk. Netværkets formål er at koordinere studier indenfor det 19. årh.s billedkunst, arkitektur og kunstteori (Umeå, Uppsala, Helsinki, Oslo). Medlem af styringsgruppen for Forum for Renaissance Studier.

Ragni Linnet: Medlem af internationalt netværk: Søren Kierkegaard, etableret omkring Søren Kierkegaard Forsknings Center ved Københavns Universitet.

Anne Ring Petersen: Medlem af det tværinstitutionelle og tværfaglige netværk Avantgardens genkomst og aktualitet. Medlem af det tværinstitutionelle og tværfaglige netværk Nutidens digitale kunst og kultur 2007-2008.

Henrik Reeh: Medlem af forskergruppen Ark+ under Statens Humanistiske Forskningsråd: Ændringer i arkitekturens normative grundlag (fra september 2004).

Lilian Munk Rösing: Medlem af The Californian Psychoanalytic Circle.

Mette Sandbye: Leder af Nordic Network for the History and Aesthetics of Photography, finansieret af NorForsk.

Jens Toft: Medlem af Dansk Forskernetværk for Visuel Kultur.

Frederik Tygstrup: Leder af European Summer School in Cultural Studies og har Forskerskolesamarbejde med Freie Universität, Berlin og med Goldsmiths' College, London.

Martin Zerlang: Sammen med repræsentanter fra universiteter i Belgien, Holland og Østrig i færd med at planlægge en tværnational masteruddannelse vedr. urban studies. Medlem af styregruppen for Nationalt netværk for kulturforskning og af styregruppen for forskningsprojektet Netværksbyen – med hovedkvarter ved Arkitekteskolen i Aarhus.

Tania Ørum: Leder af Nordisk Netværk for Avantgarde Studier finansieret af NordForsk (i samarbejde med Marianne Ping Huang). Tania Ørum er formand for og Anne Ring Petersen og Ann Lumbye Sørensen med i det danske forskningsnetværk Avantgardernes genkomst og aktualitet.

Instituttleder Stig Jarl

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	32,60	9,42	42,02
DVIP	0,11	0,21	0,32
STIP	7,97	3,18	11,15
TAP	16,75	0,12	16,87
Årsværk i alt	57,43	12,93	70,36
Løn med årsværk	23.728,72	5.295,85	29.024,57
Løn uden årsværk	-690,95	368,76	-322,18
Øvrig drift	1.608,66	1.719,40	3.328,06
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>24.646,44</i>	<i>7.384,01</i>	<i>32.030,45</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Intern

Bogh, Mikkel; lektor.
 Damsholt, Inger; lektor.
 Dybdahl, Lars Jørgen; lektor.
 Eigtved, Michael; lektor.
 Ekman, Ulrik; adjunkt.
 Fastrup, Anne; lektor.
 Fleischer, Jens Erik Christie; lektor.
 Gade, Rune Odgaard; lektor.
 Hjort, Øystein; professor.
 Holm, Bent; lektor.
 Holm, Isak Tobias Winkel; lektor.
 Hov, Live; professor.
 Isar, Nicoletta; lektor.
 Jarl, Stig; lektor.
 Jensen, Hanne Graff Ragn; lektor.
 Johannesen, Hanne-Louise; studieadjunkt.
 Jørgensen, Lisbet; lektor.
 Kaspersen, Søren; lektor.
 Kobbarnagel, Lene; amanuensis.
 Larsen, Gorm; amanuensis.
 Linnet, Ragni; lektor.
 Lund, Hans Peter; lektor.
 Lund, Henrik Stampe; amanuensis.
 Madsen, Peter Aage; professor.
 Michelsen, Anders Ib; amanuensis.
 Nielsen, Peter Duelund; lektor.
 Oxvig, Henrik; lektor.
 Petersen, Anne Ring; lektor.
 Rasmussen, Kim Su; adjunkt.
 Rasmussen, Mikkel Bolt; adjunkt.
 Reeh, Rasmus Henrik; lektor.
 Rösing, Lilian Munk; adjunkt.
 Sandbye, Mette; lektor.
 Stjernfelt, Frederik Axel; lektor.
 Svane, Marie-Louise; lektor.
 Sørensen, Ann Lumbye; undervisningsadjunkt.
 Toft, Jens; lektor.
 Tygstrup, Frederik; lektor.
 Zerlang, Martin; professor.
 Ørum, Poula Tatjana; lektor.

VIP Ekstern

Bruhn, Jørgen; postdoc.
 Di Bella, Sarah; postdoc.
 Friis, Runa Elisabeth; postdoc.
 Gottlieb, Lennart Olaf; postdoc.
 Hultén, Martin; postdoc.
 Jensen, Erik Granly; postdoc.
 La Belle, Brandon James; postdoc.
 Leander, Niels Buch; postdoc.
 Sangild, Torben Groth; postdoc.
 Schramm, Moritz; postdoc.
 Vedel, Karen Arnfred; postdoc.
 Wivel, Mikael; postdoc.

STIP Intern

Bogisch, Markus Patrick Robert; ph.d.-studerende.
 Dahl, Christian; ph.d.-studerende.
 Graulund, Rune; ph.d.-studerende.
 Hansen, Pil; ph.d.-studerende.
 Hoffmann, Thomas Jøhnk; ph.d.-studerende.
 Jalving, Camilla; ph.d.-studerende.
 Jensen, Anders Fogh; ph.d.-studerende.
 Kluge, Sofie; ph.d.-studerende.
 Kreutzfeldt, Jacob; ph.d.-studerende.
 Madsen, Henriette; ph.d.-studerende.
 Nexø, Tue Andersen; ph.d.-studerende.
 Schultz, Laura Luise; ph.d.-studerende.
 Sharma, Henriette Devika; ph.d.-studerende.
 Støvring, Kasper; ph.d.-studerende.
 Varga, Somogy; ph.d.-studerende.

STIP Ekstern

Byrn, Whitney Allison; ph.d.-studerende.
 Derno, Maiken Tandgård; ph.d.-studerende.
 Folkmann, Mads Nygaard; ph.d.-studerende.
 Gade, Solveig; ph.d.-studerende.
 Holm, Henrik Ole; kandidatstipendiat.
 Mortensen, Mette; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Jesper; ph.d.-studerende.

Fondsbevillinger

BG (Bikuben) Fonden

– Fokusgruppeundersøgelse af unges teatervaner (Stig Jarl) kr. 87.600.

Carlsbergfondet

– Døden Iscenesat (Nila Parly) kr. 1.385.500.
 – Europæiske tragediekulturer (Christian Dahl) kr. 930.700.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (gl. SHF)

– Berøring og berørthed i nutidens digitale kunst og kultur (Ulrik Ekman) kr. 1.080.700.
 – Elektronika – lyd som gestus (Torben Sangild) kr. 1.113.600.
 – Street noise: aural life and Urban Design (Brandon La-Belle) kr. 1.185.600.

Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning

– Ballethistoriens anden (Karen Vedel) kr. 110.000.

Publikationer

Duelund, P.: Duelund, Peter 2006: Museum Skive i Limfjordens regionale museumsarbejde. 120 s. Nordisk Kultur Institut Nordisk Kultur Institut, København 2006.
 Duelund, P.: Europarådets Kulturkompendium "Cultural Policies and Trends in Europe – Danish Profile". i: Europarådets Kulturkompendium s. 67. ERICarts: Bonn. Council of Europe/ERICarts, Strasbourg/Bonn 2006.
 Dybdahl, L.: Dansk Design 1945-1975. 564 s. Borgens Forlag, – 2006.
 Gade, R.O.: Hybride billeder – om Julie Nord's tegninger. i: Julie Nord Drawings s. 6-12 og 66-71. Julie Nord (red.). Mogadishni, København 2006.
 Gade, R.O.: Billeder om intet (og andet) – om Torben Christensens fotografier. i: Torben Christensen s. 186-195. Lars Movin og Marianne Torp (red.). Informations Forlag, København 2006.
 Gade, R.O.: Hvad er udstillingsanalyse? – bidrag til en diskussion af metodiske strategier i forbindelse med analyser af kunststillinger. i: Udstillinger mellem fokus og flimmer – en antologi om udstillingsmediet s. 15-40. Elisabeth Bodin og Johanna Lassenius(red.). Multivers, København 2006.
 Gade, R.O.: "Materie og seminalitet – Kritiske overvejelser over maleriets slim og søle i forbindelse med værket *Mor* af Tal R og Jonathan Meese". *Passepartout* 26, 13. årg., s. 136-151. 2005.
 Gade, R.O.: (Gen)fundne erindringer – om Søren Loses fotografier. 29-36s. Skive Kunstmuseum, København 2006.
 Gade, R.O., Jalving, C.: Nybrud – dansk kunst i 1990'erne. 296 s. Aschehoug, København 2006.
 Holm, B.: Teater. i: Dramaturgi. Teori (kompendium) s. 176-180. Bent Holm. Teatervidenskab, København 2006.
 Holm, B.: Konceptet frem for alt – dogme' forbehold. Om nyere Ibsen-iscenesættelser. *Peripeti* 5, s. 65-75. 2006.
 Holm, B.: Indledning. i: Eduardo De Filippo, *Filumena*, indledt og oversat af Bent Holm s. 5-27. Drama, Gråsten 2006.
 Holm, B.: Indledning. i: Ludvig Holberg, *Don Ranudo*, gendigtet og kommenteret af Bent Holm s. 5-27. Drama, Gråsten 2006.
 Holm, B.: Indledning. i: Ludvig Holberg, *Henrik og Pernille*, nyskrevet og kommenteret af Bent Holm s. 5-25. Drama, Gråsten 2006.
 Holm, B.: Indledning. i: Ludvig Holberg, *Ulysses von Ithacia*, nyskrevet og kommenteret af Bent Holm s. 5-29. Drama, Gråsten 2006.
 Holm, B.: Tyrken og tæven. Holbergs *Melampe* 1724/2006. *Kritik* 179, s. 26-42. 2006.
 Holm, B.: Nye dramaturgiske læsestrategier. i: Drama for flere stemmer. Komplekse dramaturgiske læsestrategier s. 5-9. Bent Holm. Teatervidenskab, København 2006.
 Holm, B.: Forestillingens kraft. Omkring relationen Teater og Religion. i: Tro på teatret. Essays om religion og teater s. 7-48. Bent Holm. Multivers, København 2006.
 Holm, B.: Fra teatro del monde e mondo del teatro. Gozzi e Goldoni nel contesto storico e teatrale danese. i: Il mondo e le sue favole. Sviluppo europei del teatro di Goldoni e Gozzi s. 217-240. Susanne Winter. Edizioni di Storia e Letterature, Rom 2006.
 Hov, L.: "Henrik Ibsen som teatermann". *Peripeti. Tidskrift for dramaturgiske studier*. 5. – 2006, s. 7-18. 2006.

- Hultén, M.: Thomas Pavel: La Pensée du roman. -s. Medusa, – 2007.
- Hultén, M.: Ensomhedens problem. Om ensomhed og socialitet hos Jean-Jacques Rousseau. Frihetens Århundre vol. 6, 2004.
- Hultén, M.: Samuel Richardsons brevromaner. Et forsøg på en litteraturhistorisk placering. K&K 103, 2007.
- Hultén, M.: The Pictorial Effect of a Naked Shoulder. Three Ways of Approaching Realism in the Portrayal of Characters in the 18th Century Novel. -s. 2004.
- Hultén, M.: Den absolutte frigørelse. Oplysning og modoplysning i Sades forfatterskab og Sade-receptionen i et 20. århundrede. -s. -, – 2006.
- Hultén, M.: Imagining and understanding an Exotic Flower. Coverdale as Dramatized First-person Narrator in Hawthorne's Blithedale Romance. 2006.
- Hultén, M.: Amerikansk tragedie. Historien som byrde i Nathaniel Hawthornes forfatterskab. 2005.
- Hultén, M.: Frihedens århundrede. Frihed og moderne menneskelig selvforståelse. Analyser af tre romaner fra 1700-tallet. 332 s. Multivers, Frederiksberg 2007.
- Hultén, M., Bruhn, J.: (red.). K&K nr. 103. K&K 103, -s. Medusa, – 2007.
- Isar, N.: ARThropology: A Slice of Life. i: Made in video – International festival for eksperimentel videokunst. København 2006. s. 15-17. Iben Bentzen, Khaled D. Ramadan, Ida Grøn (red.). Chamber of Public Secrets (CPS), København 2006.
- Isar, N.: "L'espace iconique – inscription et transfiguration. la rhétorique paradoxale de l'âge sacrée à l'âge post-byzantin". Scripta & e-Scripta. The Journal of Interdisciplinary Medievel Studies Vol. 3-4, s. 199-224. 2006.
- Isar, N.: "Chorography (Chôra, Chôros, Chôros) – A performative paradigm of creation of sacred space in Byzantium." i: Hierotopy: The Creation of Sacred Spaces in Byzantium and Medieval Russia. s. 59-90. Alexei Lidov. INDRIK, Moscow 2006.
- Jalving, C.: Inventing Reality: On Truth and Lies in the Work of Hayley Newman. i: Performative Realism s. 145-180. Rune Gade og Anne Jerslev (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Jalving, C.: Værk som handling: Performativitet som kunsthistorisk metode og tema i samtidskunsten. -s. Upubliceret, 2006.
- Jalving, C.: Fra objekt til begivenhed: Om beskueren som deltager i udstillingens rum. i: Udstillinger mellem fokus og flimmer s. 135-159. Elisabeth Bodin og Johanna Lassenius (red.). Multivers, København 2006.
- Jalving, C., Gade, R.O.: Nybrud: dansk Kunst i 1990'erne. -s. Aschehoug, København 2006.
- Reeh, H.: Daniel Libeskind: Between the Lines [fotografiske illustrationer]. i: Den moderne kulturs historie s. 417-424. Gert Balling, Mikkel Bogh, Henrik Reeh, Mette Sandbye, Martin Zerlang (red.). Gad, København 2006.
- Reeh, H.: Daniel Libeskind: Between the Lines [præsentation af]. i: Den moderne kulturs historie s. 417-417. Gert Balling, Mikkel Bogh, Henrik Reeh, Mette Sandbye, Martin Zerlang (red.). Gad, København 2006.
- Reeh, H.: Rem Koolhaas: Den Generiske By [præsentation af]. i: Den moderne kulturs historie s. 254-254. Gert Balling, Mikkel Bogh, Henrik Reeh, Mette Sandbye, Martin Zerlang (red.). Gad, København 2006.
- Reeh, H.: Reyner Banham: Los Angeles [præsentation af]. i: Den moderne kulturs historie s. 246-246. Gert Balling, Mikkel Bogh, Henrik Reeh, Mette Sandbye, Martin Zerlang (red.). Gad, København 2006.
- Reeh, H.: Le Corbusier: Urbanisme [oversættelse af]. i: Den moderne kulturs historie s. 227-245. Gert Balling, Mikkel Bogh, Henrik Reeh, Mette Sandbye, Martin Zerlang (red.). Gad, København 2006.
- Reeh, H.: Le Corbusier: Urbanisme [præsentation af]. i: Den moderne kulturs historie s. 227-227. Gert Balling, Mikkel Bogh, Henrik Reeh, Mette Sandbye, Martin Zerlang (red.). Gad, København 2006.
- Reeh, H.: Georg Simmel: Storbyerne og det åndelige liv [præsentation af]. i: Den moderne kulturs historie s. 216-216. Gert Balling, Mikkel Bogh, Henrik Reeh, Mette Sandbye, Martin Zerlang (red.). Gad, København 2006.
- Reeh, H.: Roland Barthes: Eiffeltårnet [præsentation af]. i: Den moderne kulturs historie s. 174-174. Gert Balling, Mikkel Bogh, Henrik Reeh, Mette Sandbye, Martin Zerlang (red.). Gad, København 2006.
- Reeh, H.: Storbyeksistens. i: Den moderne kulturs historie s. 183-185. Gert Balling, Mikkel Bogh, Henrik Reeh, Mette Sandbye, Martin Zerlang (red.). Gad, København 2006.
- Reeh, H.: Mobil kulturarv. i: Produktive paradokser. Festschrift til Svend Erik Larsen. Lis Møller og Mads Rosendal Thomsen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2006.
- Reeh, H.: Blik i brug – Walter Benjamin og erfaringens arkitektur. i: Filosofi og Arkitektur i det 20. århundrede s. 83-124. Carsten Thau (red.). Kunstakademiets Arkitekt-skole, København 2006.
- Reeh, H.: Forbrugssamfundets røde tavle. i: Ark + arkitektur mellem globalisering og hverdagsliv s. 131-138. Claus Bech-Danielsen og Christoffer Harlang (red.). Kunstakademiets Arkitektskoles Forlag og Statens Byggeforskningsinstitut, København 2006.
- Reeh, H.: Stedsspecifik globalisering – Daniel Libeskind og Dansk Jødisk Museum. i: Ark + arkitektur mellem globalisering og hverdagsliv s. 81-96. Claus Bech-Danielsen og Christoffer Harlang (red.). Kunstakademiets Arkitekturskoles Forlag og Statens Byggeforskningsinstitut, København 2006.
- Reeh, H.: Globaliserede byrum. Udflugter til Islands Brygge. i: Ark + arkitektur mellem globalisering og hverdagsliv s. 56-66. Claus Beck-Danielsen og Christoffer Harlang (red.). Kunstakademiets Arkitektskoles Forlag og Statens Byggeforskningsinstitut, København 2006.
- Reeh, H.: Ornaments of Metropolis: Sigfried Kraacauer and Modern Urban Culture. 260 s. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts & London 2006.
- Reeh, H., Balling, G., Sandbye, M., Bogh, M., Zerlang, M.: (red.). Den moderne kulturs historie. 656s. Gad, København 2006.
- Reeh, H., Villadsen, J.: Byen lever i gaden. i: Fonden Realdania's årbog 2006 s. 44-63. Jacob Møller Overgaard (red.). Fonden Realdania, København 2006.
- Sandbye, M., Balling, G., Bogh, M., Zerlang, M.: (red.). Den moderne kulturs historie. 656s. Gad, København 2006.
- Sandbye, M., Bonde, L.: Manual til dansk Samtidskunst. 390 s. Gyldendal, København 2006.
- Schramm, M.: Im Schmetterlingstal. Ein Porträt von Inger Christensen. Muschelhaufen. Jahresschrift für Literatur und Grafik nr. 47/48, s. 136-142. 2006.

- Schramm, M.: Gottfried benn. i: Deutsche Lyriker des 20. Jahrhunderts s. 108-127. Ursula Heukenkamp/Peter Geist (red.). Erich Schmidt Verlag, Berlin 2006.
- Schramm, M.: Her og nu! Poplitteratur i 1990'erne. i: Tysk litteratur efter murens fald. Ni essays. s. 143-171. Henning Goldbæk og Steen Klitgård Poulsen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Schramm, M.: Søgen efter historien: Erindringskultur i den tyske samtidslitteratur. 10s. 2006.
- Schramm, M.: Fra trussel til utopi. Danmarks nye syn på Tyskland. 6s. 2006.
- Schramm, M.: Opgøret med Adorno. Den tyske venstrefløj og dens forhold til den tyske nationalsocialisme. 54-74s. Afdeling for Litteraturhistorie, Århus Universitet 2006.
- Schramm, M.: Wilde und Barbaren. Zum problemhistorischen Hintergrund und zur Aktualität von Schillers Ästhetik. Text & Kontext. Zeitschrift für germanistische Literaturforschung in Skandinavien årgang 28, hæft 28.1., s. 130-143. 2006.
- Schramm, M.: Historiens lange skygger. Nationalsocialismen i 1990'ernes skønlitteratur. i: Tysk Litteratur efter Murens fald. Ni essays s. 11-34. Henning Goldbæk og Steen Klitgård Povlsen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Schramm, M.: Indledningen. i: Fordringen på Anerkendelse. Moritz Schramm, Rasmus Villing, Anders Petersen, Henrik Stampe Lund (red.). Klim, Århus 2006.
- Schramm, M.: Individualitet og socialitet. Om kampen for anerkendelse i Franz Kafkas forfatterskab. i: Fordring på anerkendelse s. 27. Moritz Schramm, Rasmus Willig, Anders Petersen, Henrik Stampe Lund (red.). Klim, Århus 2006.
- Schramm, M., Willig, R., Petersen, A., Lund, H.S.: (red.). Fordringen på anerkendelse. -s. Klim, Århus 2006.
- Tygstrup, F.: Imagination and Institution. i: Produktive paradokser s. 8. Lis Møller m.fl. Aarhus Universitetsforlag, Århus 2006.
- Tygstrup, F.: Rummets former. i: PUB:GRID 3 s. 6. Cort Ross Dinesen. Kunstakademiets Arkitektskole, København 2006.
- Tygstrup, F.: Urban Ecologies. i: Home City s. 13. Morten Stræde. Morten Stræde, København 2006.
- Tygstrup, F.: Vidensarkæologi og rumanalyse". i: Filosofi og arkitektur s. 24. Carsten Thau. Kunstakademiets Arkitektskole, København 2006.
- Tygstrup, F.: "Æstetisk Geografi". i: Estetik: Sansning, erkendelse og verk s. 16. Bente Larsen. Unipub, Oslo 2006.

Studienævn ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab

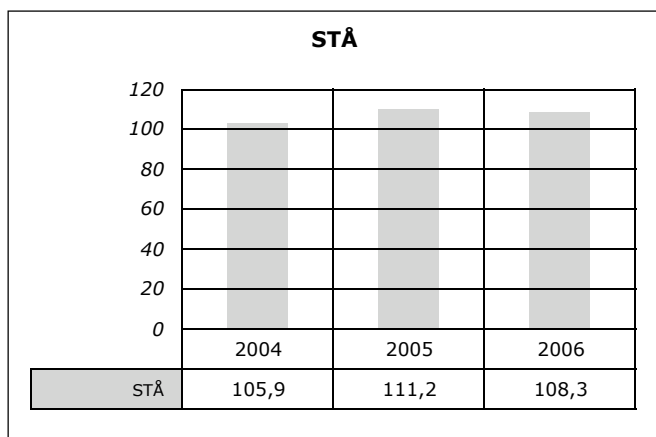
Studienævnet for Dansk og Teatervidenskab

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						I alt
	Dans og teatervidsk.	Litteraturvidenskab	Dansk, Nordisk	Film- og medievid.	Øvrig hum.	Merit-overført	
Dans og teatervidenskab	73,8	2,8	2,0	1,3	4,0	2,3	86,0
Litteraturvidenskab	4,3						
Historie	4,0						
Musikvidenskab	3,0						
Dansk, Nordisk	3,0						
Religion, religionshistorie kristendomskundskab, religionssociologi	1,5						
Øvrig humaniora	7,0						
Meritstuderende	5,6						
Gæstestuderende	6,1						
I alt	108,3						
Åben uddannelse	7,3						

STÅ 2004-2006

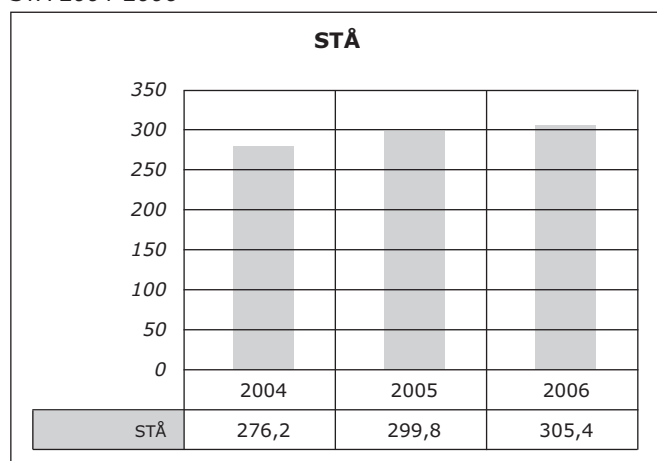
Studieleder for Fransk Anita Berit Hansen

Studienævnet for Kunsthistorie
Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Kunst-historie	Litteratur-videnskab	Film- og medievid.	Øvrig hum.	Psykologi	Teologi	Merit-overført	I alt
Kunsthistorie	245,4	2,9	2,3	8,2	0,3	0,25	10,5	269,8
Dansk, Nordisk	6,3							
Litteraturvidenskab	4,8							
Engelsk	2,8							
Historie	2,8							
Italiensk	2,8							
Film- og medievidenskab	2,5							
Europæisk Etnologi	2,3							
Filosofi	1,5							
Religionsfag	1,3							
Musikvidenskab	1,3							
Nærorientalsk oldtidsforsk.	1,3							
Forhistorisk arkæologi	1,0							
Øvrig humaniora	4,0							
Meritstuderende	17,0							
Gæstestuderende	8,8							
I alt	305,4							
Åben uddannelse	34,8							

STÅ 2004-2006

Studienævnet for Litteraturvidenskab og Moderne Kultur

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af studieleder lektor Mette Sandbye. Lærerrepræsentanterne var adjunkt Lilian Munk Rösing, adjunkt Erik Granly Jensen. Studenterrepræsentanterne var Maya Carlsen (næstformand) og Malte Eichberg, Morten Helmstedt.

Praktikkoordinator var lektor Peter Duelund.

Erasmus/Sokrates-koordinatorer var lektor Marie-Louise Svane og adjunkt Mikkel Bolt Rasmussen.

Beretning

Studienævnet er organ for bacheloruddannelsen i Litteraturvidenskab og for overbygningsuddannelserne i Litteraturvidenskab og Moderne Kultur & Kulturformidling.

En stor del af studienævnets tid i 2006 gik med den praktiske implementering af den nye studieordning for bacheloruddannelsen på Litteraturvidenskab, som trådte i kraft september 2005.

I tilknytning til ordningens opstart var der produceret et hæfte med detaljerede fagbeskrivelser – til brug for lærer og studerende – samt en såkaldt "Studiemanual" til de nye studerende, hvor specifikke krav til alle opgavetyper og gode råd til studieteknik mv. blev formuleret og præciseret. Disse fagbeskrivelser er løbende blevet diskuteret i studienævnet og løbende opdateret. I hele 2006 har studienævnet fulgt evalueringen af ordningen tæt og har desuden skabt en ny tilvalgsordning og påbegyndt arbejdet med nye overbygningsstudieordninger, der skal træde i kraft september 2008. Vi har således afholdt en række møder for henholdsvis de studerende og lærerne samt et fælles stormøde for alle. Studielederen har deltaget i et kursus for studieledere og andre planlæggere igennem hele efterårssemestret 2006 på RUC om implementering af kompetencebeskrivelser i undervisningen.

Endvidere har vi løbende arbejdet på at effektivisere sagsbehandlingen, bl.a. som en følge af, at sekretariatet for hele instituttet blev sammenlagt i sommer 2005. Vi har endvidere revideret og suppleret det materiale, som udefrakommende tilbydes på fakultetets hjemmeside for de forskellige fag. Endelig har vi brugt en del tid på at diskutere implikationerne af fakultetets nye studienævnsstruktur, der træder i kraft februar 2007.

De tre studieledere for instituttets tre afdelinger holder 3-4 møder per semester, hvor det forsøges at sammenkøre og ensrette aktiviteterne, procedurerne og undervisningsudbuddene. I 2006 er der således kørt flere besluttede fælleskurser, bl.a. et forløb i 'radiofortællinger' for hele instituttet og i samarbejde med DR og Akademisk Skrivecenter. Kunst og Litteratur/Moderne Kultur udbyder derudover hvert semester fire kurser for den modsatte afdelings studerende.

Studentertidsskrift

Studienævnet udgiver studentertidsskriftet "Manus", hvoraf de fire første numre udkom i 2003/2004 i forbindelse med to konkrete undervisningsforløb, og et femte om fotografi blev forberedt i 2005 (endelig udgivelse blev januar 2005). "Manus" fungerer som forum for de studerendes opgaver og øvrige bidrag og redigeres af de studerende og deres underviser i fællesskab. Det er hensigten på denne måde at træne de studerende i skriftlig formidling af fagligt

stof. Der blev i tilknytning til 2.-års-faget i formidling produceret et nummer af "Manus" i efteråret 2006.

Endvidere blev der i 2005 lanceret et egentligt afdelings-tidsskrift, "Bastard". Bladet, der redigeres af studerende, er udkommet regelmæssigt i 2006 og har været en vigtig kommunikations- og identitetsskabende faktor på afdelingen.

Nye tværinstitutionelle samarbejder

I foråret 2006 gennemførtes et undervisningsforløb i 'kulturel organisering' i samarbejde med teatret Holland House, der gæstespillede på instituttet i foråret. I efterår 2006 gennemførtes undervisningsforløbet 'Media Actions' i samarbejde med Det Kgl. Dansk Kunstakademi og studerende fra begge samarbejdsinstitutioner. Desuden har der været ovenstående kursus i samarbejde med DR, ligesom der er overtaget en kopi af hele DR's spolebåndarkiv. Dette arkiv kan bruges til research blandt de studerende, ligesom der blev afholdt et seminar om lyd i relation til arkivet i efteråret 2006.

Undervisningsformer

Studienævnet har fortsat og udviklet de nye og mere individuelt profilerede undervisningsformer, som blev indført for nogle år siden. De foreliggende undervisningsformer er nu workshops, øvelsesrækker, emnekurser, forelæsningsrækker og oversigtskurser. Desuden er der i efteråret 2006 afprøvet to store forløb à 15 ECTS som en forløber for de nye overbygningsuddannelser, som bliver struktureret i 15 ECTS-moduler mod nu 7,5-moduler. Denne udspecificering sikrer bredden i undervisningsudbuddet – således at der hvert semester både er mulighed for at følge brede forelæsningsforløb og indgå i workshopplignende sammenhænge i tæt samarbejde med den enkelte underviser.

Hvert semester udbydes 3-4 mere praktisk anlagte formidlingskurser.

Som et led i den nye BA-ordning er der indført dobbelt lærerbesætning i alle forelæsninger på de store grundfag, og det har været en succes for både lærere og studerende. I efteråret søsattes det nye BA-forløb for 2. årgang i 'formidling' fordelt på 3 kurser i hhv. anmelderi, radiomontage og kunstudstillingsproduktion. Her har undervisningen med stor succes været projekt- og praksisorienteret, og vi har bl.a. samarbejdet med fotoskolen Fatamorgana.

Modtageordning

Studienævnet har desuden fortsat og udviklet den modtageordning for de nye 1.-års-studerende, der blev indført i efterårssemestret 2002, og som er blevet uddybet endnu mere i forlængelse af indførelsen af den nye studieordning. Denne ordning har to komponenter. På den ene side står tutorerne for det gængse rusmodtagelsesprogram og for opdelingen af holdene i obligatoriske studiegrupper. På den anden side sørger holdkoordinatorene (to af underviserne på 1. år) for den løbende koordination af og opsyn med læsegrupperne. Konkret står holdkoordinatoren for: 1) At gennemføre to samtaler med hver af de seks læsegrupper på holdet, dels ved starten og dels ved slutningen af første semester. 2) At holde døren åben for holdets studerende med spørgsmål og problemer af studiemæssig karakter. 3) At forestå en kort rapportering af de bachelorstuderendes studieaktivitet ved slutningen af semestret og aflevere denne til studielederen. 3) At afholde samtaler med de studerende i slutningen af 3. semester med henblik på tilvalg og

fremtidigt valg af overbygningsstudier. De studerendes evaluering af modtageordningen er overordentlig positiv, og set fra studienævnets perspektiv giver den et glimrende overblik over årgangen. Vi har således mindsket frafaldet med ca. 10 % fra 1. til 2. år med den nye studieordning, hvor vi også satte antallet af nystartere ned fra 100 til 82. Også i 2006 var antallet af nystartere 82.

Instruktørordning

Studienævnet har endvidere fortsat og udviklet den instruktørordning i forbindelse med undervisningen på 1. år, der blev indført i efterårssemestret 2002. Instruktorerne er nu

tilknyttet alle grundfag på 1.- og 2. år, og som noget nyt har vi på 1. år indført en 2. aflevering af opgaven efter respons på 1. version. Det har været en stor succes, og de studerende har været meget glade for det.

Koordinering mellem forskning og undervisning

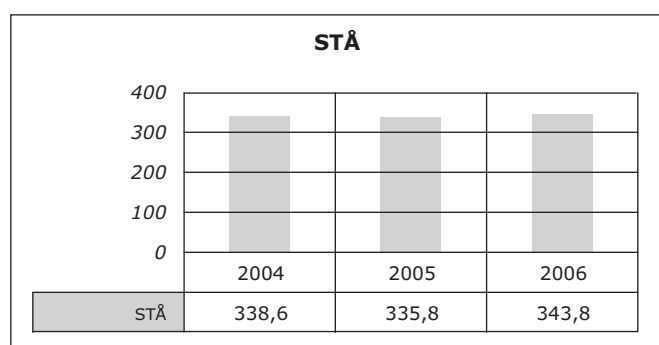
Endelig har det været studienævnets ambition at skabe et tættere bånd mellem forskning og undervisning. Helt konkret har dette fundet sted ved at lade fagets enkelte forskningsfora på skift arrangere seminarer, der retter sig mod fagets studerende, ligesom især kurserne på overbygningen fortrinsvis har været forskningsbaserede.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Litteraturvidenskab	Film- og medievid.	Kunsthistorie	Dansk, Nordisk	Dans og teatervid.	Øvrig hum.	Psykologi	Merit-overført	I alt
Litteraturvidenskab	313,5	6,3	4,8	4,5	4,3	20,5	1,0	5,3	360,0
Dansk, Nordisk	3,5								
Kunsthistorie	2,9								
Dans og teatervidenskab	2,8								
Engelsk	2,5								
Film- og medievidenskab	2,0								
Fransk	2,0								
Øvrig humaniora	6,1								
Meritstuderende	4,3								
Gæstestuderende	4,4								
I alt	343,8								
Åben uddannelse	18,3								

STÅ 2004-2006

Studieleder Mette Sandbye

Institut for Medier, Erkendelse og Formidling

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder Jan Riis Flor og viceinstitutleder: Henrik Søndergaard.

Institutbestyrelsen består af: Jan Riis Flor (institutleder), Søren Bech Gade (studerende), Torben Kragh Grodal (professor), Anne Jerslev (lektor), Christian Kock (professor), Kasper Lippert-Rasmussen (lektor), Nanna Flindt Quist (studerende), Tone Saugstad (lektor), Henrik Søndergaard (lektor), Pia Karstoft Andersen (studienævnssekretær), Jens Bager (AV-tekniker) og Tine Merete Weidick (institutsekretær).

Organisation

Instituttet er fagligt opdelt i fire afdelinger: Afdeling for Film- og Medievidenskab, Afdeling for Filosofi, Afdeling for Pædagogik og Afdeling for Retorik.

Adresse

Njalsgade 80
2300 København S
Telefon 35 32 88 69
Fax 35 32 88 50
mef@hum.ku.dk
www.mef.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Det af Danmarks Grundforskningsfond finansierede Center for Subjektivitetsforskning flyttede i efteråret 2006 til KUA og bliver fra 1. januar 2007 formelt knyttet til instituttet. Bortset fra angivelsen af centerleder Dan Zahavis publikationer er centerets aktiviteter omtalt under Det Teologiske Fakultet. De i instituttets udviklingsplan angivne 9 satsningsområder blev igangsat.

Seneste historiske udvikling

Instituttet blev oprettet 1. maj 2004 ved en sammenlægning af Institut for Film- og Medievidenskab og Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik.

Personaleforhold

Christian Kock fik i 2006 tildelt Einar Hansens Forskningspris.

Forskningsvirksomhed

Fælles satsningsområde

Vidensformidling og offentlighed – mellem ekspert og ekspertise

Forskningsområdet undersøger, hvordan viden etableres, valoriseres og cirkuleres i den offentlige sfære i en tid præget af på samme tid kollaps af 'stabile' autoriteter og en tilsyneladende voksende interesse for hurtige og håndterbare svar på spørgsmål, ikke mindst knyttet til hverdags-

livets problemer – i en tid, hvor mediernes omsætning af viden foregår med lynets hast, og hvor den mediemæssige eksponering i sig selv ofte er udslagsgivende for, hvorvidt noget overhovedet betragtes som 'værd at vide' (Forskningsleder Christa Lykke Christensen; Lisa Storm Villadsen, Elisabeth Hoff-Clausen, Adam Arvidsson, Anne Jerslev).

Andre ph.d.-projekter

Identitetspolitik i det flerkulturelle klasserum. Konstruktion af fag og identitet i religionsundervisningen – et klasserumsstudie med fokus på samspillet mellem konstruktionen af hhv. viden, aktøridentiteter og identitetspolitiske strategier omkring kategorierne religion og kultur (Mette Buchardt).

Kollaborative skriveprocesser i organisationer – hvad sker der, når medarbejderen også er skribent, og som en del af sit arbejde skal producere komplekse, videnstunge tekster i samarbejde med sine kolleger? (Kathrine Dahl).

Carl Th. Dreyers brug af litterære forlæg. Undersøgelse af om Dreyer blot brugte de litterære forlæg som et spinkelt udgangspunkt for at realisere sine egne tematiske visioner, eller om han fandt det vigtigst at være så loyal over for forlægget som muligt. Eller om der i virkeligheden er tale om en kombination af loyalitet og auteur-insisterende originalitet (Morten Egholm).

Maskulinitet, etnicitet og skolekultur på teknisk skole i perioden 2006-2009 (Rasmus Præstemand Hansen).

Nyfortolkning af det retoriske begreb om afsenderens autoritet og troværdighed, ethos, i forhold til hypertextmiljøer i webmediet, specielt hvilken rolle afsenderens identitet og status spiller i forskellige former for webtekster, og ikke mindst hvordan afsendere fremstiller sig selv og opnår en handleposition som troværdige på nettet (Elisabeth Hoff-Clausen).

Myndighedens utopi i idehistorisk belysning, særligt i forhold til moderne kritisk teori (Per Jepsen).

What are these grunts and growls over there? Computer game sound and player action omhandler lydens funktion i computerspil, med særligt henblik på lydets eventuelle indflydelse på spillerens handlinger (Kristine Jørgensen).

Dynamiske Systemer i Kognitionsforskning – En revurdering af Mentale Repræsentationer. Projektet omhandler filosofiske aspekter ved kognitionsforskning. I særdeleshed er intentionen at undersøge, hvordan det teoretiske begreb om repræsentationer, traditionelt tildelt en central rolle indenfor området, skal forstås i lyset af forholdsvis nye tendenser til at inddrage den fysiske verden og kroppen i kognitive forklaringsmodeller (Keld Stehr Nielsen).

Den tyske filosof Ernst Cassirer, der i 1920'erne udgav hovedværket 'Die Philosophie der symbolischen Formen'. Min særlige interesse ligger inden for Cassirers beskæftigelse med myten som en symbolsk form, hvilket jeg undersøger det teoretiske grundlag for. Jeg diskuterer desuden Cassirers brug af den symbolske form myte som et politisk begreb i 1940'erne. Begge disse diskussioner kan ses som indgange til en bredere diskussion af kulturfilosofi (Esther Oluffa Pedersen).

Dansk kort- og dokumentarfilms historie fra 1929-1973, med særlig blik på ændringer i danskernes forhold til natur og miljø (Palle Petterson).

Undersøgelse af hvorledes nye styreformere i den offentlige forvaltning af dagtilbudsområdet får betydning for pædagogisk arbejde og pædagogens faglige identitet (Maja Plum).

Kommunikationsmønstre i computerspil ved at sammenligne enkelt- og flerspiller spilsituationer og off- og online spilsituationer (Anne Mette Thorhauge).

Nordisk Films Kompagni som erhvervsvirksomhed i perioden 1906-1928 (Christian Isak Thorsen).

Grænser for progressive pædagogikformer – en socialisationsanalyse udforsker, hvordan den progressive pædagogik-form “fag-integreret projektarbejde” påvirker den danske folkeskoles socialisation af elever (Trine Øland).

Afdeling for Film- og Medievidenskab

Forskningsvirksomhed

Brands og informationsøkonomien (Adam Arvidsson).

Vinmarkedet. Vin som et medium for organisationen af oplevelser og effekt (Adam Arvidsson).

Den kreative by. Projekt i samarbejde med tænketanken Kesera. Projektet er organiseret omkring et forum, som samler artister, aktivister, arkitekter og repræsentanter for de kreative industrier. Idéen er kritisk at granske eksisterende policy forslag omkring kreativitet og kreative miljøer samt foretage underbygget empirisk forskning omkring København som kreativt miljø (Adam Arvidsson).

Virkelighedens fortællinger. Dansk tv-dokumentarisme 1951-2005 (Ib Bondebjerg).

Medier, demokrati og europæisk kultur er et indsatsområde under KU-satsningsområdet Europa i forandring. I oktober 2006 blev projektet skudt i gang med en stor 3-dages international konference med deltagelse af 34 forskere fra hele Europa og 100 deltagere (Ib Bondebjerg).

Hvor går grænsen? Højspændingsæstetik og etisk kvalitet i den aktuelle mediekultur, finansieret af FKK (2005-2008) (Forskningsleder Anne Jerslev). Delprojekt: Humor i nutidens mediekulturelle udtryk (Christa Lykke Christensen). Delprojekt: Kropsiscenesættelser, kropstransformationer og kosmetisk kirurgi i den aktuelle mediekultur (Anne Jerslev).

TV-Underholdning: Tværmedialitet og viden, finansieret af FKK (2006-2009), Institut for Informations- og Medievidenskab, Aarhus Universitet. Delprojekt: ‘Det gode liv’. Livsstilsprogrammer på dansk tv (Christa Lykke Christensen). Delprojekt: Fankulturer og Europæisk Melodi Grand Prix – et studie i populærkulturel ekspertviden (Anne Jerslev).

Religion i det 21. århundrede (KU-satsningsområde). Delprojekt: Det medieårne vendepunkt fra konflikt til forsoning (Karsten Fledelius). Delprojekt: Mediernes påvirkning af religiøse forestillinger og Muhammed-krisen (Stig Hjarvard).

Embodied Visions: Hvorledes film er baseret på medfødte kognitive egenskaber men samtidig formes af kultur (Torben Grodal).

Dansk tv’s historie (Stig Hjarvard).

Aviser og journalistik i konkurrence: den trykte presse som kulturel og politisk ressource, finansieret af FKK (Forskningsleder Stig Hjarvard). Delprojekt: Kvantitative og kvalitative analyser af dansk kulturjournalistik udvikling i den trykte presse siden 1980’erne (Nete Nørgaard Kristensen).

Webkommunikation. Forskningsprojekt med vægt på en kombination af receptionsanalyse og usabilitytest (Lennard Højbjerg).

Medier og demokrati i netværkssamfundet (MODINET), 2002-2006 (Forskningsleder 2004-2006. Klaus Bruhn Jensen). Delprojekt: Digitale lydmedier (Klaus Bruhn Jensen).

Afrikansk film med særligt henblik på den burkinske films udfordring af konceptet ‘national cinema’ (Eva Jørholt).

Krigen i Medierne – Medierne i Krig. Delprojekt: Analyse af brugen af live og journalistisk stand-up i tv-krigsdækningen og analyse af brugen af militære aktører som eksperter i tv-krigsdækningen (Nete Nørgaard Kristensen).

Kommunikationsbranchens medierelationer (Nete Nørgaard Kristensen).

MIL (Mobil Indholds Lab): forskning i og udvikling af software til unges mobiltelefoner – i samarbejde med DR, TDC, ITU og DKDS (Gitte Stald).

MELFO (Mobil E-Læring For Ordblinde): Samarbejde mellem Københavns Universitet (Film & Medievidenskab, Center for Sprogteknologi, Center for Læsetræning), Statens Byggeforskningsinstitut, virksomhederne Sensus og Motto, Hewlett Packard. Udvikling af mobil platform til scanning og oplæsning af tekster hvor som helst behovet optræder. Endvidere udvikling af læsetræningsdel. Delprojekt: Sociologisk undersøgelse af pilotbrugergruppens særlige problemer, behov og erfaringer med digitale medier i hverdagslivet (Gitte Stald).

DR’s digitale strategier: Digital tv og online services. En analyse af hvordan DR forholder sig til den digitale medieudvikling (Henrik Søndergaard).

Mediemarkedets struktur. En analyse af det danske tv-markeds udvikling (Henrik Søndergaard).

Carl Th. Dreyers film (Casper Tybjerg).

Satsningsområder

Digital kommunikation og æstetik

Digitaliseringen af mediesystemet har medført en række afgørende nye udfordringer for medieforskningen. Med afsæt i sin brede teoretiske og historiske forankring vil afdelingen fokusere på de særlige vilkår, som digitaliseringen har skabt for mediernes kommunikationsformer og æstetiske udtryksformer (forskningsleder Klaus Bruhn Jensen; Adam Arvidsson, Arild Fetveit, Stine Gotved, Andreas Gregersen, Rasmus Helles, Lennard Højbjerg, Helle Kanik Haastrup, Kristine Jørgensen, Nete Nørgaard Kristensen, Rikke Koch, Iben Thorving Laursen).

Kulturens medialisering

Satsningsområdet tager sit udgangspunkt i det klassiske mediesociologiske spørgsmål om, hvad medierne gør ved kulturen i bred forstand, dvs. samfundet og dets forskellige institutioner og den menneskelige interaktion på individniveau. Spørgsmålet søges imidlertid besvaret i en ny kontekst, hvis kendetegn er kulturens medialisering (Forskningsleder Stig Hjarvard). Delprojekter: Branding og reputation management. Kroppens medialisering: pavens død som mediebegivenhed (Adam Arvidsson).

Virkelighedens fortællinger: projekt om dansk tv-dokumentarisme i et sociologisk, kulturelt og genremæssig perspektiv, bl.a. med vægt på medialiseringen af hverdagsliv og politik (Ib Bondebjerg).

Tv-mediets transformation af børne- og ungdomskulturen. Humorens medialisering (Christa Lykke Christensen).

Religionens medialisering med særligt henblik på terrorisme, blasfemi og ytringsfrihed. Værdikampen i medierne (Karsten Fledelius).

Action! Rum- og handlingsforståelse i audiovisuelle medier (Andreas Gregersen).

Oscar-uddelingen som medialiseret filmkulturel event (Helle Kannik Haastrup).

Religionens medialisering, herunder fremvæksten af "banal religion". Den politiske presse; medierne som netværksaktører i politisk forhandling (Stig Hjarvard).

Kroppens medialisering. Modedefotografiets udvikling (Anne Jerslev).

Dansk kulturlivs strategiske kommunikationsovervejelser. Dansk kulturjournalistik i et historisk perspektiv (Nete Nørgaard Kristensen).

Visuel oplevelse, kognition og kulturel mangfoldighed

En gruppe af forskere ved afdeling for Film- og Medievidenskab har gennem flere år arbejdet med at omtænke den teoretiske forståelse af de visuelle medier på grundlag af indsigter fra nyere kognitionsforskning, neurologi og evolutionspsykologi (Forskningsleder Torben Grodal; Andreas Gregersen, Lennard Højbjerg, Mogens Olesen, Johannes Riis, Lars-Martin Sørensen, Casper Tybjerg).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Adam Arvidsson: Medlem af ph.d. bedømmelsesudvalg, Norges Teknisk-naturvitenskapelige Universitet, Trondheim.

Ib Bondebjerg: Medlem af professorats-bedømmelsesudvalg på Handelshøjskolen i København. Medlem af Førsteamanuensis bedømmelsesudvalg ved Universitetet i Lillehammer, Norge. Formand for udvalget til bedømmelse af Niels Henrik Hartvigsson ph.d.-afhandling.

Christa Lykke Christensen: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. lektorat i film- og medievidenskab, Københavns Universitet. Medlem af ph.d. bedømmelsesudvalg ved Filmvetenskap ved Lunds universitet. Medlem af lektorbedømmelsesudvalget ved læreruddannelserne.

Stig Hjarvard: 1. opponent ved disputatsforsvar på Roskilde Universitetscenter og ved Örebro Universitet.

Klaus Bruhn Jensen: Medlem af Research Evaluation Panel, IT Universitetet. Faglig evaluator, Norges Forskningsråd. Bedømmer af ph.d.-ansøgninger under FMKJ-forskerskolen.

Anne Jerslev: Medlem af komité til "Utværdering av grund- och forskarutbildning i film-, konst-, musik- och teatervetenskap i Sverige". Faglig evaluator for Norges Forskningsråd. Faglig evaluator for Vetenskapsrådet, Sverige. Faglig evaluator for Finlands Akademi.

Eva Jørholt: Fakultetsopponent ved disputation af afhandlingen Early Discourses on Colour and Cinema ved Filmvetenskapliga Institutionen, Stockholms Universitet.

Peter Schepelern: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg vedr. Lars Martin Sørensen.

Tillidshverv

Karsten Fledelius: Formand for den Danske Nationalkomité for byzantinske Studier. Vicepræsident i AIEB (Association Internationale des Études Byzantines). Medlem af be-

styrelsen (Council) for IAMHIST (International Association for Media and History).

Stig Hjarvard: Medlem af Akademisk Råd ved Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet. Medlem af nævnet for Forskerskolen for Medier, Kommunikation og Journalistik.

Klaus Bruhn Jensen: Deltager i 'Survey of Internet Experts' under Pew Internet and American Life Project. Programcensur, uddannelserne i medievidenskab, Universitetet i Bergen. Repræsentant for Det Humanistiske Fakultet ved Københavns Universitet i samarbejdsprojekter og seminarer under Crossroads Copenhagen.

Anne Jerslev: Eksternt udpeget medlem af Forskningsudvalget ved Danmarks Biblioteksskole. Medlem af udvalget til indstilling af Nordisk Råds Filmpris.

Eva Jørholt: Studieleder for Film- og Medievidenskab siden 19. september 2006. Københavns Universitets repræsentant i CIRIUS' rådgivende udvalg for de videregående uddannelser. Medlem af Sonning-komitéen.

Peter Schepelern: Medlem af priskomiteer til Carl Th. Dreyer Prisen, Ingmar Bergmans Rejselegat og Nordisk Film Prisen.

Henrik Søndergaard: Medlem af Radio- og tv-nævnet.

Casper Tybjerg: Studieleder indtil 19.1.2006.

Formidling

Redaktionelle hverv

Adam Arvidsson: Redaktionsmedlem i Studi Culturali.

Ib Bondebjerg: Chefredaktør af Northern Lights. Film and Media Studies Yearbook.

Torben Grodal: Medredaktør af tidsskriftet Projections: The Journal for Movies and Mind.

Stig Hjarvard: Medlem af redaktionen af Northern Lights, Film & Media Studies Yearbook. Area Editor for Communication Theory and Philosophy, International Encyclopedia of Communication (10 vols. under forberedelse). Corresponding Editor, European Journal of Communication. Medlem af Editorial Board, Journal of Broadcasting and Electronic Media. Medlem af Editorial Board, Journalism – Theory, Practice, and Criticism. Medlem af Editorial Board, Communications: The European Journal of Communication Research. Medlem af Advisory Board, Global Media Journal – Polish Edition.

Anne Jerslev: Medlem af redaktionen af Northern Lights. Film and Media Studies Yearbook.

Eva Jørholt: Ansvarshavende redaktør af filmtidsskriftet Kosmorama.

Nete Nørgaard Kristensen: Medredaktør af antologi under forskningsprojektet Krigen i medierne – medierne i krig. Medlem af redaktionen af tidsskriftet Mediekultur.

Peter Schepelern: Medlem af redaktionen af tidsskrifterne Ekko og Kosmorama. Medredaktør af kommende bogserie Scandinavian Film Classics; de første bind, der udgives med støtte fra de nordiske filminstitutter, kan forventes i 2007. Medredaktør af jubilæumsværket Statens Kunstfond 1964-2004.

Henrik Søndergaard: Medredaktør af "Northern Light".

Kongresser og symposier

Torben Grodal: International konference i København, Cognition, Culture and Audiovisual Media den 16. og 17. november.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Ib Bondebjerg: European Television History Network. Med støtte fra bl.a. EU arbejdes med etableringen af et fælles europæisk tv-arkiv og udgivelsen af en "European Television History" på det engelske forlag Blackwell.

Arild Fetveit: Nutidens digitale kunst og kultur. Forsker-netværk støttet af Forskningsstyrelsen i perioden 2007-2009. Netværket har ca. 40 deltagere og fokuserer på den humanvidenskabelige og informationsteknologiske problematik omkring udviklingen af pervasive computing.

Stig Hjarvard: Nordic Research Network on the Mediatization of Religion and Culture.

Lennard Højbjerg, Gitte Stald: Diginet – et paraplyprojekt for Øresundsregionens forsøg på at bygge bro mellem forskningsverdenen og erhvervslivet.

Klaus Bruhn Jensen: Copenhagen Living Lab. Koordinator af forskningssiden.

Gitte Stald: EU KidsOnline: EU-netværk med deltagere fra 18 lande under ledelse af Sonia Livingstone fra LSE, UK. Projektets opgave er at kortlægge al forskning foretaget indenfor området børn, unge og online medier, herunder spil og mobil, med særligt henblik på potentialer og problemer, samt at registrere baggrunde for forskningsstrategier og – muligheder samt "huller" i forskningen i de enkelte lande samt på tværs af EU.

Henrik Søndergaard: RIPE. Deltager i styringsgruppen.

Afdeling for Filosofi

Forskningsvirksomhed

Persons, Interests and Morality (Nils Holtug).

Multiculturalism and Nationalism in a World of Immigration (Nils Holtug, Kasper Lippert-Rasmussen, Sune Lægaard).

Kierkegaards forhold til en række samtidige (F.C. Sibbern, F.L. Zeuthen, P.M. Stilling) og om J.L. Heibergs bidrag til diskussionen om viljens frihed i 1820'erne (Carl Henrik Koch).

Dannelsesbegrebet i det 19. århundrede, om F.C. Sibbern som dannelsesfilosof og om Harald Høffdings historiografi (Carl Henrik Koch).

Remorse, Forgiveness and the Absence of Generosity in Kierkegaard's Works (Poul Lübcke).

Dialog med dekonstruktionen (Søren Gosvig Olesen).

Satsningsområder

Religionsfilosofi

Religion er etableret som et af Københavns Universitets fælles forskningsområder, og instituttet ønsker gennem etableringen af satsningsområdet religionsfilosofi at knytte an hertil.

Satsningsområdet vil have som opgave at bidrage til en filosofisk, dvs. præ-konfessionel, diskussion af religion. Det betyder, at satsningsområdet på den ene side har et neutralt (agnostisk) forhold til jødedom, islam, kristendom og andre trosretninger samtidig med, at det på den anden side ikke tilstræber at give religionshistoriske eller religi-

onssociologiske forklaringer på de religiøse fænomener, men i stedet har som sin opgave at underkaste religionens indhold en rationel diskursiv analyse (Poul Lübcke (forskningsleder), Leo Catana, Kasper Lippert-Rasmussen).

Videnskabsteoretiske og epistemologiske studier af viden

Det drejer sig især om humanistisk forskningsviden og dens samfundsmæssige rolle. Målet er at udvikle en bedre forståelse af denne form for viden og dens rolle i den moderne vidensøkonomi. Aktiviteterne inden for satsningsområdet har i år især sigtet imod at stimulere forskning i sociale aspekter af viden og begrundelse. Dette har været en del af en mere omfattende ambition om at etablere et netværk af filosoffer, som jævnligt mødes for at diskutere igangværende forskning inden for epistemologi. Ved det første møde den 4. januar stiftedes DEN, Danish Epistemology Network, som er en uformel sammenslutning af filosoffer med interesse i epistemologi. Der har i løbet af året været afholdt 8 workshops med internationale oplægsholdere fra USA, England og Australien (Finn Collin (forskningsleder), Klemens Kappel, Jan Faye).

Lighed, diskrimination og multikulturalisme

Lighed er et centralt tema inden for moderne politisk filosofi, et ideal som i en eller anden udformning har alles tilslutning, og som hænger sammen med en lang række problemstillinger vedrørende multikulturalisme og diskrimination. Af eksempler på grundlagsproblemer kan nævnes (i) hvorfor lighed er værdifuldt (hvilket bl.a. spiller en rolle for, i hvilke situationer lighed bør ses som en værdi), (ii) hvilken rolle ansvar spiller i lighedsidealet (hvilket bl.a. spiller en rolle for, om der er nogle uligheder mennesker selv er skyld i, og som derfor ikke kræver kompensation), (iii) hvilken rolle tid spiller i forhold til distributiv retfærdighed (hvilket bl.a. spiller en rolle for, hvordan man bør se på lighed mellem forskellige generationer), og endelig (iv) lighedsbaserede begrundelser af kulturelle rettigheder (hvilket bl.a. spiller en rolle for, hvordan man bør forholde sig til kulturelle minoriteters ønske om "særrettigheder"). Af anvendte problemstillinger indenfor feltet, som der forskes i, er (i) mulighedslighed for kulturelle minoriteter, (ii) nationalisme, (iii) global retfærdighed, (iv) diskrimination og (v) anvendelsen af forskellige former for positiv særbehandling til at sikre tilstrækkelig repræsentation af bestemte minoriteter indenfor et givent segment af arbejdsmarkedet. Forskningen indenfor feltet er primært orienteret mod et internationalt forskningsfællesskab, men en del af forskningen diskuteres og afprøves hos et (i én forstand) bredere, tværfagligt nationalt publikum bl.a. i det til satsningsområdet knyttede FKK finansierede Netværk for Lighed og Pluralisme (Forskningsleder Kasper Lippert-Rasmussen; Nils Holtug, Sune Lægaard).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Finn Collin: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. Thor Grünbaums ph.d.-afhandling. Formand for bedømmelsesudvalg vedr. professorat med særlige opgaver ved Roskilde Universitetscenter.

Nils Holtug: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. Sune Lægaards ph.d. afhandling.

Carl Henrik Koch: Formand for to bedømmelsesudvalg

nedsat af Det Humanistiske Fakultet med henblik på bedømmelse af to afhandlinger indleveret med henblik på forsvar for den filosofiske doktorgrad. Medlem af et ph.d.-udvalg under Det Teologiske Fakultet.

Søren Gosvig Olesen: Formand for bedømmelsesudvalget vedr. et lektorat i filosofi, Københavns Universitet. Medlem af et bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling på Danmarks Pædagogiske Universitet.

Kasper Lippert Rasmussen: Bedømmer i forbindelse med ansøgning til Riksbankens Jubileumsfond (2006).

Tillidshverv

Finn Collin: Afdelingsleder for Filosofi. Formand for Dansk Filosofisk Selskab. Repræsentant for instituttet i styregruppen for Dansk Forskerskole for Filosofi, Idé- og videnskabshistorie.

Jan Faye: Konsulent for Det Nordiske Forskningsråd. Konsulent for Sveriges Riksbanks Forskningsfond.

Jan Riis Flor: Medlem af rektors praksisudvalg. Formand for Selskabet for Filosofi og Psykologi.

Nils Holtug: AC-vejleder, vejledningsenheden på Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet.

Carl Henrik Koch: Udpeget af Københavns Universitet til medlem af Niels Bohr Arkivets bestyrelse. Udpeget af Det Humanistiske Fakultet til medlem af styrelsen for Folkeuniversitetet i København. P.t. styrelsens formand og beskikket af Undervisningsministeriet som medlem af Folkeuniversitetsnævnet. Vicepræsident for Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab.

Kasper Lippert-Rasmussen: Leder af Det Humanistiske Fakultets Forskerkollegium.

Formidling

Redaktionelle hverv

Finn Collin: Hovedredaktør af Danish Yearbook of Philosophy. Medlem af redaktionskomiteen for det nordiske tidsskrift VEST. Consulting Editor af det internationale tidsskrift Episteme.

Jan Faye: Redigering af bogen "Arven efter Kuhn".

Nils Holtug: Editorial board Bioethics (Basil Blackwell). Editorial board Utilitas (Cambridge University Press).

Poul Lübcke: Medlem af The International Advisory Board for The International Kierkegaard Commentary, ed. Af Robert L. Perkins, Mercer U.P. Redaktør af antologien "Kierkegaard: Kierkegaard's Either-Or volume 2: Proceedings from the Kierkegaard Philosophical Research Seminar" (planlagt udgivet 2007). Redaktør af antologien "Kierkegaard: The Concept of Dread: Proceedings from the Kierkegaard "Philosophical Research Seminar" (planlagt udgivet 2008).

Kasper Lippert Rasmussen: Medlem af redaktion Utilitas (Editorial Committee) (Cambridge University Press). Medlem af redaktion SATS: Nordisk Filosofisk Tidsskrift (Philosophia). Medlem af redaktionen Filosofiske Studier. Medlem af redaktion International Journal of Ethics (Nova Publishers). Medlem af redaktionen på Politik.

Kongresser

Kasper Lippert-Rasmussen: International conference Nationalism and Multiculturalism in a World of Immigration, 8.-9. maj. Internordisk conference, 6th meeting of Nordic Network for Political Theory, 27.-29. oktober.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

Lighed og Pluralisme

Det overordnede formål med netværket er at tematisere lighedsidealet med særligt henblik på de spørgsmål, som forskellige former for pluralisme rejser. Dette på baggrund af, at moderne vestlige samfund som det danske er karakteriseret ved en stigende grad af pluralisme. Men også på baggrund af, at de senere år er kendetegnet ved en særdeles frugtbar teoretisk diskussion af grundlagsproblemer i tilknytning til lighedsidealet. Delformål: at belyse en række spørgsmål inden for politisk filosofi, som er helt centrale for forståelsen af forholdet mellem lighed og pluralisme, at samle de kræfter, der i Danmark arbejder med lighedsidealet i pluralistiske samfund på tværs af institutionelle, geografiske og faglige skel, at rekruttere yngre, lovende forskere til at deltage i netværkets aktiviteter, herunder bl.a. etablere ph.d. kurser samt generelt søge at øge interessen for lighed og pluralisme hos studerende, at dele af netværkets aktiviteter og forskningsresultater vil blive formidlet til en bredere dansk offentlighed (Nils Holtug og Kasper Lippert Rasmussen).

Afdeling for Pædagogik

Forskningsvirksomhed

Styring af pædagogisk arbejde – mellem internationale videnskonsruktioner og lokale meningsdannelser (FKK-støttet i perioden 1.3.2005 – 28.2.2008) (Peter Østergaard Andersen).

Klassisk og moderne pædagogisk teori (Peter Østergaard Andersen).

IT-baserede evalueringsstrategier, støttet af Undervisningsministeriet. Gennemføres i samarbejde med gymnasierne i Avedøre, Brøndby og Ørestaden (Karen Borgnakke).

EU-projektet Capital (creative teaching and learning and performativity policies). Koordinator: Bob Jeffrey (UK, Open University). Projektet danner fælles ramme om feltstudier i de deltagende 10 landes skole- og uddannelsesinstitutioner (Karen Borgnakke).

Integration og Migration – et transnationalt og tværvindenskabeligt studie af indvandrere og flygtninge i Øresundsregionen; herunder forskningsprojektet En komparativ analyse af in- og eksklusionsstrukturer og –praktikker i ungdomsuddannelsen i Malmø og København (Bolette Moldenhawer).

An interview study on University Teaching. Der er lavet interviews med Prof. Hubert Dreyfus, Prof. Phillip Jackson, prof. Patti Iather, prof. Hans Gumbrecht (Tone Saugsted).

Kundskabsforståelse, kundskabsformer og kundskabsformidling – fra en mundtlig kultur til nutidens kundskabs-samfund (Tone Saugsted).

Voksenpædagogik i forhold til livslang læring, læring i arbejdslivet og 'intimitetstyrani' (Tone Saugsted).

Satsningsområder

Pædagogiske diskurser, praktikker og uddannelsespolitiske rationaler, PUR

Satsningsområdet udforsker, hvordan de politiske reformer og nye styringsformer påvirker og regulerer de diskursive og sociale praktikker i de pædagogiske opdragelses- og uddannelsesinstitutioner (Leder Karen Borgnakke).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Peter Østergaard Andersen: Medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-studerende Karen B. Braad ved Danmarks Pædagogiske Universitet. Formand for bedømmelsesudvalg vedr. adjunktur i pædagogik, Københavns Universitet.

Karen Borgnakke: Medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-stipendier 2006, Forskerskolen for livslang læring, Roskilde Universitetscenter. Formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-stipendier 2006, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling. Formand for bedømmelsesudvalg for lektorat i pædagogik, Københavns Universitet.

Bolette Moldenhawer: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. adjunktur i pædagogisk psykologi, Institut for Pædagogisk Psykologi, Danmarks Pædagogiske Universitet.

Tone Saugsted: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat i pædagogisk filosofi ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

Tillidshverv

Peter Østergaard Andersen: Studieleder for fagene pædagogik og humanistisk informatik.

Bolette Moldenhawer: Afdelingsleder for Pædagogik.

Tone Saugsted: Næstformand i censorformandskabet for masteruddannelserne ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Peter Østergaard Andersen: Medlem af redaktionen af det pædagogiske tidsskrift VERA.

Kongresser og symposier

Bolette Moldenhawer: Mellem individ og kollektiv: Et internationalt symposium om migrationsforskning i in- og eksklusionsprocesser, Örenäs Slot den 15.-17. marts 2006 med deltagelse af 25 inviterede migrationsforskere.

Forskningsophold i udlandet

Bolette Moldenhawer: Gæstprofessor på Tema Etnicitet, Department of Ethnic Studies, Linköpings Universitet, Campus Norrköping/ITUF, Sverige, 15. april-15. maj 2006.

Netværk

Karen Borgnakke: Koordinator i European Conference in Educational Research, Genève september 2006, EERA-netværk Ethnography. Projekt projektarbejde. Dokumentationsprojekt i htx og hhx, støttet af Undervisningsministeriet. En undersøgelse af progression i teori og praksis, pilotprojekt støttet af Undervisningsministeriet. Evaluering af tablettens indvirkning på læring og undervisningspraksis – projekt støttet af Undervisningsministeriet.

Afdeling for Retorik**Forskningsområder**

Studier i Perelmans publikumsteori (Charlotte Jørgensen).

Forskning i argumentationsteori, politisk kommunikation (derunder begrebet spin), retorikhistorie og litterær æstetik (Christian Kock).

Projekter om udlændingebatten i Danmark, om begrebet troværdighed (Christian Kock).

En undersøgelse af debatten om indvandrerkvindernes tørklæde (Merete Onsberg).

Didaktiske overvejelser om litterær retorik (Merete Onsberg)

Narrative studier i genfortælling af H.C. Andersens eventyr (Merete Onsberg).

Satsningsområder

Offentlig debat og argumentation i det danske samfund
Afdeling for Retoriks satsningsområde "Offentlig debat i det danske samfund" inkluderer alle VIP-medarbejdere ved afdelingen, som bidrager med hver sit delprojekt. Alle disse refererer til emner inden for den offentlige danske debat om indvandring m.v. Satsningsområdet har i 2006 haft professor Thomas Goodnight, University of Southern California, som gæst (leder: Christian Kock).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Christian Kock: Medvirket ved bedømmelse af adjunktur samt som "programcensor" og bedømmer af nye uddannelser ved læranstalter i Norge.

Hanne Roer: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. prisopgave.

Lisa Storm Villadsen: Formand for bedømmelsesudvalget for Christine Isagers ph.d.-afhandling.

Tillidshverv

Christian Kock: Afdelingsleder for Retorik. Medlem af humaniorakomiteen ved Norges Forskningsråd.

Charlotte Jørgensen: Studieleder for Retorik.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Charlotte Jørgensen: Medlem af redaktionsrådet for Rhetorica Scandinavica.

Charlotte Jørgensen og Lisa Storm Villadsen: Redaktører i lærebog i retorisk teori og kritik.

Christian Kock: Medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet Controversia. Medlem af redaktionskomiteen for Rhetorica Scandinavica.

Lisa Storm Villadsen: National redaktør på det nordiske tidsskrift Rhetorica Scandinavica.

Institulleder Jan Riis Flor

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	46,70	3,27	49,97
DVIP	0,41	0,49	0,90
STIP	10,95	7,16	18,11
TAP	19,04	0,87	19,91
Årsværk i alt	77,10	11,79	88,89
Løn med årsværk	33.647,16	4.305,57	37.952,74
Løn uden årsværk	-265,51	273,76	8,25
Øvrig drift	2.793,49	4.191,04	6.984,53
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>36.175,14</i>	<i>8.770,37</i>	<i>44.945,52</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Intern

Andersen, Peter Østergaard; lektor.
 Arvidsson, Adam Erik; lektor.
 Bondebjerg, Ib; professor.
 Borgnakke, Karen; professor.
 Carney, Stephen James; lektor.
 Catana, Leo; lektor.
 Christensen, Christa Lykke; lektor.
 Christensen, Gerd; amanuensis.
 Christensen, Jesper Hylbæk; amanuensis.
 Collin, Finn; professor.
 Dohn, Helge; lektor.
 Eriksen, Tine Rask; lektor.
 Eskjær, Mikkel Fugl; postdoc.
 Faye, Jan; lektor.
 Fetveit, Arild; lektor.
 Fledelius, Karsten; lektor.
 Flor, Jan Christian Riis; lektor.
 Grodal, Torben Kragh; professor.
 Haastrup, Helle Kannik; adjunkt.
 Hansen, Lennard Højbjerg; lektor.
 Hjarvard, Stig; professor.
 Holtug, Nils; lektor.
 Jensen, Klaus Bruhn; professor.
 Jensen, Søren Holm; undervisningsadjunkt.
 Jerslev, Anne; lektor.
 Jørgensen, Charlotte; lektor.
 Jørholt, Eva; lektor.
 Kappel, Klemens; lektor.
 Koch, Carl Henrik; lektor.
 Koch, Rikke; amanuensis.
 Kock, Christian Erik Jungersen; professor.
 Kristensen, Nete Nørsgaard; lektor.
 Lippert-Rasmussen, Kasper; lektor.
 Lübcke, Poul Otto; lektor.
 Madsen, Christian Østergaard; forskningsassistent.
 Moldenhawer, Bolette; lektor.
 Mottelson, Martha; amanuensis.
 Nielsen, Tina Charlotte Kallehave; adjunkt.
 Olesen, Søren Gosvig; lektor.
 Onsberg, Merete; lektor.

Riis, Johannes; lektor.
 Roer, Hanne; lektor.
 Sandvik, Kjetil; adjunkt.
 Saugstad, Tone; lektor.
 Schepelern, Johan Peter; lektor.
 Søndergaard, Henrik; lektor.
 Stald, Gitte Bang; postdoc.
 Steffensen, Esben Buus; studieadjunkt.
 Thorup, John Villads; amanuensis.
 Toft, Kristian Høyer; postdoc.
 Tybjerg, Casper; lektor.
 Villadsen, Lisa Storm; lektor.
 Weinreich, Elvi; amanuensis.
 Zahavi, Dan; professor.

STIP Intern

Beenfeldt, Christian; ph.d.-studerende.
 Dahl, Katrine; ph.d.-studerende.
 Egholm, Morten; ph.d.-studerende.
 Gregersen, Andreas Lindegaard; ph.d.-studerende.
 Hansen, Rasmus Præstemand; ph.d.-studerende.
 Hartvigson, Niels Henrik; ph.d.-studerende.
 Helles, Rasmus; ph.d.-studerende.
 Hennemved, Mette Buchardt De Hemmer; ph.d.-studerende.
 Hoff-Clausen, Elisabeth; ph.d.-studerende.
 Isager, Christine; ph.d.-studerende.
 Jensen, Rasmus Thybo; ph.d.-studerende.
 Jepsen, Per; ph.d.-studerende.
 Jørgensen, Kristine; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Keld Stehr; ph.d.-studerende.
 Nissen, Anders Gorm; ph.d.-studerende.
 Olesen, Mogens; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Esther Oluffa; ph.d.-studerende.
 Pulvertaft, William Robert; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Lars-Martin; ph.d.-studerende.
 Thorhauge, Anne Mette; ph.d.-studerende.
 Thorsen, Christian Isak; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Gram, Mette; forskningsassistent.
 Hvenegård-Lassen, Kirsten; postdoc.
 Jørgensen, Laura Sofie Richardt; forskningsassistent.
 Lundh, Line Gulløv; forskningsassistent.
 Nottelmann, Nikolaj; postdoc.
 Rasmussen, Stig Alstrup; postdoc.

STIP Ekstern

Bjørn, Niels Carlo; ph.d.-studerende.
 Laursen, Iben Thorving; ph.d.-studerende.
 Lægaard, Sune; ph.d.-studerende.
 Plum, Maja; ph.d.-studerende.
 Øland, Trine; kandidatstipendiat.

Ph.d.-afhandlinger

Eskjær, Mikkel Fugl; Film som kommunikationsmedie. En systemteoretisk analyse.
 Isager, Christine; Skribenter der skaber sig. Günter Wallraff og Hunter S. Thompson som mønstre for retorisk handlekraft i den spektakulære personlige reportage.
 Lægaard, Sune; Liberal nationalism, pluralism and stability: Normative issues of nationalism and multiculturalism under conditions of immigration to established liberal nation-states.

Sørensen, Lars-Martin; *The little victories of the bad losers. Resistance against U.S. occupation reforms and film censorship in the films of Yasujiro Ozu and Akira Kurosawa 1945-52.*

Fondsbevillinger

Arbejdsmiljøforskningsfonden

– Arbejdsmiljø blandt medarbejdere med indvandrerbaggrund (Tine Kallehave Nielsen) kr. 1.401.100.

EU

– Disorders and coherence of the embodied self (Dan Zahavi) kr. 3.292.400.

ESF European Science Foundation

– Konference (Dan Zahavi) kr. 457.300.

Carlsbergfondet

– Normative modeller for multikulturelle konflikter (Sune Lægaard) kr. 454.900.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

– Animeret animisme (Lars-Martin Sørensen) kr. 1.245.600.

– Aviser og journalistik i forandring. Seminarer, forskning og ph.d.-studium (Stig Hjarvard) kr. 3.200.000.

– Bevidsthedsfilosofi og kognitionsforskning (Dan Zahavi) kr. 2.642.000.

– Den kreative proces bag den gode historie (Eva Novrup Redvall) kr. 1.700.000.

– Film og computerspil (Helle Kannik Haastrup) kr. 640.200.

– Interdisciplinær bevidsthedsforskning (Dan Zahavi) kr. 500.000.

– Nutidens Digitale Kunst og Kultur (Arild Fetveit) kr. 600.000.

– Studier af lighed og multikulturalisme. Etablering af et center (Nils Holtug/Kasper Lippert-Rasmussen) kr. 7.000.000.

Forskningsstyrelsen

– Styring af pædagogisk arbejde mellem videnskonditioner og lokale meningsuddannelser (Peter Østergaard Andersen) kr. 249.800.

NordForsk

– Nordic Research Network on the Mediatization- of religion and culture (Stig Hjarvard) kr. 825.000.

Undervisningsministeriet

– Bioteknologi på tværs (Klemens Kappel) kr. 250.000.

– Retorikken og mundtlige didaktik (Charlotte Jørgensen) kr. 75.100.

– Retorisk analyse og vurdering (Charlotte Jørgensen) kr. 75.100.

Publikationer

Andersen, H., Faye, J.: (red.). *Arven efter Kuhn*. 242s. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.

Andersen, H., Faye, J.: *Thomas S. Kuhn*. i: *Arven efter Kuhn* s. 9-34. Hanne Andersen og Jan Faye (red.). Samfundslitteratur, 2006.

Andersen, P.Ø.: *Ganske lidt frem og en hel del (ladt) tilbage – kommentar til den fortsatte historie om reform af pædagoguddannelsen*. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* 1, s. 78-86. 2006.

Andersen, P.Ø.: *Pædagogiske læreplaner: Styring og betydning*. *Vera* 35, s. 20-30. 2006.

Arvidsson, A.: *Brands meaning and value in media culture*. 150 s. Routledge, London 2006.

Arvidsson, A.: *Quality Singles. On the Economics of Internet Dating*. *New Media & Society* 4, s. 26. 2006.

Arvidsson, A.: *Brand Management and the Productivity of Consumption*. i: *Consuming Cultures, Global Perspectives* s. 71-94. John Brewer & Frank Trentman. Berg, Oxford 2006.

Arvidsson, A.: *La contradizione del marchio*. i: *Con-sumo* s. 25. Egeria Di Nallo, Roberta Paltrinieri. Franco Angeli, Milano 2006.

Arvidsson, A.: *Forbrugersamfundet*. i: *Ökonomi og samfund 2007* s. 47-61. Peter Nielsen. Frydenlund, København 2006.

Arvidsson, A.: *Brand Value*. *Journal of Brand Management* 3, s. 10. 2006.

Arvidsson, A.: *The Ethical Economy*. 1 s. 2006.

Bondebjerg, I.: *Culture matters. Humaniora i det europæiske forskningsrum*. *Humaniora* 2, s. 32-34. 2006.

Bondebjerg, I.: *Kanon-prut og kulturel globalisering*. *Samson* 2, s. 12-13. 2006.

Bondebjerg, I.: *Filminstruktøren, genrene og filmkunsten*. *Take – Danske Filminstruktører Særnummer 2006*, s. 45-49. 2006.

Bondebjerg, I.: *European Art Television and the American Challenge*. *Northern Lights. Film and Media Studies Yearbook Vol. 4*, s. 205-237. 2006.

Bondebjerg, I.: *Film Realism and Nordisk*. i: *100 Years of Nordisk Film* s. 188-214. Lisbeth Richter Larsen & Dan Nissen (red.). Danish Film Institute, København 2006.

Bondebjerg, I.: *Politics Backstage – Television Documentaries, Politics and Politicians*. *Politik* 2, s. 45-54. 2006.

Bondebjerg, I.: *Dokumentarisme og fakta*. i: *Dansk TV's historie* s. 179-219. Stig Hjarvard (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.

Bondebjerg, I.: *TV som moderne gabestok? Retorikmagasinet* 62, s. 26-27. 2006.

Borgnakke, K.: *Forskningsstrategiske satsninger – empirisk forskning, evidens, modus 2*. *Unge Pædagoger* 3, s. 14-26. 2006.

Borgnakke, K.: *New Learning Strategies in the upper Secondary School: The Danish Fieldwork in IT Classes*. i: *CREATIVE Learning practices. European Experiences* s. 109-126. Bob Jeffrey (red.). Tufnell Press, London 2006.

Buchardt, M.: *“Store forventninger”*. *Konstruktion af identitet i multikulturalistisk religionsundervisning*. *Chaos Særnummer*, i: *Religion, skole og kulturel integration i Danmark og Sverige* s. 263-291. Peter B. Andersen, Curt Dahlgren, Steffen Johannessen, Jonas Otterbeck (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2006.

Buchardt, M.: *Indledning: Det religionsdidaktiske landskab*. i: *Religionsdidaktik* s. 7-13. Mette Buchardt (red.). Gyldendal, København 2006.

Buchardt, M.: *Didaktik*. i: *Religionsdidaktik* s. 16-18. Mette Buchardt (red.). Gyldendal, København 2006.

Buchardt, M.: *Hvad er fagdidaktik? i: Religionsdidaktik* s. 26-33. Mette Buchardt (red.). Gyldendal, København 2006.

- Buchardt, M.: Antropologi. i: Religionsdidaktik s. 64-71. Mette Buchardt (red.). Gyldendal, København 2006.
- Buchardt, M.: Teologi og de teologiske videnskabsfag. i: Religionsdidaktik s. 49-63. Mette Buchardt (red.). Gyldendal, København 2006.
- Buchardt, M.: Antropologisk undervisning. i: Religionsdidaktik s. 183-193. Mette Buchardt (red.). Gyldendal, København 2006.
- Buchardt, M.: Monokulturel, multikulturel og anti-racistisk undervisning. i: Religionsdidaktik s. 207-213. Mette Buchardt (red.). Gyldendal, København 2006.
- Buchardt, M.: Kristendoms status i kristendomskundskab: Norm eller indholdsområde? i: Religionsdidaktik s. 216-228. Mette Buchardt (red.). Gyldendal, København 2006.
- Buchardt, M.: Forskerstriden om Det Gamle Testamente og de didaktiske konsekvenser. i: Religionsdidaktik s. 229-242. Mette Buchardt (red.). Gyldendal, København 2006.
- Catana, L.: Giordano Bruno's hermeneutics: Observations on the bible in de monade (1591). i: The world and the world: Biblical exegesis and early modern science s. 1-20. P. Forshaw and K. Killeen (red.). Palgrave, London 2006.
- Christensen, C.L.: Privat og pinlig. Om tendenser i dansk tv-satire efter år 2000. 1-31s. Afdeling for Film- & Medievidenskab, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet 2006.
- Christensen, C.L.: Dansk børne- og ungdoms-tv's historie. i: Dansk TV's historie s. 65-105. Stig Hjarvard (red.). Samfundslitteratur, København 2006.
- Christensen, G.: Projekt Grupper. En undersøgelse af subjektiveringsmekanismer i gruppe- og projektarbejde på universitetsniveau. 463s. 2006.
- Christensen, G.: Projektpædagogikkens didaktik – en kritisk diskussion. Nordisk Pedagogik 1, s. 30-47. 2006.
- Christensen, G.: Projektpædagogik og samarbejdskompetencer – er der en sammenhæng? Universitetspædagogisk Tidsskrift 2, s. 58-62. 2006.
- Christensen, G.: Studieangst og gruppelev. Unge Pædagoger 4, s. 16-24. 2006.
- Christensen, G.: Uro og disciplin til diskussion. i: Uro og disciplin i skolen s. 93-122. Niels Egelund, Helle Jensen og Erik Sigsgaard. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2006.
- Collin, F.: Sprogfilosofi som førstefilosofi; Naturaliseret erkendelse og videnskabsteori; Bevidsthedsfilosofiens genkomst; Filosofiens naturalisering. i: Tankens magt s. 2302-2321. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen, Frederik Stjernfelt (red.). Lindhardt & Ringhof, København 2006.
- Collin, F.: Kuhn og revolutionen i videnskabsfilosofien. i: Arven efter Kuhn s. 51-67. Hanne Andersen og Jan Faye (red.). Samfundslitteratur, København 2006.
- Dahl, K.: Skrivningens læringsrum. Respons i den kollaborative skriveproces. Rhetorica Scandinavica 38, s. 83-89. 2006.
- Dahl, K.: De glemte skribenter. Kommunikatøren Juni 2006, s. 16-17. 2006.
- Dahl, K.: Bliv bedre til at blive klogere. KOM magasinet 17, s. 32-34. 2006.
- Dohn, H., Recke, R.: Issues and problems in assessment of teaching and pedagogical competencies as part of the appointment process of new faculty members. 1-35 s. Københavns Universitet, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling 2006.
- Egholm, M.: The innovative and wilful adaptor. What Carl Th. Dreyer did to Hjalmar Söderberg's "Gertrud". Tijdschrift voor Skandinavistiek 27, s. 157-179. 2006.
- Eriksen, T.R.: En undersøgelse af de kvindelige omsorgsfags møde med academia – den levede krop og praksis under forandring? 1s. Nordisk sommer Universitet 2006.
- Eriksen, T.R., Bang, H., Aagergård, M., Risør, T., Pettersson, B.: Tid for revurdering af adgangskravene til lægestudiet? Ugeskrift for læger 168 (18): 1753, s. 1753-1755. 2006.
- Faye, J.: Principles and Quantum Revolutions. Metascience 3, s. 573-577. 2006.
- Faye, J.: Kuhn og revolutionerne i fysikken. i: Arven efter Kuhn s. 89-105. Hanne Andersen og Jan Faye (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Faye, J.: Enhedsvidenskab i praksis. Filosofi 2, s. 33-51. 2006.
- Faye, J.: Science and Reality. i: The Way through Science and Philosophy: Essays in honour of Stig Andur Pedersen s. 137-170. Henning Boje Andersen, Frederik Voetmann Christiansen, Vincent Hendricks & Klaus Frovin Jørgensen (red.). College Publications, London 2006.
- Faye, J.: Is Time an Abstract Entity? Proceedings of 28. International Ludwig Wittgenstein Symposium 2005 i: Time and History s. 85-100. Friedrich Stadler and Michael Stöltzner (red.). Ontos Verlag, Frankfurt 2006.
- Faye, J.: Den genopstandne forfatter. Vandfanget 4, s. 44-61. 2006.
- Fledelius, K.: Troen tilbage i Turkmenistan. Information 27.12.2006, s. 8-9. 2006.
- Fledelius, K.: Byzantinity and Byzantinism. i: Proceedings of the 21st International Congress of Byzantine Studies, London 21-26 August 2006, Volume III, Abstracts of Communications s. 68-69. F.K. Haarer & Elizabeth Jeffreys (red.). Ashgate Publishing Limited, Aldershot, England 2006.
- Fledelius, K.: En historia om Balkan. Jugoslaviens uppgång och fall, af Sanimir Resicx. Nordisk Østforum 3, s. 343-346. 2006.
- Fledelius, K.: Kongeriget Lille-Armenien. SFINX 2, s. 72-76. 2006.
- Fledelius, K.: Church and State – in Byzantium and Beyond. Acta Societatis Morgensternianae 2, i: Byzantino-Nordica 2004 s. 80-85. Ivo Volt & Janika Päll (red.). Tartu University Press, Tartu, Estonien 2006.
- Fledelius, K.: Rumænien – politiske partier. i: Den Store Danske Encyklopædi – Supplement 2 s. 409. Cliff Hansen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Fledelius, K.: Rumænien – historie efter 2000. i: Den Store Danske Encyklopædi – Supplement 2 s. 409-410. Cliff Hansen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Fledelius, K.: Montenegro – historie. i: Den Store Danske Encyklopædi – Supplement 2 s. 409-410. Cliff Hansen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Fledelius, K.: Bosnien-Hercegovina – historie. i: Den Store Danske Encyklopædi – Supplement 2 s. 70-71. Cliff Hansen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Fledelius, K.: Kroatien – historie. i: Den Store Danske Encyklopædi – Supplement 2 s. 343-344. Cliff Hansen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Fledelius, K.: Slovenien – historie. i: Den Store Danske Encyklopædi – Supplement 2 s. 516-517. Cliff Hansen (red.). Gyldendal, København 2006.

- Fledelius, K.: Bosniak. i: Den Store Danske Encyklopædi – Supplement 2 s. 69. Cliff Hansen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Fledelius, K., Nygaard, A.B.: Makedonien – historie. i: Den Store Danske Encyklopædi – Supplement 2 s. 385. Cliff Hansen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Fledelius, K., Riis, C.: Bulgarien – historie. i: Den Store Danske Encyklopædi – Supplement 2 s. 79. Cliff Hansen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Fledelius, K., Rødbro, M.: Slobodan Milosevic. i: Den Store Danske Encyklopædi – Supplement 2 s. 405. Cliff Hansen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Friberg, C.: Æstetisk værdi. i: Det æstetiske aktualitet s. 182-192. Ulrik Bisgaard og Carsten Friberg (red.). Multivers, København 2006.
- Friberg, C., Bisgaard, U.: (red.). Det æstetiske aktualitet. 271s. Multivers, København 2006.
- Friberg, C., Bisgaard, U.: Indledning. i: Den æstetiske aktualitet s. 9-34. Ulrik Bisgaard og Carsten Friberg (red.). Multivers, København 2006.
- Grodal, T.K.: Hvis din nabo var en bil. Ekko 35, s. 27-29. 2006.
- Grodal, T.K.: The PECMA flow: A General Model of Visual Aesthetics. Film Studies – An International Review 8, s. 1-11. 2006.
- Hansen, L.: Blogs som anti-branding – eller blændværk? 2 s. 2006.
- Hansen, L.: Banal romantisk krimi eller kompleks kunsthøjtid? – Kærlighed og naration i Steven Soderberghs *Out of Sight*. Kosmorama 238, s. 67-75. 2006.
- Hansen, L.: Weblogs – en mere demokratisk kommunikationsform? 6s. Designværkstedet / EMU undervisningsportal, 2006.
- Hansen, L.: Subjectivity in Film and Television. Northern Light 2005, i: Film and Media Culture s. 251-263. Lenard Højbjerg og Henrik Søndergaard (red.). Museum Tusulanum Press, København 2006.
- Hansen, L., Søndergaard, H.: (red.). European Film and Media Culture. Northern Light 2005, 296s. European Film and Media Culture, København 2006.
- Hjarvard, S.: Dansk tv's historie – dvd. -s. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Hjarvard, S.: TV 2 News: En nyhedskanal for journalister? 4s. www.kommunikationsforum.dk 2006.
- Hjarvard, S.: Valgfrihed – hverdagens pestilens? Tid & tendenser 5, s. 16-21. 2006.
- Hjarvard, S.: Den tunge religion og den lette tro. Tid & tendenser 2, s. 20-25. 2006.
- Hjarvard, S.: Rejsen til nærhed går via teknik. Tid & tendenser 4, s. 36-40. 2006.
- Hjarvard, S.: Mediernes religiøse smeltedigel. Kirken i dag 4, s. 8-9. 2006.
- Hjarvard, S.: Religion og politik i mediernes offentlighed. i: Gudebilleder. Ytringsfrihed og religion i en globaliseret verden s. 44-71. Lisbet Christoffersen (red.). Tiderne Skifter, København 2006.
- Hjarvard, S.: Meningernes holdeplads. Avisen i undervisningen 1, s. 4-6. 2006.
- Hjarvard, S.: Books in the Digital Age. European Journal of Communication 3, s. 409-411. 2006.
- Hjarvard, S.: Tv-nyheder. i: Dansk tv's historie s. 105-144. Stig Hjarvard (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Hjarvard, S.: Tv-mediets halve århundrede. i: Dansk tv's historie s. 7-24. Stig Hjarvard (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Holtug, N.: Review of John Broome's *Weighing Lives*. Journal of Moral Philosophy Vol. 3, no. 1, s. 115-118. 2006.
- Holtug, N.: Social retfærdighed, lighed og incitament. Eller hvordan socialminister Eva Kjer Hansen kom så frygtelig galt afsted. Kritik 179, s. 106-113. 2006.
- Holtug, N.: Genetic Harm. i: Encyclopedia of the Life Sciences s. 1-. John Wiley & Sons Ltd., Chichester UK 2006.
- Holtug, N.: Gates' gave og Bobs Bugatti. 1-s. www.kforum.dk 2006.
- Holtug, N.: Equality, Priority and Levelling Down. i: Contemporary Ethical Issues s. 97-112. Albert G. Parkis (red.). Nova Publishers, New York 2006.
- Holtug, N.: Prioritarianism. i: Egalitarianism. New Essays on the Nature and Value of Equality s. 125-156. Nils Holtug & Kasper Lippert-Rasmussen (eds.). Oxford University Press, Oxford 2006.
- Holtug, N., Lippert-Rasmussen, K.: An Introduction to Contemporary Egalitarianism. i: Egalitarianism. New Essays on the Nature and Value of Equality s. 1-37. Holtug, N., Lippert-Rasmussen, K. (eds.). Oxford University Press, Oxford 2006.
- Holtug, N., Lippert-Rasmussen, K.: (eds.). Egalitarianism. New Essays on the Nature and Value of Equality. 339s. Oxford University Press, Oxford 2006.
- Isager, C.: Skribenter der skaber sig. Hunter S. Thompson og Günter Wallraff som mønstre for retorisk handlekraft i den spektakulære personlige reportage. 239 s. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, København 2006.
- Jensen, K.B.: Lyd som kommunikation – En tværfaglig forskningsoversigt og en dagsorden for medieforskningen. Mediekultur 40 (temanummer), s. 5-13. 2006.
- Jensen, K.B.: Sounding the Media: An Interdisciplinary Review and Research Agenda for Digital Sound Studies. Nordicom Review 2, s. 7-33. 2006.
- Jensen, K.B., Langkjær, B.: (red.). Lyd og medier. Mediekultur 40 (temanummer), 76s. Århus 2006.
- Jensen, K.B., Rosengren K.E.: Five Traditions in Search of the Audience. i: Communication Theories: Critical Concepts in Media and Cultural Studies s. 185-212. Paul Copley (red.). Routledge, London 2006.
- Jerslev, A.: Sacred viewing: Emotional responses to the Lord of the Rings. i: The Lord of the Rings. Popular culture in global context s. 206-221. Ernest Mathijs. Wallflower Press, London & New York 2006.
- Jerslev, A.: Medierede, kroppe og kosmetisk kirurgi – makeovershow'et, morphen og den skulpturelle krop. 22s. Københavns Universitet 2006.
- Jerslev, A.: The mediated body. Cosmetic surgery in television drama, reality television and fashion photography. Nordicom Review 2, s. 133-153. 2006.
- Jerslev, A.: Amerikanske familie billeder. i: Apokalypsens Amerika s. 131-147. Mia Rendix og Jakob Krohn (red.). Odense Universitetsforlag, Odense 2006.
- Jørgensen, C., Kock, C.E.J., Rørbech, L.: Retorik der flytter stemmer – Hvordan man overbeviser i offentlig debat. 372 s. Retorikforlaget, Åstorp, Sverige 2006.
- Kallehave, T.: Mellem sociale relationer og arbejdsmarkedet. Om viljen til integration. i: Bortom stereotyperna? Invandrare och integration i Danmark och Sverige s.

- 239-265. Ulf Hedetoft, Bo Petersson og Lina Sturfelt (red.). Makadam Förlag, 2006.
- Kallehave, T.: Identities in a Multiethnic Context. *Ethnologia Scandinavica. A Journal for Nordic Ethnology* Vol. 36, s. 122-124. 2006.
- Kappel, K.: Det genetisk forbedrede menneske og liberal bioetik. i: *Det menneskelige eksperiment* s. 139-172. Gert Balling, Kasper Lippert-Rasmussen (red.). Museum Tusulanum, København 2006.
- Kappel, K.: Skepticism and the Role of Modest Transcendental Claims. *Sats – Nordic Journal of Philosophy* 1, s. 83-106. 2006.
- Kappel, K.: A Diagnosis and Resolution to the Generality Problem. *Philosophical Studies* Vol. 127, s. 525-560. 2006.
- Kappel, K.: The Meta-Justification of Reflective Equilibrium. *Ethical Theory and Moral Practice* 9, s. 131-147. 2006.
- Koch, C.H.: Schools and Movements. i: *The Cambridge History of Eighteenth-Century Philosophy*, vol. 1 s. 45-68. Knud Haakonssen (red.). Cambridge University Press, Cambridge 2006.
- Koch, C.H.: Filosofi og teologi. i: *Lys over landet. 1850-1920. Dansk naturvidenskabs historie* 3 s. 443-461. Peter C. Kjærgaard (red.). Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2006.
- Kock, C.E.J.: Overdommeren. *Politiken* 26. marts, s. 1. 2006.
- Kock, C.E.J.: Humanistisk viden kan have stor værdi. *Politiken* 5. marts, s. 1. 2006.
- Kock, C.E.J.: Nye overgreb på ytringsfriheden. *Politiken* 12. februar, s. 1. 2006.
- Kock, C.E.J.: Man kunne jo undersøge tonen i debatten. *Politiken* 22. januar, s. 1. 2006.
- Kock, C.E.J.: Kritik bør dokumenteres. *Politiken* 1. januar, s. 1. 2006.
- Kock, C.E.J.: En uærlig garanti. *Politiken* 3. december, s. 1. 2006.
- Kock, C.E.J.: Retorikkens redskaber. i: *Tankens magt: Vestens idehistorie*, I s. 596-620. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen & Frederik Stjernfelt (red.). Lindhardt & Ringhof, København 2006.
- Kock, C.E.J.: Vi er tværfaglige, men vi kan selv. *Rhetorica Scandinavica* 37, s. 59-61. 2006.
- Kock, C.E.J.: Æstetisk litteraturvidenskab? i: *Det æstetiskes aktualitet* s. 49-71. Ulrik Bisgaard & Carsten Friberg (red.). Multivers, København 2006.
- Kock, C.E.J.: Nysprog – toppen af et isbjerg. *Modersmåls-Selskabets årbog* 2006, i: *Nysprog nu* s. 47-60. Gerda Th. Leffers m.fl. (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2006.
- Kock, C.E.J.: Journalisten som udspørger og ordstyrer – bag om offentlige debattørers snyd og manipulationer. i: *At opdage verden. Research – Fra akademikere til journalister* s. 105-125. Flemming Svith (red.). Forlaget Ajour, Århus 2006.
- Kock, C.E.J.: Læsning som grundlag for skriftlighed. *Anglofiles* 139, s. 69-72. 2006.
- Kock, C.E.J.: "Argumenter mangler i debatten". *Prent: Avisen i undervisningen* Februar, s. 8-10. 2006.
- Kock, C.E.J.: Multiple Warrants in Practical Reasoning. i: *Arguing on the Toulmin model: New essays on argument analysis and evaluation* s. 247-259. David Hitchcock & Bart Verheij (red.). Springer Verlag, Dordrecht 2006.
- Kock, C.E.J.: Syv teser om retorik. *KOM Magasinet* 17, s. 6-8. 2006.
- Kock, C.E.J., Tandrup, B.: *Skriv i alle genrer*. 188s. Gyldendal, København 2006.
- Kramer, M.: Partnervalg på film. *Mediekultur (Temanummer: Lyd & Medier)* 40, s. 53-63. 2006.
- Kristensen, N.N.: Den selvgenererende krigsjournalistik – om den live-formidlede journalistiske stand-up som indhold, billedmateriale og kilde til de danske mediers dækning af invasionen af Irak 2003. i: *Krigen i medierne, medierne i krig* s. 63-108. Nete Nørgaard Kristensen og Mark Ørsten (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Kristensen, N.N.: Anmeldelse af Rune Ottosens bog "I Journalistikkens grenseland. Journalistrollen mellem marked og idealer". *MedieKultur* 40, s. 70-72. 2006.
- Kristensen, N.N.: "Spin in the Media – the Media in a (self)-Spin". *Tidsskriftet Politik* 2, s. 54-63. 2006.
- Kristensen, N.N., Bondebjerg, I.: (red.). *Fakateori og -analyse*, bind I og II. 1-928s. Københavns Universitet, Studenterafdelingen – Humaniora, København 2006.
- Kristensen, N.N., Ørsten M.: Pr-krigens første offer er sandheden. *Dagbladet Politiken* 16. august 2006, s. 6. 2006.
- Kristensen, N.N., Ørsten M.: De danske mediers dækning af Irak-krigen 2003 – i tal og store træk. i: *Krigen i medierne, medierne i krig* s. 31-62. Nete Nørgaard Kristensen og Mark Ørsten (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Kristensen, N.N., Ørsten M.: Indledning – krigen, medierne og demokratiet. i: *Krigen i medierne, medierne i krig* s. 13-30. Nete Nørgaard Kristensen og Mark Ørsten (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Kristensen, N.N., Ørsten M.: (red.). *Krigen i medierne, medierne i krig*. 5-310s. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Kristensen, N.N., Ørsten M.: "Militære kilder som eksperter – Forsvarsakademiets mediegruppe som gæster i studiet hos DR og TV 2". i: *Krigen i medierne, medierne i krig* s. 109-132. Nete Nørgaard Kristensen og Mark Ørsten (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Lippert-Rasmussen, K.: The insignificance of the distinction between telic and deontic egalitarianism. i: *Egalitarianism: New Essays on the Nature and Value of Equality* s. 101-124. Kasper Lippert-Rasmussen (red.). Oxford University Press, Oxford 2006.
- Lippert-Rasmussen, K.: "Racial Profiling versus Community". *Journal of Applied Philosophy* 23.1, s. 141-155. 2006.
- Lübcke, P.: Politiske ideer. 47 s. AOF's Forlag, København 2006.
- Lübcke, P.: "Kierkegaard's Concept of Revelation". i: *Theologie zwischen Pragmatismus und Existenzdenken: Festschrift für Hermann Deuser zum 60. Geburtstag* s. 405-414. Gesche Linde, Richard Purkarthofer, Heiko Schultz og Peter Steinacker (red.). N.G. Elwerts Verlag, Marburg 2006.
- Lübcke, P.: Politiske ideer. 47 s. AOF's Forlag, København 2006.
- Lægaard, S.: Danske værdier. *Magasinet Humaniora* 4, s. 12-15. 2006.
- Lægaard, S.: Feasibility and Stability in Normative Political Philosophy: The Case of Liberal Nationalism. *Ethical Theory and Moral Practice* 4, s. 399-416. 2006.

- Lægaard, S.: Liberal Nationalism, Pluralism and Stability: Normative issues of nationalism and multiculturalism under conditions of immigration to established liberal nation-states. 283s. Københavns Universitet, Det humanistiske Fakultet, København 2006.
- Moldenhawer, B., Kampmann J., Buchardt, M.: Håndtering og italesættelse af forskel og forskellighed – en rejse i uddannelses- og undervisningsstrategier. Dansk Pædagogisk Tidsskrift 3 / 2006 (september), s. 5-13. 2006.
- Nielsen, K.S.: Dynamical Explanation in Cognitive Science. *Journal for General Philosophy of Science* 1, s. 139-163. 2006.
- Nissen, G.: Orden i biosfæren – Genfortalt. *Naturens Verden* 4, s. 12-21. 2006.
- Nissen, G.: Darwins indsigt. 1s. 2006.
- Olesen, S.G.: Tankens magt. Bidrag om perioderne 1914-1973 og 1973-2001. i: Tankens magt s. 1992-2012/2014-2018/2290-2302. Ole Knudsen, Hans Siggaard og Frederik Stjernfelt (red.). Lindhardt & Ringhof, København 2006.
- Olesen, S.G.: Über das Gegenteil. *Internationales Jahrbuch für Hermeneutik* 5, s. 359-373. 2006.
- Olesen, S.G.: Dialog med dekonstruktionen. 142 s. Museum Tusulanum, København 2006.
- Onsberg, M.: Review of Paul Goring: The Rhetoric of Sensibility in Eighteenth-Century Culture. *Rhetorical Review* Vol. 4, no. 2, s. 1-5. 2006.
- Pedersen, E.O.: Der Kant'sche Bestand im Denken Ernst Cassirers – Die Bedeutung der "Kritik der Urteilskraft" für die "Philosophie der symbolischen Formen". *Nordic Journal of Philosophy* 1, s. 136-155. 2006.
- Pedersen, E.O.: Kulturen er menneskets eneste virkelighed – Ernst Cassirers kulturfilosofi. i: Kulturlighed – foranderlighed og anerkendelse s. 221-246. Simon Nauman Jørgensen & Morten Sandberg (red.). Philosophia, Danmark 2006.
- Rasmussen, S.A.: Demokrati kan være en død sild. 3s. Dagbladet Politiken, København 2006.
- Rasmussen, S.A.: Zeus var en horebuk og gud en hævngerig gubbe. 3s. Dagbladet Politiken, København 2006.
- Rasmussen, S.A.: Lad de sovende hunde hvile i fred. 1s. Dagbladet Politiken (Debat 1.8.2006), København 2006.
- Roer, H.: Historier der skaber den danske mand. 2s. Danmark 2006.
- Roer, H.: Hans Egede missionerede med prædiken og handelskompagni. 2s. Danmark 2006.
- Roer, H.: Salomoniske løsninger eller behændige hekserier. 2s. Danmark 2006.
- Roer, H.: Når brandingretorikken kommer på plejehjem. 2s. Danmark 2006.
- Roer, H.: Frihed, lighed og (indkøbs)muligheder for alle. 2s. Danmark 2006.
- Roer, H.: Thorning, lær at få folk i tale. 2s. Danmark 2006.
- Roer, H.: Berlusconi fanges i sin egen retoriske malstrøm. 2s. Danmark 2006.
- Roer, H.: Mellem information og kommunikation: Sexstarz-sagen. i: Retorikkens Aktualitet. Grundbog i retorisk analyse s. 275-303. Marie Lund Klujeff & Hanne Roer. Hans Reitzels Forlag, Danmark 2006.
- Roer, H.: Realisme, sanselighed og sandhed. Nogle begreber i Dantekritikken. i: Perspektiv på Dante II s. 42-66. Anders Cullhed (red.). Multivers, Danmark 2006.
- Roer, H.: Nyretorik, værdier og strategier. i: Retorikkens Aktualitet. Grundbog i retorisk analyse s. 113-139. Marie Lund Klujeff & Hanne Roer. Hans Reitzels Forlag, Danmark 2006.
- Roer, H.: Retorikkens Aktualitet. i: Retorikkens Aktualitet. Grundbog i retorisk analyse s. 307. Marie Lund Klujeff & Hanne Roer. Hans Reitzels Forlag, Danmark 2006.
- Roer, H.: Evidensbaseret forskning skal gøre det komplekse evident. 2s. Danmark 2006.
- Sandvik, K.: Kompendium til Digital Strategisk Kommunikation. 335s. Afdeling for Film- og Medievidenskab. Københavns Universitet 2006.
- Sandvik, K.: Kompendium til Fortælle- og formidlingsformer i Tværmedial Kommunikation del 1 + 2. 275 + 336s. Afdeling for Film- og Medievidenskab. Københavns Universitet 2006.
- Sandvik, K.: Kompendium til Intensivkursus i computerspiludvikling. 176s. Afdeling for Film og Medievidenskab. Københavns Universitet 2006.
- Sandvik, K.: Evaluation of Quality in Computer Games. *Nordicom Review* 27, s. 267-283. 2006.
- Sandvik, K.: In and Out of Character. Complex Role-play and Dramaturgy in an Online World. *Skriftserie Center for Digital Æstetik-forskning* 14, s. 1-32. 2006.
- Sandvik, K.: Kompendium i Digital Æstetik og Analyse. 1-176s. Studenterafdelingen – Humaniora, Københavns Universitet Amager, København 2006.
- Sandvik, K.: Når fortællingen inviterer indenfor. i: Rollespil – i æstetisk, pædagogisk og kulturel sammenhæng s. 77-95. Kjetil Sandvik og Anne Marit Waade (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2006.
- Sandvik, K., Waade, A.M.: 'Al verden er en scene'. i: Rollespil – i æstetisk, pædagogisk og kulturel sammenhæng s. 7-23. Kjetil Sandvik og Anne Marit Waade (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2006.
- Sandvik, K., Waade, A.M.: (red.). Rollespil – i æstetisk, pædagogisk og kulturel sammenhæng. 372s. Aarhus Universitetsforlag, Århus 2006.
- Saugstad, T.: Aristoteles bud om professionsudbildning – mellan skollära och kompetenceutveckling. i: Verklighed verklighed s. 60-75. Agneta Bronäs og Staffan Selander. Norstedts akademiske Forlag, Sverige 2006.
- Saugstad, T.: The quality of qualitative teaching. *Nyhedsbrev for kvalitativ metodeudvikling* 41, s. 3-14. 2006.
- Schepelern, P.: "The American Connection. Inspiration and Ambition in the New Danish Cinema". i: *European Film and Media Culture* s. 237-250. Lennard Højbjerg & Henrik Søndergaard (red.). Museum Tusulanum Press, København 2006.
- Schepelern, P.: "Terroristerne lavede film". *Ekko* 34, s. 40-44. 2006.
- Schepelern, P.: "Spøgelset". *Ekko* 32, s. 46-49. 2006.
- Schepelern, P.: "Det er synd for menneskene". *Ekko* 31, s. 52-55. 2006.
- Schepelern, P.: "Gudstjeneste i biografen". *Ekko* 33, s. 45-49. 2006.
- Schepelern, P.: "Drenge i mørke. Om Malmros, den tabte tid og inspirationen fra H.C. Branner". i: *Om Kamme-sjukjul* s. 11-21. Claus Christensen (red.). Dansklærerforeningen, Frederiksberg 2006.
- Schepelern, P.: "The Last Tycoon. Erik Balling and the Survival of Nordisk". i: *100 years of Nordisk Film* s. 214-229. Lisbeth Richter Larsen, Dan Nissen (red.). Det Danske Filminstitut, København 2006.
- Søndergaard, H.: TV som institution. i: *Dansk TV's histo-*

- rie s. 25-64. Stig Hjarvad (red.). Samfundslitteratur, København 2006.
- Søndergaard, H.: Public service-medierne i politisk modvind. *Nordicom Information* 2, s. 49-60. 2006.
- Søndergaard, H.: Public Service Faces a Change of Climate. *Nordicom Review* 2, s. 49-60. 2006.
- Søndergaard, H., Hansen, L.: (red.). *European Film and Media Culture*. 289s. Museum Tusulanum, København 2006.
- Søndergaard, H., Hansen, L.: Introduction. i: *European Film and Media Culture* s. 7-13. Museum Tusulanum, København 2006.
- Thorsen, C.I.: The Rise and Fall of the Polar Bear. i: *100 Years of Nordisk Film* s. 52-71. Lisbeth Richter Larsen, Dan Nissen (red.). Danish Film Institute, København 2006.
- Thorsen, C.I.: I isbjørnens fodspor. *Ordet* 14, s. 28-29. 2006.
- Thorsen, C.I.: Engle og djævl. *Mifune* 18, s. 34-35. 2006.
- Tybjerg, C.: Program notes: Nordisk 100. i: *Catalogue, 25th Pordenone Silent Film Festival* s. 55-63, 67-70. Surowiec, Catherine A. (red.). *Giornate del Cinema Muto, Pordenone, Italien* 2006.
- Tybjerg, C.: Nordisk during the Occupation. i: *100 Years of Nordisk Film* s. 172-187. Richter Larsen, Lisbeth; Nissen, Dan (red.). Det Dansk Filminstitut, København 2006.
- Tybjerg, C.: Anmeldelse: Ben-Hur (DVD) og De ti bud (DVD). *Ekko* 33, s. 1. 2006.
- Tybjerg, C.: Carl Th. Dreyer er en moderne klassiker. 13s. 2006.
- Tybjerg, C.: Day of Wrath: audio commentary. i: *Day of Wrath* s. 95 minutter. Carl Th. Dreyer. British Film Institute, London 2006.
- Tybjerg, C.: Film Art as Passion. i: *Day of Wrath* s. 6. Carl Th. Dreyer. British Film Institute, London 2006.
- Tybjerg, C.: Carl Th. Dreyers filmkunst og Hammershøis eksempel. i: *Hammershøi/Dreyer: Billedmagi* s. 27-42. Annette Rosenvold Hvidt (red.). Ordstrupgaard, København 2006.
- Tybjerg, C., Windeløv, V., John, O., Munkholm, T.: Filmkorn og con amore: En samtale om teknologi, filmudbud og fremtidens biograf. *Lettre internationale* 10, s. 47-49. 2006.
- Zahavi, D.: Der Theorie-Theorie Versuch zum kindlichen Autismus: Eine phänomenologische Kritik. i: *Mensch – Leben – Technik: Aktuelle Beiträge zur phänomenologischen Anthropologie*. s. 271-283. J. Jonas & K.-H. Lembeck (red.). Königshausen & Neumann, Würzburg 2006.
- Zahavi, D.: Thinking about (self-)consciousness: Phenomenological perspectives. i: *Self-Representational Approaches to Consciousness* s. 273-295. U. Kriegel & K. Williford (red.). The MIT Press, Cambridge 2006.
- Zahavi, D.: Edmund Husserl: Hvordan verden træder frem. i: *Filosofi og Arkitektur* s. 7-18. C. Thau (red.). Kunstakademiets Arkitektskole, København 2006.
- Zahavi, D.: Two takes on a one-level account of consciousness. *Psyche* 12/2, s. 1-9. 2006.
- Zahavi, D.: Phänomenologie und Kognitionswissenschaft: Möglichkeiten und Risiken. i: *Interdisziplinäre Perspektiven der Phänomenologie. Neue Felder der Kooperation: Cognitive Science, Neurowissenschaften, Psychologie, Soziologie, Politikwissenschaft und Religionswissenschaft*. s. 296-315. D. Lohmar & D. Fonfara (red.). Springer Verlag, Dordrecht 2006.
- Zahavi, D.: Intencionalnost i iskustvo. *Filozofska Istrazivanja* 102, s. 319-337. 2006.
- Zahavi, D.: Subjektivitet og Narrativitet. *Kultur og Klasse* 101, s. 74-94. 2006.
- Zahavi, D.: Merleau-Ponty on Husserl: a reappraisal. i: *Merleau-Ponty – Critical Assessments of Leading Philosophers Vol. I*. s. 421-445. T. Toadvine (red.). Routledge, London 2006.
- Øland, T., Larsen, V.: Kanonisk sikkerhed og integration. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* 3 / 2006 (september), s. 32-41. 2006.

Studienævn ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling

Studienævnet for Film- og Medievidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af stud.mag. Anne Keiding (næstformand), stud.mag. Louise Bang Olesen, stud.mag. Pernille Schmidt, professor Klaus Bruhn Jensen, lektor Eva Jørholt (vicestudieleder) og lektor Casper Tybjerg (studieleder).

Beretning

En stor del af studienævnets arbejde i 2006 er gået med tilpasning af eksisterende studieordninger og forberedelse af nye i overensstemmelse med de nye uddannelses- og eksamensbekendtgørelser. Studienævnet nedsatte i foråret et såkaldt profiludvalg (bestående af 3 VIP-repræsentanter og 3 studenterrepræsentanter), som udarbejdede et oplæg til ny kandidatuddannelsesstruktur med ikrafttræden 1.9.2008. På grund af studienævnsreformen på Humaniora blev arbejdet med de nye kandidatuddannelser dog stillet i bero, indtil et nyt studienævn tager over pr. 1.2.2007. Efteråret var præget af udarbejdelsen af studieordninger (5 stk.) for de nye tilvalgsuddannelser, som i fremtiden kun skal være på 45 ECTS-point.

Studienævnet har drøftet mulighederne for at udbyde hele BA-, master-, og/eller kandidatuddannelser på engelsk, men også arbejdet hermed blev stillet i bero ved annonceringen af den nye studienævnsstruktur. Imidlertid kunne studienævnet glæde sig over, at det på baggrund af det nuværende udbud af kandidatkurser på engelsk lykke-

des at opnå dispensation fra danskkravet for udlændinge, således at den første ikke-dansktalende studerende i 2006 kunne optages på den ordinære kandidatuddannelse i Medievidenskab.

I juli og august måned afholdt Film- og Medievidenskab for anden gang internationalt sommerkursus i Øresunds-universitetets regi. "Dogma and Beyond. Contemporary Danish and Nordic Cinema" (10 ECTS) hed kurset, som tiltrak 22 studerende fra det meste af verden.

Også i 2006 har vi lagt vægt på deltagelse i diverse netværk og samarbejdsprojekter, der bringer de studerende i direkte interaktion med offentlige og/eller private virksomheder. Film- og Medievidenskab er således pt. engageret i følgende projekter og netværk:

MIL (Mobil Indholds Lab – http://www.crossroadscopenhagen.dk/FU/Omraader/Content_on_new_platforms/MIL_mobil_indholds_lab)

CLL (Copenhagen Living Lab – <http://copenhagenlivinglab.com/>).

DADIU (Det Danske Akademi for Digital Interaktiv Underholdning – <http://www.dadiu.dk>).

DIGINET (<http://www.diginet.org>).

I et forsøg på at øge antallet af afleverede specialer gennemførtes i foråret et specialeseminar, 'Skriv speciale på et semester', som blev en så stor succes, at studienævnet har besluttet fremover at udbyde kurset hvert semester.

I september fratrådte Casper Tybjerg som studieleder og trådte ved samme lejlighed helt ud af studienævnet. Ny studieleder og studienævnsformand blev Eva Jørholt, mens Klaus Bruhn Jensen tog over som vicestudieleder, og suppleant lektor Peter Schepele indtrådte i nævnet som ny VIP-repræsentant. Samtidig trådte næstformand Anne Keiding ud af studienævnet; ny studenterrepræsentant blev Kenneth Abildgaard, mens Louise Bang Olesen blev valgt som ny næstformand.

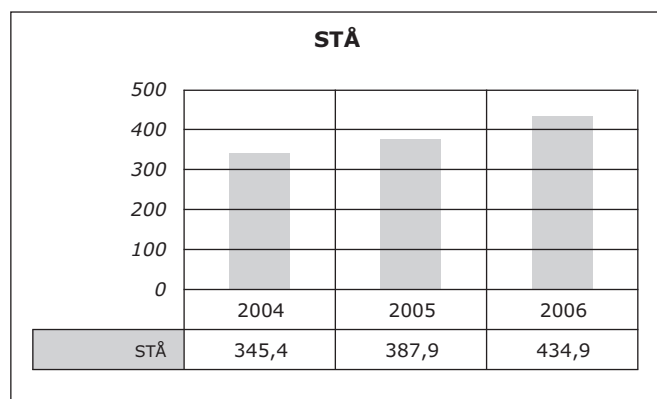

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Film- og Medievid.	Dansk, Nordisk	Retorik	Kunsthistorie	Litteraturvidensk.	Dans og teatervid.	Øvrig hum.	Merit-overført	I alt
Film- og medievidenskab	336,0	8,0	2,8	2,5	2,0	1,5	5,4	6,0	364,1
Dansk, Nordisk	13,0								
Engelsk	9,8								
Litteraturvidenskab	6,3								
Historie	5,0								
Musikvidenskab	4,8								
Kunsthistorie	2,3								
Filosofi	2,0								
Informatik	1,5								
Næroritalsk oldtidsforsk.	1,3								
Europæisk Etnologi	1,3								
Dans og teatervidenskab	1,3								
Øvrig humaniora	3,4								
Meritstuderende	23,6								
Gæstestuderende	23,7								
I alt	434,9								
Åben uddannelse	19,7								

STÅ 2004-2006

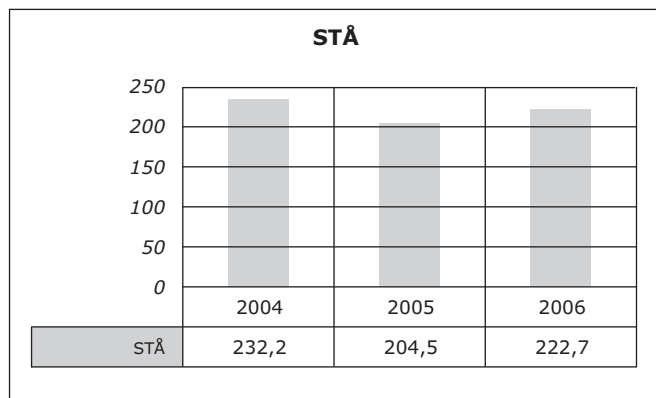
Studieleder Eva Jørholt

Studienævnet for Filosofi**Statistik**

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Filosofi	Film- og medievid.	Asien--studier	Kunst--historie.	Litteratur--vidensk.	Sprog--vidensk.	Øvrig hum.	Merit--overført	I alt
Filosofi	171,0	2,0	1,8	1,5	1,3	1,0	8,1	7,3	193,9
Dansk, Nordisk	5,5								
Engelsk	4,3								
Litteraturvidenskab	3,3								
Musikvidenskab	3,3								
Historie	2,3								
Fransk	1,8								
Informatik	1,5								
Film- og medievidenskab	1,3								
Øvrig humaniora	6,0								
Naturvidenskab	1,4								
Sociologi	0,3								
Meritstuderende	4,5								
Gæstestuderende	16,5								
I alt	222,7								
Åben uddannelse	31,0								

STÅ 2004-2006

Studienævnet for Pædagogik**Medlemmer**

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af stud.mag. Marianne Brodersen, stud.mag. Marie-Louise Ambrosius Munch, stud.mag. Maj Dørup, lektor Tine Rask Eriksen, lektor Bøllette Moldenhawer og lektor Peter Østergaard Andersen (studieleder).

Beretning

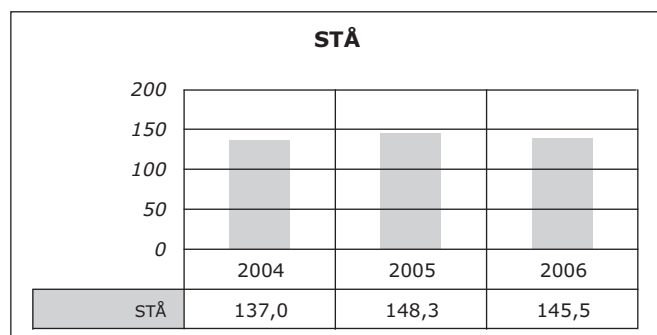
Studienævnet har bl.a. arbejdet med at udarbejde nye tilvalgsstudieordninger for Pædagogik og Humanistisk Informatik. Endvidere har studienævnet igangsat en større undersøgelse af pædagogikkandidaters karriereveje og sammenhænge mellem studievalg og erhvervsplacering og -erfaringer.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Pædagogik	Minoritetsstudier	Retorik	Audio-logopædi	Filosofi	Film- og medievid.	Øvrig hum.	Merit-overført	I alt
Pædagogik	109,5	3,5	2,3	1,8	1,5	1,5	3,0	3,3	126,3
Musikvidenskab	5,0								
Audiologopædi	4,0								
Dansk, Nordisk	3,5								
Litteraturvidenskab	3,3								
Historie	2,3								
Europæisk Etnologi	1,5								
Asienstudier	1,3								
Film- og medievidenskab	1,3								
Øvrig humaniora	6,5								
Meritstuderende	5,0								
Gæstestuderende	2,5								
I alt	145,5								
Åben uddannelse	31,0								

STÅ 2004-2006

Studienævnet for Retorik**Medlemmer**

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af stud.mag. Katrine Bøgh Brixen (næstformand), lektor Charlotte Jørgensen (formand), lektor Merete Onsberg og stud.mag. Nikolaj Otosen-Støtt. Suppleanter: stud.mag. Danny Claes Nørskov og lektor Lisa Storm Villadsen.

Beretning

Studienævnet udarbejdede en ny studieordning for tilvalgsstudiet i Retorik under Uddannelsesbekendtgørelsen af 2004. Ordningen, som skal være gældende fra september 2007, blev fremsendt til fakultetets videre behandling og dekanens godkendelse. Ordningen viderefører de tidligere

tilvalgsfag i moduler á 15 ECTS med ændringer som følge af den nye tilvalgsstruktur og gymnasireformen. Som noget nyt tilføjedes et engelsksproget modul, Public Speaking, som udbydes i samarbejde med Engelsk, første gang i foråret 2008.

Tilvalgsfagsstudiet i Retorik blev for anden gang udbudt gennem Åbent Universitet. Der oprettedes to hold i Mundtlig formidling og 1 hold i Skriftlig formidling.

Ud over det øvrige løbende studienævnarbejde forbedrede Studienævn for Retorik sig på fakultetets kommende studienævnsstruktur og overgangen til det nye fællesstudienævn for instituttets fag, som oprettes fra 1.2.2007. I lyset af sin snarlige nedlæggelse kunne studienævnet se tilbage i taknemmelighed til de studerende og lærere, der i studienævnet gennem tiden har ydet en indsats for retorikstudiets udvikling og bidraget til dets fremgang.

Statistik

STÅ-produktionen for retorik baserer sig på undervisningen udbudt i 2005-2006 på følgende uddannelser under Studienævnet for Retorik:

Grundfagsstudiet i retorik på BA- og kandidatniveau.

Det 1-årige tilvalgsfagsstudium i Retorik, bestående af Mundtlig formidling (2 hold) og Skriftlig formidling (2 hold).

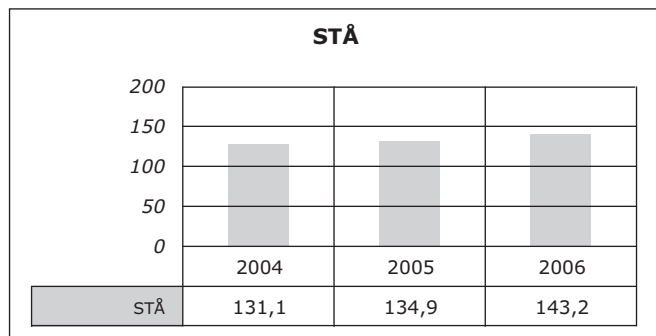
Tilvalgsfaget Virksomhedsretorik på 15 ECTS (1 hold).

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder					I alt
	Retorik	Dansk, Nordisk	Køns- og kvindekultur	Øvrig humaniora	Merit-overført	
Retorik	100,4	2,0	1,8	5,0	1,0	110,2
Dansk, Nordisk	8,0					
Engelsk	4,8					
Historie	3,6					
Religionsfag	3,0					
Film- og medievidenskab	2,8					
Litteraturvidenskab	2,4					
Pædagogik	2,3					
Fransk	2,3					
Øvrig humaniora	9,0					
Meritstuderende	4,3					
Gæstestuderende	0,5					
I alt	143,2					
Åben uddannelse	11,1					

STÅ 2004-2006

Studieleder Charlotte Jørgensen

Musikvidenskabeligt Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor, dr.phil. Peter Woetmann Christoffersen. Fra 1.7. lektor, ph.d. Annemette Kirkegaard.

Institutbestyrelsen består af institutleder Peter Woetmann Christoffersen, lektor, ph.d. Annemette Kirkegaard, lektor, ph.d. Søren Møller Sørensen, fuldmægtig Marianne Onana samt stud.mag. Hans Christian Seidelin.

Organisation

Instituttet er organiseret med institutbestyrelse og institutleder, jfr. interimvedtægterne for Københavns Universitet.

Adresse

Klerkegade 2
1308 København K
Telefon 35 32 37 37
Fax 35 32 37 38
musik@hum.ku.dk
www.musik.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttet (MI) holder til i en tidligere frimurerloge fra 1868, som trods nedslidning og u hensigtsmæssig indretning med højloftede rum og særegen atmosfære har været værdsat af ansatte og studerende. I hele 2006 har MI været fakultetets mindste selvstændige institut, men fra 1.1.2007 vil musikvidenskab indgå i Institut for Kunst- og Kulturvidenskab sammen med beslægtede fag. Sammenlægningen bliver en realitet, selvom den fysiske overførsel til nye lokaler i KUA ikke har fundet sted, Det vides endnu ikke, hvordan og hvornår udflytningen til Søndre Campus bliver realiseret. De efterhånden meget påtrængende renoveringer af undervisningslokaler, kontorer og inventar afventer faste beslutninger om tidsrammer for flytning mv.

Personaleforhold

1. august blev Jens Hesselager ansat som lektor i et såkaldt fortsættelseslektorat, men instituttets bemanning med forskningsansatte befinder sig stadig på et lavpunkt, som umiddelbart virker uforsvarligt set i relation til MI's antal af studerende.

Den 1. marts 2006 tiltrådte cand.philol. David-Emil Wickström et tre-årigt ph.d.-stipendium fra Københavns Universitet, og 1. april 2006 begyndte Sanne Krogh Groth et ligeledes tre-årigt ph.d.-stipendium finansieret af FKK.

To ph.d.-studerende forsvarede deres afhandlinger i 2006. Hhv. Nila Parly, som 20. januar forsvarede afhandlingen "Absolut Sang, Klang, køn og kvinderoller i Wagner værker" og Henrik Marstal, der den 28. april forsvarede afhandlingen "Sange fra glemmebogen – eller huskekager fra fortiden? Forvaltninger af traditionelle sangrepertoarer i dansk rock omkring årtusindskiftet." Begge blev efterfølgende af Det Humanistiske Fakultet tildelt ph.d.-graden.

Forskningsvirksomhed

1. Den europæiske musiks historie fra middelalderen til nutiden

Det musikalske udtryk i vokalmusikken omkring 1500. Kompositionsstrategier. Forholdet mellem tekst og musik. Alexander Agricolas vokale stil (P. Woetmann Christoffersen).

Det europæiske operaorkester i det 18. og 19. årh., herunder Det Kgl. Kapels historie fra ca. 1770 til ca. 1874. Københavns musikhistorie. "Musica religiosa" omkring 1800. De nationale toner i musikken (H.W. Schwab).

Konceptualisering af klang ca. 1750-1914 samt musikæstetik og videnskabsteori (S. Møller Sørensen).

Undersøgelser af det dramatiske i romantikken i forbindelse med instrumentalmusik, opera og opførelsespraksis. Revolutioner og operahistorie (Hesselager).

Dansk og europæisk kompositionsmusik efter 1870. Kulturradikalismens musik. Specialstudier i Carl Nielsen, Paul von Klenau, Béla Bartok, Kurt Weill og Hanns Eisler (M. Fjeldsøe).

Det 20. og 21. århundredes kompositionsmusik, performativitetsteori (S. Møller Sørensen).

Musik og censur (A. Kirkegaard).

Byzantisk musikalsk tradition på Athosbjerg (T. Lind). Køn og kvinderoller i Richard Wagners værker (N. Parly).

Sinfonia og concerto omkring 1700 (A. Teich Geertinger).

To musikkulturer – En institution. – Svensk elektroakustisk musik i 1960'erne og 1970'erne (S. Groth).

2. Populærmusik, jazz, musiketnologi

Pop- og rocktjerner. Fankultur. Populærmusik og visualitet, Populærmusik og køn. 1968 som erindringssted. Populærmusik og identitet (L. Ihlemann).

Æstetiske og analytiske spørgsmål i populærmusikken efter 1945. Populærmusikkens historiografi, museal musikhistorieformidling (M. Michelsen).

Dansk rockkultur fra 50'erne til 80'erne (L. Ihlemann, A. Kirkegaard, H. Marstal, A. Lindelof, H. Smith-Sivertsen og M. Michelsen).

Andalusiens musikkultur med henblik på musikalske kulturmøder (A. Kirkegaard).

Østafrikansk populærmusik og dens relation til tradition og fornyelse. Musiketnologisk teori og metode. Verdensmusikbegrebet, samt crossover tendenser i 1980'ernes og 90'ernes musik (A. Kirkegaard).

Musik og healing i København (T. Lind).

Forvaltninger af musikalske traditioner i dansk rock omkring årtusindskiftet (H. Marstal).

Rockkulturen i dansk fjernsyn fra 50'erne til 80'erne (A. Lindelof).

En undersøgelse af dansksprogede versioner af udenlandske rock og popsange i perioden 1950-90 (H. Smith-Sivertsen).

Transformations in Russian popular music of the post-Soviet era – Case study St. Petersburg (D.-E. Wickström).

3. Musikteori, musikpædagogik

Musikalsk editionsteknik (M. Fjeldsøe).

Palestrinas dissonansbehandling (S. Hvidtfelt Nielsen).

Stemmedannelse (A. Rosing-Schow).

Tilgange til musikalsk analyse af italiensk opera, specielt Verdi (J. Hesselager)

Analyse af populærmusikkens sound (M. Michelsen).

Andre ph.d.-projekter

Radical silences in experimental music and sound-art since the 1950s (J. Hodkinson).

Computermusik – mellem programdesign og musikalsk intention (I. Okkels).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

P. Woetmann Cristoffersen: Har været formand for bedømmelsesudvalget vedr. ph.d.-afhandling ved Saxo Institutet, KU.

S. Møller Sørensen: Har været medlem af bedømmelsesudvalg for tildeling af ph.d.-stipendiat under Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

M. Michelsen: Har været formand for bedømmelsesudvalg vedr. lektorat i musikvidenskab ved Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

M. Fjeldsøe: Har været medlem af bedømmelsesudvalg for besættelse af lektorat i musikpædagogik ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

Udvalg og fonde

P. Woetmann Christoffersen: Er medlem af bestyrelsen for Sonning-Fonden.

A. Kirkegaard: Er medlem af bestyrelsen for Dansk Dansehistorisk Arkiv, og medlem af Advisory Board ved Freemuse, Center for musik og censur.

H. Marstal: Er medlem af bestyrelsen for Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samling og af Kulturministeriets kanonudvalg for musik.

M. Michelsen: Er formand for den nordiske afdeling af IASPM, medlem af den danske RILM-komite, medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Musikforskning, medlem af følgegruppen vedr. etableringen af et rockmuseum i Roskilde og medlem af Advisory Board for the 2008 Nordic Musicological Congress.

H.W. Schwab: Er medlem af Det Norske Videnskaps-Akademi, Det Kungl. Musikaliska Akademien, Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab, Academia Europaea og Union der Deutschen Akademien der Wissenschaften.

S. Møller Sørensen: Er medlem af bestyrelsen for Forskerskolen i kultur, litteratur og kulturfag.

M. Fjeldsøe: Er repræsentant i det Internationale Hanns-Eisler-Gesellschaft.

Tillidshverv

A. Christoffersen: Har i 2006 været DM's tillidsrepræsentant ved MI, indtil december, hvor M. Michelsen overtog hvervet.

Formidling

Instituttet har en udstrakt formidlingsvirksomhed uden for instituttet i form af forelæsninger, artikler og booklets. Instituttets forskere bidrager og har bidraget med artikler til en lang række leksika, heriblandt The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Die Musik in Geschichte und Gegenwart, Den Store Danske Encyklopædi og Gads Musikleksikon.

Redaktionelle hverv

M. Fjeldsøe: Er redaktør af Danish Yearbook of Musicology.

J. Hodkinson: Er medlem af redaktionskomiteen for Dansk Musiktidsskrift.

M. Michelsen: Er medlem af redaktionskomiteerne for Popular Music History, Danish Yearbook of Musicology og Popular Musicology.

H.W. Schwab: Er redaktør af Meisterwerke Nordischer Musik og medlem af redaktionsrådet for Monumenta Musica Regionis Balticae.

S. Møller Sørensen: Er medlem af redaktionsrådet for Svensk Tidsskrift för Musikforskning og STM-Online.

S. Møller Sørensen, J. Hesselager og A. Kirkegaard: Er redaktører af Musik & Forskning.

Kongresser og symposier

Hovedparten af MI's ansatte har deltaget i internationale kongresser og symposier i ind- og udland.

M. Fjeldsøe: Har i samarbejde med Det Danske Kulturinstitut og Det Kongelige Bibliotek stået for det internationale musikvidenskabelige symposium "Shostakovich Today" i København den 25. -26. oktober 2006.

Netværk

Det tværfaglige projekt "Dansk rockkultur fra 1950'erne til 1980'erne" er placeret på MI (Musikvidenskabeligt Institut). 12 forskere er tilknyttet på forskellig vis: seks fra MI, tre fra Aarhus Universitet, to fra RUC og en fra Danmarks Pædagogiske Universitet.

MI har indgået en samarbejdsaftale med DPU om udvikling af en ny kandidatuddannelse i musikpædagogik. Uddannelsen er startet i 2006, M. Fjeldsøe koordinerer projektet for MI.

MI har desuden indgået en samarbejdsaftale med Det Teologiske Fakultet om deltagelse i Danmarks Grundforskningsfonds Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer; H.W. Schwab deltager som forskningsleder.

A. Kirkegaard: Er medlem af det nordiske forskningsnetværk "Cultural Images in and of Africa", Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala, af netværket "Denmark and the Black Atlantic", KU, og tilknyttet forskningsprojektet "Rhythm in the Age of Digital Reproduction" ved universitetet i Oslo.

I. Okkels: Har været med til oprette og deltager i Forum for Tværmedial Digital Æstetik tilknyttet Institut for Kunst- og Kulturvidenskab.

S. Møller Sørensen: Deltager i tværfagligt samarbejde med Museet for Samtidskunst, Roskilde.

H.W. Schwab: Er medlem af det nordiske forskningsnetværk "Østersøområdet som Musiklandskab", af netværkene "Edvard-Grieg-Forskning" og "Det multikulturelle Danmark i det lange 18. århundrede (1660-1814)", og medlem af European Science Foundation.

J. Hesselager: Deltager i Netværk for Musikteater, Den Kongelige Opera og Institut for Kunst og Kulturforskning, KU.

D.-E. Wickström: Er medlem af forskernetværket Nordic and East European Network for Qualitative Social Research (Annemette Kirkegaard).

Instituttleder Annemette Kirkegaard

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	10,73	0,00	10,73
STIP	2,75	1,80	4,56
TAP	6,30	0,00	6,30
Årsværk i alt	19,78	1,80	21,59
Løn med årsværk	8.291,77	646,20	8.937,97
Løn uden årsværk	1,58	24,86	26,43
Øvrig drift	693,79	461,36	1.155,15
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>8.987,14</i>	<i>1.132,42</i>	<i>10.119,56</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab*VIP Intern*

Christoffersen, Anne; undervisningsadjunkt.
 Christoffersen, Peter Woetmann; lektor.
 Fjeldsøe, Michael; lektor.
 Hesselager, Jens; lektor.
 Ihlemann, Lisbeth Wegener; amanuensis.
 Kirkegaard, Annemette; lektor.
 Lind, Tore Albert Tvarnø; adjunkt.
 Madsen, Jens Westergaard; lektor.
 Michelsen, Morten Bjerregaard; lektor.
 Nielsen, Svend Erik Hvidtfelt; studieadjunkt.
 Rosing-Schow, Anne; undervisningsadjunkt.
 Schwab, Heinrich Wilhelm; professor.
 Sørensen, Søren Møller; lektor.
 Topp, Morten; lektor.
 Wessberg, Erik Axel; undervisningsadjunkt.

STIP Intern

Geertinger, Axel Teich; ph.d.-studerende.
 Okkels, Ingeborg; ph.d.-studerende.
 Wickstrøm, David-Emil; ph.d.-studerende.
 Winther, Juliana Hodkinson; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Holt, Fabian; adjunkt.

STIP Ekstern

Groth, Sanne Krogh Hansen; ph.d.-studerende.
 Lindelof, Anja Mølle Ellebæk; ph.d.-studerende.
 Smith-Sivertsen, Henrik; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Marstal, Henrik; Sang fra glemmebogen – eller huskeka-
 ger fra fortiden? Forvaltninger af traditionelle sangreper-
 toierer i dansk rock omkring årtusindskiftet.
 Parly, Nila Charlotte; Absolut sang. Klang, køn og kvinde-
 roller i Wagners værker.

Fondsbevillinger

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation
 – To musikkulturer – en institution (Sanne Krogh Groth)
 kr. 1.600.000.

Publikationer

- Fjeldsøe, M.: Tarp, Svend Erik. i: Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Zweite, neubearbeitete Ausgabe s. Per-
 sonenteil 16, sp. 516-17. Ludwig Finscher (red). Bären-
 reiter, Kassel 2006.
- Fjeldsøe, M.: Simonsen, Rudolph (Hermann). i: Die Musik
 in Geschichte und Gegenwart. Zweite, neubearbeitete
 Ausgabe s. Personenteil 15, sp. 827-28. Ludwig Finscher
 (red). Bärenreiter, Kassel 2006.
- Fjeldsøe, M.: Different Images: A Case Study on Bartók
 Reception in Denmark. *Studio Musicologica – Adademia
 Scientiarum Hungaricae* 47/3-4, s. 453-65. 2006.
- Fjeldsøe, M.: Syngende skuespillere eller agerende opera-
 sangere. Om den rette sangstil i operaen Mahagonny. i:
 Musikvidenskabelige kompositioner. Festskrift til Niels
 Krabbe. s. 605-623. Anne Ørbæk Jensen et al. (red). Det
 Kongelige Bibliotek, København 2006.
- Fjeldsøe, M.: Om det problematiske i at skrive 'dansk
 musikhistorie'. 1s. Dansk Selskab for Musikforskning,
 Musikhistoriske udfordringer for dansk musikvidenskab.
 Symposium 29. april 2006 2006.
- Fjeldsøe, M., Hansen, T.H.: (red.). *Danish Yearbook of
 Musicology*. 33s. Danish Musicological Society, Køben-
 havn 2005.
- Geertinger, A.T.: Nordic Music Editions Symposium,
 Kopenhagen 2005. *Danish Yearbook of Musicology* Nr.
 33 (2005), s. 111-112. 2006.
- Geertinger, A.T.: Sinfonia und Concerto um 1700. *Danish
 Yearbook of Musicology* Nr. 33 (2005), s. 107. 2006.
- Hesselager, J.: Den uaktuelle fortid. Legitimeringsproble-
 matikker i musikhistorieskrivningen. 7s. 2006.
- Hesselager, J.: Uden for operahistoriens hovedspor. Ber-
 lioz' Benvenuto Cellini og Schumanns Genoveva. *Dan-
 ish Yearbook of Musicology* 33/2005, s. 59-76. 2006.
- Schwab, H.W.: Johann Gottlieb Naumann und die Oper in
 Kopenhagen (1785/86). i: Johann Gottlieb Naumann und
 die europäische Musikkultur des ausgehenden 18.
 Jahrhunderts s. 249-276. Ortrun Landmann & Hans-
 Günter Ottenberg (red.). Georg Olms Verlag, Hildes-
 heim-Zürich-New York 2006.
- Schwab, H.W.: Schwab, Heinrich W(ilhelm). i: Die Musik
 in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklopädie
 der Musik s. Band 15 Personalteil, 413-414. Ludwig
 Finscher (red.). Bärenreiter Verlag | Metzler Verlag, Kas-
 sel-Basel-London-New York-Prag | Stuttgart-Weimar
 2006.
- Schwab, H.W.: Johannes Voorhouts Gemälde 'Häusliche
 Musikszene'. Zum Problem der Identifikation Dietrich
 Buxtehudes. i: Musikvidenskabelige Kompositioner.
 Festskrift til Niels Krabbe s. 55-73. Anne Ørbæk Jensen,
 John T. Lauridsen, Erland Kolding Nielsen (red.). Det
 Kongelige Bibliotek-Museum Tusulanums Forlag, Kø-
 benhavn 2006.
- Schwab, H.W.: 'Sachbuch' versus videnskabelig monogra-
 fi. Et dansk musikhistoriografisk problem eksemplifice-
 ret ved publikationer til Det Kongelige Teaters historie.
 1s. 2006.
- Sørensen, S.M.: Uden mål – og med. Om historieskrivning,
 perspektiv og målsætning – og om adspredthedens nytte.
 Bidrag til: "Musikhistoriske udfordringer for dansk
 musikvidenskab", Symposium arrangeret af Dansk Sel-
 skab for Musikforskning, Lørdag d. 29. april 2006. 1s.
 2006.
- Wickstrøm, D-E.: Schweinische Bullen – Interview mit

- Dimitrii 'Sharapov' Ivanov. RENFIELD-fanzine 15 (2006), s. 5-9. 2006.
- Wickström, D-E.: Queer zu sein bedarf es vielen – Rezension von Kraß, Andreas (Hg.): "Queer Denken – Gegen die Ordnung der Sexualität". Werkstatt Schwule Theologie 11:4 (2004), s. 443 – 446. 2004.
- Wickström, D-E.: A revival? A way to look at the last 30 years of Norwegian vocal folk music. Norsk Folke-musikklags skrifter Nr. 16 (2002), s. 77-91. 2003.
- Wickström, D-E.: Signifying Vigdal – Aspects of the Ragnar Vigdal Tradition and the Revival of Norwegian Vocal Folk Music. 150 s. University of Bergen 2003.
- Wickström, D-E.: Norsk folkemusikk – et flerkulturelt fenomen? Norsk Folkemusikklags skrifter Nr. 18 (2004), s. 110-121. 2005.
- Wickström, D-E.: Otorvemsia po-piterskii. RENFIELD-Fanzine 14 (2005), s. 12-14. 2005.
- Wickström, D-E.: Rezension von Barber-Kersovan, Alenka: "Vom 'Punk Frühling' zum 'Slowenischen Frühling' Der Beitrag des slowenischen Punk zur Demontage des sozialistischen Wertesystems". Diskussion Musikpädagogik 31 (2006), s. 57-59. 2006.

Studienævnet for Musikvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af stud.mag. Niels Bosworth, stud.mag. Christina Brandt (næstformand), lektor Michael Fjeldsøe (studieleder), adjunkt Tore Tvarnø Lind (vicedirektør), ekstern lektor Mads Pagsberg og stud.mag. Anders Reuter.

Beretning

Implementeringen af den nye BA-studieordning, som blev igangsat i sommeren 2005, har krævet en stor indsats også i 2006. De ændringer af eksamens- og arbejdsformer, som sigter mod en større integration af fagene i større moduler, har haft en positiv effekt. Det viser sig både på det faglige plan, hvor der opleves større sammenhæng og relevans i uddannelsens enkelte elementer, og i forbedrede gennemførelstider. 71 % gennemførte første studieår på normeret tid.

Reformen af KA-uddannelsen blev sat i gang i maj måned ved et debatforum, hvor studienævnets oplæg til udarbejdelse af kompetenceprofiler for forskellige typer musikvidenskabelige kandidater blev diskuteret. Et vigtigt input til denne debat var studienævnets kandidatundersøgelser, hvor kandidater uddannet 1997-2003 er blevet interviewet om deres nuværende arbejdsforhold og deres karriereveje. Med en svarprocent på 75 har undersøgelsen givet et godt indblik i, hvor musikvidenskabelige kandidater faktisk får ansættelse i disse år. En vigtig konklusion var, at næsten alle var i beskæftigelse, selv om en del var i del-

tidsarbejde. Vi kunne altså se, at selv med en stærkt forøget kandidatproduktion uddanner musikvidenskab ikke til arbejdsløshed. Ca. 1/3 var blevet ansat i gymnasieskolen, en 1/3 bredt i musik- og kulturlivet, mens de sidste fordelte sig på underviserstillinger uden for gymnasiet, ansættelser i medierne og forskningsinstitutioner. Hele undersøgelsen kan ses på instituttets hjemmeside.

I løbet af sommeren 2006 arbejdede 4 paneller, bestående af eksterne og interne medlemmer, med beskrivelsen af fire kompetenceprofiler for kandidater fra musikvidenskab. De eksterne medlemmer var aftagere og aktører fra de arbejdsmarkedsområder, hvor kandidaterne bliver ansat. Det var meget værdifuldt med disse højt kvalificerede bidrag. Tilbagemeldingerne fra panelerne blev drøftet ved en intern konference i november, og efterfølgende har studienævnet arbejdet på at konkretisere disse input i en ny kandidatordning.

Som led i internationaliseringen har studienævnet været medarrangør af et to-dages engelsksproget symposium om Sjostakovitj, hvor danske studerende har fået lejlighed til at fremlægge papers i et forum, der omfatter danske og udenlandske forskere og specialister. Symposiet blev lavet i samarbejde med Det Danske Kulturinstitut og Det Kongelige Bibliotek og knyttet til musikfestivalen Music Around. Det var en stor succes både fagligt og publikumsmæssigt.

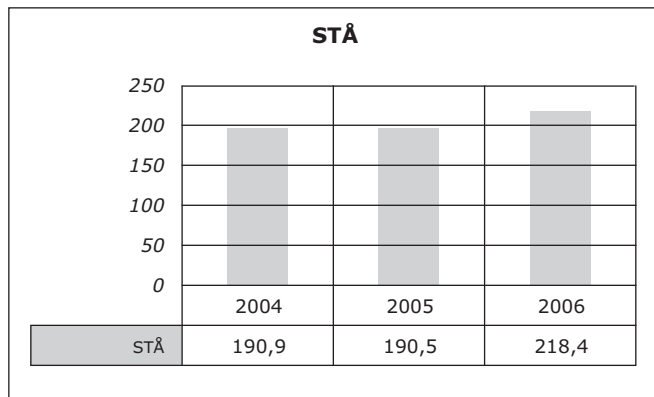
Som led i institutsammenlægningen vil også studienævnene blive lagt sammen med udgangen af januar 2007. Det bliver en stor udfordring, som vi glæder os til. Med lidt vemod må jeg konstatere, at det bliver den sidste beretning fra Studienævnet for Musikvidenskab.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Musik-vidensk.	Pæda-gogik	Film- og medievid.	Filosofi	Dansk, Nordisk	Øvrig hum.	Tand-læge	Merit-overført	I alt
Musikvidenskab	205,1	5,0	4,8	3,3	3,3	12,7	0,1	0,4	234,5
Dansk, Nordisk	3,1								
Engelsk	1,9								
Retorik	1,0								
Audiologopædi	1,0								
Øvrig humaniora	2,1								
Meritstuderende	2,3								
Gæstestuderende	1,9								
I alt	218,4								
Åben uddannelse	0,1								

STÅ 2004-2006

Studieleder Michael Fjeldsøe

Nordisk Forskningsinstitut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder Peter Springborg og viceinstitutleder Bent Jørgensen.

Ledere af instituttets tre afdelinger er Matthew J. Driscoll (Den Arnamagnæanske Samling), Jann Scheuer (Afdeling for Dialektforskning) og Bent Jørgensen (Afdeling for Navneforskning).

Adresse

Njalsgade 136
2300 København S
Telefon 35 32 85 00
Fax 35 32 84 68
nfi@hum.ku.dk
www.nfi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Til instituttet er der knyttet to selvstændige forskningsprojekter: Den Arnamagnæanske Kommissions Ordbog over det norrøne prosasprog og Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCSS). Indtil marts 2006, hvor projektet udløb, husede instituttet også Danske Runeindskrifter – et samarbejdsprojekt mellem Afdeling for Navneforskning og Nationalmuseet, finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.

Personaleforhold

Malene Andersen er ansat som TAP-medarbejder pr. 1.8.2006.

Bo Kristensen fratrådte som dokumentalist ved Nordisk Forskningsinstitut og DGCSS pr. 1.7.2006.

Lisa Kuhr fratrådte som TAP-medarbejder pr. 30.4.2006.
Finn Køster fratrådte som lektor og redaktør ved Ømålsordbogen pr. 31.12.2006.

Jonna Louis-Jensen fratrådte som professor i islandsk pr. 31.10.2006.

Pia Quist er ansat som adjunkt i sociolingvistik pr. 1.8.2006.

Den Arnamagnæanske Samling

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsområde er ældre islandsk og norsk samt ældre svensk og dansk sprog og litteratur. En vigtig opgave er udarbejdelsen af tekstkritiske udgaver efter håndskrifterne af den norrøne middelalderlitteratur. Desuden forskes der i færøsk og nyere islandsk sprog og litteratur. Afdelingen udgiver to skriftserier, *Editiones Arnamagnæanæ* og *Bibliotheca Arnamagnæana*, i samarbejde med Den Arnamagnæanske Kommission.

1. Udgivelsesprojekter

Der arbejdes på flere projekter i serien *Editiones Arnamagnæanæ*. I 2006 har der været arbejdet på en udgave af *Hákonar saga Hárekssonar* (red. Mariane Overgaard), på en udgave af sagaerne om den islandske helgenbiskop Guðmundr Arason (red. Magnús Hauksson), på en udgave af *Breta sögur*, den oldnordiske oversættelse af Geoffrey af Monmouths *Historia Regum Britanniae*, på en udgave af en redaktion af sagaer om norske konger (red. Jonna Louis-Jensen) og på en udgave af *Egils saga Skallagrímssonar* (red. Michael Chesnutt). I serien *Bibliotheca Arnamagnæana* arbejdes der på at indsamle materiale til bd. 13 af *Opuscula* (red. Peter Springborg).

I serien *Manuscripta Nordica, Early Nordic Manuscripts in Digital Facsimile* er indledning og tekst til vol. 2, *Alexanders saga, AM 519 a 4to*, under udarbejdelse (red. Peter Springborg). En udgave af 4 værker tilskrevet den islandske præst og digter Jón Oddsson Hjaltalín er afsluttet (M.J. Driscoll).

2. Islandsk – ældre vestnordisk

En undersøgelse af *Gautreks saga* (*Gjafa-Refs saga*) er under udgivelse. I anledning af Jonna Louis-Jensens 70-årsdag er en samling af hendes artikler udkommet under titlen "Con Amore" (i samarbejde med Florian Grammel) (Michael Chesnutt).

En fremstilling om islandske almueskrivere i 17- og 1800-tallet er under forberedelse. En artikel om "Sagaen af Skanderbeg", der handler om Albaniens nationalhelt (Gjergj Kastrioti, Iskander-Beg), udkommer i 2007. En undersøgelse og udgave af en moralsk fortælling fra det 18. årh. er afsluttet. Den Arnamagnæanske Kommissions urealiserede planer om at udgive de islandske fornaldarsagaer behandles i en kommende artikel. Der er i samarbejde med Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi arbejdet videre på et projekt med at etablere en elektronisk katalog over håndskriftsamlingen på basis af Kr. Kålunds Katalog (M.J. Driscoll).

Et kapitel om folkelig historieskrivning i Island i det 19. og 20. årh. er udkommet i 4. bd. af den store islandske litteraturhistorie. En artikel på tysk om samme emne er færdigskrevet, og en artikel om to af de folkelige historieskrivere er under forberedelse. En anden artikel med titlen "Die Laienhistoriker in Island und die Rolle der Heimat in der isländischen Laiengeschichtsschreibung" er næsten færdig. Der arbejdes også på en artikel om formidlingen af "Landeskunde" i undervisningen i islandsk i udlandet (Magnús Hauksson).

En artikel, "Fra skriptoriet i Vatnsfjörður i Eiríkur Sveinbjarnarson's tid", er udkommet på Island, en artikel om Kr. Kålund er udkommet i Thorshavn, og et tidligere kongresforedrag, "Frontiers. Icelandic manuscripts", er udkommet i Belgien. Udgivelsen af 3 skjaldedigte for det internationale projekt "Skaldic Poetry of the Scandinavian Middle Ages" forventes afsluttet i 2007. Der arbejdes på to artikler, en om en nyfunden tekst af et Mariadigt og en om islandske eventyrfortællersker fra det 19. årh. Der arbejdes desuden på normaliserede udgaver af *Breta sögur* og *Eyrbyggja saga* (i samarbejde med Rolf Stavnem) (Jonna Louis-Jensen).

Der arbejdes på to artikler, en om fire middelalderlige håndskrifter historie, der i slutningen af 1600-tallet tilhørte den danske adelsmand Otto Friis, og en med rettelser og supplerende materiale til en artikel i *Opuscula* 10. Der samles materiale til en artikel om tre skrivere på Vestfjordene (Mariane Overgaard).

Resultaterne af dendrokronologiske undersøgelser af træpladebind på islandske middelalderhåndskrifter er blevet publiceret i *Care and conservation of manuscripts 9* (i samarbejde med Niels Bonde). Der arbejdes på en artikel om Þorsteinn Björnssons håndskrifter (Peter Springborg).

3. Dansk – ældre østnordisk

Arbejdet på udgaven "A Danish Teacher's Manual of the Mid-Fifteenth Century (AM 76 8vo) Vol. 2" (i samarbejde med John Bergsagel og Inge Skog) nærmer sig slutningen. Et metodisk orienteret bidrag til kritikken af den fornsvenske klassiker "Hær sigx aff abotum allum skemptan mykla" er udkommet i 2006. Et forsøg på tolkning af en korruperet latinsk tilskrift i Flensborghåndskriftet af Jyske Lov er blevet trykt i 2006. Herudover arbejdes der på artikler om gammeldansk ortografi, udtale og bøjning samt om juridisk sprog indtil 1700 til Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs Dansk Sproghistorie og bidrag om skandinavisk udgivelse af østnordiske middelaldertekster (Britta Olrik Frederiksen).

4. Færøsk

En bog om Heðin Brús forfatterskab "Loystur úr fjøtrum. Um skaldskapin hjá Heðini Brú" er afsluttet i 2006. Hertil kommer afsnittene om Jørgen-Frantz Jacobsen og William Heinesen i Gyldendals Dansk Litteraturhistorie bd. 4. Der arbejdes på to bøger, en bog om William Heinesens papirklip og en bog om den færøske billedkunstner Amariel Norðoy, og en færøsk litteraturhistorie på dansk er under planlægning (Jógvan Isaksen).

Ph.d.-projekter

Annette Lassen har forsvaret sin ph.d.-afhandling, "Odin på kristent pergament: en teksthistorisk studie". Der arbejdes videre med projektet "Et mørkt håndskrift og dets skrivere: Filologiske studier i kongesagahåndskriftet Morkinskinna" med fokus på dateringsproblematik og skrivernormer (Alex Speed Kjeldsen).

Bevaring af håndskrifter

Den Arnamagnæanske Samlings konserveringsværksted og fotografiske atelier forestår konservering og affotografering af håndskriftsamlingen. Konserveringsværkstedet er som følge af et samarbejde med IDAP-netværket (Improved Damages Assessment of Parchment) blevet tilknyttet EU-projektet "Old Parchment: Evaluating Restoration and Analysis".

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

M.J. Driscoll: Medlem af det faglige råd for Text Encoding Initiative.

Britta Olrik Frederiksen: Medlem af tilsynet for Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs Gammeldanske Ordbog. Medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning. Medlem af Georg Brandes Skolens repræsentantskab.

Magnús Hauksson: Bestyrelsesmedlem i Samtök sendikennara í íslensku erlendis.

Jógvan Isaksen: Sekretær for Selskabet til Udgivelse af færøske Kildeskrifter og Studier. Censor og ekstern vejleder ved Fróðskaparsetur Føroya. Medlem af det færøske

udvalg for Nordisk Råds litteraturpris. Leder af Mentunargrunnur Studentafelagsins.

Alex Speed Kjeldsen: Medlem af bestyrelsen for MENOTA.

Jonna Louis-Jensen: Sekretær for Den Arnamagnæanske Kommission. Formand for Selskabet til Udgivelse af færøske Kildeskrifter og Studier. Sekretær i Hið íslenska fræðafélag í Kaupmannahöfn. Medlem af bestyrelsen for Dansk-islandsk Samfund. Medlem af Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab. Medlem af Fróðskaparfelag Føroya. Korresponderende medlem af Vísindafélag Íslendinga.

Peter Springborg: Formand for Dansk-Islandsk Fond.

Formidling

Afdelingens medarbejdere har besvaret forespørgsler fra enkeltpersoner, institutioner, forlag og medier i ind- og udland om nordiske middelalderhåndskrifter, litteratur og sprog og bistår og rådgiver instituttets gæster.

Redaktionelle hverv

Afdelingens VIP'er udgør redaktionskomiteen for de Arnamagnæanske skriftserier og medvirker som redaktører og konsulenter ved udgivelsesarbejdet. Britta Olrik Frederiksen er pr. 1.11.2006 koordinator for serierne.

M.J. Driscoll: Medlem af redaktionen for The Viking Collection: Studies in Northern Civilisation. Medlem af redaktionen for MENOTA's håndbog i tekstkodning.

Britta Olrik Frederiksen: Medlem af redaktionskomiteen for Arkiv för Nordisk Filologi.

Jógvan Isaksen: Hovedredaktør på Nordisk Ministerråds årbog Nordisk Litteratur – Nordic Literature.

Peter Springborg (i samarbejde med Gillian Fellows-Jensen): Redaktør for serien *Care and conservation of manuscripts*.

Kongresser og symposier

Den Arnamagnæanske Samling var arrangør af Den 3. internationale sommerskole i håndskriftstudier for forskerstuderende. Flere af afdelingens medarbejdere deltog som undervisere.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen deltager sammen med andre nordiske universitetsinstitutter i et projekt, hvis formål er at udvikle et fællesnordisk studieprogram i nordisk sprog, litteratur og kultur i middelalderen (700-1500).

Afdelingen er medlem af Fédération Internationale d'Études Médiévales, Text Encoding Initiative, MENOTA, Association for Manuscripts and Archives in Research Collections og European Society for Textual Scholarship.

Gæsteforskere

Flere forskere har arbejdet på afdelingen i årets løb, bl.a. seks modtagere af Statsstipendiet for islandske forskere til studier ved Den Arnamagnæanske Samling og en modtager af Det Arnamagnæanske stipendium. Afdelingen besøges jævnligt af enkeltpersoner og grupper af studerende.

Afdeling for Dialektforskning

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsvirksomhed ligger inden for dialektologi og sociolingvistik.

1. Ømålsordbogen

En sproglig-saglig ordbog over øernes dialekter. Der er redigeret 380 spalter, herunder lydligt komplicerede ord som klæde, kløve og knytte og semantisk eller sagligt komplicerede ord som kløver, kniv, knude og knytte og det semantisk komplicerede suffiks -ig (Asgerd Gudiksen, Henrik Hovmark, Finn Køster, Karen Margrethe Pedersen). Bd. 8 er udkommet.

2. Dialektstudier

Lydlige, semantiske og leksikografiske forhold i ømålene behandles også i tidsskriftsartikler (Asgerd Gudiksen, Henrik Hovmark, Karen Margrethe Pedersen). Medarbejdernes indsigt i ældre dialektalt talesprog udnyttes i arbejder, der beskriver og diskuterer forhold i ældre skriftsproglige tekster (Inge Lise Pedersen).

3. Nordisk dialektsyntaks

Der er i samarbejde med Aarhus Universitet søgt og bevilget midler til at udføre et projekt om nordisk dialektsyntaks. En forskningsassistent vil i 2007 blive ansat til at udføre feltarbejde.

4. Arbejde i DGCSS

Der er forsket i bevidste og ubevidste sprogholdninger (Tore Kristiansen) og i historiske og demografiske forholdsrelation til sprogforandring (Inge Lise Pedersen).

5. Samtaleanalyse

Der er to projekter i gang inden for dette område, hhv. interaktionsanalyse af medarbejdersamtaler og i samarbejde med en stor dansk virksomhed indsamling af og analyse af lønsamtaler med særligt henblik på køn, sproglig variation og samtalestil (Jann Scheuer).

6. Internordiske projekter

Flere af afdelingens medarbejdere er involveret i internordiske undersøgelser af sprogbrug, sprogforståelse og sprogholdninger, dels 'internt' i de nordiske lande, dels 'eksternt' i forhold til engelsk (Tore Kristiansen, Inge Lise Pedersen).

Ph.d.-projekter

Pia Quist har forsvaret sin ph.d.-afhandling: "Sprog, identitet og sprogforandring i storbyens heterogene skole". Der er arbejdet videre med følgende projekter: "De danske retningsadverbier og rumlig orientering" (Henrik Hovmark), "Udtalevariation og -forandring i københavnsk" (Marie Maegaard), "Klasseværelsets samtaleformer som kontekst for læring" (Iben Stampe Sletten) og "Det danske stød – i moderne fysiologisk, akustisk og auditiv belysning" (Gert Foget Hansen).

Arkivvirksomhed

Samlingerne er forøget med 4.011 ordsedler og et mindre antal båndoptagelser. Afdelingen har ansat en student til at journalisere og vedligeholde databaser over afdelingens båndoptagelser.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Flere af de ansatte har deltaget i bedømmelsesarbejde ved stillingsbesættelser i Danmark (Inge Lise Pedersen, Karen Margrethe Pedersen, Jann Scheuer) og ved antagelsen af to doktorafhandlinger i Norge (Inge Lise Pedersen, Jann Scheuer).

Udvalg og fonde

Inge Lise Pedersen: Efor for Kvinderegensen.

Tillidshverv

Henrik Hovmark: Næstformand i LEDA.

Karen Margrethe Pedersen: Medlem af styrelsen for UJDS.

Pia Quist: Medlem af bestyrelsen for Selskab for Nordisk Filologi.

Formidling

Der er besvaret forespørgsler og givet vejledning vedr. dialektale og sprogsociale spørgsmål, og medarbejderne har formidlet instituttets forskning ved medvirken i radio- og tv-udsendelser, gennem foredrag og artikler, og gennem lanceringen af hjemmesiden www.dialekt.dk (Pia Quist).

Udgivervirksomhed og redaktionelle hverv

Afdelingen udgiver tidsskriftet *Danske Talesprog* (red. Tore Kristiansen, Asgerd Gudiksen, Jann Scheuer). Jann Scheuer og Iben Stampe Sletten er medlemmer af redaktionen af *NyS*, et tidsskrift om ny dansk sprogforskning.

Kongresser og seminarer

Afdelingen har arrangeret 10 møder i den sociolingvistiske studiekreds (ved Tore Kristiansen).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen har i forbindelse med sit engagement i DGCSS haft kontakt med medlemmerne af den internationale komite, som årligt besøger og rådgiver centeret. Ben Rampton, æresdoktor ved Københavns Universitet i 2006, har besøgt afdelingen og givet en master class for de ph.d.-studerende.

Netværk

Administrativ og faglig deltagelse i internordiske projekter: *Moderne Importord i Norden* (Tore Kristiansen, Inge Lise Pedersen), *Internordisk sprogforståelse i en tid med øget internationalisering* (Inge Lise Pedersen), *Nordisk dialektsyntaks* (Inge Lise Pedersen, Karen Margrethe Pedersen). Deltagelse i styregruppen for og arbejdet i DGCSS (Inge Lise Pedersen, Tore Kristiansen).

Afdeling for Navneforskning

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsopgave er at analysere og beskrive dansk navnestof i og uden for Danmark. Afdelingen er landets eneste videnskabelige arkiv for sted- og personnavne

og fungerer som nationalt dokumentationscenter for fagområdet. Dets specialbibliotek og samlinger er tilgængelige for offentligheden.

1. Stednavneforskning

Til udgivelse i serien Danmarks Stednavne er arbejdet med navnestoffet fra København og Københavns Amt, Sokkelund Herred, Sjællandsdelen afsluttet, og det pågældende bind (bd. 25) er udkommet (Bent Jørgensen). Der er arbejdet videre med navnestoffet fra Vester Horne Herred, Ribe Amt, med henblik på udgivelse som bd. 26 (Peder Gammeltoft) og med navnestoffet fra Ålborg Amt (Bente Holmberg). Navnestoffet fra Roskilde Amt er ved årets slutning taget op til bearbejdelse (Bent Jørgensen).

Der er arbejdet videre med stednavne på -holt med henblik på udgivelse af en monografi (Birgit Eggert). Der er endvidere arbejdet på en monografi om de danske torpnavne (Michael Lerche Nielsen).

En undersøgelse af stednavnet Tølløses og beslægtede navnes oprindelse er afsluttet (Bent Jørgensen). Det gælder også en undersøgelse af danske herregårdsnavne på -holm (Rikke Steenholt Olesen). Centralitet og regionalitet i Bornholms stednavne er undersøgt af Bente Holmberg, og forholdet mellem centrale og perifere områder for forskellige stednavne og stednavneled er undersøgt af Bent Jørgensen. Der er gennemført en undersøgelse af stednavnene omkring den forsvundne landsby Tirup ved Horsens (Birgit Eggert). En undersøgelse af de skånske og sjællandske stednavne Tottarp, Totterup er påbegyndt (Bent Jørgensen). Et projekt vedr. kulturturisme i Nordsøområdet har resulteret i undersøgelser af stednavne langs den vestjyske drivvej (Peder Gammeltoft).

To projekter, et vedr. stednavne i Egvad Sogn, Ringkøbing Amt og et vedr. stednavne i lærerindberetninger fra 1920'erne i dele af Vejle Amt (i samarbejde m. Jytte French) er afsluttet (Peder Gammeltoft). Der er arbejdet videre med det tværfaglige herregårdsprojekt omkr. Nørre Vosborg (Peder Gammeltoft). Sted- og personnavne indgår i det tværfaglige projekt "Fiskeri i middelalder og renaissance" under ledelse af Gilleleje Museum (Michael Lerche Nielsen). En undersøgelse af norrøne navne på øer og skær i Skotland er under afslutning (Peder Gammeltoft). De påbegyndte projekter vedr. vikingernes møde med fremmede stednavne og en undersøgelse af -toft-navne har kørt for lavt blus i 2006 (Peder Gammeltoft).

2. Personnavneforskning

Det samlede danske personnavneforråd er færdigbearbejdet og præsenteret i netpublikationen "Danskernes navne" (Bente Holmberg, Michael Lerche Nielsen). En undersøgelse af kvindenavnet Alborgs udbredelse i Danmark er afsluttet (Susanne Vogt), og der er arbejdet med nye eller opdaterede artikler til Nationalencyklopædien, til dels med henblik på et nyt personnavneleksikon (Birgit Eggert). Der er fortsat arbejdet med en ny stamtavle over den middelalderlige adelsslægt Spend (Susanne Vogt), og en undersøgelse af 1771-forordningens indflydelse på personnavne-givningen i Sønderjylland er påbegyndt (Susanne Vogt).

3. Øvrige projekter

De sproglige og onomastiske undersøgelser og en tekstkritisk bearbejdning af adkomstdokumenter vedr. dansk landgods 1513-1559 er fortsat med fokus på perioden 1551-1559 (Bent Jørgensen, Susanne Vogt).

En undersøgelse af nyere retskrivningsændringers gennemslagskraft er påbegyndt (Bent Jørgensen).

Der er arbejdet videre med den tekstkritiske bearbejdning og oversættelse af de dansksprogede diplomer i Æbelholtbogen (Bent Jørgensen, Susanne Vogt).

Registrering og undersøgelse af de dokumenter, der i 2001 afleveredes fra Ravnholt gods til Den Arnamagnæanske Samling, er fortsat (Susanne Vogt).

Inden for projektet Danske Runeindskrifter er der arbejdet med kontrol og opdatering af materialet (Michael Lerche Nielsen).

Ph.d.-projekter

Birgit Eggert har forsvaret sin ph.d.-afhandling Danske stednavne på -holt.

Der arbejdes videre med projekterne "Stednavne som kilde til yngre jernalders samfundsstruktur" (Lisbeth Christensen) og "Danske runeindskrifter fra middelalderen – leksikografisk-onomastisk og sproghistorisk belyst" (Rikke Steenholt Olesen)

Faglige og administrative hverv

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Kirkeministeriet og Familiestyrelsen har modtaget rådgivning vedr. personnavne (Birgit Eggert, Michael Lerche Nielsen, Susanne Vogt), Kulturministeriet og Kort og Matrikelstyrelsen vedr. stednavne (Bente Holmberg, Bent Jørgensen).

Afdelingen er sekretariat for Stednavneudvalget, der har Bente Holmberg som formand og Peder Gammeltoft og Bent Jørgensen som ordinære medlemmer.

Udvalg og fonde

Bent Jørgensen: Efor for Studentergården.

Tillidshverv

Peder Gammeltoft: Bestyrelsesmedlem i Historisk-Kartografisk Netværk. Medlem af projektarbejdsgruppen vedr. Den digitale kortserie over Danmarks historisk-administrative inddeling.

Bente Holmberg: Medlem af Dansk Sprognævns repræsentantskab. Medlem af bestyrelsen for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og af dettes tilsyn med Dansk Sprog-historie og Svensk-dansk Ordbog.

Bent Jørgensen: Arbejdende medlem af Kgl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur. Medlem af hovedredaktionen af Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs Dansk Sproghistorie og af dettes tilsyn med Diplomatarium Danicum.

Formidling

Afdelingens medarbejdere har rådgivet offentlige myndigheder, museer, biblioteker, radio, tv, dagblade, tidsskrifter mv. i sted- og personnavnespørgsmål samt besvaret spørgsmål fra private i ind- og udland.

Afdelingen har i årets løb som netpublikationer tilgængeliggjort en ordbog over muslimske navne i Danmark og en database vedr. moderne danske personnavne.

Arbejdet med at tilgængeliggøre det middelalderlige stednavnemateriale er fortsat, og der har været arbejdet på en opdateret version af Adkomstregistreringen 1513-1550.

Redaktionelle hverv

Birgit Eggert, Bente Holmberg og Bent Jørgensen: Redigerer rapporten fra NORNA's 35. symposium.

Peder Gammeltoft og Bent Jørgensen: Afsluttet redaktionen af Festschrift in Honour of Gillian Fellows-Jensen.

Bente Holmberg og Michael Lerche Nielsen: Afsluttet redaktionen af Runes and their secrets. Studies in Runology.

Bent Jørgensen: Medredaktør af Namn och bygd.

Michael Lerche Nielsen: Medredaktør af Nytt om runer.

Kongresser og symposier

Afdelingen har i årets løb arrangeret seks seminarer, hvor medarbejdere og gæster har fremlagt forskningsresultater inden for navneforskningen, og den var arrangør af NORNA's 35. symposium om Nordiske navnes centralitet og regionalitet.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Birgit Eggert, Peder Gammeltoft og Michael Lerche Nielsen: Medvirker i det sydiskandinaviske forskernetværk Torp-forum.

Peder Gammeltoft: Formand for Nordic Place-Name Database Group.

Bent Jørgensen: Næstformand i Sydsvenska ortnamns-sällskapet.

Michael Lerche Nielsen: Medlem af NORNA.

Susanne Vogt: Styrelsesmedlem i Societas Heraldica Scandinavica.

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCS)

Vedrørende årsberetning for Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCS), se <http://dgcss.hum.ku.dk/aarsberetninger/>

Instituttleder Bente Holmberg (instituttleder pr. 1.1.2007)

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	21,07	5,74	26,81
DVIP	0,00	0,07	0,07
STIP	3,00	3,58	6,58
TAP	12,31	9,01	21,32
Årsværk i alt	36,38	18,41	54,79
Løn med årsværk	15.017,12	5.661,36	20.678,48
Løn uden årsværk	-46,96	535,06	488,10
Øvrig drift	1.517,44	2.835,92	4.353,36
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>16.487,61</i>	<i>9.032,34</i>	<i>25.519,95</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab*VIP Intern*

Chesnutt, Michael James Stuart; lektor.

Dalberg, Vibeke Margrethe; lektor.

Driscoll, Matthias Jakob; lektor.

Eggert, Birgit; forskningsassistent.

Frederiksen, Britta Olrik; lektor.

French, Jytte Sander; forskningsassistent.

Gammeltoft, Peder; lektor.

Gudiksen, Asgerd Inge; lektor.

Hansen, Finn; lektor.

Hauksson, Magnús; lektor.

Holmberg, Bente Legarth; lektor.

Hufnagel, Sylvia Veronika; forskningsassistent.

Isaksen, Jógvan; lektor.

Jensen, Torben Juel; postdoc.

Jørgensen, Bent Peter; lektor.

Kristiansen, Tore; lektor.

Køster, Finn Pol; lektor.

Lembek, Kim Packness; forskningsassistent.

Louis-Jensen, Jonna Gerda; professor.

Nielsen, Michael Bjørn Lerche; lektor.

Overgaard, Jette Mariane; lektor.

Pedersen, Inge Lise; lektor.

Pedersen, Karen Margrethe; lektor.

Scheuer, Jann Bredvad; lektor.

Springborg, Peter Secher; lektor.

STIP Intern

Christensen, Lisbeth; ph.d.-studerende.

Hansen, Gert Foget; ph.d.-studerende.

Hovmark, Henrik; ph.d.-studerende.

Kjeldsen, Alex Speed; ph.d.-studerende.

Maegaard, Marie; ph.d.-studerende.

Olesen, Rikke Steenholt; ph.d.-studerende.

Quist, Pia; forskningsassistent.

Sletten, Iben Stampe; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Andersen, Lilian Reinholt; forskningsassistent.

Gregersen, Frans; professor.

Monka, Malene; forskningsassistent.

Olesen, Minna; forskningsassistent.

Pharao, Nicolai; forskningsassistent.

Stavnem, Rolf; postdoc.

STIP Ekstern

Larsen, Dorte Greisgaard; ph.d.-studerende.

Møller, Janus Spindler; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Eggert, Birgit; Danske Stednavne på -holt.

Lassen, Annette; Odin på kristent pergament. En teksthistorisk studie.

Quist, Pia; Sprog, identitet og sprogforandring i storbyens heterogene skole.

Fondsbevillinger*Velux Fonden*

– Snorres Edda – Nordisk Mytologi; Nordisk Middelalderlitteratur på dansk (Den Arnamagnæanske Samling) kr. 265.100.

The University of Wisconsin

– Digital facsimile udgave af Islandske Håndskrifter (Peter Springborg) kr. 18.000.

Publikationer

- Bonde, N., & Springborg, P. (2006). Wooden bindings and tree-rings – a conclusion. I *Care and conservation of manuscripts* 9. (s. 7-22). København: Museum Tusulanum.
- Dalberg, V. (2006). Vidar Haslum: Artikkelløse stedsnavn i norsk talespråk. Doktordisputats, førsteopponent Vibeke Dalberg. *Namn og Nemne*, (22), 11-23.
- Dalberg, V. (2006). Anmeldelse af: Gerrit Bloothoof, Emma van Nifterick, Doreen Gerritzen, Over voornamen. *Hoe Nederland aan z'n voornamen komt*. 2004. *Studia anthroponymica Scandinavica*, (24), 103-104.
- Driscoll, M. (2006). Levels of transcription I: Electronic textual editing. (s. 254-261). New York: Modern Language Association of America.
- Driscoll, M. (2006). P5-MS: A general purpose tagset for manuscript description. *Digital Medievalist*, (2.1).
- Driscoll, M. (2006). Fjórar sögur frá hendi Jóns Oddssonar Hjaltalín: Sagan af Marroni sterka, Ágrip af Heiðarvíga sögu, Sagan af Zadig, Fimmbraðra saga. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.
- Eggert, B. (2006). Vejviser til danske bebyggelsesnavne. *Mål og Mæle*, (3), 4-10.
- Eggert, B. (2006). 119 ajourførte fornavneartikler fra a-å (mht. navnebærere i 2005): Abel, Agnes, Alfred, Anders, Anna, Anne, Arne, Bent, Bente, Birgit, Birgitte, Birte, Bjarne, Bodil, Børge, Camilla, Carl, Cecilie, Christian, Christine, Christoffer, Daniel, Edith, Egon, Elisabeth, Ellen, Else, Emil, Erik, Erna, Finn, Flemming, Frederik, Gerda, Gorm, Grethe, Gudrun, Hanne, Hans, Harald, Helle, Henning, Henrik, Henry, Holger, Inge, Ingeborg, Inger, Ingrid, Irene, Jakob, Jan, Jens, Jesper, Jette, Joachim, Johanne, Johannes, John, Jonas, Julie, Jytte, Jørgen, Kaj, Karen, Karina, Kasper, Katrine, Kim, Knud, Kurt, Lars, Leif, Lene, Line, Lis, Lise, Lone, Louise, Mads, Magnus, Malene, Margrethe, Maria, Marianne, Marie, Martin, Mary, Mette, Michael, Mikkel, Mogens, Morten, Niels, Nikolaj, Ole, Oluf, Otto, Ove, Peder, Per, Peter, Pia, Poul, Preben, Ruth, Sofie, Sten, Susanne, Svend, Søren, Torben, Tove, Ulla, Valdemar, Vibeke, Viggo, Åge, Åse. I: *Gyldendals Online Leksikon*. www.gyldendalsleksikon.dk. Gyldendals Boghandel.
- Eggert, B. (2006). 27 nye fornavneartikler: Amalie (s.25), Andreas (s. 28), Caroline (s. 89), Charlotte (s. 92), Clara (s. 96), Emilie (s. 146), Emma (s. 146), Freja (s. 203), Gitte (s. 219), Helene (s. 250), Ida (s. 275), Josefine (s. 308), Laura (s. 358), Lucas (s. 379), Lærke (s. 381), Maja (s. 385), Marcus (s. 389), Mathias (s. 394), Mathilde (s. 394), Oliver (s. 443), Rasmus (s. 469), Sebastian (s. 499), Signe (s. 504), Thomas (s. 556), Tobias (s. 560), Victor (s. 592), Victoria (s. 592). I: *Den Store Danske Encyklopædi*. Danmarks Nationalleksikon. Supplementsbind 2. København: Gyldendal.
- Eggert, B. (2006). Danske stednavne på -holt. Ph.d.-afhandling. Findes også som internetudgave på <http://nfi.ku.dk/ansatte>. København: Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet.
- Fellows-Jensen, G. (2006). On the dating of place-names in -bý in England and Scotland and of the settlements bearing these names. I *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences* 2. (s. 96-104). Uppsala: Språk- och folkminnesinstitutet.
- Fellows-Jensen, G. (2006). The Vikings in Yorkshire: the place-name evidence I: Yorkshire Names and Dialects. (s. 10-19). York: York St John University College.
- Fellows-Jensen, G. (2006). Tormod Torfæus rolle i vinforskningsingen I: Tormod Torfæus mellom Vinland og "Ringenes Herre". (s. 51-62). Karmøy, Norge: Karmøy Kommune.
- Frederiksen, B. O. (2006). Skemtan og Eliminatio. Et bidrag til kritikken af den fornsvenske tekst *Hær sigx aff abotum allum skemtan mykla* (med et udblik til andre tekster). *Arkiv för Nordisk Filologi*, (121), 237-252.
- Gammeltoft, P. (2006). Udgør Ribe Stift et selvstændigt navnemiljø?. *Ribe Stiftbog*, 88-100.
- Gammeltoft, P. (2006). Navnet Anholt I: Anholt – en kærlighedserklæring. (s. 262-263). Virum: Designmark, Furesøvej 97, 2830 Virum.
- Gammeltoft, P. (2006). Scandinavian influence on Hebridean island names I: Names through the Looking-Glass. *Festschrift in Honour of Gillian Fellows-Jensen*, July 5th 2006. (s. 53-84). København, Danmark: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Gammeltoft, P. (2006). Stednavnene på Drivvejen I: North Sea Trail – Explore your coastal heritage (<http://217.17.216.14/nscrnave/nst/index.php/about>).
- Gammeltoft, P., & Egeberg, T. (2006). Stednavne i Egved Sogn – en forsknings- og forvaltningsrapport. Skjern & København.
- Gammeltoft, P. (2006). Stednavne på gno. staðir i Hebríderne og Man – et forstudie I: Busetnadsnamn på staðir. Rapport frá NORNA's 33. symposium på Utstein kloster 7.-9. mai 2004: NORNA-Rapporter. (s. 69-85). Uppsala: NORNA-Förlaget, Uppsala.
- Gammeltoft, P., & Jørgensen, B. (red.) (2006). Names through the Looking-Glass. *Festschrift in Honour of Gillian Fellows-Jensen*, July 5th 2006. København, Danmark: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Gudiksen, A. (2006). Rapport fra 8. Nordiske Dialektolog-konference. *LEDA-nyt*, (42), 17-19.
- Gudiksen, A. (2006). Afsnittene: hvælv-hytvægge, høst-høstøl, hår-håædt, -ig, ir-isrør I: *Ømålsordbogen*. En sproglig-saglig ordbog over dialekterne på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og omliggende øer. (s. 101-134, 273-286, 319-333, 358-359, 464-473). København: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Gudiksen, A. (2006). *Ømålsordbogen* og mejetærskergenerationen I: Nordiske studier i leksikografi 8. Rapport fra konference om leksikografi i Norden Sønderborg 24-28. maj 2005: *Skrifter udgivet af Nordisk forening for leksikografi nr.9*. (s. 151-162). København: Nordisk forening for leksikografi.
- Gudiksen, A. (2006). Om halv- og hel- og halvaffikser I: *Ordet fanger*. *Festschrift til Pia Jarvad i anledningen af 60-års-dagen: Dansk Sprognævnets skrifter nr.37*. (s. 69-81). København: Dansk Sprognævn.
- Hansen, G. F., & Pharao, N. (2006). Microphones and measurements. *Working papers*, (52), 49-52.
- Hansen, G. F., & Pharao, N. (2005). Prosodic aspects of the Copenhagen multiethnolect I: *Nordic prosody, proceedings of the IXth conference Lund 2004*. (s. 87-96). Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Hansen, G. F. (2006). A preliminary investigation of

- intonation in Danish sentences with parenthetical phrases I: Current trends in research on spoken language in the Nordic countries. (s. 74-80). Oulu: Oulu University Press.
- Hauksson, M. (2006). Skrá yfir efni um íslensku sem annað mál/íslensku sem erlent mál og máljöfnuð. Internetudgivelse, findes på Sigurður Nordals instituttets hjemmeside: I: <http://www.nordals.hi.is/page/bokfraeditlingar> og <http://nordals.hi.is/page/boekfroedi>. Reykjavík: Stofnun Sigurðar Nordals.
- Hauksson, M. (2006). Þjóðlegur fróðleikur I: Íslensk bókmenntasaga 4. (s. 305-361, 677-680). Reykjavík: Mál og menning.
- Holmberg, B. L. (2006). List of publications by Gillian Fellows-Jensen I: Names through the Looking-Glass. Festschrift in Honour of Gillian Fellows-Jensen, July 5th 2006. (s. 322-350). København: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Holmberg, B. L. (2006). Personnavnene i Broderlisten I: Broderliste, Broderskab, Korstog. Bidrag til opklaringen af en gåde fra dansk højmiddelalder. (s. 123-140). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Holmberg, B. L., & Nielsen, M. B. L. (2006). Danskernes Navne. Internetpublikation på webadressen: <http://www.danskernesnavne.navneforskning.ku.dk>. København.
- Hovmark, H. (2006). Afsnittet: høtid-høår I: Ømålsordbogen. En sproglig-saglig ordbog over dialekterne på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og omliggende øer. (s. 286-294). København: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Hovmark, H. (2006). Afsnittet: hørumpe-høsmuld I: Ømålsordbogen. En sproglig-saglig ordbog over dialekterne på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og omliggende øer. (s. 271-273). København: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Hovmark, H. (2006). Rapport fra LEDA-udflugt til Svenska Akademiens ordbog. LEDA-nyt, (42), 28-30.
- Hovmark, H. (2006). Afsnittet: hø I-hømo I: Ømålsordbogen. En sproglig-saglig ordbog over dialekterne på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og omliggende øer. (s. 200-239). København: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Hovmark, H. (2006). Ømålsordbogen mellem synkroni og diakroni. *LexicoNordica*, (13), 129-145.
- Isaksen, J. (2006). Den lunefulde eros – Jørgen-Frantz Jacobsen I: Dansk Litteraturs Historie 4. (s. 208-210). København: Gyldendal.
- Isaksen, J. (2006). Loystur úr fjøtrum. Um skaldskapin hjá Heðini Brú. Tórshavn: Mentunargrunnur Studentafelagsins.
- Isaksen, J. (2006). Hymner, humor og harmsang – William Heinesen I: Dansk Litteraturs Historie 4. (s. 211-219). København: Gyldendal.
- Isaksen, J. (2006). Postkolonial diskurs – en præsentation af Julie Edel Hardenbergs bog “Den stille mangfoldighed” I: Nordisk Litteratur/Nordic Literature. (s. 92-93). København: Nordisk Ministerråd.
- Isaksen, J. (red.) (2006). Arbejdet adler – en præsentation af Jovanna-Ánde Vest “Arvingarna III” I: Nordisk Litteratur/Nordic Literature. (s. 102-103). København: Nordisk Ministerråd.
- Isaksen, J. (red.) (2006). Kim Simonsen: Náðisólin. Tórshavn: Mentunargrunnar Studentafelagsins.
- Isaksen, J. (red.) (2006). Oddvør Johansen: Úr køksvindeganum. Tórshavn: Mentunargrunnur Studentafelagsins.
- Isaksen, J. (red.) (2006). Bergtóra Hanusardóttir: Burtur. Tórshavn: Mentunargrunnar Studentafelagsins.
- Isaksen, J. (red.) (2006). Tóroddur Poulsen: Hvat hevði Munch verið uttan dupultkvartettina í Ebenezer. Tórshavn: Mentunargrunnur Studentafelagsins.
- Isaksen, J. (red.) (2006). Nordisk Litteratur/Nordic Literature. København: Nordisk Ministerråd.
- Jørgensen, B. (2006). Den danske retskrivnings kilder og Retskrivningsordbogen I: Vi skriver dig til. Festschrift til Vibeke Sandersen i anledning af 70-års-dagen. Dansk Sprognævns Skrifter 36. (s. 87-98). København: Dansk Sprognævn.
- Jørgensen, B. (2006). Anmeldelse af Namn och runor. *Studia anthroponymica Scandinavica*, (24), 114-116.
- Jørgensen, B. (2006). Det drejer sig om: Retskrivning af stednavne. København: Stednavneudvalget.
- Jørgensen, B. (2006). Danmarks Stednavne bd. 25. Stednavne i København og Københavns Amt. Sokkelund Herred. Sjællandsdelen. København: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Kristiansen, T., & Pedersen, I. L. (2006). Sociolingvistik. *NyS*, (34-35), 217-267.
- Kristiansen, T., & Thøgersen, J. (2006). Rigtige mænd er ikke bange for engelsk – om konstruktion af sprogholdninger og kønsidentitet I: Ordet fanger. Festschrift til Pia Jarvad i anledning af 60-års-dagen. (s. 85-114). København: Dansk Sprognævn.
- Kristiansen, T., & Vikør, L. S. (2006). Nordiske språkhaldninger – jamføring og konklusioner I: Nordiske språkhaldninger. Ei meningsmåling. (s. 199-214). Oslo: Novus Forlag.
- Kristiansen, T., & Vikør, L. S. (red.) (2006). Nordiske språkhaldninger. Ei meningsmåling. Oslo: Novus Forlag.
- Kristiansen, T. (2006). Bevidste og underbevidste holdninger. Præsentation af MIN-projektets kvantitative undersøgelser af holdninger til engelsk påvirkningen I: Nordmålforum 2005: “Nordiske språkklima under engelsk press”. <http://www.norden.org/sprak/sk/Nordmaalforum%202005.asp>.
- Kristiansen, T. (2006). Udtalevariation og standardisering i Skandinavien: historisk overblik og forklaringsmodeller I: Nabosprogsdidaktik. (s. 55-90). København: Dansk lærerforening.
- Kristiansen, T., Gudiksen, A., & Scheuer, J. (red.) (2005). Danske Talesprog 6. København: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Kristiansen, T. (2005). Denmark: Language situation I: Encyclopedia of language & linguistics. Second Edition, vol 3. (s. 435-436). Oxford: Elsevier.
- Kristiansen, T. (2005). Nabosprog i Øresundsregionen. Et studie af reaktioner på sproglig tilpasning I: Teorien om alt – og andre artikler om sprog og filosofi. (s. 173-185). Århus: Wessel og Huitfeldt.
- Kristiansen, T. (2005). Menigmands holdninger til hvordan ansatte i radio og fjernsyn skal tale. En sammenlignende undersøgelse af syv nordiske sprogsamfund I: Språk i tid. Studier tilægnede Mats Thelander på 60-årsdagen. (s. 189-201). Uppsala: Institutionen för Nordiska språk vid Uppsala Universitet.
- Kristiansen, T. (2005). Samfundsideologier og sprogholdninger i globaliseringens tid. En rapport om hvordan “de solidariske” og “individualisterne” i Norden møder det engelske sprogs fremmarch I: Mot rikare mål å trå. Festschrift til Tove Bull. (s. 202-217). Oslo: Novus Forlag.
- Kristiansen, T., & Jørgensen, J. N. (2005). Subjective fac-

- tors in dialect convergence and divergence I: Dialect Change. *Convergence and Divergence in European Languages*. (s. 287-302). Cambridge: Cambridge University Press.
- Kristiansen, T. (2005). Fald og fortrydelse – en nordmands beretning om danskhed i sproget I: Hvad ER så danskhed?. (s. 162-188). Højbjerg: Hovedland.
- Kristiansen, T. (2005). Engelsk i dansk sprog og sprogsamfund: rapport fra en landsdækkende meningsmåling. *Danske Talesprog* 6, 139-169.
- Kristiansen, T., Garrett, P., & Coupland, N. (red.) (2005). Subjective processes in language variation and change. *Acta Linguistica Hafniensia*, (37).
- Kristiansen, T., Coupland, N., & Garrett, P. (2005). Introducing subjectivities in language variation and change. *Acta Linguistica Hafniensia*, (37), 9-35.
- Kristiansen, T. (2005). The power of tradition, a study of attitudes towards English in seven Nordic communities. *Acta Linguistica Hafniensia*, (37), 155-169.
- Kristiansen, T. (2005). Holdninger til sproglig konvergens over Øresund I: High fidelity eller rein jalla? Purisme som problem i kultur, språk og estetik. (s. 53-65). Vallset: Oplandske Bokforlag.
- Kristiansen, T., Scheuer, J., & Gudiksen, A. (red.) (2006). *Danske Talesprog 7*. København: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Kristiansen, T., & Vikør, L. (2006). Nordiske språkholdninger. Ei meningsmåling. Innleiing. Oslo: Novus Forlag.
- Louis-Jensen, J. (2006). *Frontiers. Icelandic manuscripts. I Frontiers in the Middle Ages. Proceedings of the Third European Congress of Medieval Studies, Jyväskylä 10-14 June 2003*. (s. 477-481.) Louvain-la-Neuve: Fédération internationale des instituts d'études médiévales.
- Louis-Jensen, J. (2006). Et besøg på Færøerne i oktober 1872 I: *Bókmentaliós. Heiðursrit til Turið Sigurðardóttur*. (s. 211-221). Tórshavn: Felagið Fróðskapur.
- Louis-Jensen, J. (2006). Fra skriptoriet i Vatnsfjörður i Eiríkr Sveinbjarnarson's tid I: Reykholt som makt- og lærdomssenter i den islandske og nordiske kontekst. (s. 127-140). Reykholt: Snorrastofa.
- Louis-Jensen, J. (2006). Død spurv i tranedans I: *Varði reistur Guðvarði Má Gunnlaugssyni fimmtugum 16. september 2006*. (s. 59-60). Reykjavík: Menningar- og minningarsjóður Mette Magnussen.
- Maegaard, M. (2005). Language attitudes, norm and gender. A presentation of the method and results from a language attitude study.. *Acta Linguistica Hafniensia*, (37), 55-80.
- Maegaard, M., & Quist, P. (2005). Etnografi, praksis og sproglig variation. Om etnografisk metode i udforskningen af sproglig variation som social praksis. *Nys*, (33), 42-73.
- Meldgaard, E. V. (2006). Muslimske fornnavne i Danmark. Internetpublikation/Ordbog på webadressen: http://navneforskning.ku.dk/navnepaanettet/muslimske_navne/. København.
- Nielsen, M. B. L., Holmberg, B. L., Fellows-Jensen, G., & Stoklund, M. (red.) (2006). *Runes and their Secrets. Studies in Runology*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press.
- Nielsen, M. B. L. (2006). Recension av Rune Palm: *Vikingarnas språk 750-1100*, Norstedts Förlag, Stockholm 2004. (*Svensk Historisk Tidskrift*, (126:3), 584-586.
- Nielsen, M. B. L. (2006). Recension af Frans Herschend: *Ackulturation och kulturkonflikt*, Uppsala 2005.. *Fornvännen, Journal of Swedish Antiquarian Research*, (101), 299-301.
- Nielsen, M. B. L. (2006). *Vimose, Namenkundlich I: Hoops Reallexikon der Germanischen Altertumskunde* 32. (s. 401-402). Berlin-New-York: Walter de Gruyter.
- Nielsen, M. B. L. (2006). New Runic Find from Kaldus, Poland. *Nytt om runer. Meldingsblad om runeforskning*, (18), 18-19.
- Nielsen, M. B. L. (2006). Ibsens første digtsamling – 1868 eller 1871?. *Studier i Nordisk 2004-2005. Selskab for Nordisk Filologi. Foredrag og årsberetning*, 142-147.
- Nielsen, M. B. L. (2006). *Hvad skal barnet hedde?* 16. udgave. København: Politikens Forlag.
- Nielsen, M. B. L. (2006). *Tryggevelde, Runological I: Hoops Reallexikon der Germanischen Altertumskunde* 32. (s. 300-303). Berlin-New York: Walter de Gruyter.
- Nielsen, M. B. L. (2006). Anmeldelse af: Henrik Estrup & Nikolaj Aarø-Hansen, *Navneloven med kommentarer*, 24 + 375 s. København 2006: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. *Tidsskrift for Familie- og Arveret*, 444-445.
- Pedersen, I. L. (2006). Anmeldelse af: Anna Gunnarsdotter Grönberg, *Ungdomar och dialekt i Alingsås. Svenska landsmål*, 196-202.
- Pedersen, I. L. (2006). *Språk og språkhandlingar hjå ungdomar i Sogndal (del af), førsteopponent Inge Lise Pedersen. Maal og Minne, hefte 1,58-74*.
- Pedersen, I. L. (2006). Sociolingvistiske betragtninger over franske låneords vej ind i danske dialekter I: *Danske talesprog*. (s. 159-184). København: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Pedersen, K. M. (2006). Afsnittene: hvaba-hvorvidt, hæhævte, høne-hørtråd, hå-hånt, i-ifiørt, igang- ijåms, im-ipynet I: *Ømålsordbogen*. København: C. A. Reitzels Forlag A/S.
- Pharao, N., & Hansen, G. F. (2005). Prosodiske træk i et- og tosprogede unges københavnsk. *Danske talesprog*, (6), 1-50.
- Quist, P., & Gravengaard, G. (2006). *Dovne Danske Ører. Kronik i Berlingske Tidende* 11. december 2006.
- Quist, P. (2006). Sproglig variation i storbyen – tre senmoderne udfordringer. *Studier i Nordisk 2004-2005. Selskab for Nordisk Filologi. Foredrag og årsberetning*, 158-170.
- Quist, P. (2006). *Etnografi i sprogundervisningen – et blik på sproglig variation. Sprogforum*, (37), 31-38.
- Quist, P. (2006). *Hvad er problemet? Anmeldelse af John Aasted Halse: "“Fuck dig!” – Om børns og unges sprog over for hinanden og de voksne”*. *Menighedernes Daginstitutioner. Medlemsblad for menighedernes daginstitutioner*, (3, 37. årgang), 23-26.
- Quist, P. (2006). *Multietnolekt da capo. Sprogforum*, (36), 55-59.
- Quist, P. (2006). *Perkerdansk og Rinkebysvensk. Kronik i Information* 3.marts 2006.
- Quist, P. (2005). *Stilistiske Praksisser i Storbyens Heterogene Skole. En etnografisk og sociolingvistisk undersøgelse af sproglig variation. Ph. d.-afhandling*. København: Københavns Universitet.
- Quist, P. (2005). *New Speech varieties among immigrant youth in Copenhagen – a case study. Sprachgrenzen überspringen. Sprachliche Hybridität und polykulturelles Selbstverständnis*., 145-161.

Quist, P. (2006). Tekster på www.dialekt.dk. København.
Scheuer, J. (2006). Forord. NyS. Nydanske sprogstudier, (34-35), 7-10.
Scheuer, J. (red.) (2006). NyS 34-35. Sprogvidenskabelige forskningstraditioner. NyS. Nydanske Sprogstudier, (34-35).

Springborg, P., & Fellows-Jensen, G. (red.) (2006). Care and Conservation of manuscripts 9. København: Museum Tusulanum.

Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder Niels Finn Christiansen og viceinstitutleder Nina Grønnum.

Institutbestyrelsen består udover institutleder og viceinstitutleder af VIP'erne: Bent Fausing, Johnny Kondrup og Hanne Ruus. TAP'erne: Preben Dømler og Kirsten Mathiesen. Studerende: Katrine Bergh Andersen og Peter Lind.

Adresse

Njalsgade 120
2300 København S
Telefon 35 32 83 11
Fax 35 32 83 77
nss@hum.ku.dk
www.nordisk.ku.dk

Institutlederens årsberetning

I 2006 er der sket en konsolidering af det sammenlagte institut. Der er etableret et godt samarbejde mellem medarbejderne fra de tidligere selvstændige institutter. Forskningen udvikler sig dynamisk, illustreret i fremkomsten af vægtige disputater, ph.d.-afhandlinger, monografier samt et væld af tidsskriftartikler. Der er dog grund til bekymring for centrale forskningsfelters fremtid, hvis den nuværende udtynding i VIP-gruppen ikke ophører. Der er stærkt behov for, at instituttet får tilført nye forskere. Instituttets forskere markerer sig fortsat meget stærkt i offentligheden gennem deres videnskabelige produktion, som anmeldere, kronikører, foredragsholdere og debattører. På studiesiden har 2006 været præget af implementeringen af de nye studieordninger, der på nogle områder kræver store ressourcer og omhyggelig planlægning og koordinering. Nye undervisnings- og eksamensformer er under afprøvning. Ledelse og administration har fået præg af den planlagte overgang til ny ledelsesform. De rådgivende udvalg har til stadighed spillet en afgørende rolle for ledelsen. I instituttets økonomi- og studieadministration er der ansat nye medarbejdere.

Afdeling for Nordisk Filologi

Forskningsvirksomhed

1. Litteratur

Sune Auken har i forbindelse med sin disputats udgivet "Kassetænkning. Replik til Carl Henrik Koch".

Maja Bissenbakker Frederiksen skriver fortsat på afhandlingen "Dannelse og dissonanser i fremtidens dansk-fag. Den litterære kanon i et køns-, etnicitets- og seksualitetsperspektiv"

Svend Skriver har arbejdet med ph.d.-afhandlingen "Europæere i 1800-tallets danske litteratur. Om Jens Baggesen,

P.L. Møller og Georg Brandes." Han har endvidere arbejdet på en mindre afhandling om aktuel dansk litteraturkritik.

2. Litteraturhistorie, forfatterskaber og værkanalyse

Jens Kr. Andersen har påbegyndt en undersøgelse af Guy de Maupassants betydning for "Det moderne Gjennembrud"s novellistik.

Sune Auken har udgivet "Gentagelsens dæmoni. Christian Winthers "Bægeret" imellem den poetiske realisme og det interessante". Har fortsat arbejdet med sit omfattende bidrag til "Dansk Litteraturhistorie". Bidraget forventes afsluttet i løbet af 2007 og offentliggjort i løbet af 2008.

Poul Behrendt: Efter udgivelsen af "Dobbeltkontrakten: En æstetisk nydannelse" – der blev præsenteret på Göteborg Universitets Institut for Litteraturvidenskab, marts 2006 ved en gæsteforelæsning på et forskerseminar om "Forfatterfiktioner og -fakta" – er Poul Behrendt ved at færdiggøre "Den hemmelige note" (planlagt udgivelse, august 2007). Heri indgår en bearbejdet udgave af hans forelæsning på Georg Brandes Skolen, september 2006: "Læs-erkontrakter i Peter Høegs "Den stille pige". – I efteråret 2006 har Poul Behrendt samtidig videreført sit arbejde med afhandlingen om Søren Kierkegaards æstetiske forfatterskab: "Det pseudonyme firma", præsenteret ved en gæsteforelæsning for forskerkredsen i "Tekst og Historie" ved Det Humanistiske Fakultet, Oslo Universitet, september 2006. Et kapitel fra afhandlingen udkommer i februar 2007 under titlen "Det tidsforskudte Tanke-Ærinde. En rekonstruktion af kollisionen mellem Søren Kierkegaard, P.L. Møller og Meir Goldschmidt 1845-46". Et andet kapitel om "Søren Kierkegaard som forlægger" blev præsenteret ved "Dansk Forum for Boghistorie", oktober 2006. Endelig arbejder Poul Behrendt på et bidrag vedrørende Kierkegaards forhold til P.L. Møller til Jon Stewarts planlagte encyklopædi om "Søren Kierkegaard and his Contemporaries".

Henrik Blicher har i tilknytning til sin planlagte udgave af Jens Baggesens Labyrinten ("Labyrinten eller Reise gennem Tydskland, Schweiz og Frankerig", 1792-93) deltaget i flere konferencer (bl.a Korsør den 6. maj, under udgivelse) og udgivet en mindre 'prøve' på den endelige udgave i Reception. "Tidsskrift for nordisk litteratur" nr. 59. Har til et samlewerk under udarbejdelse (red. Jon Stewart) bidraget med artiklen "His Master's Voice: Jens Baggesen Recycled by Søren Kierkegaard" (under udgivelse).

Pil Dahlerup har i 2006 færdiggjort manuskriptet til bogen "Re-formationer" (arbejdstitel) til endelig renskrift i et forskningssemester 2007. De i 2006 skrevne kapitler er "Ars moriendi" I (7 s.), "Ars moriendi" II (16 s.), "Salmer" (14 s.), "Nylatin" (14 s.), "Politiske viser" (8 s.), "Lægebøger" (7 s.), "Lutherisering" (2 s.), "Kirkeordnans", (23 s.), "Visitatsbog" (12 s.), "Prædiken" (11 s.), "Ligprædiken" (10 s.), "Ars moriendi" III (10 s.). I alt 134 sider.

Mads Julius Elf er ved at lægge sidste hånd på sin ph.d.-afhandling om "Tantaloseffekten – appetitten mellem køn og medier i senmoderne litteratur"; afhandlingen forventes færdig i foråret 2007.

Hans Hertel har som led i en samlet udgave af Henrik Stangerups forfatterskab (forlaget Lindhardt & Ringhof) genudgivet dennes erindringsbøger "Fjenden i forkøbet" og "Datter af" i ny tekstredaktion med indledning. Har fortsat sit projekt "Kulturkampen omkring fascisme og

nazisme i dansk kulturliv i det 20. århundrede" (med støtte fra Velux-fonden) og publiceret delresultater i publikationer, foredrag og medieindslag.

Johnny Kondrup skrev i 2006 en afhandling om Søren Kierkegaards forhold til Meir Goldschmidt. Den offentliggøres i en engelsksproget Kierkegaard-encyklopædi, formentlig i 2007.

Flemming Lundgreen-Nielsen afslutter arbejdet på tre oversigtsartikler om dansk litteratur henholdsvis i oldtiden, middelalderen og i det 16.-17. århundrede til Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs og Det Kongelige Biblioteks internetpublikation Arkiv for Dansk Litteratur (www.adl.dk). Flemming Lundgreen-Nielsen har holdt en forelæsning om ragnarok-temaet i dansk litteratur ved Vigdísar-þing i Reykjavík 16.-19. marts 2005. Han har med oplægget "Jens Baggesen og det episke" deltaget i et symposium om Baggesen arrangeret af Korsør Kommune 6. maj 2005. Begge bidrag vil i udvidet form blive offentliggjort.

Erik Skyum-Nielsen har i 2006 fortsat arbejdet med en historisk beskrivelse af de vigtigste danske oversættelser af verdenslitteraturens klassikere.

Knud Wentzel har to igangværende projekter, dels "Dan-skernes rodnet, en mentalitetshistorisk beskrivelse af centrale forestillinger og værdier i nutid og fortid", sammen med Niels Finn Christiansen, Henrik Jensen og Jens Anker Jørgensen, og dels "Johannes Anker Larsen og hans forfatterskab. En biografisk og værkorienteret monografi".

3. Litterære genrer og teorier

Jens Kr. Andersen har påbegyndt en strukturel (semantisk) undersøgelse af "den korte genre", eksempelvis Storm P.'s "Fluer" og dansksproget aforistik.

Henrik Blicher har arbejdet med og undervist i Gérard Genettes begreb om paratekst.

John Chr. Jørgensen har foretaget en nærmere bestemmelse af journalistikkens stilbegreb og kortlagt væsentlige stilarter i journalistikken. Forskningsresultaterne publiceres på Journalisthøjskolens forlag Ajour i 2007.

Jan Rosiek har påbegyndt studier af forholdet mellem dansk og udenlandsk litteratur: indflydelse, intertekst, lakuner, bl.a. hos Ewald, Brandes og Johs. V. Jensen. Har fortsat sine studier i Thorkild Bjørnvigs lyrik og essayistik i forhold til modernismen samt studeret Oehlenschlägers Jesu Christi gentagne liv i forhold til samtidens æstetiske og teologiske diskurser.

Jan Rosiek har tillige studeret det narratologiske begreb om den upålidelige fortæller i relation til Blichers noveller.

Erik Skyum-Nielsen har i 2006 fortsat arbejdet på en beskrivelse i monografiform af dansk lyrik i det 20. århundrede med fokus på forholdet mellem patos og rationalitet.

Marianne Stidsen har udgivet artiklen "Fra det indre mod det ydre. Essentialisme og konstruktivisme i den nyere og nyeste litteratur" i "Dansk Noter" nr. 4/2006. Hun har skrevet artiklen "Angst æder sjæle op. Om oplysningsprojektets muligheder i dag", som bliver trykt i "Classicisme & Lumières". Hun har desuden publiceret to anmeldelser af hhv. Peter Høegs "Den stille pige" og Vivian Nielsens "Brandes" i "Kritik" (nr. 180/2006 og nr. 182/2006) ligesom hun har nyskrevet portrættet af Pia Juul på Litteratur-Net.dk. Endvidere er hun ved at færdiggøre en artikel om Jens Baggesen til en antologi om forfatteren, som udkommer på forlaget Spring.

4. Editionsfilologi og kritisk tekstudgivelse

Henrik Blicher arbejder stadig på en komplet, kommenteret og kritisk udgave af Jens Baggesens "Labyrinten eller Reise gennem Tydskland, Schweitz og Frankerig", 1792-93.

Johnny Kondrup påbegyndte i 2006 en håndbog i editionsfilologi. Projektet støttes af Velux-fonden og har en tidshorisont på tre år. Johnny Kondrup udarbejdede et responsom om tekstkritiske problemer bestilt af en udredningsgruppe vedr. en planlagt udgave af N.F.S. Grundtvigs værker.

Flemming Lundgreen-Nielsen har fortsat redaktion af en gennemkommenteret tysk oversættelse af et udvalg på ca. 1.100 sider af N.F.S. Grundtvigs forfatterskab (sammen med teologerne K.E. Bugge og Theodor Jørgensen). Bind II og bind I er i 2006 blevet kontrollæst af en tysk videnskabelig konsulent, og dennes forslag til rettelser er under drøftelse. Udgivelse af alle tre bind ventes i 2008. Han har ligeledes fortsat arbejdet på delindledninger og sprog- og realkommentarer til sin andel (på s. ca. 35 A-4 sider) af en tekstkritisk udgave af Anders Sørensen Vedels samlede historiske programskrifter for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (andre medvirkende er historikeren Karsten Christensen og de klassiske filologer Lars Boje Mortensen og Karen Skovgaard-Petersen).

5. Didaktik

Dorthe Duncker har videreudviklet, og Hanne Ruus har fortsat testningen af det tekstbaserede e-learning-system DIT (Dansk med it) til anvendelse i undervisningen i danskstudiets sprog- og tekstdiscipliner. De har udviklet og afprøvet opgaver i sprog på to hold, hhv. til andet og fjerde semester på BA. En sammenfatning af sprogundervisningsforløbet med DIT er tilgængelig på <http://duds.nordisk.ku.dk/undervisning/>. DIT-systemets generalitet og anvendelighed til alle teksttyper er demonstreret, idet systemet anvendes på grunduddannelsen i litteraturanalyse, litteraturhistorie og sprog. Bo Jørgensen, som underviser i litteraturanalyse, og Hanne Ruus har vist, hvordan DIT-systemet bruges i undersøgelser af sprog og litteratur; de har fremlagt deres arbejde i en bog om dansk sprogteknologi. Dorthe Duncker og Hanne Ruus har udviklet it-baserede prøver i dansk skriftsprognorm 1 og 2, som indgår i den nye BA-uddannelse i dansk. Til prøverne har Dorthe Duncker udviklet to dedikerede versioner af DIT-systemet til studerende og særlige bedømmelsesfunktioner til censorer og eksaminatorer; endvidere har Dorthe Duncker og Hanne Ruus i samarbejde med postdoc Torben Juel Jensen, Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier, udarbejdet it-vejledninger både til de studerende og til bedømmerne. Udviklingen af DIT-systemet er støttet af flerårsaftalemidler fra Det Humanistiske Fakultet. Dorthe Duncker har skrevet en stabi til sprogundervisningen i andet semester af Grunduddannelse i dansk i foråret 2006 og udviklet en e-learning-suite i sproglig it-literacy til brug for alle hold på tredje semester af Grunduddannelse i dansk i efteråret 2006.

6. Materialfilologi

Hanne Ruus har undersøgt udtryk for det nationale fællesskab i klageviserne udgivet efter Frederik II's død i 1588; en artikel om resultaterne vil udkomme i 2007. Da cd-rommen med "Dansk Sprog- og Stilhistorisk Tekstbase" med

danske, digitale tekster fra 1400-1700 blev udsolgt, har Dorthe Duncker og Hanne Ruus, under medvirken af forskningsassistent Lise Helene Nielsen, omformet tekster og præsentation til xml-format og gjort hele tekstbasen tilgængelig på <http://duds.nordisk.ku.dk/tekstresurser/dsst>. En netversion af viserne fra den ældste danske folkeviser-overlevering er under opbygning.

7. Tekstlingvistik

Ib Ulbæk arbejder med tekstlingvistik. Det er særlig spørgsmålet om ikonicitet i tekster, der undersøges for nuværende. Han har færdiggjort en oversigt over den sproglige pragmatiks danske historie sammen med lektor Niels Møller Nielsen, RUC, og lektor Peter Widell, Aarhus Universitet. Desuden har han beskæftiget sig med præsuppositioner og forholdet mellem pragmatik og semantik, som rejser sig i den forbindelse.

8. Sprogbrug/sproglig praksis

Nina Møller Andersen: Sprogteori, sprogbrug, dansk som fremmedsprog. Planlægningsarbejde som medlem af styregruppen for forskningsnetværket Sproglig polyfoni.

Mie Femø Nielsen har sammen med Johs. Wagner og Jakob Steensig færdiggjort artiklen 'Konversationsanalyse i Danmark' til et temanummer af "NyS" (Nr. 34-35) om sprogvidenskabelige forskningstraditioner.

Bettina Perregaard har i 2006 færdiggjort en monografi om "Samtalen i psykoterapi", hvori hun viser, hvorfor kravet om neutralitet og upartiskhed i den terapeutiske praksis er vanskeligt at opretholde. Hun viser tillige, hvordan begreber inden for psykologi som narrativitet, selv, relation, moral og forandring kan inddrages og diskuteres på nye måder i den sproglige analyse af interaktion. Bogen bidrager til teoretisk psykologi og til forskningen i narrativitet. Bogen udkommer i januar 2007. Derudover fortsætter hun i samarbejde med adjunkt Marianne Johansen undersøgelsen af børns sproglige socialisation i hjemmet. På baggrund af videooptagelser af udvalgte familiers middagsbordssamtaler analyseres det, hvordan børns kommunikative kompetence formes og udvikles. Projektet skal bidrage med ny viden om sproglig socialisation i spændingsfeltet mellem individ, praksis og samfund.

9. Dansk som andetsprog

Afdelingen for Dansk som Andetsprog har i 2006 arbejdet med udtaleundervisning og udtaletilegnelse. Interessen har for det første været rettet mod voksne, der lærer dansk som andetsprog i Danmark. To undersøgelser af holdninger til dansk talt med fremmed accent er afsluttet. Marta Kirilova: "Dansk med accent" er udgivet, mens Ursula Ritzaus manuskript er under udgivelse. Juni Söderberg Arnfast har arbejdet med et projekt om motivationens betydning for udtaletilegnelse. En undersøgelse af udtaleundervisningen i dansk for voksne er blevet afsluttet. Undersøgelsen er delvist finansieret af Integrationsministeriet. Rapporten blev afleveret i januar og udgivet af ministeriet i oktober. Den er forfattet af Katrine Kirk og Lene Mølgaard Jørgensen.

Lene Mølgaard Jørgensens ph.d.-projekt drejer sig om analyse og vurdering (på empirisk grundlag) af teorier om udtaletilegnelse. Afdelingen har ved universitetet holdt to seminarer om dansk som andetsprog, et med fokus på forskning og et med fokus på uddannelse.

For det andet har undervisningen i dansk som fremmedsprog uden for Danmark været et emne for afdelingens ar-

bejde. I 2006 har afdelingen givet et seminar for de skandinaviske fag på Tartu Universitet, og der er indgået en mentoraf tale med danskfaget på universitetet i Strasbourg.

Lian Malai Madsens ph.d.-projekt drejer sig om køn, sociale strukturer og sproglig variation hos en gruppe mindretalsunge i København. Martha Karrebæks ph.d.-projekt er en kassustudie af tilegnelse og brug af dansk som andet-sprog i en dansk børnehaven.

Jens Normann Jørgensen har i 2006 arbejdet med analyse af kodeskift hos tyrkisk-danske skoleelever i Køge-projektet, en længdeundersøgelse af tosproget udvikling. Endvidere er der påbegyndt en indsamling af data hos de samme meddelere, som blev optaget i 1989-1998. Dette foregår i samarbejde med Janus Møller på Sprogforandringscenteret, Nordisk Forskningsinstitut.

10. Ungdomssprog

Jens Normann Jørgensen har i 2006 arbejdet med indsamling og analyse af data til belysning af sprogning i graffiti i europæiske byer. Pia Quist, Lian Malai Madsen, Marie Maegaard og Janus Møller og Normann Jørgensen organiserer den 5. internationale ungdomssprogkonference, som skal finde sted på Københavns Universitet i 2008.

11. Medieanalyse, genre- og temaanalyse

Bent Fausing: Forskningsprojekt med titlen "Skærmens samfund", hvor fire centrale skærme fordelt på den første mekaniske industrialisering og den anden digitale industrialisering inddrages: (a) Fotografiet – med blik til tidligere skærme: bogsiden, maleriet og ikke mindst spejlet. (b) Tv-skærmen med tv-reklamer som hovedeksempel. (c) Computer-skærmen og dens design (web). (d) Mobiltelefonens display. Projektet er centreret omkring analyse og begrebsdannelse og med særlig henblik på at undersøge den visuelle side af skærmene. En række artikler til tidsskrifter og bøger om emnet er allerede blevet publiceret. Desuden arbejder han på en antologi med titlen "Hvad er et billede?", hvor klassiske og nyere artikler søger at besvare spørgsmålet.

Birger Langkjær været medredaktør på (og selv skrevet artikel til) temanummeret "Lyd & medier" i MedieKultur 40 samt publiceret i Film International (Luton). Forskningsprojekterne angår henholdsvis realisme i dansk film og sound/music/film. Medlem af SMID og tilknyttet Cognitive Studies of the Moving Image.

12. DUDS-projektet, digitale undersøgelser af dansk sprog

Dorthe Duncker og Hanne Ruus har fortsat arbejdet med at generalisere deres metode til opbygning af leksikalsk flerniveaurepræsentation til digitale undersøgelser af sprog. Der foreligger nu en tekstmasse på 500 tekstprøver med flerniveaurepræsentation, 250 fra hver af genrerne ugeblade og aviser fra DANWORDstekstkorpusset fra 1970-1974. Et sammenligneligt korpus fra nutidsaviser er indsamlet, og opbygningen af flerniveaurepræsentation i disse tekstprøver forventes tilendebragt i foråret 2007. Flerniveaordbogen, som er vokset betragteligt i 2006, er blevet løbende kontrolleret for konvergens med projektets registreringsprincipper. Registreringsprincipperne er beskrevet i arbejdsrapporten Dorthe Duncker og Hanne Ruus: "DUDS med nutidsdansk, Principper for flerniveaurepræsentation i DUDS-projektet", som opdateres i takt med inddragelse af nye teksttyper og udkommer efter print on demand-princippet til brug for forskere, der arbejder med flerniveaume-

todologien. Arbejdet med indsamling af tekstprøver, basisopmærkning og tilføjelse af flerniveaurepræsentation udføres af seks studentermedarbejdere under ledelse af Dorthe Duncker og Hanne Ruus. Systemet til opbygning af flerniveaurepræsentation (MLT 2) har vist sin generalitet gennem behandling af nutidsdanske tekster i DUDS-projektet og af bønnebogstekster og lægebogstekster fra begyndelsen af 1500-tallet; i 2006 er systemet endvidere blevet anvendt til flerniveaurepræsentation af dialektale talesprogsdata. Dorthe Duncker videreudvikler MLT-systemet løbende. I et tværfagligt samarbejde med professor Gunner Lind og postdoc Martin Bork, SAXO-Instituttet, Historie, undersøges opmærkningsteknologiens potentiale i forhold til historiefaglige og danskfaglige formål. Et egentligt xml-forskningsværktøj til brug for tekstforskere er fortsat under udvikling og afprøvning. DUDS-projektet er støttet af flerårstalemidler fra Det Humanistiske Fakultet.

13. Kommunikation

Klaus Kjølner har gennemrevideret og væsentlig udvidet sin bestseller "Manipulation. En håndbog" som første gang udkom i 1991. Den er programsat til udgivelse foråret 2007. Han har skrevet et bidrag med titlen "Netværk og narreværk" til en antologi om politisk spin, som ligeledes udkommer foråret 2007. Endelig har han arbejdet videre med sin avancerede introduktion om rådgivning, som forventes afsluttet senest 2008. Den skal give en teoretisk-analytisk forbedring af de psykosociale, argumentatoriske og retoriske rådgivningsteknikker, som den sproglige rådgiver kan trække på. Dette arbejde er en fortsættelse og supplerer af den tekstmære, avancerede introduktion "Tekst for viderekomme. Tekstproduktion og sproglig rådgivning" (2004), som trækker på teorier og synspunkter fra en lang række faglige områder, især sætnings- og stilanalyse, tekstlingvistik, argumentationsanalyse, historiefortælling og sprogbrugsanalyse (diskursanalyse). Projektet vil overskride danskfagets traditionelle modsætning mellem sprog og litteratur, mellem sagprosa og fiktion, mellem underviser og rådgiver (konsulent).

Mie Femø Nielsen har arbejdet videre med politisk kommunikation. Sammen med professor Christian Kock har hun udviklet et begrebsapparat for spin på det operationelle plan, som nydefinerer området. Som udløber heraf er Femø Nielsen og Kock blevet inviteret til at skrive tre artikler om spin, henholdsvis 'Hvad er spin? Om spins definition', 'Fire grundlæggende funktionstyper af spin' og 'Spins sproglige tekniktyper' til en antologi om politisk spin, der udkommer foråret 2007. Mie Femø Nielsen har endvidere haft en plads på 1. årgang af Københavns Universitets Forskerkollegiet, ledet af Kasper Lippert Rasmussen, hvor hun (i forlængelse af begrebsudviklingsarbejdet sammen med Christian Kock) har arbejdet med at tilrettelægge en empirisk undersøgelse af spin på det operationelle plan. I efteråret er pågået arbejde med projektdesign og sampling. Udskrivning af statsministerens pressekonferencer er påbegyndt. Mie Femø Nielsen har arbejdet videre med mellemleders kommunikation og identitetskonstruktion. Således har Femø færdigskrevet et inviteret bidrag om 'Doing Interviewer Roles' til antologien "News from the Interview Society", der er redigeret af professor Mats Ekström mfl. fra Örebro Universitet og udkommet 2006 på NordiCom. Mie Femø Nielsen har endvidere fortsat sit arbejde med mellemleders interaktionelle arbejde med at konstruere sig som ledere i mødet med medarbejderne.

Audiologopædi

Carsten Elbro er leder af Center for Læseforskning, professor II ved Nasjonalt Senter for Leseopplæring og Leseforskning ved Universitetet i Stavanger.

Birgit Hutters deltager fortsat i et skandinavisk-britisk projekt om kirurgisk metodik og børn født med ganespalte – herunder om reliabilitet i forbindelse med fonetisk transkription af disse børns udtale, samt i et EU-støttet projekt vedrørende god klinisk praksis i forbindelse med behandlingen af disse børn.

Lise Randrup Jensen har videreført samarbejdet med Hanne-Pernille Stax om interaktion i logopædisk testning af afasiramte. Første fase af dataindsamlingen er afsluttet og analysearbejdet påbegyndt med fokus på logopæders håndtering af fejlsvar i benævnelsestestning. Resultater fra projektet er blevet præsenteret på First Nordic Network Meeting in Logopedics, University of Bergen, 9.-10. februar samt på Nordic Aphasia Conference, Oslo 14.-16. september.

Lars von der Lieth har i 2006 været på halvtid. Dette har medført en kraftig reduktion i aktiviteter for at kunne løse de vejledningsmæssige opgaver i forbindelse med BA-projekter, specialer og ph.d.-afhandlinger. Forskningsmæssigt har tiden været brugt på fortsat at indsamle data om adopteredes skolestart og hermed hvilke specielle forudsætninger de møder skolen med. Hertil kommer arbejdet på at skrive audiologopædistudiets historie i forbindelse med det forestående 25-års-jubilæum og en ny udgave af bogen om handicaplære. Lars von der Lieth forventer at fratæde sin stilling helt i slutningen af året i forbindelse med sit 40-års-jubilæum i statens tjeneste.

Niels Reinholt Petersen: Udvikling af retningslinjer for udredning af dysfoniske stemmer. Dette arbejde er foretaget i samarbejde med logopæder fra en række af landets amter. Formålet er at definere rammer for og krav til en evidensbaseret national standard for den logopædiske behandling af stemmeproblemer. Sideløbende hermed er der i samarbejde primært med logopæder fra Center for Specialundervisning, Roskilde Amt, foretaget en implementering af de nævnte retningslinjer i form af et detaljeret udredningsskema med tilhørende manual, som er under afprøvning i et feltforsøg. Resultatet heraf forventes at foreligge i foråret 2007.

Mads Poulsen begyndte arbejde med et projekt om ordmobiliseringsproblemer. Første del af projektet har bestået i udvikling og pilottestning af et testbatteri til afdækning af sammenhænge mellem forskellige typer af produktive og receptive sprogfærdigheder hos børn med og uden dysleksi.

Center for Læseforskning

Instituttet er vært for Center for Læseforskning, der er oprettet for midler bevilget af Statens Humanistiske Forskningsråd og med støtte af Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, under professor Carsten Elbros ledelse (www.cphling.dk/laes).

Projekter

1. "Ortografi og læseudvikling". Dette nordiske og engelske projekt har til formål at afdække betydningen af variationer i alfabetiske ortografier for læseudviklingen (Holger Juul, Carsten Elbro, støttet af NOS-S).

2. "Sproglige forudsætninger ved skolestarten". Aspekter af sprogforståelse, sproglig opmærksomhed og spirende læsefærdigheder er undersøgt blandt børn i starten af børnehaveklassen. Der deltager 816 børn fra 32 skoler landet over. En opfølgning i 2. klasse er gennemført, og en undersøgelse af en ny børnegruppe er planlagt til 2007 (Holger Juul, Carsten Elbro, støttet af Undervisningsministeriet).

3. "Forudsætninger for læsning blandt indvandrere med begrænsede færdigheder i dansk og læsning (Holger Juul, støttet af Integrationsministeriet).

4. "Forbedring af læse-, skrive- og it-færdigheder for kortuddannede voksne. En nordisk forundersøgelse" har til formål at bidrage med oversigt over: 1) Omfanget af læsevanskeligheder blandt kortuddannede voksne i Norden. 2) Art og omfang af private og offentlige tilbud om screening af læse-stave-færdigheder og læse-staveundervisning. 3) Effektive tiltag, der kan reducere læse- og stavevanskeligheder (Anna Gellert, støttet af Nordisk Ministerråd).

5. "Mobil e-Læring for Ordblinde". Formålet med projekt MELFO er at udvikle et hjælpemiddel og mobil e-læring til læsesvage og ordblinde til håndholdt computer (PDA). Centeret bidrager med e-læringskomponenter til morfembaseret læsetræning og til styrkelse af det faglige ordforråd (Maja Vinther Dyrby og Katrine Rørvig, støttet af bl.a. Socialministeriet).

6. "It-støtte til direkte undervisning i skriftens alfabetiske princip". Et spil-lignende program er udviklet og under afprøvning med elever, der har svært ved at komme i gang med den første læsning (Carsten Elbro, støttet af Undervisningsministeriet).

7. "Afgrensning af ordblindhed". Formålet med projektet var at udvikle et it-baseret undersøgelsesredskab til brug ved visitation af voksne til ordblindundervisning (Carsten Elbro i samarbejde med Dansk Videnscenter for Ordblindhed, støttet af Undervisningsministeriet).

8. "Dysleksi og kvalitet af leksikal repræsentation af ords lyd". I en række projekter undersøges mulige årsags-sammenhænge mellem dysleksi og kvaliteten af fonologisk repræsentation af ord (Carsten Elbro).

Sprogpsykologi

Hanne-Pernille Stax: Forskningsområder: Sprogpsykologisk metodologi samt professionel interaktion. Hanne-Pernille Stax (HPS) viderefører forskningsprojekt med Lise Randrup Jensen (LRJ) om interaktion i logopædisk testning af afasiramte. Data er indsamlet og procedure for videre analyse er fastlagt. Projektet har resulteret i belysning af aspekter af logopæders håndtering af fejlsvaret samt i udvikling af en model for anvendelse af konversationsanalyse i efteruddannelse mhp. udvikling af logopæders testfærdigheder. Om præsentation af resultater se under (LRJ). Projektet videreføres med analyser af samproduktion af svar samt af afasiramtes multimodale udtryk for interaktionel kompetence. HPS samarbejder med Lone Laursen om kon-

versationsanalytisk studie af sekventiel organisering af multimodal handlen med fokus på turafslutninger, hvor gestik eller anden visuel handlen afsluttes efter verbal handlen. Der er udviklet begreber og kriterier med henblik på et kollektionsstudie af funktioner af "sent placeret" visuel handlen. HPS viderefører samarbejde med Carsten Obel, Århus Universitetshospital, Skejby, om oversættelse af engelsksproget testinstrument (spørgeskemabatteriet SDQ) til screening for psykopatologi i alderen 4-16 år.

Lingvistik

Elisabeth Engberg-Petersen har fortsat arbejdet med at afdække syntaksen i dansk tegnsprog, specielt ved en analyse af kausativkonstruktioner. Desuden har hun bidraget til debatten om sprogudviklingen hos døve børn med cochlear implant.

Nina Grønnum har fortsat arbejdet med at etablere en fonetisk annoteret spontan-tale-database, DanPASS (Danish Phonetically Annotated Spontaneous Speech) for midler bevilget af Carlsbergfondet. Korpus består af i alt knap ti timers tale, i alt cirka 75.000 ord, af i alt 28 personer, hvoraf 18 er optaget i monologer, 22 i dialoger. (13 personer går igen i de to korpora.) Hele materialet er nu transskriberet i almindelig ortografi; det er akustisk segmenteret i stavelser; det er opmarkeret for ordklasse, og det er annoteret fonologisk. Monologerne og halvdelen af dialogerne er desuden helt færdigbearbejdede, dvs. de er tillige transskriberet i grov lydskrift; de er forsynet med prosodiske frasegrænser; de har markering for forholdet mellem tryk og tonegang, og fraseintonationen er annoteret. Den anden halvdel af dialogerne skal annoteres fonetisk/prosodisk. En betaversion af monologdelen af korpus med søgemaskine er gjort offentligt tilgængelig på internettet. Korpus forventes endeligt afsluttet ultimo 2007. Nina Grønnum har tillige færdiggjort en artikel til et festskrift for to svenske kolleger, som er under udgivelse i tidsskriftet *Speech Communication*, samt færdiggjort en kortfattet lærebog i dansk fonetik: "Rødgrød med Fløde. En lille bog om dansk fonetik" som udkommer på Akademisk Forlag den 5. januar 2007.

Michael Fortescue har arbejdet videre på typologiske, komparative-historiske og areale undersøgelser af arktiske og subarktiske sprog, inklusive de wakasjanske sprog i British Columbia, hvor han undersøger bl.a. leksikalisk organisation og grammatikalseringsprocesser i denne ekstremt polysyntetiske sprogfamilie. Dette udgør en del af en bredere undersøgelse af betingelserne for de polysyntetiske sprogs opståen rundt omkring i verden. Han fortsætter sin undersøgelse af sprogproduktion ud fra et Whiteheadiansk perspektiv.

Indoeuropæisk

Jenny Helena Larsson arbejder med forskningsprojektet "Noun Formation in Avestan", der omhandler nominaldannelse i det iranske sprog avestisk. Projektet ligger i forlængelse af hendes hidtidige forskning, der har været centreret

omkring nominal orddannelse og er en del af fagets aktuelle fokusområde "indoeuropæisk nominaldannelse". Projektet kan videre indplaceres i fakultetets kerneområde: "Sprogforandring".

Birgit Anette Rasmussen: Arbejdet på en monografi om armensk etymologi ("Basic Armenian Etymologies") med henblik på færdiggørelse i foråret 2007. Arbejdet på en artikel om "laryngalbrydning" i græsk. Færdiggjort manuskript til en større artikel om nomina agentis i indoeuropæisk. Deltaget i Eighteenth Annual UCL Indo-European Conference, Los Angeles, med foredrag om latinsk lyd lære og etymologi.

Jens Elmegaard Rasmussen: Fortsat arbejdet på monografi om indoeuropæisk nominal morfologi. Hertil særskilt behandling af enkeltemner: Den indoeuropæiske konjunktivs struktur. De fællesindoeuropæiske grundregler for tildelelse af accent og vokalkvantitet i bøjningsparadigmer. Problemkomplekset "Caland": adjektiv, temavokal, "essiv" instrumentalis. Laryngalerne i anatolisk. Accentforskydninger i det slaviske grundprog. De ældste lag af låneord i de indoeuropæiske sprogrene. Den erkendelsesteoretiske ramme for den sammenlignende indoeuropæiske sprogvidenskab. Jens Elmegaard Rasmussen og Thomas Olander har i årets løb redigeret tidsskriftet Tocharian and Indo-European Studies, vol. XI samt kongresrapporten om Internal Reconstruction in Indo-European (sektion ved International Congress on Historical Linguistics, København 2003).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Jens Kr. Andersen: Formand for disputatsbedømmelsesudvalg.

Nina Møller Andersen: Lektoratudvalg til lektorat i dansk som fremmed- og andetsprog (formand). Lektoratudvalg til lektorat i dansk sprog ved Haskoli Islands.

Sune Auken: Har deltaget i udvalget til bedømmelse af indkomne ph.d.-ansøgninger.

Pil Dahlerup: Formand for bedømmelsesudvalg til prækvalifikation gennem til FKK, 16 ansøgere. Formand for bedømmelsesudvalg til internationalt stipendium i "Textual Criticism and the Sociology of Texts", 4 ansøgere. Medlem af bedømmelsesudvalg af ph.d.-afhandling: Anna Katharina Dömling: "Transmissionsgeschichte. Zur dänischen und schwedischen Erzählprosa in der frühen Neuzeit", "Inauguraldissertation zur Erlangung des Grades eines Doktors der Philosophie an der Universität Zürich", 272 pages; "Nordisk litteratur som forskningsfag", indlæg ved conference, Sanner Hotel marts 2006 som opfølgning af evalueringen af norsk litteratur- og sprogforskning. Medlem af evalueringskomiteen.

Elisabeth Engberg-Petersen: Formand for udvalget til bedømmelse af Jan Heegård Petersens ph.d.-afhandling 'Local case marking in Kalasha'. Deltaget i bedømmelsen af en belgisk ph.d.-afhandling.

Lise Randrup Jensen: Formand for bedømmelsesudvalget vedrørende besættelse af ph.d.-stipendium i børnelogopædi.

Birger Langkjær: Ph.d.-bedømmer ved Laplands Universitet.

Mie Femø Nielsen: Har været eksternt medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende ansættelse af en lektor i virksomhedskommunikation på Handelshøjskolen i Århus.

Marianne Stidsen: Er medbedømmer på en ph.d.-afhandling fra Syddansk Universitet.

Udvalg og fonde

Henrik Blicher: Medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund og i bestyrelsen for Svend Grundtvigs og Axel Olriks Legat.

Dorthe Duncker: Næstformand i Dansk Sprognævn.

Bent Fausing: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved FMKJ.

Nina Grønnum: Indtil udgangen af 2006 medlem af samarbejdsudvalget og arbejdsplanudvalget.

Carsten Elbro: Formand for Undervisningsministeriets læremiddelpris. Rådgiver for Undervisningsministeriet vedrørende nationale læsetest ("evalueringskultur i folkeskolen"); Bestyrelsesformand for Dansk Videnscenter for Ordblindhed.

Elisabeth Engberg-Petersen: Medlem af instituttets forskningsudvalg. Fra 1. september medlem af fakultetets forskningsudvalg.

Bent Fausing: Medlem af ph.d.-udvalget ved INSS.

Lise Randrup Jensen: Medlem af forskningsudvalget ved INSS. Medlem af Studienævnet for Audiologopædi og Sprogpsykologi. Ansvarlig for udvikling af forslag til ny studieordning. Fagreferent for lingvistisk bibliotek.

John Chr. Jørgensen: Har som formand for instituttets forskningsudvalg koordineret arbejdet med instituttets forskningsplaner og forestået nedsættelsen af en række bedømmelsesudvalg. Koordinator for BA-uddannelsen "Kulturformidling og kulturjournalistik".

Johnny Kondrup: Medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, den faglige styringsgruppe for projektet "Henrik Ibsens skrifter" (Oslo). Medlem af Det Norske Videnskaps-Akademi.

Flemming Lundgreen-Nielsen: Medlem af Udredningsudvalget for en ny Grundtvig-udgave. Medlem af et udvalg til udarbejdelse af filologiske retningslinjer, begge med adresse i Grundtvig-akademiet i Vartov. Formand for Landsdommer V. Gieses Legat. Medlem af bestyrelsen for Aksel Tovborg Jensens Legat. Medlem af bestyrelsen for Lillian og Dan Finks Fond.

Hanne Ruus: Medlem af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation. Efor for Den Arnemagnæanske Stiftelse, udpeget af Konsistorium på Københavns Universitet. Fra sommeren 2006 efor for professor Ludwig F.A. Wimmer og Hustrus Legat, udpeget af rektor for Københavns Universitet.

Erik Skyum-Nielsen: Medlem af bestyrelsen for Litteraturkritikernes Lav. Medlem af den kunstkyndige komité for Bisballe-Prisen. Medlem af bedømmelseskomiteen for Montanas Litteraturpris. Medlem (udpeget af Undervisningsministeriet) af bestyrelsen for Dansk-Islandsk Fond.

Hanne-Pernille Stax: Vicedirektør med ansvar for studieadministration af kandidat- og tilvalgsuddannelsen i sprogpsykologi, herunder revision af studieordninger. Medlem af Studienævnet for Audiologopædi og Sprogpsykologi.

Ib Ulbæk: Medlem af Det Humanistiske Fakultets Arbejdsmarkedsudvalg. Medlem af instituttets forskningsudvalg og biblioteksudvalg. Formand for instituttets ph.d.-bedømmelsesudvalg for 2006.

Tillidshverv

Nina Møller Andersen: Genvalgt som formand for Bach-tinselskabet i Danmark. Kontaktperson for Nordliks ved Københavns Universitet. Mødeleder for sproglerergruppen ved instituttet.

Sune Auken: Har været instituttets valgte repræsentant i Akademisk Råd.

Henrik Blicher: Medlem af Studienævnet. Formand for udvalget vedrørende undervisningsevaluering. Litterær repræsentant i et udvalg til udarbejdelse af en ny studieordning for BA, Reformudvalget. Litterær repræsentant i Ækvivaleringsudvalget.

Pil Dahlerup: Leder af forskerskolen Georg Brandes Skolen siden april 2002.

Elisabeth Engberg-Petersen: Medlem af bestyrelsen for Center for Tegnsprog og Tegnstøttet Kommunikation – KC. Medlem af komiteen for Dansk Funktionel Lingvistik.

Dorthe Duncker: Medlem af bestyrelsen i Selskab for Nordisk Filologi og redaktør af dettes årsberetning, "Studier i Nordisk". Medlem af tilsynet med projekterne Ordnet.dk og Renæssancens sprog i Danmark ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Bent Fausing: Medlem af "institutbestyrelsen" ved INSS. I bestyrelsen og Styringsgruppen ved FMKJ, Forskerskolen for Medier, Kommunikation og Journalistik. Peer-reviewer ved henholdsvis dansk og engelsk forlag.

Michael Fortescue: Formand for Lingvistikredsen i København. Medlem af kredsens komite for truede sprog. Evalueret flere projektansøgninger for forskningsråd og fonde og vurderet faglige manuskripter for internationale forlag. Medlem af censorkorps for Lingvistik og for Ilisimatusarfik, Grønlands Universitets. Deltager i arbejdsgruppen for Dansk Funktionel Grammatik. Efor for Martin Levys mindelegat. Vicestudieleder og international kontaktperson for Sprogvidenskab. Medlem af ph.d.-udvalget.

Nina Grønnum: Medlem af The Council of The International Phonetic Association, Vetenskaps-societeten i Lund, Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Indtil udgangen af 2006 viceinstitutleder og sad i "institutbestyrelsen".

Lise Randrup Jensen: Bestyrelsesmedlem i Videnscenter for Stammen. Medlem af ekspertgruppe inden for 'God Praksis'-projektet nedsat af Tale-Høreinstitutternes Samaråd.

Klaus Kjølner: Var fortsat koordinator for studiemønstret Sproglig rådgivning. Medlem af instituttets Forskningsudvalg. Webeditor på studiemønstrets netsted www.nordisk.ku.dk/sprogligraadgivning. Har det formelle, indholdsmæssige ansvar for kommunikationsuddannelsens netsted, www.kommunikation.dansk.ku.dk. Referenceperson for webredaktøren. Medlem af det landsdækkende censorkorps for Statskundskab. Indgår i korpset af faglige coaches for studieværterne i DR TV.

Johnny Kondrup: Medlem af "institutbestyrelse". Medlem af repræsentantskabet for forskerskolen Georg Brandes Skolen. Arrangerede og ledede (sammen med ph.d.-stipendiat Torben Jelsbak) forskeruddannelseskurset "Boghistorie og bibliografi", der fandt sted i april 2006. Medlem af styringsgruppen for Nordisk Netværk for Editionsfilologer (stiftet 1995).

Birger Langkjær: Arbejdsmiljørepræsentant for VIP-gruppen. Sidder i arbejdsplansudvalget. Censor ved SDU (Medier), Aarhus Universitet (Medier) samt Danskfaget ved samtlige universiteter.

Jenny Helena Larsson: Medlem af bestyrelsen for "Sakakawa Young Leaders Fellowships Alumniforening" ved Københavns Universitet (suppleant).

Palle Schantz Lauridsen: Har fortsat været studieleder. Undervist i medieanalyse på grunduddannelsen.

Flemming Lundgreen-Nielsen: Beklæder eksterne tillidsposter som formand for programrådet for Folkeuniversitetet i København. Medlem af styrelsen sammesteds. Næstformand for Grundtvig-Selskabet. Formand for Universitets-Jubilæets danske Samfund. Medlem af præsidiets i Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Mie Femø Nielsen: Er tillidsrepræsentant for VIP'erne ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab (Dansk Magisterforening).

Hanne Ruus: Repræsenterer Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab i Menota (Mediaeval Nordic Text Archive). Medlem af Akademisk Råd på Det Humanistiske Fakultet til 1. juli 2006 og hele året af institutlederens almene rådgivende udvalg ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab.

Erik Skyum-Nielsen: Har i 2006 sammen med stud.mag. Jacob Ølgaard Nyboe stået for afholdelse af instituttets literære og kulturelle arrangementer, "Blå Tirsdag". Er provst ved Regensen og har i denne egenskab siden maj 2006 tillige været bestyrelsesformand for Københavns Universitets Kollegiesamvirke af 1983.

Marianne Stidsen: Er fortsat medplanlægger af Dansk-lærerforeningens universitetsrelaterede efteruddannelseskurser, ligesom hun er med i det tværregionale "Uninetværk". Medansvarlig for planlægningen af de nordiske sommerkurser i København. Suppleant til Forfatterskolens bestyrelse. Medlem af Georg Brandes Selskabets bestyrelse. Medlem af avantgardenetværket. Med i det nystartede Humanistisk Forum. Er kommet med i tidsskriftet "Kritiks" skønliterære anmelderpanel.

Ib Ulbæk: Studievejleder og censor for Danskfaget.

Formidling

Udgivervirksomhed

Dorthe Duncker og Hanne Ruus har udgivet "Dansk Sprog- og Stilhistorisk Tekstbase" på nettet <http://duds.nordisk.ku.dk/tekstresurser/dsst/>.

Redaktionelle hverv

Nina Møller Andersen: Redaktion af arbejdsrapporter i Sprogligt polyfoninetværk, redaktion af bogudgivelse i forbindelse med Sprogligt polyfoninetværk.

Henrik Blicher: Redigerede tidsskriftet Danske Studier (s.m. Merete K. Jørgensen).

Dorthe Duncker: Har redigeret Studier i Nordisk 2004-2005.

Carsten Elbro: Er medredaktør af Mål og Mæle. Medlem af editorial boards for Dyslexia og Annals of Dyslexia. Bedømmer for en lang række internationale tidsskrifter og udenlandske forskningsråd. Mål og Mæle er landets eneste populærvidenskabelige sprog-tidsskrift.

Michael Fortescue: Er sammen med Peter Harder, Engelsk Institut, redaktør af Acta Linguistica Hafniensia. Sidder i redaktionskomiteerne for Nordic Journal of Linguistics og Journal of Anthropological Linguistics.

Nina Grønnum: Sidder i redaktionskomiteerne for Phonetica, Acta Linguistica Hafniensia, Journal of the International Phonetic Association, Nordic Journal of Linguistics.

Johnny Kondrup: Medlem af redaktionen for Søren

Kierkegaards Skrifter, udg. af Søren Kierkegaard Forskningscenteret (1997 ff.).

Birger Langkjær: Sidder i redaktionen af *MedieKultur*.

Flemming Lundgreen-Nielsen: Redaktør af *Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs fire skriftrækker*. Litterær medredaktør af årbogen *Grundtvig-Studier*. Medredaktør af de halvårlige programkataloger fra Folkeuniversitetet i København, Konsulent ved Søren Kierkegaard-forskningscenterets Kierkegaard-udgave. Diverse tilsynsopgaver for udgiverselskaberne *Det danske Sprog- og Litteraturselskab* og *Universitets-Jubilæets danske Samfund*, bl.a. i forbindelse med de sidste bind af Gyldendals omfattende H.C. Andersen-udgave.

Mie Femø Nielsen: Har sammen med Johs. Wagner redigeret et særnummer af *Journal of Pragmatics* (Vol. 39:3): *Diversity and Continuity in Conversation Analysis*.

Ib Ulbæk: Redaktør på *NyS*.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

Nina Møller Andersen: Sprogligt Polyfoninettet, i styrgruppe med Rita Terkelsen, RUC, og Henning Nølke, Århus, (DHF), Nordisk Bachtin-netværk (Danmark, Norge, Sverige, Finland), Integrationsnetværk (under hum.fak.).

Bent Fausing: Medlem af internationalt forskernetværk for *Digital Culture and Art*. Medlem af nordisk forskernetværk for *Digital Æstetik og Visuel Kommunikation*.

Center for Arbejderkulturstudier

Center for Arbejderkulturstudier er en tværfaglig forsknings- og formidlingsenhed, der beskæftiger sig med arbejderbevægelsens og arbejderklassens historie i fortid og nutid.

Forskningsvirksomhed

Karsten Biering har fortsat beskæftiget sig med visuel kulturel dokumentation og har i samarbejde med Academic Support Center-AV/ITV lavet research og optagelser til en videofilm om "Slagter Hansen i Haslev. 4. generation i byen" i serien "Småbutikker og mindre virksomheder, der har en lang tradition bag sig, men en uvis fremtid for sig". Har desuden skrevet kommentarhefte til udgivelsen "Brandværnsmusik i Sønderjylland".

Niels Finn Christiansen har færdiggjort redaktionsarbejdet med og publiceret "The Nordic Model of Welfare – a Historical Reappraisal". Har endvidere været bedømmer af projekter for Norges Humanistiske Forskningsråd.

Faglige og administrative hverv

Niels Finn Christiansen: Har været institutleder. Formand for Samarbejdsudvalget og for Sikkerhedsorganisationer. Medlem af Det Humanistiske Fakultets Arbejdsmiljøudvalg; Bedømt manuskripter for forlag og fonde.

Formidling

Karsten Biering: Har sammen med Academic Support Center-AV/ITV og bibliotekar Åse Rørdam tilrettelagt udstillingen "Tak for kaffe. En udstilling om kaffebarerne, som de var engang" (6.-26.11.) på Gladsaxe Hovedbibliotek. Medvirket i Radio Syds program "Grænseland" den 8.11. kl. 17:35-18:00 og fortalt om spillemanden C. Jensen, Gallehus. Skrevet artikel til *Samvirke* om Nodal's Skrædderservice på Nørrebro "Tre generationer med nål og tråd". Redigeret Adelheid Nielsens Erindringer "Små kartofler til herskabet!" som nr. 47 i Foreningen Danmarks Folkeminders skriftserie "Folk Fortæller".

Anden videnskabelig virksomhed og konferencer

Karsten Biering: Har deltaget i planlægning og afholdelse af et "Visionsseminar" om den folkløstisk-etnologiske årbog "Folk og Kultur" på Nationalmuseet 6.10.. Formand for Foreningen Danmarks Folkeminder. Medredaktør af årbogen "Folk og Kultur".

Center for Kvinde og Kønsforskning

Forskningsvirksomhed

Bente Rosenbeck har færdiggjort den afsluttende publikation fra et nordisk projekt. Bogen udkom under titlen "Inte ett ord om kärlek. Åktenskap och politik i Norden ca. 1850-1930" og er skrevet sammen med Kari Melby, Anu Pyllkänen og Christina Carlsson Wetterberg. Hun forsætter sine studier i de ugifte mødre og uægte børn og er ved at skrive en bog om kønnet i videnskaben. Hun er med i et engelsk, svensk og dansk netværk om familiepolitik. Herfra udgives en antologi: "Gender, Family Relations and Social Policy: Historical and Comparative Perspective" i 2007.

Faglige og administrative hverv

Bente Rosenbeck: Ansvarlig for IARU aktivitet: *Understanding Women in Universities Around the Globe*. Samarbejdet indgår i *International Alliance of Research Universities*, som blev dannet i foråret 2006. Afholdt workshop 8.-9. september i Cambridge. BR præsenterede den danske rapport. Der er etableret en dansk campus-gruppe. Oplysninger og materiale findes på www1.hum.ku.dk/forskning/iaru/kvinder/. Med i bedømmergruppen i Högskoleverkets utvärdering af genusforskning.

Bedømmelsesudvalg

Bente Rosenbeck: Har siddet i bedømmelsesudvalg for prisopgaver 2006 og i ph.d.-bedømmelsesudvalg på Københavns Universitet. Siddet i et betygsnämnd (doktorafhandling) på tema Genus i Linkøbing.

Tillidshverv

Bente Rosenbeck: Er medlem af Kvinfos bestyrelse 2003. Fratrådte Udvalget vedrørende videnskabelig Uredelighed.

Redaktionelle erhverv

Bente Rosenbeck: Sidder i advisory board for *Kvinde, Køn og Forskning*, *Gender and History*, *Tidsskrift for Kjønsforskning*. Fratrådte redaktionen for *Scandia*.

Formidling

Bente Rosenbeck: Holdt oplæg: Ikke et ord om kærlighed på Forskningens Døgn, seminar Sex og kærlighed på Københavns Universitet. Sammen med Christina Carlsson-Wetterberg præsenteret bogen "Inte et ord om Kärlek" på bogmessen i Göteborg. Der indkom to besvarelser af centrets prisopgave 2005/2006, hvor en afhandling fik guld.

Finsk

Til Finsk Afdeling var der tilknyttet en videnskabelig medarbejder (lektor Tuula Eskeland) og en ekstern lektor samt undervisningsassistent (Gitte Svanov). Studienævn for finsk: studielederposten Tuula Eskeland og studentrepræsentant Siri Nordborg Møller foråret 2006 og Ida Hasing-Jakobsen efteråret 2006.

Afdelingen er med i Finnlink-netværket, som samler alle finsksektioner og -afdelinger på nordiske universiteter, og Ukanet-netværket hvor finsk undervises, som fungerer som bindeled mellem alle universiteter i Europa, Asien og USA med finsk som fag. Desuden opretholder afdelingen specielt nære kontakter i form af fællesseminarer, studieture og Øresundssamarbejde osv. med Finsk-Ugriska institutionen ved Lunds universitet samt samarbejde med Aarhus Universitet (censor). Afdelingen har også haft studenter i finsk fra Lunds universitet siden efteråret 2005.

Forskningsvirksomhed

Tuula Eskeland forsker i stednavne og den identitet, der er tilknyttet navnene. Endvidere er hun i gang med et projekt om børne- og stednavne og har sammen med Uleåborg Universitet arbejdet med minoritetssprog i Norden.

Tuula Eskeland har påbegyndt et forskningsprojekt om finner i Danmark og finske krigsbørn, som blev i Danmark, deres sprog og identitet og deres efterkommere.

Faglige og administrative hverv

Tuula Eskeland: Studieleder i finsk. Konsulentvirksomhed. Konsulent i finsk litteratur for forlaget Gyldendal. Styrelsesmedlem i Finlands Institut i København. Styrelsesmedlem i Dansk-finsk forening i København.

Formidling

Finsk Afdeling har sammen med Finlands institut i København arrangeret "Reading" af fire finske skuespil, som studenterne på Finsk Afdeling har oversat.

Finsk Afdeling har arrangeret et seminar for hver student i forbindelse med, at tre studenter er blevet færdige med deres specialer: Gillesberg, Tora (2005): Det possessive suffiks i tre finske romaner. Analyse af ejefraserne gennem en 100-årig periode. Vanderhaegen, Jan (2006): Rum og identitet i Veijo Meris novellekunst. En analyse af otte udvalgte noveller. Jensen, Morten Rosdahl (2006): Vældig flok eller prægtig fugl? En sammenlignende oversættelseskritisk analyse af de to danske oversættelser af Aleksis Kivis roman Seitsemän veljestä.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Tuula Eskeland: Arrangerede Finnplus-møde i København, oktober 2006. Forelæste ved Berkeley University om de norske Finnskogene og om det finske språket. Forelæste ved Åbo Universitetet. Deltog i Nordisk navnekonference på Bornholm. Har gennemgået det finske navnemateriale på kort over den norske Finnskogen midtre.

Gæsteforskere

Finsk Afdeling har i 2006 haft besøg af en række Finnplus-lærere:

Tommi Kurki, Åbo universitet.

Anna Hollsten, Helsinki Universitet.

Den finlandssvenske forfatter Lars Sund.

Kaisu Rättyä, Institutt for Ungdomslitteratur.

Tampere og Hannu Tommola, Institutionen för Moderna Språk och Översättningsvetenskap, Tampere Universitet.

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCS)

Frans Gregersen fungerer som leder.

Pr. 1.5.2005 oprettede Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier, hvortil også Jens Normann Jørgensen er knyttet som medlem af ledelsen. Der afgives særskilt rapport fra dette og andre grundforskningscentre, hvortil der henvises (www.dgcss.dk).

Forskningsvirksomhed

Kort kan det siges, at året på centret har været præget af, at der skulle etableres rutiner til indsamling, opbevaring, udskrivning og kodning af et omfattende datamateriale bestående af interviews med danskere fra hele landet. Centrets dataindsamling påregnes i det væsentlige afsluttet i løbet af 2007.

Faglige og administrative hverv

Frans Gregersen: Er medlem af arbejdsplansudvalget på Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. Formand for ph.d.-udvalget, som dog ikke har afholdt møder i 2006. Medlem af bestyrelse for Forskerskole ØST. Fortsat medlem af editorial board for Journal of Pragmatics og Acta Linguistica Hafniensia. Formand for Videnskabernes Selskabs forskningspolitiske udvalg. Medlem af fondsbestyrelserne for Einer Hansens forskningsfond, Martin Levys mindelegat, Slomans legat og Karen Iversens legat. Færdiggjort en afhandling om Thomas Kuhn og sprogvidenskaben og skrevet om Erasmus Montanus. Med hensyn til publikationer inden for DGCS's område henvises til årsrapporten herfra.

Instituteder Niels Finn Christiansen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	46,07	7,16	53,23
DVIP	0,04	0,27	0,31
STIP	12,08	5,64	17,72
TAP	17,57	2,12	19,69
Årsværk i alt	75,76	15,19	90,95
Løn med årsværk	34.357,00	5.984,59	40.341,59
Løn uden årsværk	-240,33	392,16	151,83
Øvrig drift	2.827,38	1.581,05	4.408,42
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>36.944,05</i>	<i>7.957,79</i>	<i>44.901,84</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Intern

Andersen, Jens Kristian; lektor.
 Andersen, Nina Møller; lektor.
 Arnfast, Juni Søderberg; lektor.
 Auken, Sune; lektor.
 Behrendt, Poul Olaf; lektor.
 Biering, Karsten Georg; lektor.
 Blicher, Henrik; lektor.
 Christiansen, Niels Finn; lektor.
 Dahlerup, Nanna Pil Høgsbro; lektor.
 Dunker, Dorthe Marianne; lektor.
 Elbro, Carsten; professor.
 Engberg-Pedersen, Elisabeth; lektor.
 Eskeland, Tuula Kaarina; lektor.
 Fausing, Bent; lektor.
 Fortescue, Michael David; professor.
 Gregersen, Frans; professor.
 Grønnum, Nina; lektor.
 Hagel-Sørensen, Anette; undervisningsadjunkt.
 Hermann, Jesper; lektor.
 Hertel, Hans Christian; professor.
 Hutters, Birgit Elisabeth; lektor.
 Jensen, Lise Randrup; lektor.
 Johansen, Marianne Dreyer; adjunkt.
 Juul, Martin Holger; postdoc.
 Jørgensen, Jens Normann; professor.
 Jørgensen, John Christian; lektor.
 Kjølner, Klaus; lektor.
 Kondrup, Johnny Johansen; lektor.
 Langkjær, Birger Carsten; lektor.
 Lauridsen, Palle Schantz; lektor.
 Laursen, Lone; adjunkt.
 Levy, Jette Lundbo; lektor.
 Lieth, Lars von der; lektor.
 Lundgreen-Nielsen, Flemming T J; lektor.
 Mortensen, John Peter Bjerg; lektor.
 Nielsen, Erik Aksel; professor.
 Nielsen, Lise Helene; forskningsassistent.
 Nielsen, Mie Femø; lektor.
 Pedersen, Vibeke Arendse; lektorvikar.
 Perregaard, Bettina; lektor.
 Petersen, Niels Christian Reinholt; lektor.
 Rasmussen, Jens Elmegård; lektor.

Rosenbeck, Bente; lektor.
 Rosiek, Jan; lektor.
 Ruus, Hanne; professor.
 Sandnes, Berit; lektor.
 Skyum-Nielsen, Erik; lektor.
 Smedberg Bondesson, Anna Birgitta; lektor.
 Stax, Hanne-Pernille; adjunkt.
 Stidsen, Marianne Søgård; lektor.
 Syrehn, Gunnar Lars Otto; lektor.
 Ulbæk, Ib; lektor.
 Wentzel, Knud Høgsberg; lektor.
 Zeruneith, Kjeld; lektor.

STIP Intern

Conrad, Charlotte; ph.d.-studerende.
 Elf, Mads Julius; ph.d.-studerende.
 Fosgerau, Christina Fogtmann; ph.d.-studerende.
 Frederiksen, Maja Bissenbakker; ph.d.-studerende.
 Gravengaard, Gitte; ph.d.-studerende.
 Høegh, Tina; ph.d.-studerende.
 Jensen, Thomas Wiben; ph.d.-studerende.
 Jørgensen, Lene Mølgaard; ph.d.-studerende.
 Karrebæk, Martha Sif; ph.d.-studerende.
 Laursen, Tine Ohm; ph.d.-studerende.
 Madsen, Lian Malai; ph.d.-studerende.
 Madsen, Rasmus Øhlenschlæger; ph.d.-studerende.
 Pharao, Nicolai; ph.d.-studerende.
 Rosengaard, Hans Ulrik; ph.d.-studerende.
 Skriver, Svend; ph.d.-studerende.
 Tøndering, John; ph.d.-studerende.
 Zeuthen, Louise Egede; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Andersen, Mie; forskningsassistent.
 Fryd, Annette; lektor.
 Gellert, Anna Steenberg; forskningsassistent.
 Hermansson, Gunilla; postdoc.
 Kjølrup, Frank Beyer; adjunkt.
 Larsson, Jenny Helena; adjunkt.
 Moberg, Bergur Rønne; postdoc.
 Petersen, Dorte Klint; lektor.
 Poulsen, Mads; postdoc.
 Rasmussen, Birgit Anette; lektor.
 Rostbøll, Benedikte Fogh; postdoc.
 Wichmann, Søren Kim; lektor.

STIP Ekstern

Haugland, Anne Gry; ph.d.-studerende.
 Jelsbak, Torben; ph.d.-studerende.
 Jensen, Torben Juel; ph.d.-studerende.
 Jørgensen, Anders Richardt; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Knud Holt; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Søren Beck; ph.d.-studerende.
 Petersen, Jan Heegård; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Isager, Christine; Skribenter der skaber sig. Günter Wall-
 raff og Hunter S. Thompson som mønstre for retorisk
 handlekraft i den spektakulære personlige reportage.
 Petersen, Jan Heegård; Local case-marking in Kalasha.
 Quist, Pia; Stilistiske Praksisser i Storbyens Heterogene
 Skole – En Etnografisk og Sociolingvistisk Undersøgelse
 af Sproglig Variation.

Fondsbevillinger
Carlsbergfondet

- Grounding – tværspørgsmål og i dansk (Kasper Boye) kr. 1.405.200.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

- “Det dramatiske gennembrud” (Birgitte Hesselaa) kr. 991.000.

IDEA

- Overbygningskursus “Start-up” (Trine Middelbo Sørensen) kr. 235.700.

Nordisk Ministerråd

- Forundersøgelse om læsevanskeligheder blandt voksne i Norden (Carsten Elbro) kr. 500.000.

Undervisningsministeriet

- Statusundersøgelse om børns sproglige udvikling (Holger Juul) kr. 699.000.

Velux Fonden

- Bog om editionsfilologi (Johnny Kondrup) kr. 1.250.000.
- Postdoc-projekt. Udfordring fra udkanten – om færøsk modernisme (Bergur Rønne Moberg) kr. 970.800.

Publikationer

Andersen, J.K.: En lille bemærkning om Bellman og Aarestrup. Meddelelser fra Selskabet Bellman i Danmark Nr. 43, s. 6-8. 2005.

Andersen, J.K.: (red.). Nyere Bellman-studier og -kommentarer. 175s. Multivers, København 2006.

Andersen, M., Rosenbeck, B.: Ligestilling, ægteskab og religion. Kvinder, køn & forskning Årg. 15, No. 4, i: Statsfeminisme, religion, uddannelse og arbejde s. 17-32. Hilda Rømer Christensen. [et al.] (red.). Koordination for Kønsforskning, Sociologisk Institut, Københavns Universitet, København 2006.

Andersen, N.M.: Den tredje mand – en superadressat, et smuthul. i: Dialogens tanker: nordiske perspektiver på Bakhtin s. 271-286. Torgeir Skorgen og Helge Vidar Holm (red.). Scandinavian Academic Press, Oslo 2006.

Andersen, N.M.: I en verden af fremmede ord: mit liv med Bachtin. 4s. Bachtinselskabet i Danmark, Institut for Kunst & Kultur, København 2006.

Andersen, N.M.: Interview med Michael Holquist. 12s. Bachtinselskabet i Danmark, Institut for Kunst & Kultur, København 2006.

Andersen, N.M., Nølke, H., Therkelsen, R.: (red.). Sproglig polyfoni. Arbejdsrapporter / Sproglig polyfoninetwork, Institut for Sprog og Kultur, RUC 6, 136s. Institut for Sprog og Kultur, Roskilde Universitetscenter, Roskilde 2006.

Andersen, N.M., Nølke, H., Therkelsen, R.: (red.). Sproglig polyfoni. Arbejdsrapporter / Sproglig polyfoninetwork, Institut for Sprog og Kultur, RUC 5, 147s. Institut for Sprog og Kultur, Roskilde Universitetscenter, Roskilde 2006.

Arnfast, J.S.: (red.). Sproget galt i halsen?: aktuel forskning i dansk som andetsprog. Københavnerstudier i tosprogethed 39, 122s. Københavns Universitet, København 2006.

Auken, S.: Kassetænkning: replik til Carl Henrik Koch “Refleksioner i Sagas spejl”, KRITIK 178. Kritik 179, s. 133-136. 2006.

Auken, S.: Blæsevej, rekontekstualiseret. Københavns Universitets almanak: skriv- og rejse-kalender for det år efter. 2003, s. 99-103. 2003.

Auken, S.: Brødre og svogre: en analyse af kriminalintrigen i Gisle Surssøns Saga. Nordica: tidsskrift for nordisk teksthistorie og æstetik Bd. 20, s. 69-107. 2003.

Auken, S.: At Himlen i Vove dog haver et Speil: Udkast til en figural læsning af Grundtvigs Nyaars-Morgen. Transfiguration: nordisk tidsskrift for kunst og kristendom Årg. 2, No. 1, s. 43-57. 2000.

Auken, S.: En tand for velskrivende: Lars Bukdahls stærkt reduktive norm. Kritik 138, s. 111-112. 1999.

Auken, S.: Bogen som dannelsesmiddel. Vartovbogen 1997, s. 88-99. 1997.

Auken, S.: En vingeskudt fugl gennem grus: om den moderne salmedigtning. Vartovbogen 1996, s. 94-103. 1996.

Auken, S.: Kvalificeret uvished: om Einar Már Gudmundssons Universets engle. Kritik 129, s. 27-32. 1997.

Auken, S.: Livets arabesk og den tomme orden: om Søren Ulrik Thomsens digt “Hvordan få standset vandhanens dryppen”. Spring: tidsskrift for moderne dansk litteratur Nr. 11, s. 66-76. 1997.

Auken, S.: Den uudholdelige indsigt – om fortælleren i Sigurd Hoels “Møde ved milepælen”. Nordica: tidsskrift for nordisk teksthistorie og æstetik Bd. 13, s. 197-216. 1996.

Auken, S.: Oh, synger for dem som lærker slå: om Grundtvig og julen. Højskolebladet: tidsskrift for politik, litteratur, kunst, skole, kirke Årg. 122, nr. 40, s. 10-12. 1998.

Auken, S.: Men vælg Livets Storme: bemærkninger om Grundtvig som folkeeje og specialviden. Højskolebladet: tidsskrift for politik, litteratur, kunst, skole, kirke Årg. 122, nr. 14/15, s. 11-13. 1998.

Auken, S.: Om klassikernes aktualitet. Kredsen: teologi, æstetik, filosofi Årg. 62, nr. 2, s. 53-73. 1996.

Auken, S.: Det troværdige blik: – om fortælleren i Graham Greenes novelle “De usynlige japanske herrer”. Dansk noter Nr. 2, s. 45-46. 1996.

Auken, S.: Om muligheden af en moderne salmedigtning. Hymnologiske meddelelser: [tidsskrift om salmer] Årg. 24, nr. 3, s. 171-179. 1995.

Auken, S.: (red.).. Transfiguration: nordisk tidsskrift for kunst og kristendom Årg. 1-3, 1999-2004. Museum Tusulanum, København 1999.

Auken, S.: Dialogens ophør og genfødsel. Arken Årg. 17, nr. 1, s. 18-28. 1995.

Auken, S.: Anmeldelse af “Kirsten Dreyer: H.C. Andersens brevveksling med Lucie og B.S. Ingemann I-III (I-II breve, III kommentarer). Museum Tusulanums Forlag, København 1998”. Danske Studier 1999, s. 230-232. 1999.

Auken, S.: Sangværket som udviklingsroman: om Randi Habersaats Rodes bog Barneglad og engleklog. Grundtvig studier Grundtvig studier, s. 195-207, 263-264. 1999.

Auken, S.: De systemiske videnskabers umulighed. Anmeldelse af “Babel og tomrum: de systemiske videnskaber og humaniora: et essay / Johan Fjord Jensen. – [Kbh.]: Gyldendal, 1996”. Hovedområdet: månedsblad for det Naturvidenskabelige Fakultet ved KU Bd. 25, s. 16-18. 1996.

Auken, S.: De gamle damer og livets mening. Berlingske Tidende 2006-7-16, 2 sektion, magasin, s. 12. 2006.

- Auken, S.: Gentagelsens dæmoni. Christian Winthers "Bægeret: en hverdagshistorie" imellem den poetiske realisme og det interessante. Spring: tidsskrift for moderne dansk litteratur Nr. 24, s. 157-184. 2006.
- Auken, S.: De gamle damer og livets mening. i: Midten under dine fodsåler: en hilsen til Johannes Møllehave s. 14-17. Lærke Pade og Kasper Nielsen (red.). Forlaget Bind-slev, København 2006.
- Auken, S., Skriver, S.: Avantgardens amnesi. Dansk noter Nr. 2, s. 63-65. 2000.
- Behrendt, P.O.: Dobbeltkontrakten: en æstetisk nydannelse. 400 s. Gyldendal, København 2006.
- Behrendt, P.O.: Det sjette benspænd: kontekst til efterårets litterære skandale. Kritik Nr. 179, s. 11-25. 2006.
- Behrendt, P.O.: Bogstavelig taget en nøgleroman: en re-kontekstualisering af "De måske egnede". i: Selvskreven – om litterær selvfremsstilling s. 69-88. redigeret af Stefan Kjerkegaard, Henrik Skov Nielsen og Kristin Ørjåsæter. Aarhus Universitetsforlag, Århus 2006.
- Behrendt, P.O.: Etlars ætling. Anmeldelse af "Carsten Jensen: Vi, de druknede. Roman. Gyldendal 2006". Kritik Nr. 182, s. 48-51. 2006.
- Behrendt, P.O.: Thorotrast som sandhedsserum? Ekko: film, medier, undervisning Nr. 35, s. 50-52. 2006.
- Biering, K.: Brandværnsmusik i Sønderjylland. 1 cd à 35 minutter & 11 s. Center for Arbejderkulturstudier; Lydbogsforlaget Infoko, København; Tønder 2006.
- Biering, K.: Tre generationer med nål og tråd: interview med Birgitte Nodal. Samvirke Årg. 79, nr. 4, s. 84-88. 2006.
- Blicher, H.: "Jens Baggesens 'Et Capitel for Professorer' med kommentarer og introduktion". Reception: tidsskrift for nordisk litteratur Nr. 59, s. 4-16. 2006.
- Blicher, H.: Et lejlighedsdigt af Johan Nordahl Brun. Danske studier 2006, Bd. 101, s. 165-168. 2006.
- Blicher, H.: (red.). Danske studier 2006, Bd. 101. 224s. C.A. Reitzels Forlag, København 2006.
- Christiansen, N.F.: Introduction. i: The Nordic model of welfare: a historical reappraisal s. 9-29. edited by Niels Finn Christiansen. [et al.]. Museum Tusulanum, Copenhagen 2006.
- Christiansen, N.F.: Conclusions. i: The Nordic model of welfare: a historical reappraisal s. 335-354. edited by Niels Finn Christiansen. [et al.]. Museum Tusulanum, Copenhagen 2006.
- Christiansen, N.F.: [et al.] (eds.). The Nordic model of welfare: a historical reappraisal. 432s. Museum Tusulanum, Copenhagen 2006.
- Duncker, D.: (red.). Studier i nordisk: foredrag og årsberetning 2004-2005. 220s. Selskab for Nordisk Filologi, København 2006.
- Duncker, D.: Ordklasser og fleksion. Ståbi til Sprog 2. 51s. Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, København 2006.
- Elbro, C.: Sammensatte ords deling: sær skrivning. Mål og mæle Årg. 29, No. 1, s. 12-19. 2006.
- Elbro, C.: Hvad er læsning – og hvad bør en læseunderviser vide? i: Læsning – teori og praksis s. 23-38. Vibeke Boelt og Martin Jørgensen (red.). Kvan, Århus 2006.
- Elbro, C.: Læsning og læseundervisning. 2. udg. 284 s. Gyldendal, København 2006.
- Elf, M.J.: Den religiøst umusikalske? Anmeldelse af "Den mangfoldige Holberg / Eivind Tjønneland (red.). – Oslo: Aschehoug, 2005". Edda: nordisk tidsskrift for litteraturforskning 3/06, s. 317-320. 2006.
- Elf, M.J.: Lort og rosenkål: diætiske begreber om snavs og hygiejne. Reception: tidsskrift for nordisk litteratur Nr. 59, s. 31-38. 2006.
- Elf, M.J.: Tantalos, fællesskabet og den forrykte appetit: en samtale med Klaus Rifbjerg som fylder 75. Spring: tidsskrift for moderne dansk litteratur Nr. 24, s. 9-26. 2006.
- Engberg-Pedersen, E.: Sproghjørnet: hvorfor forstår døve fra forskellige lande (somme tider) hinanden? Døvebladet Vol. 116, No. 11, s. 32. 2006.
- Engberg-Pedersen, E.: Sprogudviklingen hos børn med cochlear implant. Dansk audiologopædi Årg. 42, No. 4, s. 22-28. 2006.
- Eskeland, T.K.: Kommentar til Terje Audun Bredvolds artikel fra nr. 2/2005. Finn-kultur 3/2006, s. 32-35. 2006.
- Fahl L.K., Hermansson, G., Kielberg, E., Mortensen, K.P., Nielsen, J.G., Reinecke-Wilkendorff, N.: (udg.). Andersen: H.C. Andersens samlede værker. Bd. 14: Rejseklidringer I: 1826-1842. 726s. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab – Gyldendal, København 2006.
- Fahl L.K., Hermansson, G., Kielberg, E., Mortensen, K.P., Nielsen, J.G., Reinecke-Wilkendorff, N.: (udg.). Andersen: H.C. Andersens samlede værker. Bd. 15: Rejseklidringer II: 1851-1872. 660s. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab – Gyldendal, København 2006.
- Fausing, B.: Skærmens samfund: billedtendenser i det 21. århundrede. Sentura: film, litteratur & tv Nr. 21, s. 16-23. 2006.
- Fortescue, M.D.: Review of "Languages and prehistory of central Siberia / ed. by Edward J. Vajda. – Amsterdam: John Benjamins 2004. (Amsterdam studies in the theory and history of linguistic science. Ser. 4, Current issues in linguistic theory; v. 262)". Anthropological linguistics Vol. 47, No. 4, s. 452-454. 2006.
- Fortescue, M.D.: Drift and the grammaticalization divide between Northern and Southern Wakashan. International journal of American linguistics Vol. 72, No. 3, s. 295-324. 2006.
- Fortescue, M.D.: The non-linear nature of diachronic change. Amsterdam studies in the theory and history of linguistic science, Series 4 Vol. 279, i: Competing models of linguistic change: evolution and beyond s. 17-31. ed. by Ole Nedergaard Thomsen. John Benjamins, Amsterdam 2006.
- Frederiksen, M.B.: Ikke et kulturelt kriseråb!: inklusioner og eksklusioner i debatten om den litterære kanon. Kvinder, køn & forskning Årg. 15, Nr. 1, i: Kulturkanoner s. 59-65. Hilda Rømer Christensen (red.). København 2006.
- Gravengaard, G., Quist, P.: dialekt.dk. 100s. Det Humanistiske Fakultetsdesign, København 2006.
- Gravengaard, G., Quist, P.: Dovne danske ører. Berlingske tidende 2006-12-11. – Sektion 2, s. 13. 2006.
- Gregersen, F.: Pygmalion og DDO. i: Studier i nordisk: foredrag og årsberetning 2004-2005 s. 7-16. Selskab for Nordisk Filologi, København 2006.
- Gregersen, F.: Historicitet – sprog – litteratur. i: Litterat på eventyr: festskrift til Finn Hauberg Mortensen s. 167-180. Red. af Erik Damberg, Harry Haue og Jørgen Dines Johansen. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Gregersen, F.: Strukturalismen i vore hjerter: Eller: i virkeligheden er vi jo alle en slags strukturalister. NyS: nydanske sprogstudier 34-35, i: Sprogvidenskabelige forskningstraditioner s. 11-52. Redaktion: Tanya Christensen. [et al.]. Multivers, Frederiksberg 2006.

- Grønnum, N.: DanPASS: a Danish Phonetically Annotated Spontaneous Speech corpus. i: Proceedings of the 5th - International Conference on Language Resources and Evaluation, Genova s. 6. N. Calzolari. [et al.] (eds.). 2006.
- Grønnum, N.: DanPass: Danish Phonetically Annotated Spontaneous Speech (beta version). 7s. 2006.
- Hermann, J.: Fra programmeringssprog til tankestrøm og oplevelser. Information 20/5-2006, s. 32-33. 2006.
- Hermann, J., Nielsen, C.B., Siiner M.: (red.). På sporet af sprogpsykologi: 12 artikler om sproglighedens psykologi. 165s. Frydenlund, København 2005.
- Hermansson, G.: At fortælle verden: en studie i C.J.L. Almqvists Törnrosens bok. 484 s. Spring, Hellerup 2006.
- Hermansson, G.: Poesiens tragedie?: "En saga blott - kanske en spådom -" om Atterboms Lycksalighetens Ö. Litteraturkritik & Romantikstudier. Skriftrække 45, 64 s. Dansk Selskab for Romantikstudier, Århus 2006.
- Hermansson, G.: Kobolter og bedrag: Törnrosens bok og Almqvists refleksioner af det romantiske. Litteraturkritik & Romantikstudier. Skriftrække 37, 31 s. Dansk Selskab for Romantikstudier 2004.
- Hermansson, G.: Fortælleniveauer og sløringsmanøvrer: om rammefortællingen og Almqvist: Törnrosens bok. i: Genrer och genreproblem: teoretiska och historiska perspektiv = Genres and their problems: theoretical and historical perspectives s. 231-242. Beata Agrell & Ingela Nilsson (Eds.). Daidalos, Göteborg 2003.
- Hertel, H.: Kødets lyst og lykkens luner. To humanister i Firenze: Brandes, Boccaccio og kvinderne. i: Rejse mellem øjeblikke: hilsen til Johannes Møllehave s. 53-64. redigeret af Georg Metz og Niels Birger Wamberg. Politikens Forlag, København 2006.
- Hertel, H.: Pengene i litteraturen: forfatterne og bøgernes økonomi, økonomien i bøgerne - fra Balzac til Waterstone, Amazon og BG Bank. Bøgens verden: tidsskrift for litteratur og kultur Årg. 88, No. 1, s. 32-41. 2006.
- Hertel, H.: Stangerup, Henrik: Fjenden i forkøbet: en roman om angst og skyld og sjælens misère; Datter af: scener om en mor. Forord. i: Fjenden i forkøbet: en roman om angst og skyld og sjælens misère; Datter af: scener om en mor / Henrik Stangerup s. 7-10. tekstredaktion: Hans Hertel. Lindhardt og Ringhof, København 2006.
- Hertel, H.: (tekstredaktion). Fjenden i forkøbet: en roman om angst og skyld og sjælens misère; Datter af: scener om en mor / Henrik Stangerup; med forord af Hans Hertel og Jacob Stangerup. 398s. Lindhardt og Ringhof, København 2006.
- Hutters, B.E.: Danske indskolingsbørns udtale af /s/ med særligt henblik på læsp. Dansk audiologopædi Årg. 42, No. 1, s. 16-28. 2006.
- Hvarregaard, I.L.: Navlestrengens intersubjektive dialektik: metaforen i Michael Kviums motivverden. i: Literature and visual culture s. 252-?. Dagn? Kristjansdottir (ed.). University of Iceland Press, Reykjavík 2006.
- Høegh, T.: Litterær stomp: sprogrytme og rytmisk sprogbeskrivelse. Retorik magasinet Årg. 15, Nr. 59, s. 8-12. 2006.
- Jelsbak, T.: Det levende kunstblad: tidsskriftet Klengen (1917-1920) mellem modernisme og avantgarde. Danske studier 2006, Bd. 101, s. 128-160. 2006.
- Jelsbak, T.: Punkt og linje på flade: grafisk totaldesign og typografiske punktvirkninger i danske ekspressionisme. Bogvennen 2001-2003, s. 109-129. 2006.
- Jensen, L.R.: Vejledning i udredning af afasi. i: Filer vedrørende faglige standarder s. 1-21. 2006.
- Jensen, L.R., Stax, H-P.: Interaktion i testning af benævnelsesproblemer - hvordan udfører logopæder lydlig prompting i testning af afasiramte klienters benævnelse. i: Proceedings from the First Nordic Network Meeting in Logopedics s. 11-17. A. Asbjørnsen (red.). University of Bergen, Bergen 2006.
- Jensen, L.R., Stax, H-P.: Aphasia testing from an international perspective - a study of speech therapists' responses to failed items on naming tests. i: Filer fra Nordic Aphasia Conference, Oslo 2006 s. 6. 2006.
- Johansen, M.: Børnehavens frokostsamtaler: ekspertens og novicens deltagerpositioner. i: Studier i nordisk: foredrag og årsberetning 2004-2005 s. 112-128. Selskab for Nordisk Filologi, København 2006.
- Johansen, M.: Sproglig socialisering ved spisebordet: en oversigt over forskning i middagsbordssamtaler. Danske studier 2006, Bd. 101, s. 52-88. 2006.
- Juul, H.: Tsunami: en metafor breder sig i dagspressen. Mål og mæle Årg. 29, No. 1, s. 20-22. 2006.
- Juul, H.: Notat om sprogscreening i børnehaveklassen. Bilagsmateriale til rapport afgivet af regeringens Skolestartsudvalg. 101-105s. Undervisningsministeriet, København 2006.
- Juul, H.: Fonologiske færdigheder og læseudvikling hos DU1-kursister. 50s. Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, København 2006.
- Juul, H.: Læseudviklingen i løbet af første skoleår. Logos: audiologopædisk tidsskrift. Tema: Læsning Nr. 48, s. 4-6. 2006.
- Jørgensen, J.N.: Sprogs betydning for tosprogede børn. i: Tosprogede børn i det danske samfund s. 19-74. redigeret af Martha Sif Karrebæk. Hans Reitzels Forlag, København 2006.
- Jørgensen, J.N.: Yo wha up Eskimo? Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 2004/05, s. 129-152. 2006.
- Jørgensen, J.N.: Bilingual children's use of code-switching. Routledge English language introductions i: Child language: a resource book for students s. 169-177. Jean Stilwell Peccei. Routledge, London 2006.
- Karrebæk, M.S.: Indledning: tosprogede børn i det danske samfund. i: Tosprogede børn i det danske samfund s. 9-18. Martha Sif Karrebæk (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2006.
- Karrebæk, M.S.: (red.). Tosprogede børn i det danske samfund. 239s. Hans Reitzels Forlag, København 2006.
- Kjøller, K.: Manipulation, vold og selvcensur (Kronik). Berlingske Tidende 2006-06-18. - Sektion 2, s. 12. 2006.
- Kjøller, K.: Vi bekæmper bedst newspeak med latter. Berlingske Tidende 2006-07-18. - Sektion 2, s. 9. 2006.
- Kjøller, K.: Skolen må lære at se modstanden i øjnene - og bekæmpe den (Opinion). Berlingske Tidende 2006-07-30, 2006.
- Kjøller, K.: Barnets magt (Kronik). Berlingske Tidende 2006-08-21. - Sektion 2, s. 9. 2006.
- Kjøller, K.: Fra politisk nørd til performer (Anmeldelse). Berlingske Tidende 2006-09-23, 2006.
- Kjøller, K.: Lækage som magtmiddel (Kronik). Berlingske Tidende 2006-09-25. - sektion 2, s. 17. 2006.
- Kjøller, K.: Voldens TV-charme. Berlingske Tidende 2006-12-18. - Sektion 2, s. 13. 2006.
- Kjøller, K.: Foghs akilleshæl. - (5 år med VK). Berlingske Tidende 2006-11-28. - sektion 2, s. 8-9. 2006.

- Kjøller, K.: Fusioner uden omsvøb, tak (Indlæg). Berlingske Tidende 2006-10-19, 2006.
- Kjøller, K.: Mindre Aserbajdsjan, mere Danmark (Anmeldelse). Kristeligt Dagblad 2006-10-07, 2006.
- Kjøller, K.: Det syge sygehus-system (Indlæg). Jyllands-Posten: Danmarks internationale avis 2006-11-25, 2006.
- Kjøller, K.: Madsen og marinen. Jyllands-Posten: Danmarks internationale avis 2006-09-15, 2006.
- Kondrup, J.: Ekspressiv typografi hos Søren Kierkegaard? i: Litterat på eventyr: festskrift til Finn Hauberg Mortensen s. 39-57. Red. af Erik Damberg, Harry Haue og Jørgen Dines Johansen. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Kondrup, J.: Biografier er så meget. Bogmarkedet Årg. 152, Nr. 20, s. 12-16. 2006.
- Kondrup, J.: Det skønsomme pedanteri. Universitetsavisen, Københavns Universitet 13, 28.09.2006, s. 10-11. 2006.
- Kondrup, J., Cappelørn, N.J., Garff, J., Hansen, A.M.: (Red.) Søren Kierkegaard Forskningscenteret (Udg.). Søren Kierkegaards skrifter. Bd. 11 og K11. 280 s. + 313s. G. E. C. Gad, København 2006.
- Langkjær, B.: Mediernes lyd: en multimodal analysemetode. MedieKultur 40, i: Tema: Lyd og medier s. 14-26. Tem Frank Andersen. [et al.] (red.). Sammenslutningen af Medieforskere i Danmark 2006.
- Langkjær, B.: What was Dogme 95? Film international Vol. 4, No. 1, s. 34-43. 2006.
- Larsson, J.H.: Secondary ablaut in Baltic. Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 32, i: GIS. HURgul-za-ata-ra: Festschrift for Folke Josephson s. 174-176. ed. by Gerd Carling. Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning, Göteborg 2006.
- Larsson, J.H.: The orthographic variants <oa> and <ea> traces of accent in the Elbing vocabulary. i: Indogermanica: Festschrift Gert Klingenschmitt. Indische, iranische und indogermanische Studien s. 359-376. hrsg. von Günter Schweiger. Schweiger VWT-Verlag, Taimering 2006.
- Larsson, J.H.: Gimbutas, Marija. i: Den store danske encyklopædi. Netudgaven s. 1. hovedredaktion Jørn Lund. [et al.]. Gyldendal, København 2006.
- Larsson, J.H.: Winter, Werner. i: Den store danske encyklopædi. Netudgaven s. 1. hovedredaktion Jørn Lund. [et al.]. Gyldendal, København 2006.
- Larsson, J.H.: Schindler, Jochem. i: Den store danske encyklopædi. Netudgaven s. 1. hovedredaktion Jørn Lund. [et al.]. Gyldendal, København 2006.
- Larsson, J.H.: Endzelins, Janis. i: Den store danske encyklopædi. Netudgaven s. 1. hovedredaktion Jørn Lund. [et al.]. Gyldendal, København 2006.
- Larsson, J.H.: Baltisk (opdatering). i: Den store danske encyklopædi. Netudgaven s. 1. hovedredaktion Jørn Lund. [et al.]. Gyldendal, København 2006.
- Lauridsen, P.S.: No, Mr. Bond. I expect you to die. 16:9: filmtidsskrift Årg. 4, No. 15, s. 4. 2006.
- Lauridsen, P.S.: Ved at svigte er man tro. (Film og forfatter). Kristeligt dagblad 2006-08-08, s. 6. 2006.
- Lauridsen, P.S.: Når instruktøren skærer i bogen. (Film og forfatter). Kristeligt dagblad 2006-07-29, s. 9. 2006.
- Lauridsen, P.S.: Tv-producenternes fodbold-VM. Kristeligt dagblad 2006-07-08, s. 11. 2006.
- Lauridsen, P.S.: Den evige yngling. Sentura: magasin for litteratur og levende billeder # 21, s. 8-11. 2006.
- Lauridsen, P.S.: Bond gennem tiderne: Shaken, not stirred. 2s. dr.dk/Tema, København 2006.
- Levy, J.L.: Natur og oprindelighed: Brandes' diskurs om det kvindelige og Ibsens optik. i: Ibsen og Brandes: studier i et forhold s. 159-185. Astrid Sæther, Jørgen Dines Johansen, Atle Kittang (red.). Gyldendal, Oslo 2006.
- Lundgreen-Nielsen, F.: Den danske filosof Tyge Rottes tanker om Europa. Wiener Studien zur Skandinavistik 15, i: Der Norden im Ausland – das Ausland im Norden: Formung und Transformation von Konzepten und Bildern des Anderen vom Mittelalter bis heute. 25. Tagung der IASS. s. 433-443. Hrsg.: Sven Hakon Rossel. Praesens Verlag, Wien 2006.
- Lundgreen-Nielsen, F.: Tre bøger om Georg Brandes. Danske studier 2006, Bd. 101, s. 200-218. 2006.
- Lundgreen-Nielsen, F.: Dansksproget digtning under Frederik II. Renaissanceforum 2, s. 1-16. 2006.
- Madsen, L.M.: Så lærer børn inversion. Besyv: dansk som fremmed- og andetsprog for voksne: forum for undervisning Nr. 10, s. 26-38. 2001.
- Mortensen, J.: Tv-analyse. i: Analyse af billedmedier: en introduktion s. 187-218. Gitte Rose og H. C. Christiansen (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Mortensen, J.: Kritik af pragmatikken: 5 essays om filosofi og sprogvidenskab. 371 s. Medusa, København 1978.
- Mortensen, J.: Kollektive bevidsthedsformer og kollektivitet. Kontext Nr. 54, i: Demokrati og ledelse s. 79-90. [redigeres af: Karin Borg. et al.]. Politisk Revy, København 1990.
- Mortensen, J.: Kapitalstruktur og arbejdsprocesændringer i Danmark efter krigen: en introduktion. Kontext Nr. 32, i: Arbejdsorganisering, arbejderorganisering s. 3-26. Redaktion: Karen Borgnakke. [et al.]. Kontext, København 1976.
- Mortensen, J.: Bureaukrati og sanselighed: Ekstra Bladets og Fremskridtspartiets holdning. Kontext Nr. 34, i: Højredrejning i Danmark s. 126-170. Redaktion: Anette Steen Pedersen. [et al.]. Modtryk, Århus 1977.
- Mortensen, J.: Boulevardpressens vold. Massekultur & medier Nr. 5, s. 37-77. 1982.
- Mortensen, J.: Hverdagsbevidsthed og boulevardpresse. Udkast: dansk tidsskrift for kritisk samfundsvidenskab Årg. 8, Nr. 1, s. 52-117. 1980.
- Nielsen, E.A.: Skabelsens under. i: Danmark og renessancen 1500-1650 s. 234-241. redaktion Carsten Bach-Nielsen. [et al.]. Gads Forlag, [København] 2006.
- Nielsen, M.F.: Danskhed i debatten. i: Hvad er så danskhed?: 11 essays om danskhed i sprog, litteratur og medier s. 73-91. redigeret af Torben Fledelius Knap, Morten Nielsen og Jacob Pindstrup. Hovedland, [Højbjerg] 2005.
- Nielsen, M.F.: Nå! en skiftemarkør med mange funktioner. Studier i nordisk: foredrag og årsberetning 2000-2001, s. 51-67. 2002.
- Nielsen, M.F.: Under lup i offentligheden: introduktion til public relations. Den kommunikerende organisation 351 s. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2000.
- Nielsen, M.F.: Grundbegreber i nyere samtaleanalyse. NyS: nydanske studier & almen kommunikationsteori 25, s. 9-55. 1999.
- Nielsen, M.F.: Anmeldelse af "Den sociale samtale: mellem klienter og sagsbehandlere / Torben Berg Sørensen. Risskov: Gestus, 1995". NyS: nydanske studier & almen kommunikationsteori 21, s. 93-104. 1995.
- Nielsen, M.F.: Rutschebaneintonation: nogle foreløbige betragtninger. i: 7. Møde om Udforskningen af Dansk

- Sprog: Aarhus Universitet, 8.-9. oktober 1998 s. 289-301. redigeret af Peter Widel og Mette Kunøe. [Institut for Nordisk Sprog og Litteratur, Aarhus Universitet], Århus 1999.
- Nielsen, M.F.: Afdelingsmøder som middel til organisationskulturel socialisering: en kvalitativ undersøgelse af lederes sproglige strategier ud fra konversationsanalytisk og diskursanalytisk perspektiv med særligt henblik på deres korrektion af medarbejderne, herunder other-correction. Institut for Nordisk Filologi, Københavns Universitet, København 1997.
- Nielsen, M.F.: The method of qualitative interaction analysis. Gothenburg papers in theoretical linguistics 72, i: Proceedings of the XIVth Scandinavian Conference of Linguistics and the VIIIth Conference of Nordic and General Linguistics, August 16-21, 1993: special session on spoken language s. 23-46. eds.: Jens Allwood. [et al.]. Dept. of Linguistics, Gothenburg University, Göteborg 1994.
- Nielsen, M.F.: Opinionsdanneren: håndbog i praktisk kommunikation og opinionsdannelse. 150 s. Jordbrugsforlaget, Frederiksberg 1992.
- Nielsen, M.F.: Tak for nu: om samtalelukninger i almindelighed og om det lukkeimplikative tak i særdeleshed. MOVIN Publications No. 1, s. 1-43. 2000.
- Nielsen, M.F.: 'Doing' interviewer roles in TV interviews. i: News from the interview society s. 95-120. Mats Ekström, Åsa Kroon & Mats Nylund (eds.). Nordicom, Göteborg University, Göteborg 2006.
- Nielsen, M.F., Rasmussen, G., Steensig, J.: (red.). MOVIN Publications, No. 1. 2000.
- Nielsen, M.F., Steensig, J., Wagner, J.: (red.). MOVIN Data Corpus. 2000.
- Nielsen, M.F., Steensig, J., Wagner, J.: Konversationsanalyse i Danmark. NyS: nydanske sprogstudier 34-35, i: Sprogvidenskabelige forskningstraditioner s. 182-216. Redaktion: Tanya Christensen. [et al.]. Multivers, Frederiksberg 2006.
- Pedersen, V.A.: Anne Krabbe og Vibeke Bild. i: Danmark og renæssancen 1500-1650 s. 216-225. Redaktion: Carsten Bach-Nielsen. [et al.]. Gads Forlag, [København] 2006.
- Pedersen, V.A.: Topografiske digte fra en adelsdames visebog. Nordische Geschichte i: Ostsee-Barock: Texte und Kultur s. 199-216. Walter Baumgartner (Hg.). Lit Verlag, Berlin 2006.
- Pedersen, V.A.: Christian Winthers kølige fortællere og sydens (s)yndighed. Wiener Studien zur Skandinavistik (WSS) Bd. 15, i: Der Norden im Ausland – das Ausland im Norden: Formung und Transformation von Konzepten und Bildern des Anderen vom Mittelalter bis heute: 25. Tagung der IAAS in Wien, 2.-7.8.2004 s. 529-538. hrsg. von Sven Hakon Rossel. Praesens Verlag, Wien 2006.
- Poulsen, M.: Det tror jeg da godt man kan sige: om sætningsknuder. Mål og mæle Årg. 29, No. 1, s. 6-11. 2006.
- Rasmussen, B.A.: Hittite s from h3? Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 32, i: GIS. HURgul-za-at-ta-ra: Festschrift for Folke Josephson s. 237-247. ed. by Gerd Carling. Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning, Göteborg 2006.
- Rasmussen, B.A.: The development of Indo-European *mp and *mbh in Armenian – Dumézil reconsidered. i: Indogermanica: Festschrift Gert Klingenschmitt. Indische, iranische und indogermanische Studien s. 443-453. hrsg. von Günter Schweiger. Schweiger VWT-Verlag, Taimering 2006.
- Rasmussen, B.A.: Some formal peculiarities of Germanic n-stem Abstracts. i: Proceedings of the Seventeenth Annual UCLA Indo-European Conference, Oct. 27-28, 2005 s. 123-142. ed. by Karlene Jones-Bley. [et al.]. Institute for the Study of Man, Washington, D.C. 2006.
- Rasmussen, J.E.: Der Akkusativ auf *-m im Indogermanischen und Uralischen: Kontakt oder Erbe? i: Sprachkontakt und Sprachwandel: Akten der XI. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft, 17.-23. September 2000, Halle an der Saale s. 525-535. hrsg. von Gerhard Meiser und Olav Hackstein. Dr. Ludwig Reichert Verlag, Wiesbaden 2005.
- Rasmussen, J.E.: Miscellaneous problems in Indo-European languages VIII (54-57). Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 32, i: GIS. HURgul-za-at-ta-ra: Festschrift for Folke Josephson s. 59-67. ed. by Gerd Carling. Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning, Göteborg 2006.
- Rasmussen, J.E.: Some further laryngeals revealed by the Rigvedic metrics. i: Proceedings of the Seventeenth Annual UCLA Indo-European Conference, Oct. 27-28, 2005 s. 67-76. ed. by Karlene Jones-Bley. [et al.]. Institute for the Study of Man, Washington, D.C. 2006.
- Rasmussen, J.E.: Zur Herkunft des lateinischen Suffixes -ti:vus. i: Indogermanica: Festschrift Gert Klingenschmitt. Indische, iranische und indogermanische Studien s. 513-516. hrsg. von Günter Schweiger. Schweiger VWT-Verlag, Taimering 2006.
- Rosenbeck, B.: Kroppens politik. Idrætshistorisk årbog 2006, Årg. 22, i: Kvinder, køn og krop – kulturelle fortællinger s. 105-109. Red. af Anne Lykke Poulsen og Else Trangbæk. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Rosenbeck, B.: Familiens historie: om kønnes roller i familien gennem tiden. i: Skolens bog om køn og ligestilling. Læreren bog s. 20-24. Cecilie Nørgaard & Bonnie Vittrup [red.]. Informations Forlag, København 2006.
- Rosenbeck, B.: Frelste fra prostitution. Anmeldelse af: "Ansikte mot ansikte: räddningsarbete bland prostituerade kvinnor i Sverige 1850-1920 / Anna Jonsdotter. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag, 2004". Historisk tidskrift 2006, Hft. 1, s. 144-148. 2006.
- Rosenbeck, B.: Op ad bakke – med ligestillingen. Humanist 2, s. 1-2. 2006.
- Rosenbeck, B.: En kvindelig historiker takker af. Universitetsavisen Nr. 17, s. 13. 2006.
- Rosenbeck, B.: Alle talenter i spil. Koordination for kønsforskning. Det Samfundslige Fakultet. KU. Nyhedsbrev 4, s. 1-3. 2006.
- Rosenbeck, B., Blom, I., Sogner S.: Kvinnor i västvärlden från renässans till nutid: renässans, reformation och revolution. 416 s. Liber, Stockholm 2006.
- Rosenbeck, B., Melby, K., Pylkkänen, A., Wetterberg, C.C.: Inte ett ord om kärlek: äktenskap och politik i Norden ca 1850-1930. Centrum för Danmarksstudier 11, 415 s. Makadam Förlag, Göteborg 2006.
- Rosenbeck, B., Melby, K., Pylkkänen, A., Wetterberg, C.C.: The Nordic model of marriage. Women's history review Vol. 15, No. 4, s. 651 – 661. 2006.
- Rosiek, J.: Uautoriserede fortællere hos Blicher: en læsning af "Sildig Opvaagnen" og "Hosekræmmeren". Danske studier 2006, Bd. 101, s. 102-127. 2006.

- Ruus, H., Duncker, D., Nielsen, L.H.: Dansk Sprog- og Stilhistorisk Tekstbase. DUDS, Digitale Undersøgelser af Dansk Sprog. Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, København 2006.
- Ruus, H., Jørgensen, B.: Mærk teksten. i: Sprogteknologi i dansk perspektiv: en samling artikler om sprogforskning og automatisk sprogbehandling s. 137-156. Anna Braasch. [et al.] (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2006.
- Skyum-Nielsen, E.: Udsigt til naboens indsigt: et undervisningsforløb om nyere nordisk skønlitteratur. i: Nabosprogsdidaktik s. 161-177. Lis Madsen (red.). Dansklærerforeningen, København 2006.
- Stax, H-P., Laursen, L.: Comparing, contrasting and/or combining "the ordinary" and "the extraordinary". i: ICCA 06: International Conference on Conversation Analysis, Helsinki, May 10-14 2006. Abstracts s. 275-276. Helsinki University, Helsinki 2006.
- Stidsen, M.S.: Et perfidt værk? Anmeldelse af "Vivian Nielsen: Brandes! Forlaget Underskoven 2006". Kritik Nr. 182, s. 54-57. 2006.
- Stidsen, M.S.: Tilbage til grundtonen. Anmeldelse af "Peter Høeg: Den stille pige. Rosinante 2006". Kritik Nr. 180, s. 54-57. 2006.
- Stidsen, M.S.: Fra det indre mod det ydre: essentialisme og konstruktivisme i den nyere og nyeste litteratur. Dansk noter No. 4, s. 13-27. 2006.
- Ulbæk, I.: Noget om præsuppositioner. Arbejdsrapporter / Sproglig polyfoninetværk, Institut for Sprog og Kultur, RUC 6, i: Sproglig polyfoni s. 123-136. red.: Nina Møller Andersen, Henning Nølke, Rita Therkelsen. Institut for Sprog og Kultur, Roskilde Universitetscenter, Roskilde 2006.
- Ulbæk, I.: Pragmatik. NyS: nydanske sprogstudier 34-35, i: Sprogvidenskabelige forskningstraditioner s. 131-181. Redaktion: Tanya Christensen. [et al.]. Multivers, Frederiksberg 2006.
- Zeuthen, L.E.: "Som sædvanlig mere end villig." Suzanne Brøggers erindringsføljeton genlæst i et performativt perspektiv. Den blå port: tidsskrift for litteratur 71, s. 14-27. 2006.

Studienævn ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab

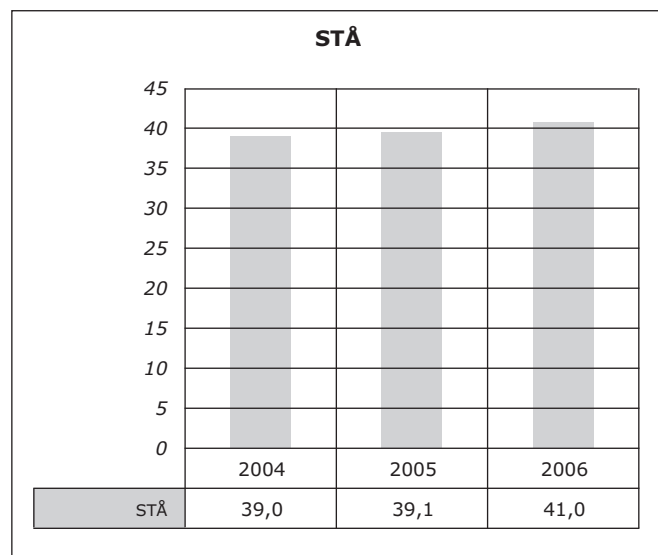
Studienævnet for Lingvistik

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder						
	Sprogvidenskab	Dansk, Nordisk	Audio-logopædi	Retorik	Øvrig hum.	Merit-overført	I alt
Lingvistik	31,3	3,0	2,3	1,3	2,3	1,3	41,3
Indoeuropæistik	2,9					0,3	3,1
Datalingvistik	0,3					1,8	2,0
Dansk, Nordisk	1,5						
Spansk og Portugisisk	1,0						
Filosofi	1,0						
Klassisk Filologi	0,8						
Slaviske sprog/kultur	0,5						
Øvrig humaniora	1,3						
Meritstuderende	0,6						
I alt	41,0						
Åben uddannelse	0,8						

STÅ 2004-2006

Studienævnet for Audiologopædi og Sprogpsykologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 havde studienævnet følgende medlemmer: Hanne-Pernille Stax (lærer), Lise Randrup Jensen (lærer), Maria Nauta (studerende), Majken Roikjer (studerende), Mie Plotnikof (studerende) og Carsten Elbro (lærer, studieleder).

Beretning

I 2006 har studienævnet bl.a. været optaget af implemente-

ringen af 2005-studieordningen for grundfagsuddannelsen. Men nævnet har også set væsentlige begrænsninger i denne ordning, bl.a. i sammenligning med tilsvarende uddannelser i udlandet. Derfor er der brugt væsentlige kræfter på at forberede en kommende studieordning, som vil gøre grunduddannelsen i Audiologopædi 3-årig (dvs. uden tilvalg på BA-niveau) – med fortsat mulighed for at tage en 2-årig kandidatuddannelse. Uforholdsmæssig megen tid er gået med udvikling af en elektronisk kommunikationsstrategi mellem lærere og studerende, med lokalebooking og praktiske ting, delvis som følge af flytningen til det ny KUA.

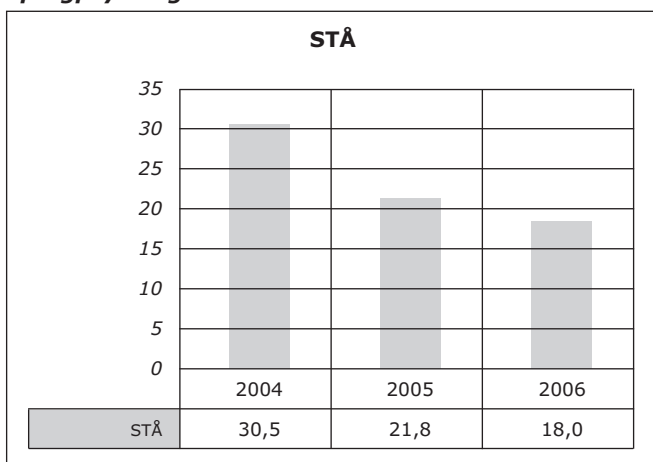
Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder							
	Audiologopædi	Pædagogik	Dansk, Nordisk	Asienstudier	Musikvidensk.	Øvrig hum.	Meritoverført	I alt
Audiologopædi	120,1	4,0	1,5	0,8	1,0	0,8	1,0	129,1
Sprogpsykologi	18,0			0,5		0,5	0,3	19,3
Dansk, Nordisk	2,9							
Sprogvidenskab	2,3							
Pædagogik	1,8							
Øvrig humaniora	4,3							
Meritstuderende	1,5							
Gæstestuderende	0,3							
I alt	151,0							
Åben uddannelse	1,1							

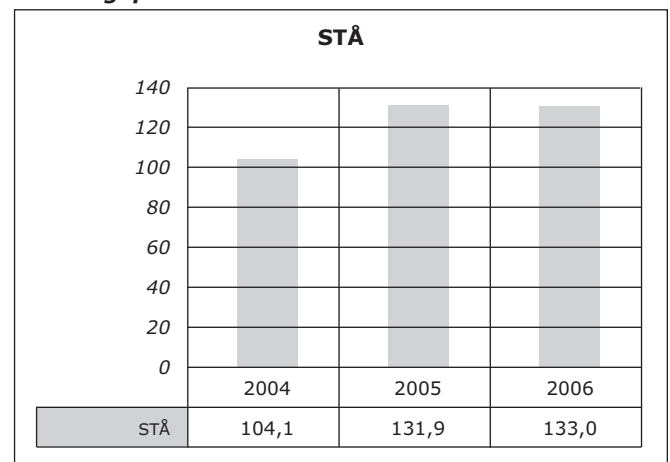
STÅ 2004-2006

Sprogpsykologi

STÅ 2004-2006

Audiologopædi

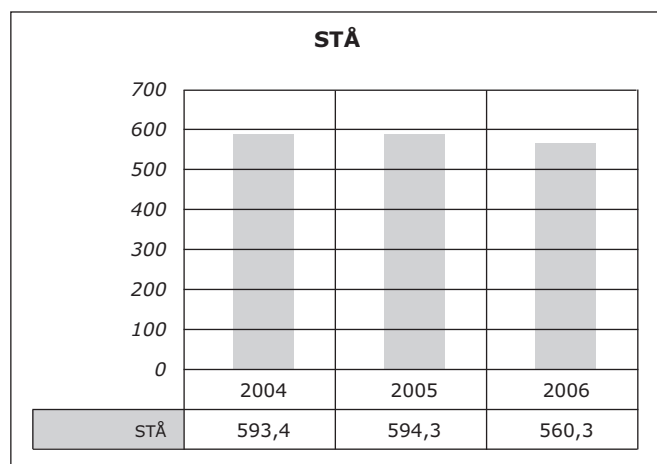
Studieleder Carsten Elbro

Studienævnet for Dansk**Statistik**

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Dansk, Nordisk	Film og medievid.	Retorik	Kunst-historie	Filosofi	Øvrig hum.	Øvrig fak.	Merit-overført	I alt
Dansk, Nordisk	482,1	13,0	8,0	6,3	5,5	32,6	0,7	10,8	559,0
Film- og medievidenskab	8,0								
Engelsk	7,5								
Historie	5,5								
Litteraturvidenskab	4,5								
Tysk og Nederlandsk	3,8								
Musikvidenskab	3,3								
Sprogvidenskab	3,0								
Øvrig humaniora	19,6								
Meritstuderende	11,6								
Gæstestuderende	11,5								
I alt	560,3								
Åben uddannelse	47,3								

STÅ 2004-2006

Studienævnet for Finsk**Medlemmer**

Studienævnet bestod pr. 1.2.2006 af Tuula Eskeland (studienævnsleder), Siri Nordborg Møller (studienævnssekretær forår 2006), Cecilie Ravik (studienævnssekretær efterår 2006), Siri Nordborg Møller (studentrepræsentant forår 2006) og Ida Hassing Jakobsen (studentrepræsentant efterår 2006).

Beretning

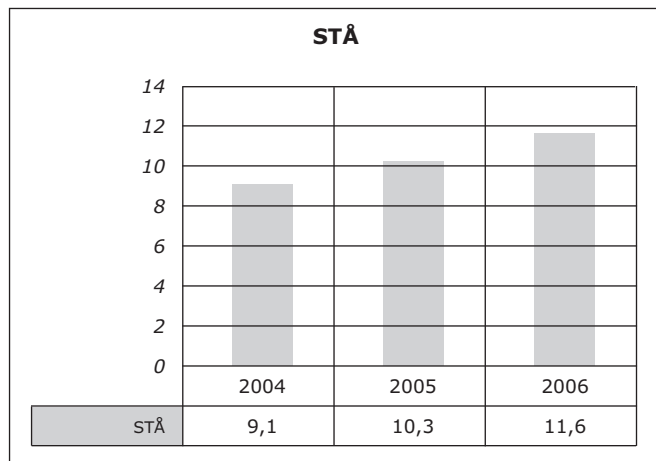
I året 2006 har Studienævnet for Finsk behandlet og godkendt 23 dispensationsansøgninger. Ansøgningerne har drejet sig om eksamenssprog, antallet af normalsider, speciale-emne, ekstern specialevejleder, forlængelse af specialeaflevering, flytning til ny studieordning, eksamen og pensum.

Studienævnet for Finsk har sendt et brev til Sidsel Rendrup Johansen ved Humaniora Studiekontoret angående at vi ville lave en ændring i studieordningen for grundfagsstuderende, 2005: Til eksamen i Propædeutik 2 (modul 3) vil vi bedømme efter 13-skalen i stedet for med "bestået/ikke bestået".

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				
	Finsk	Tysk og Nederlandsk	Slaviske sprog/kultur	Minoritets- studier	I alt
Finsk	7,6	0,3	0,3	0,3	8,4
Meritstuderende	4,0				
I alt	11,6				

STÅ 2004-2006

Studieleder Tuula Eskeland

Studienævnet for Kvinde og Kønsforskning

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af Bente Rosenbeck (studieleder) og Christine Andreassen (studentrepræsentant). Desuden har Anja Måjbritt Jensen været studienævns-suppleant, og Inger Lyngdrup Nørgård har deltaget i studienævnets arbejde i efteråret 2006.

Beretning

Undervisning

Center for Kvinde- og Kønsforskning har haft følgende kurser i 2006 under tilvalget Køn og Kultur:

Forår 2006

Teori II: Kvinde- og kønsforskningens videnskabs-teoretiske aspekter ved Bente Rosenbeck.

Særligt studeret emne: Kvindelige klassikere i det 20. århundrede ved Annemette Hejlsted og Maskuliniteter ved Camilla Petersen.

Efterår 2006

Teori I: Kvinde- og kønsforskningens teori og praksis ved Annemette Hejlsted og Bente Rosenbeck.

Særligt studeret emne: Postfeministisk medieæstetik ved Vibeke Pedersen.

Centret har desuden holdt følgende kurser i efteråret 2006
Overbygningskursus: Kroppens Politik ved Bente Rosenbeck.

Internationalt kursus: Gender in Danish Culture ved div. forelæsere. Planlagt af Camilla Petersen og Bente Rosenbeck.

Studienævnet har udarbejdet studieordning for engelsksproget kursus og for tilvalg på BA i kønsstudier.

Andet

Centret har gennem NordPlus-aftalen haft gæstebesøg af Birgitta Ney fra genusforskning på Stockholm Universitet. Hun holdt et oplæg om Kvindelig Journalistik. Desuden afholdt en gæsteforelæsning med Sara Edenheim.

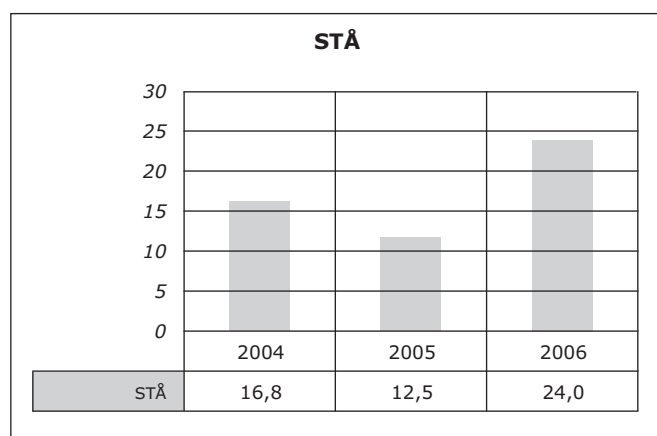
Holdet i videnskabs-teori har været på besøg på Historisk Museion.

Bente Rosenbeck har ledet IARU arbejdsgruppen vedrørende projektet "Understanding Women in Universities around the Globe". www1.hum.ku.dk/forskning/iaru/kvin-der/

Statistik*STÅ fordelt på indskrivning*

	Aktivitetsområder
Indskrivningsfag	Kvinde- og kønsforskning
Kvinde- og kønsforskning	3,5
Litteraturvidenskab	3,8
Kunsthistorie	2,0
Historie	1,8
Retorik	1,8
Øvrig humaniora	5,1
Meritstuderende	5,1
Gæstestuderende	1,0
I alt	24,0

STÅ 2004-2006

Studieleder Bente Rosenbeck

Studienævnet for Minoritetsstudier**Medlemmer**

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af Kirsten Thisted (formand), Helen Krag, Lene Arvad Dam, Ditte Grandelag Theilmann og Signe Antz Vinner (ref.). Suppleanter var Klaus Meier Olsen og Mie Mial (indtil februar) og Pia Roe (fra februar i stedet for Mie Mial).

Beretning

Året er forløbet med de sædvanlige opgaver og uden de store hændelser. Et stort arbejde er lagt i den nye studieord-

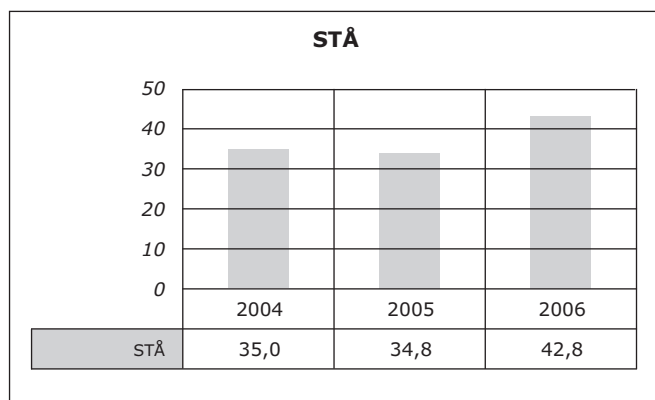
ning for tilvalg i Minoritetsstudier samt i forberedelsen af forslag til nyt overbygningsfag. De studerende har deltaget meget aktivt i dette arbejde, blandt andet ved at udføre en spørgeskemaundersøgelse blandt de studerende om hvilke kompetencer, de søger på faget, samt i hvilket omfang de føler deres ønsker imødekommet. Ligeledes har der været arrangeret et åbent, meget velbesøgt møde med tidligere studerende ved faget, hvor der blev diskuteret, hvilke kompetencer de pågældende havde fået med sig fra Minoritetsstudier, og hvilke kompetencer man evt. kunne supplere med i fremtiden.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder		
	Minoritetsstudier	Asienstudier	I alt
Minoritetsstudier	11,0	0,3	11,3
Religionsfagene	5,0		
Pædagogik	3,5		
Engelsk	2,0		
Øvrig humaniora	15,5		
Meritstuderende	5,5		
Gæstestuderende	0,3		
I alt	42,8		
Åben uddannelse	9,0		

STÅ 2004-2006

Studieleder Kirsten Thisted

Saxo-Instituttet

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder Karl-Erik Frandsen.

Viceinstitutleder er Karsten Friis-Jensen

Institutbestyrelsen består af Karl-Erik Frandsen (lektor, historie), Karsten Friis-Jensen (lektor græsk & latin), Anders Dalsager (student, historie), Tine Damsholt (lektor, etnologi), Anette Ellingsgaard (TAP), Vincent Gabrielsen (professor, historie), Kjeld Galster (major, ph.d.-studerende), Heine Hansen (student, historie), Mette Sindet Hansen (student, etnologi), Ulla Lund Hansen (lektor, forhistorisk arkæologi), Marian Lindh (TAP) og Poul Villaume (professor, historie).

Organisation

Instituttet er opdelt i tre afdelinger: Afdeling for Græsk og Latin, Afdeling for Arkæologi og Etnologi og Afdeling for Historie.

Adresse

Njalsgade 80
2300 København S
Telefon 35 32 94 60
Fax 35 32 94 95
saxoinst@hum.ku.dk
saxo.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Efter den i 2005 foretagne fysiske sammenflytning af instituttets tre afdelinger, hvor Afdeling for Arkæologi og Etnologi flyttede fra Vandkunsten til Københavns Universitet Amager, og Afdeling for Græsk og Latin flyttede fra den østlige del af Københavns Universitet Amager til den vestlige, blev der oprettet et nyt sekretariat fælles for hele instituttet og dets fem studienævne, og alt dette kom på mirakuløs vis til at fungere i 2006.

Sekretariatet blev omorganiseret, således at pr. 1. januar blev nyansat Rutt Mikkelsen som økonomikoordinator, mens Anette Ellingsgaard fortsatte som studiekoordinator indtil 1. juni, hvor hun gik på barselsorlov. Som vikar for hende har fungeret overassistent Hanne Busch.

To meget erfarne administrative medarbejdere, Sarah Sobiecki og Anne Hvidtfeldt Jensen, valgte i årets løb at søge nye udfordringer, men til gengæld fik instituttet ansat Bente Adelgård, Mette Bang Skovmand og Helle Bechmann. Det er som institutleder en glæde at kunne konstatere, at SAXO-Instituttet har et godt og velfungerende sekretariat.

Med til at fremme integrationsprocessen på instituttet har været oprettelsen af en fælles studievejledning under ledelse af undervisningsadjunkt Benedicte Fønnesbech-Wulff, der har gennemgået uddannelsen som studie- og erhvervsvejleder.

Vejledningsenheden har konsolideret sit arbejde og skabt en række gode rutiner for årets arbejde. Benedicte Fønnesbech-Wulff koordinerer også praktikordningen og har selv været vejleder for en stor del af de historiestuderende, der har været i praktik.

Afdeling for Historie

I 2006 gik professorerne Inga Floto, Ole Feldbæk og Axel Bolvig på pension, og lektor Peter Ørsted valgte en seniorordning med ansættelse på 1/3 tid. Dette betyder, at som følge af stillingsstopet på Det Humanistiske Fakultet siden 1.1.2005 har det indtil videre ikke været muligt at få stillingerne genbesat, og at faget historie derved har hele 6 ubesatte stillinger uden udsigt til nogen snarlig løsning. Dette betyder, at en stadig stigende del af undervisningen må udføres af deltidslærere uden forskningsforpligtelse, hvilket naturligvis er stærkt utilfredsstillende og på længere sigt helt uholdbart.

Når det på trods heraf er lykkedes at få en meget betydelig fremgang i STÅ-produktionen for kandidater i historie, skyldes det givetvis en målrettet indsats for at skabe et bedre studiemiljø i tilknytning til biblioteket med særligt henblik på de specialestuderende.

Som et lyspunkt kan nævnes, at adjunkterne Bo Fritzboeger, Sebastian Olden-Jørgensen og Søren Ivarsson blev udnævnt til lektorer.

Forskningsvirksomhed

Som et overordnet kernefelt for forskningen på Afdeling for Historie har forskningsudvalget vedtaget nedenstående formulering:

Danmarks sociale, økonomiske og politiske kulturarv i europæisk og globalt perspektiv.

Det faglige fokus er det danske samfunds udvikling fra vikingetiden til i dag. Dette foregår i stadigt samspil med forskning i andre samfunds udvikling, da det komparative aspekt er en forudsætning for forskningens kvalitet. Inden for dette fokuseres løbende på nye emner for forskningsprojekter i samspil med andre danske og internationale forskningsmiljøer. Kernefeltets forskere har såvel en national som en international forpligtelse til at opretholde et vidensberedskab om det danske samfunds udvikling, fordi dette naturligvis ikke findes i noget større omfang i andre lande.

Danmarks historie er imidlertid ikke det eneste forskningsområde. Afdelingen er hjemsted for en forskningsbaseret uddannelse i almen historie, hvorfor den skal rumme en bred kompetence på mange felter. Afdeling for Historie har således blandt sine ansatte specialister i alle verdensdele (undtagen Australien) og i alle historiske perioder fra den klassiske oldtid og frem til i dag.

Af projekter, som er påbegyndt eller afsluttet i 2006, skal nævnes:

“Hedensk/antikristen historiografi i efterkonstantinsk tid.” En undersøgelse af den hedenske reaktion på det kristne overherredømme i perioden efter kejser Konstantin den Stores død i 337. Det drejer sig om de opfattelser, der kommer til udtryk i tekster af forfattere som Eutropius, Aurelius Victor, Ammianus Marcellinus, Eunapios og Zosimos samt i de anonyme skrifter *Epitome de caesaribus* og *Historia Augusta*. Undersøgelsen forsøger ligeledes at besvare spørgsmålet om den eventuelle indbyrdes afhængighed af disse tekster – herunder eventuelle fælles nu tabte kildeforlæg. Det grundlæggende arbejde er færdiggjort i 2006, og tilbage står at gennemarbejde stoffet til publicering. Undersøgelsen er gennemført i forbindelse med et forskningsprojekt på Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet (Arne Søby Christensen).

The "Danish Resources" c. 1000-1550 – Growth and Recession er et stort projekt, som Nils Hybel sammen med Bjørn Poulsen, Aarhus Universitet, har afsluttet. Projektet udforsker forandringer i ressourcemængder, produktion, varestrømme og deres institutionelle rammer i Danmarks forskellige egne i middelalderen. Det færdige manuskript er indleveret til forlaget Academic Publishers Brill, Leiden.

Bo Fritzboeger har afsluttet en stor miljøhistorisk undersøgelse af Skjern Å's brug og forvaltning i perioden 1650-2000. Den vil snarest blive publiceret i bogform.

Gunner Lind har påbegyndt et projekt om venskab og klintelisme omkring kongedømmet i 1600- og 1700-tallets Danmark. Det er et bidrag til en rapport ved Det nordiske historikermøde i Reykjavik i august 2007.

Anne Løkke har afsluttet et stort projekt finansieret af Lundbeckfonden om Rigshospitalets patienter 1757-2007. Bogen udkommer i marts 2007.

Leif Littrup har påbegyndt arbejdet med en Kinas historie efter 1500 på dansk.

Søren Ivarsson har startet undersøgelsen af "Det kongelige Siamesiske Provingendarmeri og dets rolle i opbygningen af en moderne national-stat i Siam/Thailand i første halvdel af 1900-tallet". Han vil bruge emnet som udgangspunkt for et mere overordnet projekt om statsdannelse i en ikke-europæisk sammenhæng.

Karl Christian Lammers har påbegyndt en biografi om den berømte og berygtede tyske nazistiske propagandaleder Joseph Goebbels. Bogen skal udkomme i 2008.

"Captive States, Divided Societies. Political Institutions of Southeastern Europe in Historical-Comparative Perspective" er et nyt projekt, som er iværksat af Centre for Applied Policy Research (CAP) München, Romanian Institute for Recent History samt Romanian Academic Society og finansieret af Volkswagen Foundation. Mogens Pelt vil i samarbejde med 14 andre forskere skrive en ny historie om det Sydøsteuropæiske område i 1800- og 1900-tallet. Hans opgave er at dække militær og politik i Bulgarien, Grækenland, Jugoslavien og Rumænien. Projektet er planlagt til at vare 3 år.

Palle Roslyng-Jensen har afsluttet et projekt af en undersøgelse vedr. "Opinion og meningsdannelse under besættelsen". Projektet er især baseret på dagbøger og vandrebøger fra hele landet, og dette materiale holdes overfor rapporter og et mediemateriale med henblik på opinionens indhold og strukturering, dens udvikling og med henblik på relationerne mellem periodens forskellige alternative kommunikationssystemer og opinionens udvikling. Undersøgelsen søges publiceret som monografi i løbet af 2007.

Sammen med forskningschef, dr.phil. John T. Lauridsen, Det Kgl. Bibliotek, Jean Monnet Professor Thorsten Boring Olesen, Aarhus Universitet, og forskningsmedarbejder, ph.d. Rasmus Mariager, pt. PET-kommissionen har Poul Villaume været initiativtager til et nyt flerårigt projekt om udgivelse af et forskningsbaseret "Historisk Leksikon om Danmark og Den Kolde Krig" (omfang ca. 800 sider), som er planlagt til at udkomme i 2009. De har udarbejdet lister over opslagsord mv, og der foreligger tilsagn fra ca. 50 fagkyndige historikere og politologer om at være bidragsydere til værket.

I samarbejde med arkæologer fra University of Ghana og Nationalmuseets Etnografiske Afdeling i København har Ole Justesen begyndt tilrettelæggelsen af en permanent udstilling på den renoverede danske plantage Frederiksga-

ve i Ghana. Der skal bl.a. udvælges genstande, der kan karakterisere ghanesernes og danskernes liv og arbejde på plantagen 1832-50. Han modtog i august den fornemme udmærkelse "Award for Outstanding Contribution to the History of Ghana" ved den årlige konference i The Historical Society of Ghana i Accra.

Sammen med Nikolaj Petersen ved Aarhus Universitet har Carsten Due-Nielsen afsluttet arbejdet med projektet "Dansk Udviklingspolitik Historie" med henblik på udgivelse i foråret 2007.

Mogens Pelt har afsluttet sit arbejde med bogen "Politics, Army and Identity in Turkey in the Shadow of the Cold War, 1945-1974" (ca. 350 sider).

Ph.d.-projekter

Simsek Abdullah: Europæisering eller Modernisering? En Historisk undersøgelse af det kemalistiske reformprogram i Tyrkiet og dets konsekvenser.

Martin Bork: Netværksrelationer i det danske landbo-samfund 1750-1850. Projektet er afsluttet, og kandidaten er tildelt ph.d.-graden.

Allan Borup: Tyskland i Europa efter 1945.

Mike Burkhardt: Social and business networks of merchants engaged in the Bergen trade in the 16th century. Projektet er afsluttet og indleveret til forsvar for doktorgraden.

Mogens Christensen: En undersøgelse af kirkens verdslige funktioner ca. 1540-1700.

Peder Dam: Hovedgårde og fæstegårde – godssystemer i 1600-tallet.

Kjeld Hald Galster: Denmark's Forces: Whence – Whither? Projektet finansieres af Forsvarsakademiet.

Pernille Ibsen: Blanke mænd og kulørte kvinder. Ægteskabslignende forhold mellem europæiske mænd og afrocaribiske kvinder i diskurs og praksis i Guinea og Dansk Vestindien ca. 1750-1850.

Niklas Thode Jensen: En verden til forskel? Undersøgelser af sundhedsvæsenet og lægerne i Dansk Vestindien, 1755-1830. Projektet er afsluttet og kandidaten er tildelt ph.d.-graden.

Trine Madsen: En undersøgelse af Euergesia i Sortehavsregionen fra ca. 322 f.Kr. til 200 f.Kr. Projektet er finansieret af Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sortehavsstudier. Kandidaten har afbrudt sit ph.d.-studium.

Svend Skaftø Overgaard: Mikkel Hindhedes ernæringsvidenskabelige diskurs og dansk madkultur ca. 1900-1945.

Morten Oxenbøll: Fremstillinger af Sociale Konflikter i Japansk Middelalder – En analyse af Retoriske Strategier og Akuto Fænomenet.

Sune Christian Pedersen: Det brudte segl – et komparativt studie af brevsponage, konspiration og overvågning i 1700-tallet.

Jesper Rosenløv: Antikkens kosmologi. Romersk kultur og mentalitet, rituel adfærd og magi.

Jakob Sørensen: Danske frivillige i de allieredes krigstjeneste under 2. verdenskrig.

Postdoc-projekter

Juliane Engelhardt: Religiøse vækkelser, sociale reformer og videnskabelig kultur i den danske helstat 1660-1830.

Michael Märcher Jensen: Mønterne i Altona og København ca. 1800-1870.

Thomas Ekman Jørgensen: Liberalismens krise og totalitarismens opkomst efter 1. verdenskrig.

Henrik Lerdam: Dansk bondekommunalisme? Lokalsamfund og øvrighed ca. 1350-1600.

Mia Münster-Swendsen: Forskellige retsopfattelser i Nordeuropa i middelalderen.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Anders Holm Rasmussen: Har været medlem af et bedømmelsesudvalg i forbindelse med besættelse af adjunktur i antikkens historie ved Syddansk Universitet. Medlem af bestyrelsen for Danmarks Forskerskole for Historie. Ph.d.-koordinator for Saxo-Instituttet.

Vincent Gabrielsen: Har været medlem af udvalget til bedømmelse af E.H. Seldands doktorafhandling: "The Indian Ocean in Antiquity", Universitetet i Bergen, opposition den 8. december.

Karl-Erik Frandsen: Har været medlem af udvalget til bedømmelse af Ole Georg Mosengs disputats: "Den flyktige pesten" ved universitetet i Oslo. Opposition den 23. juni.

Nils Hybel: Har været medlem af et disputatsbedømmelsesudvalg ved Syddansk Universitet.

Carsten Jahnke: Var formand for udvalget til bedømmelse af Mike Burkhadts disputats om netværk mellem købmændene i Bergenshandelen.

Bo Fritzbøger: Har været formand for udvalget til bedømmelse af ansøgere til ph.d.-stipendier ved instituttet. Medlem af bedømmelsesudvalget vedr. Anna Dahlströms doktorafhandling, Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala.

Gunner Lind: Er studieleder for historie. Formand for et lektorbedømmelsesudvalg.

Karl-Erik Frandsen: Har været medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Syddansk Universitet.

Inge Floto og Esben Albrechtsen: Var medlemmer af udvalget til bedømmelse af Tyge Svenstrups disputats om Erik Arup.

Ole Feldbæk: Var formand for udvalget til bedømmelse af Peter Henningsens disputats.

Ole Hyldtoft: Var medlem af to disputats-bedømmelsesudvalg ved henholdsvis Aalborg og Københavns universitet.

Carsten Due-Nielsen: Har deltaget i bedømmelsen af ansøgerne til en stilling som seniorforsker ved Tøjhusmuseet og en stilling som lektor i samtidshistorie ved Aarhus Universitet.

Jan Pedersen: Har været medlem af bedømmelsesudvalget ved besættelse af lektorat i erhvervshistorie ved Handelshøjskolen i København. Medlem af bedømmelsesudvalget ved besættelse af stilling som forsker/seniorforsker ved Rigsarkivet. Formand for bedømmelsesudvalget vedrørende stadsarkivar, cand.mag. Henning Bros ph.d.-afhandling, Københavns Universitet, Det Humanistiske Fakultet. Kasserer i Dansk Forening for Økonomisk og Social Historie. Bestyrelsesmedlem i Den danske historiske Forening.

Udvalg og fonde

Carsten Due-Nielsen: Er formand for Selskabet for Samtidshistorisk Forskning, Den danske historiske Forening og Selskabet for Historie og Samfundsøkonomi. Medlem af Akademisk Råd ved Det Humanistiske Fakultet. Medlem af bestyrelsen for Center for Koldkrigsstudier. Medlem af

bestyrelsen for Sven Henningsen Legatet og af Folkeuniversitetets Programråd. Modtog i 2006 Einar Hansens Fonds Forskningspris.

Vincent Gabrielsen: Medlem af bestyrelserne for landsdommer V. Gieses Legat og Elisabeth Munksgaard Fonden. Medlem af den Videnskabelige Komité ved Grundforskningsfondens Center for Sortehavsstudier (indtil maj). Kasserer for Den Danske Historiske Forening (indtil juni). Fra 1. oktober medlem af bestyrelsen for Det Danske Institut i Athen.

Ole Hyldtoft: Medlem af bestyrelsen for den internationale bevaringsorganisation, TICCIH. Formand for Dansk selskab for økonomisk og social historie og for Selskabet til bevaring af industrimiljøer. Medlem af Forum for Bygningkultur og de kulturhistoriske museers industripulje. Arbejdet med bevaringen af den industrielle kulturarv er af Kulturarvsstyrelsen udvalgt som prioriteret satsningsområde for de kommende tre år. Medlem af bestyrelsen for Arbejdermuseet og Unibanks Museum. Medlem af repræsentantskabet for Gasmuseet og for Center for dansk Byhistorie.

Anne Løkke: Er formand for Selskabet Philadelphias Fond til uddeling af legater til trængende studerende i deres sidste studieår. Medlem af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (FKK). Medlem af FKK's forretningsudvalg. Medlem af FKK's publikationsudvalg. Medlem af det eksterne forskningsudvalg for Statens Arkiver. Medlem af det eksterne forskningsudvalg for Tøjhusmuseet. Medlem af Kulturministeriets tilgængelighedsudvalg. Medlem af Medicinsk Museionsråd. Formand for bedømmelsesudvalget vedr. Niklas Thode Jensens ph.d.-afhandling. Medlem af bedømmelsesudvalget vedr. Mette Rønsagers ph.d.-afhandling i eskimologi. Formand for udvalget til bedømmelse af ansøgerne til lektorat i historie efter 1800.

Sebastian Olden-Jørgensen: Er formand for Kildeskriftselskabet.

Ole Feldbæk: Var medlem af Sonningfonden. Efor for Ludvig Wimmers legat.

Benedicte Fønnesbech-Wulff: Er medlem af repræsentantskabet for Museet på Kroppedal og i komitéen for Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum.

Sidsel Eriksen: Var medlem af et bedømmelsesudvalg ved besættelsen af et adjunktur på Roskilde Universitetscenter. Medlem af styringsgruppen for "European Voluntary Associations 1800-2000". Medarrangør af ph.d.-seminarer ved Södertörn Högskola i Stockholm og i Tallinn (Estland).

Karl Christian Lammers: Er medlem af styregruppen for FKK's projekt: "Tyskland i Europa efter 1945", hvor han er fagligt ansvarlig for det internationale netværk i Københavns Universitets satsningsområde "Europa i forandring". Medlem af styregruppen for undergruppen "Vejen til Europa".

Karl-Erik Frandsen: Er formand for styrelsen for Helle Lindes Fond til Studiet af Københavns Historie. Det har i 2006 for første gang været muligt at uddele støtte til projekter på tilsammen 100.000 kr.

Formidling

Som del af Tysklandsprojektets formidlingsaktiviteter har Karl Christian Lammers: Været medarrangør af et symposium om det nye Tyskland for gymnasielærere i historie, tysk og samfundsfag i Odense i september 2006. Medvir-

ket i formidling for gymnasielærere, tysklærere ved handelsskoler og folkeskoler i Skive, Herning og Flensborg. Arrangeret et internationalt symposium i Tysklandsprojektet "Wandlungsprozesse in der Bundesrepublik in den 60er Jahren" 19.-20. maj 2006 på Københavns Universitet. Været formand for Scientific Comitee. Arrangør af et stort internationalt symposium for europæiske doktorander inden for den europæiske integration, der under overskriften "The Road to a United Europe" blev afholdt på Københavns Universitet 7.-10. december 2006.

Benedicte Fonnesbech-Wulff og Palle Roslyng-Jensen: Har redigeret en bog "Historiens Lange Linjer", der udkom kort før jul. Den består af 28 artikler skrevet af undervisere i historie ved SAXO-Instituttet baseret på deres forelæsnings i kurset af samme navn. Målet er formidling af forskningen til en bredere kreds.

Redaktionelle hverv

Anders Holm Rasmussen: Er redaktør af publikation af konferenceakter fra tre konferencer afholdt 2002-2005. Publikationen bliver et bind i skriftserien fra Det Danske Institut i Rom, *Analecta Romana Instituti Danici*. Supplementum. Udgivelsen foregår i samarbejde med instituttet i Rom samt dr.phil. Susanne William Rasmussen. Redigeret manuskript sendes til Rom ca. 15. januar 2007.

Jan Pedersen, Regin Schmidt og Carsten Due-Nielsen: Redaktører af "Historisk Tidsskrift".

Carsten Jahnke: Medlem af redaktionen af "Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte" Kiel. Ansvarlig redaktør for Skandinavien-delen af "Hansische Umschau" i "Hansische Geschichtsblätter". Udgav "Von Menschen, Ländern, Meeren" festskrift tilegnet professor Thomas Riis ved universitetet i Kiel på 65-års-dagen.

Poul Villaume: Redaktør af "Scandinavian Journal of History".

Vincent Gabrielsen: Medlem af redaktionen for *Classica et Mediaevalia*.

Leif Littrup: Medlem af redaktionen af *Acta Orientalia* og *Economic and Social History Review*.

Peter Fibiger Bang og Dorthe Gert Simonsen: Er medlemmer af redaktionsrådet for *Den jyske Historiker*. Dorthe Gert Simonsen er endvidere medlem af redaktionen for tidsskriftet *Scandia*.

Kongresser og symposier

Jan Pedersen og Carsten Due-Nielsen: Arrangerede i august Dansk Historikermøde i København. Det var en bred to-dages fagkonference omfattende fællesforelæsnings og godt 20 forskellige sessioner, hver med adskillige oplægholdere og besøgt af ca. 230 deltagere fra hele landet.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Tributary Empires Compared (EU-COST ACTION A36) er et EU-forskningsnetværk for klassiske imperiedannelser, som Peter Fibiger Bang er valgt til formand for. Vincent Gabrielsen er medlem af styregruppen. Netværket har medlemmer i de fleste europæiske lande samt Tyrkiet og vil afholde sin 3. konference i Athen i juni 2007 med titlen Experience of Empire samt midtvejskonference i Warszawa til oktober.

Vincent Gabrielsen: Arrangerede i dagene 7.-9. september en international konference over emnet "Demand Creation and Economic Flows: Conference on Hellenistic Economies", hvortil 21 historikere fra Danmark, det øvrige Europa og USA bidrog med faglige indlæg.

Carsten Jahnke: Er valgt til sekretær for Commission Internationale pour l'Historie de la Baltique.

"Krigserfaringer" er et tværfagligt, internationalt netværk, som Gunner Lind har været initiativtager til og koordinator af. Det finansieres af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation. Netværket har holdt tre seminarer og fået sin bevilling forlænget af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation til 31.12.2007.

Mogens Pelt: Deltager i et internationalt forskningsprojekt, "Captive States, Divided Societies. Political Institutions of Southeastern Europe in Historical-Comparative Perspective", som er iværksat af Centre for Applied Policy Research (CAP) München, Romanian Institute for Recent History samt Romanian Academic Society og finansieret af Volkswagen Foundation. Målet er i samarbejde med 14 andre forskere at skrive en ny historie om det Sydøsteuropæiske Europa i 1800- og 1900-årene. Mogens Pelts opgave er at dække emnet "militær og politik" i Bulgarien, Grækenland, Jugoslavien og Rumænien. Projektet er planlagt til at vare 3 år.

Peder Dam og Karl-Erik Frandsen: Deltager i det af det norske forskningsråd finansierede internationale projekt "Peasants' control over land and resources from the High Middle Ages to the end of the early modern period – Norway, Scandinavia and the East-Alpine region", der ledes af de norske historikere Tore Iversen (Trondheim) og John Ragnar Myking (Bergen) med Gertrud Thomas som tysk koordinator. Projektet afholdt et seminar i København i marts 2006.

I det af Forskningsrådet finansierede forskningsprojekt "Tyskland i Europa efter 1945", der er et samarbejde mellem Københavns Universitet, Aarhus Universitet (Johnny Lauersen) og Syddansk Universitet (Flemming Just og Jørgen Kühl er Karl Christian Lammers koordinator i et dertil knyttet internationalt netværk med Tysklandshistorikere i en række nordeuropæiske lande og har som del heraf afholdt et symposium på SDU i Esbjerg med deltagelse af knap 20 Tysklandshistorikere fra Storbritannien, Holland, Tyskland, Norge og Danmark.

Thomas E. Jørgensen og Dorthe Gert Simonsen: Har stiftet et nyt tværfagligt Netværk for Mellemligstidsforskning.

Poul Villaume: Har også været med til at starte et nyt netværk om europæiske småstaters neutralitetspolitik i historisk belysning. Første møde fandt sted på Aarhus Universitet i november, hvor han på det internationale seminar "Neutrality and Neutrality Traditions in Three Small European States 1914-2006" (deltagere fra Danmark, Sverige og Irland) præsenterede et paper om dansk udenrigspolitik efter 1945 i komparativ neutralitetspolitisk belysning.

Afdeling for Græsk og Latin

Forskningsvirksomhed

Saxo-Instituttet's Afdeling for Græsk og Latin beskæftiger sig med europæisk kultur, sådan som den er bevidnet på og formet af de to sprog, der har været bærere af den kulturelle kontinuitet i Europa igennem ca. 2.500 år. Nedenfor kan man se, hvilke af de mange mulige forskningsområder afdelingens medarbejdere især har dyrket i det forløbne år med særlig vægt på påbegyndte eller afsluttede projekter.

1. Sprog

Tine Knoth har afsluttet sit ph.d.-projekt "Prima positio. En funktionel undersøgelse af sætningens første position i latinsk prosa" og har fået tildelt ph.d.-graden. Sten Ebbesen har forsat arbejdet på sit projekt om beskrivelse af latinsk orddannelse og latinske låneordsudformning i moderne europæiske sprog.

2. Antik historie, materiel kultur og mentalitet

Thomas Heine Nielsen har indledt en undersøgelse af, hvordan de såkaldte homeriske hymner behandler tempelbygninger. Undersøgelsen er ikke tilendebragt, men vil blive fortsat i 2007. Hans studie af den panhelleniske helligdom i Olympia blev i 2006 bragt til en foreløbig afslutning, idet han fik færdiggjort en monografi betitlet "Olympia and the Classical Hellenic City-State Culture", som Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab efter peer review har antaget til publikation i serien Historisk-filosofiske Meddelelser. Bogen vil foreligge i løbet af foråret 2007. Han har endvidere indledt en undersøgelse af den panhelleniske helligdom i Nemea på Peloponnes, en studie der både kan siges at være led i projekt bystatsreligion og led i hans tidligere forskning i interaktionen i den oldgræske bystatskultur.

I samarbejde med seniorstipendiat, ph.d. Adam Schwartz har Thomas Heine Nielsen udarbejdet og publiceret den dansksprogede, peer reviewede artikel: "Herodot og hemerodromoi," *Aigis* 61. (2006) 1-10. Denne artikel er det første bidrag til et større tværfagligt forskningsprojekt, som de gennemfører i samarbejde med stipendiat Dirk Lund Christensen, Institut for Folkesundhedsvidenskab. Dette projekts mål er en længere, engelsksproget artikel, der diskuterer de historiske såvel som de fysiologiske aspekter af professionelt langdistanceløb i oldtidens græske bystatskultur.

3. Filosofi

Jørgen Mejer har afsluttet arbejdet med tre mindre projekter: "Rhetoren og filosofen Dion Chrysostomos' forhold til filosofien". En studie af sandhedsværdien af indholdet i antik filosof-biografi og doxografi. En studie af den danske arkæolog P.O. Brøndstedts forelæsnings: "Reise i Grækenland" og hans idéhistoriske placering.

David Bloch har afsluttet sit ph.d.-projekt: "Aristotle, De Sensu and De Memoria, A Critical Edition with Commentary". Kandidaten er tildelt ph.d.-graden.

Jakob Leth Fink har med støtte fra Forskningsstyrelsen begyndt et nyt ph.d.-projekt: "Viden og vidensformidling hos Aristoteles".

"Information og ideers bevægelighed" er et nyt projekt, som skal gå over to år, og som udføres af Sten Ebbesen og ph.d. David Bloch. FKK har bevilget 1.220.000 kr. i støtte til projektet. Projektet skal primært undersøge middelalder-

lige systemer til formidling af filosofisk viden men også indbefatte en sammenligning med nutidens metoder. Som resultat forventes: (1) Tekststudgaver og tidsskriftsartikler for et internationalt publikum. (2) En formidlende bog på dansk. (3) Et katalog over Det Kongelige Biblioteks Aristoteles-kommentarer. Det sidste i samarbejde med KB og samtidig som bidrag til et stort katalogiseringsprojekt under Société pour l'Étude de la Philosophie Médiévale's ægide.

Deltidslæreres forskning

Christian Gorm Tortzen har afsluttet oversættelsen af den sidste, astrologiske del af Tycho Brahes "De nova stella" og af hans tiltrædelsestale ved professoratet i astronomi ved Københavns Universitet. Begge tekster forventes at udkomme i forsommeren 2007. Da Det danske Sprog- og Litteraturselskab ønsker at udgive Ole Rømers Triduum-observationer (1706), skal han hertil levere en udgave af de latinske tekster med en ledsagende engelsk oversættelse.

Faglige og administrative hverv

Udvalg og fonde

Sten Ebbesen: Formand for trivium-komiteén i Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale. Sekretær for The Buridan Society. Medlem af nationalkommissionen for Novum Glossarium Mediae Latinitatis. Medlem af Aristoteles Latinus-kommissionen under Union Académique. Medlem af et bedømmelsesudvalg til et lektorat i filosofihistorie ved Uppsala Universitet.

Karsten Friis-Jensen: Formand for nationalkommissionen for og medlem af den internationale kommission for Thesaurus Linguae Latinae. Medlem af Advisory Board for Centre for Medieval Studies, Universitetet i Bergen. Medlem af bestyrelsen for Einar Hansens Forskningsfond.

Mogens Herman Hansen: Formand for Filologisk-Historisk Samfund og dermed redaktør af serien "Studier fra Sprog- og Oldtidforskningen".

Jørgen Mejer: Bestyrer af Søstre Krarups Fond. Medlem af præsidiat for Platonselskabet.

Birger Munk Olsen: Medlem af præsidiat for Det Kgl. Danske Videnskaberne Selskab. Medlem af nationalkommissionen for Novum Glossarium Mediae Latinitatis og af ord bogens bestyrelse, Internationales Mittellateinerkomitee (Heidelberg), Comité international de paléographie (Paris), Società internazionale per lo studio del medioevo latino (Firenze). Bestyrelserne for Einar Hansens Fond (Lund; til juli) og Henders Fond. Delegeret til Union académique internationale (Bruxelles).

Christian Troelsgård: Sekretær for det internationale Monumenta Musicae Byzantinae. Medlem af nationalkommissionen for Monumenta Musicae Byzantinae.

Formidling

Udgivervirksomhed

Afdelingens eget tidsskrift, *Cahiers de l'institut du moyen-âge grec et latin*, redigeret af Sten Ebbesen, udkom med ét bind, nr. 77 på 160 sider.

Redaktionelle hverv

Flere af afdelingens medarbejdere sidder i redaktionen for det elektroniske klassiker-tidsskrift *Aigis* (www.igl.ku.dk/~aigis).

Medarbejdere ved instituttet har deltaget i redaktionen eller udgivelsen af bl.a. følgende tidsskrifter, skriftserier o.lign.: *Année philologique*, *Archivum Latinitatis Medii Aevi*, *Bochumer philosophisches Jahrbuch für Antike und Mittelalter*, *Byzantinische Zeitschrift* (bibliografien), *Catalogus Translationum et Commentariorum*, *Classica et Mediaevalia*, *Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi*, *Johannes Buridanus: Summulae, Les classiques de l'humanisme*, *Medieval Philosophy and Theology*, *Plainsong and Medieval Music*, *Revue d'Histoire des Textes*, *Société des Anciens Textes Français*, *Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning*.

Christian Troelsgård: Er medlem af redaktionen af tidsskriftet "Plainsong and Medieval Music" (Cambridge University Press) med funktionen peer reviewer. Medarbejder ved *Byzantinische Zeitschrift* (München). Bibliografisektionen vedr. byzantinsk musik. Har i samarbejde med professor John Bergsagel organiseret symposiet "The current state of Byzantine musical studies after 75 years of the Monumenta Musicae Byzantinae" (Carlsberg Akademi, 16.-17. juni) og efterfølgende redigeret bidragene fra symposiet.

Afdeling for Arkæologi og Etnologi

Afdelingen omfatter fire fag: Forhistorisk Arkæologi, Klassisk Arkæologi, Europæisk Etnologi og Almen Etnologi.

Afdelingens fag beskæftiger sig med den teoretiske, metodiske og historiske udforskning af kultur-, samfunds- og statsformer fra de tidligste jægere til nutiden. Afdelingens forskere arbejder med udvikling af kulturteori, herunder den materielle dimension. De enkelte forskere er engagerede i forskellige forskningsprojekter og netværk.

Forskningsvirksomhed

1. Forhistorisk og Klassisk Arkæologi

Ulla Lund Hansen og Per Ole Rindel har i samarbejde med Birgitta Hårdh fra Lunds universitet, Institutionen för Arkeologi afsluttet et større projekt: "Øresund – Barriär eller Bro? Kulturelle kontakter och samhällsutveckling i Skåne och på Sjælland under järnålder och tidig medeltid". De har specielt undersøgt relationen mellem bopladser, gravpladser og vandløb i yngre romansk jernalder i Øresundsregionen. Projektet finansieres af NOS-H. Resultaterne vil blive publiceret i 2007 i skriftserien ved Center for Danmarksstudier ved Lunds universitet.

Henriette Lyngstrøm har afsluttet sit projekt om produktion og bearbejdning af myremalmsjern i Danmark. Resultatet vil blive publiceret som en monografi i 2007.

Klavs Randsborg har afsluttet sine studier over ældre bronzealders egekistegrave og sammen med Kjeld Christensen, Aarhus Universitet, udarbejdet en større monografi om emnet. Til tidsskriftet *Antiquity*, der udgives i Oxford, har han skrevet en meget omtalt artikel: "Spirals! Early Bronze Age Calendars". Han har endvidere startet et nyt projekt i forbindelse med udgravning af en "partisanhytte" yngre end 1945 i Litauen.

Individuelle ph.d.-projekter

Hanne Fabricius: Københavns topografiske udvikling indtil 1550.

Thomas Grane: *The Roman Empire and Southern Scandinavia – A Northern Connection*. Projektet er afsluttet, og afhandlingen er indleveret med henblik på forsvar for ph.d.-graden.

Bo Berggren Jensen: *Amuletter og amuletskik i vikingetidens Skandinavien*.

Xenia Pauli Jensen: *Jernalderens våbenofferfund: Viemosefundet*.

Christina Rein Seehusen: *Østlige forbindelser – kontakter mellem Sydsandinavien og Wielbark-kulturen i romersk jernalder*.

Faglige og administrative hverv

Ulla Lund Hansen: Har været medlem af Studienævnet for Forhistorisk Arkæologi, hvor Henriette Lyngstrøm har været studieleder. Hun er endvidere medlem af bestyrelsen for Dansk Arkæologisk Forskerskole, af Verwaltschaftsrat des Römisch-Germanische Zentralmuseum Mainz, Forschungsinstitut für Vor- und Frühgeschichte, samt afrepræsentantskabet ved Kroppedal Museum.

Henriette Lyngstrøm: Er medlem af bestyrelsen for Historisk-Arkæologisk forsøgscenter, Lejre. Formand for "Tænketanken for forskning og forskningsstrategier" samme sted. Medlem af bestyrelserne for Museet på Kroppedal, Københavns Bymuseum, Vikingskibshallen i Roskilde, Roskilde Museum, Hørsholm Egnsmuseum, Sydvestsjællands Museum, Varde Museum og Kulturhistorisk Museum Randers.

Klavs Randsborg: Er formand for udvalget til vurdering af arkæologiske publikationer ved universitetet i Uppsala. Medlem af den videnskabelige komité for udforskningen af Butrint i Albanien. Medlem af Kinas Arkæologiske Instituts videnskabelige komité. Udenlandsk medlem af Estlands Humanistiske Forskningsråd. Eksternt medlem af Fakultetsrådet, Oxford University.

Lone Wriedt Sørensen: Har været studieleder for Studienævnet for Klassisk Arkæologi, hvori også Annette Rathje var medlem.

Bedømmelsesudvalg

Ulla Lund Hansen: Har været medlem af bedømmelsesudvalget til vurdering af Lone Heidemanns ph.d.-afhandling ved Humboldt Universitetet i Berlin.

Henriette Lyngstrøm: Var medlem af bedømmelsesudvalget til vurdering af Ulla Mannerings ph.d.-afhandling.

Klavs Randsborg: Har været formand for to professoratsudvalg i Helsinki og for tre udvalg til bedømmelse af ph.d.-afhandlinger i København. Formand for et tilsvarende udvalg i Uppsala.

Per Ole Rindel: Var medlem af bedømmelsesudvalget til vurdering af Mikkel Sørensens ph.d.-afhandling.

Annette Rathje: Har udført anonymt peer review på et forskningsprojekt i Wien. Medlem af et bedømmelsesudvalg til et lektorat på Sortehavscentret i Århus. Medlem af bestyrelsen for Det danske institut i Athen.

Udvalg og fonde

Ulla Lund Hansen: Er formand for Ingeniør Svend G. Fiedler og Hustrus legat for Botanik og Arkæologi. Medlem af styrelsen for Christian og Emma Blinkenbergs rejse-

legat. Medlem af styrelsen for Kazimierz Salewicz og Hustrus legat, der donerer midler til udveksling af arkæologer fra Danmark, Polen og Norge samt af styrelsen for Aage Rothenborgs legat.

Erik Brinch Petersen: Er medlem af styrelsen for Japetus Steenstrups Legat.

Klavs Randsborg: Er medlem af styrelsen for Munksgaards Fond.

Annette Rathje: Er medlem af styrelsen for Christian og Emma Blinkenbergs rejselgat. Medlem af styrelsen for Ingeniør Svend G. Fiedler og Hustrus legat for Botanik og Arkæologi.

Lone Wriedt Sørensen: Er medlem af styrelsen for Christian og Emma Blinkenbergs rejselgat.

Formidling

Kongresser og symposier

Per Ole Rindell og Ulla Lund Hansen: Organiserede for Dansk Arkæologisk Forskerskole i samarbejde med universitetet i Warszawa et 6 dages internationalt ph.d.-kursus i Warszawa. Der deltog ph.d.-studerende fra Danmark, Polen, Norge, Sverige, Rusland og England.

Redaktionelle hverv

Ulla Lund Hansen: Er dansk redaktør for tidsskriftet/monografiserien "Studien zur Sachsenforschung", Hannover/Slesvig. Medredaktør af monografiserien "Arkæologiske Skrifter" og "Arkæologiske Studier", Saxo-Instituttet, Københavns Universitet. Medredaktør af tidsskriftet "Archæologia Bulgaria", Bulgarien. Redaktør for tidsskriftet "Germania", Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt/Berlin (ansvarsområde Romersk tid).

Henriette Lyngstrøm: Har redigeret "Fra Vandkunsten til Vestpynten af Amager, 20 arkæologiske essays", SAXO-Instituttet juni 2006.

Klavs Randsborg: Er chefredaktør for Acta Archaeologica (Blackwell Munksgaard/Oxford København). Chefredaktør for Arkæologiske Studier (København), og Arkæologiske Skrifter (København). Redaktør af bl.a. JONAS (Stockholm), Journal of Estonian Archaeology (Tartu), Archaeologica Islandica (Reykjavik), Journal of the European Association of Archaeologists (pt. Praha), Fundamental Issues in Archaeology (Madison, Wisconsin), "Web Journal on Cultural Patrimony" (pt. Italien).

Annette Rathje: Redigerer Acta Hyperborea. Danish Studies in Classical Archaeology. Medlem af Advisory Board på tidsskriftet Ancient West and East, Brill. Leiden.

Lone Wriedt Sørensen: Har sammen med Kristina Winter Jacobsen redigeret: Panayia Ematousa I. A rural site in south-eastern Cyprus og Panayia Ematousa II. Political, cultural, ethnic and social relations in Cyprus. Approaches to regional studies. Monographs of the Danish Institute at Athens Vol. 6.1. Athens 2006, 64-160.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Ulla Lund Hansen: Er sammen med flere kolleger deltager i et netværkssamarbejde med Tyskland, Holland, Polen, Frankrig, Ungarn, Rumænien, Ukraine, Rusland, Tjekkiet

og Slovakiet med formålet at analyseres samspillet mellem De Romerske Provinser og det Germanske område nord derfor. Projektet koncentrerer sig om overordnede emner som økonomi, handel, sociale relationer, krig & konflikt – alt anskuet med fokus på relationer tværs over kulturelle grænser. Dette europæiske samarbejde har eksisteret i ca. 14 år, og det kommer til at strække sig en del år endnu, idet projektet løbende integrerer yngre forskere. Det omfatter symposier, arbejds møder, publikationer mv. I 2006 er der afholdt symposier i Slesvig og Litauen.

Ulla Lund Hansen: Har afsluttet et andet netværkssamarbejde. Dette netværks formål var at intensivere kontakten mellem danske og polske arkæologer i et samarbejde om fremme af forståelsen af de respektive områders relationer i tiden 500 f. Kr. til 1000 e. Kr. Netværket havde 34 deltagere, heraf to tredjedele fra Polen, 1 fra Ukraine og 1 fra Rusland. Bevillingshaver på en bevilling på 800.000 kr. fra FKK var Ulla Lund Hansen, der sammen med Anna Bitner-Wroblewska, Nationalmuseet Warszawa, organiserede projektet. En publikation er under forberedelse. Netværket holdt i 2006 et seminar i Mazury og et på Bornholm.

Ulla Lund Hansen: Er endvidere aktiv i "ledsagegrupper" for Danmarks Arkæometriske Center i samarbejde mellem Aalborg Universitet og Esbjerg Museum samt ved museerne i Aalborg, Haderslev, Kroppedal og på Bornholm. Rådgiver for Kulturarvsstyrelsen.

Klavs Randsborg: Udfører megen forskning i Vestafrika i forbindelse med projekterne BDArch & GDArch-projekterne, der finansieres af Danida i samarbejde med henholdsvis Patrimoine, Cotonou, Bénin og Department of Archaeology, University of Ghana, Legon, Ghana). Udvikling af arkæologisk forskning. Post-graduate undervisning. Kulturarvsforvaltning, m.m.

Per Ole Rindel: Arrangerede sammen med Foreningen af Fagarkæologer et seminar: "Naturvidenskabelige veje i dansk arkæologi".

Lone Wriedt Sørensen og Annette Rathje: Organiserede et internordisk seminar: Ceramics in Context IV og Keramik Workshop, DK. Nordisk keramikforsknings netværk.

Almen og Europæisk Etnologi

Forskningsvirksomhed

Christian Kordt Højbjerg har afsluttet arbejdet med projektet "Resisting State Iconoclasm among the Loma of Guinea". Afhandlingen skal udkomme på Carolina Academic Press i februar 2007 og er indleveret til forsvar for doktorgraden.

I forlængelse af SHF-projektet "Livsformer og velfærdsstat ved en korsvej?" og i samarbejde med fødevareministeriet har Thomas Højrup påbegyndt feltarbejde i 2006 om fiskernes proaktive puljedannelse og dannelse af andelslag som reaktion på den nye fiskerilov (ikrafttræden 1.1.2007), der transformerer fiskeressourcerne fra frit fiskeri til ejendomsret. Dette feltarbejde vil, med udnyttelse af deltagerobservation som metode, inddrage lokale initiativer omkring regional udnyttelse og udvikling af kulturarv og kulturmiljø i forbindelse med omlægningen af ressourcenyttelse og ny ejendomsret. I 2007 knyttes to ph.d.-stillinger til udforskningen og udviklingen af disse pro-

blemstillinger og de generelle teoretiske og metodiske aspekter heri. Om muligt vil samiske renavlere blive inddraget som empiri. En konference herom planlægges i 2007.

Lene Otto har startet et nyt projekt: "Erindring og glemsel i det post-socialistiske Europa". Projektet omhandler de aktuelle repræsentationer af den kommunistiske fortid i museumsudstillinger og kulturarvsindustri baseret på indsamlinger i Polen, Ungarn, Berlin og Litauen.

Individuelle ph.d.-projekter

Astrid Jespersen: Engagement i arbejdet? En etnologisk undersøgelse af danske praktiserende læger 1950-2000.

Helle Leilund: Dress code – en kulturhistorisk analyse af det 20. århundredes dragt- og kropskultur i relation til arbejdsbeklædningens kulturhistoriske kontekst.

Dorte H. Rasmussen: Religiøs praksis i politisk arbejde – en etnologisk undersøgelse af kirkelige organisationers virke i EU-institutionerne.

Marie Sandberg: Enhed i mangfoldighed? Europæisering og hverdagsliv i et tysk-polsk grænseland.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Tine Damsholt: Har været medlem af et udvalg til bedømmelse af ansøgerne til en stilling som adjunkt ved Institut for Litteratur, Kultur og Medier, Syddansk Universitet.

Thomas Højrup: Er medlem af Kulturarvsstyrelsens råd for Nyere tids Kulturhistorie.

Signe Mellemegaard: Var formand for udvalget til bedømmelse af Martin Borks ph.d.-afhandling: "Fællesskab efter ophævelsen af fællesskabet".

Lene Otto: Var medlem af udvalgene til bedømmelse af Sarah Hanghøjs ph.d.-afhandling ved Danmarks Pædagogiske Universitet og af Lisbeth Rostgårds ph.d.-afhandling ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Syddansk Universitet. Medvirket i udvalget til ansættelse af en adjunkt ved Forskningsenheden for Materiel Kultur ved Danmarks Pædagogiske Universitet. Medbedømmer på prækvalifikationerne af ph.d.-ansøgninger til Forskningsrådet for Kunst og Kultur via Kulturarvens Forskerskole.

Udvalg og fonde

Tine Damsholt: Er faglig ansvarlig for en række projekter udført for fakultetet og Campusgruppen, Københavns Universitet ved Center for Kulturanalyse. Medlem af Det Humanistiske Fakultets arbejdsmarkedspanel. Medlem af styregruppen for Center for Kulturanalyse. Medlem af dekanens udvalg for Crossroad Copenhagen samarbejdsprojektet. Medlem af censorkorpset ved Europastudier, Aarhus Universitet. Fast tilknyttet Norges forskningsråd – humaniora og samfunnsvidenskab til afgivning af fagkyndige udtalelser.

Thomas Højrup: Er medlem af Forum Konkurrenceevne på Handelshøjskolen i København (CBS).

Lene Otto: Er medlem af tværfaglig baggrundsgruppe ifm. forberedelsen af udstillingen Oldetopia på Medicinsk Museion. Medlem af bestyrelsen for Kulturarvens Forskerskole. Medlem af faglig baggrundsgruppe for forskningsprojektet Skolen for livet. Medlem af styregruppen for Center for Kulturanalyse, Det Humanistiske Fakultet. Medlem af bestyrelsen for Den selvejende institution

Østerbrogården. Repræsentant For Det Humanistiske Fakultet.

I Studienævnet for Etnologi har Lene Otto været studieleder og Signe Mellemegaard medlem.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Lene Otto: Masteruddannelsen "Humanistisk Sundhedsvidenskab og Praksisudvikling" og kursusudbud "Cultural Awareness" til erhvervslivet i samarbejde med Kompetenceenheden, Københavns Universitet.

Lene Otto: Har endvidere gennemgået danske og europæiske resultater af undersøgelsen "Snuggle Let Loose".

Thomas Højrup: Er medlem af Udviklingsrådet for CVU Midt-Vest og af bestyrelsen for Skibsbevaringsfonden. Har endvidere løst opgaver for Fødevarerministeriet i forbindelse med implementering af Ny Regulering i erhvervsfiskeriet.

Formidling

Redaktionelle hverv

Tine Damsholt: *Ethnologia Scandinavica*.

Christian Kordt Højbjerg: *FOLK. Journal of the Danish Ethnographic Society. Tidsskriftet Antropologi. Membre du comité de lecture de la revue du laboratoire Système de pensée en Afrique noire.*

Thomas Højrup: Er redaktør af serien Stats- og livsformer på Museum Tusulanums Forlag.

Signe Mellemegaard og Thomas Højrup: Redigerer skriftserien *Etnologiske Studier*.

Lene Otto: *Folk og Kultur, Årbog for Dansk Etnologi og Folkemindevidenskab.*

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Tine Damsholt: Er netværkskoordinator i "religion i det offentlige rum" under Københavns Universitets satsningsområde "Religion i det 21. århundrede".

Christian Kordt Højbjerg: Har arbejdet med projektet "Konflikt og forsoningsdynamik i Liberia og Guinea: Et studie af en vestafrikansk oprørsbevægelses rationale". Projektet er finansieret af Forskningsrådet for Udviklingsforskning (RUF) og udført i delvis tilknytning til Center for Afrikastudier, Københavns Universitet. Projektet udføres i samarbejde med deltagere i to forskningsgrupper i henholdsvis Belgien og Tyskland: Conflict Research Group (University of Ghent), Integration and Conflict in the Upper Guinea Coast (West Africa) (Max Planck Institute for Social Anthropology, Halle).

Der er i forbindelse med projektet blevet udført et feltarbejde af tre måneders varighed (februar-april) og afholdt flere arbejdsseminarer med medlemmer af de to nævnte forskningsgrupper i Tyskland og Belgien samt deltagelse med forskellige 'papers' i to konferencer i henholdsvis England (Bristol) og Tyskland (Halle).

Instituttleder Karl-Erik Frandsen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	51,12	12,27	63,40
DVIP	0,47	0,35	0,82
STIP	6,91	6,49	13,40
TAP	16,50	4,96	21,46
Årsværk i alt	75,00	24,08	99,08
Løn med årsværk	34.896,76	9.052,06	43.948,82
Løn uden årsværk	-189,27	188,10	-1,17
Øvrig drift	3.122,32	4.738,52	7.860,84
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>37.829,80</i>	<i>13.978,69</i>	<i>51.808,48</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Intern

Andersen, Dorte; forskningsassistent.
 Bang, Peter Fibiger; lektor.
 Bjørn, Claus Ebbe; lektor.
 Bolvig, Hans Aksel; professor mso.
 Christensen, Arne Søby; lektor.
 Christensen, Søren; lektor.
 Damsholt, Kirstine; lektor.
 Due-Nielsen, Carsten; lektor.
 Ebbesen, Sten; lektor.
 Eriksen, Sidsel; lektor.
 Feldbæk, Ole; professor.
 Floto, E Inga; professor.
 Fønnesbech-Wulff, Benedicte; undervisningsadjunkt.
 Frandsen, Karl-Erik; lektor.
 Friis-Jensen, Karsten; lektor.
 Fritzboeger, Bo; lektor.
 Gabrielsen, Vincent; professor.
 Hansen, Mogens Herman; lektor.
 Hansen, Ulla Lund; lektor.
 Hybel, Nils; lektor.
 Hyltoft, Ole; lektor.
 Højbjerg, Christian Kordt; lektor.
 Højrup, Thomas; professor.
 Haastrup, Lisbeth; amanuensis.
 Ivarsson, Søren; lektor.
 Jacobsen, Kristina Winther; adjunkt.
 Jahnke, Carsten; adjunkt.
 Johansen, Jens Christian Vesterskov; lektorvikar.
 Justesen, Ole Clemmen; lektor.
 Lammers, Carl Christian; lektor.
 Larsen, Hans Kryger; lektor.
 Lind, Gunner Engberg; professor.
 Littrup, Leif; lektor.
 Lund, Niels; professor.
 Lyngstrøm, Henriette Syrach; lektor.
 Løkke, Anne; lektor.
 Mejer, Jørgen; lektor.
 Møllegaard, Signe; lektor.
 Møller, Jes Fabricius; adjunkt.
 Nielsen, Thomas Heine; lektor.

Nosch, Marie-Louise Bech; postdoc.
 Olden-Jørgensen, Sebastian; lektor.
 Otto, Lene; lektor.
 Pedersen, Jan; lektor.
 Pelt, Mogens; lektor.
 Petersen, Erik Brinch; lektor.
 Petersen, Morten Krogh; forskningsassistent.
 Randsborg, Klavs; professor mso.
 Rasmussen, Anders Holm; lektor.
 Rathje, Annette; lektor.
 Rindel, Per Ole; lektor.
 Roslyng-Jensen, Palle; lektor.
 Schmidt, Regin; adjunkt.
 Simonsen, Dorthe Gert; adjunkt.
 Sørensen, Lone Wriedt; lektor.
 Troelsgaard, Christian Viggo; lektor.
 Vammen, Hans Nicolaj Møller; lektor.
 Villaume, Poul; professor.
 Ørsted, Peter; lektor.

STIP Intern

Bloch, David Kristian; ph.d.-studerende.
 Bork, Martin Thorbjørg Hveysel; postdoc.
 Burkhardt, Mike; ph.d.-studerende.
 Christensen, Mogens; ph.d.-studerende.
 Fink, Jakob Leth; ph.d.-studerende.
 Jacobsen, Nina Kirstine Brandt; ph.d.-studerende.
 Jensen, Bo Berggreen; ph.d.-studerende.
 Jespersen, Astrid Pernille; ph.d.-studerende.
 Lassen, Trine; ph.d.-studerende.
 Overgaard, Svend Skafte; ph.d.-studerende.
 Oxenbøll, Morten; ph.d.-studerende.
 Philipsen, Ingeborg Birgitte; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Marie Klara Sandberg; ph.d.-studerende.
 Rosenløv, Jesper Machholdt; ph.d.-studerende.
 Schwartz, Adam; postdoc.
 Seehusen, Christina Sofie Bente R; ph.d.-studerende.
 Simsek, Abdullah; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Jakob; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Andersson, Eva Birgitta; postdoc.
 Ax, Christina Folke; adjunkt.
 Bierlich, Bernhard Michael; postdoc.
 Carstens, Anne Marie; postdoc.
 Engelhardt, Juliane; postdoc.
 Eskildsen, Kasper Risbjerg; forskningsstipendiat.
 Fink-Jensen, Morten; postdoc.
 Gjerløff, Anne Katrine; amanuensis.
 Gleba, Margarita; postdoc.
 Gradel, Itai Dan; lektor.
 Guzowska, Marta Joanna; postdoc.
 Hansen, Randi Merete Diget; lektor.
 Jacobsen, Tove Benedikte; forskningsassistent.
 Jørgensen, Thomas Ekman; postdoc.
 Lerdam, Henrik; adjunkt.
 Mannering, Ulla; postdoc.
 Merkyte, Inga; forskningsassistent.
 Münster-Swendsen, Mia; postdoc.
 Møllerhøj, Jette; postdoc.
 Nielsen, Anita Kildebæk; postdoc.
 Rahmstorf, Lorenz; postdoc.
 Tang, Birgit; adjunkt.
 Toft, Peter Andreas; forskningsassistent.

STIP Ekstern

- Borup, Allan; ph.d.-studerende.
 Dam, Peder; ph.d.-studerende.
 Grane, Thomas; ph.d.-studerende.
 Ipsen, Pernille; ph.d.-studerende.
 Jensen, Niklas Thode; ph.d.-studerende.
 Knoth, Tine Woergaard; ph.d.-studerende.
 Madsen, Trine; ph.d.-studerende.
 Olsen, Hanne Fabricius Kleinitz; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

- Bloch, David Kristian; Aristotle. De Memoria et Reminiscencia. Text, translation and interpretive essays.
 Bork, Martin Thorbjørg Hveysel; Fællesskabet efter fællesskabet. Sociale relationer og netværk i et dansk landbosaamfund efter landsbyfællesskabets opløsning ca. 1785-1850.
 Jensen, Niklas Thode; For slavernes sundhed. Sygdom, sundhed og kolonialadministrationens sundhedspolitik blandt plantageslaverne på St. Croix, Dansk vestindien 1803-1848.
 Mannering, Ulla; Billeder af dragt. En analyse af påklædte figurer fra yngre Jernalder i Skandinavien.

Fondsbevilling*Bikubenfonden*

- Galathea 3 forsknings- og formidlingsprojekt (Bernhard M. Bierlich) kr. 500.000.

Carlsbergfondet

- Ceramics in context IV (Annette Rathje) kr. 28.800.
 – Postdoc (Adam Schwartz) kr. 1.307.800.

Crossroad Copenhagen

- Brugerundersøgelse Ørestad Nord (Tine Damsholt) kr. 100.000.

Danmarks Forskerskole for Historie

- Fremstilling af sociale konflikter i Japansk Middelalder (Morten Oxenbøll) kr. 1.600.000.

Danida/Udenrigsministeriet

- Enreca – GDArch – Ghanas Arkæologi: videregående uddannelse, forskning & administration (Klavs Randsborg) kr. 3.470.800.
 – GDArch – Ghanas Arkæologi (Klavs Randsborg) kr. 4.029.200.

Diverse private fonde

- Frikøb (Mogens Herman Hansen) kr. 100.000.

Elisabeth Munksgaard Fonden

- Frikøb (Erik Brinch Petersen/Peter Andreas Toft) kr. 30.000.

ESF European Science Foundation

- Tributary Empires Compared, Management Committee Chair (Peter Fibiger Bang) kr. 59.700.

EU INTERREG

- Utvekkende av masteruddanning i praktisk kulturanalyse (Lene Otto) kr. 216.200.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

- Roman state and patrimonialitet (Peter Fibiger Bang) kr. 55.800.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

- Children of an Imperial Encounter (Karen Asta Arnfred Vallgård) kr. 1.550.000.
 – Information og Ideers Bevægelighed (Sten Ebbesen) kr. 1.222.000.
 – Textiles for war (Susanne Möller-Wiering) kr. 689.000.
 – Textiles for war (Susanne Möller-Wiering) kr. 689.000.
 – Træ fra gravene ved Vorbasse (Ulla Lund Hansen) kr. 85.000.
 – Viden og vidensformidling hos Aristoteles (Jakob Leth Fink) kr. 1.550.000.

Novo Nordisk Fonden

- En udvidelse med billeder + forbedring af indeks. Kalkmaleridatabasen (Axel Bolvig) kr. 40.000.

Sygekassernes Helsefond

- Psykiatrihistorisk forskning (Jette Møllerhøj) kr. 250.000.

Publikationer

- Ax, C.F.: Palæet. Prøven 3. årg., nr. 10, s. 6-9. 2006.
 Ax, C.F., Oslund, K., Brimnes, N., Jensen, N.T.: Colonialism, Postcolonialism, and the Environment, 2006/vol. 39. 173-181s. Washington 2006.
 Bloch, D.K.: Notes on Agricultural Terminology in Aristotle (Sens. 441a10-17). Hermes. Zeitschrift für klassische Philologie 2006, s. 142-149. 2006.
 Bloch, D.K.: Averroes Latinus on Memory. An Aristotelian Approach. Cahiers de l'Institut de Moyen-Âge Grec et Latin 2006/vol. 77, s. 127-146. 2006.
 Bloch, D.K.: The Aldine Edition of Aristotle's De Sensu. Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge Grec et Latin 2006/vol. 77, s. 147-155. 2006.
 Bloch, D.K.: Aristotle on Animals in the Politics. Classica & Mediaevalia 2006/vol. 57, s. 49-66. 2006.
 Bloch, D.K.: Aristotle, De Memoria et Reminiscencia. Text, Translation and Interpretive Essays. 1-270, i-viis. Københavns Universitet 2006.
 Carstens, A.M.: Catalhöyük. Sfinx 29:2, s. 42-46. 2006.
 Christensen, A.S.: Det kristne Europa. i: Historiens Lange Linjer s. 75-91. Benedicte Fonnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
 Christensen, S.: Danskhed i verdensklasse. Om kulturaliseringen af dansk konkurrenceevne. Kritik 182, s. 80-94. 2006.
 Damsholt, T.: Innovation og kulturanalyse. 27-30s. Crossroads Copenhagen, København 2006.
 Damsholt, T., Petersen, M.K.: Det skal summe af liv! Humanistisk studiemiljø ved Københavns Universitet, 2006. i: Rapport s. 1-81. Tine Damsholt (red.), Morten Krogh Petersen (red.) og Lise Tholstrup (red.). Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, København 2006.
 Damsholt, T., Petersen, M.K., Tholstrup, L.: (red.). Rapport. 1-81s. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, København 2006.
 Due-Nielsen, C.: Feind und Vorläufer: Das Bismarckbild in

- Dänemark. i: Otto von Bismarck im Spiegel Europas s. 79-93. Klaus Hildebrand (red.), Eberhard Kolb (red.). Paderborn, München, Wien, Zürich 2006.
- Ebbesen, S.: Lukian: Phalaris 1-2. i: Romersk antologi s. 239-247. Bent Christensen (red.) og Chr. Gorm Tortzen (red.). Museum Tusculanum, København 2006.
- Ebbesen, S.: By necessity. i: Mind and Modality s. 141-151. V. Hirvonen & al (red.). Brill, Leiden 2006.
- Ebbesen, S.: Sprogteori og logik. i: Tankens magt s. 359-384. Hans Siggaard Jensen et al. Lindhardt & Ringhof, København 2006.
- Ebbesen, S.: Skolastikken. i: Tankens Magt s. 385-410. Hans Siggaard Jensen et al (red.). Lindhardt & Ringhof, København 2006.
- Ebbesen, S.: Brynjólfur Sveinsson's position i dansk filosofiá. i: Brynjólfur biskup. Kirkjuhöfðingi, fræðimaður og skáld s. 208-217. Jón Pálsson & al. Háskolaútgáfan, Reykjavík 2006.
- Ebbesen, S.: Transcasus – A Change of Mind. i: Ad Ingenii Acutionem. Studies in Honour of Alfonso Mairù, Textes et Etudes du Moyen Âge 38 s. 93-101. Stefano Carori & al. (red.). FIDEM, Louvain-la-neuve 2006.
- Engelhardt, J.: Borgerskab og fællesskab. De patriotiske selskaber i den danske helstat 1769-1814. Historisk Tidsskrift Bind 106, hæfte 1, s. 33-63. 2006.
- Fink-Jensen, M.: Ole Borch – et biografisk rids. i: Ole Borch (1626-90) – En dansk renæssancekemiker s. 11-20. Bøge Riis Larsen (red.). Dansk Selskab for Historisk Kemi, København 2006.
- Fink-Jensen, M.: Præsterne og trolddommen. i: Christian 4.s København s. 92-100. Gregers Dirckinck-Holmfeld (red.). Politikens Forlag, København 2006.
- Fink-Jensen, M.: Astronomien, astrologien og bibelen hos Tycho Brahe. i: Tycho Brahes verden s. 167-177. Poul Grønder-Hansen. Nationalmuseet, København 2006.
- Fink-Jensen, M.: Medicine, Natural Philosophy and the Influence of Melanchthon in Reformation Denmark and Norway. Bulletin of the History of Medicine 2006/80, s. 439-464. 2006.
- Fonnesbech-Wulff, B.: Bondebrug – landbrug – industribrug. i: Historiens Lange Linjer s. 255-274. Benedicte Fonnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Fonnesbech-Wulff, B.: (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Historiens Lange Linjer. 1-479s. Gyldendal, København 2006.
- Frandsen, K-E.: Det kunne nytte. Krig, pest, sult og død i Helsingør 1711. i: Krig fra først til sidst. s. 207-222. Lars Bisgaard (red.), Michael Bregnsbo (red.), Finn Stendal Pedersen (red.), Aage Trommer (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Frandsen, K-E.: Das konnte nützen. Krieg, Pest, Hunger und Not in Helsingør im Jahr 1711. i: Städtesystem und Urbanisierung im Ostseeraum in der Frühen Neuzeit s. 205-225 + cd-rom. Stefan Kroll (red.) og Kersten Krüger (red.). LIT Verlag, Berlin 2006.
- Friis-Jensen, K.: In the presence of the dead. Saint Canute the Duke in Saxo Grammaticus' Gesta Danorum. i: The making of Christian myths in the periphery of Latin Christendom (c. 1000-1300) s. 195-216. Lars Boje Mortensen (red.). Museum Tusculanum Press, København 2006.
- Fritzbøgger, B.: Træernes danmarkshistorie. i: Livets træer. Kunst – kultur – natur s. 20-23. Iben From (red.) Lene Laigaard Andersen (red.). Kunstcentret Silkeborg Bad, Silkeborg 2006.
- Fritzbøgger, B.: Miljøhistorie – er der noget nyt under solen? i: Miljøhistoria över gränser s. 16-52. Fredrik Björk (red.), Per Eliasson (red.), (red.). Malmö Högskola, Malmö 2006.
- Fritzbøgger, B.: Menneske og miljø: de lange linjer – og de kortere. i: Historiens Lange Linjer s. 458-473. Benedicte Fonnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Gemzell, C-A.: Vänskap och Politik. Aspekter på de engelsk-svenska relationerna under det andra världskriget. Historielärarnas Förenings förlag, Bromma, Sverige 2006.
- Gjerløff, A.K.: Det gode, det onde og det grusomme – menneskelig aggression og evolution. Den Jyske Historiker Nr. 112, april 2006: Tema: Biologismer, s. 38-110. 2006.
- Gjerløff, A.K.: Fra abe til Menneske – i populærvidenskabeligt lys. i: Viden uden grænser. 1920-1970. Dansk Naturvidenskabs Historie, bd. 4 s. 423-436. Henry Nielsen (red.) og Kristian Hvidtfelt Nielsen (red.). Aarhus Universitets Forlag, Århus 2006.
- Hansen, M.H.: Essays by De Ste. Croix. Classical review 56, 2006, s. 398-402. 2006.
- Hansen, M.H.: Polis. i: The Cambridge Dictionary of Classical Civilization s. 697-699. Graham Shipley et al (red.). Cambridge University Press, Cambridge 2006.
- Hansen, M.H.: Emporion. A Study of the Use and Meaning of the Term in the Archaic Classical Periods. i: s. 1-39. G.R. Tsetskladze (red.). Brill, Leiden 2006.
- Hansen, M.H.: Studies in the Population of Aigina Ahtens and Eretria. 1-97 s. Videnskabernes Selskab, København 2006.
- Hansen, M.H.: The Shotgun Method. The Demography of the Ancient Greek City-State Culture. 1-140 s. University of Missouri Press, Columbia-Missouri, USA 2006.
- Hansen, M.H.: Polis. An Introduction to the Ancient Greek City-State. 1-237 s. Oxford University Press, Oxford 2006.
- Hansen, M.H.: Review article: What's Wrong with Democracy? From Athenian Practice to American Worship. Bryn Mawr Classical Review 2006, s. 26. 2006.
- Hansen, M.H.: Demokrati – emneforløb til almen studieforberedelse. 1-2 s. Peter Føge (red.) og Bonnie Hegner (red.) Systime, Århus 2006.
- Hansen, U.L.: Valløby. i: Reallexikon der Germanischen Alterumskunde s. 57-60. R. Müller (red.), H. Beck (udg.), D. Geuenich (udg.), H. Steuer (udg.). Walter de Gruyter, Berlin, New York 2006.
- Hansen, U.L.: Varpelev. i: Reallexikon der Germanischen Alterumskunde s. 76-81. R. Müller (red.), H. Beck (udg.), D. Geuenich (udg.), H. Steuer (udg.). Walter de Gruyter, Berlin, New York 2006.
- Hansen, U.L.: The Danish Weapon Offerings – greatest concentration of Roman weaponry in Europe. i: Liber Archaeologicae. Sbormik statej, posvjascennij 60-leti. Borisa ArononicaRaeva s. 193-217. A.V. Simonenko (red.). Izdatelstvo Junc Ran, Krasnodar Rostov-na-Donu, Krasnodar 2006.
- Hansen, U.L.: Did they have contacts that far? Glass production and distribution during the Late Roman Period to debate. i: Miscellanea romano-barbarica. In honorem septagenarii magistri Ion Ionita oblata s. 123-

132. V. Mihailescu-Birliba, C. Hriban og L. Munteanu (red.). *Romanian Academy. Institute of Archaeology of Iasi, Bucuresti* 2006.
- Hybel, N.: *Saxo Grammaticus, Gesta Danorum*. Historisk Tidsskrift 2006, hæfte 2, s. 684-689. 2006.
- Hybel, N.: *Tårnby. Gård og landsby gennem 1000 år*. Historisk Tidsskrift 2006, Hæfte 2, s. 734-736. 2006.
- Hybel, N.: *Europa i Højmiddelalderen*. i: *Historiens Lange Linjer* s. 92-109. Benedicte Fonnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Hybel, N.: *Saxo and the Baltic Region. A Symposium*. i: *Hansisches Geschichtsblätter* s. 237-239. Hansischen Geschichtsverrein, Trier 2006.
- Hyldtoft, O.: *Secrets of Success of the Danish Industrial Heritage Movement: A Copenhagen Perspective*. *Europa Nostra Review* 1, 2006, s. 40-44. 2006.
- Hyldtoft, O.: *National Report Denmark. Patrimoine de l'industrie*, nr. 15 2006, s. 69-76. 2006.
- Højbjerg, C.K.: *Divergent modes of address and (re) contextualization in Loma ritual prayer*. *Journal of the Royal Anthropological Institute* 12/3 September 2006, s. 625-641. 2006.
- Højrup, T.: *Forskningsoversigt – etnologiske studier i stats- og livsformsteorien*. i: *Verden over. En introduktion til stats- og livsformsteorien i dens aktuelle anvendelse i etnologien* s. 311-321. Astrid Jespersen (red.), Marie Riegels Melchior (red.) og Marie Sandberg (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Højrup, T.: *Gennem negation og konstruktion – den etnologiske stats- og livsformsteoriens tilblivelse*. i: *Verden over. En introduktion til stats- og livsformsteorien og dens aktuelle anvendelse i etnologien* s. 220-259. Astrid Jespersen (red.), Marie Riegels Melchior (red.) og Marie Sandberg (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Højrup, T.: *Kølhaling og vedligehold af havbåden SEJR*. *TS Træskibs Sammenslutning Årbog 2006 Årbog 2006*, s. 158-177. 2006.
- Højrup, T., Adriansen, I.: *Den nationale kulturarv og Sønderjylland – et spørgsmål om nationale værdier eller kollektive erfaringer*. i: *Verden over. En introduktion til stats- og livsformsteorien og dens aktuelle anvendelse i etnologien* s. 119-141. Astrid Jespersen (red.), Marie Riegels Melchior (red.) og Marie Sandberg (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Højrup, T., Jespersen, A.P., Sandberg, M.: *Hvad er et Udgangspunkt? – et kritisk interview med Thomas Højrup om videnskabssyn, værksteder og om hvordan en teori kan rystes*. i: *Verden over. En introduktion til stats- og livsformsteorien og dens aktuelle anvendelse i etnologien* s. 260-310. Astrid Jespersen (red.), Marie Riegels Melchior (red.) og Marie Sandberg (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Ivarsson, S., Isager, L.: *Thailands Karismatiske Konge*. *Jordens Folk* 41:1, s. 20-27. 2006.
- Jahnke, C.: *„. und er verwandelte die bluehende Handelsstadt in ein unbedeutendes Dorf.“ Die Rolle Schleswigs im internationalen Handel des 13. Jahrhunderts*. i: *Von Menschen, Laendern, Meeren. Festschrift für Thomas Riis zum 65. Geburtstag* s. 251-268. Gerhard Fouquet (red.), Mareike Hansen (red.), Jan Schluermann (red.), Carsten Jahnke (red.). Der Andere Verlag, Toenning 2006.
- Jahnke, C.: *Dronningens skibe for kongens flåde. Dronning Dorothea af Brandenburgs skibsbygning omkring 1486*. *Maritim Kontakt* Vol. 28, i: *Skibsbyggeri og søfart i Renæssancen* s. 85-94. Erik Gøbel (red.), Christian Lemée (red.). København 2006.
- Jahnke, C.: *Das neue Schleswig-Holstein Lexikon*, 41 artikler. i: *Das neue Schleswig-Holstein Lexicon* s. Diverse. Klaus-Joachim Lorenzen-Schmidt (red.) og Ortwin Pelc (red.). Wachholtz, Neumünster 2006.
- Jahnke, C., Hormuth, D., Loebert, S.: *Die Hamburgisch-Lübischen Pfundgeldlisten, 1485-1486. Veröffentlichungen aus dem Staatsarchiv der Freien und Hansestadt Hamburg* 21, 313 s. Hamburg University Press, Hamburg 2006.
- Jensen, N.T.: *Den transatlantiske slavehandel og slavernes liv i Caribien: en introduktion. Noter om historie og undervisning* Nr. 171, dec. 2006, s. 17-21. 2006.
- Jensen, N.T., Ax, C.F., Oslund, K., Brimnes, N.: *Colonialism, Postcolonialism and the Environment*. *Bulletin of the German Historical Institute* Fall 2006, s. 173-181. 2006.
- Jensen, X.P.: *Olfert Voss som inspirator – en fløjte fra Vesthimmerland*. i: *En hilsen til Olfert Voss* s. 44-48. T. Smekalova (red.) og J.S. Jensen (red.). St. Petersburg 2006.
- Jensen, X.P.: *Vimose – nyt liv til et gammelt fund*. *Nyt fra Nationalmuseet* 113, s. 12-15. 2006.
- Jespersen, A.P.: *Verden over – en introduktion til stats- og livsformsteorien*. i: *Verden over – en introduktion til stats- og livsformsteorien og dens aktuelle anvendelse i etnologien* s. 9-48. Jespersen (red.), Sandberg (red.) og Melchior (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Jespersen, A.P., Sandberg, M.: *Hvad er et udgangspunkt? – et kritisk interview med Thomas Højrup om videnskabssyn, værksteder og om hvordan en teori kan rystes*. i: *Verden over – en introduktion til stats- og livsformsteorien og dens aktuelle anvendelse i etnologien* s. 261-310. Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Jespersen, A.P., Sandberg, M., Melchior, M.R.: *Verden over. En introduktion til stats- og livsformsteorien og dens aktuelle anvendelse i etnologien*. 1-323 s. Astrid Jespersen (red.), Marie Sandberg (red.), Marie Riegels Melchior (red.) Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Jespersen, A.P., Sandberg, M., Melchior, M.R.: (red.). *Verden over. En introduktion til stats- og livsformsteorien og dens aktuelle anvendelse i etnologien*. 1-323s. Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Johansen, J.C.V.: *Absolutism and the “Rule of Law” in Denmark 1660-c. 1750*. *The Journal of Legal History* 2006, 27:2, s. 153-173. 2006.
- Johansen, J.C.V.: *Christian IV (1577-1648), Denmark and Niels Hemmingsen (1513-1600)*. i: *Then Encyclopedia of Witchcraft: A Western Tradition I-IV* s. Vol. I: 265-269. Vol. II: 481-. Richard M. Golden (red.). ABC-Clio, Santa Barbara 2006.
- Johansen, J.C.V.: *Hekse og troldfolk*. i: *Danmark og renæssancen 1500-1650* s. 320-329. Jens Velle et al (red.). G.E.C. Gads Forlag, København 2006.
- Justesen, O.: *Europæisk Imperialisme i Afrika*. i: *Historiens Lange Linjer* s. 327-345. Benedicte Fonnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.

- Jørgensen, T.E.: Utopia and Disillusion. Shattered Hopes of the Copenhagen Counterculture. i: Marx and Coca Cola s. 333-352. Detlef Siegfried (red.) og Axel Schildt (red.). Berghahn Books, Oxford/New York 2006.
- Lammers, K.C.: Tyskland efter murens fald 1989. 150 s. Systime, Århus 2006.
- Lammers, K.C.: Späte Prozesse und milde Strafen. Die Kriegsverbrecherprozesse gegen Deutsche in Dänemark. i: Transnationale Vergangenheitspolitik. Der Umgang mit deutschen Kriegsverbrechern in Europa nach dem Zweiten Weltkrieg s. 351-369. Norbert Frei (red.). Wallstein Verlag, Göttingen 2006.
- Lammers, K.C.: (red.). Udg. af Theme issue of contemporary european history: The Nordic Countries and the German question after 1945. Contemporary european history 15:4, 2006, 443-571s. Cambridge University Press, Cambridge 2006.
- Lammers, K.C.: Introduction: The Nordic Countries and the German Question after 1945. Contemporary european history 15:4, 2006, s. 443-452. 2006.
- Lammers, K.C.: Living Next Door to Germany: Denmark and the German Problem. Contemporary european history 15, 2006, s. 453-472. 2006.
- Lammers, K.C.: Danmark og DDR under den kolde krig. Naboskab og ikke-ankendelse frem til 1973. Arbejderhistorie. Tidsskrift for Historie, kultur og politik 2006, 4, s. 20-32. 2006.
- Lammers, K.C.: Fascismen og diktaturets tidsalder. i: Historiens Lange Linjer s. 375-389. Benedicte Fønnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Langkjær, M.A.: Oplysningstiden, de amerikanske og franske revolutioner. i: Historiens Lange Linjer s. 221-239. Benedicte Fønnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Langkjær, M.A.: Oplysningstiden, de amerikanske og franske revolutioner. i: Historiens Lange Linjer s. 221-239. Benedicte Fønnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Lind, G.: Officer! men gentleman? Jævne mænd som officerer i enevældens Danmark-Norge. i: Krig fra først til sidst. Festskrift til Knud J.V.Jespersen s. 163-184. Lars Bisgaard et al (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Lind, G.: Being States and Making Diplomacy in Early Modern Europe: The Danish Kingdom and the Dutch Republic c. 1568-1632. Tijdschrift voor Skandinavistiek 27:1, 2006, s. 3-23. 2006.
- Lind, G.: Interpreting a Lost War: Danish Experiences 1625 to 1629. i: Religionskriege im alten Reich und in Alteuropa s. 487-510. Franz Brendl (red.), Anton Schindling (red.). Aschendorff, Münster 2006.
- Lind, G.: Krig og stat i Europa 1000-2000. i: Historiens Lange Linjer s. 172-191. Benedicte Fønnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Lind, G.: Christian 4.s tapeter i Riddersalen. i: Christian 4. og Frederiksborg s. 99-113. Steffen Heiberg (red.). Aschehoug, København 2006.
- Littrup, L.: Anmeldelse: GLAHN Henrik Egede & Mette PIHLER eds. 2004 Shuyinlou. The House of Secluded Books. A Research Study in Shanghai. Copenhagen: Royal Danish Academy of Fine Arts. School of Architecture Publishers. Arkitekten 2006.5, s. 22-22. 2006.
- Littrup, L.: Om igen – Anmeldelse: Dansk Kinabibliografi: 1950-2000 – Danish China Bibliography. Danmark-Kina 75. årg., Forår 2006, s. 19-21. 2006.
- Littrup, L.: Bibliografi som elastik? – Duplik til Hans Jørgen Hinrup. Danmark-Kina 76. årg., Sommer 2006, s. 19. 2006.
- Littrup, L.: Liangge shoudu de bijiao: Lishi shang de Beijing yu Gebenhagen (A Comparative Study on the History of Beijing and Copenhagen in the 1800s and early 1900s). Jingji-Shehui shi pinglun/Economic & Social History Review 2006, vol. 2, s. 171-183. 2006.
- Littrup, L.: Kinesisk Europaopfattelse, 1600-1850/The Chinese View of Europe, 1600-1850/Shiqi shijiu shiji zhongqi Zhongguoren de Ouzhouguan. i: Skatte fra Kejserens Kina. Den Forbudte By og Det Danske Kongehus. Treasures from Imperial China. The Forbidden City and the Royal Danish Court. Zhongguo zhi meng. Zijincheng he Danmai gongting s. 78-89, 278-285, 424-430. Ole Villumsen Krog et al. (red.). Den Kongelige Udstillingsfond, København 2006.
- Littrup, L.: Kina, Europa og den moderne verden (debatindlæg). Weekendavisen – Ideer 45 (2006-11-10), s. 8. 2006.
- Littrup, L.: Det nye Kina – samfund og bønder i de første 30 år. i: Historiens Lange Linjer s. 427-441. Benedicte Fønnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Lund, J.: (red.). Working for the New Order. European Business under German Domination 1939-1945. 192s. Copenhagen Business School Press, University Press of Southern Denmark, København, Odense 2006.
- Lund, J.: Business Elite Networks in Denmark: Adjusting to German Domination. i: Working for the New Order. European Business under German Domination 1939-1945 s. 115-128. (red.). CBS Press & University of Southern Denmark Press, Frederiksberg og Odense 2006.
- Lund, J.: Damned if you do – damned if you don't. The Collaboration Dilemma in Business during War and under Dictatorship. i: Working for the New Order. European Business under German Domination 1939-1945 s. 7-11. (red.). CBS Press & University of Southern Denmark Press, Frederiksberg og Odense 2006.
- Lund, N.: Friesland og vikingerne. i: Fireogtyvende tværfaglige vikingesymposium s. 7-16. Jørgen Højgaard Jørgensen (red.) og Hans Frede Nielsen (red.). Hikuin, Aarhus 2006.
- Lund, N.: Harald Blåtands dåb. Siden Saxo 2006: 23,1, s. 4-10. 2006.
- Lund, N.: Leding, skjaldekvad og bønder. Historisk Tidsskrift 106, s. 243-252. 2006.
- Lyngstrøm, H.: En usædvanlig mand. i: En hilsen til Olfert Voss, 2. april 2006 s. 49-51. Tatyana Smekalova (red.), Jørgen Steen Jensen (red.). Saint Petersburg 2006.
- Lyngstrøm, H.: Kasserede Kilder. i: Fra Vandkunsten til Vestpynten af Amager – 20 arkæologiske essays s. 55-60. Ole Thirup Katholm Hansen (red.), Erik Brinch Petersen (red.), Birger Storgaard (red.), Henriette Lyngstrøm (red.). Saxo-Instituttet, København 2006.
- Mejer, J.: Ancient Greek Sexuality and Philosophy og Ancient Roman Sexuality and Philosophy. i: Sex from Plato to Paglia, A Philosophical Encyclopedia s. 410-415 + 933-937. Alan Soble (red.). Westport, CN 2006.
- Mejer, J.: Ancient Philosophy and the Doxographical Tra-

- dition. i: *A Companion to Ancient Philosophy* s. 20-33. Mary Louise Gill (red.) og Pierre Pelegrin (red.). Blackwell, Oxford 2006.
- Mejer, J.: *Roman sexuality and philosophy, ancient*. Bind 2, i: *Sex from Plato to Paglia* s. 933-937. Alan Soble (red.). Greenwood Press, 2006.
- Mejer, J.: *Greek sexuality and philosophy, ancient*. Bind 1, i: *Sex from Plato to Paglia* s. 410-415. Alan Soble (red.). Greenwood Press, Westport, Conn. 2006.
- Mellemgaard, S., Ren, C., Biering-Sørensen, M.: *Disse skidne, smaa Gaarde, disse smalle, triste Gader*. Brøndstrædekvarterets liv, beboere og sanering. i: *Runde Kirke, Taarn og Sogn. Trinitatis gennem 350 år* s. 196-220. Inger Wiene (red.), Kirsten Sandholt (red.) og Jesper Vang Hansen (red.). Nyt Nordisk Forlag, København 2006.
- Münster-Swendsen, M.: *The Model of Scholastic Mastery in Northern Europe c. 970-1200*. i: *Teaching and Learning in Northern Europe 1000-1200* s. 307-342. S.N. Vaughn (red.) og J. Rubenstein (red.). Brepols, Turnhout 2006.
- Münster-Swendsen, M., Vogt, H.: *Introduction*. i: *Law and Learning in the Middle Ages* s. 1-2. Helle Vogt (red.) og Mia Münster-Swendsen. Djøf, København 2006.
- Märcher, M.: *Illustrationer af møntfremstilling*. Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 2006/3, s. 103-110. 2006.
- Märcher, M.: *Kompensation for knuste knogler – arbejdsulykker på danske møntsteder i 1789 og 1811*. Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 2006/4, s. 127-134. 2006.
- Märcher, M.: *Stjerner fra 1788*. Numismatisk Rapport 2006/87, s. 9-13. 2006.
- Märcher, M.: *Tværfaglig kongres om møntproduktion i nyere tid*. Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 2006/3, s. 117-119. 2006.
- Märcher, M.: *Heybluth – stempelskærer under Christian den Syvende*. Numismatisk Rapport 2006/68, s. 17-21. 2006.
- Märcher, M.: *25 mønttegninger fra Christian den Syvendes tid*. Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 2006/3, s. 110-115. 2006.
- Møller, J.F.: *Den videnskabelige by*. i: *Dansk videnskabs historie*, bd. 3 s. 415-430. Peter C. Kjærgaard (red.). Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2006.
- Møller, J.F.: *Folkekirkens økonomi og staten – et historisk rids*. Dansk Kirketidende 2006, nr. 10, s. 162-167. 2006.
- Møller, J.F.: *Biologismer*. Den jyske Historiker Nr. 112, 2006, s. 8-20. 2006.
- Nielsen, T.H.: *Review of David Phillips, David Pritchard, Sport and Festival in the Ancient Greek World*. Swansea: The Classical Press of Wales, 2003. Pp. xxxi, 416. ISBN 0954384512. Bryn Mawr Classical Review 2006.07.15, s. Website. 2006.
- Nielsen, T.H.: *En note om Palaiphatos og den mytiske polis*. Aigis 6.2, 2006, s. 1-9. 2006.
- Nielsen, T.H.: *Herodot og hemerodromoi*. Aigis 6.1., 2006, s. 1-10. 2006.
- Nielsen, T.H., Roy, J.: *The Peloponnese*. i: *The Blackwell Companion to Archaic Greece*. Kurt A. Raaflaub (red.), Hans van Wees (red.). Blackwell, London 2006.
- Nosch, M-L.B.: *La Lineare B nei paesi germanofoni (BRD, DDR, Austria, Svizzera)*. i: *Gli storici e la lineare B cinquant'anni dopo*. Atti del convegno internazionale, Firenze 24-25 novembre 2003 s. 121-144. M.R. Cataudella (red.), A. Greco (red.), G. Mariotta (red.). S.A.R.G.O.N., Padova 2006.
- Nosch, M-L.B.: *More Thoughts on the Mycenaean ta-ra-sija system*. Studi Egei e vicinorientali 3, i: *Fiscality in Mycenaean and Near Eastern Archives*. Proceedings of the Conference held at Soprintendenza Archivistica per la Campania, Naples 21-23 October 2004 s. 161-182. Massimo Perna (red.). Napoli 2006.
- Nosch, M-L.B.: *La réception du déchiffrement du linéaire B dans les deux Allemagnes*. Bulletin de Correspondance Hellénique, Supplement 46, i: *Mythos. Le préhistoire égéenne du XIXe siècle après J.-C. Actes de la table ronde internationale d'Athènes (21-23 novembre 2002)* s. 301-315, 375, 385, 395. P. Darque (red.), M. Fotaidis (red.), O. Polychronopoulou (red.). Paris 2006.
- Olden-Jørgensen, S.: *Krigens viser – pønitense, patriotisme og ironi i Trediveårskrigen danske skillingeviser*. i: *Krig fra først til sidst*. Festskrift til Knud J.V. Jespersen s. 99-121. Lars Bisgaard (red.), Michael Bregnsbo (red.), Finn Stendal Pedersen (red.), Aage Trommer (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Olden-Jørgensen, S.: *Hoffet til hverdag og fest*. i: *Danmark og renæssancen 1500-1650* s. 62-77. Carsten Bach-Nielsen (red.), Johan Møhlenfeldt Jensen (red.), Jens Vellev (red.) og Peter Zeeberg (red.). Gads Forlag, København 2006.
- Olden-Jørgensen, S.: *Freiheit im dänischen Frühabsolutismus*. i: *Kollektive Freiheitsvorstellungen im frühneueuropäischen Europa (1400-1850)* s. 285-294. Georg Schmidt (red.), Martin van Gelderen (red.), Christopher Snigula (red.). Peter Lang. Europäischer Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main 2006.
- Olden-Jørgensen, S.: *Sommerstuen, Slotskirken og Dansesalen*. i: *Christian 4. og Frederiksborg* s. 115-131. Steffen Heiberg (red.). Aschehoug, København 2006.
- Olden-Jørgensen, S.: *Griffenfeld. Vidunderbarn, statsmand, livstidsfange*. 352 s. Gads Forlag, København 2006.
- Olden-Jørgensen, S.: *Bußfrömmigkeit, Patriotismus und Ironie. Dänische Kriegserfahrungen und Bewältigungsstrategien im Dreißigjährigen Krieg*. Historisches Jahrbuch 126, s. 91-114. 2006.
- Olden-Jørgensen, S.: *Johann Damgaards Alithia (1597): genrehistorie, teksthistorie og idehistorie: omkring et dansk fyrstespejl til Christian 4*. Fund og forskning i Det Kongelige Biblioteks samlinger 45, s. 35-55. 2006.
- Olden-Jørgensen, S.: *Absolutimus und Kasualpoesie. Zur Funktion der politischen Gelegenheitsdichtung im dänischen Frühabsolutismus 1660-99*. i: *Ostsee-Barock. Texte und Kultur* s. 153-168. Walter Baumgartner (red.). Lit Verlag, Berlin 2006.
- Olden-Jørgensen, S.: *Absolutismen*. i: *Historiens Lange Linjer* s. 205-220. Benedicte Fonnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Olsen, B.M.: *L'esprit critique à l'égard de la littérature païenne au moyen âge, jusqu'au XIIIe siècle*. i: *La méthode critique au moyen âge. Etudes réunies par Mireille Chazan et Gilbert Dahan* s. 27-45. Turnhout, Brepols 2006.
- Olsen, B.M.: *Fragments of Classical Latin Texts*. i: *The Beginnings of Nordic Scribal Culture, ca 1050-1300: Report from a Workshop on Parchment Fragments*, Ber-

- gen 28-30 October 2005 s. 47-54. Åslaug Ommundsen (red.). Bergen 2006.
- Otto, L.: Anmeldelse af: Kirsten Haastrup: Kultur. Det fleksible fællesskab. Folk og kultur 2006, s. 164-165. 2006.
- Otto, L.: Foucaults "governmentalitetsteori". Styringsteknologi og praksis. 24s. Københavns Universitet, København 2006.
- Otto, L.: Forandring og kontinuitet. Axel Stevnsbergs syn på Etnologi mellem Historie og Antropologi. 9s. Københavns Universitet, København 2006.
- Oxenbøll, M.: The Mineaiki and Discourses on Social Unrest in Medieval Japan. Japan Forum 2006/18:1, s. 1-21. 2006.
- Oxenbøll, M.: Folk og røvere i Kamakura. 1066 – Tidsskrift for Historie 36:3, s. 3-11. 2006.
- Oxenbøll, M.: Anmeldelse af Yoichi Nagashima: De dansk-japanske kulturelle forbindelser 1600-1873. Historisk Tidsskrift 106:1, s. 410-412. 2006.
- Pedersen, J.: Bistandsdilemmaet som hverdagserfaring: De udsendtes tilpasning til det postkoloniale limbo. Kontur – Tidsskrift for kulturstudier Nr. 12, s. 21-30. 2006.
- Pedersen, J.: Institutionelt betinget strategi i udviklingsbistanden. Økonomi og Politik 79, s. 54-70. 2006.
- Pedersen, J.: Den industrielle revolution. i: Historiens Lange Linjer s. 240-254. Benedicte Fonnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Pelt, M.: Tying Greece to the West: US-West German-Greek Relations 1949-74. 456 s. 2006.
- Randsborg, K.: Anmeldelse af: S. Fischer, Roman Imperialism and Runic Literacy. The Westernization of Northern Europe (150-800 AD). Aun 33. Uppsala 2005. Kuml 2006 2006, s. 295-301. 2006.
- Randsborg, K.: Frederiksnopel. Denmark's first Plantation in Ghana. Current World Archaeology 20, vol. 2:8, s. 34-39. 2006.
- Randsborg, K.: Acta Archaeologica 77 = Acta Archaeologica Supplementa VII, 2006 = Centre of World Archaeology (CWA) – Publications 3. i: Bronze Age Oak-Coffin-Graves. Archaeology & Dendro-Dating s. 1-246. Klavs Randsborg (red.). Blackwell Munksgaard, Oxford, Copenhagen 2006.
- Randsborg, K.: (red.). Bronze Age Oak-Coffin-Graves. Archaeology & Dendro-Dating. 1-246s. Blackwell Munksgaard, Oxford, Copenhagen 2006.
- Randsborg, K.: (red.). Bronze Age Oak-Coffin Graves. Archaeology & Dendro-Dating. 1-246s. Blackwell Munksgaard, Oxford, Copenhagen 2006.
- Randsborg, K., Christensen K.: Bronze Age Oak-Coffin Graves. Archaeology & Dendro-Dating. Acta Archaeologica 77, 2006 = Acta Archaeologica Supplementa VII, 2006 = Centre of World Archaeology (CWA) – Publications 3. i: Bronze Age Oak-Coffin Graves. Archaeology & Dendro-Dating s. 1-246. Klavs Randsborg (red.). Blackwell Munksgaard, Oxford, Copenhagen 2006.
- Rasmussen, A.H.: Det antikke Grækenland. i: Historiens Lange Linjer s. 5-19. Benedicte Fonnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Rasmussen, A.H.: Hephaisteion i Athen. i: Skæve vinkler. Festskrift til Kjeld de Fine Licht i anledning af 75 årsdagen s. 20-23. Ulla Kjær (red.), Marie-Louise Jørgensen (red.) og Jørgen Hegner Christiansen (red.). Arkitektens Forlag, København 2006.
- Rathje, A.: Il sacro e il politico. Il deposito votivo di Tarquinia. i: Tarquinia e le civiltà del mediterraneo s. 103-118. Maria Bonghi Jovino (red.). Milano 2006.
- Rathje, A.: Etruscology through the looking glass or the eyes of the beholder. i: Across Frontiers. Etruscans, Phoenicians & Cypriots. Studies in honour of David Ridgway & Francesca Romana Serra Ridgway s. 483-490. Edward Herring et al (red.). Accordia Specialist Studies on the Mediterranean 6, London 2006.
- Roslyng-Jensen, P.: Den anden verdenskrig. i: Historiens lange linjer s. 390-405. Benedicte Fonnesbech-Wulff (red.) og (red.). Gyldendals Forlag, København 2006.
- Roslyng-Jensen, P.: Ideologiernes kamp og murens fald. i: Fokus – kernestof i historie 3. Fra verdenskrig til velfærd s. 9-32. Ulrik Grubb (red.) og Jacob Ringsing Jensen (red.). Gyldendals Forlag, København 2006.
- Roslyng-Jensen, P.: En humanistisk oprører? Frode Jakobsen. i: Oprørere s. 335-361. Morten Petersen (red.). Aschehoug, København 2006.
- Roslyng-Jensen, P.: Små patrioter. Københavnske skolebørns erindringer om besættelsen. Historiske Meddelelser om København 2006, i: Strenge Tider. København i krig og fred 1943-49 s. 61-87. Peter Henningsen (red.) og Rasmus Mariager (red.). Københavns Stadsarkiv, København 2006.
- Roslyng-Jensen, P.: Besættelseslitteraturen 2001-2006. Postmodernistisk variation og fortsat hausse. Historisk Tidsskrift 106, s. 198-242. 2006.
- Roslyng-Jensen, P.: (red.) og Benedicte Fonnesbech-Wulff. Historiens Lange Linjer. 1-479s. Gyldendal, København 2006.
- Schmidt, R.: Antikommunismen i den amerikanske fagbevægelse. American Federation of Labor, antikommunismen og kampen for legitimitet 1917-47. Arbejderhistorie 1999/3, s. 1-16. 1999.
- Schwartz, A.: Herodot og hemerodromoi. Aigis 2006/1, s. 1-10. 2006.
- Simonsen, D.G.: Med kønnet som udgangspunkt. Anmeldelse af Arnórsdóttir og J. Krasilnikoff (red.): Køn i historien, Århus 2004. 1066 – Tidsskrift for Historie 2006: 36/3, s. 25-26. 2006.
- Simonsen, D.G.: Kønnets Grænser. 170 s. Center for kønsforskning, KU, København 2006.
- Simonsen, D.G.: Idéhistorie – nu også med storbyer. Anmeldelse af E. Sellberg (red.): Den Skapande Staden. Idéhistoriske miljøer, Stockholm 2003. Historisk Tidsskrift 2006:106/2, s. 740-743. 2006.
- Stoklund, B.: Ryttergårde og byggeskik. En kritisk kommentar. Fortid og Nutid 2006:3, s. 221-231. 2006.
- Stoklund, B.: Bygder, aktivitetsfelter og økotypen. Etnologien og de regionale variationer. i: Bygder. Regionale variationer i det danske landbrug fra jernalder til 2000 s. 25-39. Per Grau Møller (red.) og Mette Svart Kristiansen (red.). 2006.
- Sørensen, L.W.: Comments on the Vitsada "Alter". Cahier du Centre d'Étués Chypriotes 35, 2005, s. 127-136. 2006.
- Sørensen, L.W.: Introduction. Stratigraphy and summary of the site analysis. Monographs of the Danish Institute at Athens Vol. 6, 1, i: Panayia Ematousa I. A rural site in south-eastern Cyprus s. 34-160. Lone Wriedt Sørensen (red.) og Kristina Winther Jacobsen (red.). Aarhus University Press, Aarhus 2006.
- Sørensen, L.W.: Painted Iron Age pottery. Monographs of

- the Danish Institute at Athens Vol. 6, 1, i: Panayia Ematousa I s. 161-181. Lone Wriedt Sørensen (red.) og Kristina Winther Jacobsen (red.). Aarhus University Press, Aarhus 2006.
- Sørensen, L.W.: Terracotta Figurines. Monographs of the Danish Institute at Athens Vol. 6, 1, i: Panayia Ematousa I s. 355-357. Lone Wriedt Sørensen (red.) og Kristina Winther Jacobsen (red.). Aarhus University Press, Aarhus 2006.
- Sørensen, L.W.: Architectural Analysis. Monographs of the Danish Institute in Athens Vol. 6, 1, i: Panayia Ematousa I s. 64-160. Lone Wriedt Sørensen (red.) og Kristina Winther Jacobsen (red.). Aarhus University Press, Aarhus 2006.
- Sørensen, L.W., Jacobsen, K.W.: (red.). Panayia Ematousa I. Monographs of the Danish Institute at Athens Vol. 6, 1. Aarhus University Press, Aarhus 2006.
- Sørensen, L.W., Jacobsen, K.W.: (red.). Panayia Ematousa I. A rural site in south-eastern Cyprus. Monographs of the Danish Institute at Athens Vol. 6, 1. Aarhus University Press, Aarhus 2006.
- Sørensen, L.W., Jacobsen, K.W.: (red.). Panayia Ematousa II. Political, cultural, ethnic and social relations in Cyprus. Approaches to regional studies. Monographs of the Danish Institute at Athens Vol. 6, 2. Aarhus University Press, Aarhus 2006.
- Tortzen, C.G.: Oversættelser af: Hyginus: Astronomi, Plutarch: Om E i Delfi, Pseudo-Lukain: Æslet, Apulejus: Det gyldne æsel. i: Romersk antologi s. 181-88, 209-16, 217-26, 227-38. Bent Christensen (red.), (red.). Museum Tusulanum, København 2006.
- Tortzen, C.G.: Theofrastos scholarches. Lykeion under Theofrasts lederskab 318-286 f.Kr. Platonselskabets symposieberetninger 2003, s. 58-79. 2006.
- Tortzen, C.G.: Donats Vergilbiografi, indledet, oversat og kommenteret. Aigis 6,1, 2006, s. 1-11. 2006.
- Tortzen, C.G., Taisbak, C.M.: Q.E.D. Platon og Euklid tegner og fortæller (oversættelse af og kommentar til Platons dialog Menon og Euklids elementer I-II. 219 s. Claus Glunk (red.), Hanne E. Strand (red.), Chr. Marinus Taisbak (red.), (red.) Gyldendals Forlag, København 2006.
- Villaume, P.: Danmark under den kolde krig – et dansk perspektiv. Arbejderhistorie 2006/1, s. 86-93. 2006.
- Villaume, P.: Dansk sikkerhedspolitik 1945-1972: Loyal allieret med forbehold. Økonomi & Politik 79. årgang, nr. 2, s. 3-18. 2006.
- Villaume, P.: USA og Europa – transatlantiske partnere eller modstandere. Den Jyske Historiker 113-114/2006, s. 25-43. 2006.
- Villaume, P.: Denmark after 1945. Neutrality and Neutrality Traditions in Three Small European States 1914-2006. Newsletter. The Jean Monnet Center, University of Aarhus December 2006/No. 28, s. 19-22. 2006.
- Villaume, P.: Den kolde krig. i: Historiens Lange Linjer s. 406-426. Benedicte Fonnesbech-Wulff (red.) og Palle Roslyng-Jensen (red.). Gyldendal, København 2006.
- Vogt, H.: (red.). Law and Learning in the Middle Ages. 240s. Djøf, København 2006.
- Woods, R.I., Løkke, A., van Poppel, F.: Two Hundred Years of Evidence-based Perinatal Care: Late-Fetal Mortality in the Past. Archives of Disease in Childhood – Fetal and Neonatal Edition 2006; 91: doi: 10.1136/adc.2006.098178, s. F445-F447. 2006.

Studienævn ved Saxo-Instituttet

Studienævnet for Etnologi

Medlemmer

Studienævnets bestod pr. 1. marts 2006 af følgende medlemmer: Lene Otto (studieleder), Søren Christensen, Signe Mellemgaard, Frederikke Heick (næstformand), Beate Sløk-Andersen og Pernille Andersen.

Adresse

www.historie.ku.dk
saxoinst@hum.ku.dk

Beretning

Ud over de løbende sager har studienævnet arbejdet med nye tilvalgsstudieordninger: "Etnologisk og antropologisk kulturanalyse" samt "Museologi". Desuden er arbejdet

med en ny kandidatstudieordning påbegyndt. Der arbejdes med forskellige profileringsmuligheder. En profil skal være Anvendt Kulturanalyse i samarbejde med Etnologi i Lund. Til at forberede en sådan tværnational kandidatuddannelse har de to institutioner modtaget en større bevilling fra Interreg IIIA til projektet: "Utvecklande av Mastersutbildning i Praktisk kulturanalys". Der er endvidere blevet afholdt Åbent Hus arrangementer og tilvalgsdage. Studienævnet holder sit sidste møde i januar 2007, inden studienævnet nedlægges, idet arbejdet pr. 1. februar varetages af et institutstudienævn og en fælles institutleder.

Fagområder

Studienævnet for Etnologi administrerer både BA- og kandidatuddannelsen samt tilvalg i Europæisk Etnologi og det tværhumanistiske tilvalgsstudie Almen Etnologi samt det 1-årige tilvalgsstudiemønster i Museologi (med Studienævnet for Kunsthistorie).

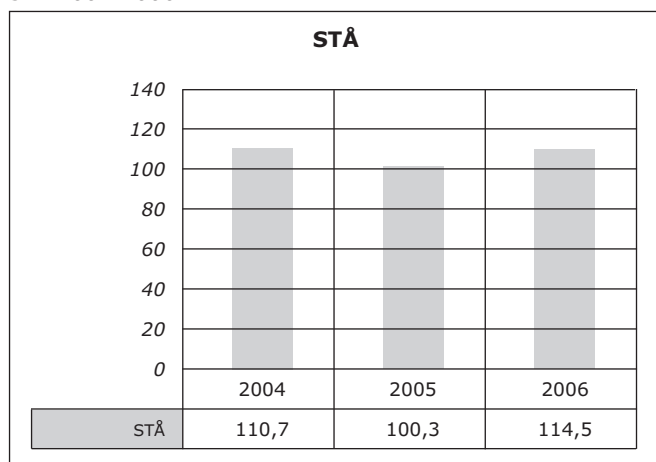
STÅ fordelt på fag, 2005/2006	
Almen Etnologi	17,25
Europæisk Etnologi*	108,65
Total	125,90

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							I alt
	Europæisk Etnologi	Kunsthistorie	Dansk, Nordisk	Retorik	Pædagogik	Øvrig hum.	Meritoverført	
Europæisk Etnologi	93,4	2,3	2,0	1,5	1,5	6,5	3,3	110,4
Historie	5,8							
Spansk og Portugisisk	2,3							
Musikvidenskab	1,5							
Øvrig humaniora	5,4							
Meritstuderende	5,8							
Gæstestuderende	0,5							
I alt	114,5							
Åben uddannelse	5,3							

STÅ 2004-2006

Studieleder Lene Otto

Studienævnet for Forhistorisk Arkæologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af H. Lyngstrøm (studieleder), S.L. Pedersen (studentformand), P.O. Rindel (vicestudieleder), L.A. Ibris, U.L. Hansen og T. Hylding.

Beretning

Studienævnet har i det forløbne år afholdt 12 møder, hvor der blandt andet er arbejdet med videreudviklingen af de to moduler på studieordningen af 2005, der blev implementeret sidste år. Resultatet er evalueret til studienævnets (og de studerendes) overvejende tilfredshed. Vi har desuden arbejdet med de nye kurser på de næste fire moduler. Også disse vil blive søgt videreudviklede.

I forbindelse med fagets udflytning til KUA (2005) og et stadigt voksende arbejdsmarked (den nye museumslov) har studienævnet forsøgt at fastholde de overbygningstude-

rendes studieprogression ved fortsat at udbyde attraktive undervisningstilbud. I 2006 er det sket i samarbejde med fagets ph.d.-stipendiater og med Centre for Textile Research, KU.

Desuden har studienævnet arbejdet med udformningen af de nye tilvalgsfagsordninger og med afviklingen af det fagspecifikke studienævn.

Det har øget studienævnets arbejde væsentligt, at det i 2006 mistede den fagspecifikke studievejleder og overgik til en fælles studievejledning på Saxo-Instituttet.

Faget optog fortsat 30+ studerende. 21 færdiggjorde deres BA-projekter, 3 afsluttede deres kandidatuddannelse og 4 deres magisterkonferensuddannelse. Faget har en nogenlunde uændret STÅ-produktion på såvel BA-uddannelse som på kandidat- og magisterkonferensuddannelserne.

Studienævnet har været medvirkende til tilrettelæggelsen af publikationen "Specialer i Forhistorisk Arkæolog 2004-2005". Den udkommer først i februar 2007.

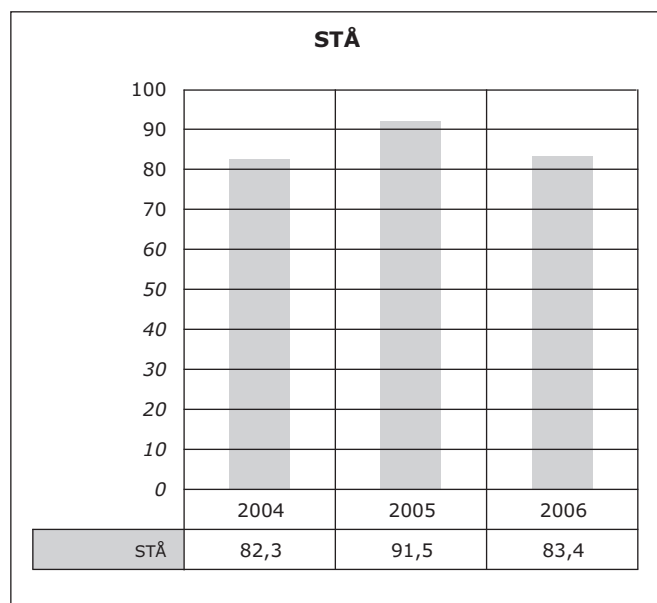
Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							I alt
	Forhistorisk arkæologi	Religionsfagene	Kunsthistorie	Klassisk Filologi	Øvrig hum.	Teologi	Merit-overført	
Forhistorisk arkæologi	72,4	1,3	1,0	1,0	2,5	0,3	1,0	79,4
Nærorientalsk oldtidsforsk.	4,5							
Klassisk arkæologi	1,3							
Øvrig humaniora	3,5							
Meritstuderende	0,3							
Gæstestuderende	1,5							
I alt	83,4							

STÅ 2004-2006

Studieleder H. Lyngstrøm

Studienævnet for Klassisk Arkæologi

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af Lone Wriedt Sørensen (studieleder), Annette Rathje, Niels Bargfeldt og Heidie Philipsen.

Beretning

I samarbejde med Antiksamlingen på Nationalmuseet og Thorvaldsens Museum afholdt faget det årlige keramikseminar på universitetet i februar, som denne gang var et for-

beredende møde til det nordiske keramikseminar: Ceramics in Context IV afholdt den 2.-4. november. Studerende ved faget ved både Københavns og Aarhus Universitet deltog med indlæg i begge seminarer.

Den nye tilvalgsordning på faget blev indsendt i sommeren.

1. års-studerende deltog i seminarudgravninger i Danmark sammen med studerende i forhistorisk arkæologi.

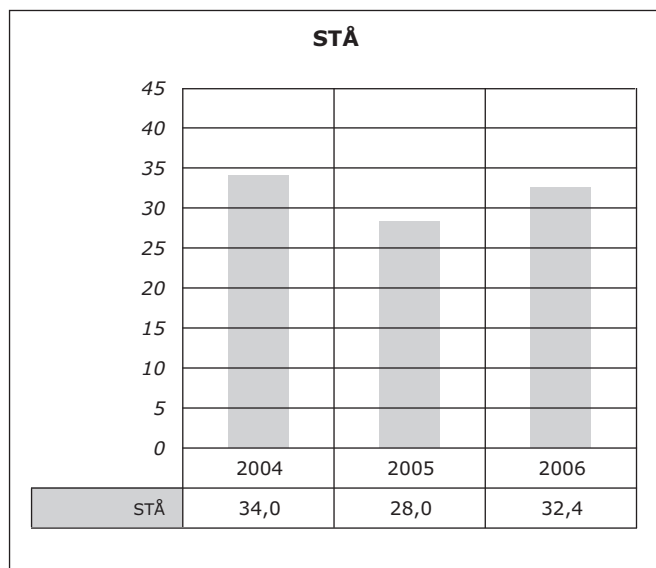
Det nye BA formidlingskursus blev gennemført i samarbejde med Antiksamlingen, Nationalmuseet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder					I alt
	Klassisk arkæologi	Nærorientalsk oldtidsforsk.	Propædeutik i græsk og latin	Øvrig hum.	Merit-overført	
Klassisk arkæologi	29,4	2,0	1,8	2,5	0,0	35,7
Klassisk Filologi	1,0					
Forhistorisk arkæologi	0,8					
Kunsthistorie	0,5					
Nærorientalsk oldtidsforsk.	0,3					
Øvrige fak.	0,3					
I alt	32,4					
Åben uddannelse	0,3					

STÅ 2004-2006

Studieleder Lone Wriedt Sørensen

Studienævnet for Klassisk Filologi (græsk og latin)

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af lektor Thomas Heine Nielsen, lektor Christian Troelsgård (formand), stud.mag. Rasmus Sevelsted og stud.mag. Morten Skou Andersen (næstformand).

Beretning

Nyt om studierne

Studienævnet har i 2006 udarbejdet studieordninger for BA-tilvalgsfag i græsk (klassisk), latin, oldtidskundskab og middelalderkundskab.

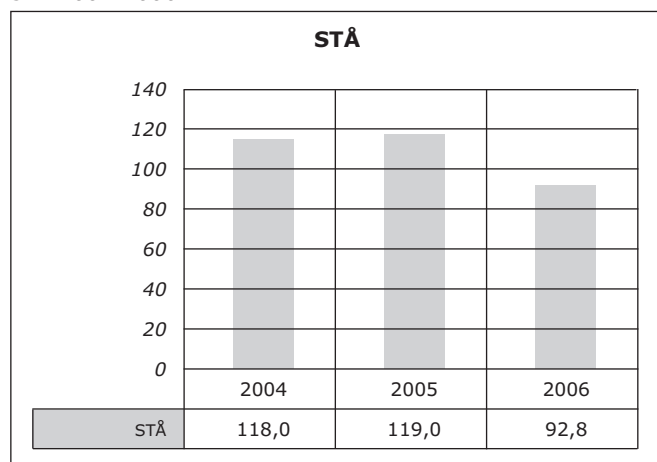
Studienævnet har i 2006 deltaget i "Klassikerkonsortiets" arbejde mhp. udvikling efteruddannelseskurser i forbindelse med gymnasireformen. Dette arbejde støttes af Undervisningsministeriets midler til "Udvikling og forsøg i Gymnasieskolen".

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Klassisk Filologi	Propædeutik græsk og latin	Klassisk arkæologi	Italiensk	Øvrig hum.	Teologi	Merit-overført	I alt
Klassisk Filologi	72,0	31,5	1,0	0,8	2,3	2,0	2,6	112,2
Historie	3,5							
Dansk, Nordisk	2,8							
Teologi	7,3							
Øvrig humaniora	5,8							
Meritstuderende	1,0							
Gæstestuderende	0,5							
I alt	92,8							
Åben uddannelse	20,3							

STÅ 2004-2006

Studieleder Christian Troelsgård

Studienævnet for Historie

Medlemmer

Studienævnet bestod pr. 1.2.2006 af lærerrepræsentanterne lektor Karl Christian Lammers (vicestudieleder), lektor Jan Pedersen, og professor Gunner Lind (studienævnets formand, studieleder), samt af studenterrepræsentanterne Vibe Skytte Christensen (studienævnets næstformand), Troels Hjort Lassen og Søren Westerberg.

Statistik

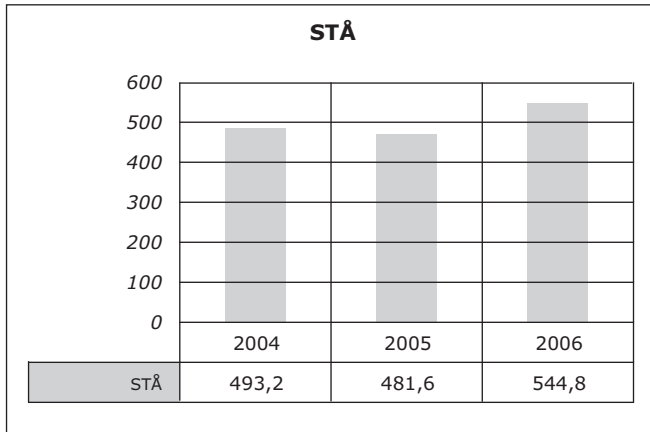
STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Historie	Religionsfagene	Europæ.-Etnologi	Dansk, Nordisk	Film- og medievid.	Dans og teatervid.	Øvrig hum.	Merit-overført	I alt
Historie	511,2	7,8	5,8	5,5	5,0	4,0	30,0	20,9	590,0
Engelsk	4,5								
Religionsfagene	3,5								
Dansk, Nordisk	2,3								
Nærorientalsk oldtidsforsk.	2,0								
Musikvidenskab	1,0								
Øvrig humaniora	1,5								
Sociologi	0,3								
Meritstuderende	7,4								
Gæstestuderende	11,3								
I alt	544,8								
Åben uddannelse	40,2								

Beretning

Studienævnets arbejde har været præget af revisioner af studieordninger. Der er blevet udarbejdet en ny tilvalgsordning til ikrafttræden september 2007. Grundfagsordningen og kandidatordningen er underkastet mindre revisioner, til dels affødt af nye bekendtgørelser. Der er gennemført et forberedelsesarbejde med henblik på den nye kandidatordning, som skal indføres 2008.

STÅ 2004-2006

Studieleder Gunner Lind

Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder Ingolf Thuesen. Viceleder er Yoichi Nagashima.

Medlemmer af institutbestyrelsen er Una Canger, Camilla Kjerulf Christensen, Dorthe Horvath, Susanne Årdh Jensen, Yoichi Nagashima, Joel Nordborg Nielsen, Bente Rossel, Erik Sand, Frank Sejersen og Ingolf Thuesen.

Organisation

Instituttet omfatter otte afdelinger og centre: Asien Afdelingen, Carsten Niebuhr Afdelingen, Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Afdeling for Indianske Sprog og Kulturer, Afdeling for Religionshistorie, Østeuropæisk Afdeling, Center for Komparative Kulturstudier og Minoritetsstudier.

Foruden forskning og uddannelse udøver instituttets forskere en omfattende formidlingsvirksomhed såsom interviews i tv, aviser og foredrag. Ikke mindst i 2006 på grund af 'tegningekrisen'.

For at imødekomme det voksende behov for den viden, som instituttet besidder om fremmede kulturer, sprog og religion, er der indledt et samarbejde med Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene og Nationalmuseet om at tilbyde kurser om fremmede kulturer til erhvervslivet. Projektet har modtaget 1 mio. kr. i støtte fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (VTU).

Adresse

Snorregade 17-19
2300 København S
Telefon 35 32 88 22
Fax 35 32 89 26
tors@hum.ku.dk
www.tors.ku.dk

Asien Afdelingen

Afdelingen ledes af Yoichi Nagashima, og Frank Sejersen er studieleder. Yoichi Nagashima fortsætter som viceinstitutleder for Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Organisation

Afdelingen er opdelt i sektioner i overensstemmelse med den sproglige og geografiske spredning af afdelingens fag: Japansk, Kinesisk, Sydasiatisk/indologi og tibetansk, Sydøstasiatisk/thai og indonesisk, og Østasiatisk/koreansk. Der er ikke uddelegeret ledelseskompetence til sektionerne.

Adresse

Leifsgade 33, 5
2300 København S
Telefon 35 32 88 22
Fax 35 32 88 35
asia@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/asien

Personaleforhold

Bent Nielsen tiltrådte som postdoc 1.9.2006.

Jens Østergaard Petersen tiltrådte som studieadjunkt 1.8.2006.

Martin Platt fratrådte som amanuensis 30.6.2006.

Jan-Ulrich Sobisch tiltrådte som lektor 1.8.2006.

Mette Thunø fratrådte som lektor og tiltrådte som prodekan for forskning 1.9.2006.

Forskningsvirksomhed

1. Asien og omverdenen

Medarrangør af international workshop: "Voices of Islam in Europe and Southeast Asia" med Wailailak University, Nakhon Si Thammarat, Thailand. Vandt the Asia-Europe Foundation and European Alliance for Asian Studies – præmien for at være vært for konferencen (C. Chou).

Nyt bogprojekt om Chen Hengzhe som tolk mellem den vestlige og kinesiske kultur og historie (D. Gimpel). Der arbejdes fortsat med dansk-japanske kulturelle forbindelser. Den første del er udgivet under titlen "De dansk-japanske kulturelle forbindelser 1600-1873" (2003). Den anden del, der omfatter perioden 1873-1905, er påbegyndt, og forskningsresultat er offentliggjort løbende (Y. Nagashima).

Nyt forskningsprojekt om Kinas migrationspolitik og forhold til omverden i relation til de tiltagende transnationale migrantbevægelser i det nye årtusinde. Resultater er bl.a. præsenteret på International Migration Institute, Oxford Universitet (M. Thunø).

2. Kultur og samfund før 1900

Malajiske kulturer og samfund med speciel reference til Sydøstasien og "Cosmopolitan Malays, Movement and the Imagination." Emner i etnisk, indigen communities og transnationale forbindelser (C. Chou).

"Fishers in an Indonesian Sea: Orang Laut Society in Crisis" (C. Chou).

Tracing the development of Mae Nak, a popular legend, religious practice, literary phenomenon, and film lineage in Thailand (M. Platt).

"Bemerkungen zur Vorgeschichte und Weihe des Buches im Buddhismus und zur materiellen Kultur des Buches in Tibet" (J. Sobisch).

"Physiognomy and physiognomic literature in India", "A catalogue of Indian manuscripts in Scandinavia", "Potency therapy in classical Indian medicine", "Indian traditions of physiognomy: Preliminary remarks" (K. Zysk).

3. Kultur og samfund efter 1900

"Early Twentieth Century Chinese Literary Journal", bogprojekt med prof. Michel Hockx, SOAS, London (D. Gimpel).

"Gender and Physical Culture in China in the 19th and Early 20th Century" (D. Gimpel).

"Husstandsregistrering og den japanske samfundsorden". Ph.d.-projekt (K.J. Krogness).

"Dansens historie i Japan (især i det 19. og 20. århundrede) samt violinens historie i Japan" (M. Mehl).

Moderne kinesisk, intellektuel historie i projektet "The Continuity of the Changes: Traditional Chinese Philosophy in Post-Deng China" (B. Nielsen).

Medredaktør og bidragyder til et internationalt bogpro-

jekt om oversættelse og introduktion af Suchat Sawastris litterære arbejde (M. Platt).

Northeastern writers, regionalism, and modern Thai literature (M. Platt).

Optagelse til mellemkoleniveaueet i Japan, med fokus på centrale faktorer af betydning for de skolesøgendes valg (M. Roesgaard).

Fortsatte studier af den økonomiske og kulturelle udvikling i kinesiske migrantlandsbyer i Fujian og migrantdestinationer i Singapore og Malaysia, Borneo, under påvirkning af globalisering. Projektet støttes i perioden 2005-2007 af Carlsberg Fondet. Foreløbige resultater er bl.a. præsenteret på European Association for Chinese Studies conference, University of Ljubljana, Slovenien. Endvidere forskes i Kinas samtidige mediepolitik med særligt henblik på censur af den skrevne presse (M. Thunø).

Der arbejdes med Nationalmuseets Tranquebar Initiativ om "Traditional medicine around Tranquebar" (K. Zysk).

4. Litteratur

Fortsættelse af: "Detecting Modernity: Sherlock Holmes et al. in modernising cultures" (D. Gimpel).

Der arbejdes med Mori Ôgais forfatterskab, herunder hans oversættelser af skandinavisk litteratur, som eksempel på 'kulturel oversættelse' (Y. Nagashima).

Analysen af Murakami Harukis forfatterskab fortsætter (Y. Nagashima).

Fortsættelse af: "The Hevajra and Lam 'bras Literature of India and Tibet." (J. Sobisch).

"Transition, Transgression, and Transformation: How 'meaning' embedded in cultural expression is transported across cultural barriers from India to Tibet in the 12/13th c" (J. Sobisch).

Faglige og administrative hverv

Udvalg, fonde, tillidshverv, bedømmelsesudvalg

C. Chou, D. Gimpel og J. Sobisch: Er koordinatore af instituttets Erasmus/Socrates-program.

C. Chou: Afdelingens og instituttets co-ordinator for Internationalization and External Relations. Formand for Working Group for Internationalization and External Relations. Medlem af bedømmelsesudvalg til vurdering af ansøgninger til Study-abroad program og stipender.

Denise Gimpel: Ph.d.-eksaminator ved School of African and Oriental Studies (SOAS), London University.

Y. Nagashima: Medlem af bestyrelsen i Arthur Christensen og hustrus legat for orientaler.

M. Platt: Medlem af bestyrelsen i Dolphin Project in Phuket, Thailand, organiseret af en dansk marinebiolog med deltagelse af thailandske forskere og embedsmænd.

M. Roesgaard: Medlem af bestyrelsen for Sasakawa International Fellowship. Formand for ToRS' uddannelsesudvalg.

J. Sobisch: Medlem af studienævn, publikationsudvalget og ph.d.-udvalget.

M. Thunø: Leder af ToRS' Forskeruddannelsesprogram for Moderne Tværkulturelle og Regionale Studier: Sprog, Religion og Samfund. Ph.d.-koordinator på ToRS. Næstformand i det nationale censorkorps for kinesisk. Udpeget af Høgskolaverket, Sverige til evaluering af samtlige svenske østasiatiske sproguddannelser på universitetsniveau. Medlem af Folkeuniversitetets Programråd (København). Kasserer i Foreningen Danmark-Kina af 1948. Medlem af

bedømmelsesudvalg til lektorat i kinesisk, SDU: Studieadjunkt i kinesisk, Aarhus Universitet og ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Lunds universitet.

K. Zysk: Daglig leder af Pali-ordbogen. Ekstern bedømmer for Norges Forskningsråd, Division for Vitenskap. Censorformand for Indisk.

Formidling

Udgivervirksomhed

Afdelingen udgiver Asiatiske Skrifter, som præsenterer literære og faglige tekster oversat til dansk af afdelingens lærere og studerende, og som kan have interesse for den danske offentlighed.

Redaktionelle hverv

C. Chou: Bedømmer af artikler til The Copenhagen Journal of Asian Studies.

D. Gimpel: Bedømmer af artikler til The Journal Twentieth-Century China, Nannü: Men, Women and Gender in China and Modern Chinese Literature and Culture. Medlem af redaktionskomitéen for The journal Frontiers of Literary Studies in China: Selected Publications from Chinese Universities.

B. Nielsen: Gæsterektor på Contemporary Chinese Thought.

M. Roesgaard: Medlem af redaktionskomitéen for Copenhagen Journal of Asian Studies. Redaktør af Asiatiske Skrifter (institutpublikation).

K. Zysk: Medredaktør af The Indian International Journal of Buddhist Studies. Medredaktør af Indian Medical Heritage (bogserier). Medredaktør af The Journal of Alternative and Complementary Medicine.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

C. Chou: 'Tsunami Two Years After'. Samarbejde med de thailandske og indonesiske ambassader om udstillingen 'Tsunami Two Years After' i Rådhushallen i København. Sommerskoleprojektet 'Southeast Asia in Context' i samarbejde med The National University of Singapore og Yale University. 'Islam in the World'. Master class projekt med The National University of Singapore.

D. Gimpel: 'Chen Hengzhe's History of the European Enlightenment, a literary, historiographical and cultural appraisal' med prof. Raoul D. Findeisen, Ruhr-Universität Bochum, Germany og prof. Achim Mittag, University of Tübingen, Germany; Bedømmer/ordfører for panelet om køn ved den XVIth EACS (European Association For Chinese Studies) Conference, University of Ljubljana, Slovenia, i samarbejde med dr. Paul Bailey, University of Edinburgh.

Y. Nagashima: Udgivelsesprojekt af japansk version af bogen De dansk-japanske kulturelle forbindelser 1600-1873 med Tokai University, Japan.

M. Thunø: Delegeret for Københavns Universitet i IARU-forskningssamarbejde om 'Movement of People'. Direktør for European Centre for Chinese Studies, Peking University med deltagelse af Tübingen Universitet, Frankfurt Universitet og Würzburg Universitet; Forskningssamarbejde med forskere fra Fujian Teachers' University, Kina i projektet 'Globale kinesiske kulturstrømme' støttet af Carlsberg Fonden (2005-2007).

K. Zysk: Medlem af forskningsgruppe på Oslo Universitet ifm. Skøyens samling af buddhistiske håndskrifter; eksternt bedømmer for Norges Forskningsråd, Division for Videnskab og samarbejder med Lunds universitet med projektet "A Catalogue of Indian Manuscripts in Denmark and Sweden".

Gæsteforskere

Khenpo Könchok Randol: I perioden 15.2.-14.5.2006 (J. Sobisch).

Mu Zhaohui: I perioden 1.9.2006-31.1.2007 (M. Thunø).

Netværk

Ørnast Network for Asian Studies, samarbejde med Lunds universitet under Øresunds Universitet.

C. Chou, D. Gimpel, J. Sobisch: Der arbejdes med et "Network of Centres of Asian and African Studies" (NE-CAAS) til udvikling af forskningssamarbejde.

D. Gimpel: Medlem af bestyrelsen for European Association of Chinese Studies. Medlem af bestyrelsen for Women and Gender Network in Chinese Studies.

M. Roesgaard: Præsident for Nordic Association of Japanese and Korean Studies.

J. Sobisch: Studieguppe "Manuscriptology" ved Hamburgs Universitet.

M. Thunø: Sekretær og kasserer i International Society for the Study of Chinese Overseas. Deltager i netværket "Diaspora, Development and Conflict" på DIIS.

K. Zysk: Medlem af Network for Caraka Studies ved Wiens Universitet.

Medarbejdernes formidlingsaktiviteter, kongresdeltagelse og forskningsophold i udlandet henvises til instituttets hjemmeside www.hum.ku.dk/asien.

Carsten Niebuhr Afdelingen

Ledelse

Afdelingen ledes af lektor Susanne M. Kerner, studieleder er lektor Kim Ryholdt og vice-Studieleder er lektor Claus V. Pedersen

Organisation

Fagligt er afdelingen delt op i syv fagretninger benævnt Arabisk, Assyriologi, Hebraisk, Iransk, Nærorientalsk Arkæologi, Tyrkisk og Ægyptologi. Der er ikke uddelegeret ledelseskompetence til de enkelte afdelinger.

Adresse

Snorresgade 17-19
2300 København S
Telefon 35 32 89 00
Fax 35 32 89 26
www.hum.ku.dk/cni

Personaleforhold

Bo Dahl Hermansen og Charlott Hoffmann Jensen er ansat som henholdsvis forskningslektor/stipendiater ved Nærorientalsk Arkæologi.

Forskningsvirksomhed

Carsten Niebuhr Afdelingen omfatter syv fagretninger, hvis arbejde geografisk dækker området fra Iran til Middelhavet og Nordvestafrika og fra Det Indiske Ocean til Sortehavet. Tidsmæssigt arbejdes der ved afdelingen med et spænd, der rækker fra nogle af menneskehedens tidligste bosættelser over højkulturerne i Ægypten og Vestasien og fra middelalderens islamiske stater til nutidens Mellemøsten.

Sproglige, historiske, arkæologiske og samfundsmæssige emner omfattes af afdelingens arbejde.

1. Arabisk

Rasmus Alenius Boserup: Fortsat arbejde med ph.d.-afhandlingen "Violence and State Formation in Post-colonial Algeria".

Jean Butler: Afsluttende arbejde med ph.d.-afhandlingen "The Development of the Functional Satan-Figure. God and Evil in Islamic Thinking".

Kerstin Eksell: "Genre and literarity in Near East literatures Change in verbals systems. grammaticalisation, pragmatics and language contact".

Ehab Galal: Fortsat arbejde med ph.d.-afhandlingen "Religion at Arabic Satellite Television. A study of representations and negotiations of religion at selected satellite channels".

Annette Haaber Ihle: "Islam i Danmark, islam i Afrika syd for Sahara, sociale aspekter i disse forbindelser." Nu-værende aktuelle projekt: "Kan en god muslimsk skoleelev blive en kompetent og loyal medborger? – Danske privatskoler for muslimske elever". Ovenstående projekt er til dels finansieret af Satsningsområdet "Religion i det 21. århundrede", FKK og af Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. Forskningen bidrager således til instituttets andet satsningsområde: Integrationsforskning.

Jørgen Bæk Simonsen ansøgte i foråret 2006 Forskningsstyrelsen om midler til støtte til etablering af Forskerskole for Regionale Studier. Ansøgningen blev imødekommet med et beløb på 2 mio. kr. for en periode af fem år (2007-2011).

Jørgen Bæk Simonsen har i 2006 været med i en af styringsgrupperne etableret i forbindelse med Københavns Universitets satsningsområde Religion i det 21. århundrede.

2. Assyriologi

Mogens Trolle Larsen: "The Old Assyrian Text Project" (OATP), et internationalt forskningsprojekt baseret i København og finansieret af Carlsbergfondet. Det omfatter forskere fra Holland, Frankrig, Tyskland og Danmark og sigter på at udgive og analysere de ca. 25.000 oldassyriske tekster fundet i Anatolien, der stammer fra perioden ca. 1900-1830 f.v.t.

I 2006 har to ph.d.-projekter været knyttet til OATP: Gojko Barjamovic, der forsvarede sin afhandling om "The Historical Geography of Anatolia" i marts; og Thomas Hertel, der skriver om emnet "The Old Assyrian Legal System". Fra oktober 2006 arbejder en amerikansk ph.d.-studerende, Edward Stratford fra Chicago University, ved projektet i København med temaet "The Old Assyrian Family Firm" med Mogens Trolle Larsen som vejleder.

Gojko Barjamovic er ansat i et treårigt forskningsadjunkt finansieret af Carlsbergfondet til at gennemføre en undersøgelse af familie-relationer i det assyriske-anatolske kulturmøde.

Mogens Trolle Larsen har i tilknytning til dette projekt startet "The Old Assyrian Archaeological Project", der har holdt en række seminarer som optakt til en udgravning i Tyrkiet. I juli rejste Gojko Barjamovic, Stephen Lumsden og Mogens Trolle Larsen på en forskningsrejse i Tyrkiet for at finde et passende sted til en udgravning. Carlsbergfondet har givet tilsagn om at støtte denne udgravning, der vil finde sted på ruinfeltet Ayvalipinar i det nordlige Tyrkiet i en femårig periode, og aktiviteterne forventes påbegyndt i efteråret 2007. The Oriental Institute ved Chicago University vil være partner i dette projekt, der vil blive ledet af Stephen Lumsden.

4. Iransk (persisk)

Claus V. Pedersen: Fortsat arbejde med forskningsområdet "Persisk litteraturhistorisk skrivning", herunder Utopigrens historie .

5. Nærorientalsk Arkæologi

Susanne Kerner: Fortsat forskningsarbejde på projektet: "Pristine and secondary state formation: the difference between the Southern Levant on one side and Mesopotamia and Uruk on the other side in the Early Bronze Age". Desuden fortsættes studierne af keramikken fra Hujeirat al-Ghuzlan (and the comparisons with contemporary Egypt), og der arbejdes på den endelige publikation af vandingssystemet i Umm Qais-Gadara.

Alan Walmsley: Fortsat forskningsarbejde på projektet: "Continuity and change in the late antique – early Islamic transitional period of Syria-Palestine (ca. 565-1100 CE)". Der fokuseres især på den urbane og økonomiske udvikling i denne periode. 2006-2007 gæsteforsker i Byzantiske Studier; Dumbarton Oaks Research Library and Collection.

Charlott Hoffmann Jensen: Fortsat ansættelse på bevilgning fra Carlsbergfondet til analyse og publikation af udgravningerne af Shkarat Msaied, sydlige Jordan. Arbejdet med fundanalyse samt redigering af projektets database og hjemmeside. Beidha-projekt: Fortsat analysearbejde af fund fra Beidha, sydlige Jordan. Vendt tilbage fra orlov ultimo august 2006.

Annette Kjølby: Fortsættelse af ph.d.-projektet: "New Kingdom Temple Statues: A Cognitive Study of Ancient Egyptian Private statues". Et kognitivt og praksisteoretisk studie af beslutningsprocessen bag privatstatuer opstillet i ægyptiske templer i perioden 1550-1070 f.Kr.

6. Tyrkisk

Wolfgang Scharlipp: Fortsat forskning i oprindelsen og udviklingen af moderne tyrkisk litteratur. Denne forskning har resulteret i adskillige publikationer, som kan ses i listen over litteratur.

7. Ægyptologi

Kim Ryholt: Demotisk narrativ litteratur. Fortsat bearbejdelse af en række demotiske fortællinger fra tempelbiblioteket i Tebtunis. Størstedelen af manuskripterne befinder sig på Københavns Universitet (samlingen af Carlsberg Papyri). Andre dele af dette materiale befinder sig i papyrussamlinger i Europa, USA og Ægypten, der alle er involverede i projektet. Derudover er stud.mag. Rana Salim trådt ind i dette projekt med bearbejdelsen af en fortælling, der foregår i tidlig Saitisk tid og bl.a. omhandler kastration.

Kim Ryholt leder af "The Astrological Tebtunis Project", der har til formål at bearbejde, oversætte og kommentere den store, upublicerede samling af astrologiske papyri fra tempelbiblioteket i Tebtunis. Projektet foregår i samarbejde med internationale forskere og studerende ved instituttet. Benyttede sine besøg til papyrussamlingerne i Firenze, Berlin og Lund til samtidig at studere det astrologiske materiale; i disse besøg deltog stud.mag. Mikkel Langeland, M.A. Veena E.F. Jørgensen, stud.mag. Rana Salim og ph.d.-studerende Andreas Winkler.

Kim Ryholt: Fortsat bearbejdelse af knap 200 fragmentariske kontrakter, såkaldte Aself-dedications@, fra Soknebtunis tempelarkiv i Faijum. Størstedelen af kontrakterne befinder sig på Københavns Universitet (samlingen af Carlsberg Papyri) og i London. Projektet foregår i samarbejde med prof. W.J. Tait fra University College London og British Museum. Materialet på British Museum blev atter undersøgt i år, og nogle få nye tekster blev identificeret i København.

Paul John Frandsen: Har i årets løb beskæftiget sig med nedenstående projekter:

TABU. Fortsatte religionshistoriske undersøgelser knyttet til begrebet bwt, som betegner alt det, der var forbudt, urent osv. i oldtidens Ægypten.

INCEST. En monografi om emnet er blevet færdiggjort. Carlsbergfondet har i december 2006 bevilget penge til udgivelsen.

JUDAS og koptiske tekster. Oversættelse af det nyfundne Judas-evangelium til dansk og igangsættelse af et større oversættelsesprojekt af koptiske tekster.

Anne Haslund Hansen: Fortsættelse af ph.d.-projektet: "The perception of ancient Egyptian antiquities in the 18th century".

Rune Nyord: Ph.d.-projekt: "Den rituelle krop – en undersøgelse af kroppens betydning i oldægyptiske dødeforestillinger belyst gennem Sarkofagteksterne".

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Kerstin Eksell: Medlem af bedømmelsesudvalg for adjunkt i arabisk (Aarhus Universitet). Lektor i semitisk (Uppsala universitet). Postdoc-stipendiat i arabisk (Riksbanken, Sverige). Lektoroprykning i arabisk (Lunds universitet) og disputats i hebraisk og arabisk (Københavns Universitet).

Claus V. Pedersen: Formand for bedømmelsesudvalget af den reviderede ph.d.-afhandling fra Oslo Universitet "From Totalism to Perspectivism" (med Hamid Dabashi og Ervand Abrahamian).

Jørgen Bæk Simonsen: Som formand for et bedømmelsesudvalg officiel opponent ved et ph.d.-forsvar ved Københavns Universitet, hvor Noha Mellor forsvarede sin afhandling om mediedækningen af krigen i Irak. Officiel opponent i forbindelse med forsvaret af en ph.d.-afhandling om Bukharis hadith-værk indleveret af Sylvia Akkar ved Helsinki Universitet, Finland. Medlem af et bedømmelsesudvalg på Roskilde Universitetscenter til behandling af indleveret ph.d.-afhandling om den økonomiske udvikling i Syrien i 1990'erne. Medlem af et bedømmelsesudvalg nedsat til behandling af indkomne ansøgninger til besættelse af et lektorat ved Syddansk Universitet.

Udvalg og fonde

Kerstin Eksell: Legatbestyrer for Johannes Pedersens legat. Bestyrelsesmedlem for Arthur Christensens legat.

John Paul Frandsen: Formand for bestyrelsen i professor, dr.phil. Arthur Christensen og hustrus legat for orientaller.

Tillidshverv

John Paul Frandsen: Medlem af instituttets forskningsudvalg og studienævnet.

Charlotte Hoffmann Jensen: Medlem af hhv. Åbent Universitetsudvalg og WBL-udvalg.

Annette Kjølby: Medlem af ToRS' forskningsudvalg.

Rune Nyord: Medlem af ph.d.-udvalget på ToRS.

Kim Ryholt: Medlem af institutrådet, uddannelsesudvalget og biblioteksudvalget.

Claus V. Pedersen: Vicedirektør og medlem af studienævnet ved Carsten Niebuhr Afdelingen.

Medlem af VIP-rutineudvalget. Administrator af samarbejdet mellem Forsvarsakademiet og Carsten Niebuhr Afdelingen. Bestyrelsesmedlem af Societas Iranologica Europaea. Formand for en udredningsgruppe, der har udarbejdet en rapport om Iran til Udenrigsministeriet.

Wolfgang Scharlipp: Ekskensleder, censor for en magisterafhandling, Afdeling for Tyrkisk, Universitetet i Oslo og medlem af Udvalget for Internationale Forhold. Medlem af udvalg, som udvælger tyrkisk litteratur til/samt organisering af oversættelse til tysk.

Alan Walmsley: Medlem af ph.d.-udvalget på ToRS. Medlem af ph.d.-udvalget ved Den Danske Arkæologiske Forskerskole, ToRS, Københavns Universitet.

Formidling

Redaktionelle hverv

Kerstin Eksell, Claus V. Pedersen og Wolfgang Scharlipp: Udgiver og redaktør af Naqd, Tidsskrift for Mellemøstens litteraturer.

John Paul Frandsen: Redaktør af CNI Publications.

Charlotte Hoffmann Jensen: Redaktør af hjemmeside om Shkarat Msaied.

Susanne Kerner: Medlem af bestyrelsen for "Das Altertum".

Kim Ryholt: Redaktør for serien af Carlsberg Papyri, der publiceres som en del af CNI Publications. Afslutning af det redaktionelle arbejde på Narrative Literature from the Tebtunis Temple Library (The Carlsberg Papyri bind 10).

Jørgen Bæk Simonsen: Medansvarlig redaktør ved opdatering af Den Store Danske Encyklopædi for områderne Islam og Mellemøsten.

Claus V. Pedersen: Redaktør af antologien af oversatte mellemøstlige noveller "Broen" udgivet i forbindelse med Images of the Middle East.

Alan Walmsley: Bestyrelsesmedlem, Council for British Research in the Levant, British Academy. Redaktionsudvalget, Bulletin of the American Schools of Oriental Research (USA). Anmeldelse for "Levant" (UK).

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Kerstin Eksell: Ansvarlig for litteraturprogrammet inden for Images of the Middle East.

Annette Haaber Ihle: Samarbejde med Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, Undervisningsmi-

nisteriet, København kommunale skolevæsen og Dansk Friskoleforening.

Thomas Scheffler: Har arbejdet som projektevaluator for det franske Agence Nationale de la Recherche's "Programme thématique en sciences humaines et sociales: Conflits, guerre(s), violence".

Kongresser og symposier

Kerstin Eksell: Symposium på CNI med gæsteforelæsning af prof. Hani Hayajneh, Yarmouk University, Jordan. Symposium over Convivencia med Carmit Romano-Hvid og deltagelse af overrabbiner Bent Melchior og forskningsbibliotekar Eva-Maria Jansson, Det Kongelige Bibliotek.

Annette Haaber Ihle: Organiserede en kongres om "Islamic Movements in Africa, – South of the Sahara, – Theoretical & Methodological Approaches to Islamic - Activism". Workshoppen blev afholdt 31.5-2.6, 2006, finansieret af Nordiska Afrika Institutet, – arrangeret i samarbejde med Center for Afrikastudier, Københavns Universitet. I workshoppen deltog 18 forskere fra Danmark, Sverige, Norge, Holland, Tyskland, Iran, Sudan og Canada.

Annette Kjølby og Rune Nyord: Arrangør af det internationale seminar "Being in Ancient Egypt – Thoughts on agency, materiality and cognition", 29.-30. september 2006.

I december afholdtes en konference i København med titlen "Intersections and Interactions: Long-distance contacts in the Bronze Age in Anatolia". Der deltog fjorten foredragsholdere, 4 fra Tyrkiet, 1 fra USA, 1 fra Holland, 2 fra Sverige, 1 fra Frankrig, 1 fra Tyskland, 1 fra Japan og 3 fra Danmark (Mogens Trolle Larsen, Stephen Lumsden og Gojko Barjamovic).

Udstillingsvirksomhed

Charlott Hoffmann Jensen: Medarrangør af Jordan-udstilling på Museumscenter Aars.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde og netværk

Jesper Eidem: Dansk deltagelse i styregruppen for det internationale forskningsprojekt ARCANE ("Associated Regional Chronologies of the Ancient Near East"). Projektet er fra 2006 finansieret af The European Science Foundation.

John Paul Frandsen: Dansk repræsentant i managementkomitéen af COST A31 Stability and Adaptation of Classification Systems in a Cross-Cultural Perspective. Arrangeret et tredages forskningsseminar i Landskrona, Sverige.

Annette Haaber Ihle: Initiativtager og tovholder for netværket af Nordiske forskere, som arbejder med Islam i Afrika. Netværket er finansieret af Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala. Det har foreløbig afholdt en af to workshops, jf. ovenfor, og der er oprettet et elektronisk forum for udveksling af viden, undervisningsplaner, osv.

Susanne Kerner: Keramikspecialist ved German Archaeological Institutes projekt "Hujeirat al-Ghuzlan" i Aqaba, Jordan. Medlem af studiegruppen "ZK" (theoretical research in archaeological topics).

Alan Walmsley: Samarbejde med Antikvitetsstjenesten i Jordan. Leder af det arkæologiske projekt "The Islamic Jarash Project, Jordan" – 2006 sæsonen.

Forskningsophold i udlandet

Susanne Kerner: Forskningsophold i Amman i Jordan, oktober 2006, for at studere keramikken fra Aqaba dateret til den tidlige bronzealder.

Mogens Trolle Larsen: Var fra marts til juni gæsteforsker ved Oriental Institute, Chicago.

Alan Walmsley: 2006-2007 Gæsteforsker i Byzantiske Studier; Dumbarton Oaks Research Library and Collection.

Feltarbejder

Alan Walmsley: Det dansk-jordanske "Islamic Jarash Project" i Jordan. Her udgraves og restaureres den umayyadiske (661-750 evt.) moske i Jarash, som er en betydningsfuld bebyggelse fra den klassiske og post-klassiske periode i Jordan. Nærorientalsk arkæologisk feltskole.

Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier**Ledelse**

Afdelingsleder er lektor Søren T. Thuesen.

Adresse

Strandgade 102, bygning H
1401 København K
Telefon 35 32 96 71
Fax 35 32 96 61
eskimologi@hum.ku.dk
eskimologi.ku.dk

Seneste historiske udvikling

Det har været højt prioriteret at få afdelingens forskere til at fungere som et mere sammenhængende forskningsteam. Således har flere af afdelingens medarbejdere i 2006 været engageret i iværksættelsen af et større 3-årigt forskningsprojekt finansieret af FKK, "Det urbane Grønland".

Personaleforhold

Jakub Christensen Medonos og Maria Hilden tiltrådte som ph.d.-stipendiater pr. 1.2.2006. Maria Hilden fik bevilget orlov pr. 1.10.2006. Birgitte Sonne fratrådte efter mange års ansættelse som bl.a. lektorvikar og ekstern lektor. Arnaq Grove fratrådte som postdoc pr. 31.1.2006. Mette Rønsager fratrådte som ph.d.-stipendiat pr. 1.5.2006.

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsvirksomhed omfatter kulturelle, samfundsvidenskabelige og sproglige emner. Geografisk er forskningen koncentreret om inuit-områderne i Grønland, Canada, Alaska og Sibirien med hovedvægten lagt på Grønland. Forskningen omfatter flg. felter:

1. Kulturelle, sociale og etnopolitiske processer i arktiske samfund

Denne forskning omfatter eskimologiske og antropologiske studier af etnisk identitet og politik, repræsentation, urbanisering og urbanitet, individuel og social kreativitet:

Moderne grønlandsk billedkunst – En undersøgelse af

den grønlandske kunstinstitution og dens refleksion af lokale og globale processer i værker og praksis (Jørgen Trondhjem, 2004-2007).

Repræsentationsproblemer og politiske diskurser i ark-tisk naturforvaltning (Frank Sejersen, 2005-2006).

Urbanisering og naturforvaltning i Grønland (Frank Sejersen, 2006-2009).

Ungdom og urbanitet i Grønland – en undersøgelse af den urbane ungdomskultur i Sisimiut: kompetencer, kreativitet og visioner (Jakub Christensen Medonos, 2006-2009).

Det urbane Grønland – bevægelser, narrativer og kreativitet (Jakub Christensen Medonos, Frank Sejersen og Søren Thuesen, 2006-2009).

2. Kolonisering og afkolonisering i Grønland

Denne forskning omfatter historiske antropologiske og socialhistoriske studier af koloniale institutioner og grønlandske lokalsamfund i kolonitiden og afkoloniseringsfasen:

Det vestgrønlandske jordemodervæsen i perioden 1820-1920 med særligt fokus på de grønlandske jordemødres status og sociale position samt deres rolle som mellem-mænd mellem de danske embedsmænd og den grønlandske befolkning (Mette Rønsager, 2003-2006).

Urbansamfund og lokal identitet i Grønland – Sisimiuts historie 1756-2006 (Søren Thuesen, 2006-2009).

3. Talt og skrevet grønlandsk

Denne forskning omfatter lingvistiske studier af det grønlandske sprog, studier af fortællesprog med særlig vægt på Thule-sproget samt komparative studier af sprogplanlægning i Arktis:

Tidsmarkering i det grønlandske sprog (Frederikke Blytmann Trondhjem, 2004-2007).

Fortællinger på Inuktun (Arnaq Grove, 2004-2006).

De eskimoisk-aleutiske sprogs fremtidige status i Alaska: Sprogplanlægning nedefra og op (Maria Hilden, 2006-2009).

Faglige og administrative hverv**Udvalg og fonde, tillidshverv, bedømmelsesudvalg**

Arnaq Grove: Censor ved Ilisimatusarfik. Medlem af bestyrelsen for Det Grønlandske Selskab. Medlem af Socialforskningsinstituttets evalueringsgruppe i forbindelse med socialt udsatte grønlandere i Danmark.

Jakub Christensen Medonos: Medlem af instituttets formidlingsudvalg.

Frank Sejersen: Studieleder. Medlem af udvalget for Polarbiblioteket. Medlem af styringsgruppen for det internationale forskningsprogram "Sea Ice Knowledge and Use in the North. Documenting Environmental and Social Change in Arctic Communities, 1957-2007". Censor ved Afdeling for Etnografi og Socialantropologi, Aarhus Universitet og Grønlands Universitet/Ilisimatusarfik. Formand for instituttets it-udvalg og arbejdsmiljøudvalg. Medlem af uddannelsesudvalget, institutråd, institutbestyrelse og koordinationsudvalg.

Søren T. Thuesen: Afdelingsleder. Repræsentant for danske universiteter i styregruppen for IPSSAS (International ph.d.-School for Studies in Arctic Societies). Medlem af styringsgruppen for Vestnordens Historie. Medlem af udvalget for Polarbiblioteket. Censor ved Grønlands Universitet/Ilisimatusarfik. Medlem af instituttets afde-

lingsledergruppe, institutråd, samarbejdsudvalg og forskningsudvalg.

Frederikke B. Trondhjem: Medlem af instituttets udvalg for åben uddannelse og forum for kommunikativ sprogindlæring.

Jørgen Trondhjem: Medlem af instituttets samarbejdsudvalg.

Formidling

Søren T. Thuesen: Medlem af fagredaktion for 'Vestnordens Historie' og arrangerede i sept. 2006 konferencen 'København – Vestnordens hovedstad' i København med deltagere fra Norge, Island, Færøerne, Grønland og Danmark.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen deltager i et samarbejde mellem universiteter fra Danmark, Grønland, Canada, Alaska, Frankrig og Storbritannien om at drive en international ph.d.-skole for arktiske, humanistiske studier, IPSSAS (International ph.d.-School for Studies in Arctic Societies). Afdelingen huser sekretariatet for IPSSAS og er repræsenteret i styringsgruppen for skolen.

Afdelingen samarbejder om sprogpædagogiske problemstillinger med INALCO, Paris. Arnaq Grove samarbejder med prof. Nicole Tersis, CNRS, Paris om østgrønlandsk fortællesprog og er konsulent på Nicole Tersis' Østgrønlandsk-fransk-dansk ordbog.

Forskningsophold i udlandet

Jakub Christensen Medonos: Har i juli-september lavet feltarbejde i Sisimiut (Grønland).

Søren Thuesen: Har i august-september lavet feltarbejde i Sisimiut (Grønland).

Afdeling for Indianske Sprog og Kulturer

Ledelse

Afdelingen ledes af lektor Una Canger.

Adresse

Artillerivej 86
2300 København S
Telefon 35 32 89 57
Fax 35 32 89 56
tors@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/religion/indiansk

Forskningsvirksomhed

Der arbejdes med analyse af sprog mødet mellem spansk og nahuatl i begyndelsen af 1500-tallet, af de tidligste traditioner for brugen af det latinske alfabet til at skrive nahuatl med, og med håndteringen (udgivelse, kommentering og oversættelse) af nahuatl tekster fra det 16. århundrede (U. Canger).

Der arbejdes med moderne nahuatl – dialekter med fokus på Sierra de Puebla nahuatl og Tabasco nahuatl (U. Canger).

Der arbejdes med ikonografi og skriftsystemer i det præcolumbianske Mesoamerika, primært hos olmekerne, mayaerne og Teotihuacan (J. Nielsen).

Der arbejdes med mesoamerikanske skabelsesmyter og shamanisme i maya-området med fokus på Popol Vuh (J. Nielsen).

Formidling

Kongresser og symposier

"Mesoamerican Writing and Iconography with special Focus on Teotihuacan" (den 31. oktober) med følgende foredragsholdere: Jorge Angulo Villaseñor (INAH, México), María Elena Ruíz Gallut (UNAM, México), Una Canger (Københavns Universitet), Jesper Nielsen (Københavns Universitet).

"New Perspectives on the Origins of Maya Art, Writing, and Mythology" (den 11. december) med følgende foredragsholdere: Stephen Houston (Brown University, USA), Karl Taube (University of California, Riverside, USA), Jesper Nielsen (Københavns Universitet) med Toke Sellner Reunert, Simone G. Monterroso.

Center for Komparative Kulturstudier

Ledelse pr. 1.2.2006

Centret ledes af lektor Esther Fihl.

Organisation

Centeret har til formål at virke på tværs af de mange fag på Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, så teoretiske og empiriske problemstillinger sammenstilles på nye måder i forskning og undervisning. Der arbejdes på at udvikle nyskabende forskningsfelter inden for samfund, kultur, religion og sprog, for på den måde at øge forståelsen af de komplekse processer, vi er vidne til i verden i dag. Den udbudte undervisning er funderet på samfunds- og kulturanalyser hentet fra instituttets mangfoldige empiri og på komparativ kulturanalytisk teori og metode. Der fokuseres på de mangeartede måder, hvorpå mennesker danner sociale og kulturelle fællesskaber over tid. Formålet er således ikke alene at gøre teoretiske betragtninger relevante og meningsfulde i konkrete kontekster, men også at bruge empirien til at give nye vinkler på de teoretiske diskussioner. Centeret er vært for en række tilvalgskurser og fælles BA- og overbygningskurser i instituttet.

Adresse

Leifsgade 33, 7
2300 København S
Telefon 35 32 88 46
Fax 35 32 88 35
www.komparativekulturstudier.ku.dk

Personaleforhold

Cand.mag. Frida Hastrup tiltrådte 1.2. 2006 som ph.d.-stipendiat. Vejleder er Esther Fihl.

Cand.scient. Maja Hojer tiltrådte 1.2.2006 som ekstern lektor.

Nicolette Makovicky forsvarede 5.12.2006 sin ph.d.-afhandling på Department of Anthropology, University College London.

Dr.phil. Birgitte Possing blev 1.8.2006 adjungeret som professor.

Mag.art. Trine Willert forsvarede 14.12. sin ph.d.-afhandling på Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Forskningsvirksomhed

Centerets forskningsvirksomhed er tematisk set bredt funderet og tager udgangspunkt i forskellige områder af verden.

Forskningsprojekter**1. Risiko og sikkerhed: kulturel økonomi i transformation**

The fishermen in Tranquebar – socio-economic transformation processes (Esther Fihl).

Tsunamien i Tranquebar. Social rekonstruktion og opfattelser af risiko efter flodbølgekatastrofen (Frida Hastrup).

Uncertain Business. An Anthropological study of exchange, protection and insurance in Mongolia's new trading culture (Lars Højer).

2. Politisk kultur

Demokrati, religion og politik i Indonesien (Kristian Morville).

Civilisation og politisk identitet i Tyrkiet (Daniella Kuzmanovic).

Civilsamfund og demokratibevægelser i Rusland (Maja Hojer).

Bodil Koch: Politikeren, protestanten og provokatøren i ekstremernes århundrede (Birgitte Possing).

3. Genstande: Kulturarv, identitet og rum

Materiel kultur og national identitet i Slovakiet (Nicolette Makovicky).

Ethnography on the Roof of the World. Cosmological strategies and the mental geography of 'civilized' Danish explorers of the Pamirs and Turkestan in the Late 19th Century (Esther Fihl).

Koreanske genstandssamlinger som interkulturelle dokumenter (Martin Petersen).

Cultural Heritage and the Settling of Bedouins in Jordan: Domestic Interior in Transition: Space, Objects and Temporality (Mikkel Bille).

4. Kulturmøder – før og nu

Danish colonialism in India: The encounter with Indian commercial and agrarian traditions (Esther Fihl).

Dansk oversøisk koloni-, rejse- og ekspeditionsvirksomhed fra år 1600, herunder analyser af den 'før-antropologiske fase' og dens betydning for udformningen af kulturvidenskaben i Danmark (Esther Fihl).

Ph.d.-projekter

Mikkel Bille: Cultural Heritage and the Settling of Bedouins in Jordan: Domestic Interiors in Transition: Space, Objects and Temporality (engelsk vejleder V. Buchli fra Department of Anthropology, London University College og dansk vejleder E. Fihl).

Frida Hastrup: Tsunamien i Tranquebar. Social rekonstruktion og opfattelser af risiko efter flodbølgekatastrofen (hovedvejleder E. Fihl).

Daniella Kuzmanovic: Civilisation og politisk kultur i Tyrkiet (hovedvejleder E. Fihl og bivejleder D. Jung, Dansk Institut for Internationale Studier).

Nicolette Makovicky: Materiel kultur og national identitet i Slovakiet (engelsk vejleder V. Buchli, Department of Anthropology, London University College og dansk vejleder Esther Fihl).

Kristian Morville: Demokrati, religion og politik i Indonesien (hovedvejleder E. Fihl og bivejleder C. Chou, Afdeling for Asienstudier, Københavns Universitet).

Martin Petersen: Koreanske genstandssamlinger som interkulturelle dokumenter (hovedvejleder E. Fihl og co-vejleder J. Hornby, Etnografisk Samling, Nationalmuseet).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

E. Fihl: Medlem af lektorbedømmelsesudvalg ved Afdeling for Antropologi og Etnografi ved Aarhus Universitet. Formandskab i bedømmelsesudvalg for doktordisputats, Det Humanistiske Fakultet ved Københavns Universitet. Formandskab i bedømmelsesudvalg for adjungeret professor, Det Humanistiske Fakultet.

B. Possing: Medlem af bedømmelsesudvalg til forsker/seniorforskerstilling ved Rigsarkivet. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Københavns Universitet. Medlem af bedømmelsesudvalg til professorat, Danmarks Pædagogiske Universitet.

Udvalg og fonde

E. Fihl: Medlem af censorkorpset ved Institut for Antropologi, Københavns Universitet. Medlem af censorkorpset for Afdeling for Antropologi og Etnografi, Aarhus Universitet. Medlem af Institutråd, Uddannelsesudvalg og formand for VIP-rutineudvalget ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

L. Højer: Medlem af censorkorpset for Kultur- og Sprogødestudier, Minoritetsstudier og Komparative Kulturstudier ved Københavns Universitet og Roskilde Universitet. Medlem af bestyrelsen af Dansk Mongolsk Selskab. Medlem af it-udvalget ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

K Morville: Medlem af Udvalget for Tilvalg og Åbent Universitet ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

F. Hastrup: Medlem af Forskningsudvalget ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Esther Fihl og Frida Hastrup: Har virket som konsulenter i forhold til humanitære hjælpeprogrammer i Tranquebar, Sydindien på baggrund af flodbølgekatastrofen i Asien.

Tillidshverv

E. Fihl: Medlem af Statens Forskningsråd for Kultur og Kommunikation, herunder også medlem af ph.d.-udvalget. Medlem af program til uddeling af Ludomani-forskningsmidler, Sundhedsministeriet. Medlem af Udvalg for Alkoholmisbrugsforskning, Sundhedsministeriet. Medlem af Nationalmuseets eksterne forskningsudvalg. Medlem af Folkemindesamlingens eksterne forskningsudvalg. Medlem af Kontaktgruppe for integrationsforskning, Integrationsministeriet.

B. Possing: Medlem af bestyrelsen for Aalborg Universitet. Medlem af bestyrelsen for San Cataldos Venner. Medlem af bestyrelsen for N. Zahles Skoler. Medlem af Det Lærde Selskab, Aarhus Universitet.

Formidling

L. Højer: Research i september-oktober i forhold til børnedokumentarfilm om kazakhiske ørnejægere i det vestlige Mongoliet.

E. Fihl. Diverse indlæg i forbindelse med Galathea 3.

Kongresser og symposier

Birgitte Possing (arrangør): Seminar for litteratur, historikere og antropologer. Det Kongelige Bibliotek: Biografiens Kilder og Konstruktioner.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Esther Fihl og Frida Hastrup: "Nationalmuseets Tranquebar Initiativ. Et tværdisciplinært forsknings- og restaureringsprojekt" ved en række indiske og danske museer og universiteter.

Esther Fihl: "Carlsbergfondets Projekt Dansk Nomadeforskning" ved en række danske universiteter og museer.

Feltarbejde

Daniella Kuzmanovic: Fra 15. september 2005-30. juni 2006 på feltarbejde i Ankara, Tyrkiet.

Frida Hastrup: Fra 26. juni-19. december på feltarbejde i Tranquebar, Sydindien.

Esther Fihl: Om bord på Vædderen fra Accra i Ghana til Cape Town i Sydafrika under Galathea 3-ekspeditionen, oktober.

Lars Højer: Fra 9. april-13. november på feltarbejde i Mongoliet.

Netværk

E. Fihl: Medlem af styregruppen for Forskning i felten – netværk for studier i ekspeditioners og feltarbejdets videnskabs historie (støttet af FKK). Medlem af Global Kulturhistorie – netværk for Historiske Studier af Kolonialisme og Post-kolonialisme (støttet af FKK).

L. Højer: Medlem af Mongolian and Inner Asia Studies Unit, Cambridge University. Medlem af The Nordic and East/Central European Network for Qualitative Social Research (støttet af FKK). Medlem af netværket Markets for Peace: Informal economic networks and political agency (støttet af FSE). Medlem af The Copenhagen Circle for the Study of Culture and Cognition.

B. Possing: Formand i styregruppen for Nordisk Netværk for Biografisk Forskning (støttet af RA). Medlem af netværk for The Making of Biographies in Academic and Popular Culture ved diverse universiteter i Sverige, Norge og Danmark.

Afdeling for Minoritetsstudier

Ledelse

Afdelingen ledes af lektor Helen Krag, og studieleder er lektor Kirsten Thisted.

Adresse

Leifsgade 33, 7
2300 København S
Telefon 35 32 85 30
minist@hum.ku.dk
www.minoritetsstudier.ku.dk

Personaleforhold

Undervisningsadjunkt Lise Poulsen Galal har forladt afdelingen per 1. marts 2006. Afdelingen fik i 2006 tilknyttet tre nye eksterne lektorer: cand.mag. Dorthe Høvids Possing, cand.scient.pol. Youssef Kamal og cand.mag. Flemming Mikkelsen.

Ph.d.-stipendiat, cand.mag. Daria Morgounova flyttede per 1. februar 2006 sit projekt "Sprog og identitet i en opbrudstid (Beringstrædet)" fra Afdeling for Østeuropa-studier til Afdeling for Minoritetsstudier. Samtidig begyndte cand.mag. Birgitte Schepelehn Johansen som ph.d.-stipendiat med projektet "Sekulære religionsbegreber i politik og videnskab (Danmark)".

Forskningsvirksomhed

Kirsten Thisted arbejder med følgende projekter:

"Det urbane Grønland: bevægelser, narrativer og kreativitet". Projektet inkluderer fire forskere fra ToRS. Nationalmuseets Trankebar-initiativ.

"Arktiske diskurser", projekt ved Tromsø universitet.

"Lov og litteratur i rigsfællesskabet", projekt sammen med Hanne Petersen (Københavns Universitet, jura), samt Malan Marnersdóttir, Færøerne.

Faglige og administrative hverv

Helen Krag. Formand for ToRS' forskningsudvalg.

Kirsten Thisted: Har været medlem af ToRS' uddannelsesudvalg.

Afdeling for Religionshistorie

Ledelse

Afdelingen ledes af lektor Erik Reenberg Sand, og studieleder er lektor Morten Warmind.

Organisation

Afdelingen danner ramme om de tre religionsvidenskabelige fag: Kristendomshistorie, religionshistorie og religionssociologi med en fælles grunduddannelse og magisterkonferens.

Adresse

Artillerivej 86
2300 København S
Telefon 35 32 89 57
Fax 35 32 89 56
religion@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/religion

Personaleforhold

Annika Hvithamar afsluttede sit postdoc-stipendium 31.8.2006.

Tage Petersen påbegyndte et postdoc-stipendium 1.8.2006.
Niels Reeh afsluttede sit ph.d.-stipendium 31.1.2006.

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsvirksomhed er bredt funderet, både inden for de klassiske kristendoms- og religionshistoriske stofområder, herunder forskningshistorien, og inden for religiøse forhold i nutidige samfund.

Forskningsområder

Peter B. Andersen: Santalerne i Indien; Kaste, Religion, og Social Kapital i Tranquebar. Religion og sekularisering i Europa og USA.

Peter B. Andersen og Peter Lüchau: Religion og sekularisering i Europa og USA.

Annika Hvithamar: En religionssociologisk analyse af de russisk-ortodokse menigheder i Danmark med fokus på religion i transformation.

Brian Jacobsen: Religion som fremmedhed i dansk politik: En sammenligning af italesættelser af henholdsvis jøder og muslimer i dansk politik 1903-1945 og 1967-2004; Religionsdemografi i Danmark.

Anders Lisdorf: Religion og kognition: Den kognitive basis for fænomenet divination.

Peter Lüchau: Folkekirken som national samler? Institutionaliseret kristendom og national identitet i Danmark.

Elisabeth Pachon: Drømmedivination i Puranaerne.

Tage Petersen: Nag Hammadi-biblioteket mellem teologi og praksis: I hvilken sammenhæng blev teksterne oversat, og hvad skulle de bruges til? Tekster som redskaber i en åndelig praksis.

Catharina Raudvere: Førkristen nordisk religion; Sufismens ritualer; Islam i Tyrkiet og i Bosnien; Muslimske kvinders ritualer.

Niels Reeh: Den danske stats forhold til religion – sekulariseringsprocessen belyst gennem en kortlægning og analyse af lovgivningen vedrørende religionsundervisningen i den danske folkeskole.

Uzma Rehman: Sufi-helligdomme og konstruktionen af identiteter i Punjab & Sindh (Pakistan).

Mikael Rothstein: Religiøse forandringer på Hawaii; Religion blandt penan-folket i Sarawak, Borneo; Nye religioner i Vesten.

Erik Reenberg Sand: Religion og ret i Indien; Religion og sekularisme i Indien; Helligt rum i Indien eksemplificeret ved helligstedet Pandharapur.

Jørgen Podemann Sørensen: Religionens retorik; Den ægyptiske illustrerede dødelitteratur.

Tove Tybjerg: Religionsvidenskabernes historie.

Margit Warburg: Religion og globalisering; Baha'i; Migration, globalisering og religiøs forandring blandt danskere i ind- og udland; Dansk civilreligion.

Morten Warmind: Religioner i Nordvesteuropas forhistorie og middelalder (keltisk og germansk religion); Hellenistiske religioner; Religioner i Danmark i nutiden.

Peter Westergaard: Indkredsninger af betydningsaspekter ved forestillingerne om sjælens udødelighed og det evige liv – ud fra et Wittgenstein'sk perspektiv; Friedrich Nietzsches sene tænkning med særlig henblik på religionsbegrebet samt erkendelsesteoretiske spørgsmål.

Peter Westh: Gudsopfattelser i babylonsk-assyriske, religiøse tekster.

Kate Østergaard: Omvendelse til islam i Danmark.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Catharina Raudvere: Formand for et bedømmelsesudvalg til forskerstilling i turkologi ved Kungl. Vitterhetsakademien, Stockholm. Medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat i religionsvidenskab med indretning med islamologi ved Södertörns Högskola. Medlem af bedømmelsesudvalg til evaluering ved NOPHS/Finlands Akademi.

Tove Tybjerg: Medlem af indstillingsudvalget vedrørende institutlederstillingen for ToRS.

Margit Warburg: Medlem af et bedømmelsesudvalg til vurdering af, hvorvidt Høgskolen i Agder, Kristiansand, Norge, skal have mulighed for at uddanne ph.d.'er inden for fagområdet Religion, etikk og samfund.

Udvalg og fonde

Catharina Raudvere: Medlem af sektion 10 (religionsvidenskab og ikke-europæiske sprog) ved Vetenskapsrådet (Sverige). Medlem af bestyrelsen for det Svenske Forskningsinstitut i Istanbul, Tyrkiet.

Margit Warburg: Formand for bestyrelsen for Dansk-Israelsk Studiefond til minde om Josef og Regine Nachemsohn.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Margit Warburg: Medlem af Udvalget vedrørende Trossamfund under Kirkeministeriet. Medlem af Kirkeforskningsinstituttets (KIFO's) bestyrelse i Oslo.

Tillidshverv

Peter B. Andersen: Medlem af The Board of the European Association for South Asian Studies indtil 1.8.2006.

Anders Lisdorf: Stiftende medlem af bestyrelse og internet officer i International Association for the Cognitive Science of Religion (IACSR).

Mikael Rothstein og Margit Warburg: Medlemmer af bestyrelsen for Danish Association for the History of Religions (DAHR).

Peter Westh: Sekretær for Danish Association for the History of Religions (DAHR).

Catharina Raudvere og Kate Østergaard: Bestyrelsessuppleanter i Danish Association for the History of Religions (DAHR).

Erik Reenberg Sand: Leder af Forskerskolen Religion og Samfund.

Margit Warburg: Medlem af Akademisk Råd, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Peter B. Andersen, Peter Lüchau, Morten Warmind og Mikael Rothstein: Er hhv. formand, sekretær og bestyrelsesmedlemmer i Religionshistorisk Forening.

Formidling

Redaktionelle hverv

Annika Hvithamar: Medlem af redaktionsgruppen for Religion and Society in Central and Eastern Europe.

Brian Jacobsen: Medlem af redaktionen for Tidsskrift for Islamforskning.

Catharina Raudvere: Medlem af Advisory Board for Temenos. Studies in Comparative Religion Presented by Scholars in Denmark, Finland, Norway and Sweden.

Mikael Rothstein og Jørgen Podemann Sørensen: Medredaktører af Chaos, Dansk-norsk tidsskrift for Religionshistoriske Studier.

Mikael Rothstein og Margit Warburg: Medlemmer af redaktionen for serierne Renner Studies on New Religions (Århus University Press) og Nye Religioner (Gyldendal).

Mikael Rothstein: Medlem af Advisory Board for tidsskriftet Jasanas, Journal of Alternative Spiritualities and New Age Studies; Consultant editor for Marburg Journal of Religion; Co-editor. Medlem af Advisory Board for EASR/Synkron-network. Medlem af redaktionskomiteen for en bogserie om Europas religionshistorie tilknyttet et forskningsprojekt ved Syddansk Universitet, Odense.

Erik Reenberg Sand og Peter K. Westergaard: Medlemmer af redaktionen af Studies in Religion, Århus Universitetsforlag.

Jørgen Podemann Sørensen: Redaktør af serien Janua Religionum. Studia historica et comparativa.

Margit Warburg: Medlem af redaktionen af Rambam, tidsskrift for jødisk kultur og forskning. Medlem af Editorial Board af H-Baha'i. Medlem af redaktionen for Religion i det 21. århundredes bogserie.

Kongresser og symposier

Peter B. Andersen: Medlem af det rådgivende udvalg til konferencen Identity, Cultural Pluralism and State, New Delhi 27.2.-1.3.2006. Medarrangør af 18th Nordic Conference in Sociology of Religion, Århus, 10.-13. august 2006.

Catharina Raudvere: Arrangør af den internationale konference: Exile and Tradition. Transnational Contemporary Sufism, København, 20.-23. september 2006.

Kate Østergaard: Medarrangør af forskningsseminaret: Islam in Europe; Conversion and Revitalisation, København 1.12-2.12.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Forskningsophold i udlandet

Peter B. Andersen: Har været på forskningsophold i Indien.

Netværk

Peter B. Andersen og Peter Lüchau: Deltagere i projektet "Norms and Values in the Integration Process", som afvikles af Socialforskningsinstituttet og Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut under Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrations forskningsprogram for velfærdsforskning.

Brian Jacobsen, Catharina Raudvere og Margit Warburg: Medlemmer af bestyrelsen for Forskerskolen Religion og Samfund, der varetager forskeruddannelse inden for de teologiske og religionsvidenskabelige fagområder og er et samarbejde mellem afdelingen og Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet.

Tage Petersen: Deltager i "The Nordic Nag Hammadi and Gnosticism Network" (NNGN) og i forskningsprojektet "Jøder, kristne og hedninger i oldtiden – kritik og apologetik", under ledelse af Anders-Christian L. Jacobsen og Nils Arne Pedersen, Aarhus Universitet.

Catharina Raudvere og Mikael Rothstein: Medlemmer af styregruppen for projektet "Europas religionshistorie" ved Syddansk Universitet.

Catharina Raudvere: Leder af projektet "Exile and Tradition. Transnational Contemporary Sufism", som er støttet af Riksbankens Jubileumsfond.

Mikael Rothstein: Tilknyttet projektet "Religion og populærkultur" under ledelse af Asbjørn Dyrendal, Universitetet i Trondheim, Norge samt projektet "Religion og medier" under ledelse af Stig Hjarvad, Københavns Universitet.

Margit Warburg: Leder (sammen med Armin Geertz, Aarhus Universitet) Renner-projektet "Globalisering og de nye religioner", som er støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd. Øvrige ledelsesmedlemmer fra afdelingen er Annika Hvithamar og Mikael Rothstein. Næstformand i styregruppen for Københavns Universitets tværfakultære satsningsområde Religion i det 21. århundrede. Formand for netværksledelsen for satsningsområdes hovedområde Religion i transformation.

Erik Reenberg Sand: Medlem af netværksledelsen for hovedområdet Religion mellem konflikt og forsoning.

Østeuropæisk Afdeling

Ledelse

Afdelingen ledes af professor Jens Nørgård-Sørensen.

Organisation

Afdelingen havde indtil udgangen af 2006 to studienævne for henholdsvis moderne græsk og de slaviske fag.

Adresse

Snorresgade 17-19
2300 København S
Telefon 35 32 89 00
Telefax 35 32 96 15
tors@hum.ku.dk
www.tors.ku.dk/uddannelser

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskning dækker geografisk Rusland/SNG, de øvrige øst- og centraleuropæiske lande samt Balkan med Grækenland. Forskningsvirksomheden falder hovedsageligt inden for de tre traditionelle hovedgrene: lingvistik, kulturhistorie/litteratur, historie/samfundsfag.

1. Russisk

Jens Nørgård-Sørensen har sammen med sine samarbejdspartnere inden for Grammatikaliseringprojektet (finansieret af FKK) indledt arbejdet med at forfatte en teoretisk redegørelse for begrebet grammatikalisering ud fra en strukturel sprogopfattelse. Derudover har han arbejdet videre med emner i de russiske verbers og nominers historie med henblik på belysning af forbundet grammatikalisering.

Inden for samme projekt har Karin Larsen arbejdet videre med sit postdoc-projekt om udviklingen af de russiske adjektivers kort- og langformer. Hun har afsluttet indsamlingen og klassifikationen af materialet (16.-18. århundrede) og skrevet to artikler herom (den ene under færdiggørelse).

Joel Nordborg Nielsen har fortsat arbejdet med en kortlægning af den såkaldte tilstandskategori hos de russiske forfattere Karamzin og Gogol som led i en større undersøgelse af denne ordklassers udvikling i russisk. Endvidere har han færdiggjort et kompendium om russisk syntaks og præsenteret sin forskning i russisk aspekt ved gæsteforelæsnings i Polen, Tjekkiet og Rusland.

2. Østeuropas historie/samfundsfag

Hans Bagger har til projektet "Østeuropas historie og kultur" færdiggjort kapitlet "Nationernes forår, 1795-1867" og har desuden forsket i russisk historievitenskaber under den postsovjetske krise.

Niels Erik Rosenfeldt har færdiggjort billedtekster, kortbiografier og "bibliografisk essay" til bogen "Stalin. Diktaturets anatomi". Til disputatsmanuskriptet "Den 'særlige' Verden. Stalins magtapparat og sovjet-systemets hemmelige kommunikationsstrukturer" har han efter bedømmelsesudvalgets indstilling tilføjet et længere resumé, en række såkaldte 'organogrammer' og et afsnit med biografiske oplysninger om nøglepersonerne. Endelig har han sammen med en professionel oversætter arbejdet med at få afsluttet oversættelsen af det samlede manuskript til engelsk.

3. Moderne græsk sprog og litteratur samt byzantinistik

Syssel Engberg er i færd med at færdiggøre bind 2 af monografien "Profetie-Anagnosmata-Prophetologion: The Story of a Liturgical Book", som vil indeholde kodikologiske beskrivelser af 204 profetologhåndskrifter. Desuden har hun arbejdet med læsningssystemerne i den kristne messegudstjeneste i tidlig kristen tid (dvs. 4.-8. årh.) og billedfremstillinger fra 6. årh. som kilde til det kristne festprogram.

Lars Nørgård har afsluttet sin reviderede og udvidede afhandling om den danske præst Th. Hansens forbindelse til den græske digter Andreas Laskaratos. I forbindelse med sine studier over H.C. Andersen-receptionen i Grækenland 1865-1905 har han færdiggjort et delstudie samt under to studieophold i Athen (januar og december) fortsat katalogiseringen af græske oversættelser af H.C. Andersens værker i samme periode.

Trine Willert har afsluttet og forsvaret ph.d.-afhandlingen "Pupils mapping Europe: European awareness among pupils in compulsory education in Greece and Denmark".

Sophia Scopetea har arbejdet med udgivelsen af en kritisk udgave af Georg Sarandaris' værker, bind 2, samt skrevet to artikler om Kierkegaard i relation til Grækenland.

4. Polsk

Krzysztof Stala har stort set færdiggjort bogen "Inventing the Modern Pole. The Idea of Modernity in Polish Culture" samt forberedt et større tværfagligt projekt om sekularisering i Europa.

5. Almen slavistik og sprogvidenskab

Thomas Olander har færdiggjort og forsvaret sin ph.d.-afhandling "The Balto-Slavic accentual mobility".

Jens Nørgård-Sørensen har gennemført et mindre sprog-

forandringsstudium om konjunktioner i moderne dansk og publiceret en artikel herom.

Satsningsområder

Hans Bagger og Krzysztof Stala deltager i Københavns Universitets satsningsområde "Europa i forandring".

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Jens Nørgård-Sørensen: Har deltaget i to professorbedømmelsesudvalg for hhv. et professorat i slaviske sprog ved Lunds universitet og et professorat i russisk ved Universitetet i Bergen.

Joel Nordborg Nielsen: Har deltaget i bedømmelsesudvalget for en undervisningsadjunktstilling på Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet.

Udvalg og fonde

Hans Bagger: Medlem af Slavisk Studienævn og instituttets VIP-rutineudvalg.

Syssel Engberg: Studieleder for moderne græsk. Medlem af instituttets uddannelsesudvalg.

Elena Lorentzen: Medlem af instituttets internationale udvalg. Koordinator for afdelingens undervisningssamarbejde med Moskvas Statslige Lomonosovuniversitet.

Joel Nordborg Nielsen: Medlem af institutbestyrelse og institutråd. Næstformand for instituttets uddannelsesudvalg. Medlem instituttets ph.d.-udvalg. Studieleder for slaviske og Østeuropastudier og formand for Slavisk Studienævn.

Joel Nordborg Nielsen: Medlem af Videnskabsministeriets Lektoratsudvalg som ansvarlig for det slaviske område. Medlem af Landsudvalget inden for humaniora for universiteternes efteruddannelser af lærere ved de gymnasiale uddannelser. Medlem af Nordisk Ministerråds stipendiekomite for hviderussiske studerende.

Lars Nørgård: Medlem af instituttets videnscenterudvalg.

Jens Nørgård-Sørensen: Kontaktperson for Københavns Universitets kernefelt "Sprogforandring" og redaktør af kernefeltets hjemmeside. Næstformand for instituttets forskningsudvalg. Afdelingsleder for Østeuropæisk Afdeling. Koordinator for afdelingens gæsteforsker i russisk litteratur, finansieret af NordForsk (til august 2006).

Jens Nørgård-Sørensen: Universitetsrepræsentant i den faglige følgegruppe for russisk i gymnasiet og censor, især for specialer, ved universiteterne i Oslo og Bergen.

Niels Erik Rosenfeldt: Medlem af instituttets videnscenterudvalg. Formand for biblioteksudvalget på Østeuropæisk Afdeling.

Krzysztof Stala: Medlem af Slavisk Studienævn. Medlem af instituttets forskningsudvalg.

Tillidshverv

Syssel Engberg: Konsulent for udgivelser under Sprog- og Litteraturselskabet samt Institut for fremtidforskning.

Joel Nordborg Nielsen: Formand for Nordisk Slavistforbund.

Jens Nørgård-Sørensen: Dansk medlem af Den Internationale Slavistkomité og formand for Dansk Slavistforbund.

Formidling

Udgivervirksomhed/redaktionelle hverv

Syssel Engberg: Medlem af redaktionsudvalget for "Monumenta Musicae Byzantinae".

Lars Nørgård: Medudgiver af "Scandinavian Journal of Modern Greek Studies" og har sammen med seniorforsker Peter Vejleskov redigeret vol. 4 (udkommer 2007).

Jens Nørgård-Sørensen: Hovedredaktør for det internationale tidsskrift "Scando-Slavica" (fagfællebedømt).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Hans Bagger: Samarbejder med Peter Ulf Møller, AU, om projektet "Østeuropas historie og kultur".

Joel Nordborg Nielsen: Samarbejder med Galina Starikova (AU) om en erhvervsordbog og med Elena Krasnova (Skt. Petersborg) og Galina Starikova om en undersøgelse af russiske og danske idiomter.

Jens Nørgård-Sørensen: Udgør sammen med Lene Schøsler, Københavns Universitet, og Lars Heltoft, RUC, ledelsesgruppen for Grammatikaliseringsprojektet, finansieret af FKK. Redaktør af projektets hjemmeside.

Krzysztof Stala: Deltager i Östeuropanätverket ved Lunds universitet.

Netværk

Syssel Engberg, Pia Johansen, Karin Larsen, Joel Nordborg Nielsen, Sophia Post og Jens Nørgård-Sørensen: Tilknyttet Københavns Universitets kernefelt 'Sprogforandring', sidstnævnte som koordinator.

Elena Lorentzen, Joel Nordborg Nielsen og Jens Nørgård-Sørensen: Medlemmer af Grammatikaliseringsnetværket, sidstnævnte som koordinator og redaktør af hjemmeside.

Instituteder Ingolf Thuesen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	50,72	8,10	58,82
DVIP	0,15	1,43	1,57
STIP	15,07	6,47	21,54
TAP	20,30	0,79	21,09
Årsværk i alt	86,23	16,79	103,02
Løn med årsværk	36.527,28	6.406,90	42.934,17
Løn uden årsværk	119,59	172,56	292,15
Øvrig drift	4.191,21	4.249,96	8.441,17
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>40.838,07</i>	<i>10.829,42</i>	<i>51.667,49</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Intern

Andersen, Peter Birkelund; lektor.

Bagger, Hans Bach; lektor.

Bagh, Tine; postdoc.

Brengaard, Carsten Martin Wind; lektor.

Canger, Una; lektor.

Chou, Cynthia Gek Hua; lektor.

Christensen, Janne Bjerre; amanuensis.

Dahy, Awatef June Elli; studieadjunkt.

Eksell, Kerstin Ingrid; professor.

Engberg, Syssel Gudrun; lektor.

Feldt, Jakob; amanuensis.

Fihl, Esther Marie; lektor.

Frandsen, Paul Xavier Hubert H J; seniorforsker.

Galal, Lise Paulsen; amanuensis.

Gimpel, Denise; lektor.

Hindkær, Thomas; studieadjunkt.

Hjelm, Ingrid; postdoc.

Højer, Lars; postdoc.

Hvid, Carmit Romano; studieadjunkt.

Ihle, Annette Haaber; postdoc.

Jacobsen, Per; lektor.

Johansen, Birgitte Schepelern; forskningsassistent.

Johansen, Pia; undervisningsadjunkt.

Kerner, Susanne Marieluise; lektor.

Krag, Helen Liesl; lektor.

Larsen, Mogens Trolle; lektor.

Lorentzen, Elena; lektor.

Lumsden, Stephen Paul; lektor.

Madsen, Sten; forskningsassistent.

Møphillips, Stephen Alexander; amanuensis.

Mehl, Margaret Dorothea; lektor.

Nagashima, Yoichi; lektor.

Nielsen, Jesper; amanuensis.

Nielsen, Joel Nordborg; lektor.

Nørgaard, Lars; lektor.

Nørgård-Sørensen, Jens; professor mso.

Pedersen, Claus Valling; lektor.

Petersen, Jens Østergaard; studieadjunkt.

Petersen, Kirsten Thisted; lektor.

Platt, Martin Brewster; amanuensis.

Prien, Ulla; studieadjunkt.

Qvonje, Jørn Ivar; lektor.

Raudvere, Helena Catharina; professor.

Riis-Westergaard, Peter Kurt; lektor.

Roesgaard, Marie Højlund; lektor.

Rosenfeldt, Niels Erik; lektor.

Rothstein, Mikael; lektor.

Ryholt, Kim Steven Bardrum; lektor.

Sabih, Joshua Abdallah; amanuensis.

Sand, Erik Reenberg; lektor.

Saxer, Carl Jørgen; adjunkt.

Scharlipp, Wolfgang Ekkehard; lektorvikar.

Scheffler, Thomas Andreas; amanuensis.

Sejersen, Frank; lektor.

Simonsen, Jørgen Finn Bæk; lektor.

Skovgaard-Petersen, Jakob; lektor.

Sobisch, Jan-Ulrich; lektor.

Sørensen, Jørgen Podemann; lektor.

Stala, Krzysztof; lektor.

Thuesen, Ingolf; lektor.

Thuesen, Søren Thue; lektor.

Thunø, Mette; lektor.

Tybjerg, Tove Ree; lektor.

Walmsley, Alan George; lektor.

Warburg, Margit; professor.

Warburton, David Alan; amanuensis.

Warmind, Morten Lund; lektor.

Westenholz, Christian Felix Aage; lektor.
Witte, Eva Lucie; studieadjunkt.
Yamini, Moretza; AC-medarbejder.
Zysk, Kenneth Gregory; lektor.

STIP Intern

Boserup, Rasmus Alenius; ph.d.-studerende.
Brox, Trine; ph.d.-studerende.
Galal, Ehab; ph.d.-studerende.
Hastrup, Frida; ph.d.-studerende.
Hilden, Maria; ph.d.-studerende.
Hoff, Lena; ph.d.-studerende.
Jacobsen, Brian Arly; ph.d.-studerende.
Jensen, Anja Snejbjerg; ph.d.-studerende.
Kjølby, Annette; ph.d.-studerende.
Krogness, Karl Jakob; ph.d.-studerende.
Kuzmanovic, Daniella; ph.d.-studerende.
Lisdorf, Anders; ph.d.-studerende.
Lüchau, Peter; ph.d.-studerende.
Medonos, Jakob Christensen; ph.d.-studerende.
Morgounova, Daria; ph.d.-studerende.
Morville, Kristian; ph.d.-studerende.
Nielsen, Bent; ph.d.-studerende.
Nyord, Rune; ph.d.-studerende.
Olander, Thomas Kristoffer; ph.d.-studerende.
Pachon, Elisabeth; ph.d.-studerende.
Reeh, Niels; ph.d.-studerende.
Rønsager, Mette; ph.d.-studerende.
Skuldbøl, Tim Boaz Bruun; ph.d.-studerende.
Trondhjem, Jørgen Ellegård; ph.d.-studerende.
Trondhjem, Naja Blytmann; ph.d.-studerende.
Westh, Peter Fjelrad; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Eidem, Jesper; lektor.
Grove, Arnaq Jensigne Karlsen; postdoc.
Hermansen, Bo Dahl; adjunkt.
Hoffmann, Thomas Jøhnk; postdoc.
Hvithamar, Annika; adjunkt.
Jensen, Charlott Hoffmann; postdoc.
Jensen, Peter Alberg; professor.
Kehlet, Charlotte; forskningsassistent.
Manniche, Lise; lektor.
Nielsen, Bent; postdoc.
Petersen, Tage; postdoc.
Rangdøl, Konchok; amanuensis.
Vejleskov, Peter; postdoc.

STIP Ekstern

Barjamovic, Gojko Johansen; ph.d.-studerende.
Bramsen, Dorthe; ph.d.-studerende.
Butler, Jean; ph.d.-studerende.
Hertel, Thomas Klitgaard; ph.d.-studerende.
Willert, Trine Stauning; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Barjamovic, Gojko Johansen: A Historical Geography of Ancient Anatolia in the Assyrian Colony Period.
Thomas Olander: Accentual Mobility. The Prehistory of the Balto-Slavic Accent Paradigms.
Mette Rønsager: Imellem læger og landsmænd: Den vestgrønlandske jordmoderinstitution 1820-1920.
Niels Reeh: Religion and the State of Denmark – state

religious politics in the elementary school system from 1721 to 1975: an alternative approach to secularization.
Trine Stauning Willert: Pupils mapping Europe. European awareness among pupils in compulsory education in Greece and Denmark.

Fondsbevillinger

Bikubefonden via Dansk Ekspeditionsfond

- Fiskersamfund i Tranquebar 1980-2010 (Esther Fihl) kr. 550.000.
- Traditional South Indian Medicine Surrounding Tranquebar (Kenneth Zysk) kr. 110.000.
- Tranquebar in Danish Literature (Kirsten Thisted) kr. 100.000.
- What became of the Christian missions in Tranquebar. Nordic missionaries in India (Peter B. Andersen) kr. 300.000.

Carlsbergfondet

- Det oldassyriske tekstprojekt (Mogens Trolle Larsen) kr. 1.237.500.
- Fortsat udgivelse af arkivdokumenter fra Vitus Berings anden Kamtjaka ekspedition (Peter Ulf Møller) kr. 925.200.
- Hama-publikationer (Peder Mortensen) kr. 160.800.
- Sexuality in Ancient Egyptian Society (Lise Manniche) kr. 434.100.
- Udgravninger af højen Ayvalipinar i Tyrkiet (Mogens Trolle Larsen) kr. 2.200.000.

CKU Center for Kultur og Udvikling

- Images of the Middle East Program (Kerstin Eksell) kr. 450.000.
- Visualisering af kulturarv i Syrien (Jesper Eidem) kr. 24.000.

EU

- ARCHAIA (Ingolf Thuesen) kr. 376.000.

Dai Nippon Printing

- DNP professor (Kulturel oversættelse) (Yoichi Nagashima) kr. 270.000.
- Najaks (Marie Roesgaard & Yoichi Nagashima) kr. 35.000.

Danida/Udenrigsministeriet

- Udredningsopgave vedr. visse forhold i Iran (Claus Valting Pedersen) kr. 243.500.

Elisabeth Munksgaard Fonden

- Aushariye, udgravning (Jesper Eidem) kr. 45.000.

KIIP Grønlandshjemmestyre

- Grønlands deltagelse i vestnordisk historie (Søren Thuesen) kr. 25.000.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

- Den kognitive Koran (Thomas Jøhnk Hoffmann) kr. 1.224.100.
- Det urbane Grønland (Søren T. Thuesen) kr. 2.917.400.
- Forskeruddannelsesprogram for Historiske, Tværkulturelle og Regionale Studier (Alan Walmsley) kr. 3.150.000.

- Kan en god muslimsk skoleelev blive en kompetent og loyal medborger (Annette Haaber Ihle) kr. 347.400.
- Nag Hammadi Kodeks III (Tage Petersen) kr. 1.208.800.
- Sen kalkolitisk og tidlig bronzealder agrar-økonomi i nord-Mesopotamien set i lyset af kultur (Mette Marie Hald Arslan) kr. 1.430.300.
- The continuity of the changes (Bent Nielsen) kr. 1.277.300.
- Zooarchaeological Studies of Environmental Impact on Subsistence Strategies and Social (Stine Rossel) kr. 1.334.000.

KVUG (Kommissionen for Videnskabelige undersøgelser i Grønland)

- IPSASS møde i Quebec (Søren T. Thuesen) kr. 29.810.
- 4. IPSASS seminar i Kuujuaq (Søren T. Thuesen) kr. 23.405.
- Konference: Vestnordens hovedstad (Søren T. Thuesen) kr. 15.000.

Forskningstyrelsen

- Dansk kontaktperson for ph.d. Nathalie Khankan (Kerstin Eksell) kr. 20.000.

IFU Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene

- Levering af kulturkursus/undervisning (Ingolf Thuesen) kr. 93.000.

Julie von Müllens Fond

- Demokratisering på tibetansk (Trine Brox) kr. 30.000.

Socialforskningsinstituttet

- Integration on ethnich minorities (AMID) (Peter B. Andersen) kr. 290.900.

Publikationer

- Andersen, P.B., Dahlgren C., Johannesen, S., Otterbeck, J.: Introduktion. Chaos – Dansk Norsk Religionshistorisk Tidsskrift Særnummer, i: Religion, skole og kulturel integration i Danmark og Sverige s. 11-20. (red.). København 2006.
- Andersen, P.B., Frederiksen S., Jensen T.: Hvor får de det dog fra? – Religiøs holdningsdannelse i gymnasieskolen. Chaos – Dansk Norsk Religionshistorisk Tidsskrift Særnummer, i: Religion, skole og kulturel integration i Danmark og Sverige s. 359-371. Peter b. Andersen, Curt Dahlgren, Steffen Johannessen, Jonas Otterbeck (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Bagh, T.: Tributes and the Earliest Pictorial Representations of Foreign Oil and Wine Vessels. i: Timelines. Studies in Honour of Manfred Bietak, Vol. II. s. 9-23. Czerny, E., Hein, I., Hunger, H., Melman, D., Schwab, A. (red.). Leuven og Paris 2006.
- Bagh, T.: Alexandria dukker op af havet – myter bliver levende. Papyrus 06/02, 26 årg., s. 18-27. 2006.
- Bille, M.: Light and Luminosity. internets. 2006.
- Bonacossi, D.M., Eidem, J.: A Royal Seal of Ishhi-Addu, king of Qatna. Akkadica 127, s. 41-57. 2006.
- Boserup, R.A.: Politisk undertrykkelse i Marokko. 5s. CKU/Images of the Middle East, Kbh. 2006.
- Boserup, R.A.: Abd el-Kader: En legende fra kolonikrigen i nutidens kulturkamp. Carsten Niebuhr Biblioteket 6, s. 28-32. 2006.

- Boserup, R.A.: Introduktion til A.W. Dinesens Abd el-Kader og forholdne mellem franskmænd og arabere i det nordlige Afrika. Carsten Niebuhr Bibliotekets Bogserie 6, s. 5-26. 2006.
- Boserup, R.A.: Borgerkrigen i Algeriet 1992-1999. 5s. CKU/Images of the Middle East, Kbh. 2006.
- Boserup, R.A.: Fred og Forsoning. 5s. CKU/Images of the Middle East, Kbh. 2006.
- Boserup, R.A.: Sandhed, retfærd og demokrati. 5s. CKU/Images of the Middle East, Kbh. 2006.
- Boserup, R.A.: Royal Succession – Royal Success: Endurance of an Arab Monarchy. Tidsskriftet Politik nr. 3, vol. 8, s. 77-87. 2006.
- Boserup, R.A.: Landeanalyse Algeriet. 10s. Udenrigsministeriets Arabiske Initiativ, Kbh. 2006.
- Canger, U.: Nahuatl. vol. 8, i: Encyclopedia of Language and Linguistics s. 433-433. Keith Brown (red.). Elsevier, Oxford 2006.
- Chou, C.G.H.: Multiple Realities of the Growth Triangle: Mapping Knowledge and the Politics of Mapping. Asia Pacific Viewpoint Vol. 47, 2, s. 241-256. 2006.
- Chou, C.G.H.: Reconceptualizing Southeast Asian Studies. i: Southeast Asian Studies: Debates and New Directions s. 123-139. (eds.). International Institute for Asian Studies and Institute of Southeast Asian Studies, Leiden and Singapore 2006.
- Chou, C.G.H.: Borders and Multiple Realities: The Orang Suku Laut of Riau, Indonesia. i: Centering the Margin: Agency and Narrative in Southeast Asian Borderlands s. 111-134. Alexander Horstmann and Reed L. Wadley (eds.). Berghahn Books, New York and Oxford 2006.
- Chou, C.G.H.: Multiple Realities of the Growth Triangle: Mapping Knowledge and the Politics of Mapping. Asia Pacific Viewpoint Volume 47, No. 2, s. 241-256. 2006.
- Chou, C.G.H.: Orang Laut. i: Singapore The Encyclopedia s. 1. Tommy Koh (ed.). Editions Didier Millet and National Heritage Board, Singapore, Kuala Lumpur and Paris 2006.
- Chou, C.G.H.: Research Trends on Southeast Asian Sea Nomads. Kyoto Review of Southeast Asia 7, s. 1-11. 2006.
- Chou, C.G.H., Houben, V.: (eds.). Southeast Asian Studies: Debates and New Directions. i-viii, 206s. International Institute for Asian Studies and Institute of Southeast Asian Studies, Leiden og Singapore 2006.
- Chou, C.G.H., Houben, V.: Introduction. i: Southeast Asian Studies: Debates and New Directions s. 1-22. (eds.). International Institute for Asian Studies and Institute of Southeast Asian Studies, Leiden and Singapore 2006.
- Eidem, J.: Assurs Fæstning. Sfinx 4, s. 168-172. 2006.
- Eksell, K.I.: On simile in Pre-Islamic poetry. i: Readings in Eastern Mediteranean Literatures s. 129-164. Kerstin Eksell og Laura Feldt (red.). Ergon, Wurzburg, Tyskland 2006.
- Eksell, K.I.: The origin and development of the cursive b-imperfect in Syrian Arabic. i: Change in Verbal Systems. Issues on Explanation s. 73-98. Kerstin Eksell og Thora Vinther (red.). Peter Lang, Frankfurt am main m.fk., Tyskland 2006.
- Eksell, K.I.: Verbs of sadness in Safaitic inscriptions. i: Proceedings of Yarmouk: 2. Annual Colloquium on Epigraphy and Ancient Writings s. 13-19. Omar al-Ghul (red.). Yarmouk University, Irbid, Jordan 2006.
- Eksell, K.I., Feldt, L.: (eds.). Readings in Eastern

- Mediterranean Literatures. Arbeitsmaterialien zum Orient Bd. 18, 251s. Ergon, Würzburg, Tyskland 2006.
- Eksell, K.I., Pedersen, C.V., Scharlipp, W.E.: (red.). Naqd 7. Naqd – Tidsskrift for Mellemøstens Litteratur 7, 101s. Kopi-service, Københavns Universitet 2006.
- Eksell, K.I., Vinther, T.: (eds.). Change in Verbals Systems. Issues on Explanation. 217s. Peter Lang, Frankfurt am Main 2006.
- Elling, R.C.: Er Iran ved at blive balkaniseret? Politiken 13. juni, s. sektion 2, 5-5. 2006.
- Elling, R.C.: Den Store Satan leverer beatet. Weekendavisen 13. oktober, s. 11-11. 2006.
- Elling, R.C.: Er Irans unge gået bagom dansen? Politiken 20. oktober, s. 8-8. 2006.
- Elling, R.C.: ZIRZAMIN – Hip Hop i den Islamiske Republik. i: Mellemøstens Ansigter: Modernitet og Idenitet i det Moderne Mellemøsten s. 82-115. Historie-nu.dk (red.). Historie-nu.dk, 2006.
- Engberg, S.G.: Jesu håndklæde: liturgi og politik i Konstantinopel i 900-tallet. Bulletin. Bysantinska Sällskapet 22, 2004, s. 7-18. 2006.
- Fryszman, A.: Den ansvarlige pseudonymitet. Kierkegaards indflydelse på Bakhtins etik i 1920ernes filosofiske kontekst. i: Dialogens Tenker. Nordiske perspektiver på Bakhtin s. 34. Helge Vidar Holm og Torgeir Skorgen (red.). Scandinavian Academic Press; c/o Spartacus Forlag AS, Oslo 2006.
- Galal, E.: Religion i egyptiske spillefilm. En personlig og moralsk vejviser. Kosmorama. Tidsskrift for filmkunst og filmkultur 237, s. 26-38. 2006.
- Galal, E.: Rum for nye stemmer – Er satellit-tv et demokratisk redskab? i: Mellemøstens ansigter. Modernitet og identitet i det moderne Mellemøsten s. 39-65. Jørgen Bæk Simonsen m.fl. Historie-nu, 2006.
- Galal, E.: Reimagining religious identities in children's programs on Arabic satellite-TV. Intentions and values. i: New Media in the Middle East s. 104-118. Jakob Feldt & Peter Seeberg (eds.). Centre for Contemporary Middle East Studies, 2006.
- Galal, E.: Al-Jazeera – Nye toner på arabisk tv. 0s. 2006.
- Galal, E.: Unges tv-vaner i Egypten. 0s. 2006.
- Galal, E.: Religionens synlighed på arabisk satellit-tv. 0s. 2006.
- Hermansen, B.D., Thuesen, I., Jensen, C.H., Kinzel, M., Bille, M.: Shkârat Msaied: The 2005 Season of Excavations. A short Preliminary Report. Neo-Lithics 1, s. 3-7. 2006.
- Hoff, L.: Surrealism and the Art of Criticism: The Cultural Politics of Nicolas Calas. 323 s. University of Birmingham 2006.
- Hoffmann, T.J.: Koranen som work-in-progress. Kritik 180, s. 11-21. 2006.
- Hoffmann, T.J.: Poetisk selvmordsbomber: Islamisk terror og 9/11 som motiv i Peter Laugesens poesi. Kritik 179, s. 53-61. 2006.
- Hvithamar, A.: Det ortodokse dagmarkors. Konversion til den ortodokse kirke i Danmark. Magasinet Humaniora 1, s. 12-15. 2006.
- Højer, L.: Historien som myte. i: Kulturhistorie i kulturforskningen (web-publikation på baggrund af seminar afholdt d. 27. oktober 2004 på Etnologi, Københavns Universitet) s. 1-7. Etnologi, Det Humanistisk Fakultet, Københavns Universitet 2006.
- Højsgaard, M.T.: Gudstro i udvikling. i: Metode i religionsvitenskap s. 144-161. Siv Ellen Kraft og Richard J. Natvig (red.). Pax Forlag A/S, Oslo 2006.
- Ihle, A.H.: Islam in Africa, South of the Sahara. Revival Movements and their social, political and Cultural implications for Africa's modernisation. 800s. Københavns Universitet, 2006.
- Jacobsen, B.: Religionernes genkomst på den politiske dagsorden. Tidsskriftet Politik Nummer 1, Årgang 9, s. 26-37. 2006.
- Jacobsen, B.: Morten T. Højsgaard og Margit Warburg (ed.) Religion and Cyberspace, Routledge, London 2005. Chaos. Dansk-norsk tidsskrift for Religionshistoriske studier 45, s. 178-179. 2006.
- Jacobsen, B.: Catharina Raudvere og Olav Hammer (red.), Med gudomlig auktoritet. Om religionens kraft i politiken, Makadam förlag, Stockholm 2004. Chaos. Dansk-norsk tidsskrift for Religionshistoriske studier 45, s. 180-182. 2006.
- Jensen, C.H., Hermansen, B.D., Bille, M., Thuesen, I., Lynnerup N., Hald, M.M., Jensen, P.B.J., Kinzel, M.: Preliminary Report on the Excavations at Shkarat Msaied, 1999-2004. Annual of the Department of Antiquities of Jordan 49/2005, s. 115-134. 2006.
- Krag, H.L.: Floder der flyder sammen. Rambam. Tidsskrift for jødisk kultur og forskning 15, s. 21-25. 2006.
- Kuzmanovic, D.: Tyrkerne, EU og tyrkisk politisk kultur. Turbulens – forum for samtidsrefleksioner 7, s. internetartikel. 2006.
- Larsen, K.: The Distribution of Long and Short Forms of Adjectives in Old Russian (As Represented by Four Chronicle Texts). Russian Linguistics Vol. 30, no. 3, s. 359-400. 2006.
- Luchau, P.: Er der religionsfrihed i Danmark? Kristeligt Dagblad Lørdag d. 17. juni, s. 1. 2006.
- Luchau, P.: Anmeldelse af: Kimmo Kääriäinen, Kati Niemelä & Kimmo Ketola: Religion in Finland – Decline, Change and Transformation of Finnish Religiosity, Publication 54, Tampere: Church Research Institute. Nordic Journal of Religion and Society Vol. 19, nr. 1, s. 77-79. 2006.
- Medonos, J.C.: Hærværk på flagskibet – af hvem? SIVDLEK', Sisimiut Aviisiat. 37, s. 19-19. 2006.
- Medonos, J.C.: Urban Youth Culture in Sisimiut, Greenland – inquiries into fieldwork methodology. Presentation at the 4th IPSSAS seminar in Kuujjuuaq, Nunavik. 5s. 2006.
- Medonos, J.C.: Inuit Kultur og Samfund – Kønsrelationer. 155s. Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Københavns Universitet 2006.
- Medonos, J.C.: Narratives of urban Inuit youth in Greenland. Presentation at the 15th Inuit Studies Conference in Paris. 5s. 2006.
- Medonos, J.C.: Mange er interesseret i ungdommen. I byen blandt unge mennesker. SIVDLEK', Sisimiut Aviisiat 41, s. 2-2. 2006.
- Medonos, J.C.: Hvad har du så fundet ud af? I byen blandt unge mennesker. SIVDLEK', Sisimiut Aviisiat 41, s. 6-7. 2006.
- Mehl, M.: ARNE KALLAND: Japans historie: Fra jegersamfund til økonomisk supermakt. Cappellen, Oslo, 2005, 434 s. Historisk tidsskrift Bd. 85, nr. 4, s. 756-760. 2006.
- Mehl, M.: Boganmeldelse af – David L. Howell, Geographies of Identity in Nineteenth-Century Japan.

- Berkeley: University of California Press, 2005. *The Historian* 68.4, s. 853-855. 2006.
- Nagashima, Y.: Dødens Købmand, Balthasar Münter leverandør til det kejserlige japanske hof. 224 s. Gyldendal, København 2006.
- Nagashima, Y.: Konow taii no Nara hômon (Lieutenant Konow's visit to Nara). *Gekkan Nara* Vol. 46, no. 6, s. 64-65. 2006.
- Nagashima, Y.: Konow taii no mita Meiji no Hakodate (Hakodate as lieutenant Konow saw it). *Hokkaido Shinbun* 29. August 2006, s. 12. 2006.
- Nielsen, B.: Danish Linguistic Imperialism and the Restoration of the Norwegian Language: A Note on the Differences Between Modern Danish and Modern Norwegian. *Skandinavia Yeongu. Journal of the Scandinavian Society of Korea* 7, s. 27-52. 2006.
- Nielsen, B.: Min dyre Valentine. *Weekendavisen* 17. februar 2006, s. 1. 2006.
- Nielsen, B.: Lao She. i: *Encyclopedia of Modern Asia*, bd. 3 s. 1. Karen Christensen and David Levinson (red.). Berkshire Publishing Group, Great Barrington MA 2002.
- Nielsen, J.: The Queen's Mirrors: Interpreting the Iconography of Two Teotihuacan Mirrors from the Early Classic Margarita Tomb, Copan. *The Pari Journal* Vol. VI, no. 4, s. 1-8. 2006.
- Nielsen, J.: The Coming of the Torch: Observations on Teotihuacan Iconography in Early Classic Tikal. i: *The Construction of Ethnic Identity from the Preclassic to Modern Times* s. 19-30. Frauke Sachse (red.). Verlag Anton Saurwein, Markt Schwaben, Tyskland 2006.
- Nielsen, J.: Coyotekrigerens krukke. *Louisiana Magasinet* Nr. 21, s. 24-30. 2006.
- Nielsen, J., Balle, M.: Chalcatzingo. *Weekendavisen* Nr. 42, s. 9-9. 2006.
- Nyord, R.: Review of G.T. Martin, *Stelae from Egypt and Nubia in the Fitzwilliam Museum, Cambridge, c. 3000 BC – AD 1150*. *PalArch* 4/3, s. 3. 2006.
- Nørgaard, L.: Ta grammata tes oikogeneias Andrea Typaldu Laskaratu pros ton dano hiera Theodoro Chansen. *Kerkyraika Chronika Periodos B, Tomos 3*, 370 s. Athen og Korfu 2006.
- Nørgård-Sørensen, J.: Plus at det er rart at hænge ud med nogle på sin egen alder! *Mål + mæle* bd. 2, 2006, s. 12-16. 2006.
- Nørgård-Sørensen, J.: Clitics and semantic differentiation. The development of the Russian hypothetical particle. i: *La linguistique au coeur. Valence verbale, grammaticalisation et corpus. Mélanges offertes à Lene Schøsler à l'occasion de son 60e anniversaire* s. 133-148. Hanne Leth Andersen, Merete Birkelund, Maj-Britt Mosegaard Hansen (red.). University Press of Southern Denmark, Odense 2006.
- Nørgård-Sørensen, J.: Notes on the typology of analogy. *Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Slavic Studies* 32, i: *Jako blagopesnivaja ptica: Hyllningsskrift till Lars Steensland* s. 169-180. Per Ambrosiani, Irina Lysén, Elisabeth Löfstrand, Johan Muskala (red.). Almquist & Wiksell International, Stockholm 2006.
- Nørgård-Sørensen, J.: Aspect and animacy in the history of Russian: Developing the idea of parallel grammaticalization. *Current issues in linguistic theory* 279, i: *Competing models of linguistic change: Evolution and beyond* s. 289-305. Ole Nedergaard Thomsen (ed.). John Benjamins Publishing Company, The Hague / New York 2006.
- Pedersen, C.V.: Spørg trækfuglene. i: *Broen – Litterære billeder fra Mellemøsten* s. 146-151. (red.). Klim, Narayana Press, Gylling 2006.
- Pedersen, C.V.: Persepolis I & II. *Naqd – Tidsskrift for Mellemøstens Litteratur* 7, s. 95-99. 2006.
- Pedersen, C.V.: San'atizâdes Majma'-e Divânegân – "En forsamling af galninge", den tidligste litterære utopi i moderne persisk prosalitteratur. *Naqd – Tidsskrift for Mellemøstens litteratur* 7, s. 3-14. 2006.
- Pedersen, C.V.: (red.). *Broen – Litterære billeder fra mellemøsten*. 152s. Klim, Narayana Press, Gylling 2006.
- Pedersen, C.V.: Blå og Lyserød. i: *Broen – Litterære billeder fra Mellemøsten* s. 134-145. (red.). Klim, Narayana Press, Gylling 2006.
- Pedersen, C.V.: Persisk Poesi – Efterord. i: *Forugh Farrokhzad – Lad os tro på begyndelsen af en kold årstid* s. 39-40. Shadi Angelina Bazeghi og Mette Moestrup (red.). Forfatterskolens skriftserie, København 2006.
- Pruzan-Jørgensen, J.E.: Islamisk lov: fastlåst eller foranderlig? *Carsten Niebuhr Biblioteket* Nr. II, 2006, s. 16-20. 2006.
- Raudvere, H.C.: Bildförbudet i islam. i: *Gudebilleder. Ytringsfrihed og religion i en globaliseret verden* s. 28-43. Lisbeth Christoffersen (red.). Tiderne Skifter, København 2006.
- Raudvere, H.C.: Hon som ser långt, och längre. Den fornordiska mytologins universum med utgångspunkt i Völvans spådom. i: *Odens öga. Mellan människor och makter i det förkristna Norden* s. 66-75, 273-277. Anders Andrén og Peter Carelli (red.). Dunkers Kulturhus, Helsingborg 2006.
- Roesgaard, M.H.: *Japanese Education and the Cram School Business*. 203 s. Nias Press, København 2006.
- Rosenfeldt, N.E.: Stalin. *Diktaturets anatomi*. 419 s. Høst&Søn/GB-forlagene, København 2006.
- Rothstein, M.: "Fjer i kulturhistorien: At smykke sig med lånte fjer – for sin egen skyld og til gudernes ære". i: *Fjer* s. 67-100. Hanne Straeger (red.). Zoologisk Museum, København 2006.
- Rothstein, M.: "Velkommen til 60-tallet". i: *Donald Duck & Co. De komplette årgangene, del IV, 1961* s. 4-11. Solveig Thime (red.). Egmont Serieforlaget, Oslo 2006.
- Rothstein, M.: Apokalyptik: Et religionshistorisk essay – med særlig henblik på USA. i: *Apokalypsens Amerika* s. 21-32. Mia Rendix & Jakob Krohn (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Rothstein, M., Rothstein, K.: *Bomben i turbanen*. 183 s. Tiderne Skifter, København 2006.
- Ryholt, K.S.B.: (red.). *The Carlsberg Papyri 7: Hieratic Texts from the Collection*. CNI publications 30, 160s. Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Ryholt, K.S.B.: *A Decorated Band for Tying a Papyrus Rolle (P. Carlsberg 583)*. CNI Publications 30, i: *The Carlsberg Papyri 7: Hieratic Texts from the Collection* s. 159-159. Kim Ryholt (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Ryholt, K.S.B.: *A Colored Offering Scene on Papyrus (P. Carlsberg 494)*. CNI publications 30, i: *The Carlsberg Papyri 7: Hieratic Texts from the Collection* s. 157-158. Kim Ryholt (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2006.
- Ryholt, K.S.B.: *A Hieratic List of Book Titles (P. Carlsberg 325)*. CNI publications 30, i: *The Carlsberg Papyri 7: Hieratic Texts from the Collection* s. 151-155. Kim Ry-

- holt (red.). *Museum Tusulanums Forlag*, København 2006.
- Rønsager, M.: Imellem læger og landsmænd. Den vestgrønlandske jordemoderinstitution 1820-1920. 366, 53s. Afd. for Eskimologi og Arktiske Studier, Københavns Universitet 2006.
- Rønsager, M.: Pionerer blandt landsmænd. Jordemødre – de første vestligt uddannede grønlandske kvinder. Tidsskriftet Grønland 3-4, s. 157-168. 2006.
- Rønsager, M.: Grønlandere og nordboere i fortidens Grønland. Anmeldelse af Grønlands Forhistorie. (red. H. C. Gulløv), Gyldendal, 2004. 1066. Tidsskrift for Historie 2, s. 32-33. 2006.
- Sand, E.R.: Helligt rum i indisk perspektiv. Rituellet rum mellem krop og kosmos. *Chaos. Dansk-Norsk Tidsskrift for Religionshistoriske Studier* Nr. 44, 2005, s. 39-57. 2006.
- Sand, E.R.: Safranklædte mænd i politik: Kanchi acharyan og Ayodhya-konflikten. *Chaos. Dansk-Norsk Tidsskrift for Religionshistoriske Studier* Nr. 43, 2005, s. 125-137. 2006.
- Scharlipp, W.E.: Yakup, Abdurishid: The Turfan Dialect of Uyghur. *Tyrologica 63. Central Asiatic Journal* 50/1, s. 155-157. 2006.
- Scharlipp, W.E.: Spørgsmålet om, hvem der skrev den første tyrkiske roman. *Naqd. Tidsskrift for Mellemøstens litteratur* 7, s. 29-40. 2006.
- Scheffler, T.A.: Who's Afraid of Transnationalism? Arabism, Islamism, and the Prospects of Democratization in the Arab East. i: *Democratization and Development: New Political Strategies for the Middle East* s. 61-81. Dietrich Jung (red.). Palgrave Macmillan, New York 2006.
- Scheffler, T.A.: Defensivkrieg und Terrorismus: Islamistische Kontroversen um den 11. September 2001. i: *Der "gerechte Krieg": Zur Geschichte einer aktuellen Denkfikur* s. 131-153. Georg Kreis (red.). Schwabe, Basel 2006.
- Scheffler, T.A.: Political Theories in Islam: A Brief Historical Outline. i: *Development Cooperation in Muslim Countries: The Experience of German Technical Cooperation* s. 13-16. Elvira Ganter og Ruth Bigalke (red.). Nomos, Baden-Baden 2006.
- Scheffler, T.A.: Messianismus und Gewaltkontrolle: Zur Entschärfung gewaltfördernder religiöser Texte. i: *Europäische und islamisch geprägte Länder im Dialog: Gewalt, Religion und interkulturelle Verständigung* s. 35-47. Christoph Wulf, Jacques Poulain, Fathi Triki (red.). Akademie Verlag, Berlin 2006.
- Scheffler, T.A.: Neither East nor West: Inter-Religious Dialogue and Local Politics in the Age of Globalization. i: "East is East and West is West"? Talks on Dialogue in Beirut s. 87-99. Leslie A. Tramontini (red.). Orient-Institut Beirut / Ergon Verlag Würzburg, Beirut / Würzburg 2006.
- Scheffler, T.A.: Jihad and Changing Times: The Political Theology of Usama Bin Ladin and His Declarations of War. i: *The 9/11 Handbook: Annotated Translation and Interpretation of the Attackers' Spiritual Manual* s. 37-47, 94-98. Hans G. Kippenberg og Tilman Seidensticker (red.). Equinox, London 2006.
- Scopetea, S.: *Georg Sarandaris, Erga 2* [Værker, bd. 2; Efterladte skrifter 1932-1940]. CXIII, 708s. Vikelaia Kommunebiblioteket, Heraklion, Kreta 2006.
- Sejersen, F.: Inuits selvstyrebevægelser i 100 år sammenlignet med Grønland. Paper præsenteret ved Det Grønlandske Selskabs møde den 9. marts. 21s. 2006.
- Sejersen, F.: Fra data-leverandør til samfunds-aktør: Et samfundsvidenskabeligt bud på hvordan man følger op på forskning i klimaændringer. Oplæg ved dansk workshop vedrørende klimaændringer i Arktis. Eigtveds Parkhus 10. maj, arrangeret af Miljøstyrelsen. 5s. 2006.
- Sejersen, F.: Humanistisk og samfundsvidenskabelig forskning i Danmark og Grønland. Foredrag for den Norske Nationalkomite for Polarforskning, Dansk Polarcenter 5. sept. 5s. 2006.
- Sejersen, F.: The Nature of the Urban Environment. Paper præsenteret ved Inuit Studies Conference, Paris. 10s. 2006.
- Simonsen, J.B.: Det moderne, det religiøse og det politiske. Religion. *Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF 1*, s. 10-16. 2006.
- Simonsen, J.B.: Den muslimske minoritet i Danmark. i: *Gudebilleder. Ytringsfrihed og religion i en globaliseret verden* s. 153-164. Lisbet Christoffersen (red.). Tiderne Skifter, København 2006.
- Simonsen, J.B.: Det moderne Mellemøsten – En verden som vor? i: *Mellemøstens ansigter. Modernitet og identitet i det moderne Mellemøsten* s. 10-22. Peter Møllerup (red.). historie-nu.dk, København 2006.
- Simonsen, J.B.: Islam and Muslims in Denmark and Europe. i: *East is East and West is West – Talks on Dialogue in Beirut* s. 123-136. Leslie A. Tramontini (red.). Ergon Verlag Würzburg, Beirut 2006.
- Simonsen, J.B.: From Barrier to Bridge – Islam and Muslims in Denmark. i: *The Fifth International Conference on The Muslim World and the West: Barriers and Bridges* s. 405-418. International Islamic University Malaysia Press, Kuala Lumpur 2006.
- Simonsen, J.B.: Olie og den vanskelige udvikling. *Geografisk Orientering* Vol. 6, 36. årgang, s. 656-662. 2006.
- Skovgaard-Petersen, J.: Profeten Muhammads egen jihad. 20. århundredes fortolkninger af slaget ved Badr. i: *Retfærdig Krig. Om legitimering af krig og voldsudøvelse i historien* s. 195-209. Selch Jensen, Carsten (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Skovgaard-Petersen, J.: *De gule bøger*. Carsten Niebuhr Biblioteket 11, s. 12-15. 2006.
- Sobisch, J-U.: Buddhismus und Gewalt: Doktrinaere Fixierungen und das Konzept der strukturellen Gewalt. *Buddhismus in Geschichte und Gegenwart* 10, i: *Gewalt und Gewaltlosigkeit im Buddhismus* s. 213-227. Lambert Schmithausen (red.). Hamburg Universitet, Hamburg 2006.
- Sobisch, J-U.: Jigten Sumgon: Licht, das die Dunkelheit durchbricht: Einfuehrung in die Mahamudra – angeborene Einheit. 88 s. Otter Verlag, München 2006.
- Sonne, B.: (red.). *The Southernmost People of Greenland – Dialects and Memories*. 235s. Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland, København 2006.
- Sørensen, J.P.: På billedet ser du hvordan? Den store Bastian og den egyptiske Dødebok. i: *Metode i religionsvitenskap* s. 181-202. Siv Ellen Kraft og Richard Natvig (red.). Pax, Oslo 2006.
- Sørensen, J.P.: Efficacy. *Numen Book Series. Studies in the History of Religions* 114, 1, i: *Theorizing Rituals. Issues, Topics, Approaches, Concepts* s. 523-531. Jens Kreinath, Jan Snoek, Michael Stausberg (red.). Brill, Leiden 2006.

- Sørensen, J.P.: Komparativ religionshistorie. *Janua religionum. Studie historica et comparativa* 2, 108 s. Book son Demand GmbH, København 2006.
- Sørensen, J.P.: Religionshistoriens kilder. En lille metode-lære. *Janua religionum. Studie historica et comparativa* 1, 72 s. Book son Demand GmbH, København 2006.
- Thisted, K.: 'Over deres egen races lig'. Om Knud Rasmussens syn på kulturmødet og slægtsskabet mellem grønlandere og danskere. *Tidsskriftet Antropologi* Nr. 50, s. 131-148. 2006.
- Thisted, K.: 'Særlig dansk'. Dansk litteraturs kanon i et minoritetsperspektiv. *Kvinder, Køn & Forskning* Nr. 1, 2006, s. 21-31. 2006.
- Thisted, K.: Eskimoeksotisme – et kritisk essay om repræsentationsanalyse. *KULT* 3, i: Jagten på det eksotiske s. 61-77. Lene Bull Christiansen m.f. (red.). Institut for Kultur og Identitet, RUC 2006.
- Thisted, K.: Grönländische Literatur. i: *Skandinavische Literaturgeschichte* s. 463-477. Jürg Glauser. Verlag J. B. Metzler, Stuttgart, Weimar 2006.
- Thuesen, S.T.: Celebrating community, past and present in urban Greenland. Working paper from 15th Inuit Studies Conference, Paris, Oct. 2006. 6s. 2006.
- Thuesen, S.T.: Niuffaffiulluortoq. En god handelsby. A Good Commercial Town. i: *Sisimiut ukiuni 250-ini/i 250 år/ in 250 years* s. 62-72. Carla Rosing Olsen og Akaaraq Samuel Olsen (red.). Sisimiut Kommune, Sisimiut 2006.
- Thunø, M.: In the 'Field, Together: Potentials and Pitfalls in Collaborative Research. i: *Doing Fieldwork in China* s. 245-261. Maria Heimer and Stig Thøgersen (red.). NIAS Press and Uni. of Hawaii Press, København 2006.
- Thunø, M.: Kina. *Historie og Samfundsfag* nr. 1, marts, s. 3. 2006.
- Tybjerg, T.: Forskningshistorisk oversigt 1-2. 119, 71s. Københavns Universitet 2006.
- Tybjerg, T.: Gottwalds pelshue. *TABU* 18:2, s. 20-24. 2006.
- Tybjerg, T.: Religion og krig hos Kwakiutl på den amerikanske nordvestkyst. *CHAOS. Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 45, s. 59-75. 2006.
- Warburg, M.: Baha'i. i: *Encyclopedia of New Religious Movements* s. 50-52. Peter B. Clarke (red.). Routledge, Oxon og New York 2006.
- Warburg, M.: Religion på globaliseringens betingelser. i: *Gudebilleder. Ytringsfrihed og religion i en globaliseret verden* s. 109-121. Lisbet Christoffersen (red.). Tiderne Skifter, København 2006.
- Warburg, M.: Den danske folkkyrkan och dansk civilreligion. i: *Rajojen ytlityksiä. Uskonto, kirkko, sosiologia* s. 365-378. Anne Birgitta Yeung, Heikki Pesonen, Susan Sundback (red.). Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura, Helsinki 2006.
- Warburg, M.: Citizens of the World. A History and Sociology of the Baha'is from a Globalisation Perspective. *Numen Book Series. Studies in the History of Religions* 106, xxx, 618 s. Brill, Leiden 2006.
- Warburg, M.: Fra sørgemarch til sejrsmarch: Slaget ved Fredericia og dansk civilreligion i en globaliseringstid. *Chaos. Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 45, s. 129-147. 2006.
- Warburg, M.: Anmeldelse af Ib Katznelson: Fra Ljubonitschi til Prinsesse Margarethas kystsanktorium, København 2003, C. A. Reitzel. Rambam. *Tidsskrift for jødisk kultur og forskning* 15, s. 157-158. 2006.
- Warburg, M.: Anmeldelse af Bent Blüdnikow et al.: Carlineskolen i 200 år. Historie og erindringer, København 2005. C.A. Reitzel. Rambam. *Tidsskrift for jødisk kultur og forskning* 15, s. 147-149. 2006.
- Westergaard, P.K.: Himlen er altid det sværeste. i: *Wittgenstein. Om religion og religiøsitet* s. 123-141. Anne-Marie Christensen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2006.
- Westergaard, P.K.: Nietzsche og Antikrist – "Bogstaver til at gøre de blinde seende". *Weekendavisen*, sektionen "Ideer" 30. juni, 2006, s. 1-2. 2006.
- Willert, T.S.: Pupils Mapping Europe – European awareness among pupils in compulsory education in Greece and Denmark. i-x, 1-395s. Københavns Universitet 2006.
- Zysk, K.G.: Traditional Ayurveda. i: *Fundamentals of Complementary and Integrative Medicine, Third Edition* s. 494-507. Marc S. Micozzi (red.). Saunders Elsevier, St. Louis, Mo., USA 2006.

Studienævn ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier – Sprog, Religion og Samfund

Studienævnet for Asienstudier, Eskimologi og Komparative Kulturstudier

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af Frank Sejersen (studieleder), Kenneth G. Zysk, Mette Thunø, Margaret Mehl, stud.mag.erne Kristine Hansen, Kristine Vinje Haukaas, Thomas Håkansson, Micella Themsen og Diana Dujardin. Da Mette Thunø tiltrådte sin post som prodekan i september, indtrådte lektor Jan-Ulrik Sobisch i studienævnet.

Beretning

Studienævnet har kontinuerligt igennem året arbejdet med at evaluere og forbedre de uddannelsesrelaterede rutiner knyttet til eksamen, undervisning, undervisningsevaluering og petitum-afleveringer, som skulle revideres grundet standardiseringer i studiekontoret ToRS og nye krav. De strukturelle forhold og strategier, herunder universitetets udviklingskontrakt, har således præget nævnets løbende arbejde.

Studienævnet har yderligere prioriteret en revidering af BA 2005 studieordningerne, da erfaringerne fra det første år viste enkelte forhold, som skulle justeres. Disse revideringer har foregået parallelt med diskussionerne af nye til-

valgsstudieordninger for alle fag og sidefagsstudieordninger for japansk og kinesisk.

På undervisningssiden har nævnet støttet flere tværgående undervisningstiltag og har etableret en undervisningskontrakt med Denmark's International Study Program (DIS) for en række af de asiatiske fag. I 2006 afleverede nævnet endvidere høringssvar til ToRS' institutleder angående rektors evt. forhandlinger med Folkerepublikken Kinas regeringskontor for undervisningen i kinesisk for udlændinge (Hanban) om oprettelsen af et Confucius Institute på Københavns Universitet. Med udgangspunkt i sydøst-asienstudier har studieledelsen, fagets lektor samt instituttet indledt forhandlinger med National University of Singapore (NUS) om et undervisningssamarbejde inden for IARU. Konkret skal dette samarbejde udmøntes i en sommerskole i Singapore 2007, hvor fagets lektor skal undervise sammen med undervisere fra Singapore i temaet "South-east Asia in Context". Nævnet forventer, at 10 studerende fra KU deltager. I 2008 skal NUS sende studerende samt en underviser til KU, hvor der er planlagt en master-class med titlen "Islam in the World" hvor flere af ToRS' fag deltager. Det forventes, at samarbejdet vil komme til at omfatte flere udenlandske universiteter.

Nævnet og studieledelsen har i løbet af året endelig behandlet omkring 300 sager om meritoverførsler, dispensationer mv. Nævnet har endvidere arbejdet på at planlægge undervisningen således, at de meget snævre økonomiske rammer ikke blev sprængt. Igen i år modtog studienævnet en meget generøs bevilling fra Korea Foundation, som udelukkende er gået til at fastholde samt udvikle niveauet og undervisningsudbuddet på koreastudier.

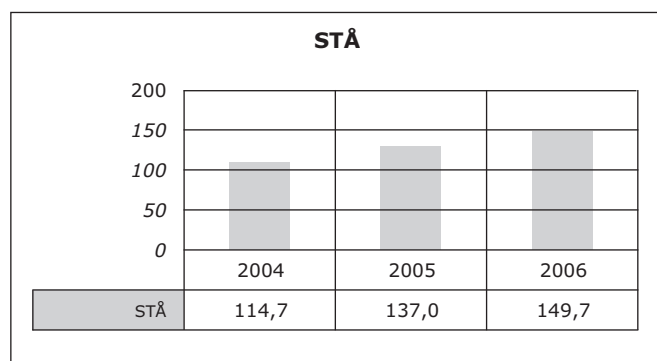
Statistik

Asienstudier

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Asienstudier	Pædagogik	Engelsk	Tysk og Nederlandsk	Minoritetsstudier	Øvrig hum.	Meritoverført	I alt
Østasiatisk	22,1	0,3				1,4	4,3	28,0
Japansk	31,0	0,3		1,0	0,5	0,0		32,8
Kinesisk	41,5	0,8			0,5	1,8	3,4	47,9
Koreansk	6,3					0,0	0,5	6,8
Thai	4,8		1,0			0,0		5,8
Tibetansk	7,3					0,0		7,3
Engelsk	4,3							
Religionsfagene	4,0							
Nærorientalsk oldtidsforsk.	4,0							
Historie	2,5							
Filosofi	1,8							
Øvrig humaniora	11,8							
Meritstuderende	2,8							
Gæstestuderende	5,6							
I alt	149,7							
Åben uddannelse	5,9							

STÅ 2004-2006

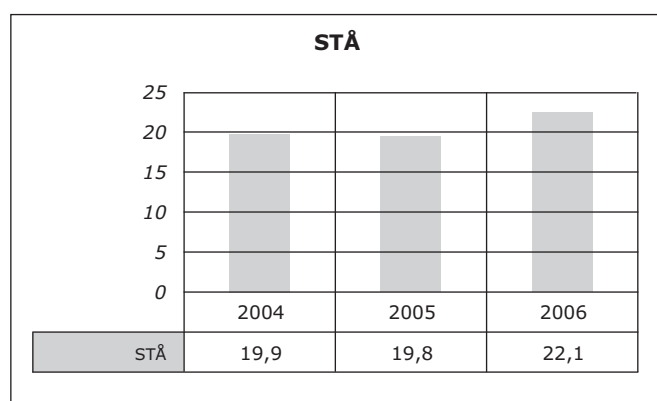

Eskimologi

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				I alt
	Eskimologi	Asien-studier	Øvrig hum.	Meritoverført	
Eskimologi	19,6	0,8	2,0	0,5	22,9
Indianske sprog/kultur	0,9				
Asienstudier	0,4				
Meritstuderende	0,5				
Gæstestuderende	0,8				
I alt	22,1				
Åben uddannelse	2,0				

STÅ 2004-2006

Studieleder Frank Sejersen

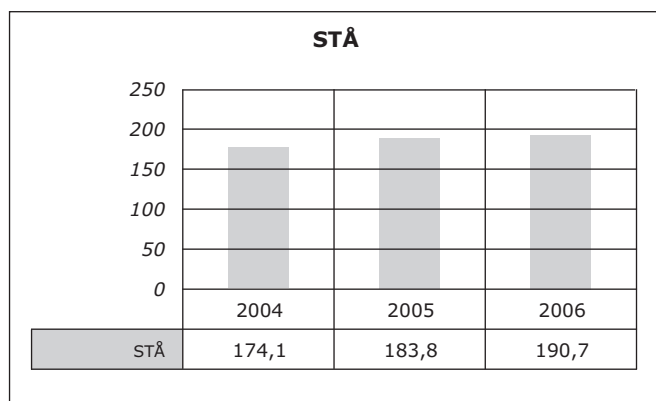
Studienævnet for Nærorientalske Studier

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder									
	Nærori. oldtids.	Asien- studier	Forhist. ark.	Retorik	Religions- fagene	Min.- studier	Øvrig hum.	Øvrig fak.	Merit- overf.	I alt
Nærorientalsk	12,8			0,3		0,5	0,3			13,8
Assyriologi	8,3						0,0			8,3
Tyrkisk	8,0					0,5	0,3			8,8
Nærorientalsk arkæologi	33,8	0,5	4,5				1,5	0,3		40,5
Ægyptologi	21,8						1,5		0,3	23,5
Arabisk	67,8	3,3		1,3	1,5	0,8	4,3	1,0		79,8
Hebraisk	12,0	0,3					0,3			12,5
Historie	3,8									
Indianske sprog/kultur	2,0									
Klassisk arkæologi	2,0									
Religionsfagene	1,3									
Øvrig humaniora	2,5									
Antropologi, etnografi	0,5									
Meritstuderende	4,8									
Gæstestuderende	3,0									
I alt	190,7									
Åben uddannelse	31,9									

STÅ 2004-2006

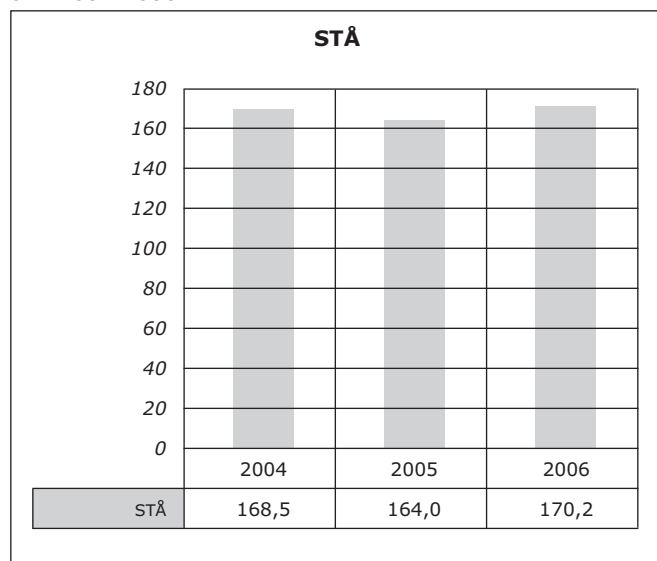
Studeleder Peter Erling Nielsen

Studienævnet for Religionsstudier
Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Religionsfagene	Minoritetsstudier	Asienstudier	Historie	Retorik	Dansk, Nordisk	Øvrig hum.	Merit-overført	I alt
Religionsfagene	143,2	5,0	4,0	3,5	3,0	1,8	12,8	2,4	175,7
Historie	7,8								
Engelsk	4,0								
Dansk, Nordisk	3,0								
Nærorientalsk oldtidsforsk.	1,5								
Litteraturvidenskab	1,3								
Øvrig humaniora	2,8								
Meritstuderende	5,5								
I alt	170,2								
Åben uddannelse	20,3								

STÅ 2004-2006

Indianske Sprog og Kulturer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af Una Canger, Helle Hovmand-Olsen, Jesper Nielsen og Tine Nielsen.

Beretning

Året har været præget af indkørsel af den nye BA-studieordning, som administrativt har krævet en del mere arbejde end den tidligere, blandt andet fordi der nu er obligatoriske eksaminer efter hvert semester.

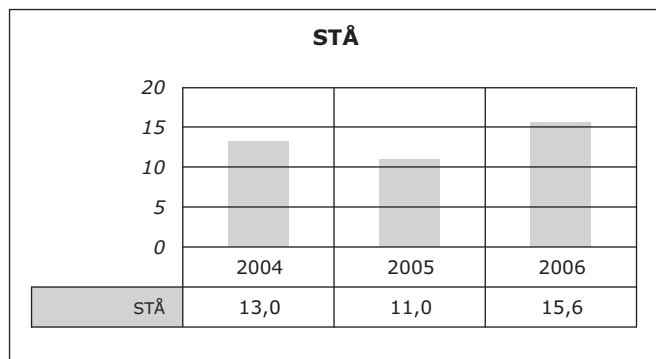
Studienævnet har frem for alt beskæftiget sig med dispensationsansøgninger, hvor det primært drejer sig om at overbygningstuderende ønsker at udskifte enkelte kurser fra faget med kurser om arkæologi, latinamerika, minoritetsstudier og lignende. Det er dispensationer, som studienævnet med glæde giver, når det fremgår, at ansøgeren derved sammensætter en uddannelse, som vedkommende vil kunne bruge bagefter.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder						I alt
	Indianske sprog/kultur	Nærorient. oldtidsforsk.	Minoritetsstudier	Forhist.-arkæologi	Øvrig hum.	Merit-overført	
Indianske sprog/kultur	13,9	2,0	1,5	1,0	3,0	0,5	21,9
Spansk og Portugisisk	0,5						
Forhistorisk arkæologi	0,5						
Dans og teatervidenskab	0,3						
Religionsfagene	0,3						
Film- og medievidenskab	0,3						
I alt	15,6						

STÅ 2004-2006

Studieleder Una Canger

Studienævnet for Slavisk**Medlemmer**

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af lektorerne Hans Bagger, Joel Nordborg Nielsen (formand og studieleder), Krzysztof Stala og stud.mag.erne Ida Devald, Daniel Direktor, Rune Brandt Larsen (suppl.) og Lana Tankosa Nikolic. Ida Devald og Daniel Direktor udtrådte pr. 1. september 2006. I stedet er indtrådt Trine Kim Nielsen.

Beretning

Studienævnet har ud over løbende sager beskæftiget sig med nye tilvalgsordninger for de under nævnet hørende uddannelser. Undervisningen er gennemført efter planerne.

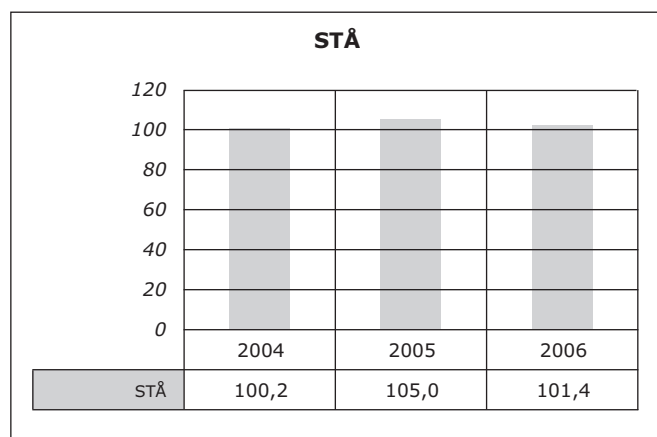
Evaluering af undervisningen (dvs. de enkelte undervisningsforløb) har fundet sted i maj og i december 2006, begge med tilfredsstillende resultat. Decemberevalueringen foregik elektronisk som en del af den nyindførte fællesevaluering på Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							I alt
	Slaviske sprog/kultur	Minoritetsstudier	Dansk, Nordisk	Religionsfagene	Propædeutik græsk/latin	Øvrig hum.	Merit-overført	
Slavisk	5,6							5,6
Bulgarsk	2,0	0,3				0,3		2,5
Polsk	11,9	0,8		0,5		1,0		14,1
Russisk	42,0	0,3	1,0	0,3	0,5	0,6	2,5	47,1
Serbokroatisk	1,5					0,5		2,0
Tjekkisk	0,1		0,3			0,3		0,6
Øststatskundskab	7,5	0,5					1,4	9,4
Litteraturvidenskab	1,8							
Engelsk	0,6							
Spansk og Portugisisk	0,3							
Historie	0,3							
Finsk	0,3							
Meritstuderende	2,5							
Gæstestuderende	25,1							
I alt	101,4							
Åben uddannelse	2,5							

STÅ 2004-2006

Studieleder Joel Nordborg Nielsen

Studienævnet for Grækenlandsstudier

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af Sysse Engberg og Pia Johansen (lærerrepræsentanter), Marie Schønthal Andersen og Sarah Michaelsen (studentrepræsentanter), og studielederen var Sysse Engberg.

Beretning

Overgangsproblemerne i forbindelse med den nye BA i Grækenlandsstudier (2005-ordningen) blev færre end frygtet, og ordningen er blevet godt modtaget af de studerende; mange på 1996-ordningen har ønsket at blive overflyttet til den nye ordning.

Reaktionen på, at faget har ændret navn til "Grækenlandsstudier", har også været positiv. En af begrundelserne for navneskiftet var, at "moderne græsk" og "nygræsk" ikke er forståeligt i almindelig dansk sprogbrug. Dette fremgår bl.a. af det faktum, at der blandt de 60 millioner

danske ord i Sprog- og Litteraturselskabets store database "Korpus 2000", kun var én forekomst af hvert af de to ord. Derimod viser det sig at "Grækenland" i 96 % af de talrige forekomster i "Korpus 2000" bruges om den moderne stat. Betegnelsen "Grækenlandsstudier" er både videnskabeligt præcis og samtidig klart forståelig i almindeligt sprogbrug.

Vi har fortsat udbygningen af fjernundervisningen på internettet, som har eksisteret siden 1997 og udarbejdet nye, tværfaglige kurser: et kursus "Osmanniske Identiteter" og et kursus om "Byzans", udviklet i samarbejde med RUC og Lunds universitet under Øresundsuniversitetet. Begge kurser fik stor tilslutning.

Takket være en stor indsats fra Sarah Michaelsen blev vores deltagelse i Åbent Hus arrangementet udvidet med nye tiltag: Bogudstilling og filmforevisning. Pia Johansen har udarbejdet en folder om faget, som skal skabe mere opmærksomhed om vores aktiviteter.

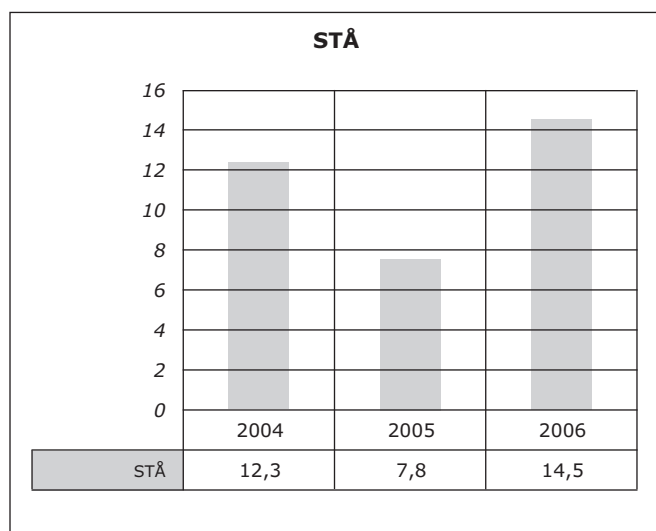
Faget arrangerede en gæsteforelæsning ved professor Roger Scott, University of Melbourne, Australien.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder		
	Grækenlandsstud.	Klassisk filologi	I alt
Moderne Græsk	12,5	0,6	13,1
Kunsthistorie	0,3		
Klassisk Filologi	0,3		
Historie	0,3		
Meritstuderende	0,3		
Gæstestuderende	1,0		
I alt	14,5		
Åben uddannelse	12,5		

STÅ 2004-2006

Studieleder Sysse Engberg

Center for Sprogteknologi

Ledelse pr. 1.2.2006

Direktør Bente Maegaard, souschef Hanne Fersøe.

Adresse

Njalsgade 80
2300 København S
Telefon 35 32 90 90
Fax 35 32 90 89
cst@cst.dk
cst.dk

Institutederens årsberetning

Center for Sprogteknologi (CST), der tidligere var en sektorforskningsinstitution, blev 1. januar 2004 fusioneret med KU, Det Humanistiske Fakultet. I 2006 er der bl.a. samarbejdet med en række andre institutter på fakultetet og med Datalogisk Institut om undervisning, og en ny uddannelse i IT og Kognition er godkendt af Videnskabsministeriet som en af KU's fire nye IT-uddannelser.

Forskningsvirksomhed

CST arbejder såvel med grundforskning og anvendt forskning som med undervisning og formidling. Nedenfor er centrets aktiviteter inddelt efter det faglige indhold.

1. Ord og ordbaser

I DanNet (ledet af CST) opbygges der i samarbejde med Det Danske Sprog- og Litteraturselskab et leksikalsk semantisk ordnet (Wordnet) for dansk. Ordnetten tænkes bl.a. anvendt til avanceret informationshåndtering.

EuroTermBank er et EU-støttet projekt med mange partnere fra de nye EU-lande. Hovedmålsætningerne var at yde et bidrag til at forbedre den terminologiske infrastruktur i de nye EU-lande, samt at indsamle allerede eksisterende terminologiske ressourcer i en termdatabase.

MELFO – (Mobil e-læring for Ordblinde) er et projekt støttet af VTU's pulje for mobil e-læring samt af EU's Socialfond. Der arbejdes både med her-og-nu-hjælp og med læringsmoduler, begge dele implementeret på PDA. Samarbejdet omfatter KU (læseforskning, sprogteknologi og medier), Motto, Sensus, Statens Byggeforskningsinstitut, HP.

Den Sprogteknologiske Ordbase, STO, har været genstand for stor interesse og mange forespørgsler også i 2006, og helt konkret er der solgt 2 licenser i Danmark.

Fonetisk transskription af ca. 22.000 danske stednavne er udført for et svensk firma. Der anvendtes SAMPA-transskription udført på et ordmateriale, der i forvejen var automatisk transskriberet. Opgaven omfattede også fastlæggelse af regler for specifikke fænomener, fx diftonger, og disse regler er nu indkodet i værktøjet og vil resultere i bedre automatiske transskriptioner.

En opgave vedr. sprogressourcer, som CST har specialiseret sig i, er validering: sikring af at specifikationer er

overholdt. I 2006 er der dels udviklet et værktøj til automatisk validering af formelle træk i leksikalske ressourcer. Dels er der valideret et arabisk skriftsprogskorpus, og der er opstillet en metode til validering af et parallelt holdandsk/engelsk/fransk korpus.

2. Formel sprogbeskrivelse og grammatik

Informationsstruktur i det danske sprog (P. Paggio). Den teoretiske baggrund for analysen er dels unifikationsbaseret grammatik, navnlig HPSG, dels konstruktionsgrammatik. Som empirisk materiale benyttes Nina Grønnums monologsamling DanPass. Et af formålene var at undersøge forholdet mellem informationsstruktur og prosodi på dansk.

Der er påbegyndt et arbejde for at gøre CST's grammatiske ressourcer tilgængelige via en web-grænseflade. Ressourcerne omfatter HPSG- og LFG-grammatikker.

I Anders Søgaards ph.d-projekt evalueres en lang række lingvistiske teorier i forhold til deres formelle egenskaber, herunder kompleksitet, lærbarhed og funktionalitet.

3. Maskinoversættelse

I SDMT-projektet samarbejder CST med Institut for Datalogi, CBS, om statistisk baseret maskinoversættelse. I 2006 er gennemført et pilotprojekt med 3 danske virksomheder, og der er netop opnået bevilling til et nyt pilotprojekt.

MULINCO-projektet (ledet af CST), der støttes af Forskningsrådet FKK, er et samarbejde mellem Center for Sprogteknologi og Institut for Engelsk, Germansk og Romansk om at udvikle en flersproglig korpusplatform til sprog- og oversættelsesstudier, både for forskning og undervisning. I 2006 er platformen blevet brugt i et tilvalgs-kursus.

4. Anden integreret sprogteknologi, herunder informationssøgning

Nordisk Netordbog (ledet af CST), Tekster og Ordbøger, Tvärsök: Disse 3 projekter med deltagere fra de 5 nordiske lande undersøger, hvordan flersproglig søgning (på tekster og leksikografiske og terminologiske ressourcer) kan udvikles og forbedres ved hjælp af sofistikerede sprogteknologiske komponenter. Projekterne sigter i første omgang mod søgning i Nordisk Ministerråds hjemmesider.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

A. Braasch: President for Euralex, European Association of Lexicographers.

B. Maegaard: President for International Association for Machine Translation (IAMT). President for European Association for Machine Translation (EAMT). President for European Language Resources Association (ELRA). Styreleder for Norges Forskningsråds sprogteknologiske forskningsprogram KUNSTI. Formand for DEA's (Danmarks Erhvervs Akademi) fagpanel for sprogteknologi. Medlem af Teknologirådets repræsentantskab.

P. Paggio, A. Søgaard: Medlem af Lingvistkredsens komité.

Formidling**Kongresser og symposier**

B. Maegaard: Editorial Board, Journal of Machine Translation; Executive Board. Journal of Language Resources and Evaluation.

P. Paggio: Editing board for special issue of Journal of Linguistic Resources on Multimodal Corpora. Co-organiser of the Workshop on Multimodal Corpora, LREC2006.

A. Søgaard: Co-organiser of 1st International Workshop on Typed Feature Structure Grammars (TFSG'06). 22nd Scandinavian Conference of Linguistics, Aalborg.

Redaktionelle hverv

Et omfattende redaktionsarbejde er udført af A. Braasch, C. Navarretta, S. Nimb, S. Olsen, P. Paggio, B.S. Pedersen, J. Wedekind, der redigerede Sprogteknologi i dansk perspektiv. Reitzel, 2006.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Næsten alle CST's projekter er samarbejdsprojekter, men årbogen levner desværre ikke plads til at nævne alle partnere.

Direktør Bente Maegaard

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	4,17	2,97	7,14
DVIP	0,05	0,00	0,05
STIP	1,00	0,00	1,00
TAP	7,13	1,93	9,07
Årsværk i alt	12,35	4,90	17,25
Løn med årsværk	5.758,39	2.223,02	7.981,41
Løn uden årsværk	-522,92	254,01	-268,92
Øvrig drift	539,06	704,09	1.243,15
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>5.774,53</i>	<i>3.181,12</i>	<i>8.955,65</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab*VIP Intern*

Braasch, Anna Rosita; seniorforsker.

Maegaard, Bente; Institutleder.

Navarretta, Costanza; seniorforsker.

Nimb, Sanni Charlotte; postdoc.

Paggio, Patrizia; seniorforsker.

Pedersen, Bolette Sandford; seniorforsker.

Povlsen, Claus; seniorrådgiver.

Wedekind, Jürgen Friedrich Georg; seniorforsker.

STIP Intern

Nielsen, Anders Søgaard; ph.d.-studerende.

Fondsbevillinger*Nordplus/Nordisk Ministerråd*

– Tværproglig søgning på tekster og ordbøger (Bente Maegaard) kr. 482.100.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

– Afprøvning af nye metoder indenfor automatisk oversættelse (Bente Maegaard) kr. 138.600.

FFK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

– Det abstrakte det: en empirisk analyse og formalisering (Costanza Navarretta) kr. 999.000.

Vinnova

– Stemning på tysk, fransk, spansk og italiensk (Bente Maegaard) kr. 99.200.

Publikationer

Allwood J., Cerrato L., Jokinen K., Navarretta, C., Paggio, P.: A Coding Scheme for the Annotation of Feedback, Turn Management and Sequencing Phenomena. i: Proceedings of Workshop on Multimodal Corpora: from Multimodal Behaviour Theories to Usable Models held in conjunction with LREC 2006. s. 38-42. 2006.

Braasch, A.: Den danske Sprogteknologiske Ordbase og dens anvendelse i værktøj til leksikografiske formål. Nordiske Studier i leksikografi 8, i: Rapport fra konference om Leksikografi i Norden s. 15-38. Henrik Lorentzen & Lars Trap-Jensen. København 2006.

Braasch, A.: Exploitation of Syntactic Patterns for Sense Group Identification. Vol.1., i: Proceedings, XII EURALEX International Congress s. 133-140. Edizioni dell'Orso, Alessandria 2006.

Braasch, A., Jørgensen, S.W., Nimb, S.C., Olsen, S.A.: At give computeren ordet. i: Sprogteknologi i dansk perspektiv s. 79-98. A. Braasch, C. Navarretta, S. Nimb, S. Olsen, P. Paggio, B. S. Pedersen, J. Wedekind. C. A. Reitzels Forlag, København 2006.

Braasch, A., Navarretta, C., Nimb, S.C., Olsen, S.A., Paggio, P., Pedersen, B.S., Wedekind, J.F.G.: (red.). Sprogteknologi i dansk perspektiv. 435s. C. A. Reitzels Forlag, København 2006.

Dalianis H., Jongejan, B.: Hand-crafted versus Machine-learned Inflectional Rules: The Euroling-SiteSeeker Stemmer and CST's Lemmatiser. i: Proceedings of the 5th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2006) s. 663-666. Genova 2006.

Fersøe, H., Henriksen, L.: Maskinoversættelse – hvor svært kan det være? i: Sprogteknologi i dansk perspektiv s. 285-302. A. Braasch m.fl. C.A. Reitzels Forlag, København 2006.

Fersøe, H., Jongejan, B., Olsen, S.A.: The Notion of Quality in Language Resources: Validation of the Spoken Dutch Corpus. i: Workshop Proceedings: Quality Assurance and Quality Measurement for Language and Speech Resources at LREC 2006 s. 20-25. Steven Krauer. Genova 2006.

Fersøe, H., Van den Heuvel, H., Olsen, S.A.: Validation of third party Spoken and Written language Resources: Methods for performing Quick Quality Checks. i: Workshop Proceedings: Quality Assurance and Quality

- Measurement for Language and Speech Resources at LREC 2006 s. 3-7. S. Krauwer. Genova 2006.
- Hansen, D.H.: Sprogteknologiske værktøjer til tekst- og informationshåndtering. i: Sprogteknologi i dansk perspektiv s. 354-369. A. Braasch, C. Navarretta, S. Nimb, S. Olsen, P. Paggio, B.S. Pedersen & J. Wedekind. C. A. Reitzels Forlag, København 2006.
- Henriksen, L., Povlsen, C., Vasiljevs, A.: EuroTermBank – a Terminology Resource based on Best Practice. i: Proceedings of the 5th International Conference on Language Resources and Evaluation s. 243-246. Genova 2006.
- Jongejan, B.: CST's lemmatiser for dansk. i: Sprogteknologi i dansk perspektiv s. 370-390. A. Braasch, C. Navarretta, S. Nimb, S. Olsen, P. Paggio, B. S. Pedersen, J. Wedekind. C. A. Reitzels Forlag, København 2006.
- Maegaard, B.: Sprogteknologi for dansk. i: Sprogteknologi i dansk perspektiv s. 17-38. A. Braasch m.fl. C.A. Reitzels Forlag, København 2006.
- Maegaard, B., Fenstad, J-E., Ahrenberg, L., Kvale, K., Mühlenbock, K., Heid, B-E.: KUNSTI – Knowledge Generation for Norwegian Language Technology. i: Proceedings of the 5th International Conference on Language Resources and Evaluation s. 757-760. Genova 2006.
- Maegaard, B., Krauwer S., Choukri K., Jørgensen, L.D.: The BLARK concept and BLARK for Arabic. i: Proceedings of the 5th International Conference on Language Resources and Evaluation s. 773-778. Genova 2006.
- Maegaard, B., Offersgaard, L., Farø, K.H., Lepetit, X., Navarretta, C., Pedersen, J., Povlsen, C.: MULINCO – Korpusplatform til sprog- og oversættelsesstudier. Tidsskrift for Universiteternes efter- og videreuddannelse 7: E-læring i sprogfag, s. 1-15. 2006.
- Maegaard, B., Offersgaard, L., Henriksen, L., Jansen, H., Lepetit, X., Navarretta, C., Povlsen, C.: The MULINCO corpus and corpus platform. i: Proceedings of the 5th International Conference on Language Resources and Evaluation s. 2148-2153. Genova 2006.
- Navarretta, C.: Diskursanalyzer i den danske sprogteknologiske analyse. i: Sprogteknologi i dansk perspektiv s. 249-268. A. Braasch, C. Navarretta, S. Nimb, S. Olsen, P. Paggio, B.S. Pedersen & J. Wedekind. C. A. Reitzels Forlag, København 2006.
- Navarretta, C., Pedersen, B.S., Hansen, D.H.: Language technology in knowledge organization systems. New Review of Hypermedia and Multimedia. Issue on Knowledge Organization Systems Vol. 12 no. 1, s. 29-49. 2006.
- Nimb, S.C.: Adverbiers syntaks i ordbøger. Nordiske Studier i Leksikografi 8, i: Rapport fra konference om Leksikografi i Norden s. 283-299. H. Lorentzen & L. Trap-Jensen. København 2006.
- Nimb, S.C., Fjeld, R., Gronostaj M.T., Pedersen, B.S.: Leksikalsk beskrivelse af adverbiers semantik i norsk, svensk og dansk. Nordiske Studier i Leksikografi 8, i: Rapport fra konference om Leksikografi i Norden s. 310-315. H. Lorentzen & L. Trap-Jensen. København 2006.
- Paggio, P.: Information structure and pauses in a corpus of spoken Danish. i: Conference Companion of the 11th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics s. 191-194. Trento, Italy 2006.
- Paggio, P.: Representing Information Structure in a Formal Grammar of Danish. i: New Frontiers in Artificial Intelligence s. 93-102. Springer, 2006.
- Paggio, P.: Annotating information structure in a corpus of spoken Danish. i: Proceedings of the 5th International Conference on Language Resources and Evaluation s. 1606-1609. Nicoletta Calzolari et al. Genova, Italy 2006.
- Paggio, P., Martin J-C., Kühnlein, P., Stiefelhagen, P., Piansesi, F.: Proceedings of the LREC2006 Workshop on Multimodal Corpora. 59s. Genova. Italy 2006.
- Paggio, P., Pedersen, B.S.: Bedre adgang til viden – Informationssøgning med ontologi og sprogteknologi. i: Sprogteknologi i dansk perspektiv s. 329-354. A. Braasch, C. Navarretta, S. Nimb, S. Olsen, P. Paggio, B. S. Pedersen & J. Wedekind. C.A. Reitzels Forlag, København 2006.
- Pedersen, B.S.: Query Expansion on Danish Compounds. i: Proceedings of the 5th International Conference on Language Resources and Evaluation s. 2528-2536. Genova 2006.
- Pedersen, B.S., Asmussen, J.: DanNet – fra ordbog til et leksikalsk-semantisk ordnet for dansk. Leda-Nyt 42, s. 3-12. 2006.
- Pedersen, B.S., Nimb, S.C., Asmussen, J., Trap-Jensen, L., Lorentzen H.: DanNet – a WordNet for Danish. i: Proceedings of the Third International WordNet Conference s. 329-331. Jeju, Korea 2006.
- Pedersen, B.S., Sørensen, N.: Towards sounder taxonomies in WordNets. i: Ontolex 2006 s. 9-16. A. Oltramari, C. Huang, A. Lenci, P. Buuitleaar, C. Fellbaum. Genova 2006.
- Schøsler, L., Maegaard, B.: Kvantitet i kvaliteten. Tidsskrift for Universiteternes efter- og videreuddannelse 7, s. 1-8. 2006.
- Søgaard, A.: Unification-based grammars and complexity classes. i: Proceedings of 8. Konferenz zur Verarbeitung natürlicher Sprache. s. 137-142. Konstanz, Tyskland. 2006.
- Søgaard, A.: Embodied construction grammar as layered modal languages. i: Proceedings of The Joint Human Language Technology Conference and the North American Chapter of the Association of Computational Linguistics (HTL-NAACL) 2006, ScaNaLU 2006 s. 65-72. New York, New York. 2006.
- Søgaard, A.: Logical investigations on the adequacy of certain feature-based theories of natural language. i: Proceedings of The Joint Human Language Technology Conference and the North American Chapter of the Association of Computational Linguistics (HTL-NAACL) 2006, Companion Volume s. 239-242. New York, New York 2006.
- Søgaard, A.: Model generation in a dynamic environment. Lecture Notes in Computer Science 4012, i: New Frontiers in Artificial Intelligence s. 126-133. Takashi Washio, Akito Sakurai, Satoshi Tojo og Makoto Yokoo. Springer, Berlin, Tyskland 2006.
- Søgaard, A.: On the logic of conceptual integration. i: The 2nd Biennial Conference of Cognitive Science s. 1-2. Skt. Petersburg, Rusland 2006.
- Søgaard, A.: Functionality in grammar design. Univ. of Joensuu Electronic Publications in Linguistics and Language Technology 1, i: Proceedings of the 15th Nordic Conference of Computational Linguistics s. 193-202. Stefan Werner. Joensuu, Finland 2006.

- Wedekind, J.F.G.: On Some Formal Properties of LFG Generation. i: Intelligent Linguistic Architectures: Variations on Themes by Ronald M. Kaplan s. 53-72. M. Butt, M. Dalrymple, T. Holloway King. CSLI Publications, Stanford 2006.
- Yaseen, M., Attia, M., Maegaard, B., Choukri K., Paulson, N., Haamid, S., Krauwer S., Bendahman, C., Fersøe, H., Rashwan, M., Haddad, B., Mokbel, C., Mouradi, A., Al-Kufaishi, A., Shanin, M., Chenfour, N., Ragheb, A.: Building Annotated Written and Spoken Arabic LRs in NEMLAR Project. i: Proceedings of the 5th International Conference on Language Resources and Evaluation s. 533-538. Genova 2006.
- Ørsnes B., Wedekind, J.: Datamatiske grammatikker og lingvistisk teori – med en leksikalsk-funktionel analyse af den danske komplekse passiv som illustration. i: Sprogteknologi i dansk perspektiv s. 205-228. A. Braasch, C. Navarretta, S. Nimb, S. Olsen, P. Paggio, B. S. Pedersen, J. Wedekind. C.A. Reitzels Forlag, København 2006.

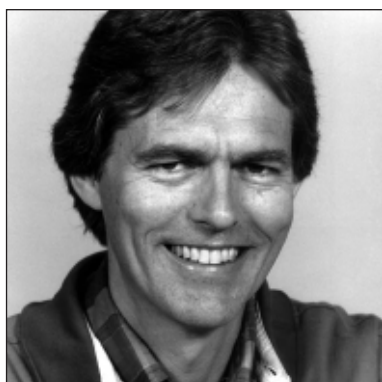
Det Juridiske Fakultet

Dekanatet for Det Juridiske Fakultet

Dekan Henrik Dam

Prodekan Jørgen Vestergaard

Det Juridiske Fakultet

Fakultetets ledelse

Pr. 1.7.2006: Dekan, professor, lic.jur., dr. jur. Henrik Dam.
 Prodekan, docent, lic.jur. Jørn Vestergaard.
 Administrationschef, cand.jur. Kim Hastrup.
 Sekretariatschef, cand.jur. Pia Skov.

Akademisk Råd

Pr. 1.2.2007: Dekan, professor, lic.jur., dr.jur. Henrik Dam (formand).

Professor, dr.jur. Peter Blume.
 Professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen.
 Adjunkt, cand.jur., Ph.d Ole Hansen.
 Professor, dr.jur. Peter Mortensen.
 Adjunkt Helle Krunke.
 Lektor Jacob Graff Nielsen.
 Biblioteksleder Lisbeth Rasmussen (TAP-repræsentant).
 Ekspeditionssekretær Gitte Høyer.
 Specialkonsulent cand.jur. Annette Moe.
 Vilhelm Poulsen (studenterrepræsentant).
 Christiane Mygind (studenterrepræsentant).
 Anna Sofie Gjerluf Junker (studenterrepræsentant).

Adresse

St. Kannikestræde 11
 1169 København K
 Telefon 35 32 32 22
 Fax 35 32 35 86
 jurfak@jur.ku.dk
 www.jur.ku.dk

Dekanens årsberetning

2006 var det år, hvor gennemførelsen af den nye universitetslov for alvor kunne mærkes på Det Juridiske Fakultet. I løbet af året fik fakultet ny dekan, prodekan, studieleder, ph.d.-studieleder og to nye afdelingsledere.

Efter den gamle universitetslov skulle dekan og prodekan vælges. Efter den nye lov skal dekaner ansættes af rektor, og prodekaner kan enten ansættes eller udpeges af dekanen. Ved ansættelse af den nye ledelse forlod fakultetet således den gamle tradition for valgt ledelse og trådte ind i en ny æra med ansatte ledere.

Ny ledelse varsler nye tider og nye visioner. Ved sin tiltrædelse udmeldte den nye ledelse således tre overordnede visioner for fakultetets kerneområder: forskning, uddannelse og formidling:

- Forskningen skal have skarpere fokus, bedre miljø og bedre administrativ understøttelse, så den får klarere profil, større synlighed og bedre gennemslagskraft.
- Uddannelserne skal have både bredde og dybde, det bedst mulige faglige og sociale miljø samt øget tilgang af eksterne brugere.
- Samarbejdet med og formidlingen til omverdenen skal være opsøgende, fri, engageret, troværdig og udfordrende.

For at gøre vision til virkelighed iværksatte ledelsen i sidste halvdel af 2006 de første af en række initiativer, hvoraf tre skal fremhæves.

Der blev for det første nedsat en arbejdsgruppe om oprettelse af forskningscentre. I sin rapport har gruppen peget på en række iøjnefaldende fordele ved at opbygge en centerstruktur, der i højere grad end forskningsafdelingerne betoner forskningsmæssige hensyn, herunder for at få et skarpere fokus på særlige indsatsområder med et påtrængende forskningsbehov, et mere stimulerende arbejdsmiljø og en bedre konkurrenceevne i forhold til forskningsbevillinger. Fakultetet har ultimo 2006 givet forskningsmiljøerne mulighed for at indsende ansøgninger om oprettelse af forskningscentre fra og med medio 2007.

For det andet blev en arbejdsgruppe anmodet om at komme med forslag til, hvilke kriterier et juridisk forskningsmiljø bør anvende ved en årlig selvevaluering af forskningens kvalitet og relevans, og – i tilfælde af, at der opstilles mere end ét kriterium – hvorledes disse skal vægtes i forhold til hinanden.

Endelig blev en arbejdsgruppe for det tredje anmodet om at foretage en kortlægning af, hvilke private og offentlige aktører, det kan være relevant for Fakultetet at betragte som samarbejdspartnere, samt mulige kilder i relation til ekstern finansiering af forskningen. Arbejdsgruppen blev endvidere anmodet om at fremkomme med eksempler på konkrete organisatoriske tiltag, det kan være relevant for fakultetet at iværksætte med henblik på at styrke det samlede beredskab, der skal føre til øget ekstern finansiering af forskningen.

De to sidstnævnte arbejdsgrupper afgiver rapporter primo 2007.

For fakultetets nye ledelse har visionerne tre fælles omdrejningspunkter: Samarbejde, samspil og arbejdsdeling. Fakultetet lægger stor vægt på, at vi i samspil med vore samarbejdspartnere kan tilbyde forskning, uddannelse og formidling, som har den højeste kvalitet, og som er synlig, fokuseret og konkurrencedygtig. Vort ønske er, at fakultetets daglige virke styrker både os og vore samarbejdspartnere, således at vi i fællesskab bidrager til den bedst mulige udvikling af vidensamfundet og globaliseringen.

Ved indgangen til år 2006 var fakultetet nødt til at fastlægge et budget med besparelser i forhold til 2005 på ca. 14 % svarende til lige så mange millioner kroner. I løbet af sommeren viste det sig, at indtægterne på trods af de mange indgreb stadig ikke helt stod mål med udgifterne. For at få budgettet i balance var det derfor nødvendigt at gennemføre yderligere besparelser i mindre målestok.

Gennem hele forløbet forsøgte fakultetet så vidt muligt at friholde studielederens konto og undgå afskedigelser blandt det videnskabelige personale, idet fakultet har satset målrettet på at værne om kerneydelserne forskning og uddannelse i så høj grad som muligt. Det blev dog nødvendigt at indføre et kvalificeret stillingsstop og gennemføre et begrænset antal afskedigelser blandt det teknisk administrative personale. I årets løb er der dog besat tre ph.d.-stillinger.

De mærkbare tilpasninger af budgettet har for ansatte, studerende og samarbejdspartnere været en belastende og ubehagelig proces, som imidlertid ikke alene har været nødvendig, men også efterfølgende har vist sig at have tjent sit formål. Fakultetet står med udgangen af 2006 med en sund og konsolideret økonomi, og budgettet for 2007 giver mulighed for en vis genopretning og en række nye tiltag i relation til forskning og uddannelse.

Fakultetets forskning er kendetegnet ved høj kvalitet og betydelig produktivitet, der gennemgående omsættes i sam-

fundsmæssigt betydningsfulde resultater. Fakultetet er derfor godt rustet til fortsat at spille en nøglerolle i den retsvidenskabelige forskningsverden – såvel nationalt som internationalt – og vil kunne bidrage aktivt til at opfylde Københavns Universitets mål og værdier. Den videnskabelige produktion var også i 2006 meget omfattende. Hertil kommer de afhandlinger, som fakultetets ph.d.-stipendiater har færdiggjort til forsvar i årets løb. Der er publiceret afhandlinger om “Det forvaltningsretlige skøn” (Rene Dejbjerg), “Etniske minoritetskvinders sociale rettigheder”, “Arbejdsmarked, seksualitet og uddannelse” (Christine Jørgensen), og “Mellem regulering og deregulering” (Christian Bergqvist).

Fakultetet har fortsat en høj gennemførelsesprocent på studiet – også i sammenligning med alle øvrige uddannelser på Universitetet. Samtidig er arbejdsløshedstallene for jurister meget lave – også i forhold til sammenlignelige uddannelser. Det tager vi som udtryk for, at vore kandidater fortsat er velkvalificerede og har stor praktisk anvendelighed på arbejdsmarkedet.

Vi vil fortsat arbejde for, at den juridiske uddannelse har en sådan relevans og kvalitet, at vore bachelorer og kandidater er i stor efterspørgsel på både det nationale og internationale arbejdsmarked. Fakultetet vil derfor løbende sikre, at uddannelsen til enhver tid har den rigtige profil, både hvad angår metode, fagudbud og internationalisering. Uddannelsen vil også i årene fremover kunne ændre karakter for til stadighed at opfylde arbejdsmarkedets behov.

Det internationale samarbejde om både forskning og uddannelse er meget væsentligt for fakultetet. De fleste af fakultetets forskere indgår således i internationale netværk, vi har ofte besøg af gæsteforskere og gæstelærere, og fakultetet er både i absolutte tal og relativt set et af de studier på Universitetet, der modtager flest gæstestuderende og sender flest studerende ud på studieophold ved fremmede universiteter.

Et naturligt og væsentligt led i fakultetets internationale arbejde er deltagelse i de internationale processpilkonkurrencer. Fakultetet har også i år haft den glæde, at vore studerende har fået meget flotte placeringer, herunder en 2. plads ved Telders International Moot Court Competition og en fornem 3. plads i individuelt mundtligt indlæg ved verdens største procedurekonkurrence i folkeret, Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition. Ved Nordisk Processpil om menneskerettigheder vandt vores hold sølv og herudover førstepræmien for bedste skriftlige indlæg. Endelig kan nævnes, at fakultet blev placeret som nr. 8 ved Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot i konkurrence med 155 andre deltagende universiteter fra hele verden.

Fakultetet står over for en række væsentlige og betydningsfulde udfordringer, der vil stille nye krav til forskning, uddannelse og formidling og dermed tillige til organiseringen af disse funktioner. Systematisk nytænkning er en nødvendighed, hvis fakultetet skal fastholde og udbygge sin position som en førende forsknings- og uddannelsesinstitution. I slutningen af 2006 iværksatte fakultetet som følge heraf en organisationsanalyse, der skal sikre, at fakultetet har en velfungerende organisation og en effektiv indretning af støttefunktionerne til kerneydelserne.

Dekan Henrik Dam

Fakultetets økonomi

Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2006

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret fra 2005. Der er samtidig sket en ændring i formålene hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

	Jura
1. Uddannelse	54.513
1.1. Heltidsuddannelse	29.568
1.2. Deltidsuddannelse	3.708
1.3. Øvrige uddannelser	676
1.4. Uddannelsesledelse og administration	20.561
2. Forskning i alt	40.824
2.1. Forskning	34.539
2.2. Forskeruddannelse	1.416
2.3. Forskningsledelse og administration	4.869
3. Formidling og vidensudveksling	3.910
3.1. Formidling	3.909
3.2. Vidensudveksling	0
3.3. Samfundsservice	0
4. Generel ledelse, administration og service	7.744
4.1. Ledelse og administration	6.968
4.2. Servicefunktioner	776
5. Bygninger	3.655
5.1. Bygningsdrift og service	542
5.2. Husleje og ejendomsskatter	990
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	2.122
5.4. Prioritetsrenter	0
Omkostninger i alt	110.646

For udgiftsbaserede regnskabstal for 2004 og tidligere år henvises til http://www2.adm.ku.dk/selv/pls/kub_www0.aarbog.

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fakulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning og videnudveksling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Fakultets aktiviteter

Aktiviteter 2002-2006					
Formål/delformål	2002	2003	2004	2005	2006
Antal optagne på bacheloruddannelsen	654	637	634	641	671
Medianalder for bacheloroptagne	21,5	21,3	21,4	21,3	21,0
Antal optagne på kandidatuddannelsen					450
Medianalder for kandidatoptagne					24,7
Antal studerende (inkl. orlov)	4.034	4.067	4.059	4.019	4.033
Heraf indskrevet på bacheloruddannelser					2.399
Heraf indskrevet på kandidatuddannelser					1.634
Heraf andet					0
% ophørte på 1. år for bachelorstuderende					24%
Antal STÅ	2.369	2.373	2.268	2.300	2.317
Antal ressourceudløsende studerende				3.123	3.435
Antal bachelorer	486	543	330	396	430
Antal kandidater	449	399	425	454	442
Medianalder for bachelorer	24,7	24,7	24,6	24,7	24,5
Medianalder for kandidater	27,3	27,6	27,6	27,6	27,5
Antal deltagerbetalende studerende	168	113	183	232	294
Antal deltagerbetalende STÅ	19	32	36	57	61
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)			26	0	27
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid				28	26
% gennemførte på normeret tid + 1 år				56	57
% fortsat aktive				17	18
% ophørte				27	25
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid				12	19
% gennemførte på normeret tid + 1 år				55	63
% fortsat aktive				44	36
% ophørte				2	1
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Antal udgående studerende					152
Antal udgående studerende TB 2006	145	145	173	145	152
Antal indgående studerende					230
Antal indgående studerende TB 2006	133	144	201	220	220
Antal udenlandske studerende på hele uddannelser i DK				75	77
Heraf antal studerende fra nordiske lande					27
Heraf antal studerende fra lande uden for EU/EØS					26
Heraf antal selvbetalende studerende fra lande uden for EU/EØS					0
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	21	15	17	23	24
Antal optagne ph.d.-studerende				5	4
Antal afhandlinger, året	2	8	4	6	1

Forskningsafdeling I

Ledelse pr. 1.2.2006

Forskningsafdeling I er i perioden 1.2.2006-30.9.2006 blevet ledet af professor, dr.jur., Jesper Lau Hansen og fra 1.10.2006 af lektor, ph.d., Caroline Heide-Jørgensen og afdelingssekretær, ekspeditionssekretær Hanne Krogh.

Adresse

Studiegården
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 26 26
 Fax 35 32 32 03
 Afd1@jur.ku.dk
 www.jur.ku.dk/afd1

Afdelingslederens årsberetning

Forskningsafdeling I er den største af de tre forskningsafdelinger. Afdelingens medarbejdere beskæftiger sig med forskning og undervisning i privatretlige, internationale og almene fag. Disse fag ligger både på bachelordelen og kandidatdelen af den juridiske uddannelse.

Ud over administration af uddannelsen og deltagelse i undervisningen på jurastudiet, producerer afdelingens medarbejdere løbende lærebogsmateriale til brug for den juridiske uddannelse. Herudover stiller afdelingens forskere sig til rådighed for det omgivende samfund ved forskningsformidling, ligesom afdelingens forskere har en række tillidshverv som deltager i råds- og nævnsarbejde.

I årets løb påbegyndtes et nyt samarbejde med et af landets største advokatkontorer om et bestyrelsesakademi, der etablerer en uddannelse i bestyrelsesarbejde. Afdelingens forskere deltager i forskelligt internationalt samarbejde, blandt andet ved studieophold i udlandet, ligesom afdelingen i årets løb har været vært for en række udenlandske forskere.

Et vigtig led i afdelingens virksomhed er uddannelsen af ph.d.-stipendiater. I løbet af året er der ansat en ny ph.d.-stipendiat og flere ph.d.-projekter er fortsat. Der er afleveret 2 ph.d.-afhandlinger og 1 doktorafhandling.

Afdelingen mistede i årets løb en af sine mest respekterede forskere, da professor, dr.jur. Henrik Zahle afgik ved døden den 15.7.2006 (se nekrolog).

Fysiske rammer

Geografisk har afdelingen til huse tre steder: Studiestræde 6, Skindergade 14, og Nørregade 15, alle København K.

Forskningsvirksomhed

1. Advokatret

Forskningen om advokatprofessionens retsforhold er videreført. Har desuden som formand for Justitsministeriets udvalg vedrørende advokater været med til at afgive en betænkning om professionens fremtidige rammevilkår. Arbejdet med to lærebogsfremstillinger hhv. om advokatens færdigheder og om drift af advokatvirksomhed er fortsat og forventes afsluttet i 2007 (Mads Bryde Andersen).

2. Entrepriseret

Arbejdet med et disputatsprojekt om entreprisaftaler er fortsat (Ole Hansen).

3. EU-ret

Arbejdet med den EU-retlige kontrol med fusioner er færdiggjort. Der er desuden arbejdet på nationale retters adgang til at foretage præjudiciel forelæggelse for EF-domstolen og med EU's fælles udenrigshandelspolitik – særligt ulandenes markedsadgang.

Derudover er der arbejdet på opdatering af EU-domme med bemærkninger og spørgsmål (Morten Broberg). Har forsket i konsekvenserne af, at Holland og Frankrig stemte nej til EU's forfatningstraktat (Hjalte Rasmussen).

4. Familie- og arveret

Har afsluttet arbejdet med en kommentar til værgemålsloven. Har desuden påbegyndt arbejdet med en ny udgave af kommentaren til ægteskabslovens kap. 4-5 (Svend Danielssen).

Har udarbejdet ny lærebog: "Familiereffen" samt arbejdet med de retlige og etiske aspekter af nanomedicin (Linda Nielsen).

5. Folkeret

Har udgivet bogen "Moderne folkeret" i 3. udgave med henblik på undervisningen på bacheloruddannelsen under den nye studieordning (Ole Spiermann).

6. Forfatningsret

Har påbegyndt arbejdet med en afhandling om Danmarks Rige i forfatningsretlig belysning (Ole Spiermann).

7. Formueret

Har sammen med professor Jens Kristiansen arbejdet på en monografi, der analyserer de aftale- og overenskomstmæssige problemer i kollektive arbejdsmarkedspensioner. Projektet forventes afsluttet i 2007. Derudover er der publiceret en række tidsskriftafhandlinger om formueretlige spørgsmål (Mads Bryde Andersen).

Har arbejdet med emner inden for "EU-PIL" (European Union Private International Law), herunder de nationale domstoles internationale kompetence/værneting, reglerne om lovvalg i kontrakt og delikt, anerkendelse/eksekution af udenlandske domme mv. Der er desuden foretaget en komparativ undersøgelse af reglerne i den nye danske voldgiftslov (2005) og UNCITRAL Model Arbitration Law. Med henblik på et bidrag til International Encyclopedia of Laws er der udarbejdet en monografi om den internationale købelov (FN-konventionen "CISG"), desuden en undersøgelse af grænsefladerne mellem CISG og indenlandsk aftaleret, herunder forholdet mellem "økonomisk force majeure" og "hardship". Endvidere er arbejdet med CALI (Computer-Assisted Legal Instruction) genoptaget, særligt med henblik på tilpasning af interaktive læringsrum (LMS) til jurastudiet, udvikling af nye (elektroniske) eksamensformer mv. Flere forskningsresultater er offentliggjort (Joseph Lookofsky).

Har videreført arbejdet med en afhandling om retsanvendelse i international handelsvoldgift (Ole Spiermann). En komparativ undersøgelse af retspraksis vedrørende de nye køberetlige regler i de nordiske lande er publiceret (Vibe Ulbeck).

8. Forsikringsret

Arbejdet i gruppeprojektet "En analyse af de danske forsikringsbetingelser for motorkøretøjsforsikning" er fortsat. Arbejdet med en database, der tilstræbes at omfatte samtlige relevante forsikringsretlige afgørelser og litteratur i Danmark, Norge og Sverige er ligeledes fortsat. Desuden er der arbejdet med en kommentar til forsikringsaftaleloven (Ivan Sørensen).

9. Forvaltningsret

Ph.d.-projektet om europæiske klageorganers håndhævelse af antidiskriminationslovgivning er videreført (Bjørn Dilou Jacobsen).

10. Immaterialret

Ph.d.-projektet om foreløbige retsmidler til håndhævelse af immaterialrettigheder er fortsat (Clement Salung Petersen).

Disputatsprojektet vedr. krænkelse af immaterialrettigheder er fortsat, og der er arbejdet på en bog om ophavsret for ikke-jurister (Morten Rosenmeier).

Har påbegyndt arbejdet med en engelsksproget immaterialretslærebog samt bogprojekter om patenter og om domænenavne (Jens Schovsbo).

11. It-ret

Har forsket i den retlige regulering af informationsteknologien og har herunder beskæftiget sig med de retlige aspekter af open source-licenser (Mads Bryde Andersen). Disputatsprojektet om sammenhænge mellem informationsretlige discipliner er fortsat. Har desuden publiceret artikler i forskellige tidsskrifter (Henrik Udsen).

12. Kapitalmarkedsret

Arbejdet med at analysere udviklingen i EU på det finansielle område og påvirkningen af den danske finansielle lovgivning er fortsat, hvilket har resulteret i forskellige artikler og ajourføring af værdipapirhandelslovskommentaren i en omarbejdet 3. udg. Har endvidere arbejdet på en fremstilling af de offentligt handlede selskaber i Norden (Jesper Lau Hansen).

Arbejdet med ph.d.-projektet om børsprospekter er fortsat (Birgitte Schøtt Knudsen, fratrædt 30.9.2006).

13. Konkurrence- og markedsføringsret

Ph.d.-afhandlingen "Mellem regulering og deregulering – Studier i det konkurrenceretlige begrebsapparats grænser og dets tvetydige rolle i forbindelse med elektricitet og telekommunikations lange bevægelse fra monopol til konkurrence (og retur)" er færdiggjort (Christian Bergqvist, fratrædt 28.2).

Forskningen og undervisningen i Konkurrence- og Markedsføringsret er fortsat (Caroline Heide-Jørgensen, orlov indtil 1.9.2006).

Arbejdet med ph.d.-afhandlingen om markedsdominerende virksomheders leveringsforpligtelser i henhold til EU-konkurrencereglerne er fortsat (Charlotte Friis Bach Ryhl, fratrædt 31.7.2006).

14. Kriminologi og retssociologi

Publikationerne "Law & Morality" og "Law and Morality in Different Cultures" er redigeret og udgivet (Ulla V. Bondeson).

Har arbejdet på at færdiggøre det af Forskningsrådet for

Samfund og Erhverv støttede forskningsprojekt om institutionalisering og autonomiseringen af Europæiske menneskerettigheder (Mikael Rask Madsen).

15. Menneskeret

Arbejdet på en disputats om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er færdiggjort og indleveret til bedømmelse (Jonas Christoffersen).

16. Miljøret

Et ph.d.-projekt om de retlige problemstillinger vedrørende godkendelse af og forbud mod kemikalier omfattet af REACH, plantebeskyttelsesmidler, biocider samt modificerede organismer (GMO) på EU- og nationalt plan er påbegyndt (Peter Juul Agergaard, tiltrædt 1.7.2006).

En revideret fremstilling til Miljøretten bd. 3 om affaldslovgivningen er færdiggjort. Desuden er arbejdet med en ny fremstilling af miljørettens almindelige del afsluttet og arbejdet med en revideret fremstilling af kemikalierereguleringen til Miljørettens bd. 5 næsten afsluttet. Flere artikler er publiceret (Peter Pagh).

17. Obligationsret

Har været medforfatter til 2. udgave af Lærebog i Obligationsret (Ivan Sørensen).

18. Procesret

Har arbejdet med procesreformen med særlig interesse for ændringer af nævningeinstitutionen. Desuden er arbejdet med to lærebøger, der vil udkomme i 2007, påbegyndt. Endvidere er der foretaget en analyse af de retssikkerhedsmæssige perspektiver af den seneste terrorlovgivning (Eva Smith).

19. Retsfilosofi

Ph.d.-projektet om statsborgerskab fra et retsfilosofisk perspektiv er videreført (Silvia Adamo).

Arbejdet med ph.d.-projektet om retsfilosofiens udvikling i det 19. århundrede er fortsat (Amnon Lev).

20. Retshistorie

Arbejdet på en samlet fremstilling af dansk retshistorie som et projekt er fortsat. Ligeledes er arbejdet med en bog om danske advokater i det 20. årh. fortsat (Ditlev Tamm).

21. Retsretorik

Arbejdet med ph.d.-projektet "Forskning i et teoretisk fundament for en overbevisende retsretorik" er fortsat (Maria Louise Staffe).

22. Selskabsret

Har arbejdet på et projekt om EU-selskabsret samt på 2.-udgaven af bogen "Kapitalselskaber". Har desuden som formand for Revisorkommissionen ledet det arbejde, der har ført frem til afgivelse af betænkning 1478 af oktober 2006 om Revisorlovgivning i internationalt perspektiv. Har endvidere på fakultetets vegne og i samarbejde med advokatfirmaet Plesner taget initiativ til etableringen af en executive bestyrelsesudannelse, Bestyrelsesakademiet, som sigter på at kvalificere deltagerne til arbejdet i bestyrelsen for børsnoterede og andre komplekse virksomheder (Jan Schans Christensen).

Ph.d.-projektet om jurisdiktion og lovvalg i internationale selskabsretlige forhold er fortsat (Stinne Taiger Ivø).

23. Transportret

Ph.d.-afhandlingen "Certepartifortolkning – i nordisk og engelsk ret" er færdiggjort (Anders Møllmann, fratrædt 23.9.2006).

Har arbejdet med en fremstilling om ansvar for sikkerhedsmangler i transportretten (Vibe Ulfbeck).

24. WTO-ret

Har arbejdet på en engelsksproget afhandling om landbrugssubsidier (Laura Nielsen).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Mads Bryde Andersen: Formand for et bedømmelsesudvalg vedrørende en ph.d.-afhandling (København). Førsteopponent i et bedømmelsesudvalg vedrørende en doktorafhandling i Oslo.

Jan Schans Christensen: Deltaget i bedømmelsesudvalget vedr. en doktordisputats ved Aarhus Universitet samt en ph.d.-afhandling.

Jesper Lau Hansen: Deltaget i bedømmelsen af en disputats ved Stockholms Universitet.

Caroline Heide-Jørgensen: Deltaget som vejledermedlem i bedømmelsesudvalget vedrørende dansk ph.d.-afhandling.

Linda Nielsen: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling ved Københavns Universitet. Formand for en evalueringskomite vedr. det forskningsetiske komitesystem i Norge. Medlem af et ansættelsesudvalg vedr. rektor for Biblioteksskolen (Kulturministeriet).

Peter Pagh: Formand for et bedømmelsesudvalg vedrørende adjunktur i forbrugerrret, socialret og EU-reguleringsret. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg.

Jens Schovsbo: Assistant Professorship (Tenure track) ved Hanken, Svenska Handelshögskolan, Helsingfors. Fakultetsopponent ved disputats ved Stockholms universitet. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-ansøgninger ved KU.

Eva Smith: Været førsteopponent ved en disputats ved Stockholms Universitet.

Vibe Ulfbeck: Deltaget i bedømmelsesudvalg vedrørende to doktorafhandlinger ved Oslo Universitet. Deltaget som vejledermedlem i bedømmelsesudvalget vedrørende dansk ph.d.-afhandling.

Udvalg og fonde

Mads Bryde Andersen: Formand for Fonden til Støtte af Retsvidenskabelig Forskning ved Københavns Universitet, Det Finneske Legat, Laurens Bogtman Fonden, Bernths Rejselegat og Grev Adam Moltkes Familiefond. Næstformand for Indskydergarantifonden. Medlem af Alfred Benzons Fond, Karsten Meyers Legat for Yngre Jurister, Den Berlingske Fond, Institutionen San Cataldo og en række private fonde og institutioner. Medlem af Justitsministeriets Udvalg vedrørende Advokater (med formandskab for underudvalg) og af Justitsministeriets udvalg om tv-overvågning.

Jan Schans Christensen: Formand for Konkurrencerådet. Formand for Revisorkommissionen samt for det af økonomi- og erhvervsministeren nedsatte udvalg om forbuddet mod insiderhandel. Næstformand for Radio- og tv-nævnet. Blev i 2006 medlem af det af Erhvervs- og Selskabsstyrel-

sen nedsatte udvalg til forberedelse af ny selskabslov. Medlem af legatstiftelsen for J.C. Jacobsen og Carl og Ottilia Jacobsens Descendens.

Svend Danielsen: Medlem af Udvalget om Forældremyndighed og Samvær, som afsluttede sit arbejde i foråret.

Jesper Lau Hansen: Sagkyndigt medlem i det af ministeren nedsatte udvalg om forbuddet mod insiderhandel og om modernisering af selskabsretten.

Caroline Heide-Jørgensen: Medlem af Konkurrencerådet.

Linda Nielsen: Medlem af Globaliseringsrådet (Regeringen). Formand for Familie- og arbejdslivskommissionen (Familie- og forbrugerministeriet). Næstformand for Unescos nationalkommission. Medlem af Dronningens og Prinsens Fond. Medlem af udvalget vedrørende Politiets og Forsvarets Efterretningstjeneste (Justitsministeriet) samt Udvalget om Offentligt Ansattes Ytringsfrihed (Justitsministeriet). Formand for Marie Lønggårds rejselegat. Formand for Allerfonden. Medlem af Kollegiefonden Bikuben. Medlem af Det Finneske Legat og Fonden til støtte af Retsvidenskabelig Forskning ved Københavns Universitet.

Peter Pagh: Medlem af Miljøstyrelsens arbejdsgruppe vedrørende de EU-retlige aspekter af forslag om ændret affaldsregulering.

Morten Rosenmeier: Formand for Udvalget til Beskyttelse af videnskabeligt arbejde under Akademikernes Centralorganisation.

Jens Schovsbo: Medlem af arbejdsgruppe om "Policy options for the European Patent System" under Europa Parlamentet, STOA, Kulturministeriets Kapitel 3-udvalg samt Patent- og Varemærkstyrelsens IP-dialog for patenter og brugsmodeller og for varemærker. Medlem af bestyrelserne for Børge Hinsch Fonden, Familiefonden Furebakken samt Jurist- og Økonomforbundets Forlags Fond.

Ole Spiermann: Medlem af arbejdsgruppen vedrørende stats- og folkeretlige spørgsmål under Grønlandsk-dansk selvstyrekommision.

Ditlev Tamm: Formand for bestyrelsen for Det Anders Sandøe Ørstedeske Prisedaljelegat. Medlem af bestyrelsen for en række fonde.

Vibe Ulfbeck: Fakultetets repræsentant i Axel H's rejselegat. Medlem af Justitsministeriets købelovsudvalg. Suppleant i Fondsrådet.

Tillidshverv

Mads Bryde Andersen: Medlem af Akademisk Råd. Uden for fakultetet formand for Det Danske Voldgiftsinstitut, Dansk Internet Forum, Dansk Selskab for Ophavsret, Foreningen San Cataldos Venner og for Den Danske Styrelse for de Nordiske Juristmøder. Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for Voldgift, Foreningen Industriel Retsbeskyttelse og Juridisk Forening i København samt medlem af Akademiet for de Tekniske Videnskaber og af den danske delegation i UNCITRAL.

Ulla V. Bondeson: Medlem af bestyrelsen for Dansk Kriminalistforening. Vicepræsident i The International Society of Criminology. Medlem af The Steering Committee for the Campbell Crime and Justice Group.

Morten Broberg: Medlem af brugergruppen for Juridisk Forskningsbibliotek.

Jan Schans Christensen: Formand for Dansk Forening for Selskabsret. Medlem af advisory Board for LEFIC. Medlem af ankenævn A.

Jonas Christoffersen: Medlem af bestyrelsen for Institut

for Menneskerettigheder. Medlem af Klagekomiteen for Etnisk Ligebehandling. Medlem i bestyrelsen for International Commission of Jurists, Danish Section. Medlem i styrelsen for De Nordiske Juristmøder. Dansk suppleant for International Law Association's Committee on International Human Rights Law and Practice. Formand for bestyrelsen for Sasakawastipendiateres Alumneforening ved Københavns Universitet.

Svend Danielsen: Medlem af bestyrelsen for Juridisk Forening samt af Advokatrådets Privatretsudvalg.

Jesper Lau Hansen: Udpeget af dekanen som afdelingsleder indtil 30.9. Udpeget af Københavns Universitet som medlem af bestyrelsen for Nordisk Kollegium, hvor han er formand. Udvalgt af rektor som medlem af Det Rådgivende Udvalg for The Crown Princess Mary Scholarship.

Caroline Heide-Jørgensen: Afdelingsleder fra 1.10. Suppleant til Akademisk Råd indtil 1.5. Tillidsmandssuppleant indtil 1.7. Medlem af dekanens ledelsesgruppe fra 1.10. Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for Konkurrenceret.

Joseph Lookofsky: WBL (Web-Based Learning) koordinator/konsulent for Det Juridiske Fakultet. Koordinator for fakultetets studenterudvekslingsprogrammer med New York University School of Law & Duke University School of Law. Secretary General of the Danish Committee for Comparative Law (Association Internationale des Sciences Juridiques). Hovedansvarlig for fakultetets deltagelse i processpillet: Vis International Commercial Arbitration Moot Court (Wien). Editorial Committee: Stockholm International Arbitration Review (SIAR).

Laura Nielsen: Medlem af ph.d.-studienævnet.

Linda Nielsen: Expert ad personam for the preparation of "Communication from the Commission to the European Council deliverieing on the modernisation agenda for Universities: Education, Research and Innovation. Medlem af EU's etikkomite: European Group on Ethics in Science and New Technologies", der rådgiver EU-kommissionen. Medlem i Executive Council for International Society of Family Law. Formand for Hjerneskadefonden. Medlem af Unicef Danmarks præsidium: Medlem af præsidiets for Eksperimentarium.

Peter Pagh: Medlem af Akademisk Råd. Medlem af bestyrelsen for Dansk selskab for miljøret.

Hjalte Rasmussen: Modtog den franske stats fortjenstmedalje i sølv – Chevallier dans l'ordre national du Mérite – for sit virke for fransk-dansk universitetssamarbejde og tværfakultær integration.

Morten Rosenmeier: Tillidsrepræsentant for de overenskomstansatte VIP'er på Det Juridiske Fakultet. Suppleant i studienævnet. Medlem af bestyrelsen for Copy-Dan Tekst og Node, Det digitale udvalg under Copy-Dan og Samrådet for Ophavsret. I Bestyrelsen for Atheneskolen.

Jens Schovsbo: Ph.d.-studieleder. Formand for ph.d.-studienævnet. Forskerskoleleder for Dansk Juridisk Forskerskole. Biblioteksansvarlig ved Det Juridiske Fakultet. VIP-repræsentant i rektors indstillingsudvalg ved ansættelsen af dekan. Director of the Institute for the Study of EU-law, Shangdon University Law School, Kina og Permanent Visiting Professor ved Shangdon University Law School, Kina. Medlem af Ankenævnet for Patenter og Varemærker, Klagenævnet for Domænenavne, WIPO Arbitration and Mediation Center's Domain Name Panel, Europa Kommissionens High Level Copyright Experts Group samt The Roster of Experts under Cartagena-protokollen. Efor for Den Arnemagnæanske Stiftelse. Generalsekretær for den

Nordiske Samarbejdskomité for industriel retsbeskyttelse. Medlem af bestyrelsen for Foreningen Industriel Retsbeskyttelse. Rådvalgt medlem af Det Kongelige Akademi for de Skønne Kunster.

Eva Smith: Formand for Det Kriminalpræventive Råd. Formand for bestyrelsen for Københavns Retshjælp. Formand for ECRI under Europarådet. Medlem af retsplejerådet, strafferetsplejeudvalget samt udvalget vedrørende trosamfund under Kirkeministeriet. Mæglingsmand for 3F i sager om medlemsklager.

Ole Spiermann: Bestyrelsesmedlem i den danske afdeling af Comité Maritime International og International Law Association. Medlem af Executive Council of the International Law Commission i London.

Henrik Stevnsborg: Indtil medio august studieleder og dermed formand for Det Juridiske Studienævn, Kursusudvalget samt Juridisk Laboratoriums brugergruppe. Medlem af dekanens ledelsesgruppe. Medlem af Det Juridiske Fakultets Intergruppe samt af Indre By Udvalget. Medlem af rektors Uddannelsesudvalg (erfa-gruppe). I årets løb desuden medlem af rektoratets Interpol-strategigruppe. Medlem af Københavns Universitets Iværksættergruppe. Medlem af referencegruppen for Danmarks Erhvervsforskningsbarometer. Medlem af og i den afsluttende fase formand for rektoratets styregruppe om Web Based Learning. Efter medio august fortsat medlem af bestyrelsen for Rejsefond for juridiske kandidater og studerende ved Københavns Universitet. Medlem af programrådet for Folkeuniversitetet i København. Beskikket som medlem af Kvalifikationsnævnet under Undervisningsministeriet.

Ivan Sørensen: Formand for to forsikringsselskabers kundepaneller. Formand for bestyrelsen i ROSA Daghøjskole.

Ditlev Tamm: Medlem af Det kgl. Danske Videnskaberne Selskab, Academiae Europaea samt Selskabet for Fædrelandets Historie. Dansk medlem af bl.a. Commission internationale pour l'histoire des Universités, af Instituto por las investigaciones de la historia del derecho samt Instituto Internacional de Historia del Derecho Indiano. Formand for institutionen N. Zahles Skole. Medlem af den af Folketinget nedsatte PET-kommission.

Henrik Udsen: Formand for Dansk forum for IT-ret. Bestyrelsesmedlem i Dansk IT. Medlem af Videnskabsministeriets it-sikkerhedspanel.

Vibe Ulfbek: Medlem af Akademisk Råd, Honary Fellow tilknyttet ECTIL (European Center of Tort and Insurance Law). Medlem af bestyrelsen for Nordisk Institutt for Sjørett.

Formidling

Redaktionelle hverv

Mads Bryde Andersen: Hovedredaktør for den litterære afdeling af Ugeskrift for Retsvæsen. Redaktør for den elektroniske udgave af dets domssamling. Medlem af redaktionskomiteen for Journal of Information Law and Technology (JILT).

Morten Broberg: Medlem af redaktionskomiteen for "Advokaten". Dansk rapportør for "Europarättslig Tidsskrift".

Jan Schans Christensen: Medlem af redaktionskomiteen for Revision & Regnskabsvæsen.

Svend Danielsen: Redaktør af Tidsskrift for Familie og Arveret.

Jesper Lau Hansen: Medlem af redaktionen for Juridisk Formularbog. Medlem af The Advisory Editorial Board of the International Journal of Disclosure and Governance. Medlem af The Editorial Committee of the Journal of Corporate Law Studies.

Ole Hansen: Redaktør på Karnovs gule hæfter for så vidt angår højesteretsdomme.

Laura Nielsen: Redaktør for WTO-afgørelser i Miljøretlige domme og afgørelser.

Linda Nielsen: Medlem af redaktionskomiteen for "Zeitschrift für Familienrecht". Kommenterer desuden Ægteskabslovgivningen i Karnov.

Peter Pagh: Ansvarshavende redaktør for tidsskriftet Miljøretlige afgørelser og domme. Medlem af redaktionskomiteen for Advokatrådets blad.

Jens Schovsbo: Dansk redaktør for Nordiskt Immaterialt Rättsskydd.

Ole Spiermann: Dansk rapportør til International Law Reports, der udgives af Cambridge University Press. Medredaktør af Nordic Journal of International Law samt Transnational Dispute Management.

Ivan Sørensen: Medlem af redaktionskomiteen for Forsikringsretlig- og erstatningsretlig domssamling.

Henrik Udsen: Medlem af redaktionskomiteen for Lov & Data.

Kongresser og symposier

Mads Bryde Andersen: Deltaget i planlægningen af det 38. nordiske juristmøde i København. Arrangeret en række møder i regi af Dansk Selskab for Ophavsret og Dansk Forening for Voldgiftsret.

Jesper Lau Hansen: Arrangeret en konference i januar om reform af de nordiske selskabslove og en konference i november om implementeringen af direktivet om overtagesestilbud i de nordiske lande.

Stinne Taiger Ivø: Medarrangør af nordisk ph.d.- og doktorandseminar om europæisk selskabsret og børsret, København (10.-11. januar 2006).

Joseph Lookofsky: Medansvarlig for et årligt "Øresundsseminar" for danske og svenske doktorander/ph.d.-studerende ("Komparativ Ret og Retskultur").

Mikael Rask Madsen: Medarrangør af den tværinstitutionelle internationale konference "From Law to Legal Field: Pierre Bourdieu and the Law" samt det internationale symposium "Law and European Integration: Towards a Common European Legal Thinking".

Ivan Sørensen: Arrangør af et seminar om psykiske skader i ulykkesforsikring (november). Afholdt kursus i forsikringsret under JUC.

Vibe Ulfbeck: Medarrangør af følgende TREF-seminarer: seminar om det forsikringsretlige erhvervsevnetabsbegreb, seminar om nye afgørelser vedrørende ulykkesforsikring, samt seminar om psykiske skader i ulykkesforsikringen. Medarrangør af Nordisk Søretsseminar i Karlshamn, Sverige, 22.-25. august. 2006.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Timo Minssen, Lunds universitet, Jens Andreasson, Lunds universitet, Tu T. Nguyen, Lunds universitet, Christophe Geiger, Max-Planck-Institutet, München, Katarina Claesson, Stockholms universitet, Peter Lanchidi, Budapest,

Xingian Sun, Shangdong University, School of Law, Kina, Qu Xiangfei, Shangdong University, School of Law, Kina, Quxiang Fei, Shangdong University, School of Law, Kina, Robert Clark, University College, Dublin samt Kazumasa Soga, Aichigakuin Law School, Japan (Jens Schovsbo).

Prof. Gudmundur Siggurdsson samt prof. Ragnhildur Helgadóttir, Universitetet i Reykjavik, Island. Desuden doktorand Fredric Korling, universitetet i Stockholm, Sverige (Vibe Ulfbeck).

Forskningsophold i udlandet

Bjørn Dilou Jacobsen: Opholdt sig i januar ved den australske Human Rights and Equal Opportunity Commission og fra februar til juli ved University of New South Wales med tilknytning til universitets menneskerettighedscenter.

Joseph Lookofsky: Har været på forskningsophold ved New York University School of Law, hvor han desuden har udført koordineringsopgaver ifm. studenterudvekslinger (nov.).

Mikael Rask Madsen: Var februar til april "Professeur invité" på l'Université Robert Schuman – Institut d'Etudes Politiques, Strasbourg.

Laura Nielsen: Har været gæsteforsker i WTO sekretariatet i Geneve (1.9.-1.12.).

Netværk

Ulla V. Bondeson: Deltaget i netværk med Steering Committee for the Campbell Crime and Justice Group.

Jan Schans Christensen: Medlem af Danish Corporate Governance Association, Dansk Forening for Selskabsret, Nordisk netværk for Selskabs- og Børsret samt Association Européenne d'Etudes Juridiques et Fiscales. Deltager med prof. Jesper Lau Hansen i Forum for Company Law and Financial Market Law (Focofima). Deltager tillige i et arbejde om EU-selskabsret med kolleger fra en række andre EU-lande.

Jesper Lau Hansen: Medlem af Danish Corporate Governance Association, Dansk Forening for Selskabsret, Nordisk Netværk for Selskabs- og Børsret, Nordisk Kapitalmarkedsretligt Netværk (NKN), Finance Research Unit (FRU) ved Økonomisk Institut ved KU, Foreningen for Bank- og Kreditret, Kreditretsgruppen ved CBS, Foreningen Norden, Europaretsforeningen (FIDE) samt Juridisk Forening. Varetager med prof. Jan Schans Christensen Forum for Company Law and Financial Market (Focofima).

Caroline Heide-Jørgensen: Medlem af Dansk Forening for Konkurrenceret. Medlem af Dansk/Nordisk Netværk for Konkurrenceretforskning. Medlem af netværket Center for Marketing Communication på CBS.

Linda Nielsen: Dansk kontaktperson for Nordisk Netværk om Familie- og Arveret. Deltager desuden i "Nordic Network for Research in Biomedical Law" og i møder i Biocampus.

Stinne Taiger Ivø: Medstifter af nordisk stipendiatnetværk i selskabs- og børsret (SRN).

Mikael Rask Madsen: Medinitiativtager til dannelsen af "Lawyers in the Field of State Power", et internationalt forskernetværk under Program for International Socio-Legal Collaboration, Law & Society Association. Deltager desuden i forskernetværket Polilexes (Politics of International Legal Expertise in European Societies).

Peter Pagh: Medlem af Avosetta gruppen, der består af 1-2 uafhængige miljøretseksperter fra EU-medlemsstater og ansøgerstater. Medlem af et europæisk netværk for Natura 2000.

Jens Schovsbo: Dansk kontaktperson for det nordiske immaterialretsnetværk. Medlem af ATRIP (International Association for the Advancement of Teaching and Research in Intellectual Property) og tilknyttet det fælleseuropæiske forskningsprojekt Intellectual Property Law in Transition. Deltager i planlægning og undervisning mv. ved masteruddannelsen ved Stockholms universitet i European Intellectual Property Law. Er Permanent Visiting Professor ved the Institute for the Study of EU-law, Shangdon University Law School, Kina. Deltager i Trento Common Core Project (vedr. immaterialret).

Eva Smith: Danmarks medlem af ekspertudvalget under Europarådet til vurdering af medlemslandenes overholdelse af Konventionen om beskyttelse af Nationale Mindretal. Kontaktperson i to internationale netværk: Nordisk Forening for Procesret (NFFP) og International Association of Procedural Law.

Ole Spiermann: Medlem af American Society of International, Association suisse de l'arbitrage, British Institute of International and Comparative Law, European Society of International Law samt International Law Association (medlem af Executive Council). Medlem af internationale ekspertkomiteer under International Law Association om voldgift og beskyttelse af udenlandske investeringer.

Ivan Sørensen: Medstifter af TREF (Transportretligt, Erstatningsretligt og Forsikringsretligt Forum).

Ditlev Tamm: Samarbejder med nordiske og europæiske retshistorikere, herunder særligt Lunds universitet og Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte i Frankfurt am Main.

Henrik Udsen: Medstifter af og formand for Dansk forum for it-ret. Udpeget medlem af Dansk IT's fagråd for jura. Medlem af Dansk selskab for ophavsret.

Vibe Ulfbeck: Deltager i Nordisk netværk om erstatningsret, i det europæiske netværkssamarbejde under European Center of Tort and Insurance Law (ECTIL) samt i European Study Group on a Civil Code. Oprettet netværksgruppen TREF, der samler advokater og andre praktikere med interesse for transport, -erstatning og forsikringsret til seminarer.

Forskningsafdeling II

Ledelse pr. 1.2.2006

Forskningsafdeling II er pr. 1.2.2006 blevet ledet af professor, dr.jur., Carsten Henrichsen og afdelingssekretær, ekspeditionssekretær Lilli Streymnes.

Adresse

Studiegården
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 26 26
 Fax 35 32 32 01
 Afd2@jur.ku.dk
 www.jur.ku.dk/afd2

Afdelingslederens årsberetning

Afdelingen leverer undervisning inden for en række af fagene på studiets bacheloruddannelse, herunder dels de offentligtretlige fag: Forfatningsret, Forvaltningsret og Folkeret, og dels Juridisk Metodelære.

Derudover udbydes en række kurser på studiets kandidatuddannelse, dels i almenfaglige emner: Konflikt håndtering, Retsfilosofi og Retsinformatik, dels i specialemerer indenfor Forfatningsret, Forvaltningsret og Folkeret, foruden kommunalret, menneskerettigheder, religionsret og udlændingeret, og dels i tværfaglige emner: arbejdsret, bioret, energiret, socialret og sundhedsret (enkelte af de nævnte kursusfag varetages helt eller delvis af eksterne lærere under ansvar over for vedkommende fagleder).

Endelig danner afdelingen ramme omkring fakultetets Masteruddannelse i Konfliktmægling.

Fysiske rammer

Geografisk har afdelingen til huse to steder: Studiestræde 6 og Store Kannikestræde 18, alle København K.

Forskningsvirksomhed

I det følgende angives de hovedforskningsprojekter, som den enkelte medarbejder beskæftiger sig med.

1. Forfatningsret

1.1. Lærebog i Forfatningsret

Der arbejdes på en ny lærebog i forfatningsret med dele af forfatningsfilosofi og -teori, de institutionelle dele af EU-retten samt grundlæggende europæiske menneskerettigheder (Henning Koch, Henrik Palmer Olsen, Jens Elo Rytter og Helle Krunke).

1.2. Samspil mellem grundlov og EU-forfatningstraktat

Som grundforskningsprojekt arbejdes med det retlige samspil mellem en europæisk forfatningstraktat og visse nationale forfatninger i EU-stater, herunder Danmarks Riges Grundlov. Det drejer sig om opstilling af værdier og principper samt kriterier for indpasningen af forskellige typer kompetence- og menneskerettighedskataloger mellem det centrale (helstatslige) og decentrale (delstatslige) niveau. Der er således tale om et forfatningsretligt projekt i et føderalisme-perspektiv – under behørig hensyntagen til EU's sui generis karakter (Henning Koch).

1.3. "Det materielle demokrati" – rettigheder og værdier

Den europæiske retsudvikling såvel inden for menneskeretten som inden for EU-retten har i løbet af 1990'erne både gennem domspraksis og i traktatpraksis bevæget sig henimod en forfatningsretlig opfattelse, hvor bestemte individrettigheder såvel som bestemte samfundsværdier ophøjes til uomgængelige kriterier for selve definitionen af et demokrati.

Demokrati forstås således ikke længere alene som en processuel organisationsform, hvorigennem statsviljen dannes (demokrati i formel forstand). Som klart fastslået i den europæiske forfatningstraktat af 2004 defineres et europæisk demokrati i dag som et demokrati, hvis formål er at opretholde og fremme en nærmere specificeret værditilstand, der er bestemt dels af individets egeninteresse dels af flertallets samfundsinteresser. Begge hensyn udløser positive pligter for statsmagten, som bygger på vurderinger over samfundsnytten.

Disse sekulære rettigheder og værdier skal ikke blot sikres ad politisk, men også ad juridisk vej, f.eks. gennem overnational og national domstolsprøvelse. Denne udvikling udtrykker en materiel demokratiopfattelse. Værdierne og rettighederne afgrænses efter et indholdsmæssigt kriterium og tildeles en apriorisk karakter, som er hævet over ændringer. Der tilsigtes således skabelsen af en fælleseuropæisk forfatningskultur med respekt for de nationale strukturer. Forskningsprojektet, der drives inden for rammerne af det af NOS-HS støttede projekt: "Nordens nya rättsliga kartor. En rättskulturell konstruktion i förändring", har til hensigt at belyse disse fundamentale spørgsmål af retsfilosofisk og demokratiteoretisk karakter i et retshistorisk perspektiv (Henning Koch).

1.4. Religionsret

Forholdet mellem ret og religion tiltrækker sig i disse år en stadig stigende betydning, og der har vist sig et betydeligt behov for at klargøre de mere præcise retlige rammer for reguleringen af religiøse spørgsmål. Det gælder både de større og mere abstrakte spørgsmål såsom foreneligheden af den danske folkekirkeordning med Danmarks internationale forpligtelse til at sikre religionsfriheden og til ikke at diskriminere på grund af religion, og de mindre og meget konkrete spørgsmål såsom hvordan og i hvilket omfang offentlige institutioner skal tilpasse sig borgernes religiøse skikke.

Forskningsprojektet går ud på at opdyrke religionsret som en ny selvstændig disciplin inden for retsvidenskaben. Religionsretten bør anskues tværfagligt og ikke som en offentligretlig eller en privatretlig disciplin. Religionsretten har således både forfatningsretlige, forvaltningsretlige, arbejdsretlige, familieretlige, strafferetlige, skatteretlige og formueretlige forgreninger, og i takt med den stigende betydning af religiøse konflikter i samfundet er det af væsentlig betydning, at der kan anlægges en retsvidenskabelig vinkel på problemstillingerne, som kan forene de forskellige faglige traditioner, og således bidrage til en fornyet tværfaglig analyse af retlige problemstillinger der berører religion. Formålet med projektet er i dette lys at skrive en ny samlet fremstilling af religionsretten (Henrik Palmer Olsen).

1.5. Danske grundrettigheder i europæisk belysning

Formålet med projektet er at se danske grundrettigheder – individets forfatningssikrede rettigheder (og dermed forfatningsretten som helhed) – i en europæisk sammenhæng. Dansk rettighedstænkning har i de seneste 15 år udviklet sig dramatisk, påvirket af den europæiske udvikling – navnlig EMRK, men også udenlandsk forfatningsret. Hertil kommer en spirende påvirkning fra EU-retten. De danske grundrettigheder findes i dag derfor ikke kun i Grundloven, men består af et kompleks af nationale og internationale normer samt uskrevne (fælleseuropæiske) retsgrundsetninger (Jens Elo Rytter).

1.6. Demokrati, ret og værdier

Der er indledt et projekt vedr. grundlæggende begrebsdannelse, teorier og debatter om demokrati og demokratisering i en periode præget af modsætningsfyldt modernisering, globalisering og europæisering, herunder med særlig vægt på de normmæssige og retlige udviklinger i Europa. Projektet indgår i et nyt, tværfagligt satsningsområde ved KU: "Europa i forandring", hvor "Demokrati, ret og værdier"

er" udgør det ene af områdets to centrale temaer – det andet tema vedrører "identitet og kulturel udvikling". Fra afdelingen indgår i styregruppen Henning Koch og i netværksgruppen vedr. Demokrati, ret og værdier Jens Elo Rytter. Netværksgruppen vedr. Demokrati, ret og værdier har bl.a. defineret et tema om "Retliggørelse og demokrati", som angår forholdet mellem retliggørelse og den demokratiske beslutningsproces, herunder balancen mellem domstole og politiske organer (Henning Koch og Jens Elo Rytter).

1.7. Institutionelle aspekter ved EU-samarbejdet

I en række artikler belyses forskellige retlige aspekter ved EU-samarbejdet. Fokus er primært de institutionelle aspekter. Magtfordelingsmæssige aspekter i forholdet mellem EU og Danmark, forholdet EU-institutionerne imellem og mellem de danske statsorganer indbyrdes (som følge af den europæiske integration) er omfattet af projektet. Indtil nu har projektet ført til en artikel om de magtfordelingsmæssige aspekter ved en EU-forfatning og en artikel i European Constitutional Law Review om de danske erfaringer fra folkeafstemningerne om Maastrichttraktaten og Edinburgaftalen (set i relation til følgerne af den franske og den hollandske folkeafstemning om EU's forfatningstraktat).

Under udgivelse er en artikel i European Public Law Journal om udviklingen i de nationale parlamenters rolle i EU-politikken og den almindelige udenrigspolitik, samt en artikel i Scandinavian Studies in Law om, hvorledes forfatningstraktaten kan få en (retlig) betydning, selvom den (endnu) ikke er ratificeret i alle medlemsstaterne. Desuden har arbejdet med projektet affødt nogle oplæg om de magtfordelingsmæssige aspekter ved forfatningstraktaten, om demokrati og legitimitet i EU (som en del af satsningsområdet "Europa i forandring" ved KU), og om hvordan forfatningstraktaten kan tænkes at påvirke EU-retten, selvom den ikke er ratificeret i alle medlemsstaterne. Der arbejdes endvidere på en bogudgivelse med oplæggene fra den internationale konference "Law and European Integration", som blev afholdt i København den 26.-28. oktober 2006 (Helle Krunke).

1.8. Pensionsområdet i forfatningsretlig og forsikringsretlig belysning

Det pensionsretlige område belyses ud fra en diskussion af en række forsikringsretlige og forfatningsretlige problemstillinger. Hovedformålet med projektet er at undersøge grænserne for at foretage ændringer såvel i private som offentlige pensionsordninger. Denne problemstilling accentueres af, at forholdene/forudsætningerne har ændret sig radikalt på pensionsområdet. Her tænkes på ændringer i forventet levetid og demografiske forhold, et historisk lavt renteniveau, globaliseringen, det frie europæiske marked, etc.

Disse ændringer rejser spørgsmålet om, i hvilket omfang staten og private pensionsinstitutter er i stand til at foretage ændringer i private pensionskontrakter/pensionsordninger, og i hvilket omfang staten kan udføre velfærdsreformer på pensionsområdet. Der er lagt et tværsnit i projektet således, at alle typer pensionsordninger behandles, dog med den primære vægt på privat pensionsforsikring og offentlig alderspension. Begrundelsen for at undersøge pensionsområdet på tværs af forskellige typer pensionsordninger og dermed på tværs af traditionelle faggrænser er, at virkelighedens verden ikke skelner mellem disse snævre faggrænser,

at pensionsområdet er et hele (koordinationsaspektet), og at man muligvis kan overføre tankesæt fra det privatretlige område til det offentligretlige område og omvendt.

Analyserne skal føre til nogle mere generelle overvejelser om hensigtsmæssigheden af og mulighederne for reformer på pensionsområdet. Ligeledes skal analyserne afstedkomme nogle overvejelser omkring hensigtsmæssige nye private pensionsprodukter. Projektet skal munde ud i en afhandling. Undervejs vil projektet dog også afføde nogle artikler. Der er bl.a. udgivet en artikel om rentegarantier, og en artikel om udviklingen i den ejendomsretlige beskyttelse af sociale ydelser og social pension i EMRK art. 1, protokol 1, er under udgivelse (Helle Krunke).

1.9. Forfatningsfortolkning

Der foretages en nærmere undersøgelse af metoder og principper for forfatningsfortolkning. Dette klassiske tema i grænselandet mellem jura og politik har fået nye perspektiver i kraft af internationaliseringen af menneskeretsbeskyttelsen samt den øgede relevans af international såvel som transnational retspraksis (Jens Elo Rytter).

2. Forvaltningsret

2.1. Almindelig forvaltningsret

Efter den netop gennemførte revision af lærebogen "Forvaltningsret. Retsikkerhed. Proces. Sagsbehandling" forberedes udskiftning af de øvrige lærebøger, som anvendes i faget, vedr. hjemmelsspørgsmål og retlig kontrol med forvaltningen. Førstnævnte lærebog inkluderer den materielle del af den retlige kontrol med forvaltningen med særlig vægt på domstolsprøvelsen. Sidstnævnte lærebog udarbejdes i samarbejde med Michael Götze og Carsten Henrichsen, idet bogen udvides til at omfatte forvaltningens organisation, styring og kontrol (Steen Rønsholdt).

2.2. Offentlig/privat virksomhed

Der arbejdes på et projekt om retlige grundprincipper og -regler vedrørende offentlig/privat virksomhed. Projektet tager bl.a. sigte på klarlæggelse af fællesskabsrettens betydning for de igangværende bestræbelser på markedsgørelse af dele af den offentlige virksomhed. Som sådan fokuseres der især på retlige fænomener som udlicitering, privatisering, offentlige selskabsdannelser og offentlig-private partnerskaber mv.

De spørgsmål, der herved tages op, er dels hvilke materielle retsregler og principper, der gælder for tiltag af denne art, dels i hvilken udstrækning generelle forvaltningsretlige regler og -principper finder anvendelse på de beskrevne fænomener, og dels endelig hvorvidt og i hvilken udstrækning administrative retsprincipper påvirkes af markedsretlige principper (Carsten Henrichsen).

2.3. Ombudsmandens fortolkningsprincipper

Der arbejdes på en afhandling om Folketingets Ombudsmand og EU's Ombudsmand, hvori en række ombudsmandsretlige problemstillinger analyseres og diskuteres. Hovedtemaet er ombudsmandens fortolkningsprincipper, som i projektet belyses i en kontekstuel del om bl.a. ombudsmandens samspil med kommunale myndigheder, en komparativ del om ombudsmandens placering i et flerstrengt prøvelsessystem – national ombudsmand, europæisk ombudsmand, domstole, administrative kontrolinstanser etc. – og i en dogmatisk del om centrale ombuds-

mandsskabte grundsætninger, herunder god forvaltnings-skik (Michael Götze).

2.4. En moderne kommunalret

Der planlægges et større projekt om udvikling af en moderne kommunalret. Projektets ramme og mål er en analyse af det kommunale selvstyrebegreb. Med dette som udgangspunkt fokuseres på en række delspørgsmål af hvilke følgende kan nævnes: Kommunerne og den private sektor. Kommunerne og informationsteknologien. Den kommunale styrelseslovgivning. Kommunedemokratiet. Kommunerne og internationaliseringen. Den almindelige forvaltningsret og kommunalretten. Tilsyn og kontrol. Individ og fællesskab. Kommunerne og markedet (Peter Blume, Carsten Henrichsen og Steen Rønsholdt mfl.).

2.5. Det forvaltningsretlige skøn

Et projekt om grænserne for det forvaltningsretlige skøn er afsluttet med forsvar for ph.d.-graden i 2006 (René Dejbjerg Pedersen).

3. Folkeret

3.1. Individuelt strafansvar for internationale forbrydelser

Der arbejdes på et projekt om det individuelle strafansvar for internationale forbrydelser i den internationale strafferet. Der tages herved udgangspunkt i fastlæggelsen af de internationale forbrydelser, for hvilke der i øjeblikket kan indledes international retsforfølgning, hvorefter behandles spørgsmålet om individuelt strafansvar i folkeretten fra Nürnberg til den nye permanente internationale domstol (ICC).

Projektet behandler tre nutidsudviklinger i individuelt strafansvar for internationale forbrydelser, dvs.: (i) Grænserne for individuelt strafansvar over for reglerne om medvirken og bistand under et fælles formål ("joint criminal enterprise" doktrin). (ii) Mht. fratagelsen af immunitet for internationale forbrydelser, en analyse af de kriterier, der skal opfyldes, hvis en domstol skal betragtes som en international straffedomstol. (iii) Terrorisme som en forbrydelse mod menneskeheden (Ciara Damgaard).

4. Retsinformatik

4.1. Databeskyttelsesret

Der arbejdes på en opdateret fremstilling af de almene træk ved den retlige regulering af persondatabeskyttelse, som de senere år har undergået betydelige forandringer dels som følge af den teknologiske udvikling dels grundet ændrede samfundsmæssige forhold, herunder behovet for at værne samfundet overfor risikoen for terror (Peter Blume).

5. Socialret

5.1. Børn og unge i socialretten

Der arbejdes på en fremstilling vedrørende børn og unge i socialretten (Kirsten Ketscher).

5.2. Europæisk socialret

Den danske socialret har hidtil været præget af et meget nationalt koncept. Dette udfordres af EU og den stigende anvendelse af internationale konventioner. Der arbejdes tilige på en fremstilling af dette. En tværgående og gennemgående dimension i alle arbejderne er kvinde- og kønsper-

spektivet. Det forannævnte kombineres med deltagelse i et større nordisk tværfagligt projekt om "Aktivt medborgerskab", hvor perspektivet er sociale grundrettigheder også i et kvindeperspektiv (Kirsten Ketscher).

5.3. Indvandrerkvinders sociale rettigheder

For en del af disse kvinder er ægteskabskontrakten den vigtigste forsørgelseskilde og ikke arbejdskontrakten. Det undersøges, hvilke konsekvenser dette har i forhold til rettigheden af sociale ydelser, hvor netop arbejdsmarkedet har en central rolle. Derudover vil de ligestillingsmæssige konsekvenser være i fokus. Perspektivet er kvinderetligt, idet den traditionelle menneskeretlige diskurs ikke har været egnet til at opfange den diskrimination, der foregår indenfor etniske, religiøse eller kulturelle minoritetsgrupper (Stine Jørgensen). Projektet er afsluttet med forsvar for ph.d.-graden i 2006.

5.4. Socialretten i EU-retlig belysning

EU-retten har i stigende omfang relevans i forhold til borgernes retsstilling i dansk socialret, hvilket skyldes den fremadskridende integrationsproces og den deraf følgende stigende mobilitet i EU's befolkning, ikke mindst blandt økonomisk inaktive personer, f.eks. studerende og pensionister. Denne samfundsmæssige udvikling udfordrer traditionelle retlige tankefigurer i dansk ret. Projektets formål er ud fra dette perspektiv at analysere dansk lovgivnings overensstemmelse med EU-retten (Simon Kjølby Larsen, fratrådt 22.8.2006).

6. Sundhedsret

6.1. Persondatabeskyttelse som patientrettighed

Forskningsprojekt vedrørende patienters rettigheder i forbindelse med behandlingen af persondata i sundhedssektoren er afsluttet med indlevering af doktorafhandling til bedømmelse. Afhandlingen omfatter en almen del, hvor patientrettens og persondata-beskyttelsesrettens grundlæggende værdier og retsprincipper diskuteres såvel ud fra et moralfilosofisk som et retligt perspektiv. I den specielle del analyseres forskellige aspekter af den persondatabehandling, der foregår i sundhedssektoren (indsamling, videregivelse til forskellige formål, arkivering, destruktion og aktindsigt).

Forholdet mellem de grundlæggende retsprincipper og den retlige regulering og praksis undersøges, og som en del af dette ses der på samspillet mellem sundhedsretlige og persondata-beskyttelsesretlige principper. Afhandlingen blev forsvaret for den juridiske doktorgrad under titlen "Fortrolighed i sundhedsretten – et patientretligt perspektiv", den 27. januar 2006 (Mette Hartlev).

6.2. Sundhedsret – patientrettigheder

Der arbejdes med en analyse af patientrettigheder, herunder med en afklaring af begreber, grundprincipper og metode. Dette indgår i et lærebogsprojekt i Sundhedsret (Mette Hartlev).

6.3. Bioret

Der arbejdes med en overordnet analyse af forholdet mellem ret og teknologi. Det i pkt. 6.4. omtalte forskningsprojekt om stamceller indgår som en del af denne analyse (Mette Hartlev).

6.4. Stamceller

Som et led i det tværfaglige projekt "Creating Science – Crafting stem cells in a moral landscape" foretages en komparativ undersøgelse af regulering af stamcelleforskning i Danmark og andre udvalgte lande. Som et led i undersøgelsen analyseres hvilke hensyn, reguleringen er baseret på og hvilke overvejelser, der ligger til grund for at regulere inden for dette område (Mette Hartlev).

6.5. Forskningsbegrebet

I forbindelse med et tværfagligt projekt finansieret af EU's 6. rammeprogram arbejdes med en undersøgelse af anvendelse af forskningsbegrebet i national og international regulering. Som en del af projektet foretages der et case-study af det danske PKU-register, for at undersøge hvorledes distinktionen mellem forskning og andre aktiviteter anvendes i forhold til biobanker (Mette Hartlev).

6.6. Fosterets status

Der arbejdes på et projekt om fosterets retlige og etiske status. Fosterets etiske og retlige status er en klassisk problemstilling, der traditionelt har været forbundet med abortspørgsmålet, men som aktualiseres i medfør af den bioteknologiske udvikling. Dette rejser en række nye problemstillinger, som projektet skal analysere. Der er udvalgt to cases, der skal belyse fosterets status og de faktorer, der definerer denne: fosterets status og rettigheder under graviditeten og i forbindelse med stamcelleforskning. Fosterets status afdækkes ved at undersøge snitfladerne til andre involverede aktører. Retsstillingen evalueres, ligesom det diskuteres hvilke lovgivningsmodeller, der er egnede til at regulere området. Projektet er finansieret af satsningsområdet BioCampus (Janne Rothmar Herrmann).

7. Energiret

7.1. Fra monopol til marked og hvad så?

Der arbejdes på færdiggørelse af en afhandling, hvor fokus rettes mod det paradigmeskift, der er sket i reguleringen af energisektoren. Markedsliberaliseringen har store ændringer i organiseringen og den retlige regulering til følge, ikke mindst i form af nye reguleringsmetoder for international handel, men også i form af samarbejde, aftaler og benchmarking. Der bliver i et vist omfang tale om en anden måde at regulere på, men ikke nødvendigvis færre regler.

Vigtigheden af at forvalte disse sektorer på en økonomisk, miljø- og sikkerhedsmæssig samt socialt ansvarlig måde spiller desuden afgørende ind. Disse nydannelser indgår i en juridisk analyse, ligesom den stigende internationale og EU-retlige regulering omfattes sammen med en perspektivering af den retlige udvikling.

I 2006 er publiceret en bog med fokus på de nye måder at regulere på. Bogen "Regulating Energy and Natural Resources" er publiceret på Oxford University Press under redaktion af Barry Barton, Lila K. Barrera-Hernández, Alastair R. Lucas og Anita Rønne og omfatter i tillæg til redaktørernes introduktion og sammenlignende analyse bidrag fra forskere fra 15 forskellige universiteter over hele verden og inddragelse af praktikere.

Projektet er udført under the Academic Advisory Group, der består af energirets- og miljøretsforskere fra hele verden. AAG er knyttet til og finansielt støttet af Section of Energy, Environment, Natural Resources and Infrastructure Law under International Bar Association. Bogens konklusioner

sioner er blevet præsenteret på en international konference Energy Law Seminar 2006, International Bar Association, Rom, 2.-5. april 2006. Besøg af professor Nigel Bankes, University of Calgary, Canada, i perioden januar-juli 2006 med henblik på forberedelse af conferenceindlæg, fælles undervisning og nye forskningsprojekter (Anita Rønne).

7.2. Dansk energiret

Der arbejdes på en revision af lærebogen Energy Law in Europe, med henblik på en opdateret fremstilling. Der arbejdes endvidere med bidrag til bogsamlingen "Miljøretten", bind 6, under redaktion af Ellen Margrethe Basse, og til udgivelse på DJØF-forlag, herunder Kapitel 1: Energi-, klima- og miljø; Kapitel 3: Olie- og naturgasindvinding; Kapitel 7: Vedvarende og fornybare energiresourcer; Kapitel 8: Klimaregulering. Endvidere arbejdes med bidrag til bogen "Comparative Environmental and Energy Law Textbook, Part 3.3. Wind Energy law issues (Anita Rønne).

7.3. Hvad gør vi, når der ikke er mere olie?

Der er indledt et internationalt og tværuniversitært samarbejde om projektet "Moving Beyond the Carbon Economy" under the Academic Advisory Group, der består af energirets- og miljøretsforskere fra hele verden. Bidraget "Reducing Carbon Emissions in Electricity Generation: Is the Answer Blowing in the Wind?" udarbejdes sammen med Aileen McHarg, Glasgow University, School of Law, og retter fokus på vedvarende energi som alternativ til konventionel elproduktion baseret på olie, gas og kul. Emnet analyseres på baggrund af såvel økonomiske, politiske, reguleringsmæssige, forsyningsmæssige som planlægningsmæssige barrierer og fra såvel et nationalt (dansk og engelsk) som EU-retligt udgangspunkt mhp. mulige løsninger herpå (Anita Rønne).

8. Arbejdsret

8.1. Europæisering af arbejdsretten

Projektet tager sigte på at belyse den stadig større rolle, som EU spiller for dansk arbejdsret. Det frie indre marked gør det muligt for både lønmodtagere og arbejdsgivere at bevæge sig frit på tværs af landegrænser, hvilket bl.a. har affødt en række spørgsmål om social dumping, ikke mindst i kølvandet af den seneste østudvidelse. EU's sociale dimension af det indre marked tager sigte på at afbøde en række af de virkninger, som er knyttet til et helt frit marked, men rummer i sig selv en række udfordringer til den danske arbejdsretsmodel. Projektet vil fokusere på en række grundlæggende retsprincipper i EU-retten og deres samspil med det danske arbejdsretlige system (Jens Kristiansen).

8.2. Kollektive arbejdsmarkedspensioner

En analyse af de aftale- og overenskomstmæssige problemer i kollektive arbejdsmarkedspensioner (Jens Kristiansen sammen med Mads Bryde Andersen).

9. Konfliktmægling

9.1. Konfliktmægling

En engelsk lærebog med titlen: Mediation – a Non Model. Udkom i dec. 2006. Der arbejdes videre med revision af den danske lærebog Konfliktmægling 2004 mhp. udgivelse af 2. udgave (Vibeke Vindeløv).

9.2. Forsoning, dialog og konfliktmægling

Der er arbejdet videre med et forskningsprojekt om forsoning, dialog og konfliktmægling i samarbejde med forskere fra Det Teologiske Fakultet. Projektet indgår i universitetets satsningsområde "Religion i det 21. århundrede" Der er publiceret en artikel med titlen "Forsoning og Retfærdighed" i antologien Vendepunkter, red. af Lene Sjørup (Vibeke Vindeløv).

10. Retssociologi

10.1. "Grønland i verdenssamfundet" og "Retspluralisme i praksis – grønlandske inspirationer"

I 2006 er der udgivet en antologi med titlen "Grønland i verdenssamfundet – udvikling og forandring af normer og praksis", der har bidrag af grønlandske politikere og praktikere og af nordiske forskere med indsigt og erfaring i småsamfunds og oprindelige folks retsforhold. Bogen er udkommet på det grønlandske forlag Atuagkat. Der er desuden udgivet en monografi med titlen "Retspluralisme i praksis – grønlandske inspirationer", der behandler overordnede emner om paradigmeskift i juraen, juridiske rammer og normer i forandring, nye retsskabere og paradigmeskift i tilhørsforhold i en postnational verden med udgangspunkt i en række forandringsprocesser i Grønland (Hanne Petersen).

10.2. "Ret og litteratur i rigsfællesskabet"

Et tværfagligt samarbejde med ph.d. Kirsten Thisted ved KU og prof. Malan Marnersdottir ved Fróðskaparsetur Føroya, Færøernes Universitet, er videreført (Hanne Petersen).

10.3. Nordens nye retlige kort. En retskulturel konstruktion i forandring (Nordisk forskningsprojekt)

I samarbejde med Kjell Åke Modeer, Lunds universitet, Henning Koch og Hanne Petersen, Jur. Fak. KU, og en række forskere ved nordiske universiteter gennemføres et nordisk forskningsprojekt for perioden 1.1.2005-foråret 2008. Projektet beskæftiger sig med forandringen af Nordens retlige landskab, hvor traditionelle konstruktioner og begreber er forældede, mens integrationen foregår i forhold til EU's institutioner.

Der indgår tre symposier, hvoraf det første om "Nordens nya rättsliga kartor. '1968' och därefter. De kritiska rätts-teoriernas betydelse för nordisk rättsvetenskap. Ett nordisk oral-history symposium", blev afholdt i Lund i december 2005. Det andet symposium med titlen "Retlig iscenesættelse: visualisering – medialisering – ritualisering. Den nordiske retlige kommunikation gennem sprog, litteratur, kunst og arkitektur" blev afholdt i København den 6.-8.11.2006. Det sidste symposium med arbejdstitlen "Monovalens kontra polyvalens i nordisk retskultur og retlige ideologier" forventes afholdt i foråret 2008. Forskningsprojektet er nordisk og tværfagligt og knytter sig bl.a. til global forskning om post-national og post-kolonial ret og retskultur, herunder grønlandsk retskultur, der er forskningsområder i vækst (Henning Koch og Hanne Petersen).

11. Retsfilosofi

11.1. Opbygningen af Retfærdighed

Det ville ikke være urimeligt eller usædvanligt at tænke på retfærdighed som drivkræften bag de officielle regler og

afgørelser, som berører den måde vi lever på, organiserer vores sager og agerer mod hinanden. Love er typisk tænkt på og beskrevet på denne måde som indeholdende normer og domme; retsregler og juridiske afgørelser. Sammenhængen mellem regler og retfærdighed, eller regler og moralsk korrekthed, er derfor en forbindelse, som ofte er blevet analyseret og beskrevet i association med disse termer.

Man kan spørge hvilke betingelser, om nogen, en regel bør have for at kvalificere sig som en retsregel, og hvilke overvejelser der ville være hensigtsmæssige for dommere, når de foretager juridiske afgørelser i henhold til regler. Ret og retfærdighed må på den anden side også ses som bestående ikke kun af regler og afgørelser, men også af et institutionsnetværk, som tilvejebringer en struktur, der udgør betingelserne for rettens og retfærdighedens eksistens og praktiske udøvelse. Dette projekt handler om disse betingelser. Hvad de er, og hvordan de påvirker vores retssystem og forståelse af retfærdighed.

Opbygningen af retfærdighed handler derfor om institutionskonstruktion – hvilket Lon L. Fuller kalder *Economics*. Ligesom arkitektur er anderledes end ingeniørarbejde, idet det ikke er et rent hjælpemiddel eller rent funktionelt, men også en æstetisk bestræbelse, så handler *economics* ikke kun om gennemførlig samfundsorden, men, som Fuller beskrev det, om god orden og gode sociale arrangementer. Dette forskningsprojekt, som er udviklet i samarbejde med prof. dr. Stuart Toddington, forsøger på at afdække de metodiske principper, igennem hvilke det er muligt at udtænke gode og gennemførlige institutioner til en given samfundsorden (Henrik Palmer Olsen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Peter Blume: Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende professorat (RUC).

Michael Gøtze: Medlem af diverse bedømmelsesudvalg for D-VIP-stillinger.

Mette Hartlev: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-stipendier.

Carsten Henriksen: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling. Formand for ansættelsesudvalg vedr. professorat. Bedømmelsesudvalg vedr. eksterne lektorer og kursuslektorer.

Henning Koch: Medlem af den akademiske komité for Ludvig Holbergs Minnefond.

Henrik Palmer Olsen: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. adjunktstilling. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-stipendier.

Hanne Petersen: Medlem af doktorbedømmelsesudvalg ved universitetet i Oslo. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved University of Aberdeen. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet. Medlem af docentbedømmelsesudvalg ved Uppsala Universitet. Medlem af doktorbedømmelses-udvalg i rettssociologi ved Lunds universitet.

Jens Elo Rytter: Lektorbedømmelse for SDU, syv ansøgere, personlig udfærdigelse af to bedømmelser.

Anita Rønne: Medlem af bedømmelsesudvalg for D-VIP-kursusfagsstilling.

Vibeke Vindeløv: Medlem af/formand for bedømmelsesudvalg vedr. eksterne lektorer i hhv. familieret og konfliktmægling.

Tillidshverv

Agnete Weis Bentzon: Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for Kvinderet.

Peter Blume: Medlem af Akademisk Råd. Formand for Biblioteksafgiftsnævnet (Kulturministeriet). Formand for bladpuljens fordelingsudvalg (Kulturministeriet). Medlem af Datarådet. Medlem af Data Protection Research and Policy Group, British Institute of International and Comparative Law, London. Medlem af Teknologirådets projektgruppe om sikkerhed og privatlivets fred i digital forvaltning. Medlem af udvalget om elektronisk Lovtidende (Justitsministeriet).

Michael Gøtze: Medlem af Kursusudvalget under Det Juridiske Studienævn. Medlem af Samarbejdsudvalget under Det Juridiske Fakultet. Medlem af Arbejdsmiljøudvalget under Det Juridiske Fakultet. Medlem af Ankenævnet for eksamensklager. DJØF-tillidsrepræsentant.

Mette Hartlev: Studieleder. Medlem af universitetets Uddannelsesstrategiske Råd. Medlem af universitetets arbejdsgruppe vedrørende standarder for forskningsbaseret uddannelse. Medlem af styregruppen vedrørende Biocampus. Medlem af styregruppen for Biocampus-området "Samspil mellem samfund, kultur og bioteknologi". Medlem af Nordic Committee on Bioethics. Formand for bestyrelsen for Center for Bioetik og Risikovurdering. Medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Medicinsk Filosofi, Etik og Metode.

Carsten Henriksen: Afdelingsleder for forskningsafdeling II ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af fakultetets ledelsesgruppe. Formand for Praksisudvalget ved Københavns Universitet. Censor ved forvaltningsuddannelserne på Roskilde Universitetscenter. Medlem af Nordisk netværk for samspillet mellem privat og offentlig ret, PROF. Medlem af forretningsudvalget for Selskabet for Fremtidssforskning. Medlem af Dansk Forening for Europaret. Medlem af Dansk Forening for Kommunalret.

Henning Koch: Formand for fakultetets internationale udvalg. Fagleder for processpil. Medlem af styregruppen for KU's satsningsområde "Europa i forandring". Medlem af bestyrelsen for Institut for Menneskerettigheder. Medlem af Folkeuniversitetets Styrelse i København (næstformand). Medlem af Justitsministeriets Udvalg vedrørende PET og FE. Medlem af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Medlem af Rigspolitichefens Styregruppe for Politiforskning. Formand for Dansk Forening for Forfatningsret. Medlem af bestyrelsen for Kammeradvokatens Legat (vedrørende offentligtretlige bachelor-rapporter).

Kirsten Ketscher: Lokale- og bygningsansvarlig ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af Rejsefonden for juridiske kandidater og studerende. Medlem af arbejdsgruppe vedr. akademiske afhandlinger. Medlem af Det Strategiske Forskningsråd, Programudvalg for Velfærdsforskning. Professor II ved Det Juridiske Fakultet, Universitet i Oslo, afdeling for Kvinnerett. Cheflovsforhandler DJØF. Medlem af Arbejdsgruppe: "Ret og demokrati" som central utfordring under Norges forskningsråd.

Helle Krunke: Medlem af Akademisk Råd ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af en arbejdsgruppe nedsat af dekanen vedrørende organiseringen af Det Juridiske Fakultet (arbejdet afsluttet september 2006).

Jens Kristiansen: Medlem af bestyrelsen for Københavns Universitet. Formand for dekanens arbejdsgruppe om den fremtidige organisering af forskningen ved Det Ju-

ridiske Fakultet (rapport afgivet august 2006). Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for Arbejdsret.

Henrik Palmer Olsen: Formand for studienævnet. Formand for rektors valgstatutudvalg. Medlem af styregruppen for Center for Studier i Lighed og Multikulturalisme på Københavns Universitet. Næstformand for retliggørelsesgruppen under Satsningsområdet Europa i forandring ved KU.

Hanne Petersen: Medinitiativtager til og medlem af styringsgruppen for Københavns Universitets satsningsområde "Religion i det 21. århundrede", desuden områdekoordinator. Medinitiativtager til NIS-S støttet forprojekt om "Norden – en retskulturel enhed under forandring". Supplement i Ligestillingsnævnet. Næstformand for Dansk Forening for Rets- og Samfundsfilosofi. – Medlem af International Advisory Board for AHRB (Arts and Humanities Research Board) Centre for Law, Gender and Sexuality ved University of Kent at Canterbury (fra efteråret 2004). Medlem af et internationalt ekspertpanel om "Sustainable development focusing on climate" nedsat af et konsortium af fire svenske forskningsråd, Stockholm.

Jens Elo Rytter: Fagleder på Forfatningsret. Medlem af klagenævn vedr. eksamen.

Anita Rønne: Medlem af Akademisk Råd på Det Juridiske Fakultet til maj 2006. Medlem af Det Juridiske Fakultets Intergruppe. Koordinator for udvekslingsprogram i Energiret. Chairman til april 2006. Medlem af The Academic Advisory Group, Section on Energy, Environment, Natural Resources and Infrastructure Law, International Bar Association, London. Udpeget som juridisk sagkyndig i Det Tekniske Sikkerhedsråd. Bestyrelsesformand i Den danske Energiretsforening. Udpeget som medlem af Energinet.dks Interessentforum med "økonomisk/samfundsfaglig/juridisk indsigt". Udpeget som censor til Masteruddannelse for Miljø og Energi MEEL, forankret på Aarhus Universitet men i samarbejde med Odense og København (KVL) – afløses af optagelse som medudbyder af samme uddannelse. Medlem af international gruppe mhp. forberedelse af mulig international Master of North Sea Energy Law Master Programme.

Steen Rønsholdt: Referendar for universitetets rektor. Fagkyndigt medlem af Justitsministeriets Offentlighedskommission. Censor ved forvaltningsuddannelserne på Roskilde Universitetscenter. Medlem af bestyrelsen i Dansk Forening for Kommunalret. Medlem af Dansk Forening for Europaret.

Vibeke Vindeløv: Uddannelsesleder (studieleder) for Master i Konfliktmægling (pr. 1. januar 2007 Deltidsstudienævnet). Medlem af ph.d.-studienævnet. Faglig ansvarlig for udviklingen af International Master i Mediation and Conflict Resolution, som forventes opstartet i september 2008 i samarbejde med Utrecht Universitet og Folke Bernadotte Academy (Det Svenske Udenrigsministerium). Medlem af task force i Folke Bernadotte Academy samt core group vedr. implementering af mægling i DPA (Department of Political Affairs, UN). Næstformand i bestyrelsen for Nordisk Forum for mægling indtil juni 2006.

Anja Westmann: Medlem af Akademisk Råd. Næstformand i Det Juridiske Fakultets Arbejdsmiljøudvalg. Medlem af Arbejdsmiljørådet på KU. Næstformand i Samarbejdsudvalget ved Det Juridiske Fakultet. Tillidsrepræsentant for HK ved Det Juridiske Fakultet.

Formidling

Redaktionelle hverv

Peter Blume: Medlem af redaktionskomitéen for Nordisk Årbog for Retsinformatik. Referee for Retfærd.

Michael Gøtze: National rapportør i Danmark for European Public Law Center, Athen, Grækenland.

Carsten Henriksen: Medlem af redaktionsudvalget for "Futuriblerne", Selskabet for Fremtidsforskning.

Jens Kristiansen: Medredaktør af Arbejdsretligt Tidsskrift og Arbejdsretligt Tidsskrift Online, DJØF Forlag.

Helle Krunke: Ansvarshavende redaktør for det nordiske juridiske tidsskrift Retfærd.

Jens Elo Rytter, National rapportør i Danmark for European Public Law Center, Athen, Grækenland.

Anita Rønne: Rapportør for Danmark, Journal of Energy & Natural Resources Law, International Bar Association, London samt udpeget som medlem af Editorial Advisory Committee.

Steen Rønsholdt: Deltaget i redaktionen (sammen med Carsten Henriksen og Peter Blume) i "Forvaltningsretlige perspektiver", Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2006.

Forskningsafdeling III

Ledelse pr. 1.2.2006

Forskningsafdelingen er i perioden 1.1.2006-31.7.2006 blevet ledet af docent, lic.jur. Jørn Vestergaard og fra 1.8.2006 af lektor, ph.d., Jacob Graff Nielsen og afdelingssekretær, ekspeditionssekretær Gitte Høyer.

Adresse

Sankt Peders Stræde 19
1453 København K
Telefon 35 32 33 29
Fax 35 32 33 34
www.jur.ku.dk/afd3

Afdelingslederens årsberetning

Videncenter for Social Pejling og europæisk hæderspris

Stærkt inspireret af det såkaldte "Ringstedforsøg" (www.ringstedprojektet.dk) blev der i november 2006 ved afdelingen oprettet et Videncenter for Social Pejling (www.socialpejling.dk). Centerets formål er at anspore til yderligere anvendelse af de forebyggelsesmetoder vedrørende kriminalitet m.v., som blev udviklet og afprøvet i "Ringstedforsøget", samt at øge den videnskabelige viden om disse metoder. Centeret, der er oprettet for en periode på tre år, er finansieret af TrykFonden. Centerets faglige ledelse varetages af professor Flemming Balvig og lektor Lars Holmberg, der, sammen med sociolog Anne-Stina Sørensen, gennemførte det oprindelige "Ringstedforsøg".

"Ringstedforsøget" blev i 2006 tildelt European Crime

Prevention Award (ECPA). ECPA er den største kriminalpræventive pris i Europa og gives til det bedste kriminalitetsforebyggende projekt i EU.

Fysiske rammer

Geografisk har afdelingen til huse to steder: Sankt Peders Stræde 19 og i Nørregade 15. Førstnævnte ejendom har fire etager samt kælderetage, der er indrettet til biblioteksformål. På sidstnævnte lokalitet rådes der over kontorer på 4. og 5. sal, som benyttes af medarbejdere, der især arbejder med formueret. Endelig har en medarbejder kontor i Studiegården, Studiestræde 6.

Personaleforhold

Ultimo juni 2006 fratrådte professor Vagn Greve som dekan for Det Juridiske Fakultet.

Den 1. juli 2006 tiltrådte professor, lic.jur., dr.jur. Henrik Dam som Det Juridiske Fakultets dekan på en 5-årig kontrakt. Samtidig tiltrådte docent, lic.jur. Jørn Vestergaard som prodekan.

I oktober 2006 tiltrådte professor, dr.jur. Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen som ph.d.-studieleder.

Den 1. august 2006 blev lektor, ph.d. Jacob Graff Nielsen udpeget som afdelingsleder for Forskningsafdeling III. Indtil 1. august 2006 var docent, lic.jur. Jørn Vestergaard afdelingsleder for Forskningsafdeling III.

Den 31. marts 2006 forsvarede gæsteforsker cand.polit. Evy Frantzen sin doktorafhandling "Narkojakt på gateplan. Om politikontroll av narkotika på Vesterbro". Akademisk Råd tildelte herefter Evy Frantzen den juridiske doktorgrad.

Afdelingen har i årets løb fået to nye ph.d.-stipendiater som medarbejdere: Cand.jur. Michael Camphausen, som arbejder på et projekt vedrørende reguleringen af finansielle virksomheders tilladelse, eneret og virksomhedsområde og cand.scient.soc. Linda Kjær Minke, der arbejder på et projekt om fængslets indre liv.

Lektor Rasmus Kristian Feldthusen blev raskmeldt den 1. december 2006.

Henrik Chieu er bevilget orlov i ét år fra den 20. marts 2006, i hvilken periode han bestrider en post i Energiklagenævnet.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed ligger inden for fagområderne: Skatteret, arveret og dødsboskifteret, familieret, generationsskifte, formueret, lejeret, strafferet, procesret, konkursret, retssociologi, kriminologi, den humanitære folkeret og menneskeret mv. I det følgende omtales den videnskabelige stabs forskningsaktiviteter i perioden.

1. Skatteret, arveret, dødsbo- og generationsskifte, familieret

1.1. Skatteret

En række bøger og artikler om skatte- og arveretlige emner er udgivet, herunder bøgerne Skatteret, Almen del 2006 og Skatteret, Speciel del 2006 (Henrik Dam sammen med Jacob Graff Nielsen, Kjeld Hemmingsen og Finn Taksø-Jensen).

Der er udarbejdet referater og kommentarer til Skattepolitisk Oversigt vedrørende afgørelser fra Told- og Skatteforvaltningen (SKAT), Skattedepartementet, Skatterådet,

Landsskatteretten, landsretterne og Højesteret (Henrik Dam). Tilsvarende er der udarbejdet referater til Skattepolitisk Oversigt af alle skatte- og afgiftsretlige love, bekendtgørelser, cirkulærer, udvalgte SKAT-meddelelser og alle dobbeltbeskatningsoverenskomster (Jacob Graff Nielsen).

Der arbejdes fortsat på en monografi om sekundære korrektioner og en monografi om skatterettens grundprincipper (Henrik Dam sammen med Henrik Gam).

Der er publiceret en artikel om sekundære korrektioner (Henrik Dam og Jacob Graff Nielsen).

Der er udarbejdet en engelsksproget nationalrapport til brug ved IFA-kongressen i 2007 omhandlende Conflicts in the Attribution of Income to a Person (Henrik Dam, Jacob Graff Nielsen og en forfatter fra Syddansk Universitet).

Der arbejdes på et projekt om beskatning af pensioner, bl.a. med fokus på arbejdskraftens frie bevægelighed og problemer med den nationale symmetri i pensionsbeskatningen i forbindelse med ind- og udvandring (Jacob Graff Nielsen).

1.2. Arveret og dødsboskifteret

Der arbejdes på en ny håndbog i dødsboskifteret, hvori indarbejdelsen af praksis siden dødsboskiftereformen samt inddragelse af reglerne om dødsbosbeskatning er det centrale (Jacob Graff Nielsen og professor emeritus Finn Taksø-Jensen).

Ph.d.-stipendiat Julie Skat Rørdam har færdiggjort et projekt med titlen "Ægtefælleskiftet – i civilprocessuel betyning". Projektet er indleveret til bedømmelse den 1.12.2006.

1.3. Familieret

En bog om forældremyndighed og samvær er færdiggjort (Annette Kronborg). Et nyt kursusfag i international familieret – om forældreskab – er gennemført, i hvilken sammenhæng der er udarbejdet en materialesamling.

2. Formueret

Der er arbejdet videre med et projekt om pengefordringer (Peter Mortensen). Der er påbegyndt et større projekt med revision af lærebogsmateriale om digital tinglysning, pant og kreditorkifte til brug for et nyt formueretligt fag (Peter Mortensen). Der er skrevet kapitler om aftaler, køb, forsikringsaftaler, pension og skat samt ansættelsesforhold til en lærebog om Erhvervsjura for den finansielle sektor. Endelig er der arbejdet med lovkommentarer i Karnovs Lovsamling – primært ajourføring af kommentaren til landbrugsloven og tinglysningsloven (Peter Mortensen).

Udarbejdelse af en håndbog/lærebog om personskaadeserstatning er påbegyndt (Bo von Eyben). Sigtet er at give en samlet fremstilling af reglerne om erstatningsudmåling i erstatningsansvarsloven og om de forskellige erstatningsordninger, som har særlig betydning ved personskaader, især arbejdsskadesikring, patientforsikring og erstatning til ofre for forbrydelser. Specifikke problemstillinger inden for området bliver behandlet i artikelform; der er således blevet publiceret en artikel om Velfærdskommissionens forslag om koordinationen mellem erstatning og sociale ydelser. Endvidere forberedes en ny udgave af Lærebog i erstatningsret til udgivelse august 2007 (Bo von Eyben).

En bog med titlen "Erhvervsjura for den finansielle sektor" er udgivet (Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen, Peter Mortensen samt tre øvrige forfattere). Der er publiceret to

artikler om virksomhedspant, ligesom der fortsat arbejdes på en bog herom (Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen).

Der arbejdes med et projekt vedrørende ejendomsret og halvoffentlige organisationer med den almene boligorganisation som konkret eksempel. Der er udarbejdet og fremlagt et papir vedrørende ejendomsret og metode på ENHR-konferencen i juli, Slovenien (ph.d.-stipendiat Helle Ina Elmer).

Der arbejdes med et projekt vedrørende retsbeskyttelsen af ejendomsretten til fast ejendom med særligt henblik på vedvarende ulemper i naboforhold (ph.d.-stipendiat Anders Hessner).

Der arbejdes med et projekt om fremleje: Lejeaftalens relativitet og direkte krav mellem udlejer og fremlejetager (ph.d.-stipendiat Henrik Chieu).

Der arbejdes med et projekt vedrørende reguleringen af finansielle virksomheders tilladelse, eneret og virksomhedsområde (ph.d.-stipendiat Michael Camphausen: Projekt i samarbejde med Advokatfirmaet Nordia).

3. Strafferet, menneskeret, retssociologi og kriminologi

3.1. Strafferet, straffeprocessen mv.

Der er publiceret artikler om folkedrab, genoptagelse af straffesager og kundskabbaseret kriminalpolitik. Der arbejdes med en speciel del, komparativ strafferet og fiskalstrafferet samt ytringsdelikter (Vagn Greve).

Der arbejdes med et projekt om det strafferetlige legalitetsprincip (ph.d.-stipendiat Trine Baumbach).

Der arbejdes med projekter om terrorisme og internationale menneskerettigheder (ph.d.-stipendiat Anders Henriksen og ph.d.-stipendiat Peter Vedel Kessing. Sidstnævnte er den 1. september 2006 vendt tilbage fra orlov, der blev afholdt med henblik på et udviklingsprojekt for Dansk Røde Kors).

Der er udgivet artikler om "Terrorism and Human Rights" og om emnet: "Fortrænger forpligtelsen til at bekæmpe terrorisme staters menneskeretlige og humanitæretlige forpligtelser?" (Peter Vedel Kessing).

Efter en gennemgribende revision af bogen Straffeloven og straffuldbydelsesloven med noter og sagregister er den udgivet i en ny udgave (Jørn Vestergaard).

En redegørelse for den danske lovgivning om bekæmpelse af terrorisme er udgivet i et tidsskrift. Udgivelsen er fulgt op af yderligere en artikel med en kritisk analyse af den strafferetlige del af den anti-terrorpakke, som blev lanceret i foråret 2006 (Jørn Vestergaard). Gennemførelsen af rammeafgørelsen vedrørende en europæisk arrestordre i dansk ret er behandlet indgående i nationale bidrag på engelsk til to europæiske netværksinitiativer (Jørn Vestergaard). En artikel er publiceret vedrørende foranstaltninger i sager vedrørende strafbare seksuelle overgreb, herunder især med hensyn til afgørelseskompetence og sagsbehandling (Jørn Vestergaard).

Til brug i undervisningen på et engelsksproget kursusfag for danske og udenlandske kandidatstuderende er der udarbejdet og opdateret et website om International Terrorism – Legal Challenges (Jørn Vestergaard, Anders Henriksen & Peter Vedel Kessing, se www.jur.ku.dk/terrorism2006).

3.2. Retssociologi og kriminologi

Der er iværksat en evaluering af politireformen i Danmark 2006-2010. Projektet finansieres af Rigspolitiet (Flemming Balvig og Lars Holmberg).

Et internationalt projekt vedrørende vold mod kvinder,

IVAWS, er færdiggjort og afrapporteret (Flemming Balvig i samarbejde med forskningschef Britta Kyvsgaard, Justitsministeriet).

Et projekt vedrørende voldtægternes omfang, karakter og udvikling i det danske samfund er under færdiggørelse med henblik på sammenligning med resultaterne af et projekt gennemført ti år tidligere (Flemming Balvig i samarbejde med Det Kriminalpræventive Råd, Rigspolitiet og Center for Voldtægts ofre, Rigshospitalet).

Der arbejdes med en undersøgelse af befolkningens udsathed for vold og andre former for kriminalitet (samt angst for kriminalitet) i 2005-2007 sammenholdt med 1995-1996 (Flemming Balvig i samarbejde med Justitsministeriet, Rigspolitiet og Det Kriminalpræventive Råd).

Der er gennemført og afrapporteret et projekt vedrørende den faktiske ungdomskriminalitet, sammenlignelig med undersøgelser foretaget i 1979, 1989/90 og 1999. Der er udarbejdet og publiceret statusrapporter (Flemming Balvig i samarbejde med Det Kriminalpræventive Råd).

En undersøgelse af unges vold og voldsudsathed i et lokalsamfund er gennemført og afrapporteret (Flemming Balvig i samarbejde med Ny Herning kommune).

Der er gennemført og afrapporteret en undersøgelse af danskernes syn på straf (Flemming Balvig i regi af Advokatrådet).

Der arbejdes fortsat på et projekt om evaluering af samfundstjenesteordningen i Danmark (ph.d.-stipendiat Susanne Clausen).

Et projekt om fængslets indre liv er påbegyndt. Der er udgivet artikler om en evaluering af Pension Skejby – et socialt eksperiment og om at blande kriminelt belastede med ikke kriminelt belastede (ph.d.-stipendiat Linda Kjær Minke).

Der arbejdes fortsat på et projekt om vold mod offentlig ansatte (Peter Kruize og David W.M. Sorensen i samarbejde med David Dreyer Lassen, Økonomisk Institut, med støtte fra Rockwoolfonden).

Der arbejdes på en opfølgning af tidligere undersøgelser om politiets brug af skydevåben i Danmark (Lars Holmberg).

Et internationalt forskningsprojekt om Policing the Streets of Europe er under udførelse (Peter Kruize).

Der arbejdes fortsat med et komparativt projekt om styring af straffastsættelse. Der er i den forbindelse blevet foretaget og publiceret to komparative artikler om straffastsættelse i USA og i Danmark (Rasmus Heugh Wandall).

Der arbejdes på et projekt om undersøgelse af grønlandske forvaringsanbragte i Danmark (Evy Frantzen).

Der arbejdes med et projekt om internationale erfaringer med behandling af sædelighedskriminelle (Annalise Kongstad med støtte fra Justitsministeriets forskningspulje).

Der er blevet gennemført et internationalt projekt med dansk deltagelse om en selvrapporteringsundersøgelse angående ungdomskriminalitet, ISDR-2, finansieret af Justitsministeriet (Nanna Gabrielsen). Den 1. september 2006 er påbegyndt arbejdet på projekt: "Tryk natteliv" finansieret af Odense Kommune (Nanna Gabrielsen).

4. Civilproces og konkursret

Der arbejdes på en lærebog til faget Civilproces (Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen). Der er skrevet anmeldelser af bøger om gældssanering og rekonstruktion (Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Dekan Henrik Dam: Medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende to ph.d.-afhandlinger ved Syddansk Universitet. Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende adjunktur ved Syddansk Universitet.

Professor Vagn Greve: Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende professorat ved Politihøgskolen i Oslo.

Professor Flemming Balvig: Formand for bedømmelsesudvalg vedrørende doktorafhandling indleveret ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

Professor Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: Formand for bedømmelsesudvalg vedrørende ledige ph.d.-stipendier.

Docent, lic.jur. Jørn Vestergaard: Medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende ledige ph.d.-stipendier.

Lektor, ph.d. Jacob Graff Nielsen: Medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende ledige ph.d.-stipendier.

Udvalg og fonde

Dekan Henrik Dam: Medlem af DEA fagpanel for Erhvervsforskningsbarometer 2007. Medlem af repræsentantskabet for Dansk Skattevidenskabelig Forening. Medlem af Sasakawa fondens bestyrelse. Medlem af rektors ledelsesteam og formand for dekanens ledelsesgruppe (fra den 1.6.2006).

Professor Vagn Greve: Medlem af Den særlige Klageret (indtil den 31. marts 2006). Medlem af Straffelovrådet. Formand for Dansk Selskab for International Strafferet og EU-Ret (indtil den 1. februar 2006). Medlem af Dansk Kriminalistforenings bestyrelse. Medlem af bestyrelsen for Det Danske Advokatsamfunds Fond. Medlem af Sonningpriskomiteen.

Professor Flemming Balvig: Formand for Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Medlem af bestyrelsen i Dansk Kriminalistforening. Medlem af Voldsenheden, Det Kriminalpræventive Råd. Medlem af Kriminalforsorgens akkrediteringspanel. Medlem af Advokatrådets arbejdsgruppe vedrørende fremtidens straffe.

Professor Bo von Eyben: Formand for Taksationskommissionen for Sjælland mv. Formand for Tandskadeankennævnet. Medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Forsikringsret (næstformand). Medlem af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende gennemførelse af ændringsprotokollaterne til Paris- og Bruxelles-konventionerne om erstatning for atomskade i dansk ret.

Professor Peter Mortensen: Medlem af Disciplinærnævnet for Ejendomsmæglere. Medlem af Justitsministeriets tinglysningsudvalg (afsluttet 2006). Medlem af Comité Européen de Droit Rural, CEDR. Bestyrelsesformand for Rejsefonden for juridiske kandidater og studerende. Bestyrelsesmedlem i Bernths rejselegat. Medlem af lejeretlig ERFA-gruppe. Formand for arbejdsgruppe af brancheorganisationer vedrørende anvendelse af uskadelighedsattester.

Professor Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: Medlem af Konkursrådet. Medlem af Fondsrådet. Stedfortrædende formand for Klagenævnet for Værdipapircentraler. Medlem af EU Kommissionens Clearing & Settlement Legal Certainty Group. Repræsentant for Danmark i UNIDROIT ved forhandlingerne om en værdipapirkonvention. Beskikket censor af SKAT. Medlem af International Academy for Commercial and Consumer Law.

Docent Jørn Vestergaard: Medlem af repræsentantskabet for Center for Etik og Ret. Medlem af Det Kriminal-

præventive Råds plenarforsamling. National korrespondent for ECLAN – European Criminal Law Academic Network. National korrespondent for Eurowarrant – European Arrest Warrant Projekt. National kontaktpunkt for International Police Executive Symposium. Medlem af kvalitetssikringspanel for DIIS's Studies in Terrorism and Counterterrorism, Danish Institute for International Studies.

Lektor Annika Snare: Rådsmedlem i Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi. Medlem af forretningsudvalget i Det Kriminalpræventive Råd. Medlem af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Medlem af Det Nationale Voldsobservatorium (Kvinderådet). Kontaktpunkt for Danmark i Det Europæiske Kriminalpræventive Netværk (EUCPN).

Lektor Lars Holmberg: Medlem af Politihøgskolens Forskningsudvalg, Oslo. Medlem af to arbejdsgrupper vedrørende Politiets Uddannelsesreform: Grunduddannelse og Efter- og Videreuddannelse.

Tillidshverv

Professor Vagn Greve: Til og med den 30. juni 2006: Dekan for Det Juridiske Fakultet. Formand for Det Juridiske Fakultetsråd. Formand for Det Juridiske Fakultets Samarbejdsudvalg og Arbejds miljøudvalg. Medlem af Københavns Universitets Hovedsamarbejdsudvalg. Medlem af rektors Økonomi- og Bygningsudvalg. Formand for Rektorkollegiets udvalg vedrørende digital kopiering.

Professor Flemming Balvig: Medlem af Universitetets Bladudvalg. Medlem af ph.d.-studienævnet. Formand for brugergruppen ved Kriminalistisk Bibliotek. Fagansvarlig lærer for de retssociologiske og kriminologiske kursusfag på den juridiske kandidatuddannelse samt for Diplomuddannelsen i Kriminologi (DUK). Medlem af en af dekanen nedsat arbejdsgruppe vedrørende ekstern finansiering.

Professor Bo von Eyben: Medlem af Kursusudvalget for den juridiske kandidatuddannelse. Fagleder for en række formueretlige kursusfag på kandidatuddannelsen.

Professor Peter Mortensen: Fagansvarlig for faget Ejendomsret, Formueret II samt valgfaget Fast ejendom. Medlem af Akademisk Råd.

Professor Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: Ph.d.-stuedieleder. Medlem af Det Juridiske Studienævn. Deltagelse i administrationen af faget Ejendomsret. Medforfatter af det formueretlige nyhedsbrev.

Professor Henrik Dam: Prodekan for Det Juridiske Fakultet (indtil 1. juli 2006). Dekan for Det Juridiske Fakultet (fra og med 1. juli 2006). Formand for Det Juridiske Fakultets Akademiske Råd (fra og med 1. juli 2006). Formand for Det Juridiske Fakultets Samarbejdsudvalg og Arbejds miljøudvalg (fra og med 1. juli 2006). Medlem af Københavns Universitets Hovedsamarbejdsudvalg (fra og med 1. juli 2006). Formand for rektors udvalg vedrørende udbud og udlicitering (fra og med 1. juli 2006) Fakultetets it-ansvarlige (indtil 1. juli 2006). Formand for rektors valgstatutudvalg (indtil 1. december 2006). Medlem af Kursusudvalget for den juridiske kandidatuddannelse (indtil 1. juli 2006). Fagansvarlig for kursusfagene Grundlæggende skatteret, Udvidet skatteret og Beskatning ved død (indtil 1. juli 2006). Vikarierende fagleder i Familie- og Arveret på den juridiske bacheloruddannelse. Fagansvarlig for kursusfagene Privat Generationsskifte, Generationsskifte af virksomhed, Skilsmisseret, Fagengelsk, Fagfransk, Økonomi og Regnskabslære, Virksomhedsledelse og Driftsøkonomi samt Advanced Legal English (indtil 1. juli 2006).

Docent Jørn Vestergaard: Prodekan (fra og med 1. juli 2006). Fagleder i faget Strafferet. Fagansvarlig for de strafretlige kursusfag på den juridiske kandidatuddannelse. Afdelingsleder for Forskningsafdeling III ved Det Juridiske Fakultet (til og med 31. juli 2006). Medlem af dekanens ledelsesgruppe. Medlem af Det Juridiske Fakultets samarbejdsudvalg. Tilforordnet Akademisk Råd ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af Københavns Universitets Biblioteksudvalg, KUBU. Medlem af bestyrelsen for Sasakawa-fonden. Formand for Københavns Universitets Personaleudvalg. Koordinator for Det Juridiske Fakultets bidrag til samarbejdet under IARU, International Alliance of Reserch Universities.

Lektor Annika Snare: Fagleder i faget Retssociologi. Fagkoordinator for de almene fag. Medlem af brugergruppen for Kriminalistisk Bibliotek.

Lektor Annette Kronborg: Fagansvarlig for de familieretlige kursusfag. Medlem af Det Juridiske Studienævnet. Studieleder på Folkeuniversitetet, jura. Medlem af styringsgruppen om forskning i integration på KU.

Lektor Jacob Graff Nielsen: Afdelingsleder for Forskningsafdeling III ved Det Juridiske Fakultet (fra den 1. august 2006). Medlem af Det Juridiske Fakultets Akademisk Råd (fra den 1. maj 2006). Udpeget ledelsesrepræsentant i Samarbejdsudvalget ved Det Juridiske Fakultet (fra den 1. oktober 2006). Medlem af Ledelsesgruppen (fra den 1. august 2006). Medlem af Arbejdsmiljøudvalget ved Det Juridiske Fakultet (fra den 1. november 2006). Tillidsrepræsentant for lektorer, adjunkter, ph.d.-studerende mv. (fra den 1. april til den 1. juli 2006). Medlem af Arbejdsgruppen for organisering af forskningen ved Det Juridiske Fakultet (afsluttet den 1. september 2006). Formand for Juridisk Forskningsbiblioteks brugergruppe (indtil oktober 2006). Fagansvarlig for kursusfaget Skifte af dødsboer. Fagansvarlig for kursusfagene Grundlæggende skatteret, Udvidet skatteret, Privat Generationsskifte, Generationsskifte af virksomhed, International Transfer Pricing og Beskatning ved død (fra og med den 1. juli 2006). Medlem af Kursusudvalget for den juridiske kandidatuddannelse (fra og med den 1. juli 2006). Formand for valgudvalget ved Forskningsafdeling III.

Lektor Lars Holmberg: Uddannelsesleder for Diplomuddannelse i Kriminologi. Medlem af Studienævnet for Diplomuddannelse i Kriminologi.

Ph.d.-stipendiat Susanne Clausen: Formand for Foreningen af Yngre Kriminologer. Sekretær for Dansk Kriminologisk Selskab & Dansk Kriminalistforening.

Ph.d.-stipendiat Anders Hessner: Næstformand for ph.d.-studienævnet.

Ph.d.-stipendiat Trine Baumbach: Formand for seminarudvalget ved Forskningsafdeling III. Medlem af valgudvalget ved Forskningsafdeling III.

Formidling

Redaktionelle hverv

Vagn Greve: Redaktør for Juristen. Medlem af redaktionskomiteen for European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice.

Professor Bo von Eyben: Medlem af hovedredaktionen for Karnovs Lovsamling. Redaktør for tidsskriftet Justitia.

Flemming Balvig: Medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet Social Kritik. Tidsskrift for Social Analyse og

Debat. Medlem af Editorial Board for AJZ Verlag, Tyskland.

Professor Peter Mortensen: Redaktionsmedarbejder ved Karnovs Lovsamling. Medredaktør af Tidsskrift for Landbrugsret (afsluttet januar 2006). Medredaktør af litterær afdeling af Tidsskrift for Bolig- og Byggeret. Redaktør af hjemmesiden "Landbrugslovportalen".

Docent Jørn Vestergaard: Medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet Social kritik. Tidsskrift for social Analyse og Debat.

Dekan Henrik Dam samt lektor Rasmus Kristian Feldt-husen: Fagredaktører for tidsskriftet Skattepolitisk Oversigt.

Lektor Jacob Graff Nielsen: Fagkoordinator ved opdateringen af Den Store Danske Encyklopædi inden for jura og fagredaktør for emneområderne skatte- og afgiftsret, arveret, dødsboskifteret mv. Fagredaktør for tidsskriftet Skattepolitisk Oversigt.

Forskningsassistent Evy Frantzen: Medlem af redaktionen af Materialisten, Tidsskrift for forskning, fagkritik og teoretisk debat.

Ph.d.-stipendiat Susanne Clausen: Redaktionssekretær for Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab.

Seminarer mv.

Afdelingens Kulturudvalg bestående af Gitte Høyer, Susanne Clausen og Anders Henriksen arrangerede den 11. maj 2006 rundvisning i Den Sorte Firkant samt Assistent Kirkegård på Nørrebro efterfulgt af et besøg på Politimuseet på Blegdamsvej.

Der er gennemført en afdelingstur til Riga, Letland i perioden fra den 22.-24. november 2006.

Afdelingsturens program omfattede et besøg på Riga Graduate School of Law (RGSL). På mødet holdt lektor Kristina Krana et oplæg om RGSL's fag, studerende, finansiering, internationale samarbejder og om historien bag stiftelsen af RGSL. Efterfølgende besvarede hun spørgsmål.

Afdelingen besøgte endvidere biblioteket på RGSL, hvor bibliotekar Ligita Gjotlere fortalte om bibliotekets stiftelse, ressourcer, funktion og finansiering.

Desuden omfattede afdelingsturens program et besøg i Central Prison i Riga med rundvisning af en vagt. Laura Pakalne fra Justitsministeriet i Letland deltog i rundvisningen og fungerede desuden som tolk.

Afdelingen afholder i øvrigt jævnligt interne forskerseminarer i form af frokostmøder med såvel interne som eksterne oplægsholdere. Seminarplanlægningen forestås af afdelingens seminarudvalg ved Trine Baumbach.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med faget strafferet ved Aarhus Universitet, samt nordisk samarbejde mellem nordiske strafferetsforskere, som afholder årlige 3-dages seminarer på skift i de nordiske lande. Samarbejde mellem nordiske forskere på det kriminologiske område. Samarbejde mellem nordiske forskere på familierettens område. Samarbejde mellem nordiske forskere i formueret, som hvert andet år holder Nordiske Formueretsdage på skift i de nordiske lande – senest i Göteborg, maj 2006.

Gæsteforskere

Instituttet har i 2006 huset gæsteforskere fra Norge (cand.polit., dr.jur. Evy Frantzen), USA (forskningslektor, ph.d. David W.M. Sorensen), og Nederlandene (forskningslektor, ph.d. Peter Kruize).

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	44,53	7,24	51,77
DVIP	0,22	0,04	0,26
STIP	15,37	0,59	15,95
TAP	17,86	0,75	18,61
Årsværk i alt	77,98	8,62	86,59
Løn med årsværk	40.963,40	3.816,43	44.779,83
Løn uden årsværk	1,23	351,69	352,92
Øvrig drift	2.879,23	1.679,10	4.558,33
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>43.843,86</i>	<i>5.847,22</i>	<i>49.691,08</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings typer.

Stab**Forskningsafdeling I***VIP Intern*

Asmussen, Eva Smith; professor.
Bondesson, Ulla Viveka; professor.
Broberg, Morten Petersen; lektor.
Christensen, Jan S; professor.
Christoffersen, Jonas; amanuensis.
Hansen, Hans Ole; adjunkt.
Hansen, Jesper Lau; professor.
Heide-Jørgensen, Caroline Charlotte; lektor.
Lookofsky, Joseph Michael; professor.
Nielsen, Laura; adjunkt.
Nielsen, Linda; professor.
Pagh-Rasmussen, Peter; professor.
Rasmussen, Hans Hjalte Kaare; professor.
Rosenmeier, Morten Victor Vagn; lektor.

Schovsbo, Jens Hemmingsen; professor.
Spiermann, Ole; professor.
Stevnsborg, Henrik; lektor.
Sørensen, Ivan Tage Steen; lektor.
Tamm, Ditlev; professor.
Udsen, Henrik Katholm; adjunkt.
Ulfbeck, Vibe Garf; professor.
Zahle, Henrik Kristian; professor.

STIP Intern

Adamo, Silvia; ph.d.-studerende.
Agergaard, Peter Juul; ph.d.-studerende.
Bergqvist, Christian Arvedsen; ph.d.-studerende.
Holdgaard, Rass Markert; ph.d.-studerende.
Ivø, Stinne Taiger; ph.d.-studerende.
Jacobsen, Bjørn Dilou; ph.d.-studerende.
Knudsen, Birgitte Schøtt; ph.d.-studerende.
Lev, Amnon; ph.d.-studerende.

Møllmann, Anders; ph.d.-studerende.
Petersen, Clement C S; ph.d.-studerende.
Ryhyl, Charlotte Friis Bach; ph.d.-studerende.
Staffe, Maria Louise; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Andersen, Mads Bryde; professor.
Kjær, Anne Lise; lektor.
Madsen, Mikael Rask; postdoc.

Forskningsafdeling II*VIP Intern*

Blume, Peter Erik; professor.
Gøtze, Svend Michael; lektor.
Harhoff, Georg Frederik Krogh; lektor.
Hartlev, Mette; lektor.
Henrichsen, Carsten Michael; professor.
Ketscher, Kirsten Ellen; professor.
Koch, Henning; professor.
Kristiansen, Jens; professor.
Krunke, Helle; adjunkt.
Olsen, Henrik Palmer; lektor.
Rønne, Anita; lektor.
Rønsholdt, Steen; professor.
Rytter, Jens Elo Petersen; lektor.
Vindeløv, Anne Vibeke; professor.

STIP Intern

Damgaard, Ciara Therése; ph.d.-studerende.
Herrmann, Janne Merete Rothmar; ph.d.-studerende.
Jørgensen, Christine; ph.d.-studerende.
Larsen, Simon Kjølby; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Petersen, Hanne; professor

Forskningsafdeling III*VIP Intern*

Balvig, Flemming; professor.
Bang-Pedersen, Ulrik Rammeskov; professor.
Dam, Henrik; professor.
Feldthusen, Rasmus Kristian; lektor.
Greve, Vagn; professor.
Holmberg, Lars; lektor.
Kronborg, Annette; lektor.
Mortensen, Peter; professor.
Nielsen, Jacob Graff; lektor.
Snare, Annika Maria; lektor.
Vestergaard, Jørn; docent.
Von Eyben, Bo Edler; professor.

STIP Intern

Baumbach, Trine; ph.d.-studerende.
Camphausen, Michael; ph.d.-studerende.
Chieu, Henrik; ph.d.-studerende.
Clausen, Susanne; ph.d.-studerende.
Elmer, Helle Ina; ph.d.-studerende.
Henriksen, Anders; ph.d.-studerende.
Hessner, Anders Thomas; ph.d.-studerende.
Kessing, Peter Vedel; ph.d.-studerende.
Minke, Linda Annette Kjær; ph.d.-studerende.
Rørdam, Charlotte Julie Skat; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

- Frantzen, Evy Marie; lektor.
 Gabrielsen, Nanna; forskningsassistent.
 Kongstad, Annalise; lektor.
 Kruize, Pieter; lektor.
 Rönneling, Anita Jane; postdoc.
 Sorensen, David Woodrow Mattson; lektor.
 Wandall, Rasmus Heugh; postdoc.

Ph.d.-afhandlinger**Forskningsafdeling II**

- René Dejbjerg Pedersen, "Det forvaltningsretlige skøn", den 17. marts 2006.
 Stine Jørgensen "Etniske minoritetskvindens sociale rettigheder", den 25. august 2006.

Dr.-afhandlinger

- Mette Hartlev, "Fortrolighed i sundhedsretten – et patientretligt perspektiv", den 27. januar 2006
 Evy Frantzen, "Narkojakt på gateplan. Om politikontrol av narkotika på Vesterbro", den 31. marts 2006.

Fondsbevillinger**Internationalt Sekretariat**

- Advokatfirma Gorrissen Federspiel og Kirkegaard*
 – Processpil: International negotiation competition (Majken Hjort) kr. 40.000.

Forskningsafdeling I*AWAPATENT AB's stiftelse*

- Projekt med immaterielretligt sigte (Clement Petersen) kr. 24.000.

Diverse private fonde

- Forskningsprojekt indenfor International Rights Law and Practice (Jonas Christoffersen) kr. 47.000.

Carlsbergfondet

- En samlet fremstilling af dansk retshistorie (Ditlev Tamm) kr. 60.000.

Ernst Andersen og Tove Dobels Fond

- Tilskud til retshistorie (Ditlev Tamm) kr. 60.000.

Lannung Fonden

- Forskningsprojekt indenfor International Rights Law and Practice (Jonas Christoffersen) kr. 42.000.

Forskningsafdeling III*Justitsministeriets Forskningspulje*

- Behandling af ofre for kriminalitet (Anita Rönneling) kr. 111.700.
 – En litteraturstudie vedrørende unge seksualkriminelle og behandlingen af denne gruppe (Annalise Kongstad) kr. 155.400.

Odense Kommune

- Trygt natteliv – Odense projektet (Nanna Gabrielsen) kr. 238.900.

Rigspolitiet

- Evaluering af politireformen 2006-2010 (Flemming Balvig/Lars Holmberg) kr. 1.926.000.
 – Borgerundersøgelser vedr. evaluering af politireformen 2006-2010 (Flemming Balvig/Lars Holmberg) kr. 1.180.000.

Rockwoolfonden

- Vold mod tjenestemænd (Peter Kruize/Dave Sørensen) kr. 1.540.000.

TrygFonden

- Videnscenter for social pejling (Flemming Balvig/Lars Holmberg) kr. 2.155.800.

Det Juridiske Fakultets Biblioteker*DEFF Danmarks Elektronisk Fag- og Forskningsbibliotek*

- Formidling og fagportaler (Lisbeth Rasmussen) kr. 167.000.

Publikationer**Forskningsafdeling I**

- Andersen, M.B.: Mediation and Arbitration of High Technology Disputes. i: IT Law & The Global Future: Achievements, plans and ambitions. Papers from the 20th anniversary International IFCLA conference Amsterdam, June 1 and 2, 2006 s. 47-60. Arno R. Lodder, Alfred Meijboom, Dinant T.L. Ostermann (eds.). 2006.
 Andersen, M.B.: Om akademiske afhandlinger og praktisk anvendelighed. Erhvervsjuridisk Tidsskrift 3, s. 265-271. 2006.
 Andersen, M.B.: Nordisk retstænkning i et globaliseringsperspektiv. Tidsskrift for Rettsvitenskap 4-5, s. 473-491. 2006.
 Bondeson, U.V.: (red.). Law & Morality. 352s. Thomson, København 2006.
 Bondeson, U.V.: Preface. i: Law & Morality s. VII-Xi. red. Thomson, 2006.
 Bondeson, U.V.: (red.). Law and Morality in Different Cultures. Justitia 5, 93s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2006.
 Bondeson, U.V.: Preface. Justitia (Law and Morality in Different Cultures) 5, s. I-V. 2006.
 Bondeson, U.V.: Theories of Law and Morality. i: Law & Morality s. 1-16. Thomson, 2006.
 Broberg, M.P.: The European Commission's Jurisdiction to Scrutinise Mergers, third edition. XViii+445 s. Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, The Netherlands 2006.
 Broberg, M.P.: Fastfood. Skal det være forbudt at spise sundt? -s. 2006.
 Broberg, M.P.: The relationship between referrals for preliminary rulings under Article 234 and proceedings to annul Community decisions under Article 230 of the EC Treaty. i: Claus Gulmann Liber Amicorum s. 83-97. N. Fenger, K. Hagel-Sørensen og B. Vesterdorf, red. Thomson, København 2006.
 Broberg, M.P.: Forsigtighedsprincippet. Advokaten 2, s. 34-35. 2006.
 Broberg, M.P.: Fødevarerikkerheden og EU-retten. Advokaten 4, s. 34-35. 2006.

- Broberg, M.P.: Fri bevægelighed for usunde fødevarer. Advokaten 6, s. 32-33. 2006.
- Broberg, M.P.: Hvilke fusioner skal godkendes i EU? Advokaten 8, s. 38-39. 2006.
- Broberg, M.P.: Hvornår er en ret en ret? Advokaten 10, s. 42-43. 2006.
- Broberg, M.P.: Case-note to Case T-317/02, *Fédération des industries condimentaires de France (FICF) and others v. Commission*. *Common Market Law Review* -, s. 1169-1179. 2006.
- Danielsen, S.: Værgemålsloven med kommentarer. 713 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2006.
- Danielsen, S.: Andelsboliger og familieretten. *Tidsskrift for Familie- og Arveret* 2006, s. 1-9. 2006.
- Danielsen, S.: Familieretlige aspekter ved boligfællesskaber. *Tidsskrift for Bolig- og Byggeret Festskrift*, s. 173-82. 2006.
- Danielsen, S.: Pensionsprocessen. *Tidsskrift for Familie- og Arveret* 2006, s. 439-43. 2006.
- Hansen, J.L.: Reform af den danske selskabslovgivning. *Nordisk Tidsskrift for Selskabsret* 1, s. 48-58. 2006.
- Hansen, J.L.: On the independence of directors in the Nordic countries – where the shareholder is king. i: *Shareholder conflicts* s. 69-84. Paul Krüger Andersen, Nis Jul Clausen, Rolf Skog (eds.). Thomson, Sweet & Maxwell, København 2006.
- Hansen, J.L.: Blød eller hård regulering af selskabsstyring? *Ugebrev for Bestyrelser* 31, s. 3. 2006.
- Hansen, J.L.: Værdipapirhandelsloven med kommentarer, bind 1 og 2, 3. udgave. bind 1: 464 s, bind 2: 614 s. s. Chr. Ejlers' Forlag, København 2006.
- Hansen, J.L.: Catching up with the crowd – but going where? The new codes on corporate governance in the Nordic countries. *International Journal of Disclosure and Governance* Vol 3, No. 3, s. 213-232. 2006.
- Hansen, J.L.: Bestyrelsens adgang til kommunikation under forhandlinger. *Revision & Regnskabsvæsen* 11, s. 48-52. 2006.
- Heide-Jørgensen, C.: Anmeldelse af Morten Broberg: *The European Commission's Jurisdiction to Scrutinise Mergers*. *Ugeskrift for Retsvæsen* 2006 B, s. 387. 2006.
- Lev, A.: Staten – mellem folkeret og national ret. *Juristen* 6, s. 198-203. 2006.
- Lev, A.: Demokrati og muligheder. *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 2-3, s. 413-440. 2006.
- Lookofsky, J.: Walking the Article 7(2) Tightrope Between CISG and Domestic Law. *The Journal of Law and Commerce* Volume 25, Issue 1, s. 87-105. 2006.
- Lookofsky, J., Kristoffersen, K.: The New Danish Arbitration Act. *Stockholm International Arbitration Review* 1, s. 43-64. 2006.
- Madsen, M.R.: Transnational Fields: Elements of a Reflexive Sociology of the Internationalisation of Law. *Retfærd* 3/114, s. 34-41. 2006.
- Madsen, M.R.: Fra Abel og Latour til den "nye franske bølge": En review-artikel om metode og teori i nyere retssociologisk litteratur. *Retfærd* 2/113, s. 43-57. 2006.
- Pagh, P.: The Battle on Environmental Policy Competences; Challenging the Stricter Approach: Stricter Might Lead to Weaker Protection. *The Avosetta Series (7) i: Reflections on 30 Years of EU Environmental Law* s. 3-16. Richard Macrory (ed.). Groningen 2006.
- Pagh, P.: Risici – rettens og Miljøets Pleje. i: *Festskrift til Claus Gulmann* s. 357-380. Forlaget Thomson, København 2006.
- Pagh, P.: EU's institutionelle ramme og betydning. i: *Miljøretten*. Bind 1. Almindelige emner s. 195-282. Ellen Margrethe Basse (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Pagh, P.: Implementeringslovgivning. i: *Miljøretten*. Bind 1. Almindelige emner s. 283-297. Ellen Margrethe Basse (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Pagh, P.: Lovbemærkninger som vildledende indpakning. – om Miljøstyrelsens udkast til ændring af jordforureningsloven. *Tidsskrift for Miljø* 2, s. 84-96. 2006.
- Pagh, P.: Hvornår ansvar for forurenninger efter miljøbeskyttelsesloven? – kommentar til Højesterets dom af 23/2 2006. *Tidsskrift for Miljø* 3, s. 150-153. 2006.
- Pagh, P.: Søgsmålsfrister – en ladeport for omgåelse eller sund fornuft? kommentar til UfR 2006, 306 H, om lokalplanregulering af timeshare. *Tidsskrift for Miljø* 4, s. 199-206. 2006.
- Pagh, P.: Ekspropriation eller erstatningsfri regulering. *Tidsskrift for Miljø* 5, s. 259-265. 2006.
- Pagh, P.: Når kommunale affaldsordninger retter bager for smed – kommentar til Højesterets dom af 9. maj i Uniscrap-sagen. *Tidsskrift for Miljø* 6, s. 311-316. 2006.
- Pagh, P.: Lærebog i miljørettens almindelige del. 324 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Pagh, P.: Jordforureningslovens påbudsregler – gennemgang af praksis. *Tidsskrift for Miljø* 7, s. 358-367. 2006.
- Pagh, P.: Affaldsregulering. i: *Miljøretten*. Bind 3. Affald, jord, vand og råstoffer s. 81-291. Ellen Margrethe Basse (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Pagh, P.: Trekant-dramaet. Legalitet, forhandlingsmekanisme, prøvelse og retskraft. i: *Forvaltningsretlige perspektiver* s. 543-577. Carsten Henrichsen, Steen Rønsholt & Peter Blume (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Pagh, P.: Anmeldelse af: Jesper Fabricius og René Offersten: *EU's udbudsregler i praksis*. UFR ONLINE U.2006B.334, s. 1. 2006.
- Pagh, P.: Miljøbeskyttelseslovens § 19 – samspil med reglerne om affald, jordforurening og miljøgodkendelse. *Tidsskrift for Miljø* 9, s. 446-451. 2006.
- Pagh, P.: Nye EF-domme om naturbeskyttelse og åbningsskrivelser mod Danmark. *Tidsskrift for Miljø* 10, s. 494-499. 2006.
- Pagh, P.: Tvister om grænseoverskridende miljøgener – to nye EF-domme. *Tidsskrift for Miljø* 11, s. 558-560. 2006.
- Petersen, C.S.: Ændrede regler om bevissikring. *Fuldmægtigen* -, s. Dokument-id: 1-2006-453526. 2006.
- Petersen, C.S.: Suspensionsforordningen og national forvaltningsret – en kommentar til U 2005.1537 H. *Nordiskt Immaterielt Rättsskydd (NIR)* 4, s. 369-371. 2006.
- Rask Madsen, M.: "For a Europe of Human Rights and the People". *The EU Charter of Fundamental Rights in the Post-Cold War Democratisation of Europe*. i: *The European Constitution and Its Discontents: Social Processes and Political Mobilizations in the Making of a New Europe*. Antonin Cohen & Antoine Vauchez. University of Brussels Press, Bruxelles 2006.
- Schovsbo, J.: Dänemark. i: *Gemeinschaftsmarke und Recht der EU-Mitgliedstaaten* s. 178-201. Schrickler/Bastian/Knaak. C.H. Beck, München 2006.

- Schovsbo, J.: Ny dansk lov om brugsmønstre – en oversigt. Nordiskt Immaterielt Rättsskydd 6, s. 489-493. 2006.
- Schovsbo, J.: Det immaterialretlige puslespil. Nordiskt Immaterielt Rättsskydd 6, s. 530-536. 2006.
- Staffe, M.L.: Juridiske sager er mere end fakta og retskilder. Retfærd 4/115, s. 37-64. 2006.
- Stevnsborg, H.: Anmeldelse af: Ditlev Tamm, Claus Bjørn og Morten Westrup (red.): Til det almindelige bedste. Generalprokurør Christian Colbiørnsens lovbetænkninger 1789-1802. Tidsskrift for Retsvæsen 2006 B, s. 338-339. 2006.
- Stevnsborg, H.: Anmeldelse af: Law and Learning in the Middle Ages. Proceedings of the Second Carlsberg Academy Conference on Medieval Legal History 2005. Edited by Helle Vogt & Mia Münster Swendsen. Ugeskrift for Retsvæsen 2006 B, s. 316-317. 2006.
- Sørensen, I.: Reformer i dansk forsikringsret. i: Essays on Tort, Insurance, Law and Society in Honour of Bill W. Dufwa (volume 2) s. 1141-1157. 2006.
- Sørensen, I., Mortensen, P., Eyben, B.E.v.: Lærebog i Obligationsret II – Personskifte i skyldforhold, fordringers ophør, hæftelsesformer. 2. udgave. 297 s. Thomson, København 2006.
- Tamm, D.: Det juridiske Fakultet 1479-2005. Universitetsavisen 4, s. 18-19. 2006.
- Tamm, D.: Ole Fenger. 22. januar 1931-7. maj 2003. i: Oversigt over selskabets virksomhed 2004-2005 s. 233-237. Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab. København 2006.
- Tamm, D.: Der dänische König als Richter und Gesetzgeber. Schriften zur Europäischen Rechts- und Verfassungsgeschichte 51, i: Symbolische Kommunikation vor Gericht in der Frühen Neuzeit s. 357-373. Reiner Schulze (red.). Duncke & Humblot, Berlin 2006.
- Tamm, D.: Phases of Co-operation, Shades of Guilt: Coping with the Tangled Web of Collaboration in Post-war Denmark (reprint). i: Law & Morality s. 329-352. Ulla V. Bondeson (ed.). Thomson, København 2006.
- Tamm, D.: Juraen på Københavns Universitet 1479-2005. Københavns Universitet 1479-1979 451 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Tamm, D.: Da Danmark blev en del af Europa. i: 20 begivenheder der skabte Danmark s. 30-40. Kasper Elbjørn og David Gress (red.). Gyldendal, 2006.
- Tamm, D.: Arven fra Enevælden. i: 20 begivenheder der skabte Danmark s. 120-129. Kasper Elbjørn og David Gress (red.). Gyldendal, 2006.
- Tamm, D.: Grundlovssikring? i: 20 begivenheder der skabte Danmark s. 210-228. Kasper Elbjørn og David Gress (red.). Gyldendal, 2006.
- Tamm, D.: Et juridisk galehus? i: 20 begivenheder der skabte Danmark s. 294-309. Kasper Elbjørn og David Gress (red.). Gyldendal, 2006.
- Tamm, D.: Cádiz 1812 y Eidsvoll 1814. Historia Constitucional 7, s. 313-320. 2006.
- Tamm, D.: Love og politiordninger. i: Politiordningen af 1698 s. 7-10. Inge Adriansen (red.). Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot 2006.
- Tamm, D.: Wittenberg und Kopenhagen. i: Wittenberg. Ein Zentrum europäischer Rechtsgeschichte und Rechtskultur s. 83-93. Heiner Lück, Heinrich de Woll (udg.). Böhlau Verlag GmbH & Cie, Köln 2006.
- Tamm, D.: Diverse artikler i "Tankens Magt" bd. 1-3. i: Tankens Magt bd. 1-3 s. 2.468. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen, Frederik Stjernfelt (red.). Lindhardt & Ringhof, København 2006.
- Tamm, D.: Nogle tværsnit af Københavns Byrets historie. i: Med lov skal man land bygge. Københavns Byret i 200 år s. 9-52. John Erichsen (red.). Forlaget Thomson A/S, København 2006.
- Tamm, D.: Dänemark. i: Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte, 4. Lieferung s. 918-923. Erich Schmidt Verlag, Berlin 2006.
- Tamm, D.: Indledning. i: Til det almindelige bedste. Generalprokurør Christian Colbiørnsens lovbetænkninger 1789-1802 s. IX-XII. Ditlev Tamm; Claus Bjørn, Morten Westrup. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Tamm, D.: Retten til krigsbytte. i: Christian 4. og Frederiksborg s. 13-25. Steffen Heiberg (red.). Aschehoug, 2006.
- Tamm, D., Bjørn, C., Westrup, M.: (red.). Til det almindelige bedste. Generalprokurør Christian Colbiørnsens lovbetænkninger 1789-1802. 379s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Ulfbeck, V.G.: Den nye formueret. Juristen 1, s. 2-8. 2006.

Forskningsafdeling II

- Blume, P.: Persondatabeskyttelsens fremtid. i: Rätten och säkerheten i IT-samhället. Nordisk Årsbok i rättsinformatik 2004 s. 69-78. Jon Bing (Norge), Peter Blume (Danmark, Viveca Still (Finland) og Peter Seipel (Sverige) red. Jure AB, Stockholm, Sverige 2006.
- Blume, P.: Persondatabeskyttelse i forvaltningsretten. i: Forvaltningsretlige perspektiver s. 621-645. Carsten Henrichsen, Steen Rønsholdt, Peter Blume (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2006.
- Blume, P.: Fortiden, fremtiden og den personlige integritet. i: Syntymästä kuolemaan, oikeudesta informaatioon s. 267-286. Aulis Aarnio, Urpo Kangas, Rauno Korhonen, Heikki E. S. Mattila, Tuulikki Mikkola. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki, Helsinki, Finland 2006.
- Blume, P.: Den digitale gabestok. Ugeskrift for Retsvæsen 2006, s. 251-258. 2006.
- Blume, P.: Beskyttelse af patientoplysninger. Dansk. Juristen 2, s. 63-68. 2006.
- Blume, P.: Retlig regulering af internationale persondataoverførsler. xx s s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, Danmark 2006.
- Blume, P.E.: § 22. i: Danmarks Riges Grundlov med Kommentarer, 2. udg. s. 228-230. Henrik Zahle (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, Danmark 2006.
- Blume, P.E.: Juridisk Metodolære, 4. udg. xx s s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, Danmark 2006.
- Blume, P.E.: Jurisprudence and Digital Technology. i: Festskrift till Peter Seipel s. 77-93. xx. Nordstedts Forlag, Stockholm, Sverige 2006.
- Blume, P.E.: Kritisk retsteori. Et blik tilbage og et frem. Retfærd 113, s. 58-71. 2006.
- Götze, M.: § 55 – Folketingets Ombudsmand. i: Danmarks Riges Grundlov med kommentarer s. 362-367. Henrik Zahle (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Götze, M.: Anticorruption Strategies within the competences of the Supreme Audit Institutions in the European Union – Denmark. European Public Law Series Vol LXXXII, i: Comparative study of the Anticorruption Sy-

- stems within the competences of the Supreme Audit Institutions of Europe s. 169-181. Esperia Publications Ltd, London 2006.
- Götze, M.: Magtfordrejnings- og lighedsprincipper. i: Forvaltningsretlige perspektiver s. 223-242. Carsten Henriksen, Steen Rønsholdt, Peter Blume (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Götze, M., Boye Koch, P.: Folkekirke, tro og magtfordrejning. Ugeskrift for Retsvæsen B 3, s. 23-30. 2006.
- Hartlev, M.: Tavshedspligt. 1-31s. København 2006.
- Hartlev, M.: Livets begyndelse, sterilisation, abort og fosterreduktion. 1-25s. København 2006.
- Hartlev, M.: Kunstig befrugtning, kloning, stamceller. 1-25s. København 2006.
- Hartlev, M.: Dyrs rettigheder. 1-6s. København 2006.
- Hartlev, M.: Challenges in regulating farm animal cloning. 1-52s. København 2006.
- Hartlev, M.: Respekt og beskyttelse i sundhedsretten. i: Forvaltningsretlige perspektiver s. 495-522. Carsten Henriksen, Steen Rønsholdt og Peter Blume (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Hartlev, M.: Legislation and regulations in the Nordic countries. Is there a Nordic dimension? i: PGD and Embryo Selection s. 111-123. Ingileif Jónsdóttir (Ed.). Norden Nordic Council of Ministers, København 2006.
- Hartlev, M.: Anmeldelse af Ulla Hybel: Sundhedsret – for sygeplejersker. 1 ss. Forlaget Thomson, København 2006.
- Hartlev, M.: Autorisation, tildeling – fratagelse – retsvirkning. 1-18s. København 2006.
- Hartlev, M.: Patienters selvbestemmelsesret. 1-37s. København 2006.
- Hartlev, M.: Patienters ret til aktindsigt. 1-11s. København 2006.
- Hartlev, M., Gunning, J., Gamborg C.: Legal Aspects of research on and use of farm animal cloning with the EU – A synthesis. 1-12s. København 2006.
- Hartlev, M., Gunning, J., Gamborg C.: Regulating farm animal cloning. 1-12s. København 2006.
- Henrichsen, C.: Offentlig forvaltning, Lærebog i Forvaltningslære, 2. udg. 714 s. Forlaget Thomson, København 2006.
- Henrichsen, C.: Udlicitering af myndighedsopgaver – Er det foreneligt med retssikkerhedsmæssige hensyn? i: Forvaltningsretlige perspektiver s. 423-470. Carsten Henriksen, Peter Blume og Steen Rønsholdt (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Henrichsen, C.: Grovsortering af arbejdsledige. Information, København 2006.
- Henrichsen, C.: Sten i skoen og lig i lasten. Om revision af den danske og nordiske offentlighedslovgivning. Administrativ Debat 2/2006, s. 21-26. 2006.
- Henrichsen, C.: Grænser for politisk spin? Regulering af politiske rådgivere, særlige rådgivere m.m. (spindoktorer). Nordisk Administrativ Tidsskrift 3/4, s. 208-218. 2006.
- Henrichsen, C.: Forvaltningsretlige perspektiver. i: Forvaltningsretlige perspektiver s. 654 s. Carsten Henriksen, Peter Blume og Steen Rønsholdt (red.). Forlaget Thomson, København 2006.
- Henrichsen, C.: Opdatering af Den store Danske Encyklopædi (artikler om faktiske handlinger, kommissorium, lydighedspligt, retssikkerhed, selvejende institution og tjenestebefaling). xxs. Gyldendals Online Leksikon, Danmark 2006.
- Henrichsen, C.: Anmeldelse af “Makt og Rett. Om Makt- og Demokratiutredningens konklusioner om rettsliggjøring av politikken og demokratiets forvitring. Lov og Rett Vol 45, 1-2, s. 120-126. 2006.
- Ketscher, K.: § 75, afsnit 2. i: Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2. udg. s. 512-522. Henrik Zahle (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Ketscher, K.: Socialret. Advokaten 5/2006, s. 8 s. 2006.
- Ketscher, K.: Tilsøret trussel. 1 ss. København 2006.
- Ketscher, K.: Imamernes håbløse felttog. 1 ss. København 2006.
- Ketscher, K.: Dumt af regeringen at satse på forældet blasfemilov. 1 ss. København 2006.
- Ketscher, K.: Ulovlig etnisk diskrimination. Socialrådgiveren 7/2006, s. 14-15. 2006.
- Ketscher, K.: Socialret. Advokaten 1/2006, s. 11 s. 2006.
- Ketscher, K.: Socialret. Advokaten 2/2006, s. 10 s. 2006.
- Ketscher, K.: Socialret. Advokaten 3/2006, s. 11 s. 2006.
- Ketscher, K.: Socialret. Advokaten 4/2006, s. 4 s. 2006.
- Koch, H.: Ytringsfrihed og tro. i: Gudebillede – Ytringsfrihed og religion i en globaliseret verden s. 72-88. Lisbet Christoffersen (red.). Tiderne Skifter, Danmark 2006.
- Koch, H.: Det materielle demokrati – rettigheder og værdier. i: Senmodernitetens historiska och komparative konstruktioner s. 89-98. Kjell-Åke Modéer (red.). Corpus Iuris Förlag, Lund 2006.
- Koch, H.: EF-EU-ret, forfatningstraktat og dansk forfatningsret §§ 42, 79 og 80. i: Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2. udg. s. 41-52, 302-317, 571-591. Henrik Zahle (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Kristiansen, J.: Foreningsfrihed på arbejdsmarkedet – den nye lov og dens menneskeretlige baggrund. Arbejdsretligt Tidsskrift 2005 xx, s. 203-214. 2006.
- Kristiansen, J.: Domskommentarer. Arbejdsretligt Tidsskrift 2005 xx, s. 183-195. 2006.
- Kristiansen, J.: §§ 27 og 78. i: Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2. udg. s. 242-246 og 554-570. Henrik Zahle (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Krunke, H.: Nogle generelle betragtninger om ydelsesgarantier og rentegarantier i pensionsforsikring. Ugeskrift for Retsvæsen 7, s. 71-79. 2006.
- Krunke, H.: § 19, stk. 3 – Det Udenrigspolitiske Nævn. i: Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2. udg. s. 192-195. Henrik Zahle (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Olsen, H.P.: Saglig argumentation i forfatningsretten. Ugeskrift for Retsvæsen x, s. 9-15. 2006.
- Olsen, H.P.: Hvem skal betale for Gud? – En kommentar til § 4, stk. 4, nr. 6 i gældssaneringsbekendtgørelsen. Ugeskrift for Retsvæsen x, s. 131 s. 2006.
- Olsen, H.P.: Magtfordelingslæren i dansk forfatningsret. i: Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2. udg. s. 91-99. Henrik Zahle (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Olsen, H.P.: Teksten i sig selv – Tekst og virkelighed i rettskildelæren. Retfærd 4/115, s. 87-95. 2006.
- Petersen, H.: Demokrati- og normudviklinger i verdenssamfundet. i: Psyke & Logos nr. 1, 2006 Tema: Demokrati s. 39-53. Benny Karpatschof, Nini Prætorius, Ole Andkjær Olsen, Peter Berliner, Bo Møhl, Jytte Bang, Jan Tønnesvang, Mette Skovgard (red.). Dansk Psykologisk Forlag, Danmark 2006.

- Petersen, H.: Postkoloniale konglomeratstater i retskulturel belysning. i: Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 2004-05 s. 67-77. Ilisimatusarfik/Forlaget Atuagkat, Grønland 2006.
- Petersen, H.: Når religioner udfordrer ytringsfriheden. i: Gudebilleder. Ytringsfrihed og religion i en globaliseret verden s. 89-108. Lisbet Christoffersen (red.). Tiderne Skifter, Danmark 2006.
- Petersen, H.: Retspluralisme i praksis – grønlandske inspirationer. 443 s s. Hanne Petersen (red.) Ilisimatusarfik/Jurist- og Økonomforbundets Forlag, Danmark 2006.
- Petersen, H.: Grønland på verdenskortet – introduktion & artikelresuméer. i: Grønland i Verdenssamfundet. Udvikling og forandring af normer og praksis s. 7-28. Hanne Petersen (red.). Forlaget Atuagkat, Grønland 2006.
- Petersen, H.: Grønland som medskaber af verdensret – retssociologiske perspektiver. i: Grønland i Verdenssamfundet. Udvikling og forandring af normer og praksis s. 233-258. Hanne Petersen (red.). Forlaget Atuagkat, Grønland 2006.
- Rytter, J.E.: Grundlovsfortolkning. i: Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2. udg. s. 77-90. Henrik Zahle (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Rytter, J.E.: Går Menneskerettighedsdomstolen for vidt? – fortolkning og retsskabelse i Strassbourg. Juristen 2006, s. 9-19. 2006.
- Rytter, J.E.: International Human Rights – International status, Regional Impact and National (Danish) Implementation. European Review of Public Law Vol 128, No 1, Spring 2006. 2006.
- Rytter, J.E.: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – og dansk ret, 2. udg. 405 s s. Jens Elo Rytter Forlaget Thomson, København 2006.
- Rønne, A.: Chapter 1: Introduction, Chapter 10: A New Role for the State – Energy Regulatory Reform in Denmark, Chapter 31: Conclusion. i: Regulation Energy and Natural Resources s. 3-9, 185-201, 401-416. Barry Barton, Lila K. Barrera-Hernández, Alastair R. Lucas, Anita Rønne (ed.). Oxford University Press, England 2006.
- Rønne, A.: Chapter 12: Merging The Danish systems operations for gas and electricity into one state-owned company. i: European Energy Law Report III s. 217-230. Ulf Hammer og Martha M. Roggenkamp (ed.). Intersentia, England 2006.
- Rønsholdt, S.: Om forholdet mellem arbejdsret og forvaltningsret i et retssikkerhedsperspektiv. i: Forvaltningsretlige perspektiver s. 349-389. Carsten Henrichsen, Peter Blume og Steen Rønsholdt (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Rønsholdt, S.: Forvaltningsret. Retssikkerhed. Proces. Sagsbehandling. 574 s s. Steen Rønsholdt Forlaget Thomson, København 2006.
- Rønsholdt, S.: Grundloven. i: Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2. udg. s. 596-603. Henrik Zahle (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Vindeløv, V.: Mediation in Danish Law: In Retrospect and Perspective. i: Global Trends in Mediation s. 123-138. Nadja Alexander (ed.). Kluwer Law International BV, Holland 2006.
- Forskningsafdeling III**
- Balvig, F.: Om de brune mænd før og nu. Arbejdermuseet 2006/1, s. 15-17. 2006.
- Balvig, F.: Virkninger af straf. i: Hvad virker – hvad virker ikke. s. 109-136. Britta Kyvsgaard (red). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Balvig, F.: Den ungdom! 190 s. Det Kriminalpræventive Råd, København 2006.
- Balvig, F.: Vi var børn af sol og sommer. i: Valdemarskolen 100 år s. 7-11. Tom Rosenqvist Jensen (red.). Valdemarskolen, Ringsted, Ringsted 2006.
- Balvig, F.: Om vold og andre former for fysiske overgreb blandt unge i Midtjylland. 289 s. Ny Herning Kommune / Det Juridiske Fakultet, Herning / København 2006.
- Balvig, F.: Ni anbefalinger fra arbejdsgruppen om fremtidens straffe. 27 s. Advokatsamfundet, København 2006.
- Balvig, F.: Metodisk redegørelse vedrørende undersøgelsen af danskernes syn på straf. 621 s. Advokatsamfundet, København 2006.
- Balvig, F.: Danskernes syn på straf. 391 s. Advokatsamfundet, København 2006.
- Balvig, F.: Voldsudvikling i Danmark. i: Våld – med eller utan mening s. 14-80. Mia Söderbärj (red). Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi, Stockholm, Sverige 2006.
- Balvig, F., Holmberg, L.: Narko er yt. På få år er der sket et drastisk fald i de unges brug af stoffer. Berlingske Tidenende, 2. sektion 3. Februar, Magasin, s. 15. 2006.
- Balvig, F., Holmberg, L.: Er forebyggelse risikabel? Ungdomsforskning nr. 4, årg. 5, s. 9-16. 2006.
- Balvig, F., Holmberg, L.: Er forebyggelse risikabel? Ungdomsforskning Nr.4 / Årg.5 / december, s. 9-16. 2006.
- Balvig, F., Kyvsgaard B.: Danskernes udsathed for kriminalitet, 1986-2005. Januar, 42 s. København 2006.
- Balvig, F., Kyvsgaard B.: Volden i Danmark 1995 og 2005. Januar, 48 s. København 2006.
- Balvig, F., Kyvsgaard B.: Vold og overgreb mod kvinder. Februar, 75 s. København 2006.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Afgørelser mv. Skattepolitisk oversigt 62. årg., nr. 1., s. 102-106. 2006.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Afgørelser mv. Skattepolitisk oversigt 62. årg., nr. 3., s. 172-176. 2006.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 62. årg., nr. 2., s. 132-133. 2006.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 62. årg., nr. 3., s. 162-168. 2006.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 62. årg., nr. 1., s. 89-94. 2006.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Kendelser fra Landsskatteretten. Skattepolitisk oversigt 62. årg., nr. 3., s. 169-171. 2006.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Kendelser fra Landsskatteretten. Skattepolitisk oversigt 62. årg., nr. 2., s. 134-135. 2006.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Kendelser fra Landsskatteretten. Skattepolitisk oversigt 62. årg., nr. 1., s. 95-101. 2006.
- Dam, H., Hemmingsen, K., Taksøe-Jensen, F.: Skatteret: Speciel del 2005. 5. udgave. 711 s. Magnus Informatik A/S, København 2005.
- Dam, H., Hemmingsen, K., Taksøe-Jensen, F.: Skatteret: Speciel del 2006. 6. udgave. 684 s. Magnus Informatik A/S, København 2006.
- Dam, H., Hemmingsen, K., Taksøe-Jensen, F.: Skatteret:

- Almen del 2006. 7. udgave. 743 s. Magnus Informatik A/S, København 2006.
- Dam, H., Nielsen, J.G.: Allokering og fiksering af indkomst. Skattepolitisk oversigt 62. årg., nr. 3., s. 145-156. 2006.
- Eyben, B.E.v.: Konkurs. i: Kreditorfølgning – materiel foged- og konkursret, 5. udg. s. 15-25, 147-411. Thomson, København 2006.
- Eyben, B.E.v.: Gerd Sinding og Michael Lerche: Offererstatningsloven med kommentarer. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2005. 239 sider. Ugeskrift for Retsvæsen 7, s. 90. 2006.
- Eyben, B.E.v.: Velfærdsydelse og erstatning. Nogle bemærkninger i anledning af Velfærdskommissionens rapport. Ugeskrift for Retsvæsen 16, s. 166-172. 2006.
- Greve, V.: Genoptagelse af straffestager – nogle træk af dansk ret i Rikosoikeudellisia kirjoituksia. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisu, A-sarja n:o 268 i: Rikosoikeudellisia kirjoituksia VIII Raimo Lahdelle 12.1.2006 omistettu. s. 31-49. Petri Jääskeläinen, Pekka Koskinen, Martti Majanen. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki 2006.
- Greve, V.: Dansk kriminalpolitik og evidensbaseret politik og praksis. i: Hvad virker – hvad virker ikke?: kundskabsbaseret kriminalpolitik og praksis s. 9-24. Britta Kyvsgaard (red). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Greve, V.: Skal dansk ret gælde overalt? Fyns Stifttidende 16. maj 2006, s. 1. 2006.
- Greve, V.: Grundlovens § 34, Henrik Zahle (Red.): Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2. udgave. i: Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2. udgave. s. 281-283. Henrik Zahle (Red). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Greve, V.: Selvdrab og Internet, Mirva Lohiniva-Kerkelä: Väkivalta, Terttu Utriais Juhlakirja. i: Selvdrab og Internet, Mirva Lohiniva-Kerkelä: Väkivalta, Terttu Utriais Juhlakirja s. 29-35. Talentum, Helsinki 2006.
- Greve, V.: Grundloven, menneskerettighederne og minoriteterne. Ugespejlet 16-23 juni 2006, årg. 26, s. 10-13. 2006.
- Greve, V.: Grundloven, Menneskerettighederne og Minoriteterne. Materialisten 4, s. 29-36. 2006.
- Greve, V., Larsen, H.: Om beskikkelse af forsvarere. Tidsskrift for Kriminalret 2006, s. 668-671. 2006.
- Mortensen, P.: Aftaler, fuldmagt og forbruger aftaler. i: Erhvervsjura for den finansielle sektor s. 19-62. Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen, Nis Jul Clausen, Nina Dietz Legind, Hans Viggo Godsk Pedersen. Pejus, København 2006.
- Mortensen, P.: Køb. i: Erhvervsjura for den finansielle sektor s. 63-104. Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen, Nis Jul Clausen, Nina Dietz Legind, Hans Viggo Godsk Pedersen. Pejus, København 2006.
- Mortensen, P.: Forsikringsaftaler. Pensionsopsparing og skat. i: Erhvervsjura for den finansielle sektor s. 105-127. Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen, Nis Jul Clausen, Nina Dietz Legind, Hans Viggo Godsk Pedersen. Pejus, København 2006.
- Mortensen, P.: Ansættelsesforhold. i: Erhvervsjura for den finansielle sektor s. 471-488. Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen, Nis Jul Clausen, Nina Dietz Legind, Hans Viggo Godsk Pedersen. Pejus, København 2006.
- Mortensen, P.: Ændringer i landbrugsloven. Tidsskrift for Landbrugsret 3, s. 115-121. 2006.
- Mortensen, P.: Lov nr. 539 af 8. juni 2006 om ændring af lov om tinglysning og forskellige andre love (Digital tinglysning). Karnov Online i: Karnovs Lovsamling (Karnov Online) s. Noter. Bo von Eyben, Jan Pedersen og Thomas Rørdam (red.). Thomson, København 2006.
- Mortensen, P.: Lovbekendtgørelse nr. 622 af 15. september 1986 af lov om tinglysning (ajourføring af tidligere kommentar). Karnov Online i: Karnovs Lovsamling (Karnov Online) s. Noter. Bo von Eyben, Jan Pedersen og Thomas Rørdam (red.). Thomson, København 2006.
- Mortensen, P.: Lov nr. 435 af 9. juni 2004 om landbrugs-ejendomme (ajourføring af tidligere kommentar). Karnov Online i: Karnovs Lovsamling (Karnov Online) s. Noter. Bo von Eyben, Jan Pedersen og Thomas Rørdam (red.). Thomson, København 2006.
- Mortensen, P.: Lov nr. 109 af 15. marts 1939 om hvalfangst (ajourføring af tidligere kommentar). Karnov Online i: Karnovs Lovsamling (Karnov Online) s. Noter. Bo von Eyben, Jan Pedersen og Thomas Rørdam (red.). Thomson, København 2006.
- Mortensen, P.: Høring om udkast af 13. januar 2006 til forslag til lov om ændring af lov om landbrugsejendomme. 11 s. København 2006.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 1, s. 56-88. 2006.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 2, s. 125-131. 2006.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 3, s. 157-161. 2006.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 4, s. 197-213. 2006.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 5, s. 267-292. 2006.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 6, s. 327-335. 2006.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 7, s. 368-377. 2006.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 8, s. 412-421. 2006.
- Nielsen, J.G.: Holder sagen i retten? Skatterevisorforeningen -, s. 65. 2006.
- Nielsen, J.G., Aagesen, O.: Materialesamling til Masterafhandling. 195 s. Jacob Graff Nielsen og Ole Aagesen (red.) Danmarks Forvaltningshøjskole, København 2006.
- Vestergaard, J.: Anm. af Ingeborg Gade, Rikke Freil Laurund, Katrine Schjønning og Lykke Sørensen: Det politimæssige og strafferetlige samarbejde i Den Europæiske Union. Ugeskrift for Retsvæsen / B Ugeskrift for Retsvæsen, s. 208-209. 2006.
- Vestergaard, J.: Det strafferetlige værn mod terrorisme – nye konventionsforpligtelser mv. Tidsskrift for kriminalret 4/2006, s. 1. 2006.
- Vestergaard, J.: Terrorpakkens strafferetlige grundlag – en sump. Dagbladet Information 10. maj 2006, s. 1. 2006.
- Vestergaard, J.: Foranstaltninger i sager om seksuelle overgreb – afgørelseskompetence og sagsbehandling. i: Idrætsjuristen 2005. Årsskrift for Dansk Idrætsjuridisk Forening. s. 37-77. Jens Evald (red). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Vestergaard, J.: Straffeloven og straffuldbyrdsloven m.v. med henvisninger og sagregister. 16. reviderede udgave. 320 s. Forlaget Thomson; GadJura, København 2006.
- Vestergaard, J.: Det strafferetlige værn mod terrorisme –

- nye konventionsforpligtelser mv. Tidsskrift for Kriminalret 4, s. 246-260. 2006.
- Vestergaard, J.: Strafferetlig lovgivning om bekæmpelse af terrorisme. Tidsskrift for Kriminalret 1, s. 2-13. 2006.
- Vestergaard, J.: Vejledning for specialestuderende på den juridiske kandidatuddannelse, Det Juridiske Fakultet. 4. udgave. 43 s. Københavns Universitet, Det Juridiske Fakultet, København 2006.
- Vestergaard, J.: The European Arrest Warrant Project. National Report: Denmark. 138s. Internet 2006.
- Vestergaard, J.: The European Arrest Warrant (EAW) and its Implementation in the Member States of the European Union. International Conference, Kraków, 9-12 November 2006. Country Report: Denmark. 65s. Krakow, Poland 2006.
- Vestergaard, J.: Den strafferetlige del af Justitsministerens anti-terrorepakke 2, lovforslag L 217 af 31. marts 2006 (Styrkelse af indsatsen for at bekæmpe terror mv.). 6s. København 2006.
- Vestergaard, J.: Skitse til udformning af straffelovens bestemmelser om bekæmpelse af terrorisme. 3s. København 2006.
- Vestergaard, J.: The Law on Corporal Punishment of Children in Denmark. i: Corporal Punishment of Children. A Human Rights Violation. s. 180-184. Professor Susan Bitensky. Transnational Publishers, 2006.
- Wandall, R.H.: Equality by numbers or words. Criminal Law Forum 1, s. 1-41. 2006.

Studienævnet for Jura

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af fire repræsentanter for de fastansatte lærere ved fakultetet, studieleder, docent, dr.phil. Henrik Stevnsborg (formand), viced studieleder, docent, dr.jur. Henrik Palmer Olsen, professor, dr.jur. Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen og lektor, ph.d. Annette Kronborg. Ekstern lektor, specialkonsulent, cand.jur. Niels-Erik Hansen har repræsenteret deltidslærerne ved fakultetet. Hertil kommer fem medlemmer valgt af de studerende. Fra Forenede Jurister: Christina Bruun Andersen (næstformand), Anders Fruelund Niebuhr, Sofie Grubb og Trine Lessel. Fra Juridisk Diskussionsklub – Politisk Udvalg: Vibeke Rohde.

Med virkning fra midt i august har docent, dr.jur. Henrik Palmer Olsen været formand for studienævnet, og docent, dr.jur. Mette Hartlev blev samtidig studieleder. Desuden er Vibeke Rohde udtrådt pga. studieophold i udlandet, og Mikkel Velin blev indsuppleret.

Beretning

2006 blev på mange måder et særligt år for det juridiske studium. Først og fremmest er de første studerende startet på den nye studieordning. Fakultetet har samtidig optaget det største antal studerende i studiets historie; nemlig 729. Derudover optog fakultetet for første gang studerende med

en udenlandsk juridisk bachelorgrad direkte på kandidatuddannelsen.

Studienævnet brugte en stor del af forårets møder på at få de sidste brikker i studiereformen til at falde på plads, så det første år under den nye studieordning kunne komme ordentlig fra start. Faglederne har i samarbejde med fakultetssekretariatet udført en stor indsats for at sikre, at studiereformens intentioner bliver virkeliggjort. På den nye studieordning er der bl.a. udarbejdet en særlig kompetenceprofil for de enkelte fag, som relaterer sig til studieordningens generelle kompetenceprofil, og der er indført større valgfrihed på bacheloruddannelsen. Arbejdet med implementering af studiereformen vil fortsat optage en stor del af studienævnets, fagledelsens og fakultetssekretariatets tid i de kommende år.

I 2006 har der været fokus på de studerendes karriereplanlægning. Fakultetet har taget initiativ til at afholde karrieredage, hvor et bredt udsnit af aftagerrepræsentanter præsenteres. Her er der samtidig mulighed for at høre om valg af kursusfag, og hvilke muligheder der er for selv at sammensætte kandidatuddannelsen. Der blev i årets løb afholdt to karrieredage, som begge var utroligt velbesøgte, og det planlægges at udvide karrieredagene i 2007, således at de bl.a. bliver afholdt på skemafrige dage med endnu bredere repræsentation fra aftagerne.

Fakultetet lægger stor vægt på at have et tæt samarbejde med vores aftagere. I 2006 blev dette institutionaliseret i et aftagerpanel. Hermed har fakultetet etableret et forum, som sikrer en løbende dialog med den verden, som vi uddanner vores kandidater til. Denne dialog er særdeles værdifuld for fakultetet, da den hjælper os med at se på studiet med et "udefra-perspektiv", og giver os værdifulde input til en løbende udvikling af studiet. I efteråret var der bl.a. en nyttig dialog om informationsværdien af eksamensbeviserne, når ændringerne som følge af ny karakterskala træder i kraft i 2007.

Det juridiske studium har en meget stærk international profil. I 2006 blev der udbudt i alt 48 juridiske kurser på andet sprog end dansk, og fakultetet modtog i lighed med tidligere år en stor gruppe internationale studerende. I alt 347 gæstede fakultetet, heraf 134 helårsstuderende. Dette er en stigning på ca. 15 % i forhold til 2005. Omvendt sendte fakultetet 165 studerende på praktik- og studieophold i udlandet. Dette tal har ligget stabilt i flere år og svarer til, at godt en tredjedel af de studerende på den juridiske kandidatuddannelse rejser ud i løbet af deres studietid. For at ruste de studerende til at få et godt udbytte af deres udlandsophold udbød fakultetet ikke-meritgivende kurser i Fagengelsk, Fagtysk og Fagfransk. 328 studerende benyttede sig af disse tilbud.

Fakultetet havde i 2006 besøg af to gæstprofessorer fra henholdsvis Calgary, Canada og Melbourne, Australien. Begge gæstprofessorer udbød kurser af højeste internationale kvalitet på kandidatuddannelsen. Fakultetet deltog i syv processpil i 2006, og holdene opnåede endnu engang at placere sig blandt verdens bedste. Det blev bl.a. til en 2. plads ved Telders International Moot Court Competition og en fornem tredje plads i individuelt mundtligt indlæg ved verdens største procedurekonkurrence i folkeret, Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition.

Studiemiljøet har i 2006 været et højt prioriteret område, både på universitet og fakultetet. I efterårssemesteret blev der lanceret en virtuel studielivsside for jurastuderende – Duplikken – som blev udformet af en gruppe studerende i

samarbejde med fakultetssekretariatet. Der er desuden nedsat en arbejdsgruppe vedrørende studiemiljø, som i starten af 2007 skal komme med forslag til, hvilke tiltag fakultetet kan iværksætte for at forbedre studiemiljøet. Dette område vil også være centralt for studienævnets arbejde det kommende år.

Året var i øvrigt præget af to administrative udfordringer: lokaleplanlægning og budgettilpasning. Fra efterårsemesteren 2006 har fakultetet hovedsagligt planlagt manuktionsundervisning i bygningskomplekserne TRIN og METRO. Samlingen af de studerende i disse to komplekser har været en positiv gevinst for studiemiljøet, men det har

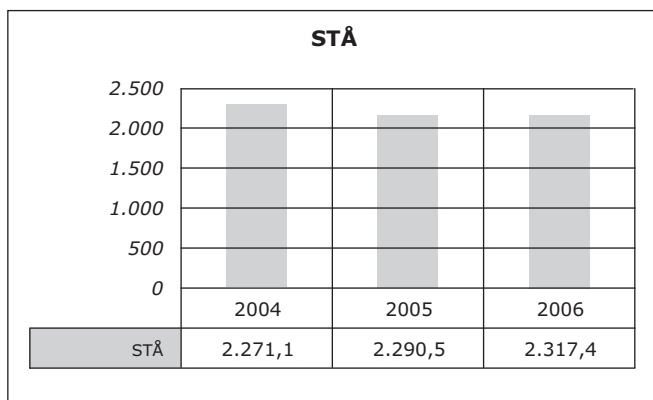
ikke været problemfrit, da det i nogle situationer har været vanskeligt at få plads til alle de holdsatte studerende i lokalerne. I løbet af forårsemesteren viste det sig nødvendigt at korrigere de planlagte undervisningsaktiviteter for at holde sig inden for budgettet. Dette førte til, at der fra efterårsemesteren skete en vis reduktion i timetal på bacheloruddannelsen, og at der blev udbudt færre kurser end planlagt på kandidatuddannelsen. Der er nu udarbejdet et særligt budgetværktøj, som skal sikre, at det fremover er muligt fra årets start at opnå bedre overensstemmelse mellem planlagte aktiviteter og budgettet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder		
	Jura	Meritoverført	I alt
Jura	2.164,7	14,8	2.179,5
Afrikaområdestudier	0,2		
Meritstuderende	15,9		
Gæstestuderende	136,5		
I alt	2.317,4		
Åben uddannelse	40,6		

STÅ 2004-2006

Studieleder Mette Hartlev

Ph.d.-studienævnet for Jura

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod ph.d.-studienævnet ved Det Juridiske Fakultet af formand, ph.d.-studieleder, professor, dr.jur. Jens Schovsbo. Lærerrepræsentanterne er professor dr.jur. Vibeke Vindeløv, professor, dr.jur., mag.scient.soc. Flemming Balvig samt af ph.d.-studerende Anders Thomas Hesnner, Stinne Taiger Ivø og Janne Rothmar Hermann.

Beretning

Der blev opslået to ph.d.-stipendier til besættelse i 2006, hvoraf det ene var emnemæssigt øremærket. Fakultetet modtog i alt 18 ph.d.-ansøgninger til stipendierne, hvoraf

to angik det emnemæssigt øremærkede stipendium. Blandt ansøgerne blev i alt fem fundet kvalificerede, og to af disse blev ansat som ph.d.-stipendiater ved fakultetet. Samarbejdet med Advokatbranchen resulterede herudover i ansættelse af en samfinansieret ph.d.-stipendiat. I alt blev der således ansat tre ph.d.-stipendiater i 2006. Det samlede antal indskrevne ph.d.-studerende har i 2006 ligget på gennemsnitligt ca. 22 året igennem, hvilket nogenlunde svarer til de senest foregående år.

Der blev i 2006 afholdt tre ph.d.-forsvar, der allerede resulterede i indstilling om tildeling af ph.d.-graden.

Studienævnet har i 2006 videreført arbejdet fra de tidligere år med at øge det eksterne samarbejde om ph.d.-stipendier. Kontakten er udvidet til andre brancher, og der er udgivet en pjece om mulighederne for eksternt samarbejde.

Studienævnet har været med til at lægge grundstenen til den første juridiske forskerskole i Danmark. Forskerskolen dækker alle ph.d.-stipendiater indenfor det juridiske område. Forskerskolens primære sigte er at skabe et bedre og større kursusudbud, skabe netværk og forskningsmiljøer på tværs i landet og ikke mindst at skabe større internationalisering af ph.d.-uddannelsen.

Studienævnet har arbejdet for, at der opnås en større gennemsigtighed om de videre karrieremuligheder både på fakultetet og andetsteds. Dette sker bl.a. igennem tidlig udmelding af ledige stillinger samt ved bistand til at søge eksternt finansiering og interne forskningsmidler til konkrete projekter.

Jens Schovsbo sluttede 1. oktober som ph.d.-studieleder for at hellige sig arbejdet med forskerskolen. Professor Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen har overtaget hvervet som ph.d.-studieleder.

Ph.d.-studieleder . Jens Schovsbo

Studienævnet for Master i Konfliktmægling (MKM)

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 ledes studienævnet af uddannelsesleder, professor Vibeke Vindeløv

Medlemmerne i studienævnet var i hele året på undervisersiden udover uddannelseslederen, professor Ole Wæver, Institut for Statskundskab, KU og professor Jørgen Dalberg Larsen, Juridisk Institut, AU, som suppleant. Som studenterrepræsentanter for Hold 2 var økonomikonsulent, cand.polit. Lotte Boas og teamleder, cand.scient. Lars Trock samt som suppleanter sekretariatschef, cand.jur. Leise Døllner og udviklingskonsulent, kaospilot Henriette Højsteen, begge fra Hold 3. Fra september 2006 består studienævnet af samme lærerrepræsentanter som ovenfor og med studenterrepræsentanter valgt af Hold 3, nemlig Leise Døllner og Henriette Højsteen.

Den vedtagne studieordning er at finde på uddannelsens hjemmeside.

Organisation

Den centrale administration af MKM er fortsat placeret ved Det Juridiske Fakultet, St. Kannikestræde 11, 1. sal, 1455 København K., telefon 35 32 35 22. Den omfatter administrationschef Kim Hastrup samt siden august 2006 overassistent Rikke T. Christensen, idet fuldmægtig Helle Bisgaard fra august 2006 har haft barselsorlov. Den faglige udvikling samt fagadministrationen er placeret på Forskningsenhed II, Studiestræde 6, 1455 København K og omfatter uddannelsesleder, professor Vibeke Vindeløv, e-mail Vibeke.Vindelov@jur.ku.dk samt uddannelseskoordinator Lin Adrian, e-mail Lin.Adrian@jur.ku.dk.

Uddannelseskoordinator Lin Adrian havde i perioden juli-september 2006 forældreorlov, i hvilken periode konsulent Lene Østergaard fungerede som vikar.

Til uddannelsen er oprettet et særligt bibliotek og møde-lokaliteter.

MKM's hjemmeside er at finde på www.jur.ku.dk/konfliktmaegling.

Hjemmesiden foreligger også på engelsk.

Beretning

Status

MKM, Hold 2

I januar 2006 blev afholdt mundtlig eksamen i praktisk Konfliktmægling. Eksamen bestod – som tidligere – af forberedelse, udøvelse af mægling med professionelle skuespillere i roller som parter samt efterfølgende refleksion og mundtlig konfrontation over den aflagte præstation. Den form, som den praktiske eksamen har, får fortsat fine evalueringer fra såvel de studerende som de eksterne censorer. I foråret 2006 blev hovedvægten lagt på skrivning af masterafhandlingen, og i juni 2006 afsluttede samtlige 26 studerende deres masterstudium med et mundtligt forsvar af deres afhandling. Ved translokationen deltog 24 af de færdiguddannede mastere – selv de, der kom fra Norge – og modtog deres eksamensbevis ved en festlig afslutning. Samtlige eksaminer på MKM foretages med eksternt censur.

MKM, Hold 3

MKM hold 3, som startede undervisningen i september 2005, blev med virkning fra efteråret 2006 reduceret til 26 deltagere, idet én studerende søgte og fik bevilget orlov mht. jobskifte og deraf følgende stort arbejdspress. Studieturen gik i år til Holland. De to skriftlige eksaminer blev afholdt i form af en hjemmeopgave i hhv. foråret i Konfliktforståelse og Forhandling og i december som 5-timers eksamen i Konfliktmægling, der blev afholdt planmæssigt. Ved sommereksamen bestod alle; vintereksamen er i skrivende stund endnu ikke færdigevalueret. Deltagerne har fortsat et stort engagement til stor glæde for undervisere og tilrettelæggere.

MKM, Hold 4

I foråret 2006 startede markedsføring af International Master in Mediation and Conflict Resolution mhp. start i september 2006. Imidlertid var der på grund af vanskeligheder, fortrinsvis af politisk karakter, med at få anerkendt uddannelsen forsinkelse og begrænsninger i markedsføringen, hvilket formentlig var årsag til, at kun få kvalificerede ikke-nordiske udenlandske ansøgere meldte sig. På den baggrund besluttede fagledelsen med fakultetets accept at konvertere uddannelsen til en dansk/nordisk master, MKM 4, med start i februar 2007. De ansøgere, som havde søgt den internationale master, og som ønskede at konvertere deres ansøgning, fik tilladelse hertil. Derefter blev afholdt interviews samt optagelse efter gældende standard. I efteråret 2006 blev den dansk/nordiske uddannelse igen markedsført, og der blev holdt informationsmøde mhp. at få de resterende pladser besat. Igen denne gang oversteg antallet af kvalificerede ansøgere langt de ledige pladser. Hold 4 starter således den 1. februar 2007 med højt kvalificerede deltagere.

Det ligger fast, at der vil blive udbudt et MKM hold 5 med forventet opstart i september 2008. Der arbejdes endvidere på at etablere en master med særlig vægt på interna-

tionale konflikter med opstart ligeledes i september 2008. Udover samarbejde med Utrecht Universitet er der tillige indledt et samarbejde med Folke Bernadotte Academy (under Det svenske Udenrigsministerium) herom.

Uddannelsesleder Vibeke Vindeløv

Diplomuddannelse i Kriminologi (DUK)

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af lektor Lars Holmberg, KU, lektor Edith Nikolajsen, DSH-K, samt studenterrepræsentanterne Anne Okkels Birk og Julie Mauritzen.

Organisation

Diplomuddannelse i Kriminologi udbydes i et samarbejde mellem Det Juridiske Fakultet, KU, og Den Sociale Højskole i København.

Den centrale administration af DUK er placeret ved dekansekretariatet på Det Juridiske Fakultet. Den omfatter administrationschef Kim Hastrup, kontorfuldmægtig Helle Bisgaard samt overassistent Rikke T. Christensen.

Den faglige udvikling samt fagadministrationen er placeret på Forskningsafdeling III, og omfatter uddannelsesleder Lars Holmberg, e-mail lars.holmberg@jur.ku.dk, samt de faste undervisere professor Flemming Balvig, lektor Annika Snare samt lektor Edith Nikolajsen, DSH-K.

Undervisningen foregår som koncentrerede samlinger fra torsdag til lørdag ca. 8 gange om året. Halvdelen af samlingerne finder sted i Skt. Peders Stræde 19, den anden halvdel foregår på kursusstedet Skt. Helene i Tisvildeleje.

Uddannelsens hjemmeside findes på adressen www.jur.ku.dk/diplomuddannelse.

Beretning

Ved udgangen af 2006 har de studerende på DUK's første hold afsluttet de første fem undervisningsmoduler på uddannelsen, og de påbegynder dermed arbejdet på deres afgangsprojekter, som skal være færdige i maj 2007.

Forløbet indtil nu har til fulde levet op til de forventninger, underviserne og fakultetet havde inden studiestarten i september 2005. Kun én af de oprindeligt 25 tilmeldte er sprunget fra undervejs. De studerendes aktive deltagelse og deres store faglige og geografiske spredning har bidraget til en høj grad af tværfaglig udveksling og udvikling. Der er udviklet et levende og tæt studiemiljø, og engagementet blandt de studerende har holdt sig på et konstant, højt niveau.

DUK har løbende benyttet kriminologiske kapaciteter fra ind- og udland som gæsteforelæsere, og det internationale udsyn er endvidere søgt styrket gennem et studiebesøg på den norske politihøjskole og Institutt for Kriminologi ved Universitetet i Oslo.

Der er gentagne gange foretaget evaluering af de studerendes bedømmelse af uddannelsen, senest efter afslutningen af femte modul. Resultaterne heraf kan ses på uddannelsens hjemmeside.

DUK udbyder næste hold med start i september 2007.

Uddannelsesleder Lars Holmberg

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det Naturvidenskabelige Fakultet

Dekan Nils O. Andersen

Prodekan for forskning John Mundy

Prodekan for uddannelse Henrik Busch

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2006: Konstitueret dekan Flemming M. Nicolaisen til 30.4.2006.

Dekan Nils O. Andersen fra 1.5.2006.

Konstitueret prodekan Bent Vismann til 31.8.2006.

Prodekan for forskning John Mundy fra 1.9.2006.

Prodekan for uddannelse Henrik Busch fra 1.9.2006.

Sekretariatschef (fakultetsdirektør fra 20.9.2006 indtil 1.1.2007) Tommy Jensen.

Akademisk Råd

Pr. 1.2.2006: Konstitueret dekan Flemming M. Nicolaisen (formand) til 30.4.2006.

Dekan Nils O. Andersen fra 1.5.2006.

Lektor Bent Vismann (konstitueret prodekan) til 31.8.2006.

Prodekan for forskning John Mundy fra 1.9.2006.

Prodekan for uddannelse Henrik Busch fra 1.9.2006.

Porteføljechef Peter Suhr-Jessen (ekstern repræsentant) til 30.4.2006.

Rektor Jannik Johansen (ekstern repræsentant) til 30.4.2006.

Professor Poul Olesen til 30.4.2006.

Professor Berthe M. Willumsen til 30.4.2006.

Lektor Bjørn Buchardt Westergaard til 30.4.2006.

Lektor Jens Høeg til 30.4.2006.

Lektor Bergfinnur Durhuus.

Lektor Anders Hammershøi til 30.4.2006.

Professor Robert Feidenhans'1 fra 1.5.2006.

Professor Carsten Rahbek fra 1.5.2006.

Professor Kaj Sand Jensen fra 1.5.2006.

Professor Christian Wichmann Matthiessen fra 1.5.2006.

Professor Frants R. Lauritsen fra 1.5.2006.

Laboratoriefuldægtig Dorte Heldrup (TAP-repræsentant).

Forskningsstekniker Poul Erik Kroghave (TAP-repræsentant).

Laborant Marit Warrer (TAP-repræsentant).

Stud.scient. Eva Rotenberg.

Stud.scient. Benjamin Hjort Eriksen.

Stud.scient. Andreas Kamstrup.

Adresse

Øster Voldgade 3
1350 København K
Telefon 35 32 42 00
Fax 35 32 42 20
nat-fak@adm.ku.dk

Dekanens årsberetning

Optag og kandidatproduktion 2006

Der blev pr. 1. oktober 2006 optaget 951 studerende på fakultetets bacheloruddannelser. Det svarer til en nedgang på ca. 5 % i forhold til 2005. Nogle af bacheloruddannelserne optog dog flere studerende i 2006 end i 2005.

Efter fald i antal kandidater i perioden 2003-2005 steg kandidatproduktionen i 2006 kraftigt. Der blev produceret 510 kandidater, hvilket kun overgås af rekordåret 2002.

Studiereform

Årgang 2004 er den første årgang, der har studeret efter blokstruktur, mens årgang 2002 var den sidste årgang, hvor alle fag fulgte semesterstruktur. En sammenligning af årgang 2002 og 2004 viser, at gennemførselsprocenten på de to første års studier er blevet forbedret fra 50 for årgang 2002 til 58 for årgang 2004. Desuden er ophørsprocenten efter de to første år mindre for årgang 2004 end for årgang 2002.

En sammenligning af årgang 2002, 2004 og 2005's studieforløb på det første års studier viser desuden, at mens årgang 2002 havde en gennemførselsprocent på 57, var den forbedret til 66 for årgang 2004 og yderligere til 70 for årgang 2005.

Ny studienævnsstruktur

Fakultetet har i 2006 besluttet en ny studienævnsstruktur. De hidtidige fagstudienævn nedlægges pr. 1. februar 2007 og erstattes af fire studienævn med ansvar for hhv. bachelor-, kandidat-, ph.d.- og masteruddannelserne på fakultetet. De nye studienævn har til opgave at sikre tilrettelæggelse, gennemførelse og udvikling af uddannelse og undervisning. For hver uddannelse under et studienævn udpeger dekanen, efter indstilling fra studienævnet, en studieleder. Der sker hermed en tydeliggørelse af det primære ansvar for uddannelserne i en uddannelsesstreng, som omfatter dekan, studienævn, fakultetets uddannelsesråd og studielederne.

Naturvidenskabsfestival 2006

Otte institutter fra Det Naturvidenskabelige Fakultet – Niels Bohr Institutet, Institut for Molekylær Biologi, Geografisk Institut, Geologisk Institut, Datalogisk Institut, Institut for Idræt, Kemisk Institut og Biologisk Institut via Ferskvandsbiologisk Laboratorium i Hillerød – deltog i september 2006 i Den Naturvidenskabelige Landsby på Kongens Nytorv under Dansk Naturvidenskabsfestival. Formålet var at skabe begejstring for naturvidenskab blandt børn og unge. Landsbyen er en "hands-on" udstilling, hvor skoleklasser kan booke en tid og afprøve, teste, lege og udforske naturvidenskabelige principper og teknologier under kyndig vejledning af universitetsstuderende.

Kommunikation og formidling

Det Naturvidenskabelige Fakultet har igennem 2006 været aktiv med formidling til fakultetets mange interessenter og målgrupper: studerende, kommende studerende, ansatte, samarbejdspartnere, erhvervslivet, beslutningstagere og den brede offentlighed. Generelt har fakultetet oplevet en stigende interesse for naturvidenskab og forskningsstof i medierne. Samtidig bidrager stadig flere af fakultetets forskere med at synliggøre deres aktiviteter. Store forskningshistorier i årets løb var bl.a. emner som teleportation, insekternes oprindelse, fugle og motion.

I august måned startede den igangværende Galathea 3-ekspedition, hvilket ligeledes har affødt en del omtale af de i alt 11 forskningsprojekter, som Det Naturvidenskabelige Fakultet deltager med på "Vædderen". Et udpluk af forskernes optræden i medierne udgør således mere end 200 historier i sidste halvdel af 2006 mod ca. 80 for hele 2005.

Priser

Flere af fakultetets forskere er igen i år blevet fremhævet og hædret med priser. Året blev indledt med fire modtagere af Ung Eliteforskerpriser fra Det Frie Forskningsråd: Professor Eske Willerslev, lektor Jesper Nygård, adjunkt Kresten Lindorff-Larsen og Jesper Kragh Grodal, der senere i 2006 vandt den eftertragtede European Young Investigator Award og blev ansat i et professorat på Institut for Matematiske fag. Astrofysiker Anja C. Andersen modtog flere priser for sin evne til at formidle, heriblandt DR's Rosenkærprisen, og professor i atmosfærekemi Ole John Nielsen blev hædret med DM's forskerpris. Endelig var professor Minik Rosing fra Statens Naturhistoriske Museum indstillet til den store pris for fremragende kommunikation i forbindelse med Forskningens Døgn.

Dialog med børn og unge

Formidlingsindsatsen over for børn og unge er ligeledes blevet styrket i 2006. Udover fakultetets engagement i årets Naturvidenskabsfestival, er det særlige tiltag overfor folkeskolernes 3.-6.-klasser, Cirkus Naturligvis, blevet udvidet, så aktørerne i Cirkus nu dækker folkeskoler på hele Sjælland og øerne, ligesom biblioteker nu også har mulighed for at booke et besøg af Cirkus Naturligvis. Først på efteråret lancerede man i samarbejde med projektets hovedsponsor, Novozymes, en ny hjemmeside.

Samarbejde med erhvervslivet

I juni måned fremlagde Det Naturvidenskabelige Fakultet resultaterne af en ny undersøgelse, der viser, at 60 % af de adspurgte forskere samarbejder med det private erhvervsliv. Det sker eksempelvis via samfinansierede projekter, EU-projekter, erhvervsforsker-studerende, specialestuderende, konsulentvirksomhed mv. For to år siden var tallet 40 % i en lignende undersøgelse.

Innovation og iværksætteri

Naturvidenskabelig og Sundhedsvidenskabelig Innovation (NSI) afholdt i samarbejde med ITEK den 19. september et matchmaking-arrangement på Datalogisk Institut under temaet e-science. Omkring 12 virksomheder, herunder IBM, Novo Nordisk og Sun Microsystems, var repræsenteret, og ca. 30 studerende deltog i selve dating-seancen. Tilsvarende matchmaking arrangementer blev afholdt indenfor bioteknologi og nano-science med stor succes.

I samarbejde med Dansk Industri lancerede NSI i november en mentorordning for iværksætterlystne og innovative studerende, der tildeles en mentor som coach og rådgiver i forbindelse med opstart af virksomhed og udvikling af en forretningsidé etc. Ved årets udgang er seks par blevet matchet gennem ordningen, og fakultetet har store forventninger til at bygge bro mellem studerende og erhvervslivet i 2007 gennem tiltag som f.eks. mentorordningen.

To produkter fremstillet af studerende fra henholdsvis Niels Bohr Institutet og Datalogisk Institut ved Det Naturvidenskabelige Fakultet var blandt de fem vindere af 5.000 kroner, da Venture Cup den 7. december kårede de københavnske vindere af iværksætterikonkurrencens første fase. Københavns Universitet er i det hele taget yderst velrepræsenteret i konkurrencen i år. Foruden de to vinderhold var yderligere to hold ud af de 17 tilmeldte hold fra KU blandt de 10 nominerede.

Grundforskningscentre

Fakultetet fik ved Grundforskningsfondens uddeling i november tildelt to nye grundforskningscentre, nemlig professor Dorthe Dahl-Jensen, Centre for Interglacial Climate, og professor Rasmus Nielsen, Centre for Comparative Genomics. De to bevillinger forventes tilsammen at tilføre fakultetets forskning ca. 90 mio.kr. i perioden 2007-2012.

Det Strategiske Forskningsråd programkomitéer

To centre modtog bevillinger fra Det Strategiske Forskningsråds programkomitéer: 11,8 mio. kr. til professor Thomas Bjørnholm, chef for Nano-Science Centre, og 25, 2 mio. kr. til professor Eigil Kaas, Centre for Energy, Environment and Health.

EU-projekter

Professor Henrik Enghoff, Statens Naturhistoriske Museum, er blandt de fremtrædende skikkelser i et stort europæisk forskningsnetværk, EDIT, som skal fremme koordineringen af den europæiske forskning i klassifikation af biodiversitet. Netværket støttes af EU med i alt 90 mio. kr.

Professor Eugene Polzik, Niels Bohr Institutet, modtog en bevilling på i alt 7,5 mio. kr. som koordinator af projektet QUROPE.

Fakultetet oplevede en betydelig vækst i antallet af Marie Curie-projekter med tildelingen af omkring 20 nye stipendier.

Højteknologifonden

Marinbiologisk Laboratorium ved Biologisk Institut modtog i samarbejde med Danmarks Jordbrugsforskning, Rigshospitalets Fertilitetsklinik og Unisense A/S en bevilling på i alt 11 mio. kr. fra Højteknologifonden til projektet "Optimeret fertilitetsbehandling".

Dekan Nils O. Andersen

Fakultetets økonomi**Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2006**

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret fra 2005. Der er samtidig sket en ændring i formålene, hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

For udgiftsbaserede regnskabstal for 2004 og tidligere år henvises til [link til tidligere årbøger].

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fakulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt. Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning og vidensudveksling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

Naturvidenskab	
1. Uddannelse	248.173
1.1. Heltidsuddannelse	202.154
1.2. Deltidsuddannelse	4.539
1.3. Øvrige uddannelser	1.143
1.4. Uddannelsesledelse og administration	40.337
2. Forskning i alt	518.451
2.1. Forskning	399.039
2.2. Forskeruddannelse	78.277
2.3. Forskningsledelse og administration	41.134
3. Formidling og vidensudveksling	68.077
3.1. Formidling	64.358
3.2. Vidensudveksling	2.645
3.3. Samfundsservice	1.074
4. Generel ledelse, administration og service	16.726
4.1. Ledelse og administration	7.194
4.2. Servicefunktioner	9.532
5. Bygninger	99.977
5.1. Bygningsdrift og service	85.548
5.2. Husleje og ejendomsskatter	0
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	14.429
5.4. Prioritetsrenter	0
Omkostninger i alt	951.403

Fakultets aktiviteter

Formål/delformål	Aktiviteter 2002-2006				
	2002	2003	2004	2005	2006
Antal optagne på bacheloruddannelsen	958	930	1.053	1.000	951
Medianalder for bacheleroptagne	21,6	21,6	21,7	21,5	21,5
Antal optagne på kandidatuddannelsen					558
Medianalder for kandidatoptagne					25,4
Antal studerende (inkl. orlov)	6.213	5.875	5.852	6.030	6.117
Heraf indskrevet på bacheloruddannelser					3.869
Heraf indskrevet på kandidatuddannelser					2.228
Heraf andet					20
% ophørte på 1. år for bachelor-studerende					17 %
Antal STÅ	2.900	2.821	2.798	2.878	2.833
Antal ressourceudløsende studerende				4.519	4.547
Antal bachelorer	586	549	629	585	531
Antal kandidater	526	482	479	463	503
Medianalder for bachelorer	25,5	25,3	25,4	25,4	25,3
Medianalder for kandidater	28,6	28,5	28,7	28,8	28,6
Antal deltagerbetalende studerende	81	114	141	128	285
Antal deltagerbetalende STÅ	54	52	56	80	56
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)				19	28
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid				14	15
% gennemførte på normeret tid + 1 år				34	34
% fortsat aktive				25	26
% ophørte				41	40
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid				9	17
% gennemførte på normeret tid + 1 år				35	40
% fortsat aktive				52	57
% ophørte				13	3
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Antal udgående studerende					68
Antal udgående studerende TB 2006	72	94	61	63	68
Antal indgående studerende					173
Antal indgående studerende TB 2006	79	78	97	115	142
Antal udenlandske studerende på hele uddannelser i DK				212	242
Heraf antal studerende fra nordiske lande					78
Heraf antal studerende fra lande uden for EU/EØS					101
Heraf antal selvbetalende studerende fra lande uden for EU/EØS					2
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	306	305	272	317	355
Antal optagne ph.d.-studerende				102	113
Antal afhandlinger, året	88	71	85	83	66

Ph.d.-studienævnet for Naturvidenskab**Medlemmer**

Pr. 1.2.2006 bestod ph.d.-studienævnet af:

Repræsentationsområde Geografi og Geologi: Professor Johannes Krüger (formand) og ph.d.-studerende Bodil Lauridsen.

Repræsentationsområde Biologi: Professor Sven Jonasson og ph.d.-studerende Louis Düring-Olsen.

Repræsentationsområde Matematik og Datalogi: Professor Jakob Krarup.

Repræsentationsområde Kemi og Fysik: Lektor Otto Dahl.

Beretning

Ph.d.-uddannelsen ved Det Naturvidenskabelige Fakultet er struktureret som et antal ph.d.-skoler (graduate schools) med hver sit ph.d.-udvalg og med ph.d.-studienævnet som overordnet organ. Således er der en ph.d.-skole for hver af fakultetets elleve store faggrupper, en tværgående ph.d.-skole (i Proteinkemi) knyttet til tre fag samt en tværinstitu-

tionel ph.d.-skole i Miljø og Klima, COGCI (The Copenhagen Global Change Initiative), et samarbejde mellem institutioner i Københavnsområdet, styret af et ph.d.-udvalg knyttet fakultet.

Fakultetet uddeler et mindre antal ph.d.-stipendier hvert år, hvis tildeling besluttet i Fakultetsrådet efter indstilling fra institutterne. Herudover igangsættes hvert år et større antal ph.d.-projekter i samarbejde med sektorforskningsinstitutter og industrielle virksomheder. Ansøgninger til sidstnævnte projekter behandles i de respektive ph.d.-udvalg, hvis indstillinger behandles i ph.d.-studienævnet. Der lægges vægt på omhyggelig vurdering af såvel projekterne som ansøgere og påtænkte vejledere.

Ved udgangen af 2006 var der 375 ph.d.-studerende ved Det Naturvidenskabelige Fakultet mod 331 ved udgangen af 2005 og 306 ved udgangen af 2004. I årets løb er der indskrevet 118 på ph.d.-studiet mod 109 i 2005 83 i 2004 og 74 i 2003. I 2006 har 60 fået tildelt ph.d.-graden mod 79 i 2005, 86 i 2004 og 80 i 2003.

Udover arbejdet med ansøgninger har ph.d.-studienævnet i årets løb behandlet forskellige generelle sager.

Ph.d.-stудieleder Johannes Krüger

Institut for Matematiske Fag

Ledelse pr. 1.1.2006

Instituttet ledes af institutleder Jørgen Tind og viceinstitutleder Hans Plesner Jakobsen.

Institutbestyrelsen består af institutleder Jørgen Tind. VIP: Bergfinnur Durhuus, afdelingsleder Hans Plesner Jakobsen for MA, afdelingsleder Michael Sørensen for AMS. TAP: Ulla Sørensen og Lillian Stegger. Studerende: Tine Rahbek Krog og Esben M. Flachs. Observatører: Claus Jessen og Mette Havning.

Organisation

Instituttet består af to afdelinger: Matematisk Afdeling (MA) og Afdeling for Anvendt Matematik og Statistik (AMS). Hver afdeling ledes af en afdelingsleder og en afdelingsbestyrelse.

Adresse

Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 07 25
Fax 35 32 07 04
imf@math.ku.dk
www.math.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Instituttet blev oprettet i 1997 og bebor 04-bygningen på H.C. Ørsted Institutet.

Instituttet råder over to afdelingsbiblioteker og et matematikhistorisk arkiv.

Personaleforhold

Jesper Grodal blev ansat som professor den 1. juli 2006-30. juni 2010.

Nathalie Wahl blev ansat som lektor den 1. juli 2006.

John D. Donaldsson er ansat som gæsteprofessor fra 1. januar-31. december 2006.

Tobias Colding er ansat som adjungeret professor pr. 1. marts 2006.

Jens Perch Nielsen er ansat som adjungeret professor pr. 1. september 2006.

Matematisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning fordeler sig over et bredt spektrum af matematiske discipliner. Disse omfatter foruden centrale områder af ren matematik også anvendelser i andre fag, især datalogi, sandsynlighedsteori og matematisk fysik.

1. Algebra

1.1. Talteori og gruppeteori

Et arbejde angående nogle algebraisk talteoretiske algoritmer til detektion af skift-ækvivalens er næsten færdigskrevet (S. Eilers og I. Kiming).

Der arbejdes med relationer mellem rødderne i polynomier med foreskrevet Galoisgruppe (C.U. Jensen).

Det løbende projekt angående niveau- og vægtoptimering for modulære mod p^n Galoisrepræsentationer er fortsat med opnåelse af delresultater og opdagelse af nye overraskende fænomener (I. Kiming i samarbejde med I. Chen, Simon Fraser University). Der er foretaget indledende undersøgelser angående mulighederne for etablering af Atkin-Swinnerton Dyer, kongruenser for modulformer af vægt 1 på ikke-kongruensgrupper (I. Kiming i samarbejde med H. Verrill, Baton Rouge).

Projektet om forskellige aspekter af blokinklusioner og blokidentiteter er fortsat og udvidet til at omfatte et mere generelt spørgsmål om blokforeninger (J. B. Olsson). Der er indledt en undersøgelse af eksempler på konkrete blokinddelinger à la Brauer (J.B. Olsson i samarbejde med C. Bessenrodt, Hannover). Der er udarbejdet en artikel om anvendelser af gruppeteori i analyse af dodekafon musik (J.B. Olsson i samarbejde med P. Brask).

Der er arbejdet med færdiggørelse af resultater om approksimation, dels af komplekse tal med tal i det imaginært kvadratiske tallegeme af diskriminant -8 , dels af quaternioner. Der er arbejdet med ortogonale polynomier med "gaps" og deres anvendelse i primtalsteori.

Der er arbejdet med opstilling af analytiske metoder til eksaktløsning af cirkelpakningsproblemet (A.L. Schmidt).

1.2. Ring- og modulteori

Første del af en samlet fremstilling af homologisk algebra over differentielle graduerede algebraer er blevet udarbejdet (H.-B. Foxby i samarbejde med L. Avramov, Lincoln, Nebraska). Der opnået en karakterisering af Gorenstein-ringe ved hjælp af cykliske moduler (H.-B. Foxby i samarbejde med A. Frankild).

Der er vist en ny funktoriel karakterisering af fuldstændige ringe (A. Frankild i samarbejde med S. Sather-Wagstaff, Kent, Ohio). Der er opnået nye resultater om dualitetsegenskaber i snitteori (A. Frankild i samarbejde med E.B. Halvorsen). Der arbejdes på en abstrakt lokal homologi- og kohomologiteori for kompakt frembragte triangulerede kategorier (A. Frankild i samarbejde med H. Holm, Aarhus).

1.3. Ikke-kommutativ algebraisk geometri og kvantegrupper

Studiet af ikke-kommutative plane kurver er fortsat. Der er opnået resultater om modeller af planen opfattet som billede af den fri algebra i 2 variable. Der er givet nødvendige og tilstrækkelige betingelser (i termer af ikke-kommutativ algebra) for, hvornår et polynomium har kvadratet på et givet irreducibelt polynomium som faktor (S. Jøndrup).

Der arbejdes med homologiske invarianter for kompakte kvantegrupper og konkrete beregninger af tilhørende numeriske invarianter (D. Kyed). Assembly, afbildning og Baum-Connes' formodning er blevet formuleret for kvantegrupper og bevist for kovirkninger af kompakte grupper og for kovirkninger af Woronowicz's $SU_q(2)$ (R. Nest).

2. Analyse

2.1. Reel og kompleks analyse

Studiet af momentproblemer og ortogonale polynomier er fortsat. Det er bevist, at de reciprokke Fibonacci-tal er momenter af en sandsynlighedsfordeling, hvis ortogonale po-

lynomier er q -analoge til Jacobipolynomierne for en speciel værdi af q relateret til det gyldne snit (C. Berg). Det er vist, at en vis transformation af Hausdorff momentfølger har et attraktivt fixpunkt. Til fixpunktet er knyttet visse meromorfe funktioner, som viser sig at være karakteriseret ved logaritmisk konveksitet og en funktionalligning (C. Berg i samarbejde med A. Durán, Sevilla).

2.2. Liegrupper og harmonisk analyse

Studiet af kovariante differentialoperatorer er genoptaget, og en del resultater er opnået i specialtilfældet af den konforme gruppe. Der arbejdes endvidere med analoger af disse resultater for kvantiserede matrixgrupper (H.P. Jakobsen). Arbejdet med Paley-Wiener-sætninger på symmetriske rum er fortsat. En publikation herom for reduktive symmetriske rum er revideret og afsluttet (H. Schlichtkrull i samarbejde med Erik van den Ban, Utrecht). Endvidere er påbegyndt et arbejde omkring samme emne men for kompakte symmetriske rum (H. Schlichtkrull i samarbejde med Gestur Olafsson, Baton Rouge).

2.3. Funktionalanalyse

Arbejdet med "Push-out" af derivationer er færdiggjort (N. Grønåbæk).

2.4. Operatoralgebra

Det er bevist, at de to a priori forskellige AF-algebraer knyttet til såkaldte beta-skift er ens (S. Eilers i samarbejde med Teresa Bates, Sydney, og T. Meier Carlsen, Münster). Der er givet klassifikationsresultater for en bred klasse af C^* -algebraer, der er givet som udvidelser af klassificerbare C^* -algebraer (S. Eilers i samarbejde med G. Restorff og E. Ruiz, Toronto).

Der er studeret amenabilitet af banachalgebraen $A(X)$ af approksimerbare operatorer på et banachrum X . Hovedsigtet er at karakterisere amenabilitet af $A(X)$ i termer vedrørende geometrisk og lokal struktur af X . Der er opnået resultater, som viser dyb sammenhæng med faktorerings-egenskaber af lineære operatorer og operatoridealnormer. Som anvendelse er det vist, at for Tsirelsons rum, T , er $A(T)$ IKKE amenabel, et spørgsmål som har været åbent siden den indledende forskning på området i 1992 (N. Grønåbæk i samarbejde med Ariel Blanco, Belfast).

Der er arbejdet med anvendelser af homologisk algebra og triangulerede kategorier på ækvivariant KK-teori. Desuden er der konstrueret spektralfølger til UCT og Künnethformler for RKK (R. Nest).

Der er opnået en afklaring af klassifikationsproblemet for extensioner af Kirchberg-algebraer (G. Restorff i samarbejde med E. Ruiz, Toronto).

2.5. Potentialteori, differentialligninger og matematisk fysik

Der arbejdes fortsat med statistisk mekaniske modeller for grafer, herunder specielt træer, med henblik på bestemmelse af visse kritiske eksponenter (B. Durhuus).

Der er udviklet en logaritme af elliptiske randoperatorer med egenskaber som i en generalisation af Boutet de Monvel-klassen, og det er vist, at dens ikke-kommutative residuum er proportionalt med værdien i 0 af den elliptiske randoperators zeta-funktion.

For generelle zeta-funktioner, knyttet til en randoperator i Boutet de Monvel-klassen og en differentiell elliptisk hjælpeoperator, er det vist, hvorledes zeta-værdien i 0 be-

står af globale ingredienser (af Hadamard finite-part-type) og lokale ingredienser (af Wodzicki residue-type); herunder er forskellige nye residue-formler udledt (G. Grubb).

Der er arbejdet med spektralprojektioner for realiseringen af et elliptisk randværdiproblem på en mangfoldighed med rand, og dette er brugt til at betragte zeta-invariantens afhængighed af valg af branch cut i den komplekse plan (A. Gaarde).

Der arbejdes på en ny metode til at bevise eksistensen af den termodynamiske grænse for ladede systemer. Som anvendelse giver metoden et nyt bevis for eksistensen af den termodynamiske grænse for krystaller først bevist af Fefferman i 1985 (J.P. Solovej i samarbejde med C. Hainzl, Alabama, og M. Lewin, Cergy-Pontoise). Der arbejdes stadig på at færdiggøre et manuskript om relativistiske korrektioner til atomare energier (J.P. Solovej i samarbejde med W. Spitzer, Bremen, og T. Østergaard Sørensen, Aalborg).

Der arbejdes på et manuskript om Hardy-uligheder for mange-legeme systemer (J.P. Solovej i samarbejde med A. Laptev og R. Frank, begge Stockholm, og T. Hoffmann-Ostenhof, Wien). Der studeres ionisering af relativistiske atomer (J.P. Solovej i samarbejde med Anna Dall'Acqua, München).

2.6. Sandsynlighedsteori og informationsteori

Det er bevist, at medianen i gammafordelingen er en konveks funktion af middelværdien (C. Berg i samarbejde med Henrik L. Pedersen, KVL).

Arbejdet med informationsteori og relationen til spilteori er fortsat (F. Topsøe).

2.7. Ikke-kommutativ geometri

Det er blevet bevist, at det er muligt at beskrive mange geometriske egenskaber for visse fraktaler ved hjælp af metoder, der er udviklet i den ikke-kommutative geometri (E. Christensen i samarbejde med C. Ivan, Hannover).

Der er udført konstruktion af spektrale tripler og bivariate Kasparov-cykler associeret med KMS-tilstande på en C^* -algebra samt konstruktion af et spektralt flow for von Neuman-algebraer af type II og III og dets relation til Kasparov-pairing (R. Nest).

2.8. Matematisk økonomi

Der arbejdes med Wiener-processer (M.E. Larsen i samarbejde med B. Sloth Jensen, Handelshøjskolen).

3. Geometri

3.1. Algebraisk geometri

Undersøgelsen af Chowringen for flagvarieteter og Grassmannvarieteter i relation til splitalgebraen for Chernpolynomiet er fortsat (A. Thorup).

3.2. Differentialgeometri

Der er opnået klassifikation af formale deformationer af "gerbes" (R. Nest).

3.3. Algebraisk topologi

Steenrod-problemet fra 1960 om polynomielle kohomologeringe er blevet fuldstændigt løst. Desuden er et større arbejde indeholdende klassifikationen af p -kompakte grupper færdiggjort (J. Grodal i samarbejde med K.K.S. Andersen, Aarhus). Resultater om såkaldte fundamentalgrupper af p -lokale endelige grupper er opnået (J. Grodal i samarbejde

med B. Oliver, Paris). Undersøgelsen af gruppevirkninger via homotopiteori er videreført (J. Grodal i samarbejde med J. Smith, Vancouver).

Der er arbejdet med at etablere en forbindelse mellem p-kompakte grupper og p-lokale homotopi-endelige grupper (J.M. Møller).

Der er bevist en meget general homologisk stabilitets-sætning for afbildningsklassegrupper af 3-mangfoldigheder (N. Wahl i samarbejde med Allen Hatcher, Cornell). Der arbejdes på projekter om Waldhausen K-teori og ekvivalente operader (N. Wahl i samarbejde med henholdsvis Holger Reich, Münster, og Craig Westerland, Wisconsin; Michael Ching, Baltimore).

4. Diskret matematik

4.1. Kombinatorik

Et entropibegreb for bygninger med LEGO-klodser af samme form og farve er indført, og der er givet øvre og nedre estimater for entropien i et tidligere studeret tilfælde (B. Durhuus og S. Eilers).

Arbejdet med manuskriptet til "Summa Summarum" er afsluttet (M.E. Larsen). Arbejdet med harmoniske identiteter er afsluttet med to publikationer (M.E. Larsen i samarbejde med P.J. Larcombe, Derby). Arbejdet med en kombinatorisk tilgang til teorien for kædebrøker er fortsat. Desuden er dette udnyttet til et studium af visse ikke-stationære Markov-kæder (F. Topsøe).

5. Eksakte videnskabers historie

Et nyt forskningsemne om umulighedssætninger og -beviser er påbegyndt. Der planlægges en større artikel om de generelle spørgsmål, som melder sig omkring denne slags matematiske resultater, og de generelle træk i deres udvikling samt en mere udførlig analyse af de tre klassiske problemer: Cirkelns kvadratur, vinklens tredeling og terningens fordobling og især deres umulighed med passer og lineal (J. Lützen).

6. Matematikkens didaktik

Der er indledt en undersøgelse af studerendes opfattelse af betydningen af forskningsbaseret undervisning (N. Grønbæk i samarbejde med K.B. Laursen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

E. Christensen: Har været formand for et bedømmelsesudvalg vedrørende et lektorat ved afdelingen. Medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende besættelsen af to stillinger som førsteamanuensis ved NTNU i Trondhjem. Medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Syddansk Universitet.

B. Durhuus: Har været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende et lektorat ved afdelingen.

S. Eilers: Har været førsteopponent ved en ph.d.-bedømmelse ved universitetet i Oslo.

G. Grubb: Har været medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved DTU. Medlem af et evalueringsudvalg ved Potsdam Universitet med henblik på forlængelse af Junior Professorat. Medlem af et udvalg vedrørende tenure på Bingham University, USA.

N. Grønbæk: Har været External examiner vedrørende en ph.d.-grad ved University of Newcastle, England.

H.P. Jakobsen: Har været medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet, samt af to bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d.-ansøgninger ved IMF.

C.U. Jensen: Har været medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende et docentur ved Chalmers Tekniska Högskola.

J. Lützen: Har været medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Université Paris 7 og Observatoire de Paris. Bedømmelsesudvalg vedrørende et adjungeret professorat ved Steno Institutet, Aarhus Universitet.

H. Schlichtkrull: Er formand for et udvalg vedrørende et professorat ved afdelingen.

J.P. Solovej: Har været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende et lektorat i Århus. Medlem af indstillingsudvalg vedrørende institutlederstilling for Institutet.

Udvalg og Fonde

C. Berg: Er medlem af Julie Damms Studiefond.

N. Grønbæk: Er medlem af bestyrelsen og repræsentant for Center for Naturfagenes Didaktik. Dansk Matematisk Forenings repræsentant i Danmarks Matematikundervisningskommission.

K.B. Laursen: Er medlem af undervisningsministeriets faglige forum for matematik i det almene gymnasium.

J. Lützen: Er den danske repræsentant i International Commission on the History of Mathematics. Formand for videnskabhistorisk Selskab til 18. maj. Kontaktperson til Danish Research School in Philosophy, History of Ideas and History of Science (PHIS).

H. Schlichtkrull: Leder forskerskolen "Matematik og Anvendelser".

J.P. Solovej: Er medlem af fakultetets internationale udvalg. Ansvarlig for bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond til MAPHySto. Medlem af bestyrelsen for Mittag-Leffler Institutet i Stockholm.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

B. Durhuus: Har deltaget i bedømmelse af ansøgninger om EU-stipendier under Marie Curie-programmet.

N. Grønbæk: Har sammen med Claus Jessen, Frederiksberg Gymnasium, og Morten Overgaard Nielsen, KVUC, udarbejdet en evalueringsrapport for Undervisningsministeriet af årets skriftlige studenter- og hf-eksaminer.

Tillidshverv

C. Berg: Er medlem af Nationalkomiteen for matematik og valgt til formand i 2006. Medlem af Nomineringskomiteen under den Internationale Matematiske Union. Deltog i den generalforsamling i Santiago de Compostella, 19.-20. august 2006.

B. Durhuus: Er medlem af bestyrelserne for Institut for Matematiske Fag og Matematisk Afdeling. Suppleant til instituttets samarbejdsudvalg. Medlem af fakultetets Akademiske Råd.

S. Eilers: Har været kasserer i Dansk Matematisk Forening og er fra 23.5. overgået til at være foreningens formand.

N. Grønbæk: Er medlem af instituttets samarbejdsudvalg. Medlem af instituttets gymnasiekontaktgruppe. Tillidsrepræsentant for Dansk Magisterforening. Mentor for adjunkt-pædagogikum.

H.P. Jakobsen: Er afdelingsleder for Matematisk Afdeling. Viceinstituttleder for instituttet. Medlem af instituttets ph.d.-udvalg.

S. Jøndrup: Er formand for instituttets lokaleudvalg.

I. Kiming: Er instituttets kontaktperson vedrørende henvendelser fra gymnasieelever og offentligheden.

D. Kyed: Er medlem af instituttets ph.d.-udvalg.

M.E. Larsen: Er formand for kantineforeningen ved H.C. Ørsted Institutet.

K.B. Laursen: Er leder for Center for Naturvidenskabernes Didaktik. Medlem af fakultetets studielederkreds og institutlederkreds. Formand for IMF's gymnasieudvalg.

J. Lützen: Er medlem af Studienævnet for Matematiske Fag. Stedfortrædende studieleder. Formand for områdeudvalget for matematikstudier. Medlem af instituttets kontaktgruppe til gymnasiet. Ansvarlig for instituttets arkiv.

J. Lützen: Har 28.9.-4.10. deltaget i en rundrejse med dekanen og tre af universitetets museumsfolk til Washington og New York for at se på videnskabsmuseer. Formålet var at undersøge mulighederne for at oprette et stort videnskabsmuseum under KU.

R. Nest: Er leder af et SNF-center i "Ikke-kommutativ geometri".

J.B. Olsson: Er medlem af Matematisk Afdelings bestyrelse. Formand for Dansk Matematisk Forenings Biblioteksudvalg.

J.P. Solovej: Er medlem af Matematisk Afdelings bestyrelse. International koordinator ved Institutet. Næstformand og sekretær i Dansk Matematisk Forening indtil maj 2006. Indtil september 2006 været den videnskabeligt ansvarlige for den dansk/svenske del af EU-netværket "PDE and Large Quantum Systems". Medlem af styregrupperne for European Science Foundation netværket SPECT og CNRS research group "Mathematics and Quantum Physics". Medlem af C18: Commission on Mathematical Physics of the International Union of Pure and Applied Physics (IUPAP). Medlem af Executive Committee of the International Association of Mathematical Physics.

F. Topsøe: Har siden juni været medlem af Studienævnet for Matematiske Fag. Områdeleder for matematik.

Formidling

Redaktionelle hverv

C. Berg: Er medlem af Editorial Board for *Expositiones Mathematicae* og Advisory Board for *Arab Journal of Mathematical Sciences*.

H.-B. Foxby: Er redaktør ved *Illinois Journal of Mathematics*, volume in honor of Phillip Griffith.

B. Fuglede: Er medlem af Editorial Board for *Expositiones Mathematicae*.

J. Grodal: Er medlem af Editorial Board for *Homology, Homotopy, and Applications*.

C.U. Jensen: Er medlem af Editorial Board for *Far East Journal of Algebra, Number Theory and their Applications*.

M.E. Larsen: Er redaktør ved det populære videnskabelige fysiktidsskrift *Kvant*.

K.B. Laursen: Er medlem af redaktionen for *MONA*, som er et tidsskrift for matematikkens og naturfagernes didaktik.

J. Lützen: Er medlem af Editorial Board for *Historia Mathematica*, *Archive for History of Exact Sciences*, *Revue d'Historie des Mathématiques*, *Centaurus* samt *Kluwers bogserie "Archimedes"*. Medredaktør af Springer-serien "Studies and Sources in the History of Mathematics and the Physical Sciences".

R. Nest: Er medlem af Editorial Board for *Journal of Non-Commutative Geometry*.

J.B. Olsson: Er medlem af Editorial Board for det elektroniske tidsskrift "Séminaire Lotharingien de Combinatoire" og Dansk Matematisk Forenings medlemsblad *Matilde*.

H. Schlichtkrull: Er medlem af Editorial Board for *Representation Theory*.

Kongresser og symposier

C. Berg: Har været medlem af Scientific Committee of the International Conference on Harmonic Analysis and Applications, Sousse, 6.-11. november 2006. Medlem af Scientific Committee of the 9th International Symposium on Orthogonal Polynomials, Special Functions and Applications, Marseille -Luminy, juli 2007.

S. Eilers og I. Kiming: Har arrangeret Dansk Matematisk Forenings sommerskole, 19.-22. august.

J. Grodal og N. Wahl: Har arrangeret "First Copenhagen Topology Conference", 1.-3. september. Workshop 4.-8. september med en "Masterclass on Morse Theory" af Ralph Cohen.

J. Grodal: Har været medarrangør af tre mindre workshops og masterclasses med internationale foredragsholdere ved instituttet i perioden juli-oktober.

G. Grubb: Har været medlem af Scientific Advisory Board for mødet "Partial Differential Equations on Non-compact and Singular Manifolds", Potsdam, 7.-11. august.

G. Grubb og J.P. Solovej: Har sammen med kolleger fra Lund arrangeret to Øresundsseminarer i Analyse den 16. maj og 23. november.

N. Grønæk: Er medlem af styregruppen for den internationale konferenceække "Banach Algebras", der afholdes hvert andet år.

I. Kiming: Har arrangeret "Forskerskolen for Matematik og Anvendelser", 22.-24. maj med forelæsninger af I. Chen, Simon Fraser University, Burnaby, Canada.

J. Lützen: Har været medarrangør af møde om Matematikkens Historie og Filosofi på Søminestationen i Holbæk, 9.-10. marts.

R. Nest: Har været medarrangør af en workshop i Ikke-kommutativ Geometri ved Newton Institute, Cambridge, England. Satellite meeting i algebraisk K-teori, Valladolid, Spanien.

J.P. Solovej: Har været arrangør af session om faststoffysik (condensed matter physics) ved 15th International Congress on Mathematical Physics i Rio, august.

N. Wahl: Har sammen med Erik K. Pedersen arrangeret en "Masterclass on Manifolds", 24.-28. juli.

Foredrag

C. Berg, H.P. Jakobsen, M.E. Larsen, J. Lützen, K.B. Laursen, J.P. Solovej og F. Topsøe: Har holdt foredrag for gymnasieelever.

S. Eilers, H.P. Jakobsen og D. Kyed: Har holdt foredrag i forbindelse med HCØ-dagene efteråret 2006.

G. Grubb og S. Jøndrup: Arrangerede instituttets forskerdag den 27. april med foredrag af E. Christensen, S. Eilers og J. Hugger.

N. Grønæk: Har holdt oplæg om "Kompetencer, målbeskrivelse og bedømmelse" ved fakultetets adjunkt-pædagogikum. Ansvarlig lærer for kurset GyDis, matematiks indsats i Kompetenceenhedens brobygningsprojekt til de gymnasiale uddannelser.

I. Kiming: Besvarer spørgsmål til "Spørg Matematikerne", primært hjælp til gymnasieelever men også andre henvendelser fra matematikinteresserede.

M.E. Larsen: Har holdt et foredrag om "hovedregning" i Ungdommens Naturvidenskabelige Forening.

J. Lützen: Har deltaget med foredrag i et møde for gymnasielærere om matematik i almen studieforberedelse i gymnasiet, 29.-31. marts i Odense.

J.P. Solovej: Har holdt foredrag for elever fra Århus Dag- og Aftenseminarium.

F. Topsøe: Har holdt tre foredrag under Dansk Naturvidenskabsfestival.

Presse og andre medier

C. Berg: Har publiceret artiklen "Ortogonal polynomier og hilbertmatricen" i *Normat* 54, Nr. 3 (2006), 116-133.

S. Eilers: Har publiceret artiklen "Fred på Sudokufronten" i *Politiken* 12.9.. Sammen med R. Nest artiklen "Matematikerens luftballon" i *Samvirke* i november.

S. Eilers, J. Grodal, N. Grønbæk samt H. Schlichtkrull: Har publiceret artiklen "Matematikens syv sværeste gåder" i *Illustreret Videnskab* i januar 2007.

J. Grodal: Har i forbindelse med tildelingen af Ole Rømer Stipendium og en Ung Eliteforskerpris været omtalt i *DR1 Søndagsmagasinet* 29. januar og i adskillige trykte medier. Interviewet i *Berlingske Nyhedsmagasinet* og citeret i *Politiken*. I forbindelse med tildeling af EURYI-prisen er han blevet omtalt i bl.a. *Politiken*, *Berlingske*, *Jyllandsposten*, *Ingeniøren* og forskellige udenlandske medier. *Helsesportræt* i *Søndagsavisen* 13. august. Et længere indslag og portræt i *TV2 Lorry* 26. august. I forbindelse med Perlmans tildeling af Fields-medaljen i matematik har han været interviewet i forskellige medier, herunder i P3.

J. Grodal: Har skrevet en artikel om forskning i matematik i *studenterbladet Scient* i november.

N. Grønbæk: Er omtalt på Undervisningsministeriets hjemmeside: "Ambitiøse 3.g'ere på universitetet", se <http://www.uvm.dk/06/ambi.htm?menuid=6410>. I den anledning interviewet af *Universitetsavisen*, No. 16: Gymnasieelever prøver kræfter med KU: Interviewet til en artikel om brobygningsprojektet i *Gymnasieskolen* 21. juni (*GL-bladet*).

M.E. Larsen: Har bidraget til tidsskrifterne *Gamma* og *Matilde*.

J. B. Olsson og P. Brask: Har publiceret artiklen: Det matematiske grundlag for den udvidede tolvtonemetode. *Matilde* 28, 2006, s. 5-10.

H. Schlichtkrull: Har skrevet en artikel om "Poincarés hypotese" i *Politiken* den 3. september.

F. Topsøe: Har sammen med P. Harremoës ydet et større bidrag til "Handbook on the Philosophy of Information", se <http://www.illc.uva.nl/HPI/>.

N. Wahl: Har skrevet artiklen "Løkkerum og afbildningsklassegrupper" i *Famøs* 19. årgang, nr. 4, juni 2006.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Adjunkt Kasper K.S. Andersen, Aarhus, juli-august.

Professor Lianggui Feng, National University of Defense technology, Changsha, 5 måneder.

Postdoc Viktor Gayral, Marseille, 1.1.-31.12.

Professor Alexander Gorokhovskiy, Boulder University, 15.6.-15.7.

Professor Jerry Kaminker, Indiana University, 20.5.-20.6.

Postdoc Chiara Pagani, Trieste, 1.8.-31.12.

Postdoc Adam Rennie, Canberra, 1.1.-31.12.

Postdoc Christian Voigt, Münster, 1.1.-30.7.

Professor Tan VoVan, Suffolk University, Boston, september-december.

Dr. Abudukade Wufu, Xinjiang University, 2 måneder.

Julia Yermolova-Magnusson, Göteborg, Liegrit-stipendiat siden 1. december.

Forskningsophold i udlandet

E. Christensen og D. Kyed: Har opholdt sig ved Newton Institute, Cambridge i november-december for at deltage i et program om Ikke-kommutativ geometri.

S. Eilers: Har opholdt sig ved University of New South Wales og University of Newcastle, Australien, i februar.

N. Grønbæk: Har opholdt sig ved Queen's University Belfast i perioden 1.5.-4.6.

A. Gaarde: Har opholdt sig ved Stanford University, Californien, i perioden januar-juni.

D. Kyed: Har opholdt sig ved Göttingen Universitet i maj-juni.

J. Lützen: Har opholdt sig ved California Institute of Technology, Pasadena, 15.7.-31.12.

J.M. Møller: Har opholdt sig ved Mittag-Leffler Institutet i Stockholm i februar og ved Universidad Autonoma de Barcelona i maj.

R. Nest: Har opholdt sig ved Newton Institute, Cambridge, England, i perioderne 24.6.-28.7. og 7.11.-22.12.

J.B. Olsson: Har opholdt sig ved Peking Universitetet i april og maj.

G. Restorff: Har opholdt sig i Toronto fra 1.1.-21.5. finansieret af Valdemar Andersens Rejselegat for Matematikere.

T. Windfeldt: Har opholdt sig ved Johannes Kepler Universität og RISC i Linz, Østrig, februar-april, delvist finansieret af disse.

Netværk

C. Berg, B. Durhuus, H.P. Jakobsen og J.M. Møller: Har deltaget i FNU-netværket "Geometry and Global Analysis with Applications" ledet af V. Lundsgaard Hansen, DTU.

E. Christensen, S. Eilers og R. Nest: Har deltaget i FNU-netværket i operator algebra ledet af U. Haagerup, Odense.

E. Christensen, B. Durhuus, S. Eilers, G. Grubb, H.P. Jakobsen, S. Jøndrup, J.M. Møller og J.P. Solovej: Er tilknyttet FNU-centret for Ikke-kommutativ Geometri ved instituttet, ledet af R. Nest.

E. Christensen: Er tilknyttet et EU-netværk i ikke-kommutativ geometri og operatoralgebra. Deltager i en EU-bevilling "Quantum Spaces and Noncommutative Geometry" samt denne bevillings afløser. Bevillingshaver er David Evans, Cardiff, Wales.

B. Durhuus deltager: Er i EU-netværkene "Enrage" og "Analysis and Quantum".

B. Durhuus, G. Grubb og J.P. Solovej: Deltager i det FNU-finansierede netværk "Mathematical Physics – Partial Differential Equations" 2006-2008, ledet af A. Jensen, Aalborg Universitet.

S. Eilers: Deltager i ESF-netværket "AutoMathA".

H.-B. Foxby, S. Jøndrup, I. Kiming, A. Thorup: Har deltaget i FNU-netværket "Algebra og talteori" (udløb medio 2006), ledet af J.B. Olsson.

J. Grodal: Deltager i et USA-baset netværk "Focused Research Group" finansieret af National Science Foundation.

J. Lützen: Leder en FNU-rammebevilling i Matematikkens historie og filosofi.

R. Nest: Detager i EU-netværket QSNQ.

H. Schlichtkrull: Er medlem af Training Committee for EU-netværket "Liegrits" koordineret fra Antwerpen.

J.P. Solovej: Deltager i EU-netværket "Postdoctoral Training Program in Mathematical Analysis of Large Quantum Systems" (afsluttet september 2006). Koordinator for den danske del af "European Research Group in Mathematics and Quantum Physics" og den danske del af SPECT, et program under The European Science Foundation.

A. Thorup: Er medlem af NorFa-netværket "Nordic Network in Algebraic Geometry" (NORDAG). Medlem af EU-netværket "European Algebraic Geometry Research Training Network" (EAGER).

F. Topsøe: Deltager i SNF-netværket "Matematisk kodningsteori" ledet af T. Høholdt, DTU.

Hæderspriser og legater

J. Grodal: Har modtaget "Ung Eliteforsker Pris" af Det Fri Forskningsråd samt en EURYI Pris (European Young Investigators Award) fra European Research Council.

F. Topsøe: Modtog i august det Tjekkiske Videnskabs Akademi's "Bolzano medalje", se <http://www.math.ku.dk/~topsoe/bolzano.html>.

Afdeling for Anvendt Matematik og Statistik

Forskningsvirksomhed

1. Stokastiske processer

Martin Jacobsen og Anders Tolver Jensen (KVL) har afsluttet et arbejde om ruinproblemer for en klasse af stykkevis eksponentielle Markovprocesser. Videre har Martin Jacobsen indledt et samarbejde med Alexander Novikov (UTS, Sydney) om ruinproblemer for autoregressive processer og random walks i diskret tid. Endelig udforsker Martin Jacobsen og Michael Sørensen en ny klasse af flerdimensionale diffusionsmodeller med lineær drift og givne elliptiske invariante fordelinger. Søren Tolver Jensen og Anders Rahbek har revideret et arbejde om store tals lov for Markovkæder, som er blevet antaget til publikation. Jeffrey F. Collamore arbejder med geometrisk R-rekurrente Markovkæder med generelt tilstandsrum. Ernst Hansen arbejder med generelle metoder til at vise irreducibilitet af Markovkæder på mangfoldigheder med specielt henblik på flerdimensionale ARCH-processer. Søren Johansen har revideret en artikel om vektorautoregressive modeller for fraktionelle processer og har videre påbegyndt et samarbejde med Morten Ørregård Nielsen (Cornell) om inferens for fraktionelle processer. Formålet er at udvikle likelihood-teorien for de tidligere indførte modeller for fraktionelle processer.

2. Anvendt sandsynlighedsregning

Thomas Mikosch har især arbejdet med sandsynlighedsteoretiske modeller for forsikringsmæssige problemer og telekommunikation. Han har studeret sandsynligheder for hændelser, der kun sjældent indtræffer, herunder large deviation teori for flerdimensionale stokastiske processer og sandsynligheden for ekstreme fænomener for tid-rum (spa-

tio-temporal) modeller. Endvidere har han arbejdet med stokastiske differentiaalligninger med Lévy input. Anders Hedegaard Jessen og Thomas Mikosch har færdiggjort en artikel om funktioner af regulært varierende stokastiske vektorer. Jeffrey F. Collamore arbejder med flerdimensionale stokastiske recurrence equations.

3. Skadesforsikring

Anders Hedegaard Jessen samarbejder med Jens Perch Nielsen og Richard Verrall (City University, London) på et projekt vedrørende reserveringsmodeller i skadesforsikring. Jeffrey F. Collamore arbejder med risikoteori under antagelse af stokastiske Markov-afhængige afkast af investeringer. Tine Buch-Kromann har arbejdet med ikke-parametriske estimation af ekstreme skader i skadesforsikring og semiparametriske modeller til estimation af skadesfordelinger. Disse modeller er udvidet til flere dimensioner, og forbedringer af modellerne er studeret.

4. Livsforsikring

Mogens Steffensen arbejder med porteføljeoptimering med begrænsninger på investeringer og formue og i markeder med kreditrisiko. Videre har han udviklet metoder til værdifastsættelse i markeder med kreditrisiko og worst case porteføljeoptimering. Endelig har han beskæftiget sig med dynamisk og statistisk optimale livsforsikringsbeslutninger samt design af livsforsikringskontrakter. Rolf Poulsen studerer sammen med Jim Gustafsson og Jens Perch Nielsen kapitalallokeringsproblemer for forsikringselskaber.

5. Matematisk finansiering

Jesper Lund Pedersen samarbejder i et projekt med Bjarke Jensen (Danske Bank) på at udforske en ny type medarbejderoption, hvor payoff er diskontnuert, således at andre metoder end smooth fit i klassisk forstand må findes. Søren Johansen har sammen med David Lando (CBS) med henblik på publikation gennemarbejdet en gammel artikel om anvendelse og fortolkning af kointegrationsmodellen i forbindelse med analyse af porteføljer. Også et nyt begreb for arbitrage over tid diskuteres. Rolf Poulsen arbejder sammen med Kourosh Marjani Rasmussen og Stavros Zenios på at finde metoder til løsning af optimale porteføljevalgproblemer indenfor realkredit. Morten Nalholm arbejder med statiske hedgestrategier (afdækningsmetoder) for betingede fordringer. Effekter af modelmisspecifikation søges belyst, og statiske hedgestrategier under generelle processer for det underliggende aktiv søges konstrueret. Videre har Morten Nalholm og Rolf Poulsen foretaget komparative empiriske analyser af forskellige hedgestrategier for stiafhængige betingede fordringer i samarbejde med Peter Carr, Luiren Wu, Klaus Reiner Schenk-Hoppe og Christian Ewald.

6. Økonometri

Anders Rahbek har fortsat studiet af statistisk inferens for ikke-lineære tidsrækkemodeller, især ARCH og GARCH-type modeller, sammen med blandt andre Theis Lange, Søren Tolver Jensen og Dennis Kristensen (Colombia). I samarbejde med Theis Lange har han udarbejdet en oversigtsartikel, der behandler regime switching-modeller anvendt i finansiell økonometri, og med Theis Lange og Søren Tolver Jensen har han færdiggjort en artikel om asymptotisk teori for ikke-lineære tidsrækkemodeller. Videre har Anders Rahbek fortsat arbejdet med ikke-lineær kointegrationsanalyse, hvor især estimation, modeldefiniti-

on samt modelegenskaber udforskes. Han samarbejder blandt andre med F. Bec, (CREST-ENSAE), M. Ben Salem (Université de Marne-La-Vallée), M. Kessler (Universidad Politécnica de Cartagena), P. Paruolo (Insubria), N. Shephard (Oxford) og Giuseppe Cavliere (Bologna). Endelig har Anders Rahbek i samarbejde med D. Kristensen (Columbia) næsten færdiggjort en artikel vedørende semiparametrisk estimation af ikke-lineære multivariate ikke-stationære modeller. Theis Lange har påbegyndt et projekt, hvor det forsøges at kombinere kointegration og ikke-lineære volatilitetsmodeller. Søren Feodor Nielsen samarbejder med Jens Perch Nielsen og Oliver Linton (LSE) om ikke-parametrisk regression med uobserverede tidsrækker. Søren Johansen har samarbejdet med Anders Rygh Swensen (Oslo) om nogle grafiske tests for en model for rationale forventninger. I forlængelse af et samarbejde med D.F. Hendry og C. Santos (Nuffield College, Oxford) har han undersøgt, hvorledes de tidligere resultater for inklusion af dummi-variable for uafhængige identiske fordelte observationer kan udvides til at gælde for tidsrækker. Endelig har han udarbejdet to oversigtsartikler om henholdsvis kointegration og reduced rank regression.

7. Estimationsteori

Søren Tolver Jensen har sammen med Jesper Madsen (Novo-Nordisk) publiceret et arbejde om estimation i lineære modeller med ukendt skalering. Søren Feodor Nielsen samarbejder med Mogens Fosgerau (DTF) om identifikation og estimation i semiparametriske binære paneldatamodeller.

8. Statistisk inferens for delvist observerede processer

Michael Sørensen har i samarbejde med Julie Lyng Forman færdiggjort en artikel om en klasse af diffusion, for hvilken man kan finde eksplicite estimationsfunktioner, ligesom en artikel med Uwe Küchler (Humboldt-University of Berlin) vedrørende estimation for diskret observerede stokastiske differentilligninger med tidsforsinket drift er tæt på færdiggørelse. Hans samarbejdet med Mogens Bladt (UNAM, Mexico) vedrørende diskret observerede Markov springprocesser er blevet fortsat, og en artikel er færdiggjort, hvor en tidligere publiceret metode udvides, så den kan bruges til analyse af historiske kreditvurderingsforløb med årlige observationer. Blandt andet behandles beregning af usikkerhedsintervaller for fallitsandsynligheder og rating-overgangssandsynligheder. Michael Sørensen arbejder endvidere på en artikel om højfrekvens asymptotik for martingal estimationsfunktioner, ligesom han studerer ikke-standard asymptotik for diskret observerede diffusionsprocesser i samarbejde med Per Mykland (University of Chicago). En artikel med Bent Jesper Christensen (Aarhus Universitet), som undersøger sammenhænge mellem optimale martingal estimationsfunktioner og den økonometriske "generalized method of moments", er tæt på færdiggørelse. Endelig har Michael Sørensen gjort gode fremskridt på et bogmanuskript med Jean Jacod (Université Paris IV) om statistisk inferens for diskret observerede diffusionsprocesser.

9. Bioinformatik

Niels Richard Hansen har i løbet af 2006 færdigudviklet et computerprogram til forudsigtelse af lokale stem-loop-strukturer i genomer. I den forbindelse er der udviklet stati-

stiske metoder dels til estimation af centrale parametre til brug i programmet, og dels til optimering af programmets performance. Denne forskningsaktivitet forventes at munde ud i to publikationer. I forbindelse med dette projekt er det teoretiske arbejde med forståelsen af lokale maximale stak-strukturer i tilfældige sekvenser færdiggjort og præsenteret i en artikel. Endvidere har Niels Richard Hansen arbejdet på at generalisere tidligere opnåede resultater vedrørende reflekterede random walks til Levy-processer. Lisbeth Carstensen arbejder med modeller for og statistisk analyse af genregulering baseret på punktprocesser.

10. Anvendt Statistik

Søren Feodor Nielsen samarbejder med Lone Hansen (AMI) om elitetrænings indvirken på vækst i puberteten. Inge Henningsen arbejder med en undersøgelse af brug af alternativ behandling hos henholdsvis astma-allergi-patienter og sclerosepatienter.

11. Matematisk Programmering

Jørgen Tind arbejder med modellering og analyse af optimeringsproblemer med flere kriterier. For øjeblikket arbejdes der især med optimeringsproblemer til brug for sammenlignende analyser af produktivitet og effektivitet. Kent Høj Andersen har i samarbejde med Y. Pochet færdiggjort et arbejde, der forbedrer formuleringen af et heltalsproblem, ligesom han med Q. Louveaux, R. Weismantel og L. Wolsey har givet en fuldstændig beskrivelse af heltalsmængder, der opstår fra to rækker af et simplex tableau. Sammen med Q. Louveaux and R. Weismantel arbejder han dels på at beskrive, hvorledes polyhedrale mængder, der ikke indeholder heltalspunkter i deres indre, kan udnyttes til at beskrive heltalsmængder, dels på at beskrive heltalsmængder, der opstår fra flere ligheder fra et simplex tableau.

12. Kønsforskning og didaktik

Inge Henningsen har fortsat sit arbejde med køn i den akademiske organisation med særligt henblik på rekruttering til de højere uddannelser og forskningen samt kvinders valg af uddannelse, herunder voksne kvinders forhold til matematik og naturvidenskab. Inge Henningsen deltager videre i et projekt, hvor der arbejdes med at etablere en interdisciplinær teoretisk ramme for studiet af voksnes læreprocesser i matematik. Endelig arbejder hun med mainstreaming af matematikundervisning og med matematikdidaktik.

13. Statistikkens historie

Søren Johansen har brugt meget tid på at redigere og færdiggøre manuskriptet til A. Hald: "A History of Parametric Statistical Inference from Bernoulli to Fisher 1713-1935". Bogen er udkommet på Springer-Verlag i december 2006.

14. Stokastiske modeller for vindens transport af sand

Michael Sørensen har færdiggjort en artikel, som præsenterer en model, der giver en forklaring på, hvorfor sandaflejringers størrelsesfordeling har hyperbolsk form. I samarbejde med Keld Rømer Rasmussen (Aarhus Universitet) har han videre skrevet en artikel, hvor der ved hjælp af en matematisk model drages slutninger om transportprocessen ud fra målinger af kornhastigheder i forskellige højder. En mere kompleks model er under udvikling.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Jørgen Tind: Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende professorat på Handelshøjskolen i Århus. Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d.-afhandling på Aarhus Universitet.

Ernst Hansen: Bedømmelsesudvalget for Jakob Guldahl Rasmusens ph.d.-afhandling på Aalborg Universitet.

Anders Rahbek: Ph.d.-bedømmelsesudvalg: University of Warwick, Nonlinear Time Series Analysis.

Inge Henningsen: Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d.-stipendier ved Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier.

Michael Sørensen: Medlem af Board of External Examiners for en ph.d.-afhandling ved Università Commerciale Luigi Bocconi, Milano. Medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende et professorat i matematisk statistik ved Royal Institute of Technology, Stockholm. Formand for bedømmelsesudvalget vedrørende et professorat i biostatistik ved Københavns Universitet. Medlem af Review Panel for et Swiss National Centre of Competence in Research med navnet "Financial Valuation and Risk Management".

Thomas Mikosch: Medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende tildeling af Habilitation graden til Clementine Prieur, University Paul Sabatier, Toulouse. Medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende ph.d.-afhandling af Amelie Fils-Villetard, University Paris VI. Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d.-stipendier ved IMF.

Rolf Poulsen: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg på Handelshøjskolen i Århus, Copenhagen Business School og Lunds universitet (2 gange). Medlem af bedømmelsesudvalg til et lektorat på Syddansk Universitet.

Udvalg og fonde

Martin Jacobsen: Medlem for 2006 af 'beredningsgruppen' til vurdering af projektansøgninger i matematik, Vetenskapsrådet, Stockholm.

Michael Sørensen: Medlem af og Conference Coordinator for European Regional Committee of the Bernoulli Society for Probability and Mathematical Statistics. Medlem af Research Section Committee i Royal Statistical Society, London. Medlem af Meetings Committee of the European Mathematical Society. Medlem af Steering Group for Séminaires Européens de Statistiques. Medlem af Den Danske Nationalkomité for Matematik. Medlem af repræsentantskabet for Forskerskolen i Biostatistik. Formand for Bestyrelsen for Scandinavian Journal of Statistics.

Thomas Mikosch: Member of the Selection Committee for the SCOR Prize of Actuarial Science for the graduate students of Germany. Member of the Evaluation Committee of the Laboratory of Statistics at University Paris VI.

Niels Richard Hansen: Kasserer i Dansk Selskab for Teoretisk Statistik.

Mogens Steffensen: Formand for Den Danske Aktuarforenings Efteruddannelsesudvalg.

Inge Henningsen: Medlem af udvalg under Matematiklærerforeningen vedrørende undervisningsmateriale i matematik efter gymnasireformen.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Mogens Steffensen: Konsulent for Nordea Investment Management. Konsulent for Den Kongelige Danske Ballets Understøttelsesfond.

Inge Henningsen: Medlem af styregruppe for "Projekt Behandlerteam" initieret af Scleroseforeningen.

Rolf Poulsen: Konsulentarbejde for Nordea og Nykredit.

Tillidshverv

Jørgen Tind: Institutleder, IMF.

Søren Feodor Nielsen: Medlem af studienævn. Leder af områdeudvalg. Tillidsrepræsentant-suppleant.

Martin Jacobsen: Formand for ph.d.-udvalget for matematik, Institut for Matematiske Fag, KU.

Mogens Steffensen: Næstformand for Studienævnet for Matematiske Fag.

Anders Rahbek: Seminaransvarlig, AMS. Ansvarlig for Design/Layout, AMS. Medlem af Biblioteksudvalget, AMS/IMF. Medlem af Områdeudvalget for Mat-Øk, IMF.

Inge Henningsen: Medlem af KU's campusgruppe for IARU-projektet "Understanding Women in Universities Around the Globe". Formand for områdeudvalget for statistik under Studienævn for de Matematiske Fag. Medlem af gymnasieudvalget på IMF, KU. Medlem af SU ved IMF, KU.

Michael Sørensen: Afdelingsleder for Afdeling for Anvendt Matematik og Statistik, IMF. Medlem af strategiudvalget og SU ved IMF. Innovationsambassadør for IMF.

Jens Hugger: Studienævnsformand, studieleder og medlem af fakultetets formidlingsudvalg.

Rolf Poulsen: Områdeleder for Matematik-Økonomi. Medlem af gymnasieudvalget på IMF.

Jesper Lund Pedersen: IMF's koordinatorer af HCØ-dagene.

Thomas Mikosch: Medlem af strategiudvalget ved IMF.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Mogens Steffensen: Editor for Scandinavian Actuarial Journal.

Søren Johansen: Associate editor for Econometric Theory.

Anders Rahbek: Associate editor for Oxford Bulletin of Economics and Statistics.

Michael Sørensen: Medlem af redaktionerne for Stochastic Processes and Their Applications, Statistical Inference for Stochastic Processes, Brazilian Journal of Probability and Statistics og ALEA – Latin American Journal of Probability and Mathematical Statistics.

Thomas Mikosch: Medlem af redaktionerne for Probability and Mathematical Statistics, Stochastic Processes and their Applications, Journal of Applied Probability/Advances in Applied Probability, Applied Stochastic Models in Business and Industry, Bernoulli, Mitteilungen der Deutschen Gesellschaft für Versicherungsmathematik, Lithuanian Mathematical Journal og Extremes. Editor of the Springer Book Series on Operations Research and Financial Engineering.

Kongresser og symposier

Jørgen Tind: Arrangør af Workshop on Productivity Analysis, University of Copenhagen, 26.-27. oktober.

Anders Rahbek: Arrangør af Zeuthen Workshop on Financial Econometrics, KU, 8.-9. december. Workshop on Nonlinear Time Series Analysis, Schæffergården, 10.-12. december. Session on Time Series Analysis, Nordstat

Meeting, Rebild. Medlem af programkomiteen for European Conferences of the Econom[etr]ics Community (2007).

Michael Sørensen: Medlem af programkomiteen for Symposium in Honor of Ole E. Barndorff-Nielsen, Guanajuato, Mexico, marts 2006. Medarrangør af 5th International Conference on Lévy Processes: Theory and Applications, København, august 2007. Medarrangør af EU-Summer School on Stochastic Differential Equation Models with Applications to the Insulin-Glucose System and Neuronal Modelling, august 2008.

Thomas Mikosch: Medlem af Scientific Programme Committee for følgende konferencer: 4th Conference on Actuarial Science and Finance, Samos, 2006. Conference on Probability Theory and Statistics, Vilnius, juli 2006. IMS Annual Meeting, 30. juli–30. august 2006, Rio de Janeiro, Brazil. Informs Meeting on Applied Probability Theory, Eindhoven (Eurandom), juli 2007. 5th International Conference on Extreme Value Analysis, Bern, juli 2007. 5th International Conference and Satellite Summerschool on Lévy Processes: Theory and Applications, Copenhagen, august 2007 (også arrangør). 2nd Summer School of the Nordic Actuaries, Copenhagen, august 2007.

Foredrag

Anders Hedegaard Jessen: Holdt et foredrag med titlen "Har katastrofer altid katastrofale konsekvenser" for gymnasieelever på HCØ-dagene.

Jørgen Tind: Holdt et foredrag for en 3. g klasse fra Helsingør Gymnasium.

Inge Henningsen: Deltog i Kunnskapsmøte om ligestilling i Akademia, Oslo 24. oktober 2006 og holdt foredraget: Erfaringer fra det danske forskningsprojektet "Kønsbarrierer i de højere uddannelser og forskningen". Deltog i Ligestillings Symposium 8. juni 2006 om Karriereudvikling for kvinder i klinisk akademisk medisin. Holdt foredraget "Barrierer for rekruttering af kvinder til vitenskapelige stillinger". Holdt et foredrag for gymnasieelever. Afholdt foredraget "Kønsdimension i uddannelse" med efterfølgende debat under den Faglige Udviklingsdag: "Kønsmainstream i socialrådgiveruddannelsen" den 26. april. Deltog i efterårsmødet i Danmarks Matematikunderviserkommission november 2006. Holdt foredraget: et kritisk blik på den nye karakterskala. Holdt foredraget "Barrierer for rekruttering af kvinder til vitenskapelige stillinger" ved et lederseminar på Universitetet i Oslo den 4. maj.

Thomas Mikosch: Discussant at the SCOR-Prize Meeting in Berlin November 2006 "The future of the actuarial education at the universities".

Presse og andre medier

Søren Feodor Nielsen: Citeret som kilde i artikel i Jyllandsposten vedrørende gameshowet Deal No Deal. Interviewet i P3 vedrørende hvorvidt 100 aber med 100 skrivemaskiner i teorien kan frembringe Shakespeares værker.

Inge Henningsen: Interview i P1 8. marts om ligestilling ved universiteterne. Debatartikel 8. marts i Politiken om samme emne.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Martin Jacobsen: Professor Alexander Novikov, University of Technology, Sydney, september-oktober 2006.

Anders Rahbek: Associate professor, Dennis Kristensen, Colombia University, juni-august 2006.

Professor Giuseppe Cavaliere, Bologna University, juni-august 2006.

Forskningsophold i udlandet

Kent Høj Andersen: Ophold ved University of Magdeburg, Tyskland i marts 2006. Finansieret af professor Weismantel.

Jesper Lund Pedersen: University of Leeds, 16.01.06 – 08.03.06.

Anders Rahbek: Oxford University, Nuffield College, januar – februar, 2006, Finansieringskilde: Oxford University.

Rolf Poulsen: Forskningsophold på School of Mathematics, University of Leeds, September-december 2006.

Morten Nalholm: Hochschule für Bankwirtschaft i Frankfurt am Main. Juni og oktober-december 2006.

Netværk

Mogens Steffensen: Medlem af netværket "Stochastic Models for Risk and Extremes" (FNU). Medlem af forskningscentret "Danish Center for Accounting and Finance" (FSE).

Søren Johansen: Deltaget i et projekt under ledelse af Katarina Juselius om "Imperfect knowledge, structural change, ppp puzzle, long swings puzzle, and exchange rate disconnect puzzle" finansieret af FSE.

Anders Rahbek: Research Fellow ved Grundforskningscenteret Creats; FRU (Finance Research Unit), core member.

Inge Henningsen: Deltager i forskningsprojektet "Adults Learning Mathematics in School and Everyday Life – Social and affective conditions of their learning processes" med Jeff Evans (United Kingdom), Gail FitzSimons (Australia), Mieke van Groenestijn (The Netherlands) og Tine Wedege. (Trondheim). Deltager i IARU-netværket "Understanding Women in Universities Around the Globe".

Michael Sørensen: Medlem af Danish Center for Accounting and Finance (FSE). Medlem af Centre for Analytical Finance (FSE).

Thomas Mikosch: Stor rammebevilling (FNU) 2007-2009 for "Point processes".

Rolf Poulsen: Medlem af Danish Centre for Accounting and Finance (FSE). Medlem af "Finance Research Unit" på KU. I bestyrelsen for "Danish Doctoral School of Finance".

Jens Hugger: Medlem af Michael Pedersens ramme "The Mathematical Network In Modelling, Estimation and Control of Biotechnological Systems".

Instituteder Jørgen Tind

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	38,50	6,39	44,89
DVIP	2,74	0,00	2,75
STIP	9,04	3,33	12,37
TAP	19,16	0,43	19,59
Årsværk i alt	69,45	10,15	79,60
Løn med årsværk	31.541,83	4.043,55	35.585,37
Løn uden årsværk	-74,44	254,06	179,62
Øvrig drift	7.353,53	2.989,75	10.343,28
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>38.820,92</i>	<i>7.287,35</i>	<i>46.108,27</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab**Institut for Matematiske Fag***VIP Intern*

Andersen, Kent Høj; adjunkt.
 Collamore, Jeffrey Frank; lektor.
 Donaldson, John Dalgleish; gæsteprofessor.
 Elliott, George Arthur; professor.
 Hansen, Niels Richard; adjunkt.
 Holm, Stefan Johannes; forskningsassistent.
 Johansen, Rune; forskningsassistent.
 Kaad, Jens; forskningsassistent.
 Laursen, Kjeld Bagger; lektor.
 Poulsen, Rolf; lektor.
 Thamsborg, Jacob Junker; forskningsassistent.

STIP Intern

Brink, David; postdoc.
 Dupont, Emiko Anna Hayashi; ph.d.-studerende.
 Forman, Julie Lyng; ph.d.-studerende.
 Gaarde, Anders Borg; ph.d.-studerende.
 Halvorsen, Esben Bistrup; ph.d.-studerende.
 Hansen, Troels Windfeldt; ph.d.-studerende.
 Jessen, Anders Hedegaard; ph.d.-studerende.
 Jessen, Cathrine Bollerup; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Peter Holm; ph.d.-studerende.
 Pachkova, Elena; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Jonas Bjørn; ph.d.-studerende.
 Restorff, Gunnar; ph.d.-studerende.

Matematisk Afdeling*VIP Intern*

Berg, Christian; professor.
 Christensen, Erik; lektor.
 Durhuus, Bergfinnur Jogvan; lektor.
 Eilers, Søren; lektor.
 Forst, Gunnar; lektor.
 Foxby, Hans Bjørn; lektor.
 Frankild, Anders Juel; postdoc.
 Grubb, Gerd; professor.
 Grønbæk, Niels; lektor.
 Harremoës, Peter; postdoc.

Jakobsen, Hans Plesner; lektor.
 Jøndrup, Søren; lektor.
 Kiming, Ian; professor mso.
 Larsen, Mogens Esrom; lektor.
 Lützen, Jesper; professor.
 Møller, Jesper Michael; lektor.
 Nest, Ryszard; professor.
 Noyvert, Boris; postdoc.
 Schlichtkrull, Henrik; professor.
 Solovej, Jan Philip; professor.
 Thorup, Anders; lektor.
 Topsøe, Flemming; lektor.

STIP Intern

Svegstrup, Rolf Dyre; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Gayral, Victor; postdoc.
 Gehrke, Mai; lektor.
 Grodal, Jesper Kragh; professor.
 Hansen, Niels Richard; adjunkt.
 Hirshberg, Ilan; postdoc.
 Lewin, Mathieu; adjunkt.
 Olsson, Jørn Børling; lektor.
 Pagani, Chiara; postdoc.
 Rennie, Adam Charles; postdoc.
 Voigt, Christian Richard Hans; postdoc.
 Wahl, Nathalie Anne-Marie Thierry; lektor.

STIP Ekstern

Gaarde, Anders Borg; ph.d.-studerende.
 Kyed, David; ph.d.-studerende.

Afdeling for anvendt Matematik og Statistik*VIP Intern*

Hansen, Ernst; lektor.
 Henningsen, Inge Biehl; lektor.
 Hugger, Jens; lektor.
 Jacobsen, Martin Skjold Børge; professor.
 Jensen, Søren Tolver; lektor.
 Johansen, Søren; professor.
 Mikosch, Thomas Valentin; professor.
 Nielsen, Søren Feodor; lektor.
 Novikov, Alexander; professor.
 Pedersen, Jesper Lund; lektor.
 Rahbek, Anders Christian; lektor.
 Steffensen, Mogens; lektor.
 Sørensen, Michael; professor.
 Tind, Jørgen; professor.

STIP Intern

Carstensen, Lisbeth; ph.d.-studerende.
 Nalholm, Morten; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Cavaliere, Giuseppe; professor.
 Jensen, Anders Tolver; postdoc.
 Kristensen, Dennis; lektor.

STIP Ekstern

Buch-Kromann, Tine; ph.d.-studerende.
 Jessen, Anders Hedegaard; ph.d.-studerende.
 Lange, Rasmus Theis; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

- Brink, David; Procylic Extensions of Algebraic Number Fields.
 Nielsen, Peter Holm; Financial Optimization Problems in Life and Pension Insurance.

Fondsbevillinger

Oplysninger fra instituttet

- Villum Kann Rasmussen Fond: 130.000 d.kr. til invitation af Gennady Samorodnitsky (Cornell) som Velux Guest Professor 2006-2008. Bevillingshaver. Thomas Mikosch.
 FNU: Multivariate Risk Models for Finance and Insurance. 1 000 000 kr 2005-2007. Bevillingshaver. Thomas Mikosch.
 FNU: Stor rammebevilling "Point processes" (sammen med forskere fra Aalborg, KVL, Panum, IMF) 2007-2009. Bevillingshaver: Jesper Moller (Aalborg).
 FNU: 120 000 d. kr. til afholdelse af 5th International Conference: Levy Processes: Theory and Applications, København, August 2007. Bevillingshaver. Thomas Mikosch.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Automorphism groups & moduli spaces (Nathalie Wahl) kr. 2.194.300.
- Homotopical approaches to groups and group actions (Jesper Kragh Grodal) kr. 4.500.000.
- Homotopical approaches to groups and group actions (Jesper Kragh Grodal) kr. 120.000.
- Homotopical approaches to groups and group actions (Jesper Kragh Grodal) kr. 4.500.000.
- Matematikkens historie og filosofi (Jesper Lützen) kr. 600.000.
- Ringteori og Brave New Commutative Algebra (Anders Frankild) kr. 1.853.400.
- The 5th International Conference on Levy Processes: Theory & Applications (Thomas Mikosch) kr. 120.000.

FSE Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (gl. SSF)

- Multikriterieoptimering med diskrete strukturer (Jørgen Tind) kr. 58.300.

Ph.d skolen for Matematiske fag, Forskerskolen i Biostatistik og Forskerskolen i Bioinformatik

- Ph.d.-stipendiat Lisbeth Carstensen (Michael Sørensen) kr. 1.350.000.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Økonomisk støtte til gæsteprofessor ophold/John D. Donaldson (Flemming Nicolaisen) kr. 931.200.

Publikationer

Matematisk Afdeling

- Aizenman, M., Lieb E.H., Seiringer R., Solovej, J-P., Yngvason J.: Bose-Einstein Quantum Phase Transition in an Optical Lattice Model. *Phys.Rev.A* 70, s. 1-12. 2004.
 Aizenmann, M., Lieb E.H., Seiringer R., Solovej, J-P., Yngvason J.: Bose-Einstein Condensation as a Quantum Phase Transition in an Optical Lattice. *Mathematical Physics of Quantum Mechanics Lecture notes in physics* 199-215 s. Springer Verlag, 2006.

- Alzer H., Berg, C.: Some classes of completely montonic functions, II. *Ramanujan Journal* 11, s. 225-248. 2006.
 Ban van den, E.P., Schlichtkrull, H.: Paley-Wiener spaces for real reductive Lie groups. *Indagationes Mathematicae* 16, s. 321-349. 2005.
 Ban van den, E.P., Schlichtkrull, H.: A Paley-Wiener theorem for reductive symmetric spaces. *Annals of Mathematics* 164, s. 879-909. 2006.
 Berg, C.: On powers of Stieltjes moment sequences, II. *J.Comput.Appl.Math.* 199, s. 23-38. 2007.
 Berg, C.: Ortogonale polynomier og Hilbertmatricen. *NORMAT* 54,3, s. 116-133. 2006.
 Berg, C., Duran A.J.: Orthogonal polynomials and analytic functions associated to positive definite matrices. *J.Math.Anal.Appl.* 315, s. 54-67. 2006.
 Berg, C., Pedersen, H.L.: The Chen-Rubin conjecture in a continuous setting. *Methods and Applications of Analysis* 13, s. 63-88. 2006.
 Bessenrodt C., Malle G., Olsson, J.B.: Separating characters by blocks. *J.London Math.Soc.* 73, s. 493-505. 2006.
 Bessenrodt C., Olsson, J.B.: On Cartan matrices and lower defect groups for covering groups of symmetric groups. *Transactions of the American Mathematical Society* 358, s. 3623-3635. 2006.
 Bessenrodt C., Olsson, J.B.: Spin block inclusions. *Journal of Algebra* 306, s. 3-16. 2006.
 Bülow, T.: Relative norms of units and 4-rank of class groups. *Acta Arithmetica* 119, s. 245-264. 2005.
 Carlsen, T.M., Eilers, S.: Ordered K-groups associated to substitutional dynamics. *Journal of Functional Analysis* 38, s. 99-117. 2006.
 Chassaing, P., Durhuus, B.: Local limit of labeled trees and expected volume growth in a random quadrangulation. *Annals of probability* 34, s. 879-917. 2006.
 Christensen, E.: Spectral triples for AF C*-algebras and metrics on the Cantor set. *Journal of operator theory* 56, s. 17-46. 2006.
 Durhuus, B., Jonsson T., Wheeler J.F.: Random walks on combs. *Journal of Physics A: Mathematical and General* 39, s. 1009-1037. 2006.
 Durhuus, B., Jonsson T., Wheeler J.F.: On the spectral dimension of random trees. *DMTCS Proc. series AG*, 181-192 s. 2006.
 Eilers, S.: C*-algebras associated to dynamical systems. *Discrete and continuous dynamical systems* 15, s. 177-197. 2006.
 Eilers, S., Restorff, G.: On Rørdam's classification of certain C*-algebras with one non-trivial ideal. *Abel Symposia* 1, 87-96 s. 2006.
 Erdos, L., Hasler, D., Solovej, J-P.: Existence of the D0-D4 Bound State: a detailed Proof. *Ann.Henri Poincare* 6, s. 247-267. 2005.
 Erdos, L., Solovej, J-P.: Magnetic Lieb-Thirring inequalities with optimal dependence on the field strenght. *Jour.Stat.Phys.* 116, s. 475-506. 2004.
 Grodal, J.K., Smith, S.D.: Propagating sharp group homology decompositions. *Advances in Math.* 200, s. 525-538. 2006.
 Grubb, G.: Known and unknown results on elliptic boundary problems. *Bull.Amer.Math.Soc.* 43, s. 227-230. 2006.
 Grubb, G.: Remarks on nonlocal trace expansion coefficients. *Analysis,Geometry and Topology of Elliptic Operators* 215-234 s. Booss-Bavnbek, B., Klimek, S.,

- Lesch, M., Zhang, W. World Scientific Publ.Co., Singapore 2006.
- Harremões, P., Topsøe, F.: Zipf's Law, Hyperbolic Distributions and Entropy Loss. Lecture Notes in Computer Science 4123, 788-792 s. Springer, Berlin, Heidelberg, New York 2006.
- Hasler, D., Solovej, J-P.: The Independence on Boundary Conditions for the Thermodynamic Limit of Charge Systems. *Commun. Math. Phys.* 261, s. 549-568. 2006.
- Hatcher, A., Vogtmann, K., Wahl, N.A-M.T.: Erratum to: "Homology stability for outer automorphism groups of free groups". *Algebr. Geom. Topol.* 6, s. 573-576. 2006.
- Jakobsen, H.P., Zhang H.: The exponential nature and positivity. *Algebr. Represent. Theor.* 9, s. 267-284. 2006.
- Jensen, C.U., Massy, R.: Some remarks on Hilbertian fields. *J. Number Theory* 120, s. 229-33. 2006.
- Jøndrup, S.: Complex representations of finite groups I and 2. 37 s. 2006.
- Kiming, I.: *Mathematical Method. i: Mathematical Method s. 235-319.* Pearson Custom Publication, Great Britain 2006.
- Lieb E.H., Seiringer R., Solovej, J-P.: Ground-State Energy of a Dilute Fermi Gas. *Amer.Math.Soc. Contemporary Math.series N 412*, 239-248 s. American Mathematical Society, USA 2006.
- Lieb E.H., Seiringer R., Solovej, J-P.: Ground State Energy of the Low Density Fermi Gas. *Phys.Rev.A* 71, s. 053-605. 2005.
- Lieb E.H., Seiringer R., Solovej, J-P., Yngvason J.: *The Quantum-mechanical Many Body Problem: The Bose Gas.* *Mathematical Physics Studies* 27, 97-184 s. Springer Verlag, 2005.
- Lieb E.H., Solovej, J-P.: Ground State Energy of the Two-Component Charges Bose Gas. *Commun.Math.Phys.* 252, s. 485-534. 2004.
- Lützen, J.: A Scientific Duo: Reflections on the Interplay between Mathematics and Physics. *Newsletter of the European Mathematical Society* 60, s. 23-27. 2006.
- Lützen, J.: Dirichlet and the flexibility of the concept of function. *The Way Through Science and Philosophy: Essays in Honour of Stig Andur Pedersen i: Dirichlet and the flexibility of the concept of function s. 51-64.* Milton Keynes, U.K. 2006.
- Nachtergaele, B., Solovej, J-P., Yngvason J.: *Statistical Mechanics.* *Selecta of Elliott H. Lieb.* 1-508 s. Springer Verlag, 2004.
- Nachtergaele, B., Solovej, J-P., Yngvason J.: *Condensed Matter Physics and Exactly Soluble Models* *Selecta of Elliott H. Lieb.* 1-678 s. Springer Verlag, 2004.
- Olsson, J.B.: *Algebra 3 – Group theory. i: Algebra 3 – Group theory s. 42.* 2006.
- Solovej, J-P.: *Stability of Matter.* *Encyclopedia of Mathematical Physics* 5, i: *Stability of Matter s. 8-14.* Elsevier, Oxford 2006.
- Solovej, J-P.: *Mathematical Problems of Large Quantum Systems.* 4th European Congress of Mathematics 669-680 s. European Mathematical Society, 2006.
- Solovej, J-P.: *The Energy of Charges Matter.* *Proceedings of the 14th International Congress on Mathematical Physics, Lisbon* 113-129 s. World Scientific, Singapore 2005.
- Solovej, J-P.: *Upper Bounds to the Ground State Energies of the One- and Two-Component Charges Bose Gases.* *Commun.Math.Physics* 266, s. 797-818. 2006.
- Topsøe, F.: *Entropy Lower Bounds Related to a Problem of Universal Coding and Prediction.* *Journal of inequalities in pure and applied mathematics* 7, issue, s. 14. 2006.
- Topsøe, F., Glonti, O., Harremões, P., Khechinashvili, Z.: *Nash Equilibrium in a game of calibration.* *Theory of Probability and Its Applications* 51, s. 537-551. 2006.
- Afdeling for anvendt Matematik og Statistik**
- Bladt M., Sørensen, M.: *Efficient Estimation of Transition Rates Between Credit Ratings From Observations at Discrete Time Points.* Preprint/Department of Applied Mathematics and Statistics 2, s. 1-30. 2006.
- Buch-Kromann, T.: *Estimation of Large Insurance Losses. A Case Study.* *Journal of Actuarial Practice* 13, s. 191-211. 2006.
- Collamore, J.F., Nyrhinen, H.: *Random recurrence equations and ruin in a Markov-dependent stochastic economic environment.* Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics 218, s. 1-26. 2006.
- Dahl, M.H., Møller, T.: *Valuation and hedging of life insurance liabilities with systematic mortality risk.* *Insurance: Mathematics and Economics* 39, s. 193-217. 2006.
- Davis R.A., Mikosch, T.V.: *Extreme Value Theory for Space-Time Processes with Heavy-Tailed Distributions.* Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics 215, s. 1-22. 2006.
- Fay, G., González-Arévalo2, B., Mikosch, T.V., Samorodnitsky G.: *Modeling teletraffic arrivals by a Poisson cluster process.* *Queueing Systems* 54(2), s. 121-140. 2006.
- Forman, J.L., Sørensen, M.: *The Pearson Diffusions: A Class of Statistically Tractable Diffusion Processes.* Preprint/Department of Applied Mathematics and Statistics 7, s. 1-27. 2006.
- Hansen, E.: *Measure Theory.* 1-326 s. Department of Applied Mathematical and Statistics 2006.
- Hansen, N.R.: *The Maximum of a Random Walk Reflected at a General Barrier.* *Annals of Applied Probability* 16(1), s. 15-29. 2006.
- Hansen, N.R.: *Local Alignment of Markov Chains.* *Annals of Applied Probability* 16(3), s. 1261-1296. 2006.
- Hansen, N.R.: *Asymptotics for Local Maximal Stack Scores with General Loop Penalty Function.* Preprint/Department of Applied Mathematics and Statistics 1, s. 1-22. 2006.
- Hedegaard Jessen, A., Mikosch, T.V.: *Regularly varying functions.* Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics 216, s. 1-23. 2006.
- Henningsen, I.: *Gennemsnitsdannelse på tvivlsomt grundlag.* *Uddannelse* 1, s. 43-45. 2006.
- Henningsen, I.: *Statistical Analysis of Teacher Survey 1.* Appendix A. i: *Changing views and practices? A Study of the KappAbel mathematical competition s. 1-10.* Wedege, Tine ; Skott, Jeppe. Trondheim 2006.
- Hult H., Lindskog F., Mikosch, T.V., Samorodnitsky G.: *Functional large deviations for multivariate regularly varying random walks.* *Annals of Applied Probability* 15(4), s. 2651-2680. 2005.
- Jacobsen, M., Tolver Jensen, A.: *Exit times for a Class of Piecewise Exponential Markov Processes with Two-Sided Jumps.* Preprint/Department of Applied Mathematics and Statistics 5, s. 1-35. 2006.
- Jensen B., Pedersen, J.L.: *A Digitalized Employee Option.* Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics 217, s. 1-12. 2006.

- Jensen, S.T., Madsen J.: Estimation in Linear Models Based on observations with Unknown and Possibly Unequal Scaling. *Journal of the American Statistical Association* vol. 101 no 475, s. 1059-1064. 2006.
- Johansen, S.: Confronting the Economic Model with the Data. i: Post Walrasian macroeconomics. Beyond the Dynamic Stochastic General Equilibrium Model s. 287-300. David Colander. Cambridge, 2006.
- Johansen, S.: Cointegration. Overview and Development. Preprint/Department of Applied Mathematics and Statistics 6, s. 1-22. 2006.
- Johansen, S.: Cointegration: a survey. i: Handbook of Econometrics: Vol 1 Econometric Theory s. 540-577. Editor: Mills, T.C ; Patterson, K. Palgrave, 2006.
- Johansen, S.: Statistical analysis of hypotheses on the cointegrating relations in the I(2) model. *Journal of Econometrics* 132, s. 81-115. 2006.
- Juselius K., Johansen, S.: Extracting Information from the Data: a European View on Empirical Macro. i: Post Walrasian Macroeconomics. Beyond the Dynamic Stochastic General Equilibrium Model s. 301-331. David Colander. Cambridge, 2006.
- Klamroth, K., Tind J.: Constrained optimization using multiple objective programming. *Journal of Global Optimization* 37, s. 325-355. 2007.
- Korn, R., Steffensen, M.: Worst Case Portfolio Optimization and HJB-Systems. Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics 212, s. 1-17. 2006.
- Kraft H., Steffensen, M.: Optimal Consumption and Insurance: A Continuous-Time Markov Chain Approach. Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics 210, s. 1-21. 2006.
- Lange, T., Rahbek, A.: An Introduction to Regime Switching Time Series Models. Preprint/Department of Applied Mathematics and Statistics 8, s. 1-16. 2006.
- Lange, T., Rahbek, A., Jensen, S.T.: Estimation and Asymptotic Inference in the First Order AR-ARCH Model. Preprint/Department of Applied Mathematics and Statistics 4, s. 1-23. 2006.
- Launsø L., Kimby, C., Henningsen, I., Fønnebo, V.: An explorative retrospective study of people suffering from hypersensitivity illnesses who attend medical or classical homeopathic treatment. *Homeopathy* 95 (1), s. 73-80. 2006.
- Mikosch, T.V., Resnik, S.: Activity rates with very heavy tails. *Stochastic Processes and their Applications* 116(2), s. 131-155. 2006.
- Mikosch, T.V., Samorodnitsky G.: Scaling Limits for Workload Process. Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics 213, s. 1-31. 2006.
- Mikosch, T.V., Straumann, D.Y.: Stable limits of martingale transforms with application to the estimation of GARCH parameters. *Annals of Statistics* 34(1), s. 493-522. 2006.
- Mikosch, T.V., Vries, C.G.d.: Tail Probabilities for Regression Estimators. Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics 214, s. 32. 2006.
- Nalholm, M., Poulsen, R.: Static Hedging and Model Risk for Barrier Options. *Journal of Futures markets* 26(5), s. 449-463. 2006.
- Nalholm, M., Poulsen, R.: Static Hedging of Barrier Options under General Asset Dynamics: Unification and Application. *Journal of Derivatives* 13(4), s. 46-60. 2006.
- Nalholm, M., Poulsen, R.: Barrier Options and Their Static hedges: Simple Derivations and Extensions. *Quantitative Finance* 6(4), s. 327-335. 2006.
- Nalholm, M., Poulsen, R.: Static Hedging of Barrier Options under General Asset Dynamics; Unification and Application. *Journal of Derivatives* 13(4), s. 46-60. 2006.
- Nielsen, P.H.: Financial Optimization Problems in Life and Pension Insurance. 1-192 s. Laboratory of Actuarial Mathematics/University of Copenhagen 2005.
- Nielsen, S.F.: Regression Methods in Biostatistics. 1-340s. Springer, New York 2005.
- Steffensen, M.: Surplus-linked Life insurance. *Scandinavian Actuarial Journal* no. 1, s. 1-22. 2006.
- Steffensen, M.: Quadratic Optimization of Life Insurance Payment Streams. *ASTIN Bulletin* 36(1), s. 246-267. 2006.
- Steffensen, M., Kraft H.: Portfolio Problems Stopping at First Hitting Time with Applications to Default Risk. *Mathematical Methods of Operations Research* 63(1), s. 123-150. 2006.
- Steffensen, M., Kraft H.: An ABC of Portfolio Choice: Asset Allocation with Bankruptcy and Contagion. *Papers.ssrn.com* 0, s. 0. 2006.
- Steffensen, M., Kraft H.: Bankruptcy, Counterparty Risk, and Contagion. Working Paper 0, s. 0. 2006.
- Steffensen, M., Møller, T.: Market-Valuation methods in Life and Pension Insurance. 1-279 s. 2006.
- Steffensen, M., Waldstrøm, S.: A Two-Account Model of Pension Saving Contracts. Working Paper/Laboratory of Actuarial Mathematics 211, s. 1-16. 2006.
- Sørensen, M.: On the Size Distribution of Sand. Preprint/Department of Applied Mathematics and Statistics 3, s. 1-11. 2006.

Studienævnet for Matematiske Fag

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af Jens Hugger, studieleder (mat-vip-rep.), Jesper Lutzen, vicestudieleder (mat-vip-rep.), Mogens Steffensen (akt-vip-rep.), Søren Feodor Nielsen (stat-vip-rep.), Peter Norman Sørensen (mat-øk-vip-rep.), Lars Lau Hansen (mat-stud-rep.), Sara Arklint (mat-stud-rep.), Anja Kirkeby Hansen, næstformand (mat-øk-stud-rep.), Freja Aaberg Jensen (akt-stud-rep.) og Nina Breinegaard (stat-stud-rep.).

Beretning

Arbejdet i studienævnet for matematiske fag har også i år 2006 været præget af den reform af studiestrukturen, som startede op pr. 1.9.2004. I 2006 har det ikke været de overordnede spørgsmål som fyldte mest men derimod tillempninger af enkeltkurser i forbindelse med SIS-udarbejdelsen. Det forudses, at dette vil fortsætte (i stadig mindre omfang) gennem de næste 3 1/2 år, indtil alle faste kurser har kørt tre gange.

I første halvår blev der arbejdet med ændringer af studieordningerne som resultat af den nye eksamensbekendtgørelse. Der blev snakket sprogværioner af kurserne. Fag-

lig kompetence til undervisning i gymnasieskolen fyldte en del, uden at punktet blev afklaret.

Der er blevet arbejdet med studiemiljø, studieintroduktion og udenlandske gradsstuderende til de tre engelsksprogede kandidatuddannelser i matematik, forsikringsmatematik og matematik-økonomi.

I efteråret har arbejdet været præget af omlægningen af

studienævnsstrukturen på naturvidenskab, som betyder, at studienævnet ophører pr 1.2.2007. Der har derfor været fokus på at få afsluttet løbende sager, så der kan afleveres et "rent bord" til de nye fakultetsstudienævn.

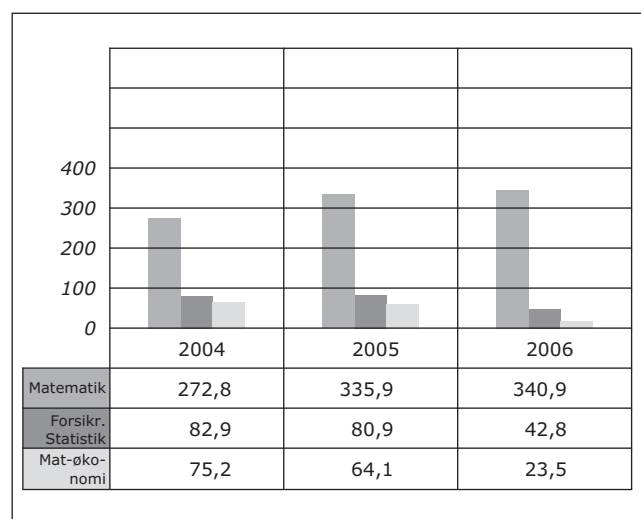
Arbejdet med at skrive studievejledninger, som var planlagt til 2004, er endelig droppet i dette studienævns regi.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Mate-matik	Forsikring-vidensk.	Mat.-økonomi	Fysik	Datalogi	Øvrig naturvid.	Andre fak.	Merit-overført	I alt
Matematik	133,3	14,3	0,6	9,2	4,9	2,0	0,4	2,9	167,5
Matematik-Økonomi	62,0	7,6	18,8	0,6	0,6	0,3	1,7	0,8	92,4
Statistik	4,3	4,2	0,1						8,5
Forsikringsvidenskab	63,7	14,5	3,3					0,3	81,8
Fysik	39,0	0,1							
Biokemi	11,2								
Datalogi	7,3	1,0	0,2						
Kemi	6,5	0,4							
Biologi		0,3							
Geologi	0,1								
Økonomi, statsvidensk.	4,1		0,5						
Idræt	0,4	0,1							
Meritstuderende	2,0	0,1							
Gæstestuderende	7,1	0,3							
I alt	340,9	42,8	23,5						
Åben uddannelse	5,8	0,4	0,1						

STÅ 2004-2006

Studieleder Jens Hugger

Datalogisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, professor, dr.techn. Stig Skelboe, og viceinstitutleder er professor, ph.d. David Pisinger.

Institutrådet bestod af Stig Skelboe (VIP), David Pisinger (VIP), lektor, ph.d. Andrzej O. Felinski (VIP), systemadministrator Sune Gamby (TAP), stud.scient. Jeppe Eimose Larsen (studenterrep.).

Adresse

Universitetsparken 1
2100 København Ø
Telefon 35 32 14 00
Fax 35 32 14 01
www.diku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste udvikling

I sidste halvdel af 2006 har der været arbejdet med forberedelserne til at overtage en forskningsgruppe på internationalt topniveau inden for medicinsk billedbehandling. Gruppen kommer fra ITU og består af professor, ph.d. Mads Nielsen, to lektorer og otte ph.d.-studerende. Overtagelsen fandt sted ved årsskiftet 2006/2007.

Personaleforhold

Ph.d. David Pisinger blev kaldet til et professorat i algoritmik og kombinatorisk optimering, og ph.d. Mads Nielsen blev kaldet til et professorat i medicinsk billedbehandling. David Pisinger var professor m.s.o. på DIKU, og Mads Nielsen var professor på ITU. Begge tiltræder 1.1.2007.

Et adjunktur i programmeringssprog blev besat af ph.d. Jakob Grue Simonsen. Der var fire ansøgere, alle mænd og alle kvalificerede.

Professor dr.scient. Jakob Krarup har søgt sin afsked på grund af alder.

Forskningsvirksomhed

1. Teori Og Praksis for Programmeringssprog (TOPPS)

Gruppen beskæftiger sig med teoretisk datalogi, programmeringssprog og anvendt algoritmik. Fælles for gruppens arbejde er et fokus på en bred vifte af, hvad der kan kaldes formaliserede processer, herunder matematiske beviser, generiske algoritmer, domæne-specifikke programmer og selvfølgelig helt almindelige programmer. Arbejdet inkluderer deres semantik- og effektivitets-baserede analyse og processering med heraf muliggjorte praktiske anvendelser.

1.1. Teoretisk datalogi

For dynamiske systemer er blevet vist, at der ikke findes nogen algoritme, der kan approksimere skiftets entropi med nøjagtighed bedre end $1/4$ for klassen af skift med afgørlige sprog. For klassen af sofiske skift er entropien til

gengæld beregnelig i polynomiell tid. Tansfinit termomskrivning er en beregningsmodel, hvor termomskrivninger kan foregå for uendelige termer. Det er blevet vist, at de fleste klassiske resultater for endelige termomskrivningssystemer kan generaliseres, for eksempel at ethvert ortogonalt system er Church-Rosser modulo-hyperkollapsende deltermer, samt at enhver "needed" strategi er normaliserende. Inden for kompleksitetsteori er Blums klassiske sætning blevet skærpet: der findes problemer uden asymptotisk optimal algoritme i "mindre" kompleksitetsklasser end før antaget. Endvidere er under anvendelse af Kolmogorov-kompleksitet blevet påvist eksistensen af et problem, der bekræfter folklore-resultatet, at konstant-faktor speed-up-sætningen for Turing-maskiner behøver de urealistiske antagelser, som sætningens sædvanlige bevis indeholder (Jakob Grue Simonsen).

Spektrumproblemet er et over 50 år gammelt klassisk problem inden for klassisk kompleksitetsteori, som oprindeligt blev løst i 1972 af Jones og Selman, og som siden er blevet anvendt i finite model theory og databaseteori. En historisk bearbejdning af problemet samt en række nye resultater er under udarbejdelse (Neil D. Jones).

I december 2006 kom første beta-release af Logiweb. Formålet med Logiweb er at muliggøre formalisering af al matematik i et internet-baseret samarbejde mellem interesserede matematikere. Logiweb gør det muligt at publicere maskinverificerede matematiske resultater med samme høje typografiske kvalitet, som man finder i etablerede tidsskrifter. Logiweb bevisechecker og tillader, at man refererer til f.eks. lemmaer bevist i tidligere publicerede Logiweb-artikler, blot de refererede artikler er tilgængelige på internettet (Klaus Grue).

1.2. Programmeringssprog

Semantiske modeller for programmeringssprog muliggør matematisk ræsonnement om programmer og hele programmeringssprog. Arbejdet med semantiske modeller for beregningsmæssige effekter er videreført og generaliseret til sprog med parametriserede rekursive typer. Dette er udmøntet både i en teoretisk analyse af kongruens mellem semantikker for sprog med effekthierarkier og i en praktisk implementationsmetodologi for monadiske effekter i funktionsprogrammeringssproget Haskell. Metoden søges dernæst anvendt til karakterisering af forholdet mellem ikke-deterministisk søgning og constraint-løsning i bevisteoretiske modeller for logikprogrammering (Andrzej Filinski).

Omvendbar beregning lover at føre til energireduktion ved genbrug af energien afsat i digitale kredsløb. Programinversion går ud på at konstruere et program, der beregner inddata ud fra givne uddata for et program. Sammenhængen mellem programinversion og omvendbar beregning er blevet undersøgt. Endvidere er metoderne for automatisk programinversion styrket, herunder for hælerekursive funktioner (Robert Glück, Torben Mogensen).

Der er arbejdet med en række forskellige Domain-Specific Languages (DSL). Forretningsprocesser: Semantiske metoder er blevet anvendt for komplekse kommercielle fler-parts kontrakter såsom købsaftaler, lejekontrakter og serviceaftaler. DSL'er til modellering af forretningsprocesser og forretningsanalyser indgår som væsentlig komponent i TOPPS-gruppens fremtidige forskning inden for softwareteknologi for virksomhedssystemer (Fritz Henglein, Jakob Grue Simonsen).

Softwareevolution: Fortsat udvikling af operativsysteme-

mer afhænger af tilsvarende korrekte opdateringer af et større og større korpus af device drivers, dvs. software til styring af perifere enheder. Der er designet et sprog, SmPL, og udviklet et software-værktøj for klasser af opdateringer, der understøtter automatisk driver-opdatering. Det semantiske grundlag af essensen af SmPL er under udarbejdelse ved hjælp af teknikker fra temporallogik (Julia Lawall, Neil Jones).

Terningekast: Simulering af pålidelige og troværdige terningekast er en central og overraskende svær del i designet af flerepersoners-computerspil m.m. Der er blevet udviklet TRoll, et nyt DSL for terningekast, baseret på dens forgænger Roll (Torben Mogensen).

1.3. Anvendt algoritmik

Inden for rammerne af Performance Engineering laboratoriet er flere klassiske sorterings- og søgningsproblemer blevet studeret i en ny kontekst, hvor fokus har været på iterator-validitet, exception safety, space safety, sammenligningskompleksitet og subroutine obliviousness. Formålet har været at opnå stærkere teoretiske og praktiske garantier for generiske softwarekomponenter (Jyrki Katajainen).

Diskriminatorer er en ny procedurabel abstraktion, som generaliserer både partitionerings- og sorteringsrutiner. Det er blevet vist, at ved hjælp af diskriminatorer kan distributionsbaseret sortering for endelige domæner bootstrappes generisk til lineærtids- partitionerings- og sorteringsalgoritmer for komplekse data. Diskriminatorer giver således et alternativ til de klassiske, asymptotisk langsommere sammenligningsbaserede generiske sorteringsalgoritmer (Fritz Henglein).

2. Algoritmik og kombinatorisk optimering

2.1. Transportplanlægning

Der er arbejdet med anvendelsen af såkaldte Chvatal rank-1-snit i dekomponeringsalgoritmer for Vehicle Routing-problemet med tidsvinduer. Tilføjelsen af snit spolerer strukturen af underproblemerne, hvorfor man tidligere har undgået denne teknik. I det gennemførte projekt er der udviklet metoder til effektiv håndtering af snit i underproblemet, og resultaterne ser meget lovende ud. Der arbejdes på generaliseringer til andre Chvatal rank-1-snit (Bjørn Petersen, Simon Spoorendonk, David Pisinger).

Der er endvidere udviklet en række heuristikker og eksakte metoder til løsning af pickup-and-delivery og dial-a-ride-varianter af Vehicle Routing-problemet. Heuristikkerne er baseret på et nyt paradigme ved navn Adaptive Large Neighborhood Search (Stefan Røpke, David Pisinger).

2.2. Pakningsproblemer

Der er arbejdet med Fast Neighborhood Search-teknikker til pakning i to og flere dimensioner, ligesom sekvensrepræsentationen er blevet generaliseret til løsning af knapsack pakningsproblemer i to og tre dimensioner (Jens Egeblad, Benny Nielsen, David Pisinger).

På det anvendelsesmæssige område er der i samarbejde med Bari Universitet og møbelkoncernen Natuzzi udviklet algoritmer til tre-dimensionel pakning af generelt formede emner i containere (Jens Egeblad, David Pisinger).

2.3. Evolutionære træer

Konstruktion af evolutionære træer foregår normalt i et meget komplekst (men oftest metrisk) rum, hvor afstande beregnes ud fra proteiners dna-sekvenser. Med udgangs-

punkt i klassiske teknikker til indlejring af disse sekvenser i k-dimensionelle rum – således at afstandene bevares bedst muligt – er der udviklet nye metoder til konstruktion af evolutionære træer baseret på løsning af k-dimensionale Steiner træ-problemer. Der arbejdes endvidere med forbedrede heuristikker til løsning af det k-dimensionale Steiner problem (Martin Zachariasen, Pawel Winter, Benny Nielsen).

2.4. Proteinfoldning

Der er udviklet en simpel, men lovende, ny metode til forudsigtelse af proteinfoldninger. Algoritmen er baseret på tabu-søgning, som finder en suboptimal foldet konfiguration, der passer bedst muligt med de såkaldte contact-number (CN)- og half-sphere-exposure (HSE)-værdier. Resultaterne viser, at HSE-målet indeholder væsentlig mere information om det foldede protein end CN-målet. Der arbejdes derfor videre med branch-and-bound-algoritmer til at finde en foldet konfiguration ud fra HSE/værdier og sekundære strukturer (Martin Paluszewski, Pawel Winter).

Endvidere er der udviklet en evolutionær algoritme, der benytter en divide-and-conquer-tilgang til at nedbringe køretiden for gennemsøgningen af foldningsrummet. Algoritmen har indtil videre vist sig egnet til hurtigt at kunne evaluere energifunktioners anvendelighed i søgealgoritmer (Glennie Helles).

3. Distribuerede Systemer

Gruppen arbejder fortsat med forskning i distribuerede systemer i ordets bredeste forstand, fra kommunikation mellem sensorer i sensornetværk til samarbejdende supercomputere i Grid. Gruppen er Danmarks førende miljø inden for computerarkitektur til High Performance Computing, HPC. I denne kapacitet har der i 2006 være brugt mange kræfter på at initiere en egentlig e-Science-aktivitet på KU.

3.1. Sensornetværk

Arbejdet med sensornetværk sker i tæt samarbejde med UC Berkeley og med de industrielle samarbejdspartnere, Sensinode og Nokia. Ud over aktiviteterne på DIKU er en del af arbejdet med sensornetværk henlagt på IP Væksthus, www.5te.dk, hvor DIKU's aktiviteter eksponeres direkte for industrien. I 2006 har vi forstærket både vores europæiske samarbejde inden for EU Network of Excellence CRUISE og vores internationale kontakter ved at deltage i skabelsen af TinyOS alliance: en not-for-profit organisation, hvis formål er at promovere udviklingen af sensornetværk. Aktiviteten er blevet udvidet med sensornetværk for e-Science (Philippe Bonnet, Marcus Chang, Christoffer Hall-Frederiksen og Martin Leopold).

3.2. Grid Computing

DIKU er gennem gruppen for distribuerede systemer vært for Dansk Center for Grid Computing. I 2006 konsolideres aktiviteterne i projektet Minimum intrusion Grid, MiG, bl.a. gennem et samarbejde med forskningsnettet og biblioteksstyrelsen omkring Grid som indgang til bibliotekssystemer. MiG projektet har i 2006 som de første i verden demonstreret en end-to-end anonym Grid-kørsel af et interaktivt program. Modellen er under omskrivning og vil være generelt tilgængelig i 2007. Leder af MiG aktiviteterne er Brian Vinter (Rasmus Andersen, Martin Rehr).

Andre Grid-aktiviteter handler om at sikre robuste driftsmiljøer under sloganet "Aldrig mere nede for service". Her

arbejder gruppen på modeller for at dels opgradere applikationer uden at måtte standse det kørende program og dels at flytte kørende programmer til en ny værtscomputer for på den måde at kunne opgradere selve computeren. Aktiviteterne ledes af Eric Jul (Robert Bilak, Jørgen S. Hansen og Jacob G. Hansen).

4. Datamatsyn: Bestemmelse af Deformerbare Objekter

Et deformerbart objekt er et fast objekt, hvis form kan ændres ved normal påvirkning. Set fra et datamatsynsperspektiv er formen af et deformerbart objekt væsentligt sværere at bestemme end af et stift objekt, da antallet af former er væsentligt større. Ikke desto mindre er måling af tredimensionel form og bevægelse af deformerbare objekter ud fra billedsekvenser et vigtigt problem, idet der er et stigende behov for maskiner, som kan orientere sig og agere i naturlige såvel som menneskeskabte omgivelser. F.eks. hvis en robot skal kunne luge ukrudt, skal den med stor nøjagtighed kunne bestemme positionen og formen af ukrudtsplanter.

Billedgruppen har i flere år forsket i modellering, simulering og bestemmelse af deformerbare objekter. Inden for dette felt er der sammen med forskningspartnere opnået to nævneværdige resultater: 1) Bestemmelse af form og bevægelse af deformerbare objekter inklusiv kamerabevægelse i samarbejde med Adrien Bartoli, Pascal-Blaise universitetet i Clermont-Ferrand, Frankrig. 2) Estimering af det optiske bevægelsesfelt for vilkårlige scener i samarbejde med Bo Markussen, KVL.

4.1. Bestemmelse af form og bevægelse af ikke-stive objekter ud fra billedsekvenser

En robust metode til bestemmelse af form og kamerabevægelse er blevet udviklet. Den kan håndtere manglende data samt automatisk estimere modelkompleksiteten. Det grundlæggende problem er, at antallet af former, et deformerbart objekter kan antage, er meget stort i forhold til stive objekter, og antallet af billeder deraf endnu større. Der er derfor arbejdet på at finde en robust metode baseret på lokale målinger. Metoden tager udgangspunkt i eksisterende algoritmer, der forsøger at estimere både det deformerbare objekt såvel som det kamera, der betragter det. Disse algoritmer identificerer typisk punkter på et givent objekt, følger dem så godt som muligt hen over tid, og baseret på disse målinger samt en kameramodel estimerer kameraets parametre samt det deformerbare objekts form. Det nye er automatisk at vælge modelkompleksitet, håndtering af fejlagtigt fulgte punkter samt punkter der falder ud (Søren Ingvor Olsen, Adrien Bartoli).

4.2. Estimering af det optiske bevægelsesfelt for vilkårlige scener

Et klassisk problem i datamatsyn er bestemmelse af det optiske flow i billedsekvenser, dvs. den perspektiviske projektion af det fysiske hastighedsfelt for synlige punkter i en film. Hvis der ikke er givet informationer om scenen, kan det optiske flow kun bestemmes normalt til iso-intensitetskurverne i billedet, da bevægelse langs eller tangentielt til iso-intensitetskurver ikke resulterer i et farveskift i billedet og derfor være usynlige. Dette kaldes også apertur-problemet. Hvis scenen består af mange, skarpe hjørner er apertur-problemet lille, da man i så fald vil kunne bestemme det optiske flow ud fra bevægelsen af hjørnerne. Der er ar-

bejdet med løsning af det modsatte problem, nemlig at objekterne i billedsekvensen overvejende er udtrykt ved bløde billedfelter. Som løsning er problemet udtrykt ved en minimeringsformulering, som er ækvivalent med en sandsynlighedsformulering, hvor normal-komponenten er givet, mens tangential-komponenten er ubekendt. Det er udviklet en ny, simpel iterativ metode, der minimerer et sæt af Euler-Lagrange ligninger. Metoden har talrige anvendelser inden for medicinsk billedanalyse, remote sensing samt computer grafik, hvor objekters form er deformeret efter et givent normal felt, og overfladeteksturen derved er gået i stykker (Bo Markussen (KVL), Jon Sparring, Kenny Erleben).

5. Systemdesign og menneske-datamaskine interaktion (HCI)

Gruppen studerer udvikling, indførelse og brug af it-værktøjer og edb-baserede informationssystemer i organisationer. Informationssystemer ses som en helhed, der ud over den edb-tekniske del også omfatter tilknyttede maskiner og værktøjer, arbejdsprocesser og, som det vigtigste, mennesker. En solid forståelse af informationssystemer må derfor kombinere mange tekniske, psykologiske og organisatoriske aspekter. Studier af interaktion mellem mennesker og informationssystemer indtager en central plads i forskningen. Fokus er på design og evaluering af interaktive systemer, som i deres anvendelsessammenhænge er nyttige og brugsvenlige.

5.1. Visualiserings- og interaktionsteknikker

Som en ny aktivitet studeres såkaldte flygtige visualiseringer, dvs. grænseflader der kortvarigt og tæt koblet til brugerens øjeblikkelige fokus præsenterer information. En undersøgelse af fiskeøje-visninger i et programmeringsværktøj har afdækket, hvorledes en brugergrænseflade, som inkluderer kontekstuel information relateret til det aktuelle fokus i kildeteksten, kan forbedre navigation og programforståelse. I nogle programmeringsaktiviteter kan en permanent fiskeøje-visning imidlertid være uønsket (Kasper Hornbæk, Mikkel Rønne Jakobsen).

5.2. Brugsvenlighedsevaluering – teoriudvikling og praksisstudier

Som et nyt aspekt af brugsvenlighedsevaluering er dokumenteret, at identificering af ligheder mellem brugsvenlighedsproblemer er en væsentlig kilde til usikkerhed i eksisterende forskningsstudier af evalueringsmetoder. Desuden er gennemført en stor empirisk analyse af korrelationer mellem forskellige mål for brugsvenlighed.

Hvad angår beskrivelse og forståelse af praktisk brugsvenlighedsarbejde i industrielle sammenhænge er blandt andet gennemført en række interviews med aktører i danske virksomheder. Ydermere er der arbejdet med at belyse effekten af at anvende forskellige evalueringsteknikker under industrielle forhold. Et særligt fokus har været at afdække nytteværdi for systemudviklere ved forskellige former for feedback fra brugsvenlighedsevalueringer (Erik Frøkjær, Kasper Hornbæk, Mie Nørgaard Laursen, Tobias Uldall-Espersen).

5.3. Kulturelle forskelle

Et tidligere studium af kulturforskelle betydning for brug af it er uddybet med et feltstudium af it-anvendelser på Filippinerne. Resultaterne viser, at kulturelle forskelle gav

langt mindre problemer, end man hidtil har antaget, og at de fleste problemer i stedet skyldtes økonomiske begrænsninger og utilstrækkeligt brugerrettet design (Georg Strøm).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Andrzej Filinski: Var formand for bedømmelsesudvalget for et adjunktur ved DIKU.

Erik Frøkær: Var i ph.d.-bedømmelsesudvalg ved ITU.

Robert Glück: Var i ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Waseda University, Tokyo.

Fritz Henglein: Var formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved DIKU.

Knud Henriksen: Var i bedømmelsesudvalgene for et lektorat på DTU og et på DIKU.

Kasper Hornbæk: Var i bedømmelsesudvalg på Ålborg Universitet for et adjunktur.

Peter Johansen: Var formand for udvalget til kaldelse af David Pisinger til professor ved DIKU, formand for bedømmelsesudvalget for et lektorat på DIKU samt i ph.d.-bedømmelsesudvalg ved DTU og AU.

Neil Jones: Ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet.

Eric Jul: Var opponert på en disputats ved Lunds universitet, medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Trinity College, Dublin, medlem af bedømmelsesudvalg til adjunkt- og lektorstillinger ved DTU og Aarhus Universitet.

Julia Lawal: Var i bedømmelsesudvalg for et lektorat ved RUC.

David Pisinger: Var medlem af tre adjunkt/lektor bedømmelsesudvalg (fire stillinger) på henholdsvis: SDU, ITU og SDU.

Stig Skelboe: Var formand for udvalget til kaldelse af Mads Nielsen til professor ved DIKU. Ph.d.-bedømmelsesudvalg ved DTU.

Jon Sporning: Var i bedømmelsesudvalg for et adjunktur ved Aarhus Universitet.

Martin Zachariassen: Var formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved DIKU. Ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Lunds universitet.

Tillidshverv

Klaus Hansen: Er medlem af arbejdsgruppen for it-sikkerhedsopgaver under rektors it-udvalg. Medlem af Open Source OSES-koordinationsgruppen og it-sikkerhedspanelet i Videnskabsministeriet, IT- og Telestyrelsen.

Fritz Henglein: Er bestyrelsesmedlem for ph.d.-skolen FIRST.

Peter Johansen: Er formand for Dansk Selskab for Dataologi. Medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Automatisk Genkendelse af Mønstre. Medlem af Videnskaberne Selskab.

Julia Lawal: Er næstformand for IFIP TC-2 working group on Program Generation (WG 2.11).

Brian Vinter: Er formand for Dansk Grid Forum. Medlem af bestyrelsen MESH-Technologies. Medlem af det tekniske råd, Dansk Center for Scientific Computing.

Formidling

Redaktionelle hverv

Philippe Bonnet: Er i redaktionen for ACM Transactions on Sensor Networks og International Journal of Sensor Networks.

Andrzej Filinski: Er i redaktionen for Higher-order and Symbolic Computation.

Robert Glück: Er i redaktionen for New Generation Computing.

Fritz Henglein: Er i redaktionen for Journal of Functional Programming. Medredaktør for en bog in memoriam Robert Paige.

Kasper Hornbæk: Er i redaktionen for Journal of Usability Studies. Gæsteredaktør på International Journal of Human-Computer Interaction for et særnummer om Usability evaluation and user interaction design.

Neil Jones: Er i redaktionerne for Nordic Journal of Computing, Logical methods in Computer Science, Higher Order and Symbolic Computing samt ACM Transactions on Programming Languages and Systems.

Julia Lawal: Er i redaktionen for Higher-Order and Symbolic Computation.

David Pisinger: Har fungeret som "associate editor" for Computers and Operations Research.

Stig Skelboe: Er i redaktionen for BIT Numerical Mathematics.

Martin Zachariassen: Var i redaktionen af special issue of European Journal of Operational Research.

Kongresser og symposier

Philippe Bonnet: Organiserede SIGMOD Workshop on the Performance and Evaluation of Data Management Systems. I programkomiteen for 4th International Conference on Networked Embedded Systems (Sensys 2006) samt VLDB'06.

Andrzej Filinski: Var i programkomiteerne for 31st International Symposium on Mathematical Foundations of Computer Science og 23rd Conference on the Mathematical Foundations of Programming Semantics.

Fritz Henglein: Var i programkomiteerne for The 33rd Annual ACM SIGPLAN – SIGACT Symposium on Principles of Programming Languages (POPL) og ACM SIGPLAN 2006 Conference on Programming Language Design and Implementation (PLDI). Han arrangerede 1st NEXT Workshop on Next Generational Software Technology for Enterprise Systems.

Kasper Hornbæk: Var i programkomiteerne for Nordic Conference on Human-Computer Interaction, NordiCHI (2006), First Symposium on Information Interaction in Context (2006) og International Conference on Information Systems Development (ISD2007).

Robert Glück: Var medarrangør af 2nd DIKU-IST Joint Workshop on the Foundations of Software. Medarrangør af International Workshop on Program Understanding.

Neil Jones: Programkomiteerne for 2nd DIKU-IST Joint Workshop on Foundations of Software samt Verification, Model Checking and Abstract Interpretation.

Eric Jul: Var programkomitemedlem for DOA 2006 og ECOOP'06.

Julia Lawal: Er Vice-chair for IFIP TC-2 working group on Program Generation (WG 2.11). Formand for programkomiteen for ACM International Conference on Functional Programming. Medarrangør af 1st ECOOP

Workshop on Domain-Specific Program Development (DSPD). Medlem af programkomiteerne for The Third ACM SIGPLAN History of Programming Languages Conference, The 5th AOSD Workshop on Aspects, Components, and Patterns for Infrastructure Software, PLOS 2006: Linguistic Support for Modern Operating Systems og Domain-Specific Aspect Languages Workshop.

Søren Olsen: Arrangerede den 15. danske konference om Mønstergenkendelse og Billedanalyse.

David Pisinger: Var medarrangør af af FIRST-sommer-skolen om Lower Bound Techniques for Data Structures.

Jon Sporning: Var medarrangør af 9th International Conference on Medical Image Computing and Computer Assisted Intervention (MICCAI 2006)

Brian Vinter: Var i programkomiteen for CPA 2006.

Martin Zachariassen: Var i programkomiteen for EURO XXI.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Tetsuo Yokoyama, (University of Tokyo, Japan), postdoc, 1 år.

Kazutaka Matsuda, (University of Tokyo, Japan), 3 uger.

Olivier Danvy, (Aarhus Universitet) gæstelektor, 5 mdr.

Alexander Mitin, postdoc 7 mdr.

Kevin Millikin, (Aarhus Universitet) ph.d.-stud. 5 mdr.

Lars Kristiansen, (Oslo Universitet) gæsteforsker, 3 mdr.

Forskningsophold i udlandet

Julia Lawall: A Ecole des Mines de Nantes juni-juli og INRIA/LABRI, Talence, november.

Studieleder Stig Skelboe

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	29,53	2,58	32,11
DVIP	1,77	0,02	1,80
STIP	8,21	5,79	14,00
TAP	24,64	2,83	27,47
Årsværk i alt	64,16	11,22	75,38
Løn med årsværk	30.334,23	3.596,67	33.930,90
Løn uden årsværk	-290,69	364,71	74,02
Øvrig drift	4.396,57	2.825,52	7.222,10
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	34.440,10	6.786,91	41.227,02

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Intern

Ambus, Thomas Stilling; forskningsassistent.

Andersen, Nils; lektor.

Andersen, Tue Haste; postdoc.

Bonnet, Philippe; lektor.

Clausen, Hasse Redin; lektor.

Dydensborg, Mads Bondo; adjunkt.

Erleben, Kenny; adjunkt.

Filinski, Andrzej Olaf; lektor.

Frøkjær, Erik; lektor.

Glück, Robert Hans Walter; lektor.

Grue, Klaus Ebbe; lektor.

Hansen, Jørgen Sværke; lektor.

Hansen, Klaus; lektor.

Henglein, Friedrich Jakob Georg; professor mso.

Henriksen, Knud; lektor.

Hornbæk, Kasper Anders Søren; lektor.

Iglesias Gonzalez, Juan Eugenio; forskningsassistent.

Johansen, Peter; professor.

Jones, Neil Deaton; professor.

Jul, Eric Bartley; professor.

Katajainen, Jyrki Juhani; lektor.

Koch, Gregers; lektor.

Krarup, Jakob Foght; professor.

Lawall, Julia Laetitia; lektor.

Mogensen, Torben Ægidius; lektor.

Olsen, Søren Ingvor; lektor.

Pisinger, David; professor mso.

Sand, Jørgen Bonde; lektor.

Simonsen, Jakob Grue; postdoc.

Skelboe, Stig; professor.

Sporring, Jon; lektor.

Strøm, Georg; lektor.

Vinter, Brian; professor mso.

Winter, Pawel; lektor.

Zachariassen, Martin; lektor.

STIP Intern

Andersen, Rasmus; ph.d.-studerende.

Bialek, Robert Pawel; ph.d.-studerende.

Egeblad, Jens; ph.d.-studerende.

Hansen, Jacob Gorm; ph.d.-studerende.

Helles, Glennie; ph.d.-studerende.

Jakobsen, Mikkel Rønne; ph.d.-studerende.

Nielsen, Benny Kjær; ph.d.-studerende.

Paluszewski, Martin; ph.d.-studerende.

Petersen, Dan Erik; ph.d.-studerende.

Røpke, Stefan; ph.d.-studerende.

Schjøth, Lars; ph.d.-studerende.

Spoorendonk, Simon; ph.d.-studerende.

Stefansen, Christian Oskar Erik; ph.d.-studerende.

Uldall-Espersen, Tobias Antonin; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Chang, Marcus Hau Man; forskningsassistent.

Hansen, René Rydhof; postdoc.

Markussen, Bo; postdoc.

Mitin, Alexander; postdoc.

Petersen, Bjørn; forskningsassistent.

STIP Ekstern

Andersen, Jesper; ph.d.-studerende.

Hall-Frederiksen, Carl Christoffer; ph.d.-studerende.

Laursen, Mie Nørgaard; ph.d.-studerende.

Leopold, Martin; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Bialek, Robert Pawel; Dynamic Updates of Existing Java Applications.

Røpke, Stefan; Heuristic and exact algorithms for vehicle routing problems.

Larsen, Niels Elgaard; Emerald database-intergrating transactions, queries, and method indexing into a system based on mobile objects.

Somchaipeng, Kerawit; Multiscale singularity trees.

Fondsbevillinger

AstraZeneca R&D Lund

– BABITT, mindre strategisk forskningssatsning (Marleen de Bruijne) kr. 750.000.

EU

– Cruise (Philippe Bonnet) kr. 279.800.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

– Computer – Aided Assessment of COPD from CT Images (Marleen de Bruijne) kr. 6.048.800.

– Kvantitativ modellering af former i biomedicinsk billedbehandling (Mads Nielsen) kr. 611.100.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Generic programming – algorithms and tools (Jyrki Juhanen Katajainen) kr. 200.000.

– Natural image sequence analysis (Mads Nielsen) kr. 180.700.

Forskningsstyrelsen

– Minimum intrusion GRID – MiG (Brian Vinter) kr. 2.535.500.

Højteknologifonden

– Software Technology for Enterprise Resource Planning/STERP (Fritz Henglein) kr. 5.581.000.

IT- Universitetet

– 3gERP (Fritz Henglein) kr. 270.000.

Nordic Bioscience

– Clinical Image Analysis – CIT (Mads Nielsen) kr. 343.500.

– Kvantitativ modellering af former i biomedicinsk billedbehandling (Mads Nielsen) kr. 564.200.

Villum Kann Rasmussen/Aarhus Universitet

– Visiting Professor 2006-2008 (Søren Ingvor Olsen) kr. 151.200.

Publikationer

Andersen, R., Vinter, B.: Harvesting Idle Windows CPU Cycles for Grid Computing. i: Proceedings of the 2006 International Conference on Grid Computing & Applications s. 121-126. Hamid R. Arabnia. CSREA Press, USA 2006.

Barais, O., Lawall, J.L., Le Meur, A-F., Duchien L.: Safe Integration of Concerns in a Software Architecture. i: 13th Annual IEEE International Conference on the Engineering of Computer Based Systems (ECBS) s. 52-64. 2006.

Barais, O., Lawall, J.L., Le Meur, A-F., Duchien L.: Providing Support for Safe Software Architecture

Transformations. i: Working session of the 5th IEEE/IFIP Working Conference on Software Architecture (WICSA 5) s. 201-202. Pittsburgh, Pennsylvania, USA 2005.

Bhatia, S., Consel C., Lawall, J.L.: Memory-manager/scheduler co-design: optimizing event-driven servers to improve cache behaviour. i: Proceedings of the 2006 international symposium on Memory management s. 104-114. 2006.

Bhatia, S., Consel C., Lawall, J.L.: Minimizing cache misses in an event-driven network server: A case study of TUX. i: The 31st IEEE Conference on Local Computer Networks (LCN) s. 47-54. 2006.

Bodeveix, J-P., Filali, M., Lawall, J.L., Muller G.: Vérification automatique de propriétés d'ordonnaceurs Bossa. i: Approches Formelles dans l'Assistance au Développement de Logiciels s. 95-109. 2006.

Bodeveix, J-P., Filali, M., Lawall, J.L., Muller G.: Automatic Verification of Bossa Scheduler Properties. i: Sixth International Workshop on Automated Verification of Critical Systems s. 15. 2006.

Bodeveix, J-P., Filali, M., Lawall, J.L., Muller G.: Formal methods meet Domain Specific Languages. Lecture Notes in Computer Science 3771, i: Fifth International Conference on Integrated Formal Methods s. 187-206. Eindhoven, Holland 2005.

Bodeveix, J-P., Filali, M., Lawall, J.L., Muller G.: Applying the B formal method to Bossa domain-specific language. i: The 17th Nordic Workshop on Programming Theory (NWPT05) s. 35-38. Copenhagen, Denmark 2005.

Brazil, M., Thomas D.A., Weng, J., Zachariassen, M.: Canonical Forms and Algorithms for Steiner Trees in Uniform Orientation Metrics. *Algorithmica* 44, s. 281-300. 2006.

Brazil, M., Zachariassen, M.: Steiner Trees for Fixed Orientation Metrics. 06-11, 48 s. Datalogisk Institut, Københavns Universitet, København 2006.

Bruman, F.: Designing a generic string class for the CPH STL. CPH STL Report 2006-7, 17 + 15 s. 2006.

Brönnimann H., Katajainen, J.: Efficiency of various forms of red-black trees. CPH STL Report 2006 2, 13 s. 2006.

Burgy, L., Consel C., Latry, F., Lawall, J.L., Palix, N., Réveillère, L.: Language Technology for Internet-Telephony Service Creation. i: IEEE International Conference on Communications s. 6. 2006.

Cox, R.S., Hansen, J.G., Gribble, S.D., Levy, H.M.: A Safety-Oriented Platform for Web Applications. i: Proceedings of the 2006 IEEE Symposium on Security and Privacy s. 15. Oakland, CA, USA 2006.

Curry C.D., Katajainen, J.: Reengineering a university department: Promoting the operational change of the computing department at the University of Copenhagen, International Edition. 224 s. Jyrki Katajainen and Company, Søborg, Danmark 2006.

Egeblad, J., Pisinger, D.: Heuristic approaches for the two- and three-dimensional knapsack packing problems. 1-30s. Dept of Computer Science, University of Copenhagen 2006.

Elmasry A., Jensen C., Katajainen, J.: Two-tier relaxed heaps. Lecture Notes in Computer Science Vol 4288, i: Algorithms and Computation – 17th International Symposium, ISAAC 2006 Kolkata, India, December 18-20, 2006 Proceedings s. 308-317. Asano, Tetsuo (Ed). Springer-Verlag, 2006.

- Elmasry A., Jensen C., Katajainen, J.: Two-tier relaxed heaps. CPH STL Report 2006 6, 18 s. 2006.
- Elmasry A., Jensen C., Katajainen, J.: Two new methods for transforming priority queues into double-ended priority queues. CPH STL Report 2006-9, 14 s. 2006.
- Elmegaard B., Sporning, J., Erleben, K.: Guest Editorial. Simulation Modelling Practice and Theory (SIMPAT) 14. 2006.
- Elmegaard B., Sporning, J., Sørensen, K., Erleben, K.: (eds.) Elsevier. Special Issue on SIMS 2004. Simulation Modelling Practice and Theory 14, 2006.
- Erleben, K., Dohlmann H.: Scan Conversion of Signed Distance Fields. DIKU technical report DIKU 2006/08, i: Proceedings fra den 15. Danske Konference i Mønstergenkendelse og Billedanalyse s. 81-91. Datalogisk Institut, Københavns Universitet 2006.
- Erleben, K., Henriksen, K.: A Simple Plane Patcher Algorithm. DIKU 06/09s. Department of Computer Science, University of Copenhagen 2006.
- Franceschini, G., Katajainen, J.: Generic algorithm for 0/1-sorting. CPH STL Report 2006 5, 16 s. 2006.
- Franken, E., Sporning, J., Krejborg, S.: Visualization of Tooth Eruption in CT-Scans. i: International Workshop on Craniofacial Image Analysis for Biology, Clinical Genetics, Diagnostics and Treatment s. 33-40. Tron A. Darvann, Nuno V. Hermann, Per Larsen and Sven Krejborg. 2006.
- Frøkjær, E.: The Turn – Integration of Information Seeking and Retrieval in Context. Dansk Biblioteksforskning årgang 1 nr 3, s. 45-48. 2006.
- Frøkjær, E., Hornbæk, K.A.S., Høegh, R.T., Jensen, J.J., Nørgaard, M., Skov, M.B., Stage J., Uldall-Espersen, T.: The USE Project: Experience with Usability Evaluation Techniques in Software Development Organizations. i: Proceedings of the Sixth Danish Human-Computer Interaction Research Symposium s. 1. 2006.
- Gade, J., Glück, R.: On Jones-optimal specializers: a case study using Unmix. i: Programming Languages and Systems s. 406-422. Kobayashi, Naoki. Springer-Verlag, 2006.
- Glück, R., Hu, Z.: (red.). Proceedings of the 2nd DIKU-IST Workshop on the Foundations of Software. 174s. 2006.
- Grue, K.: Logiweb – A system for web publication of mathematics. Lecture Notes in Computer Science 4151/2006, s. 343-353. 2006.
- Hansen, J.G., Christiansen, E., Jul, E.: The Laundromat Model for Autonomic Cluster Computing. i: Proceedings of the 3rd IEEE International Conference on Autonomic Computing. ICAC'06. IEEE s. 114-123. Dublin, Irland 2006.
- Henglein, F.: Matching Programs. 3s. Nordic Workshop on Programming Theory 2006.
- Henglein, F.: Generic Discrimination: Partitioning and Sorting of Complex Data in Linear Time. 1s. Datalogisk Institut, Københavns Universitet 2006.
- Henglein, F., Andersen, J., Simonsen, J.G., Stefansen, C.O.E.: Compositional specification of commercial contracts. International Journal on Software Tools for Technology Transfer (STTT) Volume 8, Number 6, s. 485-516. 2006.
- Hornbæk, K.A.S.: Current Practice in Measuring Usability: Challenges to Usability Studies and Research. International Journal of Human-Computer Studies 64 (2), s. 79-102. 2006.
- Hornbæk, K.A.S., Frøkjær, E.: What kind of usability-problem description are useful for developers. i: Proceedings of the Annual Meeting of Human Factors and Ergonomics Society s. 2523-2527. 2006.
- Hornbæk, K.A.S., Stage, J.: The Interplay between Usability Evaluation and User Interaction Design. International Journal of Human-Computer Interaction 22/2, s. 117-123. 2006.
- Hvam, K.L., Reinhardt, L.B., Winter, P., Zachariassen, M.: Some structural and geometric properties of two-connected Steiner networks. Proceedings of the Thirteenth Computing: 65, i: The Australian Theory Symposium (CATS2007) s. 85-90. Joachim Gudmundsson and Barry Jay. CRPIT, Ballarat, Australia 2007.
- Jakobsen, M.R., Hornbæk, K.A.S.: Evaluating a Fisheye View of Source Code. i: ACM Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI 2006) s. 377-386. 2006.
- Jensen C., Katajainen, J.: An experimental evaluation of navigation piles. CPH STL Report 2006 3, 16 s. 2006.
- Jensen C., Katajainen, J., Vitale F.: Experimental evaluation of local heaps. CPH STL Report 2006 1, 25 s. 2006.
- Jepsen, M., Petersen, B., Spoorendonk, S., Pisinger, D.: A non-robust branch-and-cut-and-price algorithm for the vehicle routing problem with time windows. 1-26s. Dept. of computer science, University of Copenhagen 2006.
- Jul, E.: Trådløse teknologier anno 2006. i: Software på Tværs 2006 konference s. 37. IT-udviklerforum, Høje Taastrup, Danmark 2006.
- Jul, E.: The Importance of Abstraction in Efficient OO implementations. i: IC00OPLS 2006 proceedings s. 17. Olivier Zendra. LORIA, Frankrig 2006.
- Karlsen, H.H., Vinter, B.: VGrids as an implementation of Virtual Organizations in Grid computing. i: In Proceedings of the 5th IEEE International Workshop on Enabling Technologies: Infrastructures for Collaborative Enterprises (WETICE) s. 175-180. Lisa O'Conner. IEEE Computer Society, USA 2006.
- Katajainen, J.: (red.). Project practical data structures and algorithms: Final report. CPH STL Report 2006 4, 9s. 2006.
- Katajainen, J.: (red.). Proceedings of the 6th STL Workshop. CPH STL Report 2006 8, 56s. 2006.
- Larsen, R., Nielsen M., Sporning, J.: (red.). Medical Image Computing and Computer-Assisted Intervention. MIC-CAI 2006, Part I Vol. 4190, 949s. Springer, 2006.
- Larsen, R., Nielsen M., Sporning, J.: (red.). Medical Image Computing and Computer-Assisted Intervention. MIC-CAI 2006, Part II 4191, 1s. Springer, 2006.
- Larsen, R., Nielsen M., Sporning, J.: Preface of Medical Image Computing and Computer-Assisted Intervention. Lecture Notes in Computer Science 4190-4191, s. V-VI. 2006.
- Lawall, J.L., Duschene, H., Muller G., Le Meur, A-F.: Bossa Nova: Introducing modularity into the Bossa Nova domain-specific language. Lecture Notes in Computer Science 3676, i: Third International Conference on Generative Programming and Component Engineering (GPCE'05) s. 78-93. Tallinn, Estonia 2005.
- Lawall, J.L., Probst, C.W., Schultz, U.P.: Issues in Holistic System Design. i: PLOS 2006: Linguistic Support for Modern Operating Systems s. 45-49. 2006.

- Lunzer, A.E., Hornbæk, K.A.S.: RecipeSheet: Creating, Combining and Controlling Information Processors. i: ACM Symposium on User Interfaces and Software Technology s. 145-154. 2006.
- Mailund, T., Pedersen, C.N.S., Bardino, J., Vinter, B., Karlsen, H.H.: Experiences with GeneRecon on MiG. Future Generation Computer Systems 10.1016/j, s. 1. 2006.
- Markussen, B., Sporning, J., Erleben, K.: Sideways Stepping. DIKU technical report 2006/08, i: Proceedings fra den 15. Danske Konference i Mønstergenkendelse og Billedanalyse s. 80-80. Datalogisk Institut, Københavns Universitet 2006.
- Muller G., Lawall, J.L., Duschene, H.: A Framework for Simplifying the Development of Kernel Schedulers: Design and Performance Evaluation. i: HASE 2005 – High Assurance Systems Engineering Conference s. 56-65. Heidelberg, Germany 2005.
- Muller G., Padioleau, Y., Lawall, J.L., Hansen, R.R.: Semantic Patches Considered Helpful. ACM SIGOPS Operating Systems Review Volume 40, Issue 3, s. 90-92. 2006.
- Nørgaard, M.: Building a bridge between usability evaluation and software design. 1 s. NordiChi2006, Oslo 2006.
- Nørgaard, M.: Ringing through the mist – The art of feeding back usability results to developers. S. 5. 2006.
- Nørgaard, M., Hornbæk, K.A.S.: What do usability evaluators do in practice? An explorative study of Think-Aloud testing. i: ACM Symposium on Designing Interactive Systems (DIS 2006) s. 209-218. Penn State, Pennsylvania 2006.
- Olsen, S.I.: (red.). Proceedings fra den 15. Danske Konference i Mønstergenkendelse og Billedanalyse. 1s. Datalogisk Institut, Københavns Universitet 2006.
- Olsen, S.I.: Implicit Non-Rigid Shape from Motion. i: - Proceedings fra den 15. Danske Konference i Mønstergenkendelse og Billedanalyse s. 92-99. Datalogisk Institut, Københavns Universitet 2006.
- Olsen, S.I., Bartoli, A.: A batch algorithm for implicit non-rigid shape and motion recovery. Proceedings fra den 15. Danske Konference i Mønstergenkendelse og Billedanalyse i: s. 92-99. DIKU, København 2006.
- Padioleau, Y., Hansen, R.R., Lawall, J.L., Muller G.: Semantic Patches for Documenting and Automating Collateral Evolutions in Linux Device Drivers. i: PLOS 2006: Linguistic Support for Modern Operating Systems s. 55-60. 2006.
- Padioleau, Y., Lawall, J.L., Muller G.: SmPL: A Domain-Specific Language for Specifying Collateral Evolutions in Linux Device Drivers. i: International ERCIM Workshop on Software Evolution s. 9. 2006.
- Padioleau, Y., Lawall, J.L., Muller G.: Understanding Collateral Evolution in Linux Device Drivers. i: Proceedings of the ACM SIGOPS EuroSys 2006 Conference s. 59-71. 2006.
- Paluszewski, M., Hamelryck, T.W., Winter, P.: Reconstructing protein structure from solvent exposure using tabu search. Algorithms for Molecular Biology 1, s. 14. 2006.
- Paluszewski, M., Hamelryck, T.W., Winter, P.: Protein structure prediction using tabu search and half-sphere exposure measure. i: 10th Ann. Int. Conf., RECOMB 2006, Venice Italy, Lecture Notes in Bioinformatics 3909 s. 2. Alberto Apostolico et al. Berlin Heidelberg 2006.
- Pece, A.E.C.: Contour Tracking Based on Marginalized Likelihood Ratios. Image and Vision Computing – Vol. 24 3, s. 301-317. 2006.
- Pece, A.E.C., Worrall, A.D.: A Comparison of Feature-Based and EM-Based Contour Tracking. Image and Vision Computing – Vol. 24 11, s. 1218-1232. 2006.
- Pedersen C., Erleben, K., Sporning, J.: Ballet Balance Strategies. Simulation Modelling Practise and Theory (SIMPAT) 14, s. 1135-1142. 2006.
- Pisinger, D.: Upper bounds and exact algorithms for p-dispersion problems. Computers and Operations Research 33, s. 1380-1398. 2006.
- Pisinger, D., Ropke, S.: A unified heuristic for vehicle routing problems with backhauls. European Journal of Operational Research 171, s. 750-775. 2006.
- Pisinger, D., Ropke, S.: A unified heuristic for routing problems with backhauls. Transportation Science 40, s. 455-472. 2006.
- Ropke, S., Pisinger, D.: An adaptive large neighbourhood search heuristic for the pickup and delivery problem with time windows. Transportation Science 40, s. 455-472. 2006.
- Schjøth, L., Olsen, O.F., Sporning, J.: Diffusion Based Photon Mapping. i: First International Conference on Computer Graphics – Theory and Applications (GRAPP 2006) s. 168-175. José Braz, Joaquim Jorge, Miguel Dias and Adéritos Marcos. Portugal 2006.
- Simonsen, J.G.: On the Computability of the Topological Entropy of Subshifts. Discrete Mathematics and Theoretical Computer Science 8, s. 83-96. 2006.
- Simonsen, J.G.: On Local Non-Compactness in Recursive Mathematics. Mathematical Logic Quarterly 52/4, s. 323-330. 2006.
- Simonsen, J.G.: On Modularity in Infinitary Rewriting. Information and Computation 204(6), s. 957-988. 2006.
- Skelboe, S.: Adaptive Partitioning Techniques for Ordinary Differential Equations. BIT Numerical Mathematics 46/3, s. 617-629. 2006.
- Somchaipeng K.: Multi-Scale Singularity Trees. 1 s. Department of Computer Science, University of Copenhagen 2006.
- Strøm, G.: Sense-Making Methodology: Learn What Users Understand is Important. i: Proceedings 6th Danish HCI Research Symposium, Aarhus – Nov 15 2006 s. 2. O.W.Bertelsen, M.Brynskov, P.Dalsgaard, O.S.Iversen, M.G.Petersen, M.Wetterstrand. Aarhus Universitet 2006.
- Strøm, G.: Studier af kulturforskelle er vigtige for eksport-samarbejdet. Ingeniøren 20.Jan 2006, s. 1. 2006.
- Strøm, G.: Lektor på linje. Universitetsavisen 12.10.2006, s. 1. 2006.
- Uldall-Espersen, T.: Usability work in practitioners world. 3 s. NordiCHI, doctoral Consortium, Oslo, Norway 2006.
- Uldall-Espersen, T., Frøkjær, E.: Increasing the impact of usability work in software development. i: Proceedings of the Sixth Danish Human-Computer Interaction Research Symposium, 15. nov 2006 s. 61-62. O.W. Bertelsen, M. Brynskov, P. Dalsgaard, O.S. Iversen, M.G. Petersen & M. Wetterstrand. Aarhus, Danmark 2006.
- Urunuela, R., Muller G., Lawall, J.L.: Energy Adaption for Multimedia Information Kiosks. i: 6th Annual ACM Conference on Embedded Software s. 223-232. 2006.
- Vinter, B., Andersen, R., Bardino, J., Karlsen, H.H., Rehr, M.: Massive Cycle Harvesting for Computational

- Chemistry. i: Dansk Kemiingeniør Konference s. 128-129. 2006.
- Yokoyama, T., Glück, R.: Reversible structured program theorem. i: Nordic Workshop on Programming Theory s. 1. Aceto, Luca – Ingolfssdottir, Anna. Reykjavik University, Iceland 2006.
- Zachariassen, M.: Comment on "Computing the Shortest Network under a Fixed Topology". IEEE Transactions on Computers 55, s. 783-784. 2006.
- Zachariassen, M.: Algorithmic Aspects of Divisor-Based Biproportional Rounding. 22s. Datalogisk Institut, Københavns Universitet, København 2006.
- Zachariassen, P., Zachariassen, M.: A Comparison of Electoral Formulae for the Faroese Parliament (The Løgting). i: Mathematics and Democracy. Recent Advances in Voting Systems and Collective Choice s. 235-251. B. Simeone, F. Pukelsheim. Springer, New York 2006.

Studienævnet for Datalogi

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af lærerne lektor Hasse Clausen (studieleder), lektor Klaus Hansen, professor Peter Johansen, lektor Torben Mogensen og lektor Martin Zachariassen.

Studerende var Clara Behrmann, Jeppe Eimose Larsen, Jørgen Havsberg Seland, Carsten Birck Jensen og Anders Lewinsky.

Beretning

I 2006 har studienævnet i det væsentlige arbejdet med de to problemer, som allerede i 2005 blev identificeret:

Den nye studiestruktur: Der er foretaget en række justeringer af de enkelte kurser for at forbedre undervisningen for de enkelte studerende, men vi må erkende, at der er behov for mere radikale ændringer på studiet for at løse problemet med det faldende antal af ansøgere.

Faldende optagelsestal: I 2006 forekom endnu et fald i ansøgstallet til datalogistudiet. Førsteårsstuderende faldt til 69, men antallet af deltagere på 1. års kurserne var fra starten 95, hvilket kan tilskrives det forhold, at en del studerende påbegynder datalogistudiet på 2. studieår, hvilket er i fuld overensstemmelse med den nye studiestruktur. Den manglende søgning til datalogistudiet anses dog stadig som kritisk, og studienævnet har arbejdet med flere tiltag til at imødegå dette problem.

Studienævnet har afstået fra at iværksætte mere radikale forandringer, da man fra fakultetets side har annonceret en mere radikal ændring af studienævnsstrukturen, og man fra rektoratets side har annonceret satsning på en ny IT-strategi for Københavns universitet. Der kan således forventes omfattende ændringer af datalogistudiets indplacering på Københavns universitet i de kommende år, hvorfor man har afstået fra at foretage mere omfattende ændringer på den eksisterende datalogiuddannelse. Til gengæld har flere medlemmer af studienævnet deltaget i arbejdet med de nye planer.

Der er fra universitetets side oprettet 4 nye kandidatuddannelser, som udbydes fra efteråret 2007, og der arbejdes ligeledes med planer om at udbyde 2 spor på bacheloruddannelsen. Desuden arbejdes der med planer om at iværksætte egentlige efter- og videreuddannelser inden for det datalogiske fagområde. Det kan således forventes, at mere omfattende ændringer af uddannelsen i datalogi vil blive gennemført i løbet af 2007 med virkning fra efteråret 2008.

Statistik

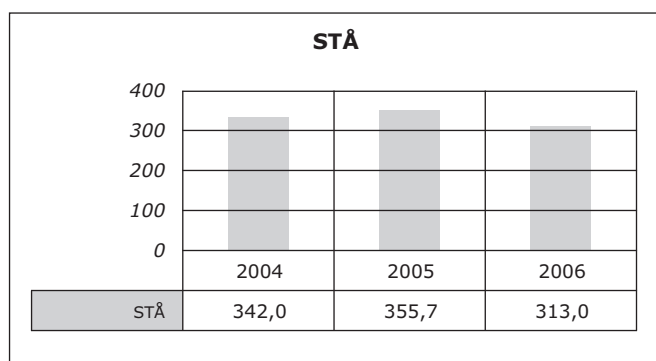
Efter tidligere års voksende STÅ-produktion, har der i år været et mindre fald i STÅ-produktionen til 290 STÅ pr. år.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						
	Datalogi	Fysik	Matematik	Øvrige naturvid.	Filosofi	Merit-overført	I alt
Datalogi	300,7	8,3	7,3	2,5	1,2	8,8	328,7
Matematik	4,9						
Fysik	3,3						
Biokemi	1,0						
Matematik-økonomi	0,6						
Geologi	0,6						
Kemi	0,3						
Meritstuderende	1,0						
Gæstestuderende	0,6						
I alt	313,0						
Åben uddannelse	0,5						

STÅ 2004-2006

Studieleder Hasse Clausen

Kemisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor Merete Folmer Nielsen. Viceinstitutleder er professor Klaus Bechgaard.

Institutbestyrelsen består udover institutlederen af professor Thomas Bjørnholm, lektor Søren Kristensten, lektor Ole Mønsted, lektor Mogens Brøndsted Nielsen, laboratoriefuldsmægtig Dorte Heldrup, laboratorietekniker Katrine Petersen, stud.scient. Jacob Seneca Larsen, stud.scient. Kasper Steen Pedersen.

Adresse

Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 01 11
Fax 35 32 02 14
kiku@kiku.dk
www.kiku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Kemisk Instituts økonomi blev i 2006 kraftigt beskåret i forhold til 2005, hvilket betød, at adskillige planlagte ansættelser måtte opgives. Trykkeriet, HCØ-Tryk, blev afviklet i 2006, ligesom instituttets bemanding af Centralværkstedet blev reduceret.

Fysiske rammer

I forbindelse med etableringen af FNU-centret, Copenhagen Center for Atmospheric Research, er der opbygget nye laboratorier med nye eksperimentelle opstillinger, som omfatter to såkaldte smog-kamre og en elektrodynamisk partikelfælde. Etableringen af Højteknologifond-projektet "Nano-chalk" på Kemisk Institut kræver omfattende omflytninger og ombygninger. Disse er blevet projekteret og igangsat i 2006 og forventes afsluttet i foråret 2007.

Personaleforhold

Lektor Susan L.S. Stipp blev pr. 1. juli 2006 overført fra Geologisk Institut til Kemisk Institut. Susan Stipp udnævntes til professor mso med den særlige opgave at lede projektet "Improving Oil Recovery through Nanotechnology" (Nano-chalk), der finansieres af Højteknologifonden og Mærsk Olie og Gas. Formålet med at flytte NanoGeoScience gruppen fra Geologisk Institut til Kemisk Institut er at styrke de interdisciplinære områder mellem kemi og geologi i forskning og undervisning. Forskningsgruppen har en række projekter, hvis formål er at forstå de processer, der kontrollerer sammensætningen af væsker og faste stoffer i naturlige systemer med henblik på at minimere forurening af grundvand, designe sikre affaldsdepoter, producere biomineraler og at øge udbyttet ved olieudvinding. Forskningen fokuserer på at bestemme de fundamentale (geo)kemiske mekanismer og anvende denne viden til at forbedre produkter og processer.

Priser og æresbevisninger

Professor mso Jesper Bendix er blevet tildelt Ellen og Niels Bjerrums Kemikerpris. Professor Ole John Nielsen er blevet tildelt Dansk Magisterforenings forskningspris 2006 inden for Kemi og Miljø. Lektor Sven E. Harnung er blevet udnævnt til IUPAC fellow. Ingeniørassistent Sven Betak har modtaget Dronningens Fortjenstmedalje i sølv.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved instituttet foregår i de 8 forskningsgrupper: Analytisk Miljøkemi, Atmosfærisk, Fysisk og Organisk Kemi, Biofysisk Kemi, Biomimetisk uorganisk Kemi, Molecular Engineering Group, Nano- og Materialekemi, Scientific Computing i Kemi og Uorganiske Molekylære Magnetiske Materialer. Der finder samtidig et udstrakt uformelt og formelt samarbejde sted mellem medlemmer i de forskellige forskningsgrupper. I FNU-centret, Copenhagen Center for Atmospheric Research (CCAR), indgår medarbejdere fra forskningsgrupperne Atmosfærisk, Fysisk og Organisk Kemi og fra Scientific Computing i kemi. I Center for Molecular Movies finansieret af Danmarks Grundforskningsfond indgår medlemmer af forskningsgrupperne Atmosfærisk, Fysisk og Organisk Kemi og Nano- og Materialekemi, ligesom der er deltagere fra NBI, DTU og Risø. Højteknologifond-projektet "Nano-chalk" er et samarbejde mellem Kemisk Institut, Geologisk Institut, Niels Bohr Institutet og Mærsk Olie og Gas, og fra Kemisk Institut indgår udover projektleder Susan Stipp medarbejdere fra forskningsgruppen i Nano- og Materialekemi.

Analytisk Miljøkemi

Identifikation og kvantificering af forurenende og/eller miljøaktive stoffer udføres traditionelt ved prøveindsamling i felten fulgt af analyse i laboratoriet. Også effekten af miljøaktive stoffer undersøges normalt ved simuleringsforsøg udført i laboratoriet. Denne strategi har en række iboende ulemper og fejlkilder, heriblandt stor tidsforsinkelse, fejl og mangler ved selve prøveudtagelsen samt fejl og unøjagtigheder i økotoksikologiske undersøgelser som følge af ekstrapolationen fra definerede laboratoriebetingelser til real-world betingelser i miljøet. Det er forskningsgruppens mål at udvikle sensorer og instrumenter, som tillader real-tidsovervågning af vore omgivelser for tilstedeværelsen af kendte såvel som ukendte uønskede kemiske forbindelser. Vort igangværende arbejde fokuserer på:

1. Udvikling af massespektrometri til organisk kemisk analyse i felten

Via en bevilling på 750.000 kr fra Forskningsrådet for Natur og Univers og et nært samarbejde med en førende amerikansk forskergruppe har Analytisk Miljøkemi-gruppen erhvervet et unikt miniature massespektrometer til organisk kemisk analyse i felten. Instrumentet, en såkaldt miniature ionfælde, som er udviklet af professor G. Cooks, Purdue University, Indiana, er så nyskabende, at det har præget forsiderne af de største videnskabelige tidsskrifter gennem de sidste 5 år. Specielt for dette instrument er, at det kun vejer 10 kg inklusive batterier, samtidig med at det har en analytisk kemisk kraft helt på højde med de mest avancerede laboratorie-massespektrometre. Ved Kemisk Institut er det meningen, at ph.d.-studerende C. Janfelt skal sammen-

bygge masse-spektrometret med en nyherhvervet mikro-gas-kromatograf, således at entydig identifikation af kemikalier kan foretages i felten i real-tid (C. Janfelt, F.R. Lauritsen).

2. Udvikling af interaktive samplingsstrategier baseret på real-tidsmålinger i felten

Formålet med nærværende projekt er at udvikle en interaktiv samplingsstrategi, som sætter kemikeren på stedet (en forureningsgrund, en dyb regnskov, et polarområde) i stand til at ændre prøvesamlingsstrategi baseret på de foreliggende målinger og hermed sikre, at også de mest interessante prøver udtages og analyseres (F.R. Lauritsen, B. Svensmark).

3. Udvikling af en analytisk kemisk værktøjskasse til økotoksikologiske studier i felten

Projektet har til formål at indføre et helt nyt koncept inden for feltanalyse, hvor mange forskellige analytisk kemiske værktøjer frit kan kombineres med hinanden i felten. På denne måde bliver det muligt for kemikeren i felten at vælge den optimale analysemetode til et givet problem baseret på de opnåede erfaringer (C. Christophersen, F.R. Lauritsen, B. Svensmark).

4. Udvikling af en "intelligent" sensor som kan opdage hidtil ukendte forureninger i vand

Dette projekt sigter mod udviklingen af et early-warning, system der kan sikre drikkevandet mod hidtil ukendte forureninger, som kan opstå som følge af kemiske ulykker, kemisk terror eller uforudsete kemiske omdannelser (F.R. Lauritsen).

5. Undersøgelser af naturlige kemikaliers skæbne i miljøet

Naturlige kemikalier fra planter har ofte allelopatiske egenskaber. Det betyder, at de meddeler information til andre arter. Det kan være en advarsel mod at vokse eller slå sig ned på stedet. De har vigtige funktioner i økologisk landbrug, men deres skæbne i miljøet kendes ikke. Vi undersøger, hvor de bliver af – nedbrydes de? Eller ender de i vort drikkevand? (C. Christophersen).

6. Undersøgelser af biologisk aktive stoffer fra mikrosvampe

En række biologisk aktive forbindelser er isoleret og strukturoklaret fra mikrosvampe. Især psychrotolerante svampe har vist sig interessante ved at producere en række nitrosubstituerede cycliske peptider af helt ny strukturtype (ph.d.-studerende P.W. Dalsgaard, C. Christophersen).

Atmosfærisk, fysisk og organisk kemi

Forskningsgruppen beskæftiger sig med grundforskning, med udgangspunkt i fundamentale problemstillinger inden for gasfasekemi og kemi i grænseflader, ofte inspireret af spørgsmål af miljømæssig eller atmosfærekemisk betydning.

1. Fysisk og organisk kemi

Forskningen har benyttet sig af både teoretiske og eksperimentelle metoder. Teoretiske beregninger har været benyttet til dels at tolke tidligere indhentede eksperimentelle resultater (fortrinsvis vedrørende ioners unimolekylære reaktioner i gasfase), dels at undersøge egenskaberne hos mættede, organiske radikaler også af atmosfærekemisk interes-

se. De egenskaber, der for tiden undersøges, er alkyllradikalers konformationelle forhold og deres evne til at danne hydrogenbindinger.

Femtosekunder er tidsenheden på den molekylære tidsakse – det er den tid, det tager et molekyle at vibrere og dermed den nedre grænse for, hvor hurtigt en kemisk reaktion kan finde sted. Ved at iagttage kemiske reaktioner med en tidsopløsning på femtosekunder kan man i princippet studere molekylære ændringer, mens de finder sted. Nerijus Rusteikas ph.d.-projekt "Probing Ultrafast Dynamics of Organic Molecules and Materials" er en del af dette projekt. Med problemstillinger, der har rod i fysisk organisk kemi og atmosfærekemi, er sådanne eksperimenter netop fokus for det nyetablerede femtosekund laserlaboratorium på Kemisk Institut. Kort sagt sigter vi på at opnå en detaljeret forståelse af, hvordan atomerne i molekyler bevæger sig, fra molekylerne er reaktanter, til de danner produkter. Der er flere tidligere undersøgelser, der tyder på, at udfaldet af ultrahurtige lysinducerede reaktioner næsten er forudbestemt, fordi excitationen af et specifikt organisk strukturelement bevirker en specifik molekylær ændring, når det anslåede molekyle tilpasser sig sit nye (exciterede), elektroniske miljø. Hvis denne molekylære ændring så er reaktiv, eller effektivt kan koble til en, der er det, kan en ultrahurtig reaktion finde sted – og ellers ikke.

Med en fundamental forståelse af de disse aspekter for små organiske atmosfærerellevante molekyler og større molekyler med nanoteknologisk relevans vil man måske i højere grad være i stand til at påvirke fx ophobningen af CO₂ og effektiviteten af molekylære sensorer. Fra en helt grundliggende synsvinkel vil vi undersøge de funktionelle grupper i den organiske kemi for at kortlægge, hvilke der kan inducere ultrahurtige reaktioner ved absorption af lys, og hvilke mekanismer der gør sig gældende for fordeling af indre energi via molekylære bevægelser, når de ikke kan.

Endvidere har der været foretaget undersøgelser af termokemiske additivitetsregler for overgangstilstande, undersøgelser af solvatiserede metalioners reaktioner og egenskaber i gasfase samt undersøgelser af oxoanioners (XO_n⁻) egenskaber i gasfase, herunder især deres nedbrydning (G. Bojesen, S. Hammerum, M.S. Johnson, T.I. Sølling).

2. Atmosfæreforskning

Hovedparten af forskningen har eksperimentelle undersøgelser som udgangspunkt og sigter for tiden på at forstå egenskaberne hos især atmosfæriske aerosoler, molekylklynger i gasfase, kortlivede molekyler, ioner og frie radikaler. I dette arbejde inddrager vi termodynamik, spektroskopi, kinetik og reaktionsdynamik, fotokemi, fysisk kemi og fysisk organisk kemi og anvendt kvantekemi.

Forskningen har beskæftiget sig med partiklers evne til at danne skydråber og organiske partiklers egenskaber. Forskellige nye stoffers atmosfæriske nedbrydning er blevet undersøgt. Der har været foretaget undersøgelser af isotop-effekter i kemiske reaktioner af relevans for drivhusgas, budgetter. Der har i år været arbejdet med udvikling af programmer til tilpasning af spektrale data for molekyler med indre rotation.

Der har i 2006 været tilknyttet 8 ph.d.-studerende til atmosfæreforskningen: Charlotte Stenby: "Dannelse af organiske partikler fra fotokemisk oxidation af biogene og antropogene flygtige organiske forbindelser". Jacob Mønster: "Organiske forbindelser i partikler fra afbrænding af træ". Mads Andersen: "Atmosfærisk nedbrydning af flu-

orotelomer alkoholer" (afsluttet). Martin Enghoff: "Ioners indflydelse på partikkeldannelse". Phillip von Hessberg: "Laboratoriestudier af heterogene processer på is" (afsluttet). Elna Nilsson: "Sporgassers fotokemi i atmosfæren". Nønne Prisle: "Organiske partiklers rolle som skykondensationskerner". Britt Tang Sørensen: "Den globale kviksølv-omsætning studeret ved hjælp af målinger på Galathea-3 ekspeditionen" (M. Bilde, M.S. Johnson, N.W. Larsen, F.M. Nicolaisen, O.J. Nielsen).

Biofysisk kemi

Forskningsgruppen for Biofysisk Kemi fokuserer på struktur, dynamik og vekselvirkninger mellem biologiske makromolekyler for at opnå indsigt i deres funktion og mekanisme på både det molekylære og systemets niveau. Forskningsgruppen har især ekspertise i enzymkinetik (U. Christensen), biofysisk NMR spektroskopi (J.J. Led, S.M. Kristensen), røntgenkrystallografi (L. Lo Leggio, S. Larsen, A. Kadziola), vibrationspektroskopi (O.F. Nielsen) og kvantitativ modellering af biologiske systemer (P.G. Sørensen, A. Hunding).

1. Enzymers struktur og funktion

En del af gruppens arbejde har fortsat fokus på forståelsen af sammenhængen mellem enzymers struktur og funktion. Som et led i dette har gruppen bidraget til opklaringen af struktur-funktion sammenhænge for en række af de enzymer, der er involveret i nukleotidstofskiftet, som spiller en central rolle i biosyntesen af alle organismers arvemateriale. Bl.a. blev i år en strukturel forklaring på specificitet af xanthine phosphoribosyltransferase fra *Bacillus subtilis* offentliggjort, og en ny uridylylase kinase struktur bestemt (S. Larsen, A. Kadziola, E. Johansson, S. Arent og K.S. Jensen) i samarbejde med IMBF, KU. Med hensyn til kulhydratmodificerende enzymer har vi i år publiceret strukturen af *Sulfolobus sulfataricus* α -glucosidase, som den første strukturerepræsentant af en glucosidase-familie med mange enzymer vigtige for menneskets helbred (H.A. Ernst, L. Lo Leggio og S. Larsen). En del af projekterne omkring struktur-funktion af enzymer (S. Larsen, L. Lo Leggio, S. Kristensen, A. Langkilde, A. Mølgaard og U. Christensen) er udført i samarbejde med firmaer, bl.a. Novozymes, Danisco og Unizyme. I samarbejdet med sidstnævnte har vi i år publiceret den første struktur af human Cathepsin C i kompleks med en inhibitor (A. Mølgaard og S. Larsen). To ph.d.-studerende, Heidi A. Ernst og Majbritt Hansen har som primært forskningsområde haft struktur-funktionrelationer i enzymer.

2. Elektronoverførselsforbindelser

Elektronoverførsel spiller en vigtig rolle i mange biologiske funktioner af proteiner, både enzymer og sensorproteiner. Der er også stor interesse i fremstilling af syntetiske elektrontransportforbindelser. For tiden studeres elektronoverførsel ved anvendelse af NMR-spektroskopi i blue copper plastocyanin, et protein som er meget vigtigt i fotosyntesen (J.J. Led og M.S.A. Hass). Projektet er en del af Matthias Hass's ph.d.-studium. Tidligere undersøgelser af metalbindingen i samme protein er publiceret i år (D.F. Hansen og J.J. Led). I samarbejde med M. Brøndsted Nielsen er krystalstrukturen for en række elektrontransportforbindelser indeholdende π -konjugerede systemer og svovlheteroaromater blevet bestemt (A. Kadziola).

3. Transskriptionsfaktorer

Genregulering er nødvendig for en lang række biologiske processer (fx udvikling). Dna-bindende transskriptionsfaktorer er centrale komponenter af det genregulerende maskineri. Gruppen forsker i genreguleringsprocessen i sin helhed (A. Hunding) og gennem røntgenstrukturbestemmelse af individuelle transskriptionsfaktorer i samarbejde med Molekylærbiologisk Institut, DTU og Danisco (L. Lo Leggio, C. Helgstrand, H.A. Ernst). Fra 2005 har vi i stigende grad anvendt småvinkelspredning for at karakterisere transskriptionsfaktorer og deres binding til dna i opløsning. Transskriptionsfaktorens struktur og funktion er hovedtema i Ditte Welners ph.d.-projekt, som starter 1. januar 2007.

4. Proteiners dynamik, funktion og aggregering

Gruppen er for tiden engageret i en række projekter, hvor vi især ved hjælp af NMR-relaxationsmålinger søger at karakterisere proteiners indre dynamik. Studierne omfatter bl.a. proteinerne plastocyanin, humant væksthormon og rhamnogalacturonan acetylerase (J.J. Led, M. Hass, M.R. Jensen, A. Langkilde, C. Hansen, S.M. Kristensen) i samarbejdet med DTU, Novo Nordisk og Novozymes. Forkert foldning og aggregering er tæt knyttet til proteiners dynamik og udgør derfor også fokusområder for en del af gruppens projekter. Multitemperatur røntgenkrystallografiske studier af proteiner, som også indeholder information om dynamik, er hovedemnet for Annette Langkildes ph.d.-projekt (S. Larsen og L. Lo Leggio).

5. Metodeudvikling til strukturbestemmelse

Hurtige metoder til strukturbestemmelse af proteiner og metoder til at ekstrahere nye typer strukturinformation fra biofysiske målinger er vigtigere end nogensinde i vores postgenome tidsalder. Gruppen, især Malene R. Jensens ph.d.-projektet, fokuserer på udvikling af metoder for anvendelse af paramagnetiske metalioner i NMR-strukturberregninger. M.R. Jensen forsvarede sin ph.d. i år. Inden for proteinkrystallografi arbejder vi med udvikling af mikrofluidmetoder til krystallisering (J.C.N. Poulsen) og nye metoder til røntgenkrystallografisk fasebestemmelse (A. Kadziola). I år har vi væsentligt styrket vores krystalliseringsfaciliteter med en væskehåndteringsrobot, delvis finansieret af Carlsberg Fonden.

6. Systembiokemi

Kompleksitet i metaboliske såvel som genetiske netværker er en forudsætning for biologisk funktion og selvorganisering. Gruppen har siden 1. december 2004 været involveret i EU-Network of Excellence Biosim, som bl.a. beskæfter sig med kvantitativ modellering af en af de vigtigste nedbrydningsveje i kulhydratstofskiftet, glycolysen, i gæren *Saccharomyces cerevisiae* og muskelceller (P.G. Sørensen, A. Hunding, M. Madsen). Mads Madsens ph.d.-projekt er en del af Biosim.

Hud er også et komplekst system, som studeres i gruppen ved brug af vibrationspektroskopi, primært Raman-spektroskopi (O.F. Nielsen), i samarbejde med Dermatologisk Afdeling, Bispebjerg Hospital og LEO Pharma A/S. Tanja Maria Larsen er erhvers-ph.d.-studerende (Løven) inden for dette forskningsområde. Kiki Lyster Larsen, som er ph.d.-studerende i et samarbejde med KVL, bruger Ramanspektroskopi til at undersøge den strukturelle udvikling af plantepolymeren lignin (O.F. Nielsen). Gruppen er

involveret i anvendelsen af FIR-området (O.F. Nielsen). Gode resultater for systemer af biologisk betydning begynder nu at vise sig.

Andre projekter

Blandt de proteinprojekter, som i år har ført til publikation, har vi kinetiske undersøgelser af folatbinding til humane Folate Binding Protein (U. Christensen) i samarbejde med Hillerød Hospital og sekvensanalyse af den molekylære funktion af Ssyp5, en del af gærs aminosyresensorsystem (L. Lo Leggio) i samarbejde med Carlsberg Laboratoriet. Andre projekter i gruppen vedrører røntgenkrystallografiske studier af mindre molekyler (A. Kadziola, S. Larsen, A. Madsen) og arkæologiske og atmosfærekemiske anvendelser af Ramanspektroskopi (O.F. Nielsen). Anders Madsens ph.d.-projekt omhandler anvendelse af røntgenkrystallografiske data og teoretiske beregninger til bestemmelse af krystallers termodynamiske egenskaber samt strukturbestemmelser af amyloide peptider.

Biomimetisk uorganisk kemi

Gruppen arbejder bredt med modelsystemer for naturlig aktivering af små og middelstore molekyler ved metalcentre. Specifikt arbejdes der med reaktioner, som involverer fler-elektron redoxkemi og samtidig overførsel af atomer eller små grupper mellem metalcentre. Også organisk-kemiske reaktioner, hvor metalcentre fungerer som skabeloner eller aktiverende/beskyttende grupper, er genstand for vores undersøgelser.

Fremstilling, spektroskopisk og teoretisk karakterisering af nitrido-(N^3) komplekser af metaller af første overgangsperiode har gennem flere år været et centralt projekt. I det forløbne år er bl.a. de simple komplekser $[Cr(N)(H_2O)_5]^{2+}$ og $[Cr(N)F_4]^{2-}$ blevet undersøgt ved MCD-spektroskopi ved temperaturer nede til 4K (S.E. Harnung, J. Bendix). Den herved opnåede viden er af betydning i forbindelse med forståelse af det aktive center i nitrogenaseenzymene, hvor strukturelle undersøgelser har sandsynliggjort, at en nitrido-ligand er et centralt strukturelt element. Desuden er der udviklet en ny syntesemetode, der giver mulighed for at fremstille nitridokomplekser af mangan(V) ved ligand-udbytning. Vi har også interesseret os for komplekser af carbido-liganden (C^4), hvoraf der er beskrevet nogle få eksempler i det seneste årti. Vi har fremstillet nye, simple komplekser af denne ligand og karakteriseret dem i opløsning (J. Bendix).

Endvidere har vi undersøgt reaktioner, der fører til forbindelser med en nitrido- eller carbid-brid mellem to forskellige metalcentre. Det er bl.a. lykkedes at fremstille det første eksempel på en forbindelse med en carbid-brid mellem ruthenium og platin. Formålet med disse undersøgelser har været at udvikle en generel syntesemetode til fremstilling af heterobimetalliske nitrid- og carbid-faser, som er af stor interesse i praktisk heterogen katalyse. Dette arbejde er foregået i samarbejde med Haldor Topsøe A/S (erhvervsforskerstuderende C. Anthon, J. Bendix). Spektroskopiske undersøgelser og teoretisk modellering af cobalt(III)-forbindelser med biuret-afledede ligander har været anvendt som modeller for naturligt forekommende plant-koordinerede jern(II) systemer (S.E. Harnung). Yderligere projekter i gruppen har været: Kinetiske undersøgelser af oxidation af chrom(III) koordineret med heteroaromatiske ligander til chrom(VI) i basisk opløsning og reakti-

tivetskarakterisering af chrom i de mellemliggende oxidationstrin (O. Mønsted) og C-H aktivering af primære alkoholgrupper vandig opløsning ved hjælp af rhodium(III) komplekser koordineret med macrocykliske tetraaminligander (O. Mønsted). Endelig er der arbejdet med stereoselektivitet ved koordination af aminosyrer til chrom- og cobaltkomplekser med makrocycliske ligander (A. Hammerhøi, O. Mønsted) og anvendelse af metalcentre som beskyttelsesgrupper. I denne forbindelse er chelatbundet iminoacetone for første gang strukturelt karakteriseret.

Ph.d.-projekt: Torben Birk "Nye funktionelle materialer baserede på koordinationspolymerer og metal-organiske netværksstrukturer".

Molecular Engineering Group (MEG)

MEG arbejder med udvikling af organiske molekyler og supramolekulære systemer, som er i stand til at udføre avancerede funktioner og processer såsom fotosyntese, signaldetektion, enzymatisk katalyse og intelligent medicinering. Gruppens arbejde involverer alt fra design og organisk syntese (L. Henriksen, J.B. Christensen, M.B. Nielsen) til analyse og karakterisering (K. Kilså).

1. Dendrimerer og supramolekulær kemi

Forskningsgruppen arbejder både med metoder til syntese og anvendelser af dendrimerer (forgrenede makromolekyler), bl.a. inden for områder rækkende fra homogen katalyse over molekulær elektronik til biologi. Molekyler af en vis størrelse har både en overflade og et indre, der kan inkludere gæstmolekyler, og man kan få tertiære strukturer, som man kender fra proteiner. Nye værtsmotiver er blevet fremstillet og undersøgt (M. Pittelkow, T. Hansen, postdoc U. Boas, J.B. Christensen, K. Kilså). I samarbejde med Nano-Science Centeret arbejdes på et projekt med fokus på overfladekemi af tantal- og niobnitrid (J.B. Christensen). Gruppen er desuden interesseret i diskotiske flydende krystaller. I samarbejde med Sønderborg Sygehus og SDU udvikles nye non-antibiotika (J.B. Christensen). Tetrathiafulvalen(TTF)-funktionaliserede triptycener er blevet fremstillet og karakteriseret (M.B. Nielsen, K. Kilså) med henblik på udvikling af nye elektronrige værtsmolekyler. En TTF-baseret dehydroannulen er blevet fremstillet i samarbejde med ETH-Zürich og dens evne til at aggregere undersøgt (A.S. Andersson, K. Kilså, M.B. Nielsen). Ph.d.-project: M. Pittelkow, "On Chiral PAMAM Dendrimers, Naphthalenes and Dynamic Combinatorial Chemistry"

2. Redox-aktive og/eller kromofore molekyler – udvikling af fotovoltaiske devices

Syntese og studier af en ny photoswitch baseret på dihydroazulen/vinylheptafulven-systemet er på vej i trykken (M.Å. Petersen, postdoc L. Zhu, K. Kilså, M.B. Nielsen). Desuden er udførlige fotofysiske studier af di-, tri- og tetraethynylethen-udvidede TTF'er, donor-acceptor -forbindelser og større konjugerede oligoenyner udført (A.S. Andersson, K. Qvortrup, M.B. Nielsen, K. Kilså) samt af forskellige thienotriazininer (L. Henriksen, K. Kilså). Der arbejdes på et projekt (i samarbejde med SDU) med fokus på kunstig fotosyntese baseret på Mn-komplekser (K. Qvortrup, K. Kilså, M.B. Nielsen). Et nyt projekt baseret på radialener funktionaliseret med lyshøstende grupper er påbegyndt (postdoc D. Shanks, M.B. Nielsen). Derivater af reti-

nalkromoforen og chromoforen i Green Fluorescent Protein er blevet syntetiseret (M.Å. Petersen, M.B. Nielsen), og de chromofore egenskaber undersøgt i gasfasen (samarbejde med en biofysisk gruppe i Århus). Ph.d.-projekter: A.S. Andersson, "Syntese og karakterisering af cykliske og lineære konjugerede chromoforer"; M.Å. Petersen, "Syntese af nye redox-aktive og chromofore molekyler med henblik på studie af elektron- og energioverførsler (fokus på nye photoswitches baseret på dihydroazulen/vinylheptafulven-systemet)"; K. Qvortrup, "Syntese af nye redox-aktive og chromofore molekyler (fokus på kunstig fotosyntese)".

3. Molekylær elektronik og spintronics

I samarbejde med Uppsala Universitet undersøges fulvener med lavtliggende triplet-energinivauer med henblik på design af organiske magneter (K. Kilså). Syntese af en oligo(phenylenethynyl)-TTF med potentiale som molekylær transistor er blevet publiceret (M.B. Nielsen, K. Kilså). Ph.d.-projekt: K. Moth-Poulsen, "Synthesis of Building Blocks for Single Molecule Electronics".

4. Metodeudvikling og andre projekter

Spektroelektrokemisk udstyr er blevet en integreret del af gruppens karakteriseringsmetoder (K. Kilså). Gruppen udvikler nye metoder til organisk fastfasesyntese (J.B. Christensen), selenoxider som selektive oxidanter (L. Henriksen) og alkyn-koblingsreaktioner (M.B. Nielsen).

Nano- og Materialekemi

Den del af forskningen, der udføres i Nano-Science Center, er beskrevet særskilt i årbogsafsnittet om Nano-Science Center.

Forskningen i gruppen tager især udgangspunkt i fænomener på nanometerskala i partikler, overflader og store molekyler og retter sig både mod at opnå fundamental forståelse og mod at udnytte de observerede fænomener – gerne i interdisciplinært samarbejde.

Forskningsgruppen har ekspertise inden for fremstilling af nye molekyler/materialer og tynde strukturerede lag, elektrokemi, fotofysik, modellering og scanning-probe-teknikker. I 2006 indgik flere af gruppens medlemmer i større samarbejdsprojekter i forbindelse med grundforskningscenteret "Centre for Molecular Movies" (CMM) og projektet "Improving Oil recovery through Nanotechnology" med Geologisk Institut og Mærsk Olie og Gas støttet af Højteknologifonden, og disse nye samarbejder vil naturligt komme til at præge gruppens indsats i de kommende år.

1. Molekylære Materialer

Inden for rammen af CMM er to projekter undervejs. Tidsopløst strukturbestemmelse af exciterede tilstande af to-kernede metalkomplekser (stud.scient. Morten Christensen). Tidsopløst strukturbestemmelse af excimerer i krystaller af pyren og perylen. Der er søgt og bevilget beamtime på ESRF (N. Harrit, T. Sølling, P. Hammershøj, K. Bechgaard, T. Bjørnholm). I 2006 påbegyndtes et ph.d.-projekt (Peter Hammershøj) med en ny indgangsvinkel på fotoinitierede omlejring.

Ledende polymerer er organiske materialer, der kan lede den elektriske strøm. De kan fx dannes ved elektrokemisk oxidation af pyrroler og thiophener, hvor det som en del af Gregers H. Hansens ph.d.-projekt undersøges, hvorledes de

eksperimentelle forhold påvirker kinetik og mekanismer for de indledende trin i polymerdannelsen, herunder strukturerne af vigtige mellemprodukter (oligomerer) (O. Hammerich, T. Lund (RUC) og Poul Erik Hansen (RUC)). Farvestoffet N719 (= $(\text{Bu}_4\text{N})_2[\text{Ru}(\text{H}_2\text{dcbpy})_2(\text{NCS})_2]$) anvendes i den såkaldte Grätzel-solcelle. Stabiliteten af N719 og beslægtede farvestoffer undersøges i opløsning med og uden tilstedeværelse af redoxmediatoren I^-/I_3^- under anvendelse af fotokemiske og elektroanalytiske teknikker (O. Hammerich, Maiken Bauer, Torben Lund (RUC)). Som en del af det fælles Europæiske forskningsprogram NAIMO arbejdes der endvidere med konventionel syntese af nye selvorganiserende polythiophenmaterialer (T. Bjørnholm, B.W. Laursen). Ligeledes undersøges selvorganiserende systemer baseret på substituerede trioxatriangulener (B.W. Laursen).

Et konjugeret organisk molekyle kan opfattes som en lille molekylær ledning, og der arbejdes med adskillige aspekter inden for molekylær elektronik. I Thomas Just Sørensens afsluttede specialeprojekt undersøgtes hastigheden af elektronoverførslen som funktion af strukturen og længden af den molekylære ledning (M.F. Nielsen). Elektrontransport gennem enkeltmolekyler er et hovedtema i gruppen (T. Bjørnholm), og i Kasper Moth-Poulsens ph.d.-projekt (afsluttet i september 2006) undersøgtes forskellige enkeltmolekylers egenskaber i molekylære felteffekttransistorgeometrier.

2. Ultrahøj vakuum forskning

Ordnet vækst af ultratynde atomare nanoklynger (clusters) af hhv. jernoxid på en tynd film af aluminiumoxid ordnet på toppen af en NiAl(110) krystalflade og zinkoxid på en tilsvarende tynd film på toppen af en Ni₃Al(111) krystal, undersøges (B. Handke, P.J. Møller).

Spaltning af vand på en palladium-dopet magnesiumoxid overflade kan måles vha. vibrationselektron-spektroskopi og photoemission, og størrelsesafhængigheden af Pd-nanopartiklerne undersøges (Q. Guo, P.J. Møller).

Undersøgelse af dråbedannelse (nucleation) af kobberpartikler på en zinkoxid overflade i nærvær af svovl er foretaget på ASTRID som led i Martin Bechs specialeprojekt, og som et led i Jens Bæk Simonsen ph.d.-projekt syntetiseres og karakteriseres nanokemiske sensorer (P.J. Møller).

Grænsefladedannelse og elektroniske egenskaber af konjugerede organiske molekylære film på hhv. guld og zinkoxidoverflader undersøges lige som de elektroniske egenskaber af små organiske samt konjugerede molekyler på TiO₂ (A. Komolov, P.J. Møller). Også de elektroniske og geometriske nanostrukturer af benzoesyre på TiO₂ studeres (M. Bech, P.J. Møller). *In situ* elektrokemi og STM bruges til studier af funktionaliserede thiophen-derivater på guld som en del af Pengchao Si's ph.d.-projekt (J. Mortensen (RUC), P.J. Møller).

3. Fotofysiske effekter

Fluorescensfremmende egenskaber af nanostrukturerede metaloverflader kaldes Metal Enhanced Fluorescence Probing Microscopy. Undersøgelser af sølvoverflader udføres, og på længere sigt er det tanken at udnytte effekten i en ny form for probing-mikroskopi (N. Harrit). Samtidig fremstilles og karakteriseres guld- og sølvnanopartikler til måling af kræfter i levende gærceller ved hjælp af en optisk pincet (N. Harrit i samarbejde med Lene Oddershede, NBI). B.W. Laursen opnåede i 2006 et tre-årigt Skou-sti-

pendium fra det Naturvidenskabelige Forskningsråd (FNU). Dette projekt omhandler syntese og spektroskopiske studier af nye chirale, kationiske fluorophorer. I tilknytning til dette projekt er påbegyndt et nyt ph.d.-projekt (Thomas Just Sørensen), der fokuserer på anvendelsen af disse og beslægtede systemer som molekylære sensorer.

4. Nanobiologi

Undersøgelse af menneskeknogets struktur og energiabsorption på nanometerskala kan undersøges vha. AFM, hvormed man kan kortlægge remodelering af knoglevæv på et niveau, som viser et hidtil ukendt samspil mellem nyt og gammelt væv. Det har været muligt at mineralisere knoglevæv ved hjælp af AFM og at verificere et snævert sammenspil mellem knogleoverfladen og de tilførte mineraler. Resultaterne peger i retning af, at kvaliteten af knoglevævet hos ældre mennesker kan relateres til en nedbrudt struktur på nanometerskala (T. Hassenkam). På molekylært niveau studeres også enzyms funktion som et led i Martin Gudmands ph.d.-projekt (T. Bjørnholm).

Som en del af Lars Iversens ph.d.-projekt forsøges silicium nanowire og kulstofnanorør anvendt som biosensorer for direkte elektronisk detektion af glutamat neurotransmitter-receptoraktivitet og glutamatkoncentration, og som en del af Michael Wrang-Mortensens afsluttede ph.d.-projekt undersøges biologiske sensoroverflader med AFM (T. Bjørnholm).

Kvalitetssikring af allergivacciner ved hjælp af fluorescensspektroskopi foretages i samarbejde med H. Ipsen (ALK-Abelló A/S) med henblik på etablering af et erhvervsforskerprojekt (N. Harrit), og konstruktion af enkeltlipid vesikler til anvendelse i bionanoteknologi indgår i Vikram Kjøller Bhatia's ph.d.-projekt (T. Bjørnholm).

Scientific Computing i kemi

Kvantekemiske beregninger indtager i dag en meget central rolle i forståelsen af eksperimenter inden for en bred vifte af kemiske forskningsområder. Elektronstrukturberegninger har udviklet sig til at være et vigtigt værktøj for forståelsen og forudsigelsen af molekylære egenskaber. For mindre molekyler kan således mange molekylære egenskaber i dag beregnes med større nøjagtighed, end de kan bestemmes ud fra eksperimentelle målinger.

Forskningsgruppen har ekspertise inden for såvel udviklingen af beregningsmetoder og programmel som anvendelsen af metoderne på konkrete kemiske problemstillinger. De igangværende forskningsprojekter fokuserer især på følgende problemstillinger:

1. Teoretiske og numeriske undersøgelser af kemiske reaktioner i opløsning

Kompleksiteten af fundamentale kemiske reaktioner i opløsning eller i nanostrukturer gør det meget vanskeligt for eksperimentelle undersøgelser at angive præcise retningslinjer for forløbet af en kemisk reaktion. Forskningsstiler derfor imod at udvikle specifikke teoretiske metoder, som kan bibringe en dybere indsigt i kemiske reaktioner under påvirkning af et omgivende medium og dets indflydelse på de molekylære egenskaber (K.V. Mikkelsen og A. Gross i samarbejde med en lang række nationale og internationale forskningsgrupper).

2. Reaktionsdynamikken i fotokemiske reaktioner i atmosfæren

For at opnå en detaljeret forståelse af kemiske reaktioner i atmosfæren udføres der kvantekemiske studier af udvalgte molekylære systemer. Specielt fokuseres der på forståelsen af isotopeffekter i fotolysen af formaldehyd og organiske halogenforbindelser (S. Jørgensen).

3. Modellering af enzymatiske reaktioner ved hjælp af kvantemekaniske og molekylmekaniske metoder

Kombinationen af kvantemekaniske og molekylmekaniske metoder er et forskningsområde, som påkalder sig en stadig stigende opmærksomhed, idet kombinationen gør det muligt at foretage detaljerede teoretiske studier af selv store, komplekse molekylære systemer som eksempelvis enzymatiske reaktioner. Især studeres intermediater i den katalytiske cyklus af cytochrom P450, der er et medlem af superfamilien af monooxygenaser, der katalyserer mange vitale reaktioner over alt i bioorganismer (S.P.A. Sauer i samarbejde med W. Thiel, Tyskland).

4. Strukturel bioinformatik og kvantekemiske metoder

Med henblik på at opnå en bedre forståelse af proteiners spektroskopiske egenskaber udføres der kvantekemiske beregninger på udvalgte systemer (J.H. Jensen i samarbejde med L. Lo Leggio, S. Larsen, A. Mølgaard, K. Stokbro og internationale samarbejdspartnere).

5. Molecular dynamics

Kontaktvinkler som funktion af dråbestørrelsen er blevet undersøgt samtidig med gyldigheden af Youngs ligning ved MD-simuleringer. Tillige udføres der målinger på opløsninger af glycerinaldehyd med henblik på at undersøge, om man kan få symmetribrud og en enantiomer oprensning af glycerinaldehyd i en koncentreret opløsning (S. Toxværd i samarbejde med stud.scient. T. Ingebrigtsen).

6. Udvikling af grafiske metoder og algoritmer til behandling af elektron-korrelation

En forudsætning for at molekylære spektroskopiske egenskaber kan forudsiges med god nøjagtighed ved hjælp af kvantekemiske beregninger er, at de anvendte beregningsmetoder inkluderer elektron-korrelation. I projektet fokuseres der på implementering og udvikling af en ny grafisk metode, der er baseret på en determinantbasis (S. Rettrup).

Uorganisk molekylære magnetiske materialer

Magnetiske fænomener, så som ferro- og antiferromagnetisme samt enkeltmolekylemagnetisme, har deres oprindelse i magnetiske vekselvirkninger mellem nærmeste paramagnetiske naboer og tillige i de enkelte paramagnetiske byggestens egenskaber. Gruppen (A. Døssing, J. Bendix, J. Glerup, H. Weihe) har fokuseret på: 1) syntese og undersøgelse af optiske, magnetiske og reaktivitetsmæssige egenskaber af chromthionitrosylkomplekser. 2) Fremstilling af fluorokomplekser af paramagnetiske metalioner med henblik på en kvantitativ forståelse af deres ESR-spektre. 3) Måling af MCD-spektre af og ved optisk spektroskopi at følge henfaldet af en enkeltmolekylemagnets magnetisering. 4) Udvikling af computerprogrammel til automatisk fitting af ESR-spektre.

Metalkomplekser, hvor nitronoxid (NO) er bundet til

et metalcenter, kaldes nitrosylkomplekser, og de udgør en velkendt og interessant stofklasse inden for koordinationskemi. De tilsvarende thionitrosylkomplekser er kun fåtallige, og de kendes hovedsageligt for metallerne technetium, rhenium, ruthenium og osmium. På den baggrund har vi indledt studier af forbindelsen $[\text{Cr}(\text{NCCH}_3)_5(\text{NS})](\text{PF}_6)_2$. Acetonitrilliganderne kan let udskiftes med andre ligander, fx H_2O eller CN^- , og forbindelserne er paramagnetiske ($S = 1/2$). Vi har i løbet af året studeret forbindelsernes magnetiske og optiske egenskaber. I den kommende tid vil vi påbegynde DFT-beregninger med henblik på at forklare forskelle og ligheder mellem thionitrosyl- og analoge nitrosylforbindelsers optiske og magnetiske egenskaber. Yderligere viser det sig, at radikalet NS fotolytisk kan spaltes fra $[\text{Cr}(\text{NCCH}_3)_5(\text{NS})]^{2+}$ i opløsning, og det åbner mulighed for studier af reaktiviteten af NS i opløsning – en kemi, der er fuldstændig ubeskrevet.

ESR-spektre af fluorokomplekser afslører som regel, at de paramagnetiske metalionelektroener opholder sig en del af tiden på fluorliganderne. Formålet med dette projekt er at opnå en kvantitativ forståelse af de undertiden meget komplicerede ESR-spektre af disse species.

MCD-spektroskopi har været anvendt til påvisning af en enkeltmolekylemagnets egenskaber selv i opløsning. En forbindelse indeholdende seks $\text{Mn}(\text{III})$ ioner med en ret høj spinværdi, $S=12$, bliver undersøgt ved hjælp af MCD-spektroskopi ved temperaturer ned til 1,6K. Ved denne temperatur i en frossen alkoholglas kan forbindelsen magnetiseres, og magnetiseringens henfald kan følges, efter at det magnetiserende felt er fjernet.

En naturlig forlængelse af gruppens arbejde relateret til simulering af ESR-spektre har været udvikling af programmel, der muliggør automatisk fitting af disse spektre. Dette er nu færdigudviklet, og vi er nu i stand til at fitte ESR-spektre af generelle spinsystemer.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Bechgaard, K.: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU.

Bendix, J.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. besættelse af lektorat ved KVL. Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU.

Bjørnholm, T.: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved universitet i Lodz, Polen. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. besættelse af professorat i nanobioscience ved KVL. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. besættelse af lektorat i nanomedicin, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU.

Glerup, J.: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU.

Hammerich, O.: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU.

Harrit, N.: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Farmaceutisk Afdeling, Oslo Universitet, Norge.

Johnson, M.S.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. seniorforsker ved DMU. Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved University of Vilnius, Litauen.

Kilså, K.: Medlem af to ph.d.-bedømmelsesudvalg ved RUC.

Larsen, N.W.: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU.

Larsen, S.: Medlem af Juryen til udvælgelse af den første prismodtager Olivier Kahn International Award. Medlem af JIAC (JASRI International Advisory Council) til bedømmelse af SPring 8, Japans største synchrotronstrålingsfacilitet. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved University Joseph Fourier, Grenoble, og ved Ecole Centrale, Paris.

Lauritsen, F.R.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. besættelse af lektorat ved DFU. Medlem af ph.d.-indstillingsudvalg ved University of Southern Florida, USA.

Mikkelsen, Kurt V.: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet og The Royal Institute of Technology, Sverige.

Nielsen, M.F.: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, AU.

Nielsen, O.F.: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved University of Bradford, England.

Nielsen, O.J.: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved National University of Singapore. Medlem af bedømmelsesudvalg for programleder på Forskningscenter Risø. Medlem af bedømmelsesudvalg for miljøforskningen ved Oslo Universitet.

Stipp, S.L.S.: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved ETH Zürich, Schweiz. Medlem af udvalg til tildeling af Excellence in Research Award ved University of Waterloo, Canada.

Svensmark, B.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved AU.

Sølling, T.I.: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, AU.

Weihe, H.: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved University of Antwerpen, Belgien.

Udvalg og fonde

Bechgaard, K.: Medlem af Carlsberg Mindelegats priskomiteé. Bestyrelsesmedlem i Grundforskningfonden (Videnskaberne Selskab). Medlem af fakultetets udvalg Naturvidenskabelig og Sundhedsvidenskabelig Innovation (NSI). Formand for Nationalkomiteen for Kemi.

Bilde, M.: International koordinator og medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets Internationale udvalg.

Bjørnholm, T. Medlem af Forskningsrådet for Natur & Univers. Medlem af bedømmelseskomiteen til uddeling af Carlsbergs Forskerpris i kemi. Medlem af review panel "Deutsche Forschungsgemeinschaft". Medlem af ekspertgruppe vedrørende teknologisk fremsyn om nanoteknologi. Medlem af KU's Tech-Transenheds patentudvalg.

Christensen, J.B.: Medlem af EU-COST-D35 management committee.

Christophersen, C.: Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets formidlingsudvalg.

Hammerich, O.: Det Naturvidenskabelige Fakultets repræsentant i kontaktudvalget for Forskningsstyrelsens "Den Nationale Forskerskole for de Naturvidenskabelige Fags Didaktik". Formand for bestyrelsen for Center for Naturfagernes Didaktik under Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Hammershøi, A.: Det Naturvidenskabelige Fakultets medlem af KU's bladudvalg for Universitetsavisen.

Harnung, S.E.: Medlem af Den Danske Nationalkomité for Kemi. Medlem af International Council of Scientific Unions danske nationalkomité.

Henriksen, L.: Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets styregrupper for HCØ-dagene og for studieintroduktionsprogrammet.

Johnson, M.S.: Sekretær for Kemisk Forening.

Larsen, S.: Medlem af bestyrelsen for Kaj Linderstrøm Langs guldmedaljefond.

Led, J.J.: Formand for udvalget for uddeling af Den Danske NMR-Pris.

Mikkelsen, K.V.: Medlem af EU-COST management committee on Increasingly Complexed Systems og EU-COST management committee on Metachemistry.

Møller, P.J.: Næstformand for management committee Action D15 under Commission of Science and Technology.

Nielsen, O.J.: Medlem af bestyrelsen for Øresund Environment (ØE). Medlem af National Kommitteen for IGBP. Medlem af National Kommitteen for Klimaforskning. Medlem af European Science Foundation Standing Committee for Physical and Engineering Sciences (PESC).

Stipp, S.L.S.: Medlem af NanoTox Udvalg under Teknologirådet.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Bechgaard, K.: Konsulent for Cartificial A/S.

Bendix, J.: Konsulent for Teknologisk Institut i forbindelse med uorganisk-kemiske problemstillinger.

Bjørnholm, T.: Konsulent for Aquaporin ApS og Nanovation ApS.

Christensen, J.B.: Konsulent for Versamatrix A/S og Clausen Holding ApS.

Christophersen, C.: Konsulent for det statslige forskningsråd i naturstofkemi i Perú. Professor og rådgiver ved Universidad Nacional Agraria de la Selva, Tingo Maria, Peru. Professor og rådgiver ved Universidad del Callao, Callao, Peru.

Hammerich, O.: Konsulent for Eco Reactor ApS. Medlem af Forskerparken Symbions "Goodwill Ambassadør Korps".

Larsen, S.: Medlem af Scientific Advisory Committee for FUGE (Norges Functional Genomics Programme). Medlem af Scientific Advisory Council for Elettra (Italiens synchrotronstrålningsfacilitet). Medlem af Forsknings- og Innovationsstyrelses Referencegruppe for Forskningsinfrastruktur.

Led, J.J.: Konsulent for Novo Nordisk A/S vedr. struktur og aggregering af proteiner.

Nielsen, O.F.: Konsulent for projekt under Syddansk Venture. Konsulent for Coloplast-projekt.

Tillidshverv

Bendix, J.: Medlem af styregruppen for ESF-COST conferences on Inorganic Chemistry.

Bilde, M.: Medlem af bestyrelsen for NOSA, Nordic Aerosol Society. Medlem af bestyrelsen for BACCI, Nordic Center of Excellence. Medlem af the Junge Award Committee of the European Aerosol Association. Medlem af styregruppen for IGAS, Interessegruppe for gasanalyse.

Bjørnholm, T.: Leder af Nano-Science Center. Medlem af Rådet for Teknologi og Innovation. Udpeget medlem af programkomiteen for EU's 7. Rammeprogram – FIST. Medlem af CAT Management Aps bestyrelse. Leder af forskerskolen "Copenhagen Graduate School for Nanoscience and Nanotechnology".

Christophersen, C.: Medlem af "Scientific Advisory Board" ved "Center for Microbial Biotechnology", DTU.

Medlem af Bolivia Gruppen støttet af Danida. Medlem af Scanbelt Gruppen for marin bioteknologi.

Døssing, A.: Tillidsrepræsentant for magistre ved Kemisk Institut.

Hammerich, O.: Studieleder for De Kemiske Fag. Vice-studieleder for Nanoteknologi. Formand for censorkorpset i kemi. Chair, Division 6, Molecular Electrochemistry, The International Society of Electrochemistry.

Hammershøi, A.: Medlem af Kemisk Forenings bestyrelse.

Johnson, M.S.: Medlem af Fællesrådet for Miljøkemi.

Kristensen, S.M.: Formand for H.C. Ørsted Institutets Arbejdsmiljøudvalg.

Larsen, N.W.: Adjunktmentor ved Kemisk Institut.

Larsen, S.: Medlem af bestyrelsen for Det Strategiske Forskningsråd (DSF). Medlem af den Danske Nationalkomite for Krystallografi. Medlem af Steering committee og Science Board for Partnership for Structural Biology, dannet af ESRF, ILL, EMBL og IBS i Grenoble. Medlem af styregruppen for Cassiopeia beamline projektet ved MAX-lab. Medlem af det Kungliga Fysiografiske Selskabet i Lund. Medlem af Akademiet for Tekniske Videnskaber. Vicepresident for European Crystallographic Association. Medlem af Finanskomiteen for International Union of Crystallography (IUCr). Medlem af University Joseph Fourier (Grenoble) Conseil Scientifique.

Lauritsen, F.R.: Lauritsen, F.R.: Medlem af Akademisk Råd ved Det Naturvidenskabelige Fakultet (fra 1. maj). Formand for Selskabet for Analytisk Kemi (til 31. oktober).

Led, J.J.: Formand for brugergruppen ved "Instrumentcenter for NMR-Spektroskopi af Biologiske Makromolekyler". Medlem af styregruppen for Protein Kemi ph.d.-skolen ved Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Lo Leggio, L.: Medlem af ph.d.-udvalget for forskerskolen i Protein Kemi ved Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Mikkelsen, K.V.: Administrativ leder af Dansk Center for Scientific Computing. Medlem af Nordisk Data Grid Facility Management Committee. Medlem af Nordic E-Science Council.

Nicolaisen, F.M.: Konst. dekan for Det Naturvidenskabelige Fakultet indtil 1. maj.

Nielsen, M.F.: Medlem af Scientific Committee for ECHEMS.

Nielsen, O.J.: Formand for COGCI's ph.d.-udvalg. Medlem af styregruppen for ESF-programmet: Interdisciplinary Tropospheric Research (INTROP).

Stipp, S.L.S.: Director of the European Association for Geochemistry (EAG). Medlem af Bestyrelsen og international repræsentant for the British Network of Molecular Modelling.

Svensmark, B.: Medlem af bestyrelsen for forskerskolen RECETO.

Formidling

Bendix, J.: "Koordinationskemi – fordi det er...", Politiken. Analyse – syntese – matematisering, Dansk Kemi nr. 8, 2006.

Bilde, M.: Medvirkende i programmet "Viden om" på DR2 i december 2006.

Bjørnholm, T.: Medvirket i to radioudsendelser.

Christensen, J.B.: Interview om dendrimerer i "Chemistry World" (udgivet af Royal Society of Chemistry).

Christophersen, C.: Artikler i Dansk Kemi (22). Medvirket i P3 den 7. december. Medvirket ved universitetsradioen. Avisartikel i EL Nacional – Venezuela. Indlæg i www.Amaranth-Future-Food.net/Amaranth.asp på dansk, engelsk og spansk. Udarbejdelse af øvelsesvejledning til laboratorieøvelser i KemiO1 og KemiO2 – 116 sider.

Harnung, S.E.: Foredrag om “Spejlbilledsymmetri” på “Mødestedet”, Vesterbro.

Nielsen, O.J.: Interview til Ingeniøren.

Stipp, S.L.S.: Interview til omkring 10 journalister angående Nano-chalk-projektet, “nikkelforurening af grundvand og spørgsmål om nanopartiklers indvirkning på helbred og miljø”.

Sølling, T.I.: Deltaget i naturvidenskabeligt quiz-program.

Formidling rettet mod gymnasiet

Denne del af formidlingsindsatsen er rettet mod syv større områder:

1. H.C. Ørsted Ungdomslaboratorium

Det i 2001 oprettede ungdomslaboratoriums aktiviteter ligger inden for fysik og kemi. Det tilbydes gymnasie- og htx-klasser at gennemføre endagslaboratorieøvelser, der i forvejen er forberedt på skolerne. Både fysik og kemi tilbyder en øvelse i nanoteknologi. Ved en del af besøgene har der også været foredrag (N. Harrit, M.S. Johnson). I 2006 har ca. 1.400 elever deltaget i ungdomslaboratoriets tilbud inden for kemi.

2. Forelæsninger for 1.g

I samarbejde med Kemilærerforeningen udbydes demonstrationsforelæsninger i kemi for 1.g elever. Emnerne og forsøgene er i forvejen gennemarbejdet i skolen. I 2006 besøgte 1.200 elever disse demonstrationsforelæsninger (A. Døssing).

3. Foredrag og workshops ved “HCØ-dage” i efterårsferien
Flere af Kemisk Instituts medarbejdere har deltaget med foredrag og faglige workshops ved HCØ-dagene i efterårsferien 2006, hvor omkring 30 gymnasieelever deltog i workshops i kemi og nanoteknologi (A. Døssing, L. Lo Leggio, S.M. Kristensen).

4. Større skriftlig opgave

Større skriftlig opgave i kemi er et enuges projekt, der udføres af 3.g'ere, og som tæller med til studentereksamen. I 2006 har Kemisk Institut haft omkring 50 elever til større skriftlig opgave (M. Bilde, G. Bojesen, A. Hammershøi, L. Henriksen, O. Hammerich, S.M. Kristensen, B. Svensmark).

5. Foredrag på gymnasier og andre institutioner

En række af Kemisk Instituts medarbejdere har holdt faglige foredrag på gymnasier og en enkelt folkeskole i Danmark (A. Døssing, J. Bendix, O.J. Nielsen, T.I. Sølling).

6. Klassebesøg på Kemisk Institut

Ud over klassebesøgene arrangeret af ungdomslaboratoriet, har ca. 18 gymnasieklasser besøgt Kemisk Institut, hvor de har fået rundvisning og foredrag samt i nogle tilfælde udført eksperimentelt arbejde (M. Bilde, G. Bojesen, J.B. Christensen, A. Hammershøi, L. Henriksen, L. Lo Leggio, O.F. Nielsen, O.J. Nielsen, S. Hammerum, S.M. Kristensen, T.I. Sølling).

7. Kemisk Instituts hjemmeside, www.kiku.dk, og telefoniske henvendelser

Instituttets hjemmeside udbygges løbende med nye faglige og studierettede informationer. Ligeledes besvares spørgsmål løbende pr. telefon (L. Henriksen) eller via “Kemline”. Instituttets kommunikationsmedarbejder har derudover udsendt to nyhedsbreve (forår og efterår) om studie- og forskningsmæssige begivenheder på instituttet til interesserede folkeskole- og gymnasielærere, interesserede elever i gymnasiet/htx's afgangsklasser samt andre kemiinteresserede.

8. Andre aktiviteter rettet mod skoler

Kemisk Institut har stået som arrangør af to udtagelsesrunder til Kemi OL (A. Døssing, H. Weihe). I den forbindelse har deltagerne også hørt foredrag (J. Bendix).

Kemisk Institut har i 2006 haft 19 folkeskoleelever i erhvervspraktik.

Formidling rettet mod lærerne i folkeskolen og i gymnasiet
Kemisk Institut har i april været vært for et to-dages kursus i mikroskalakemi for kemi-fysik-lærere i folkeskolen. Arrangementet blev afholdt i samarbejde med IUPAC og Unesco, der verden over afholder denne type hands-on kurser for lærere på skolesystemets mellemniveau. Arrangementet havde ca. 30 deltagere og blev godt modtaget.

I marts afholdt instituttet en informationsudvekslingskonference med kemilærere fra gymnasiet/htx. Der blev givet en præsentation af Kemisk Institut og studierne ved KU samt et antal videnskabelige foredrag. Eftermiddagen blev brugt til diskussion af de ændringer, den ny gymnasieform har betydet for faget kemi, og hvordan Kemisk Institut og gymnasiet kemilærere kan bruge hinanden inden for rammerne af gymnasierereformen. I konferencen deltog ca. 35 gymnasielærere og ca. 20 videnskabelige medarbejdere fra Kemisk Institut.

Redaktionelle hverv

Bjørnholm, T.: Medlem af Editorial Board for Nanoscale Research Letters.

Christensen, U.: Medlem af Editorial Advisory Board for The Biochemical Journal.

Christophersen, C.: Medlem af Editorial and Advisory Board for Indian Journal of Chemistry, section B. Medlem af redaktionsudvalget for Dansk Kemi.

Hammerich, O.: Redaktør (med J. Ulstrup) af “Frontiers in Electrochemistry – Bioinorganic Electrochemistry”, Kluwer Academic Publishers.

Harnung, S.E.: Medlem af PCCP's Owners Board.

Johnson, M.S.: Redaktør af M.E. Goodsite, M. S. Johnson and S. Magnussen, Book of Abstracts: the Seventh Informal Conference on Atmospheric and Molecular Science, University of Copenhagen, ISBN 87-91963-00-1, 2006.

Larsen, N.W.: Medlem af Editorial Board for Asian Chemistry Letters.

Larsen, S.: Medlem af Editorial Board for Crystallography Reviews.

Nielsen, M.B.: Medlem af Editorial Board for Asian Chemistry Letters.

Nielsen, O.F.: Senior Editor for Asian Journal of Spectroscopy. Editor-in-chief for Asian Chemistry Letters. Medlem af Editorial Board for Asian Journal of Physics.

Sauer, S.P.A.: Medlem af Editorial Board for International Journal of Molecular Sciences. Medlem af Editorial Board for Computing Letters.

Stipp, S.L.S.: Principal Editor for Elements – Magazine for International Association of Geochemistry, Petrology and Mineralogy. Associate Editor for Geomicrobiology.

Kongresser og symposier

Bendix, J.: Medarrangør af konferencen Metal-Nucleic Acid Interactions, november 2006, Athen, Grækenland.

Bjørnholm, T.: Arrangør af “the 4th Annual Meeting in the Copenhagen Graduate School for Nanoscience and Nanotechnology”. Arrangør af “the 4th Annual Øresund Nano-science Symposium”. Medlem af “International Advisory Committee for symposium on Polymer and Molecular Electronics and Devices” Singapore 2007. Medlem af “International Advisory Board for the ECME07 conference”. Arrangør af “International Symposium on Biomolecular Nanoscale”.

Christensen, J.B.: Medarrangør af Symposiet “Chemistry and Light: Molecular Sensors, Switches, and Devices”, afholdt på H.C. Ørsted Institutet, maj 2006.

Hammerich, O.: Medarrangør af symposiet “Soft Materials in Electrochemistry”, The 57th Meeting of The International Society of Electrochemistry, Edinburgh (UK), september 2006. Medarrangør af kongressen “Nanostructured Materials: Biosciences and Molecular Electronics Applications”, The 5th Spring Meeting of The International Society of Electrochemistry, Dublin (Ireland), May 2007. Medarrangør af symposiet “Electrochemical Materials Science and Molecular Electrochemistry”, The 58th Meeting of The International Society of Electrochemistry, Banff (Canada), September 2007.

Johnson, M.S.: Formand for organisationskomiteen for The Seventh Informal Conference on Reaction Kinetics and Atmospheric Chemistry, Helsingør, juni 2006. Medlem af The Scientific Committee, Third International Symposium on Isotopomers, La Jolla, California, august 2006.

Kilså, K.: Medarrangør af Symposiet “Chemistry and Light: Molecular Sensors, Switches, and Devices”, afholdt på H.C. Ørsted Institutet, maj 2006.

Lauritsen, F.R.: Medarrangør af 26th International Symposium on Chromatography, afholdt i København, august 2006.

Led, J.J.: Medarrangør af Det danske NMR symposium, juni 2006. Medarrangør af Det danske NMR-møde, januar 2006.

Nicolaisen, F.M.: Medarrangør af The Seventh Informal Conference on Atmospheric and Molecular Science, Helsingør, juni 2006.

Nielsen, O.J.: Medarrangør af The Seventh Informal Conference on Chemical Kinetics and Atmospheric Chemistry, Helsingør, juni 2006.

Nielsen, M.B.: Medarrangør af Symposiet “Chemistry and Light: Molecular Sensors, Switches, and Devices”, afholdt på H.C. Ørsted Institutet, maj 2006.

Stipp, S.L.S.: Arrangør af Symposium on Fe-oxides in Nature and Industry, 10. maj 2006. Arrangør af Symposium on Calcite – The Controlling Processes for Growth, Dissolution and Trace Component Behaviour at Molecular, Environmental and Production Scales, 13. april 2006.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Bechgaard, K.: University of California Los Angeles, Risø, Université Paris Sud.

Bendix, J.: W. Meyer-Klaucke (EMBL Hamburg), K.

Meyer (Erlangen, Tyskland), J.S. Miller (Univ. of Utah, USA), P.-O. Norrby (Göteborg, Sverige), Teknologisk Institut, Haldor Topsøe A/S.

Bilde, M.: A. Walløe Hansen (NBI), L.L. Sørensen (Risø), F. Palmgren (DMU), J. Klenø Nøjgaard (AMI), M. Kulmala (Helsinki, Finland), A. Laaksonen (Kuopio, Finland), F. Stratman (Leipzig, Tyskland), J. Snider (Wyoming, USA), U. Poeschl (Mainz, Tyskland).

Bjørnholm, T.: Novozymes A/S, Atomistix A/S, DTU, Chalmers Technical University, University Delft, University of Nijmegen, University of Munich, Catholic University of Leuven, University of Liverpool, University of Vilnius, Carnegie Mellon University, UCLA.

Christensen, J.B.: J.E. Kristiansen (Klinisk Mikrobiologisk Afdeling, Sønderborg Sygehus), K.J. Jensen (KVL), A. Matharu (University of York), F.C. Krebs (RISØ).

Christensen, U.: A. Damsholt (LeoPharma), P.R. Hansen (KVL), Novo.

Christophersen, C.: KVL, Center for Bioteknologi og Mikrobiologi ved DTU, Danmarks Jordbrugsforskningscenter, Universiteter i Peru, Mexico og Venezuela.

Døssing, A.: P. C. Ford (UCSB), H. Toftlund (SDU), J. Wolny (Universität z. Lübeck), J. Legendziewicz (University of Wrocław), A.L. Barra (Grenoble).

Hammerich, O.: P.E. Hansen, F.S. Kamounah og T. Lund (RUC).

Hammershøi, A.: A.M. Sargeson (Australian National University) og B.T. Golding (Newcastle University, UK), R.M. Hartshorn (University of Canterbury, New Zealand).

Hammerum, S.: S. Ingemann (Amsterdam Universitet, Holland).

J. Wengel og P.J. Hrdlicka (SDU), C.S. Jacobsen (GEUS), DMA-Sorption, B. Albinsson (Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg, Sverige).

Hunding, A.: Forskningsgruppen Bio-kompleksitet (NBI), Medicinsk Biokemi og Genetik (Panum) Section for Developmental Biology, (Lund universitet).

Johnson, M.S.: S. Danielache (Tokyo Institute of Technology, Japan), C.J. Nielsen (Oslo Universitet), G. Nyman (Göteborg Universitet), T. Wallington (Ford Motor Company, Michigan, USA), H. Skov (DMU), T. Röckmann (University of Utrecht, Holland), M. Goodsite (SDU), H. Svensmark (Dansk Rumforskningscenter).

Kadziola, A.: P. Kofod (RUC), B. Hove-Jensen og K. Frank Jensen (IMBF).

Kilså, K.: H. Ottosson (Uppsala universitet, Sverige).

Kristensen, S.M.: S. Danielsen (Novozyme A/S), P. Driscoll (University College London, England), G. Siegal (Leiden Universitet).

Larsen, N.W.: T. Pedersen (KVL), A.W. Hansen (NBI), S.E. Larsen (Risø), S. Kiilsholm (DMI), J.H. Christensen og L.L. Sørensen (DMU), H. Mäder (Kiel Universitet, Tyskland), J. Demaison (Universitetet i Lille, Frankrig).

Larsen, S.: Novozymes, Unizyme, K. Frank Jensen og M. Willemoës (IMB, KU), K. Hammer (DTU), E. Weckert (DESY, Hamborg), M. Weiss (EMBL, Hamborg), R.F. Stewart (Carnegie Mellon University, USA), B. Palfey (University of Michigan, USA).

Lauritsen, F.R.: G. Cooks (Purdue University), T. Short (University of Southern Florida), T. Kotiaho og R. Kostianen (University of Helsinki), S. Pedersen-Bjergaard (University of Oslo), R. Zubarev (University of Uppsala).

Led, J.J.: H.E.M. Christensen, J. Ulstrup (DTU), T. Christensen (Novo Nordisk A/S), J. Petersen (Unizyme)

A/S), E.E. Büllsbach (University of South Carolina, USA), J.L. Markley, M. Westler (University of Wisconsin-Madison, USA), E.E. Solomon (Caltech, USA), E. Hodsdon (Yale University, USA).

Lo Leggio, L.: L. De Maria (Novozymes A/S), K. Skriver (IMBF, KU), S. Madrid (Danisco Innovation A/S), M. Petersen og K. Hammer (DTU), M. Kielland-Brandt og P. Poulsen (Carlsberg Laboratory). H. Stålbrand (Lund university, Sverige), S. Kaneko (NFRI, Tsukuba, Japan), M. Karlsson (Linköping University), G. Grossman (SRS, Daresbury, UK), P. Harris (Novozymes A/S, USA), S. Withers (University of British Columbia, Canada).

Mikkelsen, K.V.: T.B. Pedersen (Lund), O. Christiansen, P.R. Ogilby (Århus), M.A. Ratner, T. Hansen, L. Jensen (Northwestern University), A. Gross og T. Lorenzen (DMI), K. Ruud (Tromsø), P.-O. Åstrand (Trondheim), C.B. Nielsen (Risø).

Møller, P.J.: S. Bourgeois, B. Domenichini mfl. (Univ. Bourgogne, Frankrig), Z. Li (ISA, Århus), T. Clausen, PBI Dansensor A/S, T. Sevel og J. Denborg, Force Technology, Q. Guo (Beijing, Kina), J. Mortensen og K. Schaumburg (RUC), J. Ulstrup og Q. Chi (DTU), S. Komolov mfl. (St. Petersburg State University, Rusland), G. Thornton (University College, England), R. Lindsay (University of Manchester, England), G. Granozzi og G.A. Rizzi (Univesitad di Padova, Italien).

Mønsted, O.: L. Mønsted (KVL), P. Kita og A (N. Copernicus University, Torun, Polen), Teknologisk Institut. Nicolaisen, F.M.: C.J. Nielsen (Universitetet i Oslo, Norge).

Nielsen, M.B.: C.J. McKenzie (SDU), L.H. Andersen og S.B. Nielsen (AU), F. Diederich (ETH-Zürich, Schweiz), Y. Zhao (St. John's, Canada), J.-P. Gisselbrecht (Strasbourg, Frankrig), M. Bělohorský (Prag, Tjekkiet).

Nielsen, M.F.: K.U. Ingold (NRC, Ottawa, Canada).

Nielsen, O.F.: M. Gniedeckta, H.C. Wulff (Bispebjerg Hospital), N. Rastrup Andersen, K. Birklund Andersen (Leo Pharma), P. Jensen og Y. Shashoua (Nationalmuseets Bevaringsafdeling i Brede), C. Felby og S. Barsberg (KVL), B. Nelander og A. Eriksson (Lund), C. Christoffersen og E. Skibsted (Novo-Nordisk), K. Schaumburg (RUC), P.S. Ramanujam (Risø), V.K. Rastogi (CCS University, Meerut, Indien).

Nielsen, O.J.: H. Skov (DMU), L.L. Sørensen (Risø), T. Wallington (Ford, USA), NASA, AMI, Max Planck Institutet i Mainz, Dupont (USA og Europa), 3M (USA).

Rettrup, S.: P. Palmieri, G.L. Bedazzoli (Bologna, Italien), C.R. Sarma (Bombay, Indien), R. Pauncz (Haifa, Israel).

Sauer, S.P.A.: J. Oddershede (SDU), G.A. Aucar og P.F. Provasi (Corrientes, Argentina), W. Thiel (Max Planck Institut, Mülheim), I. Paidarová (Prag, Tjekkiet), J.R. Sabin (University of Florida, USA), P. Lazzeretti (Universita' degli Studi di Modena, Italien), J.F. Ogilvie (Universidad de Costa Rica, Costa Rica).

Svensmark, B.: R.K. Juhler, O.S. Jacobsen, T. Henriksen og J. Aamand (GEUS), F. Ingerslev, B. Halling-Sørensen og S.H. Hansen (DFH), P.A. Clausen og P. Wolkoff (AMI), K. Vorkamp og R. Bossi (DMU), H.C. Bruun Hansen (KVL), I. Fomsgaard, Line N. Jørgensen og N.H. Spliid (Danmarks Jordbrugsforskning i Flakkebjerg), K. Burns (Australian Institute of Marine Science).

Sølling, T.I.: A. Stolow (NRC, Canada), P.M. Weber (Brown University, USA).

Sørensen, P.G.: B. Quistorff og S. Danø (Panum Institutet), M. Hauser (Otto von Guericke Universität, Magdeburg, Tyskland), H.W. Westerhoff (Biocentrum, Amsterdam, Holland).

Gæsteforskere

Gæst hos M.S. Johnson i maj og oktober: S. Danielache, Tokyo Institute of Technology, Japan, forskning.

Gæst hos J.J. Led februar-marts: E.E. Büllsbach, University of South Carolina, Charleston, USA, forskning.

Gæster hos M.B. Nielsen januar-juli: M. Rybáčková og J. Rybáček, ph.d.-studerende, Tjekkiet, forskning.

Gæst hos O.J. Nielsen i juni og november: T. Wallington, USA, forskning.

Gæst hos S.L.S. Stipp februar-august: M. Poupinelle, ENSC Paris, France, forskning; oktober-december: O. Karoussi, Stavanger, Norge, forskning; juli-september og december: L. Lakshtanov, Chernogolovka, Rusland, forskning; august-december: Kent Keller, University of Washington, USA, forskning.

Forskningsophold i udlandet

Christoffersen, C.: Forskningsophold i Venezuela, november-december.

Johnson, M.S.: Forskningsophold ved Maxlab i Lund.

Møller, P.J.: Forskningsophold ved Chinese Academy of Sciences Physics Institute, Beijing, Kina, august-september.

Sauer, S.P.S.: Forskningsophold ved Max Planck Institut für Kohlenforschung, Mülheim, Tyskland, januar-juli.

Netværk

Bechgaard, K.: Deltager i Center for Molecular Movies finansieret af Danmarks Grundforskningsfond. Distinguished Visiting Professor, Dept. of Physics, UCSB, 2004-2009.

Bendix, J.: Medlem af FUR forskerskolen MIBS (Metal Ions in Biological Systems).

Bilde, M.: Medlem af Nordic Center of Excellence, research unit BACCI, Biosphere-Aerosol-Cloud-Climate-Interactions. Medlem af CBACCI, Graduate school associated with BACCI. Medlem af NORPAC, Validated models describing Nordic urban and regional concentration of particles and organic/elemental carbon. Projekt under Nordisk Ministerråd. Medlem af ACCENT, Atmospheric Composition Change, European Network of Excellence.

Bjørnholm, T.: Leder af Nano-Science Center konsortiet. Medlem af Innovationsnetværket NaNett – støttet af VTU ministeriet. Medlem af styregruppen for Øresund Nano. Medlem af Nano-DTU konsortiets styregruppe. Medlem af Nanoetisk Netværk. Leder af styregruppen for Højteknologi projektet "Nano-Chalk".

Christensen, J.B.: Medlem af EU-COST-B16 netværket. Management committee medlem af COST-D35.

Christoffersen, C.: Deltager i EU-projektet: Amaranth – Future Food.

Harrit, N.: Deltager i Center for Molecular Movies finansieret af Danmarks Grundforskningsfond.

Hunding, A.: Deltager i EU-network of excellence: Biosimulation – A New Tool in Drug Development. Deltager i ESF Research Networking Programme: Functional Dynamics in Complex Chemical and Biological Systems.

Johnson, M.S.: Medlem af Danmaec, Danish center for Mercury in the Arctic. Medlem af ACTION, Atmospheric

Chemistry and Transport through Isotopic Analysis (finansieret af det norske forskningsråd).

Larsen, S.: Deltager i NEPSA et projekt i EU's FP5. Deltager i BIOXHIT – Biocrystallography on a Highly Integrated Technology Platform for European Structural Genomics; Integrated Project støttet af EU's FP6, medlem af projektstyringsgruppen og ansvarlig for TID (Training, Implementation, Dissemination).

Lauritsen, F.R.: Koordinator af nyt nordisk netværk under Nordforsksprogrammet dannet med henblik på etablering af "Nordic Center for Organic Chemical Analysis in the field" med deltagelse fra Kemisk Institut, KU, Department of Chemistry, University of Helsinki, Department of Pharmaceutical Chemistry, University of Helsinki, Department of Pharmaceutical Chemistry, University of Oslo and Laboratory for Biological and Medical Mass Spectrometry, Uppsala University. Deltager i den Innovationsaccelererende Forskningsplatform IAFP-Vand.

Mikkelsen, K.V.: Medlem af EU-netværkene COST-Solvent, Models for Mixed Solvents og NANOQUANT.

Møller, P.J.: Deltager i EU HRN-netværk Oxidesurfaces. Deltager i EU Strategic Research Project Nanochemical Sensors. Koordinator af EU-COST WG10-netværket Clean and Modified Metal Oxide Surfaces.

Nielsen, O.J.: Samarbejde med Ford. Samarbejde med DMI, DMU og GEUS (COGCI).

Sauer, S.P.A.: Samarbejde med DFU støttet af FNU-rammebevilling.

Stipp, S.L.S.: Leder af Højteknologifond-projektet Nano-Chalk med deltagere fra KU og Mærsk olie og Gas, og med associerede partnere i UK, Frankrig og Rusland. Co-chairman i the Executive Committee og medlem af the Governing Board for ACTINET, Framework Network of Excellence for Actinide Sciences. Deltager i EU Integrated project: FUNMIG. Deltager i EU Marie Curie early stage training network: MIR. Deltager i EC Marie Curie research and training network: MIN-GRO. Deltager i EC Marie Curie European international fellow: SURF-REACT. Deltager i Fe-oxides med tre partnere i Sverige (finansieret af SKB). Deltager i Modelling Network (finansieret af SERC).

Sølling, T.I.: Deltager i Center for Molecular Movies finansieret af Danmarks Grundforskningsfond.

Sørensen, P.G.: Deltager i EU-network of excellence: Biosimulation – A New Tool in Drug Development. Koordinator af ESF Research Networking Programme: Functional Dynamics in Complex Chemical and Biological Systems.

Toxværd, S.: Deltager i COST-programmet MOLSIMU. Deltager i ESF-programmet SimBioMa.

Patenter

Bechgaard, K.: En patentansøgning under behandling.

Christensen, J.B., Kristiansen, J.E., Hendricks, O.: Patentansøgning PA 2003 01690 (2003) under behandling.

Larsen, S.: Patent med Unizymes under behandling.

Institulleder Merete Folmer Nielsen

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	43,56	23,27	66,83
DVIP	1,92	0,00	1,92
STIP	14,41	5,90	20,31
TAP	45,03	1,21	46,24
Årsværk i alt	104,93	30,37	135,30
Løn med årsværk	44.560,83	12.188,22	56.749,06
Løn uden årsværk	64,54	193,08	257,62
Øvrig drift	12.392,19	14.148,68	26.540,87
Anskf. o. 100 t.kr.	956,82	3.608,39	4.565,21
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>57.974,38</i>	<i>30.138,38</i>	<i>88.112,76</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Intern

Bechgaard, Klaus; professor.

Bendix, Jesper; professor mso.

Bilde, Merete; lektor.

Bjørnholm, Thomas; Forskningsprofessor.

Bojesen, Gustav; lektor.

Christensen, Jørn Bolstad; lektor.

Christensen, Ulla; lektor.

Christoffersen, Svend Carsten; lektor.

Dahl, Britta Mynster; lektor.

Dahl, Otto; lektor.

Døssing, Anders Rørbæk; lektor.

Glerup, Jørgen; lektor.

Hammerich, Ole; lektor.

Hammershøj, Anders; lektor.

Hammershøj, Peter; forskningsassistent.

Hammerum, Steen; lektor.

Harnung, Sven Egil Giersing; lektor.

Harrit, Niels Holger; lektor.

Henriksen, Lars; lektor.

Henriksen, Ulla; lektor.

Hunding, Axel; lektor.

Hynne, Finn; lektor.

Jensen, Kristine Kilså; lektor.

Jensen, Malene Hillerup; forskningsassistent.

Johnson, Matthew Stanley; lektor.

Koponen, Ismo Kalevi; postdoc.

Kristensen, Søren Martin; lektor.

Larsen, Niels Ejler Wessel; lektor.

Larsen, Sine Ydun; professor.

Lauritsen, Frants Roager; professor.

Led, Jens Jørgen; lektor.

Lo Leggio, Leila; lektor.

Mikkelsen, Kurt Valentin; professor.

Møller, Preben Søren Juul; lektor.

Mønsted, Ole Vraa; lektor.

Nicolaisen, Flemming Møller; lektor.

Nielsen, Merete Folmer; lektor.

Nielsen, Mogens Brøndsted; lektor.

Nielsen, Ole Faurskov; lektor.

Nielsen, Ole John; professor.

Nielsen, Per Halfdan; lektor.

Nørgaard, Kasper; postdoc.

Novotny, Tomas; adjunkt.
 Rettrup, Sten; lektor.
 Ryhding, Torben; forskningsassistent.
 Sauer, Stephan Paul Albert; lektor.
 Seidler, Marc; amanuensis.
 Simonsen, Kim Pilkjær; lektor.
 Sølling, Theis Ivan; lektor.
 Sørensen, Preben Graae; lektor.
 Stipp, Susan Louise Svane; professor mso.
 Stuhr-Hansen, Nicolai; postdoc.
 Svensmark, Bo; lektor.
 Sylvester-Hvid, Kristian Oluf; postdoc.
 Thymark, Majbritt; forskningsassistent.
 Toxværd, Søren; lektor.
 Weihe, Høgni; lektor.

STIP Ekstern

Andersen, Mads Peter Sulbæk; ph.d.-studerende.
 Andersson, Asbjørn Sune; ph.d.-studerende.
 Bhatia, Vikram Kjølner; ph.d.-studerende.
 Feilberg, Karen Louise; ph.d.-studerende.
 Hass, Sigurd Abraham Mathias; ph.d.-studerende.
 Iversen, Lars; ph.d.-studerende.
 Janfelt, Christian; ph.d.-studerende.
 Jensen, Anette; ph.d.-studerende.
 Jensen, Lars Bo; ph.d.-studerende.
 Jensen, Malene Ringkjøbing; ph.d.-studerende.
 Langkilde, Annette Eva; ph.d.-studerende.
 Madsen, Marianne Sloth; ph.d.-studerende.
 Mammen, Christian Bjerg; ph.d.-studerende.
 Mossin, Susanne Lis; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Torben Birk; ph.d.-studerende.
 Nilsson, Elna Johanna Kristina; ph.d.-studerende.
 Osted, Anders Idom; ph.d.-studerende.
 Pittelkow, Michael; ph.d.-studerende.
 Qvortrup, Katrine; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Thomas Just; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Anthon, Christian; forskningsassistent.
 Danielsen, Eva Marcus; lektor.
 Dideriksen, Knud; forskningsassistent.
 Ernst, Heidi Asschenfeldt; forskningsassistent.
 Falsig, Hanne; forskningsassistent.
 Frank, Göran Peter; postdoc.
 Freiherr Von Und Zu Hessberg, P.J.H.; postdoc.
 Grage, Mette Marie-Louise; postdoc.
 Guo, Qinlin; professor.
 Handke, Bartosz Bogumil; adjunkt.
 Hansson, Eva Birgitte; forskningsassistent.
 Helgstrand, Anna Charlotte Marie; postdoc.
 Ipsen, Mads Peter; postdoc.
 Jensen, Jan Halborg; lektor.
 Jessing, Mikkel; forskningsassistent.
 Johansson, Eva Helena; adjunkt.
 Jørgensen, Solvejg; lektor.
 Komolov, Alexei; postdoc.
 Kongsted, Jacob; forskningsassistent.
 Kristensson, Adam Rafal; forskningsassistent.
 Larsen, René Wugt; postdoc.
 Laursen, Bo Wegge; lektor.
 Le Nours, Jérôme; forskningsassistent.
 Mølgaard, Anne; postdoc.
 Piligkos, Stergios; postdoc.

Riis, Erik Pedersen; forskningsassistent.
 Rosenørn, Thomas; forskningsassistent.
 Shanks, David Euan; postdoc.
 Siggaard, Julie Hove Bynck; forskningsassistent.
 Skovbjerg, Lone Lindbæk; forskningsassistent.
 Sommer, Morten Otto Alexander; forskningsassistent.
 Svenningsson, Ingrid Birgitta; postdoc.
 Søndergaard, Roar; forskningsassistent.
 Zhu, Lianjie; postdoc.

STIP Ekstern

Belova, Dina; ph.d.-studerende.
 Dalsgaard, Petur Weihe; ph.d.-studerende.
 Hansen, Dennis Flemming; ph.d.-studerende.
 Madsen, Anders Østergaard; ph.d.-studerende.
 Petersen, Michael Åxman; ph.d.-studerende.
 Prisle, Nønne Lyng; ph.d.-studerende.
 Sanchez Pazarin, Ivan Jesus; ph.d.-studerende.
 Simonsen, Jens Bæk; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Anthon, Christian; Interstitial Nitrides and Nitrido Complexes. The DFT – Ligand Field Theory Connection.
 Mortensen, Michael Wrang; Design, Synthesis and Characterisation of Boron Containing Nanoparticles for T Cell Guided Therapy.
 Mossin, Susanne Lis; Magnetic anisotropy of manganese(III) compounds.
 Nyrup, Susan Blak; Patterning Biomolecules on Polymer Surfaces for Applications in Life Sciences.

Fondsbevillinger

Energinet.dk

– Stabilitet og forsejling af PEC solceller (Jesper Bendix) kr. 1.064.700.

EU

– Amaranth: Future-Food (Carsten Christophersen) kr. 1.160.100.
 – IP on Aerosol Cloud Climate and Air Quality interactions (Merete Bilde) kr. 521.500.
 – Marie Curie International Reintegration Grant (Jan Halborg Jensen) kr. 593.800.
 – Mineral Growth and Dissolution. MIN-GRO (Susan Stipp) kr. 3.403.500.
 – MIR Mineral Interface Reactivity (Susan Stipp) kr. 3.478.200.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Atmosfærkemi – ph.d. Elna Nilsson (Ole John Nielsen) kr. 1.584.500.
 – Computational Prediction and Validation of Protein Structure and Function (Jan H. Jensen) kr. 2.201.700.
 – Dynamic combinatorial chemistry with thiosemicarbazones (Michael Pittelkow) kr. 1.616.600.
 – Expanded Radialenes eith Light Harvesting Substituents (Mogens Brøndsted Nielsen) kr. 561.600.
 – Intelligent sensors for organic chemical analysis in the field (Frants Roger Lauritsen) kr. 750.000.
 – SQUID magnetometer (Jesper Bendix) kr. 1.800.000.
 – Forskning (Bo Wegge Laursen) kr. 2.755.000.

MVTU Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
– Ph.d. Juan Jiang (Klaus Bechgaard) kr. 300.000.

NordForsk

– Nordic Center for Organic Chemical Analysis in the field (Frants Roger Lauritsen) kr. 87.400.

Villum Kann Rasmussen Fonden

– Galathea III (Merete Bilde) kr. 545.000.

Publikationer

- Abildgaard J., Hansen P.E., Josephsen J., Hansen, B.K.V., Sørensen, H.O., Larsen, S.: Synthesis and characterization of nickel-, palladium- and platinum(II) complexes of three *o,o'*-dihydroxydiarylozo dyes: Determination of the coordination geometry of this comprehensive series of tridentate diaryl dye complexes by combining results from NMR and X-ray experiments with theoretical *ab initio* calculations. *Inorganica Chimica Acta* 359, s. 4493-4502. 2006.
- Albrecht, T., Moth-Poulsen, K., Christensen, J.B., Guckian, A., Bjørnholm, T., Vos, J.G., Ulstrup J.: *In situ* scanning tunnelling spectroscopy of inorganic transition metal complexes. *Faraday Discussions* 131, s. 265-279. 2006.
- Albrecht, T., Moth-Poulsen, K., Christensen, J.B., Hjelm, J., Bjørnholm, T., Ulstrup J.: Scanning tunneling spectroscopy in an ionic liquid. *Journal of the American Chemical Society* 128, s. 6574-6575. 2006.
- Andersson, A.S., Kilså, K., Hassenkam, T., Gisselbrecht J-P., Boudon C., Gross M., Nielsen, M.B., Diederich F.: Synthesis and Characteristics of a Nonaggregating Tris(tetrathiafulvalene)dodecahydro[18]annulene. *Chemistry – A European Journal* 12, s. 8451-8459. 2006.
- Arent S., Kadziola, A., Larsen, S., Neuhard J., Jensen K.F.: The Extraordinary Specificity of Xanthine Phosphoribosyltransferase from *Bacillus subtilis* Elucidated by Reaction Kinetics, Ligand Binding, and Crystallography. *Biochemistry* 45, s. 6615-6627. 2006.
- Avery, J.: The Causes of War. i: War s. 17-24. John Woodward, Ed. Thomson Gale, USA 2006.
- Avery J., Avery, J.: Generalized Sturmians and Atomic Spectra. 240 pages. World Scientific, USA 2006.
- Beteva, A., Cipriani, F., Cusack, S., Delageniere, S., Gabadinho, J., Gordon, E.J., Guijarro, M., Hall, D.R., Larsen, S., Launer, L., Lavault, C.B., Leonard, G.A., Mairs, T., McCarthy, A., McCarthy J., Meyer, J., Mitchell, E., Monaco, S., Nurizzo, D., Pernot, P., Pieritz, R., Ravelli, G. B., Rey, V., Shepard, W., Spruce, D., Stuart, D.I., Svensson, O., Theveneau, P., Thibault, X., Turkenburg, J., Walsh, M., McSweeney, S.M.: High-throughput sample handling and data collection at synchrotrons: embedding the ESRF in the high-throughput gene-to-structure pipeline. *Acta Crystallographica D* 62, s. 1162-1169. 2006.
- Carlsen, S.C.K., Spliid, N.H., Svensmark, B.: Drift of 10 herbicides after tractor Spray application. 1. Secondary drift (evaporation). *Chemosphere* 64, s. 787-794. 2006.
- Carlsen, S.C.K., Spliid, N.H., Svensmark, B.: Drift of 10 herbicides after tractor Spray application. 2. Primary drift (droplet drift). *Chemosphere* 64, s. 778-786. 2006.
- Christensen M., Frosch, M., Jensen, P., Schnell U., Shashoua, Y., Nielsen, O.F.: Waterlogged archeological wood – chemical changes by conservation and degradation. *Journal of Raman Spectroscopy* 37, s. 1171-1178. 2006.
- Christensen, U., Holm J., Hansen S.I.: Stopped-Flow Kinetic Studies of the Interaction of Bovine Folate Binding Protein (FBP) and Folate. *Biosci. Rep.* 26, s. 291-299. 2006.
- Cipriani, F., Felisaz, F., Launer, L., Aksoy, J-S., Caserotto, H., Cusack, S., Dallery, M., di-Chiaro, F., Guijarr, M., Huet, J., Larsen, S., Lentini, M., McCarthy J., McSweeney, S., Ravelli, R., Renier, M., Taffut, C., Thompson, A., Leonard, G.A., Walsh, M. A.: Automation of sample mounting for macromolecular crystallography. *Acta Crystallographica D* 62, s. 1251-1259. 2006.
- Colin, C., Auban-Senzier P., Pasquier C.R., Bechgaard, K.: Self-organization of charge under pressure in the organic conductor (TMTSF)₂ReO₄. *Europhysics Letters* 75, s. 301-307. 2006.
- Dahl, B.M., Henriksen, U., Dahl, O.: Improved synthesis of oligonucleotides with an allylic backbone. Oligonucleotides containing acyclic, achiral nucleoside analogues: *N*-1 or *N*-9-[3-hydroxy-2-(hydroxymethyl)prop-1-enyl]nucleobases. *Org. Biomol. Chem.* 4, s. 1115-1123. 2006.
- Danilov, A.V., Kubatkin, S., Kafanov, S.G., Bjørnholm, T.: Strong electronic coupling between single C₆₀ molecules and gold electrodes prepared by quench condensation at 4 K. A single molecule three terminal device study. *Faraday Discussions* 131, s. 337-345. 2006.
- Døssing, A., Frey, A.M.: A convenient preparation of pentaquaquinoxalylchromium(2+) sulfate: The crystal structure revisited. *Inorganica Chimica Acta* 359, s. 1681-1684. 2006.
- Døssing, A., Magnussen, M., Frey, A.M.: Crystal structure and optical properties of a lanthanum(III) complex of the solvatochromic dye "Nile Red". *Eur. J. Inorg. Chem.* (1), s. 43-46. 2006.
- Ernst H.A., Lo Leggio, L., Willemoës M., Leonard G., Blum P., Larsen, S.: Structure of the *Sulfolobus solfataricus* α -Glucosidase: Implications for Domain Conservation and Substrate Recognition in GH31. *Journal of Molecular Biology* 358, s. 1106-1124. 2006.
- Etzerodt T., Nielsen S.T., Mortensen A.G., Christophersen, S.C., Fomsgaard I.S.: Elucidating the transformation pattern of the cereal allelochemical 6-methoxy-2-benzoxazolinone (MBOA) and the trideuteriomethoxy analogue [D₃]-MBOA in soil. *J. Agric. Food Chem.* 54, s. 1075-1085. 2006.
- Geels C., Christensen, J.H., Hansen, A.W., Heinemeier J., Kilsholm, S., Larsen, N.W., Larsen S.E., Pedersen, T.B., Sørensen L.L., Brandt, J., Frohn, L.M., Djurhuus, S.: Identifying the European Fossil Fuel Plumes in the Atmosphere Over the Northeast Atlantic Region Through Isotopic Observations and Numerical Modelling. *Environmental Monitoring and Assessment* 117, s. 387-409. 2006.
- Goodsite, M.E., Johnson, M.S., Magnussen, M. (eds.): The Seventh Informal Conference on Atmospheric and Molecular Science. Copenhagen 2006.
- Grage, M.M-L., Nyman, G., Johnson, M.S.: HCl and DCI: A Case Study of Different Approaches for Determining Photo Fractionation Constants. *Physical Chemistry and Chemical Physics* 8, s. 4798-4804. 2006.
- Greve, T.M., Andersen K.B., Nielsen, O.F.: Spek-

- trokroskopiske undersøgelser af levende humanhud. Dansk Kemi 87(11), s. 16-19. 2006.
- Halskov, W-S.K., Henning, S., Bilde, M., Nielsen, O.F.: A Raman spectroscopic investigation of succinic acid aerosol particles. Asian Chemistry Letters 10, s. 1-6. 2006.
- Hansen, D.F., Gorelsky, S.I., Sarangi, R., Hodgson, K.O., Hedman, B., Christensen H.E.M., Solomon, E.I., Led, J.J.: Reinvestigation of the method used to map the electronic structure of blue copper proteins by NMR relaxation. Journal of Biological Inorganic Chemistry 11(3), s. 277-285. 2006.
- Hansen, D.F., Led, J.J.: Determination of the geometric structure of the metal site in a blue copper protein by paramagnetic NMR. Prod. Natl. Acad. Sci. USA 103(6), s. 1738-1743. 2006.
- Hass, M.A.S., Led, J.J.: Evaluation of two simplified ¹⁵N-NMR methods for determining μ -ms dynamics of proteins. Magnetic Resonance in Chemistry 44, s. 761-769. 2006.
- Hegelund F., Larsen, R.W., Aitken R.A., Palmer, M.H.: High-resolution infrared analysis of seven fundamental bands of gaseous isothiazole between 750 and 1500 cm⁻¹. J. Mol. Struct. 780-781, s. 45-56. 2006.
- Huang, P., Anderlund, M., Weihe, H., Barra A-L., Sun, L.: Sign of excited spin state magnetic anisotropy parameters. Spectrochimica Acta A63, s. 541-543. 2006.
- Hunding, A., Kepes, F., Lancet, D., Minsky, A., Norris, V., Raine, D., Sriram, K., Root-Bernstein, R.: Compositional complementarity and prebiotic ecology in the origin of life. BioEssays 28, s. 399-412. 2006.
- Jensen, M.R., Hansen, D.F., Ayna, U., Dagil, R., Hass M.A.S., Christensen H.E.M., Led, J.J.: On the use of pseudocontact shifts in the structure determination of metalloproteins. Magn. Reson. Chem. 44, s. 294-301. 2006.
- Jensen, M.R., Led, J.J.: Metal-Protein Interactions: Structure Information from Ni₂₊-Induced Pseudocontact Shifts in a Native Nonmetalloprotein. Biochemistry 45, s. 8782-8787. 2006.
- Joo N., Auban-Senzier P., Pasquier C.R., Yonezawa, S., Higashinaka, R., Maeno, Y., Haddad, S., Charfi-Kadour, S., Héritier, M., Bechgaard, K., Jérôme D.: Field-induced confinement in (TMTSF)₂ClO₄. The European Physical Journal B 52, s. 337-343. 2006.
- Kabli, S., van Beelen, E.S.E., Ingemann S., Henriksen, L., Hammerum, S.: The proton affinities of saturated and unsaturated heterocyclic molecules. Int. J. Mass Spectrom. 249-250, s. 370-378. 2006.
- Klitgaard, S.K., Galsbøl, F., Weihe, H.: Angular variation of linewidths in single-crystal EPR spectra. Spectrochimica Acta A 63, s. 836-839. 2006.
- Kristensen, S.M., Kasimova M.R., Led, J.J.: The use of NMR in the studies of highly flexible states of proteins: Relation to protein function and stability. i: Modern Magnetic Resonance, Part II s. 1-8. Graham A. Webb, Ed. Springer, The Netherlands 2006.
- Krogh S.S., Mensz S.J.M., Nielsen S.T., Mortensen A.G., Christophersen, S.C., Fomsgaard I.S.: Fate of benzoxazinone allelochemicals in soil after incorporation of wheat and rye sprouts. J. Agric. Food Chem. 54, s. 1064-1074. 2006.
- Larsen, K.L., Nielsen, O.F.: Micro-Raman spectroscopic investigations of graphite in the carbonaceous meteorites Allende, Axtell and Murchison. Journal of Raman Spectroscopy 37, s. 217-222. 2006.
- Larsen, N.W., Hansen, S.R., Pedersen T.: Planarity of 1-chloroborepin. J. Mol. Struct. 780-781, s. 317-318. 2006.
- Mayo E.I., Kilså, K., Tirrell, T., Djurovich, P. E., Tamayo, A., Thompson, M.E., Lewis, N.S., Gray, H.B.: Cyclometalated iridium(III)-sensitized titanium dioxide solar cells. Photochemical & Photobiological Sciences 5, s. 871-873. 2006.
- Mellenthin, K., Fahmy, K., Ali, R.A., Hunding, A., Da Rocha, S., Baumgartner, S.: Wingless signalling in a large insect, the blowfly *Lucilia sericata*: A beautiful example of evolutionary developmental biology. Developmental Dynamics 235, s. 347-360. 2006.
- Mortensen, M.W., Bjorkdahl, O., Sørensen P.G., Hansen T., Jensen, M.R., Gundersen, H.J.G., Bjørnholm, T.: Functionalization and cellular uptake of boron carbide nanoparticles. The first step toward T cell-guided boron neutron capture therapy. Bioconjugate Chemistry 17, s. 284-290. 2006.
- Mortensen, M.W., Sørensen P.G., Bjorkdahl, O., Jensen, M.R., Gundersen, H.J.G., Bjørnholm, T.: Preparation and characterisation of boron carbide nanoparticles for use as novel agent in T cell guided boron neutron capture therapy. App. Radiat. Isot. 64, s. 315-324. 2006.
- Mønster, J.G., Rosenørn, T., Svenningsson B., Bilde, M.: Corrigendum to "Evaporation of methyl- and dimethyl-substituted malonic, succinic, glutaric and adipic acid particles at ambient temperatures. Aerosol Science 37, s. 1164. 2006.
- Nielsen C.B., Rettrup, S., Sauer, S.P.A.: Two-photon absorption cross sections: An investigation of the accuracy of calculated absolute and relative values. The Journal of Chemical Physics 124, s. 114108. 2006.
- Nielsen I.B., Petersen, M.Å., Lammich, L., Nielsen, M.B., Andersen L.H.: Absorption studies of neutral retinal Schiff base chromophores. Journal of Physical Chemistry 110, s. 12592-12596. 2006.
- Nielsen K.T., Bechgaard, K., Krebs, F.C.: Effective removal and quantitative analysis of Pd, Cu, Ni, and Pt catalysts from small-molecule products. Synthesis (10), s. 1639-1644. 2006.
- Nielsen, M.B.: Exploitation of acetylenic coupling reactions in the synthesis of extended tetrathiafulvalenes. Lett. Org. Chem. 3, s. 3-9. 2006.
- Nielsen, M.B., Jørgensen, T.J.D., Forster, J.S., Bojesen, G., Nielsen S.B., : Photoexcitation of tetrathiafulvalene radical cations in a storage ring: Kinetics and energetics of the dissociation process. International Journal of Mass Spectrometry 248, s. 47-55. 2006.
- Nielsen, M.F., Ingold, K.U.: Kinetic solvent effects on proton and hydrogen atom transfers from phenols. Similarities and differences. Journal of the American Chemical Society 126, s. 1172-1182. 2006.
- Nyeland, C., Toennies, J.P.: Electron gas-density functional calculations of the repulsive potentials between noble gas atoms and noble metal surfaces. Chemical Physics 321, s. 285-292. 2006.
- Nøjgaard, J.K., Bilde, M., Stenby C., Nielsen, O.J., Wolkoff P.: The effect of nitrogen dioxide on particle formation during ozonolysis of two abundant monoterpenes indoors. Atmospheric Environment 40, s. 1030-1042. 2006.
- Ovchinnikov, S.Y., Macek, J., Tuinman, A.A., Steill, J.D.,

- Compton, R.N., Hvelplund P., Holm, A.I.S., Nielsen S.B., Nielsen, M.B.: Quantum phase interference effects in anion to dianion charge-exchange collisions. *Physical Review A* 73, s. 064704-1-4. 2006.
- Palafox, M.A., Tardajos, G., Kim, J.J., Nielsen, O.F., Lodhi, R., Rastogi, V.K.: Predicting wavenumbers of vibrational spectra, its use in spectroscopy. *Asian J. Phys.* 15(2), s. 281-285. 2006.
- Petersen, M.Å., Nielsen I.B., Kristensen M.B., Kadziola, A., Lammich, L., Andersen L.H., Nielsen, M.B.: Novel retinylidene iminium salts for defining opsin shifts: synthesis and intrinsic chromophoric properties. *Org. Biomol. Chem.* 4, s. 1546-1554. 2006.
- Poulsen, P., Lo Leggio, L., Kielland-Brandt, M.C.: Mapping of an Internal Protease Cleavage Site in the Ssy5p Component of the Amino Acid Sensor of *Saccharomyces cerevisiae* and Functional Characterization of the Resulting Pro- and Protease Domains by Gain-of-Function Genetics. *Eucaryotic Cell* 5, s. 601-608. 2006.
- Rettrup, S.: Alternative graphical representation of determinantal many-electron states. *International Journal of Quantum Chemistry* 106, s. 2511-2517. 2006.
- Riipinen, I., Svenningsson B., Bilde, M., Gaman, A., Lehtinen, K.E.J., Kulmala, M.: A method for determining thermophysical properties of organic material in aqueous solutions: Succinic acid. *Atmospheric Research* 82, s. 579-590. 2006.
- Rosenørn, T., Kiss, G., Bilde, M.: Cloud droplet activation of saccharides and levoglucosan particles. *Atmospheric Environment* 40, s. 1794-1802. 2006.
- Schuster, G., Naaman, R., Kornyshev, A., Calvo, E., Tao, N., Barbero, C., Toppari J., Porath, D., Bjørnholm, T., McCreery, R., Remacle, F., Bryce, M., Lindsey, S., Smith, D., Van der Zant, H., Rovira, C., Fermin, D., Higgins S., Kubatkin, S., Ulstrup J., Larsson S.L., Davis J., Nichols, R., Rampi, M., Harriman, A., Kuznetsov, A., Brust, Nichols, R., Van Zalinge, H., Barbero, C.: General discussion. *Faraday Discussions* 131, s. 393-402. 2006.
- Shashoua, Y., Berthelsen, M-B.L.D., Nielsen, O.F.: Raman and ATR-FTIR spectroscopies applied to the conservation of archaeological Baltic amber. *Journal of Raman Spectroscopy* 37, s. 1221-1227. 2006.
- Svenningsson B., Rissler, J., Swietlicki E., Mircea, M., Bilde, M., Facchini, M.C., Decesari, S., Fuzzi, S., Zhou, J., Mønster, J.G., Rosenørn, T.: Hygroscopic growth and critical supersaturations for mixed aerosol particles of inorganic and organic compounds of atmospheric relevance. *Atmospheric Chemistry and Physics* 6, s. 1937-1952. 2006.
- Sørensen J.K., Vestergaard, M., Kadziola, A., Kilså, K., Nielsen, M.B.: Synthesis og oligo(phenyleneethynylene)-tetrathiafulvalene cruciforms for molecular electronics. *Org. Lett.* 8, s. 1173-1176. 2006.
- Tant J., Geerts Y.H., Lehmann M., De Cupere V., Zucchi G., Larsen, B.W., Bjørnholm, T., Lemaure V., Marcq V., Burquel A., Hennebicq E., Gardebien F., Viville P., Beljonne D., Lazzaroni R., Cornil, J.: Erratum to: Liquid crystalline metal-free phthalocyanines designed for charge and exciton transport. *Journal of Physical Chemistry B* 110, s. 3449-3449. 2006.
- Tao, R., Rampi, M., Fermin, D., Calvo, E., Nichols, R., Higgins S., Bryce, M., Rovira, C., McCreery, R., Fitzmaurice, D., Bjørnholm, T., Barbero, C., Naaman, R., Albrecht, T., Ulstrup J., Fermin, D., Calvo, E., Schiffrin, D., Davis J., Kornyshev, A., Chi, O., Brust, Geskin, V., Weber, H., Tao, N., Kuznetsov, A., Haiss, W., Larsson S.L., Macdonald E., Solomon, G., Wandlowski, T.: General Discussion. *Faraday Discussions* 131, s. 307-324. 2006.
- Thorup N., Deussen, H-J., Bechgaard, K., Bjørnholm, T.: (S)-2,2'-Diethoxy-1,1'-binaphthyl. *Acta Crystallographica E* 62, s. o1342-o1343. 2006.
- van der Zant Z.H.S., Kervennic, Y.U., Poot, M., O'Neill, K., de Groot, Z., Thijssen, J.M., Heersche, H.B., Stühr-Hansen, N., Bjørnholm, T., Vanmaekelbergh, D., van Welree, C.A., Jenneskens, L.W.: Molecular three-terminal devices: fabrication and measurements. *Faraday Discussions* 131, s. 347-356. 2006.

Studienævnet for De Kemiske Fag (Kemi og Miljøkemi)

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 havde studienævnet følgende sammensætning:

Læreredlemmerne: Ole Hammerich (formand og studieleder), Lars Henriksen, Axel Hunding (suppleant for Stephan P. A. Sauer siden marts 2005), Matthew S. Johnson, Ole Mønsted (vicestudieleder), Matthew S. Johnson er studienævnets repræsentant i Fællesrådet for Miljøkemi, som koordinerer samarbejdet mellem KU, DFU, KVL og DTU om hovedfag i miljøkemi.

Studentemedlemmerne: Peter Bæch Abrahamsen, Line Lund Christiansen, Michael Metzler (næstformand), Christian Schack Pedersen, Sune Sandbech. Jon Stefan Hansen indtrådte pr. 15.3.2006 som suppleant for Christian Schack Pedersen under hans bortrejse.

Studievejledere: Kari Bjerke Sørensen og Niels Højsgaard Jørgensen. Katja Dall Jensen overtog i juni 2006 hvervet som studievejleder efter Kari Bjerke Sørensen; Kristen Rune Skalborg Hansen overtog i oktober 2006 hvervet efter Niels Højsgaard Jørgensen.

Sekretær: Charlotte Sand.

Beretning

Der har i 2006 været afholdt 13 ordinære møder i studienævnet. Hovedoverskrifterne har fortsat været implementeringen af den nye studieordning for bacheloruddannelserne i de kemiske fag og arbejdet med de nye studieordninger for kandidatuddannelserne i hhv. kemi og miljøkemi. Kemistudienævnet har derudover deltaget i en række høringer, fx om Eksamenbekendtgørelsen og Karakterskalabekendtgørelsen og leveret input til prorektors studiemiljøgruppe.

I løbet af 2006 er der foretaget en række nødvendige eller krævede justeringer af studieordningen for bacheloruddannelserne, herunder er eksamensformen i et enkelt kursus ændret som følge af, at gruppeeksaminer ikke længere er tilladt. Endvidere er der indført valgfrihed mellem Stat-BK og MatFysK for de miljø-kemistuderende. Endelig er den tidsmæssige placering af de valgfri kurser blevet revideret for bedre at matche ønskerne fra de studerende fra

biokemi- og nanoteknologiuddannelserne. I samarbejde med fysikstudienævnet er der udarbejdet forslag til fagpakker i kemi for fysikstuderende og i fysik for kemistuderende i forbindelse med opfyldelsen af kravet om obligatorisk tilvalg.

Resultatet af indførelsen af den nye studieordning for bacheloruddannelserne er nu tydelige. En sammenligning mellem årgang 2002 (gammel studieordning) og årgang 2004 (ny studieordning) viste, at gennemførelsen af første studieår er steget markant fra 47 % til 82 %. Denne tendens er fortsat i 2006, og De Kemiske Fag ligger nu i top-pen af fakultetets liste over gennemførelsesprocenter.

Sideløbende med implementeringen af den nye bachelorstudieordning har Kemistudienævnet påbegyndt arbejde med nye studieordninger for kandidatuddannelserne i kemi og miljøkemi. Herunder er der i samarbejde med en række nordiske universiteter blevet etableret en nordisk mastergrad i "Atmospheric Sciences and Biogeochemical Cycles". De involverede parter er universiteterne i København, Göteborg, Helsingfors, Kuopio og Lund.

Kemiuddannelserne i Danmark og Storbritannien er blevet underkastet en komparativ evaluering i regi af Evaluering sinstituttet (EVA) og den engelske søsterorganisation, the Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA). Processen har inkluderet udarbejdelsen af en omfattende selvevalueringsrapport, et besøg af et internationalt evalueringspanel og endelig EVA's udgivelse af en

rapport indeholdende en række anbefalinger. Det vakte pressens opmærksomhed, at det internationale panel påpegede, at stinkskaftfaciliteterne på H.C. Ørsted Institutet ikke længere er tidssvarende. Projektet blev afsluttet i november ved et møde i London i Royal Society of Chemistry, hvor studieleder Ole Hammerich på vegne af de danske institutioner talte om erfaringerne med processen og udbyttet af evalueringen. Sammenfattende kan det siges, at både processen og rapporten har været nyttige.

Som et led i at styrke kvalitetssikringen af uddannelserne er Kemistudienævnet i 2006 gået over til at lade de studerende anvende elektronisk kursusevaluering over internettet.

Kemistudienævnet har i 2006 medvirket ved afholdelsen af Åbent Hus og tilsvarende arrangementer, og Kemisk Institut har afholdt et weekendinternatsmøde for instituttets VIP-stab med uddannelse og undervisning som eneste punkt på dagsordenen.

Studielederen har i 2006 fungeret som

Bestyrelsesformand i Center for Naturfagenes Didaktik.

Vicestudieleder for Nanoteknologi.

Formand for Kemicensorkorpset.

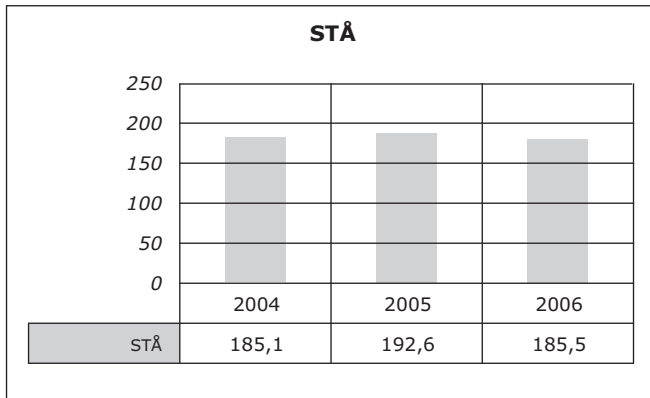
Fakultetets repræsentant i kontaktudvalget for Forskningsstyrelsens "Den Nationale Forskerskole for de Naturvidenskabelige Fags Didaktik".

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Kemi	Matematik	Fysik	Biologi	Øvrig naturvid.	Propædeutik i græsk og latin	Merit-overført	I alt
Kemi	100,7	6,5	1,5	1,4	1,0	0,5	5,3	116,9
Biokemi	48,1							
Fysik	29,0							
Biologi	2,2							
Øvrig nat.	2,8							
Idræt	0,1							
Meritstuderende	1,9							
Gæstestuderende	0,9							
I alt	185,5							
Åben uddannelse	0,8							

STÅ 2004-2006

Studieleder Ole Hammerich

Niels Bohr Institutet

Ledelse pr. 1.2.2006

Institutet ledes af institutleder John Renner Hansen og viceinstitutleder Poul Olesen.

Bestyrelsen

John Renner Hansen (formand), Poul Henrik Damgaard, Per Hedegård, Jens Hjorth, Bent Neumann Jensen, rektor Carl P. Knudsen, Helsingør Gymnasium, underdirektør Christian Larsen, OFS I/S, Mette Lund, Ayoe Buus Hansen, Klaus Mosegaard, Jesper Skottfelt.

De 12 forskningsgrupper

Kosmologi-centeret, forskningsleder Jens Hjorth; Stjerner og Galaxers Astrofysik, forskningsleder Jens Viggo Clausen; Numerisk Astrofysik, forskningsleder Åke Nordlund; Is og Klima, forskningsleder Dorthe Dahl-Jensen; Teoretisk Geofysik og Planetaryfysik, forskningsleder Klaus Mosegaard; Meteorologi, Oceanografi og Geodæsi, forskningsleder Carl Christian Tscherning; Teoretisk Mange-legeme Fysik, forskningsleder Karsten Flensberg; Eksperimentel Nanofysik, forskningsleder Robert Feidenhans'l; Teoretisk Subatomar Fysik og Kosmologi, forskningsleder Poul Henrik Damgaard; Eksperimentel Subatomar Fysik, forskningsleder Hans Bøggild; Bio-kompleksitet, forskningsleder Mogens Høgh Jensen; Ultrakolde atomer og Kvanteoptik, forskningsleder Eugene Polzik.

Forskningsudvalg

Poul Olesen (formand), Poul Henrik Damgaard, Robert Feidenhans'l, Jens Hjorth, Klaus Mosegaard.

Undervisningsudvalg

Thomas Døssing (formand), Anja C. Andersen, Michael Flemming Artych, Christian Christensen, Yngve Christensen, Karsten Flensberg, Ayoe Buus Hansen, Rune Høirup Madsen, Lene Broeng Oddershede, Jakob Stenfalk, Anders Mortensen Svensson.

Ph.d.-udvalg

Robert Feidenhans'l (formand), Mogens Dam, Johan Peter Uldall Fynbo, Thomas Rainer Heimburg, Christine Schøtt Hvidberg, Sune Olander Rasmussen.

Kollokvieudvalg

Niels Obers (formand), Peter Ditlevsen, Torsten Neubert, Kristian Pedersen, Olav Syljuåsen, Jesper Nygård.

Biblioteksudvalg

Per Rex Christensen (formand), Lisbeth Dilling, Lone Beate Gross, Aksel Gerhard Walløe Hansen, John Hertz, Jens Jensen, Uffe Graae Jørgensen, Ole Carsten Ulfbeck.

Samarbejdsudvalg

John Renner Hansen (formand), Bine Winther, Thomas Døssing, Henning Hundahl, Poul Olesen, Arne Lindahl, Bjarne Andresen, Fin Hansen, Inger Jensen, Hanne Christensen, Erik Grønbæk Jacobsen.

Adresse

Blegdamsvej 17
2100 København Ø
Telefon 35 32 52 09
Fax 35 32 50 16
info@nbi.dk
www.nbi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Niels Bohr Institutets forsknings- og undervisningsområde dækker hele tidsskalaen, alle afstande og temperaturer fra det absolutte nulpunkt til den, som herskede ved universets begyndelse. Det vil sige fra de mindste og mest ustabile elementarpartikler til kosmologien og universet skabelse, med ultrakolde atomer, biologiske fænomener og geofysikken imellem. Forskningen er baseret på en stærk vekselvirkning mellem teori og eksperiment og på en konstant vidensdeling med nært beslægtede fag, fx biologi, sundhed, geofag, kemi og matematik. Et stort gæsteprogram og mange ph.d.-studerende sætter et betydningsfuldt aftryk på både forskningsresultaterne og på undervisningens kvalitet.

Aktiviteterne er organiseret omkring 12 forskningsgrupper, som ud over støtte fra universitetet har opnået betydelige midler fra offentlige og private fonde. Institutet er bl.a. hjemsted for 10 centre, finansieret af Grundforskningsfonden, Forskningsrådet for Natur og Univers, Højteknologifonden, Villum Kann Rasmussen Fonden og Carlsberg Fonden.

Formidling har fået en betydelig position i medarbejderens bevidsthed godt hjulpet på vej af medarbejderne fra kommunikationsafdelingen, hvilket har ført til en betydelig øgning i antallet af kommunikationer til offentligheden.

Kosmologiceret

1. Instrumentcenter for Dansk Astrofysik

Det nationale center Instrumentcenter for Dansk Astrofysik (IDA) er finansieret af FNU 2004-2007. IDA's hovedopgave er at optimere dansk udnyttelse af rum- og jordbaserede større forskningsinfrastrukturer. IDA ledes af J. Hjorth og har K. Pedersen som videnskabelig administrator og M. Bentsen som sekretær (www.astrofysik.dk).

2. Dark Cosmology Centre

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Kosmologi, Dark Cosmology Centre (DARK) fokuserer på universets ukendte hovedbestanddele, "mørk energi" og "mørkt stof", ved studier af "kosmiske fyrtårne" som gamma-glimt og supernovaer, der kan observeres på selv meget store afstande. Herved kan universets geometri og udvikling kortlægges. Et andet hovedtema er dannelsen af de første objekter i universet, der bl.a. studeres ved at observere fjerne galakser og undersøge den rolle, som kosmisk støv spiller for dannelsen af de første stjerner. Centerleder er J. Hjorth, og i ledelsesgruppen sidder A.C. Andersen, J.P.U. Fynbo, S.H. Hansen, K. Pedersen, J. Sollerman og D. Watson. J.L. Jensen er sekretær (www.dark-cosmology.dk).

3. Gamma-glimt

I 2006 har kosmologigruppen fortsat sit arbejde med at klarlægge, hvordan gamma-glimt dannes, og hvordan de kan bruges til at kortlægge stjernedannelse i det synlige univers. Gruppen bidrog til et større studie af værtsgalakser for gamma-glimt og supernovaer publiceret i *Nature*. Konklusionen fra dette studie er, at gamma-glimt og supernovaer dannes i systematisk forskellige galakser. Endvidere findes gamma-glimt systematisk andre steder i deres værtsgalakser end supernovaer. Dette tolkes som, at gamma-glimt kun dannes af massive stjerner med et ringe indhold af tungere grundstoffer. Et andet hovedresultat også publiceret i *Nature* er, at nogle massive stjerner synes at dø uden at danne supernovaer.

4. Mørkt stof

Opbygningen af mørkt stof, strukturer (galakser og galaksehobe) er ukendt. Numeriske simuleringer indikerer, at tæthedsprofilen har en universal opførsel, dvs. alle strukturer, store som små, ser ens ud. Et studie har vist, at tæthedsprofilen er et generelt resultat af, hvordan disse strukturer formes, og at små strukturer faktisk ser lidt anderledes ud end store strukturer.

Én af de mest lovende kandidater til mørkt stof er sterile neutrinoer, som henfalder til to fotoner, mest sandsynligt i røntgenområdet. Ud fra antagelsen om at sterile neutrinoer er det mørke stof, er røntgenspektre fra mørkt stofkoncentrationer (galaksehobe, Mælkevejens halo) analyseret, og der er sat nye og mere stringente bånd på de sterile neutrinoers levetid og vekselvirkning med 'normale' neutrinoer.

5. Fjerne galakser og galaksedannelse

Et hovedmål er at bruge gamma-glimt til at finde og studere de første galakser. I 2006 lokaliserede gruppen det næstfjernest kendte gamma-glimt (med en rødforskydning på $z=5.47$) og studerede det hidtil fjernest kendte gamma-glimt (med en rødforskydning på $z=6.29$). I det første døgn efter eksplosionen var det den klareste røntgenkilde på himlen, 100.000 gange klarere end den klareste kvasar og med kraftig variation i røntgenudsendelsen.

Endvidere har gruppen i 2006 arbejdet på designet af et nyt stort survey, der har til formål at finde og studere de allerførste galakser vha. ESO's nye infrarøde survey-teleskop VISTA. Dette survey, kaldet Ultra-VISTA, påbegyndes omkring årsskiftet 2007/2008 og løber over 5 år. Projektet blev godkendt af ESO i december 2006.

6. Mørk energi og supernovaer

DARK deltager i flere observationsprogrammer, der skal identificere og studere supernovaer med henblik på at måle mængden og udviklingen af mørk energi. Det mest fremskredne projekt er ESSENCE, hvor DARK har bidraget med observationer ved ESO's Very Large Telescope i 2006. De første resultater af ESSENCE-projektet viser efter 4 års indsamling af data, at den kosmologiske konstant er konsistent med målingerne. DARK har også iværksat et samarbejde med det store SDSSII supernova projekt, der i løbet af de næste år skal finde flere hundreder supernovaer ved mellemstore rødforskydninger. DARK har i 2006 bidraget med observationer ved Nordic Optical Telescope og ESO's NTT.

7. Kosmisk støv

Et vigtigt mål er at kortlægge, hvor hurtigt efter Big Bang det har været muligt at danne de første støvkorn. I 2006 er observeret karakteristisk absorption ved 2175 Å i en galakse med en rødforskydning på $z=1,1$. For at kortlægge om dette absorptionstræk er generelt for galakser, har vi foretaget en større survey af ekstinktionskurver fra fjerne galakser. Ingen af de observerede galakser viste dog støvvegenskaber, som vi finder i Mælkevejen. Desuden er der foretaget laboratoriestudier af, hvordan ekstinktionen af støv afhænger af form, størrelse og sammensætning af de enkelte støvkorn (A.C. Andersen, J.M. Castro Ceron, T. Davis, Á. Elíasdóttir, C. Féron, J.P.U. Fynbo, L. F. Grove, S.H. Hansen, T. Haugbølle, J. Hjorth, O. Høst, P. Jakobsson, B.L. Jensen, G. Leloudas, M. Limousin, K.K. Madsen, D. Male sani, M. Michalowski, B. Milvang-Jensen, K. Nilsson, D. Paraficz, H. Pedersen, K. Pedersen, J. Sollerman, J. Sommer-Larsen, S. Riemer-Sørensen, M. Stritzinger, C. Thöne, D. Watson, D. Xu).

Stjerner og Galakseres Astrofysik

1. Stjerner og Galakser

Stjerner er drivkraften i universets udvikling fra Big Bang til vore dage. De udgør den betydeligste komponent af det synlige stof i galakser, og lyset fra dem indeholder vigtig information om universets historie. Et nøje kendskab til stjerners dannelse, struktur og udvikling er påkrævet for at fortolke denne information.

Inden for stjernedannelse er der foretaget studier af tætte gas- og støvskyer, som betegnes globuler. Det har vist sig, at tæthedsprofilen for globuler med stjernedannelse, i modsætning til globuler uden markant stjernedannelse, kan beskrives ved en såkaldt Boner-Ebert-model.

Teorien for stjerners udvikling er generelt en succes og betragtes som et af de 'klassiske' områder af astrofysikken. Hidtidige modelberegninger er dog på visse punkter baseret på ret simplificerede beskrivelser af de fysiske processer, der foregår i stjernerne. Fremskridt opnås kun gennem en kombination af forbedret fysik i modellerne og nøjagtige observationer, der er følsomme for de kritiske egenskaber i stjerners indre. Her spiller pulserende stjerner, dobbeltstjerner og stjernehobe en afgørende rolle.

WIRE-satelliten foretager lange observationsserier af udvalgte pulserende stjerner og dobbeltstjerner, der sætter en ny standard for nøjagtighed. Den klare stjerne ψ Centauri er fundet at være en formørkelsesvariabel dobbeltstjerne med eccentric bane, og der er bestemt meget nøjagtige radier for komponenterne. Arbejdet er publiceret og følges nu op med spektroskopi, kemisk analyse og massebestemmelser.

For tre dobbeltstjerner med F-type-komponenter er masse- og radiebestemmelserne suppleret med grundige kemiske analyser; en omfattende artikel er nært afsluttet. Studier af dobbeltstjerner i åbne stjernehobe, herunder den relativt gamle hob NGC188, er fortsat. Formålet er at forbedre alders- og afstandsbestemmelser for hobene markant samt at teste nye teoretiske stjernemodeller grundigt.

Mælkevejen er en prototype på de spiralgalakser, som findes overalt i universet. Solens placering i selve Mælkevejens skive er et godt udgangspunkt for detaljerede studier af alder og grundstofsammensætning i skivens stjerner og gasskyer, hvorved der kan opnås en dybtgående forståelse.

else af de fysiske processer ved galakseres dannelse og udvikling.

Resultaterne fra et publiceret studie af ca. 17.000 stjerner nær solen er blevet analyseret med avancerede dynamiske modeller. Der er herved identificeret stjernegrupper, der kan stamme fra dværggalakser, som er opslugt af Mælkevejen under dennes udvikling. Et arbejde med kontrol og forbedring af kalibreringer til bestemmelse af stjerners aldre og metalindhold ud fra observationerne er færdiggjort til publikation og bekræfter alle vigtige konklusioner af det tidligere publicerede omfattende studie af grundstofindhold, aldre og kinematik for stjerner nær solen.

Et stort program med ESO-VLT til grundstofanalyse af de første generationer stjerner i Mælkevejens halo er fortsat. Analyser af CNO-produktion, herunder af kulstof-isotoper, i metalfattige stjerner samt af deres indhold af lithium og dets betydning for modeller af Big Bang er publiceret eller under udgivelse.

ESA's GAIA-mission, der forventes opsendt i 2011, skal bestemme positioner, parallakser og egenbevægelser for ca. en milliard stjerner og radialhastigheder for nogle hundrede millioner stjerner samt foretage fotometriske målinger til fastlæggelse af deres astrofysiske egenskaber. Arbejdet med fotometriske systemer hertil er nu publiceret. I forbindelse med at det endelige GAIA design er besluttet i 2006, er der foretaget studier af indflydelsen af ekstinktion og polarisation på de astrofysiske data.

Mælkevejen er et af de store medlemmer i den lokale gruppe af galakser, der igen har 'nære' nabo-galaksehobe. Disse kan i dag observeres ganske detaljeret, og det giver mulighed for at opnå kendskab til udvikling i helt andre typer af galakser end Mælkevejen. Den første artikel i WINGS (Wide-field Nearby Galaxy-cluster Survey)-projektet er nu publiceret. Manuskripter foreligger til de to næste artikler, der omhandler fotometrien af alle 77 hobe og den model, der benyttes til fortolkningen af spektrene. Ud fra denne model er det muligt at bestemme en galakses samlede masse, dens indhold af stjerner samt stjernernes dannelseshistorie (J. Andersen, H. Bruntt, J.V. Clausen, J. Knude, H. Lindstrøm, B. Nordström, P.K. Rasmussen).

2. Teleskoper og instrumentprojekter

Gennem medlemskab af European Southern Observatory (ESO), European Space Agency (ESA) og Nordic Optical Telescope Scientific Association (NOTSA) har danske astronomer adgang til enestående observationsfaciliteter på jorden og i rummet. Hertil kommer KU's 1,5m teleskop ved ESO i Chile og Brorfelde Schmidt Teleskopet. Kontrakten mellem ESO og KU om driften af 1,5m teleskopet udløb 1. april 2006, men teleskopet anvendes fortsat til specifikke projekter, herunder søgning efter jord-lignende exoplaneter.

En af instrumentgruppens hovedaktiviteter har været deltagelse i X-shooter projektet, en 2. generations spektrograf til ESO's Very Large Telescope (VLT). "Final Design Review" blev passeret i 2006, og den egentlige produktion er nu vidt fremskreden. Samling og afprøvning vil foregå i 2007, og X-shooter forventes færdig i 2008. Projektet sikrer dansk observationstid med spektrografen for de galaktiske og ekstragalaktiske forskningsgrupper.

En anden vigtig aktivitet er udvikling og fremstilling af detektorsystemer, hvor arbejdet med prototypen til en ny generations styreelektronik er blevet fortsat i 2006. Der er planlagt "Final Acceptance Review" af styreelektronikken

i 2007, hvorefter en egentlig produktion, bl.a. til Nordic Optical Telescope (NOT), kan begynde. Detektorsamarbejdet med Astrophysicalisches Institut Potsdam, Tyskland, og Yunnan Astronomical Observatory, Kina, er fortsat.

Endnu en væsentlig aktivitet er teknisk assistance og instrumentering til NOT. I 2006 har dette bl.a. omfattet arbejdet ved CCD-kameraet MOSCA.

En nyudviklet autoguide til Tubitak National Observatory (TNO), Tyrkiet, blev installeret i juni 2006 og fungerer helt tilfredsstillende. Bygningen af en spektrograf til Yunnan Astronomical Observatory's nye 2,4m teleskop er, grundet forskellige problemer hos de kinesiske samarbejdspartnere, blevet forsinket.

Endelig er der i 2006 ydet konsulentbistand til SONG (Stellar Oscillations Network Group) designstudier. På initiativ af forskere ved Aarhus Universitet undersøges i SONG mulighederne for at etablere et globalt netværk af små teleskoper til asteroseismologi og planetefterøgning (J. Andersen, J.J. Andersen, K. Augustesen, A.H. Jensen, T. Jeppesen, H.H. Larsen, N. Michaelsen, P. Nørregaard, P.K. Rasmussen, A.N. Sørensen, D.W. Wistisen).

Numerisk Astrofysik

Ved bevillinger fra Danish Center for Scientific Computing (DSCS) og ved samarbejde omkring projekter, som udføres på amerikanske supercomputercentre (NCSA i Urbana-Champaign; SCSD i San Diego, og Columbia ved NASA/Ames), har gruppen Numerisk Astrofysik adgang til supercomputerressourcer i verdensklasse. Sådanne ressourcer gør det muligt at opstille og afprøve realistiske modeller for bl.a. stjernedannelse og planetdannelse samt at studere fundamentale fysiske processer af særlig betydning for astrofysikken.

I en række eksperimenter bruges solen til afprøvning af teoretiske og numeriske modeller. Solen er det astronomiske objekt, hvor man bedst kan observere en række forskellige dynamiske processer, som også er af fundamental betydning i de fleste andre astrofysiske sammenhænge. Der er i 2006 fokuseret på tre forskellige aspekter: 1) Det er lykkedes at fremstille modeller af den såkaldte "supergranulation", et cellemønster som kan ses i magnetogram og dopplergram af solens overflade. Gruppen har vist, at supergranulation er en del af et bredt spektrum af bevægelser, med et amplitudespektrum som tiltager med stigende bølgetal (faldende størrelse) – en egenskab, som går på tværs af de velkendte egenskaber for normal "turbulens", hvor hastighedsamplituden falder med tiltagende bølgetal. 2) Modellerne af supergranulation er brugt til helioseismiske studier af hastighedsfelter under solens overflade, og der er fremstillet "syntetiske observationer", som derefter er blevet analyseret med de metoder, som normalt bruges til faktiske observationer. Derved er det blevet muligt bedre at kalibrere observationsmetoderne. 3) simulering af solpletter. For første gang er der lavet en realistisk, numerisk model af en solplet. På grund af den lave temperatur i solpletter og den kraftige tyngdeacceleration ved solens overflade, bliver tætheden meget lav i atmosfæren ovenover en solplet. Derved bliver udbredningshastigheden for magnetiske (Alfvén-)bølger så høj, at en realistisk numerisk simulering bliver meget tids- og ressourcekrævende. Vi har fundet en løsning på dette problem og har, ved hjælp af det nyinstallerede massivt parallelle computersystem ved DCSC/KU, også kunnet simulere den finstruktur i solplet-

ter, som for nylig er blevet opdaget ved det svenske solteleskop på en af de kanariske øer.

Gruppen har i 2006 også videreudviklet og publiceret de første resultater, der er baseret på en ny og meget effektiv metode til parallel beregning af energitransport ved stråling. Metoden er afprøvet i forbindelse med simulering af stjernedannelse i meget lysstærke HII-områder (ph.d.-afhandling af Antonio Lopez Merino) og vil i en nær fremtid finde anvendelse ved simulering af stjernedannelse i det tidlige univers. Samme metode kan også bruges i helt andre sammenhænge, f.eks. ved de ovennævnte studier af solpletter.

Gennem en intensiv observationsindsats fra den danske 1,54m kikkert på La Silla, Chile, kunne gruppen i år (i samarbejde med 7 andre observatorier på den sydlige halvkugle) offentliggøre opdagelsen af den første jordlignende planet, man nogen sinde har set uden for vores eget solsystem. Den "mikrolinseteknik", som bliver brugt, kræver samordnede observationer fra teleskoper fordelt over hele jorden. Der arbejdes nu på at udbygge disse faciliteter, så observationerne efter en årrække vil kunne sige noget kvalificeret om, hvor stor forekomsten af jordlignende planeter er i vores Galakse. På længere sigt vil det bidrage til en forståelse af, hvor sjældne planeter er med de rigtige betingelser for liv (Rasmus Bjørk, S.B.F. Dorch, K. Galsgaard, T. Heinemann, U.G. Jørgensen, A. Lopez-Merino, Å. Nordlund).

Is og Klima

1. Undersøgelser af NordGRIP-iskernen fra Nordgrønland

Undersøgelserne af den grønlandske NordGRIP-iskerne fortsætter. Af nye resultater fra iskerneundersøgelserne kan nævnes modeller og fortolkning af de målte kemiske profiler i iskernerne, måling og fortolkning af iskrystallernes form, modellering i forbindelse med isens udtynding, flydning og bundsmeltning ved og omkring NordGRIP baseret på viden fra iskernerne og fra interne radio-ekko-lag i isen.

Gruppen er deltager i et nyt ESF-projekt RESOLuTION. Her vil vi i samarbejde med bl.a. svenske og norske forskere studere askelag i tidsrummet 30.000 år før nu til 60.000 år før nu fra NordGRIP-iskernen.

Gruppen er internationale partnere i et Science and Technology Science Center CresIS ved University of Kansas, hvor man ved brug af Radio Echo Sounding vil kortlægge ændringer i Grønlands indlandsis' volumen, bidraget fra hurtigtflydende gletschere og smeltning under isen ved NordGRIP.

Det videnskabelige arbejde på NordGRIP-iskernen sker i internationalt samarbejde med kollegaer fra Tyskland, Japan, Schweiz, Frankrig, Island, Sverige, USA og Belgien (D. Dahl-Jensen, S.J. Johnsen, J.P. Steffensen, H.B. Clausen, C.S. Hvidberg, A. Svensson, K.K. Andersen, M.L. Siggaard-Andersen, S.B. Hansen, E. Chrillisen, A. Boas, P. Iversen, S. Sheldon, S.O. Rasmussen, I. Seierstad, G. Durand, P. Langen).

2. Iskernedateringsinitiativet

Den 5-årige bevilling fra Carlsbergfondet sluttede ved udgangen af 2006 og har været en stor succes. Hovedresultatet har været etablering af en ny iskernekronologi, The Greenland Ice Core Chronology 2005, eller GICC05, ved

stratigrafisk analyse af årlagene i de grønlandske iskerner. I løbet af 2006 blev GICC05 offentliggjort ned til ca. 42.000 år før nu, og forlængelsen ned til 60.000 år før nu er under publicering. Desuden er alle de københavnske iskerner blevet knyttet til GICC05, således at de mange klimadata fra iskernerne kan studeres på en fælles tidsskala. Denne synkronisering indebærer en øget kvalitetssikring af tidsskalaen og muliggør mere dybtgående undersøgelser af fortidens klima.

På den eksperimentelle side er der blevet etableret en Continuous Flow Analysis-opstilling, der tillader analyse af urenheder i iskerner med ekstremt høj opløsning. Et laser-massespektrometer er anskaffet og er under indkøring. Apparatet udviser lovende muligheder for at måle deuteriumindholdet i iskerneprøver på en effektiv måde. Der er opbygget faciliteter til ekstraktion og forbehandling af askeprøver fra iskerner; prøver der efterfølgende vil blive analyseret sammen med kolleger fra Reykjavik, Swansea, Stockholm, Belfast og Venedig.

For at markere dateringsinitiativets afslutning afholdt vi medio november en 3-dages konference med mere end 70 deltagere fra 12 forskellige lande på Carlsberg Akademi. Konferencens mål – foruden at præsentere vores egne nye resultater – var at stimulere til øget integration af kronologisk information fra iskerner, hav- og sø-sedimentkerner samt terrestriske kilder. Konferencen var særdeles vellykket og var både en passende afrunding af fem års arbejde med iskernekronologier og samtidig en indikator for de kommende års arbejde med at udbrede kendskabet til GICC05 som den nye kronologiske standard (S.J. Johnsen, J.P. Steffensen, D. Dahl-Jensen, H.B. Clausen, A. Svensson, K.K. Andersen, S.O. Rasmussen, B.M. Vinther, M. Bigler).

3. EPICA

Resultaterne fra den antarktiske EPICA DML-iskerne er blevet sammenlignet med NGRIP-iskernen ved brug af methanmålinger fra begge iskerner og GICC05-dateringen. Resultaterne viser, at alle de bratte klimaudsving gennem istiden fra de nordlige iskerner kan ses i en dæmpet version i de sydlige iskerner. Varigheden af klimabegivenhederne i nord korrelerer med amplituden i syd, og dette understøtter den såkaldte "see saw"-teori, der antager, at den energi-mæssige kobling mellem halvkuglerne sker via havet. Desuden har kemiske data fra Dome C-iskernen givet informationer om ændringer i mineralstøv og havis-udbredelse i Sydoceanet over de seneste 800.000 år. Resultaterne er publiceret i Nature og udført af det Europæiske EPICA community (J.P. Steffensen, M.L. Siggaard-Andersen, S.J. Johnsen, D. Dahl-Jensen).

4. Dobsina

Omfattende analyser er udført på iskernen fra Dobsina ishulen i Slovakiet (kemi, O18, D, krystaller, visuel undersøgelse, C14 datering). Resultaterne er blevet præsenteret ved en international workshop om ishuler. Projektet foregår i samarbejde med slovakiske, hollandske, tyske og schweiziske kolleger (H. Clausen, L.B. Larsen, M.L. Siggaard-Andersen, J. Sjolte, S.C. Lundholm).

5. Forskning i Nord; iskerne fra Flade Isblink

I perioden maj – juli borede gruppen en 425 m dyb iskerne på iskapen Flade Isblink (81N, 15W), tæt på Station Nord i Kronprins Christians Land, Nordøstgrønland. Projektet

var et samarbejde med forskere fra INSTAR, Boulder, og Kansas University, Kansas. Formålet med iskerneboringen var at få bedre kendskab til klimaet i dette meget øde område af Grønland. Særligt håber vi på, at indholdet af havsilt i iskernen vil være en proxy for havisudbredelsen i polarhavet. Desuden blev der ved boringen testet nye miljøvenlige boreværker til boring af en kommende dyb iskerne under De Internationale Polarår 2007-2009. Undersøgelserne af iskernen er undervejs og forventes publiceret i 2007 (D. Dahl-Jensen, S.J. Johnsen, J.P. Steffensen, S.B. Hansen, A. Lemark, S. Sheldon, L.B. Larsen, B. Vinther, P. Langen).

6. Iskappemodellering

Vi har startet et samarbejde med GEUS og DMI om isflydemodellering af Grønlands indlandsis, hvor vi bl.a. i november var værter for en workshop om modeller og observation af Indlandsisen. Målet er at udvikle en isflydemodel for indlandsisen, som kan anvendes til at fortolke observationer fra indlandsisen, at modellere dens massebalance, kobling til Nordatlantens klima og undersøge dens udstrækning under forrige varmeperiode og istiden (D. Dahl-Jensen, C.S. Hvidberg, S.J. Johnsen, S.L. Buchardt).

7. Is på Mars

H₂O findes på Mars primært i de polare iskapper og herudover som permafrost og som damp i Mars's tynde atmosfære. Iskappernes lagdeling vidner om klimaændringer på Mars. Kortlægning og klimatisk fortolkning af stratigrafien er et af de vigtigste spørgsmål i polarforskningen på Mars.

Vi har arbejdet med analyse af stratigrafien i Mars' nordlige polare iskappe og med udvikling af modeller af denne for at undersøge massebalancen og de processer, der kontrollerer iskappens masseudveksling med atmosfæren. Herudover studerer vi vandets kredsløb på Mars for at forstå transportmekanismer for vanddamp i atmosfæren. Desuden arbejder vi med udvikling af simple klimamodeller for Mars og modeller for permafrost og dennes vekselvirkning med atmosfæren på Mars (C.S. Hvidberg, D. Dahl-Jensen, B.M. Vinther).

Teoretisk Geofysik og Planetfysik

Gruppens arbejde kendetegnes af et samspil mellem eksperiment, teori og numerisk modellering, strækkende sig fra instrumentudvikling i laboratoriet til *in-situ* undersøgelser af bjergartsmateriale på Mars' overflade. Teoretiske og numeriske undersøgelser omfatter simulering af iskappedynamik på planetoverflader og udvikling af metoder til analyse af jordens og planeternes indre struktur ud fra geofysiske data.

1. Mineralogi og vandets historie på Mars

Niels Bohr Institutet har i 2006 fornyet sin kontrakt med NASA vedrørende "Mars Exploration Rovers" foreløbig indtil 2016. De to rovere Spirit og Opportunity er fortsat aktive på Mars, og vi modtager regelmæssigt nye data fra Mars.

Årets aktiviteter har været fokuseret på færdiggørelse og kalibrering af kalibreringstargets til missionens kameraer og kvalifikationstests af det fremstillede udstyr inden levering. De leverede eksperimenter er nu monteret på landeren, hvor de indgår i en række afprøvninger inden leveringen til affyringsrampen forår og sommer 2007.

Desuden har gruppen deltaget i møder ved ESA angående nyttelastelementer til den videnskabelige analysepakke Pasteur på ESA's ExoMars-mission (M.B. Madsen, M. Olsen, K. Leer, L. Drube, L. Djernis-Olsen, M.P. Haspang, M. Ellehøj og C.S. Hvidberg samt forskere ved LPL (Tucson), Cornell, JPL/Caltech, Texas A&M University, Aarhus Universitet, Johannes Gutenberg Universität (Mainz) og Max Planck Institut für Sonnensystemforschung (Lindau).

2. Magnetometri og klimamålinger på ExoMars

Susanne Vennerstrøm fra Danmarks Rumcenter er PI på et forslag til et magnetometer på en ny instrumentpakke på ExoMars kaldet GEP (Geophysical and Environmental Package). Ideen er, at ExoMars-roveren på Mars-overfladen skal anbringe en instrumentpakke til langtidstudier af en række geofysiske størrelser (variationer i det lokale magnetfelt induceret af solvinden, vindhastigheder og retninger, seismik og den termiske gradient i undergrunden) (S. Vennerstrøm, M. Olsen og M.B. Madsen samt forskere ved Danmarks Rumcenter/DTU, Aarhus Universitet, det tyske rumagentur DLR, CETP i Paris, University of Nantes og Imperial College i London m.fl.).

3. Jordens og planeternes indre struktur

Anisotropi af seismiske bølgeudbredelseshastigheder under Østgrønland er blevet undersøgt ved analyse af shear wave splitting af seismiske signaler. Formålet med undersøgelsen er at kortlægge deformation og flow i litosfæren og astenosfæren for derigennem at belyse Grønlands pladetektoniske bevægelser over geologisk tid.

Den kemiske sammensætning og de termiske forhold i månen og i jordens kappe er undersøgt ved, for månens vedkommende, simultan inversion af seismiske data og tyngdedata og, for jordens vedkommende, inversion af lang-periodiske, elektromagnetiske data. Inddragelse af a priori information om sammenhængen mellem kemisk sammensætning og termiske forhold på den ene side, og elastiske parametre, massefylde og elektrisk ledningsevne på den anden side har muliggjort en bayesiansk analyse af de nævnte data (A. Khan, K. Mosegaard, N. Ocisik, N. Olsen (DRC) samt forskere ved IGP Paris, University of Edinburgh UK, University of Cambridge UK, SFIT Zürich).

4. Invers teori og geostatistik

Geofysiske inverse problemer under bibetingelser af hidtil uset kompleksitet er muliggjort gennem en forening af invers teori og geostatistisk teori. Løsninger til tomografiske problemer, hvor modellen besidder en på forhånd given "teksturtype", kan bestemmes meget beregningseffektivt og har oplagte anvendelsesmuligheder i forbindelse med hydro- og oliegeologiske problemer. En teori for det lineære, Gaussiske tilfælde er publiceret i 2006, og en undersøgelse af det generelle (ikke-lineære) nærmer sig sin afslutning (T.M. Hansen, K. Mosegaard samt forskere ved IGP Paris, Stanford University og Geologisk Institut på KU).

Meteorologi, Oceanografi og Geodæsi

1. Tyngdefeltsbestemmelse fra satellit

Numerisk undersøgelse af metoder til kalibrering af ESA's GOCE satellits gradiometer ved at benytte tyngdedata på jordens overflade. Numerisk undersøgelse af metode til at

beregne koefficienter i en kuglefunktionsmodel for tyngdefeltet (C.C. Tscherning, M. Veicherts i samarbejde med international forskergruppe).

2. Udvikling af metoder til bestemmelse af tykkelsen af havis

Istykkelse kan bestemmes ved højdemålinger fra fly, hvis middelhavniveau og tidevandet kendes. En tilnærmelse til middelhavniveau, geoiden, er beregnet for Det Arktiske Ocean (C.C. Tscherning, D. Arabelos (gæsteprofessor) i samarbejde med internationalt forskerteam).

3. Undersøgelse af mulig landsænkning omkring Skagen

Vandstandsmaalinger fra Farvandsvæsenet tyder på, at Skagen Odde sænker sig 0,5 – 1 cm. om året. I samarbejde med Danmarks Rumcenter og en lokal forskergruppe er der etableret en permanent GPS-station til at følge den mulige sænkning. ESA har leveret SAR billeder, der i samarbejde med kolleger fra TUDelft benyttes i analysen af sænkningen (C.C. Tscherning).

4. Udvikling af nye numeriske metoder i meteorologi

Der er udviklet en ny algoritme til løsning af kontinuitetsligningerne for atmosfærisk luft og atmosfæriske tracere. Skemaet er et skridt på vejen mod en ny model, der har en række ønskelige egenskaber: 1) Stor numerisk effektivitet (dvs. hurtig afvikling på moderne computere). 2) Lange tidsskridt, der ikke er styret af det såkaldte CFL-kriterium. 3) Formel massebevarelse (givet maskinnøjagtigheden). 4) Lokalitet (løsningen skal følge karakteristikker og må ikke afhænge af fjerne funktionsværdier). 5) Stor nøjagtighed (løsningen skal ligge tæt på den analytiske løsning i særlige testeksempler, hvor en sådan findes). 6) Monotonicitet og positiv definitethed (der må ikke opstå artificielle lokale ekstremer eller negative koncentrationer).

Det er vist, at det nye skema har de første fire egenskaber og til dels den femte. Næste skridt vil være formulering af såkaldte filtre, der fuldt ud sikrer egenskaberne 5 og 6 (Eigil Kaas).

5. Semi-analytisk oceansedimentmodel

En ny, semi-analytisk ocean sediment model er udviklet som en vigtig komponent i vores enkle Jord-System-model. Sedimentmodellen gør det muligt at beregne mængden af organisk og uorganisk kul, som bliver begravet i sediment og dermed bliver taget ud af ocean-atmosfæresystemet. Denne proces har stor indflydelse på koncentrationer af kuldioxid i atmosfæren og dermed på klimaet på tidsskalaer af tusinder af år. Dette vil være af stor værdi for bedre at kunne forstå de dramatiske klimaændringer i jordens historie og udpege mulige klimaføløb langt ind i fremtiden.

Vore langtidsmålinger i det sydøstlige Stillehav har vist, at variationer af strøm og temperatur i havet ud for Chile er stærkt forceret af forhold langs ækvator. Denne viden anvendes nu til at udvikle et modellerings- og dataassimileringsystem til forudsigelse af havet ud for Chile. Som led i dette arbejde og i samarbejde med forskningspartnere i Chile udvikler vi dynamiske modeller af vindforcerede perturbationer langs ækvator i Stillehavet og fortsætter vore langtidsmålinger (Gary Schaffer).

6. Global Dimming, Iskernefortolkning, Galathea 3

Et projekt om den faldende solindstråling ved jordoverfladen i Nordatlantregionen er afsluttet med en publikation. Der er klare forskelle fra sted til sted. Faldet synes flere steder afløst af en stigning, sandsynligvis forårsaget af en luftforbedring i de sidste 10-20 år (A.W. Hansen, C.W. Stjern, J.-E. Kristiansson).

Indholdet af kemiske bestanddele, støv samt den tunge iltisotop i grønlandske iskerner er blevet undersøgt nærmere mhp. en bedre meteorologisk beskrivelse af det atmosfæriske strømningsbillede set specielt i relation til kilderne for støv og kemiske bestanddele. Forskellene mellem moderne klima og glacialklima er ligeledes beskrevet (M.L. Siggaard-Andersen, A.W. Hansen, P. Ditlevsen, S. Johnsen).

I 2006 sejlede Vædderen ud på den 3. Galathea-ekspedition. Et af de gennemgående projekter er undersøgelser af kulstof og dets kredsløb på global skala. I den forbindelse måles en række meteorologiske parametre samt partikler i atmosfæren (forskere ved Aarhus Universitet, DMU, Risø, A.W. Hansen).

7. Afsmeltning i indlandsisens randzone

En ny metode, foreslået af undertegnede, til at følge større dele af indlandsisens sommerafsmeltning er blevet undersøgt i løbet af 2006. Metoden baserer sig på at følge bevægelsen af nogle synlige bånd i indlandsisens randzone.

Båndene og deres flytning fra år til år kan iagttages på flyfotografier eller satellitoptagelser med høj opløsning, fortrinsvis i sommermånederne.

Projektets pilotfase (2006) blev støttet af Carlsbergfonden og gik ud på at 1) verificere båndenes kronologiske karakter, 2) datere et udvalgt kraftigt bånd samt 3) forklare årsagen til båndene. Denne pilotfase af projektet kunne gennemføres ved hjælp af ekspeditionsdata og oplysninger fra de såkaldte "Blue Lake" ekspeditioner i 1984, 1987 og 1988: Disse ekspeditioner drejede sig først og fremmest om opsamling og analyse af kosmisk støv i indlandsisens vestlige randzone tæt på Kangerlussuaq (Issunguata gletscheren), men en række glaciologiske undersøgelser blev også gennemført (især i 1987).

Pilotfasen er nu gennemført og verificerede, at metoden er brugbar og kan gennemføres med enkelte midler og en beskednen økonomi. Metoden åbner også mulighed for, at en to-dimensionel registrering af afsmeltningen kan gennemføres for store dele af indlandsisens vestlige randzone.

Den næste fase af projektet vedrører en første praktisk udnyttelse af metoden og kan forhåbentlig gennemføres i løbet af 2007 (Claus Uffe Hammer).

8. Mikrometeoritter

Et 22 år langt samarbejde med franske og østrigske kollegaer om mikrometeoritter er blevet afsluttet i løbet af 2006. De sidste artikler formodes publiceret i løbet af 2007 (C.U. Hammer).

9. Verdenshavets overfladetemperatur

Satellitmålinger af verdenshavets overfladetemperatur og fytoplankton er vigtig for forståelsen af det globale klima og kulstofkredsløbet mellem atmosfæren og havet.

På Galathea 3 ekspeditionen måles der kontinuert overfladetemperaturer på tre forskellige måder. Galathea 3 leverer et globalt temperaturkalibreringsspor, der kan benyttes til at forbedre de eksisterende satellitalgoritmer til må-

ling af overfladetemperaturen. Satellitmålinger af overfladetemperaturen er essentielle i klimasammenhæng, fordi målehyppigheden er høj og måledækningsgraden stor.

Satellitalgoritmer til bestemmelse af planktonkoncentrationer har fortsat en del mangler, som bliver forsøgt udbedret med brug af strålingsligningen, Mie-teori og svævmængder med forskellige koncentrationer, størrelsesfordelinger og lysabsorptionsegenskaber (N.K. Højerslev, T. Hirata).

Satellite Eye-projektet, som i første omgang er et formidlingsprojekt finansieret af Egmont Fonden, omfatter globale satellitmålinger af bl.a. overfladetemperaturer, havis, vind og plankton i forbindelse med Galathea 3. Der lægges løbende satellitbilleder ud på nettet, og i løbet af 2006 og 2007 vil i alt 12.000 billeder blive processeret i samarbejde med Risø, DTU, DMI, KU og ES (N.K. Højerslev).

Teoretisk Mange-legeme Fysik

Forskningsgruppen arbejder med teoretisk fysik anvendt på forskellige fysiske og kemiske systemer indeholdende mange – ofte vekselvirkende – partikler. Emnerne for forskningen omfatter elektrontransport i nanostrukturer, nanoelektronik, kolde atomers fysik, magnetiske materialers egenskaber samt termodynamik og optimering. En del af de konkrete projekter beskrives nedenfor i større detalje.

En af gruppens vigtigste aktiviteter i 2006 var, i samarbejde med Nordita, at arrangere en international konference på instituttet med titlen "Strong correlations in Fermi systems" (14.-16. juni 2006). Konferencens hovedemne var egenskaberne af kolde atomare gasser, men beslægtede emner som quark-gluon plasmaer og høj- T_c superledere blev også inddraget. Konferencen blev efterfulgt af en to ugers workshop.

1. Teori for ultrakolde atomer

Et centralt spørgsmål i fysikken er egenskaberne af stærkt vekselvirkende mangelegemesystemer. En ny mulighed for systematisk at studere sådanne systemer er for nyligt realiseret eksperimentelt ved hjælp af atomare gasser, hvor atom-atom-vekselvirkningen er resonant. Dette har ført til en meget omfattende forskningsaktivitet internationalt. De kolde atomare gasser kan probes eksperimentelt via 2-foton laserspektroskopi (Bragg-spredning). Konsekvenser af en stærk vekselvirkning såsom superfluiditet og eksistensen af et pseudogab kan vises at have en målbar effekt på Bragg-spektret (G.M. Bruun og G. Baym (Illinois)). Eksperimenter tyder på, at stærkt vekselvirkende atomare gasser kan beskrives hydrodynamisk med en meget lille viskositet. Viskositeten kan beregnes ved hjælp af forskellige approximationsmetoder, og resultaterne relateres til eksperimentelle resultater omhandlende dæmpningen af de kollektive svingninger i stærkt vekselvirkende atomare gasser (G. Bruun og H. Smith).

2. Magnetisk ordnede tetrahedrale klynger af spin-(1/2) kobber atomer

Enhedscellen i en $\text{Cu}_2\text{Te}_2\text{O}_5\text{Cl}_2$ krystal indeholder fire kobberatomer placeret i et, lettere deformert, tetraeder. Magnetiske susceptibilitetsmålinger viser, at de fire spin-(1/2) Cu-atomer er kraftigt bundet i en kvantemekanisk enhed, således at den laveste spin-tilstand er en umagnetisk singlet. Spinene i de enkelte tetraedre exchangevekselvirk

med tetraeder-spinene i nabocellerne med det resultat, at spinene ved lave temperaturer (overgangstemperaturen er 18,2 K) arrangerer sig i et antiferromagnetisk mønster med en periode, der ikke er kommensurabel med krystalgitterets periode. Middelfeltsteorien og eksitationspektret for de ordnede klynger af spin er blevet beregnet, og der er opnået en god overensstemmelse mellem teori og den eksperimentelt bestemte magnetiske struktur (J. Jensen i samarbejde med H.M. Rønnow og O. Zaharko, PSI, Zürich).

3. Faststoffysiske realisationer af kvante-informationssystemer

Et af de åbne spørgsmål inden for kvanteinformationsteknologien er, hvorledes faststoffysiske systemer kan benyttes til at danne kvantecomputerens elementære enheder, en såkaldt qubit, som består af et kvantemekanisk to-niveau-system. Vi har udarbejdet en konkret realisering med et elektronspin, fanget i en kvanteprik i en nanotråd. Det nye element er vores forslag til, hvorledes spinfrihedsgraden kan manipuleres via elektronens ladning, nemlig gennem spin-bane koblingen. Dette muliggør en hidtil uset grad af elektrisk kontrol af spintilstanden (C. Flindt, A.S. Sørensen og K. Flensberg).

4. Transkonduktans i en Coulomb-blokeret dobbelt kvanteprik med spin-exchange

Coulomb-blokerede kvante-prikker kan fungere som magnetiske urenheder, og disse effektive spin kan kobles via separate ledningselektroner i et mellemliggende metal. Det er muligt at kontrollere og måle spænding og strøm over hver enkelt kvante-prik, og vi har beregnet, at dette system bør udvise en markant transkonduktans, som vil forøges betydeligt i det såkaldte Kondo-regime. Drives en strøm gennem den ene kvante-prik, vil denne kunne forstærkes kraftigt ved at påtvinge en spænding over den anden kvante-prik. Denne mekanisme åbner interessante muligheder for elektronisk read-out fra et system af to koblede qubits (J. Paaske i samarbejde med V. Körting og P. Wölfle (Karlsruhe)).

5. Bias-spektroskopi af enkeltmolekyletransistor

Vores eksperimentelle samarbejdspartnere har fremstillet enkeltmolekyle nanokontakter og ved lave temperaturer foretaget en detaljeret udmåling af den differentielle konduktans. Dette har foranlediget et væld af informationer om elektronspektret i denne enkeltmolekyle nano-kontakt. Vi har udarbejdet en effektiv selvkondenseret dobbelt-kvanteprik model af det kontaktede molekyle, som giver en konsistent beskrivelse af alle disse spektroskopiske detaljer (J. Paaske i samarbejde med N. Stuhr-Hansen og T. Bjørnholm (Nano-Science Centret) samt E.A. Osorio, K. O'Neill og H.S.J. van der Zant (TU Delft)).

6. Termoelektrisk effekt af en-dimensionale kvantetråde

De fleste aspekter af elektrontransport gennem kvantetråde kan forstås ud fra antagelsen om ikke-vekselvirkende elektroner. Det er derfor interessant at studere tilfælde, hvor vekselvirkninger spiller en rolle. Et sådant tilfælde er termoelektrisk effekt, som viser sig direkte at være et mål for vekselvirkningen i disse systemer. Vi har studeret sådanne vekselvirkningseffekter og bl.a. fundet specielle værdier af elektronfyldningsgraden, hvor elektron-elektron vekselvirkningen giver et klart signal. Dette vil kunne bidrage til

forståelsen af vekselvirkende en-dimensionale kvantesystemer (A.M. Lunde og K. Flensberg i samarbejde med L.I. Glazman (Minnesota)).

7. Endelig-tids-termodynamik og optimering

Der tales ofte om en stribe tilstandsligninger for termodynamiske systemer, f.eks. idealgasloven og sammenhængen mellem energi og temperatur. I virkeligheden har ethvert system kun én tilstandsligning, og ud fra denne kan de andre udledes som specialtilfælde. Vi har udledt denne overordnede tilstandsligning for den ideale gas og for fotogassen som baggrund for at finde disse systemers termodynamiske metrikker (B. Andresen i samarbejde med C. Essex). Et par tidligere projekter omkring generelle typer af varmemaskiner med hhv. konvektion og ikke-tør friktion er blevet gjort færdige. De udviser begge en typisk effekt-effektivitetskurve, som lukker omkring sig selv. Det vil sige, at både meget høj og meget lav hastighed er stærkt tabsgivende (B. Andresen i samarbejde med M. Huleihil).

Eksperimentel nanofysik

1. Faststof kvanteinformatik

Vi er netop ved at vænne os til, at vor tids information (data) kan repræsenteres ved lange sekvenser af 0- og 1-taller på ledningsnettet, såkaldte bits, skabt af vores computere og også behandlet på vores modtagere og omdannet til tekst eller tale. Vi skal snart til at vænne os til en ny måde at overføre enkelte informationsmængder på, de såkaldte qubits. En qubit kan være en enkelt foton, der har en polarisation i 2 vinkelrette retninger eller en elektron med en superposition af de 2 spinretninger, dens magnetiske moment kan antage. Disse qubits kan bære information fra sted til sted; så kalder man dem for flyvende qubit, eller de kan sidde fast et bestemt sted; i så tilfælde kaldes qubit'en for stationær og repræsenterer et enkelt hukommelselement.

På Nano-Science Centeret arbejdes med stationære qubit i små halvledende nanostrukturer, hvor bare en enkelt elektron gøre en kvalitativ forskel – på samme måde som forskellen mellem grundstofferne. Her kan man lagre qubits som f.eks. spinnets af elektronen (eller ladningen). Dette studeres i korte stykker af kulstof nanorør, såkaldte kvantedots. Egenskaberne for disse kvantedots kan aflæses ved at sende en meget lille strøm igennem dem. Hver kvantedot med et enkelt elektronspin repræsenterer en qubit, og et af vores forskningsprojekter er at se på 2 eller 3 vekselvirkende kvantedots fremstillet med gate-elektroder i afstande på 100 nm langs et 1 nm tyk kulstof nanorør. Vi kan på denne måde lagre 2 eller 3 qubits. En lagring af 3 qubits har langt mere information knyttet til sig end blot 3 almindelige bits, der har 8 mulige kombinationer. Det er imidlertid vanskeligt at udlæse al denne informationsmængde fra kvantedots, og der arbejdes derfor intensivt med forskellige udlæsnings- og kontaktyper til disse nanostrukturer. Nanogruppen har også et tæt samarbejde med det japanske firma NTT med henblik på at måle de tidlige variationer i en nanorørs kvantedot, specielt spinnets af elektronerne.

Et andet område af kvanteinformationsprocessering er baseret på fotoner i stedet for elektroner. Der er ved at blive opbygget et laboratorium på Nano-Science Centeret til generering af enkelte fotoner fra forskellige typer af nanometer store lysemmitterende dioder fra halvleder kvantedots

og kulstof-nanorør. Fotoner har en svingningstilstand, der kun består af en enkelt bølge, de er kohærente over meget lange afstande (km.), hvor elektroner i faste stoffer typisk kun er kohærente over afstande på nogle mikrometer (μm). Dette åbner mulighed for en hel ny måde at overføre signaler på (ved hjælp af qubits) over lange afstande og med enkelte eller dobbelte fotoner. Kvantemekanikken giver mulighed for en meget effektiv overførsel af disse lys-qubits, og, hvad der er særdeles vigtigt, med stor beskyttelse mod spionage af informationer der sendes over selv meget lange afstande. Nano-Science Centeret er med i et stort europæisk integreret projekt (Development of a Global Network for Secure Communication based on Quantum Cryptography), der netop har til formål at sende information over lange afstande med stor effektivitet og med 100 % beskyttelse mod spionage (R. Feidenhans'1, E. Johnson, P.E. Lindelof, J. Nygård, F.B. Rasmussen, C.B. Sørensen, N. Payami, I. Jensen, C. Mortensen, A. Jensen, M. Utiko, H.I. Jørgensen, K. Grove-Rasmussen, T.S. Jespersen, M. Aagesen, S.E. Andreasen, B.S. Sørensen, J.R. Hauptmann, S.O. Mariager, P. Utiko, A. Eliassen, J. Holm).

2. Strukturer og korrelerede elektroner i nano-tråde og -rør

Egenskaberne af nanosystemer kan være ganske anderledes end tilsvarende egenskaber i bulk. Vi har således foretaget elektriske målinger på en serie forskellige komponenter ved lave temperaturer, hvor såvel halvleder nanotråde som kulstof-nanorør opfører sig som "kvante-punkter" (quantum dots), der helt er styret af kvantemekaniske effekter. Vi har i 2006 gjort de første observationer af såkaldte Kondoresonanser i "fulleren ærtæbølge" (nanorør opfyldt med C60 molekyler) samt i indium arsenid-nanotråde, der er blevet dyrket ved hjælp af molekylestråle epitaksi (MBE). I kulstof-nanorør har vi beskrevet en singlet-triplet resonans der – ved kvantitativ sammenligning med en teoretisk model (J. Paaske et al.) – er blevet identificeret som en Kondo resonans ude af ligevægt; et eksempel på, at koherente mangepartikel-effekter kan spille en rolle. Endelig er komponenter med superledende kontakter blevet undersøgt, herunder er der observeret tegn på superstrømme gennem nanorør. Der har yderligere været fokus på MBE-dyrkningsstudier af nye nanotråde og detaljeret karakterisering ved hjælp af elektronmikroskopi og røntgendiffraction udført ved synkrotronstrålingsanlæg. Især er der observeret interessante krystalstrukturer i nanotråde, fx mikrofacerter og regulære supergitre bestående af såkaldte tvillinge-krystaller; hvilket giver anledning til "stribede nanotråde" selv når dyrkningsbetingelserne er konstante (R. Feidenhans'1, E. Johnson, P.E. Lindelof, J. Nygård, F.B. Rasmussen, C.B. Sørensen, N. Payami, I. Jensen, C. Mortensen, H.I. Jørgensen, K. Grove-Rasmussen, T.S. Jespersen, M. Aagesen, S.E. Andreasen, B.S. Sørensen, J.R. Hauptmann, S.O. Mariager, P. Utiko, A. Eliassen, J. Holm).

3. Centre for Molecular Movies: Molekylære strukturer under forvandling

Aktiviteterne i CMM drejer sig om at 'filme' strukturen af materialer, mens de undergår fysiske eller kemiske processer. Derved tilstræber vi at opnå ny forståelse af, hvad der sker på det atomare og molekylære niveau under eksempelvis en kemisk reaktion eller en faseovergang i et metal. Indtil de nye fri-elektron røntgenlasere kommer i drift, er især de store internationale synkrotronrøntgenstrålingsfa-

iliteter de bedste steder at lave disse Derfor har vi arbejdet på både at etablere nye og på at udbygge eksisterende samarbejder med de faciliteter, der har beamlinjer, som tillader tidsopløste strukturbestemmelser. Centret udstationerer f.eks. en postdoc ved ESRF i Frankrig i de næste tre år.

Samtidig har vi videreudviklet og forberedt forskningsplaner, således at vi kan undersøge grundlæggende fænomener i modelsystemer, som kan optimeres til de eksperimentelle faciliteter, der er til rådighed nu. Et eksempel er de strukturelle implikationer af dannelsen og henfaldet af exciterede tilstande i perylene og pyrene tyndfilm, som bruges i bl.a. organiske solceller, og et andet eksempel er faseovergange i magnetiske nanopartikler.

I 2006 har vi især beskæftiget os med fotoinducerede strukturændringer i metalkomplekser, som involverer målingen af den dynamiske struktur af de hidtil største molekylære systemer i vandig opløsning, og de første undersøgelser af strukturelle ændringer i organiske tyndfilm. Arbejdet involverer både syntese af materialerne, fremstilling af prøverne, optisk karakterisering, statisk strukturbestemmelse og teoretisk modellering, hvor alle centrets afdelinger på Risø, DTU, Kemisk Institut og NBI går sammen for at løse opgaverne (J. Als-Nielsen, R. Feidenhans'1, M. Meedom Nielsen, T. Ejdrup, H. Lemke, N. Rusteika, S.O. Mariager, D.W. Breiby, M. Christensen, S. Rosenlund Hansen).

4. Strukturer i Nanosystemer

Nanosystemers atomare, geometriske struktur er ofte forskellig fra tilsvarende strukturer i volumen. Derfor er det vigtigt både at kunne bestemme og modellere strukturer på nano-skala. I samarbejde med virksomheden Atomistix har vi opbygget programmet til at beregne røntgendiffraktionsmønstre fra nanosystemer med strukturer, der ikke nødvendigvis er periodiske eller krystallinske. Beregninger af især Au nano-partikler er blevet sammenlignet med eksperimentelle røntgenmålinger.

Endelig er organiske lag i form af rotaxaner blevet undersøgt intensivt med røntgenstråling på instituttets såkaldte butterfly-instrumenter. Formålet med undersøgelser er at frembringe molekylære lag, hvor dele af molekylerne kan switches ved hjælp af eksterne stimuli for eksempel i form af en pålagt spænding. Vi sigter mod at kunne fremstille modelsystemer, således at vi vil være i stand til at identificere den molekylære ændring direkte (R. Feidenhans'1, J. Als-Nielsen, E. Johnson, A. Kring, C. Rein Hansen, P. Baadsager, M. Bech, T.H. Jensen, H.S. Jakobsen, A. Jensen).

5. Nye metoder i røntgentomografi

Røntgentomografi er i en rivende udvikling dels med udviklingen af nye synkrotronstråle baserede kilder, dels med udviklingen af nye optiske metoder. Vi har i 2006 i samarbejde med Franz Pfeiffer fra Paul Scherrer Institutet beskæftiget os med nye metoder til at foretage fasekontrasttomografi især på laboratoriekilder. Dette arbejde er blevet udført på PSI på en række medicinske relevante emner. Vi har ydermere arbejdet med neutronstrålebaseret tomografi og har i samarbejde med Geologisk Institut undersøgt to forstenede dinosauræg og kunne fastlægge deres indre struktur samt ved synkrotronstrålingsanlægget på PSI undersøgt mikrostrukturen af porøst kalk fra Nordsøen som en del af 'Nano-Oil' projektet i samarbejde med Susan Stipp (R. Feidenhans'1, J. Als-Nielsen, M. Bech, T.H. Jensen).

Teoretisk subatomar fysik og kosmologi

1. Kosmologi

Kosmologi og Almen Relativitet (specielt gravitationsbølgefysik i forbindelse med strengteori og kosmisk mikrobølge (CMB) fysik)) er felter, i hvilke implikationer af moderne fundamental fysik kunne efterlade vigtige observerbare spor. Nye områder inden for den moderne kosmologi er under diskussion nu. Foreløbige resultater fra den amerikanske Wilkinson Microwave Anisotropy Probe (WMAP) peger specielt på problemer vedrørende baryonisk ladningsudvikling lige efter afslutningen af inflationen, egenskaberne af primordiale magnetiske felter og specielt deres udvikling under den kosmologiske udvidelse som specielt interessante. Et af de mest slående resultater af WMAP-missionen er opdagelsen af non-Gaussianity af den observerede CMB-temperaturanisotropi, en opdagelse, der først blev gjort her i gruppen.

Fremgang i vores forståelse af fundamentale egenskaber af rum og tid vil forventeligt ske i forbindelse med kommende CMB-eksperimenter såsom Planck (opsendelse 2007) og ALMA (start 2011), der begge er bygget til at detektere anisotropi og polarisation af CMB-himlen med en hidtil uset opløsningsevne og følsomhed. Specielt deltog Planck gruppen meget intensivt i forberedelserne (I. Novikov, P.R. Christensen, P. Naselsky, L.-Y. Chiang).

2. Teoretisk højenergifysik

Vor forståelse af verden på de mindste afstande standser i dag ved "Standardmodellen". Man opererer her med tre fundamentale vekselvirkninger: (i) De elektromagnetiske vekselvirkninger, der er ansvarlige for den struktur, vi finder i atomer og molekyler. (ii) De svage vekselvirkninger, der forklarer visse aspekter af radioaktivt henfald samt spiller en afgørende rolle i stjernernes energiproduktion. (iii) De stærke vekselvirkninger, der beskriver den substruktur, der findes på kvark-niveau. På trods af den meget imponerende overensstemmelse mellem teori og eksperimenter som standardmodellen repræsenterer, er der tungtvejende teoretiske grunde til at tro, at standardmodellen kun er en del af en mere omfattende teori. En vigtig indikator i den retning er, at standardmodellen ikke beskæftiger sig med tyngdekraften, som er den fjerde fundamentale vekselvirkning, vi kender i naturen. Problemet er, at standardmodellen er en såkaldt renormerbar teori, dvs. en teori, der på konsistent måde forener kvantemekanikken og den specielle relativitetsteori. Når vi kommer til tyngdekraften, skal vi forene kvantemekanikken med Einsteins almene relativitetsteori, og det har indtil nu vist sig særdeles vanskeligt. Men selv inden for standardmodellen er der en række aspekter, der ikke er tilfredsstillende forstået. Standardmodellen har på naturlig måde forenet de elektromagnetiske og de svage vekselvirkninger. Denne del af teorien kaldes Glashow-Weinberg-Salam (GWS)-teorien. De stærke vekselvirkninger, der kaldes "Quantum Chromodynamics" (QCD), lever et delvist uafhængigt liv inden for standardmodellens rammer. Hvorfor er der disse to uafhængige dele? Man kunne forestille sig, at de blev forenet til én teori ved større energi, præcis som det er sket med den elektromagnetiske teori og teorien for de svage vekselvirkninger. En sådan forening ville måske også tillade os at forstå, hvorfor GWS- og QCD-teoriene har forskellige symmetrier ($U(1) \times SU(2)$, hhv. $SU(3)$). Hvorfor optræder leptoner og kvarker i bestemte "familier", og hvorfor er antallet af

familier 3? Hvorfor har leptonerne og kvarkerne præcis de masser, vi observerer? Kan disse masser forudsiges? Hvad er massen af den såkaldte Higgs-partikel, der er forudsagt af GWS-teorien?

Den næste generation af accelerators (LHC) vil teste standardmodellen i energiområdet 1-10 TeV. Dette er et særdeles interessant område: Ikke alene kan vi her forvente at observere Higgs-partiklen, som er forudsagt af teorien, men det er også et område, hvor man forventer, at de "ikke-perturbative" effekter i standardmodellen vil spille en vigtig rolle.

Forståelsen af disse spørgsmål illustrerer også et gennemgående træk ved teoretisk højenergifysik i dag: Ved at studere de mindste bestanddele føres man oftest til problemstillinger, der er relevante for forholdene i det tidlige univers. Dette skyldes, at de høje energier, der kræves for at splitte stoffet i dets mindste bestanddele, vil være til stede ved de høje temperaturer, der herskede i det tidlige univers. Der knyttes således yderst betydningsfulde bånd til både moderne kosmologi og visse dele af nyere astrofysik.

Mens GWS-teoriene har så små koblingskonstanter ved nuværende eksperimentelt målte energier, at perturbations-teori er uhyre nøjagtig, er situationen mere kompliceret i QCD-teorien. En del spørgsmål kan her besvares i perturbationsregning, mens andre kræver massive computerberegninger i ikke-perturbative områder. Sådanne ikke-perturbative beregninger spiller en fremtrædende rolle i gruppens arbejde. I et specielt regime af afstande kan spektret af egenværdier af den såkaldte Dirac-operator for kvarkerne beregnes eksakt ud fra universalitet og en forbindelse til random matrixteori. Gruppen er aktivt involveret i disse nye anvendelser af random matrixteori, der også har tråde tilbage til gruppens banebrydende arbejde omkring forbindelsen mellem random matrixteori og strengteori.

Forsøgene på at se standardmodellen som del af en større teori involverer forståelsen af strengteorier samt studiet af kvantegravitation. Streng- og superstrengteoriene har i en årrække spillet en stor rolle for højenergigruppens arbejde på NBI, og gruppen har ydet væsentlige bidrag til formuleringen af disse teorier. Af nyere udviklinger kan her nævnes studiet af dualitets-symmetrier. I strengteori giver dualitet mulighed for at forbinde tilsyneladende forskellige teorier. Inden for de seneste få år har strengteori gennemgået en rivende udvikling, som i udstrakt grad har sit udgangspunkt i netop disse dualitetsegenskaber. Generisk relaterer dualitet stærk kobling med svag kobling, og påstanden om eksakt dualitet er derfor fra begyndelsen et ikke-perturbativt udsagn. Ideen om en "større" forenende teori, kaldet M-teori, der har de kendte perturbative strengteorier indeholdt i sig i særlige grænser, har i denne sammenhæng vist sig at være utroligt frugtbar og har ført til en næsten eksplosiv aktivitet i feltet. Specielt har en forbløffende ækvivalens mellem M-teori eller, til en vis grænse, 11-dimensional supergravitation med en helt specifik baggrundsmetrik på den ene side og en konform invariant, supersymmetrisk sædvanlig kvantefeltteori på den anden side, ført til en hektisk aktivitet i de sidste par år. Baggrundsmetrikken må indeholde en såkaldt anti de Sitter (AdS)-del, og kvantefeltteorien fremkommer mirakuløst på overfladen af dette AdS-rum. Der arbejdes på flere fronter på at forsøge at udvide denne ækvivalens til det ikke-konforme og ikke-supersymmetriske tilfælde. Hvis der kommer et afgørende gennembrud her, har strengteori fået en helt uventet direkte relevans for selve partikelfysikkens standardmodel.

Også inden for det sidste år har strengteori igen virket som katalysator for ny udvikling inden for kvantefeltteori og almen relativitetsteori. Studier af sorte huller og brænder har givet anledning til ny indsigt i mulige faser for sorte objekter i strengteori og, mere generelt, teorier med ekstra dimensioner og indsigt i den mikroskopiske forståelse af sorte objekters entropi. Yderligere er en dybere forståelse af gauge/tyngdekraft korrespondensen blevet opnået i kontekst af supersymmetriske teorier gennem integrabilitet og relaterede spin-kæder samt Wilson-linjen. Desuden er kvantefeltteoriens termodynamiske opførsel blevet studeret ved hjælp af integrable strukturer og den duale tyngdekraft-beskrivelse (J. Ambjørn, H.B. Nielsen, P. Olesen, P.H. Damgaard, C. Kristjansen, N. Obers, langtidsgæster og ph.d.-stipendiater (specialestuderende ikke medregnet) i det forløbne år: S. Bolognesi, M. Butt, P. Casteill, N. Drukker, M. Frandsen, J. Gesser, J. Greensite, T. Harmark, S. Hirano, A. Jarosz, S. Matsuura, R. Janik, J. Jurkiewicz, C. Kouvaris, M. Luz, Yu. Makeenko, V. Niarchos, P. Orland, K. Petrov, K. Risager, P. Rønne, T. Rytov, F. Sannino, Y. Takayama, J. Verbaarschot).

3. Teoretisk kernefysik

Teoretisk kernefysik søger mod en forståelse af kernestof. Ved Niels Bohr Institutet studeres teoretisk de mest forskellige påvirkninger af kernestoffet, som kan opnås med moderne eksperimentel teknik. På den ene yderside findes specifikke kvantetilstande eksiteret ud fra grundtilstanden og på den anden kernestof under betydelig kompression og voldsom opvarmning. Eksiterede kvantetilstande findes i det indre af store stjerner, voldsomt opvarmet kernestof fandtes i det tidlige univers, og kernestof under kompression forekommer i neutronstjerner.

En aktuell problemstilling i studiet af atomkerners struktur er koblingen mellem termisk eksitation, superfluiditet og rotationsbevægelse i atomkerner. Ved en ret lav temperatur, i forhold til den typiske energiskala i kernefysik, sker en faseovergang fra jævn til diffus rotationsbevægelse. Kvantetilstande i superkolde kondensater og i nanostrukturer indeholder tydelige analogier til kernefysik. Atomkerner indeholder nogle af de mest karakteristiske overgange fra ordnet til meget irregulær bevægelse, og dette ytrer sig i spektre og gamma-henfald af diskrete kvantetilstande.

Ved mellemtemperaturer udviser kernestof en faseovergang fra væske til gas. Mellemtemperaturer opnås ved kollision mellem atomkerner accelereret til cirka 1/5 af lyshastigheden. Selv om atomkernen i termodynamisk sammenhæng er et lille system, er faseovergangen markant, og den fortæller om kompressibilitet og elasticitet af kernestoffet.

Ved meget højt tryk og temperatur mister de enkelte nukleoner deres identitet, og der dannes et quark-gluonplasma, hvori quarkerne bevæger sig frit. Det er den basale teori for de stærke kræfter, QCD, der åbner mulighed for eksistensen af quark-gluonplasmaet, men den peger samtidig tydeligt mod effektive feltteorier, hvor mange af de næsten uoverkommelige mange frihedsgrader fra QCD kan udelades. Symmetrier i feltteorier giver mulighed for eksistensen af forskellige faser af plasmaet, adskilt af karakteristiske faseovergange af første og anden orden. Quark-gluonplasmaet kan skabes ved oprettelse af chiral symmetri eller ved overgang til en fase med superledning i QCD-farven. Chirale feltteorier beskriver væsentlige træk af quark-gluon plasmaet, men indeholder også nøglen til at forstå kernekraften ved lav temperatur. Skyrme-teorier beskriver

nukleonerne og deres eksitationer, mest eksotisk en eksiteret nukleonlignende partikel med fem quarker mod de sædvanlige tre for nukleoner.

Quark-gluonplasmaet kan opstå kortvarigt i kollisioner af tunge ioner, der er blevet accelereret til relativistiske hastigheder. Mod slutningen af kollisionen bliver quarkerne igen bundet i nukleoner og mesoner, hvis fordeling og korrelationer af energier og retninger kan give fingerpeg om plasmaet blev dannet. En kritisk tolkning af sådanne korrelationer kræver detaljeret teoretisk og eksperimentelt input. Teoretisk kernefysik ved Niels Bohr Institutet er her begunstiget af samarbejde med den lokale eksperimentelle gruppe, som udfører eksperimenter med detektorsystemet BRAHMS ved RHIC-acceleratoren i Brookhaven, USA (T. Døssing, A.D. Jackson, J.P. Bondorf (emeritus), B.R. Motelson (Nordita), I.N. Mishustin, D. Dietrich, E. Kolomeitsev, K. Splittorf (Nordita), B. Tomasik, C. Vogt (Nordita), M. Oswald).

Eksperimentel Subatomar Fysik

1. Eksperimentel partikelfysik

I dag menes de mest elementære stofpartikler at danne tre familier med hver to kvarker og to leptoner. Hertil kommer kraftfelternes kvanter: Fotoner, gluoner W- og Z-bosonerne, der binder kvarker og leptoner sammen til mere komplicerede systemer. For at studere elementarpartiklerne i ubundet tilstand kræves der ekstremt høje energitætheder, lig dem der var til stede i de første øjeblikke af universets historie.

I Europa har landene skabt en fælles organisation, CERN i Geneve, for at tilvejebringe sådanne forhold ved hjælp af accelerators. Medarbejdere ved Niels Bohr Institutet har siden oprettelsen af CERN i 1952 deltaget i det internationale samarbejde om accelerator-eksperimenter i partikelfysik.

Gennem disse eksperimenter har man afprøvet teorier for elementarpartikler og de kræfter, som virker mellem dem. En bestemt teori er fundet i så god overensstemmelse med eksperimenter, at den går under navnet "standardmodellen". En afgørende ingrediens i teorien, det såkaldte Higgs-felt, udgør i modellen et allestedsnærværende "medium" i rummet og er en fundamental kilde til alle partiklers masse. Det forventes, at Higgs-mesonen vil kunne observeres eksperimentelt om få år, og at de kommende eksperimenter desuden vil afsløre helt nye fænomener. Standardmodellen mangler en forklaring på selve masseværdierne af de kendte elementarpartikler, på hvorfor der netop er tre familier, hvorfor alle kræfter synes at konvergere til en fælles styrke ved meget høje temperaturer, og hvordan gravitationskraften kan inkluderes i teorien. Svaret på nogle af disse spørgsmål kan samtidig rumme forklaringen på de enorme mængder af "mørkt stof" i universet.

Forberedelserne til den næste generation af eksperimenter ved CERN er i fuld gang. En ny accelerator-ring, kaldet LHC, er ved at blive opbygget af superledende magneter. Ved her at accelerere protoner til meget høje energier er der en god chance for at besvare nogle af de nævnte åbne spørgsmål. I LHC lader man intense protonbundter støde sammen 40 millioner gange i sekundet med en energi på 7 TeV (7000 GeV) pr. partikel. Dette præsenterer store udfordringer til det eksperimentelle apparatur, der skal måle partiklerne, som kommer ud af sammenstødene og ikke

mindst til registreringen af apparaturets millioner af måleenheder. Partikelfysik-gruppen bidrager til udvikling og konstruktion af udstyr og software til ATLAS eksperimentet.

Anstrengelserne for at skaffe tilstrækkeligt med regnekraft til LHC eksperimenterne medfører udvikling af systemer potentielt med samme vidtrækkende betydning for samfundet som the World Wide Web, der blev udviklet på CERN for snart 20 år siden. Det såkaldte GRID er et globalt netværk af computer-ressourcer, der tilvejebringer tjenester til forbrugerne på en lignende gennemsigtig måde, som elnettet tilvejebringer strøm. Et dansk konsortium er samlet med henblik på at bidrage til den internationale forskning på dette område.

Endvidere deltager gruppen i HERA-B eksperimentet ved DESY i Hamburg. Her undersøges reaktioner mellem en proton med høj energi og en atomkerne. De spørgsmål, som herved kan besvares, er værdifulde for forståelsen af tung-ionseksperimenterne (se næste afsnit) (J.D. Hansen og J.R. Hansen, M. Dam, P.H. Hansen og B.S. Nilsson, T. Pedersen, J. Lundgren, C. Driouichi, J. Beck Hansen, A. Waananen, K. Facius, E. Klinkby, T. Kittelmann og R. Mackeprang)).

2. Højenergi Tungionfysik

Kvarker er normalt bundne i "farveløse" partikler som fx protoner, dvs. kvantetallet "farve" er neutraliseret på samme måde, som elektrisk positiv og negativ ladning tilsammen kan give elektrisk neutrale tilstande. Ved meget høje temperaturer og tætheder, svarende til de forhold, der fandtes cirka et mikrosekund efter Big Bang, mener man, at kvarkerne og gluonerne bevægede sig frit omkring.

Forsøg med tunge ioner ved ultrarelativistiske energier forventes at kunne genskabe og studere forhold, der ligner tilstandene i dette unge univers, i omtrent så lang tid som det tager lyset at rejse fra den ene ende af atomkernen til den anden; "laboratorie- universet" lever dog blot i ca. 10^{-23} sekund. Instituttets forskergruppe HEHI deltager i tungionsforsøg, dels ved CERN i Geneve og dels ved RHIC ved Brookhaven Laboratoriet (NY) i USA, hvor man studerer stød mellem tunge ioner med en energi op til 200 GeV per nukleonpar.

Gruppen er stærkt repræsenteret i Brahms, ét af de fire RHIC-eksperimenter, og har især bidraget med data-analysen af partikelspektrene fra p+p, Cu+Cu, d+Au og Au+Au-stød. Brahms resultater har i årets løb vakt stor interesse, især resultaterne angående partikelproduktionen i forlæns retning ved høje transversalimpulser. Disse resultater viser sig at være konsistente med en ny model for atomkerner, kaldet Color Glass Condensate, en korreleret tilstand af gluoner i atomkerner. Gruppen har på vegne af Brahms udarbejdet en oversigtsartikel, der sammen med lignende artikler fra de andre tre eksperimenter ved RHIC tager kritisk stilling til resultaterne fra de første tre års forsøg ved RHIC, i særdeleshed til påvisning af Quark Gluon Plasma-tilstanden.

Den opkommende centrale aktivitet er ved CERN's LHC (Large Hadron Collider) projekt, som forventes startet i 2007. Gruppen deltager i ALICE-eksperimentet, hvor man primært vil studere ultrarelativistiske tungionsstød ved ca. 30 gange højere energi end ved RHIC. Gruppen bidrager med og står for et silicoteleskop, der måler partikel-multipliciteten i forlæns retning samt i laser-kalibreringssystemet for den store TPC (J.J. Gaardhøje, O. Han-

sen (emeritus), I. Bearden, H. Bøggild, B. Svane Nielsen, K. Guldbrandsen, G. Renault, Chr. H. Christensen, C. Ri-
stea og T.M. Larsen, H. Dahlsgaard, Alex Givskov, P.
Jespersen, Casper Nygaard, Carsten Søggaard og S. Voss
Nielsen).

3. Eksperimentel kernefysik

Den eksperimentelle kernestruktur-gruppe udnytter de bedste internationale multidetektor-systemer for måling af gamma-strålingen fra hurtigtroterende atomkerner produceret ved hjælp af tung-ion-acceleratorer i Europa og USA. Sideløbende har gruppen arbejdet med radioaktive ionstråler fra SPIRAL ved GANIL i Caen, Frankrig og brug af den stærkt segmenterede detektor EXOGAM samt REX-ISOLDE anlægget ved CERN med detektorsystemet MINIBALL.

Eksperimenterne sigter imod en detaljeret identificering og kortlægning af atomkernens kvantetilstande og studiet af kernens enkelt-partikel og kollektive bevægelsesformer, faseovergange og symmetribrud. Af speciel interesse er at identificere særlige kerneegenskaber, som f.eks. de aksial-symmetriske, såkaldte hyperdeformerede tilstande med akseforhold på 3:1:1, som er teoretisk forudsagt i begrænsede masse- og spin-områder. En massiv indsats foregår i øjeblikket i Xe-Ba området, hvor kernerne har den største stabilitet imod fission ved høje spin. Kerner kan også udvikle kollektive former, hvor den aksiale symmetri er brudt. Følgerne af triaxialiteten i et kvantesystem kan herved studeres, og gruppen er dybt engageret i at belyse disse problemstillinger i større detalje efter at have identificeret et område omkring Lu og Hf kernerne både teoretisk og eksperimentelt, hvor denne type tilstande findes. Det er lykkedes at påvise den såkaldte "wobbling mode", forudsagt teoretisk af Bohr og Mottelson for mere end 25 år siden, i en række isotoper af grundstoffet Luthetium. Med forbedret følsomhed er det lykkedes at identificere også "wobbling" med dobbelt phononeksitation.

Udviklingen på accelerator- og detektorområdet har gjort det muligt at studere kerner, som har et meget stort overskud af neutroner i forhold til de stabile kerner. Studiet af disse kerner har speciel betydning, fordi de indgår som mellemprodukter i tilblivelsen af solsystemets grundstoffer ved supernovaeksplosioner. Forekomsten af de såkaldte magiske nucleontal og andre strukturelle fænomener spiller en stor rolle i disse processer. Gruppen har således deltaget i eksperimenter med sigte på at efterprøve de forventede magiske strukturer i kernernes skalmodel (G.B. Hagemann (emeritus), B. Herskind (docent emeritus), G. Sletten, I. Hamamoto, S.W. Ødegård).

Bio-kompleksitet

Komplekse systemer repræsenterer et bredt spektrum af forskningsområder, som har været i stærk udvikling i de sidste årtier. Med udgangspunkt i hele viften af traditionelle specialiteter i fysikken er der vokset et nyt område frem, hvis fælles tråd er den kompleksitet, som findes i så godt som alle naturens fænomener, fra fysik over biologi til økonomi og sociologi. Det er især ulineariteten af de fundamentale dynamiske love, der er i stand til at fremkalde strukturer med meget kompleks geometri (bl.a. såkaldte fraktaler) og meget irregulær bevægelse (kaos). Et andet fællestræk ved dette område er brugen af computereksperimenter; det er i høj grad den intuition, som

opnås gennem vekselvirkningen med computere, som gør det muligt at angribe disse vanskelige klassiske problemer.

1. Historisk oversigt

Den oprindelige forskningsindsats var koncentreret om kaotisk bevægelse i små systemer. Gruppen har været stærkt medvirkende til, at dette område er blevet næsten fuldstændig kortlagt gennem de sidste tyve år. Vi har i dag en fin forståelse af, hvordan kaos opstår, hvorledes det karakteriseres, og med hvilke metoder det kan kontrolleres. For kaos i systemer med mange frihedsgrader, for eksempel hydrodynamisk turbulens, er situationen helt anderledes. Fremskridt på dette område er vanskeligt, men resultaterne vil kunne anvendes på mange praktiske fænomener, hvor både kaotisk bevægelse og rumlig uorden spiller en rolle. Indsatsen på dette område blev i 1993 styrket betydeligt gennem skabelsen af "Center for Chaos and Turbulence Studies (CATS)" finansieret af Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd.

Man kan specielt fremhæve undersøgelser af "intermittens" i turbulent bevægelse (en slags stødvis opførsel) baseret på såkaldte skalmodeller. Det er i dag lykkedes at få overblik over de instabiliteter, der forårsager den turbulente dynamik. Endelig kan man nævne en ny gruppe af dynamiske modeller for fraktal vækst og frontdynamik i fysiske og biologiske systemer. Inden for "kvantekaos" er gruppen kendt for at have udviklet en meget effektiv og udbredt teknik, hvorved systemets egenskaber kan beskrives ved hjælp af et lille antal ustabile periodiske baner fra det tilsvarende klassiske (Newtonske) system.

Et andet fundamentalt område inden for komplekse systemers fysik har været studiet af selv-organiserende kritiske fænomener (også kaldet "SOC"). Dette felt blev etableret af (nu afdøde) Per Bak for cirka 20 år siden og har siden da gennemgået en rivende udvikling verden over. Hovedideen bag selv-organiserende kritiske fænomener er, at ikke-lineære dynamiske systemer med både tidslige og rumlige frihedsgrader udvikler sig hen imod et kritisk punkt, alene bestemt ved de underliggende dynamiske processer.

2. Nyere bevillinger

I slutningen af 2001 besluttede gruppen at organisere sig i en ny struktur kaldet "Complexity Lab" og modtog ved afslutningen af året en treårig rammebevilling fra Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd til drift af denne aktivitet. Denne rammebevilling er ultimo 2004 blevet fornyet for endnu en treårs periode. Complexity Lab indeholder fire forskningssøjler: selvorganiseret kompleksitet, bio-kompleksitet, fluid kompleksitet og statistisk kompleksitet.

I slutningen af 1998 blev to unge forskere, Kirstine Berg-Sørensen og Lene Oddershede, tildelt en bevilling fra Freja-programmet. Målet var at udvikle en såkaldt optisk pincet til at studere, kontrollere og manipulere de mindste biologiske molekyler. Denne form for pincet udgør et særdeles avanceret værktøj til en videre forståelse af fysiske processer i biologien. Deres aktivitet blev fra 2003 finansieret i endnu 3 år gennem et Carlsberg stipendium, og Lene Oddershede blev i 2003 ansat som lektor ved NBI. Ydermere blev Thomas Heimborg i 2003 ansat som lektor ved NBI inden for eksperimentel biofysik, specielt undersøgelser af membraners fysiske og termodynamiske egenskaber.

For yderligere at styrke den nationale indsats i biofysik

har Villum Kann Rasmussen Fonden i 2004 bevilget 25 millioner kroner over en femårig periode. Under ledelse af Mogens Høgh Jensen er der nu dannet et nyt center, Bio-NET, for teoretisk og eksperimentel grundforskning i bio-fysik. Centeret er bygget op omkring tre "hubs", Niels Bohr Institutet, MEMPHYS ved Odense Universitet og Proteingruppen ved Ålborg Universitet. I november 2006 afholdt centeret et 2-dages årsmøde i Odense med deltagelse af det internationale panel.

I 2005 tildelte Grundforskningsfonden endnu et nyt center "Models of Life" til bio-kompleksitetsgruppen under ledelse af Kim Sneppen. Centret blev officielt indviet i marts 2006 med deltagelse af rektor, dekaner og medlemmer af Folketinget. I maj 2006 blev det fagligt indviet med et symposium om bakteriofager. Bevillingens størrelse er på 20 millioner kroner fordelt over fem år med mulighed for forlængelse i endnu fem år. Centeret har fra starten en stærk binding til eksperimentelle forskere på Harvard University og National Institutes of Health, USA. Hovedindsatsen i centeret vil blive koncentreret om teoretisk modellering af fundamentale processer i levende systemer, såsom kortlægning af vekselvirkningerne mellem proteinerne i den levende celle. I de seneste år har gruppen udvidet sin aktivitet til at omhandle andre biologiske systemer, såsom immunsystemet og finansielle systemer, herunder aktiehandel og -priser.

3. Andre aktiviteter

Gruppens aktiviteter omfatter desuden en teoretisk indsats inden for beskrivelsen af termodynamiske processer for proteinfoldning og teoretiske studier inden for motor-proteiner, statiske og dynamiske egenskaber ved genetiske netværk og bakteriofagers molekylærkemi. Gruppen har tæt samarbejde med molekylærbiologer, medicinere og kemikere og afholder ugentlige tværvideenskabelige gruppemøder. Gruppen arbejder endvidere med avancerede statistiske analyser af citationsnetværk (fastansatte: T. Heimburg, M. Høgh Jensen, B.L. Autrup, M. Levinsen, L. Oddershede, K. Sneppen, S. Steenstrup, J. Hertz (Nordita), P. Olesen, C. Ellegaard og ph.d.-studerende: A. Amatori, L.R. Aarup, A. Anderson, M. Avlund, S. Bernhardson, C. Ankjærgaard, J. Donsmark, M. Fidorra, M. Fischer, P.M. Hansen, T.W. Madsen, M.A. Micheelsen, A. Nicolin, L.J. Pedersen, A. Richardson, M. Rosvall).

På det eksperimentelle område arbejdes inden for rørstrømning, frie overflader (hydrauliske spring), laminare-hvirvler, Faraday-bølger, sandriller, sonoluminescens, granulær strømning, akustiske resonanser (med forbindelse til kvantekaos). Som nævnt ovenfor bevæger den eksperimentelle indsats sig mere og mere mod studier af biologiske systemers fysik.

Nationale og internationale forskningsaktiviteter

Gæsteforskere

De mange gæster, som besøger gruppen, har sammen med den store og aktive studentergruppe bidraget til at skabe et stimulerende og dynamisk miljø. En stor del af forskningen i disse nye retninger har været muliggjort gennem generøs støtte fra private fonde og industri.

M.T. Borup, I. Dodd, S. Krishna, N. Mitarai, S. Pigolotti, N. Reihani, S. Semsey, J. Borg (Nordita).

Netværk

Gruppen deltager i et "Mobility"-netværk inden for EU kaldet "Mixing and stirring". I hvert netværk deltager cirka ti andre tilsvarende grupper i Europa. Desuden er gruppen (ved Kim Sneppen og M. Høgh Jensen) trådt ind i et EU-projekt med titlen "Evergrow". Bio-kompleksitetsgruppen deltager desuden i to forskerskoler, som danner en "paraply" over alle ph.d.-studerende inden for biologisk fysik i hele Ørestads-området; således er der tæt samarbejde med fysikafdelingen på Lunds universitet.

Ultrakolde atomer og kvanteoptik

Denne gruppe anvender atomer og lasere til at realisere interessante kvantemekaniske effekter. Specielt er der fokus på at køle atomer og derved opnå "Bose-Einsteinkondensering og på kvanteinformation". Bose-Einsteinkondensering er en helt speciel kvantemekanisk tilstandsform, hvor atomerne mister deres individuelle karakter og opfører sig som en stor kollektiv bølge. Inden for dette felt har gruppen opnået store fremskridt i det forløbne år, idet det efter langs tid arbejde lykkedes at frembringe Bose-Einsteinkondensater i to forskellige af gruppens eksperimenter. Det andet hovedemne, kvanteinformation, er en hel ny måde at behandle information på, som er fundamentalt forskellig fra den måde, information bliver behandlet på i de computere, vi er vant til. Hvis information indkodes i et enkelt kvantemekanisk system, som f.eks. et enkelt atom, opfører informationen sig kvantemekanisk, og hermed bliver det f.eks. muligt at løse visse opgaver hurtigere end på de computere, vi er vant til, og det bliver muligt at lave fuldstændig sikker informationsoverførsel, der ikke kan aflyttes. Inden for kvanteinformation har Niels Bohr Institutet længe haft en meget fremtrædende position internationalt, og i år blev dette yderligere understreget, da det for første gang lykkedes at teleportere en tilstand fra lys over på atomer. Dette eksperiment blev offentliggjort i det meget ansete tidsskrift Nature.

Gruppens forskning er opdelt i to undergrupper. På Blegdamsvej ligger forskningscenteret Quantop, som er finansieret af Danmarks Grundforskningsfond, og som beskæftiger sig med både kvanteinformation og ultrakolde atomer, mens aktiviteten i Ørsted Huset primært beskæftiger sig med at køle atomer. Gruppen har i år fået to nye fastansatte lektorer: Jörg Helge Müller som skal styrke aktiviteterne i Quantop, og Jes Henningsen som skal koordinere en ny fotonik-uddannelse. Til gengæld har professor Nils O. Andersen neddrolet sine aktiviteter i gruppen til fordel for jobbet som dekan på fakultetet.

1. Quantop, Danmarks Grundforskningsfonds Center for Kvanteeoptik

I 2006 startede centeret på en ny bevillingsperiode, som løber frem til 2012. Desuden gennemgik centeret en omorganisering, så hovedsædet nu er placeret på Niels Bohr Institutet med en underafdeling i Århus, i modsætning til tidligere, hvor centeret blev administreret i Århus.

Centeret har i 2006 påbegyndt to nye EU-netværk, QUROPE og EMALI. QUROPE koordinerer den europæiske forskning inden for kvanteinformation og ledes af centerets direktør Eugene Polzik.

I eksperimentet med cæsiumatomer ved stuetemperatur blev der demonstreret en såkaldt kvante-teleportation, hvor en lystilstand bliver overført til en atomar tilstand. Dette

foregår uden at de to systemer har været i kontakt med i hinanden ved hjælp af atom-lys sammenfiltrering. Ud over dette succesrige eksperiment blev dele af forsøgsoptstillingen undersøgt grundigt – for eksempel det atomare henfald – med henblik på at forbedre de udførte eksperimenter.

Der arbejdes også på at skabe lys med ikke-klassiske egenskaber. I årets løb er det lykkedes at fremstille to sådanne tilstande i lys – den såkaldte “Schrödinger killing”-tilstand og en enkelt fotontilstand. Begge tilstande er blevet eksperimentelt verificeret ved deres respektive Wigner-funktioner. Senest er det blevet påbegyndt at koble dette eksperiment sammen med eksperimentet med cæsium ved stuetemperatur. Et mål er at bruge såkaldt “squeeze”-vakuum til at forbedre de allerede eksisterende protokoller for kvantehukommelse og teleportation.

Et andet projekt, som omhandler forbedring af kvantegrænsen for atomure, udfører ikke-destruktive, interferometriske målinger på kolde cæsiumgasser. Overgangsfrekvensen mellem to atomare tilstande for cæsium danner grundlag for vore dages tidsstandard – atomuret. I eksperimentet måles nu på fundamental kvantestøj i forbindelse med denne overgang. Observationerne er et skridt i retning mod at opnå og detektere atomar “spin-squeezing”, som leder mod en forbedret tidsstandard.

Eksperimentet med ultrakolde Rubidiumatomer producerer nu Bose-Einstein-kondensater med mere end 10^5 partikler. Vigtige teknologiske fremskridt i 2006 blandt andet med den magnetiske fælde har ført til en særlig stabil opstilling, som leverer kondensater med betydeligt mindre end 10 % fluktuationer i antallet af atomer. Den optiske tæthed, som er den vigtigste parameter for at opnå stærk kobling i vekselvirkningen mellem lys og atomskyen, ligger over 100. Hermed er fundamentet til de planlagte fremtidige eksperimenter omkring kvante-hukommelse og spin-squeezing med ultrakolde atomer skabt.

Størstedelen af centerets teoretiske forskning har det seneste år omhandlet langdistance kvantekommunikation og atomare ensembler. Der er blevet undersøgt forskellige metoder til at lave et interface mellem atomer og lys, og det er blevet undersøgt, hvorledes en sådan vekselvirkning mellem atomer og lys kan bruges til “forstærker-stationer” for kvantekommunikation. Derudover er der blevet studeret kvanteinformationsbehandling i faststoffysiske systemer. Det er blevet udviklet en ny metode til at behandle kvanteinformation gemt i elektronspin, og det er blevet studeret, hvorledes man kan bruge meget små ledninger til at koble atomer til lys (E.S. Polzik, J.H. Müller, A.S. Sørensen, N. Kjærgaard, Thomas Fernholz, A. Hilliard, H. Krauter, J.S. Neergaard-Nielsen, D. Oblak, J. Sherson, P. Windpassinger, M.W. Sørensen, B. Nielsen, C. Olausson, R. Olsson, J.B. Brask, M.L. Andersen).

2. Gruppen for Ultrakolde atomer

Gruppen anvender moderne teknikker inden for eksperimentel atomfysik til køling af natrium, og magnesiumatomer. Eksperimentelle studier er specielt rettet mod køling af atomer samt deres anvendelser i forbindelse med målinger med høj præcision. Det drejer sig bl.a. om udnyttelse af magnesiumatomer i forbindelse med konstruktion af atomure og måling af naturkonstanter eventuelle drift i tid. Gruppen har som nummer fem i verden opnået et BEC i natrium, en særlig kvante-tilstandsform velegnet til atom-optiske studier. Parallelt med disse aktiviteter forestår gruppen en udvikling af nye laserlyskilder i 550 nm-600 nm-områ-

det baseret på fiber-teknologi. De første ring-fibre-laser er demonstreret for nylig (J.W. Thomsen, K.T. Therkildsen, B.B. Bak, N. Malossi, A. Bruschi, N. Andersen).

Niels Bohr Arkivet

Niels Bohr Arkivet blev oprettet den 7. oktober 1985. Det er en tilskudsberettiget selvejende institution under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (Universitets- og Bygningsstyrelsen) og befinder sig på Niels Bohr Institutet, Blegdamsvej 17.

Arkivets mange historiske samlinger omfatter bl.a. Niels Bohrs videnskabelige, private og administrative korrespondance, Bohrs manuskripter, arkivalier fra nogle af Bohrs nærmeste medarbejdere samt video-, film- og lydbåndoptagelser med og om Bohr. Efterhånden som samlingerne bliver ordnet og registreret (med støtte fra danske og udenlandske fonde, senest en treårig bevilling fra Videnskabsministeriets Tipsmidler), bliver de relevante oplysninger lagt ud på arkivets hjemmeside, www.nba.nbi.dk, hvor man også kan se arkivets store fotosamling. Bøgerne i arkivets unikke videnskabshistoriske bogsamling kan ikke hjemlånes, men kan læses i arkivets bibliotek.

Arkivet modtager gæsteforskere fra ind- og udland, arrangerer åbne seminarer i videnskabshistorie og har stået for udgivelsen af Niels Bohrs samlede værker, hvoraf bind 12 – det sidste bind i serien – udkom i december 2006. Arkivet fungerer desuden som formidler af naturvidenskab og videnskabshistorie for gymnasieklasser (forstander Finn Aaserud).

Instituttleder John Renner Hansen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	68,30	55,44	123,75
DVIP	3,28	0,15	3,43
STIP	24,32	24,95	49,26
TAP	84,39	5,15	89,54
Årsværk i alt	180,29	85,69	265,98
Løn med årsværk	78.420,88	34.616,60	113.037,49
Løn uden årsværk	-1.821,13	4.800,14	2.979,01
Øvrig drift	13.836,12	35.963,69	49.799,82
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	2.150,25	2.150,25
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>90.435,87</i>	<i>77.530,69</i>	<i>167.966,56</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Intern

Als-Nielsen, Jens Aage; professor.
Ambjørn, Jan; professor.
Andersen, Anja Cetti; lektor.
Andersen, Johannes; lektor.
Andersen, Nils Overgaard; professor.
Andersen, Bjarne Bøgeskov; lektor.
Bearden, Ian Gardner; forskningslektor.

Bøggild, Hans; lektor.
 Christensen, Per Rex; lektor.
 Clausen, Henrik Brink; lektor.
 Clausen, Jens Viggo Dalsgaard; lektor.
 Dahl-Jensen, Dorthe; professor.
 Dam, Mogens; lektor.
 Damgaard, Poul Henrik; lektor.
 Ditlevsen, Peter Dalager; lektor.
 Døssing, Thomas; lektor.
 Feidenhans'L, Robert Krarup; professor.
 Flensberg, Karsten; lektor.
 Fynbo, Johan Peter Uldall; lektor.
 Galsgaard, Klaus; lektor.
 Gaardhøje, Jens Jørgen; professor.
 Hagemann, Gudrun Bertram; lektor.
 Hammer, Claus Uffe; professor.
 Hansen, Aksel Gerhard Walløe; lektor.
 Hansen, John Renner; professor.
 Hansen, Jørn Dines; professor.
 Hansen, Peter Henrik; lektor.
 Hansen, Steen Harle; lektor.
 Hedegård, Per; professor mso.
 Heimbürg, Thomas Rainer; lektor.
 Henningsen, Jes Ole; lektor.
 Hjorth, Jens; professor.
 Hvidberg, Christine Schøtt; lektor.
 Højerslev, Niels Kristian; lektor.
 Jackson, Andrew Dumont; professor.
 Jensen, Jens; lektor.
 Jensen, Mogens Høgh; professor.
 Johnsen, Sigfus Johann; lektor.
 Johnson, Erik; lektor.
 Jørgensen, Uffe Graae; lektor.
 Knude, Jens Kirkeskov; lektor.
 Kaas, Eigil; professor.
 Lautrup, Benny Elley; professor.
 Levinsen, Mogens Tweddell; lektor.
 Lindelof, Poul Erik Gregers Hansen; professor mso.
 Madsen, Morten Bo; lektor.
 Mosegaard, Klaus Edvard; lektor.
 Müller, Jörg Helge; lektor.
 Nasselski, Pavel; lektor.
 Nielsen, Holger Frits Bech; professor.
 Nilsson, Bjørn Stefan; lektor.
 Nordlund, Per-Åke; professor.
 Nordström, Birgitta; lektor.
 Novikov, Igor; professor.
 Nygård, Jesper; lektor.
 Obers, Niels Anne Jacob; lektor.
 Oddershede, Lene Broeng; lektor.
 Olesen, Poul; professor.
 Olsen, Malte; lektor.
 Pedersen, Kristian; lektor.
 Polzik, Yevgeny; professor.
 Rasmussen, Finn Berg; lektor.
 Rasmussen, Per Kjærgaard; lektor.
 Shaffer, Gary Ray; professor.
 Sletten, Geirr; lektor.
 Smith, Henrik; professor.
 Sneppen, Kim; professor mso.
 Sommer-Larsen, Jesper; lektor.
 Steenstrup, Stig; lektor.
 Sørensen, Anders Søndberg; lektor.
 Thomsen, Jan Westenkær; lektor.

Tscherning, Carl Christian; professor.
 Ulfbeck, Ole Carsten; lektor.
 Willerslev, Eske; professor mso.

STIP Intern

Avlund, Mikkel; ph.d.-studerende.
 Baron, Christian; ph.d.-studerende.
 Butt, Mohammad Sharaz; ph.d.-studerende.
 Castro Cerón, José María; ph.d.-studerende.
 Christensen, Christian Holm; ph.d.-studerende.
 Czyczuta, Zofia Anna; ph.d.-studerende.
 Dam, Jeppe Seidelin; ph.d.-studerende.
 Elíasdóttir, Árdís; ph.d.-studerende.
 Féron, Chloé France Jeannick; ph.d.-studerende.
 Gesser, Jens Anders; ph.d.-studerende.
 Hilliard, Andrew James; ph.d.-studerende.
 Jarosz, Andrzej Janusz; ph.d.-studerende.
 Kittelmann, Thomas Høvring; ph.d.-studerende.
 Larsen, Kasper Risager; ph.d.-studerende.
 Larsen, Truls Martin; ph.d.-studerende.
 Lauritzen, Peter Hjort; ph.d.-studerende.
 Lemke, Henrik Till; ph.d.-studerende.
 Levinsen, Jesper Fredenslund; ph.d.-studerende.
 Losa, Cristina; ph.d.-studerende.
 Lunde, Anders Mathias; ph.d.-studerende.
 Luz, Magdalena Renata; ph.d.-studerende.
 Mackeprang, Rasmus; ph.d.-studerende.
 Malossi, Nicola; ph.d.-studerende.
 Massignan, Pietro Alberto; ph.d.-studerende.
 Michalowski, Michal; ph.d.-studerende.
 Neergaard-Nielsen, Jonas Schou; ph.d.-studerende.
 Nicolin, Alexandru; ph.d.-studerende.
 Oblak, Daniel; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Liselotte Jauffred; ph.d.-studerende.
 Ristea, Catalin Lucian; ph.d.-studerende.
 Rusteika, Nerijus; ph.d.-studerende.
 Rytto, Thomas Aaby; ph.d.-studerende.
 Rønne, Peter Browne; ph.d.-studerende.
 Sjolte, Jesper; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Martin Westring; ph.d.-studerende.
 Therkildsen, Kasper Tipsmark; ph.d.-studerende.
 Thöne, Christina Carina; ph.d.-studerende.
 Vinter, Christian; ph.d.-studerende.
 Vinther, Bo Møllesøe; videnskabelig medarbejder.
 Windpassinger, Patrick Joachim; ph.d.-studerende.
 Xu, Dong; ph.d.-studerende.
 Ūcisik, Nur; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Andersen, Brian Møller; postdoc.
 Andersen, Katrine Krogh; adjunkt.
 Andersen, Marie Louise Siggaard; postdoc.
 Andresen, Søren Erfurt Sass; postdoc.
 Bech, Martin; ph.d.-studerende.
 Berg-Sørensen, Kirstine; lektor.
 Bertelsen, Preben; adjunkt.
 Bigler, Matthias; postdoc.
 Binau, Charlotte Steffens; forskningsassistent.
 Bolognesi, Stefano; forskningsassistent.
 Borup, Mia Trolle; postdoc.
 Breiby, Dag Werner; postdoc.
 Bruntt, Hans; postdoc.
 Brusck, Anders; postdoc.
 Bruun, Georg Morten; lektor.

Campos, Paula Cristina Fernandes; forskningsassistent.
 Casteill, Pierre-Yves Jules; postdoc.
 Chiang, Lung-Yih; adjunkt.
 Curiotto, Stefano; forskningsassistent.
 Davis, Tamara Maree; postdoc.
 Dietrich, Dennis Dean; adjunkt.
 Driouichi, Chafik; postdoc.
 Drukker, Nadav; adjunkt.
 Durand, Gaël; postdoc.
 Ejdrup, Tine; postdoc.
 Foadi, Roshan; postdoc.
 Garrido Alzar, Carlos Leonardo; adjunkt.
 Gilbert, Marcus Thomas Pius; postdoc.
 Groth-Jensen, Jacob; forskningsassistent.
 Grove, Lisbeth Fogh; lektor.
 Gulbrandsen, Kristjan Herlache; postdoc.
 Hansen, Jørgen Beck; lektor.
 Hansen, Thomas Mejer; lektor.
 Harmark, Troels; lektor.
 Haugbølle, Troels; postdoc.
 Hededal, Christian Busk; postdoc.
 Hinse, Tobias Cornelius; forskningsassistent.
 Hirano, Shinji; postdoc.
 Howe, Eva; postdoc.
 Høst, Ole Christian; forskningsassistent.
 Jakobsson, Páll; postdoc.
 Jensen, Ane; postdoc.
 Jensen, Brian Bak; ph.d.-studerende.
 Khan, Amir; postdoc.
 Kjær, Kristian; lektor.
 Kjærgaard, Niels; postdoc.
 Kouvaris, Christoforos; postdoc.
 Krishna, Sandeep; adjunkt.
 Langen, Peter Lang; postdoc.
 Lansky, Zdenek; forskningsassistent.
 Larsen, Niels Elgaard; postdoc.
 Limousin, Marceau Karim Emile; postdoc.
 Lundqvist, Johan Magnus; postdoc.
 Lüthi, Beat; adjunkt.
 Makeenko, Yuri; professor.
 Milvang-Jensen, Bo; postdoc.
 Nakamura, Shin; adjunkt.
 Niarchos, Vasileios; postdoc.
 Nielsen, Bo Melholt; forskningsassistent.
 Nielsen, Carsten Vandel; forskningsassistent.
 Nielsen, Henrik; forskningsassistent.
 Nielsen, Martin Meedom; professor.
 Nørgaard, Kasper; postdoc.
 Orellana, Frederik Jose Borlund; postdoc.
 Padilla Parra, Sergio; forskningsassistent.
 Petersen, Troels Christian; postdoc.
 Petrov, Konstantin; postdoc.
 Petrov, Plamen Georgiev; forskningsassistent.
 Pigolotti, Simone; postdoc.
 Paaske, Jens; lektor.
 Renault, Gaël; postdoc.
 Sannino, Francesco; lektor.
 Semsey, Szabolcs; postdoc.
 Seyyed Reihani, Seyyed Nader; postdoc.
 Sherson, Jacob Friis; postdoc.
 Sigmundsson, Kristmundur; postdoc.
 Sjölin, Bo Jørgen Richard; postdoc.
 Sollerman, Jesper Olof; lektor.

Splittorff, Kim; postdoc.
 Steffensen, Jørgen Peder; lektor.
 Stritzinger, Maximilian David; postdoc.
 Svensson, Anders Mortensen; adjunkt.
 Sørensen, Sofie Louise Sandberg; forskningsassistent.
 Søttrup, Christian Ulrik; forskningsassistent.
 Takayama, Yasutoshi; postdoc.
 Theussl, Lukas Ernest; postdoc.
 Tomásik, Boris; adjunkt.
 Van Ooijen, Eikbert Dirk; postdoc.
 Verbaarschot, Jacobus Johannes M; professor.
 Watson, Darach Jafar; lektor.
 Weinstock Arenovitz, Jacobo; postdoc.
 West, Stine Stenfatt; forskningsassistent.
 Xella, Stefania; postdoc.

STIP Ekstern

Andersson, Anna Margareta Cecilia; ph.d.-studerende.
 Axelsen, Jacob Bock; ph.d.-studerende.
 Buchardt, Susanne Lilja; ph.d.-studerende.
 Dodd, Ian Burwell; professor.
 Facius, Katrine; ph.d.-studerende.
 Fischer, Mario; ph.d.-studerende.
 Fox Maule, Cathrine Uhrbrand; ph.d.-studerende.
 Frandsen, Mads Toudal; ph.d.-studerende.
 Gregor, Dan Fleron; ph.d.-studerende.
 Grove-Rasmussen, Kasper; postdoc.
 Hansen, Pól Martin; ph.d.-studerende.
 Hebsgaard, Martin Bay; ph.d.-studerende.
 Jørgensen, Henrik Ingerslev; ph.d.-studerende.
 Klinkby, Esben Bryndt; ph.d.-studerende.
 Krauter, Hanna; ph.d.-studerende.
 Leer, Kristoffer; ph.d.-studerende.
 Madsen, Tabita Winther; ph.d.-studerende.
 Micheelsen, Mille Ankerstjerne; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Sune Olander; ph.d.-studerende.
 Richardson, Andrew Callum; ph.d.-studerende.
 Schmidt, Karen Guldbæk; ph.d.-studerende.
 Seierstad, Inger Kathrine; ph.d.-studerende.
 Utko, Magdalena Malgorzata; ph.d.-studerende.
 Zvonarev, Mikhail; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Axelsen, Jacob Bock; Aspects of Life: Stress, Evolution, Hierarchies & Modularity.
 Dam, Jeppe Seidelin; The Origin of Sonoluminescence or measuring the size of the light-emitting region in a sonoluminescing bubble.
 Fox Maule, Cathrine Uhrbrand; Geophysical Interpretation of Magnetic Field Models.
 Grove-Rasmussen, Kasper; Electronic Transport in Single Wall Carbon Nanotubes.
 Gundlach, Carsten; Recovery in Aluminium.
 Jørgensen, Jacob Berg; Follow the Turbulent Flow.
 Lagergaard, Anna Mia Stampe; Electric Currents in the Polar Magnetosphere.
 Larsen, Jesper; Ocean Data Assimilation and Observing System Design.
 Massignan, Pietro Alberto; Positive ions, collective modes, and Anderson localisation in ultracold gases.
 Merino, Antonio Lopez; Numerical Simulations of Supersonic Turbulence in Giant HII Regions.

Petrov, Plamen Georgiev; Quantum noise limited light interferometry with cold trapped atoms.

Vinther, Bo Møllesøe; Greenland and North Atlantic climate conditions during the Holocene.

Fondsbevillinger

Niels Bohr Institutet

Carlsbergfondet

- Atomure og meget kolde to-elektron systemer (Jan Westenkær Thomsen) kr. 400.000.
- Indkøb af videnskabelige apparatur (Lene Broeng Oddershede) kr. 800.000.
- Røntgenbilleder med fasekontrast (Robert Feidenhans) kr. 600.000.
- Smelter indlandsisen bort? (Claus Uffe Hammer) kr. 50.000.
- X-ray studies of Langmuir films using a compact x-ray Synchrotron (Kristian Kjær) kr. 84.900.

Danmarks Grundforskningsfond

- Center for Kvanteoptik (Eugene Polzik) kr. 46.720.000.

EU

- Advanced Quantum Imaging and Quantum Information with Continuous Variables (Eugene Polzik) kr. 89.500.
- Bio-interfaces (Thomas Rainer Heimburg) kr. 831.600.
- Coordination Action (Eugene Polzik) kr. 2.178.300.
- Engineering Manipulation of Characterization Quantum States of Matter and Light (Eugene Polzik) kr. 2.531.500.
- Forskning Cardeq (Poul Erik Lindelof) kr. 3.134.000.
- Maximum Entropy and Combinatorial Information Theory: Concepts and Analysis of Coplex (Bjarne Andresen) kr. 1.121.600.
- Network for Ice sheet and Climate Evolution (Sigfus Johann Johnsen) kr. 1.520.900.

ESA European Space Agency

- Esrin (Carl Christian Tscherning) kr. 56.400.

European Kommission

- EGEE II (John Renner Hansen) kr. 1.850.500.
- Grid-enabled Know-how Sharing Technology Based on ARC Services and Open Standards (John Renner Hansen) kr. 2.501.300.

Carlsbergfondet

- Ekstradimensioner og gravitation med særligt henblik på kosmologi og sorte huller (Troels Harmark) kr. 1.475.700.

CEA-INSTN, Saclay

- 1/3 af ph.d.-projekt. High resolution GCM modelling of (Sigfus Johann Johnsen) kr. 377.500.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Atomfælde til formidling af moderne fysik (Jan Westenkær Thomsen) kr. 98.400.
- Circulation and oceanic teleconnections in the South Pacific Ocean (Gary Shaffer) kr. 471.000.

- Cryofree ultralow temperature experiments on nanostructures (Jesper Nygård) kr. 700.000.
- Danskatt Danish Instrument Center for Neutron Scattering (Kim Lefmann) kr. 3.109.000.
- Dynamics in Bio-membranes (Lene Broeng Oddershede) kr. 600.000.
- Elektronmikroskopi af nanoinklusioner, nanokrystaller og nanotråde (Erik Johnson) kr. 400.000.
- Forberedelse af nye danske eksperimenter til forståelse af Marsoverfladens geologisk og ... (Morten Bo Madsen) kr. 252.000.
- GAIA: Treatment of interstellar extinction (Jens Knude) kr. 216.000.
- Galathea 3 (Niels Kristian Højerslev) kr. 120.320.
- JVC Fnu-stjerner (Jens Viggo Dalsgaard Clausen) kr. 700.000.
- Karakterisering af populationen af Exoplanetsystemer i Mælkevejen (Uffe Graae Jørgensen) kr. 900.000.
- Physics of one-dimensional crystals (Jesper Nygård) kr. 1.220.000.
- Planeternes kemiske sammensætning, termiske tilstand, tilblivelse og udvikling (Amir Khan) kr. 2.208.000.
- Stable Isotope measurements (Sigfus Johann Johnsen) kr. 1.800.000.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

- CEEH – Center for Energy, Environment and Health (Eigil Kaas) kr. 25.211.000.

Forskningsstyrelsen

- Wear control of tribiological hard coatings with embedded optical nanolayers (Nabitt) (Robert Feidenhans) kr. 500.000.

Lundbeckfonden

- Superpræcist Atomur baseret på ultrakolde Magnesiumatomer (Jan Westenkær Thomsen) kr. 1.541.100.

MVTU Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling

- Mobil atomfælde (Kasper T. Therkildsen) kr. 82.000.

Stockholms Universitet

- Nordita (John Renner Hansen) kr. 6.127.000.

STVF Statens Teknisk- Videnskabelige Forskningsråd

- Advanced optical fibre technology: novel concept and applications (Jan Hald) kr. 400.000.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- 6 måneders professorløn til Yuri Makeenko (Jan Ambjørn) kr. 308.200.
- Galathea 3 (Niels Kristian Højerslev) kr. 35.000.
- Løn til gæsteprofessor (Poul Henrik Damgaard) kr. 360.000.
- Stipendium (Bo Milvang-Jensen) kr. 471.900.

Niels Bohr Arkivet

Carlsbergfondet

- Erkendelsesteori og idelogi. Niels Bohr og Léon Rosenfeld (Anja S. Jacobsen) kr. 787.900.

Publikationer

- Alexeev, V., Langen, P.L., Bates, J.R.: Polar amplification of surface warming on an aquaplanet in "ghost forcing" experiments without sea ice feedbacks. *Climate Dynamics* 24. 2005.
- Alfonso, C., Glicenstein J.F., Gould A., Smith A., Wagner, M.C., Andersen, J., et al: The OGLE-II event sc5_2859: a classical nova outburst? *Astronomy & Astrophysics* 450, s. 233-239. 2006.
- Al-Khatib, A., Singh, A., Hubel H., Hagemann, G.B., Ronn Hansen, C., Herskind, B., Sletten, G., Cromaz, M., Lagergren, K., et al., : Competition between collective and noncollective excitation modes at high spin in 124-Ba. *Physical Review C* 74(1), s. 014305. 2006.
- Andersen A., Bohr, T., Stenum, B., Rasmussen, J., Laurtrup, B.: The bathtub vortex in a rotating container. *Journal of Fluid Mechanics* 556, s. 121-146. 2006.
- Andersen, A.C., Jørgensen, U.G., Haack, H., Bizzarro, M.: Fra altings oprindelse – til livets opståen. *Geologisk Nyt* 5, s. 14-22. 2006.
- Andersen, A.C., Mutschke H., Porch, M., Min, M., Tamanaï, A.: Infrared extinction by homogeneous particle aggregates of SiC, FeO and SiO²: Comparison of different theoretical approaches. *Journal of Quantitative Spectroscopy & Radiative Transfer* 100, s. 4-15. 2006.
- Andersen, J., : Annual Report 2005. i: Nordic Optical Telescope Scientific Association s. 1-32. 2006.
- Andersen, K.K., Ditlevsen, P.D., Rasmussen, S.O., Clausen, H.B., Vinther, B.M., Johnsen, S.J., Steffensen, J.P.: Retrieving a common accumulation record from Greenland ice cores for the past 1800 years. *Journal of Geophysical Research* Vol. 111, D15106, s. doi:10.1029/2005JD006765. 2006.
- Andersen, K.K., Fox Maule, C.: Fysik er også for piger. *Mona* 2, s. 86-89. 2006.
- Andersen, K.K., Svensson, A., Johnsen, S.J., Rasmussen, S.O., Bigler, M., Röthlisberger R., Ruth U., Siggaard-Andersen, M-L., Steffensen, J.P., Dahl-Jensen, D., Vinther, B.M., Clausen, H.B.: The Greenland ice core chronology 2005, 15-42 ka. Part 1: constructing the time scale. *Quaternary Science Reviews* Vol. 25, Issues 23-24, s. doi:10.1016/j.quascirev.2006. 2006.
- Andersen, M.I., Rasmussen, P.K.: The Greenland ice cap as an astronomical site. *Astronomy in Antarctica*, 26th meeting of the IAU i: *Astronomy in Antarctica*, 26th meeting of the IAU, August, 2006 in Prague, Czech Republic. Frankrig 2006.
- Andersen N.H., Jensen, J., Jensen, T., Pinholt, R., Zimmermann, M., Nørgaard, K., Hedegård, P., Vorderwisch, P., Canfield P.C.: Magnetic and quadrupolar ordering in TmNi₂B₂C. *Physica B* 63, s. 385-386. 2006.
- Andersen, N.H., Jensen, J., Jensen, T., Zimmermann, M., Pinholt, R., Abrahamsen A.B., Hedegård, P., Nørgaard, K., Canfield P.C.: Phonon-induced quadrupolar ordering of the magnetic superconductor TmNi₂B₂C. *Physical Review B* 73(2), s. 020504(R). 2006.
- Andrén, T., Björck, J., Johnsen, S.J.: Correlation of Swedish glacial varves with the Greenland (GRIP) oxygen isotope record. *Journal of Quaternary Science* Vol. 14, No. 4, s. 361-371. 1999.
- Arabelos, D., Tscherning, C.C., Veichert, M.: External calibration of GOCE SGG data with terrestrial gravity data: a simulation study. *IAG Symposium Cairns, Australia* 22 -26 August, 2005 i: *Dynamic Planet – Monitoring and Understanding a Dynamic Planet with Geodetic and Oceanographic Tools* s. 337-344. Paul Trengon, Chris Rizos. Danmark 2006.
- Archontis, V., Dorch, S.B.F., Nordlund, Å.: A magneto-hydrodynamical dynamo operating at equipartition : Results on the Archontis dynamo. *Astronomy & Astrophysics*, in press. 2006.
- Archontis, V., Galsgaard, K., Hood, A.: The three-dimensional interaction between emerging magnetic flux and a large-scale coronal fields: Reconnection, current sheets, and jets. *Astrophysical Journal* 635(2), s. 1299-1318. 2006.
- Archontis, V., Galsgaard, K., Moreno-Insertis, F., Hood, A.: Three-dimensional plasmoid evolution in the solar atmosphere. *Astrophysical Journal* 645(2), s. L161-L164. 2006.
- Arvidson R.E., Squyres S.W., Anderson R.C., Bell III J.F., Brückner J., Cabrol N.A., Calvin W.M., Carr M.H., Christensen, P.R., Clark B.C., Crumpler L., Des Marais D.J., d'Uston C., Economou T., Farmer J., Farrand W.H., Folkner W.M., Golombek M.P., Gorevan S.P., Grant J.A., Greeley R., Grotzinger J., Guinness E., Hahn, B.C., Haskin L., Herkenhoff K.E., Hurowitz, J.A., Hviid S.F., Johnson J.R., Klingelhöfer G., Knoll A.H., Landis G., Leff, C., Lemmon M., Li R., Madsen, M.B., Malin M.C., McLennan S.M., McSween H.Y., Ming D.W., Moersch J., Morris R.V., Parker T.J., Rice Jr. J.W., Richter L., Rieder R., Rodionov, D.S., Schröder C., Sims M., Smith, M., Smith P., Soderblom L.A., Sullivan R., Thompson S.D., Tosca, N.J., Wang A., Wänke H., Ward, J., Wdowiak T., Wolff M., Yen A.S.: Overview of the spirit mars exploration rover mission to gusev crater: Landing site to the methuselah outcrop in the Columbia hills. *Journal of Geophysical research* 111, s. E02S01. 2006.
- Assef, R.J., Gould A., Alfonso C., Albert J.N., Andersen, J., Ansari R., Aubourg E., Bareyre P., Beaulieu J-P., et al: Removing the microlensing blending-parallax degeneracy using source variability. *The Astrophysical Journal* 649, s. 954-964. 2006.
- Beaulieu J-P., Bennett, D.P., Fouque P., Williams A., Dominik M., Jørgensen, U.G., Woller, K.G., Vinter C.: Discovery of a cool planet of 5.5 Earth mass through gravitational microlensing. *Nature* 439, s. 437-440. 2006.
- Bechgaard K., Carneiro K., Jacobsen C.S., Olsen, M., Rasmussen, F.B., Rindorf G.: Superconductivity in TMTSF₂ CLO₄ at zero pressure. *J. Molecul. Crystals and Liquid Crystals* 79, s. 627. 1981.
- Bechgaard K., Carneiro K., Olsen, M., Rasmussen, F.B., Jacobsen C.S.: A zero pressure organic superconductor TMTSF₂ CLO₄. *Phys.Rev. Letter* 46, s. 852-55. 1981.
- Bedregal, A.G., Aragón-Salamanca A., Merrifield, M.R., Milvang-Jensen, B., : S0 galaxies in Fornax: data and kinematics. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* 371, s. 1912-1924. 2006.
- Berg-Sørensen, K., Peterman, E., Weber T., Schmidt, F., Flyvbjerg, H.K.: Power spectrum analysis for optical tweezers. II: Laser wavelength dependence of parasitic filtering, and how to achieve high bandwidth. *Review of Scientific Instruments* 77, s. 063106-1-10. 2006.
- Bersier D., Fruchter, A.S., Strolger, L-G., Gorosabel J., Levan A., Burud I., Rhoads J.E., Becker, A.C., Cassan A., Chornock, R., Covino S., de Jong, R.S., Dominis, D., Filippenko, A.V., Hjorth, J., Holmberg, J., Malesani D., Mobasher B., Olsen, K.A.G., Stefanon, M., Castro

- Cerón, J.M., Fynbo, J.P.U., Holland S.T., Kouveliotou C., Pedersen, H., Tanvir N.R., Woosley S.E.: Evidence for a supernova associated with the X-Ray flash 020903. *The Astrophysical Journal* 643, s. 284-291. 2006.
- Bertelsen, P., Madsen, M.B., Binou C.S., Goetz, W., Gunnlaugsson, H.P., Hviid S.F., Kinch K.M., Klingelhöfer G., Leer, K., Madsen, D.E., Merrison J., Olsen, M., Squyres S.W.: Backscattering Mössbauer spectroscopy of Martian dust. *Hyperfine Interactions* 166, s. 523-527. 2006.
- Bettoni D., Moles M., Kjærgaard, P., Fasano G., Varela J.: The scaling relation of early-type galaxies in clusters II. Spectroscopic data for galaxies in eight nearby clusters. *Astronomy & Astrophysics* 452, s. 811-817. 2006.
- Blinnikov, S.I., Röpkke, F.K., Sorokina, E.I., Gieseler, M., Reinecke, M., Travaglio, C., Hillebrandt, W., Stritzinger, M.: Theoretical light curves for deflagration models of type Ia supernova. *Astronomy and Astrophysics* 453, s. 229-240. 2006.
- Bonifacio P., Molaro P., Sivarani, T., Cayrel R., Spite M., Spite F., Plez B., Andersen, J., Barbuy B., Nordström, B., et al.: Lithium abundances in extremely metal-poor unevolved stars. From Lithium to Uranium: Elemental Tracers of Early Cosmic Evolution IAU Symp. 228, i: IAU Symposium Proceedings of the international Astronomical Union 228, Held in Paris, France, May 23-27, 2005 s. 35-40. Hill, V.; François, P.; Primas, F. Cambridge. Cambridge University Press, UK 2005.
- Bonifacio P., Molaro P., Sivarani, T., Spite M., Spite F., Cayrel R., Francois P., Hill V., Beers T.C., Andersen, J., Barbuy B., Depagne E., Nordström, B., Primas F.: Lithium abundance in extremely metal-poor stars. *Contributed Papers for JD15 13*, i: Highlights of Astronomy s. 581. Oddbjørn Engvold. Astronomical Society of the Pacific, USA 2005.
- Bornholdt, S., Sneppen, K., Westphal, H.: Longevity of orders is related to the longevity of their constituent genera rather than genus richness. *Quantitative Biology*, s. 1-9. 2006.
- Borup, M.T.: Stress-induced switch to pseudohyphal growth in *S. pombe*. *Cell Cycle* 5, s. 2138-45. 2006.
- Braitwaite, J., Nordlund, Å.: Stable magnetic fields in stellar interiors. *Astronomy & Astrophysics* 450, s. 1077-1095. 2006.
- Bringel, P., Al-Khatib, A., Bürger A-M., Hagemann, G.B., Herskind, B., Jensen, D.R., Sletten, G., et al.: Normal and superdeformed high-spin structures in 161-Lu. - *Physical Review C* 73(5), s. 054314. 2006.
- Brook, E.J., Wolff E.W., Dahl-Jensen, D., Fischer H., Steig, E.J.: The future of ice coring: International Partnerships in Ice Core Sciences (IPICS). *Pages News* Vol. 14, No. 1, s. 6-10. 2006.
- Bruntt, H., Southworth, J., Penny, A.J., Clausen, J.V., Buzasi, D.L.: Eclipsing binaries observed with the WIRE satellite I. Discovery and photometric analysis of the new bright A0 IV eclipsing binary psi centauri. *Astronomy & Astrophysics* 456, s. 651-658. 2006.
- Caballero, R., Langen, P.L.: The dynamic range of poleward energy transport in an atmospheric general circulation model. *Geophysical Research Letters* Vol. 32, L02705. 2005.
- Caneiro, K., Rasmussen, F.B., Olsen, M., Rindorf G., Jacobsen C.S., Pedersen, H.J., Scott J.T.: Superconductivity in a Organic solid synthesis structure and conduction properties of TMTSF2 CLO4. *J. Amm. Chem. Soc.* 103, s. 2440-42. 1981.
- Carneiro K., Jacobsen C.S., Olsen, M., Rasmussen, F.B., Rindorf G.: Superconductivity in organic solid at zero pressure TMTSF2 CLO4. *Physica B+C* 108, s. 1193-94. 1981.
- Cassan A., Jørgensen, U.G., et al: OGLE 2004-BLG-254: a K3III Galactic bulge giant spatially resolved by a single microlens. *Astronomy & Astrophysics* 460 (1), s. 277-288. 2006.
- Castellano E., Becagli S., Hansson M., Hutterli M.A., Petit J.R., Rampino, M.R., Severi, M., Steffensen, J.P., Traversi R., Udisti R.: Holocene volcanic history as recorded in the sulfate stratigraphy of the European Project for Ice Coring in Antarctica Dome C (EDC96) ice core. *Journal of Geophysical Research* Vol. 110, D06114, doi:10.1029/2004JD005259. 2005.
- Castro Cerón, J.M., Michalowski, M.J., Hjorth, J., Watson, D., Fynbo, J.P.U., Gorosabel J.: Star formation rates and stellar masses in $z \sim 1$ gamma-ray burst hosts. *The Astrophysical Journal* 653, s. L85-L88. 2006.
- Chang, D.E., Sørensen, A.S., Hemmer, P.R., Lukin, M.D.: Quantum optics with surface plasmons. *Physical Review Letters* 97(5), s. 053002. 2006.
- Chapellier, M., Geng, Q., Olsen, M., Rasmussen, F.B., Schuuhl, A.: Experiments on the 19Fe dipole-dipole Reservoir in Polytetrafluoroethylene. *Japan Journal Appl. Physics* 26 suppl. 26-3, s. 331. 1987.
- Chapellier, M., Olsen, M., Rasmussen, F.B.: Experiment on the melting of spin polarized 3He. *Physica* 107, s. 331. 1981.
- Childress, L., Taylor, J.M., Sørensen, A.S., Lukin, M.D.: Fault-tolerant quantum communication based on solid-state photon emitters. *Physical Review Letters* 96(7), s. 070504. 2006.
- Dahl-Jensen, D.: NGRIP ice core reveals detailed climatic history 123 kyrs back in time. *Pages News* Vol. 14, No. 1, s. 15-16. 2006.
- Danilov, A.V., Kubatkin, S., Kafanov, S.G., Flensberg, K., Bjørnholm, T.: Electron transfer dynamics of bistable single-molecule junctions. *Nano Letters* 6(10), s. 2184-2190. 2006.
- de Laverny P., Abia, C., Dominguez, I., Plez B., Straniero, O., Wahlin, R., Eriksson K., Jørgensen, U.G.: Chemical analysis of carbon stars in the local group. *Astronomy & Astrophysics* 446, s. 1107-1138. 2006.
- De Moortel, I., Galsgaard, K.: Numerical modelling of 3D reconnection. *Astronomy & Astrophysics* 459, s. 627-639. 2006.
- De Moortel, I., Galsgaard, K.: Numerical modelling of 3D reconnection due rotational footpoint motions. *Astronomy & Astrophysics* 451, s. 1101-1115. 2006.
- de Moortel, I., Galsgaard, K.: Proceedings of the 11th European Solar Physics Meeting "The Dynamic Sun: Challenges for Theory and Observations" (ESA SP-600). 11-16 September 2005, Leuven Belgium. Editors D. Danesy, S. Poedts, A De Groof and J. Andries. Belgium 2006.
- De Pontieu, B., Carlsson M., Stein R., Pouppe van der Voort, L., Löfdahl, M., Van Noort, M., Nordlund, Å., Scharmer G.B.: Rapid temporal variability of faculae: High-resolution observations and modeling. *Astrophysical Journal* 646, s. 1405-1420. 2006.
- Depagne E., Hill V., Spite, P., Andersen, J., Nordström, B.,

- et al: Sulphur in the early ages of the Galaxy. i: Chemical Abundances and Mixing in Stars in the Milky Way and its Satellities s. 128-129. S. Randich, L. Pasquini. Springer, Holland 2006.
- Ditlevsen, P.D., Andersen, K.K., Svensson, A.: The DO-climate events are probably noise induced: statistical investigation of the claimed 1470 years cycle. *Climate of the Past* 3, s. 129-134. 2007.
- D'Odorico S., Dekker H., Mazzoleni, R., Vernet, J., Guinouard, I., Groot, P., Hammer, F., Rasmussen, P.K., Kaper L., Navarro, R., Pallavicini R., Peroux, C., Zerbi F.M.: X-shooter UV- to K-band intermediate-resolution high-efficiency spectrograph for the VLT: status report at the final design review. *Ground-based and Airborne Instrumentation for Astronomy 6269*, i: Proceedings of the SPIE. McLean, Ian S.; Iye, Masanori. USA 2006.
- Donangelo, R., Jensen, M.H., Simonsen, I., Sneppen, K.: Synchronization model for stock market asymmetry. *Journal of Statistical Mechanics-Theory and Experiment* 11, L11001, s. 1-8. 2006.
- Dorch, S.B.F.: Buoyant magnetic flux ropes in magnetized stellar envelope: Idealized numerical 2.5-D MHD simulations. *Astronomy & Astrophysics* 461, s. 325-330. 2006.
- Dorch, S.B.F.: Flux ropes in the magnetic solar convection zone: Numerical simulations solar active regions and 3D magnetic structure. *Highlights of Astronomy* 14, i: The International Astronomical Union Joint Discussion 03 (Prague 2006). In press. Debi Choudhary and Michal Sobotka. Cambridge University Press. Cambridge University Press, England 2006.
- Dorch, S.B.F.: Fri adgang til naturvidenskaberne. *Aktuel Naturvidenskab* 6, s. 30-31. 2006.
- Dreyer, J.K., Berg-Sørensen, K., Oddershede, L.B.: Quantitative approach to small-scale nonequilibrium systems. *Physical Review E* 73, s. 051110-1-6. 2006.
- Drube, L., Madsen, M.B., Olsen, M., Jørgensen J., Bernt, M.H., Britt, D., Lemmon M., Shinohara C., Smith P.: Simulation of dust sedimentation in the Martian atmosphere for Phoenix Mars lander 2007 mission calibration target. *LPS XXXVII*, s. 1149. 2006.
- Drube, L., Madsen, M.B., Olsen, M., Jørgensen J., Bernt, M.H., Britt D.T., Lemmon M., Shinohara C., Smith P.: (red.). Simulation of Dust Sedimentation in the Martian Atmosphere for the Phoenix Mars Lander 2007 Mission Calibration Target. *LPS XXXVII*, 1149s. 2006.
- Duprat, J., Engrand, C., Maurette M., Gounelle, M., Kurat G., Hammer, C.U. The Micrometeorite Program at Dome C. *EAS Publications Series* 14, s. 51-56. 2005.
- Durand, G., Gagliardini, O., Thorsteinsson, T., Svensson, A., Kipfstuhl S., Dahl-Jensen, D.: Ice microstructure and fabric: an up-to-date approach for measuring textures. *Journal of Glaciology* Vol. 52, No. 179, s. 619-630. 2006.
- Ekstrom, A., Hurst, A., Banu, A., Butler P.C., Nilsson T., Sletten, G., Van Duppen, P., et al.: Coulomb excitation of 110-Sn using REX-ISOLDE. *Physica Scripta* T125, s. 190-191. 2006.
- Elíasdóttir, Á., Hjorth, J., Toft, S., Burud I., Paraficz, D.: Extinction curves of lensing galaxies out to $z = 1$. *The Astrophysical Journal Supplement Series* 116, s. 443-469. 2006.
- Ellison, S.L., Vreeswijk P., Ledoux C., Willis, J.P., Jaunsen A.O., Wijers R.A.M.J., Smette A., Fynbo, J.P.U., Møller, P., Hjorth, J., Kaufer A.: Three intervening galaxy absorbers towards GRB 060418: faint and dusty? *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society: Letters* 372, s. L38-L42. 2006.
- EPICA Community Members, Dahl-Jensen, D., Johnsen, S.J., Siggaard-Andersen, M-L., Steffensen, J.P.: One-to-one coupling of glacial climate variability in Greenland and Antarctica. *Nature* Vol. 444, s. doi:10.1038/nature05301. 2006.
- Essex C., McKittrick, R., Andresen, B.: Does a global temperature exist ? *Journal of Non-Equilibrium Thermodynamics* 32, s. 1-27. 2007.
- Fan, Y-Z., Dong, X., : The X-ray afterglow flat segment in short GRB 051221A: Energy injection from a millisecond magnetar? *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society: Letters* 372, s. L19-L22. 2006.
- Fan, Y-Z., Piran, T., Xu, D.: The interpretation and implication of the afterglow of GRB 060218. *Journal of Cosmology and Astroparticle Physics* 9, s. 013. 2006.
- Fasano G., Marmo C., Varela J., D'Onofrio M., Poggianti B.M., Moles M., Pignatelli E., Bettoni D., Kjærgaard, P., Rizzi, L., Couch W.J., Dressler A.: Wings: a wide-field nearby galaxy-cluster survey. *Astronomy & Astrophysics* 445, s. 805-817. 2006.
- Ferkinghoff-Borg, J., Jensen, M.H., Mathiesen, J.K., Olesen, P.: Scale Free Cluster Distributions from Conserving Merging-Fragmentation Processes. *Europhysics Letters* 73, s. 422-428. 2006.
- Ferkinghoff-Borg, J., Jensen, M.H., Olesen, P., Mathiesen, J.K.: Diffusion, fragmentation and merging: Rate equations, distributions and critical points. *Physica D: Nonlinear Phenomena* 222, s. 88-96. 2006.
- Ferkinghoff-Borg, J., Jensen, M.H., Olesen, P., Mathiesen, J.K.: Diffusion fragmentation and merging Processes in ice crystals, alpha helices and other systems. *Dynamics of Complex Interconnected Systems: Networks and Bioprocesses* i: Proceeding of the Geilo ASI School s. 61-70. A. T. Skjeltrop, A. V. Belushkin. Kluwer Academic, Dordrecht 2006.
- Ferrero, P., Kann, D.A., Zeh A., Klose S., Pian E., Palazzi E., Masetti N., Hartmann D.H., Sollerman, J.O., Deng, J., Filippenko, A.V., Greiner J., Hughes, M.A., Mazzali, P., Li, W., Rol E., Smith, R.J., Tanvir N.R.: The GRB 060218/SN 2006aj event in the context of other gamma-ray burst supernovae. *Astronomy & Astrophysics* 457, s. 857-864. 2006.
- Fishbaugh, K.E., Hvidberg, C.S.: Martian north polar layered deposits stratigraphy: Implications for accumulation rates and flow. *Journal of Geophysical Research* Vol. 111, E06012. 2006.
- Fiurasek J., Sherson, J.F., Opatrny, T., Polzik, E.S.: Single-passage read-out of atomic quantum memory. *Phys. Rev. A* 73, s. 022331. 2006.
- Flensberg, K.: Electron-vibron coupling in suspended nanotubes. *New Journal of Physics* 8, s. 5. 2006.
- Flindt, C., Sørensen, A.S., Flensberg, K.: Spin-orbit induced control og qubits. *Physical Review Letters* 97, s. 240501. 2006.
- Foley, S., Watson, D., Gorosabel J., Fynbo, J.P.U., Sollerman, J.O., McGlynn, S., McBreen B., Hjorth, J.: The galaxies in the field of the nearby GRB 980425/SN 1998bw. *Astronomy & Astrophysics* 447, s. 891-895. 2006.
- Forsberg, R., Skourup, H., Andersen O., Knudsen P., Lax-

- on, S.W., Ridout, A., Braun, A., Johannessen J., Tschering, C.C., Arabelos, D.: Artic ocean geoid, ice thickness and mean sea level – the arcgice project. – i: Proceedings of the Symposium on 15 years of Progress in Radar Altimetry, 13-18 March 2006, Venice, Italy s. 1-6. 2006.
- Francois P., Cayrel, R., Dapagne, E., Andersen, J., Nordström, B., et al: Abundance of heavy elements in extremely metal-poor stars. i: Chemical Abundances and Mixing in Stars in the Milky Way and its Satellities s. 122-125. S. Randich, L. Pasquini. Springer, Holland 2006.
- Francois P., Depagne E., Cayrel, R., Hill V., Spite F., Spite M., Plez, B., Barbuy B., Beers, T., Bonifacio P., Andersen, J., Primas F., Nordström, B., Thirupathi, S., Molaro P.: Heavy elements in a sample of extremely metal-poor giants. Contributed Papers for JD15 13, i: Highlights of Astronomy s. 583-584. Oddbjørn Engvold. Astronomical Society of the Pacific, USA 2006.
- Francois P., Depagne E., Hill V., Spite F., Spite M., Andersen, J., Nordström, B., et al: Abundance of heavy elements in extremely metal-poor stars in origin of matter and evolution of galaxies, AIP Conference Proceedings, subser. Astronomy & Astrophysics 847, s. 205-212. 2006.
- Fruchter A.S., Levan, A.J., Strolger, L., Vreewijk, P.M., Thorsett, S.E., Bersier D., Burud I., Castro Cerón, J.M., Castro-Tirado A.J., Conselice C.J., Dahlen, T., Ferguson, H.C., Fynbo, J.P.U., Garnavich P.M., Gibbons, R.A., Gorosabel J., Gull, T.R., Hjorth, J., Holland S.T., Kouveliotou, R., Levay, Z., Livio, M., Metzger, M.R., Nugent, P.E., Petro, L., Pian E., Rhoads J.E., Riess, A.G., Sahu K.C., Smette A., Tnavir, N.R., Wijers R.A.M.J., Woosley S.E.: Long gamma-ray bursts and core-collapse supernovae have different environments. *Nature* 441, s. 463-468. 2006.
- Fujita, Y., Hamamoto, I., et al.: Identification of the [202]3/2 deformed band in mirror nuclei ^{25}Mg and ^{25}Al and implications for unstable nuclei. *Physica Scripta* T125, s. 194-195. 2006.
- Fynbo, J.P.U., Starling, R.L.C., Ledoux C., Wiersema, K., Thöne, C.C., Sollerman, J.O., Jakobsson, P., Hjorth, J., Watson, D., Vreeswijk P.M., Møller, P., Rol E., Gorosabel J., Näränen, J., Wijers R.A.M.J., Björnsson G., Castro Cerón, J.M., Curran, P., Hartmann, D.H., Holland S.T., Jensen, B.L., Levan, A.J., Limousin, M., Kouveliotou C., Pedersen, K., Tanvir, R.: Probing cosmic chemical evolution with gamma-ray bursts: GRB 060206 at $z = 4.048$. *Astronomy & Astrophysics* 451, s. L47-L50. 2006.
- Fynbo, J.P.U., Watson, D., Sollerman, J.O., Bloom, J.S., Hjorth, J., Jakobsson, P., et al.: No supernovae associated with two long-duration gamma-ray bursts. *Nature* 444, s. 1047-1049. 2006.
- Galsgaard, K.: Coronal heating- numerical experiments. *Advances in Space Research* 37(7), s. 1323-1334. 2006.
- Galsgaard, K., de Moortel, I., : Proceedings of the International Scientific Conference on Chromospheric and Coronal Magnetic Fields (ESA SP-596). 30 August – 2 September 2005, Katlenburg-Lindau, Germany. Editors D.E. Innes, A. Lagg & S.K. Solanki. Germany 2006.
- Galsgaard, K., Moreno-Inertis, F., Archontis V., Hood A.: Proceedings of the International Scientific Conference on Chromospheric and Coronal Magnetic Fields (ESA SP-596). 30. august – 2. september 2005, Katlenburg-Lindau, Germany. Editors D.E. Innes, A. Lagg & S.K. Solanki. Belgium 2006.
- Gao, C., Robock, A., Self, S., Witter, J.B., Steffensen, J.P., Clausen, H.B., Siggaard-Andersen, M-L., Johnsen, S.J., Mayewski P.A., Ammann, C.: The 1452 or 1453 A.D. Kuwae eruption signal derived from multiple ice core records: Greatest volcanic sulfate event of the past 700 years. *Journal of Geophysical Research* Vol. 111, D12107, doi:10.1029/2005JD006710. 2006.
- Geels C., Christensen, J.H., Hansen, A.W., Heinemeier J., Kiihlsholm S., Larsen, N.W., Larsen S.E., Pedersen T., Sørensen L.L., Brandt, J., Frohn, L.M., Djurhuus, S.: Identifying the european fossil fuel plumes in the atmosphere over the northeast atlantic region through isotropic observations and numerical modelling. *Environmental Monitoring and Assessment* 117, s. 387-409. 2006.
- Georgobiani D., Zhao, J., Benson, D., Kosovichev, A.G., Stein R.F., Nordlund, Å.: Time-Distance and Correlation Tracking Analysis of Convective Structures using Realistic Large-Scale Simulations of Solar Convection. SPD meeting #37 #5.09s. American Astronomical Society, USA 2006.
- Georgobiani D., Zhao, J., Kosovichev, A., Benson, D., Stein R.F., Nordlund, Å.: Local helioseismology and correlation tracking analysis of surface structures in realistic simulations of solar convection. 15 pages. - Submitted to *Astrophysical Journal*, USA 2006.
- Grundahl F., Arentoft T., Bruntt, H., Christensen-Dalsgaard, J., Clausen, J.V., Frandsen S., Glowienka, L., Jensen, H.R., Kjeldsen H., Lefever, K., Meibom S., Nielsen T.B., Pigulski, A., Southworth, J.: Pinpointing isochrones in clusters. *Memorie della Società Astronmica Italiana* 77, s. 433-436. 2006.
- Gudiksen B.V., Nordlund, Å.: Coronal dynamics and heating theories. 3545s. COSPAR, Beijing, China 2006.
- Gunnlaugsson H.P., Bertelsen, P., Butz-Jørgensen, C., Klingelhöfer G., Kuvvetli, I., Madsen, M.B., Merrison, J.P., Nørnberg P., Rasmussen H., Weyer, G.: On the use of conversion electron mössbauer spectroscopy in geosciences. *Hyperfine Interactions* 166, 1-4, s. 511-516. 2006.
- Gunnlaugsson H.P., Worm, E.S., Bertelsen, P., Goetz, W., Kinch K.M., Madsen, M.B., Merrison, J.P., Nørnberg P.: Simulations of the magnetic properties experiment on Mars exploration rovers. *Geophysical Research Abstracts* 7, s. 04738 – 1-2. 2006.
- Haldrup, K., Mishanaevsky Jr., L., Mikkelsen, L.P., Wert J.A.: Inhomogenous plastic flow mapped throughout opaque sample. *Proceedings of Plasticity* 2006.
- Haldrup, M.K., Nielsen, S.F., Beckmann, F., Wert J.A.: Inhomogeneous plastic flow investigated by X-ray absoeption microtomography of an aluminium alloy containing marker particles. *Journal of Microscopy-Oxford* 222 Part 1, s. 28-35. 2006.
- Haldrup, M.K., Nielsen S.F., Mishnaevsky, L.J., Beckmann, F., Wert J.A.: 3-dimensional strain fields from tomographic measurement. *Proceedings of the SPIE Advances in Tomography V. i: SPIE. The International Society of Optical Engineering*, USA 2006.
- Hamadache C., Le Guillou L., Tisserand P., Afonso C., Albert J.N., Andersen, J., et al: Galatic bulge microlensing optical depth from EROS-2. *Astronomy & Astrophysics* 454, s. 185-200. 2006.

- Hamamoto, I.: Pair correlation in deformed neutron-drip-line nuclei: The eigenphase formalism in the asymptotic behavior. *Physical Review C* 73 (4), s. 044317. 2006.
- Hamamoto, I.: Postive-energy one-particle levels in quadrupole-deformed Wood-Saxon potentials. *Physical Review C* 73 (6), s. 064308. 2006.
- Hamamoto, I., Sagawa H., Zhou, X.R.: Weakly bound neutrons and quadrupole response function in many-body pair correlation of neutron drip line nuclei. *Journal of Physics G. Nucl. Part Physics* 32, s. 1105-119. 2006.
- Hammer, C.U., Knight, P.G.: (red.). *Ice-core chronology. Glaciers Science and Environmental Change*, 396-403s. Blackwell Press, 2006.
- Hansen, P.M., Tolic-Nørrelykke, I.M., Flyvbjerg, H.K., Berg-Sørensen, K.: Tweezercalib 2.0: Faster version of MatLab package for precise calibration of optical tweezers. *Computer Physics Communications* 174, s. 572-573. 2006.
- Hansen S.H., Sommer-Larsen, J.: The density profiles of hot galactic halo gas. *The Astrophysical Journal* 653, s. L17-L20. 2006.
- Hardi, P., Gudiksen B.V., Nordlund, Å.: Forward modeling of the corona of the sun and solarlike stars: From a three-dimensional magnetohydrodynamic model to synthetic extreme-ultraviolet spectra. *Astrophysical Journal* 638, s. 1086-1100. 2006.
- Hartley, D., Mohr, W., Janssens R.V.F., Lauritsen T., Hagemann, G.B., Sletten, G., Ødegård S.W., et al.: Multiple band structures in 169-Ta. *Physical Review C* 74(5), s. 054314. 2006.
- Hartley, D.J., Mohr, W.H., Janssens R.V.F., Zhu, S., Hagemann, G.B., Sletten, G., Ødegård S.W., et al.: Detailed high-spin spectroscopy and the search for wobbling mode in 171-Ta. *Physical Review C* 72, s. 064325. 2005.
- Hauschultz, M., Andersen N.H., Olsen, M., Rasmussen, F.B., McEwan, K.A.: Kond-like resistivity in single Crystals of dhcp Pr at Milli-Kelvin Temperatures. *J. de Physique Colloque C6-8, Tome 39*, s. C6 860-61. 1978.
- Heinemann, T., Dobler, W., Nordlund, Å., Brandenburg, A.: Radiative transfer in decomposed domains. *Astronomy & Astrophysics* 448, s. 731-737. 2006.
- Helbing, D., Johansson A., Mathiesen, J.K., Jensen, M.H., Hansen, A.: Analytical approach to continuous and intermittent bottleneck flows. *Physical Review Letters* 97, s. (168001) 1-4. 2006.
- Helmi, A., Navarro, J.F., Nordström, B., Holmberg, J., Abadi, M.G., Steinmetz, M.: Pieces of the puzzle: Ancient substructure in the Galactic disc. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* 365, s. 1309-1323. 2006.
- Heng, K., McCray, R., Zhekov, A., Challis, P.M., Chevalier, R.A., Crotts, A.P.S., Fransson C., Garnavich P., Kirschner, R.P., Lawrence, S.S., Lundqvist, P., Panagia, N., Pun, C.S.J., Smith N.M., Sollerman, J.O., Wang L.: Evolution of the reverse shock emission from SNR 1987A. *The Astrophysical Journal* 644, s. 959-970. 2006.
- Herkenhoff K.E., Squyres S.W., Anderson R., Archinal B., Arvidson R.E., Barrett J., Becker K., Bell III J.F., Budney, C., Cabrol N.A., Chapman, M.G., Cook D., Ehlmann B.L., Farmer J., Franklin, B., Gaddis L., Galuszka, D.M., Garcia, P.A., Hare, T.M., Howing-Kraus, E., Johnson J.R., Johnson S., Kinch K.M., Kirk R.L., Lee, E.M., Leff, C., Lemmon M.T., Madsen, M.B., Maki J.N., Mullins, K.F., Redding, B.L., Richter L., Rosiek, M.R., Sims M., Soderblom L.A., Spanovich N., Springer, R., Sucharski, R.M., Sucharski T., Sullivan R., Torson J., Yen, A.: Overview of the microscopic imager investigation during spirit's first 450 sols in gusev crater. *Journal of Geophysical Research* 111, s. E02S04. 2006.
- Herskind, B., Hagemann, G.B., Sletten, G., Døssing, T., Rønn Hansen C., Hubel H., Ødegård S.W., et al.: Charged particle feeding of hyperdeformed nuclei in the A=118-126 region. *Physica Scripta T125*, s. 108-114. 2006.
- Hill V., Caryrel, R., Spite M., Plez B., Spite F., Francois P., Depagne E., Andersen, J., Barbuy B., Beers, T., Bonifacio P., Molaro P., Nordström, B., Primas F.: Constraints on early galactic enrichment from a large sample of extremely metal-poor stars observed with VLT + UVES. *Contributed Papers for JD15 13, i: Highlights of Astronomy* s. 584. Oddbjørn Engvold. *Astronomical Society of the Pacific, USA* 2006.
- Holmberg, J., Nordström, B., Andersen, J.: Revisiting the Geneva-Copenhagen survey. *Memorie della Societa Astronomica Italiana* 77, s. 1065. 2006.
- Huber, C., Leuenberger, M., Spahni R., Flückiger J., Schwander J., Stocker T.F., Johnsen, S.J., Landais A., Jouzel J.: Isotope calibrated Greenland temperature record over Marine Isotope Stage 3 and its relation to CH₄. *Earth and Planetary Science Letters* 243, s. 504-519. 2006.
- Huber, C., Leuenberger, M., Spahni R., Flükiger, J., Schwander J., Stocker T.F., Johnsen, S.J., Landais A., Jouzel J.: Isotope calibrated Greenland temperature record over Marine Isotope Stage 3 and its relation to CH₄. *Earth and Planetary Science Letters* 243. 2006.
- Huleihil, M., Andresen, B.: Convective heat transfer law for an endoreversible engine. *Journal of Applied Physics* 100(1), s. 014911. 2006.
- Huleihil, M., Andresen, B.: Optimal piston trajectories for adiabatic processes in the presence of friction. *Journal of Applied Physics* 100 (11), s. 114914. 2006.
- Huleihil, M., Andresen, B.: The mathematical structure of therodynamics. i: *Handbook of System Biology* s. 244. Andrzej Konopka. Marcel Dekker Ltd. Marcel Dekker Ltd. 1st. ed., 2006.
- Jakobsson, P., Fynbo, J.P.U., Ledoux C., Vreewijk, P.M., Kann, D.A., Hjorth, J., Priddey, R.S., Tanvir N.R., Reichart, D., Gorosabel J., Klose S., Watson, D., Sollerman, J.O., Fruchter, A.S., de Ugarte Postigo, A., Wiersema, K., Björnsson G., Chapman R., Tröne, C.C., Pedersen, K., Jensen, B.L.: H I column densities of z > 2 swift gamma-ray bursts. *Astronomy & Astrophysics* 460, s. L13-L17. 2006.
- Jakobsson, P., Levan A., Fynbo, J.P.U., Priddey, R.S., Hjorth, J., Tanvir N., Watson, D., Jensen, B.L., Sollerman, J.O., Natarajan P., Gorosabel J., Castro Cerón, J.M., Pedersen, K., Pursimo T., Árnadóttir, A.S., Castro-Tirado A.J., Davis C.J.: A mean redshift of 2.8 for swift gamma-ray bursts. *Astronomy & Astrophysics* 447, s. 897-903. 2006.
- James, J.B., Davis, T.M., Schmidt, B.P., Kim A.: Spectral diversity of Type Ia supernovae. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* 370, s. 933-940. 2006.
- Jensen H.G., Knudsen, J.M., Olsen, M., Lundgreen, B.: Mössbauer Spectroscopy and the study of evolution of Mars. *Third Seehiem workshop on Mössbauer Spectroscopy* (poster) 1988.

- Jespersen, T., Aagesen, M., Sørensen, C., Lindelof, P.E., Nygård, J.: Kondo physics in tunable semiconductor nanowire quantum dots. *Physical Review B* 74, s. 233304. 2006.
- Jimenez R., da Silva, J.P., Oh, S.P., Jørgensen, U.G., Merritt, D.: Model atmospheres for irradiated giant stars: Implications for the galactic center. *Astrophysical Journal*, s. 1-7. 2006.
- Johnson, O., Best, P., Zaritsky, D., Clowe, D., Aragón-Salamanca A., Halliday C., Jablonka, P., Milvang-Jensen, B., Pelló, R., Poggianti B.M., Rudnick, G., Saglia, R., Simard L., White S.: The X-ray properties of optically selected $z > 0.6$ clusters in the European southern observatory distant cluster survey. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* 371, s. 1777-1792. 2006.
- Jordi, C., Høg, E., Brown, A.G.A., Lindegren L., Bailer-Jones, C.A.L., Carrasco, J.M., Knude, J., Straizys V., de Bruijne, H.J.H., Claeskens, J-F., Fabricius, C., et al: The design and performance of the Gaia photometric system. *Mon. Not. R. Astron. Soc.* 367, s. 290-314. 2006.
- Jouzel J., Stievenard M., Johnsen, S.J., Landais A., Masson-Delmotte V., Sveinbjörnsdóttir A.E., Vimeux F., Grafenstein U.V., White J.W.C.: The GRIP deuterium-excess record. *Quaternary Science Reviews* Vol. 26, Issues 1-2, s. 1-17. 2007.
- Jørgensen, H., Grove-Rasmussen, K., Novotny T., Flensburg, K., Lindelof, P.: Electron transport in single wall carbon nanotube weak links in the Fabry-Perot regime. *Physical Review Letters* 96, s. 207003. 2006.
- Jørgensen, U.G.: Are there Earth-like planets around other stars. *Science in School Summer 2006 Issue 2*, i: s. 11-16. EIROforum, England 2006.
- Jørgensen, U.G.: Where does the elements come from. Danmark 2006.
- Jørgensen, U.G.: Er der liv i andre solsystemer. Er der liv i andre solsystemer 4, 3, i: Matematik, Fysik og Kemi i Perspektiv. Niels Elbrønd Hansen. Budolfi, Aalborg, Danmark 2006.
- Jørgensen, U.G.: Planeter omkring andre stjerner – er de beboelige? *Københavns Universitets Almanak 2006*, i: s. 106-118. Københavns Universitet – Det Naturvidenskabelige fakultet, Danmark 2006.
- Jørgensen, U.G., et al: Three gamma ray burst announcements in the GRB Coordinates Network (GCN) Circular-Service (GCN5277, GCN5272 and GCN5179). 2006.
- Khan, A., Connolly, J.A.D., Olsen N., Mosegaard, K., Mosegaard K.: Constraining the Composition and Thermal State of the Moon from an Inversion of Electromagnetic Lunar Day-Side Transfer Functions. *Earth Planet. Sci. Lett.* 248, s. 579-598. 2006.
- Khan, A., Connolly, J.A.D., MacLennan, J., Mosegaard, K.: Joint Inversion of Seismic and Gravity Data for Lunar Composition and Thermal State. *Geophys. J. Int* 168, s. 243-258. 2006.
- Khan, A., Connolly, J.A.D., Olsen, N.: Constraining the composition and thermal state of the mantle beneath Europe from inversion of long-period electromagnetic sounding. *J. Geophys. Res.* 111, s. 10102. 2006.
- Khan, A., Connolly, J.A.D., Olsen N., Mosegaard, K.: Constraining the composition and thermal state of the moon from an inversion of electromagnetic lunar day-side transfer functions. *Earth and Planetary Science Letters* 248, Issues 3-4, s. 579-598. 2006.
- Khan, A., MacLennan, J., Taylor, S.R., Connolly, J.A.D.: Are the Earth and the Moon compositionally alike? Inferences on lunar composition and implications for lunar origin and evolution from geophysical modeling. *Journal of Geophysical Research* 111. 2006.
- Kinch K.M., Merrison, J.P., Gunnlaugsson, H.P., Bertelsen P., Madsen, M.B., Nørnberg P.: Preliminary analysis of the MER magnetic properties experiment using a computational fluid dynamics model. *Planetary and Space Science* 54, s. 28-44. 2006.
- Knude, J.: (red.). CU8 Management meeting. Nice March 15-18. Nice 2006.
- Knude, J.: CU5 Internal calibration. Barcelona december 11-14. Barcelona 2006.
- Knude, J.: (red.). Polarization of the Gaia sky. *Graphical Astronomy and Image Analysis Tool*. 2006.
- Knudsen P., Tscherning, C.C.: Error characteristics of dynamic topography models derived from altimetry and GOCE gravimetry. *IAG Symposium Cairns, Australia* 22. -26. august, 2005 i: *Dynamic Planet – Monitoring and Understanding a Dynamic Planet with Geodetic and Oceanographic Tools* s. 11-16. Paul Tregoning, Chris Rizos. Danmark 2006.
- Krishna S., Andersson, A.M.C., Semsey, S., Sneppen, K.: Structure and function of negative feedback loops at the interface of genetic and metabolic networks. *Nucleic Acids Research* 34, s. 2455-2462. 2006.
- Krishna, S., Jensen, M.H., Sneppen, K.: Minimal model of spiky oscillations in NF- κ B signaling. *Proceedings of the National Academy of Sciences USA (PNAS)* 103, s. 10840-10845. 2006.
- Kundsen, J.M., Madsen, M.B., Olsen, M., Vistisen L., Mørup S.: Mössbauer Spectroscopy on the surface of Mars. Why? *Hyperfine Interaction* 68, s. 83-94. 1991.
- Lanci, L., Kent D.V., Biscaye P.E., Steffensen, J.P.: Magnetization of Greenland ice and its relationship with dust content. *Journal of Geophysical Research* Vol. 109, D09104. 2004.
- Langen, P.L., Alexeev, V.: Estimating 2 x CO₂ warming in an aquaplanet GCM using the fluctuation-dissipation theorem. *Geophysical Research Letters* Vol. 32, L23708. 2005.
- Langen, P.L., Alexeev, V.: A study of non-local effects on the Budyko-Sellers infrared parametrization using atmospheric general circulation models. *Tellus* 57A, s. 654-661. 2005.
- Ledoux C., Petitjean, P., Fynbo, J.P.U., Møller, P., Srianand, R.: Velocity-metallicity correlation for high- z DLA galaxies: evidence of a mass-metallicity relation? *Astronomy and Astrophysics* 457, s. 71-78. 2006.
- Leer, K., Basso, B., Hviid S.F., Madsen, M.B., et al: Simulation studies of collection of dust by the RAT magnets on the Mars exploration rovers. *Lunar and Planetary Science XXXVII*, s. 1784- 1-2. USA 2006.
- Levan, A.J., Tanvir N.R., Fruchter, A.S., Rol E., Fynbo, J.P.U., Hjorth, J., Williams G.L., Bergeron, E., Bersier D., Bremer M., Grav T., Jakobsson, P., Nilsson, K., Olszewski, E., Priddey, R.S., Rafferty, D., Rhoads J.: The faint afterglow and host galaxy of the short-hard GRB 060121. *The Astrophysical Journal* 648, s. L9-L12. 2006.
- Lo Curto, G., Mayor M., Clausen, J.V., Benz, W., Bouchy, F., Lovis, C., Moutou, C., Naef D., Pepe F., Queloz D., Santos N.C., Sivan, J-P., Udry S., Bonfils, X., Delfosse

- X., Mordasini, C., Fouqué P., Olsen, E.H., Pritchard, J.D.: The HARPS search southern extra-solar planets. VII. A very hot jupiter orbiti HD 212301. *Astronomy & Astrophysics* 451, s. 345-350. 2006.
- Lunde, A.M., Flensburg, K., Glazman, I.: Interaction-induced resonance in conductance and thermopower of quantum wires. *Physical Review Letters* 97, s. 256802. 2006.
- Lundgren, B., Jensen H.G., Knudsen, J.M., Olsen, M., Vistisen L.: Photostimulated Oxidation of Fe²⁺. A Mars simulation Experiment Studied by Mössbauer Spectroscopy. *Physica Scripta* 39, s. 670-672. 1989.
- Madsen, M.B.: Spirit opportunity. *Den Store Danske Encyklopædi*, Danmark 2006.
- Madsen, M.B., Drube, L., Gaarsmand, J., Goetz, W., Gross M., Gunnlaugsson, H.P., Hviid S.F., Kinch K.M., Leer, K., Lemmon M.T., Merrison J., Nørnberg P., Olsen, M., Smith P., Shinohara C.: The sweep effect and calibration targets for the NASA phoenix Mars lander 2007. EGU April. 2006.
- Madsen, M.B., Mørup S., Costa, T.V.V., Knudsen, J.M., Olsen, M.: Superparamagnetism in primitive Meteorites. *Hyperfine Interactions* 41, s. 827-830. 1988.
- Madsen, M.B., Mørup S., Costa, T.V.V., Knudsen, J.M., Olsen, M.: The superparamagnetic component in the Orgueil Meteorite: Mössbauer spectroscopy studies in applied magnetic fields. *Nature* 321(6069), s. 501-503. 1986.
- Maiorano E., Masetti N., Palazzi E., Savaglio S., Rol E., Vreewijk, P.M., Pian E., Price P.A., Peterson, B.A., Jelinek M., Amati L., Andersen, M.I., Castro-Tirado A.J., Ceron, J.M.C., de Ugarde Postigo, A., Frontera F., Fruchter, A.S., Fynbo, J.P.U., Gorosabel J., Henden, A.A., Hjorth, J., Jensen, B.L., Klose S., Kouveliotou C., Masi G., Møller, P., Nicastro L., Ofek, E.O., Pandey, S.B., Rhoads J., Tanvir N., Wijers R.A.M.J., van der Heuvel, E.P.J.: Physics of the GRB 030328 afterglow and its environment. *Astronomy & Astrophysics* 455, s. 423-431. 2006.
- Marques, M., Florez, M., Recio J.M., Gerward, L., Staun Olsen, J.: Structure and stability of ZrSiO₄ under Hydrostatic pressure. *Physical Review B* 74, s. 014104. 2006.
- McEwen K.A., Jensen, J., Beirne, E.D., Allen, J.P., Habicht, K., Adroja, D., Bewley, R.I., Fort, D.: Multiple magnetic singlet-singlet excitations in intermetallic PrNiSn. *Physical Review B* 73 (1), s. 014402. 2006.
- Meikle, W.P.S., Mattila, S., Gerardy, C.L., Kotak, R., Pozzo, M., van Dyk, S.D., Farrah, D., Fesen, R.A., Filippenko, A.V., Fransson C., Lundqvist, P., Sollerman, J.O., Wheeler J.C.: A spitzer space telescope study of SN 2002hh: An infrared echo from a type IIP supernova. *The Astrophysical Journal* 649, s. 332-344. 2006.
- Michaelsen, N., De Caprio, V., Jessen, N.C., Lizon, J-L., Mazzoleni, R., Riva, M., Spano, P., Norup Sørensen, A., Tintori, M., Wistisen, D.W., Dekker H., Kjærgaard, P., Zerbi F.M., D'Odorico S.: The X-shooter spectrograph: a new concept of mechanical assembly for a multiple-arm cassegrain instrument. *Ground-based and Airborne Instrumentation for Astronomy* 6269, i: Proceedings of SPIE. Ian S. McLean, Masanori Iye. SPIE, USA 2006.
- Michelsen, R., Nathues, A., Lagerkvist, C-I.: Spectroscopy of near-earth asteroids. *Astronomy & Astrophysics* 451, s. 331-337. 2006.
- Mirzaev, S.Z., Behrends, R., Heimburg, T.R., Haller J., Kaatzte, U.: Critical behavior of 2,6-dimethylpyridine-water: Measurements of specific heat, dynamic light scattering, and shear viscosity. *The Journal of Chemical Physics* 124, s. 144517 (1-6). 2006.
- Miyamoto, A., Shoji H., Hori, A., Hondoh T., Clausen, H.B., Watanabe O.: Ice fabric evolution process understood from anisotropic distribution of a-axis orientation on the GRIP (Greenland) ice core. *Annals of Glaciology* Vol. 42, Number 1, s. 47-56. 2005.
- Mortensen, A.K., Bigler, M., Grönvold, K., Steffensen, J.P., Johnsen, S.J.: Volcanic ash layers from the Last Glacial Termination in the NGRIP ice core. *Journal of Quaternary Science* Vol. 20, No. 3, s. 209-219. 2005.
- Muñonen, K., Jørgensen, U.G., et al: Spins, shapes, and orbits for potentially hazardous near-earth objects by NEON. i: The IAU Symposium No. 236 – Prague (Czech Republic), august 14-18, 2006. Cambridge University Press, England 2006.
- Murray M., Hood A., Moreno-Insertis, F., Galsgaard, K., Archontis, V.: 3D simulations identifying the effects of varying the twist and field strength of an emerging flux tube. *Astronomy & Astrophysics* 460, s. 909-923. 2006.
- Muschik, C.A., Hammerer, K., Polzik, E.S., Cirac, J.I.: Efficient quantum memory and entanglement between light and an atomic ensemble using magnetic fields. *Phys. Rev. A* 73, s. 062329. 2006.
- Neergaard-Nielsen, J.S., Nielsen B., Hettich, C., Mølmer K., Polzik, E.S.: Generation of a superposition of odd photon number states for quantum information networks. *Phys. Rev. Lett.* 97, s. 083604. 2006.
- Neusser-Neffgen, A., Hubel H., Hagemann, G.B., Jensen, D.R., et al.: Triaxial superdeformed and normal-deformed high-spin band structures in 170-Hf. *Physical Review C* 73(3), s. 034309. 2006.
- Nilsson, K.K., Fynbo, J.P.U., Møller, P., Sommer-Larsen, J., Ledoux C.: A Lyman-alpha blob in the GOODS south field: evidence for cold accretion onto a dark matter halo. *Astronomy & Astrophysics* 452, s. L23-L26. 2006.
- Nishikawa, K. -I., Herdee, P.E., Hededal, C.B., Fishman G.J.: Acceleration mechanics in relativistic shocks by the weibel instability. *The Astrophysical Journal* 642, s. 1267-1274. 2006.
- Nordlund, Å., Stein R.F., Georgobiani, D.: Applications of Convection Simulations to Oscillation Excitation and Local Helioseismology. *Convection in Astrophysics Symposium no. 239, i: Convection in Astrophysics, Symposium no. 239 held 21-25 August, 2006 in Prague, Czech Republic, S239, #25. International Astronomical Union, Frankrig 2006.*
- Nordström, B.: Chemical evolution in the Milky Way Disk. *New Horizon of Nuclear Astrophysics and Cosmology* 847, i: Origin of matter and evolution of galaxies: International Symposium on Origin of Matter and Evolution of Galaxies 2005: New Horizon of Nuclear Astrophysics and Cosmology. AIP Conference Proceedings s. 87-91. American Institute of Physics, USA 2006.
- Nordström, B.: Nucleosynthesis and Origin of the elements. Kittila, Finland 2006.
- Nordström, B.: Local Group Cosmology. *Aspen Center for Physics* 2006.
- Nordström, B.: Do we need an access programme i FP7?. *OPTICON*, Edinburgh 2006.
- Nordström, B.: The role of an access programme. *Lessons learned. OPTICON, Heidelberg, Germany* 2006.

- Nordström, B.: Galactic Surveys. Frankrig, IAU Symp. 235 Prague, Czech Rep. 2006.
- Nordström, B.: Evolution of the Milky Way Disk, IAU General Assembly. Prague, Czech Rep. Frankrig 2006.
- Nordström, B.: Dissecting the Milky Way. Lorentz Center, Holland 2006.
- Nordström, B.: Evolution of the Milky Way Disk. Bulgarian Astron. Soc. Sofia, Bulgaria 2006.
- Nordström, B.: Skrive- og rejsekalender. Almanak 2006, i: Københavns Universitets Almanak s. 215. Det Naturvidenskabelige Fakultet. Ny Nordisk Forlag. Arnold Busk, Danmark 2006.
- Nordström, B., Andersen, J.: Evolution of the Milky Way Disk. The Many Scales of the Universe i: The Many Scales in the Universe: JENAM 2004 Astrophysics Reviews s. 121-130. J.C. del Toro Iniesta, E.J. Alfaro, J.G. Gorgas, E. Salvador-Solé and H. Butcher. Springer, 2006.
- Nordström, B., Andersen, J., Holmberg, J., Jørgensen B.: Metallicities and ages in the galactic disk. Contributed Papers for JD15 13, i: Highlights of Astronomy s. 588. Odbjörn Engvold. Astronomical Society of the Pacific, USA 2006.
- Oddershede, L.B., Hansen P.M., Lansky, Z.: Finite time singularity assists cell division. 2006.
- Oerlemans, J., Dahl-Jensen, D., Masson-Delmotte V.: Ice Sheets and Sea Level. Science Vol. 313, s. 1043-1044. 2006.
- Olsen J., Seierstad, I.K., Vinther, B.M., Johnsen, S.J., Heinemeier J.: Memory effect in deuterium analysis by continuous flow isotope ratio measurement. International Journal of Mass Spectrometry 254 (1-2), s. 44-52. 2006.
- Olsen, L.F., Miralles, J-M., da Costa L., Benoist C., Vandame B., Rengelink R., Rite, C., Scodreggio M., Slijkhuis R., Wicenc A., Zaggia S.: ESO imaging survey: infrared observations of CDF-S and HDF-S. Astronomy & Astrophysics 452, s. 119-129. 2006.
- Olsen, L.F., Miralles, J-M., da Costa L., Madejsky R., Jørgensen, H.E., Mignano, A., Arnouts S., Benoist C., Dietrich, J.P., Slijkhuis R., Zaggia S.: ESO imaging survey: infrared deep public survey. Astronomy and Astrophysics 456, s. 881-893. 2006.
- Olsen, M.: (red.). Rapport om EMP, indgår som en del i analyse af det danske hospitalssystem under A-krigsforhold. Lægeforening, 22s. Den danske Lægeforening, Dk 1985.
- Olsen, M.: Demonstrationseksperimenter over varmepumper. (inviteret foredrag+publikation LMFK). LMFK 11, s. 127-142. 1981.
- Olsen, M.: Eksperimenter over Planck-stråling, optagelse af Planckkurver (inviteret foredrag+publikation LMFK 10). LMFK 10, s. 302-311. 1978.
- Olsen, M.: Køling ved blanding af heliumstoper. Fysik Tidsskrift 4, s. 161-179. 1975.
- Olsen, M.: Demonstrationsforsøg over elektromagnetiske bølger. Fysik Tidsskrift 73, s. 26-37. 1975.
- Olsen, M.: Følsomhedsregulering af galvanometre. LMFK 2, s. 8. 1975.
- Olsen, M.: Analogregnemaskinen anvendt til løsning af simple fysiske problemer i gymnasiet demonstrationsforsøg (inviteret foredrag+ publikation). LMFK 8, s. 10. 1972.
- Olsen, M., Gregers Hansen, P.E.: Selvstændig undervisning publikation udgivet som undervisningsvejledning og solgt af Danmarks Radio) : om lavtemperaturfysik i DR/TV. Danmarks Radio, DK 1974.
- Paaske, J., Rosch A., Wolfle, P., Marcus, C., Nygård, J.: Non-equilibrium singlet-triplet kondo effect in carbon nanotubes. Nature Physics 2(7), s. 460-464. 2006.
- Paraficz, D., Hjorth, J., Burud I., Jakobsen P., Eliasdottir, A.: Microlensing variability in time-delay quasars. Astronomy & Astrophysics 455, s. L1-L4. 2006.
- Pedersen, K., Hurley K., Hjorth, J., Smith D.A., Andersen, M.I., Christensen L., Cline T., Fynbo, J.P.U., Goldsten, J., Golenetskii, S., Gorosabel J., Jakobsson, P., Jensen, B.L., Milvang-Jensen, B., McClanahan, T., Møller, P., Palshin, V., Schartel, N., Trombka, J., Ulanov, M., Watson, D.: Multiwavelength studies of the optically dark gamma-ray burst 001025A. The Astrophysical Journal 636, s. 381-390. 2006.
- Pedersen, K., Rasmussen, J., Sommer-Larsen, J., Toft, S., Benson, A.J., Bower, R.G.: Discovery of a very extended X-ray halo around a quiescent spiral galaxy the missing link of galaxy formation. New Astronomy 11, s. 465-470. 2006.
- Perru, O., Sorlin O., Azaiez F., Sletten, G., Theisen, C., et al.: Enhanced core polarization in 70-Ni and 74-Zn. Physical Review Letters 96, s. 232501. 2006.
- Petrache C., Hagemann, G.B., Hamamoto, I., Starosta K.: Risk of misinterpretation of nearly degenerate pair bands as chiral partners in nuclei. Physical Review Letters 96 (11), s. 112502. 2006.
- Petrache, C., Hubel H., Bringel, P., Hagemann, G.B., Herskind, B., Sletten, G., Fallon P., Jensen, D.R., et al.: Triaxiality at high spins in Nd nuclei. Physica Scripta T125, s. 212-213. 2006.
- Pian E., Mazzali, P.A., Masetti N., Ferrero, P., Klose S., Palazzi E., Ramirez-Ruiz E., Woosley S.E., Kouvaliotou, C., Deng, J., Filippenko, A.V., Foley, R.J., Fynbo, J.P.U., Kann, D.A., Li, W., Hjorth, J., Nomoto K., Patat, F., Sauer, D.N., Sollerman, J.O., Vreeswijk P.M., Guenther, E.W., Levan A., O'Brian, P., Tanvir N.R., Wijers R.A.M.J., Dumas C., Hainaut, O., Wong, D.S., Baade, D., Wang L., Amati L., Cappellaro, E., Castro-Tirado A.J., Ellison, S.L., Frontera F., Fruchter, A.S., Greiner J., Kawabata, K., Ledoux C., Maeda K., Møller, P., Nicastro L., Rol E., Starling, R.: An optical supernova associated with the X-ray flash XRF 060218. Nature 442, s. 1011-1013. 2006.
- Pigolotti, S., Jensen, M.H., Olesen, P., Mathiesen, J.K.: Absorbing processes in Richardson diffusion: Analytical results. Physics of Fluids 18, s. 048104. 2006.
- Pozzo, M., Meikle, W.P.S., Rayner, J.T., Joseph, R.D., Filippenko, A.V., Foley, R.J., Li, W., Mattila, S., Sollerman, J.O.: Optical and infrared observations of the type IIP SN2002hh from days 3 to 397. Monthly Notices of the Royal Astronomical Society 368, s. 1169-1195. 2006.
- Rasmussen, S.O., Andersen, K.K., Svensson, A., Stefensen, J.P., Vinther, B.M., Clausen, H.B., Andersen, M.L.S., Johnsen, S.J., Larsen, L.B., Dahl-Jensen, D., Bigler, M., Röthlisberger R., Fischer H., Goto-Azuma K., Hansson M.E., Ruth U.: A new Greenland ice core chronology for the last glacial termination. Journal of Geophysical Research Vol. 111, D06102, s. doi:10.1029/2005JD006079. 2006.
- Razoumov, A., Sommer-Larsen, J.: Escape of ionizing radiation from star-forming regions in Young galaxies. The Astrophysical Journal 651, s. L89-L92. 2006.
- Reeh N., Fisher D.A., Koerner R.M., Clausen, H.B.: An empirical firn-densification model comprising ice lenses.

- Annals of Glaciology Vol. 42, Number 1, s. 101-106. 2005.
- Reihani, N., Bosanac, L., Hansen, T.M., Oddershede, L.B.: Stretching short dna tethers using optical tweezers. Stretching short dna tethers using optical tweezers i: Optical Trapping and Optical Micromanipulation III, Proceedings of SPIE, Volume 6326. Kishan Dholakia, Gabriel C. Spalding. SPIE, 2006.
- Richardson, A.C., Reihani, N., Oddershede, L.B.: Combining confocal microscopy with precise force-scope optical tweezers. Optical Trapping and Optical Micromanipulation III 6326, i: Optical Trapping and Optical Micromanipulation III. Proceedings of the SPIE. Dholakia, Kishan; Spalding, Gabriel C. SPIE-The International Society for Optical Engineering, 2006.
- Riemer-Sørensen, S., Hansen, S.H., Pedersen, K.: Sterile neutrinos in the milky way: Observational constraints. The Astrophysical Journal 644, s. L33-L36. 2006.
- Riley, M., Hartley, D., Janssens R.V.F., Hagemann, G.B., Lagergren, K., Lauritsen T., Sletten, G., Zhang, J., et al.: Observation of states beyond band termination in Er-156, Er-157, Er-158 and strongly deformed structures in hf-173, Hf-174, Hf-175. Physica Scripta T125, s. 123-126. 2006.
- Rochette, P., Garraccesca, J., Chevrier, P.E., Mathé, M., Menvielle, M., Brauer P., Dussoulliez, P., Fabron, C., Hood, L.L., Jensen, P.A., Langlais, B., Larsen S.E., Madsen, M.B., Merayo J.M.G., Musmann, G., Newson, H., Petrovsky, E., Primdahl F., Sarraco, G., Vadeboin, F., Vennerstrøm, S.: Magnetism, Iron Minerals, and Life on Mars. Astrobiology 6, s. 423-436. 2006.
- Romeo, A.D., Sommer-Larsen, J., Portinari L., Antonuccio-Delogu, V.: Simulating galaxy clusters – I. Thermal and chemical properties of the intracluster medium. Monthly Notices of the Royal Astronomical Society 371, s. 548-568. 2006.
- Rosvall, M., Sneppen, K.: Modeling self-organization of communication and topology in social networks. Physical Review E 74, s. 016108-1-6. 2006.
- Rosvall, M., Sneppen, K.: Self-assembly of information in networks. Europhysics Letters 74. 2006.
- Rowley, N., Grar, N., Sletten, G., Smith, F., Theron, C., et al.: Capture cross section for very heavy systems. Physics of Atomic Nuclei 69(7), s. 1093-1100. 2006.
- Rønnow, H.M., Partasarathy, R., Jensen, J., Aeppli G., Rosenbaum, T.F., McMorro D.F.: Quantum phase transition of a magnet in a spin bath. Science 308, s. 398. 2005.
- Samadi R., Georgobiani D.G., Trampedach R., Goupil M-J., Stein R.F., Nordlund, Å.: Excitation of solar-like oscillations across the HR diagram. S. 297-308. Frankrig 2006.
- Samyn, D., Svensson, A., Fitzsimons, S.J., Lorrain R.: Ice crystal properties of amber ice and strain enhancement at the base of cold Antarctic glaciers. Annals of Glaciology Vol. 40, No. 1, s. 185-190. 2005.
- Schunck, N., Dudek, J., Herskind, B.: Nuclear hyperdeformed and the Jacobi shape transition. Physica Scripta T125, s. 218-219. 2006.
- Seierstad, I.K., Johnsen, S.J., Vinther, B.M., Olsen, J.: The duration of the Bølling-Allerød period (Greenland Interstadial 1) in the GRIP ice core. Annals of Glaciology Vol. 42, Number 1, s. 337-344. 2005.
- Semsey, S., Andersson, A.M.C., Krishna, S., Jensen, M.H., Massé, E., Sneppen, K.: Genetic Regulation of Fluxes: Iron Homeostasis of Escherichia coli. Nucleic Acids Research 34(17), s. 4960-4967. 2006.
- Sherson J., Julsgaard, B., Polzik, E.S.: Deterministic atom-light quantum interface. Advances in Atomic, Molecular and Optical Physics 54, s. 81-130. 2006.
- Sherson, J.F., Fiurásek, J., Mølmer K., Sørensen, A.S., Polzik, E.S.: Light qubit storage and retrieval using macroscopic atomic ensembles. Phys. Rev. A 74, s. 011802. 2006.
- Sherson, J.F., Krauter, H., Olsson, R.K., Julsgaard, B., Hammerer, K., Cirac, I., Polzik, E.S.: Quantum teleportation between light and matter. Nature 443, s. 557. 2006.
- Sivarani, T., Beers T.C., Bonifacio P., Molaro P., Cayrel, P., Spite M., Spite, R., Plez, F., Andersen, J., Nordström, B., et al: First stars X. The nature of three warm carbon-enhanced metal-poor stars. Astronomy & Astrophysics 459, s. 125-135. 2006.
- Sivarani, T., Bonifacio P., Molaro P., Cayrel R., Spite, M., Spite F., Plez B., Andersen, J., Barbuy B., Beers T.C., Depagne E., Hill V., Francois P., Nordström, B., Primas F.: CS 29497-030: Lead in the early galaxy. Contributed Papers for JD15 13, i: Highlights of Astronomy s. 589-590. Oddbjørn Engvold. Astronomical Society of the Pacific, USA 2006.
- Sollerman, J.O., Jaunsen A.O., Fynbo, J.P.U., Hjorth, J., Jakobsson, P., Féron, C., Laursen, P., Ovaldsen, J. -E., Selj, J., Thöne, C., Xu, D., Davis, T.M., Gorosabel J., Watson, D., Duro, R., Ilyin, I., Jensen, B.L., Lysfjord, N., Marquart, T., Nielsen T.B., Näränen, J., Schwarz H.E., Walch, S., Wold M., Östlin, G.: Supernova 2006aj and the associated X-Ray flash 060218. Astronomy & Astrophysics 454, s. 503-509. 2006.
- Sommer-Larsen, J.: Properties of intra-group stars and galaxies in galaxy groups: normal versus fossil groups. Monthly Notices of the Royal Astronomical Society 369, s. 958-968. 2006.
- Sommer-Larsen, J.: Where are the Missing Galactic Baryons? The Astrophysical Journal 644, s. L1-L4. 2006.
- Southworth, J., Clausen, J.V.: Eclipsing binaries in open clusters. Astrophysics and Space Science 304, s. 199-202. 2006.
- Spite, M., Bonifacio P., Cayrel R., Hill V., Francois P., Spite F., Plez B., Depagne E., Andersen, J., Nordström, B., et al: Abundances in extremely metal-poor stars. Comparison of the trends of abundance ratios in giants and turnoff stars. From Lithium to Uranium: Elemental Tracers of Early Cosmic Evolution IAU Symp 228, i: From Lithium to Uranium: Elemental Tracers of Early Cosmic Evolution, IAU Symposium Proceedings of the international Astronomical Union 228, Held in Paris, France, May 23-27, 2005 s. 185-193. Hill, V.; François, P.; Primas, F. Cambridge. Cambridge University Press, England 2005.
- Spite M., Cayrel R., Hill V., Spite F., Francois P., Plez B., Bonifacio P., Molaro P., Depagne E., Andersen, J., Nordström, B., et al: First stars IX – Mixing in extremely metal-poor giants. Variation of the c-12/c-13, [Na/Mg] and [Al/Mg] ratios. Astronomy & Astrophysics 455, s. 291-301. 2006.
- Spite M., Cayrel, R., Spite F., Nordström, B., Andersen, J., et al: Evidence of mixing in extremely metal-poor

- giants. ESO Conf. Proc i: Chemical Abundances and Mixing in Stars in the Milky Way and its Satellites s. 200-203. S. Randich, L. Pasquini. Springer, Holland 2006.
- Spite M., Plez B., Hill V., Spite F., Cayrel R., Francois P., Depagne E., Andersen, J., Barbuy B., Beers, T., Bonifacio P., Molaro P., Nordström, B., Primas F.: Abundance of Nitrogen in the early galaxy from the NH band at 336 nm. Contributed Papers for JD15 13, i: Highlights of Astronomy s. 590. Odbjörn Engvold. Astronomical Society of the Pacific, USA 2006.
- Stanford, J.D., Rohling, E.J., Hunter, S.E., Roberts, A.P., Rasmussen, S.O., Bard, E., McManus, J., Fairbanks, R.G.: Timing of meltwater pulse 1a and climate responses to meltwater injections. *Paleoceanography* 21, s. PA4103. 2006.
- Starosta K., Hamamoto, I., Koike T., Vaman, C.: Electromagnetic properties of nuclear chiral partners. *Physica Scripta T125*, s. 18-20. 2006.
- Staun Olsen, J., Gerward, L., Souza Filho A.G., Freire P.T.C., Mendes Filho J., Melo F.E.A.: High pressure X-ray diffraction of L-ALANINE crystal. *High Pressure Research* 26, s. 433-437. 2006.
- Steffensen, J.P.: Ett levande berg berättar klimatets historia. i: Grönland mer än isberg s. 110-135. Torsten Hallberg/Foreningen Norden. Arena Norden, 2005.
- Stein R.F., Benson, D., Nordlund, Å.: A simulation of solar convection at supergranulation scale. 26th meeting of the IAU Joint Discussion 17, i: Highlights of Recent Progress in the Seismology of the Sun and Sun-Like Stars s. 1-7. Italy 2006.
- Stein R.F., Nordlund, Å.: Solar small-scale magnetoconvection. *Astrophysical Journal* 642, s. 1246-1255. 2006.
- Stein R.F., Nordlund, Å., Benson, D.: Supergranulation-scale simulation of the solar convection zone. *American Astronomical Society, USA* 2006.
- Steinhage, D., Eisen, O., Clausen, H.B.: Regional and temporal variation of accumulation around NorthGRIP derived from ground-penetrating radar. *Annals of Glaciology* Vol. 42, Number 1, s. 326-330. 2005.
- Stobbe, S., Lindelof, P.E., Nygård, J.: Intergration of carbon nanotubes with semiconductor technology: Fabrication of hybrid devices by III-V molecular beam epitaxy. *Semiconductor Science and Technology* 21(11), s. S10-S16. 2006.
- Stritzinger, M., Mazzali, P.A., Sollerman, J.O., Benetti S.: Consistent estimates of 56-Ni yields for type Ia supernovae. *Astronomy & Astrophysics* 460, s. 793-798. 2006.
- Svensson, A., Andersen, K.K., Bigler, M., Clausen, H.B., Dahl-Jensen, D., Davies, S.M., Johnsen, S.J., Muscheler R., Rasmussen, S.O., Röthlisberger R., Steffensen, J.P., Vinther, B.M.: The Greenland ice core chronology 2005, 15-42 ka. Part 2: comparison to other records. *Quaternary Science Reviews* Vol 25, Issues 23-24, doi:10.1016/j.quascirev.2006. 2006.
- The ALEPH collaboration, Hansen, J.D., Hansen, J.D., Hansen, P.H., Kraan, A.C., Nilsson, B.S., et al.: Deuteron and antideuteron production in e+e- collisions at the Z resonance. *Physics Letters B Issues* (3-4) vol. 639, s. 191-201. 2006.
- The HERA-B collaboration, Hansen, J.D., Dam, M., Klinkby, E.B., Xella, S., et al.: K* and phi meson production in Proton-Nucleus Interactions at $\sqrt{s} = 41.6$ GeV. *Eur. Phys. J.C.* Submitted, s. 19. 2006.
- The HERA-B collaboration, Hansen, J.D., Dam, M., Klinkby, E.B., Xella, S.: Measurement of the J/psi production cross section in 920-GeV/c fixed-target proton-nucleus interactions. *Physics Letters B* 638, s. 407-414. 2006.
- The HERA-B collaboration, Hansen, J.D., Dam, M., Klinkby, E.B., Xella, S., et al.: Polarization of lambda and anti-lambda in 920 GeV fixed-target proton-nucleus collisions. *Physics Letters B* 638, s. 415-421. 2006.
- The HERA-B collaboration, Hansen, J.D., Dam, M., Klinkby, E.B., Xella, S., et al.: Measurement of the upsilon production cross-section in 920 GeV fixed-target proton-nucleus collisions. *Physics Letters B* 638, s. 13-21. 2006.
- The HERA-B collaboration, Hansen, J.D., Dam, M., Klinkby, E.B., Xella, S., et al.: Improved measurement of the b-anti-b production cross section in 920GeV fixed-target Proton-Nucleus collisions. *Physical Review D* 73, s. 22. 2006.
- The HERA-B collaboration, Hansen, J.D., Dam, M., Klinkby, E.B., Xella, S., et al.: A measurement of the Psi to J/psi production Ratio in 920 GeV Proton-Nucleus Interactions. *Eur. Phys. J. C.* submitted. 2006.
- Thomas, E.R., Wolff E.W., Mulvaney R., Steffensen, J.P., Johnsen, S.J., Arrowsmith, C., White, J.W.C., Vaughn, B., Popp, T.: The 8.2 ka event from Greenland ice cores. *Quaternary Science Reviews* 26, s. doi:10.1016/j.quascirev.2006. 2007.
- Tolic-Nørrelykke, S., Rasmussen, M.B., Pavone F.S., Berg-Sørensen, K., Oddershede, L.B.: Stepwise bending of dna by a single TATA-box binding protein. *Biophysical Journal* 90, s. 3694-3703. 2006.
- Tscherning, C.C.: GOCE external calibration – calibration of GOCE gradiometer data in the MBW using ground data. *Journal of Geodesy* 78, i: Calibration of GOCE SGG data using high-low SST, terrestrial gravity data and global gravity field models s. 1-35. Springer. Springer, Berlin 2006.
- Tscherning, C.C., Veichert, M., Arabelos, D.: Calibration of GOCE gravity gradient data smooth ground gravity. *Proceedings of the Workshop: GOCINA 25, i: The European Center for Geodynamics and Sismology (ECGS)* s. 63-67. P. Knudsen, J. Johannessen, T. Gruber S. Stammer and van Dam. Novotel, Luxembourg, 2006.
- Turkmani, R., Cargill, P.J., Galsgaard, K., Vlahos, L., Isliker, H.: Partical acceleration in stochastic current sheets in stressed coronal active regions. *Astronomy & Astrophysics* 449, s. 749-757. 2006.
- Utko, P., Nygård, J., Monthieux, M., Noe, L.: Sub-Kelvin transport spectroscopy of fullerene peapod quantum dots. *Applied Physics Letters* 89(23), s. 233118. 2006.
- Viera, V.W.A., Jensen H.G., Knudsen, J.M., Olsen, M.: Mössbauer Spectroscopy of selected Bonded Iron Formations. *Physica Scripta* 30, s. 248-288. 1984.
- Vinther, B.M., Andersen, K.K., Jones P.D., Briffa, K.R., Cappelén, J.: Extending Greenland temperature records into the late eighteenth century. *Journal of Geophysical Research* 111, D11105. 2006.
- Vinther, B.M., Clausen, H.B., Johnsen, S.J., Rasmussen, S.O., Andersen, K.K., Buchardt, S.L., Dahl-Jensen, D., Seierstad, I.K., Andersen, M.L.S., Steffensen, J.P., Svensson, A., Olsen J., Heinemeier J.: A synchronized dating of three Greenland ice cores throughout the

- Holocene. *Journal of Geophysical Research* Vol. 111, D13102, doi:10.1029/2005JD006921. 2006.
- Vreeswijk P.M., Smette A., Fruchter, A.S., Palazzi E., Rol E., Wijers R.A.M.J., Kouveliotou C., Kaper L., Pian E., Masetti N., Frontera F., Hjorth, J., Gorosabel J., Piro L., Fynbo, J.P.U., Jakobsson, P., Watson, D., O'Brian, P.T., Ledoux C.: Low-resolution VLT spectroscopy of GRBs 991216, 011211 and 021211. *Astronomy & Astrophysics* 447, s. 145-156. 2006.
- Wang, S., Furuno K., Zhang, Y., Hagemann, G.B., Sletten, G., Nyberg J., Jensen, H.J., et al.: Band structures in 123-I. *Journal of Physics G- Nuclear and Particle Physics* 32(3), s. 283-294. 2006.
- Waskowska A., Gerward, J., Staun Olsen, J., Malicka E.: Temperature and pressure induced lattice distortion in CdCr_{2-x}Ga_xSe₄ (x=0,0.06, and 0.12). *J. Phys. Condens. Matter* 14, s. 12423-12431. 2002.
- Watson, D., Fynbo, J.P.U., Ledoux C., Vreeswijk P., Hjorth, J., Smette A., Andersen, A.C., Aoki, K., Augsteijn T., Beardmore, A.P., Bersier D., Cerón, C., D'Avanzo, P., Diaz-Fraile, D., Gorosabel J., Hirst, P., Jakobsson, P., Jensen, B.L., Kawai N., Kosugi, G., Laursen, P., Levan A., Masegosa, J., Näränen, J., Page, K.L., Pedersen, K., Pozanenko, A., Reeves J.N., Rumyantsev, V., Shahbaz, T., Sharapov, D., Sollerman, J.O., Starling, R.L.C., Tanvir N., Torstensson, K., Wiersema, K.: A log N-HI = 22.6 damped Ly α absorber in a dark gamma-ray burst: The environment of GRB 050401. *The Astrophysical Journal* 652, s. 1011-1019. 2006.
- Watson, D., Hjorth, J., Jakobsen P., Xu, D., Fynbo, J.P.U., Sollerman, J.O., Thöne, C., Pedersen, K.: Are short gamma-ray bursts collimated? GRB 050709, a flare but no break. *Astronomy & Astrophysics* 454, s. L123-L126. 2006.
- Watson, D., Reeves J.N., Hjorth, J., Fynbo, J.P.U., Jakobsson, P., Pedersen, K., Sollerman, J.O., Castro Cerón, J.M., McBreen, S., Foley, S.: Outshining the quasars at reionization: The X-Ray spectrum and light curve of the redshift 6.29 gamma-ray burst GRB 050904. *The Astrophysical Journal* 637, s. L69-L72. 2006.
- Watson, D., Vaughan, S.A., Willingale R., Hjorth, J., Foley, S., Fynbo, J.P.U., Jakobsson, P., Levan A., O'Brian, P.T., Osborne, J.P., Pedersen, K., Reeves J.N., Tedds, J.A., Watson M.G.: The soft X-ray blast in the apparently subluminal GRB 031203. *The Astrophysical Journal* 636, s. 967-970. 2006.
- Wheldon, C., Regan P.H., Smith, A.O., Hayes, A.B., Sletten, G., et al.: Observation of an isomeric in 197-Au. *Physical Review C* 74, s. 027303. 2006.
- Whitworth, A., Bate, M.R., Nordlund, Å., Reipurth, B., Zinnecker, H.: PPV Chapter – The formation of Brown Dwarfs. *ArXiv Astrophysics e-prints*, 2006.
- Wieczorek, M.A., Jolliff, B.L., Khan, A., Pritchard, M.E., Weiss, B.P., Williams, J.G., Hood, L.L., Righter, K., Neal C.R., Shearer, C., McCallum, I.S., Tompkins, S., Hawke, B.R., Peterson, C., Gillis, J., Bussey, B.: The Constitution and Structure of the Lunar Interior. *Rev. Mineral. Geochem.* 60, s. 221. 2006.
- Wolff E.W., Fischer H., Fundel, F., Ruth U., Twarloh, B., Littot G.C., Mulvaney R., Röthlisberger R., Angelis, M.d., Boutron, C.F., Hansson M.E., Jonsell, U., Hutterli M.A., Lambert, F., Kaufmann, P., Stauffer B., Stocker T.F., Steffensen, J.P., Bigler, M., Andersen, M.L.S., Udisti R., Becagli S., Castellano E., Severi, M., Wagenbach D., Barbante, C., Gabrielli, P., Gaspari, V.: Southern Ocean sea-ice extent, productivity and iron flux over the past eight glacial cycles. *Nature* 440. 2006.

Studienævnet for Fysik

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod fysikstudienævnet af lærerrepræsentanter: Lektor Aksel Walløe Hansen, professor Jørn Dines Hansen (studieleder), lektor Niels Højerslev, lektor Jens Knude og lektor Stig Steenstrup (vicedeleder). Studenterrepræsentanter er: Rune Høirup Madsen, Andreas Vej-bæk Mønster (næstformand), Mikkel Schou Nielsen, Kim Georg Lind Pedersen og Pil Maria Saugmann.

Beretning

En stor del af fysikstudienævnets tid i 2006 er gået med at revidere den nye studiestruktur, som for bachelorstudiets vedkommende trådte i kraft 1. september 2004, og for kandidatstudieordningerne trådte i kraft 1. september 2005. Antallet af nye fysikstuderende i 2006 var ca. 30 % højere end i 2005. Hvis der tages højde for fluktuationer, er antallet af nye fysikstuderende tilbage på niveauet før nanoteknologistudiet startede. Hvilket er glædeligt, da nogle af de nanoteknologistuderende også har interesse for fysik.

Der er ikke noget egentligt studienævn i nanoteknologi. I stedet er der et udvalg med deltagelse af nanoteknologistuderende og en lærer fra biokemi, fysik og kemi samt studielederne fra disse. Desuden deltager en repræsentant fra sundhedsvidenskab og Nano Science Centret. Også i nanoteknologi blev bachelorstudieordningen og kandidatstudieordningen revideret. Antallet af ansøgere til nanoteknologi i 2006 fortsatte det svage fald fra året før. Det er endnu for tidligt at vurdere, om det er en varig udvikling.

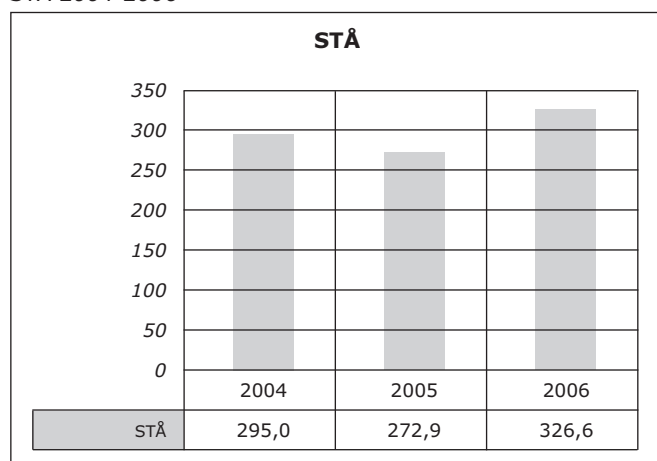
Ved begge studier har der været afholdt både lærer- og studentermøder om forskellige emner.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Fysik	Matematik	Kemi	Biologi	Datalogi	Øvrig overført	Merit-	I alt
Fysik	274,0	38,8	29,0	5,9	3,3	3,8	4,9	359,6
Meteorologi	5,5	0,3						5,8
Geofysik	0,1							0,1
Matematik	9,2							
Datalogi	8,3							
Biokemi	2,6							
Geologi	2,5							
Kemi	1,5							
Øvrig nat.	3,4							
Meritstuderende	5,1							
Gæstestuderende	14,5							
I alt	326,6							
Åben uddannelse	1,7							

STÅ 2004-2006

Studieleder Jørn Dines Hansen

Biologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor Bo Vest Pedersen og viceinstitutleder, lektor Helge Ro-Poulsen.

Bestyrelsen består af institutleder og viceinstitutleder samt lektor Bo Johansen, lektor Torben Dabelsteen, lektor Flemming Ekelund, lektor Bent Vismann, systemadministrator Erling Mouritzen, laborant Karna Heinsen, stud.scient. Jonas Geldman og stud.scient. Andreas Kelager Christiansen.

De otte afdelingsledere deltager med taleret i bestyrelsesmøderne.

Organisation

Instituttet er opdelt i 8 afdelinger, som hver ledes af en afdelingsleder: Afdeling for Cellebiologi og Sammenlignende Zoologi (professor Cornelis Grimmelhuijzen), Afdeling for Mikrobiologi (lektor Sten Struwe), Afdeling for Fykologi (professor Øjvind Moestrup), Afdeling for Terrestrisk Økologi (professor Søren Christensen), Afdeling for Populationsbiologi (professor Jacobus Boomsma), Afdeling for Evolutionsbiologi (lektor Bo Johansen), Ferskvandsbiologisk Laboratorium (lektor Kirsten Christoffersen) og Marinbiologisk Laboratorium (professor Tom Fenchel).

Da afdelingerne består af beslægtede forskningsområder, vil den faglige beretning være opdelt i otte afsnit – et for hver af afdelingerne.

Adresse

Universitetsparken 15
2100 København Ø
Telefon 35 32 13 13
Fax 35 32 13 00
www.bi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Biologisk Institut, som dannedes ved en fusion af Botanisk Institut, Zoologisk Institut og Afdeling for Generel Mikrobiologi, har nu eksisteret i 3 år, og det generelle ønske om at samle instituttet på færre adresser har på trods af en del initiativer i indeværende år ikke medført nævneværdige ændringer.

Der har i året blandt lektorerne været to afgang, Peter Milan Petersen og Knud Erik Heller. Sidst på året blev professor Sven Jonasson pensioneret. Nyansat er adjunkt Martina Schneider (cellebiologi), og i løbet af året blev professor Eske Willerslev med "Center for Ancient dna" overført fra NBI til instituttets Evolutionsbiologiske Afdeling.

Blandt det tekniske personale har der været ikke mindre end fem afgang, Brian Birger Green, Ib Aagaard, Lene Bangshof, Lotte Christensen og Rose Marie Vergo. Nyansat er Reza Sauerberg, Saeeda Vally, Carsten Nielsen og Vinni Steffensen.

Forskningsvirksomhed

Instituttets opdeling i afdelinger er udtryk for et ønske om decentralisering. På afdelingerne har man samlet beslægtede forskningsgrupper. Strukturen er så løs, at der frit kan samarbejdes på tværs af afdelinger. I det efterfølgende gennemgås de otte grupperingers forskningsindsats.

Cellebiologi og Sammenlignende Zoologi

Afdelingen beskæftiger sig med molekylær neuroendokrinologi, funktionel og sammenlignende genomforskning hos insekter og cnidarer, og udviklings- og reproduktionsbiologi hos crustaceer fladorme og andre invertebrater. Afdelingen laver også rent morfologiske studier (elektronmikroskopi) af nyrer, køns- og forplantningsorganer hos muslinger, padder og fisk.

1. Molekylær neuroendokrinologi og genomforskning hos insekter

Insekterne er langt den største dyregruppe med mindst 75 % af alle dyrearter. De er økologisk og økonomisk enormt vigtige. Således er 70 % af alle blomstrende planter afhængige af insekter til bestøvning, og blandt insekterne er der alvorlige skadedyr, som ødelægger ca. 30 % af verdens potentielle årlige høst. Endvidere er nogle insekter vektorer for alvorlige sygdomme som f.eks. malaria og gul feber.

For tiden er der en meget spændende udvikling i gang i insektforskning, idet genomerne af 22 insekter for nylig er blevet eller snart vil blive kortlagt. Blandt disse insekter er 12 *Drosophila*-arter (bananfluen *Drosophila melanogaster* genom blev kortlagt allerede i 2000), malariamyggen *Anopheles gambiae* (kortlagt i 2002), silkesommerfuglen *Bombyx mori* (2004), honningbien *Apis mellifera* (2006), gulfebermyggen *Aedes aegypti* (2006), billen *Tribolium castaneum* (2006), den blodsugende tæge *Rodnius prolixus*, den parasitære hveps *Nasonia vitripennis* og bladlusen *Acyrtosiphon pisum* forventes at blive kortlagt i 2007 eller lidt senere. Disse 22 genomprojekter repræsenterer 6 insektordener og samtidig både holo- og hemimetabole insekter. Deres sekventerede genomer er guldgruber, fordi de indeholder informationer om alle proteiner og derfor om alle biokemiske og fysiologiske processer, som forekommer i et insekt. Vi er consortiummedlemmer af Honey Bee Genome Project, *Tribolium castaneum* Genome Project, *Nasonia vitripennis* Genome Project og *Rodnius prolixus* Genome Project og har valgt at fokusere på insekternes neurohormonreceptorer og deres ligander (neuropeptider, proteinhormoner, biogene aminer), fordi disse molekyler indtager en hierarkisk høj position i insekternes fysiologi og styrer vigtige processer såsom udvikling, forplantning og adfærd.

I 2006 har vi annoteret 21 biogene aminoreceptorer, 36 neuropeptidreceptorer og 4 proteinhormonreceptorer i billen *T. castaneum*. Vi har også annoteret liganderne til 46 af disse 71 neurohormonreceptorer. Endvidere har vi eksperimentelt karakteriseret ("deorphanised") 3 receptorer fra malariamyggen *A. gambiae* og 1 fra kakerlakken *Periplaneta americana* (G. Cazzamali, M. Williamson, F. Hauser og C.J.P. Grimmelhuijzen).

Vi har dyrket en mutant fra *D. melanogaster*, som mangler dens adipokinetiske hormone (AKH)-receptor, som er vigtig for sukker- og lipidhomeostasen. Denne mutant lever 50 % længere end den intakte (vildtype) bananflue, hvilket understreger vigtigheden af sukker- og lipidhomeostasen for livslængden af et dyr (M. Schneider, G. Cazzamali, F. Hauser og C.J.P. Grimmelikhuijzen).

2. Molekylær neuroendokrinologi og genomforskning hos cnidarer

Cnidarer indtager en meget basal og strategisk vigtig position inden for dyrenes fylogenetiske træ. Derfor har det amerikanske NHI bevilget penge til både et *Hydra* Genome Project (Hydrozoa) og et *Nematostella vectensis* Genome Project (Anthozoa). Vi er consortiummedlemmer af begge projekter, hvor vores opgave er annoteringer af neurohormonreceptorer og deres ligander. I 2006 har vi fundet 2 opsiner (lysfølsomme receptorer) hos *Hydra*, hvilket tyder på, at *Hydra* kan se lys, selvom den ikke har øjne (M. Williamson, F. Hauser og C.J.P. Grimmelikhuijzen).

3. Udviklingsbiologi hos marine invertebrater

I dette projekt undersøges de embryologiske udviklinger hos en række marine invertebrater til at besvare evolutionære spørgsmål ("Evo-Devo"). I 2006 blev udviklingen af nerve- og muskelsystemerne hos *Loxosomella vivipara* og *L. parguerensis* (Ectoprocta) undersøgt (A. Wanninger). Desuden blev den larvale muskulatur hos *Balanus improvisus* (Crustacea) kortlagt (A. Wanninger og J. Høeg).

4. Fasthæftningsorganer i larvestadiet hos krebsdyr

Der findes flere krebsdyrarter, hvor de voksne stadier sidder permanent fast, mens de larvale stadier er fritsvømmende. Sammen med G. A. Kolbasov (University of Moscow) har vi undersøgt larvernes opbygning hos de såkaldte borende rurer, som lever i sneglehuse beboet af eremitkrebs eller er nedboret i koraller. Vi har fundet et hidtil ukendt fasthæftningsorgan i disse larver. Vi har udvidet disse undersøgelser i larver hos parasitiske Ascothoraidier (J. Høeg).

5. Reproduktionsbiologi og evolution hos rankefødter (Cirripedier)

Rankefødter (krebsdyr som rurer, langhalse og rundkrebs) anvendes som modeller for evolution af komplicerede livscyklusser og reproduktive strategier. I 2006 har vi fokuseret på reproduktionsbiologien hos de såkaldte scalpellider, som har dværghanner, der sidder på store hunner. Vi har fundet, at disse hanner sidder i to lommer, hver ved kanten af hunnernes reproduktionskamre. Disse lommer kan enten være relativt åbne, og derfor kan et større antal hanner fasthæfte sig deri, eller de er snævre og kun en eneste har adgang. Hos krebsdyrarter, som tilhører den sidste gruppe, har vi identificeret en helt ny rørformet struktur, som nok tjener til at sikre, at sæden fra de to hanner overføres sikkert til hunnens reproduktionskammer (J. Høeg og L. Mortensen, University of Bergen).

6. Immigration af marine parasitter

I dette projekt studerer vi en krabbe (*Charybdis longicollis*) og dens parasit (rankefoden *Heterosaccus dollfusi*). Krabben er for nylig vandret fra Det Røde Hav via Suezkanalen ind i Middelhavet, hvor den anses for en miljømæssig trussel. Processen analyseres via mikrosatellitter

(molekylær fingerprinting), og i år lykkedes det at fremstille et operationelt system. Ligeledes har vi nu udviklet et mikrosatellit-system til at studere parasitten *Sacculina carcini*, en anden rankefod, som parasiterer strandkrabben *Carcinua maenas*. De lever i Limfjorden og bliver brugt som en reference til systemet i Middelhavet. Med færdige mikrosatellitter til begge systemer er vejen åbnet for detaljerede populationsbiologiske analyser (J. Høeg og H. Glenner).

7. Forplantningsorganer og spermier hos ovovivipare muslinger

Muslinger af gruppen Galeommatider har vist en forbløffende variation i adaptive forplantningsstrategier. Hos et par af de undersøgte arter overføres enten den larvale gonade eller dele af den aktive testikel til gællerne af et større hunligt dyr, hvori de implanteres, modnes og senere frigør spermier. Undersøgelserne har desuden dokumenteret, at spermistrukturen er den bedste slægtskabsmarkør inden for muslingefamilien Galeommatidae (Å. Jespersen og J. Lützen).

8. Udviklingen af gonader hos vivipare fisk

Efter vi har beskrevet og publiceret den "normale udvikling" af gonader hos embryoner af ålekvabben, er vi nu begyndt at undersøge, hvorvidt nonbiologiske hormonlignende stoffer indvirker på gonadedannelse hos denne fisk (Å. Jespersen, T. Rasmussen og B. Korsgaard, Syddansk Universitet, Odense).

Mikrobiologi

1. Molekylær mikrobiel økologi

I molekylær mikrobiel økologi-gruppen har årets forskning været koncentreret om en række forskellige projekter med både intern og ekstern finansiering. Studier af mobile genetiske elementer og deres betydning for mikrobiel adaptation er stadig centrale for gruppens arbejde. Herunder har vi bl.a. arbejdet med: (i) Spredning af plasmider mellem bakterier i naturlige miljøer. Ved hjælp af en ny flow-cytometri-baseret metode er det lykkedes os at påvise overførsel af plasmider mellem vidt forskellige bakterier i jord (fra Gram negative til Gram positive). (ii) Vi har tidligere beskrevet en ny plasmidbunden effluxpumpe. Vi har nu påvist, at denne Pumpe giver anledning til en meget bredspektret resistens mod både vækstfremmere, antibiotika og desinfektionsmidler. (iii) Mikrobiel tilpasning til tungmetall-stress undersøges både ved dyrkning og dyrkningsafhængige metoder, f.eks. ved vækst på kviksølvberigede agarplader, omsætning af kulstofkilder i kviksølvholdige ECOplader, DGGE og PCR-analyse af merA-generne, der indgår i reguleringen af kviksølvomsætningen.

Endelig har gruppen i år haft speciel forskningsmæssig fokus på store konjugative plasmider. Vi har i den forbindelse sekventeret og annoteret et 54kb multi-antibiotikaresistens plasmid, pKJK5, som oprindeligt blev isoleret fra jord. Dette plasmid grupperer sammen med kendte inkompatibilitetsgruppe IncP-1 plasmider, men yderligere fylogenetiske undersøgelser har vist, at det sandsynligvis repræsenterer en hidtil ukendt subgruppe. Vi har desuden

undersøgt både overførselsrater og stabiliteten af pKJK5 i og mellem diverse bakterier i forskellige naturlige miljøer, herunder tarmen på rotter (S. Sørensen, L.H. Hansen, J. de Liphay, M. Burmølle, G. Øregaard, M. Bahl, A. Norman).

2. Mikroorganismernes diversitet og aktivitet

Genetisk karakterisering af bakteriesamfundene i Ikka-fjorden i Sydgrønland foretages på prøver indsamlet i sommeren 2006. Karakterisering af kuldeaktive og alkalitålende enzymer produceret af bakterier isoleret fra ikka-søjler i Ikka-fjorden. Undersøgelse af den mikrobielle samfundsstruktur og af aktiviteten af denitrificerende og nitrificerende bakterier i jord udsat for forskellige klimamanipulationer foregår som en del af det Villum Kann Rasmussen Fonden-støttede CLIMAITE-projekt (A. Priémé).

Den mikrobielle aktivitet i sandjord påvirket af den invasive *Acacia longifolia* undersøges i et samarbejdsprojekt med universitetet i Coimbra, Portugal (A. Kjøller, S. Struwe).

3. Svampefysiologi

Undersøgelser af forskellige muligheder for at klonе alpha-glucosidasen fra *Thermomyces lanuginosus* over i to forskellige stammer af *Aspergillus niger*.

Ved screening af 27 svampes nedbrydning af isoproturon fandt man, at *Cunninghamella elegans* var den bedste nedbryder. Nedbrydning af herbicidet kunne induceres i svampekulturer opdyrket med eller uden isoproturon tilsat. Når isoproturon er blevet hydroxyleret af svampe, øges mineraliseringen af stoffet i jordmiljøer (samarbejde med Jens Aamand, Sebastian R. Sørensen og Stig Rønhede, GEUS) (B. Jensen og M. Hangler)).

Undersøgelser af forekomsten af enzymet oxaloacetat hydrolase i forskellige brun- og hvidrådssvampe under nedbrydning af træ er påbegyndt for at estimere, hvilken betydning oxalsyre har for nedbrydningsraterne (B. Jensen og A.C.S. Hastrup).

4. Mykorrhizasvampe

Evolution: Artsdannelse og den evolutionære historie for globalt indsamlede mykorrhizasvampe undersøges ud fra fordelinger af mutationer i udvalgte gener. Projektet klarlægger aspekter af klonal evolution og betydning af menneskelig aktivitet for svampenes spredning og foregår i samarbejde med Joe Morton, West Virginia University, og Peter Mcgee, Sydney University.

Interaktioner: Mycelieinteraktioner mellem mykorrhizasvampe undersøges i mikrokosmosforsøg med henblik på at klarlægge betydning af konkurrence og netværksdannelse. I samarbejde med Iver Jakobsen, Risø. Kvantificering af pesticiders effekter på mykorrhizasamfund er blevet undersøgt. Projektet blev afsluttet i 2006 og var finansieret af Miljøstyrelsen (S. Rosendahl).

Et nyopstartet samarbejde med Center for Skov og Landskab (KVL) omhandler indflydelsen af kvælstof-depositionen på ektomykorrhizasvampes mycelieproduktion og samfundsstruktur. Disse forhold bliver undersøgt over korte gradienter (0-100 m) i N-eksponerede skovbryn. Samarbejdspartnere på KVL er Inger Kappel Schmidt og Lars Ola Nilsson.

Sammen med Anders Michelsen bliver den molekylære diversitet i ericoide planter fra subarktiske heder undersøgt (R. Kjøller).

5. Likener Laver

Molekylærphylogenetisk analyse af lavfamilien Teloschistaceae foregår i samarbejde med kollegaer i Lund (Ulf Arup og Patrik Frödén). Vi arbejder på en større taxonomisk reorganisering af de 1.000 arter i familien. Beskrivelse af Caloplaca-arter fra henholdsvis Iran (med Mohammed Sohrabi), Kina (med Hurnisa Xayihin, Galapagos (med Frank Bungatz og André Aptroot), Antarktis (med Miris Castello) og Tyskland (med Sigfried Huneck).

Taxonomiske og phylogeografiske studier af antarktiske og subantarktiske arter sker på basis af materiale fra Kerguelen, Tierra del Fuego og Patagonien i samarbejde med kolleger i Madrid, Barcelona og Pamplona (Leo Sancho, Antonio Gomez-Bolea & Javier Etayo).

Udarbejdelse af bind om Væggelavfamilien til Nordic Lichen Flora bind 4 (i samarbejde med Ulf Arup, Lund og Louise Lindblom, Bergen).

Biofilm på grannåle – sammensætning, økologi og bekæmpelse i samarbejde med studerende og Thomas Friedl, Göttingen (U. Söchting).

6. Svampetaxonomi

Der arbejdes med ecuadorianske og thailandske Xylariaceer i samarbejde med Marc Stadler, Brian Spooner, Prasert Srikitikulchai mfl.

Udviklingen af det interaktive MycoKey-projekt er midlertidigt stoppet med publicering af 2.0 versionen, dog vil der løbende ske en opdatering, og et pilotprojekt med kernesvampe er under udarbejdelse.

Der arbejdes med forskellige ecuadorianske svampegrupper, især slægten *Hygrocybe*. Et stort review vedr. sæksvampepetrøfler blev afsluttet i januar, og der arbejdes med en række nøgler til Funga Nordica-projektet (T. Læssøe).

Algeafdelingen (Fykologisk Afdeling)

Alger er en af de ældste og mest diverse organismegrupper på jorden. De indgår som primærproducenter i de akvatiske fødekæder og findes overalt, de mikroskopiske ofte i koncentrationer på millioner af celler per liter. Det anslås, at ca. 40 % af den globale fotosyntese og kulstoffiksering skyldes alger. Kloroplaster er modificerede endosymbiontiske alger. En lang række alger udnyttes til menneskeføde, fremstilling af kemiske stoffer osv., medens andre arter har negative effekter på miljøerne (toksinproduktion).

Algeafdelingens forskning er organismebaseret og multidisciplinær. Den omfatter en række aspekter vedrørende alger og heterotrofe flagellater, såvel i ferskvand som i havet. Kodeord er taksonomi, fylogeni, ultrastruktur, genundersøgelser, populationsbiologi, toksikologi, fysiologisk økologi og biogeografi.

Til afdelingen er knyttet Skandinavisk Kulturcenter for Alger og Protozoer (SCCAP) samt IOC Science and Communication Centre on Harmful Algae.

1. Mikroalger

1. Dinoflagellater/diatomeer/heterotrofe protister

De fleste projekter er støttet økonomisk af Forskningsrådet for Natur og Univers, Villum-Kann Rasmussen Fonden eller Carlsbergfondet. Projekterne er omfattende, og kodeord

er taksonomi, artsbegrebet hos protister, biogeografi, fylogeni, ultrastruktur herunder kloroplastens oprindelse hos dinoflagellater, parasitiske protister samt livscyklus, dynamik herunder forekomst af hvilecyster. Mange undersøgelser er baseret på kulturstudier under anvendelse af afdelingens kulturfaciliteter, som omfatter dyrkningsrum og kabinetter med temperaturer fra 4° C til 25° C, hvilket muliggør dyrkning af såvel arktiske som tropiske arter under forskellige ydre forhold. I mange projekter indgår brug af dna-laboratoriet og de af Biologisk Institut og Zoologisk Museum i fællesskab etablerede transmissions- og højopløsnings-scanning elektronmikroskopi-laboratorier, samt HPLC-laboratoriet. Arter, som er vanskelige eller umulige at dyrke, undersøges ved genskventering af enkeltceller (single-cell-PCR).

Projektet "Long-term trends in eutrophication and nutrients in the coastal zone. Changes in community structure and microevolution in marine protists" søger at belyse sammenhængen mellem protister i sediment og ændringer i eutrofiering i de sidste 100 år (M. Ellegaard).

Et nyt tværfagligt projekt, "Ikka-fjorden og dens kalksøjler – en økologisk niche i Grønland med enestående biologisk mangfoldighed" er startet i 2006. Projektet har deltagere fra KVL, Farmaceutisk Universitet, Dansk Polarcenter samt flere forskergrupper på KU (N. Daugbjerg, P.M. Pedersen).

Et ph.d.-projekt omfattende taxonomi af tropiske marine planktondiatomeer fra Thailand påbegyndes i foråret 2007 (vejl. Ø. Moestrup, N. Lundholm).

1.2. Toksiske alger

Toksiske ferskvands- og marinealger er et satsningsområde for afdelingen i samarbejde med IOC Centret (se nedenfor). På verdensplan falder fiskeriproduktionen, især på grund af overfiskeri, og erstattes af akvakulturproduktion. Akvakulturanlæg forurener imidlertid vandet med næringsstoffer og bidrager til stigende problemer med toksiske alger. Der er et globalt behov for alle typer af grundforskning og anvendt forskning indenfor toksiske alger. På algeafdelingen er projekterne centreret om dinoflagellater, diatomeer, haptophyceer og blågrønner (G. Hansen, N. Daugbjerg, M. Ellegaard, Ø. Moestrup). Forskningen omfatter to ph.d.-projekter: Nguyen Thi Thu Lien: "On harmful cyanobacteria (blue-green algae) in some freshwaters of the Hue area, Vietnam" (vejl. J. Larsen, N. Daugbjerg og Ø. Moestrup, samt lektor Gertrud Cronberg, univ. i Lund), samt Lydia Garcia: "The toxic dinoflagellate *Dinophysis*: origin of the chloroplast, species diversity" (vejl. Ø. Moestrup samt P.J. Hansen, MBL). Et tredje ph.d.-projekt: Normah Mohammad Noor: "Diversity and phylogeny of marine benthic dinoflagellates from Malaysia based on light and electron microscopy and dna sequences" (vejl. N. Daugbjerg og Ø. Moestrup) afsluttedes i august 2006.

For ph.d.-projekterne gælder, at de i lighed med dinoflagellatforskningen hovedsageligt er baseret på arter etableret i renkultur og dyrket i afdelingens kulturfaciliteter. De omfatter såvel taksonomi som fylogeni, ultrastruktur, økofysiologi og toksikologi.

1.3. Andre planktonalger

J. Kristiansen fortsætter arbejdet med gulalgenes taksonomi og biogeografi, med særligt henblik på udgivelse af to bind i "Süßwasserflora von Mitteleuropa".

1.4. Benthiske Mikroalger

Ph.d.-projekt: cand.scient. Mårten Flø Jørgensen: En molekylærbiologisk tilgang til studiet af flagellat artsdiversiteten i marine kystsedimenter.

Artsdiversiteten af auto, mixo- og heterotrofe flagellater i forskellige sedimenttyper undersøges ved en kombination af PCR kloning, "nested" PCR og DGGE baseret på SSU (og evt. LSU) rdna samt detaljerede lysmikroskopiske observationer.

2. Makroalger

Et projekt omhandlende bæredygtig udnyttelse af marine makroalger i Grønland fortsættes (bl.a. sammen med Ole Hertz, Arctic Ecological Research).

2.1. Brunalger

Afdelingens forskningsmæssige styrke indenfor marine makroalger er især koncentreret om brunalgerne. Afdelingen huser den største kultursamling af trådformede brunalger i verden (især fra Grønland, Danmark og Canada) og får nu en central rolle i projektet "Tree of Life".

Brunalgeforskningen er baseret på en kombination af kulturstudier (økofysiologi) med henblik på at sammenligne morfologi og genundersøgelser hos isolater fra forskellige biotoper. Formålet er oftest at undersøge taksonomi, fylogeni og økofysiologi, bl.a. dannelse af salinitets-økotyper og artsdannelse i Østersøen (P.M. Pedersen, Aa. Kristiansen, N. Daugbjerg) samt taksonomi og fylogeni af isolater fra arktisk Canada og Grønland (P.M. Pedersen, sammen med R.T. Wilce, Univ. of Amherst, USA).

2.2. Grønner

Et samarbejdsprojekt mellem Niels Daugbjerg og lektor Ruth Nielsen, Botanisk Museum, omhandler taksonomi og fylogeni af en række trådformede grønner inden for familien Chaetophoraceae, som bl.a. omfatter mange kalkboende arter. RN har gennem mange år etableret en enestående stor kultursamling af isolater fra alle dele af verden. Den fylogenetiske del af projektet omfatter kernekodet ribosomalt dna (SSU dna).

Algeafdelingen var sammen med IOC Centret hovedansvarlig for afholdelse af XII International Conference on Harmful Algae, som afholdtes i DGI-byen i København 4.-8. september med ca. 550 deltagere fra 60 lande. Kongressen var arrangeret af en international og en lokal komite med Øjvind Moestrup som organisator. En kort rapport om kongressen publiceredes i tidsskriftet *Aktuel Naturvidenskab* i december. Kongressens videnskabelige resultater offentliggøres i bogen "Harmful Algae 2006", som udgives af Unesco og ISSHA (International Society for the Study of Harmful Algae) og vil omfatte ca. 100 artikler.

IOC Science and Communication Centre on Harmful Algae

Ledelse pr. 1.1.2006

Centerleder er cand.scient. Henrik Enevoldsen. Centerbestyrelsen består af professor Øjvind Moestrup, (BI/KU), NN (DMU), adjungeret professor Helge Abildhaug

Thomsen (DFU) og dr. Beatriz Reguera (Instituto Español de Oceanografía, Spanien).

Centret er etableret i 1995 under en samarbejdsaftale mellem den internationale havforskningskommission (IOC) under FN's organisation for uddannelse, videnskab og kultur (Unesco), Københavns Universitet, Danmarks Fiskeriundersøgelser, Danmarks Miljøundersøgelser og Danida. Centret er organiseret i en enhed, som består af lederen, en fagligt ansvarlig, Jacob Larsen, og en seniorforsker, Gert Hansen, fælles med Afdeling for Alger, Biologisk Institut. Derudover har centret en sekretær i Unesco-sekretariatet i Paris og to tilknyttede videnskabelige medarbejdere på Instituto Español de Oceanografía, Vigo, Spanien. Der er associeringsaftale mellem centret og Alfred Wegener Institutet i Bremerhaven, Jena Universitet og Schenkenberg Museet, Tyskland.

Centerlederens årsberetning

IOC Science and Communication Centre on Harmful Algae er et internationalt forsknings- og efteruddannelsescenter inden for giftige alger. Centret fungerer tillige som programkontor for IOC's internationale samarbejdsprogram vedrørende giftige alger. Giftige alger i hav- og ferskvand er et problem for verdens akvakulturindustri og fiskeri. Toksiner dannet af mikroskopiske alger kan akkumuleres i skaldyr og fisk, kan dræbe fisk, fugle og pattedyr, og kan, når fisk eller skaldyr, der indeholder algegifte, spises af mennesker, forårsage alvorlige forgiftninger. Centret yder direkte, uddannelses- og forskningsmæssig assistance til udviklingslande, som har problemer med giftige alger. Der bliver, så vidt der kan skaffes fornøden finansiering, hvert år afholdt internationale kurser om giftige alger på Københavns Universitet og rundt i verden. I 2006 blev der afholdt internationalt kursus på KU og regionale kurser i Iran, Kuwait og Vietnam. Centret har over de senere år afviklet sine kurser med fjernundervisning – netbaseret læring som en integreret del af et forløb der afsluttes med praktisk undervisning på KU eller et andet universitet i en given region. Fjernundervisningen afvikles i samarbejde med og sponsoreret af Luvit AB/Lunds universitet. Erfaringen fra dette arbejde er overført til internationalisering og brug af netbaseret læring i kursusmodulet Marint Fytoplankton på biologi, KU. Centret foranledigede i 2005-2006 udarbejdelsen af en Unesco "Monograph in oceanographic methodology" med titlen "Manual on Real Time Observation Systems for Coastal Ecosystems and Harmful Algal Blooms". Bogen trykkes og udgives af Unesco Publishing. En væsentlig aktivitet på centret er forskningssamarbejdsprojekter. Disse involverede i 2006 fortsat særligt Vietnam, Jamaica og Mhagreb-landene mhp. udvikling af regional forskningsekspertise. Centret er sammen med internationale partnere drivkraft bag et internationalt forskningsprogram, GEOHAB. Centret koordinerer endvidere opbygningen af en international metadatabase om "harmful algal events" i samarbejde med Unesco, ICES og PICES. Centret fungerede sammen med Afdeling for Alger som sekretariat for "12th International Conference on Harmful Algae". Centret har skabt en kobling mellem FN-regi og den danske resourcebase inden for et område, hvor Københavns Universitet har en enestående og værdifuld ekspertise.

Centrets finansiering og de midler, det rådede over i 2006, var dels på KU konti, dels i Unesco og kom fra Danida (1.800.000 kr.), Unesco (600.000 kr.), og andre udenlandske donorer via Unesco (ca. 1.000.000 kr.).

Terrestrisk Økologi

Afdelingen er opstået ved fusion af tre zoologiske og botaniske arbejdsgrupper. Der er klare relationer inden for såvel fysiologi som biogeografi mellem os, hvilket bl.a. viser sig i fælles deltagelse i projektet CLIMAITE, støttet med 25 mill. kr. af Villum Kann Rasmussen (VKR) Fonden. Efter sammenflytning og styrkelse af samarbejdet, bl.a. en ny ansøgning til VKR i samarbejde med Fysik og Geografi/Geologi, er det overordentligt vigtigt, at de tre VIP afgangene i 2005-2006 efterfølges af nyansættelser inden for mikrofaunaens funktion og fysiologisk økologi.

1. Fysiologisk Økologi

Eksperimentelle studier af biogeokemi med fokus på næringsstofkredsløb, vand- og kulstofbalance. Biologiske effekter af luftforurening, øget UV-B indstråling samt klimaforandringer er centrale elementer. Resultaterne er baggrund for løsning af praktiske problemer ved luft- og jordbundsforurening samt naturforvaltning og -pleje.

a) Økosystemfunktionen i arktisk og subarktisk tundra under påvirkning af globale klimaændringer videreføres 2007-2009 i rammebevillingen "Environmental controls on plants, microbes and biogeochemical processes in the Arctic", finansieret af FNU (A. Michelsen, R. Rinnan, L. Illeris, H. Ro-Poulsen, S. Jonasson).

b) Biologiske effekter af forøget atmosfærisk CO₂-koncentration, opvarmning og ændret nedbørsmønster på dansk hede, i projektet "CLIMATE change effects on biological processes in Terrestrial Ecosystems: CLIMAITE", finansieret af Villum Kann Rasmussen fonden (A. Michelsen, S. Jonasson, H. Ro-Poulsen, K. Albert, L.C. Andresen, samt Risø, DMU og KVL).

c) Undersøgelser af planters, mikroorganismers og jordbundsdyrs konkurrence om C og N ved brug af isotopteknikker, i relation til resourcetilgængelighed (A. Michelsen, L. Andresen, K.C. Clemmensen, P.L. Sørensen, K.S. Larsen, M. Olsrud).

d) Primærproduktion, plantefænologi, biomasse og kulstofbalance i NØ Grønland i relation til klimaforandringer, nu som en del af den løbende overvågning af ozonlag nedbrydningens effekter. Finansieret af Miljøstyrelsen (A. Michelsen, L. Illeris, S. König, K. Albert, H. Ro-Poulsen samt DMU).

e) En vestjysk rødgranbevoksnings optagelse af ozon. Resultaterne indgår i et internationalt samarbejde om udvikling af en ny standard for træers ozon-tålegrænser (H. Ro-Poulsen, Risø, DMU).

f) Dominante Mediterrane buskes fotosyntese og vandudnyttelse i relation til lokalt klima samt deres tab af næringsstoffer ved løvfald i forhold til effektiviteten af overførsel til oplagringsorgan (S. Jonasson, Universitat de les Illes Balears).

2. Landskabsøkologi

Evolutionære og økologiske studier af terrestrisk vegetation med fokus på dynamiske aspekter i populationsbiologi og vegetationsøkologi. Der inddrages anvendte aspekter i forhold til naturbevarelse og globale/regionale miljøændringer.

a) Danske klitheders økologi inden for Vegetationsdynamik i ørkenen på Anholt (Aarhus amt) og Økologisk botaniske konsekvenser af pleje af klitheder, herunder rydning

af bjergfyrrer (I. Johnsen, Skov og Naturstyrelsen, DMU: EU-LIFE).

b) Betydningen af mekanisk ukrudtsbekæmpelse (strigling) for biodiversitet i økologisk jordbrug, afslutningsrapport til Miljøstyrelsen (I. Johnsen).

c) Fortsatte studier over den langsigtede konsekvens af atmosfærisk metaldeposition under et projekt 2005-2008 støttet af Villum Kann Rasmussen fonden (I. Johnsen).

d) Rynket Roses økologi med afsæt i udvalgte kloner på Ølsemagle Revle ved Køge (P. Vestergaard, I. Johnsen).

e) Virkning af og regeneration efter brand i klit og klithede i Hansted-Reservatet. Bearbejdningen af datamaterialet er foreløbigt afsluttet, og en afhandling er indsendt (P. Vestergaard, V. Alstrup, H. Adersen).

f) Planteudbredelse i permanente prøveflader i et klitsystem i Køge Bugt Strandpark, undersøgt i perioden 1979-2002, er bearbejdet med henblik på diversitetsudvikling (P. Vestergaard).

3. Jordbundsbiologi

Mikro- og makrofaunaens udbredelse og aktivitet. Under mikrofauna fokuseres på organismernes slægtskab, deres betydning for den mikrobielle diversitet i jordbunden samt deres samspil med den levende plante, mens arbejdet med makrofauna væsentligst omhandler dyrenes betydning for omsætning af vertebratgødning.

a) Bakterier som føde for en axenisk flagellat (*Cercomonas* sp. ATCC 50334): Især actinobakterier giver anledning til ringe vækst af flagellater, mens mange andre bakteriegrupper giver høj vækst og enkelte overhovedet ingen bakterievækst (R. Rønn).

b) Hvordan er samspillet mellem jordbundens rumlige struktur og flagellatgræsning med hensyn til diversifikationen af en bakteriestamme (*Pseudomonas* SBW25). Modelsystem opbygget og afprøvet (R. Rønn, P. Rainey, Univ. Auckland, NZ).

c) Samspil mellem bakteriemutanter (*Pseudomonas*) og bakterivore flagellater og nematoder (R. Rønn, og O. Nybroe + L. Bjørnlund, KVL).

d) Er jordlevende protozoer fra områder med forskellig pH adapteret til specielle pH-værdier? (F. Ekelund).

e) Undersøgelse af protister i dybe anaerobe marine sedimenter (i samarbejde med Trine A. Koch og Marianne Ellegaard, BI, KU).

f) Protozo-græsning på potentielt toksiske bakterier (F. Ekelund og A. Pedersen BI, KU, A. Winding, A. Johansen, DMU, L. Lange, P. Nielsen, Novozymes).

g) Mikrobiel populationsdynamik i varmebehandlet jord (F. Ekelund BI, KU, C.S. Jacobsen, GEUS).

h) Protozoers indflydelse på plantevækst (F. Ekelund og F. Henry BI, KU, S. Saj Univ. Helsinki).

i) Testate amøbers slægtskabsforhold (F. Ekelund, E. Lara).

j) Delvis afløvning af en plante reducerer rhizodepositionen markant men påvirker ikke bakteriesamfundets sammensætning i modsætning til introduktion af en rodsymbiont (*A. mykorrhiza*), der ikke påvirker rhizodepositionen, men ændrer bakteriesamfundet (M. Vestergård, S. Christensen).

k) Indflydelse af rhizodeposition på mikrobiel enzymaktivitet, bakteriemarkører og N-omsætning i rhizosfæren (F. Henry, S. Christensen BI, KU, Joanne Bertaux, Darmstadt).

l) Jordbundsnematodernes respons på udtørring synes meget kortvarig (uger), hvorimod effekterne af opvarm-

ning ser ud til at virke over længere tid (år) (K. Stevnbak, S. Christensen i samarbejde med CLIMAITE, Risø, KVL, DMU).

m) Gødningsbiller æder kun ganske små partikler (20-60 % af gødningen). Adgangen til assimilerbart C er primært begrænsende for gødningsæderne, og de små partikler indeholder overskud af N i forhold til C (P. Holter).

Populationsbiologi

Afdelingen har som hovedmålsætning at udføre grundforskning inden for zoologisk og botanisk populationsøkologi (inklusive feltets berøringsflader med populationsgenetik og evolutionær biologi), makroøkologi samt adfærdsbibliologi. Vores forskningsprogrammer sigter mod at belyse de processer, der bestemmer dynamikken i populationer, graden af individernes tilpasning inden for disse populationer og biodiversitetsmønstre på større skalaer. I vores tilgang integrerer vi teori, statistisk analyse af store databaser og eksperimentelle teknikker fra adfærdsbibliologi, populationsdynamik, genetik og evolutionær økologi. Invertebrater, vertebrater, svampe og karplanter anvendes som modelorganismer. Ud over den grundvidenskabelige interesse har vores forskning betydning for bevaringsbiologi, forståelsen af de biologiske konsekvenser af klimaændringer, biologisk skadedyrskontrol og dyrevelfærd.

1. Evolutionær økologi

Undersøgelser af sociale insekter med fokus på økologiske og evolutionære aspekter af samarbejde og konflikt i insektsamfund samt disse samfunds interaktioner med konkurrenter, mutualister og parasitter er fortsat. I beretningsperioden har vi nået milepæle med publikationer i *Science* (Currie, Poulsen, Mendenhall, Boomsma & Billen) om svampedyrkende myrers symbiotiske bakterier og i *Nature* (Baer, Armitage & Boomsma) om de immunologiske omkostninger ved myredronningens langtidsopmagasinering af sæd efter inseminering samt en inviteret oversigtsartikel i *Trends in Ecology and Evolution* (Boomsma & Franks) om de sidste 20 års forskning inden for sociale insekter. Desuden publiceredes en nøgleafhandling om invasive myrer (Pedersen mfl.) i *Evolution*, en "brief communication" i *Nature* om ormeparasitters overlevelse efter prædation (Hughes mfl.) og mere end 30 andre publikationer i peer-reviewed tidsskrifter. P. D'Ettorre og D.P. Hughes indgik en kontrakt med Oxford University Press om en "Edited Volume" omhandlende "Communication among Social Organisms".

Social-insekt-gruppen fik fortsat støtte fra Danmarks Grundforskningsfond til "Center for Social Evolution" (CSE: 2005-2010) med J.J. Boomsma som centerleder og J.S. Pedersen, B.V. Pedersen, P. D'Ettorre og D.R. Nash som medansvarlige videnskabelige medarbejdere på KU og J. Eilenberg i samme rolle på KVL. Patrizia D'Ettorres andel i CSE er i fire år finansieret af EU's Marie Curie Excellence Program under akronymet "CODICES" (Chemical Communication Code of Insect Societies). CSE havde i beretningsperioden otte postdocs og seks ph.d.-stipendiater

ansat og indgiver i øvrigt separat beretning andetsteds i denne årsrapport.

Forskningen inden for karplanternes evolutionære økologi var fokuseret på funktionen af reproduktive systemer, herunder betydningen af blomsterdimorfi, pollen- og frøspredning samt bestøvningsnetværk for opretholdelse og størrelse af den genetiske variation. Desuden er genetisk og morfologisk analyse af populationsstruktur i hybridkomplekser foretaget. Danske, arktiske og tropiske arter anvendes som modelsystemer. Et studium af et plante-bestøvet netværk på Galápagosøerne blev publiceret i *Ecography* (M. Philipp, mfl.). En artikel over langtidsobservationerne af sammenhængen mellem klima, fænologi og reproduktion af *Dryas* i området omkring Zackenberg er accepteret af Arctic, Antarctic and Alpine Research (T.T. Høye, S.M. König, M. Philipp), ligesom et langtidsstudium af ressourceallokering hos *Anemone nemorosa* er accepteret af *Plant Species Biology* (M. Philipp, P.M. Petersen).

2. Makroøkologi

Forskningen er samlet i Center for Makroøkologi (CME) finansieret af SNF/FNU (2004-2007) med supplerende større bevillinger fra Aage V. Jensens Fonde (2002-2005) og Villum Kann Rasmussen Fonden (2005-2007). I 2005 var tilknyttet én "visiting" lektor M. Araujo (klimaforandringer og diversitet), seks postdocs (T.S. Romdal – højdegradienter; P. Cardosa – biodiversitetsindikatorer; J. Hortal & D. Nogués – diversitetsmønstre; K. Thorup & P. Sunde; kirkeugleprojekt), otte ph.d.-studerende, fem specialestuderende samt tre eksternt finansierede forskningsassistenter.

Forskningen analyserer store biogeografiske databaser mhp. at forstå biodiversitetens oprindelse fra "first principles" (evolutionære og økologiske hypoteser). Analyserne foregår på forskellige relevante rumlige og tidsmæssige skalaer samt med fokus på klimaforandringer, naturforvaltning og videnskabsteoretiske spørgsmål (afgørelse af, hvordan hypoteser testes). 33 peer-reviewed artikler er publiceret med yderligere 20 i trykken, heraf én i *Science* (Araujo & Rahbek – om modeller for, hvordan klimaforandringer påvirker arters udbredelse, en i *Nature* (Holland, Thorup, Vonhof mfl. – om flagermusens brug af jordens magnetfelt til navigering) og to i *Proceedings of the Royal Society: Biological Sciences* (Rahbek mfl. – præsenterende konceptuelt nye prædiktive modeller til test af makroøkologiske hypoteser; Spottiswoode, Tøttrup & Coppack – effekten af klimaforandringer på seksuel selektion). De seneste års opbygning af et forskningsprogram om effekten af klimaforandringer på biodiversitet er begyndt at udmønte sig med publikationer (13 trykt eller i trykken i 2006). Et forskningsområde, der tænkes udbygget i årene fremover.

3. Populationsdynamik

G. Nachman videreudviklede simuleringsprogrammet FIT-OM mhp. at inddrage adaptiv dynamik (genetiske ændringer i populationer som følge af selektive processer forårsaget af tæthedsafhængige processer). Hertil kom et antal mindre samarbejdsprojekter, hvor der blev leveret statistiske analyser. Arbejdet med at udvikle en generel model for det funktionelle respons er blevet afsluttet. Modellen inddrager bytedyrenes fordelingsmønstre, rovdyrenes fordeling i forhold til bytedyrene og rovdyrenes indbyrdes konkurrence og blev publiceret i *Experimental and Applied Acarology* og *J. Animal Ecology*. En undersøgelse af white-flies dy-

namik i Kenya er ligeledes afsluttet (Riis & Nachman). En artikel om intra- og interspecifik konkurrence indenfor og mellem to arter i et rumligt heterogent miljø er blevet offentliggjort (Larsen & Nachman). M. Borregaard, D. Hendrichsen og G. Nachman har bidraget med et kapitel om Spatial Distributions til *Encyclopedia of Ecology* (Elsevier).

4. Adfærdsbiologi

Som led i udforskningen af kommunikationsnetværk hos fisk, fugle og pattedyr blev der udført felt- og laboratorieforsøg til belysning af seksuel selektion, dynamisk signalering, afluring, territoriemarkering med lyd og fækalier samt artsfællers (tilskuereffekt) og de fysiske omgivelser indflydelse herpå. Blandt ni publicerede peer-reviewed afhandlinger er bl.a. en i *Animal Behaviour* om effekten af at overvære aggression hos kampfisk, en i *Behavioral Ecology* om hunners kuldesertering og hanners modstrategier hos klippepurv, en i *Journal of the Acoustic Society of America* om, hvordan regnskoven har samme effekt på fuglekald som en stor koncertsal samt en i *Animal Behaviour*, der viser, at tidligt syngende blåmejser tilsyneladende opfattes som særligt sexede og opnår mange "extra pair" kopulationer (T. Dabelsteen, G. Matessi, R.J. Matos, A. Poesel, mfl.). Den sidste afhandling blev omtalt i *Nature*. Til undersøgelserne, som blev finansieret af FNU (rammebevilling), var der i 2006 tilknyttet en postdoc, tre ph.d.-studerende og 17 specialestuderende.

Undersøgelser om stress og dyrevelfærd blev udført i samarbejde med KVL og DJF. Et projekt om selektion imod stereotyp adfærd hos mink blev fremlagt på World Congress on Genetics Applied to Livestock Production (B.K. Hansen, L.L. Jeppesen, P. Berg). Indledende resultater fra et nyt projekt om forventningsadfærd som mål for velfærd blev publiceret i *Applied Animal Behaviour Science* (L.L. Jeppesen, S.W. Hansen).

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Social Evolution (CSE)

CSE blev oprettet i 2005 og udfører grundvidenskabelige studier med inddragelse af flere forskningsdiscipliner. Centrets forskere bruger forskellige arter af sociale insekter som modelsystemer og har fokus på seks nøgleområder, som er centrale for udmøntningen af international forskning af evolution og social adfærd: 1. Tilpasning af paringsadfærd. 2. Informationsudveksling og genkendelsesmekanismer. 3. Social parasitisme. 4. Forsvar mod infektionssygdomme. 5. Udvikling og opretholdelse af invasive superkolonier. 6. Svampedyrknung og andre symbioser mellem insektsamfund og mikroorganismer.

Centrets leder (Jacobus J. Boomsma) og fire medansvarlige videnskabelige medarbejdere (Patrizia D'Ettore, David R. Nash, Bo Vest Pedersen og Jes Søe Pedersen) er ansat på Biologisk Institut, Københavns Universitet. Jørgen Eilenberg, Institut for Økologi, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Frederiksberg, deltager desuden som medansvarlig videnskabelig medarbejder i CSE. Patrizia D'Ettorres andel i CSE (program 2: Informationsudveksling og genkendelsesmekanismer) er i fire år finansieret af EU's Marie Curie Excellence Program under akronymet "CODICES" (Chemical Communication Code of Insect Societies).

I beretningsperioden har CSE nået flere milepæle i form af publikationer i Science (Currie, Poulsen, Mendenhall, Boomsma & Billen) om svampedyrkende myrers symbiotiske bakterier, og i Nature (Baer, Armitage & Boomsma) om de immunologiske omkostninger ved myredronningens langtidsopmagasinering af sæd efter inseminering samt en inviteret oversigtsartikel i Trends in Ecology and Evolution (Boomsma & Franks) om de sidste 20 års forskning inden for sociale insekter. Desuden publiceredes en nøgleafhandling om invasive myrer (Pedersen mfl.) i Evolution, en 'brief communication' i Nature om ormeparasitters overlevelse efter prædation (Hughes mfl.) samt en oversigtsartikel om adfærd hos svampeinficerede insekter (Roy, Steinkraus, Eilenberg, Hajek & Pell) i Annual Review of Entomology. Der blev endvidere publiceret mere end 30 andre artikler i peer-reviewed tidsskrifter. P. D'Ettore og D.P. Hughes indgik en kontrakt med Oxford University Press om en "Edited Volume" omhandlende "Communication among Social Organisms".

Evolutionsbiologi

1. Den zoologiske gruppe

Studiet af "den brune honningbi", *Apis mellifera mellifera*, er fortsat med analyser af dna-variationen i det mitochondrielle genom. Studierne fokuserer på den geografiske variation i en række isolerede europæiske populationer. Honningbistudierne med dna-analyser er fortsat med en drejning mod sammenlignende undersøgelser af det genetiske grundlag for sygdomsresistens hos forskellige honningbistammer. Disse undersøgelser vil indgå i Danmarks Grundforskningsfonds Center for Social Evolution (CSE: 2005-2010). Centret er udbredt tværfagligt og bruger avancerede insektsamfund (myrer, bier, hvepse og termitter) som modelsystemer for at forstå evolutionære, økologiske og genetiske aspekter af reproduktive konflikter og deres regulering, kemisk kommunikation samt interaktioner med parasitter og mutualistiske symbionter (se <http://www.bi.ku.dk/cse>) (B.V. Pedersen). "Centre for Ancient Genetics" ved Eske Willerslev og medarbejdere har fortsat og nyiværksat en ren række "Ancient dna-projekter", hvor fossilt dna bruges til belysning af en række biologiske forhold som f.eks.: Diæt hos Nordboer i Grønland gennem tid (møddinger); Neandertal-dna fra jord (Spanien); Dyre- og planterekonstruktioner fra iskerner (Grønland og Canada); Populationsgenetik hos moskusokser gennem tid (world wide); Populationsgenetik hos uldhåret næsehorn gennem tid (hele Euroasien); Populationsgenetik hos Saiga gennem tid (hele Euroasien); Populationsgenetik hos heste gennem tid (world wide); dna-skader i fossiler (miskodende læsioner og krydsbindinger); "levende" fossile bakterier (permafrost); de første amerikanske indianere (fossile fæces-prøver); de sidste mammuter (permafrostprøver); Insekter og planter fra permafrost (Sibirien og Canada). Ud over de nævnte projekter er der desuden fokuseret på en række moderne dna-projekter som f.eks. 454 sekventering (metodeudvikling); Plante barcoding; Mudderdragere fylogeni; Krebsdyrs fylogeni; Hvalers fylogeni og metazoernes

fylogeni. Nogle af forskningsprojekterne vedrørende analyse af fossilt dna fra iskerner, fra megafauna såsom uldhåret næsehorn og rensdyr og fra bakterielt dna er i samarbejde med R. Nielsen. Sammen med andre bioinformatiske projekter vedrørende dna barcoding er en ny metode til arts- og slægtsidentifikation af dna-sekvenser baseret på eksisterende databaser blevet udviklet (R. Nielsen).

En række projekter vedrørende analyse af genom data fra mennesket med henblik på at bestemme, hvor i det menneskelige genom naturlig darwinistisk selektion har været i effekt er fortsat (R. Nielsen).

Ligeledes er flere forskellige projekter vedrørende "gene-mapping", specielt "association mapping", af sygdomsfremkaldende gener i mennesket samt tværfaglige projekter med lægevidenskabelige forskere vedrørende dataanalyse fortsat (R. Nielsen). Derudover er 10-15 andre projekter vedrørende dataanalyse, statistik og bioinformatik i molekylær økologi, molekylær evolution og fylogeni-analyse fortsat (R. Nielsen).

Populationsgenetiske undersøgelser af større afrikanske pattedyr foretages på flere niveauer, spændende fra detaljerede studier inden for populationer over analyser af populationsstrukturen for enkelte arter til interaktion mellem arter i form af hybridisering. Fokus er blevet lagt på antiloper og elefanter. En del af arbejdet i projektet er relateret til naturbevaring (HRS sammen med P. Arctander og E.D. Lorenzen). Evolutionære processer i vært/parasitsystemer tager udgangspunkt i mund- og klovesygevirus og dets interaktion med dens hovdyrværter i Østafrika. Dette indgår i det Danida finansierede projekt "Livestock-wildlife diseases in East Africa: Interplay and control" (H.R. Siegmund).

I samarbejde med Arne Redsted Rasmussen, Konservatorskolen, beskrives havslangen *H. parviceps* morfologisk og molekylært. Endvidere er en havslangefylogeni baseret på 4 mitochondrie-gener, et kernegen samt morfologi under udarbejdelse (P. Gravlund). En molekylær fylogeni af slangeslægten *Boiga* med 5 mitochondrie-gener, et kernegen samt morfologi er ligeledes under udarbejdelse (P. Gravlund sammen med Robin Lawson, California Academy of Sciences). Højarktiske rensdyr fra Inglefieldland er fortsat (samarbejde med Arild Landa, Norwegian Institute for Nature Research, Norway) (P. Gravlund), mens morfologiske og molekylær-fylogenetiske studier af dybhavsfisk er afsluttet, og tre manuskripter er under udarbejdelse (P. Gravlund sammen med Peter Rask Møller, ZMUC). Undersøgelser af Agersø-kvæg er afsluttet, og et manuskript er under udarbejdelse (P. Gravlund, B.V. Pedersen og K.B. Withen). Sammen med M. Hofreiter, Max Planck, Leipzig, udføres molekylær identifikation af 30.000 år gamle knoglefragmenter brugt til fremstilling af redskaber samt en molekylær populationsanalyse af en uddød hvalpopulation (P. Gravlund).

2. Den botaniske gruppe

Redaktion af bogserien "Genera Orchidacearum", der omfatter et nyt klassifikationssystem og en systematisk oversigt over alle slægter i orkidéfamilien, er fortsat (F.N. Rasmussen). Studier af orkidémykorrhiza og af mikromorfologiske strukturer og homologiforhold i orkidéblomster er fortsat (F.N. Rasmussen, B.B. Johansen).

Undersøgelsen af udviklingen af frugt- og frøtyper inden for de liliiflore enkimbladede familier er fortsat (L.B. Jørgensen, S. Frederiksen, F.N. Rasmussen, B.B. Johansen).

Analysen af sorte (phytomelanholdige) frø er fortsat og er fokuseret på sammenligning af de tidligste stadier af phytomelandannelsen i frøskallen hos arter med forskellige frugttyper og fra forskellige plantefamilier (L.B. Jørgensen, S. Frederiksen, F.N. Rasmussen, B.B. Johansen). Artikler om forekomst og udvikling af kødfulde frugter og sammenhæng med en særlig type frø i gruppen "Liliiflorae" (F.N. Rasmussen, S. Frederiksen, L.B. Jørgensen, B.B. Johansen) og om frugttyper og frugtdannelse i Orchidaceae (F.N. Rasmussen, B.B. Johansen) er udgivet. Materiale af afvigende "bløde" frugttyper, fx bær i *Vanilla*, er under bearbejdelse (F.N. Rasmussen, B.B. Johansen).

Strukturanalyser med transmissions-elektronmikroskopi af mutanter af *Arabidopsis thaliana*, gåsemad, er fortsat (samarbejde med Morten Petersen og William Willats, Plantefysiologisk Afdeling, KU). En undersøgelse af evolutionen af vægstoffer hos grønne planter er påbegyndt (B.B. Johansen i samarbejde med William Willats, Institut for Molekylærbiologi, KU).

Undersøgelser af diversitet, evolution og bestøvning hos slægten *Orchidantha* (Zingiberales) er afsluttet, og to manuskripter er under udarbejdelse (L.B. Johansen, B.B. Johansen).

Undersøgelsen af A-klasse-geners evolution og funktion hos enkimbladede og basale tokimbladede er fortsat med henblik på opstilling af en hypotese for blomstens udvikling. En alternativ model til forklaring af den molekylære udvikling af blomsten hos de enkimbladede er publiceret (S. Frederiksen, B.B. Johansen).

Undersøgelsen af A-, B- og C-klasse-geners fylogeni samt transkriptionsstudier hos forskellige orkideer er fortsat. Fremstilling og screening af cDNA-biblioteker er påbegyndt og har indtil nu resulteret i 11 cDNA-biblioteker fra unge blomsterstande af orkideer fra forskellige grupper. Mere end 200 kloner af B-klasse-gener er isoleret fra disse cDNA-biblioteker og skal danne udgangspunkt for en analyse af B-klasse-genernes evolution hos Orchidaceae. Unge blomsterstande af *Neuwiedia*, der tilhører den mest basale gruppe af orkideer, er indsamlet i Malaysia, og RNA er oprenset herfra (S. Frederiksen, B.B. Johansen, L.B. Johansen). Transformationsstudier på orkideer er påbegyndt (B.B. Johansen, S. Frederiksen).

Ferskvandsbiologi

FBL's forskningsprofil omfatter flere fagområder, hvor der drives forskning på internationalt niveau i samarbejde med nationale og internationale partnere. Forskningen udføres i lokalt, regionalt og globalt regi og kan kort beskrives i fire områder: 1) Stofomsætning og økologiske modeller (biogeokemiske processer). 2) Bundinvertebraters økologi og fysiologi (tilpasning, diversitet og palæoøkologi). 3) Vandplanter økologi (økofysiologi og diversitet). 4) Planktonøkologi (mikrobielle processer, populationsdynamik og fødekædeinteraktioner).

Betydelige eksterne bevillinger muliggør, at der i 2006 er opretholdt et højt aktivitetsniveau inden for alle fire områder. Staben gennemfører forskningsprojekter hvor der er en balance mellem studier af detailprocesser, biologisk

struktur og økosystemers funktion, hvilket sikrer en fortsat metodisk og teoretisk udvikling af faget.

Undervisningen på bachelor- og kandidatuddannelsen omfatter 13 kurser inden for generel og eksperimentel almen og akvatiske økologi, projektarbejde samt feltstudier og ofte i samarbejde med andre afdelinger på Biologisk Institut. FBL anser det for væsentligt at fastholde vekselvirkningen mellem teori og praksis (feltarbejde/projekter) i biologiuddannelsen, og at der i videst muligt omfang inddrages moderne metoder og apparatur.

FBL har tradition for en omfattende formidling af de ferske vandede biologi og økologi i almindelighed og af de nyeste forskningsresultater i særdeleshed. Der lægges vægt på publicering i internationale tidsskrifter og bidrag til nationale og internationale bogværker. Formidlingen til det brede publikum sker via foredrag, aviser, tv, populærvidenskabelige tidsskrifter og bøger. En særlig indsats gøres for at styrke formidling og debat inden for dansk naturvidenskab i relevante tidsskrifter og elektroniske medier.

1. Undervandsplanters økologi og fysiologi

Undersøgelserne er med særligt henblik på interaktioner mellem sediment og planter. Hovedvægten ligger på økofysiologiske undersøgelser af ilt- og sulfiddynamik samt gasudveksling med vandsøjle og sediment med henblik på at afklare dels årsagerne til hændelser med pludselig masedød i havgræsbestande, dels plante-sediment interaktionernes mulige betydning for undervandsvegetationens udbredelse i søer og kystnære farvande. Undersøgelserne foregår i samarbejde med nationale (Syddansk Universitet og Danmarks Miljøundersøgelser) og internationale partnere (europæiske og amerikanske); (J. Borum, N.L. Pedersen, O. Pedersen, P. Stæhr, K. Sand-Jensen).

2. Zoobenthos i søer langs klimagrader

Den igangværende forskningsaktivitet er koncentreret om (1) Hvordan klimatiske, fysiske og biologiske faktorer i ferskvandsøkosystemet (søer, vandløb) påvirker fysiologien, arts sammensætningen og diversiteten i bunddyrssamfundene. (2) Hvordan sedimentkerner fra søerne kan bruges til at analysere og rekonstruere naturlig og menneskeskabt variation over længere tidsperspektiv (100–10.000 år) ved hjælp af subfossile rester af makroinvertebrater. Sammenhængen mellem miljø og biota bliver testet eksperimentelt samt bestemt gennem numeriske analyser af multivariate datasæt. Resultaterne anvendes til at opstille modeller, som kvantitativt kan vurdere/rekonstruere en given miljøparameter (temperatur, næringsstof) ud fra levende makroinvertebratsamfund (biomonitering) eller ud fra subfossile palæosamfund. Et eksempel er beskrivelsen af sen-glaciale klimaændringer ved subfossile insekter, som er hentet fra det klassiske borepunkt i Bølling Sø.

Forskningen er tilknyttet et antal større og mindre projekter som Galathea 3, klima-projekt i British Columbia og sørestaureringsprojekterne i Furesø og Frederiksborg Slotsø. Forskningen gennemføres af K.P. Brodersen i samarbejde med O. Pedersen og K. Christoffersen (FBL), I. Walker (Univ. British Columbia), O. Bennike (GEUS), E. Jepsen, S. Amsinck mfl. (DMU).

3. Planktonøkologiske studier

Forskningen omfatter en række delprojekter, som hver især bidrager til at belyse planktonpopulationers dynamik i relation til biologisk struktur, klimagrader og toksiske stof-

fer. Planktonets biologi og respons på klimaændringer er undersøgt i 21 søer i det nordligste Grønland (Pearyland) og på Svalbard som led i FNU's indsatsområde "Forskning i Nord" samt i 9 kratersøer på Azorerne (sydlig tempereret klima) som led i Galathea-ekspeditionen (FNU-bevilling). Gennem et standardiseret prøvetagningsprogram, som inkluderer vandkemi, plankton, bunddyr og fisk samt analyser af stabile isotoper i alle trofiske led og paleolimnologiske analyser, muliggøres en vurdering af ændrede klimaforhold.

Gennem deltagelse i et restaureringstiltag i Frederiksborg Slotssø, finansieret af Frederiksborg Amt og Hillerød Kommune, hvor der ved tilsætning af opløst aluminium fjernes fosfor og partikler fra vandfasen, følges planktonpopulationerne intensivt gennem året. De foreløbige konklusioner er, at selve indgrebet ikke har skadet planktonet, og at der gennem reduktion af næringsstoffer er sket en delvis forbedring i vandkvaliteten og dermed potentiale for opvækst af makrofyter. Dog er søens forekomst af cyanobakterier ikke formindsket. Fysiologiske studier af *Daphnia magna*s enzymaktivitet og fekunditet påvirkes markant af cyanobakterietoksiner (EU-finansieret). Undersøgelserne foregår i samarbejde med nationale (Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet, Frederiksborg Amt, og Hillerød Kommune) og europæiske partnere (K. Christoffersen, T.W. Svendsen, G. Mulderij, K.P. Brodersen, C. Risholt, N. Andersen).

4. Ilt som mulig begrænsende faktor for diversitet af vandløbsfauna i stor højde

Naturlig lav tilgængelighed af ilt er en hidtil overset mulig medvirkende årsag til den generelt lave diversitet af organismer i stor højde. Projektet fokuserer på diversitetsmønstre af smådyr i vandløb langs med store højdegradienter. Ved at sammenholde detaljerede målinger af ilt og temperatur med indsamlinger af smådyr i vandløb, forsøger projektet at afdække, om det højdebetingede fald i tilgængelighed af ilt kan forklare en del af det observerede fald i diversitet af smådyr med stigende højde. Dette kombineres med eksperimentelle transplantationer af dyr i felten samt undersøgelser af udvalgte arters respirationsfysiologi under manipulerede temperatur- og iltforhold i laboratoriet. Desuden inddrages implikationer af højdebetinget iltstress på anvendelsen af vandløbsfaunaen i den biologiske monitoring af vandløb i tropenerne. Undersøgelserne udføres i Andeshjergene i samarbejde med Universidad Católica i Quito, Ecuador og Universidad Mayor San Andrés i La Paz, Bolivia. Projektet er bl.a. finansieret af Forskningsrådet for Natur og Univers (D. Jacobsen).

5. Trækkærter og strømning omkring grødeøer i vandløb

Ved anvendelse af store flow-kanaler og nyt elektronisk udstyr er det blevet muligt at fastlægge trækkærter og tredimensionel strømning for hele grødeøer i vandløb. Formålet er at fastlægge strømning og træk på denne store skala og benytte informationen til at vurdere modstand mod strømningen i hele vandløb og tilpasning hos planterne til at imødegå erosion (K. Sand-Jensen, M.L. Pedersen, Ålborg Universitet).

Vandplanter fasthæftning og vækstdynamik på organiske sedimenter. Øget organisk indhold i sedimenter kan skabe tab af planter ved eutrofiering og langvarig forsinkelse af planternes tilbagevenden, efter at eutrofieringen er

stoppet. Her vurderes rodfæstningsevne, vækst og overlevelse af forskellige arter af vandplanter på sedimenter af forskellig mineralsk type og indhold af organisk stof (CLEAR-projektet; K. Sand-Jensen, N.L. Pedersen, J. Borum og O. Pedersen).

Eutrofieringens og planternes historie i Furesøen gennem 100 år. En sammenstilling og statistisk-økologisk vurdering af al information om Furesøens forurening og restaurering og ændringer i de biologiske forhold gennem de sidste 100 år (CLEAR; K. Sand-Jensen, N.L. Pedersen, I. Grevy og B. Moeslund).

6. Tidlig dynamik, regulering og modellering af søers stofomsætning

Avancerede målebøjer anvendes i en detaljeret analyse af, hvilke forhold der regulerer stofomsætningen i forskellige typer af søer. Udover at forøge den grundlæggende viden om livet i søer, anvendes den opnåede forståelse til at forbedre en eksisterende matematisk model, som beskriver fysiske, kemiske og biologiske forhold i en sø. Projektet er finansieret af Forskningsrådet for Natur og Univers og involverer P.A. Stæhr, K. Sand-Jensen, J. Cole fra Institute of Ecosystem Studies, M. Kemp, J. Testa fra Horn Point Laboratory samt K-I. D. Madsen fra Dansk Hydraulisk Institut.

Undersøgelse af Frederiksborg Slotssøes restaurering ved måling af hele søens stofskifte (P.A. Stæhr). Undersøgelsen er en del af et nyt center for sørestaurering (CLEAR). De involverede parter er Peter A. Stæhr, K. Sand-Jensen, og F.Ø. Andersen fra Syddansk Universitet.

Desuden udføres studier af marine makroalgers temperaturfølsomhed og udbredelse af invasive arter og disses effekter på oprindelig flora og fauna vha. overvågningsdata, felt- og laboratorieundersøgelser. De involverede partnere er P.A. Stæhr, J. Borum, M. Thomsen fra Edit Cowen University, Australia, og T. Wernberg fra University of Western Australia.

7. Produktion og omsætning af opløst organisk stof

I samarbejde med DMU og Marinbiologisk Laboratorium gennemføres Galathea-3-projektet "Et globalt perspektiv på opløst organisk stof og verdens mindste organismer", som har til formål at undersøge mængden og sammensætningen af opløst organisk stof (DOM) i verdenshavene, og hvordan picoalger, bakterier og virus påvirker dynamikken i DOM-puljen. Der arbejdes eksperimentelt med at bestemme de forhold, der begrænser den bakterielle vækst i oceanerne på globalt plan (M. Søndergaard, T. Kragh, S. Markager og M. Middelboe).

I det netop afsluttede 4-årige klimaprojekt CONWOY under forskningsprogrammet Større Tværfaglige Forskergrupper har indsatsen i 2006 været koncentreret om at skrive bogen "Vand og Vejr om 100 år", udgivet på forlaget Hovedland og gennemføre et internationalt slut-symposium (M. Søndergaard, K. Christoffersen, K. Sand-Jensen, L.K. Nielsen, P.A. Stæhr, N.L. Pedersen, R.M. Closter).

Projektet om produktion og omsætning af opløst organisk stof i ferskvand og kystnære områder har i 2006 været koncentreret om: 1) Undersøgelser af hvordan kiselalger i Esrum sø under næringsstress producerer store mængder af kulhydrater. 2) Et eksperimentelt studie af produktionen af opløst organisk fosfor og hvordan forskellige næringsalte påvirker dannelsen. 3) Den interaktive effekt af UV-stråling og fosfor for den bakterielle udnyttelse af humøst

DOM. 4) Biotilgængeligheden af opløst organisk kulstof og kvælstof i kystnære områder (M. Søndergaard, T. Kragh, P. Jonasson, C. Song og C. Lønborg).

Marinbiologi

Marinbiologisk Laboratorium er beliggende over for Helsingørs Nordhavn. Ud over at være et moderne, veludstyret laboratorium til biologiske undersøgelser er det specielt ved at besidde et forskningsskib og flere mindre både såvel som et stort saltvandsanlæg, der tillader at holde marine organismer.

I beretningsperioden har laboratoriets bygninger og de tekniske installationer (og herunder saltvandsanlægget) gennemgået en betydelig renovering.

Principielt er laboratoriets studieområde alle aspekter af livet i havet. I praksis er forskningsområderne koncentreret inden for nogle hovedområder. Disse omfatter specielt den biologiske omsætning i vandsøjlen, marine mikroorganismers fysiologi og økologi, den mikrobielle omsætning i havbunden og marine dyrs tilpasningsfysiologi. Laboratoriets forskningsmateriale stammer primært fra Øresund og Kattegat, men laboratoriets medarbejdere deltager også i udenlandske forskningstogter og udfører feltarbejde i mere eksotiske farvande, specielt i Arktis og i tropiske farvande.

Marinbiologisk Laboratorium har eller har haft flere projekter i forbindelse med Galathea-3 togtet. I løbet af efteråret har fire medarbejdere deltaget, og Michael Kühl var togtleder på strækningen fra Azorerne til Cape Town. I løbet af foråret 2007 vil yderligere 4 medarbejdere deltage i togtet.

1. Planktonøkologi

Undersøgelser over primærproduktionen har været koncentreret om dens kobling til sedimentation af organisk materiale til havbunden. Der synes ikke at være en klar proportionalitet, idet mineraliseringshastigheden i vandsøjlen varierer meget i forskelle i havområder (M. Olesen).

Studiet af mixotrofe alger (dvs. fotosyntetiske encellede alger, der samtidig ernærer sig gennem fagocytose) er fortsat. Specielt er det lykkedes at dyrke dinoflagellaten *Dinophysis*, en organisme der også er interessant, ved at den producerer toxiner og kan udgøre en risiko ved fortæring af muslinger (P.J. Hansen).

Undersøgelserne over den mixotrofe ciliat *Mesodinium rubrum*: Det har entydigt kunnet vises, at den har en enkelt, meget stor og forgrenet fotosyntetisk symbiont, der udgør ca 1/3 af hele konsortiets volumen. Ciliaten ernærer sig overvejende gennem symbiontens fotosyntese, men den har dog et absolut behov for partikulær føde (P.J. Hansen, T. Fenchel, M. Smith).

Michael Olesen har i beretningsperioden studeret lyskrebs (krill) i det nordlige Kattegat. Undervandsvideooptagelser viser, at de overvejende fouragerer ved havbunden. Det søges nu gennem stabil-isotop sammensætningen i maveindholdet at belyse fødens sammensætning.

2. Mikroorganismers fysiologi og økologi

Der gennemføres omfattende studier af ilt-dynamik i marine sedimenter. Disse omfatter bl.a. betydningen af det dif-

fusive grænselags betydning, betydningen af faunaens graveaktivitet og iltudskillelse fra søgræs-rødder samt påvisning af anoxiske mikronicher i ellers oxiske sedimenter (R.N. Glud, H. Ståhl, G. Nordii). Med hensyn til metodeudvikling arbejdes der på optoder til måling af den 2-dimensionale fordeling af pH i sedimenter, plan-optoder til måling af meget lave iltkoncentrationer i sedimenter og metoder til at kvantificere den 2-dimensionale fordeling af opløste metaller i sedimenter ved at kombinere planoptoder med DGT-DET prober (R.N. Glud, H. Ståhl, A. Glud i samarbejde med Bill Davidson og Hao Zang, University of Lancaster).

I samarbejde med japanske kolleger undersøgte den biologiske omsætning og iltforhold i dybhavssedimenter i Sagami Bay. Der var her også mulighed for at afprøve målingsudstyr udviklet på Marinbiologisk Laboratorium under dybhavsforhold (R. Glud, M. Middelboe).

Målinger af *in vivo* variabel klorofyl fluorescens har været brugt til måling af mikrobiel fotosyntese og herunder af fotosyntetiske symbionter i koraller, foraminiferer og søpunge (M. Kühl). Udvikling af ultratynde ilt-sensitive indikatorlag på dækglass sammen med konfokal- og fluorescens lifetime-mikroskopi har været anvendt til måling af biomasse- og iltfordeling i biofilm (M. Kühl, R. Thar). Undersøgelserne over klorofyld-holdige cyanobakteriers levesteder og deres fotosynteseaktivitet er fortsat (M. Kühl). Nye typer af mikrosensorer og mikroskopiske afbildningsmetoder med henblik på at studere mikroorganismer og mikrobielle processer er udviklet (M. Kühl, R. Thar, L. Rickelt). Sammensætningen af bakteriesamfund på ålegræs-rødder er blevet studeret (S. Jensen, A. Prieme, M. Kühl). Endelig gennemføres en undersøgelse over gen-ekspression i termofile mikrobielle måtter og herunder den første demonstration af N-fiksering af encellede termofile cyanobakterier (M. Kühl i samarbejde med amerikanske kolleger).

Undersøgelser over virus i sedimenter er fortsat med påvisning af deres nære kobling til bakteriers vækst. Specielt er tilstedeværelsen og aktivitet af virus i dybhavssedimentkerner blevet undersøgt (M. Middelboe). Undersøgelserne af muligheden for at anvende bakteriofager til bekæmpelse af bakterieinfektioner hos dambrugsfisk er fortsat i beretningsperioden. En række virus, der angriber bakterien *Flavobacter psychrophilum*, er isolerede, og der er blevet udviklet metoder til langtidbevarelse af deres evne til at inficere bakterien (M. Middelboe, A. Stenholm).

Bakteriers motilitet og kemosensoreske adfærd i forskellige typer af sedimenter er blevet gennemført i beretningsperioden (T. Fenchel, R. Thar). Forsøg på at isolere en række bakterietyper, der er tilpasset til livet i stejle iltgradienter, er også gennemført.

Undersøgelser over protozoers biogeografi er i det væsentlige afsluttet og herunder en systematisk global indsamling af isolater af ciliaten *Cyclidium glaucoma* med henblik på både gensekventering og fænotypiske egenskaber (T. Fenchel i samarbejde med B.J. Finlay, UK).

3. Marine makroalgers fysiologi

En generel undersøgelse af produktion i makroalgensamfund gennemføres. Specielt undersøges enkelte arters pH-toleranceområde, betydningen af grænselaget omkring thallus og forhold der bestemmer fotosynteseraten i intakte algesamfund (A.L. Middelboe, P. Juel Hansen samt K. Sand-Jensen, Ferskvandsbiologisk Laboratorium).

4. Adaptationsfysiologi

I forlængelse af undersøgelserne af hæmoglobin-polymorfier hos torsk undersøges heat-chok-proteiner og forskellige fysiologiske parametre. Undersøgelser over fisks sekundære karsystem er ligeledes fortsat (P.V. Skov, J.F. Steffensen).

Tobis tilbringer en stor del af tiden nedgravet i iltfrit sand; undersøgelser har vist, hvordan fiskene pumper ilt-holdigt vand ned i sandet (J. Behrens, J.F. Steffensen). Endelig foretoges der undersøgelser over optimeringen af væksten hos fisk (A.D. Jordan i samarbejde med Akvaforsk, Norge).

Undersøgelser over effekten af anoxi og svovlbrinte på marine bentiske invertebrater er fortsat. Specielt er der gjort rede for den iltgæld, der opstår, når dyrene igen bringes til normoxiske forhold.

5. Marin zoologi

Undersøgelser over de parasitiske myxozoeer er fortsat – og har foreløbig ført til de første beskrivelser af hele livscyklus hos marine arter. Det er vist, at marine myxozoeer har et værtsskifte mellem børsteorm og fisk. Dna-sekventering har vist sig anvendelig til at udrede livscyklus og identificere mellemværter (M. Køie i samarbejde med E. Karlsbakk og A. Nylund, universitetet i Bergen). Endelig er en undersøgelse over parasitter i arktiske fisk blevet gennemført (M. Køie).

I 1960'erne gennemførte Marinbiologisk Laboratorium grundige undersøgelser over bundfaunaen i det nordlige Kattegat. I lyset af planer om en undersøisk naturpark ud for Læsø har det været naturligt at foretage nye indsamlinger, bl.a. med henblik på eventuelle ændringer af faunaen gennem de sidste 40-45 år. I beretningsperioden foretoges et togt i området, og et meget stort materiale af specielt bunddyr er indsamlet (M. Olesen, K.W. Ockelmann).

Øresundsakvariet

Øresundsakvariet er et offentligt akvarium med skoletjeneste; det viser livet i Øresund og Kattegat og afholder også små kurser og forelæsninger om forskellige aspekter af marinbiologi, som primært er rettet mod skoleelever i alt har 12.000 skoleelever deltaget i sådanne arrangementer. Selv om akvariet var lukket en del af året på grund af udbygning, var der alligevel i beretningsperioden ca. 30.000 besøgende og en omsætning på omkring 1 million kr.

I efteråret 2005 påbegyndtes endelig den længe planlagte udvidelse såvel som en renovering af det eksisterende udstillingsareal på basis af forskellige fondsbevillinger og støtte fra Helsingør Kommune og Københavns Universitet. Udbygningen og renoveringen af en del af det gamle udstillingsareal blev afsluttet i sommeren 2006, hvor akvariet kunne genåbnes. Udvidelsen giver helt nye muligheder for udstillingsvirksomhed og bedre mulighed for at absorbere det store antal besøgende.

Instituttleder Bo Vest Pedersen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	61,04	37,31	98,35
DVIP	2,68	0,61	3,29
STIP	14,54	12,82	27,36
TAP	73,24	13,38	86,62
Årsværk i alt	151,51	64,12	215,63
Løn med årsværk	61.552,20	24.500,70	86.052,90
Løn uden årsværk	-1.552,58	1.172,75	-379,83
Øvrig drift	10.548,95	27.061,42	37.610,36
Anskf. o. 100 t.kr.	425,72	3.514,16	3.939,88
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	70.974,29	56.249,03	127.223,31

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Intern

Gregersen, Randi; forskningsassistent.
Pedersen, Bo Vest; lektor.

STIP Intern

Hansen, Jesper Guldborg; ph.d.-studerende.
Hendrichsen, Ditte Katrine; ph.d.-studerende.

Afdeling for Cellebiologi og sammenlignende Zoologi

VIP Intern

Grimmelikhuijzen, Cornelis J P; professor.
Hauser, Frank; lektor.
Høeg, Jens Thorvald; lektor.
Jespersen, Aase; lektor.
Nielsen, Peter Gravlund; amanuensis.
Schneider, Martina; adjunkt.
Wanninger, Andreas Wilhelm Georg; lektor.

STIP Intern

Galatius-Jørgensen, Anders; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Cazzamali, Giuseppe; postdoc.
Glennér, Henrik; lektor.

STIP Ekstern

Brinkmann, Nora; ph.d.-studerende.
Semmler, Henrike; ph.d.-studerende.

Mikrobiologi

VIP Intern

Hansen, Lars Hestbjerg; lektor.
Jensen, Bo; lektor.
Kjøller, Rasmus; lektor.
Læssøe, Thomas; lektor.
Priemé, Anders; lektor.
Rosendahl, Søren; professor.

Struwe, Sten; lektor.
 Søchting, Johan Ulrik; lektor.
 Sørensen, Søren Johannes; professor.

STIP Intern

Bahl, Martin Iain; ph.d.-studerende.
 Burmølle, Mette; postdoc.
 Frøslev, Tobias Guldborg; ph.d.-studerende.
 Hastrup, Anne Christine Steenkjær; ph.d.-studerende.
 Norman, Anders; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

De Liphay, Julia R; postdoc.

STIP Ekstern

Øregaard, Gunnar; kandidatstipendiat.

Fykologi

VIP Intern

Daugbjerg, Niels; lektor.
 Ellegaard, Marianne; lektor.
 Moestrup, Øjvind; professor.
 Pedersen, Poul Møller; lektor.

STIP Intern

Jørgensen, Mårten Flø; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Dos Santos Ribeiro, Sofia Isabel; Forskningsassistent.
 Hansen, Gert; Lektor.
 Koch, Trine Annette; Ph.d. Studerende.
 Larsen, Poul Jacob; Lektor.
 Lindberg, Karin Charlotte Rohde; Forskningsassistent.
 Lundholm, Nina; Lektor.
 Skovgaard, Alf; Lektor.

STIP Ekstern

Koch, Trine Annette; ph.d.-studerende.

Terrestrisk Økologi

VIP Intern

Adersen, Henning Emil; lektor.
 Christensen, Søren Christian; professor.
 Ekelund, Flemming; lektor.
 Holter, Peter; lektor.
 Illeris, Lotte; adjunkt.
 Johnsen, Ib; lektor.
 Jonasson, Sven Evert; professor.
 Michelsen, Anders; lektor.
 Pedersen, Annette Linda; postdoc.
 Petersen, Peter Milan; lektor.
 Ro-Poulsen, Helge; lektor.
 Vestergaard, Peter; lektor.

VIP Intern

Albert, Kristian Rost; ph.d.-studerende.
 Clemmensen, Karina Engelbrecht; ph.d.-studerende.
 Larsen, Klaus Steenberg; ph.d.-studerende.
 Madsen, Mette Vestergård; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Pernille Lærkedal; ph.d.-studerende.

STIP Ekstern

Arndal, Marie Frost; forskningsassistent.
 Henry, Frédéric; postdoc.
 Hovmand, Mads Frederik; lektor.
 Jensen, Anne-Mette Møller; postdoc.
 Lara Pandis, Enrique Miguel; postdoc.
 Nielsen, Lene Rostgaard; adjunkt.
 Røn, Regin Mandrup; lektor.

STIP Ekstern

Andersen, Karen Stevnbak; ph.d.-studerende.
 Andresen, Louise Christoffersen; ph.d.-studerende.

Populationsbiologi

VIP Intern

Adersen, Henning Emil; lektor.
 Boomsma, Jacobus Jan; professor.
 Dabelsteen, Torben; lektor.
 Forchhammer, Mads Cedergreen; lektor.
 Heller, Knud Erik; lektor.
 Jeppesen, Leif Lau; lektor.
 Matessi, Giuliano; adjunkt.
 Nachman, Gösta Støger; lektor.
 Pedersen, Jes Søe; lektor.
 Philipp, Marianne Bøcher; lektor.
 Rahbek, Carsten; professor.
 Santa Clara Matos, Ricardo Jorge; amanuensis.
 Sunde, Peter; postdoc.

STIP Intern

Darden, Safi-Kirstine Klem; ph.d.-studerende.
 Hendrichsen, Ditte Katrine; ph.d.-studerende.
 Kronauer, Daniel Jan Christoph; ph.d.-studerende.
 Larsen, Frank Wugt; ph.d.-studerende.
 Tøttrup, Anders Peter; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Armitage, Sophie Alice Octavia; postdoc.
 Bastos Araujo, Miguel; lektor.
 Bildsøe, Mogens Kielland; lektor.
 Cremer, Sylvia Maria; adjunkt.
 D'Ettorre, Patrizia; lektor.
 Dijkstra, Michiel Bendert; postdoc.
 Guerrieri, Fernando Javier; postdoc.
 Hughes, David Peter; postdoc.
 Haagensen, Annika Maria Juul; forskningsassistent.
 Moshøj, Charlotte Margaret; forskningsassistent.
 Poulsen, Michael; postdoc.
 Romdal, Tom Skovlund; adjunkt.
 Schjøtt, Morten; postdoc.
 Schmidt, Anna Mosegaard; forskningsassistent.
 Schöning, Caspar; postdoc.
 Steffensen, Lise Kjærgaard; forskningsassistent.
 Svendsen, Pernille Maj; forskningsassistent.
 Ugelvig, Line Vej; forskningsassistent.
 Zeisset, Inga; postdoc.
 Aanen, Duur Kornelis; lektor.

STIP Ekstern

De Fine Licht, Henrik Hjarvard; ph.d.-studerende.
 Den Boer, Susanne Petronella A; ph.d.-studerende.
 Dreier, Stéphanie Agnès Jeanine; ph.d.-studerende.
 Fürst, Matthias Alois; ph.d.-studerende.

Høye, Toke Thomas; ph.d.-studerende.
Van Zweden, Jelle Stijn; ph.d.-studerende.

Evolutionsbiologi

VIP Intern

Arctander, Peter; professor.
Frederiksen, Signe Elisabeth; lektor.
Johansen, Bo Buchholt; lektor.
Jørgensen, Lise Bolt; lektor.
Rasmussen, Finn Preben Nygaard; lektor.
Siegismund, Hans Redlef; lektor.
Sørensen, Martin Vinther; postdoc.
Willerslev, Eske; professor.

STIP Intern

Lorenzen, Eline Deirdre; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Bollback, Jonathan Paul; postdoc.
Gardner, Paul Phillip; adjunkt.
Gilbert, Marcus Thomas Pius; postdoc.
Johansen, Louise Buchholt; postdoc.
Johnson, Sarah Stewart; forskningsassistent.
Litman, Thomas Wojciech Zygmunt; adjunkt.
Malmström, Helena Susanne; forskningsassistent.
Naveran Ruido, Nuria; forskningsassistent.
Nielsen, Rasmus; professor.
Petersen, Lise; adjunkt.
Sampietro Bergua, Maria Lourdes; forskningsassistent.
Svensson, Emma Matilda; forskningsassistent.
Terkelsen, Kasper Munch; postdoc.
Vinther, Jeppe; postdoc.
Weinstock Arenovitz, Jacobo; postdoc.
Yu, Jiaye; postdoc.

STIP Ekstern

Binladen, Jonas Khalid Mohamed Awad; ph.d.-studerende.
Campos, Paula Cristina Fernandes; ph.d.-studerende.
Hebsgaard, Martin Bay; ph.d.-studerende.

Ferskvandsbiologi

VIP Intern

Borum, Jens; lektor.
Brodersen, Klaus Peter; lektor.
Christoffersen, Kirsten Seestern; lektor.
Jacobsen, Dean; lektor.
Jensen, Kaj Sand; professor.
Nielsen, Lars Kamp; lektor.
Nielsen, Morten S; professor.
Pedersen, Ole; lektor.

STIP Intern

Binzer, Thomas; ph.d.-studerende.
Kragh, Jens Theis; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Andersen, Nethe; forskningsassistent.
Ladegaard, Niels; amanuensis.
Lindgaard-Petersen, Claus; lektor.

Mulderij, Gabi; forskningsassistent.
Møller, Eva Friis; postdoc.
Nielsen, Jon Theil; adjunkt.
Pedersen, Niels Lagergaard; forskningsassistent.
Stæhr, Peter Anton; postdoc.
Svendsen, Trine Warming; forskningsassistent.
Zhang, Jingjie; forskningsassistent.

STIP Ekstern

Closter, Rikke Margrethe; ph.d.-studerende.

Marinbiologi

VIP Intern

Fenchel, Tom M; professor.
Glud, Ronnie Nøhr; lektor.
Hansen, Per Juel; lektor.
Kühl, Michael; professor mso.
Køie, Marianne Bodil; lektor.
Middelboe, Mathias; lektor.
Olesen, Michael Ejner; lektor.
Pedersen, Benedikte Hedegaard; postdoc.
Steffensen, John Fleng; lektor.
Vismann, Bent; lektor.

VIP Intern

Behrens, Jane Windfeldt; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Lundholm, Nina; postdoc.
Middelboe, Anne Lise; adjunkt.
Rickelt, Lars Fledelius; forskningsassistent.
Skov, Peter Vilhelm; postdoc.
Stenholm, Anne Rønne; forskningsassistent.
Ståhl, John Henrik; postdoc.
Thar, Roland Matthias; adjunkt.

STIP Ekstern

Jordan, Anders Drud; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Binzer, Thomas; Photosynthesis and oxygen dynamics of aquatic macrophyte communities.
Burmølle, Mette; Bacterial Interactions in Soil and Biofilm Ecology.
Clemmensen, Karina Engelbrecht; Ectomycorrhiza and Arctic Ecosystem Response to Environmental Change.
Darden, Safi-Kirstine Klem; Social organization and communication in the swift fox *Vulpes velox*.
Desholm, Mark; Wind farm related mortality among avian migrants – a remote sensing study and model analysis.
Larsen, Klaus Steenberg; Carbon and Nitrogen Dynamics of Temperate and Subarctic Heath Ecosystems with Emphasis on Cold Season Processes.
Merkel, Flemming Ravn; Common Eiders in Greenland – interactions between harvest, body condition and habitat use in winter.
Mohammad Noor, Normawaty Binti; Species diversity of marine benthic dinoflagellates from Malaysia, with emphasis on molecular phylogeny, ultrastructure and toxicity of the Prorocentrales.
Nielsen, Nina Odgaard; Studies on the interaction between

- hiv infection, lymphatic filariasis and diethylcarbamazine in Tanga Region, Tanzania.
 Petersen, Johan Frederik Torp; The phylogeny of Hippoboscoidea (Diptera).
 Sacko, Moussa; Assessment of the effect of two different treatment strategies on the morbidity caused by *Schistosoma haematobium* infections among school aged children in the Niger River Basin, Mali.
 Strandgaard, Hanne; Applied Aspects of Opisthorchiasis Control in Lao PDR.

Fondsbevillinger

Afdeling for Cellebiologi og sammenlignende Zoologi

Carlsbergfondet

- Anskaffelse af confokalmikroskop (Andreas Wanninger) kr. 200.000.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

- Comparative neurogenesis, Muscle development and gene expression analysis in Brachiopoda (Andreas Wanninger/Poul Møller Pedersen) kr. 1.742.800.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- A confocal laser scanning microscope (Andreas Wanninger) kr. 1.200.000.

Novo Nordisk Fonden

- Structure and function of receptors and signal molecules in insects (Cornelis J.P. Grimmelikhuijzen) kr. 480.000.

Mikrobiologi

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Microbial Biocomplexity (Søren Sørensen) kr. 1.116.000.

Fykologi

Carlsbergfondet

- Etablering af et mobilt molekylærbiologisk feltlaboratorium (Niels Daugbjerg) kr. 136.200.

Elisabeth og Knud Petersens Fond

- Genetisk identifikation og klassificering af encellede parasitter i fiskeæg- og larver (Alf Skovgaard) kr. 68.100.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Fylogeni og taksonomi af tropiske, frilevende furealger (Niels Daugbjerg) kr. 268.800.

Knud Højgaards Fond

- Undersøgelse af protist artsrigdom i iltfattige marine sedimenter 2007/2008 (Marianne Ellegaard) kr. 250.000.

TK-Foundation

- Galathea-deltagelse (Niels Daugbjerg) kr. 10.000.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Ikkafjordens bilologi (Niels Daugbjerg) kr. 420.000.

Terrestrisk Økologi

EU

- Ericoid mycorrhizas and carbon biogeochemistry in sub-arctic ecosystems (ERMC) (Anders Michelsen) kr. 1.409.800.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

- The effect of cropping systems on production and the environment (Cropsys) (Søren Christensen) kr. 553.700.

Populationsbiologi

Aalborg Zoo

- Polarræven – opportunist i Arktis (Ditte Hendrichsen) kr. 15.000.

EU

- Co-Evol Ants & Fungi (Jacobus J. Boomsma) kr. 1.418.200.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Dynamisk flokkommunikation hos papegøjer. Steno-stipendium (Thorsten J.S. Balsby) kr. 2.256.400.

Pelsdyrafgiftsfonden

- Selektion for og imod stereotypi samt undersøgelser af indhusningsforhold (Leif Lau Jeppesen) kr. 663.000.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Galathea III (Henning Adersen) kr. 300.000.

WWF/Novozymes

- The factors shaping the biodiversity (David Peter Hughes) kr. 97.000.

Evolutionsbiologi

Carlsbergfondet

- Konflikter mellem evolutionært slægtskab: hvaler (Mette Elstrup Steeman) kr. 1.459.200.
- Studier af fossilt dna i sedimenter (Eske Willerslev) kr. 432.200.

Danida/Udenrigsministeriet

- Live-stock-wildlife diseases in East Africa (Hans Siegismond) kr. 2.192.400.
- Live-stock-wildlife diseases in East Africa (Hans Siegismond) kr. 3.084.700.
- Live-stock-wildlife diseases in East Africa (Hans Siegismond) r. 1.748.100.

EU

- Forskning i biodiversitet og ecosystems – ændringer. GOCE (Eske Willerslev) kr. 2.454.000.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

- Elite forskningspris – forskningsaktiviteter (Rasmus Nielsen) kr. 800.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- An Experimental Evolutionary of Viral Adaptation to Escape Host Viral Silencing (Jonathan P. Bollback) kr. 1.370.200.

- From evolution to function: new methods for genome sequence analysis (Rasmus Nielsen) kr. 2.301.700.
- Save the Elephants (Henrik Barner Rasmussen) kr. 629.800.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- A Bioinformatics Framework for Understanding Viral Evolution (Rasmus Nielsen) kr. 576.000.
- Udvikling af metoder for at finde genotype/phenotype associationer (Rasmus Nielsen) kr. 960.000.

Lundbeckfonden

- RTE-rolle i humane geners ekspression (Tobias Mourier) kr. 914.300.

Privat Fond c/o Arne Strid, Göteborg

- Endemic plants of greece (Kit Tan) kr. 182.000.

Ferskvandsbiologi

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Biologisk samspil og biodiversitet 78N (Kirsten Christoffersen) kr. 771.000.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

- Næringsbelastning og miljøkvalitet i danske estuarier (Jens Borum) kr. 732.000.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Center for Sørestaurering (Kaj Sand Jensen) kr. 5.550.000.

AKI 1

Alfred Benzon Fonden

- Biophysical and biochemical studies and the recognition of misfolded proteins (Jakob Winther) kr. 450.000.

Augustinus Fonden

- Regulering af Kalium kanaler via Purinerge receptorer (Susanne E. Hede) kr. 94.000.

Carlsbergfondet

- Ændringer i røde blodlegemers transportegenskaber som følge af EPO-behandling (Carsten Juel) kr. 50.000.

Fishnet

- Fishnet (Else K. Hoffmann) kr. 66.000.
- Funktionel karakterisering af hvirveldyrmyrens primære urinleder (Nadja Møbjerg) kr. 100.000.
- Insektkutikulaens struktur og opbygning (Svend Olav Andersen) kr. 60.000.
- Regulering af Kalium kanaler via Purinerge-receptorer (Ivana Novak) kr. 175.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Biological and biochemical studies of the interactions between alphasynuclein (Kresten Lindorff-Larsen) kr. 120.000.
- Characterization of ERFMO/ERp90, of novel redox complex in the endoplasmic reticulum (Lars Ellgaard) kr. 517.200.
- Characterization of ERFMO/ERp90, a novel redox regulator in the endoplasmic reticulum (Lars Ellgaard) kr. 592.800.

- Structure-function studies of the plasma membrane Na⁺/H⁺ exchanger, FHE1 (Stine F. Pedersen) kr. 407.400.
- Visualization of purinergic signalling in exocrine glands (Ivana Novak) kr. 1.257.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Regulering af pyruvatdehydrogenase i human skeletmuskulatur i hvile og under arbejde (Henriette Pilegaard) kr. 1.158.000.

Lundbeckfonden

- Betydning af PGC-1 alpha for cellulære adaptationer i muskel, lever og hjerne fysisk aktivitet (Henriette Pilegaard) kr. 600.000.
- Betydningen af sensoriske cilier i reguleringen af den hunlige (Søren Tvorup Christensen) kr. 911.000.
- Fysiologisk effekt af fejlfoldning af membranproteiner (det molekylære grundlag for konformatio (Per Amstrup Pedersen) kr. 300.000.
- Proteasom-regulering via associerede cofaktorer (Rasmus Hartmann Petersen) kr. 1.038.600.
- Regulation of potassium channels by purinergic receptors (Ivana Novak) kr. 471.900.
- The redox function of the selenoprotein VIMP in ER associated degradation (Lars Ellgaard) kr. 426.000.

Novo Nordisk Fonden

- Betydning af interleukin 6 for arbejdsinducerede og aldersrelaterede ændringer i muskel (Henriette Pilegaard) – Basement membrane components in cartilage (Anders Aspberg) kr. 200.000.
- Karakterisering af UBL/UBX proteineres rolle for proteinnedbrydning i humane celler (Rasmus Hartmann Petersen) kr. 300.000.
- Struktur-funktionsstudier af plasmamembran Na⁺/H⁺ (Stine F. Pedersen) kr. 200.000.

Villum Kann Rasmussen/Aarhus Universitet

- Velux Visiting Professor Programme 2006-2008 (Jakob Winther) kr. 96.000.

Marinbiologi

Carlsbergfondet

- Marine virus (Mathias Middelboe) kr. 400.000.
- The cardiovascular system of teleost fishes in polar regions (Peter Skov) kr. 986.400.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

- Forskeruddannelse/ph.d.-stipendie (John Fleng Steffensen) kr. 510.000.
- Hot spring Microbial mats (Poul Møller Pedersen/Michael Kühl) kr. 1.742.800.
- Mixotrophic microbial consortia in marine waters (Per Juel Hansen) kr. 1.149.600.
- Neoteni's betydning i evolutionen (Katrine Worsaae) kr. 2.555.500.
- Neotins betydning i evolutionen – tillægsbevilling (Katrine Worsaae) kr. 240.000.
- Samfunds fotobiologi (Michael Kühl) kr. 972.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Bakteriens omsætning i marine sedimenter (Tom Fenchel) kr. 360.000.

- Benthic microbial processes (Ronnie Glud) kr. 600.000.
- Galathea. Verdens mindste organismer (Mathias Middelboe) kr. 184.000.
- GOODZ (Geomicrobiology of oceanic oxygen-deficiency zones) (Ronnie Glud) kr. 276.000.
- Planktondynamik i Andamanerhavet (Per Juel Hansen/Michael Olesen) kr. 114.900.

FTP Forskningsrådet for Teknologi og Produktion (gl. STVF)

- Microscopic oxygen imaging (Michael Kühl) kr. 2.869.700.

Knud Højgaard's Fond

- Hvid- og rødblodede antarktiske fisk – Galathea ekspedition 2007 (John Fleng Steffensen) kr. 112.000.

Publikationer

Cellebiologi og sammenlignende Zoologi

- Baer, B., de Jong, G., Schmid-Hempel, R., Schmid-Hempel P., Høeg, J.T., Boomsma, J.J.: Heritability of sperm length in the bumblebee *Bombus terrestris*. *Genetica* Vol. 127, nos. 1-3, s. 11-23. 2006.
- Belmont M., Cazzamali, G., Williamson, M., Hauser, F., Grimmelikhuijzen, C.J.P.: Identification of four evolutionarily related G protein-coupled receptors from the malaria mosquito *Anopheles gambiae*. *Biochemical and Biophysical Research Communications* Vol. 344, issue 1, s. 160-165. 2006.
- Buhl-Mortensen, L., Høeg, J.T.: Reproduction and larval development in three scalpellid barnacles, *Scalpellum scalpellum* (Linnaeus 1767), *Ornatoscalpellum stroemii* (M. Sars 1859) and *Arcoscalpellum michelottianum* (Seguenza 1876), Crustacea: Cirripedia: Thoracica: implications for reproduction and dispersal in the deep sea. *Marine Biology* Vol. 149, no. 4, s. 829-844. 2006.
- Fuchs, J., Bright, M., Funch P., Wanninger, A.: Immunocytochemistry of the Neuromuscular Systems of *Loxosomella vivipara* and *L. parguerensis* (Entoprocta: Loxosomatidae). *Journal of Morphology* Vol. 267, issue 7, s. 866-883. 2006.
- Galatius, A.: Bilateral Directional Asymmetry of the Appendicular Skeleton of the White-Beaked Dolphin (*Lagenorhynchus albirostris*). *Aquatic Mammals* Vol. 32(2), s. 232-235. 2006.
- Galatius, A.: Sexually dimorphic proportions of the harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) skeleton. *Journal of Anatomy* Vol. 206(2), s. 141-154. 2005.
- Galatius, A., Andersen, M-B.E.R., Haugan, B., Langhoff, H.E., Jespersen, Å.: Timing of epiphyseal development in the flipper skeleton of the harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) as an indicator of paedomorphosis. *Acta Zoologica* Vol. 87, issue 1, s. 77-82. 2006.
- Galatius, A., Jespersen, Å.: Bilateral directional asymmetry of the appendicular skeleton of the harbor porpoise (*Phocoena phocoena*). *Marine Mammal Science* Vol. 21(3), s. 401-410. 2005.
- Galatius, A., Kinze, C.C.: Ankylosis patterns in the postcranial skeleton and hyoid bones of the harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) in the Baltic and North Sea. *Canadian Journal of Zoology* Vol. 81(11), s. 1851-1861. 2003.
- Garm A., Derby C.D., Høeg, J.T.: Mechanosensory Neurons With Bend- and Osmo-sensitivity in Mouthpart Setae From the Spiny Lobster *Panulirus argus*. *Biological Bulletin* Vol. 207, issue 3, s. 195-208. 2004.
- Garm A., Høeg, J.T.: Ultrastructure and Functional Organization of Mouthpart Sensory Setae of the Spiny Lobster *Panulirus argus*: New Features of Putative Mechanoreceptors. *Journal of Morphology* Vol. 267, issue 4, s. 464-476. 2006.
- Gurney, R.H., Rybakov A.V., Høeg, J.T., Kuris, A.M.: *Sacculina nectocarcini*, a new species of rhizocephalan (Cirripedia: Rhizocephala) parasitising the red rock crab *Nectocarcinus integrifrons* (Decapoda: Brachyura: Portunidae). *Zootaxa* 1332, s. 37-50. 2006.
- Hansen, K.K., Hauser, F., Cazzamali, G., Williamson, M., Grimmelikhuijzen, C.J.P.: Cloning and characterization of the adipokinetic hormone receptor from the cockroach *Periplaneta americana*. *Biochemical and Biophysical Research Communications* Vol. 343, issue 2, s. 638-643. 2006.
- Hauser, F., Cazzamali, G., Williamson, M., Blenau, W., Grimmelikhuijzen, C.J.P.: A review of neurohormone GPCRs present in the fruitfly *Drosophila melanogaster* and the honey bee *Apis mellifera*. *Progress in Neurobiology* Vol. 80, issue 1, s. 1-19. 2006.
- Hauser, F., Williamson, M., Cazzamali, G., Grimmelikhuijzen, C.: Identifying neuropeptide and protein hormone receptors in *Drosophila melanogaster* by exploiting genomic data. *Briefings in Functional Genomics and Proteomics* Vol. 4, no. 4, s. 321-330. 2006.
- Høeg, J.T., Møller, O.S.: When similar beginnings lead to different ends: Constraints and diversity in cirripede larval development. *Invertebrate Reproduction and Development* Vol. 49(3), s. 125-142. 2006.
- Jespersen, Å., Lützen, J.: Reproduction and sperm structure in Galeommatidae (Bivalvia, Galeommatoidea). *Zoomorphology* Vol. 125, no. 3, s. 157-173. 2006.
- Jørgensen, L.M., Hauser, F., Cazzamali, G., Williamson, M., Grimmelikhuijzen, C.J.P.: Molecular identification of the first SIFamide receptor. *Biochemical and Biophysical Research Communications* Vol. 340, issue 2, s. 696-701. 2006.
- Lützen, J., Kosuge T.: Description of the Bivalve *Littigiella pacifica* n. sp. (Heterodonta: Galeommatoidea: Lasaeidae) from the Ryukyu Islands, Japan. *Venus* 65 (3), s. 193-203. 2006.
- Rasmussen, T.H., Jespersen, Å., Korsgaard, B.: Gonadal Morphogenesis and Sex Differentiation in Intraovarian Embryos of the Viviparous Fish *Zoarces viviparus* (Teleostei, Perciformes, Zoarcidae): A Histological and Ultrastructural Study. *Journal of Morphology* Vol. 267, issue 9, s. 1032-1047. 2006.
- Schneider, M., Khalil, A.A., Poulton, J., Castillejo-Lopez, C., Egger-Adam, D., Wodarz, A., Deng, W-M., Baumgartner, S.: Perlecan and Dystroglycan act at the basal side of the *Drosophila* follicular epithelium to maintain epithelial organization. *Development* Vol. 133, issue 19, s. 3805-3815. 2006.
- Schwabe, E., Wanninger, A.: Polyplacophora. i: The Mollusks: A Guide to their Study, Collection and Preservation. *American Malacological Society* s. 217-228. C.F. Sturm, T.A. Pearce & A. Valdés (eds.). Universal Publishers, Boca Raton, Florida, USA 2006.
- Semmler, H., Høeg, J.T., Scholtz, G., Wanninger, A.:

- Preliminary results on the anatomy of the larval musculature of *Balanus improvisus* (Darwin, 1854) (Crustacea: Cirripedia: Theostraca) using phalloidin staining in combination with confocal laserscanning microscopy. *Invertebrate Reproduction and Development* Vol. 49(3), s. 207-212. 2006.
- Sturm, C.F., Petit, R., Pearce, T.A., Cummings, K., Schwabe, E., Wanninger, A.: *The Molluscan Literature: Geographic and Taxonomic Works. i: The Mollusks: A Guide to their Study, Collection and Preservation.* American Malacological Society s. 111-146. C. F. Sturm, T. A. Pearce & A. Valdés (eds.). Universal Publishers, Boca Raton, Florida, USA 2006.
- Tsuchida, K., Lützen, J., Nishida, M.: Sympatric three-species infection by *Sacculina* parasites (Cirripedia: Rhizocephala: Sacculinidae) of an intertidal grapsoid crab. *Journal of Crustacean Biology* Vol. 26, no. 4, s. 474-479. 2006.
- Wanninger, A.: Myo-Anatomy of Juvenile and Adult Loxosomatid Entoprocta and the Use of Muscular Body Plans for Phylogenetic Inferences. *Journal of Morphology* Vol. 261, issue 2, s. 249-257. 2004.
- Wanninger, A.: Immunocytochemistry of the Nervous System and the Musculature of the Chordoid Larva of *Symbion pandora* (Cycliophora). *Journal of Morphology* Vol. 265, issue 2, s. 237-243. 2005.
- Wanninger, A., Koop, D., Bromham, L., Noonan, E., Degan, B.M.: Nervous and muscle system development in *Phascolion strombus* (Sipuncula). *Development Genes and Evolution* Vol. 215, no. 10, s. 509-518. 2005.
- Wanninger, A., Koop, D., Degan, B.M.: Immunocytochemistry and metamorphic fate of the larval nervous system of *Triphyllozoon mucronatum* (Ectoprocta: Gymnolaemata: Cheilostomata). *Zoomorphology* Vol. 124, no. 4, s. 161-170. 2005.
- Weinstock, G.M., et al., Hauser, F., Cazzamali, G., Williamson, M., Grimmelikhuijzen, C.J.P., et al.: Insights into social insects from the genome of the honeybee *Apis mellifera*. *Nature* Vol. 443, no. 7114, s. 931-949. 2006.
- Mikrobiologi**
- Burmølle, M., Hansen, L.H., Sørensen, S.J.: Reporter Gene Technology in Soil Ecology; Detection of Bioavailability and Microbial Interactions. i: *Nucleic Acids and Proteins in Soil* s. 397-419. P. Nannipieri, K. Smalla (red.). Springer, Tyskland 2006.
- Burmølle, M., Webb, J.S., Rao, D., Hansen, L.H., Sørensen, S.J., Kjelleberg S.: Enhanced biofilm formation and increased resistance to antimicrobial agents and bacterial invasion are caused by synergistic interactions in multispecies biofilms. *Applied and Environmental Microbiology* 72, s. 3916-3923. 2006.
- Frøslev, T.G., Jeppesen, T.S., Læssøe, T.: Seven new calochroid and fulvid species of Cortinarius. *Mycological Research* 110, s. 1046-1058. 2006.
- Hansen, L.H., Sørensen, S.J., Hansen L.B.: Determination of the genetic background for resistance to olaquinox, a gram-negative growth promoter. *Danmap* 2005. 100s. 2006.
- Hastrup, A.C.S., Jensen, B., Clausen, C.A., Green III, F.: The effect of CaCl₂ on growth rate, wood decay and oxalic acid accumulation in *Serpula lacrymans* and related brownrot fungi. *Holzforschung* 60(3), s. 339-345. 2006.
- Johnson, A.R., Liphay, J.R.d., Reichenberg, F., Sørensen, S.J., Andersen O., Christensen P.: Biodegradation, bioaccessibility and genotoxicity of diffuse polycyclic aromatic hydrocarbon (PAH) pollution at a motorway site. *Environ.Sci.Technol.* 40, s. 3293-3298. 2006.
- Johnson, A.R., Liphay, J.R.d., Sørensen, S.J., Ekelund, F., Andersen O., Karlson, U., Jacobsen C.S.: Microbial degradation of street dust PAHs in microcosms simulating diffuse pollution of urban soil. *Environmental Microbiology* 8, s. 535-545. 2006.
- Kristensen, K.E., Jacobsen C.S., Hansen, L.H., Aamand J., Morgan, J.A.W., Sternberg C.: Genetic Labeling and application of the isoproturon-mineralizing *Sphingomonas* sp. strain SR2. *Letters in Applied Microbiology* 43, s. 280-286. 2006.
- Læssøe, T.: Tre forskellige, men alligevel meget ens Kulbær-arter (Hypoxylon). *Svampe* 54, s. 35-40. 2006.
- Læssøe, T., Boertmann D.: Ny spændende dansk Knaphat, Galde-Knaphat (*Naucoria fellea*).I: Nye eller spændende danske svampefund. *Svampe* 54, s. 26-27. 2006.
- Læssøe, T., Petersen J.H.: MycoKey 2.0. Danmark 2006.
- Norman, A., Sørensen, S.J.: A flow cytometry-optimized assay using an SOS-green fluorescent protein (SOS-GFP) whole-cell biosensor for the detection of genotoxins in complex environments. *Mutation Research* 603, s. 164-172. 2006.
- Rune, F., Söchting, U.: Den store svampefestival. *Svampe* 53, s. 1-11. 2006.
- Rune, F., Söchting, U., Mayer R.: Nordeuropas grösstes Pilzfestival. *Der Tintling* 1, s. 64-69. 2006.
- Saar, I., Læssøe, T.: Two new Cystoderma species from high Andean Ecuador. *Mycotaxon* 96, s. 123-127. 2006.
- Schmidt M., Priemé, A., Stougaard, P.: Rhodonellum psychrophilum gen. nov., sp. nov., a novel psychrophilic and alkaliphilic bacterium of the phylum Bacteroidetes isolated from Greenland. *International Journal of Systematic and Evolutionary Microbiology* 56, s. 2887-2892. 2006.
- Schmidt M., Priemé, A., Stougaard, P.: Bacterial diversity in permanently cold and alkaline ikaite columns from Greenland. *Extremophiles* 10, s. 551-562. 2006.
- Simonsen, A., Holtze M.S., Sørensen, S.R., Sørensen, S.J., Aamund, J.: Mineralisation of 2,6-dichlorobenzamide (BAM) in dichlobenil-exposed soils and isolation of a BAM-mineralising Aminobacter sp. *Environmental Pollution* 144, s. 289-295. 2006.
- Stadler M., Læssøe, T., Vassilyeva, L.: The genus Pyrenomyxa and its affinities to other cleistocarpous Hypoxiloideae as inferred from morphological and chemical traits. *Mycologia* 97(5), s. 1129-1139. 2005.
- Stokes, H.W., Nesbø, C.L., Holley, M., Bahl, M.I., Gillings, M.R., Boucher, Y.: Class 1 Integrons Potentially Predating the Association with Tn402-Like Transposition Genes Are Present in a Sediment Microbial Community. *Journal of Bacteriology* vol. 188 No 16, s. 5722-5730. 2006.
- Sørensen, S.J., Burmølle, M., Hansen, L.H.: Making bio-sense of toxicity: new developments in whole-cell biosensors. *Current Opinion in Biotechnology* 17, s. 11-16. 2006.
- Thorsen, T.S., Johnsen, A.H., Josefsen K., Jensen, B.: Identification and characterization of glucoamylase from the fungus, *Thermomyces lanuginosus*. *Biochimica et Biophysica Acta-Proteins and Proteomic* 1764, s. 671-676. 2006.

Yao, Y.-J., Spooner B.M., Læssøe, T.: *Octosporella fusispora* sp. nov., with a key to the species of the genus (Pezizales). *Nova Hedwigia* 8 (3-4), s. 483-487. 2006.

Fykologi

- Bajarias, F.A., Kotaki Y., Relox, J.R., Romero, M.L.J., Furio, E.F., Lundholm, N., Koike, K., Fukuyo Y.: Screening of diatoms producing domoic acid and its derivatives in the Philippines. *Coastal Marine Science* 30. *Coastal Marine Science* 30/1, s. 121-129. 2006.
- Bergholtz, T., Daugbjerg, N., Moestrup, Ø.: On the identity of *Karlodinium veneficum* and description of *Karlodinium armiger* sp. nov., based on light- and electron microscopy, nuclear-encoded LSU rDNA and pigment composition. *J. Phycology* 41. 2006.
- Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M.: *Arktisk Station 1906-2006*. 1-470s. København 2006.
- Clarke, A.L., Conley D.J., Andersson, N.J., Adser, F., Andrén, E., de Jonge, V.N., Ellegaard, M.: Long-term trends in eutrophication and nutrients in the coastal zone. *Limnol. Oceanogr.* 51, s. 385-397. 2006.
- Ellegaard, M., Clarke, A.L., Reuss N., Drew, S., Wekström, K., Juggins, S., Anderson N.J., Conley D.J.: Long-term changes in ecosystem structure in a marine estuary, linked to increased nutrient loading. *Estuarine Coast Shelf Sci.* 68, s. 567-578. 2006.
- Godhe, A., Härnström, K., Ellegaard, M.: Population genetic structure of *Skeletonema marinoi* – a model species for phytoplankton bloom dynamics. 179s. 2006.
- Kotaki Y., Furio, E.F., Bajarias, F.A., Satake, M., Lundholm, N., Koike, K., Fukuyo Y., Kodama M.: New stage of the study on domoic acid-producing diatoms – a finding of *Nitzschia navis-varingica* that produces domoic acid derivatives as major toxin components. *Coastal Marine Science* 30/1, s. 116-120. 2006.
- Kristensen, R.M., Mikkelsen, N., Rosing M., Pedersen, P.M.: Kurser og konferencer. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 408-417. Bruun, L., R.M. Kristensen, N. Nielsen, G.K. Pedersen & P.M. Pedersen. Rhodos, København 2006.
- Kristiansen, A., Pedersen, P.M.: *Giraudia sphaelarioides* (Phaeophyceae) at the Canary Islands and in Danish waters: a study in ecotypic differentiation and its biogeographical implications. *Nordic Journal of Botany* 23, s. 735-742. 2006.
- Kristiansen, J.: *Ferskvandsplanteplankton*. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 304-309. Bruun, L., Kristensen, R. M., Nielsen, N., Pedersen, G.V. & Pedersen, P.M. (red.). Rhodos, København 2006.
- Lundholm, N., Moestrup, Ø., Kotaki Y., Hoef-Emden K., Scholin C., Miller P.: Inter- and intraspecific variation of the *Pseudo-nitzschia delicatissima* complex (Bacillariophyceae) illustrated by rRNA probes, morphological data and phylogenetic analyses. *Journal of Phycology* 42, s. 464-481. 2006.
- Mikkelsen, D.M., Ellegaard, M., Lundholm, N.: Cytoplasmic and frustular ultrastructure and morphology of *Plagiotropis tristis* sp. Nov. (Bacillariophyceae). *Diatom Research* 20, s. 97-115. 2005.
- Moestrup, Ø.: *Algeplagen på conference*. *Aktuel Naturvidenskab* 5, s. 26. 2006.
- Moestrup, Ø., Hansen, G., Daugbjerg, N., Flaim G., D'Andrea, M.: *Studies on woloszynskioid dinoflagellates II:*

On *Tovellia sanguinea* sp. nov., the dinoflagellate responsible for the reddening of Lake Tovel, N. Italy. *Eur. J. Phycol.* 41, s. 47-65. 2006.

- Mølgaard, P., Kristiansen, A., Pedersen, P.M.: *Plantelivet*. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 70-83. Bruun, L., R.M. Kristensen, N. Nielsen, G.K. Pedersen & P.M. Pedersen. Rhodos, København 2006.
- Pedersen, G.K., Pedersen, P.M., Kristensen, R.M.: *Tidlige forskning*. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 178-195. Bruun, L., R.M. Kristensen, N. Nielsen, G.K. Pedersen & P.M. Pedersen. Rhodos, København 2006.
- Pedersen, P.M.: *Brunalgen Kuckuckia spinosa* i Danmark. *Urt* 30, s. 62-63. 2006.
- Pedersen, P.M., Kristiansen, A.: *Marine, fastsiddende alger*. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 274-279. Rhodos, København 2006.
- Skaloud, P., Rezacova, M., Ellegaard, M.: *Spatial Distribution of Phytoplankton in spring 2004 along a transect in the Eastern Part of the North Sea*. *Journal of Oceanography* 62, s. 717-729. 2006.
- Tardio, M., Ellegaard, M., Sangiorgi, Di Giuseppe, G.: An hypocystal archeopyle in the cyst of the freshwater dinoflagellate *Peridinium umbonatum* var. *umbonatum*. 31s. GEUS report no. 2006/78 2006.
- Wegeberg, S., Bansholt, J., Dolmer, P., Mortensen A.M., Pedersen, P.M.: *Undersøgelser af store brunalgers udbredelse, biomasse og produktion i Qaqortoq-distriktet, Grønland*. 1-18s. 2006.

Terrestrisk Økologi

- Albert, K., Arndal, M.F., Michelsen, A., Tamstorf, M.F., Ro-Poulsen, H., Mikkelsen T.N.: *Studying effects of current UV-fluxes on high arctic vegetation (UV-B exclusion experiments)*. In: Rasch, M. and Caning, K. (eds.). *Zackenbergs Ecological Research Operations, 11th Annual Report 2005*. 90-91s. Copenhagen, Danish Polar Center, Ministry of Science, Technology and Innovation 2006.
- Bjørnlund L., Mørk, S., Madsen, M.V., Rønn, R.: *Trophic interactions between rhizosphere bacteria and bacterial feeders influenced by phosphate and aphids in barley. Biology and Fertility of Soils* 43, s. 1-11. 2006.
- Clemmensen, K.E.: *Ectomycorrhiza and Arctic Ecosystem Response to Environmental Change*. 30s. Biologisk Institut, Københavns Universitet 2006.
- Clemmensen, K.E., Michelsen, A.: *Integrated long-term responses of an arctic-alpine willow and associated ectomycorrhizal fungi to an altered environment. Canadian Journal of Botany* 84, s. 831-843. 2006.
- Clemmensen, K.E., Michelsen, A., Jonasson, S.E., Shaver G.R.: *Increased ectomycorrhizal fungal abundance after long-term fertilization and warming of two arctic tundra ecosystems. New Phytologist* 171, s. 391-404. 2006.
- Ekelund, F.: *Kan liv opstå af livløst stof?* 1s. *Politiken* 12. marts 2006.
- Elborne, S.A., Petersen, P.M.: *Storsvampene*. i: *Arktisk Station 1906 – 2006* s. 322-327. Lone Bruun, Reinhardt Møbjerg Kristensen, Niels Nielsen, Gunver Krarup Pedersen, Poul Møller Pedersen (red.). *Arktisk Station og Rhodos*, København 2006.
- Frederiksen, L., Kollmann, J., Vestergaard, P., Bruun, H.H.: *A multivariate approach to plant community distribution in the coastal dune zonation of NW Denmark. Phytocoenologia* 36, s. 321-342. 2006.

- Grogan, P., Jonasson, S.E.: Ecosystem CO₂ production during winter in a Swedish subarctic region: the relative importance of climate and vegetation type. *Global Change Biology* 12, s. 1479-1495. 2006.
- Hansen, A.H., Jonasson, S.E., Michelsen, A., Julkunen-Titton R.: Long-term experimental warming, shading and nutrient addition affect the concentration of phenolic compounds in arctic-alpine deciduous and evergreen shrubs. *Oecologia* 147, s. 1-11. 2006.
- Hansen A.J., Mitchell, D., Wiuf C., Paniker, L., Brand, T.B., Binladen J., Gilichinsky D.A., Rønn, R., Willerslev, E.: Crosslinks rather than strand breaks determine access to ancient dna sequences from frozen sediments. *Genetics* 173 (2), s. 1175-1179. 2006.
- Holtze M.S., Nielsen P., Ekelund, F., Rasmussen L.D., Johnsen K.: Mercury affects the distribution of culturable species of *Pseudomonas* in soil. *Applied Soil Ecology* 31, s. 228-238. 2006.
- Johnsen, I.: Effects on flora and fauna of harrowing organic fields. Final report to the Danish EPA concerning the effects of harrowing intensity on flora and fauna on organically cultivated wheat fields. S Navntoft & BS Petersen (red.). 50s. København 2006.
- Johnsen, I.: Forvaltning af sammenhængende natur efter kommunalreformen. Wilhjelm + 5 konference 22. september 2006 på August Krogh Institutet. J Geldman (red.). 7s. 2006.
- Johnsen, I., Hovmand, M.F., Kemp K.: Heavy metal accumulation in back ground forest soils due to long range transported atmospheric deposition. 1s. Riverside, Californien 2006.
- Johnsen, I., Riis-Nielsen T., Christensen S.N., Petersen, M.R.: Restoration of dune habitats along the Danish west coast, revised version August 2006. Final report concerning LIFE project LIFE02/NAT/DK/8584. HS Jensen (red.). 70s. København 2006.
- Johnsen, I., Sveegaard, S., Jørgensen, P.B., Bech, N.I., Teilmann, J., Rye, J.H.: Selecting Special Areas of Conservation for harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) in Denmark. Proceedings the 20th Conference of the European Cetacean Society, 2nd-7th April 2006, Gdynia, Poland. 3s. 2006.
- Johnsen, I., Vestergaard, P.: Impact of the invasive, non-native shrub *Rosa rugosa* Thunb. on a Danish coastal sand dune ecosystem. In NEOBIOTA. From Ecology to Conservation. 4th European Conference on Biological Invasions, Vienna (Austria), 27-29 September 2006. Rabitsch, W., Klingenstein, F. & Essl, F. (red.). 1s. Bundesamt für Naturschutz, Bonn 2006.
- Johnsen, I., Vestergaard, P.: Rynket rose (*Rosa rugosa*) på Ølseagle Revle, Køge Bugt: Status og påvirkning af den naturlige klitvegetation. In: Proceedings fra international workshop om Rynket Rose som invasiv art i Danmark, Biologisk Institut og SNS, 5.-6. september 2006. 10s. 2006.
- Jonasson, S.E., Castro, J., Michelsen, A.: Interactions between plants, litter and microbes in cycling of nitrogen and phosphorus in the arctic. *Soil Biology and Biochemistry* 38, s. 526-532. 2006.
- Klumpp A., Ansel W., Klumpp G., Calatayud V., Garrec J.P., He, S., Penuelas J., Ribas A., Ro-Poulsen, H., Rasmussen S., Sanz M.J., Vergne P.: *Tradescantia* micronucleus test indicates genotoxic potential of traffic emissions in European cities. *Environmental Pollution* 139, s. 515-522. 2006.
- Klumpp A., Ansel W., Klumpp G., Calatayud V., Garrec J.P., He, S., Penuelas J., Ribas A., Ro-Poulsen, H., Rasmussen S., Sanz M.J., Vergne P.: Ozone pollution and ozone biomonitoring in European cities. Part I: Ozone concentrations and cumulative exposure indices at urban and suburban sites. *Atmospheric Environment* 40, s. 7963-7974. 2006.
- Klumpp A., Ansel W., Klumpp G., Vergne P., Sifakis N., Sanz M.J., Rasmussen S., Ro-Poulsen, H., Ribas A., Penuelas J., Kambezidis H., He, S., Garrec J.P., Calatayud V.: Ozone pollution and ozone biomonitoring in European cities Part II. Ozone-induced plant injury and its relationship with descriptors of ozone pollution. *Atmospheric Environment* 40, s. 7437-7448. 2006.
- Michelsen, A., Kønig, S.M., Illeris, L., Arndal, M., Albert, K., Tamstorf, M.P., Ro-Poulsen, H.: Effects of climate manipulations on processes and organisms in high arctic terrestrial ecosystems. In: Rasch, M. and Caning, K. (eds.) 2006. Zackenberg Ecological Research Operations, 11th Annual Report 2005. 89-90s. Copenhagen, Danish Polar Center, Ministry of Science, Technology and Innovation 2006.
- Petersen, P.M., Vestergaard, P.: Vegetationsøkologi. 189s. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S, København 2006.
- Petersen, S., Axelsen, J.A., Tybirk K., Aude, E., Vestergaard, P.: Effects of organic farming duration on field boundary vegetation in Denmark. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 113, s. 302-306. 2006.
- Rinnan, R.T.M., Gehrke, C., Michelsen, A.: Two mire species respond differently to enhanced ultraviolet-B radiation: effects on biomass allocation and root exudation. *New Phytologist* 169, s. 809-818. 2006.
- Sørensen, P.L., Michelsen, A., Jonasson, S.E.: Nitrogen fixation, denitrification, and ecosystem nitrogen pools in relation to vegetation development in the subarctic. *Arctic, Antarctic, and Alpine Research* 38(2), s. 263-272. 2006.
- Tybjerg, H.: Guldfiskens tidlige historie i Norden. The early history of goldfish in Scandinavia. *Svenska Linnésällskapets Årsskrift. Yearbook of the Swedish Linnaeus Society* 2006, s. 135-153. 2006.
- Tybjerg, H., Krog, Villumsen, O.: mfl. (red.). C.F. Rabens kinesiske sommerfugle, i "Skatte fra Kejsereens Kina. Treasures from Imperial China". 142-146, 258-259, 670-671s. Det Kongelige Sølvkammer, København 2006.
- Vestergaard, P.: Natural and actual vegetation in Denmark with reference to biodiversity. i: Application and analysis of the map of the natural vegetation of Europe s. 285-296. Udo Bohn, Christoph Hettwer & Gisela Gollub (red.). Bundesamt für Naturschutz, Bonn 2005.
- Vestergaard, P.: Foreland development along the advanced seawall at Højer, the Danish Wadden Sea. i: Monitoring and assesment in the Wadden Sea. Proceedings from the 11. Scientific Wadden Sea Symposium, Esbjerg, Denmark, 4.-8. april 2005. NERI Technical Report No. 573 s. 123-132. Karsten Laursen (red.). National Environmental Research Institute, Kalø 2006.
- Vestergaard, P.: Temporal development of vegetation and geomorphology in a man-made beach-dune system by natural processes. *Nordic Journal of Botany* 24, s. 309-326. 2006.

Populationsbiologi

- Aanen, D.K.: As you reap, so shall you sow: coupling of harvesting and inoculating stabilizes the mutualism between termites and fungi. *Biology Letters* Vol. 2, no. 2, s. 209-212. 2006.
- Aanen, D.K., Boomsma, J.J.: Social-insect fungus farming. *Current Biology* Vol. 16, no. 24, s. R1014-R1016. 2006.
- Adersen, H.: NOBANIS – Invasive Alien Species Fact Sheet – *Spartina anglica*. 12s. www.artportalen.se/nobanis (Online Database of the North European and Baltic Network on Invasive Alien Species – NOBANIS) 2006.
- Allard D., Børgesen, L.W., van Hulle, M., Bobbaers, A., Billen J., Gobin, B.: Sperm transfer during mating in the pharaoh's ant, *Monomorium pharaonis*. *Physiological Entomology* Vol. 31, no. 3, s. 294-298. 2006.
- Andersen, L.S., Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: How do swift foxes (*Vulpes velox*) use space and habitat? i: XI ISBE – Abstracts s. 151. Tours, France 2006.
- Araújo, M.B., Guisan, A.: Five (or so) challenges for species distribution modelling. *Journal of Biogeography* Vol. 33, issue 10, s. 1677-1688. 2006.
- Araújo, M.B., Rahbek, C.: How Does Climate Change Affect Biodiversity? *Science* Vol. 313, no. 5792, s. 1396-1397. 2006.
- Araújo, M.B., Thuiller, W., Pearson, R.G.: Climate warming and the decline of amphibians and reptiles in Europe. *Journal of Biogeography* Vol. 33, issue 10, s. 1712-1728. 2006.
- Baer, B., Armitage, S.A.O., Boomsma, J.J.: Sperm storage induces an immunity cost in ants. *Nature* Vol. 441, no. 7095, s. 872-875. 2006.
- Baer, B., Boomsma, J.J.: Mating Biology of the Leaf-Cutting Ants *Atta colombica* and *A. cephalotes*. *Journal of Morphology* Vol. 267, issue 10, s. 1165-1171. 2006.
- Biel, B., Tan, K.: New floristic records in the Balkans 1, reports 1-13. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(1), s. 108-110. 2006.
- Biel, B., Tan, K.: New floristic records in the Balkans 2, reports 1-19. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(2), s. 280-281. 2006.
- Biel, B., Tan, K.: New floristic records in the Balkans 3, reports 13-70. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(3), s. 415-419. 2006.
- Biel, B., Tan, K., Tzanoudakis D.: A new autumn-flowering species of *Allium* (*Liliaceae*) from the island of Sifnos (Cyclades, Greece). *Willdenowia* 36(1-Special Issue), s. 367-372. 2006.
- Boomsma, J.J.: Review of: Narrow Roads of Gene Land: The Collected Papers of W. D. Hamilton, Volume 3: Last Words (Mark Ridley (ed.), Oxford University Press 2005). *Trends in Ecology & Evolution* Vol. 21, no. 12, s. 664-665. 2006.
- Boomsma, J.J., Franks, N.R.: Social insects: from selfish genes to self organisation and beyond. *Trends in Ecology & Evolution* Vol. 21, issue 6, s. 303-308. 2006.
- Borregaard, M.K., Rahbek, C.: Prevalence of intraspecific relationships between range size and abundance in Danish birds. *Diversity and Distributions* Vol. 12, issue 4, s. 417-422. 2006.
- Bremner-Harrison, S., Harrison, S.W.R., Cypher, B.L., Murdoch, J.D., Maldonado, J., Darden, S-K.K.: Development of a Single-Sampling Noninvasive Hair Snare. *Wildlife Society Bulletin* Vol. 34(2), s. 456-461. 2006.
- Cassinello, J., Acevedo, P., Hortal, J.: Prospects for population expansion of the exotic aoudad (*Ammotragus lervia*; Bovidae) in the Iberian Peninsula: clues from habitat suitability modelling. *Diversity and Distributions* Vol. 12, issue 6, s. 666-678. 2006.
- Coppack, T., Tøttrup, A.P., Spottiswoode, C.: Degree of protandry reflects level of extrapair paternity in migratory songbirds. *Journal of Ornithology* Vol. 147, no. 2, s. 260-265. 2006.
- Cremer, S., Ugelvig, L.V., Lommen, S.T.E., Petersen, K.S., Pedersen, J.S.: Attack of the invasive garden ant: aggression behaviour of *Lasius neglectus* (Hymenoptera: Formicidae) against native *Lasius* species in Spain. *Myrmecologische Nachrichten* Vol. 9, s. 13-19. 2006.
- Currie, C.R., Poulsen, M., Mendenhall, J., Boomsma, J.J., Billen J.: Coevolved Crypts and Exocrine Glands Support Mutualistic Bacteria in Fungus-Growing Ants. *Science* Vol. 311, no. 5757, s. 81-83. 2006.
- Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: Ontogeny of swift fox *Vulpes velox* vocalizations: production, usage and response. *Behaviour* Vol. 143, no. 6, s. 659-681. 2006.
- Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: Latrines as information centrals in the swift fox *Vulpes velox*? i: XI ISBE – Abstracts s. 178. Tours, France 2006.
- de Fine Licht, H.H., Boomsma, J.J., Aanen, D.K.: Presumptive horizontal symbiont transmission in the fungus-growing termite *Macrotermes natalensis*. *Molecular Ecology* Vol. 15, issue 11, s. 3131-3138. 2006.
- D'Ettorre, P., Tofilski, A., Heinze J., Ratnieks, F.L.W.: Non-transferable signals on ant queen eggs. *Naturwissenschaften* Vol. 93, no. 3, s. 136-140. 2006.
- D'Ettorre, P., Wenseleers, T., Dawson, J., Hutchinson, S., Boswell, T., Ratnieks, F.L.W.: Wax combs mediate nestmate recognition by guard honeybees. *Animal Behaviour* Vol. 71, issue 4, s. 773-779. 2006.
- Dijkstra, M.B., Boomsma, J.J.: Are workers of *Atta* leafcutter ants capable of reproduction? *Insectes Sociaux* Vol. 53, no. 2, s. 136-140. 2006.
- Dreisig, H.: Sankthansormen. *Naturens Verden Årgang* 89, nr. 5-6, s. 2-5. 2006.
- Eelen D., Børgesen, L.W., Billen J.: Functional morphology of the postpharyngeal gland of queens and workers of the ant *Monomorium pharaonis* (L.). *Acta Zoologica* Vol. 87, issue 2, s. 101-111. 2006.
- Fjeldså, J., Rahbek, C.: Diversification of tanagers, a species rich bird group, from lowlands to montane regions of South America. *Integrative and Comparative Biology* Vol. 46, no. 1, s. 72-81. 2006.
- Geisler, A., Jeppesen, L.L.: Forventningsadfærd og velfærd hos mink. i: *Faglig Årsberetning 2005* s. 7-16. Pelsdyr-erhvervets Forsøgs- og ForskningsCenter. Holstebro 2006.
- Gemici, M., Gemici Y., Tan, K.: Sulphur content of red pine (*Pinus brutia*) needles and bark as indicator of atmospheric pollution in southwest Turkey. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(2), s. 267-272. 2006.
- Gutermann, W., Tan, K.: Notes on: *Thymelaea gussonei* (In: W. Greuter & Th. Raus (eds.). *Med-Checklist Notulae*, 24). *Willdenowia* 36(2), s. 726. 2006.
- Hansen B.K., Jeppesen, L.L., Berg, P.: Stereotyped behaviour in mink can be reduced by selection. i: *Book of abstracts: CD communication: 17-05* s. 4. 8th WC-GALP, Belo Horizonte, Brazil 2006.
- Hansen S.W., Jeppesen, L.L.: Temperament, stereotypes and anticipatory behaviour as measures of welfare in

- mink. Applied Animal Behaviour Science Vol. 99, issues 1-2, s. 172-182. 2006.
- Heinze, J., Cremer, S., Eckl, N., Schrempf, A.: Stealthy invaders: the biology of *Cardiocondyla trampa* ants. Insectes Sociaux Vol. 53, no. 1, s. 1-7. 2006.
- Hendrichsen, D.K., Christiansen, P., Nielsen, E.K., Dabelsteen, T., Sunde, P.: Exposure affects the risk of an owl being mobbed – experimental evidence. Journal of Avian Biology Vol. 37, issue 1, s. 13-18. 2006.
- Holland, R.A., Thorup, K., Vonhof, M.J., Cochran, W.W., Wikelski, M.: Navigation: Bat orientation using Earth's magnetic field. Nature Vol. 444, no. 7120, s. 702-702. 2006.
- Hortal, J., Borges, P.A.V., Gaspar, C.: Evaluating the performance of species richness estimators: sensitivity to sample grain size. Journal of Animal Ecology Vol. 75, issue 1, s. 274-287. 2006.
- Hortal, J., Lobo, J.M.: Towards a synecological framework for systematic conservation planning. Biodiversity Informatics Vol. 3, s. 16-45. 2006.
- Hughes, D.P., Boomsma, J.J.: Muscling out malaria. Trends in Ecology & Evolution Vol. 21, no. 10, s. 533-534. 2006.
- Hughes, W.O.H., Boomsma, J.J.: Does genetic diversity hinder parasite evolution in social insect colonies? Journal of Evolutionary Biology Vol. 19 (1), s. 132-143. 2006.
- Huntley, B., Collingham, Y.C., Green, R.E., Hilton, G.M., Rahbek, C., Willis, S.G.: Potential impacts of climatic change upon geographical distributions of birds. Ibis Vol. 148, issue s1, s. 8-28. 2006.
- Høy, T.T.: Age determination in roe deer – a new approach to tooth wear evaluated on known age individuals. Acta Theriologica Vol. 51 (2), s. 205-214. 2006.
- Høy, T.T., Forchhammer, M.C.: Early developed section of the jaw as an index of prenatal growth conditions in adult roe deer *Capreolus capreolus*. Wildlife Biology Vol. 12, no. 1, s. 71-76. 2006.
- Jacobsen, L.B., Dabelsteen, T.: Individuel variation i Kirkeuglens *Athene noctua* territoriekald. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 100. årgang, nr. 2, s. 51-56. 2006.
- Jeppesen, L.L.: Velfærd hos mink – små forandringer gavner. i: Faglig Årsberetning 2005 s. 17-24. Pelsdyrerhvervets Forsøgs- og ForskningsCenter. Holstebro 2006.
- Jeppesen, L.L.: Effekt af alternativ placering af drikkepiplen på hvalperesultat, adfærd og vægtudvikling i diegivningsperioden hos mink. i: Faglig Årsberetning 2005 s. 25-30. Pelsdyrerhvervets Forsøgs- og ForskningsCenter. Holstebro 2006.
- Jha, S., Casey-Ford, R.G., Pedersen, J.S., Platt, T.G., Cerro, R., Queller, D.C., Strassmann, J.E.: The queen is not a pacemaker in the small-colony wasps *Polistes instabilis* and *P. dominulus*. Animal Behaviour Vol. 71, issue 5, s. 1197-1203. 2006.
- Kathirithamby, J., Hughes, D.P.: Description and biological notes of the first species of *Xenos* (Strepsiptera: Stylopidae) parasitic in *Polistes carnifex* F. (Hymenoptera: Vespidae) in Mexico. Zootaxa 1104, s. 35-45. 2006.
- Kronauer, D.J.C., Berghoff, S.M., Powell, S., Denny, A.J., Edwards, K.J., Franks, N.R., Boomsma, J.J.: A reassessment of the mating system characteristics of the army ant *Eciton burchellii*. Naturwissenschaften Vol. 93, no. 8, s. 402-406. 2006.
- Kronauer, D.J.C., Schöning, C., Boomsma, J.J.: Male parentage in army ants. Molecular Ecology Vol. 15, issue 4, s. 1147-1151. 2006.
- Kurtz, J., Armitage, S.A.O.: Alternative adaptive immunity in invertebrates. Trends in Immunology Vol. 27, no. 11, s. 493-496. 2006.
- Langhoff, H.E., Darden, S-K.K., Dabelsteen, T., Sunde, P.: Distribution of carnivore species and their influence on swift fox (*Vulpes velox*) space use. i: XI ISBE – Abstracts s. 229. Tours, France 2006.
- Leick, P.C., Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: Mate guarding strategies in the swift fox (*Vulpes velox*). i: XI ISBE – Abstracts s. 231. Tours, France 2006.
- Liebst-Olsen, M., Strunge, M., Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: Glucocorticoid levels and space-use in a wild swift fox (*Vulpes velox*) population. i: XI ISBE – Abstracts s. 233. Tours, France 2006.
- Lobo, J.M., Hortal, J., Cabrero-Sañudo, F.J.: Regional and local influence of grazing activity on the diversity of a semi-arid dung beetle community. Diversity & Distributions Vol. 12, issue 1, s. 111-123. 2006.
- López-Moreno, J.I., Nogués-Bravo, D., Chueca-Cía, J., Julián-Andrés, A.: Glacier development and topographic context. Earth Surface Processes and Landforms Vol. 31, issue 12, s. 1585-1594. 2006.
- Matessi, G., McGregor, P.K., Peake, T.M., Dabelsteen, T.: Careless whispers and jealous partners: Females, not males, respond differently to simulations of different courtship interaction outcomes. i: XI ISBE – Abstracts s. 101. Tours, France 2006.
- Matos, R.J., Dabelsteen, T.: The trials and tribulations of eavesdropping. i: XI ISBE – Abstracts s. 101. Tours, France 2006.
- Nachman, G.: The effects of prey patchiness, predator aggregation, and mutual interference on the functional response of *Phytoseiulus persimilis* feeding on *Tetranychus urticae* (Acari: Phytoseiidae, Tetranychidae). Experimental and Applied Acarology Vol. 39, nos. 2-3, s. 87-111. 2006.
- Nachman, G.: A functional response model of a predator population foraging in a patchy habitat. Journal of Animal Ecology Vol. 75, issue 4, s. 948-958. 2006.
- Nemeth, E., Dabelsteen, T., Pedersen S.B., Winkler, H.: Rainforests as concert halls for birds: Are reverberations improving sound transmission of long song elements? The Journal of the Acoustical Society of America Vol. 119, issue 1, s. 620-626. 2006.
- Nogués-Bravo, D.: Assessing the effect of environmental and anthropogenic factors on land-cover diversity in a Mediterranean mountain environment. Area Vol. 38, issue 4, s. 432-444. 2006.
- Nogués-Bravo, D., Araújo, M.B.: Species richness, area and climate correlates. Global Ecology and Biogeography Vol. 15, issue 5, s. 452-460. 2006.
- O'Dea, N., Araújo, M.B., Whittaker, R.J.: How well do Important Bird Areas represent species and minimize conservation conflict in the tropical Andes? Diversity & Distributions Vol. 12, issue 2, s. 205-214. 2006.
- Parolly, G., Tan, K.: A new species of *Hesperis* (Brassicaceae) from SW Anatolia, Turkey. Willdenowia 36(2), s. 851-856. 2006.
- Peake, T.M., Matos, R.J., McGregor, P.K.: Effects of manipulated aggressive 'interactions' on bystanding male fighting fish, *Betta splendens*. Animal Behaviour Vol. 72, issue 5, s. 1013-1020. 2006.

- Pearson, R.G., Thuiller, W., Araújo, M.B., Martinez-Meyer, E., Brotons, L., McClean, C., Miles, L., Segurado, P., Dawson, T.P., Lees, D.C.: Model-based uncertainty in species range prediction. *Journal of Biogeography* Vol. 33, issue 10, s. 1704-1711. 2006.
- Pedersen, J.S., Krieger, M.J.B., Vogel, V., Giraud, T., Keller, L.: Native supercolonies of unrelated individuals in the invasive Argentine ant. *Evolution* Vol. 60(4), s. 782-791. 2006.
- Philipp, M.: Kønnet forplantning hos arktiske planter. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 334-339. L. Bruun, R. M. Kristensen, N. Nielsen, G. K. Pedersen & P. M. Pedersen (red.). Rhodos, København 2006.
- Philipp, M., Böcher J., Siegismund, H.R., Nielsen, L.R.: Structure of a plant-pollinator network on a pahoehoe lava desert of the Galápagos Islands. *Ecography* Vol. 29, issue 4, s. 531-540. 2006.
- Poesel, A., Kunc H.P., Foerster K., Johnsen, A., Kempenaers B.: Early birds are sexy: male age, dawn song and extrapair paternity in blue tits, *Cyanistes* (formerly *Parus*) *caeruleus*. *Animal Behaviour* Vol. 72, issue 3, s. 531-538. 2006.
- Ponton, F., Lebarbenchon, C., Lefèvre, T., Biron, D.G., Duneau, D., Hughes, D.P., Thomas, F.: Parasite survives predation on its host. *Nature* Vol. 440 (7085), s. 756. 2006.
- Ponton, F., Lebarbenchon, C., Lefèvre, T., Thomas, F., Duneau, D., Marché, L., Renault, L., Hughes, D.P., Biron, D.G.: Hairworm anti-predator strategy: a study of causes and consequences. *Parasitology* Vol. 133, issue 5, s. 631-638. 2006.
- Poulsen, M., Hughes, W.O.H., Boomsma, J.J.: Differential resistance and the importance of antibiotic production in *Acromyrmex echinatior* leaf-cutting ant castes towards the entomopathogenic fungus *Aspergillus nomius*. *Insectes Sociaux* Vol. 53, no. 3, s. 349-355. 2006.
- Quaade, N., Matessi, G., Dabelsteen, T.: On the signalling function of visual ornaments: The role of static and dynamic use of multiple signals in rock sparrow breeding strategies. i: XI ISBE – Abstracts s. 268. Tours, France 2006.
- Rabøl, J., Thorup, K.: Migratory direction established in inexperienced bird migrants in the absence of magnetic field references in their pre-migratory period and during testing. *Ethology Ecology & Evolution* Vol. 18 (1), s. 43-51. 2006.
- Riis, L., Nachman, G.: Migration, trapping and local dynamics of whiteflies (Homoptera: Aleyrodidae). *Agricultural and Forest Entomology* Vol. 8, issue 3, s. 233-241. 2006.
- Rodríguez, J., Hortal, J., Nieto, M.: An evaluation of the influence of environment and biogeography on community structure: the case of Holarctic mammals. *Journal of Biogeography* Vol. 33, issue 2, s. 291-303. 2006.
- Rosing-Asvid, A.: The influence of climate variability on polar bear (*Ursus maritimus*) and ringed seal (*Pusa hispida*) population dynamics. *Canadian Journal of Zoology* Vol. 84 (3), s. 357-364. 2006.
- Rounsevell, M.D.A., Reginster, I., Araújo, M.B., Carter, T.R., Dendoncker, N., Ewert, F., House, J.I., Kankaanpää, S., Leemans, R., Metzger, M.J., Schmit, C., Smith P., Tuck, G.: A coherent set of future land use change scenarios for Europe. *Agriculture, Ecosystems & Environment* Vol. 114, issue 1, s. 57-68. 2006.
- Sacher, T., Engler, J., Gorschewski, A., Gottschling, M., Hesler, N., Bairlein, F., Coppack, T.: Die Helgoländer Amselpopulation: ein Modell für Populationsgenetik und Zugbiologie. i: *Ornithologischer Jahresbericht Helgoland Bd. 16* s. 76-84. Ornithologische Arbeitsgemeinschaft Helgoland e.V. (udg.). 2006.
- Schmidt, N.M., Baittinger, C., Forchhammer, M.C.: Reconstructing Century-long Snow Regimes Using Estimates of High Arctic *Salix arctica* Radial Growth. *Arctic, Antarctic, and Alpine Research* Vol. 38, no. 2, s. 257-262. 2006.
- Schäffer, N., Walther, B.A., Gutteridge, K., Rahbek, C.: The African migration and wintering grounds of the Aquatic Warbler *Acrocephalus paludicola*. *Bird Conservation International* Vol. 16, issue 1, s. 33-56. 2006.
- Schöning, C., Kinuthia, W., Boomsma, J.J.: Does the afro-tropical army ant *Dorylus (Anomma) molestus* go extinct in fragmented forests? *Journal of East African Natural History* Vol. 95(2), s. 163-179. 2006.
- Segurado, P., Araújo, M.B., Kunin, W.E.: Consequences of spatial autocorrelation for niche-based models. *Journal of Applied Ecology* Vol. 43, issue 3, s. 433-444. 2006.
- Sirviö, A., Gadau, J., Rueppell, O., Lamatsch, D., Boomsma, J.J., Pamilo, P., Page Jr., R.E.: High recombination frequency creates genotypic diversity in colonies of the leaf-cutting ant *Acromyrmex echinatior*. *Journal of Evolutionary Biology* Vol. 19, issue 5, s. 1475-1485. 2006.
- Sliwiska, E.B., Nowicki, P., Nash, D.R., Witek, M., Settele J., Woychiechowski, M.: Morphology of caterpillars and pupae of European *Maculinea* species (Lepidoptera: Lycaenidae) with an identification table. *Entomologica Fennica* Vol. 17, no. 4, s. 351-358. 2006.
- Spottiswoode, C.N., Tøttrup, A.P., Coppack, T.: Sexual selection predicts advancement of avian spring migration in response to climate change. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* Vol. 273, no. 1605, s. 3023-3029. 2006.
- Stefanovic, S., Stevanovic V., Lakusic, D., Kuzmina, M., Medjedovic, S., Tan, K.: Distribution, diversity and molecular phylogeny of *Edraianthus* DC. (Grass Bells, Campanulaceae). i: Abstracts of the IV Balkan Botanical Congress, 20-26 June 2006, Sofia, Bulgaria s. 45. Bulgarian Academy of Sciences (ed.). 2006.
- Stevanovic V., Tan, K., Petrova A.: Phytogeographical connections of the endemic Balkan flora with Asia Minor. i: Abstracts of the IV Balkan Botanical Congress, 20-26 June 2006, Sofia, Bulgaria s. 7. Bulgarian Academy of Sciences (ed.). 2006.
- Stranddorf, M., Svénné, S., Ottesen, N., Matessi, G., Dabelsteen, T., Brumm, H.: Do rock sparrow males adjust the acoustic properties of their song to changing potential receivers during the breeding season? i: XI ISBE – Abstracts s. 291. Tours, France 2006.
- Strange, N., Rahbek, C.: Miljøøkonomi i naturforvaltningen. *moMentum Årg. 4*, nr. 2, s. 7-11. 2006.
- Strange, N., Rahbek, C., Jepsen, J.K., Lund, M.P.: Using farmland prices to evaluate cost-efficiency of national versus regional reserve selection in Denmark. *Biological Conservation* Vol. 128, issue 4, s. 455-466. 2006.
- Sunde, P.: Effects of Backpack Radio Tags on Tawny Owls. *Journal of Wildlife Management* Vol. 70 (2), s. 594-599. 2006.
- Sunde, P., Redpath, S.M.: Combining information from range use and habitat selection: sex-specific spatial

- responses to habitat fragmentation in tawny owls *Strix aluco*. *Ecography* Vol. 29, issue 2, s. 152-158. 2006.
- Tan, K.: Review of: Exkursionsflora für Österreich, Liechtenstein und Südtirol ed. 2 (M. A. Fischer, W. Adler & K. Oswald 2005). *Phytologia Balcanica* Vol. 12(1), s. 132-133. 2006.
- Tan, K.: Review of: Dansk flora (S. Frederiksen, F. N. Rasmussen & O. Seberg (eds.) 2006). *Phytologia Balcanica* Vol. 12(2), s. 303-304. 2006.
- Tan, K.: Notes on: *Campanula merxmuelleri* and *Astragalus suberosus* subsp. *haarbachii* (In: W. Greuter & Th. Raus (eds.). *Med-Checklist Notulae*, 24). *Willdenowia* 36(2), s. 721&724. 2006.
- Tan, K., Mathew, B., Baytop A.: *Gladiolus attilae* (Iridaceae), a new species from East Anatolia, Turkey. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(1), s. 71-73. 2006.
- Tan, K., Runemark, H.: Notes on: *Teucrium microphyllum* (In: W. Greuter & Th. Raus (eds.). *Med-Checklist Notulae*, 24). *Willdenowia* 36(2), s. 724. 2006.
- Tan, K., Vold G.: New floristic records in the Balkans 1, reports 31-46. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(1), s. 113-115. 2006.
- Tan, K., Vold G.: New floristic records in the Balkans 3, reports 132-202. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(3), s. 428-433. 2006.
- Tan, K., Vold G., Iatrou G., Sfikas G.: New floristic records in the Balkans 1, reports 47-68. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(1), s. 115-119. 2006.
- Tan, K., Vold G., Sfikas G.: New floristic records in the Balkans 2, reports 88-95. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(2), s. 296-297. 2006.
- Tan, K., Vold G., Sfikas G.: New floristic records in the Balkans 3, reports 203-228. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(3), s. 434-435. 2006.
- Tan, K., Vural M., Strid A.: New floristic records in the Balkans 1, report 69. *Phytologia Balcanica* Vol. 12(1), s. 120. 2006.
- Thorup, K., Ortvad, T.E., Rabøl, J.: Do Nearctic Northern Wheatears (*Oenanthe oenanthe leucorhoa*) Migrate Nonstop to Africa? *The Condor* Vol. 108, issue 2, s. 446-451. 2006.
- Thuiller, W., Lavorel, S., Sykes, M.T., Araújo, M.B.: Using niche-based modelling to assess the impact of climate change on tree functional diversity in Europe. *Diversity & Distributions* Vol. 12, issue 1, s. 49-60. 2006.
- Tøttrup, A.P., Thorup, K., Rahbek, C.: Patterns of change in timing of spring migration in North European songbird populations. *Journal of Avian Biology* Vol. 37, issue 1, s. 84-92. 2006.
- Evolutionsbiologi**
- Betancourt, A.J., Bollback, J.P.: Fitness effects of beneficial mutations: the mutational landscape model in experimental evolution. *Current Opinion in Genetics & Development* Vol. 16(6), s. 618-623. 2006.
- Binladen, J., Wiuf C., Gilbert, M.T.P., Bunce M., Barnett, R., Larson, G., Greenwood, A.D., Haile, J., Ho, S.Y.W., Hansen A.J., Willerslev, E.: Assessing the Fidelity of Ancient dna Sequences Amplified From Nuclear Genes. *Genetics* Vol. 172(2), s. 733-741. 2006.
- Bollback, J.P.: SIMMAP: Stochastic character mapping of discrete traits on phylogenies. *7s. BMC Bioinformatics* 7:88 2006.
- Bussarawit S., Gravlund, P., Glenner, H., Rasmussen, A.R.: Phylogenetic analysis of Thai oyster (Ostreidae) based on partial sequences of the mitochondrial 16S rDNA gene. *Phuket Marine Biological Center Research Bulletin* No. 67, s. 1-9. 2006.
- Buzgo, M., Soltis, D.E., Soltis, P.S., Kim, S., Ma, H., Hauser, B.A., Leebens-Mack, J., Johansen, B.: Perianth development in the basal monocot *Triglochin maritima* (Juncaginaceae). *Aliso* 22, s. 107-125. 2006.
- Christensen, B., Dózsa-Farkas, K.: Invasion of terrestrial enchytraeids into two postglacial tundras: North-eastern Greenland and the Arctic Archipelago of Canada (Enchytraeidae, Oligochaeta). *Polar Biology* Vol. 29, no. 6, s. 454-466. 2006.
- Conn, J.E., Vineis, J.H., Bollback, J.P., Onyabe, D.Y., Wilkerson, R.C., Póvoa, M.M.: Population structure of the malaria vector *Anopheles darlingi* in a malaria-endemic region of Eastern Amazonian Brazil. *Am. J. Trop. Med. Hyg.* Vol. 74(5), s. 798-806. 2006.
- de la Rúa, P., Galián, J., Pedersen, B.V., Serrano, J.: Molecular characterization and population structure of *Apis mellifera* from Madeira and the Azores. *Apidologie* Vol. 37, no. 6, s. 699-708. 2006.
- Frederiksen, S.: *Hydrocharitaceae, Najadaceae*. i: Dansk flora s. 95-97. S. Frederiksen, F. N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Ruppiaceae, Zosteraceae*. i: Dansk flora s. 99-100. S. Frederiksen, F. N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Poaceae*. i: Dansk flora s. 145-192. S. Frederiksen, F. N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Sparganiaceae, Typhaceae, Nymphaeaceae, Aristolochiaceae, Ceratophyllaceae*. i: Dansk flora s. 233-238. S. Frederiksen, F. N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Caryophyllaceae*. i: Dansk flora s. 260-283. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Plumbaginaceae*. i: Dansk flora s. 298-299. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Haloragaceae*. i: Dansk flora s. 317-318. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Lythraceae, Onagraceae*. i: Dansk flora s. 323-330. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Curcubitaceae*. i: Dansk flora s. 331. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Rosaceae* (ekskl. *Rosa, Alchemilla*). i: Dansk flora s. 387-418. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Cistaceae*. i: Dansk flora s. 455-456. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Polemoniaceae*. i: Dansk flora s. 464. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Boraginaceae* (inkl. *Hydrophyllaceae*). i: Dansk flora s. 477-487. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S.: *Plantaginaceae, Callitrichaceae, Hippuridaceae*. i: Dansk flora s. 520-526. S. Frederiksen, F.N.

- Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S., Rasmussen, F.N., Seberg O.: (red.). Dansk flora. 704s. Gyldendal, København 2006.
- Frederiksen, S., Rasmussen, F.N., Seberg O.: *Violaceae*. i: Dansk flora s. 358-363. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Gilbert, M.T.P., Hansen A.J., Willerslev, E., Turner-Walker, G., Collins M.: Insights into the Processes behind the Contamination of Degraded Human Teeth and Bone Samples with Exogenous Sources of dna. *International Journal of Osteoarchaeology* Vol. 16, issue 2, s. 156-164. 2006.
- Glennier, H., Hebsgaard, M.B.: Phylogeny and evolution of life history strategies of the Parasitic Barnacles (Crustacea, Cirripedia, Rhizocephala). *Molecular Phylogenetics and Evolution* Vol. 41, issue 3, s. 528-538. 2006.
- Glennier, H., Thomsen, P.F., Hebsgaard, M.B., Sørensen, M.V., Willerslev, E.: The Origin of Insects. *Science* Vol. 314, no. 5807, s. 1883-1884. 2006.
- Gravlund, P.: Rensdyr fra Jesu tid. *Dyr i natur og museum* Nr. 1, s. 14-17. 2006.
- Heiberg A-C., Leirs H., Siegismund, H.R.: Reproductive success of bromadiolone-resistant rats in absence of anticoagulant pressure. *Pest Management Science* Vol. 62, issue 9, s. 862-871. 2006.
- Hobolth, A., Nielsen, R., Wang, Y., Wu, F., Tanksley, S.D.: CpG + CpNpG Analysis of Protein-Coding Sequences from Tomato. *Molecular Biology and Evolution* Vol. 23(6), s. 1318-1323. 2006.
- Jensen, A.B., Palmer, K.A., Chaline, N., Raine, N.E., Tofilski, A., Martin, S.J., Pedersen, B.V., Boomsma, J.J., Ratnieks, F.L.W.: Quantifying honey bee mating range and isolation in semi-isolated valleys by dna microsatellite paternity analysis. *Conservation Genetics* Vol. 6, no. 4, s. 527-537. 2005.
- Johansen, B.: *Alismataceae, Butomaceae*. i: Dansk flora s. 92-95. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Johansen, B.: *Juncaginaceae, Scheuchzeriaceae*. i: Dansk flora s. 98-99. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Johansen, B.: *Berberidaceae, Papaveraceae* (inkl. *Fumariaceae*). i: Dansk flora s. 254-259. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Johansen, B., Frederiksen, S., Skipper, M.: Molecular basis of development in petaloid monocot flowers. *Aliso* 22, s. 151-158. 2006.
- Khaitovich, P., Tang, K., Franz, H., Kelso, J., Hellmann, I., Enard, W., Lachmann, M., Pääbo S.: Positive selection on gene expression in the human brain. *Current Biology* Vol. 16, no. 10, s. R356-R358. 2006.
- Lorenzen, E.D.: Regional genetic structuring of common impala in South and East Africa. *Gnusletter. IUCN/Antelope Specialist Group* Vol. 24 (2), s. 7-8. 2005.
- Lorenzen, E.D.: Are black-faced and common impala interbreeding in Etosha National Park, Namibia? *Gnusletter. IUCN/Antelope Specialist Group* Vol. 24 (2), s. 16-18. 2005.
- Lorenzen, E.D.: Melampus-impala – Pleistocæns påvirkning af afrikanske savannedyrs udvikling. *Naturens Verden Årgang* 89, nr. 9, s. 2-9. 2006.
- Lorenzen, E.D., Arctander, P., Siegismund, H.R.: Regional Genetic Structuring and Evolutionary History of the Impala *Aepyceros melampus*. *Journal of Heredity* Vol. 97 (2), s. 119-132. 2006.
- Lorenzen, E.D., Simonsen, B.T., Kat, P.W., Arctander, P., Siegismund, H.R.: Hybridization between subspecies of waterbuck (*Kobus ellipsiprymnus*) in zones of overlap with limited introgression. *Molecular Ecology* Vol. 15, issue 12, s. 3787-3799. 2006.
- Maraldo, K., Christensen, B., Strandberg B., Holmstrup M.: Effects of copper on enchytraeids in the field under differing soil moisture regimes. *Environmental Toxicology and Chemistry* Vol. 25, no. 2, s. 604-612. 2006.
- Masembe C., Muwanika V.B., Nyakaana S., Arctander, P., Siegismund, H.R.: Three genetically divergent lineages of the Oryx in eastern Africa: Evidence for an ancient introgressive hybridization. *Conservation Genetics* Vol. 7, no. 4, s. 551-562. 2006.
- Munch, K., Gardner, P.P., Arctander, P., Krogh, A.: A hidden Markov model approach for determining expression from genomic tiling micro arrays. *11s. BMC Bioinformatics* 7:239 2006.
- Munch, K., Krogh, A.: Automatic generation of gene finders for eukaryotic species. *12s. BMC Bioinformatics* 7:263 2006.
- Nielsen, R.: Difference of expression. *Nature* Vol. 440, no. 7081, s. 161-161. 2006.
- Nielsen, R.: Why Sex? *Science* Vol. 311, no. 5763, s. 960-961. 2006.
- Nielsen, R.: Reducing an intellectual deficit: Coalescent theory for (almost) everyone – (Review of: *Gene Genealogies, Variation and Evolution: A Primer in Coalescent Theory* (J. Hein, M. L. Schierup & C. Wiuf – OUP Oxford, UK 2005)). *Evolution* Vol. 60, no. 1, s. 208-209. 2006.
- Nielsen, R., Matz, M.: Statistical Approaches for dna Barcoding. *Systematic Biology* Vol. 55, no. 1, s. 162-169. 2006.
- Nightingale, K.K., Lyles, K., Ayodele, M., Jalan, P., Nielsen, R., Wiedmann, M.: Novel Method To Identify Source-Associated Phylogenetic Clustering Shows that *Listeria monocytogenes* Includes Niche-Adapted Clonal Groups with Distinct Ecological Preferences. *Journal of Clinical Microbiology* Vol. 44, no. 10, s. 3742-3751. 2006.
- Rasmussen, F.N.: *Ranunculaceae*. i: Dansk flora s. 239-254. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Rasmussen, F.N.: *Portulacaceae*. i: Dansk flora s. 297-298. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Rasmussen, F.N.: *Geraniaceae*. i: Dansk flora s. 318-322. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Rasmussen, F.N.: *Linaceae*. i: Dansk flora s. 364-365. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Rasmussen, F.N.: *Elatinaceae*. i: Dansk flora s. 369-370. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Rasmussen, F.N.: *Oxalidaceae-Cannabaceae*. i: Dansk flora s. 384-385. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Rasmussen, F.N.: *Urticaceae*. i: Dansk flora s. 419-420. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.

- Rasmussen, F.N.: *Balsaminaceae*. i: Dansk flora s. 462-463. S. Frederiksen, F.N. Rasmussen & O. Seberg (red.). Gyldendal, København 2006.
- Rasmussen, F.N., Johansen, B.: Carpology of orchids. *Selbyana* Vol. 27, s. 44-53. 2006.
- Römpler, H., Rohland, N., Lalueza-Fox, C., Willerslev, E., Kuznetsova, T., Rabeder, G., Bertranpetit, J., Schöneberg, T., Hofreiter, M.: Nuclear Gene Indicates Coat-Color Polymorphism in Mammoths. *Science* Vol. 313, no. 5783, s. 62. 2006.
- Sampietro, M.L., Gilbert, M.T.P., Lao, O., Caramelli, D., Lari, M., Bertranpetit, J., Lalueza-Fox, C.: Tracking down Human Contamination in Ancient Human Teeth. *Molecular Biology and Evolution* Vol. 23(9), s. 1801-1807. 2006.
- Shapiro B., Rambaut A., Gilbert, M.T.P.: No proof that typhoid caused the Plague of Athens (a reply to Papagrigorakis et al.). *International Journal of Infectious Diseases* Vol. 10, issue 4, s. 334-335. 2006.
- Skipper, M., Johansen, L.B., Pedersen K.B., Frederiksen, S., Johansen, B.B.: Cloning and transcription analysis of an AGAMOUS- and SEEDSTICK ortholog in the orchid *Dendrobium thyrsiflorum* (Reichb. f.). *Gene* Vol. 366, issue 2, s. 266-274. 2006.
- Sterrer W., Sørensen, M.V.: *Chirognathia dracula* gen. et spec. nov. (Gnathostomulida) from the west coast of North America. *Marine Biology Research* Vol. 2, issue 4, s. 296-302. 2006.
- Sørensen, L.I., Holmstrup M., Maraldo, K., Christensen, S., Christensen, B.: Soil fauna communities and microbial respiration in high Arctic tundra soils at Zackenberg, Northeast Greenland. *Polar Biology* Vol. 29, no. 3, s. 189-195. 2006.
- Sørensen, M.V.: On the rotifer fauna of Disko Island, Greenland, with notes on selected species from a stagnant freshwater lake. *Zootaxa* 1241, s. 37-49. 2006.
- Sørensen, M.V.: New kinorhynchans from Panama, with a discussion of some phylogenetically significant cuticular structures. *Meiofauna Marina* 15, s. 51-77. 2006.
- Sørensen, M.V., Giribet G.: A modern approach to rotiferan phylogeny: Combining morphological and molecular data. *Molecular Phylogenetics and Evolution* Vol. 40, issue 2, s. 585-608. 2006.
- Sørensen, M.V., Sterrer W., Giribet G.: Gnathostomulid phylogeny inferred from a combined approach of four molecular loci and morphology. *Cladistics* Vol. 22(1), s. 32-58. 2006.
- Turcinaviciene, J., Rakauskas, R., Pedersen, B.V.: Phylogenetic relationships in the "grossulariae" species group of the genus *Aphis* (Hemiptera: Sternorrhyncha: Aphididae): Molecular evidence. *European Journal of Entomology* Vol. 103 (3), s. 597-604. 2006.
- Weinstock, J.: Environment, body size, and sexual dimorphism in Late Glacial reindeer. i: Recent advances in ageing and sexing animal bones s. 246-252. D. Ruscillo (ed.). Oxbow Books, 2006.
- Willerslev, E., Cooper A.: Pathogenic microbial ancient dna: a problem or an opportunity? *Proceedings of the Royal Society London B* Vol. 273, no. 1587, s. 643. 2006.
- Willerslev, E., Hebsgaard, M.B.: New evidence for 250 Ma age of halotolerant bacterium from a Permian salt crystal: COMMENT. e93s. *Geology: Online Forum* 2005.
- Wong, W.S.W., Sainudiin, R., Nielsen, R.: Identification of physicochemical selective pressure on protein encoding nucleotide sequences. *BMC Bioinformatics* 7:148 2006.
- Yu, J., Thorne, J.L.: Dependence among Sites in RNA Evolution. *Molecular Biology and Evolution* Vol. 23(8), s. 1525-1537. 2006.
- Yu, J., Thorne, J.L.: Testing for Spatial Clustering of Amino Acid Replacements Within Protein Tertiary Structure. *Journal of Molecular Evolution* Vol. 62, no. 6, s. 682-692. 2006.
- Zekely, J., Sørensen, M.V., Bright, M.: Three new nematode species (Monhysteridae) from deep-sea hydrothermal vents. *Meiofauna Marina* 15, s. 25-42. 2006.

Ferskvandsbiologi

- Amsinck S.L., Strzelczak, A., Bjerring, R., Landkildehus F., Lauridsen T.L., Christoffersen, K., Jeppesen E., : Lake depth rather than fish planktivory determines cladoceran community structure in Faroese lakes – evidence from contemporary data and sediments. *Freshwater Biology* 51, s. 2124-2142. 2006.
- Andersen T., Andersen, F.Ø., Pedersen O.: Increased CO₂ in the water around *Littorella uniflora* raises the sediment O₂ concentration. *Aquatic Botany* 84, s. 294-300. 2006.
- Anne, I., Fidalgo, M.L., Thosthrup, L., Christoffersen, K.: Influence of filtration and glucose amendment on bacterial growth rate at different tidal conditions in the Minho Estuary River (NW Portugal). *Limnetica* 25, s. 637-646. 2006.
- Binzer, T., Middelboe, A.L.: From thallus to communities: scale effects and photosynthetic performance in macroalgae communities. *Marine Ecology Progress Series* 287, s. 65-75. 2005.
- Binzer, T., Sand-Jensen, K., Middelboe, A.L.: Community photosynthesis of aquatic macrophytes. *Limnology & Oceanography* 51, s. 2722-2733. 2006.
- Borum, J.: Vejledning i rapportskrivning - En hjælp til et lettere liv for studerende og undervisere. 18 s.s. 2006.
- Borum, J., Sand-Jensen, K., Binzer, T., Pedersen, O., Greve T.M.: Oxygen Movement in Seagrasses. i: *Seagrasses: Biology, Ecology and Conservation* s. 255-270. A.W.D. Larkum et al.. Springer, the Netherlands 2006.
- Brodersen, K.P.: The effect of wind exposure and filamentous algae on the distribution of surf zone macroinvertebrates in Lake Esrom, Denmark. *Hydrobiologia* 297, s. 131-148. 1995.
- Brodersen, K.P., Quinlan, R.: Midges as palaeoindicators of lake productivity, eutrophication and hypolimnetic oxygen. *Quaternary Science Reviews* 25, s. 1995-2012. 2006.
- Christoffersen, K.: De ferske vandes økologi. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 198-303. L. Bruun (ed.). Arctic Station, University of Copenhagen 2006.
- Christoffersen, K., Andersen N., Søndergaard, M., Liboriussen, L., Jeppesen E.: Implications of climatic-enforced temperature increases on freshwater pico- and nanoplankton populations studied in artificial ponds during 16 months. *Hydrobiologia* 560, s. 259-266. 2006.
- Christoffersen, K., Jeppesen E.: Lakes. 11th Annual report, 2005, i: *Zackenberg Ecological Research Operations* s. 74-77. A. B. Klitgaard, M. Rasch & K. Caning (eds.). Ministry of Science, Technology and Innovation, Danish Polar Center 2006.

- Christoffersen, K.S.: Ferskvandsbiologisk Laboratorium. i: Hillerød Kommune 1945-2006 s. 238-242. K. Baunegaard (eds.). 2006.
- Christoffersen, K.S.: Frederiksborg Slotssø - en søsyg sø. i: Hillerød 1945-2006 s. 16-20. K. Baunegaard (eds.). Hillerød Kommune, 2006.
- Closter, A.M., Closter, R.M., Cappelen, J., Christensen, J.H., Christoffersen, K., Kern-Hansen, C.: Temperature measurements in Copenhagen from 1767 to 1860. 16 s.s. 2006.
- Dieperink, C., Sand-Jensen, K.: Stream fishes and desirable fish stocks. i: Running Waters s. 93-104. K. Sand-Jensen, N. Friberg & J. Murphy (eds.). National Environmental Institute, Denmark., 2006.
- Frederiksen, M.S., Holmer, M., Borum, J., Kennedy, H.: Temporal and spatial variation of sulfide invasion in eelgrass (*Zostera marina*) as reflected by its sulfur isotopic composition. *Limnol. Oceanogr.* 51(5), s. 2308-2318. 2006.
- Holmer, M., Pedersen, O., Ikejima K.: Sulfur cycling and sulfide intrusion in mixed Southeast Asian tropical seagrass meadows. *Botanica marina* 49, s. 91-102. 2006.
- Jacobsen, D.: Los bichos se asfixian en los ríos ubicados en la altura? *Nuestra Ciencia (Ecuador)* 8, s. 34-37. 2006.
- Jacobsen, D.: Fattige vandløb på Bolivias Andes-højslette. *Naturens Verden* 11/12, s. 10-17. 2006.
- Jeppesen E., Boll, T., Christoffersen, K.S., Nielsen, L.K., Landkildehus F., Liberiussen, L., Meerhoff, M., Pedersen, A.R., Søndergaard M., Søndergaard, M.: Klimaforandrings betydning for søer. i: Vand og Vejr om 100 år s. 74-89. Søndergaard, M., B. Kronvang, M. Pejrup og K. Sand-Jensen (eds.). Hovedland, 2006.
- Jónasson, P.M.: Skal en motorvej true Thingvallavatn fredningen? *Naturens Verden, Island.* 72, s. 81-88. 2004.
- Kragh, J.T., Søndergaard, M., Borch, N.H.: The effects of zooplankton on the dynamics and molecular composition of carbohydrates during an experimental algal bloom. *J. Limnol.* 65, s. 52-58. 2006.
- Kristensen, D.M., Jørgensen, T.R., Larsen, R.K., Forchhammer, M.C., Christoffersen, K.S.: Inter-annual growth of Arctic Charr (*Salvelinus alpinus*) in relation to climate variation. i: *BMC Ecology* s. 6-10. 2006.
- Langdon, P.G., Ruiz, Z., Brodersen, K.P., Foster, I.D.L.: Assessing lake eutrophication using chironomids: understanding the nature of community response in different lake types. *Freshwater Biology* 51, s. 562-577. 2006.
- Larsen A., Sand-Jensen, K.: Salt tolerance of estuarine benthic macroalgae in the Kattegat-Baltic Sea area. *Phycologia* 45, s. 13-23. 2006.
- Madsen, T.V., Sand-Jensen, K.: Aquatic plants. i: Running Waters s. 67-74. Sand-Jensen, K., N. Friberg & J. Murphy. National Environmental Institute, Denmark., 2006.
- Middelboe, A.L., Sand-Jensen, K.: Havet er "grønt" året rundt. *Naturens Verden* 9, s. 33-39. 2006.
- Middelboe, A.L., Sand-Jensen, K., Binzer, T.: Highly predictable photosynthetic production in natural macroalgal communities. *Oecologia* 150, s. 464-476. 2006.
- Pedersen, M.L., Kronvang B., Sand-Jensen, K., Hoffmann, C.C.: Lowland river systems – processes, form and function. i: Running Waters s. 13-26. K. Sand-Jensen, N. Friberg & J. Murphy (eds.). National Environmental Research Institute, Denmark., 2006.
- Pedersen, N.L., Sand-Jensen, K., Søndergaard, M.: Hvordan påvirker temperaturen den bakterielle omsætning? *Vand & Jord* 3, s. 88-92. 2006.
- Pedersen, O., Andersen T., Ikejima K., Hossain M.Z., Andersen, F.Ø.: A multidisciplinary approach to understanding the recent and historical occurrence of the freshwater plant *Littorella uniflora*. *Freshwater Biology* 51, s. 865-877. 2006.
- Pedersen, O., Colmer, T.D., Vos, H.: Oxygen dynamics during submergence in the halophytic stem succulent *Halosarcia pergranulata*. *Plant, cell and environment* 29, s. 1388-1399. 2006.
- Riis T., Sand-Jensen, K.: Dispersal of plant fragments in small streams. *Freshwater Biology* 51, s. 274-286. 2006.
- Riis T., Sand-Jensen, K.: Water plants past and present. i: Running Waters s. 105-114. Sand-Jensen, K., N. Friberg & J. Murphy (eds.). National Environmental Institute, Denmark., 2006.
- Sand-Jensen, K.: Water flow at all scales. i: Running Waters s. 55-66. Sand-Jensen, K., N. Friberg & J. Murphy (eds.). National Environmental Institute, Denmark., 2006.
- Sand-Jensen, K.: Et slag for naturvidenskabelig metode. *Aktuel Naturvidenskab* 1, s. 30-33. 2006.
- Sand-Jensen, K.: Økologien. *Aktuel Naturvidenskab* 3, s. 23-25. 2006.
- Sand-Jensen, K.: Naturen i Danmark – skrevet af forskerne. *Aktuel Naturvidenskab* 3, s. 34-35. 2006.
- Sand-Jensen, K.: Essay: Fra Peder Kylling til Eugenius Warming. *Urt* 30, s. 98-99. 2006.
- Sand-Jensen, K.: Essay: Naturforvaltning i storkommunerne. 126-127s. 2006.
- Sand-Jensen, K.: Hvordan bliver vi klogere? *Vand & Jord* 13, s. 60-63. 2006.
- Sand-Jensen, K.: Dansk Natur. 38-39s. 2006.
- Sand-Jensen, K.: Naturhistorien. i: Dansk Naturvidenskabs Historie, bind 3 – Lys over Land s. 141-192. Peter C. Kjærsgaard. Aarhus Universitetsforlag, 2006.
- Sand-Jensen, K.: Naturen i Danmark. Bind 1 – Havet. 516 s. s. Sand-Jensen, K. Gyldendal, 2006.
- Sand-Jensen, K.: Naturen i Danmark. Bind 2 – Geologien. 552 s. s. Sand-Jensen, K. Gyldendal, 2006.
- Sand-Jensen, K., Friberg N.: Streams and their future inhabitants. i: Running Waters s. 139-147. Sand-Jensen, K., N. Friberg & J. Murphy (eds.). National Environmental Institute, Denmark., 2006.
- Sand-Jensen, K., Friberg N., Murphy, J.: Running Waters. 159 s. s. Sand-Jensen, K., N. Friberg & J. Murphy (eds.) National Environmental Research Institute, 2006.
- Sand-Jensen, K., Riis T., Vestergaard, O., Moeslund B.: From spring to river – patterns and mechanisms. i: Running Waters s. 45-54. Sand-Jensen, K., N. Friberg & J. Murphy (eds.). National Environmental Research Institute, 2006.
- Sand-Jensen, K., Thodsen, H., Kronvang B., Pedersen, N.L., Andersen, H.E., Hansen K.H.: Klimaforandrings betydning i vandløbene. i: Vand og Vejr om 100 år s. 55-73. Søndergaard, M., Kronvang, B., Pejrup, M. & Sand-Jensen, K.. 2006.
- Stedmon, C.A., Markager S., Søndergaard, M., Vang T., Laubel A., Borch, N.H., Windelin A.: Dissolved organic matter (DOM) export to a temperate estuary: Seasonal variations and implications of land use. *Estuaries and Coasts* 29, s. 388-400. 2006.
- Stæhr, P.A., Birkeland, M.J.: Temperature acclimation of

- growth, photosynthesis and respiration in two mesophilic phytoplankton species. *Phycologia* 45, s. 648-656. 2006.
- Stæhr, P.A., Sand-Jensen, K.: Seasonal changes in temperature and nutrient control of photosynthesis, respiration and growth of natural phytoplankton communities. *Freshwater Biology* 51, s. 249-262. 2006.
- Søndergaard, M.: Baggrund og overblik. i: Vand og Vejr om 100 år s. 6-12. Søndergaard, M., B. Kronvang, M. Pejrup & K. Sand-Jensen (eds.). Hovedland, 2006.
- Søndergaard, M.: Vejret og vandmiljøet. i: Vand og Vejr om 100 år s. 13-28. Søndergaard, M., B. Kronvang, M. Pejrup & K. Sand-Jensen (eds.). Hovedland, 2006.
- Søndergaard, M., Kragh, J.T.: Production and fate of autochthonous DOM: An experimental approach. 28 i: CI-ESM Workshop Monographs s. 49-57. 2006.
- Søndergaard, M., Kronvang B., Pejrup, M., Sand-Jensen, K.: (red.). Vand og vejr om 100 år - Klimaforandringer og det danske vandmiljø. 144 s.s. Hovedland, 2006.
- Thomsen M.S., Wernberg T., Stæhr, P.A., Pedersen M.F.: Spatio-temporal distribution patterns of the invasive macroalga *Sargassum muticum* within a Danish Sargassum bed. *Helgoland Marine Research* 60, s. 50-58. 2006.
- Vadeboncoeur Y., Kalff, J., Christoffersen K., Jeppesen E.: Substratum as a driver of variation in periphyton chlorophyll and productivity in lakes. *N. Am. Benthol Soc.* 25, s. 379-392. 2006.
- Marinbiologi**
- Steffensen, J.F.: Fiskene i de danske farvande. i: HAVET s. 255-310. Gyldendal. 2006.
- Bech C., Steffensen, J.F.: Metabolic aspects of torpor in hummingbirds. *Acta Zoologica Sinica* 52(Suppl.), s. 397-400. 2006.
- Behrens, J.W., Præbel, K., Steffensen, J.F.: Swimming energetics of the Barents Sea capelin (*Mallotus villosus*) during the spawning migration period. *Journal of Experimental Marine Biology and Ecology* 331, s. 208-216. 2006.
- Binzer, T., Sand-Jensen, K., Middelboe, A.L.: Community photosynthesis of aquatic macrophytes. *Limnol. Oceanogr.* 51(6), s. 2722-2733. 2006.
- Boenigk, J., Pfandl, K., Hansen, P.J.: Exploring strategies for nanoflagellates living in a 'wet desert'. *Aquat. Microb.Ecol.* 44, s. 71-83. 2006.
- Cook, P.L.M., Wenzhöfer F., Rysgaard S., Galaktionov, O.S., Meysman, F.J.R., Eyre, B.D., Cornwell, J., Huettel M., Glud, R.N.: Quantification of denitrification in permeable sediments: Insights from a two-dimensional simulation analysis and experimental data. *Limnol. Oceanogr.:Methods* 4, s. 294-307. 2006.
- Fenchel, T.: Dna udreder det universelle stamtræ. *Kasketot* 156, s. 8-12. 2006.
- Fenchel, T.: Evolutionslæren. *Aktuel Naturvidenskab* 3, s. 12-14. 2006.
- Fenchel, T.: (red.). *Naturen i Danmark: Havet.* 1-516s. 2006.
- Fenchel, T.: *Naturen i havet.* i: HAVET s. 17-34. Gyldendal. 2006.
- Fenchel, T., Esteban G.F., Finlay B.J.: Dishing a modern myth about microbes. *Nature* 444 (7115), s. 31. 2006.
- Fenchel, T., Finlay B.J.: The diversity of microbes: resurgence of the phenotype. *Phil.Trans.R.Soc.B* 361, s. 1965-1973. 2006.
- Fenchel, T., Hansen, P.J.: Motile behaviour of the bloom-forming ciliate *Mesodinium rubrum*. *Marine Biology Research* 2, s. 33-40. 2006.
- Fenchel, T., Kristensen R.M.: Havbundens små organismer. I: HAVET. i: *Naturen i Danmark* s. 129-148. Gyldendal. 2006.
- Ferdelman, T.G., Thamdrup B., Canfield D.E., Glud, R.N., Kuever, J., Lillebæk, R., Ramsing N.B., Wawer, C.: Biogeochemical controls on the oxygen, nitrogen and sulfur distributions in the water column of Golfo Dulce: an anoxic basin on the Pacific coast of Costa Rica revisited. *Rev.Biol.Trop.* 54(Suppl.1), s. 171-191. 2006.
- Finlay B.J., Esteban G.F., Brown, S., Fenchel, T., Hoef-Emden K.: Multiple Cosmopolitan Ecotypes within a Microbial Eukaryote Morphospecies. *Protist* 157, s. 377-390. 2006.
- Finlay B.J., Thomas, J.A., McGavin, G.C., Fenchel, T., Clarke, R.T.: Self-similar patterns of nature: insect diversity at local to global scales. *Proc.R.Soc. B* 273, s. 1935-1941. 2006.
- Frederiksen, M.S., Glud, R.N.: Oxygen dynamics in the rhizosphere of *Zostera marina*: A two-dimensional planar optode study. *Limnol.Oceanogr.* 51(2), s. 1072-1083. 2006.
- Glud, R.N.: Functioning of micorphytobenthos in estuaries. *Proc.of the Colloquium, Amsterdam*, 21-23 August 2003 Tweede Reeks, deel 103, s. 31-41. 2006.
- Glud, R.N., Kühl, M.: Havbundens stofomsætning. i: HAVET s. 371-394. 2006.
- Glud, R.N., Middelboe, M.: Havbunden – et levested for vigtige aktører i havets husholdning. *Naturens verden* 11/12, s. 2-9. 2006.
- Granéli E., Hansen, P.J.: Allelopathy in Harmful Algae: A Mechanism to Compete for Resources? *Ecological Studies* 189, i: *Ecology of Harmful Algae* s. 189-202. Granéli, E. & Turner, J.T. (Eds.). Springer, Heidelberg 2006.
- Hagerman, L., Vismann, B.: Livet på lavt vand. i: HAVET s. 225-238. 2006.
- Hagerman, L., Vismann, B.: Østersøen. i: HAVET s. 239-252. Gyldendal. 2006.
- Hansen, P.J.: Book Reviews: Coastal Plankton – Photoguide for European Seas by Otto Larink & Wilfried Westheide. *Mar.Biol.Res.* 1, s. 76. 2006.
- Hansen, P.J.: Det grønne plankton – planktonalgerne. i: HAVET s. 71-91. Gyldendal. 2006.
- Hansen, P.J.: Det farveløse plankton – protozoer og dyreplankton. i: HAVET s. 93-125. Gyldendal. 2006.
- Hansen, P.J., Fenchel, T.: The bloom-forming ciliate *Mesodinium rubrum* harbours a single permanent endosymbiont. *Mar.Biol.Res.* 2, s. 169-177. 2006.
- Havskum, H., Hansen, P.J.: Net growth of the bloom-forming dinoflagellate *Heterocapsa triquetra* and pH: why turbulence matters. *Aquat.Microb.Ecol.* 42, s. 55-62. 2006.
- Jordan, A.D.: Energy utilization in fish: Consequences for environment and economy. 142 s. Akvaforsk, Inst. Aquaculture Research A/S 2006.
- Jordan, A.D., Lampe, J.F., Grisdale-Helland, B., Helland, S.J., Shearer, K.D., Steffensen, J.F.: Growth of Atlantic cod (*Gadus morhua* L.) with different haemoglobin subtypes when kept near their temperature preferenda. *Aquaculture* 257, s. 44-52. 2006.
- Juul-Pedersen, T., Nielsen T.G., Micehl, C., Møller E.F., Tiselius P., Thor P., Olesen, M., Selander E., Gooding S.:

- Sedimentation following the spring bloom in Disko Bay, West Greenland, with special emphasis on the role of copepods. *Mar.Ecol.Prog.Ser.* 314, s. 239-255. 2006.
- Jørgensen N.O.G., Middelboe, M.: Occurrence and bacterial cycling of D amino acid isomers in an estuarine environment. *81 (1) Biogeochemistry*, s. 77-94. 2006.
- Køie, M.: Havbundens dyr. i: HAVET s. 171-212. Gyldendal. 2006.
- Køie, M.: Indførte arter. i: HAVET s. 213-224. Gyldendal. 2006.
- Larsson, J.I.R., Køie, M.: The ultrastructure and reproduction of *Amphiamblys capitellides* (Microspora, Metchnikovellidae), a parasite of the gregarine *Ancora sagittata* (Apicomplexa, Lecudinidae), with redescription of the species and comments on the taxonomy. *European Journal of Protistology* 42, s. 233-248. 2006.
- Middelboe, A.L., Sand-Jensen K.: Havet er grønt året rundt. *Naturens Verden* 9, s. 32-37. 2006.
- Middelboe, A.L., Sand-Jensen, K., Binzer, T.: Highly predictable photosynthetic production in natural macroalgal communities from incoming and absorbed light. *Oecologia* 150, s. 464-476. 2006.
- Middelboe, M., Glud, R.N.: Viral activity along a trophic gradient in continental margin sediments off central Chile. *Mar.Biol.Res.* 2, s. 41-51. 2006.
- Middelboe, M., Glud, R.N.: Virus – havbundens mindste beboere. *Naturens Verden* 4, s. 32-40. 2006.
- Middelboe, M., Glud, R.N., Wenzhöfer F., Oguri, K., Kitazato, H.: Spatial distribution and activity of viruses in the deep-sea sediments of Sagami Bay, Japan. *Deep-Sea Res.* I 53, s. 1-13. 2006.
- Middelboe, M., Jørgensen N.O.G.: Viral lysis of bacteria: an important source of dissolved amino acids and cell wall compounds. *J.Mar.Biol.Ass.U.K.* 86, s. 605-612. 2006.
- Middelboe, M., Olesen, M.: De frie vandmassers stofomsætning. i: HAVET s. 351-369. Gyldendal. 2006.
- Møgelhøj, M.K., Hansen, P.J., Henriksen P., Lundholm, N.: High pH and not allelopathy may be responsible for negative effects of *Nodularia spumigena* on other algae. *Aquat.Microb.Ecol.* 43, s. 43-54. 2006.
- Nielsen P., Mortensen J., Vismann, B., Hansen B.W.: Physiological tolerance of marine calanoid copepod eggs to sulphide. *Mar.Ecol.Prog.Ser.* 328, s. 171-182. 2006.
- Oguri, K., Kitazato, H., Glud, R.N.: Platinum octaethylporphyrin based planar optodes combined with an UV-LED excitation light source: An ideal tool for high-resolution O₂ imaging in O₂ depleted environments. *Marine Chemistry* 100, s. 95-107. 2006.
- Rost, B., Richter, K-U., Riebesell, U., Hansen, P.J.: Inorganic carbon acquisition in red tide dinoflagellates. *Plant, Cell and Environment* 29, s. 810-822. 2006.
- Steinhausen, M.F., Andersen, N.G., Steffensen, J.F.: The effect of external dummy transmitters on oxygen consumption and performance of swimming Atlantic cod. *J.Fish Biol.* 69, s. 951-956. 2006.
- Steunou, A-S., Bhaya, D., Bateson, M.B., Melendrez, M.C., Ward D.M., Brecht, E., Peters, J.W., Kühl, M., Grossman, A.R.: *In situ* analysis of nitrogen fixation and metabolic switching in unicellular thermophilic cyanobacteria inhabiting hot spring microbial mats. *PNAS* 103(7), s. 2398-2403. 2006.
- Ståhl, H., Glud, A., Schröder, C.R., Klimant I., Tengberg A., Glud, R.N.: Time-resolved pH imaging in marine sediments with a luminescent planar optode. *Limnol. & Oceanogr.: Methods* 4, s. 336-345. 2006.
- Svendsen J.C., Aarestrup, K., Steffensen, J.F., Herskin J.: A Novel Acoustic Dissolved Oxygen Transmitter for Fish Telemetry. *Mar.Techn.Soc.J.* 40(1), s. 103-108. 2006.
- Ulstrup, K.E., Ralph P.J., Larkum A.W.D., Kühl, M.: Intra-colonial variability in light acclimation of zooxanthellae in coral tissues of *Pocillopora damicornis*. *Mar.Biol.* 149, s. 1325-1335. 2006.
- Ward D.M., Bateson, M.B., Ferris M.J., Kühl, M., Wieland, A., Koepfel, A., Cohan, F.M.: Cyanobacterial ecotypes in the microbial mat community of Mushroom Spring (Yellowstone National Park, Wyoming) as species-like units linking microbial community composition, structure and function. *Phil.Trans.R.Soc.B* 361, s. 1997-2008. 2006.
- Wieland, A., Kühl, M.: Regulation of photosynthesis and oxygen consumption in a hypersaline cyanobacterial mat (Camargue, France) by irradiance, temperature and salinity. *FEMS Microbiol.Ecol.* 55, s. 195-210. 2006.

Studienævnet for Biologi

Medlemmer

Studienævnet bestod pr. 1.2.2006 af Andreas Kelager Christensen (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd, fra 1.8.2006), Torben Dabelsteen (lærerrepræsentant og vice-studieleder, Biologisk Institut), Marianne Ellegaard (lærerrepræsentant, Biologisk Institut), Benjamin Eriksen (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd), Jonas Geldmann (studentrepræsentant og næstformand, Forenede Studenterråd), Sofie Gelskov (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd, indtil 1.8.2006), Else K. Hoffmann (lærerrepræsentant, Institut for Molekylær Biologi), Hans Matzen (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd, indtil 1.8.2006), Idahella Poulsen (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd, indtil 1.8.2006), Søren Rosendahl (lærerrepræsentant og studieleder, Biologisk Institut), Michael Sørensen (lærerrepræsentant, Institut for Molekylær Biologi), Jonas Thormar (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd, fra 1.8.2006) og Kristine Uldahl (studentrepræsentant, Forenede Studenterråd, fra 1.8.2006). Den daglige studieadministration blev varetaget af studienævnssekretær Lis Møller Christensen.

Beretning

Biologisk Studienævn rekvirerede i 2006 otte kurser på bacheloruddannelsen ud over de obligatoriske kurser. På kandidatuddannelsen rekvirerede studienævnet 43 kurser og 3 sommerkurser/feltkurser. Herudover rekvirerede studienævnet 12 specialmoduler.

Statistik

I 2006 var optagelseskapaleten på biologistudiet 200. Optaget var pr. juli 226 og pr. oktober 202 studerende. Pr. 1.10.2006 var studenterbestanden på biologi 1.213 (728 kvinder og 485 mænd). I 2006 blev der på biologistudiet produceret 148 kandidater.

I 2006 behandlede studienævnet 130 dispensationsansøgninger og ca. 700 merit/forhånds-godkendelser.

Den markante nedgang fra 2005 til 2006 er teknisk begrundet. Til og med 2005 blev humanfysiologiske aktiviteter

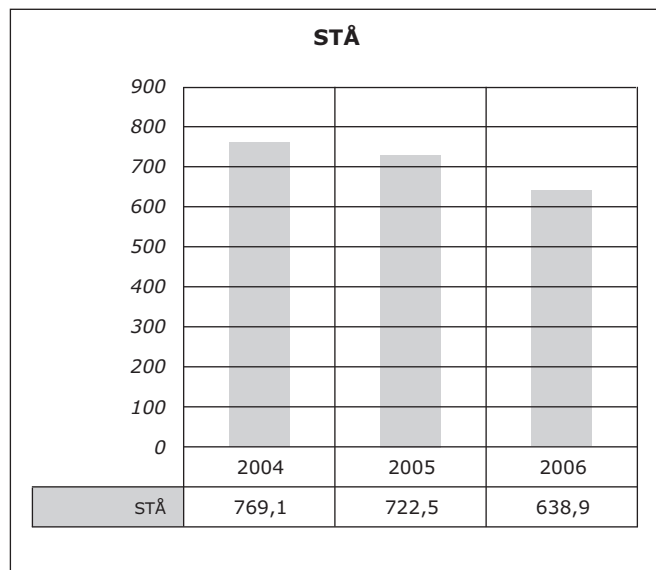
under idrætsstudiet henført til aktivitetsområde Biologi, mens de for 2006 for første gang henføres til aktivitetsområde Idræt. Der blev i 2006 produceret 129,1 STÅ på sådanne humanfysiologiske aktiviteter.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder							I alt
	Biologi	Biokemi	Kemi	Idræt	Fysik	Øvr. nat.	Meritoverført	
Biologi	600,9	11,8	2,2	1,9	1,3	2,0	8,3	628,3
Biokemi	6,8							
Fysik	5,9							
Idræt	2,1							
Kemi	1,4							
Matematik-økonomi	0,3							
Meritstuderende	8,8							
Udenlandske gæstestud.	12,9							
I alt	638,9							
Åben uddannelse	1,6							

STÅ 2004-2006

Studieleder Søren Rosendahl

Institut for Molekylær Biologi (IMB)

Ledelse pr. 1.2.2006

IMB ledes af institutleder, lektor S. Pedersen og viceinstitutleder, lektor I.H. Lambert.

Bestyrelsen består af institutleder S. Pedersen, viceinstitutleder I.H. Lambert. VIP: P.A. Pedersen, O. Nielsen, L. Søndergaard. TAP: L. Riis-Jacobsen, T.D. Hansen. Studerende: B. Fiil.

Organisation

Instituttet er organiseret med et sekretariat ledet af institutadministrator L. Dalgaard.

Instituttet har ni afdelinger hver med en afdelingsleder med delegation af beføjelser fra institutlederen. Afdelingerne benævnes: Plantefysiologisk Afdeling (Øster Farimagsgade 2A – ØF), Genetisk Afdeling (ØF), Afdeling for Molekylær Cellebiologi (ØF), Afdeling for Proteinkemi (ØF), Zoofysiologisk Laboratorium (August Krogh bygningen – AKI), Biokemisk Afdeling (AKI), Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi (AKI), Afdeling for Biologisk Kemi (Sølvgade 83H), Center for Bioinformatik (Universitetsparken 15).

Adresse

Øster Farimagsgade 2A
1353 København K
Telefon 35 32 37 10
Fax 35 32 21 28
adm@my.molbio.ku.dk
www.imbf.ku.dk

August Krogh bygningen

Universitetsparken 13
2100 København Ø
Telefon 35 32 15 50
Fax 35 32 15 67
adm@my.molbio.ku.dk
www.imbf.ku.dk

Institutlederens årsberetning

I august 2006 havde IMB besøg af Advisory Board (bestående af professor Chris Marshall, UK, Centre for Cell and Molecular Biology Institute of Cancer Research, professor Ole H. Petersen, University of Liverpool og professor David Colquhoun, Department of Pharmacology, University College London) til evaluering af instituttets forskningsgrupper på det fysiologiske område.

Afdelingerne i ØF 2A, Sølvgade 83H og Bioinformatik flytter primo 2007 til Københavns Biocenter i Universitetsparken, Ole Maaløe Vej 5, der foruden IMB skal rumme "Biotech Research & Innovation Centre (BRIC)" samt eksperimentelle forskningsenheder fra Hovedstadens Sygehusfællesskab.

Den 1. februar 2007 tiltræder Lene Lange som ny institutleder for IMB.

Satsningsområder

Instituttet deltager i universitetets centrale satsningsområder. Institutleder S. Pedersen er medlem af styregruppen for BioCampus med lektor L. Rønnov-Jessen som supplement. J. Hoffmeyer er medlem af styregruppen for satsningsområdet "Religion i det 21. århundrede".

Instituttet har etableret 3 forskningskernefelter, hvor der arbejdes på tværs af de etablerede afdelinger. De tre kernefelter opererer henholdsvis indenfor emnerne "Fra genstruktur til cellefunktion", "Fysiologisk regulation og kommunikation" og "Proteinforskning".

Personaleforhold

Ansættelser: Lektorerne Henriette Pilegaard (1.10.) og - Stine Falsig Pedersen (1.10.).

Udnævnelser: Professor John Mundy er udnævnt til prodekan for forskning ved Det Naturvidenskabelige Fakultet (1.9.).

Plantefysiologisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

1. Molekylærgenetik og cellebiologi på *Arabidopsis*

Med *Arabidopsis thaliana* (gåsemad) som den primære modelplante undersøger gruppen gener, som er involverede i reaktioner på angreb af patogener og på stress. Arbejdet centrerer omkring mutanter og de tilsvarende gener, der koder for: 1) Et glycolipid transferprotein (ACD11), som medfører programmeret celledød (PCD). 2) MAP kinase 4 (MPK4), som regulerer resistens mod patogener.

Et af de store spørgsmål, der stadig er ubesvaret i plante-pathogeninteraktioner, er hvilken type af plantecelledød, der optræder, når planter inficeres med for eksempel avirulente bakterier. Vi har undersøgt en række mutanter, der er karakteriseret ved, at de ikke kan undergå autofagi. Infektioner af disse mutanter leder ikke til celledød, og vi har vist, at den primære vej til celledød i mange typer af plante-pathogeninteraktioner er autofagisk. Ligeledes har vi identificeret glycolipid transportproteinet ACD11 og den humane homolog FAPP2 som negative regulatorer af autofagisk celledød. Vi er i gang med at undersøge lipidtransportfunktionen af FAPP2 og proteinets oncogene natur. Dette er en del af et større samarbejde med N. Ødum og S. Skov (IMMI), O. Mattsson (IMB) og R. Brown U. of Minnesota HI.

Gruppen er endvidere i gang med et "forward genetic screen", hvis mål er at identificere suppressorer af ACD11-død. Fin mapping af hhv. 3 recessive og 2 dominante har ført os til 5 nye gener, der muligvis regulerer celledød i *Arabidopsis*.

Slutteligt har vi også angrebet døden i ACD11 med et klassisk reverse-genetisk screen. Vi har indtil videre identificeret et ubiquitinkonjugerende enzym (E2) som en negativ regulator af celledød i *Arabidopsis* og iværksat gær-2-hybrid for at finde mulige targets for denne E2, der ikke tidligere er fundet involveret i celledød.

Tidligere har vi vist, at map-kinasen MPK4 fungerer som en negativ regulator af det systemiske forsvar i *Arabidopsis*. Vi har for nylig publiceret MKS1 som substrat for

MPK4. MKS1 mutanten er vi ved at karakterisere, og den udviser forøget sensitivitet til virulente bakterier. Vores videre undersøgelser omhandler fosforyleringen af MKS1 i *Arabidopsis* før, under og efter avirulente bakterielle infektioner, fosforyleringen af MKS1 i forskellige genetiske baggrunde, bl.a. i de formodede opstrømskinaser i MPK4-pathwayen, proteiners mobilitet under bakterielle angreb, og hvorledes MKS1 forforylering er nødvendig for sub-cellulær lokalisering (J. Mundy, O. Mattson, M. Petersen).

2. Plantecellelægens biologi

En ny teknik til systematisk profilering af glycan-polymerer i plantecellelægge er blevet udviklet, som giver mulighed for at foretage en systematisk undersøgelse af ændringer i cellevægsstrukturen gennem udvikling og i respons til mutationer og miljømæssige faktorer. Vi bruger for øjeblikket denne teknik til at analysere cellevægsstrukturen i *Arabidopsis thaliana*, bomuld, mos og grønne alger. Dette arbejde udføres i samarbejde med grupper i Danmark (KVL), USA (University of Rhode Island, North Carolina State University og Skidmore College, New York), Frankrig (INRA, Versailles) og Tyskland (Max-Planck-Institut für Molekulare Pflanzenphysiologie). I samarbejde med BI og The University of Melbourne (Australia) bruges en high-throughput microarray-baseret metode ligeledes til at foretage den første omfattende undersøgelse af cellevægge i diverse plantedivisioner.

Arrays af veldefinerede oligosaccharider og polysaccharider bruges til at undersøge glycan/proteininteraktioner (i samarbejde med INRA, Antibes) og til at screene nye anti-stoffer (i samarbejde med The University of Leeds, UK).

Gruppen er desuden partner i EU-framework VI-programmet "Pathogen-Combat". Dette projekt med 42 integrerede medlemmer har til formål at opnå en bedre viden omkring samt bekæmpe føde-bårne patogener. Gruppens rolle er at udvikle nye metoder til at forstå bakteriel adhesion, og et fokus i øjeblikket er karakterisering af overflademolekyler fra *Listeria monocytogenes* (W. Willats).

Faglige og administrative hverv

O. Mattsson: Afdelingsleder (PFA). Medlem af redaktionen for *Nordic Journal of Botany*.

J. Mundy: Prodekan for Forskning; Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU. Dansk repræsentant for EPSO. Koordinator for EU 6th Framework STREP. Medlem af FNU. Medlem af styringsgruppen for Plant Biotech Denmark.

W. Willats: Medlem af instituttets ph.d.-udvalg.

Genetisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

1. NF-kappaB-signalering og mønsterdannelse under *Drosophilas* embryoudvikling

Transskriptionsfaktoren NF-kappaB har en bred vifte af funktioner i regulering af immundifferentiering, inflammation, kræft, apoptose, differentiering i blodceller, embryonisk udvikling og endda i mammal hukommelse.

En *Drosophila*-homolog af NF-kappaB, Dorsal, er den

primære regulator af en signal transduktionvej, der etablerer dorsal-ventral celledannelse under embryonisk udvikling. I embryoet dannes en gradient, hvor Dorsal akkumuleres i høje koncentrationer i ventrale cellekerner og i stadig lavere koncentrationer i mere dorsolaterale cellekerner. Vi har undersøgt de mekanismer, der forårsager denne NF-kappaB-gradient. En proteasekaskade bliver aktiveret ekstracellulært og genererer den ventralt skævfordelte processing af Spätzle, en NGF-lignende vækstfaktorligand og liganden for Toll. Vi er interesserede i den mekanisme, hvorved aktivering af proteasekaskaden rummeligt begrænses til den ventrale side. Vi bruger konfokalmikroskopi med Green Fluorescent Protein fusionsproteiner i levende materiale og har demonstreret, at Dorsal-gradienten ikke er statisk, snarere højest dynamisk. Dorsal bevæger sig konstant ind i og ud af cellekerner i det precellulære blastoderm- og cellulære blastoderm-embryo. På nuværende tidspunkt undersøger vi mekanismen, hvorved Dorsal eksporteres fra cellekernen og Cactus', I-kappaB partneren af Dorsals rolle i bevægelsen mellem cellekerne og cytoplasma (R. DeLotto).

2. Nye komponenter i dorsal/ventral mønsterdannelse

Tredje generation af genetiske screens efter komponenter i dorsal/ventral signaleringsvejen har identificeret to nye gener, der regulerer Dorsal translokation til cellekernen. Det ene af disse gener, *seele*, koder for en ortholog af et humant SaposinB-protein, som modulerer Nerve Growth Factor-signalering. Dets funktion i *Drosophila*-udvikling er at modulere Spätzle-Toll interaktion. I samarbejde med S. Luschnig (Stanford Univ.) belyser vi dets molekylære mekanisme under embryogenese (R. DeLotto).

3. 7 TM receptorer i *Drosophila*

Der studeres 7 TM receptorer i *Drosophila*. Disse identificeres i *Drosophila* gen-anoteringsdatabasen, hvorefter cDNA isoleres og sekventeres. Ofte viser det sig, at den officielle annotering er forkert: der mangler introns eller exons, deres afgrænsning er forkert, eller flere annoteringer i virkeligheden er samme gen. Potentielle receptorers funktionalitet testes ved at transficere en specielt udviklet cellelinje med receptorerne, hvorefter et batteri af potentielle peptidligander fra *Drosophila* tilsættes, og deres effekt på reportersystemet i disse celler måles. Den biologiske funktion undersøges ved brug af mutanter fra *Drosophila* Gene Disruption Project. En mutant i genet for adipokinetisk hormone receptoren viser i indledende undersøgelser ændret flyveaktivitet. Dette er interessant, da receptoren i græshopper er sat i forbindelse med vandreggræshoppens sværmeadfærd (L. Søndergaard).

4. *Drosophila* deoxynucleotid kinase

Nucleotid- og nucleosidkinaser forsøges klonet fra andre insektgrupper for at få indblik i evolutionen af disse enzymer ved hjælp af PCR med primere baseret på *Drosophila's* Dm-dNK. I første omgang koncentrerer vi os om tovingede (Musca, Anopheles), kakerlakker og sølvkræ (den sidste som eksempel på et primitivt insekt). Der er endvidere fundet et protein, der virker som hæmmer af dNK fra både *Drosophila*, regnorm og pattedyr. Et sådant protein er ikke tidligere karakteriseret fra nogen organisme, og vi undersøger specificiteten og andre egenskaber af denne hæmmer.

Vi arbejder også med at karakterisere nukleosid-monophosphorforbindelser i *Drosophila*. Foreløbig har vi identificeret cDNA fra 5 kinaser med homologi til forskellige mammale kinaser. I det forgangne år har vi arbejdet med UMP/CMP-kinasen. Undersøgelser af transgene fluer, der udtrykker et GFP-mærket enzym, har vist, at denne kinase er udtrykt i alle stadier under udviklingen. Mest interessant er, at enzymet ser ud til at være særligt udbredt i larvens muskulatur og spytkirtler. I kinasen findes et mitokondrie-lokaliserings-signal, som vi har vist virker, når det indklones foran GFP. Vore undersøgelser viser imidlertid også, at signalet ikke er i stand at translokere det intakte enzym ind i mitokondrier i særlig grad. Det er også hensigten at fremstille transgene *Drosophila*, hvor GFP transskriptionen styres af promotorregionerne fra de forskellige kinaser. Når disse regioner er karakteriseret, vil vi lave mutations/deletionsstudier for at fastlægge de enkelte promotorelementers funktion med hensyn til vævs- og stadiespecificitet (L. Søndergaard).

5. Kønssdifferentiering i spaltegær

I spaltegærgruppen undersøger vi de molekylære mekanismer, der styrer kønsprocesserne i *Schizosaccharomyces pombe*. Den egentlige differentiering består af konjugation, meiose og sporedannelse. Disse processer går først i gang efter sult. I reguleringskaskaden indgår feromoner, adskillige proteinkinaser og transskriptionsfaktorer. Desuden forekommer der regelmæssigt parringstypeskift, som forårsages af flytning af særlige DNA-kassetter. Inden for denne problemkreds arbejder vi især med genekspression i forbindelse med den tidlige induktionskaskade samt med organiseringen af de to tavse parringstypekassetter i forhold til den ekspressionsaktive kassette.

Forskningen i gruppen er koncentreret om funktionen af Ddb1-proteinet i spaltegær. Vi har i årets løb vist, at transskriptionsfaktoren Ste11 Cdk fosforyleres på threonin 82. Dette forhindrer Ste11 i at binde til DNA, hvorved transskriptionen ikke kan aktiveres. Denne mekanisme er ansvarlig for at afbryde differentieringsspecifik transskription, når cellerne befinder sig udenfor G1 fasen (C. Holmberg, O. Nielsen).

6. "Silencing" i spaltegær

"Silencing" betyder, at visse områder i genomet bliver gjort utilgængelige for cellens normale genekspressionssystemer. Sådanne områder, kaldt heterokromatiske regioner, findes nær centromerene og telomerene samt i spaltegær omkring de tavse parringstypekassetter. Vi arbejder med transskriptionel 'silencing', hæmning af rekombination og heterokromatiske regioner ved hjælp af gær *Schizosaccharomyces Pombe*. Spaltegær er en særdeles nyttig modelorganisme til klarlægning af kromatinstrukturer, da de er evolutionært bevarede. Vi undersøger: 1) Heterokromatin ved hjælp af enten DNA-bindingsproteiner eller RNAi. 2) Hvilke mekanismer, som tillader epigenetisk heterokromatin. 3) RNAi funktionen i spaltegær. 4) Hæmning af transskription og rekombination i heterokromatin. Vi er også interesseret i at undersøge "gene replacement" og "gene switching" – fænomener, der er afhængige af kromatinstrukturen (G. Thon).

7. Regulering af eukaryot transskription i gær

CHA4-koder for en transskriptionel aktivator, Cha4p, der som svar på øgede mængder af serin eller threonin induce-

rer transskriptionen af CHA1 100 gange. Aktiveringen af CHA1 sker gennem en modulering af aktiviteten af et permanent DNA-Cha4p-kompleks. Cha4p bliver stabilt udtrykt i mammale celler under CMV-promoteren. Vi har vist at: 1) Serin inducerer ekspressionen af reportergener 70-100 x. 2) At basal niveauekspression (uinduceret) ikke er over baggrundsniveauet. Vi konkluderer, at serin (eller en metabolit heraf) binder direkte til Cha4p, hvorved Cha4ps aktivitet ændres fra inaktiv til yderst aktiv (S. Holmberg).

8. Kromatin remodeling og transskription

Ved aktivering af transskription sker en reguleret samling af forskellige multiproteinkomplekser på DNA. Ved Cha4p-afhængig induktion af CHA1 ekspression fjernes det nukleosom, der ellers hindrer binding af de generelle faktorer til TATA-boksen. Denne remodeling er uafhængig både af transskription og af rekruttering af TFIID. Vi studerer forskellige proteinkomplekser medvirken ved denne aktiveringsafhængige strukturændring. Vi bruger microarrays til at analysere effekten af RSC-komplekset og NHP6A/B-komplekset på cellens transskriptionsprofil, og vi har vist, at de to komplekser interagerer genetisk. Suppressorer af denne syntetiske letalitet er isoleret. Chromatinimmunoprecipitationsteknikken (ChIP) er blevet etableret i laboratoriet og vil blive brugt til at karakterisere rekruttering af remodeling- og transskriptionskomplekser til promotorer i relation til aktivering/repression (S. Holmberg).

9. Molekylær kommunikation og kontrol af genekspression

DNA i alle eukaryote kromosomer er associeret med proteiner til en kompakt og dynamisk struktur kaldet kromatin. Foldningen af DNA til kromatin involverer primært histonerne, der sammen med DNA udgør den basale byggesten af kromatinet, nukleosomet. Udover at bestemme kromosomets struktur påvirker kromatinet alle DNA-relaterede nukleare processer såsom transskription, replikation, repair og rekombination. En meget vigtig kontrolmekanisme af transskriptionel aktivering kræver således kromatinremodulering. Remodulering medieres af distinkte multiproteinkomplekser, der regulerer nukleosomernes position og foldningsgrad. Et andet niveau af kontrol med genekspression er rekruttering af specifikke co-aktivatorer såsom Mediator til generens regulatoriske regioner.

Vi studerer molekylær kommunikation og kontrol af genekspression i modelorganismene *Saccharomyces cerevisiae* og *Schizosaccharomyces pombe*. Vi fokuserer på: 1) Forskellige aspekter af kromatinremodulering og dens regulering i relation til transskription og DNA repair. 2) En molekylær beskrivelse af Mediators struktur og funktion. Funktionen af individuelle proteiner/proteinkomplekser undersøges ved genetiske og molekylærbiologiske metoder såsom site-directed mutagenese, syntetisk letalitet, transcriptom analyse, genome-wide lokalisering ("ChIP on chip") og high-copy suppression (S. Holmberg).

10. Mediator – struktur og funktion

Mediator-komplekset studeres i spaltegær. Det er essentielt for både basal og reguleret ekspression for næsten alle RNA pol II-afhængige gener. Vores angrebsvinkel er både biokemisk og genetisk og har foreløbig vist, at 8 ud af 10 essentielle gener, der er konserveret mellem *cerevisiae* og *pombe*, har en homolog hos metazoer. Vi foreslår en model, hvor Mediator består af en evolutionært "conserved

core”, der er til stede i alle eukaryote celler, med et varierende antal associerede, artsspecifikke subunits. Mediators funktion i repression analyseres samt undersøgelse af sammensætningen af mediator oprenset ved tandem affinity purification-tagging og samtidig microarray analyse af flere ikke essentielle subunits involveret i repression (S. Holmberg).

11. Dna-reparation og homolog rekombination

Integriteten af cellens arvemateriale trues konstant af dna-skader, som, hvis de ikke repareres korrekt, kan føre til celledød eller genetiske sygdomme såsom cancer. For at beskytte cellens arvemateriale findes en række dna-reparationsmekanismer og cellecyklus-checkpoints, som løbende overvåger genomet.

Vi studerer reparation af dna-skader ved homolog rekombination (HR) i modelorganismerne *Saccharomyces cerevisiae* og *Ustilago maydis*. Fokusområder er den rumlige organisering af HR i forhold til transskription og dna-replikation, regulering af kromatinstruktur under HR, rekombinationel reparation af defekte telomere, post-translationel modificering af reparationsproteiner og genomisk instabilitet associeret med cancer. Vi benytter real-time mikroskopi til at følge HR i levende enkeltceller, som indeholder fluorescensmærkede reparationsproteiner og specifikke dna-skader. Funktionen af individuelle proteiner i HR undersøges ved genetiske metoder såsom site-directed mutagenese, syntetisk letalitet, komplementation og high-copy suppression (M. Lisby).

Faglige og administrative tillidshverv

R. DeLotto: Afdelingsleder.

O. Nielsen: Medlem af instituttets bestyrelse. Medlem af instituttets biblioteksudvalg. Medlem af instituttets forskningsudvalg. Medlem af Studenterhusets bestyrelse.

L. Søndergaard: AC's uddannelses- og forskningsudvalg. AC's forhandlingsdelegation for universitetsområdet (VTU og PS). Formand for Universitetslærerafdelingen i DM. Medlem af DM's HB, OK-udvalg, uddannelse og forskningsudvalg. Medlem i Fødevarerministeriets Genresourceudvalg. Medlem af lokalt Su, fak. SU og HSU og mange HSU-udvalg. AC-fælles TR ved KU, DM TR ved fakultetet og IMB. Medlem i bestyrelsen for Lægeforeningens Kollegium.

G. Thon: Erasmus-koordinator.

Afdeling for Molekylær Cellebiologi

Forskningsvirksomhed

1. Calciumbindende proteiner inden for signaltransduktion i celledeling og celledød

Laboratoriet er hovedsageligt engageret i forskning inden for programmeret celledød (apoptosis) og i den rolle, som calcium, calcium-bindende proteiner samt chaperoner spiller i denne forbindelse. Apoptosis spiller en væsentlig fysiologisk rolle i forbindelse med udvikling, differentiering, regenerering og organhomeostase. Når cancer udvikles, skyldes det i høj grad, at de apoptotiske mekanismer er sat

ud af funktion. Et komplekst signaleringsnetværk kontrollerer balancen mellem cellevækst og celledød, og calcium spiller en vigtig rolle i denne signalering ved at binde til calciumbindende proteiner og påvirke deres aktivering. Målet med vores forskning er at undersøge den molekylære basis for den ændrede ekspresion af det calciumbindende protein ALG-2 (apoptosis linked gene 2) og co-chaperone proteinet p23 i cancervæv. Derudover er det også at undersøge, om ekspresionen af disse proteiner kan anvendes i diagnostisk sammenhæng. Ved hjælp af immunhistokemiske og biokemiske analyser har vi for nylig fundet, at ALG-2 er opreguleret i forskellige cancervæv sammenlignet med almindeligt væv. Dette var uventet, idet ALG-2 formodes at have en pro-apoptotisk funktion.

I 2006 beskrev vi også, at den subcellulære fordeling af det calciumbindende ALG-2 dirigeres af fysiologiske stimuli (f.eks. ATP, EGF, prostaglandin E2 og histamine). Disse agonister giver alle intracellulære calciumoscillationer, og vi fandt, at ALG-2 fulgte calciumoscillationerne og befandt sig i distinkte punkter i cellen ved en høj cellulær calciumkoncentration og i cytosolen under lavere frie calciumkoncentrationer. Da vi samtidig observerede, at ALG-2 bandt til Sec31 ved "høje" calciumkoncentrationer, og at de to proteiner colokaliserede i cellerne, foreslog vi, at ALG-2 kan binde til COPII vesikler i cellen, der er involverede i vesikeltrafik mellem ER og Golgi (M. Berchtold).

2. Aktiviteten af et kræftgen

Varianter af normale gener, der kan inducere kræft, kaldes onkogener. RasH er et sådant onkogen og er en muteret variant af et gen, der normalt udtrykkes i alle celler; det koder for et protein kaldet p21 eller Ras. I normale celler optræder Ras-proteinets enten i en aktiv form, der udsender delingssignal til cellen, eller i en "slukket" og inaktiv form, og aktiviteten styres af andre proteiner i cellen. I en onkogen form er proteinet ændret på en sådan måde, at det ikke kan slukkes og bidrager til, at cellen fortsat deler sig.

Vi har konstrueret cellelinjer, der transformerer malignt med Ras efter tilsætning af en inducer. Vi har fundet, at den onkogene tilstand ikke gør cellen uafhængig af vækstfaktorer, men tillader vækst ved høj celledensitet. Vi har igangsat en analyse af, hvilke genprodukter der specifikt udtrykkes, når Ras-onkogenet er i cellen samt hvilke, der kan understøtte Ras og resultere i vækstfaktoruafhængig celledeling. Derudover søger vi at analysere sammenhængen mellem udtryk af aktiveret Ras og cellecyklusregulatorer samt Ras-proteinets afhængighed af membranassociation for aktivering i mammaleceller. En formodentlig sekretet faktor er specielt højt udtrykt i Ras-transformerede celler, og vi undersøger effekten af at tilføre specielt dette gen til utransformerede celler. Vi finder, at genet også er højt udtrykt i celler transformerede med andre onkogener (mos, src, neu, sos, raf), men at cellelinjer deriverede fra foci dannet efter transformation med konstitutivt aktiveret Mek ikke udtrykker det. Vi ønsker at forstå, om Mek-transformation er kvalitativt forskellig fra transformation med Meks umiddelbare ovenstrømsaktivator, onkogenet Raf. Vi har gennemført analyser af en gruppe af gener og bekræftet, at disse ændres af onkogener (B.M. Willumsen).

3. Messenger RNA pseudoknuder og translation

Programmerede læserammeskift stimuleres ofte af bestemte mRNA-strukturer, kaldet pseudoknuder. Mekanismen bag stimulationen er ukendt og er genstand for undersøgel-

se i dette projekt. Vi har bestemt to forskellige pseudoknuderens evne til at stimulere læserammeskift i *E. coli*. Der er stor forskel i stimulationen på trods af minimale sekvensforskelle (10 fælles basepar plus ét basepar ekstra i den ene knude). Pseudoknuderne er derivater af den pseudoknude, der findes i fugles coronavirus IBV. Pseudoknuderne studeres nu på enkeltmolekyle-niveau ved hjælp af en "optisk pincet"-teknik. Vi udfolder strukturerne ved at påføre en mekanisk kraft i hver ende af de pseudoknude-dannende RNA (M.A. Sørensen).

4. Vækst under ekstreme vilkår

Dette projekt omhandler vækst under ekstreme vilkår i samarbejde med K.F. Jensen, G. Dandanell, B. Hove-Jensen og M. Willemoës (alle IMB). I dette projekt undersøges bl.a. væksthastighedsregulering og vækstfysiologi i *Sulfolobus solfataricus*. Denne archae vokser optimalt ved 80° C i et surt miljø med pH omkring 3. De fleste nulevende organismer vil ikke være i stand til at overleve sådanne betingelser. Min del af projektet er at undersøge, hvordan ændringer i vækstmiljøet, her først og fremmest nærings-tilførslen, har betydning for cellernes indhold og sammensætning af proteiner, RNA, dna og charging-niveauerne af diverse tRNA (M.A. Sørensen).

5. Bakteriel genetik

Forskningsområdet undersøger hvilke proteiner, der kan kontrollere dannelse og interaktion med uorganisk materiale. Vi anvender bakterien *E. coli* og dens virus *Bacteriophage lambda*.

Det igangværende projekt drager fordel af metoder indenfor nanobioteknologi. Med disse undersøges optiske og magnetiske egenskaber ved usædvanlige uorganiske materialer, som giver nye og hidtil ukendte muligheder for genetisk analyse.

Blandt andet eksemplificerer vores projekt vedrørende oxider af sjældne jordarter fordelene ved denne analyse. Materialets magnetiske egenskaber giver en simpel metode til at finde potentielle bindingsproteiner, og dets usædvanlige optiske egenskaber muliggør analyse til at finde specifikke proteinmaterialeinteraktioner.

I samarbejde med J. Nygaard, NB har vi isoleret og karakteriseret proteiner, som binder til kulstof-nanotubes. Forskellige chiral-former af kulstof-nanotubes kan skelnes ved deres optiske egenskaber (S. Brown).

6. Analyse af cancerinvasion og metastasering

De molekylære mekanismer bag tumormetastasering er stort set ukendte. Vi arbejder med at opklare nogle af de centrale mekanismer, og da *in vitro* metastasemodeller lider af fundamentale svagheder, bliver arbejdet i meget høj grad udført på mus. Vi har allerede vist, at der findes murine mutanter, hvori metastasering er specifikt hæmmet. I lighed med mange andre, der interesserer sig for metastasering, har vi konkluderet, at *in vivo* imaging af tumorer og deres metastaser er nødvendig for, at de relevante detaljerede spørgsmål kan løses.

Derfor udvikler vi metoder til mærkning af celler, enten *in vivo* eller *in vitro*, så cancerceller kan følges i intakte, levende dyr, med MR-scanning og andre teknikker (M. Johnsen, S. Brown, M.D. Negra).

Faglige og administrative hverv

B.M. Willumsen: Medlem af ansættelsesudvalg for Nat-dekan; Nat-prodekaner; Naturvidenskabs medlem af KU's Praksisudvalg.

M. Berchtold: Ambassador for Biologue. Medlem af Biokemisk Studienævn. Næstformænd i Biokemisk Forening. Medlem af instituttets ph.d.-udvalg.

M. Johnsen: Studieleder for Molekylær Biomedicin.

M.A. Sørensen: Afdelingsleder (AMC), Medlem af Biologisk Studienævn, Medlem af Undervisningsudvalget.

S. Brown: Medlem af Nano-science Studienævn.

Afdeling for Proteinkemi

Forskningsvirksomhed

1. Proteiners foldningsmekanismer

I vores forsøg på at opnå en forståelse af de processer, der fører til dannelsen af regulære tredimensionale proteinstrukturer, udskifter vi de aminosyrer, som tilsyneladende har betydning for hastigheden af disse processer, og undersøger ved hjælp af paramagnetiske prober de forandringer, mutationerne medfører for strukturen af den præfoldede peptidkæde. Vores undersøgelser viser, at udskiftning af de aminosyrerester, som danner nativlignende vekselvirkninger i den præfoldede tilstand, forårsager en dramatisk forandring af mønstret af vekselvirkninger. Dette kan muligvis forklare, hvorfor disse særlige rester er så vigtige for proteinernes foldningsprocesser, idet disse rester synes at have en specielt høj sandsynlighed for at danne den kerne af interaktioner, der er en forudsætning for foldningen (F. Poulsen).

2. Mekanismen bag protein-receptor godkendelse

En facet af livets kompleksitet er den kaskade af signalering, som forårsages af tusindvis af proteiner gennem overførsel af klare signaler. Denne signalering regulerer med det samme produktion og aktiviteter på cellens molekylære plan. Signaloverførsel sker ofte mellem proteiner via specifikke atomare genkendelser, og interaktionen af et protein med dets cellebundne receptor er en specielt vigtig proces, der muliggør overførsel af information hen over membraner. I cellen er der en myriade af forskellige receptorer, der genkender og vekselvirker med et lige så stort eller større antal proteiner af forskellig størrelse, struktur og mekanisme. At forstå, hvorledes en biologisk aktiv receptor udvælger og diskriminerer mellem disse forskellige partnere, er et uhyre vigtigt spørgsmål, der kan besvares gennem en dybdegående strukturel analyse af et sæt af protein-receptor-systemer. Til at besvare dette anvendes hovedsageligt state-of-the-art højfelts-NMR-spektroskopi, hvor avancerede pulsteknikker og analysemetoder optimeres og kombineres med selektiv isotopmærkning, mutagenese samt fluorescens- og cirkulær dikroismespektroskopi. Samtidig hermed anvendes røntgendiffraktionsmålinger til strukturbestemmelse af de større proteinkomplekser.

Hovedfokus er sat på to humane protein-receptorssystemer, prolaktin og dets kognate receptor samt LDL-receptorrelateret protein LRP og dets ligander (B.B. Kragelund).

Faglige og administrative hverv

Flemming Poulsen: Formand for forskerskolen i protein-kemi. Afdelingsleder Proteinkemi. Medlem af byggeudvalget for Københavns Biocenter.

B.B. Kragelund: Medlem af formidlingsudvalget for IMB. Medlem af Studienævnet for Molekylær Biomedicin.

Zoofysiologisk Laboratorium (ZL)**Forskningsvirksomhed****1. Ion- og vandhomeostase: Epitelers transportfysiologi, regulering, molekulære mekanismer og komparative aspekter**

Et af flere gennemgående temaer er kobling mellem vandoptagelse og iontransport i organismens epitel, hvor isoton væsketransport kommer i stand uden ydre drivende kræfter for vand. I vores 'natrium-recirculations'-teori er koblingen mellem aktiv iontransport og vandoptagelse lokaliseret til epitelets laterale rum. Ved Na^+/K^+ -pumpens aktivitet drives vand af en osmotisk trykforskel mellem væsken på epitelets yderside og lateralummet og transporteres videre til serosasiden af en hydrostatisk trykforskel. I modsætning til 'standing-gradient'-teorien opnår væsken i lateralummet ifølge vores teori ikke ligevægt med de badende opløsninger, men isotoni opnås først efter reguleret recirkulation af diffusible ioner via basale Na^+ -gradient-drevne transportmekanismer.

Denne opfattelse af isotontransport som et resultat af regulerede membranmekanismer danner udgangspunkt for flere projekter. En større serie af eksperimenter med paddehud er således afsluttet, hvor det er lykkedes med minutters tidsopløsning at følge transporten af både vand og NaCl og beregne transportatets øjeblikkelige tonicitet. Vi kunne vise, at β -adrenerg receptorstimulering samtidigt aktiverer apikale natriumkanaler (ENaC) i epitelets principale celler, apikale kloridkanaler i de mitokondrierige celler, en cellulær vandpermeabilitet og en paracellulær permeabilitet for små organiske molekyler (mannitol, sukrose). Fra at være hypertont inden stimulering bliver transportatet isotont efter hormonstimulering. Det molekulære grundlag for kloridtransporten er studeret i detaljer efter kloning og heterolog ekspression af kloridkanalproteinet i HEK293-celler, der mht. regulering (PKA-fosforylering) og kanalkonduktans (5.4 pS) kunne bekræftes at være cystisk fibrose kloridkanalen (CFTR). Baseret på vores computermodel af vand- og iontransporterende epitel har vi gennemført en detaljeret undersøgelse af isotontransport i pattedyrnyrens proximale tubuli. Vore beregninger, der nøje simulerer cellulære bioelektriske og transepiteliale fluxe og vandpermeabiliteter, viser, at på trods af den meget store vandpermeabilitet vil primærtransportatet være hypertont, og at isotoni først kan opnås ved en Na^+ recirkulation. Et andet klart resultat af vores beregninger er, at optagelse af K^+ ikke som almindeligt antaget alene kan foregå ved paracellulær konvektion, men må bero på reguleret aktiv transcellulær transport. Mange ionkanaler er følsomme overfor mekanisk påvirkning af den omgivende cellemembran. Vi har påbegyndt et studium af KCNQ1 kaliumkanalers regulering. KCNQ1, som findes i det indre øres sanseepitel samt

i hjertemuskelatur, reguleres dels af membranpotentialer, dels af ændringer i cellevolumen og/eller mekanisk påvirkning af cellemembranen. For at belyse mekanismerne bag denne regulering har vi udtrykt KCNQ1 i *Xenopus laevis* oocytter, og efterfølgende studerer vi deres aktivitet ved hjælp af macro patch-clamp-teknik under forhold, hvor cellemembranen påvirkes mekanisk. Dette kan ske over hele membranen ved hypotonisk cellevulmning eller lokalt ved at skabe undertryk i patch-pipetten. Et andet gennemgående tema handler om fysiologisk tilpasning. Vi har fokuseret på cellulære mekanismer i nefronet ved padders tilpasning til terrestrisk henholdsvis akvatisk levevis. Igangværende forsøg med fosfat-omsætning og RT-PCR-assays har vist ekspression af NaPi-IIb-transportøren i hud, tarm og nyre. I opfølgende funktionelle undersøgelser har vi påvist aktiv optagelse af fosfat gennem paddehuden, hvilket bekræfter vores hypotese, at ikke alene mekanismer i tarm og nyre, men også i integumentet medvirker ved opretholdelse af semiakvatiske padders fosfatbalance. Akvatiske organismers ekskretionsorganer benyttes endvidere som udgangspunkt for komparative og evolutionære studier af invertebratnefridier og hvirveldyrnefroner (E. H. Larsen, R. Nielsen, N. Møbjerg).

2. Syre/base transport og calcium homeostase

Syre/base transport over cellemembraner er en essentiel proces i celle- og kropsfysiologi. Nogle organer, fx pancreas, transporterer store mængder af H^+ og HCO_3^- over epitelmembraner. Ved hjælp af avancerede fluorescencetekniker har vi klarlagt, at disse processer afhænger af aktiv H^+ -transport, og vi har identificeret flere pumper, som er ansvarlige for processen. Udover $\text{H}^+/\text{HCO}_3^-$ -transport er pancreas også involveret i regulering af Ca^{2+} -koncentration i pancreassekretet. Vi har identificeret flere Ca^{2+} -bindende proteiner og lokaliseret dem i cellemembraner og cilia i pancreasudførselsgange.

2.1. Purinerg signalering

ATP, som kan frigives af celler, kan binde sig til specifikke purinerge-receptorer (P2) og derved udløse forskellige cellulære processer, som kan bidrage til fysiologisk såvel som patofysiologisk regulering. En af de mest interessante P2-receptorer er P2X7, som kan regulere celledød, cellevækst og andre processer. Ved hjælp af transgene mus, som mangler P2X7-receptorer, undersøger vi, hvilke bidrag denne receptor har i regulering af sekretion fra forskellige eksokrine kirtler. En anden receptor, som har særlig interesse for epitel-funktion, specielt i forhold til cystisk fibrose, er P2Y2-receptoren. Vi har vist, at denne receptor regulerer bestemte Ca^{2+} -aktiverede K^+ kanaler i et oocyte ekspressionsystem og i isolerede pancreasudførselsgange. Vores nye studie er målrettet til at identificere familier af Ca^{2+} -aktiverede K^+ -kanaler og klarlægge de molekulære mekanismer, som kobler P2Y2-receptor og kanalaktivitet. En stor del af projektet er målrettet til at undersøge relationen mellem ATP-frigivelse og ATP-nedbrydning via ecto-nucleotidaser, som sidder på celleroverfladen. I samarbejde med G. Yegutkin (Turku Universitet) har vi vist, at pancreassekret indeholder flere ecto-nucleotidaser, bl.a. CD39 og CD73, samt flere kinaser. Deres funktion er at regulere indhold af ATP i forhold til adenosin. Adenosin kan også regulere pancreasfunktionen via specifikke adenosinreceptorer. Ved hjælp af real-time PCR har vi analyseret hvilke receptorer, der udtrykkes i pancreasvæv, og undersøgt dem funktionelt (I. Novak).

3. Ekskretionsorganer – funktion, morfogenese og evolutionær udvikling

Metazoernes ekskretoriske organer er kendetegnede ved at indeholde højt specialiserede epitelceller, over hvilke reguleret transport af ioner, organiske molekyler og vand foregår. Formålet med min forskning er at karakterisere cellulære og molekylære mekanismer, som ligger til grund for disse epitelers funktion, og at kortlægge grundlæggende principper for deres udvikling og evolution. Hovedfokus er på amfibiens systemer.

Et hovedemne i min forskning omhandler morfologien, ultrastrukturen og udviklingen af amfibiens systemet, og mine strukturelle undersøgelser danner basis for vores hypotese for den evolutionære udvikling af den strukturelle og funktionelle enhed i hvirveldyrmyren, nefronet. Et andet gennemgående tema i min forskning omhandler karakteriseringen af cellulære transportmekanismer i nefronet i henholdsvis det terrestriske og akvatiske miljø. Mikroelektrodeforsøg på isolerede og perfunderede nyrerør fra nyrens samlekanalsystem hos tudsen, *Bufo bufo*, har som noget helt nyt indikeret tilstedeværelsen af en elektrogener fosfattransportør i dette epitel. I indeværende periode har hovedfokus i min forskning været rettet mod en integrativ forståelse af, hvorledes amfibier håndterer uorganisk fosfat (Pi). Projekter omhandlende amfibiens systemet udføres i samarbejde med E.H. Larsen (IMB), I. Novak (IMB), Å. Jespersen (BI) (N. Møbjerg).

4. Epitel-stroma interaktion

Den cellulære og molekylære baggrund for vækst og differentiering i det dynamiske samspil mellem epitel og bindevæv studeres baseret på oprensning af karakteriserede celletyper fra mammarykirtelvæv samt etablerede cellelinjer. Desuden undersøges bindevævscellers og bindevævskomponenters indflydelse på epitelial vækst, morfogenese og neoplasi, herunder deres betydning som stamcelleniche (L. Rønnov-Jessen).

5. Na/Cl-afhængige GABA-transportere (GAT)

GABA er en af nervesystemets mange kemiske budbringere (neurotransmittere) og har som opgave at hæmme visse signaler i nervebanerne. Når GABA frigives til synapsen, aktiveres GABAA- og GABAB-receptorer. Denne aktivering stoppes ved, at GABA bliver genoptaget ind i neuroner og glia-celler ved en proces, der medieres af Na/Cl-afhængige GABA-transportere (GAT). Generelt vil en øget GABA-transmission hæmme neuronal aktivitet. Som følge heraf bliver medikamenter, der øger aktiviteten af GABA-receptorer eller hæmmer GAT, brugt som anxiolytika, sovemedler, anæstetika, anti-epileptika og muskel-relaxantia. Der er klonet fire forskellige mammale GAT-subtyper (GAT1-4 i mus). De har alle 12 transmembrane segmenter og tilhører en familie af Na/Cl-afhængige transportere, der også inkluderer transporterne for andre neurotransmittere såsom dopamin, noradrenalin, serotonin, og glycin. Vi har kun ringe kendskab til den tredimensionelle struktur af GAT og derved næsten ingen information om, hvorledes forskellige substrater og inhibitorer (hæmmere) interagerer med de forskellige GAT subtyper. Et sådant kendskab vil øge muligheden for at lave subtype-specifikke inhibitorer og derved øge vores indsigt i de fysiologiske funktioner og terapeutiske potentialer af de individuelle subtyper. I dette projekt belyses det strukturelle grundlag for substrat- og inhibitor-genkendelse i de forskellige subtyper. Vi benytter

os af homologi-modellering for at få kendskab til potentielle interaktionsområder, og efter heterolog ekspression af GAT-subtyperne in frøæg vil vi benytte avancerede biofysiske teknikker, så som elektrofysiologiske målinger og fluorometri, til at kortlægge substrat/ inhibitor-bindingsområdet i GAT-subtyperne (S. Meinild-Lundby).

6. Radioaktive isotoper og ioniserende stråling i biologi og medicin, e-læring

J. Gomme var i perioden 2001-2004 leder af Naturvidenskabeligt IT Kompetencecenter (NIK), hvor der foretoges forskning og udvikling vedr. anvendelsen af it-metoder i fakultetets undervisning, herunder web-baseret og fleksibel læring (WBL). En del af dette arbejdsområde er videreført i forbindelse med udarbejdelsen af lærebogs- og web-baseret undervisningsmateriale vedr. kursus i anvendelsen af radioaktive isotoper og ioniserende stråling i biologisk og medicinsk forskning og diagnostik, herunder en praktisk evaluering af de web-baserede undervisningsmetoder i forbindelse med "blended learning" (J. Gomme).

Faglige og administrative hverv

J. Gomme: Medlem af Humanbiologisk Studienævn (Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU).

L. Rønnov-Jessen: Medlem af Forskningsudvalget ved IMB. Medlem af KU's Tværfakultære satsningsområde. BioCampus styregruppe.

E.H. Larsen: Vicepræsident og formand for den naturvidenskabelige klasse i Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab. Formand for Danmarks Nationalkomité for Fysiologi (IUPS). Medlem af bestyrelsen for European Society for Comparative Physiology and Biochemistry. Medlem af den videnskabelige programkomite for "29th European Cystic Fibrosis Conference". Viceformand for Danmarks Nationalkomité for International Science Council (ICSU).

N. Møbjerg: Medlem af Dansk Naturhistorisk Forenings bestyrelse. Medlem af Biologisk Selskabs bestyrelse.

N.J. Willumsen: Medlem af ph.d.-udvalg (IMB). Medlem af Biologisk Selskabs bestyrelse.

Biokemisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

1. Proteinbiologi

1.1. Protein nedbrydning i eukaryoteceller

Proteiner i vores celler bliver til stadighed opbygget for senere at blive nedbrudt. Både syntesen og nedbrydningen af enkelte proteiner er nøje kontrollerede for, at cellen kan fungere. Vi undersøger de enkelte trin i nedbrydningen af proteinerne. Nedbrydningen foregår i celle-organelle, som kaldes proteasomer. Vi har fundet nye komponenter i proteasomerne og undersøger deres funktioner ved hjælp af biokemiske- og molekylærbiologiske metoder. Desuden er vi begyndt at undersøge, hvorledes de proteiner, der skal nedbrydes, kommer ind i proteasomet (arbejdet udføres i samarbejde med K. Tanaka mfl., Tokyo; R. Hartmann-Pe-

tersen, IMB, A.H. Johnsen, Rigshospitalet, A.-M. Lauridsen, K.M. Andersen, F. Kriegenburg, A. P. Jørgensen samt L. Madsen) (K.B. Hendil).

1.2. Reaktivitet og metabolisme af disulfidbroer i proteiner

Proteiners tredimensionelle struktur holdes ofte sammen af krydsbindinger mellem forskellige dele af proteinkæden, som opstår ved, at to rester af aminosyren cystein ved oxidation danner en disulfidbro. Disse broer findes fortrinsvis i proteiner, som udskilles fra celler, eller som findes i dele af cellen, der er involveret i secernering af proteiner. Modsat disse dele vil det meste af cellers indre (cytoplasmaet) være reducerende, og disulfidbroer er derfor stort set fraværende her. For at undersøge disulfidmetabolismen både i levende celler og biokemisk i reagensglasset har vi udstyret en variant af proteinet Green Fluorescent Protein med en disulfidbro. Denne variant, som kaldes rxYFP, har den specielle egenskab, at fluorescensen ændres med oxidation og reduktion af disulfidbroen. Da dette igen er afhængigt af de omgivende redoxbetingelser, fås hermed en fluorescerende redox sensor, som er et meget anvendeligt værktøj til at studere disulfidreaktioner og redox status af det omgivende miljø. Vi har benyttet dette værktøj til at bestemme redox-potentialet af glutathion i cytosolen på gær (Ostergaard, Tachibana & Winther, PMID: 15277542, 2004).

Vi har studeret, hvordan en klasse af enzymer, glutaredoxiner, katalyserer oxidation og reduktion rxYFP. Specielt er undersøgt, hvordan katalysen dramatisk kan forøge reaktiviteten af rxYFP i en fusion med glutaredoxin 1 fra gær (Grx1p). I samarbejde med K. Håkansson (IMB) er strukturen af denne rxYFP-glutaredoxin-fusion og Grx1p i kompleks med glutathion løst vha. røntgenkrystallografi.

Som beskrevet er tendensen til dannelse af disulfidbroer forskellig i forskellige dele af cellen. Vi har allerede en god beskrivelse af redox-potentialet af glutathion i cytosolen af gær, men vil gerne udstrække denne til pattedyrceller. Vi er ligeledes interesserede i at bestemme dette redox-potentiale for det endoplasmatiske retikulum (ER), som antages at have langt mere oxiderende betingelser. Hertil kræves varianter af rxYFP, som ikke lader sig oxidere så let. I et netop afsluttet specialeprojekt er der konstrueret mutanter af rxYFP, som er mere oxiderende, og som efter præliminære undersøgelser ser ud til at være velegnede til at måle glutathion-redoxforhold i ER (S.B. Duhring & J.R. Winther). Vi vil forfølge dette spor i samarbejde med L. Ellgaard (IMB) (J.R. Winther)).

1.3. Bio-molekylær strukturel stabilitet og genkendelse

Forskningsområdet mål er at tilvejebringe fysisk-kemiske (termodynamiske) beskrivelser af de svage kræfter, der betinger biomolekyler (proteiner, nucleotider, kulhydrater og lipider) strukturelle stabilitet og deres vekselvirkninger med andre molekyler samt at forstå sammenhængen mellem disse fænomener og deres biologiske virkningsmekanismer. De anvendte teknikker er differentiell skanningkalorimetri, isotermisk titreringskalorimetri og diverse spektroskopiske teknikker. Der karakteriseres både ligevægtsinteraktioner, irreversible omdannelser og kinetiske parametre for omdannelser. Der samarbejdes med forskere fra DTU, DFU og RUC (B.W. Sigurskjold).

1.4. Computerstudier af proteinstruktur og -dynamik

Vi har i år fortsat vore studier af proteiners strukturelle egenskaber. Vi har i særdeleshed indledt et samarbejde med forskere ved NBI og Center for Bioinformatik med

henblik på at studere proteiners struktur og dynamik. Denne forskning tager udgangspunkt i en unik tilgang til modellering af proteiner, der kombinerer en række forskellige discipliner fra statistisk fysik til moderne bioinformatik. Vi har gennem dette projekt udviklet computersoftware til at modellere proteiner og er i øjeblikket i gang med at benytte dette redskab til at studere, hvordan proteiner folder samt til at studere deres dynamiske egenskaber. Et af vore særlige interesseområder er studiet af såkaldte 'intrinsically disordered proteins', dvs. proteiner der har en meget stor grad af dynamik i deres native tilstand. I modsætning til traditionelle, globulære proteiner har disse proteiner en meget dynamisk struktur. De kan derfor ikke studeres med traditionelle eksperimentelle og beregningsmæssige metoder. Vi har undertaget et projekt til at udvikle nye simuleringmetoder for denne klasse af proteiner. I særdeleshed har vi udviklet en ny metode til at parameterisere energifunktioner til at simulere udfoldede proteiner. Udviklingen og anvendelsen af disse beregningsmæssige metoder foregår i et tæt samarbejde med forskere på instituttet, der udfører eksperimentelle studier af udfoldede proteiner. Vi har også fortsat vores egne eksperimentelle studier af udfoldede proteiner. I særdeleshed har vi studeret proteinet *alpha*-Synuclein, der er impliceret i Parkinson's syge. Vi har etableret en model i bagegær for at se, hvorledes Synuclein-proteinet kan forårsage celledød og benytter i øjeblikket dette system til at studere, hvorledes cellen kan forsvare sig mod sygdomme som Parkinson's (K. Lindorff-Larsen).

1.5. Protein-protein- og protein-dna-interaktioner i plantesignaler

Transskriptionsfaktorer kontrollerer specifikke gener via molekylære vekselvirkninger og reguleres af bl.a. ubiquitin-medieret nedbrydning. Vi undersøger regulering af og vha. transskriptionsfaktorer fra planten *Arabidopsis*. Dette er en oplagt modelorganisme til studier af ubiquitin-medieret regulering af transskriptionsfaktorer og andre proteiner pga. en overrepræsentation af ubiquitineringskomponenter i denne organisme sammenlignet med andre modelorganismer.

1.5.1. NAC-transskriptionsfaktorer

Vi undersøger de plantespecifikke NAC-transskriptionsfaktorer vha. biokemiske, bioinformatiske og molekylærbiologiske metoder. Her fokuseres på at identificere nye aktiveringsdomæner og -motiver og karakterisere disse strukturelt vha. biofysiske metoder. Specielt undersøges foldningsgraden af disse motiver og dennes betydning for funktion. Nye dna-bindende domæner undersøges også strukturelt med henblik på at forstå deres virkemekanisme, bl.a. forsøges co-krystallisering af dna og NAC-proteiner (i samarbejde med L.L. Leggio, KI).

1.5.2. Reguleret proteinnedbrydning

U-box modulet er strukturelt beslægtet med Ring-modulet, og begge fungerer som E3 proteinligaser i ubiquitin-afhængig nedbrydning af regulatoriske proteiner, eksempelvis NAC-transskriptionsfaktorer. Vi har bestemt biokemisk funktionelle par af E2 ubiquitin-konjugerende enzymer og E3-proteinligaser og undersøger den fysiologiske relevans af disse interaktioner bl.a. ved genekspressionsanalyser, eksempelvis analyser af microarraydata. Den biokemiske funktion i bl.a. proteinfoldning af udvalgte E3-ubiquitinligaser undersøges nu. Desuden benyttes sekvens- og struk-

turprofiler til at fastlægge udbredelse og funktion af ubiquitin-relateret molecular mimicry i patogene organismers angreb på planter (i samarbejde med Edward Mackenzie og Jakob Wiborg). Transskriptionsfaktorer kontrollerer specifikke gener via molekylære vekselvirkninger og reguleres af bl.a. ubiquitin-medieret nedbrydning. Disse aspekter undersøges for transskriptionsfaktorer fra planten *Arabidopsis*, der er en oplagt modelorganisme for studier af ubiquitin-medieret regulering. Vi undersøger virkemekanisme og interaktioner af NAC-transskriptionsfaktorer (i samarbejde med L.L. Leggio, KI), ubiquitin-medieret nedbrydning af disse samt virkemekanisme for E3 ubiquitin proteinligaser, der medierer denne nedbrydning (i samarbejde med N.-H. Chua, The Rockefeller Univ.) (K. Skriver)).

1.6. Redoxforhold og disulfidbroer

I det endoplasmatiske reticulum (ER) er redox-betingelserne optimale for dannelsen af disulfidbroer i nysyntetiserede proteiner. Dannelsen af native disulfidbroer er vigtig for foldningen af langt de fleste proteiner, der produceres i ER, og processen katalyseres af en række redox-enzymmer, specielt thiol-disulfidisomeraserne af PDI-familien. I forskellige projekter karakteriserer vi nye enzymer af PDI-familien, både ved hjælp af struktur-funktionsanalyser på de oprensede proteiner og gennem cellebiologiske studier af humane vævskulturceller. En vigtig del af dette arbejde fokuserer på, hvordan de specielle og relativt oxiderende redox-betingelser i ER etableres og reguleres. Specifikt undersøger vi, hvordan redox-tilstanden (og dermed funktionen) af active-site-cysteiner i PDI-enzymene bestemmes som et samspil mellem ER-redox-buffere – en blanding af oxideret og reduceret glutathion – og enzymatisk kontrol via proteinet Ero1, en flavin-bindende oxidase (L. Ellgaard).

2. Signaltransduktion

2.1. Cilier: Deres opbygning og funktioner i regulering af cellevækst, differentiering, migration, apoptose og vævshomeostase

Cilier klassificeres enten som motile (kinocilier) eller non-motile (primære cilier). Bevægelige cilier findes på overfladen af epithelceller i luftvejene og i æggelederne og på ependymale celler til transport af cerebrospinalvæsken i hjernen. Fejl i kinocilier kan bl.a. forårsage bronchiectasis, sinusitis, nedsat fertilitet, hydrocephali samt *situs inversus*. Primære cilier er singulære, antennelignende organeller, der dannes fra modercentriolen i næsten alle celler i vores krop. Både kinocilier og primære cilier er sensoriske organeller, der registrerer ændringer i det ekstracellulære miljø, og fejl i primære cilier kan lede til cystenyre, polydactyli, retinitis pigmentosa, kræft og fejl i fosterudvikling samt defekter associeret med Bardet-Biedl-syndromet. Formålet med vores forskning er dels at belyse de molekylære mekanismer, hvorved cilier dannes samt at karakterisere ciliets funktion som sensorisk organel og mikrodomæne for bl.a. receptorer, transskriptionsfaktorer og ionkanaler. For at belyse de mekanismer, som ligger til grund for ciliendannelsen, benyttes grønalgen *Chlamydomonas* til at studere, hvorledes motormolekylerne kinesin og dynein reguleres i ciliet (projekt 1). Ved brug af siRNA og dominant-negative GFP fusionsproteiner undersøges det endvidere, hvilken rolle proteinet EB1 spiller for ciliogenesen i fibroblaster (projekt 2). Ciliets funktion som sensorisk organel, med

specielt henblik på ciliets rolle i regulering af cellevækst, migration, differentiering, apoptose og vævshomeostase, belyses i følgende projekter (projekt 3-7): (3) Rollen af det primære cilie i regulering af vækst, apoptose, migration og invasion via PDGFR, integriner, TauT, NHE1 samt Hedgehog- og Wnt-signaler i fibroblaster. (4) Rollen af det primære cilie i Hedgehog- og Wnt-signaler under differentiering og migration i voksne og embryonale stamceller. (5) Steroidreceptor-, TRP ionkanal- og Tie1/2-medieret signaltransduktion i primære cilier i æggestokkene og kinocilier i æggelederne i de kvindelige reproduktionsorganer. (6) Ca²⁺ og Wnt-signaler i primære cilier i den eksokrine duct i pancreas. (7) Guanylylcyklase- og PTK-medieret signaltransduktion i kinocilier i *Tetrahymena*. Endelig belyses der i følgende projekter de mekanismer, der ligger til grund for regulering af motile ciliers slagfrekvens: Karakterisering af dyneinregulatoriske light chains i signal-medieret regulering af cilie motilitet (projekt 8). Lokalisering af Lissencephaly protein 1 (Lis1) til motile cilier i pattedyrs celler samt interaktion mellem Lis1 og ydre dynein arm-komplekset i *Chlamydomonas* (projekt 9). Projekterne udføres som samarbejde mellem S.T. Christensen, L.B. Pedersen, E.K. Hoffmann, S.F. Pedersen, I.H. Lambert, I. Novak samt A.G. Byskov, Rigshospitalet, P. Satir (USA), B. Yoder (USA), G. Pazour (USA), J. Goodship (UK), A. Schwab (Tyskland), C. Stock (Tyskland), Joel Rosenbaum (USA), Stephen King (USA) og Stefan Geimer (Tyskland).

2.2. Cellulær signalering i relation til regulering af cellevolumen, cellevækst og celledød

Mekanismer til regulering af cellens volumen er essentielle for en lang række fysiologiske funktioner, herunder regulering af sekretion, stofskifte, cellevækst og programmeret celledød (apoptose). Ændringer i cellevolumen påvirker således direkte aktiviteten af de signaltransduktionsmekanismer, som normalt aktiveres af hormoner, vækstfaktorer og andre ekstracellulære stimuli. Vi har gennem en årrække bidraget væsentligt til karakterisering af de signalsekvenser, der initieres ved volumenændringer, og vi fokuserer nu på de membran-transportssystemer, signaleringssekvenser og gener, der moduleres under en række stress-situationer og samtidig er involveret i cellevækst/celledød. Vi har flg. projekter: 1) Aktivering af kanaler for ioner og organiske molekyler under volumenregulering og iskæmisk stress, herunder disse kanalers betydning for cellevækst og celledød. 2) Cytoskelettets og de små, monomere G-proteiners rolle i signaleringskaskader aktiveret under osmotisk og iskæmisk stress. Herunder studeres betydningen af Rho-Rho kinase vejen, F-actin, myosin II, ezrin/radixin/moesin, cofilin samt caveolae/lipid rafts. Desuden har vi fokuseret på de små G-proteiners rolle i skrumpningsinduceret apoptose. 3) Aktivering og translokation af fosfolipaser (særligt PLA₂) og proteinkinaser, herunder (a) tyrosinkinaseres rolle i regulering af volumensensitive membrantransportører og (b) den kausale sammenhæng mellem aktivering af Ser/Thr-kinasen SPAK, MAPK-kinaserne, Na, K, 2Cl cotransportøren (NKCC1) og Na/H-exchangeren (NHE1), (c) volumen set-point for og iskæmisk regulering af PLA₂. 4) Regulering af K-kanaler og leukotrienreceptorer udtrykt i forskellige celletyper. 5) Regulering af NHE1 og NKCC1 under volumenregulering og iskæmi. 6) Reaktive iltforbinder som second messengers, herunder struktur-funktionsstudier af NADPH oxidasen. 7) Regulering af ekspresion

af taurintransportøren TauT. 8) Signaltransduktionsvejene fra celleskrumpning til apoptose, herunder MAPK-kinaserne, PKB/Akt, transskriptionsfaktoren p53, den phosphoinositid 3-kinase relaterede kinase ATM samt af de volumensensitive membran-transportører. 9) Anvendte aspekter af ovenstående projekter herunder: Karakterisering af dryptab i kød, effekt af iskæmi på fiskefibroblaster og fiske muskel-bindevævs celler og betydningen af nedregulering af ionkanaler for udviklingen af multidrug-resistens i kræftceller. 10) Struktur-funktion-studier af NHE1, herunder electron spin resonance-studier af regioner involveret i iontranslokering og interaktion med klinisk relevante hæmmere. Anvendte metoder: patch clamp-teknik, to-elektrode voltage clamp, microarrays, ionfluxmålinger, fluorescensmålinger af intracellulære ion- (Ca^{2+} , pH) og ultradikal-koncentrationer, konfokal laserscanning mikroskopi, standard molekylærbiologiske teknikker og 2D gel-elektroforese (projekterne udføres som samarbejde mellem E.K. Hoffmann, I.H. Lambert, S.T. Christensen, S.F. Pedersen, prof. F. Wehner, Tyskland, prof. P.M. Cala, CA, USA, prof. T. Schettino, Italien, prof. B. Marshall, Canada, A. Kapus, Canada, F. Sachs, NY, USA, F. Jessen, DFU, J.F. Young, N. Oksbjerg, Foulum).

Faglige og administrative hverv

S.T. Christensen: Afdelingsleder. Medlem af ph.d.-udvalget (IMB). Mentor ved IMB (AKb).

I.H. Lambert: Vice-instituttleder ved IMB. Medlem i styregruppen for BIGnet. Leder af Arbejdsmiljøudvalget på IMB (AKb). Medlem af Samarbejdsudvalget på IMB. Bestyrelsesmedlem i Campus-Dyrestalden.

E.K. Hoffmann: Medlem af Studienævnet for Biologi. Bestyrelsesmedlem i det danske Weizmann Selskab. Præsident for "Dansk Science Center". Medlem af Den Danske Nationalkomité for Fysiologi.

K.B. Hendil: Medlem af Arbejdsmiljøudvalget (IMB).

B.W. Sigurskjold: Medlem af ph.d.-udvalget for Protein-skolen. Vicedirektør for Studienævn for Biokemi & Bioinformatik.

K.Skriver: Medlem af IMB's biblioteksudvalg. Medlem af Biokemisk Studienævn.

J.R. Winther: Medlem af Forskningsudvalget (IMB).

S.F. Pedersen: Medlem af formidlingsudvalget (IMB).

L.B. Pedersen: Medlem af hjemmesideudvalget (IMB).

Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi

Forskningsvirksomhed

1. Regulering af substratvalg og genekspression i skeletmuskulatur

Regulering af substratforbrug og den metaboliske kapacitet i skeletmuskulaturen er vigtige faktorer ved udvikling af metaboliske sygdomme og for individets sundhed i al almindelighed. Undersøgelse af regulering af skeletmuskulaturens substratvalg samt genekspression i skeletmuskulatur og fedtvæv er centralt i vores forskning. Særlig fokus har vi på at belyse, hvilke mekanismer der bidrager til, at re-

gelmæssig fysisk aktivitet modvirker udviklingen af livsstilsrelaterede sygdomme. Dette omfatter såvel humanforsøg som brug af transgene mus og cellekultur.

Interaktionen mellem kulhydrat og fedtmetabolismen under langvarigt arbejde med fokus på pyruvat og aminosyrer er blevet undersøgt, og vi har demonstreret effekt af øget niveau af frie fede syrer og fysisk arbejde på fosforyleringsgraden af pyruvatdehydrogenasekomplekset i human skeletmuskulatur.

Tillige fører et enkelt fysisk arbejde til ændret mRNA-ekspression af enkelte stofskiftedgener, mens kort faste har effekt på mRNA indholdet af flere gener. Vi har vist, at mRNA-ekspressionen af interleukin 18 i human fedtvæv og human plasma er korreleret med fedme og risiko for at udvikle insulinresistens, samt at regelmæssig fysisk aktivitet reducerer IL18 mRNA-indholdet i fedtvævet hos overvægtige personer. Mens muskeltype-specifik mRNA-ekspression var tydelig for flere gener, der koder for enzymer i glykolysen og fedtstofskiftet, var der ingen sammenhæng mellem muskeltype og mRNA-niveau for mitokondrielle proteiner. Endvidere har vi undersøgt potentielle mekanismer bag den øgede træningsinducerede hypertrofi ved indtagelse af proteinsupplement og fundet, at såvel gen-specifik mRNA-ekspression som translationel regulering synes involveret. Yderligere er potentielle regulatoriske stimuli undersøgt i cellekultur (H. Pilegaard).

2. Transportprocesser og adaptationer i muskler

Vi har arbejdet inden for følgende 2 områder. 1) Regulering af membranproteiner som følge af fysisk aktivitet. Der fokuseres især på reguleringen af Na,K-pumpen, idet ændringer i fosforyleringsgraden af pumpeenheder måles, og translokationen af FX1D1 enheden studeres med følgende teknikker: membranoprensning og Western blot, biotinmærkning af overfladeproteiner, immunprecipitering til måling af co-lokalisering af flere transportproteiner. 2) Ændringer af membrantransporten i muskler som følge af doping med EPO (M. Kristensen, H. Walas, C. Juel) (C. Juel)).

3. Funktionel molekylær neurobiologi

3.1. Funktionel molekylær neurobiologi

Betydningen af subtype 5 metabotrofe glutamatreceptorer (mGluR5) i rotters "prælimbiske cortex" (PLC) for hukommelse. PLC menes at modsvare en del af det præfrontale cortex hos mennesker. Området er essentielt for dannelse af hukommelse, men betydningen af PLC's indhold af mGluR5 for indlæring er ukendt. Funktionen undersøges ved at injicere selektive mGluR5 antagonist gennem mikrokanyler placeret i begge hjernehalvdele PLC. Effekten af injektionerne afprøves i en række forskellige indlærings-test.

3.2. Neurofysiologi

Identifikation med EEG-teknik af hjerneaktivitet relateret til brug af bevidst korttidshukommelse ("arbejds-hukommelse"). Der er identificeret en EEG-aktivitet med "thetafrekvens" i en posterior hjerneregion hos mennesker ved starten af en bevidst hukommelse af et defineret emne. Denne "start-aktivitet" er relateret til mængden af husket information og er desuden markant reduceret hos en gruppe forsøgspersoner i 60-års-alderen ift. en gruppe i tyverne (G.R.J. Christoffersen).

4. Membranproteiners struktur

4.1. Oprensning af P-type ATPaser

Zn, Mg og Cu-ATPaserne fra *E. coli* er homologe med de eukaryote Ca og Na,K-ATPaserne. Zn, Mg og Cu-pumperne er tidligere blevet klonet, og et protokol for solubilisering og oprensning er nu blevet udarbejdet. Vi vil prøve på at krystallisere disse proteiner i forskellige detergener.

4.2. M2 ionkanal

M2 er en meget lille (97 aminosyrer) protonkanal fra influenzavirus. Forskellige opløselige derivater af M2 er blevet oprenset med henblik på krystallisering og immunisering.

4.3. Glutaredoxin

Glutaredoxin 1 fra gær er blevet krystalliseret og strukturbestemt i to former. Den ene form er et fusionsprotein, der består af yellow fluorescent protein og glutaredoxin i fri reduceret form. Den anden form er nativt glutaredoxin med glutathione bundet til det aktive site (samarbejdsprojekt med J. Winther).

4.4. Hemebindende membran proteiner

CtaA katalyserer det sidste trin i biosyntesen af Heme A. Dette projekt omfatter en massiv screening for at få CtaA fra *B. subtilis* og *A. pernix* krystalliseret (Samarbejdsprojekt med L. Hederstedt) (K.O.Haakanson)).

5. Fysiologisk respons på heterolog membranproteinekspression

Fysiologisk respons på heterolog membranproteinekspression. Skønt membranproteiner udgør ca. en tredjedel af alle proteiner, er strukturen kun kendt for ca. 50 membranproteiner, hvor kun en lille håndfuld er af eukaryot oprindelse. Vi har derfor i 2005 arbejdet med at undersøge, hvorledes transskriptomet og proteomet ændres som følge af heterolog membranproteinekspression i *S. cerevisiae*. Dette er sket ved anvendelse af Affymetrix chips og todimensionel elektroforese koblet til massespektrometri. Som alternativ strategi anvender vi et transposonbaseret system, hvor gærgener tilfældigt "tagges" med lacZ genet fra *E. coli*. Det er håbet, at kendskab til ændringer i transskriptomet og proteomet vil kunne bidrage til at forbedre den heterologe ekspression af eukaryote membranproteiner. Vi har identificeret transskriptionsfaktorer, der induceres af heterolog ekspression i gær og specielt karakteriseret den signaltransduktionsvej, der fører til translationel depression af transkriptionsfaktoren Gcn4p. Derudover har vi kigget på ændringer i koncentrationen af små signalmolekyler for at bestemme deres eventuelle rolle i det fysiologiske respons mod heterolog membranproteinekspression. De forsøg, vi har udført i *S. cerevisiae*, har vi videreført til mammale cellelinjer, der på reguleret vis udtrykker heterologt membranprotein.

5.1. Foldning af vildtype- og mutantmembranproteiner

Foldningsproblemer forårsaget af mutationer er i de senere år blevet erkendt som mulig årsag til flere sygdomme. Vi er derfor, ved hjælp af et system vi tidligere har udviklet, i færd med at undersøge en række kendte kliniske mutationer i forskellige P-type ATPaser for at se, om disse forårsager fejlfoldning (P. A. Pedersen).

Faglige og administrative hverv

C. Juel: Formand for ph.d.-udvalget og Forskerskolen.

P.A. Pedersen: Formand for instituttets undervisningsudvalg. Medlem af bestyrelse på IMB. Medlem af universitetets GMO udvalg. Medlem af ansættelsesudvalg til universitetets GMO-rådgiver.

G.R.J. Christoffersen: Medlem af instituttets formidlingsudvalg.

Center for Bioinformatik

Centret startede den 1.3.2002. I 2005 modtog centret 15 mill. kr. over fem år fra Novo Nordisk Fonden til bioinformatikstudier af genregulering. I 2006 er yderligere bevilninger kommet til proteinstruktursimulering, blandt andet i samarbejde med Novozymes A/S, så aktiviteterne kan udvides væsentligt inden for dette område. Endvidere er centret med i et nyt Grundforskningscenter i Komparativ Genomforskning med en samlet ramme på godt 40 mill. kr. over fem år. Antallet af videnskabelige medarbejdere ved centret vil vokse til over 20 i 2007, hvoraf over 80 % er eksternt finansieret. Centret er ansvarligt for en tværfaglig overbygningsuddannelse i bioinformatik, som har optaget den 5. årgang i 2006. Centret er blevet huset af Biologisk Institut og har haft adresse i Universitetsparken 15, indtil det flyttede til Biocentret i december 2006.

Forskningsvirksomhed

1. Forståelse af det eukaryote transskriptom

Nu, hvor mange eukaryote genomer er blevet sekventeret, er den store udfordring at "læse" dem, altså i første omgang at finde gener og andre funktionelle elementer og dernæst at forstå deres variation, regulering og samspil. Vi udvikler metoder, som kombinerer sekvensanalyse og genekspressionsanalyse med henblik på at identificere et gens regulatoriske elementer. Disse metoder bygger på avancerede statistiske modeller, som for eksempel identificerer overrepræsenterede bindingssteder eller bindingssteder, som hyppigt optræder samtidigt. En meget stor del af et eukaryot genom er ikke-kodende, og det bliver mere og mere tydeligt, at ikke-kodende RNA (ncRNA) spiller en væsentlig rolle i cellens regulering. I 2002 blev en ny type regulerende RNA opdaget: såkaldt microRNA, som menes at udgøre et nyt niveau af posttranskriptionel regulering. Vi arbejder på at identificere microRNA i eukaryoter, finde miRNA target-gener samt at forstå miRNA's rolle i genreguleringen (O. Winther, A. Sandelin, T. Marstrand, L. Carstensen, M.-H. Eric Tang, K.J. Won, E. Valen, M. Lindow, S. Nygaard, A. Jacobsen, D. Retelska, J.V. Johansen, A. Krogh).

2. Strukturel bioinformatik

Det stadigt voksende antal sekventerede genomer betyder, at man i dag kender aminosyresekvensen for et formidabelt antal proteiner. Ud fra en sådan sekvens kan man dog ikke direkte udlede proteinets rolle i en biologisk sammenhæng. Kendskab til dets tre-dimensionale struktur er essentiel for en sådan forståelse. Denne kan bestemmes ved

røntgenkrystallografi eller NMR, men det er en dyr og tidskrævende proces. Derfor er det af stor interesse at kunne forudsige et proteins tredimensionelle struktur alene ud fra sekvensen af aminosyrer. Selvom man har nået gode resultater inden for visse typer af proteiner, er proteinfoldning stadig et af de store uløste grundvidenskabelige problemer. Vi udvikler matematisk-statistiske modeller af proteiners lokale og globale struktur, arbejder med metoder til sampling af strukturer og anvender machine-learning til at estimere de parametre, som bestemmer foldningen. Mange af de samme metoder anvender vi til forudsigelse af RNA-struktur, hvor vi blandt andet udvikler en metode til at finde alignment og struktur på en gang (T. Hamelryck, W. Boomsma, K. Lindorff-Larsen, P. Gardner, S. Lindgreen, A. Krogh).

3. Molekylær evolution

Det humane genom har færre gener end forventet, og evolution af diversitet og kompleksitet ser ikke ud til at være drevet af evolution af nye gener. Derudover vides det nu, at en meget stor del (op mod 50 %) af det humane genom bliver transskriberet til RNA, mens kun 1,8 % af genomet koder for protein. Derfor må man konkludere, at langt hovedparten af det genetiske output er RNA, og at ikke-proteinkodende RNA (ncRNA) sandsynligvis spiller en central rolle i regulationen af den genomiske information og derfor for evolutionen af molekylær og fænotypisk divergens. Dette er en udfordring til den traditionelle opfattelse af proteinsekvenser som den vigtigste genomiske informationstype.

Vi studerer ncRNA's rolle i regulering på cellulær og organismeniveau, og hvilke konsekvenser dette har for evolution af organismekompleksitet. Vores arbejdshypotese er, at en bedre forståelse for ncRNA's regulatoriske roller vil være essentiel for forståelsen af hovedparten af de regulatoriske netværk, der kontrollerer levende organismer. Molekylær evolution af organismers kompleksitet er overskriften på min forskning, som foregår under en 5-årig Carlsbergbevilling. Vi fokuserer specielt på små ikke-proteinkodende RNA-roller i regulering og evolution. For øjeblikket er forskningen koncentreret om cellulær og organismeinformationsudveksling til forståelse af regulering og kontrol (P. Arctander).

Afdeling for Biologisk Kemi

Forskningsvirksomhed

1. Molekylær biokemi af stofskifteprocesser og andre processer i bakterier, archaea og eukaryote organismer

Nukleotider er vigtige elementer i den cellulære fysiologi, bl.a. som byggesten i syntesen af nukleinsyrerne, RNA og dna samt for et betydeligt antal coenzym. Nukleotider dannes enten ved nysyntese (*de novo*) fra mellemprodukter i det centrale stofskifte eller ved genbrug af nukleosider og baser. Nysyntesereaktionerne er ens i alle organismer, mens evnen til genbrugssyntese varierer fra organisme til organisme. Nukleosid- og baseanaloger kan omdannes til

potente cellegifte ved hjælp af genbrugssyntesen, hvilket har været anvendt i den kemoterapeutiske behandling af forskellige mikrobielle og virale infektioner samt ved behandling af visse cancer-tilstande. Hensigten med studierne af nukleotidstofskiftet er at opnå en fuldstændig karakterisering af de involverede gener og deres genprodukter samt at opnå en detaljeret indsigt i de molekylære mekanismer, der er ansvarlige for såvel den enzymatiske som den genetiske regulering af denne del af stofskiftet.

Blandt de anvendte organismer er archaen *Sulfolobus solfataricus*, en encellet organisme isoleret fra svovlholdige, turbulente og varme vulkanske kilder nord for Napoli. Med *S. solfataricus* som modelorganisme undersøger vi, hvordan vækst er mulig under ekstreme forhold (pH 3 og 85°C). Selv om organismens genom er kortlagt, vides der ikke meget om, hvordan den vokser og reagerer på forandringer af/i miljøets temperatur, surhedsgrad og indhold af næringsstoffer, og hvordan generne bidrager til opretholdelse af livet under sådanne omstændigheder.

2. Enzymstudier

To krystalstrukturer af den aktiverede form af enzymet uracil phosphoribosyltransferase i kompleks med aktivator-molekylet GTP og substratet PRPP er blevet bestemt. Sammenholdt med de tidligere bestemte krystalstrukturer af den hæmmede, inaktive form af uracil phosphoribosyltransferase i kompleks med hæmmermolekylet CTP og produktet UMP har disse strukturer givet et særdeles detaljeret indblik i de meget store strukturelle omlejninger, der finder sted i proteinet i forbindelse med omdannelsen fra den inaktive form til en aktive form. Enzymet er opbygget af fire ens proteinkæder, og de regulatoriske molekyler (GTP og CTP) binder sig i det centrale hulrum imellem de fire kæder, hvilket resulterer i, at proteinkæderne roteres på forskellig vis i forhold til hverandre afhængig af, om GTP eller CTP er bundet i centrum. Desuden fastlåses eller frigøres funktionelle områder af proteinet, og det er formentlig denne forskel, der regulerer aktiviteten som funktion af binding af de regulatoriske molekyler. Krystalstrukturen er også blevet bestemt for enzymet UMP kinase, der omdanner UMP til UDP, og reaktionskinetikken er blevet undersøgt i detaljer. Det funktionelle enzym er opbygget af seks ens proteinkæder, som hver især indeholder et katalytisk sæde. Vores krystallografiske undersøgelser blev afsluttet i 2006. Et manuskript, som beskriver resultaterne, er undervejs (K.F. Jensen).

3. Metabolismestudier

Der måles intracellulære koncentrationer af nukleosid triphosphater i *S. solfataricus* dyrket i forskellige vækstmedier med tilsætning af forskellige kvælstofkilder samt purin- og pyrimidin-baser og nukleosider. Samtidig måles cellulære niveauer af en række pyrimidin-biosyntetiske enzymer. Vi håber, at disse undersøgelser kan afsløre, hvordan ekspresionen af nukleotidstofskiftets gener reguleres i organismen (K.S. Jensen, K.F. Jensen og M.A. Sørensen).

4. Enzymet phosphoribosyl diphosphat (PRPP) syntase

Forsøg på udtryk af det rekombinante prs-gen fra archaean *Sulfolobus solfataricus* fortsattes. Trods kloning af genet i et højtryks-plasmid var det ikke muligt at syntetisere polypeptid, som var synligt på en polyacrylamidgel, selv

om aktiviteten af enzymet uden problem kunne måles i en rækstrakt. En forøgelse af polypeptidsyntesen forsøgt ved indførelse af plasmidbårne gener, der koder for såkaldte sjældne tRNA-specier. Dette viste sig dog ikke at føre til noget forøget translationsprodukt. Spinat PRPP syntase isozym 4 blev endnu engang oprenset til homogenitet og derefter givet til krystallograferne på Center for Krystallografiske Studier med henblik på en strukturopløsning. Krystallograferne arbejder fortsat på denne strukturopløsning (B. Hove-Jensen).

5. Karakterisering af xapABR operonen

Studierne af xanthosin transport og metabolisme har i 2006 været fortsat under flg. delprojekter:

4.1. Induktionskinetik

Transkriptions-initieringen af xapAB er kun direkte reguleret af XapR, men induktionskinetikken med xanthosin har vist sig at være indirekte reguleret af DeoR og CytR via regulation af ekspresionsniveauet af NupC og NupG.

4.2. Oprensning og karakterisering af mutant xanthosin phosphorylase fra *E. coli*

Xanthosin phosphorylasen (XapA) adskiller sig fra homologe phosphorylaser i den kvartanære struktur. I modsætning til de fleste phosphorylaser, som enten er trimere (f.eks. human PNP) eller hexamere bestående af trimere af dimere (f.eks. DeoD), er XapA en hexamer opbygget af dimere af trimere. Ud fra 3D-strukturen har jeg designet en række mutanter i trimer-trimer-interfacet med det formål at konstruere en XapA, der er aktiv i trimer form. Tre forskellige mutant-enzymet resulterer i et aktivt enzym, der eluerer fra en gelfiltreringsøjle som et trimert enzym. Disse XapA varianter er ved at blive karakteriseret (i samarbejde med D. Shugar, B. Kierdaszuk og M. Bochtler, University of Warsaw).

4.3. Nukleosidpermeaser i *E. coli*

NupC, NupG og XapB er de primære nukleosidpermeaser, som sammen med nukleosidphosphorylaser gør *E. coli* i stand til at vokse på nukleosider som kulstof og energikilde. Yderligere 4 potentielle nukleosidpermeaser er klonet (NupI, NupU, YieJ og YieM, hvoraf NupI og NupU tidligere er identificeret af B. Mygind). NupI, NupU og YieM er karakteriseret mht. substratspecificitet, og en topologiundersøgelse af YieM antyder, at YieM består af 8 transmembrane regioner (dette delprojekt er udført i samarbejde med M. Lerdorf).

4.4. Karakterisering af xapABR fra *S. enterica*

S. enterica kan i modsætning til *E. coli* ikke vokse på xanthosin som kulstofkilde. Vha. en række proteinfusioner mellem Ec-XapA og Se-XapA samt mutationsanalyser har vi identificeret en enkelt aminosyreændring i Se-XapA, som gør enzymet inaktivt. Ved at ændre denne ene aminosyre i Se-XapA har vi konstrueret et aktivt enzym, som er blevet oprenset og karakteriseret (G. Dandanell).

5. DeoKPx operonen fra *S. enterica*

S. enterica udtrykker (i modsætning til *E. coli*) en deoxyribose kinase, som betyder, at *S. typhimurium* kan vokse på 2'-deoxyribose som kulstof- og energikilde. Ekspressionen af dette enzym er under kompleks regulation af både DeoQ og DeoR (G. Dandanell).

6. Vækst under ekstreme forhold (*Sulfolobus solfataricus*)

I samarbejde med K.F. Jensen, B. Hove-Jensen, M.A. Sørensen og M. Willemoës har vi startet et projekt, hvor vi ønsker at studere den basale vækstoffysiologi af *S. solfataricus* med udgangspunkt i nukleotidstofskiftet. Der eksisterer endnu ingen velfungerende genetiske værktøjer i denne organisme, og et eventuelt restriktion/modifikationssystem er ikke identificeret.

6.1. Homolog rekombination i *S. solfataricus*

I dette delprojekt forsøger vi at udvikle en metode til at deletere kromosomale gener vha. homolog rekombination. Homolog rekombination forsøges ved at anvende pyrE-genet fra *S. acidocaldarius* som selektiv marker i en *S. solfataricus* pyrE stamme (uracil auxotrof-stamme isoleret af P. Redder). Det er endnu ikke lykkedes at konstruere mutanter, hvilket kunne skyldes, at fremmed dna nedbrydes vha. et restriktions-modifikationssystem. Oprensning af et potentielt modificationsenzym kunne bruges til at beskytte fremmed dna mod nedbrydning i *S. solfataricus*. Der findes på *S. solfataricus*-genomet et enkelt gen (Sso0265), som har homologi til dna-methylaser, og et enkelt gen med homologi til restriktionsenzymet. Sso0265 er klonet i en ekspresionsvektor og udtrykt i *E. coli*. Enzymet, som i stort omfang danner inclusion bodies, er forsøgt oprenset, men det har desværre ikke været muligt at måle dna-methylase-aktivitet, hverken i rækstrakter eller i delvist oprenset enzym fra det klonede gen eller i rækstrakter fra *S. solfataricus*.

6.2. Nucleosid metabolismen i *S. solfataricus*

S. solfataricus genomet indeholder to gener (iunh1 og iunh2) med homologi til inosin-uridin nucleosid hydrolaser. Begge gener er klonet i ekspresionsvektor, og mens IUNH1 kan udtrykkes i *E. coli* og er blevet oprenset til > 98 % renhed, har det ikke været muligt at udtrykke iunh2 i *E. coli*. IUNH1 er blevet karakteriseret og viser sig at være fejlannoteret i genomsekvensen idet IUNH1 er en pyrimidin specific hydrolase (G. Dandanell).

7. Svovlbakteriers svovlmetabolisme

Bioinformatiske analyser af genomsekvenserne af 12 stammer af grønne svovlbakterier har vist, at deres svovlmetabolisme er en mosaik sammensat af komponenter fra både sulfid-oxiderende, dissimilatorisk sulfat-reducerende og assimilatorisk sulfat-reducerende bakterier. Dog har visse selv nært beslægtede stammer forskellige enzymssystemer, der tilsyneladende resulterer i samme fænotype. Det er endvidere klart, at nogle enzymssystemer er udvekslet mellem forskellige stammer af grønne svovlbakterier ved horisontal genoverførsel – i tilfældet med thiosulfate oxidation er denne horisontale overførselse muligvis medieret af en virus.

Fremstilling af mutanter af den grønne svovlbakterie *Chlorobium tepidum* er nu rutine i laboratoriet. En Erasmus-studerende (Santiago Ocón Barbas fra Universidad Complutense de Madrid) anvender denne metode til at undersøge funktionen af forskellige enzymer involveret i oxidation af sulfid og thiosulfat og er begyndt at karakterisere disse mutanters fysiologi. Foreløbige resultater tyder på, at vi må revidere vores opfattelse af enzymernes funktion i svovlmetabolismen (N.-U. Frigaard).

8. Molekylære mekanismer for cellulære processer i *Sulfolobus*

8.1. *Archaeal site-specifik integraser og genomevolution*
Genomanalyser afslørede, at der kodes to forskellige integraser i archaealgenomer (She et al. 2002). Vi har derfor undersøgt disse integrasers betydning for archaealgenomevolution. Det viser sig, at archaealintegraser muligvis fungerer som et virketøj til at udskære dna fra donorsgenomet og indsætte dem på recipientens kromosomer. Det antyder, at integraser har spillet en vigtig rolle til at overføre gener mellem archaealorganismer gennem evolutionen.

8.2. *Genetiske systemer til hypertermofilen Sulfolobus*
Vi har valgt at udvikle et genetisk system til *Sulfolobus islandicus*. Systemet består af to dele: en pyrEF mutant (DEF), som bruges som vært for transformation, og en kloningsvektor pHZ1, som er konstrueret ved at indsætte *Sulfolobus* vild-type pyrEF gener i en *E. coli* vektor pGEM. Dette system er brugt til at udvikle gen-knockout-protokoller samt til *Sulfolobus-E. coli* shuttlevektorer og site-specifik integrationsvektor. Vores resultater viser, at flere kloningsvektorer fungerer godt i systemet og er velegnede til *Sulfolobus* genetiske forsøg.

Desuden har vi arbejdet på gen-knockout-metoder i samarbejde med to kinesiske laboratorier. Vi har konstrueret gen-knockout-vektorer for Sso10b og Sso10b2 gener, og transformeret dem i *Sulfolobus* værtsceller. Rekombinationer mellem værtens vild-type-gener og gen-knockout-vektorerne fører til dannelser af gendelektionsmutanter. Sidstnævnte er isoleret fra selektionsplader (i samarbejde med L. Huang, L. Guo, Institute of Microbiology, CAS, China). Vi har også etableret "markerless gene deletion protocol" for *Sulfolobus* og brugt metoden til at konstruere pyrEF lacS dobbeltmutanter. Den opnåede mutant kaldes DL2, og vi er i gang med at lave genetiske undersøgelser på dna-replikation og reparation i archaea (i samarbejde med Y.X. Liang, L. Deng, C. Zhang, N. Peng og W. Liu, HuaZhong Agricultural University, Wuhan, China).

8.3. *Sulfolobus* genetiske elementer

Vi har fremvist, at der blev dannet et usædvanligt vært-virus forhold mellem *Sulfolobus islandicus* REY15/4 og dets virus SSV2 (Contursi et al. 2006). Det tyder på, at *Sulfolobus*, genetiske elementer yder værten konkurrenceevne, derfor interesserede vi os for at undersøge forskellige mekanismer, der kan have indflydelse på processen. Vi har kortlagt transskriptionsprofilen af SSVi satellit virus og opsat en ny *Sulfolobus* genomarray. Vi har samarbejdet med syv laboratorier i Europa og USA (Q. She).

9. Dna-replikation

High-fidelity-replikation af det genetiske materiale (dna) er fundamental for alle typer af cellulært liv. Den molekylære mekanisme for kromosomreplikation er centralt placeret blandt forskningsområderne. Der kan studeres bl.a. den halofile archaea *Haloflex volcanii*, hvor de molekylære mekanismer ligner dem fra eukaryote-celler.

I archaea blev nyudviklede genetiske teknikker anvendt til genetisk analyse af dna-replikation. Det blev således tidligere vist, at den eneste hidtil kendte ATP-afhængige dna-ligase i *H. volcanii* (LigA) ikke er essentiel for organismen. Denne observation ledte til identifikation af den første NAD-afhængige dna-ligase i en archaea (LigN), og

det viste sig, at denne var aktiv sammen LigA. Nu er LigN blevet oprenset, og aktiviteten af LigN er maksimal ved meget høj saltkoncentration, hvilket muligvis vil kunne udnyttes i den bioteknologiske industri. Desuden er det tidligere vist, at alle fire komponenter af RFC-PCNA-systemet i *H. volcanii* var essentielle. Nu er det påvist, at de tre komponenter af *H. volcanii* RFC interagerer med hinanden. Karakterisering af alle disse proteiner fortsættes (S. MacNeill).

10. RNA-struktur og funktion

10.1. Messenger RNA-transport og lokalisering

Cellulær asymmetri, karakteriseret ved en polariseret proteinfordeling, kendes fra fosterudviklingen – men ses også i fuldt differentierede celler som neuroner og sågar hos éncellede organismer. Polarisation skyldes i mange tilfælde en subcellulær lokalisering af mRNA via cis-elementer i mRNA og trans-virkende RNA-bindingsproteiner, der reguleres af extracellulære stimuli. Messenger RNA-lokalisering har stor betydning for dannelsen af de morfogene gradienter og kimlagene i den tidlige fosterudvikling samt i etablering af hukommelse i centralnervesystemet. Igangværende studier er rettet mod en molekylær forståelse af funktionen af de supramolekylære strukturer (locasomet), der er basis for mRNA-trafik og derved lokal proteinsyntese. Vi har netop påvist, at basale biologiske egenskaber såsom lugtesans og motorik er dramatisk påvirket af evnen til at lokalisere mRNA for 7TM-receptorer hos invertebrater (J. Christiansen).

10.2. Antibiotikaresistens

Forskningen er centreret om antibiotikaresistens i bakterier og er koncentreret omkring pleuromutilin antibiotika. Tiamulin og valnemulin er semisyntetiske pleuromutilin derivativer, som er vigtige i veterinærmedicin, bl.a. i behandlingen af svindysenteri. Gennem studier af tiamulinresistens i *E. coli* og to anaerobe spirocheter, *Brachyspira* spp. er mutationer i ribosomal protein L3 genet og i 23S rRNA-genet blevet identificeret. Mutationerne medførte reduceret modtagelighed over for tiamulin. Bindningen af pleuromutilin derivativer med forskellige side-kæder har været udforsket med henblik på at fremme rational design af pleuromutilin-baserede stoffer. En hidtil ukendt multi-drugresistensphenotype observeres i tilstedeværelse af RNA methyltransferasen Cfr i *Staphylococcus aureus* og i *E. coli* (K. Long).

11. Genomsekventering og –karakterisering

11.1. Det danske Archaea Center

Biologi af organismer, som vokser under ekstreme betingelser, har været af stor interesse de sidste 15-20 år. Det gælder især for organismer, som trives ved høj temperatur, ekstrem pH eller høj saltkoncentration. Mange af disse organismer er archaea snarere end bakterier. På nuværende tidspunkt kender vi meget lidt til diversiteten og evolutionen af archaea i modsætning til bakterier og eukaryoter; men det vurderes, at archaea producerer mindst 25 % af planetens biomasse, og at de har en betydelig indflydelse på biosfæren. Indtil nu er langt mindre end 0,1 % af archaea blevet dyrket i kultur og karakteriseret. Formålet med Det Danske Archaea Center er at gennemføre et langsigtet grundforskningsprogram, hvor der fokuseres på nogle vig-

tige og basale cellulære og genetiske processer, samt det evolutionære forhold mellem archaea, bakterier og eukaryoter (Q. She, L. Chen, X. Peng, K. Brügger, P. Redder, B. Greve, R. Lillestøl, E. Torarinsson, G. Vestergaard, H. Phan, M. Awayez, R.A. Garrett).

12. Biosemiotik

Arbejdet på at videreudvikle det biosemiotiske begrebssæt fortsættes (J. Hoffmeyer).

Faglige og administrative hverv

K.F. Jensen: Medlem af studienævnet for nanoteknologi. Studieleder for Bioinformatik. Studieleder for Biokemi.

G. Dandanell: Ansvarlig for tilladelse til arbejde med isotoper på Afdeling for Biologisk Kemi. Formand for it-brugergruppe ved Biocenter. Formand for IMB's It-udvalg. Mailserver-administrator for Afdeling for Biologisk Kemi. Medlem af fakultets It-strategiudvalg. Mentor, Netværksadministrator ABK.

B. Hove-Jensen: Afdelingsleder, ABK. Medlem af bestyrelsen for Ph.d.-skolen i Proteinkemi.

R. Garrett: Formand for instituttets forskningsudvalg.

J. Hoffmeyer: Medlem af biblioteksudvalget ved molekylærbiologisk institut. President for ISBS (det internationale selskab for biosemiotikstudier). Medlem af styregruppen for Københavns Universitets indsatsområde for Religion i det 21. Århundrede. Styregruppemedlem af NASS (Nordic Association for Semiotics Studies).

Institutleder S. Pedersen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	65,29	31,92	97,21
DVIP	3,20	0,01	3,21
STIP	19,94	11,03	30,96
TAP	81,44	5,76	87,20
Årsværk i alt	169,87	48,72	218,59
Løn med årsværk	67.430,96	18.932,36	86.363,33
Løn uden årsværk	-2.952,03	946,38	-2.005,64
Øvrig drift	14.475,37	16.828,64	31.304,01
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	448,59	448,59
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>78.954,30</i>	<i>37.155,98</i>	<i>116.110,28</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

Institut for Molekylær Biologi

VIP Intern

Andersen, Anders Woetmann; adjunkt.
Arctander, Peter; professor.
Berchtold, Martin Werner; professor.
Borgstrøm, Britta; postdoc.
Brown, Stanley Edward; lektor.

Christensen, Søren Tvorup; lektor.
Christiansen, Jan; lektor.
Dandanell, Gert; lektor.
De Lotto, Robert; lektor.
Della Negra, Michela; postdoc.
Frost-Christensen, Henning; lektor.
Garrett, Roger Antony; professor.
Hansen, Iver Klavs Riishede; forskningsassistent.
Hoffmeyer, Jesper Normann; lektor.
Holmberg, Christian Henrik; adjunkt.
Holmberg, Steen; lektor.
Hove-Jensen, Bjarne; lektor.
Jensen, Kaj Frank; professor.
Johnsen, Morten; lektor.
Kragelund, Birthe Brandt; lektor.
Lindorff-Larsen, Kresten; adjunkt.
Long, Katherine Sarah; lektor.
Macneill, Stuart Andrew; lektor.
Mattsson, Jens Ole; lektor.
Mundy, John Williams; professor.
Nielsen, Olaf Henning; professor mso.
Pedersen, Lotte Bang; adjunkt.
Pedersen, Steen; lektor.
Poulsen, Flemming Martin; professor.
She, Qunxin; lektor.
Skov, Søren; adjunkt.
Skriver, Karen; lektor.
Søndergaard, Leif; lektor.
Sørensen, Michael Askvad; lektor.
Thon, Genevieve Josette Madeleine; lektor.
Vinther, Jeppe; postdoc.
Von Wettstein, Penelope Margaret; lektor.
Willats, William George Tycho; lektor.
Willumsen, Berthe Marie; professor mso.
Ødum, Niels Feentved; professor.

STIP Intern

Adolph, Sidsel Kramshøj; ph.d.-studerende.
Akram, Zara; ph.d.-studerende.
Borup, Mia Trolle; ph.d.-studerende.
Brügger, Kim; ph.d.-studerende.
Clement, Christian Alexandro; ph.d.-studerende.
Friis, Martin Barfred; ph.d.-studerende.
Hansen, Thomas Møller; ph.d.-studerende.
Jacobsen, Anders Martin Bøgild; ph.d.-studerende.
Kriegenburg, Franziska; ph.d.-studerende.
La Cour, Jonas; ph.d.-studerende.
Lindgreen, Stinus; ph.d.-studerende.
Malinovsky, Frederikke Gro; ph.d.-studerende.
Marstrand, Troels Torben; ph.d.-studerende.
Niclasen, Louise Meinert; ph.d.-studerende.
Nygaard, Sanne; ph.d.-studerende.
Olsen, Addie Nina; ph.d.-studerende.
Olszak, Brian; ph.d.-studerende.
Petersen, Nikolaj Havnsøe Torp; ph.d.-studerende.
Sigh, Mette Ahm; ph.d.-studerende.
Sommer, Viveca Horst; Overrevisor.

VIP Ekstern

Jensen, Kaj Frank; professor.

August Krogh bygningen*VIP Intern*

Amstrup, Jan; postdoc.
 Aspberg, Nils Erik Anders; lektor.
 Bennekou, Poul; lektor.
 Bergdahl, Lars Johan Andreas; postdoc.
 Brügger, Kim; forskningsassistent.
 Christoffersen, Gert Rene Juul; lektor.
 Gomme, Jørgen; lektor.
 Hansen, Svend Erik Westh; postdoc.
 Hartmann-Petersen, Rasmus; adjunkt.
 Hendil, Klaus Aksel Bjørner; lektor.
 Hoffmann, Else Kay; lektor.
 Håkansson, Kjell Ove; lektor.
 Juel, Carsten; professor mso.
 Jørgensen, Nadja Møbjerg; adjunkt.
 Klausen, Thomas Kjær; forskningsassistent.
 Klærke, Susanne Edeling Hede; postdoc.
 Kristensen, Poul; lektor.
 Lambert, Ian Henry; lektor.
 Larsen, Erik Hviid; professor.
 Leth-Jørgensen, Peter; professor.
 Lundby, Anne-Kristine Meinild; postdoc.
 Nielsen, Robert; lektor.
 Novak, Ivana; professor mso.
 Pedersen, Per Amstrup; professor mso.
 Petersen, Lone Rønno-Jessen; lektor.
 Petersen, Stine Helene Falsig; lektor.
 Pilegaard, Henriette; lektor.
 Riemer, Jan; forskningsassistent.
 Sigurskjold, Bent Walther; lektor.
 Wiborg, Jakob; forskningsassistent.
 Willumsen, Niels Johannes; lektor.
 Winther, Jakob Rahr; professor.

STIP Intern

Bjerre, Vicky Karin; ph.d.-studerende.
 Eriksen, Heidi Norman; ph.d.-studerende.
 Hansen, Mette Rud; ph.d.-studerende.
 Kristensen, Michael; ph.d.-studerende.
 Muncanovic, Daniel; ph.d.-studerende.
 Pavel, Catalin Florin; ph.d.-studerende.
 Poulsen, Kristian Arild; ph.d.-studerende.
 Schneider, Linda; ph.d.-studerende.
 Steffensen, Lotte; ph.d.-studerende.
 Vestergaard, Gisle Alberg; ph.d.-studerende.
 Wulff, Tune; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Awan, Aashir; postdoc.
 Christensen, Søren Tvorup; lektor.
 Ellgaard, Lars; lektor.
 Johansson, Linda Christina; postdoc.
 Meier, Sebastian; postdoc.
 Mogensen, Line Hummelshøj; postdoc.
 Ossum, Carlo Gunnar; postdoc.
 Sandrini, Michael Paolo Bastner; forskningsassistent.
 Scharff-Poulsen, Peter; lektor.

STIP Ekstern

Andersen, Katrine Mølgaard; ph.d.-studerende.
 Hansen, Ann-Louise; ph.d.-studerende.

Center for Bioinformatik*VIP Intern*

Bollback, Jonathan Paul; postdoc.
 Franzén, Lina Maria; forskningsassistent.
 Iversen, Pernille; forskningsassistent.
 Krogh, Anders Stærmoose; professor.
 Lindgreen, Stinus; forskningsassistent.
 Litman, Thomas Wojciech Zygmunt; lektor.
 Marstrand, Troels Torben; forskningsassistent.
 Petersen, Lise; postdoc.
 Terkelsen, Kasper Munch; forskningsassistent.
 Vilhjálmsson, Bjarni Jóhann; forskningsassistent.

STIP Intern

Boomsma, Wouter; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Hamelryck, Thomas Wim; adjunkt.
 Johansen, Jens Vilstrup; forskningsassistent.
 Klausen, Mikkel; postdoc.
 Lindow, Morten; postdoc.
 Nielsen, Rasmus; professor.
 Nygaard, Sanne; forskningsassistent.
 Sandelin, Albin Gustav; adjunkt.
 Valen, Eivind Dale; forskningsassistent.
 Winther, Ole; lektor.
 Won, Kyoung Jae; postdoc.

STIP Ekstern

Sigursteinsdóttir, Guðrún Begmann; ph.d.-studerende.
 Tang, Man-Hung Eric; ph.d.-studerende.

MBI 1*VIP Intern*

Hansen, Thomas Møller; forskningsassistent.
 Kjærulff, Søren; postdoc.
 Petersen, Morten; lektor.
 Willemoës, Martin; lektor.

VIP Ekstern

De Piedade, Isabelle; forskningsassistent.
 Gardner, Paul Phillip; adjunkt.
 George, Prince; postdoc.
 Rukov, Jakob Lewin; forskningsassistent.
 Vinther, Jeppe; postdoc.

STIP Ekstern

Da Piedade, Isabelle; ph.d.-studerende.
 Hedegaard, Mads Marquardt; ph.d.-studerende.

MBI 2*VIP Intern*

Dissing, Marianne Charlotte; postdoc.
 Gojkovic, Pernille Winding; postdoc.
 Hansen, Janne; forskningsassistent.
 O'Shea, Charlotte; amanuensis.
 Rasmussen, Nina Nicoline; forskningsassistent.

STIP Intern

Hansen, Iver Klavs Riishede; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Andresen, Lars; postdoc.
 Balbi, Virginia; adjunkt.
 Bernal Giraldo, Adriana Jimena; adjunkt.
 Carrigan, John Bosco; postdoc.
 Della Negra, Michela; postdoc.
 Dupont, Kitt; adjunkt.
 Eckert-Boulet, Nadine Valerie; postdoc.
 Hofius, Daniel; postdoc.
 Johansson, Tomas; postdoc.
 Kjærulff, Søren; postdoc.
 Larsen, Nadejda Nikolajevna; forskningsassistent.
 Lisby, Michael; lektor.
 Malinovsky, Frederikke Gro; forskningsassistent.
 Mc Kinney, Lea Vig; forskningsassistent.
 Modig, Bert Ola Kristofer; postdoc.
 Mollerup, Jens; adjunkt.
 Mortensen, Henrik Dam; forskningsassistent.
 Müller, Christian; postdoc.
 Nissen, Peter; adjunkt.
 Olsen, Johan Gotthardt; postdoc.
 Petersen, Klaus; postdoc.
 Qiu, Jinlong; postdoc.
 Samuelsen, Camilla Ottendahl; adjunkt.

STIP Ekstern

Joensen, Jan; ph.d.-studerende.
 Moller, Isabel Eva; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Iben; ph.d.-studerende.
 Thorgrimsen, Stephan Pascal; ph.d.-studerende.

MBI 3

VIP Intern

Sigh, Mette Ahm; postdoc.

VIP Ekstern

Andersen, Lisa Lystbæk; postdoc.
 Chen, Lanming; lektor.
 Frigaard, Niels-Ulrik; lektor.
 Jensen, Kristine Steen; forskningsassistent.
 Jønson, Lars; adjunkt.
 Lillestøl, Reidun Kristine; forskningsassistent.
 Norman, Anders; forskningsassistent.
 Peng, Xu; adjunkt.
 Xiang, Xiaoyu; postdoc.
 Zhao, An; postdoc.
 Zhu, Haojun; adjunkt.

Ph.d.-afhandlinger

Haase, Claus; Dendritic cells in type-1 Diabetes.
 Nielsen, Jens Jung; Control of interstitial potassium in human skeletal muscle during exercise.
 Sigh, Mette Ahm; Characterization of the human and nematode IMP homologues.
 Terkelsen, Kasper Munch; Transcript prediction in eukaryotes using hidden Markov models.
 Weischelfeldt, Joachim Bruel; Probing the Role of Nonsense-Mediated mRNA Decay in the Mammalian Cell and Organism: Novel interaction Partners & Preliminary Analysis of a Conditional Upf2 Knock-Out Mouse.

Fondsbevillinger

AKI 1

Alfred Benzons Fonden

– Biophysical and biochemical studies og the recognition of misfolded proteins (Jakob Winther) kr. 450.000.

Augustinus Fonden

– Regulering af Kalium kanaler via Purinerge receptorer (Susanne E. Hede) kr. 94.000.

Carlsbergfondet

– Ændringer i røde blodlegemers transportegenskaber som følge af EPO-behandling (Carsten Juel) kr. 50.000.

Fishnet

– Fishnet (Else K. Hoffmann) kr. 66.000.
 – Funktionel karakterisering af hvirveldyrmyrens primære urinleder (Nadja Møbjerg) kr. 100.000.
 – Insektkutikulaens struktur og opbygning (Svend Olav Andersen) kr. 60.000.
 – Regulering af Kalium kanaler via Purinerge receptorer (Ivana Novak) kr. 175.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Biological og biochemical studies of the interactions between alphasynuclein (Kresten Lindorff-Larsen) kr. 120.000.
 – Characterization of ERFMO/ERp90, of novel redox complex in the endoplasmic reticulum (Lars Ellgaard) kr. 517.200.
 – Characterization of ERFMO/ERp90, a novel redox regulator in the endoplasmic reticulum (Lars Ellgaard) kr. 592.800.
 – Structure-function studies of the plasma membrane Na⁺/H⁺ exchanger, FHE1 (Stine F. Pedersen) kr. 407.400.
 – Visualization of purinergic signalling in exocrine glands (Ivana Novak) kr. 1.257.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

– Regulering af pyruvatdehydrogenase i human skeletmuskulatur i hvile og under arbejde (Henriette Pilegaard) kr. 1.158.000.

Lundbeckfonden

– Betydning af PGC-1 alpha for cellulære adaptationer i muskel, lever og hjerne fysisk aktivitet (Henriette Pilegaard) kr. 600.000.
 – Betydningen af sensoriske cilier i reguleringen af den hunlige (Søren Tvorup Christensen) kr. 911.000.
 – Fysiologisk effekt af fejlfoldning af membranproteiner (det molekylære grundlag for konformatio (Per Amstrup Pedersen) kr. 300.000.
 – Proteasom-regulering via associerede cofaktorer (Rasmus Hartmann Petersen) kr. 1.038.600.
 – Regulation of potassium channels by purinergic receptors (Ivana Novak) kr. 471.900.
 – The redox function of the selenoprotein VIMP in ER associated degradation (Lars Ellgaard) kr. 426.000.

Novo Nordisk Fonden

– Betydning af interleukin 6 for arbejdsinducerede og

- aldersrelaterede ændringer i muskel (Henriette Pilegaard) – Basement membrane components in cartilage (Anders Aspberg) kr. 200.000.
- Karakterisering af UBL/UBX proteiners rolle for proteinnedbrydning i humane celler (Rasmus Hartmann Petersen) kr. 300.000.
- Struktur-funktions studier af plasmamembran Na⁺/H⁺ (Stine F. Pedersen) kr. 200.000.

Villum Kann Rasmussen/Aarhus Universitet

- Velux Visiting Professor Programme 2006-2008 (Jakob Winther) kr. 96.000.

MBI 2

Carlsbergfondet

- Biosynthesis of pectic polysaccharides in planta (Jack Egelund) kr. 971.100.
- Kortlægning af de fundamentale processer i foldningen af proteiner (Flemming M. Poulsen) kr. 3.300.000.

Dagmar Marshalls Fond

- Regulation of chromatin structure during homology-directed Dna repair (Steen Holmberg) kr. 100.000.

Diverse private fonde

- Beskyttelse mod celledød ved 23 proteinet (Martin Berchtold) kr. 200.000.

Direktoratet for FødevarerErhverv

- Improved crops for 2nd generation biofuel production (William G.T Willats) kr. 773.800.

EMBO European Molecular Biology Organization

- Kursus vedr. "Molecular genetics with the Fission yeast *Schizosaccharomyces pombe*" (Olaf Henning Nielsen) kr. 186.500.

EU

- Integrating and strengthening the European Research Area (Flemming M. Poulsen) kr. 300.000.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

- Analyse af Ras-inducerede geners betydning for Ras-transformerede cellers vækstegenskaber (Berthe Marie Willumsen) kr. 467.700.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Dna repair. Role of chromatin in mRNA processing and Dna repair (Steen Holmberg) kr. 1.075.200.
- Growth chambers for plant functional genomics (John Mundy) kr. 500.000.
- Microarray mapping and profiling of plant genes (John Mundy) kr. 319.800.
- Phylogenetic diversity between yeast and humans plus *Arabidopsis* (Penny von Wettstein-Knowles) kr. 300.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Bioimaging-molecular beacons (Morten Johnsen) kr. 420.000.

FTP Forskningsrådet for Teknologi og Produktion

- Defence and Death in plant immunity and pre-harvest productivity (John Mundy) kr. 1.980.500.

- Enabling microarray technology for glycomics (William G.T Willats) kr. 700.200.

Lundbeckfonden

- ALG-2, a calcium sensor in cancer cells and its interacting proteins-structural (Martin Berchtold) Kræftens Bekæmpelse kr. 465.000.
- BRCA2 brystkræftgenets regulering af homolog rekombination (Michael Lisby) kr. 284.000.
- Regulation of homologous recombination (Nadine Eckert-Boulet) kr. 899.300.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Velux Visiting Professor Programme 2006-2008 (Olaf Nielsen) kr. 79.000.

MBI 3

Ambassade de France

- Dansk-fransk samarbejdsprojekt (Qunxin She) kr. 11.100.

EU

- Solar (Roger A. Garrett) kr. 2.417.700.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- The locosome as a post-transcriptional regulon (Jan Christiansen) kr. 600.000.
- A flow cytometer (Stuart MacNeill) kr. 900.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Antiviotic Resistance Mechanisms in Pathogenic Bacteria (Katherine Long) kr. 1.260.000.

Center for Bioinformatik

FIST Forsknings- og Innovationsstyrels

- Simulating proteins on a millisecond Time-scale (Anders Krogh) kr. 7.848.000.

FTP Forskningsrådet for Teknologi og Produktion

- Data Driven protein structure prediction. Bridging the gap between theory an experiment (Thomas Hamelryck) kr. 3.820.200.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Visiting Professor Programme (Thomas Litman) kr. 99.600.

Publikationer

- Alvaro, D., Sunjevaric, I., Reid, R.J., Lisby, M., Stillman, D.J., Rothstein, R.: Systematic hybrid LOH: a new method to reduce false positives and negatives during screening of yeast gene deletion libraries. *Yeast* 23:14-15, s. 1097-1106. 2006.
- Amico, M., Finelli, M., Rossi, I., Zauli, A., Elofsson, A., Viklund, H., Heijne G.v., Joes, D., Krogh, A., Fariselli, P., Luigi, M.P., Casadio, R.: PONGO: a web server for multiple predictions of all-alpha transmembrane proteins. *Nucleic Acids Research* 34, s. W169-72. 2006.
- Antunez de Mayolo, A., Lisby, M., Erdeniz, N., Thybo, T., Mortensen, U.H., Rothstein, R.: Multiple start codons and phosphorylation result in discrete Rad52 protein

- species. *Nucleic Acids Research* 34 (9): s. 2587-2597. 2006.
- Arent, S., Kadziola A., Larsen, S., Neuhard J., Jensen, K.F.: The extraordinary specificity of xanthine phosphoribosyltransferase from *Bacillus subtilis* elucidated by reaction kinetics, ligand binding, and crystallography. *Biochemistry* 45, s. 6615-6627. 2006.
- Bangsbo J., Juel, C.: Counterpoint: lactic acid accumulation is a disadvantage during muscle activity. *Journal of applied Physiology* 100(4), s. 1742. 2006.
- Bennekou, P., Barksman, T.L., Christophersen P., Kristensen, B.I.: The human red cell voltage-dependent cation channel. Part III: Distribution homogeneity and pH dependence. *Blood Cells Molecules and Diseases* 36 (1), s. 10-14. 2006.
- Best, R.B., Lindorff-Larsen, K., DePristo, M.A., Vendruscolo, M.: Relation between native ensembles and experimental structures of proteins. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 103(29), s. 10901-6. 2006.
- Bjornberg, O., Ostergaard, H., Winther, J.R.: Measuring intracellular redox conditions using GFP-based sensors. *Antioxid Redox Signalling* 8(3-4), s. 354-61. 2006.
- Bjornberg, O., Ostergaard, H., Winther, J.R.: Mechanistic Insight Provided by Glutaredoxin within a Fusion to -Redox-Sensitive Yellow Fluorescent Protein. *Biochemistry* 45(7), s. 2362 – 2371. 2006.
- Brodersen P., Petersen, M., Nielsen, H.B., Zhu, S., Newman, M.A., Shokat, K.M., Rietz, S., Parker J.E., Mundy, J.: Arabidopsis MAP kinase 4 regulates salicylic acid- and jasmonic acid/ethylene-dependent responses via EDS1 and PAD4. *Plant Journal* 47(4), s. 532-546. 2006.
- Bryant, D.A., Frigaard, N.U.: Prokaryotic photosynthesis and phototrophy illuminated. *Trends in Microbiology* 14 (11), s. 488-496. 2006.
- Carey, A., Pedersen, E., Southgate, R., Bruce, C., Pilegaard, H., Hawley J.A., Pedersen B.K., Febrario, M.: Discordant gene expression in skeletal muscle and adipose tissue of patients with type 2 diabetes: effect of interleukin-6 infusion. *Diabetologica* 49, s. 1000-1007. 2006.
- Chandran, V., Stollar, E.J., Lindorff-Larsen, K., Harper, J.F., Chazin W.J., Dobson C.M., Luisi, B.F., Christodoulou, J.: Structure of the regulatory apparatus of a calcium-dependent protein kinase (CDPK): a novel mode of calmodulin-target recognition. *Journal of Molecular Biology* 357(2), s. 400-10. 2006.
- Chen, Z.W., Liu, Y.Y., Wu, J.F., She, Q., Jiang, C.Y., Liu, S.J.: Novel bacterial sulfur oxygenase reductases from bioreactors treating gold-bearing concentrates. *Applied Microbiology and Biotechnology* vides endnu ikke, s. e-pub ahead of print. 2006.
- Christensen, S.T., Pedersen L.B., Schneider, L., Satir P.: Sensory Cilia and Integration of Signal Transduction in Human Health and Disease. *Traffic* 8, s. 1-13. 2006.
- Christensen, S.T., Schneider, L., Clement, C.A., Pazour G., Hoffmann, E.K., Satir P.: The primary cilium is a sensory organelle that regulates growth control and tissue homeostasis. 20(4) Part 1 *FASEB Journal*, s. A437-A437. 2006.
- Contursi, P., Jensen S., Aucelli, T., Rossi M., Bartolucci, S., She, Q.: Characterization of the *Sulfolobus* host-SSV2 virus interaction. *Extremophiles* 10:6, s. 615-27. 2006.
- Dandanell, G.: Xanthosine utilization in *Salmonella enterica* serovar Typhimurium is recovered by a single aspartate-to-glycine substitution in xanthosine phosphorylase. *Journal of Bacteriology* 188, s. 4153-7. 2006.
- DeLong, E.F., Preston, C.M., Mincer, T., Rich, V., Hallam, S.J., Frigaard, N.U., Martinez A., Sullivan, M.B., Edwards R.L., Brito, B.R., Chisholm, S.W., Karl, D.M.: Community genomics among stratified microbial assemblages in the ocean's interior. *311 Science*, s. 496-503. 2006.
- Elmlund, H., Baraznenok V., Lindahl, M., Samuelsen, C.O., Koeck, P.J.B., Holmberg S., Hebert, H., Gustafsson, C.M.: The cyclin-dependent kinase 8 module sterically blocks Mediator interactions with RNA polymerase II. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 43, s. 15788-15793. 2006.
- Ernst, H. A., Leggio, L., Willemoes, M., Leonard, G.A., Blum, P., Larsen S.: Structure of the *Sulfolobus solfataricus* alpha-glucosidase: Implications for domain conservation and substrate recognition in GH31. *Journal of Molecular Biology* 358:4, s. 1106-24. 2006.
- Essen M.v., Nielsen, M.W., Bonefeld, C.M., Boding, L., Larsen, J.M., Leitges, M., Baier, G., Odum, N., Geisler C.: Protein Kinase C (PKC) and PKC Are the Major PKC Isotypes Involved in TCR Down-Regulation. *Journal of Immunology* 176 (12), s. 7502 – 7510. 2006.
- Faergeman, N.J., Wadum M.C., Feddersen S., Burton, M., Kragelund, B.B., Knudsen J.: Acyl-CoA binding proteins; structural and functional conservation over 2000 MYA.. *Molecular and Cellular Biochemistry* 30 Sept., s. 30 sept. E-pub ahead of print. 2006.
- Feng, C-p., Mundy, J.: Gene Discovery and Functional Analyses in the Model Plant Arabidopsis. *Journal of integrative Plant Biology* 48(1), s. 5-14. 2006.
- Feng, Q., During, L., Mayolo, A.A.d., Lettier, G., Lisby, M., Erdeniz, N., Mortensen, U.H., Rothstein, R.: Rad52 and Rad59 exhibit both overlapping and distinct functions. *Dna Repair* 6:1, s. 27-37. 2006.
- Francis, C.J., Lindorff-Larsen, K., Best, R.B., Bendruscolo, M.: Characterization of the residual structure in the unfolded state of the Delta131Delta fragment of staphylococcal nuclease. *Proteins* 65(1), s. 145-52. 2006.
- Freyhult, E., Bollback, J.P., Gardner, P.P.: Exploring genomic dark matter: A critical assessment of the performance of homology search methods on noncoding RNA. *Genome Research* 17, s. 117-25. 2006.
- Frigaard, N.U.: Mikroorganismer på gen-indkøb. *Aktuel Naturvidenskab* 4:15. 2006.
- Frigaard, N-U., Bryant, D.A.: Chlorosomes: antenna organelles in photosynthetic green bacteria. *Microbiology Monographs* 2, i: Complex Intracellular Structures in Prokaryotes s. 79-114. Shively, Jessup M. (Ed.). Springer, Berlin 2006.
- Frigaard, N-U., Chew, G.M., Maresca, J.A., Bryant, D.A.: Bacteriochlorophyll synthesis in green bacteria. *Advances in Photosynthesis and Respiration* 25, i: Chlorophylls and Bacteriochlorophylls *Biochemistry, Biophysics, Functions and Applications* s. 201-221. Ed. by Bernhard Grimm, Robert J. Porra, Wolfhart Rüdiger and Hugo Scheer. Springer, Dordrecht, Holland 2006.
- Frigaard, N.U., Martinez A., Mincer, T.J., Long, E.F.d.: Proteorhodopsin lateral gene transfer between marine planktonic Bacteria and Archaea. *Nature*. *Nature* 439, s. 847-850. 2006.
- Garcia-Angulo, P., Encina, A.E., Alonso-Simón, A., Ál-

- varez, J.M., Willats, W.G.T., Acebes, J.L.: Immunocytochemical characterisation of the cell walls of bean cell suspensions during habituation and dehabituation to dichlobenil.. *Physiologia Plantarum* 127 (1), s. 87-99. 2006.
- Gardner, P.P., Giegerich, R.: A comprehensive comparison of comparative RNA structure prediction approaches. *BMC Bioinformatics* 5, s. 140. 2004.
- Garrett, R.A., Klenk H.P.: Bog. i: Archaea. Evolution, Physiology, and Molecular Biology s. monografi. Ed. by Roger Garrett and H. P. Klenk. Blackwell, Oxford 2006.
- Goulet, A., Spinelli, S., Capanacci, V., Porciero, S., Blangy, S., Garrett, R. A., Tilbeurg, H.v., Leuillot, N., Prangishvili D., Cambillau, C.: Crystallization and preliminary X-ray diffraction analysis of protein 14 from *Sulfolobus islandicus* filamentous virus (SIFV). *Acta Crystallographica* 62 Part 9, s. 884-886. 2006.
- Hachem, M.A., Bozonnet, S., Willemoes, M., Kramhøft B., Fukuda, K., Bønsager B.C., Jensen, M.T., Nøhr, J., Tranier, N., Juge, N., Robert, x., Haser R., Aghajari, N., Svensson B.: Interactions of barley alpha-amylase isozymes with Ca²⁺, substrates and proteinaceous inhibitors. *Biocatalysis and Biotransformation* 83-93, s. 24:1-2. 2006.
- Hakansson, Ostergaard, Winther, J.R.: Crystallization of mutant forms of glutaredoxin Grx1p from yeast. *Acta Crystallographica. Section F.* 62(9), s. Volume 62, Issue 9: 920-922. 2006.
- Hamel, L.P., Nicole, M.C., Sritubtim, S., Morency, M.J., Ellis, M., Ehltling, J., Beaudoin, N., Barbazuk, B., Klessig D.F., Lee J., Martin G., Mundy, J., Ohashi Y., Scheel D., Sheen J., Xing, T., Zhang S., Seguin, A., Ellis, B.E.: Ancient signals: Comparative genomics of plant MAPK and MAPKK gene families. *Trends in Plant Science* 11(4), s. 192-198. 2006.
- Hamelryck, T., Krogh, A.: Sampling realistic protein conformations using local structural bias. *PLOS computational biology* 2 (9), s. e131. 2006.
- Hansen, K.R., Ibarra, P.T., Thon, G.: Evolutionary-conserved telomere-linked helicase genes of fission yeast are repressed by silencing factors, RNAi components and the telomere-binding protein Taz1. *Nucleic Acids Research* 34, s. 78-88. 2006.
- Hirano, Y., Hayashi, H., Iemura, S., Hendil, K.B., Niwa, S., Kishimoto, T., Natsume, T., Tanaka K., Murata: Cooperation of multiple chaperones required for the assembly of mammalian 20S proteasomes. *Molecular Cell* 24(6), s. 977-84. 2006.
- Hoffmann, E.K., Lambert, I.H., Pedersen, S.F.: 12th Acta Physiological International Symposium "cell volume control in health and disease". *Acta Physiologica* 187 (1-2), s. 1-3. 2006.
- Hoffmann, E.K., Pedersen, S.F.: Sensors and signal transduction pathways in vertebrate cell volume regulation. *Contributions to Nephrology* 152, s. 54-104. 2006.
- Hoffmeyer, J.: Genes, Development, and Semiosis. *Genes in Development. Re-reading the Molecular Paradigm* 152-174 s. Eva Neumann-Held and Christoph Rehmann-Sutter (Eds) Duke University Press, Durham, N. C. 2005.
- Hoffmeyer, J.: Thure von Uexküll 19-8-2004. *Sign Systems Studies* 33 (2), s. 487-494. 2006.
- Hoffmeyer, J.: Uexküllian Planmässigkeit. *Sign Systems Studies* 32, s. 73-97. 2006.
- Huus, K., Havelund, H.B., Olsen, H.B., Olsen, H.B., Sigurskjold, B.W., Weert, M.v.d., Frøkjær S.: Ligand Binding and Thermostability of Different Allosteric States of the Insulin Zinc-Hexamers. *Biochemistry* 45, s. 4014-4024. 2006.
- Jensen, G.A., Andersen, O.M., Bonvin A., Bjerrum-Bohr, I., Etzerodt M., Thøgersen H., O'Shea, C., Poulsen, F.M., Kragelund, B.B.: Binding site structure of one LRP-RAP complex: implications for a common ligand-receptor binding motif. *Journal of Molecular Biology* 362 (4), s. 700-16. 2006.
- Jensen K.T., Petersen L., Falk, S., Iversen P., Andersen, P., Theisen M., Krogh, A.: Novel overlapping coding sequences in *Chlamydia trachomatis*. *FEMS Microbiology Letters* 265 (1), s. 106-17. 2006.
- Joseph, A.M., Pilegaard, H., Leick, L., Hood, D.A., : Control of gene expression and mitochondrial biogenesis in the muscular adaptation to endurance exercise. *Essays in Biochemistry* 42, s. 13-29. 2006.
- Juel, C.: Muscle fatigue and reactive oxygen species. *Journal of Physiology* 576(Pt 1), s. 279-88. 2006.
- Juel, C.: Training-induced changes in membrane transport proteins of human skeletal muscle. *European Journal of Applied Physiology* 96(6), s. 627-35. 2006.
- Juhl, L., Petersen, K.A., Larsen, E.H., Jansen-Olesen, I., Olesen J.: The *in vivo* effect of adrenomedullin on rat dural and pial arteries. *538 European Journal of Pharmacology*, s. 101-107. 2006.
- Jørgensen, J.P., Lauridsen, A.M., Kristensen P., Dissing, K., Johnsen, A.H., Hendil, K.B., Hartmann-Petersen, R.: Adrm1, a putative cell adhesion regulating protein, is a novel proteasome-associated factor. *Journal of Molecular Biology* 360:5, s. 1043-1052. 2006.
- Kasper C., Pickering, D.S., Mirza O., Olsen L., Kristensen, A.S., Greenwood J.P., Liljefors, A., Schousboe, F., Wätjen, F., Gajhede, M., Sigurskjold, B.W., Kastrup, J.S.: The Structure of a Mixed GluR2 Ligand-Binding Core Dimer in Complex with (S)-Glutamate and the Antagonist. *Journal of Molecular Biology* 357, s. 1184-1201. 2006.
- Kasper C., Pickering, D.S., Mirza O., Olsen, L., Kristensen, A.S., Greenwood, J.R., Liljefors T., Schousboe A., Wätjen, F., Gajhede M., Sigurskjold, B.W., Kastrup J.S.: The Structure of a Mixed GluR2 Ligand-binding Core Dimer in Complex with (S)-Glutamate and the Antagonist (S)-NS1209. *Journal of Molecular Biology* Vol. 357, s. 1184-2101. 2006.
- Kiselyov, V.V., Bock E., Berezin V., Poulsen, F.M.: NMR structure of the first Ig module of mouse FGFR1. *Protein Science* 15(6), s. 1512-1515. 2006.
- Kiselyov, V.V., Kochoyan, A., Poulsen, F.M., Bock E., Berezin V.: Elucidation of the mechanism of the regulatory function of the Ig1 module of the fibroblast growth factor receptor 1. *Protein Science* 15(10), s. 2318-2322. 2006.
- Klausen, T.K., Bergdahl, A., Hougaard C., Christophersen P., Pedersen, S.F., Hoffmann, E.K.: Cell cycle-dependent activity of the volume- and Ca²⁺-activated anion currents in Ehrlich letre ascites cells. *Journal of Cellular Physiology* 210 (3), s. 831-842. 2006.
- Klausen, T.K., Hougaard C., Hoffmann, E.K., Pedersen, S.F.: Cholesterol modulates the volume-regulated anion current in Ehrlich-Lette ascites cells via effects on Rho and F-actin. *American Journal of Physiology-Cell Physiology* 291 (4), s. C757-C771. 2006.

- Kojic, M., Zhou, Q., Lisby, M., Holloman, W.K.: Rec2 interplay with both Brh2 and Rad51 balances recombinational repair in *Ustilago maydis*. *Molecular and Cellular Biology* 26:2, s. 678-688. 2006.
- Krabbe, K.S., Nielsen, A.R., Krogh-Madsen R., Plomgaard, P., Rasmussen P., Erikstrup, C., Fischer C.P., Fischer C.P., Lindegaard B., Petersen, A.M., Taudorf, S., Secher, N.H., Pilegaard, H., Bruunsgaard H., Pedersen B.K.: Brain-derived neurotrophic factor (BDNF) and type 2 diabetes. *Diabetologica* 50 (2), s. 431-8. 2006.
- Krejsaard, T., Vetter-Kauczok, C.C., Woetmann, A., Lovato P., Labuda T., Eriksen, K.W., Zhang Q., Becker, J.C., Odum, N., Woetmann, A.: Jak3- and JNK-dependent vascular endothelial growth factor expression in cutaneous T-cell lymphoma. *Leukemia* 20 (10), s. 1759-1766. 2006.
- Kristensen, M., Hansen, T.M., Juel, C.: Membrane proteins involved in the potassium displacements causing muscle fatigue. *American Journal of Physiology* 290(3), s. R766-72. 2006.
- Kulp, M.S., Frickel, E.M., Ellgaard, L., Weismann, J.S.: Domain architecture of protein-disulfide isomerase facilitates its dual role as an oxidase and an isomerase in Ero1p-mediated disulfide formation. *Journal of Biological Chemistry* 281(2), s. 876-84.. 2006.
- Kvist, A.J., Johnson, A.E., Mörgelin, M., Gustafsson, E., Lindblom, K., Aszódi, A., Fässler R., Sasaki, T., Timpl, R., Aspberg, A.: Chondroitin Sulfate Perlecan Enhances Collagen Fibril Formation: Implications for perlecan chondrodysplasias. *Journal of Biological Chemistry* 281(44), s. 33127-39. 2006.
- Labuda T., Christensen J.P., Rasmussen S., Bonnesen, B., Karin M., Thomsen A.R., Odum, N.: MEK kinase 1 is a negative regulator of virus-specific CD8+ T cells. *European Journal of Immunology* 36 (8), s. 2076-84. 2006.
- Lamb, G.D., Stephenson, G., Bangsbo, J., Juel, C.: Point:Counterpoint: Lactic acid accumulation is an advantage/disadvantage during muscle activity. *Journal of applied physiology* Vol. 100, s. 1410-1412. 2006.
- Lambert, I.H.: PLA2 – a major regulator of volume-sensitive taurine release in NIH3T3 fibroblasts. *FASEB Journal* 20 (5), s. A835-A835. 2006.
- Lambert, I.H., Pedersen, S.F., Poulsen, K.A.: Activation of PLA2 isoforms by cell swelling and ischaemia/hypoxia. *Acta Physiologica* 187 (1-2), s. 75-85. 2006.
- Larsen, E.H., Møbjerg, N.: Na+ Recirculation and Isosmotic Transport. *Journal of Membrane Biology* 212:1, s. 1-15. 2006.
- Larsen, E.H., Møbjerg, N., Sørensen J.N.: Fluid transport and ion fluxes in mammalian kidney proximal tubule: a model analysis of isotonic transport. *Acta physiologica* 187, s. 177-189. 2006.
- Larsen K., Thygesen, M.B., Guillaumie, F., Willats, W.G.T., Jensen K.J.: Solid-phase chemical tools for glycobiology. *Carbohydrate Research* 341 (10), s. 1209-1234. 2006.
- Lettier, G., Feng, Q., Mayolo, A.A.d., Erdeniz, N., Reid, R.J., Lisby, M., Mortensen, U.H., Rothstein, R.: The Role of dna Double-Strand Breaks in Spontaneous Homologous Recombination in *S. cerevisiae*. *PLoS* 2:11, s. 10 Nov.. 2006.
- Li, H., Frigaard, N.U., Bryant, D.A.: Molecular contacts for chlorosome envelope proteins revealed by cross-linking studies with chlorosomes from *Chlorobium tepidum*. *Biochemistry* 45, s. 9095-9103. 2006.
- Liew, C.W., Rand, K.D., Simpson, R.J.Y., Yung, W.W., Mansfield, R.E., Crossley, M., Proetorius-Ibba, M., Nerlov, C., Poulsen, F.M., Mackay, J.P.: Molecular analysis of the interaction between the hematopoietic master transcription factors GATA-1 and PU.1. *Journal of Biological Chemistry* 281(38), s. 28296-28306. 2006.
- Lillestøl, R., Redder, P., Garrett, R.A., Brügger, K.: A putative viral defence mechanism in archaeal cells. *Archaea* 2, s. 59-72. 2006.
- Lindgreen, S., Gardner, P.P., Krogh, A.: Measuring covariation in RNA alignments: physical realism improves information measures. *Bioinformatics* 22, s. 2988 – 2995.. 2006.
- Long, K.S., Hansen L.K., Jakobsen, L., Vester B.: Interaction of pleuromutilin derivatives with the ribosomal peptidyl transferase center. *Antimicrobial Agents and Chemotherapy* 50(4), s. 1452-1462. 2006.
- Long, K.S., Poehlsgaard, J., Kehrenberg, C., Schwarz, S., Vester B.: The Cfr rRNA methyltransferase confers resistance to Phenicol, Lincosamides, Oxazolidinones, Pleuromutilins, and Streptogramin A antibiotics. *Antimicrobial Agents and Chemotherapy* 50(7), s. 2500-5. 2006.
- Loo, D.D., Hirayama, B.A., Karakossian, M.H., Meinild, A.K., Wright E.M.: Conformational dynamics of hSGLT1 during Na+/glucose cotransport. *Journal of General Physiology* 128 (6), s. 701-20. 2006.
- Lorenzen, E.D., Simonsen, B.T., Kat, P.W., Arctander, P., Siegismund, H.R.: Hybridization between subspecies of waterbuck (*Kobus ellipsiprymnus*) in zones of overlap with limited introgression. *Molecular Ecology* 15:12, s. 3787-99.. 2006.
- Louhivuori, M., Otten, R., Lindorff-Larsen, K., Annala, A.: Conformational fluctuations affect protein alignment in dilute liquid crystal media. *Journal of the American Chemical Society* 128(13), s. 4371-6. 2006.
- Lundby C., Gassmann, M., Pilegaard, H.: Regular endurance training reduces the exercise induced HIF-1-alpha and HIF-2alpha mRNA expression in human skeletal muscle in normoxic conditions. *European Journal Applied Physiology* 96(4), s. 363-9. 2006.
- Manfield, I.W., Bernal, A.J., Møller, I., McCartney L., Riessa, L., Knox J.P., Willats, W.G.T., : Re-engineering of the PAM1 phage display monoclonal antibody to produce a soluble, versatile anti-homogalacturonan scFv. *Plant Science* 169 (6), s. 1090-0195. 2006.
- Manfield, I.W., Gilmartin, P.G., Jen, C.H., Pinney, J.W., Michalopoulos, D.W., Willats, W.G.T., Westhead, D.: Biological systems revealed by Arabidopsis gene co-expression patterns. *Plant Journal* 46, s. 336-348. 2006.
- Meinild, A.K.: Conformational Dynamics of hSGLT1 during Na+/Glucose Cotransport. *Journal of General Physiology* 128 (6), s. 701-20. 2006.
- Mourtzakis M., Saltin B., Graham T., Pilegaard, H.: Carbohydrate metabolism during prolonged exercise and recovery: interactions between pyruvate dehydrogenase, fatty acids, and amino acids. *Journal of applied Physiology* 100(6), s. 1822-30. 2006.
- Munch, K., Gardner, P.P., Arctander, P., Krogh, A.: A hidden Markov model approach for determining expression from genomic tiling micro arrays. *BMC Bioinformatics* Vol. 7. May 3, s. 239. 2006.

- Munch, K., Krogh, A.: Automatic generation of gene finders for eukaryotic species. *BMC Bioinformatics* Vol. 7. May 21, s. 263. 2006.
- Mundy, J., Nielsen, H.B., Brodersen P.: Crosstalk. *Trends in Plant Science* 11(2), s. 63-64. 2006.
- Møbjerg, N., Werner A., Hansen, S.M., Novak, I.: Physiological and molecular mechanisms of inorganic phosphate handling in the toad *Bufo bufo*. *Pflügers Archiv* European Journal of Physiology 450:6, s. september. 2006.
- Nielsen M., Albrethsen J., Larsen F.H., Skriver, K.: The Arabidopsis ADP-ribosylation factor (ARF) and ARF-like (ARL) system and its regulation by BIG2, a large ARF-GEF. *Plant Science* 171(6), s. 707-717. 2006.
- Norholm, M.H., Nour-Eldin, H.H., Brodersen P., Mundy, J., Halkier, B.A.: Expression of the Arabidopsis high-affinity hexose transporter STP13 correlates with programmed cell death. *FEBS Letters* 580(9), s. 2381-2387. 2006.
- Nygaard, R., Nielbo, S., Schwartz, T.W., Poulsen, F.M.: The PP-fold solution structure of human polypeptide YY and human PYY3-36 as determined by NMR. *Biochemistry* 45(27), s. 8350-8357. 2006.
- Olszak, B., Malinovsky, F.G., Brodersen P., Grell, M., Giese, H., Petersen, M., Mundy, J.: A putative flavin-containing mono-oxygenase as a marker for certain defense and cell death pathways. *Plant Science* 170(3), s. 614-23. 2006.
- Ossum, C.G., Wulff, T., Hoffmann, E.K.: Regulation of the mitogen-activated protein kinase p44 ERK activity during anoxia/recovery in rainbow trout hypodermal fibroblasts. *Journal of Experimental Biology* 209(9), s. 1765-1776. 2006.
- Paulsen, M., Lund C., Akram, Z., Winther, J.R., Horn N., Møller, L.B.: Evidence That Translation Reinitiation Leads to a Partially Functional Menkes Protein Containing Two Copper-Binding Sites. *American Journal of Human Genetics* 79, s. 214-229. 2006.
- Pedersen, L.B., Geimer, S., Rosenbaum, J.L.: Dissecting the molecular mechanisms of intraflagellar transport in *Chlamydomonas*. *Current Biology* 16, s. 450-459. 2006.
- Pedersen, S.F.: The Na⁺/H⁺ exchanger NHE1 in stress-induced signal transduction: implications for cell proliferation and cell death. *Pflügers Archiv* (European Journal of Physiology) 452 (39), s. 249-259. 2006.
- Pedersen, S.F., O'Donnell, M.E., Anderson, S.E., Cala P.M.: Physiology and pathophysiology of Na⁺/H⁺ exchange and Na⁺-K⁺-2Cl₂ cotransport in the heart, brain, and blood. *AJP-Regulatory, Integrative and Comparative Physiology* 291:1, s. R1-R25. 2006.
- Pedersen, S.F., Poulsen, K.A., Lambert, I.H.: Roles of phospholipase A2 isoforms in swelling- and melittin-induced arachidonic acid release and taurine efflux in NIH3T3 fibroblasts. *American journal of Cell Physiology* 291(6), s. C 1286-1296. 2006.
- Pilegaard, H., Birk J.B., Sacchetti, M., Mourtzakis M., Hardie, D.G., Stewart, G., Saltin B., Neuffer, P.D., Hall, G.v., Wojtaszewski, J.P.: PDH-E1alpha dephosphorylation and activation in human skeletal muscle during exercise: effect of intralipid infusion. *Diabetes* 55, s. 3020-3027. 2006.
- Plomgaard P., Penkowa M., Pedersen B.K., Saltin B., Pilegaard, H.: The mRNA expression profile of metabolic genes relative to MHC isoform pattern in human skeletal muscles. *Journal of Applied Physiology* 101, s. 817-25. 2006.
- Poidevin, L., MacNeill, S.A.: Biochemical characterisation of LigN, an NAD⁺-dependent dna ligase from the halophilic euryarchaeon *Haloferax volcanii* that displays maximal *in vitro* activity at high salt concentrations. *BMC Molecular Biology* 7, s. 44?. 2006.
- Poulsen, A.N., Klausen, T.L., Pedersen, P.S., Willumsen, N.J., Frederiksen O.: Nucleotide regulation of paracellular Cl⁻ permeability in natural rabbit airway epithelium. *Pflügers Archiv* 452 (2), s. 188-198. 2006.
- Poulsen, K.A., Kolko, M., Lambert, I.H.: Differential regulation of iPLA2beta splice variants by *in vitro* ischemia in C2C12 myotubes. *FASEB Journal* 20 (5), s. A1431-A1432. 2006.
- Prangishvili D., Garrett, R.A., Koonin, E.: Evolutionary genomics of archaeal viruses: unique viral genomes in the third domain of life. *Virus Research* 117:1, s. 52-67. 2006.
- Prangishvili D., Vestergaard G., Häring M., Aramayo, R., Basta, T., Rachel R., Garrett, R.A.: Structural and genomic properties of the hyperthermophilic archaeal virus ATV with an extracellular stage of the reproductive cycle. *Journal of Molecular Biology* 359:5, s. 1203-1216. 2006.
- Redder P., Garrett, R.A.: Mutations and rearrangements in the genome of *Sulfolobus solfataricus* P2. *Journal of Bacteriology* 188:12, s. 4198-4206. 2006.
- Rentsch, J.M., Hergersberg, M., Banville, D., Berchtold, M.W.: The LTR promoter of the rat oncomodulin gene is regulated by cell-line specific accessibility in the LTR U3 region. *Archives of Biochemistry and Biophysics* 447:1, s. 68-79. 2006.
- Rentsch, M.L., Hoffmann, E.K., Pedersen, S.F.: Effects of chemical anoxia on NHE1, p38 MAPK, p53, Akt and ERM proteins in NIH3T3 fibroblasts: evidence for a role of NHE1 upstream of p38 MAPK. *FASEB Journal* 20(5) Pt. 2, s. A1158-A1158. 2006.
- Rentsch, R., Damsgaard R., Lundby C., Juel, C.: Effects of darbepoetin injections on erythrocyte membrane transport protein expressions in humans. *Journal of Applied Physiology* 101(1), s. 164-8. 2006.
- Roepstorff C., Thiele, M., Hillig T., Pilegaard, H., Hardie D.G., Richter E.A., Richter E.A., Wojtaszewski, J.F.P., Kiens B.: Higher skeletal muscle alpha2AMPK activation and lower energy charge and fat oxidation in men than in women during submaximal exercise. *Journal of Physiology* 574 Part 1, s. 125-138. 2006.
- Sha, Q., Poulsen, L.k., Gerwien J., Odum, N., Skov, P.S.: Signaling transduction pathways involved in basophil adhesion and histamine release. *Chinese Medical Journal* 119 (2), s. 122-30. 2006.
- She, Q., Zhu, H., Xiang, X.: Integration mechanisms: Possible role in genome evolution. i: *Archaeal: Evolution, Physiology and Molecular Biology* s. 113-123. Garrett, R. A. and H. P. Klenk (Eds).. Blackwell, Oxford 2006.
- Silveira L.R., Pilegaard, H., Kusuha, K., Curi, R., Hellsten, Y.: The contraction induced increase in gene expression of peroxisome proliferator-activated receptor (PPAR)-gamma coactivator 1alpha (PGC-1alpha), mitochondrial uncoupling protein 3 (UCP3) and hexokinase II (HKII) in primary rat skeletal muscle cells is dependent on reactive oxygen species. *Biochimica et Biophysica Acta* 1763, s. 969-976. 2006.
- Sonder, S.U., Woetmann, A., Odum, N., Bendtzen K.: Spironolactone induces apoptosis and inhibits NF- κ B

- independent of the mineralocorticoid receptor. *Apoptosis* 11 (12), s. 2159-65. 2006.
- Steffensen L., Pedersen, P.A.: Heterologous Expression of Membrane and Soluble Proteins Derepresses GCN4 mRNA Translation in the Yeast *Saccharomyces cerevisiae*. *Eukaryotic Cell* 5 (2), s. 248-261. 2006.
- Ström, A., Olin, A.I., Aspberg, A., Hultgårdh-Nilsson, A.: Fibulin-2 is present in murine vascular lesions and is important for smooth muscle cell migration. *Cardiovascular Research* 69 (3), s. 755-763. 2006.
- Stutzin, A., Hoffmann, E.K.: Swelling-activated ion channels: functional regulation in cell-swelling, proliferation and apoptosis. *Acta Physiologica* 187 (1-2), s. 27-42. 2006.
- Teilmann, S.C., Clement, C.A., Thorup J., Byskov, A.G., Christensen, S.T.: Expression and localization of the progesterone receptor in mouse and human reproductive organs. *Journal of Endocrinology* 191, s. 525-535. 2006.
- Teilum K., Poulsen, F.M., Akke, M.: The inverted chevron plot measured by NMR relaxation reveals a native-like unfolding intermediate in acyl-CoA binding protein. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 103(18), s. 6867-6882. 2006.
- Vikeså, j., Hansen, V.O., Jønson, L., Borup R.H., Wewer U.M., Christiansen, J., Nielsen F.C.: RNA-binding IMPs promote cell adhesion and invadopodia formation. *EMBO Journal* 25, s. 1456-1468. 2006.
- Vinther, J., Hedegaard, M.M., Gardner, P.P., Andersen, J.S., Arctander, P.: Identification of miRNA targets with stable isotope labeling by amino acids in cell culture. *Nucleic Acids Research* 34(16), s. e 107. 2006.
- Willats, W.G.T., Knox J.P., Mikkelsen J.D.: Pectin: new insights into an old polymer are starting to gel. *Trends in Food Science and Technology* 17 (3), s. 97-104. 2006.
- Willumsen, N.J.: Increased Throughput in Ion Channel Drug Development and Exploration by Automation of Electrophysiology. *American Biotechnology Laboratory* 24:4, s. 20-21. 2006.
- won, K.J., Prugel-Bennett, A., Krogh, A.: Evolving the structure of hidden Markov Models. *IEEE Transactions on Evolutionary Computation*. 2006.
- Wulff, T., Jessen F., Hoffmann, E.K.: Investigation of two different anoxia models by 2-dimensional gel electrophoresis. *FASEB Journal* 20(5) Abstract, s. A1433-A1433. 2006.
- Xue-Franzen, Y., Kjærulff, S., Holmberg, C., Wright A., Nielsen, O.: Genome-wide identification of pheromone-targeted transcription in fission yeast. *BMC Genomics* 7, s. 303. 2006.
- Yegutkin, G., Samburski, S.S., Jalkalen, S., Novak, I.: ATP-consuming and ATP-generating Enzymes Secreted by Pancreas. *Journal of Biological Chemistry* 281, s. 29441 – 29447. 2006.
- Zhang Q., Wang, H.Y., Woetmann, A., Raghunath P.N., Ødum, N., Wasik, M.A.: STAT3 induces transcription of the dna methyltransferase 1 gene (DNMT1) in malignant T lymphocytes. *Blood* 108:3, s. 1058-1064. 2006.
- Zhao, A., Gray, F.C., MacNeill, S.A.: ATP- and NAD+-dependent dna ligases share an essential function in the halophilic archaeon *Haloferax volcanii*. *Molecular Microbiology* 59 (3), s. 743-752. 2006.
- Zhu, X., Wire'n, M., Sinha, I., Rasmussen, N.N., Linder T., Holmberg, S., Ekwall K., Gustafsson C.M.: Genome-Wide Occupancy Profile of Mediator and the Srb8-11 Module Reveals Interactions with Coding Regions. *Molecular Cell* 22, s. 169-178. 2006.

Studienævnet for Biokemi og Bioinformatik

Medlemmer

Studienævnet bestod pr. 1.2.2006 af studieleder Kaj Frank Jensen.

Lærerrepræsentanterne var Karen Skriver, Martin Berchtold, Bent W. Sigurskjold (vicestudieleder) og Kaj Frank Jensen (formand) samt studenterrepræsentanterne Torsten Schultz-Larsen (næstformand), Charlotte Demuth Pedersen, Lea Gregersen og Rune Salbo, som dog senere blev udskiftet med Walden Bjørn-Yoshimoto. Dispensationsudvalget bestod af Kaj Frank Jensen og Torsten Schultz-Larsen. Medlemmer af uddannelsesrådet for bioinformatik har været studieleder Kaj Frank Jensen, professor Anders Krogh, lektor Thomas Litman, samt de studerende Sine Zambach, Per Jr. Greisen og Ida Moltke.

Den daglige administration varetages af sekretær Anne Gade Nielsen indtil 30. september 2006 og derefter af Dorthe Nørbjerg. Åbningstiderne på studienævnskontoret er mandag til fredag i tidsrummet 10-14.

Beretning

Om biokemiuddannelsen

Der blev i 2005 optaget 79 nye studerende på BSc-uddannelsen i biokemi, hvilket er en nedgang i forhold til året før. Studieordningen af 2004 er nu fuldt implementeret, men der er stadig mangel på valgfri 3. årskurser. Den nye studieordning for kandidatuddannelsen trådte i kraft med virkning fra september 2006. Den afviger fra den gamle ordning ved, at de studerende skal følge undervisningen på en af fem hovedfagslinjer og skrive et teoretisk forberedende projekt, før et eksperimentelt speciale påbegyndes. Studieordningen er lidt kompliceret at administrere, men vi har store forventninger til den.

Om kandidatuddannelsen i bioinformatik

Der var cirka 40 ansøgninger om optagelse på kandidatuddannelsen i bioinformatik. De fleste var fra udlændinge, og vi ønsker gerne flere danske ansøgere.

Studienævnets aktiviteter

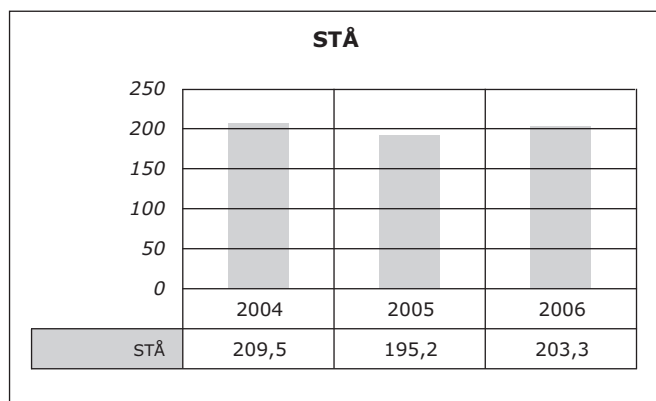
Der er brugt en del tid på implementering af den nye studieordning for kandidatuddannelsen i biokemi og overflytning af studerende fra gamle til nye studieordninger. Nævnet har holdt 10 møder i årets løb og behandlet 110 dispensationssager.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Biokemi	Kemi	Matematik	Biologi	Fysik	Datalogi	Idræt	Merit-overført	I alt
Biokemi	183,1	48,1	11,2	6,8	2,6	1,0	0,9	1,0	254,6
Biologi	11,8								
Fysik	3,3								
Idræt	0,4								
Matematik	0,3								
Kemi	0,1								
Datalogi	0,1								
Meritstuderende	0,5								
Gæstestuderende	3,8								
I alt	203,3								
Åben uddannelse	0,1								

STÅ 2004-2006

Studieleder Kaj Frank Jensen

Studienævnet for Molekylær Biomedicin**Statistik**

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder			I alt
	Mol.Biomed. Nat.fak.	Mol.Biomed.Sund.fak.	Meritoverført	
Molekylær Biomedicin	55,5	31,8	0,4	87,6
Biologi	0,1			
Kemi	0,1			
Gæstestuderende	0,3			
I alt	56,0			

Geologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, professor Hans Thybo, og viceinstitutleder, lektor Bjørn Buchardt.

Institutbestyrelsen består af institutlederen, professor Robert Frei, lektor Eckart Håkansson, lektor Niels Oluf Jørgensen, professor Finn Surlyk, fotograf Ole Bang Berthelsen (efterfulgt i august af laborant Inge Juul), tegner Britta Munch og cand.scient. Stig B. Lyngsie (observatør for de ph.d.-studerende).

Adresse

Øster Voldgade 10
1350 København K
Telefon 35 32 24 00
Fax 35 32 24 99 (administration)
www.geol.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Geologisk forskning har gennem en årrække udviklet sig fra de klassiske geologiske videnskaber, som primært bygger på direkte feltobservationer, til en videnskab baseret på indirekte observationer i laboratorier og i felten med inddragelse af modellering af processer i jordens indre og ved dens overflade. Denne udvikling afspejles i instituttets forskningsstrategi og undervisningsplanlægning.

Geologisk Institut varetager undervisningen i geologi-geoscience. Den nye integrerede bacheloruddannelse er blevet justeret i årets løb for at opnå balance mellem de forskellige fagretninger tidligt i studiet. Den nye uddannelse bevarer instituttets langvarige tradition for, at geologiuddannelsen skal baseres på direkte observationer i felten samtidig med, at den inddrager nye fagområder. Kandidatuddannelsen har i 2006 udbudt to linjer, som dækker de fleste af instituttets styrkeområder inden for forskning. Alle moduler på overbygningsuddannelsen og en lang række kurser på bacheloruddannelsen undervises på engelsk. Instituttet vil fremover med støtte fra en række fonde gennemføre en årlig ekskursion til en række særlige lokaliteter, som det traditionelt har været for dyrt at besøge. I år gik ekskursionen til Rocky Mountains, hvor deltagerne fik lejlighed til at studere bjergkædefoldning og finde dinosaurfodspor i bjergarterne.

Instituttet har iværksat en række initiativer til oplysning om geologi overfor offentligheden og potentielle kommende studerende for at øge interessen for geologi og instituttet. Vores informationsmedarbejder analyserer mulighederne for kommunikation til offentligheden af geologiske forskningsresultater og erhvervs muligheder for kandidater fra geologistudiet. Instituttet leder et samarbejde mellem en række geovidenskabelige institutioner om at udvikle og udbyde en række kurser i geologi og naturgeografi for gymnasielærere med henblik på gymnasiets nye fagmodul i naturgeografi. Vi har udviklet fire undervisningsforløb til brug i gymnasiets undervisning i geografi, fysik og biologi, som omhandler en række centrale geologiske problemstil-

linger for gymnasiet. Materialet for forløbene findes i fire kufferter (www.geocase.dk) som i øjeblikket bliver testet af en række gymnasielærere. Instituttet har netop modtaget en bevilling fra undervisningsministeriet til yderligere afprøvning og introduktion af materialet i gymnasiet.

Gennemsnitsalderen af de videnskabeligt ansatte ved instituttet er stadig høj, og desværre er fornyelsesprocessen midlertidig standset, idet økonomien ikke tillader yderligere ansættelser. Vi har heldigvis en række yngre forskere ansat i midlertidige stillinger. Den 21. april afgik fotograf Ole Bang Berthelsen ved døden efter en ulykke i hjemmet og længere tids sygdom. Instituttet mistede hermed en skattet og populær medarbejder, en dygtig professionel fotograf, som tidligt indførte digitale teknikker, og en effektiv og samvittighedsfuld daglig sikkerhedsleder, som var vellidt af alle ved instituttet.

Instituttet er en del af Geocenter København, hvor der foregår et udstrakt samarbejde mellem Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse (GEUS), Geografisk Institut, Geologisk Museum og Geologisk Institut. Dette samarbejde vil blive udvidet til Geocenter Danmark, når Geologisk Institut ved Aarhus Universitet indtræder i samarbejdet fra årsskiftet. Instituttet er vært for to FNU-støttede grundforskningscentre, som omhandler processer, der leder til dannelse af sedimentære bassiner samt kridt-aflejringer og palæoklima i jordens Kridt-tid.

Instituttet deltager aktivt i Nano-Kalk-projektet, der har til sigte at øge olieindvinding fra kalkreservoirer ved hjælp af nanoteknologi. Projektet udføres i et samarbejde mellem Københavns Universitet og Mærsk Olie og Gas. For at øge det tværfaglige samarbejde inden for både undervisning og forskning mellem KU's institutter er der indledende skridt taget til at flytte størstedelen af Nano-GeoSciencegruppen til Nano-Science Centeret på H.C. Ørsted Institutet. Gruppen fokuserer også fortsat på at forøge den grundliggende forståelse af processer mellem mineraloverflader og væske med det formål at forøge grundvandskvalitet og sikre en holdbar og sikker deponering af affald. I denne forbindelse er lektor Susan Stipps stilling blevet overflyttet til Kemisk Institut.

Professor Robert Frei har i årets løb indkøbt et kostbart termisk massespektrometer med støtte fra en række fonde og Geocenter København. Medarbejdere ved instituttet har modtaget store bevillinger fra FNU, Villum Kann Rasmussen Fondet og Carlsbergfondet. Instituttets forskerskoler FIVA, Hard Rock og READY har fået bevilget syv samfinansieringsstipendier og to internationaliseringsstipendier i årets løb. Professor Karsten Høgh Jensen har deltaget i undersøgelser af effekterne på grundvandet af tsunamien i det Indiske Ocean. Professorerne Finn Surlyk og Hans Thybo deltager i organisationen af International Geological Congress 2008. Professor Hans Thybo er medlem af styrelsen for Det Matematisk-Naturvidenskabelige Fakultet ved universitetet i Oslo, præsident for seismologi i European Geosciences Union og er blevet udpeget som dansk repræsentant i International Council for Scientific Unions. Professor Finn Surlyk og lektor Paul Martin Holm leder projekter på Galathea 3-ekspeditionen. Professor Finn Surlyk er medlem af bestyrelsen for Galathea 3-ekspeditionen og er blevet valgt som præsident for International Association of Sedimentologists (IAS).

Forskningsvirksomhed

1. Kvartærgeologi: klimahistorie og miljøhistorie

1.1. Ændringer i klima, havstrømme, og kystlinjer

Klima-, hav- og miljøændringer gennem de sidste ca. 12.000 år i det nordatlantiske område undersøges, herunder aflejringer fra, datering af og synkronisering mellem de forskellige 6.000-8.000 år gamle Littorintransgressioner, som de kan lokaliseres i forskellige miljøer som søer, tærskelbassiner, strandvoldssystemer og lagunedannelser. Emnet har i dag markant interesse for forståelsen af de moderne klima- og havniveauændringer. Under den senatlantiske transgression for 7.000 år siden fandt en sen højstandsregression sted ved Tengslemark. Det nye marine forland var en ideel biotop for lyskrævende græsser og saltmarskvegetation og et ideelt græsningssområde for de ældste danske tamkøer, som nu er dateret til at være 6.830-6.695 år gamle. Hermed er introduktionen af tamkvæg rykket næsten 1.000 år længere tilbage i tid end først antaget. Solide alders/dybdekurver og splinekurver, der bygger på sedimentationshastigheder, er konstruerede. Tre søbassiner i Nordvestjylland, Højby sø, Tissø og Bliden, indgår centralt i disse undersøgelser, hvor klima- og miljøændringerne bliver belyst ved skift i sedimentation og geokemiske parametre. Tilstedeværelse af *microtephra* hjælper med at korrigere alders/dybde modellerne samt korrelere med andre undersøgelser, som kan sættes i relation til regionale og globale klimatiske ændringer. En aldersmodel for og cyklicitet af de registrerede klimaændringer er fundet ved tidsserieanalyse og sammenholdt med teorierne for klimakontrollerende orbitale faktorer. Alle de mest markante kuldevents (PBO, 9.300 år, 8.200 år og 5.300 år), der ses i iskerne, er fundet i de tre højopløselighedssedimentserier (N. Noe-Nygaard med M.U. Hede, P. Rasmussen GEUS). Lille Vildmose-projektet er blevet yderligere styrket ved anvendelse af Airborne Laser Scanning. Mosen er Europas største og bedst bevarede højmoser, som ud mod Kattegat er gennemskåret og begrænset af meget kraftige strandvoldssystemer, der løber i nordvestlig og sydøstlig retning. Flere profiler er lokaliseret og udgravet, og der er taget prøver til OSL-datering i disse markante strandvoldssystemer, der må være dannet på et tidspunkt, hvor der var udtalte vinde fra øst, f.eks. som det ses under ÷NAO-betingelser. OSL-dateringerne vil kunne vise, om vi har ret i vores antagelse af dannelses-tidspunktet for ca. 7.000 år siden (N. Noe-Nygaard med adjungeret professor Bent Åby). Filsøbassinets udviklingshistorie fra Fastlandstiden for ca. 10.500 år og til nu søges rekonstrueret (N. Noe-Nygaard og L. Clemmensen). Undersøgelsen af spor efter Storegga-tsunamien afventer dateringer (N. Noe-Nygaard i samarbejde med GEUS). Korrelation af de forskellige kvartære kronologier er særdeles vigtigt, fortsat samarbejdet med Intimate-dateringsgruppen og Iskernegruppen, hvor jeg er tilknyttet deres nye Grundforskningscenter CIC. Det er lykkedes at finde de første helt sikre veldaterede søaflejringsmikrotephrakoncentre fra Danmark, der har gjort det muligt at korrelere med sikkerhed til iskernekronologien og den marine kronologi (N. Noe-Nygaard).

1.2. Holocæne kystklimat- og strandaflejringer, Jyllands vestkyst og Anholt

Kystklimatdannelsen i Danmark de sidste 7.500 år forklares i relation til kystprocesser, klimavariationer og kulturpåvirkning. Dateringer af æoliske aflejringer i Vestjylland, på

Anholt og på Skagen Odde anvendes til at opstille en æolisk "event"-stratigrafi for udvalgte kystområder i Danmark. De æoliske aflejringer belyser relative havniveauændringer mm. En sedimentologisk og geomorfologisk analyse af det holocæne oddesystem på Anholt (med prøver til OSL datering) forventes at føre til etablering af en detaljeret kronologi for dets udvikling. Ved sammenligning med Skagen Odde-systemet kan isostatisk bevægelse samt havniveauvariationer i Kattegat rekonstrueres (L. Clemmensen med Andrew Murray, Risø).

1.3. De kvartære isskjoldes dynamik

De sidste års forskning med luminescensdatering af danske senkvartære aflejringer samt QUEEN-projektet har vist, at de kvartære isskjold i Skandinavien, Barentshavet, Svalbard og det nordlige Rusland er vokset og smeltet bort både i og ude af fase med hinanden. Indimellem fandtes lange perioder med periglaciale til dels lavarktiske og nordligt tempererede forhold. Denne udvikling er resultatet af et komplekst samspil mellem indstrålingsændringer via orbitalkræfterne, oceanicirkulation og dybvandsdannelse samt isskjoldenes egen dynamik og deres feedback-effekt på klimasystemet. Der arbejdes på at belyse og forstå dette samspil. Tidsfæstelse af en række klimatiske betingede begivenheder under istiderne på hver side af det Skandinaviske Iskjold, henholdsvis under maritime og kontinentale forhold, viser isskjoldenes pulserende, hurtige vækst og afsmeltning. I samarbejdet inden for Geocenter København forsøger vi at komme nærmere en forståelse af drivkræfterne bag isskjoldets udbredelse og dynamik, herunder især processerne der styrer landbaserede isstrømme og disses samspil med klimasystemet. Carlsbergfondet har i 2006 bevilliget midler til datering af det Skandinaviske Iskjolds afsmeltning under Saale og Weichsleistidernes forskellige nedsningsfaser (M. Houmark-Nielsen).

1.4. Ella Ø-projektet

Sedimentologiske og geokemiske undersøgelser af Tillit-Gruppens skifte, sandsten og diamikte aflejringer i Østgrønland kan medvirke til at teste "Snowball Earth hypotesen" om en verdensomspændende nedsnings med bundfrysning af oceaner og landbaserede iskapper omkring Ækvator. Aflejringer i Østgrønland og Nordskandinavien indtager en nøglerolle i argumentationen til fordel for denne hypotese, men er også brugt som støtte for det modsatte synspunkt, nemlig at nedsnings fortrinsvis foregik i højlandet langs de hævede skuldre af riftbassiner, der opstod i forbindelse med opsplitningen af superkontinentet Rodinia (M. Houmark-Nielsen i samarbejde inden for Geocenter København).

2. Palæontologi og bioevents

2.1. Invertebratpalæontologi

Undersøgelsen af de cheilostome bryozoers globale udvikling i forbindelse med Kridt-Tertiær-grænsens markante uddøen er intensiveret i et formelt samarbejde med forskere fra Natural History Museum, London og NIWA, New Zealand, samt Aarhus Universitet. Projektet har til formål at teste den nyligt fremsatte hypotese om, at de globale post-Paleocæne bryozofaunaer har deres oprindelse på den Sydlige Halvkugle (Håkansson & Thomsen 2006) og ikke – som i de klassiske antagelser – i den højdiverse nordvest-europæiske Maastrichtien-Danien-fauna. To relaterede fa-

cetter inddrages sideløbende: 1) Den trinvisse uddøen af de mesozoiske cheilostome bryozoaer i Nordvesteuropa. 2) Etableringen af konsistente fylogenetiske relationer hen over Kridt-Tertiær-grænsen (Eckart Håkansson).

2.2. Dinosaurtektonik

I en serie af theropodfodaftryk fra Entrada Sandstenen, Mellem Jura, Utah, USA, viser tre fodaftryk deformationsstrukturer, der er udviklet under dinosaurens afsæt under gang. Strukturerne danner et komplekst deformationsmønster, og en dynamisk analyse af strukturudviklingen har muliggjort en fortolkning af theropodfodens bevægelsesmønster fra afviklingen af foden under den maksimale belastning og til de efterfølgende subfaser under afsættet. Deformationsstrukturer fra dinosaurfodspor har ikke tidligere været beskrevet, og undersøgelsen er et godt eksempel på et frugtbart samarbejde mellem to discipliner, strukturgeologi og vertebratpaleontologi, der normalt ikke kobles sammen (O. Graversen og ph.d.-studerende J. Milàn).

2.3. Vertebratpaleontologi

Fem meget forskellige arter af knogletunger (primitive benfisk) er beskrevet fra Nordjyllands tidligste Eocæn. Den tids Nordsø var et flere hundrede meter dybt, næsten lukket indhav. Forekomsten af knogletunger er bemærkelsesværdig, fordi alle nutidige slægtninge lever i ferskvand på den sydlige halvkugle og regnes for primære ferskvandsfisk, som formodes ikke at kunne sprede sig via havet. Fylogenetisk slægtskabsanalyse viser, at de marine arter fra Eocæn er placeret på forskellige grene i knogletungernes stamtræ. Det er plausibelt, at knogletunger oprindeligt har været marine (N. Bonde).

Studier af fjerdragt samt den formodede 'tommelvinge' hos 'øglefuglen' *Archaeopteryx* er fortsat. Det er sandsynligt, at fuglene i deres tidligste udvikling har været igennem et firvinget stadium (såkaldt '*Tetrapteryx*') med 'svingfjer' også på bagfødterne (N. Bonde med K. Hansen samt P. Christiansen, SNM).

2.4. Kokkolitters dannelse og diagenese

Med atomic force-mikroskopi, genetiske metoder og molekylær modellering undersøges organiske molekylers betydning for krystallisering af kalcit. Målet er at forklare, hvordan forbindelserne påvirker overfladen og at nå tættere på hemmelighederne ved biomineralisationen (S. Stipp, Lone Skovbjerg, Stanley Brown, Tue Hassenkam og udenlandske kolleger).

3. Bassinsyntese: tolkning af sedimentære bassiner

3.1. Cretaceous Research Centre

Det 3-årige Cretaceous Research Centre (CRC) startede i foråret 2005 med en bevilling på 7.240.000 kr. fra Forskningsrådet for Natur og Univers (FNU). Følgende medarbejdere ved instituttet indgår i CRC's arbejde: P. Alsen, K. Anderskov, M. Bjerager, C.J. Bjerrum, J.B. Christiansen, E. Esmerode, B.W. Lauridsen, A.M. Sørensen, L. Nielsen, F. Surlyk. Derudover er der samarbejde med en lang række forskere fra andre institutioner og olieselskaber i ind- og udland.

Meget af arbejdet inden for CRC har været fokuseret på de to kerneboringer S1 og S2 udført på Stevns i 2005. De studeres isotopgeokemisk, sedimentologisk og palæoekologisk, og i S2 er der for første gang nogensinde fundet en siliciklastisk turbiditet i dansk Kridt. Studier af konturitdri-

ver og kanaler i Kridtlagserien i Kattegat, bundstrømsaktivitet under aflejring af Kridtsedimentterne i Øresund, store kanalsystemer i Kridtlagserien i tysk Nordsø og kanaler i kridtet i Pariserbassinet på grundlag af seismiske profiler er afsluttede (Engkilde, Esmerode, Kolbye-Jensen, Lykke-Andersen, Surlyk). Danien-bryozobankerne i Limhamn og Faxe kalkbrud er studeret med georadar sammen med to specialestuderende, og en afhandling om bankerne i Limhamn er nær sin afslutning (Bjerager, Nielsen, Schack von Brockdorff, Surlyk). Skrivekridtbanker i Sigerslev Kalkbrud blevet studeret som led i et speciale, og en afhandling er udarbejdet (Anderskov, Damholt, Surlyk). Sedimentologiske og palæoekologiske studier af Danien-bryozobankerne i Stevns Klint (Bjerager, Surlyk) samt et monografisk arbejde om Stevns Klint baseret på stereofotogrammetrisk tolkning er afsluttede (Bjerager, Damholt, Surlyk). En rytmisk kridt-mergel lagserie i Rørdal-kridtbruddet er blevet studeret geokemisk og palæontologisk, og ændringer i ilt- og karbonisotopforhold viser, at den rytmiske lagserie er aflejret i en periode med kolde og våde forhold, mens det under- og overliggende rene kridt er aflejret i varmere vand med højere organisk produktivitet (Lauridsen, Knudsen, Schousbo, Stemmerik, Surlyk).

Kridtaflejringer i det Apuliske Bassin i Sydøstitalien blev studeret i samarbejde med geologer fra Mærsk Olie og Gas AS for at sammenligne dem med Kridt i Nordsøen. Et andet aspekt af centrets arbejde er fokuseret på fossillrige aflejringer fra Kridthavets kyst i Skåne, hvor et dybt forviret granitlandskab blev overskyldet af havet, og rige østersbanker blev dannet. Dette høj-diverse økosystem rekonstrueres og kontrasteres med andre økosystemer i Kridt- og Danien-havet (Sørensen, Surlyk o.a.).

En velblottet dinosaur 'trampling ground' i de ældste Kridt aflejringer på Bornholm blev fundet i 2006. Sporene er ledsaget af lodrette gravegange af underarmsdimensioner, der er lavet af flodkrebs eller lungefisk, og en afhandling er under udarbejdelse (Surlyk, Noe-Nygaard, Milan).

En monografi om ammonitfaunaen i Nedre Kridt i Østgrønland er blevet antaget til forsvar for den naturvidenskabelige doktorgrad (Alsen).

Surlyk, Anderskov og Bjerager deltog i togben 8 – The Great Australian Bight – på Galathea 3-ekspeditionen for at studere bryozobanker langs sokkelranden syd for Australien gennem et bredt spektrum af metoder omfattende reflektionsseismik, videooptagelser, trawl, gravitý coring og multi-beam-optagelser. De nye data vil indgå i test af de hypoteser vedrørende bankernes oprindelse, som er blevet publiceret efter Ocean Drilling Program Leg 182 og i sammenligning med bryozobankerne i Danmarks og Sveriges Danien.

3.2. IODP-togt

En dybvandskorallbank af Pliocæn-Pleistocænalder fra Porcupine Seabight undersøges igennem Integrated Ocean Drilling Program (IODP) ekspedition 307. Borekerner fra Challengerbanken undersøges med henblik på at klarlægge bankens benthiske økosystems dannelse og udvikling i relation til klimavariationer og havstrømme i NØ-Atlanten igennem de sidste 3 millioner år (M. Bjerager).

3.3. Kridttidens havcirkulation og biogeokemiske kredsløb i det europæiske område

Modellering af shelf-ocean-interaktionen under højt eustatisk havniveau illustrerer shelf-områdets palæoceanografiske og biogeokemiske dualitet i modulering og monitoren-

ring af fortidens biogeokemiske udvikling. Specielt kan shelfområdets havcirkulation og biogeokemiske forhold resultere i en forstærkning af klimatiske og geokemiske hændelser (C.J. Bjerrum).

3.4. Nuussuaqbassiniet – Vestgrønland

Den kretassiske Atane Formation tolkes som deltaaflejringer fra Alben til tidligste Campanien. Nye aldre for en række lokaliteter ændrer tolkningen af aflejringsmiljøer og palæogeografi og inddrages i redegørelsen for de litostratigrafiske enheder. Sammenstilling af felddata og multi-model fotogrammetri danner grundlag for udtegning af et geologisk kort over sydøst Nuussuaq (kortbladet Paatuut) (G.K. Pedersen i samarbejde med A.K. Pedersen, SNM, og kolleger ved GEUS).

3.5. Terrestiske aflejringer Mallorca og Sardinien

Udviklingen af kystnære æoliske og fluviale aflejringsystemer på Mallorca og Sardinien de sidste 150.000 år rekonstrueres. De sedimentære facies er blevet analyseret, og der er indsamlet prøver til datering. Den sedimentære udvikling af de æoliske systemer på de to øer sammenlignes for at afdække regionale mønstre i klimaudviklingen i Middelhavsregionen, specielt under sidste istid (L. Clemmensen med universiteterne i Palma og Sassari).

3.6. Oceanernes biogeokemiske udvikling og vekselvirkning med atmosfæren

Kvantitativ modellering af fosfor-, nitrogen-, kulstof- og iltkredsløbet igennem Mesozoikum er påbegyndt for at forstå co-evolutionen af eustatisk havniveau, klima, plankton og marine anoxiske hændelser. Foreløbig kvantificering af fosforbudgettet i sekvens-stratigrafisk sammenhæng er under udarbejdelse (C.J. Bjerrum).

3.7. Ikka-projektet

De unikke tufasøjler i den sydgrønlandske Ikka Fjord er påny mål for omfattende forskningsaktiviteter. I sommeren 2006 påbegyndtes et tværfagligt biologisk, geologisk og geografisk forskningsprojekt, der bl.a. har til formål at undersøge søjlernes mikrobiologi. Derudover vil vi vurdere effekten af den globale opvarmning på stabiliteten af søjlerne, der opbygges af det temperaturfølsomme kalkmineral ikait. Projektet støttes af Villum Kann Rasmussens Fond (B. Buchardt).

4. Geologisk anvendt Geofysik

4.1. Centre for Integrated Geophysical Research: Application to Rift Formation and Basin Evolution

Jordskorpen flækker flere steder i langstrakte riftzoner f.eks. i Østafrika, ved Baikal Søen, i Rio Grande dalen og i Rhindalen. Udviklingen skyldes pladetektoniske processer og har sandsynligvis ophav i jordens dybe indre og har været aktive gennem det meste af jordens historie. Den danske olie findes f.eks. i en lignende riftzone i Nordsøen: Central Graben. Her opsprækkedes jordskorpen for ca. 250 mill. år siden, og en betydelig indsykning har skabt plads til aflejring af store mængder sediment. Hele det danske område er dækket af 1-20 km tykke sedimentære bjergarter. Centre for Integrated Geophysical Research forsøger at afdække de processer, som leder til dannelse af kontinentale riftzoner. Vi fokuserer på et naturligt laboratorium i det centrale Jylland, hvor en kraftig tyngdeanomalie viser, at der findes bjergarter med meget stor densitet i jordskorpen.

Er disse dannet ved indtrængen af smeltet magma fra jordens kappe i forbindelse med opsprækning af jordskorpen for ca. 250 mill. år siden? Der indsamles store mængder af seismiske og andre geofysiske data i det danske område. Publikationer fra centret giver anledning til nyvurdering af de geologisk set væsentlige riftprocesser. Der er endvidere blevet tolket data fra Donetsk Riftten i Ukraine, Baikal Riftzonen i Sibirien og den Østafrikanske Riftzone i Etiopien med fokus på betydningen af magmatiske smelter og tidlige strukturer for riftudviklingen. Centre for Integrated Geophysical Research støttes af bevillinger fra Forskningsrådet for Natur og Univers (FNU), fra Forsknings- og Innovationsstyrelsen, Carlsbergfondet og Nato (H. Thybo, A. Sandrin, C. Nielsen, S.B. Lyngsie, I. Artemieva, L.Nielsen, L.O. Boldreel, I.D. Reid og en række specialestuderende i samarbejde med universiteterne i Aarhus og Amsterdam).

4.2. Struktur og udvikling af den kontinentale litosfære

Jordens sekulære udvikling (langtidsudvikling) belyses fra den tidlige dannelse af den differentierede jord gennem integration af geofysiske, geokemiske og petrologiske data og tolkninger. Formålet er at belyse årsager til og effekter af den tidligste udvikling af jorden, herunder dannelsen af en litosfære og de senere påvirkninger heraf. Projektet bygger på geotermiske og gravimetriske data samt seismologiske tolkninger. Vi finder, at pulser i jordens tidlige udvikling kan skyldes termisk overophedning under superkontinenter, hvilket også kan forklare fremkomsten af de enigmatiske anortositiske bjergarter. I samarbejde med H. Thybo og M. Kaban er gennemført en omfattende analyse af litosfæren i Europa, hvilket afdækker væsentlige dele af dens 3,5 milliarder års udviklingshistorie. Årsagerne til topografiske forskelle på forskellige dele af kontinenterne er også genstand for undersøgelser (I.M. Artemieva). Den dybe struktur under Alperne undersøges med dybseismiske data. Der er udviklet nye tolkningsmetoder, som kan anvendes i det meget støjfyldte alpine område. Resultaterne viser stor variation i dybden til kappen i området samt ændring i subduktionsretning fra vest mod øst (H. Thybo med universitetet i Wien).

Udviklingen af det nordvesteuropæiske område analyseres gennem gravimetrisk, magnetisk og seismisk tolkning. Der fokuseres på forekomsten af palæozoiske sedimentære bjergarter med hydrokarbon-potentiale i det danske område samt betydningen af kaledoniske og ældre kollisionsstrukturers betydning for den efterfølgende bassindannelse. Central Graben viser tegn på kraftig palæozoisk bassindannelse, sandsynligvis i forbindelse med en tidlig riftfase. Refleksionsseismiske data bekræfter tidligere tolkninger af op til 10 km tykke sedimentære bjergarter, visse steder med et stort hydrokarbon-potentiale, i store dele af det danske område. En ny model for udviklingen af Brande Graben er blevet opstillet (H. Thybo, A. Lassen, S. Lyngsie, og A. Andreasen i samarbejde med GFZ-Potsdam og Kiev).

Tolkninger af seismisk struktur omkring de kimberlitiske diamantminer i det sibiriske kraton viser anormalt høje seismiske hastigheder. To krydsende seismiske profiler viser begge ekstreme hastigheder, men det kan desværre ikke afgøres, om der er tale om seismisk anisotropi. Laboratoriemålinger af seismisk hastighed antyder dog, at der må være tale om anisotrope kappebjergarter. Det er endnu uvist, hvorledes anisotropien har kunnet påvirke dannelse af de magmatiske kimberlitrør i området (H. Thybo med russiske, polske og amerikanske kolleger).

4.3. Overfladenære geofysiske undersøgelser

Overfladenære geologiske strukturer og vandets nedsivning gennem jordlagene over grundvandsspejlet undersøges vha. højopløselige geofysiske metoder. Carlsbergforkastningen kortlægges gennem København og syd for Amager vha. forskellige seismiske metoder og geoelektriske målinger. Et geoelektrisk tværsnit hen over forkastningen på det sydlige Amager indikerer, at saltholdigt grundvand siver op igennem sprækker i det kvartære morænersdække lige over forkastningszonen, hvilket kan betyde, at der har været bevægelser i denne zone siden sidste istid. Fremtidige studier har til formål at afdække i hvor stort omfang, Carlsbergforkastningen stadig er aktiv (L. Nielsen, H. Thybo).

Kalkbjergarters seismiske hastighedsfordeling undersøges vha. refraktionsseismiske data indsamlet på Stevn. Studierne viser kalkbjergarternes overordnede lagdeling, og analyserne af de seismiske hastigheder medvirker til at belyse bjergarternes dannelses- og indsynkningshistorie samt størrelsen af efterfølgende tektonisk opløft af området (L. Nielsen, L.O. Boldreel, F. Surlyk samt kolleger ved GEUS og Aarhus Universitet).

Tomografiske georadarmetoder anvendes i hydro-geofysiske studier af vandets nedsivning gennem de øverste jordlag (~10 m). Jordlagenes strukturer og vandmætning kortlægges vha. nyudviklede inversionsmetoder til tolkning af de tomografiske data. Metoderne er udviklet med henblik på at sikre, at datafejl undertrykkes, og der opnås bedre opløsning af jordstrukturerne. Fremtidige studier har til formål at integrere data indsamlet mellem borehuller med georadardata og geoelektriske data indsamlet fra overfladen for derved at opnå bedre opløsning af de geologiske jordstrukturer (L. Nielsen, M. Looms, K.H. Jensen samt kolleger ved Aarhus Universitet og bachelor- og speciale-studerende).

Vadehavets barriereøers udviklingshistorie belyses ved tolkning af georadardata sammen med borehuloplysninger og optisk stimuleret luminescens (OSL)-dateringer. De integrerede datasektioner viser graden og retningen af sedimentudbygning gennem tiden. De fremtidige studier har bl.a. til formål at belyse, i hvor høj grad barriereøernes udvikling er betinget af ændringer i havniveau (L. Nielsen, N. Noe-Nygaard, L. Clemmensen samt kolleger ved Geografisk Institut, GEUS og Aarhus Universitet).

Bryozobankers vækst belyses vha. georadardata indsamlet over dele af Danien-lagpakken i det sydvestlige Sverige og det sydøstlige Sjælland. De geofysiske data integreres med geologiske opmålinger i profilvægge. Studierne indikerer, at bankevæksten har ændret sig gennem tid. De ændrede vækstmønstre forklares ved ændringer i havstrømme og/eller ændringer i fauna (L. Nielsen, F. Surlyk, M. Bjerager samt specialestuderende).

4.4. Kontinentale marginer og oceaniske skorpestrukturer
Færø-Rockall Plateauet sydvest for Færøerne studeres vha. refleksionsseismik med henblik på afdækning af basalt-overfladens morfologi og palæomiljøet, kompressionsstrukturer og deres tidlige relation, sedimentregnskab samt dybhavsstrømmenes forløb. Basalt studeres ved hjælp af geofysiske logs (L.O. Boldreel og M.S. Andersen, GEUS).

Kontinental-marginen ud for Vietnams østkyst undersøges ved hjælp af integrerede geofysiske metoder. En række grabenstrukturer er blevet afdækket med hidtil uk-

endte årsager. Der er gennemført seismiske tolkninger kombineret med gravimetrisk og magnetisk modellering med henblik på at afdække bassinernes oprindelse og årsag. Forskningen er lovende for afdækning af nye typer af grabenstrukturer på recente marginer (L.O. Boldreel, I. Reid og M.B.W. Fyhn).

Skorpestrukturer i det nordvestlige Atlanterhav studeres under anvendelse af nye seismiske data. Foreløbige tolkninger antyder, at horisontale forkastningszoner kan have betydning for dannelse af højderygge på havbunden (A. Andreassen, H. Thybo i samarbejde med GEUS).

Resultaterne fra det internationale projekt i Nares Strædet i den nordlige del af Grønlands vestkyst har allerede ændret opfattelsen af dette spændende kontinentale område. Der er klare tegn på betydelig lateral bevægelse i den nordlige del af området, selv om bevægelserne har været mindre end antaget. Resultaterne viser, at Grønlands skorpe fortsætter hele vejen under strædet (I. Reid).

4.5. Seismisk-tektonofysiske studier af Jordens tekto-sfære
Årsager til pladetektoniske processer undersøges gennem seismisk-tektonofysiske studier af kontinenternes aktive tekto-sfære. Lavhastighedszonen under 8° Diskontinuiteten i 100 km dybde under kontinenterne undersøges gennem detaljeret tolkning af data fra de sovjetrussiske "fredelige nukleare sprængninger", bl.a. for at kunne afklare betydningen af seismisk anisotropi. Vi har bestemt den første seismisk tomografiske model for Iran gennem anvendelse af den nyudviklede "inverse tomografiske metode". Modellen viser klare tegn på subduktion, således at resultatet løser en af gåderne omkring den tektoniske udvikling af dette område (H. Thybo, A. Ponte vivo, og A. Alighani).

5. Hydrogeologi og miljøgeokemi

5.1. Grundvands-overfladevandsinteraktion

Vedrører udvekslingen af vand på tværs af distinkte hydrologiske domæner; mellem grundvand og overfladevandsystemer (søer, vandløb og hav). Projekterne har omhandlet studier af effekten af oppumpning på saltvandsindtrængning i Sydspanien (EU-projekt), undersøgelse af tsunamis påvirkning af grundvandsressourcen i Sri Lanka (ph.d.-projekt), densitetsstrømninger i grundvandsmagasiner ved Skansehage (uformelt projekt), undersøgelse af betydning af vertikale trykudligningsrør på stranderosion ved Hvide Sande (Kystdirektoratet), brug af isotoper til undersøgelse af grundvandsudstrømning ved kyster (uformelt projekt) og undersøgelse af grundvandsudsivning til og fra søer (Villum Kann Rasmussen Fonden). Projekterne udføres via hydrogeologiske, geofysiske og isotopkemiske undersøgelser i kombination med grundvandsmodellering (M. Vithanage; A. Antonsson, P. Engesgaard, K.H. Jensen, N.O. Jørgensen, GI/KU; Biologisk Institut, KU; SDU; DMU; GEUS; DTU; Kystdirektoratet; F.Z. Juelich, Tyskland; Univ. Almeria, Spanien; International Water Management Institute, Sri Lanka; the Univ. New South Wales, Australien).

5.2. Strømning og transport i komplekse

grundvandsmagasiner: Aldersdatering af grundvand

Vedrører studier af betydningen af geologisk kompleksitet på strømning og transport, herunder aldersdatering af grundvand. Projekterne har omhandlet geologisk modellering af grundvandsmagasiner under brug af avancerede 3D

fortolkningsværktøjer (ph.d. Geocenterprojekt) og brugen af miljøtracere såsom CFC og tritium-helium til aldersdatering (ph.d.-projekt). Projekterne udføres via hydrogeologiske, geofysiske og hydrokemiske undersøgelser i kombination med grundvandsmodellering (K. H. Jensen, P. Engesgaard, GI/KU; GEUS).

5.3. Hydrogeofysik

Ved en lokalitet ved Arrenæs er der udført målinger ved hjælp af cross-borehole georadar og resistivitetstomografi med henblik på at bestemme den rumlige og tidslige variation af vandindhold og saltkoncentration både under naturlige og forcerede nedbørsforhold. Der foretages bestemmelse af transportparametre ved hjælp af momentmetoden, og ved 'integrated data fusion' er det forsøgt at identificere de hydrauliske parametre for den umættede zone. Der er endvidere foretaget hydrogeofysiske undersøgelser ved Skansehage og ved kystområder i Sri Lanka (M.C. Looms, L. Nielsen, M. Vithanage, P. Engesgaard, K.H. Jensen, GI/KU, T.M. Hansen, NBI, Lancaster University, UK).

5.4. Anvendelse af remote sensing data i hydrologiske modeller

Remote sensing data udgør en særdeles værdifuld datakilde i forbindelse med distribueret hydrologisk modellering af vandløbsoplande. I projekter i Senegal og Spanien undersøges, i hvilket omfang satellitbaserede data kan forbedre simuleringen af vandomsætningen og vandløbsafstrømningen i oplande med forskellige hydrologiske karakteristika (F.H. Andersen, K.H. Jensen, GI/KU, Geografisk Institut, KU).

5.5. Klimaændringers indvirkning på vandressourcer

Der er foretaget en test af 30-årige klimascenarier, som er predikeret ved hjælp af DMI's regionale klimamodel Hirham. Klimascenarierne repræsenterer et tidsudsnit for slutningen af det 21. århundrede for Danmark. Klimascenarierne er anvendt som input til modelsimuleringer af de hydrologiske konsekvenser (L. van Roosmalen, K.H. Jensen, GI/KU; GEUS, DMI; Københavns Energi, DHI – Institut for vand og miljø).

5.6. Saltvandsindtrængning i et grundvandsreservoir

Et forskningsprojekt støttet af Danida har undersøgt indvirkningen af saltvandsindtrængning på størrelsen og kvaliteten af grundvandsmagasinet på Ketatangen i det sydøstlige Ghana. Siden 1930-40 har området økonomisk været domineret af intensiv landbrugsproduktion. En stigende befolkningstilvækst og forøget landbrugsproduktion og dermed tilhørende kunstvanding har i de seneste år betydet en øget udnyttelse af grundvandet. På det seneste har en vandstandsregulering i den bagvedliggende saltvandslagune på afgørende vis hævet grundvandsstanden og saltvand/ferskvandsgrænsen i grundvandsmagasinet og dermed sat yderligere pres på den begrænsede grundvandsressource (N.O. Jørgensen).

5.7. Nano-GeoScience – projekt Nano-Chalk

Et nyt projekt, Nano-Chalk, kombinerer viden og metoder fra nano- og bioteknologi i studiet af skrivekridts overfladeegenskaber på molekylær skala, med det formål at udvikle et produkt eller en proces som kan øge olieproduktionen fra skrivekridt-reservoarer i Nordsøen. Projektet er et samarbejde mellem Mærsk Olie og Gas og Nano-Science Cen-

ter (NSC) ved Københavns Universitet. Satsningen støttes af Højteknologifunden og Mærsk Olie og Gas (S. Stipp, T. Bjørnholm, R. Feidenhans'l, K. Bechgaard, T. Hassenkam, E. Makovicky, T. Balic-Zunic (alle fra NSC) og F. Engstrøm, A. Hammer-Aebi og K. Henriksen (Mærsk)).

5.8. Nano-GeoScience – miljøgeokemi

En mineralogisk og kemisk karakterisering af jernoxider i opsprækket granit har som mål at forstå jernoxidernes dannelsesbetingelser (K. Dideriksen, B.C. Christiansen og S. Stipp). Bakteriers evne til at hæfte sig på mineraloverflader og deres rolle i mobilisering og tilbageholdelse af toksiske stoffer i grundvand og vandbehandlingsfaciliteter studeres (L. Karlby, L. Skovbjerg, T. Sommer, K. Johansen og S. Stipp).

5.9. Nikkel i opsprækket kalk

Nikkels opførsel i bryozokalk undersøges for at definere de mekanismer, som er ansvarlige for transport af Ni i grundvand og mulighederne for at immobilisere Ni i calcit og jernhydroxider på sprækkevæggene (L. Lakshtanov, D. Belova og S. Stipp).

6. Petrologi og geokemi

Inden for petrologi og geokemi har forskningen været rettet mod belysning af en bred vifte af aktuelle geologiske problemer i forståelsen af udviklingen af skorpe-kappesystemet.

Udviklingen af de tidlige oceaner afspejler generelt Jordens afkøling, men vores undersøgelser ved isotopgeologiske metoder af kvartsbåndede jernmalme viser, at for 2,7 milliarder år siden var der en stærkt øget hydrotermal flux, hvilket menes at skyldes en kraftigt øget smeltedannelse i kappen på dette tidspunkt. Dette er i overensstemmelse med øget vækst af kontinenterne på netop dette tidspunkt (R. Frei i samarbejde med Y. Dilek, Miami University, USA, R. Mapeo, University of Garbarone, Botswana, De Beers Ltd., Sydafrika, P.S. Dal, Kent State University, Ohio, USA, A. Meibom, Naturhistorisk Museum, Paris).

Opsprækningen af kontinenter under de pladetektoniske bevægelser af lithosfærepladerne har gennem Jordens udvikling mange gange været ledsaget af vulkanisme i et langt større omfang, end hvad ses i dag. Den voldsomme vulkanisme forårsagede klimaændringer og masseuddøen. Vulkanisme af denne type er et resultat af særlig stor smeltedannelse i den sublithosfæriske kappe og undersøges gennem studiet af de ca. 60 millioner år gamle store vulkanprovinser på Grønland og Færøerne, der ledsagede kontinental opsprækning da Atlanterhavet dannedes. Nye resultater på grundlag af Sr-, Nd-, Hf-, Pb- og Os-isotopsammensætninger og koncentrationer af sporgrundstoffer i lavaer viser en samtidig variation i magmasammensætninger på begge sider af det opsprækkende kontinent. Den kan henføres til inhomogenitet i en særlig varm opstigende kappe, der i dag kan erkendes som Det Islandske hotspot. Modellering af dannelsen af denne særligt varme kappe omfatter recirkulation af lithosfæreplader til den nedre kappe. En lignende provins undersøges i Nordgrønland (P.M. Holm, T. Waight, i samarbejde m. C. Tegner, AU, R. Waagstein, GEUS, N. Hald, SNM, L.M. Heaman, University of Edmonton, Canada, J. Baker, University of Wellington, New Zealand, A. Brandon, NASA Johnson Space Center, Texas, USA, D. Graham, Oregon State University, USA, R. Trønnes, universitetet i Oslo). I forbindelse med

Kap Verdeøernes hotspot er en kompliceret inhomogenitet påvist og karakteriseret (P.M. Holm i samarbejde med R. Wilson, AU, D.W. Peate, Iowa University, T.F. Kokfelt, Geomar, Kiel, F. Sigmundsson, Islands Universitet, A.K. Mortensen, ISOR, Island).

Udforskningen af den kontinentale skorpes opbygning og udvikling har i en lang årrække været et centralt indsatsområde ved Geologisk Institut. Aktuelt foregår der således undersøgelser af den arkæiske og proterozoiske kontinentale skorpes geologi i henholdsvis Grønland og Skandinavien. I Grønland koncentrerer indsatsen om fortsatte petrologiske og isotop-geokemiske undersøgelser i primært Isua-regionen med henblik på en beskrivelse af den tidligste skorpes udvikling og dannelsen af kvartsbåndede jernmalme (R. Frei). Undersøgelser over udvalgte områders potentiale som malmprovinser indgår (J. Konnerup-Madsen i samarbejde med D. Frei og H. Stendal, GEUS).

I Skandinavien omhandler undersøgelserne den proterozoiske kontinentale skorpes udvikling i Sydskandinavien (S Norge og SV Sverige) med henblik på etableringen af en overordnet pladetektonisk ramme for den Sveconorvegiske Orogenese. Dette sker på basis af geokemiske og isotopgeokemiske analysemetoder. Undersøgelserne vil endvidere belyse Skandinaviens tilknytning til superkontinentet Rodinia (J. Konnerup-Madsen, S. Pedersen i samarbejde med T. Andersen, universitetet i Oslo, W.L. Griffin, Earth and Planet Sciences, Macquarie University, Sydney, D. Frei, GEUS). Et naturligt og nyt forskningsinitiativ er nye undersøgelser af Bornholms grundfjeldsområdets petrologi og genese, der stadig kun er kendt i begrænset grad (T. Waight, J. Konnerup-Madsen, P.M. Holm, J. Bailey).

Ilímaussaq-komplekset i Sydvestgrønland er dannet under kontinental opsprækning fra et magma med en ekstrem sammensætning, der gav anledning til dannelsen i et magmakammer af mineraler med høje indhold af grundstoffer, der ellers kun forekommer i meget lave koncentrationer. Komplekset rummer store reserver af "high-tech"-metaller, såsom lithium, beryllium, niob, tantal, lanthanider og yttrium. Undersøgelserne viser, hvordan opkoncentreringen af disse sjældne grundstoffer såvel i Ilímaussaq-magmaet som i lignende magmaer generelt er relateret til særligt depolymeriserede smelter med høje indhold af halogener og natrium (J. Bailey, H. Sørensen, J. Rose-Hansen i samarbejde med T. Andersen, universitetet i Oslo, L. Kogarko, Vernadsky Institute, Moskva).

Undersøgelser af udviklingen i magmakamre i Kælveletscher, Skærgaarden og Borgtinderne, Østgrønland, har ved kemisk analyse og isotopanalyse af bjergarter samt mineraler ved bl.a. mikroprøvetagning vist den dynamiske udvikling i skorpen over en relativt kort tidsskala med hyppig influx af magma fra varierende kappemateriale (T. Waight, P.M. Holm i samarbejde med N.O. Prægel, DNLB/Kgl.Bibl., C. Tegner, AU, T.D.F. Nielsen, GEUS, S. Bernstein, GEUS).

6.1. Den østgrønlandske magmaprovin

Højpræcisionsdateringer ved zirkon-U/Pb-metoden af intrusiv bjergarter fra Østgrønlands palæogene magmaprovin søger at standardisere tidligere $^{40}\text{Ar}/^{39}\text{Ar}$ og fastlægge halveringskonstanterne for Lu-Hf og Re-Os. Det nøjagtige tidspunkt for dannelsen af den verdensberømte Skærgårdsintrusion skal kortlægges intrusions afkølingsforløb sammenlignet med teoretiske modeller. Videre undersøges iltisotoper i zirkoner fra Skærgården (C.K. Brooks

med M.A. Hamilton (University of Toronto), I. Bindeman (University of Oregon), C. Tegner (Aarhus Universitet) og S. Bernstein (GEUS)).

7. Mineralogi

7.1. Krystalstrukturer og krystalkemi

Krystalstrukturundersøgelser under højt tryk/temperatur bidrager væsentligt til beskrivelsen af geologiske processer under kontinental drift og bjergkædedannelse. Endvidere kan de bidrage til design af nye teknologiske materialer. I projektet "Krystalkemiske undersøgelser af mineraler ved højt tryk og temperatur" har man afsluttet undersøgelser af galenobismutit- og lillianitstrukturer ved tryk til 10 GPa samt beskrevet krystalstrukturen af PbS i højtryksform med hensyn til rollen af ikke-bindende elektronpar (E. Makovicky og T. Balic-Zunic i samarbejde med universiteter i Heidelberg og Edinburgh). Endvidere er højtryksstrukturer af kobaltgranat og uordnede spineller undersøgt (T. Balic-Zunic i samarbejde med universiteter i Torino og Padova).

I projektet om platingruppens mineralers krystalkemi er krystalstrukturer af CuRhS_4 og lav-temperatur (Cu,Pd) bestemt i samarbejde med universitetet i Salzburg. Komplekse sulfider af lindströmit, cylindrit- samt berryit-polytype er beskrevet, delvis med brug af nye, avancerede metoder, i samarbejde med universitetet i Salzburg og forskningscentre i Prag og Melbourne.

Andre igangværende mineralogiske projekter omfatter jernoxider og -sulfiders rolle i miljøet (internt samarbejde med geokemiske og geografiske grupper ved KU), mineralogi af "lyserød is" fra centralgrønlandsk borehul samt mineralogi og geokemi af arkæologisk materiale ("imperial prophyry" fra Ægypten) (E. Makovicky og T. Balic-Zunic)).

7.2. Jernisotop-fraktionering og stabile jernisotoper

Fe-isotopforhold i naturlige materialer anvendes til identifikation af Fe-oxid mineralernes adfærd under kontrollerede betingelser i laboratoriet og på naturlige prøver (K. Dideriksen, B. Christiansen, M. Bizarro, S. Stipp og udenlandske kolleger).

7.3. Undersøgelser af grøn rust

Strukturen og sammensætningen af sulfatholdig grøn rust er undersøgt. Grøn rusts reaktivitet i forhold til opløst chromium, neptunium, selenium og almindelige sprække-mineraler som biotit, muscovit og grafit undersøges (B.C. Christiansen, L. Skovbjerg, E. Hansson, M. Sonne, S. Stipp, T. Balic-Zunic og udenlandske kolleger).

7.4. Kalcits atomare struktur og reaktivitet

Der udføres teoretisk modellering af strukturændringer i bulkfasen og på kalcits overflade ved introduktion af en spaltet overflade, opløsningshuller, kanter, hjørner og andre defekter. Kalcits reaktivitet nedsættes, når organiske og uorganiske forbindelser blokerer overfladen, hvilket har betydning for kalkdiagenese samt olie og gasmigration (S. Stipp, L. Skovbjerg, K. Larsen, A. Harstad, K. Henriksen, K. Bechgaard, T. Hassenkam og udenlandske kolleger).

Ph.d.-projekter

Færdige projekter kan ses under ph.d.-afhandlinger.

Aktive i 2006

Alsen, Peter: Valanginien ammonitfaunaen i Østgrønland: Taksonomi, biostratigrafi og regionale implikationer – sammenligninger med ammonitfaunaer i Nordeuropa og Arktisk Canada (F. Surlyk).

Andersen, Flemming Hauge: Hydrologisk modellering for et semi-arid område under anvendelse af remote sensing data (K. H. Jensen, P. Engesgaard og I. Sandholt (Geografisk Institut)).

Antonsson, Árni Valur: Modelling ground water flow and saltwater intrusion using time-lapse 3D geoelectric volumetric models (Sustainable management of water resources by automated real-time monitoring) (P. Engesgaard & K.H. Jensen).

Arting, Uni: Central-vulkanske komplekser i Færø-Shetland kanalen (P.M. Holm).

Bidstrup, Philip Ralhan: Studier af meter-store jordnære asteroider med en fundamentalt ny observationsmetode (H. Haack).

Christiansen, Bo Christoph: Strukturelt studium af grøn rust (S. Stipp og KVL).

Dahl, Tais: Metabolisk isotopfraktionering i den arkæiske geologiske lagserie – Molybdænisotoper som mulige biotracers. (M. Rosing (GM) og R. Frei)).

Esmerode, Estela Vazquez: Reconstructing Late Cretaceous-Danian chalk oceanographic and sedimentary processes in the Central North Sea (F. Surlyk).

Foldager, Rasmus: Numerisk invers stratigrafisk modellering (F. Surlyk).

Fyhn, Michael: Aspects of the Cenozoic structural and stratigraphic evolution of the continental marine offshore Vietnam, seen in a regional perspective (L.O. Boldreel og L.H. Nielsen (GEUS)).

Hag, Maria Plougmann: En analyse af metoder til bestemmelse af vinterafstrømning samt dennes klimafølsomhed – belyst i et vandkraftbassin i Tasiilaq (K. H. Jensen).

Hansson, Eva B.: Interaction between organic and inorganic compounds in the interface of iron at ground-water conditions (S. Stipp).

Hede, Mikkel Ulfeldt: Holocene climate changes around the North Atlantic based on high resolution lacustrine proxy data correlated to the climate changes registered in the GRIP ice cores (N. Noe-Nygaard).

Hede, Signe Ulfeldt: Holocæn klima- og miljøhistorie i Østdanmark med fokus på Littorina-transgressionerne, som de registreres i sedimentære aflejringer (N. Noe-Nygaard).

Lindow, Bent: Anatomy and evolutionary relationships of fossil birds from the Danish Lower Eocene (G. Cuny (GM), G. Dyke (UCD)).

Looms, Majken C.: Hydrogeologisk karakterisering ved hjælp af cross-borehole georadar og resistivitetstomografi (K.H. Jensen og H. Thybo).

Lyngsø, Stig Bjarke: Modellering af bassinudviklingen i Nordsøen, baseret på geofysiske data (H. Thybo).

Nielsen, Christoffer Alsted: Riftudvikling og bassindannelse (H. Thybo).

Nielsen, Jesper Milàn: En palæoøkologisk undersøgelse af de tidlige former for hold af tam-kvæg baseret på ichnologiske og arkæo-zoologiske arbejdsmetoder (N. Noe-Nygaard).

Rasmussen, Christian Mac Ørum: A palaeoecological and biogeographical investigation of the Late Ordovician – Early Silurian interval based on brachiopods (D. Harper (GM)).

Rasmussen, Susanne Lil: Tidstudier af borekerner gennem Øvre Kridt, Danmark: cyklostratigrafi, sedimentologi og petrofysik (F. Surlyk).

Rossel, Stine: Egyptian settlements structured during the Middle Kingdom period (N. Noe-Nygaard).

Sandrin, Alessandro: Geophysical study of the processes that formed the Danish Basin (H. Thybo).

Scharling, Peter: Hydrogeological modeling of Miocene aquifers in Western Denmark (P. Engesgaard).

Sørensen, Anne Mehlín: En økologisk tolkning af Ivø Klack faunaen (F. Surlyk).

Van Roosmalen, Lieke P.G: Impact assessment of climate change on water resources in Denmark at catchment scale (K.H. Jensen).

Vithanage, Meththika Suharshini: Impact of tsunami on groundwater in Sri Lanka (K.H. Jensen, P. Engesgaard).

Påbegyndt i 2006

Anderskov, Kresten: Sedimentology of redeposited chalk in the Central Graben (F. Surlyk). Start: 1/6.

Andreasen, Arne Døssing: Evolution of high-latitude ocean basins and continental margins focusing on the Greenland Sea: A marine geophysical, plate tectonic and geodynamic perspective (H. Thybo). Start: 1/5.

Christiansen, Janus Bruun: A seismic geomorphological and palaeogeographical analysis of the Cretaceous chalk in the Central North Sea integrated in a sequence stratigraphic framework in order to generate an improved understanding of the depositional dynamics (F. Surlyk). Start 1/8.

Duprat, Helene Inga: Geokemisk modellering af smeltdannelse og kappedynamik ved dannelsen af Polbassin og Den Nordgrønlandske Kontinentalrand (P.M. Holm). Start: 1/5.

Madsen, Heine Buus: Udfælding af silica i Øvre Kridt-Danien kalksten, Nordsøen og Danmark (Vejledere: F. Surlyk og L. Stemmerik (GEUS)). Start: 1/3.

Ritchie, Meghan Alaina: Multiple parageneses of gemstone ruby mineralization in the Fiskensæstet district, SW Greenland (E. Makovicky). Start: 1/9.

Ruter, Anthony: An investigation of the role of Mid-Holocene climate change in the Neolithic transition on Zealand (Denmark) (N. Noe-Nygaard). Start: 1/9.

Weber, Tom: Redox sensitive tracers applied to the deposition of iron-rich sediments through time (R. Frei). Start: 1/8.

Instituteder Hans Thybo

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	25,45	9,70	35,15
DVIP	0,84	0,01	0,85
STIP	10,34	5,65	15,99
TAP	24,37	0,87	25,24
Årsværk i alt	60,99	16,23	77,22
Løn med årsværk	25.998,35	6.213,17	32.211,52
Løn uden årsværk	-32,05	639,44	607,38
Øvrig drift	10.676,75	9.468,61	20.145,36
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>36.643,05</i>	<i>16.321,21</i>	<i>52.964,26</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab*VIP Intern*

Alsen, Peter; postdoc.
 Bailey, John Christopher; lektor.
 Balic Zunic, Tonci; lektor.
 Bjerrum, Christian Jannik; lektor.
 Bjørnsen, Mette; forskningsassistent.
 Boldreel, Lars Ole; lektor.
 Bonde, Niels Christensøn; lektor.
 Clemmensen, Lars Bjørn; lektor.
 Engesgaard, Peter Knudegaard; lektor.
 Frei, Robert Ernst; professor.
 Graversen, Ole; lektor.
 Hageskov, Bjørn Peter; lektor.
 Holm, Paul Martin; lektor.
 Houmark-Nielsen, Michael; lektor.
 Håkansson, Eckart Leif Thrane; lektor.
 Jensen, Karsten Høgh; professor.
 Jørgensen, Niels Oluf; lektor.
 Konnerup-Madsen, Jens; lektor.
 Makovicky, Emil; professor.
 Mortensen, Annette Pia; adjunkt.
 Nielsen, Lars; lektor.
 Noe-Nygaard, Nanna; lektor.
 Pedersen, Gunver Krarup; lektor.
 Pedersen, Svend; lektor.
 Reid, Ian Derry; lektor.
 Stipp, Susan Louise Svane; lektor.
 Surlyk, Finn Christian; professor.
 Thybo, Hans Jensen; professor mso.
 Waight, Tod Earle; forskningslektor.
 Westergaard, Bjørn Buchardt; lektor.

STIP Intern

Anderskov, Kresten; ph.d.-studerende.
 Andreasen, Arne Døssing; ph.d.-studerende.
 Christiansen, Janus Bruun; ph.d.-studerende.
 Dahl, Tais Wittchen; ph.d.-studerende.
 Dideriksen, Knud; ph.d.-studerende.
 Duprat, Helene Inga; ph.d.-studerende.
 Foldager, Rasmus; ph.d.-studerende.
 Fyhn, Michael Bryld Wessel; ph.d.-studerende.
 Lauridsen, Bodil Wesenberg; ph.d.-studerende.
 Looms, Majken Caroline; ph.d.-studerende.
 Lundegaard, Lars Fahl; ph.d.-studerende.
 Lyngsie, Stig Bjarke; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Jesper Milán; ph.d.-studerende.
 Ruter, Anthony Henry; ph.d.-studerende.
 Van Roosmalen, Lieke Petronella G.; ph.d.-studerende.
 Vazquez Esmerode, Estela; ph.d.-studerende.
 Weber, Tom; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Alinaghi, Alireza; adjunkt.
 Artemieva, Irina; forskningslektor.
 Bizzarro, Martin; adjunkt.
 Bjerager, Morten Gustav Erik; postdoc.
 Christiansen, Bo Christoph; forskningsassistent.
 Connelly, James Norman; lektor.
 Hansson, Eva Birgitte; forskningsassistent.
 Hede, Signe Ulfeldt; forskningsassistent.
 Henriksen, Karen; forskningsassistent.
 Karlby, Lone; forskningsassistent.

Knutz, Paul Cornils; adjunkt.
 Lassen, Niels Alexander; forskningsassistent.
 Le Roux, Petrus Jacobus; postdoc.
 Pontevivo, Antonella; postdoc.
 Rossel, Stine; postdoc.
 Ruedas Gomez, Thomas; postdoc.
 Skovbjerg, Lone Lindbæk; forskningsassistent.
 Sonnenborg, Torben Obel; lektor.
 Thrane, Kristine; postdoc.
 Trinquier, Anne Marie-Pierre Emilie; postdoc.
 Ulfbeck, David Garf; adjunkt.
 Aaby, Bent; lektorvikar.

STIP Ekstern

Andersen, Flemming Hauge; ph.d.-studerende.
 Antonsson, Arni Valur; ph.d.-studerende.
 Barker, Abigail Katherine; ph.d.
 Hede, Mikkel Ulfeldt; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Christoffer Alsted; ph.d.-studerende.
 Sandrin, Alessandro; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Anne Mehlín; ph.d.-studerende.
 Wittig, Nadine; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Barker, Abigail Katherine; Trace element and isotope constraints on mantle sources and processes in North Atlantic and Cape Verde magmatism.
 Dideriksen, Knud; Stable Fe isotopes: Analytical method, natural samples and laboratory experiments.
 Helstrup, Tina; Environmental Isotopic and Hydrochemical Characteristics of Groundwater from the Cretaceous-Eocene Limestone aquifer in the Keta basin, Ghana, and the Coastal Sedimentary Basin of Togo.
 Lauridsen, Bodil Wesenberg; Benthic palaeoecology in cyclic chalk (NW Europe, Upper Cretaceous).
 Wittig, Nadine; Application of novel U-Th-Pb and Lu-Hf isotopic techniques to tracing the melting and metasomatic history of mantle rocks.

Fondsbevillinger*Aage V. Jensen Charity Foundation*

– Geologisk feltarbejde i Nordgrønland i sommeren 2006 (Eckart Håkansson) kr. 300.000.

Carlsbergfondet

– Aldersbestemmelse af vandreblokke (Michael Houmark-Nielsen) kr. 300.000.
 – Application for a Thermal Ionization Mass Spectrometer (TIMS) (Robert Frei) kr. 800.000.
 – En undersøgelse af palæoceanografiske ændringer i havstrødet mellem Grønland og Norge (Peter Alsen) kr. 813.700.
 – Snowball Earth i Østgrønland (Bjørn Buchardt Westergaard) kr. 46.000.

Dansk Ekspeditionsfond

– Geologisk rekognoscering af kystområder på det nordlige Malaita, Solomonøerne (Poul Martin Holm) kr. 100.000.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

- Rheological and geodynamic modelling of Rift Systems (Finn Surlyk) kr. 1.689.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Anskaffelse af georadar (Lars Nielsen) kr. 500.000.
- Application for a Thermal Ionization Mass Spectrometer (TIMS) (Robert Frei) kr. 1.500.000.
- Modular Crystal Structures and ordering of atoms in Minerals (Tonci Balic-Zunic) kr. 537.600.
- North Greenland Large Igneous Province: Chronology and Petrology of Kap Washington (Paul Martin Holm) kr. 985.600.

Nordforsk

- Nordic Mineralogical Network (Tonci Balic-Zunic) kr. 844.300.

Syddansk Universitet

- Sørestaurering af grundvandsfødte søer/Clear (Peter Engesgaard) kr. 1.730.000.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Ikkafjorden og dens kalksøjler – en økologisk niche i Grønland med enestående biologisk (Bjørn Buchardt Westergaard) kr. 998.200.

Publikationer

- Alpaslan M., Boztug D., Frei, R., Temel A., Kurt M.A.: Geochemical and Pb-Sr-Nd isotopic composition of ultrapotassic volcanic rocks from the extension-related Camardi-Ulukiûla basin, Ni??de Province, Central Anatolia, Turkey. *Journal of Asian Earth Sciences* 27, s. 613-627. 2006.
- Alsen, P.: The Early Cretaceous (Late Ryazanian – Early Hauterivian) ammonite fauna of North-East Greenland: taxonomy, biostratigraphy, and biogeography. *Fossils & Strata* 53, 229 s. 2006.
- Andersen, F.H., Jensen, K.H., Sandholt I., Jorreto, S., Pulido-Bosch, A.: Hydrological modeling of the semi-arid Andarax River Basin in southern Spain. *CMWR XVI – Computational Methods in Water Resources* Copenhagen, s. 241. 2006.
- Andersen, F.H., Jensen, K.H., Sandholt I., Jorreto, S., Pulido-Bosch, A.: Determination of recharge in the arid Andarax River Basin by hydrological modeling. *European Geosciences Union Vienna Conference*, s. EGU06-A-04053. 2006.
- Andersen, F.H., Jensen, K.H., Sandholt I., Stisen S., Jorreto, S., Pulido-Bosch, A.: Hydrological Modeling of the semi-arid Andarax River Basin using remote sensing data. *American Geophysical Union Jan.*, s. H21D-1408. 2006.
- Andersen M.S., Boldreel, L.O., and the SeiFaBa Group 2006: Lithological analysis of wireline logs through flood basalts in 8 exploration wells in the Faroe-Shetland region. *The Sindri Conference Tórshavn*, s. 14. 2006.
- Andersen M.S., Boldreel, L.O., and the SeiFaBa Group 2006: Lithological analysis of wireline logs through flood basalts in 8 exploration wells in the Faroe-Shetland region. *Sub-basalt exploration – Norwegian Petroleum Directorate, Stavanger 29th – 30th March*, s. 1. 2006.
- Andreucci, S., Pascucci, V., Clemmensen, L.B.: A field guide for workshop: Late Quaternary deposits of west Sardinia. *GeoSed Alghero*, 10-12 May, 36 s. Università degli studi di sassari Associazione Italiana di Geologia del Sedimentario, Sardinien 2006.
- Antonsson, A.V., Engesgaard, P.K., Kemna, A., Nguyen, F.: A synthetic study on constraining a 2D density-dependent saltwater intrusion model using time-lapse electrical resistivity data. *1st SWIM-SWICA. First International Joint Salt Water Intrusion Conference, Cagliari – Chia Laguna, Sept. 24-29*, s. 2. 2006.
- Antonsson, A.V., Nguyen, F., Engesgaard, P.K., Kemna, A.: Constraining a 2D density-dependent saltwater intrusion using electrical imaging data. *CMWR-XVI 18-22 June, Cph, Denmark*, i: s. 9. Binning, P.J., Engesgaard, P.K., Dahle, H.K., Pinder, G.F., Gray, W.G. (red.). *Proceedings of the XVI International Conference on Computational Methods in Water Resources 2006*.
- Artemieva, I.: Global 1° x 1° thermal model TC1 for the continental lithosphere: Implications for lithosphere secular evolution. *Tectonophysics, special volume 416, issues 1-4*, s. 245-277. 2006.
- Artemieva, I.: Evolution of the thermal regime of the continental mantle during plume-lithosphere interaction: a comparative study constrained by petrologic data. *European Science Foundation Proc. Int. Plume Symp.*, s. 6-12. 2006.
- Artemieva, I.: Structure and evolution of the continental lithosphere. *Summary of the Dissertation for the Degree of Doctor of Science 81 s. University of Copenhagen, Denmark 2006*.
- Artemieva, I.: The growth and preservation rate of the continental lithosphere: constraints from a global thermal model. *EOS Trans. AGU Spring Meet. Suppl. May*, s. V21A-01. 2006.
- Artemieva, I.: The continental lithosphere: how old? how thick? how warm is it? *EOS Trans. AGU Fall Meet. Suppl. Dec.*, s. T53B-1632. 2006.
- Artemieva, I., Thybo, H., Kaban, M.K.: Deep Europe today: Geophysical synthesis of the upper mantle structure and lithospheric processes over 3.5 Ga. *Geological Society of London Mem. 32, i: European Lithosphere Dynamics, Chapter 1.4 s. 11-41. Gee, D. and Stephenson, R. (eds.). London 2006*.
- Asgaard, U., Bromley, R.G.: *Echinometra lucunter*, *Echinometra mathaei* and *Echinostrephus molaris*: three closely related bioeroding echinometrid echinoids and their markedly different bioerosion traces. *Programme and Abstracts October 29 – November 3, i: 5th International Bioerosion Workshop s. 18. Wisshak, M., Löffler, S.-B., Schulbert, C. & Freiwald, A. (eds.). Erlangen, Germany 2006*.
- Asgaard, U., Bromley, R.G.: Paper no. 223-1. *Echinometra lucunter*, *Echinometra mathaei* and *Echinostrephus molaris*: three closely related bioeroding echinometrid echinoids and their markedly different traces. *Geological Society of America Philadelphia, PA, Abstracts*, s. 536. 2006.
- Bailey, J.C.: Geochemistry of boron in the Ilimaussaq alkaline complex, South Greenland. *Lithos* 91, s. 319-330. 2006.
- Bailey, J.C., Sørensen, H., Andersen T., Kogarko L.N., Rose-Hansen, J.: On the origin of microrhythmic layering in arfvedsonite lujavrite from the Ilimaussaq alkaline complex, South Greenland. *Lithos* 91, s. 301-318. 2006.

- Bais, G., White R.S., Worthington, M.H., Andersen M.S., SeiFaBa 2006 incl. Boldreel, L.O.: The seismic response of Faroe basalts from integrated borehole and wide-angle seismic data. EAGE 68th Conference & Exhibition Vienna, s. A0033, 4 pages. 2006.
- Bais, G., White R.S., Worthington, M.H., Shaw F., Andersen M.S., SeiFaBa 2006 incl. Boldreel, L.O.: Seismic velocities, anisotropy and attenuation of Faroe Islands basalts. The Sindri Conference Tórshavn, s. 16. 2006.
- Baker J.A., Stos, S., Waight, T.E.: Rapid lead isotope analysis of archaeological metals by multiple-collector inductively coupled plasma mass spectrometry. *Archaeometry* 48, s. 45-56. 2006.
- Balic-Zunic, T., Makovicky, E., Karanovic L., Poleti D., Graeser S.: The crystal structure of Gabrielite, $Tl_2AgCu_2As_3S_7$, a new species of Thallium Sulfosalt from Lengenbach, Switzerland. *The Canadian Mineralogist* 44, s. 141-158. 2006.
- Bertling M., Braddy S., Bromley, R.G., Demathieu, G.R., Genise J., Mikuláš, R., Nielsen, J.K., Nielsen, K.S.S., and 4 others: Names for trace fossils: a uniform approach. *Lethaia* 39, s. 265-286. 2006.
- Bjerager, M., Surlyk, F., and IODP Expedition 307 Scientists, : Deep water bryozoan and coral mounds from the Danian of Denmark and their relation to the modern Challenger mound off Ireland, IOPD EXP 307. 17th International Sedimentological Congress, Fukuoka Abstract Vol. B, s. 204. 2006.
- Bjerager, M., Surlyk, F., Seidler L., Stemmerik L.: Ammonoid stratigraphy and sedimentary evolution across the Permian – Triassic boundary in Jameson Land and Traill Ø, East Greenland. *Geological Magazine* 143, s. 635-656. 2006.
- Bjerrum, C.J., Bendtsen J., Legarth, J.J.F.: Modeling organic carbon burial during sea-level rises with application to the Cretaceous. *Geochem. Geophys. Geosyst.* Vol. 7 (5), Q05008, s. 1-24, doi:10.1029/2005GC001032. 2006.
- Bjerrum, C.J., Lauridsen, B.W., Pedersen, G.K., Rasmussen J.A., Schovsbo N., Stemmerik L., Surlyk, F.: Fortidens drivhusverden – Indsigt for fremtiden. *Geoviden* 4, s. 2-19. 2006.
- Boldreel, L.O.: Wire-line log-based stratigraphy of flood basalts from the Lopra-1/1A well, Faroe Islands. 9, i: Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin s. 7-22. Chalmers, J.A., Waagstein, R. (eds.). Denmark 2006.
- Boldreel, L.O., Andersen M.S., and the SeiFaBa group 2006: Effect of burial on *in situ* properties of flood basalt successions in the Faroe-Shetland region. The Sindri Conference Tórshavn, s. 11. 2006.
- Bromley, R.G., Heinberg, C.: Attachment strategies of organisms on hard substrates: a palaeontological view. *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology* 232, s. 429-453. 2006.
- Bromley, R.G., Nielsen, K.S.S.: When is a trace fossil not a trace fossil? i: Abstract Book, Workshop on Ichnotaxonomy – 3, Prague and Moravia, September 2006 s. 5-6. Mikuláš, R. & Rindsberg, A.K. (eds.). Institute of Geology, Academy of Sciences of the Czech Republic, Prague 2006.
- Bromley, R.G., Schönberg, C.H.K.: Bodies and borings: sponge spicules preserved within Cretaceous *Entobia cretacea*. Programme and Abstracts October 29 – November 3, i: 5th International Bioerosion Workshop s. 20-20. Wisshak, M., Löffler, S.-B., Schulbert, C. & Freiwald, A. (eds.). Erlangen, Germany 2006.
- Buchardt, B.: Naturen i Danmark: Geologien – De første aflejringer. i: Naturen i Danmark s. 93-124. Sand-Jensen, K. og Larsen, G. (red.). Gyldendal, København 2006.
- Canfield D.E., Rosing, M.T., Bjerrum, C.J.: Early anaerobic ecosystems. *Phil. Trans. R. Soc. B* 361, doi:10.1098/rstb.2006.1906, s. 1819-1836. 2006.
- Channell, J.E.T., Sato, T., Kananmatsu, T., Stein R., Malone M.J., Alvarez-Zarikian, C., and IODP 303 and 306 Exp. Scientists, : IODP Expeditions 303 and 306 monitor Miocene-Quaternary climate in the North Atlantic. *Scientific Drilling* 2, s. 4-10. 2006.
- Christensen A.M., Abart, R., Konnerup-Madsen, J.: Flow and transport within layered shale-limestone rocks of the larvikite contact-aureole, Oslo graben, South Norway. 344s. 2004.
- Christensen A.M., Holm, P.M., Schuessler, U., Petrasch, J.: Indications of a major Neolithic trade route? An archaeometric geochemical and Sr, Pb isotope study on amphibolitic raw material from present day Europe. *Applied Geochemistry* 21, s. 1635-1655. 2006.
- Christensen A.M., Konnerup-Madsen, J.: Dating and petrogenetic comments on the net-veined late Proterozoic Vrådal complex, South Norway. 143-144s. Austria 2005.
- Clemmensen, L.B., Murray, A.: The termination of the last major phase of aeolian sand movement, coastal dune-fields, Denmark. *Earth Surface Processes and Landforms* 31, s. 795-808. 2006.
- Clemmensen, L.B., Pedersen K., Murray A., Heinemeier J.: A 7000-year record of coastal evolution, Vejers, SW Jutland, Denmark. *Bulletin of the Geological Society of Denmark* 53, s. 1-22. 2006.
- Connelly, J.N., Thrane, K., Krawiec, A., Garde A.: Linking the Palaeoproterozoic Nagssugtoqidian and Rinkian orogens through the Disko Bugt region of West Greenland. *Journal of Geological Society, London* 163, s. 319-335. 2006.
- Connelly, J.N., Ulfbeck, D.G., Thrane, K., Bizzarro, M., Housh, T.: A method for purifying Lu and Hf for analyses by MC-ICP-MS using TODGA resin. *Chemical Geology* 233, s. 126-136. 2006.
- Cordua, K.S., Looms, M.C., Nielsen, L.: Taking correlated data errors into account during inversion of cross-borehole GPR data. *European Geosciences Union EGU* 06, s. A-04314. 2006.
- Dahl K., Buchardt, B.: Monohydrocalcite in the Arctic Ikka Fjord, SW Greenland: first reported marine occurrence. *Journal of Sedimentary Research* 76, s. 460-471. 2006.
- Dahl P.S., Hamilton M.A., Wooden J.L., Foland, K.A., Frei, R.: 2480 Ma mafic magmatism in the northern Black Hills, South Dakota: a new link connecting the Wyoming and Superior cratons. *Candian Journal of Earth Sciences* 43, s. 1579-1600. 2006.
- De Jong, R., Björck, S., Björckman, L., Clemmensen, L.B.: Storminess variation during the last 6500 years as reconstructed from an ombrotrophic peat bog in Halland, southwest Sweden. *Journal of Quaternary Science* 21, 8, s. 905-919. 2006.
- De Jong, R., Björck S., Clemmensen, L.B.: Holocene storminess variation and landscape dynamics in Halland, SW Sweden. *Holivar UCL*, 12-15 June, s. T1-012. 2006.

- Demidov, L., Houmark-Nielsen, M., Kjær, K.H., Larsen E.: The last Scandinavian ice sheet in northwestern Russia: ice flow patterns and decay dynamics. *Boreas* 35, s. 425-443. 2006.
- Dideriksen, K.: Stable Fe isotopes: analytical methods, natural samples and laboratory experiments. 74s. GI/KU, København 2006.
- Due, L., van Aken, H.M., Boldreel, L.O., Kuijpers A.: Seismic evidence of present-day bottom-water dynamics in the Lousy Bank-Hatton Bank area, NE Atlantic. *Deep-Sea Research Part 1*, 53, s. 1729-1741. 2006.
- Edfelt Å., Sandrin, A., Evins P., Jeffries, T., Storey, C., Elming S-Å., Martinsson O.: Stratigraphy and tectonic setting of the host rocks to the Tjärrojjåkka Fe-oxide Cu-Au deposit, Kiruna area, northern Sweden. *GFF* 128, s. 221-332. 2006.
- Engesgaard, P.K., Seifert D., Herrera, P.: Bioclogging in porous media: Tracer studies. i: *Nato Science Series, IV. Earth and Environmental Sciences* s. 93-118. S.A. Hubbs (red.). 2006.
- Esmerode, E.V., Lykke-Andersen H., Surlyk, F.: Co-existing slump and contour current produced deposits in the Late Cretaceous-Danian Chalk Group of the southern Central Graben, North Sea. 17th Int. Sed. Congr. Abs. Vol. pt B O-239, s. 120. 2006.
- Frei, R., Gervilla F., Meibom A., Proenza, J.A.: Os isotope heterogeneity of the convecting upper mantle: The Mayari-Btacoa Ophiolitic Belt (eastern Cuba). *Earth and Planetary Science Letters* 241, s. 466-476. 2006.
- Frei, R., Polat A.: Source heterogeneity for the major components of ~3.7 Ga Banded Iron Formations (Isua Greenstone Belt, Western Greenland): Tracing the nature of interacting water masses in BIF formation. *Earth and Planetary Science Letters* v.253, s. 266-281. 2006.
- Funck T., Dehler S.A., Jackson, H.R., Salisbury, M.H., Reid, I.D.: A refraction seismic image of the sediments in Kennedy Channel, Northern Nares Strait. *Polarforschung* 74, 1-3, s. 41-50. 2006.
- Funck T., Jackson, H.R., Dehler S.A., Reid, I.D.: A refraction seismic transect from Greenland to Ellesmere Island, Canada: the crustal structure in southern Nares strait. *Polarforschung* 74, 1-3, s. 97-112. 2006.
- Funder, S.V., Balic-Zunic, T.: Hypoxia in the Eemian: mollusc faunas and sediment mineralogy from *Cyprina* Clay in the southern Baltic region. *Boreas* 35, s. 367-377. 2006.
- Fyhn, M.B.W., Boldreel, L.O., Nielsen L.H., Reid, I.D., Thang L.D., Huyen N.T., Duc N.A., Houg D.T.: Aspects of the structural evolution of the Phu Khan Basin, offshore central Vietnam, South China Sea. *Geophys. Res. Abstr.* vol. 8, s. A-03522. 2006.
- Fyhn, M.B.W., Nielsen L.H., Boldreel, L.O., Thang L.D., Huyen N.T., Duc N.A.: Aspects of the geological development of the Phan Rang Shelf, offshore South Central Vietnam, South China Sea. 16 AAPG International Conference and Exhibition November 5-8, s. 41. 2006.
- Fyhn, M.B.W., Nielsen L.H., Boldreel, L.O., Thang L.D., Huyen N.T., Duc N.A., Houg D.T.: Aspects of the structural and the stratigraphic evolution of the Phu Khanh Basin, offshore central Vietnam, South China Sea. 16 AAPG International Conference and Exhibition November 5-8, s. 41. 2006.
- Gagnevin D., Daly, J.S., Morgan D., Waight, T.E., Poli G.: Insight into granite petrogenesis from trace element, Sr and Pb isotopic zoning of K-feldspar megacrysts from the Monte Capanne monzogranite. 38s. 2006.
- Graeser S., Topa D., Balic-Zunic, T., Makovicky, E.: Gabrielite, $Tl_2AgCu_2As_3S_7$, a new species of Thallium sulfosalt from Lengenbach, Binntal, Switzerland. *The Canadian Mineralogist* 44, s. 135-140. 2006.
- Hansen, H.J.S.: Stable isotopes of carbon from basaltic rocks and their possible relation to atmospheric isotope excursions. *Lithos* 92, s. 105-116. 2006.
- Hansen T.M., Looms, M.C., Nielsen, L., Mosegaard, K.: Sequential simulation and cross-borehole GPR tomography. *European Geosciences Union EGU 06*, s. A-08262. 2006.
- Hansson, E.B., Odziemkowski, M., Gillham, R.: Formation of poorly crystalline iron monosulfides: surface redox reactions on high purity iron, spectroelectrochemical studies. *Corrosion Science* vol 48, s. 3767-3783. 2006.
- Hass, H.C., Bartholdy J., Betzler C., Boldreel, L.O., Gebhardt, C., Kopsch, C., Kuijpers A., Lindhorst, S., Niessen F.: Late holocene sediment dynamics of Sylt Island and the adjacent North Sea: Linking terrestrial and marine records. *GV International Conference 2006 and 96th Annual Meeting of the Geologische Vereinigung e.V.*, Sept. 25 – 29, s. 16. 2006.
- Holm, P.M., Heaman L.M., Pedersen, L.E.: Baddeleyite and zircon U-Pb ages from the Kærven area, Kangerlussuaq: Implications for the timing of Palaeogene continental breakup in the North Atlantic. *Lithos* 92, s. 238-250. 2006.
- Holm, P.M., Prægel, N-O.: Cumulates from primitive rift-related East Greenland Palaeogene magmas: Petrological and isotopic evidence from the ultramafic complexes at Kælvegletscher and near Kærven. *Lithos* 92, s. 251-275. 2006.
- Holm, P.M., Prægel, N-O.: Lithospheric contributions to high-MgO basanites from the Cumbre Vieja Volcano, La Palma, Canary Islands and evidence for temporal variation in plume influence. *Journal of Volcanology and Geothermal Research* 149, s. 213-239. 2006.
- Holm, P.M., Wilson J.R., Christensen B.P., Hansen, L., Hansen S.L., Hein K.M., Mortensen A.K., Pedersen R., Plesner S., Runge M.K.: Sampling the Cape Verde Mantle Plume: Evolution of Melt Compositions on Santo Antão, Cape Verde Islands. *Journal of Petrology* 47 nr.1, s. 145-189. 2006.
- Houmark-Nielsen, M., Björck S., Wohlfarth B.: Cosmogenic ^{10}Be ages on the Pommeranian Moraine, Poland: comments. *Boreas* 35, s. 600-604. 2006.
- Houmark-Nielsen, M., Knudsen K.L., Noe-Nygaard, N.: Kap. 13. Istider og mellemistider. i: *Naturen i Danmark, Geologien* s. 255-301. Sand-Jensen, K., Larsen, G. (red.). Gyldendal, Danmark 2006.
- Illangasekare, T., Tyler, S.W., Clement, T.P., Villholth, K.G., Pererea, A., Obeysekara, J., Gunatilaka, A., Panabokke, C.R., Hyndman, D.W., Cunningham, K.J., Kaluarachchi, J.J., Yeh, W., van Genuchten, M.T., Jensen, K.H.: Impacts of the 2004 tsunami on groundwater resources in Sri Lanka. *Water Resources Research* 42, W05201, doi:10.1029/2006WR004876. 2006.
- Ineson, J., Buchardt, B., Lassen, S., Rasmussen, J.A., Schiøler, P., Schovsbo, N., Sheldon, E., Surlyk, F.: Stratigraphy and palaeoceanography of upper Maastriechian chalks, southern Danish Central Graben. *Geo-*

- logical Survey of Denmark and Greenland Bulletin 10, s. 9-12. 2006.
- Japsen P., Mavko G., Waagstein R., Olsen, D., SeiFaBa incl. Boldreel, L.O.: Rock physics analysis of sonic velocities in basalts from Faroese and Icelandic wells. The Sindri Conference Tórshavn, s. 13. 2006.
- Kalsbeek F., Frei, R.: The Mesoproterozoic Midsommersø dolerites and associated intrusions, North Greenland: crustal melting, contamination and hydrothermal alteration. Contributions to Mineralogy and Petrology 152, s. 89-110. 2006.
- Knudsen K.L., Houmark-Nielsen, M., Noe-Nygaard, N.: Kap. 12. Klimaets naturlige variationer. i: Naturen i Danmark, Geologien s. 237-253. Sand-Jensen, K., Larsen, G. (red.). Gyldendal, Danmark 2006.
- Kobussen, A.F., Christensen, N.I., Thybo, H., Pochilenko, N.P.: Seismic velocity anisotropy beneath the Siberian Craton: Constraints from xenoliths and petrophysics. Tectonophysics 425, s. 123-135. 2006.
- Konnerup-Madsen, J.: A reconnaissance study of fluid inclusions in vug and fracture filling quartz and calcite from Lopra 1/1A, The Faroe Islands. Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin 9, s. 119-123. 2006.
- Konnerup-Madsen, J.: Smelter i kontinentsskorpen. Varv bind 3, s. 28-32. 2003.
- Konnerup-Madsen, J., Juel, I., Herfort D., Gollop, R., Jacobsen, H.J., Skibsted J.: A thermodynamic model for predicting the stability of thaumasite. Cement & Concrete Composites 25, s. 867-872. 2003.
- Larsen E., Kjær, K.H., Demidov I., Funder S., Grøsfjeld K., Houmark-Nielsen, M., Jensen M., Linge H., Lyså A.: Late Pleistocene glacial and lake history of northwestern Russia. Boreas 35, s. 394-424. 2006.
- Larsen L.M., Pedersen A.K., Pedersen, G.K.: A subaqueous rootless cone field at Niuluut, Disko, Paleocene of West Greenland. Lithos 92, s. 20-32. 2006.
- Lindow, B.E.K., Milàn, J.: Geologisk Museum (red.). Evolution, systematik og videnskabshistorie – halvdagsmøde til ære for Niels Bonde. 16s. Geologisk Museum, København 2006.
- Looms, M.C., Binley A., Jensen, K.H., Nielsen, L., Hansen T.M.: Identifying unsaturated hydraulic parameters using an integrated data fusion approach on cross-borehole geophysical data. EOS Trans. AGU 87 (52) Fall Meet. Suppl., s. H31B-1415. 2006.
- Looms, M.C., Jensen, K.H., Nielsen, L., Binley A., Thybo, H.: Monitoring unsaturated flow and transport using cross-borehole geophysical methods. Computational Methods in Water Resources XVI International Conference, s. 73-85. 2006.
- Lynsje, S.B., Thybo, H.: A new tectonic model for the Laurentia-Avalonia-Baltica sutures in the North Sea: A case study along MONA LISA profile 3. Tectonophysics 429, s. 201-227. 2006.
- Lynsje, S.B., Thybo, H., Rasmussen T.: Regional geological and tectonic structures of the North Sea area from potential field modelling. Tectonophysics 413 (3-4), s. 147-170. 2006.
- Lønborg, M.J., Engesgaard, P.K., Bjerg, P.L., Rosbjerg, D.: A steady state redox zonation approach for modeling the transport and degradation of xenobiotic compounds from a landfill site. Journal of Contaminant Hydrology 87, s. 191-210. 2006.
- Makovicky, E.: Crystal Structures of Sulfides and Other Chalcogenides. Sulfide Mineralogy and Geochemistry 61, s. 7-125. 2006.
- Makovicky, E., Balic-Zunic, T., Karanovic L., Poleti D.: The crystal structure of Kirkiite, $Pb_{10}Bi_3As_5S_{19}$. The Canadian Mineralogist 44, s. 177-188. 2006.
- Makovicky, E., Karup-Møller S., Li J.: Mineralogy of the chrysanthemum stone. N. Jb. Miner. Abh. 182/3, s. 241-251. 2006.
- Makovicky, E., Petčiček, V.: Interpretation of selected structures of the bismuthinite – Aikinite series as commensurately modulated structures. The Canadian Mineralogist 44, s. 189-206. 2006.
- Mattioli M., Renzulli A., Menna, M., Holm, P.M.: Rapid ascent and contamination of magmas through the thick crust of the CVZ (Andes, Ollagü region) Evidence from a nearly aphyric high-K andesite with skeletal olivines. Journal of Volcanology and Geothermal research 158, s. 87-105. 2006.
- Mercogli, I., Briner, A.P., Frei, R., Schoenberg, R., Naegler, T.F., Kramers J.D., Peters, T.: Lithostratigraphy and geochronology of the Neoproterozoic crystalline basement of Salalah, Dhofar, Sultanate of Oman. Precambrian Research 145, s. 182-206. 2006.
- Milàn, J.: Forstenede dinosaurfodspor. Natur på Bornholm 4, s. 34-37. 2006.
- Milàn, J.: Anmeldelse: Fossiler fra Faxe kalkbrud. Varv 2, s. 36. 2006.
- Milàn, J.: Anmeldelse: Sporfossiler. Varv 2, s. 31-32. 2006.
- Milàn, J.: Spor i tiden – når palæontologi bliver til kunst. Varv 2, s. 28-30. 2006.
- Milàn, J.: Variations in the morphology of emu (*Dromaius Novae Hollandiae*) tracks reflecting differences in walking pattern and substrate consistency: ichnotaxonomical implications. Palaeontology 49 (2), s. 405-420. 2006.
- Milàn, J.: Anmeldelse: Fjer. Varv 2006 (3), s. 27-28. 2006.
- Milàn, J., Adolffsen, J.S.: Fortidsdyr i moderne B-film. Varv 2006 (3), s. 19-26. 2006.
- Milàn, J., Avanzini, M., Clemmensen, L.B., Garcíá-Ramos, J.C., Pinuela, L.: Theropod foot movement recorded by Late Triassic, Early Jurassic and Late Jurassic fossil footprints. New Mexico Museum of Natural History and Science Bulletin 37, i: The Triassic-Jurassic Terrestrial Transition s. 352-364. Jerry Harris et al. (eds.). Albuquerque, New Mexico 2006.
- Milàn, J., Bromley, R.G.: True tracks, undertracks and eroded tracks, experimental work with tetrapod tracks in laboratory and field. Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology 231, s. 253-264. 2006.
- Milàn, J., Clemmensen, L.B., Buchardt, B., Noe-Nygaard, N.: Tracking the bronze age fauna: preliminary investigations of a new late Holocene tracksite, Lodbjerg dune system, Northwest Jylland, Denmark. Hantkeniana 5, s. 42-45. 2006.
- Milàn, J., Feidenhans'l, R.: Dinosauræg fra Himalaya. Varv 2006 (3), s. 11-18. 2006.
- Milàn, J., Loope, D.B.: Dinosaurerne i den forstenede ørken. Naturens Verden 89 (10), s. 22-31. 2006.
- Milàn, J., Loope, D.B.: Dinosaurfodspor fra Entrada Sandstenen, Utah. Varv 2, s. 20-27. 2006.
- Milàn, J., Loope, D.B., Bromley, R.G.: Traces of behaviour: a sideways walking prosauropod and a crouching theropod who stood up and walked away. The

- Palaeontological Association Newsletter, Annual Meeting Abstracts 63, s. 65. 2006.
- Milàn, J., Loope, D.G.: Preservation and erosion of Theropod tracks in eolian deposits: examples from the Middle Jurassic Entrada Sandstone, Utah, USA. The Palaeontological Association Newsletter, Annual Meeting Abstracts 63, s. 65. 2006.
- Mondal, S.K., Ripley, E.M., Li C., Frei, R.: The genesis of Archean chromitites from the Nuasahi and Sukinda massifs in the Singhbhum Craton, India. *Precambrian Research* 148, s. 45-66. 2006.
- Nielsen, C.A., Sandrin, A., Dohn, J., Nielsen, L., Shulgin, A., Boldreel, L.O., Lykke-Andersen H., Nørmark E., Thybo, H.: Combined deep- and shallow seismic study of the Danish Basin based on the ESTRID data. *EOS Trans. AGU*, 87 (52), Fall Meet. Suppl., s. T53A-1583. 2006.
- Nielsen, C.A., Sandrin, A., Nielsen, L., Thybo, H.: Reflection seismic image of a large mafic batholith – The ESTRID 2005 Profile. *EGU 2006*, s. A-05963. 2006.
- Nielsen, L., Jørgensen, N.O., Gelting, P.: Mapping of the freshwater lens in a coastal aquifer on the Keta Barrier (Ghana) by transient electromagnetic soundings. *Journal of Applied Geophysics* September, s. doi:10.1016/j.jappgeo.2006.07. 2006.
- Nielsen, L., Looms, M.C., Hansen T.M., Cordua, K.S., Jensen, K.H., Binley A.: On the use of cross-borehole GPR in integrated geophysical-hydrological investigations of the unsaturated zone. *EOS Trans. AGU* 87 (52) Fall Meet. Suppl, s. NS22A-06. 2006.
- Nielsen, L., Stemmerik L., Surlyk, F., Boldreel, L.O., Lykke-Andersen H.: Interpretation of Chalk Group P-wave velocity structure based on refraction seismic data collected on the Stevns Peninsula, Denmark. *EGU 2006*, s. A-04467. 2006.
- Nielsen, L., Thybo, H.: Identification of crustal and upper mantle heterogeneity by modelling of controlled-source seismic data. *Tectonophysics*, special volume 416, issues 1-4, s. 209-228. 2006.
- Nielsen, L., Thybo, H.: Heterogeneous zones characteristic of the crust and upper mantle. *EGU 06*, s. A-04219. 2006.
- Nielsen L.H., Abatzis I., Duc N.A., Minh, N.H., Tai, P.S., Boldreel, L.O., Petersen H.I., Bojesen-Koefoed J., Nytoft H.P., Mathiesen A., Thang L.D., Huyen N.T., Dau, N.T., Houg D.T., Tuan H.A., Hien L.V., Fyhn, M.B.W., Reid, I.D., Lundsteen, E.B., Mørk, F.: Integrated analysis and modelling of geological basins in Vietnam and an assessment of their hydrocarbon potential: Scopes and results of phase 1 and 2 of the ENRECA-project. *AAPG international conference and exhibition*, November 5-8 Abstract Volume 16, s. 100. 2006.
- Nielsen L.H., Mathiesen A., Fyhn, M.B.W., Bojesen-Koefoed J., Petersen H.I., Nytoft H.P., Boldreel, L.O., Reid, I.D., Duc N.A., Thang L.D., Huyen N.T., Dau, N.T., Houg D.T., Tuan H.A., Hien L.V., Abatzis I.: Aspects of the hydrocarbon potential of the Phu Khanh Basin, offshore Central Vietnam, South China Sea. *16 AAPG International Conference and Exhibition* November 5-8, s. 41. 2006.
- Nielsen L.H., Petersen H.I., Duc N.A., Tuan H.A., Boldreel, L.O., Fyhn, M.B.W., Hien L.V., Thai N.D.: Depositional model of the Neogene lacustrine-fluvial succession of the Krong Pa Graben, central Vietnam with emphasis on potential source rock and reservoir rocks. *17th International Sedimentological Congress Abstract Vol. A, i: Sediments of Japanese Island* s. 178. Yamada, T. (ed.). Fukuoka, Japan 2006.
- Noe-Nygaard, N., Hede, M.U.: The first appearance of cattle in Denmark occurred 6000 years ago: an effect of cultural or climate and environmental changes. *Geografiska Annaler, Series A, Physical Geography* Volume 88 A, No. 2, s. 87-95. 2006.
- Noe-Nygaard, N., Knudsen K.L., Houmark-Nielsen, M.: Kap. 14. Fra istid til og med jægerstenalder. i: *Naturen i Danmark, Geologien* s. 303-331. Sand-Jensen, K., Larsen, G. (red.). Gyldendal, Danmark 2006.
- Noergaard, A., Stisen S., Sandholt I., Jensen, K.H., Refsgaard J.C.: MIKE SHE modeling using MODIS and MSG data products. *American Geophysical Union Fall Meeting*, San Francisco, s. H21D-1406. 2006.
- Pedersen A.K., Larsen L.M., Pedersen, G.K., Dueholm K.S.: Five slices through the Nuussuaq Basin, West Greenland. *Geological survey of Denmark and Greenland Bulletin* 10, s. 53-56. 2006.
- Pedersen A.K., Larsen L.M., Pedersen, G.K., Sønderholm M., Midtgaard, H.H., Pulvertaft T.C.R., Dueholm K.S.: Geological section along the north coast of the Nuussuaq peninsula, central West Greenland. 1:20 000 coloured geological sheet. 1 arks. *GEUS*, Copenhagen 2006.
- Pedersen A.K., Pedersen, G.K., Larsen L.M.: *Geologien i: Arktisk Station 1906-2006* s. 16-31. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K. & Pedersen, P.M. (eds.). Arktisk Station, KU, og Rhodos, København 2006.
- Pedersen, G.K., Bromley, R.G.: *Ophiomorpha irregulaire*, rare trace fossil in shallow marine sandstones, Cretaceous Atane Formation, West Greenland. *Cretaceous Research* 27, s. 964-972. 2006.
- Peng B., Frei, R., Xianglin, T.T.: Nd-Sr-Pb isotopic geochemistry of scheelite from the Woxi W-Sb-Au deposit, Eastern Hunan: implications for sources and evolution of ore-forming fluids. *Acta Geologica Sinica* 80, s. 561-570. 2006.
- Petersen, U.K., Andersen M.S., White R.S., SeiFaBa 2006 incl. Boldreel, L.O., : Seismic imaging of basalts at Glyvursnes, Faroe Islands: hunting for future exploration methods in basalt covered areas. *First Break* 24, s. 45-52. 2006.
- Petersen, U.K., Andersen M.S., White R.S., Worthington, M.H., Shaw F., Bais, G., SeiFaBa 2006 incl. Boldreel, L.O.: Phase converted reflections in the Glyvursnes 2003 surface seismic experiment. *The Sindri Conference Tórshavn*, s. 15. 2006.
- Pinto, D., Balic-Zunic, T., Garavelli, a., Garbarino, C., Makovicky, E., Vurro, F.: First occurrence of close-to-ideal Kirkiite at Vulcano (Aeolian Islands, Italy): Chemical data and single-crystal X-ray study. *Eur. J. Mineral* 18, s. 393-401. 2006.
- Pinto, D., Balic-Zunic, T., Garavelli, a., Makovicky, E., Vurro, F.: Comparative crystal-structure study of Ag-free Lillianite and Galenobismutite from vulcano, Aeolian Islands, Italy. *The Canadian Mineralogist* 44, s. 159-175. 2006.
- Polat A., Appel P.W.U., Frei, R., Pan, Y., Dilek, Y., Ordonez-Calderon, J.C., Fryer B., Hollis, J.A., Raith, J.G.: Field and geochemical characteristics of the Mesoarchean (~3075 ma) Ivisartaog greenstone belt,

- southern West Greenland: Evidence for seafloor hydrothermal alteration in a supra-subduction oceanic crust. *Gondwana Research* v.11, s. 69-91. 2006.
- Pontevivo, A., Panza G.F.: The lithosphere-asthenosphere system in the Calabrian Arc and surrounding seas – southern Italy. *Pageoph* 163, s. 1617-1659. 2006.
- Pontevivo, A., Thybo, H.: Test of the upper mantle low velocity layer in Siberia with surface waves. *Tectonophysics*, special volume 416, issues 1-4, s. 113-131. 2006.
- Reboulet S., Hoedemaeker, P.J., Aguirre-Urreta M.B., Alsen, P., Atrops F., Baraboshkin, E.Y., Company M., Delanoy, G., Dutour, Y., Klein, J., Latil, J-L., Lukeneder A., Mitta, V., Mourgues, F.A., Ploch I., Raisossadat N., Ropolo P., Sandoval, J., Tavera, J.M., Vasicek, Z., Vermeulen, J., with the participation of Arnaud, H., Granier, B., Premoli-Silva, I.: Report on the 2nd international meeting of the IUGS lower Cretaceous ammonite working group, the “Kilian Group” (Neuchâtel, Switzerland, 8 September 2005). *Cretaceous Research* 27, s. 712-715. 2006.
- Reid, I.D., Boldreel, L.O., Fyhn, M.B.W., Thang L.D., Nielsen L.H., Huyen N.T., Duc N.A., Houg D.T.: Structural and tectonic complexity of the Phu Khan Basin on the continental margin of Vietnam, from seismic reflection and gravity studies. *Geophys. Res. Abstr.* vol. 8, s. A-03793. 2006.
- Reid, I.D., Jackson, H.R., Tessensohn, F.: The Nares 2001 Geoscience project: an introduction. *Polarforschung* 74, 1-3, s. 1-7. 2006.
- Sandholt I., Rasmussen, K., Fensholt, R., Stisen S., Jensen, K.H., Refsgaard J.C.: Water resources – utilization of water in international river basins. *Geoviden Geologi og Geografi* 1, s. 1-19. 2006.
- Sandrin, A., Elming S-Å.: Geophysical and petrophysical study of an iron oxide copper gold deposit in northern Sweden. *Ore Geology Reviews* 29, s. 1-18. 2006.
- Sandrin, A., Nielsen, L., Thybo, H.: Seismic wavefield modeling of lower crustal and uppermost mantle heterogeneity below the Danish Basin. *EOS Trans. AGU Fall Meet. Suppl.* 87 (52), s. T31D-0492. 2006.
- Saye, S.E., Pye K., Clemmensen, L.B.: Development of a cliff-top dune indicated by particle size and geochemical characteristics: Rubjerg Knude, Denmark. *Sedimentology* 53, s. 1-21. 2006.
- Seaman P., Buchardt, B.: The columns of ikaite tufa in Ikka Fjord, Greenland. *Meddelelser om Grønland, Geoscience* 44, 44 s. Copenhagen 2006.
- Skovbjerg, L.L., Stipp, S.L.S., Utsunomiya, S., Ewing, R.C.: The mechanism of reduction of hexavalent chromium by green rust sodium sulphate: formation of Cr-goethite. *Geochimica et Cosmochimica Acta* 70, s. 3582-3592. 2006.
- Sonnenborg, T.O., Christensen, B.S.B., Van Roosmalen, L.P.G., Henriksen, H.J.: Klimaændringers betydning for vandkredsløbet i Danmark. *GEUS rapport 2006/22*, 75 s. GEUS, København 2006.
- Stemmerik L., Surlyk, F., Klitten, K., Rasmussen, S.L., Schovsbo N.: Shallow core drilling of the Upper Cretaceous Chalk at Stevns Klint, Denmark. *Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin* 10, s. 13-16. 2006.
- Stendal H., Frei, R., Stensgaard, B.M.: A lead isotope study of an Archaean gold prospect in the Attu region, Nagssugtoqidian orogen, West Greenland. *Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin* 11, s. 53-60. 2006.
- Stendal H., Secher, K., Frei, R.: 207Pb-206Pb dating of magnetite, monazite and allanite in the central and northern Nagssugtoqidian orogen, West Greenland. *Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin* 11, s. 101-114. 2006.
- Stipp, S.L.S., Christensen, J.T., Lakshtanov, L., Baker J., Waight, T.E.: Rare Earth element (REE) incorporation in natural calcite: A model for actinide uptake in a secondary phase. *Radiochemica Acta* 94, s. 523-528. 2006.
- Stipp, S.L.S., Christensen, J.T., Lakshtanov, L., Baker J., Waight, T.E.: An upper limit estimate for Actinide substitution in calcite: Use of total Lanthanide concentration as an analogue. *S.* 1-6. 2006.
- Surlyk, F.: Udviklingen i det danske område. i: *Naturen i Danmark*. *Geologien* s. 71-80. Sand-Jensen, K., Larsen, G. (eds.). Gyldendal, København 2006.
- Surlyk, F.: Fra ørkener til varme have. i: *Naturen i Danmark*. *Geologien* s. 139-180. Sand-Jensen, K., Larsen, G. (eds.). Gyldendal, København 2006.
- Surlyk, F.: Olie og gas. i: *Naturen i Danmark*. *Geologien* s. 467-471. Sand-Jensen, K., Larsen, G. (eds.). Gyldendal, København 2006.
- Surlyk, F.: Tidlig Paleocæn, Danien: fortsat kalkaflejring. i: *Naturen i Danmark*. *Geologien* s. 186-190. Sand-Jensen, K., Larsen, G. (eds.). Gyldendal, København 2006.
- Surlyk, F., Damholt, T., Bjerager, M.: Uppermost Maastrichtian chalk, Cretaceous-Tertiary boundary, and lower Danian bryozoan mound complex. *Bulletin of the Geological Society of Denmark* 54, s. 1-48. 2006.
- Surlyk, F., Lykke-Andersen H.: Contourite drifts, moats and channels in the Upper Cretaceous chalk of the Danish Basin – A new paradigm for chalk deposition. *17th International Sedimentological Congress, Fukuoka Abstract Vol. A*, s. 139-155. 2006.
- Suvorov, V.D., Melnik, E.A., Thybo, H., Perchuc E., Parasotka, B.S.: Seismic velocity model of the crust and uppermost mantle around the Mirnyi kimberlite field in Siberia. *Tectonophysics* 420, s. 49-73. 2006.
- Sørensen, H.: The Ilimaussaq Alkaline Complex, South Greenland – an Overview of 200 years of Research and an Outlook. *Meddelelser om Grønland Geoscience* 45, 1-70 s. København 2006.
- Sørensen, H.: Den russiske forbindelse. *Varv* 2006,1, s. 32. 2006.
- Sørensen, H., Bohse H., Bailey, J.C.: The origin and mode of emplacement of lujavrites in the Ilimaussaq alkaline complex, South Greenland. *Lithos* 91, s. 286-300. 2006.
- Taddei-Ruggiero, E., Bromley, R.G., Beuck, L.: Endolithic sponge versus terebratulid brachiopod: Pleistocene, Italy. *Programme and Abstracts October 29 – November 3*, i: *5th International Bioerosion Workshop* s. 34-34.
- Wisshak, M., Löffler, S.-B., Schulbert, C. & Freiwald, A. (eds.). Erlangen, Germany 2006.
- Tessensohn, F., Jackson, H.R., Reid, I.D.: The tectonic evolution of Nares strait: implications of new data. *Polarforschung* 74, 1-3, s. 191-198. 2006.
- Tessensohn, F., Jackson, H.R., Reid, I.D.: (eds.). *Polarforschung* 74. Jahrgang, Nr. 1-3, 2004 (ershienen 2006). *Journal of the German Society of Polar Research* 74, 1-3, 198s. Alfred-Wegener-Institute for Polar and Marine Research and the German Society of Polar Research, Tyskland 2006.

- Thrane, K., Bizzarro, M., Baker J.: Extremely brief formation interval for refractory inclusions and uniform ^{26}Al in the young Solar System. *Astrophysical Journal* 646, s. L159-L162. 2006.
- Thrane, K., Connelly, J.N.: Zircon geochronology from the Kangatsiaq-Qasigiannuit region, the northern part of the 1.9-1.8 Ga Nagssugtoqidian orogen, West Greenland. *Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin* 11, s. 87-98. 2006.
- Thybo, H.: The heterogeneous upper mantle low velocity zone. *Tectonophysics*, special volume 416, issues 1-4, s. 53-79. 2006.
- Thybo, H., Anderson, D.L.: (eds.). The heterogeneous mantle. *Tectonophysics*, special volume 416, 1-6s. Elsevier, The Netherlands 2006.
- Thybo, H., Anderson D.L.: (eds.). The Heterogeneous Mantle. *Tectonophysics* special volume 416, issues 1-4, 309s. Elsevier, The Netherlands 2006.
- Thybo, H., Sandrin, A., Nielsen, L., Lykke-Andersen H., Keller G.R.: Seismic velocity structure of a large mafic intrusion in the crust of central Denmark from project ESTRID. *Tectonophysics* 420 (special issue), s. 105-122. 2006.
- Topa D., Makovicky, E.: The crystal structure of $\text{Cu}_7(\text{X}_{0.33}\text{Pb}_{1.33}\text{Bi}_{11.33}\text{Tl}_{13}\text{S}_{22})$, With $\text{X} = \text{Cu}$ or Ag : new data and Interpretation. *The Canadian Mineralogist* 44, s. 481-495. 2006.
- Topa D., Makovicky, E., Putz, H., Mumme W.G.: the crystal structure of Berryite, $\text{Cu}_3\text{Ag}_2\text{Pb}_3\text{Bi}_7\text{S}_{16}$. *The Canadian Mineralogist* 44, s. 465-480. 2006.
- Van Roosmalen, L.P.G., Brandt, G., Jensen, K.H., Sonnenborg, T.O.: Impact of future climate and land use changes on water resources in Denmark. *EOS Trans. AGU Fall Meet. Suppl.* 87 (52), s. H13B-1375. 2006.
- Van Roosmalen, L.P.G., Christensen, B.S.B., Sonnenborg, T.O., Christensen J.H., Butts, M., Jensen, K.H., Refsgaard J.C.: Impact assessment of future climate change on groundwater in Denmark. *Proceedings XVI International Conference on Computational Methods in Water Resources*, Copenhagen, June 19-22 2006, s. no. 181 (9 pages). 2006.
- Van Roosmalen, L.P.G., Christensen, B.S.B., Sonnenborg, T.O., Christensen J.H., Jensen, K.H., Refsgaard J.C., Butts, M.: Impact assessment of future climate change on groundwater and discharge in Denmark. *Proceedings Conference Innovations in coping with water and climate related risks*, Amsterdam, September 25-27 2006, s. 335-337. 2006.
- Van Roosmalen, L.P.G., Christensen J.H., Butts, M., Christensen, B.S.B., Jensen, K.H., Refsgaard J.C., Sonnenborg, T.O.: Climate data for a study on the effects of future climate change on water resources in Denmark. *XXIV Nordic Hydrological Conference*, Vingsted, Denmark 6-9 August 2006/Nordic Water 2006, i: NHP report no. 49 s. 583-592. Refsgaard, J.C., Højberg, A.L. (eds.). Djurs, Auning 2006.
- Van Roosmalen, L.P.G., Christensen J.H., Jensen, K.H.: Climate variability and future change in groundwater resources – A Danish approach. *EOS Trans. AGU Fall Meet. Suppl.* 87 (52), s. A53E-0239. 2006.
- Vithanage, M.S., Villholth, K., Engesgaard, P.K., Jensen, K.H.: Effect of tsunami on shallow groundwater in Sri Lanka: field observations and modeling of variable density transport. *American Geophysical Union Fall Meeting*, San Francisco, s. H33D-1537. 2006.
- Waagstein R., SeiFaBa incl. Boldreel, L.O.: Integration of wire-line log and core data from Glyvursnes-1 and Vestmanna-1, Faroe Islands. *The Sindri Conference* Tórshavn, s. 12. 2006.
- Waight, T.E.: Geological Institute, University of Copenhagen, Field Guide to Almeria Region. S. 1-48. 2006.
- Yegorova, T., Bayer U., Thybo, H., Maystrenko Y., Scheck-Wenderoth, M., Lyngsie, S.B.: Gravity signals from the lithosphere in the Central European Basin System. *Tectonophysics* 429, s. 133-163. 2006.
- Zelenski, M., Balic-Zunic, T., Bindi, L., Garavelli, a., Makovicky, E., Pinto, D., Vurro, F.: First occurrence of iodine in natural sulfosalts: The case of mutnovskite, Pb_2AsS_3 (I,Cl,Br), a new mineral from the Mutnovsky volcano, Kamchatka Paninsula, Russian Federation. *American Mineralogist* 91, s. 21-28. 2006.

Studienævnet for Geologi-Geoscience

Medlemmer

Studienævnet bestod pr. 1.2.2006 af Lars B. Clemmensen (studieleder), Lars Ole Boldreel (vicedirektør), Jens Konnerup-Madsen, Bjørn Buchardt, Tonci Balic-Zunic samt følgende studenterrepræsentanter Esben Sejer Pedersen (næstformand), Camilla Nathan, Mia Nielsen, Eline Haarder, Thomas Baark.

Beretning

Studienævnet for Geologi-Geoscience er ansvarlig for bachelor- og kandidatuddannelserne i Geologi-Geoscience.

Studieordningen af 2005 blev revideret i 2006 med det formål at tilpasse studieordningen og udbud af kurser til den faktuelle ændring i studenteroptag. Dette har bl.a. resulteret i oprettelse af flere nye kurser, Earth System Science og Engelsk for B.Sc. studerende. Særligt sidstnævnte kursus har vist sig at være en stor succes med mange deltagere fra andre institutter.

Som fortsættelse af Enreca-samarbejdet med universiteterne i Hanoi, Vietnam, har studieleder og vice-studieleder været i Vietnam for at forberede en ekskursion for danske og vietnamesiske studerende i april 2007. Kurset henvender sig primært til kandidatstuderende eller næsten-kandidatstuderende.

Studienævnet har i samarbejde med instituttets informationsmedarbejder deltaget i afholdelse af flere Åbent Hus arrangementer i årets løb.

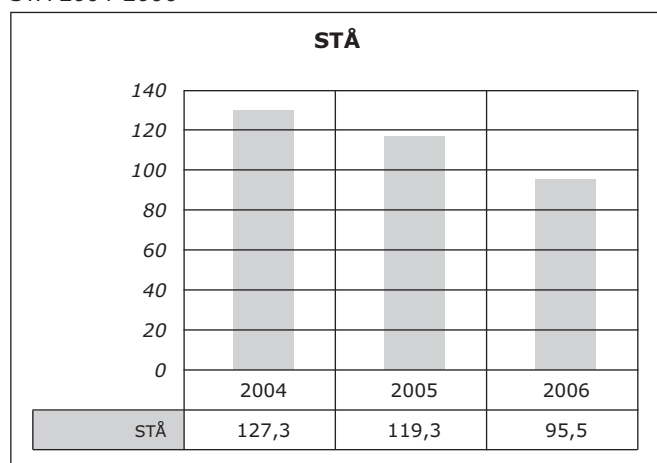
Statistik

I 2006 var STÅ-produktionen 105, hvilket er en nedgang i forhold til 2005-tallet på 121.

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Geologi	Geografi	Fysik	Datalogi	Matematik	Kemi	Merit-overført	I alt
Geologi	83,2	0,6	0,5	0,6	0,1	0,1	1,8	86,9
Geologi-geofysik	6,5		2,0				1,0	9,6
Biologi	0,9							
Geografi	0,5							
Fysik	0,3							
Kemi	0,2							
Meritstuderende	0,9							
Gæstestuderende	3,0							
I alt	95,5							

STÅ 2004-2006

Studieleder Lars B. Clemmensen

Geografisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor, lic.scient. Bjarne Holm Jakobsen.

Institutbestyrelsen består af institutleder, lektor, lic.scient. Bjarne Holm Jakobsen, viceinstitutleder, professor, dr.scient. Anette Reenberg. VIP-repræsentanterne er professor, dr.scient. Christian Christiansen, lektor, lic.scient. Niels Fold, lektor, cand.scient. Henrik Søgaard, lektor, ph.d. Lasse Møller-Jensen. TAP-repræsentanterne er systemadministrator Jens Grundtmann og kontorfuldmægtig Jørn Maul samt studenterrepræsentanterne Lars Rosendal Appelquist og Andreas Mikkelsen.

Adresse

Øster Voldgade 10
1350 København K
Telefon 35 32 25 00
Fax 35 32 25 01
info@geogr.ku.dk
www.geogr.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Geografisk Institut har, i lyset af den gennemførte reform af Københavns Universitet (KU), fusionen af KU med KVL og DFU samt beslutningen om at etablere et Geocenter Danmark og at fusionere Geografisk og Geologisk Institut ved KU, fortsat en målrettet udvikling og prioritering af sine fag- og opgaveområder, herunder en udvikling af instituttets organisation, forskningsinfrastruktur og service over for studerende og videnskabeligt ansatte. Konkret har instituttets 5 forskningsplatforme indgået en 3-årig udviklingsaftale (2006-2008) med instituttets ledelse som en prioriteret og gennemskuelig faglig planlægning, der vil danne udgangspunktet for geografisens rolle ved 'det nye KU' og i Geocenter Danmark. Som vigtige nye elementer i 2006 og støtte til udviklingsplanerne kan nævnes etableringen af 'The Global Land Project', et internationalt forskningsprojekt og -netværk forankret ved Geografisk Institut på initiativ af The International Geosphere-Biosphere Programme (IGBP) og The International Human Dimensions Programme (IHDP) og forankringen af et nyt samlet Danida-finansieret forskningsnetværk, 'Danish Development Research Network' ved Geografisk Institut, KU. Instituttet har ligeledes taget skridt til at samle og modernisere Skallinglaboratoriet i én samlet facilitet i Ho på Skallingen. En moderniseret og nybygget feltstation i det eneste tilbageværende naturlige estuarium i det europæiske vadehav vil udgøre en unik og yderst attraktiv forskningsinfrastruktur for instituttets internationalt orienterede og stærke forskergruppe. Instituttets internationale position inden for 'earth observation' og GIS, arktisk forskning, kulstofforskning og forskning vedrørende byer og spillet mellem by og land er ligeledes blevet yderligere styrket i 2006 gennem store eksterne forskningsbevillinger og deltagelse i internationale uddannelsesinitiativer. Instituttet har i 2006 styrket sin indsats ved instituttets Sermilik-forskningsstation ved Ammassalik og udvidet sit samarbejde med DMU og DPC

om forskning og monitorering i Grønland, ved Zackenberg og ved Nuuk.

Instituttets FUU-støttede forskerskole har i 2006 gennemført forskerskolekurser med bred international deltagelse nemlig: "Coastal and Estuarine Morphodynamics", "Remote sensing in vegetation – and land surface processes modeling" og Relating primary data to structures, concepts and theories". Ph.d.-skolen udbyder hvert år et web-baseret kursus "Introduction to Remote Sensing". Herudover har udenlandske gæsteforelæsere og ph.d.-studerende gæstet instituttets ph.d.-skole gennem skolens udvekslingsprogram.

Personaleforhold

Instituttet har kaldet lektor, dr.scient. Bo Elberling til et professorat i miljøgeokemi og landskabs- og stofdynamik pr. 1. januar 2006.

Instituttet har den 1. september 2006 besat et professorat mso i udviklingsgeografi. Der var to mandlige ansøgere. Stillingen blev besat med ph.d. Niels Fold.

Instituttet har den 1. september 2006 besat et professorat mso i naturgeografi. Der var tre mandlige ansøgere. Stillingen blev besat med cand.scient. Henrik Søgaard.

Instituttet har den 1. juli 2006 besat et lektorat i Environmental and natural resource management. Der var fem mandlige og en kvindelig ansøger. Stillingen blev besat med ph.d. Ole Mertz.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsudvikling er organiseret på 5 faglige platforme:

1. Coastal, Estuarine and Marine Research

Forskningsplatformen beskæftiger sig med studier af dynamiske processer, sedimenttransport og resulterende morfologiske ændringer i littorale og estuarine miljøer. Forskningen finder for indeværende primært sted i Danmark.

Det 4-årige Centre of Excellence "Conway", der har deltagelse af otte danske forskningsinstitutioner, blev afsluttet ultimo september med en national kongres. Projektets formål var at beskrive effekten af et ændret klima på tilførslen af sediment og næringsstoffer til det akvatiske miljø: Søer, åer, estuarier og de indre danske farvande. Væsentlige dele af resultaterne er allerede publiceret i internationale tidsskrifter og repræsenterer bl.a. det første forsøg på en kvantitativ beskrivelse af interaktionen mellem det biotiske og det abiotiske miljø i den estuarine zone og dennes betydning for nettosedimentationen og den morfologiske udvikling. Der er samtidig udgivet en formidende bog på dansk: "Vand og Vejr om 100 år". Nye dateringsmetoder i form af OSL-datering har åbnet helt nye muligheder inden for den Holocæne geoforskning. Disse nye muligheder er i 2006 blevet udnyttet fuldt ud i det FNU-finansierede projekt: "Origin and Genesis of Barrier Systems", der er et samarbejde mellem Geografisk Institut, Geologisk Institut, GEUS og Nordisk Luminescence Laboratorium på Risø. Projektet udføres i perioden 2006-2007 og støttes også af Geocenter København. Med udgangspunkt i denne forskning er der produceret et afsnit til DR2's Viden Om-Serie med titlen: "Drukner Vadehavet".

Studier af sedimenttransportforholdene og sedimentbudgettet i området nord for Horns Rev blev initieret i 2005 ved hjælp af nyt instrumentel (pulse-coherent akustisk dop-

pler), som muliggør målinger af sedimenttransporten på det ydre strandplan langt fra kystlinjen. Projektet "Morphodynamics of Accreting Beaches" (MAB) har opnået yderligere støtte fra FNU for perioden 2006-2008; det ledes fra Geografisk Institut og har yderligere deltagelse fra University of Toronto og University of Sydney. Felt- og modelstudier af morfodynamiske processer og sedimenttransport på det indre strandplan (i revlezone) blev initieret i efteråret 2006. Et stort felteksperiment i september/oktober havde endvidere deltagere fra University of Utrecht. Et eksperiment i opskylszone er planlagt for 2007.

Proceedings fra 6th International Conference on Tidal Sedimentology, som blev afholdt med Geografisk Institut som vært i 2004, er blevet publiceret som et special issue af *Marine Geology* (2006, Vol 235). I forbindelse med studier af den Holocæne udvikling af Det Danske Vadehav er der i samarbejde med University of Plymouth udført studier af aflejringstyper og havspejlsvariationer i Holocæn. I samarbejde med Bremen Universitet og Senckenberg Institut i Wilhelmshaven er der gennemført studier af bundformerne i Grådyb og Knude Dyb. Samarbejdet har ført til et FNU-rammeprojekt (Morphodynamics of an Open Tidal Basin in the Danish Wadden Sea, MOOT), som vil blive gennemført i perioden 2007-2009. Forskningsplatformen deltager i projektet Winmargin (i det tidligere Dansk Vestindien). Projektet, der ledes af GEUS, udføres under Galathea 3-ekspeditionen og har opnået støtte fra Velux-fonden.

Forskningsplatformen forestår endvidere den daglige ledelse af KU's feltstation Skalling Laboratoriet, der er beliggende i Ho ved Esbjerg. Der er taget initiativ til en total renovering af feltstationen, og der er anskaffet en stor gumibåd, som er særligt velegnet til forskningsaktiviteter i Vadehavsregionen.

Nye projekter

1.01. Coastal barrier systems (Morten Pejrup). 2006-2008. Finansieret af FNU.

1.02. Morphodynamics of accreting beaches: Sediment transport and sediment budgets (Troels Aagaard, Aart Kroon). 2006-2009. Finansieret af FNU.

2. Environment and society in developing countries

Indsatsen i forskningsfeltet er rettet mod at afdække komplekse samspil mellem menneske og naturgrundlag. Der lægges særlig vægt på udviklingslande i troperne, men den forskningsmæssige interesse omfatter såvel lokale forhold og processer som den globale forankring af disse.

I forskningen indgår en bred vifte af discipliner, som sætter fokus på økonomisk vækst og fattigdom, arealanvendelse og miljøpåvirkning samt globaliseringsprocessen. Mere specifikt arbejdes der med industrialiseringsprocesser og globalisering, urbanisering, by-land relationer, levevilkår, naturressourceforvaltning, landbrug og miljø, geobio-kemiske kredsløb og sammenhænge mellem klimaændringer, arealanvendelse og vegetationsdække.

Forskningen indgår i en række større og mindre forskningsprojekter. Af de større samlede satsninger skal nævnes "Rural Urban Dynamics" samt "AMMA", hvor der forskes i adaptation til klimaændringer. Andre forskningsopgaver har været rettet mod globale varekæder, carbonjord-studier, levevilkår, land use, skovudvikling og miljøhistorie. Anvendelse af satellitbilledmonitoring, GIS og modellering indgår centralt i en del af opgaverne. Dette

brede kompetencefelt bringes samlet i spil i et større forskningsprojekt, CLIP, med fokus på klimaændringer, produktion og overlevelsesstrategier på øerne i det vestlige Stillehav. Projektet indgår i Galathea 3-ekspeditionen.

Forskningsgruppen har fået ledelsesansvaret for et internationalt forskningsprogram – Global Land Project – under IGBP/IHDP, og det internationale projektkontor er placeret på Geografisk Institut. Store dele af platformens forskning foregår i tæt samarbejde med internationale partnere fra Europa og fra studieområderne i det vestlige og sydlige Afrika og Sydøstasien. Dette er dels sket gennem forskningsbevillingerne, dels gennem et udstrakt universitetsundervisnings-samarbejde, SLUSE, og gennem universitetskapacitetsopbygningsprogrammer Enreca i Ghana og Burkina Faso. Forskningsplatformen har endvidere det ledende ansvar for det danske forskningsnetværk for miljø og udvikling, ReNED, samt for netværket for Danish Land Systems Science LaSys.

Arrangement af konferencer med internationalt input har udgjort en betydelig del af engagementet i 2006, se under kongresser og symposier.

Nye projekter

2.01. Climate, livelihoods and production in the Southwest Pacific CLIP (Ole Mertz). Galathea 3-projekt. 2006-2007. Finansieret af Bikubenfonden og Knud Højgaard's Fond.

2.02. Handel med landbrugsvarer i Pacific Asia (Niels Fold). 2006-2007. Finansieret af FSE.

2.03. Vestafrisk netværk for studiet af miljøforandringer (Kjeld Rasmussen). 2006-2007. Finansieret af FFU.

2.04. Udredning af erfaringer med naturressourceforvaltning i Sahel (Simon Bolwig, Kjeld Rasmussen). 2006-2007. Finansieret af Danida, Udenrigsministeriet.

3. Dynamics of landscapes and terrestrial ecosystems

Platformen består af forskellige faglige grupper med forskning inden for naturgeografi. Indsatsen er rettet mod følgende temaer: 1) Samspil mellem klima, jordbundsudvikling og landskabsdannede glaciale processer i klimatisk følsomme landområder. 2) Glaciale landskabers morfologi, arkitektur og pedologi i tidligere koldt-klimatiske områder. 3) Vand og sediment/stofbalancer i fluviale og lacustrine systemer i glaciale og ikke-glaciale miljøer i Grønland og Danmark. 4) Arktiske, subarktiske og tempererede økosystemers betydning for atmosfærens indhold af drivhusgasser, herunder permafrostrelaterede processer i de øvre jordlag og vegetationens rolle i lagring og udveksling af kulstof.

Forskningen indgår i en række forskningsprojekter, bl.a. kulstoffordynamik i danske skovøkosystemer, landbrug, moser samt både arktiske og antarktiske økosystemer; landskabsudvikling og jordbundsudvikling fra istid til nutid i danske landskabssementer; samspil mellem klima, jord og planter i Østgrønland (Zackenbergs); glaciale processer og landskabsudvikling på Island; vandbalancestudier bl.a. i Østgrønland (Mittavakkat-gletscheren). Anvendelse af satellitbilledmonitoring, GIS og modellering indgår centralt i en del af projekterne, bl.a. ved opskalering af fordampning og kulstofbudgetter.

En stor del af platformens forskning foregår i tæt samarbejde med internationale partnere, bl.a. gennem deltagelse i store internationale projekter, f.eks. GeoBasis, ZERO,

snemonitering; Metan-flux i Abisko og på Svalbard, herunder GreenCycles; CarboEurope – et integreret projekt om Europas rolle i det globale CO₂-budget.

Nye projekter

3.01. Environmental assessments of soil for monitoring Envasso (Thomas Balstrøm). 2006-2008. Finansieret af EU.

3.02. Carbon budget in Northern Russia (Thomas Friberg, Henrik Søgaard). 2006-2011. Finansieret af EU.

3.03. Oxygen availability controlling buried organic carbon pools and greenhouse gas emissions (Bo Elberling). 2006-2009. Finansieret af FNU.

4. Cities and the open landscape – dynamics, development and integrated planning

Platformens kernefelter udgøres af økologisk og økonomisk geografi, regional-, by- og socialgeografi samt landbrugsgeografi. GIS anvendes som en central metode i forbindelse hermed. Genstandsfeltet for forskningen er det urbaniserede landskab, dets forandring, årsager, drivkræfter og effekter samt regulering og planlægning, der studeres med fokus på den skalaforskydning, globaliseringen medfører. I denne forbindelse udgør de landskabsgeografiske aspekter af industrisamfundets transformation til et service- og videnssamfund en central problemstilling.

Platformen er en central partner i Center for Strategisk Byforskning, hvor tre af forskningstemaerne er en direkte udløber af TAPAS-platformens teoretiske overvejelser. Disse temaer er: Rammebetingelser og regional udvikling (projektleder Lars Winther), Bosætning, mobilitet og hverdagsliv (projektleder Birgitte Mazanti) og Miljø og arealressourcer (projektleder Søren Kristensen). Hans Thor Andersen indgår i centerledelsen.

Øresundsregionens udvikling udgør fortsat et vigtigt element i platformens forskningsprofil, og med to nye projekter har platformen styrket sin position omkring dette tema.

Platformens forskningsresultater er i 2006 dels formidlet gennem en række artikler i dags- og dansksproget fagpresse, dels gennem internationale tidsskrifter og en disputats. Platformen har i 2006 arbejdet tæt sammen med statslige og kommunale myndigheder om løsning af forsknings- og udredningsopgaver.

Nye projekter

4.01. Evaluering af det rekreative element i HUR's planområde (Anne Gravsholt Busck). 2006. Finansieret af WoodScape

4.02. Landscapes as a resource for urban areas (Søren Pilgaard Kristensen, Anne Gravsholt Busck, Søren Præstholm). 2006-2007. Finansieret af Friluftsrådet.

4.03. Kulturinstitutionernes regionale rolle (Christian Wichmann Matthiessen, Sidsel Kvist Jensen). 2006-2009. Finansieret af Oticonfonden.

4.04. Online teaching – E-urbs (Hans Thor Andersen). 2006-2007. Finansieret af EU.

4.05. Landskabet som ressource (Søren Pilgaard Kristensen, Anne Gravsholt Busck, Søren Præstholm) 2006-2008. Finansieret af EU.

5. Geoinformatics

Medlemmerne af platformen har i 2006 fortsat forskningsaktiviteterne indenfor geoinformatik, herunder specielt remote sensing, rumlig skala og dynamisk modellering.

Gruppens resultater er i løbet af året blevet præsenteret ved et antal internationale konferencer, blandt andre 2nd iLE-APS, Boulder; EGU Vienna; AGU, San Fransisco; RAQRS II, Valencia, 3rd MSG-RAO workshop, Helsinki.

Det internationale samarbejde er blevet yderligere udbygget og konsolideret i 2006, og nye formaliserede samarbejder er blevet igangsat i et fælles forskningsprojekt mellem Kenyatta University, Kenya, NASA Godard Space Flight Center, USA, og Geografisk Institut.

De to forskningsråds finansierede forskningsprojekter "Long Term Trends in African Vegetation Productivity" og "Improved Estimation of tropical Terrestrial Carbon using satellite earth observation data" blev afsluttet i 2006. Resultaterne fra begge projekter er blevet rapporteret i internationale videnskabelige tidsskrifter såvel som i populærvidenskabelige artikler.

Platformen er engageret i en række eksternt finansierede forskningsprojekter. Af nye større satsninger i 2006 kan nævnes KISS-projektet i Kenya, hvor en automatisk, selvregistrerende station til indsamling af klima og plante-parametre er blevet etableret. Stationen indgår i et netværk, som også omfatter platformens målestation i Dahra, Senegal.

De første resultater fra arbejdet med data fra den Europæiske satellit Meteosat Second Generation er blevet publiceret, og der er i forbindelse med denne satsning indledt samarbejde med forskere fra Forschungscenar Karlsruhe, Tyskland, om validering af infrarøde data fra SEVIRI sensoren om bord på MSG.

Platformen har deltaget i Galathea 3-ekspeditionen i forbindelse med et forskningsprojekt på Salomon-øerne med bred deltagelse af forskningsgrupper på Geografisk Institut. Platformen har i 2006 udført feltarbejde på Salomon-øerne, hvor state-of-the-art metoder indenfor GPS, opmåling, GIS og remote sensing er blevet taget i anvendelse.

Nye projekter

5.01. Agricultural and rangeland applications KISS (Inge Sandholt, Rasmus Fensholt, Simon Proud). 2006-2009. Finansieret af FTP.

Ph.d.-projekter

1. Coastal, Estuarine and Marine Research

Jørn Torp Pedersen: Holocene evolution of the Grådyb tidal area, the Danish Wadden Sea.

Hans Thodsen: Modelling of water, sediment and nutrient transport in Danish rivers and estuaries. Finansieret af SNF. Under bedømmelse.

2. Environment and society in developing countries

Stine Jessen Haakonsson: Intellectual Property Rights and the Global Pharmaceutical Industry.

Lotte Thomsen: Private Sector Development in Vietnam. Under bedømmelse.

Thilde Langevang: Youth in the city: Growing up and preparing for adulthood in Accra, Ghana, Finansieret af RUF.

Rikke Folving: Spatial dynamics of land tenure, land use and land cover changes in the north Central Vietnamese.

Lotte Isager: New Urban-rural and state-civil society relations and their practical implications for farmers in North Thailand. Finansieret af RUF. Under bedømmelse.

Jesper Bosse Jønsson: Golden livelihoods? Socioeconomic and Environmental Impacts of Small Scale Gold Mining in Tanzania.

Thilde Bech Bruun: Soil carbon storage and dynamics in tropical farming systems: Controls of soil type and land use management.

Ingeborg Vind: Arbejdskraftopgradering i globale netværk – elektronik og beklædning i Vietnam.

Michael Helt Knudsen: Setling in the cocoa frontier of Ghana's Western Region. Finansieret af RUF.

Andreas Egelund Christensen: Changing livelihoods among small island communities in the southwest Pacific.

3. *Dynamics of landscapes and terrestrial ecosystems*

Henrik Sulsbrück Møller: The Holocene marine and terrestrial sedimentary record and atmospheric climate change in the West Greenland region.

Asger Nielsen: Quantification of soil development using a direct dating method in Holocene pedological chronosequences.

Jens Søndergaard: Controls and impacts of biogeochemical oxidation processes in natural and mining disturbed Arctic ecosystems.

Louise Askær Jensen: Seasonal carbon dynamics and budget for a Danish peatland under natural drained conditions.

4. *Cities and the open landscape – dynamics, development and integrated planning*

Louise Glerup Aner: Boligvalg, bosted og hverdagsliv. Finansieret af Fonden Realdania.

Mette Bech Sørensen: Agriculture and rural development in the Baltic countries.

Christine Benna Skytt: The economic geography of knowledge intensive business service firms in Denmark. Finansieret af Fonden Realdania.

Anne Marie Berg: Oplevelsesøkonomi – den bypolitiske udfordring.

Sidsel Kvist Jensen: Kulturinstitutioners regionale rolle: Kulturel velstand og udviklingsdynamik. Finansieret af Oticon Fonden.

5. *Geoinformatics*

Anette Nørgaard: Remote sensing and spatially distributed environmental modelling: Dealing with the effects of scale.

Simon Stisen: Development and improvement of methods for estimating actual evapotranspiration from remote sensing data (mainly the MSG satellite), in order to get insight into the water balance of semiarid regions.

Stephen Joseph Leisz: Developing a land cover model to assess agricultural production and the relative agricultural carrying capacities of the highlands and lowlands in northern Vietnam. Under bedømmelse.

Mads Olander Rasmussen: Water stress assessment on regional scales by Earth Observation.

Simon Proud: Remote sensing of vegetation. Finansieret af FTP.

Satsningsområder

Geografisk Institut deltager i Det Naturvidenskabelige Fakultets satsningsområder Arktisk Forskning, COGCI og KU's satsningsområde Europa. Endvidere deltager GI ved lektor Kjeld Rasmussen i RIO-satsningen.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Professor Johannes Krüger: Har været medlem af bedømmelsesudvalg til professorat ved Islands Universitet.

Lektor Stefan Anderberg: Har været fakultetsopponent ved Stockholm University, Göteborg University og Linköping University.

Lektor Thomas Balstrøm: Har været medlem af bedømmelsesudvalg til adjunktur/lektorat ved DTU. Medlem af bedømmelsesudvalg til adjunktur ved AAU.

Lektor Sten Engelstoft: Har været medlem af bedømmelsesudvalg til professorat ved York University, Toronto Canada.

Lektor Lars Winther: Har været medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat ved AAU og fakultetsopponent ved universitetet i Lund

Udvalg og fonde

Professor Christian Wichmann Matthiessen: Har været medlem af bedømmelsesudvalg under Norges Forskningsråd til evaluering af forskning om regional udvikling.

Lektor Bjarne Holm Jakobsen: Er generalsekretær for Det Kongelige Danske Geografiske Selskab og har sæde i Chefkollegiet for Geocenter København. Formand for bestyrelsen i professor Niels Kingo Jacobsens Rejsefond.

Professor Christian Wichmann Matthiessen: Er efor for Steensbys Rejselegat og for Löfflers Legat.

Lektor Michael Schultz Rasmussen: Er direktør for GRAS A/S. Viceformand for Danmarks Rumcenters bestyrelse.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Lektor Troels Aagaard: Har været konsulent for COWI vedr. konsekvensvurdering af minerydning på Skallingen.

Lektor Stefan Anderberg: Har deltaget i Høgskoleleverkets utvärderingsgrupp for kulturgeografi/geografi, Sverige marts 2006-juni 2006.

Lektor Lars Winther: Har været konsulent for Skov- og Naturstyrelsen.

Tillidshverv og netværk

Professor Henrik Breuning-Madsen: Er medlem af styregruppen for Landbrugets Rådgivningscenter Kvadratnet. Medlem af styregruppe for udgravningen af bronzealdergravhøjen Skelhøj. Har sæde i styregruppen for the European Soil Bureau, Ispra. Sekretær i Det kgl. Danske Videnskabernes Selskab. Bestyrelsesmedlem af Det Kgl. Danske Geografiske Selskab. Sekretær i Dansk Jordbundsvidenskabelig Forening.

Professor Christian Christiansen: Er medlem af Miljøankenævnet, Wissenschaftlicher Beirat, IOW Warnemünde. Medlem af nationalrådet for Oceanologi. Medlem af det tyske forskningsråds bedømmelsesudvalg. National delegate to International Association of Geomorphologists, tilsluttet ICSU.

Professor Bo Elberling: Er medlem af Rådet for Arktisk Station.

Professor Niels Fold: Er medlem af NIAS strategigruppe (repræsentant for Det Naturvidenskabelige Fakultet).

Professor Johannes Krüger: Er formand for Det Naturvidenskabelige Fakultets ph.d.-studienævn. Medlem af INQUA Nationalkomitéen. Sekretær for Nationalkomitéen for Geografi. Medlem af Danmarks Naturvidenskabelige Akademi.

Professor Christian Wichmann Matthiessen: Er formand for Den Danske Nationalkomité for Geografi. Vicepræsident i EU's COST action 332. Medlem af Rådet for The Royal Danish Geographical Society. Bestyrelsesmedlem i The Danish National Committee of ICSU. Bestyrelsesmedlem af Scandinavian Academy of Management Studies. Dansk delegat i The International Geographical Union. Bestyrelsesmedlem i European Institute of Comparative Urban Research. Formand for bestyrelsen af Center for Regional Udvikling og Turismedforskning. Medlem af bestyrelsen for Fonden Wonderful Copenhagen. Formand for Øresunds-instituttets forskningsråd. Bestyrelsesmedlem i European Network of Universities in Capital Cities og Academia Europea. Medlem af bestyrelsen for Bornholms Akademi. Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets Akademiske Råd. Medlem af Regeringens infrastrukturkommission.

Professor Morten Pejrup: Er medlem af Det Kongelige Danske Geografiske Selskabs råd, Medlem af bestyrelsen for GRAS A/S, Medlem af Working Group 122 under SCOR/LOCIZ mechanisms of sediment retentions in estuaries. Medlem af DANCORE (Danish Cooperation for Coastal Research). Medlem af komiteen Innovative Marine Modelling nedsat af ESF samt dansk repræsentant i styregruppen for ENCORA, et EU-netværk.

Professor Anette Reenberg: Er formand for uddannelsesrådet ved Geografisk Institut. Medlem af bestyrelsen for GEUS. I bestyrelsen for WWF-Danmark, Medlem af Rådet for The Royal Danish Geographical Society. Medlem af International Advisory Committee, Forest and Landscape Denmark. Medlem af bestyrelsen for GRAS A/S. Medlem af Governing Board-Amma, EU-integrated project. Medlem af komite til Evaluation of Norwegian Development Research. Bedømmer for Norges Forskningsråd. Bestyrelsesformand for Netværk for Miljørelateret Ulandsforskning: Medlem af FTP. Næstformand i FFU.

Professor Henrik Sjøgaard: Er medlem af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs klimakomité. Formand for IGBP-komiteen: Medlem af netværket Nordic Center of Excellence on carbon-climate.

Lektor Stefan Anderberg: Er medlem af IIASA-komiteen, FORMAS, Sverige: Medlem af bestyrelsen for IIASA Society, Østrig.

Lektor Hans Thor Andersen: Er medlem af styregruppen for KU's satsningsområde EUROPA. Formand for Cost Action A26. Management committee medlem af Cost - Action C20. Medlem af ATV-studiegruppe for by- og boligforhold. Medlem af rådgivende panel for Realdanias/IFHP-konference 2007.

Lektor Thomas Balstrøm: Er medlem af Geoforum Danmarks Forskningspolitiske Udvalg.

Lektor Jesper Bartholdy: Er medlem af scientific advisory board for Forschungszentrum Terramare, Wilhelmshafen, Tyskland. Medlem af scientific advisory board for Research Center Osean Margins, University of Bremen, Tyskland.

Lektor Torben Birch-Thomsen: Er KU-koordinator, University Manager, for SLUSE, under Nord/Syd initiativet. Medlem af "Southern African Association for Farming Systems Research-Extension med permanent sekretariat i Swaziland. KU-repræsentant i bestyrelsen for 'Network for Agricultural Research for Development. Sluse-repræsentant i Sacyde -Skuse's bestyrelse.

Lektor Thomas Friberg: Er medlem af Nationalkomiteen for klimaforskning under Videnskabernes Selskab.

Lektor Bent Hasholt er 'past president' for International Commission on Continental Erosion. Medlem af Tison Award committee, International Association of Scientific Hydrology. Medlem af Dansk Vandressource Komité. National delegate of Northern Research Basin Group. Næstformand i Dansk Standard TS318, Standarder for hydrometri og sediment transport monitoring. Management committee member af COST 623, EU. Medlem af FIVA's bestyrelse samt 'danish chiefdelegate', ZERO-udvalg.

Lektor Bjarne Holm Jakobsen: Er medlem af International Permafrost Association/International Union of Soil Science, Cryosols Working Group. Medlem af bestyrelsen for GRAS A/S. Medlem af Den Danske Nationalkomité for Geografi.

Lektor Søren P. Kristensen: Er formand for Dansk Landskabsøkologisk Forening. Medlem af European Network on Urban Agriculture.

Lektor Lasse Møller-Jensen: Er medlem af bestyrelsen for Det Naturvidenskabelige Fakultets IT-kompetencecenter (NIK). Medlem af it-udvalget ved Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Lektor Kjeld Rasmussen: Er medlem af bestyrelsen for Center for Naturfagernes Didaktik under Det Naturvidenskabelige Fakultet. Medlem af Fagligt Forum for Geografi/Naturgeografi i gymnasiet, Medlem af udvalg vedr. koordinering af efteruddannelse på gymnasieområdet (dekanudpeget). Koordinator for det tværfakultære Rio-Konventions initiativ.

Lektor Michael Schultz Rasmussen: Er viceformand for Danmarks Rumcenters bestyrelse. Medlem af styregruppen for Dansk Rumkonsortium og udpeget af VTU til Programkomitéekspert ifm. EU 7. rammeprogram inden for fagområdet Space.

Lektor Inge Sandholdt: Er vicepræsident for IAHS-ICRS, the International Association of Hydrological Sciences – International Commission on Remote Sensing. Medlem af AMMA Executive Committee. Medlem af FTP. Medlem af bestyrelsen for GRAS A/S, Bedømmer for Rymdstyrelsen/Swedish National Space Board.

Adjunkt Anne Gravsholt Busck: Er medlem af bestyrelsen for Det Økologiske Råd. Medlem af Forskernetværk for multifunktionelt jordbrug og landskab.

Adjunkt Marianne Nylandsted Larsen: Er næstformand i bestyrelsen for Foreningen af Udviklingsforskere.

Formidling

Instituttets medarbejdere formidler i betydeligt omfang forskningsresultater og ekspertise til samfundet i form af ikke-videnskabelige tidsskrifter, skolebøger, notater, kronikker, bidrag til Danmarks Nationalleksikon samt andre samleværker. Herudover registreres en betydelig foredragsvirksomhed samt interviews og indlæg i presse, radio og tv.

Udgivervirksomhed

Det Kongelige Danske Geografiske Selskab udgiver i samarbejde med Geografisk Institut "Danish Journal of Geography" (to årlige volumes) og periodisk serierne 'Atlas over Danmark', 'Folia Geographica Danica' og "Kulturgeografiske Skrifter".

Geografisk Institut udgiver desuden serien "Meddelelser fra Skallinglaboratoriet" og "Geographica Hafniensia".

Redaktionelle hverv

Professor Johannes Krüger: Er hovedredaktør af "Danish Journal of Geography".

Professor Christian Christiansen: Er medlem af redaktionen af "Mediterranean Marine Science" og "Baltica".

Professor Henrik Breuning-Madsen: Er medlem af redaktionskomiteen for "West African Journal of Applied Ecology".

Professor Bo Elberling: Har været medredaktør af Zackenberg 10-års-bog.

Professor Niels Fold: Er medlem af Editorial Board for "Copenhagen Journal of Asian Studies".

Professor Anette Reenberg: Har været gæsterektor for "Danish Journal of Geography".

Lektor Hans Thor Andersen: Er medredaktør af "International Journal of Urban and Regional Research".

Lektor Jesper Bartholdy: Har været gæsterektor på "Marine Geology Vol. 235, 2006".

Lektor Sten Engelstoft: Er medlem af redaktionsgruppen for "Territoris" – Revista del Departament de Ciencies de la Terra. Universidad de les Illes Balears.

Lektor Troels Aagaard: Er medlem af Editorial Board, "Marine Geology".

Lektor Søren P. Kristensen: Er medlem af Redaktionsudvalget for "Geografisk Orientering".

Adjunkt Marianne Nylandsted Larsen: Har været redaktør af nyhedsbrevet "FAU-nyt nr. 43, 2006".

Ph.d.-studerende Lotte Isager: Er medredaktør af "Jordens Folk".

Kongresser og symposier

Lektor Thomas Balstrøm: Har været medarrangør af Geoforum Danmarks Uddannelsessession ved Korts dage 2006, 6.-8. november i Herning.

Lektor Torben Birch-Thomsen: Har været medarrangør af Netard-ICRA-workshop, 10.-11. januar 2006.

Lektor Søren P. Kristensen: Har arrangeret Dansk Landskabsøkologisk Forenings 21. årsseminar med 90 deltagere.

Professor Anette Reenberg: Har arrangeret LaSys workshop i Tune, 25.-26. oktober 2006, 45 deltagere.

Forskningsophold

Professor Bo Elberling: Har opholdt sig ved University of Canterbury, Christchurch New Zealand 1.12.2005-7.3.2006.

Professor Niels Fold: Opholder sig ved University of Sidney, Australien 1.9.2006-31.8.2007.

Lektor Jytte Agergaard: Har opholdt sig ved Hanoi University, august 2005-juni 2006.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Geografisk Institut har formaliseret forskningssamarbejde med relevante danske og udenlandske Universiteter og sektorforskningsinstitutioner og deltager i internationale forskningsprojekter.

Lektor Jytte Agergaard: Har været delegat for Det Naturvidenskabelige Fakultet i IARU-indsatsområdet Movement of People.

Lektor Inge Sandholt: Har været inviteret taler ved United Nations Climate Change Conference i Kenya, 6.-17. november 2006.

Gæsteforskere

Professor David M. Cairns, Texas juni-juli 2006

Dr. Michael Hughes, University of Sidney, 1. august-1. november 2006

Dr. Richard Knowles, University of Salford, november-december 2006.

Dr. José Jesus Delgado, University of Malaga marts-juni 2006.

Instituteder Bjarne Holm Jakobsen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	36,52	4,95	41,47
DVIP	2,70	0,16	2,86
STIP	11,75	4,32	16,07
TAP	28,35	2,47	30,82
Årsværk i alt	79,32	11,90	91,22
Løn med årsværk	34.272,59	4.620,76	38.893,34
Løn uden årsværk	-1.006,32	-234,57	-1.240,89
Øvrig drift	6.564,93	8.793,54	15.358,47
Anskf. o. 100 t.kr.	353,20	0,00	353,20
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	40.184,40	13.179,72	53.364,12

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab*VIP Intern*

Anderberg, Bjørn Stefan; lektor.

Andersen, Hans Thor; lektor.

Balstrøm, Thomas; lektor.

Bartholdy, Jesper; lektor.

Bayliss, Darrin; adjunkt.

Birch-Thomsen, Torben; lektor.

Bondo, Torsten; forskningsassistent.

Breuning-Madsen, Henrik; professor.

Busck, Anne Gravsholt; adjunkt.

Buus-Hinkler, Jørgen; postdoc.

Christensen, Birgitte; adjunkt.

Christiansen, Christian Møller; professor.

Elberling, Bo; professor.

Engelstoft, Sten; lektor.

Fold, Niels Christian; professor mso.

Frederiksen, Mads Stampe; forskningsassistent.

Gough, Katherine Venton; lektor.

Guttesen, Rolf Flemming; lektor.

Hansen, Birger Ulf; lektor.

Hansen, Frank; lektor.

Hasholt, Bent; lektor.

Jacobsen, Bjarne Holm; lektor.

Jacobsen, Thomas Friborg; lektor.

Jepsen, Martin Rudbeck; forskningsassistent.

Kristensen, Søren Pilgaard; lektor.

Krogh, Lars; lektor.

Kroon, Aart; lektor.

Krüger, Johannes; professor mso.

Langanke, Tobias; postdoc.

Larsen, Jytte Agergaard; lektor.

Larsen, Marianne Nylandsted; postdoc.
 Matthiessen, Christian Wichmann; professor.
 Møller-Jensen, Lasse; lektor.
 Nielsen, Thomas Theis; lektor.
 Pejrup, Morten; professor mso.
 Rasmussen, Kjeld; lektor.
 Rasmussen, Michael Schultz; lektor.
 Reenberg, Anette Markan; professor.
 Sandholt, Inge; lektor.
 Slentø, Erik; forskningsassistent.
 Svendsen, Synne Høyer; postdoc.
 Søgaard, Henrik; professor mso.
 Wardell, David Andrew; forskningsassistent.
 Winther, Lars; lektor.
 Aagaard, Troels Kristian; lektor.

STIP Intern

Berg, Anne Marie; ph.d.-studerende.
 Bruun, Thilde Bech; ph.d.-studerende.
 Christensen, Andreas Hoang Egelund; ph.d.-studerende.
 Folving, Rikke Louise; ph.d.-studerende.
 Isager, Lotte; postdoc.
 Jensen, Louise Askær; ph.d.-studerende.
 Langevang, Thilde; ph.d.-studerende.
 Mernild, Jacob Sebastian Haugaard; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Asger; ph.d.-studerende.
 Nørgaard, Anette; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Jørn Bjarke Torp; ph.d.-studerende.
 Præstholm, Søren; ph.d.-studerende.
 Stisen, Simon; ph.d.-studerende.
 Sulsbrück, Henrik; ph.d.-studerende.
 Sønndergaard, Jens Ernst; ph.d.-studerende.
 Vind, Ingeborg; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Andersen, Thorbjørn Joest; lektor.
 Bolwig, Simon; lektor.
 Fensholt, Rasmus; postdoc.
 Rasmussen, Mads Olander; amanuensis.
 Tøttrup, Christian; forskningsassistent.

STIP Ekstern

Aner, Louise Glerup; ph.d.-studerende.
 Herslund, Lise Byskov; ph.d.-studerende.
 Houborg, Rasmus Møller; postdoc.
 Jensen, Sidsel Kvist; projektmedarbejder.
 Knudsen, Michael Helt; ph.d.-studerende.
 Proud, Simon Richard; ph.d.-studerende.
 Skytt, Christine Benna; ph.d.-studerende.
 Thodsen, Hans; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Christiansen, Merete Bruun; Wind Energy Applications of Synthetic Aperture Radar.
 Houborg, Rasmus Møller; Inferences of key Environmental and Vegetation Biophysical Controls for use in Regional-scale SVAT Modeling – Using Terra and Agua MODIS and Weather Prediction Data.
 Jepsen, Martin Rudbeck; Land, Man and Ecology: Applied and theoretical aspects of Land Change Science.
 Jongkroy, Puntip; Transformation of Land markets and Livelihoods in the Peri-urban Area of Bangkok Metropolis, Nonthaburi Province, Thailand.

Præstholm, Søren; Agricultural landscape under change, – new farm owners, new motives, new practices.
 Tøttrup, Christian; Mapping Tropical Forests across the Highlands of Mainland Southeast Asia using Satellite Remote Sensing.

Fondsbevillinger

BFT, Udenrigsministeriet

– Danish Development Research Network (Ole Mertz) kr. 9.511.800.

Bikubenfonden

– Climate, livelihoods and production in the Southwest Pacific (CLIP) (Ole Mertz) kr. 1.225.000.

Danida/Udenrigsministeriet

– Udredning af erfaringer med naturressourceforvaltning i Sahel (Simon Bolwig) kr. 696.000.
 – Vestafrikansk netværk for studier af miljøforandringer (Kjeld Rasmussen) kr. 120.000.

EU

– Carbon budget in Northern Russia / CARBO-North (Thomas Friberg) kr. 1.746.000.
 – Environmental assessments of soil for monitoring Envasso (Thomas Balstrøm) kr. 190.400.
 – Landskabet som ressource (Søren Pilgaard Kristensen) kr. 42.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Coastal barrier systems (Morten Pejrup) kr. 709.400.

FTP Forskningsrådet for Teknologi og Produktion

– KISS/Kenya – Agricultural and rangeland applications (Inge Sandholt) kr. 2.243.000.

FSE Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (gl. SSF)

– Handel med landbrugsvarer i Pacific Asia (Niels Fold) kr. 195.100.

IHPD International Human Dimensions Program

– Global Land Projekt (Anette Reenberg) kr. 119.200.

Oticon Fonden

– Indkøb af Diverse datalogger (Bent Hasholdt) kr. 10.000.
 – Kulturinstitutionernes regionale rolle (Christian Wichmann Matthiessen) kr. 1.500.000.

FFU Udenrigsministeriet, Det Forskningsfaglige Udvalg for Ulandsforskning

– Menneskelig tilpasning og interaktion med miljøet: følger af den Vestafrikanske monsun (Jonas Østergaard Nielsen) kr. 1.885.800.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Morphodynamics of an open tidal basin in the Danish Wadden Sea (Jesper Bartholdy) kr. 853.200.
 – Oxygen availability controlling buried organic carbon pools and greenhouse gas emissions (Bo Elberling) kr. 2.963.000.

FTP Forskningsrådet for Teknologi og Produktion

– Early warning systems in Africa (Rasmus Fensholt)
kr. 2.700.000.

Knud Højgaards Fond

– CLIP – Galathea (Ole Mertz) kr. 379.000.

Realdania

– CSB Landscapes as a resource for urban areas (Søren
Pilgaard Kristensen) kr. 500.000.

WoodScape

– Evaluering af det rekreative element i HURs planområde
(Anne Gravsholt Busck) kr. 40.000.

Publikationer

- Aagaard, T., Hughes, M.: Sediment suspension and turbulence in the swash zone of dissipative beaches. *Marine Geology* 228, s. 117-135. 2006.
- Aagaard, T., Hughes, M., Andersen S., Møller-Sørensen, R.: Hydrodynamics and sediment fluxes across an onshore migrating intertidal bar. *Journal of Coastal Research* 22, s. 247-259. 2006.
- Adriansen, H., Nielsen, T.T.: The geography of pastoral mobility – a spatio-temporal analysis of GPS data from Sahelian Senegal. *GeoJournal* 64(3), s. 177-188. 2005.
- Agergaard, J.: Befolkningen i en globaliseret verden. i: *Naturgeografi – jorden og mennesket* s. 293-318. Anne-Lise Lykke-Andersen, Karl-Erik Christensen, Torben P. Jensen, Knud Selzner & Laust Wium-Olesen (red.). Geografforlaget, 2006.
- Agergaard, J., Birch-Thomsen, T.: New territorial logics – urban expansion into former homelands in Durban Metropolis, South Africa. [Poster for the 2nd LaSyS Workshop: “Developing innovative approaches to land systems science” – 25-26 October 2006]. 1s. 2006.
- Agergaard, J., Birch-Thomsen, T.: Transitional rural landscapes: the role of farming in former homelands of Post-Apartheid Kwa-Zulu Natal. *Geografisk Tidsskrift/ Danish Journal of Geography* 106(2), s. 87-102. 2006.
- Anderberg, B.S.: Klimatrågens udvikling ur ett svenskt perspektiv. *Skrifter med historiska perspektiv* 3, i: *Miljöhistoria över gränser* s. 160-178. Fredrik Björk, Per Eliasson & Bo Fitzbøger. Malmö Höskola, Malmö 2006.
- Anderberg, B.S., Elberling, B., Krogh, L., Rasmussen, K., Søgaard, H., Birch-Thomsen, T.: Klima – klimaproblematikken og kulstofkredsløbet. *Geoviden* nr. 2, s. 1-20. 2006.
- Andersen, H.T.: Book Review – Neil Brenner: “New State Spaces – Urban Governance and the Rescaling of Statehood. – Oxford: Oxford University Press, 2004. *Geografiska Annaler* 88 B(1), s. 139-141. 2006.
- Andersen, H.T.: Førstegangskøbere i klemme. i: *Den gode bolig – hvordan skal vi bo i fremtiden?* s. 30-32. Hans Kristensen (red.). 2006.
- Andersen, H.T.: Andelsboligen – fremtidens boligtype? i: *Den gode bolig – hvordan skal vi bo i fremtiden?* s. 27-29. Hans Kristensen (red.). 2006.
- Andersen, H.T.: Europa forgubbes. *Aktuelt fra satsningssområdet* nr. 1, s. 2. 2006.
- Andersen, H.T.: Book Review – Musterd, S, Murie, A & Kesteloot, C (eds): *Neighbourhoods of Poverty – Urban Social Exclusion and Integration in Europe. Housing Studies* 21(5), s. 791-793. 2006.
- Andersen, H.T.: Den mangfoldige by. i: *Søndre Havn* s. 8. [ukendt]. Køge kommune, Køge 2006.
- Andersen, H.T.: Urban competition and urban crisis – urban politics in Denmark. i: *Research papers* s. 1-23. Institut for Samfund og Globalisering, RUC, Roskilde 2006.
- Andersen, H.T.: Bypolitik i Danmark efter 1960 – i et historisk perspektiv. i: *Den moderne by* s. 353-383. Søren Bitsch Christensen (red.). Århus Universitetsforlag, 2006.
- Andersen, H.T., Engelstoft, S.: Planning under post urban conditions. *Cursos E Congressos* 169, i: *Urban changes in different scales: systems and structures* s. 3143. Gonzalez, R.C.L. (ed). Universidade de Santiago De Compostela, Santiago de Compostela 2006.
- Andersen, H.T., Engelstoft, S.: Byer og urbanisering. i: *Naturgeografi – jorden og mennesket* s. 319-338. Anne-Lise Lykke-Andersen, Karl-Erik Christensen, Torben P. Jensen, Knud Steltzner, Laust Wium-Olsen (red.). Geografiforlaget, 2006.
- Andersen, H.T., Nørgaard, H.: Udviklingstræk i vækst- og stagnationsområder. *Byplan* nr. 4, s. 148-151. 2006.
- Andersen, T.J., Pejrup, M., Nielsen, A.A.: Long-term and high-resolution measurements of bed level changes in a temperate, microtidal coastal lagoon. *Marine Geology* 226, s. 115-125. 2006.
- Balstrøm, T., Jacobi, O., Bodum, L.: Bogen om GIS og geodata. 328 s. Forlaget GIS & Geodata, København 2006.
- Bartholdy, J.: A simple model for estimating current velocity in tidal inlets – example from Grådyb in the Danish Wadden Sea. *Geo-Marine Letters* 26, s. 133-140. 2006.
- Bartholdy, J., Kvale, E.P.: Introduction to Proceedings from 6th International Conference on Tidal Sedimentology. *Marine Geology* 235, s. 1-4. 2006.
- Bayliss, D., Matthiessen, C.W.: The European upper level urban system – a discussion paper. *Cursos e Congressos Da Universidades de Santiago de Compostella* 169, i: *Urban changes in different scales – systems and structures* s. 449-462. Rubén Camillo Lois González (ed.). Universidade de Santiago de Compostella Publications, Santiago de Compostella 2006.
- Breuning-Madsen, H.: The future of soil science in industrial societies. i: *The future of soil science* s. 25-27. Hartemink, A. (ed.). International Union of Soil Science, Wageningen 2006.
- Breuning-Madsen, H., Holst, M.K., Rasmussen M.: The genesis of iron pans in burial mounds from the South Scandinavian Bronze Age. i: *Archaeology of Burial mounds* s. 98-104. Smejda L. (ed.). Dryada, ArchaEOlogica series, Plzen 2006.
- Bruun, T.B., Mertz, O., Elberling, B.: Linking yields of upland rice in shifting cultivation to fallow length and soil properties. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 113, s. 139-149. 2006.
- Busck, A.G., Kristensen, S.P., Præstholm, S., Reenberg, A., Primdahl, J.: Land system changes in the context of urbanisation – examples from the peri-urban area of greater Copenhagen. *Geografik Tidsskrift/Danish Journal of Geography* 106(2), s. 21-34. 2006.
- Busck, A.G., Primdahl, J.: Agricultural and landscape

- changes in peri-urban areas – the case of Greater Copenhagen. NJF Report vol. 2 (6), i: ;NJF seminar: “Landscape change – Learning from the past – visions for the future”, Tromsø, 14-16 June 2006 s. 7-8. 2006.
- Bøgh E., Søggaard, H., Houborg, R.M.: Remote sensing estimation of atmospheric and land surface parameters for evapotranspiration calculation. Geophysical Research Abstracts vol. 8, i: s. 1. European Geosciences Union, Katlenburg-Lindau 2006.
- Christiansen C., Bartholdy, J., Sørensen C.: Composition and size distributions of local and advected sediment trapped over a tidal flat during moderate and storm conditions. Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography 106(1), s. 1-11. 2006.
- Christiansen C., Vølund G., Lund-Hansen L.C., Bartholdy, J.: Wind influence on tidal flat sediment dynamics, Ho Bugt, Danish Wadden Sea. Marine Geology 235(1-4), s. 75-86. 2006.
- Christiansen, J.R., Elberling, B., Jansson, P-E.: Modelling water balance and nitrate leaching in temperate Norway spruce and beech forests located on the same soil type with the CoupModel. Forest Ecology & Management 237, s. 545-556. 2006.
- Dalnæs, M.H., Hasholt, B.: Vejr, klima og maksimumsvandføring. Vand og Jord 13(3), s. 94-97. 2006.
- Dam, R.S., Holtze, M.S., Jacobsen, O.S., Elberling, B., Aamand J.: Variation i nedbrydning af BAM. Vand & Jord 13(2), s. 56-59. 2006.
- Danielsen, F., Sørensen, M.K., Olwig, M.F., Selvam V., Parish F., Burgess N.D., Topp-Jorgensen, E., Hiraishi T., Karunagaran V.M., Rasmussen, M.S., Hansen, L.B., Quarto A., Suryadiputra N.: Coastal vegetation and the Asian tsunami – response. Science 311 (6. Jan.), s. 37-38. 2006.
- Elberling, B.: Annual soil CO₂ effluxes in the High Arctic – the role of snow thickness and vegetation type. Soil Biology and Biochemistry 39, s. 646-654. 2006.
- Elberling, B., Gregorich E.G., Hopkins D.W., Sparrow A.D., Novis P., Greenfield L.G.: Distribution and dynamics of soil organic matter in an Antarctic dry valley. Soil Biology and Biochemistry 38, s. 3095-3106. 2006.
- Engelstoft, S., Hansen, H.K., Winther, L.: Den porøse storby – sammenhænge i bylandskabet. Samfundsøkonomen 3, s. 37-42. 2006.
- Engelstoft, S., Jensen-Butler, C., Smith, I., Winther, L.: Industrial clusters in Denmark – theory and empirical evidence. Papers in Regional Science 85(1), s. 73-97. 2006.
- Engelstoft, S., Kristensen, S.P.: Planlægning og udvikling. i: Naturgeografi – jorden og mennesket. s. 339-348. Anne-Lise Lykke-Andersen, Karl-Erik Kristensen, Torben P. Jensen, Knud Steltzner, Laust Wium-Olsen (red.). Geografiforlaget, 2006.
- Erntsen, V.B., Noormets R., Winter C., Hebbelen, D., Bartholomä A., Flemming, B., Bartholdy, J.: Quantification of dune dynamics during a tidal cycle in an inlet channel of the Danish Wadden Sea. Geo-Marine Letters 26, s. 151-163. 2006.
- Fensholt, R., Nielsen, T.T., Stisen, S.: Evaluating the quality of AVHRR Pathfinder NDVI data for the African continent using SPOT-4 Vegetation data. Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography 106(1), s. 87-102. 2006.
- Fensholt, R., Nielsen, T.T., Stisen, S.: Comparing time series of NDVI 10-day composite AVHRR Pathfinder and SPOT-4 Vegetation data for the African continent. International Journal of Remote Sensing 27(13), s. 2719-2733. 2006.
- Fensholt, R., Nielsen, T.T., Stisen, S.: Evaluating the quality of AVHRR Pathfinder NDVI data for the African continent using SPOT-4 Vegetation data. Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography 106(1), s. 87-102. 2006.
- Fensholt, R., Sandholt, I., Rasmussen, M.S., Stisen, S.: Improved primary production modelling in the semi-arid Sahel using MODIS vegetation and stress indices combined with Meteosat PAR data. Remote Sensing of Environment 105, s. 173-188. 2006.
- Fensholt, R., Sandholt, I., Stisen, S.: Vegetation i Afrika – nye muligheder for satellitmåling. Geografi – årsskrift årg. 2005, s. 54-60. 2006.
- Fensholt, R., Sandholt, I., Stisen, S.: Evaluation Modis, Meris and Vegetation indices using *in situ* measurements in a semi-arid environment. IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing 44 (7), s. 1774-1786. 2006.
- Fensholt, R., Sandholt, I., Stisen, S., Nørgaard, A.: Towards multitemporal vegetation monitoring from geostationary Meteosat Second Generation (MSG) SEVIRI data. i: Proceedings, 2nd International Symposium. Recent Advances in Quantitative Remote Sensing, Torrent (Valencia) 25.-29. September 2006 s. +. 2006.
- Fensholt, R., Sandholt, I., Stisen, S., Tucker, C.: Analysing NDVI for the African continent using the geostationary Meteosat Second Generation SEVIRI sensor. Remote Sensing of Environment 101(2), s. 212-229. 2006.
- Fold, N., Hansen, T.S.: Oil palm expansion in Sarawak – lessons learned by a latecomer. i: Environment, Development and Change in Rural Asia-Pacific. Between local and global? s. 147-166. J. Connel and E. Waddell (eds.). Routledge, London 2006.
- Gehrels, R.W., Szornik, K., Bartholdy, J., Kirby, J., Bradley, S.L., Marshall, S.L., Heineneier, J., Pedersen, J.B.T.: Late Holocene sea-level changes and isostasy in western Denmark. Quaternary Research 66(2), s. 288-302. 2006.
- Gobron, N., Pinty, B., Ausedat, O., Chen, J.M., Cohen, B., Fensholt, R., Gond, V., Hummerich, K.F., Lavergne, T., Melin, F., Privette, L., Sandholt, I., Taberner, M., Turner, D.P., Verstraete, M., Widlowski, J.L.: Evaluation of fraction of absorbed photosynthetically active radiation products for different canopy radiation transfer regimes – methodology and results using JointResearch Center products derived from SeaWiFS against ground-based estimations. Journal of Geophysical Research – Atmospheres 111(D13), s. Art. No. D13110. 2006.
- Gregorich E.G., Hopkins D.W., Elberling, B., Novis P., Greenfield L.G., Sparrow A.D., Rochette, P.: Emission of CO₂, CH₄ and N₂O from lakeshore soils in an Antarctic dry valley. Soil Biology and Biochemistry 38, s. 3120-3129. 2006.
- Haberl, H., Winiwarter, V., Andersson, K., Ayres, R.U., Boone, C., Castillo, A., Cunfer, G., Fischer-Kowalski, M., Freudenburg, W.R., Furman, E., Kaufmann, R., Krausmann, F., Langthaler, E., Lotze-Campen, H., Mirtl, M., Redman, C.L., Reenberg, A., Wardell, A., Warr, B., Zechmeister, H., : From LTER to LTSER –

- conceptualizing the socioeconomic dimension of long-term socioecological research. *Ecology and Society* 11(2), s. 35. 2006.
- Hambrey, M.J., Murray T., Glasser, N.F., Hubbard, A., Hubbard, B., Stuart, G., Hansen, S., Kohler J.: Structure and changing dynamics of a polythermal valley glacier on a centennial timescale – Midre Lovénbreen, Svalbard. *Journal of Geophysical Research-Earth Surface* 110 (F1):Art. No. F01006, s. 19. 2005.
- Hansen, B.U., Elberling, B., Humlum O., Nielsen N.: Meteorological trends (1991-2004) at Arctic Station, Central West Greenland (69°15'N) in a 130 years perspective. *Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography* 106(1), s. 45-55. 2006.
- Hansen, F., Simonsen K.: Kuhn og geografien. i: *Arven efter Kuhn* s. 123-139. Hanne Andersen og Jan Faye (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2006.
- Hansen, T.S., Mertz, O.: Extinction or adaptation? – three decades of change in shifting cultivation in Sarawak, Malaysia. *Land Degradation and Development* 17 (2), s. 135-148. 2006.
- Hasholt, B., Bobrovitskaya, N., Bogen, J., McNamara, J., Mernild, S.H., Milbourn, D., Walling, D.E.: Sediment transport to the Arctic Ocean and adjoining cold oceans. *Nordic Hydrology* 37(4-5), s. 413-432. 2006.
- Hasholt, B., Mernild, S.H.: Glacial erosion and sediment transport in the Mittivakkat Glacier catchment, Ammassalik Island, southeast Greenland, 2005. IAHS publication 306, i: *Sediment Dynamics and the Hydromorphology of Fluvial Systems* (Proceedings of a symposium held in Dundee, UK. July 2006) s. 45-55. IAHS publications, Wallingford 2006.
- Holst, M.K., Breuning-Madsen, H., Lauersen, S.T., Johansen, K.L., Hermansen, M.: Boring Bronze Age barrow – scientific potential and heritage management. i: *Archaeology of Burial mounds* s. 63-69. Smejda L. (ed.). Dryada, ArchaEologica series., Plzen 2006.
- Hopkins D.W., Sparrow A.D., Elberling, B., Gregorich E.G., Novis P., Greenfield L.G., Tilston, E.L.: Carbon, nitrogen and temperature controls on microbial activity in soils from an Antarctic dry valley. *Soil Biology and Biochemistry* 38, s. 3130-3140. 2006.
- Hopkins D.W., Sparrow A.D., Novis P., Gregorich E.G., Elberling, B.: Controls on the distribution of productivity and organic resources in Antarctic dry valley soils. *Proceedings of the Royal Society B*. 273, s. 2687-2695. 2006.
- Houser C., Greenwood B., Aagaard, T.: Divergent response of an intertidal swash bar. *Earth Surface Processes and Landforms* 31, s. 17. 2006.
- Jakobsen, B.H.: Kyst, menneske og miljø i Nordøstgrønland – ekspeditionen GeoArk 2005. *Geografi – årsskrift for selskabets/Det Kongelige Danske Geografiske Selskab* årg. 2005, s. 12-14. 2006.
- Jakobsen, B.H.: *Geografi ved Københavns Universitet – 2005. Geografi – årsskrift for selskabets/Det Kongelige Danske Geografiske Selskab* årg. 2005, s. 18-26. 2006.
- Jensen, L.A., Schmidt, L.B., Hollesen, J., Elberling, B.: Accumulation of soil organic C linked to Holocene sea level changes in West Greenland. *Arctic, Antarctic and Alpine Research* 38, s. 378-383. 2006.
- Jepsen, M.R., Leisz, S., Rasmussen, K., Jakobsen J., Møller-Jensen, L., Christiansen, L.: Agent-based modelling of shifting cultivation field patterns, Vietnam. *International Journal of Geographical Information Systems* 20(9), s. 1067-1085. 2006.
- Johansson T., Malmer N., Crill, P.M., Friberg, T., Akerman, J., Mastepanov M., Christensen T.R.: Decadal vegetation changes in a northern peatland, greenhouse gas fluxes and net radiative forcing. *Global Change Biology* 12, s. 2352-2369. 2006.
- Kalsø Hansen, H., Winther, L.: The heterogeneous (post-) industrial landscape of Copenhagen – location dynamics and divisions of labour. 26s. 2006.
- Kjær, K.H., Larsen E., van der Meer, J.J.M., Ingólfsson O., Krüger, J.: Subglacial decoupling at the sediment/bedrock interface: an essential mechanism for rapid flowing ice. *Quaternary Science Reviews* 25, s. 2704-2712. 2006.
- Kristensen, S.P.: Erhverv i en globaliseret verden. i: *Naturgeografi – jorden og mennesket* s. 257-292. Anne-Lise Lykke-Andersen, Karl-Erik Kristensen, Torben P. Jensen, Knud Steltzner, Laust Wium-Olsen (red.). Geografiforlaget, 2006.
- Krüger, J.: Danske landskaber. i: *Naturgeografi – jorden og mennesket* s. 103-144. A-L Lykke Andersen, K-E. Christensen, T.P. Jensen, K. Steltzner, L. Winn-Olesen (red.). Geografiforlaget, 2006.
- Krüger, J.: Nutidens landskab. i: *Naturen i Danmark – Bd. 1: Geologien* s. 361-394. G. Larsen (red.). Gyldendal, 2006.
- Lumborg, U., Andersen, T.J., Pejrup, M.: Modelling the effect of macrozoobenthos and microphytobenthos on cohesive sediment transport on an intertidal mudflat. *Estuarine, Coastal and Shelf Science* 68, s. 208220. 2006.
- Lundquist K-J., Winther, L.: The interspace between Denmark and Sweden – the industrial dynamics of the Øresund cross-border region. *Geografisk Tidsskrift/ Danish Journal of Geography* 106(1), s. 115-129. 2006.
- Lundqvist, D.P., Jansen D., Balstrøm, T., Christiansen C.: A GIS based method to determine the maximum fetch – applied to the North sea-Baltic Sea transition area. *Journal of Coastal Research* 22, s. 640-644. 2006.
- Masselink G., Kroon, A., Davidson-Arnott R.G.D.: Morphodynamics of intertidal bars in wave-dominated coastal settings, a review. *Geomorphology* 73, s. 33-49. 2006.
- Matthiessen, C.W.: Øresundsbyen og Østersøområdet i internationalt bysystem-perspektiv – roller og netværk. i: *Glokalisering 2006 – internationale koncerner i Norden* s. 14-42. Anders Olshov (red.). Øresundsinstituttet, Malmø 2006.
- Matthiessen, C.W., Møller-Jensen, L., Winther, L., Helring Andersen, C.: National boundaries – examples of data differences and calibration. i: *ESPON 1.3.3 Case Study* s. 1-7. 2006.
- Matthiessen, C.W., Schwarz, A.W., Find, S.: Global research centres – an analysis based on bibliometric indicators. i: *Knowledge Cities. Approaches, Experiences, and Perspectives* s. 31-41. Francisco Javier Carrillo (ed.). Elsevier, Amsterdam 2006.
- Matthiessen, C.W., Schwarz, A.W., Find, S.: World cities of knowledge – research strength, networks and nodality. *Journal of Knowledge Management* 10(5), s. 14-25. 2006.
- Mazanti, B.: Stedsforståelse – mellem repræsentation og social praksis. i: *Rumlig praksis* s. 189-199. K. Buciek, J.O. Bærenholdt, M. Haldrup, J. Pløger (red.). Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2006.

- Mernild, S.H., Hasholt, B.: Climatic control on river discharge simulations, Mittivakkat Glacier catchment, Ammassalik Island, SE Greenland. *Nordic Hydrology* 37(4-5), s. 327-346. 2006.
- Mernild, S.H., Hasholt, B., Hansen, B.U.: Meteorological observations 2004 at the Sermilik Station, Ammassalik Island, Southeast Greenland. *Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography* 106(1), s. 131-140. 2006.
- Mernild, S.H., Hasholt, B., Liston, G.E.: Water flow through Mittivakkat Glacier, Ammassalik Island, SE Greenland. *Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography* 106(1), s. 25-43. 2006.
- Mernild, S.H., Liston, G.E., Hasholt, B., Knudsen N.T.: Snow distribution and melt modeling for Mittivakkat Glacier, Ammassalik Island, Southeast Greenland. *Journal of Hydrometeorology* 7, s. 808-824. 2006.
- Mertz, O.: Research and capacity building activities of relevance to urban environmental management in developing countries – contributions from Danish researchers. 25s. ReNED, Copenhagen 2006.
- Mertz, O.: (ed.). Proceedings of the ReNED conference “The Clean Development Mechanism (CDM) – Linkages to Poverty Reduction and Sustainability”, 27 October 2005, Institute of Geography, University of Copenhagen. 40s. ReNED, Copenhagen 2005.
- Mertz, O.: (ed.). Proceedings and conclusions of the ReNED Conference: Ecosystem Services and Biodiversity in Developing Countries. Eigtveds Pakhus, Copenhagen, 17.-18. august 2005. 60s. ReNED, Copenhagen 2005.
- Mertz, O., Hansen, T.S.: Svedjebrug – stenalderkultur eller moderne landbrug? *Geografi – årsskrift fra Det Kongelige Danske Geografiske Selskab* årg. 2005, s. 44-49. 2006.
- Mertz, O., Sørensen A.: Research results of relevance to Danida’s support to the agricultural and environmental sectors in Tanzania. 47s. ReNED & NETARD, Copenhagen 2005.
- Møller-Jensen, L., Kofie, R.Y., Yankson P.W.K.: Large-area urban growth observations – a hierarchical kernel approach based on image texture. *Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography* 105(2), s. 39-48. 2005.
- Nielsen, T.T.: Ørkenspredning. *Geografi – årsskrift for selskabets/Det Kongelige Danske Geografiske Selskab* årg. 2005, s. 29-33. 2006.
- Nielsen U., Mertz, O., Gabriel Tonga, N.: The rationality of shifting cultivation systems – Labor productivity revisited. *Human Ecology* 34(2), s. 201-218. 2006.
- Nørgaard, A., Stisen, S., Sandholt, I., Jensen, K.H., Refsgaard J.C.: MikeSHE SVAT modelling using MODIS and METEOSAT data products. [Poster for AGU Fall meeting 2006, San Francisco]. 1s. 2006.
- Pedersen, J.B.T., Bartholdy, J.: Budgets for fine-grained sediment in the Danish Wadden Sea. *Marine Geology* 235(1-4), s. 101-118. 2006.
- Pedersen, M., Mertz, O., Hummelose, G.: The potential for coexistence between shifting cultivation and commercial logging in Sarawak. *Asia-Pacific Environment Monographs* 1, i: State, Communities and Forests in Contemporary Borneo s. 181-193. Fadzilah Majid Cooke (ed.). ANU E Press, Canberra 2006.
- Pejrur, M.: Det danske vadehav og større landvindingsprojekter. i: *Naturen i Danmark – Havet* s. 433-451. (red.) Tom Fenichel. Gyldendal, Kbh. 2006.
- Pejrur, M., Andersen, T.J., Edelvang K., Erichsen, A., Garde K., Gustafson, K., Lumborg, U., Møhlenberg F., Rasch, P., Richardson K.: Klimaforandringerne betydning for havet og de kystnære områder. i: *Vand og vejr om 100 år* s. 90-106. Søndergaard, M., Kronvang, B., Pejrur, M. og Sand-Jensen, K. (red.). Hovedland, 2006.
- Pender, J., Mertz, O.: Soil fertility depletion Sub-Saharan Africa – what is the role of organic agriculture? i: *Global development of organic agriculture – challenges and promises* s. 215-240. N. Halberg, H.F. Alrøe, M.T. Knudsen, E.S. Kristensen (eds.). CABI Publishing, Oxford 2006.
- Podsechin, V., Tejakusuma, I., Schernewski, G., Pejrur, M.: On parameters estimation in dynamic model of suspended sediments. *Journal of Hydrology* 318, s. 17-23. 2006.
- Primdahl, J., Busck, A.G., Lindemann, C.: Bynære landbrugsområder i hovedstadsregionen – ændringer i anvendelsen 1984, 1994 og 2004. ?s. Centre for Forest, Landscape and Planning, KVL, kbh. 2006.
- Præstholm, S.: Agricultural landscape under change – new farm owners, new motives, new practices. [Unpublished Ph.d.-dissertation]. 221 s. 2006.
- Præstholm, S., Kristensen, S.P.: Forstad i forklædning – landskabets betydning for nye ejere af landbrugsejendomme i hovedstadsområdet. TAPAS Working Paper 2006:02, s. 1-23. 2006.
- Præstholm, S., Reenberg, A., Kristensen, S.P.: Afforestation of European landscapes – how do different farmer types respond to EU argi-environmental schmes? *Geojournal* 67(1), s. 71-84. 2006.
- Qingling, Z., Schaaf, C., Strahler, A., Jicheng, L., Yanmin, S., Ziti, J., Roman, M.O., Hodges, J., Fensholt, R., Sandholt, I., Stisen, S., Rasmussen, M.O.: Daily BRDF/Albedo retrieval from MSG observations using MODIS operational algorithm. i: *Proceedings, AGU Meeting* 11.-15. December 2006, San Francisco, California, USA. 2006.
- Ramankurty, N., Graumlich, L., Achard, F., Alves, D., Chhabra, A., DeFries, R.S., Foley, J.A., Geist, H., Houghton, R.A., Goldewijk, K.K., Lambin, E.F., Millington, A., Rasmussen, K., Reid, R.S., Turner II, B.L.: Global land cover change – recent progress, remaining challenges. i: *Land Use and Land Cover Change – Land Processes and Global Impacts* s. 9-39. Lambin, E.F. & Geist, H.J. (ed.). Springer, Berlin 2006.
- Rasmussen, M.O., Stisen, S., Sandholt, I.: Integration of data from Meteosat second generation in a coupled hydrological SVAT model of the Okavango Delta. i: *Abstract + Poster til AGU Fall Meeting, San Francisco, 11-16 december 2006* s. 1. 2006.
- Reenberg, A.: Land systems research in Denmark – background and perspectives. *Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography* 106(2), s. 1-6. 2006.
- Rømer, S., Breuning-Madsen, H., Balstrøm, T., Jensen, A-E.: Mapping quaternary deposits as a method for explaining the distribution of Mesolithic sites in reclaimed landscapes – an example from Vålse Vig, south-east Denmark. *Geoarchaeology* 21(1), s. 113-124. 2006.
- Safriel, U., Adeel, Z., Niemeijer, D., Puigdefabregas, J., White, R., Lal, R., Winsolow, M., Ziedler, J., Prince, S., Archer, E., King, C., Shapiro, B., Wessels, K., Nielsen, T.T., Portnov, B., Reshef, I., Thornell, J., Lachman, E., McNab, D.: Dryland systems. i: *Ecosystems and human*

- well-being. current state and trends, vol. 1 s. 625-656. Rashid Hassan, Robert Scholes, Neville Ash (eds.). Island Press, 2006.
- Sandholt, I., Frykman P., Nørgaard, A.: Geostatistical downscaling of METEOSAT Second generation SEVIRI data. [Poster: 2nd International Symposium, Recent Advances in Quantitative Remote Sensing, Torrent (Valencia), Spain, 25.-29. september 2006]. 1s. 2006.
- Sandholt, I., Rasmussen, K., Fensholt, R., Stisen, S., Høgh Jensen, K., Refsgaard J.C.: Vandressourcer – udnyttelse af vand i store flodbassiner. *Geoviden* nr. 1, s. 19. 2006.
- Sandholt, I., Stisen, S., Fensholt, R., Rasmussen, M.O., Nørgaard, A., Iversen, K.M., Bondo, T., Svendsen, S.H.: MSG SEVIRI data for vegetation monitoring and land surface process modeling in Africa. i: Proceedings of the 3rd MSG RAO Workshop, 15 June 2006, Helsinki, Finland (ESA SP-619, august 2006) s. 2561-2596. D. Danesy (ed.). ESA Publications, Noordwijk, NL 2006.
- Sand-Jensen, K., Thodsen, H., Kronvang B., Pedersen, N.L., Andersen, H.E., Hansen, K.M.: Klimaforandringer betydning i vandløbene. i: Vand og vejr om 100 år s. 55-73. Søndergaard, M., Kronvang, B., Pejrup, M. and Sand-Jensen, K. (red.). 2006.
- Schomacher, A., Krüger, J., Kjær, K.H.: Ice-cored drumlins at the surge-type glacier Brúarjökull, Iceland – a transitional-state landform. *Journal of Quaternary Science* 21, s. 58-93. 2006.
- Schomacher A., Kjær, K.H., Krüger, J.: Formation and melt-out of multiple generations of ice-cored moraines at Brúarjökull, Iceland. *Bulletin of the Geological Society of Finland spec iss. 1*, s. 1. 2006.
- Schomacher, A., Krüger, J., Kjær, K.H.: Ice-cored drumlins at the surge-type glacier Brúarjökull, Iceland – a transitional-state landform. *Journal of Quaternary Science* 21, s. 85-93. 2006.
- Sigsgaard C., Petersen D., Grøndahl L., Thorsøe, K., Meltofte H., Tamstorf M.P., Hansen, B.U.: Zackenberg basic – the ClimateBasis and GeoBasis programmes. ZERO Annual Report i: Zackenberg Ecological Research Operations, 11th Annual Report 2005 s. 11-35. Klitgaard, A.B., Rasch, M. and Caning, K. (ed.). 2006.
- Søgaard, H., Rysgaard S., Sørensen L., Larsen S., Friborg, T.: Dynamics of the carbon circulation in a High Arctic ecosystem – comprising atmospheric, terrestrial, fluvial and marine components. *Report Series in Aerosol Science* 79, s. 1. University of Helsinki, 2006.
- Sørensen A., Mertz, O., Chang, M.S.: (ed.). Danish-Nicaraguan Research Collaboration within Agriculture and Environment. Proceedings of the Partnership Workshop 17.-18. november 2005, Universidad Centroamericana, Managua, Nicaragua. 20s. ReNED, Copenhagen 2006.
- Sørensen T.H., Bartholdy, J., Christiansen C., Pedersen, J.B.T.: Intertidal surface type mapping of the Danish Wadden Sea. *Marine Geology* 235(1-4), s. 87-99. 2006.
- Thodsen, H.: The effect of climate change on transport of water, sediment and nutrients in Danish rivers. (Unpublished dissertation). 134s. Department of Geography, University of Copenhagen, Cph. 2006.
- Thodsen, H., Edelvang K., Erichsen, A., Lumborg, U., Lundkvist, M., Andersen, T.J., Pejrup, M., Hasholt, B., Kronvang B., Hansenk. m.: Odense Å catchment – modelling of climate change effects. NHP report no. 49, i: Experiences and Challenges in implementation of the EU Water Framework Directive s. 625-631. Jens Chr. Refsgaard and Anker Lajer Højberg (ed.). Nordic Association for Hydrology, 2006.
- Thodsen, H., Pedersen, J.B.T., Svinth, S., Sunesen, S.: The influence of climate change on bed sediment transport in the alluvial river Kongeå, Denmark. i: Experiences and Challenges in implementation of the EU Water Framework Directive s. 593-600. Jens Chr. Refsgaard and Anker Lajer Højberg (eds.). 2006.
- Wadley, R.L., Mertz, O., Christensen, A.H.E.: Local land use strategies in a globalizing world – managing social and environmental dynamics. *Land Degradation and Development* 17 (2), s. 117-121. 2006.
- Wardell, D.A.: Collision, collusion and muted resistance – contrasting early and later encounters with empire forestry in the Gold Coast, 1874-1957. i: Collisions of Cultures and Identities Settlers and Indigenous Peoples s. 79-103. Grimshaw, P. and McGregor, R. (eds.). RMIT Publishers, Melbourne 2006.
- Wardell, D.A., Reenberg, A.: Framing field expansion strategies in the savanna biome – land use and land cover dynamics in and around the Tiogo Forest Reserve, Burkina Faso. i: Human Factors in Savannas and Dry Forests – Linking People with Nature s. 19-52. Mistry, J. and Berardi, A. (eds.). Ashgate, Aldershot, UK 2006.
- Winther, L., Hansen, H.K.: The economic geographies of the outer city – industrial dynamics and imaginary spaces of location in Copenhagen. *European Planning Studies* 14(10), s. 1387-1406. 2006.
- Yang, W., Tan, B., Huang, D., Rautiainen, M., Shabanov, N.V., Wang Y., Privette, J.L., Huemmrich, K.F., Fensholt, R., Sandholt, I., Weiss, m., Nemani, R.R., Knyazikhin, Y., Myneni, R.B.: Validation of collections 3 and 4 Terra MODIS Leaf Area Index and fraction vegetation absorbed photosynthetically active radiation products. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing* 44(7), s. 1885-1898. 2006.
- Yde, J., Hasholt, B., Knudsen N.T.: Sermilik Stationen – vigtig udpost i forståelsen af klimaændringer. *Geologisk Nyt* nr. 1, s. 1619. 2006.

Studienævnet for Geografi & Geoinformatik

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af lærerrepræsentanterne lektor Lars Krogh (studieleder), lektor Torben Birch-Thomsen (vicedeleder), lektor Katherine Gough og lektor Jesper Bartholdy og studenterrepræsentanterne stud.scient. Rasmus Ringgaard, stud.scient. Asger Olesen, stud.scient. Mette Kristine Bessesen og stud.scient. Malene Kauffmann Hansen.

Beretning

Om geografi & geoinformatik

Geografi & geoinformatik er en moderne, tværvideenskabelig uddannelse, der som genstandsfelt har natur-, miljø- og samfundsmæssige processer og strukturer og deres tidsmæssige og rumlige forandringer. Arbejdsmetoderne og

teoriene er således hentet fra både det naturvidenskabelige og samfundsvidenskabelige område.

Uddannelsen betjener et stigende komplekst arbejdsmarked, hvor tværvideenskabelige kompetencer er nødvendige og efterspurgt. Kandidaterne har særlige kompetencer til at håndtere både natur- og samfundsvidenskab, de har gode IT-kompetencer – herunder GIS -, de kan både være specialister og generalister, de er gode til at koordinere mellem forskellige faggrupper, de er gode til at koble teori og praksis – og har ofte erfaring med at selv at indsamle data og arbejde i udlandet.

Geografer og geoinformatikere arbejder som analytikere eller konsulenter, enten i private rådgivende virksomheder som f.eks. ingeniørvirksomheder eller inden for f.eks. fagforbund og interesseorganisationer, inden for offentlige administration som fuldmægtige i ministerier og styrelser eller som by-, regions- eller miljøplanlæggere, inden for f.eks. FN-systemet, Danida og andre bistandsorganisationer, der arbejder med udvikling af 3. verdenslande, herunder også private konsulentvirksomheder, inden for "nye" områder f.eks. inden for bankvirksomhed, ejendomsudvikling- og administration eller inden for (tele)-kommunikationsbranchen. Endelig ansættes de som gymnasielærere eller forskere.

Arbejdet i nævnet

Arbejdet i nævnet har i første halvdel af 2006 været koncentreret om at indpasse uddannelsesbekendtgørelsens bestemmelse om et obligatorisk 30 ECTS-tilvalg uden for det centrale fagområde i studieordningen for bacheloruddannelsen. Efterfølgende er der arbejdet på at omsætte ændringen i studieordningen til administrativ praksis mht. eksaminer, undervisningsskemaer samt information til de studerende.

Der er forsat arbejdet på at udbygge studienævnets og andre undervisningsrelaterede hjemmesider, således at skemaer for undervisning, lokalereservationer, holdlister, studieordning, pensumlister, eksamensspørgsmål, navne på kandidater, speciale-abstracts og en lang række kursus-hjemmesider, der administreres af lærerne, nu er tilgængelige online og løbende opdateres.

Det første hold studerende på Masteruddannelsen i Integreret Planlægning færdiggjorde deres uddannelse medio 2006.

I relation til gymnasireformen har studienævnet påbegyndt et samarbejde med andre geografiuddannelser og UVM-fagkonsulenten for at sikre, at den faglige undervisningskompetence stadig er indeholdt i uddannelsen.

Geografisk Institut har overtaget værtskab og sekretariat for Læreranstaltens Fælles Byplans kursus (LFB). Kur-

set, som er et udbud på kandidatuddannelsen har til formål at træne studerende i at arbejde tværfagligt og helhedsorienteret med forskellige byplanmæssige problemstillinger og at arbejde med formidlingen heraf.

Arbejdet i nævnet har i anden halvdel af 2006 været neddrolet som følge af Det naturvidenskabelige Fakultets beslutning om pr. 1. februar 2007 at nedlægge de enkelte fagstudienævne til fordel for oprettelse af fælles fakultære studienævne for henholdsvis bacheloruddannelser, kandidatuddannelser, Masteruddannelser og ph.d.-uddannelser. Derudover har rektors beslutning om fusion af Geografisk Institut og Geologisk Institut og en manglede afklaring af konsekvenserne for uddannelserne ligeledes betydet, at der ikke er taget nye initiativer i denne periode.

Uddannelser og statistik

Uddannelserne ved Geografisk Institut omfatter i dag følgende:

Et 1 1/2-årig sidefag + sidefagssupplering.

En 3-årig bacheloruddannelse.

En 2-årig kandidatuddannelse.

En 1-årig Masteruddannelse i Integreret Fysisk Planlægning.

Statistik

Kandidatproduktionen viser generelt store udsving fra år til år. Beregnet som et glidende gennemsnit er den fordoblet fra 1994 til 2006, hvor den nåede 70. Denne udvikling afspejler dels immatrikulationstallene, der voksede støt frem til 1997, men også markant højere gennemførelsesprocenter har påvirket dette.

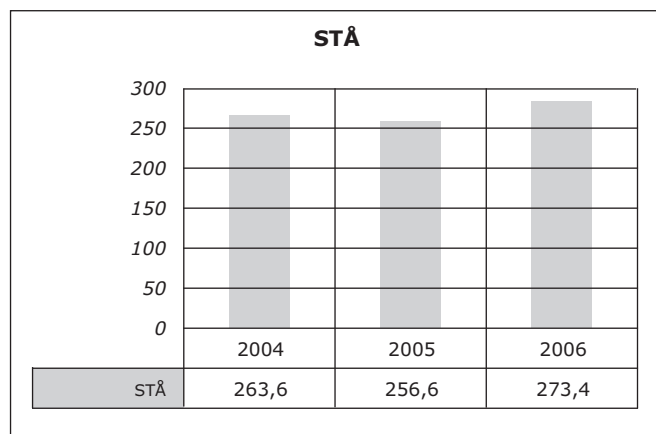
Immatrikulationstallet er faldet fra omkring 100-110 i perioden 1994-2000 til omkring 65-75 i perioden 2001-2006.

STÅ-produktionen har gennem den seneste femårsperiode vist en faldende tendens fra ca. 340 til en stabilisering omkring 260-270. Disse tal skal ses på baggrund det store ekstraoptag af studerende i midt-90'erne, som betød, at STÅ-produktionen toppede med 375 i 1998, men hvis effekt naturligt og gradvist daler. Effekten af det høje optag betød samtidig, at kandidatproduktionen toppede i 2001-2002 med henholdsvis 72 og 73 kandidater, hvilket også kan tilskrives en generel øget indsats og øget fokus på vejledning af specialestudierende. Af andre medvirkende årsager til at opretholde en forholdsvis høj STÅ-produktion, kan også nævnes en meget målrettet indsats mod 'spøgelser' dvs. specialestudierende, som har været ekstraordinært længe undervejs, samt målrettet vejledning af de studerende.

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				
	Geografi	Geologi	Fysik	Merit-overført	I alt
Geografi	265,3	0,5	0,4	1,4	267,6
Biologi	0,6				
Geologi	0,6				
Øvrige naturvid.	0,3				
Humaniora	0,2				
Meritstuderende	4,0				
Gæstestuderende	2,4				
I alt	273,4				
Åben uddannelse	6,5				

STÅ 2004-2006

Studieleder Lars Krogh

Institut for Idræt

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor, dr.scient. Kurt Jørgensen og viceinstitutleder er lektor, ph.d. Laila Ottesen. Instituttets ledelsesgruppe består udover institutlederen af tre afdelingsledere og studieleder, professor, ph.d. Else Trangbæk.

Bestyrelsen, som er fortsat i 2006, består af institutlederen, viceinstitutlederen (observatør), lektor Søren Damkjær (AHS), lektor Lis Engel (AHS), studielektor Erik Brisling (AHS), sekretær Birgit Hansen, professor, dr.med. Erik Richter (AHF), bioanalytiker Irene Beck Nielsen, stud.scient. Michala Hammer og stud.scient. Johannes Madsen.

I det forløbne år har bestyrelsen været suppleret af rektor for Helsing Gymnasium, cand.scient. Kirsten Jeppesen og direktør i SCION-DTU, cand.mag. Kim Høgh. Bestyrelsen er under transformation til et institutråd, men der afventes generelle retningslinjer fra KU's ledelse, før dette kan ske.

Organisation

Institut for Idræt er opdelt i to afdelinger: Afdeling for Human Fysiologi (AHF) og Afdeling for Humaniora og Samfundsvidenskab (AHS) samt en Administrationsafdeling (ADM). De tre afdelingers ledere er professor Erik A. Richter (AHF), lektor Reinhard Stelter (AHS) og administrator cand.scient.adm. Enno Hofeldt. Ledelsessekretær er Helle Rudolph Jensen.

Adresse

Nørre Allé 51
2200 København N
Telefon 35 32 08 29
Fax 35 32 08 70
ifi@ifi.ku.dk
www.ifi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Idrætsuddannelsen under Københavns Universitet er en flerfaglig uddannelse. Uddannelsen omfatter menneskets biologi og tilpasning til omgivelser og træning, organsystemers og cellers funktioner, epidemiologiske, historiske og sociologiske synsvinkler på motion og idræt, pædagogik og psykologi i relation til alle former for fysisk aktivitet og praktisk indlæring af idrætslige færdigheder. Instituttet udbyder også efter-/videreuddannelse under Åben Uddannelse til blandt andet lærere inden for forskellige skoleformer, pædagoger, ergo-/fysioterapeuter mv. samt til den frivillige idræt.

Masteruddannelsen "Idræt og Velfærd" startede det fjerde hold i 2006 med 26 studerende.

Priser

Erik A. Richter har modtaget The Miegunyah Distinguished Fellowship from University of Melbourne, Australien.

Fysiske rammer

IFI ligger på KU's Nørre Campus. AHF er placeret i August Krogh bygningen og på Panum, mens AHS ligger i AB bygningen, Nørre Allé 55. Idrætshaller og sportsbaner ligger med adgang fra Nørre Allé 51.

Afdeling for Human Fysiologi

Forskningen omfatter menneskets fysiologi og koncentrerer om to forskningsområder: 1) Muskelstofskifte og kredsløbsregulering 2) Motorisk kontrol, biomekanik og arbejdsfysiologisk ergonomi. Undersøgelser foretages på alle organisationstrin fra forsøg på mennesker til organsystemer, cellekulturer og subcellulære systemer. Undersøgelserne kan være grundvidenskabelige eller rettet mod idrætten, arbejdslivet og forebyggelse af sygdomme eller genoptræning af syge. En del af afdelingens ansatte indgår i Center for Muskelforskning støttet af Københavns Universitet og Hovedstadens Sygehusfælleskab (HS), og andre indgår i Center for Forskning i Spasticitet og Neurorehabilitering (CFSN).

1. Muskelstofskifte og kredsløbsregulering

1.1. Muskelstofskifte, ernæring og kønsforskelle

Vi undersøger enzymer, (Hormon Sensitiv Lipase, (HSL) og Adipose Tissue Triglyceride Lipase (ATGL), der er ansvarligt for nedbrydningen af intramuskulært beliggende fedtdråber (IMTG), og hvorvidt der er en forskellig regulering heraf hos mænd og kvinder og hos trænedede og utrænede personer. Vi har fundet, at kvinder udtrykker mere HSL i muskler end mænd, men at aktivering under arbejde tilsyneladende ikke er forskellig hos mænd og kvinder trods den større nedbrydning af IMTG hos kvinder end mænd. Da HSL kan fosforyleres på forskellige steder på molekylet (sites), og der er udviklet specifikke antistoffer mod disse sites, når de er fosforylerede, kan vi nøje beskrive, under hvilke fysiologiske forhold de forskellige sites fosforyleres, og hvilken indvirkning det har på aktiviteten af enzymet.

5'AMP aktiveret proteinkinases (AMPK's) rolle i muskelmetabolisme og genekspression i forbindelse med fysisk aktivitet undersøges hos mennesket og i forsøg med genetisk manipulerede mus. Der er i år undersøgt sammensætningen af AMPK-enzymet i skeletmuskulatur ud fra dets 3 forskellige underenheder, som alle findes i flere isoformer. Det er fundet, at en bestemt sammensætning dominerer i skeletmuskulatur. Det er endvidere fundet, at forskellige sammensætninger af enzymet aktiveres forskelligt under forskellige former for muskelarbejde, og at der findes sammensætninger af enzymet, hvis aktivitet endog falder i begyndelsen af et intenst arbejde. Endvidere er det fundet, at AMPK-aktiviteten under samme relative arbejde stiger mindre hos kvinder end hos mænd. Ligeledes anvendes mus, der ikke udtrykker enten a1- eller a2-isoformen af AMPK eller overudtrykker dominant non-funktionel AMPK, og forandringer i muskelstofskifte under muskelkontraktioner sammenholdes med forholdene hos normale kontrolmus. Vore data viser, at fravær af AMPK såvel som farmakologisk blokade af CaMK nedsætter den kontraktionsmedierede glukosetransport. Vore data har endvidere

vist, at CaMKK, som traditionelt opfattes som en opstrømskinase for CaMK, i skeletmuskler også fungerer som en opstrømskinase for AMPK især i begyndelsen af muskelarbejde.

Ved muskelkontraktioner frigives calcium til cellens cytoplasma, og samtidig aktiveres flere calciumafhængige kinaser, såkaldte Calcium/Calmodulinafhængige kinaser. Vi har vist, at enzymet CaMKII aktiveres umiddelbart ved begyndelsen af fysisk arbejde og forbliver aktiveret, så længe arbejdet pågår. Vi har endvidere identificeret substrater i human- (phospholamban) og rotteskeletmuskulatur (triacidin) for CaMKII. Fosforylering af disse substrater antyder dels en vigtig funktion for CaMKII i calciumbalancen i skeletmuskler under arbejde, og dels tillader de at monitorere CaMKII-aktiviteten under arbejde.

I et samarbejdsprojekt med Odense Universitetshospital og Steno Diabetes Center undersøges fortsat i 250 tvillinger den insulinmedierede aktivering af insulins signaltransduktionsmekanisme i skeletmuskler og sammenholdes med personernes maksimale iltoptagelse, kropsvægt og kropssammensætning samt fødselsvægt. Målet er at kunne forklare forskelle i insulinfølsomhed (genetisk og omgivelsesmæssigt betinget) med forskelle i insulins signaltransduktionsmekanisme på molekylært niveau (Bente Kiens, Erik A. Richter, Jørgen Wojtaszewski, Carsten Roepstorff, Sebastian Beck Jørgensen, Christian Frøsig, Adam Rose, Thomas E. Jensen)

1.2. Energiomsætning og iontransport under arbejde

Området dækker forskningsprojekter, hvor den aerobe og anaerobe energiomsætning under dynamisk arbejde undersøges. Der er specifik fokus på fiberrekruttering, regulering af energisystemer, begrænsninger i energiomsætning ved intens intervalarbejde samt effekt af træning og detræning. Endvidere undersøges iontransport i skeletmuskulatur under forskellige typer af arbejde. Musklernes gen- og proteindexpression studeres ved forskellige manipulationer og træningsformer, og deres betydning for udveksling af ioner under arbejde samt for udvikling af træthed undersøges. I samarbejde med andre universiteter udføres forskningsprojektet "Barrierer for fysisk aktivitet", et tværvideenskabeligt projekt med fokus på, hvad der forårsager træthed og begrænser folks motivation (Jens Bangsbo, Peter Krstrup, Nikolai Nordsborg, Reinhard Stelter, Lars Nybo).

1.3. Regulering af angiogenese i skeletmuskulatur

Vækstfaktoren vascular endothelial growth factor (VEGF) er en vigtig faktor for kapillærtillækst i mange væv. Vi har i humanforsøg vist, at akut muskelkontraktion øger tilstedeværelsen af VEGF mRNA og frigørelse fra skeletmuskulatur. Vi har fundet, at intensiv træning inducerer en transient stigning i humane skeletmusklers VEGF mRNA, antallet af nydannede kapillærer og interstitialvæskens angiogene effekt. Videre at tromboxan og prostaglandin E2 er vigtige stoffer for reguleringen af VEGF i muskelceller og for muskelens effekt på proliferation af endotelceller. I et studie på mennesker har vi vist, at erythropetin administreret til raske individer ikke alene kan øge kapillærtillæksten. I et yderligere studie på mennesker har vi også vist, at en øget blodgennemstrømning i muskelen sandsynligvis er et fysiologisk signal for en øget kapillærtillækst (Ylva Hellsten, Ane Hansen, Jens Bangsbo).

1.4. Regulering af blodgennemstrømning i skeletmuskulatur

Når muskler begynder at arbejde, stiger blodgennemstrømningen i vævet kraftigt og i lineært forhold til iltkrav. Vi har blandt andet samtidig infunderet hæmmere af nitrogenoxid syntase, cykloxygenase og specifikke kaliumkanaler (K_{ca}) og observeret, at disse systemer er vigtige for den øgede blodgennemstrømning under arbejde. Vi har også undersøgt, i hvilket omfang ATP friset fra røde blodlegemer spiller en rolle for kontrol af blodgennemstrømning i muskler og via hvilke cellulærmekanismer ATP virker karudvidende. Her har vi fundet, at nitrogenoxid og prostanoide er involverede i ATPs effekt på blodkarrene. Tillige er vi i gang med at identificere forandringer i proteiner af betydning for musklers blodgennemstrømning og angiogenese i individer med kronisk forhøjet blodtryk og betydningen af motion herfor (Stefan Mortensen, Ylva Hellsten, Jens Bangsbo, Ane Hansen, Nora Rufener).

1.5. Integreret og anvendt fysiologi

Området fokuserer på samspillet mellem de forskellige organsystemer under arbejde og omhandler undersøgelser af den fysiske belastning ved en række idrætsdiscipliner, præstation og årsag til træthedsudvikling under fysisk aktivitet og idrætsudøvelse samt restitutionmekanismer efter fysisk aktivitet. Tillige undersøges den fysiske belastning samt de træningsmæssige og sundhedsmæssige effekter ved fodbold på motionsplan. Endvidere anvendes og udvikles tests til at studere den fysiske kapacitet hos idrætsfolk, der tager del i intervalidrætsgrene. Endvidere studeres de fysiologiske tilpasninger ved intervaltræning og reduceret aktivitet samt hvilke effekter ydre faktorer, så som høj temperatur og højde, har på det fysiologiske respons under kort- og langvarigt arbejde (Jens Bangsbo, Peter Krstrup, Lars Nybo, Nikolai Nordsborg).

2. Motorisk kontrol, biomekanik og arbejdsfysiologisk ergonomi

2.1. Centralnervøse adaptationer ved længerevarende immobilisering

Formålet er at undersøge hvilke plastiske ændringer i hjerne og rygmarg, der er ansvarlige for reduceret motorisk funktion efter immobilisering af en ekstremitet i forbindelse med fx idrætsskade. Undersøgelserne, der omfatter såvel elektrofysiologiske som billeddannende teknikker, har vist en ændring i den centrale processering af den sensoriske tilbagekobling, hvilket betinger en reduktion af den motoriske funktion efter immobilisering (Jesper Lundbye Jensen, Jens Bo Nielsen).

2.2. Udvikling af metode til evaluering af spasticitet

Formålet er at udvikle en ny metode til objektiv kvantificering af spasticitet ved hjælp af dynamometerundersøgelser (måling af musklernes modstand mod stræk). Foreløbig er der udviklet et nyt ratingsystem til klinisk brug, som nu bliver sammenholdt med biomekanisk evaluering af graden af spasticitet (Jacob Lorentzen, Mike Grey, Jens Bo Nielsen).

2.3. Centralnervøse adaptationer ved eksplosiv styrketræning

Hos raske forsøgspersoner er det påvist, at fire ugers eksplosiv styrketræning af ankens dorsalflektorer medfører en forøget reciprok hæmning af ankens plantarflektorer.

Herved optimeres koordineringen af de modsatvirkende muskler, og maximal dorsalflexion sikres.

Herudover er det påvist, at repetitiv transcranial magnetstimulation over den motoriske hjernebark i pauserne mellem træningssæt forhindrer, at en forøgelse af den maksimale kontraktionskraft og -hastighed finder sted under en halv times eksplosiv træning. Dette viser, at den motoriske hjernebark har betydning for den tidligere konsolidering af eksplosiv træning (Jesper Lundbye Jensen, Jens Bo Nielsen, Tue Hvass Petersen, Svend Sparre Geertsen).

2.4. Det neurale grundlag for perception og bevægelse

Formålet med projektet er at undersøge, hvordan hjernen registrerer og analyserer vores egne bevægelser ved hjælp af magnet-resonans-imaging og transcranial magnetstimulation. I løbet af året har vi blandt andet påvist, at korrektioner af bevægelser på baggrund af visuelle stimuli kan ske uden bevidst perception af det visuelle stimulus (Jens Bo Nielsen, Nicolas T. Petersen, Mike Grey, Dorothy Barthelmy, Mark Schram Christensen, Jesper Lundbye Jensen, Jakob Lorentzen).

2.5. Non-invasiv bestemmelse af perifere nervebevægelser

Vi har tidligere fundet sensorisk dysfunktion som tegn på perifere afklemninger af nerver i armene hos computerbrugere med symptomer. I et longitudinelt studie anvendes en *in-vitro*-model, hvor nervebevægelserne kan kontrolleres. Formålet med projektet er at udvikle metoderne og validere disse under kontrollerede omstændigheder samt at anvende metoderne til studie af bevægelserne af armens nerver som følge af bevægelser i håndleddet (Kell B. Larsen og Bente Rona Jensen i samarbejde med Michael Bachmann, Rigshospitalet). Det undersøges, hvordan skuldermusklernes iltindhold reguleres over tid under muskelkontraktioner på forskellige kontraktionsniveauer, samt hvor hurtigt musklerne restitueres efter endt kontraktion hos computerbrugere med og uden symptomer (Ida R. Krag, Lars Bronée, Bente R. Jensen).

2.6. Biomekanisk og fysiologisk undersøgelse af stavgang sammenlignet med almindelig gang og af hop

Formålet er at undersøge, i hvilket omfang stavgang øger energiomsætningen. Resultaterne viser, at stavgang ved forskellige hastigheder øger energiomsætningen med 8-10 % sammenlignet med almindelig gang (Nicolas S. Nielsen, Bente R. Jensen, Pia Melcher, Hanne Bloch Lauridsen).

I et andet projekt studeres, hvilke biomekaniske og motoriske faktorer der har betydning for hoppehøjden. Motorisk kontrol studeres ved hjælp af elektromyografi. Nettoledmomenter og ledreaktionskræfter måles via en dynamisk biomekanisk model (Kenneth Mortensen, Bente R. Jensen og Pia Melcher).

2.7. Biomekanisk analyse af griseegang

Projektet er et samarbejde mellem Institut for Idræt, Forskningscenter Foulum og Statens Institut for Folkesundhed (Vivi M. Thorup, Bente R. Jensen, Bente Jørgensen (Foulum) og Bjarne Laursen (SIF)).

2.8. Studier af fysisk aktivitet som interventionsform i forbindelse med arbejdsrelateret muskuloskeletal besvær
Et træningsinterventionsprojekt med henblik på forebyggelse af muskuloskeletal besvær i lænderyggen blandt so-

cial- og sundhedselever. Specifikt undersøges træningseffekten samt den forebyggende effekt af "parathedstræning". Formålet med parathedstræningen er at forbedre reaktionen på pludselige rygbelastende hændelser (Mogens Theisen Pedersen i samarbejde med Arbejdsmiljøinstituttet og Bispebjerg Hospital)

Et træningsinterventionsprojekt med henblik på at undersøge sammenhængen mellem specifik træning og forebyggelse af bevægeapparatsbesvær hos kontoransatte i Told og Skat (Mogens Theisen Pedersen, Kurt Jørgensen i samarbejde med Arbejdsmiljøinstituttet og Dansk Firma Idrætsforbund).

Forebyggende intervention imod nedslidning på arbejdspladsen for langsigtet effekt, i samarbejde med AMI, SDU og ÅU støttet af Statens Arbejdsmiljøforskningsfond (Kurt Jørgensen, Bente R. Jensen, Mogens Theisen Pedersen).

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Jens Bangsbo: Er medlem af Kulturministeriets Idrætsforskningsudvalg og medlem af forskerskolen AMBEHR's bestyrelse.

Bente Rona Jensen: Er medlem af undervisningsudvalget ved IFI.

Kurt Jørgensen: Er medlem af Team Danmarks repræsentantskab og Rådet for de Højeste Idrætsuddannelser i Norden (RHIN). Næstformand i bestyrelsen for fysioterapeutuddannelsen i København, CVU-Øresund.

Bente Kiens: Er næstformand i Motions- og Ernæringsrådet. Medlem (vicestudieleder) af Studienævnet ved Institut for Idræt. I bestyrelsen for Center for Naturfagsdidaktik ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU. Medlem af Mentorgruppen for adjunkter ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU. Medlem af bestyrelsen og faglig sekretær for Dansk Selskab for Fysisk Aktivitet og Sundhed. Medlem af den faglige bestyrelse for Center for Muskelforskning (CMRC). Medlem af bestyrelsen for Dansk Idrætsmedicinsk Selskab (DIMS) og af forskerskolen AMBEHR's bestyrelse.

Peter Krustrup: Er medlem af Studienævnet ved Institut for Idræt.

Jens Bo Nielsen: Er medlem af forsknings-, udviklings- og ph.d.-udvalget ved instituttet. Formand for bestyrelsen af Center for Forskning i Spasticitet og Neurorehabilitering (CFSN)

Erik Richter: Er medlem af Forsknings-, udviklings- og ph.d.-udvalget ved instituttet, og af den faglige bestyrelse for Center for Muskelforskning (CMRC).

Jørgen Wojtaszewski: Er medlem af It-udvalget ved IFI.

Formidling

Redaktionelle hverv

Alle videnskabelige medarbejdere fungerer som referees for en række videnskabelige tidsskrifter.

Jens Bangsbo: Er medlem af Advisory board for Scandinavian Journal of Exercise og Sports Medicine og medlem af International Journal of Applied Physiol.

Bente Rona Jensen: Er advisory board for Scandinavian Journal of Work, Environment and Health.

Kurt Jørgensen: Er medlem af advisory board for International Journal of Industrial Ergonomics.

Peter Krstrup: Er Consulting Editor for The International Journal of Fitness.

Jens Bo Nielsen: Er Senior Editor ved Journal of Physiology og Section Editor for Experimental Brain Research.

Erik Richter: Er Associate Editor ved Journal of Applied Physiology og medlem af advisory board af Scand. J. Exerc. and Sports Med.

Jørgen Wojtaszewski: Er Associate Editor ved Journal of Applied Physiology og medlem af Editorial board af Diabetes.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Samtlige videnskabelige medarbejdere har været foredragsholdere ved både inden- og udenlandske kongresser.

Afdeling for Humaniora og Samfundsvidenskab

Efter et intenst organisationsudviklingsforløb på instituttet blev den nye Afdeling for Humaniora og Samfundsvidenskab stiftet den 1.2.2005 som fusion af to tidligere afdelinger på instituttet. Afdelingens medarbejdere arbejder nu med at etablere to centrale forskningsenheder.

Priser

Hans Bonde nomineret til "Bedste Historiebog" for bogen "Fodbold med Fjenden".

Gertrud Pfister modtog Darlene Kluka Award of the Women's Sport Foundation, USA.

1. Idræt, politik og velfærd

Befolkningens idræts- og motionsdeltagelse er gennem de seneste årtier steget markant, ligesom idræt og fysisk aktivitet i stadig øget grad integreres i andre sfærer end i fritiden, for eksempel på arbejdspladserne og i hverdagslivet. På trods af det er der samtidig stigende sundhedsproblemer i befolkningen, som har skabt behov for nye sundhedsfremmende tiltag.

I afdelingen er der gennem årene forsket såvel historisk som sociologisk i, hvordan idrætten har udviklet sig gennem politiske og kulturelle positioneringer. Der forskes i, hvorledes idrætten har været brugt til at mobilisere befolkningen i kampen for demokrati, ligesom forskning om, hvorledes de fascistiske ideologier brugte idrætten til militærforberedelse og til æstetisering af politikken, har været centralt.

Forskning i idræt, politik og velfærd vil tage afsæt i tidligere forskning og udvikle denne yderligere, men sætter forøget fokus på idrættens stadig større betydning i det moderne velfærdssamfund, og fokus vil især være på de sundheds- social- og kulturpolitiske områder.

Følgende projekter kan tilordnes dette forskningsfelt:

1.1. Idræt og politik

Idræt samler store menneskemasser i national begejstring. Det kan derfor ikke undre, at idrættens fascinationskraft kan friste til politisering. Inden for dette felt er gennemført følgende: 1) Et pionerprojekt i digital formidling

med filmklip fra Bukhs gymnastik og turneer i mange verdensdele. 2) "Fodbold med fjenden" – dansk idræt under besættelsen (Hans Bonde).

1.2. Idræt og køn

I det moderne samfund er idrætten et af de få relativt kønsopdelte områder. Dette gør idræt til et særdeles interessant studieobjekt til forståelse af kønsadfærd og socialisering. Under temaet befinder der sig flere projekter. 1) Lederfaldet i sportsorganisationer – en rekonstruktion af kvindelige og mandlige "dropouts". 2) Mediedækningen ved OL 2004 – en sammenligning af kønsdækningen i 22 lande (Gertrud Pfister). Der forskes i kvinde- og kønshistorie samt organisations- og institutions- og professionshistorie med fokus på relationerne mellem viden, magt og idræt og demokrati (Else Trangbæk).

1.3. Idræt og velfærd

Idræt har en stigende betydning for befolkningens sundhedstilstand og opretholdelse af samfundets velfærdsniveau. Der rettes stigende opmærksomhed på idrættens psyko-sociale dimensioner. Følgende forskningsarbejder kan nævnes. 1) Arbejdet på at etablere en forskningsgruppe om idræt og velfærd på Institut for Idræt (Else Trangbæk). 2) Idrætsforeningerne og det frivillige arbejdes betydning for demokrati og netværksdannelse. 3) Befolkningens idrætsdeltagelse i såvel arbejds- som fritidsliv, 4) Sundhed og fysisk aktivitet/inaktivitet set i sammenhæng med borgernes hverdagsliv, livsformer og livsstil (Laila Ottesen).

2. Krop, læring og identitet

Vores samfund er i hurtig forandring, og ud fra et humanistisk-samfundsvidenskabeligt perspektiv har kroppen som medium til oplevelse og iscenesættelse fået en stigende opmærksomhed i det sociale liv og i forskningen. Den enkeltes refleksivitet og valg af egne handlinger gør, at identitet og læring er blevet til centrale udfordringer i vores samfund.

Overordnet sigter forskningsfeltet krop, læring og identitet på at udvikle viden om kroppens og bevægelsens psykologi, pædagogik og æstetik, men også ontologiske, epistemologiske og socialpolitiske spørgsmål om sundhed, skønhed, køn, alder og etnicitet med det formål at få ny viden om menneskets kropslige praksis og betydninger heraf for kommunikation, læring, identitet og oplevet livskvalitet. Inden for dette forskningsfelt arbejdes pt. med følgende forsknings- hhv. udviklingsprojekter.

2.1. Læring og identitetsprocesser i idræt

Læring og identitet ses i stadig tættere kobling til hinanden, og det vurderes, at kroppen – især i den idrætslige kontekst – spiller en afgørende rolle i disse processer. Der arbejdes med følgende projekter: 1) Kropslig og æstetisk læring – bevægelsens poetik: Bevægelsessituationer fra hverdagslivet, herunder leg, sport, dans, terapi og uddannelse undersøges med henblik på at få viden om bevægelsens ontologiske og epistemologiske betydning for de æstetiske (sansemæssige), fænomenologiske, pædagogiske og eksistentielle dimensioner i det moderne menneskes liv (Lis Engel, Charlotte Svendler Nielsen, Helle Rønholt, Reinhard Stelter, Helle Winther i samarbejde med forskere fra DPU). 2) Bevægelsens psykologi – Om kroppens sprog med udgangspunkt i den internationale danseterapiform Danseria (ph.d.-projekt af Helle Winther i samarbejde med

Reinhard Stelter). 3) Fodboldfankultur som identitetsskabende aktivitet analyseres i et fænomenologisk perspektiv (Birger Peitersen).

2.2. Krop, læring og kompetence

I forbindelse med læring og udvikling reflekteres ofte over kompetencebegrebet i forhold til personens forskellige handleperspektiver og livssammenhænge. Følgende projekter kan nævnes inden for dette felt: 1) "Forskningsprojekt om oplevelser og virkninger af zoneterapi, akupunktur og mindfulness meditation". 2) "Krop og kræft". I den sidste del af projektet fokuseres særligt på den oplevelsesmæssige, narrative, socialkonstruktionistiske betydning af at dyrke motion som kræftpatient. (ph.d.-studerende Julie Midtgaard, UCSF, i samarbejde med Reinhard Stelter og Michael Rørth, Rigshospitalet, og Lis Adamsen, UCSF). 3) Projekt om stressintervention: "En empirisk analyse og sammenligning af to stressreducerende interventioner: Mindfulness versus Kropskompetencetræning" (erhvervsph.d.-studerende Tina Post Aagaard i samarbejde med Reinhard Stelter, IfI, Bo Netterstrøm, Hillerød Sygehus, og Konsulentfirma AS/3). 4) Motion for depressive patienter (ph.d.-studerende Mahdi Mohammadi Nezhad i samarbejde med Reinhard Stelter og en forskergruppe på Bispebjerg Hospital under ledelse af Merete Nordentoft).

2.3. Idræt, læring og undervisning

I diverse forskningsprojekter belyses læring i skolerelateret sammenhænge, både med fokus på elever og lærere. Følgende forskningsprojekter afsluttes eller gennemføres: 1) "Idræt i skolen" (8. og 9. klasse). Aktionsorienteret undersøgelse med henblik på viden om, motivation og kvalitet i idræt. 2) "Idrætsbørnehaver" i Odense Kommune. Tværvideenskabeligt projekt om børns sundhed og motoriske, psykiske, sociale og kognitive udvikling (Helle Rønholt). 3) Betydningsfulde øjeblikke i idræts- og danseundervisning i grundskolen (ph.d.-studerende Charlotte Svendler Nielsen i samarbejde med Helle Rønholt). 4) "Børns synliggørelse af kropslige og sociale kompetencer" i idrætsundervisning i Ballerup Kommune (projektansvarlig Helle Rønholt).

2.4. Forsknings- og udviklingsprojekter med et praktisk-teoretisk perspektiv

Grænsen mellem forskning og udviklingsarbejde er flydende. Intentionen med udviklingsprojekter er at kunne opnå en direkte implementeringsmulighed i relevante praksiskontekster. Der skal nævnes følgende projekter: 1) I undersøgelsen "Fastholden og frafald i motionsidrætten" belyses motivationelle og træningsfysiologiske faktorer, som anses for at kunne styrke hhv. svække involvering af midaldrende kvinder i motionsidrætterne stavgang og løb (Reinhard Stelter i samarbejde med Peter Krstrup, AHF). 2) "IKT-strategi – en motiverende didaktisk udfordring i læreproces og evaluering": Hensigten er at udvikle metoder, hvor de studerende motiveres til at studere praktiske bevægelsesfag i den nye studiestruktur på basis af nye krav til kompetenceudvikling og i en ny it- og medieformidlingstid (Lillian Madsen). 3) "At lære bevægelse i vand": Ny alsidig tværfaglig teoretisk basis beskrives til at dokumentere udviklede metoder til bevægelsesudvikling i vand (Lillian Madsen). 4) "Teori – Praktik koblinger i idrætsuddannelse i didaktisk perspektiv": Fokus er på konkrete moduler på idrætsstudiet ved IfI og på idrætsundervisningen i gymnasiet. Gennem en 5-årig periode er der foretaget empiri-ind-

samling vedr. studerendes oplevelse og erfaring med den specielle arbejdsform (Birger Peitersen). 5) "Coaching og anvendt idrætspsykologi": Undersøgelse af hvordan coaching kan implementeres i forskellige idrætslige og ledelsesmæssige sammenhænge (Reinhard Stelter).

Faglige og administrative hverv

Udvalg og fonde

Helle Rønholt: Medlem af evalueringsudvalg og biblioteksudvalg.

Tillidshverv

Hans Bonde: Formand for universiteternes Censorkorps i Idræt. Medlem af Team Danmarks Forskningsudvalg. Medlem af Sundhedsstyrelsens ekspertgruppe i Motion og Sundhed. Sammen med Gertrud Pfister leder af ph.d.-skole i humanistisk-samfundsvidenskabelig idrætsforskning, konstitueret afdelingsleder for AHS fra 15. december 2006. Formand for IFI's rejsseudvalg. Medlem af It-udvalget samt medlem af forskningsudvalget.

Lis Engel: Medlem af Bestyrelsen og af Undervisningsudvalget.

Charlotte Svendler Nielsen: Næstformand i foreningen Dans i Uddannelse. Executive Board medlem i organisationen Dance and the Child International.

Laila Ottesen: Repræsenterer Institut for Idræt i Statens Motions- og Ernæringsråd. Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets Formidlingsudvalg. Viceinstituttleder på Institut for Idræt. Formand for Formidlings- og kommunikationsudvalget på IFI. Medlem af SU/AMU-udvalget og Uddannelsesudvalget på IFI. Medlem af styregruppe for Integrationsinitiativet – migration og minoriteter på KU.

Gertrud Pfister: President of the International Sport Sociology Association. Member of the board of the International Society for the History of Sport and Physical Education. Fellow of the American Academy for Kinesiology and Physical Education. Fellow of the European College for Sport Science.

Ole Skjerk: Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets Internationale Udvalg.

Reinhard Stelter: Leder af Afdeling for Humaniora og Samfundsvidenskab. Medlem af instituttets forsknings-, udviklings og ph.d.-udvalg. Medlem af en EU-finansieret gruppe: Curriculum Development in Sport and Exercise Psychology. Bestyrelsesmedlem i den Europæiske Sammenslutning for Idrætspsykologi (FEPSAC). Instituttets koordinator for European Master in Sport and Exercise Psychology. Medlem af planlægningsgruppen – Master i Coaching (et samarbejde medlem KU, CBS, KLEO og Copenhagen Coaching Center).

Else Trangbæk: Formand for studienævn/studieleder. Medlem af Rektorkollegiets naturvidenskabelige landsudvalg for efter- og videreuddannelse af gymnasiets undervisere. Medlem af Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning. Medlem af Danmarks Idræts-Forbunds bestyrelse. Formand for Danmarks Idræts-Forbunds Uddannelsesudvalg. Medlem af København Kommunes Idrættens Tænketank. Medlem af Mette Winklers fond.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Hans Bonde: Regional Editor på The International Journal of the History of Sport. Reviewer på Kvinder, Køn og Forskning samt Fortid og Nutid. Medarbejder ved Gads Biografleksikon om Den kolde krig. Sections Editor: Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports. Medredaktør på Idrætshistorisk Årbog 2006: Kvinder, køn og krop – kulturelle fortællinger.

Laila Ottesen: Referee for Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports. Referee for SFAH/Arbejderhistorie.

Gertrud Pfister: Member of the editorial boards of Station, Sportwissenschaft, WSPAJ (Women in Sport and Physical Activity Journal), International Journal of the History of Sport, Sport History Review, International Review of the Sociology of Sport, European Review of Sport History, OLYMPIKA, STAPS, Fitness & Performance.

Anne Lykke Poulsen: Idrætshistorisk Årbog 2006: Kvinder, køn og krop. Kulturelle fortællinger. Formand for Dansk Idrætshistorisk Forening – Krop og Kultur.

Helle Rønholt: Medredaktør på antologien "Bevægelsens Poetik". Medredaktør på Idrætspædagogisk årbog (2006/2007).

Reinhard Stelter: Associate Editor – Psychology of Sport and Exercise. Reviewer for Journal of Sport Sciences, Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sport, Dansk Psykologisk Forlag.

Helle Winther: Medlem af forsknings- og udviklingsarbejdsudvalg. Indtil juni 2006 medlem af undervisningsudvalg. Dance/Movement Therapy.

Else Trangbæk: Section Editor på Scandinavia Journal of Medicine & Sciences in Sports. Medlem af ISHPES board (the International Society for the History of Physical Education and Sport).

Instituttleder Kurt Jørgensen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	30,64	8,51	39,15
DVIP	8,54	0,62	9,16
STIP	6,29	2,42	8,71
TAP	34,88	4,82	39,70
Årsværk i alt	80,35	16,37	96,72
Løn med årsværk	33.545,20	6.219,70	39.764,90
Løn uden årsværk	-289,46	497,93	208,47
Øvrig drift	10.767,64	6.158,95	16.926,59
Anskf. o. 100 t.kr.	418,33	0,00	418,33
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	44.441,70	12.876,58	57.318,28

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings typer.

Stab**Institut for Idræt***VIP Intern*

Alsted, Thomas Junker; ph.d.-studerende.
 Andersen, Jens Erik Bangsbo; professor.
 Andersen, Lars Bo; lektor.
 Bentsen, Peter Schiøtt; studieadjunkt.
 Bonde, Hans; professor mso.
 Brisling, Erik; studielektor.
 Damkjær, Søren; lektor.
 Engel, Lis; lektor.
 Halkier, Karen Inge; studielektor.
 Hansen, Stig Eiberg; forskningsassistent.
 Helge, Eva Maria Wulff; studielektor.
 Hellsten, Ruth Ylva Kristina; lektor.
 Jensen, Bente Rona; lektor.
 Jørgensen, Kurt; lektor.
 Knudsen, Knud Flemming; kursuskoordinator.
 Kobberø, Jens Bjarke; forskningsassistent.
 Kristiansen, Tom; studielektor.
 Krustrup, Peter; lektor.
 Madsen, Lillian; studielektor.
 Mygind, Erik; studielektor.
 Nielsen, Jakob Nis; postdoc.
 Nielsen, Jens Bo; professor.
 Nielsen, Jens Jung; postdoc.
 Nielsen, Lars Nybo; lektor.
 Nordsborg, Nikolai; postdoc.
 Ottesen, Laila Susanne; lektor.
 Pedersen, Mogens Theisen; studielektor.
 Peitersen, Birger Bloch; studiekoordinator.
 Petersen, Nicolas Tidemann; lektor.
 Pfister, Gertrud; professor.
 Poulsen, Anne Lykke; postdoc.
 Richter, Bente Elisabeth Kiens; professor mso.
 Richter, Erik Arne; professor.
 Rønholt, Helle Marianne Gyldholm; lektor.
 Skjerk, Ole; studielektor.
 Stelter, Reinhard Erich; lektor.
 Sørensen, Jesper Mikael; studielektor.
 Trangbæk, Else; professor mso.
 Vinther, Helle Dagmar; studielektor.
 Ytting, Linnea Gullviva; forskningsassistent.
 Østergaard, Charlotte; forskningsassistent.

STIP Intern

Christensen, Mark Schram; ph.d.-studerende.
 Frøsig, Christian; ph.d.-studerende.
 Hansen, Ane Håkansson; ph.d.-studerende.
 Hasselstrøm, Henriette Albinus; ph.d.-studerende.
 Jensen, Jesper Lundbye; ph.d.-studerende.
 Jensen, Thomas Elbenhardt; ph.d.-studerende.
 Thomassen, Martin; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Barthélemy, Dorothy; postdoc.
 Grey, Michael James; lektor.
 Ilkjær, Thomas Hornshøj; forskningsassistent.
 Jørgensen, Sebastian Beck; postdoc.
 Klein, Ditte Kjærsgaard; forskningsassistent.
 Lützen, Peter Heller; postdoc.
 Maarbjerg, Stine Just; forskningsassistent.

Roepstorff, Carsten; postdoc.
 Rose, Adam John; postdoc.
 Treebak, Jonas Thue; forskningsassistent.
 Wojtaszewski, Jørgen Frank Pind; lektor.

STIP Ekstern

Dornonville De La Cour, Annette M; ph.d.-studerende.
 Klinge, Klaus Peter; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Charlotte Svendler; ph.d.-studerende.
 Wagner, Ulrik; ph.d.-studerende.

Center for Muskelforskning

VIP Intern

Klein, Ditte Kjærsgaard; forskningsassistent.
 Rentsch, Rikke Louise; forskningsassistent.
 Roepstorff, Carsten; postdoc.

Fondsbevilling

AstraZeneca R&D Lund

– BABITT, mindre strategisk forskningssatsning (Marleen de Bruijne) kr. 750.000.

EU

– Cruise (Philippe Bonnet) kr. 279.800.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

– Computer Aided Assessment of COPD from CT Images (Marleen de Bruijne) kr. 6.048.800.
 – Kvantitativ modellering af former i biomedicinsk billedbehandling (Mads Nielsen) kr. 611.100.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Generic programming – algorithms and tools (Jyrki Juhanen Katajainen) kr. 200.000.
 – Natural image sequence analysis (Mads Nielsen) kr. 180.700.

Forskningsstyrelsen

– Minimum intrusion GRID – MiG (Brian Vinter) kr. 2.535.500.

Højteknologifonden

– Software Technology for Enterprise Resource Planning/STERP (Fritz Henglein) kr. 5.581.000.

IT- Universitetet

– 3gERP (Fritz Henglein) kr. 270.000.

Nordic Bioscience

– Clinical Image Analysis – CIT (Mads Nielsen) kr. 343.500.
 – Kvantitativ modellering af former i biomedicinsk billedbehandling (Mads Nielsen) kr. 564.200.

Villum Kann Rasmussen/Aarhus Universitet

– Visiting Professor 2006-2008 (Søren Ingvor Olsen) kr. 151.200.

Publikationer

Aagaard, P., & Bangsbo, J. (2006). The muscular system: design, function, and performance relationships I: ACSM's advanced exercise physiology. (s. 144-160).

Baltimore, MD: Lippincott Williams & Wilkins / American College of Sports Medicine.

Akerstrom, T.C., Birk, J.B., Klein, D.K., Erikstrup, C., Plomgaard, P., Klarlund Pedersen, B., & Wojtaszewski, J. (2006). Oral glucose ingestion attenuates exercise-induced activation of 5'-AMP-activated protein kinase in human skeletal muscle. *Biochemical and biophysical research communications*, 342(3), 949-955.

Andersen, L.B., Boreham, C.A., Young, I.S., Smith, G.D., Gallagher, A.M., Murray, L., & McCarron, P. (2006). Insulin sensitivity and clustering of coronary heart disease risk factors in young adults. *The Northern Ireland Young Hearts Study. Preventive medicine*, 42(1), 73-77.

Bandholm, T., Rasmussen, L., Aagaard, P., Jensen, B. R., & Diederichsen, L. (2006). Force steadiness, muscle activity, and maximal muscle strength in subjects with subacromial impingement syndrome. *Muscle & nerve*, 34(5), 631-639.

Bandholm, T., Pedersen, S. A. G., Sonne-Holm, S., & Jensen, B.R. (2006). Bestemmelse af gastrocnemius og soleus muskelvolumen ved hjælp af ultralyd og MR-scanninger. I Fagfestival 2006. København: Danske Fysioterapeuter.

Bangsbo, J., & Juel, C. (2006). Reply: The last word: Point: Counterpoint authors respond to commentaries on "Lactic acid accumulation is an advantage/disadvantage during muscle activity". *Journal of applied physiology*, 101(1), 369-370.

Bangsbo, J., & Juel, C. (2006). Counterpoint: Lactic acid accumulation is a disadvantage during muscle activity (and discussion). *Journal of applied physiology*, 100(4), 1412-1414.

Bangsbo, J., Mohr, M., & Krstrup, P. (2006). Physical and metabolic demands of training and match-play in the elite football player. *Journal of sports sciences*, 24(7), 665-674.

Bangsbo, J., Gibala, M.J., Howarth, K.R., & Krstrup, P. (2006). Tricarboxylic acid cycle intermediates accumulate at the onset of intense exercise in man but are not essential for the increase in muscle oxygen uptake. *Pflügers archiv: European journal of physiology*, 452(6), 737-743.

Bangsbo, J., Mohr, M., Poulsen, A., Perez-Gomez, J., & Krstrup, P. (2006). Training and testing the elite athlete. *Journal of exercise science and fitness*, 4(1), 1-14.

Bangsbo, J. (2006). Comment on Point:Counterpoint "In health and in a normoxic environment, VO_{2max} is/is not limited primarily by cardiac output and locomotor muscle blood flow". *Journal of applied physiology*, 100(5), 1742.

Biering-Sørensen, F., Nielsen, J.B., & Klinge, K. (2006). Spasticity-assessment: a review. *Spinal cord*, 44(12), 708-722.

Birk, J.B., & Wojtaszewski, J. (2006). Predominant 2/2/3 AMPK activation during exercise in human skeletal muscle. *Journal of physiology*, 577(3), 1021-1032.

Blangsted, A.K., Ekner, D., Hansen, Å.M., Albin Hansen, E., Birk Jørgensen, M., Pedersen, M.T., Baare Olsen, H., Hansen, K., Andersen, L., Hansen, L., Sjøgaard, K., & Sjøgaard, G. (2006). Sundhedsfremme på arbejdspladsen (SPA): Statusrapport med resultater fra intervention med fysisk aktivitet for reducere af bevægeapparatbesvær blandt kontoransatte. København: Arbejdsmiljøinstituttet.

- Bonde, H., & Helge, J. W. (2006). Mænd og sport I: Kend din krop, mand: Sundhed, sex, sport og sind. (s. 176-245). København: Aschehoug.
- Bonde, H. (2006). Fodbold med fjenden: Dansk idræt under hagekorset. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Bonde, H. (2006). Gymnastics and politics: Niels Bukh and male aesthetics. Copenhagen: Museum Tusculanum Press, University of Copenhagen.
- Bonde, H. (2005). Troldmanden fra Ollerup I: Fra Buddha til Beckham: karisma og suggestion i sport og religion. (s. 181-201). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Bonde, H. (2005). Erotik, Gymnastik und Politik. Niels Bukh – Dänemarks Carl Diem. Stadion. Internationale Zeitschrift für Geschichte des Sports, 31(2), 161-179.
- Bonde, H. (2006). Kend din krop, mand. Den store mandlige cyklus. Universitetsavisen, (5), 14-15.
- Bonde, H. (2006). Niels Bukhs gymnastik i visuelt lys. GISP, (125), 24-27.
- Bonde, H. (2006). Masculinity I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 799-801). London: Routledge.
- Burke, L.M., & Kiens, B. (2006). "Fat adaptation" for athletic performance: the nail in the coffin. *Journal of applied physiology*, 100(1), 7-8.
- Christensen, K., Graugaard, C., Bonde, H., Helge, J.W., & Madsen, S.A. (2006). Kend din krop, mand: Sundhed, sex, sport og sind. København: Aschehoug.
- Christiansen, C.S., Petersen, S., Krstrup, P., Kjær, M., & Aagaard, P. (2006). Strength training in elderly osteoarthritis (OA) patients: Effects on maximum strength and rapid force characteristics. *I Strength training for sport, health, aging and rehabilitation*. (s. 278-279). Odense: University of Southern Denmark.
- Damkjær, S. (2006). Enigma I: Kvinder, køn og krop: kulturelle fortællinger. (s. 117-122). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Dencker, M., Thorsson, O., Karlsson, M.K., Lindén, C., Svensson, J., Wollmer, P., & Andersen, L.B. (2006). Daily physical activity and its relation to aerobic fitness in children aged 8-11 years. *European journal of applied physiology*, 96(5), 587-592.
- Doll-Tepper, G., Pfister, G., & Radtke, S. (red.) (2006). Progress towards leadership: biographies and career paths of male and female leaders in German sports organisations. Köln: Sportverlag Strauss.
- Engel, L., Rønholt, H., Svendler Nielsen, C., & Winther, H. D. (red.) (2006). Bevægelsens poetik: om den æstetiske dimension i bevægelse. København: Museum Tusculanums Forlag & Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Engel, L., Rønholt, H., Svendler Nielsen, C., & Winther, H. D. (2006). Bevægelsens poetik: om den æstetiske dimension i bevægelse. I: Bevægelsens poetik: om den æstetiske dimension i bevægelse. (s. 7-18). København: Museum Tusculanums Forlag & Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Engel, L. (2006). Forvandlingens mulighed: om bevægelse og oplevelsens dimensioner. I: Bevægelsens poetik: om den æstetiske dimension i bevægelse. (s. 102-126). København: Museum Tusculanums Forlag & Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Engel, L. (2006). Et helhedssyn på opvarmning i idrætsundervisningen: Basiselementer, udformning og udførelse. Focus – Tidsskrift for idræt, 30(3), 14-15.
- Engel, L. (2006). Kunstens rolle i det moderne samfund. *Terpsichore*, 12(Efterår), 23-24.
- Engel, L. (2006). Hip Nordic – et blik ind i dansens nye trin og fremtid: indledende artikel til danseanalyse. *Terpsichore Online*, 12(Januar).
- Engel, L. (2006). Bewildered bloom: Danseanalyse af Hip Nordic (1/4). *Terpsichore Online*, 12(Januar).
- Engel, L. (2006). Chinese objects: Danseanalyse af Hip Nordic (2/4). *Terpsichore Online*, 12(Januar).
- Engel, L. (2006). In Limbo: Danseanalyse af Hip Nordic (3/4). *Terpsichore Online*, 12(Januar).
- Engel, L. (2006). Territories: Danseanalyse af Hip Nordic (4/4). *Terpsichore Online*, 12(Januar).
- Engel, L. (2006). Imellem kroppen, rummet, lyset og lyden. *Terpsichore Online*, 12(Februar).
- Engel, L. (2006). Ny dans – en udfordrende kunstform. *Terpsichore Online*, 12(Februar).
- Engel, L. (2006). Dance I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 341-342). London: Routledge.
- Engel, L. (2006). Leve Lars-Magnus Engström!: Anmeldelse af: Karin Redelius & Håkan Larsson (red.) / Leve idrottspedagogiken! : en vänbok tillägnad Lars-Magnus Engström. (339 s.) Stockholm: HLS Förlag, 2005 (ISBN 91-7656-599-8). Idrottsforum.org.
- Engel, L. (2006). Moderne billedkrønike om krig og kærlighed: Erro på Nordatlantens Brygge. *Kunstavisen*, (2).
- Ferguson, R.A., Krstrup, P., Kjær, M., Mohr, M., Ball, D., & Bangsbo, J. (2006). Effect of temperature on skeletal muscle energy turnover during dynamic knee-extensor exercise in humans. *Journal of applied physiology*, 101(1), 47-52.
- Geertsen, S.S., Hvass Petersen, T., Lundbye Jensen, J., Schram Christensen, M., & Nielsen, J. B. (2006). Neural adaptations to progressive resistance training investigated by fMRI and transcranial magnetic stimulation. *I Strength training for sport, health, aging and rehabilitation*. (s. 110). Odense: University of Southern Denmark.
- Guerra, S., Teixeira-Pinto, A., Ribeiro, J.C., Ascensão, A., Magalhães, J., Andersen, L.B., Duarte, J.A., & Mota, J. (2006). Relationship between physical activity and obesity in children and adolescents. *Journal of sports medicine and physical fitness*, 46(1), 79-83.
- Habermann, U., Ottesen, L., Pfister, G., & Skirstad, B. (2006). "Det løser sig selv" (?): Skandinaviske idrætslederes indstilling til ligestilling. I: Kvinder, køn og krop: kulturelle fortællinger. (s. 77-89). Odense: Odense Universitetsforlag.
- Hanisch, F., Hellsten, Y., & Zierz, S. (2006). Ecto- and cytosolic 5'-nucleotidases in normal and AMP deaminase-deficient human skeletal muscle. *Biological chemistry*, 387(1), 53-58.
- Havelund, J., Joern, L., Peitersen, B., & Eichberg, H. (2006). Undersøgelse af dansk supporterkultur – hovedresultater. Slagelse: Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet & Forlaget Bavnebanke.
- Helge, E.W. (2006). Idræt – sådan opdager du en spiseforstyrrelse hos unge. København: Danmarks Apotekerforening.
- Helge, J.W., Overgaard, K., Damsgaard, R., Sørensen, K., Andersen, J.L., Dyrskog, S.E.U., Hermansen, K., Saltin, B., & Wojtaszewski, J. (2006). Repeated prolonged

- whole-body low-intensity exercise: effects on insulin sensitivity and limb muscle adaptations. *Metabolism: clinical and experimental*, 55(2), 217-223.
- Hovden, J., & Pfister, G. (2006). Gender, power and sports. *Nordic journal of women's studies / Nora*, 14(1), 4-11.
- Højlund, K., Frystyk, J., Levin, K., Flyvbjerg, A., Wojtaszewski, J., & Beck-Nielsen, H. (2006). Reduced plasma adiponectin concentrations may contribute to impaired insulin activation of glycogen synthase in skeletal muscle of patients with type 2 diabetes. *Diabetologia*, 49(6), 1283-1291.
- Højlund, K., Wojtaszewski, J., Birk, J.B., Hansen, B.F., Vestergaard, H., & Beck-Nielsen, H. (2006). Partial rescue of *in vivo* insulin signalling in skeletal muscle by impaired insulin clearance in heterozygous carriers of a mutation in the insulin receptor gene. *Diabetologia*, 49(8), 1827-1837.
- Jørgensen, S.B., Richter, E., & Wojtaszewski, J. (2006). Role of AMPK in skeletal muscle metabolic regulation and adaptation in relation to exercise. *Journal of physiology*, 574(1), 17-31.
- Kiens, B. (2006). Skeletal muscle lipid metabolism in exercise and insulin resistance. *Physiological reviews*, 86(1), 205-243.
- Kiens, B., & Aagaard, P.G. (2006). Hold hjernen i form med fysisk aktivitet! *Motions- og Ernæringsrådets nyhedsbrev*, (1), 2-3.
- Kiens, B., & Aagaard, P.G. (2006). Mennesket er ikke født til inaktivitet. *Motions- og Ernæringsrådets nyhedsbrev*, (1), 6-7.
- Kiens, B., & Aagaard, P.G. (2006). Fysisk aktivitet og energiforbrug. *Motions- og Ernæringsrådets nyhedsbrev*, (2), 2.
- Kiens, B., & Aagaard, P.G. (2006). Træn hårdt når du træner – det betaler sig! *Motions- og Ernæringsrådets nyhedsbrev*, (2), 4-5.
- Kiens, B., & Aagaard, P.G. (2006). Har du sikret din alderdom? *Motions- og Ernæringsrådets nyhedsbrev*, (3), 8.
- Klasson-Heggebø, L., Andersen, L.B., Wennlöf, A.H., Sardinha, L.B., Harro, M., Froberg, K., & Anderssen, S.A. (2006). Graded associations between cardiorespiratory fitness, fatness, and blood pressure in children and adolescents. *British journal of sports medicine*, 40(1), 25-29.
- Kofoed Nielsen, P., Jensen, B. R., Darvann, T., Jørgensen, K., & Bakke, M. (2006). Quantitative ultrasound tissue characterization in shoulder and thigh muscles – a new approach. *BMC musculoskeletal disorders*, 7(2).
- Kristensen, P.L., Wedderkopp, N., Møller, N.C., Andersen, L.B., Bai, C.N., & Froberg, K. (2006). Tracking and prevalence of cardiovascular disease risk factors across socio-economic classes: A longitudinal substudy of the European Youth Heart Study. *BMC public health*, 6(20).
- Kronsell, D., & Trangbæk, E. (2006). Gør plads til kvinderne. *Idrætsliv*, (9), 28-29.
- Krustrup, P., Mohr, M., Steensberg, A., Bencke, J., Kjær, M., & Bangsbo, J. (2006). Muscle and blood metabolites during a soccer game: implications for sprint performance. *Medicine & science in sports & exercise*, 38(6), 1165-1174.
- Krustrup, P., Mohr, M., Nybo, L., Majgaard Jensen, J., Nielsen, J.J., & Bangsbo, J. (2006). The yo-yo IR2 test: physiological response, reliability, and application to elite soccer. *Medicine & science in sports & exercise*, 38(9), 1666-1673.
- Lundbye Jensen, J., & Nielsen, J. B. (2006). Spinal reflex adaptations following 2 weeks of lower limb immobilization. I *Strength training for sport, health, aging and rehabilitation*. (s. 181-182). Odense: University of Southern Denmark.
- Lundbye Jensen, J., Schram Christensen, M., Hvass Petersen, T., Geertsen, S. S., & Nielsen, J.B. (2006). Motor cortical adaptations following 2 weeks of lower limb immobilization. I *Strength training for sport, health, aging and rehabilitation*. (s. 183-184). Odense: University of Southern Denmark.
- Madsen, L. (2006). IT-strategi – en didaktisk udfordring. *Tidsskrift for universiteternes efter- og videreuddannelse*, (9).
- Meck, S., & Pfister, G. (2006). Organisational analysis of selected sport associations I: Progress towards leadership: biographies and career paths of male and female leaders in German sports organisations. (s. 221-248). Köln: Sportverlag Strauss.
- Midtgaard, J., Rørth, M., Stelter, R., & Adamsen, L. (2006). The group matters: an explorative study of group cohesion and quality of life in cancer patients participating in physical exercise intervention during treatment. *European journal of cancer care*, 15(1), 25-33.
- Midtgaard, J., Rørth, M., Stelter, R., Tveterås, A., Andersen, C., Quist, M., Møller, T., & Adamsen, L. (2005). The impact of a multidimensional exercise program on self-reported anxiety and depression in cancer patients undergoing chemotherapy: A phase II study. *Palliative and supportive care*, 3(3), 197-208.
- Midtgaard, J., Tveterås, A., Rørth, M., Stelter, R., & Adamsen, L. (2006). The impact of supervised exercise intervention on short-term postprogram leisure time physical activity level in cancer patients undergoing chemotherapy: 1- and 3-month follow-up on the body & cancer project. *Palliative and supportive care*, 4(1), 25-35.
- Midtgaard, J., Rørth, M., Stelter, R., Tveterås, A., Andersen, C., Quist, M., Møller, T., & Adamsen, L. (2006). Paper I: The impact of a multidimensional exercise program on self-reported anxiety and depression in cancer patients undergoing chemotherapy: A phase II study I: The body, cancer and psychological well-being: The psychosocial impact of a multidimensional exercise programme offered as a complementary intervention to cancer patients undergoing chemotherapy (PhD Thesis). (s. [54-65]). Copenhagen: The University Hospital's - Center for Nursing and Care Research, Copenhagen University Hospital.
- Midtgaard, J., Rørth, M., Stelter, R., & Adamsen, L. (2006). Paper II: The group matters: an explorative study of group cohesion and quality of life in cancer patients participating in physical exercise intervention during treatment I: The body, cancer and psychological well-being: The psychosocial impact of a multidimensional exercise programme offered as a complementary intervention to cancer patients undergoing chemotherapy (PhD Thesis). (s. [67-75]). Copenhagen: The University Hospital's Center for Nursing and Care Research, Copenhagen University Hospital.
- Midtgaard, J., Tveterås, A., Rørth, M., Stelter, R., & Adamsen, L. (2006). Paper III: The impact of supervised exercise intervention on short-term post-programme leisure time physical activity level in cancer patients

- undergoing chemotherapy: one- and three-month follow-up on the Body & Cancer project I: The body, cancer and psychological well-being: The psychosocial impact of a multidimensional exercise programme offered as a complementary intervention to cancer patients undergoing chemotherapy (PhD Thesis). (s. [77-95]). Copenhagen: The University Hospitals Center for Nursing and Care Research, Copenhagen University Hospital.
- Midtgaard, J., Stelter, R., Rørth, M., & Adamsen, L. (2006). Paper IV: Regaining a sense of agency and shared self-reliance: The experience of advanced disease cancer patients participating in a multidimensional exercise intervention while undergoing chemotherapy – analysis of patient diaries I: The body, cancer and psychological well-being: The psychosocial impact of a multidimensional exercise programme offered as a complementary intervention to cancer patients undergoing chemotherapy (PhD Thesis). (s. [97-118]). Copenhagen: The University Hospital's Center for Nursing and Care Research, Copenhagen University Hospital.
- Mohr, M., Rasmussen, P., Drust, B., Nielsen, B., & Nybo, L. (2006). Environmental heat stress, hyperammonemia and nucleotide metabolism during intermittent exercise. *European journal of applied physiology*, 97(1), 89-95.
- Møhlholm Hansen, M., & Trangbæk, E. (red.) (2005). *Som ringe i vand: en antologi i anledning af Danmarks Olympiske Komité's 100-års-jubilæum*. Brøndby: Danmarks Idræts-Forbund.
- Nielsen, J.B. (2006). *Det motoriske system I: Neurologi og neurorehabilitering*. (s. 35-59). København: Munksgaard Danmark.
- Ottesen, L., & Skjerk, O. (2006). *Inaktivitetsundersøgelse: gennemført for Det Nationale Råd for Folkesundhed og Indenrigs- og Sundhedsministeriet. Sammenfatning*. København: Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Perez, M.A., Lundbye-Jensen, J., & Nielsen, J.B. (2006). Changes in corticospinal drive to spinal motoneurons following visuo-motor skill learning in humans. *Journal of physiology*, 573(3), 843-855.
- Pfister, G. (2006). "Auf den Leib geschrieben" – Körper, Sport und Geschlecht aus historischer Perspektive I: *Handbuch Sport und Geschlecht*. (s. 26-39). Schorndorf: Hofmann.
- Pfister, G., & Reeg, A. (2006). Fitness as 'social heritage': a study of elementary school pupils in Berlin. *European physical education review*, 12(1), 5-29.
- Pfister, G. (2006). The future of football is female!?: On the past and present of women's football in Germany. I: *German football: history, culture, society*. (s. 93-126). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Gender issues in Danish sports organizations – experiences, attitudes and evaluations. *Nordic journal of women's studies / Nora*, 14(1), s. 27-40.
- Pfister, G. (2006). Women and leadership positions – theoretical reflections I: *Progress towards leadership: - biographies and career paths of male and female leaders in German sports organisations*. (s. 9-53). Köln: Sportverlag Strauss.
- Pfister, G. (2006). Women as leaders in sports – international tendencies I: *Progress towards leadership: biographies and career paths of male and female leaders in German sports organisations*. (s. 55-70). Köln: Sportverlag Strauss.
- Pfister, G. (2006). *Activités physiques, santé et construction des différences de genre en Allemagne I: Le genre du sport*. (s. 45-73). Toulouse: Clio et Presses Universitaires du Mirail.
- Pfister, G. (2006). *Die Entwicklung des Mädchenturnens und des Turnlehrerinnenberufes (1880-1920) I: Schule und Unterricht im Kaiserreich*. (s. 265-295). Ludwigsfelde: Ludwigsfelder Verlagshaus.
- Pfister, G. (2005). *Die Vielfalt der Bewegungskulturen und die Schwierigkeit, Einheit zu konstruieren*. *Erwägen, Wissen, Ethik*, 16(4), 504-507.
- Pfister, G. (2006). *Islam and women's sports*. *SangSaeng: Living together, helping each other*, (16), 12-15.
- Pfister, G. (2006). *Vom Schattendasein ins Rampenlicht: Athletinnen-Inszenierungen im Mediensport*. *Forum Wissenschaft*, 23(2), 29-32.
- Pfister, G. (2006). *Sportstars und "Doing Gender" I: Helden und Idole: Sportstars in Österreich*. (s. 49-60). Innsbruck: StudienVerlag.
- Pfister, G. (2006). *Alcohol – social science I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 42-43). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Alpine sports I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 46-49). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Amateurism I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 51-53). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Body I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 161-164). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Children I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 256-258). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Differentiation I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 354-356). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Diffusion I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 356-358). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Disability I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 358-361). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Eating disorders I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 384-386). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Family I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 504-507). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Gender I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 569-572). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Gymnastics I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 601-603). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Gymnastics, German I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 603-605). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Gymnastics, Swedish I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 605-607). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Industrialisation I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 659-662). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). *Leadership I: Encyclopedia of international sports studies*. (s. 734-736). London: Routledge.

- Pfister, G. (2006). Officials I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 954-955). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Origins of sport I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 965-968). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Play and games I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 1041-1044). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Professionalism I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 1072-1074). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Rhythmic gymnastics I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 1158-1159). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Rules I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 1162-1163). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Sport history I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 1257-1260). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Traditional games I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 1378-1380). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Values I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 1413-1416). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Women's movement I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 1449-1451). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Women's sport I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 1451-1454). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Youth I: Encyclopedia of international sports studies. (s. 1463-1466). London: Routledge.
- Pfister, G. (2006). Bergmann, Gretel (b. 1914) I: Jewish women: a comprehensive historical encyclopedia: Jerusalem: Shalvi Publishing / Jewish Women's Archive, Inc..
- Pfister, G. (2006). Henoah, Lilli (1899-1942) I: Jewish women: a comprehensive historical encyclopedia: Jerusalem: Shalvi Publishing / Jewish Women's Archive, Inc..
- Pfister, G. (2006). Sports in Germany: 1898-1938 I: Jewish women: a comprehensive encyclopedia: Jerusalem: Shalvi Publishing / Jewish Women's Archive, Inc..
- Pilegaard, H., Birk, J. B., Sacchetti, M., Mourtzakis, M., Hardie, D. G., Stewart, G., Neuffer, P. D., Saltin, B., van Hall, G., & Wojtaszewski, J. (2006). PDH-E1-dephosphorylation and activation in human skeletal muscle during exercise: Effect of intralipid infusion. *Diabetes*, 55(11), 3020-3027.
- Poulsen, A.L., & Trangbæk, E. (red.) (2006). Kvinder, køn og krop: kulturelle fortællinger. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Poulsen, A.L., & Trangbæk, E. (2006). Forord I: Kvinder, køn og krop: kulturelle fortællinger. (s. 7-9). Odense: Odense Universitetsforlag.
- Poulsen, A.L., & Vedel, K. (2006). Kvindegymnastik, scenisk dans og kvinders medborgerskab i 1920'erne og 1930'erne I: Kvinder, køn og krop: kulturelle fortællinger. (s. 65-76). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Radtke, S., & Pfister, G. (2006). Quantitative survey – biographies of male and female executives in German sport I: Progress towards leadership: biographies and career paths of male and female leaders in German sports organisations. (s. 149-220). Köln: Sportverlag Strauss.
- Rasmussen, P., Stie, H., Nielsen, B., & Nybo, L. (2006). Enhanced cerebral CO₂ reactivity during strenuous exercise in man. *European journal of applied physiology*, 96(3), 299-304.
- Richelsen, B., & Kiens, B. (2006). Medier og ernæring. Underholdning eller afbalancerede budskaber? *Motions- og Ernæringsrådets nyhedsbrev*, (1), 1-2.
- Richelsen, B., & Kiens, B. (2006). En del cykler på arbejde, men det skulle gerne være flere. *Motions- og Ernæringsrådets nyhedsbrev*, (2), 1.
- Richelsen, B., & Kiens, B. (2006). Store ord, men små penge!. *Motions- og Ernæringsrådets nyhedsbrev*, (3), 1-2.
- Richter, E., Kiens, B., & Wojtaszewski, J. (2006). 5'adenosinmonofosfat-aktiveret proteinkinase og livsstilssygdomme. *Ugeskrift for læger*, 168(9), 896-900.
- Richter, E., Rose, A.J., Wojtaszewski, J., & Hargreaves, M. (2006). Comment on Point:Counterpoint "Glucose phosphorylation is/is not a significant barrier to muscle glucose uptake by the working muscle". *Journal of applied physiology*, 101(6), 1809.
- Roepstorff, C., Thiele, M., Hillig, T., Pilegaard, H., Richter, E., Wojtaszewski, J., & Kiens, B. (2006). Higher skeletal muscle AMPK activation and lower energy charge and fat oxidation in men than in women during submaximal exercise. *Journal of physiology*, 574(1), 125-138.
- Roepstorff, C., Donsmark, M., Thiele, M., Vistisen, B., Stewart, G., Vissing, K., Schjerling, P., Hardie, D.G., Galbo, H., & Kiens, B. (2006). Sex differences in hormone-sensitive lipase expression, activity, and phosphorylation in skeletal muscle at rest and during exercise. *American journal of physiology – Endocrinology and metabolism*, 291(5), E1106-E1114.
- Rose, A. J., Kiens, B., & Richter, E. (2006). Ca²⁺-calmodulin-dependent protein kinase expression and signalling in skeletal muscle during exercise. *Journal of physiology*, 574(3), 889-903.
- Rønholt, H. (2006). Kroppen som fortæller: om 'det som viser sig' blandt børn i idrætstimer. I: *Bevægelsens poetik: om den æstetiske dimension i bevægelse*. (s. 19-40). København: Museum Tusulanums Forlag & Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Rønholt, H., & Engel, L. (2006). Børns udvikling af kropslige – og sociale kompetencer i idrætstimerne I: *Sundhedsmæssige aspekter af fysisk aktivitet hos børn: et treårigt forsøg i to kommuner ved København: Ballerup og Tårnby*. (1.0 udg.). (s. 222-242). København: Sundhedsstyrelsen.
- Sandfeld, J., & Jensen, B.R. (2006). Fine motor control in young and elderly before and after a 5-week period of strength training. I *Strength training for sport, health, aging and rehabilitation*. (s. 108-109). Odense: University of Southern Denmark.
- Silveira, L.R., Pilegaard, H., Kusuhara, K., Curi, R., & Hellsten, Y. (2006). The contraction induced increase in gene expression of peroxisome proliferator-activated receptor (PPAR)- α coactivator 1 $\cdot$ (PGC-1 $\cdot$), mitochondrial uncoupling protein 3 (UCP3) and hexokinase II (HKII) in primary rat skeletal muscle cells is dependent on reactive oxygen species. *Biochimica et biophysica acta*, 1763(9), 969-976.
- Sjøgaard, G., & Jensen, B.R. (2006). Low-level static

- exertions I: Fundamentals and assessment tools for occupational ergonomics. (2. udg.). (s. 14.1-14.13). Boca Raton, FL: CRC Press.
- Skibsted, L.H., Dragsted, L. O., Dyerberg, J., Hansen, H.S., Kiens, B., Ovesen, L.F., & Tjønneland, A.M. (2006). Antioxidanter og helbred. *Ugeskrift for læger*, 168(34), 2787-2789.
- Skotte, J.H., Fallentin, N., Pedersen, M.T., Essendrop, M., Strøyer, J., & Schibye, B. (2004). Adaptation to sudden unexpected loading of the low back – the effects of repeated trials. *Journal of biomechanics*, 37(10), 1483-1489.
- Stelter, R. (2006). Idræt som æstetisk oplevelse i handling I: Bevægelsens poetik: om den æstetiske dimension i bevægelse. (s. 80-101). København: Museum Tusulanums Forlag & Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Stelter, R. (2006). Sich-Bewegen – auf den Spuren von Selbst und Identität. *Motorik*, 29(2), 65-74.
- Stelter, R. (2006). Team development in a relational perspective I: Current research topics in exercise and sport psychology in Europe. (s. 47-58). Leuven, Belgien: LannooCampus.
- Svendler Nielsen, C. (2006). Betydningsfulde øjeblikke i sanselig praksis I: Bevægelsens poetik: om den æstetiske dimension i bevægelse. (s. 56-79). København: Museum Tusulanums Forlag & Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Trangbæk, E. (2005). De olympiske lege som normbryder I: Som ringe i vand: en antologi i anledning af Danmarks Olympiske Komité's 100-års-jubilæum. (s. 46-56). Brøndby: Danmarks Idræts-Forbund.
- Trangbæk, E. (2006). Det moderne gennembrud, køn og idræt. *Moving bodies*, 4(1), 35-50.
- Trangbæk, E. (2006). Linggymnastik som social fostran: anmeldelse af: Pia Lundquist Wanneberg, Kroppens medborgarfostran. Kropp, klass och genus i skolans fysiska fostran 1919-1962 (Diss.). Historiska Institutionen, Stockholm, 2004. *Historisk tidskrift*, 126(2), 339-345.
- Treebak, J.T., Glund, S., Deshmukh, A., Klein, D. K., Long, Y.C., Jensen, T.E., Jørgensen, S.B., Viollet, B., Andersson, L., Neumann, D., Wallimann, T., Richter, E., Chibalin, A.V., Zierath, J.R., & Wojtaszewski, J. (2006). AMPK-mediated AS160 phosphorylation in skeletal muscle is dependent on AMPK catalytic and regulatory subunits. *Diabetes*, 55(7), 2051-2058.
- Visser, B., Kofoed Nielsen, P., de Kraker, H., Smits, M., Jensen, B.R., Veeger, D., & van Dieën, J.H. (2006). The effects of shoulder load and pinch force on electromyographic activity and blood flow in the forearm during a pinch task. *Ergonomics*, 49(15), 1627-1638.
- Winther, H.D. (2006). Sigøjner i en skal: om danseterapi og bevægelsespsykologi. I: Bevægelsens poetik: om den æstetiske dimension i bevægelse. (s. 127-149). København: Museum Tusulanums Forlag & Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Winther, H.D. (2006). From crocodile to woman – the multidimensionality and energy dynamic of movement seen in light of the dance therapy form Dansergia I: *Advances in dance/movement therapy: Theoretical perspectives and empirical findings*. (s. 154-165). Berlin: Logos Verlag Berlin.
- Winther, H.D. (2006). Konståkning, kön och mening: Anmeldelse af: Ellyn Kestnbaum/Culture on ice: figure skating and cultural meaning (368 s.) Middleton, CT: Wesleyan University Press, 2003 (ISBN 081956642X). Idrottsforum.org.
- Winther, H. D. (2006). Om dans och människor med vanliga och ovanliga kroppar: anmeldelse af: Karen A. Kaufmanns Inclusive creative movement and dance. Champaign, IL: Human Kinetics, 2006 (ISBN: 0736048634). Idrottsforum.org.
- Winther, H. D. (2006). Data from the lived body – or how to explore the psychology of movements through the international dance therapy form Dansergia. I 2nd International Research Colloquium in Dance/Movement Therapy 2006: Abstract volume. (s. 32-33). Berufsverband der TanztherapeutInnen Deutschlands, BTd e.V. in cooperation with the Gesellschaft für Tanzforschung (GTF).
- Wojtaszewski, J., & Richter, E. (2006). Effects of acute exercise and training on insulin action and sensitivity: focus on molecular mechanisms in muscle I: *Essays in biochemistry: The biochemical basis of the health effects of exercise*. (s. 31-46). London: Portland Press.

Studienævnet for Idræt

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af Else Trangbæk (studieleder), Bente Kiens (vicestudieleder), Birger Peitersen, Peter Krusturp, Tue Hvass (næstformand) Peter Voigt og Tine Lomholt. Dertil har Eva Wulff Helge og Ole Skjerk været tilknyttet nævnet på udvalgte områder.

Beretning

Studienævnet har i 2006 fortsat arbejdet med at implementere ny studieordning for bacheloruddannelsen og de to kandidatuddannelser i hhv. humanfysiologi og humanistisk-samfundsvidenskabelig idrætsteori. Derudover har der været diskussioner omkring overgang til ny studienævnsstruktur pr. 1. februar 2007. Det andet hold kandidater fra Masteruddannelsen i Idræt og Velfærd blev færdige sommeren 2006, og nyt hold blev optaget sommeren 2006. Den markante fremgang fra 2005 til 2006 er teknisk begrundet. Til og med 2005 blev humanfysiologiske aktiviteter under idrætsstudiet henført til aktivitetsområde Biologi, mens de for 2006 for første gang henføres til aktivitetsområde Idræt. Der blev i 2006 produceret 129,1 STÅ på sådanne humanfysiologiske aktiviteter.

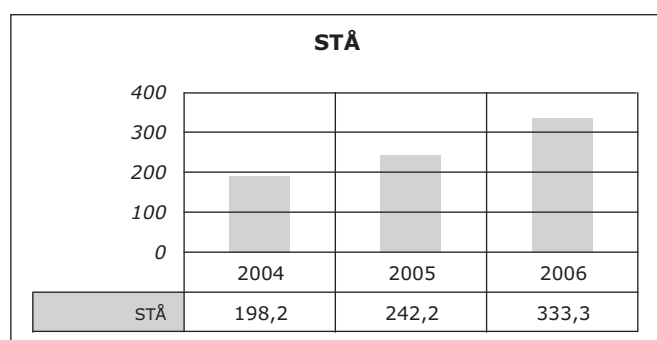
Studieleder Else Trangbæk

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						I alt
	Idræt	Biologi	Fysik	Øvrig nat.	Hum.	Merit-overført	
Idræt	301,6	2,1	1,1	1,2	1,1	2,0	309,1
Biologi	1,9						
Biokemi	1,0						
Meritstuderende	26,5						
Gæstestuderende	2,4						
I alt	333,3						
Åben uddannelse	19,9						

STÅ 2004-2006

Statens Naturhistoriske Museum

Ledelse pr. 1.2.2006

Museet ledes af museumsdirektør, professor, dr.scient. Henrik Enghoff.

Bestyrelsen består af Henrik Enghoff, professor, dr.scient. Ole J. Hamann, professor, dr.scient. Niels Peder Kristensen, professor, ph.d. Minik Rosing, gartnerformand Jens Andersen, konservator Ole Høegh Post og konservator Vibeke Haarup.

Organisation

Statens Naturhistoriske Museum (SNM) er i henhold til Museumsloven dansk hovedmuseum på det naturhistoriske område. Derfor spiller formidling en særlig fremtrædende rolle på museet, ligesom opbyggelse og vedligeholdelse af videnskabelige samlinger er en central opgave. SNM består af tre afdelinger, se "seneste historiske udvikling"

Adresse

Universitetsparken 15
2100 København Ø
Telefon 35 32 10 00
Fax 35 32 10 10
snm@snm.ku.dk
http://snm.ku.dk

Museumsdirektørens årsberetning

Udover de typiske universitetsfunktioner har SNM også ansvaret for de videnskabelige samlinger som omfatter ca. 20 millioner eksemplarer (konserverede dyr, planter og andre organismer, vævsprøver, fossiler, mineraler, bjergarter, levende planter). Forskningen er hovedsagelig samlingsbaseret og centrerer sig om fire kerneområder: Jordens geologiske opbygning, Livets opståen og udvikling på Jorden, Levende organismers taxonomi og "Conservation biology". På formidlingsområdet udmærker SNM sig ved de offentlige udstillinger, såvel permanente udstillinger som særudstillinger.

Seneste historiske udvikling

SNM blev oprettet 1.1.2004 ved fusion af fire institutter: Botanisk Have, Botanisk Museum og Centralbibliotek, Geologisk Museum og Zoologisk Museum. Fra og med 2005 er de to førstnævnte slået sammen til Botanisk Have og Museum, således at SNM nu omfatter tre faglige enheder.

Personaleforhold

Lektor Niels Hald fratrådte 31. maj.

Lektor Ole V. Petersen fratrådte 31. juli.

I februar fik G. Cuny sammen med sine thailandske og franske medarbejdere en Science and Technology Award fra The Thailand Toray Science Foundation.

G. Cuny erhvervede doktorgraden fra Lyon Universitet Claude Bernard på en afhandling om de moderne hajers

opståen og påvirkning af de hybodonte hajers palæoøkologi.

Kurt H. Kjær modtog prisen for årets bedste manuskript i GFF – tidsskriftet for Geologiska Föreningen i Sverige.

Minik Rosing blev udnævnt til Allan C. Cox Visiting professor for det akademiske år 2006-2007 ved Stanford University, Californien.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde på fællesmusealt niveau

Museet er partner i det EU-finansierede infrastrukturprojekt SYNTHESYS, som støtter europæiske forskeres kortere ophold ved museet og derudover omfatter forskellige "netværksaktiviteter", hvoraf museet leder én (se under Botanisk Have og Museum).

EDIT

SNM og Biologisk Institut deltager i det europæiske Network of Excellence EDIT – Towards a European Distributed Institute of Taxonomy, foreløbig med 42 tilknyttede forskere (SNM 28, BI 14). EDIT er oprettet under EUs 6. rammeprogram pr. 1.marts 2006 med en tidsramme på 5 år. EDIT har til formål på en fremtidssikret måde at skabe og udvikle de nødvendige organisatoriske rammer og praktiske redskaber for et mere integreret samarbejde mellem Europas taxonomiske forskningsinstitutioner, både ved at arbejde målrettet for en mere koordineret forskningsindsats og udveksling inden for og rekruttering til den eksisterende arbejdsstyrke, men også ved udvikling af fælles internetbaserede arbejdsredskaber og it-infrastruktur til gavn for taxonomisk forskning og publikation. Endvidere er det målet at skabe grundlaget og et forum for, at den taxonomiske forskning og dens resultater i langt højere grad kan bruges direkte af slutbrugere inden for den anvendte forskning og beslutningstagen omkring forvaltning og bevarelse af biodiversitet og økosystemer. I EDIT deltager Europas førende institutioner inden for taxonomisk forskning (27 naturhistoriske museer, botaniske haver etc. fra Belgien, Danmark, England, Frankrig, Holland, Irland, Spanien, Polen, Slovakiet, Tyskland og Ungarn) samt 2 russiske og 2 amerikanske partnere. Det er planen at udvide medlemskredsen. EDITs aktiviteter er organiseret omkring 8 arbejdsplaner (WP1-8):

- WP1 = EDIT coordination and management.
- WP2 = Integrating the expert and expertise basis.
- WP3 = Integrating the infrastructure basis.
- WP4 = Coordinating research.
- WP5 = Internet Platform for Cybertaxonomy.
- WP6 = Unifying Revisionary taxonomy.
- WP7 = Applying taxonomy to conservation.
- WP8 = Training and public awareness.

Det danske sekretariat for EDIT ligger ved ZM med H. Enghoff som leder og I. Calabuig (orlov fra DanBIF) som koordinator af aktiviteterne i WP2 og KUs deltagelse i EDIT generelt. Mere information findes på www.e-taxonomy.eu.

DanBIF

Den internationale megavidenskabelige organisation GBIF (Global Biodiversity Information Facility, www.gbif.org) har som mål at gøre alverdens information om biodiversitet frit tilgængelig for søgning og analyse via internettet. GBIF's portal for søgning i biodiversitetsdata,

www.gbif.net, blev lanceret primo 2004 og er i 2006 forbedret og udbygget med store datamængder, mens en helt ny version af portalen udvikles til lancering i 2007. GBIF opbygges gennem den fælles indsats af GBIF-medlemmerne, som omfatter lande, økonomier og organisationer. Hvert medlem bidrager til GBIF via et medlemsknudepunkt. Det danske knudepunkt er DanBIF (Danish Biodiversity Information Facility, www.danbif.dk), som finansieres af Forskningsrådet for Natur og Univers og Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU. DanBIF udvikler og driver den nødvendige it-infrastruktur for at være en del af GBIF-netværket og kortlægger landets beholdning af naturhistoriske samlinger og biodiversitetsdata. Kortlægningen sker via kontakt til landets biodiversitetsforskere. DanBIF har til hovedopgave at organisere, at biodiversitetsdata fra danske dataholdere gøres søgbare via GBIF dataportalen. I 2006 er Danmark nået op på 26 datasæt med omkring 494.000 dataposter formidlet via GBIF-portalene.

DanBIF driver et dansk netværk af institutioner inden for forskning relateret til biodiversitet og afholder møder og konferencer om biodiversitetsrelaterede emner. Kontaktnettet omkring DanBIF er i 2006 vokset til 45 institutioner, virksomheder og organisationer med i alt 159 personer.

I 2006 har DanBIF afholdt en stor, international konference med titlen Conference on Biodiversity at the Ecosystem Level – patterns and processes (www.danbif.dk/conference2006/). DanBIF har påbegyndt planlægningen af endnu en international biodiversitetskonference (foregår i 2007). Internationalt har DanBIF i 2006 samarbejdet med institutioner i Ghana og Tanzania om grundlæggelsen af GBIF-knudepunkter i disse lande. It-mæssigt har DanBIF sekretariatet udviklet registreringsformularer og databaser til forskellige forskergrupper samt opbygget hjemmesider for forskerskolen ISOBIS (www.isobis.org), for Naturhistorisk Guide (www.danbif.dk/naturhistoriskguide) og for den danske biodiversitetsplatform (<http://192.38.112.87:8078/bioplattform>). DanBIF sekretariatet har udviklet korttegningsdelen af Svampeforeningens fundregistreringsportal (www.svampe.dk/svampefund). For Zoologisk Museum har DanBIF medvirket til volontørbaseret databaseindtastning af fund af vandtæger og fyr-faldne fugle og igangsat og ydet vejledning omkring publicering af billeder og tekst på Zoologisk Museums hjemmeside af P.V. Lunds samling af pattedyr fra Brasilien (www.zmuc.dk/VerWeb/lund/lund_mammals.html). DanBIF har ligeledes stået for indtastning af fund fra Galathea II-ekspeditionen og gjort disse søgbare via GBIF-portalene (I. Calabuig, C. Lange, M.-C. Carausu, L. Endsleff, H. Enghoff).

Botanisk Have & Museum

Forskningsvirksomhed

1. Karplanter

1.1. Fylogeni og evolution

En række fylogenetiske projekter er indledt af G. Petersen og O. Seberg sammen med O. Ryding (*Aeollanthus*, Lamiaceae), O. Hamann (*Scalesia*, Asteraceae), I. Friis (nælde-

familien, Urticaceae), R. Nielsen (grønalgler inden for ordenen Ulvales) og H. Knudsen (fylogenetisk placering af en række dårligt kendte nordiske hatsvampe).

Projektet "Monokotyledonernes fylogeni, evolution og diversitet", der er støttet af FNU, har bl.a. til formål at indsamle molekylære data fra alle dele af de énkimbladede, primært de petaloide monokotyledoner (Liliiflorae) og græsfamilien (Poaceae), med den hensigt at belyse forholdet mellem genernes og organismernes evolution samt at analysere sammenhængen mellem molekylære og morfologiske data. Studierne omfatter repræsentanter for alle familier i Monokotyledones, og der er indsamlet dna-sekvensdata fra to mitokondrie-gener, fire plastid-gener og to nukleære gener. Disse data har dannet grundlag for en række analyser, hvoraf nogle er publiceret, og andre forventes trykt inden kort tid. Studierne forventes at bringe forskningen et skridt nærmere en stabil fylogenetisk hypotese for de énkimbladede, men det internationale samarbejde vil søges udvidet, dels for at stadigt ustabile grupperinger kan underkastes mere detaljeret analyse og dels for at indsamle morfologiske data til en bedre understøttelse/forståelse af den rent molekylært baserede fylogeni (G. Petersen, O. Seberg sammen med bl.a. C. Asmussen, KVL, J. Davis, Cornell Univ., D. Stevenson, New York Botanical Garden, og M. Chase, Royal Botanic Gardens, Kew.).

Mere detaljerede studier af ordenerne Asparagales, Liliales og Alismatales er ligeledes en del af internationale samarbejder. Også her er den molekylære dataindsamling afsluttet, og flere manuskripter er publiceret eller under udarbejdelse. Studier inden for Alismatales vil dog blive fortsat, både med henblik på fylogenetisk analyse og molekylær evolution (G. Petersen, O. Seberg).

Et projekt omkring fylogeni og evolution i den økonomisk vigtige slægt *Asparagus* (asparges) er påbegyndt. Med udgangspunkt i de sydafrikanske arter, der alene udgør ca. 1/3 af de kendte arter, undersøges slægtskab, karakterudvikling, oprindelse og udbredelse. Desuden belyses effekten af både økologiske og biologiske faktorer på udviklingen og diversiteten hos *Asparagus*. I samarbejde med kolleger i USA vil der desuden blive arbejdet på at fremstille en global fylogeni af de ca. 300 kendte arter af Asparagaceae (M.V. Norup, G. Petersen, O. Seberg).

Inden for græsserne er forskningen centreret omkring de vilde slægtninge (tribus Triticeae) til *Triticum* (hvede), *Hordeum* (byg) og *Secale* (rug). Med henblik på sammenlignende studier af slægtskabshypoteser arbejdes der med molekylære data fra såvel kerne som organeller. Nye manuskripter er publiceret eller under udarbejdelse. En ny metode til belysning af polyploide arters evolution er brugt til at afklare de fylogenetiske relationer mellem hexaploid, dyrket hvede og dens vilde slægtninge, og resultaterne er publiceret. Den samme metode vil blive anvendt til at belyse oprindelsen af *Hordelymus* (skovbyg) og dele af slægten *Elymus* (kvik). Et manuskript er under udarbejdelse. I forbindelse med de fylogenetiske analyser fortsættes flere studier af molekylær evolution. Disse omfatter bl.a. længdevariation af rbcL-genet, overførsel af mitokondrielle gener til kernen samt evolution af transposable elementer i nukleære gener. Dokumenterede indsamlinger af DNA-prøver fra alle danske énkimbladede er fortsat, og p.t. er mere end halvdelen af arterne indsamlet (G. Petersen & O. Seberg).

"Dna-barcoding" har til formål at fremstille korte, velkarakteriserede dna-sekvenser til brug for identifikation af biologisk materiale. I tilknytning til CBOL (Consortium

for the Barcode of Life) – et internationalt samarbejde, der involverer mere end 100 institutioner fra 39 lande, og som også SNM er medlem af – har G. Petersen, O. Seberg og T. Jørgensen deltaget i et internationalt samarbejdsprojekt støttet af Moore-Sloan Foundations, med henblik på at finde en eller flere optimale sekvenser for barcoding af planter. Forskningen ved SNM har været koncentreret om slægterne *Crocus* (krokus), *Hordeum* (byg) og *Scalesia* (solsikke-træ), hvor det for alle har vist sig vanskeligt at finde sekvenser med tilstrækkelig variation til identifikation af nærtstående arter.

1.2. Revisioner og andre taxonomiske projekter

En revision af slægten *Clinopodium* i tropisk Afrika er afsluttet, lige som en revision af slægten *Micromeria* i tropisk Afrika og den Arabiske Halvø og en artikel om variationen i mængden af fibre i bageret hos læbeblomstfamilien (Lamiaceae). Forskning i frugtanatomien hos slægterne *Phlomis* og *Eremostachys* (Lamiaceae) er igangsat. Et projekt omkring fylogeni hos Lamiaceae subfam. Lamioideae (ca. 63 slægter) baseret på DNA-karakterer udføres i samarbejde med en gruppe på universitetet i Oslo (V. Albert, C. Lindqvist, A-C. Scheen og M. Bendiksby) (O. Ryding).

Undersøgelser af systematik og evolution inden for orkidé-slægten *Dactylorhiza* er fortsat. En artikel om polyploid evolution hos slægtens græske repræsentanter er indsendt (H.Æ. Pedersen med M. Hedrén et al.), og en artikel om *D. majalis* subsp. *purpurella*-komplekset er under udarbejdelse (H.Æ. Pedersen). Herbariestudier til en revision af slægten *Brachycorythis* (Orchidaceae) i Asien er fortsat (H.Æ. Pedersen). En artikel med nye arter og taksonomisk opdatering af slægten *Dendrochilum* (Orchidaceae) er under udarbejdelse (H.Æ. Pedersen).

Systematisk-evolutionære studier af udvalgte europæiske vedplanter er fortsat med henblik på at dokumentere hybridisering mellem arter af slægten *Crataegus* (hvidtjørn) i Danmark og Grækenland på basis af morfometriske analyser kombineret med "flowcytometry" måling af ploidi-niveau (dna-indhold) og analyse af dna-markører (microsatellit-loci). Indsamlingsarbejdet er næsten færdiggjort, og hovedparten af dna-analyserne er gennemført (K.I. Christensen, med T. Dickinson, E. Lo og N. Talent, Royal Ontario Museum, Canada).

Taxonomisk-nomenklatoriske studier i granfamilien er fortsat med henblik på at lokalisere og udpege typemateriale for arter og infraspecifikke taxa (K.I. Christensen med L.V. Orlova, Komarov Botanical Institute, St. Petersburg, Rusland).

Arbejdet med en database for slægten *Campanula* er færdiggjort, og de fylogenetiske studier i Campanulaceae s.str. med vægt på typeslægten er fortsat. Afgrænsningen af fylogenetiske grupper er ganske langt fremme (H.V. Hansen).

Historiske studier i slægterne *Gerbera* og *Dahlia* er fortsat (H.V. Hansen med R. Cook, Bristol, P. Ambrosius, Marbach).

Der arbejdes med nomenklatoriske studier i kamille med særlig henblik på skive-kamille (K.I. Christensen og H.V. Hansen).

1.3. Florahåndbøger, databaser mv.

Arbejdet med bidrag til og redaktion af bogen "Flora of Ethiopia and Eritrea, Vol. 4, part 2, Asteraceae (Compositae)" er afsluttet (I. Friis med I. Hedberg og S. Edwards). Ligeledes er arbejdet med bogen "Flora of the Sudan-Uganda border area east of the Nile, II. Catalogue of

vascular plants, 2nd part, vegetation, phytogeography" afsluttet (I. Friis med K. Vollesen).

Koordination og udarbejdelser af bidrag til behandling af familien Lamiaceae i "Flora of Somalia" er afsluttet. "Flora of Ethiopia and Eritrea" er næsten afsluttet. Bidragene til Dansk Flora (Lamiaceae og Verbenaceae) er publicerede. Et manuskript (slægten *Micromeria*) til "Flora of Tropical East Africa" og to manuskripter (slægterne *Clinopodium* og *Micromeria*, Lamiaceae) til "Flora Zambesiaca" er afleveret (O. Ryding).

Behandlingen af orkideerne til "Flora Nordica" er fortsat, bl.a. med herbariestudier og feltarbejde (H.Æ. Pedersen med M. Hedrén).

Bearbejdningen af orkidé-underfamilien Orchidoideae til "Flora of Thailand" er fortsat (H.Æ. Pedersen med H. Kurzweil).

Flora Hellenica-projektet sigter mod at udarbejde en moderne, videnskabelig flora over de højere planter i Grækenland, herunder også studier over fylogeni og biogeografi hos kongelys (*Verbascum*) i Grækenland (K.I. Christensen med flere).

Projekterne "Atlas Flora Danica", Projekt "Skånes Flora" og "Flora Nordica" sigter mod at kortlægge forekomsten af karplanter i Danmark og Skåne og mod at udarbejde en moderne, videnskabelig flora over Nordens karplanter (K.I. Christensen sammen med andre nordiske botanikere).

Behandlingen af orkidéerne til "Flora Nordica" er fortsat, bl.a. med herbariestudier og feltarbejde (H.Æ. Pedersen med M. Hedrén).

Flere databaser til interaktiv identifikation er blevet opdateret i 2006 (K.I. Christensen).

1.4. Økologi og floristik

Fire års indsamlinger (2001-2005) fra Etiopien er færdigbearbejdet, etiketteret og distribueret; en database er etableret på basis af disse indsamlinger. Der er gennemført floristisk-plantengeografisk feltarbejde og indsamlinger i Etiopiens grænseområder til Nordsomalia og Sudan. En database over østafrikanske Urticaceae er udarbejdet (I. Friis).

En undersøgelse af bevaringsbiologi hos fruesko, *Cypripedium calceolus*, er fortsat (H.Æ. Pedersen med flere). En artikel om geografiske diversitetsmønstre og bevarelse af orkidé-slægten *Dendrochilum* er indsendt (H.Æ. Pedersen). Forsøg med kunstig opformering af flueblomst, *Ophrys insectifera*, ved hjælp af frø fra Danmarks eneste og udryddelsestruede population af denne art er påbegyndt (P. Krogstrup, H.Æ. Pedersen).

Studier af vegetationsdynamik og demografi hos udvalgte arter på Galápagos er fortsat, specielt med fokus på demografi hos *Scalesia pedunculata* (Asteraceae) på øen Santa Cruz, set i relation til indførte, invasive plantearter (O. Hamann). Et større projekt på Galápagos (populationsvariation, reproduktionssystemer, evolutionære processer hos endemiske arter samt naturlig vegetationsdynamikens betydning for overlevelse og aktiv conservation) er planlagt til gennemførelse i forbindelse med Galathea 3-ekspeditionen i 2007 (O. Hamann med H. Adersen og M. Philipp, Biologisk Institut).

1.5. Celle- og vævsbiologi

Vævskulturlaboratoriet arbejder med bevarelse af plantege- netiske ressourcer gennem udvikling af *in vitro*-formeringsmetoder for udryddelsestruede planter, etablering af bioteknologiske metoder til anvendelse indenfor forædling af danske skovtræer og med fornyelse af Botanisk Haves

samlinger af levende planter ved anvendelse af vævskulturmetoder (P. Krogstrup, J.I. Find, M.M.H. Kristensen).

Der udvikles teknikker til *in vitro*-formering og *ex situ*-opbevaring af udryddelsestruede planter (bl.a. *Dracaena serrulata*, *Hoodia gordonii*, *Dorstenia gypsophila*, *Dendrosicyos socotrana*, *Euphorbia* spp., *Torreya* spp.), med henblik på opbevaring i *in vitro* genbank, hvor der nu er mere end 55 truede plantearter repræsenteret.

Projektet omkring *in vitro*-formering af danske skovtræer omfatter udvikling af metoder til somatisk embryogenese i eg (*Quercus robur* og *Q. rubra*) fra kårede bevoksninger med henblik på udvikling af et mikroformeringssystem til opformering af såkaldte plustræer samt pilotprojekter omkring udvikling af metoder til somatisk embryogenese i bl.a. *nobilis* (*Abies procera*), bøg (*Fagus sylvatica*) og *Torreya* spp. (M.M.H. Kristensen; J.I. Find; P. Krogstrup).

Udvikling af bioteknologiske forædlingsmetoder samt grundlæggende plantefysiologiske studier med udgangspunkt i et etableret system til somatisk embryogenese i nordmannsgran (*Abies nordmanniana*) og sitkagran (*Picea sitchensis*) omfatter bl.a.: Integration af bioteknologi, robotteknologi og computerstyring med henblik på automatisering og masseproduktion af højtydende eliteplanter, demonstrationsplantning af somatiske kimplanter af nordmannsgran fra elite-frø, langtidsofopbevaring, kunstige frø, kvalitetsforbedring samt optimering af spirings- og etableringsprocesser af somatiske kim af nordmannsgran (J.I. Find, M.M.H. Kristensen, P. Krogstrup).

Der er oprettet en genbank i flydende kvælstof med kloner af skovtræer (*Abies nordmanniana*, *Picea sitchensis*, *P. abies*, *Quercus robur*, *Q. rubra* og *Fagus sylvatica*) fra kårede bevoksninger og fra kontrollerede bestøvninger af elitetræer (M.M.H. Kristensen, J. I. Find, P. Krogstrup).

2. Alger

Kultursamlingen af små grønalger (Ulvellaceae) omfatter ca. 1300 stammer, der gennem flere år er isoleret fra mange forskellige egne af Jorden. Samlingen er også i år udviklet med indsamlinger fra Island. Mange af stammerne er endnu ikke identificeret, så arbejdet har bestået i ompodninger for at holde planterne i god vækst, morfologiske iagttagelser og fotodokumentation. De morfologiske iagttagelser støttes af resultater fra igangsatte dna-undersøgelser. Ligesom sidste år er et stort antal stammer opformeret for at indgå i de molekylære undersøgelser. Der fokuseres på kloroplastgenet *tufA* (R. Nielsen, dna-undersøgelserne i samarbejde med G. Petersen og O. Seberg samt N. Daugbjerg (Biologisk Institut)).

På en ekspedition til nordøstlige kyster i Island er der indsamlet marine makroalger. Arbejdet er en del af et flerårigt projekt, som har det formål at finde og registrere alle arter, der dokumenteres med herbariebelæg. Resultaterne offentliggøres på internettet og vil være baggrundsmateriale for en revision af checklisten over islandske havalger (R. Nielsen, med K. Gunnarsson og S. Egilsdottir (Island) og J. Brodie og B. Rinkel (England)).

En revision af islandsk materiale af rødalgeslægten *Porphyra* er påbegyndt (R. Nielsen, med J. Brodie).

3. Laver

Et manuskript, "Lichens from Saqqaq and Qeqertaq, Central West Greenland", er afsluttet, og et manuskript om Upernaviks lavflora er under udarbejdelse (E.S. Hansen).

Arbejdet med revisionen af de grønlandske leprarioide laver er afsluttet (E.S. Hansen, med T. Randle, A. Saag & L. Saag).

Der arbejdes videre med revisionen af de grønlandske repræsentanter af slægten *Hypogymnia* (E.S. Hansen, med A. Thell, G. Petersen).

I sommeren 2006 er de i 2001 udlagte prøveflader ved Mittivakkat-gletscheren i Sydøstgrønland gennemanalyseret, hvorved der er opnået et mål for en lang række lavers vækst i dette område (E.S. Hansen & B. Hasholt, Geografisk Institut).

4. Svampe

Der er overvejende arbejdet med at redigere og lave nøgler til den kommende Funga Nordica, der skal dække alle Nordens ca. 3.000 bladhatte og rørhatte. Ca. 44 slægter med godt 400 arter bearbejdes, nogle i samarbejde med udenlandske kolleger. Arbejdet skal afsluttes i 2008 (H. Knudsen).

Politikens Visuelle Svampebog er udkommet i en revideret og opdateret udgave som Politikens Bog Om Spisesvampe (H. Knudsen).

5. Videnskabshistorie

En biografi over Natanael Wallich forventes afsluttet i 2007 (I. Friis & M. Sterll).

Der er leveret bidrag om dansk naturhistorie i perioden 1800-1850 til "Dansk Naturvidenskabs Historie". Arbejdet med P.W. Lunds udgravninger i Minas Gerais (Brasilien) er fortsat, og arbejdet med Eugen Warmings ungdomsarbejder er afsluttet. En artikel om *Ficus bengalensis* L. (Moraceae) er færdiggjort (M. Sterll).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

O. Hamann: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. M.Sc.-graden ved Aarhus Universitet og vedr. ph.d.-graden ved National University of Ireland, Cork.

I. Friis: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Universitetet i Oslo.

O. Ryding: Medlem af stillingsudvalget vedr. stillingen som museumsleder (instituttleder) ved SNM.

H. Knudsen: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. besættelse af svampekurator-stillingen ved herbariet i Gøteborg.

O. Seberg: Medlem af evalueringspanelet i SE-TAF (Stockholm, Sverige), en del af SYNTHESYS. Ekstern ekspert ved evaluering af to forslag (Plant Molecular Biology, Systematics and Biodiversity) til strategiske satsninger på Göteborgs Universitet. Ekstern bedømmer af ansøgning om docent-kompetence ved Institutionen for Systematisk Botanik (Uppsala Universitet). Ekstern ekspert for Högscoleverket, Stockholm ved evaluering af biologi- og ph.d.-studiet på samtlige 22 universiteter og højskoler i Sverige.

Redaktionelle hverv

K.I. Christensen: Medlem af den redaktionelle ledelsesgruppe i Flora Nordica-projektet. Redaktør og forfatter til ca. 160 botaniske artikler til Gyldendals DVD og online leksikon.

J.I. Find: Medlem af redaktionskomiteen for New Zealand Journal of Forestry Science.

I. Friis: Medlem af redaktionskomiteer for flere tidskrifter og værker, specielt "Flora of Ethiopia and Eritrea".

O. Hamann: Medlem af redaktionskomiteerne for Biodiversity and Conservation, Candollea og Galápagos Research.

H. Knudsen: Medlem af redaktionen af Funga Nordica.
J.D. Møller: Redaktør af Dansk Dendrologisk Årsskrift.

H.Æ. Pedersen: Medlem af redaktionskomiteerne for Rheedeia og "Flora of Thailand".

G. Petersen: Symposium-redaktør for TAXON "Mitochondrial dna Sequences in Plant Phylogenetics and Evolution" – The XVII International Botanical Congress, Vienna, Austria.

O. Seberg: Symposium-redaktør for TAXON "Mitochondrial DNA Sequences in Plant Phylogenetics and Evolution" – The XVII International Botanical Congress, Vienna, Austria. Korresponderende medlem af the Editorial Advisory Committee of Australian Systematic Botany. Redaktør af "Dansk Flora", Gyldendals Forlag.

Udvalg, fonde mv.

K.I. Christensen: Næstformand for Dansk Dendrologisk Forening. Medlem af Nordisk Arboretudvalg.

I. Friis: Formand for den Internationale Nomenklaturkomité for Frøplanter, for Videnskabernes Selskabs Udvalg for Udadrettet Virksomhed. Sekretær for den Danske Nationalkomité for Biologi.

O. Hamann: Formand for Stiftelsen Sorø Akademis Suserupudvalg. Næstformand for best. for WWF Danmark. Medlem af best. for Galápagos Darwin Trust. Rådmedlem IABG. Medlem af BGCIs internationale Advisory Board, IUCNs World Commission on Protected Areas, Charles Darwin Foundation for the Galápagos Isles og den internationale dommerkomité ved Journées de Plantes de Courson. KU's tilsynsførende for Allindelille Fredsskov.

E.S. Hansen: Medlem af i Museumsrådet for København og Frederiksberg.

H. Knudsen: Projektbedømmer for National Science Foundation (USA). Deltager i det svenske Artdatabankens videnskabelige råd ved uddeling af forskningsbevillinger.

J.D. Møller: Medlem af forretningsudvalget for fondet for Træer og Miljø og af bestyrelsen i Dansk Dendrologisk Forening. Medlem af Museumsrådet for København og Frederiksberg. Medlem af bestyrelsen for kollegiet Kollegiegården som repræsentant for KU. Botanisk konsulent for CITES.

R. Nielsen: Beskikket som sagkyndigt medlem af Miljøklagenævnet.

H.Æ. Pedersen: Medlem af Flora Nordica-projektets ledelsesgruppe og af Committee for Mapping the Flora of Europe.

G. Petersen: Deputy Leader af Synthesys Network Activity E: Developing storage and retrieval systems for new types of collections and their products. Medlem af organisationskomiteen for 4th International Conference: "The Comparative Biology of the Monocotyledons" and the 5th International Symposium: "Grass Systematics and Evolution". Ansvarlig (med O. Seberg) for DanBIF International Conference on Barcoding. Bestyrelsesmedlem af DanBIF.

O. Ryding: Medlem af CITES videnskabsråd, og kontaktperson for karplanter.

O. Seberg: Leder af Synthesys netværk-aktiviteten "Developing storage and retrieval systems for new types of collections and their products". Medlem af bestyrelsen i

Willi Hennig Society. Medlem af det rådgivende udvalg for "Consortium for the Barcode of Life. Formand for organisationskomiteen for 4th International Conference "The Comparative Biology of the Monocotyledons" og the 5th International Symposium: "Grass Systematics and Evolution". Ansvarlig (med G. Petersen) for DanBIF International Conference on Barcoding.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Botanisk Have & Museum er medlem af Miljø- og Energiministeriets Videnskabelige Råd for Washingtonkonventionen/CITES.

J.D. Møller har foretaget bestemmelser af ved og plante-materiale for Rigspolitiets tekniske afdeling og for private og offentlige virksomheder.

Udstillingsvirksomhed og anden formidling

Udstilling om "Bibelens planter"

Sommerens udstilling på museet viste og omtalte en række planter fra Bibelen, og der blev gjort rede for deres brug og for hvordan og hvor, de indgår i Bibelen. Udstillingens kurator var O. Ryding med ekstern hjælp fra cand.agro. Hans Arne Jensen. I tilknytning til udstillingen var der guidede rundture i udstillingen og i Botanisk Have, der samtidig udstillede de levende planter. Udstillingen blev åbnet den 24. juni og sluttede midt i oktober. J.D. Møller stod for udarbejdelsen af kvik-guider med 72 informative plantebeskrivelser, der som plancher blev sat op ved planterne. Udstillingen var meget populær, og der var stor interesse også fra aviser, radio og tv. Interessen blev ikke mindre af, at udstillingens åbning faldt sammen med Trinitatis kirkes og jubileum. Til lejligheden fremstilledes en plakat med illustrationer af Bibelens planter. Den var tegnet af kunstneren Kirsten Tind og blev solgt i Botanisk Haves butik.

Sidste års udstilling om de giftige planter blev gentaget, således at de besøgende ved havens indgang kunne vælge mellem at fokusere på giftige planter eller på Bibelens planter. Der har været stor interesse for at benytte sig af muligheden for at finde og læse om de interessante planter i haven.

Kulturnat

Også i 2006 deltog Botanisk Have & Museum i Kulturnatten med temaet 'Det forbløffende liv' med forelæsninger og udstillinger i samarbejde med Biologisk Institut. Palmehuset var åbent fra 18-24, og medarbejdere fortalte og viste planter med tilknytning til det forunderlige liv: Insektædende planter, tropiske nytteplanter, sukkulenter inkl. formering og mangrover med forbindelse til tsunamisens hærgen.

Floral Symphony

I november åbnede udstillingen "Flora Symphony" i Botanisk Haves lille udstillingsbygning bag Palmehuset. Anledningen var markeringen af 60 års diplomatiske relationer mellem Filippinerne og Danmark, og udstillingen omfattede værker af den kendte filippinske kunstner Manuel D. Baldemor.

Anden formidling

Botanisk Haves primære formidling sker gennem den permanente samling af levende planter, hvoraf størstedelen er tilgængelig for publikum. Informationen til publikum om

plantesamlingen er i løbet af de sidste par år blevet betydeligt forbedret og udvidet med "kvikguider" til væksthuse, nye oplysende skilte om havens planter osv.

Som sædvanlig blev Haven stillet til rådighed for adskillige arrangementer og tv- og filmoptagelser, og Haven blev igen omtalt positivt i pressen ved mange lejligheder. Der har været afholdt en fløjtekonkurrence i Palmehuset, og i anledning af 60-års-regeringsjubilæet for Hans Majestæt Kong Bhumibol Adulyadaj af Thailand blev Thailands nationaltræ *Cassia fistula* plantet i Palmehusets midterste afdeling af den Thailandske ambassadør og Havens direktør.

Flere medarbejdere præsenterede Have og Museum i tv- og radioprogrammer, ved foredrag og forskellige andre arrangementer. Der blev afholdt ca. 50 bestilte rundvisninger (firmaer, institutioner, interessegrupper, foreninger, oplysningsforbund og haveselskaber).

Botanisk Have & Museums medarbejdere deltog i årets løb i en lang række kurser, ekskursioner, studieophold, symposier og kongresser og repræsenterede derigennem Have og Museum i både ind- og udland.

Butikken har som sædvanlig haft forskellige temaer gennem året. Der fokuseres stadig på specielle plantegrupper som orkideer og sukkulenter til vindueskarmen. Til udplantning på friland har butikken især peget på historiske roser, og de seneste års succes med salg af hørpalm (*Trachycarpus fortunei*) er videreført.

Havens opsynspersonale varetager en stor del af den daglige kontakt med publikum, og gartnere, butikspersonale og videnskabelige medarbejdere besvarede som sædvanlig mange spørgsmål fra publikum om botanik og plantedyrkning.

Museal virksomhed

Botanisk Museum

Botanisk Museums samlinger omfatter nu 2.623.000 herbariestykker.

De blev benyttet af museets stab samt af 314 gæster, heraf ca. halvdelen i generalherbariet for karplanter.

I løbet af året indgik 17.933 nye indsamlinger til museet (5.622 karplanter, 30 mosser, 5332 alger, 1082 laver og 5865 svampe). Af disse er 15.613 indkommet som gaver, 847 som bytte, 475 ved køb og 998 som egne indsamlinger. Til brug for videnskabelige studier har museet formidlet 26 indlån med 883 indsamlinger til danske forskere, mens 109 udlån med 5041 indsamlinger blev sendt til udenlandske institutioner. Der er formelt besvaret 63 forespørgsler fra ind- og udenlandske forskere plus et større antal uformelle.

Et større antal anmodninger om scanning- eller xeroxkopier af herbarieeksemplarer og spørgsmål vedrørende indsamlinger i herbarierne er blevet besvarede.

Museet har registreret i alt 20.934 typer i Typedatabasen. I løbet af året er digitale fotos af ca. 50 % af disse blevet gjort tilgængelige online, men en fortsættelse af projektet afventer støtte.

Registreringen af typerne i svampe- og lavherbariet er fortsat på lavt blus. Der er sket en opdatering af de svampedatabaser, der ligger på nettet, og data er overført til GBIF.

I øvrigt er der foregået en almindelig indtastning i årets løb, så den samlede svampebase nu er på knapt 66.000 poster, en forøgelse med 5.865.

I årets løb har der i det danske herbarium for karplanter været et større angreb af tobaksbiller. Hele museumsbygningen i Gothersgade 130 står derfor foran en gasning i januar 2007.

Botanisk Have

Registrering og plantebestemmelser

F. Arnklit har fortsat arbejdet med at løse problemet med manglende indsamlingsoplysninger i databasen. Igen i år er der overført 10.799 navne fra registret til BGCI og the Global Strategy for Plant Conservation.

Ved årsskiftet omfattede de levende planter i samlingen 12.278 taxa, fordelt på 313 familier, 2.697 slægter og 10.846 arter. Tallene viser fortsat en nedadgående tendens, hvilket dokumenterer, at de senere års besparelser efterhånden afspejles i en mærkbar nedgang i plantesamlingen. Siden år 2000 er antallet af taxa i Botanisk Have faldet med ca. 15 %, parallelt med at Haven har mistet ca. 27 % af sine gartnerstillinger. I 2006 var det for første gang nogensinde nødvendigt at kassere et større antal planter for at sikre at den reducerede stab kan passe samlingerne på et rimeligt kvalitetsniveau.

I sæsonen blev der skrevet 2.917 nye etiket-skilte til samlingen.

K.I. Christensen har foretaget ca. 100 bestemmelser af planter fra havens samlinger, ca. 180 bestemmelser af materiale fra andre forskere og publikum samt ca. 400 bestemmelser for Projekt Skånes Flora og ca. 380 bestemmelser for Atlas Flora Danica.

Havens gartnere har været særdeles aktive mht. at fremskaffe planter og frø til samlingerne, så der er noteret en tilgang på 514 frø-accessioner og 162 plante-accessioner, hvortil kommer 187 numre *Crataegus* indsamlet til forskningsformål af K.I. Christensen.

Frø- og genbanken

Frøsamlingen indeholder ca. 8.200 danske accessioner af varierende alder (ca. 300 nye i 2006) af 945 danske arter. Botanisk Haves basissamling (reservefrø) på frost omfatter lidt over 1.700 arter. Desuden opbevares en række af havens egne tilgange samt visse forskningsrelaterede og særligt bevaringsværdige frø på køl eller frost.

I *in vitro*-genbanken vedligeholdes kulturer af ca. 55 arter, og der er nu også oprettet en genbank i flydende kvælstof med kloner af skovtræer (*Abies nordmanniana*, *Picea sitchensis*, *P. abies*, *Quercus robur*, *Q. rubra* og *Fagus sylvatica*) fra kårede bevoksninger og fra kontrollerede bestøvninger af elitetræer.

Havens frøkatalog, Index Seminum, indeholdt 1.253 numre. Uddelingen af frø var ved årets udgang på 2.832 portioner fordelt på 130 kunder.

Havens friland og væksthuse

Dansk kvarter har været præget af store forandringer. Kampen mod padderokkerne fortsætter stadig på skråningen mod hovedgangen. Efter flere års indædt kamp mod snerler, humle, brændenælder, brombær, galdebær og andet ukrudt blev den gamle mahoniehæk fjernet helt. Derefter kunne der pilles nogle friske planter ud, og hele området blev plantet til igen. Der er desuden blevet ryddet op i skovbundspartiet, og der er blevet anlagt en ny sti, så man kan komme ind i området og se de planter, der før stod langt væk fra de omgivende stier.

I årets løb er der sket omfattende ændringer og forbedringer på stenhøjene, både mht. genopretninger af terrasser og stensætninger og mht. til beplantninger. Derudover er der anlagt nye stier, så publikums adgang og mulighed for at studere planterne er blevet forbedret.

Havens gamle træer kræver hyppig beskæring. Storme har anrettet en del skader på træerne, og enkelte er væltet. Der blev konstateret et kraftigt angreb af en hurtigt voksende svamp på den markante sukkerløn *Acer saccharinum* 'Wieri', der stod ved hjørnet af Botanisk Museum, så den måtte fældes. Træet blev plantet i 1894 og var således en markant del af havens historie.

Hestekastanierne ved havens indgang ved Nørreport er ligesom Københavns øvrige hestekastanier blevet angrebet af kastanie-minérmøl, der viser sig som brune pletter på bladene. Ved hjælp af en overdimensioneret støvsuger samles alle blade op fra jorden for at mindske antallet af larver i umiddelbar nærhed af træerne. Det ser ud til, at dette modangreb er lykkedes. Træerne holder sig angrebsfri til langt hen på sommeren, og først sent på sommeren kommer de brune pletter, formodentlig som følge af indflyvende minérmøl fra andre områder af København.

En stor del af Havens passionsblomster (*Passiflora*) er blevet samlet i et af vinduesbedene i Palmehusets centrale sektion (Hus 3) til stor glæde for publikum.

Havens samling af arter fra områder med mediterrant klima er blevet gennemgået og reduceret. Samlingen er nu overvejende placeret i Palmehusets østlige sektion (Hus 5), hvor bl.a. en række nåletræer fra den sydlige halvkugle måtte lade livet for at give plads til ændringerne.

Service til forskning og undervisning

Forsøgsafdelingen i Tåstrup og Kbh. har dyrket planter til 15 projekter for forskere fra Biologisk Institut, Molekylærbiologisk Institut, Botanisk Have og Kemisk Institut, DTU. Derudover dyrkes der både i Tåstrup og Kbh. et stort antal planter til Biologisk Instituts undervisningsforsøg.

Havens plantesamling anvendes flittigt til forskellige former for undervisning, især af lærere og studerende fra KU, KVL og Danmarks Farmaceutiske Universitet. Til klasse- og laboratorieundervisning har Botanisk Have desuden leveret 5.497 stk. og levende materiale af 78 arter til Biologisk Institut, Danmarks Farmaceutiske Universitet, RUC og Folkeuniversitetet.

Tekniske installationer

SNM's "Laboratorium for Molekylær Systematik" blev etableret i Botanisk Have & Museum i 2006. Ud over den faste stab er en post doc., en forskningsassistent, en ph.d.-student og to specialestuderende tilknyttet laboratoriet, og det benyttes endvidere i forbindelse med undervisning på biologistudiets kandidatdel og til formidlingsopgaver overfor gymnasieskolen.

Biblioteksvirksomhed

Botanisk Centralbibliotek betjener primært forskere og studerende, men er også offentligt hovedbibliotek for botanik i Danmark. Der blev i 2006 udleveret 3.971 bind til hjemlån og 2.471 til brug for lånere på læsesalen. Som interurbanlån blev ekspederet 138 bøger og 2.521 fotokopier. Dertil kommer et ukendt antal online-tidsskriftartikler. I årets løb var der 1.225 besøgende på biblioteket. Der er udsendt tre hæfter af Lindbergia og fire hæfter af URT til bib-

liotekets bytteforbindelser. Tilvæksten af bøger var 547 og af tidsskriftårgange 940. Bestanden af bibliografiske enheder er nu 154.000.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Botanisk Have deltager i arbejdet i International Association of Botanic Gardens (IABG) og Botanic Gardens Conservation International (BGCI), hvor Haven er Danmarks repræsentant i BGCIs European Consortium of Botanic Gardens, samt Nordisk Arboretudvalg (NAU).

Vævslaboratoriet samarbejder i højteknologiprojektet med Syddansk Universitet, Odense Teknikum og Robo-Cluster (OU) omkring automatisering af planteproduktion via somatisk embryogenese.

Forskningsophold i udlandet

I. Friis: Knap tre måneders feltarbejde i Etiopien.

Geologisk Museum

Forskningsvirksomhed

1. Mineralogi

Forskningen ved den mineralogiske samling er koncentreret om mineraler fra alkaline forekomster og carbonatitforekomster og omfatter bl.a. undersøgelser af sjældne jordarters mineraler og deres krystalstrukturer.

Bogen "En Verden af mineraler i Grønland" er færdiggjort (K. Secher, GEUS, O.V. Petersen og O. Johnsen).

Projektet "Sjældne jordarters carbonater: genese, krystalkemi og mikrostrukturel analyse" er videreført. Materialet fra Qaqarsuk forekomsten er færdigbearbejdet, og nyt materiale fra en nyopdaget carbonatitforekomst er inddraget (O. Johnsen, J.D. Grice og R.A. Gault, Ottawa).

Krystalkemiske forhold af okanoganitgruppens mineraler er undersøgt. Et manuskript om et nyt mineral i gruppen, hundholmenit-(Y), er nær sin afslutning (G. Raade, Oslo, og O. Johnsen).

Arbejdet med en monografi "The Kongsberg Silver Mines: Geology, Mineralogy and Mining History" er videreført. I den forbindelse er mineralsamlinger i København, Oslo, Kongsberg, Trondheim, Uppsala og Stockholm gennemgået (F.S. Nordrum, Kongsberg og O. Johnsen). Et kapitel om Kongsbergsølvet i Geologisk Museums mineralsamling indgår i bogen (O. Johnsen).

2. Petrografi

Ved Petrografisk Samling fokuseres på den dynamiske udvikling fra den initiale opsprækning af kontinenter og dannelsen af rift-dale med sedimentære bassiner over den gyldende drift af de opsplittede skorpedele og frem til dannelsen af oceanskorpen.

Geologisk udmåling og kompilation af profilkort fra Nuussuaq og Disko baseret på multi-model fotogrammetri, feltarbejde og geokemi (A.K. Pedersen, L.M. Larsen, GEUS, K. Dueholm, DTU, o.a.)

Kompilation af geologiske kort over Paatuutområdet på Nuussuaq baseret på vulkanologiske og sedimentologiske

studier (A.K. Pedersen, G.K. Pedersen, L.M. Larsen, GEUS o.a.)

Kompilation af specialkort over de ældste hyaloklastit-dækkede lavaøer, som nu er oliemættede, fra Nuussuaq (A.K. Pedersen, F.G. Christiansen, L.M. Larsen).

Monografi om den paleocæne vulkanisme i Nuussuaqbassiner er under udarbejdelse (A.K. Pedersen og L.M. Larsen, GEUS).

Den ældste olie fra Asuk i Nuussuaqbassinet (J. Bojesen-Koefoed, F. G. Christiansen, A.K. Pedersen o.a.)

Forskning med fokus på fremkomsten af liv og udviklingen af fotosyntese i Jordens tidlige historie samt hvordan tilstedeværelsen af liv har påvirket Jordens geologiske udvikling. Deltagelse i Danmarks Grundforskningsfonds Nordisk Center for Jordens Udvikling. Studier af de termodynamiske konsekvenser af forskellige metaboliske livsstrategier på jordlignende planeter. Geologisk feltarbejde i Isua, Vestgrønland i samarbejde med Harald Furnes, Bergen, Marten DeWit, Johannesburg og Hubert Staudigel, Scripps. Et manuskript vedrørende tilstedeværelsen af oceanbundsbasalter er afsluttet (M. Rosing).

Et ph.d.-projekt om metabolisk isotopfraktionering i den arkæiske geologiske lagserie – Molybdænisotoper som mulige biotracers – er indledt. De ældste fossiler på Jorden er 3.5 mia. år gamle – tilsyneladende fotosyntetiserende cyanobakterier. I endnu ældre sedimentære aflejringer (> 3.5 Går) finder man tegn på biologisk aktivitet. Disse indikatorer kommer fra observation af kulstof- og svovlisotop fraktionering. Molybdæn (Mo) indgår i metaboliske kredsløb og er derfor kandidat som en ny "biotracer" på linje med C og S (T.W. Dahl med M. Rosing og R. Frei som vejledere).

3. Meteoritter

Det tidlige solsystems kronologi. Datering med specielt den kortlivede isotop ^{26}Al har ført til en revideret opfattelse af tidlige faser i solsystemets udvikling (H. Haack, M. Bizzarro, M. Rosing o.a.).

Satellitprojektet Bering. Formålet med Bering-projektet er at konstruere en deep space-satellit, der er i stand til automatisk at detektere og karakterisere asteroider (H. Haack, P.R. Bidstrup o.a.).

Det tidlige solsystems dynamik. I solsystemets tidligste faser var der både gas, støv og større partikler til stede. Vekselvirkningen mellem de tre komponenter var styrende for transport af materiale i solsystemet og opbygningen af planeterne og de andre legemer i solsystemet. Vi studerer en hidtil overset vekselvirkning mellem gas og partikler med eksperimentelle og teoretiske metoder (H. Haack o.a.).

Et ph.d.-projekt om observation af asteroider med en fundamentalt ny observationsmetode er fortsat. Observationen sker fra rummet ved hjælp af den tyske satellit "the Flying Laptop", som forventes opsendt primo 2007. Simuleringsforsøg udføres for at kalibrere kameraet, og erfaringer herfra vil indgå i Satellitprojektet Bering (P.R. Bidstrup med H. Haack som vejleder).

En oversigtartikel om småplaneters kerner er afsluttet og publiceret i "Meteorites and the Early Solar System II" (N. Chabot, Baltimore, og H. Haack).

Et studie af et usædvanligt vulkanudbrud på Island og dets sammenhæng med tilsvarende udbrud på Mars er blevet publiceret i *Journal of Geophysical Research* (H. Haack, M. Rossi og J. Dall).

4. Kvartærgeologi – palæobotanik

Forskningen ved den kvartærgeologisk-palæobotaniske samling er især koncentreret om kvartærtidens klima- og miljøændringer – samspillet med istidens iskapper og de skiftende levevilkår. Desuden forskes der i Karbontidens naturmiljø.

Ændringer i havis og gletschere ved kysten af Det Arktiske Ocean i det nordligste Grønland. Arbejdet er en del af et større internationalt projekt (S. Funder, K.H. Kjær o.a.)

Istider, mellemistider og miljøændringer – sedimentologi, palæontologi, tafonomi og GIS-modellering i akvatiske og glaciale aflejringer, især fra den sidste mellemistid og istid i det nordlige Rusland. Arbejdet er en del et større europæisk forskningsprojekt (S. Funder, K.H. Kjær o.a.).

Det glaciale miljø – samspillet mellem sediment, processer og landskaber – herunder ikke mindst den skandinaviske iskappes dynamik gennem den sidste istid og dens indflydelse på vores landskaber, belyst ved digitale højdemodeller (DHM), orthofotos og 3D visualiseringer. Arbejdet foregår i flere nordiske projekter (K.H. Kjær o.a.).

Luminescens- og C14-datering dels af middelalderens kystudvikling og lokaliseringen af det middelalderlige Isøre Ting i Odsherred (S. Funder, K.H. Kjær o.a.).

Bestemmelse af fortidens havtemperatur ved analyse af $^{18}\text{O}/^{16}\text{O}$ -forholdet i nulevende og fossile muslingeskaller fra Grønland og Maine. Arbejdet er en del af et amerikansk forskningsprojekt (S. Funder o.a.).

Indsamling af svenske mammutfund med henblik på rekonstruktion af faunahistorie og palæo-miljø gennem varmere perioder under sidste istid (K.H. Kjær o.a.).

På sporet af det ældste dna: analyse af permafrossent organisk sediment fra den 2.3 mio år gamle Kap København Formation i Nordgrønland (S. Funder o.a.)

Planternes kolonisering af højlands- og bjergområder i Mi. Palæozoikum, belyst ved nye indsamlinger af plante-fossiler fra klassiske lokaliteter i Tjekkiet og Frankrig (Arden Bashforth o.a.)

5. Invertebratpalæontologi

Det tidligere Palæozoikum var et meget vigtigt interval for brachiopod-evolution. Studier af kambriske brachiopoder fra Wisconsin, Grønland og Sverige, fra Ordovicium i Irland, Danmark, Kina, Grønland, Skotland, Norge og Rusland og Silur i Irland og Skotland er fortsat (med flere medforfattere). Arbejdet med kambriske brachiopoder fra Himalaya (med N. Hughes, California, og L. Holmer, Uppsala), Spanien (med E. Villas, Zaragoza) og Sydfrankrig (med A. Bonin, Dijon) fortsætter. Især fokuseres på den ordoviciske biodiversifikation og den sen-ordoviciske ud-døen (D.A.T. Harper).

Fortsat arbejdet med taksonomi, palæoekologi og biogeografi af brachiopoder fra det caribiske område og sydøstlige USA (med R. Portell, Gainesville, Florida, og S. Donovan, Leiden). Der arbejdes på materiale fra Kænozoikum af Barbados, Carriacou, Curaçao, Belize (med B. Holland, Belize) og Florida (med R. Portell). En afhandling om prædation på caribiske brachiopoder er i trykken (med S.K. Donovan) (D.A.T. Harper).

Arbejdet fortsættes med Ø. Hammer, Universitetet i Oslo og Birger Schmitz, Lunds universitet med studiet af lokal og global diversitet gennem Ordovicium især i Baltoskandia. Hammer og Harper har udført version 1.59 af deres opgraderede palæontologiske software – PAST på nettet som freeware (<http://folk.uio.no/ohammer/past>) (D.A.T. Harper).

Feltarbejde i Peary Land i juli og august har afsløret mange nye facetter af brachiopodernes udvikling hen over Ordovicium-Silur grænsen i tropiske områder. Et multidisciplinært studium af sektioner ved Citronens Fjord, G.B. Schleys Fjord og Børglum Elv omfatter resultater fra isotopgeokemi, palæontologi og sedimentologi (D.A.T. Harper o.a.).

Et ph.d.-projekt om en palæoøkologisk og biogeografisk undersøgelse af Sen Ordovicium-Tidlig Silur intervallet baseret på brachiopoder er i gang. Ordovicium-Silur grænsen hører til blandt de fem største masseuddøen-hændelser kloden har gennemlevet. Ved hjælp af taksonomiske og statistiske undersøgelser studeres det skiftende palæoøkologiske og biogeografiske mønster hos brachiopodfaunaer gennem dette tidsinterval, specielt i det tropiske bælte (C.M.Ø. Rasmussen med D.A.T. Harper og M.G. Bassett, Cardiff, som vejledere).

Fortsat arbejdet med Kambrium og Ordovicium i Baltoscandia med særligt henblik på udredning af aflejringsforhold og havniveausvingninger. I forbindelse hermed blev der udført en kernt boring gennem Nedre Kambrium på Bornholm. Resultaterne medførte revision af det igangværende arbejde med en sekvensstratigrafisk inddeling af Nedre og Mellem Kambrium i Skandinavien (med N. Schovsbo, GEUS). Desuden har der været arbejdet med beskrivelse og fotografering af mellemkambriske trilobitter fra Bornholm (med T. Weidner, Juelsminde, og palæoøkologien i Elnes Formationen i Oslo-området (med T. Hansen, Oslo). Trilobitfaunaen i øverste mellem kambrium – nederste Ordovicium på Random Island, Newfoundland, er under beskrivelse (med V. Poulsen, Græse) (A.T. Nielsen)).

Feltarbejde og fossilindsamling i den nedre ordoviciske og tidlig silure lagfølge i Peary Land, Nordgrønland, især fokuseret på et studie af de ordoviciske cephalopoder i tiden op mod den massive uddøen lige før Ordovicium-Silur grænsen. Der arbejdes fortsat med foraminiferer fra Maastrichtien i den danske del af Nordsøen og Nordjylland (i samarbejde med GEUS). Conodonttaxonomi, biostratigrafi og lithostratigrafi i de ordoviciske lagfølger i det østlige Nordgrønland (med P. Smith, Birmingham) samt beskrivelse af karbonatbjergarter og makrofossiler fra ordoviciske og silure havbundsprøver indsamlet i området mellem Grønland og Canada (i samarbejde S. Stouge og kolleger fra GEUS). Et manuskript omhandlede sporfossiler fra Daniennalejringerne på Nuussuaq, Vestgrønland, er afleveret til trykning (med S. Donovan, Leiden, og D.A.T. Harper) (J.A. Rasmussen)).

6. Vertebratpalæontologi

Forskningen er fokuseret på studiet af fossile hajer fra Trias, Jura og Kridt i Asien. Jura- og Kridt-faunaerne fra Khoratplateauet er studeret under et 6 ugers ophold i Thailand. Fossile hajer fra Jura i Hubei provinsen er studeret under et 2 ugers ophold i Kina (G. Cuny).

Revision af en fransk theropod fra Jura (med M.D. Ezcurra, Argentina). Jura-faunaen fra Bornholm (med J. Rees). Et studium af de fossile hajer på Kridt/Tertiærgrænsen på Sjælland er indledt. Faunaen fra Nedre Kridt i Tunesien (med M.J. Benton, Bristol, A. Cobbett, Bath, og C. Trueman, Portsmouth) (G. Cuny)).

Et ph.d.-projekt om "Anatomy and Evolutionary Relationships of Fossil Birds from the Danish Lower Eocene" er fortsat, finansieret af University College Dublin (B. Lindow med G.J. Dyke, Dublin, og G. Cuny som vejledere).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

G. Cuny: Suppleant for D.A.T. Harper i DK-TAF User Selection Panel (Synthesys).

S. Funder: Bedømte et forskningsprojekt for det norske forskningsråd.

H. Haack: Er sekretær for Nationalkomiteen for Geologi. Medlem af bestyrelsen for Meteoritical Society. Medlem af formidlingsudvalget for Det Naturvidenskabelige Fakultet.

D.A.T. Harper: Var formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved KU. Deltager i et stipendiebedømmelsesudvalg. Censor ifm. en ph.d.-afhandling ved University of Birmingham. Medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Lunds universitet. Bedømmer for Vetenskapsrådet, Sverige, Deutsche Forschungsgemeinschaft, Tyskland, "Research in Flanders", Belgien og DK-TAF (EU Danish Taxonomic Facility, Copenhagen).

A.K. Pedersen: Har været formand for et stipendieudvalg for fagområdet geologi ved Det Naturvidenskabelige Fakultet. Bedømt et forskningsprojekt for det Færøske Forskningsråd.

M. Rosing: Har bedømt forskningsansøgninger fra NERC (UK) og NASA (USA) og review'et manuskripter for talrige videnskabelige tidsskrifter.

Udvalg og fonde

N. Hald: Er formand for Geologisk Museums Støttefond.

Tillidshverv

G. Cuny: Sidder i Danekræudvalget, i Geocenterudvalget for fjernelse af barrierer for samarbejde. Er med i digitaliseringsudvalget ved SNM. Medlem af DanBIF.

S. Funder: Er daglig sikkerhedsleder. Medlem af Miljøgrupperne ved Geologisk Museum og Statens Naturhistoriske Museum. Medlem af Geocenterets biblioteksudvalg.

N. Hald: Var formand for Geologisk Museums danekrægruppe. Museets repræsentant i en styregruppe for et projekt om en dokumentation af samtlige genstande og præparater fra Det kgl. Kunstammers 1775-inventarium. Museets repræsentant i Kulturarvsstyrelsens rådgivende råd for Naturhistorie. Formand for Nationalkomiteen for Geologis emnegrupper for forvaltning og for formidling. Repræsenterede museet i Museumsrådet for København og Frederiksberg. Repræsenterer SNM i et af Kulturarvsstyrelsen nedsat udvalg for standarder for bevaring og håndtering af museumsgenstande, arkivalier mv.

D.A.T. Harper: Er museets vicefagchef. Medlem af GI og GM's fælles forsknings- og ph.d.-udvalg, SNM's forskningsudvalg, Geocentrets strategiudvalg, speciale- og ph.d.-udvalg samt biblioteksudvalg. Viceleder af DK-TAF (Danish Taxonomic Facility) som en del af EU's Synthesys-netværk. Medlem af Danekræudvalget.

A.T. Nielsen: Er formand for Danekræ-udvalget. SNM's repræsentant i det faglige Råd for Naturhistorie under Kulturarvsstyrelsen.

A.K. Pedersen: Er medlem af GI og GM's fælles forskningudvalg, af SNM's forskningsudvalg og af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv og GM's fælles samarbejdsudvalg; Medlem af bestyrelsen for Dansk Islandsk Fond, udpeget af konsistorium.

J.A. Rasmussen: Er formand for SNM's formidlingsud-

valg. Medlem af SNM's webgroup, Geocenterets rekrutteringsudvalg, GM's Danekræudvalg samt er ansvarlig for GM's kustoder og GM's spørgestjeneste (sidstnævnte med A.T. Nielsen).

M. Rosing: Er geologichef og vicedirektør for Statens Naturhistoriske Museum.

Redaktionelle hverv

S. Funder: Er fagredaktør for Meddelelser om Grønland, Geoscience og medlem af redaktionskomiteen for Boreas.

D.A.T. Harper: Er formand af Palaeontological Association's Publications Board. Redaktør af Lethaia og fagredaktør for Geological Journal, the Swiss Journal of Geosciences og Palaeoworld (Elsevier). Hovedredaktør af "Proceedings of the Fifth International Brachiopod Congress" som publiceres i tidsskriftet Fossils & Strata.

A.K. Pedersen: Er medlem af redaktionskomiteen for Bulletin of the Geological Society of Denmark.

J.A. Rasmussen: Er medredaktør af det internationale, palæontologiske tidsskrift Lethaia.

M. Rosing: Er i redaktionskomiteen for Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin.

Udstillingsvirksomhed og anden formidling

Geologisk Museums udstillinger har været holdt åbne for publikum tirsdag til søndag kl. 13-16.

En ny permanent udstilling om universets og solsystemets udvikling åbnedes den 26. juni. Udstillingen beskriver, hvordan universet blev til, hvordan grundstofferne i stjerner opstod, og hvordan vores eget solsystem blev til for 4.569 millioner år siden. Som noget nyt er det danske forskere fra Københavns Universitet, der via et antal video-skærme fungerer som guider i udstillingen. De besøgende får derfor ikke kun en ekspertindføring i emnet, de får også indsigt i, hvad der forskes i på Københavns Universitet. Som noget nyt er udstillingen desuden tosproget, så vores udenlandske besøgende også kan have glæde af den.

En udstillingsserie "Månedens Mineral" er under forberedelse.

Efterårsferien: I skolernes efterårsferie havde udstillingerne åbent kl. 10-16. Arrangementet indledtes med "Kulturnatten" fredag 13.10., hvor Geologisk Museum havde åbent for publikum kl. 18-24. 1.833 personer besøgte museet denne aften, hvor medarbejdere og specialestudierende holdt korte foredrag om geologi.

Museets samlede besøgstal inden for den almindelige åbningstid, kulturnatten og efterårsferien inklusive, var 19.128.

Rundvisninger: Skoler og andre grupper er blevet rundvist i museets udstillinger uden for den almindelige åbningstid, i alt 7.147 personer.

Populære foredrag: Der blev i 2006 afholdt 12 foredrag for museets publikum med i alt 851 tilhørere. Til fire ekskursioner var der 140.

Museets medarbejdere har besvaret flere hundrede henvendelser om bestemmelse af bjergarter, mineraler og fossiler og har afholdt en lang række foredrag uden for museet, bl.a. i regi af folkeuniversiteter og aftenskoler.

Kongresser og symposier

G. Cuny organiserede i samarbejde med Anne Kemp (University of Queensland) et symposium om "Bio-mineralisation in fish bones and teeth: from microscopy to design of materials", som en del af 7th International Congress on the Biology of Fish i St Johns, Canada.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Forskningsophold i udlandet

G. Cuny: Tilbragte en måned i Thailand i februar og igen i juni for at studere Jura- og Kridt-faunaerne fra Khorat-plateauet. Feltarbejdet blev støttet af SNF.

Minik Rosing: Deltog i Galathea 3 som togtleder fra København til Azorerne via Færøerne og Grønland. Som Allan C. Cox Visiting Professor har Minik Rosing opholdt sig nogle måneder ved Stanford University, Californien.

Netværk

S. Funder: Er medlem af Den Danske Nationalkomité for INQUA (International Quaternary Association). Medlem af "Subcommission for European Quaternary Stratigraphy" under INQUA.

D.A.T. Harper: Er "President of the International Palaeontological Association", "Chair of Publications Board of the Palaeontological Association", Voting Member of the Ordovician Subcommission og medleder af IGCP (International Geosciences Programme, UNESCO) projekt 503, "Ordovician Palaeogeography and Palaeoclimate".

O. Johnsen: Er dansk repræsentant og "voting delegate" i International Mineralogical Association (IMA). Medlem af IMA's Commission on New Minerals, Nomenclature and Classification.

A.T. Nielsen: Er "Corresponding member" af Subkommissionen for ordovicisk stratigrafi.

J.A. Rasmussen: Er dansk repræsentant i den nordiske, palæontologiske stiftelse, Lethaiastiftelsen, "council member" i Palaeontological Association. Korresponderende medlem af Subkommissionen for Ordovicisk Stratigrafi.

M. Rosing: Er formand for Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland. Næstformand i bestyrelsen for Arktisk Institut. Næstformand for bestyrelsen for Dansk Polarcenter. Medlem af Det Kongelige Danske geografiske Selskabs Råd og Præsidium for Eksperimentariatet.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Geologisk Museum har et nært samarbejde med Geologisk Institut, bl.a. gennem fælles forskningsplanlægning. Museet er medlem af Geocenter København og har en samarbejdsaftale med Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i Nuuk.

Zoologisk Museum

Forskningsvirksomhed

1. Zoologisk systematik, morfologi, fylogeni, zoogeografi og biologi

1.1. Protister, svampe og koraller

Revision af schizaminide foraminiferer fra Vest- og Sydafrika er fortsat (O. Tendal, med H. Thiel). En oversigt over xenophyphorer til "New Zealand Species 2000" er afsluttet (O. Tendal). En undersøgelse af ferskvandssvampe i Grønland er i manuskript (O. Tendal). Gennemgan-

ge af Færøernes havsvampe og oktokoraller (O. Tendal, M.T. Jensen, med A.B. Klitgaard) og dybhavssvampe fra Norskehavet (O. Tendal, delvis med H.T. Rapp) er fortsat, og et manuskript er færdiggjort. Et arbejde om kiselsvampe fra Weddellhavet er færdiggjort (O. Tendal, med D. Janussen). En undersøgelse af kalksvampe fra Weddellhavet er påbegyndt (O. Tendal, med H.T. Rapp og D. Janussen).

1.2. *Aschelminther*

Undersøgelser over den grønlandske kinorhynch-fauna fra Independence Fjord, NEW-polynya, Ikka-Fjord og Disko ved hjælp af SEM er fortsat (R.M. Kristensen, med O. Ziemer).

Bearbejdelsen af et stort materiale af Loricifera fra den Mexikanske Golf er fortsat (I. Heiner).

1.3. *Ledorme*

En fylogenetisk analyse af polychætfamilien Spionidae er afsluttet (D. Eibye-Jacobsen, med J. Jelsing). Revisioner af slægterne *Asclerocheilus* (Scalibregmatidae) og *Scolelepis* (Spionidae) er fortsat (D. Eibye-Jacobsen). Undersøgelser af polychætfamilien Phyllodocidae fra Island og Færøerne og polychæter fra arktisk Canada er fortsat (D. Eibye-Jacobsen). Studier af nye arter af polychætfamilien Poecilochaetidae fra Thailand er fortsat (D. Eibye-Jacobsen). Et review af alle cambriske fossiler, som er blevet henført til ledorme, er fortsat (D. Eibye-Jacobsen). En gennemgang af upubliceret materiale af polychætfamilierne Sigalionidae og Phyllodocidae fra Argentina er påbegyndt (D. Eibye-Jacobsen, med J.M. Orensanz).

En revision af Psammodrilidae med beskrivelse af to nye arter fra Bermuda er afsluttet (K. Worsaae, med W. Sterrer). Molekylære, morfologiske og evolutionære undersøgelser af de interstitielle polychætfamilier Diurodrilidae, Nerillidae og Psammodrilidae samt repræsentanter fra andre interstitielle dyrerækker fortsættes med henblik på at undersøge betydningen af neoteni i evolutionen (K. Worsaae).

En undersøgelse af *Sabellaria*-tentaklernes struktur og funktion med anvendelse af scanningelektronmikroskopi og high-speed-video er afsluttet (C. Nielsen, med H.-U. Riisgård).

1.4. *Bjørnedyr*

Beskrivelserne af en ny art af *Dactylobiotus* fra Disko og to nye arter af *Mesostygartides* fra Saudi Arabien er afsluttede (R.M. Kristensen, J.G. Hansen, med T. Altiero). Revision af eutardigrad-slægten *Amphibolus* fra den palæarktiske region er fortsat (R.M. Kristensen, J.G. Hansen, med A.K. Katholm). En kladistisk analyse af alle heterotardigradslægter i familien Stygarctidae er fortsat (R.M. Kristensen, J.G. Hansen, med A. Jørgensen). Beskrivelser af marine bjørnedyr fra Færø Banke (20 nye arter) og fra marine huler i Australien (8 nye arter) er fortsat (R.M. Kristensen, J.G. Hansen, med T. Boesgaard og A. Jørgensen). Undersøgelser af den genetiske variation hos 11 populationer af *Echiniscus testudo* fra hele det palæarktiske område er fortsat (R.M. Kristensen, med A. Jørgensen).

Beskrivelsen af en ny slægt i familien Hypsibiidae er afsluttet (J.G. Hansen, med G. Pilato, R. Guidetti, L. Rebecchi, O. Lisi og R. Bertolani).

Generelle undersøgelser af det bucco-pharyngeale apparat hos tardigrader er afsluttet (J. Eibye-Jacobsen, med R.A. Dewel).

1.5. *Edderkopper*

En revision af den afrikanske springedderkoppeslægt *Tomocyra* er afsluttet (N. Scharff, T. Szuts). Fylogenetiske studier er fortsat, dels over hele ordenen Araneae (N. Scharff, med W. Wheeler, G. Hormiga, J. Coddington, L. Prendini og P. Sierwald), dels over edderkoppefamilierne Linyphiidae (N. Scharff, med G. Hormiga og M. Arnedo) og Araneidae (N. Scharff, med T. Blackledge). En revision af Australiens hjulspindere tilhørende underfamilien Araneinae er fortsat (N. Scharff, med V. Framenau). Et projekt om edderkoppen *Zodarion rubidum* i Danmark er afsluttet (N. Scharff, J. Birkedal-Schmidt, J. Pedersen).

Et projekt om udvikling af indsamlingsprotokoller til vurdering af artropod-biodiversitet i middelhavsområdet er afsluttet (P. Cardoso, N. Scharff, J. Birkedal-Schmidt, T. Szuts).

Et morfologisk projekt om edderkoppefamilien Araneidae's fylogeni er påbegyndt (T. Szuts, N. Scharff, med T. Blackledge).

En revision af den tropiske hjulspinderslægt *Acusilas* er fortsat (J. Birkedal-Schmidt, speciale).

1.6. *Krebsdyr*

Et arbejde over molekylært baseret fylogeni af Branchiopoda er afsluttet (J. Olesen, J. Stenderup, med H. Glenner). Fylogenetiske studier af Branchiopoda baseret på kombinerede analyser af morfologi og molekylære data er påbegyndt (J. Olesen, med S. Richter og W. Wheeler). Studier af ydre morfologi og fylogenetisk placering af den primitive krebsdyrgruppe Cephalocarida er fortsat (J. Olesen, med D. Waloszek). Studier af morfologi og fylogeni af dafnier fra det Kaspiske Hav er fortsat (J. Olesen, med S. Richter og N. Aladin). Beskrivelse af ny art af Tantulocarida fra Disko, Grønland er fortsat (J. Olesen, med S. Knudsen og M. Kirkegaard). Beskrivelse af en ny art af rovlevende fereje fra USA afsluttet (J. Olesen, med bl.a. C. Rogers). Taxonomiske studier af asellote isopoder fra New Zealand er fortsat (J. Olesen). Funktionsmorfologiske studier af Thermosbaenacea (Malacostraca) afsluttet (J. Olesen).

SEM- og LM-studier af larveudvikling og larval svømning hos *Argulus foliaceus* (Branchiura) fortsat (O.S. Møller, J. Olesen). Morfologisk baseret kladistisk analyse af Branchiura er fortsat (O.S. Møller, J. Olesen).

Et arbejde om Færøernes cirripedier er fortsat (O. Tendal, med S.H. Pedersen).

1.7. *Tusindben*

En oversigt over slægten *Doryptalum* er afsluttet (H. Enghoff, med P. Stoev). Arbejdet med familien Pachybolidae, herunder en ny slægt fra Madagascar, nydefinition af en afrikansk tribus og revision af slægten *Spiromimus* fra Madagascar, er fortsat (H. Enghoff, med T. Wesener). Nybeskrivelse af en art af *Taraccoblaniulus*, inklusive en analyse af postembryonal udvikling og livscyklus, er påbegyndt (H. Enghoff, med A. Serra). En oversigt over Tyrkiets tusindben er afsluttet (H. Enghoff). Et samarbejde med S. Panha, Chulalongkorn University, Bangkok, om thailandske tusindben er påbegyndt, herunder beskrivelsen af en ny art 'dragetusindben' (*Desmoxytes*).

1.8. *Exopterygote insekter*

Fylogenetiske studier inden for akvatiske og semiakvatiske tæger (Nepomorpha og Gerromorpha) er fortsat med en udvidet taxonomisk repræsentation og med inkludering af

de mitokondrielle gener for COI+II foruden 16s og 28s fra tidligere studier (J. Damgaard). Studier af taxonomi og fylogeni inden for Mantophasmatodea er fortsat (J. Damgaard, med K.-D. Klass og M.D. Picker), herunder placeringen af Mantophasmatodea blandt de øvrige exopterygote insektordener baseret på en analyse af sekvenser fra COI, 16S og 28S. Studiet af de fylogenetiske relationer inden for Blattaria er blevet udvidet med data for COI for alle tilgængelige arter (J. Damgaard).

Studier af danske markgræshopper er fortsat (J. Damgaard, med C. Kirkeby, kandidatspeciale). Studier af fylogeni og historisk biogeografi af mostæger (Hemiptera: Coleorrhyncha) er fortsat (J. Damgaard, med D. Burckhardt).

1.9. Endopterygote insektordners fylogeni

Som bidrag til belysning af de endopterygote insektordners fylogeni er en anatomisk undersøgelse af larvehovedet hos 'dværgskorpionfluer' (Nannomecoptera) påbegyndt (N.P. Kristensen, med R. Beutel & H. Pohl).

1.10. Hvepse

Faglig redaktion af hymenopterkapitlet til håndbog om Grønlands insekter er fortsat (L. Vilhelmsen). Fylogenetiske analyser af basale Hymenoptera inklusive fossiler er fortsat (L. Vilhelmsen, med A.P. Rasnitsyn og F. Ronquist). Detaljerede anatomiske undersøgelser af thorax hos Apocrita er fortsat (L. Vilhelmsen), og studier af propodeumpetiole forbindelsen hos Apocrita er påbegyndt (L. Vilhelmsen, med I. Miko og L. Krogmann). Udarbejdelse af manuskript om hovedanatomi hos larver af Xyelidae er påbegyndt (L. Vilhelmsen, med R. Beutel og L. Krogmann). Et arbejde om molekylær fylogeni for hærmyreslægten *Doryctes* er afsluttet (L. Vilhelmsen, med D. Kronauer, C. Schöning og J. Boomsma).

1.11. Fluer

Samarbejdet om den globale navnedatabase for tovinger (Diptera) fortsætter (T. Pape, med F.C. Thompson). Færdige bidrag er leveret til en manual om centralamerikanske tovinger: familienøglen (V. Michelsen, T. Pape, med M. Buch, m.fl.), en oversigt over tovingernes økonomiske betydning (T. Pape) samt kapitler om familierne Anthomyiidae (V. Michelsen), Oestridae (T. Pape), Rhinophoridae (T. Pape) og Sarcophagidae (T. Pape, med G. Dahlem). Dataindsamling for en større morfologisk-molekylær analyse af de calyptrate fluers fylogeni er fortsat som delprojekt under Diptera AToL (T. Pape, med R. Meier, S. Kutty, m.fl.). Systematiske, taxonomiske og nomenklatoriske studier over de calyptrate fluer er fortsat, og et katalog over Grønlands muscoide fluer er afsluttet (V. Michelsen). To mindre artikler med beskrivelser af nye arter af blomsterfluer (Anthomyiidae) fundet i Skandinavien er publiceret, og en notits om en art flue beskrevet for relativt nylig i familien Anthomyiidae, men som rettelig tilhører familien Scathophagidae, er afsluttet (V. Michelsen). Yderligere taksonomiske artikler om europæiske blomsterfluer er i manuskriptfasen (V. Michelsen), og en afhandling om *Eginia ocypterata* (Muscidae), som er et af ganske få insekter, der parasiterer tusindben i Europa, er afsluttet. Inden for kødfluerne (Sarcophagidae) er slægten *Engelimyia* revideret (T. Pape, med C. de Mello Patiu), og en ny art af *Hoplaphala* beskrevet (T. Pape). Sammenlignende SEM-morfologiske studier af kleptoparasitiske kødfluers larver er fortsat, og et arbejde over *Beludzhia* er afsluttet (T. Pape, med

K. Szpila). Statistiske og taxonomiske studier af pukkelfluefaunaen i den svenske Tyresta nationalpark er fortsat (T. Pape, med J. Bonet), og et mindre studie af forfodsmorfologien og eventuelle relationer til parringsadfærden hos den myre-associerede danske pukkelflue *Aenigmatias lubbocki* er afsluttet (S. Dupont, T. Pape).

Sammenlignende morfologiske studier og fylogenetisk analyse med kombinerede morfologiske og molekylære data for tsetse- og lusefluer er afsluttet (F. Petersen, ph.d.-studium).

1.12. Sommerfugle

Udarbejdelsen af en monografi over den endemisk-newzealandske familie Mnesarchaeidae er fortsat (N.P. Kristensen, med G.W. Gibbs). Udarbejdelsen af en oversigt over de afrotropiske slægter af familien Micropterigidae er fortsat (N.P. Kristensen, med D.R. Davis, D. Lees og G.W. Gibbs). Et kommenteret katalog over Madeiras sommerfugle er publiceret (O. Karsholt, med A. Aguiar). Et studie over et nyt skærmpantemøl af slægten *Agonopterix* er publiceret (O. Karsholt, med A. Lvovsky og C. Nielsen). Et kapitel om sommerfugle til håndbog om Grønlands insekter er afsluttet (O. Karsholt, N.P. Kristensen). Udarbejdelsen af en bog om Nordvesteuropas Gelechiidae er fortsat. En bearbejdelse af de europæiske Gnorimoschemini (Gelechiidae) til bogserien "Microlepidoptera of Europe" er fortsat (O. Karsholt, med P. Huemer). En gennemgang af Lepidoptera beskrevet af J.C. Fabricius i slægten *Pyrallis* er påbegyndt (O. Karsholt, med J. Baixeras).

1.13. Bløddyr

En beskrivelse af den tidlige udvikling af ormebløddyret *Chaetoderma* med anvendelse af scanning- og transmissionselektronmikroskopi og immuncytokemi er afsluttet (C. Nielsen, med A. Wanninger, G. Haszprunar og B. Ruthensteiner).

Undersøgelser af bløddyrfaunaen på shelf og kontinentalskråning ved Østgrønland er fortsat (T. Schiøtte).

Arbejdet med "The History of Malacology in Denmark, 1750-1900" fortsætter (J. Knudsen). En bearbejdelse af nudibrancherne fra Bioshelf (Thailand) er fortsat (K. Jensen).

Arbejdet med museets meget store samling af hjertemuslinger er fortsat (J. Hylleberg).

1.14. Mosdyr

Arbejdet med manuskriptet om mosdyr i "Zoology of Iceland" er fortsat; en beskrivelse af en ny art fra Island er under udarbejdelse (K. Bille Hansen).

1.15. Enteropneuster

Undersøgelserne over larveudviklingen og settlingen hos *Ptychodera* er afsluttet (C. Nielsen, med A. Hay-Schmidt).

1.16. Pighude

Undersøgelserne over søpindsvinenes sammenlignende anatomi er fortsat (M. Jensen, med A. Campbell).

1.17. Fisk

En global revision af de ungefødende brosmekvabber (Bythidae, Dinematchthyini) er fortsat, og en afhandling om de indo-vestpacificke slægter *Dipulus*, *Dermatopsis* og *Dermatopsoides* (6 nye arter) er afsluttet (P.R. Møller, med W. Schwarzhans). Taxonomiske afhandlinger om andre op-

hidiiforme taxa er afsluttet, herunder en ny art af *Lucifuga* fra Bahamas (P.R. Møller, J. Nielsen, med W. Schwarzhans og T. Iliffe); en ny art og slægt, *Ventichthys*, fra hydroterme væld i det østlige Stillehav (J.G. Nielsen, P.R. Møller, med M. Segonzac); og en ny art af *Tuamotuichthys* (J.G. Nielsen, P.R. Møller, med W. Schwarzhans og J.E. Randall). Taxonomiske arbejder er påbegyndt for *Spectrunculus* (J.G. Nielsen, P.R. Møller, med F. Uiblein) og *Apagesoma* (J. G. Nielsen, P.R. Møller, med N. King).

Studier af slægter fra New Zealand er fortsat (J.G. Nielsen, P.R. Møller). Et molekylærphylogenetisk studie af hele Ophidiiformes er fortsat (P.R. Møller, J.G. Nielsen, med W. Schwarzhans, F. Uiblein, S. Donnellan, mfl.).

Fylogenetiske studier af den polare familie ringbuge er afsluttet (S. Knudsen, P.R. Møller, med P. Gravlund). Beskrivelsen af en ny art *Careproctus* er afsluttet (S. Knudsen, P.R. Møller).

Taxonomiske arbejder over antarktiske og new zealandske ålebrosmer er afsluttet for slægterne *Seleniolytus* (P.R. Møller, med A. Stewart), *Lycenchelys* (P.R. Møller, med E. Anderson) og *Pachycara* (P.R. Møller, med N. King). Beskrivelsen af en ny art af *Lycenchelys* er påbegyndt (P.R. Møller, med C. Struthers). Udarbejdelse af 2. udgave af bogen "Fisk i grønlandske farvande" er fortsat (J.G. Nielsen, P.R. Møller). Beskrivelsen af en ny art *Lycodonus* fra den Midatlantiske Ryg er næsten afsluttet (P.R. Møller, med F. Uiblein og I. Byrkjedal).

Molekylærphylogenetiske studier af Alepocephaliodei er påbegyndt (J.Y. Poulsen, P.R. Møller, med M. Miya, S. Laouvre og M. Nishida).

Beskrivelse og fylogenetisk placering af en ny art af slimål, *Eptatretus*, fra hydroterme væld i det østlige Stillehav er i tryk (P.R. Møller, med J. Jones).

Et Atlas-projekt over danske ferskvandsfisk er påbegyndt (P.R. Møller, H. Carl, J. G. Nielsen).

1.18. Krybdyr og amfibier

Færdiggørelsen af de to sidste arbejder efter afdøde Jens Rasmussen er fortsat, herunder et katalog over Sudans slanger og en gennemgang af udbredelsesdata samt udarbejdelse af kort for alle Afrikas slanger. Sidstnævnte bidrag skal indgå i en samlet udbredelsesdatabase for Afrikas vertebratfauna (L.A. Hansen).

En status over kamæleoner i Ulugurubjergene, Tanzania, er afsluttet (T. Niebuhr, specialeprojekt).

Et arbejde over æskulapsnog og glatsnog i Danmark er afsluttet (H. Viborg, specialeprojekt) i samarbejde med Konservatorskolen, København. Et projekt over vurdering af conservation-status for amfibier i Ulugurubjergene er påbegyndt (C. Bonde, specialeprojekt).

1.19. Fugle

Udforskningen af de dybe fylogenetiske forgreninger i spurvefuglenes evolution fortsætter med analyser af kerne- og mitochondrie-dna i samarbejde med forskergrupper ved de naturhistoriske museer i Stockholm og Paris. Arbejdet har særligt fokuseret på den midtteriære spredning af sangfugle (Oscines) fra oprindelsesområdet i Australien til Afrika og Asien og fortolkning af nogle adaptive radiationer i Afrika og Sydamerika (J. Fjeldså, K.A. Jønsson; med P. Ericson, J. Fughs, M. Irestedt, U. Johansson, B. Nguembock, J. Ohlson og E. Pasquet). Detaljerede fylogeografiske studier omkring artsdannelse i afromontane og andine fuglefaunaer fortsætter (J. Fjeldså, N.K. Krabbe, med R.

Bowie, S. Lokagulapati og J. García-Moreno). Arbejdet med beskrivelse af nyopdagede fuglearter er fortsat (J. Fjeldså, N.K. Krabbe, med S. Herzog).

I samarbejde med Lunds universitet arbejdes der fortsat på forekomst af sjældne fuglearter i Danmark, bl.a. ved hjælp af fjerindsamling til stabil isotop-bestemmelse (K. Thorup, med S. Åkesson og S. Bensch). Bestemmelse af sjældne fuglearter i Danmark, inklusive dna-prøvetagning, i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forenings Sjældnehedsudvalg er fortsat (K. Thorup).

Analyse af rød gientes ynglebologi i Danmark i forhold til indvandring og bestandsudvikling er afsluttet (I.M. Laursen, specialeprojekt). Kirkeugleprojektet, der involverer radiopejling og analyse af kirkeuglens biologi i Danmark med særligt henblik på at forstå årsagerne til tilbagegangen, er fortsat i samarbejde med Biologisk Institut og Danmarks Miljøundersøgelser (K. Thorup, med C. Rahbek, P. Sunde og fire specialestuderende).

1.20. Pattedyr

Studier af flagermusenes flugttadfærd, sonar, habitatudnyttelse og forekomst er fortsat tillige med indsamlinger (i år i Danmark og Sverige) og analyser af et stort antal lydoptagelser med ultralyddetektor (H.J. Baagøe, med I. Ahlén). Redaktionen af "Dansk Pattedyratlas" nærmer sig afslutningen (H.J. Baagøe, med T. Secher Jensen), hertil et større antal kapitler til atlasbogen: flagermus (17), spidsmus (3), og sumpbæver (H.J. Baagøe) samt yderligere artskapitler og generelle kapitler (H.J. Baagøe, med flere forfattere).

Novana-overvågningen af danske flagermus med Site Species Richness Metoden fortsætter i sit andet år ud af seks (H.J. Baagøe). Et projekt vedr. oddermonitoring i samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening og Danmarks Miljøundersøgelser fortsætter (H.J. Baagøe).

Et studie over forekomst og habitatvalg for birkemusen i Danmark er påbegyndt (J. Dahl Møller, H.J. Baagøe; specialeprojekt). Et studie over habitatvalg, fødevalg, aldersstruktur, mv. for skovmåren i Danmark fortsætter (M. Birch, H.J. Baagøe, med A.B. Madsen; specialeprojekt). Et studie over odderens forekomst i Danmark siden Mesolithicum, herunder ændringer i morfologi, er afsluttet (P. Kalsbøll, H.J. Baagøe, K. Aaris-Sørensen; specialeprojekt).

Undersøgelser af brunflagermusens brug af forskellige sonarsignaler i varierende flugthøjde er påbegyndt (M. Sønnegaard Poulsen, H.J. Baagøe, med A. Surlykke; specialeprojekt). Et arbejde med formidling af bevaringsstrategier for de fem store europæiske rovdyr er påbegyndt (P. Hjort, H.J. Baagøe, med B. Holst; specialeprojekt).

2. De flercellede dyrs fylogeni

En diskussion af centralnervesystemets oprindelse hos spirallerne er afsluttet som et bogkapitel. Der arbejdes på en diskussion af de flercellede dyrs oprindelse og tidlige radiation og med det tilhørende problem om "oprindelsen" af planktotrofe larver. Der arbejdes på en opdatering af homologi/homocriti-begreberne med inddragelse af molekylære og genetiske karakterer (C. Nielsen, med P. Martinez).

3. Faunistik og faunahistorie

Arbejdet på manuskriptene "Grønlands Marine Bundfauna" (O. Tendal, T. Schiøtte) og "Faunaen associeret med hestemuslingen (*Modiolus*) på Færøerne" (O. Tendal, med G. E. Dinesen) er fortsat. Bearbejdelse af epifaunaen på færøske brachiopoders skaller er fortsat (O. Tendal, med E.

Thomsen). Arbejdet med oversigterne "Baltic sponges: An annotated fauna survey, with a key" og "Danmarks Fauna – Havsvampe" er fortsat (O. Tendal).

Udarbejdelsen af en engelsksproget bestemmelsehåndbog over grønlandske insekter, edderkopper og andre landledyr er fortsat (redaktion J. Böcher, N.P. Kristensen, L. Vilhelmsen, T. Pape).

Deltagelse i det svenske inventeringsprojekt rettet mod Hymenoptera og Diptera er fortsat (T. Pape, med K. Glemhorn, D. Karlsson og F. Ronquist).

Et online-katalog over Danmarks edderkopper er oprettet, med mulighed for bidragsydere at indberette nye fund samt holde sig underrettet (N. Scharff).

Faunistiske undersøgelser af Danmarks vandtæger er fortsat (J. Damgaard, med L.J. Grønbjerg), herunder er en undersøgelse af faunaen på Læsø afsluttet, og alle registrerede fund af vandtæger fra atlasundersøgelsen er blevet gjort tilgængelige via DanBIF.

Undersøgelse af odderens forekomst i Danmark siden Mesolitikum er afsluttet (P. Kalsbøll, specialeprojekt).

Undersøgelse af birkemusens forekomst og udbredelse i Danmark er fortsat (J. Dahl Møller, specialeprojekt).

4. Kvartærzoologi

Studier af skandinaviske senpleistocæne og holocæne pattedyrs geografiske og kronologiske udbredelse og evolution er fortsat (K. Aaris-Sørensen). Artikler er publiceret om den centraleuropæiske megafaunas ekspansion i Sydsandinavien under sidste istid (K. Aaris-Sørensen) og om de sydskandinaviske rensdyrs historie (K. Aaris-Sørensen, med R. Mühldorff og E.B. Petersen). En oversigtsartikel over den danske pattedyrfaunas historie efter sidste glacial maksimum er under trykning i "Dansk Pattedyratlas" (K. Aaris-Sørensen). Et tværfagligt projekt om fund af storchvaler i Danmark er under sammenskrivning (K. Aaris-Sørensen, med GEUS og SDU). I et tværfagligt projekt om neolitiseringen i Danmark, hvori indgår dna-undersøgelser af urokse- og tamokseknogler, er urokседelen afsluttet og under sammenskrivning (K. Aaris-Sørensen, med P. Gravlund og N. Noe-Nygaard). Analyser af knoglemateriale fra bispesædet Hólar og tilhørende handelsplads på Nordisland er fortsat efter inddragelse af nye materialer fra 2005- og 2006-udgravningerne (K. Aaris-Sørensen, J. Møhl, K. Rosenlund, med Islands Nationalmuseum). Grønlandssælens historie i danske farvande efter sidste istid studeres via et stort dateringsprogram, og resultaterne er under sammenskrivning (K. Aaris-Sørensen, med O. Bennike og P. Rasmussen), og marsvinets ditto studeres fra Østersøen til Nordsøen (K. Aaris-Sørensen, med R. Sommer og J. Palsold). Et projekt om Senpleistocæen og Holocæen migration og populationsdynamik hos moskusoksen er påbegyndt, hvor ændringer i udbredelse fra holarktisk til nearktisk og ændringer i genetik og fødevalg analyseres baseret på dateringer fra dna- og isotopanalyser (K. Aaris-Sørensen, med P. Campos og E. Willerslev).

Forskningsprojektet "Regionalitet og biotopudnyttelse i dansk Ertebølle og tilgrænsende perioder" er fortsat med studier af materialer fra lokaliteterne Åle, Ertebølle, Visborg, Vængesø III og Nivågård (I.B. Enghoff). En pilotundersøgelse af sedimentsøjler fra Sortehavet er afsluttet under forskningsophold i Tyrkiet, Institute of Marine Sciences, Middle East Technical University (I.B. Enghoff).

Undersøgelser af et vikingetidigt faunamateriale fra Tisø er fortsat (A.B. Gotfredsen). Faunaanalyser er udført på

materialer fra palæoeskimoiske bopladser fra Pearyland, Nordgrønland (A.B. Gotfredsen). Undersøgelser er foretaget af tidlig forekomst af domesticeret kvæg i Nordvestsjælland (A.B. Gotfredsen).

5. Fugletrækforskning

Arbejdet med "Dansk Trækfugleatlas" er færdigt (J.J. Madsen, K. Thorup, K. Pedersen, med J. Bønløkke, M. Bjerrum og C. Rahbek), og det 5-årige projekt har bearbejdet alle danske genfundsdata (>100 års indsamling) af ringmærkede fugle.

Bearbejdningen af de grønlandske stenpikkeres træk er afsluttet (K. Thorup, med T. Orvad og J. Rabøl). En analyse af betydningen af fuglenes trækprogram for spredning af arter baseret på fuglefaunaerne i Sydamerika, Afrika og Indien er afsluttet (K. Thorup).

Analyser af fænologi og trækruter hos danske fugle er fortsat i samarbejde med Center for Makroøkologi, Biologisk Institut (K. Thorup, med A. Tøttrup og C. Rahbek).

Et større samarbejdsprojekt med Danmarks Tekniske Universitet (DTU) for at spore mindre trækfugle fra satellit fortsætter (K. Thorup). Projektet ventes at involvere op mod 100 studerende på DTU over de næste to år. Deltagelse i ICARUS-initiativet (International Cooperation of Animal Research Using Space) i samarbejde med Princeton University, hvis mål er etableringen af en international platform for pejling af små dyr (K. Thorup, med M. Wikelski).

Satellitdata og genmeldingsdata for svenske rovfugle anvendes til at teste hypoteser om, hvordan fugle orienterer sig for at finde frem og tilbage mellem yngle- og overvintringsområder (K. Thorup, med T. Alerstam). Fugletrækforskningen involverer også forskning i trækfuglenes orienteringsmekanismer (K. Thorup, med J. Rabøl). I denne forbindelse udførtes i samarbejde med Princeton University forsøg med sporing af flagermus fra fly for at undersøge, hvorvidt jordens magnetfelt var involveret i orienteringen (K. Thorup, med R. Holland og M. Wikelski).

6. Biodiversitet og "conservation" i Danmark

Røddlistning af Danmarks jordmøl (Gelechiidae) er afsluttet (O. Karsholt).

7. Stor-skala biodiversitetsforskning

Arbejdet med udbredelsesdatabaser over Andesregionens fugle og Afrikas vertebrater fortsætter. En analyse af historiske mønstre i diversifikation af afrikanske skovfugle er afsluttet sammen med analyser af sammenhæng mellem biodiversitets- og befolkningsmønstre. Der kan dermed, både for Afrika og Andesregionen, påvises et meget præcist sammenfald mellem endemismecentre og gamle (præ-koloniale) centre for befolkningsvækst. I nært samarbejde med Center for Makroøkologi (Biologisk Institut) arbejdes der videre med udvikling af databaser over udbredelsen for mange tusind arter med henblik på at forstå, hvordan klimatiske og historiske faktorer skaber stor-skala variation i artsrigdom (J. Fjeldså, L.A. Hansen, S. Galster, med C. Rahbek og N. Burgess).

8. Generel systematik

En ny klassifikation af taxonomi og taxonomer er udarbejdet (H. Enghoff, O. Seberg).

9. Videnskabshistorie

Et arbejde om de marine zoologiske kursers historie og en afhandling om zoologen Edvard Bay er fortsat (O. Tendal).

En undersøgelse af den første Galathea-ekspeditions etnografiske arbejde på Nicobar-øerne er afsluttet (T. Wolff).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

D. Eibye-Jacobsen: Har bedømt ansøgninger om museale forbedringer til Svenska Artprojektet.

N.P. Kristensen: Har været sagkyndig ved en professor-promotion ved Brigham Young University, USA.

R.M. Kristensen: Har været medlem af bedømmelsesudvalg i forbindelse med besættelsen af flere danske og udenlandske lektorater.

Jon Fjeldså: Har bedømt ansøgninger for National Geographic Society og de nationale amerikanske og sydafrikanske forskningsråd. Deltaget i et Ph.d.-bedømmelsesudvalg i Norge.

P.R. Møller: Har bedømt en forskningsansøgning til det amerikanske NOAA.

C. Nielsen: Har været medbedømmer i forbindelse med forfremmelser til reader ved University College London, associate professor ved Harvard University, full professor ved Auburn University, og full professor ved Harvard University. Bedømmelse af et projekt under Deutsche Forschungsgemeinschaft, Schwerpunktprogram: Deep Metazoan Phylogeny.

J. Olesen: Har bedømt en Ph.d.-afhandling ved Galway University, Uganda.

T. Pape: Har bedømt to ansøgninger til Tjekkiets Naturvidenskabelige Forskningsråd.

N. Scharff: Har været formand for et Lic.-bedømmelsesudvalg, Stockholms Universitet. Bedømt en ansøgning til Det Amerikanske Naturvidenskabelige Forskningsråd.

L. Vilhelmsen: Har ledet et Ph.d. bedømmelsesudvalg, Københavns Universitet.

Udvalg og Fonde

H.J. Baagøe: Formand for bestyrelsen af Brandts Legat. Medlem af IUCN's Chiroptera Specialist Group, Danmarks Naturfredningsforenings naturfaglige udvalg og Verdensnaturfonden-WWFs Bestyrelse, Naturvidenskabelige Udvalg og præsidium.

H. Enghoff: Medlem af Kulturarvstyrelsens Fællesråd for de museumsfaglige råd. Medlem af bestyrelsen for Organisationen Danske Museer.

J. Fjeldså: Bestyrelsesformand for "Nordic Fund for Development and Ecology" (Nordeco). Medlem af WWF's præsidium; Medlem af "Grebe Specialist Group" under World Conservation Union, IUCN.

R.M. Kristensen: Medlem af bestyrelsen for dr. Bøje Benzons Støttefond.

C. Nielsen: Medlem af bestyrelsen for dr. Bøje Benzons Støttefond og af pris-kommittéen til Aleksander Kowalevsky medaljen (St. Petersburg).

J. Olesen: Medlem af bestyrelsen for Johannes Schmidt Fonden.

T. Pape: Medlem af bestyrelsen for dr. Bøje Benzons Støttefond. Kommissær i International Commission of Zoological Nomenclature.

N. Scharff: Medlem af bestyrelsen for dr. Bøje Benzons

Støttefond. Medlem af Kulturarvstyrelsens Naturfaglige Råd.

H. Strager: Medlem af Museumsrådet for København og Frederiksberg.

O. Tendal: Medlem af bestyrelsen for Johannes Schmidt Fonden.

K. Aaris-Sørensen: Formand for dr. Bøje Benzons Støttefond. Medlem af nationalkommittéen for INQUA (International Union for Quaternary Research), komitéen for European Quaternary Mammal Research Association (EuroMam) under INQUA. Medlem af bestyrelsen for Zoologisk Have, København.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

H.J. Baagøe: Administrator af museets særlige tilladelser fra Skov- og Naturstyrelsen til indsamling af pattedyr. Rådgiver Skov- og Naturstyrelsen, Fyns Amt samt private lodsejere vedr. flagermusanligger. Medlem af Skov- og Naturstyrelsens projektgruppe vedr. flagermus i Daubjerg og Mønsted Kalkgruber. Konsulentarbejde ifb. SNMs medlemskab af Videnskabsrådet vedr. CITES. Rådgivning vedr. hasselmusbiotoper. Medlem af Skov- og Naturstyrelsens styregruppe vedr. mink i den danske natur. Gennemført 26 nætters overvågning af flagermus med ultralyddetektor for Miljøministeriets NOVANA-program.

H. Enghoff: Leder det danske DK-TAF under det EU-finansierede projekt SYNTHESIS og er medlem af "User Selection Panels" i DK-TAF, ES-TAF (Madrid) og AT-TAF (Wien). Formand for Den danske Biodiversitetsplatform. Workpackage-leder i Network of Excellence EDIT.

J. Fjeldså: Deltager i Danida's miljønetværk og i et rådgivende udvalg under Global Biodiversity Information Facility. Peer reviewer for det internationale klimapanel og rådgiver for et program for økologisk rekonstruktion i Andeshøjlandet.

O. Karsholt: Har for Skov- og Naturstyrelsen vurderet amatørlepidopterologers ansøgninger (120) om dispensation ved brug af automatiske lysfælder til fangst af natsommerfugle.

N.P. Kristensen: Medlem af "User Selection Panel" for DE-TAF (Berlin).

R.M. Kristensen: Konsulent for udnyttelse af varme kilder på øen Disko, Grønland. Nøglevejleder under ISOBIS.

T. Pape: Formand for "Wissenschaftlicher Beirat, Zoologisches Forschungsinstitut und Museum Alexander Koenig" (Bonn). Medlem af "User Selection Panels" for GB-TAF (London) og HU-TAF (Budapest). Medlem af den videnskabelige komitee for det svenske artsprojekt.

N. Scharff: Medlem af "User Selection Panel" for DK-TAF (København).

O. Tendal: Medlem af rådgivningsgruppen for BIOICE-projektet, Nordisk Ministerråds Working Group "Effect of trawling and sea-floor dredging in Arctic areas" og ICES "Working Group on Deep-Sea Ecology". Konsulent for Galathea 3-projektet og for Norges Forskningsråd.

K. Thorup: Administrator af museets særlige tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen til fangst og ringmærkning af fugle. Ansvarlig for museets særlige tilladelse til indsamling af fugle.

Tillidshverv

H. Enghoff: SNM-repræsentant og styregruppemedlem i CETAF og dansk "focal point" for GTI ("Global Taxonomy Initiative").

J. Fjeldså: Er dansk repræsentant i International Ornithological Commission, medlem af Dansk Ornitologisk Forenings hovedbestyrelse og videnskabelige udvalg og formand for foreningens internationale udvalg.

O. Karsholt og O. Martin: Medlemmer af Entomologisk Fagudvalg (EFU).

N.P. Kristensen: Zoologichef indtil februar. Præsident for "Societas Lepidopterologica Europaea". Medlem af den danske nationalkomité for IUBS.

R.M. Kristensen: Institutleder (direktør) for Arktisk Stations bestyrelse under FAK. Medlem af den danske nationalkomité for IUB, Advisory Board for Zackenberg Feltstation (ZERO) under Dansk Polarcenter og "Advisory Board for Greenland Arctic Ocean Shelf Project".

J. Olesen: Formand for Dansk Naturhistorisk Forening samt medlem af netværket for DanBIF.

T. Pape: Zoologichef fra 1. marts. Medlem af rådet for dipterologiske kongresser.

N. Scharff: Medlem af styregruppen for PC-klyngen "BioCluster" og videnskabelig ansvarlig for museets Scanning Elektron Mikroskop laboratorium.

O. Tendal: Zoologisk Museums repræsentant i Dansk Nationalråd for Oceanologi og i Nordisk Netværk for Marin Biodiversitet. Koordineret Invertebrataafdelingens samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser samt planlægning af deltagelse i Galathea 3-ekspeditionen".

K. Thorup: Zoologisk Museums repræsentant i den europæiske sammenslutning af ringmærkningscentraler (EURING). Formand for Dansk Ornitologisk Forenings Sjældenhedsudvalg. Formand for Dansk Ornitologisk Forenings Videnskabelige Udvalg.

Formidling

H.J. Baagø: Har afholdt 4 feltkursusoner for offentligheden vedr. flagermuslyde i naturen. Holdt to foredrag om flagermus og et om Dansk Pattedyratlas.

I.B. Enghoff: Har holdt foredrag om "Smeltfiskeri i Vikingetidens Viborg" ved en reception i Viborg i anledning af udgivelsen af ViborgSøndersø-bogen og om det igangværende stenalderprojekt på NNU (Nationalmuseet).

J. Fjeldså: Har været faglig rådgiver for museets nye udstilling "Fjer" (med P. Christiansen). Deltog i udstillingen "Jagttagelsens Kunst" (naturvidenskabelig illustration) på Munkeruphus. Rundvisning i fuglesamlingerne i forbindelse med Dansk Ornitologisk Forenings 100-års-jubilæum. Interviewet i TV2 Lorry om opdagelsen af ny fuglearart i Afrika.

A.B. Gotfredsen: Har undervist i feltarkæologi på Saxoinstitutet, KU. Undervist som ekstern lektor på tilvalgs-kursus i Zooarkæologi/zoologisk osteologi, 15 ECTS, der er udbudt som et samarbejde mellem ToRS, KU og Zoologisk Museum, SNM, KU.

P.R. Møller og H. Carl har deltaget aktivt med fiskeri og/eller foredrag i følgende arrangementer: Utterslev Mose, Mosetræf, med Kbh.s kommune; Kbh.s havn, Havnedag med Kbh.s kommune; Ramløse Gadekær, biomanipulation, med Grundejerforeningen; Ejby mose, demonstration, med Glostrup kommune; Vestamager, Naturvidenskabsfestivalen, med Naturskolerne på Vestamager; Naturvidenskabsfestival – 5 skoleforedrag om Galathea 3-ekspeditionen.

Fuglesektionen (ved K. Thorup m.fl.) har deltaget i Zoologisk Museums Mosedag og Havnedag, med bl.a. demonstration for offentligheden af fuglearterne i Utterslev Mose og Københavns Havn.

Herudover har de videnskabelige samlinger vedr. ringmærkning af fugle været genstand for en lang række formidlingsopgaver/-projekter bl.a. i forbindelse med udbruddet af fugleinfluenza, den forestående udgivelse af Dansk Trækfugleatlas, Skagen Fuglefestival, samt forskningsprojekterne vedr. kirkeugle, DTUsat, Galathea 3-ekspeditionen, skovsneppe m.fl., som flere gange har resulteret i omtaler i landsdækkende medier. Endvidere er der holdt foredrag ved kursus og årsmøde for ringmærkere.

R.M. Kristensen har holdt foredrag om Galathea 3-ekspeditionen i forbindelse med Forskningens Døgn.

C. Nielsen har holdt foredrag om evolution i Rotary, København City afdeling. Artikel i "Weekendavisen" om "Genesis og Gould".

K. Aaris-Sørensen har holdt foredrag på Lejre Museum og Folkemuseet i Hillerød, givet oplæg og efterfølgende rundvisning på Zoologisk Museums udstilling for geologistuderende fra Lunds universitet og danske gymnasieklasser og for en række mindre grupper og enkeltpersoner.

Museal virksomhed

Forskningssamlingerne

Invertebratsamlingerne er blevet forøget med prøver fra Danmark, Grønland, Norge, Norskehavet, Frankrig, Italien, Tyrkiet, den Mexikanske Golf, Argentina, Hawaii, Thailand, Australien og New Zealand. I alt er indgået ca. 1.100 prøver, heraf ca. 250 sediment- og mosprøver indeholdende meiofauna-dyr.

De entomologiske samlinger er forøget med ca. 48.000 eksemplarer: Ca. 19.500 Arachnida (hovedsagelig edderkopper, heraf ca. 12.000 edderkopper fra P. Cardoso, ca. 7.000 edderkopper fra egne indsamlinger i Australien og ca. 500 edderkopper indsamlet i Danmark). 18.208 sommerfugle (heraf 10.275 samlet og skænket af H. Hendriksen). Ca. 6.000 tanzanianske gødningsbiller (fra S.T. Nielsen). Ca. 4.000 Hymenoptera (Braconidae og Ichneumonidae fra T. Munk; diverse familier fra egne indsamlinger i Sydafrika).

Fiskesamlingen er forøget med 3.164 indregistrerede eksemplarer, herunder 50 paratyper, og ca. 500 vævsprøver samt materiale indsamlet af S. Knudsen og J.Y. Poulsen ved Grønland og af H. Carl og P.R. Møller i Danmark.

Krybdyrsamlingen er forøget med ca. 300 individer (primært afrikanske slanger og løvfrøer) og ca. 80 dna-prøver (afrikanske løvfrøer, A. Schiøtz)

Fuglesamlingen blev forøget med ca. 700 eksemplarer (gave fra Zoologiska Museet i Lund; indsamling i Tanzania og Solomonøerne) og 1.500 vævsprøver. Der er løbende (med lokal indsamler) blevet indsamlet fugle i Tanzania, og indsamling i Solomonøerne blev gennemført i november-december som led i Galathea 3-ekspeditionen.

I pattedyrsamlingerne er registreret 765 nye eksemplarer, de fleste danske og med dna-prøver.

Til de kvartærzoologiske samlinger er tilgået 145 nye fund samt 11 supplementer til tidligere indkomne fund.

Ringmærkningsdatabasen er forøget med ca. 60.000 mærkninger af fugle (nu total 4,5 mill.) samt ca. 3.000 genfund (nu knap 183.000 genfund). Dette arbejde sker primært med hjælp fra ca. 175 frivillige ringmærkere.

Der har været 407 transaktioner (udlån, forlængelser, bytteforbindelser eller gaver) fra samlingerne, herunder 150 fra entomologiafdelingen, 205 fra vertebratafdelingen,

52 fra invertebratafdelingen. Udlån af vævsprøver til molekylærbiologiske projekter er i stadig vækst med 33 udlån indeholdende 1.589 prøver vedrørende fugle alene.

Magasiner på 2. og 3. sal blev renoveret med indførelse af kompakteoler.

Udstillingsvirksomhed

Udstillingerne besøgte i 2006 af 107.675 gæster, heraf deltog 25.257 i skoletjenestens undervisning på museet. Der har i 2006 været en fremgang på 12 % i antallet af besøgende i forhold til 2005.

I vinterferien tilbød museet en ny aktivitet rettet mod især mindre børn: klappedyr fra den danske fauna. De udstoppede dyr, bl.a. grævling, rådyrkid, muldvarp og hare er blevet meget godt modtaget af børnene.

Særudstillingen "Uddød, extinction means forever" blev taget ned i løbet af marts måned, og den 24. april åbnede særudstillingen "Fjer", der viser fjers udviklingshistorie med bl.a fossiler af fjerede dinosaurer, fjers naturhistorie, og hvordan fjer har været anvendt af mennesker overalt i verden. Til udstillingen var der udarbejdet en bog om fjer. Temaet for kulturnatten den 13. oktober var "monstre og mutanter", og museet viste ved den lejlighed en række sære og kuriøse præparater frem. I efterårsferien var der hver dag populære foredrag om dinosaurer og palæontologisk forskning.

Der har løbende igennem året været afholdt rundvisninger i udstillingerne, især i den nye særudstilling "Fjer".

Redaktionelle hverv

H.J. Baagøe: Redaktør af Dansk Pattedyratlas (med T.S. Jensen).

J. Damgaard: Redaktør for Danmarks Fauna (fra maj 2006) og redaktionsmedlem af Insect Systematics and Evolution.

D. Eibye-Jacobsen: Redaktør af Danmarks Fauna (frem til maj 2006) og Steenstrupia og redaktionsmedlem af Acta Zoologica og Zoologischer Anzeiger.

H. Enghoff: redaktionsmedlem af Graellsia.

J. Fjeldså: Redaktionsmedlem af Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift og Oryx.

O. Karsholt: Medredaktør af Microlepidoptera of Europe og redaktionsmedlem af Entomologiske Meddelelser og Nota Lepidopterologica.

N.P. Kristensen: Redaktør af Fauna Entomologica Scandinavica, medredaktør af Handbook of Zoology: Insecta og redaktionsmedlem af Acta Zoologica, Systematics and Biodiversity og Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research.

R.M. Kristensen: Redaktionsmedlem af Zoologica Scripta, Helgoland Marine Research, Meiofauna Marina, Systematics and Biodiversity, Flora og Fauna og Naturens Verden.

P.R. Møller: Sektionsredaktør for Marine Biology Research og Smithiana.

C. Nielsen: Redaktionsmedlem af Phuket Marine Biological Center Research Bulletin, Bulletin de la Société Zoologique de France, Zoological Journal of the Linnean Society, Mitteilungen aus dem Museum für Naturkunde in Berlin (Zoologische Reihe) og Evolution and Development. Rådgiver for de elektroniske tidsskrifter BMC Evolutionary Biology, BMC Biology og Frontiers in Zoology.

J. Olesen: Fagredaktør (Branchiopoda, Branchiura, Cephalocarida, Remipedia, Mystacocarida) af Zootaxa.

T. Pape: Redaktionsmedlem af Biosystematic Database of the World Diptera, Tijdschrift voor Entomologie, Entomotropica, Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde – ser. A, Studia dipterologica og Entomologiske Meddelelser.

O.H. Post: Redaktionsmedlem af Dyr i Natur og Museum.

N. Scharff: Medredaktør af Zoological Journal of the Linnean Society; fagredaktør (Araneae: Orbiculariae) for Zootaxa; redaktionsmedlem af Graellsia, Genus, Folia Entomologica Hungarica og Invertebrate Systematics.

H. Strager: Redaktionsmedlem af Dyr i Natur og Museum og af redaktionsrådet for Nordisk Museologi.

O. Tendal: Redaktionsmedlem af Steenstrupia, medredaktør af Marine Biology Research.

L. Vilhelmsen: Redaktør af Insect Systematics & Evolution, redaktionsmedlem af Arthropod Systematics & Phylogeny, Entomologiske Meddelelser og Dyr i Natur og Museum.

T. Wolff: Redaktør af Galathea Report og Dyr i Natur og Museum.

K. Aaris-Sørensen: Medredaktør af Archaeofauna.

Gæsteforskere

Abenius, J. (Stockholm), Eumeninae..

Achterberg, K. van (Leiden), Braconidae.

Adam, P.J. (Los Angeles), døglinger.

Baixeras, J. (Valencia), viklere (Lepidoptera).

Bangsgård, P. (København), syrisk knoglemateriale.

Bengtsson, B.Å. (Färjestaden), Scythrididae.

Bertsch, A. (Berlin), *Bombus*.

Blacher, M. (Salzburg), fiskelarver. .

Blackledge, T. (Akron), edderkopper.

Bowie, R. (Berkeley), evolution af afrikanske fugle.

Brychczynska-Ronowich, M. (Polen).

Buhl, P.N. (Ølsted), Platygastriidae.

Burgess, N. (Cambridge), afrikansk biodiversitet.

Bygebjerg, R. (Skagen), danske svirrefluer.

Campbell, A.C. (London), pighude.

Cardoso, P. (Lissabon), edderkopper.

Cardoso Neves, R.A. (Aveiro), Cyclophora.

Crespo, L. (Porto de Mós), edderkopper.

Doczkal, D. (Melsch), afrikanske svirrefluer.

Elmqvist, H. (Stockholm), nordiske storsommerfugle.

Evseenko, S. (Moskva), fiskelarver.

Gale, A. S. (London), pighude.

Glemhorn, K. (Kalmar), pukkelfluer.

Goodwyn, C. (Ulster), marine svampe.

Guadanucci, J. (São Paulo) edderkopper.

Gudik-Sørensen, O. (København), edderkopper.

Hansen, C. (København), Forsskåls fisk.

Haug, C. (Ulm), Orsten-'fossiler' og andre krebsdyr.

Haug, J. (Ulm), Orsten-'fossiler' og andre krebsdyr.

Henriques, S. (Pombal), edderkopper.

Herzog, S. (Santa Cruz de la Sierra), bolivianske fugle.

Huang Di-Ying (Nanjing), korsetdyr (Loricifera).

Janussen, D. (Senckenberg), Antarktiske svampe.

Jensen, B. (Kolind), div.pattedyr.

Jones, H. (London), bjørnedyr.

Jungblut, C. (Tyskland), narhvaler.

Kaczmarek, L. (Poznan), bjørnedyr.

Kedra, M. (Sopot), Sipuncula.

Kenaley, C. (Seattle), Melacostidae.

King, N. (Aberdeen), dybhavsfisk.

Kongsrud, J. (Bergen), Maladanidae (Polychaeta).

Kozlov, M. (Turku), langhornsmøl (Lepidoptera).
 Krogmann, L. (Hamburg), Chalcidoidea.
 Leduc, C. (Nanterre), mesolitisk knoglemateriale.
 Lundh, T. (Göteborg), div pattedyr, knoglelængderelationer.
 Malikova, D. (Moskva), fiskelarver.
 Meehan, J. (Washington DC), narhvaler.
 Michalczyk, L. (Norwich), bjørnedyr.
 Miko, I. (Kötze), Scelionidae.
 Miya, M. (Tokyo), glathovedfisk mm. .
 Mortensen, L.B. (Bergen), svampe fra Tromsø Flaket.
 Müller, M. (Osnabrück), bjørnedyr.
 Munk, T. (Aarhus), Syrphidae, Tipulidae, Braconidae.
 Nupponen, K. (Espoo), småsommerfugle fra Uralbjergene.
 Nuss, M. (Dresden), halvmøl (Lepidoptera).
 Nweeia, M. (Washington DC), narhvaler.
 Olsen, B. (København), knoglemateriale.
 Oros, M. (České Budějovice), fladorme.
 Patursson, A. (Thorshavn), færøske sommerfugle.
 Pont, A.C. (Reading), muscoide fluer.
 Rasmussen, T. (København), jernalderknoglemateriale.
 Ronkay, L. (Budapest), filippinske ugler (Lepidoptera).
 Ronquist, F. (Tallahassee), fossile Hymenoptera.
 Runge, K. (Aarhus), Chrysididae.
 Rydell, J. (Ulricehamn), svenske fluer.
 Schnabel, K. (Wellington), galatheoide krebsdyr.
 Schwachans, W. (Hamburg), Ophidiiformes.
 Sigwart, J. (Dublin), skallus.
 Skov, C. (Florida). Apidae.
 Spina, F. (Italien), fugle/ringmærkning.
 Svegaard, S. (Danmark), hvalrosser.
 Thomsen, E. (Tromsø), arktiske brachiopoder.
 Uiblein, F. (Bergen), dybhavsfisk.
 Undagawa, J. (Göteborg), div. pattedyr, knoglelængderelationer.
 Valdés Hansen, F. (Spanien), Eschrichts hvaler.
 Whitmore, D. (Rom), kødffluer.
 Wuertz, S. (Berlin), stør.

Større ekspeditioner

B. Bisballe, D. Eibye-Jacobsen, J. Fjeldså, J.G. Hansen, M.T. Jensen, J.B. Kristensen, R.M. Kristensen, T. Menne, P.R. Møller, J. Olesen, H. Strager, K. Worsaae og J. Aagaard deltog i Galathea 3-ekspeditionen det meste af december måned.

Netværk

J. Fjeldså: Deltager i All Birds Barcode Initiative. Samarbejder med bolivianske universiteter (med Institut for Systematisk Botanik, Aarhus Univ.). Ansvarlig for forskningsbistandsprojekt med University of Dar es Salaam og Makerere University. Deltager i styregruppen for et internationalt forskningsprogram (under KVL) omkring lokalt baseret monitoring som forvaltningsredskab i udviklingslande.

N.P. Kristensen: Repræsenterede den entomologiske afdeling i "Major Systematic Entomology Facilities Group" (MSEFG).

R.M. Kristensen: Ansvarlig for SNF-rammebevillingen 'The Ecdysozoa: A Combined Approach using Morphological, Molecular and Fossil Data on a Controversial Concept in the Animal Tree of Life' (med M.V. Sørensen, J. Olesen, J. Høeg og P. Funch), samt en treårig bevilling

(Velux-fondene) til molekylære undersøgelser over bjørnedyr, korsetdyr og ferskvandssnegle (med T.K. Kristensen og A. Jørgensen).

P.R. Møller: Ansvarlig for projektet "Atlas over danske ferskvandfisk"; medlem af Mar-Eco netværket.

P.R. Møller, J. Olesen og T. Pape: Repræsenterede Zoologisk Museum i det danske GBIF-knudepunkt (DanBIF).

C. Nielsen: Ansvarlig for SNF-rammebevillingen "Zoomorphology and the Tree of Life: Ciliated Groups". Formand for "Foreningen for 'International Congress on Invertebrate Morphology'", som arbejder på at arrangere en kongres i København til august 2008.

T. Pape: Ansvarlig for SNF-rammebevillingen "Phylogeny of Megadiverse Taxa: a *Tree of Life* Approach to the Terrestrial Arthropods" (med J. Damgaard, N.P. Kristensen, N. Scharff og L. Vilhelmsen).

N. Scharff, T. Pape, N.P. Kristensen og L. Vilhelmsen: Medarbejdere ved NSF-ATOL (Assembling the Tree of Life) projekter om hhv. edderkopper, fluer, sommerfugle og hvepse.

K. Thorup: Medlem af det amerikanske ledede MIGRATE research coordination network (Migration Interest Group: Research Applied Toward Education).

Museumsdirektør Henrik Enghoff

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	39,48	12,03	51,52
DVIP	0,15	0,05	0,20
STIP	6,43	0,95	7,38
TAP	136,18	8,96	145,14
Årsværk i alt	182,24	22,00	204,23
Løn med årsværk	66.395,72	8.646,39	75.042,11
Løn uden årsværk	-3.327,88	343,15	-2.984,73
Øvrig drift	13.152,11	15.824,28	28.976,39
Anskf. o. 100 t.kr.	128,86	300,00	428,86
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	76.348,81	25.113,83	101.462,64

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings typer.

Stab

Botanisk Have og Museum

VIP Intern

Arnklit, Folmer; lektor.
 Christensen, Knud Ib; lektor.
 Friis, Ib; professor.
 Hamann, Ole Jørgen; professor.
 Hansen, Eric Steen; lektor.
 Hansen, Hans Vilhelm; lektor.
 Høeg, Katja Anker; forskningsassistent.
 Knudsen, Henning Jørgen; lektor.
 Krogstrup, Peter; lektor.
 Møller, Jette Dahl; lektor.
 Nielsen, Ruth; lektor.
 Pedersen, Henrik Ærenlund; lektor.

Petersen, Gitte; professor mso.
 Ryding, Per Olof; lektor.
 Seberg, Ole; professor mso.

VIP Ekstern

Buus-Hinkler, Jørgen; forskningsassistent.
 Ejrnæs, Rasmus; lektor.
 Emmeche, Claus; lektor.
 Find, Jens Iver; lektor.
 Jørgensen, Bo Ivar; lektor.
 Jørgensen, Tina; forskningsassistent.
 Kristensen, Michel Mehlby Holst; postdoc.
 Sterll, Finn Michael; postdoc.
 Sulsbrück, Camilla; forskningsassistent.
 Sulsbrück, Henrik; forskningsassistent.
 Sørensen, Kristine Johanne Kürstein; forskningsassistent.
 Vesterholt, Jan Hansen; lektor.

Geologisk Museum

VIP Intern

Cuny, Gilles Guy Roger; lektor.
 Funder, Svend Visby; lektor.
 Hald, Niels; lektor.
 Harper, David Alexander Taylor; professor.
 Haack, Henning; lektor.
 Jensen, Erik Schou; lektor.
 Jensen, Maria Ansine; forskningsassistent.
 Johnsen, Ole; lektor.
 Nielsen, Arne Thorshøj; lektor.
 Næraa, Tomas; forskningsassistent.
 Pedersen, Asger Ken; lektor.
 Petersen, Ole Valdemar; lektor.
 Rosing, Minik Thorleif; professor.
 Stouge, Svend Josef Høegh Sandbergh; lektor.

STIP Intern

Bidstrup, Philip Ralhan; ph.d.-studerende.
 Dahl, Tais Wittchen; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Christian Mac Ørum; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Kjær, Kurt Henrik; lektor.
 Marvil, Christine; forskningsassistent.
 Ries, Christopher Jacob; postdoc.
 Riisager, Peter; postdoc.

Zoologisk Museum

VIP Intern

Aune, Heidi.
 Baagøe, Hans Jørgen; lektor.
 Damgaard, Jakob; lektor.
 Enghoff, Henrik; professor.
 Fjeldså, Jon; professor.
 Jacobsen, Danny; lektor.
 Kristensen, Niels Peder; professor.
 Kristensen, Reinhardt Møbjerg; professor.
 Møller, Peter Daniel Rask; adjunkt.
 Nielsen, Claus; professor mso.
 Olesen, Jørgen; lektor.
 Pape, Thomas; lektor.
 Rasmussen, Jens Bødtker; lektor.
 Scharff, Nikolaj; lektor.

Szüts, Tamás; postdoc.
 Tendal, Ole Secher; lektor.
 Vilhelmsen, Lars Bjørn; lektor.
 Aaris-Sørensen, Kim Torkil; lektor.

STIP Intern

Hansen, Jesper Guldberg; ph.d.-studerende.
 Heiner, Iben; ph.d.-studerende.
 Larsen, Frank Wugt; ph.d.-studerende.
 Møller, Ole Sten; ph.d.-studerende.
 Petersen, Johan Frederik Torp; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Enghoff, Inge Bødker; lektor.
 Gotfredsen, Anne Birgitte; adjunkt.
 Hansen, Louis Andre; forskningsassistent.
 Holm, Katrine Worsaae; postdoc.
 Laursen, Lotte Skoulund; forskningsassistent.
 Petersen, Anders Højgård; forskningsassistent.
 Romdal, Tom Skovlund; adjunkt.
 Thorup, Kasper; postdoc.

Fondsbevillinger

Botanisk Have, Museum og Centralbibliotek

Aage V. Jensens fonde

– Ny udgave af *Nordic Macromycetes*, vol. 2 (Henning Knudsen) kr. 2.000.

Carlsbergfondet

– Europæiske vedplanter eller mere bredt systematisk evolutionære studier af udvalgte europæiske (Knud Ib Christensen) kr. 135.000.
 – Feltarbejde, mv Skov- og savannestudier i Etiopien (Ib Friis) kr. 96.000.

Højteknologifonden

– Integration af bioteknologi, robotteknologi og computerstyring (Jens Find) kr. 750.000.

Geologisk Museum

Carlsbergfondet

– Geokemisk og palæogeografisk undersøgelse af Neoproterozoiske isaflejringer i Nordøstgrønland (Svend Stouge) kr. 330.000.
 – Tilbage til Kap København (Svend Funder) kr. 100.000.

Forskningsstyrelsen

– Rapid transitions from the Greenhouse- Icehouse - Greenhouse climates 440 mill. Years ago (David Harper) kr. 847.100.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Fossil microorganisms and ultrastructures in time and space (David Harper) kr. 850.000.
 – Long Term (Svend Funder) kr. 1.945.400.

Zoologisk Museum

Critical Ecosystem Partnership Fund

– Threats evaluation of the Highly Endangered Udzungwa Forest Partridge (Jon Fjeldså) kr. 122.000.

Det Østasiatiske Kompagnis Almennyttige Fond

- Støtte til Galathea 3 ekspeditionen (Jon Fjeldså og Axel D. Poulsen) kr. 250.000.

Diverse private bevillingsgivere

- Bearbejdning af data om bilharziosesnegles taxonomi (Henrik Enghoff) kr. 100.000.

EU

- Diversity of spiders in arctic islands (Jens Böcher) kr. 45.000.
- EDIT – Toward the European Distributed Institute of Taxonomy (Henrik Enghoff) kr. 1.051.000.
- Stipendiat Dr. Tamas Szuts “Orb Weaver Phylogeny” (Nikolaj Scharff) kr. 1.416.300.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Dyphavsfiskeri ved Antarktisk Galathea 3-projekt (Peter Rask Møller) kr. 454.600.

Harvard University

- AToL: Collaborative Proposal: Assembling the Protostome Tree of Life (Reinhardt Møbjerg Kristensen) kr. 457.500.

Kulturarvstyrelsen

- Zoologisk analyse af knoglemateriale (Inge Enghoff) kr. 110.000.

Kulturarvstyrelsen via Odense- og Køge Museum

- Analyse af faunamateriale (Inge Enghoff) kr. 43.000.
- Analyse af knogler fra udgravninger (Anne Birgitte Gotfredsen) kr. 372.000.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Historisk biogeografi af kontinenter belyst ved en fylogenetisk analyse af mostæger (Niels Peder Kristensen) kr. 1.977.400.
- Støtte til 4 Galathea 3-projekter (Reinhardt Møbjerg Kristensen) kr. 1.400.000.
- Støtte til projekt på Galathea III. Fugleevolution i det australske øhav (Jon Fjeldså) kr. 600.000.

Publikationer**Botanisk Have, Museum og Centralbibliotek**

- Alstrup, V., Christensen, S.N.: New records of lichens with cyanobacteria from Tanzania and Kenya. *Cryptogamie, Mycologie* 27, s. 57-68. 2006.
- Alstrup, V., Zavarzin, A.A., Kucourková, J., Kravchenko, A.V., Fadeeva, M.A., Schiefelbein, U.: Lichens and lichenicolous fungi found in Northern Ladoga area (Republic of Karelia) during the international field trip in August 2004, prior to the Fifth congress of International Lichenological Association. *Trudy Karel' skogo Nauchnogo Tsentra RAN* 7, s. 3-15. 2005.
- Baker, W.J., Zona, S., Heatubun, C.D., Maturbongs, R.A., Norup, M.V.: *Dransfieldia* (Arecaceae) – A New Palm Genus from Western New Guinea. *Systematic Botany* 31(1), s. 60-68. 2006.
- Chase, M.W., Fay M.F., Dewey, D.S., Maurin, O., Rønsted, N., Davies, J., Pillon, Y., Petersen, G., Seberg, O., Tamura, M.N., Asmussen C.B., Hilu, K., Borsch, T., Davies, J.I., Stevenson D.W., Pires, J.C., Givinish, T.J., Sytsma, K.J., McPherson, M.A., Graham, S.W., Rai, H.S.: Multigene analyses of monocot relationships: a summary. *Aliso* 22, s. 63-75. 2006.
- Christensen, S.N.: BLS field meeting, Spain, May 2006. *International Lichenological Newsletter* 39(1), s. 17-19. 2006.
- Davis, J.I., Petersen, G., Seberg, O., Stevenson D.W., Hardy, C.R., Simmons, M.P., Michelangeli, F.A., Goldman, D.H., Campbell, L.M., Specht, C.D., Cohen, J.I.: Are mitochondrial genes useful for the analysis of monocot relationships? *Taxon* 55, s. 857-870. 2006.
- Demissew S., Friis, I., Nordal, I., Bürger A.-M.: Disjunctions in the African flora as seen from the Flora of Ethiopia and Eritrea. i: *Taxonomy and Ecology of African Plants, their Conservation and Sustainable Use – Proceedings of the 17th AETFAT Congress, Addis Ababa* s. 247-258. S.A. Ghazanfar & H.J. Beentje (red.). Royal Botanic Gardens, Kew, Kew 2006.
- Enghoff, H., Seberg, O.: A taxonomy of Taxonomy and Taxonomists. *The Systematist* 27, s. 13-15. 2006.
- Fay M.F., Chase, M.W., Rønsted, N., Devey, D.S., Pillon, Y., Pires, J.C., Petersen, G., Seberg, O., Davis, J.I.: Phylogenetics of *Liliales*: summarized evidence from combined analyses of five plastid and one mitochondrial loci. *Aliso* 22, s. 559-565. 2006.
- Frederiksen S., Rasmussen, F.N., Seberg, O.: (red.). *Dansk flora*. 701s. Gyldendal, København 2006.
- Friis, I.: Solanaceae – 7. Solanum, sections 2-9. i: *Flora of Somalia*, vol. 3 s. 208-219. Thulin Mats (red.). Royal Botanic Gardens, Kew, Royal Botanic Gardens, Kew 2006.
- Friis, I.: Sapotaceae. i: *Flora of Somalia*, vol. 3 s. 12-18. Thulin Mats (red.). Royal Botanic Gardens, Kew, Royal Botanic Gardens, Kew 2006.
- Friis, I.: Ebenaceae. i: *Flora of Somalia*, vol. 3 s. 6-11. Thulin Mats (red.). Royal Botanic Gardens, Kew, Royal Botanic Gardens, Kew 2006.
- Friis, I.: Notes on Chinese and Indochinese Boehmeria (Urticaceae). *Kew Bulletin* 60, s. 449-453. 2005.
- Friis, I.: Botanik. i: *Dansk Naturvidenskabs Historie*, Bind 4 s. 125-137. Nielsen, H. og Hvidtfelt Nielsen, K. (red.). Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2006.
- Friis, I.: Distribution Patterns of Solanum in the Horn of Africa. i: *Taxonomy and Ecology of African Plants, their Conservation and Sustainable Use – Proceedings of the 17th AETFAT Congress, Addis Ababa* s. 279-289. S.A. Ghazanfar & H.J. Beentje (red.). Royal Botanic Gardens, Kew, Kew 2006.
- Friis, I.: In memoriam – Bertel Hansen (1932-2005). *Taxon* 55(4), s. 1055-1056. 2006.
- Hansen, E.S.: *Lichenes Danici Exsiccati*, Fasc. XVI (Nos. 376-400), Fasc. XVII (Nos. 401-425), Fasc. XVIII (Nos. 426-450) Fasc. XIX (Nos. 451-475) & Fasc. XX (Nos. 476-505). 72s. Botanisk Have & Museum, København 2006.
- Hansen, E.S.: Lichens from Nanortalik, Aappilattoq, Narsaq Kujalleq/Frederiksdal, and Taserssuaq, South Greenland. *Folia Cryptogamica Estonica* 42, s. 11-23. 2006.
- Hansen, E.S.: Notes on some new and interesting Greenland lichens IX. *Graphis Scripta* 18(1), s. 1-5. 2006.
- Hansen, E.S.: New or interesting Greenland Lichens X. *Cryptogamie, Mycologie* 27(3), s. 271-277. 2006.

- Hansen, E.S.: Index of Lichenes Danici Exsiccati fascicles I-XX with notes on distribution of the taxa in Denmark. *Mycotaxon* 97, s. 49-55. 2006.
- Hansen, E.S.: Index of Lichenes Groenlandici Exsiccati fascicles I-XXX with notes on distribution of the taxa in Greenland. *Mycotaxon* 97, s. 35-48. 2006.
- Hansen, E.S.: Lichens. i: Zackenberg Ecological Research Operations, 11th Annual Report 2005 s. 44-53. A.B. Klitgaard, M. Rasch & K. Caning. Danish Polar Center, Ministry of Science, Technology and Innovation, København 2006.
- Hansen, E.S., Dawes P.R., Thomassen, B.: Epilithic Lichen Communities in High Arctic Greenland: Physical, Environmental, and Geological Aspects of Their Ecology in Ingfield Land (78°-79°N). *Arctic, Antarctic, and Alpine Research* 38(1), s. 72-81. 2006.
- Hansen, E.S., Mogensen, G.S.: 3.21 Laver og mosser. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 316-321. Eric Steen Hansen. Lone Bruun, Reinhardt Møbjerg Kristensen, Niels Nielsen, Gunver Krarup Pedersen & Poul Møller Pedersen. Arktisk Station, KU & Rhodos, København 2006.
- Jahren, A.H., Kelm, K., Endland, B., Petersen, G., Seberg, O.: Carbon stable isotope composition of dna isolated from an incipient paleosol. *Geology* 34, s. 381-384. 2006.
- Kristinsson, H., Hansen, E.S.: Panarctic Lichen Checklist. 58s. 2006.
- Motiejunaitė, J., Alstrup, V.: *Graphium samogiticum* – a new hyphomycete species from Lithuania. *Nova Hedwigia* 83, s. 1-2. 2006.
- Norup, M.V., Dransfield, J., Chase, M.W., Barfod A.S., Fernando, E.S., Baker, W.J.: Homoplasious character combinations and generic delimitation: a case study from the Indo-Pacific arecoid palms (Arecaceae). *American Journal of Botany* 93(7), s. 1065-1080. 2006.
- Pedersen, H.Æ.: Orkidefamilien, Orchidaceae; Blærerodfamilien, Lentibulariaceae. i: *Dansk Flora* s. 109-130, 549-551. Frederiksen, S., Rasmussen, F.N. & Seberg, O. (red.). Gyldendal, København 2006.
- Pedersen, H.Æ.: Systematics and evolution of the *Dactylorhiza romana/sambucina* polyploid complex (Orchidaceae). *Botanical Journal of the Linnean Society* 152, s. 405-434. 2006.
- Pedersen, H.Æ., Faurholdt N.: New combinations under *Ophrys fuciflora* (Orchidaceae). *Berichte aus den Arbeitskreisen Heimische Orchideen* 22(2), s. 4-8. 2006.
- Petersen, G., Seberg, O., Davis J.I., Goldman D.H., Stevenson D.W., Campbell L.M., Mihelangeli, F.A., Specht, C.D., Chase, M.W., Fay M.F., Pires, J.C., Freudenstein J.V., Hardy, C.R., Simmons, M.P.: Mitochondrial data in monocot phylogenetics. *Aliso* 22, s. 52-62. 2006.
- Petersen, G., Seberg, O., Davis, J.I., Stevenson D.W.: RNA editing and phylogenetic reconstruction in two monocot mitochondrial genes. *Taxon* 55, s. 871-886. 2006.
- Petersen, G., Seberg, O., Yde, M., Bertelsen, K.: Polygenetic relationships of Triticum and Aegilops and evidence for the origin of the A, B, and C genomes of common wheat (*Triticum aestivum*). *Molecular Phylogenetics and Evolution* 39, s. 70-82. 2006.
- Pires, J.C., Maureira, I.J., Givnish, T.J., Sytsma, K.J., Seberg, O., Petersen, G., Davis J.I., Stevenson, D.W., Rudall, P.J., Fay M.F.: Phylogeny, genome size, and chromosome evolution of *Asparagales*. *Aliso* 22, s. 287-304. 2006.
- Rasmussen, F.N., Frederiksen, S., Johansen, B., Jørgensen, L.B., Petersen, G., Seberg, O.: Fleshy fruits in liliiflorous monocots. *Aliso* 22, s. 135-147. 2006.
- Ryding, P.O.: Plants from the Bible – the exhibition text in English. 12s. Botanisk Have & Museum, København 2006.
- Ryding, P.O.: Revision of the *Clinopodium abyssinicum* group (Labiatae). *Botanical Journal of the Linnean Society* 150, s. 391-408. 2006.
- Ryding, P.O.: 127. Lamiaceae (Labiatae) – family description & key. i: *Flora of Somalia*, vol. 3 s. 308-309. Thulin, Mats (red.). Royal Botanic Gardens Kew, Kew, Richmond 2006.
- Ryding, P.O.: Lamiaceae (Labiatae) – genera 5-24. i: *Flora of Somalia*, vol. 3 s. 317-355. Thulin, Mats (red.). Royal Botanic Gardens Kew, Kew, Richmond 2006.
- Ryding, P.O.: Jernurtfamilien og Læbeblomstfamilien. i: *Dansk Flora* s. 497-519. Frederiksen, S., Rasmussen, F.N. og Seberg, O. Gyldendal, København 2006.
- Ryding, P.O.: Revision of the *Clinopodium simense* group (Labiatae). *Kew Bulletin* 61, s. 419-432. 2006.
- Savolainen, V., Anstett, M.-C., Lexer, C., Hutton, I., Clarkson, J.J., Norup, M.V., Powell, M.P., Springate D., Salamin, N., Baker, W.J.: Evolutionary biology: Sympatric plant speciation in islands? (Reply to: T. F. Stuessy *Nature* 443, doi10.1039/nature05216). *Nature* 443, s. E12-E13. 2006.
- Savolainen, V., Anstett, M.-C., Lexer, C., Hutton, I., Clarkson, J.J., Norup, M.V., Powell, M.P., Springate D., Salamin, N., Baker, W.J.: Sympatric speciation in palms on an oceanic island. *Nature* 441, s. 210-213. 2006.
- Seberg, O.: Vortemælkfamilien, *Euphorbiaceae*. i: *Dansk flora* s. 366-369. Frederiksen, S., Rasmussen F.N., Seberg O. Gyldendal, København 2006.
- Seberg, O.: Sandelfamilien, *Santalaceae*. i: *Dansk flora* s. 311. Frederiksen, S., Rasmussen F.N., Seberg O. Gyldendal, København 2006.
- Seberg, O.: Rose, *Rosa*. i: *Dansk flora* s. 405-410. Frederiksen, S., Rasmussen F.N., Seberg O. Gyldendal, København 2006.
- Seberg, O.: Løvefod, *Alchemilla*. i: *Dansk flora* s. 402-404. Frederiksen, S., Rasmussen F.N., Seberg O. Gyldendal, København 2006.
- Seberg, O.: Salturtfamilien, *Chenopodiaceae*. i: *Dansk flora* s. 284-296. Frederiksen, S., Rasmussen F.N., Seberg O. Gyldendal, København 2006.
- Seberg, O.: Vandakfamilien, *Potamogetonaceae*. i: *Dansk flora* s. 101-109. Frederiksen, S., Rasmussen F.N., Seberg O. Gyldendal, København 2006.
- Seberg, O.: Halvgræsfamilien, *Cyperaceae*. i: *Dansk flora* s. 203-233. Frederiksen, S., Rasmussen F.N., Seberg O. Gyldendal, København 2006.
- Seberg, O.: Violfamilien, *Violaceae*. i: *Dansk flora* s. 358-363. Frederiksen, S., Rasmussen F.N., Seberg O. Gyldendal, København 2006.
- Seberg, O.: Singrønfamilien, *Apocynaceae*. i: *Dansk flora* s. 488-489. Frederiksen, S., Rasmussen F.N., Seberg O. Gyldendal, København 2006.
- Seberg, O.: Hvad nytter naturhistorien? S. 7-8. København 2006.
- Seberg, O., Frederiksen, S., Rasmussen, F.N.: Danske plantnavne. *Urt* 30, s. 118-125. 2006.
- Seberg, O., Petersen, G.: Mitochondrial dna Sequences in Plant Phylogenetics and Evolution – symposium at XVII IBC, Vienna, Austria. *Taxon* 55, s. 833-835. 2006.

- Wilmot-Dear C.M., Friis, I.: The Old World species of *Pouzolzia* (Urticaceae, tribus Boehmerieae). A taxonomic revision. *Nordic Journal of Botany* 24, s. 5-115. 2006.
- Geologisk Museum**
- Albarede, F., Scherer, E.E., Blichert-Toft J., Rosing, M.T., Simionovici, A., Bizarro, M.: g-ray irradiation in the early Solar System and the conundrum of the ^{176}Lu decay constant. *Geochim. Cosmochim. Acta* 70, s. 1261-1270. 2006.
- Anderson, P.E., Benton M.J., Trueman, C.N., Paterson, B.A., Cuny, G.G.R.: Palaeoenvironments of vertebrates on the southern shore of Tethys: The nonmarine Early Cretaceous of Tunisia. *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology* 243, i: s. 118-131. 2006.
- Bidstrup, P.R.: Asteroider. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 42-43. København 2006.
- Bidstrup, P.R.: Asteroids. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 42-43. København 2006.
- Bizzaro, M.: Solsystemets dannelse – fra støv til planeter. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 20-24. København 2006.
- Bizzaro, M.: Formation of a Solar System – from dust to planets. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 20-24. København 2006.
- Bjerrum, C.J., Lauridsen, B.W., Pedersen G.K., Rasmussen, J.A., Schovsbo N., Stemmerik L., Surlyk, F.: Fortidens Drivhusverden. *Geoviden* 4, s. 2-19. 2006.
- Bonow J.M., Japsen P., Lidmar-Bergström K., Chalmers J.A., Pedersen, A.K.: Cenozoic uplift of Nuussuaq and Disko, West Greenland – elevated erosion surfaces as uplift markers of a passive margin. *Geomorphology* 80, s. 325-337. 2006.
- Brenchley P.J., Marshall, J.D., Harper, D.A.T., Buttler, C.J., Underwood, C.J.: A late Ordovician (Hirnantian) karstic surface in a submarine channel, recording glacioeustatic sealevel changes: Meifod, central Wales. *Geological Journal* 41, s. 1-22. 2006.
- Bridges, A.C., Savarese, M., Portell R.W., Harper, D.A.T.: Paleoenvironmental implications of very large *Crassostrea* oysters from Caracasbaai, Curacao: Considerations for management and restoration policies. i: GSA Southeastern Section, 55th Annual Meeting. Geological Society of America, Abstracts with Programs, 38, s. 17. 2006.
- Buchwald, V.F.: Cape York Meteoritbygen. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 6-9. 2006.
- Buchwald, V.F.: The Cape York meteorite shower. From the origin of all things to the beginning of life i: From the origin of all things to the beginning of life s. 6-9. København 2006.
- Canfield, D.E., Rosing, M., Bjerrum, C.J.: Early anaerobic metabolisms. *Phil. Trans. R. Soc. B* 361, s. 1819-1836. 2006.
- Capetta, H., Buffetaute, E., Cuny, G.G.R., Suteethorn V.: A new elesmbranch assemblage from the Lower Cretaceous of Thailand. *Palaeontology* 49(3), s. 547-555. 2006.
- Chabot, N.L., Haack, H.: Evolution of Asteroidal Cores, Meteorites and the early solar system II/. i: Evolution of Asteroidal Cores, Meteorites and the early solar system II/ s. 747-771. Lauretta, D.S., McSween Jr., H.Y. University of Arizona Press, Arizona 2006.
- Christiansen J.L., Stouge, S.J.H.S., Harper, D.A.T.: Dengang Jordan frøs til is. *Naturens Verden* 89, s. 32-42. 2006.
- Cuny, G.G.R.: Emergence des requins réosélaciens et impact sur la Paléoécologie des requins hybodontes. Université Claude Bernard Lyon 1, 348 s. Lyon 2006.
- Cuny, G.G.R.: Emergence des requins néosélaciens et impact sur la paéoécologie des requins hybodontes. *Journal de l'APF* 50, s. 27-30. 2006.
- Cuny, G.G.R., Chen, L., Wang, X.: The shark fauna from the Middle-Late Triassic of Guanling (Guizhou provnince, SW China). 4th Annual Meeting of the European Association of Vertebrate Palaeontologists. 5, s. 83. Kina 2006.
- Cuny, G.G.R., Suteethorn V., Kamha, S., Buffetaut E., Philippe M.: A new hybodont shark assemblage from the Lower Cretaceous of Thailand. *Historical Biology* 18(1), s. 21-31. 2006.
- Dalhoff F., Chalmers J.A., Gregersen, U., Nøhr-Hansen H., Rasmussen, J.A., Sheldon, E.: Mapping and facies analysis of Paleocene-mid-Eocene seismic sequences, offshore southern west Greenland. *Marine and Petroleum Geology* 20, s. 935-986. 2003.
- Dalhoff F., Larsen L.M., Ineson, J.R., Stouge S., Bojesen-Koefoed J.A., Lassen, S., Kuijpers A., Rasmussen, J.A., Nøhr-Hansen H.: Continental crust in the Davis Strait: new evidence from seabed sampling. *Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin* 10, s. 33-36. 2006.
- Demidov I.N., Houmark-Nielsen M., Kjær, K.H., Larsen E.: The last Scandinavian Ice Sheet in northwestern Russia: ice flow patterns and decay dynamics. *Boreas* 35, s. 425-443. 2006.
- Donovan S.K., Harper, D.A.T.: Rare Borings in Pleistocene Brachiopods from Jamaica and Barbados. i: In 50th Annual Meeting of the Palaeontological Association, Sheffield, December s. 52. 2006.
- Funder, S.V., Kjær, K.H., Korsgaard, N.J.: Isøre Ting and the transformation of the Danish coastal landscape. 27th Nordic Geological Winter Meeting, January 9th-12th. 1, s. 1. 2006.
- Grice J.D., Gault R.A., Rowe, R., Johnsen, O.: Quqarssukite-(Ce), a new barium-cerium fluorcarbonate mineral species from Qaqarssuk, Greenland. *The Canadian Mineralogist* 44, s. 1137-1146. 2006.
- Haack, H.: Jernmeteoritter. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 63-65. København 2006.
- Haack, H.: Palasitter. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 66-67. København 2006.
- Haack, H.: Mesosideritter. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 68-69. København 2006.
- Haack, H.: Hvordan genkender man en meteorit. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 78-81. København 2006.
- Haack, H.: Hvor finder man meteoritter? i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 82-83. København 2006.
- Haack, H.: Stjernesku, ildkugler og meteoritfald. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 84-85. København 2006.
- Haack, H.: Meteorite tree. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 58-59. København 2006.
- Haack, H.: Iron Meteorites. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 63-65. København 2006.
- Haack, H.: Pallasites. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 66-67. København 2006.

- Haack, H.: Mesosiderites. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 68-69. København 2006.
- Haack, H.: How to recognize a meteorite. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 78-81. København 2006.
- Haack, H.: Where does one find meteorites? i: From the origin of all things to the beginning of life s. 82-83. København 2006.
- Haack, H.: Shooting stars, fireballs and meteorite impacts. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 84-85. København 2006.
- Haack, H., Jørgensen, U.G., Andersen A., Bizzarro, M., Buchwald, V.F.: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen. *Geoviden* 3, s. 2-19. 2006.
- Haack, H., Rossi M.J., Dall J.: SAR mapping of Burfellshraun: A terrestrial analog for recent volcanism on Mars. *Journal of Geophysical Research* 111, s. 13. 2006.
- Harper, D.A.T.: Brachiopods from the Upper Ardmillan Succession (Ordovician) of the Girvan district, Scotland, part 3. *Palaeontographical Society Monographs* 159 (624), s. 129-178, pl. 22-33. 2006.
- Harper, D.A.T.: The Ordovician biodiversification: Setting a agenda for marine life. *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology* 232, s. 148-166. 2006.
- Harper, D.A.T.: The Great Ordovician Biodiversification: Alpha, Beta and Gamma diversity. In *Ancient Life and Modern Approaches. i: 2nd International Palaeontological Congress, Beijing, June* s. 315. 2006.
- Harper, D.A.T.: The Ordovician biodiversification: Setting an agenda for marine life. i: In *Biodiversity perspectives from deep time* s. 12. British Council, International Networking for Young Scientists. Swedish Museum of Natural History, Stockholm, February. 2006.
- Harper, D.A.T.: The history of the orthide brachiopods: Origin, diversification and decline of a Palaeozoic invertebrate clade. i: In *Changing palaeogeographical and palaeobiogeographical patterns in the Ordovician and Silurian*, University of Glasgow, august s. 26-27. 2006.
- Harper, D.A.T.: Introducing Geology: Welcome to the World of Rocks. Review of "Introducing Geology". *European Geologist* 22, s. 40. 2006.
- Harper, D.A.T.: Edinburgh 450-300 million years BC: The foundations of a capital city. Review of "Edinburgh Rock". *European Geologist* 22, s. 41. 2006.
- Harper, D.A.T.: The Earth Doctors' Diagnosis. Review of 'Essentials of Medical Geology: Impacts of the Natural Environment on Public Health'. *European Geologist* 21, s. 42. 2006.
- Harper, D.A.T., Rasmussen, C.M.Ø., Rasmussen, J.A., Stouge, S.J.H.S., Svennevig, K., Jisuo J.: The Ordovician – Silurian pentameroid seas of North Greenland: Tropical incumbents rule the waves. i: In *50th Annual Meeting of the Palaeontological Association, Sheffield, december* s. 56. 2006.
- Higgins A.K., Soper, N.J., Smith, M.P., Rasmussen, J.A.: The Caledonian thin-skinned thrust belt of Kronprins Christian Land, eastern North Greenland. *Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin* 6, s. 41-56. 2004.
- Ineson, J.R., Buchardt B., Lassen, S., Rasmussen, J.A., Schiøler, P., Schovsbo, N.H., Sheldon, E., Surlyk, F.: Stratigraphy and palaeoceanography of upper Maastrichtian chalks, southern Danish Central Graben. *Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin* 10, s. 9-12. 2006.
- Jensen M., Larsen E., Demidov I., Funder, S.V., Kjær, K.H.: Depositional environments and sea-level changes deduced from Middle Weichselian tidally influenced sediments, Arkhangelsk region, northwest Russia. *Boreas* 35, s. 521-538. 2006.
- Johnsen, O.: *Guida Ai Minerali Del Mondo*. 463 s. Ole Johnsen Znicelli, Bologna, Italien 2006.
- Kjær, K.H., Lagerlund, E., Adrielsson L., Thomas, P.J., Murray A., Sandgren, P.: The first independent chronology of Middle and Late Weichselian sediments from southern Sweden and the island of Bornholm. *GFF* 128, s. 209-220. 2006.
- Kjær, K.H., Larsen E., Demidov I., Funder, S.V.: Late Quaternary in northwestern Russia – Introduction. *Boreas* 35, s. 391-393. 2006.
- Kjær, K.H., Larsen E., Funder, S.V.: Was shelf-ice collapse triggered by rapid sea-level rise in the Barents Sea during MIS 3? i: *27th Nordic Geological Winter Meeting, January 9th-12th, Oulu, Finland* s. 1. Finland 2006.
- Kjær, K.H., Larsen E., Funder, S.V., Demidov I., Jensen M., Håkansson L., Murray A.: Eurasian ice-sheet interaction in northwestern Russia throughout the late Quaternary. *Boreas* 35, s. 444-475. 2006.
- Kjær, K.H., Larsen E., van der Meer M.J.J.: Fast ice flow sustained by its coupling to a decoupled substrate. *27th Nordic Geological Winter Meeting, January 9th-12th*. 1, s. 1. 2006.
- Kjær, K.H., Larsen E., van der Meer M.J.J., Ingólfsson Ó., Krüger, J., Benediktsson, I.O., Knudsen, C.G., Schomacker A.: Subglacial decoupling at the sediment/bedrock interface: a new mechanism for rapid flowing ice. *Quaternary Science Reviews* 25, s. 2704-2712. 2006.
- Lambeck, K., Purcell, A., Funder, S.V., Kjær, K.H., Larsen E., Möller P.: Constraints on the Late Saalian to early Middle Weichselian ice sheet of Eurasia from field data and rebound modeling. *Boreas* 35, s. 539-575. 2006.
- Larsen E., Kjær, K.H.: Late Pleistocene palaeoenvironmental changes in NW Russia: Shifting ice sheet domains and proglacial lakes. *27th Nordic Geological Winter Meeting, January 9th-12th*. 1, s. 1. 2006.
- Larsen E., Kjær, K.H., Demidov I., Funder, S.V., Grøsfjeld K., Houmark-Nielsen M., Jensen M., Linge H., Lyså A.: Late Pleistocene glacial and lake history of northwestern Russia. *Boreas* 35, s. 394-424. 2006.
- Larsen E., Kjær, K.H., Jensen M., Demidov I., Håkansson L., Paus, A.: Early Weichselian palaeoenvironments reconstructed from a mega-scale thrust-fault complex, Kanin Peninsula, northwestern Russia. *Boreas* 35, s. 476-492. 2006.
- Larsen L.M., Pedersen, A.K.: Transition from picrites to flood basalts in the Palaeogene volcanic succession in West Greenland. i: *VMSG 2006, 40th. Anniversary Meeting, 4th-6th January 2006, Abstract volume* s. 23-24. Leeds, England 2006.
- Larsen L.M., Pedersen, A.K., Pedersen G.K.: A subaqueous rootless cone field at Niuluut, Disko, Paleocene of West Greenland. *Lithos* 92, s. 20-32. 2006.
- Lindow, B.E.K.: The taxonomic status of *Lithornis nasi* (Aves: Palaeognathae) from the Lower Eocene north Sea Basin. 93s. København 2006.
- Lindow, B.E.K.: Taxonomic status of the Lithornithidae (Aves: Palaeognathae) from the Lower Eocene North

- Sea Basin. 54th Symposium of Vertebrate Palaeontology and Comparative Anatomy, Paris 1, s. 19. 2006.
- Lindow, B.E.K.: TNF-alfa in prehistoric times? Myths or facts. Ulcerative Colitis – New Aspects in treatment, November 10th 2006, Copenhagen 1, s. 6-7. 2006.
- Lindow, B.E.K.: Pattern of tooth wear in recent white whales (Cetacea: Monodontidae). *Hantkeniana* 5, s. 27-30. 2006.
- Lindow, B.E.K., Dyke, G.J.: Bird evolution in the Eocene: climate change in Europe and a Danish fossil fauna. *Biological Reviews of the Cambridge Philosophical Society* 81, s. 1-16. 2006.
- Linge H., Larsen E., Kjær, K.H., Demidov I., Brook, E.J., Raisbeck G.M., Yiu F.: Cosmogenic ¹⁰Be exposure age dating across Early to Late Weichselian ice-marginal zones in northwestern Russia. *Boreas* 35, s. 576-586. 2006.
- Marvil, C.: Merkur. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 28-29. København 2006.
- Marvil, C.: Venus. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 30-31. København 2006.
- Marvil, C.: Mars. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 36-39. København 2006.
- Marvil, C.: Solsystemets ydre planeter. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 44-49. København 2006.
- Marvil, C.: Solsystemets måner. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 50-55. København 2006.
- Marvil, C.: Meteorittræ. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 58-59. København 2006.
- Marvil, C.: Kondritter og solsystemets ældste bevarede stof. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 60-62. København 2006.
- Marvil, C.: HED meteoritter. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 70-71. København 2006.
- Marvil, C.: Meteoritter fra Månen. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 72-73. København 2006.
- Marvil, C.: Mars meteoritter. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 74-77. København 2006.
- Marvil, C.: Datering, Isotoper. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 88-89. København 2006.
- Marvil, C.: Bodies of the Solar System. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 28-39. København 2006.
- Marvil, C.: The Outer Planets of the Solar System. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 44-49. København 2006.
- Marvil, C.: The moons of the Solar System. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 50-55. København 2006.
- Marvil, C.: Chondrites and the Oldest Preserved Matter in the Solar System. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 60-62. København 2006.
- Marvil, C.: HED meteorites. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 70-71. København 2006.
- Marvil, C.: Lunar meteorites. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 72-73. København 2006.
- Marvil, C.: Martian meteorites. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 74-76. København 2006.
- Marvil, C.: Dating rocks. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 88. København 2006.
- Marvil, C.: Isotopes. i: From the origin of all things to the beginning of life s. 89. København 2006.
- Milan J., Lindow, B.E.K.: Evolution, systematik og videnskabshistorie – Halvdagsmøde til ære for Niels Bonde. Program og resume Geologisk Museum, 16 s. København 2006.
- Neuhoff P.S., Rogers, K.L., Stannius L.S., Bird D.K., Pedersen, A.K.: Regional very low-grade metamorphism of basaltic lavas, Disko; Nuussuaq region, West Greenland. *Lithos* 92, s. 33-54. 2006.
- Nielsen, A.T.: Lower an lower Middle Cambrian sequence stratigraphy, sea level changes and palaeogeography in Scandinavia. Skotland 2006.
- Nielsen, A.T., Klitten, K., Hansen, H.P.B.: Borggård-1: En ny stratigrafisk kerneboring på Bornholm. *Geologisk Nyt* 6, s. 6. 2006.
- Nielsen, A.T., Schovsbo, N.H.: Cambrian to basal Ordovician lithostratigraphy in southern Scandinavia. *Bulletin of the Geological Society of Denmark*. 53, s. 47-92. 2006.
- Owen A.W., Clarkson E.N.K., Harper, D.A.T., Ingham, K.: Post-conference field excursion guide. Annual Meeting IGCP 503, Changing palaeogeographical and palaeobiogeographical patterns in the Ordovician and Silurian. University of Glasgow, Scotland 1, s. 1-16. 2006.
- Pedersen, A.K.: Mapping of volcanic facies variations onshore West Greenland. 1 s. FORCE sub-basalt vorking group internettet, Stavanger 2006.
- Pedersen, A.K.: Mød Grønlands prægtige geologi. *Naturens Verden* 30 no 4/2006, i: s. 30-31. Rhodos, København 2006.
- Pedersen, A.K., Larsen L.M.: The Ilugissoq graphite andesite volcano, Nuussuaq, central West Greenland. *Lithos* 92, s. 1-19. 2006.
- Pedersen, A.K., Larsen L.M., Dueholm K.S.: Kortlægning af en vulkanprovins. i: *Geologien* s. 256-261. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K. & Pedersen, P.M. (red.). Arktisk Station & Forlaget Rhodos, København 2006.
- Pedersen, A.K., Larsen L.M., Pedersen G.K., Dueholm, K.S.: Five slices through the Nuussuaq Basin, West Greenland. *Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin* 10, s. 53-56. 2006.
- Pedersen, A.K., Larsen L.M., Pedersen G.K., Sønderholm M., Midtgaard H.H., Pulvertaft T.C.R., Dueholm K.S.: Geological section along the north coast of Nuussuaq, central West Greenland. 1:20000 coloured geological sheet. 1:20 000 coloured geological sheet. København 2006.
- Pedersen, A.K., Pedersen, G.K., Larsen L.M.: *Geologien*. Arktisk Station & Forlaget Rhodos i: *Geologien* s. 16-31. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K. & Pedersen, P.M. (red.). Arktisk Station & Forlaget Rhodos, København 2006.
- Petersen, O.V., Secher, K., Birch, W.D.: Allanite-(Ce) and Its Type Locality. *Rocks & Minerals* 81, s. 200-205. 2006.
- Raade, G., Johnsen, O.: The crystal chemistry of the vicanite group. The 19th General Meeting of the International Mineralogical Association. Kobe Ja 90066. 2006.
- Rasmussen, C.M.Ø., Harper, D.A.T.: Depth – related brachiopod bioevents in the Middle Ordovician (Kundan) of Baltica. IGCP 503 Annual Meeting Programme with Abstracts 1, s. 40. 2006.
- Rasmussen, C.M.Ø., Harper, D.A.T.: Den østbaltiske Kun-

- da Etage: starten på den store Ordoviciske biodiversifikation. VARV 4, s. 1-23. 2006.
- Rasmussen, J.A., Nøhr-Hansen H., Sheldon, E.: Palaeoecology and palaeoenvironments of the lower Palaeogene succession, offshore West Greenland. *Marine and Petroleum Geology* 20, s. 1043-1073. 2003.
- Rasmussen, J.A., Sheldon, E.: Microfossil biostratigraphy of the Palaeogene succession in the Davis Strait, offshore West Greenland. *Marine and Petroleum Geology* 20, s. 1017-1030. 2003.
- Rasmussen, J.A., Smith, M.P.: Conodont evidence for the position of the Ordovician Iapetus Ocean margin along the East Greenland Caledonides. i: IGCP 503 Ordovician Palaeogeography and Palaeoclimate, Annual Meeting 2006, Programme, Abstracts & Field Excursion Guides s. 46. Owen, A.W. (ed.). 2006.
- Rasmussen, J.A.e.a.: Stratigraphy of the upper Maastrichtian – lower Danian chalks of the Danish Central Graben: a multidisciplinary approach. i: Dansk Geologisk Forening, Temamøde, Kridt/Danien i Danmark, 20-04-2006 s. 1. 2006.
- Rogers, K.L., Neuhoﬀ P.S., Pedersen, A.K., Bird D.K.: CO₂ metasomatism in a basalhosted petroleum reservoir, Nuussuaq, West Greenland. *Lithos* 92, s. 55-82. 2006.
- Rong J-y., Boucot A.J., Harper, D.A.T., Zhan R-b., Neuman R.B.: Global analysis of brachiopods through the Ordovician and Silurian transition; Reducing the role of the Lazarus effect. *Canadian Journal of Earth Sciences* 43, s. 23-39. 2006.
- Rosing, M., Bird D.K., Sleep N.H., Glassley, W., Albarede, F.: The rise of continents – An essay on the geologic consequences of photosynthesis. *Paleogeography, Paleoclimatology, Paleoecology* 232, s. 99-113. 2006.
- Rosing, M.T.: Jorden og Månen. i: Solsystemet – fra altings oprindelse til livets opståen s. 32-35. København 2006.
- Schomacker A., Kjær, K.H., : Formation and melt-out of multiple generations of ice-cored moraines at Brúarjökull, Iceland. 27th Nordic Geological Winter Meeting, January 9th-12th. 1, s. 1. 2006.
- Schomacker A., Krüger J., Kjær, K.H.: Ice-cored drumlins at the surge-type glacier Brúarjökull, Iceland: a transitional-state landform. *Journal Quaternary Science* 21, s. 85-93. 2006.
- Secher K., Petersen, O.V., Johnsen, O.: En verden af mineraler i Grønland. 171 s. GEUS, København 2006.
- Smith, M.P., Rasmussen, J.A., Robertson, S., Higgins A.K., Leslie A.G.: Lower Palaeozoic stratigraphy of the East Greenland Caledonides. *Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin* 6, s. 5-28. 2004.
- Stouge S., Rasmussen, J.A.: *Oepikodus evae* (Lindström, 1955): its origin from the Iapetus Ocean, global migration and return home. i: IGCP 503 Ordovician Palaeogeography and Palaeoclimate, Annual Meeting 2006, Programme, Abstracts & Field Excursion Guides s. 41. Owen, A.W. (ed.). 2006.
- Stouge, S.J.H.S., Christiansen J.L., Harper, D.A.T., Piasecki S.: Neoproterozoic microflora change recorded in the Andree Land and Tillite groups, Northeast Greenland, s. 294. In *Ancient Life and Modern Approaches*. i: 2nd International Palaeontological Congress, Beijing, June s. 294. 2006.
- Thomas, P.J., Murray A.S., Kjær, K.H., Funder, S.V., Larsen E.: Optically stimulated luminescence dating of glacial sediments from Arctic Russia-depositional bleaching afn methodological aspects. *Boreas* 35, s. 587-599. 2006.
- Xu, C., Rong, J., Fan, J., Zhan, R., Mitchell C.E., Harper, D.A.T., Melchin M.J., Ping'an, P., Finney, S.C., Xiaofeng, W.: The Global Boundary Stratotype Section and Point (GSSP) for the base of the Hirnantian Stage (the uppermost of the Ordovician System). *Episodes* 29, s. 183-195. 2006.
- Zhan R-b., Harper, D.A.T.: Biotic diachroneity during the Ordovician Radiation: Evidence from South China. *Lethaia* 39, s. 211-226. 2006.

Zoologisk Museum

- Aaris-Sørensen, K.: Northward expansion of the Central European megafauna during late Middle Weichselian interstadials, c. 45 – 20 kyr BP. *Palaeontographica Abt. A* 278, s. 125-133. 2006.
- Aguiar, A.M.F., Karsholt, O.: Lepidoptera. Systematic catalogue of the entomofauna of the Madeira Archipelago and Selvagens Islands 1. *Boletim do Museu Municipal do Funchal* 9, s. 5-139. 2006.
- Baagøe, H.J.: Denmark, chapter 4, 5 & 6. *Naturschutz und Biologische Vielfalt* 28, i: Bat Migrations in Europe. A Review of Banding Data and Literature s. 38-39. Hutterer, R., Ivanova, T., Meyer-Cords, C and Rodrigues, L. Federal Agency for Nature Conservation, 2006.
- Born E.W., Böcher, J., Boertmann D., Kapel, F.O.: Træk af den biologiske forskning i Grønland. i: Grønlandsforskning – Historie og perspektiver s. 85-128. Kirsten Thisted. Det Grønlandske Selskab, 2006.
- Buhl, P.N.: Key to *Platygaster* (Hymenoptera, Platygastridae) from Denmark, with descriptions of new species. *Steenstrupia* 29(2), s. 127-168. 2006.
- Böcher, J., Kristensen, R.M.: *Dyrelivet – Chapter 1.06*. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 84-97. Rhodos, 2006.
- Bønløkke-Pedersen, J., Madsen, J.J., Thorup, K., Pedersen, K.T., Bjerrum, M., Rahbek, C.: Dansk Trækfugleatlas. i: Dansk Trækfugleatlas s. 880. Zoologisk Museum, Københavns Universitet. Rhodos A/S & Zoologisk Museum, Københavns Universitet, 2006.
- Cárdenas, P., Rapp H.T., Schander, C., Tendal, O.S.: Molecular phylogeny of the Geodiidae Gray, 1867 (Porifera, Demospongiae) with a reassessment of the NE Atlantic species. i: 7th International Sponge Symposium. Book of Abstracts s. 186. 2006.
- Damgaard, J.: Phylogeny and mtDNA phylogeography of two widespread European pond skater species (Hemiptera-Heteroptera: Gerridae: *Gerris* Fabricius). *Insect Systematics and Evolution* 37, s. 335-350. 2006.
- Damgaard, J.: Systematics, historical biogeography and ecological phylogenetics in a clade of water striders. *Denisia* 19, s. 813-822. 2006.
- Damgaard, J.: Vandtæger. i: Rødlistede ferskvandsdyr i Storstrøms Amt s. 131-149. Storstrøms Amt, Teknik og Miljøafdelingen. 2006.
- Damgaard, J.: Større gællefødder. i: Rødlistede ferskvandsdyr i Storstrøms Amt s. 151-155. Storstrøms Amt, Teknik og Miljøafdelingen. 2006.
- Danielsen, F., Burgess N.D., Balmford A., Fjeldså, J., Andrianandrasana, H.T., Becker, C.D., Bennum, L., Brashares, J.S., Christiansen S., Donald, P.G., Eguino, S., Enghoff, M., Funder, M., Gray, M., Hübertz, H.,

- Jones, J.P.G., Oetting, I., Poulsen, M.K., Rijsoort, J., Stuart-Hill, G., Topp-Jørgensen, E., Townsend, W.R., Uychiaoco, A.J., Whitten, T., Yonten, D.: Monitoring matters: evaluating locally-based biodiversity monitoring in developing countries. *Oryx* 40, s. 14-15. 2006.
- Dietz, R., Riget, F.F., Boertmann D., Sonne, C., Olsen, M.T., Fjeldså, J., Falk K., Kierkegaard, M., Egevang, C., Asmund G., Wille, F., Møller S.: Time trends of mercury in feathers of West Greenland birds of prey during 1851-2003. *Environmental Science and Technology* 40, s. 5911-5916. 2003.
- Djernæs, M., Damgaard, J.: Exon-intron structure, apralogy and sequenced regions of elongation factor-1 alpha in Hexapoda. *Arthropod Systematics and Phylogeny* 64, s. 45-52. 2006.
- Doggart, N., Perkin, A., Kiure J., Fjeldså, J., Burgess N.: Changing places: how the results of new fieldwork in Rubeho Mountains influence conservation priorities in the Eastern Arc Ecoregion. *J. East African Wild Life Soc* 44, s. 134-144. 2006.
- Eibye-Jacobsen, D.: Puslespil med orme – slægtskab hos Poecilochaetidae. *Dyr i natur og museum* 1, s. 18-21. 2006.
- Eibye-Jacobsen, D.: Årsberetning 2004-2005. *Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift* 1, s. 4-8. 2006.
- Engel, J.: Fjer – fra dino til dyne. *Dyr i natur og museum* 1, s. 22-26. 2006.
- Enghoff, H.: The millipedes of Turkey (Diplopoda). *Steenstrupia* 29(2), s. 175-198. 2006.
- Enghoff, H., Seberg O.: A taxonomy of taxonomy and taxonomists. *The Systematist* 27, s. 13-15. 2006.
- Enghoff, I.B.: Fisk og fiskeri. *Jysk Arkæologisk Selskab* 1, i: Tårnby, gård og landsby gennem 1000 år s. 469-478. Svart Kristiansen (ed). 2006.
- Enghoff, I.B.: Dyreknogler fra Vikingetidens Viborg. *Viborg Søndersø 1018-1030* 1, i: Arkæologi og naturvidenskab i et værkstedsområde fra vikingetid s. 239-268.
- Iversen, M., Robinson, D.E., Hjemind, J. & Christensen, C. *Viborg Stiftsmuseum. Jysk Arkæologisk Selskab*, 2006.
- Enghoff, I.B.: Fiskeknogler fra markedspladsen i Ribe, ASR 9 Posthuset. *Det ældste Ribe. Udgravninger på nordsiden af Ribe å 1,1*, i: *Ribe Studier* s. 155-166. *Jysk Arkæologisk Selskab*, 2006.
- Enghoff, I.B.: Pattedyr og fugle fra markedspladsen i Ribe, ASR 9 Posthuset. *Det ældste Ribe. Udgravninger på nordsiden af Ribe å 1,1*, i: *Ribe Studier* s. 167-187. Feveile, C. 2006.
- Faucheux, M.J., Kristensen, N.P., Yen S-H.: The antennae of neopseustid moths: Morphology and phylogenetic implications, with special reference to the sensilla (Insecta, Lepidoptera, Neopseustidae). *Zoologischer Anzeiger* 245, s. 131-142. 2006.
- Fischer A., Gotfredsen, A.B.: Da landbruget kom til Nordvest-Sjælland – tidligt tamkvæg i Åmosen. *Årbog for kulturhistorien i Holbæk* 1, s. 35-54. 2006.
- Fjeldså, J.: Review of 'People and Wildlife: Conflict or Coexistence' by R. Woodruffe, S. Thirgood and A. Rabinowitz. 117s. *Oryx*, 2006.
- Fjeldså, J.: Foreningen af institutionerne: fra DOF til ZM, OC og DMU. *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 100, s. 165-175. 2006.
- Fjeldså, J.: Danske ornitologer langt fra hjemmet: fra P.W. Lund til international fuglebeskyttelse. *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 100, s. 265-275. 2006.
- Fjeldså, J.: Hvordan opstår æggenes farver og mønstre i G.B.K Lund og I.L. Westermann: 'De Natura'. 1s. *Sophienholm, København*, 2006.
- Fjeldså, J., Bowie, R.C.K., Kiure J.: The forest batis, *Batis mixta* in two species. *Journal of Ornithology* 147, s. 578-590. 2006.
- Fjeldså, J., Rahbek, C.: Diversification of tanagers, a species rich bird group, from lowlands to montane regions in South America. *Integrative and Comparative Biology* 46, s. 72-81. 2006.
- Fredskild, B., Kristensen, R.M.: De første fredninger – Chapter 4.03. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 374-389. Rhodos, 2006.
- Fuchs J., Fjeldså, J., Bowie, R.C.K., Voelker, G., Pasquet, E.: The African "warbler" *Hyliota* as a lost lineage in the oscine tree: Molecular support for an African origin of the Passerida. *Mol. Phyl. Evol.* 39, s. 186-197. 2006.
- Fuchs, J., Fjeldså, J., Pasquet, E.: An ancient African radiation of corvid birds detected by mitochondrial and nuclear sequence data. *Zool. Scripta* 35, s. 375-385. 2006.
- Gotfredsen, A.B.: Husdyrhold og jagt – pattedyr og fugle. I: Tårnby. Gård og landsby gennem 1000 år. *Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter* 54, i: *Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter* s. 447-468. M. S. Kristiansen. 2006.
- Gotfredsen, A.B.: Jagt og husdyrbrug i sen jernalder og vikingetid på stormandssædet ved Tissø. *Årets gang. Kalundborg og omegns museum* 1, s. 28-34. 2006.
- Gotfredsen, A.B., Møbjerg T.: Kronikken. De første mennesker i Vestgrønland. *Skalk* 3, s. 20-28. 2006.
- Guidetti, R., Altiero, T., Hansen, J.: A new species of freshwater tardigrades from Disko Island (Greenland) increases an unsolved paradox in tardigrade systematics. *Hydrobiologia* 558, s. 69-79. 2006.
- Hansen, J., Kristensen, R.M.: The 'hyena female' of tardigrades and descriptions of two new species of *Megastygartides* (Arthrotardigrada: Stygarctidae) from Saudi Arabia. *Hydrobiologia* 558, s. 81-101. 2006.
- Haswell, M., Enghoff, H., Arthur, W.: Further studies on *Geophilus carpophagus* (sensu lato), and a reinterpretation of the structure of its labrum. *Bulletin of the British Myriapod and Isopod Group* 21, s. 2-7. 2006.
- Holland, R.A., Thorup, K., Vonhof, M., Cochran, W.W., Wikelski, M.: Bat orientation using Earth's magnetic field. *Nature* 445, s. 702. 2006.
- Holm, K.W., Sterrer W.: Description of two new interstitial species of Psammodrilidae Swedmark (Polychaeta, Annelida) from Bermuda. *Marine Biology Research* 2, s. 431-445. 2006.
- Irestedt M., Fjeldså, J., Ericson P.: Evolution of the ovenbird-woodcreeper assemblage (Aves: Furnariidae) – major shifts in nest architecture and adaptive radiation. *J. Avian. Biol.* 37, s. 260-272. 2006.
- Iversen M., Robinson, D.E., Hjemind, J., Christensen C., Daly, A., Enghoff, I.B., Fruergaard, J., Jouttijärvi, A., Kenward, H., Larsen J.L., Malmros, C., Moltsen, A.S.A., Petersen, M., Rasmussen K.L., Roepstorff A., Thomsen, T.: Erfaringer og perspektiver fra et tværfagligt pilotprojekt. *Viborg Søndersø 1018-1030*. 1, i: *Arkæologi og naturvidenskab i et værkstedsområde fra vikingetid* s. 503-516. Iversen, M. Robinson, D.E. Hjemind, J. & Christensen, C. *Viborg Stiftsmuseum. Jysk Arkæologisk Selskab*, 2006.
- Janussen, D., Tendal, O.S.: What is characteristic for the

- deep-sea sponge fauna in the Weddell Sea? First results from the ANDEEP I, II and III expeditions, Antarctica. i: 7th International Sponge Symposium. Book of Abstracts s. 223. 2006.
- Janussen D., Tendal, O.S., Plotkin, A.S., Rapp H.T.: What is characteristic for the deep-sea sponge fauna in the Weddell Sea? i: 11th International Deep-Sea Symposium, Book of Abstracts s. 53. 2006.
- Jønsson, K.A.: Sangfuglenes verdenserobring og "supertræet". Dyr i natur og museum 1, s. 28-31. 2006.
- Jønsson, K.A., Fjeldså, J.: A phylogenetic supertree of oscine passerine birds (Aves: Passeri). Zool. Scripta 35, s. 149-186. 2006.
- Jønsson, K.A., Fjeldså, J.: Determining biogeographical patterns of dispersal and diversification in oscine passerine birds in Australia, South East Asia and Africa. J. Biogeogr. 33, s. 1155-1165. 2006.
- Karsholt, O.: Natsommerfugle: Jordmøl. i: Den Danske Rødliste s. 1-170. Danmarks Miljøundersøgelser. Danmarks Miljøundersøgelser, 2006.
- Karsholt, O., Lvovsky, A.L., Nielsen C.: A new species of *Argonopterix* feeding on giant hogweed (*Heracleum mantegazzianum*) in the Caucasus, with a discussion of the nomenclature of *A. heracliana* (Linnaeus) (Depressariidae). Nota Lepidopterologica 28, s. 177-192. 2006.
- Knudsen, S.W.: Ringbugene – en fiskesfamilie med 334 besværlige arter. Dyr i natur og museum 1, s. 6-9. 2006.
- Krabbe, N.K.: Den gyldengrønne inka er en god fugleart! Dyr i natur og museum 1, s. 27. 2006.
- Kristensen, N.P.: Nils Møller Andersen 21. november 1940 – 12. maj 2004. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab 1, s. 215-224. 2006.
- Kristensen, R.M.: Arktisk Station fylder 100 år. Naturens Verden 7/8, s. 17-27. 2006.
- Kristensen, R.M.: De varme kilder – Chapter 3.20. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 310-315. Rhodos, 2006.
- Kristensen, R.M., Bruun, L.: Arktisk Station frem til i dag. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 130-155. Rhodos, 2006.
- Kristensen, R.M., Mikkelsen N., Rosing M., Pedersen, P.M.: Kurser og konferencer – Chapter 4.08. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 408-417. Rhodos, 2006.
- Kristensen, R.M., Nielsen, N.: Angakkurssarfik – Åndemærstedet – Chapter 5.01. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 424-435. Rhodos, 2006.
- Kristensen, R.M., Nielsen, N.: Sagnet om Diskos flytning – Chapter 5.03. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 438-443. Rhodos, 2006.
- Krogmann, L., Vilhelmsen, L.: Phylogenetic implications of the mesosomal skeleton in Chalcidoidea (Hymenoptera, Apocrita) – tree searches in a jungle of homoplasy. Invertebrate Systematics 20, s. 615-674. 2006.
- Madsen, J.J.: Ringmærkning af fugle. Natur07 Lommelkalenderen 1, s. 259-262. 2006.
- Michelsen, V.: Annotated catalogue of the Anthomyiidae. Fannidae, Muscidae and Scathophagidae (Diptera: Muscoidea) of Greenland. Steenstrupia 29(2), s. 105-126. 2006.
- Michelsen, V.: A new European species of *Pergomya* Robineau-Desvoidy (Diptera: Anthomyiidae) near *P. testacea* (De Geer). Zootaxa 1260, s. 37-46. 2006.
- Michelsen, V.: A new European species of *Pegomya* Robineau-Desvoidy (Diptera: Anthomyiidae) near *P. flavoscutellata* (Zetterstedt). Zootaxa 1257, s. 49-55. 2006.
- Müller, M.C.M., Holm, K.W.: CLSM analysis of the phalloidin stained muscle system in *Nerilla antennata*, *Nerillidium* sp. and *Trochonerilla mobilis* (Polychaeta: Nerillidae). Journal of Morphology 267(8), s. 885-896. 2006.
- Møller, O.S., Olesen, J., Waloszek, D.: Swimming and cleaning in the free-swimming phase of *Argulus* larvae (Crustacea, Branchiura) – Appendage adaptation and functional morphology. Journal of Morphology 268, s. 1-11. 2006.
- Møller, P.R., Schwarzhans, W.: Review of the Dinetichthyini (Teleostei, Bythitidae) of the Indo-west Pacific. Part II: *Dermatopsis*, *Dermatopsoides* and *Dipulus* with description of six new species. The Beagle, Records of the Museums and Art Galleries of the Northern Territory 22, s. 39-76. 2006.
- Møller, P.R., Schwarzhans W.: Review of Dinematchthyini (Teleostei, Bythitidae) of the Indo-west Pacific. Part II. *Dermatopsis*, *Dermatopsoides* and *Dipulus* with description of six new species. The Beagle, Records of the Museums and Art Galleries of the Northern Territory 22, s. 39-76. 2006.
- Møller, P.R., Stewart, A.L.: Two new species of eelpouts (Teleostei, Zoarcidae) of the genus *Seleniolytus* from the Ross Dependency, Antarctica. Zootaxa 1376, s. 53-67. 2006.
- Nielsen, J.G., Cohen, D.: *Thermichthys* (Bythitidae), replacement name for preoccupied *Gerhardia* Nielsen & Cohan, 2002 and a second specimen of *Thermichthys hollisi* from the Southeast Pacific. Cybium 29, s. 395-398. 2006.
- Nielsen, J.G., Machida Y.: *Neobythitoides serratus*, a new bathyal genus and species from the East China Sea (Teleostei, Ophidiidae). Zootaxa 1227, s. 63-68. 2006.
- Nielsen, J.G., Møller, P.R., Segonzac, M.: *Ventichthys biospeedoi* n.gen. et sp. (Teleostei, Ophidiidae) from a hydrothermal vent in the South East Pacific. Zootaxa 1247, s. 13-24. 2006.
- Nielsen, J.G., Schwarzhans, W., Møller, P.R., Randall, J.E.: *Tuamotuichthys marshallensis*, a new species of fish (Ophidiiformes, Bythitidae) from the Marshall Islands. Steenstrupia 29(2), s. 169-174. 2006.
- Nielsen N., Kristensen, R.M.: Introduktion. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 10-13. Rhodos, 2006.
- Nieukerken E.J.v., Karsholt, O.: The validity of the family name Roeslerstammiidae (Lepidoptera). Nota Lepidopterologica 29, s. 113-120. 2006.
- Obst M., Funch P., Kristensen, R.M.: A new species of Cyclophora from the mouthparts of the American lobster, *Homarus americanus* (Nephropidae, Decapoda). Organisms Diversity & Evolution 6, s. 83-97. 2006.
- Olesen, J.: Tail flip and escape response of *Tethysbaena argentarii* (Malacostraca: Thermosbaenacea). Journal of Crustacean Biology 26, s. 429-432. 2006.
- Olesen, J.: Larval development of *Lynceus brachyurus* (Crustacea, Branchiopoda, Laevicaudata): Redescription of unusual Crustacean nauplii, with special attention to the molt between last nauplius and first juvenile. Journal of Morphology 264, s. 131-148. 2006.
- Pape, T.: Termitten med larven i hovedet. Dyr i natur og museum 1, s. 10-13. 2006.
- Pape, T.: 'Flyodiversity' – tovingernes diversitet. Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift 1, s. 10-21. 2006.
- Pape, T.: A new species of *Hoplcephala* Macquart

- (Diptera: Sarcophagidae) from Namibia, with a discussion of generic morphology. *Zootaxa* 1183, s. 57-68. 2006.
- Pape, T.: Morphological variability of the first instar larvae of *Miltogramma* Meigen, 1803 (Diptera: Sarcophagidae) – preliminary results. *Dipteron* 22, s. 42-43. 2006.
- Pape, T., Bartak, M., Kubik, S.: Rhinophoridae. i: Diptera of Podyjí National Park s. 392-393. Fakulta Agrobiologie, Praha. 2006.
- Pape, T., Mello-Patiu, C.A.: Revision of *Engelimitya* Lopes, 1975 (Diptera: Sarcophagidae). *Zootaxa* 1256, s. 21-47. 2006.
- Pedersen, G.K., Pedersen, P.M., Kristensen, R.M.: Tidligere forskning – Chapter 3.00. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 178-195. Rhodos, 2006.
- Pertoldi C., Norup, A-M., Madsen, A.B., Baagøe, H.J., Randi, E., Loeschcke V.: No evidence of past bottlenecks in two Danish mustelids: results of craniometric and generic studies in time and space. *Biological Journal of the Linnean Society* 88, s. 541-553. 2006.
- Petersen, G.H.: Erik Rasmussen 29.09.1918 – 13.02.2005. *Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift* 1, s. 54-57. 2006.
- Petersen, G.H.: Økologi for bådejere. *Kaskelot* 157, s. 12-13. 2006.
- Petersen, G.H.: Kystzonens dyreliv. Chapter 3.15. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 280-285. Bruun, L., Kristensen, R. M., Nielsen, N., Pedersen, G. K., Pedersen, P. M. Rhodos, 2006.
- Philipp M., Böcher, J., Siegismund, H.R., Nielsen, L.R.: Structure of plant-pollinator network on a pahoehoe lava desert of the Galapagos Islands. *Ecography* 29, s. 531-540. 2006.
- Pilato G., Guidetti, R., Rebecchi, L., Lisi, O., Hansen, J., Bertolani, R.: Geonemy, ecology, reproductive biology and morphology of the tardigrade *Hypsibius zetlandicus* (Eutardigrada: Hypsibiidae) with erection of *Borealibius* gen. n. *Polar Biol* 29, s. 595-603. 2006.
- Post, M.H.: Et kæmpedovendyr vækkes til live. *Dansk Naturhistorisk Forenings Årsskrift* 1, s. 26-37. 2006.
- Post, O.H.: Nissens naturhistorie blotlagt. *Dyr i natur og museum* 2, s. 22-24. 2006.
- Rahbek, C., Thorup, K., Madsen, J.J.: Ringmærkningen i Danmark: fra Mortensen til nu. *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 100, s. 242-253. 2006.
- Rapp H.T., Janussen D., Tendal, O.S.: Calcareous sponges from abyssal and bathyal depths in the Weddell Sea, Antarctica. i: 11th International Deep Sea Symposium, Book of Abstracts s. 150. 2006.
- Rapp H.T., Tendal, O.S.: Calcareous sponges (Calcarea: Porifera) from the abyssal Norwegian, Greenland and Icelandic Seas. i: 7th International Sponge Symposium. Book of Abstracts s. 233. 2006.
- Richet, R., Pape, T., Bartak, M., Kubik, S.: Sarcophagidae. i: Diptera of Podyjí National Park s. 394-398. Fakulta Agrobiologie, Praha. 2006.
- Riisgård H.U., Nielsen, C.: Feeding mechanism of the polychaete *Sabellaria alveolata* revisited: comment on Dubois et al. (2005). *Marine Ecology Progress Series* 328, s. 295-305. 2006.
- Robinson, D.E., Kenward, H., Iversen M., Hjermand, J., Christensen, C., Daly, A., Enghoff, I.B., Jouttijärvi, A., Larsen J.L., Malmros, C., Moltsen, A.S.A., Petersen, M., Roepstorff, A.: Ressourcer. Håndværk, husholdning og redskaber. Viborg Sønderød 1018-1030 1, i: Arkæologi og naturvidenskab i et værkstedsområde fra vikingetid s. 529-541. Iversen, M. Robinson, DE. Hjermand, J. & Christensen, C. Viborg Stiftsmuseum. Jysk Arkæologisk Selskab, 2006.
- Rogers, D.C.R., Quinney, D.L., Weaver, J., Olesen, J.: A new giant species of predatory fairy shrimp from Idaho, USA (Branchiopoda: Anostraca). *Journal of Crustacean Biology* 26, s. 1-12. 2006.
- Scharff, N.: Sidste nyt om Danmarks edderkopper. *Dyr i natur og museum* 2, s. 14-17. 2006.
- Scharff, N.: Swedish Araneae, part 1. *Fauna & Flora* 101, s. 38-39. 2006.
- Scharff, N.: Hvad finder jeg i skoven. S. 185. Politikens Forlag 2006.
- Scharff, N., Gudik-Sørensen, O.: Katalog over Danmarks edderkopper. *Entomologiske Meddelelser* 74, s. 3-71. 2006.
- Schiøtte, T.: An Antarctic ophistobranch that was no such thing – A reminder for everybody. *Opisthobranch Newsletter* 27, s. 1-2. 2006.
- Simonsen, T.J.: *Boloria* phylogeny (Lepidoptera: Nymphalidae): tentatively reconstructed on the basis of male and female genitalic morphology. *Systematic Entomology* 30, s. 653-665. 2006.
- Simonsen, T.J.: Fritillary phylogeny, classification, and larval host plants: reconstructed mainly on the basis of male and female genitalic morphology (Lepidoptera: Nymphalidae: Argynnini). *Biological Journal of the Linnean Society* 89, s. 627-673. 2006.
- Simonsen, T.J.: The male genitalia segments in fritillary butterflies: Comparative morphology with special reference to the 'rectal plate' in *Issoria* (Lepidoptera: Nymphalidae). *Eur. J. Entomol.* 103, s. 425-432. 2006.
- Simonsen, T.J.: Glands, muscles and genitalia. Morphological and phylogenetic implications of histological characters in the male genitalia of Fritillary butterflies (Lepidoptera: Nymphalidae: Argynnini). *Zoologica Scripta* 35, s. 231-241. 2006.
- Sneli, J-A., Tendal, O.S., Hartley, J.P.: The life style of a deep-sea sponge, *Chondrocladia gigantea*. i: 11th International Deep Sea Symposium. Book of Abstracts, s. 9. 2006.
- Sneli J-A., Tendal, O.S., Hartley, J.P.: The life of a deep-sea sponge, *Chondrocladia gigantea* (Hansen, 1885). i: Programme and Abstracts. Nordic Marine Sciences Conference Oslo 1-3 November 2006 s. 57-58. 2006.
- Spetland, F., Rapp H.T., Hoffmann F., Tendal, O.S.: The reproductive cycle of *Geordia barretti* (Bowerbank, 1858) (Porifera, Astrophorida) in two Scandinavian fjords. i: 7th International Sponge Symposium. Book of Abstracts, s. 88. 2006.
- Stenderup, J.T., Olesen, J., Glenner, H.: Molecular phylogeny of the Branchiopoda (Crustacea) – Multiple approaches suggest a 'diplostracan' ancestry of the Notostraca. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 41, s. 182-194. 2006.
- Stevens, J.R., Wallman, J.F., Otranto, D., Wall R., Pape, T.: The evolution of myiasis in humans and other animals in the Old and New Worlds (part II): Biological and life-history studies. *Parasitology* 22, s. 181-188. 2006.
- Stoep P., Enghoff, H.: A review of the millipede genus *Dorypetalum* Verhoeff, 1900 (Diplopoda: Callipoda: Dotyptetalidae). *Zootaxa* 1254, s. 29-43. 2006.
- Tendal, O.S.: Kong Neptuns bæger – et musealt paradoks. *Dyr i natur og museum* 1, s. 3-5. 2006.

- Tendal, O.S.: Nordatlantens store rovsvampe. Dyr i natur og museum 2, s. 28-31. 2006.
- Thorup, K.: At finde en nål i en høstak – Dyr i natur og museum 2, s. 6-9. 2006.
- Thorup, K.: Does the migration programme constrain dispersal and range sizes of migratory birds? Journal of Biogeography 33, s. 1166-1171. 2006.
- Thorup, K., Alerstam T., Hake M., Kjellén N.: Traveling or stopping in relation to wind: an illustration for the osprey. Behavioral Ecology 17, s. 497-502. 2006.
- Thorup, K., Fuller, A., Alerstam T., Hake M., Kjellén N.: Do migratory flight paths of raptors follow constant geographical or geomagnetic courses? Animal Behaviour 72, s. 875-880. 2006.
- Thorup, K., Rahbek, C.: Rariteter: Værdien af usædvanlige fugleforekomster i moderne ornitologisk forskning. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 100, s. 3-4. 2006.
- Tushabe, H., Kalema, J., Byaruhanga, A., Asasira, J., Ssegawa, P., Balmford A., Davenport, T., Fjeldså, J., Friis J., Pain, D., Pomeroy, D., Williams P., Williams C.: A nationwide assessment of the biodiversity value of Uganda's important bird areas network. Conserv. Biol. 20, s. 85-99. 2006.
- Vedelsby, A.: Fugle i det gamle Ægypten. Dyr i natur og museum 2, s. 2-5. 2006.
- Vilhelmsen, L.: En meget mærkelig hveps. Dyr i natur og museum 2, s. 25-27. 2006.
- Vilhelmsen, L.: Developments in 'symphytan' phylogenetics in the 20th century: towards a consensus. i: Recent sawfly research: synthesis and prospects s. 31-38. Goecke & Evers, Kelten, Germany, 2006.
- Vilhelmsen, L., Krogmann, L.: Skeletal anatomy of the Mesosoma of *Palaeomymar anomalum* (Blood & Kryger, 1922)(Hymenoptera: Mymarommatidae). J. Hym. Res. 15, s. 290-306. 2006.

Arktisk Station

Ledelse pr. 1.2.2006

Forskningsassistent Henrik Sulsbrück Møller (geograf) overtog stillingen som videnskabelig leder pr. 1.3.

Professor Reinhardt Møbjerg Kristensen, Zoologisk Museum, Statens Naturvidenskabelige Museum er rådsformand eller institutleder, mens de naturvidenskabelige institutter har udpeget følgende repræsentanter: Professor Bo Elberling, Geografisk Institut, lektor Kirsten Christoffersen (zoolog), Biologisk Institut, lektor Gunver Krarup Pedersen, Geologisk Institut og lektor Poul Møller Pedersen (botaniker), Biologisk Institut. Kontorfuldmægtig Gitte Henriksen (0,5 årsværk) er sekretær for stationen, og samtidig er hun også rådsmedlem for Det Naturvidenskabelige Fakultet, hvortil stationen direkte er knyttet. Rådet vil blive udvidet i 2007 med et eksternt medlem, men ellers fortsætter alle rådsmedlemmerne.

Organisation

Arktisk Station i Qeqertarsuaq er bemandet med en videnskabelig leder, en teknisk leder og en skipper. Den bestyres af en udpeget institutleder, fire valgte repræsentanter fra de naturhistoriske fag: Botanik, geografi, geologi og zoologi, samt en fast tilknyttet halvtidssekretær, som på nuværende tidspunkt også er repræsenteret for Det Naturvidenskabelige Fakultet i rådet for Arktisk Station.

Adresse

3953 Qeqertarsuaq (Godhavn), Grønland

Sekretariat

Øster Voldgade 3
1350 København K
Telefon 35 32 42 56
Fax 35 32 42 20
gin@adm.ku.dk
www.nat.ku.dk/as

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Den videnskabelige leder, Rasmus Ejrnæs, sagde desværre sin stilling op pr. 1.10.2005 og forlod Arktisk Station 19.12.2005. Hvalforskeren Outi Tervo fungerede som vikar indtil 1.3., hvor forskningsassistent Henrik Sulsbrück Møller blev ansat som videnskabelig leder. Geograf Camilla Behrendorff Sulbrück blev ansat i en kortere periode som forskningsassistent til at bearbejde stationens klimadata fra Mellemfjord. Ligeledes blev biolog Kristine Johanne Kurstein Møller ansat som forskningsassistent i to måneder til at færdiggøre afhandling om nyrene hos kæbedyret, *Limnognathia maerski* fra Mudderbugten, Disko.

Stationsforvalter Kjeld Mølgaard har på fremragende vis varetaget stationens funktion og logistik. Skipper Frederik Grønvold har sammen med de "løse" matroser løst både vinter- og sommersejladserne med "Porsild" yderst tilfredsstillende. Igen i 2006 blev "Porsild" brugt til viden-

skabelige formål allerede i februar. Dette skyldes selvfølgelig det store hvalprojekt, men også fravær af havis.

Gitte Henriksen opholdt sig på stationen (10.4.-17.4.) for gennemgang af køkkeninventar, sengetøj, håndklæder m.m., således at alt var i orden til jubilæet. Afholdt møde med kommunaldirektøren angående jubilæumsforberedelserne. Møde med Kjeld Mølgaard ang. regnskabsforholdene.

Vedligeholdelseschef Bertel Johansen foretog bygningssyn mv. 4.6.-9.6. og opholdt sig derefter i Aasiaat i forbindelse med "Porsilds" værftsophold (1.6.-16.6.) "Porsild" er i god stand og i gode hænder under de aktuelle forhold.

Stationens logistik og funktion har været tilfredsstillende, selv om det igen har været et år med mere end 100 gæster (102). Forskere har overnattet på stationen 643 gange, studerende 396 gange, andre 141 gange og det totale antal overnatninger er således 1.180, hvilket svarer til niveauet i 2003 og 2004, men det er lidt lavere end i 2005.

Arktisk Stations 100-års-jubilæum

Den 4. august 2006 står som en markant dag i Arktisk Stations historie. På denne dag kunne stationen fejre 100-års-jubilæum, og der var sat alle sejl til, for at begivenheden både skulle være højtidelig og festlig.

Dagen startede med flaghejsning kl. 8, hvor borgmesteren for Qeqertarsuaq Kommune, Augusta Salling, iført nationaldragt, samt Kjeld Mølgaard rejste henholdsvis det grønlandske og det danske flag foran stationen. Alle de tilstedeværende begav sig herefter til fods til byens kirke, hvor der blev afholdt en mindegudstjeneste, som blev afsluttet med en mindetale for Morten P. Porsild og Johanne Porsild. Efter afslutningen i kirken var der kransenedlæggelse på Porsild-familiens gravsted på kirkegården.

Eftermiddagen begyndte med kransenedlæggelse ved mindestenen for Porsild ved Arktisk Station. Formanden for Rådet for Arktisk Station, Reinhardt Møbjerg Kristensen, fortalte indledningsvis en spøgelseshistorie om, hvordan fru Porsild går igen. Det gør hun for at overvåge, at de besøgende forskere opfører sig forskningsmæssigt etisk og ikke fusker sig til resultater og berømmelse. Herefter lagde lektor Gunver Krarup Pedersen kransen.

I dagen forud for jubilæet havde der været en usædvanlig høj aktivitet i køkkenets ovne. Der skulle bages et betydeligt antal forskellige kager til eftermiddagens kaffemik, som er den grønlandske variant af reception. Der kom vel et antal i løbet af eftermiddagen svarende til ca. 1/4 af byens indbyggere (>200) og mange studerede med stor interesse den smukke jubilæumsbog, som var ankommet et par dage i forvejen til stor lettelse for redaktionen. Bogen er jo også et stykke lokalhistorie, så der blev bragt mange eksemplarer til hjemmene i Qeqertarsuaq.

Efter kaffemikken var der en mindre pause inden festmiddagen på skolen i Qeqertarsuaq. Her deltog bl.a. Ane Mærsk Mc-Kinney Uggla og hendes mand Peder Uggla. Ane Uggla repræsenterede A.P. Møllers og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, som havde givet et meget betragteligt beløb som støtte til udgivelsen af jubilæumsbogen. Fonden var yderligere repræsenteret ved fondsdirektør Ove Hornby og frue. Bogen blev ligeledes støttet af Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond. Københavns Universitet var repræsenteret ved prorektor Lykke Friis, dekanen for Det Naturvidenskabelige Fakultet, Nils O. Andersen, Mette Damgaard-Sørensen fra KU's Kommunikationsafdeling, formanden for Arktisk

Stations Råd, Reinhardt Møbjerg Kristensen, og Gunver Krarup Pedersen og Poul Møller Pedersen, som begge er medlemmer af Rådet. Desuden deltog den videnskabelige leder af Arktisk Station, Henrik Sulsbrück Møller, den tekniske leder Kjeld Mølgaard samt skipper på "Porsild", Frederik Grønvold, samt Lone Bruun (LB Formidling), som var ansvarshavende redaktør på jubilæumsbogen. Borgmester Augusta Salling og andre medlemmer af kommunalbestyrelsen var til stede som repræsentanter for Qeqertarsuaq Kommune. Porsild-familien var repræsenteret ved Naja Porsild, som er barnebarn af Johanne og Morten Porsild, og de øvrige deltagere var ægtefæller og ledsagere til de specielt indbudte gæster.

Efter middagen bevægede selskabet sig til sportshallen, hvor Henrik Sulsbrück Møller og Kjeld Mølgaard havde arrangeret en blandet kulturel palet med sang, musik og dans. Arrangementet var åbent for alle, og atter en gang blev festlighederne en del af byens sociale liv. En lang – men uforglemmelig dag – var til ende.

Det er værd at nævne, at der blev arrangeret forskellige ekskursioner for de indbudte gæster i tiden før og efter jubilæet. Der var vandretur til Kuannit med kvan og smukke formationer af søjlebasalt. Ligeledes blev der sejlet til Engelskmandens Havn, hvor de specielle varme kilder med deres karakteristiske flora og fauna blev forevist, og ved Fortunebay kunne man se gamle eskimoiske bopladser og grave. På hjemturen kunne pukkelhvalernes sang høres, og hvalerne kunne ses ganske tæt på skibet. Vejret i perioden var generelt godt, så alle kunne efterhånden rejse hjem med det bedste indtryk af Grønland.

Personaleforhold

Den videnskabelige leder, Henrik Sulsbrück Møller, stod for indkaldelse af månedlige møder af hele den faste stab på stationen. Reinhardt Møbjerg Kristensen satte den nye videnskabelige leder ind i de administrative forhold på station (6.3.-13.3.), sammen holdt de møde med kommunalbestyrelsen i Qeqertarsuaq (8.3.), og institutlederen holdt MUS-samtaler 9.3. for hele staben.

Forskningsvirksomhed

Arktisk Stations forskningsvirksomhed kan ikke opfattes som en helhed, men den er et spejl af den videnskabelige leders og de besøgende forskeres indsatsområder.

1. Matthias Starck – slædehundeprojektet (15.2.-3.4.).

Formålet med projektet er at karakterisere den morfologiske og fysiologiske plasticitet hos forskellige stammer af tamhunde, som er udvalgt for styrke og til at løbe. Det primære mål er at forstå den fleksible finindstilling af organfunktionen ("efterspørgsel, kapacitet, ydelse") som svar på kunstig selektion og skiftende krav fra omgivelserne. Ved at bruge systemet som indfaldsvinkel håber vi at forstå mulige begrænsninger i ydeevne. Der studeres tilpasninger hos grønlandske hunde ved hjælp af gentagne ikke-invasive målinger til at karakterisere morfologiske og fysiologiske svar på forandringer i træning og temperatur. Der bruges Doppler-ultrasonografi til at studere cardio-vaskulære parametre. Der udtages skånsomt biopsier fra tarm-mucosa og fra muskler for at studere ændringer på vævs- og celle-niveau.

2. Reinhardt Møbjerg Kristensen indsamlede bjørnedyr til systematiske og molekylære undersøgelser omkring Arktisk Station, Østerlien, og også fra højfjeldet ved hjælp

af snescootere (sammen med Naalu og Kjeld Mølgaard), bl.a. Lyngmarksfjeldet og Majoren (6.3.-13.3.). Kæbedyret, *Limmognathia maerski*, blev indsamlet (8.8. og 24.8.) ved den kolde kilde, Isunngua, til undersøgelser af muskler og nervesystem ved hjælp af konfokal laserskanning-mikroskopi.

3. I fortsættelse af tidligere års studier af sammenhængen mellem vandløpper og grønlandshvalen er der i foråret (10.4.-12.5.) gennemført indsamlinger af vandløpper på et net af stationer i Disko Bugt. Grønlandshvalerne er blevet mærket med satellitsendere og fluorometre, så der fås information om position og vandsøjles biomasse af plankton på de steder, hvor hvalerne dykker. Det har derved været muligt at bestemme hvalernes foretrukne fødesøgningsområder i tre dimensioner. Intensiv prøvetagning i disse områder tyder på, at hvalerne ikke som ventet søger deres føde i vandoverfladen, men derimod på helt oversete ressourcer af vandløpper, som opholder sig tæt på bunden på relativt lavt vand (Mads-Peter Heide-Jørgensen og Torkel Gissel Nielsen).

4. Siden 1994 er der med jævne mellemrum udtaget prøver af sælfangsten i Qeqertarsuaq som en del af AMAP (Arctic Monitoring and Assessment Programme). Sigga Joensen, DMU, Afdeling for Arktiske Miljøundersøgelser har på blot to dage (20.4.-22.4.) sammen med fanger Johannes Lyberth og hans kontakter indsamlet prøver fra 30 sæler, og der er foretaget rutineopmålinger af dyrene.

5. Områdets potentiale for diamantforekomster er blevet undersøgt (26.6.-11.7.) af Stefan Bernstein (GEUS) og Dennis Bird (Stanford University, USA). I den første uge blev der separeret tungminerale fra fire store prøver af sand fra det østlige Disko samt fra Skansen. Tungmineralet er efterfølgende sendt til Canada for yderligere separation af dels granat og evt. diamant. Resultaterne foreligger endnu ikke. Den sidste uge benyttede geologerne "Porsild" til at besøge en række nøglelokaliteter omkring Ataa (nordøstlige del af Disko Bugt), hvor der er hyppige lamprofyrrintrusioner, men kun få med kappexenolither og ingen af egentlig kimberlitisk type. Undersøgelserne fortsætter i 2007.

6. Den årlige workshop om miljømæssig stress i det NorFa-støttede netværk "Nordic Network for Environmental Stress Research" blev afholdt på Arktisk Station i perioden 16.7.-23.7. Netværket har deltagere fra alle nordiske lande. Tiden på stationen blev brugt til fremlæggelse og diskussion af opnåede resultater af de deltagende forskningsgrupper indenfor netværket. Desuden blev fremtidige forskningsaktiviteter drøftet. Mødet og netværket har til formål at styrke det nordiske samarbejde og øge interaktionerne mellem nordiske forskningsgrupper med sammenfaldende interesser. Mødet gav mulighed for grundigt at diskutere og planlægge kommende forskning og strategier. På mødet blev det besluttet at fortsætte netværket via nye ansøgninger (Jesper G. Sørensen og Volker Loeschcke).

7. Projektet "Did vascular plants and bryophytes survive the last ice age in Scandinavia?" er et samarbejdsprojekt mellem universiteterne i Tromsø, Trondheim og Oslo. Hovedformålet er at bruge molekylære værktøjer (AFLP, cpDNA SNPs og lavkopigener) for at se, hvorvidt dele af den skandinaviske fjeldflora, kendt som de vestarktiske arter, kan have overlevet sidste istid *in situ*. Disse planter har tidligere været regnet som et stærkt bevis på, at dette er sket, men det har været debatteret i over 100 år. For en sammenlignende analyse indsamles plantemateriale fra

hele det nordatlantiske og nordamerikanske område. Sommeren 2006 blev der indsamlet materiale af karplanter og mosser ved Arktisk Station og i Sydvest Grønland (Kjell Ivar Flatberg, Kristine Bakke Westergaard og Bergfrid Bjerkan Flatberg, Universitetet i Tromsø).

8. Karen Christensen og Per Mølgaard. Ophold på Arktisk Station 9.6.-7.7.

Populationsstudier, planteindholdsstoffer og herbivori hos arktiske planter. Formålet med opholdet var dels at undersøge herbivoradfærd på Arktisk Pil, dels at foretage tilsyn med faste prøveflader med Fjeld-Valmue udlagt i 1989. Tidligt i vækstperioden blev specielt fjeldspinderlarvers fouragering på arktisk pil i knopstadiet undersøgt. Indsamlede larver blev anvendt til kontrollerede ædeforsøg med pil og andre plantearter som fødeemne. Sent i opholdet blev de tidligere registreringer i de gamle valmuefelter gentaget, så opholdet dækkede to aspekter af populationsstudier for arktiske planter.

9. Den overordnede hoved- og strubemorfologi hos 4 individer af narhval (*Monodon monoceros*) blev studeret (15.2.-20.3.). To af individerne blev anvendt til detaljeret dissektion, som blev dokumenteret med tegning og på videotape. De øvrige individer blev anvendt til at lave detaljerede silikoneafstøbninger af hullheder og sække, som er knyttet til næsepassagen. Resultaterne viser en stor grad af asymmetri i formen og volumen af de vestibulære sække og i mindre grad i de dybere strukturer i næsesystemet. Der blev også udført ultrasonisk skanning af de forskellige strukturer til en foreløbig vurdering af deres akustiske egenskaber (Alejandro Purgue, Cornell University).

10. I lighed med tidligere år har Danmarks Meteorologiske Instituts personale fået tilladelse til at bo på Arktisk Station i forbindelse med vores serviceringsrejse til DMI's Geomagnetiske Observatorium (23.2.-28.2.).

Det Geomagnetiske Laboratorium, som blev grundlagt i 1926, er en del af et globalt netværk på omkring 200 observatorier, som løbende måler ændringer i Jordens magnetfelt. Observatorierne yder således et væsentligt bidrag til den globale modellering af Jordens magnetfelt – i øvrigt sammen med den danske satellit, Ørsted.

Anvendelsen af Arktisk Station som base for vores besøg er af stor betydning for DMI, da placeringen tæt på observatoriet letter arbejdet væsentligt, ligesom også muligheden for at anvende Arktisk Stations øvrige faciliteter er til stor nytte for DMI (Ole Rasmussen).

11. Et team fra universitetet i Antwerpen opholdt sig på stationen (11.12.-18.12.) for at følge op på tidligere arbejder. Mosprøver blev samlet ved den homoterme bæk nær stationen, nær Pjeturson Morænen og ved Kuannit. Et andet aspekt var indsamlinger i de arealer, som tidligere er blevet manipuleret med kunstig opvarmning. For det tredje blev mikrotopografien af et plot på 120 m² øst for stationen opmålt med en opløselighed på 1 m for at undersøge mulige sammenhænge mellem topografi, snedybde og testate amøber i jorden (Louis Beyens).

Faglige og administrative hverv

Den videnskabelige leder, stationsforvalteren og institutlederen har deltaget i en række møder med Qeqertarsuaq Kommune angående planlægningen af Arktisk Stations 100-års-jubilæum (4.8.). Andre vigtige emner til diskussion var den manglende beflyvning med helikopter, udnyttelse af geotermisk energi fra de varme kilder og forvalt-

ningen af det fredede område omkring Arktisk Station. Ligeledes er der gennemført adskillige rundvisninger på stationen for turister samt repræsentanter fra folketinget og hjemmestyret mv.

Feltkurser og formidling

Feltkursus i Arktisk Biologi, KU 11.8-1.9.

Kurset havde deltagelse af 12 studerende og 3 ph.d.-studerende og blev gennemført under ledelse af Poul Møller Pedersen, Reinhardt Møbjerg Kristensen, Niels Daughjerg og Andreas Wanninger. Kurset indeholdt udelukkende marine emner, og der var planlagt omfattende sejlads med "Porsild". Vejret var ikke specielt fremragende under kurset, men vejrguderne sparede på den kraftige blæst, således at sejladserne til Hareøen med overnatning i Nordfjord samt til Mudderbugten med overnatning kunne gennemføres i overvejende grad som planlagt. Derudover blev der sejlet til området ved Skansen og Ippik.

Kursets overordnede formål er at sætte de studerende ind i områdets generelle biologiske diversitet med særligt henblik på en række specifikke emner, hvoraf yderligere delemner studeres i København i løbet af efteråret ved hjælp af avanceret udstyr, som ikke kan medbringes til stationen, men baseret på materiale indsamlet under kurset.

Studenterne har beskæftiget sig med følgende emner: 1) Meiofauna – Gastrotricha, Kinorhyncha og Polychaeta. 2) Identifikation af larver af arktiske, marine invertebrater og en beskrivelse af deres muskel- og nerveanatomi ved brug af konfokal laserskanning-mikroskopi. 3) Stresstolerance og *de novo* proteinsyntese hos den arktiske tardigrad (bjørnedyr), *Halobiotus crispae*. 4) Marint phytoplankton. 5) Marine, fastsiddende makroalger. Derudover blev der gennemført studier af kryptobiose hos grønlandske bjørnedyr tilhørende slægten *Echiniscoides* ved en ph.d.-studerende.

Kurset var meget velfungerende, og der er ikke tvivl om, at resultaterne, som de er ved at manifestere sig, er fremragende og vil bidrage til adskillige videnskabelige nyheder.

Arktisk Station 1906-2006

I forbindelse med udgivelsen af bogen "Arktisk Station – 1906-2006" blev der holdt en reception på Zoologisk Museum (24.7.) for alle forfattere, honoratiore fra Københavns Universitet og bevilgende fonde. Pressen blev også inviteret, og bogen blev anmeldt i dagspressen og i relevante arktiske tidsskrifter. Den reelle udgivelsesdag var dog den 4.8., hvilket blev fejret på Arktisk Station.

Post Greenland

Den 6.11. udgav Post Greenland et frimærke med Arktisk Station i serien Videnskab. Valør er 15,50 DKK. Gravure: Lasse Sjööblom. I forbindelse med udgivelsen blev der i Post Greenlands publikation "Collector" skrevet en artikel "Arktisk Station i Qeqertarsuaq fylder 100 år" af Reinhardt Møbjerg Kristensen.

Afhandlinger

Følgende afhandlinger er publiceret med Arktisk Station som udgangspunkt (ikke medtaget i PUF):

Grémillet, D., Wilson, R.P., Wanless, S. and Peters, G.

(1999). A tropical bird in the Arctic (the Cormorant

paradox). Marine Ecology Progress Series 188: 305-309.

Grémillet, D., Chauvin, C., Wilson, R.P., Le Maho, Y. and

- Wanless, S. 2005. Unusual feather structure allows partial plumage wettability in diving great cormorants *Phalacrocorax carbo*. *J. Avian Biol.* 36: 57-63.
- Robert-Coudert, Y., Grémillet, D. and Kato, A. 2006. Swim speeds of free-ranging great cormorants. *Marine Biology* 149: 415-422.
- Grémillet, D., Kuntz, G., Gilbert, C., Woakes, A.J., Butler, P.J. and Maho, Y.L. 2005. Cormorants dive through the Polar night. *Biology Letters* 0356.
- Kato, A., Robert-Coudert, Y., Grémillet, D. and Cannell, B. 2006. Locomotion and foraging strategy in foot-propelled and wing-propelled shallow-diving seabirds. *Marine Ecology Progress Series* 308: 293-301.
- Grémillet, D., Wanless, D., Boertmann, M. and Wilson, R.P. 2006. The relative importance of physiological and behavioral adaptation in diving endotherms: a case study with great cormorants. *Acta Zoologica Sinica* 52: 528-534.
- Grémillet, D., Kuntz, G., Woakes, A.J., Gilbert, C., Robin, J., Maho, Y.L. and Butler, P.J. 2005. Year-round recordings of behavioural and physiological parameters reveal the survival strategy of poorly insulated diving endotherm during the Arctic winter. *The Journal of Experimental Biology* 208: 4231- 4241.
- Viceinstituteder Poul Møller Pedersen og Instituteder Reinhardt Møbjerg Kristensen*
- Publikationer**
- Bennike, O.: Klimaændringer og konsekvenser i Kvartær. i: *Arktisk Station 1906 – 2006* s. 220-226. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Berg, T.B.: De landlevende pattedyr. i: *Arktisk Station 1906- 2006* s. 358-364. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Boertmann, D.M., Egevang, C.: Ramsarområderne. i: *Arktisk Station 1906 -2006* s. 402-408. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Bojesen-Koefoed, J.A., Nytoft, H.P., Christiansen F.G.: Oliefundene i Nuussuaqbassinet. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 250-256. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Bonow, J.M.: Grundfjeldets former. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 238-244. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Böcher, J., Kristensen, R.M.: Dyrelivet. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 84-98. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Böcher, J.: Insektlivet. i: *Arktisk Station 1906 – 2006* s. 346-352. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Christoffersen, K.: De ferske vandes økologi. i: *Arktisk Station 1906 – 2006* s. 298-304. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Daughbjerg, N., Jensen, K.G.: Kiselalger. i: *Arktisk Station 1906 – 2006* s. 268-274. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Ejrnæs, R., Bruun, H.H., Graae, B.J.: Community assembly in experimental grasslands: suitable environment or timely arrival? *Ecology* 87(5), s. 1225-1233. 2006.
- Ejrnæs, R., Bruun, H.H.: Community-level birth rate: a missing link between ecology, evolution and diversity. *Oikos* 113:1, s. 185-191. 2006.
- Elberling, B.: De kolde jorde. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 214-220. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Elborne, S.A., Petersen, P.M.: Storsvampene. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 322-328. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Fredskild, B., Kristensen, R.M.: De første fredninger i Grønland. i: *Arktisk Station 1906 – 2006* s. 374-380. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Graae, B.J., Ejrnæs, R.: Arktiske planter i et varmere klima. i: *Arktisk Station 1906- 2006* s. 340-346. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Hansen, B.U., Elberling, B., Hollesen, J., Nielsen, N.: Vejret og Klimaet. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 44-58. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Hansen, E.S., Mogensen, G.S.: Laver og mosser. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 316-322. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Heide-Jørgensen, M.P., Laidre, K.L., Jensen, M.V., Dueck, L., Postma, L.D.: Dissolving stock discreteness with satellite tracking: bowhead whales in Baffin Bay. *Marine Mammal Science* 22(1), s. 34-45. 2006.
- Heide-Jørgensen, M.P., Laidre, K.L.: Greenland's Winter Whales. The beluga, the narwhal and the bowhead whale. S. 1-125. *Ilinniuisiorfik, Danmark* 2006.
- Heide-Jørgensen, M.P., Laidre, K.L.: Grønlands vinterhvaler. Hvidhvalen, narhvalen og grønlandshvalen. S. 1-125. *Ilinniuisiorfik, Danmark* 2006.
- Heide-Jørgensen, M.P., Laidre, K.L.: Kalaallit Nunaanni ukiumi arferit. Qilalugaq aqaortaq, qilalugaq gernertaq arfivillu. S. 1-125. *Ilinniuisiorfik, Danmark* 2006.
- Heide-Jørgensen, M.P.: Grønlandshvalerne. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 292-298. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Humlum, O.: Blokgletschere. i: *Arktisk Station 1906-2006* s. 202-208. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.

- Humlum, O.: Geografien. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 33-44. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Japsen, P., Bonow, J.M.: Fjeldplateauet. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 232-238. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Jensen, J.F.: Arkæologien. i: Arktisk Station 1906 – 2006 s. 98-112. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Juul-Pedersen, T., Nielsen, T.G., Michel, C., Møller, E.F., Tiselius P., Thor, P., Olesen, M., Selander E., Gooding, S.: Sedimentation following the spring bloom in Disko Bay, West Greenland, with special emphasis on the role of copepods. *Marine Ecology progress series* 314, s. 239-255. 2006.
- Kampp, K.: Fuglene. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 352-358. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Kristensen, D.M., Jørgensen, T.R., Larsen, R.K., Forchhammer, M.C., Christoffersen, K.: Inter-annual growth of Arctic charr (*Salvelinus alpinus*, L.) in relation to climate variation. *BMC Ecology* 6:10, s. 1-8. 2006.
- Kristensen, R.M., Bruun, L.: Arktisk Station frem til i dag. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 130-156. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Kristensen, R.M.: De varme kilder. i: Arktisk Station 1906 – 2006 s. 310-316. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Kristiansen, J.: Ferskvandsplanteplankton. i: Arktisk Station 1906 -2006 s. 304-310. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Mølgaard, P., Christensen, K.: Arktisk pil og grønne orm. i: Arktisk Station 1906 – 2006 s. 328-334. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Mølgaard, P., Kristiansen, A., Pedersen, P.M.: Plantelivet. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 70-84. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Nielsen, N., Gilbert, R.: Fjordene på Vestdisko. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 208-214. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Nielsen, N.: Bygningerne. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 156-166. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Nielsen, N.: Fartøjerne. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 166-176. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Nielsen, N.: Gletschergalop. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 196-202. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Nielsen, T.G.: Grundlaget for livet i havet. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 58-70. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Pedersen, A.K., Larsen L.M., Dueholm, K.S.: Kortlægning af en vulkanprovins. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 256-262. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Pedersen, A.K., Pedersen, G.K., Larsen L.M.: Geologien. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 17-33. Lone Bruun, Reinhardt Møbjerg Kristensen, Niels Nielsen, Gunver Krarup Pedersen, Poul Møller Pedersen. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Pedersen, G.K., Pedersen, A.K.: Geologisk C-kursus til Disko, Grønland 6. juli – 26. juli 2005. 1-130s. København 2006.
- Pedersen, G.K., Pedersen, P.M., Kristensen, R.M.: Tidlige forskning. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 178-196. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Pedersen, G.K., Sønderholm, M., Dam G.: Fra kulsumpe og dybhav til vulkanprovins. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 244-250. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Pedersen, P.M., Kristiansen, A.: Marine, fastsiddende alger. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 274-280. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Pedersen, S.A.: Rejefelterne. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 388-396. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Petersen, G.H.: Kystzonens dyreliv. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 280-286. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Philipp, M.: Kønnet forplantning hos arktiske planter. i: Arktisk Station 1906- 2006 s. 334-340. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Porsild, P., Fredskild, B.: Fyrré år under Morten Porsild. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 122-130. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Porsild, P.: Etableringen. i: Arktisk Station 1906 – 2006 s. 115-122. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Rasch, M.: Ændringer af havniveau siden sidste istid. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 226-232. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.

- Secher, K., Bernstein, S.: Geologisk Råstoffer. i: Arktisk Station 1906- 2006 s. 380-388. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Siegstad, H.: Krabber og kammuslinger. i: Arktisk Station 1906 – 2006 s. 396-402. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Steffensen, J.F., Jordan, A.D.: Polarfisks fysiologiske tilpasninger. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 286-292. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.
- Thomsen, H.A.: Nanoplankton. i: Arktisk Station 1906-2006 s. 262-268. Bruun, L., Kristensen, R.M., Nielsen, N., Pedersen, G.K., Pedersen, P.M. Arktisk Station, Københavns Universitet. Rhodos, København 2006.

Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier

Ledelse pr. 1.2.2006

Centret ledes af centerleder, lektor Claus Emmeche.

I styringsgruppen sidder Benny Lautrup (NBIfAFG), Olaf Nielsen (Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi) og Finn Collin (Institut for Medier, Erkendelse og Formidling).

Organisation

Centeret (CNV) hører direkte under Det Naturvidenskabelige Fakultet og huses på Niels Bohr Institutet, hvorfra centeret udbyder undervisning i videnskabsteori og naturfilosofi. Centeret omfatter flere netværk og grupper: 1) Forskere ved fakultetets institutter, der helt eller delvis har fokus på videnskabsteori. 2) Projektmedarbejdere og gæsteforskere tilknyttet centeret. 3) FVT-gruppen, en lærergruppe for Fagets Videnskabsteori i Københavnsområdet.

Adresse

CNV v. NBIfAFG
Blegdamsvej 17
2100 København Ø
emmeche@nbi.dk
www.nbi.dk/natphil

Centerlederens årsberetning

Centerets tværfaglige emneområde forbinder naturvidenskab med humaniora og samfundsfag, svarende til flere af de emner, som indgår i de tværvideenskabelige satsningsområder under Københavns Universitet (Religioner, Biocampus, samt Krop & bevidsthed).

Tre ph.d.-studerende knyttedes til centeret i 2006; Christian Baron med et projekt om evolutionsbiologiens videnskabsfilosofi og -historie især mhp. neosociobiologi; Mikkel Willum Johansen med et projekt om mulighederne for en naturalistisk position i matematikfilosofien og Rut Jesus med et projekt (under 4+4 ordningen) om emergens af kooperative fænomener på kommunikative netværk med Wikipedia som case. Centerets kunstner Mette Høst blev i 2006 knyttet til NBI som 'artist in residence' (se www.artistinresidence.dk) bl.a. til udarbejdelse af en serie plakater, der repræsenterer de 12 forskningsgrupper under NBI. Undervisningsassistenterne Anders Frøslev Jensen og Mette H. Jensen indgik i undervisningen i videnskabsteori på idræt, molekylær biomedicin og biologi.

CNV har i 2006 udviklet og to gange afholdt efteruddannelseskurset "Videnskabsteori og metode: Caseudvikling til almen studieforberedelse". Kurset var rettet mod gymnasielærere og havde til formål at give kursisterne indsigt i grundlæggende videnskabsteori og at sætte dem i stand til at udvikle case-baserede undervisningsforløb med videnskabsteori som bærende element til gymnasieskolens 'Almen Studieforbereelse'.

Centeret organiserer en studiekreds i videnskabsstudier, og udbød også i 2006 et tværfagligt ph.d.-kursus i naturvidenskabsteori.

Fagets videnskabsteori (FVT, obligatorisk på alle bacheloruddannelser) skal ifølge de officielle retningslinjer gives som forskningsbaseret undervisning, et krav som er svært at opfylde på institutter uden tradition for forskning i naturvidenskabsteori. CNV-tilknyttede indgik i 2006 i FVT-undervisningen på de fleste fag ved fakultetet, hvor kurserne blev udbudt. Udviklingsopgaven fokuserer på at sikre et kvalificeret niveau hvad angår emner som etik, videnskabsfilosofi og videnskaben i samfundet. Underviserne indgår i det faglige miljø omkring FVT ved centeret og udfører tilhørende fagspecifik forskning. De løst ansatte, som kun får løn for undervisning, udfører reelt ubetalt forskning. Centeret forsøger i samarbejde med fakultetet at åbne mulighed for at tiltrække yngre forskere og undervisere med en dobbeltkompetence i naturvidenskab og fx videnskabsfilosofi, videnskabshistorie eller videnskabssociologi, trods et begrænset stipendievolumen. Kandidater med sådanne profiler findes, men har svære karrierebetingelser.

Centeret har i 2006 arbejdet med udvikling af de nye FVT-kurser, og den til CNV tilknyttede lærerkreds indgår i videnskabsteoriundervisningen på fagene Matematik, Kemi, Biokemi, Nanoteknologi, Fysik, Idræt, Biologi, Molekylær Biomedicin og Geologi i samarbejde med studienævnene. En hensigtserklæring mellem studielederne på Nanoteknologi, Kemi og Biokemi om, at der bør opslås en fast stilling i disse fags videnskabsteori, blev ikke efterkommet i 2006. Manglende stillinger hæmmer det faglige miljø for undervisning i videnskabsteori inden for natur og teknik som er under opbygning (se www.nbi.dk/natphil/FVT). I forhold til omfanget af involveringen, som har været øgende, er centeret underbemandet.

Centeret har igennem de sidste par år udvidet sine aktiviteter mht. forskning, undervisning og formidling og håber på at kunne fastholde sine løst ansatte undervisere i 2007.

Forskningsvirksomhed

Centerets medarbejdere forsker i naturfilosofi og videnskabsteori i forbindelse med en række specifikke cases og projekter. Aktiviteten omfattede i 2006:

Et projekt om evolutionsbiologiens videnskabsteori (Christian Baron); et projekt om naturvidenskab som rationelt trossystem og konflikter mellem videnskabelige og religiøse forklaringer på jordens og livets dannelse (adj. prof. Jens Morten Hansen); projektet "Naturen i ånden" om naturfilosofien i Inger Christensens forfatterskab (ph.d.-studerende Anne Gry Haugland, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab); projektet "Idehistoriske studier i den newtonske baggrund for darwinismen" (Anders Frøslev Jensen); projektet "Nyhedsbrev og websider for formidling af videnskabsstudier i Danmark" (Marie Svarre Nielsen); projektet "de økologiske dimensioner i videnskabsteori-undervisningen" (konsulent Marcela Zalamea); et projekt om kausalitet, emergens, ontologi og reduktionisme i forhold til fysik, biologi og psykologi (Claus Emmeche i samarbejde med Frederik Stjernfelt, Simo Køppe, begge KU, og Charbel N. El-Hani fra universitetet i Salvador, Brasilien); projekter om biosemiotik og organicisme (C.E. i samarbejde med Jesper Hoffmeyer, KU) og genbegrebet (C.E., El-Hani, og João Queiroz); et projekt om epistemologisk samt social ansvarlighed og post-normal videnskab (gæsteforsker Tom Børsen Hansen); et projekt om uddannelsesmæssige konsekvenser af overgangen til teknovidenskab

(T.B.H. i samarbejde med C.B. og Ole Ravn Christensen, Institut for Læring, Aalborg Universitet); et projekt om kompetenceovervejelser og Fagets Videnskabsteori (T.B.H., C.B. og C.E.); et projekt om filosofiske aspekter af moderne kosmologi (gæsteforskere Henrik Zinkernagel og Svend E. Rugh). Kunstneren Mette Høst arbejder desuden med et projekt, der undersøger visualiseringsprocesser i kunst og videnskab.

Mht. forskningen for de øvrige personer, der er associe-

ret til centeret, henvises til de respektive afsnit i årbogen under de enkelte institutter og disses hjemmesider. På centerets hjemmeside findes uddybende information om aktiviteten og de publicerede arbejder.

Centerleder Claus Emmeche

COGCI – Copenhagen Global Change Initiative

Ledelse pr. 1.2.2006

Styregruppens medlemmer er forskningsledere for DMU, GEUS og DMI under forsæde af dekan Flemming Nicolaisen, der blev afløst af dekan Nils. O. Andersen

I COGCI's ph.d.-udvalg sidder to repræsentanter for hver af de deltagende institutioner under ledelse af professor Ole John Nielsen, Kemisk institut, Københavns Universitet.

Koordinationsgruppen på KU består af de to ovennævnte samt professor Morten Søndergaard, docent Nanna Noe-Nygård, lektor Thomas Friberg og programlederne Aksel Walløe Hansen og Sten Struwe.

Organisation

COGCI er Det Naturvidenskabelige Fakultets forskerskole for Global Change og miljø og dækker emnemæssigt både klima- og atmosfæreforandringer samt effekten på økosystemer. Der deltager lærere fra de fleste af fakultetets institutter.

COGCI blev etableret som et samarbejdsprojekt med Danmarks Miljøundersøgelser (DMU), Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse (GEUS) og Danmarks Meteorologiske Institut (DMI) som eksterne partnere og er blevet udvidet med RISØ og Dansk Rumforskningscenter (DRC) som associerede samarbejdspartnere.

Arbejdet i COGCI organiseres i den fælles styregruppe og i en koordinationsgruppe på KU, mens de løbende opgaver varetages af netværkskoordinatoren professor Ole John Nielsen, fuldmægtig Tine Schou Jørgensen og programlederne. Forskerskolen har fire gange modtaget støtte fra forskeruddannelsesrådet, FUR/FUU. Der blev i 2006 ydet støtte til 3 fælles stipendier.

Adresse

COGCI sekretariatet
Det Naturvidenskabelige Fakultet
Øster Voldgade 3
1350 København K
tij@adm.ku.dk
www.COGCI.dk

Programlederens årsberetning

I årets løb har 8 af COGCI's ph.d.-studerende afsluttet deres projekter og har opnået ph.d.-graden. Der er blevet indskrevet 3 nye ph.d.-studerende i årets løb, hvorefter der nu er 15 ph.d.-studerende i skolen.

Et opslag af stipendier i efteråret 2006 vil føre til ansættelse af 3 nye stipendiater i begyndelsen af 2007 i samfinansiering mellem partnerinstitutionerne og fakultetet med støtte fra FUU-bevillingen.

Årets ph.d.-grader

Følgende stipendiater har opnået graden i 2006:

Kaj Mantzius Hansen: Transport of POPs into the Arctic. Niels Bohr institutet og DMU.

Marianne Grauert: Palaeolimnological evidence for natural and anthropogenic disturbance of lake-catchments on the Faeroe Islands. Geografisk institut og GEUS.

Mads Andersen: Atmospheric Chemistry of Organic Nitrates. Kemisk Institut i samarbejde med Ford.

Jacob S. H. Mernild: Climate control on freshwater discharge from Arctic landscapes in East Greenland including its load of sediment, nutrients and other materials. Geografisk Institut og DMU.

Christel Louise Grøndahl: Kulstofbalancen for et højarktisk økosystem. Geografisk Institut og DMU.

Marianne Sloth: Modeling of the Arctic Ozone Depletion. Kemisk Institut og DMI.

Sune Olander Rasmussen: Identification of annual layers in the NorthGRIP ice core. Niels Bohr institutet og DMI.

Philipp von Hessberg: Laboratory Studies of Heterogeneous Processes on Ice. Kemisk Institut og Max Planck Institut für Chemie.

Kurser

I januar blev COGCI's policy kursus: Science, research, institutions and policy for Global Change afholdt med 10 deltagere og 4 inviterede oplægsholdere.

I dagene 29. oktober til 3. november blev COGCI's kursus i "Climate Forcing and Feed-back Mechanisms" afholdt på Bornö feltstation nord for Göteborg. Der deltog 9 studerende. Kurset bestod af en blanding af forelæsnings og computerøvelser og blev varetaget af fem lærere fra Geofysisk Afdeling ved NBI.

Møder

Der var deltagelse af COGCI studerende i The seventh informal conference on atmospheric and molecular science i Helsingør 9.-11. juni. COGCI støttede mødet.

Den 7.-8. november blev der afholdt et fælles symposium med titlen: Environment & Stress mellem Graduate School of Environmental Stress Studies (GESS), Master in Environmental Chemistry and Research School of Environmental Chemistry and Ecotoxicology (RECETO) og COGCI på KVL, og der deltog 35 ph.d.-studerende samt vejledere og andre interesserede.

Status

Forskerskolen COGCI blev etableret i 1999 med en kontrakt mellem Det Naturvidenskabelige Fakultet og DMI, DMU og GEUS. Der er for øjeblikket 14 ph.d.-studerende i COGCI med forskellige typer af finansiering af projekterne; fakultetsstipendier, samarbejdsstipendier, med og uden FUU-støtte og rent eksterne stipendier.

En af ideerne med etableringen af COGCI var, at det skulle være muligt at udbyde en række nyudviklede kurser for de ph.d.-studerende, og det er i høj grad lykkedes. Det er derfor vigtigt for COGCI's berettigelse at opretholde så stor en stipendietilgang, at der fortsat er grundlag for at afholde forskellige generelle og specialiserede kurser.

Forudsætningerne for samarbejdet er ændret væsentligt siden starten, og det er endnu uvist hvordan fusionerne mellem universiteter og sektorforskningsinstitutioner vil virke, og hvordan betingelserne for forskeruddannelsess-tøtte vil blive udbudt i fremtiden.

Opmærksomheden på de globale klima og miljøændringer er øget i løbet af 2006 på grund af usædvanlige vejrforhold, nye temperaturrekorder og effekter på planter og dyr. Uddannelsen af klima- og miljøforskere gennem CO-

GCI kommer derfor på det rette tidspunkt og må vurderes som et vigtigt bidrag til den forberedelse af den danske indsats på klima, emissions og miljøområdet.

Programleder Sten Struwe

Stab

STIP Ekstern

Andresen, Louise Christoffersen; ph.d.-studerende.

Madsen, Kristine Skovgaard; ph.d.-studerende.

Rasmussen, Till Andreas Soya; ph.d.-studerende.

Sørensen, Britt Tang; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Grauert, Marianne; Palaeolimnological evidence for natural and anthropogenic disturbance of lake-catchments on the Faeroe Islands.

Hansen, Kaj Mantzius; Transport of persistent organic pollutants into the Arctic.

Rasmussen, Sune Olander; Improvement, dating, and analysis of Greenland ice core stratigraphies.

Andersen, Mads Peter Sulbæk; Atmospheric Degredation of Fluorotelomer Alcohols.

Grøndahl, Christel Louise; Carbon dioxide exchange in the High Arctic – examples from terrestrial ecosystems.

Mernild, Jacob Sebastian Haugaard; Freshwater discharge from the coastal area outside the Greenland Ice Sheet, East Greenland.

Madsen, Marianne Sloth; Micro- and macroscopic approaches to the modelling of reactions involving aerosols particles.

Freiherr Von Und Zu Hessberg, P.J.H.; Trace gase on ice – A laboratory Study of HCOOH, CH₃COOH and HNO₃ uptake on ice.

SomchaiPeng, Kerawit; Multi-scale Singularity Tress (MSSTs).

Pedersen, René Dejbjerg; Det forvaltningsretlige skøn.

Center for Naturfagernes Didaktik

Ledelse pr. 1.12.2006

Centret ledes af centerleder Kjeld Bagger Laursen.

Bestyrelsen består af lektor Ole Hammerich, Kemisk Institut, (formand), professor Carl Winsløw, Center for Naturfagernes Didaktik, lektor Bente Kiens, Institut for Idræt, stud.scient. Frederik Treue, Niels Bohr Institutet, lektor Niels Grønbæk, Institut for Matematiske Fag, laboratoriefuldsmægtig Dorte Heldrup, Kemisk Institut, lektor Kjeld Rasmussen, Geografisk Institut, lektor Jens Høeg, Biologisk Institut, udstillingsleder Hanne Strager, Statens Naturhistoriske Museum.

CND's repræsentantskab omfatter studielederne og mentorerne samt et studentermedlem fra hvert studienævn. Repræsentantskabet har afholdt møder den 28. februar og 1. september 2006.

Adresse

Universitetsparken 15
Bygning 12
2100 København Ø
Telefon 35 32 03 94
Fax 35 32 12 50
cnd@cnd.ku.dk
www.cnd.ku.dk

Centerlederens årsberetning

CND blev oprettet i marts 2001 efter en fakultetsrådsbeslutning i efteråret 2000. Dets hovedformål er, på forskningsmæssig basis, at yde bidrag til kvalitetsforbedringer inden for de naturvidenskabelige fags didaktik, primært, men ikke udelukkende, på uddannelsessystemets tertiære (universitære) niveau. Dette sker gennem forskning, udviklingsvirksomhed og studenterundervisning inden for de naturvidenskabelige fags didaktik.

Fysiske rammer

Centret flyttede i maj 2006 til Universitetsparken 15, hvor det nu råder over 7 lokaler, og til specialestuderende kan bruges yderligere 2. Dermed er centrets akutte pladsproblemer løst, men opholdet her er midlertidigt, og ny adresse forventes i løbet af 2007.

Personaleforhold

CND's nuværende bemandingsmæssige størrelse er på 3 videnskabelige stillinger, 2 AC-TAP'er samt centerledelse og -administration. I et samarbejde med DFU er der ansat en adjunkt tilknyttet CND's forskningsgruppe. Dertil kommer tilknytning af en række eksterne konsulenter på ad hoc basis.

CND's ansatte ultimo 2005

Kjeld Bagger Laursen, centerleder (ansat 1.8.01, nu på 60 % af fuldtid, pt. orlov fra IMF).

Christina Larsen, kontorassistent (ansat på halvtid pr. 11.03.2005).

Anders Lund, it-ansvarlig (ansat 1.10.04 med 6 ugentlige arbejdstimer).

Sebastian Horst, A-TAP (ansat 1.5.03.).

Christine Holm, A-TAP (ansat 1.11.04.).

Carl Winsløw, professor mso (ansat 1.8.03.).

Camilla Rump, lektor (ansat 1.1.04.).

Lene Møller Madsen, postdoc (ansættelsen løber 1.9.05.-31.8.2007)

Frederik Voetmann Christiansen er 1.12.2004 ansat som adjunkt i naturfagsdidaktik ved DFU med sin forskning knyttet til CND.

Som konsulenter til specifikke projekter har medvirket

Jens Dolin, ved afholdelse af et forløb af det didaktiske grundkursus

Herudover inddrager CND's ansatte i mange opgaver andre af fakultetets videnskabelige og administrative medarbejdere.

Ph.d.-studerende tilknyttet CND

Michael Hansen (biologididaktik) tilknyttet CND her og i Århus, NADIFO-stipendiat (vejleder: Kirsten Paludan, AU).

Forskningsvirksomhed

Enkeltprojekter

Camilla Rump og Sebastian Horst deltager i projektet "Studiemønstre – udvikling af kvantitativ værktøj", hvor en tværfaglig og tværinstitutionel projektgruppe er dannet med det formål at udvikle et værktøj til at kunne indsamle og fortolke kvantitativ viden om studerendes forskellige måder at studere på og forskellige behov. Projektgruppen har i første omgang planlagt et pilotprojekt, som afsluttes foråret 2007 med en færdig udgave af værktøjet. Hjemmeside: <http://isis.ku.dk/kurser/kursus25313.htm>.

Læringsstrategier hos 1.-års-geografistuderende i relation til et computerbaseret læringsmiljø – geografiske informationssystemer – fortsættes (Lene Møller Madsen og Christine Holm).

Et studium af sammenhænge mellem forskning og undervisning hos matematikere og geografer er påbegyndt (Lene Møller Madsen og Carl Winsløw).

Et komparativt studium af matematiklæreruddannelse er påbegyndt (Carl Winsløw i samarbejde med Viviane Durand-Guerrier, Université Lyon 1, Frankrig og Hiroaki Yoshida, Ochanomizu U., Japan).

Et arbejde om overgangsproblemer i undervisningen i matematisk analyse fra gymnasialt til universitært niveau er afsluttet (Carl Winsløw).

Et studium af matematikstuderendes forventning til og forståelse af begrebet 'forskningsbaseret undervisning' er påbegyndt (Kjeld Bagger Laursen i samarbejde med Niels Grønbæk, Institut for Matematiske Fag).

Et longitudinalt studium af fysikstuderendes fastholdelse og frafald er påbegyndt (Camilla Rump i samarbejde med Ian Bearden).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Camilla Rump: Har fortsat et samarbejde med forskere i Sverige og Sydafrika, som omfatter en svensk forskningsrådsansøgning og et fælles symposiumforslag til EARLI-konferencen i Budapest, der først afholdes i august 2007.

Carl Winsløw: Har fortsat et tæt samarbejde med forskere i Frankrig og Japan, der omfatter fælles publikationer, udgivervirksomhed og organisering af videnskabelige konferencer. Opholdt sig 20.4.-10.5. i Japan med rejsestipendium fra JSPS (Japan Society for the Promotion of Science). Deltager endvidere som international partner i det amerikanske projekt "Science, Technology, Engineering, and Mathematics Education: transitions and cultural change" der for tiden forbereder en større ansøgning til NSF (National Science Foundation).

Gæsteforskere

CND har i årets løb haft kortere besøg af følgende udenlandske gæsteforskere:

- Luc Trouche (INRP, Frankrig).
- Bob Evans (Wake Forest U., USA).
- Hiroaki Yoshida (Ochanomizu U., Japan).
- Svein Sjöberg (Oslo U.).

Netværk

Københavns Universitet er medlem af HERODOT, Thematic network for geography teaching and training.

Københavns Universitet er på foranledning af centret medlem af det internationale forsknings- og udviklingsnetværk "Developing teaching in research-intensive environments".

For Det Naturvidenskabelige Fakultet og DFU deltager Camilla Rump i det nationale netværk "Lederforum for adjunktuddannelser".

CND er partner i NADIFO, den nationale forskerskole for de naturvidenskabelige fags didaktik, samt partner i den nordiske forskerskole i matematikkens didaktik, som finansieres af NorFa. Deltager i ansøgning til EU om Tempus-projektet Euro-Egyptian Partnership for Physics Teaching reform in Egypt. Ankeruniversitet er Aachen.

Udviklingsprojekter

CND: Har lavet en ressource på hjemmesiden www.cnd.ku.dk/godpraksis. Under denne overskrift indsamles underviseres gode erfaringer med undervisning i blokstrukturen her på KU-NAT. Erfaringerne er struktureret efter emner og efter fag. Pr. 14. december 2006 findes 37 eksempler, og indsamlingen fortsætter. Alle undervisere på KU-NAT opfordres til at bidrage med egne erfaringer til denne hjemmeside.

Dekanatet: Har i november 2006 nedsat en arbejdsgruppe, der skal iværksætte konkrete forbedringer af studiemiljøet på HCØ med udgangspunkt i studiemiljøudvalgets anbefalinger. Sebastian Horst deltager i arbejdet.

Som en del af studiemiljøarbejdet foregik i første halvår af 2006 et samarbejde mellem et hold arkitektstuderende ved Kunstakademiets Arkitektskole i København og studiemiljøudvalget og CND med Vandrehallen på HCØ som tema. De ca. 20 studerende havde under vejledning af lærere på arkitektskolen til opgave at skabe forslag til bedre studiefaciliteter for studerende på HCØ. Der var bl.a. fokus på at skabe bedre rammer for organiseret gruppearbejde. Forløbet blev afsluttet med fremlæggelse og bedømmelse af projekterne den 1.-2. juni 2006 på HCØ. Projekterne blev udstillet i Vandrehallen i ugen herefter.

Fakultetet: Har nedsat en arbejdsgruppe der skal tilvejebringe materiale og styre processen med at få målbeskrevet alle kurser mhp. karaktergivning jf. ny bekendtgørelse om karakterskala med Camilla Rump som formand. I arbejdet deltager i øvrigt Carl Winsløw, Lene Møller Madsen, Seba-

stian Horst og Christine Holm samt flere af fakultetets undervisere.

Fakultetet: Har i 2006 haft nedsat et studiemiljøudvalg med Sebastian Horst som tovholder, som har haft til opgave i løbet af første halvdel af 2006 at fremkomme med begrundede forslag til forbedring af studiemiljøet. Udvalget har ved udgangen af juni afleveret sin rapport med anbefalinger og idéer. Fokus er først og fremmest Vandrehallen i HCØ-komplekset. Men der gives også generelle anbefalinger til fakultetets fortsatte arbejde med at forbedre studiemiljøet. Rapporten findes på: www.cnd.ku.dk/side22303.htm#95086.

Christine Holm: Er sammen med Lene Møller Madsen i gang med et udviklingsprojekt vedrørende video i læreprocessen i samarbejde med Lillian Madsen fra IFI.

Christine Holm og Lene Møller Madsen: Studiestruktur på geografi. Notat vedrørende studentforslag om revision af studiestruktur på Geografi.

Lene Møller Madsen og Christine Holm: Har afsluttet et udviklingsprojekt vedrørende kurset GIS og Kartografi på GI. I projektet undersøges og dokumenteres muligheder og problemer ved at bruge GIS i den indledende geografiundervisning, og hvordan de studerendes forskellige læringsstrategier kommer til udtryk.

Carl Winsløw: Har deltaget i arbejdsgruppen "Undervisning i Verdensklasse", som blev nedsat af Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling i juni 2005 og afgav rapport i marts 2006. Rapporten skal danne grundlag for ministeriets og universiteternes fortsatte arbejde med at udvikle kvaliteten i uddannelser og undervisning.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Camilla Rump: Har været ekstern eksaminator på en licentiafhandling på Uppsala universitet.

Carl Winsløw: Har været rapporteur og medlem af bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling på Université Paris 7. Hovedopponent på en ph.d.-afhandling ved Linköpings universitet.

Konsulent- og rådgivervirksomhed

Christine Holm: Har foretaget en evaluering af delprojektet "Naturvidenskab for alle - 1.g" under udviklingsprojektet Matematik og Naturfag i Verdensklasse. Notatet kan findes på www.matnatverdensklasse.dk under evaluering.

Christine Holm: Er WBL-koordinator for NAT. I forbindelse med KU's indkøb af ny e-læringsplatform er foretaget en indsamling af NAT's ønsker til kravspecifikationen. Se www.isis.ku.dk/kurser/kursus24043.htm.

Christine Holm og Camilla Rump: Medvirker i evalueringen af Matematik C i på hhx og stx. Evalueringen er et projekt finansieret af undervisningsministeriet, og gruppen er nedsat af et konsortium bestående af CND, Matematiklærerforeningerne og stx og hhx og Metropolianskolen.

Christine Holm og Kjeld Bagger Laursen: Deltager i arbejdet med evalueringen af KU's Brobyggningsforløb.

Christine Holm og Sebastian Horst: Deltog i de to ekspertudvalg for henholdsvis matematik og naturfagene i folkeskolen nedsat af undervisningsministeren. Begge udvalg offentliggjorde den 2. marts deres rapporter. Pressemeddelelse og rapporter er tilgængelige her:

www.cnd.ku.dk/side28377.htm?foredragid=3831.

Anbefalingerne fra udvalgene indgår i regeringens handlingsplaner for fagområderne. Handlingsplanerne skal sikre de nødvendige faglige og fagdidaktiske lærerforudsætninger, en sikker progression gennem hele skoleforløbet, stærke fagkulturer på skolerne, herunder styrkede evalueringskulturer, og et stærkt dansk fagdidaktisk forskningsmiljø.

Lene Møller Madsen: Afholdt en workshop i det afsluttende SLUSE-symposium: Capacity building for environment and development: Unfolding the education and development research continuum. Temaet var: Higher Education som udvikling i udviklingslande. Der var deltagere fra Sydafrika, Thailand og Danmark (KVL og KU).

Camilla Rump: Har været konsulent på et efteruddannelseskursus i idræt og fysik for gymnasielærere og siddet i ekspertpanelet ved akkrediteringen af diplom-stærkstrømsamt eksportingen i øruddannelserne for EVA.

I øvrigt udfører centrets medarbejdere løbende større og mindre fagdidaktiske konsulentopgaver for fakultetets ledelse, studieledere og enkeltundervisere. Hvor disse har karakter af et mere selvstændigt projekt, er de anført under udviklingsopgaver.

Tillidshverv

Sebastian Horst: Er TR-suppleant og fra september TR for fakultetets A-TAP'er. Medlem af fakultetets formidlingsudvalg og fakultetssamarbejdsudvalget. Medlem af og fra november formand for bestyrelsen for Dansk Fysisk Selskabs Sektion for Uddannelse og Undervisning.

Kjeld Bagger Laursen: Er medlem af fakultetets koordineringsudvalg og institutlederkredsen. Medlem af Undervisningsministeriets følgegruppe Fagligt Forum for matematikfaget i det almene gymnasium efter gymnasireformen.

Carl Winsløw: Er medlem af CND's bestyrelse og mentor ved adjunktpædagogikum på Det Naturvidenskabelige Fakultet. Fra 1.1.2006-31.01.2008. Medlem af Fagligt Råd ved Nasjonalt Senter for Matematikk i Opplæringen, Norge.

Formidling

Undervisning

Rettet mod fakultetets studerende i almindelighed
Grundkursus i de Naturvidenskabelige Fags Didaktik (blok 1, Carl Winsløw i samarbejde med Lene Møller Madsen) blev afholdt med 48 tilmeldte deltagere.

Vejledning

Lene Møller Madsen: Har vejledt en specialestuderende i geografididaktik.

Camilla Rump: Har i 2006 vejledt en specialestuderende i molekylærbiologiens didaktik (afsluttet) og en specialestuderende i biologididaktik (fortsættes).

Carl Winsløw: Har i 2006 vejledt fire specialestuderende, et bachelorprojekt og tre kandidatfagprojekter, alle i matematikkens didaktik.

Rettet mod ph.d.-studerende

Camilla Rump: Underviser på Introduction to University Pedagogy (IUP) med Lene Møller Madsen og Frederik V. Christiansen.

Rettet mod kolleger ved andre universiteter

Kjeld Bagger Laursen: Holdt i november foredrag om aktiverende undervisning af universitetsstuderende på Leeds University og Lancaster University.

Carl Winsløw: Har holdt inviterede foredrag ved Ochanomizu U. (28.4.), ved Tsukuba U. (8.5.), ved U. de Genève (15.5.), ved Norges Teknisk-Naturvidenskabelige U. (9.11.) og ved U. Paris 7 (14.11.).

Rettet mod specificerede undervisergrupper

Sebastian Horst: Har to gange afholdt et kursus på 1 1/2 dag for deltids- og studenterundervisere. Kurset, der har form af en workshop, giver nye perspektiver på undervisningen gennem forskellige aktiviteter, erfaringsudveksling og oplæg – og hjælper derved instruktører og hjælpelærere til at tilrettelægge og gennemføre praktisk undervisning, sådan at de studerende får et godt udbytte. Derudover har han i samarbejde med undervisningsudvalget på Institut for Fødevarevidenskab på KVL den 7. november afholdt en temadag om undervisnings- og evalueringsformer i blokstrukturen.

Camilla Rump: Har været forløbsansvarlig i januar og november for ph.d.-studerende ved DFU samt adjunkter ved KU for et 4-dages kursus i praktisk universitetspædagogik, IUP: Introduction to University Pedagogy, med 21 deltagere pr. gang. Kurset veksler mellem få teoretiske indlæg, øvelser i forskellige undervisningsformer, fx "Inquiry Teaching" og "Problem Based Learning", og lektionsøvelser, hvor deltagerne underviser og får feedback.

Carl Winsløw: Holdt foredrag ved konferencen "Test, test, test... og test igen" på Frederiksberg Seminarium (8.3., for folkeskolelærere), ved pædagogisk dag på N. Zahles seminarieskole (16.8.) og ved pædagogisk dag på Danmarks Farmaceutiske Universitet (29.8.).

Den teoretiske del af fakultetets adjunktpædagogikum-program blev i efteråret 2002 overtaget af CND. Det teoretiske forløb består nu af kursusforløbene IUP og KNUD. KNUD kører på basis af erfaringerne fra 2005 med Problem Based Learning, hvor deltagerne søger, læser og diskuterer litteratur ud fra en analyse af cases omhandlende konkret undervisning. Der er 21 deltagere på kursus i 2006/07. Forløbsansvarlig fra CND er Camilla Rump.

Hvert KNUD-forløb afsluttes med en postersession åbent for hele fakultetet og med deltagelse af det nye hold, hvor deltagerne fremlægger deres projekter. I 2006 23. august.

Den praktiske del forløber som hidtil i et samarbejde mellem CND og fakultetets mentorer. Den i løbet af 2004 gennemførte samordning af mentorsystemet har bl.a. udmøntet sig i, at alle mentorer nu er udpeget for en 3-årig periode, den aktuelle løber indtil sommeren 2008. December 2006 er der tiltrådt en ny mentor for biologi.

For mentorerne på adjunktpædagogikum er i 2006 af Camilla Rump afholdt en to-eftermiddagsworkshop med temaerne "problem based learning" og vejledning af adjunkter.

Rettet mod fakultetets undervisere i almindelighed

CND's naturfagsdidaktiske seminar (også kaldet "NAFADISE") arrangeres af Carl Winsløw og har afholdt 17 seminarer i årets løb med oplægsholdere fra CND og fra andre danske og udenlandske universiteter. Disse seminarer sigter på at udbrede kendskabet til naturfagsdidaktisk forskning og dens anvendelser, især blandt fakultetets medarbej-

dere og studerende. Seminarerne er åbne for alle og annonceres bl.a. via ISIS, i fagtidsskrifter, på CND's hjemmeside og i nyhedsbrevet.

Christine Holm: Har som WBL-koordinator arrangeret seminarer om brugen af SISK- kursus hjemmesider i undervisningen sammen med Kim Johansen fra studieadministrationen.

Udgivervirksomhed

Sebastian Horst og Kjeld Bagger Laursen: Har skrevet et hæfte, "Didaktips 7 – Uddannelsesudvikling på instituttet", der handler om, hvad institutledelsen kan gøre for at udvikle undervisningen og uddannelserne.

Camilla Rump: "Didaktips 6 – Undervisningsportfolio. At vise hvad man kan – ikke bare hvad man vil og har prøvet", der handler om, hvordan man kan sammensætte et undervisningsportfolio, der kan dokumentere undervisningskompetence til brug ved stillingsansøgninger.

Carl Winsløw: Er medredaktør af "Matilde" (populært magasin, udgives af Dansk Mat. forening). Medredaktør af to videnskabelige tidsskrifter: Annales de Didactique et de Sciences Cognitives (udgives af IREM Strasbourg) og "Recherches en Didactique des Mathématiques" (udgives af ARDM, Frankrig). Deltager desuden i den videnskabelige komité for den franske netportal for matematikundervisning og matematikdidaktik educmath.inrp.fr.

Kongresser og symposier

Christine Holm: Deltog med bidrag på "Novemberkonferensen" arrangeret af Nasjonalt Senter for Matematikk i Oplæringen, Trondheim, Norge. Oplægget havde titlen "Kompetencestyrede læreplaner og matematikundervisning i praksis – muligheder og problemer; Erfaringer fra evaluering af matematik C efter gymnasireformen 2005". Deltog derudover med poster i ressourceudstillingen i CWBL's konference UCLE06 i april. Deltog i DUN-konferencen i maj med et oplæg om universitetspædagogisk udviklingsarbejde med overskriften "Udvikling af undervisningsforløb på KU-NAT".

Sebastian Horst: Deltog i DUN-konferencen i maj med et oplæg med overskriften "Politiske ønsker og barske realiteter – forandringer af universitetsuddannelser". Deltog også i konferencen for faglige fora i gymnasiet 1. nov. 2006 med oplægget "Det nye gymnasium set fra naturfagene". Holdt foredrag om fremtidens naturfag i folkeskolen flere gange i løbet af året, bl.a. på konference for Danmarks Fysik- og kemilærerforening, kursus for folkeskolelærere og kursus for naturkonsulenter.

Camilla Rump: Deltog sammen med specialestuderende Katja Vinding Petersen med en præsentation "Learning about sound through inquiry in a semi-authentic environment with marine mammals and fish" ved workshop'en "Inquiry Learning, building bridges to practice" i Twente Holland.

Kjeld Bagger Laursen og prorektor Lykke Friis: Deltog i netværksmødet på Utrecht Universitet den 27.-29. juni i forsknings- og udviklingsnetværk 'Developing teaching in research-intensive environments'

Lene Møller Madsen: Holdt foredrag på januar-seminaret ved Forskningsenhed for Matematikkens og Naturfagernes Didaktik, 26. januar 2006, Danmarks Pædagogiske Universitet. Holdt foredrag på konferencen: Models and

learning: theory, design and application, arranged by EARLY, 9th JURE conference, Tartu, Estonia i juni og til the 29th applied Geography Conference, Tampa, USA i oktober.

Katja Vinding Petersen og Camilla Rump: Har arbejdet med en poster, der har været præsenteret af Katja ved konferencen "American Cetacean Society 10th conference", Ventura, Californien.

Carl Winsløw: Har deltaget som inviteret foredragsholder ved årsmøde i Forum for Matematikkens Didaktik (28.01.). Medarrangør af kursus for nordiske ph.d.-vejledere på Magleås i oktober (under NoGSME). Deltog i programkomiteen for "Novemberkonferencen" ved Matematikksenteret i Trondheim, hvor han også holdt foredrag (28.11.). Holdt foredrag ved konferencen "Espace Mathématique Francophone" i Quebec (29.05.). Sidder i den internationale programkomité for Espace Mathématique Francophone's næste kongres i 2009.

Generelt

Pr. 1. december 2006 har tidsskriftet "MONA – Matematik- og Naturfagsdidaktik" hovedsæde på Det Naturvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet. Redaktionen er placeret på Center for Naturfagernes Didaktik, og Sebastian Horst og Kjeld Bagger Laursen udgør den daglige redaktion. MONA's hjemmeside er www.nat.ku.dk/mona. 8. december udkom første nr. (det fjerde i 2006) med den nye organisering.

Deltagelse i den offentlige debat

Sebastian Horst: Blev interviewet i P1 Eftermiddag 27. februar om studiestruktur og studieforløb på Det Naturvidenskabelige Fakultet. Interviewet skete som opfølgning på en analyse af 1.års-studerendes studieforløb i henholdsvis 2004 og 2002 foretaget af Jens Erik Wang fra Det Naturvidenskabelige Fakultets administration. Data viser udviklingen fra gammel studiestruktur til ny og afdækker bl.a. en markant stigning i ECTS-produktionen og et fald i frafaldet på første studieår. Find analysen her: <http://www.cnd.ku.dk/side43282.htm>.

Centerleder Kjeld Bagger Laursen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
Øvrig drift	1,11	101,57	102,67
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	1,11	101,57	102,67

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Intern

Laursen, Kjeld Bagger; lektor.
Madsen, Lene Møller; postdoc.
Rump, Camilla Østerberg; lektor.
Winsløw, Carl Emanuel Bach; professor mso.

Fondsbevillinger**Undervisningsministeriet**

- Evaluering af matematik i stx og hhx (Kjeld Bagger Laursen) kr. 150.000.

Publikationer

- Madsen, L.M.: Informing Teaching Practice: Using Knowledge of Students' Perception of GIS and Their GIS-Learning Strategies. Papers of the Applied Geography Conferences 29, s. 360-369. 2006.
- Madsen, L.M.: How do we understand learning strategies in relation to computer based programmes? 1-4s. Tartu, Estland 2006.
- Madsen, L.M., Adriansen, H.K.: Knowledge Construction in Research Communities: The Example of Agri-rural Researchers in Denmark. Journal of Rural Studies 4-22, s. 456-468. 2006.
- Madsen, L.M., Balstrøm, T., Holm, C.: GIS-undervisning på universitetsniveau: Erfaringer fra et didaktisk udviklingsprojekt. MONA 3-2006, s. 44-63. 2006.
- Madsen, L.M., Holm, C.: GIS og "klima, jord og vand". 1-4s. København 2006.
- Madsen, L.M., Holm, C.: GIS og kartografi – et kursus om andet end kort. 1-41s. København 2006.
- Rump, C.Ø.: Didaktips 6 – Undervisningsportfolio. At vise hvad man kan – ikke bare hvad man vil og har prøvet. 15s. Center for Naturfagenes Didaktik, København 2006.
- Rump, C.Ø., Petersen, K.V.: Learning about sound through inquiry in a semi-authentic environment with marine mammals and fish. 1s. Twente 2006.
- Rump, C.Ø., Petersen, K.V.: Learning about sound through inquiry in a semi-authentic environment with marine mammals. 1s. Twente 2006.
- Winsløw, C.: What do research mathematicians know about coming to know mathematics? Journal of Mathematics Teacher Education 9, s. 507-515. 2006.
- Winsløw, C.: Didaktiske elementer – en indføring i matematikkens og naturfagenes didaktik. 257 s. Biofolia, Frederiksberg 2006.
- Winsløw, C.: Research and development of university level teaching: the interaction of didactical and mathematical organisations. i: Research in Mathematics Education IV. Proceedings of the Fourth Congress of the European Society for Research in Mathematics Education. s. 1821-1830. Marianna Bosch. Universitat Ramon Llull, Barcelona 2006.
- Winsløw, C.: Didaktiske miljøer for ligedannedhed. MONA 2-2006, s. 47-62. 2006.
- Winsløw, C.: Hvordan bliver man fysiklærer anno 2008? KVANT 63, s. 30-32. 2006.
- Winsløw, C., Emori, H.: Comparative research on secondary mathematics education: a semiotic approach. i: Mathematics education in different cultural traditions: A comparative study of East Asia and the West s. 553-566. Frederick K. S. Leung, Klaus D. Graf, Francis J. Lopez-Real. Springer-Verlag, Berlin 2006.
- Winsløw, C., Pehkonen, E., Brandell, G.: (red.). Nordic Presentations. Proceedings of the section Nordic Presentations at ICME-10. 213s. Department of Applied Sciences of Education, University of Helsinki, Helsinki 2006.

Nano-Science Center

Ledelse pr. 1.2.2006

Centret består af centerleder professor Thomas Bjørnholm, Kemisk Institut og vicecenterleder, professor Poul Erik Lindelof, Niels Bohr Institutet.

Bestyrelsen bestod af professor Nils O. Andersen, dekan for Det Naturvidenskabelige Fakultet (formand), professor Ulla Margrethe Wewer, dekan for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, professor Thomas Bjørnholm, centerleder på Nano-Science Center, professor Poul Erik Lindelof, vicecenterleder på Nano-Science Center, professor John Renner Hansen, institutleder for Niels Bohr Institutet, lektor Merete Folmer Nielsen, institutleder for Kemisk Institut og lektor Steen Pedersen, institutleder for Molekylærbiologisk Institut.

Organisation

Nano-Science Center huser seks forskningsgrupper og et grundforskningscenter: Nanofaststoffysik – forskningsleder Poul Erik Lindelof. Synkrotron røntgenfysik – forskningsleder Robert Feidenhans'l. Center for Molecular Movies (grundforskningscenter) – forskningsleder Martin Meedom Nielsen. Nanokemi – forskningsleder Thomas Bjørnholm. Nanomedicin og bionanoteknologi – forskningsleder Dimitri Stamou. Nanogeovidenskab – forskningsleder Susan Stipp og Teori for nanosystemer – forskningsleder Karsten Flensberg.

Adresse

H.C. Ørsted Institutet
Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 04 03
Fax 35 32 04 06
info@nano.ku.dk
www.nano.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Året har været kendetegnet ved generelt højt aktivitetsniveau og et ekstraordinært godt år for forskningen ved Nano-Science Center. I 2006 modtog Nano-Science Center knap 100 millioner kroner i eksterne finansieringsstilsagn – primært til opbygning af grundforskningscenteret Center for Molecular Movies og til etableringen af en ny forskningsgruppe – Nanogeovidenskab.

Formålet med forskningen på Center for Molecular Movies er at afkode, hvordan atomer omarrangeres i molekyler og faste stoffer. Atomerne undersøges ved hjælp af røntgenstråling og laserlys. Den nye forskningsgruppe Nanogeovidenskab forsker blandt andet i de processer, der definerer kvaliteten af grundvandet, udvikling af mere effektive metoder til vandrensning – og ikke mindst i, hvordan vi bliver bedre til at udvinde olie. Sidstnævnte projekt støttes økonomisk af Højteknologifonden, Mærsk Olie og Gas A/S og Københavns Universitet.

Forskningen på Nano-Science Center er generelt blevet løftet ved ansættelsen af tre nye professorer med særlige opgaver Susan Stipp, Martin Meedom Nielsen og Per Hedegård samt ordinær professor Robert Feidenhans'l.

Uddannelsen af kandidater i international verdensklasse er en af centerets kerneopgaver. For femte år i træk har alle uddannelsespladser været afsat til nye studerende. Som et resultat af et solidt samarbejde mellem fagene videreudvikler og målretter vi konstant kurserne i nanoforskning – senest inden for nanosystemers kvantemekanik og termodynamik.

For at styrke centerets forbindelser til Nano-DTU ved Danmarks Tekniske Universitet (DTU) dannede vi i 2006 et konsortium med DTU. Formålet med konsortiet er at koordinere forskning, uddannelse og innovation inden for nanoteknologi. Der er tale om en stærk faglig konstruktion, der bidrager til at placere Danmark internationalt som et Center of Excellence og dermed som en stærk og attraktiv spiller på det globale marked for nanoteknologi. Arbejdet er nu godt i gang.

Derudover er Nano-Science Center gået ind i en konsolideringsfase med opbyggelsen af et sekretariat og ansættelsen af en sekretariatsleder. Sekretariatet skal fortsat bidrage til at udbrede kendskabet til forskningen ved Nano-Science Center for derigennem at øge rekrutteringsgrundlaget og sikre grundlaget for at knytte tættere kontakter til erhvervslivet.

Centeret har i løbet af året haft besøg af folkeskoleelever, elever fra de gymnasiale uddannelser, erhvervslivet – og ikke mindst kongehuset: I maj måned besøgte Kronprinsparret HKH Kronprins Frederik og HKH Kronprinsesse Mary samt professor John Donaldson Nano-Science Centeret til en orientering om vores uddannelse og forskning.

Nano-Science Center afsluttede året 2006 med at kigge ud af egne vinduer for at afsøge nye samarbejdsmuligheder. Konkret i form af møder med de to nye fakulteter på Københavns Universitet – Det Farmaceutiske Fakultet og Det Biovidenskabelige Fakultet for Fødevarer, Veterinærmedicin og Naturressourcer – og generelt med viljen til at fortsætte det solide samarbejde om anvendelse af nanoteknologi med en række virksomheder blandt andre Hytronics, Novozymes og Atomistix.

Fysiske rammer

Nano-Science Center er som nævnt blevet udvidet med forskningsgruppen Nanogeovidenskab. Udvidelsen er godt i gang, og den består blandt andet af ca. 400 kvm med nye kontorer og laboratorier.

Derudover er indretning af et fotonhus påbegyndt i universitetets tidligere centralværksted. Det skal huse en ny kompakt røntgenkilde – en såkaldt røntgensynkrotronkilde. Røntgenstråling er et udbredt værktøj i naturvidenskabelig forskning. Udviklingen i røntgenstrålingens kvalitet betyder, at vi i dag kan undersøge materialer og kemiske systemer med uhyre præcision på nanoskala.

Røntgenkilden skal især bruges til at forbedre røntgentomografi. Med den nye røntgenkilde er det muligt at lave præcise 3D-billeder til medicinske anvendelser. Det giver helt nye muligheder for forbedring af diagnostik og behandling af patienter. En anden væsentlig anvendelse er i grundforskningen indenfor nanoteknologi.

Forskningsvirksomhed

Forskerne tilknyttet Nano-Science Center publicerede i 2006 120 artikler i internationale tidsskrifter, og den samlede forskerstab på ca. 30 fastansatte forskere blev citeret i

alt 5.700 gange i 2006. Forskerne ved Nano-Science Center har over årene publiceret næsten 3.000 artikler citeret omkring 25 gange pr. artikel. En liste over forskerne findes under overskriften STAB. Artiklerne er listet i årsberetningen for det institut, der har ansat den enkelte medarbejder. Centrets forskere er samlet i D-bygningen på H.C. Ørsted Institutet, hvor der arbejdes på tværs af de traditionelle fagdiscipliner, kemi, fysik og biologi.

Med udgangspunkt i nedenstående faggrupper arbejdes der med overordnede temaer som:

Elektrontransport og optik i nanoskalasystemer.

Selvorganisering og supramolekylær kemi – herunder også molekylestråleepitaxi (MBE) og kemisk dampdeponering (CVD).

Bio-nanomedicin.

Nanostrukturerede materialer.

Sensorer.

Molekylær dynamik studeret med røntgenstråling.

Nano-Science Centers forskningsgrupper

1. Nanokemi

Kemiens centrale plads i nanoteknologi består i at designe og fremstille nye systemer i nanoskala samt undersøge de egenskaber, der knytter sig til systemernes nanometerdimension.

Hvor kemien traditionelt har åbnet op for besvarelser af de mest grundlæggende molekylære spørgsmål, kræves der nu erkendelse af de fundamentale kemiske forhold på nanoskalaniveau.

Ved benyttelse af nye strukturelle, optiske og elektroniske redskaber søger gruppen nano- og materialekemi særligt mod at forstå de fundamentale principper i kemisk og biologisk selvorganisering samt iboende egenskaber for nye nanosystemer.

Kerneområderne for gruppens arbejde er molekylær og polymer elektronik, bionanoteknologi og sensorer.

Aktuelle projekter

Elektronisk transport gennem enkeltmolekyler.

Plastikelektronik baseret på konjugerede polymer.

Fremstilling af modelsystemer til røntgenstudier af dynamikken i kemiske reaktioner.

Syntese af krydskonjugerede π -elektronssystemer.

Grundlæggende studier af elektronoverførslers i molekylære systemer.

Udvikling af nye chirale farvestoffer som biomarkører.

Udvikling af sensorer til dissektion af forrådnelsesprocesser.

Kinetik på enkeltzyminiveau.

2. Nanogeovidenskab

Gruppen bruger nanoteknologiens nye muligheder til at udnytte naturligt forekommende mineraler i forbindelse med miljøspørgsmål. Det kunne for eksempel være pesticider i grundvandet. Pesticiders bindingsmønstre til overfladen af lermineraler kan afsløres ved brug af nanoskoper.

Særlige reducerede jernholdige mineraler – såkaldt grøn rust – er ligesom en nanoskopisk svamp, der kan opsuge og destruere forurening. Rustens nanoskopiske egenskaber åbner dermed op for nye muligheder for vandrensning.

Det største projekt, gruppen arbejder med, sigter på at

forstå de mekanismer, der binder olien til kridtlagene i Nordsøen. I modsætning til rent calcit fremstillet i et laboratorium, er naturligt forekommende kridt ofte belagt med et nanoskopisk overfladelag. Det lag binder olien og forhindrer optimal udvidelse af olien. Formålet med projektet er at definere den kemiske sammensætning på kridtets overfladelag og finde en måde at ændre dens egenskaber.

Aktuelle projekter

Grundlæggende studier af grøn rusts struktur og sammensætning.

Undersøgelse af grøn rusts egenskab for at fjerne toksiske stof fra grundvandet.

Grundlæggende undersøgelse af calcitoverfladen.

Biomineraliseringskontrol på mineral vækst.

Strukturstudier af cocolitter og kalk.

Studier af kridts overfladekemi.

Strategiudvikling for rensning af grundvand og forsikret bevaring af affald.

3. Nanomedicin og bionanoteknologi

Gruppen har fokus på grænsefladen mellem biologiske systemer og faste overflader. Kort fortalt mister biologiske systemer typisk deres unikke egenskaber, hvis de brutalt klistres fast på en overflade. For at udnytte biologiske systemers egenskaber er man derfor nødt til at kontrollere samspillet mellem biomolekylerne og eksempelvis elektronerne i en halvleder ned i mindste nanoskopiske detaljer.

Formålet med gruppens forskning er at udvikle en grundvidenskabelig platform for vekselvirkningen mellem biomolekyler og enten elektroner eller lys. Derudover arbejder gruppen med at udnytte denne viden til at fremstille biologiske sensorer og teknologiplatforme til udvikling af screening af nye lægemidler og enzymer.

Aktuelle projekter

Selvorganisering af nanoskopiske beholdere på faste overflader.

Studier af biokemiske reaktioner i nanoskopiske beholdere.

Udvikling af elektroniske glutamatsensorer baseret på halvledende nanorør.

Studier af geometrisk krumnings betydning for biomolekylær genkendelse.

Studier af transportmekanismer over cellemembraner.

4. Røntgenfysik inklusive Center for Molecular Movies

Aktiviteterne i Center for Molecular Movies (CMM) drejer sig om at filme strukturen af materialer, mens materialerne undergår fysiske eller kemiske processer. Det giver ny forståelse af, hvad der sker på det atomare og molekylære niveau under eksempelvis en kemisk reaktion eller en faseovergang i et metal.

Indtil de nye fri-elektron røntgenlasere kommer i drift, er især de store internationale faciliteter inden for synkrotron og røntgenstråling de bedste steder at lave filmene. Derfor har centeret arbejdet på både at etablere nye og udbygge eksisterende samarbejder med de faciliteter, der har beamlinjer, som tillader tidsopløste strukturbestemmelser.

Centret har gode internationale kontakter og udstationerer for eksempel en postdoc ved European Synchrotron Radiation Facility (ERSF) i de kommende tre år. ERSF er en

fælleseuropæisk synkrotron til forskning inden for fysik med anvendelse af røntgenstråling. ESRF ligger i Grenoble, Frankrig.

Aktuelle projekter

Fotoinducerede strukturændringer i metalkomplekser.

Undersøgelser af strukturelle ændringer i organiske tyndfilm.

Udvikling af nye røntgenoptiske metoder.

Nye metoder til røntgentomografi.

Strukturer og korrelerede elektroner i nanotråde og -rør.

Strukturer i nanosystemer.

5. Nanofysik

På Nano-Science Centeret arbejdes med stationære kvanteinformationsenheder, såkaldte qubits, i små halvledende nanostrukturer, hvor bare en enkelt elektron gør en stor forskel. Her kan man lagre qubits som f.eks. spinnets af elektronen (eller ladningen). Dette studeres i korte stykker af kulstofnanorør, såkaldte kvantedots. Et andet område af kvanteinformationsprocessing er baseret på fotoner i stedet for elektroner.

Der er ved at blive opbygget et laboratorium på Nano-Science Centeret til generering af enkelte fotoner fra forskellige typer af nanometerstore lysemmitterende dioder fra halvlederkvantedots og kulstofnanorør.

Aktuelle projekter

Fremstilling af MBE og undersøgelser af fritstående InAs og FaAs nanotråde og nanoskiver.

Den superledende Josephson-effekt i kulstofnanorør.

Kondofysik har været studeret i enestående regulære enkeltvæggede kulstofnanorør.

Spin-elektronikhysterese har været observeret i kulstofnanorør.

Inddyrkning ved MBE af kulstofnanorør i halvledere.

6. Teori om nanosystemer

Forskningsgruppen arbejder med teoretisk fysik anvendt på forskellige nanofysiske systemer, primært nanoelektroniske komponenter samt kvanteinformationssystemer. Vi har omfattende samarbejder gennem fælles publikationer med adskillige eksperimentelle grupper, såvel internt i Nano-Science Centret samt udenlandske forskningsgrupper f.eks. ved Delft Tekniske Universitet, Harvard University og Chalmers Tekniske Universitet. De teoretiske samarbejdspartnere udgøres af forskere på en lang række udenlandske universiteter.

Den vigtigste aktivitet omhandler teorien for kvante-elektrontransport gennem nanosystemer, såsom nanotråde, fullerener og molekyler. For at forstå disse systemer er det vigtigt at inkludere en række forskellige fysiske og kemiske effekter i beskrivelsen. Dette gøres dels ved computerberegninger baseret på mikroskopiske parametre samt ved matematiske løsninger af modelsystemer.

Aktuelle projekter

Realisationer af kvanteinformationssystemer.

Termoelektrisk effekt af en-dimensionale kvantetråde.

Transkonduktans i en Coulomb-blokeret dobbelt kvanteprik med spin-exchange.

Bias-spektroskopi af enkeltmolekyletransistor.

Korrelationseffekter for elektrisk transport gennem nanosystemer.

Faglige og administrative hverv

Formidling

For at få vores ideer i omløb og sikre en tæt og dynamisk kontakt til interesserede elever fra folkeskolen og gymnasiale uddannelser samt aftagerne af vores studerende engagerer Nano-Science Center sig i en række formidlingsaktiviteter. Nedenstående er et uddrag af de tiltag, som Nano-Science Centeret tog i 2006:

Populærvideenskabelig portal om nanoteknologi

www.nanotek.nu

I september sendte Nano-Science Center en ny populærvideenskabelig portal om nanoteknologi – nanotek.nu – i luften.

Portalen formidler viden om, hvad vi kan i dag, hvad vi kan i fremtiden og om de etiske dilemmaer ved nanoforskning. Portalen åbner et helt nyt univers og giver et spændende indblik i arbejdet med verdens mindste byggeklodser. Nanotek.nu udnytter alle muligheder for at formidle viden gennem lyd, levende billeder og computerbaseret simulation. Det betyder blandt andet, at du på portalen kan gå på opdagelse med en nanolup eller teste din nanoIQ.

Derudover har portalen en bred vifte af undervisningsmaterialer, der er rettet undervisningen i naturvidenskab i de gymnasiale uddannelser. Materialet indeholder vejledninger i eksperimenter, baggrundstekster, opgaver og spørgsmål til eleverne samt supplerende multimedieklip – alt sammen lige til at bruge i den tværfaglige undervisning.

Portalen er udviklet med støtte fra Forskningsrådet for Natur og Univers og Undervisningsministeriets Tips og Lottomidler. Kendskabet til portalen udbredes dag for dag – og portalen har været omtalt i blandt andet Gymnasieskolernes Lærerforenings medlemsblad "Gymnasieskolen", der har ca. 13.500 ugentlige læsere.

Besøg af en 6. klasse

Under overskriften "Fremtidens byggeklodser" havde Nano-Science Center besøg af eleverne fra 6. klasse på Skovshoved Skole. Det skete som led i elevernes fordybelse i emnet nanoteknologi. Eleverne fik et foredrag om nanoteknologi og mulighed for at køre racerløb med brintbiler og se, hvordan superledere fungerer. Besøget blev dækket af Danmarks Lærerforenings blad "Folkeskolen", der har 230.000 ugentlige læsere.

Større skriftlig opgave

Nano-Science Center har ydet hjælp til flere elever på gymnasiale uddannelsesinstitutioner i forbindelse med udarbejdelsen af deres større skriftlige opgaver. I 2006 omhandlede opgaverne eksempelvis studier af et enkeltmolekyles syreegenskaber og krystallografi ved hjælp af røntgenstråling.

HCØ-dage

Nano-Science Center byder hvert år i efterårsferien elever fra de gymnasiale uddannelser indenfor til et par spændende dage med et program, der byder på foredrag, forsøg og laboratorieøvelser. Der er rig mulighed for at komme i nærkontakt med både universitetets forskere og studerende. De studerende kunne i 2006 høre foredrag om "Nanoteknologi – atomsløjd der flytter grænser" og prøve kræfter med konstruktion af solceller lavet på blandt andet brombærsaft.

Åbent Hus

Traditionen tro åbnede vi dørene for interesserede og spørgelystne elever fra de gymnasiale uddannelser 1. marts. På programmet var foredrag, forsøg og forskere, der svarede på spørgsmål af både faglig og social karakter. I alt besøgte omkring 55 elever Nano-Science Centeret til Åbent Hus-arrangementet i 2006.

Science Dating

I april stod de studerende i kø for at skrive sig på virksomhedernes balkort. Nano-Science Center havde inviteret en række virksomheder indenfor med det formål at lade de studerende og virksomhederne komme i direkte kontakt med hinanden. Virksomhederne havde 15 minutter til at tale med hver enkelt af de studerende, og det gav også virksomhederne en ekstraordinær mulighed for at lære de studerendes kompetencer at kende.

Foredrag for besøgene i U-lab

H.C. Ørsteds Ungdomslaboratorium har hvert år besøg af ca. 3.000 elever fra htx- og stx-institutioner. Under besøget løser eleverne både praktiske opgaver, og handler deres øvelser om nanoteknologi, får de et foredrag, der relaterer sig til lige netop det område, som de arbejder med. Forskere og forskerstuderende fra Nano-Science Centeret har givet en række foredrag om seneste nyt indenfor deres forskningsområde.

Experimentarium

November deltog Nano-Science Center i en konference om nanoteknologi for gymnasieelever – både i workshops og i den afsluttende paneldebat. Konferencen blev afholdt på Experimentarium i samarbejde med British Council. Her lærte eleverne om de grundlæggende kendetegn ved nanoteknologi og dens anvendelse indenfor fysik, kemi og biologi – og ikke mindst om de mange muligheder for at anvende teknologien til at skabe helt nye materialer og produkter.

Forskningens Døgn

Forskningens Døgn er en årlig landsdækkende begivenhed, som skal vække interesse og forståelse for forskningens metoder, processer og resultater hos den brede befolkning. Også i 2006 deltog Nano-Science Center i Forskningens Døgn med foredrag om de nye muligheder, nanoteknologien åbner op for. Formålet med centerets foredrag var at fortælle om de gode historier fra forskningens verden på en spændende og utraditionel måde.

Kongresser og symposier

Januar: First Annual Winter School for Nano-Science Center, Schweiz. Pump-Probe Workshop, København.

Marts: Nano-Chalk Workshop – Coccoliths and Chalk, København.

April: Symposium on Calcite – Growth, Dissolution and Trace Components at Molecular, Environmental and Production Scales, København.

Maj: Fe-oxides in Nature and Industry, København.

Juni: Spin and Qubit Conference, København. Modelling Calcite, København.

December: Fourth Annual Øresund Nanoscience Symposium, København. Fourth Annual Meeting in Copenhagen Graduate School for Nanoscience and Nanotechnology (CONT), København. Nano-Chalk Workshop, Oil and Chalk, København

Uddrag og seminarer

Integration of AB initio techniques in a common computational infrastructure by Stefano Borino – januar.

Quantum Transport Theory in York by Hector Mera – januar.

Enviroscope II Presentation by Jim Flach – februar.

Quantum Chemical Approach for Molecular Electronics by Yi Luo – marts.

Report from Delft group by Herre van der Zant – marts.

Kondo physics in electrical transport through quantum dot systems by Jürgen Weis – marts.

Calculation of dynamic electric/magnetic properties with gauge-included atomic orbitals in approximate time-dependent density functional-theory by Mykhaylo Krykunov – marts.

From Ensembled to Single Enzyme Kinetics by Nikos Hatzakis – april.

Electronic structure and transport property of carbon Ribbons by Qimin Yan – april.

Recent Applications of Samarium and Palladium in Organic Synthesis by Troels Skrydstrup – april.

Semiconductor Structures for Quantum Information Processing by David A. Williams – maj.

Binuclear Ruthenium Complexes Threading dna: Extremely slow binding kinetics by Fredrik Westerlund – maj.

Negative Refractive-Index Metamaterials in Optics by Vladimir M. Shalaev – maj.

Electron Transport in Single Molecule Transistors by Dong-Hun Chae – maj.

Nonlinearities – from Turbulent to Magic – maj.

Meeting with Memory Division Samsung Electronics Co. by several speakers – maj.

Density functional theory of transport through single molecules by Kieron Burke – maj.

Electron spin qubits in quantum dots by Lieven Vandersypen – maj.

Investigating cell signaling down to the single-molecule level by Jean-Manuel Segura – juni.

Medical Applications of the X-ray Compact Light Source by several international speakers – juni.

Chemical Detection of Explosives by Jan O. Jeppesen – juni.

Supramolecular Receptor Design – Anion Triggered Encapsulation of C60 by Kent A. Nielsen – juni.

The Compact X-ray Light Source – Status and Perspectives by professor, CEO Ronald D. Ruth – juni.

Non-trivial contributions of exchange and correlation to the conductance of nanojunctions by Peter Bokes – juni.

Ab-initio Assisted Process and Device Simulation for Nanoelectronic Devices by Wolfgang Windl – juni.

The application of patterning on a nanometric scale to Cell Engineering by Chris Wilkinson – juni.

Backbone dynamics and thermodynamics of human by Marina Kasimova – juli.

Backbone dynamics and thermodynamics of human Growth Hormone by Marina Kasimova – juli.

Mini Workshop on Semiconductor Nanowires and TEM – oktober.

Synthesis of Cationic Dyes by Aromatic Nucleophilic Substitution by dr. Bo W. Laursen – oktober.

Metal oxide nano phase elaboration by soft CVD deposition by Bruno Domenichini – oktober.

Mechanical behavior of cells studied using novel

nano-tools and reconstituted cellular model systems by Poul Martin Hansen – november.

From Intertidal Seashores to Medical Implants: Translating Marine Adhesion by Herbert Waite – november.

On Nanostructures and Superconductors by Professor Per Hedegård – december.

4th Annual Øresund Nanoscience Symposium by invited speakers – december.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

EU-bevillinger

EU Specific Targeted Research Project Bioscope.

EU Integrated Project Naimo.

EU Specific Targeted Research Project Canel.

EU Integrated Project Secoqc, "Secure Communication based on Quantum Cryptography".

EU Specific Targeted Research Project Ultra-1D (Experimental and theoretical investigation of electron transport in ultra-narrow 1-dimensional nanostructures).

EU Specific Targeted Research Project Nanochemsens.

EU STREP Project Nemolab.

European Research Training Network "Collective electronic states in nanostructures" Collect.

Network of Excellence Quiprocone I & II "Quantum Information Processing and Communication".

European Science Foundation Network "Arrays of Quantum Dots and Josephson Junctions".

CARDEQ EU-STREP-Program.

SPIRIT- EU-indsatsprogram.

ERA-Pilot Quist.

EU – Network of Excellence Actinet.

EU Integrated project Funnig.

EU – Marie Curie Early Stage Training MIR.

EU – Marie Curie Research Training Network Mingro.

EU – Marie Curie Postdoc Recryst.

Universiteter

Harvard University, USA.

UCLA, USA.

Cornell University, USA.

Carnegie Mellon University, USA.

University of Michigan, Ann Arbor, USA.

Chalmers University, Sverige.

Delft University, Holland.

ESNC Paris, Frankrig.

National University of Singapore, Singapore.

IBM, Zürich, Schweiz.

INE- FZ Karlsruhe, Tyskland.

University of Stavanger, Norge.

Lund University, Sverige.

University of Toulouse, Frankrig.

Aachen University, Tyskland.

Düsseldorf University, Tyskland.

Medical Research Council, Cambridge, England.

Cavendish Laboratory, Cambridge, England.

QIP-IRC, Oxford University, England.

CQCT, University of New South Wales, Australia.

Forskningsophold i udlandet

Preben Juul Møller: Chinese Academy of Sciences Physics Institute, Beijing: Forskningssamarbejde om cluster-dannelse på en MgO(1 0 0)-overflade. august-september.

Karsten Flensberg: Santa Barbara: Kavli Institute for Theoretical Physics: Forskningsophold i forbindelse med deltagelse i workshop om spintronics..

Kasper Grove Rasmussen: NTT-Basic Research Laboratory, Cambridge, England: Qubit-baseret på kulstofnanorør.

Martin Aagesen: University of New South Wales, Australien: To-dimensionale halvleder hulssystemer.

Henrik Ingerslev Jørgensen: Hitachi Europe Laboratory, Cambridge, England: To koblede Qubit's baseret på kulstofnanorør.

Netværk

Nano-Science Center er medlem af innovationsnetværket Nanoteknologisk Netværk (NaNet). Hovedformålet med NaNet er at bygge bro mellem dansk industri og forskning indenfor nanoteknologi. Denne bro skal skabe nye muligheder for vækst og innovation – både i relation til eksisterende og nye spillere på området.

NaNet er dermed en platform for synliggørelse og udnyttelse af nanoteknologi på alle planer fra forskning og uddannelse til industriel anvendelse og innovation. Det er i kraft heraf, at NaNet skal medvirke til optimering af det danske samfunds og erhvervslivs udbytte af de nye muligheder, nanoteknologien byder på. Visionen for vidensnetværket er at udvikle Danmark i højteknologisk retning.

Stab

VIP Intern

Bohr, Jakob; postdoc.

Danielsen, Eva Marcus; lektor.

Della Negra, Michela; adjunkt.

Hansen, Thomas; postdoc.

Novotny, Tomas; adjunkt.

Nørgaard, Kasper; postdoc.

Stokbro, Kurt; lektor.

Sørensen, Brian Skov; postdoc.

Sørensen, Thomas Just; forskningsassistent.

STIP Intern

Grove-Rasmussen, Kasper; ph.d.-studerende.

Hauptmann, Jonas Rahlf; ph.d.-studerende.

Jensen, Anette; ph.d.-studerende.

Jespersen, Thomas Sand; ph.d.-studerende.

Moth-Poulsen, Kasper; ph.d.-studerende.

Utko, Magdalena Malgorzata; ph.d.-studerende.

Aagesen, Martin; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Bolinger, Pierre-Yves; postdoc.

Castillo Leon, John Jairo; forskningsassistent.

Cehovin, Aleksander; postdoc.

Chatzakis, Nikolaos; postdoc.

Christiansen, Bo Christoph; amanuensis.

Hassenkam, Tue; adjunkt.

Laursen, Bo Wegge; adjunkt.

Lohse, Brian; forskningsassistent.

Mera Couto, Hector; postdoc.

Mortensen, Michael Wrang; forskningsassistent.

Perez, Jean-Baptiste; postdoc.

Paaske, Jens; adjunkt.

Rieben, Nathalie Ines; forskningsassistent.
 Stuhr-Hansen, Nicolai; postdoc.
 Utoko, Pawel; adjunkt.

STIP Ekstern

Gudmand, Martin Jesper; ph.d.-studerende.
 Kaasbjerg, Kristen; ph.d.-studerende.

Personale, forker og gæster

VIP-ansatte tilknyttet Nano-Science Center på fuld tid

Professor Jens Als Nielsen, Niels Bohr Institutet.
 Professor Robert Feidenhans'l, Niels Bohr Institutet.
 Professor Poul Erik Lindelof, Niels Bohr Institutet.
 Professor mso Martin Meedom Nielsen, Niels Bohr Institutet.
 Professor mso Susan Louise Svane Stipp, Kemisk Institut.
 Professor Thomas Bjørnholm, Kemisk Institut.
 Professor Klaus Bechgaard, Kemisk Institut.
 Professor mso Per Hedegård, Niels Bohr Institutet.
 Lektor Finn Berg Rasmussen, Niels Bohr Institutet.
 Lektor Jesper Nygård, Niels Bohr Institutet .
 Lektor Karsten Flensberg, Niels Bohr Institutet .
 Lektor Niels Harrit, Kemisk Institut.
 Lektor Kristine Kilså, Kemisk Institut.
 Lektor Dimitrios Stamou, Farmakologisk Institut.
 Lektor Preben Juul Møller, Kemisk Institut.
 Forskningsadjunkt Karen Martinez, Farmakologisk Institut.

VIP-ansatte tilknyttet Nano-Science Center på deltid

Professor Thue Schwartz, Farmakologisk Institut.
 Professor Peter E. Nielsen, Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik.
 Professor Ulrik Gether, Farmakologisk Institut.
 Professor Steffen Loft, Institut for Folkesundhedsvidenskab.
 Lektor Thomas Heimburg, Niels Bohr Institutet.
 Forskningslektor Kurt Stokbro, Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik.
 Lektor Erik Johnson Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik.
 Lektor Jørn B. Christensen, Kemisk Institut.
 Lektor Theis Sølling, Kemisk Institut.
 Lektor Søren Toxværd, Kemisk Institut.
 Lektor Stanley Brown, Molekylærbiologisk Institut.
 Lektor Mogens Brøndsted Nielsen.

Andre forskere og gæster

Professor Emil Makovicky Geologisk Institut.
 Associate Professor Niels Engholm Henriksen, Danmarks Tekniske Universitet.
 Associate Professor Kristian Kjær, Niels Bohr Institutet.
 Associate Professor Klaus B. Møller, Niels Bohr Institutet.
 Research Scientist Leonid Lakshtanov, Kemisk Institut.
 Forskningsadjunkt Tue Hassenkam, Kemisk Institut.
 Forskningsadjunkt Bo Wegge Laursen, Kemisk Institut.
 Forskningsadjunkt Thomas Hansen, Nano-Science Center.
 Forskningsadjunkt Jens Paaske, Niels Bohr Institutet.
 Forskningsadjunkt Michela Della Negra, Nano-Science Center.
 Forskningsassistent Peter Hammershøj, Kemisk Institut.
 Forskningsassistent Lone Skovbjerg, Kemisk Institut.
 Teknikumingeniør Claus B. Sørensen, Niels Bohr Institutet.
 Postdoc Ivan Makarov, Farmakologisk Institut.

Postdoc Tomas Novotny, Niels Bohr Institutet.
 Postdoc Hector Mera, Niels Bohr Institutet.
 Postdoc Kasper Nørgaard, Kemisk Institut.
 Postdoc Pawel Utoko, Niels Bohr Institutet.
 Postdoc Ane Jensen, Niels Bohr Institutet.
 Postdoc Pierre-Yves Bolinger, Kemisk Institut.
 Postdoc Aleksander Cehovin, Niels Bohr Institutet.
 Postdoc Nadia Cherouati, Farmakologisk Institut.
 Postdoc Jean-Baptiste Perez, Kemisk Institut.
 Postdoc Michael Wrang Mortensen, Farmakologisk Institut.
 Postdoc Poul Martin Hansen, Kemisk Institut.
 Postdoc Brian Skov Sørensen, Kemisk Institut.
 Postdoc Kasper Grove Rasmussen, Niels Bohr Institutet.
 Postdoc Søren Erfurt Andersen, Niels Bohr Institutet.
 Postdoc Tine Ejdrup, Niels Bohr Institutet.
 Lektor Tonci Balic-Zunic, Geologisk Institut.

Ph.d.-studerende

Peter Hammershøj, Kemisk Institut.
 John Leon Jairo Castillo, Kemisk Institut.
 Anette Jensen, Niels Bohr Institutet.
 Martin Bech, Niels Bohr Institutet.
 Thomas Sand Jespersen, Niels Bohr Institutet.
 Michael Wrang Mortensen, Farmakologisk Institut.
 Kasper Moth-Poulsen, Kemisk Institut.
 Kasper Nørgaard, Kemisk Institut.
 Brian Skov Sørensen, Kemisk Institut.
 Pawel Utoko, Niels Bohr Institutet.
 Martin Aagesen, Niels Bohr Institutet.
 Birgitte Pernille Søndergaard, Farmakologisk Institut.
 Martin Gudmand, Niels Bohr Institutet.
 Lars Iversen, Kemisk Institut.
 Magdalene Utoko, Niels Bohr Institutet.
 Mikala Grubb, Danmarks Tekniske Universitet.
 Nerijus Rusteika, Niels Bohr Institutet.
 Henrik Lemke, Niels Bohr Institutet.
 Vikram Kjøller Bhatia, Kemisk Institut.
 Kristian Kaasbjerg, Niels Bohr Institutet.
 Morten Stilling, Niels Bohr Institutet.
 Henrik Ingerslev Jørgensen, Niels Bohr Institutet.
 Jonas Rahlf Hauptmann, Niels Bohr Institutet.
 Kristian Flindt, Danmarks Tekniske Universitet.
 Jens Bæk Simonsen, Kemisk Institut.
 Kasper Grove Rasmussen, Niels Bohr Institutet.
 Thomas Just, Kemisk Institut.
 Jacob Kryger, Kemisk Institut.
 Dina Belova, Kemisk Institut.
 Iván Sánchez Pasarín, Kemisk Institut.
 Bo Christiansen, Kemisk Institut.
 Knud Dideriksen, Geologisk Institut.
 Eva Hansson, Kemisk Institut.
 Anders Mathias Lunde, Niels Bohr Institutet.
 Christian Flindt, Danmarks Tekniske Universitet.

Ph.d.-afhandlinger

Michael Wrang-Mortensen: Design, Synthesis and Characterisation of Boron Containing Nanoparticles for T Cell Guided Cancer Therapy (vejleder: Thomas Bjørnholm).
 Kasper Grove-Rasmussen: Electronic Transport in Single-wall Carbon Nanotubes (vejleder: Poul Erik Lindelof).

Christian Danvad Damsgaard: Spin-injection from epitaxial Heusler alloy thin films into InGaAs quantum wells (medvejleder: Poul Erik Lindelof).

Knud Dideriksen: Stable Fe-isotopes: Analytical method, natural samples and laboratory experiments (vejleder: Susan Stipp).

Fondsbevillinger

EU

– Nemoslab (Dimitrios Stamou) kr. 1.958.600.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Atomic Force Microscopy projects (Thomas Bjørnholm) kr. 250.000.

– Charge transport through single molecules (Thomas Bjørnholm) kr. 1.628.400.

Højteknologifonden

– Nano-Chalk (Susan Stipp) kr. 25.682.400.

Mærsk Olie & Gas

– Nano-Chalk (Susan Stipp) kr. 17.126.600.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

– Forskeruddannelse. International ph.d.-projects within CONT (Thomas Bjørnholm) kr. 3.188.900.

Villum Kann Rasmussen/Aarhus Universitet

– Postdoc-stipendium (Thomas Bjørnholm) kr. 940.800.

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Dekan Troels Østergaard Sørensen

Prodekan Hans Jørgen Whitta-Jacobsen

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2006: Dekan, lektor Tage Bild. Pr. 1.5.2006: Dekan, lektor Troels Østergaard Sørensen.

Prodekan, professor Hans Jørgen Whitta-Jacobsen.
Administrationschef, cand.jur. Tina Franck.

Akademisk Råd

Pr. 1.2.2006: Dekan, lektor Tage Bild (formand).

Lektor Michael Whyte (VIP-repræsentant).
Lektor Henrik Larsen (VIP-repræsentant).
Professor Jørgen Elm Larsen (VIP-repræsentant).
Professor Peter Birch Sørensen (VIP-repræsentant).
Lektor Simo Kjøppe (VIP-repræsentant).
Senior forsker Geir Helgesen (VIP-repræsentant).
Stud.scient.soc. Jeppe Hamming (studentrepræsentant).
Stud.psych. Lasse Meinert Jensen (studentrepræsentant).
Stud.polit. Guan Yang (studentrepræsentant).
Inger P. Dutton, (TAP-observatør).
Thomas Harboe, (TAP-observatør).
Tom Kozuch, (TAP-observatør).
Peter Rovsing Hald (sekretær).

Adresse

Øster Farimagsgade 5
1353 København K
Telefon 35 32 35 46
Fax 35 32 35 32
samf-fak@samf.ku.dk
www.samf.ku.dk

Dekanens årsberetning

2006 har på samme tid været præget af stabilitet og store fremadrettede forandringer. Stabilitet fordi dagligdagen omkring forskning, uddannelse og administration har udspillet sig inden for de hidtidige velkendte rammer. Store forandringer fordi der i 2006 er kommet nye ledelser og initieret en lang række planer om fremtidige forandringer baseret på såvel interne som eksterne tiltag. Denne årsberetning fokuserer på de forandringsprocesser, der er taget hul på i 2006.

Ny ledelse

Universitetslovens bestemmelser om ansat ledelse i stedet for valgt ledelse er på Det Samfundsvidenskabelige Fakultet blevet implementeret i 2006. Troels Østergaard Sørensen tiltrådte som dekan 1. maj, og professor Hans Jørgen Whitta-Jacobsen fungerer efter aftale med dekanen som prodekan på deltid. Der blev ansat fem nye institutledere i efteråret 2005, og de er tiltrådt over perioden november 2006 til februar 2007. Dekanet og fakultetets administrationschef udgør fakultetets daglige ledelse og sammen med institutlederne fakultets ledelsesteam (FLT). Der har været

udskrevet valg til studienævnene i efteråret, og der er her efter udpeget nye studie- og ph.d.-studieledere, der tiltræder 1. februar 2007.

Dekanskiftet har nydt stor gavn af et effektivt og velfungerende fakultetssekretariat. Ligeledes har institut- og studieadministrationerne på fagene ydet en stor indsats for at sikre kontinuitet og sikre, at dagligdagen har kunnet fungere trods det naturlige vakuum, der optræder ved ledelses-skift.

Fusioner

Fusionen ultimo 2006 mellem Københavns Universitet, Danmarks Farmaceutiske Universitet og Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (KVL) giver også for samfundsvidenskab anledning til afklaring af mulige faglige fusions-synergier, specielt med KVL. En sådan afklaring igangsættes snarest muligt. Som led i fusionsdrøftelserne omkring sektorforskningsinstitutionerne har en række universiteter, herunder KU, indgået en flerårig samarbejdsaftale med Socialforskningsinstituttet og Arbejdsmiljøinstituttet, som Det Samfundsvidenskabelige Fakultet skal deltage i ud-møntningen af.

Campusplaner

Rektor lancerede i april en omfattende campusplan, hvor KU opdeles i tre campusser – City, Søndre og Nørre (fusionen med KVL har senere tilføjet Frederiksberg Campus). Campusplanen skal dels gennem en betydelig reduktion i universitetets aktuelle arealforbrug sikre balance mellem økonomi og bygningsforbrug og dels skabe attraktive campusmiljøer for studerende og medarbejdere. Planen får stor betydning for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, idet Økonomisk Institut og Center for anvendt Datalogi skal flytte fra Studiegården til Center for Sundhed og Samfund (CSS) på Kommnehospitalet (KH); enhederne på CSS skal fortættes; psykologi skal samles på/ved KH, og NIAS skal flytte til City Campus. I takt med planens krav om fortætning skal der samtidig tages hensyn til fremtidig ekspansion, bl.a. relateret til de forventede nye midler fra Globaliseringsaftalen. Der er tale om en ganske kompliceret proces, hvor planlægning af den bygningsmæssige lokalisering af de enkelte enheder først forventes afsluttet medio 2007. Processen kan følges på en særlig hjemmeside: <http://citycampus.ku.dk/>

Organisationsplaner

Der har været gennemført en omfattende analyse af universitetets administrative organisation. På den baggrund er det fastlagt, at fakultets-/institutniveauet skal være det bærende udførende administrative niveau. På Det Samfundsvidenskabelige Fakultet er der i efteråret igangsat en drøftelse og planlægning af den fremtidige administrative organisering, herunder af hvilke opgaver der skal ligge på institutniveau versus fakultetsniveau, form og indhold af et nyt studenterservicecenter og organisering og lokalisering af biblioteker.

I forsommeren blev institutstrukturen drøftet bl.a. med udgangspunkt i et oplæg til sammenlægning af antropologi og sociologi. På baggrund af drøftelserne er det besluttet ikke at sammenlægge de to nævnte institutter, men at de i forbindelse med campusplanen lokaliseres samlet, at der etableres en samordnet institutadministration, og at samarbejdet mellem de to fag på uddannelsessiden styrkes. Endvidere har Center for Anvendt Datalogi formelt skiftet status fra institut til center, og derfor har der ikke været op-

slået en lederstilling sammen med de andre institutlederstillinger.

I slutningen af året blev det af rektor efter aftale med dekanen besluttet, at "Driftsområde Indre by" organisatorisk, budgetmæssigt og ledelsesmæssigt hører under Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Området bliver derfor også repræsenteret i fakultetets samarbejdsudvalg. Der har været gennemført betydelige besparelser, herunder afskedigelser, i driftsområdet i 2006, og alle ser frem til et mere roligt og stabilt 2007.

Eksterne evalueringer

Nordisk Institut for Asien Studier (NIAS) er blevet eksternt evalueret i starten af 2007. Evalueringen skal bl.a. danne baggrund for drøftelser af videreførelse af NIAS, når de nuværende bevillinger og aftaler udløber ved udgangen af 2007.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har i juni 2006 igangsat en evaluering af universiteternes sociologiuddannelser, herunder sociologiuddannelsen på Københavns Universitet. Evalueringen skal vurdere uddannelsernes kvalitet, indhold og arbejdsmarkedsrelevans. EVA forventer at afslutte evalueringen og offentliggøre evalueringsrapporten i juni 2007.

Forskningsrådet for Samfund og Erhvervs (FSE) har udgivet en rapport, der peger på mulige udviklingsstrategier og behov i relation til dansk sociologi. Rapportens konklusioner vil blive inddraget i fakultetets strategiuudvikling for sociologi.

Ny karakterskala

Der indføres en ny karakterskala til erstatning for den nuværende 13-skala. Den nye skala skal på universitetet benyttes fra 1. september 2007. Studielederen på Økonomi har i 2006 i samarbejde med fakultetssekretariatet gennem-

ført en række intensive informationsmøder for alle undervisere. Censorerne har også været inviteret. Samtidig er der igangsat et intensivt og omfattende arbejde på alle fag med udarbejdelse af målbeskrivelser, som skal danne baggrund for anvendelse af den nye karakterskala.

Fakultetskontrakt og dekanatets pejlemærker

Der er i 2006 indgået en udviklingskontrakt for 2006-2008 mellem Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling og Københavns Universitet med en række resultatmål. I december er der indgået en fakultetskontrakt mellem rektoratet og fakultetet til udmøntning af ovennævnte udviklingskontrakt. Fakultetskontrakten indeholder også enkelte aftalepunkter relateret til specifikke SAMF-målsætninger. Fakultetskontrakten, der vil blive fulgt af institutkontrakter i begyndelsen af 2007, kan ses på http://www.samf.ku.dk/generelt/fakultetskontrakt_SAMF.pdf.

Dekanatet har udarbejdet overordnede "pejlemærker" med visioner, mål og indsatsområder for fakultetet de kommende år. Ansættelse af institutlederne er bl.a. sket med udgangspunkt i pejlemærkerne, som også har været fremlagt for alle fakultetets medarbejdere på et stormøde i december. Pejlemærkerne vil endvidere sammen med KU's strategiplan danne grundlag for udarbejdelse af en strategiplan for fakultetet i 2007 for perioden frem til 2012.

Dekan Troels Østergaard Sørensen

Fakultetets økonomi

Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2006

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret fra 2005. Der er samtidig sket en ændring i formålene, hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

Samfundsvidenskab	
1. Uddannelse	106.027
1.1. Heltidsuddannelse	67.112
1.2. Deltidsuddannelse	785
1.3. Øvrige uddannelser	849
1.4. Uddannelsesledelse og administration	37.282
2. Forskning i alt	142.108
2.1. Forskning	74.808
2.2. Forskeruddannelse	30.708
2.3. Forskningsledelse og administration	36.593
3. Formidling og vidensudveksling	4.551
3.1. Formidling	4.551
3.2. Vidensudveksling	0
3.3. Samfundsservice	0
4. Generel ledelse, administration og service	12.508
4.1. Ledelse og administration	5.700
4.2. Servicefunktioner	6.808
5. Bygninger	60.209
5.1. Bygningsdrift og service	58.187
5.2. Husleje og ejendomsskatter	0
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	2.022
5.4. Prioritetsrenter	0
Omkostninger i alt	325.403

For udgiftsbaserede regnskabstal for 2004 og tidligere år henvises til [link til tidligere årbøger].

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fakulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning og vidensudveksling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Fakultets aktiviteter

Formål/delformål	Aktiviteter 2002-2006				
	2002	2003	2004	2005	2006
Antal optagne på bacheloruddannelsen	551	592	735	818	799
Medianalder for bacheloroptagne	21,6	22,6	21,8	21,4	24,5
Antal optagne på kandidatuddannelsen					717
Medianalder for kandidatoptagne					25,4
Antal studerende (inkl. orlov)	4.215	4.332	5.927	6.197	6.455
Heraf indskrevet på bacheloruddannelser					3.146
Heraf indskrevet på kandidatuddannelser					3.242
Heraf andet					67
% ophørte på 1. år for bachelorstuderende					18%
Antal STÅ	2.180	2.213	3.075	3.096	3.315
Antal ressourceudløsende studerende				4.624	5.247
Antal bachelorer	463	435	582	567	605
Antal kandidater	402	347	513	582	599
Medianalder for bachelorer	24,8	25,2	25,1	25,3	25,4
Medianalder for kandidater	28,5	28,5	29,0	28,9	29,1
Antal deltagerbetalende studerende	121	230	269	146	372
Antal deltagerbetalende STÅ	15	40	76	88	79
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)			54	0	26
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid				31	29
% gennemførte på normeret tid + 1 år				57	58
% fortsat aktive				15	15
% ophørte				27	27
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid				4	12
% gennemførte på normeret tid + 1 år				29	35
% fortsat aktive				66	53
% ophørte				5	7
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Antal udgående studerende					260
Antal udgående studerende TB 2006	147	151	189	204	260
Antal indgående studerende					394
Antal indgående studerende TB 2006	194	214	276	332	339
Antal udenlandske studerende på hele uddannelser i DK				397	441
Heraf antal studerende fra nordiske lande					195
Heraf antal studerende fra lande uden for EU/EØS					184
Heraf antal selvbetalende studerende fra lande uden for EU/EØS					17
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	102	92	112	136	148
Antal optagne ph.d.-studerende				34	38
Antal afhandlinger, året	23	20	27	25	23

Økonomisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor Troels Østergaard Sørensen.

Institutbestyrelsen består af institutleder, lektor Troels Østergaard Sørensen, professor Karl Gunnar Persson (vice-institutleder), professor Christian Hjorth-Andersen, professor Christian Schultz og lektor Mich Tvede. TAP-repræsentanter er Charlotte Blomqvist og Edda Geil.

Pr. 1.6.2006 er Karl Gunnar Persson fungerende institutleder.

Adresse

Stuðiestræde 6
1455 København K
Telefon 35 32 30 10
Fax 35 32 30 00
Economics@econ.ku.dk
www.econ.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Økonomisk Institut blev oprettet i 1958, men det statsvidenskabelige studium startede i 1848. Studiets officielle navn er ikke længere statsvidenskab, men økonomi, og i daglig tale omtales studiet som polit.-studiet. Udover forskning i økonomi og dertil knyttede discipliner varetager instituttet undervisning ved studiet i økonomi på BA-, kandidat- og ph.d.-niveau. Endvidere underviser instituttets ansatte i økonomi ved matematik-økonomi studiet under Det Naturvidenskabelige Fakultet og ved Folkesundhedsvidenskab ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Efter en del år med relativt lave optagelsestal var det glædeligt, at stigningen i 2005 ikke viste sig at være et forbigående fænomen.

Blandt årets mange begivenheder kan nævnes, at den af instituttet siden 1996 afholdte særlige forelæsningsrække, Zeuthen Lectures, hvor internationalt velrenommerede økonomer præsenterer deres nyeste forskning, i år blev givet i december af professor Tim Bollerslev (Duke University), under titlen "Financial Market Volatility: From ARCH and GARCH to High-Frequency Data and Realized Volatilities". Bollerslev er førende indenfor økonomiske metoder til analyser af tidsrække data med speciel anvendelse på finansielle problemstillinger. Instituttet har også styrket området ved besættelse af et professorat i finansiering. Økonomisk Institut gentog i august de seneste års succesfulde Summer Schools i økonomi. Sommerskolen er såvel et efteruddannelses tilbud til færdige kandidater som et tilbud til danske og udenlandske ph.d.- og kandidatstuderende. På ledelsessiden undergår instituttet i disse år forandringer som følge af universitetsreformen. Således fratrådte lektor Troels Østergaard Sørensen posten som institutleder, da han pr. 1. maj blev ansat som dekan for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Professor Gunnar Persson fungerer som institutleder indtil 1. februar 2007, hvor Peder Andersen tiltræder som den første ansatte institutleder ved Økonomisk Institut.

Som en integreret del af Økonomisk Institut indgår føl-

gende forskningscentre og -enheder: Centre for Applied Microeconometrics (CAM), Centre for Industrial Economics (CIE), Development Economics Research Group (DERG), Economic Policy Research Unit (EPRU), Finance Research Unit (FRU) og "Laboratory for Experimental Economics" (LEE).

For detaljerede informationer om årets aktiviteter ved Økonomisk Institut henvises i øvrigt til instituttets årsberetning, som kan findes på www.econ.ku.dk/Department/. Yderligere oplysninger om forskningscentrene og -enhederne kan også findes via instituttets hjemmeside.

Personaleforhold

Instituttet har i 2006 besat følgende stillinger:

Professorat med særlige opgaver i økonomi. Der var 25 ansøgere (23 mænd og 2 kvinder) til stillingen. 7 blev bedømt kvalificeret (7 mænd). Professoratet blev besat med Mich Tvede, som tiltrådte den 1. juni 2006.

Professorat i udviklingsøkonomi. Der var 7 ansøgere (7 mænd) til stillingen. Heraf blev 1 ansøger fundet kvalificeret. Professoratet blev besat med Finn Tarp, som tiltrådte den 1. april 2006.

Professorat i finansiering. Der var 9 ansøgere (9 mænd) til stillingen. Heraf blev 5 ansøgere fundet kvalificeret. Professoratet blev besat med Peter Norman Sørensen, som tiltrådte den 1. maj 2006.

Lektorat i finansiering. Der var 13 ansøgere (12 mænd og 1 kvinde) til stillingen. Heraf blev 3 fundet kvalificeret (3 mænd). Lektoratet blev besat med Nikolaus Hautsch, som tiltrådte den 1. marts 2006.

Adjunktur i økonomi. Der var 31 ansøgere (19 mænd og 12 kvinder). Alle 31 ansøgere blev fundet kvalificeret. Adjunkturet blev besat med Martin Ljunge, som tiltrådte den 1. august 2006.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Økonomisk Institut spænder over et bredt spektrum af discipliner med tilknytning til økonomiske og statistiske problemstillinger. Forskningsaktiviteterne er i det følgende beskrevet under ni forskningsområder, men det skal bemærkes, at økonomiske forskningsprojekter i høj grad indeholder aspekter af (og anvender metoder fra) mere end et område. En karakteristik af hvert enkelt forskningsområde kan findes på www.econ.ku.dk/Research/.

1. Økonometri og empirisk økonomi

1.1. Econometrics and Empirical Economics

Beståelsen på samfundsvidenskab på Københavns Universitet. Den danske uddannelse af lærlinge set i international sammenhæng (Karsten Albæk).

1.2. Self-employment, Unemployment Risk and Unemployment Insurance

I Danmark har selvstændige mulighed for at være medlem af en arbejdsløshedsforsikring. Det har empirisk vist sig, at selvstændige, som er forsikrede, har større sandsynlighed for efterfølgende at blive arbejdsløse. Vi undersøger, i hvilket omfang selvstændige ændrer adfærd, når de forsikrer sig, og i hvilket omfang at det er selvstændige med den højeste risiko for arbejdsløshed, som vælger at forsikre sig (Mette Ejrnæs, med Stefan Hochgurtel, Free University Amsterdam).

1.3. *The relative importance of the European languages*

Inden for EU er der et dramatisk problem med infrastrukturen i form af manglende kommunikation mellem agenterne i de forskellige lande, og spørgsmålet rejser sig, hvorledes en rationel sprogpolitik skal formuleres. Projektet har med basis i tal for 2006 givet en beskrivelse af, hvilken relativ betydning de europæiske sprog har for den europæiske kommunikation (Christian Hjorth-Andersen).

1.4. *Assessing a DSGE model with a cointegrated VAR model*

Projektet foreslår en procedure til at oversætte fundamentale forudsætninger bag en real konjunkturmodel estimeret af Irland (2002) til testbare hypoteser i en VAR model, som repræsenterer informationen i data. Stort set alle forudsætninger afvises, og det konkluderes, at den reale konjunkturmodel har lille empirisk relevans. De empiriske resultater giver derimod støtte til, at konjunkturbevægelser er efterspørgselsdrevne (Katarina Juselius, med Massimo Franchi, University of Rome, Italy).

1.5. *Human Capital, Patenting Activity, and Technology Spillovers*

Dette projekt undersøger humankapitals rolle i spredningen af viden. Et unikt datasæt er skabt, som kombinerer data om patenter med detaljeret information om de virksomheder, som tager patenter (Hans Christian Kongsted, med Ulrich Kaiser, University of Southern Denmark, Odense, og Thomas Rønne).

1.6. *Decentralization of the Wage Formation*

Vi undersøger effekten af ændringer i lønforhandlinger på lønfordelingen i Danmark igennem 1990'erne. For at udføre dette, inddeles arbejdsmarkedet i forskellige forhandlingstyper, og det udnyttes, at arbejdere observeres over tid (Daniel le Maire, med Christian M. Dahl (Syddansk Universitet, CEBR) og Jakob Roland Munch).

1.7. *A Maximum-Eigenvalue Test for the Cointegration Ranks in I(2) VAR Models*

Det første trin i empirisk anvendelse af kointegrationsmodeller er bestemmelsen af antallet af stokastiske trends. Dette projekt foreslår en test for antallet af stokastiske I(2) trends versus I(1) trends og udleder den asymptotiske fordeling. Testen forener empiriske resultater med teoretiske antagelser i en række eksempler (Heino Bohn Nielsen).

2. *Teoretisk og anvendt statistik og demografi*

2.1. *Issues of selection in contemporary and historical cohort-based survivorship*

Forskningsaktiviteten vedrører modelbaseret empirisk analyse af selektion i human overlevelse. Udgangspunktet er en udvidet hazard-model som udover individuel medfødt skrøbelighed (eng. frailty) inkorporerer en trendfunktion samt en uobserverbar generel baseline hazard, der indikerer aldersvariation i den rent biologiske aldringsproces. Modellen giver en sammenhængende beskrivelse og fortolkning af dødelighedserfaringerne for udvalgte fødselskohorter siden ca. 1760 og frem til i dag (Hans Oluf Hansen).

2.2. *Bøger om programpakken SAS*

Der arbejdes med udarbejdelse af bøger om mulighederne for statistiske og økonometriske analyser med programpak-

ken SAS. Det drejer sig både om elementære lærebøger til brug ved indledende statistikkurser og om forskningsbase-rede vejledninger til meget avancerede analyser med de nyeste procedurer i SAS. Bøgerne udarbejdes på både dansk og engelsk (Anders Milhøj, med Aage Andersen (CAD), Lisbeth la Cour (CBS), Michael Feilbeg (PLO) og Rene B. Jakobsen (Citibank)).

3. *Mikroteori og generel ligevægtsteori*

3.1. *Aftagende relativ risikopræmie*

Vi indfører begrebet relativ risikopræmie for en beslutningstager, som er konfronteret med valget mellem at få en ny formue y med sikkerhed eller at deltage i et lotteri mellem sin aktuelle formue x og en formue z større end y . Vi studerer præferencer for hvilke den relative risikopræmie er en aftagende funktion af formuen x og karakteriserer de tilhørende nyttefunktioner på forskellige måder (Frank Hansen).

3.2. *Axiomatic characterization of decreasing serial cost sharing*

Projektet betragter omkostningsdeling i tilfældet med en enkelt vare. Hvert individ i en gruppe efterspørger en mængde af varen, og den samlede omkostning ved at udbyde den samlede efterspørgsel er givet ved en omkostningsfunktion. En regel for omkostningsdeling definerer andele af samlede omkostninger for hvert individ. Der karakteriseres en særlig regel, benævnt en seriel omkostningsdeling, gennem en mængde af intuitive betingelser. På denne baggrund sammenlignes med tilsvarende typer af regler (Jens Leth Hougaard og Lars Peter Østerdal).

3.3. *Projection Effects and Strategic Ambiguity in Electoral Competition*

Teorier anvendt indenfor psykologi tilsiger, at en vælger, som er enig (uenig) med en politiker, vil opfatte dennes holdninger som værende tættere på (længere fra) sine egne, end de egentlig er ("projection"). Dette giver en populær kandidat et incitament til at optræde tvetydigt. I en formel model undersøges, om dette incitament også forekommer i et strategisk influeret valg (Thomas Jensen).

3.4. *Optimal Testing in Bargaining Models with Incomplete Information about Strategic Types*

Projektet undersøger topersoners forhandlingsmodeller, hvori der er inkomplet information om, hvorvidt individer har faste minimumskrav. Forekomsten af disse strategiske typer kan lede til forsinket enighed, da individer vil teste, hvorvidt de kan opnå mere. Når begge individer kan have flere minimumskrav, kan de foregive at have højere minimumskrav, end de reelt har. En "udmattelseskrig" vil forekomme, hvor individer gradvis udhuler hinandens forhandlingsposition (Eliot Maenner).

3.5. *Cardinal Scales for Public Health Evaluation*

Studier af sundhedspolitik evaluerer ofte udfaldet i en befolkning ved at sammenlægge effekterne på individerne målt ved en skala, som er ordinal eller afhænger af risikomål. Her udvikles en metode, som anvender en anden type af præferencer, benævnt præferenceintensitet eller kardinal præferencer, for at vælge en skala og for at kunne fortolke aggregerede størrelser på skalaen. Metoden er baseret på en velfærdsmodel, som relaterer præferencer mellem

ændringer i et individs sundhed til præferencer mellem ændringer i sundhed i en befolkning (Lars Peter Østerdal, med Charles M. Harvey, University of Houston).

4. Makroøkonomi, herunder pengeteori og international økonomi

4.1. Food regulation in international trade

En teoretisk og anvendt analyse af fødevareregulering som en mulig handelsbarriere. Det vises, hvordan regulering, som er indført for at mindske markedsfejl, har forskellige implikationer for inden- og udenlandske producenter. Dette skaber grobund for internationale handelskonflikter. Forskellige typer af fødevareregulering er evalueret og sammenlignet med traditionel handelspolitik (Kenneth Baltzer).

4.2. Price level convergence in Europe

Projektet analyserer reale valutakurser og relative priser i Europa. Et centralt tema er en undersøgelse af, om prisniveauer indenfor Europa ændres over tid, og om sådanne ændringer er relateret til medlemskab af EU eller ØMU'en. Det søges også forklaret, hvorfor konvergensthastigheden i relative prisniveauer ofte overstiger den i nominelle valutakurser (Michael Bergman, med Yin-Wong Cheung, University of California, Santa Cruz, og Kon S. Lai, California State University).

4.3. Subsistence: A Bio-economic Foundation for the Malthusian Equilibrium

Idéen om "subsistensforbrug" forekommer i mange vækstmodeller. Imidlertid er subsistensniveauet altid antaget givet. Ved at sammenholde ny forskning indenfor biologi med økonomi udvikler dette projekt en dynamisk vækstteori, hvor subsistensniveauet er endogent bestemt. Modelrammen anvendes til at analysere økonomisk vækst i perioden før den industrielle revolution (Carl-Johan Dalgaard, med Holger Strulik, University of Hannover).

4.4. Labor Mobility, Household Production, and the Dutch Disease

Projektet studerer en model for "hollandsk syge" med "learning-by-doing" og egenproduktion. Det vises, at arbejdskraftmobilitet og forskelle i kønsgrupperinger på tværs af sektorer påvirker, hvordan en rigelig naturlig ressource influerer den økonomiske aktivitet (Elisabeth Hermann Frederiksen).

4.5. Udtømmelige naturressourcer og endogen vækst

Der opstilles en to-sektor model med forskning og udvikling. Det vises, at den nærmere specifikation af, hvordan naturressourcen indgår, har afgørende betydning for spørgsmålet om grænser for vækst (Christian Groth).

4.6. Human Capital and Wages in Exporting Firms

Det er en empirisk kendsgerning, at eksporterende virksomheder betaler højere lønninger end ikke-eksporterende virksomheder. Projektet undersøger, om dette skyldes selvselektion af virksomheder og ansatte, om virksomheder og ansatte bliver mere produktive af at eksportere, eller om eksportlønpræmien skyldes, at eksporterende virksomheder benytter mere højtuddannet arbejdskraft (Jakob Roland Munch, med Jan Rose Skaksen, Copenhagen Business School).

5. Finansiering

5.1. Modelling financial point processes

En central egenskab ved data om finansielle transaktioner er den irregulære placering i tid. Denne placering er derfor nødvendig at tage højde for, når den fulde information i data skal udnyttes. Projektet udvikler modeller til at analysere højfrekvente finansielle data som "point processes." Disse modeller anvendes til at studere dynamikken i markeder, hvor investorer angiver maksimum- og minimumspriser (Nikolaus Hautsch).

5.2. Outcome Manipulation in Corporate Prediction Markets

Forudsigelsesmarkeder om virksomheder er simple finansielle markeder, som kan dannes for at samle forskellig information om et projekts chance for succes. Som tilknyttet virksomheden kan markedsdeltagere ofte være i en situation, hvor de kan påvirke projektets chancer direkte. Projektet analyserer teoretisk, hvorvidt dannelsen af forudsigelsesmarkeder tilskynder sådan succesmanipulerende adfærd (Peter Norman Sørensen, med Marco Ottaviani, London Business School).

6. Offentlig økonomi og regulering

6.1. Intertemporal Tax Wedges and Marginal Deadweight Loss

Projektet analyserer effecienstabet af indkomstbeskatning i et dynamisk perspektiv. Tabet er udtrykt som en funktion af empirisk observerbare størrelser og kan inddeles i effekter fra: 1) Niveaue for marginalskattesatser. 2) Skatternes intertemporale profil. Fejlen ved at ignorere det dynamiske aspekt af beskatningsproblemet afhænger af graden af intertemporal substitution af skattepligtige indkomster (Jes Winther Hansen og Nicolaj Verdelin).

6.2. Political Influence

Der konstrueres et mål for virksomheders politiske indflydelse baseret på mikrodata fra en stikprøve fra flere lande. Det findes, at politisk indflydelse er konceptuelt forskelligt fra korruption og årsagerne til fordelingen af politisk indflydelse vha. data på virksomheds- og landniveau undersøges. Et resultat er, at institutioner som forhindrer korruption kan fremme interessegrupper gennem politisk indflydelse (David Dreyer Lassen, med Morten Bennedsen (CEBR og CBS) og Sven Feldmann (MEDS, Northwestern)).

6.3. Governance and Decision making

En virtuel lærebog, der foruden gennemgang af forskellige prioriteringsmetoder, styringsmidler og økonomiske mekanismer indeholder links til algoritmer på internettet, som gør det lettere at anvende i praksis (Klavs Lindeneg, med Andreas Kock, DREAM).

6.4. Half the Job is Showing Up: Returns to Work, Taxes, and Sick Leave

Kort- og langsigteffekterne af ændringer i deltagelsen i sociale forsikringsprogrammer studeres med særlig fokus på sygeorlov. Der påvises substantielle reaktioner til programmerne både i relation til priser på nutidig adfærd og langsigtet adfærd (Martin Ljung).

6.5. *Optimal Income Taxation of Couples*

Projektet analyserer den optimale måde at beskatte par. Resultaterne viser, at det er optimalt at have en skatterabat til en ikke-arbejdende ægtefælle, som fases ud i takt med den arbejdendes indkomst. Som en konsekvens vil en arbejden- de ægtefælle have højere effektiv marginalskat, hvis ægtefællen ikke er i arbejde (Claus Thustrup Kreiner, med Henrik Jacobsen Kleven og Emmanuel Saez).

6.6. *Strategic Campaigns and Redistributive Politics*

Projektet undersøger de fordelingspolitiske konsekvenser af strategiske, informative, politiske kampagner. Disse kampagner rettes mod grupper, hvor stemmeeffekten er størst. I ligevægt vil kampagner være mest intensive i grupper, hvor usikkerheden er stor, vælgerne mobile og initialt relativt uninformerede og stemmeprocenten høj. Disse grupper vil blive mere velinformerede og tilgodeset i fordelingspolitikken. Velfærdseffekterne heraf diskuteres (Christian Schultz).

6.7. *Social sikring baseret på "medborgerkonti"*

En væsentlig del af de opkrævede skatter går til at finansiere overførsler, der kanaliseres tilbage til skatteyderen på et andet tidspunkt i livscyklusen. Projektet analyserer, i hvilket omfang man kan mindske de forvridende virkninger af skatte- og overførselssystemet ved at finansiere en del af de nuværende overførsler via obligatoriske bidrag til individuelle opsparingskonti ('medborgerkonti') snarere end via skatter. Projektet belyser ved brug af danske data virkningerne af medborgerkonti på indkomstfordelingen, den økonomiske effektivitet og de offentlige finanser (Peter Birch Sørensen, med Lans Bovenberg, Tilburg University og Martin I. Hansen, Danmarks Statistik).

6.8. *Behavioral Public Economics*

Det undersøges eksperimentelt, hvordan begrænset rationalitet og sociale præferencer påvirker beslutninger om beskatning, regulering og omfordeling. Eksempler viser bl.a., hvordan misopfattelser af skatter får vælgere til at acceptere værdiløse offentlige udgifter, og hvordan retfærdighedsbetragtninger påvirker kollektive valg vedr. omfordeling (Jean-Robert Tyran, med R. Sausgruber, University of Innsbruck).

6.9. *Marginal Taxation and Labor Mobility*

Projektet undersøger i hvor høj grad lempelser i marginalbeskatningen af arbejdsindkomst kan begrundes effektivitetsmæssigt med den reduktion af forvridningen af arbejdskraftens mobilitetsbeslutninger, der følger af en sådan lempelse. Projektet har en teoretisk såvel som en empirisk side. Der udvikles en teoretisk model, hvori arbejdskraftens mobilitetsbeslutninger er medbestemmende for den økonomiske effektivitet. Modellen bruges til at udlede en formel for størrelsen af effektivitetsgevinsten ved øget arbejdskraftmobilitet forårsaget af marginalskattelempelser. Ud fra den pågældende formel søges det at bestemme effektivitetsgevinstens faktiske størrelse ud fra empirisk materiale i IDA-databasen (Hans Jørgen Whitta-Jacobsen, med Claus Thustrup Kreiner og Jakob Roland Munch).

7. *Driftsøkonomi og erhvervsøkonomi/politik*

7.1. *Evolutionary Approaches to Regional Systems of Innovation*

Projektet undersøger, om evolutionær analyse, som fokuserer på forholdene mellem økonomiske rum, regionale systemer af innovation og konkurrencemæssig udvælgelse, vil skabe mønstre med empirisk relevans for forskning vedr. regionale effekter af EU's politikker vedr. teknologi. Inspireret af diskussioner af forbedringer af første generations Nelson-Winter modeller, opstilles en evolutionær model og et computersimulationsprogram til en logisk analyse af årsagssammenhænge, som vil forbedre argumenterne baseret på empirisk forskning (Jan Gunnarsson, med Torsten Wallin, Lunds universitet).

7.2. *Public and Private Activity In Commercial TV Broadcasting*

Projektet undersøger reklametv og konkurrence imellem tvstationer, hvor salget af reklame afhænger af den opnåede nettodækning, dvs. andelen af mulige seere, som ser stationens programmer. Tv-stationens omkostningsstruktur kan beskrives under simple antagelser om seeradfærden, og på dette grundlag kan der opnås resultater om virkningen af konkurrencen. Det viser sig således, at privatisering af reklametv-sektoren kan have negativ effekt for såvel annoncører som publikum (Hans Keiding, med Bodil O. Hansen (CBS)).

7.3. *Exclusive Dealing and Investment Incentives*

Velfærdseffekterne af eksklusivaftaler evalueres ved at vægte de anti-konkurrencemæssige effekter på konkurerer mod de pro-konkurrencemæssige effekter på investeringer. Det konkluderes, at eksklusivaftaler typisk reducerer velstand, selv hvis investeringer øges. En undtagelse kan dog forekomme hvis: 1) Den eksisterende udbyder er efficient relativt til potentielle nye markedsdeltagere. 2) Investeringssincitamentet er centralt for velstand (Thomas Rønde, med Massimo Motta, European University Institute).

8. *Økonomisk historie og teoriehistorie*

8.1. *Agriculture and economic development in Europe since 1870*

Dette projekt, som udgør den danske del af et europæisk forskningsprojekt, undersøger højvækstperioden fra de sene 1890'ere til slutningen af 1920'erne. Op til første verdenskrig fulgte Danmark det spor, som følges af en lille åben økonomi med en komparativ fordel i landbrug. Gennem 1920'erne øgedes beskæftigelsen i landbruget til trods for et faldende bytteforhold, bl.a. som følge af en fejlslagen jordpolitik. Således var den nationale økonomi dårligt rustet ved starten af den store depression (Ingrid Henriksen, med Pedro Lains, Universidade de Lisboa, og Vicente Pinilla, Universidad de Zaragoza).

8.2. *The gains from improved EU market efficiency: Trade before and after the transatlantic telegraph*

Diskussioner om den første bølge af globalisering i det 19. århundrede fokuserer hovedsageligt på markedintegration sfa. faldende transportomkostninger. Dette projekt påpeger, at en hurtigere spredning af information sfa. interkontinental telegrafkommunikation og kommerciel presse øger markedsefficiens i endnu højere grad. Effekten på handels-

mængder findes at være en stigning på fire til ti procent i forhold til en situation uden telegrafkommunikation (Karl Gunnar Persson og Mette Ejrnæs).

8.3. 1846 and All That: The Rise and Fall of British Wheat Protection in the Nineteenth Century Economic History Projektet undersøger "British Corn Laws" fra 1670. Baseret på det indsamlede materiale stilles der spørgsmålstegn ved signifikansen af den berømte "repeal" i 1846. Lovmæssig beskyttelse var kun væsentlig i få år efter 1815 og aftog kort efter. I mange år var lovene før 1846 en meget mindre barriere for handel, end hvad tidligere studier har konkluderet (Paul Sharp).

8.4. Malthus Revisited

Malthus' befolkningshypotese er inkonsistent med den demografiske udvikling og den samtidige massive udvikling i indkomster, som er set i industrialiserede lande. Dette projekt viser, at hvis indkomsteffekter på efterspørgslen efter børn i Malthus' model elimineres, så er modellen i harmoni med den industrielle udvikling (Jacob Weisdorf).

9. Udviklingsøkonomi og komparativ økonomi

9.1. Food consumption in urban Mozambique: A censored demand system approach

Ved hjælp af unikke data fra en spørgeskemaundersøgelse undersøges faktorer, som påvirker efterspørgslen for forskellige fødevarer med særlig fokus på regionale forskelle (Mikkel Barslund).

9.2. Trade reform and gender in Mozambique

I en generel ligevægtsmodel studeres virkningerne af handelsliberalisering på den mozambikanske økonomi med særlig henblik på effekterne på fattigdommen og ulighederne i indkomst. Resultaterne viser bl.a., at handelspolitikken har begrænset effekt på de kønsbestemte lønforskelle. Disse uligheder imødegås mest effektivt gennem faglig opgradering af den kvindelige arbejdsstyrke og øget sektormobilitet (Finn Tarp, med Channing Arndt, Purdue University, og Sherman Robinson, Sussex University).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Michael Bergman: Har været i bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Lunds universitet.

Carl-Johan Dalgaard: Har været i bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandlinger ved Lunds universitet og Universidad Pompeu Fabra, Barcelona.

Nikolaus Hautsch: Var i bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Aarhus School of Business.

Christian Hjort-Andersen: Har været i bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Copenhagen Business School.

Jens Leth Hougaard: Har været medlem af bedømmelsesudvalg i forbindelse med lektorater på KVL og SDU. Medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling ved KVL.

Katarina Juselius: Var i bedømmelsesudvalg vedr. professorat ved European University Institute, Firenze, Italien

Hans Christian Kongsted: Har været i bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet.

Anders Milhøj: Har været i udvalg vedr. lektorat ved Syddansk Universitet, Kolding.

Peter Erling Nielsen: Var i bedømmelsesudvalg vedr. lektorat af Centre for Pedagogics and Didactics, Aarhus Universitet.

Thomas Rønde: Har været i bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Aarhus Universitet.

Christian Schultz: Har været i bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet og vedr. professorat ved Stockholms Universitet.

Finn Tarp: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandlinger ved Institute of Social Studies, Haag, Holland og University of Sussex, Brighton.

Jean-Robert Tyran: Har været i bedømmelsesudvalg vedr. professorat ved University of Innsbruck.

Udvalgs-, konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Hans-Oluf Hansen: Er medlem af International Union for The Scientific Study of Population (IUSSP).

Jes Winther Hansen: Er medlem af bestyrelsen for Nationaløkonomisk Forening.

Ingrid Henriksen: Er medlem af The Board of Trustees of The European Historical Economics Society.

Christian Hjorth-Andersen: Er medlem af Folkeuniversitetets styrelse. Medlem af bestyrelsen i Alm. Brand Bank (udpeget af generalforsamlingen). Næstformand/formand i Energiklagenævnet. Medlem af Erhvervsankenævnet. Suppleant i Jernbaneklagenævnet. Medlem af Konkurrenceankenævnet.

Katarina Juselius: Er medlem af Eurocores (European Cooperative Research) komiteen ved European Science Foundation, Strassbourg. Medlem af Forward Look komiteen samme sted.

Hans Christian Kongsted: Er medlem af Det rådgivende udvalg vedrørende ADAM.

David Dreyer Lassen: Er bestyrelsesmedlem af Danish Public Choice Society.

Klavs Lindeneg: Er medlem af Energiklagenævnet.

Peter Erling Nielsen: Er medlem af Erhvervsankenævnet.

Karl Gunnar Persson: Er medlem af Videnskabernes Selskab.

Thomas Rønde: Er medlem af konkurrencerådet.

Christian Schultz: Er næstformand for konkurrencerådet. Medlem af bestyrelsen for Lønmodtagernes Dyrtidsfond. Formand for bestyrelsen af "Centre for Economic and Business Research", Handelshøjskolen, København.

Peter Birch Sørensen: Er formand for Det Økonomiske Råds formandskab ("overvismand"). Vicepræsident for International Institute of Public Finance. Medlem af bestyrelsen for Nationaløkonomisk Forening. Medlem af international skatteekspertgruppe nedsat af det britiske Institute for Fiscal Studies ("The Mirless Review").

Finn Tarp: Er medlem af Rådet for Internationalt Udviklingssamarbejde, medlem af African Economic Research Committee (AERC). Medlem af bestyrelsen for Dansk Institut Internationale Studier (DIIS).

Formidling

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver forskellige serier arbejds-papirer: "Discussion Papers" (engelsksproget serie indeholdende forskning fra alle forskningsområder), "Rød serie" (ph.d.-afhandlinger), "Blå serie" (fortrinsvis på dansk og med

særlig vægt på danske økonomiske forhold o.l.), samt "Grøn serie" (undervisningsnoter). Desuden udgiver CAM, CIE, EPRU og FRU deres egne serier. Endelig udgiver instituttet sammen med MIT Press bogserien "Zeuthen Lectures". Denne er resultatet af den af instituttet siden 1996 afholdte forelæsningsrække, Zeuthen Lectures.

Redaktionelle hverv

Frank Hansen: Er redaktør for tidsskrifterne *Mathematical Inequalities and Applications* og *Journal of Inequalities in Pure & Applied Mathematics*.

Christian Hjorth-Andersen: Er redaktør af *Nationaløkonomisk Tidsskrift* og medlem af redaktionskomiteen for *Journal of Cultural Economics*.

Henrik Jensen: Er i redaktionskomiteen for *Scandinavian Journal of Economics*.

Katarina Juselius: Er medlem af redaktionskomiteen ved *Journal of Economic Methodology*.

Hans Keiding: Er medlem af redaktionskomiteerne for *Social Choice and Welfare*, *Journal of Mathematical Economics* samt *International Journal of Game Theory*.

Claus Thustrup Kreiner: Er redaktør af *Nationaløkonomisk Tidsskrift*.

Christian Schultz: Er redaktør af *Scandinavian Journal of Economics* og medredaktør af *The Manchester School*.

Peter Birch Sørensen: Er redaktør af internationalt konferencebind om "Tax Policy and Labor Market Performance". Medlem af redaktionskomiteerne for *International Tax and Public Finance*, *German Economic Review*, *FinanzArchiv* og *Nationaløkonomisk Tidsskrift*.

Peter Norman Sørensen: Er medredaktør af *Macroeconomic Dynamics*.

Finn Tarp: Er medlem af redaktionskomiteerne for *Journal of International Development* og *Økonomi og Politik*.

Jean-Robert Tyran: Er medlem af redaktionskomiteerne for *European Journal of Political Economy* og *Judgment and Decision Making*.

Lars Peter Østerdal: Var medlem af redaktionelt udvalg for særlig sektion om sundhedsøkonomi i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*.

Kongresser og symposier

Kenneth Baltzer: Arrangerede Nordic Association of Agricultural Scientists (NJF) workshop, Uppsala, november.

Nikolaus Hautsch: Arrangerede ph.d.-kurser om "Applied Econometrics" og "Asset Pricing", University of Cologne, februar. Medarrangør af workshop om "High-Frequency Econometrics and the Analysis of Foreign Exchange Markets", University of Warwick, juni. Arrangerede "Zeuthen Workshop on Financial Econometrics", KU, december.

Jens Leth Hougaard og Lars Peter Østerdal: Arrangerede 12. årsmøde for "Dansk Forum for Sundhedsøkonomi", KU, april.

Katarina Juselius: Arrangerede og underviste på sommerskolen "The Cointegrated VAR model: Econometric Methodology and Empirical Applications", KU, august. Arrangerede konference i "The methodology of cointegrated VAR analyses," Jægersborg, juni.

Anders Milhøj: Har været medarrangør af Symposium i Anvendt Statistik, København.

Claus Thustrup Kreiner og Peter Birch Sørensen: Arrangerede EPRN-konference om "Income Distribution and Welfare State Policies in a Globalising Economy", KU, november.

Daniel le Maire: Har været medarrangør af ph.d.-kursus i "Bayesian Econometrics" (med Martin Browning).

Paul Sharp: Arrangerede "First Sound Economic History Workshop", KU, juni. Arrangør af ph.d.-kursus i økonomisk historie, KU, december.

Finn Tarp: Har arrangeret ph.d.-forskerkursus om "International Trade and Economic Development: Exploring the Linkages", KU, juni. Arrangør af en serie seminarer og konferencer ved Central Institute of Economic Management (CIEM) og Institute of Labour Science and Social Affairs (ILSSA), Hanoi, Vietnam.

Jean-Robert Tyran: Arrangerede "LEE day", KU, april og juni, og workshop om "Behavioral Public Economics", KU, oktober.

Jacob Weisdorf: Arrangerede konferencen "1st Conference on Early Economic Developments", KU, august, og "1st Sound Economic History Workshop", KU, juni. Arrangør af ph.d.-kurset "Why Economics Needs History (and vice versa)", KU, december.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Instituttet har en stor international kontaktflade, hvilket bl.a. afspejles i det store antal internationale forskere, som besøger stedet i kortere og længere tid. For en liste over instituttets gæster i årets løb henvises til Økonomisk Instituts Årsberetning, jf. www.econ.ku.dk/Department/.

Forskningsophold i udlandet

Jes Winther Hansen: University of California, Berkeley, januar-maj.

Fane Groes: University of Pennsylvania, august-december.

Ri Kaarup: Brandeis University, marts-september.

Helene Bie Lilleør: University College London, januar-september.

Daniel le Maire: Northwestern University, august-december.

Tobias Markeprand: HEC Paris, januar-juli.

Jesper Pedersen: Carlos III de Madrid, oktober-december.

Finn Tarp: Ministry of Planning and Development Maputo, Mozambique, september, og Central Institute of Economic Management, CIEM, Hanoi, Vietnam, januar, marts, juli og oktober.

Christin Tuxen: University of Oxford, september-december.

Nicolaj Verdellin: Massachusetts Institute of Technology (MIT), januar-maj.

Netværk

Karsten Albæk: Er medlem af CAM.

Kenneth Baltzer: Er tilknyttet Fødevarerøkonomisk Institut, KVL.

Mikkel Barslund: Er medlem af DERG.

Michael Bergman: Er tilknyttet EPRU og FRU.

Carl-Johan Dalgaard: Er medlem af EPRU og tilknyttet "Centre for Economic and Business Research", Handelshøjskolen, København.

Mette Ejrnæs: Er medlem af CAM.

Elisabeth Hermann Frederiksen: Er tilknyttet FAME, Department of Environmental and Business Economics, University of Southern Denmark samt EPRU.

Christian Groth: Er tilknyttet EPRU.

Jes Winther Hansen: Er tilknyttet EPRU.

Frank Hansen: Er medlem af "Research Group in Mathematical Inequalities and Applications".

Nikolaus Hautsch: Er viceleder af FRU, research fellow ved "Center of Finance and Econometrics," University of Konstanz, affiliated faculty member ved "Finance and Information Management," University of Augsburg, Tyskland, associate fellow ved Financial Econometrics Research Centre, University of Warwick, samt medlem af EU Research and Training Network "COMISEF" ("Computational Optimization Methods in Statistics, Econometrics, and Finance").

Henrik Jensen: Er medlem af EPRU og research fellow ved "Centre for Economic Policy Research" (London).

Katarina Juselius: Er medlem af FRU.

Hans Christian Kongsted: Er medlem af CAM. Medlem af "Centre for Economic and Business Research", Copenhagen Business School.

Claus Thustrup Kreiner: Er medlem af EPRU. Tilknyttet "CESifo Research Network", University of Munich.

David Dreyer Lassen: Er medlem af EPRU.

Daniel le Maire: Er medlem af CAM.

Jakob Roland Munch: Er medlem af "Centre for Economic and Business Research", Copenhagen Business School.

Heino Bohn Nielsen: Er medlem af FRU.

Karl Gunnar Persson: Er medlem af CEPR's economic history network, "Long term economic growth".

Thomas Rønne: Er medlem af CIE, "Centre for Economic and Business Research", Handelshøjskolen, København, samt research affiliate ved "Centre for Economic Policy Research" (London).

Christian Schultz: Er centerkoordinator for CIE. Medlem af EPRU. Desuden er han research fellow ved CESifo, University of Munich, og ved Encore, Amsterdam.

Peter Birch Sørensen: Er medlem af EPRU og det europæiske CESifo forskernetværk.

Peter Norman Sørensen: Er leder af FRU.

Finn Tarp: Er koordinator for DERG. External Research Fellow ved Centre for Research in Economic Development and International Trade (CREDIT), University of Nottingham. Research Fellow ved Rural Development Research Consortium (RDRC), University of California, Berkeley. Invited Member ved European Union Development Network (EUDN). Associate ved Network of IFPRI Associates (NIA).

Jean-Robert Tyran: Er leder af LEE. Fellow ved Centre for Economic Policy Research, London. Tilknyttet EPRU og FRU.

Nicolaj Verdelin: Er tilknyttet EPRU.

Hans Jørgen Whitta-Jacobsen: Er medlem af CIE og EPRU.

CAM – Centre for Applied Microeconometrics

Ledelse pr. 1.2.2006

Centret ledes af centerleder, professor Martin Browning.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 susanne.knudsen@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/CAM

Organisation

CAM er et forskningscenter oprettet med en bevilling af Danmarks Grundforskningsfond, og det udøver forskning i alle områder inden for anvendt mikroøkonomi. Blandt emnerne er: lønninger, beskæftigelse og arbejdsløshed; forbrug og opsparing; teoretisk mikroøkonomi; allokering af forbrug inden for husstande; virksomhedsadfærd, m.m. Centeret blev etableret i september 2001 med støtte fra Danmarks Grundforskningsfond og Økonomisk Institut. Det er placeret ved Økonomisk Institut. CAM består af forskere fra Økonomisk Institut, Sociologisk Institut, Aarhus Universitet, Oxford University, Princeton University, Wisconsin-Madison University og Kellogg School of Management.

Centerlederens årsberetning

Centeret har organiseret to workshops i København i løbet af året og et ph.d.-kursus. CAM har også haft en aktiv seminarserie. CAM har sin egen arbejdspapirserie og publicerede 14 arbejdspapirer i løbet af året. Centeret har meget aktive forbindelser med adskillige europæiske netværk (for såvel forskning som uddannelse).

CIE – Centre for Industrial Economics

Ledelse pr. 1.2.2006

Centeret ledes af centerkoordinator, professor Christian Schultz.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 30 54
 Fax 35 32 30 00
 Christian.Schultz@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/CIE/

Organisation

Center for Industrial Economics består af forskere fra Økonomisk Institut, Handelshøjskolerne i København og Århus, Aarhus Universitet og Landbohøjskolen. Centeret bedriver forskning i industriøkonomi og tilgrænsende forskningsområder: teoretiske såvel som empiriske. En væsentlig del af centerets forskning omhandler konkurrencepolitik. Centeret er etableret i 1995.

Centerlederens årsberetning

Året var det sidste i Center for Industriøkonomis bevilningsperiode. Som i tidligere år er der afholdt en seminar-række og workshops. 2006 var et godt år publikationsmæssigt for centeret: Centerets forskning blev publiceret i fieleld- og teoritidsskrifter, herunder Journal of Industrial Economics og Economic Theory, og et papir blev antaget til publikation i toptidsskriftet Quarterly Journal of Economics. En ansøgning til FSE blev positivt imødekommet, så en videre udvikling af centeret er etableret for 2007.

DERG – Development Economics Research Group**Ledelse pr. 1.2.2006**

Centret ledes af en centerkoordinator, professor Finn Tarp.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 30 41
 Fax 35 33 30 64
 finn.tarp@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/DERG/

Organisation

DERG er en udviklingsøkonomisk forskergruppe under Økonomisk Institut. Forskningsindsatsen er organiseret i tre hovedområder: (i) Ulandene i den globale økonomi, herunder globalisering, international handel og kapitalbevægelser. (ii) National økonomisk udviklingspolitik, omfattende stabilisering, strukturtilpasning, vækst og transitionøkonomi. (iii) Mikro-udviklingsøkonomi, herunder landbrug, miljø og ressourceforvaltning. Desuden er DERG optaget af tværgående emnekredse som international udviklingsbistand, udviklingsteori samt fattigdom og fødevarerikkerhed. DERG varetager en række større eksterne bevillinger.

Koordinatorens årsberetning

I det forløbne år er de flerårige eksternt finansierede forskningsprojekter vedrørende Mozambique og Vietnam blevet fortsat, og endnu to projekter blev startet. I alt ni refererede forskningsartikler blev publiceret, herunder bl.a. i European Economic Review, Journal of Development Economics og American Journal of Agricultural Economics. Hertil kommer seks nye Department Discussion Papers plus en række andre arbejdsrapporter på vej mod artikelpublicering. Analyser baseret på husholdnings- og virksomhedsundersøgelser i Mozambique og Vietnam har været i fokus, og det samme gælder studier af international handel og bistand, som resulterede i flere nye papirer samt deltagelse i internationale netværk. Det blev i 2006 afgjort, at Henrik Hansen i juni 2007 vender tilbage fra sin Danida-rådgiverstilling i Vietnam til det nye KU som professor, og Finn Tarp blev i 2006 udpeget til den faste professorstilling i udviklingsøkonomi ved Økonomisk Institut. To adjunkter fratrådte, en ny to-årig postdoc-stilling blev besat, og endnu en er under besættelse. Også en ny stipendiat (Morten Hedegaard) blev udnævnt, og der blev endvidere taget be-

slutning om at opslå et fast lektorat i udviklingsøkonomi i 2007. DERG varetog udover forsknings- og undervisningsopgaver ved ØI en række konsulent- og formidlingsaktiviteter såvel indenlands som udenlands. Kontakterne til WIDER (World Institute of Development Economics Research), AERC (African Economic Research Consortium) (hvor Finn Tarp indtrådte i programkomiteen) og EUDN (European Development Network) blev vedligeholdt, og DERG afholdt et ph.d.-kursus om international handel i juni 2006.

EPRU – Economic Policy Research Unit**Ledelse pr. 1.2.2006**

Centret ledes af centerkoordinator, professor Claus Thustrup Kreiner.

Organisation

EPRU er en forskergruppe, der forsker indenfor områderne offentlig økonomi, makroøkonomisk teori og politik og international økonomisk politik. Fra september 1998 har EPRU været placeret ved Økonomisk Institut. I perioden fra 1993 til 2005 var centeret støttet af Danmarks Grundforskningsfond. Siden 2001 har EPRU modtaget midler fra Economic Policy Research Network (EPRN), som er finansieret af de økonomiske ministerier og Nationalbanken.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 30 02
 Fax 35 32 44 44
 Tine.Ceccardi@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/EPRU

Centerlederens årsberetning

EPRU's forskning i internationale og danske økonomisk-politiske problemstillinger har i 2006 især omhandlet emner vedrørende skattepolitik, makroøkonomisk stabiliseringspolitik, økonomisk vækst og politisk økonomi. EPRU har i 2006 fortsat samarbejdet med forskergrupperne CEBR og DREAM-modelgruppen inden for rammerne af EPRN, der har til formål at fremme forskning i økonomisk-politiske problemstillinger af relevans for dansk økonomi. EPRU har endvidere været vært for en international konference om "Income Distribution and Welfare State Policies in a Globalising Economy", samt i forlængelse heraf en dansk konference om "Indkomstfordeling, Globalisering og Dansk Økonomisk Politik". Endelig har EPRU været vært for udenlandske gæsteforskere samt afholdt seminarer.

FRU – Finance Research Unit**Ledelse pr. 1.2.2006**

Centerleder pr. 1.2.2006 var professor Jakob Brøchner Madsen, der fra 1.6. juli blev afløst af professor Peter Norman Sørensen.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Peter.Sorensen@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/FRU

Organisation

FRU består af forskere fra Økonomisk Institut, Institut for Matematiske Studier samt ledere fra den finansielle sektor og Nationalbanken.

Centerlederens årsberetning

FRU har arrangeret en række seminarer indenfor finansiering. Desuden var FRU væsentligt involveret i organiseringen af en workshop i forbindelse med årets Zeuthen, forelæsninger. Emnet for workshoppen var Finansiell Økonometri, og den tiltrak en stor gruppe af deltagere fra såvel ind- som udland.

LEE – Laboratory for Experimental Economics**Ledelse pr. 1.2.2006**

LEE er ledet af professor Jean-Robert Tyran.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 experiment@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/lee/
 Laboratoriets faciliteter findes i Store Kannikestræde 13, 2. sal.

Organisation

LEE består af forskere fra Økonomisk Institut og samarbejdspartnere fra andre danske og udenlandske universiteter, som har interesse for adfærdsøkonomi og eksperimentel økonomi. Hovedformålet er at analysere relevansen af sociale præferencer og begrænset rationalitet for økonomien, samfundet og staten. LEE foretager såvel grundforskning som anvendt forskning omhandlende en lang række institutionelle forhold (f.eks. sociale netværk og stemmeadfærd).

Centerlederens årsberetning

LEE er i foråret 2006 flyttet til nye faciliteter med et større og mere tidssvarende laboratorium. LEE har opbygget et internetbaseret rekrutteringssystem med mere end 1.000 deltagere. LEE organiserede to mindre workshops ("LEE days") med fokus på igangværende forskning og en workshop om "Behavioral Public Economics" med besøg af internationale topforskere. For at styrke dets internationale netværk har LEE en målsætning om at opretholde et aktivt gæsteprogram. Således var Dirk Engelmann (Royal Holloway, London) og Sigrid Suetens (University of Antwerpen) på længerevarende ophold hos LEE i løbet af 2006. Desuden havde LEE besøg af ti forskere, som holdt foredrag.

Blandt de emner, som blev undersøgt, var: (i) Udbud af offentlige goder og kausale faktorer for frivilligt samarbejde. (ii) Effekter af renomme mekanismer på funktionaliteten af markeder med ukomplette kontrakter. (iii) Prisfastsættelse på markeder med oligopoli. (iv) Faktorer kausale for spekulative bobler på finansielle markeder. (v) Tillid og efficiens i markeder. LEE bidrog til udbredelsen af viden til offentligheden ved at give seminarer til det videnskabelige samfund, konsulentvirksomheder og offentlige institutioner i Danmark. LEE har også huset en afledt virksomhed startet af to tidligere studerende. Virksomheden bruger eksperimentelle markeder til at forudsige en lang række af fremtidige begivenheder.

Laboratoriet tjener også til undervisningsformål. LEE har bidraget til integrationen af eksperimentel økonomi i økonomistudiet; bl.a. ved i efteråret at udføre to eksperimenter med omkring 250 første års-studerende. Endvidere har seks kandidatstuderende afsluttet deres speciale, og 4 ph.d.-studerende har arbejdet på deres afhandlinger.

Fungerende institutleder Karl Gunnar Persson

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	47,66	4,64	52,30
DVIP	23,38	0,03	23,42
STIP	14,29	1,83	16,12
TAP	29,95	4,84	34,79
Årsværk i alt	115,28	11,34	126,63
Løn med årsværk	49.743,80	4.384,47	54.128,27
Løn uden årsværk	299,30	-810,25	-510,95
Øvrig drift	9.969,30	12.613,57	22.582,87
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>60.012,41</i>	<i>16.187,79</i>	<i>76.200,19</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab**Økonomisk Institut****VIP Intern**

Abbott, Philip Chase; professor.
 Albæk, Karsten; lektor.
 Alvarez Pelaez, Maria José; adjunkt.
 Andersen, Dorte; postdoc.
 Andersen, Thomas Barnebeck; adjunkt.
 Bergman, Ulf Michael; lektor.
 Browning, Martin James; professor.
 Dalgaard, Carl-Johan Lars; lektor.
 Danziger, Leif; professor.
 Ejrnæs, Mette; lektor.
 Fatum, Rasmus Høgild; lektor.
 Franchi, Massimo; postdoc.
 Groth, Christian; lektor.
 Gunnarsson, Jan Sture Gunnar; lektor.
 Hansen, Frank; lektor.
 Hansen, Hans Oluf; lektor.
 Hansen, Henrik; lektor.

Harmsen, Mads Peter Pilkjær; forskningsassistent.
 Hautsch, Nikolaus; lektor.
 Henriksen, Ingrid; lektor.
 Hjorth-Andersen, Christian; professor.
 Hougaard, Jens Leth; lektor.
 Jensen, Henning Tarp; adjunkt.
 Jensen, Henrik; professor.
 Juselius, Katarina Ingeborg; professor.
 Keiding, Hans; professor.
 Kennes, John; adjunkt.
 Kleven, Henrik Jacobsen; lektor.
 Kongsted, Hans Christian; lektor.
 Kreiner, Claus Thustrup; professor.
 Lassen, David Dreyer; lektor.
 Lindeneg, Klavs; lektor.
 Ljunge, Jan Martin; adjunkt.
 Madsen, Edith; adjunkt.
 Madsen, Jakob Brøchner; professor mso.
 Maenner, Eliot Alexander; adjunkt.
 Milhøj, Anders; lektor.
 Mortensen, Jørgen Birk; lektor.
 Munch, Jakob Roland; lektor.
 Nielsen, Heino Bohn; lektor.
 Nielsen, Peter Erling; lektor.
 Østerdal, Lars Peter; lektor.
 Palandri, Alessandro; postdoc.
 Persson, Karl Gunnar; professor.
 Reuben Paris, Ernesto Guillermo; postdoc.
 Rønne, Thomas; lektor.
 Sausgruber, Rupert; lektor.
 Schultz, Christian; professor.
 Silles, Mary Antonia; postdoc.
 Sørensen, Peter Birch; professor.
 Sørensen, Peter Norman; professor.
 Sørensen, Troels Østergaard; lektor.
 Strulik, Holger; lektor.
 Tvede, Mich Palle; professor mso.
 Tyran, Jean-Robert Karl; professor mso.
 Weisdorf, Jacob Louis; adjunkt.
 Whitta-Jacobsen, Hans Jørgen; professor.
 Würtz, Allan Halkjær; lektor.

VIP Ekstern

Pons Rotger, Gabriel Angel; adjunkt.

STIP Intern

Barslund, Mikkel Christoffer; ph.d.-studerende.
 Dam, Niels Arne; ph.d.-studerende.
 Groes, Fane; ph.d.-studerende.
 Hansen, Jes Winther; ph.d.-studerende.
 Jensen, Thomas; ph.d.-studerende.
 Johannesen, Niels; ph.d.-studerende.
 Klynge, Alice Heegaard; ph.d.-studerende.
 Knudsen, Peter Holch; ph.d.-studerende.
 Kaarup, Ri; ph.d.-studerende.
 Le Maire, Christian Daniel; ph.d.-studerende.
 Linaa, Jesper Gregers; ph.d.-studerende.
 Markeprand, Tobias Ejnar; ph.d.-studerende.
 Markussen, Thomas; ph.d.-studerende.
 Møller, Niels Framroze; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Morten Hedegaard; ph.d.-studerende.
 Selaya Elio, Pablo Antonio; ph.d.-studerende.
 Sharp, Paul Richard; ph.d.-studerende.
 Sunesen, Eva Rytter; ph.d.-studerende.

Tuxen, Christin Kyrme; ph.d.-studerende.
 Verdellin, Nicolaj Per; ph.d.-studerende.
 Øvlisen, Frederik Roose; ph.d.-studerende.

STIP Ekstern

Frederiksen, Elisabeth Hermann; ph.d.-studerende.
 Schjerning, Bertel; ph.d.-studerende.
 Jacobsen, Joannes; ph.d.-studerende.

Centre for Applied Microeconometrics (CAM)*VIP Ekstern*

Silles, Mary Antonia; postdoc.
 Gørtz, Mette; kandidatstipendiat.

Economic Policy Research Unit (EPRU)*VIP Ekstern*

Cooke, Dudley Kenneth; postdoc.

Development Economics Research Group (DERG)*VIP Ekstern*

Bentzen, Jeanet; forskningsassistent.
 Jensen, Henning Tarp; postdoc.
 Rand, John; postdoc.
 Tarp, Finn; professor.
 Van Den Broeck, Kathleen; postdoc.

Ph.d.-afhandling

Gørtz, Mette; Leisure, Household Production, Consumption and Economic Well-being.
 Knudsen, Mette Jessen; Essays on the Distribution of Income – Effects of monetary, financial and international trade policies.

Fondsbevillinger**Økonomisk Institut***Forsknings- og Innovationsstyrelsen FSE*

- The first Conference on Early Economic Development (Jacob Weisdorf) kr. 70.800.
- The political and economic consequences of fiscal transparency (David Dreyer Lassen) kr. 195.968.

FSE Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (gl. SSF)

- Analysere udformningen af forskellige former for velfærdsprogrammer inden for et land (Henrik Jacobsen Kleven) kr. 84.600.
- Experimental Methods to investigate the determinants of cooperation (Jean Robert Tyran) kr. 1.135.100.
- Finde en teoretisk økonomisk model der identificerer mekanismer bag “the gender wage gap” (Elisabeth Hermann Frederiksen) kr. 1.002.200.

The Faroese Research Council + Amerada Hess

- Political and technological factors in long-run growth and convergence (Troels Ø. Sørensen) kr. 1.404.000.

Villum Kann Rasmussen Fonden

- Visiting professor Charles Noussair (Institutederen) kr. 300.000.

Centre under Økonomisk Institut*Danmarks Grundforskningsfond*

- CAM II – Center for anvendt mikroøkonomi (Mette Ejrnæs) kr. 1.935.500.

Danida/Udenrigsministeriet

- Forsknings Samarbejde og kapacitetsopbygning i Vietnam (CIEM) (Finn Tarp) kr. 4.800.700.
- Rural Research and policy formulation (Finn Tarp) kr. 654.800.
- Policy/Planning and Public Administration (Finn Tarp) kr. 1.600.800.

Diverse ministerier

- Forskning i økonomisk politik (Claus Thustrup Kreiner) kr. 10.000.000.

FSE Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (gl. SSF)

- A network for research in competition and regulation (Christian Schultz) kr. 350.000.

Publikationer

- Agell, J., & Sørensen, P. B. (red.) (2006). *Tax Policy and Labor Market Performance*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Agell, J., & Sørensen, P. B. (2006). *Tax Policy and Labor Market Performance: Introduction and Summary*. I: *Tax Policy and Labor Market Performance*. (s. xi-xviii). Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Agénor, P., Izquierdo, A., & Jensen, H. T. (red.) (2006). *Adjustment Policies, Poverty, and Unemployment: The Immpa Framework*. Oxford, UK: Blackwell.
- Agénor, P., Izquierdo, A., & Jensen, H. T. (2006). *Stabilization Policy, Poverty, and Unemployment in Brazil*. I: *Adjustment Policies, Poverty, and Unemployment*. (s. 329-382). Oxford, UK: Blackwell.
- Agénor, P., Jensen, H. T., Verghis, M., & Yeldan, E. (2006). *Disinflation, Fiscal Sustainability and Labor Market Adjustment in Turkey*. I: *Adjustment Policies, Poverty and Unemployment*. (s. 383-464). Oxford, UK: Blackwell.
- Aiyar, S., Dalgaard, C.-J., & Moav, O. (2006). *Technological Progress and Regress in Pre-Industrial Times*. London: Centre for Economic Policy Research, CEPR.
- Albæk, K. (2006). *Evner, fag, indsats i gymnasiet og beståelse på samfundsvidenskab*. Kbh.: Økonomisk Institut, Københavns Universitet.
- Alt, J. E., & Lassen, D. D. (2006). *Fiscal transparency, political parties, and debt in OECD countries*. *European Economic Review*, 50(6), 1403-1439.
- Alt, J. E., Lassen, D. D., & Rose, S. (2006). *The causes of fiscal transparency: evidence from the U.S. states*. *IMF Staff Papers*, 53(Special issue), 30-57.
- Alt, J. E., & Lassen, D. D. (2006). *Transparency, political polarization, and political budget cycles in OECD countries*. *American Journal of Political Science*, 50(3), 530-550.
- Alt, J. E., Lassen, D. D., & Rose, S. (2006). *The Causes of Fiscal Transparency: Evidence from the American States*. Cph.: EPRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Amundsen, E. S., Baldursson, F. M., & Mortensen, J. B. (2006). *Price volatility and banking in green certificate markets*. *Environmental and Resource Economics*, 35(4), 259-287.
- Andersen, A. T., & Milhøj, A. (2006). *Dataanalyse med SAS Enterprise guide 4*. Kbh.: Statistikforlaget.
- Andersen, T. B., Harr, T., & Tarp, F. (2006). *On US politics and IMF lending*. *European Economic Review*, 50(7), 1843-1862.
- Andersen, T. B., & Malchow-Møller, N. (2006). *Strategic interaction in undeveloped credit markets*. *Journal of Development Economics*, 80(2), 275-298.
- Andersen, T. B., Hansen, H., & Markussen, T. (2006). *US politics and World Bank IDA-lending*. *Journal of Development Studies*, 42(5), 772-794.
- Arndt, C., Barslund, M. C., Nhate, V., & Van Den Broeck, K. (2006). *Orphans and discrimination in Mozambique*. *American Journal of Agricultural Economics*, 88(5), 1279-1286.
- Arndt, C., Robinson, S., & Tarp, F. (2006). *Trade reform and gender in Mozambique*. *Nordic Journal of Political Economy*, 32(1), 73-89.
- Arndt, C., Byiers, B., Rand, J., Tarp, F., Cruz, A. S., Mafambissa, F., Sulemane, J., Ubisse, A., Chitará, S., LaFleur, J., Panguene, A., & Muhamad, F. (2006). *Enterprise Development in Mozambique: Results Based on Manufacturing Surveys Conducted in 2002 and 2006*. Maputo: Ministry of Planning and Development, Mozambique.
- Asmild, M., & Hougaard, J. L. (2006). *Economic versus environmental improvement potentials of Danish pig farms*. *Agricultural Economics*, 35(2), 171-181.
- Baker, M., Bulte, E., & Weisdorf, J. L. (2006). *The Origins of Governments: From Amorphous to Anarchy and Hierarchy*. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Barslund, M. C., & Tarp, F. (2006). *Rural Credit in Vietnam*. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Bauwens, L., & Hautsch, N. (2006). *Stochastic conditional intensity processes*. *Journal of Financial Econometrics*, 4(3), 450-493.
- Bennedsen, M., & Schultz, C. (2006). *Adaptive Contracting: The Trial-and-Error Approach to Outsourcing*. I: *Institutions, Equilibria and Efficiency: Essays in Honor of Birgit Grodal*. (s. 49-68). Berlin: Springer.
- Bergman, U. M. (2006). *How similar are European business cycles? I: Growth and Cycle in the Eurozone*. (s. 124-135). Palgrave Macmillan.
- Bovenberg, A. L., & Sørensen, P. B. (2006). *Optimal Taxation and Social Insurance in a Lifetime Perspective*. Cph.: EPRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Browning, M., Bourguignon, F., & Chiappori, P. (2006). *Efficient Intra-household Allocations and Distribution Factors: Implications and Identification*. Cph.: CAM, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Browning, M., & Carro, J. (2006). *Heterogeneity and Microeconometrics Modelling*. Cph.: CAM, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Browning, M., & Gørtz, M. (2006). *Spending time and money within the household*. Oxford, UK: Department of Economics, University of Oxford.
- Browning, M., & Crossley, T. F. (2006). *The Long-Run Cost of Job Loss as Measured by Consumption Changes*. Hamilton, Ont.: McMaster University.

- Browning, M., Danø, A. M., & Heinesen, E. (2006). Job displacement and stress-related health outcomes. *Health Economics*, 15(10), 1061-1075.
- Dalgaard, C.-J., & Andersen, T. B. (2006). Cross-Border Flows of People, Technology Diffusion and Aggregate Productivity. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Dalgaard, C.-J., & Strulik, H. (2006). Subsistence – A Bioeconomic Foundation of the Malthusian Equilibrium. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Dalgaard, C.-J., & Erickson, L. (2006). Solow Versus Harrod-Domar: Reexamining the Aid Costs of the First Millennium Development Goal. Washington, DC: International Monetary Fund, IMF.
- Eissa, N., Kleven, H. J., & Kreiner, C. T. (2006). Welfare Effects of Tax Reform and Labor Supply at the Intensive and Extensive Margins. I: Tax Policy and Labor Market Performance. (s. 147-186). Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Ejrnæs, M., & Holm, A. (2006). Comparing fixed effects and covariance structure for panel data. *Sociological Methods and Research*, 35(1), 61-83.
- Franchi, M. (2006). The Integration Order of Vector Autoregressive Processes. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Franchi, M. (2006). A General Representation Theorem for Integrated Vector Autoregressive Processes. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Frandsen, S. E., Gersfelt, B., & Jensen, H. G. (2006). The impacts of redesigning European agricultural support. I: Computable General Equilibrium Approaches in Urban and Regional Policy Studies. (s. 231-267). Singapore: World Scientific Publ..
- Frederiksen, E. H. (2006). An Equilibrium Analysis of the Gender Wage Gap. Cph.: EPRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Frederiksen, E. H. (2006). Spending Natural Resource Revenues in an Altruistic Growth Model. Cph.: EPRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Gersfelt, B., & Jensen, H. G. (2006). The common agricultural policy in an enlarged Europe: bright or bleak prospects for Africa?. I: WTO Negotiations and Agricultural Trade Liberalization: The Effect of Developed Countries' Policies on Developing Countries. (s. 57-79). Wallingford: CABI.
- Greasley, D., & Madsen, J. B. (2006). Investment and uncertainty: precipitating the Great Depression in the United States. *Economica*, 73(291), 393-412.
- Groth, C. (2006). A New-Growth Perspective on Non-Renewable Resources. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Groth, C., Koch, K., & Steger, T. M. (2006). Rethinking the Concept of Long-Run Economic Growth. Munich: CESifo.
- Gunnarsson, J. S. G. (2006). EU Legitimacy and Social Affiliation: A study of Engineers in Europe. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Gächter, S., Thöni, C., & Tyran, J.-R. (2006). Cournot competition, contestability, and hit-and-run entry and exit in a teaching experiment. *Journal of Economic Education*, 37(4), 418-430.
- Gørtz, M. (2006). Leisure, Household Production, Consumption and Economic Well-being. Cph.: Ph.D., Department of Economics, University of Copenhagen.
- Gørtz, M. (2006). Heterogeneity in Preferences and Productivity: Implications for Retirement. Cph.: CAM, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Hall, A. D., & Hautsch, N. (2006). Order aggressiveness and order book dynamics. *Empirical Economics*, 30(4), 973-1005.
- Hansen, F. (2006). Decreasing Relative Risk Premium. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Hansen, F. (2006). Trace functions as Laplace transforms. *Journal of Mathematical Physics*, 47(ID 043504).
- Hansen, F. (2006). Extensions of Lieb's concavity theorem. *Journal of Statistical Physics*, 124(1), 87-101.
- Hansen, F. (2006). Characterizations of symmetric monotone metrics on the state space of quantum systems. *Quantum Information and Computation*, 6(7), 597-605.
- Hansen, H. O. (2006). GIS in demographic analysis and communication of socio-economic inference with a spatial dimension. I: Symposium i anvendt statistik 2006. (s. 247-257). Kbh.: Danmarks Statistik.
- Hansen, H., & Rand, J. (2006). On the causal links between FDI and growth in developing countries. *World Economy*, 29(1), 21-41.
- Hansen, K. S., & Østerdal, L. P. (2006). Models of quality-adjusted life years when health varies over time: survey and analysis. *Journal of Economic Surveys*, 20(2), 229-256.
- Hasman, A., Hope, T., & Østerdal, L. P. (2006). Health care need: three interpretations. *Journal of Applied Philosophy*, 23(2), 145-156.
- Hautsch, N., & Bauwens, L. (2006). Modelling financial high frequency data using point processes. Louvain-la-Neuve: Université catholique de Louvain.
- Hautsch, N., & Gerhard, F. (2006). A Dynamic Semiparametric Proportional Hazard Model. Cph.: FRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Hautsch, N. (2006). Testing the Conditional Mean Function of Autoregressive Conditional Duration Models. Cph.: FRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Henriksen, I. (2006). An economic history of Denmark. I: EH.Net Encyclopedia of Economic and Business History. <http://eh.net/>: EH.Net.
- Hjorth-Andersen, C. (2006). The Relative Importance of the European Languages. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Hougaard, J. L., Østerdal, L. P., & Tjur, T. (2006). Testing Preference Axioms in Discrete Choice experiments: A Reappraisal. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Hougaard, J. L., & Overgård, C. (2006). A note on health care productivity with uncertain data. *Health Care Management Science*, 9(1), 99-106.
- Hougaard, J. L., & Overgaard, C. (2006). Frontier estimation methods as management tools in health care production: a case of staff utilization in Danish orthopaedic surgery units. *Nationaløkonomisk tidsskrift*, 144(3), 377-392.
- Huck, S., Ruchala, G. K., & Tyran, J.-R. (2006). Competition Fosters Trust. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Jensen, H. T., & Tarp, F. (2006). A bank-fund projection framework with CGE features. *Journal of Policy Modeling*, 28(2), 103-132.

- Jensen, H. T., & Tarp, F. (2006). Trade Liberalization and Spatial Inequality: A Methodological Innovation in a Vietnamese Perspective. I: *Spatial Disparities in Human Development: Perspectives from Asia*. (s. 64-86). Tokyo: United Nations University Press.
- Jensen, M., Sloth, B., & Whitta-Jacobsen, H. J. (2006). The Evolution of Conventions under Incomplete Information. I: *Institutions, Equilibria and Efficiency: Essays in Honor of Birgit Grodal*. (s. 273-293). Berlin: Springer.
- Julien, B., Kennes, J., & King, I. (2006). The Mortensen rule and efficient coordination unemployment. *Economics Letters*, 90(2), 149-155.
- Juselius, K. (2006). *The Cointegrated VAR Model: Methodology and Applications*. Oxford: Oxford University Press.
- Juselius, K., & Johansen, S. (2006). Extracting information from the data: a European view on empirical macro. I: *Post Walrasian Macroeconomics: Beyond the Dynamic Stochastic General Equilibrium Model*. (s. 301-333). Cambridge: Cambridge University Press.
- Juselius, K., & MacDonald, R. (2006). International parity relationships and a nonstationary real exchange rate: Germany versus the US in the post Bretton Woods period. I: *International Macroeconomics: Recent Developments*. (s. 79-103). N.Y.: Nova Science.
- Keiding, H., Hildebrandt, P., Burke, T., & Carides, G. W. (2006). Omkostningseffektivitet ved hypertensionsbehandling med Losartan i Danmark. *Ugeskrift for læger*, 168(42), 3623-3626.
- Keiding, H., & Peleg, B. (2006). On the continuity of representations of effectivity functions. *Journal of Mathematical Economics*, 42(7-8), 827-842.
- Keiding, H., & Peleg, B. (2006). Binary effectivity rules. *Review of Economic Design*, 10(3), 167-181.
- Keiding, H. (2006). An axiomatization of the aspiration core. I: *Game Theory and Mathematical Economics*. (s. 195-204). Warszawa: Polish Academy of Sciences.
- Keiding, H. (2006). Economic aspects of treatment for hypertension: insights from the LIFE trial. *Compendium Series: Cardiovascular*, (4), 26-30.
- Kennes, J., & Schiff, A. (2006). *Intermediation and Competing Auctions*. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Kennes, J. (2006). Underemployment, on-the-job search, and the Beveridge curve. *Economics Letters*, 91(2), 167-172.
- Kleven, H. J., & Kreiner, C. T. (2006). The marginal cost of public funds: hours of work versus labor force participation. *Journal of Public Economics*, 90(10-11), 1955-1973.
- Kleven, H. J., Kreiner, C. T., & Satz, E. (2006). *The Optimal Income Taxation of Couples*. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, NBER.
- Kleven, H. J., & Kreiner, C. T. (2006). Evaluating the Trade-Offs in Tax and Transfer Policy: Theory and Danish Evidence. Kbh.: Rockwoolfondens Forskningsenhed.
- Knabe, A., & Sørensen, P. B. (2006). Outsourcing of public service provision: when is it efficient? *Finnish Economic Papers*, 19(1), 3-15.
- Knudsen, M. (2006). *Essays on the Distribution of Incomes: Effects of Monetary, Financial and International Trade Policies*. Cph.: Ph.D., Department of Economics, University of Copenhagen.
- Kolodziejczyk, C. (2006). Retirement and Fixed Costs to Work: An Empirical Analysis. Cph.: CAM, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Kolodziejczyk, C. (2006). A Note on the Correlated Random Coefficient Model. Cph.: CAM, Department of Economics, University of Copenhagen.
- La Cour, L. F., & Milhøj, A. (2006). Aggregation of autoregressive, perhaps cointegrated, time series. I: *Symposium i anvendt statistik 2006*. (s. 299-314). Kbh.: Danmarks Statistik.
- La Cour, L. F., & Milhøj, A. (2006). Temporal aggregation in first order cointegrated vector autoregressive models. Cph.: Department of Economics, Copenhagen Business School.
- Madsen, J. B., & Davis, E. P. (2006). Equity prices, productivity growth and 'The New Economy'. *Economic Journal*, 116(513), 791-811.
- Madsen, J. B. (2006). Are there Diminishing Returns to R&D? Cph.: EPRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Malchow-Møller, N., Munch, J. R., Schroll, S., & Skaksen, J. R. (2006). Attitudes Towards Immigration: Does Economic Self-Interest Matter?. Bonn: Institute for the Study of Labor, IZA.
- Malchow-Møller, N., Munch, J. R., Schroll, S., & Skaksen, J. R. (2006). Holdninger til immigration: er danskere specielle? Kbh.: Centre for Economics and Business Research.
- Milhøj, A. (2006). Nye muligheder for statistiske analyser med SAS. I: *Symposium i anvendt statistik 2006*. (s. 59-68). Kbh.: Danmarks Statistik.
- Munch, J. R., Rosholm, M., & Svarer, M. (2006). Home Ownership, Job Duration, and Wages. Cph.: CAM, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Munch, J. R., & Skaksen, J. R. (2006). Er uddannelse en forudsætning for velstand og vækst i en globaliseret verden? I: *Skabt til vækst: festskrift i anledning af Leif Beck Fallesens 60-års fødselsdag*. (s. 25-38). Kbh.: Børsens Forlag.
- Munch, J. R., Rosholm, M., & Svarer, M. (2006). Are homeowners really more unemployed? *Economic Journal*, 116(514), 991-1013.
- Munch, J. R., & Skaksen, J. R. (2006). Human Capital and Wages in Exporting Firms. Cph.: EPRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Møller, N. F. (2006). Linking Simple Economic Theory Models and the Cointegrated Vector Autoregressive Model: Some Illustrative Examples. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Nielsen, H. B., & Bowdler, C. (2006). Inflation adjustment in the open economy: an I(2) analysis of UK prices. *Empirical Economics*, 31(3), 569-586.
- Nielsen, K. M. (2006). Corporate Governance and Performance in Firms with Concentrated Ownership. Cph.: Ph.D., Department of Economics, University of Copenhagen.
- Nielsen, P. E. (2006). Den danske rente i historisk belysning: hvordan har den udviklet sig, og hvad bestemmer den? I: *Den finansielle sektor: udvikling og perspektiver. Festskrift til professor Morten Balling*. (s. 241-248). Kbh.: DJØF Forlagene.
- Ottaviani, M., & Sørensen, P. N. (2006). Reputational cheap talk. *RAND Journal of Economics*, 37(1), 155-175.
- Ottaviani, M., & Sørensen, P. N. (2006). Professional advice. *Journal of Economic Theory*, 126(1), 120-142.

- Ottaviani, M., & Sørensen, P. N. (2006). The strategy of professional forecasting. *Journal of Financial Economics*, 81(2), 441-466.
- Pedersen, N. J. M. (2006). Kommunale tilskud og udligning – i princippet og i praksis. Kbh.: Økonomisk Institut, Københavns Universitet.
- Persson, K. G., & Federico, G. (2006). Market Integration and Convergence in the World Wheat Market, 1800-2000. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Persson, K. G., & Ejrnæs, M. (2006). The Gains from Improved Market Efficiency: Trade Before and After the Transatlantic Telegraph. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Persson, K. G. (2006). The law of one price. I: *EH.Net Encyclopedia of Economic and Business History*. <http://eh.net/>: EH.Net.
- Persson, K. G. (2006). Global Markets. I: *Encyclopedia of Globalization*, vol.II. (s. 757-762). New York: Routledge.
- Reuben, E., & van Winden, F. (2006). Social Ties and Coordination on Negative Reciprocity: The Role of Affect. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Reuben, E., & Hopfensitz, A. (2006). The Importance of Emotions for the Effectiveness of Social Punishment. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Roland-Holst, D., & Tarp, F. (2006). Globalization, Economic Reform, and Structural Price Transmission: SAM Decomposition Techniques with an Empirical Application to Vietnam. I: *Poverty, Inequality and Development: Essays in Honor of Erik Thorbecke*. (s. 287-307). New York: Springer.
- Rønne, T., & Harr, T. (2006). Regulation of Banking Groups. Cph.: FRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Sausgruber, R., & Tyran, J.-R. (2006). Pure Redistribution and the Provision of Public Goods. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Schultz, C., & Vind, K. (red.) (2006). *Institutions, Equilibria and Efficiency: Essays in Honor of Birgit Grodal*. Berlin: Springer.
- Sharp, P. R. (2006). 1846 and All That: The Rise and Fall of British Wheat Protection in the Nineteenth Century. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Sloth, B., & Whitta-Jacobsen, H. J. (2006). Economic Darwinism. Cph.: CIE, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Strulik, H., Tyran, J.-R., & Vanini, P. (2006). Staying on the Dole. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Sunesen, E. R. (2006). Measuring Idiosyncratic Risk: Implications for Capital Flows. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Sørensen, P. B., Hansen, M. I., & Bovenberg, A. L. (2006). Individual Savings Accounts and the Life-Cycle Approach to Social Insurance. Cph.: EPRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Sørensen, P. B. (2006). Bør rederier og andre mobile erhvervsskattebegunstiges? Cph.: EPRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Sørensen, P. B. (2006). Can Capital Income Taxes Survive? And Should They? Cph.: EPRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Sørensen, P. B. (2006). The Theory of Optimal Taxation: What is the Policy Relevance? Cph.: EPRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Sørensen, P. B., Rosholm, M., & Skaksen, J. R. (2006). Dansk økonomi. Forår 2006: Konjunkturvurdering. Erhvervsstøtte på godt og ondt. Trafik, trængsel og infrastruktur. Kbh.: Det Økonomiske Råd, Formandskabet.
- Sørensen, P. B., Rosholm, M., & Skaksen, J. R. (2006). Dansk økonomi. Efterår 2006: Konjunkturvurdering. Fattigdom i Danmark. Kbh.: Det Økonomiske Råd, Formandskabet.
- Sørensen, P. N., & Ottaviani, M. (2006). Noise, Information, and the Favorite-Longshot Bias. Cph.: FRU, Department of Economics, University of Copenhagen.
- Tarp, F. (2006). Aid and Development. Department of Economics, University of Copenhagen.
- Tarp, F., Arndt, C., & Jones, S. (2006). Aid and Development: The Mozambican Case. Cph.: Department of Economics, University of Copenhagen.
- Tarp, F. (2006). Bistand og udvikling. Vision.
- Tarp, F. (2006). Aid and development. *Swedish Economic Policy Review*, 13(2), 9-61.
- Thygesen, N. (2006). Bedre rammer for økonomisk vækst: hvordan? I: *Skabt til vækst: festschrift i anledning af Leif Beck Fallesens 60-års fødselsdag*. (s. 67-77). Kbh.: Børsens Forlag.
- Tranæs, T., Kleven, H. J., Kreiner, C. T., Nielsen, N., & Pedersen, P. J. (red.) (2006). *Skat, arbejde og lighed: en undersøgelse af det danske skatte- og velfærdssystem*. Kbh.: Gyldendal.
- Tyran, J.-R., & Feld, L. P. (2006). Achieving compliance when legal sanctions are non-deterrent. *Scandinavian Journal of Economics*, 108(1), 135-156.
- Tyran, J.-R., & Sausgruber, R. (2006). A little fairness may induce a lot of redistribution in democracy. *European Economic Review*, 50(2), 469-485.
- Weisdorf, J. L. (2006). From domestic manufacture to Industrial Revolution: long-run growth and agricultural development. *Oxford Economic Papers*, 58(2), 264-287.
- Østerdal, L. P. (2006). Subadditive functions and their (pseudo-)inverses. *Journal of Mathematical Analysis and Applications*, 317(2), 724-731.

Økonomisk Studienævn

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af Peter Erling Nielsen (studeleder), Jens Leth Hougaard, Mathilde Almlund (næstformand), Henrik Hansen (orlov), Henrik Jensen, Guan Yang, Morten Hedegaard og Charlie Tibu.

Beretning

Økonomisk Studienævn har ansvaret for bachelor- og kandidatuddannelser i økonomi og for de tilhørende side- og tilvalgsuddannelser. Hertil kommer, at færdige kandidater har adgang til en række økonomifag under deltagerbetalt deltidsuddannelse.

I 2006 optog BA-studiet i alt 301 (319) studerende (tal for 2005 er indsat i parentes), 155 (162) gennemførte BA-uddannelsen, og kandidatproduktion blev på 158 (165). Både optag og produktion er i tilbagegang efter flere år, hvor det er gået den anden vej. De væsentligste forklaringer er, at virkningen af et lavere opslag slår igennem, og at den midlertidige, positive effekt på produktionstallene af omlægninger af studieordningerne har udspillet deres rolle. Forbedrede STÅ-tal og en stigning i antallet af bedømte specialer synes måske at antyde, at BA- og kandidatproduktionen vil forøges i 2007.

Den reform af bacheloruddannelsen, der blev vedtaget og sat i kraft i 2005, har nu virkning på studiets 1. og 2. år og har været en succes hvad angår 1. år, men de studerendes møde med matematisk formuleret økonomi og økonomometri, som især foregår på 2. år, volder mange studerende problemer; de studerende har haft svært ved at leve op til de skærpede aktivitetskrav. Der er derfor gennemført en længere række af ekstraordinære foranstaltninger, herunder afholdelse af korte repetitionskurser og ekstraordinære eksamener. Men studietiderne er fortsat lange (på bacheloruddannelsen 45 mdr. og på kandidatuddannelsen 48 måneder). På bachelorstudiet må dette tilskrives, at mange studerende hidtil har haft svært ved at bestå især 2. årsprøve på normeret tid, og for kandidatuddannelsen gælder, at over 80 pct. af de studerende har erhvervsarbejde – på økonomområdet er det noget nær en forudsætning for at få et job, at man kan henvise til forudgående, relevant erhvervs erfaring. Adgang til deltidsindskrivning på universitetet ville være relevant for mange studerende.

Akademisk klarer vores studerende og nyuddannede

kandidater sig fremragende – der er vundet en række pris-konkurrencer, mange er optaget på internationalt anerkendte universiteter, og dimittendledigheden har næppe nogensinde været lavere.

På sidefagsuddannelsen blev optaget 3 (0), på tilvalgsuddannelserne 8 (6) og på Åben Uddannelse 67 (95). Studiet modtog ca. 125 (63) gæstestuderende i 2006.

I disse år opleves en vis nettotilgang til kandidatstudiet af økonomistuderende med bachelorgrader fra andre danske universiteter end KU. I 2002 påbegyndtes optag af udenlandske studerende på kandidatuddannelsen, og vi har nu nået en samlet studentergruppe på ca. 101 (60).

Der gøres fortsat meget for at forøge tilgangen til vores egen bacheloruddannelse, og bl.a. har vores besøgsordning været populær. I 2006 modtog vi således besøg af 48 gymnasieklasser svarende til ca. 1.050 elever.

I 2006 ny- og videreudvikledes en række fag på både BA- og kandidatuddannelserne.

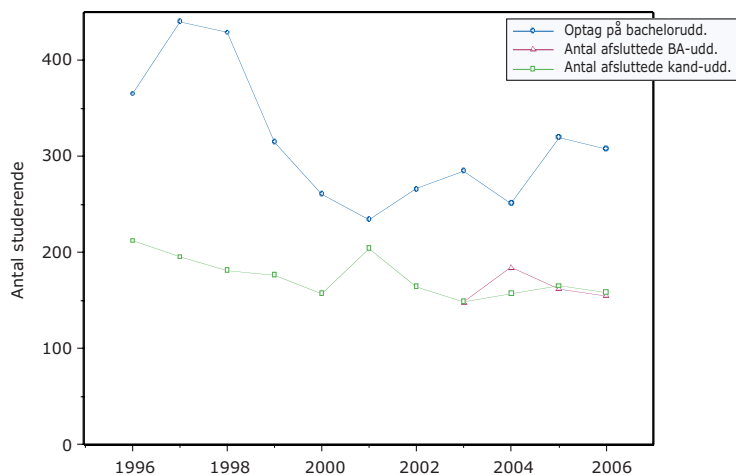
Arbejdet med at oprette kursushjemmesider, konferenceplatforme og at styrke underviserne it-færdigheder fortsætter. I 2006 er der indrettet nye specialeskriverpladser til ca. 30 studerende.

Internationaliseringen fortsætter. Socrates-udvekslingerne er i tilbagegang, da de studerende klart foretrækker studieophold ved universiteter i Nordamerika, Storbritannien og Australien. Der anlægges en stadig mere kritisk og selektiv linje ved optagelsen af udenlandske studerende.

Økonomisk Studienævn støtter udgivelsen af studentertidsskriftet "Polit'en", driften af "Polithuset", studentercaféen "Cafelitten" og andre faciliteter og aktiviteter blandt de studerende.

Statistik

Studiestatistik Økonomiuddannelsen på Københavns Universitet

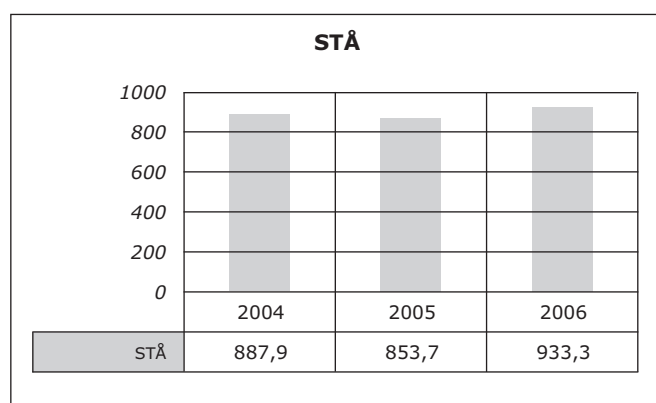
Figur 1

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				
	Økonomi	Matematik- økonomi	Matematik	Merit- overført	I alt
Økonomi, statsvidenskab	906,5	0,5	4,1	11,2	922,3
Matematik-økonomi	1,7				
Sociologi	0,4				
Meritstuderende	8,2				
Gæstestuderende	16,6				
I alt	933,3				
Åben uddannelse	6,4				

STÅ 2004-2006

Figur 2

Tabellen læses på den måde, at økonomistudiets "egne" studerende har optjent 906,5 (818,9) STÅ ved at følge studiets egne fag (tal for 2005 er indsat i parentes). I tillæg har de tjent 4,6 (3,9) ved at deltage i aktiviteter på matematik-økonomi studiet og 11,2 (10,8) på institutioner uden for Københavns Universitet.

Tilsvarende har naturvidenskabsstuderende 1,7 (3,4), meritstuderende 8,2 (8,8) og (oftest udenlandske) gæstestuderende 16,6 (21,3). Studerende, der er indskrevet på universitetet under Åben Uddannelse, har tjent 6,4 (6,5) STÅ; disse udløser "Deltagerbetalt deltidsuddannelses- taxameterbetaling" i tillæg til den opkrævede deltagerbetaling.

Studieleder Peter Erling Nielsen

Ph.d.-studienævnet for Økonomi

Medlemmer

Pr. 1.2.2004 bestod ph.d.-studienævnet af Christian Schults, Jens Erik Nielsen, Katarina Juselius og Elisabeth Hermannsen.

Beretning

Ph.d.-uddannelsen på Økonomisk Institut bygger på grundkurser taget på kandidatuddannelsen, avancerede ph.d./kandidatkurser i løbet af ph.d.-uddannelsen og avancerede korte kurser, der udbydes af Danish Graduate Programme in Economics. Derudover er der mulighed for at kurser tages i forbindelse med de studerendes udlandsophold på andre universiteter.

I 2006 har der været indskrevet 32 ph.d.-studerende. Efter et rekordhøjt antal afhandlinger i 2005 (11), har kun to afhandlinger været forsvaret i år. Institutets ph.d.-studerende forsker i mangfoldige emner inden for økonomi, for eksempel pengepolitik, arbejdsmarkedsforhold, ulandsøkonomi, økonometrisk teori, industriøkonomi, offentlig økonomi, eksperimentel økonomi, politisk økonomi, fødevarer, beslutningsteori, spilteori og meget andet. 22 studerende har været finansieret af Københavns Universitet (heraf 10 på 4+4 ordningen) og 10 af eksterne institutioner (heraf 2 på 4+4 ordningen). Institutet huser en række centre, bl.a.

CAM, ERPU, DERG, CIE, hvortil nogle – men ikke alle – ph.d.-studerende er tilknyttet i varierende grad. I løbet af 2006 er der blevet indskrevet fire internt finansierede og to eksternt finansierede ph.d.-studerende. En række af instituttets ph.d.-studerende har, i lighed med tidligere år, været på udlandsophold i USA og forskellige Europæiske lande.

I løbet af 2006 er det ugentlige ph.d.-seminar, hvor de studerende fremlægger deres arbejde, blevet åbnet for, at lærere også deltager og giver kommentarer. Erfaringerne med ændringen har været gode. Den årlige DGPE, workshop med Århus har igen været et godt forum for fremlæggelse, hvor ph.d.-studerende fra København, Aarhus og andre danske universiteter mødes. Herudover har instituttets ph.d.-studerende fremlagt arbejder på institutseminarer, centerseminarer, workshops, konferencer og andre universiteter i ud- og hjemland.

Danish Graduate Programme in Economics, der er en forskerskole, som drives af Økonomisk Institut i samarbejde med Institut for Økonomi, Aarhus Universitet, fik i 2006 en ny bevilling til dækning af perioden 2007-2009. I denne periode vil forskerskolelederen komme fra Aarhus Universitet.

I løbet af 2006 fik Kasper Meisner Nielsen, der forsvarede sin afhandling i december 2005, optaget en revideret version af et kapitel i afhandlingen i *Quarterly Journal of Economics*, et af top-fire tidsskrifterne i Økonomi.

Ph.d.-studeleder Christian Schultz

Institut for Statskundskab

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor, cand.phil. Lars Bille.

Bestyrelsen består af institutleder Lars Bille, lektor, cand.scient.pol. Marlene Wind, lektor, dr.polit. Niels-Henrik Topp, TAP-repræsentant, kontorfuldmægtig Vivi Larsen samt studenterrepræsentant stud.scient.pol. Signe R. Christiansen.

Organisation

Instituttet er organiseret med institutbestyrelse og institutleder, studienævn og studieleder (lektor, ph.d. Hanne Nexø Jensen) og ph.d.-studienævn og ph.d.-studieleder lektor Lene Hansen. Forsknings- og uddannelsesadministrativt er instituttet opdelt i tre hovedgrupper: Almen og sammenlignende statskundskab, international politik, offentlig organisation og forvaltning og tre mindre grupper: økonomi, sociologi og metode.

Adresse

Center for Sundhed og Samfund
Øster Farimagsgade 5
1353 København K
Telefon 35 32 33 66
Fax 35 32 33 99
polsci@ifs.ku.dk
www.polsci.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Instituttet blev oprettet i 1965. Det udfører forskning i politologi og varetager uddannelsen ved cand.scient.pol.-studiet, samfundsfagsstudiet og ph.d.-studiet samt undervisning ved Institut for Folkesundhedsvidenskab under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet og for et stort og voksende antal internationale udvekslingsstuderende.

Instituttet har arbejdet målrettet med fortsat at udvikle kvaliteten i forskningen og den forskningsbaserede undervisning inden for den givne budgetramme ved aktivt at understøtte forskernes deltagelse i internationale forskningsprojekter, konferencer og netværksopbygning og -pleje, international publicering og ved afholdelse af regelmæssige forskningsseminarer. Instituttet har været aktivt i Den Politologiske Forskerskole i Danmark, som instituttet huser foreløbig frem til 2007. Instituttet er aktivt i og hjemsted for Centre for Baltic Sea Region Studies under Øresundsuniversitetet og KU's satsningsområde "Europa i forandring", ligesom instituttet bidrager substantielt til KU's satsningsområde "Religion i det 21. århundrede". Endelig har instituttet indledt et samarbejde med Forsvarsakademiet mhp. en styrkelse af forskningen i det civile samfund og sikkerhed i Mellemøsten samt med uddannelsessektionen på Søværnets Officersskole.

Instituttet har desuden været vært for en række konferencer og seminarer med deltagelse af internationale forskere.

Ved instituttet var der ved udgangen af 2006 19 eksternt finansierede forskningsprojekter fordelt på 15 medarbejde-

re med samlede bevillingstilsagn på 18 mil. kr., og instituttet havde samarbejds- og udvekslingsaftaler med 61 udenlandske universiteter.

Uddannelserne er blevet justeret og effektiviseret blandt andet på baggrund af de studerendes løbende evalueringer. Kvalitetssikringsarbejdet har været fokuseret på udviklingen af en kvalitetskultur gennem blandt andet afholdelsen af best practice møder og gennemførelsen af forsøg med seminarformen. Tilsvarende har forskeruddannelsen gennemgået et løft.

I december 2003 blev instituttets "Strategiplan 2004-2009" vedtaget. Den omfatter de strategiske mål inden for instituttets forskning, uddannelser, forskningsbaserede efter- og videreuddannelser, dokumentation, formidling og kommunikation, institut- og studieadministration samt personalepolitik. Det konkrete arbejde med at implementere strategiplanen blev påbegyndt i 2004 og er blevet fortsat i 2006.

Instituttets alumneforening er blevet reaktiveret under navnet "Politologisk Netværk" og havde ved udgangen af 2006 200 medlemmer.

Instituttet har fortsat professionaliseringen og digitaliseringen af dets administration mhp. at forbedre såvel den eksterne som den interne kommunikation, hvilket bl.a. er sket ved at redesigne instituttets hjemmeside, således at søgemulighederne er blevet forbedret. Herudover har instituttet lagt betydelige ressourcer i implementeringen af den af ministeriet pålagte nye studieordning samtidig med administrationen af den gamle.

I forbindelse med instituttets flytning i 2005 er der siden blevet lagt vægt på at forbedre faciliteterne for de studerende ved instituttet, idet der bl.a. er blevet etableret 16 permanente specialeskriverpladser med trådløst internet samt langt bedre faciliteter i et nyt og større bibliotek, ligesom der på tværs af centrets institutter er etableret fælles edb- og kopi-faciliteter for de studerende på centret.

Herudover har instituttet fået mulighed for at etablere otte permanente arbejdspladser til gæsteforskere, således at instituttet nu har væsentligt bedre mulighed for at tilbyde både indenlandske og udenlandske gæsteforskere ophold ved instituttet.

Oplysninger om faget og forskerprofiler kan også hentes på internettet på www.polsci.dk.

Personaleforhold

Instituttet var pr. 31. december 2006 arbejdsplads for 56 videnskabelige medarbejdere, heraf 13 ph.d.-stipendiater samt 19 teknisk administrative medarbejdere. Hertil kommer 2 videnskabelige medarbejdere på orlov.

Instituttet har i 2006 besat følgende stillinger:

Professorat i almen og sammenlignende statskundskab. Der var 9 ansøgere (alle mænd) til stillingen. 5 ansøgere blev fundet kvalificeret. Peter Kurrild-Klitgaard tiltrådte den 1.3.2006.

To lektorater i almen og sammenlignende statskundskab. Der var 4 ansøgere (3 mænd og 1 kvinde) til stillingerne – af hvilke 3 blev fundet kvalificeret (2 mænd og 1 kvinde). Adjunkturene blev besat med Kasper Møller Hansen og Karina Pedersen. Begge tiltrådte den 1.8.2006.

Adjunktur i europæisering. Der var 2 ansøgere (1 mand og 1 kvinde) til stillingen. Begge ansøgere blev fundet kvalificeret. Dorte Sindbjerg Martinsen tiltrådte den 1.2.2006.

Henrik Stampe Lund er fra den 1.10.2006 og frem til den 31.7.2007 ansat som forskningsadjunkt under KU's satsningsområde "Europa under forandring".

Carina Bischoff er den 1.7.2006 tiltrådt en 3-årig stilling som forskningsadjunkt mhp. gennemførelse af et FSE-finansieret postdoc-projekt om "The Impact of Political Competition on Democratic Performance and Power: The American World Order and the Politics of Adaptation".

Lektor Per Kongshøj Madsen har fået forlænget sin orlov til og med den 31.1.2009 med henblik på varetagelse af en stilling som professor med særlige opgaver ved Ålborg Universitet.

Lektor Mikkel Vedby Rasmussen har fået bevilget orlov i perioden 1.9.2006-31.8.2009 med henblik på varetagelse af en stilling som direktør for Dansk Institut for Militære Studier.

Lektor Peter Viggo Jakobsen er efter endt orlov vendt tilbage til sin stilling som lektor i international politik den 1.9.2006.

Erik Møller er ansat som amanuensis i økonomi i perioden 1.7.2006-30.6.2007.

Niels Landvad er ansat som amanuensis i metode i perioden 1.12.2006-31.12.2007.

Jesper Myrup er fratrudd sin amanuensisstilling den 7.8.2006.

Laust Hallund er den 1.2.2006 ansat som AC-fuldmægtig i instituttets administration mhp. varetagelse af meritsager, erhvervsvejledning m.m.

Erik Guldborg blev den 1.2.2006 ansat som it-medarbejder i instituttets administration.

Sofie Petersen blev den 1.4.2006 ansat som studiesekretær i instituttets administration.

Majbritt Emanuel har været ansat som vikar i instituttets administration i perioderne 18.1.-17.4. og 29.5.-28.8.2006.

Anne Thomsen er efter endt orlov vendt tilbage til sin stilling som forskningsadministrator i instituttets administration den 1.11.2006.

Studiesekretær Hanne Bager er den 31.10.2006 fratrudd sin stilling i instituttets administration.

Studiesekretær Helle Bek Mikaelson er den 31.10.2006 fratrudd sin stilling i instituttets administration.

Studiesekretær Suzanne Abecassis er den 1.11.2006 ansat i et 6 måneders vikariat.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsprofil udgøres primært af de tre politologiske deldiscipliner komparativ politik, international politik samt offentlig forvaltning og organisation. Inden for disse har instituttet udvalgt følgende satsningsområder:

1. Magt og demokrati

Indsatsen inden for komparativ politik lægger særlig vægt på studier af det 21. århundredes magt og demokratiproblemer. Centralt er forskning i politikens medialisering, i europæiske politiske institutioner og aktører, i politisk identitet, i de politiske partier, i Folketinget, i vælgeradfærd samt i politisk teori- og begrebshistorie. Ved studiet heraf fokuseres på politikkdannelse, politiske beslutningsprocesser og politikforståelse med henblik på at bidrage til den internationale teoriudvikling inden for centrale dele af komparativ politik.

2. Europæisk integration og sikkerhed

Indsatsen inden for international politik lægger særlig vægt på studier af europæisk integration og regional og global sikkerhed. Den europæiske integrations unikke karakter rejser krav om begrebsudvikling og videreudvikling af international politik-teori. Derudover fokuseres på sammen-

hængen mellem integration og sikkerhed og på identitetsmæssige udviklinger på nationalt og regionalt niveau. Empiriske cases (eksempelvis Mellemøsten, Amerikansk udenrigspolitik og forholdet mellem regionalisering og globalisering) er udvalgt med sigtet at bidrage til den internationale teoriudvikling inden for centrale felter som neo-realisme, udenrigspolitikteori og sikkerhedsteori.

3. Offentlig sektor i opbrud

Indsatsen inden for offentlig forvaltning og organisation lægger særlig vægt på analyse af magt, forandring og opbrud i den offentlige sektors organisering og grænser, herunder grænserne mellem det nationalstatslige og det internationale, mellem politik og forvaltning samt mellem offentlig og privat. Historiske institutioners påvirkning af nutidens forvaltning, forvaltningspolitikens udvikling og implementering samt udviklingen i offentlige værdier er eksempler på centrale empiriske forskningstemaer. Analyserne af forvaltningspolitikken har fokus på en række del-elementer, herunder offentlig ledelse, kontraktstyring, evaluering, uldlicitering og fritvalgsordninger. Herved tilsigtes også at bidrage til den internationale teoriudvikling inden for centrale dele af forvaltnings- og styringsteori.

4. Politikens europæisering – europæiseringens politik

Forskningen inden for dette satsningsområde vil have fokus på analyse af integration, udvidelse, sikkerhed, politikkdannelse, regulering, implementering og evaluering i Europa. Indsatsen vil inkludere analyser af det nationale i det europæiske samt Europas udvikling i den globale kontekst. Empirisk forankrede analyser af europæiske politiske institutioner og aktører og disses samspil med og gensidige påvirkning af de nationale institutioner og aktører, europæiseret forvaltning samt regionaliseringsprocesser vil ligeledes være aktuelle.

Ved siden af disse hovedområder udfører instituttet også forskning i:

5. Økonomi og økonomisk politik

Området er koncentreret omkring økonomisk teori og økonomisk historie, økonomisk politik og arbejdsmarkedspolitik, herunder den vedvarende sociale udstødning som følge af et fortsat stort arbejdsløshedspå problem i hele Europa.

6. Sociologi og sociale forhold

Fokuserer på områderne 1) Familie, identitet og medborgerskab. 2) Familien under forandring. 3) Forholdet mellem arbejdsliv, familieliv og forvaltning i et kønsperspektiv. 4) Køn i den akademiske organisation med særlig vægt på analyser af baggrunden for kønsskævheden i uddannelse og forskning.

7. Metode

Innovation og udvikling af kvalitative og kvantitative metoder, evaluerings- og analysemodeller samt videnskabshistorisk, videnskabssociologisk og videnskabsteoretisk begrebsafklaring og udvikling.

Andre ph.d.-projekter

I året 2006 har følgende været indskrevet som ph.d.-stipendiater ved instituttet. Som angivet i parentes har nogle arbejdsplads andre steder:

Rebecca Adler-Nissen (stipendium, instituttet): Europe in Bits and Pieces: The Impact of Opt-Outs and Flexibility Measures in the Dynamics of European Integration.

Ali Alfoneh (stipendium, FSE) Back to the Garrisons? Civil-Military Relations in post Cold War Middle Eastern Politics

Winnie Bothe (DIIS): Local Politics and Education in Nepal: Does Decentralization empower the Poor.

Inge Storgaard Bonfils (stipendium, Center for Ligebehandling af Handicappede): Magt og grænsedannelse i handicappolitiken.

Olaf Corry (stipendium, instituttet): Problem-definition in the Anti-Globalisation Debate: A Case Study.

Ulrik Pram Gad (stipendium, Satsningsområdet): Danskheden, EU og de fremmede.

Søren Gilsaa (Center for Afrikastudier): Islam og demokratisering i Tanzania.

Caroline Grøn (stipendium, instituttet): Tillid som styreværktøj – mere effektivitet og legitimitet?

Martin Harrow (stipendium, DIIS): Al-Quaida som globalt franchise i international terrorisme.

Thomas Mandrup Jørgensen (stipendium, DIIS): The Use of PMC's weak African States.

Charlotte Kira Kimby (stipendium, MODINET): Internettets betydning for demokratiseringen af hverdagslivet – eksemplificeret ved sygdomsbekæmpelse.

Alan Klæbel (stipendium, instituttet): The Social Structure of Europe – A Sociational Perspective on European Integration in Modern Era.

Kristian Søby Kristensen (DIIS): The Futures of NATO: Managing the Globalization of Security.

Signe Kromann-Rasmussen (DMU): Catchment Management at European and National Levels.

Amin Massoudi-Alavi (stipendium, DIIS): Developing Countries, WTO and its Dispute Settlement Mechanism.

Liv Maadele Mogensen (stipendium, instituttet): Små staters autonomi i forskellige former for internationale/regionale monetære systemer.

Birgitta Gomez Nielsen (stipendium, boligpolitik): En ny tids boligpolitik?

Camilla Palmhøj Nielsen (stipendium, Center for Medicinsk Teknologivurdering): Implementering af MTV.

Steen Nordstrøm (DIIS): Naturressourcekonflikter; hvor de opstår, hvad de skyldes, og hvordan de stoppes.

Kajsa Ji Noe Oest (stipendium, FSE): The Alliance Game on Unipolar Terms – the States' Struggle of Alliance Strategies 1989-2003.

Tore Vincents Olsen (stipendium, instituttet): Konstitucionalisme i EU – kan de demokratiske retsstatsprincipper overleve?

Karen Lund Petersen (stipendium, instituttet): International terrorisme: Virksomheden som sikkerhedspolitisk aktør.

Martin Jess Pilegaard (DIIS): The European Union in International Relations – Explaining the Everything but Arms Initiative.

Helle Poulsen (stipendium, instituttet): Promoting Gender Equality in Development Cooperation: Gender Mainstreaming as Strategy.

Anne Rasmussen (stipendium, instituttet): Third Chamber – an Institutional Comparison of Conciliation Procedures in the EU, Germany and the US.

Marc-Olivier Rubin (stipendium, FSE): The Politics of Famine.

André Sonnichsen (stipendium, instituttet): Kollektive identiteter og demokratisk konsolidering i post-apartheid i Sydafrika – en diskursteoretisk analyse.

Maja Møller Sousa (stipendium, instituttet): Decision-Making Processes in the European Union and Denmark: The Adequacy of the Danish Model and the Question of Change in International Theory.

Camilla Tenna Nørup Sørensen (stipendium, instituttet): The Taiwan Strait Conflict and its Influence on the Security Situation in Northeast Asia.

Catharina Umar Sørensen (DIIS): Euroscepticism and Exclusionary Populism as defensive Reactions to Challenges to the Nations-State.

Bent Thaarup (stipendium, Told & Skat): Den statslige overtagelse af selskabs ligningen.

Peter Toft (stipendium, FSE): Fading Great Power: Russia and the Struggle of Adaption 1989-2002.

Trine Villumsen (stipendium, instituttet): A New European Security Discourse in the Making.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Professor Jens Bartelson: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. afhandlinger på European University Institute, Firenze og Uppsala University.

Lektor Lars Bille: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. doktordisputats på Institutt for Statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

Docent Tom Bryder: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling på Churchill College & Centre for International Politics, Cambridge.

Lektor Birthe Hansen: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. lektor på Mellemøststudier, SDU, vedr. chef for Dansk Institut for Militære Studier, Forsvarsakademiet samt vedr. forsker på Dansk Institut for Militære Studier, Forsvarsakademiet.

Professor Hanne Foss Hansen: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedrørende et professorat på Aalborg Universitet, en dr.polit.-afhandling på Universitetet i Bergen; en dr.philos.-afhandling på Universitetet i Oslo samt en ph.d.-afhandling på Aalborg Universitet.

Professor Jens Hoff: har deltaget i bedømmelsesudvalg/Prøve seminar (1.opponent) vedr. ph.d.-afhandling på Örebro universitet, Sverige.

Lektor Henrik Jensen: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. disputats ved Lund universitet.

Professor Morten Kelstrup: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. professorudnævnelse på Oslo Universitet. Lektorat på RUC og været bedømmer for Norges Forskningsråd.

Professor Tim Knudsen: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling ved Saxo-Instituttet, KU.

Professor Peter Kurrild-Klitgaard: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. et adjungeret professorat i statskundskab på Institut for Statskundskab; SDU, vedr. et professorat i europæisk regulering & politik på International Centre for Business & Politics, CBS samt vedr. et lektorat i offentlig forvaltning, Institut for Statskundskab, AU.

Lektor Henrik Larsen: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. et adjunktur/lektorat i international politik, Odense Universitet.

Lektor Martin Marcussen: Har deltaget i bedømmelses-

udvalg vedr. et lektorat på Roskilde Universitetscenter og vedr. ph.d.-afhandling på Aarhus Universitet.

Lektor Karsten Ronit har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling, Aberdeen University.

Lektor Marlene Wind: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. en seniorforskerstilling på Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS.

Professor Ole Wæver: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. et professorat i international politik på Helsinki Universitet.

Tillidshverv

Instituttets medarbejdere bestrider en lang række tillidshverv, som det vil være for omfattende at omtale her. Se instituttets årsberetninger (www.polsci.ku.dk).

Formidling

Udgivervirksomhed

Instituttets medarbejdere driver det ikke-kommercielle forlag "Politiske Studier", som primært publicerer instituttets forskning. Mikkel Vedby Rasmussen er ansvarlig for forlaget. Instituttet udgiver desuden ph.d.-afhandlinger, en årlig "Forskningsplan" samt følgende skriftserier: Arbejdsrapportserie (AP, gul serie), Undervisningsserie (US, rosa serie) og en Specialeserie (SS, lysegrøn serie). Der arbejdes løbende med udviklingen af disse serier. Studienævnet udgiver informations- og debatbladet "Statskundskab Kontakt", der udkommer en gang om måneden. Instituttet yder økonomisk støtte til tidsskriftet "Politik", som udkommer kvartalsvis. Publikationerne kan fås ved henvendelse i Bogladen på Center for Sundhed og Samfund samt for "Politiks" vedkommende på www.politologiske.dk.

Instituttet publicerer en dansk og engelsksproget hjemmeside på internettet (www.polsci.ku.dk). Her findes information om instituttets forsknings- og uddannelsesaktiviteter og praktiske oplysninger til brug for danske og udenlandske forskere og studerende. Hjemmesiden udbygges løbende til et centralt redskab for instituttets interne og eksterne kommunikation.

Redaktionelle hverv

Instituttets medarbejdere bestrider en lang række redaktionelle hverv, som det vil være for omfattende at omtale her. Se instituttets årsberetninger (www.polsci.ku.dk).

Konferencer mv.

Seminar: "Religion og politik i komparativt perspektiv" den 16. februar 2006 ved adjunkt Anders Berg Sørensen. Seminaret blev finansieret af satsningsområdet "Religion i det 21. århundrede".

Seminar "Europeanisation – Theorising and Researching on the Impact of Europe" den 16. februar 2006 på Institut for Statskundskab ved professor Morten Kelstrup og adjunkt Dorthe Sindberg Martinsen.

Seminar: "Britain, France and the EU in the UN Security Council – med Christopher Hill" på Institut for Statskundskab den 14. marts 2006 ved professor Morten Kelstrup.

Nordisk ph.d.-kursus om 'Human Rights and Constitutionalism' på Marriot Hotel den 28. maj-2. juni 2006 ved lektor Marlene Wind.

TRESS konference – EU-Kommissionsbaseret netværk

om implementering af social sikringsforordning den 12. juni 2006 på Institut for Statskundskab ved adjunkt Dorthe Sindberg Martinsen. Konferencen blev finansieret af TRESS.

"Mare Europaeum. Summer School in Baltic Sea Region Studies", den 23. juli-6. august 2006, finansieret af EU's Erasmus Mundus Programme ved Uffe Jacobsen (medarrangør).

Konference: "Forfatning uden forfatningstraktat" på Institut for Statskundskab den 28. september 2006 ved lektor Marlene Wind.

Seminar "The Islamic Challenge" ved adjunkt Anders Berg Sørensen med professor i komparativ politik Jytte Klausen, Brandeis University den 3. oktober 2006.

EU-forskningsseminarer den 9. juni på Institut for Statskundskab samt den 3. november 2006 med satsningsområdet "Europa i Forandring" EU's 7. rammeprogram ved professor Morten Kelstrup.

Seminar: "Den realistiske tradition i Danmark" den 13. november 2006 på Institut for Statskundskab ved lektor Birthe Hansen.

Konferenceseminar: "The Collapse of the European Constitutional Project" med Andrew Moravcsik på Institut for Statskundskab den 17. november 2006 ved lektor Marlene Wind.

Seminar "The Geopolitics of Europe's Identity" på Institut for Statskundskab den 15.-16. december. 2006 ved lektor Noel Parker. Seminaret blev finansieret af bevilling fra satsningsområdet "Europa i forandring".

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Den Politologiske Forskerskole

Instituttet bidrager sammen med Copenhagen Business School, Roskilde Universitetscenter, Aalborg Universitet, Aarhus Universitet, Syddansk Universitet, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut og Danmarks Forvaltningshøjskole – og med økonomisk støtte fra Forskeruddannelsesrådet – til Den Politologiske Forskerskole i Danmark, der fysisk er placeret på instituttet og har professor Ole Wæver som leder. Forskerskolen skal koordinere og fremme tværinstitutionelt samarbejde omkring forskeruddannelse inden for de politologiske hovedområder samt være med til at sikre, at de deltagende institutters ph.d.-uddannelser forankres i stærke, tværgående miljøer med forskning på internationalt niveau.

Politologisk Forskerskole arrangerer og formidler ph.d.-kurser – først og fremmest via hjemmesiden <http://pol-forsk.dk> og nyhedsbrevet Neposnews. Politologisk Forskerskole har endvidere taget initiativ til at opbygge et internationalt netværk for udbud af kurser af relevans for ph.d.-studerende. Se <http://nepos.net>.

Centre for Baltic Sea Region Studies

Instituttet huser Centre for Baltic Sea Region Studies, der er oprettet på baggrund af den interesse, som de store samfundsmæssige omvæltninger i 1989-1991 skabte for Østersøregionens politiske, socioøkonomiske og sociokulturelle udvikling og integrering i det europæiske samarbejde. Centret har til formål at styrke forskningssamarbejdet om Østersøregionen med fokus på demokratisering, europæisering og regionalisering og at arbejde for etablering af en samfundsvidenskabelig kandidatuddannelse i 'Baltic Sea Region Studies'. Lektor Uffe Jakobsen er centerleder.

Danmarks Forvaltningshøjskole og Fonden Realdania

Instituttet har indgået en samarbejdsaftale med Danmarks Forvaltningshøjskole med henblik på vidensudveksling og deltagelse i konkrete og afgrænsede projekter af gensidig interesse og en partnerskabsaftale med Realdaniafonden, hvori bl.a. Sociologisk Institut og Institut for Antropologi også deltager mhp. finansiering og gennemførelse af "Center for Bolig og Velfærd – Realdania Forskning".

Gæsteforskere

Følgende forskere har opholdt sig ved instituttet mere end en måned:

Gæsteforsker Annika Bergman, Political Science, Edinburgh, Skotland (marts-april).

Ph.d.-studerende Michael Strange, Department of Government, University of Essex, England (maj-november).

Instituttets adjungerede professorer

Barry Bozeman, Georgia Tech, Georgia, USA.

Barry Buzan, London School of Economics, England.

John Campbell, professor, Dartmouth College, USA.

John A. Hall, McGill University, Canada.

Joseph Weiler, professor, Harvard Law School, USA.

Bernd Henningsen, Ostsee Kollegium, Berlin, Tyskland.

Evert Vedung, Uppsala universitet, Sverige.

Forskningsophold i udlandet

Jens Hoff; professor: Academic visitor ved Oxford Internet Institute, Oxford University, England, 1. maj-8. juni 2006.

Peter Viggo Jacobsen; lektor: Forskningsophold ved MIT Security Studies Program, Massachusetts Institute of Technology, USA, 1. august 2006-31. januar 2007. Opholdet er finansieret af bevilling fra FSE.

Alan Klæbel; ph.d.-studerende: Adjunct faculty ved American University, Washington DC, USA, 26. august-28. december.

Rebecca Adler-Nielsen; ph.d.-studerende: Visiting researcher ved European University Institute, Firenze, Italien, September-december 2006.

Karina Pedersen; lektor: Visiting scholar ved Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung, Tyskland, september 2006.

Karsten Ronit; lektor: Visiting professor ved Elliott School of International Affairs, Washington, DC, USA, august-december 2006.

André Sonnichsen; ph.d.-studerende: Visiting research fellow ved Witwatersrand Institute for Social and Economic Research (WISER), University of the Witwatersrand, Johannesburg, South Africa, juli-december 2006.

Camilla T.N. Sørensen; ph.d.-studerende: Research fellow i Beijing og Shanghai, Kina, 22. oktober-2. november 2006.

Fabrizio Tassinari; forskningsadjunkt: Visiting research fellow ved Centre for European Policy Studies (CEPS), Holland, januar-juli 2006.

Trine Villumsen; ph.d.-studerende: Visiting fellow ved Programme for Strategic and International Security Studies (PSIS), Graduate Institute of International Studies Geneva, Schweiz, 1. januar 2006-31. december 2006.

Ole Wæver; professor: Visiting Researcher ved University of California, Santa Cruz, USA, 1. oktober 2005-5. august 2006.

CEBAST – Centre for Baltic Sea Region Studies**Ledelse**

Centret ledes af centerleder, lektor, ph.d. Uffe Jakobsen.

Organisation

Centret blev oprettet i 2002 af Øresundsuniversitetets rektorforsamling som et led i den danske og svenske regerings bestræbelser på at øge integrationen i Øresundsregionen gennem et tættere samarbejde om forskning og uddannelse. De medvirkende institutioner var samfundsvidenskabelige og humanistiske fag ved Copenhagen Business School, Københavns Universitet, Lunds universitet og Roskilde Universitetscenter. Efter den 3-årige forsøgsperiode enedes centrets styregruppe om, at centret skulle fortsætte som et samfundsvidenskabeligt center ved Københavns Universitet. Centret huses af Institut for Statskundskab.

Adresse

Center for Sundhed og Samfund
Øster Farimagsgade 5
1353 København K
Telefon 35 32 34 06
Fax 35 32 33 99
balticstudies@ifs.ku.dk
www.balticstudies.org

Centerlederens årsberetning

Baggrunden for centrets oprettelse var de store samfundsmæssige forandringer i de post-sovjetiske lande og i Østersøregionen som helhed siden omvæltningerne i Østeuropa i 1989 og den voksende interesse for det regionale samarbejde i politiske kredse, i erhvervslivet og i den almindelige offentlighed samt blandt forskere. EU's udvidelse i 2004 med otte tidligere Østbloklande har igen øget interessen for det regionale samarbejde i Østersøregionen. Centret fokuserer på tre sammenhængende forandringsprocesser: Demokratisering, Europæisering og Regionalisering. Disse processer analyseres både på lokalt, nationalt, regionalt og internationalt niveau. EU har i hele perioden, men især efter Østudvidelsen i 2004, stået som en central faktor i forandringsprocesserne. Centret samarbejder derfor tæt med Københavns Universitets satsningsområde 'Europa i Forandring' og med Lunds universitets 'Centrum for Europaforskning'.

Forskningen inden for centrets rammer omfatter den politiske, socioøkonomiske og sociokulturelle udvikling med fokus på bl.a. politiske institutioner og aktører, demokratisering og menneskerettigheder, privatisering og overgang til markedsøkonomi, regionens placering i den internationale konkurrence, national og regional identitetsdannelse i historisk og aktuelt perspektiv, sikkerhedspolitik samt EU-integrationen og konsekvenserne heraf for de enkelte medlemslande og regionen som helhed. Centret har indledt et samarbejde Ancona Universitet i Italien og andre universiteter i Adriaterhavsregionen om udvikling af et komparativt forskningsprojekt og i fællesskab afholdt en konference i juni 2006 i Ancona. I forlængelse af en konference i sidste år har centret i 2006 medvirket ved udgivelsen af bogen "Wider Europe: Nordic and Baltic Lessons to Post-Enlargement Europe" med et udvalg af konferencens indlæg i samarbejde med Dansk Institut for Internationale Studier.

Undervisningen, der udbydes via centret, består dels af et introduktionsmodul omhandlende regionens historiske, kulturelle, sociale, økonomiske og politiske forhold, der udbydes i et samarbejde mellem de samfundsvidenskabelige institutter ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet samt Det Juridiske Fakultet, dels af kurser og vejledning, der udbydes af de enkelte institutter. Centret har i 2006 været medarrangør af Mare Europeum. Summer School in Baltic Sea Region Studies, finansieret af EU's Erasmus-Mundus-program, som var en succes med 25 deltagere udvalgt blandt 200 ansøgere fra alle verdensdele. Centret deltager i arbejdet med opbygning af kandidatuddannelse i Østersøregionsstudier og arbejder parallelt med udvikling af et Joint European Programme i Baltic Sea Region Studies i samarbejde med Humboldt universitetet i Berlin, Turku universitet i Åbo og universiteter i Stockholm, Tartu, Riga, Kaunas og Gdansk. Centret deltager desuden i det nordisk-baltisk-russiske netværkssamarbejde Transition Studies: Understanding Societal Change Developing a Regional Network of Transition Studies Programmes, finansieret af Nordisk Ministerråd.

Centret udgiver nyhedsbrevet "CEBAST News" en gang i kvartalet og har en hjemmeside med yderligere informationer om det forsknings- og uddannelsesmæssige samarbejde og med links til vidensbanker samt oplysninger om begivenheder, konferencer, bogudgivelser, job- og stipendiemuligheder mv.

Centerleder Uffe Jakobsen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	39,90	0,69	40,58
DVIP	12,83	0,00	12,84
STIP	9,67	1,31	10,98
TAP	28,92	1,67	30,58
Årsværk i alt	91,32	3,67	94,98
Løn med årsværk	38.777,99	1.185,89	39.963,88
Løn uden årsværk	111,53	-190,09	-78,56
Øvrig drift	3.903,16	2.511,40	6.414,56
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>42.792,68</i>	<i>3.507,21</i>	<i>46.299,89</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Intern

Bang, Henrik Paul; lektor.
 Bartelsson, Jens Erik; professor.
 Berg-Sørensen, Anders; adjunkt.
 Bischoff, Carina; forskningsadjunkt.
 Bild, Tage Nørrelund; lektor.
 Boolsen, Merete Watt; lektor.
 Bryder, Tom; lektor.
 Christensen, Bolette Møller; lektor.
 Clemmensen, Simon Holmen; forskningsassistent.
 Crone, Ida Christine; adjunkt.
 Hansen, Birthe; lektor.
 Hansen, Hanne Foss; professor mso.
 Hansen, Kasper Møller; lektor.

Hansen, Lene; lektor.
 Heurlin, Bertel; lektor.
 Hoff, Jens Villiam; professor mso.
 Jakobsen, Uffe; lektor.
 Jensen, Carsten; forskningsassistent.
 Jensen, Henrik Skildal; lektor.
 Jensen, Liselotte Skovgaard; lektor.
 Jørgensen, Torben Beck; professor.
 Kelstrup, Morten; professor mso.
 Kirstein, Jan Erik Wassmann; amanuensis.
 Knudsen, Tim Frydshou; professor.
 Larsen, Henrik; lektor.
 Markussen, Martin Osvald; lektor.
 Martinsen, Dorte Sindbjerg; adjunkt.
 Mortensen, Jens Ladefoged; adjunkt.
 Myrup, Jesper; amanuensis.
 Nielsen, Camilla Palmhøj; forskningsassistent.
 Nielsen, Hans Jørgen; lektor.
 Nielsen, Lis Højgaard; lektor.
 Parker, Maxwell Noel Lewis; lektor.
 Pedersen, Karina; adjunkt.
 Pedersen, Lene Holm; adjunkt.
 Rasmussen, Anne; forskningsassistent.
 Rasmussen, Mikkel Vedby; lektor.
 Rasmussen, Morten; adjunkt.
 Ronit, Karsten; lektor.
 Tassinari, Fabrizio; postdoc.
 Topp, Niels-Henrik; lektor.
 Vrangbæk, Karsten; lektor.
 Wind, Marlene; lektor.
 Wivel, Anders; lektor.
 Wæver, Ole; professor.

STIP Intern

Adler-Nissen, Rebecca; ph.d.-studerende.
 Corry, Thomas Olaf; ph.d.-studerende.
 Grøn, Caroline; ph.d.-studerende.
 Klæbel, Alan; ph.d.-studerende.
 Mogensen, Liv Maadele; ph.d.-studerende.
 Petersen, Karen Lund; ph.d.-studerende.
 Sonnichsen, André Gertz; ph.d.-studerende.
 Sousa, Maja Møller; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Camilla Tenna Nørup; ph.d.-studerende.
 Villumsen, Trine; ph.d.-studerende.

STIP Ekstern

Alfoneh, Ali; ph.d.-studerende.
 Kimby, Charlotte Kira; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Birgitta Gomez; ph.d.-studerende.
 Oest, Kajsa Ji Noe; kandidatstipendiat.
 Toft, Peter; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Corry, Thomas Olaf; Constructing a global polity.
 Olsen, Tore Vincents; Union Philosophies. A Study of Different Approaches to the European Union's Public Philosophy Identified in the Convention on the Future of Europe.
 Pilegaard, Martin Jess; Between Coherence and Fragmentation. The EU's Everything But Arms Initiative. A Study of Policy Change in a Compartmentalised Political System.
 Toft, Peter; The War of the Vanquished Fallen Great Powers And Responses To Collapse 1815-2004.

Fondsbevillinger

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

- New conflicts – New form and implementation force (Ole Wæver) kr. 1.860.900.
- Religion and Conflict – Approaching Radical Islamism in International Relations (Ole Wæver) kr. 1.724.400.

FSE Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (gl. SSF)

- American Coercive Diplomacy after September 11 – Why are the results so poor? (Peter Viggo Jakobsen) kr. 190.500.
- Democracy and Unipolarity in the Middle East (Birthe Hansen) kr. 2.351.400.
- Facing Europe – Northern European Central Bankers in Transformation (Martin Marcussen) kr. 360.000.
- Med borgeren i centrum – udbredelse og udformning af borgerservice centre i forbindelse med strukturreformen (Lene Holm Pedersen) kr. 669.000.
- Parties and Policies in Parliament (Peter Kurrild Klitgaard) kr. 594.000.
- The impact of political competition on democratic Performance (Carina Bischoff) kr. 1.246.200.

Gent University

- Organising, training and setting up Networks on the European-coordination of social security systems (Dorte Sindbjerg Martinsen) kr. 53.700.

Realdania

- Boligpolitik som institutionelt opbrud og policyforandring (Lotte Jensen) kr. 1.175.700.

Publikationer

- Bartelson, J.: The concept of sovereignty revisited. *European Journal of International Law* vol. 17, no. 2, s. 463-474. 2006.
- Bartelson, J.: Y a-t-il encore des relations internationales? *Études Internationales* vol. 37, no. 2, s. 241-256. 2006.
- Bartelson, J.: Making sense of global civil society. *European Journal of International Relations* vol. 12, no. 3, s. 371-395. 2006.
- Bartelson, J.: Foreword. i: State sovereignty and intervention: a discourse analysis of interventionary and non-interventionary practices in Kosovo and Algeria s. xi-xiii. Helle Malmvig. Routledge, London 2006.
- Bartelson, J.: The critique of the state. 332 s. Ivanami Shoten, Tokyo 2006.
- Berg-Sørensen, A.: Religionens rolle i den offentlige debat og det politiske liv? *Kirken i dag* årg. 5, nr. 1, s. 6-7. 2006.
- Berg-Sørensen, A.: Religion og politik i opbrud? Den muslimske udfordring i Europa. Anmeldelse af Jytte Klausen: The Islamic challenge: politics and religion in Western Europe. Oxford, 2005. Nyhedsbrev. Københavns Universitets satsningsområde. Religion i det 21. århundre Nr. 19, marts, 2006.
- Berg-Sørensen, A.: Hinsides sekularisme og hvad så? *Religionsvidenskabeligt tidsskrift* nr. 48, 2006, s. 59-72. 2006.
- Berg-Sørensen, A.: Anmeldelse af Bo Kristian Holm: *Krig – dens legitimitet i religion og politik*. Århus, 2006. *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* nr. 48, s. 97-99. 2006.

- Berg-Sørensen, A.: Politicising religion. *Political Theory* vol. 34, no. 6, s. 800-806. 2006.
- Berg-Sørensen, A.: Cultural governance, democratic iterations and the question of secularism: the French headscarf affair. *Nordic Journal of Religion and Society* vol. 18, no. 2, s. 57-74. 2006.
- Berg-Sørensen, A., Engel, F.: (red.). Religion & politik. *Tidsskriftet Politik* årg. 9, nr. 1, 112s. 2006.
- Bille, L.: Det nye flertal. Dansk partipolitik 2001-2005. 143 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2006.
- Bille, L.: Politisk kronik 2. halvår 2005. *Økonomi & Politik* årg. 79, nr. 2, s. 71-81. 2006.
- Bonfils, I.S.: Den handicappolitiske aktør. 341 s. København, Institut for Statskundskab 2006.
- Foss Hansen, H.: Evidensbevægelsen: hvorfra, hvordan og med hvilke konsekvenser? *Unge Pædagoger* Juli, nr. 3., s. 27-34. 2006.
- Foss Hansen, H.: (red.). Den organiserede forvaltning: politik, viden og værdier i samspil. 240s. Forlaget Politiske Studier, København 2006.
- Foss Hansen, H.: Kvalitet, kreativitet og pluralisme. i: Den organiserede forvaltning: politik, viden og værdier i samspil s. 7-17. Hanne Foss Hansen (red.). Forlaget Politiske Studier, København 2006.
- Foss Hansen, H.: Forskningsevaluering – de mange ansigter. *Forskningspolitik* årg. 29, nr. 1, s. 4-5. 2006.
- Foss Hansen, H., Bhatti, Y., Rieper, O.: Evidensbevægelsens udvikling, organisering og arbejdsform. En kortlægningsrapport. 146 s. Akf forlaget, København 2006.
- Foss Hansen, H., Pedersen, L.H.: The dynamics of regulatory reform. i: Autonomy and regulation: coping with agencies in the modern state s. 328-355. Tom Christensen & Per Lægred (eds.). Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham 2006.
- Foss Hansen, H., Rieper, O.: Evidens under udvikling – forandringer i samspillet mellem vidensproduktion, forvaltning og politik. i: Den organiserede forvaltning: politik, viden og værdier i samspil s. 75-103. Hanne Foss Hansen (red.). Forlaget Politiske Studier, København 2006.
- Gad, U.P.: Anmeldelse af Unni From & Nete Nørgaard Kristensen: *Proces og struktur i ph.d.-forløbet – om at leve og overleve*. Forlaget Samfundslitteratur, 2005. SK på nettet 2005, 2006.
- Hansen, K.M.: Anmeldelse af Jørgen Elklit, Birgit Møller, Palle Svensson & Lise Tøgeby: *Gensyn med sofavælgerne: valgdeltagelse i Danmark*. Århus, Aarhus Universitetsforlag, 2005. *Økonomi & Politik* Årg. 79, nr. 1, s. 87-89. 2006.
- Hansen, K.M., Dahl P.S.: Diffusion of standards: the importance of size, region and external pressures in diffusion processes. *Public Administration* vol. 84, no 2, s. 441-459. 2006.
- Hansen, K.M., Pedersen, K., Wahl-Brink, D.: Folketingsvalget 2005 i cyberspace. *Tidsskriftet Politik* årg. 9, nr. 1, s. 86-99. 2006.
- Hansen, K.M., Ringsmose, J.: Når partilederen får sparket: partilederskift i de fire gamle partier. *Politica* årg. 38, nr. 1, s. 78-97. 2006.
- Hansen, L.: Security as practice: discourse analysis and the Bosnian War. 259 s. Routledge, London 2006.
- Hoff, J.V.: E-democracy in Denmark: black clouds on a

- blue sky? i: Internet, governance and democracy: democratic transitions from Asian and European perspectives s. 1-19. Jens Hoff (ed.). NIAS Press, Copenhagen 2006.
- Hoff, J.V.: (ed.). Internet, governance and democracy: democratic transitions from Asian and European perspectives. 146s. NIAS Press, Copenhagen 2006.
- Hoff, J.V.: Virtual capital? Internet competence and political participation in Denmark. Tidsskriftet Politik og Mediekultur (fælles særnummer) årg. 9, nr. 2, s. 83-92. 2006.
- Hoff, J.V., Bondebjerg, i.: (red.). Tidsskriftet Politik årg. 9, nr. 2. Fælles særnummer af Tidsskriftet Politik og Mediekultur med titlen Media & Politics. 104s. 2006.
- Hoff, J.V., Kruse Andersen, R.: Mediebrug og politisk deltagelse i Danmark. Landsundersøgelsen 2003/2004. Workingpaper, no. 20. Center for Media and Democracy in the Network Society 129 s. Det Samfundsvidenskabelige Reprocenter, Københavns Universitet, København 2006.
- Hoff, J.V., Löfgren, K., Johansson S.: DR, internet og lokaldemokrati. Arbejdsrapport 2006/11 68 s. København, Institut for Statskundskab 2006.
- Jakobsen, P.V.: Globalization, peace operations and the new wars of the 1990s: operational challenges and lessons learned. i: Globalization and Conflict: National Security in a "New" Strategic Era s. 205-221. Robert G. Patman (ed.). Routledge, London 2006.
- Jakobsen, P.V.: Den nordiske model for fredsbevarende operationer: fremkomst, fald, farvel? Militært Tidsskrift årg. 135, nr. 2, s. 205-220. 2006.
- Jakobsen, P.V.: Nordic approaches to peace operations: a new model in the making? 256 s. Routledge, London 2006.
- Jensen, L.: Danmark – lokal boendedemokrati och nationell korporatism. i: Varför så olika? Nordisk bostadspolitik i jämförande historiskt ljus s. 45-100. Erling Annanassen, Lotte Jensen, Hannu Ruonavaara & Jón Rúnar Sveinsson. Bo Bengtsson (red.). Égalité, Malmø 2006.
- Jørgensen, T.B.: Forskning med følelse. 203 s. Nyt Nordisk Forlag, København 2006.
- Jørgensen, T.B.: Anmeldelse af Susanne Hegelund & Peter Mose: Håndbog for statsministre: politik, magt og ledelse. Gyldendal, 2006. Økonomi & Politik årg. 79, nr. 3, s. 66-68. 2006.
- Jørgensen, T.B.: Forskerens liv mellem fornuft og følelse. Universitetsavisen nr. 16, s. 14-15. 2006.
- Kelstrup, M.: Denmark in the process of European integration: dilemmas, problems, and perspectives. i: National identity and the varieties of capitalism s. 375-397. John Campbell & John A. Hall & Ove K. Pedersen (eds.). McGill University Press, Montreal 2006.
- Klæbel, A.: Suveræn eller skizofren? Refleksioner over EU som sikkerhedspolitisk aktør. i: Eurovisioner – essays om fremtidens Europa s. 159-172. Dan Jørgensen (red.). Informations Forlag, København 2006.
- Knudsen, T.: Fra enevælde til folkestyre: dansk demokrati-historie indtil 1973. 223 s. Akademisk Forlag, København 2006.
- Knudsen, T.: Anmeldelse af Poul Villaume: Lavvækst og frontdannelser- 1970 – 1985. Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie, bind 15, 2005. Økonomi & Politik årg. 79, nr. 2, s. 85-86. 2006.
- Larsen, H.: The United Kingdom: new approach and new influence. i: The Treaty of Nice: actor preferences, bargaining and institutional choice s. 307-322. Finn Laursen (ed.). Martinus Nijhoff Publishers, Leiden 2006.
- Marcussen, M.: The transnational governance network of central bankers. i: Transnational governance: institutional dynamics of regulation s. 180-204. Marie-Laure Djelic & Kerstin Sahlin-Andersson (eds.). Cambridge University Press, Cambridge 2006.
- Marcussen, M.: Institutional Transformation? The Scientization of Central Banking as a case study. i: Autonomy and regulation: coping with agencies in the modern state s. 81-109. Tom Christensen & Per Lægred (eds.). Edward Elgar Publishing, Cheltenham 2006.
- Marcussen, M.: The Basel Committee as a transnational governance network. i: Democratic network governance in Europe s. 214-231. Martin Marcussen & Jacob (eds.). Palgrave Macmillan, Hampshire 2006.
- Marcussen, M., (eds.). Democratic network governance in Europe. 344s. Palgrave Macmillan, Hampshire 2006.
- Marcussen, M., Hans Peter, O.: Transcending analytical cliquishness with second-generation governance network analysis. i: Democratic network governance in Europe s. 273-292. Martin Marcussen & Jacob Torfing (eds.). Palgrave Macmillan, Hampshire 2006.
- Martinsen, D.S.: Anmeldelse af Morten Kallestrup: Europæisering af nationalstaten. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2006. Tidsskriftet Politik årg. 9, nr. 1, s. 106-107. 2006.
- Martinsen, D.S.: Training and reporting on European Social Security. Denmark: National report 2006. 58 s. Ghent University 2006.
- Martinsen, D.S.: EU og velfærden – modsætninger mødes. Europa i forandring. Nyhedsbrev nr. 2, september 2006, s. 3-4. 2006.
- Martinsen, D.S.: Review of Stijns Smismans: Law, legitimacy, and European governance: functional participation in social regulation. Oxford 2004. Public Administration vol. 84, no. 2, s. 506-508. 2006.
- Parker, M.N.L.: Religion and politics: Voltaire's and Rousseau's enlightenment strategies. Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory no. 12, s. 93-115. 2006.
- Parker, M.N.L.: Northern Europe as a "constructive margin". i: Wider Europe: Nordic and Baltic lessons to post-enlargement Europe s. 39-49. Fabrizio Tassinari & Pertti Joenniemi and Uffe Jakobsen (eds.). Danish Institute for International Studies, Copenhagen 2006.
- Pedersen, K.: Danish party members: plugged or unplugged. Representation vol. 42, no. 3, s. 223-233. 2006.
- Pedersen, K., Bille, L.: L'attivismo degli iscritti ai partiti politici. Il caso della Danimarca. i: Parti e sistemi di partito s. 197-215. Luciano Bardi (ed.). il Mulino, Bologna 2006.
- Pedersen, K., Heidar, K.: Party feminism: gender gaps within Nordic political parties. Scandinavian Political Studies vol. 29, no. 3, s. 192-218. 2006.
- Pedersen, K., Ringmose, J.: Fra protest til indflydelse – organisatoriske forskelle mellem Fremskridtspartiet og Dansk Folkeparti. Tidsskriftet Politik årg. 8, nr. 3, s. 68-78. 2005.
- Sørensen, C.T.N.: Strategic "triangularity" in Northeast Asia: the Sino-Japanese security relationship and U.S. policy. Asian Perspective vol. 30, no. 3, s. 99-128. 2006.
- Sørensen, C.T.N.: Kinas rolle i det internationale system. En fredelig udvikling? Perspektiver og udfordringer i ki-

nesisk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Økonomi & Politik årg. 79, nr. 4, s. 1-20. 2006.

Sørensen, C.T.N.: How Europeans could better understand their partners in Asian-European international relations? Agenda No. 4 September/October, s. 1-3. 2006.

Sørensen, C.T.N.: Taiwan Strædet – indenrigspolitik former storpolitik. Udenrigs årg. 61, nr. 1, s. 114-126. 2006.

Vrangbæk, K.: Struktureform, forandringsperspektiver og offentlig sektor værdier. i: Den organiserede forvaltning: politik, viden og værdier i samspil s. 63-74. Hanne Foss Hansen (red.). Folaget Politiske Studier, København 2006.

Vrangbæk, K.: Strukturereformens udfordringer for sundhedssektoren. Tidsskriftet Politik årg. 8, nr. 4, s. 18-27. 2005.

Vrangbæk, K., Bjerg Larsen J., Traulsen, J.: Advocacy coalitions and pharmacy policy in Denmark-Solid cores with fuzzy edges. Social Science & Medicine vol. 63, no. 1, s. 212-224. 2006.

Vrangbæk, K., Østergren K.: Patient empowerment and the introduction of hospital choice in Denmark and Norway. Health Economics, Policy and Law vol. 1, no. 4, s. 371-394. 2006.

Wind, M.: Den europæiske forfatningskamp: før, under og efter 2 x nej. 150 s. Thomson, København 2006.

Beretning

Instituttet varetager følgende uddannelser: bachelor i statskundskab (BA; 3-årig grunduddannelse), kandidatuddannelsen i statskundskab (cand.scient.pol.; 2-årig overbygningsuddannelse), hovedfagsuddannelsen i samfundsfag (1/2-årig overbygningsuddannelse; ingen selvstændig grad, men cand.mag. hvis bestået sammen med et sidefag fra en anden uddannelse), sidefagsuddannelsen i samfundsfag (2 år). Hertil kommer tilvalgsuddannelsen for humanistiske bachelorer, HumBac (1 år) samt enkeltfag for meritstuderende.

Fokus har i 2006 været på implementering af de nye 2005-studieordninger, herunder forsøg med ny undervisningsform: Formidlingstemaugen. Vi har ansat en vejleder for de internationale studerende og cementeret introduktionsarbejdet for samme samt styrket erhvervsvejledningen ved ansættelse af en AC-medarbejder. Derudover er studiets evalueringsspraksis blevet evalueret og justeret.

Ved udgangen af det akademiske år 2005/2006 har instituttet aftaler med 44 universiteter i 14 europæiske lande vedrørende 91 udvekslingspladser. Dertil kommer et antal amerikanske pladser. Instituttet deltager desuden også i et Nordplus-netværk med 17 andre nordiske universiteter. I årets løb har instituttet udsendt 35 studerende inden for Socrates- og Nordplusaftalerne. Flere studerende arrangerer studieophold på universiteter, der ikke er omfattet af aftalerne. Vi modtog i 2005/2006 220 udenlandske studerende. 78 studerende aflagde eksamen efter et praktikophold ved en dansk eller udenlandsk organisation/institution.

Studienævnet for Statskundskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af studieleder Hanne Nexø Jensen. De øvrige lærermedlemmer var Merete Watt Boolsen, Henrik Jensen og Henrik Larsen. Studentermedlemmer var Cathrine Holm Frandsen, Bent Haugland, Asger Ankerstjerne Larsen og Louise Henriette Kavin.

Optag

I 2006 optog faget 213 nye studerende til statskundskab/samfundsfag, 29 til sidefag og 43 til tilvalg for humanister, 24 overflyttere fra andre uddannelser/uddannelsesinstitutioner (hovedsageligt RUC) samt 150 meritstuderende. Ved faget var indskrevet 1.536 studerende 1.10.2006 (44,9 % kvinder) (ekskl. meritstuderende og udenlandske studerende samt studerende på tompladsordningen).

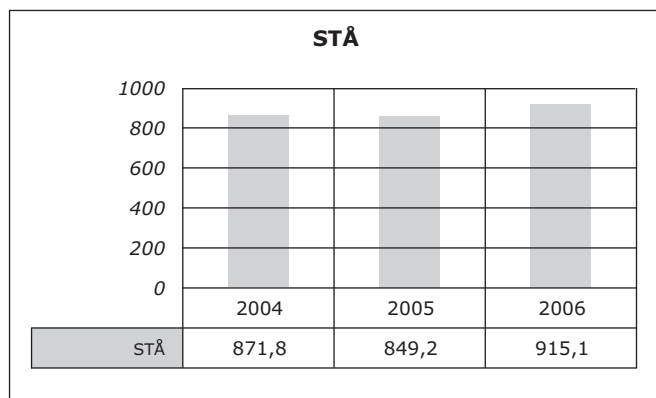
Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				
	Statskundskab, samfundsfag	Folkesundhedsvidenskab	Afrikaområdestudier	Meritoverført	I alt
Statskundskab	838,5	0,3	0,2	45,8	826,5
Nærorientalsk oldtidsforskning	1,0				
Antropologi, etnografi	0,7				
Dansk, Nordisk	0,3				
Meritstuderende	26,8				
Gæstestuderende	47,8				
I alt	915,1				
Åben uddannelse	9,3				

STÅ 2004-2006

Studieleder Hanne Nexø Jensen

Ph.d.-studienævnet for Statskundskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod ph.d.-studienævnet af lektor Lene Hansen, der har fungeret som ph.d.-studieleder. De øvrige medlemmer af studienævnet har været lektor Marlene Wind, ph.d.-stipendiat Maja Møller Sousa, ph.d.-stipendiat Alan Klæbel, ph.d.-stipendiat Kristian Søby Kristensen og ph.d.-stipendiat Camilla Tenna Nørup Sørensen, de to sidstnævnte som suppleanter.

Beretning

Netværk

Instituttets ambition er at udvide og uddybe det internationale udbytte inden for forskeruddannelsen. Instituttet deltager i flere danske, nordiske og bredere internationale forskeruddannelsesnetværk, herunder Den Politologiske Forskerskole i Danmark, og har arrangeret en række konferencer og seminarer, som har haft deltagelse af både udenlandske og instituttets egne stipendiater.

Indskrevne

Instituttet er tildelt 6,88 årsværk til lønnede stipendier. Der var i 2006 indskrevet i alt 33 stipendiater, heraf 18 eksternt finansieret. Af det totale antal på 33 er 15 mænd og 17 kvinder.

Forskeruddannelsesaktiviteter i 2006

Instituttet har i det forløbne år fortsat arbejdet med at kvalitetssikre og internationalisere forskeruddannelsen ved at arrangere seminarer, hvor stipendiaterne har fremlagt dele af deres afhandling til diskussion med udefra kommende opponenter, vejledere og kollegaer. Specielt er der lagt vægt på et såkaldt slutseminar i afhandlingens slutfase.

Instituttet forsøger også systematisk at udvikle det pædagogiske og sociale indhold til forskeruddannelsen ved at indbyde eksterne forelæsere samt stimulere til social aktivitet blandt stipendiaterne. Den eksterne information om forskeruddannelsen er blevet styrket gennem indførelsen af et årligt informationsmøde for potentielle ph.d.-ansøgere.

Et stort antal stipendiater har deltaget i internationale konferencer med fremlæggelse af papers, ligeledes som et led i deres forskeruddannelsesprogrammer. Seks stipendiater har været på længerevarende studieophold i udlandet, to i USA, en i Sydafrika, to i Italien og en i Svejs.

Instituttet har tilknyttet syv adjungerede professorer, der til daglig er professorer på førende universiteter i England, USA, Sverige og Tyskland. Flere af disse har i 2006 deltaget i aktiviteter på forskeruddannelsen. I løbet af året har vi også modtaget flere stipendiater fra udenlandske institutioner, som har haft gavn af at udføre deres forskning ved instituttet.

Ph.d.-studieleder Lene Hansen

Institut for Antropologi

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, professor Kirsten Hastrup.

Institutbestyrelsen består af institutlederen, professor Kirsten Hastrup, viceinstitutlederen, lektor Michael Whyte, lektor Tine Tjørnhøj-Thomsen, ph.d.-studieleder, lektor Inger Sjørslev, suppleant lektor Karen Fog Olwig, TAP-repræsentant, institutsekretær Henny Pedersen samt studenterrepræsentanterne Caroline Borup, Mette Bergenser og Alex Kviat.

Adresse

Center for Sundhed og Samfund
Øster Farimagsgade 5, opg. E
1353 København K
Telefon 35 32 34 64
Fax 35 32 34 65
reception@anthro.ku.dk
www.antropologi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Det er instituttets formål at drive antropologisk grundforskning samt at give forskningsbaseret uddannelse indtil højeste internationale niveau. Det ligger instituttet på sinde at fastholde en nær sammenhæng mellem forskning, undervisning og anden formidling. Det er ligeledes en del af den overordnede ramme for instituttets virke, at forskningsfriheden sikres, og at en pluralistisk fagopfattelse vedligeholdes gennem en aktiv satsning på mange forskellige forskningsfelter. Selvom der til enhver tid er en vis koncentration af indsatsen omkring særlige forskningsområder, er det instituttets opfattelse, at en bredspektret grundforskning er en afgørende forudsætning for, at instituttets forsknings- og uddannelsesresultater også på langt sigt kan bidrage til samfundet.

Både forskningen og undervisningen skal støtte og udvikle fire grundlæggende antropologiske kompetencer:

Viden om verden: Etnografisk indsigt

Det er både en af antropologiens forudsætninger og en af dens forpligtelser at tilegne sig og formidle viden om verden. Denne viden inkluderer viden om politiske, økonomiske, sociale og kulturelle forandringsprocesser på både det globale og lokale niveau. Men viden om verden er også viden om, hvordan forskellige mennesker lever og opfatter eller begrebsligger deres verden og situation i samspil med de strukturelle processer. Og det er viden om, hvordan disse processer konstrueres diskursivt i et magtfelt med skiftende aktører, alliancer og balancer. Det er instituttets ambition fortsat at bidrage til en dokumentation og øget forståelse af den globale og de mange lokale verdener. Tværkulturel og komparativ forskning er grundlaget for udviklingen af antropologisk teori og metode, og forskningskompetence i verdens regioner vil fortsat blive prioriteret. Det gælder både geografisk definerede regioner såvel som tematisk definerede regioner (f.eks. eget samfund, den post-socialistiske verden, udviklingslande, indfødte folk).

Veje til viden: Antropologisk metode og teori

Den etnografiske metode har altid stået centralt i antropologien. Feltarbejde og deltagerobservation er stadig grundlæggende metodiske tilgange kombineret med samtaler, interviews og surveys. Men ændringer i antropologiens genstandsfelt har krævet en fornyet diskussion af eksisterende metoders styrker og svagheder samt skabt et behov for at udvikle nye metoder til at møde fagets nye udfordringer. Analytisk og teoretisk bearbejdning af kerneområder som sociale relationer, udveksling, kulturel kognition og ritualer udfordres af transformationer i globale og lokale verdener og nye former for interaktion. Således har ændringer i det antropologiske genstandsfelt og den konkrete empiri, som det teoretiske arbejde baserer sig på, også skabt nye udfordringer med henblik på teoretiseringen og konceptualiseringen af både den mangeartede empiri og samspillet mellem det empiriske og teoretiske arbejde. Det er instituttets ambition at bygge på fagets rige metodologiske grundlag i udviklingen af nye metodiske og teoretiske redskaber.

Videnskabelig refleksivitet: Traditionsbevidsthed og kreativitet

For et fag, som både har en lang tradition og konstant møder nye udfordringer, er det en nødvendighed at have en høj bevidsthed om videnskabens historie, herunder dens tids- og stedbundethed, og at reflektere over fagets aktuelle position og rolle, dets muligheder og begrænsninger. Det er instituttets ambition fortsat at bidrage aktivt til denne videnskabelige selv-refleksion, som med respekt for traditionen kan bidrage til teoretisk innovation og strategisk udvikling i forhold også til andre fagområder. Et væsentligt element i den generelle kompetence på dette område er således en opmærksomhed over for antropologiens faglige identitet i stadig dialog med andre videnskaber.

Videns anvendelse: Fagets formidling og samfundsbidrag

Antropologer mærker en stigende interesse for fagets indsigter og tilgange i en verden, hvor kommunikation og bevægelse intensiveres. De videnskabelige resultater skal formidles således, at deres samfundsmæssige implikationer kan diskuteres, og deres generelle relevans kan overvejes. Det er instituttets hensigt at bidrage til den offentlige bevidsthed og debat om forskningstemaer af samfundsmæssig signifikans i samspil med en vifte af institutioner og formidlingskanaler. Der fordrer kompetencer i at tilrettelægge brugbar forskning, at analysere social praksis og at anvende faget til at evaluere og ændre praksis. Disse kompetencer er ikke bare et socialt ansvar – de er også vigtige for afprøvning af begreber og resultater, opdagelse af nye forskningsproblemer og fornyelse af faget gennem debat i et bredere fællesskab og i konfrontation med den empiriske virkelighed.

Aktiviteter i øvrigt

I tilgift til igangværende større forskningsprojekter, center- og netværksdannelser, der er finansieret af forskningsrådene eller andre fonde, har instituttet i 2006 modtaget større bevillinger fra hhv. Undervisningsministeriet, Videnskabsministeriet og Tipsmidlerne til udvikling af en forskningsbaseret efteruddannelse for gymnasielærere og udarbejdelse af dertil hørende lærebøger. En gruppe af instituttets forskere er direkte involveret i denne proces, der koordineres af udviklingskonsulent Kirsten Becker.

Endvidere har instituttet på forskelligartede vis været involveret i både ministerielle og private initiativer vedr. "Innovation" med henblik på at styrke den antropologiske komponent i erhvervslivets og det øvrige samfunds fornyelse for de sociale processer, der fremmer nytænkning. Dette arbejde har også været koordineret af udviklingskonsulent Kirsten Becker under medvirken af en række af instituttets forskere.

Instituttets første hold på "Masteruddannelsen i Sundhedsantropologi", som startede i september 2004, afsluttedes sommeren 2006 med fint resultat. Et nyt hold startede i september 2006. Andre mulige masteruddannelser er under overvejelse i samarbejde med andre institutioner. Dette arbejde koordineres af chefkonsulent Mette Meldgaard.

Forskeruddannelsen kører støt i regi af Den Danske Forskerskole i Antropologi, som i 2006 modtog en bevilling fra FKK, der muliggør en fortsættelse af arbejdet i yderligere 5 år. Antallet af ph.d.-studerende på instituttet ligger nogenlunde konstant på ca. 20.

Studienævnet har været engageret i et væsentligt arbejde med revision af studieordningen, der forhåbentlig vil komme nye kandidater til gavn.

Personaleforhold

Instituttet har besat følgende stillinger i 2006:

Adjunktur i antropologi. Der var 15 ansøgere (8 mænd og 7 kvinder) til stillingen. 7 mænd og 4 kvinder blev fundet kvalificeret. Adjunkturet blev besat med Cecilie Rubow, som tiltrådte den 1. januar 2006.

Forskningsvirksomhed

Instituttet har i udgangspunktet en pluralistisk forskningsprofil. Det indebærer, at alle antropologiske forskningsfelter principielt kan rummes på instituttet, hvor de efterhånden 18 VIP'er hver især kan profilere og udvikle deres forskning i takt med ændringer i verden, i samfundet og i egne interesser. Tilsvarende kan mange forskellige ph.d.-projekter indplaceres, såfremt vejledere kan findes. Hensigten er med baggrund i en eksisterende forsknings- og undervisningskompetence at satse på en løbende faglig udvikling og fornyelse.

Det er instituttets opfattelse, at en bredspektret grundforskning er en forudsætning for, at man med mellemrum kan identificere særligt løfterige områder, dvs. områder, der blandt andet kan tiltrække større eksterne forskningsbevillinger. I nyere tid kan man se sådanne områder i f.eks. sundhedsantropologi og integrationsforskning. Der er desuden en del spirende områder med et stærkt potentiale for faglig fornyelse og samfundsmæssig betydning. Det drejer sig blandt andet om forskning i velfærd og sociale teknologier, i børn og uddannelse, i konflikt og social genopbygning, i global viden og innovation.

Fælles for alle disse felter er, at de har en empirisk forankring, et praktisk perspektiv og et teoretisk udviklingspotentiale. Det gælder desuden for samtlige forskningsområder, at de bidrager til en styrkelse af de grundlæggende kompetencer, der blev beskrevet ovenfor.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

H. Bundgaard: Medlem af Akademisk Råd, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.

T. Gammeltoft: Medlem af styregruppen for Master i

Sundhedsantropologi. Medlem af International Advisory Board, Encourages Project Vietnam (Consultation of Investment in Health Promotion/Rockefeller Foundation).

K. Hastrup: Instituttleder. Medlem af Danmarks Forskningspolitiske Råd. Formand for Kulturministeriets Forskningsudvalg. Medlem af Programstyret for Kulturforskning under Norges Forskningsråd. Medlem af Præsidiets for Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab. Medlem af The Strategic Advisory Board for Socialforskningsinstituttet. Medlem af Editorial Board for tidsskrifterne *Ethnography* og *Ethnos*. Medlem af Bestyrelsen for Kulturarvens Forskerskole. Medlem af centerledelsen på CSS. Formand for Kunstudvalget på CSS. Medlem af Sonningkomiteen på KU. Medlem af Bestyrelsen for Center for International Sundhed, KU.

S. Jöhncke: Medlem af bestyrelsen for Antropologforeningen i Danmark og referee på *Tidsskriftet Politik*.

F.S. Nielsen: Hovedkoordinator for "Nordic and East/Central European Network for Qualitative Social Research" (NECEN).

H.O. Mogensen: Programstyremedlem, Global helse- og vaksinationsforskning, Norges Forskningsråd. Medlem af censorkorps for Afdeling for Antropologi og Etnografi, Aarhus Universitet.

K.F. Olwig: Medlem af bestyrelsen for Det Danske Institut i Damaskus. Medlem af arbejdsgruppen vedr. Det Strategiske Forskningsprogram om Kulturforståelse. Medlem af styregruppen for netværk af integrationsforskere på Københavns Universitet. Delegat i IARU-samarbejdet vedr. "Movement of People". Medlem af styregruppen for Den danske Forskerskole i Antropologi og Etnografi. Medlem af Editorial Board for tidsskrifterne *Journal of the Finnish Anthropological Society*, *Island Studies Journal*, *Barn*.

M.A. Pedersen: Vice-koordinator for "Nordic and East/Central European Network for Qualitative Social Research". Bestyrelsen for Dansk Mongolsk Selskab. Medlem af KU's arbejdsgruppe for innovation og iværksætteri.

K.M. Raahauge: Del af netværket Ark+, sponsoreret af Statens Humanistiske Forskningsråd. Medlem af censorkorpset for Institut for Almen Etnologi og Europæisk Etnologi, KU, Antropologisk tilvalg. Bestyrelsesmedlem i Klara Karolines Fond Stiftet af Aase og Poul Gernes.

C. Rubow: Koordinator i netværksledelse ved KU's satsningsområde "Religion i det 21. århundrede".

I. Sjørnslev: Unesco's Kulturudvalg; IWGIA's Advisory Board.

V. Steffen: Kræftens Bekæmpelses Psykosociale Forskningsudvalg (PSU) og Kræftens Bekæmpelses Udvalg vedr. Forskning i Alternativ Kræftbehandling (UFAK).

B.R. Sørensen: Medlem af Bestyrelsen for Det Nordiske Center i Indien.

M. Whyte: Medlem af Akademisk Råd, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.

S.R. Whyte: Leder af Enreca-projektet Tororo Community Health (TORCH) i Uganda. Medansvarlig for Center for International Sundhed og Udvikling (CISU) ved KU. Forretningsudvalg for Netværk for International Sundhedsforskning. Styregruppen for Forskerskolen i International Sundhed.

Formidling

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver samtlige kandidatspecialer og ph.d.-afhandlinger løbende i institutserier samt informations- og diskussionsbladet "Antronyt". Desuden yder instituttet støtte til Dansk Etnografisk Forening, der udgiver det populærvidenskabelige tidsskrift "Jordens Folk" og det internationale tidsskrift "FOLK. Journal of the Danish Ethnographic Society", samt til Antropologforeningen, der udgiver "Tidsskriftet Antropologi". Instituttet formidler løbende på flere hjemmesider: www.antropologi.dk; www.sundhedsantropologi.dk; www.anthro-phd.dk.

Kongresser og symposier (internationale)

Instituttets ansatte har præsenteret papers ved en lang række nationale og internationale konferencer og seminarer, herunder den britiske antropologsammenslutnings (ASA) møde i Aberdeen i april, den australske antropologforenings (AAS) møde i Adelaide i september og den amerikanske antropologsammenslutnings (AAA) møde i Washington DC i november. Hertil kommer en lang række tematisk specialiserede, internationale møder.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Forskerskolen for Antropologi er samarbejde mellem instituttet og Institut for Antropologi, Arkæologi og Lingvistik på Aarhus Universitet, der udvikler, støtter og koordinerer en lang række forskerskoleaktiviteter. Desuden er instituttet aktivt i Forskerskole i International Sundhed, et samarbejde med Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet og Statens Serum Institut.

Instituttet er hovedansvarlig for et Enreca-projekt under Danida: TORCH – Tororo Community Health Study i Uganda og er med i et andet: Strengthening Reproductive Health Research in Vietnam og desuden stakeholder i en række andre Enreca-programmer med fokus i Uganda, Kenya og Tanzania.

Instituttet er hjemsted for flere nationale og internationale forskningsnetværker, bl.a. Baltic Network, et samarbejde med universiteterne i Vilnius og Lund og The Nordic and East/Central European Network for Qualitative Social Research med medlemmer fra Norden og landene i Øst- og Centraleuropa.

Instituttets forskere deltager også i flere multi-disciplinære forskningsprojekter herunder Improvement of Traditional Poultry Management – A Multidisciplinary Approach; Diaspora, Development and Conflict; hiv/aids Communication and Prevention – A Health Communication Research Project; From inequality to insecurity; Petrea: People, Trees and the Environment, Copenhagen Multi-centre Psychosocial Infertility (COMPI) Research Program, og er aktiv i Sluse, et tværfagligt initiativ fra Miljøministeriet for miljøforskning og undervisning i samarbejde med University of Malaysia og University of Natal, KU, KVL og RUC. Desuden har instituttet et løbende samarbejde med DBL (Dansk Bilharziose Laboratorium) om bl.a. forskeruddannelse. Instituttet deltager i projektet Bolig og Velfærd under Realdania Fonden.

Gæsteforskere

Instituttet har i løbet af året haft glæde af en række gæsteforelæsnings og kortvarige gæsteophold:

- Les W. Field, University of New Mexico, USA.
- Katrine S. Johansen.
- Mette Høybye, Kræftens Bekæmpelse.
- Bjørn Nygaard, Cubion.
- Adam Holm, DR2.
- Finn Kjær Jensen.
- Monica Lorenzo Jørgensen.
- Pizza Giovanni, University of Perugia.
- Maria Ventegodt, Inst. for Menneskerettigheder.
- Abdul Wahid Pedersen.
- Daniel Linger, University of Lund.
- Ton Otto, Aarhus Universitet, Moesgård.
- Thomas Roland, Forbrugerrådet.
- Cris Shore, University of Auckland, New Zealand.
- Jakob Høgel, Cosmo Film.

Gæsteforskere på Masteruddannelsen

I Danmark

- Asger Brandt, Filosofisk institut, Aau.
- Jonathan Schwartz, emeritus.
- Anne Line Dalsgård, AE, Aau.
- Mette Bech Risør, Forskningsenheden for Funktionelle Lidelser, Århus.
- Thomas Harboe, Pædagogisk Center, KU.
- Jakob Krause Jensen, DPU.
- Hans Raben, Sankt Hans Hospital.
- Marianne Dithmer, MIH, KU.
- Charlotte Barts, Sociologi, KU.
- Mette Kjølner, SIF, DK.
- Martin Larsen, FSV, KU.

I Indien

- Ranjit Kumar, A. Soma Sundaram, K.R. John.
- Jasmin Helan, Susila Suriya, Abraham Joseph, Prem Kumar.
- Valsa Augustine, Jasmine Helan og K.S. Jacob.
- Alle ovenstående fra: Christian Medical College & Hospital.
- Community Health Training Centre (CHTC), CMC Vellore, India.
- Helle Samuelsen MIH, KU.
- Flemming Konradsen, MIH, KU.

Institutleder Kirsten Hastrup

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	16,24	5,03	21,28
DVIP	2,22	0,20	2,42
STIP	2,96	6,36	9,33
TAP	11,43	0,74	12,17
Årsværk i alt	32,86	12,34	45,20
Løn med årsværk	14.981,84	4.644,63	19.626,48
Løn uden årsværk	8,24	827,15	835,39
Øvrig drift	3.151,88	4.701,26	7.853,14
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>18.141,96</i>	<i>10.173,04</i>	<i>28.315,00</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab*VIP Intern*

Bundgaard, Helle; lektor.
 Gammeltoft, Tine Mette; lektor.
 Gausset, Quentin; lektor.
 Hastrup, Kirsten Blinkenberg; professor.
 Jøhncke, Steffen; adjunkt.
 Mogensen, Hanne Overgaard; lektor.
 Nielsen, Finn Sivert; lektor.
 Nielsen, Hans Chr Korsh; lektorvikar.
 Olwig, Karen Fog; professor.
 Pedersen, Morten Axel; adjunkt.
 Pærregaard, Karsten; lektor.
 Rubow, Cecilie; postdoc.
 Raahauge, Kirsten Marie; postdoc.
 Sjørsløv, Inger Grue; lektor.
 Steffen, Vibeke; lektor.
 Sørensen, Birgitte Refslund; lektor.
 Tjørnhøj-Thomsen, Tine; lektor.
 Vacher, Mark; postdoc.
 Whyte, Michael Anthony; lektor.
 Whyte, Susan Marguerite; professor.

STIP Intern

Danneskiold-Samsøe, Sofie; ph.d.-studerende.
 Hansen, Peter; ph.d.-studerende.
 Kublitz, Anja; ph.d.-studerende.
 Lucht, Hans; ph.d.-studerende.
 Martin, Helle Christine Max; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Kasper Tang; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Marianne Holm; ph.d.-studerende.
 Ringsted, Mette Line; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Anderson, Sally Dean; postdoc.
 Jansbøl, Ulf Kåre; postdoc.
 Jensen, Tina Gudrun; adjunkt.
 Lorimer, Francine; amanuensis.
 Nielsen, Mikkel Rytter; forskningsassistent.
 Ryle, Jacqueline Lilian; adjunkt.
 Vigh, Henrik Erdman; adjunkt.
 Østergaard, Kate Barigo; postdoc.

STIP Ekstern

Benwell, Kirsten Ann Marie Fenger; ph.d.-studerende.
 Bregnbæk, Susanne; ph.d.-studerende.
 Bunkenborg, Mikkel; ph.d.-studerende.
 Christiansen, Catrine; ph.d.-studerende.
 Jacobsen, Charlotte Bredahl; ph.d.-studerende.
 Jagd, Christina Bækkelund; kandidatstipendiat.
 Kristensen, Dorthe Brogård; ph.d.-studerende.
 Kvaale, Katja Lette; ph.d.-studerende.
 Larsen, Birgitte Romme; ph.d.-studerende.
 Oxlund, Bjarke; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Danneskiold-Samsøe, Sofie; *The Moral Economy of Suffering. Social Exchange Among Iraqi Refugees in the Danish Welfare State.*
 Jacobsen, Charlotte Bredahl; *Paradoksal Psykiatri. Etnografiske analyser af samspil mellem plejepersonale og patienter i dansk retspsykiatri.*

Johansen, Katrine Schepelern; *Kultur og Psykiatri. En antropologi om transkulturel psykiatri på danske hospitaler.*
 Nyambedha, Erick Otieno; *Children and hiv/aids. Questioning Vulnerability in Western Kenya.*

Fondsbevilling*BG (Bikuben) Fonden*

– Feltarbejde (Birgitte Romme Larsen) kr. 50.000.

Det Kommunale Momsfond

– Feltarbejde (Birgitte Romme Larsen) kr. 101.400.

The Scandinavia – Japan Sasakawa Foundation

– Feltarbejde (Mikkel Bunkenborg) kr. 21.000.

Danida/Udenrigsministeriet

- Afledt lidelse – kvindeliv i en verden af mænds voldelige handlinger/Gazastriben (Lotte Buch) kr. 2.049.800.
- Uddannelse og post-konflikt genopbygning i Sri Lanka (Birgitte Refslund Sørensen) kr. 110.800.
- Spørgsmål om mandlig dominans og risikoadfærd: Mænd og aids i Sydafrika (Bjarke Oxlund) kr. 1.739.400.
- Developing Youth in Uganda: The Influence of Religion in the Context of hiv/aids (Catrine Christiansen) kr. 1.722.600

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

- Fornuftens grænseflader – nye perspektiver i antropologiske studier af magi, socialteknologi og usikkerhed (Vibeke Steffen) kr. 2.708.000.
- Krigserindringer, tilbagevenden og etnisk sameksistens (Anders Stefansson) kr. 1.403.600.
- Transcendens, mikro-konflikter og globalisering (Cecilie Rubow) kr. 156.900.
- Familien som integrerende institution for flygtninge og indvandrere i Danmark: Lokale og globale sammenhænge (Karen Fog Olwig) kr. 3.629.900.
- Kvalitativ yngreforskning – seminarer, konferencer og virtuelle kurser (SKYF) (Finn Sivert Nielsen) kr. 182.400.

Realdania

– Integration og bolig (Mark Vacher) kr. 275.000.

The Danish Egyptian Dialogue Institute

– Emerging democratic practices in rural Egypt (Hans Christian Korsholm) kr. 385.500.

Publikationer

Anderson, S.: *Storbymennesker: tilflyttere og lokale i københavnske kampsportsklubber. Folkemindesamlings kulturstudier 7, i: Den stille integration: nye fortællinger om at høre til i Danmark s. 62-90.* Marianne Holm Pedersen og Mikkel Rytter (red.). C. A. Reitzel, København 2006.
 Anderson, S.: *At ville noget, at gøre noget sammen! – en velplejet performativ genre. i: Begrebet immateriel kulturarv.* Kirsten Hastrup (Red.). Kulturministeriets Forskningsudvalg, 2006.
 Barfod, T.S., Hecht, F.M., Rubow, C., Gerstoft, J.: *Physi-*

- cians' communication with patients about adherence to hiv medication in San Francisco and Copenhagen: a qualitative study using Grounded Theory. *BMC Health Services Research* 2006, 6:154, s. 12. 2006.
- Benwell, A.F.: Creating Canadian Indian identity. Bill C-31 and Constitution. *Specialerække, Institut for Antropologi* 56, 122 s. Institut for Antropologi, København 1993.
- Benwell, A.F.: Facing gender challenges in post-socialist Mongolia. *NIAS studies in Asian topics* 34, i: Mongols from country to city. Floating boundaries, pastoralism and city life in the Mongol lands. s. 110-139. Ole Bruun og Li Narangoa (red.). Nias press, København 2006.
- Benwell, A.F.: Nomader i Mongoliet. Hvem er de indfødte folk? 8, 44 s. IWGIA, København 2001.
- Benwell, A.F.: Panare-indianerne efter Columbus. *Jordens Folk* Årg. 27, nr. 1, s. 12-19. 1992.
- Benwell, A.F.: Skole via radio og kamel: fjernundervisning af nomader i Mongoliets Gobi-ørken. *Jordens Folk* Årg. 33, nr. 1, s. 11-18. 1998.
- Benwell, A.F.: Tanker omkring Shoovdor. *Ger. Dansk-Mongolsk Selskab* 53, s. 12-16. 2005.
- Benwell, A.F.: Women and poverty in Mongolia. *Studies in Asian topics* 22, i: Mongolia in transition: Old patterns, new challenges. s. 135-146. Ole Bruun og Ole Odgaard (red.). Richmond, Curzon 1996.
- Christiansen, C., Vigh, H.E., Utas, M.: (Red.). Navigating youth, generating adulthood: social becoming in an African context. 272s. *Nordic Africa Institute, Uppsala* 2006.
- Daar, A.S., Abdullah, M.S., Hu, C-L., Whyte, S.R., Hoffman, S., Berger, M.: Towards Evolution and Growth: Fourth External Review of the Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases. (WHO) *TDR/JCB(29)/06.7* i: The Fourth External Review [Report] s. 1-173. The Fourth External Review Committee. WHO – Research and Training in Tropical Diseases (TDR), Geneva 2006.
- Danneskiold-Samsøe, S.: The moral economy of suffering: social exchange among Iraqi refugees in the Danish welfare state. Ph.d.-række/Institut for Antropologi, Københavns Universitet 38, 215s. Institut for Antropologi, København 2006.
- Gammeltoft, T.: Beyond Being: Emergent Narratives of Suffering in Vietnam. *Journal of the Royal Anthropological Institute (N.S.)* 12 (3), s. 589-605. 2006.
- Gammeltoft, T.: S_hi_n di_n c_a tr_ khuy_t t_t trên các ph_ng ti_n truyền thông – [Representations of disabled children in the mass media]. *Dân S_ và Phát Tri_n (Population and Development Review)* 1, s. 29-34. 2006.
- Gausset, Q.: Les Rites initiatiques des Diï de l'Adamaoua /Jean-Claude Muller. *Africa* Vol. 76 (3), s. 454-455. 2006.
- Gausset, Q.: Women, Gender and Slavery: Sub-Saharan Africa. i: *Encyclopedia of Women and Islamic Cultures*, vol IV. Economics, Education, Mobility and Space s. 510-513. J. Suad (red.). Brill, Leiden 2007.
- Gausset, Q.: Cameroon. i: *Worldmark Encyclopedia of Religious Practices* s. 174-182. Thomas Riggs (Red.). Thomson Gale Research, Ditroit, Mich. 2005.
- Hastrup, K.: (Red.). *Begrebet immateriel kulturarv*. 71s. Kulturministeriets Forskningsudvalg, København 2006.
- Hastrup, K.: Den uåndgribelige kulturarv. En konvention til debat. i: *Begrebet immateriel kulturarv* s. 7-15. Kirsten Hastrup (Red.). Kulturministeriets Forskningsudvalg, København 2006.
- Hastrup, K.: Menneske, sprog og samfund 1789-1857. i: *Tankens magt: vestens idehistorie* s. 1304-1338. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen, Frederik Stjernfelt (Red.). Lindhardt og Ringhof, København 2006.
- Hastrup, K.: Menneske, sprog og samfund 1857-1914. i: *Tankens magt: vestens idehistorie* s. 1604-1620. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen, Frederik Stjernfelt (Red.). Lindhardt og Ringhof, København 2006.
- Hastrup, K.: Menneske, sprog, samfund 1914-1973. i: *Tankens magt: vestens idehistorie* s. 1941-1973. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen, Frederik Stjernfelt (Red.). Lindhardt og Ringhof, København 2006.
- Hastrup, K.: Designforskning: Mellem materialitet og socialitet. *Copenhagen Working Papers on Design* 1-9 s. Center for Designforskning, København 2006.
- Hastrup, K.: Closing ranks. Fundamentals in history, politics and anthropology. *The Australian journal of anthropology* Vol. 17 (2), s. 147-160. 2006.
- Hastrup, K.: Knud Rasmussen (1879-1933) The anthropologist as explorer, hunter and narrator. *Folk: Journal of the Danish Ethnographic Society* Vol. 46-47, s. 159-180. 2006.
- Hastrup, K.: Menneskerettigheder. i: *Fra verdenskrig til velfærd* s. 107-134. Ulrik Grubb og Jacob Ringsing Jensen (Red.). Gyldendal, København 2006.
- Hastrup, K.: Kuhn i antropologien: historier, begreber og relationer. i: *Arven efter Kuhn* s. 141-160. Hanne Andersen og Jan Faye (red.). Samfundslitteratur, København 2006.
- Hastrup, K.: Demokrati, kultur og forandring. 8-9s. *Mellemfolkeligt Samvirke*, København 2006.
- Henkel, H.M.: Between devotion and critical reflection. *Canadian literature: A quarterly of criticism and review* 189, s. 2. 2006.
- Henkel, H.M.: Karikaturstriden og Europas selvforestilling. *Kritik* 180, s. 45-50. 2006.
- Henkel, H.M.: "The journalists of Jyllands Posten are a bunch of reactionary provocateurs": The Danish cartoon controversy and the self-image of Europe. *Radical Philosophy* 137, s. 2-7. 2006.
- Henkel, H.M.: Review of Pamela Stewart and Andrew Strathern's edited volume *Contesting Rituals: Islam and practices of identity-making*. *Social Anthropology/Antropologie sociale* Vol. 14 (3), s. 418-420. 2006.
- Ingstad B., Whyte, S.R.: (red.). *Disability and Culture* [på japansk]. 555s. Akash Shoten, Tokyo 2006.
- Jacobsen, C.B.: Paradoksal psykiatri: Etnografiske analyser af samspillet mellem plejepersonalet. Ph.d.-række/Institut for Antropologi, Københavns Universitet 40, 231 s. Institut for Antropologi, København 2006.
- Jensen, T.G.: Religious authority and autonomy intertwined: The case of converts to Islam in Denmark. *The Muslim World* Vol. 96 (4), s. 641-658. 2006.
- Jensen, T.G., Østergaard, K.B.: Flere danskere konverterer til islam: hvorfor? *Magasinet Humaniora* Årg. 21, nr. 1, s. 6-11. 2006.
- Johansen, K.S.: Kultur og psykiatri: en antropologi om transkulturel psykiatri på danske hospitaler. Ph.d.-række/Institut for Antropologi, Københavns Universitet 37, 320 s. Institut for Antropologi, København 2006.
- Kristensen, D.B.: Hukommelsens spændingsfelter. *Tidskriftet Antropologi* 52, s. 5-16. 2006.

- Lucht, H.: Samuels historie I: De tror, vi er en slags dyr. S. 10-11. Dagbladet Information 2006.
- Lucht, H.: Samuels historie II: Denne vej er forbandet. S. 8-9. Dagbladet Information 2006.
- Lucht, H.: Samuels historie III: Den lange vej over havet. S. 10-11. Dagbladet Information 2006.
- Lucht, H.: Samuels historie IV: Jeg græder ikke let. S. 12-13. Dagbladet Information 2006.
- Lucht, H.: Samuels historie V: De kaptajners landsby. 8-9s. Dagbladet Information 2006.
- Mogensen, H.O.: Teaching After the Field. Folk 46/47, s. 55-70. 2006.
- Mogensen, H.O.: Dorle Dracklé og Lain Edgar (red.): Learning Fields, Volume 2. Current Policies and Practices in European Social Anthropology Education. New York og Oxford: Berghahn Books, 2004. Tidsskriftet Antropologi 51, s. 129-131. 2005.
- Mogensen, H.O., Oberländer, L.: Antropologiske perspektiver på kultur. i: Samfund og kultur i sundhedsarbejdet s. 197-223. Grit Niklasson (red.). Frydenlund, København 2006.
- Nguyen, T.H., Gammeltoft, T.: Ultrasound scanning: Moral aspects of fetal selection in Vietnam (Cong nghe sieu am: Khia canh dao duc trong lua chon thai nhi tai Viet Nam). Tap Chi Y Te Cong Cong 6, s. 36-40. 2006.
- Nielsen, H.C.K.: The Carlsberg Foundation's Normad Research Project and the Afghan Trade Nomads – an overview. Folk: Journal of the Danish Ethnographic Society Vol 46/47, 2004-05, s. 235-245. 2006.
- Nielsen, H.C.K.: State and customary law in Upper Egypt. Islamic Law and Society Review Vol. 13 (1), s. 123-151. 2006.
- Nielsen, M.R.: Pakistan tur/retur. Forhandlinger af hjem og tilhørsforhold inden for flergenerationsfamilien. Tidsskriftet Antropologi 50, s. 111-129. 2006.
- Nielsen, M.R.: Ægteskablig Integration. Pakistanske og danske arrangerede ægteskaber. i: Den stille integration. Nye fortællinger om at høre til i Danmark s. 18-43. Marianne Holm Pedersen og Mikkel Rytter. C. A. Reitzels Forlag, Dansk Folkemindesamling, København 2006.
- Nielsen, M.R.: Nye fortællinger om at høre til. i: Den stille integration. Nye fortællinger om at høre til i Danmark s. 7-17. Marianne Holm Pedersen og Mikkel Rytter (red.). C. A. Reitzels Forlag, Dansk Folkemindesamling, København 2006.
- Nielsen, M.R.: Det politiske tvangsægteskab. 2s. Dagbladet Politiken, København 2006.
- Nielsen, M.R., Pedersen, M.H.: (Red.). Den stille integration: nye fortællinger om at høre til i Danmark. 1-144s. C.A. Reitzels Forlag, Dansk Folkemindesamling, København 2006.
- Nyambedha, E.O.: Children and hiv/Aids: questioning vulnerability in Western Kenya. Ph.d.-række/Institut for Antropologi, Københavns Universitet 39, 227s. Institut for Antropologi/DBL. Institute for Health Research and Development, København 2006.
- Olwig, K.F.: Fællesskabets Begravelse? Oprindelse og forundethed blandt caribiske migranter. Tidsskriftet Antropologi 50, s. 149-164. 2006.
- Olwig, K.F.: Growing up in the Caribbean: Individuality in the Making. i: Claiming Individuality: The Cultural Politics of Distinction s. 51-65. Vered Amit & Noel Dyck (red.). Pluto Press, London 2006.
- Olwig, K.F.: Anmeldelse af India, Jonathan Xavier & Renato Rosaldo, red. The Anthropology of Globalization. A reader. Journal of the Royal Anthropological Institute 10 (3), s. 722-23. 2004.
- Pedersen, M.A.: Talismans of thought: shamanist ontologies and extended cognition in northern Mongolia. i: Thinking through things: Theorising artefacts in ethnographic perspective s. 172-204. Amira Henare, Martin Holbraad & Sari Wastell (red.). Routledge, London 2006.
- Pedersen, M.A.: Tarrying with repression: Political anecdotes and social memory in Northern Mongolia. Inner Asia 8, s. 163-182. 2006.
- Pedersen, M.H.: Traditioner under forandring: en irakisk families fejring af højtider. Folkemindesamlingens kulturstudier Bind 7, i: Den stille integration ; Nye fortællinger om at høre til i Danmark s. 44-61. Marianne Holm Pedersen og Mikkel Rytter (red.). C. A. Reitzel, København 2006.
- Pedersen, M.H., Nielsen, M.R.: (red.). Den stille integration: nye fortællinger om at høre til i Danmark. Folkemindesamlingens kulturstudier Bind 7, 1-144s. C.A. Reitzel, København 2006.
- Pærregaard, K.: Migrants make the world go around: Transnationalism and social mobility among Peruvian entrepreneurs in the United States, Spain, Japan, and Chile. 2006.
- Pærregaard, K.: Globalizing Andes: Migration and differentiation in two Peruvian communities. 2006.
- Raahauge, K.M.: Den nygamle by. i: Ark+: Arkitektur mellem globalisering og hverdagsliv s. 175-189. Claus Bech-Danielsen & Christoffer Harlang (red.). Kunstakademiet's Arkitektskoles Forlag, København 2006.
- Raahauge, K.M.: Landskabet, byen og huset. En århusantropologi fra Fedet og Skåde Bakker. 238s. Institut for Arkitektur & Design ved Aalborg Universitet, Aalborg 2006.
- Rubow, C.: Fem præster og antropologiske perspektiver på identitet og autoritet. 1-238 s. Anis, København 2006.
- Schepeleer Johansen, K., Bredahl Jacobsen, C., Mogensen, H.O.: Introduktion. Humanistisk psykiatri – udforskning af et krydsfelt. Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund 4, s. 5-9. 2006.
- Sjørnslev, I.G.: On Leaving the Field.: Closure and Continuity as seen through the Lens of the Candomblé Axexé Ritual. FOLK: Journal of the Danish Ethnographic Society Vol. 46/47, s. 11-41. 2006.
- Stefansson, A.H.: Homes in the Making: Property Restitution, Refugee Return, and Senses of Belonging in a Post-War Bosnian Town. International Migration Vol. 44 (3), s. 115-39. 2006.
- Stefansson, A.H.: Sarajevo. Tidsskriftet Antropologi 48, s. 221-233. 2005.
- Stefansson, A.H.: The House War: The Politics, Practice and Meaning of Home in Bosnia and Herzegovina. 1-15s. Department of Social Anthropology, University of Gothenburg, Gothenburg 2004.
- Stefansson, A.H.: De låste døre: Hjemmets forandring i en etnisk udrenset bosnisk by. Jordens Folk Vol. 40 (1), s. 43-47. 2005.
- Stefansson, A.H.: Refugee Returns to Sarajevo and Their Challenge to Contemporary Narratives of Mobility. i: Coming Home? Refugees, Migrants, and Those Who Stayed Behind s. 170-186. Lynellyn D. Long og Ellen Oxfeld (red.). University of Pennsylvania Press, Philadelphia 2004.

- Søndergaard, P.S., Jansbøl, U.K.: Tilfældighed, kontrol og spilleres køb af drømme. i: *Unge på spil: om problemspil og ludomani blandt unge* s. 142-152. Kroghs Forlag, Polen 2006.
- Sørensen, B.R.: Violence and Humanitarian Assistance: Reflections on an Intricate Relationship. *Journal of Humanitarian Assistance* September 2006, s. 1-24. 2006.
- Sørensen, B.R.: Lessons learned from the hidden curriculum. 2006.
- Sørensen, B.R.: Situation updates – Sri Lanka. 2006.
- Tang Nielsen, K., Swane, C.E., Huniche, L., Ploug Hansen, H., Johannessen, H.: Når sundhed, sygdom og helbredelse er mere end ord. Om brug af deltagerobservation i sundhedsvidenskabelige undersøgelser. *Månedsskrift for praktisk lægegerning* 10, s. 1129-1140. 2006.
- Tjørnhøj-Thomsen, T.: Slægtskab med dyr. *Tidsskriftet Antropologi* 50, s. 51-70. 2006.
- Whyte, M.A.: Afterword. i: *Navigating youth, generating adulthood: social becoming in an African context* s. 255-266. Catrine Christiansen, Mats Utas and Henrik E. Vigh (red). Nordic Africa Institute, Uppsala 2006.
- Whyte, M.A.: Bokomtaler: The politics of food/edited by Marianne Elisabeth Lien and Brigitte Nerlich. *Norsk antropologisk tidsskrift* 17 (3-4), s. 312-315. 2006.
- Whyte, M.A., Kyaddondo, D.: We are not eating our own food here: food security and the cash economy in Eastern Uganda. *Land Degradation & Development* Volume 17, Issue 2, s. 173-182. 2006.
- Whyte, S.R., Whyte, M.A., Meinert, L., Kyaddondo B.: Treating aids: dilemmas of unequal access in Uganda. i: *Global Pharmaceuticals: Ethics, Markets, Practices* s. 240-262. Adriana Petryna, Andrew Lakoff, Arthur Kleinman (red.). Duke University Press, Durham 2006.

Studienævnet for Antropologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af VIP'erne Tine Tjørnhøj-Thomsen (studieleder), Finn S. Nielsen (vice-studieleder), Hanne O. Mogensen (VIP-repræsentant), Morten Axel Pedersen (suppleant), Steffen Jöhncke (suppleant) og Mette Meldgaard (repræsentant for masteruddannelsen). Studenterne var Anne-Mette G. Hermansen, Line Richter, Signe Borch og suppleanterne var Louise Christensen, Marie Husted og Mia Johansen.

Adresse

<http://antropologi.ku.dk/ominstiuttet/udvalg.doc/Studienævnet>
 Fax 35 32 34 65
 Ulla.andersen@anthro.ku.dk

Beretning

En af de mest tidskrævende opgaver har været udformningen af den nye kandidatordning. Studienævnet besluttede i december at udskyde tidspunktet for ordningens ikrafttræden til august 2008, da udviklingen af de nye kurser fordrer mere forberedelse og flere ressourcer end først antaget.

Studienævnet har endvidere iværksat en erfaringsopsamling i forbindelse med implementeringen af den nye bachelorstudieordning (2005) med henblik på senere at supplere og justere ordningen.

Igen i år er der taget en række initiativer til at forbedre gennemførslen på både bachelor- og kandidatuddannelsen. Blandt andet ved at lægge både bachelorforløbet på uddannelsens 3. år og specialeseminaret på kandidatdelens 2. år ind i fastere rammer og med flere og hyppigere tilbud som for eksempel besøg af censorformanden, cafémøder om den gode opgave, oplæg om godt og korrekt sprog o.l. Flere studerende deltager også i tilbuddene fra Pædagogisk Center, som er blevet integreret i forløbene.

Sidste års initiativer med at tage direkte kontakt til studerende, der ikke har været studieaktive længe, har givet gode resultater. Flere af disse studerende er enten kommet i gang med specialet eller har afsluttet deres uddannelse.

For at styrke erhvervsvejledningen har studienævnet og studievejledningen også i år afholdt to "Næsten kandidat" seminarer, der har været særdeles velbesøgte. I år er dette tilbud blevet suppleret med en "Karrieredag" for alle studerende, hvor antropologer ansat uden for universitetsverdenen holder oplæg om jobferinger og -muligheder.

Studienævnet har også i år arbejdet på at styrke de ansattes pædagogiske kompetencer og visioner. Der har været afholdt en pædagogisk dag om "Problembaseret undervisning" og en supervisorsdag for instituttets ph.d.-studerende. Studienævnet har endvidere arbejdet med emner som mentorordninger, praktikvejledning og evalueringer.

Instituttet modtager flere og flere internationale studerende, hvis specifikke behov varetages af den internationale koordinator og studievejleder. Studienævnet har besluttet, at kurset "Danish Culture and Society", som er et særligt tilbud til de internationale studerende, og som også omfatter et skrivekursus, skal udbydes hvert semester, da kurset har været en stor succes.

Merit- og dispensationsudvalget har behandlet i alt 367 sager, hvoraf 131 har været dispensationssager, mens de øvrige vedrører forhåndsgodkendelser og godkendelser af tilvalgsfag og udlandsophold samt overflytning.

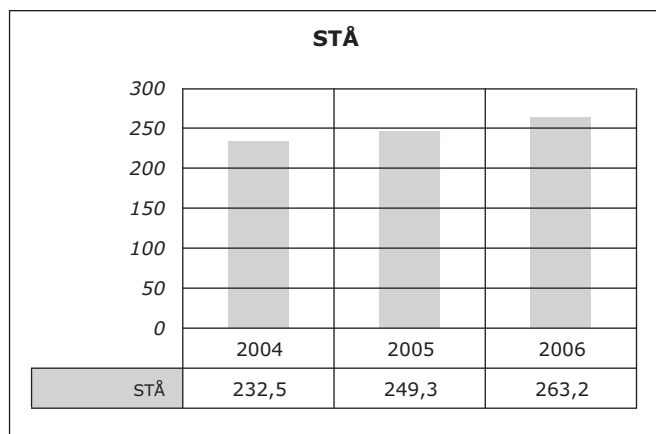

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder					I alt
	Antropologi, etnografi	Statskundskab samfundsfag	Øvr. samf. videnskab	Humanistisk Fakultet	Merit-	
Antropologi, etnografi	247,9	0,7	0,5	1,2	30,3	280,6
Meritstuderende	5,2					
Gæstestuderende	10,2					
I alt	263,2					
Åben uddannelse	14,6					

STÅ 2004-2006

Studieleder Tine Tjørnhøj-Thomsen

Ph.d.-studienævnet for Antropologi**Medlemmer**

Pr. 1.2.2006 bestod ph.d.-studienævnet af ph.d.-studieleder, lektor Inger Sjørnslev og ph.d.-studerende Helle Max Andersen som ved ophør afløstes af ph.d.-studerende Birgitte Romme Larsen. Med ph.d.-sekretær Jørgen Pedersen som sekretær.

Adresse

www.anthro.ku.dk
Jorgen.pedersen@anthro.ku.dk
Fax: 35 32 34 65

Beretning

Der har været afholdt to møder i ph.d.-studienævnet, hvor under ph.d.'ers arbejdsforpligtelser blev diskuteret og fastlagt.

Pr. 1.1.2006 var der i alt 19 indskrevne ph.d.-studerende (2005: 21). Ved årets udgang var der 20 studerende indskrevet (2005: 20), heraf 5 på orlov. Samlet blev 8 nye studerende indskrevet i løbet af året (2005: 4), medens i alt 6 ophørte indskrivning (2005: 3). De 8 nyindskrevne blev finansieret af henholdsvis FKK (2), RUF (2), andre (3) og KU (1).

Der blev gennemført 4 ph.d.-forsvar (2005: 5)

Katrine Schepelern Johansen "Kultur og psykiatri": en antropologi om transkulturel psykiatri på danske hospitaler-

Sofie Danneskiold-Samsøe "The moral economy of suffering: Social exchange among Iraqi Refugees in the Danish Welfare State".

Erick Nyambedha "Children and hiv/aids". Questioning Vulnerability in Western Kenya.

Charlotte Bredahl Jacobsen Paradoxal psykiatri. "Etnografiske analyser af samspil mellem plejepersonale og patienter i dansk retspsykiatri".

I Forskerskolens regi har der været afholdt følgende kurser for ph.d.-studerende

"From Plans to Practice: Research Methodology Workshop" 8.-9.3.2006 Nils Bubandt og Michael Whyte.

"Megaseminar 2006: Holism in Anthropology and Ethnographic Research" 22.-24.5.2006 Keynote speakers: Emily Martin, Bruce Kapferer, Eric Hirsch, Anna Tsing, Martin Holbrand.

"From Plans to Practice: Research Methodology Workshop" 25.9.2006 Nils Bubandt og Michael Whyte.?

"From Plans to Practice: Research Methodology Workshop" 8.12.2006 Nils Bubandt og Michael Whyte.

For ph.d.-stipendieansøgere afholdtes "Seminar om projektansøgninger" 20.06.06 Inger Sjørnslev og Karen Fog Olwig.

En fem-årig bevilling til "Den Danske Forskerskole i Etnografi og Antropologi" udløb med udgangen af 2006. Der blev i 2006 bevilget en ny fem-årig forskerskole i et fortsat samarbejde mellem København og Århus.

Ph.d.-studieleder Inger Sjørnslev

Sociologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor Peter Abrahamson indtil den 7.8., Jørgen Elm Larsen i perioden 8.8.-31.10. og Carsten Strøby Jensen fra 1.11.2006.

Institutbestyrelsen bestod af institutleder Peter Abrahamson, lektor Carsten Strøby Jensen, professor Margaretha Järvinen, TAP-repræsentant Jens Ludvigsen, Jeppe Hamming som repræsentant for de studerende, Hilda Rømer Christensen som observatør for de fondsansatte, samt Frederik Thuesen Pedersen som observatør for ph.d.-studerende og studieleder Allan Madsen som observatør.

Organisation

Instituttet er organiseret jævnfør universitetsloven med institutbestyrelse og institutleder.

Adresse

Center for Sundhed og Samfund
Øster Farimagsgade 5
1353 København K
Telefon 35 32 32 80
Fax 35 32 39 40
www.sociology.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Instituttet lægger afgørende vægt på at styrke sociologiens placering i Danmark. I den forbindelse afholder instituttet bl.a. en række seminarer om forskningsmæssige og undervisningsmæssige forhold. Målsætningen for instituttets egen forskning er at drive internationalt kvalificeret, pluralistisk forskning. Dette indebærer en styrke i almen sociologi samt i de væsentligste sociologiske specialer. Et andet led i styrkelsen af en sociologisk profil i en dansk offentlighed er, at instituttets medarbejdere deltager i forskellige typer anvendt forskning.

I lighed med fakultetets øvrige institutter har Sociologisk Institut vedtaget en langtidspan, der beskriver instituttets målsætninger og veje til målopnåelse for de kommende år.

Sociologisk Institut har en bredt anlagt forskningsvirksomhed, der centrerer sig inden for de fem satsningsområder med vægten på grundforskningselementer. Således anvendes en række klassiske og nye teoretiske og metodiske tilgange til undersøgelsen af sociale relationer og processer i moderne samfund.

Hans Henrik Bruun og John Hall, McGill University, Montreal, er adjungerede professorer ved Sociologisk Institut.

Personaleforhold

Instituttet har besat følgende stillinger i 2006:

Professorat med særlige opgaver i sociologi "poverty and social exclusion". Der var en ansøger til stillingen. Professoratet blev følgelig besat pr. 1. november 2006 med Jørgen Elm Larsen.

Lektorat i køns- og ligestilling. Stillingen blev besat ved "kaldelse". Hilda Rømer Christensen tiltrådte pr. 1. april 2006.

Forskningsvirksomhed

1. Arbejdsmarkedet og den europæiske integration

Forskningsprojektet er rettet mod analyse af internationaliseringen af arbejdsmarkedet i tilknytning til EU-udviklingen. Projektet fokuserer på en analyse af faglig organisering i Europa i et komparativt og europæisk perspektiv (Carsten Strøby Jensen).

2. Arbejdsmarkedsrelationer i Danmark – forandring i det danske Industrial Relations system

Projektet tager sigte på at analysere forandringer i det danske organisations- og aftalesystem med udgangspunkt i international industrial relations teori (Carsten Strøby Jensen).

3. Brottsskadeersättning ur brottsofferperspektiv

Projektet undersøger offentlig erstatning til ofre for kriminalitet i Sverige og Danmark. Hovedformålet er at belyse, hvilken betydning erstatningen har for ofrene, både i et praktisk men også i et symbolsk perspektiv, herunder hvilke forventninger ofrene giver udtryk for i forhold til erstatningsordningen. Et andet formål er at belyse, hvilke erfaringer ofrene har med erstatningsordningen i de to lande. Projektet er finansieret af Brottsofferfonden i Sverige, og udføres under institut for kriminologi, Stockholms Universitet. For den danske del af projektet er en medarbejder midlertidigt tilknyttet Sociologisk Institut, Københavns Universitet. Projektet startede i august 2006 og er planlagt til at forløbe 2 år (Anita Rønning).

4. Den danske værdiundersøgelse

Forskningsprojektet er en del af en meget omfattende international spørgeskemaundersøgelse: The European Values Survey, som i Danmark blev gennemført i 1981, 1990 og i 1999 (Peter Gundelach er leder af projektet, som omfatter et større antal forskere ved universiteter og sektorforskningsinstitutter).

5. Effekter og virkningsmekanismer i alternativ behandling

En tværvideenskabelig undersøgelse af tre former for alternativ behandling (zoneterapi, akupunktur og meditation) anvendt på kræft og sclerose. Projektet er bl.a. støttet af Videnscenter for Alternativ Behandling (projektleder: Bo Jacobsen og Inge Kryger Pedersen).

6. Free Trade Agreements and Social Citizenship: The Case of Central America (CAFTA-DR)

Med reference til fire cases: Costa Rica, Guatemala, Nicaragua og Den dominikanske Republik undersøges forholdet mellem udviklingen af frihandelsaftalen og de institutioner, der fremmer og beskytter sociale rettigheder. Projektet gennemføres ved Instituto Centroamericano de Estudios Fiscales i Guatemala By i perioden 2006-2008 (Peter Abrahamson).

7. Globalisering og den politiske orden i Danmark

Projektet søger at analysere konsekvenser af henholdsvis økonomisk, kulturel og politisk globalisering for den politiske orden i Danmark (Carsten Strøby Jensen).

8. The International Network on Religious Studies

Projektet har til formål at samle europæiske og amerikanske survey, forskere til årlige konferencer med henblik på at udvikle nye mål for religiøsitet. Projektet er finansieret

af Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (Peter Gundelach i samarbejde med Peter B. Andersen og Peter Lüchau, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Det Humanistiske Fakultet).

9. Det kosmopolitiske paradoks

Projektet er finansieret af Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (7,2 måneder) og Sociologisk Institut, KU (4,8 måneder) og løber fra 1.2.2006-31.1.2007. Projektet fokuserer på den vekselvirkning mellem globaliserings- og migrationsprocesser i efterkrigstidens Europa, der er en af forudsætningerne for det multikulturelle opbrud i Danmark. Det interesserer sig primært for den "globalisering fra neden", man kan lokalisere inden for to genstandsfelter. Det ene handler om, hvorvidt de etniske minoriteter oplever hverdagsracismen som en af de strukturelle eksklusionsmekanismer, der modvirker en vellykket integration i det danske samfund, hvorimod det andet handler om, hvordan de etniske minoritetsunge selv skildrer deres hverdagsliv gennem forskellige former for kulturproduktion. Projektets teoretiske og empiriske resultater suppleres med nogle mere principielle metodologiske overvejelser over, hvordan man forsker i forholdet mellem anderledeshed, forskellighed, etnicitet og "race". Projektet ser det som sin opgave at afdække en række af de udfordringer, der karakteriserer Danmark i en mere og mere globaliseret og multikulturel verden (Flemming Røgilds).

10. Living in Cosmopolis

Projektet er SSF-finansieret og har til hensigt at udvikle en ny teoretisk ramme for forståelse af "de fremmede" (indvandrere, flygtninge, folk fra ikke-vestlige kulturer, især islamiske). I forskningen er det udbredt at undersøge "de fremmede" ud fra en synsvinkel, som fremhæver, at de er genstand for racisme og fremmedhad. Den bredere teoretiske ramme bag sådanne synspunkter betoner ofte "civilsamfund" og "hierarki/dikotomi". Projektet sigter mod at afklare de begrænsninger, som denne teoretiske ramme sætter for undersøgelserne, og de problemer der opstår, når den anvendes. Dernæst vil projektet udvikle en anden teoretisk ramme. Her tages udgangspunkt i teorier om byer og byliv. Byer er som bekendt steder, hvor man ofte færdes blandt fremmede – som dog vel at mærke her er "fremmede" i en anden forstand end den ovennævnte. Desuden inddrager denne nye teoretiske ramme tanker fra eksistensanalyse og værenstanken. Det drejer sig således om at se nærmere på, hvad der gælder for eksistens og væren i byen ud fra et globalt by-perspektiv eller med andre ord: hvilke muligheder der er forbundet med at "leve i kosmopolis". Det er projektets hypotese, at en sådan ny teoretisk ramme giver mulighed for andre og givtige former for undersøgelse, holdninger, samvær, politik og hverdagsliv i og med "fremmede". Teoriens frugtbarhed skal belyses nærmere gennem en række mere konkrete studier af æstetiske, etiske, erotiserede, distancerede eller værenstolkende former for møde og sameksistens, der netop åbnes mulighed for i en kosmopolis-sammenhæng (projektet udføres af Henning Bech i samarbejde med Mehmet Necef, SDU).

11. Massens sociologi

Analyse af massesemantik og massefænomener fra slutningen af det 19. århundrede til i dag (Christian Borch).

12. Medikalisering af fysisk aktivitet?

En sociologisk analyse af anvendelsen af præstationsfremmende, farmakologiske midler i sport, idræt og motion. Projektets formål er at undersøge kulturelle mekanismer af betydning for mulig anvendelse af doping- og andre præstationsmidler inden for såvel som uden for den organiserede idræt. Formålet skal ses i lyset af et overordnet tema omkring medikalisering af samfundet: at belyse aspekter i den udvikling indenfor medicinske og farmakologiske områder, der inddrager livsprocesser, som tidligere blev anset for ikke at kunne eller skulle ændres med farmakologiske midler. Projektet er støttet af Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning (Inge Kryger Pedersen).

13. Oplevede virkninger ved alternative behandlingsformer

Projektet retter sig mod at indkredse og kvalificere sociologiske problemstillinger af relevans for klienters oplevede virkninger af alternativ behandling med særligt henblik på anvendelse af og viden om tre udvalgte behandlingsformer: akupunktur, zoneterapi og meditation. Projektet er et delprojekt under projektet "Forskning i effekt og tværvidenskabelige virkningsmekanismer ved behandlingsformerne: akupunktur, mindfulness meditation og zoneterapi" og er blandt andet støttet af Videns- og Forskningscenter for Alternativ Behandling (medarbejdere: Matilde Høybye-Mortensen, Reinhard Stelter, Charlotte Baarts og Inge Kryger Pedersen).

14. Socialdarwinismens indflydelse i dansk filosofi og samfundsvidenskaber 1860-1940

Projektet omfatter teori- og idéhistoriske studier af udbredelse og vurderinger af socialdarwinistiske ideer den filosofiske og samfundsvidenskabelige litteratur (Heine Andersen).

15. Sociale interaktioner, følelser og mobning på arbejdspladser

Projektet har til formål at udforske de processer, gennem hvilke 'negativ interaktion' eskaleres til mobning. Der fokuseres på følelser, som genereres i interaktioner, på følelsers rolle i den videre interaktion samt på konstruktioner af fortolkning af forløbene. Undersøgelsen inddrager ofre, mobbere og vidners rolle i processen samt arbejdspladsernes magtstrukturer og følelseskultur som betingelser for de undersøgte forløb. Projektet er et delprojekt inden for en bredere projektramme med titlen "Samarbejde og arbejdsmiljø – et projekt om forebyggelse af mobning på arbejdspladsen" (Arbejds miljøinstituttet). Projektet er økonomisk støttet af Arbejds miljø forskningsfonden (Charlotte Bloch).

16. Unge & Alkohol

Hovedformålet med projektet er at bidrage til en forståelse af det høje alkoholforbrug blandt danske unge. Projektet gennemføres med både kvantitative og kvalitative metoder. Projektet er finansieret af Rockwool Fonden og udføres under Sociologisk Institut, Københavns Universitet (medarbejdere: Jacob Demant, Peter Gundelach, Margaretha Järvinen, Jeanette Østergaard).

17. Videnskabsteoretiske studier af normativitet i samfundsvidenskabelig forskning

Projektet omfatter teoretiske og empiriske studier af moralske og andre normative aspekter af den sociologiske og økonomiske forskning (Heine Andersen).

18. Visioner i samfundet

Projektet har til formål at undersøge kollektive aktørers konstruktioner af visioner. Kollektive aktører er politiske partier, interesseorganisationer, sociale bevægelser mv. Metodologisk og teoretisk er projektet inspireret af Alain Touriane og Alberto Meluccis studier af sociale bevægelser. Projektet er finansieret af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd og Sociologisk Institut. Det startede i januar 2004 og er planlagt til at vare i 4-5 år (medarbejdere: Benedikte Brincker, Peter Gundelach. Tilknyttet ph.d.-projekt: "Virkeliggjorte visioner – et studie af intentionelle fællesskaber", Bella Marckmann).

19. Welfare and Solidarity in Post-Industrial Europe

En analyse af hvordan lavindkomstfamilierne i fem udvalgte bykvarterer i Europa håndterer deres sociale, materielle og rumlige marginaliserede tilværelse. Gennemføres inden for Forskerskolen for Integration, produktion og velfærd i perioden 2000-2005 (Peter Abrahamson).

20. Welfare Policy and Employment in the Context of Family Change

Projektet er finansieret af Nordisk Ministerråd og gennemføres i samarbejde med kollegaer fra Oslo, Reykjavik, Göteborg, Turku, Göttingen, York og Utrecht i perioden 2002-2005 (Peter Abrahamson og Cecilie Wehner).

Ph.d.-projekter

Signe Hald Andersen: "Sociological perspectives on the effect of active labour market policies on labour market outcomes". Projektet har til formål at bidrage til en bedre forståelse af de underliggende mekanismer, der betinger succesfuld aktivering. Projektet tager udgangspunkt i sociologisk teori – særligt sociologiske teorier om normer. Projektets problemstilling belyses empirisk gennem økonometriske analyser af de righoldige registerdata, der findes på Danmarks Statistik, samt forskellige danske og udenlandske surveys.

Bjørn Schiermer Andersen: "Modens system og modens fænomenologi". Ud fra et fænomenologisk fokus på oplevelsen af at være udleveret til overindividuelle dynamikker ønsker jeg at gøre op med en række utilstrækkeligheder i den hidtidige modeteori. Projektet sigter mod at opstille et funktionalistisk eller systemteoretisk begreb om moden, der – i modsætning til den hidtidige teori – kan yde oplevelsen af umyndighed over for modeluners retfærdighed – jeg ønsker altså at bruge systembegrebet kritisk. Udgangspunktet er her forsøget på, på uddifferentieringsteoretisk baggrund, at opstille en teori om "modens system" i spændingspunktet mellem Jürgen Habermas, Max Weber og Niklas Luhmann. Det er min overbevisning, at man på denne måde kan skabe et begrebsligt værktøj, der kan indfange moden i hele dens samfundsmæssige bredde uden dermed at reducere eksempelvis kunstneriske eller videnskabelige tendenser til mode. Derefter vender projektet tilbage til det fænomenologiske udgangspunkt. Det drejer sig her om at undersøge selve oplevelsen af moden set nedefra: Genererer modens kredsløb i sidste ende sin egen kritik? Og hvordan skal vi opfatte den stigende refleksivitet, der kendetegner modens nutidige frembringelser? Her vil den systemteoretisk-fænomenologiske ramme kunne bruges bredere til at kaste et nyt lys på fænomener, såsom æstetisering, refleksivitet og kulturalisering – dels i form af en empirisk tidsdiagnostik af nye socialitetsformer, dels i form af en teoretisk kritik af den hidtidige kulturteori.

Morten Andreasen: "Holdninger og oplysning i kontekst af patentering af menneskegener". Formålet i dette projekt er at undersøge de modsatrettede holdninger, der observeres i debatten af emnet "patentering af menneskegener". Alene omfanget af debat i sager vedrørende "patenter på liv" illustrerer, at kombinationen af biologi og ejerskab har en tendens til at rejse kontroverser. Men hvorfor, og på hvilken måde, indgår forskellige typer af viden i holdningsdannelsen? Undersøgelsen sætter fokus på to af aktørerne i debatten: patenteksperterne og lægbefolkningen.

Lars Benjaminsen: "Sociologiske modeller og social mobilitet" – projektet diskuterer nyere tilgange i forskningen i social mobilitet – herunder diskuteres særligt modelbegrebets status i mobilitetsforskningen – i lyset af generelle spændinger i nyere sociologisk teori og videnskabs-teori.

Jytte Kaltoft Bendixen: "Mellem lov og praksis i europæisk arbejdsmarkedspolitik" er en komparativ rettsociologisk undersøgelse om implementering af EU-direktiver vedr. arbejdsmarkedsforhold og deres effektive håndhævelse i Danmark sammenlignet med fire andre EU-medlemsstater: Finland, Frankrig, Tyskland og Storbritannien. Projektet bliver udført med støtte fra LO.

Bagga Bjerger: "Forvaltningspraksis indenfor rusmiddelområdet i en brydningstid". Projektet handler om struktur-reformen og implementeringsprocessen af denne indenfor rusmiddelområdet. Projektet er kvalitativt og baserer sig på analyse af reformen, debatten og konferencer inden for rusmiddelområdet samt feltarbejde udført på to amtslige misbrugscenter, der står for at skulle forandres. Projektet er finansieret af Center for Rusmiddelforskning.

Gunvor Christensen: "Langsigtede effekter af boligsociale indsatser". Formålet med dette projekt er at studere, hvordan boligsociale indsatser kan bremse og modvirke udviklingen af ghettoer, samt hvilke effekter disse indsatser har i forhold til beboernes hverdag, liv og mulighed for at forfølge deres vision om at leve det gode liv. Projektet er finansieret af Forskningsrådet for Samfund og Erhverv.

Christina J. Colclough: "Multinationale selskaber, personalepolitik og institutioner". Projektet undersøger danske multinationale selskabers globale personalepolitik og analyserer forskellen i virksomhedsstrategier på tværs af kapitalistiske systemer. Herunder anvendes reguleringsskolen, "varieties of capitalism"-skolen og nyinstitutionel teori til at forstå den vedvarende diversitet på tværs af landegrænser på trods af globalisering.

Laila Dreyer Espersen: "Børn anbragt på døgninstitution". Projektets sigte er at udforske hverdagslivet for børn anbragt på døgninstitutioner. Projektet ønsker herunder at undersøge, hvordan den socialpædagogiske behandling udmønter sig både på det diskursive og på det praktiske niveau, hvordan behandlingen er knyttet op på nogle overordnede samfundsmæssige strukturer, og hvilke børneidentiteter der bliver skabt undervejs i denne behandlingsproces.

Niels-Henrik M. Hansen: "Unge hørehæmmedes livskvalitet". En sociologisk analyse af de problemer og udfordringer unge hørehæmmede oplever som en konsekvens af deres høretab. Ph.d.-projektet er finansieret af Sociologisk Institut, Learning Lab Denmark og Center for Ungdomsforskning. I 2006 er delrapporten "Ung og hørehæmmede. Høretab, kommunikation og trivsel" udkommet. Rapporten kan hentes på www.cefu.dk.

Bettina Hauge: "Kræftsyege – på arbejde. En antropolo-

gisk analyse af arbejdets betydning for kræftpatienters hverdag”. Projektet beskæftiger sig med livstruende kræftsyge – brystkræftpatienter og testikelkræftsyge – der i løbet af deres behandlingsperiode har fastholdt deres arbejde og relationer til arbejdspladsen. Hvilken betydning og værdi har arbejdet for denne gruppe, hhv. før, under og efter deres diagnose. Projektet er finansieret af den Europæiske Socialfond og Arbejdsmarkedsstyrelsens pulje “Det rummelige arbejdsmarked”.

Marie Bruvik Heinskou: “En kvalitativ sociologisk undersøgelse af anmeldte voldtægter i Danmark”. Med udgangspunkt i en gennemlæsning af anmeldte voldtægter fra 2003 belyses en række problematikker, som gør sig gældende mellem kønnene i senmoderiteten. Det er blandt andet projektets intention at diskutere feministiske teoridannelser og anvende en teoretisk optik, der kan bidrage til nyorientering indenfor kønsforskningen.

Anna Ilsøe: “Flexicurity at company level – decentralised collective bargaining and practices on working time in Denmark, Germany and the US”. Projektet er en komparativ empirisk undersøgelse af lokalaftaler om fleksibel arbejdstid og deres implementering på industrivirksomheder i de tre lande. Det diskuteres i lyset af neoinstitutionalisme og strategic choice, hvorvidt den høje grad af tillid mellem ledere og medarbejdere på danske virksomheder udgør en konkurrencemæssig fordel, fordi den tillader mere lokalt tilpassede og mere balancerede lokalaftaler.

Carolina Magdalene Maier: “Mobning på arbejdspladsen – hvilken rolle spiller organisationskultur og -struktur?”. Projektet er kvalitativt, og skal undersøge, hvilke organisationskulturelle og -strukturelle faktorer, der kan siges at have betydning for forekomsten af mobning på arbejdspladsen. Projektet har speciel fokus på magtforhold og konflikter. Det er finansieret af Arbejdsmiljøforskningsfonden.

Mads Meier Jæger: “Intergenerational educational mobility in Denmark”. Projektet skal belyse hvilke sociale baggrundsfaktorer, som er af betydning for folks uddannelseschancer i Danmark. Projektet fokuserer især på velfærdsstatens rolle og ikke-økonomiske baggrundsforhold så som kulturel “kapital” og familietyper.

Line Vikkelsø Slot: Projektet undersøger erhvervsskolerens praktikpladskonsulenters håndtering af eventuelle diskriminerende krav fra arbejdsgiverside, når lære- og praktikpladser formidles.

Nauja Kleist: “Spaces of Recognition. Diasporic mobilisation and associational engagements among Somali-Danes”. Projektet undersøger herboende somalieres engagementer i transnationale og lokale foreninger ift. spørgsmål om anerkendelse, status og køn. Yderligere undersøges det overordnede samspil mellem sådanne engagementer, diasporisk mobilisering og tilhørsforhold.

Else Kloppenborg: “The externalisation of European asylum policies: a new paradigm’s difficult delivery”. Projektet undersøger tendenser i nyere tids udviklinger i asylpolitik i Europa ud fra primært britiske, tyske, franske, danske og Kommissionens initiativer til at forlægge asylbehandling og -politik til ekstra-europæiske lokationer. Narrativ analyse anvendes til at identificere (især tidlige) strukturer i forslagernes politiske skæbne.

Malene Molding Nielsen: “Miraculous Metamorphosis? Contesting Staff-Prisoner Relations in the Danish Prison System”. Med afsæt i Kriminalforsorgens målsætning om at udøve straf og kontrol og støtte og motivere indsatte til

at leve en kriminalitetsfri tilværelse søger projektet at belyse forholdet mellem ansatte og indsatte i et åbent dansk fængsel.

Esther Nørregård-Nielsen: “Pædagogers professionalisering”. En kvantitativ analyse af pædagogers muligheder og forventninger til eget erhverv samt ønske om øget professionalisering i spændingsfeltet mellem kommune, stat og forældre.

Helene Hjorth Oldrup: “Mobile erfaringer – persontransport set i lyset af teorier om mobilitet”. Teorier om mobilitet bruges i stigende grad til at indkredse aspekter ved sociale liv. I dette projekt undersøger og diskuterer jeg disse teorier i forhold til et empirisk felt, nemlig persontransport med bil i hverdagen. Hvordan erfarer og håndterer mennesker hverdagens mobilitet? Hvordan ser hverdagslivet ud set fra et mobilt perspektiv? Og hvilke begrænsninger og muligheder giver teorier om mobilitet for at forstå disse spørgsmål? I dette projekt undersøger jeg hverdagsfortællinger og populære fortællinger om mobilitet med bil og diskuterer disse i relation til teorier om mobilitet.

Frederik Thuesen Pedersen: “Menneskerettigheder og solidaritet – på det 21. århundredes arbejdsmarked”. Projektet undersøger forholdet mellem menneskerettigheder og solidaritet i lyset af nyere sociologisk teori. Empirisk udforsker det betydningen af menneskerettigheder for reguleringen af et stadig mere globaliseret dansk arbejdsmarked.

Ulrich Schmidt-Hansen: “Når bare ministeren ikke kommer i problemer – konsensusøgende adfærd blandt embedsmænd på Slotsholmen”. Projektet undersøger organisationskulturen blandt embedsmænd på Slotsholmen for at belyse, hvordan denne påvirker konsensus i den politiske beslutningsproces mellem stat og interesseorganisationer i det danske samfund.

Liv Os Stølan: “Familien – fra opdrager til konsulent. Om familiens rolle i unges uddannelses- og individualiseringsproces”. Projektet belyser, på hvilken måde familiens støtte er nødvendig for unge i overgangen fra skole til arbejdsliv, og hvilke nye krav og udfordringer dette implicerer for relationen mellem unge og forældre og familien som samfundsinstitution. Projektets empiri består af kvalitative interviews med unge fra alle uddannelsesniveauer (ca. 40 informanter) samt forældre (ca. 30 informanter).

Johanne Korsdal Sørensen: “Forebyggelse og unges brug af rusmidler – en etnografisk undersøgelse”. Undersøgelsen har til formål gennem feltarbejde og interviews (32 kvalitative interview) at belyse unges brug af rusmidler (alkohol og stoffer), deres viden om stoffer og alkohol og de risici, der knytter sig hertil. Med andre ord er formålet at belyse deres rusmiddelrelaterede videnspraksis og risikohåndtering. De unges risikovidens og risikohåndtering perspektiveres gennem en analytisk modstilling med officielle kilder til forebyggelse og viden om risiciene ved brug af stoffer. Undersøgelsen finder sted på danske musikfestivaler og bygger desuden på en analyse af skriftlige kilder om forebyggelse og den mere officielle viden om risiciene ved brug af stoffer.

Satsningsområder

Arbejde og organisation – mellem marked, stat og civilsamfund.

Kultur, identitet og krop.

Politik og sociale forandringer – i et historisk og komparativt perspektiv.

Velfærd og marginalisering.
Viden, normativitet og religion – institutionelle grænser under forandring.

Faglige og administrative hverv

Margareta Bertilsson: Er professor ved 2 SVT (Sentrum for Vitskapsteori, Universitetet i Bergen, Norge) (2006-2008).

Yvonne Due Billing: Har været international koordinator indtil 30.8.

Benedikte Brincker: Har været international koordinator fra 1.9.

Carsten Strøby Jensen: Har været ph.d.-studeieleder indtil 31.10.

Anders Holm: Har været ph.d.-studeieleder fra 1.11.

Margaretha Järvinen: Har været faglig ekspert i forskningsprojekt om børnesager i socialforvaltningen. Medlem af følgegruppe i projekt "Metoder i socialt arbejde", Socialforskningsinstituttet.

Allan Madsen: Studeieleder ved Sociologisk Institut, KU.

Bedømmelsesudvalg

Peter Abrahamson: Har været formand for bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling ved Sociologisk Institut, KU.

Heine Andersen: Har været medlem af bedømmelsesudvalg til professorat ved Institut for Sociologi, Sociale forhold og Organisation, Aalborg Universitet. Medlem af bedømmelsesudvalg til professorat ved Sociologisk Institut, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling ved Institut for Samfundsvidenskab og Erhvervsøkonomi, RUC.

Henning Bech: Har været formand for bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling ved Sociologisk Institut, KU.

Margareta Bertilsson: Har været medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-ansøgninger ved Sociologisk Institut, KU. Formand af bedømmelsesudvalg til lektorstilling ved Sociologisk Institut, KU.

Charlotte Bloch: Har været formand for bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling ved Sociologisk Institut, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende tildeling af ph.d.-stipendie ved Arbejds miljøinstituttet.

Peter Gundelach: Har været medlem af bedømmelsesudvalg til et professorat ved Aarhus Universitet.

Anders Holm: Har været medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-ansøgninger ved Sociologisk Institut, KU.

Margaretha Järvinen: Har været medlem af bedømmelsesudvalg til professorat i alkoholforskning, Stockholms Universitet

Allan Madsen: Har været medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling ved Sociologisk Institut, KU.

Inge Kryger Pedersen: Har været formand for bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling ved Sociologisk Institut, KU.

Carsten Strøby Jensen: Har været formand for to bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandlinger ved Sociologisk Institut, KU. Formand for bedømmelsesudvalg til ph.d.-stipendier ved Sociologisk Institut, KU.

Udvalg og fonde

Heine Andersen: Er medlem af Forskningsrådet for Samfund og Erhverv.

Margareta Bertilsson: Er medlem af "Advisory International Board" Helsinki Collegium af Advanced Studies (2006-2008). Medlem af ad-hoc-udvalg vedrørende omfordeling af rådsmidler, Vetenskapsrådet, Stockholm.

Charlotte Bloch: Er medlem af udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed; Forsknings- og innovationsstyrelsen.

Hans Henrik Bruun: Er formand for bestyrelsen for Danmarkshuset i Paris. Næstformand i Velux Fonden. Konsulent for Fællesstyret i Fondet for dansk-norsk Samarbejde. Medlem af bestyrelsen for P. Mikkelsens Mindelegat.

Peter Gundelach: Er medlem af Rockwool fondens programkomite. Socialforskningsinstituttets Strategic Research Advisory Board 2003. Socialforskningsinstituttets Velfærdsforum 2004. Medlem af advisory board for Acta Sociologica.

Margaretha Järvinen: Er medlem af Forskningsstyrelsens Forskeruddannelsesudvalg (FUU). Medlem af det interne forskningsråd IFR, Socialforskningsinstituttet. Medlem af ekspertpanel for Finlands Akademi "Addiction Research Program". Referee for ansøgninger til Riksbankens Jubileumsfond, Sverige.

Inge Kryger Pedersen: Er næstformand for Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Peter Gundelach: Er konsulent for Integrationsministeriets Tænk tank om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark.

Carsten Strøby Jensen: Er konsulent for U-landssekretariatet i forbindelse med arbejdsmarkedsanalyse i Tanzania.

Tillidshverv

Heine Andersen: Er medlem af bestyrelsen i Filosofisk Forum. Medlem af Praksisudvalget ved KU.

Margareta Bertilsson: Er næstformand af SFI's Bestyrelse (2005-2007).

Charlotte Bloch: Har været tillidsrepræsentant for videnskabelige medarbejdere på Sociologisk Institut, KU.

Hans Henrik Bruun: Er medlem af Executive Board for Research Committee on the History of Sociology under International Sociological Association.

Anders Holm: Er medlem af organisationskomiteen for symposium i anvendt statistik. Tillidsrepræsentant for videnskabelige medarbejdere på Sociologisk Institut, KU.

Jørgen Elm Larsen: Er medlem af repræsentantskabet for Lærerstalternes Fælles Byplankursus. Medlem af styregruppen for Forskerskolen for Integration, Produktion og Velfærd.

Inge Kryger Pedersen: Er vice-studeieleder for Studienævnet ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, KU.

Formidling

Udgivervirksomhed

Sociologisk Institut udgiver tidsskriftet Dansk Sociologi fire gange årligt. Det er et tidsskrift, der publicerer originale sociologiske artikler, review-essays, kommentarer og anmeldelser af sociologisk faglitteratur.

Redaktionen af Acta Sociologica – Journal of the Scandinavian Sociological Association – har i perioden 2003-2006 til huse på Sociologisk Institut. Acta Sociologica udgives på det internationale forlag SAGE. Tidsskriftet publicerer originale sociologiske artikler med udgangspunkt i forskellige metodiske og teoretiske traditioner samt boganmeldelser.

Acta Sociologica redigeres af Margareta Bertilsson, KU, Thomas Buchwaldt-Nissen, KU, Thomas Boje, RUC, og Michael Hviid Jacobsen, Ålborg Universitet.

Redaktionelle hverv

Peter Abrahamson: Er medlem af redaktionspanelet for *Sociological Research Online* og *Journal of Societal and Social Policy*.

Heine Andersen: Er medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet *Distinktion*.

Henning Bech: Er medlem af redaktionskomiteerne for tidsskrifterne *Kvinder, Køn & Forskning*; *Zeitschrift für Sexualforschung* og *Sexualities*. Redaktør af temanummer af *Dansk Sociologi*.

Margareta Bertilsson: Er Editor for *Acta Sociologica*, *Journal of the Scandinavian Sociological Association*, Associate Editor for *European Journal of Social Theory*, *Journal for the History of Sociology*. Medlem af redaktionsrådet for *Sociologisk Årbog*, Universitetet i Oslo.

Hans Henrik Bruun: Er medlem af Editorial Board for *Max Weber Studies*.

Yvonne Due Billing: Er Associate Editor for *Gender, Work and Organization*, Oxford, UK. Medlem af redaktionspanelet for *Leadership*, London, UK. Medlem af redaktionen for *Organization*, London, UK.

Christian Borch: Er medlem af redaktionen af "*Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*".

Carsten Strøby Jensen: Er med i redaktionspanelet for *Tidsskrift for Arbejdsliv*.

Margaretha Järvinen: Er medlem af redaktionsrådet for *Socialvetenskaplig tidskrift* (Sverige). Medlem af redaktionspanelet for tidsskriftet *Distinktion* og tidsskriftet *Social Kritik*.

Jørgen Elm Larsen: Er medlem af redaktionspanelet for *Tidsskrift for Arbejdsliv* og *Dansk Sociologi*.

Allan Madsen: Er medlem af redaktionen for tidsskriftet *Dansk Sociologi*.

Inge Kryger Pedersen: Er medlem af Editorial Board for *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. Medredaktør af *Sociologisk Leksikon*, Hans Reitzels Forlag.

Kongresser

Worklife – for good or for worse. New perspectives on the interrelation between work, time & space. 12.-13. juni 2006. A 2-day interdisciplinary conference on emotions and emotional situations at the workplace and time & space aspects in relation to work. Discussions based on theoretical and empirical research. Key-note speakers: Arlie Hochschild, sociologist; Steven Fineman, psychologist; Mike Crang, cultural geographer and Nigel Rapport, anthropologist.

The conference was organized and sponsored by Bettina Hauge, Den Europæiske Socialfond (European Union), and Arbejdsmiljøinstituttet.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Peter Gundelach: Arbejder sammen med forskere fra *humaniora* og teologi i forbindelse med KU's satsningsområde "*Religion i det 21 århundrede*".

Instituttet deltager i *The European Values Study Group*. Den danske del af projektet finansieres af SSF. Der er danske deltagere fra *Handelshøjskolen i Århus*, *Københavns Universitet*, *Odense Universitet*, *Socialforskningsinstituttet*, *Aalborg Universitet* og *Aarhus Universitet*. Internationalt omfatter samarbejdet op mod 40 lande.

Instituttet deltager desuden i det EU-finansierede forsk-

ningsprojekt "*A Framework for Socio-economic Development in Europe? The Consensual Political Cultures of the Small West European States in Comparative and Historical Perspective*". Projektet er komparativt, og 6 lande deltager. Formålet er at belyse, hvordan de seks lande historisk og aktuelt har responderet på internationalisering og globalisering. Projektet ledes af Uwe Becker, Amsterdam. Følgende deltager: Dr. U. Becker, University of Amsterdam; Dr. H. Boehl, University of Amsterdam; Prof., dr. H.U. Jost, University of Lausanne; Dr. B. Voutat, University of Lausanne; Prof., dr. P. Kettunen, University of Helsinki; Prof., dr. H. Stenius, University of Helsinki; Prof., dr. H. Konrad, University of Graz; Dr. M. Lechner, University of Graz; Prof., dr. B. Rothstein, Göteborg University; Lars Bo Kaspersen, University of Copenhagen. Hertil kommer ansættelse af ca. 6-10 ph.d.-studerende. Projektet løber frem til 2006 (Lars Bo Kaspersen og Ulrich Schmidt Hansen).

Henning Bech: Er medlem af styregruppen for "*Nationalt Netværk for Kulturforskning og Kulturanalyser*".

Anders Holm: Deltager som "core member" ved Center for Anvendt Mikroøkonomi (CAM) ved Økonomisk Institut, KU. Centeret, der er finansieret af Grundforskningsfonden ved en 5-årig bevilling, udfører forskning inden for forskellige grene af anvendt økonomi og statistik med særligt henblik på analyse af individdata. Ved centeret udfører Anders Holm især forskning inden for anvendelsen af hazard-rate modeller og forskning af faktorer bag unges valg af uddannelse.

Margaretha Järvinen: Er medlem af koordinationsgruppen for Forskerskolen for Integration, Produktion og Velfærd, som omfatter Sociologisk Institut, Socialforskningsinstituttet, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, Handelshøjskolen i Århus samt Økonomisk Institut, Aarhus Universitet.

Jørgen Elm Larsen: Er koordinator for Forskerskolen for Integration, Produktion og Velfærd. Sociologisk Institut sammen med Socialforskningsinstituttet, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, Økonomisk Institut, Aarhus Universitet og Handelshøjskolen i Århus.

Inge Kryger Pedersen: Indgår i tværvideenskabeligt forskningssamarbejde i projekterne "*Effekter og virkningsmekanismer i alternativ behandling*" og i "*Hormone doping – long term side-effects and effects on skeletal muscle, connective tissue, brain and lungs*".

Forskningsophold i udlandet

Peter Abrahamson: Har siden august været gæsteforsker ved *Instituto Centroamericano de Estudios Fiscales* i Guatemala By, Guatemala, Centralamerika.

Peter Gundelach: Har været på tre måneders forskningsophold i Imperia, Italien.

Netværk

Peter Abrahamson: Deltager i forskningskoordineringsnetværket *Cost Action 34: "Gender and Well-Being: Interaction Between Work, Family and Public Policies."* Medlem af styregruppen (management committee).

Charlotte Bloch: Er næstformand for forskningsnetværket for emotionsforskning under *Det Europæiske Sociologforbund*. Medlem af nordisk forskningsnetværk for sociologisk emotionsforskning. Medlem af forskningsnetværket "*Emotioner, viden og kultur*".

Peter Gundelach: Er leder af netværk om komparativ religionsforskning.

Inge Kryger Pedersen: Er medlem af "Køn, Idræt, Kultur", forskningsnetværk for danske idræts- og kønsforskere og har været medlem af vejlederpanel i Biocampus, KU samt af netværksgruppen "Identitet og kulturel udvikling" i Europa i Forandring, KU.

Instituteder Carsten Strøby Jensen

Center for Bolig og Velfærd – Realdania Forskning

Center for Bolig og Velfærds centrale forskningstema er samspillet mellem bolig og velfærd. Forskningscentrets ambition er at få boligen placeret centralt i debatten om fremtidens velfærdssamfund. Boligen ses som et afgørende element i udformningen af både den individuelle livsplan og for den kollektive velfærdsøkonomi. Boligvalget ses også som afgørende for den enkeltes daglige velfærd i mere bred forstand.

En af fremtidens væsentligste boligpolitiske aktører bliver kommunerne, og det er en del af centrets ambition at analysere og komme med forslag til, hvorledes boligplanlægningen kan indgå i en kommunal boligpolitik og i den kommunale byplanlægning.

Forskningen udføres af forskere fra sociologi, antropologi og politologi på Københavns Universitet, med økonomer fra Syddansk Universitet i Odense, med arkitekter fra Kunstakademiets Arkitektskole samt med forskere fra Statens Byggeforskningsinstitut.

Centrets mange forskellige forskningsprojekter startede i 2005, og de første af disse er blevet afsluttet i 2006. Det gælder undersøgelsen: "Fra nutidens til fremtidens parcelhuse" og undersøgelsen af mulige boformer for ældre: "Fokus på de meget ældre 75+" samt projektet om Boligbehov ved familiære opbrud. Desuden afsluttedes flere af de specialer, som har fået tildelt specialestipendier. Mest omtalt har det antropologiske speciale "Om at bo i glashus" været. Hovedparten af centrets forskningsprojekter fortsætter ind i 2007. Det gælder også de nye projekter, som er påbegyndt i løbet af året.

I 2006 var centrets forskere redaktører og skribenter på boligtemanumre af tidsskriftet *Byplan* (04/2006) og *Samfundsökonomien* (4/2006), ligesom flere af centrets forskere bidrog til ATV publikationen: "Den gode bolig – hvordan skal vi bo i fremtiden?", der blev redigeret af centerlederen. Centret bidrog også til Dansk Designcenters udstilling i foråret om hjem og hjemlighed: "Honey I'm home". Derudover har centrets forskere præsenteret papers ved en række internationale konferencer – ikke mindst European Network for Housing Research's konference i Slovenien i juli – samt publiceret internationalt. Endelig har centrets forskere og centerlederen holdt en række foredrag om boligforhold og boligpolitik i løbet af året.

Center for Forskning i Eksistens og Samfund

Centret danner rammen om en række forskningsprojekter, der udforsker emner vedrørende socialt arbejde, sundhed, virkningsmekanismer ved alternativ behandling samt forskningssociologi. Projekterne er bundet sammen af en

interesse for menneskets livsudfoldelse og eksistensbetingelser i det moderne samfund samt af en overvejende socialfænomenologisk tilgang. Projekterne udføres dels på Sociologisk Institut, KU, dels som rammeprojekter i samarbejde med andre universitetsinstitutter.

Medarbejdere

Centrets medarbejdere på Sociologisk Institut er professor Bo Jacobsen samt projektsekretærene Søren la Cour, Jakob Skov Knudsen, Louise Scheel Thomasen og Hanne Bess Boelsbjerg.

Forskningscenter FAOS

Forskningscenter for Arbejdsmarkeds- og Organisationsstudier, FAOS, er et uafhængigt forskningscenter ved Sociologisk Institut, KU. Formålet med FAOS er for det første at udvikle sociologisk grundviden om arbejdsmarkedet og dets organisationer, for det andet at foretage studier af organisations- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet i en dansk og europæisk sammenhæng, og for det tredje at formidle viden og deltage i diskussioner om arbejdsmarkedet.

Med en grundbevilling fra Arbejdsministeriet (nu Beskæftigelsesministeriet) samt en supplerende bevilling fra SSF blev FAOS etableret som et forskningscenter per 1. januar 1999, men FAOS har fungeret som en forskningsgruppe ved Sociologisk Institut siden 1. januar 1990.

FAOS' forskningsvirksomhed har altid bygget på eksterne bevillinger fra forskningsråd, ministerier, EU, fonde og organisationer på arbejdsmarkedet. Det nuværende forskningsprogram, "Internationalisering, multiniveauregulering og den danske model", finansieres gennem en 5-årig programbevilling med start 1. januar 2004. De bidragydende parter er Industriens Uddannelsesfond (CO-industri og Dansk Industri), Dansk Arbejdsgiverforening, Beskæftigelsesministeriet samt Bygge- & Anlægsbranchens Uddannelsesfond (Dansk Byggeri og SiD B.O.S.-gruppen). Bidragerne indgår i en referencegruppe, der fungerer som dialogforum og har en rådgivende funktion i forhold til centret.

Forskningsarbejdet ved FAOS følger to hovedspor. Det første hovedspor er arbejdet med konkrete forskningsprojekter, dvs. teoretisk og empirisk baserede undersøgelser. Det andet hovedspor handler om på det nationale, det lokale og det internationale niveau at registrere og analysere de aktuelle tendenser i arbejdsmarkedsrelationernes udvikling, også betegnet følgeforskning. Naturlige fikspunkter i disse løbende analyser af udviklingen i arbejdsmarkedsreguleringen vil være overenskomstforhandlinger og konsekvenser af EU-regulering. Der er en klar sammenhæng mellem de to spor, idet løbende foretagne forskningsprojekter udgør en afgørende forudsætning for følgeforskning af en kontinuerlig høj kvalitet.

FAOS' forskningsaktiviteter tager afsæt i teori om industrial relations og employment relations. Dette valg skal understrege, at det er relationer mellem organisationer på arbejdsmarkedet samt mellem ledelse og ansatte på den enkelte virksomhed, der står i centrum for FAOS' forskning. Herudover udgør bredere strømninger i sociologisk og politologisk teori et vigtigt fundament for forskningen. FAOS' metoder befinder sig i et krydsfeltet mellem den

kvantitative og den kvalitative analyse. Fremtrædende er det mikro-sociologiske perspektiv baseret på dybdegående kvalitative interviews samt kvantitative analyser i form af surveys, det vil sige spørgeskemaundersøgelser m.m.

FAOS indgår i flere internationale forskernetværk. Det kan nævnes, at FAOS har været blandt initiativtagerne til et europæisk netværk for 'flexicurity'-forskere, og at FAOS er dansk nationalcenter tilknyttet European Industrial Relations Observatory, EIRO, som er nedsat på foranledning af Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkårene med et formål at tilvejebringe nyheder om og analyser af arbejdsmarkedsforholdene i de enkelte EU lande.

Medarbejdere

Centerleder, lektor Søren Kaj Andersen, forskningsleder, lektor Steen E. Navrbjerg, forskningsleder lektor Mikkel Mailand, professor Jesper Due, professor Jørgen Steen Madsen, kandidatstipendiat Christina Jayne Colclough, kandidatstipendiat Anna Ilsøe, forskningsassistent Trine P. Larsen, forskningsassistent (fra 1. december) Jens A. Hansen, informationsmedarbejder Carsten Jørgensen. Projektmedarbejdere i 2006: Sara Kudsk-Iversen (indtil 1. oktober), Mikkel Møller Johansen, Katrine Søndergaard. Nytilkomne projektmedarbejdere i 2006: Kristoffer Gamdrup, Fasael Rehman, Lasse Suonperä Liebst. Studentermedhjælpere: Bjørn Hansen, Tine L.R. Johansen og Andreas Birkbak. Endvidere har Carsten Strøby Jensen været associeret FAOS i 2006.

Koordinationen for Kønsforskning i Danmark

Formålet med Koordinationen for Kønsforskning var indtil 2006 på landsplan at støtte og initiere forskning og formidling af kønsforskning, at arrangere konferencer og seminarer, at bistå ved formidling samt at fremme integration og internationalisering af dansk kønsforskning.

Koordinationen blev i 2006 efter KU's aftale med Videnskabsministeriet indlejret som Koordinationen for Kønsforskning på KU. Koordinationens opgaver er herafter at varetage en række udviklings- og formidlingsopgaver især med henblik på udvikling af tværfakultær undervisning inden for køn og ligestilling.

Desuden er Koordinationens opgaver fortsat at varetage konferencevirksomhed og forskellige formidlings- og internationaliseringopgaver.

Koordinationen har i 2006 været vært for to større konferencer. Konferencen Køn, krop og seksualitet i Europa, som blev afviklet i samarbejde med Foreningen for Kønsforskning. Den anden med titlen Gender and Religion in Global Perspectives var en større international conference med deltagere fra 21 lande. Begge konferencer blev støttet af de igangværende satsningsområder ved KU, Religion i det 21. Århundrede samt Europa i Forandring.

Hilda Rømer Christensen har i 2006 været medlem af netværksgruppe og undervisningsudvalg under Europa i Forandring.

Koordinationen er fortsat værtsinstitution for det viden-

skabelige og referee – baserede tidsskrift "Kvinder, Køn & Forskning". I 2006 var temaerne bl.a. Køn og kanoner og intersektionalitet, ligesom koordinationen har bidraget til profilering af køns- og ligestillingsforskning ved udgivelse af semesteroversigter over dansk kønsforskning

Koordinationen har i 2006 bidraget til forskningsstrategiske netværk og konferencer i nordisk og europæisk sammenhæng. Bl.a. har koordinationen været aktiv i det europæiske universitets netværk Athene (Socrates). Desuden har koordinationen i 2006 opnået støtte til to EU-projekter: Til projektet Transgen om gender-mainstreaming af Transport og mobilitetsforskning i Europa og som partner, forskningsprojektet FEMCIT (IP/FP6) om "gendered citizenship in multicultural Europe".

Hilda Rømer Christensen er ansvarshavende redaktør for tidsskriftet "Kvinder, Køn og Forskning". Koordinationens egen forskning har fokus på Køn, religion, modernitet og Køn, velfærd og ligestillingsdiskurser i det 20. århundrede.

Koordinator Hilda Rømer Christensen har i 2006 været medlem af Den rådgivende institutbestyrelse ved Sociologisk Institut og af censorkorpset for idrætsuddannelserne og kulturmødestudier. Derudover har Hilda Rømer Christensen i 2006 været medlem af ressourcegrupper i regi af Ligestillings og Videnskabsministeriet og dansk kontaktperson til den europæiske forskningsorganisation, WISE, Women's International Studies, Europe.

Medarbejdere

Koordinator: Hilda Rømer Christensen. Studentermedhjælper/forskningsassistenter i 2006: Mia von Qalen, Trine Bramsen, Mathilde Holmen. Forskningsassistenter Bonnie Barr, Helle Poulsen, Tea Maltesen.

Center for seksualitetsforskning – kultur/samfund/sundhed

Ledelse

Centret ledes pr. 1.2.2006 af centerleder Henning Bech.

Centerlederens årsberetning

Personaleforhold

Leder: professor Henning Bech; medarbejder: ph.d.-studerende Marie Bruvik Heinskou.

Forskningsvirksomhed

Centret har til opgave at fremme kritisk forskning af forholdet mellem seksualitet, kultur, sundhed og samfund. Der sigtes specielt mod at inddrage nye forskningstalenter inden for området i samarbejde med seniorforskere.

Centret er under opbygning.

Faglige og administrative hverv

Henning Bech: Medlem af kuratoriet for "Initiative Queer Nations", Berlin.

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	16,99	15,12	32,11
DVIP	6,79	0,90	7,69
STIP	2,69	2,96	5,65
TAP	20,18	10,33	30,51
Årsværk i alt	46,65	29,31	75,95
Løn med årsværk	19.074,63	12.535,27	31.609,89
Løn uden årsværk	-776,28	156,45	-619,82
Øvrig drift	3.330,92	4.574,73	7.905,66
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>21.629,27</i>	<i>17.266,45</i>	<i>38.895,73</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab**Sociologisk Institut***VIP Intern*

Abrahamson, Peter Edgar; lektor.
 Andersen, Heine; professor mso.
 Arnoldi, Jakob; adjunkt.
 Benjaminsen, Lars; forskningsassistent.
 Bertilsson, Thora Margareta; professor.
 Billing, Yvonne Due; lektor.
 Bloch, Charlotte; lektor.
 Brincker, Benedikte; adjunkt.
 Baarts, Charlotte; adjunkt.
 Christensen, Hilda Rømer; lektor.
 Gundelach, Peter; professor.
 Hansen, Henning Bech; professor mso.
 Have-Knudsen, Else Kloppenborg; forskningsassistent.
 Holm, Anders; lektor.
 Jarvinen, Margaretha Maria; professor.
 Jensen, Carsten Strøby; lektor.
 Larsen, Jørgen Elm; professor mso.
 Madsen, Allan Michael; lektor.
 Pedersen, Inge Kryger; lektor.
 Pedersen, Poul Pøder; adjunkt.
 Røggilds, Flemming; lektor.
 Vitus, Kathrine; forskningsassistent.

STIP Intern

Andersen, Bjørn Schiermer; ph.d.-studerende.
 Andreasen, Morten; ph.d.-studerende.
 Heinskou, Marie Bruvik; ph.d.-studerende.
 Kleist, Nauja Iben; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Malene Molding; kandidatstipendiat.
 Pedersen, Frederik Thuesen; ph.d.-studerende.
 Stølan, Liv Os; kandidatstipendiat.

VIP Ekstern

Borch, Christian; postdoc.
 Demant, Jakob Johan; forskningsassistent.
 Hansen, Janus Staffan; forskningsassistent.
 Kristensen, Hans; centerleder.
 Lewinter, Myra Sue; forskningsassistent.
 Oldrup, Helene Hjorth; postdoc.
 Ottosen, Mai Else Heide; lektor.

Perthou, Anette Sejer; forskningsassistent.
 Østergaard, Jeanette; forskningsassistent.

STIP Ekstern

Marckmann, Bella Margrethe Mørch; ph.d.-studerende.
 Schmidt-Hansen, Ulrich; ph.d.-studerende.

Center for Bolig og Velfærd*VIP Ekstern*

Kristensen, Hans; centerleder.

Center for Forskning i Eksistens og Samfund*VIP Intern*

La Cour, Søren; forskningsassistent.

VIP Eksterne

Høybye-Mortensen, Line Matilde; forskningsassistent.
 Jacobsen, Bo; professor.

FAOS*VIP Ekstern*

Andersen, Søren Kaj; lektor.
 Colclough, Christina Jayne; kandidatstipendiat.
 Due, Jesper Jørgen; professor.
 Ilsøe, Anna; kandidatstipendiat
 Larsen, Trine Pernille; forskningsassistent.
 Madsen, Jørgen Steen; professor.
 Navrbjerg, Steen Erik; lektor.
 Simonsen, Mikkel Mailand; lektor.

Kønsforskning*VIP Intern*

Barr, Bonnie Catherine; forskningsassistent.
 Christensen, Hilda Rømer; lektor.
 Hegnhøj, Rikke Randorff; forskningsassistent.

VIP Ekstern

Poulsen, Helle; forskningsassistent.

Ph.d.-afhandlinger

Bendixen, Jytte Kaltoft; Europæisering af arbejdstiden. Et casestudie af samspillet mellem arbejdstidsdirektivet og arbejdsmarkedssystemerne i fem EU-lande.
 Benjaminsen, Lars; Chanceulighed i Danmark i det 20. århundrede. Udviklingen i intergenerationelle uddannelses- og erhvervschancer.
 Grünenberg, Kristina; Home Where the Heart is, or Where I Hang my Hat. Construting senses of Belonging among Bosnian refugees in Denmark.
 Houborg, Esben; Stofmisbrug, metadon, subjektivering. Historiske og aktuelle fremstillinger.
 Nørregård-Nielsen, Esther Cecilie; Pædagoger i skyggen. Om børnehavepædagogernes kamp for faglig anerkendelse.

Fondsbevilling**Sociologisk Institut***Arbejdsmiljø Institut*

- Mobning og Chikane på arbejdspladsen (Charlotte Bloch) kr. 1.296.200.

Kunststyrelsen

- Tilskud til ansættelse af Lise Skou og Andrea Creutz (Allan Madsen) kr. 375.000.

Center for Forskning i Eksistens og Samfund*Gigtforeningen*

- Kvalitativ undersøgelse: Hvilke oplevede virkninger har akupunktur, meditation og healing på slidgigtpatienters fysiske og psykiske tilstand? (Bo Jacobsen) kr. 300.000.
- Kvalitativ undersøgelse: Hvilke oplevede virkninger har akupunktur, meditation og healing på patienter med slidgigt (Bo Jacobsen) kr. 200.000.

IMK Almene Fond

- Hvilke fysiske og psykiske virkninger har det at meditere? (Bo Jacobsen) kr. 416.600.
- Kan meditation forebygge udviklingen af livmoderhalskræft? (Bo Jacobsen) kr. 2.114.400.

Jubilæumsfonden for Grundfos

- Alternativ behandling (Bo Jacobsen) kr. 63.400.

Kræftens Bekæmpelse

- Effekten af Reiki-healing på nydiagnosticerede (Bo Jacobsen) kr. 2.000.000.
- Kan alternativ behandling reducere bivirkninger af kemoterapi? (Bo Jacobsen) kr. 12.900.

FAOS*BYG/TIB Byggeriets Uddannelsesfond/Uddannelsesfond Malerforbundet*

- Østarbejdere i bygge- og anlægssektoren (Søren Kaj Andersen) kr. 499.900.

KL & KTO Kommunernes Landsforening og Kommunale Tjenestemænd og Overenskomstansatte

- Evaluering af seniorpolitisk rammeaftale (Steen E. Navrbjerg & Jørgen Steen Madsen) kr. 495.900.
- Evaluering af EU-aftale om tidsbegrænset ansættelse (Søren Kaj Andersen/Trine P. Larsen) kr. 345.400.

The European Foundation

- Danish Correspondent of EIRO (FAOS/Jesper Due, Jørgen Steen Madsen) kr. 502.500.

Publikationer

Abrahamson, P.: Welfare Reform: Renewal or Deviation? i: National Identity and the Varieties of Capitalism: The Danish Experience s. 356-374. John Campbell, John A. Hall & Ove K. Pedersen(eds.). McGill-Queen's University Press, 2006.

Abrahamson, P.: Anm. af Zygmunt Bauman: Forspildte liv. Moderniteten og dens udstødte. Dansk Sociologi 17(1), s. 118-121. 2006.

Abrahamson, P.: City and Security: The Case of Social Welfare in Denmark, with a Focus on Housing. 20s. Dept. of Social Sciences, 8/06, RUC, 2006.

Abrahamson, P.: La nouvelle portée de l'espace et du lieu quant à la citoyenneté: le cas de l'Union Européenne. Lien Social et Politiques 56, s. 21-38. 2006.

Abrahamson, P., Wehner, C.: Family And/Or Work in Europe. Journal of Comparative Family Studies 37(2), s. 153-171. 2006.

Andersen, B.S.: Anm. af Klitgaard Povlsen & Scott Sørensen (red.): Kunstkritik og kulturkamp. Dansk Sociologi 17(2), s. 94-97. 2006.

Andersen, D., Järvinen, M.: Skadesreduktion – idealer og paradokser. Nordisk alkohol- og narkotikatidskrift 23(5), s. 305-321. 2006.

Andersen, H.: Anm. af Claus Nygaard(red.): Samfundsvidenskabelige analysemetoder. Dansk Sociologi 17(1), s. 130-131. 2006.

Andersen, H.: Kuhn og sociologien. i: Arven efter Kuhn s. 69-88. Hanne Andersen & Jan Faye (red.). Forlaget Samfundslitteratur, 2006.

Andersen, H.: Dansk sociologis muligheder. 72s. Forskningsrådet for samfund og erhverv, 2006.

Andersen, S.K.: Modellernes kamp – dansk succes og ambivalens. i: FAOS Årbog 2005 s. 19-24. Jesper Due & Jørgen Steen Madsen(red.). FAOS, 2006.

Andersen, S.K.: Nordic Metal Trade Unions on the Move: Responses to Globalization and Europeanization. European Journal of Industrial Relations 12(1), s. 29-47. 2006.

Andersen, S.K.: Fremtiden for det danske arbejdsmarked i Europa. i: Ét år efter EUs udvidelse: Status og perspektiver i byggebranchen s. 64. Elsebeth Frydendal Pedersen, Anders Frederik Gjesing & Nikolaj Lubanski(red.). CLRdenmark, 2006.

Arnoldi, J.D.: Frames and Screens: The Reduction of Uncertainty in Electronic Derivates Trading. Economy and Society 35(3), s. 381-299. 2006.

Arnoldi, J.D.: Autopoiesis. Theory, Culture & Society 23(2-3), s. 116-118. 2006.

Arnoldi, J.D.: Introduktion. i: Vi har aldrig været moderne s. 7-13. Bruno Latour. Hans Reitzels Forlag, 2006.

Arnoldi, J.D.: Medier i videnssamfundet og viden i mediesamfundet. i: Elfenbenstårmet: universiteter mellem forskning og formidling s. 55-71. Rikke Schmidt Kjærgaard(red.). Århus Universitetsforlag, 2006.

Baarts, C.: Druk, bajere og løgnehistorier – om humor og fællesskab på en byggeplads. Dansk Sociologi 17(1), s. 67-83. 2006.

Baarts, C.: Arbejde er livet: Refleksioner over "det grænseløse arbejde". Tidsskriftet Antropologi 51, s. 87-98. 2006.

Baarts, C.: Anm. af Kirsten Hastrup: Kultur. Det fleksible fællesskab. Tidsskriftet Antropologi 51, s. 131-134. 2006.

Baarts, C., Mehlsen, M.: Fokusgruppediskussion. i: Valg der skaber viden – om samfundsvidenskabelige metoder s. 197-208. Søren Voxsted(red.). Academica, 2006.

Bech, H.: The Disappearance of the Homosexual: Interview with Henning Bech. i: Introducing the New Sexuality Studies: Original Essays and Interviews s. 151-156. Steven Seidman, Nancy Fischer & Chet Marks(eds.). Routledge, 2006.

Bertilsson, M.: An Ancient Science? On the Continuing

- Relevance of Law. i: *Law & Morality* s. 49-82. Ulla V. Bondeson(ed.). Forlaget Thomson, 2006.
- Bertilsson, M.: On the Accumulation of Cosmopolitan Capital: A Comment on Bourdieu and Law. *Retfærd* 29(3/114), s. 108-115. 2006.
- Bertilsson, M.: Anm. af Leach, Scoones & Wynne(eds.): Science and Citizens, Globalization and the Challenge of Engagement. *Canadian Journal of Sociology* 31(3), s. 383-385. 2006.
- Billing, Y.D.: Viljan till makt? Om kvinnor och identitet i chefsjob. 224 s. Studentlitteratur, 2006.
- Billing, Y.D., Sundin, E.: From Managing Equality to Managing Diversity: A Critical Scandinavian Perspective on Gender and Workplace Diversity. i: *Handbook of Workplace Diversity* s. 95-120. Alison M. Konrad, Pushkala Prasad & Judith K. Pringle(eds.). SAGE, 2006.
- Bloch, C.: Anm. af Michael Hviid Jacobsen & Søren Kristiansen(red.): *Hverdagslivet. En sociologi om det upåagtede*. *Dansk Sociologi* 17(1), s. 121-125. 2006.
- Borch, C.: Crowds and Pathos: Theodor Geiger on Revolutionary Action. *Acta Sociologica* 49(1), s. 5-18. 2006.
- Borch, C.: The Exclusion of the Crowd: The Destiny of a Sociological Figure of the Irrational. *European Journal of Social Theory* 9(1), s. 83-102. 2006.
- Borch, C.: Anm. af Bruno Latour: Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory. *Dansk Sociologi* 17(1), s. 116-118. 2006.
- Borch, C.: Niklas Luhmann: Magt som medium. i: *Magtens tænkere. Politisk teori fra Machiavelli til Honneth* s. 385-407. Carsten Bagge Laustsen & Jesper Myrup(red.). Roskilde Universitetsforlag, 2006.
- Borch, C.: Massen: På sporet af en glemte sociologisk figur. *Dansk Sociologi* 17(2), s. 43-57. 2006.
- Borch, C.: Crowds and Total Democracy: Hermann Broch's Political Theory. *Distinktion* 13, s. 99-120. 2006.
- Borch, C.: (ed.). *Distinktion*. 13, 157s. 2006.
- Colclough, C.J., Ilsøe, A., Larsen, T.P.: Signs of Decentralised Centralism – Reintroducing Coordinating Centres in Multi Level Theory. 25s. IREC 2006 Conference, Ljubljana 2006.
- Demant, J.: Forskelle i drenge og pigers drikkekultur. i: *Unge, fester og alkohol* s. 86-107. Peter Gundelach & Margaretha Järvinen(red.). Akademisk Forlag, 2006.
- Demant, J., Järvinen, M.: Modenhed og alkoholforbrug. i: *Unge, fester og alkohol* s. 69-85. Peter Gundelach & Margaretha Järvinen(red.). Akademisk Forlag, 2006.
- Demant, J., Järvinen, M.: Constructing Maturity through Alcohol Practice. *Addiction Research and Theory* 14(6), s. 612-635. 2006.
- Demant, J., Østergaard, J.: Festen – et frirum. i: *Unge, fester og alkohol* s. 47-68. Peter Gundelach & Margaretha Järvinen(red.). Akademisk Forlag, 2006.
- Demant, J., Østergaard, J.: Mellem tør og våd alkoholkultur. i: *Rundt om rusen: en antologi om unge og rusmidler* s. 19-26. Steen Beck & Stine Reesen(red.). Syddansk Universitet, Institut for Filosofi, 2006.
- Demirats, M., Rasmussen, H.C., Røggilds, F.: (red.). Tema-nummer om Ungdomsforskning og Ungdomskultur. *Socialpolitik* 18(3), 32s. 2006.
- Due, J., Madsen, J.S.: Fra storkonflikt til barselsfond: Den danske model under afvikling. 845 s. DJØF, 2006.
- Due, J., Madsen, J.S.: (red.). *FAOS Årbog 2005*. 42s. FAOS, 2006.
- Due, J., Madsen, J.S.: OK 2007: Stigende forventningspres truer forligsmulighederne: Baggrundsnotat om de kommende overenskomstforhandlinger til Ugebrevet Mandag Morgen 20. nov. 2006. 19s. FAOS, 2006.
- Due, J., Madsen, J.S.: Den nye fælleserklæring og den danske model. 7s. FAOS, 2006.
- Ejrnæs, M., Holm, A.: Comparing Fixed Effects and Covariance Structure Estimators for Panel Data. *Sociological Methods & Research* 35(1), s. 61-83. 2006.
- Grünnenberg, K.: Er hjemme hvor hjertet er, eller hvor jeg hænger min hat? På rejse med en bosnisk flygtningefamilie. i: *Den stille integration. Nye fortællinger om at høre til i Danmark* s. 91-117. Marianne Holm Pedersen & Mikael Rytter(red.). C.A. Reitzel, 2006.
- Gundelach, P.: Unge alkoholforbrug. i: *Unge, fester og alkohol* s. 27-46. Peter Gundelach & Margaretha Järvinen(red.). Akademisk Forlag, 2006.
- Gundelach, P.: Solidaritet som socialdemokratisk vision? *Økonomi & Politik* 79(3), s. 51-65. 2006.
- Gundelach, P., Järvinen, M.: Unge, fester og alkohol. 200 s. (red.). Akademisk Forlag, 2006.
- Gundelach, P., Järvinen, M.: De danske europarekordindehavere. i: *Unge, fester og alkohol* s. 11-26. Peter Gundelach & Margaretha Järvinen(red.). Akademisk Forlag, 2006.
- Høgelund, J., Holm, A.: Case Management Interviews and the Return to Work of Disabled Employees. *Journal of Health Economics* 25(3), s. 500-519. 2006.
- Høgelund, J., Holm, A.: Returning the Long-term Sick-listed to Work: The Effects of Educational Measures and Employer Separations in Denmark. i: *Welfare to Work in Practice: Social Security and Participation in Economic and Social Life* s. 211-237. Peter Saunders (ed.). Ashgate, 2006.
- Ilsøe, A.: Flexicurity i praksis. i: *FAOS Årbog 2005* s. 29-34. Jesper Due & Jørgen Steen Madsen(red.). FAOS, 2006.
- Ilsøe, A.: Flexicurity på virksomheden: En sammenlignende analyse af reguleringen af arbejdstidsfleksibilitet på danske og tyske industrivirksomheder. 80s. FAOS, 2006.
- Ilsøe, A., Madsen, J.S., Due, J.: Multiniveauregulering i Danmark og Tyskland – erosion eller fornyelse. 30s. FAOS, 2006.
- Ilsøe, A., Madsen, J.S., Due, J.: Towards Multi-Level Regulation: Erosion or Renewal of German and Danish Industrial Relations. 15s. IIRA 14th World Congress, Lima, Peru 2006.
- Jacobsen, B.: The Life Crisis in an Existential Perspective: Can Trauma and Crisis be seen as an Aid Personal Development? *Existential Analysis* 17(1), s. 39-54. 2006.
- Jacobsen, B.: Sorg og sygdom i eksistentiel betydning. *Omsorg. Nordisk tidsskrift for palliativ medicin* 23(1), s. 25-29. 2006.
- Jacobsen, M.H., Poder, P.: (red.). *Om Bauman. Kritiske essays*. 306s. Hans Reitzels Forlag, 2006.
- Jacobsen, M.H., Poder, P.: Indledning. i: *Om Bauman. Kritiske essays* s. 9-25. Michael Hviid Jacobsen & Poul Poder(red.). Hans Reitzels Forlag, 2006.
- Jensen, C.S.: Anm. af Hege Top(red.): Nytt arbejdsliv – medvirkning, inkludering og belønning. *Tidsskrift for samfunnsforskning* 47(1), s. 141-143. 2006.
- Jensen, C.S.: Trade Unionism: Differences and Similarities – a Comparative View on Europe, USA and Asia. *Journal of Industrial Relations* 48(1), s. 59-81. 2006.
- Järvinen, M.: Hjælp til selvrealisering: Socialt arbejde med

- etniske minoritetskvinder. i: *Behandling, begreb og praksis* s. 121-138. Tine Egelund & Turf Böcker Jakobsen (red.). Hans Reitzels Forlag, 2006.
- Järvinen, M., Gundelach, P.: *Alkohol, livsstil og symbolsk kapital. i: Unge, fester og alkohol* s. 108-125. Peter Gundelach & Margaretha Järvinen(red.). Akademisk Forlag, 2006.
- Järvinen, M., Gundelach, P.: *Konklusion: Alkoholkulturens lethed og tyngde. i: Unge, fester og alkohol* s. 168-183. Peter Gundelach & Margaretha Järvinen(red.). Akademisk Forlag, 2006.
- Järvinen, M., Østergaard, J.: *Forældreregler og unges alkoholforbrug. i: Unge, fester og alkohol* s. 126-150. Peter Gundelach & Margaretha Järvinen(red.). Akademisk Forlag, 2006.
- Kananen, J., Taylor-Gooby, P., Larsen, T.P.: *Public Attitudes and New Social Risk Reform. i: The Politics of Post-Industrial Welfare States: Adapting Post-War Social Policies to New Social Risks* s. 83-99. Klaus Armingeon & Giuliano Bonoli(eds.). Routledge, 2006.
- Karpantschhof, R.E.: *Anm. af Snow, Soule & Kriesi (eds.): The Blackwell Companion to Social Movements. Acta Sociologica* 49(1), s. 115-118. 2006.
- Kleist, N.I.: *Danmarks to ansigter: Stille integration og diskrimination af somali-danskere. i: Den stille integration. Nye fortællinger om at høre til i Danmark* s. 118-142. Marianne Holm Pedersen & Mikael Rytter(red.). C.A. Reitzel, 2006.
- Kristensen, H.: *Danskerne boligvalg og boligliv: Stabilitet og dog forandring. i: Den gode bolig. Hvordan skal vi bo i fremtiden?* s. 6-10. ATV's Temagruppe for Byggeri og bystruktur(red.). Akademiet for De Tekniske Videnskaber, ATV, 2006.
- Kristensen, H.: *Fremtiden for de almene boliger. i: Den gode bolig. Hvordan skal vi bo i fremtiden?* s. 20-23. ATV's Temagruppe for Byggeri og bystruktur(red.). Akademiet for De Tekniske Videnskaber, ATV, 2006.
- Kristensen, H.: *Huset og livet – hvornår passer de sammen.. hvornår ikke?* i: *Den gode bolig. Hvordan skal vi bo i fremtiden?* s. 37-49. ATV's Temagruppe for Byggeri og bystruktur(red.). Akademiet for De Tekniske Videnskaber, ATV, 2006.
- Kristensen, H.: *Nye kommuner, gamle problemer – nye strategier i byplanlægningen?* i: *Den gode bolig. Hvordan skal vi bo i fremtiden?* s. 40-42. ATV's Temagruppe for Byggeri og bystruktur(red.). Akademiet for De Tekniske Videnskaber, ATV, 2006.
- Kristensen, H.: *Konklusioner: Hvordan vil vi leve og bo i fremtiden?* i: *Den gode bolig. Hvordan skal vi bo i fremtiden?* s. 43-48. ATV's Temagruppe for Byggeri og bystruktur(red.). Akademiet for De Tekniske Videnskaber, ATV, 2006.
- Kristensen, H.: *Velfærd og bolig – behov for reformer?* *Samfundøkonomen* 1, s. 20-22. 2006.
- Kristensen, H.: *Boligmarked og boligpolitik. Redaktionelt forord. Samfundøkonomen* 4, s. 3-4. 2006.
- Kristensen, H.: *Fem udsnit. i: Arkitektur mellem globalisering og hverdagsliv* s. 189-198. Claus Bech-Danielsen & Christoffer Harlang(red.). Kunstakademiets Arkitektskole, 2006.
- Kristensen, H.: *Kommunal boligpolitik – boligpolitikens genopstandelse?* *Samfundøkonomen* 4, s. 40-43. 2006.
- Kristensen, H.: *Brugerinddragelsen historisk. i: CINARK sætter fokus: Industriel arkitektur: Brugerinddragelse* s. 14-19. Lene Damgaard Lund & Jens V. Nielsen(red.). Kunstakademiets Arkitektskole, 2006.
- Kristensen, J., Larsen, J.E.: *Fordelingen af gode og dårlige boligforhold. Samfundøkonomen* 4, s. 18-25. 2006.
- Kudsk-Iversen, S., Andersen, S.K.: *I krydsfeltet mellem fleksibilitet og sikkerhed: Om overenskomstreguleringen af bureauvikaers løn- og ansættelsesvilkår.* 38s. FAOS, 2006.
- Larsen, J.E.: *Governing the Spaces on the Margin of Society. i: Analysing Social Policy: A Governmental Approach* s. 67-85. Greg Marston & Catherine McDonald(eds.). Edward Elgar, 2006.
- Larsen, J.E., Andersen J.: *Det sociale og politiske medborgerskab – køn, etnicitet og marginalisering. i: Kønsrefleksioner – om magt og mangfoldighed* s. 21-40. Anette Borchorst & Ann-Dorte Christiansen(red.). Aalborg Universitetsforlag, 2006.
- Larsen, J.E., Andersen J.: *Fra velfærdsydelse til fattighjælp. i: Bæredygtig velfærd. Rapport nr. 2. Den Alternative Velfærdskommission* s. 83-88. Birthe Gamst, Bente Rich & Per Schultz-Jørgensen(red.). Socialpolitisk Forlag, 2006.
- Larsen, T.P., Andersen, S.K.: *Frivillige aftaler – en ny europæisk reguleringsform: Et empirisk studie af implementeringen af teleaftalen i Danmark, Sverige, Storbritannien, Tyskland og Ungarn.* 63s. FAOS, 2006.
- Larsen, T.P., Taylor-Gooby, P., Kananen, J.: *New Labour's Policy Style: A Mix of Policy Approaches. Journal of Social Policy* 35(4), s. 629-649. 2006.
- Lubanski, N., Andersen, S.K.: *New Public Management in Denmark: The Restructuring of Employment Relations in a Welfare State Labour Market. i: Globalisation, State and Labour* s. 72-96. Peter Fairbrother & Al Rainnie (eds.). Routledge, 2006.
- Navrbjerg, S.E.: *Virksomhedsovertagelser i Danmark – konsekvenser for samarbejde og forhandlinger. i: FAOS Årbog 2005* s. 24-28. Jesper Due & Jørgen Steen Madssen (red.). FAOS, 2006.
- Navrbjerg, S.E.: *Ledelse på tværs af grænser – konsekvenser af virksomhedsovertagelser i Danmark.* 59s. FAOS, 2006.
- Navrbjerg, S.E., Kold V.: (red.). *Tidsskrift for arbejdsliv.* 8(4), 112s. 2006.
- Navrbjerg, S.E., Kold V.: *Indledning: Ledelse og samarbejde under strukturreformen. Tidsskrift for arbejdsliv* 8(4), s. 5-9. 2006.
- Oldrup, H.H.: *Både i byen og på landet: Identitetspolitik i nye boligområder. Byplan* 58(4), s. 152-155. 2006.
- Ottosen, M.E.H.: *In the Name of the Father, The Child and the Holy Genes: Constructions of "The Child's Best Interest" in Legal Disputes over Contact. Acta Sociologica* 49(1), s. 29-46. 2006.
- Pedersen, F.T.: *Global Solidarity as Global Constitutionalism: An Interview with Hauke Brunkhorst. Distinktion* 12, s. 117-126. 2006.
- Pedersen, F.T.: *En grænseløs ytringsfrihed i et grænseløst samfund? Dansk Sociologi* 17(2), s. 73-81. 2006.
- Pedersen, I.K.: *Genmodificerede atleter står på spring – men hva' for en sport vil vi ha'? Social Kritik* 17(103), s. 84-93. 2006.
- Pedersen, I.K.: *Sygdom som stigma. Politik* 8(4), s. 6-17. 2006.
- Poder, P.: *Ingen frihed uden magt, ingen magt uden emotionel energi. i: Om Bauman. Kritiske essays* s. 177-208.

- Michael Hviid Jacobsen & Poul Poder(red.). Hans Reitzels Forlag, 2006.
- Røggilds, F.: How Charlie Nielsen was born. *Ethnic & Racial Studies* 29(3), s. 530-543. 2006.
- Simonsen, M.M.: Coalitions and Policy Coordination: Revision and Impact of the European Employment Strategy. 224 s. DJØF, 2006.
- Simonsen, M.M.: Dynamic Neo-Corporatism – Regulating Work and Welfare in Denmark. *Transfer* 12(3), s. 371-387. 2006.
- Simonsen, M.M.: Mellem lovregulering og frivillighed – rammerne for virksomhedernes sociale engagement i Storbritannien, Tyskland og Polen. S. 83-110. CABI, 2006.
- Simonsen, M.M.: Anm. af Williams & Adam-Smith: Contemporary Employment Relations – A Critical Introduction. *Tidsskrift for Arbejdsliv* 8(2), s. 95-96. 2006.
- Sørensen, J.K.: De rekreative stofbrugere. i: Rundt om rusen: en antologi om unge og rusmidler s. 101-105. Steen Beck & Stine Reesen(red.). Syddansk Universitet, Institut for Filosofi, 2006.
- Tranæs T., Arnberg S., Holm, A.: Progressive Taxation and Wages: Microevidence. i: *Tax Policy and Labor Market Performance* s. 229-264. Jonas Agell & Peter Birch Sørensen(eds.). MIT Press, 2006.
- Wehner, C., Abrahamson, P.: State Recognition of New Family Forms? i: *Social Policy, Employment and Family Change in Comparative Perspective* s. 61-78. Jonathan Bradshaw & Aksel Hatland(eds.). Edward Elgar, 2006.

- Østergaard, J.: Risiko og selvkontrol. i: *Unge, fester og alkohol* s. 151-167. Peter Gundelach & Margaretha Järvinen(red.). Akademisk Forlag, 2006.

Studienævnet for Sociologi

Medlemmer

Pr. 1.2 2006 bestod studienævnet af lektor Allan Madsen (formand), lektor Charlotte Bloch, lektor Anders Holm, stud.scient.soc. Jeppe Hamming (næstformand), stud.scient.soc. Sofie Mathilde Stage og stud.scient.soc. Sabine Klinker.

Beretning

Der er i løbet af beretningsåret iværksat en ekstern evaluering af uddannelsen forestået af Danmarks Evalueringsinstitut, og instituttet har i denne forbindelse udarbejdet og afleveret en selvevalueringsrapport umiddelbart før årsskiftet.

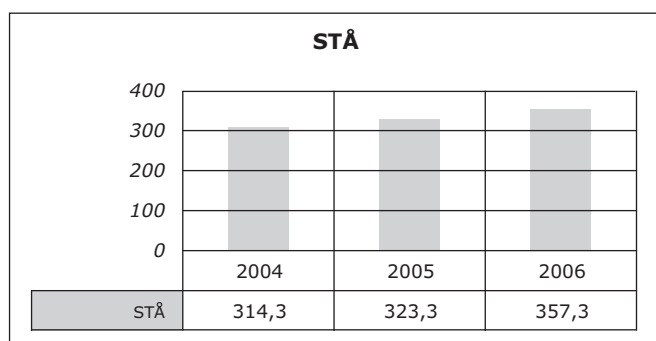
Det ordinære optag er på 80 studerende. Studiet har de senere år modtaget et stærkt stigende antal udenlandske studerende, der nu er af et omfang på 100 udenlandske studerende hvert semester, hvortil kommer et stort antal meritstuderende, der indskrives i det omfang, der er plads på de udbudte kurser.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				I alt
	Sociologi	Øvrig samf.vid.	Hum. fak.	Merit-overført	
Sociologi	288,8	0,5	0,8	16,7	306,7
Folkesundhedsvidenskab	0,3				
Antropologi, etnografi	0,3				
Meritstuderende	17,7				
Gæstestuderende	50,2				
I alt	357,3				

STÅ 2004-2006

Studieleder Allan Madsen

Ph.d-studienævnet for Sociologi**Medlemmer**

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af professor Margareta Bertilsson, lektor Carsten Strøby Jensen, (studieleder), lektor Inge Kryger Pedersen, ph.d. studerende Nauja Kleist, ph.d.-studerende Bella Marckmann og ph.d.-studerende Marie Bruvik Heinskou.

Beretning*Indskrevne og tildeling af ph.d.-graden*

Der er pr. 15.12.2005 indskrevet 22 ph.d.-stipendiater. I 2006 blev følgende tildelt ph.d.-graden i sociologi: Lars Benjaminsen, Kristina Grünenberg, Christian Stenbak Larsen og Jytte Kaltoft Bendixen.

Kurser

Der har været gennemført følgende kurser: Samfundsvidenskab og normativitet. Anvendelsesorienterede statistiske analyser. Den analytiske proces og den videnskabelige takst.

Ph.d.-studieleder Carsten Strøby Jensen

Institut for Psykologi

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, professor, dr.phil. Axel Larsen, der 1. november 2006 afløste lektor, cand.psych. Arne Prahl.

Instituttets ledelsesgruppe udgøres af institutleder Axel Larsen, viceinstitutleder, lektor Helmer Larsen, studieleder, lektor Helle Andersen samt institutadministrator Jesper Larsen.

Organisation

Ved siden af undervisnings- og forskningsvirksomheden, der finder sted i en række forskergrupper og centre, har instituttet en psykologisk behandlings- og forskningsklinik, Universitetets Psykologiske Klinik, med egen daglig ledelse, der varetages af viceinstitutleder Helmer Larsen.

Adresse

Center for Sundhed og Samfund
Øster Farimagsgade 5
1353 København K
Telefon 35 32 48 00
Fax 35 32 48 02
lone.nissen@psy.ku.dk
www.psyk.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Organisatorisk og ledelsesmæssigt befandt instituttet sig i det meste af 2006 i en overgangsfase, præget af skiftet fra medarbejdervalgt ledelse til en ansat institutleder. Lokalemæssigt er instituttet placeret på fire adresser i indre by, men formodes i løbet af 2008 at finde et fast lokalemæssigt rumme i tilknytning til Center for Sundhed og Samfund (det tidligere Kommunehospital).

Personaleforhold

Instituttet har besat følgende stillinger i 2006:

Professorat i arbejds- og organisationspsykologi. Stillingen blev besat ved "kaldelse". Robert Karasek tiltrådte pr. 1. juli 2006.

Lektorat i kognitionspsykologi. Der var 6 ansøgere (3 mænd og 3 kvinder) til stillingen. Heraf blev 2 fundet kvalificeret (1 mand og 1 kvinde). Lektoratet blev besat med Søren Kyllingbæk, som tiltrådte den 1. juni 2006.

Følgende ph.d.-studerende indleverede deres ph.d.-afhandlinger: Mette Høyer, Helle Grønbæk, Charlotte Sandros, Annalise Rust, Astrid Henriette Aaby Svendsen og Jan Kristensen.

Elisabeth Christensen, Anne Blom Corlin, Mette Høyer og Hannah Katznelson tiltrådte som kandidater ved klinikken.

Følgende ph.d.-studerende blev indskrevet: Anders Petersen, Tone Roald, Vicki June Sieling, Sebastian Simonsen, Signe Skou Groth, Trine Schow Hansen, Nanna Johannesen, Kay Worsfold, Jim Toft, Anna Christina Stenstrup, Gitte Lundin Jensen, Jette Nygaard Jensen og Johannes Lang.

Anette Vester er tiltrådt som bibliotekar, Susanne Ander-

sen, Uschi Tech og Christa Torp tiltrådte som overassistent, og Pernille Hampsted tiltrådte som kontorfuldmægtig.

Docent, dr.phil. Nini Prætorius og bibliotekar Lene Seedorf fratrådte med pension i løbet af året. Mette Bentz, Lene Haulund Hansen, Henriette Sloth og Stine Østergaard afsluttede deres ansættelser som kandidater i klinikken.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed fordeler sig på følgende 9 områder:

1. Almenpsykologi

Almenpsykologien beskæftiger sig med de grundlæggende antagelser i den videnskabelige psykologi og med bestemmelsen af grænserne til andre videnskaber.

Flere projekter omhandler bredt psykologiens grundlagsproblemer. Dette gælder projekterne "In search of a general psychology" og "Psykologiens power points", som skal rumme en animeret fremstilling af psykologiens og filosofiens historie (Niels Engelsted) samt projekter med teoretiske analyser af emgensproblemet og hertil knyttede niveau-modeller (Simo Køppe). Inden for mere afgrænsede områder arbejdes der med moralteoretiske spørgsmål og tilskrivning af mentalt liv hos andre individer (det fremmedpsykiske, Erik Schultz), spørgsmålet om psykens opståen og dannelse hos spædbarnet og i de første år (Simo Køppe) samt forholdet mellem psykologi og sociologi (Ole Elstrup Rasmussen). Psykologiens metoder er bl.a. blevet behandlet i en videnskabsteoretisk funderet monografi om psykologiske undersøgelsesmetoder (Benny Karpatschhof).

2. Arbejds- og organisationspsykologi

Arbejds- og organisationspsykologi omhandler de psykologiske aspekter af forholdet mellem individ, arbejde og organisation.

I den egentlig organisationspsykologisk orienterede forskning arbejdes der med at udvikle et begreb om sociale netværk, som er egnet til at indfange, hvorledes innovativt arbejde er organiseret i og på tværs af virksomheder og på tværs af faggrupper (Arne Prahl). Desuden arbejdes der med simulationsstudier af kognitive forhold med kompetenceudfoldelse og kvalifikationsudøvelse og relationen mellem disse og problemløsning i komplekse situationer og ledelse og administration (Ole Elstrup Rasmussen).

Den arbejdspsykologisk orienterede forskning udgøres af en række studier, der dels sigter på en strategisk og økonomisk evaluering af human ressource management (HRM) initiativer og dels på undersøgelse af psykologiske aspekter ved arbejde i meget store højder (Joachim Vogt) samt på arbejdsmiljø og stress (Robert Karasek).

3. Klinisk psykologi

Den kliniske psykologi beskæftiger sig med et bredt spektrum af psykiske problemer og lidelser, som spænder fra normale livskriser til alvorlig psykopatologi. De centrale områder er diagnosticering, forebyggelse og behandling samt teorier om psykopatologisk udvikling. Instituttets forskning og forskningen i Universitetets Psykologiske Klinik spænder tilsvarende vidt fra grundforskning til anvendt forskning og har såvel voksne som børn, unge og familier som genstand.

Forskningen i klinisk psykologi ligger i hovedsagen inden for følgende områder:

Psykosier og grænsepsykosier, der udforskes i to projekter vedrørende borderline-tilstande samt i en omfattende række projekter vedrørende skizofreniproblematikken med en større gruppe eksterne partnere. Borderlineforskningen har identificeret forskelle mellem hjerneskadede patienter og borderline-patienter (Birgit Bork Mathiesen) og har givet anledning til en ny psykoanalytisk teori om de psykiske mekanismer hos personer med denne psykiske lidelse (Judy Gammelgaard).

Inden for skizofreniforskningen arbejdes der med at finde tankeforstyrrelser som indikatorer for skizofreni (Jan Nielsen, Mette Væver), med undersøgelser af effekten af forskellige behandlingsformer over for personer med skizofreni (Susanne Harder) og med en kortlægning af den præpsykotiske oplevelse hos unge med risiko for udvikling af skizofreni (Kirstine Olsen).

Spiseforstyrrelser repræsenteret ved lidelsen bulimi involverer en intensiv brug af klinikken. I Bulimiprojektet studeres personlighedsforstyrrelser hos klienter med *bulimia nervosa*, effekten af psykoanalytisk terapi og kognitiv adfærdsterapi og klienternes tilknytningsmønstres betydning for den psykoterapeutiske proces og effekt (Birgit Bork Mathiesen, Stig Poulsen, Susanne Lunn, Sarah Pederesen).

Den terapeutiske proces studeres mhp. at beskrive, afgrænse og definere centrale funktioner og læreprocesser i supervisionsprocessen (Jan Nielsen), ligesom der foretages undersøgelser af klientoplevelsen af psykoterapi (Susanne Lunn) og levede øjeblikke som en terapeutisk procesenhed (Mette Væver).

Forebyggelse, bekæmpelse og behandling af vold mod børn har resulteret i et projekt om udvikling af "best practices" på døgninstitutioner (Ingrid Leth), en landsdækkende repræsentativ undersøgelse af forekomsten af seksuelle overgreb i barndommen (Helmer Bøving Larsen) og et studie af børns udvikling og brug af fantasi i forbindelse med seksuelle overgreb (Katrine Zeuthen).

De neuropsykologiske og psykosociale langtidseffekter af hiv-smitte undersøges i et samarbejdsprojekt med Hvidovre Hospital (Mette Høyer, Susanne Lunn).

Mindre børn og deres familier studeres med udgangspunkt i instituttets spædbørnscenter. Eksempelvis undersøges kommende og nyblevne fædres forventninger til og erfaringer med, hvorledes forældreskab påvirker deres parforhold (Hanne Munck), virkningerne af mødres psykiske lidelser på mor-barn-samspillet (Mette Høyer) og affektiv afstemning mellem mor og barn i barnets første leveår (Susanne Harder, Simo Køppe, Hanne Munck, Mette Væver).

Psykiske problemer i en kulturel sammenhæng undersøges i et projekt om tværkulturel behandling af traumatiserede flygtninge (Gretty Mirdal) og i en række projekter, der med udgangspunkt i græske forhold fokuserer på kvinders reaktioner på ekstreme vilkår i forbindelse med tortur, vold og flugt (Libby Arcel).

Metodespørgsmål og grundlæggende teorispørgsmål behandles for eksempel i studier af metoder til undersøgelse af personlighed og personlighedsforstyrrelser (Stig Poulsen, Peter Elsass), i et studie i psykoanalysens grundbegreber og anvendelsen af psykoanalysen i litterære fortolkninger samt forholdet mellem psykoanalytiske og kognitive terapier (Judy Gammelgaard). Med sigte på at udvide den traditionelle kliniske psykologis anvendelsesområder anlægges en række tværfaglige studier antropologiske, histo-

rievidenskabelige samt socialpsykologiske metoder og synsvinkler ved behandlingen af traumatiserede tilstande (Peter Elsass).

4. Kognitionspsykologi

Kognitionspsykologien omhandler menneskets bevidsthedsliv og erkendelse, herunder sansning, perception, opmærksomhed, hukommelse og vidensrepræsentation, sprogansvendelse, tænkning og forestillingsvirksomhed samt problemløsnings- og beslutningsprocedurer.

Ved FKK-Centeret for Visuel Kognition (FKK: Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation) udforskes synsprocesserne hos mennesket ved anvendelse af en kombination af forskellige metoder: eksperimentelle teknikker fra psykofysikken og kognitionspsykologien, matematisk modellering og computersimulering samt analyse af aktiveringsmønstre i hjernen under udførelse af visuelle opgaver. Forskere ved centret har bl.a. udviklet en matematisk formuleret teori om visuel opmærksomhed (Theory of Visual Attention, TVA). Denne teori er blevet fortolket som en neurofysiologisk teori (A Neural Theory of Visual Attention, NTVA) (Claus Bundesen, Axel Larsen, Søren Kyllingsbæk og Thomas Habekost). I forlængelse af dette arbejde er der igangsat en række projekter, der omhandler matematiske teoretiske undersøgelser, klassiske eksperimentelle studier af visuel perception såvel som hjerneaktiveringsstudier af visuel informationsbehandling og dens neurale grundlag (Claus Bundesen, Thomas Habekost, Søren Kyllingsbæk, Axel Larsen). Inden for dette område studeres endvidere effekter af hjerneskader og neurale degenerationsprocesser og de mulige effekter af nye behandlingsformer mht. genoptræning (Thomas Habekost).

I center for Computational Cognitive Modeling arbejder lektor Søren Kyllingsbæk (og professor Lars Kai Hansen, DTU) med nye statistiske metoder til hurtigere og mere pålidelige skøn over kvantitative psykologiske modeller. Tobias Andersen er ansat som postdoc, og Anders E. Petersen er ansat som ph.d.-studerende på centeret.

I den anvendte kognitionspsykologi arbejdes der dels med samspillet mellem menneske og teknik både i forbindelse med brug af hverdagsteknologier til løsningen af arbejdsopgaver og i forbindelse med betjeningen af komplekse it-baserede systemer (Lisbeth Harms) og dels med populationsundersøgelser over udviklingstendenserne i vor evne til at løse problemer målt ved standardiserede intelligensprøver (Tom Teasdale).

5. Neuropsykologi

Neuropsykologien omhandler forholdet mellem hjernen og adfærd, kognition og følelser samt klinisk anvendelse af denne viden i undersøgelser, rådgivning og rehabilitering af patienter med f.eks. hjerneskade.

Neurologiske sygdomme og almindelig aldring undersøges i en række projekter (Anders Gade, Arne Østergaard). Eksempelvis udforskes kognitive vanskeligheder hos børn med cerebral parese (Louise Bøttcher). Desuden studeres eksplicite og implicite hukommelsesfunktioner og den svækkelse af hukommelsesfunktioner, som sker i forbindelse med amnesi, Alzheimers sygdom, alkoholisme og almindelig aldring (Arne Østergaard). Endelig stiles der i et samarbejdsprojekt med Neurobiologisk Forskningsenhed, Rigshospitalet, mod at sammenholde mål for social kognition (og mere traditionelle kognitive færdigheder) med PET-mål for serotonin-transporter og 2 receptorer

(5HT2A og 5HT4A) hos et større antal normale forsøgs-personer (Anders Gade).

Ved "The Unit for Cognitive Neuroscience" (UCN) arbejdes der bl.a. med dyremodeller i forholdet mellem kognitive funktioner og bestemte hjerneområder eller hjernesystemer. I denne forbindelse undersøges, hvordan hjernens funktion genoprettes efter en given form for skade, herunder hvorledes lægemidler kan være terapeutisk nyttige i behandling af hjerneskade (Jesper Mogensen, Hana Malá).

Inden for området rehabilitering undersøges langtidskonsekvenserne og effekten af genoptræning for personer med erhvervet hjerneskade samt for deres pårørende (Tom Teasdale).

6. Personlighedspsykologi

I personlighedspsykologien udforskes den menneskelige personligheds struktur, dynamik og udvikling. Hertil hører studiet af personers træk, motiver, intentioner, erkendelses-, forestillings- og følelsesliv, selv og identitet, livssyn og moral, livsførelse og livsforløb.

Den personlighedspsykologiske forskning omfatter såvel grundlagsteoretiske analyser som emnemæssigt mere fokuserede studier. Som eksempler på det førstnævnte kan nævnes forholdet mellem personlighed og moral (Erik Schultz) samt analyser af forholdet mellem videnskabelig viden, professionel ekspertise og daglig praksis og teoretiske udviklinger af begrebet praksis (Ole Dreier). Eksempler på det sidstnævnte er et studium af forholdet mellem terapi og klienters ændringer af livsførelse i dagliglivet, et projekt om samspillet mellem personer og ting i daglig praksis (Ole Dreier) samt en større tværvideenskabelig undersøgelse over køn og social baggrund i forhold til studievaner og studiefrafald (Gretty Mirdal mfl.).

7. Pædagogisk psykologi

Den pædagogiske psykologi udforsker psykologiske problemstillinger ved alle former for praktisk intervention i personers udvikling af kompetence.

En del af den pædagogisk-psykologiske forskning drejer sig om, hvorledes dilemmaer kan fungere som en dynamisk faktor i udvikling af kompetencer hos professionelle og deres klienter (Jens Berthelsen). En anden del af forskningen fokuserer på psykologiske problemstillinger i relation til samfundets institutioner med særlig henblik på fællesskaber og fællesskabsformer knyttet til praktisk intervention. Teoretisk afsøges mulighederne i en opfattelse af subjektivitet som et deltagelsesforhold (forhold mellem jeg og vi), og som noget der dannes og udvikles i den sociale interaktion (Morten Nissen). Andre mere globalt orienterede projekter omhandler behandling og kompetenceudvikling hos traumatiserede grupper, aktuelt især overleverere af tortur og organiseret vold (Peter Berliner).

8. Socialpsykologi

Socialpsykologien beskæftiger sig med interaktion mellem individ, samfund, institutioner og etniske grupper. Den lægger specielt vægt på udvikling og forandring af individers og institutioners funktionsmåder.

Forskning i familieinstitutionen og ungdom udgør et centralt forskningsområde. I det afsluttede EU-projekt "Families and Transitions in Europe" undersøgte familiens rolle i understøttelsen af unges livshåndtering i forbindelse med overgangen fra uddannelse til job (Helle Andersen,

Sven Mørch). I EU-projektet Youth Policy and Participation arbejdes med at klargøre betydningen af unges deltagelse i det sociale liv og med at finde og udvikle optimale rutiner (best practice) for unges deltagelse i og indflydelse på egen udvikling (Sven Mørch, Torben Bechmann Jensen). Et opfølgende projekt om unges individuelle udfordringer er igangsat (Sven Mørch, Torben Bechmann Jensen). Ligeledes igangsat er et projekt om værdighedens betydning i dansk hverdagspraksis (Torben Bechmann Jensen). I fortsættelse af tidligere omfattende kortlægning af familiemønstre og skikke i Polynesien planlægges en genetisk undersøgelse over polynesiske folkevandringer i det sydvestlige Stillehav (Rolf Kuschel).

9. Udviklingspsykologi

Udviklingspsykologi beskæftiger sig med, hvorledes individet udvikler sig som person karakteriseret ved bestemte egenskaber, viden og kompetencer og som kulturmedlem gennem barne- og ungdomsårene.

Tre projekter er grundlagsteoretiske projekter. Et af disse sigter på at bidrage til forståelsen af kulturtilegnelse via leg (Ivy Schousboe). Et andet diskuterer basale antagelser i tilknytningsteorien og beslægtet forskning (Ivy Schousboe), mens et tredje projekt (Pernille Hviid) søger at indkredse en række stiltiende antagelser i børne- familie- og ungdomsforskning, der særligt synes at gøre sig gældende i de nordiske lande.

Empirisk orienterede projekter med egentlig dataindsamling omhandler bl.a. skolebørns udvikling og opvækst i familier i Danmark og USA (Jytte Bang, Mariane Hedegaard), begrebstilegnelse, læring og identitetsdannelse blandt børn fra Puerto Rico i New York (Mariane Hedegaard med eksterne samarbejdspartnere) samt indvandrer- og flygtningebørns opvækst og kulturmøde i Danmark (Mariane Hedegaard). Et andet projekt belyser familieliv i Danmark og Australien (Pernille Hviid, Mariane Hedegaard).

Satsningsområder

Instituttet deltager i to af Københavns Universitets fælles satsningsområder, nemlig "Krop og Bevidsthed", hvor instituttet bidrager med såvel grundlagsteoretisk som kognitiv neuropsykologisk forskning, og "Religion i det 21. århundrede", hvor instituttet bidrager med en netværksleder for området "Tro og viden".

Klinisk virksomhed

Instituttet driver en psykologisk klinik, Universitetets Psykologiske Klinik. Klinikken har tilknyttet 5 VIP-årsværk. På baggrund af behandlingsmæssigt arbejde forskes der i børns, unges, voksnes og familiers normale og patologiske udvikling. I 2006 blev 201 nye sager visiteret af klinikken. I alt blev 171 sager behandlet.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Lektor Helle Andersen: Er studieleder ved Institut for Psykologi.

Lektor Libby Arcel: Er medlem af World Psychiatric Association's Section on Psychological Consequences of Torture and Persecution.

Lektor Torben Bechmann Jensen: Er medlem af The European Group for the Study of Deviance and Control,

Dansk Selskab for Psykosocial Medicin, Selskab for misbrugsbehandlere i Danmark, Selskab for Organisationspsykologer og Selskab for Forskningsmetodologi.

Lektor Peter Berliner: Er leder af The University of Copenhagen Centre for International Traumatic Stress Research and Practice. Medlem af The International Federation of Red Cross/Red Crescent Societies Reference Centre for Psycho-Social Support.

Lektor Birgit Bork Mathiesen: Er medlem af bestyrelsen for Institut for Personlighedsteori og Psykopatologi.

Professor Claus Bundesen: Er leder af Dansk Forskerskole i Psykologi og FKK-centret, Center for Visuel Kognition. Med i bestyrelserne for "European Society for Cognitive Psychology og International Association for the Study of Attention and Performance".

Professor Ole Dreier: Er medlem af bestyrelsen og programnævnet i Dansk Forskerskole for Psykologi. Leder af programmet for personligheds- og pædagogisk psykologi. Medlem af repræsentantskabet i Dansk Psykologisk Forlag. Medlem af International Society for Theoretical Psychology samt International Society for Cultural and Activity Research. Medvirket ved bedømmelsen af en lektor ved Cornell University og ved bedømmelsen af en professor ved University of Manchester.

Professor Peter Elsass: Er programleder af klinisk psykologi og sundhedspsykologi ved Dansk Forskerskole i Psykologi. Han er leder af Center for Humanistisk Sundhedsforskning, Institut for Psykologi. Medlem af forskningsudvalget for Rehabiliteringscenter for Torturoverlevende, RCT. I bestyrelsen for Københavns Internationale Teaterforum, KIT.

Lektor Ole Elstrup Rasmussen: Er medlem af European Academy of Management (EURAM), The European Chaos and Complexity in Organisations Network (ECCON) samt The European Institute for Advanced Studies in Management (EISAM).

Lektor Anders Gade: Er medlem af flere faglige og videnskabelige selskaber, herunder bestyrelsen for HjerneForum (som repræsentant for Selskabet Danske Neuropsykologer). Tildelt Alzheimer Forskningsfondens "forskerpris" 2005 (100.000kr).

Lektor Judy Gammelgaard: Er formand for uddannelsesudvalget i Dansk Psykoanalytisk Selskab og af The Advisory Board for The International Delphic symposium.

Lektor Susanne Harder: Er medlem af Referencegruppen for Skizofreni, Sundhedsministeriet. Medlem af Landsstyregruppen for Det Nationale Skizofreniprojekt. I bestyrelsen i IPT (Institut for Psykosepsykotering), IEPA (International Early Psychosis Association), ISPS (International Society for Psychological Treatment of Psychosis), SPR (Society for Psychotherapy Research) og SITAR (Society for Interpersonal Theory and Research). Dansk koordinator for ISPS (International Society for Psychological Treatment of Psychosis).

Lisbeth Harms: Er dansk repræsentant i EFPA Task Force on Traffic Psychology. Medlem af Programkomiteen for Trafikdagene på Ålborg Universitet samt Videnskabsministeriets styregruppe for "Fremsyn om Kognition og Robotteknologi".

Professor Mariane Hedegaard: Er leder af Center for Udforskning af Sammenhængen mellem Menneskers Udvikling, Social Innovation og Kultur.

Lektor Pernille Hviid: Er medlem af Børnerådet og BUPL's forsknings- og udviklingsfond.

Lektor Benny Karpatschhof: Er medlem af bestyrelsen for Psykologisk Selskab for Forskningsmetodologi.

Lektor Søren Kyllingsbæk: Er local officer for the European Society for Cognitive Psychology. Medlem af bestyrelsen for Selskabet for Filosofi og Psykologi og Copenhagen Brain Research Center.

Lektor Simo Køppe: Er ph.d.-studieleder ved Institut for Psykologi. Medlem af Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab samt Selskabet for Psykologi og Filosofi.

Forskningsprofessor Axel Larsen: Er medlem af styringsgrupperne for Copenhagen Brain Research Center. Medlem af bestyrelsen for satsningsområdet Krop og Bevidsthed. Dansk leder af et NorFa-støttet forskningsuddannelsesnetværk mellem de skandinaviske og baltiske lande og af European Society for Cognitive Psychology. Ekstern reviewer for Norwegian Research Council. Fra 1. november ansat som institutleder.

Lektor Helmer Bøving Larsen: Er leder af Center for Børnepsykoterapi, Institut for Psykologi. Medlem af Selskab for Psykopatologi hos børn og unge, af Dansk Selskab for Psykiatrisk Epidemiologi og Nordic Association for Psychiatric Epidemiology.

Lektor Ingrid Leth: Er international koordinator for Nordplus og Erasmus. Medlem af International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect samt Unicef Danmarks Børneekspertpanel.

Lektor Susanne Lunn: Er medlem af bestyrelsen i Nordic Eating Disorder Society, Dansk Psykoanalytisk Selskab, Institut for Gruppeanalyse samt Dansk Psykologisk Forlags repræsentantskab.

Lektor Birgit Bork Mathiesen: Er medlem af International Society for the Study of Personality Disorders, Selskabet Danske Neuropsykologer og Sundhedspsykologisk Selskab.

Forskningsprofessor Gretty Mirdal: Er formand for Standing Committee for the Humanities under European Science Foundation og Comité Scientifique pour les Sciences Humaines et Sociales. Medlem af bestyrelsen for Dansk Forskerskole i Psykologi, Grundforskningsfondens bestyrelse. Det rådgivende organ for EU's forskningskommissær og den videnskabelige bestyrelse for det franske forskningsråd for forskning i samfundsvidenskab og humaniora. Medlem af Advisory Board for the Social Sciences and Humanities in relation to FP7.

Lektor Jesper Mogensen: Er centerleder for Unit of Cognitive Neuroscience, Institut for Psykologi og for Research Center for Brain Injury Rehabilitation. Medlem af Center for Neurovidenskaberne, New York Academy of Sciences, International Basal Ganglia Society, Dansk Biologisk Selskab, Society for Neuroscience, Movement Disorder Society, International Brain Organization, European Brain and Behaviour Society, European Neuroscience Association og Dansk Selskab for Neurovidenskab.

Lektor Hanne Munck: Er leder af Center for Spædbørn og deres familier. Æresmedlem og dansk repræsentant i Nordisk Forening for Spædbarnsudvikling, medlem af European Affiliation of World Association of Infant Mental Health og er International Faculty Member of The Brazelton Center, Harvard Medical School.

Lektor Sven Mørch: Er forskningsvejleder for Center for Ungdomspædagogik, CVU, Fyn. Leder af Center for Anvendt Socialpsykologi. Medlem af disputatsbedømmelsesudvalg ved Oslo Universitet.

Lektor Jan Nielsen: Er bestyrelsesmedlem i henholdsvis

Gruppeanalytisk Selskab og Fællesforeningen af Psykoanalytiske og Analytiske Psykoterapier i Danmark (FPAP).

Lektor Morten Nissen: Er medlem af Misbrugsnet (Psykologernes faglige selskab for misbrugsbehandling).

Lektor Stig Poulsen: Er medlem af styringsgruppen for Dansk Forum for Psykoterapiforskning og af Society for Psychotherapy Research. Medlem af et lektorbedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet.

Lektor Erik Schultz: Er næstformand i Studienævnet for Psykologi.

Lektor Tom Teasdale: Er medlem af International Neuropsychological Society.

Lektor Joachim Vogt: Er medlem af Arbeitskreis ökologische Lernforschung, British Association for Cognitive Neuroscience, Deutsche Gesellschaft für Psychologie, Europäischer Verband Beruflicher Bildungsträger, European Association for Aviation Psychology og Fachgruppe sicherheitskritische Mensch-Maschine-Systeme.

Adjunkt Mette Væver: Er medlem af The Jean Piaget Society, interessegruppen for Fænomenologisk Psykologi, The World Association for Infant Mental Health, Nordisk Forening for Spædbarnsudvikling, The international Society for Research in Child Development og Dansk Selskab for Børnepsykiatri med tilknyttede faggrupper.

Professor Arne Østergaard: Er medlem af bestyrelsen i Center for Hjerneskade.

Formidling

Redaktionelle Hverv

Lektor Jytte Bang: Er ansvarshavende medredaktør af "Psyke og Logos".

Lektor Torben Bechmann Jensen: Er hovedredaktør af "Nordiske Udkast" – Tidsskrift for kritisk samfundsforskning, der udgives af Institut for Psykologi på Syddansk Universitets Forlag, Odense. Redaktør af "Outlines – Journal of critical social studies", der udgives af Institut for Psykologi, på Syddansk Universitets Forlag, Odense.

Lektor Peter Berliner: Er redaktionsmedlem ved "Psyke og Logos".

Lektor Ole Elstrup Rasmussen: Er medlem af editorial board for "Cognitive Science Research".

Professor Claus Bundesen: Er medlem af editorial boards for tidsskrifterne "Psychological Research/Psychologische Forschung" og "Psychological Review".

Professor Ole Dreier: Er medlem af editorial board for "Theory & Psychology".

Professor Peter Elsass: Er hovedredaktør af "Nordisk Psykologi".

Lektor Susanne Harder: Er medredaktør af "Matrix, Nordisk Tidsskrift for psykoterapi".

Professor Marianne Hedegaard: Er medlem af The Editorial Board for "Mind, Culture, and Activity: An International Journal". Medredaktør af "Outlines".

Lektor Pernille Hviid: Er redaktionsmedlem ved "Nordiske Udkast" samt e-tidsskrifterne "Journal of Ideographic Science" og "Journal of Social, Evolutionary and Cultural Psychology".

Lektor Benny Karpatschhof: Er medlem af redaktionen af "Psyke og Logos".

Professor Rolf Kuschel: Er medlem af redaktionen for "Nordisk Psykologi" og "Journal of Psychology".

Lektor Simo Kjøppe: Er medlem af redaktionen af "Psyke og Logos".

Lektor Helmer Bøving Larsen: Er assisterende redaktør af "Scandinavian Journal of Psychology".

Lektor Susanne Lunn: Er hovedredaktør af "The Scandinavian Psychoanalytic Review".

Lektor Jesper Mogensen: Er redaktionel reviewer ved "Medical Science Monitor International".

Lektor Hanne Munck: Er medlem af Editorial Board for "Ab Initio", The Brazelton Center, Harvard Medical School. Medlem af International Editorial Board for Infant Observation, "The International Journal of Infant Observation and its Application", Tavistock Clinic Foundation.

Lektor Jan Nielsen: Gæstredaktør ved "Matrix, Nordisk Tidsskrift for psykoterapi".

Lektor Morten Nissen: Hovedredaktør af "Outlines". Redaktionsmedlem for "Nordiske Udkast". Medlem af advisory board for "Annual Review of Critical Psychology" (Manchester). Medlem af redaktionen for "Leksikon for det 21. Århundrede".

Lektor Stig Poulsen: Er medlem af det redaktionelle panel ved tidsskriftet "Matrix".

Adjunkt Mette Væver: Er medredaktør af "Psyke og Logos".

Professor Arne Østergaard: Er associate editor for "Journal of Neuropsychology".

Kongresser og symposier

Professor Claus Bundesen: Har arrangeret et ph.d.-seminar om visuel opmærksomhed i samarbejde med University of Oregon.

Professor Ole Dreier: Er medlem af programkomiteen for den internationale kongres for teoretisk psykologi i Toronto, Canada, juni 2006.

Professor Axel Larsen: Arrangerede First Meeting in the Nordic Center of Excellence in Cognitive Control, København, november 2006.

Susanne Lunn: Var medarrangør af The 6th Nordic Eating Disorder Society Conference.

Lektor Sven Mørch: Er kursusplanlægger for nordiske og europæiske kurser i ungdomsforskning.

Lektor Morten Nissen: Har arrangeret konferencen: Ny Psykologisk Faglighed omkring Børn og Unge, København, oktober 2006.

Lektor Jesper Mogensen: Organiserede (sammen med ph.d.-stipendiat Hana Malá) det første ReCBIR symposium, Divided we fall, United we stand: Rehabilitation upon brain injury from the perspective of basic and clinical sciences, København, maj 2006.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

Lektor Peter Berliner: Har samarbejde med en række Røde Kors/Halvmåne-organisationer og torturcentre i Danmark og udlandet.

Lektor Jens Berthelsen: Samarbejder med Dansk Psykoterapeutisk Selskab omkring supervision og videoproduktion og med forskere fra Rotterdam og CBS om Midcareer-education.

Lektor Birgit Bork Mathiesen: Samarbejder med Distriktspsykiatrisk Center Fjorden i Roskilde, Region Sjælland, Center for Hjerneskade og Karolinska Sjukhuset, Stockholm.

Professor Ole Dreier: Er medlem af Center for Sundhed, Menneske, Kultur, hvori deltager medlemmer fra flere danske universiteter samt et internationalt netværk.

Professor Peter Elsass: Deltager i Center for Sundhed, Menneske og Kultur, Aarhus Universitet og samarbejder bl.a. med Universidad del Huamanga, Peru, og University of Quanguan, Kina.

Lektor Anders Gade: Deltager i et internationalt netværk Freja (Frontotemporal REsearch in Jutland Association) og samarbejder med Rigshospitalet og Hvidovre Hospital.

Lektor Lisbeth Harms: Deltager i "Trafikpsykologisk Studiegruppe" i et samarbejde med Danmarks Transportforskning, der skal styrke trafikpsykologisk professionalisme inden for området, og samarbejder med Ålborg Universitet, Institut for Planlægning: Intelligent Speed Adaptation (ISA).

Lektor Pernille Hviid: Er medlem af Nordisk Netværk for Barnelivsforskning.

Lektor Søren Kyllingsbæk: Er leder af Center for Computational Cognitive Modeling, (finansieret af det Strategiske Forskningsråd). Deltager i Købehavns Universitets satsningsområde om Krop og Bevidsthed. Samarbejder med MRC Cognition and Brain Sciences Unit, Cambridge, Ludwig Maximilians Universitet, Birmingham University og Université Pierre Mendès-France.

Lektor Simo Køppe: Deltager i Købehavns Universitets satsningsområde om Krop og Bevidsthed.

Professor Axel Larsen: Er medlem af styringsgruppen for NCOE (Nordic Center of Excellence in Cognitive Control).

Lektor Helmer Bøving Larsen: Er medlem af Videnscenter for barndomsforskning med deltagere fra bl.a. Socialforskningsinstituttet, NOVA, DPU, RUC, Göteborg Universitet og Norsk Center for Barneforskning. Medstifter af et forskningsnetværk vedrørende bekæmpelse af seksuelle overgreb mod børn med deltagelse af bl.a. Statens Institut for Folkesundhed, Socialforskningsinstituttet, Rigshospitalet, Amternes og Kommuners Forskningsinstitut, Sygekassernes Helsefond. Medlem af et forskningsnetværk vedrørende børns sundhed og trivsel med deltagelse af bl.a. Statens Institut for Folkesundhed, DPU, Sundhedsstyrelsen, Institut for Folkesundhed og Glostrup Hospital.

Lektor Ingrid Leth: Er medlem af et forskningsnetværk vedr. seksuelle overgreb mod børn. Koordinator i Daphne Programme: Combating Violence Against Women, University of Birmingham.

Lektor Susanne Lunn: Er medstifter af nordisk netværk for psykoterapi og forskning.

Professor Gretty Mirdal: Er medlem af Local Organising Committee for the European Science. Medlem af "Grand Jury for the Descartes Prize, 2006". Sidder tillige i styregruppen af EU's Network of Excellence, Ramses.

Lektor Jesper Mogensen: Deltager bl.a. i forskningsnetværket Research Centre for Brain Injury Rehabilitation og samarbejder i øvrigt med Neurocentret ved Rigshospitalet, Center for Hjerneskade og Farmakologisk Institut, Københavns Universitet.

Lektor Hanne Munck: Samarbejder bl.a. med Brazelton Institute International Network, Children's Hospital & Harvard Medical School og Juliane Marie Center ved Rigshospitalet.

Lektor Sven Mørch: Er medlem af den europæiske forskningsgruppe EGRIS.

Lektor Jan Nielsen: Indgår i samarbejdet om "The Copenhagen Prodromal Study", der omhandler tidlig opsporing af skizofreni, og samarbejder med Universitetsklinikken, Ålborg Universitet.

Lektor Morten Nissen: Indgår i en række tværfaglige

samarbejder: Medlem af ISCAR og Dansk netværk for Virksomhedsteori samt netværket Sundhed, menneske og kultur, et tværvideenskabeligt center/netværk til humanistisk sundhedsforskning.

Lektor Stig Poulsen: Har etableret forskningssamarbejde med University of Oxford.

Lektor Arne Prah: Er medlem af et konsortium, Center for innovation i produktudvikling, bestående af forskere fra DTU, Center for Industriel Produktion, SDU, CBS, som studerer produktudvikling.

Lektor Erik Schultz: Deltager i satsningsområdet Religion i det 21. Århundrede som netværksleder for området Tro og viden.

Tom Teasdale: Samarbejder bl.a. med Center for Hjerneskade.

Lektor Joachim Vogt: Indgår i netværk med Institute Cash, Essen, International Performance Research Institute, Stuttgart, Universität Dortmund og Verein zur Förderung des Umwelt-, Gesundheits- und der Sicherheitsverhaltens, Dortmund.

Adjunkt Mette Væver: Indgår i samarbejde med psykologer og psykiatere ved danske hospitaler samt forskere fra UCLA, University of Central Florida, University of Lausanne Medical School, Emory University og Universitetet i Geneve.

Professor Arne Østergaard: Indgår i forskernetværket: Laboratory of Cognitive Imaging, University of California, San Diego, samt Alzheimer's Disease Research Center, University of California, San Diego.

Forskningsophold i udlandet

Lektor Jytte Bang: Er fra august 2006-august 2007 visiting scholar ved Department of Psychology, Clark University, Massachusetts, USA.

Lektor Lisbeth Harms: Var i efterårssemesteret gæsteforsker ved Middle East Technical University (METU), Ankara, Tyrkiet, delvist finansieret af "SafeEast" projektet og afholdt forelæsninger i kognitionsbaseret trafikpsykologi på METU og ATILIM universiteterne i Ankara.

Lektor Susanne Harder og adjunkt Mette Væver: Var i sommeren 2006 på et 2 ugers forskningsophold på University of Minnesota, hos Alan Sroufe, Institute of Child Development.

Lektor Tom Teasdale: Var på et 3-måneders ophold ved MRC Cognition and Brain Sciences Unit, Cambridge.

Instituteder Axel Larsen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	50,03	0,84	50,87
DVIP	14,94	0,04	14,98
STIP	13,32	6,02	19,34
TAP	30,66	1,58	32,24
Årsværk i alt	108,95	8,48	117,42
Løn med årsværk	46.836,24	2.754,33	49.590,57
Løn uden årsværk	-801,53	336,21	-465,32
Øvrig drift	7.180,44	3.535,78	10.716,22
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	500,26	500,26
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>53.215,15</i>	<i>7.126,57</i>	<i>60.341,73</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings typer.

Stab

Institut for Psykologi

VIP Intern

Andersen, Helle Linda; lektor.
 Arcel, Eleftheria; lektor.
 Bang, Jytte Susanne; lektor.
 Barratt, Daniel Henry; postdoc.
 Berliner, Peter; lektor.
 Berthelsen, Jens Kock; lektor.
 Bork Mathiesen, Birgit; lektor.
 Bundesen, Claus Mogens; professor.
 Dreier, Ole Henning; professor.
 Elsass, Peter; professor.
 Elstrup, Ole; lektor.
 Engelsted, Niels; lektor.
 Eriksen, Mariane Hedegaard; professor.
 Funch, Bjarne Sode; lektor.
 Gade, Anders; lektor.
 Gammelgaard, Judy; lektor.
 Habekost, Thomas; postdoc.
 Harder, Susanne; lektor.
 Harms, Lisbeth; lektor.
 Holmboe, Alexandra; forskningsassistent.
 Hviid, Karen Pernille; lektor.
 Jensen, Torben Bechmann; lektor.
 Karasek, Robert Allen; professor.
 Karpatschhof, Benny; lektor.
 Kuschel, Rolf; professor.
 Kyllingsbæk, Søren; lektor.
 Køppe, Simo; lektor.
 Larsen, Helmer Bøving; lektor.
 Larsen, Henning Aksel; professor mso.
 Leth, Ingrid; lektor.
 Lunn, Susanne; lektor.
 Mirdal, Gretty Mizrahi; lektor.
 Mørgensen, Jesper Ole Meiborn; lektor.
 Munck, Hanne; lektor.
 Mørch, Sven; lektor.
 Maar, Vivi Bengta; lektor.
 Nickelsen, Niels Christian M; adjunkt.
 Nielsen, Jan; lektor.
 Nissen, Morten; lektor.
 Poulsen, Stig Bernt; lektor.
 Prah, Arne; lektor.
 Prætorius, Nini; lektor.
 Schousboe, Ivy Gunver; lektor.
 Schultz, Erik Harald; lektor.
 Skovlund, Henrik; amanuensis.
 Teasdale, Thomas William; lektor.
 Vogt, Joachim; lektor.
 Væver, Mette Skovgaard; adjunkt.
 Østergaard, Arne Leif; professor.

STIP Intern

Bøttcher, Louise; ph.d.-studerende.
 Christiansen, Jens Hofman; ph.d.-studerende.
 Dalsgaard, Peter; ph.d.-studerende.
 Høyer, Mette; ph.d.-studerende.
 Kristensen, Jan; ph.d.-studerende.
 Kristensen, Kasper Andreas; ph.d.-studerende.
 Lang, Johannes; ph.d.-studerende.
 Malá, Hana; ph.d.-studerende.

Olsen, Kirstine Agnete; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Signe Holm; ph.d.-studerende.
 Ragans, Vanessa Leanette; ph.d.-studerende.
 Roald, Tone; ph.d.-studerende.
 Skakon, Janne; ph.d.-studerende.
 Starrfelt, Randi; ph.d.-studerende.
 Svendsen, Astrid Henriette Åby; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Estrid; ph.d.-studerende.
 Themsen, Hanne; ph.d.-studerende.
 Vogel, Asmus Mejling; ph.d.-studerende.
 Winther-Lindqvist, Ditte Alexandra; ph.d.-studerende.
 Worsfold, Kay Elizabeth; ph.d.-studerende.
 Zeuthen, Katrine Egede; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Andersen, Tobias Søren; postdoc.
 Ianev, Pernille; forskningsassistent.
 Linnet, Jakob; lektor.
 Sars, Martin Brandt; forskningsassistent.
 Vangkilde, Signe Allerup; forskningsassistent.
 Zornhagen, Gry; forskningsassistent.

STIP Ekstern

Daniel, Sarah Ingrid Franksdatter; ph.d.-studerende.
 Ingholt, Liselotte; ph.d.-studerende.
 Jensen, Gitte Lundin; ph.d.-studerende.
 Stenstrup, Anna Christina; ph.d.-studerende.
 Stølan, Liv Os; kandidatstipendiat.
 Zand, Faezeh; ph.d.-studerende.

Universitetsklinikken

Kliniske kandidater

Bentz, Mette; klinisk kandidat.
 Christensen, Elisabeth; klinisk kandidat.
 Corlin, Anne Blom; klinisk kandidat.
 Hansen, Lene Haulund; klinisk kandidat.
 Høyer, Mette; klinisk kandidat.
 Katznelson, Hannah; klinisk kandidat.
 Sloth, Henriette Mckenzie Rønhof; klinisk kandidat.
 Sørensen, Jesper Brøsted; klinisk kandidat.
 Østergaard, Stine Frøsig; klinisk kandidat.

Ph.d.-afhandling

Houborg, Esben; Stofmisbrug, metadon, subjektivering.
 Historiske og aktuelle fremstillinger.

Fondsbevilling

Aalborg Universitet

– ITS Intelligent Transport System (Lisbeth Harms)
 kr. 240.000.

Aase og Ejnar Danielsens Fond

– Sekretærbistand (Sarah Ingrid Franksdatter Pedersen)
 kr. 50.000.

Carlsbergfondet

– En udviklingspsykologisk undersøgelse af mor-barn-interaktionen (Susanne Harder) kr. 660.000.

CIMBI Center for integrated molecular brain imaging
– Løn til medhjælpere (Anders Gade) kr. 134.000.

Diverse private bevillingsgivere

– Aflastning; ESF – kompensation as chairman for SCH (Gretty Mirdal) kr. 74.600.

Døgnkontakten, Socialforvaltningen, Københavns Kommune

– Ungetilblivelser i Døgnkontakten (Arne Prah) kr. 70.100.

ESO

– Center for Computational Cognitive Modeling (Søren Kyllingsbæk) kr. 2.717.700.
– Undervisningsaflastning (Gretty Mirdal) kr. 115.000.
– Optimizing performance health and Safety in high attitude observatories (Joachim Vogt) kr. 223.800.

EU

– Youth, actor of social change (Torben Bechmann Jensen og Erik Mørch) kr. 683.100.

GEUS Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse

– Visuel perception af tredimensionelle former på basis af todimensionale billeder (Torsten Ingemann Nielsen) kr. 89.000.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

– Mental sundhed og spirituel attachment (Peter Elsass) kr. 271.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

– Multisensorisk integration (Søren Kyllingsbæk) kr. 143.000.

NOS-HS

– Cognitive Control (Axel Larsen) kr. 1.584.500.

Projektkontoret, Socialforvaltningen, Københavns Kommune

– Ungetilblivelser i Døgnkontakten (Arne Prah) kr. 1.000.000.

SL's og BUPL's Udviklings- og Forskningsfond

– Børneliv på kryds og tværs (Mariane Hedegaard) kr. 160.000.

Publikationer

Asseldonk, T.v., Rasmussen, O.E.: Capturing intentionality, competence and capabilities in generic agent models using Boolean rule sets. 1-21s. Holland 2006.

Barratt, D.H.: NTVA, emotion and media. ingens. Faculty of Humanities, Cph. 2006.

Barratt, D.H.: Assessing the reality-status of film: fiction or non-fiction, live action or CGI? ingens. Center for Cognitive Studies of the Moving Image, Potsdam-Babelsberg 2006.

Barratt, D.H.: Tracing the routes to empathy: association, simulation or appraisal? Film studies: an international review Vol. 8, s. 39-52. 2006.

Barratt, D.H.: Film, cognition and emotion. Film studies Vol. 8 special issue, s. 1-176. 2006.

Bechmann Jensen, T.: Redaktionelt forord. Nordiske udkast Årg. 33, nr. 2, 2005, s. 1-2. 2006.

Bechmann Jensen, T.: Unges ensomhed – i perspektiv. Ungdomsforskning Årg. 5, nr. 1 (marts), s. 15-22. 2006.

Bechmann Jensen, T.: Inter European youth research: opportunities and limitations. 14s. Stockholm 2006.

Bechmann Jensen, T.: Sammenhængen mellem psykiske problemer og frafald på ungdomsuddannelserne. 7s. 2006.

Bechmann Jensen, T.: Demokrati: diversitet og psykologi. Psyke og logos Årg. 27, 2. 2006.

Bechmann Jensen, T.: Når sociologer blir' sure: et opgør om ungdom, individualisering, identitet og mening. Sociologisk tidsskrift Vol. 14, nr. 4, s. 372-375. 2006.

Bechmann Jensen, T., Holmboe A., Stauber B., Lenzi, G., Lopez Blasco, A.: Experiences of self determination: case studies into biographical effects of participatory practice. i: Participation in transition motivation of young adults in Europe for learning and working s. 153-176. Andreas Walther, Manuela du Bois Reymond, Andy Biggert, eds. Peter Lang, Frankfurt am Main 2006.

Bechmann Jensen, T., Hviid, P.: Indledning til Klaus Holzkamps "Mennesket som subjekt for videnskabelig metodik". Nordiske udkast Årg. 33, nr. 2, 2005, s. 3-5. 2006.

Bechmann Jensen, T., Stauber B.: Researching motivation and participation in youth transition in a comparative perspective. i: Participation in transition: motivation of young adults in Europe for learning and working s. 65-82. Andreas Walther, Manuela du Bois Reymond, Andy Biggert, eds. Peter Lang, Frankfurt am Main 2006.

Berliner, P.: Demokrati og psykologi. Psyke og logos Årg. 27, nr. 1, s. 5-22. 2006.

Berliner, P.: What can be learned from "crazy" psychologists?: a community approach to psychosocial support in post-conflict Guatemala. Intervention: international journal of mental health, psychosocial work. Vol. 4, no. 1, s. 67-73. 2006.

Berliner, P.: Social ansvarlighed og psykologi. Psyke & logos Årg. 27, nr. 2, s. 533-558. 2006.

Berliner, P.: Erkendelse forpligter: om Nini Prætorius erkendelsesteoretiske argumentation. Psyke & logos Årg. 27, nr. 2, s. 559-565. 2006.

Berliner, P., Mikkelsen E.N.: Serving the psychosocial needs of survivors of torture and organised violence. i: Handbook of international disaster psychology s. 77-98. Gilbert Reyes, Gerard A. Jacobs, eds. Praeger, Westport, Conn. 2006.

Berthelsen, J.: Empowerment gennem dilemmapedagogik. i: Pædagogisk psykologi: positioner og perspektiver s. 169-188. B. Elle, K. Nielsen, M. Nissen, red. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2006.

Berthelsen, J.: Mellemværende: en diskussion af begrebet borderline, oplæg ved Judy Gammelgaard. 35 min.

Dansk Psykologforening/Videoteket ved Dansk Psykoterapeutisk Selskab for Psykologer, København 2006.

Berthelsen, J.: Neuro-science, psykologi og kreativitet, oplæg ved Alice Theilgaard. 35 min. Dansk Psykologforening, Videotekt ved Dansk Psykoterapeutisk Selskab for Psykologer, København 2006.

Berthelsen, J.: Blandt de blinde er den enøjede konge. Psyke og logos Årg. 27,1, s. 17. 2006.

Berthelsen, J.: Figur og grund: om dualisme. Psykolognyt 19, s. 8. 2006.

- Berthelsen, J., Schultz Jørgensen P., Smidt, E.: Lærerdilemmaer: en bog til arbejdet i det pædagogisk-psykologiske fagområde i læreruddannelsen. i: Lærerdilemmaer 203 s. Kroghs Forlag, Vejle 2006.
- Browne, K., Hamilton, G., Leth, I.: A European survey of the number and characteristics of children less three years old in residential care in risk of harm. *Adoption and fostering* Vol. 29, no. 4, s. 23-33. 2005.
- Bundesen, C.: Mathematics bridging cognition and single-cell physiology. *Neural networks* Vol. 19, s. 1461-1462. 2006.
- Costall, A., Dreier, O.: Introduction. i: *Doing things with things: the design and use of everyday objects* s. 1-12. Alan Costall, Ole Dreier, eds. Ashgate, Aldershot 2006.
- Curtis T., Larsen, H.B., Helweg-Larsen K., Pedersen, C.P.: Unges trivsel i Grønland. *Inussuk* 1, 119 s. Atuagkat, Nuuk 2006.
- Daniel, S.I.F.: Adult attachment patterns and individual psychotherapy: a review. *Clinical psychology review* Vol. 26, 8, s. 968-984. 2006.
- Dreier, O.: Wider die Strukturabstraktion. *Forum kritische Psychologie* Bd. 50, s. 72-83. 2006.
- Dreier, O.: Imod abstraktionen af struktur. *Nordiske udkast* 34, 1, s. 3-12. 2006.
- Eissfeld, H., Weber, R., Udovic, A., Vogt, J.: Longterm prediction of stress resistance in air traffic controllers. i: *Proceedings of the 27th Conference of the European Association for Aviation Psychology* s. 6. Teresa C. D'Oliveira and André Droog, eds. KLM Flight Academy, Groningen 2006.
- Elsass, P.: Editorial. *Nordic Psychology* Vol. 58, no. 4, s. 2 s. 2006.
- Elsass, P.: Editorial. *Nordic Psychology* Vol. 58, no. 3, s. 2 s. 2006.
- Elsass, P.: Editorial. *Nordic Psychology* Vol. 58, no. 2, s. 2 s. 2006.
- Elsass, P., Mørup, R., Jensen B.H., Høgh Thøgersen, M.: Living with unexplained somatic symptoms: a combined qualitative and quantitative study of life-stories from rehabilitation clients. *International journal of psychosocial rehabilitation* Vol. 61, no. 3, s. 26-46. 2006.
- Engelsted, N.: Humans are apes, only they know. *Journal of anthropological psychology* 17, s. 71-79. 2006.
- Engelsted, N.: Mere end en fis i en hornlygte. *Genopr. i: Religiositet og selvpsykologi* s. 107-116. Jan Tønnesvang og Preben Bertelsen. Klim, Århus 2006.
- Engelsted, N.: I videnskab har kendsgerninger det sidste ord. *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi* 15, s. 65-72. 2005.
- Engelsted, N.: Mere end en fis i en hornlygte. *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi* 16, s. 81-88. 2005.
- Engelsted, N.: Back to basics. *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi* 11, s. 44-57. 2002.
- Engelsted, N.: Jennis drøm og Darwins papegøje. *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi* 10, s. 47-56. 2002.
- Esbjørn, B.H., Mølholm Hansen, B., Greisen G., Lykke Mortensen, E.: Intellectual development in a Danish cohort of prematurely born preschool children: specific or general difficulties? *Journal of developmental and behavioral pediatrics* Vol. 27, no. 6, s. 477-484. 2006.
- Esbjørn, B.H., Væver, M.S.: Øjeblikke i den psykoterapeutiske proces. *Matrix* Årg. 23, nr. 3, s. 202-220. 2006.
- Gade, A.: Heterogeneity in executive impairment in patients with very mild Alzheimer's. *Dementia and geriatric cognitive disorders* 22, s. 54-59. 2006.
- Gammelgaard, J.: Gentagelsestvang og dødsdrift. i: *Fokus på Freud* s. 205-213. Ole Andkjær Olsen, Christian Braad Thomsen, bente Petersen, red. Hans Reitzel, København 2006.
- Gammelgaard, J.: Katharsis: sjælens renselse i psykoanalyse og tragedie. 417 s. s. Hans Reitzel, København 1993.
- Gammelgaard, J.: Selvet i psykoanalysen. i: *Vinkler på selvet* s. 101-119. Preben Bertelsen, Mads Hermansen, Sten Tønnesvang, red. Klim, Århus 2002.
- Gammelgaard, J.: Freud som forfatter. *Kultur og klasse* Bd. 19,2, s. 73-87. 1992.
- Gammelgaard, J.: Lytningens metaforik. *Drift* 2, s. 7-21. 1999.
- Gammelgaard, J.: Kan man lære at være empatisk. i: *Psykologiske grundtemaer* s. 136-151. Ole Løw, Erik Svejgaard, red. Kvan, Århus 2002.
- Gammelgaard, J.: They suffer mainly from reminiscences. *Scandinavian psychoanalytic review* Vol. 15,2, s. 104-122. 1992.
- Gammelgaard, J.: Efterskrift. i: *Aristoteles Poetik* s. 72-90. På dansk ved Poul Helms. Hans Reitzel, København 1993.
- Gammelgaard, J.: The emergence and unfolding of the psyche. *The Scandinavian psychoanalytic review* Vol. 2, 27, s. 24-129. 2004.
- Gammelgaard, J.: Psychoanalysis and classical tragedy. *Psychological yearbook* Vol 1, s. 27-45. 1994.
- Habekost, T., Rostrup E.: Alexia and quadrant-amblyopia: reading disability after a minor visual field deficit. *Neuropsychologia* Vol. 44, 12, s. 2465-2476. 2006.
- Harder, S.: Self-image and outcome in first-episode psychosis. *Clinical psychology and psychotherapy* Vol. 13, s. 285-296. 2006.
- Harder, S.: SASB – structural analysis of social behavior. i: *Assessmentmetoder: håndbog for psykologer og psykiatere* s. 561-589. P. Elsass [et al.]. Kbh., Dansk Psykologisk Forlag 2006.
- Hedegaard, M.: Undervisning i klasser med mange børn fra invandrerfamilier. i: *Pædagogisk psykologi* s. 123-145. B. Elle, K. Nielsen, M. Nissen, red. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2006.
- Hedegaard, M.: Dobbeltbevægelsen i undervisningen: udviklende læring. i: *Almen didaktik: relationer mellem læring og undervisning* s. 189-209. B. G. Hansen, A. Tams, red. Billesøe og Baltzer, Værløse 2006.
- Hedegaard, M.: A cultural-historical perspective on children's cognitive development. i: *Erinnerung für die Zukunft pädagogische Psychologie in der DDR* s. 57-66. Hartmut Giest, Hrsg. International Cultural Historical Human Sciences, Berlin 2006.
- Helweg-Larsen K., Larsen, H.B.: Unges egne udsagn om tidligere seksuelle erfaringer og overgreb. i: *Seksuelle overgreb mod børn og unge: en antologi om forebyggelse og behandling* s. 30-41. Jill Mehlby og Anette Hammershøj. AKF, København 2006.
- Helweg-Larsen K., Larsen, H.B.: Overgreb på børn: hvorfor sker det og hvordan kan det undgås? 91 s. Statens Institut for Folkesundhed, København 2006.
- Helweg-Larsen K., Larsen, H.B.: A critical review of available data on sexual abuse of children in Denmark. *Child abuse and neglect* 29 (6), s. 715-724. 2006.
- Helweg-Larsen K., Larsen, H.B.: The prevalence of

- unwanted and unlawful sexual experiences reported by Danish adolescents: results from a national youth survey 2002. *Acta paediatrica* 95(10), s. 1270-1276. 2006.
- Hjulmand, K.: Sund psykisk udvikling hos børn: til forældre: tekstoplæg. Ny udg. 8 s. Schultz/Sundhedsstyrelsen, Center for Forebyggelse, København 2005.
- Hjulmand, K.: Forord. i: En stor og en lille er væk: kriseterapi med toårig dreng s. 11-16. Elisabeth Cleve. Dansk Psykologisk Forlag, Kbh. 2006.
- Holm Pedersen, S., Zeuthen, K.E., Gammelgaard, J.: Tilknnytning & forførelse. *Psyke & logos* nr. 2, s. 8 s. 2006.
- Hviid, K.P.: Fritidspædagogik i en sammenhæng. *Social kritik* Årg. 17, 103, s. 48-59. 2006.
- Hviid, K.P.: Dimensões de tempo segundo a percepção de crianças de seu próprio desenvolvimento. *Revista brasileira de crescimento e desenvolvi* 16 (2), s. 69-76. 2006.
- Hviid, K.P.: Children's rights in their everyday life. S. 14. 2005.
- Hviid, K.P.: Lektuelæsning på Fritten? *Børn og unge* Nr. 26, s. 1. 2006.
- Hviid, K.P.: Anderledelse. 7s. JCVU, 2006.
- Hviid, K.P.: Hvad kan vi lære af de særlige børn? foa BLADET 07/08 juli/august. 2006.
- Hviid, K.P.: Når små børn møder kultur. i: *Børnekultur i kommunen*. Trine Møller Madsen, red. Adman Kommunikation Aps, Kbh. 2006.
- Karpatschhof, B.: Udforskning i psykologien. 268 s. Akademisk Forlag, Kbh. 2006.
- Karpatschhof, B.: Den immanente religiøsitet og religiøsitetens andre sfærer. i: *Religiøsitet og selvpsykologi* s. 143-160. Jan Tønnesvang & Preben Bertelsen, red. Klim, Århus 2006.
- Kuschel, R.: Enhancement of research capacity in Nepal. i: *Enhancement of research capacity in Nepal* s. 1-121. Ebba Holme Hansen, Rolf Kuschel m.fl. Majgren A/S, København 2006.
- Kuschel, R.: 3 tons uansvarlighed. *Psyke & logos* Årg. 27, nr. 2, s. 566-570. 2006.
- Kyllingsbæk, S.: Visuelle illusioner og visuel perception. i: *Hjernen vil bedrages* s. 51-62. Jens Bøgeskov, Karsten Elleman, red. København 2006.
- Kyllingsbæk, S.: Modeling visual attention. *Behavior research methods* 38(1), s. 123-133. 2006.
- Kyllingsbæk, S.: Modeling visual attention. i: *Symposium i Anvendt Statistik 2006* s. 127-136. Peter Linde, Helle Rootzén, Ellen-Marie Traberg-Borup. Organisationskomiteen for Symposium i Anvendt Statistik 2006, København 2006.
- Køppe, S.: Aspekter i neurosebegrebets udvikling i 1800tallet. *Bibliotek for læger* Årg. 1998, september, 3, s. 264-286. 2006.
- Køppe, S.: Too early birth. *Journal of anthropological psychology* Vol. 17, s. 95-99. 2006.
- Køppe, S.: Psykologiens brogede felt. i: *Tankens magt* s. 1960-1970. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen og Frederik Stjernfelt, red. Lindhardt og Ringhof, København 2006.
- Køppe, S.: Psykologiens institutionalisering. i: *Tankens magt* s. 1584-1599. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen og Frederik Stjernfelt, red. Lindhardt og Ringhof, København 2006.
- Køppe, S.: Kuhn og psykologien. i: *Arven efter Kuhn* s. 161-179. Hanne Andersen og Jan Faye, red. Samfundslitteratur, København 2006.
- Køppe, S., Zeuthen, K.: Hud-psyken. *Matrix* 23, nr. 3, oktober, s. 237-258. 2006.
- Lang, J.: Genocide in the shadow of democracy: the psycho-politics of modern mass murder. *Psyke og logos* Årg. 27, nr. 2, s. 72-?. 2006.
- Lang, J.: The psychology of military massacre: Nankin, My Lai and the concept of individual responsibility in the midst of organized slaughter. *Psyke & logos* Årg. 27, nr. 2, s. 710-725. 2006.
- Larsen, A., Madsen, K.H., Bundesen, C., Lund, T.E.: Images of illusory motion in primary visual cortex. *Journal of cognitive neuroscience* Vol. 18, s. 1174-1180. 2006.
- Leonhardt, J., Vogt, J.: Critical incident, critical incident stress, post-traumatic stress disorder: definitions and underlying neurobiological processes. i: *Critical incident stress management in aviation* s. 43-53. J., Leonhardt, J. Vogt, Red. Ashgate, Aldershot 2006.
- Leonhardt, J., Vogt, J.: (red.). *Critical incident stress management in aviation*. Ashgate, Aldershot 2006.
- Leth, I.: Psykologisk behandling af mindre børn og deres familier efter seksuelle overgreb. i: *Seksuelle overgreb mod børn og unge* s. 97-108. Jill Mehlbye og Anette Hammershøi, red. Skf. Forlaget, København 2006.
- Leth, I., Wolff, L.D.: Vold mod børn. *PsykologNyt* 16, s. 12-16. 2006.
- Lunn, S.: Freud og den kliniske psykologi. i: *Fokus på Freud* s. 151-159. Ole Andkjær Olsen, Christian Thomsen, Bente Pedersen, red. Hans Reitzel, København 2006.
- Lunn, S.:Psykoanalysens betydning for psykiatrien og den kliniske psykologi. *Psyke & logos* Årg. 27, nr. 2, s. 946-957. 2006.
- Lunn, S., Poulsen, S.: Bulimi: udvikling og behandling. *Tandlægebladet* Årg. 116, nr. 13, s. 1058-1060. 2006.
- Maar, V., Dutton, I.P., Dittmann, H.A., Gregersen, R., Bentz, M.: Terapeutisk alliance i forældrebehandling. *Matrix* Årg. 24, s. 33. 2006.
- Mathiesen, B.B.: Karolinske psychodynamic profile (KAPP). i: *Assessmentmetoder: håndbog for psykologer og psykiatere* s. 501-518. Peter Elsass, red. [et al.]. Dansk Psykologisk Forlag, København 2006.
- Maziul, M., Sars, M.B., Vogt, J.: Exchange of knowledge and culture between Denmark and Germany. i: *2nd International Conference on Intercultural Communication Competence* s. 17 s. Graz 2006.
- Mirdal, G.M.: Changing ideoms of shame: expressions of disgrece and dishonour. *Culture and psychology* Vol. 12 (4), s. 395-414. 2006.
- Mirdal, G.M.: Stress and distress in migration: twenty years later. *International migration review* Vol. 40, s. 375-389. 2006.
- Mogensen, J.: ReCBIR – en styrkelse af den tværfaglige forskning i hjerneskade og hjerneskaderehabilitering. *Focus: tidsskrift fra Videnscenter for Hjerneskade* 13 (3), s. 26-26. 2006.
- Mørch, S.: Learning to become youth. *Outlines* Vol. 18, nr. 1, s. 3-19. 2006.
- Mørch, S., Du Bois-Reymond, M.: Learning in times of modernisation. *New directions for child and adolescent development* Vol. 4, s. 23-37. 2006.
- Nissen, M.: Knowledgeable collectivities of addiction. *Social practice*. Article 5. 2006.
- Nissen, M.: Zum Standort von Kritik in der kritischen Psychologie heute. *Forum kritische Psychologie* 50, s. 13-30. 2006.

- Olsen, K.A., Rosenbaum B.: Prospective investigations of the prodromal state of schizophrenia: a review of studies. *Acta psychiatrica Scandinavica* 113, s. 247-272. 2006.
- Olsen, K.A., Rosenbaum B.: Prospective investigations of the prodromal state of schizophrenia: assessment. *Acta psychiatrica Scandinavica* 113, s. 273-282. 2006.
- Olsen, K.A., Rosenbaum B.: Skalaer til vurdering af mulig prodromal tilstand. i: *Assessmentmetoder: håndbog for psykologer og psykiatere* s. 453-474. P. Elsass, J. Ivanou, E.L. Mortensen, S. Poulsen, B. Rosenbaum, red. Dansk Psykologisk Forlag, Virum 2006.
- Overgaard, M., Koivisto, M., Sørensen, T.A., Vangkilde, S.A., Revonsuo, A.: The electrophysiology of introspection. *Consciousness and cognition* Vol. 125, issue 4, s. 662-672. 2006.
- Peers, P.V., Bundesen, C.: Attentional functions of parietal and frontal cortex. *Cerebral cortex* Vol. 15, s. 1469-1484. 2006.
- Pennig, S., Kremeskötter, N., Nolle, T., Koch A., Maziul, M., Vogt, J.: *Verfahren zur ökonomischen Evaluation von Personalressourcen und Personalarbeit*. 140 s. NW Verlag, Dortmund 2006.
- Poulsen, S.: Inventory of interpersonal problems (IIP). i: *Assessmentmetoder: håndbog for psykologer og psykiatere* s. 371-388. P. Elsass, I. Ivanou, L. Mortensen, S. Poulsen, B. Rosenberg, red. Dansk Psykologisk Forlag, København 2006.
- Poulsen, S.: Sammenslutningen af et assessmentbatteri. i: *Assessmentmetoder: håndbog for psykologer og psykiatere* s. 27-64. P. Elsass, I. Ivanou, L. Mortensen, S. Poulsen, B. Rosenberg, red. Dansk Psykologisk Forlag, København 2006.
- Poulsen, S.: *Psykoterapi: en introduktion*. S. 1-102. Frydenlund, København 2006.
- Rasmussen, O.E.: The fundamentals of psychology and the relationship between psychologies and socio-logics. S. 1-21. Holland 2006.
- Roald, T.: Emotions in art appreciation. i: *Consciousness, theatre, literature and the arts* s. 352-357. Daniel Meyer-Dinkgräfe. Cambridge Publ. Press, Cambridge 2006.
- Roald, T.: Anmeldelse af bogen *Reflective lifeworld research*. *Nyhedsbrev for Center for Kvalitativ Metodeudvikling* Nr. 37. 2005.
- Rosenbaum B., Valbak, K., Harder, S., Køster A.: Treatment of patients with first episode psychosis: two years outcome data from the Danish National Schizophrenia Project. *World psychiatry* 5,2, s. 100-104. 2006.
- Schultz, E.H.: Om den religiøse natur. i: *Religiøsitet og selvpsykologi* s. 181-188. J. Tønnesvang, P. Bertelsen, red. Klim, Århus 2006.
- Schultz, E.H.: Do you mind? *Journal of anthropological psychology* 17, s. 108-115. 2006.
- Schönberger, M., Humle, F., Zeeman, P., Teasdale, T.W.: Patient compliance in brain injury rehabilitation in relation to awareness and cognitive and physical improvement. *Neuropsychological rehabilitation* Vol. 16, s. 561-578. 2006.
- Schönberger, M., Humle, F., Zeeman, P., Teasdale, T.W.: Working alliance and patient compliance in brain injury rehabilitation and their relation to psychosocial outcome. *Neuropsychological rehabilitation* Vol. 16, s. 298-314. 2006.
- Simonsen, C.F.: Affektregulering i udvikling og psykoterapi: anmeldelse. *Psyke & logos* Årg. 27, nr. 2, s. 1020-1023. 2006.
- Starrfelt, R.: The visual what for area: words and pictures in the left fusiform gyno. i: *Book of abstracts: Conference of Neuropsychological Societies in Europe*. 2006.
- Sørensen, T.A., Granlund, R., Wiechmann, M., Vangkilde S.A., Kyllingsbæk, S.: Visual short-term memory: is capacity dependent on complexity or familiarity? posters. Århus 2006.
- Teasdale, T.W.: Neuropsychological dysfunction following repeat concussions in jockeys. *Journal of neurology, neurosurgery and psychiatry* 77, s. 428. 2600.
- Teasdale, T.W.: A systematic review of brain injury epidemiology in Europe: comments. *Acta neurochirurgica* 148, s. 268. 2006.
- Teasdale, T.W.: The development of the therapeutic working alliance, patients' awareness and their compliance during the process of brain injury rehabilitation. *Brain injury* Vol. 20, s. 445-454. 2006.
- Teasdale, T.W., Hartmann P.: Spearman's "law of diminishing returns" and the role of test reliability investigated in a large sample of Danish military draftees. *Personality and individual differences* 39, s. 1193-1203. 2006.
- Thomsen, L.: Interpersonal leveling, independence and self-enhancement: a comparison between Denmark and the US and a relational practice framework for cultural psychology. *European journal of social psychology* Vol. 36, s. 1-25. 2006.
- Vangkilde, S.A.: Rehabilitation af spatial neglect by prism adaptation. posters. Kbh. 2006.
- Vinum, C., Nissen, M.: Street level society: social interventions into young people's drug taking in Copenhagen. *Critical social work* Vol. 7, iss. 2. 2006.
- Vogt, J.: *Unternehmenskultur und wirtschaftlicher Erfolg*. ingens. 2006.
- Vogt, J., , ,: Sustainable development of air traffic management. i: *Proceedings of the 27th Conference of the European Association for Aviation Psychology* s. 7. Teresa C. D'Oliveira and André Droog, eds. KLM Flight Academy, Groningen 2006.
- Vogt, J., Hagemann, T., Kastner, M.: The impact of workload on heart rate and blood pressure in en-route and tower air traffic control. *Journal of psychophysiology* Vol. 20, 4, s. 297-314. 2006.
- Vogt, J., Leonhardt, J.: Introduction. i: *Critical incident stress management in aviation* s. 1-3. J. Leonhardt & J. Vogt, Red. Ashgate, Aldershot 2006.
- Vogt, J., Pennig, S.: Cost-benefit-analysis of critical incident stress management, CISM. i: *Critical incident stress management in aviation* s. 153-171. J. Leonhardt, J. Vogt, red. Ashgate, Aldershot 2006.
- Winther-Lindqvist, D.A.: Skal vi lege?: Leg, identitet og fælleskaber i børnehaven. 140 s. Frydenlund, København 2006.

Studienævnet for Psykologi

Medlemmer

Studienævnet bestod pr. 1.2.2006 af lektor, ph.d. Helle Andersen (studieleder og formand), lektor, dr.phil. Erik Schultz (vicedirektør), undervisningsadjunkt, mag.art. Lisbeth Eriksen, lektor, ph.d. Stig Poulsen, stud.psych.

Rasmus Risager Thomsen (næstformand), stud.psych.
Mads Bank, stud.psych. Lasse Meinert Jensen og
stud.psych. Rikke Papsøe.

Beretning

2006 blev året, hvor de nye 2005 studieordninger på bachelor- og kandidatniveau for alvor blev afprøvet i praksis. Det centrale fokus for de nye studieordninger var kompetenceprofiler for de enkelte studieelementer og for uddannelsen som helhed, og i den forbindelse var især kandidatstudieordningen blevet tydeligere drejet over mod udviklingen af de kompetencer, der efterspørges i praksis i de offentlige og private institutioner og organisationer samt i erhvervslivet. Samtidig var progressionen gennem uddannelsen blevet tydeliggjort, og – ikke mindst – vejen igennem denne blevet klarere markeret og på nogle punkter ligefrem styret. Det sidstnævnte henviser for det første til, at der i den nye bachelorstudieordning er indlagt obligatorisk undervisningsdeltagelse på en del undervisningshold i modsætning til tidligere studieordningers frie valg. For det andet henviser det til, at der i hele den samlede cand.psych. uddannelse er indlagt flere prøver, der sikrer de studerendes tilegnelse af obligatoriske pensum frem for frit valgte problemstillinger på basis af selvvalgt litteratur. Sådanne initiativer har ikke blot været modtaget med blandede følelser af lærerstab og studerende, de har også hos studienævnet selv været iværksat efter alvorlige overvejelser og med en vis bekymring for resultaterne. Bekymringerne og tvivlen drejer sig naturligvis om, hvorvidt man med sådanne reguleringer kommer til at tilrettelægge uddannelsen for "skoleagtigt" – med uselvstændighed og ukritisk, repetitiv indlæring hos de studerende som konsekvens. Det kan der næppe siges noget entydigt om, men studienævnet følger udviklingen nøje i samarbejde med evalueringsudvalget, studerende, lærere og censorer.

Ved udarbejdelsen af nye studieordninger indgik også overvejelser over mulig øgning af gennemførelse og mindske af frafald, og den tydeligere vej gennem studiet synes måske at have medvirket til en øget gennemførelse på normeret tid, især på bacheloruddannelsen. Der er således en væsentlig forøgelse i andelen af studerende, der har fuldført bacheloruddannelsen på 3 år, men det er ikke givet, at dette skyldes den nye studieordning, selv om studienævnet naturligvis håber, at dette er tilfældet. En anden mulighed er, at de studerende, der forblev på den tidligere studieordning – som udløber sommeren 2007 – fik travlt med at blive færdige for ikke at skulle konvertere til den nye studieordning. Den her nævnte usikkerhed vil også gøre sig gældende for 2007, så først i 2008 kan studienævnet således for alvor afgøre, om bl.a. de nævnte ændringer af studieordningerne har ført til øget gennemførelse og mindsket frafald.

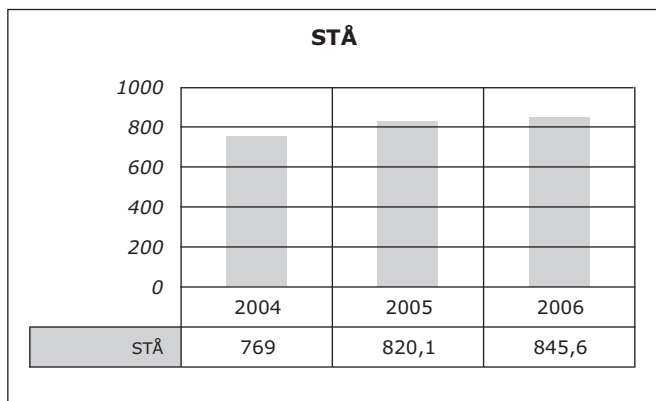
Anden halvdel af 2006 var præget af ændringer på de store linjer, på ledelsesniveau, som naturligvis også indvirker på det enkelte fag. Blandt mange markeringer fra den øverste universitetsledelse blev det øgede fokus på studentermiljø modtaget med stor tilfredshed, og ændringer på dette område imødeses med meget positive forventninger. Tilsvarende gælder det, at der er grund til at nære positive forventninger til de ministerielle udmeldinger om øget fokus på pædagogisk efteruddannelse til lærerne, på holdundervisning frem for forelæsninger, på øget vejledning til de studerende m.m. Dette naturligvis for så vidt som der følger de øgede bevillinger med, der kan bidrage til at virkeliggøre intentionerne. Derimod var det med et vist mismod, at studienævnet erkendte, at samtlige studieordninger på bachelor- og kandidatniveau, på forskellige tilvalgsordninger og deltidsuddannelser nu skal skrives om i hast for at indarbejde den nye karakterskala. Det trækker store vekslers på lærerstabets og studienavnets engagement og ydeevne.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder			
	Psykologi	Tysk og Nederlansk	Meritoverført	I alt
Psykologi	833,6	0,3	45,2	869,1
Litteraturvidenskab	1,0			
Kunsthistorie	0,3			
Engelsk	0,3			
Sociologi	0,2			
Antropologi, etnografi	0,2			
Meritstuderende	2,4			
Gæstestuderende	17,8			
I alt	845,6			
Åben uddannelse	23,2			

STÅ 2004-2006

Studieleder Helle Andersen

Center for Anvendt Datalogi

Ledelse pr. 1.2.2006

Centret ledes af centerleder Torben Warnich-Hansen.

Adresse

Stuðiestræde 6
1455 København K
Telefon institutleder 35 32 32 35
Torben.Warnich@ibt.ku.dk
Telefon ekspedition 35 32 32 38
Fax 35 32 32 25
IBTvagt@ibt.ku.dk
www.ibt.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Historisk udvikling

Center for Anvendt Datalogi blev oprettet i 1985 som en videreførelse og udbygning af Indre By Terminalen, der var blevet oprettet i 1972 med det formål at stille centrale edb-faciliteter til rådighed for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Indre By Terminalen fungerede som en fællesafdeling, men Center for Anvendt Datalogi er et selvstændigt institut, styringsmæssigt placeret direkte under fakultetet.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Center for Anvendt Datalogi må ses i sammenhæng med den udvikling, der karakteriserer edb-anvendelsen inden for de samfundsvidenskabelige fag. Centret har til formål at tage initiativer, yde bidrag til og støtte udviklingen af fagintegreret og anvendt datalogi i forbindelse med undervisning og forskning inden for fagene. Anvendelsen af edb som værktøj i forskellige faglige sammenhænge får derved en central placering, og det kan ofte være vanskeligt at adskille forskning, udviklingsarbejde og den formidlende virksomhed, der udøves i samarbejde med medarbejdere fra fakulteternes øvrige institutter, eller i forbindelse med deltagelse i udvalg og udredningsarbejde. Væsentlige forskningsområder er metoder og teknikker vedrørende samfundsvidenskabeligt orienterede systemer, fagorienterede programpakker og datamatiske beslutningsstøttesystemer, herunder samspillet mellem databaser og databearbejdningværktøjer. Desuden arbejdes med problemstillinger omkring client/server værktøjer, herunder web-applikationer, dette set såvel for generel administrativ databehandling som for egentlig samfundsvidenskabelig databehandling.

Anden virksomhed

Centret vedligeholder et bredt udbud af programmel til brug for undervisnings- og forskningsopgaver. Til statistiske og operationsanalytiske opgaver anvendes programsystemet SAS. Til økonomiske problemstillinger anvendes Aremos, Gauss og pc-Give. Som programmeringssprog anvendes bl.a. C#, Visual Basic, APL, Fortran, Java, og Excel. Meget af udviklingen baseres på .NET.

Centret driver desuden den centrale netværksservice for et lokalnet i Indre By området, omfattende institutterne ved Det Samfundsvidenskabelige- og Det Teologiske Fakultet, samt Det Samfundsvidenskabelige Fakultetssekretariat. Centret stiller efter aftale programmel til rådighed på centrale filservere. Centret driver post- og web-servere og en række specialiserede servere.

Centret har pc-rum med et betydeligt antal arbejdspladser, og centret yder rådgivning vedrørende etablering af fremvisningsmuligheder i auditorier o.l. med henblik på at gøre det let for undervisere at vise edb-udviklet undervisningsmateriale for større undervisningshold.

Centret yder edb-mæssig rådgivning vedrørende et meget bredt spektrum af programmeringssprog, styresystemer og programpakker. Desuden gives vejledning, rådgivning og praktisk hjælp i forbindelse med anskaffelse af edb-udstyr ved fakulteternes enkelte institutter og i forbindelse med anskaffelse og implementering af nye programprodukter.

Institutleder Torben Warnich-Hansen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	2,00	0,00	2,00
TAP	5,75	0,00	5,75
Årsværk i alt	7,75	0,00	7,75
Løn med årsværk	3.442,71	0,00	3.442,71
Øvrig drift	-3.325,63	0,00	-3.325,63
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>117,08</i>	<i>0,00</i>	<i>117,08</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Intern

Warnich-Hansen, Torben; lektor.
Traberg, Jeppe; lektor.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Klinisk prodekan for Region Sjælland dr.med. Karsten Bech. Klinisk prodekan for Region Hovedstaden dr.med. Ole Faber. Uddannelsesprodekan professor dr.med. Flemming Dela. Dekan, professor dr.med. Ulla Wewer. Prodekan, professor dr.odont. Birgitte Nauntofte.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Fakultetets ledelse

Dekan professor, dr.med. Ulla M. Wewer.

Prodekan, professor, dr.odont. Birgitte Nauntofte (stedfortræder).

Prodekan for uddannelser, professor, dr.med. Flemming Dela.

Klinisk prodekan for Region Hovedstaden, dr.med. Ole Faber.

Klinisk prodekan for Region Sjælland, overlæge, dr.med. Karsten Bech.

Fakultetsdirektør, cand.agro, ph.d. Arnold Boon.

Akademisk Råd

Dekan Ulla M. Wewer (formand).

Lektor Lisa Bøge Christensen (VIP, odontologi).

Professor Niels Keiding (VIP, folkesund).

Professor Jens Høiriis Nielsen (VIP, biomedicin).

Adjunkt Anders Elm Pedersen (VIP, biomedicin).

Professor Jørgen Rask Madsen (VIP, klinik).

Professor Niels Borregaard (VIP, klinik).

Sabrina Christensen Eliasson (studerende).

Sarah Wadmann Lauritsen (studerende).

Louise Miltenburg (studerende).

Laborant Rita Lintner, (observatør, TAP).

Bioanalytiker Tina Wandall, (observatør, TAP).

Overassistent Marianne Arnecke, (observatør, TAP).

Adresse

Blegdamsvej 3B
2200 København N
Telefon 35 32 79 00
Fax 35 32 70 70
sund-fak@adm.ku.dk
www.sund.ku.dk

Dekanens årsberetning

Per 1. maj 2006 blev konstitueret dekan Ulla Wewer ansat som dekan for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, og per 1. oktober 2006 blev Arnold Boon ansat som ny fakultetsdirektør.

I forhold til tidligere år, hvor det valgte dekanat har bestået af en dekan og to prodekaner, alle frikøbt på fuld tid med henblik på varetagelse af dekan/prodekanhvervene, ændredes ledelsesstrukturen i 2006 til, at fakultetet i dag har 4 prodekaner ansat på deltid: prodekan Birgitte Nauntofte (stedfortræder for dekan), prodekan for uddannelser Flemming Dela samt to kliniske prodekaner, prodekan for Region Hovedstaden Ole Faber og prodekan for Region Sjælland Karsten Bech, som er ansat for at styrke det tætte samarbejde med sygehusvæsenet i Region Hovedstaden og Region Sjælland.

Ulla Wewer redegjorde ved tiltrædelsen for dekanatets mission, som har følgende pejlemærker

Fakultetet skal opnå et styrket og positivt image og brand, således at medarbejdere og studerende fra nær og fjern ønsker at komme og have deres virke her.

Fakultetet skal være et dynamisk universitetscentrum for sundhedsvidenskaberne i Østdanmark.

Fakultetet skal være præget af en stærk og internationalt konkurrencedygtig grundforskning og klinisk forskning og skal i højere grad styrke forskning til gavn for patientbehandlingen.

Fakultetets uddannelser skal være forskningsbaserede og være på et højt internationalt kvalitetsniveau.

Fakultetet skal deltage i samfundets værdiskabelse ved vidensspredning og kommercialisering. Dekanens udviklingsplaner for henholdsvis studerende, fakultetets medarbejdere og for samarbejdspartnere kan ses på www.sund.ku.dk.

2006 har fakultetet fokuseret på at implementere en ny institutstruktur samt ansættelse af institutledere ved de 12 nye institutter. Dekanatet og institutlederne udgør tilsammen fakultetets ledelsesteam.

Organisation

I løbet af 2006 har fakultetet arbejdet intensivt med at etablere en ny struktur med syv prækliniske institutter, herunder fire institutter inden for det biomedicinske område samt Retsmedicinsk Institut, Odontologisk Institut og Institut for Folkesundhedsvidenskab. Reformen blev implementeret med ansættelse af institutlederne for de syv prækliniske institutter ultimo 2006.

Formålet med den ny institutstruktur er at facilitere samarbejdet internt mellem miljøerne og at skabe den nødvendige størrelse og det nødvendige volumen med emnemæssigt og metodologisk overlap, som er en forudsætning for at klare sig i den internationale konkurrence og for at kunne levere undervisning af højeste kvalitet.

De prækliniske institutter

Institut for Cellulær og Molekylær Medicin, Biomedicinsk Institut, Institut for International Sundhed, Immunologi og Mikrobiologi, Institut for Neurovidenskab og Farmakologi, Odontologisk Institut, Retsmedicinsk Institut og Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Sideløbende har fakultetet arbejdet med struktur og profil for fem nye kliniske institutter, som blev etableret per 1. januar 2007. Formålet med institutreformen for det kliniske område er at opnå den bedste tidssvarende kliniske institutstruktur, der kan understøtte de opgaver, som forventes indfriet som følge af universitetsloven fra 2003. Med institutreformen er det tilstræbt, at vilkårene for forskningen forbedres, og tillige at de nye institutter har en indre logisk faglig sammenhæng. Idet studenterundervisningen i høj grad udgør et væsentligt omdrejningspunkt i de kliniske institutter, og idet den kliniske undervisning er geografisk spredt over hele Østdanmark, har institutreformen især forsøgt at tage hensyn til, hvordan de undervisningsmæssige funktioner bedst kan varetages.

De kliniske institutter

Institut for Ortopædi og Intern Medicin, Institut for Kirurgi og Intern Medicin, Institut for Neuro- og Sansefag, Institut for Gynækologi, Obstetrik og Pædiatri og Institut for Diagnostiske Fag.

Campusplan

2006 var året, hvor fakultetets ansatte og studerende blev bekendt med KU's Campusplan, herunder behovet for fortætning på de enkelte institutter. Ved et møde for fakultetets ansatte i efteråret fremlagde dekan Ulla Wewer således en første grovskitse for fakultetets arealafgivelse, den såkaldte fortætningsplan. Ved samme lejlighed gjorde dekanen rede for de forbedringsmuligheder, som Campusplanen kan indeholde. Det gælder således:

Visioner for et bedre studiemiljø, herunder etablering af et studenterhus, flere læsepladser samt et studenterservicecenter.

Visioner for Panumhaven, som omhandler udendørsarealet ved Panum Bygningen.

Visioner for moderniserede fysiske rammer for forskning og undervisning.

Fakultetet vil i 2007 arbejde videre med visionerne og deres realisering.

Forskning

I 2006 steg fakultetets internationale anerkendelse fra en 78. plads i 2005 op på en 44. plads på "The Times Higher" World University Ranking – en flot anerkendelse af medarbejdernes arbejdsindsats.

2006 var året, hvor fakultetets ni clustre, som blev udvalgt på basis af en åben konkurrence og international ekspert review, for alvor kom i gang med forskningsaktiviteterne.

Disse ni clustre er i dag virksomme forskningssamarbejder inden for fakultetets spydspidsområder og samler forskergrupper på tværs og således udnytter fakultetets unikke faglige bredde samtidig med, at de i særlig grad bidrager til forskeruddannelse og -rekruttering.

Clustre

Cluster of International Health, Cell Biology Cluster, NeuroCluster, Copenhagen Cluster of Immunology, Diabetes & Obesity Cluster og Cluster of Pharmacogenomics.

Clustre, der fungerer som core-faciliteter

Cluster for Molecular Imaging, MuscleCluster og Core-facilitet for Biostatistik, der betjener de to clustre Post-Genomic Public Health Cluster (GENPUB) og Cluster of Fetal Environment and Postnatal Disease.

Clustre og core-faciliteterne modtager i alt fra fakultetet 78 millioner kr. over en femårig periode til at igangsætte nye initiativer inden for forskningsfelterne. De fleste af pengene går til at styrke forskningens vækstlag, dvs. lønmidler til yngre forskere.

Med en bevilling på 25 millioner kr. fik professor Niels Tommerup forlænget sit Grundforskningscenter "Wilhelm Johannsen Centre for Functional Genome Research" med fem år frem til 2011. Grundforskningscentret har ca. 40 ansatte.

Sygehusvæsenene

Fakultetets samarbejde med Region Hovedstaden og Region Sjælland er blevet intensiveret i 2006 med ansættelse af prodekaner med ansvar for de to regioner. Fakultetet deltager i arbejdet med at sikre midler til den kliniske forskning i Region Hovedstaden og Region Sjælland, og fakultetet vil bidrage til at fremme akademisk vækst og forskningsbaseret akademisk undervisning i de to regioner

med henblik på at stadfæste fakultetet som et dynamisk universitetssamlingspunkt for sundhedsvidenskaberne i Østdanmark. Til at stimulere debatten om hvorledes den kliniske forskning kan trives og udvikles i den ny struktur, fremlagde dekanatet i 2006 en rapport udarbejdet af fakultetets ad hoc udvalg vedrørende klinisk medicin i regional sammenhæng. Rapporten rummer nogle bud på, hvordan Østdanmark får styrket forskningen i klinisk medicin, ikke mindst til gavn for patientbehandlingen.

Erhvervsamarbejde og iværksætterkurser for forskere og studerende

Universitetets enhed for teknologioverførsel, Tech Trans, Enheden, indgik i 2006 syv licensaftaler. Alle disse licensaftaler blev indgået i forbindelse med forskningsresultater på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Tech Trans, Enheden, der har lokaler på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, indgik 45 aftaler om forskningssamarbejder mellem KU, forskere og eksterne parter og Enheden modtog i alt 25 anmeldelser af opfindelser fra forskere på KU.

Tech Trans-Enheden, med dekanen for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet som formand, leder Copenhagen Tech Transfer Consortium (CTTC), der er et samarbejde mellem Tech Trans-Enhederne på KU, DTU, H:S, KVL, DFU, Københavns Amt og Teknologisk Institut. I 2006 arrangerede CTTC to gratis patenterings- og kommercielliseringskurser for forskere. Ca. 250 forskere deltog i kurserne. Enheden var også aktiv i KU's iværksættergruppe, og enhedens medarbejdere har givet oplæg om patentering, kommerciellisering og iværksætteri til forskellige grupper af studerende på Københavns Universitet.

For yderligere information om Tech Trans Enheden: www.tt.ku.dk.

Formidling

Fakultetet har i 2006 haft særligt fokus på udvikling af en ny fakultetshjemmeside samt selvstændige hjemmesider for de sundhedsvidenskabelige uddannelser, herunder medicin, odontologi, humanbiologi, folkesundhedsvidenskab og den sundhedsfaglige kandidatuddannelse. Hjemmesideprojektet er en del af KU's samlede webmodernisering, hvor fakultetet har deltaget som pilotprojekt. Mod slutningen af året og i takt med etableringen af nye institutter har moderniseringsprojektet omfattet opbygning af nye institutthjemmesider, et arbejde som forventes afsluttet i løbet af 2007

I det høj-prestigiøse videnskabelige tidsskrift "Science" (Vol. 312, No. 5773, p. 610-11) var der i april 2006 en to-siders omtale af fem af fakultetets uddannelser: folkesundhedsvidenskab, humanbiologi, molekylær biomedicin (sammen med NAT), medicin & teknologi (sammen med DTU) og nanomedicin på nanoteknologi (sammen med NAT).

I februar udsendte fakultetet temaavisen "SUND VIDEN" som tillæg til Berlingske Tidende. Temaavisen havde uddannelsessøgende + forældre som målgrupper og blev derfor distribueret særskilt til samtlige gymnasier øst for Storebælt og til vejledningscentre på Sjælland.

Med støtte fra VTU's formidlingspulje og i samarbejde med Videnskabsteatret har SUND med professor Jens Højriis Nielsens gruppe bidraget til teaterforestillingen "Stamceller – menneskelige reservedele?", som havde premiere i august 2006, og som forventes at turnere i løbet af 2007.

Mange medarbejdere har i årets løb formidlet i aviser, radio og fjernsyn.

Endelig har fakultetet arbejdet systematisk med at styrke den interne information på fakultetet bl.a. gennem det elektroniske nyhedsbrev "PanumPosten", der udkommer hver 14. dag, hvortil kommer "Akademisk Kalender" med alle faglige arrangementer.

IARU: International Alliance of Research Universities

I forbindelse med IARU's fælles forskningsprogram "Global Change" blev Peking University og Københavns Universitet i foråret 2006 udpeget som ansvarlige for videreførelsen af temaet "Ageing, Longevity and Health". For KU's vedkommende blev opgaven placeret på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, der fik en ledende rolle i det videre forløb.

Fakultetet var således i oktober 2006 vært for en 3-dages workshop om temaet med deltagelse af over 70 forskere fra syv forskellige IARU-universiteter. Som resultat heraf blev seks deltemaer til et fælles forskningsprogram på området identificeret. Deltemaerne omfatter såvel biomedicinske som folkesundhedsvidenskabelige aspekter.

En rapport over workshoppen – som desuden omfatter udkast til konkrete projektbeskrivelser for de seks deltemaer – blev kort før jul udsendt til workshopdeltagerne med henblik på feedback. På baggrund heraf vil fakultetet forstå udformningen af et samlet forskningsforslag, som skal forelægges IARU-rektorerne på det årlige rektormøde i marts 2007.

Fakultetets uddannelser

På Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet er der indskrevet ca. 4.000 studerende på 10 uddannelser, og vi bliver stadig flere.

I 2006 blev der optaget 464 studenter på medicinstudiet, 94 på tandlægestudiet, 29 på Humanbiologistudiet, 64 på Folkesundhedsvidenskabstudiet og 28 på Master of Public Health uddannelsen samt 39 på Master of International Health-uddannelsen, heraf 16 Erasmus Mundus-studerende.

Fakultetet har i det forløbne år færdiggjort 494 medicinske kandidater, 59 odontologiske kandidater, 28 humanbiologiske kandidater, 45 folkesundhedsvidenskabskandidater, 9 Master of Public Health kandidater og 42 Master of International Health kandidater, heraf 18 Erasmus Mundus-kandidater.

Fakultetet igangsatte i 2006 den sundhedsfaglige kandidatuddannelse, cand.scient.san., og i februar 2006 startede det første hold på den sundhedsfaglige suppleringsuddannelse, der er målrettet professionsbachelor eller personer med en mellemlang videregående sundhedsuddannelse, som ønsker at fortsætte på den sundhedsfaglige kandidatuddannelse. 26 ud af 28 startende gennemførte suppleringsuddannelsen og påbegyndte i september 2006 Den Sundhedsfaglige Kandidatuddannelse, der er normeret til 2 år.

2006 var også året, hvor første kuld af kandidater fra 2000-studieordningen på lægeuddannelsen blev færdiggjort. På baggrund af de erfaringer, undervisere og studerende har gjort sig, er uddannelsens 1.-5. semester blevet revideret i 2006, og arbejdet med revision af 6.-9. semester er igangsat. Revision af 10.-12. semester forventes igangsat i 2007.

Ved tandlægeuddannelsen blev implementeringen af den nye bachelorstudieordning, der blev vedtaget i 2005 for

studerende optaget pr. 1. september 2005, påbegyndt i 2006. Arbejdet med udarbejdelse af studieordningen for Kandidatuddannelsen i Odontologi blev også påbegyndt og forventes færdiggjort inden udgangen af 2007.

I 1999 blev de første studerende optaget på bacheloruddannelsen i Folkesundhedsvidenskab. En revision af Studieordningen for Kandidatuddannelsen i Folkesundhedsvidenskab blev påbegyndt i 2006. Dette arbejde forventes afsluttet i 2007.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet fik i 2006 Videnskabsministeriets tilladelse til per. 1. september 2007 at udbyde to nye kandidatuddannelser: kandidatuddannelsen i Sundhedsinformatik, som giver ret til betegnelsen Cand. scient. i Sundhedsinformatik – på engelsk Master of Science in Health Informatics; samt kandidatuddannelsen i Molekylær Biomedicin, udbudt af Det Naturvidenskabelige Fakultet i samarbejde med Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Uddannelsen giver ret til betegnelsen Cand.scient. i Molekylær Biomedicin – på engelsk Master of Science (MSC) in Molecular Biomedicine.

Internationalisering af uddannelserne

Internationalisering er i disse år et af fakultetets vigtige indsatsområder. Målet er bl.a. at øge udbuddet af engelsksprogede kurser og uddannelser for på sigt at øge antallet af udviklingsaftaler samt styrke kontakten med især engelsksprogede lande.

I efteråret 2006 blev kandidatdelen af uddannelsen i folkesundhedsvidenskab udbudt på engelsk, og fakultetet arbejder ligeledes på at udbyde kandidatuddannelsen i humanbiologi på engelsk fra efteråret 2007. Derudover planlægger fakultetet en engelsksproget masteruddannelse i "Disaster Management" med start i 2007-2008.

Også udbuddet af kurser på engelsk er forøget i 2006. På medicinuddannelsen blev et pilotprojekt med to engelsksprogede kliniske kurser for udenlandske studerende gennemført med stor succes. Projektet gentages i 2007 med henblik på permanentgørelse i 2008, og det er målet at inddrage andre kliniske områder i lignende engelsksprogede forløb. Det forventes, at der på den baggrund kan indgås flere samarbejdsaftaler med medicinske fakulteter i udlandet, hvilket vil øge studentermobiliteten. Konkret arbejdes der i øjeblikket på samarbejdsaftaler med engelsksprogede universiteter i Manchester, Iowa og Los Angeles samt med universitetet i Buenos Aires.

På tandlægeuddannelsen udbydes hele det 9. semester på engelsk, og der er netop indgået en ny udvekslingsaftale med et universitet i Paris.

I september 2005 fik "Master of Public Health"-uddannelsen godkendt et Erasmus Mundus-projekt, og fakultetet deltager således nu i to Erasmus Mundus-projekter. Projektet startede i september 2006 med modtagelse af studerende i henholdsvis Granada og Sheffield. "Master of Public Health" i København modtager de første 13 studerende i september 2007.

Derudover har fakultetet i sommeren 2006 afholdt tre nye sommerskoler på engelsk inden for områderne diabetes, cellebiologi og global sundhed.

For at støtte op om de mange nye internationale aktiviteter er fakultetet ligeledes gået i gang med at tilpasse de administrative procedurer og informationsstrukturer. I 2006 er der udarbejdet skabeloner for nye internationale hjemmesider for såvel danske som udenlandske studerende.

Prægraduat forskertræningsår

I 2004 introducerede fakultetet et prægraduat forskertræningsår, hvor studerende under uddannelsen kan fordybe sig i et forskningsprojekt. Hensigten er at styrke forskerrekutteringen allerede prægraduat, især af medicin- og odontologistuderende. SUND har oplevet stor søgning på forskningstræningsåret. I 2006 er 35 blevet indskrevet ved det 1-årige forløb, og et nyt initiativ – juniorforskningsår – bliver søsat i 2007.

Nye akademiske stillinger

Fakultetet har i 2006 besat 14 teoretiske professorater i den prækliniske sektor (heraf 2 kvinder og 12 mænd) samt 14 kliniske professorater (heraf 3 kvinder og 11 mænd), hvor ansættelsen deles mellem fakultetet og et hospital. Desuden er der i 2006 adjungeret 2 professorer (begge mænd).

Der er ansat otte lektorer (5 kvinder, 3 mænd) ved de prækliniske institutter. Ordningen med femårige, kliniske forskningslektorer til styrkelse af den kliniske forskning er fortsat i 2006, og der er ansat 14 kliniske forskningslektorer (3 kvinder, 11 mænd), hvor ansættelsen deles mellem fakultetet og et hospital. Desuden har fakultetet ansat 14 postgraduate kliniske lektorer (5 kvinder, 9 mænd) i treårige stillinger og fire postgraduate kliniske studielektorer (2 kvinder, 2 mænd) i et-årige stillinger.

I samarbejde med Foreningen af Yngre Læger har fakultetet i 2005 oprettet turnus-ph.d.-stillinger, som kombinerer lægernes turnus med et ph.d.-forløb. Initiativet sigter på at rekruttere nyuddannede cand.med.er til grundforskningen. Der er i 2006 uddelt 4 turnus-ph.d.-stipendier.

Ph.d.-grader og doktorgrader

Fakultetet har i 2006 tildelt 131 ph.d.-grader. I alt 27 fik konfereret den medicinske doktorgrad i 2006, hvoraf var 14 kvinder og 13 mænd.

Studiemiljø

Dekanatet har i 2006 haft en tæt og spændende dialog med de studerende om forbedring af studiemiljøet på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, herunder etablering af et studenter-servicecenter og studentarhus.

Fakultetet har i 2006 foretaget en undervisningsmiljøvurdering, som er en kortlægning af de studerendes syn på undervisningsmiljøet. Dekanatet vil i løbet af 2007 følge op på vurderingen og udarbejde handlingsplaner med henblik på forbedrende initiativer.

En af dekanatets visioner er at forny og forskønne havearealerne omkring Panum Bygningen, så det bliver mere indbydende og anvendeligt for studerende og ansatte i dagligdagen. I samarbejde med Teknisk Administration og en landskabsarkitekt har fakultetet i 2006 fået udarbejdet et forslag, som ønskes gennemført med hel eller delvis finansiering fra en række fonde.

Ny pris indstiftet ved fakultetet

Med en stor privat donation i 2006 fik fakultetet en unik mulighed for hvert andet år fremover at belønne og fremhæve excellent forskning. "Kirsten og Freddy Johansens Lægevidenskabelige Forskerpris" uddeles hvert andet år og gives til en forsker tilknyttet Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, som over en årrække har gjort sig særlig fortjent ved på højeste internationale niveau at præge sit forskningsfelt.

Prisen blev i 2006 givet til professor i Vækst og Repro-

duktion, dr. med. Niels Skakkebæk, som blev tildelt prisen for sine bidrag til forståelse af testikelkræft og for forståelse af de miljømæssige påvirkninger af den mandlige reproduktionsevne.

Forskerprisen er på 1,5 millioner kr., hvoraf 250.000 kr. er en personlig pris. Prisen indstilles af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i København og er den største pris i Danmark, der gives til sundhedsvidenskabelig forskning.

Fakultetsdag

Fakultetet holdt i oktober 2006 den årlige fakultetsdag, hvor temaet var Etnicitet og Sundhed, som blev belyst ved en række oplæg om emnet. Desuden holdt modtageren af Kirsten og Freddy Johansens Lægevidenskabelige Forskerpris, professor Niels Skakkebæk, oplæg om reproduktiv sundhed.

Ved Fakultetsdagen blev Fakultetsprisen på 10.000 kr. tildelt 2 unge forskere, nemlig ph.d.-studerende, cand.scient. Alicia Lundby og læge, ph.d. Martin Hutchings for deres artikler i internationalt anerkendte tidsskrifter. Desuden blev priser for bedste poster og prisen til bedste underviser overrakt ved dagen.

Akademisk Råd (AR)

Det nye Akademisk Råd holdt sit første møde i juni 2006. Rådets sammensætning og opgaver er blevet ændret som følge af universitetsloven. Akademisk Råd har til opgave at rådgive dekanen om den interne fordeling af bevillinger, forskning, uddannelse og planer for videnuveksling; at indstille til bedømmelsesudvalg; og at tildele ph.d.-grader, doktorgrader og priser.

Fakultetets samarbejdsudvalg (FSU)

I 2006 har gennemgående temaer for FSU-møderne været fakultetets nye institutstruktur og rammerne for fordelingen af de ansatte på de nye institutter samt Campusplanen. Et eksempel på andre væsentlige personalepolitiske temaer har været udbud af rengøring ved fakultetet

2006 var også året, hvor projektet "Trivsel i en forskningsverden" blev startet. Fire af fakultetets "gamle" prækliniske institutter har deltaget. Der arbejdes videre med projektet, og primo 2007 vil medarbejderne på 3 af de nye institutter blive indkaldt til et seminar, hvor undersøgelsesresultater fremlægges, og hvor det diskuteres, hvorledes det psykiske arbejdsmiljø forbedres. Projektet færdiggøres i 2007.

FSU har i 2006 haft fokus på psykisk arbejdsmiljøvurdering, og arbejdet har involveret alle institutter og enheder på fakultetet. Projektet fungerer også som en arbejdspladsvurdering.

I forbindelse med den nye institutstruktur har FSU fremkommet med retningslinjer for de årlige lønforhandlinger ved de prækliniske institutter og enheder samt for kompetenceudvikling for de ansatte.

I slutningen af 2006 blev udkast til KU's strategi samt fakultetets udviklingskontrakt diskuteret.

Arbejdsmiljø (FAMU)

2006 var året, hvor fakultetets arbejdsmiljø for alvor kom i fokus. Affald og beredskabsplan har været særlige indsatsområder, og i oktober 2006 besøgte teknik- og miljøborgmester Klaus Bondam fakultetet for at blive informeret om fakultetets affaldsinitiativ "Det grønne fakultet". Affaldshåndteringsområderne fremstår nu ryddelige og præsentable.

le, og en kampagne for øget genbrug af papir har på få måneder resulteret i en tredobling af mængden af indsamlet genbrugspapir.

Fusion

Fakultetet har aktivt deltaget i KU's fusionsforberedelse i 2006.

Fakultetets økonomi

Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2006

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret fra 2005. Der er samtidig sket en ændring i formålene, hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

For udgiftsbaserede regnskabstal for 2004 og tidligere år henvises til [link til tidligere årbøger].

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fakulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning og vidensudveksling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

Sundhedsvidenskab	
1. Uddannelse	257.558
1.1. Heltidsuddannelse	194.215
1.2. Deltidsuddannelse	2.196
1.3. Øvrige uddannelser	6.509
1.4. Uddannelsesledelse og administration	54.638
2. Forskning	477.206
2.1. Forskning	310.556
2.2. Forskeruddannelse	107.759
2.3. Forskningsledelse og administration	58.890
3. Formidling og vidensudveksling	155.157
3.1. Formidling	4.254
3.2. Vidensudveksling	25.354
3.3. Samfundsservice	125.549
4. Generel ledelse, administration og service	25.475
4.1. Ledelse og administration	16.778
4.2. Servicefunktioner	8.697
5. Bygninger	96.283
5.1. Bygningsdrift og service	82.436
5.2. Husleje og ejendomsskatter	8.740
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	5.107
5.4. Prioritetsrenter	0
Omkostninger i alt	1.011.678

Fakultets aktiviteter

Formål/delformål	Aktiviteter 2002-2006				
	2002	2003	2004	2005	2006
Antal optagne på bacheloruddannelsen	626	620	627	632	622
Medianalder for bacheloroptagne	21,2	21,3	22,7	21,2	21,4
Antal optagne på kandidatuddannelsen					470
Medianalder for kandidatoptagne					24,4
Antal studerende (inkl. orlov)	3.774	3.854	4.000	3.901	3.910
Heraf indskrevet på bacheloruddannelser					2.006
Heraf indskrevet på kandidatuddannelser					1.904
Heraf andet					0
% ophørte på 1. år for bachelorstuderende					12%
Antal STÅ	2.835	3.026	3.138	3.462	3.382
Antal ressourceudløsende studerende				4.155	4.212
Antal bachelorer	77	93	418	413	383
Antal kandidater	389	419	452	547	595
Medianalder for bachelorer	25,1	24,9	24,9	24,7	24,6
Medianalder for kandidater	28,6	28,7	28,7	28,7	28,2
Antal deltagerbetalende studerende	113	137	117	134	220
Antal deltagerbetalende STÅ	56	53	56	63	80
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)	44	46	50	47	34
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid				19	33
% gennemførte på normeret tid + 1 år				57	52
% fortsat aktive				20	27
% ophørte				22	21
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid				0	6
% gennemførte på normeret tid + 1 år				56	33
% fortsat aktive				40	64
% ophørte				3	3
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid				16	19
% gennemførte på normeret tid + 1 år				51	63
% fortsat aktive				26	15
% ophørte				23	23
Antal udgående studerende					82
Antal udgående studerende TB 2006	66	91	126	72	82
Antal indgående studerende					58
Antal indgående studerende TB 2006	45	37	32	39	52
Antal udenlandske studerende på hele uddannelser i DK				603	674
Heraf antal studerende fra nordiske lande					592
Heraf antal studerende fra lande uden for EU/EØS					60
Heraf antal selvbetalende studerende fra lande uden for EU/EØS					1
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	551	551	476	654	787
Antal optagne ph.d.-studerende				166	242
Antal afhandlinger, året	112	110	111	155	146

Medicinsk Anatomisk Institut

Ledelse pr. 1.1.2006

Instituttet ledes af institutleder, professor, dr.med. Ole William Petersen.

Institutbestyrelsen består af syv medlemmer: Institutlederen, professor Jørgen Tranum-Jensen (vice-institutleder), professor, dr.med. Bo van Deurs, lektor, dr.med. Mogens Holst Nissen, lektor, dr.scient. Anders Hay-Schmidt samt TAP-repræsentanterne Ulla Hjortenberg og Vibeke Lund.

Organisation

Instituttet er organiseret omkring syv selvledende forskningsgrupper, fordelt på to overordnede enheder. Desuden er vi organiseret omkring en fælles administration, inklusive undervisningsadministration, driftsfunktion, it og web-administration samt fotograffunktion.

Adresse

Panum Institut
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 72 50
Donationsordningen 35 37 66 90
mail@mai.ku.dk
www.mai.ku.dk
Fax 4. etage 35 32 72 85
Fax 3. etage 35 32 72 69

Institutlederens årsberetning

Instituttet har fortsat forberedelsen af den nye institutstruktur, og personalet vil fremadrettet fordele sig på de fire nye biomedicinske institutter.

Seneste historiske udvikling

Forskningsmæssigt har vi organiseret os i en cellebiologisk og en neurobiologisk enhed. Inden for de to enheder har vi endvidere organiseret os på en matrix-lignende facon dels i deciderede forskningsgrupper/laboratorier, hvis styrke er den fælles faglige ekspertise, og dels på tværs heraf i temporære forskningstemaer, hvis styrker er de tværfaglige interesser grupperne imellem og den midlertidige karakter, som løbende tager højde for forskningens dynamik (se temaerne under forskningsvirksomhed nedenfor).

Cellebiologi

Afsnit for Strukturel Cellebiologi: Professor Bo van Deurs, professor Ole William Petersen, lektor Lars Kayser, lektor Frederik Vilhardt, adjunkt René Villadsen. Ph.d.-studerende: Silas Bruun, Agla Fridriksdottir, Michael Grandal, Anette Hommelgaard, Nadia Lander Landex, Mads Lerdrup, Michala Wissing.

Afsnit for dna Tumovirus: Lektor Bodil Norrild, ph.d.-studerende Jakob Glahder, Christina Hansen.

Afsnit for Human Udviklingsbiologi: Professor Kjeld Møllgård, lektor Poul Erik Høyer, professor Jørgen Tranum-Jensen, lektor Hanne B. Mikkelsen.

Afsnit for Eksperimentel Immunologi: Professor Mogens H. Cläesson, lektor Mogens Holst-Nissen, adjunkt

Anders Elm Pedersen. Post-doc. Monica Gad. Ph.d.-studerende: Nanna Ny Kristensen. Forskningsassistenter: Mingjun Wang og Yang Jing.

Afsnit for Strukturel Patobiologi: Lektor Cathrine Ørskov, lektor Steen Seier Poulsen, lektor Klaus Qvortrup. Ph.d.-studerende: Sofie Boeck, Stine Kjelle, Morten Friis.

Neurobiologi

Afsnit for Eksperimentel Neuroanomi: Professor Morten Møller, lektor Torben Moos, lektor Jytte Overgaard Larsen, lektor Anders Hay-Schmidt. Ph.d.-studerende: Marianne Hald Larsen, Martin Rath Fredensborg, Tina Skjørringe og Karen Bonde Larsen.

Afsnit for Neuroprotektion (forkortet herunder S.O.N): Lektor Milena Penkowa. Ph.d.-studerende: Martin Volmer Pedersen, Lothar Wiese, Johanne Wirenfeldt Asmussen. Stasya Pankratova.

Afsnit for Funktionel Anatomi, Biomekanik og Motorisk Kontrol: Lektor Erik B. Simonsen, lektor Bente Rona Jensen, adjunkt Tine Alkjær Eriksen.

Undervisning

Prægraduat: Den prægraduate undervisning sorterer under instituttets undervisningsudvalg under ledelse af vice-institutleder, professor Jørgen Tranum Jensen. I 2006 var udvalget således sammensat: Vice-institutleder, lektor Jørgen Tranum-Jensen (formand), lektor, cand.med. Poul Erik Høyer, lektor, ph.d. Lars Kayser, docent, dr.med. Svend Kirkeby, lektor, ph.d. Klaus Qvortrup, lektor, ph.d. Jytte Overgaard Larsen, lektor Hanne B. Mikkelsen.

Den daglige afvikling af undervisningsadministrationen foregår i undervisningssekretariatet. Instituttet leverer ca. 25.000 undervisningsarbejdstimer inden for forskellige uddannelsesretninger ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet:

Lægeuddannelsen

Tandlægeuddannelsen.

Humanbiologiuddannelsen.

Civ.ing.med.tek.-uddannelsen.

Molekylær Biomedicin.

Under den prægraduate undervisning sorterer også den makroskopiske og den mikroskopiske præparatfremstilling, hvis daglige ledelse forestås af henholdsvis lektor Hanne B. Mikkelsen, professor Jørgen Tranum-Jensen og lektor Steen Seier Poulsen. Desuden har instituttet en donationsordning under ledelse af professor Morten Møller. Vedligeholdelse af de makroskopiske undervisningssamlinger varetages af en betjentstab og timelønnede medicinske studenter.

Forskerskoler

Postgraduat: Instituttet har tre forskerskoler i henholdsvis cellebiologi, neurobiologi og immunologi:

Københavns Celle- og Vævsbiologi Forskerskole ved professor Bo van Deurs. Forskerskole i Neurobiologi ved professor Morten Møller. Immunologisk Forskerskole ved lektor, dr.med. Mogens Holst Nissen.

Instituttet har Cellebiologisk Cluster ved professor Bo van Deurs.

Administration

Administrationen, der ledes af institutlederen, består af et fællessekretariat, en it-administration, en fotografafdeling samt instituttets donationsordning. Administrationskonto-

ret, som ledes af institutsekretæren, står for instituttets økonomistyring, udformning af stillingsopslag, personaleadministration samt den daglige kontakt med fakultet og universitet.

Personaleforhold

Jørgen Tranum-Jensen er udnævnt til professor i Klinisk Anatomi juli 2006.

Forskningsvirksomhed

1. Cellebiologi

Som fællesnævner for aktiviteterne skal fremhæves en basal interesse for sammenhængen mellem normale og forandrede cellers og vævsstrukturens funktion belyst i såvel cellekulturmodeller som dyremodeller samt ved hjælp af humant vævsmateriale.

1.1. Basal epithelcellebiologi

Et vigtigt område inden for den basale epithelcellebiologi er udforskningen af plasmamembranens polarisering, mikroorganisation og funktion. Disse emner er en forudsætning for at forstå cellernes respons på påvirkninger fra omgivelserne, membranreceptorers aktivitet og regulering, cellevækst, migration og formdannelse. Endvidere er området af central betydning for medicinudvikling.

1.2. Specialiserede membrandomæner, signalering og membrantrafik

På grundlag af et bredt spektrum af moderne molekylærbiologiske, biokemiske og mikroskopiske metoder, beskæftiger vi os bl.a. med sphingolipid- og kolesterolholdige membrandomæner, såkaldte "lipid rafts" inkl. caveolae, og med clathrins og andre membranmolekyleres betydning for internalisering i forskellige systemer. Især membrandomæners betydning for medlemmerne af EGF-receptorfamilien er pt. i fokus. Denne familie af receptortyrosinkinaser, der omfatter ErbB1 (EGF-R), ErbB2, ErbB3 og ErbB4, er af stor betydning for bl.a. mammaepithelcellers biologi, og ikke mindst en række spændende spørgsmål omkring receptorernes lokalisation til membran mikrodomæner og deres nedregulering og internaliseringsresistens er i fokus og studeres i en række humane brystepithelceller (Bo van Deurs, Frederik Vilhardt, Kirstine Roepstorff, Anette Hommelgaard, Mads Lerdrup, Michael Grandal og Silas Bruun i samarbejde med K. Sandvig og medarbejdere, Institut for Kræftforskning, Radiumhospitalet, Oslo, samt med I.H. Madshus og E. Stang, Rigshospitalet, Oslo).

1.3. Mikromiljøets betydning for epithelial arkitektur i det normale brystvæv og i brystneoplasi

Den normale humane brystkirtel består af et forgrenet gangsystem med et indre lag af luminale epitelceller og et ydre lag af myoepitelceller omgivet af en basalmembran. I brystkræft er vævsstrukturen gået tabt, myoepitelceller og basalmembran er delvist forsvundet, og det peritumorale stroma er massivt forandret. Et delprojekt har til formål at belyse myoepitelcellens betydning for normal morfogenese, idet denne celletype i stigende grad er tillagt tumorundertrykkende egenskaber. Et andet delprojekt har til formål at opspore og isolere brystkirtelstamcellen for at belyse det sandsynlige udgangspunkt for brystkræft. Endeligt studeres differentialudtrykte gener ved tumorcelle-fibroblastinter-

aktion i definerede dyrkningsmodeller (Ole William Petersen og ph.d.-studerende René Villadsen, Agla Fridriksdotir, Michala Wissing og biologi-biotek.stud. Louise Fogh i samarbejde med L. Rønnow-Jessen, AKI, og M.J. Bissell, Lawrence Berkeley Laboratory, CA, USA).

1.4. Analyse af HPV-type 16 og typerne 92, 93 og 96 oncogeners syntese og funktion

Human papillomavirus inficerer epithelceller. Der er mere end 100 forskellige virustyper, hvoraf en del er tumorvirus. HPV-16 er prototypen for de maligne virus, og dna genomet koder for mindst otte proteiner, hvoraf tre er oncoproteiner (E7, E6 og E5). Disse afkobler på forskellig vis den normale cellevækst, og laboratoriets projekter er fokuseret på en karakterisering af oncogenernes ekspresion og regulation samt på proteinerne funktion.

Regulation af genekspression. Projektets formål er at analysere, hvorledes den del af HPV-16 genomet, der koder for de tidlige proteiner E1-E7, reguleres både på transkriptionsniveau og post-transskriptionelt. Transkriptionen styres af to promotorer for HPV-16- P97 og P70, som har været kendt længe. Vi har yderligere identificeret og karakteriseret to promotorer, P482 og P542, hvor P542 kan regulere E7-specifik mRNA-syntese. Projektet fokuserer i øjeblikket på funktionen af transskriptionsregulerende sekvenser i og nedstrøms for E5 læserammen. I denne såkaldte 3'UTR-sekvens forekommer en række sekvenser (AU-rige elementer), der er konserveret også i andre organismer igennem evolutionen. Disse elementers betydning for transskription af de forskellige regioner af virusgenomet samt for stabiliteten af mRNA analyseres. Endvidere analyseres decappingsmekanismer for mRNA og karakterisering af decapping enzymerne i mammae celler (Bodil Norrild i samarbejde med ph.d.-stud. M. Rosenstjerne samt J. Lykke Andersen, Univ. of Colorado, USA).

Messenger-RNA-decappings betydning for oncoprotein-syntesen søges belyst. Analyse af HPV-16, mRNA og belysning af om "nonsense medieret decay" indgår som en regulerende faktor i HPV-oncogenekspression undersøges (Bodil Norrild i samarbejde med M. Fenger Grøn og M. Rasmussen).

Rollen af HPV-oncoproteinerne E7 og E5 i regulering af apoptose og ekspresion af overfladeproteiner. Dette arbejde inkluderer en nærmere kortlægning af apoptotiske signalveje i HPV-inficerede celler. Arbejdet udføres primært ved introduktion af E5- og E7-oncogenerne til humane cellevæv efterfulgt af studier af oncoproteinernes apoptose regulerende egenskaber. En øget forståelse for signalering af apoptose i HPV-inficerede celler er vigtig, idet opregulering af den apoptotiske signalering i cervix-cancerceller vil medføre om end ikke umiddelbar eliminering, så større sensitivitet og dermed større effekt af allerede kendte terapiformer. HPV-16 E7 analyseres også for dets effekt på HLA antigener på celleoverfladen (Bodil Norrild i samarbejde med E. Blair, Leeds, U.K.).

Analyse af HPV-typer karakteristiske for hudinfektioner. Disse virus karakteriseres med henblik på promotoraktivitet og E7-proteinernes evne til at interagere med celle cyklus kontrol proteiner. Den transformerende evne for E6- og E7proteinerne fra HPV-typerne 92, 93 og 96 analyseres (Bodil Norrild i samarbejde med O. Forslund, Malmø, Sverige).

Analyse af regulation af p53 transskription og translation analyseres med henblik på betydningen af de ikke-ko-

dende regionær 5'UTR og 3'UTR. Analyse af RNA-bindende proteiner, der specifikt genkender konserverede AU-rige sekvenser i 3'UTR for p53, er en væsentlig del af projektet (Bodil Norrild i samarbejde med hhv. G. Mittler og M. Mann samt K. Wiman, Stockholm, Sverige).

1.5. Den normale og forandrede thyroideafoollikel

Arbejdet foregår med skjoldbruskkirtlen og dens celler som et differentieret modelsystem, der dels kan undersøges i monolagskulturer (cellulært aspekt), og dels i bevarede morfologiske enheder (histologiske aspekt).

Projekterne bidrager til forståelsen af, hvorledes skjoldbruskkirtlens epitelcellers funktion, struktur og vækst påvirkes af forskellige faktorer. Specielt har vi fokus på sammenhængen mellem reaktiv ilt-species (ROS), aktiviteten af enzymer involveret i dannelsen af NADPH og håndteringen af ROS med NADPH som cofaktor ved kvalitativ og kvantitativ histokemi (biokemisk analyse *in situ*).

Videre ses der på trin i apoptosekaskaden ved brug af fluorescensmarkører.

Modellsystemerne udgøres af vævsprøver og af dyrkede celler i monolag. Aktuelt arbejdes parallelt med humane primærkulturer fra andre væv, hvorved der kan opnås en forståelse af skjoldbruskkirtlens NADPH-afhængige enzymsystemers betydning for cellerne vurderet i forhold til tilsvarende enzyms betydning for celler i andre væv (Lars Kayser, ph.d.-stud., cand.med. Nadia Lander Landex, stud.scient. Sharareh Keshtkar i samarbejde med Afdeling E, Københavns Amts Sygehus i Gentofte).

1.6. Mikroglia cellebiologi og neuroimmun kommunikation

Overordnet er der fokus på membran-mikrodomæners, herunder lipid rafts, rolle for regulation og dynamik af: i) NADPH-oxidase-medieret fri radikal produktion og dennes betydning i mikroglia (fakultative hjernemakrofager) og nerveceller. ii) Fagocytose og makropinocytose i mikroglia, herunder mikrodomæners roller i internalisering og sortering af membranreceptorer. For tiden undersøges, hvordan serinkinasen PAK1 ved koordineret aktivering af NADPH-oxidase og aktinreorganisering understøtter fri-radikal produktion ved fagocytose. Endvidere interesserer vi os for interaktioner mellem nerveceller og mikroglia. Ved brug af *in vitro*-systemer for neuronal dysfunktion (f.eks. Parkinson muteret α -synucleinekspression), søger vi at definere mekanismer for tidlig neuronal aktivering af mikroglia, hvilket involverer celle-celle-kontakt og kommunikation ved soluble signalstoffer som cytokiner. Herunder analyseres cytokinsekretionsprofil og andre fænotypiske ændringer i mikroglia, der undergår dendriform (dendritisk celle)-differentiering *in vitro* (Frederik Vilhardt i samarbejde med Bo van Deurs, Kirstine Roepstorff, Michael Grandal).

1.7. Stamceller, morfogenese og differentiering

I løbet af fosterperioden udvikles den befrugtede ægcelle, (zygoten), til en hel organisme. I starten sker der omfattende stamcelledelinger, som efterhånden efterfølges af celledifferentieringer. Stamceller er celler, der kan forny sig selv, enten ved en symmetrisk celledeling, hvor én stamcelle bliver til to stamceller, eller ved en asymmetrisk celledeling, hvor én stamcelle bliver til en ny stamcelle (dattercelle) samt til en mere specialiseret (forfader)celle. Ved morfogenese arrangeres cellerne i karakteristiske former (rørdannelse, knopskydning, forgrening), og ved organogenese

samordnes de nu mere specialiserede celler i organer og væv.

Fra fosteranlæggets (blastocystens) indre cellemasse kan man isolere embryonale stamceller (ESC) – celler, der under de rette betingelser kan udvikles til alle de mere end 200 cellyper, der findes i det nyfødte individ. De meget tidligt dannede embryonale kimceller (primordial germ cells) har en ganske særlig betydning, idet de både kan fungere som embryonale stamceller, men samtidig er ansvarlige for gonadeudviklingen og dermed for næste generation.

Fra embryoner og tidlige fostre (3.-10. uge), kan man isolere embryonale/føtale stamceller (EFSC), som deltager i den mere specifikke morfogenese og organogenese. F.eks. er neurale stamceller fra den tidlige stamcelleregion i hjerneanlægget ansvarlige for hjernens og rygmargens udvikling – men ikke for hudens, mavetarmkanalens og urogenitalapparatets udvikling. Hvert organsystem har sine egne karakteristiske stamceller – i starten arrangeret i udbredte stamcelleregioner. Crista neuralis-stamcellerne udvandrer hurtigt fra deres region mod fjerne mål. De deler sig konstant og udvikles til så forskellige cellyper som pigmentceller, binyremarv, perifere sensoriske og autonome ganglier og hele det enteriske nervesystem samt knogle- og bindevævsceller på ansigt og hals samt visse dele af hjertet.

I de færdigudviklede organer og væv – selv i hjernen – findes der stadig stamceller, nu benævnt voksne stamceller (eller ASC, adult stamceller). De er livsnødvendige og ansvarlige for den daglige cellefornyelse og regeneration, der finder sted i alle organer, men især i f.eks. hud, hår, mavetarmkanal og knoglemarv. De voksne stamceller er under særlig kontrol i specialiserede stamcellenicher.

Der er høje forventninger til behandling af en lang række degenerative sygdomme med stamceller fra embryonalt, føtalt eller voksent væv. Men der er også store metode-mæssige og etiske problemer forbundet med isolering og differentiering af stamcellerne, da voksne stamceller er et stærkt bud på cancercelleforstadier, og det er helt nødvendigt at kunne forstå og kontrollere disse celler i deres stamcellenicher.

1.8. Human gonadeudvikling, fra embryonale kimceller til den færdigdannede kønskirtel

Stem cell factor/c-kit-systemet er af særlig betydning for migration og videre differentiering af humane primordiale kønsceller. Systemet er under kortlægning i forbindelse med de tidligste stadier i gonadeudviklingen (Poul Erik Høyer og Kjeld Møllgård i samarbejde med A.G. Byskov, RH).

1.9. Udviklingen af den normale stamcellepopulation og stamcelleregionerne i humane embryonale stamcellelinjer samt i det humane embryo og foster

Stamcellepopulationen kortlægges med antistoffer rettet mod transkriptionsfaktorer (f.eks. Oct 3-4 og NANOG), vækstfaktorreceptorer og ligander og karakteriseres ligeledes med relevante stamcellemarkører (SSEA-1 og -4, CD133, nestin). Der fokuseres primært på differentierede humane embryonale stamceller (med A.G. Byskov & C. Yding Andersen, Reproduktionsbiologisk lab., R.H.) samt på nervesystem (med prof. A. Björklund, Lunds universitet), mave-tarmkanal inklusiv lever og pancreas (med H.C. Bisgaard & J.H. Nielsen, IMBG), urogenitalsystem, hud og hæmatopoetisk væv (Kjeld Møllgård og Poul Erik Høyer i samarbejde med kolleger fra instituttet). I forbindelse med

kortlægningen af mave-tarmkanalens udvikling udgør Det enteriske nervesystem og Cajals interstitielle celler en ganske særlig udfordring, idet stem cell factor/c-kit-systemet er af essentiel betydning for migration og videredifferentiering af de markante gangliocellelag af crista neuralis oprindelse, mens interstitielle celler, som varetager den myogene regulering, også er stærkt c-kit-positive, men nok ikke af crista neuralis-herkomst (Hanne Mikkelsen mfl.).

1.10. Ekspressionen af cavin (cavP60) og de tre isoformer af caveolin i alle organsystemer under hele fosterudviklingen

Vi har tidligere identificeret et proteinstof (cavin, cav P60), som vi har vist, er en obligat og specifik bestanddel af caveolae i alle undersøgte celletyper. Vi sammenholder nu ekspressionen af de nævnte caveolære proteiner med den funktionelle specialisering af de enkelte væv med henblik på at undersøge sammenhængen mellem celle- og vævsdifferentiering og fremkomsten af caveolae (Jørgen Tranum-Jensen og Kjeld Møllgård i samarbejde med J. Vinten, MFI).

1.11. Lokalisation af det heparin-bindende glykoprotein YKL-40, der sandsynligvis er vækst- og differentieringsfaktor

YKL-40 produceres og fungerer i stamcelleregionerne i en række embryonale og føtale væv. Primært kortlægges tilstedeværelsen i bevægeapparatet i den tidlige fosterudvikling. Fordelingen af YKL-40 sammenholdes med tilstedeværelsen af kendte vækstfaktorer, vækstfaktorreceptorer og stamcellemarkører (J.S. Johansen (KASH) i samarbejde med Kjeld Møllgård & Poul Erik Høyer).

1.12. Vand og salttransports betydning for organogenese

Vand- og salttransport er vigtigt, især i forbindelse med hjerneudviklingen, men også markant for nyre-, lunge- og mave-tarmkanaludvikling. Blod-hjerne-barrieresystemet undersøges fortsat, nu med anvendelse af antistoffer rettet mod aquaporinerne. AQP1 forekommer særlig udtalt i den tidlige udvikling af plexus choroideus og – overraskende – i det subcommissurale organ og corpus pineale (Kjeld Møllgård og Poul Erik Høyer i samarbejde med S. Nielsen, Aarhus Universitet, P. Agre USA og N.R. Saunders, Australien).

1.13. Trefoil peptides

Trefoil peptider (TFF), som er vist at være af betydning for epithelial morfogenese og differentiering, produceres af mucinproducerende celler og virker ved at sammenkæde mucinmolekyler – eller ved at blokere denne sammenkædning, og de regulerer derved mucins viskoelastiske egenskaber. Injiceret TFF-peptid virker tilsyneladende via en transepithelial transport på lige fod med endogent TFF-peptid og kan øge mucosabarrieren og kan derved ophele ventrikelsår og bedre eksperimentelt induceret colitis hos mus og rotter. Vi har som de første beskrevet dette fænomen, og undersøger den patofysiologiske effekt af injiceret TFF-peptid i en række dyremodeller. Indholdet af peptider i mucinholdige sekreter (primært spyt, bronchiale sekret, tårevæske og cervixsekret) undersøges fra normale og patienter med sygdomme, hvor ændringer i sekretets viskositet indgår i sygdoms-patogenesen. TFF-indholdet korreleres til sekretets viskositet. Målet er at kunne anvende TFF-peptider i behandlingsmæssig øjemed til korrektion af se-

kreterets viskositet. Der er etableret dyreeksperimentelle modeller til undersøgelse af virkning af inhalation af TFF-peptider ved bronchitis og astma. Patientmaterialer er fra Rigshospitalet, Københavns Amts Sygehus i Herlev og Københavns Amts Sygehus i Gentofte (Steen Seier Poulsen, stud.med. Niels Erik Viby-Jensen, Hanne-Louise Kissow, ph.d.-studerende Hans Wandall, ph.d.-studerende Stine Kjelleve i samarbejde med E.M. Vestergaard, E. Nexø, Aarhus Kommunehospital og L. Thim, Novo Nordisk).

1.14. Diabetes

Vores overordnede interesse er opklaring af den biologiske og patobiologiske betydning af peptidhormoner af glukagon-sekretin-familien, især tarmhormonerne GLP-1, GLP-2 og GIP. Hormonerne GLP-1 og GIP er inkretiner, som øger insulinsekretionen efter et måltid. GLP-1 er potentielt interessant som behandling for type-2 sukkersyge. Sekretionen af GLP-1 og virkningen af GIP er nedsat hos type-2 diabetikere, hvilket forværrer det diabetiske sygdomsbillede. Det er forskningsgruppens formål at opklare virkningsmekanismer for disse peptidsystemer, der påvirker glukosebalancen og dermed sygdomsbilledet hos type-2 diabetikere (Cathrine Ørskov i samarbejde med J.J. Holst og C. Deacon, MFI).

I et delprojekt studeres ultrastruktur og funktion af basalmembran og caveolae i kapillærer hos patienter med type-II diabetes (Klaus Qvortrup i samarbejde med C. Schaede og F. Dela, MFI).

2. Betændelsestilstande

2.1. Tarmvæggens celler og bevægelsesmønstre

Tarmens glatte muskulatur varetager to hovedfunktioner: Transport af tarmindehold (via transporterende = peristaltiske bevægelser) og opblanding af tarmindehold med sekreter m.m. (via blandebevægelser = segmentation). Disse bevægelser er hos alle pattedyr kontrolleret gennem nervøs, hormonal og såkaldt 'myogen' regulering. Med den seneste udvikling på området er det blevet klart, at den 'myogene' regulering varetages af Cajal's interstitial-celler (tarmens pacemakerceller, ICC). Vi har tidligere påvist, at rotte colon har to netværk af interstitialceller med slow waves og pacemaker funktion.

Da en nedsat mængde af interstitialceller, menes at have betydning for colon's motilitet har vi undersøgt colon fra Ws/Ws mutantrotter (disse dyr mangler ICC ved Auerbach's plexus i tyndtarmen) og fundet et nedsat antal Kit-celler (ICC) i det submusculære plexus samtidig med, at pacemaker-funktionen er afficeret (Hanne B. Mikkelsen og Jytte Overgaard Larsen i samarbejde med M. Jiminez og E. Alberti, Spanien og J. Huizinga, Canada).

Det er ved inflammatoriske tarmsygdomme dokumenteret, at bevægelsesmønstret i tarmen er ændret, hvilket også er tilfældet ved sepsis (alvorlige infektioner) og efter tarmoperationer.

Der er holdepunkter for, at disse ændrede bevægelsesmønstre skyldes en påvirkning af immunsystemet via tarmmuskulatur makrofagerne. Udover muskelceller og pacemakerceller findes der i muskellaget en gruppeceller (makrofager), der har en konstant og regelmæssig beliggenhed hos mus og menneske. Vi har vist, at disse celler under normale forhold ikke er specielt aktive med hensyn til fagocytose og cytokinproduktion og ligeledes er til stede i kimfri og embryonale mus. Vi har desuden vist, at mutantmusen op/op,

der mangler (CSF-1), også mangler makrofagerne i tarmmuskulaturen; op/op-musen vil, sammenholdt med vildtype mus, blive anvendt til at beskrive interstitialcellers (ICC) og makrofagers interaktion, deres migrering, fysiologiske funktion, herunder cytokinproduktionen ved eksperimentelt fremkaldte inflammatoriske tilstande (Hanne B. Mikkelsen og Jytte Overgaard Larsen i samarbejde med J. Huizinga, Canada).

2.2. Inflammatorisk tarmsygdom

Vi har vist, at regulatoriske T-lymfocytter fra normale raske mus kan hæmme proliferation og cytokinproduktion i inflammatoriske T-celler fra mus med kronisk inflammatorisk tarmsygdom. Vores igangværende arbejde karakteriserer de regulatoriske T-lymfocytter i mus og mennesker med henblik på at opnå ny viden om disse cellers funktionsmåde. Vores undersøgelser har betydning for forståelse og behandling af inflammatorisk tarmsygdom hos mennesket. Ph.d.-studerende Monika Gad har som den første beskrevet, hvorledes immunsystemet under normale forhold er i stand til at reagere med tarmens bakterieflora, men at denne reaktivitet holdes i skak af regulatoriske celler.

Denne observation er vigtig for vores forståelse for udviklingen af kronisk inflammatorisk tarmsygdom (Mogens H. Claësson, ph.d. Monika Gad og ph.d.-stud. Nanna Ny Kristensen i samarbejde med J. Rask Madsen, Gastroenterologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev).

I mus og rotter er det vist, at subcutan administration af GLP-2 stimulerer tarmens vækst. Som GLP-1 produceres GLP-2 af endokrine celler i tyndtarmen og frisættes til blodbanen efter et måltid. I et andet delprojekt udforskes derfor GLP-2's rolle ved behandling af inflammatorisk tarmsygdom samt Iressa og kemoterapi-induceret tarmskade ved anvendelse af eksperimentelle dyremodeller. En bivirkning ved GLP-2 behandling kunne være en stimulation af væksten af eventuelle tumorer i tarmen. Dette undersøges i en eksperimentel muse-coloncancer-model (Steen Seier Poulsen, Cathrine Ørskov, post.doc Bolette Hartmann, stud.med. Hannelouise Kissow i samarbejde med L. Thim, Novo Nordisk, J. Thulesen, Københavns Amts Sygehus i Herlev og J.J. Holst, MFI.)

2.3. Mikroglia

Mikroglia er de residente immunforsvarsceller i CNS, og ligesom andre vævsmakrofager undergår de aktivering ved diverse former for vævsskade. Denne fænotypiske forvandling korrelerer med ændringer i morfologi og tilegnelsen af frie radikaler (f.eks. superoxid) og cytokiner, og disse fænomener studeres *in vitro* i relation til fysiologiske og patologiske CNS-tilstande. Det superoxidproducerende enzym NADPH-oxidase undersøges i forhold til betydningen af lipid raft-lokalisation for mobilitet og aktivitet af NADPH-oxidase, intracellulære signalveje, der regulerer NADPH-oxidaseaktivitet, og oxidativt stress. Desuden studeres neuron-mikroglia kommunikation i relation til normale og sygelige forhold i CNS-forhold samt den potentielle modulering af mikroglia aktivering ved metallothionein (Frederik Vilhardt i samarbejde med Torben Moos, Milena Penkowa og Bo van Deurs).

2.4. Proteinet beta-2-mikroglobulins betydning ved celleaktivering

Proteinet beta-2-mikroglobulin findes i biologiske væsker. Ved en række autoimmune og maligne sygdomme er der påvist en proteolytisk modificeret form af proteinet. Undersøgelserne har til formål at karakterisere beta-2-mikroglobulin og dets proteolytiske derivaters betydning for T-celle aktivering *in vitro* og *in vivo*. De fysiske-kemiske egenskaber af proteinet vil blive karakteriseret med henblik på 3D-konformationsændringer under forskellige forhold.

Proteinets betydning ved patogenese og diagnostik samt potentielle terapeutiske områder vil blive undersøgt (Mogens Holst Nissen, Mingjun Wang, Mogens Helweg Claësson og Mette Pries i samarbejde med S. Buus, IMMI, N.H.H. Heegaard, ØI).

2.5. Dendritceller og T-cellemedieret immunterapi

Vi har vist, at kræftceller fra både menneske og mus, via cellernes vævstypemolekyler, fremviser små proteindele (peptider), som immunsystemets celler kan reagere med og derved dræbe kræftceller. Sideløbende undersøges vi den immunstimulerende effekt af immunsystemets dendritiske celler, når disse er tilsat de ovenfor nævnte peptider. Adjunkt Anders Elm Pedersen har nyligt i mus vist, at dendritcelle baseret peptidvaccination, kombineret med behandling med immunoregulatoriske og karvæksthæmmende (antiangiogenesiske) antistoffer, effektivt fører til afstødning af allerede indhelede tumorer. Påvisning af nødvendigheden af en sådan kombinationsbehandling for tumorafstødning er af betydning for det fremtidige design af immunbaserede kræftterapi. Vores resultater fra forsøg i mus har ført til afprøvning i kræftpatienter af en dendritcelle-baseret peptidvaccine (Mogens H. Claësson, adjunkt Anders Elm Pedersen, og spec.stud. Özkan Met i samarbejde med S. Buus, IMMI og I.M. Svanes gruppe ved Hæmatologisk og Onkologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev).

2.6. Knoglevæv og osteoporose

Knoglevæv er et dynamisk væv, som er underlagt mange regulatoriske mekanismer, der under opvæksten i den udviklede organisme og under aldrig dybtgående påvirker vævets struktur og mineralisering. I nærværende projekt arbejdes med den hypotese, at der eksisterer en sammenhæng mellem organismens fedtmasse og knoglemineralisering. Der foretages undersøgelser af sammenhængen mellem fedtcelle-(spæk)masse og knoglemineralisering hos fire arter af arktiske sæler, som udviser store sæsonvariationer i spækmasse. Undersøgelserne er foreløbig baseret på prøvemateriale indsamlet på forskellige årstider i perioden juli 2000-april 2005. Knoglematerialet undersøges makroskopisk (massefyldebestemmelser og røntgen) og histologisk og sammenholdes med data på dyrenes totalvægt, samlede spækmasse og alder samt med forskellige biokemiske analyser af blodprøver. De foreløbige resultater peger tydeligt i retning af en sammenhæng mellem relativ spækmasse og knoglemineralisering mellem de forskellige sælarter, og der arbejdes videre med bestemmelsen af størrelsen af årstidsvariationen og om muligt indkredsning af de involverede regulatoriske mekanismer, som kan vise sig af betydning for forståelse og behandling af osteoporose hos mennesker (Jørgen Tranum-Jensen i samarbejde med Norges Fiskerihøjskole, Tromsø Universitet).

2.7. Øjet og okulære lidelser

Undersøgelse af muligheden for transplantation af væv i øjet med henblik på bevarelse af synsfunktionen. Øjet er et såkaldt immunprivilegeret organ. Det betyder, at øjet normalt er beskyttet mod immunologiske reaktioner, som ville ødelægge synet. Vi undersøger funktionelle immunologiske interaktioner – mellem immunsystemets celler og vævsceller i øjet – som dels har betydning for øjets immunprivilegium, dels mulighed for at transplantere celler til øjet. Muligheden for transplantation af sunde øjepigmentepitelceller til øjne som behandling af synstab hos patienter med forkalkningspletter i øjet (aldersrelateret makula degeneration) undersøges af en forskningsgruppe på Rigshospitalet, og vi bidrager til dette arbejde med ovenstående undersøgelser, som baseres på dyrkning af vævsceller fra humane øjne og immunsystemets-celler (Mogens Holst Nissen, Charlotte Kæstel i samarbejde med J.U. Prause, E. Scherfig, M. La Cour, og J.F. Kiilgaard, Øjenafdeling E og Øjenpatologisk Institut, Rigshospitalet).

2.8. Mulighed for hindring af celledød i de retinale pigmentepithelceller

Aldersrelateret makula degeneration (AMD) er den hyppigste årsag til blindhed blandt ældre. Udvikling af AMD beror på tab af det yderste af nethindens ti lag, benævnt pigmentepithellet. Vi har ved egne undersøgelser klarlagt nogle af de processer, der er af betydning for pigmentepithelcellernes død og overlevelse. Aktuelt søger vi at identificere stoffer og faktorer, der kan øge cellernes overlevelse (Mogens Holst Nissen, Charlotte Kæstel, Yang Jing og Mette Pries i samarbejde med J.U. Prause, E. Scherfig, M. La Cour, og J.F. Kiilgaard, Øjenafdeling A og Øjenpatologisk Institut, Rigshospitalet).

2.9. Uveitis: patogenese, diagnose og behandling

Uveitis er en betændelsestilstand i øjet, der i en række tilfælde medfører varigt synstab. Uveitis kan forårsages af infektioner (virale, bakterielle, parasitære) eller ved, at organismens eget immunsystem angriber øjets væv. I en murin dyremodel arbejder vi med at karakterisere de faktorer (antigen epitoper, chemokiner, cytokiner), der er af betydning for sygdomsudviklingen (Mogens Holst Nissen, Mogens H. Claësson, Wang Mingjun og Mette Pries i samarbejde med S. Buus, IMMI, og J.U. Prause, Øjenafdeling E og Øjenpatologisk Institut, Rigshospitalet)).

2.10. Indre øre og Tinnitus og Mb. Meniere

Elektronmikroskopiske undersøgelser af den endolymfatiske sæk i det indre øre har vist, at dens struktur og indhold er forenelig med, at der her sker en produktion af et hormonlignende stof. Indsprøjtes ekstrakter af den endolymfatiske sæk fra rotter på en levende rotte har det vist, at rotten responderer med en øget urin- og saltudskillelse. Hvis dette hormon, som vi har valgt at benævne saccin, har en lignende effekt på det indre øre, er det muligt, at vi kan give en forklaring på, hvorledes Meniere's sygdom opstår og endvidere, at der på længere sigt kan udvikles en rationel behandling mod denne lidelse. Stoffet har muligvis også en causalbetydning for udvikling af tinnitus (Klaus Qvortrup).

Neurobiologi

Den neurobiologiske forskning er ligesom cellebiologien centreret omkring sammenhæng mellem struktur og funk-

tion under normale og sygelige tilstande. Særligt for neurobiologien er tracerstudier med henblik på at spore nervebanernes projektioner i centralnervesystemet.

1. Basal Neurobiologi

1.1. Det serotonerge nervesystem

Det serotonerge nervesystem er undersøgt hos en lang række hvirvelløse – og enkelte hvirveldyr-mhp., at kortlægge evolutionsforløbet fra hvirvelløst dyr til hvirveldyr. Resultaterne af disse undersøgelser viser, at opbygningen af vort serotonerge nervesystem har sit udspring i en gruppe af meget tidligt fraspaltede hvirvelløse dyr ("phoronider" og "brachiopoder"). For tiden undersøges nervesystemets udvikling samt hox clustrenes evolution hos "enteropneuster" og "lampretter" mhp. mere præcist at kortlægge overgangen fra hvirvelløst dyr til hvirveldyr (Anders Hay-Schmidt i samarbejde med C. Nielsen, Zoologisk Museum, København og L. Friis-Hansen, Rigshospitalet)).

1.2. Transportsystemer gennem blod-hjernebarrieren

Flerårigt projekt (Torben Moos i samarbejde med Tina Skjørringe og T. Jensen, Kennedy Institutet).

1.3. Hjernens jernmetabolisme

Flerårigt projekt. Jernpåvirknings betydning for oxidativt stress og celledød i hjernen. Jern-regulatoriske proteiner og hjernens jern-homeostase. Jernmetabolisme i retina. Jernmangel og hjernefunktion (Torben Moos i samarbejde med E.H. Morgan, Univ. Western Australia, Australien; J. Lykkesfeldt, KVL, Y. Courtois, Inserm U450, Paris, Frankrig) Jern, filamentaggregation og neurodegenerative tilstande. Flerårigt projekt (Torben Moos og Thomas Rosengren Nielsen i samarbejde med P.H. Jensen, Institut for Medicinsk Biokemi, Aarhus Universitet)).

1.4. Ekspression og regulation af gener i centralnervesystemet, som har betydning for udvikling og funktion af corpus pineale og øjet

Koglekirtlens pinealocytter og retinas fotoreceptorer er udviklede fra en fælles stamcelle. Begge celletyper syntetiserer hormonet melatonin, der i syntese og sekretion udviser en kraftig døgnrytme med zenith om natten. Koglekirtlens melatoninproduktion styres af hjernens indre ur, den suprachiasmatiske kerne, beliggende i hypothalamus. Det vigtigste enzym i syntesen af melatonin er enzymet arylalkylamin-N-acetyl-transferase. Ekspressionen af dette gen udviser ligeledes en kraftig dag/nat rytme, som i koglekirtlen reguleres af den sympatiske innervation af kirtlen via adrenoceptorer beliggende på pinealocytens cellemembran. Vi har gennem en årrække studeret koglekirtlens innervation og de neurotransmittere og receptorer, som relaterede til denne innervation. Vi er nu i et samarbejde med National Institute of Health, Bethesda, USA, gået i gang med systematisk at undersøge, hvilke gener i koglekirtlen og retina, der udviser circadian ekspression. Dette gøres gennem ekstraktion af mRNA og analyse af den ekstraherede mRNA ved hjælp af Affymetrix gene-chips på rottehjerner. Gennem Northern blots og *in situ* hybridisering foretages en lokalisation i hjernen af ekspressionen. Vi arbejder i øjeblikket med mere end 50 gener, der udviser en kraftig døgnrytme i deres ekspression. Flertallet af disse gener udviser specifik expression i corpus pineale eller i retina. Vi interesserer os specielt for et homeobox-gen, Otx2, homeodo-

mænegenerne PAX4 og PAX6, NeuroD1 og CRX, som er involverede i udviklingen af både corpus pineale og retina. Vi undersøger med rottehjernen som model på hvilket tidspunkt generne eksprimeres under den føtale udvikling og bestemmer lokalisationen af denne genekspression. Da homeobox/homeodomæne-gener giver anledning til ekspression af transskriptionsfaktorer, undersøges om der findes bindingssteder for disse proteiner i promoterregerne af de enzymer, som deltager i dannelsen af melatonin. Vi har udviklet en knock-out mus, der ikke udtrykker NeuroD-genet. Vi studerer nu denne mus's fænotype og specielt med henblik på ændringer i koglekirtlens biokemi (Morten Møller og Martin F. Rath i samarbejde med D.C. Klein, S. Coon, Jong-So Kim, S. Ganguli, NIH, og Estela Munoz, Argentina, Sydamerika).

1.5. Proteinekspressionsstudier

Ved hjælp af 2D-geler af proteiner fra corpus pineale undersøges, hvorvidt disse udviser en circadian ekspression. Enkeltproteiner fra gellerne identificeres ved hjælp af massespektrometri (Morten Møller i samarbejde med H. Vorum, Aarhus Universitet, T. Sparre, Steno Laboratoriet, Gentofte, P. Roepstorff og N. Bache, Syddansk Universitet).

1.6. Narkolepsi

I samarbejde med Søvnlaboratoriet på Københavns Amts Sygehus i Glostrup undersøges ændringer i den circadiane melatoninsekretion hos patienter med narkolepsi (Morten Møller i samarbejde med S. Knudsen og P. Jennum, Københavns Amts Sygehus i Glostrup).

1.7. Undersøgelser af phosphodiesterasers lokalisation i hjernen

I samarbejde med Dansk Hovedpinecenter, Glostrup Hospital, kortlægges expression af phosphodiesteraser i områder af nervesystemet involverede i smertetransmission (Morten Møller i samarbejde med L.S. Kruse, C.R. Kruuse, J. Olesen, Københavns Amts Sygehus i Glostrup).

1.8. Metabolisk dysfunktion og stress

Ud over at være sæde for vores bevidsthed og tankevirk-somhed rummer hjernen en lang række andre funktioner, der er helt nødvendige for opretholdelse af livet. Det, vi undersøger, er den centrale regulation af de autonome forstyrrelser, der reguleres via neurotransmitteren serotonin. Disse forstyrrelser omfatter bl.a. energihomeostase (med følgesygdommene fedme og diabetes type-II) og stress (med depression, angst, hukommelsessvigt og søvnforstyrrelser til følge). Neurotransmitteren serotonin dannes i nogle relativt få nerveceller, beliggende i mellem- og baghjernen, hvorfra der sendes axoner (nerveforgreninger), dels ned i rygmarven og dels fremad i hjernen, og man regner med, at hver eneste serotoninholdig celle har kontakt med ca. 1 million andre celler i hjernen. Kommunikationen imellem den serotonerge celle (axonet) og modtagercellen er reguleret via forskellige typer af serotoninreceptorer (der findes ca. 14 af disse hos mennesker og rotter/mus) samt af en serotonin-transporter. Formålet med den del af forskningen, er at kortlægge det serotonerge nervesystems anatomiske opbygning, hvad angår projektionsbaner, og hvad angår lokaliseringen af serotonin receptortyper. Dette gøres dels ved hjælp af neuronal tracing samt immunhistokemi og *in situ*-hybridisering med serotonin og serotoninreceptorer. Dels farmako-

logisk ved at undersøge nervecelleaktivering *in vivo* efter indgift af specifikke serotoninreceptor agonister og antagonist (Anders Hay-Schmidt i samarbejde med J.D. Mikkelsen, Neurosearch, P.J. Larsen, M.T. Christensen og N. Vrang, Rheoscience, C. Lowry, Australien)).

1.9. Neuroprotektion

Tab af hjerneceller kan medføre varige kliniske udfald (typisk lammelser, mentale ændringer og funktionstab). I forbindelse med skader/sygdom i hjernen opstår nogle komplekse og kun delvist kortlagte genetiske og molekylære processer, som er sekundære, forsinkede reaktioner, udløst af den primære patologi. Disse sekundære processer inkluderer hovedsageligt forhøjet frigørelse af proinflammatoriske cytokiner og eksikatoriske transmittere, som i store mængder medfører dannelse af frie radikaler, som er blandt de mest neurotoksiske faktorer, vi kender, og en hovedårsag til neurodegeneration og programmeret neuronød (apoptose).

De sekundære skadesprocesser er klinisk set udslagsgivende, idet de ultimativt vil medføre mere neuronød og dermed flere neurologiske deficits end den primære skade. Gruppen forsker i: Udvikling af nye neuroprotektive targets, der hæmmer CNS-degeneration, dysfunktion og celledød og inducerer neuron-overlevelse, synaptisk plasticitet, CNS-repair/recovery og re-etablering af cerebrale funktioner. Der fokuseres på proteiner/peptider og rekombinante agonister hertil. Der anvendes genomics og proteomics og histopatologiske analyser. Desuden identificeres gener og molekyler, der kan stimulere hjernens endogene neurale stam- og progenitorceller, som under rette betingelser kan proliferere, differentiere og migrere ud til syge områder. Heriblandt fokuseres på molekyler, der kan anvendes til stimulation af hjernens endogene neurale stam og progenitorceller, som dermed prolifererer, differentierer og migrerer ud til de syge områder mhp. 'self-repair'. Dette foregår ifm. forskellige eksperimentielle *in vivo*-modeller for neurodegenerative, autoimmune og infektiøse hjernesygdomme, hjernetraumer, apopleksi, epilepsi, neuropsykiatrisk patologi inklusiv udviklingsdefekter. Ligeledes anvendes primære cellekulturer med neuroner, astroglia og mikroglia for at identificere molekylære mekanismer og signaling pathways. Desuden undersøges humant, postmortalt hjernevæv og vævsprøver (blod, plasma, cerebrospinalvæske m.m.) fra patienter, der fortsat følges. Hermed kan man validere de eksperimentelle data i humant væv (Milena Penkowa, i samarbejde med primært J. Hidalgo, Spanien, B. Klarlund Pedersen RH, Elisabeth Bock, Proteinlaboratoriet, M. Stoltenberg, Aarhus Univ., F.C. Nielsen, RH)).

2. Aldring

2.1. Livsstilsfaktorens betydning for den normale aldringsproces af centralnervesystemet og det perifere system

En større viden om de basale aldringsprocesser i nervesystemet samt livsstilsfaktorens betydning for disse vil give et nødvendigt grundlag for udbyggelse af forskningen til undersøgelse af, hvorvidt det er muligt at sætte ind med forebyggelse. Såfremt resultaterne af planlagte studier bekræfter, at livsstilsfaktorer som langtid-fysisk træning eller reduceret fødeindtag kan udsætte eller forhindre nogle af de aldersrelaterede degenerationer i dele af nervesystemet, kan det få store menneskelige og samfundsøkonomiske gevinster. I de specifikke projekter bestemmes: a) Antal og

størrelse af nerveceller i cerebellum og cerebellum's vaskularitet hos aldrende rotter samt motions og ernærings betydning for denne aldringsproces. b) Stereologisk bestemmelse af antal og størrelse af nerveceller i spinalganglier og rygmarg hos ditto rotter. c) Stereologisk bestemmelse af antal og størrelse af myeliniserede axoner i sensoriske og motoriske rødder hos ditto rotter (Jytte Overgaard Larsen).

2.2. Filamentaggregation og neurodegenerative tilstande
Flerårigt projekt (Torben Moos i samarbejde med P. Kallunki, H. Lundbeck A/S, P.H. Jensen, Institut for Medicinsk Biokemi, Aarhus Universitet).

2.3. Motorisk kontrol og ganganalyse

Tab af gangfunktion, delvist eller helt, medfører et markant tab af livskvalitet. Gangfunktion kan derfor anvendes til objektivt at kvantificere bevægeapparatets funktionalitet, hvilket vinder stigende indpas i klinikken i disse år. Eksempelvis kan gangfunktion måles før og efter et behandlingsforløb i form af operation eller rehabilitering. Da der er grænser for, hvad der rent teknisk kan måles på levende mennesker, opbygges der tillige computermodeller over komplekse strukturer som f.eks. ryggen. Herefter er det muligt via sådanne modeller at estimere de belastninger, som enkelte vævsstrukturer udsættes for under aktivitet. Forskellige mennesker kan udføre de samme bevægelsesmønstre ud fra forskellige strategier. Forskning i motorisk kontrol er derfor et nødvendigt element i forbindelse med belastning af bevægeapparatet, f.eks. undersøges patienter med knæarthrose i samarbejde med Parker Institutet, Frederiksberg Hospital. Identifikation af individuelle gangmønstre undersøges i samarbejde med Statistisk Forskningsenhed ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet projektet omfatter bl.a. udviklingen af en metode til genkendelse af forbydere ud fra gangmønstre, som skal anvendes i kriminalefterforskning. Der udføres neurofysiologisk forskning i form af H-refleksmodulering under "gang" på løbebånd hos paraplegikere. Dette projekt udføres i samarbejde med Medicinsk Fysiologisk Institut, KU, samt Univ. of Kentucky og Univ. of California, Los Angeles, USA. Computersimulation og modellering af bevægeapparatets strukturer udføres i samarbejde med Institut for Maskinteknik, Ålborg Universitet. En kompleks model af lænderyggen er afsluttet, og der fortsættes med et simulationsarbejde vedr. inoperation af kunstige disci. Der udvikles nye objektive metoder til måling af knæledsfunktion hos patienter med korsbåndsskader. I samarbejde med Tandlægeskolen, KU, undersøges ilttensionen i tyggemusklerne hos patienter med funktionsrelaterede smerter i tyggeapparatet. Sammen med Forsøgscenter Foulum, Danmarks Jordbrugsforskning, undersøges ledbelastning hos grise ved gang på forskelligt underlag. De bedste kuglestødere i verden analyseres sammen med Institut for Idræt, Aarhus Universitet.

Der arbejdes på at udvikle en funktionel klinisk rest af patienter med overrevet forreste korsbånd. I forbindelse med dette projekt undersøges muskelfunktionen og ledbelastningen hos forskellige typer af korsbåndspatienter. Laboratoriet har taget initiativ til dannelsen af Copenhagen Gait Cluster, et samarbejde mellem Parker Institutet, Ganglaboratoriet på Hvidovre Hospital, Retsmedicinsk Institut, MFI og MAI.

Laboratoriet deltager i det Neurobiologiske Forsknings Cluster ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Bo van Deurs: Medlem af bedømmelsesudvalg af doktorgrad (Henrik Birn), Århus. Medlem af humanbiologi speciale.

Ole William Petersen: Formand for professorat i klinisk onkologi. Medlem af bedømmelsesudvalg på 2 lektorstillinger. Medlem af bedømmelsesudvalg for to ph.d.-studerende.

Kjeld Møllgård: Formand for bedømmelsesudvalget ved Birgitte Bo Andersens doktorafhandling. Medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat i Anatomi ved Aarhus Universitet.

Mogens Holst Nissen: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg for Jeanette Erbo Christensen.

Bodil Norrild: Medlem af bedømmelsesudvalg af en doktordisputats, tre ph.d.-afhandlinger og en specialeafhandling.

Mogens Claesson: Formand ved bedømmelsen af læge Søren Lykke Petersens disputatsafhandling. Bedømmer på læge Frede Donskovs disputatsafhandling.

Morten Møller: Medlem af bedømmelsesudvalg for adjunkture i Eksperimentel Molekylær cancer- og neuropatologi ved Københavns Universitet. Bedømmer ved cand.scient. Jacob Jelsings ph.d.-afhandling, Københavns Universitet. Bedømmer af ansøger til professorat ved Dept. of Neuroscience, Univ. of Pittsburg, USA. Bedømmer på indstillede kandidater til Anders Jahres pris.

Milena Penkowa: Bedømmer af ph.d.-afhandlinger for i alt fire (formand for den ene).

Udvalg og fonde

Bo van Deurs: Leder af Københavns Celle- og Vævsbiologisk Forskerskole, og af fakultetets Cellebiologi Cluster. Beskikket ekstern bedømmer for Det Norske Forskningsråd.

Ole William Petersen: International bedømmer for The Breast Cancer Campaign, U.K. Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Forskningsudvalg. Bestyrelsesmedlem i Martha Margrethe og Christian Hermansens Legat.

Lars Kayser: Kursusleder for anatomi, 2. semester.

Poul Erik Høyer: Kursusleder for organkursus 1, medicinstudiets 3. semester.

Bodil Norrild: Medlem af fakultetets Internationale Udvalg og Koordinationsudvalg. Studieleder for Humanbiologi. Medlem af udvalget vedrørende Videnskabelig Uredelighed under Forskningsministeriet, ATV taskforce. Censor ved Aarhus Universitet. Medlem af Komitéen for Forskningskommunikation.

Mogens Helweg Claesson: Medlem af Ugeskrift for Lægers videnskabelige panel. Bestyrelsesmedlem i biotekfirmaet DanDrit.

Mogens Holst-Nissen: Medlem af Studienævnet for Medicin.

Morten Møller: Direktør for Forskerskolen i Neurovidenskab under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU. Dansk repræsentant i det europæiske forskningssamarbejde COST. Medlem af 10. semesterudvalg for lægeuddannelsen ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU. Medlem af Scleroseforeningens forskningsudvalg.

Cathrine Ørskov: Medlem af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd i perioden 10. august 2004-31. juli 2008.

Anders Hay-Schmidt: Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets forskningsudvalg.

Jytte Overgaard Larsen: Kursus for anatomi på kurset Basal humanbiologi, 1. semester.

Jørgen Tranum-Jensen: Semesterudvalgsformand for medicinstudiets 3. semester. Kursusleder for organkursus 1. Formand for Medicinsk Anatomisk Institut's undervisningsudvalg. Formand for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Bygningsudvalg. Formand for konsistoriums Bladudvalg (Universitetsavisen).

Erik B. Simonsen: Kursusleder for 3. semester Biomekanik for Civilingeniør i Medicin og Teknologi.

Milena Penkowa: Bestyrelsesmedlem i Neuroclusterets bestyrelse.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Bo van Deurs: Vejleder for ph.d.-studerende Kirstine Roepstorff, Anette Hommelgaard, Mads Lerdrup, Michael Grandal og Silas Bruun. Vejleder for to humanbiologi-studerende under deres specialestudium.

Ole William Petersen: Vejleder for ph.d.-studerende Agla Fridriksdottir, Michala Wissing og Anni Rønfeldt Thomsen. Vejleder for en specialestuderende.

Kjeld Møllgård: Vejleder for erhvervs-ph.d.-stipendiat Stine M. Hansen, MTUU.

Lars Kayser: I perioden 1.09.2002-31.08.2007 frikøbt på halv tid for at varetage funktionen som leder af fakultetets Pædagogiske Udviklingscenter (PUCS). I perioden 1.08.2004-31.07.2007 frikøbt på 1/2 tid til at varetage opbygningen af og funktionen som leder af KU's Center for Web Baseret Læring. Er vejleder for ph.d.-studerende Nadia Lander Landex. Medvejleder for en biokemi specialestuderende.

Bodil Norrild: Vejleder for to ph.d.-studerende og en specialestuderende.

Mogens H. Claesson: Projektvejleder for ph.d.-studerende Nanna Ny Kristensen.

Morten Møller: Vejleder for ph.d.-studerende Martin Fredensborg Rath, Anette Stark, samt Karen Bonde Larsen, KU.

Anders Hay-Schmidt: Hovedvejleder for ph.d.-studerende Marianne Hald Larsen, NeuroSearch. Projektvejleder for ph.d.-studerende Jacob Jelsing og Kenneth Ploug Beri. Specialevejleder for to biologistuderende og to dyrlægestuderende.

Torben Moos: Vejleder for biologistuderende Thomas Rosengren Nielsen.

Milena Penkowa: Vejleder for ph.d.-studerende Martin Volmer Pedersen, Lothar Wiese og Johanne Wirenfeldt Asmussen. Vejleder for to specialestuderende.

Tillidshverv

Ole William Petersen: Formand for Dansk Selskab for Cancerforskning og Dansk Kræftforskningsfond.

Morten Møller: Æresmedlem af bestyrelsen i European Pineal and Biological Rhythm Society. Æresmedlem af Romanian Academy of Medical Sciences.

Anders Hay-Schmidt: Daglig sikkerhedsleder.

Hanne B. Mikkelsen: Medlem af Kvinderegensens eforat. Daglig leder af instituttets præparatfremstilling.

Milena Penkowa: Kasserer og bestyrelsesmedlem i Dansk Selskab for Neurovidenskab.

Formidling

Redaktionelle hverv

Ole William Petersen: Editorial board member of Breast Cancer Research.

Bodil Norrild: Chefredaktør på tidsskriftet APMIS.

Morten Møller: Medredaktør af Journal of Pineal Research og Journal of Cellular and Molecular Medicine og Acta Endocrinologica (Bucharest).

Klaus Qvortrup: Editorial board member European Cell & Materials.

Erik B. Simonsen: Section editor ved Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sport.

Kongresser og symposier

Bo van Deurs: Inviteret foredragsholder på Radiumhospitalet i Oslo.

Ole William Petersen: Inviteret foredragsholder på Gordon Research Conferences, Pisa, Italien.

Morten Møller: Har været inviteret til at deltage i Gordon Research Conference, Pineal Cell Biology, Californien.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Bodil Norrild: Medlem af styregruppen for NorFa netværket "p53 og celleyklus"

Milena Penkowa: Er med i Danmarks Grundforskningsfonds Center: Centre of Inflammation and Metabolism med Bente Klarlund Pedersen mfl. fra Rigshospitalet.

Ole William Petersen, institutleder

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	24,63	2,56	27,19
DVIP	8,29	0,03	8,33
STIP	5,82	5,60	11,41
TAP	33,44	4,41	37,85
Årsværk i alt	72,18	12,60	84,79
Løn med årsværk	29.824,62	4.241,93	34.066,55
Løn uden årsværk	-712,36	537,72	-174,64
Øvrig drift	5.532,52	7.111,44	12.643,96
Anskf. o. 100 t.kr.	332,12	270,30	602,42
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>34.976,90</i>	<i>12.161,38</i>	<i>47.138,28</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

Medicinsk Anatomisk Institut

VIP Intern

Claesson, Mogens Helweg; professor.

Eriksen, Tine Alkjær; adjunkt.

Garbarsch, Charly; lektor.

Hay-Schmidt, Anders; lektor.

Høyer, Poul Erik; lektor.
 Kayser, Lars; lektor.
 Mikkelsen, Hanne Birte; lektor.
 Moos, Torben; lektor.
 Møller, Morten; professor.
 Møllgård, Kjeld; professor.
 Nissen, Mogens Holst; lektor.
 Norrild, Bodil; lektor.
 Pedersen, Anders Elm; adjunkt.
 Penkowa, Milena; lektor.
 Petersen, Jytte Overgaard Larsen; lektor.
 Petersen, Ole William; professor.
 Poulsen, Steen Seier; lektor.
 Qvortrup, Klaus; lektor.
 Røpke, Carsten; lektor.
 Simonsen, Erik Bruun; lektor.
 Trantum-Jensen, Jørgen; professor mso.
 Van Deurs, Bo Gregers; professor.
 Vilhardt, Frederik; lektor.
 Villadsen, René; adjunkt.
 Ørskov, Anne Cathrine; lektor.

STIP Intern

De Neergaard, Michala; ph.d.-studerende.
 Lundfald, Line Larsen; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Wang, Mingjun; forskningsassistent.

Ph.d.-afhandlinger

Hadrup, Sine Reker; Antigen specific CD8 T cells in cancer and ageing.
 Kæstel, Charlotte Gøtzhe; Ocular Immune Privilege: Effects of Human Retinal Pigment Epithelial Cells on T-cells.
 Roepstorff, Kirstine; Regulation of the Epidermal Growth Factor Receptor by Membrane Microdomains.
 Thomsen, Anni Rønfeldt; Effects of Soy Isoflavones on Mammary Gland Development and Tumorigenesis.
 Villadsen, René; In search of a stem cell hierarchy in the human breast and its relevance to breast cancer evolution.

Fondsbevillinger

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgs Fond
 - Forskning (Michael Vibo Grandal) kr. 25.000.

Klainsmed Svend Helge Arvid Schrøder og hustru
 - Karakterisering af molekulære interaktioner mellem retinale pigmentepithelceller og T lymfocytter (Charlotte Kæstel) kr. 30.000.

Lægeforeningens Forskningsfond
 - Protective and therapeutic tolerogenic dendritic cells in a mouse of inflammatory bowel disease (Anders Elm Pedersen) kr. 30.000.

Publikationer

Alkjaer, T., Larsen, P.K., Pedersen, G., Nielsen, L.H. & Simonsen, E.B.: Biomechanical analysis of rollator walking. *Biomedical Engineering Online*. 5, Art. no. 2. 2006.

Badiu, C., Møller, M. & Colulescu, M.: Morphological evidences for an intrinsic angiotensin system in the bovine pineal gland. *Acta Endocrinologica (Buc)*. 2(4), s. 389-401. 2006.

Besseau, L., Benyassi, A., Moller, M., Coon, S.L., Weller, J.L., Boeuf, G., Klein, D.C. & Falcon, J.: Melatonin pathway: breaking the 'high-at-night' rule in trout retina. *Experimental Eye Research*. 82(4), s. 620-627. 2006.

Burgdorf, S.K., Claesson, M.H. & Rosenberg, J.: Dendrit-cellebaseret cancervaccine. *Ugeskrift for læger*. 168(14), s. 1420-1423. 2006.

Burgdorf, S.K., Fischer, A., Claesson, M.H., Kirkin, A.F., Dzhandzhugazyan, K.N. & Rosenberg, J.: Vaccination with melanoma lysate-pulsed dendritic cells, of patients with advanced colorectal carcinoma: Report from a phase I study. *Journal of Experimental & Clinical Cancer Research*. 25(2), s. 201-206. 2006.

Carrasco, J., Adlard, P., Cotman, C., Quintana, A., Penkowa, M., Xu, F., Van Nostrand, W.E. & Hidalgo, J.: Metallothionein-I and -III expression in animal models of Alzheimer disease. *Neuroscience*. 143(4), s. 911-922. 2006.

Christensen, J.E., de Lemos, C., Moos, T., Christensen, J.P. & Thomsen, A.R.: CXCL10 is the key ligand for CXCR3 on CD8(+) effector T cells involved in immune surveillance of the lymphocytic choriomeningitis virus-infected central nervous system. *Journal of Immunology*. 176(7), s. 4235-4243. 2006.

Engelmann, B.E., Bindslev, N., Poulsen, S.S., Larsen, R. & Hansen, M.B.: Functional characterization of serotonin receptor subtypes in human duodenal secretion. *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology*. 98(2), s. 142-149. 2006.

Gad, M., Lundsgaard, D., Kjelleff, S., Kristensen, N.N., Seremet, T., Straten, P.T. & Claesson, M.H.: Reactivity of naive CD4(+)CD25(-) T cells against gut microflora in healthy mice. *International Immunology*. 18(5), s. 817-825. 2006.

Hansen, L., de Zee, M., Rasmussen, J., Andersen, T.B., Wong, C. & Simonsen, E.B.: Anatomy and biomechanics of the back muscles in the lumbar spine with reference to biomechanical modeling. *Spine*. 31(17), s. 1888-1899. 2006.

Heegaard, N.H.H., Jorgensen, T.J.D., Cheng, L., Schou, C., Nissen, M.H. & Trapp, O.: Interconverting conformations of variants of the human amyloidogenic protein beta(2)-microglobulin quantitatively characterized by dynamic capillary electrophoresis and computer simulation. *Analytical Chemistry*. 78(11), s. 3667-3673. 2006.

Henriksen, M., Simonsen, E.B., Graven-Nielsen, T., Lund, H., Danneskiold-Samsoe, B. & Bliddal, H.: Impulse-forces during walking are not increased in patients with knee osteoarthritis. *Acta Orthopaedica*. 77(4), s. 650-656. 2006.

Henriksen, M., Simonsen, E.B., Alkjaer, T., Lund, H., Graven-Nielsen, T., Danneskiold-Samsoe, B. & Bliddal, H.: Increased joint loads during walking – A consequence of pain relief in knee osteoarthritis. *Knee*. 13(6), s. 445-450. 2006.

Hidalgo, J., Penkowa, M., Espejo, C., Martinez-Caceres, E.M., Carrasco, J., Quintana, A., Molinero, A., Florit, S., Giralt, M. & Ortega-Aznar, A.: Expression of metallothionein-I, -II, and -III in Alzheimer disease and animal models of neuroinflammation. *Experimental Biology and Medicine*. 231(9), s. 1450-1458. 2006.

- Hundahl, C., Kelsen, J., Kjaer, K., Ronn, L.C.B., Weber, R.E., Geuens, E., Hay-Schmidt, A. & Nyenaard, J.R.: Does neuroglobin protect neurons from ischemic insult? A quantitative investigation of neuroglobin expression following transient MCAo in spontaneously hypertensive rats. *Brain Research*. 1085, s. 19-27. 2006.
- Jackerott, M., Lee, Y.C., Mollgard, K., Kofod, H., Jensen, J., Rohleder, S., Neubauer, N., Gaarn, L.W., Lykke, J., Dodge, R., Dalgaard, L.T., Sostrup, B., Jensen, D.B., Thim, L., Nexø, E., Thams, P., Bisgaard, H.C. & Nielsen, J.H.: Trefoil factors are expressed in human and rat endocrine pancreas: Differential regulation by growth hormone. *Endocrinology*. 147(12), s. 5752-5759. 2006.
- Jelsing, J., Hay-Schmidt, A., Dyrby, T., Hemmingsen, R., Uylings, H.B.M. & Pakkenberg, B.: The prefrontal cortex in the Gottingen minipig brain defined by neural projection criteria and cytoarchitecture. *Brain Research Bulletin*. 70(4-6), s. 322-336. 2006.
- Kazazic, M., Roepstorff, K., Johannessen, L.E., Pedersen, N.M., van Deurs, B., Stang, E. & Madhus, I.H.: EGF-induced activation of the EGF receptor does not trigger mobilization of caveolae. *Traffic*. 7(11), s. 1518-1527. 2006.
- Kiilgaard, J.F., Nissen, M.H. & la Cour, M.: An isotonic preparation of 1 mg/ml indocyanine green is not toxic to hyperconfluent ARPE19 cells, even after prolonged exposure. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(1), s. 42-46. 2006.
- Kjellelev, S., Nexø, E., Thim, L. & Poulsen, S.S.: Systemically administered trefoil factors are secreted into the gastric lumen and increase the viscosity of gastric contents. *British Journal of Pharmacology*. 149(1), s. 92-99. 2006.
- Kjellelev, S., Lundsgaard, D., Poulsen, S.S. & Markholst, H.: Reconstitution of Scid mice with CD4(+)CD25(-) T cells leads to rapid colitis: An improved model for pan-nacologic testing. *International Immunopharmacology*. 6(8), s. 1341-1354. 2006.
- Kristensen, N.N., Gad, M., Thomsen, A.R., Lu, B., Gerard, C. & Claesson, M.H.: CXC chemokine receptor 3 expression increases the disease-inducing potential of CD4(+) CD25(-) T cells in adoptive transfer colitis. *Inflammatory Bowel Diseases*. 12(5), s. 374-381. 2006.
- Kristensen, N.N., Brudzewsky, D., Gad, M. & Claesson, M.H.: Chemokines involved in protection from colitis by CD4(+)CD25(+) regulatory T cells. *Inflammatory Bowel Diseases*. 12(7), s. 612-618. 2006.
- Kvist, K., Thorup, J., Byskov, A.G., Hoyer, P.E., Mollgard, K. & Andersen, C.Y.: Cryopreservation of intact testicular tissue from boys with cryptorchidism. *Human Reproduction*. 21(2), s. 484-491. 2006.
- Landex, N.L., Thomsen, J. & Kayser, L.: Methimazole increases H₂O₂ toxicity in human thyroid epithelial cells. *Acta histochemica*. 108(6), s. 431-439. 2006.
- Lerdrup, M., Hommelgaard, A.M., Grandal, M. & van Deurs, B.: Geldanamycin stimulates internalization of ErbB2 in a proteasome-dependent way. *Journal of Cell Science*. 119(1), s. 85-95. 2006.
- Mellentin, C., Moller, M. & Jahnsen, H.: Properties of long-term synaptic plasticity and metaplasticity in organotypic slice cultures of rat hippocampus. *Experimental Brain Research*. 170(4), s. 522-531. 2006.
- Met, O., Wang, M.J., Pedersen, A.E., Nissen, M.H., Buus, S. & Claesson, M.H.: The effect of a therapeutic dendritic cell-based cancer vaccination depends on the blockage of CTLA-4 signaling. *Cancer Letters*. 231(2), s. 247-256. 2006.
- Mimmi, M.C., Jorgensen, T.J.D., Pettirossi, F., Corazza, A., Viglino, P., Esposito, G., De Lorenzi, E., Giorgetti, S., Pries, M., Corlin, D.B., Nissen, M.H. & Heegaard, N.H.H.: Variants of beta(2)-microglobulin cleaved at lysine-58 retain the main conformational features of the native protein but are more conformationally heterogeneous and unstable at physiological temperature. *Febs Journal*. 273(11), s. 2461-2474. 2006.
- Moller, M., Rath, M.F. & Klein, D.C.: The perivascular phagocyte of the mouse pineal gland: An antigen-presenting cell. *Chronobiology International*. 23(1-2), s. 393-401. 2006.
- Moller, M., Osgaard, O. & Gronbech-Jensen, M.: Influence of sympathectomy in humans on the rhythmicity of 6-sulphatoxymelatonin urinary excretion. *Molecular and Cellular Endocrinology*. 252(Sp. Iss 1-2), s. 40-45. 2006.
- Moos, T., Skjoerringe, T., Gosk, S. & Morgan, E.H.: Brain capillary endothelial cells mediate iron transport into the brain by segregating iron from transferrin without the involvement of divalent metal transporter 1. *Journal of Neurochemistry*. 98(6), s. 1946-1958. 2006.
- Moos, T. & Møller, M.: Basal Neuroanatomy – Central-nervesystemets Anatomi. 1-275. FADL's Forlag, København 2006.
- Moos, T. & Rosengren, N.T.: Ferroportin in the postnatal rat brain: implications for axonal transport and neuronal export of iron. *Seminars in pediatric neurology*. 13(3), s. 149-157. 2006.
- Nagell, C.F., Wettergren, A., Orskov, C. & Holst, J.J.: Inhibitory effect of GLP-1 on gastric motility persists after vagal deafferentation in pigs. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41(6), s. 667-672. 2006.
- Novak, J.P., Kim, S.Y., Xu, J., Modlich, O., Volsky, D.J., Honys, D., Slonczewski, J.L., Bell, D.A., Blattner, F.R., Blumwald, E., Boerma, M., Cosio, M., Gatalica, Z., Hajdusch, M., Hidalgo, J., McInnes, R.R., Miller Iii, M.C., Penkowa, M., Rolph, M.S., Sottosanto, J., St Arnaud, R., Szego, M.J., Twell, D. & Wang, C.: Generalization of dna microarray dispersion properties: microarray equivalent of t-distribution. *Biology direct*. 1, Art no. 27. 2006.
- Pedersen, A.E., Berntsen, A. & Svane, I.M.: Clinical Dendritic Cell Cancer Vaccination. i: *Cancer Vaccines: New Research*, s. 91-112. Elliot, N. (red.). Nova Publisher, 2006.
- Pedersen, A.E., Buus, S. & Claesson, M.H.: Treatment of transplanted CT26 tumour with dendritic cell vaccine in combination with blockade of vascular endothelial growth factor receptor 2 and CTLA-4. *Cancer Letters*. 235(2), s. 229-238. 2006.
- Pedersen, A.E.: 1,25-Dihydroxyvitamin D3 and Modulation of Dendritic Cells. i: *Vitamin D: New Research*, s. 41-57. Stolzt, V. D. (red.). Nova Publisher, 2006.
- Pedersen, E.N.G., Aikjaer, T., Soballe, K. & Simonsen, E.B.: Walking pattern in 9 women with hip dysplasia 18 months after periacetabular osteotomy. *Acta Orthopaedica*. 77(2), s. 203-208. 2006.
- Penkowa, M., Caceres, M., Borup, R., Nielsen, F.C., Poulsen, C.B., Quintana, A., Molinero, A., Carrasco, J., Florit, S., Giralt, M. & Hidalgo, J.: Novel roles for metallothionein-I plus II (MT-I plus II) in defense responses, neurogenesis, and tissue restoration after traumatic

- brain injury: Insights from global gene expression profiling in wild-type and MT-I plus II knockout mice. *Journal of Neuroscience Research*. 84(7), s. 1452-1474. 2006.
- Penkowa, M., Tio, L., Giralt, M., Quintana, A., Molinero, A., Atrian, S., Vasak, M. & Hidalgo, J.: Specificity and divergence in the neurobiologic effects of different metallothioneins after brain injury. *Journal of Neuroscience Research*. 83(6), s. 974-984. 2006.
- Penkowa, M.: Metallothioneins are multipurpose neuroprotectants during brain pathology. *Febs Journal*. 273(9), s. 1857-1870. 2006.
- Penkowa, M.: Metallothionein I+II expression and roles during neuropathology in the CNS. *Danish Medical Bulletin*. 53(2), s. 105-121. 2006.
- Plomgaard, P., Penkowa, M., Leick, L., Pedersen, B.K., Saltin, B. & Pilegaard, H.: The mRNA expression profile of metabolic genes relative to MHC isoform pattern in human skeletal muscles. *Journal of Applied Physiology*. 101(3), s. 817-825. 2006.
- Prats, C., Donsmark, M., Qvortrup, K., Londos, C., Sztalryd, C., Holm, C., Galbo, H. & Ploug, T.: Decrease in intramuscular lipid droplets and translocation of HSL in response to muscle contraction and epinephrine. *Journal of Lipid Research*. 47(11), s. 2392-2399. 2006.
- Rath, M.F., Munoz, E., Ganguly, S., Morin, F., Shi, Q., Klein, D.C. & Moller, M.: Expression of the *Otx2* homeobox gene in the developing mammalian brain: embryonic and adult expression in the pineal gland. *Journal of Neurochemistry*. 97(2), s. 556-566. 2006.
- Rostgaard, J., Tranum-Jensen, J., Qvortrup, K. & Holm-Nielsen, P.: Hovedets, halsens og de indre organers anatomi. 1-448. Munksgaard, København 2006.
- Skjoerringe, T., Lundvig, D.M.S., Jensen, P.H. & Moos, T.: P25 alpha/tubulin polymerization promoting protein expression by myelinating oligodendrocytes of the developing rat brain. *Journal of Neurochemistry*. 99(1), s. 333-342. 2006.
- Svane, I.M., Berntsen, A., Trepiakas, R. & Pedersen, A.E.: Dendritcellebaseerede cancertvacciner-klinisk anvendelse. *Ugeskrift for laeger*. 168(14), s. 1415-1420. 2006.
- Svane, I.M., Nikolajsen, K., Walter, M.R., Buus, S., Gad, M., Claesson, M.H. & Pedersen, A.E.: Characterization of monocyte-derived dendritic cells matured with IFN-alpha. *Scandinavian Journal of Immunology*. 63(3), s. 217-222. 2006.
- Takada, Y., Fariss, R., Moller, M., Bush, R., Rushing, E. & Sieving, P.: Retinoschisin expression and localization in rodent and human pineal and consequences of mouse *RS1* gene knockout. *Molecular Vision*. 12(125), s. 1108-1116. 2006.
- Thomsen, A.R., Almstrup, K., Nielsen, J.E., Sorensen, I.K., Petersen, O.W., Leffers, H. & Breinholt, V.M.: Estrogenic effect of soy isoflavones on mammary gland morphogenesis and gene expression profile. *Toxicological Sciences*. 93(2), s. 357-368. 2006.
- Ugleholdt, R., Poulsen, M.L.H., Holst, P.J., Irminger, J.C., Orskov, C., Pedersen, J., Rosenkilde, M.M., Zhu, X.R., Steiner, D.F. & Holst, J.J.: Prohormone convertase 1/3 is essential for processing of the glucose-dependent insulinotropic polypeptide precursor. *Journal of Biological Chemistry*. 281(16), s. 11050-11057. 2006.
- van Deurs, B., Vilhardt, F., Torgersen, M., Roepstorff, K., Hommelgaard, A.M. & Sandvig, K.: The role of caveolae and non-caveolar rafts in endocytosis. i: Lipid Rafts and Caveolae, s. 69-89. Fielding, C. J. (red.). Wiley-VCH Verlag GmbH, Weinheim 2006.
- Vestergaard, E.M., Borre, M., Poulsen, S.S., Nexø, E. & Tørring, N.: Plasma levels of trefoil factors are increased in patients with advanced prostate cancer. *Clinical Cancer Research*. 12(3), s. 807-812. 2006.
- Vinther, A., Kanstrup, I.L., Christiansen, E., Alkjaer, T., Larsson, B., Magnusson, S.P., Ekdahl, C. & Aagaard, P.: Exercise-induced rib stress fractures: potential risk factors related to thoracic muscle co-contraction and movement pattern. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 16(3), s. 188-196. 2006.
- von Buchwald, C. & Tranum-Jensen, J.: Endoscopic sphenopalatine artery ligation or diathermy. *Operative Techniques in Otolaryngology*. 17(1), s. 28-30. 2006.
- Wang, M.J., Bai, F., Pries, M., Buus, S., Prause, J.U. & Nissen, M.H.: Identification of MHC class II-B/D-b-restricted immunogenic peptides derived from retinal proteins. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 47(9), s. 3939-3945. 2006.
- Wiese, L., Kurtzhals, J.A.L. & Penkowa, M.: Neuronal apoptosis, metallothionein expression and proinflammatory responses during cerebral malaria in mice. *Experimental Neurology*. 200(1), s. 216-226. 2006.
- Yang, J., Nissen, M.H. & Wang, W.: Isolation, culture and identification of rat retinal progenitor cells in vitro. [Zhonghua yan ke za zhi] Chinese journal of ophthalmology. 42(2), s. 104-110. 2006.
- Yang, J., Klassen, H., Pries, M., Wang, W. & Nissen, M.H.: Aqueous humor enhances the proliferation of rat retinal precursor cells in culture, and this effect is partially reproduced by ascorbic Acid. *Stem cells (Dayton, Ohio)*. 24(12), s. 2766-2775. 2006.
- Zhang, M.L., Sukiasyan, N., Moller, M., Bezprozvanny, I., Zhang, H., Wienecke, J. & Hultborn, H.: Localization of L-type calcium channel Ca-v 1.3 in cat lumbar spinal cord – with emphasis on motoneurons. *Neuroscience Letters*. 407(1), s. 42-47. 2006.

Medicinsk Fysiologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor, dr.med. Jørgen Warberg (til den 17. juli 2006) og viceinstitutleder, professor, dr.med. Jens Juul Holst. Fra den 17. juli 2006 har professor, dr.med. Niels-Henrik Holstein-Rathlou været konstitueret som institutleder.

Bestyrelsen består af institutleder og viceinstitutleder og derudover af lektor, ph.d. Jørn Wulff Helge, lektor, dr.med. Jesper Brahm, bioanalytiker Jonna Harpøth, professor, dr.med. Jørn Hounsgaard, lektor, dr.med. Max Salomonsen og ingeniørassistent Svend Lohmann. Instituttet er nedlagt per 31. december 2006, hvorefter personalet er overflyttet til de nye prækliniske institutter ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 5 afdelinger: Afdeling for Cellulær og Molekylær Fysiologi, Afdeling for Endokrinologi og Metabolisme, Afdeling for Neurofysiologi, Afdeling for Nyre- og Kredsløbsfysiologi og Afdeling for Patofysiologi.

Adresse

Panum Institut
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 75 56
Fax 35 32 75 55 (administrator Jan Brønnum)
www.mfi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Institutleder, lektor, dr.med. Jørgen Warberg fratrådte som institutleder den 17. juli 2006 og som lektor den 31. december 2006. Professor, dr.med. Niels-Henrik Holstein-Rathlou blev efterfølgende konstitueret som institutleder.

I forbindelse med institutopløsningen på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet er instituttet blevet nedlagt den 31. december 2006. Personalet er blevet fordelt på 3 af de nye prækliniske institutter: Biomedicinsk Institut, Institut for Cellulær og Molekylær Medicin og Institut for Neurovidenskab og Farmakologi.

Professor Andreas Kjær har modtaget August Krogh Prisen 2006, der uddeles af Dansk Medicinsk Selskab og Novo Nordisk Fonden.

Lærling Thomas Ølund Christensen har ved svendepøven fået Haandværkerforeningens medalje i sølv (højeste udmærkelse).

Historisk udvikling

Se Årbog 1997 (www.ku.dk/aarboeg/97).

Fysiske rammer

Instituttet har lokaler i Panum Institutbygning 12 (etage 1-6), bygning 16 (etage 5), bygning 10 (etage 5) og bygning 6 (etage 6).

Personaleforhold

Lektor, dr.med. Jens Bo Nielsen er fratrådt den 31.1.2006.

Lektor Dan Klærke er fratrådt den 28.2.2006.

Ingeniørassistent Kurt Sørensen er fratrådt den 30.5.2006.

Laborant Elsa Larsen er fratrådt den 30.9.2006.

Studiesekretær Helle Jepsen er fratrådt den 31.10.2006.

Lektor, dr.med. Jørgen Warberg er fratrådt den 31.12.2006.

Et professorat M.S.O. er per 1.5.2006 blevet besat med lektor, dr.med. Peter Norsk.

Et professorat M.S.O. er per 1.6.2006 blevet besat med lektor, dr.scient. Steen Dissing.

Et professorat M.S.O. er per 1.6.2006 blevet besat med lektor, dr.med. Flemming Dela.

Professor, dr.med. Flemming Dela er tiltrådt som prodekan for uddannelserne den 1.9.2006.

Neurofysiologisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Hovedtemaerne for instituttets neurobiologiske forskning er undersøgelser af mekanismerne for hjernens og rygmargens styring af bevægelser og undersøgelser af det fysiske grundlag for signalbehandling i nervernetværk.

1. Motorisk funktion

Den intakte organismes motoriske funktion belyses gennem biomekaniske undersøgelser hos mennesker. Hjernens og rygmargens styring af bevægelser undersøges ved hjælp af forskellige elektrofysiologiske metoder (registreringer af motoriske enheders aktivitet; refleksundersøgelser; transkranial magnetstimulation). Disse undersøgelser kombineres med dyreforsøg, der gør det muligt at analysere de cellulære mekanismer for rygmargens motoriske funktion. I en ny forskningslinje undersøges, i samarbejde med en forskergruppe ved Karolinska Institutet, hvorledes genreguleringen ændres efter rygmargslæsioner, og hvilken funktionel betydning disse ændringer har for motorisk funktion.

2. Signaler i nervernetværk

Med bananfluen som forsøgsmodel undersøges det molekulære grundlag for signaloverføringen mellem nerveceller. Det sker gennem fænotypisk analyse af specifikke mutationer i det molekulære maskineri bag synaptisk signalering (Ole Kjærulffs gruppe). Aktuelle projekter omfatter studier af synaptiske proteiner udstyret med særlige lipidbindende domæner, hvormed de kan interagere med cellemembranen. Desuden studeres i fluerne det molekulære grundlag for regulering af calcium-kanalers funktion og deres trafik til cellemembranen. Sansefysiologi analyseres i *bulbus olfactorius* med patch clamp, videomikroskopi og fluorescens-calcium-imaging. Det molekulære grundlag for forskellige celletypers funktionelle specialisering og disse egenskabers dynamik og regulering undersøges i nerveceller. Undersøgelserne, der bygger på en bred vifte af elektrofysiologiske og morfologiske analysemetoder, udføres på celler i hjernesnit og i isolerede præparater fra skildpad-

der. Formålet er at klarlægge, hvorledes nervecellers funktionelle specialisering og organiseringen af de netværk cellerne indgår i bidrager til hjernefunktion. Hippocampus og rygmarvens sansemotoriske netværk anvendes som modeller. Der er udviklet en tynd-slice-teknik for rygmarven, således at 'visual-patch' og fluorescensmærkning kan anvendes i kombination til funktionel klassificering af interneuroner i rygmarven. Et nyt laboratorium for hjernestammeforskning er under opbygning. Hjernestammen indeholder flere vitale mikronetværk af nerveceller, såsom f.eks. respirationscentret, og undersøgelser af de grundliggende netværks mekanismer er påbegyndt. Endelig undersøges basale forhold mellem nerveaktivitet og blodgennemstrømning i hjernen.

Nye målemetoder er under udvikling. Dette fremmes blandt andet gennem internationale samarbejdsprojekter under INTAS og EU's FP5/RTD programmer.

Afdelingens seniormedarbejdere omfatter P. Dyhre-Poulsen, J. Hounsgaard, H. Hultborn, H. Jahnsen, O. Kjærulff, M. Lauritzen, J. Midtgaard, J.B. Nielsen, J.F. Perrier og J. Rekling.

Afdelingen for Cellulær og Molekylær Fysiologi

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsaktiviteter har karakter af grundforskning, men de fleste af projekterne har et klart sigte i retning af sygdomsforståelse og sygdomsbehandling. Adskillige medicinalfirmaer er samarbejdspartnere i projekterne, og forskningen er hovedsagelig støttet af eksterne fonde. Projekterne kan inddeles i følgende områder:

1. Vandtransport

Vi ønsker at identificere de molekulære mekanismer, hvorved vand krydser cellemembraner. Vi fokuserer på: 1) Specialiserede membranproteiner (aquaporiner), der hovedsageligt fungerer som vandkanaler. 2) Co-transportere, der udover deres primære funktion med substrattransport tillige bidrager til cellens vandtransport. Forskningen er koncentreret om vandbevægelser i hjernen og den cellulære regulering heraf. Dette undersøges primært ved ekspresion af hjernespecifikke aquaporiner og co-transportere i *Xenopus* oocytter og HEK-celler – evt. med co-ekspresion af de G-protein, koblede receptorer, hvis effekt ønskes undersøgt. Ved molekylærbiologiske metoder introducerer vi specifikke mutationer i de undersøgte proteiner, hvorved de molekulære mekanismer yderligere analyseres. Transportkapaciteten pr. protein bestemmes ved frysefraktur. Vi søger at identificere de proteiner, der er involveret i dannelse af hjerneødem, bl.a. for at kunne bidrage til at specialisere og forbedre de anvendte terapeutiske tiltag til afhjælpning af ødemdannelse i hjernen. Endvidere undersøges vi vand- og ammoniumtransport i malariaparasitten, *Plasmodium falciparum*.

2. Ionkanaler i hjerte- og nervevæv

Vi arbejder med den molekulære funktion af kaliumkanaler i hjerte- og nervevæv. Vi søger at forstå såvel den molekulære regulering af kanalerne som deres integrative funktion i kroppen under normale forhold og ved forskellige sygdomme som fx hjerterytmeforstyrrelser (arytmi). Inden for

de molekulære aktiviteter arbejder vi med fysiologisk regulering af kaliumkanalerne af undertype SK, BK, KCNQ1-5, ERG1-3 og Kv-kanaler. Vi har belyst reguleringen af disse kanaler gennem interaktion med accessoriske proteiner, cytoskelet, lægemidler og intracellulære signalveje. Lokaliseringen af flere af kanal typerne er udført med immunohistokemi og konfokal mikroskopi. De molekulære undersøgelser følges op af studier i native nerve- og hjertemuskelceller, i isolerede organer fra dyr samt hos patienter med genmutationer i ionkanaler. Genmutationerne kan medføre en række arytmisygdomme såvel som atrieflimren, Brugada's syndrom og Langt QT-syndrom, som vi har karakteriseret i samarbejde med klinikerne. En stor del af aktiviteterne ligger inden for Danmarks Grundforskningsfonds Center for Hjerterytmi, som er hjemhørende på instituttet. Centret ledes af professor Søren-Peter Olesen på MFI og inkluderer ca. 50 forskere, inklusive Niels-Henrik Holstein-Rathlou's forskergruppe samt arytmiforskerne på Rigshospitalets Hjerteaafdeling.

3. Ionkanaler i malariaparasitten

Vi undersøger den molekulære funktion af K⁺-kanaler i malariaparasitten *Plasmodium falciparum* for at belyse hvorvidt: 1) *P. falciparum* har fungerende K⁺-kanaler i plasmamembranen. 2) K⁺-kanaler er af betydning for overlevelse af *P. falciparum*. 3) Malariaparasittens K⁺-kanaler kan anvendes som "drug target" i behandling af *P. falciparum*, malaria. Der er fra malariaparasitten klonet to K⁺-kanaler og deres ekspresion i blodstadiet, parasitter er verificeret. Vi arbejder med ekspresion af de klonede K⁺-kanaler i gærceller med henblik på en fuldstændig molekylær og funktionel karakteristik. Forskellige K⁺-kanalblokkere er testet over for malariaparasitter i blodkultur, og vi har identificeret en gruppe stoffer med anti-parasitær effekt. Vi har fremstillet en malariaparasit, som mangler det ene af de to K⁺-kanal-kodende gener (knock-out genotype), og vi søger at karakterisere denne knock-out-parasit's fænotype mht. K⁺-transport, overlevelse i værtsorganismen, transmission mellem værtsdyr og følsomhed for K⁺-kanalblokkere. I samarbejde med forskere fra Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health, Danmarks Farmaceutiske Universitet og August Krogh Institutet.

4. Angiogenese

Vi studerer cellulære signaler, som ligger til grund for nydannelsen af blodkar (angiogenese) og af lymfatiske kar (lymfangiogenese) under anvendelse af endotelcellemodeller. Vi undersøger, hvorledes forskellige væksthormoner aktiverer endotelceller af oprindelse fra begge typer kar. Vi undersøger specielt, hvorledes PDGF (placenta derivet vækstfaktor) og VEGF (vaskulære endotheliale vækstfaktor) i et samspil med andre faktorer aktiverer disse processer. Vi fokuserer på et særligt tema om nydannelsen af blodkar: hvorledes stabile blodkar dannes i en kombination mellem bl.a. endotelceller og glatte muskelceller. Dette sker under normal vævsudvikling inklusive sårheling og vævsskader. Angiogenese fremkaldt fra tumorer, og som forsyner disse med blod, er karakteriseret ved, at karrene har en mere irregulær form og er betydelig mere lække. Kombinationen af vækstfaktorer (VEGF, PDGF, FGF, EGF m.m.) er vigtig for dannelsen af stabile kar, og vi undersøger signalering fra disse til endotelcellen. I denne forbindelse undersøger vi de proteiner, bl.a. E-cadherin og integriner, som understøtter samspillet mellem endotelceller og glatte muskelceller.

Endvidere studerer vi en anden type af små irregulære kar, som aktiveres af interleukin 20 (IL-20). Dette cytokin, som bl.a. udskilles fra hvide blodceller, kan modulere og delvist aktivere angiogenese-processen. Vi har vist, at IL-20 i et modelsystem af endotelceller stimulerer nydannelsen af rørstrukturer af endotelceller, og vi har karakteriseret cellulære signaler, der ligger til grund for denne proces. Vi har også karakteriseret, hvorledes IL-20 aktiverer keratinocytter (hudceller). Under udbrud af psoriasis er det vist, at IL-20 koncentrationen er opreguleret, og vi formoder, at IL-20 spiller en central rolle for den øgede vækst af hudceller samt nydannelsen af mindre kar under sygdomsudbrud.

5. Fedtcellen

Vi undersøger fedtcellernes betydning for reguleringen af organismens energistofskifte. To linjer følges, dels kliniske forsøg til karakteristik af cytokiners betydning ved sygdomme (i samarbejde med metabolismeclusteret ved fakultetet), dels cellefysiologiske forsøg til karakterisering af caveolæns mulige rolle i modulation af cellers transduktion af insulinsignalet og transmembrane transport af substrater. Det er i årets løb lykkedes at udvikle en ny præparation af fedtceller, som muliggør undersøgelse af fedtbiopsier for mRNA-ekspression af cytokiner.

6. Receptorer

Vi foretager en karakteristik af serotonerge receptor subtyper i menneskets tyktarm på patienter med og uden diverticulose.

7. Polyakrylamidgeler og erythrocytters vand- og iontransport

Polyakrylamidgeler anvendes bl.a. til kontaktlinser og til implantater ved plastikkirurgiske indgreb for at ændre vævskonturerne. Gelerne opfører sig meget forskelligt, når de anlægges eller indlægges i vævene. Vi undersøger udvalgte gelyperns evne til at udveksle radioaktivt mærket vand, urinstof, glukose, klorid og penicillin med omgivelserne. De foreløbige undersøgelser viser, at gelerne udveksler stofferne med samme lethed som biologisk væv. Vi undersøger effekten af, at erythropoietin (EPO) stimulerer dannelsen af proteiner i erythrocytmembranen, som transporter vand (aquaporin 1), uorganiske anioner (bånd 3, AE1) og laktat (monocarboxylat-transportør 1). Vi måler den funktionelle effekt på disse transportører efter EPO-stimulering af unge, raske mænd. Foreløbige undersøgelser viser en stimulerende effekt på laktattransport, hvorimod der ikke ses en tilsvarende effekt på transport af de øvrige udvalgte stoffer. Fortsatte studier af klorid-, urinstof- og vandtransport i erythrocytter fra forskellige dyrearter udbygger, at de tre stoffer transporteres af hver sin transportør.

Afdelingen for Endokrinologi og Metabolisme

Afdelingen består pt. af fire selvstændige laboratorier (C. Deacon, J.J. Holst, A. Kjær, J. Warberg, sidsnævnte fra-trådt 1.9.2006), som driver basal endokrinologisk såvel som patofysiologisk forskning, i flere tilfælde i samarbejde med industri og kliniske afdelinger.

1 + 2. Et af afdelingens hovedområder er studiet af reguleringen af fødeindtagelse, fordøjelse og deponering af fødemidler med særligt henblik på mavetarmkanalens og bugspytkirtlens hormonsystemer (C. Deacon og J.J. Holst). Her fokuseres især på den intestinale vækstfaktor GLP-2 med henblik på behandling af patienter med intestinale absorptionsproblemer samt knoglesygdomme samt på hormonet GLP-1, som har udvist et potentiale ved behandlingen af type-2 sukkersyge og overvægt. Her foregår blandt andet et udviklingsarbejde med henblik på at formulere egne administrationsformer. Endvidere arbejdes med hormonet GIP, som menes at fremme deponering af fedtstoffer og dermed fedmeudvikling. Der arbejdes også med de enzym-systemer, som nedbryder de nævnte hormoner, og med mulighederne for at udvikle hæmmere af disse enzymer som fremtidige lægemidler. Der arbejdes også med hormonerne PYY, Ghrelin og adiponectin. Endelig arbejdes med genmodificerede mus som metode til at beskrive betydningen af ekspressionen af de enkelte hormoners gener i forskellige væv.

3. Neuroendokrinregulation med særligt fokus på betydningen af serotonin og histamin studeres i en række patofysiologiske modeller. Ved anvendelse af bl.a. molekylærbio-logiske metoder studeres den neuroendokrine regulation i forbindelse med kontrol af appetit/vægt og det neuroendokrine respons på stress. Samspil mellem det neuroendokrine system og immunsystemet studeres ligeledes (J. Warberg & A. Kjær).

4. Endvidere studeres den neuroendokrine aktivering i forbindelse med en række hjertesygdomme. Den neuroendokrine aktivering sammenholdes bl.a. med data fra funktionelle billeddiagnostiske metoder (A. Kjær).

5. I samarbejde med afd. for Klinisk Fysiologi, Nuklear-medicin og PET på Rigshospitalet arbejdes med udvikling og anvendelse af molekylær imaging vha. radionuklider i en række fysiologiske og patofysiologiske modeller (A. Kjær).

Afdelingen for Nyre- og Kredsløbsfysiologi

Afdelingens forskningsvirksomhed falder inden for seks hovedområder: Ionkanalers rolle i regulering af mikrocirkulationen, vaskulære propagerede responser, intercellulær kommunikation i hjertet, transepithelial transport af salt og vand i luftvejene, akut iskæmisk stress i myokardiet og human kredsløbsfysiologi.

1. Ionkanalers rolle i regulering af mikrocirkulationen

Mikrocirkulatoriske kontrolmekanismer spiller en vigtig rolle for vævs og organers funktion samt for reguleringen af det arterielle blodtryk. Afdelingens forskning involverer flere områder omkring den mikrocirkulatoriske kontrol, specielt diverse ionkanalers rolle i stimulus-kontraktionskoblingen. I samarbejde med en japansk forskergruppe har vi indledt et nyt projekt om samspillet mellem arakidonsyre-metabolitten 20-HETE og receptor-aktiverede, non-selektive kationkanaler (TRPC6) og disses potentielle rolle i det myogene respons i mesenteriale arterier (to abstrakter publiceret). Til dette brug har afdelingen indkøbt en tryk-

myograf. Tillige er der publiceret et review vedr. TRP-kanalers rolle i det kardiovaskulære system. Vi har gennemført undersøgelser af betydningen af store kalciumaktiverede kaliumkanaler for den renale hæmodynamik *in vivo*. Vi har med immunohistokemi vist, at disse kanaler findes i den glatte muskulatur i nyrenes resistenskar, men at de ikke påvirker den basale blodgennemstrømning. Resultaterne tyder dog på, at disse kanaler kan aktiveres under visse forhold. Dette studie er nu publiceret i *American Journal of Physiology*. Vi har også fundet, at infusion af let forøgede koncentrationer af kalium i nyrearterien leder til renal vasodilatation. Forsøgene tyder på, at dette sker via en aktivering af "inward rectifier" kaliumkanaler. Dette er aldrig tidligere blevet undersøgt *in vivo*. Vi arbejder også på et projekt vedr. betydning af kaliumkanaler for acetylcholininduceret renal vasodilatation og et projekt, hvor vi undersøger, hvorvidt natriumtransport over cellemembranen har betydning for den renale vasokonstriktionen. Endelig har vi afsluttet et projekt, hvor vi gennem matematisk modellering har undersøgt forskellige ionkanalers rolle ved vasomotion. Denne undersøgelse viste, at specielt en calciumafhængig, cGMP-følsom chloridkanal spiller en vigtig rolle for den synkrone aktivitet, der ses i de glatte muskelceller under vasomotion. Denne undersøgelse er gennemført i samarbejde med forskere fra Fysiologisk Institut ved Aarhus Universitet. To arbejder er indsendt med henblik på publikation.

2. Vaskulære propagerede responser

Lokal stimulation af et blodkar fører ikke blot til et lokalt respons, men også til et respons der udbredes langs karret, og som kan registreres op til flere millimeter fra stimulationsstedet. Sådanne propagerede responser antages at spille en vigtig rolle for koordineringen af mikrocirkulationen i et vævsgebet. I mesenteriale arterioler er der gennemført et studie over propagerede stigninger i den intracellulære Ca^{2+} -koncentration efter lokal stimulering med høj $[KCl]$. Resultaterne peger på, at propagationen foregår ved intercellulær kommunikation via gap-junctions. Det blev vist, at både L-type og T-type Ca^{2+} -kanalerne er vigtige for stimulus-kontraktionskoblingen, men at disse kanaler ikke bidrager til propagationen af responserne. Desuden blev der påvist en sammenhæng mellem ekspresionen af to typer K^+ kanaler og responsens udbredelse (et abstrakt publiceret). Hele studiet forventes indsendt til publikation i foråret 2007. Vi har i den forløbne periode desuden fokuseret på ændringer i vaskulære propagerede responser, dels ved akut hyperglykæmi og diabetes mellitus, og dels ved lokal vævshypoxi. Det er velkendt, at diabetes mellitus medfører dysfunktion af mikrocirkulationen, og det er vores hypotese, at det høje blodsukkerniveau påvirker gap junction, funktionen i de små blodkar og dermed interfererer med udbredelsen af de vasomotoriske signaler langs karrene. Dette projekt er afsluttet i år, og en artikel er indsendt med henblik på publikation. Vi har desuden fundet, at lokal vævshypoxi udløser en propageret vasodilatation i skeletmuskulaturarterioler, således at blodgennemstrømningen, og dermed ilttilførslen øges. Denne mekanisme kunne spille en vigtig rolle i forbindelse med den øgede blodgennemstrømning i muskler, der udløses ved fysisk aktivitet. Et arbejde er indsendt til publikation. Vi har ligeledes afsluttet et projekt vedrørende rollen af forskellige typer af gap junctions for det propagerede respons i nyrens resistenskar.

3. Intercellulær kommunikation i hjertet

Under dette hovedområde fokuseres specielt på elektrofysiologiske undersøgelser af hjertefunktionen, herunder betydningen af den intercellulære kommunikation (bl.a. via gap junctions) mellem hjertemuskelcellerne. Formålet er her dels at udvikle metoder til at prædiktere hvilke patienter, der har stor risiko for pludselig uventet død, ligesom det er målet at udvikle nye antiarytmiske behandlingsprincipper. I forbindelse med det sidste emne undersøges aspekter af den intercellulære koblings regulering og betydning i hjerteceller. Til dette anvendes metoder til direkte måling af den elektriske kobling (patch clamp), den metaboliske kobling (fluorescens) samt målinger af konduktionshastigheder i nativt væv og i dyrkede hjerteceller.

4. Transepitelial transport af salt og vand i luftvejene

Der fokuseres på molekulære mekanismer for luftvejsepitellets høje vandpermeabilitet. To arbejder er afsluttet vedrørende vurdering af vandpermeabilitet i sfæroide præparationer af humant luftvejsepitel fra patienter med cystisk fibrose (CF) og non-CF. Resultaterne viser en markant betydning af en apical cellemembran-bunden vandkanal (aquaporin 5), der blandt andet styres af den apicale osmolaritet, således at vandpermeabiliteten øges ved øget osmolaritet. Der er ikke fundet forskel i vandpermeabiliteten mellem CF og non-CF, og den spontane vandabsorption er overraskende ens for CF og non-CF, hvilket strider mod de gængse teorier for patogenesen ved CF. Desuden har undersøgelserne været fokuseret på de purinerge (ATP-følsomme) receptors og kaliumkanalers rolle i en autokrin regulering af transportmekanismer og transportveje for luftvejsepitellets absorption af ioner. To studier er afsluttet vedr. hæmning af cellulære natriumkanaler og paracellulær kloridpermeabilitet via lumenale purinerge receptorer i naturligt luftvejsepitel. Projekternes fortsatte formål er at opnå en bedre forståelse af fysiologiske mekanismer for regulering af luftvejsepithelets væskebalance og af patofysiologiske mekanismer ved sygdommen cystisk fibrose.

5. Akut iskæmisk stress i myokardiet

Vi har i den forløbne periode fokuseret på de hjertemuskelbeskyttende mekanismer i forbindelse med genetableringen af gennemblødning efter et myocardiinfarkt (iskæmi-reperfusion). Vi har afsluttet og publiceret arbejdet, der for første gang har vist en beskyttende effekt af stoffet 6-aminonicotinamide (6-AN) overfor H_2O_2 -induceret stress i dyrkede hjerteceller. I det efterfølgende projekt er vi gået i gang med en nærmere analyse af mekanismen for denne beskyttende effekt. Vi søger især at besvare spørgsmålet, hvorvidt 6AN-effekten involverer stabilisering af mitokondrier, og hvorvidt den medieres af enzymet GSK3beta-kinase. Disse studier sigter på at belyse, hvorvidt 6AN-beskyttelsen medieres af nogle hidtil ikke-karakteriserede signaleringsveje. Vi har etableret et Langendorff-system til studier af postkonditionering i isolerede rottehjerter. Formålet er især at undersøge om peptidet GLP-1 og dets analoger kan anvendes til at øge overlevelsen af myocardiet efter iskæmi-reperfusion. Dette studie er initieret i samarbejdet med overlæge T. Engstrøm fra kardiologisk laboratorium, Rigshospitalet, hvor der også parallelt arbejdes på en protokol til pilotforsøg på patienter, der indlægges til behandling i forbindelse med et hjerteinfarkt (PCI-behandlingen).

6. Human kredsløbsfysiologi

Laboratoriet undersøger, hvordan tyngdekraften påvirker reguleringen af blodtryk og væskevolumen.

For tiden er 5 projekter i gang: 1) En forsøgsrække i rummet på den internationale rumstation med støtte fra den europæiske rumorganisation ESA, hvor 3 danske eksperimenter med støtte fra forskningsrådene er udvalgt til undersøgelse af blodtryksreguleringen og den sympatiske nerveaktivitet under lang tids fravær af tyngdestress. 2) En undersøgelse af sammenhængen mellem niveauet af det ambulante blodtryk målt over 24 timer og nyrenes udskillelse af vand og salt. 3) En række korte forsøg med undersøgelse af den akutte virkning på hjerte og kredsløb af spring i vand, at stå på hænder og pludselig vægtløshed under parabolflyvning. 4) En forsøgsrække, hvor sammenhængen mellem hydrostatisk trykgradienter i kredsløbet og barorefleksernes effekt undersøges. 5) En forsøgsrække, hvor blodtrykkets størrelse og følsomhed over for varierende saltindtag undersøges i danske borgere med forskellig etnisk baggrund.

Vores resultater fra rummet viser, at den perifere karmodstand kronisk nedsættes i vægtløshed også efter helt op til 4 måneders ophold, og at hjertets udpumpning af blod øges i forhold til den akut siddende stilling på jorden. Vægtløshed har således en kronisk afslappende og dilatrende virkning på hjerte og kredsløb. Det betyder omvendt, at det daglige tyngdestress er en udfordring for kredsløbet specielt hos hjertepatienter. Disse resultater ligger til grund for de igangværende danske forsøg på rumstationen, hvor vi undersøger, hvorledes 24-timers blodtryk og 24-timers sympatisk nerveaktivitet påvirkes af lang tids ophold i vægtløshed.

Forsøgene med undersøgelse af sammenhængen mellem det ambulante 24-timers blodtryk og nyrenes udskillelse af vand og salt er stadig i gang, hvor der på nuværende tidspunkt er undersøgt 16 personer, som hver er blevet undersøgt 4 gange og hver gang over en 4-dages periode. Dette projekt forventes først afsluttet i løbet af 2007-08, da det er planen at undersøge et relativt stort antal af forsøgs-personer.

Instituteder Niels-Henrik Holstein-Rathlou

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	37,15	28,17	65,32
DVIP	4,42	0,12	4,54
STIP	0,41	4,09	4,49
TAP	37,18	9,55	46,73
Årsværk i alt	79,15	41,93	121,08
Løn med årsværk	37.544,25	16.865,35	54.409,60
Løn uden årsværk	-331,96	1.247,62	915,66
Øvrig drift	9.522,47	17.894,18	27.416,65
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	1.643,56	1.643,56
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>46.734,76</i>	<i>37.650,72</i>	<i>84.385,48</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

Medicinsk Fysiologisk Institut

VIP Intern

Bindslev, Niels; lektor.
 Brahm, Jesper; lektor.
 Bundgaard, Magnus; lektor.
 Damsgaard, Rasmus; adjunkt.
 Deacon, Carolyn Fiona; lektor.
 Dela, Flemming; lektor.
 Dissing, Steen; professor mso.
 Dyhre-Poulsen, Poul Jannik; lektor.
 Ellekvist, Peter; adjunkt.
 Frederiksen, Ole; lektor.
 Hansen, Lene; postdoc.
 Helge, Jørn Mikael; lektor.
 Holst, Jens Juul; professor.
 Hounsgaard, Jørn Dybkjær; professor.
 Hultborn, Hans Rurik Albert; professor.
 Jahnsen, Henrik; lektor.
 Jondahl, Katerina Tritsaridis; lektor.
 Kanters, Jørgen Kim; lektor.
 Kjær, Andreas; professor.
 Lauritzen, Hans Peter Mortensen; postdoc.
 Macaulay, Nanna; lektor.
 Midtgaard, Jens; lektor.
 Nielsen, Morten Schak; lektor.
 Norsk, Peter; professor.
 Olesen, Søren-Peter Fuchs; professor.
 Paulev, Poul-Erik Kristen; lektor.
 Pedersen, Peter Steen; lektor.
 Ploug, Thorkil; lektor.
 Prats Gavaldà, Clara; adjunkt.
 Rahbek, Ulrik Lytt; amanuensis.
 Rasmussen, Hanne Borger; postdoc.
 Salomonsson, Ulf Max Erik; lektor.
 Stallknecht, Bente Merete; lektor.
 Sørensen, Charlotte Mehlin; adjunkt.
 Treiman, Marek-Ryszard; lektor.
 Vinten, Jørgen Carl Aage; lektor.
 Von Holstein-Rathlou, Niels-Henrik; professor.
 Warberg, Jørgen; lektor.
 Zeuthen, Thomas; professor.

STIP Intern

Jørgensen, Christina Hedegård; ph.d.-studerende.
 Sonne, Mette Paulli; ph.d.-studerende.

Afdeling for Neurofysiologi

VIP Ekstern

Alvarez Herrero, Susana; forskningsassistent.
 Berg, Rune Willestofte; postdoc.
 Chakrabarty, Samit Shyamal Kumar; lektor.
 Jansen, Anna Mai; forskningsassistent.
 Jung, Anita-Gabriele; adjunkt.
 Kjærulff, Ole; lektor.
 Moldovan, Mihai; forskningsassistent.
 Nissen, Ulla Vig; postdoc.
 Perrier, Jean-Francois Marie; lektor.
 Zhang, Mengliang; lektor.

Afdeling for Cellulær og Molekylær Fysiologi*VIP Ekstern*

Caesar, Kirsten; adjunkt.
 Callø, Kirstine Schmidt; postdoc.
 Elmedyb, Pernille; ph.d.-studerende.
 Jespersen, Thomas Bæk; postdoc.
 Jondahl, Katerina Tritsarlis; lektor.
 Jørgensen, Nanna Koschmieder; lektor.
 Kristensen, Kamilla Angelo; postdoc.
 Mellentin, Christian; postdoc.
 Offenhauser, Nikolas; postdoc.
 Rasmussen, Hanne Borger; postdoc.
 Schmitt, Bärbel Nicole; adjunkt.
 Søgaard, Rikke; postdoc.
 Valdimarsdóttir, Erla Hrönn; forskningsassistent.

STIP Ekstern

Frøkjær-Jensen, Christian; kandidatstipendiat.
 Holm, Lars Morten; ph.d.-studerende.
 Ricke, Christina Højer; ph.d.-studerende.

Afdeling for Endokrinologi og Metabolisme*VIP Ekstern*

Engell, Louise Kathrine; fast vikar.
 De Heer, Jocelyn Joan Nicole; forskningsassistent.
 Binderup, Tina; forskningsassistent.

STIP Ekstern

Hjöllund, Karina Rahr; ph.d.-studerende.
 Simonsen, Lotte; ph.d.-studerende.

Afdeling for Nyre og Kredsløb*VIP Intern*

Jensen, Lars Jørn; adjunkt.

STIP Intern

Peitersen, Torben; ph.d.-studerende.

STIP Ekstern

Rai, Amrit; ph.d.-studerende.

Afdeling for Patofysiologi*VIP Intern*

Donsmark, Morten; adjunkt.
 Højbjerg, Lise; forskningsassistent.
 Lauritzen, Hans Peter Mortensen; postdoc.
 Nordby, Pernille; forskningsassistent.
 Prats Gavalda, Clara; adjunkt.
 Skovbro, Mette; forskningsassistent.
 Skov-Jensen, Camilla; forskningsassistent.

VIP Ekstern

Vistisen, Bodil Kjeldgaard; postdoc.

Fondsbevillinger**Neurofysiologi***Aase og Ejnar Danielsens Fond*

– Genetisk-kodede manosensorer til måling af ionkanalaktivitet (Jens C. Reklings) kr. 65.000.

Agnes og Poul Friis Fond

– Starthjælp (Jens C. Reklings) kr. 50.000.

Fonden af 17.12.1981

– Genetisk kodede manosensorer til måling af ionkanalaktivitet (Jens C. Reklings) kr. 20.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

– BAR-domæntes rolle i synaptisk endocytose (Ole Kjærulff) kr. 1.260.000.
 – Brainstem mechanisms generating respiratory rhythm (Jens C. Reklings) kr. 81.000.

Krop & Bevidsthed

– Neurodag 2006 (Nicolas Petersen) kr. 40.000.

Lundbeckfonden

– BAR-domæntes rolle i synaptisk endocytose og receptor-trafik (Ole Kjærulff) kr. 476.600.
 – Bevilling til Lundbeckfondcentret for Neurovascular Signaler (Anders Hay-Schmidt) kr. 300.000.
 – Genetisk kodede nanosensorer til måling af ionkanalaktivitet (Jens C. Reklings) kr. 1.810.000.
 – Molecular contribution to the behaviour of a neuronal network (Jean Francois Perrier) kr. 1.500.000.
 – Forskning (Hans Hultborn) kr. 456.000.

Lægeforeningens Forskningsfond

– Etablering af et hjernestammellaboratorium på Panum (Jens C. Reklings) kr. 30.000.

Læge Sofus Carl Emil Friis og hustru

– Genetisk kodede manosensorer (Jens C. Reklings) kr. 100.000.
 – Forskning (Hans Hultborn) kr. 350.000.

Novo Nordisk Fonden

– Functional role of electrical synapses in neurons from an adult neural network (Jean Francois Perrier) kr. 440.300.
 – Forskning (Hans Plesner Jakobsen) kr. 300.000.

Savværksejer Jeppe Juhl og Hustru Ovita Juhls Mindelegat

– Forskning (Jens Bo Nielsen) kr. 150.000.

Scleroseforeningen

– Mekanismer for udvikling af spasticitet efter rygmarvsskader – ændring i genekspression (Hans Hultborn) kr. 100.000.

Den spinale netværksgruppe*Carlsbergfondet*

– Sympatisk input til neuroner (Rune Berg) kr. 986.400.

Afdeling for Endokrinologisk Forskning*Aase og Ejnar Danielsens Fond*

– Metabolismen af glukagon-lignende peptid-1 og Exendin-4 (Lotte Simonsen) kr. 50.000.

Beckett Fonden

– Tarmhormonet GIPs betydning i fedme og type-2 diabetes (Randi Ugleholdt) kr. 50.000.

Diabetesforeningen

- GLP-1 og amylin indflydelse på (Meena Asma) kr. 75.000.

EFSD European Foundation for the Study of Diabetes

- Forskning (Jens Juul Holst) kr. 770.000.

Fabrikant Vilhelm Pedersen og hustrus Legat

- De proglukagonderiverede peptidhormoner og GIPs virkning på tarmvækst (Jens Juul Holst) kr. 400.000.

Forskningsstyrelsen

- Molekylær dissektion af virkningsmekanismerne for de intestinale peptidhormoner (Jens Juul Holst) kr. 1.800.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme, A.P. Møller

- Forskning (Andreas Kjær) kr. 100.000.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet

- Udvikling af molekylærbiologiske analyser med henblik på biologisk behandling af kræftpatienter (Andreas Kjær) kr. 1.500.000.

Lundbeckfonden

- Forskning (Andreas Kjær) kr. 775.000.

Novo Nordisk Fonden

- Investigation of the effects of inhibition of DPP (Carolyn Deacon) kr. 192.500.
- Molekylær billeddannelse til ikke-invasiv tumorkarakteristik og skræddersyet cancerterapi (Andreas Kjær) kr. 396.000.
- Molekylær dissektion af virkningsmekanismerne for de intestinale peptidhormoner (Jens Juul Holst) kr. 300.000.

Afdeling for Nyre- og Karforskning*Fonden til Lægevidenskabens Fremme, A.P. Møller*

- Nociceptins Renale Virkningsmekanismer (Niels Hardrup) kr. 35.000.
- Forskning 060175 (Kristina Procida) kr. 25.000.
- Forskning (Lars Jørn Jensen) kr. 50.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Inter- and intracellulær signalling (Niels-Henrik Holstein-Rathlou) kr. 1.260.000.

Hjerteforeningen

- Initiering og modulering af propagerede vasomotoriske responser i arterioler fra musens cremaster-muskel (Mads Riemann) kr. 250.000.
- Forskning (Lars Jørn Jensen) kr. 150.000.

Fru Ruth König-Petersens Forskningsfond

- Forskning (Linda Magnusson) kr. 40.000.

Lundbeckfonden

- Role of the ion channels in renal resistance vessels (Max Salomonsen) kr. 1.404.000.
- Vaskulære propagerede og myogene responser i små modstandskar (Lars Jørn Jensen) kr. 490.300.

Novo Nordisk Fonden

- Propagerede vaskulære og myogene responser i små modstandskar (Lars Jørn Jensen) kr. 250.000.

Afd. for Hjerter- og Kredsløbsforskning*Carlsbergfondet*

- Regulation of the cardiac KCNQ1 (Thomas Bæk Jespersen) kr. 350.000.
- Forskning (Kristine Callø) kr. 986.400.

Forskningsstyrelsen

- Beskyttelse af hjertet mod reperfusionsskade: Farmakologisk postkonditionering med Li+, GLP og GLP-1 (Marek Treiman) kr. 121.500.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Beskyttelse af hjerteceller mod oxidativ stress (Marek Treiman) kr. 81.000.

Johann og Hanne Weimann f. Seedorfs Legat

- Forskning (Thomas Bæk Jespersen) kr. 450.000.

Lundbeckfonden

- Subcellular localization of KCNQ potassium channels in central neurons (Hanne Borger Rasmussen) kr. 969.300.

NeuroSearch A/S

- Industriprofessorat kardiovaskulær ionkanal-forskning (Morten Grønnet) kr. 4.433.000.

Novo Nordisk Fonden

- Hjertets repolariserede kaliumkanaler (Søren-Peter Olsen) kr. 168.600.

Thomas Engstrøm

- Forskning (Marek Treiman) kr. 40.000.

Afdeling for Systembiologisk forskning*AMBEHR Academy of Muscle Biology*

- Fysisk aktivitet er sundt (Pernille Nordby) kr. 300.000.
- Ph.d. Mette Skovbro: Betydningen af intramuskulært fedtindhold og fysisk aktivitet (Flemming Dela) kr. 800.000.

Diabetesforeningen

- Betydningen af intramuskulært fedtindhold og fysisk aktivitet på mitokondriefunktionen i humane muskler (Flemming Dela) kr. 40.000.
- Fedme molekylære toksicitet – et paradoks (Thorkil Ploug) kr. 45.000.
- Fysisk aktivitet er sundt (Bente Stallknecht) kr. 150.000.
- Mekanismer bag type-2 diabetes (Jørn Wulff Helge) kr. 45.000.
- Regulering af hormon-sensitiv lipase via AMPK under muskelkontraktion og adrenalin-stimulation (Morten Donsmark) kr. 44.000.

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgs Fond

- Forskning (Flemming Dela) kr. 50.000.

Forskningsstyrelsen

- Interstitial koncentration af adipokiner humant fedtvæv (Bente Stallknecht) kr. 162.000.
- Intracitale time-laps studier af GLUT4-GFP trafik i skelletmuskulaturen hos bedøvede mus (Hans P.M.M. Lauritzen) kr. 108.600.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme, A.P. Møller
– Forskning (Jørn Wulff Helge) kr. 100.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)
– Fysisk aktivitet er sundt. Effekt af vægttab eller træning per se? (Bente Stallknecht) kr. 1.080.000.

Johann og Hanne Weimann f. Seedorfs Legat
– Forskning (Hans P.M.M. Lauritzen) kr. 1.100.000.

Kulturministeriet
– Fysisk aktivitet er sundt – effekt af vægttab eller træning per se? (Pernille Nordby) kr. 1.000.000.

Novo Nordisk Fonden
– Betydningen af intramuskulært fedtindhold og fysisk aktivitet på mitokondriefunktionen (Flemming Dela) kr. 372.400.
– Fedtforbrændingskapacitet i arm- og benmuskulatur og inflammation i fedtvæv (Jørn Wulff Helge) kr. 200.000.

Cluster for Molekylær imaging

Gerda og Aage Haensch' Fond
– Forskning (Andreas Kjær) kr. 110.000.

Obesity & Diabetes Cluster

Novo Nordisk Fonden
– Støtte til ph.d.-studerende (Jens Juul Holst) kr. 300.000.

Danish Arrhythmia Research Center

DARC Danish Arrhythmia Research Centre
– Modulation af hERG-kaliumkanaler som et nyt antiryt-misk princip (Ny Søren Peter Olsen) kr. 1.800.000.

Afdeling VIII

Augustinus Fonden
– Angiogenesis – the role of growth factor-induced interactions between endothelial and mural cells (Katerina Tritsaridis Jondahl) kr. 60.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme, A.P. Møller
– Forskning (Katerina Tritsaridis Jondahl) kr. 50.000.

Lundbeckfonden
– Glutamatttransport og effekt af ammonium og frie fedtsy-
rer (Rikke Sjøgaard) kr. 480.000.

Vera og Carl Johan Michaelsen
– Samspil mellem sphingosin 1-fosfatreceptorer tyrosin
kinaer (Katerina Tritsaridis Jondahl) kr. 200.000.

Publikationer

Andersen, A.B., Law, I., Ostrowski, S.R., Lebeck, A.M.,
Hoyer-Hansen, G., Hojgaard, L., Gerstoft, J., Ullum, H.
& Kjær, A.: Self-reported fatigue common among opti-
mally treated HIV patients: No correlation with cerebral
FDG-PET scanning abnormalities. *Neuroimmunomodulation*. 13(2), s. 69-75. 2006.
Axelsen, L.N., Stahllut, M., Mohammed, S., Larsen, B.D.,

Nielsen, M.S., Holstein-Rathlou, N.H., Andersen, S.,
Jensen, O.N., Hennan, J.K. & Kjolbye, A.L.: Identifica-
tion of ischemia-regulated phosphorylation sites in con-
nexin43: A possible target for the antiarrhythmic peptide
analogue rotigaptide (ZP123). *Journal of Molecular and
Cellular Cardiology*. 40(6), s. 790-798. 2006.

Beitz, E., Wu, B.H., Holm, L.M., Schultz, J.E. & Zeuthen,
T.: Point mutations in the aromatic/arginine region in
aquaporin 1 allow passage of urea, glycerol, ammonia,
and protons. *Proceedings of the National Academy of
Sciences of the United States of America*. 103(2), s. 269-
274. 2006.

Bentzen, B.H., Schmitt, N., Calloe, K., Brown, W.D.,
Grunnet, M. & Olesen, S.P.: The acrylamide (S)-1 diffe-
rentially affects Kv7 (KCNQ) potassium channels. *Neu-
ropharmacology*. 51(6), s. 1068-1077. 2006.

Berg, R.W., Whitmer, D. & Kleinfeld, D.: Exploratory
whisking by rat is not phase locked to the hippocampal
theta rhythm. *Journal of Neuroscience*. 26(24), s. 6518-
6522. 2006.

Biering-Sorensen, F., Nielsen, J.B. & Klinge, K.: Spastici-
ty-assessment: a review. *Spinal cord : the official journal
of the International Medical Society of Paraplegia*.
44(12), s. 708-722. 2006.

Bindslev, L., Haack-Sorensen, M., Bisgaard, K., Kragh, L.,
Mortensen, S., Hesse, B., Kjær, A. & Kastrup, J.: La-
belling of human mesenchymal stem cells with indium-
111 for SPECT imaging: effect on cell proliferation and
differentiation. *European Journal of Nuclear Medicine
and Molecular Imaging*. 33(10), s. 1171-1177. 2006.

Blom, W.A.M., Luch, A., Vinoy, S., Stafleu, A., van den
Berg, R., Holst, J.J., Kok, F.J. & Hendriks, H.F.J.: Ef-
fects of gastric emptying on the postprandial ghrelin re-
sponse. *American Journal of Physiology-Endocrinology
and Metabolism*. 290(2), s. E389-E395. 2006.

Blom, W.A.M., Luch, A., Stafleu, A., Vinoy, S., Holst,
J.J., Schaafsma, G. & Hendriks, H.F.J.: Effect of a high-
protein breakfast on the postprandial ghrelin response.
American Journal of Clinical Nutrition. 83(2), s. 211-
220. 2006.

Bonde, C.T., Holstein-Rathlou, N.H. & Elberg, J.J.: Valida-
tion of a 1-mm transit time flow probe and the potential
for use in microsurgery. *Journal of Reconstructive Mi-
crosurgery*. 22(7), s. 519-524. 2006.

Bottger, P., Hede, S.E., Grunnet, M., Hoyer, B., Klaerke,
D.A. & Pedersen, L.: Characterization of transport
mechanisms and determinants critical for Na⁺-depend-
ent P_i symport of the PiT family paralogs human PiT1
and PiT2. *American Journal of Physiology-Cell Physiol-
ogy*. 291(6), s. C1377-C1387. 2006.

Bruun, J.M., Helge, J.W., Richelsen, B. & Stallknecht, B.:
Diet and exercise reduce low-grade inflammation and
macrophage infiltration in adipose tissue but not in
skeletal muscle in severely obese subjects. *American
Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*.
290(5), s. E961-E967. 2006.

Buemann, B., Astrup, A., Pedersen, O., Black, E., Holst,
C., Toubro, S., Echwald, S., Holst, J.J., Rasmussen, C. &
Sorensen, T.I.A.: Possible role of adiponectin and insulin
sensitivity in mediating the favorable effects of lower
body fat mass on blood lipids. *Journal of Clinical En-
docrinology and Metabolism*. 91(5), s. 1698-1704. 2006.

Cao, R.H., Bjorndahl, M.A., Religa, P., Clasper, S., Garvin,
S., Gaiter, D., Meister, B., Ikomi, F., Tritsaridis, K., Diss-

- ing, S., Ohhashi, T., Jackson, D.G. & Cao, Y.H.: PDGF-BB induces intratumoral lymphangiogenesis and promotes lymphatic metastasis (vol 6, pg 333, 2004). *Cancer Cell*. 9(3), s. 239. 2006.
- Casis, O., Olesen, S.P. & Sanguinetti, M.C.: Mechanism of action of a novel human ether-a-go-go-related gene channel activator. *Molecular Pharmacology*. 69(2), s. 658-665. 2006.
- Dalby-Brown, W., Hansen, H.H., Korsgaard, M.P.G., Mirza, N. & Olesen, S.P.: K(v)7 channels: Function, pharmacology and channel modulators. *Current Topics in Medicinal Chemistry*. 6(10), s. 999-1023. 2006.
- Damgaard, M., Norsk, P., Gustafsson, F., Kanters, J.K., Christensen, N.J., Bie, P., Friberg, L. & Gadsboll, N.: Hemodynamic and neuroendocrine responses to changes in sodium intake in compensated heart failure. *American Journal of Physiology-Regulatory Integrative and Comparative Physiology*. 290(5), s. R1294-R1301. 2006.
- Deacon, C.F. & Holst, J.J.: Dipeptidyl peptidase IV inhibitors: A promising new therapeutic approach for the management of type 2 diabetes. *International Journal of Biochemistry & Cell Biology*. 38(5-6), s. 831-844. 2006.
- Deacon, C.F., Plamboeck, A., Rosenkilde, M.M., de Heer, J. & Holst, J.J.: GIP-(3-42) does not antagonize insulinotropic effects of GIP at physiological concentrations. *American Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*. 291(3), s. E468-E475. 2006.
- Dela, F. & Kjaer, M.: Resistance training, insulin sensitivity and muscle function in the elderly. *Essays in biochemistry*. 42, s. 75-88. 2006.
- Diness, T.G., Hansen, R.S., Olesen, S.P. & Grunnet, M.: Frequency-dependent modulation of KCNQ1 and HERG1 potassium channels. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 343(4), s. 1224-1233. 2006.
- Ellekvist, P. & Colding, H.: Transportproteiner som drug-targets hos *Plasmodium falciparum*. Nye perspektiver i behandlingen af malaria. *Ugeskrift for læger*. 168(13), s. 1314-1317. 2006.
- Engelmann, B.E., Bindslev, N., Poulsen, S.S., Larsen, R. & Hansen, M.B.: Functional characterization of serotonin receptor subtypes in human duodenal secretion. *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology*. 98(2), s. 142-149. 2006.
- Flint, A., Moller, B.K., Raben, A., Sloth, B., Pedersen, D., Tetens, I., Holst, J.J. & Astrup, A.: Glycemic and insulinemic responses as determinants of appetite in humans. *The American journal of clinical nutrition*. 84(6), s. 1365-1373. 2006.
- Fogelholm, M., Stallknecht, B. & Van Baak, M.: ECSS position statement: Exercise and obesity. *European Journal of Sport Science*. 6(1), s. 15-24. 2006.
- Guan, X., Karpen, H.E., Stephens, J., Bukowski, J.T., Niu, S., Zhang, G., Stoll, B., Finegold, M.J., Holst, J.J., Hadsell, D.L., Nichols, B.L. & Burrin, D.G.: GLP-2 receptor localizes to enteric neurons and endocrine cells expressing vasoactive peptides and mediates increased blood flow (vol 130, pg 150, 2006). *Gastroenterology*. 130(3), s. 1019-1021. 2006.
- Guan, X.F., Karpen, H.E., Stephens, J., Bukowski, J.T., Niu, S.Y., Zhang, G.C., Stoll, B., Finegold, M.J., Holst, J.J., Hadsell, D.L., Nichols, B.L. & Burrin, D.G.: GLP-2 receptor localizes to enteric neurons and endocrine cells expressing vasoactive peptides and mediates increased blood flow. *Gastroenterology*. 130(1), s. 150-164. 2006.
- Guertin, P.A. & Hounsgaard, J.: Conditional intrinsic voltage oscillations in mature vertebrate neurons undergo specific changes in culture. *Journal of Neurophysiology*. 95(3), s. 2024-2027. 2006.
- Gunnarsson, P.T., Winzell, M.S., Deacon, C.F., Larsen, M.O., Jelic, K., Carr, R.D. & Ahren, B.: Glucose-induced incretin hormone release and inactivation are differentially modulated by oral fat and protein in mice. *Endocrinology*. 147(7), s. 3173-3180. 2006.
- Halberg, N., Henriksen, M., Soderhamn, N., Stallknecht, B. & Dela, F.: The effect of intermittent fasting on insulin sensitivity – Mechanism for exercise? *Japanese Journal of Physical Fitness and Sports Medicine*. 55(1), s. 23. 2006.
- Hallund, J., Tetens, I., Bugel, S., Tholstrup, T., Ferrari, M., Teerlink, T., Kjaer, A. & Winberg, N.: Daily consumption for six weeks of a lignan complex isolated from flaxseed does not affect endothelial function in healthy postmenopausal women. *Journal of Nutrition*. 136(9), s. 2314-2318. 2006.
- Hansen, R.S., Diness, T.G., Christ, T., Wettwer, E., Ravens, U., Olesen, S.P. & Grunnet, M.: Biophysical characterization of the new human ether-a-go-go-related gene channel opener NS3623[N-(4-bromo-2-(1H-tetrazol-5-yl)-phenyl)-N'-(3'-trifluoromethylphenyl)urea]. *Molecular Pharmacology*. 70(4), s. 1319-1329. 2006.
- Hansen, R.S., Diness, T.G., Christ, T., Demnitz, J., Ravens, U., Olesen, S.P. & Grunnet, M.: Activation of human ether-a-go-go-related gene potassium channels by the diphenylurea 1,3-bis-(2-hydroxy-5-trifluoromethylphenyl)-urea (NS1643). *Molecular Pharmacology*. 69(1), s. 266-277. 2006.
- Haugaard, S.B., Andersen, O., Pedersen, S.B., Dela, F., Deacon, C.F., Holst, J.J., Iversen, J. & Madsbad, S.: Glucose-stimulated prehepatic insulin secretion is associated with circulating alanine, triglyceride, glucagon, lactate and TNF-alpha in patients with HIV-lipodystrophy. *Hiv Medicine*. 7(3), s. 163-172. 2006.
- Haugaard, S.B., Andersen, O., Pedersen, S.B., Dela, F., Fenger, M., Richelsen, B., Madsbad, S. & Iversen, J.: Tumor necrosis factor alpha is associated with insulin-mediated suppression of free fatty acids and net lipid oxidation in HIV-infected patients with lipodystrophy. *Metabolism-Clinical and Experimental*. 55(2), s. 175-182. 2006.
- Haugan, K., Marcussen, N., Kjolbye, A.L., Nielsen, M.S., Hennan, J.K. & Petersen, J.S.: Treatment with the gap junction modifier rotigaptide (ZP123) reduces infarct size in rats with chronic myocardial infarction. *Journal of Cardiovascular Pharmacology*. 47(2), s. 236-242. 2006.
- Helge, J.W., Overgaard, K., Damsgaard, R., Sorensen, K., Andersen, J.L., Dyrskog, S.E.U., Hermansen, K., Saltin, B. & Wojtaszewski, J.F.P.: Repeated prolonged whole-body low-intensity exercise: effects on insulin sensitivity and limb muscle adaptations. *Metabolism-Clinical and Experimental*. 55(2), s. 217-223. 2006.
- Helge, J.W., Biba, T.O., Galbo, H., Gaster, M. & Donsmark, M.: Muscle triacylglycerol and hormone-sensitive lipase activity in untrained and trained human muscles. *European Journal of Applied Physiology*. 97(5), s. 566-572. 2006.
- Helge, J.W. & Dela, F.: Kan man spise sig til toprepræsentationer i sport? *Ugeskrift for læger*. 158(51), s. 4510. 2006.
- Herman, G.A., Bergman, A., Stevens, C., Kotey, P., Yi, B.M., Zhao, P., Dietrich, B., Golor, G., Schrodter, A.,

- Keymeulen, B., Lasseter, K.C., Kipnes, M.S., Snyder, K., Hilliard, D., Tanen, M., Cilissen, C., De Smet, M., Lepeleire, I., Van Dyck, K., Wang, A.Q., Zeng, W., Davies, M.J., Tanaka, W., Holst, J.J., Deacon, C.F., Gottesdiener, K.M. & Wagner, J.A.: Effect of single oral doses of sitagliptin, a dipeptidyl peptidase-4 inhibitor, on incretin and plasma glucose levels after an oral glucose tolerance test in patients with type 2 diabetes. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 91(11), s. 4612-4619. 2006.
- Hofgaard, J.P., Sigurdardottir, K.S. & Treiman, M.: Protection by 6-aminonicotinamide against oxidative stress in cardiac cells. *Pharmacological Research*. 54(4), s. 303-310. 2006.
- Hofman-Bang, J., Behr, E.R., Hedley, P., Tfelt-Hansen, J., Kanters, J.K., Haunsøe, S., KcKenna, W.J. & Christiansen, M.: High-efficiency multiplex capillary electrophoresis single strand conformation polymorphism (multi-CE-SSCP) mutation screening of SCN5A: a rapid genetic approach to cardiac arrhythmia. *Clinical Genetics*. 69(6), s. 504-511. 2006.
- Holst, J.J.: Incretin mimetics in the treatment of type 2 diabetes mellitus. i: *European Endocrine Disease 2006*, s. 17-19. Hughes, T. (red.). Touch Briefings, London 2006.
- Holst, J.J. & Deacon, C.F.: Role of GLP-1 analogues and DDP-IV inhibitors in the treatment of type 2 diabetes. *Avances en Diabetologia*. 22(2), s. 115-125. 2006.
- Holst, J.J.: Glucagon-like peptides 1 and 2, enteroglucagon, glicentin and oxyntomodulin. i: *Handbook of biologically active peptides*, s. 1057-1064. Kastin, A. (red.). Elsevier, Amsterdam 2006.
- Holst, J.J.: Glucagon-like peptide-1: From extract to agent. *The Claude Bernard Lecture, 2005*. *Diabetologia*. 49(2), s. 253-260. 2006.
- Hultborn, H.: Spinal reflexes, mechanisms and concepts: From Eccles to Lundberg and beyond. *Progress in Neurobiology*. 78(Sp. Iss. SI 3-5), s. 215-232. 2006.
- Inoue, R., Jensen, L.J., Shi, J., Morita, H., Nishida, M., Honda, A. & Ito, Y.: Transient receptor potential channels in cardiovascular function and disease. *Circulation Research*. 99(2), s. 119-131. 2006.
- Iqbal, S.I., Helge, J.W. & Heitmann, B.L.: Do energy density and dietary fiber influence subsequent 5-year weight changes in adult men and women? *Obesity*. 14(1), s. 106-114. 2006.
- Jespersen, T., Grunnet, M., Rasmussen, H.B., Jørgensen, N.B., Jensen, H.S., Angelo, K., Olesen, S.P. & Klærke, D.A.: The corticosteroid hormone induced factor: A new modulator of KCNQ1 channels? *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 341(4), s. 979-988. 2006.
- Jespersen, T., Gavillet, B., van Bemmelen, M.X., Cordonier, S., Thomas, M.A., Staub, O. & Abriel, H.: Cardiac sodium channel Na(v)1.5 interacts with and is regulated by the protein tyrosine phosphatase PTPH1. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 348(4), s. 1455-1462. 2006.
- Jørgensen, E.A., Vogelsang, T.W., Knigge, U., Watanabe, T., Warberg, J. & Kjaer, A.: Increased susceptibility to diet-induced obesity in histamine-deficient mice. *Neuroendocrinology*. 83(5-6), s. 289-294. 2006.
- Kalliokoski, K.K., Langberg, H., Ryberg, A.K., Scheede-Bergdahl, C., Doessing, S., Kjaer, A. & Boushel, R.: Nitric oxide and prostaglandins influence local skeletal muscle blood flow during exercise in humans: coupling between local substrate uptake and blood flow. *American Journal of Physiology-Regulatory Integrative and Comparative Physiology*. 291(3), s. R803-R809. 2006.
- Kanters, J.K., Graff, C., Andersen, M.P., Hardahl, T., Toft, E., Christiansen, M., Thomsen, P.E.B. & Struijk, J.J.: Long QT syndrome genotyping by electrocardiography: fact, fiction, or something in between? *Journal of Electrocardiology*. 39(Suppl. S 4), s. S119-S122. 2006.
- Kanters, J.K., Thomsen, P.E.B., Christiansen, M. & Toft, E.: Neurocardiogenic syncope in long-QT syndrome is not necessarily benign. *Clinical Research in Cardiology*. 95(6), s. 349. 2006.
- Keller, J., Holst, J.J. & Layer, P.: Inhibition of human pancreatic and biliary output but not intestinal motility by physiological intraileal lipid loads. *American Journal of Physiology-Gastrointestinal and Liver Physiology*. 290(4), s. G704-G709. 2006.
- Kjaer, A., Lebech, A.M., Gerstoft, J., Hesse, B. & Petersen, C.L.: Right ventricular volume and mass determined by one magnetic resonance imaging in HIV patients with possible right ventricular dysfunction. *Angiology*. 57(3), s. 341-346. 2006.
- Kjaer, A.: Molecular imaging of cancer using PET and SPECT. *Advances in experimental medicine and biology*. 587, s. 277-284. 2006.
- Kjaergaard, J., Petersen, C.L., Kjaer, A., Schaadt, B.K., Oh, J.K. & Hassager, C.: Evaluation of right ventricular volume and function by 2D and 3D echocardiography compared to MRI. *European journal of echocardiography : the journal of the Working Group on Echocardiography of the European Society of Cardiology*. 7(6), s. 430-438. 2006.
- Kristoffersen, U.S., Hesse, B., Rasmussen, A.K. & Kjaer, A.: Radioiodine therapy in hyperthyroid disease: poorer outcome in patients with high 24 hours radioiodine uptake. *Clinical Physiology and Functional Imaging*. 26(3), s. 167-170. 2006.
- Larroude, C.E., Jensen, B.T., Agner, E., Toft, E., Torp-Pedersen, C., Wachtell, K. & Kanters, J.K.: Beat-to-beat QT dynamics in paroxysmal atrial fibrillation. *Heart Rhythm*. 3(6), s. 660-664. 2006.
- Lauritzen, H.P.M.M., Ploug, T., Prats, C., Tavare, J.M. & Galbo, H.: Imaging of insulin signaling in skeletal muscle of living mice shows major role of T-tubules. *Diabetes*. 55(5), s. 1300-1306. 2006.
- Laursen, M. & Reklung, J.C.: The Edinger-Westphal nucleus of the juvenile rat contains transient- and repetitive-firing neurons. *Neuroscience*. 141(1), s. 191-200. 2006.
- Lenstrup, M., Kjaergaard, J., Petersen, C.L., Kjaer, A. & Hassager, C.: Evaluation of left ventricular mass measured by 3D echocardiography using magnetic resonance imaging as gold standard. *Scandinavian Journal of Clinical & Laboratory Investigation*. 66(8), s. 647-657. 2006.
- Levin, F., Edholm, T., Schmidt, P.T., Gryback, P., Jacobsson, H., Degerblad, M., Hoybye, C., Holst, J.J., Rehfeld, J.F., Hellstrom, P.M. & Naslund, E.: Ghrelin stimulates gastric emptying and hunger in normal-weight humans. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 91(9), s. 3296-3302. 2006.
- Liu, X.W., Nelson, D.W., Holst, J.J. & Ney, D.M.: Synergistic effect of supplemental enteral nutrients and exogenous glucagon-like peptide 2 on intestinal adaptation in a

- rat model of short bowel syndrome. *American Journal of Clinical Nutrition*. 84(5), s. 1142-1150. 2006.
- Lundby, A. & Olesen, S.P.: KCNE3 is an inhibitory subunit of the Kv4.3 potassium channel. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 346(3), s. 958-967. 2006.
- Meier, J.J., Nauck, M.A., Pott, A., Heinze, K., Goetze, O., Bulut, K., Schmidt, W.E., Gallwitz, B. & Holst, J.J.: Glucagon-like peptide 2 stimulates glucagon secretion, enhances lipid absorption, and inhibits gastric acid secretion in humans. *Gastroenterology*. 130(1), s. 44-54. 2006.
- Meier, J.J., Nauck, M.A., Kask, B., Holst, J.J., Deacon, C.F., Schmidt, W.E. & Gallwitz, B.: Influence of gastric inhibitory polypeptide on pentagastrin-stimulated gastric acid secretion in patients with type 2 diabetes and healthy controls. *World Journal of Gastroenterology*. 12(12), s. 1874-1880. 2006.
- Meier, J.J., Gethmann, A., Nauck, M.A., Gotze, O., Schmitz, F., Deacon, C.F., Gallwitz, B., Schmidt, W.E. & Holst, J.J.: The glucagon-like peptide-1 metabolite GLP-1(9-36) amide reduces postprandial glycemia independently of gastric emptying and insulin secretion in humans. *American Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*. 290(6), s. E1118-E1123. 2006.
- Meier, J.J., Gethmann, A., Gotze, O., Gallwitz, B., Holst, J.J., Schmidt, W.E. & Nauck, M.A.: Glucagon-like peptide 1 abolishes the postprandial rise in triglyceride concentrations and lowers levels of non-esterified fatty acids in humans. *Diabetologia*. 49(3), s. 452-458. 2006.
- Mellentin, C., Moller, M. & Jahnsen, H.: Properties of long-term synaptic plasticity and metaplasticity in organotypic slice cultures of rat hippocampus. *Experimental Brain Research*. 170(4), s. 522-531. 2006.
- Muscelli, E., Mari, A., Natali, A., Astiarraga, B.D., Camasstra, S., Frascerra, S., Holst, J.J. & Ferrannini, E.: Impact of incretin hormones on beta-cell function in subjects with normal or impaired glucose tolerance. *American Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*. 291(6), s. E1144-E1150. 2006.
- Nagell, C.F., Wettergren, A., Orskov, C. & Holst, J.J.: Inhibitory effect of GLP-1 on gastric motility persists after vagal deafferentation in pigs. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41(6), s. 667-672. 2006.
- Nelson, D.W., Liu, X.W., Holst, J.J., Raybould, H.E. & Ney, D.M.: Vagal afferents are essential for maximal resection-induced intestinal adaptive growth in orally fed rats. *American Journal of Physiology-Regulatory Integrative and Comparative Physiology*. 291(5), s. R1256-R1264. 2006.
- Nordby, P., Saltin, B. & Helge, J.W.: Whole-body fat oxidation determined by graded exercise and indirect calorimetry: a role for muscle oxidative capacity? *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 16(3), s. 209-214. 2006.
- Norsk, P., Damgaard, M., Petersen, L., Gybel, M., Pump, B., Gabrielsen, A. & Christensen, N.J.: Vasorelaxation in space. *Hypertension*. 47(1), s. 69-73. 2006.
- Olivarius, N.D., Andreasen, A.H., Vestbo, E., Holstein-Rathlou, N.H., Jorgensen, L.G.M. & Mogensen, C.E.: Urinary creatinine concentration is inversely related to glycaemic control and the presence of some diabetic complications in patients with newly diagnosed type 2 diabetes. *Journal of Diabetes and Its Complications*. 20(1), s. 45-50. 2006.
- Pearson, E.R., Flechtner, I., Njolstad, P.R., Malecki, M.T., Flanagan, S.E., Larkin, B., Ashcroft, F.M., Klimes, I., Codner, E., Iotova, V., Slingerland, A.S., Shield, J., Robert, J., Holst, J.J., Clark, P.M., Ellard, S., Sovik, O., Polak, M. & Hattersley, A.T.: Switching from insulin to oral sulfonylureas in patients with diabetes due to Kir6.2 mutations. *New England Journal of Medicine*. 355(5), s. 467-477. 2006.
- Pedersen, J.O., Zimmermann, E., Stallknecht, B.M., Bruun, J.M., Kroustrup, J.P., Larsen, J.F. & Helge, J.W.: Livsstilsintervention i behandlingen af svaer fedme. *Ugeskrift for laeger*. 168(2), s. 167-172. 2006.
- Peitersen, T., Hougaard, C., Jespersen, T., Jorgensen, N.K., Olesen, S.P. & Grunnet, M.: Subtype-specific, bi-component inhibition of SK channels by low internal pH. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 343(3), s. 943-949. 2006.
- Perez, M.A., Lundbye-Jensen, J. & Nielsen, J.B.: Changes in corticospinal drive to spinal motoneurons following visuo-motor skill learning in humans. *Journal of Physiology-London*. 573(3), s. 843-855. 2006.
- Ploug, T. & Vinten, J.: Counterpoint: Glucose phosphorylation is not a significant barrier to glucose uptake by the working muscle. *Journal of Applied Physiology*. 101(6), s. 1805-1806. 2006.
- Ploug, T. & Vinten, J.: Last Word: Point : Counterpoint author responds to commentaries on "Glucose phosphorylation is/is not a significant barrier to muscle glucose uptake by the working muscle". *Journal of Applied Physiology*. 101(6), s. 1811. 2006.
- Poulsen, A.N., Klausen, T.L., Pedersen, P.S., Willumsen, N.J. & Frederiksen, O.: Nucleotide regulation of paracellular Cl(-) permeability in natural rabbit airway epithelium. *Pflugers Archiv : European journal of physiology*. 452(2), s. 188-198. 2006.
- Prats, C., Donsmark, M., Qvortrup, K., Londos, C., Sztalryd, C., Holm, C., Galbo, H. & Ploug, T.: Decrease in intramuscular lipid droplets and translocation of HSL in response to muscle contraction and epinephrine. *Journal of Lipid Research*. 47(11), s. 2392-2399. 2006.
- Rabol, R., Boushel, R. & Dela, F.: Mitochondrial oxidative function and type 2 diabetes. *Applied physiology, nutrition, and metabolism*. 31(6), s. 675-683. 2006.
- Ralston, E., Lu, Z., Biscocho, N., Soumaka, Y., Mavroidis, M., Prats, C., Lomo, T., Capetanaki, Y. & Ploug, T.: Blood vessels and desmin control the positioning of nuclei in skeletal muscle fibers. *Journal of Cellular Physiology*. 209(3), s. 874-882. 2006.
- Rappeport, E.D., Hansen, C.P., Kjaer, A. & Knigge, U.: Multidetector computed tomography and neuroendocrine pancreaticoduodenal tumors. *Acta Radiologica*. 47(3), s. 248-256. 2006.
- Roepstorff, C., Donsmark, M., Thiele, M., Vistisen, B., Stewart, G., Vissing, K., Schjerling, P., Hardie, D.G., Galbo, H. & Kiens, B.: Sex differences in hormone-sensitive lipase expression, activity, and phosphorylation in skeletal muscle at rest and during exercise. *American Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*. 291(5), s. E1106-E1114. 2006.
- Ryskjaer, J., Deacon, C.F., Carr, R.D., Krarup, T., Madsbad, S., Holst, J. & Vilsboll, T.: Plasma dipeptidyl peptidase-IV activity in patients with type-2 diabetes mellitus correlates positively with HbA1c levels, but is not acutely affected by food intake. *European*

- Journal of Endocrinology. 155(3), s. 485-493. 2006.
- Sangild, P.T., Siggers, R.H., Schmidt, M., Elnif, J., Bjornvad, C.R., Thymann, T., Grondahl, M.L., Hansen, A.K., Jensen, S.K., Boye, M., Moelbak, L., Buddington, R.K., Westrom, B.R., Holst, J.J. & Burrin, D.G.: Diet- and colonization-dependent intestinal dysfunction predisposes to necrotizing enterocolitis in preterm pigs. *Gastroenterology*. 130(6), s. 1776-1792. 2006.
- Shamgar, L., Ma, L.J., Schmitt, N., Haitin, Y., Peretz, A., Wiener, R., Hirsch, J., Pongs, O. & Attali, B.: Calmodulin is essential for cardiac I-KS channel gating and assembly – Impaired function in long-QT mutations. *Circulation Research*. 98(8), s. 1055-1063. 2006.
- Siebrands, C.C., Binder, S., Eckhoff, U., Schmitt, N. & Friederich, P.: Long QT 1 mutation KCNQ1A344V increases local anesthetic sensitivity of the slowly activating delayed rectifier potassium current. *Anesthesiology*. 105(3), s. 511-520. 2006.
- Simonsen, L., Holst, J.J. & Deacon, C.F.: Exendin-4, but not glucagon-like peptide-1, is cleared exclusively by glomerular filtration in anaesthetised pigs. *Diabetologia*. 49(4), s. 706-712. 2006.
- Smith, M. & Perrier, J.F.: Intrinsic properties shape the firing pattern of ventral horn interneurons from the spinal cord of the adult turtle. *Journal of Neurophysiology*. 96(5), s. 2670-2677. 2006.
- Sorensen, H., Brand, C.L., Neschen, S., Holst, J.J., Fosgerau, K., Nishimura, E. & Shulman, G.I.: Immunoneutralization of endogenous glucagon reduces hepatic glucose output and improves long-term glycemic control in diabetic ob/ob mice. *Diabetes*. 55(10), s. 2843-2848. 2006.
- Stisen, A.B., Stougaard, O., Langfort, J., Helge, J.W., Sahlin, K. & Madsen, K.: Maximal fat oxidation rates in endurance trained and untrained women. *European Journal of Applied Physiology*. 98(5), s. 497-506. 2006.
- Stoll, B., Price, P.T., Reeds, P.J., Chang, X., Henry, J.F., van Goudoever, J.B., Holst, J.J. & Burrin, D.G.: Feeding an elemental diet vs a milk-based formula does not decrease intestinal mucosal growth in infant pigs. *JPEN Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*. 30(1), s. 32-39. 2006.
- Struijk, J.J., Kanters, J.K., Andersen, M.P., Hardahl, T., Graff, C., Christiansen, M. & Toft, E.: Classification of the long-QT syndrome based on discriminant analysis of T-wave morphology. *Medical & Biological Engineering & Computing*. 44(7), s. 543-549. 2006.
- Thorburn, M.S., Vistisen, B., Thorp, R.M., Rockell, M.J., Jeukendrup, A.E., Xu, X.B. & Rowlands, D.S.: Attenuated gastric distress but no benefit to performance with adaptation to octanoate-rich esterified oils in well-trained male cyclists. *Journal of Applied Physiology*. 101(6), s. 1733-1743. 2006.
- Trautner, S., Amtorp, O., Boesgaard, S., Andersen, C.B., Galbo, H., Haunsoe, S. & Sheykhzade, M.: Ca²⁺ sensitization of force production by noradrenaline in femoral conductance and resistance arteries from rats with postinfarction congestive heart failure. *Vascular Pharmacology*. 44(3), s. 156-165. 2006.
- Trautner, S., Amtorp, O., Boesgaard, S., Andersen, C.B., Galbo, H., Haunsoe, S. & Sheykhzade, M.: Noradrenaline-induced increases in calcium and tension in skeletal muscle conductance and resistance arteries from rats with post-infarction heart failure. *European Journal of Pharmacology*. 537(1-3), s. 143-154. 2006.
- Ugleholdt, R., Poulsen, M.L.H., Holst, P.J., Irminger, J.C., Orskov, C., Pedersen, J., Rosenkilde, M.M., Zhu, X.R., Steiner, D.F. & Holst, J.J.: Prohormone convertase 1/3 is essential for processing of the glucose-dependent insulinotropic polypeptide precursor. *Journal of Biological Chemistry*. 281(16), s. 11050-11057. 2006.
- Vistisen, B., Mu, H. & Hoy, C.E.: Lymphatic recovery of exogenous oleic acid in rats on long chain or specific structured triacylglycerol diets. *Lipids*. 41(9), s. 827-834. 2006.
- Vistisen, B., Mu, H. & Hoy, C.E.: The recovery of C-13-labeled oleic acid in rat lymph after administration of long chain triacylglycerols or specific structured triacylglycerols. *European Journal of Nutrition*. 45(6), s. 363-368. 2006.
- Vogelsang, T.W., Yoshiga, C.C., Hojgaard, M., Kjaer, A., Warberg, J., Secher, N.H. & Volianitis, S.: The plasma atrial natriuretic peptide response to arm and leg exercise in humans: effect of posture. *Experimental Physiology*. 91(4), s. 765-771. 2006.
- Wachters-Hagedoorn, R.E., Priebe, M.G., Heimweg, J.A.J., Heiner, A.M., Englyst, K.N., Holst, J.J., Stellaard, F. & Vonk, R.J.: The rate of intestinal glucose absorption is correlated with plasma glucose-dependent insulinotropic polypeptide concentrations in healthy men. *Journal of Nutrition*. 136(6), s. 1511-1516. 2006.
- Walz, H.A., Harndahl, L., Wierup, N., Zmuda-Trzebiewska, E., Svennelid, F., Manganiello, V.C., Ploug, T., Sundler, F., Degerman, E., Ahren, B. & Holst, L.S.: Early and rapid development of insulin resistance, islet dysfunction and glucose intolerance after high-fat feeding in mice overexpressing phosphodiesterase 3B. *Journal of Endocrinology*. 189(3), s. 629-641. 2006.
- Weickert, M.O., Spranger, J., Holst, J.J., Otto, B., Koebnick, C., Moehlig, M. & Pfeiffer, A.F.H.: Wheat-fibre-induced changes of postprandial peptide YY and ghrelin responses are not associated with acute alterations of satiety. *British Journal of Nutrition*. 96(5), s. 795-798. 2006.
- Zander, M., Madsbad, S., Deacon, C.F. & Holst, J.J.: The metabolite generated by dipeptidyl-peptidase 4 metabolism of glucagon-like peptide-1 has no influence on plasma glucose levels in patients with type 2 diabetes. *Diabetologia*. 49(2), s. 369-374. 2006.
- Zeuthen, T., Belhage, B. & Zeuthen, E.: Water transport by Na⁺-coupled cotransporters of glucose (SGLT1) and of iodide (NIS). The dependence of substrate size studied at high resolution. *Journal of Physiology-London*. 570(3), s. 485-499. 2006.
- Zeuthen, T., Wu, B.H., Pavlovic-Djuranovic, S., Holm, L.M., Uzcategui, N.L., Duszenko, M., Kun, J.F.J., Schultz, J.E. & Beitz, E.: Ammonia permeability of the aquaglyceroporins from *Plasmodium falciparum*, *Toxoplasma gondii* and *Trypanosoma brucei*. *Molecular Microbiology*. 61(6), s. 1598-1608. 2006.
- Zhang, M.L. & Alloway, K.D.: Intercolumnar synchronization of neuronal activity in rat barrel cortex during patterned airjet stimulation: a laminar analysis. *Experimental Brain Research*. 169(3), s. 311-325. 2006.
- Zhang, M.L., Sukiasyan, N., Moller, M., Bezprozvanny, I., Zhang, H., Wienecke, J. & Hultborn, H.: Localization of L-type calcium channel Ca_v1.3 in cat lumbar spinal cord – with emphasis on motoneurons. *Neuroscience Letters*. 407(1), s. 42-47. 2006.

Medicinsk Biokemi og Genetik

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor Niels Grunnet.

Institutbestyrelsen består af: Lektor Niels Grunnet, lektor Zeynep Tümer, professor Peter E. Nielsen, lektor Peter Thams, lektor Jesper Troelsen, laboratorietekniker Elsebeth Lund Christensen og ingeniørassistent Torben Duun.

Adresse

Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 71 16
imbg@imbg.ku.dk
www.imbg.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik blev oprettet den 1.1.1993 og nedlægges pr. 31.12.2006 i forbindelse med etablering af ny institutstruktur på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Medarbejderne tilknyttes Biomedicinsk Institut eller Institut for Cellulær og Molekylær Medicin.

Personaleforhold

Kirsten Fenger: Fratrådt som lektor pr. 1.2.2006.

Charlotte Vogel: Ansat som lektor pr. 1.9.2006. Til stillingen var 17 ansøgere, heraf 8 kvinder. 16 ansøgere blev bedømt kvalificeret til stillingen.

Anne Nørremølle: Ansat som lektor pr. 1.7.2006. Til stillingen var 9 ansøgere, heraf 5 kvinder. 8 ansøgere blev bedømt kvalificeret til stillingen.

Jens Høiriis Nielsen: Ansat som professor pr. 1.5.2006. Til stillingen var 1 ansøger.

Peter Schjerling: Ansat som lektor pr. 1.1.2006. Til stillingen var 3 ansøgere, heraf 1 kvinde. 2 ansøgere blev bedømt kvalificeret til stillingen.

Forskningsvirksomhed

Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik udfører biomedicinsk grundforskning. Langt den overvejende del af forskningen har som udgangspunkt medicinsk relevante problemstillinger eller er direkte rettet mod opklaring eller behandling af sygdomme.

Hovedforskningsområder

Instituttets forskning foregår inden for hovedområderne: *Genforskning*, der omfatter forskning i specifikke geners dna sekvens, struktur og ekspresion, herunder funktionel genomforskning, forskning i nukleinsyrers struktur, funktion og organisering samt forskning i genetiske sygdomme og i genetisk terapi. *Celle- og organforskning*, der omfatter forskning i signaltransduktion, transport af proteiner i cellen og over biologiske membraner, specifikke proteins

struktur og rolle i udvikling af sygdomme, regulatoriske mekanismer i cellers og organers stofskifte, isolering og differentiering af stamceller samt terapeutiske muligheder af stamceller.

Instituttet huser NMR-centret (et undervisningsministerielt instrumentcenter tilknyttet forskningsfeltet stofskifte-regulation), grundforskningscenteret Wilhelm Johannsen Center for Funktionel Genomforskning samt Klinik for Medicinsk Genetik, der drives som indtægtsdækket virksomhed og er tilknyttet instituttets genomforskning.

1. Arvelige neurodegenerative sygdomme

Specielt undersøges polyQ-sygdommene (Huntington's disease (HD), spinocerebellar ataxi, Kennedy's sygdom, hereditær spastisk paraplegi (HSP), dystoni og Alzheimers sygdom samt Fabry's sygdom.

1.1. Mutationsanalyser og genidentifikation

Med henblik på udredning af sammenhænge mellem genotype og fænotype og mulige fælles molekylærbioologiske mekanismer ved de nævnte neurodegenerative sygdomme foretages mutationsanalyser i kendte gener for disse sygdomme. I familier, hvor den neurodegenerative sygdom ikke skyldes mutation i et kendt gen, søges genet identificeret.

1.2. Molekylær neuropatologi

Som led i afklaring af den molekylære patogenese undersøges hvilke forandringer, ekspresion af mutante proteiner medfører i cellemodeller. Til dette formål er generne for HD, HSP og Alzheimers sygdom klonet i ekspresionsvektorer og udvalgte mutationer indført i generne ved mutagenese. Efter transfektion af humane cellemodeller studeres bl.a. proteinlokalisering, aggregatdannelse og ændringer i det endosomale "compartment".

1.3. Non-neuronale forandringer ved Huntington's disease

Vi har påvist glukoseintolerance i mus, som er transgene for den humane mutation i HD-genet. Disse resultater følger op af en undersøgelse af, om HD-genbærere og patienter har en øget risiko for at udvikle diabetes. Flere undersøgelser, inklusive iagttagelser af et betydeligt vægttab hos HD-patienter, tyder på, at såvel glukose som fedtstofskiftet er involveret i patogenesen. Med anvendelse af primære fibroblastcellelinjer fra HD-patienter undersøges ekspresionen af en række gener efter stimulering med faktorer, der er involverede i fedtmetabolismen.

1.4. Modulering af genekspresion in vitro og in vivo

Forskellige projekter har til formål at inducere ændringer i ekspresionsniveauet af HD-genet i cellemodeller og undersøge effekten heraf på cellemorfologi og -overlevelse. Teknikkerne tænkes efterfølgende anvendt på transgene dyr. Et fragment af HD-genet indeholdende den sygdomsfremkaldende mutation kloneres i en lentivirusvektor og anvendes til transgen ekspresion af HD-mutationen i celler. Der arbejdes med nedregulering af ekspresionen af HD-genet ved hjælp af antisense Locked Nucleic Acid-molekyler, antisense-RNA udtrykt fra lentivirus samt med siRNA-teknikker. Endelig undersøges effekten af polymorfier i HD-genets promotor samt om alternativ translationsinitiering i HD mRNA bidrager til patogenesen (L. Hasholt, A. Nørremølle).

2. Cellulær migration

2.1. Kontaktaktiveringssystemet

Subendothellaget danner en platform, hvorpå pro-koagulant og pro-inflammatoriske reaktioner iværksættes. Disse reaktioner kan bl.a. formidles ved aktivering af faktor XII (FXII) i kontaktaktiveringssystemet. De pro-koagulante reaktioner involverer FXII-aktivering af faktor XI, mens de pro-inflammatoriske reaktioner involverer aktivering af prekallikrein og følgende udspaltning af bradykinin fra HK. Vi har vist, at HK og aktiveret FXII, men ikke kallikreinkløvet HK og ikke FXII-zymogenet, binder til proteiner i subendothellaget og har identificeret henholdsvis fibronectin og laminin som målet for bindingen. Videre undersøgelser skal vise betydningen af disse for cellulær adhæsion og stabilisering af thrombeaggregater, idet FXII-mangel beskytter mod iskæmiske følgevirkninger af patologisk thrombose (Inger Schousboe).

3. Diabetesforskning

Der fokuseres på de regulatoriske mekanismer i β -cellerne under normale og patologiske tilstande for at opnå en øget forståelse af patogenesen og behandlingen af type-1- og type-2-diabetes. Der forskes i molekylære mekanismer involverede i stimulus-sekretionskobling, proliferation og apoptose af β -celler samt udvikling og regeneration af endokrin pankreas og tarm fra stamceller og regulering af differentiering af stamceller til henholdsvis brune og hvide fedtceller (se også stamcellebiologi).

3.1. Betydningen af GLP-1 og AKAPs for vækst, overlevelse og funktion af β -celler

Ud over den velkendte potenserende effekt af tarmhormonerne GLP-1 og GIP på den glukose-inducerede insulinsekretion har nyere studier vist, at GLP-1 også stimulerer insulin-gen-ekspression, β -celle-differentiering, proliferation og virker antiapoptotisk i β -celler. Da den subcellulære lokalisering af PKA bestemmes af A-kinase-anchoring-proteins (AKAP7s), undersøges ekspresionen af AKAP7s i β -celler. Det blev fundet, at AKAP7 er udtrykt specifikt i β -celler og opreguleres af glukose og GH, men nedreguleres af palmitat, hvilket tyder på en regulatorisk rolle af AKAP7 for β -cellens respons til GLP-1, som kan have betydning for udviklingen af type-2-diabetes. Effekten af specifik nedregulering af AKAP7 ved hjælp af siRNA undersøges.

3.2. Betydningen af GH, STAT og albumin for vækst, overlevelse og funktion af β -celler

Betydning af STAT5 er undersøgt i Langerhanske øer fra transgene mus med øget eller nedsat STAT5-aktivitet i β -cellerne. *In vivo* fører nedsat STAT5-aktivitet til nedsat glukosetolerance i mus på fedtrig diæt samt beskyttelse mod den diabetogene effekt af streptozotocin. Dannelsen af reaktive oxygenspecies (ROS) anses som en mulig medvirkende årsag til β -celle-dysfunktion og død i type-1- og type 2-diabetes. Det er påvist, at serum albumin kan forhindre β -celle-dysfunktion i museøer udsat for den proapoptotiske ROS-danner calphostin C og det proapoptotiske ROS H_2O_2 . Denne beskyttende virkning af albumin ophæves efter blokering af serum albumins frie thiolgruppe på Cys³⁴ med stoffet N-ethylmaleimid. Det konkluderes, at albumin som antioxidant er en vigtig overlevelsesfaktor for β -celler af mulig betydning *in vivo* og *in vitro*. Den hæv-

mende effekt af uncoupling-protein-2 (UCP2) på insulinsekretionen undersøges ved at måle ekspresionen af UCP2 og dets effekt på mitokondriefunktionen i β -cellelinier *in vitro*. Interessant nok fandtes UCP2 at blive opreguleret af GH, hvilket kan tænkes at bidrage til den beskyttende effekt. Da β -cellemassen øges under graviditeten, undersøges om serum fra gravide kvinder har en stimulerende effekt på β -celleproliferationen. Gen-eksppressionsprofiler af humane øer dyrket i serum fra gravide er udført og er under bioinformatisk analyse. Baseret på identifikationen af TFF3 (trefoil factor 3) i β -celler og GH-stimuleret ekspresion i rotter undersøges effekten ved hjælp af siRNA-teknologi. Der er påbegyndt studier af mulig betydning af mikroRNA for regulationen af den GH-inducerede β -celleproliferation.

3.3. Føtal programmering af pankreas og andre væv

Da ernæringen under graviditeten har vist sig at påvirke risikoen for udvikling af type-2-diabetes hos afkommet, er det planlagt at etablere en rottemodel, hvor den gravide rotte fodres med lavproteindiæt efterfulgt af kunstig ernæring af afkommet efter fødslen med kulhydrat- eller fedtrig diæt. Gen-ekspresionen og den metaboliske funktion vil blive undersøgt i pankreas, lever, fedt og muskel (J.H. Nielsen, P. Thams, M. Jackerott).

4. Funktionel genomforskning

Wilhelm Johannsen Center for Funktionel Genomforskning er etableret i 2002 via bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond. Formålet er at identificere nye sygdomsgener og genetiske mekanismer, og udgangspunktet er sjældne kromosom-rearrangementer, f.eks. translokationer. De involverede kromosombrud, der ødelægger specifikke sygdomsgener, kan benyttes til at påvise hvilket gen, der er involveret på molekylært plan. Centeret koordinerer det globale Mendelian Cytogenetics Network med mere end 300 deltagende genetiske laboratorier. Vi har udviklet en online database (MCNdb), hvortil der rapporteres data om personer med kromosomdefekter, hvor der samtidig forekommer sygdom.

Der kortlægges bl.a. specifikke kromosombrud associeret med autisme, mental retardering, epilepsi, læbe-gumme-ganespalte samt en række andre sygdomme. En hypotetisk forekommende pericentrisk inversion på kromosom 10 (inv(10)) er blevet molekylært karakteriseret. Alle analyserede inv(10) fra Danmark, Sverige, England og Tyskland er identiske, hvilket peger på, at inv(10) stammer fra en fælles forfader.

4.1. Mendelian Cytogenetics ved sent indsættende sygdomme

Ca. 1 ud af 1.000 i befolkningen er bærer af en balanceret translokation, og de fleste regnes for at være raske. Men det vides ikke, om de associerede kromosombrud øger risikoen for udvikling af sent indsættende sygdomme. Ved en systematisk spørgeskemaundersøgelse af over 700 danske bærere af balancerede kromosomfejl har vi fundet evidens for, at nogle af disse kromosombrud kunne øge risikoen for udvikling af almindelige, sent indsættende sygdomme. Nye kandidatgener for inflammatorisk tarmsygdom og for hjertesygdomme. Kortlægningen af kromosombrud associeret med myokardie-infarkt fortsætter, hvor de kortlagte brudpunkter vil danne grundlag for SNP-associationsstudier i samarbejde med RIKEN SNP Research Center, Tokyo. Ved

samkørsel af Cytogenetisk Centralregister med Cancerregistret har vi påvist, at medfødte kromosomdefekter generelt ikke øger risikoen for at udvikle kræft. Men enkelte kromosombrud hos familier med ophobning af cancer kan identificere nye cancergener, bl.a. et nyt gen for arvelig coloncancer.

4.2. Funktionelle analyser af ikke-kodende, konserverede dna-elementer i genomet

Tilstedeværelsen af sekvenserede genomer fra multiple organismer har gjort det muligt at identificere de sekvenser, der er forblevet uforandrede gennem hundreder af millioner års evolution. Det formodes, at denne evolutionære konservering afspejler en negativ selektion pga. en bagvedliggende biologisk funktion. Antallet af gener i vertebrate-, insekt- og orme-genomer har vist sig at være forbausende ens. Det er derfor ikke overraskende, at de proteinkodende dele af genomet (~exons) er relativt uforandrede fra art til art. Men exons udgør kun ~1.5 % af genomet hos pattedyr, og mindst 5 % af pattedyrs genomer viser tegn på at være under negativ selektion. Titusindvis af ikke-kodende, højt konserverede dna-elementer (conserved non-genic elements=CNE) danner således regulatoriske landskaber omkring hundredevis af nøglegener, der styrer den embryonale udvikling. Vi har fundet en række kromosombrud i disse regulatoriske landskaber, der alle resulterer i dysregulation af det lokale embryonale gen, der kan være beliggende over 1 million baser væk. Vi vil benytte de fundne kromosombrud til at afdække den molekylære basis for disse "long range position effects".

4.3. MicroRNA's rolle ved sygdom

En specifik undergruppe af ikke-kodende RNA-gener er microRNA (miRNA)-gener, der koder for en ny klasse af små RNA-molekyler, der regulerer aktiviteten af andre gener ved repression af translation eller mRNA-nedbrydning. Hvert miRNA kan have flere hundrede specifikke targets, der kan forudsiges ud fra sekvenshomologi. Et kendskab til, hvor i kroppen det enkelte miRNA-gen er aktivt, vil derfor kunne knytte disse nye regulatoriske netværk til medfødte og erhvervede genetiske sygdomme. Der er udviklet metoder til visualisering af miRNA-ekspression, både globalt vha. af et miRNA-array der indeholder alle murine og humane annoterede miRNA-gener, samt spatialt vha. *in situ* hybridisering. Disse metoder benyttes til at konstruere det første atlas over miRNA-ekspressionen i den murine hjerne samt til analyse af specifikke miRNA-geners rolle ved sygdom.

4.4. Udnyttelse af patient- og familiematerialer

Omfattende familiemateriale/data fra 1940-1958 er tilgængelig på instituttet, hvilket giver store muligheder for at kunne anvende moderne molekylærgenetiske teknikker til at karakterisere de bagvedliggende mutationer. Materialet benyttes bl.a. til en landsdækkende undersøgelse af genetiske årsager til ekstremtetsmisdannelse (N. Tommerup, Z. Tümer, L.A. Larsen, K. Kjær).

5. Genekspression

5.1. Genetisk medicin

Genetisk medicin defineres her som terapeutiske principper, der har udgangspunkt i genetisk information, og som primært har det genetiske materiale (dna/RNA) som tera-

peutisk target. "Gene Targeting" (som inkluderer genterapi, genetisk vaccination, antisense, ribozym og RNA-interferens samt "gene repair") udnytter viden opnået ved genom-sekventerings- og "functional genomics"-analyse til opdagelse og udvikling af "intelligente", informationsbaserede lægemidler. Inden for dette område fokuseres især på "gene targeting" og "gene repair" ved brug af PNA (peptid de nucleic acid)-teknologi.

5.2. PNA antisense targeting af oncogenerne *mdm2* og *Her2*

Ekspressionen af oncogenet *mdm2* er forøget i en lang række kræftceller og medfører et fald i niveauet af p53-tumorsuppressor, hvorved kræftcellerne får nedsat følsomhed for anticancercytostatika og induktion af apoptose generelt. Stoffer inkl. antisense-PNA, som specifikt hæmmer ekspressionen af *mdm2*, vil derfor potentielt kunne udvikles til anticancerlægemidler. Overekspression af *Her2* er meget hyppigt observeret i tilknytning til ondartet brystkræft og korrelerer med dårlig prognose. Et *Her2*-specifikt antistof (Herceptin®) har vist god effektivitet i klinisk behandling af netop denne type brystkræft. I dette projekt undersøger vi mulighederne for at nedregulere *Her2*-ekspressionen i humane kræftceller i kultur.

5.3. Peptid-medieret cellulært delivery

Ved at anvende PNA-antisenseaktivering (ved splejningskorrektion) af et luciferasegen i HeLa-celler som modelsystem studerer vi cellulært optag af "cell penetrating peptides" (CPP). Generelt optages CPP'er via endocytose og ender derfor i et lysosomalt kompartment og ikke i cytoplasma eller i nukleus, hvor "lasten" (f.eks. PNA) skulle udøve sin funktion. Effekten af sådanne CPP'er kan forøges dramatisk med stoffer (såsom chloroquin, Ca²⁺, photosensitizer), som inducerer endosomalt escape. Endvidere udvikles nye forbedrede peptid-derivater til delivery *in vitro* og *in vivo*.

5.4. Struktur og funktion af RNA

Cellens RNA-molekyler er i disse år i fokus i den molekylærbioologiske forskning. En stor del af cellens mangfoldighed skyldes variationer i forarbejdningen af de RNA-molekyler og i forekomsten af små regulatoriske RNA-molekyler. Vi studerer især RNA-molekyler, som har enzymaktivitet (ribozymer), som tillader studier af RNA-struktur/funktionsammenhænge. Vi har opdaget et nyt ribozym, som laver en ny form for beskyttende "cap" i messenger-RNA. Ribozymets aktivitet minder om en generel proces i forarbejdningen af genetisk information og kan måske belyse, hvordan den specielle genstruktur, der kendes fra fx mennesket, er opstået. I et andet projekt studerer vi ikke-kodende små RNA-molekyler (ncRNA). Der arbejdes både bioinformatisk og eksperimentelt med at kortlægge den genomiske kompleksitet af sådanne RNA'er.

5.6. Kromatinets organisation i cellekernen

Dna er organiseret i nukleosomer ved gentagne svingninger omkring proteinpartikler og danner derved et nukleosomalt filament, der skifter retning for hver 160 – 240 basepar. Nukleosomernes lokalisering i forhold til dna-sekvensen såvel som filamentets rumlige organisation er ofte en kritisk faktor i genregulation. Vi har udarbejdet modeller, der viser, hvorledes filamentets variable geometriske egenskaber kan føre til en hidtil ukendt formrigdom og få det til at

ekspandere, komprimere og danne dobbeltfibre. Ud fra fortolkninger af elektronmikroskopiske billeder i tre dimensioner er der udviklet modeller, der bl.a. kan forklare den såkaldte supranukleosomale kromatinstruktur, som vi nu forsøger at finde veje til at bekræfte eksperimentelt.

5.7. Struktur og funktion af protein og dna

Ved brug af naturlige og modificerede dna-sekvenser studeres strukturen af protein-dna-komplekser i transskriptionsregulering. Projekterne inkluderer *in vitro*-seleksion af nye protein-bindingssteder samt deltaljerede studier af protein og dna-strukturer ved brug af footprinting teknikker.

5.8 Genetisk betingede proteinfoldningsdefekter

Fejl i proteiners foldning kan skyldes genmutationer, og proteinfoldningsdefekter kan drastisk ændre cellens fysiologi. Proteinfoldningsdefekter er associeret til mere end 25 alvorlige humane sygdomme, inklusiv Alzheimers- og Parkinsons- samt den smitsomme Creutzfeldt-Jakobs sygdom. Et generelt fænomen ved mange af disse sygdomme er forekomsten af aggregater af protein eller peptider deponeret i det syge væv. Vi forsøger at identificere cellulære interaktionspartnere til et kendt amyloidpeptid samt at udvikle syntetiske molekyler, der hæmmer aggregeringen. Desuden er vi interesseret i at forstå sammenhængen mellem fejlagtig tRNA editering og globale cellulære proteinfoldningsdefekter (P.E. Nielsen, T. Bentin, H. Nielsen, M. Engelhardt, N.E. Møllegaard).

6. Genetik vedrørende de almindelige folkesygdomme

Den Københavnske familiebank udgør ca. 1.000 normalfamilier med mindst fire børn. Banken består af nedfrosne celler, som direkte kan analyseres for proteiner, dna og mRNA. Et tæt net af markører til opdagelse af hyppige egenskaber med multifaktoriel arvegang er etableret. Der søges efter nye gener, der er ansvarlige for forskellige vandladningsproblemer, Diabetes type II, herunder fedme-gener, allergi, syns- og høretab, pigmentering, fod- og hånddeformiteter, manglende tænder, dyslexi og regulering af cellevækst i hovedbunden. Screening for mutationen af den hyppige sygdom cholestase og propionicacidemia i den grønlandske befolkning og anlægssbæredygtighed er taget i brug.

6.1. Arvelige kræftsygdomme

Arvelig bryst- og ovariecancer samt arvelig kolorektalcancer er de hyppigste kræftsygdomme med arvelig disposition. Skønsmæssigt skyldes 2-5 % en monogen arvelig disposition, mens en langt større andel skyldes et samspil af genetiske faktorer. I ca. 30 % af familierne med tilsyneladende monogen arvelig disposition kendes det involverede gen, og mutationer er beskrevet. I internationalt samarbejde søges ved koblingsanalyser og mutationscreeninger efter nye gener, fæno-genotypekorrelationer undersøges i familier med kendte mutationer (M.L. Bisgaard, H. Eiberg, K. Kjær).

7. Molekylær epithelcellebiologi

Center for Molekylær Epithelcellebiologi (CMEC) blev dannet i 2001 og består af forskere fra afdeling C, IMBG, som kompletterer hinanden ved en række biokemiske, molekylær- og cellebiologiske metoder. Medlemmerne af CMEC har lang erfaring med specielt tyndtarmsepithelets

biologi. CMEC's medlemmer har især studeret struktur, funktion og ekspresion af peptidaser og glykosidaser. Følgende projekter udføres i CMEC.

7.1. Gen-regulering i tarmen

Differentiering af celler er en af de grundlæggende processer i dannelsen og funktionen af en organisme. Vha. bioinformatiske og kromatinimmunopræcipitationsteknikker har vi undersøgt betydning af gen-regulerende proteiner (transkriptionsfaktorer) for differentiering af tarmepithelceller. Ca. 22.000 geners promoter-regioner er blevet undersøgt for binding af HNF4 α og Cdx-2, og vi har fundet, at især HNF4 α er en nøglefaktor i opreguleringen af gener, der er aktive i differentierede tarmceller.

7.2. Transskriptionsfaktornetværk i den molekulære gastroenterologi

Arbejdet med kortlægning af genregulatoriske netværk langs tyndtarmens krypt-villus-akse er nu publiceret sammen med en offentlig tilgængelig database med webaseret søgefunktion (<http://gastro.imbg.ku.dk/mousecv>). Med multivariat modellering var det endvidere muligt at opstille en model, som kombinerede transskriptom og metabolom data. I denne sammenhæng har vi også udviklet en bioinformatisk procedure, hvorved information om genfunktion og promoterstruktur kan sammenkædes med multivariat analyse af transskriptomdata. Dette princip gør det muligt at tilknytte en funktionel fortolkning til genekspressionsændringer. Dette er anvendt i samarbejdsprojekter vedrørende inflammatorisk tarmsygdom, allergisk kontakteksem og eksperimentel colitis hos mus.

7.3. Cøliaki

Flere gliadinpeptider er gode substrater for enzymet vævs-transglutaminase (TG2), der antages at spille en rolle ved de sygdomsfremkaldende processer i tyndtarmen hos cøliaki-patienter. Enzymets betydning for krydsbinding og deamidering og dets isopeptidase aktivitet er fortsat blevet undersøgt. På humane tyndtarmsbiopsier er vist, at gliadin binding til mucosa colokaliserer med flere ECM-proteiner, og at sygdomsfremkaldende gliadinpeptider kan deamideres *in situ* i extracellulær matrix. Biokemiske modelforsøg peger på, at gliadin-peptider foruden til TG2 også bindes til fibronectin og collagen IV. Forskellige antistoffer overfor gliadin er undersøgt, og en immunologisk metode til undersøgelse af forekomst af gliadinpeptider i serum er etableret.

7.4. Malign transformation af epithelceller

Proteaserne matriptase og prostasin der reguleres af inhibitorerne HAI-1 og serpine 2, er involveret i malign transformation. Disse proteiner udgør første led i en kaskade af enzymer, der aktiverer eller inhiberer hinanden. Vi har kortlagt ekspresionen af matriptase, prostasin, HAI-1 og serpine 2-mRNA i normal tarm og under udviklingen af colorectalcancer. Transglutaminase K deltager muligvis i samme kaskade. Vi har også kortlagt mRNA-ekspresionen af transglutaminase K og transglutaminase 2 under udviklingen af colorectalcancer. Endvidere har vi kortlagt den intracellulære transport af HAI-1 i MDCK, celler ved hjælp af biokemiske teknikker.

7.5. Syntese af antistoffer i tyndtarmen

Arbejdet med at karakterisere anti-glycosyl antistoffer i tyndtarmen er fortsat. Det er vist, at anti-glycosyl IgA, IgG

og IgM alle syntetiseres lokalt i tyndtarmens mucosa. Via basolateral optagelse i enterocytten og efterfølgende transcytose deponeres de i børstesømmembranen. Protein G kunne ikke optages fra børstesømmembranen, tydende på at IgG ikke internaliseres fra den lumenale plasmamembran.

7.6. *Intelectin, et nyt lipid-raft-associeret protein i enterocytens børstesømmembran*

Intelectin er et galactosyl-specifikt lektin, som udtrykkes i tyndtarmens Paneth- og gobletceller og er identisk med tarmens lactoferrinreceptor. Proteinet er vist at være lokaliseret i enterocytens børstesømmembran, hvor det kan isoleres fra "superraft"-fraktionen som tegn på, at det er stærkt associeret med lipid raft-mikrodomæner. Denne strategiske lokalisation indikerer, at intelectin, ligesom galectin 4, ved at krydsbinde glycolipider og glycoproteiner, er med til at stabilisere og organisere membranen og beskytte den mod proteolytisk/lipolytisk tab af fordøjelsesenzymer (G. Hansen, E.M. Danielsen, J. Olsen, J.T. Troelsen, Hans Sjöström, L.K. Vogel).

8. Stamcellebiologi

Voksne stamcellers biologi.

8.1. Tarm

Under regeneration af tarmen i Metrotrexat (MTX)-behandlede rotter er karakteriseringen af Nucleostemin-udtryk blevet fortsat. Endvidere er vi ved at karakterisere udtrykket af GLP-2-receptoren i tarm fra MTX-behandlede overfor normale rotter.

8.2. Lever

Ekspressionsprofilering under stamcellemedieret regeneration af leverskader vha. screening af ekspressionsbiblioteker og dna-microarray-teknik har ført til identifikation af mange nye signalveje, som kan styre aktiveringen af celler i leverens egen stamcelleniche. Vi har nu igangsat undersøgelser af signalvejenes ekspresion under udviklingen af den menneskelige lever og forskellige leversygdomme. Endelig er vi ved at definere T-cellers rolle i dannelse af det regenerative molekylære mikromiljø nødvendigt for stamcellemedieret leverregeneration ved undersøgelser i rotter, som mangler en thymus.

8.3. Pankreas

Omkring fødselstidspunktet sker der en markant øgning i antallet af beta-celler i rottens pankreas. For at identificere faktorer, der er involverede i denne proces, er der udført globale genekspressionsanalyser på rottepankreas udtaget to dage før og efter fødslen samt på fødselstidspunktet. Genekspressionsmønstret er ved at blive analyseret. Desuden er ekspresionen af visse transskriptionsfaktorer, hormoner og proteiner, der vides at have betydning for den embryonale udvikling af pankreas, blevet undersøgt i føtal pankreasvæv fra rotte efter dyrkning i 0-5 dage ved hjælp af real-time RT-PCR. Projektet er en del af et EU-støttet projekt.

8.4. Fedtvæv

Der findes to typer fedt hos pattedyr, hvidt og brunt. På trods af brunt og hvidt fedts forskellige funktioner ved man kun ganske lidt om faktorer, der fremmer de karakteristiske træk ved de to typer fedtceller. Ud fra dna-microarray-ana-

lyser af differentierende hvide og brune fedtceller har vi identificeret en række faktorer, der modulerer deres differentielle udvikling. Eksempler er østrogen-relaterede receptorer (ERR) samt Ras-signaler, der har henholdsvis en positiv og negativ effekt på dannelsen af brune fedtceller (H.C. Bisgaard, J.H. Nielsen).

9. Stofskifteregulation

Overordnet drejer gruppens forskning sig om at belyse, hvorledes stofskiftet reguleres på cellulært niveau. Fokus er på energiomsætningen i muskler, lever og hjerne samt med udvikling af realistiske biokemiske modelsystemer med henblik på at forstå generelle kontrol- og regulationsmekanismer i stofskiftet.

Metodologisk arbejdes der med isolerede mitochondrier, perfunderede organer, primære myotubekulturer og *in vivo*, eksperimenter, både på normale forsøgspersoner og på patienter (Huntingtons Chorea og leversygdom).

Forskergruppen får den væsentligste del af sin finansiering fra det europæiske 'Network of excellence', BioSim, det Strategiske Forskningsråd om 'Føtal Metabolisk Programmering' og fra fakultetets Cluster for Endocrinologi og Metabolisme.

9.1. Mitokondriefunktion

Udvikling af diabetes type-2 hænger sammen med mitokondriernes funktion i skeletmuskulatur. Her undersøger vi, hvorledes mitokondrierne 'vælger' mellem at bruge fedt eller kulhydrat som substrat for ATP-dannelsen. De aktuelle problemstillinger omfatter bl.a. bestemmelse af kontrolstyrken af de enkelte reaktioner i oxidativ phosphorylering, membranpotentiale, protonlæk og dannelse af reaktive iltforbindelser. Det undersøges desuden, i hvor høj grad PDH-flux og β -oxidation er bestemt af det cytosolære og mitochondrielle NAD-redox-forhold.

9.2. Føtal programmering

Lavt intrauterint kalorieindtag giver ændret metabolisk fænotype, og epidemiologiske data viser en klar korrelation mellem lav fødselsvægt og udvikling af diabetes type-2 i voksenlivet. Det undersøges, om denne 'programmering' af fænotype er baseret på ændret dna-methylering af visse gener og dermed deres udtryk i forskellige organer.

Diabetes og metabolisk stress undersøges med kvantitative *in vivo* non-invasiv beta-celle-imaging. Microchipbaseret nanoscale-elektroforese – 2D-microfluidic ITP-CZE udvikles med henblik på en enkeltcelle proteom-analyse.

9.3. Reguleringen af glycolyse-flux i skeletmuskulatur

Det har hidtil været uforklaret, hvorledes de meget store glycolytiske flux-ændringer i muskler ved overgang fra kontraktion til hvile kommer i stand. Opstilling af en matematisk model for processen baseret på *in vivo* ^{31}P MRS-data har nu givet en plausibel forklaring baseret alene på kendte reguleringsmekanismer.

9.4. Udarbejdelse af en matematisk model for stofskiftet på helkropps niveau

Modellen er hierarkisk opbygget med organismen som det simpleste niveau. Helkroppsmodellen fungerer således, at programmoduler udarbejdet for mere komplekse niveauer hele tiden kan kontrolleres på de simple niveauer med arterio-venøse differensmålinger for organniveauet som vigtigt datainput.

9.5. Modelreduktion

Der er udviklet to metoder til reduktion af kompleksiteten i matematiske modeller under bevarelse af modellernes biokemiske egenskaber (N. Grunnet, S. Danø, C.-H. Brogren, B. Quistorff).

10. Glykobiologi

10.1. Biosyntese af komplekse glykaner

I samarbejde med Consortium for Functional Glycomics (<http://www.functionalglycomics.org>) udvikles en database med funktionel annotering af alle glykosyltransferaseenzymer i mennesket og en dna-Glycochip.

10.2. Modifikation af komplekse kulhydrater for bioteknologiske applikationer

Vi udvikler *in vitro*-glykosylering af trombocytter for at kunne opbevare disse ved lave temperaturer i et internationalt samarbejde. Nedkølede trombocytter fjernes hurtigt fra blodbanen ved lektin-medierede mekanismer, og dette kan potentielt afhjælpes ved glykosylering.

10.3. Mucin-type O-glykosylering og intracellulær sortering og secernering

Sortering og sekretion af proteiner kan være afhængig af O-glykosylering, men de tilgrundliggende molekylære mekanismer herfor er stort set ukendte. Vi karakteriserer 20 polypeptid GalNAc-transferaser, som starter O-glykosyleringsprocessen med påsætning af GalNAc til serin og treonin. En af disse isoformer, GalNAc-T3, er ansvarlig for familiær tumoral calcinosis. Vi har vist, at O-glykosylering og specifikt GalNAc-T3 er nødvendig for secernering af vækstoffaktoren FGF23. Vi anvender nu dette modelsystem til at belyse betydningen af O-glykosylering og polypeptid GalNAc-transferaser for sortering og sekretion. I samarbejde med Consortium for Functional Glycomics udvikles en konditionel GalNAc-T3 knock-out-mus. Vi vil anvende denne til at belyse GalNAc-T3's rolle for spermatogenez, idet GalNAc-T3 er selektivt udtrykt i acrosomet af spermatozoer.

10.4. Mucinbaseret cervicvaccine

Cancerceller udtrykker immature mucin-type O-glykaner på membranmuciner. Vi har udviklet kemoenzymatisk syntese af komplekse O-glykopeptider samt cellesystemer for produktion af secernerede muciner med cancerglykosylering. I samarbejde søger vi at udvikle og teste vacciner, som selektivt stimulerer immunrespons mod kombinerede glykopeptidepitoper. Vi har etableret et internationalt netværk til at udvikle et O-glykopeptidarray for detektering af antistoffer mod cancer-specifikke epitoper.

10.5. Funktion af glykolipider

Vi har udviklet og karakteriseret en *Drosophila*-model til analyse af essentielle funktioner af glykolipider. To gener, egghead og brainiac, som styrer andet og tredje trin i syntesen af glykandelen af glykolipider er essentielle. Vi vil nu anvende dette modelsystem til at analysere de specifikke molekylære mekanismer, som betinger glykolipiders essentielle funktioner (Henrik Clausen).

Klinisk virksomhed

Klinikken har haft ca. 300 konsultationer af patienter og familier med arvelige sygdomme. Der er foretaget mutationsanalyser og kromosomundersøgelser på patienter og på rekvirerede prøver.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

N.E. Møllegaard: Medlem af bedømmelsesudvalg ved lektorat i genetik, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved tildeling af ph.d.-stipendiater, Forskerskolen i Genmedicin.

N. Grunnet: Medlem af bedømmelsesudvalg ved professorat, DFU.

J.H. Nielsen: Formand for bedømmelsesudvalg for fem ph.d.-afhandlinger og en doktordisputats, KU. Medlem af bedømmelsesudvalget for to ph.d.-afhandlinger, AU, og en ph.d.-afhandling, KVL. Bedømmer af ph.d.-ansøgninger for forskerskolerne Dasdoc og Molekylær Metabolisme.

L. Hasholt: Formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling, KU.

J. Olsen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling, KU.

J. Troelsen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling, KU.

P. E. Nielsen: Medlem af adjunktbedømmelsesudvalg ved BioCampus, KU.

N. Tommerup: Medlem af bedømmelsesudvalg for to ph.d.-afhandlinger og en doktordisputats, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg til professorat, ÅU.

H. Nielsen: Førsteopponent, Odd-Gunnar Wikmark, Universitetet i Tromsø.

B. Quistorff: Medlem af bedømmelsesudvalg ved besættelsen af seks institutlederstillinger, SUND.

Udvalg og fonde

P.E. Nielsen: Medlem af Erhvervsforskerudvalget, ATV. Medlem af scientific board for satsningsområde hos "Volkswagen Stiftung". Medlem af Forskningsstrategisk udvalg, SUND.

C.H. Brogren: Formand for Nordic Society for Separation Science. Bestyrelsesmedlem af Dansk Selskab for Flowcytometri.

H. Sjöström: Formand for fakultetets Uddannelsesstrategiske Udvalg. Formand for fakultetets følgegruppe til implementering af Studieplan 2000. Næstformand for bestyrelsen for projektet "Kost, kræft og helbred" i Kræftens Bekæmpelse.

J. Olsen: Medlem af Osva-udvalget nedsat af det Medicinske Studienævn.

N. Tommerup: Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Forskningsudvalg.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

P.E. Nielsen: Konsulent for US biotech virksomhed; Regional Editor for "Combinatorial & High Throughput Screening".

J.H. Nielsen: Konsulent for Hagedorn Research Laboratory.

H. Clausen: Medlem af Scientific Advisory Boards og Neose Technologies Inc, USA. Medlem af ZymeQuest Inc og AbSorber AB, Sverige. Konsulent for ZymeQuest Inc, USA.

H.C. Biisgaard: Ex ante evaluator for the Belgian Science Policy on the Sixth Phase of the Interuniversity Attraction Poles (IAP) Programme on the project "The hepatic progenitor cell niche under experimental conditions and in human liver disease".

H. Sjöström: Medlem af det videnskabelige udvalg i Svenska Celiakiförbundet. Medlem af Clucime, under World Federation for Medical Education.

C.H. Brogren: ImmunoSigns, Confex, Danisco, Statens Serum Institut, Pure Tech Venture.

N. Tommerup: Aftrådt som formand for Standing Committee for International System of Human Cytogenetic Nomenclature (ISCN).

Tillidshverv

P.E. Nielsen: Formand for BioLogue styregruppe, KU. Medlem af BioCampus styregruppe, KU.

C.H. Brogren: Medlem af styregruppen for satsningsområdet BioCampus. Medlem af styregruppen for projektet om satsningsområdernes tværfaglige implementering.

B. Quistorff: Medlem af Fakultetsrådet. Formand for KU's bioteknologiske satsningsområde, BioCampus. Medlem af arbejdsgruppen for etablering af en ny tværfakultær uddannelse, Systembiologi, KU.

J.H. Nielsen: Medlem af styregrupperne for Forskerskolerne Dasdoc og Molekylær Metabolisme. Medlem af bestyrelserne for Biokemisk Forening og Biologisk Selskab. Medlem af Akademisk Råd, SUND. Medlem af søjleledelsen under KU's satsningsområde BioCampus. Ambassadør i det biomedicinske vidensnetværk BioLogue, KU. Medlem af styregruppen for Cluster for Endokrinologi og Metabolisme. Medlem af styregruppen for Cluster for Stamcelleforskning. Medlem af styregruppen for Dansk Center for Stamcelleforskning, DASC.

H.C. Bisgaard: Medlem af ledelsen for søjlen Regenerativ Biologi og Medicin, satsningsområdet BioCampus, KU.

Formidling

J.H. Nielsen: Forskningsformidling gennem Videnskabsteaterforestillingen "Stamceller: menneskelige reservedele", støttet af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.

Redaktionelle hverv

J.H. Nielsen: Medlem af redaktionskomiteen for BioZoom.

H. Clausen: Medlem af editorial board for Glycoconjugate J, Journal of Biological Chemistry.

H. Sjöström: Section editor Biochim. Biophys. Acta.

J. Olsen: Medlem af Ugeskrift for Lægers Videnskabelige panel.

Kongresser og symposier

H. Nielsen: RNA Symposium, Hurtigruta, Norge.

J.H. Nielsen: Arrangør af EASD Islet Study Group Symposium på LO-skolen i Helsingør. Medarrangør af BioCampus konference om Stamceller, KU.

C.H. Brogren: Hovedarrangør for Dansk Selskab for Flowcytometri's Symposium om "Microfluidic Single Cell and Molecule Analysis" samt for BioCampussatsningsområdets konference "public Perception of GMO". Medarrangør ved "15th. Internationale Symposium on Capillary Electrophoresis Techniques", Paris.

N. Tommerup: Medlem af programkomiteen for Annual Meeting of European Society of Human Genetics.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Greg Pietz, USA.

Nicklas Strömberg, Umeå, Sverige.

Mindaugas Malakaukas, Lithuanian Veterinary Academy.

S. Cingoz, University of Izmir, Tyrkiet.

J. Sanchez, Universitat Autònoma, Sabadell, Spanien.

L. Zhang, Guangxi University, Guanxi, Kina.

A. Teszas, University of Pecz, Ungarn.

Netværk

P.E. Nielsen: Deltager i Tværgående center for "Pharmacogenomics". Deltager i et EU 6. rammeprogram Integrated Projekt (PACE), et netværk of excellence (EMIL) og fire STREP-projekter (Sniper, Nucan, Tryleiday & Synthcell).

S. Danø: Medlem af Scientific Advisory Board for Biothermo-Kinetics Meeting.

J. Høiriis Nielsen: "Dansk Center for Stamcelleforskning" (DASC) støttet af Forskningsrådenes program Større Tværgående Forskergrupper. "Beta Cell Programming for Treatment of Diabetes", integrated project støttet af EU's 6. rammeprogram. "Regeneration of Beta Cell Function" støttet af Juvenile Diabetes Research Foundation. "Dansk mikro-RNA konsortium" støttet af Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling.

A. Nørremølle: Medlem af "Euro Huntington's Disease Network".

L. Hasholt: Medlem af "Euro Huntington's Disease Network".

H. Clausen: Prime boost EU's 5. rammeprogram. Forskerskolen I Vævs- og Cellebiologi og Det Cellebiologiske Cluster, SUND.

H. C. Bisgaard: Partner I Dansk Stamcelle Center, DASC (store tværgående forskningsinitiativ støttet af FSS) og Forskerskolen i Stamceller (Dasdoc).

C.H. Brogren: Adjungeret professor ved ESPCI/LECA i Paris. Fortsat sit medlemskab af EU NanoBeams gruppen. Tilknyttet NanoSims/Go1Cell konsortium.

L. Vogel: Medlem af "the steering committee for Copenhagen Cell Biology and Cancer Research Network".

N. Tommerup: Deltager I German Genome Programme, Max Planck Institut für Molekulare Genetik, Berlin.

L.A. Larsen: Deltager i et network of excellence "Special Non-Invasive advances in Foetal and Neonatal Evaluation Network, SAFE", EU's 6. rammeprogram.

B. Quistorff: Network of excellence BioSim.

S. Danø: Network of excellence BioSim.

Patenter

N.E. Møllegaard: Indgivet en patentansøgning, der dækker "Identification of phosphorylation sites".

H. Nielsen: Indgivet en patentansøgning, der dækker "Ribozyme mediated stabilisation of polynucleotides".

H. Clausen: Tarp et al. Cancer-Specific Immunodominant Glycopeptide Epitope in the MUC1 Tandem Repeat, US provisional ansøgning indsendt.

Instituteder Niels Grunnet

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	33,72	21,56	55,28
DVIP	7,96	0,00	7,96
STIP	4,77	4,00	8,77
TAP	52,10	8,22	60,32
Årsværk i alt	98,54	33,78	132,32
Løn med årsværk	42.789,26	13.959,40	56.748,65
Løn uden årsværk	-1.201,49	533,88	-667,61
Øvrig drift	4.008,16	14.575,83	18.583,99
Anskf. o. 100 t.kr.	144,12	1.010,93	1.155,05
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>45.740,05</i>	<i>30.080,03</i>	<i>45.820,08</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Intern

Andresen, Betina Skovgaard; ph.d.-studerende.
 Bak, Mads; postdoc.
 Bentin, Thomas; adjunkt.
 Bisgaard, Hanne Cathrine; lektor.
 Bisgaard, Marie Luise; lektor.
 Bojesen, Inge Norby; lektor.
 Brogren, Carl Henrik; lektor.
 Capito, Kirsten; lektor.
 Clausen, Henrik; professor.
 Danielsen, Erik Michael; lektor.
 Danø, Sune Demuth; adjunkt.
 Eiberg, Hans Rudolf Lytchoff; lektor.
 Engelhardt, Mogens; lektor.
 Fenger, Kirsten Svenning; lektor.
 Frederiksen, Sune; lektor.
 Grunnet, Niels; lektor.
 Hansen, Gert Helge; lektor.
 Hasholt, Lis Frydenreich; lektor.
 Hellung-Larsen, Per; lektor.
 Jackerott, Malene; adjunkt.
 Jensen, Tine Gro Kleinert; forskningsassistent.
 Kjær, Klaus Wilbrandt; adjunkt.
 Landt, Jannik; undervisningsadjunkt.
 Larsen, Lars Allan; lektor.
 Leick, Vagn Ravnsgaard; lektor.
 Møllegaard, Niels Erik; lektor.
 Nielsen, Henrik; lektor.
 Nielsen, Jens Høiriis; professor mso.
 Nielsen, Peter Eigil; professor.
 Nørremølle, Anne; lektor.
 Olsen, Hanne Lodberg; adjunkt.
 Olsen, Jørgen; lektor.
 Quistorff, Bjørn; professor.
 Schjerling, Peter; lektor.
 Schousboe, Ellen Inger Holm; lektor.
 Sjöström, Hans Gunnar; professor.
 Thams, Peter Grevsen; lektor.
 Tommerup, Niels; professor.
 Troelsen, Jesper Thorvald; lektor.
 Tümer, Asuman Zeynep; lektor.

Valadão Vaz Dos Santos Pinto, V.M.; forskningsassistent.
 Van Hall, Gerrit; lektor.
 Vestergaard, Janni; forskningsassistent.
 Vogel, Charlotte Katrine; lektor.
 Vogel, Charlotte Katrine; lektorvikar.
 Zhang, Litu; forskningsassistent.

STIP Intern

Andersen, Kasper Langebjerg; ph.d.-studerende.
 Hansen, Søren Lindemose; ph.d.-studerende.
 Jensen, Dorit Packert; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Mette; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Troels Tolstrup; ph.d.-studerende.
 Petersen, Asger Bjørn; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Abell, Kathrine; postdoc.
 Belloso Sanchez, Jose Maria; forskningsassistent.
 Bendifallah, Nadia; forskningsassistent.
 Brudzevsky, Dan; forskningsassistent.
 Bugge, Tove Merete; lektor.
 Cingöz, Sultan; forskningsadjunkt.
 Dalgaard, Louise Torp; lektor.
 Dörr, Mark; postdoc.
 Hafsteinsdóttir, Sigríður Harpa; forskningsassistent.
 Hamzavi, Ramin; forskningsassistent.
 Hansen, Christina Halgren; forskningsassistent.
 Hansen, Claus; lektor.
 Hansen, Jacob Bo Højberg; postdoc.
 Hansen, Lars; postdoc.
 Jacky, Lucien Avery; forskningsassistent.
 Jeanneau, Marie Charlotte; forskningsassistent.
 Jensen, Janne; postdoc.
 Jørgensen, Wenche; forskningsassistent.
 Kato, Kentaro; forskningsassistent.
 Kauppinen, Markus Sakari; professor.
 Kofod, Hans; lektor.
 Lee, Ying Chiu; adjunkt.
 Lewinsky, Rikke Holm; postdoc.
 Lind-Thomsen, Allan; forskningsassistent.
 Nielsen, Mette Gilling; forskningsassistent.
 Rasmussen, Steen; professor.
 Rendtorff, Nanna Dahl; postdoc.
 Rosenberg, Kirsten Marie; postdoc.
 Rosenstjerne, Maiken Worsøe; postdoc.
 Sen, Anjana; postdoc.
 Shiraishi, Takehiko; postdoc.
 Silahtaroglu, Asli Nilüfer; postdoc.
 Skotte, Niels Henning; forskningsassistent.
 Stenvang, Jan; postdoc.
 Svenstrup, Kirsten; forskningsassistent.
 Søstrup, Birgitte; forskningsassistent.
 Tészás, Alexandra Réka; forskningsassistent.
 Udesen, Christina; forskningsassistent.
 Zhan, Chuanlang; postdoc.

STIP Ekstern

Bache, Iben; ph.d.-studerende.
 Birkedal, Henrik; ph.d.-studerende.
 Gaarn, Louise Winkel; ph.d.-studerende.
 Holstebro, Søren Spaabæk; ph.d..
 Jelnes, Peter; ph.d.-studerende.
 Madsen, Mads Find; ph.d.-studerende.
 Nickelsen, Lise Adelaide Amtoft; ph.d.-studerende.

Fondsbevillinger**Afdeling II**

Savværksejer Jeppe Juhl og Hustru Ovita Juhls Mindelegat
– Reparation af leverskade ved rekruttering af stamceller (Hanne Cathrine Bisgaard) kr. 100.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)
– Biotilgængelighed, genspecifikke lægemidler (Peter E. Nielsen) kr. 1.800.000.
– Diff. Dependent distribution of metabolites (Jørgen Olsen) kr. 162.000.
– Translation Fidelity in protein misfolding disease (Thomas Bentin) kr. 276.000.

Lundbeckfonden

– Delvis finansiering af løn til ph.d. (Henrik Nielsen) kr. 830.000.

Afdeling III*Bloddonorernes Forskningsfond*

– Enzymatisk glykosylering af blodplader mhp. kold opbevaring (Anne Louise Sørensen) kr. 40.000.

Carlsbergfondet

– Det humane O-glykom på mikroarray (Henrik Clausen) kr. 1.600.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

– Deciphering Essential Functions of Glycolipides (Hans Wandall) kr. 2.028.000.
– Glykosyltransferases (Henrik Clausen) kr. 1.440.000.

Lundbeckfonden

– Afklaring af livsvigtige funktioner (Henrik Clausen) kr. 1.200.000.

Novo Nordisk Fonden

– Intestinale tumor-suppressors (Jesper Troelsen) kr. 200.000.
– Optagelse og transport af kolesterol og andre steroler i tyndtarmen (Michael Danielsen) kr. 200.000.

Afdeling IV*Diverse private fonde*

– Undersøgelser af ændringer i fedtstofskiftet hos patienter med Huntingtons Chorea (Anne Nørremølle) kr. 80.000.

FTP Forskningsrådet for Teknologi og Produktion

– Chromosome total analysis system (Niels Tommerup) kr. 4.015.200.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

– Disease Gene Finding, Somatic Mutations and Vaccine Design (Sakari Kauppinen) kr. 1.616.300.
– Disease Gene Finding, Somatic Mutations and Vaccine Design (Niels Tommerup) kr. 3.172.700.

Genomic Expression ApS

– Dna bar-code technology (Niels Tommerup) kr. 500.000.

Santaris/Højteknologifonden

– The MicroRNA Research Consortium – Løn (Sakari Kauppinen) kr. 3.984.000.
– The MicroRNA Research Consortium/drift (Sakari Kauppinen) kr. 5.000.000.

Stadslæge Svend Ahrend Larsen

– Huntingtons Chorea og diabetes (Lis Hasholt/Jørgen E. Nielsen) kr. 101.000.
– Wilhelm Johannsen Center (Niels Tommerup) kr. 25.000.000.

Publikationer

Aguado, G.P., Rua, F., Branchadell, V., Nielsen, P.E. & Ortuno, R.M.: Cyclobutyl-carbonyl substituted PNA: synthesis and study of a novel PNA derivative. *Tetrahedron-Asymmetry*. 17(17), s. 2499-2503. 2006.

Bache, I., Hasle, H., Tommerup, N. & Olsen, J.H.: Population-based study of cancer among carriers of a constitutional structural chromosomal rearrangement. *Genes Chromosomes & Cancer*. 45(3), s. 231-246. 2006.

Bache, I., Hjorth, M., Bugge, M., Holstebro, R., Hilden, R., Schmidt, L., Brøndum-Nielsen, K., Bruun-Petersen, G., Jensen, P.K.A., Lundsteen, C., Niebuhr, E., Rasmussen, K. & Tommerup, N.: Systematic re-examination of carriers of balanced reciprocal translocations: a strategy to search for candidate regions for common and complex diseases. *European Journal of Human Genetics*. 14(4), s. 410-417. 2006.

Bækvad-Hansen, M., Tümer, Z., Delicado, A., Erdogan, F., Tommerup, N. & Larsen, L.A.: Delineation of a 2.2 Mb microdeletion at 5q35 associated with microcephaly and congenital heart disease. *American Journal of Medical Genetics Part A*. 140A(5), s. 427-433. 2006.

Bak, M., Conley, L., Hedegaard, J., Larsen, L.A., Sørensen, P., Bendixen, C. & Tommerup, N.: Evaluation of two methods for generating cRNA for microarray experiments from nanogram amounts of total RNA. *Analytical Biochemistry*. 358(1), s. 111-119. 2006.

Bawolak, M.T., Fortin, J.P., Vogel, L.K., Adam, A. & Marceau, F.: The bradykinin B-2 receptor antagonist icatibant (Hoe 140) blocks aminopeptidase N at micromolar concentrations: Off-target alterations of signaling mediated by the bradykinin B-1 and angiotensin receptors. *European Journal of Pharmacology*. 551(1-3), s. 108-111. 2006.

Bendifallah, N., Rasmussen, F.W., Zachar, V., Ebbesen, P., Nielsen, P.E. & Koppelhus, U.: Evaluation of cell-penetrating peptides (CPPs) as vehicles for intracellular delivery of antisense peptide nucleic acid (PNA). *Bioconjugate Chemistry*. 17(3), s. 750-758. 2006.

Bentin, T., Hansen, G.I. & Nielsen, P.E.: Structural diversity of target-specific homopyrimidine peptide nucleic acid-dsDNA complexes. *Nucleic Acids Research*. 34(20), s. 5790-5799. 2006.

Bernbom, N., Licht, T.R., Brogren, C.H., Jelle, B., Johansen, A.H., Badiola, I., Vogensen, F.K. & Norrung, B.: Effects of *Lactococcus lactis* on composition of intestinal microbiota: Role of nisin. *Applied and Environmental Microbiology*. 72(1), s. 239-244. 2006.

Bisgaard, A.M., Kirchoff, M., Tümer, Z., Jepsen, B., Brøndum-Nielsen, K., Cohen, M., Hamborg-Petersen, B., Bryndorf, T., Tommerup, N. & Skovby, F.: Addition-

- al chromosomal abnormalities in patients with a previously detected abnormal karyotype, mental retardation, and dysmorphic features. *American Journal of Medical Genetics Part A*. 140A(20), s. 2180-2187. 2006.
- Bisgaard, M.L. & Bulow, S.: Familial adenomatous polyposis (FAP): Genotype correlation to FAP phenotype with osteomas and sebaceous cysts. *American Journal of Medical Genetics Part A*. 140A(3), s. 200-204. 2006.
- Bisgaard, M.L.: Sammenhaenge mellem patientens genotype og sygdommens forlob ved arvelige kraeftsygdomme. *Ugeskrift for laeger*. 168(24), s. 2341-2344. 2006.
- Bojesen, I.N. & Hansen, H.S.: Effect of an unstirred layer on the membrane permeability of anandamide. *Journal of Lipid Research*. 47(3), s. 561-570. 2006.
- Bor, P., Hindkjaer, J., Kolvraa, S., Rossen, P., Maase, H., Jorgensen, T.M., Sorensen, V.T., Eiberg, H. & Ingerslev, H.J.: Screening for Y microdeletions in men with testicular cancer and undescended testis. *Journal of Assisted Reproduction and Genetics*. 23(1), s. 41-45. 2006.
- Bryan, K.E., Wen, K.K., Zhu, M., Rendtorff, N.D., Feldkamp, M., Tranebjaerg, L., Friderici, K.H. & Rubenstein, P.A.: Effects of human deafness gamma-actin mutations (DFNA20/26) on actin function. *Journal of Biological Chemistry*. 281(29), s. 20129-20139. 2006.
- Cingoz, S., Bisgaard, A.M., Bache, I., Bryndorf, T., Kirchoff, M., Petersen, W., Ropers, H.H., Maas, N., Van Buggenhout, G., Tommerup, N. & Tumer, Z.: 4q35 deletion and 10p15 duplication associated with immunodeficiency. *American Journal of Medical Genetics Part A*. 140A(20), s. 2231-2235. 2006.
- Cloosen, S., Gratama, J., van Leeuwen, E.B.M., Senden-Gijsbers, B.L.M.G., Oving, E.B.H., Mensdorff-Pouilly, S., Tarp, M.A., Mandel, U., Clausen, H., Germeraad, W.T.V. & Bos, G.M.J.: Cancer specific Mucin-1 glycoforms are expressed on multiple myeloma. *British Journal of Haematology*. 135(4), s. 513-516. 2006.
- Danielsen, E.M. & Hansen, G.H.: Lipid raft organization of the intestinal brush border: Possible functional implications. i: The brush border membrane. From molecular cell biology to clinical pathology, s. 234-247. Naim, H. Y. and Zimmer, H. Y. (red.). SPS Publications, Heilbronn 2006.
- Danielsen, E.M. & Hansen, G.H.: Lipid raft organization and function in brush borders of epithelial cells (Review). *Molecular Membrane Biology*. 23(1), s. 71-79. 2006.
- Dano, S., Madsen, M.F., Schmidt, H. & Cedersund, G.: Reduction of a biochemical model with preservation of its basic dynamic properties. *Febs Journal*. 273(21), s. 4862-4877. 2006.
- DeFrees, S., Wang, Z.G., Xing, R., Scott, A.E., Wang, J., Zopf, D., Gouty, D.L., Sjoberg, E.R., Pannierselvam, K., Brinkman-Van Der Linden, E.C.M., Bayer, R.J., Tarp, M.A. & Clausen, H.: GlycoPEGylation of recombinant therapeutic proteins produced in *Escherichia coli*. *Glycobiology*. 16(9), s. 833-843. 2006.
- Demagdt, H., Lenaerts, P.J., Swales, J., De Backer, J.P., Laeremans, H., Le, M.T., Kersemans, K., Vogel, L.K., Michotte, Y., Vanderheyden, P. & Vauquelin, G.: Angiotensin AT4 receptor ligand interaction with cystinyl aminopeptidase and aminopeptidase N: Angiotensin IV only binds to the cystinyl aminopeptidase apo-enzyme. *European Journal of Pharmacology*. 546(1-3), s. 19-27. 2006.
- Dlugaszewska, B., Silaharoglu, A., Menzel, C., Kubart, S., Cohen, M., Mundlos, S., Tumer, Z., Kjaer, K., Friedrich, U., Ropers, H.H., Tommerup, N., Neitzel, H. & Kalscheuer, V.M.: Breakpoints around the HOXD cluster result in various limb malformations. *Journal of Medical Genetics*. 43(2), s. 111-118. 2006.
- Egelund, J., Petersen, B.L., Motawia, M.S., Damager, I., Faik, A., Olsen, C.E., Ishii, T., Clausen, H., Ulvskov, P. & Geshi, N.: Arabidopsis thaliana RGXT1 and RGXT2 encode Golgi-localized (1,3)-alpha-D-xylosyltransferases involved in the synthesis of pectic rhamnogalacturan-II. *Plant Cell*. 18(10), s. 2593-2607. 2006.
- Eiberg, H., Hansen, L., Kjer, B., Hansen, T., Pedersen, O., Bille, M., Rosenberg, T. & Tranebjaerg, L.: Autosomal dominant optic atrophy associated with hearing impairment and impaired glucose regulation caused by a missense mutation in the WFS1 gene. *Journal of Medical Genetics*. 43(5), s. 435-440. 2006.
- Friedrichsen, B.N., Neubauer, N., Lee, Y.C., Gram, V.K., Blume, N., Petersen, J.S., Nielsen, J.H. & Moldrup, A.: Stimulation of pancreatic beta-cell replication by incretins involves transcriptional induction of cyclin D1 via multiple signalling pathways. *Journal of Endocrinology*. 188(3), s. 481-492. 2006.
- Gilling, M., Dullinger, J.S., Gesk, S., Metzke-Heidemann, S., Siebert, R., Meyer, T., Brondum-Nielsen, K., Tommerup, N., Ropers, H.H., Tumer, Z., Kalscheuer, V.M. & Thomas, N.S.: Breakpoint cloning and haplotype analysis indicate a single origin of the common Inv(10)(p11.2q21.2) mutation among northern Europeans. *American Journal of Human Genetics*. 78(5), s. 878-883. 2006.
- Hagens, O., Dubos, A., Abidi, F., Barbi, G., Van Zutven, L., Hoeltzenbein, M., Tommerup, N., Moraine, C., Fryns, J.P., Chelly, J., van Bokhoven, H., Gecz, J., Dollfus, H.N., Ropers, H.H., Schwartz, C.E., dos Santos, R.C.S., Kalscheuer, V. & Hanauer, A.: Disruptions of the novel KIAA1202 gene are associated with X-linked mental retardation. *Human Genetics*. 118(5), s. 578-590. 2006.
- Hansen, G.H., Niels-Christiansen, L.L., Immerdal, L. & Danielsen, E.M.: Antibodies in the small intestine: mucosal synthesis and deposition of anti-glycosyl IgA, IgM, and IgG in the enterocyte brush border. *American Journal of Physiology-Gastrointestinal and Liver Physiology*. 291(1), s. G82-G90. 2006.
- Hansen, J.B. & Kristiansen, K.: Pocket proteins control white versus brown fat cell differentiation. *Cell Cycle*. 5(4), s. 341-342. 2006.
- Hansen, J.B. & Kristiansen, K.: Regulatory circuits controlling white versus brown adipocyte differentiation. *Biochemical Journal*. 398, s. 153-168. 2006.
- Hansen, L., Yao, W.L., Eiberg, H., Funding, M., Riise, R., Kjaer, K., Hejtmancik, J. & Rosenberg, T.: The congenital "ant-egg" cataract phenotype is caused by a missense mutation in connexin46. *Molecular Vision*. 12(116), s. 1033-1039. 2006.
- Iankova, I., Petersen, R.K., Annicotte, J.S., Chavey, C., Hansen, J.B., Kratchmarova, I., Sarruf, D., Benkirane, M., Kristiansen, K. & Fajas, L.: Peroxisome proliferator-activated receptor gamma recruits the positive transcription elongation factor b complex to activate transcription and promote adipogenesis. *Molecular Endocrinology*. 20(7), s. 1494-1505. 2006.

- Jackerott, M., Moldrup, A., Thams, P., Galsgaard, E.D., Knudsen, J., Lee, Y.C. & Nielsen, J.H.: STAT5 activity in pancreatic beta-cells influences the severity of diabetes in animal models of type 1 and 2 diabetes. *Diabetes*. 55(10), s. 2705-2712. 2006.
- Jackerott, M., Lee, Y.C., Mollgard, K., Kofod, H., Jensen, J., Rohleder, S., Neubauer, N., Gaarn, L.W., Lykke, J., Dodge, R., Dalgaard, L.T., Sostrup, B., Jensen, D.B., Thim, L., Nexø, E., Thams, P., Bisgaard, H.C. & Nielsen, J.H.: Trefoil factors are expressed in human and rat endocrine pancreas: Differential regulation by growth hormone. *Endocrinology*. 147(12), s. 5752-5759. 2006.
- Jakobsen, L.P., Knudsen, M.A., Lespinasse, J., Ayuso, C.G., Ramos, C., Fryns, J.P., Bugge, M. & Tommerup, N.: The genetic basis of the Pierre Robin Sequence. *Cleft Palate-Craniofacial Journal*. 43(2), s. 155-159. 2006.
- Jensen, D.P., Urhammer, S.A., Eiberg, H., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Variation in CAPN10 in relation to type 2 diabetes, obesity and quantitative metabolic traits: Studies in 6018 whites. *Molecular Genetics and Metabolism*. 89(4), s. 360-367. 2006.
- Jespersgaard, C., Larsen, L.A., Baba, S., Kukita, Y., Tahira, T., Christiansen, M., Vuust, J., Hayashi, K. & Andersen, P.S.: Optimization of capillary array electrophoresis single-strand conformation polymorphism analysis for routine molecular diagnostics. *Electrophoresis*. 27(19), s. 3816-3822. 2006.
- Jinek, M., Chen, Y.W., Clausen, H., Cohen, S.M. & Conti, E.: Structural insights into the Notch-modifying glycosyltransferase Fringe. *Nature Structural & Molecular Biology*. 13(10), s. 945-946. 2006.
- Kaczocha, M., Hermann, A., Glaser, S.T., Bojesen, I.N. & Deutsch, D.G.: Anandamide uptake is consistent with rate-limited diffusion and is regulated by the degree of its hydrolysis by fatty acid amide hydrolase. *Journal of Biological Chemistry*. 281(14), s. 9066-9075. 2006.
- Kato, K., Jeanneau, C., Tarp, M.A., Benet-Pages, A., Lorenz-Depiereux, B., Bennett, E.P., Mandel, U., Strom, T.M. & Clausen, H.: Polypeptide GalNAc-transferase T3 and familial tumoral calcinosis – Secretion of fibroblast growth factor 23 requires O-glycosylation. *Journal of Biological Chemistry*. 281(27), s. 18370-18377. 2006.
- Kim, K.H., Nielsen, P.E. & Glazer, P.M.: Site-specific gene modification by PNAs conjugated to psoralen. *Biochemistry*. 45(1), s. 314-323. 2006.
- Kjaer, K.W., Eiberg, H., Hansen, L., van der Hagen, C.B., Rosendahl, K., Tommerup, N. & Mundlos, S.: A mutation in the receptor binding site of GDF5 causes Mohr-Wriedt brachydactyly type A2. *Journal of Medical Genetics*. 43(3), s. 225-231. 2006.
- Kloosterman, W.P., Wienholds, E., de Bruijn, E., Kauppinen, S. & Plasterk, R.H.A.: In situ detection of miRNAs in animal embryos using LNA-modified oligonucleotide probes. *Nature Methods*. 3(1), s. 27-29. 2006.
- Lindquist, S.G., Norremolle, A., Hjerminde, L.E., Hasholt, L. & Nielsen, J.E.: Meiotic CAG repeat instability in spinocerebellar ataxia type 6: Maternally transmitted elongation in a presumed sporadic case. *Journal of the Neurological Sciences*. 241(1-2), s. 95-98. 2006.
- Liu, J.Y., Tiefenauer, L., Tian, S.J., Nielsen, P.E. & Knoll, W.: PNA-DNA hybridization study using labeled streptavidin by voltammetry and surface plasmon fluorescence spectroscopy. *Analytical Chemistry*. 78(2), s. 470-476. 2006.
- Moller, A.T., Feldt-Rasmussen, U., Rasmussen, A.K., Sommer, C., Hasholt, L., Bach, F.W., Kolvraa, S. & Jensen, T.S.: Small-fibre neuropathy in female Fabry patients: reduced allodynia and skin blood flow after topical capsaicin. *Journal of the Peripheral Nervous System*. 11(2), s. 119-125. 2006.
- Mortensen, O.H., Frandsen, L., Schjerling, P., Nishimura, E. & Grønnet, N.: PGC-1 alpha and PGC-1 beta have both similar and distinct effects on myofiber switching toward an oxidative phenotype. *American Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*. 291(4), s. E807-E816. 2006.
- Nelson, P.T., Baldwin, D.A., Kloosterman, W.P., Kauppinen, S., Plasterk, R.H.A. & Mourelatos, Z.: RAKE and LNA-ISH reveal microRNA expression and localization in archival human brain. *Rna-A Publication of the Rna Society*. 12(2), s. 187-191. 2006.
- Nielsen, P.E.: DNA gene targeting using peptide nucleic acid (PNA). i: Sequence-specific DNA binding agents, s. 96-108. Waring, M. J. (red.). RSC Publishing, 2006.
- Nielsen, P.E.: RNA targeting using peptide nucleic acid. i: RNA towards Medicine, s. 395-403. Erdmann, V., Brosius, J., and Barciszewski, J. (red.). Springer, 2006.
- Nielsen, P.E.: The many faces of PNA. i: Peptide nucleic acids, morpholinos and related antisense biomolecules, s. 3-17. Jansson, C. G. and During, M. J. (red.). Klüwer Academic, New York 2006.
- Olsen, H. & Haldosen, L.A.: Peroxisome proliferator-activated receptor gamma regulates expression of signal transducer and activator of transcription 5A. *Experimental Cell Research*. 312(8), s. 1371-1380. 2006.
- Olsen, J.: Cancerbeskyttende gener (tumorsuppressorgener). *Ugeskrift for læger*. 168(24), s. 2329-2331. 2006.
- Orom, U.A., Kauppinen, S. & Lund, A.H.: LNA-modified oligonucleotides mediate specific inhibition of microRNA function. *Gene*. 372, s. 137-141. 2006.
- Park, J.G., Kim, D.W., Hong, C.W., Nam, B.H., Shin, Y.K., Hong, S.H., Kim, I.J., Lim, S.B., Aronson, M., Bisgaard, M.L., Brown, G.J., Burn, J., Chow, E., Conrad, P., Douglas, F., Dunlop, M., Ford, J., Greenblatt, M.S., Heikki, J., Heinimann, K., Lynch, E.L., Macrae, F., McKinnon, W.C., Moeslein, G., Rossi, B.M., Rozen, P., Schofield, L., Vaccaro, C., Vasen, H., Velthuisen, M., Viel, A. & Wijnen, J.: Germ line mutations of mismatch repair genes in hereditary nonpolyposis colorectal cancer patients with small bowel cancer: International Society for Gastrointestinal Hereditary Tumours Collaborative Study. *Clinical Cancer Research*. 12(11), s. 3389-3393. 2006.
- Pedersen, B.L., Arendrup, H., Secher, N.H. & Quistorff, B.: Metabolism of perfused pig intercostal muscles evaluated by P-31-magnetic resonance spectroscopy. *Experimental Physiology*. 91(4), s. 755-763. 2006.
- Poulsen, C.F., Schousboe, I., Sarup, A., White, H.S. & Schousboe, A.: Effect of topiramate and dBcAMP on expression of the glutamate transporters GLAST and GLT-1 in astrocytes cultured separately, or together with neurons. *Neurochemistry International*. 48(Sp. Iss. SI 6-7), s. 657-661. 2006.
- Rasmussen, F.W., Bendifallah, N., Zachar, V., Shiraishi, T., Fink, T., Ebbesen, P., Nielsen, P.E. & Koppelhus, U.: Evaluation of transfection protocols for unmodified and

- modified peptide nucleic acid (PNA) oligomers. *Oligonucleotides*. 16(1), s. 43-57. 2006.
- Rasmussen, P., Plomgaard, P., Krogh-Madsen, R., Kim, Y.S., van Lieshout, J.J., Secher, N.H. & Quistorff, B.: MCA V-mean and the arterial lactate-to-pyruvate ratio correlate during rhythmic handgrip. *Journal of Applied Physiology*. 101(5), s. 1406-1411. 2006.
- Ravnskjaer, K., Boergesen, M., Dalgaard, L.T. & Mandrup, S.: Glucose-induced repression of PPAR alpha gene expression in pancreatic beta-cells involves PP2A activation and AMPK inactivation. *Journal of Molecular Endocrinology*. 36(2), s. 289-299. 2006.
- Rendtorff, N.D., Zhu, M., Fagerheim, T., Antal, T.L., Jones, M., Teslovich, T.M., Gillanders, E.M., Barmada, M., Teig, E., Trent, J.M., Friderici, K.H., Stephan, D.A. & Tranebjaerg, L.: A novel missense mutation in ACTG1 causes dominant deafness in a Norwegian DFNA20/26 family, but ACTG1 mutations are not frequent among families with hereditary hearing impairment. *European Journal of Human Genetics*. 14(10), s. 1097-1105. 2006.
- Rinne, T., Spadoni, E., Kjaer, K.W., Danesino, C., Larizza, D., Kock, M., Huoponen, K., Savontaus, M.L., Aaltonen, M., Duijf, P., Brunner, H.G., Penttinen, M. & van Bokhoven, H.: Delineation of the ADULT syndrome phenotype due to arginine 298 mutations of the p63 gene. *European Journal of Human Genetics*. 14(8), s. 904-910. 2006.
- Roepstorff, C., Donsmark, M., Thiele, M., Vistisen, B., Stewart, G., Vissing, K., Schjerling, P., Hardie, D.G., Galbo, H. & Kiens, B.: Sex differences in hormone-sensitive lipase expression, activity, and phosphorylation in skeletal muscle at rest and during exercise. *American Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*. 291(5), s. E1106-E1114. 2006.
- Russell, M.B., Levi, N., Saltyte-Benth, J. & Fenger, K.: Tension-type headache in adolescents and adults: A population based study of 33,764 twins. *European Journal of Epidemiology*. 21(2), s. 153-160. 2006.
- Schousboe, I.: Endothelial cells express a matrix protein which binds activated factor XII in a zinc-independent manner. *Thrombosis and Haemostasis*. 95(2), s. 312-319. 2006.
- Secher, N.H., Quistorff, B. & Dalsgaard, M.K.: The muscles work but the brain gets tired. *Ugeskrift for laeger*. 168(46), s. 4503. 2006.
- Sen, A. & Nielsen, P.E.: Unique properties of purine/pyrimidine asymmetric PNA center dot DNA duplexes: Differential stabilization of PNA center dot DNA duplexes by purines in the PNA strand. *Biophysical Journal*. 90(4), s. 1329-1337. 2006.
- Sewell, R., Backstrom, M., Dalziel, M., Gschmeissner, S., Karlsson, H., Noll, T., Gatgens, J., Clausen, H., Hansson, G.C., Burchell, J. & Taylor-Papadimitriou, J.: The ST6GalNAc-I sialyltransferase localizes throughout the golgi and is responsible for the synthesis of the tumor-associated Sialyl-Tn O-glycan in human breast cancer. *Journal of Biological Chemistry*. 281(6), s. 3586-3594. 2006.
- Shiraishi, T., Bendifallah, N. & Nielsen, P.E.: Cellular delivery of polyheteroaromate-peptide nucleic acid conjugates mediated by cationic lipids. *Bioconjugate Chemistry*. 17(1), s. 189-194. 2006.
- Shiraishi, T. & Nielsen, P.E.: Photochemically enhanced cellular delivery of cell penetrating peptide-PNA conjugates. *Febs Letters*. 580(5), s. 1451-1456. 2006.
- Shiraishi, T. & Nielsen, P.E.: Enhanced delivery of cell-penetrating peptide-peptide nucleic acid conjugates by endosomal disruption. *Nature Protocols*. 1(2), s. 633-636. 2006.
- Singh, R., Kolvråa, S., Bross, P., Christensen, K., Gregersen, N., Tan, Q., Jensen, U.B., Eiberg, H. & Rattan, S.I.: Heat-shock protein 70 genes and human longevity: a view from Denmark. *Annals of the New York Academy of Sciences*. 1067, s. 301-308. 2006.
- Skoglund, J., Djureinovic, T., Zhou, X.L., Vandrovцова, J., Renkonen, E., Iselius, L., Bisgaard, M.L., Peltomaki, P. & Lindblom, A.: Linkage analysis in a large Swedish family supports the presence of a susceptibility locus for adenoma and colorectal cancer on chromosome 9q22.32-31.1. *Journal of Medical Genetics*. 43(2), doi:10.1136. 2006.
- Soini, S., Ibarreta, D., Anastasiadou, V., Ayme, S., Braga, S., Cornel, M., Coviello, D.A., Evers-Kiebooms, G., Geraedts, J., Gianaroli, L., Harper, J., Kosztolanyi, G., Lundin, K., Rodrigues-Cerezo, E., Sermon, K., Sequeiros, J., Tranebjaerg, L. & Kaariainen, H.: The interface between assisted reproductive technologies and genetics: technical, social, ethical and legal issues. *European Journal of Human Genetics*. 14(5), s. 588-645. 2006.
- Sorensen, A.L., Reis, C.A., Tarp, M.A., Mandel, U., Ramachandran, K., Sankaranarayanan, V., Schwientek, T., Graham, R., Taylor-Papadimitriou, J., Hollingsworth, M.A., Burchell, J. & Clausen, H.: Chemoenzymatically synthesized multimeric Tn/STn MUC1 glycopeptides elicit cancer-specific anti-MUC1 antibody responses and override tolerance. *Glycobiology*. 16(2), s. 96-107. 2006.
- Stegmann, A., Hansen, M., Wang, Y.L., Larsen, J.B., Lund, L.R., Ritte, L., Nicholson, J.K., Quistorff, B., Simon-Assmann, P., Troelsen, J.T. & Olsen, J.: Metabolome, transcriptome, and bioinformatic cis-element analyses point to HNF-4 as a central regulator of gene expression during enterocyte differentiation. *Physiological Genomics*. 27(2), s. 141-155. 2006.
- Tommerup, N.: Call for nomination of members of the International Standing Committee of Human Cytogenetic Nomenclature 2006-2011. *European Journal of Medical Genetics*. 49(1), s. 101. 2006.
- Tzschach, A., Hoffmann, K., Hoeltzenbein, M., Bache, I., Tommerup, N., Bommer, C., Korner, H., Kalscheuer, V. & Ropers, H.H.: Molecular characterization of a balanced chromosome translocation in psoriasis vulgaris. *Clinical Genetics*. 69(2), s. 189-193. 2006.
- Valoczi, A., Varallyay, E., Kauppinen, S., Burgyan, J. & Havelda, Z.: Spatio-temporal accumulation of microRNAs is highly coordinated in developing plant tissues. *Plant Journal*. 47(1), s. 140-151. 2006.
- van Leeuwen, E.B.M., Cloosen, S., Senden-Gijsbers, B.L.M.G., Tarp, M.A., Mandel, U., Clausen, H., Haviga, M.J.E., Duffour, M.T., Garcia-Vallejo, J.J., Germeraad, W.T.V. & Bos, G.M.J.: Expression of aberrantly glycosylated tumor mucin-1 on human DC after transduction with a fiber-modified adenoviral vector. *Cytotherapy*. 8(1), s. 24-35. 2006.
- Vanderheyden, P.M., Demaegdt, H., Swales, J., Lenaerts, P.J., De Backer, J.P., Vogel, L.K. & Vauquelin, G.: Synergistic inhibition of the enzymatic activity of aminopep-

- tidase N by divalent metal ion chelators. *Fundamental & clinical pharmacology*. 20(6), s. 613-619. 2006.
- Vestergaard, J., Pedersen, M.W., Pedersen, N., Ensinger, C., Tumer, Z., Tommerup, N., Poulsen, H.S. & Larsen, L.A.: Hedgehog signaling in small-cell lung cancer: Frequent in vivo but a rare event in vitro. *Lung Cancer*. 52(3), s. 281-290. 2006.
- Vogel, L.K., Saebo, M., Skjelbred, C.F., Abell, K., Pedersen, E.D.K., Vogel, U. & Kure, E.H.: The ratio of Matriptase/HAI-1 mRNA is higher in colorectal cancer adenomas and carcinomas than corresponding tissue from control individuals. *Bmc Cancer*. 6, Art. No. 176. 2006.
- Vuust, J., Larsen, L.A., Gronskov, K., Norgaard-Pedersen, B. & Brondum-Nielsen, K.: Screening for fragilit X-syndrom. *Internationale erfaringer. Ugeskrift for laeger*. 168(43), s. 3704-3709. 2006.
- Waagepetersen, H.S., Hansen, G.H., Fenger, K., Lindsay, J.G., Gibson, G. & Schousboe, A.: Cellular mitochondrial heterogeneity in cultured astrocytes as demonstrated by immunogold labeling of alpha-ketoglutarate dehydrogenase. *Glia*. 53(2), s. 225-231. 2006.
- Witt, H., Sahin-Toth, M., Landt, O., Chen, J.M., Kahne, T., Drenth, J.P.H., Kukor, Z., Szepessy, E., Halangk, W., Dahm, S., Rohde, K., Schulz, H.U., Le Marechal, C., Akar, N., Ammann, R.W., Truninger, K., Bargetzi, M., Bhatia, E., Castellani, C., Cavestro, G.M., Cerny, M., Destro-Bisol, G., Spedini, G., Eiberg, H., Jansen, J.B.M.J., Koudova, M., Rausova, E., Macek, M., Malats, N., Real, F.X., Menzel, H.J., Moral, P., Galavotti, R., Pignatti, P.F., Rickards, O., Spicak, J., Zarnescu, N.O., Bock, W., Gress, T.M., Friess, H., Ockenga, J., Schmidt, H., Pfitzer, R., Lohr, M., Simon, P., Weiss, F.U., Lerch, M.M., Teich, N., Keim, V., Berg, T., Wiedenmann, B., Luck, W., Groneberg, D.A., Becker, M., Keil, T., Kage, A., Bernardova, J., Braun, M., Guldner, C., Halangk, J., Rosendahl, J., Witt, U., Treiber, M., Nickel, R. & Ferec, C.: A degradation-sensitive anionic trypsinogen (PRSS2) variant protects against chronic pancreatitis. *Nature Genetics*. 38(6), s. 668-673. 2006.
- Wrackmeyer, U., Hansen, G.H., Seya, T. & Danielsen, E.M.: Intelectin: A novel lipid raft-associated protein in the enterocyte brush border. *Biochemistry*. 45(30), s. 9188-9197. 2006.
- Wu, Q.F., Tommerup, N., Wang, S.M. & Hansen, L.: A novel primate specific gene, CEI, is located in the homeobox gene IRXA2 promoter in Homo sapiens. *Gene*. 371(2), s. 167-173. 2006.
- Zhilina, Z.V., Ziemba, A.J., Nielsen, P.E. & Ebbinghaus, S.W.: PNA-nitrogen mustard conjugates are effective suppressors of HER-2/neu and biological tools for recognition of PNA/DNA interactions. *Bioconjugate Chemistry*. 17(1), s. 214-222. 2006.

Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, professor, dr.med. Carsten Geisler, viceinstitutleder, professor, dr.med. Thor Theander og professor, dr.med. Niels Højby.

Organisation

Instituttet er fagligt opdelt i to områder: Medicinsk Mikrobiologi (bakteriologi, virologi og parasitologi) og Immunologi.

Adresse

Panum Institut
Bygn. 24.2.44
Blegdamsvej 3C
2200 København N
Telefon 35 32 78 50
Fax 35 32 78 53
s.hansen@immi.ku.dk
www.immi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttet er vært for forskningsnetværket Copenhagen Cluster of Immunology og forskerskolen The Graduate School of International Health. Instituttet er endvidere aktiv deltager i Cluster in International Health samt forskerskolen The Graduate School of Immunology.

Personaleforhold

Dr.med. Lars Hviid tiltrådte den 1.7.2006 et professorat med særlige opgaver i malaria patogenese og immunologi.

Overlæge, cand.med. Jens Bukh tiltrådte ligeledes den 1.7.2006 et professorat i eksperimentelle studier af humane virus og virusinfektioner finansieret af Lundbeckfonden.

Dr. David Arnot tiltrådte den 1.10.2006 et professorat i molekylær parasitologi finansieret af Danmarks Grundforskningsfond.

Ph.d., cand.scient. Anja T.R. Jensen tiltrådte et 5-årigt lektorat i parasitologi og international sundhed den 1.8.2006.

Ph.d., cand.scient. Christina Bartholdy tiltræder et adjunktur i immunologi den 1.1.2007.

Ph.d., cand.scient. Tord Labuda tiltræder ligeledes et adjunktur i immunologi den 1.1.2007.

Forskningsvirksomhed

1. Bakteriologi

1.1. *Pseudomonas aeruginosa*

Hovedsatsningen er ligesom de tidligere år den kroniske *Pseudomonas aeruginosa* lungeinfektion hos cystisk fibrose (CF) patienter, som undersøges ved *in vitro* teknikker,

dyreforsøg og kliniske undersøgelser (N. Højby, O. Ciofu, H. Krogh Johansen).

1.1.1. Forebyggelse af antibiotikaresistens ved hjælp af antioxidanter

Vi har for nylig påvist, at den kroniske inflammation i den cystiske fibroselunge, som domineres af aktiverede polymorfonukleære celler, der frigiver iltradikaler, fører til oxidativ skade på bakteriernes dna bl.a. på bakteriernes dna-reparationsmekanismer. Dette kan være årsagen til det store antal hypermutable stammer (mutatorer) med høj mutationsfrekvens, som bliver isoleret fra CF-lungerne. Mutatorstammer er mere resistente over for antibiotika end normomutable stammer. Den intensive antibiotikabehandling udfører et enormt selektionspres på disse bakterier, som lettere kan mutere i flere resistensgener og udvikle modstandsdygtighed over for mange forskellige antibiotikagrupper samtidig.

Vores forskning fokuserer på fenotypisk og genetisk karakterisering af *P. aeruginosa* mutatorer. Kombinationsbehandlingsmuligheder med antioxidanter og antibiotika, der kan tænkes at forebygge udviklingen af mutatorer og dermed resistens over for antibiotika, afprøves i dyremodeller. Forebyggelse af resistensudvikling med antioxidanter kan have en betydning for behandling af andre kroniske infektioner, f.eks. hos patienter med rygerlunger.

1.1.2. *P. aeruginosa* tilpasningsmekanismer i CF-lungerne

I løbet af den kroniske *P. aeruginosa*-infektion sker der en bakterieevolution med en permanent tilpasning til CF-lungen, hvor bakterierne vokser i biofilm. Der er mange forskellige bakteriefenotyper, som isoleres fra en enkelt patient. Vores projekt har som formål at karakterisere den fenotypiske og genotypiske variation, der forekommer i løbet af den kroniske infektion, og at korrelere den med kliniske oplysninger for at kunne få et indblik i bakteriernes tilpasningsmekanisme. Dette er muligt pga. den store samling af *P. aeruginosa*-stammer fra CF-patienter, der er blevet frosset ned i de sidste 30 år på Klinisk Mikrobiologisk Afdeling, Rigshospitalet. Ændringer i genekspressionen, der forekommer med tiden i de forskellige bakteriefenotyper, undersøges ved hjælp af microarray-genechip. Immunresponsen over for de forskellige fenotyper undersøges i dyremodeller. I samarbejde med kolleger på DTU karakteriseres biofilmen også direkte i CF-sputum ved hjælp af konfokal lasermikroskopi. Et specielt fokus sættes på den molekylære karakterisering af alginatproducerende stammer (exopolysaccharidproducerende mukoide stammer), som er karakteristiske for den kroniske infektion og korrelerer med dårlig prognose i CF-patienter.

1.2. Mikroorganismers virulens og epidemiologi

Undersøgelse af membrantransport i *Plasmodium falciparum*-inficerede erythrocytter med henblik på patogenese og nye behandlingsstrategier foretages i samarbejde med Medicinsk Fysiologisk Institut og Danmarks Farmaceutiske Højskole (P. Ellekvist, C.H. Ricke, D. Klærke, T. Zeuten, J. Jaroszewski).

Forekomst og spredning af methicillinresistente *Staphylococcus aureus* stammer undersøges i samarbejde med Odontologisk Institut, Statens Serum Institut og Rigshospitalet, Hygiejne Enheden (T. Larsen, A. Kjerulf og L.P. Andersen).

2. Virologi

2.1. Eksperimentel virologi og infektionssimmunologi

Eksperimentelle studier af patogenesen og immunforsvaret ved virusinfektioner.

2.1.1. Analyse af betydningen af kemokin/kemokinreceptorer for regulationen af den lokale virus-betingede betændelsesreaktion

I dette delprojekt analyseres bl.a. genetisk manipulerede mus med specifikke defekter i kemokinsystemet, udvalgt på basis af tidligere kortlægning af ekspresion i forbindelse med virale infektioner i hjerne, lunger og lever. Endvidere undersøges reguleringen af det lokale kemokinrespons, specielt hvilke molekyler signaler samt hvilke celler der er af betydning for dette.

2.1.2. Udvikling af nye vaccineprincipper til induktion af effektive antivirale vacciner

Vi har patenteret en nyt vaccinekoncept, og dette evalueres i form af dna- og adenovirusbaserede vaccinekonstruktioner for evnen til at inducere T-cellemedieret og antistofbaseret immunitet og beskyttelse; de inducerede immunsvare evalueres mhp. hurtighed, bredde, stabilitet og *in vivo*-beskyttelse.

2.1.3. Betydningen af viruskodede molekyler til immunterapi af cancer

Primært afprøves adenobaserede vacciner for deres evne til at inducere anticancerimmunitet, idet cancerassocierede neoantigener kan sammenlignes med virusantigener.

2.1.4. Molekyler effektormekanismer af betydning ved kontrol af virusinfektioner

Ved hjælp af genetisk manipulerede mus undersøges betydningen af specifikke effektorsystemer (gamma-interferon, perforin mv.) for virusbekæmpelsen, samt immunpatologi. Endvidere er vi i færd med at kortlægge effektormolekyleres rolle i reguleringen af det antivirale T-cellesvar, dels i de sekundære lymfoide væv, dels i perifere væv (A.R. Thomson, J.P. Christensen, C. Bartholdy, J.E. Christensen, M. Grujic, M.R. Sørensen, P. Holst, T.L. Elvang, M. Mikkelsen, M. Høgh-Petersen, C.M. Jensen).

2.2. Interferonlaboratoriet

Interferonlaboratoriets forskningsområde omfatter cytokinernes indflydelse på virusinfektioner *in vivo* og *in vitro*.

(i) IFN-lab fortsætter sit samarbejde sammen med en amerikansk gruppe og arbejder på en klinisk afprøvning af en ny anvendelse af flavonoider, som har vist sig at være markant mere effektive mod common colds i såvel voksne som i børn. De udvidede kliniske undersøgelser forventes færdige i slutningen af 2008.

(ii) IFN-lab har sammen med NIADH/NIH (D. Bernard mfl.) videreført et samarbejde vedr. en systematisk undersøgelse af flavonoid-derivater + interferon i en interferonafhængig virusinfektion: En murin, *in vivo*, SARS-model viste, at Troxerutin + murint hybrid-interferon (med antiviral aktivitet i det murine og humane interferonsystem) var i stand til at hæmme SARS-virus-produktionen 100 % både *in vitro* og *in vivo*. Selv om Troxerutin ikke besidder en antiviral (*in vitro*) aktivitet, viste det sig også aktivt *in vivo* mod virusinfektion ved profylaktisk anvendelse.

(iii) Undersøgelsen af indflydelsen af flavonoider + in-

terferoner ved en hepatitis B-virusinfektionsmodel (transgene mouse-model) – som begyndte i 2006 – er endnu ikke afklaret. Laboratoriets aktivitet er væsentligt nedsat pga. en fortsat manglende laborantstilling.

3. Parasitologi

3.1. Malariaforskning

Parasitologisk Afdeling arbejder tæt sammen med forskere på Epidemioafdeling M og Mikrobiologisk Afdeling, Rigshospitalet, under paraplyen Center for Medicinsk Parasitologi (CMP). I 2006 var i alt 51 personer (laboranter, laborantelever, sekretærer, seniorforskere, ph.d.-studerende og specialestuderende) tilknyttet CMP helt eller delvist. Den af Forskeruddannelsesrådet støttede forskerskole, "The Graduate School of International Health" udgår fra CMP.

Forskningen ved CMP er centreret omkring malaria. Vi arbejder med at karakterisere den immunologiske respons til malariaparasitter, udvikle malariavacciner samt at monitorere resistensudvikling. I 2006 blev 30 publikationer antaget til offentliggørelse i internationale tidsskrifter. CMP har feltforskningsprojekter i Ghana, Tanzania og Sudan og modtager støtte fra EU, Gates Malaria Partnership, European Malaria Vaccine Initiative, Den Europæiske Kommission, Grand Challenges in Global Health og Danida. CMP arbejder sammen med National Institute of Medical Research in Tanzania, Kilimanjaro Christian Medical College, London School of Hygiene and Tropical Medicine med at udvikle nye malariabekæmpelsesstrategier. CMP's aktiviteter er beskrevet på hjemmesiden <http://www.cmp.dk>.

4. Immunologi

4.1. MHC Struktur og funktion

4.1.1. Produktion/oprensning af rekombinante MHC-molekyler

Vi har i 2006 fortsat arbejdet med de såkaldte MHC klasse II-molekyler, som styrer andre immunologiske reaktioner som f.eks. antistofudvikling. Vi er fortsat ved at optimere og karakterisere rekombinante MHC klasse II-molekyler. Det er lykkedes at inkludere endnu flere MHC klasse II-molekyler samt at udvikle et nyt, effektiviseret målesystem (M. Nielsen, S. Justesen, K. Lamberth, M.K. Madsen, A. Stryhn, S. Buus).

4.1.2. Struktur af MHC

Vi har fortsat arbejdet på systematisk at beskrive nye peptid/MHC-komplekser ved hjælp af høj-kvalitets strukturanalyser og stiler efter at dække alle MHC klasse I hovedtyper (G. Røder, Gajhede (DFH), S. Buus).

4.1.3. Analyser af MHC-specificitet

Vi analyserer hvilke peptider, der kan binde til ovennævnte MHC klasse I-molekyler. Vi har udviklet høj-kapacitets analysemetoder for at kunne gennemføre en detaljeret analyse af hvert eneste MHC-molekyle (M. Harndahl, K. Lamberth, G. Røder, S. Justesen, S. Buus).

4.1.4. Forudsigelser af MHC-specificitet

Vi fortsætter arbejdet med at forfine og anvende metoder baseret på kunstig intelligens til at forudsige binding til både MHC klasse I og II. Vi har også udviklet strategier til

at udvælge de mest informative peptider til fremtidig analyse (K. Lamberth, S. Buus + CBS (DTU)).

4.1.5. Anvendelse af forudsigelserne

Vi anvender nu forudsigelserne til at foretage en komplet analyse af flere patogene mikroorganismer såsom influenza, kopper, tuberkulose etc. Samtidig analyserer vi tumorceller for tilstedeværelsen af tumorantigener og peptider, som kan anvendes i immunterapi af tumorer (K. Lamberth, M. Harndahl, G. Røder, S. Justesen, N. Løth, A. Stryhn, S. Buus + M. Claesson, M. Wang (MAI), CBS (DTU) og Blodbanken/Hæmatologisk (RH)).

4.1.6. Tapasin

K. Paulsson har etableret en gruppe, som skal analysere effekten af tapasin. Gruppen har analyseret, hvilke peptider der binder til MHC klasse I i tilstedeværelse eller fravær af tapasin. Den har også produceret rekombinant tapasin og søgt at etablere metoder til at måle biokemisk effekt af tapasin på peptid-MHC klasse I-interaktion (G. Røder, T. Ebersole, K. Paulsson + Stefanovic (Tübingen)).

4.2. T-celle receptoren og immunregulation

4.2.1. T-celle receptoren og regulering af immunsystemet
T-lymfocytterne (T-cellerne) spiller en meget central rolle i det specifikke immunsystem. T-cellerne udtrykker på deres celleoverflade en unik receptor kaldet T-celle-receptoren (TCR). TCR er opbygget af otte proteinkæder. I en af disse kæder, kaldet CD3 γ , har vi identificeret og karakteriseret et motiv, hvormed T-cellerne kan regulere, hvor meget TCR de udtrykker på deres overflade. For at forstå den fysiologiske rolle af denne TCR regulering har vi produceret en musestamme (CD3 γ LLAA knock-in-mus) med selektiv mutation i netop det motiv i CD3 γ , der normalt regulerer mængden af TCR på celleoverfladen. Disse mus er endvidere krydset med mus, der udtrykker en transgen TCR. Vores foreløbige resultater tyder på, at TCR-reguleringen spiller en vigtig rolle for såvel udviklingen af T-cellerne, aktivering af T-cellerne samt T-cellernes efterfølgende effektorkonstruktioner.

4.2.2. TCR-kinetik og funktion

4.2.3. Fosfataser og kinaser i TCR-endocytose og recykling
Projektets formål er at identificere de proteinkinase C (PKC)-isotyper, der er involveret i regulation og funktion af TCR. Vi har nu identificeret de to centrale PKC-isotyper og er i gang med at undersøge, hvorledes disse isotyper reguleres i T-cellerne (C. Geisler, C. Menné Bonefeld, M. von Essen, M.W. Nielsen, L. Boding, N. Ødum, M. Haks, A. Kruisbeek, G. Baier).

4.3. Signaltransduktion og gen-aktivering ved kræft, allergi og autoimmunitet

4.3.1. Kronisk betændelse og kræft

Lymfekræft i huden starter som en tilsyneladende godartet betændelse, som pludselig forandrer sig til en ondartet kræft, som spredes i huden og til indre organer og blod (Leukæmi). Vi har netop opdaget, at bakterielle toxiner (superantigener) kan stimulere raske lymfocytter til at producere vækstfaktorer, som øger kræftcellernes vækst. Vi ønsker nu at forstå, hvordan immunforsvaret positivt og nega-

tivt kan regulere kræftens udvikling, og hvordan balancen kan forskubbes i negativ retning af infektioner og giftstoffer og i positiv retning af immunmodulerende stoffer.

4.3.2. Nye angrebepunkter for cancerbehandling

Vi har gjort den opdagelse, at der ved lymfekræft i huden findes en aktiv form af et bestemt signalstof (Stat3). Vi har transfekteret dominant negativt Stat3 ind i kræftceller for ved hjælp af gene-chip-analyser at identificere, hvilke gener som styres af Stat3. Samtidig udforsker vi, hvorfor Stat3 holdes aktivt af et ukontrollabelt enzym, og hvorfor de normale kontrolmekanismer svigter. Perspektivet er at udvikle nye specifikke lægemidler mod lymfekræft og leukæmi.

4.3.3. Bakterielle enterotoxiners rolle for allergi

Vi har fundet, at bestemte bakterielle enterotoxiner ændrer T-cellers funktion, således at de bliver storproducenter af cytokiner, som fremmer et allergisk respons. Vi udforsker nu, hvilke signalveje der aktiveres, og hvordan dette fremmer allergi.

4.3.4. Forstyrrelser i intracellulær signalering ved autoimmunitet

Vi har opstillet den hypotese, at en forhøjet receptorfølsomhed og svigt i hæmmende kontrolmekanismer har central betydning for udvikling af autoimmune sygdomme. Vi udforsker derfor regulation af cytokinsignalering i celler fra patienter med psoriasis, Mb Crohn og gigt. Sigtet er at blotlægge nye angrebepunkter for medicinsk behandling.

4.3.5. MEK-kinaser (MEKK) in immunity

Sigtet med projektet er at forstå MEKK1's rolle i aktiveringen og differentieringen af lymfocytter. Vi benytter MEKK-1 knock-out og transgene mus til at forstå MEKK-1's rolle i cellulær signalering, adhærence og vækst og udforsker MEKK-1's rolle i autoimmunitet og udvikling af cancer i immunsystemet.

4.3.6. T-celle-vaccine mod Malignt Melanom

Sigtet med projektet er at stimulere immunforsvaret til at udvikle en autoimmun reaktion, som retter sig mod antigenet på overfladen af tumorceller fra patienter med modermerkekræft. Arbejdet foregår i samarbejde med C. Geisler (N. Ødum, A.-M. Mathiesen, A. Woetmann, K.W. Eriksen, T. Labuda, V. Sommer, B. Bonnesen, M.T. Pedersen, T. Krejsgaard, C.B. Madsen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Allan Randrup Thomsen: Har været formand for bedømmelsesudvalget ved to ph.d.-afhandlinger. Bedømmer i forbindelse med professorudpegelse ved KU og KVL. Ekstern bedømmer for Velux Fonden.

Lars Hviid: Har været formand for bedømmelsesudvalget ved en ph.d.-afhandling. Siddet i bedømmelsesudvalget for yderligere en ph.d.-afhandling. Medlem af bedømmelsesudvalget ved en ph.d.-afhandling fra London School of Hygiene and Tropical Medicine, London. Ekstern bedømmer for en ph.d.-afhandling fra Makerere University, Kampala, Uganda. Ekstern bedømmer for en M. Phil.-afhandling fra University of Ghana, Accra. Formand for et bedømmelsesudvalg – adjunktansættelser på Københavns Universitet.

Hanne Colding: Formand for bedømmelsesudvalg ved en ph.d.-afhandling og formand for bedømmelsesudvalg ved lektorat i parasitologi ved IMMI.

Thor G. Theander: Har været formand for bedømmelsesudvalg ved to ph.d.-afhandlinger.

Tillidshverv

Carsten Geisler: Formand for bestyrelsen af Weimanns Legat. Leder af Copenhagen Cluster of Immunology.

Allan Randrup Thomsen: Medlem af fakultetets forskningsstrategiske udvalg (FFU). Medlem af instituttets samarbejdsudvalg. Medlem af bestyrelsen for Dansk Virologisk Selskab.

Jan Pravsgaard Christensen: Sekretær i Immunologisk Selskab.

Søren Buus: Er kursusleder for den nystartede integrerede immunologiundervisning for 5. semester medicinstuderende – og for immunologiundervisningen af humanbiologiserende. Formand for Immunologisk Selskab.

Niels Ødum: Referent for internationale fonde og institutioner.

Thor G. Theander: Leder af The Graduate School of International Health. I 2006 medlem af Co-ordination Committee for The Joint Malaria Programme. Medlem af scientific advisory board for African Malaria Network (Amanet).

Formidling

Redaktionelle hverv

Carsten Geisler: Reviewer for flere internationale tidsskrifter herunder Cell, EMBO J, Immunobiology og International Immunology.

Allan Randrup Thomsen: National redaktør for APMIS. Medlem af Editorial Board for Journal of General Virology. Reviewer for flere internationale tidsskrifter bl.a. J Virol, J Immunol, og Blood.

Jan Pravsgaard Christensen: Har været reviewer for bl.a. J Immunol.

Lars Hviid: Reviewer for en række internationale tidsskrifter. Medlem af Editorial Board for Infect Immun, Malaria J, PloS Med, Trends Parasitol.

Niels Ødum: Referent for internationale tidsskrifter.

Instituttleder Carsten Geisler

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	12,66	14,74	27,40
DVIP	1,74	0,00	1,74
STIP	3,68	3,14	6,82
TAP	25,10	8,16	33,26
Årsværk i alt	43,17	26,04	69,22
Løn med årsværk	16.833,13	10.599,08	27.432,22
Løn uden årsværk	-1.049,66	427,39	-622,27
Øvrig drift	2.276,59	15.277,82	17.554,41
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	1.832,00	1.832,00
<i>Udgifter i alt t.kr. 1)</i>	<i>18.060,07</i>	<i>28.136,30</i>	<i>46.196,36</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi

VIP Intern

Berg, Kurt Frimann; lektor.
 Bonefeld, Charlotte Menne Oxager; postdoc.
 Buus, Søren; professor.
 Christensen, Jan Pravsgaard; lektor.
 Christensen, Jeanette Erbo; postdoc.
 Ciofu, Oana; lektor.
 Colding, Hanne Lis; lektor.
 Geisler, Carsten; professor.
 Hvid, Lars; professor.
 Høiby, Niels; professor.
 Jensen, Anja Tatiana Ramstedt; lektor.
 Johansen, Helle Krogh; lektor.
 Skov, Søren; adjunkt.
 Theander, Thor Grundtvig; professor.
 Thomsen, Allan Randrup; professor.
 Von Essen, Marina Høy; amanuensis.
 Woetmann, Anders; adjunkt.
 Ødum, Niels; professor.

STIP Intern

Corlin, Dorthe Bianca Kikkenborg; ph.d.-studerende.
 Dalsgaard, Michael; ph.d.-studerende.
 Elvang, Tara Laura; ph.d.-studerende.
 Holst, Peter; ph.d.-studerende.
 Larsen, Jappe Madura; ph.d.-studerende.
 Løth, Nina; ph.d.-studerende.
 Madsen, Michael Kongsgaard; ph.d.-studerende.
 Mikkelsen, Marianne; ph.d.-studerende.
 Røder, Gustav; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Maria Rothmann; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Alifrangis, Michael; postdoc.
 Andersen, Anders Woetmann; adjunkt.
 Arnot, David Edward; professor.
 Barfod, Lea Susanne; postdoc.
 Bartholdy, Christina; adjunkt.
 Bukh, Jens; professor.
 Buus, Anette Stryhn; lektor.
 El-Salanti, Ali; postdoc.
 Eriksen, Karsten Wessel Kam; postdoc.
 Grujic, Mirjana; postdoc.
 Harndahl, Mikkel Elmer; forskningsassistent.
 Jørgensen, Louise; forskningsassistent.
 Labuda, Tord Evert Sigfried; lektor.
 Lavstsen, Thomas; postdoc.
 Lovato, Paola; postdoc.
 Lusingu, John Peter Andrea; postdoc.
 Magistrado, Pamela Almeida; postdoc.
 Paulsson, Kajsa Maria; postdoc.
 Sylvester-Hvid, Christina; postdoc.
 Turner, Louise; postdoc.

STIP Ekstern

Dahlbäck, Anna Madeleine; ph.d.-studerende.
 Justesen, Sune Frederik Lamdahl; ph.d.-studerende.
 Kauffmann, Susanne Ørding; ph.d.-studerende.
 Lamberth, Kasper; ph.d.-studerende.
 Victor, Michala Ebba; ph.d.-studerende.

Forskerskole, International Sundhed

STIP Intern

Dos Santos Marques Resende, Mafalda; ph.d.-studerende.
Grunnet, Louise; ph.d.-studerende.

Cluster i Immunologi

VIP Intern

Andresen, Lars; postdoc.

Ph.d.-afhandlinger

Kauffmann, Susanne Ørding; Expression and Functional Role of VLA-1 and VLA-2 in T-Cell Mediated Immunity to Viral Infection.

Lavstsen, Thomas; Genetic organization and expression profiling of the Plasmodium falciparum var gene repertoire.

Lusingu, John Peter Andrea; Malaria morbidity and immunity – in communities with different Plasmodium falciparum transmission intensities.

Von Essen, Marina Høy; PKC-Induced TCR Down-Regulation.

Fondsbevillinger

Augustinus Fonden

- Betydningen af kemokiner og kemokinreceptorer (Nanna Ny Kristensen) kr. 50.000.
- Protective and therapeutic tolerogenic dendritic (Anders Elm Pedersen) kr. 100.000.

Aase og Ejnar Danielsens Fond

- Forbedring af adenovirus induceret vaccinesvar (Peter Johannes Holst) kr. 50.000.
- Langtidsantituberkuloseimmunitet efter vaccination med rekombinate antigener (Tara Laura Elvang) kr. 100.000.
- Neurotransmitteren substans P's betydning for udvikling af kronisk inflammatorisk tarmsygdom (Monika Gad) kr. 50.000.
- Udvikling af en adenovirus-vaccine mod cancerfremkaldende herpesvirus (Mette Høgh Petersen) kr. 50.000.

Beckett Fonden

- Autonimmune sygdomme (Tord Labuda) kr. 50.000.
- Infektionsimmunologi og vacciner (Peter Johannes Holst) kr. 50.000.

Danida/Udenrigsministeriet

- Forskningsnetværk for international sundhed (Ib Bygbjerg/Lene Blegvad) kr. 4.495.000.
- Malaria and health in Northern Tanzania (Thor Theander) kr. 3.225.100.
- Malaria and Health in Northern Tanzania (Thor Theander) kr. 3.131.000.
- Malaria and health in Northern Tanzania (Thor Theander) kr. 2.960.700.
- Malaria and health in northern Tanzania (Thor Theander) kr. 677.200.

Dansk Kræftforskningsfond

- T-cell lymphoma (Niels Feentved Ødum) kr. 400.000.

Dansk Kræftforskningsfond

- Targeting the immune system toward cancer cells (Søren Skov) kr. 250.000.

Danmarks Grundforskningsfond

- Niels Bohrs Visiting professorship med titlen "Professor in Molecular Parasitology" (David Arnot) kr. 18.539.300.

Diverse private fonde

- Analyse af betydningen af kemokinreceptorerne (Allan Randrup Thomsen) kr. 105.000.
- Neurotransmitteren substans P's betydning for udvikling af kronisk inflammatorisk tarmsygdom (Monika Gad) kr. 75.000.
- T-celle receptor transport og signalering (Carsten Geisler) kr. 116.000.

Direktør Jacob Madsen og Hustru Olga Madsens Fond

- IL-17,s betydning for udvikling af inflammatorisk tarmsygdom (Anders Elm Pedersen) kr. 15.000.
- Molekylære årsager til lymfekræft (Niels Feentved Ødum) kr. 25.000.
- PKC og T-celler (Marina Høy von Essen) kr. 15.000.

Dr. Thorvald Madsens Legat

- Molekylærobiologiske undersøgelser af resistens-relaterede mutationer (David Arnot & Thor Theander) kr. 100.000.

C.C. Klestrup og hustru Henriette Klestrups Legat

- Vaccine mod malaria (Thor Theander) kr. 75.000.

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgs Fond

- Forskning (Mogens Helweg Claësson) kr. 40.000.

Fabrikant Vilhelm Pedersen og hustrus Legat

- The molecular pathogenesis of cutaneous T-cell lymphoma (Niels Feentved Ødum) kr. 400.000.

Familien Hede Nielsens Fond

- Adenovirus induceret vaccinesvar (Peter Johannes Holst) kr. 60.000.

Fabrikant Vilhelm Pedersen og hustrus Legat

- Virusinduceret inflammation-initiering og regulation (Allan Randrup Thomsen) kr. 400.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme, A.P. Møller

- Forskning (Søren Skov) kr. 50.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Adenovirusbaseret immunoterapi (Allan Randrup Thomsen) kr. 960.000.
- Nye funktioner af proteinet b2m med betydning for det immunologiske respons (Mogens Holst Nissen) kr. 840.000.
- Post-conflict health systems change in South Sudan (Tania Dræbel) kr. 1.441.100.
- Regulation of PKC-induced TCR internalization in peripheral T-cells (Marina Høy von Essen) kr. 2.268.000.

- Skolarstipendium (Jan Pravsgaard Christensen) kr. 162.000.
- The Molecular pathogenesis of cutaneous T-cell lymphoma (Niels Feentved Ødum) kr. 1.260.000.
- Forskning (Søren Skov) kr. 840.000.

FIST Forsknings- og Innovationsstyrelsen

- Inducing a balanced CD4/CD8 response against infection (Jan Pravsgaard Christensen) kr. 1.702.700.
- The origin and spread of antimalarial drug resistance (Thor Theander) kr. 1.542.000.

FTP Forskningsrådet for Teknologi og Produktion

- MHC-teknologi (Søren Buus) kr. 3.442.700.

Gates Malaria Partnership

- Træning af dr. Charles Brown i lab. tekn (Michael Alifrangis) kr. 88.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Adenovirus-baseret cancert vaccine (Allan Randrup Thomsen) kr. 200.000.
- Vaccination mod gamma-herpesvirus (Peter Holst) kr. 600.000.
- Forskning (Mogens Helweg Claësson) kr. 1.200.000.

LEO Pharma Forskningsfond

- Mekkl: a regulator of development, immunity and disease (Tord Labuda) kr. 150.000.
- Klinisk og basalimmunologisk forskningsprojekt (Jeppe Madura Larsen) kr. 250.000.

Lundbeckfonden

- IL-17's betydning for udvikling af inflammatorisk tarm-sygdom i en eksperimentel musemodel (Anders Elm Pedersen) kr. 450.000.
- Improving adenovirus based antiviral vaccines (Jan Pravsgaard Christensen) kr. 800.000.
- MEKK1 (Tord Labuda) kr. 754.000.
- Professorat i eksperimentelle studier af human virus og virusinfektioner (Jens Bukh) kr. 5.000.000.
- PfEMP1 og humane receptorer (Anja Tatiana Ramstedt Jensen) kr. 1.280.200.
- TAPASIN (Kajsa Paulsson) kr. 500.000.

Lykfeldts Legat

- Forskning (Søren Skov) kr. 25.000.

Lægeforeningens Forskningsfond

- T-celle receptor transport og signalering (Carsten Geisler) kr. 60.000.

Neye-Fonden

- Stipendium Thorbjørn Krejsgaard (Niels Feentved Ødum) kr. 100.000.

Novo Nordisk Fonden

- CD3y diL motivet og T-celle homeostase (Carsten Geisler) kr. 500.000.
- Den biologiske relevans af proteolytisk modificeret beta-2-mikroglobulin (Mogens Holst Nissen) kr. 100.000.
- Forbedring af adenovirus induceret vaccinesvar (Jan Pravsgaard Christensen) kr. 375.800.

- Targeting the immune system toward cancer cells (Søren Skov) kr. 335.000.
- The molecular pathogenesis of cutaneous T-cell lymphoma (Niels Feentved Ødum) kr. 500.000.

Oticon Fonden

- Aktivering af CD4 T-celler ved målrettet dirigering af Hepatitis (Marianne Mikkelsen) kr. 20.000.

P.A. Messerschmidt

- Regulering af den antigen-specifikke T-celle svar ved vaccination med virus antigener (Christina Bartholdy) kr. 50.000.

PATH Program for Appropriate Technology in Health

- Malaria Vaccine Initiative (Thor Theander) kr. 491.300.

Tech Transfer Unit

- Vaccinefærdiggørelse (Jan Pravsgaard Christensen) kr. 74.000.

Øjenforeningen, Værn om synet

- Undersøgelse af immunologiske signalstoffers betydning for den tidlige udvikling af uveitis (Mogens Holst Nissen) kr. 170.000.

Publikationer

- Adam, I., Magzoub, M., Osman, M.E., Khalil, I.F., Alifrangis, M. & Elmardi, K.A.: A fixed-dose 24-hour regimen of artesunate plus sulfamethoxypyrazine-pyrimethamine for the treatment of uncomplicated Plasmodium falciparum malaria in eastern Sudan. *Annals of clinical microbiology and antimicrobials*. 5, Art no. 18. 2006.
- Alifrangis, M., Dalgaard, M.B., Lusingu, J.P., Vestergaard, L.S., Staalsoe, T., Jensen, A.T.R., Enevold, A., Ronn, A.M., Khalil, I.F., Warhurst, D.C., Lemnge, M.M., Theander, T.G. & Bygbjerg, I.C.: Occurrence of the south-east Asian/south American SVMNT haplotype of the chloroquine-resistance transporter gene in Plasmodium falciparum in Tanzania. *Journal of Infectious Diseases*. 193(12), s. 1738-1741. 2006.
- Ank, N., West, H., Bartholdy, C., Eriksson, K., Thomsen, A.R. & Paludan, S.R.: Lambda interferon (IFN-lambda), a type III IFN, is induced by viruses and IFNs and displays potent antiviral activity against select virus infections in vivo. *Journal of Virology*. 80(9), s. 4501-4509. 2006.
- Barfod, L., Nielsen, M.A., Turner, L., Dahlback, M., Jensen, A.T.R., Hviid, L., Theander, T.G. & Salanti, A.: Baculovirus-expressed constructs induce immunoglobulin G that recognizes VAR2CSA on Plasmodium falciparum – Infected erythrocytes. *Infection and Immunity*. 74(7), s. 4357-4360. 2006.
- Bennekov, T., Dietrich, J., Rosenkrands, I., Stryhn, A., Doherty, T.M. & Andersen, P.: Alteration of epitope recognition pattern in Ag85B and ESAT-6 has a profound influence on vaccine-induced protection against Mycobacterium tuberculosis. *European Journal of Immunology*. 36(12), s. 3346-3355. 2006.
- Blicher, T., Kastrup, J.S., Pedersen, L.O., Buus, S. & Gajhede, M.: Structure of HLA-A*1101 in complex with

- a hepatitis B peptide homologue. *Acta crystallographica Section F, Structural biology and crystallization communications*. 62(Pt 12), s. 1179-1184. 2006.
- Bouchelouche, K., Andresen, L., Alvarez, S., Nordling, J., Nielsen, O.H. & Bouchelouche, P.: Interleukin-4 and 13 induce the expression and release of monocyte chemoattractant protein 1, interleukin-6 and stem cell factor from human detrusor smooth muscle cells: Synergy with interleukin-1 beta and tumor necrosis factor-alpha. *Journal of Urology*. 175(2), s. 760-765. 2006.
- Bukh, J. & Nielsen, J.O.: Hepatitis C hos hiv-inficerede patienter. *Ugeskrift for læger*. 168(42), s. 3599. 2006.
- Bukh, J. & Purcell, R.H.: A milestone for hepatitis C virus research: A virus generated in cell culture is fully viable in vivo. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 103(10), s. 3500-3501. 2006.
- Carneiro, I.A., Smith, T., Lusingu, J.P.A., Malima, R., Utzinger, J. & Drakeley, C.J.: Modeling the relationship between the population prevalence of *Plasmodium falciparum* malaria and anemia. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*. 75(Suppl. S 2), s. 82-89. 2006.
- Christensen, J.E., de Lemos, C., Moos, T., Christensen, J.P. & Thomsen, A.R.: CXCL10 is the key ligand for CXCR3 on CD8(+) effector T cells involved in immune surveillance of the lymphocytic choriomeningitis virus-infected central nervous system. *Journal of Immunology*. 176(7), s. 4235-4243. 2006.
- Clarencon, F., Bonneville, F., Sichez, J.P., Khalil, I., Poirier, J. & Chiras, J.: Atypical location of a solitary fibrous tumor in the fourth ventricle. *Journal of Neuro-radiology*. 33(4), s. 279-280. 2006.
- Colding, H. & Larsen, J.A.: Recovery og den nødvendige dialog om sindslidendes tarv. *Ugeskrift for læger*. 168(7), s. 709. 2006.
- Dahlback, M., Rask, T.S., Andersen, P.H., Nielsen, M.A., Ndam, N.T., Resende, M., Turner, L., Deloron, P., Hviid, L., Lund, O., Pedersen, A.G., Theander, T.G. & Salanti, A.: Epitope mapping and topographic analysis of VAR2CSA DBL3X involved in *P. falciparum* placental sequestration. *PLoS pathogens*. 2(11), s. e124. 2006.
- Due, A.K., Johansen, H.K. & Gotzsche, P.C.: Fungal infection-related mortality versus total mortality as an outcome in trials of antifungal agents. *BMC medical research methodology*. 6, Art no. 40. 2006.
- Elbasit, I.E., Elbashir, M.I., Khalil, I.F., Alifrangis, M. & Giha, H.A.: The efficacy of sulfadoxine-pyrimethamine alone and in combination with chloroquine for malaria treatment in rural eastern Sudan: the interrelation between resistance, age and gametocytogenesis. *Tropical Medicine & International Health*. 11(5), s. 604-612. 2006.
- Elgadir, T.M.E., Theander, T.G., ElGhazali, G., Nielsen, M.A., Elbasit, I.E., Adam, I., Troye-Blomberg, M., Elbashir, M.I. & Giha, H.A.: Determinants of variant surface antigen antibody response in severe *Plasmodium falciparum* malaria in an area of low and unstable malaria transmission. *Scandinavian Journal of Immunology*. 63(3), s. 232-240. 2006.
- Ellekvist, P. & Colding, H.: Transportproteiner som drug-targets hos *Plasmodium falciparum*. Nye perspektiver i behandlingen af malaria. *Ugeskrift for læger*. 168(13), s. 1314-1317. 2006.
- Frederiksen, B., Pressler, T., Hansen, A., Koch, C. & Høiby, N.: Effect of aerosolized rhDNase (Pulmozyme (R)) on pulmonary colonization in patients with cystic fibrosis. *Acta Paediatrica*. 95(9), s. 1070-1074. 2006.
- Gotzsche, P.C., Hrobjartsson, A., Johansen, H.K., Haahr, M.T., Altman, D.G. & Chan, A.W.: Constraints on publication rights in industry-initiated clinical trials. *Jama - Journal of the American Medical Association*. 295(14), s. 1645-1646. 2006.
- Gotzsche, P.C., Hrobjartsson, A., Johansen, H.K., Haahr, M.T., Altman, D.G. & Chan, A.W.: Begraensninger i publikationsrettighederne i industriinitierede kliniske forsøg – sekundaerpublikation. *Ugeskrift for læger*. 168(25), s. 2467-2469. 2006.
- Gregersen, J.W., Kranc, K.R., Ke, X.Y., Svendsen, P., Madsen, L.S., Thomsen, A.R., Cardon, L.R., Bell, J.I. & Fugger, L.: Functional epistasis on a common MHC haplotype associated with multiple sclerosis. *Nature*. 443(7111), s. 574-577. 2006.
- Haase, R.N., Megnekou, R., Lundquist, M., Ofori, M.F., Hviid, L. & Staalsoe, T.: *Plasmodium falciparum* parasites expressing pregnancy-specific variant surface antigens adhere strongly to the choriocarcinoma cell line BeWo. *Infection and Immunity*. 74(5), s. 3035-3038. 2006.
- Høiby, N.: Kernikterus og sulfamethizolbehandling. *Ugeskrift for læger*. 168(13), s. 1349-1350. 2006.
- Holm, C., Nyvold, C.G., Plaudan, S.R., Thomsen, A.R. & Hokland, M.: Interleukin-21 mRNA expression during virus infections. *Cytokine*. 33(1), s. 41-45. 2006.
- Holm, C., Nyvold, C.G., Paludan, S.R., Thomsen, A.R. & Hokland, M.: Interleukin-21 mRNA expression during virus infections (vol 33, pg 41, 2006). *Cytokine*. 35(1-2), s. 107. 2006.
- Hummelshøj, T., Ryder, L.P., Madsen, H.O., Odum, N. & Svejgaard, A.: A functional polymorphism in the Eta-1 promoter is associated with allele specific binding to the transcription factor Sp1 and elevated gene expression. *Molecular Immunology*. 43(7), s. 980-986. 2006.
- Hviid, L. & Staalsoe, T.: Late recrudescence of *Plasmodium falciparum* malaria in pregnancy. *International Journal of Infectious Diseases*. 10(5), s. 412. 2006.
- Hviid, L.: Le paludisme chez la femme enceinte. *Medecine tropicale : revue du Corps de sante colonial*. 66(2), s. 130-132. 2006.
- Ismail, A., Gadir, A.F.A., Theander, T.G. & El Hassan, A.M.: Pathology of post-kala-azar dermal leishmaniasis: a light microscopical, immunohistochemical, and ultrastructural study of skin lesions and draining lymph nodes. *Journal of Cutaneous Pathology*. 33(12), s. 778-787. 2006.
- Ismail, A., Khalil, E.A.G., Musa, A.M., El Hassan, I.M., Ibrahim, M.E., Theander, T.G. & El Hassan, A.M.: The pathogenesis of post kala-azar dermal leishmaniasis from the field to the molecule: Does ultraviolet light (UVB) radiation play a role? *Medical Hypotheses*. 66(5), s. 993-999. 2006.
- Iversen, A.K.N., Stewart-Jones, G., Learn, G.H., Christie, N., Sylvester-Hviid, C., Armitage, A.E., Kaul, R., Beatrice, T., Lee, J.K., Li, Y.P., Chotiarnwong, P., Dong, T., Xu, X.N., Luscher, M.A., MacDonald, K., Ullum, H., Klarlund-Pedersen, B., Skinhoj, P., Fugger, L., Buus, S., Mullins, J.I., Jones, E.Y., van der Merwe, P.A. &

- McMichael, A.J.: Conflicting selective forces affect T cell receptor contacts in an immunodominant human immunodeficiency virus epitope. *Nature Immunology*. 7(2), s. 179-189. 2006.
- Jensen, P.O., Moser, C., Kharazmi, A., Presler, T., Koch, C. & Hoiby, N.: Increased serum concentration of G-CSF in cystic fibrosis patients with chronic *Pseudomonas aeruginosa* pneumonia. *Journal of cystic fibrosis : official journal of the European Cystic Fibrosis Society*. 5(3), s. 145-151. 2006.
- Joergensen, L., Turner, L., Magistrado, P., Dahlback, M.A., Vestergaard, L.S., Lusingu, J.P., Lemnge, M., Salanti, A., Theander, T.G. & Jensen, A.T.R.: Limited cross-reactivity among domains of the *Plasmodium falciparum* clone 3D7 erythrocyte membrane protein 1 family. *Infection and Immunity*. 74(12), s. 6778-6784. 2006.
- Jorgensen, K.J., Gotzsche, P.C. & Johansen, H.K.: Voriconazole versus amphotericin B in cancer patients with neutropenia. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. (1), Art no. CD004707. 2006.
- Jorgensen, K.J., Johansen, H.K. & Gotzsche, P.C.: Flaws in design, analysis and interpretation of Pfizer's antifungal trials of voriconazole and uncritical subsequent quotations. *Trials*. 7, Art no. 3. 2006.
- Jorgensen, K.J., Johansen, H.K. & Gotzsche, P.C.: Flaws in design, analysis and interpretation of Pfizer's antifungal trials of voriconazole and uncritical subsequent quotations. *Current Controlled Trials in Cardiovascular Medicine*. 7, Art no. 3. 2006.
- Kauffmann, S.O., Thomsen, A.R. & Christensen, J.P.: Role of very late antigen-1 in T-cell-mediated immunity to systemic viral infection. *Scandinavian Journal of Immunology*. 63(4), s. 290-298. 2006.
- Krejsgaard, T., Vetter-Kauczok, C.S., Woetmann, A., Lovato, P., Labuda, T., Eriksen, K.W., Zhang, Q., Becker, J.C. & Odum, N.: Jak3- and JNK-dependent vascular endothelial growth factor expression in cutaneous T-cell lymphoma. *Leukemia*. 20(10), s. 1759-1766. 2006.
- Kristensen, N.N., Gad, M., Thomsen, A.R., Lu, B., Gerard, C. & Claesson, M.H.: CXC chemokine receptor 3 expression increases the disease-inducing potential of CD4(+) CD25(-) T cells in adoptive transfer colitis. *Inflammatory Bowel Diseases*. 12(5), s. 374-381. 2006.
- Kuiken, C., Combet, C., Bukh, J., Shin, I., Deleage, G., Mizokami, M., Richardson, R., Sablon, E., Yusim, K., Pawlotsky, J.M. & Simmonds, P.: A comprehensive system for consistent numbering of HCV sequences, proteins and epitopes. *Hepatology*. 44(5), s. 1355-1361. 2006.
- Kulkarni, M.A., Rowland, M., Alifrangis, M., Mosha, F.W., Matowo, J., Malima, R., Peter, J., Kweka, E., Lyimo, I., Magesa, S., Salanti, A., Rau, M.E. & Drakeley, C.: Occurrence of the leucine-to-phenylalanine knock-down resistance (kdr) mutation in *Anopheles arabiensis* populations in Tanzania, detected by a simplified high-throughput SSOP-ELISA method. *Malaria Journal*. 5, Art no. 56. 2006.
- Labuda, T., Christensen, J.P., Rasmussen, S., Bonnesen, B., Karin, M., Thomsen, A.R. & Odum, N.: MEK kinase 1 is a negative regulator of virus-specific CD8(+) T cells. *European Journal of Immunology*. 36(8), s. 2076-2084. 2006.
- Lemnge, M., Alifrangis, M., Kafuye, M.Y., Segeja, M.D., Gesase, S., Minja, D., Massaga, J.J., Ronn, A.M. & Bygbjerg, I.C.: High reinfection rate and treatment failures in children treated with amodiaquine for falciparum malaria in Muheza villages, northeastern Tanzania. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*. 75(2), s. 188-193. 2006.
- Lusingu, J.P.A., Jensen, A.T.R., Vestergaard, L.S., Minja, D.T., Dalgaard, M.B., Gesase, S., Mmbando, B.P., Kitua, A.Y., Lemnge, M.M., Cavanagh, D., Hviid, L. & Theander, T.G.: Levels of plasma immunoglobulin G with specificity against the cysteine-rich interdomain regions of a semiconserved *Plasmodium falciparum* erythrocyte membrane protein 1, VAR4, predict protection against malarial anemia and febrile episodes. *Infection and Immunity*. 74(5), s. 2867-2875. 2006.
- Met, O., Wang, M.J., Pedersen, A.E., Nissen, M.H., Buus, S. & Claesson, M.H.: The effect of a therapeutic dendritic cell-based cancer vaccination depends on the blockade of CTLA-4 signaling. *Cancer Letters*. 231(2), s. 247-256. 2006.
- Nagasawa, T., Zhang, Q., Raghunath, P.N., Wong, H.Y., El Salem, M., Szallasi, A., Marzec, M., Gimotty, P., Rook, A.H., Vonderheid, E.C., Odum, N. & Wasik, M.A.: Multi-gene epigenetic silencing of tumor suppressor genes in T-cell lymphoma cells; delayed expression of the p16 protein upon reversal of the silencing. *Leukemia Research*. 30(3), s. 303-312. 2006.
- Ndam, N.G.T., Salanti, A., Le Hesran, J.Y., Cottrell, G., Fievet, N., Turner, L., Sow, S., Dangou, J.M., Theander, T. & Deloron, P.: Dynamics of Anti-VAR2CSA immunoglobulin G response in a cohort of senegalese pregnant women. *Journal of Infectious Diseases*. 193(5), s. 713-720. 2006.
- Ostergaard, C., Hoiby, N., Konradsen, H.B. & Samuelsson, S.: Prehospital diagnostic and therapeutic management of otogenic *Streptococcus pneumoniae* meningitis. *Scandinavian Journal of Infectious Diseases*. 38(3), s. 172-180. 2006.
- Paulsson, K.M., Jevon, M., Wang, J.W., Li, S.L. & Wang, P.: The double lysine motif of tapasin is a retrieval signal for retention of unstable MHC class I molecules in the endoplasmic reticulum. *Journal of Immunology*. 176(12), s. 7482-7488. 2006.
- Pedersen, A.E., Buus, S. & Claesson, M.H.: Treatment of transplanted CT26 tumour with dendritic cell vaccine in combination with blockade of vascular endothelial growth factor receptor 2 and CTLA-4. *Cancer Letters*. 235(2), s. 229-238. 2006.
- Peters, B., Bui, H.H., Frankild, S., Nielsen, M., Lunde-gaard, C., Kostem, E., Basch, D., Lamberth, K., Harn-dahl, M., Fleri, W., Wilson, S.S., Sidney, J., Lund, O., Buus, S. & Sette, A.: A community resource benchmarking predictions of peptide binding to MHC-I molecules. *Plos Computational Biology*. 2(6), s. 574-584. 2006.
- Pressler, T., Frederiksen, B., Skov, M., Garred, P., Koch, C. & Hoiby, N.: Early rise of anti-pseudomonas antibodies and a mucoid phenotype of *pseudomonas aeruginosa* are risk factors for development of chronic lung infection – a case control study. *Journal of cystic fibrosis : official journal of the European Cystic Fibrosis Society*. 5(1), s. 9-15. 2006.
- Proesmans, M., Balinska-Miskiewicz, W., Dupont, L., Bossuyt, X., Verhaegen, J., Hoiby, N. & de Boeck, K.: Evaluating the "Leeds criteria" for *Pseudomonas aeruginosa* infection in a cystic fibrosis centre. *European Respiratory Journal*. 27(5), s. 937-943. 2006.

- Rajakaruna, R.S., Weerasinghe, M., Alifrangis, M., Am-
erasinghe, P.H. & Konradsen, F.: The role of private
drug vendors as malaria treatment providers in selected
malaria endemic areas of Sri Lanka. *Journal of vector
borne diseases*. 43(2), s. 58-65. 2006.
- Roder, G., Blicher, T., Justesen, S., Johannesen, B., Kris-
tensen, O., Kastrup, J., Buus, S. & Gajhede, M.: Crystal
structures of two peptide-HLA-B*1501 complexes;
structural characterization of the HLA-B62 supertype.
*Acta Crystallographica Section D-Biological Crystallo-
graphy*. 62(Part 11), s. 1300-1310. 2006.
- Ronne, H.C., Pressler, T., Hoiby, N. & Gormsen, M.: Chro-
nic infection with *Achromobacter xylosoxidans* in cystic
fibrosis patients; a retrospective case control study. *Jour-
nal of cystic fibrosis : official journal of the European
Cystic Fibrosis Society*. 5(4), s. 245-251. 2006.
- Rosenkilde, M.M., Benned-Jensen, T., Andersen, H.,
Holst, P.J., Kledal, T.N., Luttichau, H.R., Larsen, J.K.,
Christensen, J.P. & Schwartz, T.W.: Molecular pharma-
cological phenotyping of EB12 – An orphan seven-trans-
membrane receptor with constitutive activity. *Journal of
Biological Chemistry*. 281(19), s. 13199-13208. 2006.
- Rottmann, M., Lavstsen, T., Mugasa, J.P., Kaestli, M.,
Jensen, A.T.R., Muller, D., Theander, T. & Beck, H.P.:
Differential expression of var gene groups is associated
with morbidity caused by *Plasmodium falciparum* infec-
tion in Tanzanian children. *Infection and Immunity*.
74(7), s. 3904-3911. 2006.
- Sha, Q., Poulsen, L.K., Gerwien, J., Odum, N. & Skov,
P.S.: Signaling transduction pathways involved in ba-
sophil adhesion and histamine release. *Chinese Medical
Journal*. 119(2), s. 122-130. 2006.
- Sharief, A.H., Gasim Khalil, E.A., Theander, T.G., Kharza-
mi, A., Omer, S.A. & Ibrahim, M.E.: *Leishmania dono-
vani*: An in vitro study of antimony-resistant amphi-
otericin B-sensitive isolates. *Experimental parasitology*.
114(4), s. 247-252. 2006.
- Sharp, S., Lavstsen, T., Fivelman, Q.L., Saeed, M.,
McRobert, L., Templeton, T.J., Jensen, A.T.R., Baker,
D.A., Theander, T.G. & Sutherland, C.J.: Programmed
transcription of the var gene family, but not of stevor, in
Plasmodium falciparum gametocytes. *Eukaryotic Cell*.
5(8), s. 1206-1214. 2006.
- Snabe, T., Roder, G.A., Neves-Petersen, M.T., Buus, S. &
Petersen, S.B.: Oriented coupling of major histocompati-
bility complex (MHC) to sensor surfaces using light as-
sisted immobilisation technology. *Biosensors & Bioelec-
tronics*. 21(8), s. 1553-1559. 2006.
- Sonder, S.U., Woetmann, A., Odum, N. & Bendtzen, K.:
Spironolactone induces apoptosis and inhibits NF-kap-
paB independent of the mineralocorticoid receptor.
*Apoptosis : an international journal on programmed cell
death*. 11(12), s. 2159-2165. 2006.
- Storm, P., Bartholdy, C., Sorensen, M.R., Christensen, J.P.
& Thomsen, A.R.: Perforin-deficient CD8(+) T cells me-
diate fatal lymphocytic choriomeningitis despite im-
paired cytokine production. *Journal of Virology*. 80(3), s.
1222-1230. 2006.
- Svane, I.M., Nikolajsen, K., Walter, M.R., Buus, S., Gad,
M., Claesson, M.H. & Pedersen, A.E.: Characterization
of monocyte-derived dendritic cells matured with IFN-
alpha. *Scandinavian Journal of Immunology*. 63(3), s.
217-222. 2006.
- Takikawa, S., Engle, R.E., Emerson, S.U., Purcell, R.H., St
Claire, M. & Bukh, J.: Functional analyses of GB virus
B p13 protein: Development of a recombinant GB virus
B hepatitis virus with a p7 protein. *Proceedings of the
National Academy of Sciences of the United States of
America*. 103(9), s. 3345-3350. 2006.
- Tvede, M. & Hoiby, N.: Forekomst og behandling af
Clostridium difficile-associeret diare. *Ugeskrift for
laeger*. 168(26-32), s. 2579-2580. 2006.
- von Essen, M., Nielsen, M.W., Bonefeld, C.M., Boding, L.,
Larsen, J.M., Leitges, M., Baier, G., Odum, N. &
Geisler, C.: Protein kinase C (PKC)alpha and PKC theta
are the major PKC isoforms involved in TCR down-regu-
lation. *Journal of Immunology*. 176(12), s. 7502-7510.
2006.
- Walther-Rasmussen, J. & Hoiby, N.: OXA-type carbapene-
mases. *Journal of Antimicrobial Chemotherapy*. 57(3), s.
373-383. 2006.
- Wang, M.J., Bai, F., Pries, M., Buus, S., Prause, J.U. &
Nissen, M.H.: Identification of MHC class IIH-2K(b)/D-
b-restricted immunogenic peptides derived from retinal
proteins. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*.
47(9), s. 3939-3945. 2006.
- Zernichow, L., Abrink, M., Hallgren, J., Grujic, M., Pejler,
G. & Kolset, S.O.: Serglycin is the major secreted pro-
teoglycan in macrophages and has a role in the regula-
tion of macrophage tumor necrosis factor-alpha secretion
in response to lipopolysaccharide. *Journal of Biological
Chemistry*. 281(37), s. 26792-26801. 2006.
- Zhang, Q., Wang, H.Y., Woetmann, A., Raghunath, P.N.,
Odum, N. & Wasik, M.A.: STAT3 induces transcription
of the DNA methyltransferase 1 gene (DNMT1) in ma-
lignant T lymphocytes. *Blood*. 108(3), s. 1058-1064.
2006.
- Zuercher, A.W., Horn, M.P., Wu, H., Song, Z.J., Bundgar-
ard, C.J., Johansen, H.K., Hoiby, N., Marcus, P. & Lang,
A.B.: Intranasal immunisation with conjugate vaccine
protects mice from systemic and respiratory tract infecti-
on with *Pseudomonas aeruginosa*. *Vaccine*. 24(20), s.
4333-4342. 2006.
- Østergaard, J.T. & Colding, H.: Scenarier som strategisk
værktøj ved planlægning af fremtidens lægeuddannelse.
Ugeskrift for læger. 168(33), s. 2696-2697. 2006.

Farmakologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, docent, mag.sc., dr.med. Erling Møllerup.

Organisation

Farmakologisk Institut består udover afdelingerne på Panum Institutet også af Neuropsykiatrisk Laboratorium på Rigshospitalet. Endvidere er tilknyttet et professorat i klinisk farmakologi som er placeret på Klinisk Farmakologisk Afdeling Q, Rigshospitalet, og et professorat og to adjunktstillinger som er placeret på Nano-Science Centret på H.C. Ørsted Institutet.

Adresser

Blegdamsvej 3
Panum Institutet, bygn. 18/5-6
2200 København N
Telefon 35 32 76 00
Fax 35 32 76 10
www.farmakol.ku.dk
www.molpharm.dk
www.neuropharm.ku.dk

Neuropsykiatrisk Laboratorium
Rigshospitalet, Afdeling 6102
Blegdamsvej 9
2100 København Ø
Telefon 35 37 30 90
Fax 35 39 35 46
www.nlab.dk

Klinisk Farmakologi, Afdeling Q
Rigshospitalet, afsnit 7642
Tagensvej 20
2200 København N
Telefon 35 45 76 91
Fax 35 45 27 45
www.cpnc.dk

Nano-Science Centret
H.C. Ørsted Institutet
Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 04 03
Fax 35 32 04 60
www.nano.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Farmakologisk Institut blev oprettet i 1899 (vedr. instituttets historie, se Årbog 1998) og nedlægges med udgangen af 2006. Nedlæggelsen er en del af en større omstrukturering på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, idet næsten alle institutter nedlægges, hvorefter forskergrupperne organiseres i færre men større institutter. Næsten alle medarbejdere på Farmakologisk Institut overflyttes til det nye Institut for Neurovidenskab og Farmakologi, medens en mindre gruppe overflyttes til Biomedicinsk Institut.

Forskningsaktiviteten på Farmakologisk Institut i 2006 har været høj, der har været en stor tilstrømning af specialstuderende og mange ph.d.-studerende, og instituttets medarbejdere har modtaget betydelige eksterne bevillinger. Den prægraduate undervisning og eksamensforholdene vedrørende farmakologi er stadig ikke optimal, og 2006 bragte ikke de ændringer vi havde håbet på, med henblik på at få rettet op på de utilsigtede virkninger på farmakologundervisning og -eksamen af den nye studieordning for medicin.

Personaleforhold

På Farmakologisk Institut er der 47 ordinært ansatte, heraf 4 D-TAP, 3 D-VIP, 4 fra Nano-Science og 2 laborantelever. Der er desuden 37 eksternt fondsansatte, heraf 3 på løntilskud og 5 ph.d.-studerende lønnet via fakultetet. Der er 18 studerende samt 4 lønnet udenfor KU. Stab i alt 106.

Professor Thue W. Schwartz forlængede sin 80 % orlov for at arbejde i biotekfirmaet 7TM Pharma yderligere et år fra 1. oktober 2006. Lektor Svend Edelfors afholdt én ugentlig tjenestefridag hele år 2006 og forlængede sin del-pension på én dag pr. 1. november 2006 for yderligere 1 år. Adjunkt Pernille Koefoed blev ansat som adjunkt 1. februar 2006. Lektor Thomas Jonassen fortsatte sin 75 % orlov i år 2006 for foreløbig 1 år. Professor Sten Christensen er forskerskoleleder for Danish Cardiovascular Research Academy og er i den forbindelse frikøbt for prægraduate undervisning.

Farmakologisk Institut, Nano-Science Centret, HCØ:
Adjunkt Dimitrios Stamou blev lektorvikar 1. april 2006.

Michael Wrang Mortensen blev ansat som postdoc 1. marts 2006 for 1 år.

Ivan Makarov blev forlænget som postdoc 1. juli 2006.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskning er organiseret i fem forskergrupper inden for henholdsvis molekylær farmakologi herunder nanobiologi, neurofarmakologi, kardiovaskulær farmakologi og neuropsykiatri. Det overordnede sigte med forskningen er at opnå øget indsigt i forståelsen af, hvordan lægemidler virker på organismen.

1. Molekylær Farmakologi

Den overordnede målsætning er at forstå det molekylære grundlag for virkningen af lægemidler – især inden for 7TM-receptorer (G-protein-koblede receptorer) der udgør den største superfamilie af proteiner i det humane genom.

1.1. Struktur & funktion af 7TM-receptorer og deres ligander

Receptorernes struktur og funktion studeres ved hjælp af protein-engineering, hvor især metal-ion bindingssteder bruges som prober – en teknologi, der er opdaget og udviklet i laboratoriet. Dette har bl.a. dannet basis for en ny form for *in vivo*-validering af 7TM-receptorer som farmakologiske targets ved hjælp af en kombination af transgen teknologi og molekylær farmakologi. Metal-site-teknologien har også ledt til udviklingen af en generel model for den molekylære aktiveringsmekanisme for 7TM-receptorer. Foruden klassiske modelreceptorer som beta-adrenerge og substance-P-receptorer fokuserede arbejdet i 2002 på nye konstitutivt aktive receptorer involveret i appetitreguleringen,

melanocortin- og ghrelinreceptorer og deres endogene agonister og inverse agonister. På basis af laboratoriets arbejde blev det bioteknologiske selskab, 7TM Pharma, etableret i 2000. Her udnytter man nogle af de basal-videnskabelige opdagelser fra laboratoriet til mere effektivt at udvikle nye lægemidler især til behandling af fedme og relaterede metaboliske sygdomme.

1.2. Cellulær regulation af receptor targeting og signalering

Receptorer for hormoner, transmittorer og lægemidler findes ikke, som tidligere antaget, flydende enkeltvis rundt i cellemembranen. De interagerer med hinanden ved dimerisering og med en række adaptorproteiner og scaffolding, proteiner, der samler receptorerne i molekulære komplekser – signaltransducere – tæt sammen med en række andre signaltransduktionsproteiner. Laboratoriet etablerede i 2001 en projektgruppe, der analyserer interaktioner mellem receptorer og adaptorproteiner og de funktionelle konsekvenser af dette og bygger nye, effektive signaltransduktionskomplekser ved hjælp af nano-teknologiske teknikker.

1.3. Kemokinreceptorer – fra virus til transgene dyr

Siden 1996 har laboratoriet arbejdet med kemokiner og deres 7TM-receptorer, precipiteret af disses betydning for hiv-infektion. Arbejdet har især fokuseret på karakterisering af kemokiner og receptorer fra herpes- og pox-virus – et forskningsfelt, som er grundlagt og udviklet på laboratoriet. Disse proteiner bruges af virus bl.a. til at neutralisere vores immunapparat og til at dirigere virus og virusinficerede celler rundt i kroppen og ind i celler, de vil inficere. Et vigtigt element er at kombinere den generelle molekylærbioologiske struktur-funktions-know-how, vi op gennem 1990'erne udviklede inden for 7TM-receptorer med transgene teknikker for at kunne karakterisere den biologiske betydning af receptorerne for virus og deres samspil med de endogene signalsystemer *in vivo*. Et andet frugtbart projekt er kortlægningen af det molekulære grundlag for virkningen af non-peptid kemokinantagonister, der medicinsk er udviklet af det Canadiske firma AnorMED i tæt samspil med vores molekylærfarmakologiske karakterisering. Disse stoffer er nu i klinisk afprøvning for mobilisering af stamceller til autologtransplantation og til behandling af aids og diverse kroniske inflammationsstilstande (Thue W. Schwartz, Mette M. Rosenkilde).

2. Molekylær NeuroFarmakologi

Gruppens målsætning er at karakterisere neurotransmittertransportere og receptors molekylære funktion og virkningsmekanismer (www.neuropharm.dk). Gruppen er endvidere en integreret del af Center for Pharmacogenomics (www.genpharm.dk). Vi fokuserer på transporterne for neurotransmitterne dopamin, serotonin og noradrenalin. Disse transportere er lokaliseret i den præsynaptiske membran og medierer genoptag af frisat-transmitter fra synapsen. Herved spiller transporterne en afgørende rolle for signalering mellem nerveceller i hjernen og dermed for udviklingen af sygdomme som f.eks. depression og skizofreni og Parkinson's sygdom. Transporterne er desuden mål for flere farmaka herunder antidepressiva og misbrugsstoffer som kokain, amfetamin og ecstasy.

Gruppens arbejde sigter mod ved integreret anvendelse af molekylærbioologiske, farmakologiske, biokemiske og biofysiske metoder. i) At opnå indsigt i neurotransmitter-

transporternes og receptorernes tertiærstruktur. ii) At karakterisere de molekulære virkningsmekanismer involveret i henholdsvis substrattransport og receptoraktivering. iii) At afklare det strukturelle grundlag for, hvorledes forskellige typer af lægemidler kan blokere disse processer. iv) At forstå mekanismerne der er ansvarlige for receptorernes og transporterens cellulære regulering, herunder identificering og karakterisering af hidtil ukendte proteiner involveret i disse processer.

2.1. Aktuelle projekter

Strukturelle studier af neurotransmittertransportere ved konstruktion af kunstige Zn²⁺-bindingssteder og anvendelse af cysteinsubstitutioner som konformationssensorer.

Karakterisering af neurotransmittertransporteres translokationsmekanisme og ligandbindingssteder ved anvendelse af en række fluorescensspektroskopiske metoder, herunder FRET og fluorescence lifetime measurements.

Udvikling af enkeltmolekylæfluorescentteknikker til studier af neurotransmittertransporteres molekylære funktion.

Karakterisering af cellulære og molekylære mekanismer, der regulerer neurotransmittertransporternes lokalisering og aktivitet i nervecellen samt identifikation af proteiner, som er involveret i disse processer.

Etablering af transgene dyremodeller, herunder knock-in af dopamintransporteremutanter med særlig funktionelle karakteristika.

Strukturel og funktionel karakterisering af adaptorproteinet PICK1, der er en vigtig bindingspartner for dopamin- og noradrenalintransporteren.

Undersøgelse af genetiske polyformiers betydning for effekten af lægemidler der udøver deres effekt på neurotransmittertransportere (Ulrik Gether, Claus Juul Løland).

3. Kardiiovaskulær Farmakologi

Den kardiiovaskulære gruppe omfatter 4 VIP, 4 laboranter og 10 ph.d.-studerende/forskningsassistenter. Gruppen er tilknyttet forskerskolen Danish Cardiovascular Research Academy (www.dacra.dk). Projekterne tager udgangspunkt i patofysiologiske mekanismer og virkningsmekanismerne for lægemidler mod lidelser i det kardiiovaskulære/renale system. Undersøgelserne udføres på intakte, ubedøvede, permanente instrumenterede forsøgsdyr såvel som på isolerede nyreceller, nyretubuli og blodkar *in vitro*. Fokus er i høj grad rettet mod transportmolekyler for elektrolytter og vand, såkaldte aquaporiner.

Aktuelle projekter

Mekanismen bag tiaziddiuretikas antidiuretiske virkning ved diabetes insipidus.

Forstyrrelser i salt- og vandudskillelsen ved levercirrose og kronisk hjerteinsufficiens med specielt henblik på ændringer i natrium- og vandtransporterende proteiner.

Patofysiologiske mekanismer ved udvikling af lungeødem.

Virkningsmekanismerne for aquaretiske peptider.

Ændringer i den vaskulære reaktivitet ved hjerteinsufficiens.

Cisplatinets nefrotoksicitet, specielt med henblik på magnesiumstofsiftet.

Videreudvikling af permanente katetre til rotter og mus (Thomas Jonassen, Ole Amtorp, Sten Christensen).

4. Klinisk Farmakologi og Toksikologi

(Miljømedicin beskrevet under Institut for Folkesundhed).

Den overordnede målsætning er at forske i metaboliske processers betydning for fremmedstoffers effekter i mennesket. Der fokuseres på dannelse og effekter af reaktive oxygenforbindelser og i enzymatisk omsætning af fremmedstoffer. Den overordnede strategi er en kobling mellem *in vitro*-metoder, dyreforsøg og epidemiologiske/mekanistiske studier med anvendelse af biomarkører hos mennesker. Metabolisme af lægemidler og andre fremmedstoffer, herunder koffein: Relation til ønskede og uønskede effekter. Endogene mutagens modifikationer af dna, antioxidanters effekter, cytostatisk binding til dna, udvikling af lægemiddelanalyser, PK/PD-simulering og populationskinetik, aldersprocesser med fokus på dna-ændringer af deres reparationer (Henrik E. Poulsen).

Organiske opløsningsmidlers neurotoxicitet: Biokemiske målinger i neonatale og voksne rotter med fokus på oxidativt stress og apoptose (Sven Edelfors).

5. Neuropsykofarmakologi

Forskningen omfatter kliniske og eksperimentelle undersøgelser af det biologiske grundlag for affektive og neurodegenerative lidelser, misbrugstilstande samt farmakas virkning på disse sygdomme.

Inden for det affektive område arbejdes med molekylærgenetiske undersøgelser af udvalgte gener fra bipolare patienter. Udfra en hypotese om, at maniens kardinalsymptom, hyperaktivitet, skyldes hyperaktivitet på et molekylært niveau, undersøges polymorfier i gener, der har betydning for signaltransmissionens hastighed i centralnervesystemet.

Betydningen af neurogenese og hippocampale morfologiske ændringer for affektiv sygdom og antidepressiv behandling undersøges i en dyreeksperimentel stressmodel. Metaboliseringen af antidepressive lægemidler undersøges klinisk i relation til den genetiske variation i P450-enzym-systemet. Klinisk undersøges muligheden for at forkorte latenstiden for antidepressivas virkning ved hjælp af antagonist til den serotonerge 5-HT_{1A}-receptor.

Serotonin samt selektive serotoninreuptakeinhibitorers (SSRI-stoffers) binding til den humane serotonintransporter undersøges *in vitro* vha. inducerede punktmutationer i serotonintransportermolekylet (samarbejde med Ulrik Gether).

I hjerner fra lithiumbehandlede rotter undersøges med dna-chips ("array" teknik) ekspressionen af alle rottens gener ved måling af mRNA-mængder (samarbejde med Finn Cilius og Rehannah Borup på Rigshospitalet).

I knock-out-mus undersøges muskarine receptors og neuropeptid-Y-systemets betydning for stofmisbrug.

Den anti-epileptiske effekt af neuropeptid-Y undersøges ved forskellige kemisk-inducerede epilepsimodeller hos rotter. Desuden undersøges neuropeptid Y's virkning i forskellige adfærdsmodeller.

Cholesterolttransportøren ApoE og ApoE-genets alleler undersøges i en række neurodegenerative sygdomme. A-beta (udløseren af Alzheimers's sygdom) undersøges dyreeksperimentelt og cellebiologisk. APOE-allelerne og A-beta-effekterne sammenholdes med markører for oxidativt stress. (Ole Steen Jørgensen, Erling Møllerup, Pernille Koefoed, Niels Vidiendal Olsen, Per Plenge, David Woldbye).

6. Allergiske mekanismer

Med henblik på afklaring af patofysiologiske mekanismer undersøges calciumregulerede signalsystemer i bl.a. rottemastceller og leukocytter (Nina Grosman).

Faglige og administrative hverv

Instituttets medarbejdere har i årets løb stillet deres faglige ekspertise til rådighed i mange sammenhænge. Mange kræfter er lagt i universitære opgaver som studieplansarbejde, forskningsudvalg, bedømmelser m.m. Her omtales kun de eksterne hverv.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Thue W. Schwartz: Medlem af adskillige bestyrelser og rådgivningspaneler vedr. bioteknologi i ind- og udland.

Tillidshverv

Henrik E. Poulsen: Netværksleder for Clinical Pharmacology Network Copenhagen.

Svend Edelfors: Medlem af Dansk Standard udvalg for udarbejdelse af kemikaliebrugsanvisninger. Medlem af Dansk Standards arbejdsgruppe for udarbejdelse af en standard for leverandørbrugsanvisninger til stoffer og materialer.

Ulrik Gether: Bestyrelsesmedlem i Biologisk Selskab og Dansk Selskab for Farmakologi og Toksikologi.

Mette M. Rosenkilde: Bestyrelsesmedlem i Dansk Selskab for Farmakologi og Toksikologi og Københavns Universitets Stipendiebestyrelse. Medlem af Forretningsudvalget i Forskningsstrategisk Udvalg ved Panum Institutet.

Formidling

Instituttet tilbyder prægraduat undervisning i farmakologi og toksikologi for læge-, tandlæge- og humanbiologistuderende efter gældende studieplaner. Derudover medvirker flere medarbejdere ved en række postgraduatekurser. Instituttet afholder årligt et tværfagligt "postgraduatekursus i toksikologi" beregnet på ph.d.-studerende og ansatte i sundhedssektoren.

Redaktionelle hverv

Thue W. Schwartz: Editorial board for Molecular Pharmacology.

Henrik E. Poulsen: Editorial board for Pharmacology & Toxicology og Free Radical Research. Committee member of Society for Free Radical Research, Europe.

Svend Norn: Editorial board for Environmental Toxicology and Pharmacology og The Annals of Agricultural and Environmental Medicine. Contributing editor for Journal of Investigational Allergology & Clinical Immunology.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Adam Cygankiewicz, ph.d.-studerende fra Polen.

Chunyu Jin, postdoc fra Kina.

Claus Stöpel, specialestuderende fra Tyskland.

Ellen Hilgenberg, specialestuderende fra Tyskland.

Florence Gbahou, postdoc fra Frankrig.

Francesca Binda, postdoc fra Italien.

Franziska Herden, specialestuderende fra Tyskland.

Ilka Oerlecke, specialestuderende fra Tyskland.
 Jacek Mokrosinski, erasmus studerende fra Polen.
 Julie Kniazeff, EMBO fellow fra Frankrig.
 Laura Storjohann, forskningsassistent fra USA.
 Oya Akalin, ph.d.-studerende fra Tyrkiet.
 Philip Dautel, specialestuderende fra Tyskland.
 Stefanie Thiele, specialestuderende fra Tyskland.
 Valentina Kubale, ph.d.-studerende fra Slovenien.

Netværk

Den molekylærfarmakologiske forskergruppe har formaliseret samarbejde med 7TM Pharma A/S, Lundbeck A/S, Novo Nordisk A/S og Scheering Plough (USA). Glaxo-Smith-Kline (USA), Millennium Pharmaceuticals (USA).

Den neurofarmakologiske forskergruppe har samarbejde med Lundbeck, Pfizer (USA), Neurosearch og Novasite Pharmaceuticals (USA).

Den kardiiovaskulære forskergruppe har samarbejde med Zealand Pharmaceuticals og Action Pharma.

Den Neuropsykiatriske gruppe har samarbejde med Lundbeck A/S, Neurosearch, alle psykiatriske afdelinger i H:S området og Netherlands Brain Bank.

Instituteder Erling Møllerup

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	17,39	13,13	30,51
DVIP	0,27	0,00	0,27
STIP	0,48	0,92	1,40
TAP	20,56	8,02	28,59
Årsværk i alt	38,70	22,07	60,77
Løn med årsværk	16.786,55	8.541,80	25.328,35
Løn uden årsværk	1.106,81	931,26	2.038,07
Øvrig drift	1.998,79	12.221,43	14.220,23
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	227,88	277,88
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>19.892,15</i>	<i>21.922,37</i>	<i>41.814,53</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings typer.

Stab

Farmakologisk Institut

VIP Intern

Christensen, Sten; professor.
 Cygankiewicz, Adam Ireneusz; forskningsassistent.
 Edelfors, Sven; lektor.
 Gether, Ulrik; professor.
 Grosman, Nina; lektor.
 Jonassen, Thomas Engelbrecht N; lektor.
 Koefoed, Pernille; adjunkt.
 Løland, Claus Juul; adjunkt.
 Makarov, Ivan; postdoc.
 Martinez, Karen Laurence; adjunkt.
 Mortensen, Michael Wrang; postdoc.
 Olsen, Niels Vidiendal; lektor.
 Roed, Mette Marie Rosenkilde; lektor.

Schwartz, Thue Walter; professor.
 Sørensen, Charlotte Mehlin; adjunkt.
 Stamou, Dimitrios; adjunkt.
 Wellejus, Anja; adjunkt.
 Woldbye, David Paul Drucker; lektor.
 Younes-Metzler, Osnat; postdoc.

STIP Intern

Vægter, Christian Bjerggaard; ph.d.-studerende.

VIP Intern

Jørgensen, Ole Steen; lektor.
 Møllerup, Erling Thyge; lektor.
 Plenge, Per Krener; lektor.

Kardiiovaskulær Farmakologi

VIP Ekstern

Torp, Malene; forskningsassistent.
 Nielsen, Jonas Bøje; forskningsassistent.
 Hadrup, Niels; postdoc.

Molekylær Farmakologi

VIP Ekstern

Chunyu, Jin; postdoc.
 Gbahou, Tedehe Florence; postdoc.
 Gomez Perez, Jesus Elias; professor mso.
 Lange, Birgitte Holst; postdoc.
 Mortensen, Marie Terpager; postdoc.
 Nygaard, Rie; forskningsassistent.
 Petersen, Pia Steen; forskningsassistent.
 Rose, Nadia Cherouati; postdoc.
 Storjohann, Laura Lee; forskningsassistent.

Molekylær Neurofarmakologi

VIP Ekstern

Binda, Francesca; postdoc.
 Borre, Lars; adjunkt.
 Eriksen, Jacob; forskningsassistent.
 Fog, Jacob Ulrik; postdoc.
 Hastrup-Nielsen, Hanne; postdoc.
 Henriksen, Ulla; postdoc.
 Lundby, Anne-Kristine Meinild; adjunkt.
 Rasmussen, Søren Gøgsig Faarup; postdoc.
 Thomsen, Morgane Marie; forskningsassistent.
 Thorsen, Thor Seneca; forskningsassistent.

STIP Ekstern

Nørgaard-Nielsen, Kristine; postdoc.

Center for Pharmacogenomics

VIP Intern

Jakobsen, Klaus Damgaard; postdoc.
 Knorr, Ulla Benedicte Søsted, forskningsassistent.
 Eriksen, Jacob; postdoc.

STIP Ekstern

Grau, Katrine; Ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

- Hadrup, Niels; Renal mechanisms underlying the aquaretic effect of nociceptin.
- Jørgensen, Rasmus; Seven transmembrane receptors – interaction with betaarrestins and structural organization of signal transduction.
- Vægter, Christian Bjerggaard; The Human Dopamine Transporter: Investigating the Role of the C Terminus in Surface Targeting.

Fondsbevillinger**Molekylær Neurofarmakologi***Novo Nordisk Fonden*

- Functional analysis of cocaine-sensitive neurotransmitter (Julie Kniazeff) kr. 198.000.
- Structural probing of the dopamine trans (Claus Løland) kr. 150.000.

NIDA National Institute on Drug Abuse

- Structure and function of neurotransmitter transporters (Ulrik Gether) kr. 805.700.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme, A.P. Møller

- Functional analysis of cocaine-sensitive neurotransmitter transporters by FRET (Julie Kniazeff) kr. 49.500.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Functional analysis of cocaine-sensitive neurotransmitter transporters (Julie Kniazeff) kr. 2.268.000.
- The dopamine transporter (Ulrik Gether) kr. 2.376.000.

Aase og Ejnar Danielsen's Fond

- Karakterisering af de molekylære mekanismer bag aktivering af 7TM-receptorer (Mette Marie Rosenkilde) kr. 100.000.

Lundbeckfonden

- Molecular characterization of 7TM receptor (Mette Marie Rosenkilde) kr. 300.000.
- Søgen efter intracellulære streptokiner (Birgitte Jacky) kr. 420.000.

Novo Nordisk Fonden

- From chemical sensors in the gut epithelium (Thue W. Schwartz) kr. 350.000.
- GPR39 – a new constitutive active (Birgitte Holst) kr. 400.000.
- Molecular characterization of EBI2 (Mette Marie Rosenkilde) kr. 300.000.

Neuropsykiatrisk Laboratorium*Ludvig og Sara Elsass Fond*

- Genoverførelse via virale vektorer (David P.D. Woldbye) kr. 1.200.000.

Publikationer

- Andre, N., Cherouati, N., Prual, C., Steffan, T., Zeder-Lutz, G., Magnin, T., Pattus, F., Michel, H., Wagner, R. & Reinhart, C.: Enhancing functional production of G pro-

tein-coupled receptors in *Pichia pastoris* to levels required for structural studies via a single expression screen. *Protein Science*. 15(5), s. 1115-1126. 2006.

- Betz, H., Gomeza, J., Armsen, W., Scholze, P. & Eulenburg, V.: Glycine transporters: essential regulators of synaptic transmission. *Biochemical Society Transactions*. 34(Part 1), s. 55-58. 2006.
- Brugniaux, J.V., Schmitt, L., Robach, P., Nicolet, G., Fouillot, J.P., Moutereau, S., Lasne, F., Pialoux, V., Saas, P., Chorvot, M.C., Cornolo, J., Olsen, N.V. & Richalet, J.P.: Eighteen days of "living high, training low" stimulate erythropoiesis and enhance aerobic performance in elite middle-distance runners. *Journal of Applied Physiology*. 100(1), s. 203-211. 2006.
- Christensen, D.Z., Olesen, M.V., Kristiansen, H., Mikkelsen, J.D. & Woldbye, D.P.D.: Unaltered neuropeptide Y (NPY)-stimulated [S-35]GTP gamma S binding suggests a net increase in NPY signalling after repeated electroconvulsive seizures in mice. *Journal of Neuroscience Research*. 84(6), s. 1282-1291. 2006.
- Deacon, C.F., Plamboeck, A., Rosenkilde, M.M., de Heer, J. & Holst, J.J.: GIP-(3-42) does not antagonize insulinotropic effects of GIP at physiological concentrations. *American Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*. 291(3), s. E468-E475. 2006.
- Elling, C.E., Frimurer, T.M., Gerlach, L.O., Jørgensen, R., Holst, B. & Schwartz, T.W.: Metal ion site engineering indicates a global toggle switch model for seven-transmembrane receptor activation. *Journal of Biological Chemistry*. 281(25), s. 17337-17346. 2006.
- Eulenburg, V., Becker, K., Gomeza, J., Schmitt, B., Becker, C.M. & Betz, H.: Mutations within the human GLYT2 (SLC6A5) gene associated with hyperekplexia. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 348(2), s. 400-405. 2006.
- Fenger, C., Drojdahl, N., Wrenfeldt, M., Sylvest, L., Jørgensen, O.S., Meldgaard, M., Lambertsen, K.L. & Finsen, B.: Tumor necrosis factor and its p55 and p75 receptors are not required for axonal lesion-induced microgliosis in mouse fascia dentata. *Glia*. 54(6), s. 591-605. 2006.
- Fog, J.U., Khoshbouei, H., Holy, M., Owens, W.A., Vaegter, C.B., Sen, N., Nikandrova, Y., Bowton, E., McMahon, D.G., Colbran, R.J., Daws, L.C., Sitte, H.H., Javitch, J.A., Galli, A. & Gether, U.: Calmodulin kinase II interacts with the dopamine transporter C terminus to regulate amphetamine-induced reverse transport. *Neuron*. 51(4), s. 417-429. 2006.
- Gbahou, F., Vincent, L., Humbert-Claude, M., Tardivel-Lacombe, J., Chabret, C. & Arrang, J.M.: Compared pharmacology of human histamine H-3 and H-4 receptors: structure-activity relationships of histamine derivatives. *British Journal of Pharmacology*. 147(7), s. 744-754. 2006.
- Gether, U., Andersen, P.H., Larsson, O.M. & Schousboe, A.: Neurotransmitter transporters: molecular function of important drug targets. *Trends in Pharmacological Sciences*. 27(7), s. 375-383. 2006.
- Gomeza, J., Armsen, W., Betz, H. & Eulenburg, V.: Lessons from the knocked-out glycine transporters. *Handbook of experimental pharmacology*. (175), s. 457-483. 2006.
- Hansen, T., Hemmingsen, R.P., Wang, A.G., Olsen, L., Timm, S., Soeby, K., Jakobsen, K.D., Fenger, M., Par-

- nas, J., Rasmussen, H.B. & Werge, T.: Apolipoprotein D is associated with long-term outcome in patients with schizophrenia. *The pharmacogenomics journal*. 6(2), s. 120-125. 2006.
- Hassaine, G., Wagner, R., Kempf, J., Cherouati, N., Hassaine, N., Prual, C., Andre, N., Reinhart, C., Pattus, F. & Lundstrom, K.: Semliki Forest virus vectors for overexpression of 101 G protein-coupled receptors in mammalian host cells. *Protein Expression and Purification*. 45(2), s. 343-351. 2006.
- Hoist, B. & Schwartz, T.W.: Ghrelin receptor mutations – too little height and too much hunger. *Journal of Clinical Investigation*. 116(3), s. 637-641. 2006.
- Holst, B., Lang, M.J., Brandt, E., Bach, A., Howard, A., Frimurer, T.M., Beck-Sickinger, A. & Schwartz, T.W.: Ghrelin receptor inverse agonists: Identification of an active peptide core and its interaction epitopes on the receptor. *Molecular Pharmacology*. 70(3), s. 936-946. 2006.
- Ingason, A., Soeby, K., Timm, S., Wang, A.G., Jakobsen, K.D., Fink-Jensen, A., Hemmingsen, R., Berg, R.H. & Werge, T.: No significant association of the 5' end of neuregulin 1 and schizophrenia in a large Danish sample. *Schizophrenia research*. 83(1), s. 1-5. 2006.
- Jakobsen, K.D., Frederiksen, J.N., Parnas, J. & Werge, T.: Diagnostic agreement of schizophrenia spectrum disorders among chronic patients with functional psychoses. *Psychopathology*. 39(6), s. 269-276. 2006.
- Jayanthi, L.D., Annamalai, B., Samuvel, D.J., Gether, U. & Ramamoorthy, S.: Phosphorylation of the norepinephrine transporter at threonine 258 and serine 259 is linked to protein kinase C-mediated transporter internalization. *Journal of Biological Chemistry*. 281(33), s. 23326-23340. 2006.
- Jonassen, T.E.N., Christensen, S., Marcussen, N. & Petersen, J.S.: Intrarenal octreotide treatment prevents sodium retention in liver cirrhotic rats: evidence for direct effects within the thick ascending limb of Henle's loop. *American Journal of Physiology-Renal Physiology*. 291(3), s. F537-F545. 2006.
- Kahlig, K.M., Lute, B.J., Wei, Y.Q., Loland, C.J., Gether, U., Javitch, J.A. & Galli, A.: Regulation of dopamine transporter trafficking by intracellular amphetamine. *Molecular Pharmacology*. 70(2), s. 542-548. 2006.
- Kim, S.W., Wang, W., Sassen, M.C., Choi, K.C., Han, J.S., Knepper, M.A., Jonassen, T.E.N., Frokiaer, J. & Nielsen, S.: Biphasic changes of epithelial sodium channel abundance and trafficking in common bile duct ligation-induced liver cirrhosis. *Kidney International*. 69(1), s. 89-98. 2006.
- Lindberg, C., Koefoed, P., Hansen, E.S., Bolwig, T.G., Rehfeld, J.F., Møllerup, E., Jørgensen, O.S., Kessing, L.V., Werge, T., Haugbol, S., Wang, A.G. & Woldbye, D.P.D.: No association between the -399 C > T polymorphism of the neuropeptide Y gene and schizophrenia, unipolar depression or panic disorder in a Danish population. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 113(1), s. 54-58. 2006.
- Loland, C.J., Granas, C., Javitch, J.A. & Gether, U.: Identification of intracellular residues in the dopamine transporter critical for regulation of transporter conformation and cocaine binding (vol 279, pg 3228, 2004). *Journal of Biological Chemistry*. 281(35), s. 25867. 2006.
- Lundstrom, K., Wagner, R., Reinhart, C., Desmyter, A., Cherouati, N., Magnin, T., Zeder-Lutz, G., Courtot, M., Prual, C., Andre, N., Hassaine, G., Michel, H., Cambillau, C. & Pattus, F.: Structural genomics on membrane proteins: comparison of more than 100 GPCRs in 3 expression systems. *Journal of Struct Funct Genomics*. 7(2), s. 77-91. 2006.
- Ma, X.D., Bay-Hansen, R., Hauerberg, J., Knudsen, G.M., Olsen, N.V. & Juhler, M.: Effect of graded hyperventilation on cerebral metabolism in a cisterna magna blood injection model of subarachnoid hemorrhage in rats. *Journal of Neurosurgical Anesthesiology*. 18(1), s. 18-23. 2006.
- Martinat, C., Bacci, J.J., Leete, T., Kim, J., Vanti, W.B., Newman, A.H., Cha, J.H., Gether, U., Wang, H.G. & Abeliovich, A.: Cooperative transcription activation by Nurr1 and Pitx3 induces embryonic stem cell maturation to the midbrain dopamine neuron phenotype. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 103(8), s. 2874-2879. 2006.
- Meyer, B.H., Segura, J.M., Martinez, K.L., Hovius, R., George, N., Johnsson, K. & Vogel, H.: FRET imaging reveals that functional neurokinin-1 receptors are monomeric and reside in membrane microdomains of live cells. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 103(7), s. 2138-2143. 2006.
- Meyer, B.H., Martinez, K.L., Segura, J.M., Pascoal, P., Hovius, R., George, N., Johnsson, K. & Vogel, H.: Covalent labeling of cell-surface proteins for in-vivo FRET studies. *FEBS Letters*. 580(6), s. 1654-1658. 2006.
- Mikkelsen, J.D. & Woldbye, D.P.D.: Accumulated increase in neuropeptide Y and somatostatin gene expression of the rat in response to repeated electroconvulsive stimulation. *Journal of Psychiatric Research*. 40(2), s. 153-159. 2006.
- Mortensen, M.W., Bjorkdahl, O., Sorensen, P.G., Hansen, T., Jensen, M.R., Gundersen, H.J.G. & Bjornholm, T.: Functionalization and cellular uptake of boron carbide nanoparticles. The first step toward T cell-guided boron neutron capture therapy. *Bioconjugate Chemistry*. 17(2), s. 284-290. 2006.
- Mortensen, M.W., Sorensen, P.G., Bjorkdahl, O., Jensen, M.R., Gundersen, H.J.G. & Bjornholm, T.: Preparation and characterization of Boron carbide nanoparticles for use as a novel agent in T cell-guided boron neutron capture therapy. *Applied Radiation and Isotopes*. 64(3), s. 315-324. 2006.
- Norgaard-Nielsen, K. & Gether, U.: Zn²⁺ modulation of neurotransmitter transporters. *Handbook of experimental pharmacology*. (175), s. 1-22. 2006.
- Nygaard, R., Nielbo, S., Schwartz, T.W. & Poulsen, F.M.: The PP-fold solution structure of human polypeptide YY and human PYY3-36 as determined by NMR. *Biochemistry*. 45(27), s. 8350-8357. 2006.
- Olsen, N.V.: Erythropoietin and autologous blood pre-donation. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(1), s. 128-129. 2006.
- Perez, J.B., Martinez, K.L., Segura, J.M. & Vogel, H.: Supported cell-membrane sheets for functional fluorescence imaging of membrane proteins. *Advanced Functional Materials*. 16(2), s. 306-312. 2006.
- Perez, J.B., Segura, J.M., Abankwa, D., Piguet, J., Martinez, K.L. & Vogel, H.: Monitoring the diffusion of single heterotrimeric G proteins in supported cell-membrane sheets reveals their partitioning into microdo-

- mains. *Journal of Molecular Biology*. 363(5), s. 918-930. 2006.
- Robach, P., Schmitt, L., Brugniaux, J.V., Roels, B., Millet, G., Hellard, P., Nicolet, G., Duvallat, A., Fouillot, J.P., Moutereau, S., Lasne, F., Pialoux, V., Olsen, N.V. & Richalet, J.P.: Living high-training low: effect on erythropoiesis and aerobic performance in highly-trained swimmers. *European Journal of Applied Physiology*. 96(4), s. 423-433. 2006.
- Robach, P., Schmitt, L., Brugniaux, J.V., Nicolet, G., Duvallat, A., Fouillot, J.P., Moutereau, S., Lasne, F., Pialoux, V., Olsen, N.V. & Richalet, J.P.: Living high-training low: effect on erythropoiesis and maximal aerobic performance in elite Nordic skiers. *European Journal of Applied Physiology*. 97(6), s. 695-705. 2006.
- Rosenkilde, M.M. & Schwartz, T.W.: GluVII : 06 – a highly conserved and selective anchor point for non-peptide ligands in chemokine receptors. *Current Topics in Medicinal Chemistry*. 6(13), s. 1319-1333. 2006.
- Rosenkilde, M.M. & Kledal, T.N.: Targeting herpesvirus reliance of the chemokine system. *Current Drug Targets*. 7(1), s. 103-118. 2006.
- Rosenkilde, M.M., David, R., Oerlecke, I., Benned-Jensen, T., Geumann, U., Beck-Sickinger, A.G. & Schwartz, T.W.: Conformational constraining of inactive and active states of a seven transmembrane receptor by metal ion site engineering in the extracellular end of transmembrane segment V. *Molecular Pharmacology*. 70(6), s. 1892-1901. 2006.
- Rosenkilde, M.M., Benned-Jensen, T., Andersen, H., Holst, P.J., Kledal, T.N., Luttichau, H.R., Larsen, J.K., Christensen, J.P. & Schwartz, T.W.: Molecular pharmacological phenotyping of EBI2 – An orphan seven-transmembrane receptor with constitutive activity. *Journal of Biological Chemistry*. 281(19), s. 13199-13208. 2006.
- Schwartz, T.W., Frimurer, T.M., Holst, B., Rosenkilde, M.M. & Elling, C.E.: Molecular mechanism of 7TM receptor activation – A global toggle switch model. *Annual Review of Pharmacology and Toxicology*. 46, s. 481-519. 2006.
- Schwartz, T.W. & Holst, B.: Ago-allosteric modulation and other types of allostery in dimeric 7TM receptors. *Journal of Receptors and Signal Transduction*. 26(1-2), s. 107-128. 2006.
- Trautner, S., Amtorp, O., Boesgaard, S., Andersen, C.B., Galbo, H., Haunsoe, S. & Sheykhzade, M.: Noradrenaline-induced increases in calcium and tension in skeletal muscle conductance and resistance arteries from rats with post-infarction heart failure. *European Journal of Pharmacology*. 537(1-3), s. 143-154. 2006.
- Trautner, S., Amtorp, O., Boesgaard, S., Andersen, C.B., Galbo, H., Haunsoe, S. & Sheykhzade, M.: Ca²⁺ sensitisation of force production by noradrenaline in femoral conductance and resistance arteries from rats with postinfarction congestive heart failure. *Vascular Pharmacology*. 44(3), s. 156-165. 2006.
- Ugleholdt, R., Poulsen, M.L.H., Holst, P.J., Irminger, J.C., Orskov, C., Pedersen, J., Rosenkilde, M.M., Zhu, X.R., Steiner, D.F. & Holst, J.J.: Prohormone convertase 1/3 is essential for processing of the glucose-dependent insulinotropic polypeptide precursor. *Journal of Biological Chemistry*. 281(16), s. 11050-11057. 2006.
- Wang, W.D., Li, C.L., Nejsum, L.N., Li, H.Y., Kim, S.W., Kwon, T.H., Jonassen, T.E.N., Knepper, M.A., Thomsen, K., Frokiaer, J. & Nielsen, S.: Biphasic effects of ANP infusion in conscious, euolumic rats: roles of AQP2 and ENaC trafficking. *American Journal of Physiology-Renal Physiology*. 290(2), s. F530-F541. 2006.
- Zeder-Lutz, G., Cherouati, N., Reinhart, C., Pattus, F. & Wagner, R.: Dot-blot immunodetection as a versatile and high-throughput assay to evaluate recombinant GPCRs produced in the yeast *Pichia pastoris*. *Protein Expression and Purification*. 50(1), s. 118-127. 2006.

Institut for Molekylær Patologi

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor, dr.med. Flemming Fryd Johansen (konst. professor pr. 01.04.2006).

Institutbestyrelsen består af institutleder Flemming Fryd Johansen, professor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen, professor dr.med. (hc) Elisabeth Bock, professor, dr.med., lektorvikar Eva Løbner Lund. TAP-repræsentanter er Annette Brandi, Jette Christiansen og Lisbeth Thatt.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 3 laboratorier: Proteinlaboratoriet, Neuropatologisk Laboratorium og det oprindelige Patologisk-Anatomisk Institut.

Adresse

Frederik V's Vej 11, 5
Teilum Bygningen
2100 København Ø
Telefon 35 32 60 43
Fax 35 32 60 81

Institutlederens årsberetning

Professor, dr.med. Ulla M. Wewer blev udnævnt til dekan 01.05.2006.

Lektor, dr.med. Paul E.G. Kristjansen er fratrukket ultimo september 2006.

Professor, dr.sci. Bodil Norrild blev overflyttet til Institut for Medicinsk Cellebiologi og Genetik (februar 2006).

Seneste historiske udvikling

Se Årbog 1996.

Proteinlaboratoriet indgår sammen med det tidligere Patologisk Anatomisk Institut og Neuropatologisk Institut i Institut for Molekylær Patologi. Hvad angår Proteinlaboratoriets historie henvises i øvrigt til tidligere årbøger.

Laboratoriet for Molekylær Patologi

Forskningsledere er professor, dr.med. Ulla M. Wewer og speciallæge, lektor dr.med. Reidar Albrechtsen.

Personale

Videnskabelige medarbejdere: Ulla M. Wewer, Reidar Albrechtsen, Marie Kveiborg, Camilla Fröhlich, Hans Peter Sørensen, Bjarne Vincent, Jennie Laigaard, Jonas Jacobsen, Magnus Lydolph, Maria Lendorf og Lise Rudkjær.

Adjunkter/Forskningsadjunkter/forskningslektorer: Marie Kveiborg, Camilla Fröhlich, Hans Peter Sørensen og Bjarne Vincent.

Ph.d.-studerende: Jennie Laigaard, cand.med. forsvarede sin afhandling november 2006.

Jonas Jacobsen startede sit ph.d.-studie i januar 2005, og

Magnus Lydolph startede sit ph.d.-studie i april 2005. Maria Lendorf, cand.med. er i turnus ph.d.

Specialestuderende: Lise Rudkjær (humanbiolog) forsvarede sit speciale i marts 2006. Herefter ansat som forskningsassistent.

Gæsteforskere: Wendy Mei, Pauliina Kronqvist.

Forskningslaboranter: Brit Valentin.

Sekretær: Betina Beusch.

Bevillinger 2006

FSS rammebevilling (d.kr. 480.000), Kræftens Bekæmpelse rammebevilling (d.kr. 750.000), Lundbeckfonden (d.kr. 450.000), Novo Nordisk Fonden (d.kr. 300.000 + d.kr. 200.000), Munksholm Fonden (d.kr. 50.000), Kompetencefonden (d.kr. 17.500), Hartmann Fonden (d.kr. 50.000), Dansk Kræftforsknings Fond (d.kr. 50.000).

Forskningsvirksomhed

Vores forskningsgruppe studerer betydningen af celle-matrix-interaktioner ved sygdom, især cancer. Vores primære fokus er på forståelsen af de basale molekulære mekanismer, hvormed ADAM12 (A Disintegrin And Metalloprotease) indgår i disse cellulære processer. Dette inkluderer studier af ADAM12s 3-dimensionelle struktur, de biokemiske aspekter af ADAM12s metalloproteaseaktivitet, interaktionen mellem ADAM12 og celleoverfladereceptorerne integriner og syndecaner samt Src-non-receptor-tyrosinkinaser og deres fælles nedstrømsintracellulære signaltransduktionsveje. Se venligst www.ullaw.pai.ku.dk.

Tumörpatologisk Laboratorium

Laboratoriet ledes af professor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen, og forskningen udføres i et integreret samarbejde med overlæge, dr.med. Hans Skovgaard Poulsen, Tumörbiologisk Laboratorium, Rigshospitalet, og et netværk af eksterne samarbejdspartnere.

Forskningsvirksomhed

Vækstfaktors receptorer og genterapi. I disse undersøgelser karakteriseres biologiske egenskaber på molekylært niveau i et panel af såkaldt småcellet lungecancer *in vitro* og i en *in vivo* transplantationsmodel (immundefekte nøgne mus). Formålet er at opnå øget indsigt i denne cancertypes biologi og at anvende den opnåede viden til at etablere forskellige principper for effektiv non-viral genterapi for denne type cancer.

Glioblastoma multiforme. Denne type hjernekræft transplanteres på immundefekte nøgne mus. Formålet er at etablere et panel af glioblastomer med forskellige karakteristika, især hvad angår type af EGF-receptor og ekspresion af p53-genet. Panelet vil blive anvendt til at opnå øget indsigt i biologien for denne kræftform og at overføre denne viden til brug for klinisk behandling af patienter med denne type cancer.

Faglige og administrative hverv

Mogens Spang-Thomsen: Medlem af Akademisk Råd (Fakultetsrådet) ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet samt referee for en række internationale tidsskrifter.

Laboratoriet for Cellesignalering

Gruppen består af professor Jan Sap, ph.d., postdoc Nathalie Vacaresse, ph.d., forskningsassistent Stine Skovbo Olsen, cand.scient. og laborant Bente Møller.

Bevillinger 2006

Vera og Carl Johan Michaelsens Legat (d.kr. 405.000), Lundbeckfonden (d.kr. 1.107.267 (stipendium)), Gangstedfonden (d.kr. 67.000), Novo Nordisk Fonden (Nordisk Forsknings Komite) (d.kr. 150.000).

Forskningsvirksomhed

Laboratoriet studerer cellulære signaleringsmekanismer, som er involveret i sygdomme. Forskningen er specielt fokuseret på protein-tyrosin-fosfatases rolle (PTPs) i disse signalveje. Forskningen er baseret på *in vitro* cellekulturmodeller og på genetisk manipulerede dyr (generering af og analyser på knock-out-mus). Yderligere information kan fås på laboratoriets website:
<http://www.imp.ku.dk/jansap/index.htm>.

Vigtige forskningsaktiviteter

1) RPTPa's rolle i reguleringen af kinaser fra Src-familien (N. Vacaresse, B. Møller). Cytosoliske tyrosinkinaser beslægtet med c-Src er af afgørende vigtighed i forbindelse med sundhed og sygdom (f.eks. osteoclast-aktivitet, tumorinvasion, aktivering af lymfocytter etc.). Vi har tidligere vist, hvordan disse kinaser bliver aktiveret af protein-tyrosin-fosfatase RPTPa. Vi anvender biokemiske metoder til at forstå feedback mekanismerne, som kontrollerer denne proces, til at bestemme hvilken rolle lipid rafts spiller og til at bestemme årsagen til, at RPTPa kan være enten en positiv eller negativ regulator for disse kinaser, afhængig af celletypen.

2) PTPs og IGF-1-signalering i epitheliale celler fra colon (S.S. Olsen, B. Møller). RPTPa er ofte opreguleret i epitheliale neoplasmer og er involveret i celletransformation. Vi studerer RPTPa's rolle i IGF-1-signalering og apoptotisk sensitivitet i epitheliale celler fra colon.

Vi samarbejder med forskningsgrupper i Israel (A. Elson – Weizmann Institute) og i USA (T. Sakurai) omkring RPTPa og beslægtede PTPs's rolle i myelinisering og med T. Hirayama (Nagasaki, Japan) omkring deres funktion i patogenesen af *H. pylori*.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Hovedvejleder for erhvervs-ph.d.-student Agnete Kirkeby (H. Lundbeck A/S).

Formand for bedømmelsesudvalg for to ph.d.-afhandlinger indleveret til KU.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Anmelder for internationale tidsskrifter, f.eks. The Journal of Neuroscience, Molecular and Cellular Biology, FEBS Letters mfl.

Undervisning

Almen patologi (Medicinstudiet, 5. sem.).

Human Patofysiologi (Humanbiologer).

Neurobiologi (Humanbiologer).

Molekylær Patofysiologi (Molekylær Biomedicin).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Tilrettelæggelse af internationale videnskabelige begivenheder.

Medarrangør af symposiet "Pathways of Life: Signaling Pathways in Health and Disease", København, 15. juni 2006, indlæg fra Italy, Germany, Sweden og Denmark.

Medarrangør af symposiet "Molecular Biology of Colorectal Cancer", København, 23. november 2006, indlæg fra Holland, Skotland, Finland, Sverige og Danmark.

Har inviteret og været vært for internationale seminarforedragsholdere på Institut for Molekylær Patologi: Dr. Axel Ullrich (Martinsried/Singapore), dr. Steven Hubbard (New York), dr. Sven Pählman (Malmø), dr. Lars Ronnstrand (Malmø), dr. Toshiya Hirayama (Nagasaki), dr. Johan Van Lint (Leuven) mfl.

Udviklingsbiologi

Gruppen består af: Cord Brakebusch, professor, Xunwei Wu, postdoc (fratrådt medio november 2006), Sahar Abelechian, laborant, Nanna Junker, postdoc, ph.d. Tina Larsen, bioanalytiker, Tine Lefever, ph.d.-studerende Tatjana Dorn, ph.d.-studerende Richard Karlsson, postdoc.

Bevillinger 2006

Læge Sophus Carl Emil Friis og hustru Olga Doris Friis' Legat: Analysis of the function of Rho GTPases in the hematopoietic system with special focus on RhoH" (350.000); Novo Nordisk Fonden: Rho GTPase function in skin. The role of Rac1 in keratinocyte development *in vivo* (415.000); Lundbeck Fonden: Analysis of Rho GTPase function in the hematopoietic system *in vivo* with special focus on RhoA (350.000); FSS: Understanding the molecular basis of human diseases by generation and analysis of genetically altered mice (2.000.000).

Forskningsvirksomhed

Vi undersøger funktionen af Rho GTPaser *in vivo*. Denne proteingruppe spiller en vigtig rolle i forbindelse med reguleringen af cellestrukturen samt vækst i programmeret celledød, celle-celle kontakt, adhæsion, bevægelse og celledipolaritet.

Vi avler genmodificerede mus med forskellige vævstyper af Rho GTPase-gener og studerer følgerne af mutationerne i forbindelse med udvikling og bevarelse af det re-

spektive væv. Desuden anvender vi sygdomsmodeller til kortlægning af specifikke Rho GTPase-funktioner under patologiske forhold. Forskellige celle- og biokemiske metoder bruges til at forstå de molekylære mekanismer, som ligger til grund for de observerede defekter/mangler. Vores forskning fokuserer især på hud- og blodsystemet.

Elektronmikroskopisk Afdeling

Laboratorieleder, ph.d. Lone Bastholm. Dele af laboratoriets forskning udføres i samarbejde med andre laboratorier ved og uden for instituttet samt Kræftens Bekæmpelse.

Forskningsvirksomhed

Laboratoriet anvender morfologiske og immunocyto-kemiske lokaliseringsmetoder til både lys- og elektronmikroskopiske undersøgelser med henblik på at belyse struktur og funktion af såvel tumor- og stromaceller.

En mulig Caspaseafhængig apoptosesignalvej undersøges ved hjælp af morfologien og den ultrastrukturelle lokalisation af Cathepsin B i murine embryonale fibroblaster (WT-1B og Cat B^{-/-}) behandlet med TNF.

Vitamin-D-analog, EB 1089, et lovende anti-cancer stof inducerer apoptoselignende programmeret celledød, der kan inhiberes ved ekspression af Bcl-2. Vi undersøger morfologien af MCF-7-brystkræftceller transfekteret med Bcl-2, der overudtrykkes henholdsvis i cytoplasma, mitokondrier og endoplasmatiske reticulum. Endvidere udføres immun-cytokemiske farvninger med heat shock-protein 70, Cathepsin D, et lysosomalt antistof og Serca, et endoplasmatiske reticulum specifikt antistof for yderligere at belyse funktionen af cellerne.

MCF-7-brystkræftceller behandlet med Siramesine, en sigma-2-receptorligand der inducerer en døds-signalvej, undersøges ved hjælp af elektronmikroskopi for at belyse de morfologiske organelle ændringer.

Med henblik på at skelne mellem nekrotiske forandringer og apoptose i neuroner fra iskæmiske rotte-hippocampus undersøges ultrastrukturen.

Nefropathologi

Forskningen ledes af lektor, dr.med. Poul Faarup i samarbejde med overlæge, dr.med. Viktor Hegedüs samt professor, dr.med. Niels-Henrik von Holstein-Rathlou, Panum Institut, og overlæge, dr.med. Tove Nørgård, Hillerød Sygehus. Desuden samarbejdes med lektor, dr.med. Flemming Fryd Johansen samt læge Christian Eisbo, Neuropatologisk Laboratorium.

Forskningsvirksomhed

De igangværende kvantitative undersøgelser over segmentvariationer i den proximale tubulus i nefronet forventes afsluttet til foråret. Samtidig er undersøgelser over regeneration i de enkelte segmenter af den proximale tubulus i nefronet påbegyndt.

Molecular Neuropathology Group Copenhagen

Gruppen består af konst. professor, dr.med. Flemming Fryd Johansen, forskningsassistent cand.scient. (hum.bio.) Henrik Hasseldam, læge Peter Bonfils, læge Christian Eisbo, og histolaborant Listbeth Thatt. Gruppen støttes af offentlige og private fonde. Forskningen udføres i et integreret samarbejde med lektor, ph.d. Uffe Krisitansen, Danmarks Farmaceutiske Universitet, og læge, dr.med. Jacob Andreas Saturnino Hansen-Schwartz samt nationale og internationale partnere.

Forskningsvirksomhed

1. Programmeret celledød

Programmeret celledød undersøges med kombinerede histopatologiske og molekylærbiologiske metoder i eksperimentelle neurodegenerative dyremodeller (cerebral iskæmi, dissemineret sklerose). Indflydelsen af hypotermi bestemmes. Balancen for det cellulære respons af apoptotiske og anti-apoptotiske faktorer undersøges ved cerebral iskæmi mhp. udvikling af forsinket neuronød.

2. Hypotermisk neuroprotektion

Moderat sænkning af kropstemperaturen (1-3°C) er neuroprotektivt ved eksperimentel og klinisk apopleksi. Vi undersøger en række farmaka med hypotermi-effekt via hjernens temperaturregulerende center på dyremodeller for cerebral iskæmi og dissemineret sklerose. De udvalgte farmaka (serotonerge, dopaminerge, cannabinoide) har i anden sammenhæng været anvendt i prækliniske forsøg, således at positive resultater i dyreforsøgene kan føre til prækliniske undersøgelser.

3. GABA-receptoren

GABA_A-receptoren er mål for lægemidler til behandling af mange neurologiske sygdomme. Ved hjælp af kombineret patch-clamp elektrofysiologi og enkeltcelle-RT-PCR har vi udviklet et system til at identificere GABA_A-receptor undertypespecifikke farmaka. Der undersøges nye potentielle GABAerge-farmaka, fremstillet af vores samarbejdspartnere på Danmarks Farmaceutiske Universitet. Formålet er at identificere receptor-undertypespecifikke farmaka med langt færre bivirkninger end farmaka med generel virkning på GABA_A-receptoren.

4. Cerebral vasospasme ved apopleksi

Det er vist, at glatte muskelceller i cerebrale blodkar har en evne til at ændre deres fænotypiske receptorsammensætning med følgende øget følsomhed overfor endogene stoffer. Det er også i dyremodeller vist, at subaraknoidalblødning kan fremprovokere denne øgede følsomhed, hvilket kan forklare den øgede karsammentrækning, som sekundært forårsager iltmangel i hjernens substans.

Ved blodprop i hjernen sker der en tillukning af et kar – de celler, som forsynes umiddelbart af dette kar, vil dø. I området omkring vil der dog også ske en reduktion af blodtilførslen, og her er det også vist, at ændringer i den fænotypiske receptorsammensætning i de cerebrale blodkar yderligere kan reducere ilttilførselen til hjernen med deraf følgende større skade. Formålet med nærværende projekt er detaljeret at beskrive disse receptorforandringer under anvendelse af en dyremodel for apopleksi samt gennem

terapeutiske forsøg at studere, hvorvidt størrelsen af det døde område, som er konsekvensen af apopleksi, kan påvirkes. Studiet forventes på længere sigt at give anledning til nye terapeutiske synsvinkler og modaliteter ved behandlingen af apopleksi hos mennesker.

Faglige og administrative hverv

Flemming Fryd Johansen: Institutleder for IMP. Kursusleder for almen patologi 5. sem., lægeuddannelsen ved KU. Kursusleder for Neurobiologi ved Humanbiologistudiet, KU. Eksaminator ved Humanbiologistudiet, KU. Censor ved den prægraduate forskeruddannelse samt Human-Patofysiologi-studiet, Syddansk Universitet. Vejleder for OSVAL I/II afhandlinger fra KU. Oponent samt formand for en række ph.d.-afhandlinger indleveret til KU. Medlem af Studienævnet for Humanbiologi og fakultetets Forskningsstrategiske Udvalg.

Formidling

Redaktionelle hverv

Flemming Fryd Johansen: Medredaktør (editorial board) ved Neurochemical Research og referee for en række internationale neurobiologiske tidsskrifter.

Proteinlaboratoriet

Proteinlaboratoriet ledes af professor Elisabeth Bock. Laboratoriets forskning fokuserer hovedsagelig på det neurale celleadhæsionsmolekyle NCAM.

Neurogruppen består af professor, dr.med. h.c. Elisabeth Bock, professor (fra 1.10.2006), ph.d., dr.scient. Vladimir Berezin, lektor, ph.d. Peter S. Walmod, 9 postdocs, 12 ph.d.-studerende, 8 specialestuderende samt et antal gæsteforskere.

Forskningsvirksomhed

1. Strukturen af NCAMs og L1's ekstracellulære dele

Vha. NMR-analyse og røntgenkrystallografi bestemmes strukturen af individuelle moduler af NCAM og et nært beslægtet molekyle, det neurale celleadhæsionsmolekyle L1. Ved introduktion af mutationer i modulerne efterfulgt af analyse af bindingskapaciteten af de muterede moduler søges bindingssteder lokaliseret. Vha. Surface Plasmon Resonance undersøges bindingskonstanter mellem samtlige receptorer og udvalgte FGF'er og FGF-mimetika (V. Soroka, V. Kiselyov, N. Kulahin, A. Kochoyan, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med F. Poulsen, Mol.biol. Inst. og C. Kasper, M. Gajhede og J. Kastrup, DFU).

1.1. Struktur og funktion af FGF-receptormodulerne Ig1, Ig2 og Ig3 og deres interaktion med NCAM og L1

Ved hjælp af NMR-analyse bestemmes strukturen af ekstracellulære moduler af FGF-receptorer med henblik på lokalisering af bindingssteder i modulerne ved hjælp af NMR titrering (V. Kiselyov, A. Kochoyan, C. Christensen, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med Fl. Poulsen, Mol.biol.Inst., KU).

1.2. Identifikation og karakterisering af syntetiske NCAM peptidmimetika

NCAM-mimetika er nu identificeret ved at udtage aminosyresekvenser af bindingssteder identificeret i NCAM ved hjælp af strukturanalyser og *in silico* (bioinformatik)-studier. Endvidere identificeres peptidligander vha. kombinatorisk kemi. På denne vis er en række ligander for NCAM blevet identificeret og karakteriseret (S.M. Hansen, K. Russ, R.K. Hansen, V., D.K. Ditlevsen, Soroka, V. Kiselyov, L.B. Køhler, S. Li, T. Novikova, B. Klementjev, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med F. Poulsen, Mol.biol.Inst., KU, C. Kasper og J. Kastrup, DFU, M. Penkowa, MAI, KU).

1.3. Karakterisering af cytoplasmatiske NCAM-interaktioner

NCAM's interaktioner med GAP-43 og BASP1 samt lokalisering af cytoplasmatiske bindingssteder for diverse ligander i transmembrane NCAM-isoformer foretages med molekylærbiologiske og cellebiologiske teknikker (K. Kolkova, I. Korchounova, P.S. Walmod, V. Berezin og E. Bock).

1.4. Epidermal vækstfaktor-receptors (EGFR) rolle i forbindelse med NCAM-funktioner

Det søges belyst, hvilken indflydelse NCAM har på EGF-receptoraktivering og -stabilisering og på deres rolle i forbindelse med induktion af neuritudvækst (G. Povlsen, R. Xu, V. Berezin og E. Bock).

1.5. Undersøgelse af NCAMs betydning for regeneration og indlæring

Effekten af NCAM-mimetika undersøges i en række indlæringsmodeller *in vivo*. I denne forbindelse er en Alzheimer-model blevet etableret. Modellen består i intracerebroventrikulær injektion af et fragment af A β -peptidet med efterfølgende udvikling af amyloidaflejringer og demens i løbet af få uger i forsøgsdyrene. En række neuropsykologiske tests anvendes til evaluering af NCAM-ligandernes effekter (B. Klementjev, T. Novikova, S.M. Hansen, V. Berezin og E. Bock i samarbejde med C. Sandi, Swiss Federal Institute of Technology, Lausanne, og K. Cambon, Nat. Uni. of Distant Teaching, Madrid).

1.6. Identifikation og karakterisering af EGFR mimetika, som kan hæmme tumorvækst og disseminering (G. Povlsen, R. Xu, V. Berezin, og E. Bock).

1.7. Undersøgelser af FGF-receptorers betydning for nervecelleoverlevelse og signalering

FGF-mimetika undersøges for deres evne til at sikre overlevelse af celler, der udsættes for apoptoseinducerende stimuli. Følgende celletyper undersøges: Dopaminerge neuroner, cerebellare neuroner og PC12 celler (S. Li, L. Køhler, M. Pedersen, J. Neiiendam, V. Berezin og E. Bock).

1.8. Undersøgelse af FGF-receptorers betydning for synaptisk plasticitet og indlæring

Effekten af 17 peptidmimetika af forskellige FGF'er undersøges *in vitro* i modeller for præsynaptisk funktion og *in vivo* i en række indlæringsmodeller (T. Tkach, O. Rudenko, B. Klementjev, V. Berezin, og E. Bock).

1.9. *Studier af NCAMs rolle i en dyremodel for skizofreni*
Der induceres død af neuroner i præfrontalt cortex i rotter vha. et toxin, der ødelægger glutamaterge neuroner. Toxinet medfører neuroncelledød og kognitive defekter. Disse søges forhindret ved behandling med NCAM-mimetika (T. Secher, B. Glenthøj, M. Penkowa, V. Berezin, og E. Bock).

1.10. *Undersøgelse af NCAMs rolle i glial-cell line derived neurotrophic factor (GDNF) signalering*
GDNF, GDNF-lignende faktorer (arterin, neurturin) og GDNF-deriverede peptidmimetika undersøges for deres evne til at differentiere neuroner i forbindelse med NCAM-medieret celleadhæsion (J. Nielsen, M. Illieva, N. Drimer Berg, V. Berezin, E. Bock).

1.11. *Strukturen af ekstracellulære områder af de neurale celleadhæsiionsmolekyler Dasm1, Igsf11, NCAM2, neuroplastin, nectin og TMEM25*
Vha. NMR-analyse og røntgenkrystallografi søges strukturen af individuelle moduler af Dasm1, Igsf11, NCAM2, neuroplastin, nectin og TMEM25 bestemt (N. Kulahin, V. Soroka, K.K. Rasmussen, O. Clausen, P.S. Walmod, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med F. Poulsen, Mol.biol. Inst. og M. Gajhede, DFU).

1.12. *Identifikation og karakterisering af syntetiske Dasm1-peptider i forbindelse med Dasm1-induceret neuritdvækst*
Syntetiske peptider af udvalgte Dasm1-regioner karakteriseres mhp. deres effekt på induktion af neuritdvækst (R. Saether, V. Berezin, E. Bock, P.S. Walmod).

1.13. *Undersøgelser af erythropoietin og IGF-1, -2 og insulin-peptid-mimetika*
Syntetiske peptider svarende til udvalgte områder af erythropoietin og IGF-1 og -2 anvendes til undersøgelser af neuronal differentiering, overlevelse, regeneration samt kognition (S. Pankratova, M. Rathje, S. Holten, M. Penkowa, V. Berezin, og E. Bock).

1.14. *S100-proteiners effekt på neuronal differentiering, overlevelse og i dyremodel "nerve crush"*
S100-proteinerne er en omfattende gruppe af proteiner, som i en række tilfælde har vist sig at have stærkt neurodifferentierende effekter. Udvalgte S100-proteiner er undersøgt med henblik på deres effekt på nervecellemodning, herunder signaltransduktion og calciumhomeostase (D. Kiryushko, O. Dmytrieva).

1.15. *Identifikation og karakterisering af nye S100-proteinreceptorer*
Identifikation og karakterisering af nye S100-proteinreceptorer med henblik på fremstilling af nye potentielle lægemidler med nervegenererende effekt (D. Kiryushko, E. Bock og V. Berezin).

2. Automatiseret måling af cellemotilitet

En computerbaseret metode til automatisk måling af cellemotilitet er udarbejdet. Denne appliceres på studier af EGFs rolle for tumorcellers bevægelighed (A. Dmytriyev, G.K. Povlsen, V. Berezin, og E. Bock).

2.1. *Enantiospecifikke effekter af analoger af valproat*
Forskellige analoger af valproat studeres med henblik på

diverse enantiospecifikke effekter. Studierne inkluderer undersøgelser af effekter på celleproliferation, cellemotilitet, differentiering, intracellulær signaltransduktion og kognition (K. Gotfryd, S. Owczarek, B. Klementiev, P.S. Walmod, V. Berezin, og E. Bock).

2.2. *Effekter af valproat og analoger af valproat på cellulær funktion og signalering*
Valproat og forskellige analoger af valproat studeres med henblik på diverse cellulære effekter. Studierne inkluderer undersøgelser af effekter på celleproliferation, cellemotilitet, differentiering, intracellulær signaltransduktion og kognition (K. Gotfryd, S. Owczarek, B. Klementiev, P.S. Walmod, V. Berezin, og E. Bock).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Elisabeth Bock: Har deltaget i bedømmelsesudvalg for 5-årigt forskningsprofessorat i Molecular diagnostics of colorectal cancer ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet, 2006. Været formand for bedømmelsesudvalg for stilling som lektor i Eksperimentel Cancer ved Institut for Molekylær Patologi ved KU, februar 2006. Formand for bedømmelsesudvalg for 3 adjunktstillinger ved Institut for Molekylær Patologi, KU, juni 2006.

Uvalg og fonde

Eisabeth Bock: Er medlem af bestyrelserne for Fonden Victoria og Henry Andersens Legat og forhenværende direktør Leo Nielsen og Hustru Karen Margrethe Nielsens Legat for Lægevidenskabelig Grundforskning.

Tillidshverv

Elisabeth Bock: Medlem af følgende bestyrelser: ENKAM Pharmaceuticals A/S, BRIC (Biotech Research and Innovation Center) og European Society for Neurochemistry. Vladimir Berezin: Medlem af bestyrelse for ENKAM Pharmaceuticals A/S.

Formidling

Laboratoriet har været arrangør og afholdt et tre-ugers prægraduat kursus "Course in cell biology and protein purification" for humanbiologistuderende.

Redaktionelle hverv

Elisabeth Bock: Medredaktør af International Journal of Developmental Neuroscience samt Journal of Neuroscience Research.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde. Netværk

Elisabeth Bock: Er koordinator af et integreret EU-projekt, Promemoria, som omfatter 17 europæiske forskergrupper. Gruppen startede sit arbejde i april 2005. Med-koordinator af EU-forskningsprogram INTAS – 01 – 0064 "Modulation of neuronal differentiation and survival by means of synthetic peptide mimetics of the neural cell adhesion molecule (NCAM)". Medlem af EU-netværk HPRN-CT.2002.00268 "Nutritional and environmental nuclear receptor modulators: Transcriptional pathways to abnormal

development and cancer” 2002-2006. Medlem af Cluster for Neurobiologi ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Vladimir Berezin: Partner i et integreret EU-projekt, Promemoria og partner i EU-forskningsprogram INTAS – 01 – 0064 “Modulation of neuronal differentiation and survival by means of synthetic peptide mimetics of the neural cell adhesion molecule (NCAM)”. Partner i EU-netværk HPRN-CT.2002.00268 “Nutritional and environmental nuclear receptor modulators: Transcriptional pathways to abnormal development and cancer”. Medlem af Cluster for Neurobiologi ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Instituleder Flemming Fryd Johansen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	15,50	10,47	25,94
DVIP	0,55	0,00	0,55
STIP	0,39	2,29	2,68
TAP	26,02	1,63	27,65
Årsværk i alt	42,46	14,39	56,855
Løn med årsværk	17.32,87	5.686,73	23.619,60
Løn uden årsværk	428,03	688,34	1.116,37
Øvrig drift	4.058,03	4.641,98	8.700,01
Anskf. o. 100 t.kr.	5.444,64	10.869,37	16.314,01
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	23.805,54	17.244,44	41.049,98

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

Institut for Molekylær Patologi

VIP Intern

Albrechtsen, Reidar; lektor.
 Brakebusch, Cord Herbert; professor mso.
 Fröhlich, Lise Camilla; postdoc.
 Hansen, Lasse; forskningsassistent.
 Hasseldam, Henrik; forskningsassistent.
 Kveiborg, Marie; forskningslektor.
 Lund, Eva Charlotte Løbner; lektorvikar.
 Marcussen, Anders Bue; forskningsassistent.
 Nielsen, Christian Kamp; adjunkt.
 Nielsen, Nanna Maria Junker; postdoc.
 Norrild, Bodil; lektor.
 Petsch, Mette; praktikant.
 Rudkjær, Lise Christine; forskningsassistent.
 Sap, Jan Marie Paul; professor.
 Spang-Thomsen, Mogens; professor.
 Vincents, Bjarne; postdoc.
 Wewer, Ulla Margrethe; professor.
 Wu, Xunwei; postdoc.

STIP Intern

Bordoy, Randi Karina; ph.d.-studerende.
 Glahder, Jacob-Andreas Harald; ph.d.-studerende.
 Jacobsen, Jonas; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Christensen, Thomas; lektor.
 Dorn, Tatjana; forskningsassistent.
 Jensen, Rebecca Bach; forskningsassistent.
 Karlsson, Richard Henrik Peter; postdoc.
 Lefever, Tine; forskningsassistent.
 Rønø, Birgitte; forskningsassistent.
 Svensson, Simone Grethe; postdoc.
 Sørensen, Hans Peter; lektor.
 Teilum, Maria Louise Wrang; postdoc.

Neuropatologisk Laboratorium

VIP Intern

Diemer, Nils Henrik; professor.
 Hasseldam, Henrik; forskningsassistent.
 Johansen, Flemming Fryd; professor.
 Olsen, Stine Skovbo; forskningsassistent.
 Rasmussen, Rune Skovgaard; forskningsassistent.
 Reith, Jakob; lektor.
 Teilum, Maria Louise Wrang; adjunkt.
 Vacaresse, Nathalie Nadine Elise; postdoc.

Proteinlaboratoriet

VIP Intern

Berezin, Volodymyr; professor.
 Bock, Elisabeth Marianne; professor.
 Bøg-Hansen, Thorkild Christian; lektor.
 Kiryushko, Dar'Ya; postdoc.
 Norrild, Bodil; lektor.
 Walmod, Peter Schledermand; postdoc.

STIP Intern

Glahder, Jacob-Andreas Harald; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Martin Volmer; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Ambjørn, Malene; forskningsassistent.
 Christensen, Claus; forskningsassistent.
 Gu, Bing; forskningsassistent.
 Hansen, Raino Kristian; forskningsassistent.
 Ilieva, Miroljuba Simeonova; forskningsassistent.
 Kisselev, Valdislav; adjunkt.
 Korshunova, Irina; forskningsassistent.
 Nalla, Amarnadh; forskningsassistent.
 Pankratova, Stanislava; forskningsassistent.
 Rosenstjerne, Maiken Worsøe; forskningsassistent.
 Rudenko, Olga; postdoc.
 Soroka, Vladyslav; postdoc.
 Tkach, Vadym; postdoc.

STIP Ekstern

Owczarek, Sylwia Elzbieta; ph.d.-studerende.
 Dmytriyeva, Oksana; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Janne; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Bordoy, Randi Karina; A study of PINCH1 and PINCH2 using *in vivo* and *in vitro* knockout approaches.
 Fröhlich, Lise Camilla; Adam12 in tumor progression and cell adhesion.
 Geist, Anne Marie Aavang; Development and use of

- naturite degeneration models for the characterisation of neuroprotective mechanisms.
- Karasyk, Dmytro; Development of an automated procedure for morphometric analysis of neurons in culture.
- Kulahin, Mykola; Structural Analysis of Interactions between Cell Adhesion Molecules and their Ligands.
- Li, Shizhong; Cell adhesion and fibroblast growth factor (FGF) receptor activation mediated by the neural cell adhesion molecule (NCAM).
- Müller, Georg; Identification of cell death – and survival mechanisms in experimental cerebral ischemia in reference to colchicine-induced neuronal apoptosis.
- Nielsen, Leif Kofoed; Cloning, production and purification of recombinant human anti-RhD antibody constructs and *in vitro* assessment of their usefulness in Rhesus prophylaxis, and in the treatment of hemolytic disease of the fetus and the newborn.
- Olsen, Minna Wibe Brændholt; Evaluation and Modulation of Angiogenesis and Tumor Physiology.

Fondsbevillinger

Afdeling for Molekylær Patologi

Brødrene Hartmanns Fond

- Køb af geldokumenteringsudstyr (Hans Peter Sørensen) kr. 50.000.

Carl og Ellen Hertz

- Analysis of Rho GTPase function (Cord Brakebusch) kr. 6.000.

Diverse private fonde

- Eksperimentel Cancerterapi (Eva Løbner Lund) kr. 5.000.

Dagmar Marshalls Fond

- Hypoxisk modulation af malign fænotype og effekt af vaskulært targetteret terapi (Carsten Dan Ley) kr. 50.000.

Dansk Kræftforskningsfond

- The Role of ADAM12 in early breast cancer development (Camilla Frölich) kr. 50.000.

Læge Sofus Carl Emil Friis og hustru

- Analysis of the function of Rho GTPases (Cord Brakebusch) kr. 350.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme, A.P. Møller

- Forskning (Jan Sap) kr. 59.400.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Function of RhoA in skin development and hyperproliferation (Cord Brakebusch) kr. 1.620.000.
- Molecular crosstalk (Marie Kveiborg) kr. 960.000.
- Projektbevilling til udførelse af projekt ved Lunds universitet Sverige (Maria L. W. Teilum) kr. 353.200.

Kræftens Bekæmpelse

- ADAM12 (a disintegrin and metalloprotease) øger cancermalignitet (Raidar Albrechtsen) kr. 2.250.000.
- Forbedret forståelse af cancer via tredimensionelle strukturer af... (Hans Peter Sørensen) kr. 150.000.

- Rac1's funktion i hudkræft (Cord Brakebusch) kr. 1.052.000.

Lily Benthine Lunds fond

- Behandling af dissemineret sclerose ved brug af farmakologisk induceret hypotermi (Flemming Fryd Johansen) kr. 20.000.

Lundbeckfonden

- Tyrosine phosphorylation-mediated signaling in... (Jan Sap) kr. 1.107.300.

Læge Sofus Carl Emil Friis og hustru

- ADAM12 functions in cell migration, invasion and extracellular matrix remodelling in cancer (Marie Kveiborg) kr. 200.000.

Novo Nordisk Fonden

- Analysis of the role of Rac 1 in skin inflammation (Cord Brakebusch) kr. 460.000.
- Cellesignalering i neuronale stamceller (Jan Sap) kr. 67.000.
- Funktionelt sammenspil mellem ADAM12 og Src I celle-migration (Marie Kveiborg) kr. 200.000.
- Identification of Protein Tyrosine (Jan Sap) kr. 150.000.

Vera og Carl Johan Michaelsen

- Tyrosine- phosphorylation-medioated (Jan Sap) kr. 405.000.

Proteinlaboratoriet

Aase og Ejnar Danielsens Fond

- Forståelse af synapsen: Struktur og homophile bindingsmekanismer for det nye synaptiske- celleadhænsionsmolekyle neuroplastin (Vladislav Soroka) kr. 60.000.

Direktør Jacob Madsen og Hustru Olga Madsens Fond

- EPH-receptors and Ephrin Ligands (Vladimir Berezin) kr. 15.000.

Dagmar Marshalls Fond

- Udvikling af peptid hæmmere af receptorer fra ErdB-familien som potentielle anticancerstoffer (Vladimir Berezin) kr. 75.000.

Beckett Fonden

- Betydningen af proteinerne Dasm1 (Peter Schledermann Walmod) kr. 50.000.

Grosserer Valdemar Foersom og hustru Thyra

- Udvikling af peptidhæmmere fra ErbB-familien (Gro Klitgaard Povlsen) kr. 10.000.

ENKAM Pharmaceuticals A/S

- Løn og drift (Elisabeth Bock/Vladimir Berezin) kr. 753.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Identification of non-erythropoietin EPO mimetics (Vladimir Berezin) kr. 1.440.000.

Grosserer M. Brogaard og Hustrus Mindefond

- Udvikling af peptid*hæmmere (Gro Klitgaard Povlsen) kr. 25.000.

Harboefonden

- Induktion af neuroprotektion og synaptisk plasticitet (Elisabeth Bock) kr. 42.000.

Kong Christian den Tiendes Fond

- Understanding the synopsis (Vladislav Soroka) kr. 20.000.

Novo Nordisk Fonden

- Characterization of ionic channels (Vladimir Berezin) kr. 200.000.
- NCAM-regulering af FGF-receptortyrosinkinaser (Elisabeth Bock) kr. 200.000.

Snedkermester Sophus Jacobsens og hustru Astrid Jacobsens Fond

- GDNF-NCAM interaktioner: Strukturel basis og betydning for neural differentiering og overlevelse (Janne Nielsen) kr. 25.000.
- The role of signalling Induces by the Neurological Cell Adhesion (Oksana V. Dmytryeyeva) kr. 15.000.

Stiftelsen Einar Willumsens Mindelegat

- EPH-receptors and Ephrin Ligands, New anti-cancer drug targets (Vladimir Berezin) kr. 150.000.

Torben & Alice Frimodts Fond

- NCAM regulation of the functions of the family of FGF-receptor (Elisabeth Bock) kr. 25.000.

Warwara Larsens Fond

- Peptidmimetika til forebyggelse og behandling af eksperimentel autoimmun (Peter Schlederwald) kr. 50.000.

Publikationer

- Bonfils, P.K., Reith, J., Hasseldam, H. & Johansen, F.F.: Estimation of the hypothermic component in neuroprotection provided by cannabinoids following cerebral ischemia. *Neurochemistry International*. 49(5), s. 508-518. 2006.
- Breau, M.A., Pietri, T., Eder, O., Blanche, M., Brakebusch, C., Fassler, R., Thiery, J.P. & Dufour, S.: Lack of beta 1 integrins in enteric neural crest cells leads to a Hirschsprung-like phenotype. *Development*. 133(9), s. 1725-1734. 2006.
- Bungartz, G., Stiller, S., Bauer, M., Muller, W., Schippers, A., Wagner, N., Fassler, R. & Brakebusch, C.: Adult murine hematopoiesis can proceed without beta 1 and beta 7 integrins. *Blood*. 108(6), s. 1857-1864. 2006.
- Cappello, S., Attardo, A., Wu, X.W., Iwasato, T., Itohara, S., Wilsch-Brauninger, M., Eilken, H.M., Rieger, M.A., Schroeder, T.T., Huttner, W.B., Brakebusch, C. & Gotz, M.: The Rho-GTPase cdc42 regulates neural progenitor fate at the apical surface. *Nature Neuroscience*. 9(9), s. 1099-1107. 2006.
- Christensen, C., Lauridsen, J.B., Berezin, V., Bock, E. & Kiselyov, V.V.: The neural cell adhesion molecule binds to fibroblast growth factor receptor 2. *FEBS Letters*. 580(14), s. 3386-3390. 2006.
- Chrostek, A., Wu, X.W., Quondamatteo, F., Hu, R., Sanacka, A., Niemann, C., Langbein, L., Haase, I. & Brakebusch, C.: Rac1 is crucial for hair follicle integrity but is not essential for maintenance of the epidermis. *Molecular and Cellular Biology*. 26(18), s. 6957-6970. 2006.
- Cordes, N., Seidler, J., Durzok, R., Geinitz, H. & Brakebusch, C.: beta 1-integrin-mediated signaling essentially contributes to cell survival after radiation-induced genotoxic injury. *Oncogene*. 25(9), s. 1378-1390. 2006.
- Czuchra, A., Meyer, H., Legate, K.R., Brakebusch, C. & Fassler, R.: Genetic analysis of beta 1 integrin "activation motifs" in mice. *Journal of Cell Biology*. 174(6), s. 889-899. 2006.
- Dmytryev, A., Tkach, V., Rudenko, O., Bock, E. & Berezin, V.: An automatic procedure for evaluation of single cell motility. *Cytometry Part A*. 69A(9), s. 979-985. 2006.
- Fischer, B.M., Olsen, M.W.B., Ley, C.D., Klausen, T.L., Mortensen, J., Hojgaard, L. & Kristjansen, P.E.G.: How few cancer cells can be detected by positron emission tomography? A frequent question addressed by an in vitro study. *European Journal of Nuclear Medicine and Molecular Imaging*. 33(6), s. 697-702. 2006.
- Frohlich, C., Albrechtsen, R., Dyrskjot, L., Rudkaer, L., Orntoft, T.F. & Wewer, U.M.: Molecular profiling of ADAM12 in human bladder cancer. *Clinical cancer research: an official journal of the American Association for Cancer Research*. 12(24), s. 7359-7368. 2006.
- Gyrd-Hansen, M., Farkas, T., Fehrenbacher, N., Bastholm, L., Hoyer-Hansen, M., Elling, F., Wallach, D., Flavell, R., Kroemer, G., Nylandsted, J. & Jaattela, M.: Apoptosome-independent activation of the lysosomal cell death pathway by caspase-9. *Molecular and Cellular Biology*. 26(21), s. 7880-7891. 2006.
- Kiryushko, D., Novitskaya, V., Soroka, V., Klingelhofer, J., Lukanidin, E., Berezin, V. & Bock, E.: Molecular mechanisms of Ca²⁺ signaling in neurons induced by the S100A4 protein. *Molecular and Cellular Biology*. 26(9), s. 3625-3638. 2006.
- Kiryushko, D., Korshunova, I., Berezin, V. & Bock, E.: Neural cell adhesion molecule induces intracellular signaling via multiple mechanisms of Ca²⁺ homeostasis. *Molecular Biology of the Cell*. 17(5), s. 2278-2286. 2006.
- Kiselyov, V.V., Kochoyan, A., Poulsen, F.M., Bock, E. & Berezin, V.: Elucidation of the mechanism of the regulatory function of the Ig1 module of the fibroblast growth factor receptor 1. *Protein Science*. 15(10), s. 2318-2322. 2006.
- Kiselyov, V.V., Berezin, V., Bock, E. & Poulsen, F.M.: (1)H and (15)N Resonance Assignment of the First Module of FGFR1. *Journal of biomolecular NMR*. 36(Suppl 5), s. 28. 2006.
- Kiselyov, V.V., Bock, E., Berezin, V. & Poulsen, F.M.: NMR structure of the first Ig module of mouse FGFR1. *Protein Science*. 15(6), s. 1512-1515. 2006.
- Kveiborg, M., Albrechtsen, R., Rudkjaer, L., Wen, G.M., Damgaard-Pedersen, K. & Wewer, U.M.: ADAM12-S stimulates bone growth in transgenic mice by modulating chondrocyte proliferation and maturation. *Journal of Bone and Mineral Research*. 21(8), s. 1288-1296. 2006.
- Laigaard, J., Cuckle, H., Wewer, U.M. & Christiansen, M.: Maternal serum ADAM12 levels in Down and Edwards' syndrome pregnancies at 9-12 weeks' gestation. *Prenatal Diagnosis*. 26(8), s. 689-691. 2006.
- Laigaard, J., Spencer, K., Christiansen, M., Cowans, N.J., Larsen, S.O., Pedersen, B.N. & Wewer, U.M.: ADAM

- 12 as a first-trimester maternal serum marker in screening for Down syndrome. *Prenatal Diagnosis*. 26(10), s. 973-979. 2006.
- Muller, G.J., Dogonowski, A.M., Finsen, B. & Johansen, F.F.: Expression of glutamic acid decarboxylase and identification of GABAergic cells in the ischemic rat dentate gyrus. *Experimental Brain Research*. 175(3), s. 556-566. 2006.
- Muller, G.J., Geist, M.A., Veng, L.M., Willesen, M.G., Johansen, F.F., Leist, M. & Vaudano, E.: A role for mixed lineage kinases in granule cell apoptosis induced by cytoskeletal disruption. *Journal of Neurochemistry*. 96(5), s. 1242-1252. 2006.
- Nakayama, M., Hisatsune, J., Yamasaki, E., Nishi, Y., Wada, A., Kurazono, H., Sap, J., Yahiro, K., Moss, J. & Hirayama, T.: Clustering of *Helicobacter pylori* VacA in lipid rafts, mediated by its receptor, receptor-like protein tyrosine phosphatase beta, is required for intoxication in AZ-521 cells. *Infection and Immunity*. 74(12), s. 6571-6580. 2006.
- Nilsson, S., Kaniowska, D., Brakebusch, C., Fassier, R. & Johansson, S.: Threonine 788 in integrin subunit beta 1 regulates integrin activation. *Experimental Cell Research*. 312(6), s. 844-853. 2006.
- Nygaard, M., Elling, F., Bastholm, L., Soballe, K. & Borgwardt, A.: No difference in early cellular response of the pseudosynovial membrane after total hip arthroplasty – Comparison of 3 combinations of bearing materials. *Acta Orthopaedica*. 77(3), s. 402-412. 2006.
- Olsen, M.W.B., Ley, C.D., Junker, N., Hansen, A.J., Lund, E.L. & Kristjansen, P.E.G.: Angiotensin-1 inhibits angiogenesis and reduces interstitial fluid pressure. *Neoplasia*. 8(5), s. 364-372. 2006.
- Petersen, L.G., Stirling, J., Heding, P., Li, S., Berezin, V., Saldeen, J., Billestrup, N., Bock, E. & Mandrup-Poulsen, T.: IL-1 beta-induced pro-apoptotic signalling is facilitated by NCAM/FGF receptor signalling and inhibited by the C3d ligand in the INS-1E rat beta cell line. *Diabetologia*. 49(8), s. 1864-1875. 2006.
- Rono, B., Romer, J., Liu, S., Bugge, T.H., Leppla, S.H. & Kristjansen, P.E.: Antitumor efficacy of a urokinase activation-dependent anthrax toxin. *Molecular cancer therapeutics*. 5(1), s. 89-96. 2006.
- Schou, M., Brunner, N., Spang-Thomsen, M. & Rygaard, J.: Mendelian analysis of a metastasis-prone substrain of BALB/c nude mice using a subcutaneously inoculated human tumour. *APMIS*. 114(12), s. 899-907. 2006.
- Secher, T., Novitskaia, V., Berezin, V., Bock, E., Glenthøj, B. & Klementiev, B.: A neural cell adhesion molecule-derived fibroblast growth factor receptor agonist, the FGL-peptide, promotes early postnatal sensorimotor development and enhances social memory retention. *Neuroscience*. 141(3), s. 1289-1299. 2006.
- Sorensen, H.P., Porsgaard, T.K., Kahn, R.A., Stougaard, P., Mortensen, K.K. & Johnsen, M.G.: Secreted beta-galactosidase from a *Flavobacterium* sp isolated from a low-temperature environment. *Applied Microbiology and Biotechnology*. 70(5), s. 548-557. 2006.
- Thurnherr, T., Benninger, Y., Wu, X.W., Chrostek, A., Krause, S.M., Nave, K.A., Franklin, R.J.M., Brakebusch, C., Suter, U. & Relvas, J.B.: Cdc42 and Rac1 signaling are both required for and act synergistically in the correct formation of myelin sheaths in the CNS. *Journal of Neuroscience*. 26(40), s. 10110-10119. 2006.
- Tiran, Z., Peretz, A., Sines, T., Shinder, V., Sap, J., Attali, B. & Elson, A.: Tyrosine phosphatases epsilon and alpha perform specific and overlapping functions in regulation of voltage-gated potassium channels in Schwann cells. *Molecular Biology of the Cell*. 17(10), s. 4330-4342. 2006.
- Venero, C., Herrero, A.I., Touyarot, K., Cambon, K., Lopez-Fernandez, M.A., Berezin, V., Bock, E. & Sandi, C.: Hippocampal up-regulation of NCAM expression and polysialylation plays a key role on spatial memory. *European Journal of Neuroscience*. 23(6), s. 1585-1595. 2006.
- Vikesaa, J., Hansen, T.V.O., Jonson, L., Borup, R., Wewer, U.M., Christiansen, J. & Nielsen, F.C.: RNA-binding IMPs promote cell adhesion and invadopodia formation. *Embo Journal*. 25(7), s. 1456-1468. 2006.
- Wewer, U.M., Morgelin, M., Holck, P., Jacobsen, J., Lydolph, M.C., Johnsen, A.H., Kveiborg, M. & Albrecht, R.: ADAM12 is a four-leafed clover – The excised prodomain remains bound to the mature enzyme. *Journal of Biological Chemistry*. 281(14), s. 9418-9422. 2006.
- Wu, X., Quondamatteo, F. & Brakebusch, C.: Cdc42 expression in keratinocytes is required for the maintenance of the basement membrane in skin. *Matrix Biology*. 25(8), s. 466-474. 2006.
- Wu, X.W., Quondamatteo, F., Lefever, T., Czuchra, A., Meyer, H., Chrostek, A., Paus, R., Langbein, L. & Brakebusch, C.: Cdc42 controls progenitor cell differentiation and beta-catenin turnover in skin. *Genes & Development*. 20(5), s. 571-585. 2006.

Øjenpatologisk Institut

Ledelse pr. 1.2. 2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor, dr.med. Steffen Heegaard.

Adresse

Frederik V's Vej 11, 1
2100 København Ø
Telefon 35 32 60 70
Fax 35 32 70 80
www.eyepath.ku.dk
post@eyepath.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Øjenpatologisk Institut har været et selvstændigt institut under Københavns Universitet siden 1972 og bliver 1. januar 2007 en del af et stor-institut med navnet Institut for Neurovidenskab og Farmakologi.

I årets løb er det internationale samarbejde fortsat øget og udbygget. Studier af retinale- og pigmentepitheliale stamceller er fortsat initieret med en forskergruppe ved Harvard University, USA.

Instituttets historie er i øvrigt beskrevet på hjemmesiden og i S. Ry Andersens bog: "Med lup og pen" fra forlaget Scriptor, København, 1988.

Personaleforhold

Læge, ph.d.-studerende Nathan Lassota er ansat på fondsmidler.

Læge, ph.d.-studerende Lene Dissing Sjö er ansat på fondsmidler.

Læge Jinmei Wang, Kina, er ansat på fondsmidler.

Læge Jacob Frederik Nielsen er ansat på fondsmidler.

Læge Marie Louise Rasmussen er ansat på fondsmidler.

Skolarstipendiat, stud.med. Birgitte Groth Berthelsen har været ansat på fondsmidler.

Seniorforsker, øjenlæge G.A. Alyahya, Irak, har været ansat på fondsmidler hele året.

Professor emeritus, dr.med. O.A. Jensen og overlæge E. Scherfig har begge virket som seniorforskere efter deres pensionering.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsaktiviteter omfatter okulær onkologi og immunologi, eksperimentel patologi og histopatologisk specialmetodik.

Som eksempler skal anføres:

1. Okulær onkologi

Instituttet er center for histopatologiske undersøgelser af øjne og væv fra øjne og øjenomgivelser fra hele landet. Instituttet fører to landsdækkende databaser. Den ene indeholder histologiske og kliniske data over alle danske, maligne uveamelanomer (pigmenterede kræftsvulster i øjets regnbuehinde og årehinde). Den anden indeholder tilsvarende data for orbitale tumorer.

Tumorer undersøges histopatologisk og immunhistoke-

misk. Med monospecifikke antistoffer undersøges indholdet af vævskaraktiske proteiner, herunder reguleringsmekanismer for induceret apoptose.

En dyreeksperimentel model for maligne uveamelanomer er udviklet. Væv fra humane tumorer dyrkes på ryggen af nøgne mus.

Spongiøs scleropati er en speciel ændring i øjets senehinde, som kan ses ud for maligne melanomer i årehinden. Forekomsten af denne forandring og mulig sammenhæng med svulstens evne til at udsende enzymer og derved sprede sig undersøges.

Neuroinvasive maligne melanomer kan vokse ind i synsnerven, hvilket forværrer prognosen. En karakterisering af disse svulster har dannet baggrund for et nu afsluttet ph.d.-studium for J. Lindegaard.

"Lymfomer i øjenregionen – epidemiologi og patogenese" danner baggrund for et ph.d.-studium for L. Dissing Sjö.

"Proteinprofil på uveale melanomer" danner baggrund for skolarstipendiat B. Groth Berthelsen.

2. Transplantation af retinalt pigmentepitel

En væsentlig blindhedsårsag i den industrialiserede verden er aldersrelateret makuladegeneration. Ødelæggelsen af nethindens pigmentepitel er central i sygdommen. Forskningen søger at skabe et velfungerende pigmentepitel.

I samarbejde med Rigshospitalets Øjenafdeling er der udviklet teknikker til transplantation af dyrkede pigmentepithelceller til det subretinale rum på grise. Forudsætningerne for vellykket transplantation, vækst af transplanterede celler og disses karakteristika studeres. Studierne danner baggrund for det tidligere afsluttede ph.d.-forløb for J.F. Kiilgaard og for det igangværende ph.d.-studium for M. Voss. Sidstnævnte studerer specielt den retinale funktion over transplantater ved hjælp af multifokalt ERG.

Studier af angiogene faktorer, som er medvirkende årsag til karyndannelser ved aldersrelateret makuladegeneration, danner baggrund for ph.d.-forløb for N. Lassota.

I samarbejde med ovenstående grupper og RPE-grupper i Lund (K. Warfvinge og B. Ehinger) og Harvard Universitet (M. Young) studeres forekomst og effekt af implantation af retinale- og RPE-stamceller på vor grisemodel af AMD.

3. HPV-virus og conjunctivale tumorer

Conjunctivale neoplasmer undersøges og klassificeres histopatologisk. Tilstedeværelsen af HPV-virus bedømmes og typebestemmes med PCR-teknikker i samarbejde med C. Buchwald, afd. F, Rigshospitalet, H. Lindeberg, tidligere Tandlægehøjskolen i Århus, B. Norrild, Proteinlaboratoriet, og G. Orth, Pasteur Instituttet, Paris. Studierne har dannet baggrund for N. Sjö's ph.d.-afhandling, som blev forsvaret i 2005. N. Sjö fortsætter sine studier.

4. Sekretoriske fosfolipaser i nethinden

Den humane nethinde undersøges for forekomsten af fosfolipaser. Disse enzymer er vigtige for at opretholde den signalmodulering, der foregår i en normal nethinde. Studierne er en videreførelse af M. Kolko's ph.d.-afhandling.

5. Orbitale sygdomme

Sygdomme i øjenhulen er genstand for translatoriske studier, hvor øjenpatologisk, klinisk-oftalmologiske, molekylærbiologiske og epidemiologiske aspekter sammenstilles.

Ved fjernelse af et øje og/eller dele af øjenhulens indhold erstattes dette med implantater og proteser. Sammenhængen mellem årsagen til tab af øje, protesetilpasning, senforløb, "quality of life" samt epidemiologiske og sundhedsøkonomiske aspekter danner grundlag for planlagt ph.d.-studium for M.L.R. Rasmussen.

Thyreoidea-associeret orbitopati studeres i samarbejde med Øjenklinikken på Rigshospitalet, Klinik for Endokrinologi og Cytokinlaboratoriet på Rigshospitalet. De cytokinmedierede vækstøgninger i orbita vurderes, og dette danner basis for et planlagt ph.d.-studium for J.F. Nielsen.

Klinisk virksomhed

Instituttet har patologisk diagnostisk service for øjenlæger, øjenafdelinger og andre hospitalsafdelinger i Danmark og yder konsultativ service for kollegaer i hele Norden.

I 2006 har Instituttet diagnosticeret 2.545 præparater, produceret 11.208 objektglas med snit, farvet 6.653 præparatglas histokemisk og 1.000 præparatglas immunhistokemisk.

Faglige og administrative hverv

J.U. Prause: Har sæde i Acta Ophthalmologica's bestyrelse og editorial board. Formand for Dansk Ophthalmologisk Selskab. Nationalt medlem af Council for Societas Ophthalmologica Europae. Medlem af European Academy of Ophthalmology. Officiel opponert for Lisbeth Sandfeldt: "Visual dysfunctions in children with developmental delay. Aspects of visual disorders and visual screening" oktober 2006. Officiel opponert for Niels Astrup Hammer: "The expression and (patho-) physiological significance of insulin-like growth factor-II mRNA-binding proteins (IMPs)" i november 2006.

Steffen Heegaard Instituttleder

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
DVIP	2,00	2,25	4,25
STIP	0,00	0,26	0,26
TAP	3,19	0,004	3,23
Årsværk i alt	5,19	2,54	7,73
Løn med årsværk	2.219,81	993,08	3.212,89
Løn uden årsværk	0,00	167,45	167,45
Øvrig drift	222,39	1.059,83	1.282,23
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>2.442,21</i>	<i>2.220,35</i>	<i>4.662,56</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Intern

Heegaard, Steffen; lektor.

VIP Ekstern

Prause, Jan Ulrik; professor.

Sjø, Lene Dissing; forskningsassistent.

Kolko, Miriam; postdoc.

Rasmussen, Marie Louise Roed; forskningsassistent.

Sjø, Nicolai Christian; forskningsassistent.

Lassota, Nathan; forskningsassistent.

Alyahya, Ghassan Ayish Jabur; forskningsassistent.

Fondsbevillinger

Alcon's Legat

– Rejselegat til deltagelse i the Third Annual International Melanoma Research Congress, september 2006 i Holland (G.J. Alyahya) kr. 10.000.

– Alcon's Retinalegat (J.F. Kiilgaard) kr. 21.400.

– Alcon's Retinalegat. "The Basic Science Course in Ophthalmology" ved Columbia University, januar 2007. (N. Lassota) kr. 21.500.

– Alcon's publikationslegat. Publikation af ph.d.-afhandling: "Tumours of the optic nerve – with emphasis on invasion from uveal melanoma" i Acta Ophthalmologica Scandinavica (J. Lindegaard) kr. 12.500.

Dansk Kræftforsknings Fond

– Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjø) kr. 200.000.

Direktør Jens Aage Sørensen og hustru Edith Ingeborg Sørensens Mindefond

– Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjø) kr. 100.000.

Else og Svend Madsen's legat

– Kongresdeltagelse (J.U. Prause) kr. 25.000.

Gangsted Fonden

– Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjø) kr. 50.000.

HoverOrto Centrets forskningsinitiativ fond

– Lønmidler i 2 måneder i startfase for ph.d.-projektet: "Øjenproteseundersøgelsen" (M.-L.R. Rasmussen) kr. 65.000.

Ingeborg og Emanuel Jensen's Mindelegat

– Thyreoidea-associeret orbitopati (J.F. Nielsen) kr. 110.000.

– Øjenproteseundersøgelsen (M.-L.R. Rasmussen) kr. 165.000.

Kræftens Bekæmpelse

– Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjø) kr. 639.000.

Mindefonden for lærerinde Karen Svaneckjær Ydes Fond

– Clearance for 5-FU i corpus vitreum (E. Scherfig) kr. 25.000.

Savværksejer Jeppe Juhl og hustru Ovita Juhls Mindelegat

– Forskning (J.U. Prause) kr. 50.000.

Synoptik Fonden

– Proteinprofil på uveale melanomer (B. Berthelsen) kr. 62.000.

– Fosfolipase i retina (M. Kolko) kr. 55.000.

- Reparation af mfERG-udstyr i 2006 (M.F. Kyhn) kr. 65.000.

Søren og Helene Hempels Legat, stiftet af Aage og Margaret Hempel

- Fosfolipase i retina (M. Kolko) kr. 75.000.

Tuborgfonden

- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideale neovaskularisation (N. Lassota) kr. 80.000.

Velux Fonden

- Matrix Metalloproteinaser (MMPs) secerneret af uveale melanomer (G.J. Alyahya) kr. 275.334.
- Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjö) kr. 410.000.

Victor Larsen's legat

- Fosfolipase i retina (m. Kolko) kr. 9.000.

Værn om Synet

- Clearance for 5-FU i corpus vitreum (E. Scherfig) kr. 125.000.

Øjenfonden

- Fosfolipase i retina (M. Kolko) kr. 247.000.
- Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjö) kr. 223.008.

Publikationer

- Alyahya, G.A., Steriman, G., Persson, F., Prause, J.U., Skjodt, K., Saunte, J.P. & Heegaard, S.: Pleomorphic adenoma arising in an accessory lacrimal gland of wolfring. *Ophthalmology*. 113(5), s. 879-882. 2006.
- Hansen, L.H., Ehlers, N., Heegaard, S. & Prause, J.U.: Orbital pleomorphic lipoma in a 25-year-old male. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(3), s. 442-443. 2006.
- Heegaard, S. & Andersen, N.: XXXVII Nordic Ophthalmological Congress, June 17-20th, 2006 in Copenhagen. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(2), s. 159-160. 2006.
- Kessing, S.V., Heegaard, S. & Nissen, O.I.: Intrastromal diathermal keratotomy: A new micropenetrating clear-cornea glaucoma procedure. *Journal of Glaucoma*. 15(5), s. 437-445. 2006.
- Kiilgaard, J.F., Nissen, M.H. & la Cour, M.: An isotonic preparation of 1 mg/ml indocyanine green is not toxic to hyperconfluent ARPE19 cells, even after prolonged exposure. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(1), s. 42-46. 2006.

- Kolko, M.: Hvad har slangegift med AMD at gøre? Værn om synet. (3), s. 10-12. 2006.
- Kolko, M., Christoffersen, N.R., Barreiro, S.G., Miller, M.L., Pizza, A.J. & Bazan, N.G.: Characterization and location of secretory phospholipase A2 groups IIE, V, and X in the rat brain. *Journal of Neuroscience Research*. 83(5), s. 874-882. 2006.
- Lassota, N., Kiilgaard, J.F., Prause, J.U. & la Cour, M.: Correlation between clinical and histological features in a pig model of choroidal neovascularization. *Graefes Archive for Clinical and Experimental Ophthalmology*. 244(3), s. 394-398. 2006.
- Lindegaard, J., Isager, P., Prause, J.U. & Heegaard, S.: Optic nerve invasion of uveal melanoma: Clinical characteristics and metastatic pattern. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 47(8), s. 3268-3275. 2006.
- Mey, K.H., Buchwald, C., Daugaard, S. & Prause, J.U.: Sinonasal Schwannoma – a clinicopathological analysis of five rare cases. *Rhinology*. 44(1), s. 46-52. 2006.
- Ostergaard, J., Prause, J.U. & Heegaard, S.: Caruncular lesions in Denmark 1978-2002: a histopathological study with correlation to clinical referral diagnosis. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(1), s. 130-136. 2006.
- Pedersen, D.B., Stefansson, E., Kiilgaard, J.F., Jensen, P.K., Eysteinnsson, T., Bang, K. & la Cour, M.: Optic nerve pH and PO₂: the effects of carbonic anhydrase inhibition, and metabolic and respiratory acidosis. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(4), s. 475-480. 2006.
- Prause, J.U.: XXXVII Nordic Ophthalmological Congress, 2006. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(1), s. 3. 2006.
- Sjo, L.D., Juhl, B.R., Buchwald, C., Prause, J.U., Ralfkiaer, E., Sjo, N.C. & Heegaard, S.: Epstein-Barr positive T-cell lymphoma in the ocular region. *European Journal of Ophthalmology*. 16(1), s. 181-185. 2006.
- Sjo, L.D., Ralfkiaer, E., Juhl, B.R., Prause, J.U., Kivela, T., Auw-Haedrich, C., Bacin, F., Carrera, M., Coupland, S.E., Delbosc, B., Ducrey, N., Kantelip, B., Kemeny, J.L., Meyer, P., Sjo, N.C. & Heegaard, S.: Primary lymphoma of the lacrimal sac: an EORTC ophthalmic oncology task force study. *British Journal of Ophthalmology*. 90(8), s. 1004-1009. 2006.
- Wang, M.J., Bai, F., Pries, M., Buus, S., Prause, J.U. & Nissen, M.H.: Identification of MHC class IIH-2K(b)/D-b-restricted immunogenic peptides derived from retinal proteins. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 47(9), s. 3939-3945. 2006.
- Warfvinge, K., Kiilgaard, J.F., Klassen, H., Zamiri, P., Scherfig, E., Streilein, W., Prause, J.U. & Young, M.J.: Retinal progenitor cell xenografts to the pig retina: immunological reactions. *Cell transplantation*. 15(7), s. 603-612. 2006.

Institut for Folkesundhedsvidenskab

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder Erik Lykke Mortensen og viceinstitutleder Kirsten Avlund.

Bestyrelsen består af VIP-repræsentanterne Niels Keiding, Kirsten Avlund, Flemming Konradsen, John Sahl Andersen, Peter Dalgaard (1. suppleant for Niels Keiding), Elsebeth Lynge (2. suppleant for Niels Keiding), Merete Osler (1. suppleant for Kirsten Avlund), Mogens Trab Damsgaard (2. suppleant for Kirsten Avlund), Steffen Loft (1. suppleant for Flemming Konradsen), Lene Koch (2. suppleant for Flemming Konradsen), Peter Rossel (1. suppleant for John Sahl Andersen), Erik Lykke Mortensen (2. suppleant for John Sahl Andersen) og TAP-repræsentanterne Kathe Jensen, Lene B. Clausen, Marianne Dithmer (suppleant), Birte Kyhn (suppleant) og studenterrepræsentant Eli Henrik Lykke Jensen.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 17 enheder, heraf 11 afdelinger (afdelingsleder)

Afdeling for Almen Medicin (Klaus Witt).

Biostatistisk Afdeling (Niels Keiding).

Afdeling for Epidemiologi (Elsebeth Lynge).

Afdeling for International Sundhed (Flemming Konradsen).

Medicinsk Museion (Thomas Söderqvist).

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning (Birgit Petersson).

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori (Peter Rossel).

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin (Steffen Loft).

Afdeling for Social Medicin (Lone Schmidt).

Afdeling for Sundhedspsykologi (Hans Henrik Jensen).

Afdeling for Sundhedstjenesteforskning (Mogens Grønvold).

Derudover er der 6 sekretariater

Institutsekretariat (Christian Lundborg).

Master of Public Health uddannelsen (Allan Krasnik).

Master of International Health (Helle Samuelsen).

Folkesundhedsvidenskabsuddannelsen (Lisbeth E. Knudsen).

Forskerskolen i Folkesundhedsvidenskab (Finn Diderichsen).

Forskerskolen i Biostatistik (Niels Keiding).

Adresse

Øster Farimagsgade 5
Postboks 2099
1014 København K
Telefon 35 32 79 00
Fax 35 32 74 87
i.nielsen@pubhealth.ku.dk
www.pubhealth.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Folkesundhedsvidenskabens opgave er at skabe et videnskabeligt fundament for arbejdet med at forbedre befolkningens sundhed. Forskningen omfatter befolkningens sundhedsstatus, tiltag, der skal forbedre befolkningens sundhed og samfundets indsats til reduktion af sygelighed og dødelighed. Forskningen er tværvidenskabelig og udføres af forskere med baggrund i sundhedsvidenskab, naturvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora. Instituttet rummer de fleste fag, der bidrager til folkesundhedsvidenskab, og instituttets forskning og rådgivning er tæt forbundet med andre dele af sundhedsvidenskab.

Instituttets medarbejdere varetager undervisning på prægraduate læge-, tandlæge- og humanbiologiuddannelser samt bachelor-/kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab og kandidatuddannelsen for de mellemlange sundhedsuddannelser. Instituttet huser nationale forskerskoler i folkesundhedsvidenskab og biostatistik og deltager i forskerskolen i international sundhed. Der afholdes således et betydeligt antal forskerkurser, og desuden har instituttet hovedansvaret for undervisningen på Master of Public Health og Master of International Health-uddannelserne. Instituttet har et nært samarbejde med de mange andre institutioner i hovedstadsområdet, der arbejder med folkesundhedsvidenskab, herunder andre universitetsinstitutter, sektorforskningsinstitutter og social- og sundhedsvæsenet.

Instituttet modtager særlig støtte fra Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet til forskning i international sundhed og en biostatistisk core-facilitet.

Seneste historiske udvikling

Af den planlagte flytning fra Panum til Kommunehospitalet er størstedelen gennemført i 2004-2006, således at kun Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori er tilbage på Panum. Der er på Kommunehospitalet indrettet nye laboratorier til Afdelingen for Miljø- og Arbejdsmedicin. Centeret på Kommunehospitalet betegnes nu Center for Sundhed og Samfund (CSS). På CSS ligger endvidere Center for International Sundhed og Udvikling, der er tilknyttet instituttet.

Personaleforhold

Instituttet har i 2006 ansat Lisbeth E. Knudsen som professor i 'Eksperimentel toksikologi' og Merete Osler som professor i 'Livsforløb, sundhedsadfærd og helbred'.

Afdeling for Almen Medicin

Afdelingsleder til 30.09.2006. Klaus Witt fra 01.10.2006, derudover Margareta Söderström, John Sahl Andersen og Klaus Witt.

Almen medicinsk forskning omfatter emner, der udspringer af arbejdet i almen praksis.

Forskningsvirksomhed

1. Almenmedicinsk metodeforskning

J.S. Andersen: Dataopsamlingsinstrument til forskning i lægepraksis.

A.H. Graungaard: Kvalitative forskningsmetoder i almen praksis.

M. Mäkelä: Systematic review methodology, guidelines.

H. Thorsen, J. Brodersen: Spørgeskemaer til måling af hhv. psykosociale konsekvenser ved screening og effekter af alternativ behandling. Spørgeskemaer og rating scales i en konsultationsproces.

K. Witt: Spørgeskema til evaluering af konsultationsprocessen i almen praksis.

2. Konsultationsforskning

M. Jørgensen: De raske syge – om kronisk sygdom og coping. SOC skala – undersøgelse fra almen praksis.

F. Lønneberg, P. Elsass, M. Graversen, T. Tarp: Den narrative rygundersøgelse.

M. Söderström: Hvad får forældre til at kontakte lægen?

K. Witt, A. Hantho, L. Jensen, M. Jørgensen, H. Thorsen: Struktureret analyse af konsultationer i almen praksis.

3. Sygdomme i almen praksis

L. Hvas: Overgangsalderen – set fra kvindernes perspektiv.

M. Mäkelä: Common respiratory tract infections.

M. Ryle: Hvordan screeningsdiagnosticerede med brystkræft bruger almen praksis.

M.S. Østergaard: KOL og pulsoximetri. Høfeber og effekt af birk-immunterapi. Astma – uerkendt årsag til respiratorisk morbiditet blandt børn i 3. verdens-lande?

4. Forebyggelsesforskning

J. Brodersen, H. Thorsen, M. Mäkelä: Psykosociale konsekvenser af falsk positivt svar ved mammografiscreening.

J. Brodersen, H. Thorsen: Psykosociale konsekvenser af falsk positivt svar ved screening for lungekræft. Hvilken effekt har alternativ behandling på forstadier til livmoderhalskræft.

T. Løkkegaard, J.S. Andersen: Hvilken indvirkning har screening på ydelser i almen praksis?

M. Mäkelä: Health technology assessment of screening.

M. Ryle: Psykosociale konsekvenser af screeningsdiagnosticeret kræftsygdom.

M. Söderström: Identification of the preschool child at risk of developmental effects from otitis media with effusion. Børnepasning & mave-tarm-infektioner. Sund kost og fysisk aktivitet som primær forebyggelse af type-2-diabetes. Friskfaktorer for børn i førskolemiljø.

5. Sundhedstjenesteforskning

J.S. Andersen: Patientrelaterede determinanter for kontakter til almen praksis. Strukturreformens betydning for almen praksis. Psykologhjælp i almen praksis.

J. Brodersen: Det informerede samtykke og valg ved invitation til screening.

L. Dyhr, J.S. Andersen: Indvandreres kontaktmønster til almen praksis.

T. Eriksson: Etisk analyse af kvalitetsudvikling – en europæisk fokusgruppeundersøgelse. Praksis Matrix – et organisatorisk praksisudviklingsprojekt. Forskning i kvalitetsudvikling af receptfornyelse.

A.H. Graungaard: Forældre til handicappede børns oplevelser i mødet med sundhedsvæsenet. Forældre til handicappede børn: mestring, ressourcer og behov.

K. Johansen, J.S. Andersen: Grænselandet – et studie i sygemeldingsprocessen og dens aktører.

F. Lønneberg: Håndtering af patienter med rygbesvær, pa-

tient- og behandlerperspektiver. Behandlingen af rygpatienter – kvalitetsvurdering af praktiserende lægers behandlingsrutiner.

F. Lønneberg, H. Thorsen, P.A. Pedersen: Lænderygsmærter i primærsektoren – 22 års opfølgning fra en enkelt almen lægepraksis.

M. Mäkelä: Health technology assessment (HTA), cost-effectiveness evaluations.

M. Ryle: Psykosociale konsekvenser af screeningsdiagnosticeret kræftsygdom.

M. Söderström: Haveterapi af voksne med udmatningsdepression.

J.A. Stauning: Værdien af billeddiagnostiske undersøgelser i almen praksis.

H. Thorsen, K. Witt: Forbedring af skriftlig kommunikation til patienter.

M. Vass: Forebyggende hjemmebesøg til ældre – hvordan gøres det bedst muligt?

Satsningsområder

Fortsat etablering af et integreret almenmedicinsk forskningsmiljø omfattende Afdelingen, Forskningsenheden, Dansk Selskab for Almen Medicin, universitetets praksis (APU) og kvalitetsudviklingsafdeling for almen praksis ved Center for Sundhed og Samfund. Etablering af forskningstræning ved speciallægeuddannelsen i almen medicin.

Klinisk virksomhed

APU-klinikken bygning 24, opg. R, Bartholinsgade 6, klinikchef: Ekstern lektor J.A. Stauning. K. Witt ansat 20 %.

A. Graungaard ansat 20 %. APU har organisatorisk nået sit mål med fire ydernumre. I takt med patienttilgangen udvikles aktiviteterne med flere kombinationsansættelser i klinik/akademisk almenmedicin.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

J.S. Andersen: Medlem af tre bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandlinger. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorater på Syddansk og Aarhus Universitet.

J. Brodersen: Bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling.

T. Eriksson: Medlem af abstract bedømmelseskomiteen på EQuIP-konference i Barcelona.

K. Witt: Formand for to ph.d.-bedømmelsesudvalg.

Udvalg og fonde

J.S. Andersen: Formand for Psykosocialt Forskningsudvalg, Kræftens Bekæmpelse. Medlem af bestyrelsen for APU København og af baggrundsgruppe for Almen Medicinsk Forskningsenhed i Frederiksborg Amt.

T. Eriksson: Medlem af DSAM's og PLO's kvalitetsudviklingsudvalg. Stifter og supervisor for SAMS, Studerendes Almen Medicinske Selskab.

A.H. Graungaard: Lægeforeningens børneudvalg under sundhedskomiteen.

L. Hvas: Medlem af NRG – A family medicine network for reflexion on resources and risks.

M. Mäkelä: Medlem af the Grant Board; Finnish Foundation for Medicine (Suomen Lääketieteen Säätiö). Medlem af the Board, Health Services Research program committee. Medlem af Finnish Academy of Sciences.

K. Witt: DSAM's koordinationsgruppe vedrørende kliniske vejledninger, bestyrelsen og fond.

M.S. Østergaard: Leder af DSAM's astma- og respirationsgruppe. Medlem af Advisory Board, International Primary Care Respiratory Group.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

J.S. Andersen: Sagkyndig i almen medicin ved Retslægerådet.

T. Eriksson: Kvalitetsudviklingskonsulent i Frederiksborg Amt. Konsulent i DAK-E.

F. Lønnberg: Klinisk konsulent ved privathospitaler. Arbejdsgruppe under DSAM vedr. udarbejdelse af kvalitetsindikatorer for håndtering af lænderygsmærter under ledelse af Poul Brix.

M. Mäkelä: Medlem af det internationale rådgivende udvalg, Zeitschrift für Ärztliche Fortbildung und Qualität im Gesundheitswesen. Medlem af det videnskabelige rådgivende udvalg, Institut für Qualität und Wirtschaftlichkeit im Gesundheitswesen; Saksa, af det videnskabelige programudvalg, 3rd HTAi Congress, Adelaide 2006. Medlem af styregruppen, EU EBM Unity project (University of Birmingham for Leonardo da Vinci Project).

J.A. Stauning: Sagkyndig rådgiver i almen medicin, Sundhedsstyrelsen.

M. Söderström: Medlem af STRAMA-gruppen (Strategisk gruppe for reducere af anvendelse af antibiotika), Sverige.

H. Thorsen: Konsulent ved udsendelse af spørgeskemaer til praktiserende læger.

M.S. Østergaard: Sundhedsstyrelsens- rationel farmakoterapigruppen vedr. luftvejslidelser. Referent i lægemiddelkataloget vedr. luftvejslidelser.

Tillidshverv

J.S. Andersen: Medlem af Bestyrelsen for Institut for Folkesundhedsvidenskab, KU.

T. Eriksson: Dansk medlem af EQuIP og TOPAS.

M. Mäkelä: Formand, Guidelines International Network. Medlem af bestyrelsen, Health Technology Assessment International (HTAi). Medlem af styregruppen, European Network for Health Technology Assessment (EUnetHTA) (EU-funded 3-year research project). Medlem af Pricing Board for Medicines, Ministry of Health, Finland. Medlem af arbejdsgruppen for Screening, Ministry of Health, Finland.

M. Söderström: Kursusleder Tidlig Patientkontakt, foråret 2006. Medlem af Vetenskapsrådets genusforskning-kommitté, Sverige; af GRIN, Europa og af Women and Science, EU.

H. Thorsen: European Group for the Assessment of Health and Quality of Life (EQUAL).

K. Witt: Indtil 30.09. afdelingsleder ved Afdeling for Almen Medicin.

Formidling

Redaktionelle hverv

J.S. Andersen: Redaktør af Ugeskrift for Læger. Referent ved Scand J Prim Health Care og BMJ.

L. Hvas: Redaktør af Månedsskrift for praktisk lægegering.

M. Mäkelä: Chefredaktør af Impakti (Journal of

FinOHTA). Medlem af redaktionsudvalgene, Implementation Science (peer-reviewed web journal) og German Journal for Evidence and Quality in Health Care (peer-reviewed German journal).

M. Söderström: Referent ved Scand J Prim Health Care, Acta paediatrica scand, Ugeskrift for læger.

K. Witt: Redaktionen af Lærebog i Almen Medicin, 2. udgave.

Kongresser og symposier

J.S. Andersen: Workshops og europæiske forskningsmøder om dataopsamlingsinstrument i Firenze (WONCA Europe) og Barcelona.

T. Eriksson: Deltagelse med indlæg på WONCA-kongressen i Firenze, 12.-13. august 2006. Deltagelse med to indlæg på EQuIP-konference i Barcelona i november 2006.

A.H. Graungaard: Poster og foredrag på WONCA 2006.

M. Jørgensen: Nordisk Kongres juni 2006: Making sense of chronic disease, poster og mundtlig præsentation; Wonca Europe: Making sense of chronic disease, indlæg.

M. Mäkelä: Lääkäripäivät 2006 (Lægedage 2006, Finland). 5 præsentationer i Helsinki (januar) og Kuopio (september). ECCE-seminar; Copenhagen 21.-22.09.2006 (arrangør). Finnish Association for General Practice, national congress, plenary (oktober). 12 præsentationer på andre kongresser i Finland. HTAi Congress, Adelaide, Australia: tre præsentationer.

M. Söderström: Moderator for symposiet Kropp och själ-, Vetenskapsrådet Stockholm.

M.S. Østergaard: IPCRG, 3. internationale almen praksis luftvejskongres, Oslo. WONCA Europe, Firenze.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

J.S. Andersen: EU-finansieret international forskergruppe vedr. dataopsamlingsinstrument til forskning i almen praksis. Forskergruppe om samme ved Syddansk og Aarhus Universitet. Forskningssamarbejde mellem KU, CBS, APO Odense og sektorforskningsinstitutioner om strukturreformens betydning for sundhedsvæsenet. Center for Sygdomsforebyggelse, Københavns Amt om Inter99-projektet.

T. Eriksson: Projektdeltager i "Konsortiet for Brugerstyret Sundhedsinnovation". Medlem af projektgruppen bag projektet: "På hvilken måde informeres patienter bedst om risiko? Et studie af risikoinformation ved start af farmakologisk kolesterolsænkende behandling". Ph.d.-projekt på Afdelingen for Almen Medicin, Aarhus Universitet, Pia Kirkegård (ph.d.-stud.), Janus Laust Thomsen (vejl.) og bag projektet "Interventions for chronic diseases: effect of information framing on patients' choice of, adherence to and satisfaction with therapy". Odense Risk Group. Deltager i styregruppen bag projektet: International Maturity Matrix – international forskergruppe, Cardiff, UK og Maastricht Holland.

L. Hvas: Nordic Risk Group.

M. Mäkelä: EUnetHTA (European Network for Health Technology Assessment), studying and producing methodology for health technology assessment; ECCE (Evaluating Current Care guidelines' Effectiveness).

M. Söderström: Samarbejde med Holland, Sverige.

K. Witt: Vejleder for ph.d.-stud. ved Helsingfors Universitet.

M.S. Østergaard: IPCRG: International Primary Care Respiratory Group www.theIPCRG.org. Nordisk lungegruppe.

Biostatistisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Biostatistisk Afdelings forskningsaktiviteter kan groft opdeles i tre grupper: teoretisk-statistisk forskning, metodeudvikling i tilknytning til konkrete anvendt-statistiske projekter og en lang række samarbejdsprojekter om mange forskellige sundhedsvidenskabelige opgaver, idet afdelingens medarbejdere foruden med den teknisk-statistiske indsats normalt indgår integreret i drøftelserne også af de substantielle resultater af undersøgelserne. En mere udførlig beskrivelse kan ses på afdelingens hjemmeside www.pubhealth.ku.dk/bs.

1. Statistisk teori for (censurerede) overlevelses- og forløbsdata

Dynamiske interaktionsmodeller. Marginale modeller. Regressionsanalyse for tilstandssandsynligheder i multi-state-modeller. Anvendelse af pseudoobservationer i regressionsanalyse af tilstandssandsynligheder. 'Current leukemia-free survival'. Additive hazard-modeller. Modeller for gentagne hændelser. Monografi om dynamiske regressionsmodeller for overlevelsesdata. Forløbsanalysemodeller for vaccine-studier. Intervallcensurerede overlevelsesdata i odontologi.

2. Analyse af gentagne målinger

Grafiske modeller og strukturelle lignings-modeller for gentagne målinger.

3. Epidemiologisk og demografisk metodik

Ventetid til graviditet. Fertilitet og uddannelse: hvilken vej går kausaliteten? Structural equations og fastsættelse af grænseværdier i miljøepidemiologi. Meningsfulde parametriseringer. Estimation i case-cohort designet. Problemativering af begrebet 'biologisk interaktion'. Farmakoepidemiologiske metodeproblemer i forbindelse med anvendelsen af Lægemedelstatistikregisteret.

4. Item-response modeller

Opstilling af nye item-response-modeller samt udvikling af metoder til item-analyse, skalavalidering (med bl.a. Markov Chain Monte Carlo-metoder) og residualanalyser i Rasch-modellen.

5. Matematisk biologi, estimation i stokastiske processer

Stokastiske differentiallyigningsmodeller for den tubuloglo-merulære feedback-mekanisme og for fedtoptag i leveren.

6. Ordnete kategoriserede data, inter- og intraobservatørvariation

Alternative mål for observatørvariation af ordnede kategoriserede data baseres på latente modeller, hvor der betinges med patientens (kendte eller ukendte) sande tilstand. Modeller for observatørvariation og modeller for korrelerede binære data. Latent-variabel-modeller baseret på "item"-data. Associationsmål for ordinale kategoriale data. Analyse af partielt ordnede variable.

7. Statistisk diagnose, klinisk beslutningsanalyse mv.

Metaanalyse af diagnostiske undersøgelser (Cochrane-initiativ). Prognostiske udsagns træfsikkerhed og matematisk karakterisering af metoder til bedømmelse af ROC-kurver. Evidensbaseret klinisk biokemi.

8. Statistisk softwareudvikling

Videreudvikling og vedligeholdelse af Open Source statistisk software "R". Udvikling af programmer til statistisk analyse ved hjælp af item-respons-modeller og grafiske modeller (DIGRAM). SAS-makroer til analyse af overlevelsesdata og Rasch-modeller. Grafiske modeller i R. Overlevelsesmodeller i R. Pseudo-observationer i R. Klassiske multivariate tests i R.

9. Statistisk genetik og bioinformatik

Bioinformatisk tilgang til farmakogenetik med henblik på behandling af fedme og psykiske sygdomme.

10. Anvendt-statistisk samarbejde og service

Medarbejderne har i beretningsåret været aktive i et stort antal sundhedsvidenskabelige samarbejdsprojekter og serviceopgaver. Pladsen tillader kun at nævne nogle eksempler. En udførlig oversigt kan rekvireres ved henvendelse til Biostatistisk Afdeling eller på afdelingens hjemmeside (www.pubhealth.ku.dk/bs). Samarbejde og service foregår hovedsagelig med medarbejdere og ph.d.-studerende ved fakultetets institutter og hospitals- og sygehusafdelinger.

En del af samarbejdet foregår gennem længerevarende aftaler om ekstern hel- eller delfinansiering af medarbejdere i afdelingen, således med Rigshospitalets afdeling for Vækst og Reproduktion. I beretningsåret er indgået sådanne aftaler med Rigshospitalets Juliane Marie Center og Copenhagen Studies on Asthma in Childhood (COPSAC) ved Gentofte Sygehus.

Telefontid: Afdelingen har fast telefontid (ma., on. og fr. 13-15) for henvendelser om hjælp til biostatistisk selv-hjælp og som indledning til længere samarbejdsprojekter.

10.1. Vækst og reproduktion

Reproduktionshormoner i småbørn. Leydigcelleforekomst og reproduktive hormoner. CAG-repeat-længde i androgen receptor-genet. Adoptivbørns pubertetsudvikling. Tidstrend i alder ved menopause. Kohorte- og tidsvariationer i normale mænds reproduktionshormoner og sædkoncentration. Phthalater og reproduktionshormoner.

10.2. Lungemedicin

Pålidelighed af lungestetoskopi. Luftvejssygdomme hos børn af mødre med astma (COPSAC) og uden- og indendørs luftforurening.

10.3. Cancerepidemiologi og -prognose

Dynamisk styring af kemoterapi af børneleukæmikere. Kemoterapi for brystkræftpatienter. Matching-strategier for lungekræftincidens. Postmenopausal hormonbehandling og cancerrisiko.

10.4. Hjertesygdomme

Randomiserede forsøg med hjertemedicin. Variabilitet af prognostiske markører for kronisk hjertesvigt.

10.5. Miljøepidemiologi

Effekten af kviksølveksponering på den kognitive funktion blandt færøske børn. Luftforurening og helbredseffekter.

10.6. Diverse epidemiologi og social medicin

Belastninger ved computerarbejde. Determinanter for nocturi hos ældre. Motion og risiko for fosterdød. Retninger på den kausale relation mellem indeklima og helbred.

10.7. Neurologi

Det serotonerge system ved Tourettes syndrom. Psykosocialt interventionsprojekt for demenspatienter. Muskelømheden og smertetærskler for givet alder og hovedpinediagnose.

10.8. Odontologi

Knogleudvikling hos børn med læbe/ganespalte. Tandlægers holdninger og kompetencer om rodbehandling.

10.9. Psykiatri

Registerundersøgelser af manio-depressivitet (incidens, prognose) og samspillet med andre sygdomme, specielt vurderet ud fra patienternes medicinforbrug.

10.10. Oftalmologi

Eksperimentel submaculær kirurgi.

10.11. Gastroenterologi og hepatologi

Galaktoseelimination og prognose ved levercirrhose. Multicenterstudie af IBD CTS-patienter.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Niels Keiding: Bedømte ansøgere til et professorat ved universitetet i Oslo. En doktorafhandling ved fakultetet. Bedømmer for Vetenskapsrådet i Sverige.

Per Kragh Andersen: Var formand for bedømmelsesudvalget for to lektorstillinger ved fakultetet. Deltaget i bedømmelsen af ansøgere til et professorat ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet i Trondheim.

Lene Theil Skovgaard: Har bedømt en lektorstilling ved Syddansk Universitet. Bedømt ph.d.-afhandling og et eksternt lektorat ved fakultetet.

Jørgen Holm Petersen: Har bedømt en ph.d.-afhandling ved fakultetet.

Thomas Scheike: Var med til at bedømme 2 ph.d.-afhandlinger i Barcelona.

Tillidshverv

Jørgen Hilden: Deltager i Methods Working Group for Systematic Reviews of Diagnostic Tests under det internationale Cochrane-samarbejde. Medlem af data- og sikkerheds- overvågningskomiteen for flere kliniske behandlingsforsøg.

Per Kragh Andersen: Medlem af bestyrelsen for Kræftens Bekæmpelses projekt "Kost, Kræft og Helbred". Medlem af Hjerteforeningens Biomedicinske Forskningsudvalg. Medlem af Institutrådet ved Institut for Sygdomsforebyggelse.

Niels Keiding: Medlem af Akademisk Råd på fakultetet. Medlem af Danmarks Statistiks forskningsudvalg og det faglige råd for Københavns Universitetshospitals GCP-enhed. President i International Statistical Institute; Østdansk Sundhedsvidenskabeligt Forskningsforums Konsulenttjeneste administreres af Niels Keiding. Leder af Forskerskolen i Biostatistik og fakultetets Core Facility for Biostatistik.

Thomas Scheike: Er bedømmer for Norges Forskningsråd.

Undervisning

Afdelingen gennemfører et omfattende undervisningsprogram: prægraduat i statistik, statistisk epidemiologi, skala-validering og demografi på læge-, tandlæge-, folkesundhedsvidenskabs-, humanbiologi-, cand.scient.san.-, MPH og MIH-studierne; postgraduat har vi gennemført 21 kurser

i beretningsåret: Basal statistik for sundhedsvidenskabelige forskere (6), Basal statistik for udenlandske sundhedsvidenskabelige forskere (1), Varians- og regressionsanalyse for eksperimentel sundhedsvidenskabelig forskning (2), Statistisk analyse af overlevelsedata (1), Avanceret statistisk analyse af epidemiologiske undersøgelser (1), Epidemiologi (2), Anvendelse af statistikpakken SAS (1), Introduktion til SPSS (2), Compliance and causal analysis (1), Statistisk analyse ved hjælp af modeller for strukturelle ligninger (1), Multivariate survival analysis (1), Analyse af mixed models i R (1), Missing data, particularly in longitudinal studies (1).

Formidling

Udover gennem undervisning og publikationer formidler afdelingens medarbejdere sine resultater gennem deltagelse i mange internationale konferencer med inviterede og tilmeldte foredrag.

Susanne Ditlevsen: Har holdt foredrag om biostatistik og modellering af fysiologiske processer for gymnasielærere i Odense og Esbjerg.

Flere seniormedarbejdere har holdt formidlende kurser og foredrag i efteruddannelsessammenhæng.

Redaktionelle hverv

Niels Keiding: Er medredaktør af statistik-monografiserier ved Chapman & Hall. Medlem af advisory board for Biostatistics.

Per Kragh Andersen: Er associate editor for Statistical Methods in Medical Research, Biometrics og Lifetime Data Analysis.

Thomas Scheike: Er editor for Scandinavian Journal of Statistics. Associate editor for Statistica Sinica. Medlem af advisory board for Lifetime Data Analysis.

Peter Dalgaard: Er associate editor for Journal of Statistical Software.

Jørgen Holm Petersen: Er associate editor for Biometrical Journal.

Nationalt og internationalt forsknings-samarbejde

Gæsteforskere

Biostatistisk Afdeling har en bred international kontaktflede, både via internationale kollegers besøg her og via vore egne udenlandske studieophold og deltagelse i internationale konferencer. Specielt deltager Niels Keiding, Per Kragh Andersen og Thomas Scheike i et samarbejde med John P. Klein og Mei-Jie Zhang, Medical College of Wisconsin; Niels Keiding og Thomas Scheike i et samarbejde med J. Key, M. Joffe og N. Best, Imperial College, London; og Niels Keiding i samarbejde med R. Slama (Paris/München) og R. Eijkemans (Rotterdam) om ventetid til graviditet. Jørgen Hildens arbejde inden for området rationel klinik foregår i det væsentligste i fortsat samarbejde med grupper i udlandet. Peter Dalgaard deltager i "R"-projektet (Statistical software).

Susanne Ditlevsen samarbejder med Andrea De Gaetano og Umberto Picchini (Rom) om inkorporering af dynamisk støj i matematiske modeller af fysiologiske systemer. Svend Kreiner er medlem af EVS-methodology (European Value Studies).

I beretningsåret var Giuliana Cortese (Padova) gæst i afdelingen.

Afdeling for Epidemiologi

Forskningsvirksomhed

Afdelingen beskæftiger sig med følgende forskningsprojekter:

- Effekten af mammografiscreening.
- Kvaliteten af diagnostisk udredning af lidelser i brystet. Danskernes middellevetid.
- Fedmens epidemiologi, forekomst, årsager og konsekvenser.
- Fedmens molekylærgenetik, genotype-fænotype relationer.
- Arv og miljøets betydning for sygelighed og dødelighed.
- Tropisk parasitologi og epidemiologi.
- Ulandsernæring: vækst, kropssammensætning, wild foods, entomo- og geofagi.
- Diabetes i ulande: fysisk aktivitet, ernæring, tuberkulose, hiv.
- Reproduktiv sundhed i ulande: ernæring, infektioner, subklinisk mastitis.
- Hiv-infektion: mor-barn transmission, co-infektioner, ernæring.
- Tuberkulose: ernæring, co-infektioner, kropssammensætning.
- Helminter: ernæring, reproduktion, hiv/TB.
- Social arv og sygefravær.
- Effekt af revalideringsforanstaltninger.
- Geografiske forskelle i børnedødelighed i lavindkomstsamfund.
- Børnedødelighed i relation til sundhedssystemer i lavindkomstsamfund.
- Epidemiologisk transition i lavindkomstsamfund.

Afdelingen er ansvarlig for undervisningen i epidemiologi på lægeuddannelsen, på bachelor- og kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab, på Master of Public Health studiet, på Master of International Health studiet og på ph.d.-kurser i genetisk og klinisk epidemiologi.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Elsebeth Lyng: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet: 1 doktorafhandling, 1 ph.d.-afhandling. Erasmus Medical Centre, Rotterdam: 1 doktorafhandling. Evalueret ansøgninger for Finlands Akademi og Udenrigsministeriet.

Thorkild I.A. Sørensen: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet: To doktorafhandlinger. Tre ph.d.-afhandlinger, Syddansk Universitet. En doktorafhandling, Karolinska Institutet, Stockholm. En doktorafhandling. Professorbedømmelsesudvalg på KVL. Overlægebedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitetshospital.

Henrik Friis: London School of Hygiene and Tropical Medicine: En ph.d.-afhandling.

Dan Meyrowitsch: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet: To ph.d.-afhandlinger.

Udvalg og fonde

Elsebeth Lyng: European Science Foundation Governing Council, Danmarks Statistiks Styrelse. Arbejdsmiljøforskningsfondens Videnskabelige Udvalg. Programkomiteen for Fødevarer og Sundhed under Det Strategiske Forsk-

ningsråd. H:S's udvalg vedr. screening mod livmoderhalskræft. Sundhedsstyrelsens udvalg vedr. screening mod livmoderhalskræft.

Thorkild I.A. Sørensen: Styregruppen for Center for Sundhed og Samfund, KH. Dansk Selskab for Adipositas Forskning (formand). Det Videnskabelige Rådgivningsudvalg ved Sanofi Aventis. The Netherlands Organisation for Health Research and Development. Formand for et internationalt videnskabeligt panel, der på vegne af Welcome Trust og MRC, UK, vurderede planerne om at opbygge UK Biobank.

Henrik Friis: Folkesundhedsvidenskabsuddannelsens Kandidat Udvalg. Folkesundhedsvidenskabsuddannelsens Internationale Udvalg. Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Internationale Udvalg.

Dan Meyrowitsch: Master of Public Health: Viceuddannelsesleder, afhandlingsudvalget, uddannelsesudvalget, eksamensformand: Master of International Health, curriculumudvalget.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Elsebeth Lyng: Har rådgivet Sundhedsstyrelsen vedr. mammografiscreening.

Thorkild I.A. Sørensen: Er sagkyndig rådgiver for AFA (svensk pensionsforsikringsselskab med fondsuddelinger til forskning), og for DSI Institut for Sundhedsvæsen i analyser af de sundhedsøkonomiske aspekter af abdominal fedme. Medlem af Øresund Food Network.

Henrik Friis: Rådgiver for det Internationale Atom-Energy Agentur i relation til forskning i ernæring og hiv-infektion.

Dan Meyrowitsch: Projektansvarlig for det af Danida finansierede projekt "Assessment of child mortality in selected districts of Tanzania 1988-2002".

Formidling

Thorkild I.A. Sørensen og Elsebeth Lyng: Har holdt flere inviterede foredrag i nationale og internationale sammenhænge baseret på eget forskningsfelt.

Redaktionelle hverv

Thorkild I.A. Sørensen: Editorial Boards for *Alcologia*; *Danish Medical Bulletin*. Associate editor of *Obesity Research and Clinical Practice*. Honorary Member af Editorial Board for *Evidence-Based Preventive Medicine*.

Elsebeth Lyng: Editorial board for *Cancer Causes and Control*, *Scandinavian Journal of Work, Environment and European Journal of Cancer Prevention*.

Nationalt og internationalt forskingssamarbejde

Elsebeth Lyng: Deltog i organiseringen af Nordic Symposium on Mammography. Deltog i udarbejdningen af nye europæiske retningslinjer for screening mod livmoderhalskræft.

Thorkild I.A. Sørensen: Center for Epidemiologisk Grundforskning (Danmarks Grundforskningsfond) (DESC). "Bedre Sundhed for Mor og Barn" (BSMB). Hovedstadens Center for Prospektive Befolkningsundersøgelser (HCPB). "Molekylærgenetik i relation til metaboliske, hormonelle og klinisk epidemiologiske aspekter af adipositas (ORGGEN/ADIGEN)". "Betydningen af gener, familiemiljø og individuelt miljø for udviklingen af insulinresi-

stessyndromet, abdominal adipositas og hermed associerede kardiovaskulære risikofaktorer” (Geminakar); “Pharmacogenomics: From functional genomics to rationalized therapy” (Genpharm). Forskningsclusteret for fedme og diabetes (Dysmet). Internationalt: Koordinator af EU-projektet “Nutrient-gene interactions in human obesity” (Nugenob) under 5. rammeprogram. Koordinator af EU-projektet “Hepatic and adipose tissue in the metabolic syndrome (Hepadip)”, et Integrated Project under det 6. Rammeprogram. Koordinator af den epidemiologiske forskningslinje i EU-projektet “Diet, Obesity and Genes” (Diogenes), et Integrated Project under det 6. Rammeprogram. Samarbejdsprojekt med Nestlé “Metabolomics”. Nordisk epidemiologisk netværk “Prenatal and childhood growth in relation to cardiovascular disease” (Nordnet). Samarbejdsprojekt med Helsinki Universitet om vægtændringers helbredskonsekvenser. Initiativtager til dannelsen af Danish Obesity Research Center (DORC), som samler de danske forskningsmiljøer, som arbejder på internationalt niveau med fedmeforskning med henblik på fælles forskningsprogrammer.

Netværk

Elsebeth Lyng: Har deltaget i International Network on Breast Cancer Screening og European network on Cancer.

Thorikild I.A. Sørensen: Ekstern samarbejdspartner for Nugenob i et nyetableret Network of Excellence: “European Nutrigenomics Organisation” (NuGO).

Henrik Friis: Multiple Micronutrient Supplementation During Pregnancy-Unicef/WHO/UNU-Study Team.

Afdeling for International Sundhed

Forskningsvirksomhed

I samarbejde med Rigshospitalet (RH) og Institut for Medicinsk Mikrobiologi & Immunologi (IMMI), Panum Institutet CPI, er der opbygget et Center for Medicinsk Parasitologi, som forsker i sygdom, sundhed og sundhedssystemer i tropiske og i fattige lande – særligt malaria – i samarbejde med Afdelingen for Sundhedstjenesteforskning og Institut for Antropologi. Netværket er nu udvidet til et Center for International Sundhed og Udvikling (CISU), også omfattende forskningsprofessor Peter Aabys gruppe på Statens Serum Institut. CISU medtages i en grundbevilling fra Det Sundhedsvidenskabelige og Samfundsvidenskabelige Fakultet og har faciliteter på Kommunehospitalet. Se www.cmp.dk og www.CISU.dk.

Takket være en Danida-bevilling (Enreca) samarbejdes der med IMMI og National Institute for Medical Research, Tanzania og Kilimanjaro Christian Medical College, Moshi, Tanzania, med hovedformålet at uddanne tanzaniske ph.d.- og Masters-studerende. I 2005 blev bevillingen med IMMI som P1 forlænget med 3 år.

En række samarbejdsaftaler er etableret med danske og udenlandske forskningsinstitutioner for at sikre gennemførelsen af enkelte projekter, herunder Christian Medical College, Vellore, Indien, og Bill & Melinda Gates Foundation.

Et tværfakultært samarbejde er etableret på KU – se BioCampus; i CISU’s lokaler huses 5 ph.d.-studerende herfra.

Afdeling for International Sundhed er sammen med Afdeling for Sundhedstjenesteforskning og Institut for Medicinsk Mikrobiologi & Immunologi samt Epidemiklinikken, RH, udvalgt af fakultetet som Cluster med forskning i malaria, hiv, TB og diabetes på basalbiomedicinsk, klinisk og folkesundhedsvidenskabeligt niveau.

I samarbejde med Dep. of International Health Care Research (IHCAR), Karolinska Institutet, forskes i reproduktiv sundhed i Afrika, syd for Sahara (V. Rasch).

En Danida bevilling (Enreca) har faciliteret samarbejde med Antropologisk Institut og en række forskningsinstitutter i Hanoi, Vietnam (V. Rasch).

I samarbejde med University of Khartoum, Institute of Endemic Diseases, forskes i konflikt og sundhed for internt fordrevne i Syd Sudan (T. Dræbel).

Via en bevilling fra Rådet for Udviklingsforskning indgår Afdeling for International Sundhed i et projekt i Vietnam med Landbohøjskolen, Statens Serum Institut og partnere i Vietnam, der sigter på at måle sundhedseffekterne af et vand og sanitetsprojekt.

1. Hovedprojekter

Malariaresistens, særligt DHFR- & DPHS-mutationer bestemt ved PCR (Michael Alifrangis postdoc, I. Bygbjerg, T. Theander).

Pharmacokinetics & dynamics of antimalarials and anti TB-drugs (L. Høgberg, I. Khalil og H. Angelo).

The impact of waste water irrigation on human health and food safety among urban communities in the Volta basin – opportunities and risks (H. Samuelsen, H. Friis, P. Dreschel, F. Konradsen, A. Dalsgaard og R.C. Abaidoo).

Lack of blood, home-management of anaemia and malaria, an ethnographic study in Tanga region, Tanzania (ph.d.-studerende F. Ringsted, I. Bygbjerg, H. Samuelsen, M. Alilio). Ph.d. genindsendt til bedømmelse 2006.

Hiv/aids Prevention and Communication: A Health Communication Project 2001-2004 (H. Samuelsen i samarbejde med Institut for Film- og Medievidenskab (T. Tuft er projektkoordinator).

Post-abortion care – prevention of repeated, unwanted pregnancies and STD’s/hiv in a group of women with high risk sexual behavior in Tanzania (V. Rasch, S. Massawe, S. Bergstrøm).

Quality of Care in a PMTCT program in Quang Ninh, Vietnam (ph.d.-studerende TTH Nguyen, T. Gammeltoft, V. Rasch).

Hiv Voluntary Counselling and testing in Haiphong and Quang Ninh provinces, Vietnam (ph.d.-studerende TTN. Nguyen, H. Mogensen, V. Rasch).

Quality of maternal health care from user and provider perspective in Kagera Region, Tanzania (ph.d.-studerende B. Lund Sørensen, B. Bruun Nielsen, V. Rasch).

The use of Herbal Medicine in Reproductive Health, Experiences from North Western Tanzania (V. Rasch, V. Nyingo).

Social sårbarhed og forekomst af abort (V. Rasch, L.B. Knudsen, T. Gammeltoft).

Reproductive tract infections among abortion seeking women in Vietnam (ph.d.-studerende M.N. Nguyen, V. Rasch).

Human excreta use in agriculture in Vietnam – a study from the field to the latrine (P.K. Jensen).

Post-conflict health systems change in South Sudan: role and perspectives of health workers (T. Dræbel).

“The impact of waste water irrigation on human health and food safety among urban communities in the Volta Basin – opportunities and risks”, projekt gennemføres i samarbejde med The Kwame Nkrumah University of Science & Technology (Knust), Ghana og KVL, Copenhagen (H. Samuelsen og F. Konradsen).

Muligheder for at begrænse omfanget af akutte pesticid-forgiftninger i Sri Lanka (F. Konradsen).

Water supply, sanitation and hygiene promotion in Vietnam community response and health impacts – “SANIVAT” (i samarbejde med National Institute of Hygiene, Hanoi, Vietnam, Landbohøjskolen og Statens Serum Institut) (F. Konradsen).

1.1. Projekter med DBL, DIIS, IMMI & RH (se også ovenfor)

Malaria Guidelines. NIMR, Tanzania (ph.d.-studerende A. Mwisongo, I. Bygbjerg, L. Gilson, F. Konradsen). Ph.d. indsendt til bedømmelse juli 2005. Forventes forsvaret primo 2007.

New approach to deliver malaria prebetion intervention to pregnant women in Uganda (ph.d.-studerende M. Anthony, I. Bygbjerg, P. Magnussen). Ph.d. forsvaret 2006.

Impact of liberalism of trade in health services on developing countries – the case of South Africa (I. Bygbjerg with DIIS).

Malaria drug resistance and innate resistance, emphasis on hemoglobinopathies (ph.d.-studerende A. Enevold, I. Bygbjerg, M. Alifrangis).

1.2. Tværfakultære projekter

Under satsningsområdet “BioCampus” er nyt projekt om livsstilssygdomme i udviklingslande, særligt Det Metaboliske Syndrom, under opbygning (I. Bygbjerg, J. Højriis Nielsen, B. Klarlund Pedersen, B. Quistorff, L. Grønnet mfl.).

Projekter med “International Water Management Institute (IWMI), Sri Lanka.

Sundhedskonsekvenser af vandressource-udviklingsaktiviteter i Sri Lanka, Pakistan og Kenya (F. Konradsen, W. van der Hoek, F. Amerasinghe, C. Mutero).

Inter-CGIAR-initiativ omkring landbrug og malaria (F. Konradsen et al.).

Sundhedskonsekvenser og pesticider i udviklingslande (F. Konradsen et al.).

Brugen af spildevand til landbrugsformål (F. Konradsen, H. Samuelsen, L.G. Knudsen).

1.3. Projekter med Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole

Sundhedskonsekvenser af brugen af spildevand til landbrugsformål i Vietnam (A. Dalsgaard, F. Konradsen).

1.4. Projekter med Statens Serum Institut

Impact of war in health system in Guinea-Bissau & Sudan (T. Dræbel, I. Bygbjerg).

2. Undervisning

I. Bygbjerg, H. Samuelsen, F. Konradsen, og V. Rasch underviser og vejleder MIH, MPH og folkesundhedsstuderende i international sundhed.

I. Bygbjerg underviser lægestuderende i tropemedicin, ved Kursus i International Sundhed (IMCC) samt ph.d.-kurser herunder Enreca, A-kurser m.m. Desuden ved Postgraduate School of International Health samt i Indien, Sve-

rige og ved Forsvarets Sundhedstjeneste, Sundhedsstyrelsens A-kurser samt den nye cand.scient.san., KU.

H. Samuelsen og F. Konradsen varetager en række eksterne undervisningsforpligtigelser omkring forskningsmetode og international sundhed på DTU, DPU, Aarhus Universitet, IMCC, VUC-Øresund og Enreca-ph.d.-kurser m.m.

H. Samuelsen er uddannelsesleder for Master of International Health uddannelsen.

H. Samuelsen og F. Konradsen vejleder MIH-studerende, Medicinstuderende, specialestuderende ved FSV-uddannelsen samt eksterne vejledere ved Center for Afrika Studier.

H. Samuelsen og F. Konradsen underviser på Master of Science in International Health ved Frei Universität-Humboldt i Berlin.

V. Rasch underviser lægestuderende i International Sundhed (IMCC) samt underviser på Karolinska Institutet, Malmø, Lunds universitet samt på The Scientifically Institute of Family, Population and Children, Hanoi, Vietnam.

T. Dræbel underviser og vejleder FSV, MIH og TropEd-studerende.

P.K. Jensen underviser på Water and Sanitation in Emergencies, MIH og FSV.

MIH-uddannelsen indgår i et EU-finansieret Erasmus Mundus-konsortium med syv andre europæiske universiteter, hvor internationale studerende kan opnå scholarships til at gennemføre en Master of Science in International Health.

I 2006 opnåede 24 studerende Mastergraden i International Sundhed under vejledning fra afdelingen. 19 Erasmus Mundus-studerende har taget moduler i København.

Faglige og administrative hverv

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

I. Bygbjerg: Er rådgiver for Udenrigsministeriet og Forsvaret samt Europæiske Rejseforsikring. Konsulent for Rigshospitalets Epidemifdeling. Medlem af bestyrelsen for World Diabetes Foundation.

P.K. Jensen: Er konsulent for Danida/DBL i Banda Ache, Indonesien vedr. Tsunamien (se også www.cmp.dk).

V. Rasch: Har været rådgiver for USAID. Rådgiver for Danida.

Formidling

V. Rasch: The European Population Conference.

Redaktionelle hverv

I. Bygbjerg: Reviews for Acta Tropica og Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine & Hygiene.

F. Konradsen: Reviews for Acta Tropica, Social Science and Medicine, British Medical Journal and Bulletin of the WHO.

V. Rasch: Reviews for Reproductive Health Matters, Studies in Family planning, JAMA og Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica.

P. K. Jensen: Reviews for Epidemiology and Infection, Journal of Water and Health og Tropical Medicine and International Health.

H. Samuelsen: Reviews for Social Science and Medicine, Anthropology and Medicine, Medical Anthro-

pology, Health Policy and Planning, Cambridge Review of International Affairs.

T. Dræbel: Referee for tidsskriftet Politik.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

I. Bygbjerg: University of Khartoum; National Institute for Medical Research. Kilimanjaro Christian Medical College; Tanzania. Christian Medical College. Dept. of Community Medicine. Vellore, Indien. Karolinska Institutet, Stockholm. Tropemedicinsk Institut i Berlin & Heidelberg, TropEdEurop. Medlem af The Royal Society of Tropical Medicine & Hygiene; American Society of Tropical Medicine & Hygiene; International Society of Travel Medicine og World Diabetes Foundation. Cluster i International Sundhed, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, BioCampus (tværfakultært ved KU).

H. Samuelsen: Hiv/aids NGO-netværkets samarbejde med forskere.

V. Rasch: Afdeling for Sociologi, Aalborg Universitet. Kræftens bekæmpelse. Karolinska Institutet, Stockholm. National Institute for Medical Research, Dar es Salaam. Muhimbili University College of Health Science, Dar es Salaam. Ocean Road Cancer Institute, Dar es Salaam. Vietnamese Commission for Population Family and Children. Medlem af Dansk selskab for Gynækologi og Obstetrik. Foreningen Sex og Samfund samt Dansk Selskab for Tropemedicin og International Sundhed.

F. Konradsen: System-wide Initiative on Malaria and Agriculture.

F. Konradsen: I bestyrelsen for Dansk Selskab for Tropemedicin og International Sundhed.

T. Dræbel: University of Khartoum, National Institute for Medical Research.

Medicinsk Museion

Medicinsk Museion integrerer forskning og undervisning med forskningsformidling (herunder udstillinger) og kulturarvsarbejde. Fokus ligger på den biomedicinske nutidshistorie 1955-2005.

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning er samlet omkring projektet "Danish Biomedicine 1955-2005: Integrating medical museology and the historiography of recent biomedicine", der støttes af en rammebevilling fra Novo Nordisk Fonden og af Lundbeckfonden (projektleder: Thomas Söderqvist).

Projekter

Representing individuality in contemporary biomedicine (Thomas Söderqvist).

Mapping the epistemic and visual cultures of epidemiology: individuals, populations and the biomedical body (Susanne Bauer).

Biomedicinens repræsentation i museologisk praksis og det kuriøse som musealt projekt og forskningsstrategi (Camilla Mordhorst).

Representing virtual surgery in the medical museion (Jan Eric Olsén).

Ambiguous bodies: enacting foetuses in medical practices (Sniff Andersen Nexø).

Vurdering og omtale af patienters egne ressourcer, med særlig vægt på nyere tids fokusering på kroniske sygdomme og de måder patienter selv kan håndtere deres sygdom på (Lars Ole Andersen).

Nyretransplantationernes historie i Danmark (Søren Bak-Jensen).

Psykiatriske behandlingsmetoder i Danmark 1954-1976 (Jesper V. Kragh).

Ph.d.-projekter

Cultural, social and technological human-animal interplay in biomedical science: an ethnographic study of the laboratory minipig (Henne Jesssen).

Behandlere og behandlede: psykiatriens historie 1920-1953 (Jesper V. Kragh).

History in the flesh: the historiography of the body (Adam Bencard).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Thomas Söderqvist: Medlem af bedømmelsesudvalg for Hans Rausing-professorat i videnskabshistorie, Uppsala universitet. Medlem af bedømmelsesudvalg for dr.philos.-afhandling (Georg Ole Moseng), universitetet i Oslo, 22. juni 2006. 1. opponent og bedømmer af ph.d.-afhandling (Heini Hakosalo), University of Oulu, 12. august 2006.

Camilla Mordhorst: Ekstern lektor i Europæisk Etnologi, Københavns Universitet. Censor i Europæisk Etnologi, Københavns Universitet.

Udvalg og tillidshverv

Thomas Söderqvist: External advisor for Wellcome Trust Academic Advisory Committee og for Wellcome Trust History of Medicine Funding Committee. Medlem af evalueringsgruppe vedr. Centrum för Vetenskapshistoria, Kungl. Vetenskapsakademien, Stockholm. Medlem af evalueringsgruppe vedr. Tornbladsinstitutet, Lunds universitet. Medlem af SUND-fak's forskningsudvalg. Medlem af styregruppen for KU's satsningområde Biocampus (søjle 1). Medlem af styregruppen for KU's satsningområde 'Religion i det 21. århundrede'. Bestyrelsesmedlem i Dansk Forskerskole i Filosofi, Idé- og Videnskabshistorie. Indvalgt medlem af Nationalkommittén for Videnskabshistorie og Videnskabsfilosofi (Videnskabernes Selskab). Medlem af VKO-udvalget ved SUND-fak. Beskikket medlem af de landsdækkende censorkorps for hhv. filosofi (vedr. videnskabshistorie), lægeuddannelsen (vedr. medicinsk filosofi og videnskabsteori) og folkesundhedsvidenskab.

Camilla Mordhorst: Inviteret medlem af Museologisk Forskernetværk.

Søren Bak-Jensen: Sekretær i Dansk Medicinsk-historisk Selskab.

Hanne Jessen: Medlem af The Web Group of the Wandering Seminar on the History of Scientific Objects, Max-Planck-Institut für Wissenschaftsgeschichte, Berlin. Medlem af The Postgraduate Life Sciences and Society Network (PLSSN), International Research Network affiliated to BIOS, London School of Economics.

Lars Ole Andersen: Medlem af Vestegnens Sundhedsforum.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Afdelingen har en omfattende medicinsk-historisk rådgivningsvirksomhed med ca. 200 henvendelser per år fra forskere, skoler, forlag, medier, statslige og kommunale institutioner, private virksomheder, borgere mv.

Formidling

Afdelingen (ved Sniff Andersen Nexø og associeret forsker Christian Graugaard): Har været med i en række formidlingsaktiviteter, bl.a. i DR P1, januar 2006 om danskernes sexliv. Afdelingen blev præsenteret i en række udsendelser i TV2 Lorry, 27.-30. december 2006.

Museal virksomhed (samlinger)

Afdelingen forvalter universitetets medicinsk-historiske samlinger med ca. 250.000 genstande (ca. 60.000 registerenheder). I 2006 er der fulgt op på sidste års samlingsrevision, der er etableret nye permanente magasinrum, og der har været gennemført restaurering og konservering af en lang række genstande, bl.a. en samling af moulager. Samlingerne har modtaget en lang række genstande, bøger, billeder og arkivalier fra offentlige institutioner og privatpersoner. Der er også udlånt en lang række genstande og arkivalier til både private og offentlige institutioner, bl.a. til Nationalmuseets særudstilling "Tycho Brahes Verden – Danmark i Europa 1550-1600"

Udstillingsvirksomhed

Udstillingen har haft ca. 12.000 besøgende. I løbet af året er der åbnet tre nye udstillinger: i februar åbnede en udstilling om "Sex og Samfund", i juni genåbnede udstillingen om psykiatriens historie efter en omfattende renovering og nyindsamling, og ligeledes i juni åbnede en lille udstilling om skoletandplejens historie. Årets mest nybrydende tiltag var udstillingen "Sygdommens ansigt", der blev vist fra den 24. august – 15. oktober. I samarbejde med kunstnergruppen Huskegruppen inviteredes 27 samtidskunstnere til at udstille nye værker i de 25 vinduer mod Bredgade og Fredericiagade med udgangspunkt i Susan Sontags indflydelsesrige bog "Illness as a Metaphor".

Udgivervirksomhed

Afdelingen udgiver Årsskrift for Medicinsk Museion.

Redaktionelle hverv

Thomas Söderqvist: Medredaktør for Bibliotek for Læger. Referee for Bulletin for the History of Medicine, Danish Medical Bulletin og University of Chicago Press.

Camilla Mordhorst: Medlem af redaktionsrådet for Nordisk Museologi. Redaktør for Årsskrift for Medicinsk Museion.

Susanne Bauer: Referee for Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory.

Søren Bak-Jensen: Referee for Bibliotek for Læger.

Sniff Andersen Nexø: Medredaktør af Fortid og Nutid: tidsskrift for kulturhistorie og lokalhistorie.

Kongresser og symposier

Thomas Söderqvist: "Displaying dna microarray technology and the formation of 'biological citizenship'". Inviteret foredrag ved workshop "The value of objects, materials and practices", Institute of Advanced Studies, Lancaster University, 15. marts 2006; "History, literature or moral

tale? The uses of scientific biography". Inviteret foredrag ved Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 31. marts 2006; "Who's afraid of the recent biomedical heritage?". Inviteret foredrag ved Societat Catalana de la Ciència i de la Tècnica, Barcelona, 30. marts 2006; "To give to global genomes a local habitation and a name – displaying the GeneChip". Paper ved Teknikhistoriska dagar, Uppsala universitet, 4.-6. april 2006; "Displaying dna microarray technology". Inviteret foredrag ved South Kensington Institute of Technology Seminar, Imperial College, London, 25. maj 2006. "Does recent biomedicine mean the end of the modern medical science museum?"; Inviteret foredrag ved Titeko Summer School 2006: History of Science, Espoo, 29. maj 2006; "What's the use of biography in the history of recent science and science studies?". Inviteret foredrag ved Titeko Summer School 2006: History of Science, Espoo, 30. maj 2006; "The recent history of microarray analysis: Visualising genome function and visualising the practice of visualisation". Paper for Society for the Social History of Medicine Annual Meeting, University of Warwick, 30. juni 2006; "The GeneChip as an icon for molecularisation, digitalisation and miniaturisation in the history of recent biomedicine". Paper ved konference "Artefacts XI: Constructing and deconstructing icons of achievement in science and technology", Nobelmuseet, Stockholm, 16. september 2006; "Grænseområdet mellem arkiv, bibliotek og museer". Inviteret foredrag ved seminar ABM-samarbejde: realiteter og perspektiver, Det Kongelige Bibliotek, København, 25. september 2006; "Biomedicinens materielle kultur: ett forskningsprojekt mellan historia och museologi". Paper ved konference "Samtidshistorisk medicinhistoria", Göteborgs Universitet, 23. oktober 2006; "Biografiens mange ansigter". Inviteret foredrag ved seminar "Biografiens opstandelse", Fondet for Dansk-Norsk Samarbejde, Lysebu, Oslo, lørdag 18. november 2006; "Biomedicinens æstetik". Inviteret foredrag ved ph.d.-kursus "Kroppen som æstetisk og medicinsk fænomen", Georg Brandes Forskerskolen, København, 22. november 2006; "Public engagement with invisible bodies: the recent biomedical challenge to medical museums". Inviteret foredrag ved workshop "Perspectives on scientific practice from science and science studies", Lorentz Center, Universiteit Leiden, 30. november 2006; "A medical historian's assessment of miniaturisation in medicine: the case of microarray technology". Inviteret foredrag ved symposium "A new genetic horizon in oncology: assessing the clinical implications of micro-array technology", Metamedica, Vrije Universiteit, Amsterdam, 1. december 2006; "Den molekylære medicin: humanioras nye udfordring". Inviteret foredrag i Selskabet for Teoretisk og Anvendt Terapi, Domus Medica, København, 7. december 2006.

Camilla Mordhorst: "Systematikken i Museum Wormianum"; Foredrag i Selskabet for Dansk Kulturhistorie, 7. marts 2006; "At se det hybride i øjnene – udstillingsmediets muligheder og potentiale". Foredrag ved Museernes formidlingsmøde, Fuglsø 16. marts 2006; "Kuriositeter, kategorier og kundskaber: Ole Worms renæssancemuseum i et medicinsk perspektiv". Foredrag i Medicinsk Historisk Selskab, København 22. marts 2006; "Magic Eggs and Monstrous Beasts. Modern Inquiries in a World of Wonders". Foredrag ved symposiet "Room One. Olaus Worm", Steno Museet, Aarhus Universitet, 25. september 2006; "Kuriositeter, kategorier og kundskaber: Ole Worms renæssancemuseum i et medicinsk perspektiv". Foredrag i

Medicinsk Historisk Selskab Fyn, Odense 30. oktober 2006; "Når formen bestemmer indholdet". Foredrag ved Historisk Institut, Roskilde Universitetscenter 6. oktober 2006; "Revisiting the Curious Object". Foredrag ved seminar "The museological object: Art museums and the staging of knowledge, Oslo 17. december 2006; "Genstandens flerhed". Paper ved seminar om materialitet i kulturalanalysen, Afdeling for Europæisk Etnologi, København 6. december 2006.

Søren Bak-Jensen: "Researching, collecting, and interviewing for a history of kidney transplantation". Paper ved Max Planck Research Network "History of Scientific Objects" postgraduate Wandering Seminar, Københavns Universitet, 10. maj 2006; "Evidence of manipulation: justifying chiropractic in interwar Denmark". Foredrag ved symposium "Cultures of Evidence", Wellcome Trust Centre for the History of Medicine, UCL, 23.-24. november 2006; "Nyretransplantationer i Danmark: moderne biomedicin eller traditionel lægevidenskab?". Foredrag ved Dansk Historikermøde, 25. august 2006.

Susanne Bauer: "Visualizing epidemiology", paper ved Max Planck Research Network "History of Scientific Objects" postgraduate Wandering Seminar, Københavns Universitet, 12. maj 2006; "Establishing evidence and producing expertise on population health: epidemiological studies as biopolitical assemblages. Inviteret foredrag ved Department for Science and Technology Studies, University of Gothenburg, 18. maj 2006; "Developing STS perspectives in public health: the biopolitics of information networks in epidemiology"; Paper ved 5th conference "Critical Issues in Science and Technology Studies", Graz, Østrig, 26. maj 2006; "Imaging population health: the productivity of visualization in epidemiology". Paper ved Biannual European Conference of the Society for Literature, Science and the Arts (SLSA), Amsterdam, 14. juni 2006; "Following the visual track of epidemiologic practice". Paper ved Society for the Social History of Medicine Annual Meeting, University of Warwick, 30. juni 2006; "The re-negotiation of 'race'/ethnicity' in genome epidemiology: polymorphisms, environmental risk and public health". Paper ved Conference of the European Association for the Study of Science and Technology, Lausanne, 24. august 2006; "Transparency or surveillance? Constructing population health in time and space". Paper ved conference Thealit Laboratorium, Bremen, 30. september 2006; "Making sense of data: towards a recent history of epidemiologic research practice". Paper ved seminar "Epidemiologi set fra forskellige faglige vinkler", Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet, 12. oktober 2006; "Modelling population health: How epidemiologic studies tie together lifestyle, economy and molecules". Paper for Annual Conference of the Society for Social Studies of Science, Vancouver, 4. november 2006; "Imag(in)ing population health: The productivity of visualization in epidemiology". Paper for Nordic Visual Studies Workshop, Roskilde University, 23. november 2006; "Zur Produktion von Differenz in Epidemiologie und Biomedizin: 'Race'/ethnicity' als Wiederauflage biologistischer Kategorisierungen?". Invited paper; Tagung "Von der 'Rasse' zur 'Metapopulation'", Humboldt Universität, Berlin, 2. december 2006.

Sniff Andersen Nexø: "Abort og befolkningspolitik", Foredrag i Akademisk Arbejderhistorie Klub, København, 3. april 2006; "Ambiguous bodies: enacting embryos/

foetuses in medical practices". Paper ved Max Planck Research Network "History of Scientific Objects" postgraduate Wandering Seminar, Københavns Universitet, 9. maj 2006; "'The 'foetus multiple': enacting foetuses in medical practices". Paper ved European Association for the Studies of Science and Technology conference, Lausanne, 24. august 2006; "Ethiske problemer som historiske og sociale frembringelser". Foredrag ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, 2. oktober 2006.

Jan Erik Olsén: "Digitaliserede Sanser: medicinsk perception og virtual reality-kultur". Inviteret foredrag ved StenoInstitutet, Aarhus Universitet, 10. april 2006; "Researching and collecting virtual surgery". Paper ved Max Planck Research Network "History of Scientific Objects" postgraduate Wandering Seminar, Københavns Universitet, 10. maj 2006; "Digital anatomies and the sense of touch", paper ved 4th Biannual Meeting of the Society for Science, Literature, and the Arts, Amsterdam, 13.-16. juni 2006; "From scalpels and endoscopes to computer consoles: visualizing cyber surgery in the medical history museum". Paper ved Society for the Social History of Medicine Annual Meeting, University of Warwick, 28.-30. juni 2006; "Virtuell kirurgi, i kliniken och på museet". Paper ved symposium Medicinens samtidshistoria, Göteborgs universitet, 23. oktober 2006; "Biomedicinen som museologisk utmaning". Inviteret foredrag i session "Medicinhistoriska museer i nytt perspektiv", Läkarnas riksstämman, Göteborg, 29. november 2006.

Hanne Jessen: "Following the minipig". Paper ved Max Planck Research Network "History of Scientific Objects" postgraduate Wandering Seminar, Københavns Universitet, 11. maj 2006.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen deltager i Max Planck Research Network "History of Scientific Objects" og var vært for netværkets postgraduate Wandering Seminar den 8.-12. maj 2006.

Afdelingen har i 2006 taget initiativ til etablering af et internationalt ph.d.-program om "The Material History of Contemporary Biomedical Science" i samarbejde med Centre for the History of Science, Technology and Medicine at University of Manchester, Program in History of Science and Medicine ved Yale University og Centre for the History of Science, Technology and Medicine at Imperial College, London.

Endelig er afdelingen med i et EU-projektforberedende arbejde omkring elektronisk tilgængeliggørelse af videnskabelige, tekniske og medicinske museumssamlinger i samarbejde med otte andre europæiske institutioner/museer.

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning

Afdelingens forskning har køn og kønsforskelle som udgangspunkt for forskning i sygdom, sundhed, adfærd og forebyggelse, herunder seksuel og reproduktiv samt psykisk sundhed. Afdelingen underviser på alle niveauer i ind- og udland samt på de forskellige uddannelser under Institut

for Folkesundhedsvidenskab. Som led i internationaliseringen af uddannelserne udbyder afdelingen også engelsksprogede kurser f.eks. "Gender, Sexuality, hiv/aids and Prevention in Low-Income Countries og Medical Anthropology – Social and Cultural Perspectives on Health and Disease".

Forskningsvirksomhed

1. Sygdom og sundhed i relation til køn, dagligdag og arbejdsforhold

Undersøgelsen er en tværsnitsundersøgelse af mænd og kvinder i forskellige faggrupper (BP mfl.).

2. Spiseforstyrrelser

Igangværende undersøgelse med data fra kvinder med Bulimia Nervosa (BP).

3. Lægeuddannelsen – Et forløbsstudie

Undersøgelsens data er en årgang lægestuderende, der er interviewet i alt fire gange gennem studietiden (BP, TR, Tine Rask Eriksen, MA).

4. Uddannelsesforløb, studiefrafald og køn

Et komparativt forløbsstudie af studievaner på sundhedsvidenskab, psykologi og humaniora i forhold til uddannelsesforløb, studiefrafald og køn (BP, Tine Rask Eriksen, Gretty Mirdal, TR, MA).

5. Adoptivbørn

Sundhedsmæssige problemer hos adoptivbørn (ML, BP).

6. Constructions of masculinities and their influence on male sexual and reproductive health and behaviour in urban East Africa

Forskningsprojektet er en komparativ undersøgelse med indsamling af både kvantitative og kvalitative data i Tanzania (Dar es Salaam) og Uganda (Kampala) (MS).

7. Risikovurdering, fosterdiagnostik og abort før 12. uge

Igangværende registerundersøgelse udført på baggrund af dataudtræk fra Landspatientregistret og gennemgang af udvalgte patientjournaler (BB, BP, John Brodersen).

8. Sikker sex

Ansvarlige unge og sikker sex i Mozambique (CGG).

Undervisning

Afdelingens ansatte underviser og vejleder på lægestudiet, FSV-, MIH- og MPH-studiet samt Aarhus Universitet (MS). Desuden vejledning af ph.d.-studerende (BP).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelser

BP: Bedømmelse af opgaver for The Swedish Research Council.

MS: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU: 1 ph.d.-afhandling. Bedømt ansøgere til ekstern lektorvikarstilling på instituttet. Bedømt ansøgere til lektorstilling ved Aarhus Universitet.

Udvalg

BP: Ankenævnet for abort og sterilisation, Center for Etik og Ret, udvalg vedr. kønsforskningen på KU, dansk kontakt til Postpartum Support International, WPA's gruppe Women's Mental Health, dansk selskab for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning. Medlem af IARU-gruppen, KU.

MS: African Studies Association (ASA). Bestyrelsesmedlem i Ulandsfagligt selskab/Dansk Ingeniørforening.

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

BP: Døgnkontakten for børn og unge.

MS: Verdensbanken.

Formidling

Afdelingens ansatte har holdt oplæg i ind- og udland omkring egen forskning, bl.a. aids-linjen og Politiken's Hus/KU og Dr. Ingrid's Hospital, Nuuk. Desuden formidling til radio, tv og trykte medier.

Redaktionelle erhverv

BP: Ugeskrift for lægers videnskabelige panel, Archives of Women's Mental Health, Nora, Kvinder, Køn og Forskning. Refereeopgaver for Scand. J. Public Health, Nordic Journal of Psychiatry, Sygdom og Samfund, mfl. MS: Scand. J. Public Health, journal of Men's Health and Gender.

Kongresser, symposier mv.

BP: Deltagelse i videnskabeligt panel The 1st World Congress on Gender-Specific Medicine, Berlin.

BP: IARU-møde, University of Cambridge.

BP, BB: Bio-etisk seminar, KU.

ML: Attachment, Loss and personality Development, Copenhagen.

MS, BT: Arrangeret internationalt seminar: hiv/aids in Africa: Prevention, Treatment, Gender and Donors, KU.

MS: Danmarks hiv/aids strategi – hvordan virker den i praksis? Ingeniørforeningen, København.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

MS: Dansk netværk for international sundhedsforskning.

BP, BB: Bio-Etik Netværk.

BP, ML: Netværk for forskning i etniske minoriteters sundhed.

ML: Netværk for adoption.

BP: Arabian Gulf University, Bahrain. The University of New South Wales, Sydney.

MS: Makerere University, Uganda og University of Dar Es Salaam, Tanzania.

Gæsteforskere

Kathrine Sidenius, overlæge, Rigshospitalet, 15.3-15.9.

Lis Young, MD, Faculty of Public Health, Sydney University, Australia, 4.-22.12.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori**Forskningsvirksomhed**

Afdelingens forskning omfatter etik, videnskabsteori, medicinsk filosofi samt klinisk beslutningslære og forskningsmetodologi.

1. Det informerede samtykke

Peter Rossel (PR), Michael Norup (MN) arbejder med det moralfilosofiske grundlag for det informerede samtykke. MN har medvirket til en undersøgelse af lægers information om bivirkninger i Litauen.

2. Forskning omfattende børn

Anne Gammelgaard (AG) arbejder fortsat med etiske aspekter i relation til klinisk forskning med børn i samarbejde med Lisbeth E. Knudsen, Afdelingen for Miljø- og Arbejdsmedicin, og Hans Bisgaard, Dansk Børne Astma Center, KAS Gentofte.

3. Beslutninger ved livets afslutning

MN har været hovedansvarlig for den danske del af EU-projektet: Medical End-of-life Decisions; Attitudes and Practices in six European Countries (bevilling fra EU's 5. rammeprogram). Flere af afdelingens medarbejdere har været involveret i projektet. Resultaterne er ved at blive publiceret.

4. Palliativ medicin

MN er involveret i et internationalt projekt med titlen "Dying Well in Europe" om behandling og forløb forud for døden hos patienter i 7 europæiske lande.

5. Lovgivning og etik

PR arbejder med forholdet mellem lovgivning og etik. Han har i samarbejde med Anders Dahl gennemført en analyse af Folketingets behandlinger af Lov om kunstig befrugtning mv. og senere ændringer heraf fra 1996-2006.

6. Fordelingsretfærdighed

PR og MN arbejder med fordelingsretfærdighed både i relation til sundhedssystemet og til forebyggende arbejde. Centrale spørgsmål er begrundelserne for et offentligt finansieret sundhedssystem, prioriteringer, betydningen af sociale uligheder for ulighed i sundhed og patientens ansvar for eget helbred. Sigurd Lauridsen (SL) arbejder med prioriteringer på mikroniveau inden for sundhedsvæsenet, implicit rationing og medical gatekeeping. MN har været tilknyttet Københavns Universitets Forskerkollegium med projektet "Frihed, sundhed og retfærdighed". SL har været research fellow sammesteds.

7. Almen videnskabsteori

Kirsten Hansen (KH) arbejder fortsat på et projekt om integrationen af alternativ behandling i sundhedssystemet, herunder forholdet mellem alternativ og konventionel medicin. PR og MN arbejder med det videnskabsteoretiske grundlag for randomiserede forsøg.

8. Forskningsmetodologi

AG har afsluttet sit bidrag til en kvalitativ evaluering af et arbejdsmedicinsk projekt i samarbejde med Arbejdsmedicinsk Klinik, Bispebjerg Hospital. Peter C. Gøtzsche udfører metodologisk forskning, især inden for randomiserede forsøg, observationelle studier og meta-analyser.

Faglige og administrative hverv**Udvalg og fonde**

MN: Er medlem af udvalget vedrørende revision af 6.-9. semester på medicinstudiet.

PR: Har været medlem af arbejdsgruppen for kurset Studium Generale på tandlægeuddannelsen.

Tillidshverv

KH: Er kasserer i Dansk Selskab for Medicinsk Filosofi, Etik og Metode (DSMFEM).

SL: Er medlem af bestyrelsen for Erhvervs ph.d.-Foreningen.

Formidling**Kongresser og symposier**

PR: Planlægger i samarbejde med DSMFEM heldagssymposiet "Patientindflydelse", Børsen den 23. maj 2007.

Formidling

PR: Har holdt formidlende kurser i efteruddannelsessammenhænge og holdt indbudte foredrag i nationale sammenhænge.

Redaktionelle hverv

SL: Har bedømt artikel for Journal of Medical Ethics.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

MN: Er medlem af Euroeld-gruppen om lægelige beslutninger ved livets afslutning. Medlem af DWE-gruppen om udbredelsen af palliative behandlingstilbud i Europa.

MN og SL: Er medlemmer af styregruppen i Nordic Network on Justice in Health. Dette netværk planlægger at afholde en nordisk konference i København foråret 2007.

Afdelingen for Miljø- og Arbejdsmedicin

Afdelingen varetager den prægraduate undervisning i miljø- og arbejdsmedicin på medicinstudiet og i miljøfaktorer og helbred samt arbejdsmiljø på folkesundhedsvidenskabsuddannelsen. Afdelingen deltager også i humanbiologiuddannelsen.

De miljø- og arbejdsmedicinske problemers karakter nødvendiggør en betydelig bredde i såvel forskningsmæssige metoder som faglig kompetence, og afdelingens intention er at bygge videre på den stærke skandinaviske epidemiologiske forskningstradition ved at kombinere moderne epidemiologisk metodologi med følsomme målemetoder fra bl.a. toksikologi og molekylærbiologi.

Forskningsvirksomhed**1. Afdelingens Eksperimentelle Sektion**

Forskningsområdet omhandler helbredseffekter af miljøfaktorer med henblik på forebyggelse. Der fokuseres på partikulær luftforurening, kostfaktorer og fysiologiske faktorer i samspil med genetisk betinget følsomhed. Der er fokus på særligt udsatte grupper som børn i et stort euro-

pæisk netværk, (NewGeneris) samt etablering af europæisk biomonitoringsprogram (ESBIO). LEK leder indsamling af prøver til analyse af føtal og maternel eksponering for en række miljøfaktorer (bevilling fra ISMF og SSF). Placentaperfusion anvendes som humant system til test af føtal eksponering. Dette system indgår som en del af *in vitro* coreaktiviteter i forbindelse med LEK's ansættelse som professor i eksperimentel toksikologi med særlige opgaver i udvikling af testsystemer. Der arbejdes på at udvikle metoder til individuel eksponeringsvurdering, især for partikulær luftforurening, i form af modeller med anvendelse af personbårne partikelmålere og biomarkører. Fra afdelingen koordineres (SL) en større tværgående forskergruppe vedr. helbredseffekter af luftforurening 2004-2008

(www.airpolife.dk). Der er igangsat en serie epidemiologiske studier til belysning af relaterede helbredseffekter. Interventioner med kostfaktorer og fysiologisk stress belyser mekanismer hos mennesker, i dyremodeller og *in vitro*. Modelsystemer inkluderer brug af transgene dyr med indsatte rapportorgener og knockout af relevante forsvarszymmer. Mekanistisk centreret om oksidativt stress, forsvar derimod, genregulering og skader på dna. Metoderne spænder fra epidemiologi, avanceret kemisk analyse med kromatografi og massespektrometri til molekylærbiologi, især til genekspressionsanalyse og genotypning med cdn-chips og real-time-PCR. Afdelingen deltager i internationale studier med biomarkørudvikling og validering af markørernes prædiktive værdi i forhold til cancerudvikling, herunder i det Europæiske Network of Excellence ECNIS. Endvidere deltager LEK i arbejdet om beskyttelse af følsomme personoplysninger S. Loft (SL), P. Møller (PM), L.E. Knudsen (LEK), A. Wellejus, L. Risom, P. Høgh-Danielsen, J. Kjærgaard Folkmann, T. Mose, M. Pedersen, Z. Andersen, Elvira Vaclavik, Christian Stevns-Hansen, Serena Guarnieri, Line Mathiesen, Maja Myren, J.L. Forchhammer, L. Hatt, L. Mikkelsen, C. Cohn, N.C. Jacobsen.

2. Afdelingens Epidemiologiske Sektion (indtil ultimo november 2006)

Den empiriske indsats er rettet mod mulige sammenhænge mellem erhvervsbetinget udsættelse for fremmedstoffer og risiko for at udvikle kræft, hjerte-kar-sygdom og luftvejslidelser. Igangværende projekter omhandler helbredseffekter af luftforurening, kemiske bekæmpelsesmidler og bioaerosoler, miljøfaktorerens betydning for udvikling af levercellecarcinom samt arbejdsmiljøets bidrag til ulighed i sundhed. Den teoretiske indsats vedrører design-aspekters betydning for validiteten af case-control-undersøgelser, herunder vurdering af metoder til udvælgelse af kontrolserie (E.S. Hansen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

LEK: Bedømt en ph.d.-afhandling ved fakultetet og to adjunktansøgninger ved andre universiteter samt et speciale ved KVL.

SL: Bedømt en ph.d.-afhandling ved fakultetet og en ph.d.-afhandling i Sverige.

PM: Bedømt en ph.d.-afhandling ved fakultetet, et speciale i Norge og en adjunktansøgning.

Udvalg og fonde

LEK: Studieleder for uddannelsen i folkesundhedsvidenskab. Medlem af det rådgivende koordinationsudvalg for Sundhedsministeriets Miljømedicinske Forskningscenter. Dansk medlem i det rådgivende udvalg for det europæiske center for validering af alternative metoder til dyreforsøg (ECVAM). Medlem af EU-arbejdsgruppe om implementering af biomonitorering. Medlem af det rådgivende udvalg for bekæmpelsesmiddelforskning under Miljøstyrelsen. I verdensnaturfondens bestyrelse. Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets forskningsudvalg. LEK modtog i 2006 Nordisk Forskningspris til alternativer til dyreforsøg.

ESH: Medlem af forskningsudvalget vedr. miljømedicinsk epidemiologi under det svenske "Naturvårdsverket", "Scientific Committee on Epidemiology in Occupational Health" under "International Commission on Occupational Health" (ICOH). Medlem af Miljøankenævnet.

SL: Medlem af Registreringsnævnet. Formand for Centerrådet for Sundhedsministeriets Miljømedicinske Forskningscenter. Bestyrelsesmedlem i Dansk Toksikologi Center, Dansk Selskab for Farmakologi og Toksikologi og Danmarks Miljøundersøgelser. Bedømmelse af ansøgninger under det svenske Naturgårdsverket, Det Czekiske Forskningsråd, Det Norske Forskningsråd og Natural Environment Research Council.

Formidling

Redaktionelle hverv

ESH: Siddet i editorial board for "Scandinavian Journal of Work, Environment & Health". "International Journal of Occupational and Environmental Health". Lejlighedsvis udført referee-opgaver for en række internationale tidsskrifter.

SL: Har siddet i editorial board for Journal of Molecular Medicine. Pharmacology and Toxicology Archives of Biochemistry and Biophysics og Fiber Toxicology. Udført refereeopgaver for > 15 forskellige tidsskrifter.

PM: Har udført refereeopgaver på 11 artikler.

LEK: Har udført refereeopgaver for en række tidsskrifter og bedømt EU-ansøgninger.

SL: Organiseret Nordic Air Pollution Workshop 2006 i København og International Free Radical Summer School på Spetses i Grækenland.

LEK, ESH og SL: Medvirket som inviterede foredragsholdere ved en række nationale og internationale konferencer og kurser.

Afdeling for Social Medicin

Forskningsvirksomhed

Den sociale ulighed i sundhed og sygelighed har et betydeligt omfang, selv i det moderne velfærdssamfund. De socialt dårligst stillede lever i gennemsnit 3-6 år kortere end den mere velstillede del af befolkningen, og de gennemlever 10-15 flere år med alvorlig sygdom eller svækket funktionsevne. Udviklingen af de fleste helbredsændringer påvirkes af et komplekst samspil af sociale, mentale og biologiske omstændigheder over livsforløb. Forståelse af

de mekanismer, der forbinder sociale forhold med sundhed og sygelighed, har stor betydning for tilrettelæggelse af effektiv forebyggelse.

Arbejdet ved Afdeling for Social Medicin er samlet omkring et forskningsprogram, som er nærmere beskrevet på afdelingens hjemmeside, om årsager til og muligheder for at forebygge social ulighed i helbred og funktionsevne. Forskningen belyser en række forskellige mål for social position (individuel social position, social kontekst, marginalisering) samt en række forskellige helbredsforhold (fx dødelighed, hjerte-karsygdomme, almene symptomer, psykiske symptomer, funktionsevne, infertilitet og fødselsudfald). Forskningsprogrammet, som har et socialepidemiologisk fokus, omfatter et stort antal projekter. Disse er alle rettet mod en række videnskabelige problemstillinger, som studerer mekanismerne mellem social position og helbred i samspil med fx 1) sociale relationer, 2) handlekompetence, 3) sundhedsadfærd og 4) forebyggende intervention. Endvidere inddrages livsløbsperspektivet i forskningen til at belyse årsager til og konsekvenser af social ulighed. Afdelingen opretholder og udvikler også metode og fagkompetence på området.

1. Undervisning

1.1. Lægeuddannelsen

Medicinsk sociologi, klinisk kursus I Social Medicin og rehabilitering.

1.2. Bachelor-kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab

Levekår og sundhed. Kvalitative metoder. Social medicin. Medicinsk sociologi. Forebyggelse og sundhedsfremme. Reproduktion i Danmark.

1.3. Master of Public Health-uddannelsen

Introduktionsmodul. Kvalifikationsmodul II (kvantitativ dataanalyse) og III (skrivning af masterafhandling). Fællesmodul 1 (forskningsmetoder), 2 (levkår og sundhed), specialmodul i forebyggelse og sundhedsfremme.

1.4. Cand.scient.san-uddannelsen

Samfunds- og adfærdsfag.

1.5. Ph.d.-uddannelsen

Questionnaire methods in clinical and public health research, Advanced social epidemiology, Grounded theory method in analysing qualitative interviews, Qualitative research methods in health science.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Kirsten Avlund: Bedømt lektorat ved Syddansk Universitetscenter.

Ulla Christensen: Bedømt ansøgninger til The Israel Science Foundation.

Finn Diderichsen: Bedømt en disputats. Bedømt ph.d.-afhandling i København og en ved Karolinska Institutet. Bedømt to ved Aarhus Universit og en ved Syddansk Universitet. Bedømt en seniorforsker. Bedømmer ved det svenske Vetenskabsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap og Östersjöstiftelsen.

Pernille Due: Bedømmer for Det Norske Forskningsråd. Carsten Hendriksen: Bedømmer på forskningsindsatsen ved Department of Health Sciences and the Vardal Institute, Lund University.

Bjørn Holstein: Bedømt fire ph.d.-afhandlinger. Ansøger til et professorat ved DPU. Bedømt professorat ved KVL og et lektorat ved Aarhus Universitet.

Merete Osler: Bedømt fire ph.d.-afhandlinger. Bedømt Centre of Excellence Program for Academy of Finland.

Lone Schmidt: Bedømt en ph.d.-afhandling ved Københavns Universitet og en ved Melbourne Universitet.

Udvalg og fonde

Finn Diderichsen: Leder af Danmarks Forskerskole i Folkesundhedsvidenskab (GRASPH).

Pernille Due: Studieleder på Medicinstudiet. Formand for fakultetets Koordinationsudvalg. Fakultetets medlem af rektors uddannelsesudvalg.

Carsten Hendriksen: Udvalget vedr. Rehabilitering, Den alm. Danske Lægeforening, Sundhedsudvalget og Hovedstadsregionens Lægekredsforening.

Lone Schmidt: Medlem af Danske Lægers Forsikring i Codan.

Tillidshverv

Kirsten Avlund: Medlem af styregruppen i Det Teknologiske Fremsyn om Det aldrende Samfund 2030 nedsat af det Strategiske Forskningsråd og Videnskabsministeriet. Formand for Københavns Universitets styregruppe for IARU (International Alliance of Research Universities).

Finn Diderichsen: Fellow ved Harvard Center for Population and Development Studies. Medlem af Folkesundhedspanelet ved SIF.

Pernille Due: Fellow ved Harvard Macy Institute, Department of Continued Education. Medlem af bestyrelsen for CVU Øresund. Medlem af bestyrelsen for CDU, Øresund.

Carsten Hendriksen: Den Danske Kvalitetsmodel – Rehabilitering. Referencegruppe – Sundhedsaftaler vedr. udskrivning af svage, ældre patienter, Hovedstadsregionen. Arbejdsgruppe til udarbejdelse af Handleplaner for Sundhedspolitik, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Københavns Kommune.

Bjørn Holstein: Medlem af bestyrelsen for UCSF. I bestyrelsen for EGV Fonden.

Kirsten Schultz Larsen: Medlem af referencegruppe for sundhedsfaglig diplom – uddannelse i rehabilitering på CVN Øresund. Repræsentant for KL i Det Nationale Byretsråd for Sundhedsvæsenet.

Ole Steen Mortensen: Medlem af bestyrelsen for Yngre Arbejdsmedicinere.

Merete Osler: Medlem af Forskningsministeriets koordinerende udvalg for Registerforskning. Medlem af arbejdsgruppe under Ernæringsrådet.

Afdelingens medarbejdere er medlem af bestyrelsen for: Dansk Selskab for Medicinsk Filosofi, Etik og Metode indtil efteråret 2006 (Lone Schmidt). Dansk Selskab for Psykosocial Medicin (Ole Steen Mortensen). Repræsentantskabet for Dansk Medicinsk Selskab (Merete Osler). Nordisk Gerontologisk Forening (Kirsten Avlund).

Formidling**Redaktionelle hverv**

Afdelingens forskere medvirker i redaktionspanelet for: European Journal of Aging, European Journal of Public Health; International Journal og Health Services; Scandinavian Journal of Occupational Therapy; Scandinavian Journal of Public Health.

Afdelingens forskere har reviewet artikler for bl.a.: Age and Aging; American Journal of Clinical Nutrition; American Journal of Public Health, Annals of Epidemiology; British Journal of Nutrition; British Journal of Sports Medicine; British Medical Journal; European Journal of Aging; European Journal of Public Health, Gerodontology; Heart; Human Reproduction; International Journal of Health Sciences; Journal of the American Geriatrics Society; Journal of Clinical Epidemiology; Journal of Epidemiology and Community Health; Journals of Gerontology; International Journal of Behavioral Medicine; International Journal of Epidemiology; Nicotine and Tobacco Research; Paediatrics; Populations Studies; Scandinavian Journal of Caring Sciences; Scandinavian Journal of Public Health; Social Science and Medicine; Ugeskrift for Læger og Scandinavian Journal of Psychology.

Kongresser og symposier

Finn Diderichsen: Medlem af International Scientific Committee of EUPHA.

Carsten Hendriksen: Deltaget i ekspertpanel om forebyggende hjemmebesøg til ældre. Sundhedsministeriet i Tyskland, Bonn, 2005.

Afdeling for Sundhedspsykologi**Forskningsvirksomhed****1. Rigshospitalets Mor-Barn Kohorte**

Forskningsprogram, som sigter mod at belyse præ- og perinatale faktorerers helbredsmaessige og udviklingspsykologiske betydning. ELM og HHJ i samarbejde med danske og amerikanske forskere.

2. Forløbsundersøgelser af 1914-kohorten i Glostrup

Kohorten er fulgt ved undersøgelser i 1964, 1974, 1984, 1989 og 1995. Den psykologiske del fokuserer på intellektuelle funktioner i 50-80-års-alderen (ELM).

3. Betydningen af gener, familiemiljø og individuelt miljø for personlighed og intellektuel funktion

Tvillingestudium, der fokuserer på helbredsrelevante psykologiske individkarakteristika (ELM).

4. Dansk-amerikansk projekt

Dansk-amerikansk projekt vedr. prænatal alkohol-eksposition og psykisk udvikling (ELM).

5. E12-projektet

En naturalistisk åben undersøgelse af effekten af psykodynamisk psykoterapi på et psykoterapeutisk ambulatorium, Bispebjerg Hospital (HHJ, ELM og M. Lotz).

6. Spiseforstyrrelser

Behandling af spiseforstyrrelser (bulimi) vurderet på baggrund af tre forskellige psykologiske behandlingsmetoder (HHJ og Lone Kretschmar).

7. Odense-projektet

En naturalistisk åben undersøgelse af effekten af psykoanalytisk individualterapi i privatpsykiatrisk praksis (HHJ og N. Kjeldsen-Kragh).

8. Diazepam-projektet

En humanpsykologisk og psykofysiologisk undersøgelse af effekten af diazepam i forskellige administrationsformer på kognitiv performance og indlæring og retention af betinget emotionel respons (HHJ og B. Hutchings).

9. Tanker og religiøst liv

Eksistentielle tanker og religiøst liv hos danske hospitalspatienter (Peter la Cour, Nadja Ausker, Christian Busch).

10. Sygdomsvarighed og -alvorlighed

Mønstre mellem sygdomsvarighed og -alvorlighed og eksistentielle tanker/religiøsitet (Peter la Cour).

11. Oplevelsesbaseret religiøsitet

Oplevelsesbaseret religiøsitet – spørgeskemakonstruktion (Peter la Cour og David Wulff).

12. Sygdoms- og sundhedsbegreber

Sygdoms- og sundhedsbegreber i relation til alternativ behandling (Peter la Cour og Center for Eksistens og Samfund).

13. Undersøgelser om relationen mellem stress og neural plasticitet

GW i samarbejde med Tom Bolwig.

14. Stressudløste hjerneforandringer: betydning for udvikling af post traumatisk stress syndrom

GW i samarbejde med Ida Hagemen, Marie Louise Hjæresen og Martin Balslev Jørgensen.

15. Prædisposition for panik angst ved separationsangst i barndommen: neurobiologiske mekanismer

GW i samarbejde med Mia Søndergaard Greisen og Tom Bolwig.

16. Muscarine receptors betydning for narkomani

GW i samarbejde med amerikanske og danske forskere.

17. Det Neurobiologiske Grundlag for Affektiv Sygdom

En Undersøgelse af Neuropeptider, Neurotrope Faktorer og Neuronal Cellydannelse i Genetiske og Adfærdsbestemte Modeller for Sårbarhed overfor Stress og Depression. Effekter af Forebyggelse og Behandling med Citalopram og Nortriptylin. GW i samarbejde med svenske og danske forskere.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

ELM: Bedømt en ph.d.-afhandling.

HHJ: Bedømt en ph.d.-afhandling ved SVF.

Udvalg og fonde

ELM: Medlem af styringsgruppen for Rigshospitalets Mor-Barn Kohorte. Medlem af projektgruppen for et dansk-amerikansk projekt vedr. prænatal alkohol-eksposition og psykisk udvikling.

HHJ: Medlem af interimstudienævnet for cand.scient.san.-uddannelsen. Medlem af Sundhedsstyrelsens referencegruppe vedrørende depression og af den videnskabelige komité, de psykiatriske afdelinger, BBH.

PLC: Medlem af styringsgruppen for Københavns Universitets satsningsområde 2003: "Religion i det 21. århundrede". Medlem af styringsgruppen af "Forum for eksistentiel psykologi og terapi". Medlem af Studienævnet for bachelor- og kandidatuddannelsen i Folkesundhedsvidenskab. Medlem af evalueringsudvalget for bachelor/kandidatuddannelsen i Folkesundhedsvidenskab.

GW: Medlem af styringsgruppen for Rigshospitalets forskningsbygning 93.

Formidling

PIC: Redigerer sammen med Jan Tønnesvang et temanummer af tidsskriftet Psyke og Logos om religionspsykologi.

PIC: Har som styregruppemedlem af KU's satsningsområde: "Religion i det 21. århundrede" deltaget aktivt i de fleste seminarer og symposier i satsningsområdet.

PIC: Udgiver sammen med Kirsten Hvidtfeldt, Jacob Skov, Vibeke Nathan og Bjarne Eiholt nyhedsbrevet for "Forum for eksistentiel psykologi og psykoterapi".

Afdeling for Sundhedstjenesteforskning

Afdelingen blev oprettet i 1997 i forbindelse med oprettelsen af Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning omhandler sundhedspolitik og sundhedsvæsenets organisation og har følgende temaer:

Sundhedsvæsenets funktion og forandring: De hastige forandringer i sundhedsvæsenets organisation og funktioner skaber behov og muligheder for studier af ændringsprocesser og deres forudsætninger og virkninger. Projekterne følger således sundhedsreformer og introduktion af nye tiltag i sundhedsvæsenet i Danmark og internationalt. De bidrager bl.a. gennem forløbsstudier og komparative analyser til ny indsigt i arbejdsgange, beslutningsprocesser, forandringsstrategier og konsekvenser for bl.a. kvalitet, integration, fordeling og koordination af ydelser samt ressourcerforbrug.

Strukturreformens effekter på sundhedsvæsenet – et baseline-projekt (Allan Krasnik, Mikkel Bernt Nielsen, Karsten Vrangbæk, Martin Strandberg-Larsen, Signild Vallgård, Hans Okkels Birk).

Implementering af self-management-support i behandlingen af patienter med kroniske sygdomme – et internationalt sammenligningsstudie (Michaela L. Schiøtz, Allan Krasnik, Anne Frølich, Mette Nordahl Svendsen).

Faktorer bag patienters valg af sygehus (Hans Okkels Birk, Allan Krasnik).

The Danish health care system and Kaiser Permanente, CA, USA – a comparative study of performance and organization (Allan Krasnik, Anne Frølich, Finn Diderichsen, Jes Søgård, Martin Strandberg-Larsen, Michaela Schiøtz, Mikkel Bernt Nielsen).

Sammenhæng i sundhedsvæsenet – udvikling og anvendelse af indikatorer til monitorering af integrationsgraden af sundhedsvæsenets ydelser i forbindelse med implementering af strukturreformen (Martin Strandberg-Larsen, Allan Krasnik, Anne Frølich).

Sammenhængen mellem teknologiudvikling og sundhedsvæsenets organisation. Med udgangspunkt i videnskabs- og teknologistudier (STS) beskæftiger dette forskningsfelt sig med de processer, hvorigennem teknologi udvikles i sundhedsvæsenet og samtidigt former dette. Analyserne omhandler de konkrete relationer – fx mellem sundhedspolitik, klinik, industri, brugere, biologisk materiale – hvorigennem teknologier skabes, samt de organisatoriske rutiner, behandlingsforløb og rationaler, som opstår i denne proces.

Gen- og forplantningsteknologiens nutidshistorie (Lene Koch).

Samfundsvidenskabelige perspektiver på stamcelleforskning i Danmark (Lene Koch).

Crafting Science: Creating Stem cell research in a moral landscape (Lene Koch, Klaus Høyer, Henriette Langstrup, Mette Nordahl Svendsen).

Eugenikkens historie (Lene Koch).

Monitoring research – en sociologisk undersøgelse af forsøgspersoners deltagelse i human biomonitering og farmakogenetiske forsøg (Uffe Lind).

Vidensproduktion i det farmakogenetiske felt (Mette Nordahl Svendsen).

Sundhedspolitiske og etiske styringsmetoder: Dette forskningsfelt beskæftiger sig med de styringsrationaler, som kommer til udtryk i folkesundhedspolitik, i etiske retningslinjer og i konkrete politikker. Forskningsområdet omhandler også sundhedspolitikens historiske udvikling.

Folkesundhedspolitik i historisk og komparativ belysning (Signild Vallgård).

Retsmedicinsk brug af sundhedsvæsenets biobanker (Klaus Høyer).

From Bioethics to Social Practise: Enacting Informed Choice in the Context of Prenatal Risk Information. An ethnographic Case Study (Nete Schwennesen, Lene Koch, Ann Tabor).

Psykiatriens historie i Danmark 1850-1920 (Jette Møllerhøj).

Ethical and Legal Issues Arising as Consequences of Pharmacogenetic Research (Mette Nordahl Svendsen, Uffe Lind og Lene Koch).

For tæt på kapitalismen: Ludomani, narkomani og tvangskøb (Ole Bjerg).

Privileged: Determining the Ethical and Legal Interests in Privacy and Dataprotection for Research Involving the Use of Genetic Data and Bio-Banks (Klaus Høyer).

Social og etnisk ulighed i adgang til sundhedsvæsenet og som sundhedspolitisk problem: Sociale og etniske forhold er et gennemgående tema for projekter, som studerer betydningen af sociale ressourcer, migration og etnicitet for patienters behov for og brug af sundhedsvæsenets ydelser og for personalets håndtering af forskellige patientpopulationer. Desuden studeres kategoriseringen af befolkningen i sociale og etniske grupper inden for sundhedsvæs-

enet, i sundhedspolitikken og den lægevidenskabelige forskning og betydningen heraf for de forskellige aktører. Projekterne bidrager dermed til en øget indsigt i mulighederne og barriererne for forebyggelse, diagnostik og behandling i forhold til sundhedsvæsenets eksisterende organisation og tilbud til befolkningen.

Social ulighed i sundhed som politisk og forskningsproblem: Betydninger af kategorisering (Signild Vallgård).

Socialt udsatte grupper og borgerrettet forebyggelse i kommunerne (Maria Kristiansen og Allan Krasnik).

Afdækning af initiativer og erfaringer med forebyggelse og sundhedsfremme for etniske minoriteter (Anna Mygind, Maria Kristiansen, Allan Krasnik, Marie Nørredam).

Opfattelse af sygdomsrisici blandt etniske minoriteter: Betydningen af etnicitet og migration (Anna Mygind, Maria Kristiansen, Allan Krasnik, Marie Nørredam).

Etniske minoriteters forhold til kost og motion: Muligheder for indretning af forebyggende interventioner (Anna Mygind, Maria Kristiansen, Allan Krasnik).

Socialt udsatte grupper og borgerrettet forebyggelse i kommunerne (Maria Kristiansen og Allan Krasnik).

Forbrugsmønstre i sundhedsvæsenet: Befolknings- og sundhedsrelaterede faktorer som påvirker kontaktmønstre og ydelsesforbrug (Allan Krasnik, Niels Keiding, Svend Kreiner).

Muligheder og barrierer for sygehusvæsenets forebyggelsesindsats blandt patienter fra etniske minoriteter (Allan Krasnik, Jette Joost Michaelsen, Anette Nielsen, Marie Nørredam, Tine Sørensen).

Kommunikation, kultur og magt – en kvalitativ undersøgelse af hospitalspersonalets forebyggelsesindsats og holdninger til etniske minoritetspatienter (mænd) i hjerte-rehabilitering (Jette Joost Michaelsen).

Muligheder og barrierer for etniske minoriteters brug af motions- og kostinterventioner (Maria Kristiansen, Anna Mygind, Allan Krasnik).

Betydningen af sociale ressourcer for håndtering af det tidlige patientforløb blandt etniske minoriteter og dansk-fødte med kræft (Maria Kristiansen).

Barrierer og muligheder for kostinterventioner rettet mod etniske minoriteter – perspektiver for småbørnsfamilier (Anna Mygind, Allan Krasnik).

Betydningen af sociale ressourcer for håndtering af det tidlige patientforløb blandt etniske minoriteter og dansk-fødte med kræft (Maria Kristiansen, Allan Krasnik).

Hvorfor henvender borgere sig i skadestuen – patienters og sundhedspersonalets opfattelse af skadestuehenvendelser (Allan Krasnik, Anna Mygind, Anette Sonne Nielsen, Marie Nørredam).

Relationen mellem sundhedsvæsen og patient-/borgerliv: Dette forskningsfelt sigter på at forstå relationerne mellem sundhedsvæsenets organisation og patienters erfaringer i relation til behandling og forebyggelse. Analyserne belyser, hvordan patienter indgår i og oplever konkrete forebyggelses- og behandlingsforløb eller deltager i udvikling af ny teknologi, og hvordan både patientliv, behandlingsforløb og teknologier formes i denne proces.

Evaluering af palliativ indsats (Mogens Grønvold).

Donation af embryoner til stamcelleforskningen (Mette Nordahl Svendsen).

Palliative behov blandt kræftpatienter i Danmark: Symptom-epidemiologi og vurdering af tilstrækkeligheden af den nuværende indsats (Mogens Grønvold, Anna Thit Johansen).

Cross-Cultural Analysis Project: En undersøgelse af internationale forskelle i helbredsstatus i Europa (Mogens Grønvold).

Livskvalitet ved efterbehandling af brystkræft (Mogens Grønvold).

Implementering og evaluering af Dignity Therapy i Danmark (Mogens Grønvold, Lise Jul Houmann).

Development of computer-adaptive testing for the EORTC QLQ-C30: a European Organisation for Research and Treatment of Cancer project (Mogens Grønvold, Morten Aagaard Petersen).

Helbredsrelateret livskvalitet hos thyreoideapatienter: Udvikling og validering af thyreoideaspecifikt spørgeskema (Torquil Watt).

Patientoplevelt kontinuitet i kræftbehandlingsforløb: Afdækning af typerne og udbredelsen af patientoplevede kontinuitetsproblemer blandt patienter med gynækologiske kræfttyper (Kirstine Magtengaard).

Teori- og metodeudvikling: Forskellige forskningsprojekter bidrager direkte til en dybere forståelse af de sundhedspolitiske processer, af styringen og udviklingen af sundhedsvæsenet som organisation, af relationer mellem teknologi og sundhedsvæsen, af sundhedsvæsenets resultater samt af relationerne mellem sundhedsvæsen og de forskellige befolkningsgrupper. Udover disse teoretiske og empiriske bidrag til den danske og internationale sundhedstjenesteforskning er et væsentligt element i forskningen udvikling af nye og bedre forskningsmetoder på området.

Nye forskningsmetoder

Metoder til komparative analyser af sundhedssystemer og sundhedspolitik.

Metoder til dokumentation af medicinens nutidshistorie.

Kvantitative og kvalitative metoder til studier af integration, distribution, koordination og kontinuitet i sundhedsvæsenet.

Etnografiske metoder, som kan belyse relationer mellem organisatoriske forhold og teknologiskabelse, samt relationen mellem organisation og patient.

Spørgeskemabaseret helbreds måling og belysning af patientperspektivet ved vurdering af sundhedsvæsenets effekt.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Allan Krasnik: Er uddannelsesleder for Master of Public Health (MPH) uddannelsen. Formand for MPH-uddannelsesudvalget. Medlem af MPH-bestyrelsen og MPH-koordinationsudvalget. Formand for bestyrelsen for Forskerskolen i Folkesundhedsvidenskab og for udviklingsrådet i CVU-Øresund. Medlem af Nordisk gruppe for sundhedstjenesteforskning og ledergruppen i Association of Schools of Public Health in the European Region (ASPHER), strategigruppen for World Federation of Medical Education og institutrådet ved Institut for Sygdomsforebyggelse.

Lene Koch: Er viceafdelingsleder for Afdeling for Sundhedstjenesteforskning. Medlem af Kræftens Bekæmpelses psykosociale forskningsudvalg. Medlem af bestyrelsen for Clara Lachmanns fond. Medlem af bestyrelsen for Danish Association for Science and Technology Studies. Medlem af følgende internationale forskningsnetværk: Expectations

Network, <http://www.york.ac.uk/org/satsu/expectations/index.htm>. Public Health Genetics European Network. Head: Peter Schroeder; Bielefeld Germany. Preserving the History of Human Genetics; Head: Peter Harper; Wellcome Award. Tilknyttet følgende internationale forskningsprojekt: "Ethical Frameworks for embryo donation". The views and practices of IVF/SCR staff. Wellcome Award. Head: Professor Clare Williams, King's College London.

Signild Vallgård: Formand for kandidatudvalget ved FSV-uddannelsen. Medlem af uddannelsesudvalget for MPH-uddannelsen.

Mogens Grønvold: Afdelingsleder for Afdeling for Sundhedstjenesteforskning. Leder af Forskningsenheden, Palliativ Medicinsk Afdeling, Bispebjerg Hospital. Medlem af European Organization for Research and Treatment of Cancer (EORTC) Quality of Life Study Group og denne gruppes Cross-Cultural Analyses Group. Ansvarlig for gennemførelse af undersøgelsen "Kræftpatientens Verden" for Kræftens Bekæmpelse. Medlem af styregruppen for Novo Nordisk Fondens projekt "Sammenhæng for Kræftpatienter".

Klaus Høyer: Medlem af afhandlingsudvalget på MPH-uddannelsen, og Group of Ethics for LifeGene ved Karolinska Institutet.

Martin Strandberg-Larsen: Formand for Forening for Kandidater i Folkesundhedsvidenskab (FKFSV). Bestyrelsesmedlem i Dansk Selskab for Folkesundhed (DSFF). Bestyrelsesmedlem i Forskerskolen i Folkesundhedsvidenskab (GRASPH).

Formidling

Redaktionelle hverv

Allan Krasnik: Medlem af redaktionen for The Internet Journal of Public Health Education og af Ugeskrift for Lægers videnskabelige panel. Referee ved en række internationale public health-tidsskrifter og ved Ugeskrift for Læger. International bedømmer for Det Norske Forskningsråd og for The Health Research Board i Irland. Formand for et udvalg til bedømmelse af ph.d.-afhandling. Medlem af bedømmelsesudvalg i forbindelse med besættelse af professorat i social medicin ved Karolinska Institutet i Stockholm. Professorat i almen medicin ved Københavns Universitet. Medlem af ASPHERS peer review-panel.

Lene Koch: Tilknyttet BIOS London School of Economics & Political Science som visiting scholar. Medlem af to professorbedømmelsesudvalg ved hhv. Johns Hopkins Medical School og King's College, London. Referee ved Anthropology and Medicine samt Ugeskrift for Læger.

Signild Vallgård: Referee for Ugeskrift for Læger; Hygiea Internationalis. Journal of Epidemiology and Community Health. Tidsskrift for forskning i sygdom og samfund. Medlem af refereepanel for tidsskrift for forskning i sygdom og samfund. Columnist i Ugeskrift for læger. Bedømt ansøgninger for Norges Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd. Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg, SVF. Medlem af disputatsbedømmelsesudvalg, SVF. Medlem af lektorbedømmelsesudvalg, historie på RUC. Medlem af doktorgradsudvalg, historie, universitetet i Trondhjem. Bedømt ansøgere til eksterne lektorater på FSV-uddannelsen.

Mogens Grønvold: Bedømmer for Scandinavian Journal of Primary Health Care; Journal of Supportive Oncology og Quality of Life Research. Medlem af ad hoc-redaktionen for et temanummer af Ugeskrift for Læger.

Klaus Høyer: Referee for Public Understanding of Science; BioSocieties; GeoForum; European Journal of Human Genetics; New Genetics and Society; Distinktion; Forskningsbedømmelse for UK Economic & Social Research Council (ESRC) samt Health Research Board Ireland.

Jette Møllerhøj: Redaktionsmedlem af tidsskriftet Den jyske Historiker. Medlem af bestyrelsen for Historisk Samfund.

Torquil Watt: Fungeret som referee ved Thyroid samt European Journal of Endocrinology.

Hans Okkels Birk: Fungeret som referee ved Family Practice.

Martin Strandberg-Larsen: Referee for European Journal of Public Health. En del af afdelingens "On-call" samarbejde med The International Health Care Comparison Network, London School of Hygiene and Tropical Medicine, UK.

Henriette Langstrup: Referee for følgende danske og internationale tidsskrifter: Udkast; Science, Technology, and Human Values; Scandinavian Journal of Information Systems; Configurations; Science as Culture.

Kongresser og symposier

Allan Krasnik: Holdt foredrag ved Nordic Conference om Integrated Care i Göteborg, ASPHER konferencen i Maastricht og European Public Health Conference i Montreux. Været på studiebesøg på Berkely University, Stanford University og Kaiser Permanente Care Management Institute, Oakland.

Lene Koch: Præsenteret følgende keynote papers: Wie Nationalsozialistisch ist die Eugenik? Historisk Institut, Universitetet i Basel; Genetiske kontroverser. Universitetet i Lund. Præsenteret papers ved følgende internationale konferencer: European Science Foundation Workshop, Nottingham; International Stem cell cultures; EASST 2006; Reviewing Humanness: Bodies, technologies and spaces, University of Lausanne. Været inviteret som discussant ved Mapping Stem Cell Innovation in Action: ESRC Stem Cell Initiative. Ethics, regulation, and the development of stem cell therapy? King's College London.

Signild Vallgård: Gæsteforskerophold på Centre for History in Public Health, London School of Hygiene and Tropical Medicine.

Mogens Grønvold: Afholdt inviteret foredrag. Været chairman og medvirket i 'meet the expert'-session ved The Fourth Research Forum of the European Association of Palliative Care, Venedig. Holdt foredrag for Pain and Palliative Care Research Group, Norges Tekniske og Naturvidenskabelige Universitet, Trondheim.

Klaus Høyer: Keynote speaker på Rethinking informed consent: The limits of autonomy. Sandhamn, Stockholm, samt symposiet Information-Based Decision-Making in the Medical Context, Wien. Præsenteret papers på the EASST Conference, University of Lausanne, på Karolinska Institutet; The 4S conference i Vancouver.

Martin Strandberg-Larsen: Præsenteret et paper på Nordic Workshop on Health Management and Organization – "Redrawing boundaries within Health Care". Center for Health Management, Copenhagen Business School. Delta-

get som inviteret taler om "Integrated Care – the vision and the challenge" ved en workshop afholdt af International Alliance of Research Universities (IARU), University of Copenhagen, Faculty of Health Sciences and Peking University, Institute of Population Research. Deltaget som paneldeltager og oplægsholder ved session om "Assessment of integrated care", Integrated care conference, CHSA, Göteborg. På samme konference deltog han med to poster. Gæsteforelæst på Master of Health Management, University of Kiel. Holdt oplæg ved Master i Public Health, ved Københavns Universitet og ved uddannelsen i Master of Business Administration (The Management of Social and Health Services) ved University of Tampere, Finland.

Martin Strandberg-Larsen: Har sammen med Allan Krasnik besøgt OECD's Health Division i Paris og fået etableret en samarbejdsaftale. Han har desuden som en del af et forskningsprojekt besøgt Care Management Institute samt Division of Research begge en del af Kaiser Permanente, CA, US. Besøgt UC Berkeley, US samt Stanford University, US.

Henriette Langstrup Nielsen: Holdt foredrag ved European Association for the Study of Science and Technology Conference i Lausanne, Schweiz og ved International conference on Embodiment and the State i Middelfart, DK. Præsenteret paper på EASST Conference i Lausanne, Schweiz, på konferencen Embodiment and the State i Middelfart, DK, på for Center for Humanistisk Sundhedsforsknings konference.

Mette Nordahl Svendsen: Præsenteret paper på konferencen Reviewing Humanness: Bodies, Technologies and Spaces i Lausanne. Præsenteret papers på konferencen Embodiment and the State afholdt i Middelfart.

Torquil Watt: Deltaget med poster på 8th European Congress of Endocrinology og fik "Best Clinical Poster Award" for poster på 31th Annual Meeting of the European Thyroid Association.

Nete Schwennesen: Præsenteret paper ved den internationale konference "Genomics & Society. Towards a socially robust science?" Amsterdam, Holland.

Mikkel Bernt Nielsen: Deltaget med en poster på konferencen "Samverkan mellan vårdgivare" Integrated Care Göteborg 2006.

Uffe Lind: Deltaget i åbningsmødet for EU-samarbejdet Public Health Genetics (PHGEN) i Bielefeld, februar. Præsenteret paper ved konferencen Embodiment and the State i Middelfart, oktober.

Maria Kristiansen og Anna Mygind: Afholdt foredrag ved WHO European Healthy Cities Networks Annual Business and Technical Meeting i Turku, Finland.

Kirstine Magtengaard: Holdt foredrag ved årsmødet for Dansk Gynækologisk Cancer Database (DGCD).

Michaela Schiøtz: Studiebesøg i USA. Besøgt forskningsinstitutionerne på Berkely University, Stanford University og Kaiser Permanente Care Management Institute, Oakland. Studeret implementeringen af self-management programmer i Hong Kong.

Instituttleder Erik Lykke Mortensen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	52,30	33,73	86,03
DVIP	11,56	0,27	11,83
STIP	2,78	11,07	13,85
TAP	55,54	15,19	70,73
Årsværk i alt	122,18	60,27	182,45
Løn med årsværk	53.195,55	23.030,89	70.226,44
Løn uden årsværk	6.619,28	2.465,68	9.084,96
Øvrig drift	7.115,32	11.851,75	18.967,07
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	712,79	712,79
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	66.930,15	38.061,11	104.991,26

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

Institut for Folkesundhedsvidenskab

VIP Intern

Andersen, John Sahl; lektor.
 Andersen, Per Kragh; professor.
 Avlund, Kirsten; lektor.
 Budtz-Jørgensen, Esben; lektor.
 Bygbjerg, Ib Christian; professor.
 Christensen, Ulla; lektor.
 Dalgaard, Peter; lektor.
 Damsgaard, Mogens Trab; lektor.
 Diderichsen, Finn; professor.
 Ditlevsen, Susanne Dalager; postdoc.
 Due, Eva Pernille; lektor.
 Friis, Henrik; lektor.
 Grønvold, Mogens; lektor.
 Hansen, Eva Støttrup; lektor.
 Hendriksen, Carsten; lektor.
 Hilden, Jørgen; lektor.
 Holstein, Bjørn Evald; professor.
 Høyer, Klaus Lindgaard; adjunkt.
 Jensen, Hans Henrik; lektor.
 Jørgensen, Merete; studielector.
 Keiding, Niels; professor.
 Koch, Lene; professor.
 Konradsen, Flemming; lektor.
 Krasnik, Allan; professor.
 Kreiner, Svend; lektor.
 La Cour, Peter; postdoc.
 Larsen, Jan-Helge; lektor.
 Loft, Steffen Huitfeldt; professor.
 Lund, Rikke; lektor.
 Lyng, Elsebeth; professor.
 Mäkelä, Marja-Leena; professor.
 Meyrowitsch, Dan Wolf; lektor.
 Møller, Peter; lektor.
 Mortensen, Erik Lykke; lektor.
 Norup, Michael Slott; lektor.
 Petersen, Jørgen Holm; lektor.
 Petersson, Birgit Holm; lektor.
 Rasch, Vibeke; lektor.

Risør, Ole; studielektor.
 Rossel, Peter Johannes Hancke; lektor.
 Samuelsen, Helle; lektor.
 Scheike, Thomas Harder; lektor.
 Schmidt, Lone; lektor.
 Schultz-Larsen Jürgensen, Kirsten; lektor.
 Silberschmidt, Margrethe; lektor.
 Skovgaard, Lene Theil; lektor.
 Söderström, Margareta; lektor.
 Svendsen, Mette Nordahl; adjunkt.
 Tulinius, Anne-Charlotte; adjunkt.
 Vallgård, Signild Katarina; lektor.
 Witt, Klaus Helge; lektor.
 Wörtwein, Gitta; lektor.
 Østergaard, Marianne Stubbe; adjunkt.

STIP Intern

Hansen, Kirsten; ph.d.
 Schwennesen, Nete; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Adamsen, Lis Ørgaard; professor.

STIP Ekstern

Brodersen, John; postdoc.
 Graungaard, Anette Hauskov; ph.d.-studerende.
 Ta, stprf.; ette Ryæ; ph.d.-studerende.

Forskerskole i folkesundhedsvidenskab

STIP Intern

Jensen, Anette Vibeke Bitsch; ph.d.-studerende.
 Larsen, Trine; ph.d.-studerende.

Afdeling for Almen Medicin

VIP Intern

Andersen, John Sahl; lektor.
 De Boer, Ynse Klazes; studieadjunkt.
 Eriksson, Tina; postdoc.
 Jørgensen, Merete; studielektor.
 Larsen, Jan-Helge; lektor.
 Mäkelä, Marja-Leena; professor.
 Risør, Ole; studielektor.
 Söderström, Margareta; lektor.
 Tulinius, Anne-Charlotte; adjunkt.
 Tørning, Jens; studielektor.
 Witt, Klaus Helge; lektor.
 Østergaard, Marianne Stubbe; adjunkt.

VIP Ekstern

Lønnerberg, Frank; forskningsassistent.

Almen Medicin, eksterne undervisere

VIP Intern

Andersen, Claus Kayser; klinisk lærer.
 Bay-Hansen, Jesper; klinisk lærer.
 Grosman, Wanda Elsbieta; klinisk lærer.
 Heede, Jørgen Ivar; klinisk lærer.
 Larsen, Jan-Helge; klinisk lærer.
 Peulicke, Jørgen; klinisk lærer.
 Praetorius, Birger Hans; klinisk lærer.
 Wiium-Andersen, Per; klinisk lærer.

Biostatistisk Afdeling

VIP Intern

Keiding, Niels; professor.
 Harhoff, Mette Gerster; forskningsassistent.
 Garcia Lopez, Ana Maria; forskningsassistent.
 Dalgaard, Peter; lektor.
 Andersen, Per Kragh; professor.
 Christensen, Karl Bang; postdoc.
 Kreiner, Svend; lektor.
 Pipper, Christian Bressen; postdoc.
 Scheike, Thomas Harder; lektor.
 Skovgaard, Lene Theil; lektor.
 Petersen, Jørgen Holm; lektor.
 Hilden, Jørgen; lektor.
 Holst, Klaus Kähler; forskningsassistent.
 Budtz-Jørgensen, Esben; adjunkt.
 Ditlevsen, Susanne Dalager; postdoc.

VIP Ekstern

Albrechtsen, Anders; forskningsassistent.
 Svendsen, Anne Louise; adjunkt.

STIP Ekstern

Rosthøj, Susanne; kandidatstipendiat.
 Siersma, Volkert Dirk; kandidatstipendiat.

Afdeling for Epidemiologi

VIP Intern

Friis, Henrik; lektor.
 Lyngø, Elsebeth; professor.
 Meyrowitsch, Dan Wolf; lektor.
 Njor, Sisse Helle; ph.d.-stipendiat.
 Sørensen, Thorkild I.A.; klinisk professor.

STIP Ekstern

Andersen, Gregers Stig; forskningsassistent.
 Christensen, Dirk Lund; ph.d.-studerende.
 Johansen, Kristina; ph.d.-studerende.
 Kolte, Ida Viktoria; ph.d.-studerende.
 Olsen, Anne Helene; postdoc.
 Pallesen, Palle Bo; ph.d.-stipendiat.
 Rasmussen, Hanna Barbara; forskningsassistent.
 Tverborgvik, Torill; ph.d.-studerende.
 Von Euler-Chelpin, My Catarina; forskningsassistent.

Afdeling for International Sundhed

VIP Intern

Bygbjerg, Ib Christian; professor.
 Dræbel, Tania Aase; postdoc.
 Jensen, Peter Kjær; postdoc.
 Konradsen, Flemming; lektor.
 Rasch, Vibeke; lektor.
 Samuelsen, Helle; lektor.

VIP Ekstern

Højberg, Lotte Christine Groth; postdoc.
 Khalil, Insaf Fadl; postdoc.
 Knudsen, Line Gram; forskningsassistent.
 Ringsted, Frank Michael; forskningsassistent.
 Tøttrup, Christian; postdoc.

STIP Ekstern
Christensen, Anders Enevold; ph.d.-studerende.

Forskningsclusteret International Sundhed

VIP Intern
Hviid, Lars; professor.
Høgberg, Lotte Christine Groth; postdoc.
Khalil, Insaf Fadl; postdoc.

Medicinsk Museion

VIP Intern
Mordhorst, Camilla; adjunkt.
Söderqvist, Sven Thomas; professor.

STIP Intern
Bencard, Adam; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern
Bak-Jensen, Søren; postdoc.
Bauer, Susanne; postdoc.
Fleming, Martha Ann; lektor.
Nexø, Iben Margrethe Andersen; postdoc.
Olsén, Jan-Eric; postdoc.

STIP Ekstern
Jessen, Hanne; ph.d.-studerende.
Vaczy, Jesper Kragh; postdoc.

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning

VIP Intern
Petersson, Birgit Holm; lektor.
Silberschmidt, Margrethe; lektor.

VIP Ekstern
Bang, Hanne; adjunkt.
Barrett, Barbara Ann; forskningsassistent.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori

VIP Intern
Gammelgaard, Anne; postdoc.
Norup, Michael Slott; lektor.
Oftedal, Gry; forskningsassistent.
Rossel, Peter Johannes Hancke; lektor.

STIP Intern
Hansen, Kirsten; ph.d.-studerende.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin

VIP Intern
Hansen, Eva Støttrup; lektor.
Knudsen, Elisabeth Ehlert; lektor.
Loft, Steffen Huitfeldt; professor.
Møller, Peter; lektor.
Risom, Lotte; adjunkt.

STIP Intern
Bak, Helle.
Vaclavik, Elvira.
Mose, Tina.

Pedersen, Marie.
Andersen, Zorana Jovanovic.

VIP Ekstern
Bak, Helle; forskningsassistent.
Cohn, Corey.
Danielsen, Pernille Høgh; forskningsassistent.
Dyreborg Karsen, Ann.
Ekholm, Kirstine.
Jacobsen, Niklas Raun.
Folkmann, Janne Kjærgaard.
Forchhammer, Lykke Juel; forskningsassistent.
Guarnieri, Serena.
Hansen, Max; forskningsassistent.
Hatt, Lotte.
Kjærstad, Mia Birkhøj; forskningsassistent.
Mathiesen, Line; forskningsassistent.
Mikkelsen, Lone.
Myren, Maja; forskningsassistent.
Ostermann, Thomas.
Pedersen, Marie; ph.d.-studerende.

STIP Ekstern
Andersen, Zorana Jovanovic; kandidatstipendiat.
Danielsen, Pernille Høgh.
Lind, Uffe; ph.d.-studerende.
Mose, Tina; ph.d.-studerende.
Stevns-Hansen, Christian.
Vaclavik, Elvira Miloslava; ph.d.-studerende.

Kliniske professorer Internt
Gyntelberg, Finn.

Kliniske professorer Ekstern
Mikkelsen, Sigurd Thyge.
Netterstrøm, Bo.

Afdeling for Social Medicin

VIP Intern
Avlund, Kirsten; lektor.
Damsgaard, Mogens Trab; lektor.
Diderichsen, Finn; professor.
Due, Eva Pernille; lektor.
Hendriksen, Carsten; lektor.
Holstein, Bjørn Evald; professor.
Lund, Rikke; lektor.
Mortensen, Ile Steen; adjunkt.
Nygaard, Else; lektor.
Osler, Merete; lektor.
Schmidt, Lone; lektor.

STIP Intern
Kølner, Rikke; ph.d.-studerende.
Schnohr, Christina; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern
Andersen, Anette; postdoc.
Habroe, Maria; forskningsassistent.
Henriksen, Pia Elena; forskningsassistent.
Rasmussen, Mette; postdoc.
Rayce, Signe Lynne; forskningsassistent.
Svastisalee, Chalida Mae; forskningsassistent.
Thielen, Karsten; forskningsassistent.

Afdeling for Sundhedspsykologi

VIP Intern

Ivanouw, Jan; postdoc.
Jensen, Hans Henrik; lektor.
La Cour, Peter; postdoc.
Mortensen, Erik Lykke; lektor.
Wörtwein, Gitta; lektor.

Afdeling for Sundhedstjensteforskning

VIP Intern

Bjerg, Ole; postdoc.
Grønvold, Mogens; lektor.
Høyer, Klaus Lindgaard; adjunkt.
Koch, Anna Magdalene; professor.
Krasnik, Allan; professor.
Kristiansen, Maria; ph.d.-studerende.
Langstrup, Henriette; postdoc.
Lind, Uffe; forskningsassistent.
Magtengaard, Kirstine; ph.d.-studerende.
Michaelsen, Jette Joost; postdoc.
Nielsen, Mikkel Bernt; forskningsassistent.
Nielsen, Signe Smith; forskningsassistent.
Nørredam, Marie; ph.d.-studerende.
Schjøtz, Michaela Louise; ph.d.-studerende.
Schwennesen, Nete; ph.d.-studerende.
Strandberg-Larsen, Martin; ph.d.-studerende.
Svendsen, Mette Nordahl; adjunkt.
Vallgård, Signild Katarina; lektor.
Watt, Torquil; ass.forsker.

STIP Intern

Magtengaard, Kirstine; ph.d.-studerende.
Schwennesen, Nete; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Jørgensen, Lisa Margot Dahlager; postdoc.
Nielsen, Anette Sonne; postdoc.
Nielsen, Henriette Langstrup; postdoc.

Forskergruppen CISU

VIP Intern

Dirckinck-Holmfeld, Line; forskningsassistent.

VIP Ekstern

Poulsen, Anja; postdoc.

Ph.d.-afhandlinger

Brodersen, John; Measuring psychosocial consequences of false-positive screening results -breast cancer as an example.
Clausen, Wan Hui Ong; Analysis of PK/PD Data.
Labriola, Merete; Work Environment Factors Associated with Long-Term Sickness Absence and Return To Work.
Mbonye, Anthony Kabanza; A new approach to deliver malaria prevention interventions to pregnant women at a community level in Uganda.
Møllerhøj, Jette; På gyngende grund. Psykiatriens praksiser og institutionalisering i Danmark 1850-1920.
Saber, Anne Thoustrup; Particle-induced inflammation and dna damage in mouse models.

Tersbøl, Britt Pinkowski; At a loss in the land of the brave. A study of sexual relationships in the context of hiv/aids poverty in Namibia.

Fondsbevillinger

Arven efter Ruth Wiemann Jensen

– Filariasis host genetic markers (Dan Meyrowitsch) kr. 150.000.

Bernhard og Marie Kleins Legat til Sukkersygeforskning

– Forskning (Henrik Friis) kr. 25.000.

Danida

– Assessment of child mortality in Tanzania 1988-2002 (Dan Meyrowitsch) kr. 135.000.

Det Forskningsfaglige Udvalg for Udviklingsforskning, FFU

– Sundhedssystemer: Ernæringsinterventioner til højrisikoindivider i lav-inkomstland (Henrik Friis) kr. 8.998.271.

Kompetencefonden

– Forskning (Sanne L. Hansen) kr. 17.500.

Lundbeckfonden

– Forskningsprofessorat i klinisk sygepleje (Lis Adamsen) kr. 4.000.000.

Sygekassernes Helsefond

– Den epidemiologiske transition i Danmark (Elsebeth Lynge) kr. 250.000.

Afdeling for Almen Medicin

Elsassfonden

– At få et handicappet barn (Anette Hauskov Graungaard) kr. 159.542.

Fonden vedr. finansiering af forskning i almen praksis, Forskningsfonden

– Almen praksis og strukturreformen (John Sahl Andersen) kr. 144.000.
– Psykosociale aspekter af screeningsdiagnosticeret brystkræft (Mette Ryle) kr. 204.000.

VIFAB Videns- og Forskningscenter for Alternativ Behandling

– Hvilken effekt har alternativ behandling på forstadier til livmoderhalskræft? (Hanne Thorsen, John Brodersen) kr. 811.200.

Østdansk Sundhedsvidenskabelige Forskningsforum

– Strukturreform og almen praksis (John Sahl Andersen) kr. 275.000.

Biostatistisk Afdeling

Diverse private fonde

– Aflønning af statistiker (Gorm Greisen) kr. 80.000.

Eli Lilly Co

– Stochastic different Equations for Locomotion Evaluations (Susanne Ditlevsen) kr. 89.500.

Helsefonden

- Aflønning af statistiker (Marie Louise Nørredam) kr. 64.800.

Juliane Marie Center, RH

- Statistiker (Bent Ottesen) kr. 1.493.900.

Lundbeckfonden

- Gene- Environmental interactions in the development of atopic diseases in early life (Hans Bisgaard) kr. 500.000.

Privat Fond

- Luftvejsinfektion i børns 1. leveår (Birthe Høgh) kr. 81.600.
- Match strategier i studier af lungecancerincidens (Ole Raaschou-Nielsen) kr. 40.800.

Universitetshospitalspulje (Glostrup)

- Karpaltunnelsyndrom (Jane Frølund Thomsen) kr. 25.000.

Afdeling for Epidemiologi*Arven efter Ruth Wiemann Jensen*

- Filarasis host genetic markers (Dan Meyrowitsch) kr. 150.000.

Bernhard og Marie Kleins Legat til Sukkersygeforskning

- Forskning (Henrik Friis) kr. 25.000.

Danida

- Assessment of child mortality in Tanzania 1988-2002 (Dan Meyrowitsch) kr. 135.000.

Det Forskningsfaglige Udvalg for Udviklingsforskning, FFU

- Sundhedssystemer: Ernæringsintervention til højrisikoindivider i lav-indkomstlande (Henrik Friis) kr. 8.998.271.

Kompetancefonden

- Forskning (Sanne L. Hansen) kr. 17.500.

Ruth Wiemann Jensen

- Et studie af mulig genetisk prædisposition for infektion med W. bancrofti (elefantsyge) (Dan Meyrowitsch) kr. 150.000.

Sygekassernes Helsefond

- Den epidemiologiske transition i Danmark (Elsebeth Lyng) kr. 250.000.

Afdeling for International Sundhed*Danida Enreca bevilling*

- Strengthening Reproductive Health Reserarch in Vietnam kr. 761.662.

EU I samarbejde med LSHTM

- Improving the quality, effectiveness and access to basic treatment for severe febrile illness and chronic anaemia caused by malaria and other common infections kr. 5.049.270.

Eurocare

- GMP af Artesunate I Vietnam kr. 134.389.

Figio

- Forskning (Bjarne Lund Sørensen) kr. 13.424.

Forskningsrådet for Samfund og Erhverv

- Post-Conflict Health Systems Change in South Sudan: National health workers role in health system reconstruction/Postdoc (Tania Dræbel) kr. 236.523.

Gates Foundation

- Ph.d.-study (Aziza Mwinzongo) kr. 41.406.

Gerda og Aage Haensch Fond

- Cluster i International Sundhed kr. 110.000.

Rådet for Ulandsforskning

- Ph.d.-study (Anders Enevold) kr. 663.734.
- Postdoc (Peter Kjær Jensen) kr. 304.235.

Thorvald Madsens Fond

- Forskning (Søren Thybo) kr. 20.000.
- Forskning om Tanzania (Anders Enevold) kr. 46.000.

Medicinsk Museion*Cand.pharm. Povl M. Assens Fond / Biofarma Logistisk A/S*

- Særudstillingen "Oldetopia" kr. 1.280.000.
- Psykiatriske behandlingsmetoder 1954-1976 kr. 205.000.

Lundbeckfonden

- Psykiatriske behandlingsmetoder 1954-1976 (Jesper Vaczy Kragh) kr. 1.199.100.

Museumsforeningen for Vanføreforsorgen

- Konservering, registrering, af Hans Knudsens samling (Thomas Søderqvist) kr. 30.000.

Novo Nordisk Fonden

- Forlængelse af – Danish Biomedicine, 1955-2005. Integrating medical museology and the historiography of recent biomedicine kr. 2.980.000.

Selskab for Medicinsk Biologisk Illustration

- Fremme kendskabet til medicinsk illustration gennem tiderne (Thomas Søderqvist) kr. 78.500.

Forskergruppen CISU*Danida/Udenrigsministeriet*

- Assessment of Child Mortality in selected districts of Tanzania (Ib Bygbjerg, Dan Meyrowitsch, Britt Tersbøl) kr. 1.015.400.

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning*Adoptionsnævnet*

- Sundhedsstatus hos internationalt adopterede børn og den deraf afledte sundhedsadfærd i adoptivfamilierne (Merete Laubjerg) kr. 25.000.

FFU Udenrigsministeriet, Det Forskningsfaglige Udvalg for Ulandsforskning

- Ansvarlige unge og sikker sex i Mozambique (Christian Groes-Green) kr. 1.733.900.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin

AMI/NFA Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø
 – At studere nanopartiklers kardiovaskulære effekter (Steffen Loft) kr. 100.000.

Alfred Benzon Fonden

– Optimering af selenindtag for kræftforebyggelse (Lotte Risom) kr. 505.000.

CEFIC/VITO Flemish Institute for Technological Research, Belgium

– Generation and application of a model to determine intra- og inter-individual variation in biomarkers (Lisbeth Ehlert Knudsen) kr. 608.700.

EU

– Development and application of biomarkers of dietary exposure, Newgeneris (Lisbeth Ehlert Knudsen) kr. 4.580.100.
 – ReProTect (Lisbeth Ehlert Knudsen) kr. 2.141.900.

Foreningen til Hjertesygdommenes Bekæmpelse

– Kardiovaskulære effekter af ultrafine partikler i indeluften hos ældre beboere i Kbh. (Lykke Forchhammer/Steffen Loft) kr. 100.000.

Forskningsstyrelsen

– Residential wood combustion (Steffen Loft) kr. 1.362.500.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

– Kortlægge udsættelse for bromerede flammehæmmere (Lisbeth Ehlert Knudsen) kr. 855.000.

Institute of Occupational Medicine, Poland

– Environmental cancer risk, nutrition and individual susceptibility – ECNIS-exchange- Marie Pedersen Copenhagen/Maastricht (Lisbeth Ehlert Knudsen) kr. 55.100.

ISMF Miljømedicinske Forskningscenter

– Føtal og maternal eksponering for bromerede flammehæmmere (Lisbeth Ehlert Knudsen) kr. 240.000.
 – Nanopartiklers toksikologi (Peter Møller) kr. 343.000.

Miljøstyrelsen

– Bekæmpelsesmiddelforskning – Pesticidforskningspuljen – pesticidtransport over moderkage (Lisbeth Ehlert Knudsen) kr. 1.400.000.

Afdeling for Social Medicin

Arbejdsmiljøforskningsfonden

– Psyko-socialt arbejdsmiljø og depression (Finn Diderichsen) kr. 2.016.800.

Diverse private fonde

– Social ulighed i unges alkoholforbrug -prædiktorer, konsekvenser og udvikling belyst ved en epidemio (Anette Andersen) kr. 65.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

– Fysisk aktivitet og fysisk inaktivitet blandt børn og unge: Mekanismen bag social ulighed (Bjørn Holstein) kr. 1.260.000.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet

– Depressions sociale ætiologi (Finn Diderichsen) kr. 452.000.

Jacky Boivin, Cardiff University

– Dataindsamling (Lone Schmidt) kr. 43.800.

Sygekassernes Helsefond

– Kontekstuelle eksponeringer og depression (Finn Diderichsen) kr. 300.000.

Afdeling for Sundhedstjensteforskning

Carlsbergfondet

– Næsten menneske? En udforskning af udvekslingen af sædceller, æg, proteser (Klaus Høyer) kr. 749.900.

Dansk Røde Kors

– Asylbørns psykiske helbred (Allan Krasnik) kr. 142.000.

Diverse private bevillingsgivere

– Strukturreformens effekter for sundhedsvæsenets samspilsrelationer (Allan Krasnik) kr. 155.000.

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgs Fond

– Danske borgeres opfattelse af den sociale ulighed i sundhed (Trine Larsen) kr. 25.000.

Hjerteforeningen

– Sundhedsadfærd og risikopfattelser blandt etniske minoriteter (Anna Mygind) kr. 96.500.

Institut for Sundhedsvæsen

– Farmakogenetik. Produktion og regulering af genetisk viden i forbindelse med farmakogenetik (Mette Nordahl Svendsen) kr. 360.000.

Kontorchef Svend Coles Frederiksen og hustrus Fond

– Sundhedsadfærd og risikopfattelser blandt etniske minoriteter – Ligheder og forskelle over generationer i relation til kost (Anna Mygind) kr. 133.000.

Novo Nordisk Fonden

– Betydningen af sociale ressourcer ph.d. Maria Karen Kristiansen (Allan Krasnik) kr. 700.000.

Sundhedsstyrelsen

– Forebyggende metoder – socialt udsatte grupper (Allan Krasnik) kr. 103.200.

Sygekassernes Helsefond

– Spiseforstyrrelser, selvmutilering og ludomani – patologier i det postmoderne samfund (Ole Bjerg) kr. 200.000.
 – Sundhedsadfærd og risikopfattelser blandt etniske minoriteter (Anna Mygind) kr. 200.000.

Velux Fonden

– Syg i virkeligheden (Ole Bjerg) kr. 631.500.

Stiftelsen Einar Willumsens Mindelegat

– Psykosociale behov hos kræftpatienter med etnisk minoritetsbaggrund (Maria Karen Kristiansen) kr. 30.000.

SHF Statens Humanistiske Forskningsråd
– Ph.d Trine Larsen (Signild Vallgård) kr. 875.000.

Publikationer

Institut for Folkesundhedsvidenskab

- Adamsen, L., Quist, M., Midtgaard, J., Andersen, C., Moller, T., Knutsen, L., Tveteras, A. & Rorth, M.: The effect of a multidimensional exercise intervention on physical capacity, well-being and quality of life in cancer patients undergoing chemotherapy. *Supportive Care in Cancer*. 14(2), s. 116-127. 2006.
- Andersen, C., Adamsen, L., Moeller, T., Midtgaard, J., Quist, M., Tveteras, A. & Rorth, M.: The effect of a multidimensional exercise programme on symptoms and side-effects in cancer patients undergoing chemotherapy – the use of semi-structured diaries. *European journal of oncology nursing : the official journal of European Oncology Nursing Society*. 10(4), s. 247-262. 2006.
- Knutsen, L., Quist, M., Midtgaard, J., Rorth, M. & Adamsen, L.: Maximum physical capacity testing in cancer patients undergoing chemotherapy: qualitative findings from an exercise program. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 16(6), s. 403-411. 2006.
- Midtgaard, J., Tveteras, A., Rorth, M., Stelter, R. & Adamsen, L.: The impact of supervised exercise intervention on short-term postprogram leisure time physical activity level in cancer patients undergoing chemotherapy: 1- and 3-month follow-up on the body & cancer project. *Palliative & supportive care*. 4(1), s. 25-35. 2006.
- Midtgaard, J., Rorth, M., Stelter, R. & Adamsen, L.: The group matters: an explorative study of group cohesion and quality of life in cancer patients participating in physical exercise intervention during treatment. *European Journal of Cancer Care*. 15(1), s. 25-33. 2006.
- Quist, M., Rorth, M., Zacho, M., Andersen, C., Moeller, T., Midtgaard, J. & Adamsen, L.: High-intensity resistance and cardiovascular training improve physical capacity in cancer patients undergoing chemotherapy. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 16(5), s. 349-357. 2006.
- Afdeling for Almen Medicin**
- Adams, R., Chavannes, N., Jones, K., Ostergaard, M.S. & Price, D.: Exacerbations of chronic obstructive pulmonary disease – a patients' perspective. *Primary care respiratory journal : journal of the General Practice Airways Group*. 15(2), s. 102-109. 2006.
- Andersen, J.S. & Dyhr, L.: Kontaktraten til almen praksis i vagttid og skadestue for indvandrere med gaestearbejder- og flygtningebaggrund i Kobenhavns Kommune 1998. *Ugeskrift for laeger*. 168(38), s. 3222-3227. 2006.
- Anttila, H., Malmivaara, A., Kunz, R., Autti-Ramo, I. & Makela, M.: Quality of reporting of randomized, controlled trials in cerebral palsy. *Pediatrics*. 117(6), s. 2222-2230. 2006.
- Autti-Ramo, I., Suoranta, J., Anttila, H., Malmivaara, A. & Makela, M.: Effectiveness of upper and lower limb casting and orthoses in children with cerebral palsy – An overview of review articles. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*. 85(1), s. 89-103. 2006.
- Dyhr, L. & Andersen, J.S.: Kontaktraten til almen praksis i dagtid for indvandrere med gaestearbejder- og flygtningebaggrund i Kobenhavns Kommune i 1998. *Ugeskrift for laeger*. 168(38), s. 3217-3222. 2006.
- Hiiri, A., Ahovuo-Saloranta, A., Nordblad, A. & Makela, M.: Pit and fissure sealants versus fluoride varnishes for preventing dental decay in children and adolescents. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. (4), Art. No. CD003067 . 2006.
- Knop, F. & Stauning, J.A.: Værdien af billeddiagnostiske undersøgelser i almen praksis. *Ugeskrift for laeger*. 168(8), s. 794-798. 2006.
- Koskinen, H., Rautakorpi, U.M., Sintonen, H., Honkanen, P., Huikko, S., Huovinen, P., Klaukka, T., Palva, E., Roine, R.P., Sarkkinen, H., Varonen, H. & Makela, M.: Cost-effectiveness of implementing national guidelines in the treatment of acute otitis media in children. *International Journal of Technology Assessment in Health Care*. 22(4), s. 454-459. 2006.
- Kunz, R., Autti-Ramo, I., Anttila, H., Malmivaara, A. & Makela, M.: A systematic review finds that methodological quality is better than its reputation but can be improved in physiotherapy trials in childhood cerebral palsy. *Journal of Clinical Epidemiology*. 59(12), s. 1239-1248. 2006.
- Kuukasjarvi, P., Malmivaara, A., Halinen, M., Hartikainen, J., Keto, P.E., Talvensaar, T. & Makela, M.: Overview of systematic reviews on invasive treatment of stable coronary artery disease. *International Journal of Technology Assessment in Health Care*. 22(2), s. 219-234. 2006.
- Maasilta, P., Anttila, H., Polo, O., Franklin, K. & Makela, M.: Uniapnean ja kuorsauksen diagnostiikka ja hoito Suomessa vuonna 2003. (Diagnosis and treatment of sleep apnoea in Finland 2003). *Suomen Lääkärelehti*. 61(7), s. 729-733. 2006.
- Makela, M., Kaila, M. & Ketola, E.: Näytön lyhyt oppimäärä: artikkelien kriittinen arviointi ja näytön aste hoitosuosituksissa. (Short course on evidence. Critical appraisal of articles and level of evidence in guidelines. In Finnish.) i: *Luentolyhennelmät*, s. 45. Itä-Suomen Lääketiede, Kuopio 2006.
- Makela, M.: Clinical guidelines: quality and implementation. *Zeitschrift fur arztliche Fortbildung und Qualitätssicherung : in Zusammenarbeit mit der Kaiserin-Friedrich-Stiftung fur das arztliche Fortbildungswesen*. 100(7), s. 526-530. 2006.
- Makela, M.: Deconstructing evidence-based practice. *Sociology of Health & Illness*. 28(1), s. 123-124. 2006.
- Makela, M.: Paljonko on riitavasti – -seulonnan kansanterveyden ja terveystieteiden työkaluina. *Duodecim; laaketieteellinen aikakauskirja*. 122(13), s. 1552-1553. 2006.
- Makela, M.: Psykoterapian vaikuttavuus: Näytön tason arviointi. (The effectiveness of psychotherapy: Evaluating the level of evidence. In Finnish.) i: *Psykoteraapia. Konsensuskokous 2006*. s. 31-36. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2006.
- Rautakorpi, U.M., Huikko, S., Honkanen, P., Klaukka, T., Makela, M., Palva, E., Roine, R., Sarkkinen, H., Varonen, H. & Huovinen, P.: The antimicrobial treatment strategies (MIKSTRA) program: A 5-year follow-up of infection-specific antibiotic use in primary health care and the effect of implementation of treatment guidelines. *Clinical Infectious Diseases*. 42(9), s. 1221-1230. 2006.
- Rubak, J., Dinesen, O., Rytter, L., Bro, F., Ærthøj, J.P.,

- Waldorf, F. & Vass, M.: Identifikation og udredning af demens og demenslignende tilstande. s. 1-59. Dansk Selskab for Almen Medicin, 2006.
- Toropainen, E., Kaila, M., Ketola, E., Luoto, R., Rissanen, P. & Makela, M.: Käypä hoito -suositusten aiheiden valinta: nykytila ja kehittämistarpeet. *Yleislääkäri*. 16(3), s. 13-19. 2006.
- Toropainen, E., Kaila, M., Ketola, E., Luoto, R., Rissanen, P. & Makela, M.: Käypä hoito – suositusten aiheiden valinta: nykytila ja kehittämistarpeet (Choosing topics for Current Care guidelines: status quo and needs for development). *Suomen Lääkärilehti*. 61(7), s. 729-733. 2006.
- van der Molen T., Ostrem, A., Stallberg, B., Ostergaard, M.S. & Singh, R.B.: International Primary Care Respiratory Group (IPCRG) Guidelines: management of asthma. *Primary care respiratory journal : journal of the General Practice Airways Group*. 15(1), s. 35-47. 2006.
- Vass, M., Avlund, K. & Hendriksen, C.: Ældre mennesker i almen praksis. i: *Lærebog i Almen Medicin*, s. 56. Østergaard, I., Andersen, J. S., Christensen, B., Damsbo, N., and Lauritzen, T. (red.). Munksgaard, København 2006.
- Vass, M., Avlund, K. & Hendriksen, C.: Older people and preventive home visits. S. 1-48. *Ældreforum*, 2006.
- Witt, K.: Mitä vastaanotolla tapahtuu? Lääkärin vastaanoton rakenne, arviointi ja opettaminen (Hvad sker der i konsultationen? Om struktur, evaluering og undervisning). *Suomen Lääkärilehti*. 24(61), s. 2655-2659. 2006.
- Biostatistisk Afdeling**
- Andersen, P.K., Keiding, N., Armitage, P. & Colton, T.: Survival and event history analysis. 1-533. Wiley, London 2006.
- Andersen, P.K.: Discussion on the paper “Semiparametric analysis of case series data” by Farrington and Whitaker. *Journal of the Royal Statistical Society Series C-Applied Statistics*. 55(Part 5), s. 587-589. 2006.
- Andersen, P.K.: Flowgraph models for multistate time-to-event data. *Biometrics*. 62(3), s. 941-942. 2006.
- Bache, I., Hjorth, M., Bugge, M., Holstebro, R., Hilden, J., Schmidt, L., Brøndum-Nielsen, K., Bruun-Petersen, G., Jensen, P.K.A., Lundsteen, C., Niebuhr, E., Rasmussen, K. & Tommerup, N.: Systematic re-examination of carriers of balanced reciprocal translocations: a strategy to search for candidate regions for common and complex diseases. *European Journal of Human Genetics*. 14(4), s. 410-417. 2006.
- Bing, M.H., Moller, L.A., Jennum, P., Mortensen, S., Skovgaard, L.T. & Lose, G.: Prevalence and bother of nocturia, and causes of sleep interruption in a Danish population of men and women aged 60-80 years. *Bju International*. 98(3), s. 599-604. 2006.
- Brandt-Christensen, M., Kvist, K., Nilsson, F.M., Andersen, P.K. & Kessing, L.V.: Use of antiparkinsonian drugs in Denmark: Results from a nationwide pharmacoepidemiological study. *Movement Disorders*. 21(8), s. 1221-1225. 2006.
- Brandt-Christensen, M., Kvist, K., Nilsson, F.M., Andersen, P.K. & Kessing, L.V.: Treatment with antidepressants and lithium is associated with increased risk of treatment with antiparkinson drugs: a pharmacoepidemiological study. *Journal of Neurology Neurosurgery and Psychiatry*. 77(6), s. 781-783. 2006.
- Budtz-Jorgensen, E., Grandjean, P., Jorgensen, P.J., Weihe, P. & Keiding, N.: Association between mercury concentrations in blood and hair in methylmercury-exposed subjects at different ages (vol 95, pg 385, 2004). *Environmental Research*. 102(2), s. 249. 2006.
- Budtz-Jorgensen, E.: Environmental Risk Assessment with Structural Equation Models. i: *Human Developmental Neurotoxicology*, s. 379-392. Bellinger, D.C. (red.). Taylor & Francis, 2006.
- Buhl, A.M., Jurlander, J., Geisler, C.H., Pedersen, L.B., Andersen, M.K., Josefsson, P., Petersen, J.H. & Leffers, H.: CLLU1 expression levels predict time to initiation of therapy and overall survival in chronic lymphocytic leukemia. *European Journal of Haematology*. 76(6), s. 455-464. 2006.
- Chellakooty, M., Juul, A., Boisen, K.A., Damgaard, I.N., Kai, C.M., Schmidt, I.M., Petersen, J.H., Skakkebaek, N.E. & Main, K.M.: A prospective study of serum insulin-like growth factor I (IGF-I) and IGF-binding protein-3 in 942 healthy infants: Associations with birth weight, gender, growth velocity, and breastfeeding. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 91(3), s. 820-826. 2006.
- Christensen, U., Schmidt, L., Budtz-Jorgensen, E. & Avlund, K.: Group cohesion and social support in exercise classes: Results from a Danish intervention study. *Health Education & Behavior*. 33(5), s. 677-689. 2006.
- Dalgaard, P.: Statistical software development: selected war stories. i: *The yearbook of the Finnish Statistical Society*, s. 15-25. Finnish Statistical Society, Helsinki 2006.
- Damgaard, I.N., Skakkebaek, N.E., Toppari, J., Virtanen, H.E., Shen, H.Q., Schramm, K.W., Petersen, J.H., Jensen, T.K. & Main, K.M.: Persistent pesticides in human breast milk and cryptorchidism. *Environmental Health Perspectives*. 114(7), s. 1133-1138. 2006.
- de Kretser, D., Page, D., Gee, D., McElreavey, K., Swan, S., Leffers, H., Keiding, N., von Eyben, F.E. & O’Byrne, M.: Reproductive health problems: genetics vs. environment. *International Journal of Andrology*. 29(1), s. 304-306. 2006.
- Dean, K., Holst, E., Kreiner, S., Schoenborn, C. & Wilson, R. : Measurement Issues in Research on Social Support and Health. i: *Measurement*, s. 233-249. Bartholomew, D.J. (red.). SAGE Publications, London 2006.
- Debes, F., Budtz-Jorgensen, E., Weihe, P., White, R.F. & Grandjean, P.: Impact of prenatal methylmercury exposure on neurobehavioral function at age 14 years. *Neurotoxicology and Teratology*. 28(3), s. 363-375. 2006.
- Ditlevsen, S. & Lansky, P.: Estimation of the input parameters in the Feller neuronal model. *Physical Review e*. 73(6), Art. No. 061910. 2006.
- Ek, J., Hansen, S.P., Lajer, M., Nicot, C., Boesgaard, T.W., Puhova, S., Johansen, A., Albrechtsen, A., Yderstraede, K., Lauenborg, J., Parrizas, M., Boj, S.F., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Damm, P., Ferrer, J., Lebl, J., Pedersen, O. & Hansen, T.: A Novel – 192c/g mutation in the proximal P2 promoter of the hepatocyte nuclear factor-4a gene (HNF4A) associates with late-onset diabetes. *Diabetes*. 55, s. 1869-1873. 2006.
- Galloe, A.M., Skagen, K., Christensen, N.J., Nielsen, S.L., Frandsen, E.K., Biess, P., Dalgaard, P. & Larsen, K.: Dosage dependent hormonal counter regulation to combination therapy in patients with left ventricular dysfunction. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics*. 31(2), s. 139-147. 2006.

- Grandjean, P., Cordier, S., Kjellstrom, S., Weihe, P. & Budtz-Jorgensen, E.: Health effects and risk assessments. i: Dynamics of mercury pollution on regional and global scales: Atmospheric Processes and Human Exposures Around the World., s. 511-538. Pirrone, N. and Mahaffey, K. R. (red.). Springer, New York 2006.
- Grarup, N., Urhammer, S.A., Ek, J., Albrechtsen, A., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Studies of the relationship between the ENPP1 K121Q polymorphism and type 2 diabetes, insulin resistance and obesity in 7,333 Danish white subjects. *Diabetologia*. 49, s. 2097-2104. 2006.
- Heilmann, C., Grandjean, P., Weihe, P., Nielsen, F. & Budtz-Jorgensen, E.: Reduced antibody responses to vaccinations in children exposed to polychlorinated biphenyls. *Plos Medicine*. 3(8), s. 1352-1359. 2006.
- Heldgaard, P.E., Sidelmann, J.J., Hindsberger, C., Olivarius, N.d.F., Henriksen, J.E. & Gram, J.: Relationship of glucose concentrations with PAI-1 and t-PA in subjects with normal glucose tolerance. *Diabetic Medicine*. 23(8), s. 887-893. 2006.
- Holstein, B.E., Avlund, K., Due, P., Martinussen, T. & Keiding, N.: The measurement of change in functional ability: Dealing with attrition and the floor/ceiling effect. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 43(3), s. 337-350. 2006.
- Iversen, K., Teisner, A.S., Dalsgaard, M., Greibe, R., Timm, H.R., Skovgaard, L.T. & Hrobjartsson, A.: Effect of teaching and type of stethoscope on cardiac auscultatory performance. *American Heart Journal*. 152(1), s. 85-87. 2006.
- Jacobsen, R., Keiding, N. & Lynge, E.: Causes of death behind low life expectancy of Danish women. *Scandinavian Journal of Public Health*. 34(4), s. 432-436. 2006.
- Jensen, A., Vejborg, I., Severinsen, N., Nielsen, S., Rank, F., Mikkelsen, G.J., Hilden, J., Vistisen, D., Dyreborg, U. & Lynge, E.: Performance of clinical mammography: A nationwide study from Denmark. *International Journal of Cancer*. 119(1), s. 183-191. 2006.
- Jensen, T.K., Joffe, M., Scheike, T., Skytthe, A., Gaist, D., Petersen, I. & Christensen, K.: Early exposure to smoking and future fecundity among Danish twins. *International Journal of Andrology*. 29(6), s. 603-613. 2006.
- Jepsen, J.R., Laursen, L.H., Hagert, C.G., Kreiner, S. & Larsen, A.I.: Diagnostic accuracy of the neurological upper limb examination II: Relation to symptoms of patterns of findings. *Bmc Neurology*. 6, Art no. 10. 2006.
- Jepsen, J.R., Laursen, L.H., Hagert, C.G., Kreiner, S. & Larsen, A.I.: Diagnostic accuracy of the neurological upper limb examination I: Inter-rater reproducibility of selected findings and patterns. *Bmc Neurology*. 6, Art no. 8. 2006.
- Jespersen, C.M., Als-Nielsen, B., Damgaard, M., Hansen, J.F., Hansen, S., Helo, O.H., Hildebrandt, P., Hilden, J., Jensen, G.B., Kastrup, J., Kolmos, H.J., Kjoller, E., Lind, I., Nielsen, H., Petersen, L. & Gluud, C.: Randomised placebo controlled multicentre trial to assess short term clarithromycin for patients with stable coronary heart disease: CLARICOR trial. *BMJ (Clinical research ed)*. 332(7532), s. 22-27. 2006.
- Joffe, M., Key, J., Best, N., Keiding, N. & Jensen, T.K.: Human fertility decline? *Epidemiology*. 17(2), s. 238. 2006.
- Jonsson, V., Bock, J.E., Hilden, J., Houlston, R.S. & Wiik, A.: The influence of pregnancy on the development of autoimmunity in chronic lymphocytic leukemia. *Leukemia & Lymphoma*. 47(8), s. 1481-1487. 2006.
- Jorgensen, A.W., Gotzsche, P.C. & Hilden, J.: Authors' reply on Cochrane reviews v industry supported meta-analyses. *British Medical Journal*. 333(7577), s. 1072-1073. 2006.
- Jorgensen, A.W., Hilden, J. & Gotzsche, P.C.: Cochrane reviews compared with industry supported meta-analyses and other meta-analyses of the same drugs: systematic review. *British Medical Journal*. 333(7572), s. 782-785. 2006.
- Jorgensen, A.W., Hilden, J. & Gotzsche, P.C.: Cochraneoversigter sammenlignet med firmastottede og andre metaanalyser af de samme lægemidler. *Ugeskrift for læger*. 168(48), s. 4218-4220. 2006.
- Jorgensen, N., Bang, A.K., Carlsen, E., Holm, M., Petersen, J.H. & Skakkebaek, N.E.: Reply: A study of finger lengths, semen quality and sex hormones in 360 young men from the general Danish population. *Human Reproduction*. 21(5), s. 1331-1332. 2006.
- Juul, A., Teilmann, G., Scheike, T., Hertel, N.T., Holm, K., Laursen, E.M., Main, K.M. & Skakkebaek, N.E.: Pubertal development in Danish children: comparison of recent European and US data. *International Journal of Andrology*. 29(1), s. 247-254. 2006.
- Juul, A.B., Wetterslev, J., Gluud, C., Kofoed-Enevoldsen, A., Jensen, G., Callesen, T., Norgaard, P., Fruergaard, K., Bestle, M., Vedelsdal, R., Miran, A., Jacobsen, J., Roed, J., Mortensen, M.B., Jorgensen, L., Jorgensen, J., Rovsing, M.L., Petersen, P.L., Pott, F., Haas, M., Albret, R., Nielsen, L.L., Johansson, G., Stjernholm, P., Molgaard, Y., Foss, N.B., Elkjaer, J., Dehlie, B., Boysen, K., Zaric, D., Munksgaard, A., Madsen, J.B., Oberg, B., Khanykin, B., Blemmer, T., Yndgaard, S., Perko, G., Wang, L.P., Winkel, P., Hilden, J., Jensen, P. & Salas, N.: Effect of perioperative beta blockade in patients with diabetes undergoing major non-cardiac surgery: randomised placebo controlled, blinded multicentre trial. *BMJ (Clinical research ed)*. 332(7556), s. 1482. 2006.
- Keiding, N.: Event history analysis and the cross-section. *Statistics in Medicine*. 25(14), s. 2343-2364. 2006.
- Kreiner, S. & Keiding, N.: Om analyse af gentagne målinger. i: Forskel og lighed i sundhed og sygdom, s. 123-143. Vallgarda, S. and Koch, L. (red.). Munksgaard, København 2006.
- Kreiner, S., Hansen, M. & Hansen, C.R.: On local homogeneity and stochastically ordered mixed Rasch models. *Applied Psychological Measurement*. 30(4), s. 271-297. 2006.
- Kreiner, S.: Erling B. Andersen (20 October 1939-18 September 2004) Obituary. *Psychometrika*. 71(1), s. 5-6. 2006.
- Kreiner, S.: Validation of Index Scales for Analysis of Survey Data: The Symptom Index. i: Measurement, s. 288-297. Bartholomew, D. J. (red.). SAGE Publications, London 2006.
- Lokkegaard, E., Jovanovic, Z., Heitmann, B.L., Keiding, N., Ottesen, B. & Pedersen, A.T.: The association between early menopause and risk of ischaemic heart disease: Influence of Hormone Therapy. *Maturitas*. 53(2), s. 226-233. 2006.
- Lutz, W., Leridon, H., Kohler, H.P., Andersen, A.N., Swan, S., Keiding, N., Aitken, R.J. & Evenson, P.: Role of poor

- semen quality for current infertility and future fertility rates – lessons from the clinic and current population studies – General discussion. *International Journal of Andrology*. 29(1), s. 105-108. 2006.
- Main, K.M., Mortensen, G.K., Kaleva, M.M., Boisen, K.A., Damgaard, I.N., Chellakooty, M., Schmidt, I.M., Suomi, A.M., Virtanen, H.E., Petersen, J.H., Andersson, A.M., Toppari, J. & Skakkebaek, N.E.: Human breast milk contamination with phthalates and alterations of endogenous reproductive hormones in infants three months of age. *Environmental Health Perspectives*. 114(2), s. 270-276. 2006.
- Martinussen, T. & Scheike, T.H.: *Dynamic Regression Models for Survival Data*. 1-470. Springer, 2006.
- Murata, K., Weihe, P., Budtz-Jorgensen, E., Jorgensen, P.J. & Grandjean, P.: Delayed brainstem auditory evoked potential latencies in 14-year-old children exposed to methylmercury (vol 144, pg 177, 2004). *Journal of Pediatrics*. 149(4), s. 583-584. 2006.
- Nielsen, A.B.S., Olivarius, N.d.F., Gannik, D., Hindsberger, C. & Hollnagel, H.: Structured Personal Diabetes Care in Primary Health Care Affects Only Women's HbA1c. *Diabetes Care*. 29(5), s. 963-969. 2006.
- Nielsen, H.E., Hilden, J., Gheshlagh, B. & Pressler, T.: Pneumonia in children: Prediction of the temperature response to antibiotic treatment. *Journal of Pediatric Infectious Diseases*. 1(2), s. 89-96. 2006.
- Nielsen, J., Jensen, H., Andersen, P.K. & Aaby, P.: Mortality patterns during a war in Guinea-Bissau 1998-99: changes in risk factors? *International Journal of Epidemiology*. 35(2), s. 438-445. 2006.
- Nilsson, B., Chen, X., Pehrson, S., Kober, L., Hilden, J. & Svendsen, J.H.: Recurrence of pulmonary vein conduction and atrial fibrillation after pulmonary vein isolation for atrial fibrillation: A randomized trial of the ostial versus the extraostial ablation strategy. *American Heart Journal*. 152(3), s. 537-538. 2006.
- Olivarius, N.d.F., Andreasen, A.H., Siersma, V., Richelsen, B. & Beck-Nielsen, H.: Vægtforløbet og betydningen af antidiabetisk behandling de første fem år efter diabetesdiagnosen – sekundærpublikation. *Ugeskrift for læger*. 168(45), s. 3913-3916. 2006.
- Olivarius, N.d.F., Andreasen, A.H., Siersma, V., Richelsen, B. & Beck-Nielsen, H.: Changes in patient weight and the impact of antidiabetic therapy during the first 5 years after diagnosis of diabetes mellitus. *Diabetologia*. 49(9), s. 2058-2067. 2006.
- Pedersen, M., Venzents, P., Petersen, J.H., Kleinjans, J.C.S., Plas, G., Kirsch-Volders, M., Dostal, M., Rossner, P., Beskid, O., Sram, R.J., Merlo, D.F. & Knudsen, L.E.: Cytogenetic effects in children and mothers exposed to air pollution assessed by the frequency of micronuclei and fluorescence in situ hybridization (FISH): A family pilot study in the Czech Republic. *Mutation Research-Genetic Toxicology and Environmental Mutagenesis*. 608(Sp. Iss. SI 2), s. 112-120. 2006.
- Petersen, L., Sorensen, T.I.A., Nielsen, G.G. & Andersen, P.K.: Inference methods for correlated left truncated lifetimes: parent and offspring relations in an adoption study. *Lifetime Data Analysis*. 12(1), s. 5-20. 2006.
- Picchini, U., Ditlevsen, S. & De Gaetano, A.: Modeling the euglycemic hyperinsulinemic clamp by stochastic differential equations. *Journal of Mathematical Biology*. 53(5), s. 771-796. 2006.
- Rosthøj, S. & Keiding, N.: Explained Variation and Predictive Accuracy in General Parametric Statistical Models: The Role of Model Misspecification. i: *Probability, Statistics and Modelling in Public Health*, s. 392-404. Nikulin, M., Commenges, D., and Huber, C. (red.). Springer, New York 2006.
- Rosthøj, S., Fullwood, C., Henderson, R. & Stewart, S.: Estimation of optimal dynamic anticoagulation regimes from observational data: A regret-based approach. *Statistics in Medicine*. 25(24), s. 4197-4215. 2006.
- Scheike, T.H. & Keiding, N.: Design and analysis of time-to-pregnancy. *Statistical Methods in Medical Research*. 15(2), s. 127-140. 2006.
- Scheike, T.H.: A flexible semiparametric transformation model for survival data. *Lifetime Data Analysis*. 12(4), s. 461-480. 2006.
- Senn, S., Keiding, N., Andrews, N., Musonda, P., Hocine, M., Moreau, T., Chavance, M., Longford, N.T., Cox, D.R., Aalen, O.O., Andersen, P.K., Borgan, O., Gandy, A., Kanaan, M.N., Oakes, D. & Tomba, G.S.: Semiparametric analysis of case series data – Discussion. *Journal of the Royal Statistical Society Series C-Applied Statistics*. 55(Part 5), s. 581-594. 2006.
- Shamim, Z., Ryder, L.P., Heilmann, C., Madsen, H., Lauersen, H., Andersen, P.K., Svejgaard, A., Jacobsen, N. & Muller, K.: Genetic polymorphisms in the genes encoding human interleukin-7 receptor-alpha: Prognostic significance in allogeneic stem cell transplantation. *Bone Marrow Transplantation*. 37(5), s. 485-491. 2006.
- Siersma, V. & Kreiner, S.: A P-gamma measure for association between categorical variables with partial or tentative ordering of categories. i: *Symposium i anvendt statistik 2006*, s. 89-98. Linde, P., Rootzén, H., and Traberg-Borup, E.-M. (red.). Danmarks Statistik, København 2006.
- Slama, R., Ducot, B., Carstensen, L., Lorente, C., La Rochebrochard, E., Leridon, H., Keiding, N. & Bouyer, J.: Feasibility of the current-duration approach to studying human fecundity. *Epidemiology*. 17(4), s. 440-449. 2006.
- Sondergard, L., Kvist, K., Andersen, P.K. & Kessing, L.V.: Do antidepressants prevent suicide? *International Clinical Psychopharmacology*. 21(4), s. 211-218. 2006.
- Sondergard, L., Kvist, K., Andersen, P.K. & Kessing, L.V.: Do antidepressants precipitate youth suicide? *European Child & Adolescent Psychiatry*. 15(4), s. 232-240. 2006.
- Sondergard, L., Kvist, K., Lopez, A.G., Andersen, P.K. & Kessing, L.V.: Temporal changes in suicide rates for persons treated and not treated with antidepressants in Denmark during 1995-1999. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 114(3), s. 168-176. 2006.
- Thomsen, A.F., Kvist, T.K., Andersen, P.K. & Kessing, L.V.: Increased relative risk of subsequent affective disorders in patients with a hospital diagnosis of obesity. *International Journal of Obesity*. 30(9), s. 1415-1421. 2006.
- Thomsen, A.F., Kvist, T.K., Andersen, P.K. & Kessing, L.V.: The risk of affective disorders in patients with adrenocortical insufficiency. *Psychoneuroendocrinology*. 31(5), s. 614-622. 2006.
- Thygesen, L.C., Keiding, N. & Gronbaek, M.: Regarding "Selection and Recall Bias in a Case-Control Study of Lifetime Alcohol Intake and Breast Cancer Risk". *Annals of Epidemiology*. 16(12), s. 867-868. 2006.

- Torekov, S.S., Larsen, L.H., Andersen, G., Albrechtsen, A., Borch-Johnsen, K. & Jorgensen, T.: Variants in the 5' region of the neuropeptide Y receptor Y2 gene (NPY2R) are associated with obesity in 5,971 white subjects. *Diabetologia*. 49, s. 2653-2658. 2006.
- Wegner, L., Andersen, G., Albrechtsen, A., Sparso, T., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Large-scale study of the -232C>G polymorphism of PCK1 in Type 2 diabetes. *Diabetic Medicine*. 23, s. 1140-1144. 2006.
- Westergaard, T., Rostgaard, K., Wohlfahrt, J., Andersen, P.K., Aaby, P. & Melbye, M.: Re: "Sibship characteristics and risk of allergic rhinitis and asthma" – The authors reply. *American Journal of Epidemiology*. 163(1), s. 2006.
- Afdeling for Epidemiologi**
- Ahlgren, M., Melbye, M., Wohlfahrt, J. & Sorensen, T.I.: Growth patterns and the risk of breast cancer in women. *International journal of gynecological cancer : official journal of the International Gynecological Cancer Society*. 16(Suppl. 2), s. 569-575. 2006.
- Astrup, A.V., Rossner, S. & Sorensen, T.I.: Alternative arsager til fedme. *Ugeskrift for laeger*. 168(2), s. 135-137. 2006.
- Benn, C.S., Diness, B.R., Fisker, A.B., Christoffersen, D. & Friis, H.: Hojdosis A-vitamin-tilskud saenker bornedodelighed i lavindkomstlande – kan det blive bedre? *Ugeskrift for laeger*. 168(25), s. 2442-2445. 2006.
- Berentzen, T., Madsbad, S., Sorensen, T.I. & Astrup, A.V.: Betydning af fysisk aktivitet og fitness for fedmens komplikationer. *Ugeskrift for laeger*. 168(2), s. 144-149. 2006.
- Berentzen, T. & Sorensen, T.I.A.: Effects of intended weight loss on morbidity and mortality: Possible explanations of controversial results. *Nutrition Reviews*. 64(11), s. 502-507. 2006.
- Blaak, E.E., Hul, G., Verdich, C., Stich, V., Martinez, A., Petersen, M., Feskens, E.F., Patel, K., Oppert, J.M., Barbe, P., Toubro, S., Anderson, I., Polak, J., Astrup, A., Macdonald, I.A., Langin, D., Holst, C., Sorensen, T.I. & Saris, W.H.: Fat oxidation before and after a high fat load in the obese insulin-resistant state. *The Journal of clinical endocrinology and metabolism*. 91(4), s. 1462-1469. 2006.
- Buemann, B., Astrup, A., Pedersen, O., Black, E., Holst, C., Toubro, S., Echwald, S., Holst, J.J., Rasmussen, C. & Sorensen, T.I.A.: Possible role of adiponectin and insulin sensitivity in mediating the favorable effects of lower body fat mass on blood lipids. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 91(5), s. 1698-1704. 2006.
- Bygbjerg, I.C. & Meyrowitsch, D.W.: Global transition i sundhed. *Ugeskrift for laeger*. 168(36), s. 3018-3020. 2006.
- Christensen, D.L., Orech, F.O., Mungai, M.N., Larsen, T., Friis, H. & Aagaard-Hansen, J.: Entomophagy among the Luo of Kenya: a potential mineral source? *International journal of food sciences and nutrition*. 57(3), s. 198-203. 2006.
- Due, P., Heitmann, B.L. & Sorensen, T.I.: Adipositasepidemien i Danmark. *Ugeskrift for laeger*. 168(2), s. 129-132. 2006.
- Echwald, S.M., Larsen, P.J., Pedersen, O.B. & Sorensen, T.I.: Fedmens genetik. *Ugeskrift for laeger*. 168(2), s. 150-152. 2006.
- Euler-Chelpin, M., Olsen, A.H., Njor, S., Vejborg, I., Schwartz, W. & Lyngge, E.: Women's patterns of participation in mammography screening in Denmark. *European Journal of Epidemiology*. 21(3), s. 203-209. 2006.
- Friis, H.: Micronutrient interventions and HIV infection: a review of current evidence. *Tropical Medicine & International Health*. 11(12), s. 1849-1857. 2006.
- Friis, H.: International ernaeing og sundhed. *Ugeskrift for laeger*. 168(36), s. 3020-3023. 2006.
- Garby, L. & Sorensen, T.I.: Misvisende fortolkning af relationen mellem fedme og energibalancen. *Ugeskrift for laeger*. 168(13), s. 1351. 2006.
- Grewal, H.M.S. & Friis, H.: The Role of Nutrition in Tuberculosis. i: *Practical Approach to Tuberculosis Management*, s. 472-478. Arora, V. K (red.). Jaypee Brothers Medical Publishers Ltd., New Delhi 2006.
- Groenbaek, K., Friis, H., Hansen, M., Ring-Larsen, H. & Krarup, H.B.: The effect of antioxidant supplementation on hepatitis C viral load, transaminases and oxidative status: a randomized trial among chronic hepatitis C virus-infected patients. *European Journal of Gastroenterology & Hepatology*. 18(9), s. 985-989. 2006.
- Halkjaer, J., Tjonneland, A., Thomsen, B.L., Overvad, K. & Sorensen, T.I.A.: Intake of macronutrients as predictors of 5-y changes in waist circumference. *American Journal of Clinical Nutrition*. 84(4), s. 789-797. 2006.
- Jacobsen, R., Keiding, N. & Lyngge, E.: Causes of death behind low life expectancy of Danish women. *Scandinavian Journal of Public Health*. 34(4), s. 432-436. 2006.
- Jaoko, W.G., Simonsen, P.E., Meyrowitsch, D.W., Estambale, B.B.A., Malecela-Lazaro, M.N. & Michael, E.: Filarial-specific antibody response in east African Bancroftian filariasis: Effects of host infection, clinical disease, and filarial endemicity. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*. 75(1), s. 97-107. 2006.
- Jensen, A., Vejborg, I. & Lyngge, E.: Brug og diagnostisk kvalitet af klinisk mammografi i Danmark – en medicinsk teknologivurdering. 1-111. Sundhedsstyrelsen, København 2006.
- Jensen, A., Rank, F., Dyreborg, U., Severinsen, N., Nielsen, S., Lyngge, E. & Vejborg, I.: Performance of Combined Clinical Mammography and Needle Biopsy: A Nationwide Study from Denmark. *APMIS : acta pathologica, microbiologica, et immunologica Scandinavica*. 114(12), s. 884-892. 2006.
- Jensen, A., Vejborg, I., Severinsen, N., Nielsen, S., Rank, F., Mikkelsen, G.J., Hilden, J., Vistisen, D., Dyreborg, U. & Lyngge, E.: Performance of clinical mammography: A nationwide study from Denmark. *International Journal of Cancer*. 119(1), s. 183-191. 2006.
- Jespersen, C.M., Als-Nielsen, B., Damgaard, M., Hansen, J.F., Hansen, S., Helo, O.H., Hildebrandt, P., Hilden, J., Jensen, G.B., Kastrup, J., Kolmos, H.J., Kjoller, E., Lind, I., Nielsen, H., Petersen, L. & Gluud, C.: Randomised placebo controlled multicentre trial to assess short term clarithromycin for patients with stable coronary heart disease: CLARICOR trial. *BMJ (Clinical research ed)*. 332(7532), s. 22-27. 2006.
- Jess, T., Gamborg, M., Matzen, P., Munkholm, P. & Sorensen, T.I.A.: Colorectal cancer risk in patients affected with Crohn's disease – Response to letter. *American Journal of Gastroenterology*. 101(6), s. 1400-1401. 2006.
- Kjetland, E.F., Mduluzi, T., Ndhlovu, P.D., Gomo, E.,

- Gwanzura, L., Midzi, N., Mason, P.R., Friis, H. & Gundersen, S.G.: Genital schistosomiasis in women: a clinical 12-month in vivo study following treatment with praziquantel. *Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene*. 100(8), s. 740-752. 2006.
- Kjetland, E.F., Ndhlovu, P.D., Gomo, E., Mduluzi, T., Midzi, N., Gwanzura, L., Mason, P.R., Sandvik, L., Friis, H. & Gundersen, S.G.: Association between genital schistosomiasis and HIV in rural Zimbabwean women. *Aids*. 20(4), s. 593-600. 2006.
- Kongsbak, K., Wahed, M.A., Friis, H. & Thilsted, S.H.: Acute-phase protein levels, diarrhoea, *Trichuris trichiura* and maternal education are predictors of serum retinol: a cross-sectional study of children in a Dhaka slum, Bangladesh. *British Journal of Nutrition*. 96(4), s. 725-734. 2006.
- Kongsbak, K., Wahed, M.A., Friis, H. & Thilsted, S.H.: Acute phase protein levels, *T-trichiura*, and maternal education are predictors of serum zinc in a cross-sectional study in Bangladeshi children. *Journal of Nutrition*. 136(8), s. 2262-2268. 2006.
- Kroustrup, J.P., Sorensen, T.I. & Jensen, L.: Adipositas: forebyggelse og behandling. *Dansk Selskab for Adipositasforskning. Ugeskrift for laeger*. 168(12), s. 1205. 2006.
- Larsen, P.J., Echwald, S.M., Sorensen, T.I. & Pedersen, O.B.: Molekylær patogenese ved monogen og polygen fedme. *Ugeskrift for laeger*. 168(2), s. 152-155. 2006.
- Lei, V., Friis, H. & Michaelsen, K.F.: Spontaneously fermented millet product as a natural probiotic treatment for diarrhoea in young children: An intervention study in Northern Ghana. *International Journal of Food Microbiology*. 110(3), s. 246-253. 2006.
- Lynge, E., Clausen, L.B., Guignard, R. & Poll, P.: What happens when organization of cervical cancer screening is delayed or stopped? *Journal of Medical Screening*. 13(1), s. 41-46. 2006.
- McLean, D., Pearce, N., Langseth, H., Jappinen, P., Szadkowska-Stanczyk, I., Persson, B., Wild, P., Kishi, R., Lynge, E., Henneberger, P., Sala, M., Teschke, K., Kauppinen, T., Colin, D., Kogevinas, M. & Boffetta, P.: Cancer mortality in workers exposed to organochlorine compounds in the pulp and paper industry: An international collaborative study. *Environmental Health Perspectives*. 114(7), s. 1007-1012. 2006.
- Meyrowitsch, D. & Bygbjerg, I.C.: Globale sygdomsbyrder – et kapløb med tiden. *Ugeskrift for laeger*. 168(36), s. 2991-2993. 2006.
- Mortensen, L.H., Siegler, I.C., Barefoot, J.C., Gronbaek, M. & Sorensen, T.I.A.: Prospective associations between sedentary lifestyle and BMI in midlife. *Obesity*. 14(8), s. 1462-1471. 2006.
- Nchito, M., Friis, H., Michaelsen, K.F., Mubila, L. & Olsen, A.: Iron supplementation increases small intestine permeability in primary schoolchildren in Lusaka, Zambia. *Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene*. 100(8), s. 791-794. 2006.
- Nielsen, N.O., Simonsen, P.E., Magnussen, P., Magesa, S. & Friis, H.: Cross-sectional relationship between HIV, lymphatic filariasis and other parasitic infections in adults in coastal northeastern Tanzania. *Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene*. 100(6), s. 543-550. 2006.
- Nizamo, H., Meyrowitsch, D.W., Zacarias, E. & Konradsen, F.: Mortality due to injuries in Maputo City, Mozambique. *International journal of injury control and safety promotion*. 13(1), s. 1-6. 2006.
- Olsen, A., Nawiri, J., Magnussen, P., Krarup, H. & Friis, H.: Failure of twice-weekly iron supplementation to increase blood haemoglobin and serum ferritin concentrations: results of a randomized controlled trial. *Annals of Tropical Medicine and Parasitology*. 100(3), s. 251-263. 2006.
- Olsen, A.H., Agbaje, O.F., Myles, J.P., Lynge, E. & Duffy, S.W.: Overdiagnosis, sojourn time, and sensitivity in the Copenhagen mammography screening program. *Breast Journal*. 12(4), s. 338-342. 2006.
- Olsen, L.W., Baker, J.L., Holst, C. & Sorensen, T.I.A.: Birth cohort effect on the obesity epidemic in Denmark. *Epidemiology*. 17(3), s. 292-295. 2006.
- Osler, M., Petersen, L., Prescott, E., Teasdale, T.W. & Sorensen, T.I.A.: Genetic and environmental influences on the relation between parental social class and mortality. *International Journal of Epidemiology*. 35(5), s. 1272-1277. 2006.
- Petersen, L., Sorensen, T.I.A., Nielsen, G.G. & Andersen, P.K.: Inference methods for correlated left truncated lifetimes: parent and offspring relations in an adoption study. *Lifetime Data Analysis*. 12(1), s. 5-20. 2006.
- Petersen, M., Taylor, M.A., Saris, W.H.M., Verdich, C., Toubro, S., Macdonald, I., Rossner, S., Stich, V., Guy-Grand, B., Langin, D., Martinez, J.A., Pedersen, O., Holst, C., Sorensen, T.I.A. & Astrup, A.: Randomized, multi-center trial of two hypo-energetic diets in obese subjects: high- versus low-fat content. *International Journal of Obesity*. 30(3), s. 552-560. 2006.
- Puente, D., Hartge, P., Greiser, E., Cantor, K.P., King, W.D., Gonzalez, C.A., Cordier, S., Vineis, P., Lynge, E., Chang-Claude, J., Porru, S., Tzonou, A., Jockel, K.H., Serra, C., Hours, M., Lynch, C.F., Ranft, U., Wahrendorf, J., Silverman, D., Fernandez, F., Boffetta, P. & Kogevinas, M.: A pooled analysis of bladder cancer case-control studies evaluating smoking in men and women. *Cancer Causes & Control*. 17(1), s. 71-79. 2006.
- Range, N., Chagalucha, J., Krarup, H., Magnussen, P., Andersen, A.B. & Friis, H.: The effect of multi-vitamin/mineral supplementation on mortality during treatment of pulmonary tuberculosis: a randomised two-by-two factorial trial in Mwanza, Tanzania. *British Journal of Nutrition*. 95(4), s. 762-770. 2006.
- Rostgaard, K., Vaeth, M., Rootzen, H., Mouridsen, H., Olesen, K.P. & Lynge, E.: Do changes in lymph node status distribution explain trends in survival of breast cancer patients in Denmark? *European Journal of Cancer Prevention*. 15(5), s. 398-404. 2006.
- Santos, J.L., Boutin, P., Verdich, C., Holst, C., Larsen, L.H., Toubro, S., Dina, C., Saris, W.H., Blaak, E.E., Hoffstedt, J., Taylor, M.A., Polak, J., Clement, K., Langin, D., Astrup, A., Froguel, P., Pedersen, O., Sorensen, T.I. & Martinez, J.A.: Genotype-by-nutrient interactions assessed in European obese women: A case-only study. *European journal of nutrition*. 45(8), s. 454-462. 2006.
- Schack-Nielsen, L., Molgaard, C., Sorensen, T.I.A., Greisen, G. & Michaelsen, K.F.: Secular change in size at birth from 1973 to 2003: National data from Denmark. *Obesity*. 14(7), s. 1257-1263. 2006.
- Sorensen, G.L., Hjelmberg, J.V., Kyvik, K.O., Fenger, M., Hoj, A., Bendixen, C., Sorensen, T.I.A. & Holmskov, U.: Genetic and environmental influences of surfactant pro-

- tein D serum levels. *American Journal of Physiology-Lung Cellular and Molecular Physiology*. 290(5), s. L1010-L1017. 2006.
- Sorensen, G.L., Hjelmberg, J.V.B., Leth-Larsen, R., Schmidt, V., Fenger, M., Poulain, F., Hawgood, S., Sorensen, T.I.A., Kyvik, K.O. & Holmskov, U.: Surfactant protein D of the innate immune defence is inversely associated with human obesity and SP-D deficiency in fers increased body weight in mice. *Scandinavian Journal of Immunology*. 64(6), s. 633-638. 2006.
- Sorensen, T.I., Boutin, P., Taylor, M.A., Larsen, L.H., Verdich, C., Petersen, L., Holst, C., Echwald, S.M., Dina, C., Toubro, S., Petersen, M., Polak, J., Clement, K., Martinez, J.A., Langin, D., Oppert, J.M., Stich, V., Macdonald, I., Arner, P., Saris, W.H., Pedersen, O., Astrup, A. & Froguel, P.: Genetic Polymorphisms and Weight Loss in Obesity: A Randomised Trial of Hypo-Energetic High- versus Low-Fat Diets. *PLoS clinical trials*. 1(2), Art no. e12. 2006.
- Sorensen, T.I.A., Hadenque, A., Salerno, F., Bendtsen, F., Talwalkar, J., Heathcote, J. & Blei, A.T.R.J.: Providing scientific evidence: RCTs and beyond. i: Portal hypertension IV: Proceedings from the Fourth Baveno International Consensus Workshop on Methodology of Diagnosis and Treatment, s. 356-390. de Franchis, R (red.). Blackwell Publishing, Oxford 2006.
- Svendsen, A.L., Olsen, A.H., Euler-Chelpin, M. & Lynge, E.: Breast cancer incidence after the introduction of mammography screening – What should be expected? *Cancer*. 106(9), s. 1883-1890. 2006.
- Taarnhoj, N.C.B.B., Larsen, M., Sander, B., Kyvik, K.O., Kessel, L., Hougaard, J.L. & Sorensen, T.I.A.: Heritability of retinal vessel diameters and blood pressure: A twin study. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 47(8), s. 3539-3544. 2006.
- Tornberg, S., Kemetli, L., Lynge, E., Olsen, A.H., Hofvind, S., Wang, H., Anttila, A., Hakama, M. & Nystrom, L.: Breast cancer incidence and mortality in the Nordic capitals, 1970-1998. Trends related to mammography screening programmes. *Acta Oncologica*. 45(5), s. 528-535. 2006.
- Vestbo, J., Prescott, E., Almdal, T., Dahl, M., Nordestgaard, B.G., Andersen, T., Sorensen, T.I.A. & Lange, P.: Body mass, fat-free body mass, and prognosis in patients with chronic obstructive pulmonary disease from a random population sample – Findings from the Copenhagen City Heart Study. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*. 173(1), s. 79-83. 2006.
- Afdeling for International Sundhed**
- Adam, I., Magzoub, M., Osman, M.E., Khalil, I.F., Alifrangis, M. & Elmardi, K.A.: A fixed-dose 24-hour regimen of artesunate plus sulfamethoxypyrimethamine for the treatment of uncomplicated *Plasmodium falciparum* malaria in eastern Sudan. *Annals of clinical microbiology and antimicrobials*. 5, Art no. 18. 2006.
- Alifrangis, M., Dalgaard, M.B., Lusingu, J.P., Vestergaard, L.S., Staalsoe, T., Jensen, A.T.R., Enevold, A., Ronn, A.M., Khalil, I.F., Warhurst, D.C., Lemnge, M.M., Theander, T.G. & Bygbjerg, I.C.: Occurrence of the south-east Asian/south American SVMNT haplotype of the chloroquine-resistance transporter gene in *Plasmodium falciparum* in Tanzania. *Journal of Infectious Diseases*. 193(12), s. 1738-1741. 2006.
- Bose, A., Konradsen, F., John, J., Suganthy, P., Muliylil, J. & Abraham, S.: Mortality rate and years of life lost from unintentional injury and suicide in South India. *Tropical Medicine & International Health*. 11(10), s. 1553-1556. 2006.
- Briet, O.J.T., Galappaththy, G.N.L., Amerasinghe, P.H. & Konradsen, F.: Malaria in Sri Lanka: one year post-tsunami. *Malaria Journal*. 5, Art. No. 42. 2006.
- Bygbjerg, I.C. & Meyrowitsch, D.W.: Global transition i sundhed. *Ugeskrift for laeger*. 168(36), s. 3018-3020. 2006.
- Bygbjerg, I.C. & Krasnik, A.: Den globale sygdomsbe-kaempelse – et kaplob med tiden. *Ugeskrift for laeger*. 168(36), s. 2989. 2006.
- Eddleston, M., Buckley, N.A., Gunnell, D., Dawson, A.H. & Konradsen, F.: Identification of strategies to prevent death after pesticide self-poisoning using a Haddon matrix. *Injury Prevention*. 12(5), s. 333-337. 2006.
- Elbasit, I.E., Elbashir, M.I., Khalil, I.F., Alifrangis, M. & Giha, H.A.: The efficacy of sulfadoxine-pyrimethamine alone and in combination with chloroquine for malaria treatment in rural eastern Sudan: the interrelation between resistance, age and gametocytogenesis. *Tropical Medicine & International Health*. 11(5), s. 604-612. 2006.
- Jors, E., Morant, R.C., Aguilar, G.C., Huici, O., Lander, F., Baelum, J. & Konradsen, F.: Occupational pesticide intoxications among farmers in Bolivia: a cross-sectional study. *Environmental health : a global access science source*. 5, Art no. 10. 2006.
- Konradsen, F.: Akut pesticidforgiftning – et globalt folkesundhedsproblem. *Ugeskrift for laeger*. 168(36), s. 3042-3044. 2006.
- Konradsen, F., Van der Hoek, W. & Peiris, P.: Reaching for the bottle of pesticide – A cry for help. Self-inflicted poisonings in Sri Lanka. *Social Science & Medicine*. 62(7), s. 1710-1719. 2006.
- Kruse, A.Y. & Bygbjerg, I.C.: Rammerne for forskning i international sundhed. *Ugeskrift for laeger*. 168(36), s. 2996-2998. 2006.
- Lemnge, M., Alifrangis, M., Kafuye, M.Y., Segeja, M.D., Gesase, S., Minja, D., Massaga, J.J., Ronn, A.M. & Bygbjerg, I.C.: High reinfection rate and treatment failures in children treated with amodiaquine for falciparum malaria in Muheza villages, northeastern Tanzania. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*. 75(2), s. 188-193. 2006.
- Manongi, R.N., Marchant, T.C. & Bygbjerg, I.C.: Improving motivation among primary health care workers in Tanzania: a health worker perspective. *Human resources for health*. 4, Art no. 6. 2006.
- Meyrowitsch, D. & Bygbjerg, I.C.: Globale sygdomsbyrder – et kaplob med tiden. *Ugeskrift for laeger*. 168(36), s. 2991-2993. 2006.
- Mukhtar, M., Ensink, J., Van der Hoek, W., Amerasinghe, F.P. & Konradsen, F.: Importance of waste stabilization ponds and wastewater irrigation in the generation of vector mosquitoes in Pakistan. *Journal of Medical Entomology*. 43(5), s. 996-1003. 2006.
- Nizamo, H., Meyrowitsch, D.W., Zacarias, E. & Konradsen, F.: Mortality due to injuries in Maputo City, Mozambique. *International journal of injury control and safety promotion*. 13(1), s. 1-6. 2006.
- Phuc, P.D., Konradsen, F., Phuong, P.T., Cam, P.D. & Dals-

- gaard, A.: Practice of using human excreta as fertilizer and implications for health in Nghean Province, Vietnam. *The Southeast Asian journal of tropical medicine and public health.* 37(1), s. 222-229. 2006.
- Rajakaruna, R.S., Weerasinghe, M., Alifrangis, M., Amrasinghe, P.H. & Konradsen, F.: The role of private drug vendors as malaria treatment providers in selected malaria endemic areas of Sri Lanka. *Journal of vector borne diseases.* 43(2), s. 58-65. 2006.
- Rasch, V., Yambesi, F. & Massawe, S.: Post-abortion care and voluntary HIV counselling and testing – an example of integrating HIV prevention into reproductive health services. *Tropical Medicine & International Health.* 11(5), s. 697-704. 2006.
- Ringsted, F.M., Bygbjerg, I.C. & Samuelsen, H.: Early home-based recognition of anaemia via general danger signs, in young children, in a malaria endemic community in north-east Tanzania. *Malaria Journal.* 5, Art no. 111. 2006.
- Samuelsen, H.: The Risk of AIDS. *Glocal Times.* (4). 2006.
- Samuelsen, H.: Love, lifestyles and the risk of AIDS: The moral worlds of young people in Bobo-Dioulasso, Burkina Faso. *Culture Health & Sexuality.* 8(3), s. 211-224. 2006.
- Van der Hoek, W. & Konradsen, F.: Analysis of 8000 hospital admissions for acute poisoning in a rural area of Sri Lanka. *Clinical Toxicology.* 44(3), s. 225-231. 2006.
- Vestergaard, L.S., Konradsen, F. & Bygbjerg, I.C.: Fattigdom, sundhed og udvikling. *Dansk Selskab for Tropemedicin & International Sundhed. Ugeskrift for laeger.* 168(12), s. 1242. 2006.
- Medicinsk Museum**
- Bauer, S.: Biomedizinische Wissensproduktion in Überdrehung? Zu Meta-Studien als "Evidenztechnik". i: *Überdreht, Spindoctoring, Politik, Medien,* s. 133-142. Bergemann, U., Hanke, C., and Sick, A. (red.). Bremen 2006.
- Bauer, S.: Umwelt, Gene, Gender. Multiplikationseffekte im Umfeld der Genomforschung. *NTM Internationale Zeitschrift für Geschichte und Ethik der Naturwissenschaften, Technik und Medizin.* 14, s. 241-250. 2006.
- Bauer, S., Gusev, B.I., Pivina, L.M., Apsalikov, K.N. & Grosche, B.: Esophagus cancer and radiation exposure due to nuclear test fallout: an analysis based on the data of the Semipalatinsk historical cohort, 1960-1999. *Radiatsionnaia biologiiia, radioecologiia / Rossiiskaia akademiia nauk.* 46(5), s. 611-618. 2006.
- Doel, R.E. & Soderqvist, T.: *The Historiography of Contemporary Science, Technology, and Medicine: Writing Recent Science.* Routledge., London 2006.
- Doel, R.E. & Soderqvist, T.: Introduction: What we know, what we do not, and why it matter. i: *The Historiography of Contemporary Science, Technology, and Medicine: Writing Recent Science.*, s. 1-12. Routledge, London 2006.
- Doel, R.E. & Soderqvist, T.: What we know, what we do not, and why it matters. i: *The historiography of contemporary science, technology and medicine,* s. 1-12. Doel, R. E. and Soderqvist, T. (red.). Routledge, London, New York 2006.
- Mordhorst, C.: Det kuriøse kabinet som laboratorium. i: *Ole Worm. Liv og videnskab,* s. 20-27. Tegllus, H. and Skydsgaard, M. A. (red.). 2006.
- Rosdahl, N.: Thorvald Madsen 1870-1956. i: *Directory of Medical Biography.* Bynum, B. and Bynum, H. (red.). Greenwood., New York 2006.
- Rosdahl, N. & Hardy, A.: Skabelse af tillid til biologiske produkter; Thorvald Madsen og international sundhed mellem de to verdenskrige. i: *Dansk Medicinhistorisk Årbog 2006,* s. 63-72. 2006.
- Soderqvist, T.: What is the use of writing lives of recent scientists. i: *The historiography of contemporary science, technology and medicine,* s. 99-127. Doel, R. E. and Soderqvist, T. (red.). Routledge, London, New York 2006.
- Soderqvist, T.: At sikre den danske medicinske kulturarv kraever professionalitet og samarbejde. *Ugeskrift for laeger.* 168(8), s. 813-814. 2006.
- Soderqvist, T.: Who's afraid of the recent biomedical heritage. *Opuscula Musealia.* 15, s. 99-105. 2006.
- Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning**
- Bang, H., Petersson, B.H., Agergaard, M., Risor, T. & Eriksen, T.R.: Tid for revurdering af adgangskravene til lægestudiet? *Ugeskrift for laeger.* 168(18), s. 1753-1755. 2006.
- Laubjerg, M. & Petersson, B.H.: Sundhedsmaessige problemer hos adoptivborn. *Ugeskrift for laeger.* 168(41), s. 3507-3511. 2006.
- Petersson, B.H., Agergaard, M. & Risor, T.: Den nyuddannede laege. Er denne tilstraekkelig godt "klaedt pa" til laegegeringen? *Ugeskrift for laeger.* 168(18), s. 1756-1759. 2006.
- Reventlow, S. & Bang, H.: Brittle bones: Ageing or threat of disease exploring women's cultural models of osteoporosis. *Scandinavian Journal of Public Health.* 34(3), s. 320-326. 2006.
- Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori**
- Andersen, H., Emmecke, C., Norup, M. & Sandøe, P.: Videnskabsteori for de biologiske fag. 1-287. *Biofolia,* København 2006.
- Bilsen, J., Norup, M., Deliens, L., Miccinesi, G., van der Wal, G., Lofmark, R., Faisst, K. & Van der Heide, A.: Drugs used to alleviate symptoms with life shortening as a possible side effect: End-of-life care in six European countries. *Journal of Pain and Symptom Management.* 31(2), s. 111-121. 2006.
- Fischer, S., Miccinesi, G., Hornung, R., Bosshard, G., Deliens, L., Van der Heide, A., Nilstun, T., Norup, M. & Onwuteaka-Philipsen, B.D.: Responders and non-responders in a study on medical end-of-life decisions in Denmark, the Netherlands, Sweden and Switzerland. *Sozial-und Praventivmedizin.* 51(1), s. 24-33. 2006.
- Gammelgaard, A., Knudsen, L.E. & Bisgaard, H.: Perceptions of parents on the participation of their infants in clinical research. *Archives of Disease in Childhood.* 91(12), s. 977-980. 2006.
- Lofmark, R., Mortier, F., Nilstun, T., Bosshard, G., Cartwright, C., Van der Heide, A., Norup, M., Simonato, L. & Onwuteaka-Philipsen, B.: Palliative care training: a survey of physicians in Australia and Europe. *Journal of Palliative Care.* 22(2), s. 105-110. 2006.
- Miccinesi, G., Rietjens, J.A.C., Deliens, L., Paci, E., Bosshard, G., Nilstun, T., Norup, M. & van der Wal, G.: Continuous deep sedation: Physicians' experiences in six European countries. *Journal of Pain and Symptom Management.* 31(2), s. 122-129. 2006.

- Nilstun, T., Cartwright, C., Lofmark, R., Deliens, L., Fischer, S., Miccinesi, G., Norup, M. & Van der Heide, A.: Access to death certificates: What should research ethics committees require for approval? *Annals of Epidemiology*. 16(4), s. 281-284. 2006.
- Norup, M.: Reproduktionsteknologier nu og i den nære fremtid. i: *Det menneskelige eksperiment*, s. 51-74. Lippert-Rasmussen, K. and Balling, G (red.). Museum Tusulanum, København 2006.
- Norup, M. & Rossel, P.: Livsstil og ansvar. *Tidsskriftet Politik*. 4(8), s. 28-36. 2006.
- Onwuteaka-Philipsen, B.D., Fisher, S., Cartwright, C., Deliens, L., Miccinesi, G., Norup, M., Nilstun, T., Van der Heide, A. & van der Wal, G.: End-of-life decision making in Europe and Australia – A physician survey. *Archives of Internal Medicine*. 166(8), s. 921-929. 2006.
- van Delden, J.J.M., Lofmark, R., Deliens, L., Bosshard, G., Norup, M., Cecioni, R. & Van der Heide, A.: Do-not-resuscitate decisions in six European countries. *Critical Care Medicine*. 34(6), s. 1686-1690. 2006.
- Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin**
- Bak, H., Autrup, H., Thomsen, B.L., Tjonneland, A., Overvad, K., Vogel, U., Raaschou-Nielsen, O. & Loft, S.: Bulky DNA adducts as risk indicator of lung cancer in a Danish case-cohort study. *International Journal of Cancer*. 118(7), s. 1618-1622. 2006.
- Dragsted, L.O., Krath, B., Ravn-Haren, G., Vogel, U.B., Vinggaard, A.M., Jensen, P.B., Loft, S., Rasmussen, S.E., Sandstrom, B. & Pedersen, A.: Biological effects of fruit and vegetables. *Proceedings of the Nutrition Society*. 65(1), s. 61-67. 2006.
- Fanou, L.A., Mobio, T.A., Creppy, E.E., Fayomi, B., Fustoni, S., Moller, P., Kyrtopoulos, S., Georgiades, P., Loft, S., Sanni, A., Skov, H., Ovrebo, S. & Autrup, H.: Survey of air pollution in Cotonou, Benin – air monitoring and biomarkers. *Science of the Total Environment*. 358(1-3), s. 85-96. 2006.
- Gammelgaard, A., Knudsen, L.E. & Bisgaard, H.: Perceptions of parents on the participation of their infants in clinical research. *Archives of Disease in Childhood*. 91(12), s. 977-980. 2006.
- Geismar, K., Stoltze, K., Sigurd, B., Gyntelberg, F. & Holmstrup, P.: Periodontal disease and coronary heart disease. *Journal of Periodontology*. 77(9), s. 1547-1554. 2006.
- Gyntelberg, F., Suadicani, P., Rix, B.A., Skov, P., Nielsen, P.E. & Juhl, E.: Quality of hospital care evaluated by Danish nurses and doctors – based on experience from their own or a close family member's hospitalization. *Danish medical bulletin*. 53(3), s. 342-348. 2006.
- Hansen, A.M., Raaschou-Nielsen, O. & Knudsen, L.E.: Urinary 1-hydroxypyrene in children living in city and rural residences in Denmark. *Science of the Total Environment*. 363(1-3), s. 70-77. 2006.
- Kyrtopoulos, S.A., Sarrif, A., Autrup, H., Farmer, P., Kirsch-Volders, M., Kleinjans, J.C.S., Knudsen, L.E., Mathar, U., Wiegand, H.J. & Vrijhof, H.: Biomarkers and molecular epidemiology – present state and future trends: Introduction and overview. *Mutation Research-Fundamental and Molecular Mechanisms of Mutagenesis*. 600(1-2), s. 1-2. 2006.
- Loft, S. & Moller, P.: Oxidative DNA damage and human cancer: Need for cohort studies. *Antioxidants & Redox Signaling*. 8(5-6), s. 1021-1031. 2006.
- Loft, S., Risom, L. & Moller, P.: Chemical composition and surface areas in relation to health effects of ultrafine particles – Reply to Ovrevik and Schwarze. *Mutation Research-Fundamental and Molecular Mechanisms of Mutagenesis*. 594(1-2), s. 199-200. 2006.
- Loft, S., Svoboda, P., Kasai, H., Tjonneland, A., Vogel, U., Moller, P., Overvad, K. & Raaschou-Nielsen, O.: Prospective study of 8-oxo-7,8-dihydro-2'-deoxyguanosine excretion and the risk of lung cancer. *Carcinogenesis*. 27(6), s. 1245-1250. 2006.
- Mielzynska, D., Siwinska, E., Kapka, L., Szyfter, K., Knudsen, L.E. & Merlo, D.F.: The influence of environmental exposure to complex mixtures including PAHs and lead on genotoxic effects in children living in Upper Silesia, Poland. *Mutagenesis*. 21(5), s. 295-304. 2006.
- Moller, P.: The alkaline comet assay: Towards validation in biomonitoring of DNA damaging exposures. *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology*. 98(4), s. 336-345. 2006.
- Moller, P.: Assessment of reference values for DNA damage detected by the comet assay in human blood cell DNA. *Mutation Research-Reviews in Mutation Research*. 612(2), s. 84-104. 2006.
- Moller, P. & Loft, S.: Dietary antioxidants and beneficial effect on oxidatively damaged DNA. *Free Radical Biology and Medicine*. 41(3), s. 388-415. 2006.
- Mose, T. & Knudsen, L.E.: Placental Perfusion – a Human alternative. *ALTEX*. 23, s. 358-363. 2006.
- Neri, M., Bonassi, S., Knudsen, L.E., Sram, R.J., Holland, N., Ugolini, D. & Merlo, D.F.: Children's exposure to environmental pollutants and biomarkers of genetic damage I. Overview and critical issues. *Mutation Research-Reviews in Mutation Research*. 612(1), s. 1-13. 2006.
- Neri, M., Ugolini, D., Bonassi, S., Fucic, A., Holland, N., Knudsen, L.E., Sram, R.J., Ceppi, M., Bocchini, V. & Merlo, D.F.: Children's exposure to environmental pollutants and biomarkers of genetic damage II. Results of a comprehensive literature search and meta-analysis. *Mutation Research-Reviews in Mutation Research*. 612(1), s. 14-39. 2006.
- Norppa, H., Bonassi, S., Hansteen, I.L., Hagmar, L., Stromberg, U., Rossner, P., Boffetta, P., Lindholm, C., Gundy, S., Lazutka, J., Cebulka-Wasilewska, A., Fabianova, E., Sram, R.J., Knudsen, L.E., Barale, R. & Fucic, A.: Chromosomal aberrations and SCEs as biomarkers of cancer risk. *Mutation Research-Fundamental and Molecular Mechanisms of Mutagenesis*. 600(1-2), s. 37-45. 2006.
- Overgaard, D., Gamborg, M., Gyntelberg, F. & Heitmann, B.L.: Psychological workload and weight gain among women with and without familial obesity. *Obesity (Silver Spring, Md)*. 14(3), s. 458-463. 2006.
- Pedersen, M., Vinzents, P., Petersen, J.H., Kleinjans, J.C.S., Plas, G., Kirsch-Volders, M., Dostal, M., Rossner, P., Beskid, O., Sram, R.J., Merlo, D.F. & Knudsen, L.E.: Cytogenetic effects in children and mothers exposed to air pollution assessed by the frequency of micronuclei and fluorescence in situ hybridization (FISH): A family pilot study in the Czech Republic. *Mutation Research-Genetic Toxicology and Environmental Mutagenesis*. 608(Sp. Iss. SI 2), s. 112-120. 2006.
- Saber, A.T., Jacobsen, N.R., Bornholdt, J., Kjaer, S.L., Dybdahl, M., Risom, L., Loft, S., Vogel, U. & Wallin,

- H.: Cytokine expression in mice exposed to diesel exhaust particles by inhalation. Role of tumor necrosis factor. *Particle and Fibre Toxicology*. 3(1), Art no. 4. 2006.
- Sarrif, A., Kyrtopoulos, S.A., Autrup, H., Farmer, P., Kirsch-Volders, M., Kleinjans, J.C.S., Knudsen, L.E., Mathar, U., Wiegand, H.E. & Vrijhof, H.: Environmental genotoxins in children and adults: Introduction and overview. *Mutation Research-Genetic Toxicology and Environmental Mutagenesis*. 608(Sp. Iss. SI 2), s. 97-99. 2006.
- Sjogren, B., Gyntelberg, F. & Hilt, B.: Ischemic heart disease and welding in Scandinavian studies. *Scandinavian Journal of Work Environment & Health*. (Suppl. 2), s. 50-53. 2006.
- Ugolini, D., Neri, M., Knudsen, L.E., Bonassi, S. & Merlo, D.F.: Searching PubMed for molecular epidemiology studies: The case of chromosome aberrations. *Environmental and Molecular Mutagenesis*. 47(4), s. 227-229. 2006.
- van Leeuwen, D.M., van Herwijnen, M.H.M., Pedersen, M., Knudsen, L.E., Kirsch-Volders, M., Sram, R.J., Staal, Y.C.M., Bajak, E., van Delft, J.H.M. & Kleinjans, J.C.S.: Genome-wide differential gene expression in children exposed to air pollution in the Czech Republic. *Mutation Research-Fundamental and Molecular Mechanisms of Mutagenesis*. 600(1-2), s. 12-22. 2006.
- Zhu, J.L., Knudsen, L.E., Andersen, A.M., Hjollund, N.H. & Olsen, J.: Laboratory work and pregnancy outcomes: a study within the National Birth Cohort in Denmark. *Occupational and Environmental Medicine*. 63(1), s. 53-58. 2006.
- Afdeling for Social Medicin**
- Andersen, A., Holstein, B.E. & Hansen, E.H.: Is medicine use in adolescence risk behavior? Cross-sectional survey of school-aged children from 11 to 15. *Journal of Adolescent Health*. 39(3), s. 362-366. 2006.
- Avlund, K., Rantanen, T. & Schroll, M.: Tiredness and subsequent disability in older adults: the role of walking limitations. *The journals of gerontology Series A, Biological sciences and medical sciences*. 61(11), s. 1201-1205. 2006.
- Bache, I., Hjorth, M., Bugge, M., Holstebro, R., Hilden, J., Schmidt, L., Brondum-Nielsen, K., Bruun-Petersen, G., Jensen, P.K.A., Lundsteen, C., Niebuhr, E., Rasmussen, K. & Tommerup, N.: Systematic re-examination of carriers of balanced reciprocal translocations: a strategy to search for candidate regions for common and complex diseases. *European Journal of Human Genetics*. 14(4), s. 410-417. 2006.
- Boivin, J., Sanders, K. & Schmidt, L.: Age and social position moderate the effect of stress on fertility. *Evolution and Human Behavior*. 27(5), s. 345-356. 2006.
- Borup, I. & Holstein, B.E.: Does poor school satisfaction inhibit positive outcome of health promotion at school? A cross-sectional study of schoolchildren's response to health dialogues with school health nurses. *Journal of Adolescent Health*. 38(6), s. 758-760. 2006.
- Burstrom, K., Johannesson, M. & Diderichsen, F.: A comparison of individual and social time trade-off values for health states in the general population. *Health Policy*. 76(3), s. 359-370. 2006.
- Christensen, U., Stovring, N., Schultz-Larsen, K., Schroll, M. & Avlund, K.: Functional ability at age 75: is there an impact of physical inactivity from middle age to early old age? *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 16(4), s. 245-251. 2006.
- Christensen, U., Schmidt, L., Budtz-Jorgensen, E. & Avlund, K.: Group cohesion and social support in exercise classes: Results from a Danish intervention study. *Health Education & Behavior*. 33(5), s. 677-689. 2006.
- Christensen, U., Schmidt, L., Hougaard, C.O., Kriegbaum, M. & Holstein, B.E.: Socioeconomic position and variations in coping strategies in musculoskeletal pain: A cross-sectional study of 1287 40- and 50-year-old men and women. *Journal of Rehabilitation Medicine*. 38(5), s. 316-321. 2006.
- Christensen, U., Schmidt, L., Kriegbaum, M., Hougaard, C.O. & Holstein, B.E.: Coping with unemployment: Does educational attainment make any difference? *Scandinavian Journal of Public Health*. 34(4), s. 363-370. 2006.
- De Bourdeaudhuij, I., Yngve, A., te Velde, S.J., Klepp, K.I., Rasmussen, M., Thorsdottir, I., Wolf, A. & Brug, J.: Personal, social and environmental correlates of vegetable intake in normal weight and overweight 9 to 13-year old boys. *The international journal of behavioral nutrition and physical activity*. 3, Art no. 37. 2006.
- Due, P., Heitmann, B.L. & Sorensen, T.I.: Adipositas-epidemien i Danmark. *Ugeskrift for laeger*. 168(2), s. 129-132. 2006.
- Elkjaer, E., Poulsen, T. & Avlund, K.: Stability and change in physical activity in old age: the role of changes in disability. *European Journal of Ageing*. 3(2), s. 89-97. 2006.
- Godtfredsen, N.S., Prescott, E. & Osler, M.: Reduceret tobaksforbrug nedsaetter risikoen for lungekraeft – sekundærpublikation. *Ugeskrift for laeger*. 168(7), s. 695-697. 2006.
- Godtfredsen, N.S., Prescott, E., Vestbo, J. & Osler, M.: Smoking reduction and biomarkers in two longitudinal studies. *Addiction*. 101(10), s. 1516-1522. 2006.
- Goldschmidt, D., Schmidt, L., Krasnik, A., Christensen, U. & Groenvold, M.: Expectations to and evaluation of a palliative home-care team as seen by patients and carers. *Supportive care in cancer : official journal of the Multinational Association of Supportive Care in Cancer*. 14(12), s. 1232-1240. 2006.
- Hawkes, A.L. & Mortensen, O.S.: Up to one third of individual cardiac patients have a decline in quality of life post-intervention. *Scandinavian Cardiovascular Journal*. 40(4), s. 214-218. 2006.
- Hendriksen, C.: Vurdering af funktionsevne. *Ugeskrift for laeger*. 168(34), s. 2785. 2006.
- Holm-Pedersen, P., Russell, S.L., Avlund, K., Viitanen, M., Winblad, B. & Katz, R.V.: Periodontal disease in the oldest-old living in Kungsholmen, Sweden: findings from the KEOHS project. *Journal of Clinical Periodontology*. 33(6), s. 376-384. 2006.
- Holstein, B.E., Avlund, K., Due, P., Martinussen, T. & Keiding, N.: The measurement of change in functional ability: Dealing with attrition and the floor/ceiling effect. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 43(3), s. 337-350. 2006.
- Hublet, A., Andersen, A., Godeau, E., Vereecken, C., Valimaa, R., Tynjala, J., Boyce, W. & Maes, L.: Asthma and wheezing symptoms in young people in six Western countries. *Revue D Epidemiologie et de Sante Publique*. 54(4), s. 305-312. 2006.

- Iburg, K.M., Rasmussen, N.K. & Avlund, K.: Severity of self-reported diseases and symptoms in Denmark. Population health metrics. 4, Art no. 3. 2006.
- Kristjansdottir, A.G., Thorsdottir, I., De, B., I, Due, P., Wind, M. & Klepp, K.I.: Determinants of fruit and vegetable intake among 11-year-old schoolchildren in a country of traditionally low fruit and vegetable consumption. The international journal of behavioral nutrition and physical activity. 3, Art no.41. 2006.
- la Cour, P., Avlund, K. & Schultz-Larsen, K.: Religion and survival in a secular region. A twenty year follow-up of 734 Danish adults born in 1914. Social Science & Medicine. 62(1), s. 157-164. 2006.
- Larsen, K., Schroll, M. & Avlund, K.: Depressive symptomatology at age 75 and subsequent use of health and social services. Archives of Gerontology and Geriatrics. 42(2), s. 125-139. 2006.
- Lund, R., Christensen, U., Holstein, B.E., Due, P. & Osler, M.: Influence of marital history over two and three generations on early death. A longitudinal study of Danish men born in 1953. Journal of Epidemiology and Community Health. 60(6), s. 496-501. 2006.
- Mikkelsen, T.B., Osler, M., Orozova-Bekkevold, I., Knudsen, V.K. & Olsen, S.F.: Association between fruit and vegetable consumption and birth weight: A prospective study among 43,585 Danish women. Scandinavian Journal of Public Health. 34(6), s. 616-622. 2006.
- Mikkelsen, T.B., Osler, M. & Olsen, S.F.: Validity of protein, retinol, folic acid and n-3 fatty acid intakes estimated from the food-frequency questionnaire used in the Danish National Birth Cohort. Public Health Nutrition. 9(6), s. 771-778. 2006.
- Osler, M.: The life course perspective: a challenge for public health research and prevention. European Journal of Public Health. 16(3), s. 230. 2006.
- Osler, M., Lund, R., Kriebaum, M., Christensen, U. & Andersen, A.M.N.: Cohort profile: The Metropolit 1953 Danish male birth cohort. International Journal of Epidemiology. 35(3), s. 541-545. 2006.
- Osler, M., Nordentoft, M. & Andersen, A.M.N.: Childhood social environment and risk of drug and alcohol abuse in a cohort of danish men born in 1953. American Journal of Epidemiology. 163(7), s. 654-661. 2006.
- Osler, M.: The life course perspective: a challenge for public health research and prevention (vol 16, pg 230, 2006). European Journal of Public Health. 16(5), s. 570. 2006.
- Osler, M., Petersen, L., Prescott, E., Teasdale, T.W. & Sorensen, T.I.A.: Genetic and environmental influences on the relation between parental social class and mortality. International Journal of Epidemiology. 35(5), s. 1272-1277. 2006.
- Rasmussen, J.N., Rasmussen, S., Gislason, G.H., Buch, P., Abildstrom, S.Z., Kober, L., Osler, M., Diderichsen, F., Torp-Pedersen, C. & Madsen, M.: Mortality after acute myocardial infarction according to income and education. Journal of Epidemiology and Community Health. 60(4), s. 351-356. 2006.
- Rasmussen, M., Krolner, R., Klepp, K.I., Lytle, L., Brug, J., Bere, E. & Due, P.: Determinants of fruit and vegetable consumption among children and adolescents: a review of the literature. Part I: quantitative studies. The international journal of behavioral nutrition and physical activity. 3, Art no.22. 2006.
- Schmidt, L.: Psychosocial burden of infertility and assisted reproduction. Lancet. 367(9508), s. 379-380. 2006.
- Schmidt, L.: Infertility and assisted reproduction in Denmark. Epidemiology and psychosocial consequences. Danish medical bulletin. 53(4), s. 390-417. 2006.
- Wind, M., de Bourdeaudhuij, I., Velde, S.J.T., Sandvik, C., Due, P., Klepp, K.I. & Brug, J.: Correlates of fruit and vegetable consumption among 11-year-old Belgian-Flemish and Dutch schoolchildren. Journal of Nutrition Education and Behavior. 38(4), s. 211-221. 2006.
- Afdeling for Sundhedspsykologi**
- Carlsson, J.M., Olsen, D.R., Mortensen, E.L. & Kastrup, M.: Mental health and health-related quality of life – A 10-year follow-up of tortured refugees. Journal of Nervous and Mental Disease. 194(10), s. 725-731. 2006.
- Carlsson, J.M., Mortensen, E.L. & Kastrup, M.: Predictors of mental health and quality of life in male tortured refugees. Nordic Journal of Psychiatry. 60(1), s. 51-57. 2006.
- Ekstrom, M., Mortensen, E.L., Sorensen, H.J. & Mednick, S.A.: Premorbid personality in schizophrenia spectrum: A prospective study. Nordic Journal of Psychiatry. 60(5), s. 417-422. 2006.
- Elsass, P., Ivanou, J., Mortensen, E.L., Poulsen, S. & Rosenbaum, B.: Assessmentmetoder. Håndbog for psykologer og psykiatere. 1-768. Dansk Psykologisk Forlag, 2006.
- Eplov, L.F., Petersen, L. & Mortensen, E.L.: Schedule for Nonadaptive and Adaptive Personality (SNAP). i: Assessmentmetoder. Håndbog for psykologer og psykiatere, s. 353-370. Elsass, P, Ivanou, J, Mortensen, E. L., Poulsen, S, and Rosenbaum, B (red.). Dansk Psykologisk Forlag, 2006.
- Eplov, L.F., Jorgensen, T., Birket-Smith, M., Petersen, J., Johansen, C. & Mortensen, E.L.: Mental vulnerability – a risk factor for ischemic heart disease. Journal of Psychosomatic Research. 60(2), s. 169-176. 2006.
- Esborn, B.H., Hansen, B.M., Greisen, G. & Mortensen, E.L.: Authors' Response to Commentary. Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics. 27(6), s. 486-487. 2006.
- Funch, B., Jacobsen, B. & la Cour, P.: Livstemaer i eksistenspsykologisk perspektiv. 1-193. Hans Reitzels Forlag, København 2006.
- Hansen, H. & Mortensen, E.: Neuroticism, Extraversion, Openness Personality Inventory-Revised (NEO-PI-R). i: Assessmentmetoder. Håndbog for psykologer og psykiatere, s. 305-328. Elsass, P, Ivanou, J, Mortensen, E. L., Poulsen, S, and Rosenbaum, B (red.). Dansk Psykologisk Forlag, 2006.
- Hoff Esbjorn, B., Hansen, B.M., Greisen, G. & Mortensen, E.L.: Intellectual Development in a Danish Cohort of Prematurely Born Preschool Children: Specific or General Difficulties? Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics. 27(6), s. 477-484. 2006.
- Husum, H., Aznar, S., Hoyer-Hansen, S., Larsen, M.H., Mikkelsen, J.D., Moller, A., Mathe, A.A. & Wortwein, G.: Exacerbated loss of cell survival, neuropeptide Y-immunoreactive (IR) cells, and serotonin-IR fiber lengths in the dorsal hippocampus of the aged flinders sensitive line "depressed" rat: Implications for the pathophysiology of depression? Journal of Neuroscience Research. 84(6), s. 1292-1302. 2006.

- Johannsen, T.H., Ripa, C.P., Mortensen, E.L. & Main, K.M.: Quality of life in 70 women with disorders of sex development. *European journal of endocrinology / European Federation of Endocrine Societies*. 155(6), s. 877-885. 2006.
- Johannsen, T.H., Ripa, C.P.L., Reinisch, J.M., Schwartz, M., Mortensen, E.L. & Main, K.M.: Impaired cognitive function in women with congenital adrenal hyperplasia. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 91(4), s. 1376-1381. 2006.
- la Cour, P.: Du store himmel. i: Livstemaer, s. 11-27. Funch, BS, Jacobsen, B, and la Cour, P (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2006.
- la Cour, P. & Andersen, R.: Neuropsychological assessment with the Visual Gestalt Test: Psychometric properties and differential diagnostic probabilities. *Scandinavian Journal of Psychology*. 47(1), s. 1-8. 2006.
- la Cour, P., Avlund, K. & Schultz-Larsen, K.: Religion and survival in a secular region. A twenty year follow-up of 734 Danish adults born in 1914. *Social Science & Medicine*. 62(1), s. 157-164. 2006.
- Lotz, M. & Jensen, H.: Focus in psychodynamic group therapy. An empirical study of dynamic focus, diagnoses, and symptomatic outcome. *Nordic Psychology*. 58(3), s. 248-261. 2006.
- Mortensen, E.L., Jensen, H.H., Sanders, S.A. & Reinisch, J.M.: Associations between volume of alcohol consumption and social status, intelligence, and personality in a sample of young adult Danes. *Scandinavian Journal of Psychology*. 47(5), s. 387-398. 2006.
- Mortensen, E.L.: Eysenck Personality Questionnaire (EPQ og EPQ-R). i: *Assessmentmetoder. Håndbog for psykologer og psykiatere*, s. 293-304. Elsass, P, Ivanouuw, J, Mortensen, E. L., Poulsen, S, and Rosenbaum, B (red.). Dansk Psykologisk Forlag, 2006.
- Mortensen, E.L.: Om testmanualer. i: *Assessmentmetoder. Håndbog for psykologer og psykiatere*, s. 159-178. Elsass, P, Ivanouuw, J, Mortensen, E. L., Poulsen, S, and Rosenbaum, B (red.). Dansk Psykologisk Forlag, 2006.
- Olsen, L.R., Mortensen, E.L. & Bech, P.: Symptom Checklist (SCL-90, SCL-90-R og SCL-92). i: *Assessmentmetoder. Håndbog for psykologer og psykiatere*, s. 183-196. Elsass, P, Ivanouuw, J, Mortensen, E. L., Poulsen, S, and Rosenbaum, B (red.). Dansk Psykologisk Forlag, 2006.
- Olsen, L.R., Mortensen, E.L. & Bech, P.: Mental distress in the Danish general population. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 113(6), s. 477-484. 2006.
- Reinisch, J.M., Sanders, S.A., Mortensen, E.L. & Rubin, D.: In Utero Exposure to Phenobarbital and Intelligence Deficits in Adult Men. i: *Matched Sampling for Causal Effects*, s. 426-442. Rubin, DB (red.). Cambridge University Press, Cambridge, New York 2006.
- Simonsen, E., Jensen, H.H. & Mortensen, E.L.: Millon Clinical Multiaxial Inventory (MCMI). i: *Assessmentmetoder. Håndbog for psykologer og psykiatere*, s. 259-272. Elsass, P, Ivanouuw, J, Mortensen, E. L., Poulsen, S, and Rosenbaum, B (red.). Dansk Psykologisk Forlag, 2006.
- Sorensen, H.J., Mortensen, E.L., Reinisch, J.M. & Mednick, S.A.: Height, weight and body mass index in early adulthood and risk of schizophrenia. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 114(1), s. 49-54. 2006.
- Sorensen, H.J., Mortensen, E.L., Reinisch, J.M. & Mednick, S.A.: Early weaning and hospitalization with alcohol-related diagnoses in adult life. *American Journal of Psychiatry*. 163(4), s. 704-709. 2006.
- Sorensen, H.J., Mortensen, E.L., Parnas, J. & Mednick, S.A.: Premorbid neurocognitive functioning in schizophrenia spectrum disorder. *Schizophrenia Bulletin*. 32(3), s. 578-583. 2006.
- Vogel, A., Mortensen, E.L., Hasselbalch, S.G., Andersen, B.B. & Waldemar, G.: Patient versus informant reported quality of life in the earliest phases of Alzheimer's disease. *International journal of geriatric psychiatry*. 21(12), s. 1132-1138. 2006.
- Wortwein, G., Husum, H., Andersson, W., Bolwig, T.G. & Mathe, A.A.: Effects of maternal separation on neuropeptide Y and calcitonin gene-related peptide in "depressed" Flinders Sensitive Line rats: A study of gene-environment interactions. *Progress in Neuro-Psychopharmacology & Biological Psychiatry*. 30(4), s. 684-693. 2006.
- Afdeling for Sundhedstjenesteforskning**
- Birk, H.O. & Henriksen, L.: Why do not all hip- and knee patients facing long waiting times accept re-referral to hospitals with short waiting time? *Health Policy*. 77, s. 318-325. 2006.
- Bjerg, O.: Accelerating Luhmann – Towards a systems theory of ambivalence. *Theory Culture & Society*. 23(5), s. 49-+. 2006.
- Bjerg, O.: De sociologiske metoders epistemologi. i: *Sociologiske Metoder – Fra teori til analyse i kvantitative og kvalitative stud.*, s. 11-30. Bjerg, O. and Villadsen, K. (red.). Samfundslitteratur, København 2006.
- Bjerg, O.: Verden som vilje og system – eller: Spørgsmålet om mennesket i systemteorien. i: *Luhmann og Erkendelse – Epistemologi, anvendelse og nyorientering*, s. 191-214. Trække, J. (red.). Unge Pædagoger, København 2006.
- Bojesen, S.E., Bernstein, I., Gerdes, A.M., Hartlev, M., Koch, L., Lindorff-Larsen, K., Olsen, K.R., Wille-Jørgensen, P. & Hansen, M.S.: Medicinsk teknologivurdering om arvelig non-polypøs colorectal cancer (HN-PCC) i Danmark. 1-166. CEMTV-Instituttet, Sundhedsstyrelsen, København 2006.
- Bygbjerg, I.C. & Krasnik, A.: Den globale sygdomsbekæmpelse – et kapløb med tiden. *Ugeskrift for læger*. 168(36), s. 2989. 2006.
- Christensen, V.B., Norredam, M.L., Karle, H. & Hemmingsen, R.P.: Præ- og postgraduat uddannelse i international sundhed. *Ugeskrift for læger*. 168(36), s. 3013-3015. 2006.
- Crosby, S.S., Norredam, M., Paasche-Orlow, M.K., Piwowarczyk, L., Heeren, T. & Grodin, M.A.: Prevalence of torture survivors among foreign-born patients presenting to an urban ambulatory care practice. *Journal of General Internal Medicine*. 21(7), s. 764-768. 2006.
- Dahlager, L.M.: Frihed og ulighed i dagens folkesundhedspolitik. i: *Forskel og lighed i sundhed og sygdom*, s. 152-160. Vallgarda, S. and Koch, L. (red.). Munksgaard, København 2006.
- Dyhr, L. & Krasnik, A.: International migration og sundhed. En udfordring til forskning og sundhedspolitik i Danmark! *Ugeskrift for læger*. 168(33), s. 2651-2653. 2006.
- Goldschmidt, D., Schmidt, L., Krasnik, A., Christensen, U. & Groenvold, M.: Expectations to and evaluation of a

- palliative home-care team as seen by patients and carers. Supportive care in cancer : official journal of the Multi-national Association of Supportive Care in Cancer. 14(12), s. 1232-1240. 2006.
- Groenvold, M., Fayers, P.M., Petersen, M.A. & Mouridsen, H.T.: Chemotherapy versus ovarian ablation as adjuvant therapy for breast cancer: impact on health-related quality of life in a randomized trial. *Breast Cancer Research and Treatment*. 98(3), s. 275-284. 2006.
- Groenvold, M., Nielsen, S. & Petersen, M.A.: Er der social ulighed i forekomsten af fysiske og psykiske symptomer blandt patienter, der får kemoterapi mod brystkræft? i: Forskel og lighed i sundhed og sygdom, s. 109-122. Vallgarda, S. and Koch, L. (red.). Munksgaard, København 2006.
- Groenvold, M., Pedersen, C., Jensen, C., Faber, M. & Johnsen, A.: Kræftpatientens verden – en undersøgelse af, hvad danske kræftpatienter har brug for. 1-275. *Kræftens Bekæmpelse*, København 2006.
- Groenvold, M., Petersen, M.A., Aaronson, N.K., Arraras, J.I., Blazeby, J.M., Bottomley, A., Fayers, P.M., de Graeff, A., Hammerlid, E., Kaasa, S., Sprangers, M.A.G. & Bjorner, J.B.: EORTC QLQ-C15-PAL: the new standard in the assessment of health-related quality of life in advanced cancer? *Palliative Medicine*. 20(2), s. 59-61. 2006.
- Groenvold, M., Petersen, M.A., Aaronson, N.K., Arraras, J.I., Blazeby, J.M., Bottomley, A., Fayers, P.M., de Graeff, A., Hammerlid, E., Kaasa, S., Sprangers, M.A.G. & Bjorner, J.B.: The development of the EORTC QLQ-C15-PAL: A shortened questionnaire for cancer patients in palliative care. *European Journal of Cancer*. 42(1), s. 55-64. 2006.
- Hansen, A.R., Krasnik, A. & Hog, E.: Adgang til sundhedsydelser for udokumenterede indvandrere. Rettigheder og praksis. *Ugeskrift for læger*. 168(36), s. 3011-3013. 2006.
- Hoeyer, K. & Koch, L.: The ethics of functional genomics: same, same, but different? *Trends in Biotechnology*. 24(9), s. 387-389. 2006.
- Hoeyer, K. & Lynoe, N.: Motivating donors to genetic research? Anthropological reasons to rethink the role of informed consent. *Medicine, health care, and philosophy*. 9(1), s. 13-23. 2006.
- Hoeyer, K., Dahlager, L. & Lynoe, N.: Ethical conflicts during the social study of clinical practice: the need to reassess the mutually challenging research ethics traditions of social scientists and medical researchers. *Clinical Ethics*. 1(1), s. 41-45. 2006.
- Hoeyer, K.: "Ethics wars": Reflections on the antagonism between bioethicists and social science observers of biomedicine. *Human Studies*. 29(2), s. 203-227. 2006.
- Hoeyer, K.: Regulering og etik: Vi vil gerne have meget mere af alt det gode. Men kan man virkelig få det, og hvem bestemmer i givet fald, hvad der er godt? i: Hvordan skal vi bruge den nye viden om menneskets hjerne?, s. 116-119. Andersen, E., Leisner, I. and Mortensen, J. E. (red.). Teknologirådet, København 2006.
- Hoeyer, K.: The power of ethics: a case study from Sweden on the social life of moral concerns in policy processes. *Sociology of Health & Illness*. 28(6), s. 785-801. 2006.
- Johnsen, A., Jensen, C., Pedersen, C. & Groenvold, M.: Kræftpatientens verden – en undersøgelse af, hvilke problemer danske kræftpatienter oplever. 1-54. *Kræftens Bekæmpelse*, København 2006.
- Keating, N., Norredam, M., Landrum, M., Huskamp, H. & Meara, E.: Physical and mental health status of older long-term cancer survivors. *Journal of the American Geriatrics Society*. 53(12), s. 2145-2152. 2006.
- Koch, L. & Svendsen, M.N.: Patient og etik. i: Medicinsk teknologivurdering om arvede non-polypøse colorectal cancer (HNPCC) i Danmark, s. 95-110. Bojesen, S. E., Bernstein, I., Gerdes, A. M., Hartlev, M., Koch, L., Lindorff-Larsen, K., Olsen, K. R., Wille-Jørgensen, P., and Hansen, M. S. (red.). CEMTV-Institutet, Sundhedsstyrelsen, København 2006.
- Koch, L.: Eugenic Sterilisation in Scandinavia. *The European Legacy*. 11(3), s. 299-309. 2006.
- Koch, L.: Hvad er et embryo? *Ugeskrift for læger*. 168(48), s. 4232. 2006.
- Koch, L.: On ethics, scientists and democracy. Writing the history of eugenic sterilization. i: The historiography of contemporary science, technology and medicine, s. 97-112. Doel, R. E. and Soderqvist, T. (red.). Routledge, London, New York 2006.
- Koch, L.: Past futures: On the conceptual history of eugenics – a social technology of the past. *Technology Analysis & Strategic Management*. 18(3-4), s. 329-344. 2006.
- Koch, L.: Socialmedicin og medicinsk genetik – modsætninger eller samarbejdspartnere? i: Forskel og lighed i sundhed og sygdom, s. 43-54. Vallgarda, S. and Koch, L. (red.). Munksgaard, København 2006.
- Kristiansen, M., Mygind, A. & Krasnik, A.: Sundhedsmæssige konsekvenser af migration. *Ugeskrift for læger*. 168(36), s. 3006-3008. 2006.
- Kristiansen, M.K., Mygind, A. & Krasnik, A.: Muligheder og barrierer for etniske minoriteters brug af motions- og kostinterventioner – en litteraturgennemgang. 1-26. *Folkesundhed København & Institut for Folkesundhedsvidenskab*, København 2006.
- Kristiansen, M.K., Mygind, A., Krasnik, A. & Norredam, M.: Forebyggelse og sundhedsfremme for etniske minoriteter – målgruppeinddragelse og organisatorisk forankring. 1-52. *Sundhedsstyrelsen & Institut for Folkesundhedsvidenskab*, København 2006.
- Martinsen, N., Jørgensen, M.E., Bjerregaard, P., Krasnik, A., Carstensen, B. & Borch-Johnsen, K.: Predictions of type 2 diabetes and complications in Greenland in 2014. *International journal of circumpolar health*. 65(3), s. 243-252. 2006.
- Michaelsen, J.J.: Kommunikation i den primære sundheds-tjeneste – en kvalitativ undersøgelse af relation og interaktion mellem hjemmesygeplejerske og såkaldt "vanskelige" patienter. s. 1-185. Aarhus Universitet Medicinerbogladen Aarhus Universitet, Aarhus 2006.
- Møllerhøj, J.: På gyngende grund. Psykiatriens praksisser og institutionalisering i Danmark 1850-1920. s. 1-315. *Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets ReproCenter*, København 2006.
- Munch, T.N., Stromgren, A.S., Pedersen, L., Petersen, M.A., Hoermann, L. & Groenvold, M.: Multidimensional measurement of fatigue in advanced cancer patients in palliative care: Application of the multidimensional fatigue inventory. *Journal of Pain and Symptom Management*. 31(6), s. 533-541. 2006.
- Mygind, A., Kristiansen, M.K. & Krasnik, A.: Hvordan sikrer vi data om sturkturreformers effekter på sundheds-

- væsenet. 1-70. Folkesundhed København & Institut for Folkesundhedsvidenskab, København 2006.
- Mygind, A., Kristiansen, M.K. & Krasnik, A.: Muligheder og barrierer for etniske minoriteters brug af motions- og kostinterventioner – en interviewundersøgelse blandt etniske minoriteter i Københavns Kommune. 1-70. Folkesundhed København & Institut for Folkesundhedsvidenskab, København 2006.
- Mygind, A., Kristiansen, M.K., Krasnik, A. & Norredam, M.: Etniske minoriteters opfattelse af sygdomsrisici – betydningen af etnicitet og migration. 1-46. Sundhedsstyrelsen & Institut for Folkesundhedsvidenskab, København 2006.
- Mygind, A., Nielsen, A.S., Norredam, M. & Krasnik, A.: Hvorfor henvender borgere sig i skadestuen? En undersøgelse i København med særligt fokus på etniske minoriteter. i: Årsskrift 2005, s. 41-44. Jervild, H. (red.). Sygekassernes Helsefond, København 2006.
- Norredam, M., Mygind, A. & Krasnik, A.: Access to health care for asylum seekers in the European Union – a comparative study of country policies. *European Journal of Public Health*. 16(3), s. 285-289. 2006.
- Norredam, M., Mygind, A. & Krasnik, A.: Tillgang till hälso- och sjukvård för asylsökande inom EU. En jämförande analys. *Lakartidningen*. 103(17), s. 1317-1319. 2006.
- Norredam, M.L., Nielsen, A.S. & Krasnik, A.: Adgang til sundhedsydelse for migranter. *Ugeskrift for læger*. 168(36), s. 3008-3011. 2006.
- Petersen, M.A. & Groenvold, M.: Predictors of the extent of agreements between terminally ill cancer patients and their family caregivers in Taiwan. *Quality of Life Research*. 15(3), s. 405-406. 2006.
- Petersen, M.A., Groenvold, M., Aaronson, N., Blazeby, J., Brandberg, Y., de Graeff, A., Fayers, P., Hammerlid, E., Sprangers, M., Velikova, G. & Bjorner, J.B.: Item response theory was used to shorten EORTC QLQ-C30 scales for use in palliative care. *Journal of Clinical Epidemiology*. 59(1), s. 36-44. 2006.
- Petersen, M.A., Groenvold, M., Aaronson, N., Fayers, P., Sprangers, M. & Bjorner, J.: Multidimensional computerized adaptive testing of the EORTC QLQ-C30: Basic developments and evaluations. *Quality of Life Research*. 15(3), s. 315-329. 2006.
- Petersen, M.A., Larsen, H., Pedersen, L., Sonne, N. & Groenvold, M.: Assessing health-related quality of life in palliative care: Comparing patient and physician assessments. *European Journal of Cancer*. 42(8), s. 1159-1166. 2006.
- Scott, N.W., Fayers, P.M., Bottomley, A., Aaronson, N.K., de Graeff, A., Groenvold, M., Koller, M., Petersen, M.A. & Sprangers, M.A.G.: Response to Commentary on Comparing translations of the EORTC QLQ-C30 using differential item functioning analyses. *Quality of Life Research*. 15(6), s. 1119-1120. 2006.
- Scott, N.W., Fayers, P.M., Bottomley, A., Aaronson, N.K., de Graeff, A., Groenvold, M., Koller, M., Petersen, M.A. & Sprangers, M.A.G.: Comparing translations of the EORTC QLQ-C30 using differential item functioning analyses. *Quality of Life Research*. 15(6), s. 1103-1115. 2006.
- Strandberg-Larsen, M. & Krasnik, A.: Measurement of Integrated Care – a systematic review. *Social Medicinsk Tidsskrift*. 83(Suppl), s. 69-70. 2006.
- Strandberg-Larsen, M., Nielsen, M.B., Krasnik, A. & Vrangbaek, K.: Is Denmark prepared to meet future health care demands? *Eurohealth*. 12(4), s. 7-10. 2006.
- Stromgren, A.S., Sjogren, P., Goldschmidt, D., Petersen, M.A., Pedersen, L. & Groenvold, M.: Symptom priority and course of symptomatology in specialized palliative care. *Journal of Pain and Symptom Management*. 31(3), s. 199-206. 2006.
- Svendsen, M.N. & Koch, L.: Genetics and prevention: a policy in the making. *New Genetics and Society*. 25(1), s. 51-68. 2006.
- Svendsen, M.N. & Koch, L.: Sociale og familiemaessige problemstillinger ved genetisk radgivning. *Ugeskrift for læger*. 168(24), s. 2348-2350. 2006.
- Svendsen, M.N.: The social life of genetic knowledge: A case-study of choices and dilemmas in cancer genetic counselling in Denmark. *Medical Anthropology*. 25(2), s. 139-170. 2006.
- Vallgarda, S. & Koch, L.: Forskel og lighed i sundhed og sygdom. s. 1-232. Munksgaard, København 2006.
- Vallgarda, S.: For den enkelte eller samfundet? Magtudøvelsens mål og midler i folkesundhedspolitikken. *Tidsskriftet Politik*. 8(4), s. 37-46. 2006.
- Vallgarda, S.: Hvad er social ulighed i sundhed? Om kategoriseringens betydning. i: Forskel og lighed i sundhed og sygdom, s. 15-28. Vallgarda, S. and Koch, L. (red.). Munksgaard, København 2006.
- Vallgarda, S.: Tre nye bud på dansk forebyggelsespolitik med fokus på adfærdsændringer. *Ugeskrift for læger*. 168, s. 2828-2829. 2006.
- Vallgarda, S.: When are health inequalities a political problem? *European Journal of Public Health*. 16(6), s. 615-616. 2006.
- Watt, T., Groenvold, M., Rasmussen, A.K., Bonnema, S.J., Hegedus, L., Bjorner, J.B. & Feldt-Rasmussen, U.: Quality of life in patients with benign thyroid disorders. A review. *European Journal of Endocrinology*. 154(4), s. 501-510. 2006.
- Willemann, M., Svendsen, M.N., Ankjær-Jensen, A., Petersen, P.G. & Christensen, M.: Stuegang. En medicinsk teknologivurdering med fokus på vidensproduktion. s. 1-117. Sundhedsstyrelsen, København 2006.

Retsmedicinsk Institut

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder Niels Morling.

Medlemmer af institutbestyrelsen er afdelingslederne Hans Petter Hougen, Niels Morling, Kristian Linnet samt lektor Jørgen Dissing og laboratorietekniker Lis Skibsbye.

Organisation

Instituttets struktur er fastsat i Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 21. marts 1994 om retsmedicinske institutter med tre afdelinger: Retsgenetisk, Retskemisk og Retspatologisk Afdeling samt fælles forskningslaboratorium og administration. Antropologisk Laboratorium er tilknyttet Retspatologisk Afdeling.

Adresse

Frederik V's Vej 11
Postboks 2713
2100 København Ø
Telefon 35 32 61 13
Fax 35 32 62 70
retsmedicinsk.institut@forensic.ku.dk

Administration

Institutadministrator, cand.scient.adm. Flemming Johansen
Telefon 35 32 61 61
Fax 35 32 62 52
flemming.johansen@forensic.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Der blev i 2006 opslået en stilling som overlæge og en stilling som vicesstatsobducent og professorat MSO for 5 år ved Retspatologisk Afdeling.

I 2005 trådte en ny dna-registerlov i kraft, og dette har betydet, at antallet af referenceprøver til dna-profilanalyse er steget fra ca. 2.000 til ca. 20.000 prøver per år. Retsgenetisk Afdeling indførte retsgenetiske undersøgelser af mitokondrie-dna.

Om instituttets og fagets historie henvises til KU's årbog for 1998.

Retsgenetisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Retsgenetisk Afdelings forsknings- og udviklingsprojekter omfatter hovedsagelig undersøgelser af genetisk polymorfi med dna-teknik med henblik på retsgenetisk anvendelse.

1. Single Nucleotide Polymorphisms (SNP) ved retsgenetiske undersøgelser

I et europæisk samarbejdsprojekt udvikles nye metoder til typebestemmelse af SNP'er på autosomer, X- og Y-kromosomerne til brug i retsgenetikken.

2. Farmakogenetiske undersøgelser i retsmedicinen

Der udvikles metoder til genotypebestemmelse af en række varianter af cytokrom-P450-gener, og sammenhængen mellem farmakogenetiske egenskaber og død forårsaget af forgiftninger med bl.a. forskellige narkotika undersøges.

3. Genetikken bag fysiske karaktertræk

Ved familie- og populationsundersøgelser undersøges den genetiske baggrund for fysiske karaktertræk (farve af hud, hår, øjne mv.), og der udvikles nye metoder til at bestemme SNP-polymorfier, som er associeret med fysiske træk.

4. STR-typebestemmelse af dna fra Y-kromosomet

Der udvikles metoder til typebestemmelse af STR-regioner på Y-kromosomet til retsgenetiske undersøgelser.

5. Mitokondrie-dna-typebestemmelse i straffesager

Der arbejdes på at udvikle kvalitetsmål for mt-dna-sekvenser af HV1 og HV2 samt forbedre metoderne til sekventering af dna fra biologisk materiale i straffesager. I et europæisk samarbejdsprojekt udvikles nye metoder til typebestemmelse af mt-dna-SNP'er til brug i retsgenetikken.

Faglige og administrative hverv

Niels Morling: Formand for The European dna Profiling Group of The International Society for Forensic Genetics (ISFG). Formand for The English Speaking Working Group of the ISFG. Formand for The Paternity Testing Commission of the ISFG. Medlem af bestyrelsen og kasserer for ISFG, Congress President of the 21th International Congress of the ISFG. Medlem af Justitsministeriets Samarbejdsudvalg vedrørende Retsmedicinske Ydelser. Sagkyndig i retsgenetik ved Den retsmedicinske kommission i Norge. Medlem af redaktionskomiteer (Ugeskrift for Læger, International Journal of Legal Medicine, Forensic Science International samt Scandinavian Society for Forensic Science).

Undervisning og formidling

Afdelingens medarbejdere har deltaget i undervisningen i retsmedicin ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i København og Aarhus og har undervist i retsgenetik for en række andre faggrupper. Afdelingens medarbejdere er vejledere for danske og udenlandske studenter og ph.d.-studerende.

Nationale og internationale forskningssamarbejder

Retsgenetisk Afdeling er medlem af The European Dna Profiling Group of the ISFG; The English Speaking Working Group of the ISFG og The Dna Working Group of The European Network of Forensic Science Institutes. Afdelingen arrangerer internationale ringprøvnings- og faderskabs- og familiesammenføringsager.

Retsgenetiske undersøgelser

Retsgenetisk Afdeling foretager retsgenetiske undersøgelser i faderskabs-, familiesammenførings- og straffesager. Undersøgelserne kan rekvireres af statsforvaltninger, Udlændingsservice, retter, anklagemyndighed, politiet i Danmark, Færøerne og Grønland mfl. Undersøgelserne er akkrediteret af Dansk Akkreditering efter den internationale laboratoriestandard ISO/EN/DS 17025. Undersøgelserne er beskrevet i KU's årbog for 2002.

Retsgenetiske undersøgelser i 2006*Faderskabssager*

Sager	964
Personer	2.856

Familiesammenførings-sager

Sager	38
Personer	111

Tvillingezygotiundersøgelser

Sager	101
Personer	202

Straffesager

Undersøgelser	86.154
Sager	18.697
Effekter	13.631
Referenceprøver	17.578
STR-analyser, spor	7.432
STR-analyser, referenceprøver	16.480
Mt-dna-analyser, spor 3.	
Mt-dna-analyser, referenceprøver 2.	
Erklæringer, i alt	20.197
Heraf erklæringer pga. hit i dna-registret	1.033

Retskemisk Afdeling**Forskningsvirksomhed**

Retskemisk Afdelings forsknings- og udviklingsprojekter er i væsentlig grad baseret på de opgaver og det materiale, som afdelingen modtager i forbindelse med det af politiet rekvirerede arbejde. Afdelingen tilstræber at benytte de mest moderne retskemiske metoder. Afdelingen forsker især i udvikling af ny retskemiske metoder baseret på væskechromatografi-tandem-massespektrometri og væskechromatografi-time-of-flight-massespektrometri.

1. Trafikforskning

Afdelingen vurderer forekomsten af lægemidler og narkotika hos mennesker i relation til trafikikkerheden. Afdelingen deltager i et nordisk projekt, som finansieres af Nordisk Ministerråd, vedrørende lægemidler og narkotika i trafikdræbte. Afdelingen deltager i et EU-projekt "DRUID", hvori indgår udvikling af sputanalysemetoder for lægemidler og illegale stoffer.

2. Narkotikaforskning

Afdelingen deltager i et nordisk samarbejde, hvor der foretages statistiske opgørelser over dødsfald blandt narkomaner pga. forgiftning med narkotika. Afdelingen deltager i et forskningssamarbejde med Sundhedsstyrelsen, Rigspolitiet og de retskemiske afdelinger i Århus og Odense omkring ecstasy og narkotika mhp. opklaring af illegal international handel med stofferne.

3. Håranalyser

Der udvikles analyser på hår mhp. at forbedre mulighederne for påvisning af kronisk misbrug.

4. Lægemeddelmetabolisme

Der foretages undersøgelser af lægemidlers omsætning, især ved *in vitro*-metoder relateret til cytokrom P450, med henblik på at belyse risikofaktorer for intoksikation som interaktioner og farmakogenetisk betingede variationer.

5. Farmakogenetiske undersøgelser

I forbindelse med Retsgenetisk Afdelings projekt vedrørende genotypebestemmelse af en række varianter af cytokrom-P450-gener indsamler afdelingen relevante sager, der kan belyse sammenhængen mellem farmakogenetiske egenskaber og virkningerne af forskellige farmaka.

6. Cyanid

Sammenhængen mellem den klinisk-neurologiske tilstand og koncentrationen af cyanid samt kulilte i blod hos personer, der udsættes for brandrøg, undersøges.

7. Toksikologisk database

Afdelingen deltager i et nordisk samarbejde med henblik på at etablere en fælles nordisk toksikologisk database.

Faglige og administrative hverv

Kristian Linnet: Er medlem af områdekomiteen for metodeevaluering. Medlem af arbejdsgruppen for kvalitetssikring, Clinical Laboratory Standards Institute (CLSI), USA. Medlem af redaktionskomiteen for Clinical Chemistry, USA. Medlem af Justitsministeriets Samarbejdsudvalg vedrørende Retsmedicinske Ydelser og er regional repræsentant for The International Association of Forensic Toxicologists (TIAFT).

En del af afdelingens medarbejdere er medlemmer af nationale og internationale faglige organisationer.

Formidling

Afdelingens medarbejdere deltager i undervisningen i retsmedicin for studerende ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i København. Afdelingens medarbejdere er vejledere for ph.d.- og specialestuderende.

Retskemiske undersøgelser

Retskemisk Afdeling er akkrediteret ved DANAK (DS/EN ISO/IEC 17025).

Retskemisk Afdeling udfører retskemiske undersøgelser for alkoholer, lægemidler, narkotika og tekniske gifte på humant biologisk materiale udtaget fra levende og døde på begæring af politi og retsvæsen. Effekter, som er indsendt af politi og toldvæsen, undersøges for indhold af narkotika, anabole steroider og andre stoffer. Afdelingen fortolker de fundne analyseresultater og afgiver sagkyndige vurderinger til retsvæsenet i retskemiske spørgsmål.

Retskemiske undersøgelser i 2006

Alkoholanalyser 17.053.

Retskemiske analyser 20.536.

Undersøgelser af effekter for narkotika, anabole steroider m.m. 1.538.

Retspatologisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning er overvejende baseret på det materiale, som modtages pga. afdelingens funktion som statsobducentur.

1. Retspatologisk billeddiagnostik

Muligheder og begrænsninger af CT- og MR-scanning ved retsmedicinsk traumatologi og patoanatomisk undersøgelse.

2. CT-scanning af mumier

Mumificerede lig undersøges med CT-scanning.

3. Identifikation ud fra billedmateriale

I et ph.d.-projekt udføres/undersøges mulighederne for genkendelse af ansigt, krop og gangart ved hjælp af 3-D billedbehandling.

4. Kraniefrakturer opstået ved stump vold belyst ved radiologisk diagnostik, obduktion og biomekanisk analyse

I et ph.d.-projekt bliver der foretaget sammenligning mellem CT-vurderede og obduktionspåviste kraniefrakturer og computerbaseret biomekanisk analyse af kraftpåvirkningen.

5. Opiatkonzentrationen i hjernen ved dødelige morfingiftninger

Opiatkonzentrationen måles i forskellige områder af hjernen og i blod og sammenlignes med graden af påvirkning og forgiftning.

6. Tidlig død på grund af metaboliske sygdomme og langt QT-syndrom

Vuggedødsbørn bliver undersøgt for metaboliske sygdomme og mutationer, som er associeret med langt QT-syndrom.

7. Seksuelle overgreb på børn

Overgrebets art, personens alder, køn og andre væsentlige parametre bliver kortlagt i en retrospektiv undersøgelse af mere end 400 børn, som har været udsat for seksuelle overgreb.

8. Aldersbestemmelse ved biokemiske markører

Der foretages aldersbestemmelse af afdøde ved at måle racemiseringsgraden af aminosyren L-asparaginsyre i kollagen i dentin. Resultaterne sammenlignes med ændringer af aminosyrer i non-kollagene proteiner, navnlig fosfoserin og sammenlignes med subjektive, kliniske metoder og personens alder.

9. Aldersbedømmelse af ældre børn og yngre voksne

Resultaterne af aldersvurdering ved røntgenundersøgelse af hænder sammenlignes med aldersvurdering baseret på tandudvikling og personens alder.

10. The Greenland Isotope Project

Grønlandsvikingernes ernæring og ressourceudnyttelse.

11. Stabile isotoper og kost i fortiden

Ph.d.-projekt i samarbejde med Den Arkæologiske Forskerskole om stabile isotoper i knogler fra skeletter fra middel- og jernalderen.

12. Brændte knogler

En metode til datering af brændte knogler videreudvikles.

13. Arkæologisk dna (adna)

Fra gravsatte fra vikingetiden, jernalderen, bronzalderen, stenalderen og fra grønlandske eskimoer undersøges for at belyse slægtskabs- og befolkningsforhold.

14. Sygdomsfremkaldende mutationer ved hæmokromatose

Undersøges i et materiale fra 4.000 obduktioner.

15. Lav-molekylær-fosfotyrosin-proteinfosfatase (LMW-PTP)

Evolutionen af LMW-PTP-genet undersøges.

16. Praktiske problemer vedrørende arbejde med dna

Stabiliteten af dna i tørret materiale under forskellige simulerede klimatiske forhold og metoder til fjernelse/inaktivering af dna undersøges.

Faglige og administrative hverv

En del af afdelingens medarbejdere er medlemmer af nationale og internationale tidsskriftredaktioner, nationale og internationale faglige organisationer samt Rigspolitichefens ID-beredskab. En retspatolog (Steen Holger Hansen) og en retsmedicinsk tekniker (Aleksander Green) har foretaget obduktioner og identifikation i Rwanda for Statsadvokaten for Særlige Internationale Straffesager.

Hans Petter Hougen: Er medlem af Justitsministeriets Samarbejdsudvalg vedrørende Retsmedicinske Ydelser og af Rigspolitiets Gerningsmandsprofilerings-gruppe.

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

Retspatologisk Afdeling afholder retslægelige ligsyn for Københavns politi. Afdelingen udfører alle retsmedicinske person- og findestedsundersøgelser på Sjælland, Lolland, Falster og Bornholm og foretager retslægelige obduktioner mv. for samme område samt Færøerne. Der foretages undersøgelser af flygtninge/asylansøgere med henblik på en aldersvurdering af personer, som angiver, at de har været udsat for tortur i deres hjemland. Afdelingens læger foretager på Rigshospitalets Børneafdeling (Teamet for Seksuelt Misbrugte Børn) undersøgelse af mindreårige, som formodes at have været udsat for seksuelle overgreb. I samarbejde med personalet på Rigshospitalets Voldtægtscenter foretages klinisk retsmedicinske undersøgelser af voldtægts ofre. Den retsantropologiske enhed foretager retsantropologiske undersøgelser bl.a. sammenlignende undersøgelser af personer ved foto- og videooptagelser i forbindelse med røverier, asyl/visumsager mv. Hans Petter Hougen har deltaget i faglig bedømmelse i Holland.

Undersøgelser

Retspatologisk Afdeling er akkrediteret af DANAK (ISO 17020 og 17025 – registrerings-nummer 9042 og 478).

Det totale antal undersøgelser i 2006

Obduktioner	705
Personundersøgelser/findestedundersøgelser	553
Retslægelige ligsyn ved instituttet	877
Retslægelige ligsyn ved embedslæger	603
Retsantropologisk billedanalyse	27
Retsodontologiske undersøgelser	54

Formidling

Retspatologisk Afdelings medarbejdere varetager størstedelen af den prægraduate undervisning i retsmedicin af medicinstuderende, afholder eksaminer i retsmedicin og tentamens i medicinallovgivning for udenlandske læger, som ønsker autorisation i Danmark, underviser i retsmedicin for læger, paramedicinsk personale og personale inden for justitsvæsenet og er vejledere ved ph.d.- og specialestudier mv. Hans Petter Hougen har udført postgraduat-undervisning i Spanien og Jordan.

Afdelingens enhed for retsodontologi og retsantropologi har tætte samarbejder med museumsverdenen og underviser læge-, tandlæge- og arkæologistuderende mv. i Danmark samt i udlandet. Antropologisk Laboratorium samarbejder med Kulturarvsstyrelsen samt Antropologisk Afdeling, Syddansk Universitet, og er den centrale institution for dansk retsantropologi.

Instituttleder Niels Morling

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	1,24	17,33	18,56
DVIP	0,00	0,55	0,55
STIP	0,00	6,25	6,25
TAP	0,60	179,49	180,09
Årsværk i alt	1,83	203,62	205,46
Løn med årsværk	8.257,48	74.900,05	83.157,53
Løn uden årsværk	-294,04	45,65	-248,39
Øvrig drift	964,96	52.236,37	53.201,33
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	10.993,00	10.993,00
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>8.928,40</i>	<i>138.175,06</i>	<i>147.103,47</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab**Retsmedicinsk Institut**

VIP Ekstern

Øland, Margrét Ásta Kristinsdóttir; forskningsassistent.

STIP Ekstern

Melchior, Linea Cecilie; ph.d.-studerende.

Afdeling for Retspatologi

VIP Ekstern

Hougen, Hans Petter; professor.

Lynnerup, Niels; lektor.

Ottosen, Gyda Lolke; vicesstatsobducent.

Kringsholm, Birgitte; vicesstatsobducent.

Theilade, Peter; lektor.

STIP Ekstern

Jacobsen, Christina; kandidatstipendiat.

Larsen, Peter Kastmand; ph.d.-studerende.

Antropologisk Laboratorium

VIP Intern

Bennike, Pia Lilli; forskningslektor.

VIP Ekstern

Hansen, Lone; forskningsstipendiat.

STIP Ekstern

Jørkov, Marie Louise Schjellerup; ph.d.-studerende.

Afdeling for Retsgenetik

VIP Intern

Tomas Mas, Carmen; postdoc.

VIP Ekstern

Børsting, Claus; adjunkt.

Dissing, Jørgen; lektor.

Drobnic, Katja; postdoc.

Eriksen, Birthe; lektor.

Hansen, Hanna Elsebeth; lektor.

Morling, Niels; afdelingsleder.

Sanchez Sanchez, Juan Jose; adjunkt.

Sørensen, Erik; retsgenetiker.

Wächter, Andrea; postdoc.

STIP Ekstern

Buchard, Anders; ph.d.-studerende.

Mengel-From, Jonas; ph.d.-studerende.

Rask, Anne Katrine; ph.d.-studerende.

Afdeling for Retskemi

VIP Ekstern

Badawi, Nora; ph.d.-studerende.

Johansen, Sys Stybe; lektor.

Jornil, Jakob; ph.d.-studerende.

Linnet, Kristian; professor mso.

Schmidt, Bjørn; forskningsassistent.

Steentoft, Anni; lektor.

Fondsbevillinger**Afdeling for Retspatologi**

BG (Bikuben) Fonden

– Voices from beyond the grave (Pia Bennike) kr. 390.000.

Den Almindelige Danske Lægeforening/Lægeforeningens Forskningsfond

– Personidentifikation ved dateringsanalyse af væv (Niels Lynnerup) kr. 40.000.

EU

– Bekæmpelse af kørsel under indflydelse af alkohol, rusmidler og lægemidler (Anni Steentoft) kr. 1.888.600.

Direktør Jacob Madsen og Hustru Olga Madsens Fond

– Lægemiddelmetabolisme (Kristian Linnet) kr. 15.000.

Læge Sophus Carl Emil Friis

– 3-dimensionel visualisering af mikroskopiske vævsstrukturer, især knogle- og tandvæv (Niels Lynnerup) kr. 260.000.

Qilakitsoq-fondet

– Grønlandske mumier (Niels Lynnerup) kr. 140.000.

Publikationer

Retspatologisk Afdeling

Christensen, P.B., Kringsholm, B., Banner, J., Thomsen, J.L., Cowan, S., Stein, G.F., Jurgensen, G.W., Grasaasen, K., Georgsen, J. & Pedersen, C.: Surveillance of HIV and viral hepatitis by analysis of samples from drug related deaths. *European Journal of Epidemiology*. 21(5), s. 383-387. 2006.

Johansen, S.S., Jacobsen, C., Muller, I.B., Petersen, H.W., Simonsen, K.W., Kringsholm, B. & Steentoft, A.: Forgiftningsdødsfald over en femårig periode (1998-2002) i Ost Danmark. *Ugeskrift for læger*. 168(39), s. 3326-3331. 2006.

Matthiessen, M.E., Krogsgaard, M.R., Poulsen, K. & Petersen, O.W.: *Human Anatomy, Thorax & Abdomen*. 1-244. FADL's Forlag, København 2006.

Matthiessen, M.E., Krogsgaard, M.R., Poulsen, K. & Petersen, O.W.: *Human Anatomy, Ekstremiteterne og Kroppsvæggen*. 1-263. FADL's forlag, København 2006.

Matthiessen, M.E., Krogsgaard, M.R., Poulsen, K. & Petersen, O.W.: *Human Anatomy, Hoved og Hals*. 1-263. FADL's Forlag, København 2006.

Antropologisk Laboratorium

Alkjaer, T., Larsen, P.K., Pedersen, G., Nielsen, L.H. & Simonsen, E.B.: Biomechanical analysis of rollator walking. *Biomedical Engineering Online*. 5, Art. no. 2. 2006.

Bennike, P.: Human Ecology: A question of Balance! Interaction between Health and Environment – Past and Present. i: *Man and Environment: Trends and Challenges in Anthropology*, s. 11-22. Bodzsar, E. B. and Zsakai, A. (red.). Budapest 2006.

Bennike, P.: Rebellion, Combat and Massacre: A Medieval Mass Grave at Sandbjerg near Næstved in Denmark. i: *Warfare and Society. Archaeological and Social Anthropological Perspectives*, s. 305-318. Otto, T., Thrane, H., and Vandkilde, H. (red.). Aarhus University Press, Aarhus 2006.

Bennike, P.: Ancient Trepanations and Differential Diagnoses- A Re-evaluation of Skeletal Remains from Denmark. i: *Frühe Spuren der Gewalt – Schädelverletzungen und Wundversorgung an prähistorischen Menschenresten aus interdisziplinärer Sicht.*, s. 107-114. Piek, J. and Terberger, T. (red.). Scwerin 2006.

Di Bacco, M., del Panta, L., D'Amore, P.F.G. & Lynnerup, N.: The effect of unbalanced demographic structure on marriage and fertility patterns in isolated populations: the case of Norse settlements in Greenland. *Genus*. LXII(1), s. 97-119. 2006.

Kristensen, M.E., Lynnerup, N. & Sejrsen, B.: Comparison of handmarks in manual strangulation: An experimental study. *Journal of Forensic Sciences*. 51(2), s. 381-385. 2006.

Lynnerup, N., Frohlich, B. & Thomsen, J.L.: Assessment of age at death by microscopy: Unbiased quantification of secondary osteons in femoral cross sections. *Forensic Science International*. 159(Suppl. 1), s. S100-S103. 2006.

Lynnerup, N., Schulz, M., Madelung, A. & Graw, M.: Diameter of the human internal acoustic meatus and sex determination. *International Journal of Osteoarchaeology*. 16(2), s. 118-123. 2006.

Reppien, K., Sejrsen, B. & Lynnerup, N.: Evaluation of post-mortem estimated dental age versus real age: A retrospective 21-year survey. *Forensic Science International*. 159(suppl. 1), s. S84-S88. 2006.

Retsgenetisk Afdeling

Binladen, J., Wiuf, C., Gilbert, M.T.P., Bunce, M., Barnett, R., Larson, G., Greenwood, A.D., Haile, J., Ho, S.Y.W., Hansen, A.J. & Willerslev, E.: Assessing the fidelity of ancient DNA sequences amplified from nuclear genes. *Genetics*. 172(2), s. 733-741. 2006.

Dixon, L.A., Dobbins, A.E., Pulker, H.K., Butler, J.M., Vallone, P.M., Coble, M.D., Parson, W., Berger, B., Grubwieser, P., Mogensen, H.S., Morling, N., Nielsen, K., Sanchez, J.J., Petkovski, E., Carracedo, A., Sanchez-Diz, P., Ramos-Luis, E., Brion, M., Irwin, J.A., Just, R.S., Loreille, O., Parsons, T.J., Syndercombe-Court, Schmitter, H., Stradmann-Bellinghausen, B., Bender, K. & Gill, P.: Analysis of artificially degraded DNA using STRs and SNPs – results of a collaborative European (EDNAP) exercise. *Forensic Science International*. 164(1), s. 33-44. 2006.

Ferdous, A., Eunus, A.M., Alam, S., Hossain, T., Hany, U., Dissing, J. & Akhteruzzaman, S.: Genetic data on 10 autosomal STR loci in the Bangladeshi population. *Legal medicine (Tokyo, Japan)*. 8(5), s. 297-299. 2006.

Gilbert, M.T.P., Hansen, A.J., Willerslev, E., Turner-Walker, G. & Collins, M.: Insights into the processes behind the contamination of degraded human teeth and bone samples with exogenous sources of DNA. *International Journal of Osteoarchaeology*. 16(2), s. 156-164. 2006.

Gill, P., Brenner, C.H., Buckleton, J.S., Carracedo, A., Krawczak, M., Mayr, W.R., Morling, N., Prinz, M., Schneider, P.M. & Weir, B.S.: DNA commission of the International Society of Forensic Genetics: Recommendations on the interpretation of mixtures. *Forensic Science International*. 160(2-3), s. 90-101. 2006.

Gill, P., Fereday, L., Morling, N. & Schneider, P.M.: The evolution of DNA databases – Recommendations for new European STR loci. *Forensic Science International*. 156(2-3), s. 242-244. 2006.

Gill, P., Fereday, L., Morling, N. & Schneider, P.A.: New multiplexes for Europe – Amendments and clarification of strategic development. *Forensic Science International*. 163(1-2), s. 155-157. 2006.

Gusmao, L., Butler, J.M., Carracedo, A., Gill, P., Kayser, M., Mayr, W.R., Morling, N., Prinz, M., Roewer, L., Tyler, C. & Schneider, P.M.: DNA Commission of the International Society of Forensic Genetics (ISFG): an update of the recommendations on the use of Y-STRs in forensic analysis. *International Journal of Legal Medicine*. 120(4), s. 191-200. 2006.

Gusmao, L., Butler, J.M., Carracedo, A., Gill, P., Kayser,

- M., Mayr, W.R., Morling, N., Prinz, M., Roewer, L., Tyler-Smith, C. & Schneider, P.M.: DNA Commission of the International Society of Forensic Genetics (ISFG): An update of the recommendations on the use of Y-STRs in forensic analysis. *Forensic Science International*. 157(2-3), s. 187-197. 2006.
- Hansen, A.J., Mitchell, D.L., Wiuf, C., Panikert, L., Brand, T.B., Binladen, J., Gilichinsky, D.A., Ronn, R. & Willerslev, E.: Crosslinks rather than strand breaks determine access to ancient DNA sequences from frozen sediments. *Genetics*. 173(2), s. 1175-1179. 2006.
- Lorenzen, E.D., Simonsen, B.T., Kat, P.W., Arctander, P. & Siegismund, H.R.: Hybridization between subspecies of waterbuck (*Kobus ellipsiprymnus*) in zones of overlap with limited introgression. *Molecular Ecology*. 15(12), s. 3787-3799. 2006.
- Maha, G.C., Pritchard, J., Gahn, L., Lee, S., Taddie, J.A., Wilder, B., Pollack, M.S., Morling, N., Baird, M.L., Tincher, B.M., Conley, C. & Gjertson, D.W.: Guidance for Standards for Relationship Testing Laboratories. 1-176. aabb – Advancing Transfusion and Cellular Therapies Worldwide, Bethesda, Maryland, USA 2006.
- Mengel-Jorgensen, J., Jensen, S.S., Rasmussen, A., Poehlsgaard, J., Iversen, J.J.L. & Kirpekar, F.: Modifications in *Thermus thermophilus* 23 S ribosomal RNA are centered in regions of RNA-RNA contact. *Journal of Biological Chemistry*. 281(31), s. 22108-22117. 2006.
- Sanchez, J.J., Phillips, C., Borsting, C., Balogh, K., Bogus, M., Fondevila, M., Harrison, C.D., Musgrave-Brown, E., Salas, A., Syndercombe-Court, Schneider, P.M., Caracedo, A. & Morling, N.: A multiplex assay with 52 single nucleotide polymorphisms for human identification. *Electrophoresis*. 27(9), s. 1713-1724. 2006.
- Retskemisk Afdeling**
- Dalsgaard, P.W., Potterat, O., Dieterle, F., Paululat, T., Kuhn, T. & Hamburger, M.: Noniosides E-H, new trisaccharide fatty acid esters from the fruit of *Morinda citrifolia* (Noni). *Planta Medica*. 72(14), s. 1322-1327. 2006.
- Ejsing, T.B., Hasselstrom, J. & Linnet, K.: The influence of P-glycoprotein on cerebral and hepatic concentrations of nortriptyline and its metabolites. *Drug metabolism and drug interactions*. 21(3-4), s. 139-162. 2006.
- Frisvad, J.C., Larsen, T.O., Dalsgaard, P.W., Seifert, K.A., Louis-Seize, G., Lyhne, E.K., Jarvis, B.B., Fetting, J.C. & Overy, D.P.: Four psychrotolerant species with high chemical diversity consistently producing cycloaspetide A, *Penicillium jamesonlandense* sp. nov., *Penicillium ribium* sp. nov., *Penicillium soppii* and *Penicillium lanosum*. *International Journal of Systematic and Evolutionary Microbiology*. 56(Part 6), s. 1427-1437. 2006.
- Hasselstrom, J. & Linnet, K.: In vitro studies on quetiapine metabolism using the substrate depletion approach with focus on drug-drug interactions. *Drug metabolism and drug interactions*. 21(3-4), s. 187-211. 2006.
- Johansen, S.S., Jacobsen, C., Muller, I.B., Petersen, H.W., Simonsen, K.W., Kringsholm, B. & Steentoft, A.: Forgiftningsdødsfald over en femårig periode (1998-2002) i Østdanmark. *Ugeskrift for læger*. 168(39), s. 3326-3331. 2006.
- Linnet, K.: Retskemi: analytiske udviklingstendenser og farmakologiske aspekter. *Ugeskrift for læger*. 168(11), s. 1114-1116. 2006.
- Linnet, K.: The exponentially weighted moving average (EWMA) rule compared with traditionally used quality control rules. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine*. 44(4), s. 396-399. 2006.
- Linnet, K. & Boyd, J.C.: Analytical validation of methods – With statistical methods. i: *Tietz Textbook of Clinical Chemistry and Molecular Diagnostics*, s. 353-407. Burtis, C, Ashwood, E. R., and Bruns, D. (red.). Saunders, New York 2006.
- Rasmussen, L.B., Olsen, K.H. & Johansen, S.S.: Chiral separation and quantification of R/S-amphetamine, R/S-methamphetamine, R/S-MDA, R/S-MDMA, and R/S-MDEA in whole blood by GC-EI-MS. *Journal of Chromatography B-Analytical Technologies in the Biomedical and Life Sciences*. 842(2), s. 136-141. 2006.
- Steentoft, A., Teige, B., Holmgren, R., Vuori, E., Kristinsson, J., Hansen, A.C., Ceder, G., Wethe, G. & Rollmann, D.: Fatal poisoning in Nordic drug addicts in 2002. *Forensic Science International*. 160(2-3), s. 148-156. 2006.

Odontologisk Institut (OI)

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttet ledes af institutleder, lektor N.-E. Fiehn og vice-institutleder, professor P. Holmstrup.

Institutbestyrelsen består af institutleder N.-E. Fiehn, professor, I. Kjær, lektor V. Qvist, afdelingstandlæge K. Christensen, klinisk lærer S. Barsted, klinikmedhjælper K. Lynge Hansen, bioanalytiker D.S. Nolting, stud.odont. S. Matu, stud.odont. P. Clausen.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 13 afdelinger og 11 forskningslaboratorier samt en kliniksektion. Til rådgivning for institutbestyrelse og institutleder har institutbestyrelsen nedsat tre udvalg: Forskningsudvalget ved formand, J. Reibel, kliniksektionsudvalget ved formand, J. Westergaard og It-udvalget ved formand, P. Holmstrup.

Adresse

Panum Institut
Nørre Allé 20
2200 København N
Telefon 35 32 67 00
Fax 35 32 65 05
www.odont.ku.dk

Institutlederens årsberetning

OI har inden for odontologien til opgave at drive forskning på internationalt niveau og give videregående uddannelse indtil det højeste videnskabelige niveau, at varetage efter- og videreuddannelse samt at udføre særlige kliniske undersøgelser- og behandlingsopgaver på landsdels-/landsniveau.

I 2005 godkendte institutbestyrelsen en ny udviklingsplan, som udgør grundlaget for instituttets virksomhed. I udviklingsplanen fokuseres på 11 væsentlige udviklingsområder, herunder: a) Forskerrekruttering til videnskabelige stillinger. b) Revision af tandlægeuddannelsen. c) Udskiftning af klinikudstyret, herunder indførelse af elektronisk patientjournal. d) Personalets kompetenceudvikling.

Som forberedelse til den nye universitetslov nedsatte instituttet for 2 1/2 år siden et rådgivende panel med eksterne medlemmer fra landets tandlægeverden, forskningsverden, erhvervsliv og myndigheder med interesse i odontologi. Der har været afholdt seks møder. Panelet har især medvirket ved rådgivning ifm. udviklingsplan, opfølgning på denne samt revision af tandlægeuddannelsen.

Forskerrekrutteringspolitikken har ført til, at antallet af unge odontologiske kandidater/tandlæger med interesse for forskning er øget, herunder antal ph.d.-studerende fra 3-20 i perioden 1998-2006. Herudover har tre personer i 2006 opnået ph.d.-graden.

Investeringsplanen for udskiftning af klinikudstyr har resulteret i udarbejdelse af en fællesskrivelse mellem Aarhus og Københavns Universiteter til Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Sagen har været behandlet i ministeriet, og det er aftalt, at der skal udarbejdes en finansieringsplan.

MUS-samtaler blev indført i 2003 og er videreført siden. Ifm. arbejdet med kompetenceudvikling blev der i 2004 i regi af samarbejdsudvalget nedsat et permanent kompetencevalg. Efter identifikation af problemfelter blev udvalget ændret i 2005 og dets kommissorium tydeliggjort. Udvalgets rapport for 2006 har resulteret i en forøgelse af ressourcen til kompetenceudvikling for TAP- og deltidsansatte tandlæger.

Instituttet igangsatte i 2003 planlægningsarbejde vedr. efteruddannelse af tandlæger. Mere end 400 af landets ca. 4.500 tandlæger deltog, i 2005 øgedes tilslutningen til mere end 700 tandlæger, hvilket er opretholdt i 2006. Systematisk efteruddannelse, kortere arbejdskurser og et symposium har især været populære.

Prisoverrækkelse

P.E. Petersen, Award for "International Research on Health Promotion and Oral Disease Prevention among children", International Association for Dental Research, Australien, juni 2006.

Kliniksektionen

Patientbehandling og -service spiller en vigtig rolle for undervisning og forskning ved OI. Kliniksektionen er landets største tandklinik med ca. 225 behandlingsenheder. Der behandles dagligt ca. 1.000 patienter, de fleste som led i studenterundervisning.

Gennem den kliniske undervisnings konventionelle tandlægeopgaver, ved forskning, hvor nye og avancerede metoder er i brug og gennem specialklinikernes virke, ydes der en landsdækkende service samt en udstrakt konsulentvirksomhed til praktiserende kolleger og offentlige myndigheder. Med tilstedeværelse af højt uddannet kompetence inden for alle fagområder, kombineret med adgang til andre medicinske specialer ved RH, kan OI's specialklinikker gennemføre undersøgelser og behandlinger, som ikke er mulige andre steder. Hvert år modtages ca. 4.000 patienter, som har behov for særlig diagnostik og specialbehandling. Aktiviteten inden for de særlige kliniske serviceopgaver øges fortsat, efter der i 2004 blev indgået aftale med Københavns Kommunes voksentandpleje om specialprotektisk behandling af apasipatienter mv.

Specialklinikker

Afdeling for Oral Medicin mv. udfører serviceopgaver vedr. udredning og behandling af mundslimhindelidelser, orofaciale smerter, kæbeledsbesvær, muskellidelser samt spytkretionsforstyrrelser for OI, RH's Klinik for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi, andre sygehuse, Den Kommunale Tandpleje, tandlæger og læger samt Sundhedsstyrelsen. Endvidere histopatologisk diagnostik for OI, RH's Klinik f. Tand-, Mund- og Kæbekirurgi, andre sygehuse og KVL samt tværfagligt samarbejde med HS; BBH om landsfunktionen vedr. oromandibulære dystonier.

Afdeling for Oral Diagnostik visiterer ca. 10.000 patienter om året og sørger for fordeling af patienterne til Tandlægeskolens øvrige afdelinger. Nødbehandling foretages på ca. 10 patienter dagligt.

Afdeling for Oral Mikrobiologi varetager mikrobiologisk diagnostik og resistensbestemmelse på plaqueprøver fra patienter med avanceret marginal parodontitis for praktiserende tandlæger og for OI.

Afdeling for Parodontologi modtager henviste patienter med parodontale sygdomme fra hospitalet, kommunale

tandplejer, læger og tandlæger til diagnostik og behandling.

Afdeling for Protetik varetager avancerede protetiske specialistbehandlinger, amtspecialtandpleje, kæbeprotetik og behandling af patienter som har fået foretaget resektion og/eller er strålebehandlet i hoved-/halsregionen.

Afdeling for Radiologi udfører avancerede røntgenundersøgelser på patienter henvist af læger og tandlæger samt radiologisk diagnostik for OI.

Afdeling for Pæodonti udfører tandbehandling af børn i generel anæstesi og af asylansøgere og har specialklinikker for børn med ansigtsmisdannelser og for patienter med odontofobi. Førstnævnte har, bl.a. sammen med RH's Børnereumatologiske Ambulatorium, landsdelsfunktion vedr. børn med leddegigt. Afdelingen deltager i klinisk arbejde ved RH's Odontologiske Videncenter og Klinik for Sjældne Handicap.

Afdeling for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi deltager i klinisk arbejde på RH's Klinik for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi og udfører visse specialiserede behandlinger på OI.

Afdeling for Tandsygdomslære og Endodonti udfører diagnostiske udredninger og behandlinger af henviste patienter og vejleder tandlæger og offentlige institutioner om kliniske behandlingsstrategier.

Afdeling for Ortodonti varetager i samarbejde med RH behandling af patienter med ekstrem kæbevækst og i samarbejde med Nykøbing Falster sygehus patienter med søvn-*apnø*. Afdelingen foretager landsdækkende diagnostiske udredninger på henviste patienter, vejleder tandlæger vedr. behandlingsplanlægning, indgår i et behandlingsteam vedr. patienter fra Amtsspecialtandplejen og Videncentret på RH, diagnosticerer skeletmisdannelser på patienter henvist fra landets hospitaler og varetager postgraduatuddannelse til specialtandlæge i ortodonti (13 studerende i 2006).

Retsodontologisk-Antropologisk Enhed udfører personidentifikationer og aldersvurderinger for politiet samt antropologiske vurderinger af fotografisk materiale.

Afdeling for Samfundsodontologi og Videreuddannelse yder service til Sundhedsstyrelsen og andre offentlige myndigheder ifm. organisation, planlægning og evaluering af tandpleje, desuden service til Danida og WHO.

Forskningsvirksomhed

1. Caries

Forebyggelse, diagnostik og behandling af alle stadier af caries, herunder sammenhængen mellem klinik og radiologi, interaktion mellem mikroflora, spyt og de hårde tandvæv samt udvikling af non-operative og operative behandlingsmetoder.

Vurdering af nye metoder til diagnostik af caries. Forsegling af proximale carieslæsioner på mælketænder. Interkommunal variation i caries i Danmark. SEAL-DK; Forsegling eller fyldning af manifest-okklusal-caries. Caries-reducerende effekt af ozonbehandling. Protetisk behandling og cariesprævention af patienter som er strålebehandlet i hoved-hals-regionen. Cariesforebyggelse blandt underprivilegerede børn (K. Ekstrand, V. Qvist, S. Twetman, B. Öwall).

Kariesprævention og tanderosion: Anvendelse af økologisk "krigsførelse" i kariespræventionen (klorhexidin, xylitol, fluor, probiotika) (S. Twetman) og udvikling af "tandvenlige" spytstimulanser uden kariogent og erosivt potenti-

ale samt bestemmelse af fysisk-kemiske egenskaber ved erosionsudviklende fødevarer (T. Jensdottir, A. Bardow, B. Nauntofte). Forekomst af og ætiologi for tanderosion hos 16-49-årige (L.R. Nielsen, P. Suadicani, J. Westergaard).

Evaluering af klasse I og II-plastresteringens holdbarhed og funktion i permanente tænder på unge og voksne, KVIT-projektet: Amalgamfri tandpleje for børn og unge? Sundhedsudbytte ved ændrede behandlingsmønstre i den kommunale tandpleje. Overlevelsesanalyser i odontologisk forskning. Evaluering af nye dentinadhæsiver ved Klasse I og II plastrestaureringer (U. Pallesen, V. Qvist, N. Keiding).

Undersøgelse af salivaproteiner ved biokemiske analysemetoder samt betydningen af mængden og sammensætningen af spytet for demineralisering af tandvæv og for mikrofloraen (D. Moe, A. Bardow, S. Kirkeby, K. Ekstrand). Analyser af fluoridkoncentrationen i saliva ved brug af fluorid tandpasta (K. Ekstrand).

2. Endodonti

Behandling af den fremskredne carieslæsion samt forbedring af endodontiske behandlinger, herunder mikrobiologiske aspekter samt kortlægning af rodkanalsystemets makromorfologiske variation.

Klinisk randomiseret multicenter-forsøg af gradvis versus endelig ekskavering af caries på permanente tænder samt af direkte overkapning versus partiel pulpotomi på permanente tænder med caries (L. Bjørndal, G. Bruun, M.H. Laustsen, E. Dabelsteen, C. Reit).

Årsag til og prognose af endodontiske behandlinger: En spørgeskemaundersøgelse blandt tilfældigt udvalgte tandlæger (L. Bjørndal, C. Reit) og en sammenligning af to præparationstyper samt 3-D analyse af den apikale region efter udrensning (M.H. Laustsen, L. Bjørndal, M. Dalstra, S. Kreiborg). Endvidere undersøges klager inden for endodonti i perioden 1995-2004 (L. Bjørndal, C. Reit).

Mikro-CT-analyse af molarer før og efter mekanisk udrensning med GT og RaCE (L. Bjørndal, M.H. Laustsen, S. Kreiborg).

Klinisk og mikrobiologisk undersøgelse af apikal parodontit i én behandlingssekvens (M.H. Laustsen, L. Bjørndal, G. Dahlén, C. Reit).

3. Tandrestaureringsmaterialer

Optimering af teknik ved anvendelse af restaureringsmaterialer, udvikling af nye restaureringsmaterialer samt undersøgelser relateret til materialernes biokompatibilitet.

Karakteristik af plast polymeriseret på forskellig måde. Polymeriseringen foregår med lys, der varierer med hensyn til intensitet, energitæthed og bølgelængde. Der fokuseres på plastets mekaniske, fysiske, kemiske og strukturmæssige egenskaber (E. Asmussen, A. Peutzfeldt).

Binding af plast til dentin. Bindningen studeres i relation til variation i anvendelsesteknik (A. Peutzfeldt, E. Asmussen).

Holdbarhed af tænder restaureret med og uden rodstifter. Dette *in vitro*-projekt har til formål at klarlægge, hvorledes mængden af resttandsstansen påvirker forankring af opbygningen, samt hvornår det er nødvendigt at forankre opbygningen vha. rodstifter (A. Peutzfeldt, E. Asmussen, A. Sahafi).

Kvaliteten af aftryk til støbte restaureringer hos praktiserende tandlæger. Præcision og pasformen af støbte restaureringer påvirkes bl.a. af aftrykteknikken, aftryksmateriale og af det laboratorietechniske arbejde. Projektet har til for-

mål at klarlægge, hvorledes de forskellige aftryksteknikker og aftryksmaterialer vil påvirke præcisionen af de støbte restaureringer. Endvidere undersøges kvaliteten af aftryk modtaget på dentallaboratorier (A. Sahafi, A. Peutzfeldt).

Holdbarheden af adhæsiv teknik har ført til udvidelse af indikationerne for anvendelse af plastmaterialer. Adhæsiv teknik muliggør bl.a., at støbte restaureringer kan repareres eller recementeres, og at omlavning af restaureringen undgås eller udskydes. Holdbarheden af reparationer og recementeringer foretaget efter forbehandling med tribokemisk silikatisering system (CoJet) undersøges (A. Sahafi, A. Peutzfeldt).

Adhæsive reparationer og recementeringer af indirekte restaureringer. Effekten af forbehandlingen "tribokemisk silikatisering" på holdbarheden af reparationer og recementeringer bestemmes i en klinisk multicenterundersøgelse (A. Peutzfeldt, A. Sahafi).

4. Parodontose

4.1. Patogenetiske aspekter

Forskningsområdet omfatter patogenetiske aspekter ved udvikling af marginal parodontitis, herunder betydning af inflammatoriske mediatorer og deres regulering samt bakterier i den orale biofilm.

Samspil mellem parodontale patogener og øvrige orale bakteriearter samt af resistensforhold i anaerobe biofilm in vitro (T. Larsen, N.-E. Fiehn). Komplementsystemets betydning for immunresponset ved marginal parodontitis (T. Skuldbøl, P. Holmstrup, K. Stoltze).

4.2. Mundhulens og almen sundhedstilstand

Interaktion mellem mundhulens mikroflora/parodontal sygdom og almen sundhedstilstand, herunder systemiske sygdomme.

Sammenhæng mellem marginal parodontitis og hjertekar-sygdomme, marginal parodontitis og reumatoid arthritis samt mellem parodontal sygdom og diabetes i en type-2 rottemodel (K. Geismar, C.P. Andersen, P. Holmstrup, K. Stoltze, A.H. Poulsen, L.K. Sørensen, L.B. Nielsen, T. Schrøder, B. Ghorbani).

En epidemiologisk undersøgelse af marginal parodontitis og sygdommens sammenhæng med generel helse og af kroniske almensygdomme og orale sygdomme, herunder fælles sociale og adfærdsmæssige risikofaktorer (J. Kongstad, P. Holmstrup, K. Stoltze, P.E. Petersen).

4.3. Diagnostiske metoder og behandling

Optimering af diagnostiske metoder og behandling, herunder anvendelse af antibiotika.

Hurtigt progredierende parodontitis. Forbedret diagnostik og behandling af patienter med hurtigt forløbende fæstetab (J. Westergaard, A.H. Poulsen).

5. Vurdering og behandling af tandtab

5.1. Tyggefunktion

Reetablering af tyggefunktion ved behandling med implantater, broer og aftagelige proteser, herunder vurdering af behandlingernes indflydelse på patienters orale sundhed.

Anvendelse og sammenligning af teknikker og målemetoder til vurdering af behandlingsindikation og -effekt inden for oral rehabilitering (E. Özhatay, K. Gotfredsen, B. Öwall).

Oral funktion og livskvalitet for patienter med agenesi behandlet i Amtsspecialtandplejen samt vurdering af plastretinerede broer til unge patienter med tandagensier eller tandtab (E. Dueled, K. Gotfredsen).

Vurdering af protetiske behandlinger, herunder arbejde udført i Amtstandplejen, patienters egen vurdering af broer og partielle proteser, sammenligning af broer understøttet af implantater med broer understøttet af såvel tænder som implantater samt undersøgelse af støbte opbygninger som retention for kroner (K. Gotfredsen, B. Holm, E. Hjørting-Hansen, A. Sahafi).

5.2. Genopbygning

Genopbygning af kæber med knogletransplantat, vækstfaktorer og/eller knogleerstatningsmateriale, herunder indheling af orale implantater samt patogenese, diagnostik og behandling af patologiske forandringer omkring orale implantater.

Efter tandtab opstår ofte et svind af kæbeknoglen, som umuliggør indsættelse af implantater. Der udføres kliniske og eksperimentelle undersøgelser af bl.a. knogletransplantater og vækstfaktorer (M. Aaboe, E. Hjørting-Hansen).

Betydningen af nikotin i blodet for osseointegration, knogleheling og vaskulariseringen af parodontalmembranen (K. Gotfredsen, D. Balatsouka).

Holdbarhed af implantatbehandling hos patienter med aggressiv parodontitis (S. Schou, P. Holmstrup, K. Stoltze, B. Holm, K. Gotfredsen).

Immunologiske forhold af betydning for transplantation af væv og organer (S. Kirkeby, D. Moe).

Præ- og postnatale undersøgelser af ætiologien bag agenesi (I. Kjær).

Ortodontisk forbehandling ifm. implantatbehandling (K.B. Becktor, H. Fjellvang, J. Hesselberg Madsen).

6. Kraniofacial vækst og funktion

6.1. Vækstmekanismer

Klarlægning af præ- og postnatale vækstmekanismer, herunder sammenhængen mellem hjernens og kraniets udvikling, genetiske/molekylærbiologiske styringsmekanismer og årsager til ansigts-, kæbe- og tandmisdannelser (I. Kjær, F. Tabatabaie).

Prænatal udvikling. Neuro-osteologiske og molekylærgenetiske aspekter i kropsakse, kranie- og tandudvikling: Sirenomeli. NGFR, P63 og PAX9 ved tand- og tungeudvikling, hypofyseudvikling ved hydrocephalus. Kortlægning af genetisk bestemte udviklingsfelter, specielt *fossa cranii posterior*, det cerebellare felt og det fronto-nasale udviklingsfelt med os nasale, *septum nasi* og *sutura vomero-maksilaris* (I. Kjær, K.B. Becktor, D. Nolting, J. Lomholt, M. Kock, R.G. Mentz, K. Stoltze).

Postnatal udvikling. Kraniofacial udvikling inklusiv tandresorption og tandmodning. Tvillingundersøgelser vedr. kraniofacial udvikling. Innervationskanaler i mandiblen. Hovedholdning, kraniofacial profil og okklusion. *Columna cervicalis* (I. Kjær, M. Bakke, K.B. Becktor, C.E. Pedersen, L. Sonnesen, S.H. Nielsen, M.H. Nielsen, M.C.H. Fink-Jensen, M. Svanholt, M.T. Brock-Jacobsen, S. Palsson).

6.2. Forebyggelse og behandling

Diagnostik, forebyggelse og behandling af medfødte, oftest genetisk betingede og erhvervede afvigelse og sygdomme i ansigt, kæber og tænder, herunder ortodontiske og kirurgiske behandlinger samt odontogene cyster og tumorer.

Kraniofaciale anomalier. En kortlægning af kraniofacial morfologi og vækst samt tandudvikling og -eruption hos børn med ansigtsmisdannelser. Analyse af kæbevækst, okklusionsudvikling og oral funktion hos børn med kæbeledsarthrit. Transplantation og kæbevækst. Kariesprogression i det primære tandsæt. Odontologisk status hos patienter med Ehlers-Danlos syndrom og Kerubisme. Kraniofacial morfologi og vækst hos børn med læbe-gane-spalte, Williams syndrom, Acromegali, unilaterale condyl-hypoplasi, Adult syndrom, ectodermal dysplasi og tricho-rhinophalangealt syndrom. Genetiske studier vedr. ectodermal dysplasi, cleidocranial dysplasi og Kreiborg-Pakistan-syndrom. Identifikation af nye sygdomsgener (S. Kreiborg, L. Almer, N.V. Hermann, S. Sae-Wang, M. Keller, J. Eriksen, T.A. Darvann, P. Larsen, M. Bakke, I. Kjær, K.B. Becktor, A. Niklason, M. Kock, J. Daugaard-Jensen).

Klinisk forskning. Apparatbehandling ved søvnapnø, unilateral condyl-hypoplasi samt medfødte og erhvervede afvigelser i dentitionen, herunder ved standset eruption, overtallige tænder og Hyper IgE-syndrom (I. Kjær, K.B. Becktor).

6.3. Kæbernes bevægeapparat og orofacial smerte

Diagnostik, forebyggelse og behandling af lidelser i kæbernes bevægeapparat, herunder betydning af billeddiagnostik, tyggemusklernes struktur og funktion, okklusion samt smerter.

Tyggemuskler, kæbeled og kæbefunktion undersøges under normale forhold, ved stress og ved smertevoldende reumatologiske og lokale belastningslidelser, neuromuskulære lidelser og oralmotoriske handicap. Specielt analyseres variation i musklernes funktionsmønster, kraft, ældningsprocesser, underkæbens mobilitet, kæbeledenes funktion, screeningsprocedurer samt relevansen af røntgenundersøgelse for diagnostik og behandling. Effekt af kirurgisk og konservativ behandling ved kæbelidelser. Nordisk forskningssamarbejde om udvikling af undersøgelsesmetoder ved tale-, tygge- og synkebesvær inden for rehabilitering og handicaptandpleje samt smerteudvikling i relation til muskellidelser. Endelig screening for orofaciale handicaps (M. Bakke, M. Wiese, S. Kirkeby, C.E. Thomsen, N.M. Thorsen, P. Larsen, S. Kreiborg).

Oral funktion, diagnostik, klassifikation og behandling ved neurologisk betingede funktionsforstyrrelser i tyggemusklerne vha. kliniske neurofysiologiske undersøgelsesmetoder (M. Bakke).

7. Mundslimhinde og spyt

7.1. Mundslimhinde og spytkirtler

Opretholdelse af normal struktur og funktion i mundslimhinden, herunder cellulære kommunikations- og reguleringsmekanismer i mundslimhinde og spytkirtler samt forsvarmekanismer i mundhulen.

På spytkirtler undersøges transportveje og reguleringsmekanismer for elektrolytter, vand og proteiner og kontrol af sputsekretion og -sammensætning, lægemiddeldnedbrydende enzymer i spytkirtler samt behandling af mundtørhed og savlen. Interaktionen mellem spyt, lugt- og smagssansning samt karakteristik af spyttets mængde og sammensætning under funktionelle stimuli. Endvidere effekter af humant spytprotein og bovint mælkeprotein på mundhulesygdomme, herunder karakteristik af de involverede proteiner, udvikling og test af nye proteinsammensæt-

ninger til brug i tandpasta og stimulanser mod halitose. Endelig undersøges effekten af HBO-behandling hos bestrålede rotter på spytkirtler og spytkirtelsekretion samt anvendeligheden af mink og fritte som forsøgsdyr ifm. spytkirtelfunktion og -sygdomme (B. Nauntofte, A.M.L. Pedersen, A. Bardow, S.B. Jensen, A.W. Dynesen, L. Holten-Andersen, J. Reibel, C. Kragelund, L.A. Torpet, M. Bakke, C.E. Thomsen, T. Larsen, D. Moe, S. Kirkeby, T. Jensdotir, J. Lykkeaa, J. Knudsen).

7.2. Sygdomme i mundhulens væv

Ætiologiske, patogenetiske, diagnostiske og behandlingsmæssige aspekter af sygdomme i mundhulens væv i forbindelse med mundtørhed og ændret spyttilstand, gærsvampe- og virusinfektioner samt mundhulekræft og forstadier hertil, herunder identifikation af sygdomsfremkaldende genetiske defekter, mundslimhindens kulhydratstrukturer samt sårheling.

Systemisk sygdom/lægemiddelindtag undersøges i relation til udvikling af sygdomme i mundhulen hos patienter med Sjögrens syndrom, cystisk fibrose, spiseforstyrrelser og orale lichenoid forandringer. Effekten af B-celle-depletering og akupunktur hos patienter med nedsat sputsekretion. Endvidere undersøges skader i mundhulen efter kemoterapi, psykologisk profil og bemyndig af symptomer hos patienter med Sjögrens syndrom samt aldrings og fødeemners indflydelse på sputsekretion, mundhuleflora og -sygdom. Markører til identifikation af patienter med øget risiko for udvikling af sygdomme og til monitorering af sygdomsaktivitet i slimhinden, herunder undersøgelse af genekspressionsmønsteret ved cancer, præcancer. Endvidere spytmarkerer til bestemmelse af kvindelige bærere af ectodermal dysplasi. Endelig karakteristik af stamceller i humant pladeepitel samt dannelse og karakterisering af epitelceller ud fra humane embryonale stamceller (B. Nauntofte, A.M.L. Pedersen, L.A. Torpet, J. Reibel, A. Bardow, T. Jensdotir, C. Kragelund, S.B. Jensen, A.W. Dynesen, L. Holten-Andersen, D. Smidt, C. Jerlang, S. Dabelsteen, E. Dabelsteen).

7.3. Cancer i mundhulen

Primært identifikation af forskelle i genaktivitet hos patienter der overlever ifht. patienter med dødeligt forløb. Genekspressionsmønsteret sammenlignet med forekomsten af mikrometastaser i sentinal nodes. Formålet er at etablere et bedre grundlag for behandling af mundhulekræft. Inaktivering af tumor-suppressorgener i oral cancer og omliggende slimhinde studeres mhp. terapi. Eksperimentelle studier af tumorcelleglykosylering, tumorstromas og tobaks betydning for invasion (E. Dabelsteen, S. Dabelsteen).

7.4. Glykobiologi

Sukkerstrukturer og glykosyltransferaser og deres rolle for sygdomme. Glykobiologigruppen søger via tværfaglige projekter at afdække de molekylære mekanismer, der kontrollerer glykosylering af protein via såkaldt "mucin-type O-glykosylering". Dette kontrolleres af glykosyltransferaser tilhørende en gen-familie på 20 gener, og disses funktioner studeres via genetiske, cellulære, biokemiske og immunhistokemiske eksperimenter. Dette involverer sekvensanalyse af genfamilier, funktionsanalyse af genprodukter/enzymer og kortlægning af ekspressionsmønstre. Betydningen af mucin-type O-glykosylering i spermatozoer og testikelkræft i relation til befrugtningsevne undersøges. I samarbejde med Consortium for Functional Glycomics udvikles en

konditionel GalNAc-T3 knock-out mus, som vil blive anvendt til at belyse overnævnte rolle for GalNAc-T3, idet vore studier tidligere har vist, at GalNAc-T3 er selektivt udtrykt i acrosomet af spermatozoer.

Vi har i samarbejde med en forskergruppe på EMBL udviklet en *Drosophila* flue-model til analyse af essentielle funktioner af GalNAc-transferaser. Dette modelsystem har muliggjort påvisningen af, at en af *Drosophila*-fluens GalNAc-transferaser er essentiel for embryonal udvikling, og dette modelsystem anvendes videre i funktionelle studier, der skal belyse enzymernes rolle.

Identifikation af cancerspecifikke glykosyltransferaser i orale carcinomer og coloncancer. Identifikation og syntese af nye cancerassocierede glykopeptidformer og testning af deres immunrespons i humaniserede mus. Biomarkører for cancer og autoimmune sygdomme. Glykosyltransferasers sub-cellulære lokalisering studeres (E.P. Bennett, U. Mandel, I. Dar, M.A. Tarp). Targeting determinants of the secretory pathway: Targeting GalNAc-transferases to the Golgi (I. Dar).

8. Individ & samfund

8.1. Forebyggelse og behandlingsstrategier

Individ-, miljø- og samfundsmæssige faktorerers indflydelse på oral sundhed, forebyggelse og behandlingsstrategier, herunder aldringens og almensygdommes indflydelse, tobak og alkoholmisbrug, medicinforbrug, odontofobi samt problemer ifm. psykiske og fysiske handicap.

Den psykologiske, sociale og kulturelle forståelse af angst, depression og smerte i befolkning og sundhedsvæsen. Odontofobi, smertebeskrivelse og adfærdsterapeutiske principper – en systematisk beskrivelse af patienter med odontofobi og evaluering af behandlingsprincipper, herunder akupunktur. Personlighed og mestring i relation til smerter, stress, odontofobi og fedme (E. Friis-Hasché, A.M.L. Pedersen).

Ældreforskningsprogrammet kortlægger kliniske forhold samt epidemiologiske, biologiske og psykologiske aspekter af, hvad aldringsprocesserne og generelt helbred betyder for mundhulens og tændernes sundhedstilstand. Der fokuseres på oral sundhed og tandplejevaner hos de ældste ældre, herunder funktionsevne og sociale netværk i relation til tandsundhed, oral sundhed, funktion og tandplejeadfærd hos ældre med klinisk demens, sammenhængen mellem sundhedsadfærd og tandsundhed hos ældre, kostvaner, dentalstatus og livsstil blandt ældre raske, tidlige indikatorer for fremskyndet aldring, evaluering af model for forebyggende tandpleje hos ældre samt effekt af professionel tandrengøring med fluortandpasta. Flere af projekterne er baseret på befolkningsundersøgelserne ved Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed i Glostrup og på Østerbrounderundersøgelserne (P. Holm-Pedersen, B. Ellefsen, K. Heegaard, T. Schow, D. Smidt, K. Ekstrand).

8.2. Tandplejesystemer

Udvikling af optimale tandplejesystemer og mundsundhed for hele befolkningen, herunder epidemiologiske og sundhedssociologiske befolkningsundersøgelser, sundhedssociologiske evalueringer og sundhedstjenesteforskning i relation til tandplejens organisation.

Sundhedsfremme og forebyggelsesprogrammer vedr. mundsundhed for hele befolkningen. Effektmåling af tandsundhed, udnyttelse af tandplejeydelser og tandpleje-

adfærd hos børn og unge under forskellige organisationsformer for kommunal tandpleje. Fluorforebyggelsesprogrammer baseret på vandfluoridering, saltfluoridering og fluoridering af mælk. Evaluering af populationsorienteret og højrisikobaseret indsats i tandplejen samt af omsorgstandplejen og tandpleje for hjemløse. Undersøgelser af livskvalitet og relationen mellem oral sundhed og almensygdomme. Brug af tandpleje og tandplejeydelser under sygesikringsoverenskomsten med hensyn til betydningen af socioøkonomiske faktorer og med henblik på revision af tilskudsstrukturen (P.E. Petersen, L.B. Christensen).

Epidemiologisk undersøgelse af oral sundhedsstatus hos voksne og ældre danskere med fokus på social ulighed. Oral cancer og livsstil. Sundhedsproblemer blandt danske skolebørn, herunder fedme, caries og risikofaktorer (U. Krstrup, P.E. Petersen, L.B. Christensen).

Organisationsudvikling i Grønlandstandplejen. Tandsygdomsforekomst hos børn og unge i Grønland, epidemiologiske og sundhedssociologiske undersøgelser af voksne grønlandere. Sundhedsinformationssystemer og evaluering (P.E. Petersen, L.B. Christensen).

Tandsundhed og tandplejeadfærd hos voksne danskere. Opbygning af epidemiologisk database for evaluering af voksentandplejen. Oral sundhedsadfærd og tandsundhed hos børn og unge, forebyggende tandplejeadfærd hos voksne i relation til social kontekst. Inequalities in oral health of children (NIH). Tidstrendanalyser af voksnes tandstatus og udnyttelse af voksentandpleje samt langtidseffekt af kommunal tandpleje (P.E. Petersen). Evaluering af omsorgstandplejen (L.B. Christensen).

Evaluering af voksentandpleje på basis af Sundhedsstyrelsens rapporteringssystem. Evaluering af omsorgstandpleje for svage, ældre mennesker samt vurdering af behov for tandpleje hos misbrugere. Desuden evaluering af tandlægevagtordning og danske tandlægers holdninger til omstilling af dansk tandpleje i fremtiden (P.E. Petersen, L.B. Christensen, U. Krstrup).

International sundhed og sundhedsinformationssystemer for tandplejen i Europa. International oral sundhed og epidemiologiske indikatorer for helsetjenesteforskning; WHO Global InfoBase/STEPS, European Global Oral Health Project. Undersøgelser af oral sundhed og sygdom samt oral sundhedsadfærd/-fremme hos børn, forældre, skolelærere og voksne samt organisation og evaluering af sundhedsprogrammer og odontologisk sundhedstjeneste i 21 lande i Central- og Østeuropa, Afrika, Mellemøsten og Østen (P.E. Petersen, L.B. Christensen, N. Jürgensen, M. Liu). Epidemiologiske undersøgelser af tandsundhed/kronisk sygdom/livsstil hos børn i Laos (N. Jürgensen).

Klinisk hygiejne. Forekomst og spredning af smitsomme mikroorganismer på tandklinikken. Bestemmelse af vandkvalitet i dentale units med og uden kimanlæg samt undersøgelse af pålidelighed af "kliniktest" til bestemmelse af vandkvalitet (T. Larsen). Undersøgelse af bærertilstand af methicillin-resistente *Staphylococcus aureus* (MRSA) hos raske børn og voksne i behandling på Tandlægeskolen (A. Kjerulf). Udvikling af procedurer/systemer for forebyggelse af krydsinfektioner relateret til Hepatitis/aids-hiv i tandplejen i Central- og Østeuropa (P.E. Petersen, K. Stoltze).

8.3. Personidentifikation

Retsodontologisk personidentifikation, herunder molekylærbiologisk identifikation, antropologisk vurdering af ansigtstræk, evaluering og udvikling af aldersvurderingsme-

toder samt anvendeligheden af tænders makromorfologi ved personidentifikation.

Biokemisk undersøgelse af den aldersbetingede racemisering af L-aminosyre til D-aminosyre i tandvæv. Undersøgelse af anvendeligheden af en historisk kraniesamling i retsodontologisk og antropologisk praksis samt vedr. aldersvurdering af asylansøgere (B. Sejrsen).

9. Medicoteknik

9.1. Exitabelt væv

Monitorering af bioelektriske signaler i relation til centralnervesystemet, det perifere nervesystem og muskulaturen.

Renin-angiotensinsystemets indflydelse på kognitive funktion under hypoglykæmi og hypoksi hos raske personer og diabetikere. Den kognitive funktion vurderes på baggrund af kontinuert EEG, auditivt evokerede potentialer (P-300) og neuropsykologiske tests (C.E. Thomsen).

Udvikling af udstyr til flerkanals-EMG-analyse til undersøgelse af tyggeapparatets funktion. Udstyret giver stærkt forbedrede muligheder for interaktiv analyse af EMG-signalerne i forsknings- og patientundersøgelser med (C.E. Thomsen, M. Bakke).

Digital signalopsamling og -behandling fra exitabelt væv. Opsamling af polygrafiske registreringer, herunder kommunikation med eksisterende udstyr. Udvikling af kompakte galvanisk isolerede forstærkere til registrering af elektrofysiologiske signaler (EMG/EKG/EEG), der muliggør udvikling af bærbare systemer til klinisk brug. Tillige softwareudvikling til registrering, lagring og screening af data samt dedikerede digitale signalbehandlingsalgoritmer til dataanalyse (C.E. Thomsen).

9.2. 3-dimensionel billedteknik

Udvikling og anvendelse af 3-D-billeddannende teknikker inden for odontologisk og medicinsk forskning.

Analyse af multi-modale 3-D- og 4-D-billeder mhp. beskrivelse af kæbevækst. Computerbaseret simulering af kirurgi. Interaktiv multi-skalasegmentering. 3-D-visualisering af prænatal kraniofacial morfologi vha. mikro-CT og mikro-MR-scanning. 3-D MRI-analyse af kæbeled og tyggemusklér. Metode til bestemmelse af kraniofacial asymmetri ved kraniesynostose. 3-D-formmodellering af maksillens udvikling hos børn med læbe-gane-spalte. 3D-analyse af kraniofacial vækst og tanderuption. 3D-analyse af kraniofacial udvikling hos en dyremodel af Crouzon syndrom ved hjælp af mikro-CT-scanning (S. Kreiborg, N.V. Hermann, T.A. Darvann).

Andre projekter

Pædagogik og læring i postgraduat klinisk uddannelse specielt mhp. forskningsmetodologi (S. Leth).

Udvikling og implementering af dentitionsdatabase (M. Kvetny).

Udvikling af metode til non-radioaktiv *in situ*-hybridisering mhp. lokalisering af neurogenetiske funktionsområder i væv (SAPAP), brusk-/knoglefarvning af hele præparater og af nedfrysningsmetoder til bevarelse af RNA (D. Nolting) og til kvantitativ immunhistokemi baseret på billeddannelse (C.E. Thomsen, S. Kirkeby).

Depression og akut koronarsyndrom (E. Friis-Hasché).

Ekstern blegning af tænder. Afdækning af behandlingseffektivitet, bivirkninger og brug af beskyttelsesudstyr i en population i Danmark, Sverige og Norge (U. Pallesen).

Postgraduate specialer afsluttet i 2006

Patologisk håndudvikling før fødslen (M. Kock). Neurokraniet og kraniofacial morfologi hos børn med Solitary Median Maxillary Central Incisor (F. Tabatabaie). Eruption of autotransplanted premolars in relation to mandibular growth and skeletal maturity (A. Niklason). Dental modenhed – En dansk standard (M. Svanholt). Standset eruption af 2. primære molarer i underkæben og udviklingen af det efterfølgende permanente anlæg (M. Fink-Jensen).

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Ved OI

E. Dabelsteen: Medlem af styregruppen for indførelse af elektronisk patientjournal.

L. Almer: Studieleder.

D. Moe: Vicedestudieleder og studievejleder.

N.-E. Fiehn: Formand for SU.

T. Larsen: Formand for Hygiejneudvalget.

V. Qvist: Formand for Materialeudvalget.

L. Almer og K. Stoltze: Faglige ledere af den postgraduate kursusvirksomhed.

E.P. Bennett: Formand for Arbejdsmiljøorganisationen (AMO). Kemikaliekoordinator.

A. Bardow: Formand for Lærereforeningen.

L. Almer, P. Holmstrup, A. Peutzfeldt, D. Jeppe-Jensen, N.-E. Fiehn og D. Moe: Medlemmer af fællesudvalget vedr. udarbejdelse af ny studieplan.

A.M.L. Pedersen: Tillidsrepræsentant.

Ved SVF

S. Kreiborg og S. Kirkeby: Medlem af Forskningsudvalget. S. Kreiborg tillige af dets forretningsudvalg.

B. Nauntofte: Prodekan og medlem af en række udvalg under SVF og KU.

J. Reibel og A.W. Dynesen: Medlem af ph.d.-studienævnet.

N.-E. Fiehn: Medlem af Fakultetsrådet.

D. Moe: Medlem af bestyrelsen for bioanalytikeruddannelsen. Medlem af 1. semesterudvalget.

A.M.L. Pedersen: Formand for Studiestartsudvalget (odontologi). Medlem af FSU. Medlem af 1. semesterudvalget.

S. Kirkeby: Medlem af 1.-4. semesterudvalget.

S. Kreiborg: Leder af det kraniofaciale team (RH) og 3-D-laboratoriet.

C.E. Thomsen: Medlem af FSU og IKT-udvalg, SVF's 2. semesterudvalg og "PC til eksamen". Medlem af Studienævnet for Civilingeniøruddannelsen i *Medicin og Teknologisk. Tillidsrepræsentant.

E.P. Bennett: Bestyrelsesmedlem af Forskerskolen i Vævs- og Cellebiologi og i Det Cellebiologiske Cluster. Medlem af ph.d.-stipendieudvalget for Det Cellebiologiske Cluster (FAMU), KU.

J. Lykkeaa: Medlem af Fakultetsrådet og FSU.

J. Westergaard: Medlem af SVF's bygningsudvalg. Medlem af Valideringsudvalg.

N.-E. Fiehn: Medlem af FUSU/FUSU's forretningsudvalg.

Eksterne

Se Årbog 2005.

Endvidere i bestyrelser/udvalg/styregrupper og eller samarbejdspartnere i NOT-gruppen ved Nordic Assoc. For Disability and Oral Health; Dental Practice Based Research Network; Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU); Vetenskabsrådet; Arbejdsgrupper i Sundhedsstyrelsen vedr. "Udfasning af amalgam i tandplejen" og "Kosmetisk behandling".

Bedømmelsesudvalg

Medarbejdere ved OI har medvirket i bedømmelser vedr. professorat ved OI (2), Oslo (1) og Sverige (2), vedr. adjungeret professorat ved OI, Århus (1), vedr. disputatser i Norge (1) og Sverige (2), vedr. adjunkt/lektoransættelser ved OI (1) og Århus (1), vedr. ph.d.-afhandlinger ved OI (3), RH (1), Århus (1) og Finland (1), vedr. ph.d.-stipendier ved OI (2).

Udvalg og Fonde

P. Holmstrup: Er formand for bestyrelsen for Ingeborg og Leo Dannins Legat; FSS.

P.E. Petersen: Er Tandlægeskolens medlem af Forskningskontoen, Tandlægenes Nye Landforening.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Medarbejdere ved OI udfører konsulent- og rådgivningsvirksomhed for Retsmedicinsk Institut på KU; SSVF, Swedish Social Research Council; WHO; Grønlandstemplejen; Den Sociale Ankestyrelse, Sundhedsstyrelsen, Arbejdsskadestyrelsen; Dansk Røde Kors; Rektorsparringsgruppen vedr. KU's organisationsanalyse. Udfærdiget redegørelser om odontologiske problemstillinger til DTF; Sundhedsstyrelsen; Miljøstyrelsen; Retslægerrådet; Patientklagenævnet; Syns- og skønssager for tandlæger i den offentlige tandpleje.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Medarbejdere ved OI er medlem af (Advisory) Editorial Board for Eur J Oral Sci; J Adhes Dent; Oper Dent; J Oral Pathol Med; J Dent Res; Eur J Oral Sci; J Clin Periodontol; Crit Rev Oral Biol Med; Clin Orthod Res; Gerodontology; J Forensic Odontostomatol; Endvidere (Associate) Editor ved Eur J Orthod; Comput Med Biol; Oral Health Prevent Dent; Acta Odontol Scand; Nordisk Odontologisk Årbog; Polish Prothodont J; TB; Klinisk ordbog; Danmarks Nationalleksikon; TNT; J Santé Public Madagascar; Community Dent Oral Epidemiol; Int Dent J; Czech Dent J; Rom J Prev Soc Med; Bulletin of WHO; Dental Medium; Lægeforeningens Medicinfortegnelse; Klin Sundhedspsyk; Prophylaxe impuls; Quintessence International; Swed. Dent. Endelig Editorial Office; J Oral Pathol Med samt Oral Health Prev Dent.

Kongresser og symposier

Medarbejdere ved OI har været arrangør af ph.d.-kursus "How to write a successful grant application". Ph.d.-kursus i glycobologi, Panum. Kongresser i folkesundhedsvidenskab i Madagaskar, Tanzania, Vietnam, Laos, Japan, Kenya (MUCHS), Kina, Thailand, Italien, Grækenland, Schweiz, Australien (IADR) og Canada (FDI). 3rd Annual

Meeting of Cell and Tissue Biology Research School, Helsingør. SEAL-DK fællesmøder for kommunale tandplejeteam, DTF's symposium, Scandinavian Endodontic Society, 15th Biennial Endodontic Congress, The Oresund Region. "Medical Image Computing and Computer Assisted Intervention (MICCAI)" i København.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Se årsberetningen for 2005. Endvidere forskningssamarbejde med Statens Seruminstitut; Rovesta Miljø.

Videnskabelige medarbejdere ved OI har samarbejde med forskere på universiteter i Bergen, Stockholm, Malmö, Umeå, Uppsala, Göteborg, Oslo, Kiel, Bruxelles, London, Oxford, Zürich, Amsterdam, Istanbul, Omaha, San Diego, Indianapolis, Dundee, Gainesville FL, Birmingham AL, Giessen, Geneve, Newcastle, New York, Morioka, München, Osaka, Singapore, Toronto, Washington, Baltimore, Boston, Iowa, Ann Arbor, Lissabon, Peking; Wuhan, Ma-junga, Dar-es-Salaam, Amman, Bucharest, Iasi, Minsk, Hat-Yai, London, Louvain, Rochester, Victoria, Edinburgh, Utrecht, Hanoi, Heidelberg, Jönköping, Rom, NIOM; NIH; WHO; Kompetenscenter för sällsynta odontologiska tillstånd, Jönköping, Mun-H-Center Ågrenska, TAKO-senteret, Oslo.

Gæsteforskere

T. Ono, Han Jiang, Ping Yan, Min Liu, Kina; Meghana Amin, Indien; D-J. Namdjou, A. Sandham, Singapore; N. Razanamihaja, Madagaskar; B. Varenne, Burkina Faso; C. Jeanneau, Frankrig; N. C. Bolanos, S. Martignon, Colombia; E. Hofer, Schweiz; R. Hansdottir, I.B. Arnadottir, Island; A. Zalewska, Polen; A. Ossor, L. Gahnberg, Sverige; R. de Boer, Holland; S. Murakami, Y. Iguchi, Japan; M. Dewaele, Belgien; A. Benetti, Brasilien. A.M. Shivjy, Canada; N. Iijima, N. Abe, Japan og I. Palmer, England.

Netværk

Se årsberetningen for 2005.

Instituteder Nils-Erik Fiehn

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	40,80	13,53	54,33
DVIP	27,52	5,24	32,76
STIP	0,00	0,11	0,11
TAP	135,43	8,15	143,59
Årsværk i alt	203,76	27,03	230,79
Løn med årsværk	79.801,20	10.789,53	90.590,74
Løn uden årsværk	-3.176,58	161,05	-3.015,53
Øvrig drift	16.668,30	16.529,04	33.197,34
Anskf. o. 100 t.kr.	1.038,48	780,58	1.819,06
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	94.331,40	28.260,21	122.591,61

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab*VIP Intern*

Almer, Lis Inge; lektor.
 Andersen, Carla Cruvinel; forskningsassistent.
 Asmussen, Erik; professor.
 Bakke, Merete; lektor.
 Bennet, Erik Poul; lektor.
 Bjørndal, Lars; lektor.
 Christensen, Lisa Bøge; lektor.
 Dabelsteen, Sally; adjunkt.
 Dabelsteen, Svend Erik; professor.
 Ekstrand, Kim; lektor.
 Ellefsen, Britta; forskningsassistent.
 Fiehn, Niels-Erik; lektor.
 Friis-Hasché, Erik; lektor.
 Gotfredsen, Klaus; lektor.
 Hedegaard, Karen Margrethe; forskningsassistent.
 Herman, Nuno Vibe; lektor.
 Holmstrup, Palle; professor.
 Jensen, Allan Bardow; lektor.
 Jensen, Siri Beier; forskningsassistent.
 Kierkeby, Svend, docent.
 Kjerulf, Anne; lektorvikar.
 Kjær, Inger Margrethe; professor.
 Kragelund, Camilla; forskningsassistent.
 Kreiborg, Sven; professor.
 Larsen, Tove; lektor.
 Lausten, Merete Hjort; forskningsassistent.
 Lomholt, Jens Fog; forskningsassistent.
 Mandal, Ulla; lektor.
 Moe, Dennis; lektor.
 Munksgaard, Erik Christiansen; docent.
 Nauntofte, Birgitte Dissing; professor.
 Nielsen, Lene Rindal; forskningsassistent.
 Pedersen, Anne Marie Lyng; lektor.
 Petersen, Poul Erik; professor.
 Peutzfeldt, Anne; lektor.
 Qvist, Vibeke; lektor.
 Reibel, Jesper; professor.
 Sahafi, Alireza; adjunkt.
 Smidt, Dorte; forskningsassistent.
 Sonnesen, Liselotte; lektor.
 Stolze, Kaj; lektor.
 Sørensen, Lars Korsbæk; forskningsassistent.
 Thomsen, Carsten Eckhardt; lektor.
 Torpet, Lis Andersen; lektor.
 Twetman, Svante; professor.
 Westergaard, Jytte; lektor.
 Aaboe, Else Merete; adjunkt.

VIP Ekstern

Jensdóttir, Þorbjörg; postdoc.

Afdelingstandlæger Internt finansieret

Andersen, Bent Krogh; afdelingstandlæge.
 Bay, Lena Margareta; afdelingstandlæge.
 Christensen, Kirsten; afdelingstandlæge.
 Ebbesen, Karsten Munk; afdelingstandlæge.
 Fensholm, Hans-Jørgen; afdelingstandlæge.
 Forsberg, Lone P.; afdelingstandlæge.
 Frederiksen, Anna Dorte; afdelingstandlæge.
 Freese, Bjarne Skov; afdelingstandlæge.

Fulling, Hans-Jørgen; afdelingstandlæge.
 Gejlager, Jens Ebert; afdelingstandlæge.
 Holm, Betty; afdelingstandlæge.
 Johannsen, Laila; afdelingstandlæge.
 Kenrad, Birgit; overtandlæge.
 Madsen, Dorthe Berenth; afdelingstandlæge.
 Nielsen, Signe Hauberg; afdelingstandlæge.
 Oram, Vibeke Mary-Ann; afdelingstandlæge.
 Pallesen, Ulla; overtandlæge.
 Petersen, Stephen Ambros; afdelingstandlæge.
 Poulsen, Anne Havemose; afdelingstandlæge.
 Poulsen, Karin; afdelingstandlæge.
 Rasmussen, Inger; afdelingstandlæge.
 Remvig, Peter; afdelingstandlæge.
 Sae-Wang, Somsiri; afdelingstandlæge.
 Savery, Ellen Bayer; afdelingstandlæge.
 Staffe, Birgitte; afdelingstandlæge.
 Svanholt, Michael; afdelingstandlæge.
 Svanholt, Palle; afdelingstandlæge.
 Sørensen, Michael; afdelingstandlæge.
 Thorsen, Niels Max; afdelingstandlæge.
 Vilmann, Anders; afdelingstandlæge.
 Wildt, Susanne Movin; afdelingstandlæge.

Afdelingstandlæger Ekstern finansieret

Bangstrup, Merete; afdelingstandlæge.
 Becktor, Karin Binner; afdelingstandlæge.
 Bille, Vibeke; afdelingstandlæge.
 Bjørn-Jørgensen, Jens; overtandlæge.
 Daugaard-Jensen, Jens; afdelingstandlæge.
 Ehdasi, Masoud; afdelingstandlæge.
 Fjellvang, Harry Werner Rome; afdelingstandlæge.
 Hammer, Sven Birger; afdelingstandlæge.
 Kenrad, Leif; afdelingstandlæge.
 Madsen, Jan Hesselberg; afdelingstandlæge.
 Nygaard, Lars; afdelingstandlæge.
 Svanholt, Palle; afdelingstandlæge.
 Taaning, Vibeke; afdelingstandlæge.
 Vedtofte, Henriette Larsen; afdelingstandlæge.

STIP Ekstern

Abbas, Salaheddin Omar Mahmoud; specialtandlægekand.
 Andersen, Malene Sophie Krogh; tandlæge.
 Brock-Jacobsen, Mette Toft; tandlæge.
 Damm, Tina Møller; specialtandlægekand.
 Einarsdóttir, Lára Björk; tandlæge.
 Falkenstrøm, Dennis; tandlæge.
 Fink-Jensen, Merete Christina; tandlæge.
 Gregersen, Pernille Østergaard; klinisk lærer.
 Hansen, Malgorzata Izabella Vest; tandlæge.
 Kock, Marianne; tandlæge.
 Lomholt, Jens Fog; specialtandlægekand.
 Mentz, Rikke Ginger; tandlæge.
 Nielsen, Michael Hald; tandlæge.
 Nielsen, Signe Hauberg; tandlæge.
 Niklason, Lars Anders; tandlæge.
 Pálsson, Stefán Reynir; tandlæge.
 Somchaipeng, Kerawit; ph.d.-studerende.
 Svanholt, Michael; tandlæge.
 Voldby, Charlotte Murmann; tandlæge.
 Zargham, Mostafa; tandlæge.
 Ørsted, Tórun; specialtandlægekand.

Ph.d.-afhandlinger

- Jensdóttir, Þorbjörg; The Erosive Potential and Modification of Acidic Foodstuffs.
- Jensen, Siri Beier; Oral adverse effects during and one year after adjuvant chemotherapy in breast cancer patients.
- Kragelund, Camilla; Oral lichen planus and polymorphisms in the drug metabolising cytochrome P450 enzymes.

Fondsbevillinger*Blumøller*

- Spytktirtelfunktion hos ældre (Dorte Smidt) kr. 10.000.

Dentofit, Risø

- Silanisering af zirkoniumdioxid (Erik Asmussen, Anne Peutzfeldt) kr. 18.800.

Codanprisen

- Binding af opbygninger og rodstifter (Alireza Sahafi) kr. 50.000.

De Kommunale Tandplejer

- En randomiseret klinisk og radiologisk undersøgelse (Vibeke Qvist) kr. 38.000.

DTF Dansk Tandlægeforening

- Probiotika a new approach in oral disease prevention? (Bilal Derawi) kr. 45.000.
- Scholarstipendium (Erik Dueled) kr. 162.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Analyse af årsagen til rodresorption (Inger Kjær) kr. 162.000.

Hørslev Fonden

- Sammenhængen mellem parodontitis og diabetes (Palle Holmstrup) kr. 181.000.

Ivoclar Vivadent AG

- Kariesforebyggende effekt af et antibakteriel lak på fissurer i unge permanente molarer (Svante Twetman) kr. 298.400.

Karen A. Tolstrups Fond

- GalAc-transferase genekspressions reagenser (Eric Paul Bennett) kr. 45.000.

KOF/Calcin-fonden

- Behandling af apikal parodontit i en seance – en mikrobiologisk og klinisk undersøgelse (Merete Hjorth Laustsen) kr. 60.000.

Sygesikringens Forhandlingsudvalg

- Midler til fælles foranstaltninger på tandlægeområdet (Ulla Krustrup) kr. 50.000.

Publikationer

- Abo, T., Asmussen, E., Uno, S. & Tagami, J.: Short- and long-term in vitro study of the bonding of eight commercial adhesives to normal and deproteinized dentin. *Acta Odontologica Scandinavica*. 64(4), s. 237-243. 2006.

- Andersen, C.C.P., Buschard, K., Flyvbjerg, A., Stoltze, K. & Holmstrup, P.: Periodontitis deteriorates metabolic control in type 2 diabetic Goto-Kakizaki rats. *Journal of Periodontology*. 77(3), s. 350-356. 2006.

- Andreasen, J.O., Munksgaard, E.C. & Bakland, L.K.: Comparison of fracture resistance in root canals of immature sheep teeth after filling with calcium hydroxide or MTA. *Dental Traumatology*. 22(3), s. 154-156. 2006.

- Asmussen, E. & Peutzfeldt, A.: Densité d'énergie, densité de puissance et mode de polymérisation: influence sur quelques propriétés des résines composites photo-polymerisables. *Rev Odont Stomat*. 35, s. 147-159. 2006.

- Asmussen, E.: Aproxi indlæg: kan der opnås en acceptabel polymerisationsdybde af underliggende plast ved belysning gennem indlægget? *Tandlægebladet*. 110, s. 300-303. 2006.

- Asmussen, E. & Peutzfeldt, A.: Bonding of dual-curing resin cements to dentin. *Journal of Adhesive Dentistry*. 8(5), s. 299-304. 2006.

- Bakke, M.: Bite force and occlusion. *Semin Orthod*. 12, s. 120-126. 2006.

- Bakke, M., Thorsen, N.M., Bardow, A., Dalager, T., Thomsen, C.E. & Regeur, L.: Treatment of gustatory sweating with low-dose botulinum toxin A: A case report. *Acta Odontologica Scandinavica*. 64(3), s. 129-133. 2006.

- Balatsouka, D., Gotfredsen, K. & Gundersen, H.J.: Evaluation of bone-to-implant contact and bone density adjacent to titanium implants using a stereological technique on ground sections. *Image Analysis & Stereology*. (25), s. 13-24. 2006.

- Balatsouka, D., Gotfredsen, K., Sorensen, L., Lindh, C.H. & Berglundh, T.: Effect of systemic administration of nicotine on healing in osseous defects. An experimental study in rabbits. Part II. *Clinical Oral Implants Research*. 17(5), s. 488-494. 2006.

- Benteke, M., Berntsson, L., Broman, U., Edfeldt, K., Skold-Larsson, K. & Twetman, S.: Population- vs. risk-based applications of fissure sealants in first permanent molars: a 13-year follow-up. *Oral health & preventive dentistry*. 4(2), s. 151-156. 2006.

- Bjorndal, L., Laustsen, M.H. & Reit, C.: Root canal treatment in Denmark is most often carried out in carious vital molar teeth and retreatments are rare. *International Endodontic Journal*. 39(10), s. 785-790. 2006.

- Bjornsson, M.J., Velschow, S. & Holmstrup, P.: Is periodontal disease a serious threat to research with laboratory rats. Letter to the editor. *Scandinavian Journal of Laboratory Animal Science*. 33(4), s. 255-256. 2006.

- Bratthall, D., Petersen, P.E., Stjernswärd, J.R. & Brown, J.: Oral and craniofacial diseases and disorders. i: Disease control priorities in developing countries., s. 723-736.

- Jamison, D. T., Breman, J. G., and Measham, A. R. (red.). *World Bank Health and Oxford University Press*, New York 2006.

- Caglar, E., Sandalli, N. & Twetman, S.: Probiotische Produkte und Orale Gesundheit. *Prophylaxe impuls*. (2), s. 62-68. 2006.

- Caglar, E., Cildir, S.K., Ergeneli, S., Sandalli, N. & Twetman, S.: Salivary mutans streptococci and lactobacilli levels after ingestion of the probiotic bacterium *Lactobacillus reuteri* ATCC 55730 by straws or tablets. *Acta Odontologica Scandinavica*. 64(5), s. 314-318. 2006.

- Christiansen, L.B., Kvetny, M.J. & Kjaer, I.: Stadig meget

- vi ikke forstår. *Tandlægernes Nye Tidsskrift*. 12, s. 18-21. 2006.
- Cloosen, S., Gratama, J., van Leeuwen, E.B.M., Senden-Gijsbers, B.L.M.G., Oving, E.B.H., Mensdorff-Pouilly, S., Tarp, M.A., Mandel, U., Clausen, H., Germeraad, W.T.V. & Bos, G.M.J.: Cancer specific Mucin-1 glycoforms are expressed on multiple myeloma. *British Journal of Haematology*. 135(4), s. 513-516. 2006.
- Dabelsteen, S. & Mackenzie, I.C.: The stem cell concept in oral mucosa and in cancer. *Tandlægebladet*. 110, s. 6-11. 2006.
- Darvann, T.A., Hermann, N.V., Tenenbaum, M.J., Govier, D., Naidoo, S., Larsen, P., Kreiborg, S. & Kane, A.A.: Head shape development in Deformational plagiocephaly – methods for registration of surface scans. i: *Proceedings of Workshop 6: Craniofacial image analysis for biology, clinical genetics and treatment, medical image computing and computer assisted intervention (MIC-CAI)*, s. 59-66. Darvann, T. A., Hermann, N. V., Larsen, P., and Kreiborg, S. (red.). Copenhagen 2006.
- Dewaele, M., Asmussen, E., Devaux, J. & Leloup, G.: Class II restorations: influence of a liner with rubbery qualities on the occurrence and size of cervical gaps. *European Journal of Oral Sciences*. 114(6), s. 535-541. 2006.
- Dynesen, A.W., Jensen, S.B., Holten-Andersen, L., Jensdottir, T., Pedersen, A.M.L., Bardow, A. & Nauntofte, B.: Saliv – status och möjligheter. *Tandläkartidningen*. 98, s. 58-67. 2006.
- Dynesen, A.W., Jensen, S.B., Holten-Andersen, L., Jensdottir, T., Pedersen, A.M.L., Bardow, A. & Nauntofte, B.: Spyt – status og muligheder. *Tandlægebladet*. 110, s. 126-135. 2006.
- Dynesen, A.W., Jensen, S.B., Holten-Andersen, L., Jensdottir, T., Pedersen, A.M.L., Bardow, A. & Nauntofte, B.: Spyt – status og muligheder. *Den Norske Tannlegeforenings Tidende*. 116(2), s. 106-113. 2006.
- Ekstrand, K.: Tandpasta med 5.000 ppm fluorid. *Tandlægebladet*. 110(3), s. 230-233. 2006.
- Ekstrand, K.: Kan den kommunale tandpleje gøre det endnu bedre? *Tandlægebladet*. 110(10), s. 788-799. 2006.
- Eriksen, J., Hermann, N.V., Darvann, T.A. & Kreiborg, S.: Early postnatal development of the mandible in children with isolated cleft palate and children with nonsyndromic Robin sequence. *Cleft Palate-Craniofacial Journal*. 43(2), s. 160-167. 2006.
- Eriksson, L., Hillerup, S., Reibel, J., Persson, S. & Brun, A.: Traumatic changes of the inferior alveolar nerve and Gasserian ganglion after removal of a mandibular third molar: Report of a case. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*. 64(12), s. 1821-1825. 2006.
- Espelid, I., Cairns, J., Askildsen, J.E., Qvist, V., Gaarden, T. & Tveit, A.B.: Preferences over dental restorative materials among young patients and dental professionals. *European Journal of Oral Sciences*. 114(1), s. 15-21. 2006.
- Fornier, L., Nielsen, C.H., Bendtzen, K., Larsen, T. & Holmstrup, P.: Increased plasma levels of IL-6 in bacteremic periodontitis patients after scaling. *Journal of Clinical Periodontology*. 33(10), s. 724-729. 2006.
- Fornier, L., Larsen, T., Kilian, M. & Holmstrup, P.: Incidence of bacteremia after chewing, tooth brushing and scaling in individuals with periodontal inflammation. *Journal of Clinical Periodontology*. 33(6), s. 401-407. 2006.
- Geismar, K., Stoltze, K., Sigurd, B., Gyntelberg, F. & Holmstrup, P.: Periodontal disease and coronary heart disease. *Journal of Periodontology*. 77(9), s. 1547-1554. 2006.
- Guimaraes-Ferreira, J., Gwalli, F., David, L., Darvann, T.A., Hermann, N.V., Kreiborg, S., Friede, H. & Lauritzen, C.G.K.: Sagittal synostosis: II. Cranial morphology and growth after the modified pi-plasty. *Scandinavian Journal of Plastic and Reconstructive Surgery and Hand Surgery*. 40(4), s. 200-209. 2006.
- Guimaraes-Ferreira, J., Gwalli, F., David, L., Darvann, T.A., Hermann, N.V., Kreiborg, S., Friede, H. & Lauritzen, C.G.K.: Sagittal synostosis: I. Preoperative morphology of the skull. *Scandinavian Journal of Plastic and Reconstructive Surgery and Hand Surgery*. 40(4), s. 193-199. 2006.
- Haubek, D., Havemose-Poulsen, A. & Westergaard, J.: Aggressive periodontitis in a 16-year-old Ghanaian adolescent, the original source of *Actinobacillus actinomycetemcomitans* strain HK1651 – a 10-year follow up. *International Journal of Paediatric Dentistry*. 16(5), s. 370-375. 2006.
- Havemose-Poulsen, A., Westergaard, J., Stoltze, K., Skjold, H., Danneskiold-Samsøe, B., Loch, H., Bendtzen, K. & Holmstrup, P.: Periodontal and hematological characteristics associated with aggressive periodontitis, juvenile idiopathic arthritis, and rheumatoid arthritis. *Journal of Periodontology*. 77(2), s. 280-288. 2006.
- Hedman, J., Sjöman, R., Sjöström, I. & Twetman, S.: Fluoride concentration in saliva after consumption of a dinner meal prepared with fluoridated salt. *Caries Research*. 40(2), s. 158-162. 2006.
- Hermerén, G., Carlsson, G., Nilner, K., Öwall, B., Glimstedt, B. & Scholander, S.: Etik och estetisk tandvård. *Tandläkartidningen*. 98, s. 62-66. 2006.
- Holgerson, P.L., Stecksén-Blicks, C., Sjöström, I., Öberg, M. & Twetman, S.: Xylitol concentration in saliva and dental plaque after use of various xylitol-containing products. *Caries Research*. 40(5), s. 393-397. 2006.
- Holm-Pedersen, P., Russell, S.L., Avlund, K., Viitanen, M., Winblad, B. & Katz, R.V.: Periodontal disease in the oldest-old living in Kungsholmen, Sweden: findings from the KEOHS project. *Journal of Clinical Periodontology*. 33(6), s. 376-384. 2006.
- Holmstrup, P., Vedtofte, P., Reibel, J. & Stoltze, K.: Long-term treatment outcome of oral premalignant lesions. *Oral Oncology*. 42(5), s. 461-474. 2006.
- Iuchi, S., Dabelsteen, S., Easley, K., Rheinwald, J.G. & Green, H.: Immortalized keratinocyte lines derived from human embryonic stem cells. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 103(6), s. 1792-1797. 2006.
- Jensdottir, I., Holbrook, P., Nauntofte, B., Buchwald, C. & Bardow, A.: Immediate erosive potential of cola drinks and orange juices. *Journal of Dental Research*. 85(3), s. 226-230. 2006.
- Jensdottir, T., Nauntofte, B., Buchwald, C., Hansen, H.S. & Bardow, A.: Effects of sucking acidic candies on saliva in unilaterally irradiated pharyngeal cancer patients. *Oral Oncology*. 42(3), s. 317-322. 2006.
- Jensen, S.S., Brogini, N., Hjorting-Hansen, E., Schenk, R. & Buser, D.: Bone healing and graft resorption of autograft, anorganic bovine bone and beta-tricalcium phosphate. A histologic and histomorphometric study in the

- mandibles of minipigs. *Clinical Oral Implants Research*. 17(3), s. 237-243. 2006.
- Jensen, S.S., Brogini, N., Weibrich, G., Hjorting-Hansen, E., Schenk, R. & Buser, D.: Bone regeneration in standardized bone defects with autografts or bone substitutes in combination with platelet concentrate: A histologic and histomorphometric study in the mandibles of minipigs – Response. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*. 21(2), s. 191-192. 2006.
- Jensen, S.S., Brogini, N., Weibrich, G., Hjorting-Hansen, E., Schenk, R. & Buser, D.: Bone regeneration in standardized bone defects with autografts or bone substitutes in combination with platelet concentrate: A histologic and histomorphometric study in the mandibles of minipigs. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*. 21(2), s. 190-191. 2006.
- Kato, K., Jeanneau, C., Tarp, M.A., Benet-Pages, A., Lorenz-Depiereux, B., Bennett, E.P., Mandel, U., Strom, T.M. & Clausen, H.: Polypeptide GalNAc-transferase T3 and familial tumoral calcinosis – Secretion of fibroblast growth factor 23 requires O-glycosylation. *Journal of Biological Chemistry*. 281(27), s. 18370-18377. 2006.
- Kirkeby, S., Hansen, A.K., d'Apice, A. & Moe, D.: The galactophilic lectin (PA-IL, gene LecA) from *Pseudomonas aeruginosa*. Its binding requirements and the localization of lectin receptors in various mouse tissues. *Microbial Pathogenesis*. 40(5), s. 191-197. 2006.
- Kristensen, M.E., Lynnerup, N. & Sejrsen, B.: Comparison of handmarks in manual strangulation: An experimental study. *Journal of Forensic Sciences*. 51(2), s. 381-385. 2006.
- Krstrup, U. & Petersen, P.E.: Periodontal conditions in 35-44 and 65-74-year-old adults in Denmark. *Acta Odontologica Scandinavica*. 64(2), s. 65-73. 2006.
- Larsen, T.: The effect of ultrafiltration on the quality of water from dental units. *International Dental Journal*. 56(6), s. 352-355. 2006.
- Larsen, T. & Frandsen, E.V.: Vandkvalitet i dentale units. i: *Odontologi 2006*, s. 191-201. Holmstrup, P. (red.). Munksgaard, København 2006.
- Laustsen, M.H., Munksgaard, E.C., Reit, C. & Bjørndal, L.: Untitled – Response. *International Endodontic Journal*. 39(4), s. 331. 2006.
- Martignon, S., Ekstrand, K.R. & Ellwood, R.: Efficacy of sealing proximal early active lesions: An 18-month clinical study evaluated by conventional and subtraction radiography. *Caries Research*. 40(5), s. 382-388. 2006.
- Munksgaard, E.C.: Rebaseringsmaterial. 1-18. Kunskapscenter för dentala material, Socialstyrelsen, Sverige, 2006.
- Nielsen, P.K., Jensen, B.R., Darvann, T., Jørgensen, K. & Bakke, M.: Quantitative ultrasound tissue characterization in shoulder and thigh muscles – a new approach. *Bmc Musculoskeletal Disorders*. 7, Art no. 2. 2006.
- Nielsen, S.H., Becktor, K.B. & Kjaer, I.: Primary retention of first permanent mandibular molars in 29 subjects. *European Journal of Orthodontics*. 28(6), s. 529-534. 2006.
- Olafsdottir, H., Oubel, E., Frangi, A., Darvann, T.A., Hermann, N.V., Larsen, P., Kreiborg, S., Perlyn, C.A. & Ersbøl, B.K.: Automatic Assessment of global craniofacial differences between Crouzon mice and wild-type mice in terms of the cephalic index. i: *Proceedings of Workshop 6: Craniofacial image analysis for biology, clinical genetics and treatment, medical image computing and computer assisted intervention (MICCAI)*, s. 49-58. Darvann, T. A., Hermann, N. V., Larsen, P., and Kreiborg, S. (red.). Copenhagen 2006.
- Olafsdottir, H., Darvann, T.A., Oubel, E., Frangi, A., Hermann, N.V., Ersbøl, B.K. & Perlyn, C.A.: Towards describing Crouzon syndrome via a craniofacial atlas. i: *Proceedings fra den 15. danske konference i mønstergenkendelse og billedanalyse*, s. 108-114. Olsen, S. I. (red.). Copenhagen 2006.
- Oscarson, P., Holgerson, P.L., Sjöström, I., Twetman, S. & Stecksén-Blicks, C.: Influence of a low xylitol-dose on mutans streptococci colonisation and caries development in preschool children. *European archives of paediatric dentistry*. 7(3), s. 142-147. 2006.
- Owall, B., Welfare, R., Garefis, P., Hedzelek, W., Hobkirk, J., Isidor, F., Jerolimov, V., Jokstad, A., Kalk, W., Kronström, M., van der, K.P., Mericske-Stern, R., Naert, I., Narhi, T., Nilner, K., Polyzois, G., Setz, J., User, A. & Zonnenberg, A.: Specialisation and specialist education in prosthetic dentistry in Europe. *The European journal of prosthodontics and restorative dentistry*. 14(3), s. 105-110. 2006.
- Pedersen, A.M.L., Frese, B. & Nauntofte, B.: Tanderosioner af kompleks ætiologi: udredning og behandling. *Tandlægebladet*. 110, s. 312-322. 2006.
- Perlyn, C.A., DeLeon, V.B., Babbs, C., Govier, D., Burell, L., Darvann, T., Kreiborg, S. & Morriss-Kay, G.: The craniofacial phenotype of the Crouzon mouse: Analysis of a model for syndromic craniosynostosis using three-dimensional MicroCT. *Cleft Palate-Craniofacial Journal*. 43(6), s. 740-747. 2006.
- Petersen, P.E. & Christensen, L.B.: Dental health status and development trends among children and adolescents in Greenland. *International journal of circumpolar health*. 65(1), s. 35-44. 2006.
- Petersen, P.E. & Ueda, H.: Oral health in ageing societies: integration of oral health and general health. Report of a meeting convened at the WHO centre for health and development in Kobe, Japan, 1-3 June 2005. 1-54. WHO, Geneva 2006.
- Petersen, P.E.: Policy for prevention of oral manifestations in HIV/AIDS: the approach of the WHO Global Oral Health Program. *Advances in dental research*. 19(1), s. 17-20. 2006.
- Petersen, P.E. & Christensen, L.B.: Cariesforekomsten i tidsperspektiv hos børn og unge i Grønland – udfordringer for forebyggelse og sundhedsfremme. *Tandlægebladet*. 110, s. 486-493. 2006.
- Peutzfeldt, A., Graversen, N. & Asmussen, E.: Kan afbindingstiden for konventionelle glasionomercementer forkortes ved belysning? *Tandlægebladet*. 110, s. 402-404. 2006.
- Peutzfeldt, A. & Asmussen, E.: Influence of eugenol-containing temporary cement on bonding of self-etching adhesives to dentin. *Journal of Adhesive Dentistry*. 8(1), s. 31-34. 2006.
- Poulsen, S., Haubek, D., Kirkegaard, E., Friis-Hasche, E., Hermann, N.V., Kreiborg, S., Almer, L., Daugaard-Jensen, J. & Hallonsten, A.L.: Om et speciale i pædiodonti i Danmark. Spørgsmålet om indførelse af flere odontologiske specialer i Danmark end de bestående to har fået ny aktualitet og er igen sat på dagsordenen. *Tandlægebladet*. 110, s. 406-412. 2006.
- Qvist, V.: Comment:restoration of primary teeth with

- crowns: a systematic review of the literature. *European archives of paediatric dentistry*. 7(2), s. 63. 2006.
- Reibel, J.: Tumorer i hoved og hals – ny WHO-klassifikation. *Tandlægebladet*. 110, s. 1142-1145. 2006.
- Reppien, K., Sejrsen, B. & Lynnerup, N.: Evaluation of post-mortem estimated dental age versus real age: A retrospective 21-year survey. *Forensic Science International*. 159(Suppl. 1), s. S84-S88. 2006.
- Rosted, P., Bundgaard, M., Fiske, J. & Pedersen, A.M.L.: The use of acupuncture in controlling the gag reflex in patients requiring an upper alginate impression: an audit. *British dental journal*. 201(11), s. 721-725. 2006.
- Rosted, P., Bundgaard, M. & Pedersen, A.M.L.: The use of acupuncture in the treatment of temporomandibular dysfunction – an audit. *Acupuncture in medicine : journal of the British Medical Acupuncture Society*. 24(1), s. 16-22. 2006.
- Sahafi, A., Peutzfeldt, A. & Asmussen, E.: Rodstifter. i: *Odontologi 2006*, s. 71-84. Holmstrup, P. (red.). Munksgaard, København 2006.
- Schlagenhauf, U., Arweiler, N., Reich, E., Twetman, S. & Scholz, V.: Bedeutung von Chlorhexidin in der Full-Mouth-Desinfektion und anderen relevanten Anwendungsbereichen. *Zahnartzl Welt Rundschau*. 115(10), s. 461-464. 2006.
- Schou, S., Holmstrup, P., Worthington, H.V. & Esposito, M.: Outcome of implant therapy in patients with previous tooth loss due to periodontitis. *Clinical Oral Implants Research*. 17(Suppl. 2), s. 104-123. 2006.
- Sewerin, I.: Multiple miliære osteomata cutis. *Tandlægebladet*. 110, s. 978-983. 2006.
- Sewerin, I.: Cervikale eksterne rodresorptioner. En oversigt. *Tandlægebladet*. 110, s. 476-485. 2006.
- Sewerin, I.: Arteritis temporalis – med særligt henblik på orofaciale symptomer. En litteraturoversigt. *Tandlægebladet*. 110, s. 220-226. 2006.
- Sewerin, I.: Non-cariøse cervikale defekter med særligt henblik på abfraktioner. En oversigt. *Tandlægebladet*. 110, s. 628-637. 2006.
- Sewerin, I.: Emfysemer med orofacial genese. En litteraturoversigt. *Tandlægebladet*. 110, s. 876-882. 2006.
- Skuldbol, T., Johansen, K.H., Dahlen, G., Stoltze, K. & Holmstrup, P.: Er spontan præterm fødsel associeret med marginal parodontitis i en dansk fødeafdeling? *Tandlægebladet*. 110, s. 177-183. 2006.
- Skuldbol, T., Johansen, K.H., Dahlen, G., Stoltze, K. & Holmstrup, P.: Is pre-term labour associated with periodontitis in a Danish maternity ward? *Journal of Clinical Periodontology*. 33(3), s. 177-183. 2006.
- Sorensen, A.L., Reis, C.A., Tarp, M.A., Mandel, U., Ramachandran, K., Sankaranarayanan, V., Schwientek, T., Graham, R., Taylor-Papadimitriou, J., Hollingsworth, M.A., Burchell, J. & Clausen, H.: Chemoenzymatically synthesized multimeric Tn/STn MUC1 glycopeptides elicit cancer-specific anti-MUC1 antibody responses and override tolerance. *Glycobiology*. 16(2), s. 96-107. 2006.
- Sorensen, C., Brandes, A., Hendricks, O., Thrane, J., Friis-Hasche, E., Haghfelt, T. & Bech, P.: Depression assessed over 1-year survival in patients with myocardial infarction. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 113(4), s. 290-297. 2006.
- Stecksen-Blicks, C., Stenlund, H. & Twetman, S.: Caries distribution in the dentition and significant caries index in Swedish 4-year-old children 1980-2002. *Oral health & preventive dentistry*. 4(3), s. 209-214. 2006.
- Takashima, M., Kitai, N., Murakami, S., Takagi, S., Hosokawa, K., Kreiborg, S. & Takada, K.: Dual segmental distraction osteogenesis of the midface in a patient with Apert syndrome. *Cleft Palate-Craniofacial Journal*. 43(4), s. 499-506. 2006.
- Thorild, I., Lindau, B. & Twetman, S.: Caries in 4-year-old children after maternal chewing of gums containing combinations of xylitol, sorbitol, chlorhexidine and fluoride. *European archives of paediatric dentistry*. 7(4), s. 241-245. 2006.
- Ullbro, C., El Samadi, S., Boumah, C., Al Yousef, N., Wakil, S., Twetman, S., Alfadley, A., Thestrup-Pedersen, K. & Meyer, B.: Phenotypic variation and allelic heterogeneity in young patients with Papillon-Lefevre syndrome. *Acta Dermato-Venereologica*. 86(1), s. 3-7. 2006.
- van Leeuwen, E.B.M., Cloosen, S., Senden-Gijsbers, B.L.M.G., Tarp, M.A., Mandel, U., Clausen, H., Havenaga, M.J.E., Duffour, M.T., Garcia-Vallejo, J.J., Germe-raad, W.T.V. & Bos, G.M.J.: Expression of aberrantly glycosylated tumor mucin-1 on human DC after transduction with a fiber-modified adenoviral vector. *Cytotherapy*. 8(1), s. 24-35. 2006.
- Varenne, B., Petersen, P.E. & Ouattara, S.: Oral health behaviour of children and adults in urban and rural areas of Burkina Faso, Africa. *International Dental Journal*. 56(2), s. 61-70. 2006.
- Öwall, B.: Behovet for protetisk behandling – overordnede aspekter. *Fast protetik som behandling af tandmangel*. *Tandlægebladet*. 110(15), s. 1204-1208. 2006.

De Kliniske Institutter – Klinisk Universitetscenter

Ledelse pr. 1.2.2006

De Kliniske Institutter ledes af centerleder, klinisk lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, Karkirurgisk Afdeling, Rigshospitalet.

Bestyrelse: Klinisk lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, professor, overlæge, dr.med. Henrik S. Thomsen, klinisk lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup, professor, overlæge, dr.med. Jørgen Rask Madsen, professor, overlæge, dr.med. Olaf B. Paulson og professor, overlæge, dr.med. Jens Thomsen.

Organisation

I 1994 blev der oprettet 6 kliniske institutter under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. De 6 kliniske institutter er:

Klinisk Institut for Gynækologi/Obstetrik og Pædiatri.

Klinisk Institut for Intern Medicin.

Klinisk Institut for Diagnostiske Fag (tidl. Institut for Klinisk Biokemi, Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin samt Radiologi)

Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi.

Institut for Kliniske Neurofag og Psykiatri.

Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-Venerologi.

Hvert af disse kliniske institutter er såkaldte murstensløse institutter bestående af universitetsafdelingerne inden for de respektive fag ved hospitalerne knyttet til Københavns Universitet, samlet kaldet Klinisk Universitetscenter (KUC).

Klinisk Universitetscenter varetager koordineringen mellem de enkelte kliniske institutter, og hele bestyrelsen er repræsenteret ved dekanatets møde med institutlederne ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

De enkelte kliniske institutter forestår koordineringen af undervisningen inden for deres fagområder.

De Patologiske Afdelinger er placeret under Klinisk Institut for Diagnostiske Fag.

Adresse

Panum Instituttet

Blegdamsvej 3

2200 København N

Telefon 35 32 71 04

Fax 35 32 70 70

leh@adm.ku.dk.

Klinisk Institut for Gynækologi, Obstetrik og Pædiatri

Ledelse pr. 1.2.2006

Det Kliniske Institut ledes af institutleder, lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup, der er ansat på Københavns Amts Sygehus i Gentofte på Gynækologisk/Obstetriske Afdeling.

Bestyrelsen består af institutleder, lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup, professor, overlæge, dr.med. Bent Ottesen, professor, dr.med. Flemming Skovby, lektor, overlæge, dr.med. Niels H. Valerius.

Føde- og Gynækologisk Afdeling, Juliane Marie Center, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Human papillomvirus betydning for opståelsen af cervix-cancer belyst epidemiologisk og molekylærbiologisk.

Multicenterundersøgelse vedrørende ovariecancers ætiologi og epidemiologi (MALOVA), herunder tumormarkører.

Screening og langtidsprognose for gestationel diabetes, præeclampsio og diabetes.

Rekombinante gonadotropiner.
Embyoselektion.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

HPV: Undersøgelse i samarbejde med grupper i USA, England og Belgien.

Samarbejde med Diabetic Pregnancy Study Group (Ovariecancerstudier i samarbejde med Bartholomew's Hospital, London).

Bestyrelsessamarbejde med European Society for Human Reproduction and Embryology.

The Bridge Fertility Center, London.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetriske Klinik, Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Gynækologi

Klinisk-biokemisk og molekylærbiologiske forskningsprogrammer indenfor gynækologisk-endokrinologiske områder. Forskningsaktiviteten dækker først og fremmest effekten på celleplan af kønshormoner vurderet på baggrund af hormonel substitutionsbehandling anvendt efter klinakteriet og effekten af kønshormoner anvendt som hormonel kontraktion. De kliniskbiokemiske analyser omfatter udvikling og evaluering af nye biologiske og biokemiske markører med formodet klinisk prognostisk betydning for udviklingen af Athero-thrombose. Specielt fokuseres på ændringer i samspillet mellem glucose- og insulinmetabo-

lisme, det hæmostatiske system og karvægsfunktionen. Som sekundær variabel er udvalgt histologisk og ultralyds-mæssig vurdering af endometriet samt udvalgte kliniske symptomer, specielt forekomst af blødningsforstyrrelser. I Ørestadsområdet foretages analyser på ca. 8.000 kvinder indgående i WHILA-undersøgelsen med henblik på detektion af markører for aldersrelaterede degenerative lidelser hos kvinder. Dette projekt og den øvrige endokrinologiske forskning udfører både nationalt og internationalt i et tværdisciplinært samarbejde.

2. Human papil/oma virus behandling

Futute2: en undersøgelse, hvis hovedformål er at påvise, at vaccination mod bestemte typer HPV reducerer antallet af middelsvære og svære forstadier tillivmoderhalskræft og antallet af livmoderhalskræft associeret til de HPV-typer, der er vaccineret mod og dermed reducerer det samlede antal tilfælde af livmoderhalskræft og forstadier dertil.

b) En prospektiv follow-up-undersøgelse, som skal undersøge Human Papillomvirus i cervix efter loop-konisation for cervical intraepithelial neoplasi (CIN) som prædikator for ny neoplasi.

3. Obstetrik

Forskningsprojekt indenfor intrauterin væksthæmning. Formålet med undersøgelsen er at finde de væksthæmmede fostre ved scanning samt at påpege metoder til at udpege de særligt truede fostre.

Foruden ultralydmonitorering er inkluderet en række biokemiske variable.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Instituttet for thromboseforskning, Syddansk Universitet, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling og Gynækologisk Obstetriske Afdeling, Hvidovre Hospital, Ultralydslaboratoriet og afsnit for Vækst og Reproduktion, Juliane Marie Center, Rigshospitalet, Kræftens Bekæmpelse, Gynækologisk speciallægepraksis i Københavns Kommune og Københavns Amt, Patologisk Afdeling, Hvidovre Hospital, Kvinnokliniken, Karolinska Sjukhuset, Stockholm, universitetssygehuset i Lund og Malmø, Gabius Institut, Leiden, Department of Gynecology and Obstetrics, University of Southern California, School of medicine and Dep. Gyn-Obst., University of Pica, Afdelingen for eksperimentel virologi, Tubingen Universitet, Tyskland og NorChip A/S Norge.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Gynækologisk Obstetriske Klinik, Frederiksberg Hospital.

Gynækologisk-Obstetriske Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Accelererede kirurgi programmer

Indgår som et centralt område i afdelingens kliniske forskningsinteresse. Aktuelt vurderes hysterectomi samt prolapskirurgi med det formål at foretage en analyse af behovet for postoperativ hospitalisering og morbiditet.

2. Klinisk kontrollerede undersøgelser

Afdelingen er initiativtager og organisator af klinisk kontrollerede undersøgelser. Aktuelt undersøges i randomiseret design medicinsk versus kirurgisk behandling af ekstrauterin graviditet samt medicinsk versus kirurgisk behandling af 1. trimester-abort med hensyn til komplikationer, patienttilfredshed og medicinsk teknologivurdering. Fertiliteten efter operation for ekstrauterin graviditet belyses i en spørgeskemaundersøgelse.

3. Effekten af postmenopausal hormonsubstitution

På mekanismer relateret til karfunktion belyst i dyreeksperimentelle undersøgelser.

På risiko for mamma-cancer og kardiovaskulær sygdom belyst i epidemiologiske undersøgelser.

På biokemiske variable herunder serotonin- reuptake-inhibitorer.

4. Screening for Downs syndrom og medfødte misdannelser

Kohorteundersøgelse i samarbejde med Rigshospitalet af 10.000 gravide kvinder. Formålet er at evaluere 1. trimester-ultralydsscanning og biokemisk screening med henblik på en detektion af Downs syndrom og medfødte misdannelser hos fosteret.

5. Studier over præeklampsia i den nationale fødselskohorte

Diagnosens validitet, sygdommens forekomst, ætiologi og muligheder for forebyggelse via ernæring og kosttilskud.

6. Obstetrisk epidemiologi

Afdelingen foretager observationelle studier af sammenhænge mellem maternelle og føtale faktorer og risiko for operativ forløsning og intrapartal asfyksi.

Afdelingen foretager observationelle undersøgelser af lactat i scalp-blod som prognostiakmarkør for intrapartal asfyksi.

7. Forebyggelse af alkoholbetingede skader hos børn

Et ph.d.-projekt, der har til formål at reducere antallet af børn med medfødt alkoholskade og omfanget af skaderne.

8. Projekt røgfri nyfødt

Et randomiseret interventionsprojekt for 3.000 gravide. Formålet er at evaluere effekten af en målrettet rygeafvænningsindsats, integreret i jordemødrenes svangreprofylakse.

Afdelingen deltager i forskningsprojektet "Fotip2" – et multicenterprojekt i samarbejde med flere afdelinger i Danmark samt afdelinger i England og Skotland. Projektet skal belyse betydningen af fiskeolie og kosttilskud for at undgå fødsel før tiden.

Afdelingen deltager i EU-projektet MOSAIC, som belyser visitationsforhold i forbindelse med præterm fødsel.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Professor Karel Marsal: Kvinnokliniken i Lund.

Professor Kypros Nicolaidis: Harris Birthright Institute, King's College Hospital, London.

Consultant Michael S. Robson: Dep. of Obstet./Gynecol., High Wycombe General Hospital, London.

Professor Bent Nørgaard-Pedersen og afdelingslæge Michael Christiansen, Klinisk Biokemisk Afdeling, Statens Serum Institut.

Statens Institut for Medicinsk Teknologivurdering.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Hvidovre Hospital.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

1. Graviditetsinduceret hypertension

Afdelingen har haft en klinisk assistent ansat, som har samarbejdet med Department of International Medicine/Cardiology på South Western University of Texas, Dallas, USA.

Hovedvægten ligger på det sympatiske nervesystems betydning for blodtryksregulationen samt glutamats og magnesiums betydning for den centrale regulation af den sympatiske nerveaktivitet.

2. Blodpropssygdom hos gravide

Afdelingen fungerer som center for behandling af gravide med dyb venetrombose i samarbejde med Karkirurgisk Afdeling B og Koagulationslaboratoriet.

3. Andre forskningsområder

Gynækologisk Endokrinologi.

Hysteroscopisk og laparoscopisk gynækologi.

Normalområder for for klinisk biokemiske værdier hos normale gravide.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen deltager i et EU-finansieret kvalitets sikringsprojekt vedrørende elektronisk vurdering af det føtale EKG med henblik på diagnostisering af intrapartal asfyksi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Glostrup Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Urogynækologi

1.1. Urethral tryk-reflektometri

Der er udviklet en metode, som tillader simultan tryk-tværsnitmåling i urethra. Denne metodik tillader beskrivelse af urethras mekaniske egenskaber med nye parametre. Metoden har bl.a. vist at være effektiv til testning af farmakas virkning på urethra.

1.2. Epidemiologi

Fødsel og graviditetsindvirkning og betydning for udvikling af urin- og analinkontinens.

1.3. Stamceller

Stamceller til behandling af stressinkontinens og urogenital prolaps.

1.4. Registerforskning

Sammen med Sundhedsstyrelsen undersøges kirurgisk behandling af urininkontinens i årene 2001-2003 i Danmark.

1.5. Xenograft ved Pelvic organ Prolaps (POP)

Værdien af xenograft ved recidiv prolaps (RCT) samt retrospektiv opg. vedr. værdien af xenograft ved POP.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev**Forskningsvirksomhed**

Studier af det menneskelige ægs nedtrængning i livmoderslimhinden.

Udvikling og gennemprøvning af nye metoder til behandling af ufrivillig barnløshed.

Undersøgelse af aktiviner og inhibiner samt forskellige vækstfaktorer i graviditeten.

Gynækologisk epidemiologi.

Gynækologisk onkologi.

Kvalitetssikring.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

EU-samarbejde med henblik på statistiske studier af mødremortalitet.

Internationale kontakter med henblik på afklaring af risici ved anvendelse af p-piller.

Samarbejde med Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Sahlgrenska Sjukhus ved Göteborgs Universitet vedrørende behandling af ufrivillig barnløshed.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Roskilde Amts Sygehus**Udviklingstiltag**

Afdelingen er pilotafdeling med Sundhedsstyrelsens "Kvalitetsdeklaration".

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Centralsygehuset i Holbæk**Publikationer**

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Neonatal Klinik GN, Juliane Marie Center, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed**

Senfølger efter for tidlig fødsel.

Perinatal hjerneskade.

Den umodne tand.

Senfølger efter intrauterin væksthæmning.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor Gorm Greisen.

Børneafdelingen, H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed****1. Astma og allergi**

Udvikling af metoder til vurdering af lungefunktionen hos spædbørn og småbørn.

Værdien af måling af NO i expirationsluften hos mindre børn med astma eller astmatisk bronchit.

2. Gastroenterologi

Kronisk inflammatorisk tandsygdom: Epidemiologi, databaseregistrering, operative behandlingsresultater og multicenterundersøgelse af behandling med infliximab (remicade) til mb.

Chron.

Akut gastroenteritis: Epidemiologi og nyere virale ætiologier.

Probiotica: Behandling af tandinflammation i en dyrermodel, interaktion med tandflora i humane tarmbiopsier, udvikling af *in vitro*-modeller.

3. Neonatologi

Billeddiagnostiske undersøgelser af præmature og syge mature børn, særligt med henblik på sammenhæng mellem intrauterininfektion og MR-fund.

Sammenhæng mellem endotoxiner, inflammatoriske cytokiner og hjerneskade hos for tidligt fødte børn.

Billeddiagnostiske undersøgelser af hjernen hos børn af mødre med alkoholmisbrug.

4. Neurologi

Undersøgelse af Botulinum toxin A's effekt på spasticitet ved cerebral parese.

Multicenterundersøgelse af effekten af terapeutisk elektrisk stimulation (TES) af børn med cerebral parese.

5. Infektionssygdomme

Opgørelse over afdelingens materialer inden for udvalgte infektionssygdomme: Tuberkulose, toxoplasmose, hiv og aids.

Opgørelse over kronisk granulomatøs sygdom.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen deltager i: European Collaborative Study on Paediatric hiv-infection.

ESPGHAN (European Society for Paediatric Gastroenterology, Hepatology and Nutrition) working group on inflammatory Bowel Disease.

KVL Bioteknologisk Institut og Med. Ana. Institut A,

Panum Institutet (*in vitro*- og *in vivo*-metoder til vurdering af probiotica).

Virologisk Afdeling, Tampere Universitet, Finland (nye molekylærbiologiske teknikker til vurdering af virale årsager til akut gastroenteritis).

EMSCOT European Multicenter Study on Congenital Toxoplasmose).

Models on organising Access to Intensive Care for Very Preterm Birth: A Study of 10 European Regional Health Systems, en europæisk multicenterundersøgelse. Repræsenteret i bestyrelsen for European Society for Paediatric Research.

Europæisk multicenterundersøgelse af den perinatale service for børn med gestationsalder under 32 uger.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Pædiatrisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Allergologi, Nefro-Urologi, Neurologi, Infektionsmedicin, Gastroenterologi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Pædiatrisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

1. Diabetologi

Epidemiologi, kvalitetssikring og molekylærbiologi ved diabetes hos børn og unge.

2. Neuropædiatri

Særlige forskningsområder er Tourettes Syndrom samt forskning inden for mental retardering og genetik.

3. Børneendokrinologi

Leptin hos børn, væksthormonbehandling ved Turners syndrom og ved væksthormonmangel, forstyrrelser i testes' udvikling og funktionsoptimering af behandling for kryptorkisme.

4. Neonatologi

Deltagelse i multicenterundersøgelsen EFTOL.

5. Nefro-urologi

Optimering af behandling og forløb ved prænatalt diagnosticerede nefro-urologiske anormalier.

6. Socialpædiatri

Adoptionsstudier. Omsorgssvigt i Københavns Amt.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Børneafdeling H, Hillerød Sygehus, Associeret Klinikudvalget, Københavns Amt

Forskningsvirksomhed

1. Allergologi

Klinisk forsøg med symbicort (budesonid, formoterol).

2. Diabetologi

Insulinpumpebehandling til børn og unge (13-19 år) – bedrer det den metaboliske regulation?

3. Vækst og udvikling

Betydningen af hormonsubstitution og behandling med væksthormon hos piger med Turners syndrom.

4. Kvalitetsprojekter

Kvaliteten af transport af syge nyfødte fra andet fødested i amtet til Neonatalafsnittet, Hillerød Sygehus.

Kvalitet af screening af gravide kvinder i risikogrupper for hepatitis-B i Frederiksborg Amt og kvaliteten af vaccination af de udsatte nyfødte.

Ændring af hyppighed af børn med skævt kranie/torticollis efter indførelse af Sundhedsstyrelsens anbefalinger om at lejre spædbørn på ryggen.

5. Disputats og ph.d.-projekter

Inflammatoriske mediatorer ved respiratorisk syncytial virus (RSV)-infektion hos børn (M. Breindahl).

Opfølgning af børn født med toxoplasmose (D.R. Schmidt).

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Per Albertsen.

Pædiatrisk Afdeling, Roskilde Amts Sygehus

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Pædiatrisk Afdeling, Centralsygehuset i Holbæk

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk Genetisk Afdeling, Juliane Marie Center, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

1. Molekylærgenetisk diagnostik og patofysiologi

Udvikling af metoder til analyse af mitokondriemutationer. Undersøgelse af mitokondrielle haplogrupper betydning for mitokondriesygdomme. Gen-dosis hos patienter med spinal musklatrofi. Mutationsundersøgelser ved Rett-syndrom og tuberøs sclerose.

2. Biokemisk diagnostik og patofysiologi

Glutaraciduri. Congenital disorder of glycosylation syndrom. Udvidet neonatal screening for medfødte stofskiftesygdomme med tandem- massespektrometri, herunder galaktosæmi. Peroxisomale sygdomme. Lysosomale aflejringssygdomme. Kollagendefekter. Defekter i den mitochondrielle betaoxydation.

3. Cytogenetik

Komparativ genomisk hybridisering (CGH) i diagnostik af dysmorphe børn med normal karyotype og fastlæggelse af brudsteder ved hjælp af real-time-PCR. Kvantitativ fluorescens-PCR til prænatal undersøgelse af udvalgte numeriske kromosomabnormiteter. Cytogenetiske undersøgelser af akutte leukæmier, herunder teraporelateret muelodysplasi. *Fluorescens-in-situ* hybridisering (FISH) og molekylærbiologiske undersøgelser af vigtige gener ved samme sygdomme.

4. Onkogenetik

Anvendelse af CGH til udforskning af cervixcancers naturhistorie og til undersøgelse af mammacancer, testiscancer og akut børneleukæmi. Arvelig mamma- og ovariecancer; implementering af genetisk udredning og rådgivning. Kvalitetssikring af (onko)genetisk rådgivning.

Iontransport i luftvejenes overfladeepitheler og kirtler.

5. Kraniofacialmeisdannelser

Udvikling af 2D- og 3D-metoder til analyse af kraniofacial morfologi, vækst og funktion samt effekten af behandling hos patienter med kraniofaciale misdannelser. Genotype/fænotype undersøgelser af Crouzon-syndrom. Undersøgelse af korrelationen mellem neuropsykologiske parametre og CTIMR/PET-fund ved Apert og Crouzon-syndrom.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Tuberøs sclerose i samarbejde med J.F. Kennedy Institutet, Glostrup.

Mitochondriesygdomme i samarbejde med overlæge John Vissing, Neurologisk Afdeling, RH.

Congenital disorder of glycosylation syndromer i samarbejde med H. Freeze, The Burnham Institute.

La Jolla, Californien, USA, og G. Matthijs, University of Leuven, Belgien.

Peroxisomale sygdomme i samarbejde med R. Wanders, Academic Medical Center, Amsterdam, Holland.

Udvidet neonatal screening i samarbejde med Klinisk Biokemisk Afdeling, Statens Serum Institut.

21-hydroxylasemangel i samarbejde med A. Wedel, Karolinska Sjukhus, Stockholm, Sverige.

Rett-Syndrom i samarbejde med professor Ola Skjeldal, Rikshospitalet, Oslo, Norge og professor Maj Hulten, Birmingham, Storbritanien.

CGH i samarbejde med Jim Graham, University of Manchester, Applied Imaging Corporation, Newcastle, England, og dr. Eli Hatchwell, Cold Spring Harbor Laboratory, Cold Spring Harbor, USA.

Kraniofaciale misdannelser i samarbejde med professor J.L. Marsh, Childrens Hospital, St. Louis, USA, professor M.M. Cohen, jr., Dalhousie University, Halifax, Canada, og professor E. Jabs, John Hopkins Medical Center, Baltimore, USA.

3D-imaging med 3D-Laboratoriet på Panum Institutet, professorerne K. Takada og N. Kitai, Osaka University, Osaka, Japan.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Flemming Skovby.

Center for Hæmostase og Trombose, Pædiatrisk klinik II, Juliane Marie Center, H:S Rigshospitalet

Center for Hæmostase og Trombose ledes af professor, dr.med. overlæge Stefan Lethagen. Afdelingen har landsdelsfunktion for hæmofili og andre sjældnere koagulationsforstyrrelser.

Forskningsvirksomhed

Hæmofili.

Karakterisering af patienter med hæmofili, fenotypisk og genotypisk.

Udvikling af globale hæmostasetester som Tromboelastografi (TEG) og Endogen Trombinpotentiale (ETP).

Evaluering af optimalt regi af profylaktisk behandling. Von Willebrands sygdom (VWS).

VWS i Østdanmark, klinisk fenotype, genotypisk baggrund og optimal behandling.

Biologiske og kliniske effekter af DDAVP.

Profylaktisk behandling ved VWS.

Europæisk multicenterprojekt "Molecular and Clinical markers for Diagnosis and Management of Type I von Willebrand disease".

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Professor Jørgen Ingerslev, Center for Hæmofili og Trombose, Skejby Sygehus, Århus.

Docent Andreas Hillarp, Koagulationslaboratoriet, Malmø Universitetshospital.

Dr.fil. Andreas Halliden, dna-laboratoriet, Malmø Universitetshospital.

Forskerstuderende Elsa Lanke, afdelingen for koagulations sygdomme, Malmø Universitetshospital.

Professor Lars Holmberg, Biomedicinsk Centrum, Lunds universitet.

MD, ph.d. Britt Friberg, Kvinnokliniken, Lunds Universitetshospital.

Professor Ian Peake og ph.d. Anne Goodeve, Sheffield. Ass. prof. Augusto Federici, Milano.

MD, ph.d. Giancarlo Castaman, Vicenza.

MD, ph.d. Kathelijn Viseher og prof. Marijke van den Berg, Utrecht.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Stefan Lethagen, stefan. lethagen@rh.dk.

Instituttleder Carsten Lenstrup

Stab

Gynækologi/Obstetrik

Professorer

Andersen, Anders Nyboe, klinisk professor.

Kjær, Susanne Kriiger, klinisk professor.

Lethagen, Stefan, klinisk professor.

Lidegaard, Øjvind, klinisk professor.

Lindenberg, Svend; klinisk professor.

Lose, Gunnar; klinisk professor.

Ottesen, Bent, klinisk professor.
Secher, Niels Jørgen, klinisk professor.
Skouby, Sven Olaf; klinisk professor.
Tabor, Ann, klinisk professor.

Kliniske lektorer

Andersen, Lars Franch.
Andreasson, Benny.
Bergholt, Thomas.
Clausen, Helle Vibeke.
Clevin, Lotte.
Englund, Anne Lis Mikkelsen.
Hansen, Tom.
Helkjær, Poul Erik.
Hornnes, Peter.
Høgdaal, Claus Kim.
Jaszczak, Poul Palisz.
Jørgensen, Finn Stener.
Jørgensen, Jørgen Christian.
Kjer, Jens Jørgen.
Lenstrup, Carsten.
Lyndrup, Jens.
Nilas, Lisbeth.
Nguyen, Tri Huu.
Nyholm, Henrik Christian Juul.
Pagel, Jens Dons.
Rudnicki, Martin.
Skibsted, Lillian.
Sørensen, Jette Led.
Thomsen, Carl Frederik.
Thranov, Ingrid.

Pædiatri

Professorer

Bisgaard, Hans; klinisk professor.
Greisen, Gorm Ole; klinisk professor.
Høgh, Birthe; klinisk professor.
Mortensen, Henrik Bindesbøl; klinisk professor.
Schmiegelow, Kjeld.
Skakkebak, Niels Erik; klinisk professor.
Skovby, Flemming; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Albertsen, Per.
Andersen, Jesper.
Cortes, Dina.
Erichsen, Gunna.
Færk, Jan.
Hansen, Kjeld Gade.
Jensen, Vagn Brændholt.
Juul, Anders.
Jørgensen, Inger Merete.
Leth, Helle Birgitte.
Lindholm, Lone Tvermoes.
Olesen, Tony.
Pedersen, Freddy Karup.
Pedersen, Mogens.
Pærregaard, Anders.
Skov, Liselotte.
Valerius, Niels Henrik.
Verder, Henrik.
Wason, Pulczynska Malgorzata.

Ph.d.-afhandlinger

Bing, Mette Hornum; Nocturia in a Danish population of men and women aged 60-80 years: Aspects of epidemiology, associated factors, pathophysiology and obstructive sleep apnea.
Daniel, Peter Fleng; Måling af Nitrogen Oxid (NO) i Udåndingsluft hos småbørn.
Johannsen, Trine Holm; Long-term outcomes of intersexlike conditions. A Danish follow-up study of seventy adult women.
Kjærbye-Thygesen, Anette; Epithelial Ovarian Cancer – Incidence, Mortality and Prognostic Factors.
Kledal, Thuri J Seidler Andersen; Effects of prenatal xenohormone exposure on testicular development in mice.
Laursen, Susan Helene Pedersen; Modulatory effects of progestins on long-term estrogen treatment in coronary arteries from hyperlipidemic rabbits.

Fondsbevillinger

– Twin Study Development of Asthma and Allergy From Respiratory Syncytial Virus Infection during infancy (Hans Bisgaard) kr. 3.230.200.

Institut for Neuro- og Sansefag

– Københavns Amt, Psykiatri- og Socialforvaltningen – Klinisk professorat i psykofarmakologi/neuropsykiatri (Birte Yding Glenthøj) kr. 5.500.000.

Publikationer

Gynækologisk-Obstetriske Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Cvetanovska, E., Colov, N.P. & Kahn, R.: Chorioangioma of the placenta associated with benign multiple neonatal hemangiomas. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 85(2), s. 243-245. 2006.
Milman, N., Byg, K.E., Bergholt, T., Eriksen, L. & Hvas, A.M.: Cobalamin status during normal pregnancy and postpartum: a longitudinal study comprising 406 Danish women. *European Journal of Haematology*. 76(6), s. 521-525. 2006.
Milman, N., Byg, K.E., Bergholt, T., Eriksen, L. & Hvas, A.M.: Body iron and individual iron prophylaxis in pregnancy – should the iron dose be adjusted according to serum ferritin? *Annals of Hematology*. 85(9), s. 567-573. 2006.
Milman, N., Byg, K.E., Bergholt, T. & Eriksen, L.: Side effects of oral iron prophylaxis in pregnancy – Myth or reality? *Acta Haematologica*. 115(1-2), s. 53-57. 2006.
Milman, N., Byg, K.E., Hvas, A.M., Bergholt, T. & Eriksen, L.: Erythrocyte folate, plasma folate and plasma homocysteine during normal pregnancy and postpartum: a longitudinal study comprising 404 Danish women. *European Journal of Haematology*. 76(3), s. 200-205. 2006.

Pædiatrisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Bisgaard, H., Le, R.P., Bjammer, D., Dymek, A., Vermeulen, J.H. & Hultquist, C.: Budesonide/formoterol maintenance plus reliever therapy: a new strategy in pediatric asthma. *Chest*. 130(6), s. 1733-1743. 2006.

- Bisgaard, H., Hermansen, M.N., Loland, L., Halkjaer, L.B. & Buchvald, F.: Intermittent inhaled corticosteroids in infants with episodic wheezing. *New England Journal of Medicine*. 354(19), s. 1998-2005. 2006.
- Bisgaard, H. & Szeffler, S.: Long-acting beta2 agonists and paediatric asthma. *Lancet*. 367(9507), s. 286-288. 2006.
- Gammelgaard, A., Knudsen, L.E. & Bisgaard, H.: Perceptions of parents on the participation of their infants in clinical research. *Arch.Dis.Child*. 91(12), s. 977-980. 2006.
- Halkjaer, L.B., Loland, L., Buchvald, F.F., Agner, T., Skov, L., Strand, M. & Bisgaard, H.: Development of atopic dermatitis during the first 3 years of life – The Copenhagen Prospective Study on Asthma in Childhood cohort study in high-risk children. *Archives of Dermatology*. 142(5), s. 561-566. 2006.
- Hansen, L.K. & Rasmussen, N.H.: Behandling af infantile spasmer. *Ugeskrift for Laeger*. 168(14), s. 1424-1428. 2006.
- Hennansen, M.N., Nielsen, K.G., Buchvald, F., Jespersen, J.J., Bengtsson, T. & Bisgaard, H.: Acute relief of exercise-induced bronchoconstriction by inhaled formoterol in children with persistent asthma. *Chest*. 129(5), s. 1203-1209. 2006.
- Joensen, F., Steuerwald, E.U. & Rasmussen, N.H.: Tre medfødte metaboliske sygdomme på Faeroerne. Incidens, klinisk og molekylærgenetisk karakteristisk af faerøske børn med glykogen transportdefekt type IIIA, karnitintransporterdefekt og holocarboxylasesyntetasedefekt. *Ugeskrift for Laeger*. 168(7), s. 667-670. 2006.
- Lauritzen, L., Halkjaer, L.B., Mikkelsen, T.B., Olsen, S.F., Michaelsen, K.F., Loland, L. & Bisgaard, H.: Fatty acid composition of human milk in atopic Danish mothers. *American Journal of Clinical Nutrition*. 84(1), s. 190-196. 2006.
- Loland, L., Buchvald, F.F., Halkjaer, L.B., Anhoj, J., Hall, G.L., Persson, T., Krause, T.G. & Bisgaard, H.: Sensitivity of bronchial responsiveness measurements in young infants. *Chest*. 129(3), s. 669-675. 2006.
- Nielsen, H.E., Hilden, J., Gheshlagh, B. & Pressler, T.: Pneumonia in children: Prediction of the temperature response to antibiotic treatment. *Journal of Pediatric Infectious Diseases*. 1(2), s. 89-96. 2006.
- Palmer, C.N., Irvine, A.D., Terron-Kwiatkowski, A., Zhao, Y., Liao, H., Lee, S.P., Goudie, D.R., Sandilands, A., Campbell, L.E., Smith, F.J., O'Regan, G.M., Watson, R.M., Cecil, J.E., Bale, S.J., Compton, J.G., DiGiovanna, J.J., Fleckman, P., Lewis-Jones, S., Arseculeratne, G., Sergeant, A., Munro, C.S., El, H.B., McElreavey, K., Halkjaer, L.B., Bisgaard, H., Mukhopadhyay, S. & McLean, W.H.: Common loss-of-function variants of the epidermal barrier protein filaggrin are a major predisposing factor for atopic dermatitis. *Nature Genetics*. 38(4), s. 441-446. 2006.
- Vahlkvist, S., Sinding, M., Skamstrup, K. & Bisgaard, H.: Daily home measurements of exhaled nitric oxide in asthmatic children during natural birch pollen exposure. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*. 117(6), s. 1272-1276. 2006.
- Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Bing, M.H., Moller, L.A., Jennum, P., Mortensen, S. & Lose, G.: Validity and reliability of a questionnaire for evaluating nocturia, nocturnal enuresis and sleep-interruptions in an elderly population. *European Urology*. 49(4), s. 710-719. 2006.
- Bing, M.H., Moller, L.A., Jennum, P., Mortensen, S., Skovgaard, L.T. & Lose, G.: Prevalence and bother of nocturia, and causes of sleep interruption in a Danish population of men and women aged 60-80 years. *BJU International*. 98(3), s. 599-604. 2006.
- Lose, G., Mouritsen, L. & Nielsen, J.B.: A new bulking agent (polyacrylamide hydrogel) for treating stress urinary incontinence in women. *BJU International*. 98(1), s. 100-104. 2006.
- Moller, L.A. & Lose, G.: Sexual activity and lower urinary tract symptoms. *International Urogynecology Journal and Pelvic Floor Dysfunction*. 17(1), s. 18-21. 2006.
- Molsted-Pedersen, L., Rudnicki, M. & Lose, G.: Transvaginal repair of enterocele and vaginal vault prolapse using autologous fascia lata graft. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 85(7), s. 874-878. 2006.
- Svare, J.A., Schmidt, H., Hansen, B.B. & Lose, G.: Bacterial vaginosis in a cohort of Danish pregnant women: prevalence and relationship with preterm delivery, low birthweight and perinatal infections. *Bjog-An International Journal of Obstetrics and Gynaecology*. 113(12), s. 1419-1425. 2006.
- Tollund, L., Hansen, B. & Kjer, J.J.: Laparoscopic-assisted vaginal vs. abdominal surgery in patients with endometrial cancer stage I. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 85(9), s. 1138-1141. 2006.
- Viktrup, L., Rortveit, G. & Lose, G.: Risk of stress urinary incontinence twelve years after the first pregnancy and delivery. *Obstetrics and Gynecology*. 108(2), s. 248-254. 2006.
- Pædiatrisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Cortes, D., Jorgensen, T.M., Rittig, S., Thaarup, J., Hansen, A., Andersen, K.V., Thorup, J., Jorgensen, C., Sogaard, K., Eskild-Jensen, A., Frokiaer, J., Horlyk, A. & Jensen, F.: Praenatalt diagnosticeret hydronefrose og andre urologiske anomalier. *Ugeskrift for Laeger*. 168(26-32), s. 2544-2550. 2006.
- Cortes, D., Thorup, J. & Petersen, B.L.: Testicular histology in cryptorchid boys – aspects of fertility. *J Ped Surg Special*. 134-37. 2006.
- Hammer, L., Osa, E., Rose, M.V., Bottiger, B. & Høgh, B.: Maeslinger hos to børn og en voksen – udbrud med maeslingevirus genotype B3. *Ugeskrift for Laeger*. 168(18), s. 1771-1772. 2006.
- Hoey, H., Mcgee, H.M., Fitzgerald, M., Mortensen, H.B., Hougaard, P., Lynggaard, H., Skovlund, S.E., Aanstoot, H.J., Chiarelli, F., Daneman, D., Danne, T., Dorchy, H., Garandeau, P., Greene, S., Holl, R., Kaprio, E., Kocova, M., Martul, P., Matsuura, N., Robertson, K., Schoenle, E., Sovik, O., Swift, P., Tsou, R.M., Vanelli, M. & Aman, J.: Parent and health professional perspectives in the management of adolescents with diabetes: Development of assessment instruments for international studies. *Quality of Life Research*. 15(6), s. 1033-1042. 2006.
- Host, C. & Skov, L.: Svaer idiopatisk plexus brachialis neurit hos en 12-årig dreng. *Ugeskrift for Laeger*. 168(45), s. 3920-3921. 2006.
- Johansen, A., Jensen, D.P., Bergholdt, R., Mortensen, H.B., Pociot, F., Nerup, J., Hansen, T. & Pedersen, O.: IRS1,

- KCNJ11, PPAR gamma 2 and HNF-1 alpha: do amino acid polymorphisms in these candidate genes support a shared aetiology between type 1 and type 2 diabetes? *Diabetes Obesity & Metabolism*. 8(1), s. 75-82. 2006.
- Kruse, A.Y. & Hogh, B.: International bornesundhed. *Ugeskrift for Laeger*. 168(36), s. 3027-3029. 2006.
- Kruse, A.Y. & Bygbjerg, I.C.: Rammerne for forskning i international sundhed. *Ugeskrift for Laeger*. 168(36), s. 2996-2998. 2006.
- Mackay, D.J.G., Hahnemann, J.M.D., Boonen, S.E., Poerksen, S., Bunyan, D.J., White, H.E., Durston, V.J., Thomas, N.S., Robinson, D.O., Shield, J.P.H., Clayton-Smith, J. & Temple, I.K.: Epimutation of the TNDM locus and the Beckwith-Wiedemann syndrome centromeric locus in individuals with transient neonatal diabetes mellitus. *Human Genetics*. 119(1-2), s. 179-184. 2006.
- Meikle, P.J., Grasby, D.J., Dean, C.J., Lang, D.L., Bockmann, M., Whittle, A.M., Fietz, M.J., Simonsen, H., Fuller, M., Brooks, D.A. & Hopwood, J.J.: Newborn screening for lysosomal storage disorders. *Mol.Genet.Metab*. 88(4), s. 307-314. 2006.
- Mortensen, H., Kocova, M., Teng, L.Y., Keiding, J., Bruckner, I. & Philotheou, A.: Biphasic insulin aspart vs. human insulin in adolescents with type 1 diabetes on multiple daily insulin injections. *Pediatric Diabetes*. 7(1), s. 4-10. 2006.
- Nielsen, L.B., Mortensen, H.B., Chiarelli, F., Holl, R., Swift, P., de, B.C., Pociot, F., Hougaard, P., Gammeltoft, S., Knip, M. & Hansen, L.: Impact of IDDM2 on disease pathogenesis and progression in children with newly diagnosed type 1 diabetes: reduced insulin antibody titres and preserved beta cell function. *Diabetologia*. 49(1), s. 71-74. 2006.
- Olsen, B.S., Svensson, J. & Mortensen, H.B.: Dansk Register for Borne- og Ungdomsdiabetes. Dansk Selskab for Borne- og Ungdomsdiabetes. *Ugeskrift for Laeger*. 168(12), s. 1210. 2006.
- Pedersen, C.B., Bischoff, C., Christensen, E., Simonsen, H., Lund, A.M., Young, S.P., Koeberl, D.D., Millington, D.S., Roe, C.R., Roe, D.S., Wanders, R.J., Ruitter, J.P., Keppen, L.D., Stein, Q., Knudsen, I., Gregersen, N. & Andresen, B.S.: Variations in IBD (ACAD8) in children with elevated C4-carnitine detected by tandem mass spectrometry newborn screening. *Pediatric Research*. 60(3), s. 315-320. 2006.
- Prahl, P., Christensen, E., Hansen, L. & Mortensen, H.B.: Fruktose-1,6-biphosphatase-mangel som arsaag til recidiverende alvorlig hypoglykaemi. *Ugeskrift for Laeger*. 168(46), s. 4014-4015. 2006.
- Thorup, J., Cortes, D. & Petersen, B.L.: The incidence of bilateral cryptorchidism is increased and the fertility potential is reduced in sons born to mothers who have smoked during pregnancy. *Journal of Urology*. 176(2), s. 734-737. 2006.
- Gynækologisk-Obstetriske Afdeling, Københavns Amtssygehus i Herlev**
- Fahrenkrug, J., Georg, B., Hannibal, J., Hindersson, P. & Gras, S.: Diurnal rhythmicity of the clock genes Per1 and Per2 in the rat ovary. *Endocrinology*. 147(8), s. 3769-3776. 2006.
- Lindhard, A., Ravn, V., tin-Ley, U., Horn, T., Bangsboell, S., Rex, S., Toft, B. & Soerensen, S.: Ultrasound characteristics and histological dating of the endometrium in a natural cycle in infertile women compared with fertile controls. *Fertility and Sterility*. 86(5), s. 1344-1355. 2006.

Klinisk Institut for Intern Medicin

Ledelse pr. 1.2.2006

Det Kliniske Institut ledes af institutleder, professor, overlæge, dr.med. Jørgen Rask Madsen, Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev.

Bestyrelsen består af institutleder, professor, overlæge, dr.med. Jørgen Rask Madsen, viceinstitutleder, professor, overlæge, dr.med. Peter Skinhøj og klinisk lektor, overlæge Hans Perrild.

Reumatologisk Klinik H/Ildrætsmedicinsk Forskningsenhed, Medicinsk Center, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Basal fysiologisk og klinisk forskning af bevægeapparatet i relation til reumatologiske sygdomsprocesser og belastningsorienterede påvirkninger af muskler, sener, brusk og knogler.

1. Bindevævsadaptation til mekanisk vævsbelastning

Undersøgelse af mekanismer bag senevævs biokemiske og biomekaniske tilpasning til belastning i relation til belastningsskader ved erhverv og fritidsaktivitet.

2. Muskelvævs- og stofskifteprocessers adaptation til træning

Mekanismer bag glukose- og fedtmetabolisme samt skeletmuskulaturens proteinsyntese i forbindelse med fysisk belastning. Specielt vurderes muskelvævstilpasning til træning hos ældre og hos patienter.

3. Neuromuskulært samspil

Forståelse af afferent nervøs signalering og samspil mellem led og muskler ved normal funktion og ved ledsmerter.

4. Reumatologiske sygdomme

Terapeutiske tiltag ved reumatoid artrit (artrose, vasculitis og osteoporose). Herunder undersøgelse af behandlingsregimer i forbindelse med postoperative rehabiliteringsforløb.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Nationalt haves tætte samarbejdsrelationer med Center for Muskelforskning og relevante samarbejdsrelationer med Medicinsk Fysiologisk og Anatomisk Institut på Panum Institut, Arbejdsmiljø Institut, August Krogh Institut samt til Odense Universitet og Aarhus Universitet.

Internationalt samarbejde omkring projekter og udveksling af ph.d.-studerende og postdocs med Concordia University of Montreal, Canada, Jyväskylä Universitet, Finland, University of Sidney, Australien, University of Nottingham, England, UC Berkely, USA.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til sekretariatet, Ildrætsmedicinsk Forskningsenhed (sekretær Helena Wiinholt, hw03@bbh.hosp.dk), ligesom den forefindes i Bispebjerg Hospitals årsrapport for 2005 og i H:S forskningsoversigt for 2005.

Intern Medicinsk Klinik I – H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Endokrinologi

1.1. Diabetes

Metabolisk kontrol, psykiske og sociale forhold og microvaskulære komplikationer. Særlig vægt på erektil dysfunktion, fodproblemer og gastropati.

Indlærings- og vedligeholdelseeffekt af undervisningsprogrammer i kontrollerede design.

1.2. Thyreoidea

DANTHYR-projektet. Prævalens- og incidens-undersøgelse af struma- og stofskiftesygdomme i to områder (Øst og Vestdanmark). Thyreotoxicose i barne- og ungdomsalderen. Langtidskonsekvenser af thyreotoxicose: hjernefunktion og metaboliske forhold.

2. Gastroenterologi/Hepatologi

Immun-inflammatoriske variable hos patienter med ascites og leversygdomme. Prognose livskvalitet ved leversygdom. Behandling af alkohol hepatitis. Dyspepsi. Arteriel compliance ved cirrhose. Immunosuppressiv behandling af patienter med mikroskopisk colitis.

Publikationer

Listen kan rekvireres hos ledende lægesekretær Kirsten Tauber Møller, klinik I.

Lungemedicin og Allergologi

Forskningsvirksomhed

Forskningsområder: Klinisk forskning i allergi, astma og KOL; hvor forskningen omfatter sygdommens epidemiologi, patofysiologi, diagnostik og behandling. Lungeinfiltation deltager i udviklingen af nye former for billeddiagnostik med indførelsen af PET.

1. Epidemiologi

Vi har hovedansvaret for den lungemedicinske del af en landsdækkende voksen-tvillingeundersøgelse, hvor 40.000 tvillinger har deltaget i en spørgeskemaundersøgelse, og 500 individer har deltaget i en klinisk undersøgelse her på BBH. Vi har desuden deltaget i en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse af 20.000 børn og unge tvillinger. Primær fokus har været astmaforekomst, risikofaktorer og arvelighed. I samarbejde med Perth, Australien, analyseres forskellige mulige forslag til genotyper for astma, allergi og AHR i danske populationer opsamlet på BBH og grønlandske populationer opsamlet på BBH og i Grønland. Samarbejder med Tongren University Hospital, Beijing, og Moscow Institute of Immunorehabilitation vedrørende prævalens og diagnostik af latexallergi blandt sundhedspersonalet i de pågældende lande.

2. Patofysiologi

Undersøgelse af om astma hos elitesportsfolk cellulært/inflammatorisk kan sidestilles med traditionel astma. Ligeledes om de inflammatoriske mediatorer, som frigøres i forbindelse med astma og anstrengelsesastma, kan sidestilles.

T-lymfocytters homing til lungerne. Sammenlignende

undersøgelse af homingfaktorer på T-lymfocytter i bronkiemucosa, BAL-væske og perifert blod fra patienter med kronisk obstruktiv lungesygdom.

3. Diagnostik

Der er planlagt ændrede diagnostiske tiltag i astmaudredningen med en tættere inflammationskontrol. Dette vil kræve måling af udåndings-NO, eosinofile granulocytter i sputum og sandsynligvis ændrede bronkial-provokationsmetoder.

Deltager i undersøgelse af den diagnostiske værdi af PET-scanning i vurdering af de mediastinale forhold hos patienter med lungekræft.

4. Behandling

KOL-udredning, opfølgning og behandling i henhold til guidelines vil i den kommende tid blive fulgt op i forbindelse med akut indlæggelse. Interventionsstudie med Omega3 ved astma og inflammation udføres med anvendelse af helt nye målemetoder. Effekten af sublingual immunterapi og anti-IgE undersøges i fase 2-3-4-undersøgelser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Nationalt haves forskningssamarbejde med Børneafdelingen Københavns Amts Sygehus i Gentofte, tvillingeregistret i Odense og Idrætsmedicinsk klinik både på BBH og Frederikssund sygehus. Har repræsentant i Dansk Lunge Cancer Registers Styregruppe og Screeningsgruppen for lungecancer og Dansk Lungecancer Gruppe.

Internationalt haves forskningssamarbejde omkring projekter, ph.d.-studerende og forskningsassistenter i Perth Universitet (gener), Brisbane Universitetet (tvillinger) og Sydney Universitetet, (bronkial-provokationer og Omega3) alle Australien. Endvidere med Universitet i Moskva, Harvard Medical School samt Universitetshospitalerne i Beijing og Shanghai i Kina. Spændende samarbejde er startet med Royal Brompton Lung and Heart hospital omkring udredning og behandling af astma hos sportsfolk.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Enhed for lungemedicinsk forskning, BBH.

Geriatrisk Klinik G, Medicinsk Center, H:S Bispebjerg Hospital. Institut for Intern Medicin

Forskningsvirksomhed

Klinikkens forskningsvirksomhed ligger primært inden for aldringsepidemiologi, helsetjenesteforskning og kliniske undersøgelser af særlige geriatriske kompetenceområder: Ældres ernæring, demens, fald.

1. Aldringsepidemiologi

Dataindsamling til 90-års undersøgelsen af 1914-populationen i Glostrup er netop påbegyndt. Det er en 40-års genundersøgelse af en repræsentativ befolkningsgruppe af mænd og kvinder fra Københavns Amt.

2. Ældres ernæring

Longitudinelle befolkningsundersøgelser til vurdering af ernæringens betydning for funktionsevnen, herunder komparative undersøgelser i EU-regi (SENECA, HALE). Vurdering af betydningen af multifaktoriel intervention (ph.d.-

projekt). Kvalitetssikring som inddrager undervisning af alt personale i bedømmelse af patienternes ernæringsstatus, inkl. 3 dages kostregistrering. Sundhedsministeriets pulje, 2004 har bevilget midler til: Forbedret ernæring i hjemmeplejen.

3. Fysisk aktivitet

Betydningen af fysisk aktivitet igennem livsløbet for funktionsevne i alderdommen ud fra longitudinelle befolkningsundersøgelser, herunder et nordisk projekt (NORA). Kontrolleret undersøgelse af betydningen af intensiv muskelstyrketræning af skrøbelige gamle. EU-projekt til belysning af livsstilfaktorer og sygdoms betydning for svækkelse (BURDIS).

Medicinsk Center, BBH, har fået Sundhedsministeriets puljemidler 2004 til tværsektorielt samarbejde, inkl. et fælles projekt for reumatologi og geriatri vedrørende rehabilitering.

4. Postural instabilitet og faldforebyggelse

Faldregistrering. Betydning af ekstensiv diagnostisk udredning af risikofaktorer. Oprettelse og evaluering af en Faldenhed som udløber af et treårigt intensiveret europæisk samarbejde (PROFANE).

5. Kognitiv funktionsevne

I Hukommelsesenheden er åbnet mulighed for kliniske forskningsprojekter (herunder et ph.d.-projekt) i samarbejde med Rigshospitalets Hukommelsesklinik. En koordinator for demensindsatsen i hele H:S er netop bevilget af ministerielle puljemidler.

6. Helsetjenesteforskning.

Nordisk Ministerråd og Lions har bevilget midler til nordisk undersøgelse af 75+åriges akutte indlæggelser i hospital (et RAI-projekt, som benytter et Resident Assessment Instrument). I samarbejde med Københavns Kommune er gennemført dataindsamling i hjemmeplejen, som tilsigter at knytte Fælles Sprog og RAI-vurderinger sammen. Det indgår tillige i et EU-projekt, hvor RAI anvendes i hjemmeplejen (AD HOC). De Geriatriske Klinikker i H:S har arbejdet med "Kvalitet i geriatrien". Alle patienter funktionsvurderes ved indlæggelse og udskrivelse, så det kan dokumenteres, at geriatrisk rehabilitering medfører en funktionsforbedring, hvorved størstedelen udskrives selvhjulpne. Den fælles databank med funktionsvurderinger vedrørende balance, kognitiv funktion, depression og ADL-funktion har givet anledning til en række metodestudier og vil fortsat kunne danne basis for kliniske forskningsprojekter.

H:S Geriatriske Afdelinger har modtaget årets kvalitetspris 2004 af Dansk Selskab for Kvalitet i Sundhedsvæsenet (DSKS).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Som det fremgår af ovenstående, er klinikken ved at afslutte de projekter, hvortil der er bevilget midler af EU's 5. rammeprogram og 2 nordiske projekter begge støttet af Nordisk Ministerråd og Nordisk Lions (Red Feather). Klinikken arbejder herigennem tillige med metodeudvikling i internationale miljøer vedrørende ældres ernæring, funktionsevnevurdering og postural stabilitet.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til sekretæren (35 31 25 45).

Kardiologisk Klinik Y, Bispebjerg Hospital**Forskningsvirksomhed***1. Klinisk Kontrollerede Undersøgelser*

Klinik Y's læger indgår i ledelsen af en række kontrollerede undersøgelser indenfor hjertesvigt, atrieflimren og iskæmisk hjertesygdom.

2. Epidemiologi

Prognostisk betydning af døgnblodtryk i befolkningen

Tine Willum Hansen har gennemført denne undersøgelse på baggrund af data fra Glostrupundersøgelserne (Center for Sygdomsforebyggelse). Undersøgelsen udføres på afdeling Y med Christian Torp-Pedersen som medvejleder.

3. Klinisk epidemiologi

Der udføres løbende et meget stort antal projekter centreret omkring afdelingens databaser over patienter med hjerteinsufficiens og patienter med akut myokardieinfarkt. Databaser indeholder en lang række karakteristika for de forskellige grupper patienter, og for grupper af patienter hentes nye data fra forskellige kilder. På den baggrund kommer der fra denne gruppe undersøgelser ca. 10 artikler årligt vedrørende forskellige aspekter af prognose efter AMI og hjertesvigt.

Compliance med langtidsbehandling hos hjertepatienter.

Projektet benytter åbningen af lægemiddelstatistikregisteret til at studere, i hvilket omfang patienter fortsætter med langtidsbehandling af en række hjertemedicinske præparater, og hvad konsekvenserne af ophør er.

Betydningen af diabetes for iskæmisk hjertesygdom.

Undersøgelsen er den hidtil største undersøgelse af betydningen af diabetes for udvikling af iskæmisk hjertesygdom. Alle danskere mere end 30 år og i live den 1. januar 1997 indgår.

4. Endothelforskning

En af afdelingens satsningsområder er endothelfunktion, og der er en række projekter i gang, overvejende til belysning af sammenhæng mellem diabetes og atherosklerose.

5. Mikrovaskulær forskning

I samarbejde med Fysiologisk Institut foretages funktionelle studier af mikrocirkulationen med fokus på ændringer ved diabetes.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

I forbindelse med klinisk kontrollerede undersøgelser og endothelforskning har afdelingen et bredt net af internationalt samarbejde. I flere undersøgelser deltager en væsentlig procentdel af Danmarks Kardiologiske Afdelinger, og det nationale samarbejde er meget bredt.

Publikationer

I alt 42 Publikationer. Publikationsliste kan rekvireres hos Professor Christian Torp-Pedersen, ctp@heart.dk.

Endokrinologisk Klinik – H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed**

Glugagon-like-polypeptide 1, et nyt terapeutikum til behandling af type 2-diabetes mellitus. Patofysiologiske og kliniske undersøgelser.

Fysiologiske og molekylærbiologiske studier af ikke-insulinkrævende diabetes mellitus. Betydningen af FFA for udvikling af diabetes mellitus.

Insulinsekretion, intracellulær glukose metabolisme og muskel-insulin-signaltransduktion hos personer med lav fødselsvægt.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen samarbejder med professor Richard Bergman, Southern University of California, Los Angeles, omkring matematisk modellering.

Ass. Prof Elisabeth Krall: Dental School, Boston University, Boston, MA. Studier af mandlig osteoporose baseret på epidemiologisk studie startet i 1965 omfattende 2000 mænd.

Prof. Claus-C. Glüer: Medizinische Physik und Diagnostische Radiologie CAU Kiel, Tyskland. Vurdering af matematisk billedanalyse af digitale røntgenoptagelser.

Ass. prof. Mary L. Bouxsein: Orthopedic Biochemical Laboratory, Dept. of orthopedic surgery, Beth Israel Hospital, Boston MA. Prospektive Studier samt biomekaniske undersøgelser.

Infektionsmedicinsk Afdeling – H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed***1. Hiv og aids*

Afdelingen deltager i en lang række nationale og internationale afprøvninger af nye antiretrovirale lægemidler, metaboliske og hormonelle undersøgelser over lipodystrofiudvikling hos aids-patienter. Endvidere indgår afdelingen aktivt i hiv-epidemiologiske studier både nationalt (via den danske hiv-kohorte) og internationalt.

2. Øvrige infektionsmedicinsk forskning

I samarbejde med den kliniske forskningsenhed udføres undersøgelser af virus-celleinteraktioner, herunder receptorstudier.

Afdelingens eget forskningslaboratorium beskæftiger sig primært med udforskning af basale immunologiske mekanismer ved både hiv-infektion og andre infektioner som TB, sepsis og meningitis. Disse studier er samtidig en del af kliniske studier i afdelingen på samme patientgrupper.

Afdelingen indgår i både epidemiologiske (DANHEP)- og behandlingsundersøgelser af kronisk hepatitis B og C.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Infektionsmedicinsk Afdeling, sekretær Linda Aggergaard, Linda.aggergaard@hh.hosp.dk.

Gastroenheden, Medicinsk Sektion, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Inflammatorisk tarmsygdom

Klinisk epidemiologisk forskning vedr. inflammatorisk tarmsygdom. Evaluering af inflammatoriske mediators betydning og fibrosemarkørers betydning for aktivitet af tarmsygdom.

2. Patofysiologi ved portal hypertension

I samarbejde med Klinisk Fysiologisk Afdeling hæmodynamisk udredning og intervention mhp. nærmere at klarlægge og belyse de cirkulatoriske abnormiteter ved portal hypertension, herunder den neurohæmorale virkning herpå.

3. Epidemiologi

I samarbejde med Institut for Sygdomsforebyggelse og Alkoholenheden, Hvidovre Hospital, udføres epidemiologiske studier angående forbrugsmønstre, prognoser og risiko for udvikling af somatisk sygdom ved forskellige typer af alkoholoverforbrug.

4. Funktionelle tarmlidelser

Undersøgelse af Cajal-cellers betydning ved funktionsforstyrrelser i tarmen.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Leuven, Belgien, vedr. cajalcellen.

Hospital y Clinic, Barcelona vedr. portal hypertension.

Afdelingen deltager i et EU-sponsoreret projekt vedr. epidemiologi og inflammatorisk tarmsygdom.

Publikationer

Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Gastroenheden, Medicinsk Sektion Afsnit 439.

Reumatologisk Klinik, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Kliniske studier ved reumatoid arthritis

Kliniske observations- og interventionsstudier samt parakliniske studier af patienter med reumatoid arthritis, specielt i den tidlige fase og under behandling med biologiske medicamenter.

2. Billeddannelse ved reumatoid arthritis

Studier til belysning af MR-scannings- og ultralydsundersøgelsesværdi til diagnosticering, monitorering og prognostisering af patienter med reumatoid arthritis.

3. Klinisk bindevævsforskning

Cirkulerende kollagenmetabolitter og andre matrixkomponenter som markører for synovial inflammation, brusk- og knogledbrydning hos patienter med reumatoid arthritis. Endvidere undersøges, om markørerne kan belyse sygdomsaktiviteten ved andre sygdomme med inflammation, vævsdestruktion og fibrogenese.

4. Forskning med baggrund i reumatologiske databaser

Afdelingen huser den Danske Database for Biologiske Behandlinger i reumatologien (Danbio). Med baggrund i denne forskning i effekt og bivirkninger af biologisk behand-

ling hos patienter med inflammatoriske ledlidelser. Afdelingen deltager endvidere i rapporteringen til Dansk Reumatologisk Database.

5. Kliniske studier indenfor spondylartropatier

Kliniske observationsstudier samt studier af biokemisk og billeddiagnostiske metoders værdi til opfølgning og prognostisering af spondylartropatier (Bechterew sygdom, psoriasis artrit, mfl.).

6. Projekter inden for områderne degenerative reumatiske sygdomme

Klassifikations- og interventionsstudier inden for områderne degenerative reumatiske sygdomme samt akutte og kroniske belastningstilstande, primært patienter med degenerative ryglidelser og patienter med non-artikulær reumatisme.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Bredt nationalt og internationalt samarbejde omkring forskning i spondylartropatier og særligt reumatoid arthritis.

Herunder samarbejder Julia Johansen med bl.a. Department of Biology, University of California San Diego, USA (Professor, ph.d. Paul A. Price), omkring proteinet YKL-40.

Mikkel Østergaard er co-chairman for og Bo Ejbjerg deltager i international OMERACT-MRI forskningsgruppe. Desuden deltagelse i OMERACT Ultrasonography Study Group (Marcin Szkudlarek og Mikkel Østergaard), EULAR Ultrasonography Study Group (Marcin Szkudlarek), EULAR MRI in Rheumatoid Arthritis Study Group (Mikkel Østergaard, Bo Ejbjerg), OMERACT-MRI in Ankylosing Spondylitis Study Group (Mikkel Østergaard), EULAR Working Party on Imaging in Rheumatology (Marcin Szkudlarek og Mikkel Østergaard), OMERACT Joint Measurement Study Group (Trine Jensen), Assessment of Ankylosing Spondylitis (ASAS) Study Group, EULAR Standing Committee on Clinical Studies including Therapeutic Trials (ESCISIT) (Mikkel Østergaard), GRAPPA (Group for Research and Assessment of Psoriasis and Psoriatic Arthritis) (Mikkel Østergaard).

Publikationer

Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Professor, dr.med. Mikkel Østergaard på mo@dadlnet.dk.

Hjerte-Lungemedicinsk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Hjertesektionen

1.1. Interventionsforskning

Afdelingen deltager i en lang række nationale og internationale afprøvninger af lægemidler til behandling af rytmeforstyrrelser, hjerteinsufficiens, kronisk og iskæmisk hjertesygdom i øvrigt.

1.2. Klinisk epidemiologisk forskning

Afdelingen har et tæt samarbejde med Østerbroundersøgelsen vedr. epidemiologisk udforskning af hypertension, atrieflimren og andre hjertekredsløbssygdomme.

1.3. Klinisk forskning i øvrigt

Afdelingen deltager i forskning vedr. hjertets morfologi ved atrieflimren, non-invasiv elektrofysiologisk forskning og farmakologisk forskning samt genetisk udredning af atrieflimren.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

I forbindelse med interventionsstudierne er der etableret et bredt nationalt og internationalt samarbejde. Afdelingen samarbejder i øvrigt med:

Østerbrounderøgelsen.

Bispebjerg Hospital; Hovedstadens Center for Befolkningsundersøgelse, Institut for Sygdomsforebyggelse.

Kommune Hospitalet; Clinical Trial Unit.

Rigshospitalet; Klinisk Biokemisk Afdeling.

Københavns Amts Sygehus i Herlev; CHARG; og talrige andre nationale og internationale institutioner.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til klinisk lektor, overlæge dr.med. Gorm Jensen, Hjerte-Lungemedicinsk Afdeling, Hvidovre Hospital, gorm.jensen@hh.hosp.dk.

Lungesektionen

Klinisk og klinisk epidemiologisk forskning inden for kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL) med fokus på naturhistorien af KOL, mukus hypersekretion ved KOL, genetiske aspekter ved KOL, systemisk inflammation ved KOL, fysisk aktivitet og KOL samt behandling af KOL.

Afdelingen deltager i internationale netværk i forbindelse med forskning i genetik ved astma og KOL. Afdelingen har fast samarbejde med Østerbrounderøgelsen.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdeling for Klinisk Biokemi og Genetik, Odense Universitetshospital.

Klinisk Biokemisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev.

North West Lung Centre, South Manchester University Hospital Trust, UK.

Department of Pulmonary Diseases, University Hospital Maastricht, Netherlands.

Brigham and Womens Hospital, Harvard Medical School, Boston, USA.

Department of Respiratory Medicine, University of Cambridge, UK.

Department of Respiratory Medicine, University of Barcelona, Spanien.

Publikationer

I alt 45. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til klinisk lektor, overlæge Charlotte Ulrik, Hjerte-Lungemedicinsk Afdeling, Hvidovre Hospital, charlotte.ulrik@hh.hosp.dk.

Hepatologisk Klinik A, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Regulationen af hjernens metabolisme og gennemblødning ved leversvigt.

Patogenesen ved leversvigtbetinget hjerneødem.

Undersøgelse af leverens hæmodynamiske og metaboliske funktioner ved leversvigt.

Udvikling af levererstatningsbehandling.

Den nedsatte arbejdsevne ved kronisk leversygdom.

Leverens genekspression af akutfase reaktanter mhp. virkningen af leverskade og malnutrition hos rotter.

Endotoxinbetinget kolestase.

Behandling af kronisk hepatitis B og C.

Ernæringsbehandling ved cirrose.

Arbejdsfysiologi hos patienter med cirrose.

Monitorering af centralt blodvolumen ved inkompen-
ret cirrose.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

King's College Hospital, London.

Surgical Hospital, Helsinki.

Royal Free Hospital, London.

Sct. Luc Hospital, Montreal.

European Concerted Action on Viral Hepatitis.

North Western University Hospital, Chicago.

Publikationer

Publikationslisten findes på www.rigshospitalet.dk. Videnskabelig årsrapport 2005.

Gastroenterologisk Afdeling CA, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

1. Colons funktion som fordøjelsesorgan

Betydningen af den bakterielle forgæring i colon, herunder virkningen på colons normale fysiologi – optagelse af salt, vand og kort-kædede fedtsyrer. Undersøgelser over fedtsyreomsætningen i colons epithelceller og bidraget fra de bakterielt dannede fedtsyrer til den samlede energioptagelse. Undersøgelser i dyremodeller og hos patienter med variabel tarmlængde.

2. Ernæring hos korttarmspatienter

Forsøg med optimering af ernæring til patienter, som ernæringsmæssigt er truet eller i parenteral ernæring. Undersøgelser over betydningen af GLP-2 for den intestinale absorption hos korttarmspatienter.

3. Studier over knoglemineraltab og kropssammensætning hos patienter med kronisk tarmsygdom

Undersøgelser af knoglemetabolisme og knoglemineralindholdet hos patienter med kronisk tarmsygdom. Studier af effekten af bisfosfonatbehandling på knoglemineraltabet hos patienter med tarminsufficiens. Måling af ændringer i kropssammensætningen med forskellige metoder ved ændringer i kropsvægt ved tarminsufficiens.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen, Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling CA, Abdominalcentret, Rigshospitalet, afsnit 2112, RH03100@rh.dk.

Epidemiklinik M, FinsenCentret, Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed***1. Parasitimmunologisk forskning*

Der forskes primært i malaria med hovedvægten lagt på parasiternes samspil med immunsystemet, herunder vacci-
neudvikling og kemoterapi samt resistensudvikling. En stor
del af forskningen foregår i ulande, og gruppen understøt-
ter en række udenlandske ph.d.-studerende.

2. Hiv og aids

En væsentlig del af forskningen er klinisk med afprøvning
af en lang række antivirale midler. Monitorering af hiv-in-
fektionen ved kvantitering af virus samt karakterisering
mhp. resistens overfor antivirale midler. Bivirkning og
compliance ved behandling undersøges, ligesom en række
hiv-relaterede immunforstyrrelser søges kortlagt.

Derudover undersøges værdien af bestemmelsen af
lægemiddelkoncentrationer.

3. Inflammation og Metabolisme

I Danmarks Grundforskningsfondscenter for Inflammation
og Metabolisme (CIM) klarlægges molekulære mekanis-
mer, hvorved muskler, fedt og hjerne kommunikerer. Cyto-
kiner dannes af immunsystemets celler men herudover af
muskler (myokiner) og fedtvæv (adipokiner). Der fokuse-
res på cytokiners rolle i stofskiftet.

4. Tuberkulose

Afdelingen deltager i forskning vedrørende tuberkulose-
epidemiologi i Danmark og i Grønland.

Betydningen af immunsuppression dels på grund af hiv
men også ernæringsbetinget for diagnostik og behandling
studies i Tanzania samt i medicinsk immunsupprimerede
patienter med reumatologiske sygdomme.

Nationalt og internationalt forskningsamarbejde

Specielt inden for parasitimmunologisk forskning i regi af
Center for Medicinsk Parasitologi gennemføres en række
feltstudier, specielt i Afrika. Vedrørende hiv-behandling er
en række behandlingsstudier multinationale.

Stab

Professorer: Bygbjerg, Ib. Pedersen, Bente Klarlund. Skin-
høj, Peter. Sørensen, Thorkild I.A.

Kliniske lektorer: Andesen, Åse Bengaard. Gerstoft, Jan.
Lindhardt, Bjarne Ørskov.

Kliniske lærere: Benfield, Thomas. Handest, Ulla Bal-
slev. Helweg-Larsen, Jannik. Katzenstein, Terese. Kirk,
Ole. Lüttichau, Hans Rudolf. Thybo, Søren.

Seniorforskere: Barfod, Lea. Benn, Christine Stabell.
Bruunsgaard, Helle. Fischer, Christian P. Hviid, Lars. Lar-
sen, Lone Frydelund. Megnekou, Rosette. Mortensen, Ole
Hartvig. Mounier, Trèmi. Nielsen, Morten A. Plomgaard,
Peter S. Steensberg, Adam. Staalsø, Trine. Søndergaard,
Pia Galle.

Publikationer

I alt 63. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse
til Dorte Schiødt, Epidemiklinik M, Rigshospitalet, Afsnit
51-3-2, Blegdamsvej 9, 2100 Ø. Schiødt@rh.dk.

**Finsenlaboratoriet, Finsencentret,
H:S Rigshospitalet****Forskningsvirksomhed***1. Eksperimentel cancerforskning*

Proteolytisk vævsnedbrydning ved cancerinvasion og me-
tastasering med særligt fokus på plasminogenaktiverings-
systemet.

Ved at klarlægge de basale mekanismer og identificere
molekyler involveret i disse processer forsøges udviklet
nye diagnostiske og terapeutiske koncepter.

2. Flowcytometri

Flowcytometrisk analyse i relation til cancercellers dna-
indhold, delingscyklus, membranproteiner og cytogenetik
med henblik på nye metoder til tidlig diagnose og forudsi-
gelse af sygdomsforløb.

Nationalt og internationalt forskningsamarbejde

T. Bugge, National Institute of Health/NIDCR, USA, Z.
Werb og L. Coussens, UCSF, San Francisco, USA, M.
Huang, Macromolecular Structure, Fujian Institute of
Research on the Structure of Matter, Chinese Academy of
Sciences, Fuzhou, Fujian, China, B. Heissig, University of
Tokyo, Japan, T. Ny, University of Umeå, Sweden, J.W.
Pollard, AECOM, New York, USA, S.H. Leppla, NIH/NI-
AID, Bethesda, USA, C. Nerlov, EMBL, Milan, Italy, V.
Ellis og D.R. Edwards, School of Biological Sciences,
University of East Anglia, Norwich, UK, A. Menez, Dept.
D'Ingenierie et d'Etudes des Proteines, Frankrig, G. Mur-
phy, University of Cambridge, UK, H. Lilja, Memorial
Sloan Kettering Cancer Center, New York, USA, F. Blasi,
Università Vita-Salute S. Raffaele, Italy, J-M. Foidart, Uni-
versitede Liege, Belgien, M-C. Rio, Institut de Génétique et
de Biologie Moléculaire et Cellulaire, Frankrig, O.N.
Jensen og T.J. Jørgensen, Syddansk Universitet, P.A. An-
dreassen, Institut for Molekylære og Strukturelle studier,
Aarhus Universitet, F. Poulsen, Inst. For Molekylær Biolo-
gi, Kbh. Universitet, A. Kjær og B. Hesse, Rigshospitalet,
Kbh.

Publikationer

I alt 23. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse
til Jeanette Eggertsen, Finsenlaboratoriet, Rigshospitalet,
Afsnit 3735, Københavns Biocenter, bygning 3, Ole Maa-
løes Vej 5, 3.sal, 2100 København Ø, jeggertsen@finsen-
lab.dk. Se desuden laboratoriets hjemmeside på adressen
www.finsenlab.dk.

**Hæmatologisk Klinik, Finsencentret,
H:S Rigshospitalet****Forskningsområder**

Den neutrofile granulocyt's cellebiologi, herunder funk-
tionel karakterisering af 4 nyopdagede proteiner, hCAP-18,
NGAL, Grancalcin og CRISP-3, ekspresionen af tran-
skriptionsfaktorer, cellecycloproteiner og granulaproteiner
under myeloide cellers differentiering.

Patientrelateret laboratorieforskning vedrørende immu-
nologiske aspekter af allogent knoglemarvstransplantation.

Alloreaktive anti-recipient donor T-celle-forstadier
prædiktive værdi for graft-versus-host-sygdom og graft-

versus-leukæmi-effekt efter allogen knoglemarvstransplantation.

Klinisk effekt af højdosisbehandling og autolog stamcelletransplantation ved leukæmi, malignt lymfom og myelomatose. Betydningen af celleyklusderegulerende mutationer for udfaldet heraf. Betydningen af minimal residual sygdom i patient og stamcelleprodukter for udfaldet heraf. Ved malign hæmatologisk sygdom kan højdosisbehandling med autolog stamcelletransplantation ofte bringe ellers resistente tumorceller i apoptose. Flere samtidige mutationer kan dog blokere apoptosen, selv ved høj-dosisbehandling.

Flowcytometrisk kvantitering af aktiverede trombocytter ved kroniske myeloproliferative sygdomme. Flowcytometrisk kvantitering af cirkulerende trombocyt-leukocytaggregater ved kroniske myeloproliferative sygdomme. Kvantitering af fibrinolyse og koagulationsparametre hos samme patientgruppe.

Bisfosfonaters effekt på apoptose og celleyklus i myelomceller.

Kronisk lymfatisk leukæmi, familie- og cohortundersøgelser med henblik på vurdering af arvegang og genmaping.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Der samarbejdes med dr. Jero Calafat, Netherlands Cancer Center, Amsterdam om ultrastrukturelle undersøgelser af neutrofile granulocytters struktur. Dr. Siamon Gordon, Oxford vedrørende 7TMR expression i neutrofile granulocytter, Roland Strong Seattle USA vedrørende NGALS funktion.

Deltagelse i multicenterundersøgelser vedrørende:

T-celle-depletering med CD34-selektering af marv og perifere stamceller ved allogen knoglemarvstransplantation.

Kemoterapi, antistofbehandling og knoglemarvstransplantation ved AML (MRC-15 protokol).

Bisfosfonaters effekt på knoglestrukturen ved myelomatose.

Effekt af STI571 på kronisk myeloid leukæmi.

Effekt af Thalidomid ved myelomatose.

Effekt af VAD versus cyclophosphamid og dexametason ved myelomatose.

A clinical evaluation of the effect of maintaining haemoglobin levels with weekly EPREX/ERYPO (Epoetin alfa) in subjects with lymphoid malignancies (Hodgkin's disease, Non-Hodgkin's Lymphoma, Chronic Lymphocytic Leukemia and Multiple Myeloma) undergoing chemotherapy.

A multicenter, blinded, placebo-controlled, randomized study of novel erythropoiesis stimulating protein (NESP) for the treatment of anemia in subjects with lymphoproliferative malignancies receiving chemotherapy.

EORTC: Chimeric anti-CD20 monoclonal antibody (Mabthera) in remission induction and maintenance treatment of relapsed follicular non-Hodgkin's lymphoma: a phase III randomised clinical trial – Intergroup Collaborative study.

EBMT: Relapsed study of rituximab (Mabthera) in patients with relapsed follicular lymphoma prior to high dose therapy as *in vivo* purging and to maintain remission following high dose therapy.

Efficacy and safety of subsequent treatment with ⁹⁰Y-ibritumomab tiuxetan versus no further treatment in patients with stage III or IV follicular non-Hodgkin's

lymphoma having achieved partial or complete remission after first line chemotherapy. A prospective, multicenter, randomized phase III clinical trial.

Rituximab (Mabthera) as a single agent and in combination with interferon alfa-2a (Roceferon-A), a phase III randomized trial in patients with follicular or other CD20+ low-grade (indolent) lymphoma.

2. Nordiske Mantle cell lymfom protokol: Primær behandling med højdosis-kemoterapi + rituximab og autolog stamcelletransplantation (ASCT) samt stamcelleoprensning med rituximab.

MINT Trial M-39045: Randomised Intergroup Trial of First Line Treatment for Patients with Diffuse Large B-Cell Lymphoma with a CHOP-like Chemotherapy Regimen with or without the anti-CD 20 Antibody Rituximab (IDEC-C2B8).

RICOVER-60: Randomisierte Studie zum Vergleich von 6 und 8 Zyklen Chemotherapie mit CHOP (Cyclophosphamid, Doxorubicin, Vincristin und Prednison) in 14-tägigen Intervallen (CHOP-14) jeweils mit oder ohne den monoklonalen CD20-Antikörper Rituximab bei Patienten mit Aggressiven Non-Hodgkin-Lymphomen im Alter von 61-80 Jahren.

R-CHOP-TBI: A prospective, multicenter phase II study of MabThera (rituximab) plus 2-weekly CHOP followed by low-dose total body irradiation in elderly patients with diffuse large B-cell lymphoma.

NLG-T-01: A Nordic phase II study of peripheral T-cell lymphomas based on dose-intensive induction and high-dose consolidation with autologous stem cell rescue.

Klinisk og prognostisk værdi af Positron Emission Tomografi (PET-scanning) med 2-fluor-[18]fluoro-2-deoxy-d-glukose (18-F FDG) ved morbus Hodgkin.

EORTC 20012: BEACOPP (4 cycles escalated + 4 cycles baseline) versus ABVD (8 cycles) in stage III & IV Hodgkin's Lymphoma.

EORTC/GHSG HD-R²: A randomized trial of BEAM plus PBST versus single agent high-dose therapy followed by BEAM plus PBST in patients with relapsed Hodgkin's disease.

Dr. Daniel Catovsky, Haematology Department, The Royal Marsden Hospital, London og dr. Richard Houlston, Section of Cancer Genetics, Hadow Laboratories, Sutton UK. vedrørende arvegang for CLL.

International protokol til randomiseret behandling af kronisk lymfatisk leukæmi.

Publikationer

Yderligere oplysninger om publikationerne kan rekvireres hos professor Niels Borregaard, Rigshospitalet, Hæmatologisk Klinik 4042.

Kardiologisk Klinik B, Hjertecentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

1. Copenhagen Heart Arrhythmia Research Centre (CHARC)

Afdelingen indgår i et tværfagligt samarbejde med Ion-Kanal Laboratoriet, Gap-Junction Laboratoriet, Medicinsk Fysiologisk Institut, Panum Institutet, samt Markørlaboratoriet, Klinisk Biokemisk Afdeling, Statens Serum Institut,

med det formål at kortlægge de genetiske og molekylære mekanismer, der ligger bag hjertearytmi. I centret undersøges patienter for mutationer i gener, som er ansvarlige for hjertets elektriske rytme, og nye mutationers funktionelle betydning undersøges *in-vitro* i cellulære genekspressionsystemer.

2. Laboratoriet for molekylær kardiologi (LMC)

Afdelingens molekylærbiologiske eksperimentelle studier er samlet i LMC. Ved hjælp af bioteknologiske teknikker, cellulær biokemi og farmakologi studeres genprogrammer og intracellulære signalveje, som er af betydning for udviklingen af hjertehypertrofi og hjertesvigt og arytmier. Undersøgelserne udføres på neonatale kardiomyocytter, på eksperimentelle rottemodeller og på humant hjertevæv. Der fokuseres på G-proteiner, kinaser og celleyklus regulatoriske proteiner.

Effekten af calcium som first messenger i hjertekredsløbet kortlægges. I neonatale kardiomyocytter og vaskulære glatmuskelceller belyses den enkelte celletypes funktion i det kardiovaskulære system. Responset til ekstracellulær calcium via den calcium-følsomme receptor, en G-proteinkoblet receptor i superfamilie C, belyses.

Effekten af eksperimentelt fremkaldt hjertesvigt og farmaka på regulationen af det perifere kredsløb undersøges ved studier af *in vitro* kar-reaktivitet. Genregulationen af vaskulære receptorer og signaltransduktionsmekanismer af betydning for endotelcelle-glatmuskelcelle interaktion i kontrollen af den vaskulære tonus studeres.

Ionfysiologiske mekanismer bag arytmidannelse undersøges bl.a. ved måling af kalium, natrium, magnesium og natrium-kalium-ATPase i hjerte og muskelvæv i dyreeksperimentelle modeller og i humant væv. P-Kalium-ændringer under fysisk arbejde og ved farmakoterapi undersøges.

3. Iskæmisk hjertesygdom

Iskæmisk hjertesygdom og manifestationer som angina pectoris, ustabil angina, akut myokardieinfarkt og hjertearytmi studeres ved hjælp af eksperimentelle og klinisk kontrollerede undersøgelser for at belyse sygdomsmekanismer, nye diagnostiske og behandlingsmæssige principper.

Afdelingen har etableret et basalt og klinisk gen- og stamcelleforskningsprogram og deltager i et dobbelt-blindt placebokontrolleret, europæisk multicenterstudie med generterapi ved vaskulære vækstfaktorer hos patienter med kronisk myokardieiskæmi.

I samarbejde med Hæmatologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev, er der etableret stabile, humane, mesenkymale stamcellelinjer, der er karakteriseret med bl.a. flowcytometri, PCR, dna-mikroarray-analyser. Auto-transplantation af multipotente mesenkymale stamceller og deres evne til uddifferentiering til endotelceller og dannelse af nye blodkar undersøges i et pilotstudie hos patienter med kronisk myokardieiskæmi.

4. Hjertesvigt og pulmonal hypertension

Eksperimentelle og kliniske studier fokuserer på perifer og central kredsløbsregulation, ionhomeostase, prognostiske markører samt nye behandlingsprincipper for højre og venstresidigt hjertesvigt.

Sygdomsmekanismer og nye behandlingsprincipper studeres hos patienter med pulmonal hypertension og højresidigt hjertesvigt. Effekten af Sildenafil studeres i klinisk kontrollerede undersøgelser.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres hos professor Stig Haunsø, Rigshospitalets Hjertecenter, Kardiologisk klinik B, 2142.

Nefro-Endokrinologisk Afdeling P, Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Regulation af calcium og parathyreoideahormon med specifik relation til sammenhængen mellem PTH og calcium.

Det uræmiske toksin.

Non-diabetisk mikroalbuminuri.

Væksthormonbehandling af voksne samt GH organpåvirkning ved akromegali.

Klinisk undersøgelse af somatostatinbehandling af akromegali.

Klinisk undersøgelse af hjernetraumers påvirkning af hypofysefunktion.

Molekylærbiologiske studier af virkningsmekanismer for cytokiners effekt på den humane gld.

Thyreoidea vurderet *in vitro* på dyrkede humane thyreoideaceller og *in vivo* på indtransplanterede humane thyreoideaglandler på nøgne mus.

Klinisk undersøgelse af terminal uræmi hos patienter med diabetisk nefropati.

Klinisk undersøgelse af gravide type 1 og type 2 diabetikere.

Graviditetsinduceret diabetes.

Endotelcelledysfunktion hos diabetikere.

Hypofysepatienter og overvægt.

Fabry.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Professor M. Roderiques, Cordoba, Spanien: Regulation af parathyreoideahormon.

Professor Justin Silver, Hadassah Hospitalet i Jerusalem, Israel: PTH messenger RNA.

Professor Jacques Dumont og Gilbert Vassart, Bruxelles: Biocommunication in thyroid molecular biology, physiology and pathology (et EU-projekt).

Professor David Wynford-Thomas, Cardiff, England: Oncogenes in thyroid carcinoma.

Professor Pierre Carayon, Marseille: Thyroperoxidase antigen ekspression på dyrkede thyreoideaceller.

Professor Klaus Bendtzen, Immunlaboratoriet, Rigshospitalet.

Professor Karsten Buschard, Bartholin Institutet, Rigshospitalet.

Professor Arne Astrup, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Professor Jens Juul Holst, Panum Institutet.

Dr. Sven Asger Sørensen, Panum Institutet.

Dr. Petra-Maria Schumm-Dräger, München.

Obstetrisk Klinik og Afdeling for Vækst og Reproduktion, Rigshospitalet.

Steno Diabetes Center, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, Odense, Herlev, Århus og Ålborg Universitetshospitalet.

Publikationer

I alt 39. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Medicinsk Afdeling P 2132, Rigshospitalet, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø.

Kardiologisk Afdeling P, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**Forskningsvirksomhed***1. Arytmi og elektrofysiologi*

Hovedinteressen er prædiktion, risikostratificering og behandling af pludselig hjertedød, specielt hos patienter med iskæmisk hjertesygdom og/eller hjertereinsufficiens. Afdelingen er således hovedcenter for CARISMA, der undersøger incidens og prædiktion af livstruende kardiale arytmier hos patienter med nedsat funktion af ve. ventrikel efter akut myokardieinfarkt. Det drejer sig om et internationalt multicenterstudie, hvor der i slutningen af 2003 er screenet over 5000 patienter. Der foretages multiple elektrofysiologiske målinger for at finde risikofaktorer for pludselig hjertedød. Hos patienter med EF $\leq$ 40% implanteres en såkaldt loop rekorder, der kontinuerligt monitorerer EKG op til to år efter infarkt. Undersøgelsen skal give oplysning om dødsårsag ved pludselig død. Forventet afsluttet i 2005.

CARE-HF er et internationalt multicenterstudie, hvor inklusionen afsluttede i 2003. 800 patienter med hjertereinsufficiens og grenblok er randomiseret til medicinsk behandling eller medicinsk behandling + implantation af biventrikulær pacemaker. Undersøgelsen forventes afsluttet i 2006. Primære endepunkt er total mortalitet.

2. Atrieflimren

Indsatsen er centreret om non-farmakologisk behandling, dvs. pacemakerbehandling og radiofrekvensablation af patienter med paroxystisk og kronisk atrieflimren. En ph.d.-afhandling vedrørende disse forhold er antaget til forsvar, ligesom afdelingen er principal investigator i det danske multicenterstudie DANPACE, hvor 1900 patienter med sy sinussyndrom randomiseres til enkeltkammer versus dobbeltkammer-pacemaker. 800 patienter er inkluderet, og undersøgelsen forventes afsluttet i 2007.

3. Basal arytmi-forskning

Afdelingen forsker med non-lineære dynamiske hjertefrekvensvariabilitetsmål, såkaldte multipolmetoder til prædiktion af pludselig hjertedød. Et ph.d.-studie er startet i samarbejde med israelske forskere med det formål at vurdere multipolmetodens anvendelighed i risikostratificeringen af patienter med iskæmisk hjertesygdom og/eller hjertereinsufficiens.

Den elektrofysiologiske mekanisme bag ventrikulære ekstrasystoler er et andet nyt interesseområde.

4. Biobanken

Som konsekvens af kortlægningen af det humane genom har afdelingen oprettet en biobank. Dette er muliggjort gennem udvikling af en systematisk indsamling af kliniske data i en elektronisk baseret anamnese og proceduredatabase. Patienternes efterfølgende indlæggelser og dødsfald registreres ligeledes elektronisk gennem en systematisk sygdomsopsporing og (event-) klassifikation.

Konsekutive patienter, der får foretaget røntgenundersøgelse af hjertets kranspulsårer, eller som får lavet ballonudvidelser, får taget en blodprøve fra, som behandles på 8 forskellige måder, førend blodprøven nedfryses til minus 80 grader. Der vil efterfølgende være mulighed for undersøgelser af dna, mRNA, proteiner, hormoner, enzymer, sporstoffer m.m.

Biobanken påregnes udvidet til også at omfatte konsekutivt undersøgt og behandlede veldefinerede patientgrupper med eksempelvis rytmeforstyrrelser, hjertesvigt, infektion i hjerteklapper m.m.

Der påregnes indsamlet oplysninger og blodprøver, indtil der indgår 8800 patienter, for derved at have et tilstrækkeligt antal patienter i de mindste subpopulationer.

5. Ekkokardiografi

Afdelingen deltager for øjeblikket i talrige klinisk kontrollerede multicenterundersøgelser, bl.a. SEAS (kolesterolsænkende medicin til patienter med asymptomatisk aortastenose), CORONA (statin til patienter med kronisk hjertesvigt), AMADEUS (et nyt pentasakkarid som alternativ til AK-behandling med permanent atrieflimren), Act-I/Scene II (akut medicinsk konvertering af atrieflimren ved infusion af en atrie-selektiv natrium-kaliumkanalblokker), Care-Hf (biventrikulær pacemaker hjertesvigt), Essential (phosphodiesterasehæmmer ved kronisk hjertesvigt), SORT-OUT (sammenligning af flere stenttyper).

På afdelingen er flere nystartede projekter undervejs. Der er fokus på ekkokardiografi, specielt med henblik på afprøvning af mulighederne inden for de nyeste modaliteter: Vævs-Doppler, 3D-ekkokardiografi og kontrast-ekkokardiografi. Dataindsamling fra et studie af anvendelsen af Vævs-Doppler ved diagnostik af akut lungeemboli er godt i gang. Der er samarbejde med andre afdelinger om et studie, der sammenligner akkuratessen af undersøgelsesmetoder til vurdering af højre ventrikels rumfang og funktion, herunder kontrastekkokardiografi og 3D-ekkokardiografi. Afdelingen har afsluttet dataindsamlingen i et studie af Vævs-Doppler i forbindelse med stressekkokardiografi. Afdelingen er startet på en retrospektiv opgørelse af prognosen ved bakteriel endocarditis, har indført en gennemgribende registrering af forløb ved endocarditis og er påbegyndt en sammenligning af effekten og komplikationsraten ved 1 versus 2 daglige doser af Gentamycinbehandling af bakteriel endocarditis.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen har et omfattende samarbejde med danske kardiologiske afdelinger i forbindelse med de klinisk kontrollerede undersøgelser og forskningssamarbejde i arytmi-forskning med centre i Finland, Sverige, Norge, Belgien, Tyskland og USA.

Lungemedicinsk Afdeling Y, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Professor, overlæge, dr.med. Asger Dirksen og klinisk lektor, afdelingslæge, dr.med. Lars Christian Laursen.

Forskningsvirksomhed*1. Medicinske lungesygdomme*

Afdelingens forskningsområder er medicinske lungesygdomme: Lungecancer, obstruktive lungesygdomme (inkl. alfa-1 antitrypsinmangel), tuberkulose, rygeafvænning og metoder til udredning af lungesygdomme, herunder specielt billeddiagnostik og endoskopi. I 2004 er afdelingen påbegyndt et screeningsprojekt for lungecancer med årlig lavdosis-CT i 5 år. Afdelingen arrangerer hvert andet år et kursus i fiberbronkoskopi for bl.a. læger i uddannelsesstillig i lungemedicin.

I samarbejde med røntgenafdelingen (overlæge Hanne Hansen) og tilsvarende centre i England (prof. Rob Stockley i Birmingham) og Sverige (Assoc. prof. Eeva Piitulainen i Malmø) en randomiseret klinisk undersøgelse af substitutionsbehandling med alfa-1 antitrypsin til patienter med emfysem og svær alfa-1 antitrypsinmangel.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen deltager i følgende EU-projekter:
Software Performance and Reproducibility in Emphysema Assessment Demonstration (SPREAD).
Alpha-1 International Registry (AIR).

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Medicinsk Afdeling F, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningshovedområder

Malassimilation og klinisk ernæring.

Metodologiske, fysiologiske og kliniske aspekter af malassimilation, tyndtarmsfunktion og klinisk ernæring hos raske voksne og patienter med mave-tarmsygdomme, kronisk pancreatitis og leversygdomme. Cøliaki.

Glatmuskel/motilitetsforskning.

Fysiologiske og cellebiologiske undersøgelser af mave-tarm-motilitet og *muscularis externas* struktur/funktion hos forsøgsdyr, raske voksne og patienter med mave-tarmlidelser.

Kroniske Inflammatoriske tarmsygdomme.

Kliniske og epidemiologiske aspekter samt prognose og forløb hos patienter med inflammatoriske tarmsygdomme. Endvidere forskes der i genotypiske og fænotypiske relationer.

Leversygdomme.

Ernæring og alkoholisk leversygdom.

Kliniske farmakologi og lægemiddelforskning.

Specielt inden for inflammatoriske tarmsygdomme.

Nationale og internationale forskningssamarbejde

Afdelingen har talrige samarbejdsrelationer inden for Danmark og EU.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til sekretær Mariann Klausen, Medicinsk Afdeling F, Københavns Amts Sygehus i Gentofte.

Medicinsk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Reumatologisk funktion.

Kliniske studier ved reumatoid arthritis.

Kliniske observations- og interventionsstudier samt parakliniske studier af patienter med reumatoid arthritis under behandling med biologiske medicamina.

1. *Forskning med baggrund i reumatologiske databaser*
Afdelingen deltager i den danske database for biologiske behandlinger i reumatologien (DANBIO). Med baggrund i denne, forskning i effekt og bivirkninger af biologisk behandling hos patienter med inflammatoriske ledlidelser.

2. Kliniske studier indenfor spondylartropatier

Kliniske observationsstudier samt studier af biokemiske og billeddiagnostiske metoders værdi til opfølgning og prognostisering af spondylartropatier (Bechterews sygdom, psoriasis artrit med flere).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Bredt nationalt og internationalt samarbejde omkring forskning i spondylartropatier, psoriasisgigt og reumatoid artrit.

Herunder deltager Ole Rintek Madsen i Assessment of EULAR Ankylosing Spondylitis Study Group og Hanne Slott Jensen i ACR Study Group on Vasculitis.

Geriatrisk funktion

Forskningsvirksomhed

Interventionsstudier vedrørende randomiseret tværfaglig geriatrisk indsats/hjemfølgning i relation til udskrivning af ældre patienter fra medicinsk afdeling.

Implementering og evaluering af en øget medicinsk-geriatrisk indsats overfor ældre patienter indlagt på Ortopædkirurgisk Afdeling.

Tværasektoriel geriatrisk indsats overfor indlæggelsestruede ældre borgere i lokalt geografisk område med henblik på forebyggelse af akutte indlæggelser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdeling deltager aktivt i arrangement af international geriatrisk kongres 2008 for EUGMS (sammenslutningen af europæiske geriatriske speciallæger).

Apopleksifunktionen

Forskningsvirksomhed

1. Grundforskning

Der beherskes en eksperimentel apopleksimodel med afprøvning af behandlingseffekter efter embolisk apopleksi. For nærværende afprøves effekten af blodtryksændringer.

Herudover fire kliniske studier efter apopleksi. I et studie afprøves behandling med Modiodal® med henblik på effekt på træthed, kognition, muskelstyrke og knogledensitet. I et andet studie afprøves Cyklokapron® i den hyperakutte fase efter hjerneblødning med henblik på, om den normalt fortsatte blødning kan stoppes. I et tredje studie afprøves elektrisk muskelstimulation af ekstremitetspareser, med henblik på om denne behandling kan forbedre gangfunktion, forbygge sublaxation, smerter, nedsætte neglekt og forbedre funktion. Herudover deltager vi i et klinisk kommercielt studie; PROFESS, hvor den sekundærprofy-laktiske effekt af forskellige medicinske behandlinger afprøves m.h. på safety og efficacy.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med flere nationale og internationale partnere, bl.a. i det internationale trombolyseregister, hvor afdelingen har den kordinerende danske funktion. Samarbejde bl.a. med "VAS Pauls Stradins Clinical University Hospital" Riga og Ligatne Rehabilitation Centre, Jaunke-meri Rehabilitation Centre og Baltezers Rehabilitation Centre, Latvia. Herudover samarbejde med medicinalindus- tri og forskningsinstitutioner vedrørende eksperimentel apopleksi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til sekre- tær Susie Brøndum, susb@geh@regionh.dk.

Medicinsk Afdeling M, Kardiologisk Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**Forskningsvirksomhed****1. Præventiv medicin**

Medicinsk Afdeling M udfører omfattende forskning vedr. forebyggelse af kardiologiske sygdomme. Dette gøres i samarbejde med Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed.

Klinisk forskning er centreret om hjertekredsløbssyg- domme, specielt patofysiologi og behandlingsprincipper ved hypertension og hjertesvigt i tæt samarbejde med Kli- nisk Fysiologisk/Nuklearmedicinsk Afdeling.

I den kliniske forskning lægges der stor vægt på nye me- dikamentelle behandlingsprincipper for hypertension, for hyperlipidæmi, akut myokardieinfarkt, hjertesvigt, trombo- sebehandling og tromboseprofylakse.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Omfattende forskningssamarbejde med Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed (Tidligere: "Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse" og "Befolknings- undersøgelse i Glostrup").

Samarbejde med en række kliniske og teoretiske institutter.

Tæt samarbejde med kliniske og teoretiske forskningsin- stitutioner i USA, Norge, Sverige og Finland.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres hos afdelingsledelsessekre- tær Anne-Grethe Thorn, Medicinsk Afdeling M, Køben- havns Amts Sygehus i Glostrup, agth@glostruphosp.kbhamt.dk.

Medicinsk Afdeling M, Gastroenterologisk Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**Forskningsvirksomhed****1. Undersøgelser vedrørende dyspepsi**

Identifikation af syre-relateret dyspepsi ved hjælp af single subject trials.

Validering af symptomdagbøger.

Medicinsk behandling af non-erosiv refluxsygdom.

Gastrointestinale symptomer ved diabetes mellitus.

Epidemiologiske undersøgelser af Barrett's esophagus og adenocarcinom i esophagus.

2. Undersøgelser vedrørende pancreas

Udarbejdelse af helbredsrelateret livskvalitetsmåling ved pancreassygdomme.

Interleukin-sekretionen efter alkoholindtagelse ved pan- creatitis.

Insulinsekretion og sensitivitet ved kronisk pancreatitis.

Udredning af diagnostisk værdi ved indirekte pancreas- funktionsundersøgelser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med Gastroenterologisk Afdeling, Nepean Hospital, University of New South Wales, Sydney, om gastrointestinale symptomer ved diabetes mellitus.

Samarbejde med Universitetshospitalet i Rotterdam, Holland om epidemiologiske undersøgelser af Barret's esophagus.

Samarbejde med Adeleide University om identifikation af refluxsygdom ved hjælp af spørgeskemaer.

Samarbejde med Universitetshospitalet i Lund om inter- nordisk registrering af patienter med kronisk pancreatitis.

Publikationer

I alt 11. Publikationsliste kan rekvireres hos afdelingsledel- sessekretær Anne-Grethe Thorn, Medicinsk Afdeling M, Københavns Amts Sygehus i Glostrup, agth@glostruphosp.kbhamt.dk.

Medicinsk Endokrinologisk Afdeling J, Universitets- sygehuset i Herlev**Forskningsvirksomhed**

Molekylærbiologiske undersøgelser vedrørende genes- pression baseret på kvantificering af mRNA. Igangværende projekter omhandler især betydningen af et nyt gen (Trag) opdaget i afdelingen, der synes at have betydning for auto- immunitet.

Effekten af mikrogravity (rumflyvninger) på sympati- cusaktivitet og kredsløbsfunktion.

Effekt af kombination af T3 og T4 ved behandling af myxedem.

Undersøgelse af risiko for at overse en cancer thyreoidea ved radiojodbehandling af nodøs/atoksisk struma.

Livskvalitet ved behandling med Thyrogen kontra ophør med stofskiftemedicin forud for jodoptagelse hos patienter med thyreoideacancer.

Værdien af UL, finnåls cytologi, immuncytokemiske un- dersøgelser og microarray-genprofilering i den præoperati- ve karakterisering af solitære, solide og skintigrafisk hypo- fungerende noduli i *gl. thyreoidea*.

Spørgeskemaundersøgelser til sammenligning af forskel- le i udredningen af den solitære knude i *glandula thyroi- dea* blandt endokrinologer i USA og Europa herunder Dan- mark og Australien.

Laserablation af benigne knuder i *glandula thyreoidea*.

Effekten af Cinacalcet ved primær hyperparathyroidisme bedømt på plasma calcium og PTH samt reversibilitet på hypercalcæmiske symptomer.

Hjertets påvirkning af thyreoideahormon, væksthormon og arteriosclerosis.

Diagnostik og behandling af hypofysesygdomme.

Sammenhængen mellem væksthormon/IGF-I systemet og det inflammatoriske respons.

YKL-40, en inflammationsmarkør med relation til insu-

linresistens og type-2-Diabetes og en faktor i udviklingen af endothelial dysfunktion, atherosklerose og manifest-iskæmisk hjertesygdom.

Sammenhængen mellem glykosyleret hæmoglobin HbA_{1c} og morbiditet samt mortalitet af alle årsager, kardiovaskulær sygdom og iskæmisk hjertesygdom i et prospektivt populationsstudie (4. Østerbrounderundersøgelse).

Glucocorticoid receptorgenekspression ved insulinresistens og diabetes mellitus. Betydning af metabolisk kontrol.

Betydningen af et aktiveret inflammatorisk respons for den metaboliske dysregulation hos type-2-diabetespatienter. Effekten af optimering af den metaboliske kontrol.

Sammenlignende undersøgelse af effekten af tidlig udskrivelse af patienter med KOL (udgående hospital).

Effekten af vedligeholdelsesbehandling i den fysiske rehabilitering af KOL patienter.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Rumfysiologi i samarbejde med European Space Agency, Rosaviakosmos og NASA.

Spørgeskemaundersøgelser i udredningsstrategi af nodøs struma i samarbejde med professor John P Walsh, Department of Endocrinology & Diabetes, Sir Charles Gairdner Hospital, Nedlands, University of Western Australia.

Publikationer

I alt 14. Opysninger om de enkelte publikationer kan findes i årsrapporten fra Herlev Hospital.

Reumatologisk Afdeling Q, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Center for den kliniske database Dansk Reumatologisk Database.

Inflammatoriske reumatiske sygdomme.

Undersøgelse af nye behandlingsformer ved kronisk leddegigt – biologiske lægemidler + tidlig aktiv behandling.

Aktivitetsmarkører ved leddegigt.

Billeddannelse af led ved hjælp af MR-scanning og ultralyd.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Professor dr.med. Mikkel Østergaard samarbejder videnskabeligt og administrativt med en række internationale forskningsorganisationer og forskningscentre inden for billeddannelse ved leddegigt.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling C, Københavns Amts Sygehuset i Herlev

Forskningsvirksomhed

Afdelingens hovedforskningsområder afspejler primært dennes specialfunktion for komplicerede tilfælde af kronisk inflammatorisk tarmsygdom (colitis ulcerosa & Crohn's sygdom), men også de nært beslægtede tilfælde af mikroskopisk colitis samt kronisk viral hepatitis (B & C).

1. Klinisk forskning

De væsentligste områder er afprøvning af nye immunsupprimerende/-modulerende behandlinger til patienter med kronisk inflammatorisk tarmsygdom. Endvidere deltager afdelingen i kliniske afprøvninger af anti-viral behandling ved kronisk viral hepatitis.

2. Laboratorieorienteret forskning

Omfatter et bredt spektrum af problemstillinger, der belyses *in vitro* vha. cellelinjemodeller eller korttids-kulturer af epitel- og immunceller isoleret fra kolonslimhinden hos patienter med inflammatorisk tarmsygdom. Centrale forskningsområder er: 1) sammenhæng mellem fænotypiske variationer (fx lokalisering, udbredning, debutalder, forløb, terapeutisk respons) og mønstre af genekspression ved anvendelse af dna-microarray-teknologi hos definerede undergrupper af patienter med inflammatorisk tarmsygdom. 2) Adhæsionsmolekylers rolle ved inflammationsprocessen samt forskellige apoptosemekanismer i kolonepitelceller hos patienter med inflammatorisk tarmsygdom. 3) Parallelle studier af inducerbar nitrogen-oxid-syntase (iNOS) og centrale transkriptionsveje (NF-κB, STAT) ved mikroskopisk colitis og klassisk ulcerøs colitis. 4) Hvordan cellulære signalveje påvirkes af inflammation specielt i relation til cytokinproduktion. Herunder undersøges det, hvordan inflammatorisk aktive celler responderer på bakteriel antigenproduktion, som kan aktivere proteinet NOD2, og samtidig hvordan NOD-mutanter influerer på aktiveringen af transkriptionsfaktoren NF-κB. 5) Ekspression og funktion af matriks-metalloproteinaser (MMPs) med vægt på patogenesestudier af fisteldannelse ved Crohn's sygdom. 6) Ekspression og funktion af peroxisom-proliferator-aktiverede receptorer (PPAR) og Toll-lignende receptorer (TLR) i kolonslimhinden ved inflammatorisk tarmsygdom. 7) Identifikation af mutationer i cancerfremkaldende gener hos patienter med langvarig ulcerøs colitis. 8) Udvikling af prebiotika til behandling af infammatorisk tarmsygdom.

3. Epidemiologisk forskning

Afdelingens regionale kohorte af patienter med *colitis ulcerosa* og Crohn's sygdom registreres i en national database (DCCD; Dansk Colitis Crohn Database) og har bl.a. været anvendt til studier af langtidsprognose, herunder mortalitet og risiko for cancerudvikling. Sideløbende arbejdes bl.a. med genetisk karakteristik af kliniske fænotyper og videreudvikling af den omfattende kliniske database for patienter med kronisk inflammatorisk tarmsygdom.

Forsknings samarbejde

Afdelingen har talrige nationale og internationale relationer og samarbejdspartnere. Disse spænder fra redaktionelle opgaver til mere formaliserede forsknings samarbejder med institutioner i Danmark, Norden og EU.

1. Epidemiologiske undersøgelser

Afdelingens regionale kohorte af patienter med *colitis ulcerosa* og Crohn's sygdom bliver registreret i national database (DCCD) og har bl.a. været anvendt til studier af langtidsprognosen, herunder mortalitet og risikoen for cancerudvikling. Sideløbende arbejdes bl.a. med molekylærgenetisk karakteristik af kliniske fænotyper og videreudvikling af den omfattende kliniske database for patienter med kronisk inflammatorisk tarmsygdom.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen har talrige nationale og internationale relationer og samarbejdspartnere. Disse spænder fra redaktionelle opgaver til mere formaliserede forskningssamarbejder med institutioner i Danmark, Norden og EU. Interesserede kan få supplerende oplysninger ved henvendelse til afdelingen.

Publikationer

Publikationslisten kan rekvireres ved henvendelse til Lisa Rohbach, lro@herlevhosp.kbhamt.dk, Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling C, Københavns Amts Sygehus i Herlev.

Hæmatologisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Herlev**Forskningsvirksomhed**

Kliniske studier med fokus på i) optimeret diagnostik og prognostik for hæmatologiske sygdomme ved implementering af nye teknologier og ii) forbedring af patientbehandling med nye strategier.

Laboratoriestudier baseret på cytometriske teknologier og enkeltcelleundersøgelser, specielt med fokus på i) det cellulære hierarki og sygdomsmekanismer i hæmatologien ii) implementering af nye diagnostiske procedurer, prognostiske faktorer inklusiv behandlingsmonitorering samt iii) nye behandlingsprincipper inklusiv autolog stamcelletransplantation ved maligne og degenerative sygdomme samt dendritcelle-baseret immunterapi.

Afdelingens forskningsprogram inklusiv protokoloversigt kan fås ved henvendelse til Forskningssekretariatet, tlf. 44 88 47 17.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Kliniske studier foregår i samarbejde med Den Nordiske og Europæiske Myelomatosegruppe: www.NMSG.org og www.EUMMNE.org, den Europæiske Blod og Marv Transplantations Gruppe: www.EBMT.org samt den Nordiske Lymfomgruppe (www.NLG.org) og MRC Leukemia Trial Group (www.MRC.uk) og Nordic CML Study Group (www.roc.se)

Laboratorieforskning foregår i samarbejde med danske hæmatologiske afdelinger (specielt vedr. biobanker for myelomatose, leukæmi og lymfom) samt med udenlandske institutioner som beskrevet i afdelingens forskningsprogram.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved kontakt til sekretær Hanne Larsen, Forskningssekretariatet, Hæmatologisk afd L, Københavns Amts Sygehus i Herlev.

Onkologisk Afdeling R, Københavns Amts Sygehus i Herlev**Forskningsvirksomhed****1. Laboratorieforskning**

Behandlingsmodeller med brug af elektroporation med henblik på at udvikle behandlingsteknikker der baseres på genekspression i skeletmuskulatur. Parametrene for *in vivo*-

elektroporation er undersøgt og optimeret i murine modelstudier (EU-projekt). Projektet fortsættes dels med undersøgelser af beta-galactosidase-korttidsekspression i patienttumorer og dels med en murin EPO-behandlingsmodel, hvor ekspressionen styres af Tet-on kontrollérbar promoter.

Et lignende projekt beskæftiger sig med optimering af elektroporationsparametre for gentransfer til murine dendritceller med henblik på udvikling af anticancer vacciner.

Genekspression associeret til cancercellers cytotostatikaresistens undersøges på et panel af cancercellelinjer udviklet til resistens mod en række cytotostatika mhp. genekspressionen associeret med forskellige resistensfænotyper. Analyserne udføres ved hjælp af array-teknologi. I forlængelse af ekspressionsmålingerne gennemføres også funktionelle studier baseret på antisensehæmning af specifikke opregulerede genprodukter.

ACE-inhibitorer er vist at have indflydelse på ekspression og aktivitet af matrix-metallo-proteaser (MMP'er er væsentlige proteiner i cancercellers invasions- og metastaseringsprocesser). ACE-inhibitorernes anvendelighed og effekt undersøges i murine tumormodelstudier, hvor ACE-inhibitorerne er vist at kunne virke additivt i kombination med traditionelle cytotostatika.

2. Klinisk forskning

Projekter vedrørende supportive care og antiemetika. Metastatisk blærecancer (behandlingsforløb og prædiktive faktorer for repons på behandlingen). Undersøgelse ved hoved-hals cancer af erythropoietins effekt ved strålebehandling samt ramiprils mulige antifibrotiske effekt efter strålebehandling. Ved *c. mammae* undersøgelser af anthracyclin-induceret kardiomyopati og baseret på biobank-materialeundersøgelser af apoptose, resistens samt den prognostiske betydning af minimal-residual-sygdom. Effekten af behandling med dendritceller hos patienter med *c. mammae*, malignt melanom og *c. renis*. Effekten af behandling med elektrokemoterapi ved forskellige cancersygdomme, specielt malignt melanom. Markørundersøgelse (YKL40) på patienter med *c. coli*. PET-CT ved småcellet *c. pulm.* og undersøgelser af EGF-receptorens betydning for følsomhed for Iressa. Neurotoksicitet ved Cisplatin-behandling hos patienter med *c. testis* samt Temodals effekt ved CNS-tumorer. PET-CT/MR ved GIST-tumorer og sarkomer. Kliniske protokoller (fase I-III) til patienter med en række forskellige cancersygdomme mhp. undersøgelser af toksicitet og behandlingseffekt. Intrahepatisk kemoterapi.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Andre afdelinger på Københavns Amts Sygehus i Herlev (spec. Hæmatologisk Afdeling og Patologisk Institut) samt på Rigshospitalet. Danske organisationer indenfor de forskellige cancersygdomme, specielt DBCG og DAHANCA, Universiteterne i København, Aarhus, Odense, Ålborg og Lund, EU, EORTC, British Medical Council.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres hos Klinisk Forskningsenhed, Københavns Amts Sygehus i Herlev.

**Medicinsk Afdeling, Storstrømmens Sygehus
Næstved, Associeret Klinikudvalg Københavns Amt**

Forskningsvirksomhed

1. Hypertension

Undersøgelser over døgnblodtryksvariation og specielt har sigtet været "White Coat Hypertension".

2. Hereditær hæmokromatose

Befolkningsundersøgelse med analyse af HFE-genet blandt 30 til 50-årige danske mænd. Bestemmelse af allelhyppighed og penetrans af Cys282Tyr-mutationen.

3. Undersøgelser vedrørende hjertesygdomme

Deltager i fire multicenterstudier: LIFE-studiet vedrørende patienter med moderat til svær hypertension, VALIANT-studiet vedrørende patienter med moderat til svær hjerteinsufficiens efter akut myokardieinfarkt, CARMEN-studiet vedrørende patienter med moderat til svær kronisk hjerteinsufficiens og IDEAL-studiet vedrørende patienter med iskæmisk hjertesygdom og hyperkolesterolemia.

4. Undersøgelser vedrørende onkologi

Onkologisk afsnit arbejder med fase 2 og 3 kliniske undersøgelser over kemoterapi og hormonbehandling ved *cancer mammae* og *cancer pulmonum*.

5. Undersøgelser vedrørende endokrinologi

Undersøgelse af hyppigheden af forekomsten af MEN-1-genet hos patienter med hypofysetumor. Afdelingen deltager i klinisk afprøvning af forskellige medikamina til behandling af diabetes mellitus.

Medicinsk Afdeling, Roskilde Amts Sygehus

Forskningsvirksomhed

1. Undersøgelser vedrørende Kardiologi

IDEAL (Avarstatin versus simvastatin). AF/CHF (Cordarone versus Digoxin+Betalblokker ved atrieflimren og hjeretsvigt). PETRO-EX (direkte trombinhæmmer til kronisk atrieflimren). CORONA (rosuvastatin vs. placebo til patienter med IHD og CHF). 007 (direkte trombinhæmmer vs. warfarin til kronisk atrieflimren). DISPERSE2 (Trombocyttaggregationshæmmer plus AZA vs. clopidogrel plus ASA til NSTEMI). SEAS (ezetimibe +simvastatin vs. placebo ved aortastenose).

2. Undersøgelser vedrørende Nefrologi/diabetologi

SHARP (effekten af kolesterolnedsættelse hos uræmipatienter). CERA (erythropoitin-produktions-stimulation). ORIGIN (Lantus versus standard insulinbehandling). CRE-ATE (Neorecormon (EPO) til tidlig behandling af Nefrogen Anæmi). AURORA (Rosuvastatin versus Placebo til hæmodialysepatienter).

Hjertebelastningen af hæmodialysefistel (Osval II originalforsning). Ændringer i kredsløbet under hæmodialysebehandling (Osval II originalforsning).

3. Undersøgelser vedrørende Lungemedicin og allergologi

COMPAS (Symbicort/symptomrelateret dosering ved Asthma).

PROGRASS (peroral hyposensibilisering ved græspollen-allergi).

Informationsprojekt for KOL-patienter.

Optimalt forløb for lungecancerpatienter.

Publikationer

I alt 31. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til klinisk lektor, ledende overlæge, dr.med. Knud Rasmussen, telefon: 473222001 eller rskra@ra.dk.

Instituteder Jørgen Rask Madsen

Stab

Professorer

Bendtsen, Flemming; klinisk professor.
Borregaard, Niels; klinisk professor.
Christensen, Niels Juel Schmidt; klinisk professor.
Danø, Keld Bechgaard; klinisk professor.
Dirksen, Asger; klinisk professor.
Galbo, Henrik; klinisk professor.
Haunsø, Stig; klinisk professor.
Kjær, Michael; klinisk professor.
Køber, Lars.
Lundgren, Jens Dilling; klinisk professor.
Madsbad, Sten; klinisk professor.
Madsen, Jørgen Rask; klinisk professor.
Mouridsen, Henning Torbøl; klinisk professor.
Nielsen, Jens Ole; klinisk professor.
Pedersen, Bente Klarlund; klinisk professor.
Rørth, Mikael Rahbek; klinisk professor.
Schroll, Marianne; klinisk professor.
Schwarz, Peter; klinisk professor.
Skinhøj, Peter; klinisk professor.
Svejgaard, Arne; klinisk professor.
Torp-Pedersen, Christian Tobias; klinisk professor.
Vestbo, Jørgen; klinisk professor.
Ølgaard, Klaus Bø; klinisk professor.
Østergaard, Mikkel; klinisk professor.

Stipendiater

Lundsgaard, Dorthe; ph.d.-stipendiat.

Kliniske lektorer

Abrahamsen, Bo.
Almdal, Peter.
Andersen, Lisbeth Tingsted.
Andersen Åse Bengaard.
Asmussen, Karsten Heller.
Backer, Nina Vibeke.
Baslund, Bo.
Bjerrum, Ole Weis.
Breum, Leif.
Bytzer, Peter.
Christensen, Erik.
Danneskiold-Samsøe, Bente.
Dufva, Inge Høgh.
Egffjord, Martin.
Eliassen, Per.
Enemark, Bo.
Eskildsen, Peter C.
Feldt-Rasmussen, Bo.
Feldt-Rasmussen, Ulla Friis.
Fornitz, Gitte.

Frandsen, Niels Jørgen.
 Gelvan, Allan.
 Gerstoft, Jan.
 Gimsing, Peter.
 Gjørup, Ida.
 Gotfredsen, Anders.
 Grande, Peer.
 Graudal, Niels.
 Hansen, Jesper Melchior.
 Helleberg, Carsten.
 Herrstedt, Jørn.
 Hetland, Merete Lund.
 Holtug, Klavs.
 Husum, Dorte Gijsbrechts.
 Højlyng, Niels.
 Haaber, Anne Birgitte.
 Ibsen, Hans.
 Jensen, Gorm Boje.
 Jensen, Gunnar V.
 Jensen, Hanne Slott.
 Jensen, Jan Skov.
 Jensen, Niels Torben Skovsgaard.
 Jeppesen, Jørgen.
 Jespersen, Christian Magdalous.
 Juhl, Henning Friis.
 Juul, Lars.
 Jørgensen, Lillian Mørch.
 Kastrup, Jens.
 Klarlund, Kim.
 Kristensen, Lars Østergaard.
 Kromann-Andersen.
 Kronborg, Gitte.
 Kvetny, Jan.
 Kølendorf, Klaus Erik.
 Laursen, Lars Christian.
 Lindhardt, Bjarne Ørskov.
 Lund, Per.
 Løkkegaard, Niels.
 Maltbæk, Niels.
 Mathiesen, Elisabeth.
 Munck, Lars Kristian.
 Nielsen, Arne Høj.
 Nielsen, Walter Bjørn.
 Nielsen, Ole Haagen.
 Pedersen, Michael.
 Perrild, Hans Jørgen Duckert.
 Poulsen, Hans Skovsgaard.
 Prescott, Eva.
 Pødenphant, Jan.
 Quedens, Johannes.
 Rasmussen, Finn Vejrlø.
 Rasmussen, Knud.
 Rasmussen, Åse Krogh.
 Ringbæk, Jørgen.
 Ring-Larsen, Helmer.
 Rumessen, Jüri Johannes.
 Schiødt, Frank V.
 Sigurd, Bjarne Mühldorff.
 Skjødt, Henrik.
 Skovhjern, Hanne.
 Staun, Michael.
 Storm, Tommy Lyager.
 Svendsen, Ole Lander.
 Sykulski, Roman.

Thomsen, Poul Erik Bloch.
 Thomsen, Simon Francis.
 Toft, Jens Christian.
 Tuxen, Christian.
 Tvede, Niels.
 Ulrik, Charlotte Suppli.
 Vestergaard, Henrik.
 Vestergaard, Svend.
 Vaage-Nilsen, Merete Bech.
 Weis, Nina M.

Ph.d.-afhandlinger

Behrend, Louise; Psychological Factors in Type 1 Diabetes Mellitus.
 Hermann, Thomas Steffen; Vascular endothelial dysfunction in Type 2 Diabetes: prenatal causes and effect of ACE-inhibition.
 Keller, Pernille; Regulation of IL-6 and leptin by exercise.
 Niemann, Carsten Utoft; Serglycin – implications in granulogenesis of neutrophils.
 Olsen, Steen Schytte; Long-term creatine supplementation and resistance training: effects on muscle strength and muscle adaption.
 Plomgaard, Peter Stendahl; TNF α 's effects on muscle and adipose tissue – In relation to low-grade inflammation.
 Porsbjerg, Celeste Michala; The usefulness of airway hyperresponsiveness testing in epidemiology, in diagnosing asthma and the assessment of asthma severity.
 Thomsen, Simon Francis; Risk factors for asthma in adult twins.
 Trautner, Simon; Peripheral arterial reactivity in congestive heart failure.
 Vind, Ida; Genetic, serological and environmental factors in inflammatory bowel disease. A Danish inception cohort.

Publikationer

Kardiologisk Afdeling P, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Abdulla, J., Haarbo, J., Kober, L. & Torp-Pedersen, C.: Impact of Implantable Defibrillators and Resynchronization Therapy on Outcome in Patients with Left Ventricular Dysfunction – A Meta-Analysis. *Cardiology*. 106(4), s. 249-255. 2006.
 Abdulla, J., Kober, L., Christensen, E. & Torp-Pedersen, C.: Effect of beta-blocker therapy on functional status in patients with heart failure – A meta-analysis. *European Journal of Heart Failure*. 8(5), s. 522-531. 2006.
 Abdulla, J., Pogue, J., Abildstrom, S.Z., Kober, L., Christensen, E., Pfeffer, M.A., Yusuf, S. & Torp-Pedersen, C.: Effect of angiotensin-converting enzyme inhibition on functional class in patients with left ventricular systolic dysfunction – a meta-analysis. *European Journal of Heart Failure*. 8(1), s. 90-96. 2006.
 Andersen, L.J.: Tour de France – hvilket hjerte klarer det? *Ugeskrift for Laeger*. 168(51), s. 4526. 2006.
 Ansari, N., Abdulla, J., Zayyani, N., Brahmi, U., Taha, S. & Satir, A.A.: Comparison of RANTES expression in Crohn's disease and ulcerative colitis: an aid in the differential diagnosis? *J Clin.Pathol*. 59(10), s. 1066-1072. 2006.

- Dixen, U., Ravn, L., Soeby-Rasmussen, C., Paulsen, A.W., Parner, J., Frandsen, E. & Jensen, G.B.: Raised Plasma Aldosterone and Natriuretic Peptides in Atrial Fibrillation. *Cardiology*. 108(1), s. 35-39. 2006.
- Friberg, J., Gislason, G.H., Gadsboll, N., Rasmussen, J.N., Rasmussen, S., Abildstrom, S.Z., Kober, L., Madsen, M. & Torp-Pedersen, C.: Temporal trends in the prescription of vitamin K antagonists in patients with atrial fibrillation. *Journal of Internal Medicine*. 259(2), s. 173-178. 2006.
- Gaede, P.H.: Intensified multifactorial intervention in patients with type 2 diabetes and microalbuminuria: rationale and effect on late-diabetic complications. *Danish Medical Bulletin*. 53(3), s. 258-284. 2006.
- Galloe, A.M., Skagen, K., Christensen, N.J., Nielsen, S.L., Frandsen, E.K., Biess, P., Dalgaard, P. & Larsen, K.: Dosage dependent hormonal counter regulation to combination therapy in patients with left ventricular dysfunction. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics*. 31(2), s. 139-147. 2006.
- Gislason, G.H., Gadsboll, N., Quinones, M.A., Kober, L., Seibaek, M., Burchardt, H. & Torp-Pedersen, C.: The reliability of echocardiographic left ventricular wall motion index to identify high-risk patients for multicenter studies. *Echocardiography-A Journal of Cardiovascular Ultrasound and Allied Techniques*. 23(1), s. 1-6. 2006.
- Gislason, G.H., Jacobsen, S., Rasmussen, J.N., Rasmussen, S., Buch, P., Friberg, J., Schramm, T.K., Abildstrom, S.Z., Kober, L., Madsen, M. & Torp-Pedersen, C.: Risk of death or reinfarction associated with the use of selective cyclooxygenase-2 inhibitors and nonselective nonsteroidal antiinflammatory drugs after acute myocardial infarction. *Circulation*. 113(25), s. 2906-2913. 2006.
- Gislason, G.H., Rasmussen, J.N., Abildstrom, S.Z., Gadsboll, N., Buch, P., Friberg, J., Rasmussen, S., Kober, L., Stender, S., Madsen, M. & Torp-Pedersen, C.: Long-term compliance with beta-blockers, angiotensin-converting enzyme inhibitors, and statins after acute myocardial infarction. *European Heart Journal*. 27(10), s. 1153-1158. 2006.
- Goetze, J.P., Mogelvang, R., Maage, L., Scharling, H., Schnohr, P., Sogaard, P., Rehfeld, J.F. & Jensen, J.S.: Plasma pro-B-type natriuretic peptide in the general population: screening for left ventricular hypertrophy and systolic dysfunction. *Eur.Heart J.* 27(24), s. 3004-3010. 2006.
- Hagemann, A. & Brandes, A.: Atrieflimren – pa vej mod nonfarmakologisk behandling? *Dansk Cardiologisk Selskab. Ugeskrift for Laeger*. 168(12), s. 1212. 2006.
- Hansen, P.R.: Bivalirudin: en direkte trombinhaemmer ved perkutan koronarintervention. *Ugeskrift for Laeger*. 168(38), s. 3207-3209. 2006.
- Hansen, P.R.: Hoj-densitet lipoprotein: Et nyt mål i kampen imod aterotrombotisk sygdom. *Ugeskrift for Laeger*. 168(5), s. 468-470. 2006.
- Hansen, P.R.: Kredsløbet. i: Sygeplejevikarhåndbogen, s. 159-169. Sarauw, K. (red.). FADL's Forlag, Kbh. 2006.
- Hansen, P.R.: Lethal resynchronization of multivessel instability in acute coronary syndrome. *Int.J Cardiol.* 113(3), s. E100-E101. 2006.
- Hofman-Bang, J., Behr, E.R., Hedley, P., Tfelt-Hansen, J., Kanters, J.K., Haunsoe, S., KcKenna, W.J. & Christiansen, M.: High-efficiency multiplex capillary electrophoresis single strand conformation polymorphism (multi-CE-SSCP) mutation screening of SCN5A: a rapid genetic approach to cardiac arrhythmia. *Clinical Genetics*. 69(6), s. 504-511. 2006.
- Hoppe, U.C., Casares, J.M., Eiskjaer, H., Hagemann, A., Cleland, J.G.F., Freemantle, N. & Erdmann, E.: Effect of cardiac resynchronization on the incidence of atrial fibrillation in patients with severe heart failure. *Circulation*. 114(1), s. 18-25. 2006.
- Hvelplund, A. & Hansen, P.R.: Subakut intrakoronar stentrombose hos en patient med polycytaemia vera. *Ugeskrift for Laeger*. 168(47), s. 4104-4105. 2006.
- Kanters, J.K., Graff, C., Andersen, M.P., Hardahl, T., Toft, E., Christiansen, M., Thomsen, P.E.B. & Struijk, J.J.: Long QT syndrome genotyping by electrocardiography: fact, fiction, or something in between? *Journal of Electrocardiology*. 39(4), s. S119-S122. 2006.
- Kelbaek, H., Thuesen, L., Helqvist, S., Klovgaard, L., Jorgensen, E., Aljabbari, S., Saunamaki, K., Krusell, L.R., Jensen, G.V.H., Botker, H.E., Lassen, J.F., Andersen, H.R., Thayssen, P., Galloe, A. & van Weert, A.: The stenting coronary arteries in non-stress/benestent disease (SCANDSTENT) trial. *Journal of the American College of Cardiology*. 47(2), s. 449-455. 2006.
- Kjaergaard, J., Korinek, J., Belohlavek, M., Oh, J.K., Sogaard, P. & Hassager, C.: Accuracy, reproducibility, and comparability of Doppler tissue imaging by two high-end ultrasound systems. *Journal of the American Society of Echocardiography*. 19(3), s. 322-328. 2006.
- Kjaergaard, J., Schaadt, B.K., Lund, J.O. & Hassager, C.: Quantitative measures of right ventricular dysfunction by echocardiography in the diagnosis of acute nonmassive pulmonary embolism. *Journal of the American Society of Echocardiography*. 19(10), s. 1264-1271. 2006.
- Kjaergaard, J., Petersen, C.L., Kjaer, A., Schaadt, B.K., Oh, J.K. & Hassager, C.: Evaluation of right ventricular volume and function by 2D and 3D echocardiography compared to MRI. *Eur.J.Echocardiogr.* 7(6), s. 430-438. 2006.
- Klausen, K.P., Scharling, H. & Jensen, J.S.: Very low level of microalbuminuria is associated with increased risk of death in subjects with cardiovascular or cerebrovascular diseases. *Journal of Internal Medicine*. 260(3), s. 231-237. 2006.
- Madsen, J.K., Nielsen, T.T., Grande, P., Eriksen, U.H., Saunamaki, K., Thayssen, P., Kassis, E., Rasmussen, K., Haunso, S., Haghfelt, T., Fritz-Hansen, P., Hjelm, E., Paulsen, P.K., Alstrup, P., Arendrup, H., Niebuhr-Jorgensen, U. & Andersen, L.I.: Revascularization Compared to Medical Treatment in Patients with Silent vs. Symptomatic Residual Ischemia after Thrombolysed Myocardial Infarction – The DANAMI Study. *Cardiology*. 108(4), s. 243-251. 2006.
- Madsen, J.K.: Ekkokardiografi bor udfores af kardiologer – i hvert fald indtil videre! *Ugeskrift for Laeger*. 168(50), s. 4389. 2006.
- Mogelvang, R., Scharling, H. & Jensen, J.S.: A simple linear model for the effect of changes in metabolic risk factors on coronary heart disease. *J Intern.Med.* 259(6), s. 561-568. 2006.
- Pedersen, O.D., Abildstrom, S.Z., Ottesen, M.M., Rask-Madsen, C., Bagger, H., Kober, L. & Torp-Pedersen, C.: Increased risk of sudden and non-sudden cardiovascular death in patients with atrial fibrillation/flutter following acute myocardial infarction. *European Heart Journal*. 27(3), s. 290-295. 2006.

- Rasmussen, J.N., Rasmussen, S., Gislason, G.H., Buch, P., Abildstrom, S.Z., Kober, L., Osler, M., Diderichsen, F., Torp-Pedersen, C. & Madsen, M.: Mortality after acute myocardial infarction according to income and education. *Journal of Epidemiology and Community Health*. 60(4), s. 351-356. 2006.
- Schnohr, P., Lange, P., Scharling, H. & Jensen, J.S.: Long-term physical activity in leisure time and mortality from coronary heart disease, stroke, respiratory diseases, and cancer. The Copenhagen City Heart Study. *Eur.J Cardiovasc.Prev.Rehabil.* 13(2), s. 173-179. 2006.
- Steenoft, J., Konradsen, H.B., Hilskov, J., Gislason, G. & Andersen, J.R.: Response to pneumococcal vaccine in chronic obstructive lung disease – the effect of ongoing, systemic steroid treatment. *Vaccine*. 24(9), s. 1408-1412. 2006.
- Steigen, T.K., Maeng, M., Wiseth, R., Erglis, A., Kumsars, I., Narbute, I., Gunnes, P., Mannsverk, J., Meyerdierks, O., Rotevatn, S., Niemela, M., Kervinen, K., Jensen, J.S., Galloe, A., Nikus, K., Vikman, S., Ravkilde, J., James, S., Aaroe, J., Ylitalo, A., Helqvist, S., Sjogren, I., Thayssen, P., Virtanen, K., Puhakka, M., Airaksinen, J., Lassen, J.F. & Thuesen, L.: Randomized study on simple versus complex stenting of coronary artery bifurcation lesions – The Nordic Bifurcation study. *Circulation*. 114(18), s. 1955-1961. 2006.
- Medicinsk Afdeling F, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**
- Abrahamsen, B., Rejnmark, L., Nielsen, S.P., Rud, B., Nissen, N., Mosekilde, L., Barenholdt, O. & Jensen, J.E.: Ten-year prediction of osteoporosis from baseline bone mineral density: development of prognostic thresholds in healthy postmenopausal women. The Danish Osteoporosis Prevention Study. *Osteoporosis International*. 17(2), s. 245-251. 2006.
- Abrahamsen, B., Vestergaard, P., Rud, B., Barenholdt, O., Jensen, J.E., Nielsen, S.P., Mosekilde, L. & Brixen, K.: Ten-year absolute risk of osteoporotic fractures according to BMD T score at menopause: the Danish Osteoporosis Prevention Study. *Journal of Bone and Mineral Research*. 21(5), s. 796-800. 2006.
- Abrahamsen, B., Jorgensen, H.L., Nielsen, T.L., Andersen, M., Haug, E., Schwarz, P., Hagen, C. & Brixen, K.: MTHFR c.677C>T polymorphism as an independent predictor of peak bone mass in Danish men – results from the Odense Androgen Study. *Bone*. 38(2), s. 215-219. 2006.
- Christensen, U.B., Larsen, P.M., Fey, S., Karlsen, A.E., Pociot, F., Nerup, J. & Sparre, T.: Different islet protein expression profiles during spontaneous diabetes development vs. allograft rejection in BB-DP rats. *Autoimmunity*. 39(4), s. 315-321. 2006.
- Glintborg, D., Andersen, M., Hagen, C., Frystyk, J., Hulstrom, V., Flyvbjerg, A. & Hermann, A.P.: Evaluation of metabolic risk markers in polycystic ovary syndrome (PCOS). Adiponectin, ghrelin, leptin and body composition in hirsute PCOS patients and controls. *European Journal of Endocrinology / European Federation of Endocrine Societies*. 155(2), s. 337-345. 2006.
- Glintborg, D., Hermann, A.P., Andersen, M., Hagen, C., Beck-Nielsen, H., Veldhuis, J.D. & Henriksen, J.E.: Effect of pioglitazone on glucose metabolism and luteinizing hormone secretion in women with polycystic ovary syndrome. *Fertility and Sterility*. 86(2), s. 385-397. 2006.
- Karlsen, A.E., Storling, Z.M., Sparre, T., Larsen, M.R., Mahmood, A., Storling, J., Roepstorff, P., Wrzesinski, K., Larsen, P.M., Fey, S., Nielsen, K., Hedning, P., Ricordi, C., Johannesen, J., Kristiansen, O.P., Christensen, U.B., Kockum, I., Luthman, H., Nerup, J. & Pociot, F.: Immune-mediated beta-cell destruction in vitro and *in vivo* – A pivotal role for galectin-3. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 344(1), s. 406-415. 2006.
- Leiter, L.A., John, D., Chacra, A.R., Chait, A., Ferrannini, E., Haffner, S.M., Kadiwaju, T., Tuomilehto, J., Zimmet, P. & Newman, C.B.: AUDIT study. Evidence of global undertreatment of dyslipidaemia in patients with type 2 diabetes mellitus. *Br J Diabetes Vasc Dis*. 6, s. 31-40. 2006.
- Madsen, J.L., Linnet, J. & Rumessen, J.J.: Effect of nonabsorbed amounts of a fructose-sorbitol mixture on small intestinal transit in healthy volunteers. *Digestive Diseases and Sciences*. 51(1), s. 147-153. 2006.
- Moller, S., Burchardt, H., Ogard, C.G., Schiodt, F.V. & Lund, J.O.: Pulmonary blood volume and transit time in cirrhosis: relation to lung function. *Liver International*. 26(9), s. 1072-1078. 2006.
- Nielsen, E.H., Lindholm, J., Bjerre, P., Christiansen, J.S., Hagen, C., Juul, S., Jorgensen, J., Kruse, A. & Laurberg, P.: Frequent occurrence of pituitary apoplexy in patients with non-functioning pituitary adenoma. *Clinical Endocrinology*. 64(3), s. 319-322. 2006.
- Nielsen, T.L., Wraae, K., Brixen, K., Hermann, A.P., Andersen, M. & Hagen, C.: Prevalence of overweight, obesity and physical inactivity in 20- to 29-year-old, Danish men. Relation to sociodemography, physical dysfunction and low socioeconomic status: the Odense Androgen Study. *Int.J.Obes.(Lond)*. 30(5), s. 805-815. 2006.
- Petersen, A.M.: Clostridium difficile-associated diarrhoea – a changing disease? *Ugeskrift for Laeger*. 168(17), s. 1629-1630. 2006.
- Reppe, S., Stilgren, L., Olstad, O.K., Brixen, K., Nissen-Meyer, L.S., Gautvik, K.M. & Abrahamsen, B.: Gene expression profiles give insight into the molecular pathology of bone in primary hyperparathyroidism. *Bone*. 39(1), s. 189-198. 2006.
- Riis, L., Vind, I., Politi, P., Wolters, F., Vermeire, S., Tsianos, E., Freitas, J., Mouzas, I., Ochoa, V.R., O'Morain, C., Odes, S., Binder, V., Moum, B., Stockbrugger, R., Langholz, E. & Munkholm, P.: Does pregnancy change the disease course? A study in a European cohort of patients with inflammatory bowel disease. *American Journal of Gastroenterology*. 101(7), s. 1539-1545. 2006.
- Ryskjaer, J., Deacon, C.F., Carr, R.D., Krarup, T., Madsbad, S., Holst, J. & Vilsboll, T.: Plasma dipeptidyl peptidase-IV activity in patients with type-2 diabetes mellitus correlates positively with HbA1c levels, but is not acutely affected by food intake. *European Journal of Endocrinology*. 155(3), s. 485-493. 2006.
- Vilsboll, T., Agerso, H., Lauritsen, T., Deacon, C.F., Aaboe, K., Madsbad, S., Krarup, T. & Holst, J.J.: The elimination rates of intact GIP as well as its primary metabolite, GIP 3-42, are similar in type 2 diabetic patients and healthy subjects. *Regulatory Peptides*. 137(3), s. 168-172. 2006.
- Wildt, S., Munck, L.K., Vinter-Jensen, L., Hansen, B.F., Nordgaard-Lassen, I., Christensen, S., Avnstroem, S.,

- Rasmussen, S.N. & Rumessen, J.J.: Probiotic treatment of collagenous colitis: A randomized, double-blind, placebo-controlled trial with *Lactobacillus acidophilus* and *Bifidobacterium animalis* subsp *Lactis*. *Inflammatory Bowel Diseases*. 12(5), s. 395-401. 2006.
- Wildt, S., Madsen, J.L. & Rumessen, J.J.: Small-bowel permeability in collagenous colitis. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41(9), s. 1044-1049. 2006.
- Wolters, F.L., Russel, M.G., Sijbrandij, J., Schouten, L.J., Odes, S., Riis, L., Munkholm, P., Langholz, E., Bodin, P., O'Morain, C., Katsanos, K., Tsianos, E., Vermeire, S., Van Zeijl, G., Limonard, C., Hoie, O., Vatn, M., Moum, B. & Stockbrugger, R.W.: Disease outcome of inflammatory bowel disease patients: General outline of a Europe-wide population-based 10-year clinical follow-up study. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41, s. 46-54. 2006.
- Wolters, F.L., Russel, M.G., Sijbrandij, J., Amberg, T., Odes, S., Riis, L., Langholz, E., Politi, P., Qasim, A., Koutroubaki, I., Tsianos, E., Vermeire, S., Freitas, J., Van Zeijl, G., Hoie, O., Bernklev, T., Beltrami, M., Rodrigo, D., Stockbrugger, R.W. & Moum, B.: Phenotype at diagnosis predicts recurrence rates in Crohn's disease. *Gut*. 55(8), s. 1124-1130. 2006.
- Lungemedicinsk Afdeling Y, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**
- Dirksen, A., Dirksen, S., Hackeng, T.M. & Dawson, P.E.: Nucleophilic catalysis of hydrazone formation and transimination: implications for dynamic covalent chemistry. *Journal of the American Chemical Society*. 128(49), s. 15602-15603. 2006.
- Dirksen, A., Hackeng, T.M. & Dawson, P.E.: Nucleophilic catalysis of oxime ligation. *Angew.Chem.Int.Ed Engl*. 45(45), s. 7581-7584. 2006.
- Dzadzadzusko, R., Holm, B., Skov, B.G., Osterlind, K., Franklin, W.A., Varella-Garcia, M., Bunn, P.A. & Hirsch, F.R.: Prognostic significance of EGFR FISH and IHC in non small-cell lung cancer patients treated with chemotherapy alone. *Journal of Clinical Oncology*. 24(18), s. 412S. 2006.
- Elberling, J., Dirksen, A., Johansen, J.D. & Mosbech, H.: The capsaicin cough reflex in eczema patients with respiratory symptoms elicited by perfume. *Contact Dermatitis*. 54(3), s. 158-164. 2006.
- Elberling, J., Johansen, J.D., Dirksen, A. & Mosbech, H.: Exposure of eyes to perfume: a double-blind, placebo-controlled experiment. *Indoor Air*. 16(4), s. 276-281. 2006.
- Gulsvik, A., Gallefoss, F., Dirksen, A., Kinnula, V., Gislason, T. & Janson, C.: A critical evaluation of the guidelines of obstructive lung disease and their implementation. *Respiratory Medicine*. 100 (Suppl A), s. S22-S30. 2006.
- Seersholm, N.J., Ringbaek, T.J. & Dirksen, A.: Centraliseren inden for lungemedicin. *Ugeskrift for Læger*. 168(15), s. 1553-1555. 2006.
- Stavngaard, T., Shaker, S.B., Bach, K.S., Stoel, B.C. & Dirksen, A.: Quantitative Assessment of Regional Emphysema Distribution in Patients with Chronic Obstructive Pulmonary Disease (COPD). *Acta Radiologica*. 47(9), s. 914-921. 2006.
- Stavngaard, T., Shaker, S.B. & Dirksen, A.: Quantitative assessment of emphysema distribution in smokers and patients with alpha1-antitrypsin deficiency. *Respiratory Medicine*. 100(1), s. 94-100. 2006.
- Thomsen, S.F., Ulrik, C.S., Kyvik, K.O., Skadhauge, L.R., Steffensen, I. & Backer, V.: Findings on the atopic triad from a Danish twin registry. *International Journal of Tuberculosis and Lung Disease*. 10(11), s. 1268-1272. 2006.
- Tonnesen, P., Mikkelsen, K. & Bremann, L.: Nurse-conducted smoking cessation in patients with COPD using nicotine sublingual tablets and behavioral support. *Chest*. 130(2), s. 334-342. 2006.
- Tonstad, S., Tonnesen, P., Hajek, P., Williams, K.E., Billing, C.B. & Reeves, K.R.: Effect of maintenance therapy with varenicline on smoking cessation – A randomized controlled trial. *Jama-Journal of the American Medical Association*. 296(1), s. 64-71. 2006.
- Ulrik, C.S., Backer, V., Soes-Petersen, U., Lange, P., Harving, H. & Plaschke, P.P.: The patient's perspective: Adherence or non-adherence to asthma controller therapy? *Journal of Asthma*. 43(9), s. 701-704. 2006.
- Medicinsk Afdeling C, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**
- Hansen, F.R.: Geriatri. i: Praktisk medicin. terapikompendium i almenmedicin. ForlagsGruppen, Kbh. 2006.
- Juhl, C. & Pires, V.: Træning i varmt vand. *Dansk sportsmedicin*. 10(3), s. 24-26. 2006.
- Juhl, C.: Short term beneficial effects of low level laser therapy for patients with rheumatoid arthritis – Commentary. *Australian Journal of Physiotherapy*. 52(3), s. 224. 2006.
- Overgaard, K. & Meden, P.: Citicoline – the first effective neuroprotectant to be combined with thrombolysis in acute ischemic stroke? *Journal of the Neurological Sciences*. 247(2), s. 119-120. 2006.
- Pedersen, K.D., Rosholm, J.U. & Rønholt Hansen, F.: Skal vi overhovedet bruge sovemedicin? *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 84(12), s. 1345-1350. 2006.
- Rasmussen, R.S., Overgaard, K., Hildebrandt-Eriksen, E.S. & Boysen, G.: D-amphetamine improves cognitive deficits and physical therapy promotes fine motor rehabilitation in a rat embolic stroke model. *Acta Neurologica Scandinavica*. 113(3), s. 189-198. 2006.
- Torp, C.R., Vinkler, S., Pedersen, K.D., Hansen, F.R., Jørgensen, T., Willaing, I. & Olsen, J.: Model of hospital-supported discharge after stroke. *Stroke; a journal of cerebral circulation*. 37(6), s. 1514-1520. 2006.
- van der, M.S. & Danbaek, L.: Ortogeriatrici i Danmark – nu-tid og fremtid. *Dansk Selskab for Geriatri. Ugeskrift for Læger*. 168(12), s. 1217. 2006.
- Medicinsk Afdeling M1, Gastroenterologisk Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Bytzer, P.: Nobelprisen for opdagelsen af *Helicobacter pylori*. *Dansk Gastroenterologisk Selskab. Ugeskrift for Læger*. 168(12), s. 1216. 2006.
- Bytzer, P.: Management of the dyspeptic patient: Anything goes? *American Journal of Gastroenterology*. 101(6), s. 1209-1210. 2006.
- Bytzer, P., Morocutti, A., Kennerly, P., Ravic, M. & Miller, N.: Effect of rabeprazole and omeprazole on the onset of gastro-oesophageal reflux disease symptom relief during the first seven days of treatment. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41(10), s. 1132-1140. 2006.

- Froehlich, F., Harris, J.K., Wietlisbach, V., Burnand, B., Vader, J.P. & Gonvers, J.J.: Current sedation and monitoring practice for colonoscopy: an International Observational Study (EPAGE). *Endoscopy*. 38(5), s. 461-469. 2006.
- Groenbaek, K., Friis, H., Hansen, M., Ring-Larsen, H. & Krarup, H.B.: The effect of antioxidant supplementation on hepatitis C viral load, transaminases and oxidative status: a randomized trial among chronic hepatitis C virus-infected patients. *European Journal of Gastroenterology & Hepatology*. 18(9), s. 985-989. 2006.
- Hornum, M., Larsen, S., Olsen, O. & Pedersen, J.F.: Duplex ultrasound of the superior mesenteric artery in chronic pancreatitis. *British Journal of Radiology*. 79(946), s. 804-807. 2006.
- Krag, A., Teglbjerg, L.S., Malchow-Moller, A., Hallas, J. & Bytzer, P.: Prescribing of acid suppressive therapy: interactions between hospital and primary care. *Alimentary Pharmacology & Therapeutics*. 23(12), s. 1713-1718. 2006.
- Quigley, E.M.M., Bytzer, P., Jones, R. & Mearin, F.: Irritable bowel syndrome: The burden and unmet needs in Europe. *Digestive and Liver Disease*. 38(10), s. 717-723. 2006.
- Sehestedt, T., Knudsen, N., Perrild, H. & Johansen, C.: Iodine intake and incidence of thyroid cancer in Denmark. *Clinical Endocrinology*. 65(2), s. 229-233. 2006.
- Vind, I., Riis, L., Jess, T., Knudsen, E., Pedersen, N., Elkjaer, M., Andersen, I.B., Wewer, V., Norregaard, P., Moesgaard, F., Bendtsen, F. & Munkholm, P.: Increasing incidences of inflammatory bowel disease and decreasing surgery rates in Copenhagen city and county, 2003-2005: A population-based study from the Danish Crohn Colitis Database. *American Journal of Gastroenterology*. 101(6), s. 1274-1282. 2006.
- Medicinsk Afdeling M2, Kardiovaskulær Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Christensen, M.K., Olsen, M.H., Wachtell, K., Tuxen, C., Fossum, E., Bang, L.E., Wiinberg, N., Devereux, R.B., Kjeldsen, S.E., Hildebrandt, P., Rokkedal, J. & Ibsen, H.: Does long-term losartan- vs atenolol-based antihypertensive treatment influence collagen markers differently in hypertensive patients? A LIFE substudy. *Blood Pressure*. 15(4), s. 198-206. 2006.
- Drivsholm, T., Epløv, L.F., Davidsen, M., Jørgensen, T., Ibsen, H., Hollnagel, H. & Borch-Johnsen, K.: Representativeness in population-based studies: a detailed description of non-response in a Danish cohort study. *Scand.J.Public Health*. 34(6), s. 623-631. 2006.
- Fossum, E., Olsen, M.H., Hoiegggen, A., Wachtell, K., Reims, H.M., Kjeldsen, S.E., Ibsen, H., Wan, Y. & Julius, S.: Long-term effects of a losartan- compared with an atenolol-based treatment regimen on carotid artery plaque development in hypertensive patients with left ventricular hypertrophy: ICARUS, a LIFE substudy. *J Clin.Hypertens.(Greenwich.)*. 8(3), s. 169-173. 2006.
- Gislason, G.H., Gadsboll, N., Quinones, M.A., Kober, L., Seibaek, M., Burchardt, H. & Torp-Pedersen, C.: The reliability of echocardiographic left ventricular wall motion index to identify high-risk patients for multicenter studies. *Echocardiography-A Journal of Cardiovascular Ultrasound and Allied Techniques*. 23(1), s. 1-6. 2006.
- Hansen, T.W., Staessen, J.A., Torp-Pedersen, C., Rasmussen, S., Li, Y., Dolan, E., Thijs, L., Wang, J.G., O'Brien, E., Ibsen, H. & Jeppesen, J.: Ambulatory arterial stiffness index predicts stroke in a general population. *Journal of Hypertension*. 24(11), s. 2247-2253. 2006.
- Hansen, T.W., Jeppesen, J., Rasmussen, S., Ibsen, H. & Torp-Pedersen, C.: Ambulatory blood pressure monitoring and risk of cardiovascular disease: A population based study. *American Journal of Hypertension*. 19(3), s. 243-250. 2006.
- Hansen, T.W., Staessen, J.A., Torp-Pedersen, C., Rasmussen, S., Thijs, L., Ibsen, H. & Jeppesen, J.: Prognostic value of aortic pulse wave velocity as index of arterial stiffness in the general population. *Circulation*. 113(5), s. 664-670. 2006.
- Ibsen, H.: Hypertension. mange flere kan behandles effektivt. *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 84(10), s. 1037-1044. 2006.
- Ibsen, H., Olsen, M.H., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Lindholm, L.H., Mogensen, C.E., Dahlof, B., Snapinn, S.M., Wan, Y. & Lyle, P.A.: Does albuminuria predict cardiovascular outcomes on treatment with losartan versus atenolol in patients with diabetes, hypertension, and left ventricular hypertrophy? The LIFE study. *Diabetes Care*. 29(3), s. 595-600. 2006.
- Jeppesen, J., Hansen, T.W., Rasmussen, S., Ibsen, H. & Torp-Pedersen, C.: Metabolic syndrome, low-density lipoprotein cholesterol, and risk of cardiovascular disease: a population-based study. *Atherosclerosis*. 189(2), s. 369-374. 2006.
- Larroude, C.E., Jensen, B.T., Agner, E., Toft, E., Torp-Pedersen, C., Wachtell, K. & Kanters, J.K.: Beat-to-beat QT dynamics in paroxysmal atrial fibrillation. *Heart Rhythm*. 3(6), s. 660-664. 2006.
- Narayan, P., Papademetriou, V., Wachtell, K., Gerds, E., Boman, K., Nieminen, M.S., de Simone, G., Dahlof, B., Fyhrquist, F., Hoiegggen, A. & Devereux, R.B.: Association of hemoglobin delivery with left ventricular structure and function in hypertensive patients – Losartan intervention for end point reduction in hypertension study. *Hypertension*. 47(5), s. 868-873. 2006.
- Okin, P.M., Wachtell, K., Devereux, R.B., Harris, K.E., Jern, S., Kjeldsen, S.E., Julius, S., Lindholm, L.H., Nieminen, M.S., Edelman, J.M., Hille, D.A. & Dahlof, B.: Regression of electrocardiographic left ventricular hypertrophy and decreased incidence of new-onset atrial fibrillation in patients with hypertension. *Jama-Journal of the American Medical Association*. 296(10), s. 1242-1248. 2006.
- Olsen, M.H., Wachtell, K., Ibsen, H., Lindholm, L.H., Dahlof, B., Devereux, R.B., Kjeldsen, S.E., Oikarinen, L. & Okin, P.M.: Reductions in albuminuria and in electrocardiographic left ventricular hypertrophy independently improve prognosis in hypertension: the LIFE study. *Journal of Hypertension*. 24(4), s. 775-781. 2006.
- Olsen, M.H., Wachtell, K., Nielsen, O.W., Hall, C., Wergeland, R., Ibsen, H., Kjeldsen, S.E., Devereux, R.B., Dahlof, B. & Hildebrandt, P.R.: N-terminal brain natriuretic peptide predicted cardiovascular events stronger than high-sensitivity C-reactive protein in hypertension: a LIFE substudy. *Journal of Hypertension*. 24(8), s. 1531-1539. 2006.
- Olsen, M.H., Christensen, M.K., Hansen, T.W., Gustafsson, F., Rasmussen, S., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Ibsen, H., Jørgensen, T. & Hildebrandt, P.: High-sensitiv-

- ity C-reactive protein is only weakly related to cardiovascular damage after adjustment for traditional cardiovascular risk factors. *Journal of Hypertension*. 24(4), s. 655-661. 2006.
- Olsen, M.H., Wachtell, K., Dahlof, B., Devereux, R.B., Ibsen, H., Kjeldsen, S.E., Lindholm, L.H. & Lyle, P.A.: The effect of losartan compared with atenolol on the incidence of revascularization in patients with hypertension and electrocardiographic left ventricular hypertrophy. The LIFE study. *Journal of Human Hypertension*. 20(6), s. 460-464. 2006.
- Palmieri, V., Okin, P.M., Bella, J.N., Wachtell, K., Oikarinen, L., Gerds, E., Boman, K., Nieminen, M.S., Dahlof, B. & Devereux, R.B.: Electrocardiographic strain pattern and left ventricular diastolic function in hypertensive patients with left ventricular hypertrophy: the LIFE study. *Journal of Hypertension*. 24(10), s. 2079-2084. 2006.
- Wachtell, K., Devereux, R.B. & Lyle, P.A.: Use of beta-blockers, angiotensin-converting enzyme inhibitors, and angiotensin receptor blockers to prevent atrial fibrillation. *Curr.Cardiol.Rep.* 8(5), s. 356-364. 2006.
- Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Andersen, G., Overgaard, J., Albrechtsen, A., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Studies of the association of the GNB3 825C > T polymorphism with components of the metabolic syndrome in white Danes. *Diabetologia*. 49(1), s. 75-82. 2006.
- Antikainen, R.L., Moltchanov, V.A., Chukwuma, C., Sr., Kuulasmaa, K.A., Marques-Vidal, P.M., Sans, S., Wilhelmssen, L. & Tuomilehto, J.O.: Trends in the prevalence, awareness, treatment and control of hypertension: the WHO MONICA Project. *Eur.J.Cardiovasc.Prev.Rehabil.* 13(1), s. 13-29. 2006.
- Avlund, K., Rantanen, T. & Schroll, M.: Tiredness and subsequent disability in older adults: The role of walking limitations. *The journals of gerontology Series A, Biological sciences and medical sciences*. 61(11), s. 1201-1205. 2006.
- Bodtger, U., Poulsen, L.K. & Linneberg, A.: Rhinitis symptoms and IgE sensitization as risk factors for development of later allergic rhinitis in adults. *Allergy*. 61(6), s. 712-716. 2006.
- Buchgreitz, L., Lyngberg, A.C., Bendtsen, L. & Jensen, R.: Frequency of headache is related to sensitization: a population study. *Pain*. 123(1-2), s. 19-27. 2006.
- Carle, A., Laurberg, P., Pedersen, I.B., Knudsen, N., Perrild, H., Ovesen, L., Rasmussen, L.B. & Jorgensen, T.: Epidemiology of subtypes of hypothyroidism in Denmark. *European Journal of Endocrinology*. 154(1), s. 21-28. 2006.
- Carle, A., Laurberg, P., Knudsen, N., Perrild, H., Ovesen, L., Rasmussen, L.B., Jorgensen, T. & Pedersen, I.B.: Thyroid peroxidase and thyroglobulin auto-antibodies in patients with newly diagnosed overt hypothyroidism 2. Autoimmunity. 39(6), s. 497-503. 2006.
- Christensen, U., Stovring, N., Schultz-Larsen, K., Schroll, M. & Avlund, K.: Functional ability at age 75: is there an impact of physical inactivity from middle age to early old age? *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 16(4), s. 245-251. 2006.
- de Fine Olivarius, N., Andreasen, A.H., Siersma, V., Richelsen, B. & Beck-Nielsen, H.: Changes in patient weight and the impact of antidiabetic therapy during the first 5 years after diagnosis of diabetes mellitus. *Diabetologia*. 49(9), s. 2058-2067. 2006.
- de Fine, O.N., Andreasen, A.H., Siersma, V., Richelsen, B. & Beck-Nielsen, H.: Vægtforløbet og betydningen af antidiabetisk behandling de første fem år efter diabetesdiagnosen – sekundærpublikation. *Ugeskrift for Læger*. 168(45), s. 3913-3916. 2006.
- Drivsholm, T., Eplov, L.F., Davidsen, M., Jorgensen, T., Ibsen, H., Hollnagel, H. & Borch-Johnsen, K.: Representativeness in population-based studies: a detailed description of non-response in a Danish cohort study. *Scand.J.Public Health*. 34(6), s. 623-631. 2006.
- Ek, J., Hansen, S.P., Lajer, M., Nicot, C., Boesgaard, T.W., Pruhova, S., Johansen, A., Albrechtsen, A., Yderstraede, K., Lauenborg, J., Parrizas, M., Boj, S.F., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Damm, P., Ferrer, J., Lebl, J., Pedersen, O. & Hansen, T.: A novel-192c/g mutation in the proximal P2 promoter of the hepatocyte nuclear factor-4 alpha gene (HNF4A) associates with late-onset diabetes. *Diabetes*. 55(6), s. 1869-1873. 2006.
- Eplov, L.F., Jorgensen, T., Birket-Smith, M., Petersen, J., Johansen, C. & Mortensen, E.L.: Mental vulnerability – a risk factor for ischemic heart disease. *Journal of Psychosomatic Research*. 60(2), s. 169-176. 2006.
- Eplov, L.F., Petersen, L. & Mortensen, E.L.: Schedule for nonadaptive and adaptive personality (SNAP). i: Assessmentmetoder. håndbog for psykologer og psykiatere. Elsass, P., Ivanou, J., Mortensen, E. L., Poulsen, S., and Rosenbaum, B. (red.). Dansk Psykologisk Forlag, [Virum] 2006.
- Folmann, N.B. & Willaing, I.: Patientskoler og gruppebaseret patientundervisning – en litteraturgennemgang med fokus på metoder og effekter. *Diaetisten*. 79(1), s. 9-14. 2006.
- Folmann, N.B., Bossen, K.S., Willaing, I., Sorensen, J., Andersen, J.S., Ladelund, S. & Jorgensen, T.: Obesity, hospital services use, and costs. *Advances in health economics and health services research. Economics of obesity*. 17, s. 319-332. 2006.
- Glumer, C., Yuyun, M., Griffin, S., Farewell, D., Spiegelhalter, D., Kinmonth, A.L. & Wareham, N.J.: What determines the cost-effectiveness of diabetes screening? *Diabetologia*. 49(7), s. 1536-1544. 2006.
- Glumer, C., Vistisen, D., Borch-Johnsen, K. & Colagiuri, S.: Risk scores for type 2 diabetes can be applied in some populations but not all. *Diabetes Care*. 29(2), s. 410-414. 2006.
- Godtfredsen, N.S., Prescott, E. & Osler, M.: Reduceret tobaksforbrug nedsætter risikoen for lungekræft – sekundærpublikation. *Ugeskrift for Læger*. 168(7), s. 695-697. 2006.
- Grarup, N., Urhammer, S.A., Ek, J., Albrechtsen, A., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Studies of the relationship between the ENPP1 K121Q polymorphism and type 2 diabetes, insulin resistance and obesity in 7,333 Danish white subjects. *Diabetologia*. 49(9), s. 2097-2104. 2006.
- Hansen, T.W., Staessen, J.A., Torp-Pedersen, C., Rasmussen, S., Li, Y., Dolan, E., Thijs, L., Wang, J.G., O'Brien, E., Ibsen, H. & Jeppesen, J.: Ambulatory arterial stiffness index predicts stroke in a general population. *Journal of Hypertension*. 24(11), s. 2247-2253. 2006.

- Hansen, T.W., Jeppesen, J., Rasmussen, S., Ibsen, H. & Torp-Pedersen, C.: Ambulatory blood pressure monitoring and risk of cardiovascular disease: A population based study. *American Journal of Hypertension*. 19(3), s. 243-250. 2006.
- Hansen, T.W., Staessen, J.A., Torp-Pedersen, C., Rasmussen, S., Thijs, L., Ibsen, H. & Jeppesen, J.: Prognostic value of aortic pulse wave velocity as index of arterial stiffness in the general population. *Circulation*. 113(5), s. 664-670. 2006.
- Hare-Bruun, H., Flint, A. & Heitmann, B.L.: Glycemic index and glycemic load in relation to changes in body weight, body fat distribution, and body composition in adult Danes. *American Journal of Clinical Nutrition*. 84(4), s. 871-879. 2006.
- Hersoug, L.G.: A reformulation of the hygiene hypothesis: maternal infectious diseases confer protection against asthma in the infant. *Medical Hypotheses*. 67(4), s. 717-720. 2006.
- Husemoen, L.L., Toft, U., Fenger, M., Jorgensen, T., Johansen, N. & Linneberg, A.: The association between atopy and factors influencing folate metabolism: is low folate status causally related to the development of atopy? *International Journal of Epidemiology*. 35(4), s. 954-961. 2006.
- Husemoen, L.L., Thomsen, T.F., Fenger, M. & Jorgensen, T.: Changes in lifestyle and total homocysteine in relation to MTHFR(C677T) genotype: the Inter99 study. *European Journal of Clinical Nutrition*. 60(5), s. 614-622. 2006.
- Iqbal, S.I., Helge, J.W. & Heitmann, B.L.: Do energy density and dietary fiber influence subsequent 5-year weight changes in adult men and women. *Obesity Research*. 14(1), s. 106-114. 2006.
- Jensen, D.P., Urhammer, S.A., Eiberg, H., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Variation in CAPN10 in relation to type 2 diabetes, obesity and quantitative metabolic traits: studies in 6018 whites. *Mol.Genet.Metab.* 89(4), s. 360-367. 2006.
- Jeppesen, J., Hansen, T.W., Rasmussen, S., Ibsen, H. & Torp-Pedersen, C.: Metabolic syndrome, low-density lipoprotein cholesterol, and risk of cardiovascular disease: a population-based study. *Atherosclerosis*. 189(2), s. 369-374. 2006.
- Kessel, L., Jorgensen, T., Glumer, C. & Larsen, M.: Early lens aging is accelerated in subjects with a high risk of ischemic heart disease: an epidemiologic study. *BMC Ophthalmol.* 6, s. 16. 2006.
- Kjaer, T., Gyrd-Hansen, D. & Willaing, I.: Investigating patients' preferences for cardiac rehabilitation in Denmark. *International Journal of Technology Assessment in Health Care*. 22(2), s. 211-218. 2006.
- la, C.P., Avlund, K. & Schultz-Larsen, K.: Religion and survival in a secular region. A twenty year follow-up of 734 Danish adults born in 1914. *Social Science and Medicine*. 62(1), s. 157-164. 2006.
- Larsen, K., Schroll, M. & Avlund, K.: Depressive symptomatology at age 75 and subsequent use of health and social services. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 42(2), s. 125-139. 2006.
- Lau, C., Toft, U., Tetens, I., Richelsen, B., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K. & Glumer, C.: Association between dietary glycemic index, glycemic load, and body mass index in the Inter99 study: is underreporting a problem? *American Journal of Clinical Nutrition*. 84(3), s. 641-645. 2006.
- Laurberg, P., Jorgensen, T., Perrild, H., Ovesen, L., Knudsen, N., Pedersen, I.B., Rasmussen, L.B., Carle, A. & Vejbjerg, P.: The Danish investigation on iodine intake and thyroid disease, DanThyr: status and perspectives (vol 155, pg 643, 2006). *European Journal of Endocrinology*. 155(4), s. 643. 2006.
- Laurberg, P., Jorgensen, T., Perrild, H., Ovesen, L., Knudsen, N., Pedersen, I.B., Rasmussen, L.B., Carle, A. & Vejbjerg, P.: The Danish investigation on iodine intake and thyroid disease, DanThyr: status and perspectives. *European Journal of Endocrinology*. 155(2), s. 219-228. 2006.
- Linneberg, A., Husemoen, L.L., Nielsen, N.H., Madsen, F., Frolund, L. & Johansen, N.: Screening for allergic respiratory disease in the general population with the ADVIA Centaur Allergy Screen Assay. *Allergy*. 61(3), s. 344-348. 2006.
- Linneberg, A., Hertzum, I., Husemoen, L.L., Johansen, N. & Jorgensen, T.: Association between alcohol consumption and aeroallergen sensitization in Danish adults. *Clinical and experimental allergy : journal of the British Society for Allergy and Clinical Immunology*. 36(6), s. 714-721. 2006.
- Linneberg, A.: 'The regression fallacy' in randomized studies in patients with allergic disease. *Allergy*. 61(9), s. 1145. 2006.
- Linneberg, A., Simonsen, J.B., Petersen, J., Stensballe, L.G. & Benn, C.S.: Differential effects of risk factors on infant wheeze and atopic dermatitis emphasize a different etiology. *The Journal of allergy and clinical immunology*. 117(1), s. 184-189. 2006.
- Nakaya, N., Hansen, P., Schapiro, I.R., Eplov, L., Saito-Nakaya, K., Uchitomi, Y. & Johansen, C.: Personality traits and cancer survival: a Danish cohort study. *British Journal of Cancer*. 95(2), s. 146-152. 2006.
- Nakaya, N., Hansen, P.E., Schapiro, I.R., Eplov, L.F., Saito-Nakaya, K., Uchitomi, Y. & Johansen, C.: Personality traits and cancer survival: a Danish cohort study. *Corrigendum. British Journal of Cancer*. 95(2), s. 1610. 2006.
- Netterstrom, B., Kristensen, T.S. & Sjol, A.: Psychological job demands increase the risk of ischaemic heart disease: a 14-year cohort study of employed Danish men. *European Journal of Cardiovascular Prevention & Rehabilitation*. 13(3), s. 414-420. 2006.
- Nolsoe, R.L., Hamid, Y.H., Pociot, F., Paulsen, S., Andersen, K.M., Borch-Johnsen, K., Drivsholm, T., Hansen, T., Pedersen, O. & Mandrup-Poulsen, T.: Association of a microsatellite in FASL to type II diabetes and of the FAS-670G > A genotype to insulin resistance. *Genes and Immunity*. 7(4), s. 316-321. 2006.
- Ogard, C.G., Petersen, J., Jorgensen, T., Almdal, T. & Vestergaard, H.: Serum ionised calcium and cardiovascular disease in 45-years old men and women followed for 18 years. *European Journal of Epidemiology*. 21(2), s. 123-127. 2006.
- Olsen, E.M.: Failure to thrive: still a problem of definition. *Clinical Pediatrics*. 45(1), s. 1-6. 2006.
- Olsen, M.H., Christensen, M.K., Hansen, T.W., Gustafsson, F., Rasmussen, S., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Ibsen, H., Jorgensen, T. & Hildebrandt, P.: High-sensitivity C-reactive protein is only weakly related to cardio-

- vascular damage after adjustment for traditional cardiovascular risk factors. *Journal of Hypertension*. 24(4), s. 655-661. 2006.
- Oxlund, A.L. & Heitmann, B.L.: Glycaemic index and glycaemic load in relation to blood lipids – 6 years of follow-up in adult Danish men and women. *Public Health Nutrition*. 9(6), s. 737-745. 2006.
- Pedersen, I.B., Laurberg, P., Knudsen, N., Jorgensen, T., Perrild, H., Ovesen, L. & Rasmussen, L.B.: Increase in incidence of hyperthyroidism predominantly occurs in young people after iodine fortification of salt in Denmark. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 91(10), s. 3830-3834. 2006.
- Pedersen, I.B., Laurberg, P., Knudsen, N., Jorgensen, T., Perrild, H., Ovesen, L. & Rasmussen, L.B.: Lack of association between thyroid autoantibodies and parity in a population study argues against microchimerism as a trigger of thyroid autoimmunity. *European Journal of Endocrinology*. 154(1), s. 39-45. 2006.
- Rosenbaum, B., Valbak, K., Harder, S., Knudsen, P., Koster, A., Lajer, M., Lindhardt, A., Winther, G., Petersen, L., Jorgensen, P., Nordentoft, M. & Andreassen, A.H.: Treatment of patients with first-episode psychosis: two-year outcome data from the Danish National Schizophrenia Project. *World Psychiatry*. 5(2), s. 100-103. 2006.
- Tolonen, H., Dobson, A. & Kulathinal, S.: Assessing the quality of risk factor survey data: lessons from the WHO MONICA Project. *Eur.J.Cardiovasc.Prev.Rehabil*. 13(1), s. 104-114. 2006.
- Torekov, S.S., Larsen, L.H., Andersen, G., Albrechtsen, A., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Variants in the 5' region of the neuropeptide Y receptor Y2 gene (NPY2R) are associated with obesity in 5,971 white subjects. *Diabetologia*. 49(11), s. 2653-2658. 2006.
- Torp, C.R., Vinkler, S., Pedersen, K.D., Hansen, F.R., Jorgensen, T., Willaing, I. & Olsen, J.: Model of hospital-supported discharge after stroke. *Stroke; a journal of cerebral circulation*. 37(6), s. 1514-1520. 2006.
- Tunstall-Pedoe, H., Connaghan, J., Woodward, M., Tolonen, H. & Kuulasmaa, K.: Pattern of declining blood pressure across replicate population surveys of the WHO MONICA project, mid-1980s to mid-1990s, and the role of medication. *BMJ*. 332(7542), s. 629-635. 2006.
- van Hove, E.C., Hansen, T., Dekker, J.M., Reiling, E., Nijpels, G., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Hamid, Y.H., Heine, R.J., Pedersen, O., Maassen, J.A. & Hart, L.M.T.: The HADHSC gene encoding short-chain L-3-hydroxyacyl-CoA dehydrogenase (SCHAD) and type 2 diabetes susceptibility – The DAMAGE study. *Diabetes*. 55(11), s. 3193-3196. 2006.
- Vejbjerg, P., Knudsen, N., Perrild, H., Laurberg, P., Pedersen, I.B., Rasmussen, L.B., Ovesen, L. & Jorgensen, T.: The association between hypoechoogenicity or irregular echo pattern at thyroid ultrasonography and thyroid function in the general population. *European Journal of Endocrinology*. 155(4), s. 547-552. 2006.
- Wegner, L., Andersen, G., Albrechtsen, A., Sparso, T., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Large-scale study of the-232C > G polymorphism of PCK1 in Type 2 diabetes. *Diabetic Medicine*. 23(10), s. 1140-1144. 2006.
- Geriatrisk Reumatologisk Afdeling B, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Abrahamsen, B., Jorgensen, H.L., Nielsen, T.L., Andersen, M., Haug, E., Schwarz, P., Hagen, C. & Brixen, K.: MTHFR c.677C>T polymorphism as an independent predictor of peak bone mass in Danish men – results from the Odense Androgen Study. *Bone*. 38(2), s. 215-219. 2006.
- Jorgensen, N.R., Solgaard, M. & Schwarz, P.: The Role of P2 purinergic receptors in bone metabolism and as therapeutic potential. *Medical Hypothesis and Research*. 3, s. 616-622. 2006.
- Miller, B.F., Hansen, M., Olesen, J.L., Flyvbjerg, A., Schwarz, P., Babraj, J.A., Smith, K., Rennie, M.J. & Kjaer, M.: No effect of menstrual cycle on myofibrillar and connective tissue protein synthesis in contracting skeletal muscle. *Am.J Physiol Endocrinol.Metab*. 290(1), s. E163-E168. 2006.
- Pedersen, K.D., Rosholm, J.U. & Rønholt Hansen, F.: Skal vi overhovedet bruge sovemedicin? *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 84(12), s. 1345-1350. 2006.
- Schwarz, P., Courteix, D. & Karlsson, M.K.: Exercise and bone. *European Journal of Sport Science*. 6(3), s. 141-144. 2006.
- Tibaek, S., Jensen, R., Klarskov, P., Iversen, H.K. & Gard, G.: The Danish Prostatic Symptom Score (DAN-PSS-1) questionnaire is reliable in stroke patients. *Neurourology and Urodynamics*. 25(4), s. 319-323. 2006.
- Torp, C.R., Vinkler, S., Pedersen, K.D., Hansen, F.R., Jorgensen, T., Willaing, I. & Olsen, J.: Model of hospital-supported discharge after stroke. *Stroke; a journal of cerebral circulation*. 37(6), s. 1514-1520. 2006.
- Steno Diabetes Center, Gentofte**
- Akram, K., Pedersen-Bjergaard, U., Borch-Johnsen, K. & Thorsteinsson, B.: Frequency and risk factors of severe hypoglycemia in insulin-treated type 2 diabetes: a literature survey. *Journal of Diabetes and Its Complications*. 20(6), s. 402-408. 2006.
- Akram, K., Pedersen-Bjergaard, U., Carstensen, B., Borch-Johnsen, K. & Thorsteinsson, B.: Frequency and risk factors of severe hypoglycaemia in insulin-treated Type 2 diabetes: a cross-sectional survey. *Diabetic Medicine*. 23(7), s. 750-756. 2006.
- Alizadeh, B.Z., Hanifi-Moghaddam, P., Eerligh, P., van der Slik, A.R., Kolb, H., Kharagitsingh, A.V., Arias, A.M.P., Ronkainen, M., Knip, M., Bonfanti, R., Bonifacio, E., Devendra, D., Wilkin, T., Giphart, M.J., Koeleman, B.P.C., Nolsoe, R., Poulsen, T.M., Schloot, N.C. & Roep, B.O.: Association of interferon-gamma and interleukin 10 genotypes and serum levels with partial clinical remission in type 1 diabetes. *Clinical and Experimental Immunology*. 145(3), s. 480-484. 2006.
- Andersen, G., Overgaard, J., Albrechtsen, A., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Studies of the association of the GNB3 825C > T polymorphism with components of the metabolic syndrome in white Danes. *Diabetologia*. 49(1), s. 75-82. 2006.
- Astrup, A.S., Tarnow, U., Rossing, P., Hansen, B.V., Hilsted, J. & Parving, H.H.: Cardiac autonomic neuropathy predicts cardiovascular morbidity and mortality in type 1 diabetic patients with diabetic nephropathy. *Diabetes Care*. 29(2), s. 334-339. 2006.
- Bergholdt, R., McDermott, M.F. & Pociot, F.: Endocrine

- diseases: Type 1 diabetes. i: Immunogenetics of autoimmune disease, s. 28-40. Oksenberg, J. R. and Brassat, D. (red.). Landes Bioscience/Eurekah.com, Georgetown, Tex. 2006.
- Bergholdt, R. & Pociot, F.: Polymorphic cytokine networks in multifactorial conditions: type 1 diabetes and type 2 diabetes. i: Cytokine Gene Polymorphisms in Multifactorial Conditions, s. 305-320. Vandenbroeck, K. (red.). CRC Press, Boca Raton 2006.
- Bergholdt, R., Heding, P., Ronn, S.G., Storling, J., tonnesen, J., Pociot, F. & Mandrup-Poulsen, T.: Type 1 Diabetes mellitus: An inflammatory disease of the islet. i: Molecular, cellular and clinical immunology. Eisenbareth, G. S. (red.). 2006.
- Bergholdt, R., Eising, S., Nerup, J. & Pociot, F.: Increased prevalence of Down's syndrome in individuals with type 1 diabetes in Denmark: a nationwide population-based study. *Diabetologia*. 49(6), s. 1179-1182. 2006.
- Bingley, P.J. & Gale, E.A.: Progression to type 1 diabetes in islet cell antibody-positive relatives in the European Nicotinamide Diabetes Intervention Trial: the role of additional immune, genetic and metabolic markers of risk. *Diabetologia*. 49(5), s. 881-890. 2006.
- Blaaholm Nielsen, B., Musaeus, L. & Tarnow, L.: Insulinfiltrater kan forebygges med undervisning. *Sygeplejersken*. 106(5), s. 60-63. 2006.
- Blomhoff, A., Olsson, M., Johansson, S., Akselsen, H.E., Pociot, F., Nerup, J., Kockum, I., Cambon-Thomsen, A., Thorsby, E., Undlien, D.E. & Lie, B.A.: Linkage disequilibrium and haplotype blocks in the MHC vary in an HLA haplotype specific manner assessed mainly by DRB1*03 and DRB1*04 haplotypes. *Genes and Immunity*. 7(2), s. 130-140. 2006.
- Boas Soja, A.M., Zwisler, A.D., Melchior, T., Hommel, E., Torp-Pedersen, C. & Madsen, M.: Prevalence and characteristics of impaired glucose metabolism in patients referred to comprehensive cardiac rehabilitation: the DANSUK study. *Eur.J.Cardiovasc.Prev.Rehabil.* 13(5), s. 784-790. 2006.
- Borch-Johnsen, K.: Metabolisk syndrom i globalt perspektiv. Betydning for folkesundheden. *Ugeskrift for Laeger*. 168(36), s. 3032-3034. 2006.
- Buemann, B., Astrup, A., Pedersen, O., Black, E., Holst, C., Toubro, S., Echwald, S., Holst, J.J., Rasmussen, C. & Sorensen, T.I.A.: Possible role of adiponectin and insulin sensitivity in mediating the favorable effects of lower body fat mass on blood lipids. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 91(5), s. 1698-1704. 2006.
- Cheysac, C., Dina, C., Lepretre, F., Vasseur-Delannoy, V., Dechaume, A., Lobbens, S., Balkau, B., Ruiz, J., Charpentier, G., Pattou, F., Joly, E., Prentki, M., Hansen, T., Pedersen, O., Vaxillaire, M. & Froguel, P.: EIF4A2 is a positional candidate gene at the 3q27 locus linked to type 2 diabetes in French families. *Diabetes*. 55(4), s. 1171-1176. 2006.
- Christensen, U.B., Larsen, P.M., Fey, S., Karlsen, A.E., Pociot, F., Nerup, J. & Sparre, T.: Different islet protein expression profiles during spontaneous diabetes development vs. allograft rejection in BB-DP rats. *Autoimmunity*. 39(4), s. 315-321. 2006.
- de Zeeuw, D., Parving, H.H. & Henning, R.H.: Microalbuminuria as an early marker for cardiovascular disease. *Journal of the American Society of Nephrology*. 17(8), s. 2100-2105. 2006.
- Dichmann, D.S., Yassin, H. & Serup, P.: Analysis of pancreatic endocrine development in GDF11-deficient mice. *Developmental Dynamics*. 235(11), s. 3016-3025. 2006.
- Drivsholm, T., Eplov, L.F., Davidsen, M., Jorgensen, T., Ibsen, H., Hollnagel, H. & Borch-Johnsen, K.: Representativeness in population-based studies: a detailed description of non-response in a Danish cohort study. *Scand.J.Public Health*. 34(6), s. 623-631. 2006.
- Echwald, S.M., Larsen, P.J., Pedersen, O.B. & Sorensen, T.I.: Fedmens genetik. *Ugeskrift for Laeger*. 168(2), s. 150-152. 2006.
- Ehlers, G., Hansen, B., Hansen, G., Kirketerp, G. & Nordentoft, E.: Evidensbaserede kliniske retningslinier for injektion af insulin til voksne med diabetes mellitus. Dansk Sygeplejeråd, København 2006.
- Eiberg, H., Hansen, L., Kjer, B., Hansen, T., Pedersen, O., Bille, M., Rosenberg, T. & Tranebjaerg, L.: Autosomal dominant optic atrophy associated with hearing impairment and impaired glucose regulation caused by a missense mutation in the WFS1 gene. *J Med.Genet.* 43(5), s. 435-440. 2006.
- Ek, J., Hansen, S.P., Lajer, M., Nicot, C., Boesgaard, T.W., Pruhova, S., Johansen, A., Albrechtsen, A., Yderstraede, K., Lauenborg, J., Parrizas, M., Boj, S.F., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Damm, P., Ferrer, J., Lebl, J., Pedersen, O. & Hansen, T.: A novel-192c/g mutation in the proximal P2 promoter of the hepatocyte nuclear factor-4 alpha gene (HNF4A) associates with late-onset diabetes. *Diabetes*. 55(6), s. 1869-1873. 2006.
- Feigerlova, E., Pruhova, S., Dittertova, L., Lebl, J., Pinterova, D., Kolostova, K., Cerna, M., Pedersen, O. & Hansen, T.: Aetiological heterogeneity of asymptomatic hyperglycaemia in children and adolescents. *European Journal of Pediatrics*. 165(7), s. 446-452. 2006.
- Forouhi, N.G., Balkau, B., Borch-Johnsen, K., Dekker, J., Glumer, C., Qiao, Q., Spijkerman, A., Stolk, R., Tabac, A. & Wareham, N.J.: The threshold for diagnosing impaired fasting glucose: a position statement by the European Diabetes Epidemiology Group. *Diabetologia*. 49(5), s. 822-827. 2006.
- Frobose, H., Ronn, S.G., Heding, P.E., Mendoza, H., Cohen, P., Mandrup-Poulsen, T. & Billestrup, N.: Suppressor of cytokine signaling-3 inhibits interleukin-1 signaling by targeting the TRAF-6/TAK1 complex. *Molecular Endocrinology*. 20(7), s. 1587-1596. 2006.
- Gaede, P., Parving, H.H. & Pedersen, O.: PROactive study. *Lancet*. 367(9504), s. 23-24. 2006.
- Gardner, T.W., Sander, B., Larsen, M.L., Kunselman, A., TenHave, T., Lund-Andersen, H., Reimers, J., Hubbard, L., Blankenship, G.W., Quillen, D.A., Brod, R.D., Wilmarth, M.H., Post-Hansen, H., Parving, H.H. & Davis, M.D.: An extension of the early treatment diabetic retinopathy study (ETDRS) system for grading of diabetic macular edema in the astemizole retinopathy trial. *Current Eye Research*. 31(6), s. 535-547. 2006.
- Glumer, C., Yuyun, M., Griffin, S., Farewell, D., Spiegelhalter, D., Kinmonth, A.L. & Wareham, N.J.: What determines the cost-effectiveness of diabetes screening? *Diabetologia*. 49(7), s. 1536-1544. 2006.
- Glumer, C., Vistisen, D., Borch-Johnsen, K. & Colagiuri, S.: Risk scores for type 2 diabetes can be applied in some populations but not all. *Diabetes Care*. 29(2), s. 410-414. 2006.
- Grarup, N., Urhammer, S.A., Ek, J., Albrechtsen, A.,

- Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Studies of the relationship between the ENPP1 K121Q polymorphism and type 2 diabetes, insulin resistance and obesity in 7,333 Danish white subjects. *Diabetologia*. 49(9), s. 2097-2104. 2006.
- Grunnet, L., Poulsen, P., Klarlund Pedersen, B., Mandrup-Poulsen, T. & Vaag, A.: Plasma cytokine levels in young and elderly twins: genes versus environment and relation to *in vivo* insulin action. *Diabetologia*. 49(2), s. 343-350. 2006.
- Hainerova, I., Torekov, S.S., Ek, J., Finkova, M., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Madsen, O.D., Lebl, J., Hansen, T. & Pedersen, O.: Association between neurexin-1 gene variants and overweight and obesity. *J Clin.Endocrinol.Metab.* 91(12), s. 5057-5063. 2006.
- Halban, P.A., Ferrannini, E. & Nerup, J.: Diabetes research investment in the European union. *Nature Medicine*. 12(1), s. 70-72. 2006.
- Hansen, T.K., Gall, M.A., Tarnow, L., Thiel, S., Stehouwer, C.D., Schalkwijk, C.G., Parving, H.H. & Flyvbjerg, A.: Mannose-binding lectin and mortality in type 2 diabetes. *Archives of Internal Medicine*. 166(18), s. 2007-2013. 2006.
- Harries, L.W., Ellard, S., Stride, A., Morgan, N.G. & Hattersley, A.T.: Isomers of the TCF1 gene encoding hepatocyte nuclear factor-1 alpha show differential expression in the pancreas and define the relationship between mutation position and clinical phenotype in monogenic diabetes. *Human Molecular Genetics*. 15(14), s. 2216-2224. 2006.
- Haugaard, S.B., Madsbad, S., Hoy, C.E. & Vaag, A.: Dietary intervention increases n-3 long-chain polyunsaturated fatty acids in skeletal muscle membrane phospholipids of obese subjects. Implications for insulin sensitivity. *Clinical Endocrinology*. 64(2), s. 169-178. 2006.
- Hillestrom, P.R., Weimann, A., Jensen, C.B., Storgaard, H., Vaag, A.A. & Poulsen, H.E.: Consequences of low birthweight on urinary excretion of DNA markers of oxidative stress in young men. *Scandinavian Journal of Clinical & Laboratory Investigation*. 66(5), s. 363-370. 2006.
- Hojlund, K., Christiansen, C., Bjornsbo, K.S., Poulsen, P., Bathum, L., Henriksen, J.E., Lammert, O. & Beck-Nielsen, H.: Energy expenditure, body composition and insulin response to glucose in male twins discordant for the Trp64Arg polymorphism of the beta3-adrenergic receptor gene. *Diabetes Obes.Metab.* 8(3), s. 322-330. 2006.
- Huth, C., Heid, I.M., Vollmert, C., Gieger, C., Grallert, H., Wolford, J.K., Langer, B., Thorand, B., Klopp, N., Hamid, Y.H., Pedersen, O., Hansen, T., Lyssenko, V., Groop, L., Meisinger, C., Doring, A., Lowel, H., Lieb, W., Hengstenberg, C., Rathmann, W., Martin, S., Stephens, J.W., Ireland, H., Mather, H., Miller, G.J., Stringham, H.M., Boehnke, M., Tuomilehto, J., Boeing, H., Mohlig, M., Spranger, J., Pfeiffer, A., Wernstedt, I., Niklason, A., Lopez-Bermejo, A., Fernandez-Real, J.M., Hanson, R.L., Gallart, L., Vendrell, J., Tsiavou, A., Hatzigeorgaki, E., Humphries, S.E., Wichmann, H.E., Herder, C. & Illig, T.: IL6 gene promoter polymorphisms and type 2 diabetes: joint analysis of individual participants' data from 21 studies. *Diabetes*. 55(10), s. 2915-2921. 2006.
- Ibsen, H., Olsen, M.H., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Lindholm, L.H., Mogensen, C.E., Dahlof, B., Snapinn, S.M., Wan, Y. & Lyle, P.A.: Does albuminuria predict cardiovascular outcomes on treatment with losartan versus atenolol in patients with diabetes, hypertension, and left ventricular hypertrophy? The LIFE study. *Diabetes Care*. 29(3), s. 595-600. 2006.
- International Diabetes Federation: Definition and diagnosis of diabetes mellitus and intermediate hyperglycaemia. s. 1-50. WHO, Geneva 2006.
- Jacobsen, P.K., Tarnow, L. & Parving, H.H.: Time to consider ACE insertion/deletion genotypes and individual renoprotective treatment in diabetic nephropathy? *Kidney International*. 69(8), s. 1293-1295. 2006.
- Jakobsen, P.K., Rossing, K. & Parving, H.H.: Blocking the renin-angiotensin-aldosterone system in diabetic nephropathy: current status and new strategies. *International Diabetes Monitor*. 18, s. 7-14. 2006.
- Jensen, A., Vejborg, I., Severinsen, N., Nielsen, S., Rank, F., Mikkelsen, G.J., Hilden, J., Vistisen, D., Dyreborg, U. & Lyng, E.: Performance of clinical mammography: A nationwide study from Denmark. *International Journal of Cancer*. 119(1), s. 183-191. 2006.
- Jensen, D.P., Urhammer, S.A., Eiberg, H., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Variation in CAPN10 in relation to type 2 diabetes, obesity and quantitative metabolic traits: studies in 6018 whites. *Mol.Genet.Metab.* 89(4), s. 360-367. 2006.
- Johannesen, J.: Aspects of the molecular and functional genetics in T1DM – A study of selected candidate genes. *Danish Medical Bulletin*. 53(2), s. 122-171. 2006.
- Johansen, A., Jensen, D.P., Bergholdt, R., Mortensen, H.B., Pociot, F., Nerup, J., Hansen, T. & Pedersen, O.: IRS1, KCNJ11, PPAR gamma 2 and HNF-1 alpha: do amino acid polymorphisms in these candidate genes support a shared aetiology between type 1 and type 2 diabetes? *Diabetes Obesity & Metabolism*. 8(1), s. 75-82. 2006.
- Jorgensen, J.O.L., Jessen, N., Pedersen, S.B., Vestergaard, E., Gormsen, L., Lund, S.A. & Billestrup, N.: GH receptor signaling in skeletal muscle and adipose tissue in human subjects following exposure to an intravenous GH bolus. *American Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*. 291(5), s. E899-E905. 2006.
- Jorgensen, M.E., Borch-Johnsen, K. & Bjerregaard, P.: Lifestyle modifies obesity-associated risk of cardiovascular disease in a genetically homogeneous population. *American Journal of Clinical Nutrition*. 84(1), s. 29-36. 2006.
- Jorgensen, M.E., Moustgaard, H., Bjerregaard, P. & Borch-Johnsen, K.: Gender differences in the association between westernization and metabolic risk among Greenland Inuit. *Eur.J Epidemiol*. 21(10), s. 741-748. 2006.
- Jørgensen, M.E., Borch-Johnsen, K. & Bjerregaard, P.: Type 2-diabetes og hjerte-kar-sygdom. det 21. århundredes store folkesundhedsproblem i Grønland? *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 84(3), s. 311-318. 2006.
- Karlsen, A.E., Storling, Z.M., Sparre, T., Larsen, M.R., Mahmood, A., Storling, J., Roepstorff, P., Wrzesinski, K., Larsen, P.M., Fey, S., Nielsen, K., Heding, P., Ricordi, C., Johannesen, J., Kristiansen, O.P., Christensen, U.B., Kockum, I., Luthman, H., Nerup, J. & Pociot, F.: Immune-mediated beta-cell destruction *in vitro* and *in vivo* – A pivotal role for galectin-3. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 344(1), s. 406-415. 2006.
- Kessel, L., Jorgensen, T., Glumer, C. & Larsen, M.: Early

- lens aging is accelerated in subjects with a high risk of ischemic heart disease: an epidemiologic study. *BMC Ophthalmol.* 6, s. 16. 2006.
- Koefoed, T.P., Kessel, L., Hansen, T., Lund-Andersen, H., Pedersen, O. & Larsen, M.: Lens fluorescence in relation to glucose tolerance and genetic predisposition to type 2 diabetes mellitus in a population-based study. *Current Eye Research.* 31(9), s. 733-738. 2006.
- Lajer, M., Schjoedt, K.J., Jacobsen, P., Tarnow, L. & Parving, H.H.: Aldosterone synthase (CYP11B2)-344T/C polymorphism is not associated with the initiation and progression of diabetic nephropathy in Caucasian Type 1 diabetic patients. *Diabetic Medicine.* 23(6), s. 675-680. 2006.
- Larsen, C.M., Dossing, M.G., Papa, S., Franzoso, G., Billestrup, N. & Mandrup-Poulsen, T.: Growth arrest- and DNA-damage-inducible 45 beta gene inhibits c-Jun N-terminal kinase and extracellular signal-regulated kinase and decreases IL-1 beta-induced apoptosis in insulin-producing INS-1E cells. *Diabetologia.* 49(5), s. 980-989. 2006.
- Larsen, P.J., Echwald, S.M., Sorensen, T.I. & Pedersen, O.B.: Molekylær patogenese ved monogen og polygen fedme. *Ugeskrift for Læger.* 168(2), s. 152-155. 2006.
- Lau, C., Toft, U., Tetens, I., Richelsen, B., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K. & Glumer, C.: Association between dietary glycemic index, glycemic load, and body mass index in the Inter99 study: is underreporting a problem? *American Journal of Clinical Nutrition.* 84(3), s. 641-645. 2006.
- Martinsen, N., Jorgensen, M.E., Bjerregaard, P., Krasnik, A., Carstensen, B. & Borch-Johnsen, K.: Predictions of type 2 diabetes and complications in Greenland in 2014. *Int.J.Circumpolar.Health.* 65(3), s. 243-252. 2006.
- Nakagami, T., Qiao, Q., Tuomilehto, J., Tajima, N., Hu, G. & Borch-Johnsen, K.: Screen-detected diabetes, hypertension and hypercholesterolemia as predictors of cardiovascular mortality in five populations of Asian origin: the DECODA study. *European Journal of Cardiovascular Prevention & Rehabilitation.* 13(4), s. 555-561. 2006.
- Nguyen, T.Q., Tarnow, L., Andersen, S., Hovind, P., Parving, H.H., Goldschmeding, R. & Van Nieuwenhoven, F.A.: Urinary connective tissue growth factor excretion correlates with clinical markers of renal disease in a large population of type 1 diabetic patients with diabetic nephropathy. *Diabetes Care.* 29(1), s. 83-88. 2006.
- Nielsen, L.B., Mortensen, H.B., Chiarelli, F., Holl, R., Swift, P., de, B.C., Pociot, F., Hougaard, P., Gammeltoft, S., Knip, M. & Hansen, L.: Impact of IDDM2 on disease pathogenesis and progression in children with newly diagnosed type 1 diabetes: reduced insulin antibody titres and preserved beta cell function. *Diabetologia.* 49(1), s. 71-74. 2006.
- Nielsen, L.R., Muller, C., Damm, P. & Mathiesen, E.R.: Reduced prevalence of early preterm delivery in women with Type 1 diabetes and microalbuminuria – possible effect of early antihypertensive treatment during pregnancy. *Diabetic Medicine.* 23(4), s. 426-431. 2006.
- Nolsoe, R.L., Hamid, Y.H., Pociot, F., Paulsen, S., Andersen, K.M., Borch-Johnsen, K., Drivsholm, T., Hansen, T., Pedersen, O. & Mandrup-Poulsen, T.: Association of a microsatellite in FASL to type II diabetes and of the FAS-670G > A genotype to insulin resistance. *Genes and Immunity.* 7(4), s. 316-321. 2006.
- Olsen, M.H., Christensen, M.K., Hansen, T.W., Gustafsson, F., Rasmussen, S., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Ibsen, H., Jorgensen, T. & Hildebrandt, P.: High-sensitivity C-reactive protein is only weakly related to cardiovascular damage after adjustment for traditional cardiovascular risk factors. *Journal of Hypertension.* 24(4), s. 655-661. 2006.
- Ortis, F., Cardozo, A.K., Crispim, D., Storling, J., Mandrup-Poulsen, T. & Eizirik, D.L.: Cytokine-induced proapoptotic gene expression in insulin-producing cells is related to rapid, sustained, and nonoscillatory nuclear factor-kappa B activation. *Molecular Endocrinology.* 20(8), s. 1867-1879. 2006.
- Ozanne, S.E., Jensen, C.B., Tingey, K.J., Martin-Gronert, M.S., Grunnet, L., Brons, C., Storgaard, H. & Vaag, A.A.: Decreased protein levels of key insulin signalling molecules in adipose tissue from young men with a low birthweight – potential link to increased risk of diabetes? *Diabetologia.* 49(12), s. 2993-2999. 2006.
- Palmer, A.J., Valentine, W.J., Tucker, D.M., Ray, J.A., Roze, S., Annemans, L., Lapuerta, P., Chen, R., Gabriel, S., Carita, P., Rodby, R.A., de, Z.D., Parving, H.H. & Laville, M.: A French cost-consequence analysis of the renoprotective benefits of irbesartan in patients with type 2 diabetes and hypertension. *Current Medical Research and Opinion.* 22(11), s. 2095-2100. 2006.
- Parving, H.H., Lewis, J.B., Ravid, M., Remuzzi, G. & Hunsicker, L.G.: Prevalence and risk factors for microalbuminuria in a referred cohort of type II diabetic patients: A global perspective. *Kidney International.* 69(11), s. 2057-2063. 2006.
- Parving, H.H. & Rossing, P.: Renoprotective effects of renin-angiotensin-system inhibitors. *Lancet.* 367(9514), s. 898-899. 2006.
- Persson, F., Rossing, P., Hovind, P., Stehouwer, C.D., Schalkwijk, C., Tarnow, L. & Parving, H.H.: Irbesartan Treatment Reduces Biomarkers of Inflammatory Activity in Patients With Type 2 Diabetes and Microalbuminuria: An IRMA 2 Substudy. *Diabetes.* 55(12), s. 3550-3555. 2006.
- Petersen, L.G., Storling, J., Hedting, P., Li, S., Berezin, V., Saldeen, J., Billestrup, N., Bock, E. & Mandrup-Poulsen, T.: IL-1 beta-induced pro-apoptotic signalling is facilitated by NCAM/FGF receptor signalling and inhibited by the C3d ligand in the INS-1E rat beta cell line. *Diabetologia.* 49(8), s. 1864-1875. 2006.
- Petersen, M., Taylor, M.A., Saris, W.H.M., Verdich, C., Toubro, S., Macdonald, I., Rossner, S., Stich, V., Guy-Grand, B., Langin, D., Martinez, J.A., Pedersen, O., Holst, C., Sorensen, T.I.A. & Astrup, A.: Randomized, multi-center trial of two hypo-energetic diets in obese subjects: high- versus low-fat content. *International Journal of Obesity.* 30(3), s. 552-560. 2006.
- Pociot, F.: The relevance of international consortia in studies on the pathogenesis of type 1 diabetes: the role of ET1/DGN. *Diabetes-Metabolism Research and Reviews.* 22(3), s. 238-240. 2006.
- Pociot, F.: Genetics of type 1 diabetes. *International Diabetes Monitor.* 18, s. 10-16. 2006.
- Poulsen, P. & Vaag, A.: The intrauterine environment as reflected by birth size and twin and zygosity status influences insulin action and intracellular glucose metabolism in an age- or time-dependent manner. *Diabetes.* 55(6), s. 1819-1825. 2006.
- Qiao, Q.: Comparison of different definitions of the meta-

- bolic syndrome in relation to cardiovascular mortality in European men and women. *Diabetologia*. 49(12), s. 2837-2846. 2006.
- Rasmussen, L.M., Tarnow, L., Hansen, T.K., Parving, H.H. & Flyvbjerg, A.: Plasma osteoprotegerin levels are associated with glycaemic status, systolic blood pressure, kidney function and cardiovascular morbidity in type 1 diabetic patients. *European Journal of Endocrinology*. 154(1), s. 75-81. 2006.
- Rich, S.S., Concannon, P., Erlich, H., Julier, C., Morahan, G., Nerup, J., Pociot, F. & Todd, J.A.: The Type 1 Diabetes Genetics Consortium. *Annals of the New York Academy of Sciences*. 1079, s. 1-8. 2006.
- Rigla, M., Wagner, A.M., Borrell, M., Mateo, J., Foncuberta, J., de, L.A., Ordonez-Llanos, J. & Perez, A.: Postprandial thrombin activatable fibrinolysis inhibitor and markers of endothelial dysfunction in type 2 diabetic patients. *Metabolism*. 55(11), s. 1437-1442. 2006.
- Rossing, P.: Diabetic nephropathy: worldwide epidemic and effects of current treatment on natural history. *Current diabetes reports*. 6(6), s. 479-483. 2006.
- Rossing, P., Parving, H.H. & de Zeeuw, D.: Renoprotection by blocking the RAAS in diabetic nephropathy – fact or fiction? *Nephrology Dialysis Transplantation*. 21(9), s. 2354-2357. 2006.
- Rossing, P., Rossing, K., Gaede, P., Pedersen, O. & Parving, H.H.: Monitoring kidney function in type 2 diabetic patients with incipient and overt diabetic nephropathy. *Diabetes Care*. 29(5), s. 1024-1030. 2006.
- Rossing, P., Cooper, M.E. & Parving, H.H.: Comparison of the effects of vitamins and/or mineral supplementation on glomerular and tubular dysfunction in type 2 diabetes. *Diabetes Care*. 29(3), s. 747-748. 2006.
- Rossing, P.: Prediction, progression and prevention of diabetic nephropathy. The Minkowski Lecture 2005. *Diabetologia*. 49(1), s. 11-19. 2006.
- Rubak, S., Sandbaek, A., Lauritzen, T., Borch-Johnsen, K. & Christensen, B.: An education and training course in motivational interviewing influence: GPs' professional behaviour – ADDITION Denmark. *Br J Gen.Pract.* 56(527), s. 429-436. 2006.
- Santos, J.L., Boutin, P., Verdich, C., Holst, C., Larsen, L.H., Toubro, S., Dina, C., Saris, W.H., Blaak, E.E., Hoffstedt, J., Taylor, M.A., Polak, J., Clement, K., Langin, D., Astrup, A., Froguel, P., Pedersen, O., Sorensen, T.I. & Martinez, J.A.: Genotype-by-nutrient interactions assessed in European obese women : A case-only study. *Eur.J Nutr.* 45(8), s. 454-462. 2006.
- Schjoedt, K.J., Rossing, K., Juhl, T.R., Boomsma, F., Tarnow, L., Rossing, P. & Parving, H.H.: Beneficial impact of spironolactone on nephrotic range albuminuria in diabetic nephropathy. *Kidney International*. 70(3), s. 536-542. 2006.
- Schjoedt, K.J., Lajer, M., Andersen, S., Tarnow, L., Rossing, P. & Parving, H.H.: Aldosterone synthase (CYP11B2)-344T/C polymorphism and renoprotective response to losartan treatment in diabetic nephropathy. *Scandinavian Journal of Clinical & Laboratory Investigation*. 66(3), s. 173-180. 2006.
- Schon, S., Prante, C., Bahr, C., Tarnow, L., Kuhn, J., Kleesiek, K. & Gotting, C.: The xylosyltransferase I gene polymorphism c.3430 > T (p.A125S) is a risk factor for diabetic nephropathy in type 1 diabetes. *Diabetes Care*. 29(10), s. 2295-2299. 2006.
- Skovhus, K.V., Bergholdt, R., Erichsen, C., Sparre, T., Nerup, J., Karlsen, A.E. & Pociot, F.: Identification and characterization of secretagogin promoter activity. *Scandinavian Journal of Immunology*. 64(6), s. 639-645. 2006.
- Sorensen, T.I., Boutin, P., Taylor, M.A., Larsen, L.H., Verdich, C., Petersen, L., Holst, C., Echwald, S.M., Dina, C., Toubro, S., Petersen, M., Polak, J., Clement, K., Martinez, J.A., Langin, D., Oppert, J.M., Stich, V., Macdonald, I., Arner, P., Saris, W.H., Pedersen, O., Astrup, A. & Froguel, P.: Genetic Polymorphisms and Weight Loss in Obesity: A Randomised Trial of Hypo-Energetic High- versus Low-Fat Diets. *PLoS.Clin.Trials*. 1(2), s. e12. 2006.
- Storgaard, H., Poulsen, P., Ling, C., Groop, L. & Vaag, A.A.: Genetic and nongenetic determinants of skeletal muscle glucose transporter 4 messenger ribonucleic acid levels and insulin action in twins. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 91(2), s. 702-708. 2006.
- Tarnow, L., Gall, M.A., Hansen, B.V. & Parving, H.H.: Plasma N-terminal pro-B-type natriuretic peptide and mortality in type 2 diabetes. *Diabetologia*. 49(10), s. 2256-2262. 2006.
- Theil, P.K., Kessel, L., Hansen, T., Lund-Andersen, H., Pedersen, O. & Larsen, M.: Lens fluorescence in relation to glucose tolerance and genetic predisposition to type 2 diabetes mellitus in a population-based study. *Current Eye Research*. 31(9), s. 733-738. 2006.
- Thomas, M.C., Cooper, M.E., Rossing, K. & Parving, H.H.: Anaemia in diabetes: is there a rationale to TREAT? *Diabetologia*. 49(6), s. 1151-1157. 2006.
- Torekov, S.S., Larsen, L.H., Andersen, G., Albrechtsen, A., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Variants in the 5' region of the neuropeptide Y receptor Y2 gene (NPY2R) are associated with obesity in 5,971 white subjects. *Diabetologia*. 49(11), s. 2653-2658. 2006.
- Tsuchiya, T., Schwarz, P.E.H., del Bosque-Plata, L., Hayes, M.G., Dina, C., Froguel, P., Towers, G.W., Fischer, S., Temelkova-Kurktschiev, T., Rietzsch, H., Graessler, J., Vcelak, J., Palyzova, D., Selisko, T., Bendlova, B., Schulze, J., Julius, U., Hanefeld, M., Weedon, M.N., Evans, J.C., Frayling, T.M., Hattersley, A.T., Orho-Melander, M., Groop, L., Malecki, M.T., Hansen, T., Pedersen, O., Fingerlin, T.E., Boehnke, M., Hanis, C.L., Cox, N.J. & Bell, G.I.: Association of the calpain-10 gene with type 2 diabetes in Europeans: Results of pooled and meta-analyses. *Molecular Genetics and Metabolism*. 89(1-2), s. 174-184. 2006.
- Vaag, A., Jensen, C.B., Poulsen, P., Brons, C., Pilgaard, K., Grunnet, L., Vielwerth, S. & Alibegovic, A.: Metabolic aspects of insulin resistance in individuals born small for gestational age. *Hormone Research*. 65, s. 137-143. 2006.
- Vaag, A., Brons, C., Appel, J.S. & Toubro, S.: Metaboliske konsekvenser af overfodring. *Ugeskrift for Laeger*. 168(2), s. 183-187. 2006.
- Vaag, A.A.: Glycemic control and prevention of microvascular and macrovascular disease in the Steno 2 study. *Endocr.Pract.* 12 (Suppl 1), s. 89-92. 2006.
- van Hove, E.C., Hansen, T., Dekker, J.M., Reiling, E., Nijpels, G., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Hamid, Y.H., Heine, R.J., Pedersen, O., Maassen, J.A. & Hart, L.M.T.: The HADHSC gene encoding short-chain L-3-hydroxy-

- cyl-CoA dehydrogenase (SCHAD) and type 2 diabetes susceptibility – The DAMAGE study. *Diabetes*. 55(11), s. 3193-3196. 2006.
- Vionnet, N., Tregouet, D., Kazeem, G., Gut, I., Groop, P.H., Tarnow, L., Parving, H.H., Hadjadj, S., Forsblom, C., Farrall, M., Gauguier, D., Cox, R., Matsuda, F., Heath, S., Thevard, A., Rousseau, R., Cambien, F., Marre, M. & Lathrop, M.: Analysis of 14 candidate genes for diabetic nephropathy on chromosome 3q in European populations: strongest evidence for association with a variant in the promoter region of the adiponectin gene. *Diabetes*. 55(11), s. 3166-3174. 2006.
- Walsh, M.G., Zgibor, J., Borch-Johnsen, K. & Orchard, T.J.: A multinational assessment of complications in type 1 diabetes: the DiaMond substudy of complications (DiaComp) level 1. *Diab.Vasc Dis Res*. 3(2), s. 84-92. 2006.
- Wegner, L., Andersen, G., Albrechtsen, A., Sparso, T., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Large-scale study of the-232C > G polymorphism of PCK1 in Type 2 diabetes. *Diabetic Medicine*. 23(10), s. 1140-1144. 2006.
- Zaitseva, I.I., Sharoyko, V., Storling, J., Efendic, S., Guerin, C., Mandrup-Poulsen, T., Nicotera, P., Berggren, P.O. & Zaitsev, S.V.: RX871024 reduces NO production but does not protect against pancreatic beta-cell death induced by proinflammatory cytokines. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 347(4), s. 1121-1128. 2006.
- Medicinsk Nefrologisk Afdeling B, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Clausen, P., Feldt-Rasmussen, B., Iversen, J., Lange, M., Eidemak, I. & Strandgaard, S.: Flow-associated dilatory capacity of the brachial artery is intact in early autosomal dominant polycystic kidney disease. *American Journal of Nephrology*. 26(4), s. 335-339. 2006.
- Frimodt-Møller, M., Nielsen, A.H., Kamper, A.L. & Strandgaard, S.: Pulse-wave morphology and pulse-wave velocity in healthy human volunteers: Examination conditions. *Scandinavian Journal of Clinical & Laboratory Investigation*. 66(5), s. 385-394. 2006.
- Harrison, A.P., Nielsen, A.H., Eidemak, I., Molsted, S. & Bartels, E.M.: The uremic environment and muscle dysfunction in man and rat. *Nephron Physiol*. 103(1), s. 33-42. 2006.
- Huan, J.X., Olgaard, K., Nielsen, L.B. & Lewin, E.: Parathyroid hormone 7-84 induces hypocalcemia and inhibits the parathyroid hormone 1-84 secretory response to hypocalcemia in rats with intact parathyroid glands. *Journal of the American Society of Nephrology*. 17(7), s. 1923-1930. 2006.
- Lewin, E., Huan, J.X. & Olgaard, K.: Parathyroid growth and suppression in renal failure. *Seminars in Dialysis*. 19(3), s. 238-245. 2006.
- Lewin, E. & Olgaard, K.: Influence of parathyroid mass on the regulation of PTH secretion. *Kidney International*. 70, s. S16-S21. 2006.
- Lewin, E. & Olgaard, K.: Klotho, an important new factor for the activity of Ca²⁺ channels, connecting calcium homeostasis, ageing and uraemia. *Nephrology, Dialysis, Transplantation*. 21(7), s. 1770-1772. 2006.
- Lewin, E. & Olgaard, K.: Parathyroidectomy vs calcimimetics for treatment of persistent hyperparathyroidism after kidney transplantation. *Nephrology, Dialysis, Transplantation*. 21(7), s. 1766-1769. 2006.
- Lynggaard, M.D. & Strandgaard, S.: Factors influencing the decision to start drug treatment in hypertension. A questionnaire study comparing general practitioners and hypertension specialists in Denmark. *Blood Press*. 15(4), s. 207-212. 2006.
- Marckmann, P., Skov, L., Rossen, K., Dupont, A., Damholt, M.B., Heaf, J.G. & Thomsen, H.S.: Nephrogenic systemic fibrosis: Suspected causative role of gadodiamide used for contrast-enhanced magnetic resonance imaging. *Journal of the American Society of Nephrology*. 17(9), s. 2359-2362. 2006.
- Martuseviciene, G., Kamper, A.L. & Horn, T.: Valproatinduceret akut interstitiel nefritis med et alvorligt forlob. *Ugeskrift for Laeger*. 168(43), s. 3729-3730. 2006.
- Olgaard, K. & Lewin, E.: Can hyperparathyroid bone disease be arrested or reversed? *Clinical Journal of the American Society of Nephrology*. 1(3), s. 367-373. 2006.
- Smajilovic, S., Hansen, J.L., Christoffersen, T.E., Lewin, E., Sheikh, S.P., Terwilliger, E.F., Brown, E.M., Haunso, S. & Tfelt-Hansen, J.: Extracellular calcium sensing in rat aortic vascular smooth muscle cells. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 348(4), s. 1215-1223. 2006.
- Sorensen, V.R., Hansen, P.M., Heaf, J. & Feldt-Rasmussen, B.: Stabilized incidence of diabetic patients referred for renal replacement therapy in Denmark. *Kidney International*. 70(1), s. 187-191. 2006.
- Yoshino, M., Kuhlmann, M.K., Kotanko, P., Greenwood, R.N., Pisoni, R.L., Port, F.K., Jager, K.J., Homel, P., Augustijn, H., de Charro, F.T., Collart, F., Erek, E., Finne, P., Garcia-Garcia, G., Gronhagen-Riska, C., Ioannidis, G.A., Ivis, F., Leivestad, T., Lokkegaard, H., Lopot, F., Jin, D.C., Kramar, R., Nakao, T., Nandakumar, M., Ramirez, S., van der Sande, F.M., Schon, S., Simpson, K., Walker, R.G., Zaluska, W. & Levin, N.W.: International differences in dialysis mortality reflect background general population atherosclerotic cardiovascular mortality. *Journal of the American Society of Nephrology*. 17(12), s. 3510-3519. 2006.
- Onkologisk Afdeling R, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Behrens, C.F.: Dose build-up behind air cavities for Co-60, 4, 6 and 8 MV. Measurements and Monte Carlo simulations. *Physics in Medicine and Biology*. 51(22), s. 5937-5950. 2006.
- Berntsen, A., Geertsen, P.F. & Svane, I.M.: Therapeutic dendritic cell vaccination of patients with renal cell carcinoma. *European Urology*. 50(1), s. 34-43. 2006.
- Bilde, A., Von Buchwald, C., Johansen, J., Bastholt, L., Sorensen, J.A.H.M., Marker, P., Kroghdahl, A., Hansen, H.S., Specht, L., Kirkegaard, J., Andersen, E., Bentzen, J., Hjort-Sorensen, C., Andersen, L.J., Nielsen, B.A., Bundgaard, T., Overgaard, M. & Grau, C.: The Danish national guidelines for treatment of oral squamous cell carcinoma. *Acta Oncologica*. 45(3), s. 294-299. 2006.
- Bloechl-Daum, B., Deuson, R.R., Mavros, P., Hansen, M. & Herrstedt, J.: Delayed nausea and vomiting continue to reduce patients' quality of life after highly and moderately emetogenic chemotherapy despite antiemetic treatment. *Journal of Clinical Oncology*. 24(27), s. 4472-4478. 2006.

- Brimnes, M.K., Svane, I.M. & Johnsen, H.E.: Impaired functionality and phenotypic profile of dendritic cells from patients with multiple myeloma. *Clinical and Experimental Immunology*. 144(1), s. 76-84. 2006.
- Dombrowsky, P., Herrstedt, J., Skovsgaard Jensen, T., Høi Hansen, H., Mouridsen, H. & Rørth, M.: [Fortsættelse]; Medicinsk behandling af kræftsygdomme 2. solide tumorer. *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 84(9), s. 993-1009. 2006.
- Dombrowsky, P., Herrstedt, J. & Rørth, M.: Medicinsk behandling af kræftsygdomme 1. almen del. *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 84(8), s. 895-910. 2006.
- Ejlertsen, B., Mouridsen, H.T., Jensen, M.B., Bengtsson, N.O., Bergh, J., Cold, S., Edlund, P., Ewertz, M., de Graaf, P.W., Kamby, C. & Nielsen, D.L.: Similar efficacy for ovarian ablation compared with cyclophosphamide, methotrexate, and fluorouracil: from a randomized comparison of premenopausal patients with node-positive, hormone receptor-positive breast cancer. *Journal of Clinical Oncology*. 24(31), s. 4956-4962. 2006.
- Esbensen, B.A., Osterlind, K. & Hallberg, I.R.: Quality of life of elderly persons with cancer – A 3-month follow-up. *Cancer Nursing*. 29(3), s. 214-224;quiz 225-6. 2006.
- Gehl, J. & Geertsen, P.F.: Palliation of haemorrhaging and ulcerated cutaneous tumours using electrochemotherapy. *Ejc Supplements*. 4(11), s. 35-37. 2006.
- Hadrup, S.R., Gehl, J., Sorensen, R.B., Geertsen, P.F., Straten, P.T. & Andersen, M.H.: Persistence of survivin specific T cells for seven years in a melanoma patient during complete remission. *Cancer Biology & Therapy*. 5(5), s. 480-482. 2006.
- Hesketh, P.J., Grunberg, S.M., Herrstedt, J., de Wit, R., Gralla, R.J., Carides, A.D., Taylor, A., Evans, J.K. & Horgan, K.J.: Combined data from two phase III trials of the NK1 antagonist aprepitant plus a 5HT(3) antagonist and a corticosteroid for prevention of chemotherapy-induced nausea and vomiting: effect of gender on treatment response. *Supportive Care in Cancer*. 14(4), s. 354-360. 2006.
- Jensen, B.V.: Cardiotoxic consequences of anthracycline-containing therapy in patients with breast cancer. *Seminars in Oncology*. 33(3), s. S15-S21. 2006.
- Johansen, J.S., Jensen, B.V., Roslind, A., Nielsen, D. & Price, P.A.: Serum YKL-40, a new prognostic biomarker in cancer patients? *Cancer Epidemiology Biomarkers & Prevention*. 15(2), s. 194-202. 2006.
- Marty, M., Sersa, G., Garbay, J.R., Gehl, J., Collins, C.G., Snoj, M., Billard, V., Geertsen, P.F., Larkin, J.O., Miklavcic, D., Pavlovic, I., Paulin-Kosir, S.M., Cemazar, M., Morsli, N., Rudolf, Z., Robert, C., O'Sullivan, G.C. & Mir, L.M.: Electrochemotherapy – An easy, highly effective and safe treatment of cutaneous and subcutaneous metastases: Results of ESOPE (European Standard Operating Procedures of Electrochemotherapy) study. *Ejc Supplements*. 4(11), s. 3-13. 2006.
- Nielsen, D.L. & Kamby, C.: Taxaner ved metastaserende brystkræft. en analyse af et systematisk Cochrane review. *Ugeskrift for Laeger*. 168(37), s. 3117-3120. 2006.
- Nielsen, D.L., Pfeiffer, P. & Vittrup, J.B.: Re-treatment with cetuximab in patients with severe hypersensitivity reactions to cetuximab. Two case reports. *Acta oncologica (Stockholm, Sweden)*. 45(8), s. 1137-1138. 2006.
- Pedersen, A.E., Berntsen, A. & Svane, I.M.: Clinical Dendritic Cell Based Cancer Vaccination. i: *Cancer Vaccines: New Research (Horizons in Cancer Research, Volume 26)*, s. 91-112. Elliot, N. (red.). 2006.
- Primdahl, H., Nielsen, A.L., Larsen, S., Andersen, E., Ipsen, M., Lajer, C., Vestermark, L.W., Andersen, L.J., Hansen, H.S., Overgaard, M., Overgaard, J. & Grau, C.: Changes from 1992 to 2002 in the pretreatment delay for patients with squamous cell carcinoma of larynx or pharynx: a Danish nationwide survey from DAHANCA. *Acta Oncologica*. 45(2), s. 156-161. 2006.
- Roberts, J.T., von der, M.H., Sengelov, L., Conte, P.F., Dogliotti, L., Oliver, T., Moore, M.J., Zimmermann, A. & Arning, M.: Long-term survival results of a randomized trial comparing gemcitabine/cisplatin and methotrexate/vinblastine/doxorubicin/cisplatin in patients with locally advanced and metastatic bladder cancer. *Annals of Oncology*. 17(Suppl 5), s. v118-v122. 2006.
- Roila, F., Hesketh, P.J. & Herrstedt, J.: Prevention of chemotherapy- and radiotherapy-induced emesis: results of the 2004 Perugia International Antiemetic Consensus Conference. *Annals of Oncology*. 17(1), s. 20-28. 2006.
- Schmidt, H., Johansen, J.S., Gehl, J., Geertsen, P.F., Fode, K. & von der Maase, H.: Elevated serum level of YKL-40 is an independent prognostic factor for poor survival in patients with metastatic melanoma. *Cancer*. 106(5), s. 1130-1139. 2006.
- Svane, I.M., Berntsen, A., Trepikak, R. & Pedersen, A.E.: Dendritcellebaseerede cancertvacciner – klinisk anvendelse. *Ugeskrift for Laeger*. 168(14), s. 1415-1420. 2006.
- Svane, I.M., Nikolajsen, K., Walter, M.R., Buus, S., Gad, M., Claesson, M.H. & Pedersen, A.E.: Characterization of monocyte-derived dendritic cells matured with IFN-alpha. *Scandinavian Journal of Immunology*. 63(3), s. 217-222. 2006.
- von der Maase, H., Lehmann, J., Gravis, G., Joensuu, H., Geertsen, P.F., Gough, J., Chen, G. & Kania, M.: A phase II trial of pemetrexed plus gemcitabine in locally advanced and/or metastatic transitional cell carcinoma of the urothelium. *Annals of Oncology*. 17(10), s. 1533-1538. 2006.

**Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling C,
Københavns Amts Sygehus i Herlev**

- Bjerrum, J.T., Jensen, L.S. & Nielsen, O.H.: Perioperative blood transfusion and colorectal cancer recurrence: a survey of a Cochrane review. *Ugeskrift for Laeger*. 168(34), s. 2798-2801. 2006.
- Borup, R.H., Csillag, C., Nielsen, O.H. & Nielsen, F.C.: Microarray-dataanalyse. *Ugeskrift for Laeger*. 168(22), s. 2159-2162. 2006.
- Bouchelouche, K., Andresen, L., Alvarez, S., Nordling, J., Nielsen, O.H. & Bouchelouche, P.: Interleukin-4 and 13 induce the expression and release of monocyte chemoattractant protein 1, interleukin-6 and stem cell factor from human detrusor smooth muscle cells: Synergy with interleukin-1 beta and tumor necrosis factor-alpha. *Journal of Urology*. 175(2), s. 760-765. 2006.
- Caprilli, R., Gassull, M.A., Escher, J.C., Moser, G., Munkholm, P., Forbes, A., Hommes, D.W., Lochs, H., Angelucci, E., Cocco, A., Vucelic, B., Hildebrand, H., Kolacek, S., Riis, L., Lukas, M., de Franchis, R., Hamilton, M., Jantschek, G., Michetti, P., O'Morain, C., Anwar, M.M., Freitas, J.L., Mouzas, I.A., Baert, F., Mitchel, R. & Hawkey, C.J.: European evidence based consensus on

- the diagnosis and management of Crohn's disease: special situations. *Gut*. 55(suppl), s. i36-58i. 2006.
- Dahl, E.E., Bangsborg, J. & Haagen Nielsen, O.: Antibiotisk behandling af *Clostridium difficile*-associeret diare hos voksne. *Ugeskrift for læger*. 168(17), s. 1631-1634. 2006.
- Ferrero-Miliani, L., Seidelin, J.B. & Nielsen, O.H.: Regulering af cytokindannelse ved inflammatoriske tarmsygdomme. *Ugeskrift for Læger*. 168(19), s. 1847-1850. 2006.
- Jess, T., Loftus, E.V., Jr., Velayos, F.S., Harmsen, W.S., Zinsmeister, A.R., Smyrk, T.C., Schleck, C.D., Tremaine, W.J., Melton, L.J., III, Munkholm, P. & Sandborn, W.J.: Risk of intestinal cancer in inflammatory bowel disease: a population-based study from Olmsted county, Minnesota. *Gastroenterology*. 130(4), s. 1039-1046. 2006.
- Jess, T., Loftus, E.V., Jr., Velayos, F.S., Harmsen, W.S., Zinsmeister, A.R., Smyrk, T.C., Tremaine, W.J., Melton, L.J., III, Munkholm, P. & Sandborn, W.J.: Incidence and prognosis of colorectal dysplasia in inflammatory bowel disease: a population-based study from Olmsted County, Minnesota. *Inflammatory Bowel Diseases*. 12(8), s. 669-676. 2006.
- Jess, T., Loftus, E.V., Jr., Harmsen, W.S., Zinsmeister, A.R., Tremaine, W.J., Melton, L.J., III, Munkholm, P. & Sandborn, W.J.: Survival and cause specific mortality in patients with inflammatory bowel disease: a long term outcome study in Olmsted County, Minnesota, 1940-2004. *Gut*. 55(9), s. 1248-1254. 2006.
- Milman, N., Andersen, C.B., Hansen, A., van Overeem, H.T., Nielsen, F.C., Fledelius, H., Ahrens, P. & Nielsen, O.H.: Favourable effect of TNF-alpha inhibitor (infliximab) on Blau syndrome in monozygotic twins with a de novo CARD15 mutation. *APMIS*. 114(12), s. 912-919. 2006.
- Moller, S., Burchardt, H., Ogaard, C.G., Schiødt, F.V. & Lund, J.O.: Pulmonary blood volume and transit time in cirrhosis: relation to lung function. *Liver International*. 26(9), s. 1072-1078. 2006.
- Munkholm, P., Loftus, E.V., Reinacher-Schick, A., Kornbluth, A., Mittmann, U. & Esendal, B.: Prevention of colorectal cancer in inflammatory bowel disease: Value of screening and 5-aminosalicylates. *Digestion*. 73(1), s. 11-19. 2006.
- Nielsen, O.H., Ainsworth, M., Csillag, C. & Rask-Madsen, J.: Systematic review: coxibs, non-steroidal anti-inflammatory drugs or no cyclooxygenase inhibitors in gastroenterological high-risk patients? *Alimentary Pharmacology & Therapeutics*. 23(1), s. 27-33. 2006.
- Nielsen, O.H. & Schroeder, T.V.: Afskrift er uredeligt – men hvad er konsekvensen? *Ugeskrift for Læger*. 168(45), s. 3891. 2006.
- Odes, S., Vardi, H., Friger, M., Wolters, F., Russel, M.G., Riis, L., Munkholm, P., Politi, P., Tsianos, E., Clofent, J., Vermeire, S., Monteiro, E., Mouzas, A., Fornaciari, G., Sijbrandij, J., Limonard, C., Van Zeijl, G., O'Morain, C., Moum, B., Vatn, M. & Stockbrugger, R.: Cost analysis and cost determinants in a European inflammatory bowel disease inception cohort with 10 years of follow-up evaluation. *Gastroenterology*. 131(3), s. 719-728. 2006.
- Riis, L., Vind, I., Politi, P., Wolters, F., Vermeire, S., Tsianos, E., Freitas, J., Mouzas, I., Ochoa, V.R., O'Morain, C., Odes, S., Binder, V., Moum, B., Stockbrugger, R., Langholz, E. & Munkholm, P.: Does pregnancy change the disease course? A study in a European cohort of patients with inflammatory bowel disease. *American Journal of Gastroenterology*. 101(7), s. 1539-1545. 2006.
- Rutgeerts, P., Sandborn, W.J., Fedorak, R.N., Rachmilewitz, D., Tarabar, D., Gibson, P., Nielsen, O.H., Wild, G., Schreiber, S., Rossi, C.P. & Zignani, M.: Onercept for moderate-to-severe Crohn's disease: A randomized, double-blind, placebo-controlled trial. *Clinical Gastroenterology and Hepatology*. 4(7), s. 888-893. 2006.
- Sandborn, W.J., Stenson, W.F., Brynskov, J., Lorenz, R.G., Steidle, G.M., Robbins, J.L., Kent, J.D. & Bloom, B.J.: Safety of celecoxib in patients with ulcerative colitis in remission: A randomized, placebo-controlled, pilot study. *Clinical Gastroenterology and Hepatology*. 4(2), s. 203-211. 2006.
- Seidelin, J.B. & Nielsen, O.H.: Expression profiling of apoptosis-related genes in enterocytes isolated from patients with ulcerative colitis. *APMIS*. 114(7-8), s. 508-517. 2006.
- Seidelin, J.B. & Nielsen, O.H.: Transdermal nikotinbehandling af colitis ulcerosa: gennemgang af et Cochrane-review. *Ugeskrift for Læger*. 168(7), s. 674-677. 2006.
- Vainer, B., Horn, T. & Nielsen, O.H.: Colonic epithelial cell expression of ICAM-1 relates to loss of surface continuity: A comparative study of inflammatory bowel disease and colonic neoplasms. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41(3), s. 318-325. 2006.
- Velayos, F.S., Lofrus, E.V., Jess, T., Harmsen, W.S., Bida, J., Zinsmeister, A.R., Tremaine, W.J. & Sandborn, W.J.: Predictive and protective factors associated with colorectal cancer in ulcerative colitis: A case-control study. *Gastroenterology*. 130(7), s. 1941-1949. 2006.
- Vind, I., Riis, L., Jess, T., Knudsen, E., Pedersen, N., Elkjaer, M., Andersen, I.B., Wewer, V., Norregaard, P., Moesgaard, F., Bendtsen, F. & Munkholm, P.: Increasing incidences of inflammatory bowel disease and decreasing surgery rates in Copenhagen city and county, 2003-2005: A population-based study from the Danish Crohn colitis database. *American Journal of Gastroenterology*. 101(6), s. 1274-1282. 2006.
- Wewer, V., Riis, T., Vind, I., Husby, T., Munkholm, P. & Paerregaard, A.: Infliximab dependency in a national cohort of children with Crohn's disease. *Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition*. 42(1), s. 40-45. 2006.
- Wolters, F.L., Russel, M.G., Sijbrandij, J., Schouten, L.J., Odes, S., Riis, L., Munkholm, P., Langholz, E., Bodin, P., O'Morain, C., Katsanos, K., Tsianos, E., Vermeire, S., Van Zeijl, G., Limonard, C., Hoie, O., Vatn, M., Moum, B. & Stockbrugger, R.W.: Disease outcome of inflammatory bowel disease patients: General outline of a Europe-wide population-based 10-year clinical follow-up study. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41, s. 46-54. 2006.
- Wolters, F.L., Russel, M.G., Sijbrandij, J., Schouten, L.J., Odes, S., Riis, L., Munkholm, P., Bodini, P., O'Morain, C., Mouzas, I.A., Tsianos, E., Vermeire, S., Monteiro, E., Limonard, C., Vatn, M., Fornaciari, G., Pereira, S., Moum, B. & Stockbrugger, R.W.: Crohn's disease: increased mortality 10 years after diagnosis in a Europe-wide population based cohort. *Gut*. 55(4), s. 510-518. 2006.

- Wolters, F.L., Russel, M.G., Sijbrandij, J., Ambergen, T., Odes, S., Riis, L., Langholz, E., Politi, P., Qasim, A., Koutroubakis, I., Tsianos, E., Vermeire, S., Freitas, J., Van Zeijl, G., Hoie, O., Bernklev, T., Beltrami, M., Rodriguez, D., Stockbrugger, R.W. & Moum, B.: Phenotype at diagnosis predicts recurrence rates in Crohn's disease. *Gut*. 55(8), s. 1124-1130. 2006.
- Hæmatologisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Andersen, M.H., Soerensen, R.B., Becker, J.C. & Thor, S.P.: HLA-A24 and survivin: possibilities in therapeutic vaccination against cancer. *J Transl. Med.* 4, s. 38. 2006.
- Berntsen, A., Geertsen, P.F. & Svane, I.M.: Therapeutic dendritic cell vaccination of patients with renal cell carcinoma. *European Urology*. 50(1), s. 34-43. 2006.
- Bohnhorst, J., Rasmussen, T., Moen, S.H., Flottum, M., Knudsen, L., Borset, M., Espevik, T. & Sundan, A.: Toll-like receptors mediate proliferation and survival of multiple myeloma cells. *Leukemia*. 20(6), s. 1138-1144. 2006.
- Brimnes, M.K., Svane, I.M. & Johnsen, H.E.: Impaired functionality and phenotypic profile of dendritic cells from patients with multiple myeloma. *Clinical and Experimental Immunology*. 144(1), s. 76-84. 2006.
- Chabanova, E., Johnsen, H.E., Knudsen, L.M., Larsen, L., Logager, V., Yingru, S. & Thomsen, H.S.: Magnetic resonance investigation of bone marrow following priming and stem cell mobilization. *Journal of magnetic resonance imaging : JMRI*. 24(6), s. 1364-1370. 2006.
- Dufva, M., Petersen, J., Stoltenborg, M., Birgens, H. & Christensen, C.B.V.: Detection of mutations using microarrays of poly(C)10-poly(T)10 modified DNA probes immobilized on agarose films. *Analytical Biochemistry*. 352(2), s. 188-197. 2006.
- Hutchings, M., Loft, A., Hansen, M., Pedersen, L.M., Buhl, T., Jurlander, J., Buus, S., Keiding, S., D'Amore, F., Boesen, A.M., Berthelsen, A.K. & Specht, L.: FDG-PET after two cycles of chemotherapy predicts treatment failure and progression-free survival in Hodgkin lymphoma. *Blood*. 107(1), s. 52-59. 2006.
- Hutchings, M., Loft, A., Hansen, M., Pedersen, L.M., Berthelsen, A.K., Keiding, S., D'Amore, F., Boesen, A.M., Roemer, L. & Specht, L.: Position emission tomography with or without computed tomography in the primary staging of Hodgkin's lymphoma. *Haematologica-the Hematology Journal*. 91(4), s. 482-489. 2006.
- Lenhoff, S., Hjorth, M., Turesson, I., Westin, J., Gimsing, P., Wisloff, F., Ahlberg, L., Carlson, K., Christiansen, I., Dahl, I.M., Forsberg, K., Brinch, L., Hammerstrom, J., Johnsen, H.E., Knudsen, L.M., Linder, O., Mellqvist, U.H., Nesthus, I. & Nielsen, J.L.: Intensive therapy for multiple myeloma in patients younger than 60 years. Long-term results focusing on the effect of the degree of response on survival and relapse pattern after transplantation. *Haematologica-the Hematology Journal*. 91(9), s. 1228-1233. 2006.
- Lenhoff, S., Hjorth, M., Westin, J., Brinch, L., Backstrom, B., Carlson, K., Christiansen, I., Dahl, I.M., Gimsing, P., Hammerstrom, J., Johnsen, H.E., Juliusson, G., Linder, O., Mellqvist, U.H., Nesthus, I., Nielsen, J.L., Tangen, J.M. & Turesson, I.: Impact of age on survival after intensive therapy for multiple myeloma: a population-based study by the Nordic Myeloma Study Group. *British Journal of Haematology*. 133(4), s. 389-396. 2006.
- Masmas, T.N., Garly, M.L., Lisse, I.M., Rodrigues, A., Petersen, P.T. & Birgens, H.: Inherited hemoglobin disorders in Guinea-Bissau, West Africa: a population study. *Hemoglobin*. 30(3), s. 355-364. 2006.
- Mylin, A.K., Rasmussen, T., Johansen, J.S., Knudsen, L.M., Norgaard, P.H., Lenhoff, S., Dahl, I.M.S. & Johnsen, H.E.: Serum YKL-40 concentrations in newly diagnosed multiple myeloma patients and YKL-40 expression in malignant plasma cells. *European Journal of Haematology*. 77(5), s. 416-424. 2006.
- Roer, O., Hammerstrom, J., Lenhoff, S., Mylin, A.K., Knudsen, L.M., Rasmussen, T. & Johnsen, H.E.: Quality assessment of autografting by probability evaluation: model estimation by clinical end-points in newly diagnosed multiple myeloma patients. *Cytotherapy*. 8(1), s. 79-88. 2006.
- Schollkopf, C., Kjeldsen, L., Bjerrum, O.W., Mourits-Andersen, H.T., Nielsen, J.L., Christensen, B.E., Jensen, B.A., Pedersen, B.B., Taaning, E.B., Klausen, T.W. & Birgens, H.: Rituximab in chronic cold agglutinin disease: a prospective study of 20 patients. *Leukemia & Lymphoma*. 47(2), s. 253-260. 2006.
- Schroder, H., Kjeldahl, M., Boesen, A.M., Nielsen, O.J., Schmidt, K., Johnson, H.E., Gregersen, H., Heyman, M. & Gustafsson, G.: Acute lymphoblastic leukemia in adolescents between 10 and 19 years of age in Denmark – secondary publication. *Danish Medical Bulletin*. 53(1), s. 76-79. 2006.
- Stangegaard, M., Dufva, I.H. & Dufva, M.: Reverse transcription using random pentadecamer primers increases yield and quality of resulting cDNA. *Biotechniques*. 40(5), s. 649-657. 2006.
- Svane, I.M., Nikolajsen, K., Walter, M.R., Buus, S., Gad, M., Claesson, M.H. & Pedersen, A.E.: Characterization of monocyte-derived dendritic cells matured with IFN-alpha. *Scandinavian Journal of Immunology*. 63(3), s. 217-222. 2006.
- Svane, I.M., Berntsen, A., Trepiakas, R. & Pedersen, A.E.: Dendritcellebaseerede cancertvacciner – klinisk anvendelse. *Ugeskrift for Laeger*. 168(14), s. 1415-1420. 2006.
- Theilgaard-Monch, K., Jacobsen, L.C., Nielsen, M.J., Rasmussen, T., Udby, L., Gharib, M., Arkwright, P.D., Gombart, A.F., Calafat, J., Moestrup, S.K., Porse, B.T. & Borregaard, N.: Haptoglobin is synthesized during granulocyte differentiation, stored in specific granules, and released by neutrophils in response to activation. *Blood*. 108(1), s. 353-361. 2006.
- Wang, Y., Johnsen, H.E., Mortensen, S., Bindslev, L., Ripa, R.S., Haack-Sorensen, M., Jorgensen, E., Fang, W. & Kastrop, J.: Changes in circulating mesenchymal stem cells, stem cell homing factor, and vascular growth factors in patients with acute ST elevation myocardial infarction treated with primary percutaneous coronary intervention. *Heart*. 92(6), s. 768-774. 2006.
- Akutmedicinsk Kardiologisk Afdeling S, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Hove, J.D., Rosenberg, I., Sejrsen, P., Hove, K.D. & Secher, N.H.: Supraorbital cutaneous blood flow rate during carotid endarterectomy. *Clinical Physiology and Functional Imaging*. 26(6), s. 323-327. 2006.
- Jespersen, C.M., Is-Nielsen, B., Damgaard, M., Hansen,

- J.F., Hansen, S., Helo, O.H., Hildebrandt, P., Hilden, J., Jensen, G.B., Kastrup, J., Kolmos, H.J., Kjoller, E., Lind, I., Nielsen, H., Petersen, L. & Gluud, C.: Randomised placebo controlled multicentre trial to assess short term clarithromycin for patients with stable coronary heart disease: CLARICOR trial. *BMJ*. 332(7532), s. 22-27. 2006.
- Pedersen, O.D., Sondergaard, P., Nielsen, T., Nielsen, S.J., Nielsen, E.S., Falstie-Jensen, N., Nielsen, I., Kober, L., Burchardt, H., Seibaek, M. & Torp-Pedersen, C.: Atrial fibrillation, ischaemic heart disease, and the risk of death in patients with heart failure. *European Heart Journal*. 27(23), s. 2866-2870. 2006.
- Medicinsk Reumatologisk/Geriatrisk Afdeling Q, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Boesen, M., Jensen, K.E., Qvistgaard, E., Danneskiold-Samsøe, B., Thomsen, C., Ostergaard, M. & Bliddal, H.: Delayed gadolinium-enhanced magnetic resonance imaging (dGEMRIC) of hip joint cartilage: Better cartilage delineation after intra-articular than intravenous gadolinium injection. *Acta Radiologica*. 47(4), s. 391-396. 2006.
- Brasso, K., Christensen, I.J., Johansen, J.S., Teisner, B., Garnero, P., Price, P.A. & Iversen, P.: Prognostic value of PINP, bone alkaline phosphatase, CTX-I, and YKL-40 in patients with metastatic prostate carcinoma. *Prostate*. 66(5), s. 503-513. 2006.
- Dalskov, S. & Gjørup, I.E.: Addison's sygdom og infektion. *Ugeskrift for Læger*. 168(46), s. 4012-4015. 2006.
- Dohn, U.M., Ejbjerg, B.J., Court-Payen, Hasselquist, M., Narvestad, E., Szkudlarek, M., Møller, J.M., Thomsen, H.S. & Ostergaard, M.: Are bone erosions detected by magnetic resonance imaging and ultrasonography true erosions? A comparison with computed tomography in rheumatoid arthritis metacarpophalangeal joints. *Arthritis Res Ther*. 8(4), s. R110. 2006.
- Ejbjerg, B.J., Vestergaard, A., Jacobsen, S., Thomsen, H. & Ostergaard, M.: Conventional radiography requires a MRI-estimated bone volume loss of 20% to 30% to allow certain detection of bone erosions in rheumatoid arthritis metacarpophalangeal joints. *Arthritis Res Ther*. 8(3), s. R59. 2006.
- Gronlund, B., Hogdall, E.V.S., Christensen, I.J., Johansen, J.S., Norgaard-Pedersen, B., Engelholm, S.A. & Hogdall, C.: Pre-treatment prediction of chemoresistance in second-line chemotherapy of ovarian carcinoma: value of serological tumor marker determination (tetranectin, YKL-40, CASA, CA 125). *International Journal of Biological Markers*. 21(3), s. 141-148. 2006.
- Hetland, M.L., Stengaard-Pedersen, K., Junker, P., Lottenburger, T., Ellingsen, T., Andersen, L.S., Hansen, I., Skjodt, H., Pedersen, J.K., Lauridsen, U.B., Svendsen, A., Tarp, U., Pødenphant, J., Hansen, G., Lindegaard, H., de Carvalho, A., Ostergaard, M. & Horslev-Petersen, K.: Combination treatment with methotrexate, cyclosporine, and intraarticular betamethasone compared with methotrexate and intraarticular betamethasone in early active rheumatoid arthritis – An investigator-initiated, multicenter, randomized, double-blind, parallel-group, placebo-controlled study. *Arthritis and Rheumatism*. 54(5), s. 1401-1409. 2006.
- Johansen, J.S., Jensen, B.V., Roslind, A., Nielsen, D. & Price, P.A.: Serum YKL-40, a new prognostic biomarker in cancer patients? *Cancer Epidemiology Biomarkers & Prevention*. 15(2), s. 194-202. 2006.
- Johansen, J.S.: Studies on serum YKL-40 as a biomarker in diseases with inflammation, tissue remodelling, fibroses and cancer. *Danish Medical Bulletin*. 53(2), s. 172-209. 2006.
- Knudsen, L.S., Ostergaard, M., Baslund, B., Narvestad, E., Petersen, J., Nielsen, H.J., Ejbjerg, B.J., Szkudlarek, M. & Johansen, J.S.: Plasma IL-6, plasma VEGF, and serum YKL-40: relationship with disease activity and radiographic progression in rheumatoid arthritis patients treated with infliximab and methotrexate. *Scand.J Rheumatol*. 35(6), s. 489-491. 2006.
- Lindegaard, H.M., Vallo, J., Horslev-Petersen, K., Junker, P. & Ostergaard, M.: Low-cost, low-field dedicated extremity magnetic resonance imaging in early rheumatoid arthritis: a 1-year follow-up study. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 65(9), s. 1208-1212. 2006.
- McQueen, F., Lassere, M. & Ostergaard, M.: Magnetic resonance imaging in psoriatic arthritis: a review of the literature. *Arthritis Research & Therapy*. 8(2), s. 207. 2006.
- Ostergaard, M., Dohn, U.M., Ejbjerg, B.J. & McQueen, F.M.: Ultrasonography and magnetic resonance imaging in early rheumatoid arthritis: recent advances. *Curr.Rheumatol.Rep*. 8(5), s. 378-385. 2006.
- Ostergaard, M., Kjaer, M., Manniche, C., Norregaard, J., Wiell, C., Hetland, M.L. & Andersen, L.S.: Progress in rheumatology. *The Danish Society of Rheumatology. Ugeskrift for Læger*. 168(12), s. 1240. 2006.
- Ostergaard, M., Szkudlarek, M. & Ejbjerg, B.J.: Imaging in rheumatoid arthritis, Mikkel Ostergaard, Marc Szudlarek & Bo Jannik Ejbjerg. i: *Rheumatoid Arthritis*, chap 19. Firestein, G. S., Panayi, G., and Wollheim, F. (red.). Oxford University Press, 2006.
- Pedersen, S.J., Hetland, M.L. & Ostergaard, M.: Behandling af reumatoid arthritis med adalimumab. Resultater fra et Cochrane-review. *Ugeskrift for Læger*. 168(35), s. 2899-2903. 2006.
- Pødenphant, J., Jacobsen, S., Manniche, C., Tarp, U. & Steengaard-Pedersen, K.: *Reumatologi. opslags- og lærebog om diagnostik, behandling og forebyggelse af bevægeapparatets medicinske sygdomme*. FADL, København 2006.
- Schmidt, H., Johansen, J.S., Gehl, J., Geertsen, P.F., Fode, K. & von der Maase, H.: Elevated serum level of YKL-40 is an independent prognostic factor for poor survival in patients with metastatic melanoma. *Cancer*. 106(5), s. 1130-1139. 2006.
- Schmidt, H., Johansen, J.S., Sjøegren, P., Christensen, I.J., Sørensen, B.S., Fode, K., Larsen, J. & von der Maase, H.: Serum YKL-40 predicts relapse-free and overall survival in patients with American Joint Committee on Cancer stage I and II melanoma. *Journal of Clinical Oncology*. 24(5), s. 798-804. 2006.
- Steengaard-Pedersen, K., Mørk Hansen, T., Ostergaard, M., Skjodt, H. & Tarp, U.: *Reumatoid artrit. i: Reumatologi*, s. 153-184. Pødenphant, J., Jacobsen, S., Manniche, C., Steengaard-Pedersen, K., and Tarp, U. (red.). FADL, 2006.
- Szkudlarek, M., Klarlund, M., Narvestad, E., Court-Payen, Strandberg, C., Jensen, K.E., Thomsen, H.S. & Ostergaard, M.: Ultrasonography of the metacarpophalangeal and proximal interphalangeal joints in rheumatoid arthri-

- tis: a comparison with magnetic resonance imaging, conventional radiography and clinical examination. *Arthritis Research & Therapy*. 8(2), s. R52. 2006.
- Tibaek, S., Jensen, R., Klarskov, P., Iversen, H.K. & Gard, G.: The Danish Prostatic Symptom Score (DAN-PSS-1) questionnaire is reliable in stroke patients. *Neurourology and Urodynamics*. 25(4), s. 319-323. 2006.
- Vinther, A., Kanstrup, I.L., Christiansen, E., Alkjaer, T., Larsson, B., Magnusson, S.P., Ekdahl, C. & Aagaard, P.: Exercise-induced rib stress fractures: potential risk factors related to thoracic muscle co-contraction and movement pattern. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 16(3), s. 188-196. 2006.
- Medicinsk Endokrinologisk Afdeling J, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Bonnema, S.J., Bennedbaek, F.N., Veje, A., Marving, J. & Hegedus, L.: Continuous methimazole therapy and its effect on the cure rate of hyperthyroidism using radioactive iodine: an evaluation by a randomized trial. *J Clin.Endocrinol.Metab*. 91(8), s. 2946-2951. 2006.
- Bouzakri, K., Karlsson, H.K.R., Vestergaard, H., Madsbad, S., Christiansen, E. & Zierath, J.R.: IRS-1 serine phosphorylation and insulin resistance in skeletal muscle from pancreas transplant recipients. *Diabetes*. 55(3), s. 785-791. 2006.
- Christensen, N.J. & Bratholm, P.: The cAMP response to isoprenaline in mononuclear cells is markedly increased in the presence of platelets. *Life Sciences*. 79(6), s. 601-605. 2006.
- Damgaard, M., Norsk, P., Gustafsson, F., Kanters, J.K., Christensen, N.J., Bie, P., Friberg, L. & Gadsboll, N.: Hemodynamic and neuroendocrine responses to changes in sodium intake in compensated heart failure. *American Journal of Physiology-Regulatory Integrative and Comparative Physiology*. 290(5), s. 1294-1301. 2006.
- Dossing, H., Bennedbaek, F.N. & Hegedus, L.: Beneficial effect of combined aspiration and interstitial laser therapy in patients with benign cystic thyroid nodules: a pilot study. *Br J Radiol*. 79(948), s. 943-947. 2006.
- Dossing, H., Bennedbaek, F.N. & Hegedus, L.: Effect of Ultrasound-Guided Interstitial Laser Photocoagulation on Benign Solitary Solid Cold Thyroid Nodules: One versus Three Treatments. *Thyroid*. 16(8), s. 763-768. 2006.
- Freil, M., Nielsen, M.A., Blitz, C., Gut, R., Mikkelsen, B.E. & Almdal, T.: Reorganization of a hospital catering system increases food intake in patients with inadequate intake. *Scandinavian-Journal-of-Food-and-Nutrition*. 50(2), s. 83-88. 2006.
- Galloe, A.M., Skagen, K., Christensen, N.J., Nielsen, S.L., Frandsen, E.K., Biess, P., Dalgaard, P. & Larsen, K.: Dosage dependent hormonal counter regulation to combination therapy in patients with left ventricular dysfunction. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics*. 31(2), s. 139-147. 2006.
- Hojlund, K., Wojtaszewski, J.F.P., Birk, J., Hansen, B.F., Vestergaard, H. & Beck-Nielsen, H.: Partial rescue of *in vivo* insulin signalling in skeletal muscle by impaired insulin clearance in heterozygous carriers of a mutation in the insulin receptor gene. *Diabetologia*. 49(8), s. 1827-1837. 2006.
- Kragelund, C., Gustafsson, I., Omland, T., Gronning, B., Kober, L., Faber, J., Strande, S., Steffensen, R. & Hildebrandt, P.: Prognostic value of NH2-terminal pro B-type natriuretic peptide in patients with diabetes and stable coronary heart disease. *Diabetes Care*. 29(6), s. 1411-1413. 2006.
- Norsk, P., Damgaard, M., Petersen, L., Gybel, M., Pump, B., Gabrielsen, A. & Christensen, N.J.: Vasorelaxation in space. *Hypertension*. 47(1), s. 69-73. 2006.
- Ogard, C.G., Petersen, J., Jorgensen, T., Almdal, T. & Vestergaard, H.: Serum ionised calcium and cardiovascular disease in 45-years old men and women followed for 18 years. *European Journal of Epidemiology*. 21(2), s. 123-127. 2006.
- Ogard, C.G., Nielsen, S.L., Jakobsen, H., Leth-Espensen, P. & Vestergaard, H.: Mediastinal parathyroideacysteadenom – en sjalden arsag til primaer hyperparathyroidisme. *Ugeskrift for Laeger*. 168(35), s. 2921-2922. 2006.
- Rathcke, C.N. & Vestergaard, H.: YKL-40, a new inflammatory marker with relation to insulin resistance and with a role in endothelial dysfunction and atherosclerosis. *Inflammation Research*. 55(6), s. 221-227. 2006.
- Rathcke, C.N., Johansen, J.S. & Vestergaard, H.: YKL-40, a biomarker of inflammation, is elevated in patients with type 2 diabetes and is related to insulin resistance. *Inflammation Research*. 55(2), s. 53-59. 2006.
- Stochholm, K., Gravholt, C.H., Laursen, T., Jorgensen, J., Laurberg, P., Andersen, M., Kristensen, L.O., Feldt-Rasmussen, U., Christiansen, J.S., Frydenberg, M. & Green, A.: Incidence of GH deficiency – a nationwide study. *European Journal of Endocrinology*. 155(1), s. 61-71. 2006.
- Weis, N. & Almdal, T.: C-reactive protein– can it be used as a marker of infection in patients with exacerbation of chronic obstructive pulmonary disease? *European journal of internal medicine*. 17(2), s. 88-91. 2006.

Klinisk Institut for Diagnostiske Fag

Ledelse pr. 1.2.2006

Institutleder: Professor, overlæge dr.med. Henrik S. Thomsen, Radiologisk Afdeling, Universitetssygehuset Herlev. Institutbestyrelsen består af: Institutleder, professor, overlæge, dr.med. Henrik S. Thomsen, professor, overlæge, dr.med. Jens Rehfeldt, professor, overlæge, dr.med. Jens H. Henriksen.

Organisation

Instituttet omfatter Klinisk Biokemi, Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin, Patologisk Anatomi, Radiologi, Klinisk immunologi og Klinisk mikrobiologi.

Klinisk Biokemisk Afdeling, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

1. Ekspressionsregulation af biologisk aktive peptider

Ekspression af gener for vækstfaktorer, neuropeptider og peptidhormoner undersøges på alle niveauer af ekspressionskaskaden; dvs fra transkription til posttranslatorisk og cellespecifik processering af propeptider. Nye transkriptionssteder i genpromotere, nye translationsregulerende proteiner, nye processeringsenzymmer og nye propeptid-produkter er identificerede.

2. Genekspression og mutationer ved polygene sygdomme

Med molekylærgenetisk teknologi – herunder microarrays – undersøges genekspressionsmønster og mutationer i gener, der koder for proteiner af betydning i udviklingen af hjertekarsygdomme, kræftsygdomme, lungesygdomme, blødningsanomalier, thrombosesygdomme, demens og panikangst.

3. Sygdomsmarkører

Nye immunkemiske analyser for cirkulerende proteiner og peptider af betydning for diagnosen af især hjertekarsygdomme, lungesygdomme, kræftsygdomme og neuroendokrine tumorsyndromer udvikles og afprøves.

4. Lipoprotein-syntese i hjertet

Normalbiologisk og patobiokemisk betydning af hjertets egenproduktion af lipoproteiner undersøges.

Publikationer

I alt 82. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk Biokemisk Afdeling, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Klinisk neurokemi

Klarlægge forekomst og funktion af neuropeptider og disses patobiokemiske rolle ved neurodegenerative sygdomme. Undersøgelser af neuropeptiders rolle i det døgnrytme-

genererende system.

2. Calciummetaboliske sygdomme

Forskning i forbedret diagnostik (biokemiske markører, nye røntgenmetoder m.m.), forebyggelse (fysisk aktivitet, hoftebeskyttere m.m.) og behandling (medikamentelt, implantater m.m.) af osteoporose og hoftebrud. Forskning i solarielys indflydelse på dannelsen af D-vitamin. Forskning i knoglers ultrastrukturelle opbygning.

Publikationer

I alt 11. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk Biokemisk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Reproduktionsmedicin

Undersøgelse af (a) faktorer i endometriet af betydning for det befrugtede ægs implantation, (b) opståen og udvikling af svangerskabsforgiftning, (c) moderkagefunktionens betydning for fostrets vækst og trivsel, (d) granulocellers reaktion på forskellige stimulationsregimer og (e) medianforløb og biologisk variation for hCG_β og PAPP-A hos gravide kvinder ved risikovurdering for Down's syndrom hos fostret.

2. Atherosclerose, dyslipidæmier og diabetes

Undersøgelser af gener, der har relevans for patofysiologien bag ovennævnte tilstande. Der undersøges for mutationer, der har indflydelse på proteinstruktur og -funktion, samt for epigenetiske og cellulære mekanismer i genekspressionen relateret til glukose- og fedtmetabolismen. Klasse- og struktur-statistisk analyse af patofysiologiske modeller integreres i studierne. Der anvendes store studiepopulationer samt patient-biobanker.

3. Alkohol, alkoholisk betingede leverskader og allergi

Gener af central betydning for alkoholomsætningen undersøges i en større kohorte med allergi, idet der er holdpunkter for, at øget acetaldehyd spiller en patofysiologisk rolle for udvikling af allergi.

4. Colon cancer

Der fokuseres på kandidat-gener især relateret til cellulære styringsprocesser og signal-transduktions-pathways samt genom-screening af arvelig cancer.

5. Osteoporose/reumatoid arthritis

Afdelingen udfører i et internationalt samarbejde grund- og anvendelsesbaseret forskning inden for calciummetaboliske sygdomme, herunder især betydning af den humane calciumreceptor og calciumsignaleringen for knogleomsætningen og udvikling af osteoporose.

Undersøgelse af cytokiner og proteiners betydning for udvikling af reumatoid arthritis i samarbejde med Reumatologisk Klinik, Hvidovre Hospital.

Publikationer

I alt 17 publikationer. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk-Biokemisk Afdeling, Universitetssygehuset Herlev

Forskningsvirksomhed

Genetisk epidemiologiske studier over SNP'er og mutationers indflydelse på:

- Iskæmisk hjertesygdom.
- Iskæmisk cerebrovascular sygdom.
- Hypertension.
- Hæmostase.
- Obstruktiv lungesygdom.
- Astma.
- Cancer.

Desuden meta-analyser, farmakogenetik, klinisk forskning, dobbelt-blindt randomiseret studie, epidemiologi, *in vitro*-mutagenesestudier og forskning i point-of-care testing.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Genetikken bag iskæmisk hjertesygdom med professor Charles Sing, University of Michigan, Ann Arbor, USA.

Genetikken bag kronisk obstruktiv lungesygdom med flere grupper i USA, bl.a. professor James Crapo, National Jewish Hospital, Denver, USA.

Genetikken bag brystkræft sammen med 20 grupper i Europa, Australien og USA, bl.a. professor Douglas Easton, University of Cambridge, UK.

Pharmacogenetik ved hypertensionsbehandling sammen med 10 forskere fra Norden og New York, bl.a. professor Ulf de Faire, Karolinska Institut, Stockholm, Sverige.

Kolesterolsænkende behandling i JUPITER-studiet med 10 forskere fra Nordamerika, Sydamerika og Europa, bl.a. professor Paul Ridker, Harvard Medical School, Boston, USA.

High-Risk Plaque Initiative med 16 forskere fra USA og Europa, bl.a. professor Valentin Fuster, Mount Sinai Medical School, New York, USA.

Genetikken bag atrieflimmer med 3 forskere fra Island, bl.a. professor Kári Stefánsson, deCODE Genetics, Reykjavik, Island.

Publikationer

I alt 17. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Afdeling for Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Klinikkens forskning er koncentreret omkring udvikling af nye sporstoffer til PET og nuklearmedicin, klinisk evaluering af nye diagnostiske metoder samt anvendelse af klinisk-fysiologisk og nuklearmedicinske metoder til patofysiologisk forskning. Aktuelt sættes gennem en oprustning også af dyreeksperimentelle faciliteter på translationel forskning inden for molekylær billeddannelse.

Den samlede forskning ved afdelingen er mangearartet og omfattende og baseret på principperne bag molecular imaging. For tiden fokuseres særligt på:

1. Klinisk PET & PET/CT

En række prospektive protokoller til evaluering af den diagnostiske og prognostiske værdi af PET og PET/CT ved forskellige kræftsygdomme hos børn og voksne. Endvidere

arbejdes med anvendelse af PET/CT til planlægning af stråleterapi (IMRT) samt med anvendelse af respirationsgating.

2. Udvikling af nye radioaktive lægemidler

En række projekter omhandler udvikling af nye specifikke sporstoffer til diagnostik af forskellige kræftformer. Projekterne, der foregår i samarbejde med andre afdelinger og laboratorier, kræver ekspertise indenfor molekylærbiologi, kemi, radiokemi, tumorbiologi og billeddiagnostik. Afdelingen har i samarbejde med et medicinalfirma udtaget patent på en ny nuklearmedicinsk metode til påvisning af blødning.

3. Børneundersøgelser

Afdelingen udfører en lang række børneundersøgelser. Særligt inden for det onkologiske område udføres i samarbejde med kliniske afdelinger en række forskningsprotokoller med anvendelse af PET, PET/CT, SPECT og SPECT/CT.

4. Mærkning af stamceller

I samarbejde med kardiologiske stamcelleforskere er der nu udviklet en effektiv teknik til mærkning af stamceller således, at disse nu er klar til *in vivo*-undersøgelse på dyr og patienter vha. nuklearmedicinsk billeddannelse.

5. Neuro PET

I samarbejde med Neurobiologisk forskningsenhed udvikles og anvendes en række neuroreceptorligander til anvendelse indenfor neurobiologisk forskning. Den hidtidige forskning har særligt fokuseret på det serotonerge system. Endvidere udføres med andre forskergrupper hjerneaktiveringsstudier samt studier af hjernetumorer.

6. Nuklearkardiologi og neuroendokrinologi

Ved anvendelse af gammakameraundersøgelse og SPECT-CT og PET studeres hjertets pumpefunktion og den koronare flowregulation i forbindelse med generapi og farmakologisk intervention ved en række sygdomstilstande. Sammenhængen mellem neuroendokrin aktivering, isotopkardiografiske og MR-variable evalueres og benyttes i studier af forskellige patientgrupper og interventioner.

7. Lungeundersøgelser

Der arbejdes forskningsmæssigt særligt med SPECT og CT-angiografi, mucus-clearance og med evaluering af lungefunktionsundersøgelser og lungescintigrafi overfor CT og hyperpolariseret He-MR. Eksperimentelle studier af deponeringskarakteristika er andre eksempler på igangværende lungeforskning.

8. Behandling med radionuklider

Lokal stråleterapi vha. specifikke ligander, der binder sig til særlige kræftformer, er under hastig udvikling. Afdelingen deltager i forskningen inden for dette område, dels ved afprøvning af stoffer og dels ved fremstilling af særlige isotoper. De cancerformer, der arbejdes med, er visse lymfomer, neuroendokrine tumorer og ovariecancer.

9. Helkropstælling

I samarbejde med eksterne partnere benyttes helkropstælling til nøjagtig bestemmelse af kropssammensætningen i en

række studier. Endvidere kan absorption af visse mineraler fra mave-tarmkanalen bestemmes.

Afdelingens forskning sker i samarbejde med en række nationale og internationale forskere.

Publikationer

I alt 55. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk Fysiologisk Nuklearmedicinsk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Afdelingens hovedforskningsområder er patofysiologi og hæmodynamik ved kronisk leversygdom, patofysiologi ved intestinal malabsorption og gastrointestinal dysmotilitet, patofysiologisk kinetik af hormoner og bioaktive stoffer samt studier over legemssammensætning under anvendelse af nuklearmedicinske og fysiologiske metoder.

1. Patofysiologi og hæmodynamik ved sygdomme (specielt kronisk leversygdom)

Forskningsområdet omfatter patofysiologiske mekanismer, bl.a. ved væskeretention og ascitesdannelse, samt karakterisering af hæmodynamiske ændringer i det splanchniske og systemiske kredsløb, herunder volumenfordeling og neuro-endokrinologiske og regulatoriske ændringer der ligger til grund for de homeostatiske abnormiteter. Herudover udføres forskning med speciel relation til bioaktive peptider. Forskningsområdet omfatter også patofysiologiske mekanismer ved ændret nyrefunktion og ventrikelfunktion.

2. Patofysiologi ved cardio-pulmonal dysfunktion

Forskningsområdet omfatter bl.a. tilstande med QT-intervalændringer, cirrhotisk cardiomyopati og hepatopulmonalt syndrom.

3. Patofysiologi ved intestinal malabsorption og gastro-intestinal dysmotilitet

Forskningsområdet omfatter patofysiologiske mekanismer vedrørende intestinal permeabilitet samt intestinal kulhydratabsorption og -metabolisme. Endvidere omfatter forskningsområdet den gastrointestinale motilitet og trykinklusive normalfysiologiske forhold og patofysiologiske forhold i relation til portal hypertension, bakteriel overvækst og inflammatorisk tarmsygdom.

4. Billedbehandling

Forskningsområdet omfatter nuklearmedicinsk billeddannelse ved hjerteinsufficiens, gastrointestinal transit og blodfordeling.

5. Fysiologisk og patofysiologisk kinetik

Forskningsområdet omfatter elimination, omsætning og transport af en række bioaktive stoffer, bindevævskomponenter, vasoaktive peptider og aminer.

6. Studier over legemssammensætning

Forskningsområdet omfatter studier over volumenfordeling, legemssammensætning bestemt med DXA og antropometri ved en række kliniske tilstande.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingens forskning finder sted i samarbejde med bl.a. Panum Institutet, Københavns Amts Sygehuse i Glostrup og Herlev og Rigshospitalet; Ludwig-Maximilians-Universität, Klinikum Grosshadern, Medizinische Klinik II, München; University College London, Royal Free Campus; Nobel Forum, Stockholm. Endvidere har afdelingen samarbejde med Gastroenterologisk Afdeling, Universitetshospitalet i Tallin, Estland; Gastroenterologisk Afdeling, University of Alberta, Calgary, Canada; og Gastro-Hepatologisk Afdeling, Hannover Universitet, Tyskland.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk Fysiologisk Nuklearmedicinsk Afdeling, Universitetssygehuset Herlev

Forskningsvirksomhed

1. Onkologi

Projekter til belysning af PET/CT's rolle til påvisning af cancerspredning og som behandlingskontrol ved en række onkologiske lidelser. Kortlægning af sentinel nodes ved en række mindre hyppige cancerformer. Undersøgelse af nyre-, lunge- og hjertetoksicitet ved antineoplastiske behandlinger. Har arbejdet på etablering af egen cyklotron mhp. at udvide mulighederne for onkologisk PET/CT og PET/MR kvalitativt og kvantitativt ("molecular imaging").

2. Det centrale og perifere kredsløb

Projekter omhandlende hjertets pumpefunktion, reguleringsmekanismer, hjertemusklens blodforsyning. Der undersøges patofysiologiske mekanismer, afprøves lægemidler og udvikles metoder til klinisk rutine samt udføres idrætsfysiologiske projekter.

Patofysiologi bag udvikling af lymfoedem planlægges studeret.

3. Nyrer

Nyrepatofysiologi ved nedsat nyrefunktion og efter transplantation med hovedvægt på vand-salt-udskillelse og renale regulationsmekanismer samt lægemidlers indvirkning på nyrefunktionen.

4. Bevægeapparatet

Diagnostisk udredning af lidelser i bevægeapparatet. Protesetilheling. Indvirkning af træning/inaktivitet på knoglemetabolisme og øvrig organfunktion, herunder emner relateret til "fysisk aktivitet og sundhed". 1 ph.d.-projekt og 1 disputatsarbejde pågår. Kvantitativ muskel- og seneglukoseomsætning ved hjælp af PET/CT i projekter til belysning af indvirkning af træning og inaktivitet/skader i samarbejde med Idrætsmedicinsk Forskningsenhed, BBH.

5. Indvirkningen af akut hypoxi (herunder højdebetinget hypoksi) på organfunktion

Eksemplificeret ved nyrefunktion, central hæmodynamik, hormonal regulation og endotelcellefunktion.

Emnerne er understøttet af de ansatte speciallægers videns-(interesse)områder samt muligheden for støtte til ph.d.-studerende.

Publikationer

I alt 8. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Patologifdelingen, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed****1. Cancerpatologi**

Afdelingen deltager i et stort antal projekter nationalt og internationalt, hvor der foretages karakteristik af protein-ekspressionen og analyse af genomet ved forskellige cancersygdomme. Det overordnede formål med disse undersøgelser er at forbedre diagnostikken og at identificere molekulære risikofaktorer, som er relevante for patogenese, prognose og terapi.

2. Molekylær cancerterapi

I samarbejde med private (TopoTarget A/S) og offentlige institutioner (National Cancer Institute, USA, Syddansk Universitet) forskes der i virkningsmekanismer af både etablerede anti-cancermidler som dna-topoisomeraser samt i nye mål for cancerterapi inkluderende histon-deacetylase-hæmmere (HDACi), heat shock protein 90 (HSP90) og mammalian target of rapamycin (m-TOR).

3. Eksperimentel patologi

Vurdering af metastaseringsmekanismer med udvikling af dyreeksperimentel model, der tillader metastasering og heterotransplantationsstudier af cancerceller med og uden metastaseringsvevne samt forskning vedr. immunologisk cancerhæmning med vaccination med modificerede cancerceller. Desuden proteinekspressionsstudier mhp. behandling med designerdrugs.

4. Diabetes

Undersøgelser af immunologiske og genetiske aspekter vedr. diabetespatogenese, specielt type 1 men også type 2. Endvidere dyreeksperimentelle undersøgelser med henblik på forebyggelse eller forsinkelse af diabetisudvikling. Samarbejde med flere internationale forskningsgrupper.

5. Transplantationspatologi

Rigshospitalet har landets største transplantationsvirksomhed, der primært knytter sig til hjerte, lunge, lever og nyre. Undersøgelser af dette materiale er under organisering i en stor database og danner basis for en væsentlig del af den aktuelle forskningsaktivitet, der især fokuserer på reperfusion/iskæmiskade, strukturelle forandringer ved tidlig graft-dysfunktion, kronisk rejektion samt rejektionsmekanismer ved akut og kronisk rejektion og behandlingen heraf. Aktiviteten inkluderer dyreeksperimentelle undersøgelser.

6. Neuropatologi

Klassiske neuropatologiske, molekylærbiologiske og genetiske forhold studeres inden for laboratoriets diagnostiske og forskningsmæssige satsningsområder. Disse omfatter primære hjernetumorer, neurodegenerative sygdomme, herunder prionsygdomme, dissemineret sklerose, epilepsi, neuropædiatri og nerve/muskelsygdomme. Fænotypisk vævs-karakterisation, protein- og receptorekspression og genotypiske forhold undersøges bl.a. ved klassisk histologi, elektronmikroskopi, stereologi, immunhistokemi, herunder FISH, RT-PCR og fragmentanalyse.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Patologisk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed****1. Gastroenterologi**

YKL-40 proteinekspression i cancerceller og macrophager i colorectal cancer.

Antioxidantet astaxanthins effekt på bakterien *Helicobacter pylori* og påvirkning af det lokale og systemiske immunforsvar hos patienter med mavegener.

HNPCC: anvendelighed af immunhistokemi til detektion af MMR-proteiner.

Rectumcancer: korrelation af MR-scanning og morfologiske fund.

Lactobacillus acidophilus LA-5 og bifidobakterium animalis BB-12 som profylakse ved *colitis ulcerosa*.

Budding of colorectal carcinomas. Et interobservatør studie.

2. Gynækologi

Ovarielle serøse borderlinetumorer hos danske kvinder – prævalens og prognose.

Evaluering af long-term prediktiv værdi af HPV-test – et klinisk studie mhp. betydning af HPV-type, viral "load", multiple infektioner og andre mulige markører for progression.

Human papillomavirus i cervix efter loop-konisation for cervikal intraepithelial neoplasia som prædiktør for ny neoplasia – en prospektiv follow-up-undersøgelse.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Institute of Medical Microbiology and Infectious Diseases, University of Lund.

Department of Microbiology, Pathology, Gastroenterology, Kaunas university of Medicine.

Department of Pathology, Johns Hopkins Hospital, Baltimore, USA.

Section of Experimental Virology, Institute of Medical Virology, Tuebingen, Tyskland.

Publikationer

I alt 6. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Patologisk-Anatomisk Institut, Universitets-sygehuset Herlev**Forskningsvirksomhed****1. Gynækologi**

Morfologiske, immunhistokemiske samt molekylærbiologiske aspekter ved livmoderhalskræft. Den humane implantation, indflydelse af cytokiner-hormoner og proteiner på den tidlige humane implantation *in vitro*.

2. Lungepatologi

Formålet med den aktuelle forskning er at udvikle og analysere analysemetoder, der er i stand til mere specifikt at udvælge patienter, der formodes at have glæde af en given

behandling vurderet ud fra den maligne tumors indhold af forskellige markører og samtidig undlade at behandle patienter, der ud fra de samme markører må antages ikke at kunne få glæde af behandlingen. De markører, vi specielt arbejder med, er EGFR, VEGFR, hormonreceptorer og ERCC1.

3. Mamma

Retrospektive og prospektive undersøgelser af mammakar-cinom med henblik på prognostiske markører – morfologiske, immunhistokemiske og molekylærbiologiske undersøgelser.

4.. MR-skanning og brystkræft. Sammenligning af MR med histologiske fund

CNS-metastaser og HER2-status hos patienter med brystkræft.

5. Inter- og intraobservation af HER2-farvning ved brystkræft

Aflæsning af Fish HER2 manuelt og automatiseret. En sammenlignende undersøgelse.

6. Nefrologi

Immunhistokemiske og molekylærbiologiske undersøgelser af xenotransplantationsmodeller, i samarbejde med Odense.

7. Urologi

Detrusormorfologi med korrelation til urodynamiske parametre – lys- og elektronmikroskopiske studier. Prognostiske markører ved blærecancer.

Mikrosatellitanalyser og prognostisering og forekomst af methylering i celler fra af urin, væv og plasmadna til diagnostisering af blærecancer.

8. Cellebiologi

In vitro undersøgelser vedrørende mulige immunologiske mekanismer bag interstitiel cystitis og renal allograft rektion. *In vitro* modellerne analyseres ved hjælp af immunologiske og biokemiske teknikker (FACS, ELISA, RIA, enzymassays, HPLC).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

De kliniske- og parakliniske afdelinger på Amts Sygehuset i Herlev.

Sterologisk Laboratorium, Universitetsparken, Århus.

Jean de la Rosette, University Hospital Nijmegen, Holland (urologi).

Frank Smidt, University Hospital Nijmegen, Holland (urologi).

Peter Jones, Kenneth Norris Cancer Hospital, USC, LA, USA (urologi).

Bryan Law, Vanderbilt University, Nashville, USA.

Elisabeth Brambille, Frankrig.

Susan Bates, Niage, USA.

Marianne Schwartz, Rigshospitalet (Mikrosatellitanalyser).

Nordisk Brystkræftgruppe.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Radiologisk Afdeling, Universitetssygehuset Herlev

Forskningsvirksomhed

1. Muskelskelettal radiologi

Undersøgelser af MR-skannings anvendelighed ved forskellige muskelskeletale sygdomme, herunder reumatoid artrit, røntgennegative frakturer, artrografi. UL-skanning ved forskellige ledsygdomme, f.eks. rotator-cufflæsion, reumatoid artrit og bløddelstumor (karakteristik).

2. Tarmsygdomme

Afdelingen har igennem flere år arbejdet med forbedring af MR-teknikken ved udredning af patienter med inflammatorisk tarmsygdom (morbus Crohn, *colitis ulcerosa*). Arbejdet fortsættes, og der er initieret sammenlignende studier med andre modaliteter. Endvidere er der igangsat et projekt med henblik på at udvikle MR-colonoskopi, så teknikken kan bruges hos patienter med mistanke om kræft.

3. Uroradiologiske områder

Afdelingen fortsætter med udvikling af MR-teknik og CT-teknik hos patienter med urologiske lidelser. Det drejer sig om MR-renografi, MR hydrografi, MR angiografi, CT-urografi hos hæmaturipatienter, CT af urinveje mhp. sten. MR-renografi.

Endvidere arbejdes der med bedre stadieinddeling af patienter med prostatakræft og blærekraft ved hjælp af MR-skanning, DCE-MRI og MRI-spektroskopi.

4. Kontraststoffer

Afdelingen undersøger anvendelsesområdet for et nyt peroralt leverkontraststof. Stoffet undergår for tiden fase II- og fase III-tests i udlandet. Afdelingen har fået tilladelse til at bruge det klinisk af lægemiddelstyrelsen. Endvidere arbejdes der med bivirkninger ved MR, UL og røntgenkontraststoffer. Der udarbejdes guidelines for nedsættelse af incidensen, herunder forebyggelse. Det europæiske arbejde koordineres fra afdelingen. Nephrogen systemisk fibrose er en nyligt beskrevet sen bivirkning ved non-ioniske lineære gadoliniumholdige kontraststoffer. Der arbejdes på at beskrive pathofysiologien ved gadoliniuminduceret nephrogenic systemic fibrosis.

5. Intraarteriel chemoterapi

Afdelingen medvirker ved sygehusets projekter vedrørende intraarterial kemothapi hos patienter med levermetastaser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Philips Medical Systems, Holland, omkring udvikling af radiologisk apparatur.

ESAOTE, Italien. Forbedring af dedikeret MR-skanning.

CMC-kontrast, Sverige, udvikling af peroral kontrast til tarm- og lever-MR-skanning.

Universitetet i Nijmegen, samarbejde omkring prostata-MR-skanning, leverkontrast.

Universitetet i Berlin, samarbejde om leverkontraststof.

Universitetet i Sheffield, kontraststoffer.

Universitetet i Malmö, kontraststoffer.

Universitetet i Stockholm (Karolinska), kontraststoffer.

Universitetet i Oslo, kontraststoffer.

Universitetet i Trieste, kontraststoffer.

Universitet i Vienna, kontraststoffer.
 Universitet i Uppsala, kontraststoffer.
 Universitetet i London, kontraststoffer.
 Universitetet i Paris, kontraststoffer.
 Universitetet i Leiden, kontraststoffer.
 Katholische Universiteit i Leuven, kontraststoffer.

Publikationer

I alt 30. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Stab

Klinisk Fysiologi og Nuclearmedicin

Professorer

Henriksen, Jens Henrik.
 Højgaard, Lise Lotte.

Kliniske lektorer

Bülow, Jens.
 Hansen, Inge Lis Kanstrup.
 Hendel, Helle Westergaard.
 Mortensen, Jann.
 Møller, Søren.

Klinisk Biokemi

Professorer

Fahrenkrug, Jan.
 Nielsen, Finn Cilius.
 Nordestgaard, Børge.
 Rehfeld, Jens Frederik.

Kliniske lektorer

Fenger, Mogens.
 Hansen, Anne Tybjærg.
 Sørensen, Steen.

Klinisk Immunologi

Professorer

Svejgaard, Arne.

Klinisk Mikrobiologi

Professorer

Højby, Niels, klinisk professor.

Kliniske lektorer

Westh, Henrik.

Klinisk Patologi

Professorer

Ralfkiær, Elisabeth.
 Holck, Susanne.
 Horn, Thomas.

Kliniske lektorer

Albrechtsen, Jens Mørch.
 Andersen, Claus B.
 Christensen, Lise.

Hansen, Alastair Bierre.
 Hansen, Birgit.
 Hansen, Ulla.
 Hastrup, Nina.
 Henrik-Nielsen, Regitze.
 Junge, Jette.
 Larsen, Lise Gruppe.
 Linnemann, Dorte.
 Mogensen, Anne Mellon.
 Nürnberg, B Meinecke.
 Nørgaard, Peter.
 Nørgaard, Tove.
 Petersen, Bodil Laub.
 Rank, Fritz.
 Rasmussen, Birgitte Bruun.
 Rygaard, Carsten.
 Sehested, Maxwell.
 Simonsen, Kåre.
 Skov, Birgit Gulddammer.
 Skovlund, Vibeke Ravn.
 Therkelsen, Marianne Hamilton.
 Thomsen, Birthe Mørck.

Radiologi

Professorer

Thomsen, Carsten Erik.
 Thomsen, Henrik Segelcke.

Kliniske lektorer

Albrecht-Beste, Elisabeth.
 Jensen, Frank Krieger.
 Larsen, Lone.
 Løgager, Vibeke Berg.
 Pedersen, Karen L Damgaard.
 Pihl, Hanne Effersøe.

Publikationer

Billeddiagnostisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Mantoni, M., Neergaard, K., Christoffersen, J.K., Lambine, T.L. & Bækgaard, N.: Long-term computed tomography follow-up after open surgical repair of abdominal aortic aneurysms. *Acta Radiologica*. 47(6), s. 549-553. 2006.
 Mantoni, M.Y.: Resurserpild ved manglende aflysning eller forsinkelse af billeddiagnostiske undersøgelser hos indlagte patienter. *Ugeskrift for Læger*. 168(37), s. 3125-3128. 2006.
 Mati, W.B.: Manedens billede: galdesten. *Ugeskrift for Læger*. 168(11), s. 1140. 2006.
 Moller, S., Burchardt, H., Ogaard, C.G., Schiodt, F.V. & Lund, J.O.: Pulmonary blood volume and transit time in cirrhosis: relation to lung function. *Liver International*. 26(9), s. 1072-1078. 2006.
 Nielsen, H.E., Hilden, J., Gheshlagh, B. & Pressler, T.: Pneumonia in children: Prediction of the temperature response to antibiotic treatment. *Journal of Pediatric Infectious Diseases*. 1(2), s. 89-96. 2006.
 Ostri, C.H., Just, S.R., Eldrup, N. & Sillesen, H.H.: Subintimal angioplastik af lange femoropopliteale arterieokklusioner. *Ugeskrift for Læger*. 168(10), s. 1030-1034. 2006.

Stavngaard, T., Shaker, S.B., Bach, K.S., Stoel, B.C. & Dirksen, A.: Quantitative Assessment of Regional Emphysema Distribution in Patients with Chronic Obstructive Pulmonary Disease (COPD). *Acta Radiologica*. 47(9), s. 914-921. 2006.

Klinisk Biokemisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

- Dyerberg, J., Christensen, J.H., Eskesen, D., Astrup, A. & Stender, S.: Trans, and n-3 polyunsaturated fatty acids and vascular function – A yin yang situation? *Atherosclerosis Supplements*. 7(2), s. 33-35. 2006.
- Gislason, G.H., Rasmussen, J.N., Abildstrom, S.Z., Gadsboll, N., Buch, P., Friberg, J., Rasmussen, S., Kober, L., Stender, S., Madsen, M. & Torp-Pedersen, C.: Long-term compliance with beta-blockers, angiotensin-converting enzyme inhibitors, and statins after acute myocardial infarction. *European Heart Journal*. 27(10), s. 1153-1158. 2006.
- Stender, S., Dyerberg, J., Bysted, A., Leth, T. & Astrup, A.: A trans world journey. *Atherosclerosis Supplements*. 7(2), s. 47-52. 2006.
- Stender, S., Dyerberg, J., Bysted, A., Leth, T. & Astrup, A.V.: Højt indhold af industrielt producerede transfedtsyrer i populære fodevarer – men ikke i Danmark – sekundærpublikation. *Ugeskrift for Læger*. 168(17), s. 1654-1657. 2006.
- Stender, S., Dyerberg, J. & Astrup, A.: High levels of industrially produced trans fat in popular fast foods. *New England Journal of Medicine*. 354(15), s. 1650-1652. 2006.

Røntgen- og Ultralyd Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

- Bangsgaard, R., Larsen, V.A. & Milea, D.: Isolated bilateral optic neuritis in acute disseminated encephalomyelitis. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(6), s. 815-817. 2006.
- Hornum, M., Larsen, S., Olsen, O. & Pedersen, J.F.: Duplex ultrasound of the superior mesenteric artery in chronic pancreatitis. *British Journal of Radiology*. 79(946), s. 804-807. 2006.
- Skjold, A., Kristoffersen, A., Vangberg, T.R., Haraldseth, O., Jynge, P. & Larsson, H.B.W.: An apparent unidirectional influx constant for manganese as a measure of myocardial calcium channel activity. *Journal of Magnetic Resonance Imaging*. 24(5), s. 1047-1055. 2006.
- Wiert, M., Carme, S., Mai, W., Larsson, H.B.W., Neyran, B. & Canet-Soulas, E.: *In vivo* quantification of regional myocardial blood flow: Validity of the fast-exchange approximation for intravascular T-1 contrast agent and long inversion time. *Magnetic Resonance in Medicine*. 56(2), s. 340-347. 2006.

Klinisk Eksperimentel Forskningsafdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

- Beg, S.A.S., Hansen-Schwartz, J.A., Vikman, P.J., Xu, C.B. & Edvinsson, L.I.H.: ERK1/2 inhibition attenuates cerebral blood flow reduction and abolishes ETB and 5-HT_{1B} receptor upregulation after subarachnoid hemorrhage in rat. *Journal of Cerebral Blood Flow and Metabolism*. 26(6), s. 846-856. 2006.
- Cao, Y.X., Xu, C.B., Luo, G.G. & Edvinsson, L.: Up-regulation of alpha1A-adrenoceptors in rat mesenteric artery

involves intracellular signal pathways. *Basic Clin.Pharmacol.Toxicol*. 98(1), s. 61-67. 2006.

- Edvinsson, L.: Neuronal signal substances as biomarkers of migraine. *Headache*. 46(7), s. 1088-1094. 2006.
- Eskesen, K. & Edvinsson, L.: Upregulation of endothelin ETB receptor-mediated vasoconstriction in rat coronary artery after organ culture. *European Journal of Pharmacology*. 539(3), s. 192-194. 2006.
- Hasbak, P., Eskesen, K., Lind, H., Holst, J. & Edvinsson, L.: The vasorelaxant effect of adrenomedullin, proadrenomedullin N-terminal 20 peptide and amylin in human skin. *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology*. 99(2), s. 162-167. 2006.
- Henriksson, M., Vikman, P., Stenman, E., Beg, S. & Edvinsson, L.: Inhibition of PKC activity blocks the increase of ETB receptor expression in cerebral arteries. *BMC.Pharmacol*. 6, s. 13. 2006.
- Juhl, L., Petersen, K.A., Larsen, E.H., Jansen-Olesen, I. & Olesen, J.: The *in vivo* effect of adrenomedullin on rat dural and pial arteries. *European Journal of Pharmacology*. 538(1-3), s. 101-107. 2006.
- Luo, G., Jamali, R., Cao, Y.X., Edvinsson, L. & Xu, C.B.: Vascular endothelin ET(B) receptor-mediated contraction requires phosphorylation of ERK1/2 proteins. *Eur.J Pharmacol*. 538(1-3), s. 124-131. 2006.
- Ploug, K.B., Edvinsson, L., Olesen, J. & Jansen-Olesen, I.: Pharmacological and molecular comparison of K(ATP) channels in rat basilar and middle cerebral arteries. *European Journal of Pharmacology*. 553(1-3), s. 254-262. 2006.
- Vikman, P., Beg, S., Khurana, T., Hansen-Schwartz, J. & Edvinsson, L.: Gene expression and molecular changes in cerebral arteries following subarachnoid hemorrhage in the rat. *Journal of Neurosurgery*. 105(3), s. 438-444. 2006.
- Vikman, P. & Edvinsson, L.: Gene expression profiling in the human middle cerebral artery after cerebral ischemia. *Eur.J Neurol*. 13(12), s. 1324-1332. 2006.
- Zhang, J.Y., Cao, Y.X., Xu, C.B. & Edvinsson, L.: Lipid-soluble smoke particles damage endothelial cells and reduce endothelium-dependent dilatation in rat and man. *BMC.Cardiovasc.Disord*. 6, s. 3. 2006.
- Zinck, T., Illum, R. & Jansen-Olesen, I.: Increased expression of endothelial and neuronal nitric oxide synthase in dura and pia mater after air stress. *Cephalalgia*. 26(1), s. 14-25. 2006.

Klinisk Fysiologisk og Nuklearmedicinsk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

- Beniczky, S., Oturai, P.S., Alving, J., Sabers, A., Herning, M. & Fabricius, M.: Source analysis of epileptic discharges using multiple signal classification analysis. *Neuroreport*. 17(12), s. 1283-1287. 2006.
- Christensen, M.K., Olsen, M.H., Wachtell, K., Tuxen, C., Fossum, E., Bang, L.E., Wiinberg, N., Devereux, R.B., Kjeldsen, S.E., Hildebrandt, P., Rokkedal, J. & Ibsen, H.: Does long-term losartan- vs atenolol-based antihypertensive treatment influence collagen markers differently in hypertensive patients? A LIFE substudy. *Blood Pressure*. 15(4), s. 198-206. 2006.
- Galloe, A.M., Skagen, K., Christensen, N.J., Nielsen, S.L., Frandsen, E.K., Biess, P., Dalgaard, P. & Larsen, K.: Dosage dependent hormonal counter regulation to combination therapy in patients with left ventricular dysfunction.

- tion. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics*. 31(2), s. 139-147. 2006.
- Hansen, J.M., Sitarz, J., Birk, S., Rahmann, A.M., Oturai, P.S., Fahrenkrug, J., Olesen, J. & Ashina, M.: Vasoactive intestinal polypeptide evokes only a minimal headache in healthy volunteers. *Cephalalgia: an international journal of headache*. 26(8), s. 992-1003. 2006.
- Olsen, M.H., Christensen, M.K., Hansen, T.W., Gustafsson, F., Rasmussen, S., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Ibsen, H., Jorgensen, T. & Hildebrandt, P.: High-sensitivity C-reactive protein is only weakly related to cardiovascular damage after adjustment for traditional cardiovascular risk factors. *Journal of Hypertension*. 24(4), s. 655-661. 2006.
- Olsen, M.H., Wachtell, K., Ibsen, H., Lindholm, L.H., Dahlof, B., Devereux, R.B., Kjeldsen, S.E., Oikarinen, L. & Okin, P.M.: Reductions in albuminuria and in electrocardiographic left ventricular hypertrophy independently improve prognosis in hypertension: the LIFE study. *Journal of Hypertension*. 24(4), s. 775-781. 2006.
- Oturai, P.S., Lorenzen, T., Norregaard, J. & Simonsen, L.: Evaluation of Tc-99m-tetrofosmin single-photon emission computed tomography for detection of chronic exertional compartment syndrome of the leg. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 16(4), s. 282-286. 2006.
- Pedersen, H., Engberg, J.H. & Oturai, P.S.: Akut multifokal osteomyelitis forarsaget af haemolytiske streptokokker gruppe B. *Ugeskrift for Laeger*. 168(6), s. 589-590. 2006.
- Skjold, A., Kristoffersen, A., Vangberg, T.R., Haraldseth, O., Jynge, P. & Larsson, H.B.W.: An apparent unidirectional influx constant for manganese as a measure of myocardial calcium channel activity. *Journal of Magnetic Resonance Imaging*. 24(5), s. 1047-1055. 2006.
- Skov, K., Madsen, J.K., Hansen, H.E., Zagato, L., Frandsen, E., Bianchi, G. & Mulvany, M.J.: Renal haemodynamics are not related to genotypes in offspring of parents with essential hypertension. *Journal of the Renin-Angiotensin-Aldosterone System*. 7(1), s. 47-55. 2006.
- Wart, M., Carme, S., Mai, W., Larsson, H.B.W., Neyran, B. & Canet-Soulas, E.: *In vivo* quantification of regional myocardial blood flow: Validity of the fast-exchange approximation for intravascular T-1 contrast agent and long inversion time. *Magnetic Resonance in Medicine*. 56(2), s. 340-347. 2006.
- Klinisk Biokemisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Albrethsen, J., Moller, C.H., Olsen, J., Raskov, H. & Gammeltoft, S.: Human neutrophil peptides 1, 2 and 3 are biochemical markers for metastatic colorectal cancer. *European journal of cancer (Oxford, England: 1990)*. 42(17), s. 3057-3064. 2006.
- Albrethsen, J., Bogebo, R., Olsen, J., Raskov, H. & Gammeltoft, S.: Preanalytical and analytical variation of surface-enhanced laser desorption-ionization time-of-flight mass spectrometry of human serum. *Clinical chemistry and laboratory medicine: CCLM / FESCC*. 44(10), s. 1243-1252. 2006.
- Brandt, M., Madsen, J.C., Bunkenborg, J., Jensen, O.N., Gammeltoft, S. & Jensen, K.J.: On-bead chemical synthesis and display of phosphopeptides for affinity pull-down proteomics. *Chembiochem*. 7(4), s. 623-630. 2006.
- Hjerrild, M. & Gammeltoft, S.: Phosphoproteomics toolbox: computational biology, protein chemistry and mass spectrometry. *FEBS Letters*. 580(20), s. 4764-4770. 2006.
- Nielsen, L.B., Mortensen, H.B., Chiarelli, F., Holl, R., Swift, P., de, B.C., Pociot, F., Hougaard, P., Gammeltoft, S., Knip, M. & Hansen, L.: Impact of IDDM2 on disease pathogenesis and progression in children with newly diagnosed type 1 diabetes: reduced insulin antibody titres and preserved beta cell function. *Diabetologia*. 49(1), s. 71-74. 2006.
- Radiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Aspelin, P., Stacul, F., Thomsen, H.S., Morcos, S.K. & Van der Molen, A.J.: Effects of iodinated contrast media on blood and endothelium. *European Radiology*. 16(5), s. 1041-1049. 2006.
- Barrett, B.J., Katzberg, R.W., Thomsen, H.S., Chen, N., Sahani, D., Soulez, G., Heiken, J.P., Lepanto, L., Ni, Z.H. & Nelson, R.: Contrast-induced nephropathy in patients with chronic kidney disease undergoing computed tomography: a double-blind comparison of iodixanol and iopamidol. *Invest Radiol*. 41(11), s. 815-821. 2006.
- Chabanova, E., Logager, V., Moller, J.M., Dekker, H., Barentsz, J. & Thomsen, H.S.: Imaging liver metastases with a new oral manganese-based contrast agent. *Academic Radiology*. 13(7), s. 827-832. 2006.
- Chabanova, E., Johnsen, H.E., Knudsen, L.M., Larsen, L., Logager, V., Yingru, S. & Thomsen, H.S.: Magnetic resonance investigation of bone marrow following priming and stem cell mobilization. *Journal of magnetic resonance imaging: JMRI*. 24(6), s. 1364-1370. 2006.
- Dohn, U.M., Ejbjerg, B.J., Court-Payen, Hasselquist, M., Narvestad, E., Szkudlarek, M., Moller, J.M., Thomsen, H.S. & Ostergaard, M.: Are bone erosions detected by magnetic resonance imaging and ultrasonography true erosions? A comparison with computed tomography in rheumatoid arthritis metacarpophalangeal joints. *Arthritis Res Ther*. 8(4), s. R110. 2006.
- Ejbjerg, B.J., Vestergaard, A., Jacobsen, S., Thomsen, H. & Ostergaard, M.: Conventional radiography requires a MRI-estimated bone volume loss of 20% to 30% to allow certain detection of bone erosions in rheumatoid arthritis metacarpophalangeal joints. *Arthritis Res. Ther*. 8(3), s. R59. 2006.
- Marckmann, P., Skov, L., Rossen, K., Dupont, A., Damholt, M.B., Heaf, J.G. & Thomsen, H.S.: Nephrogenic systemic fibrosis: Suspected causative role of gadodiamide used for contrast-enhanced magnetic resonance imaging. *Journal of the American Society of Nephrology*. 17(9), s. 2359-2362. 2006.
- Marklund, M., Moller, J.M., Burchard, A.J., Bentzon, N., Balslev, E., Sletting, S. & Nolsoe, C.P.: Is 0.6T magnetic resonance mammography adequate in the detection of breast cancer? *Acta Radiologica*. 47(5), s. 446-453. 2006.
- Nielsen, Y.W.: Pelvic lymphocele with bladder displacement following renal transplantation. *EuroRad. Case* 5066. 2006.
- Ogard, C.G., Nielsen, S.L., Jakobsen, H., Leth-Espensen, P. & Vestergaard, H.: Mediastinal parathyroid adenoma – en sjalden årsag til primær hyperparathy-

- roidisme. Ugeskrift for Laeger. 168(35), s. 2921-2922. 2006.
- Szkudlarek, M., Klarlund, M., Narvestad, E., Court-Payen, Strandberg, C., Jensen, K.E., Thomsen, H.S. & Ostergaard, M.: Ultrasonography of the metacarpophalangeal and proximal interphalangeal joints in rheumatoid arthritis: a comparison with magnetic resonance imaging, conventional radiography and clinical examination. *Arthritis Research & Therapy*. 8(2), s. R52. 2006.
- Thomsen, H.S.: Nephrogenic systemic fibrosis: a serious late adverse reaction to gadodiamide. *European Radiology*. 16(12), s. 2619-2621. 2006.
- Thomsen, H.S. & Morcos, S.K.: Contrast-medium-induced nephropathy: is there a new consensus? A review of published guidelines. *European Radiology*. 16(8), s. 1835-1840. 2006.
- Thomsen, H.S., Chabanova, E., Moller, J., Leth, P., Dekker, H., Barentsz, J. & Loegager, V.: CMR 2005: 14.03: Preliminary clinical experience with oral manganese (CMC-001) for liver imaging in daily routine. *Contrast media & molecular imaging*. 1(2), s. 90. 2006.
- Thomsen, H.S.: European Society of Urogenital Radiology (ESUR) guidelines on the safe use of iodinated contrast media. *Eur J Radiol*. 60(3), s. 307-313. 2006.
- Thomsen, H.S. & Morcos, S.K.: ESUR guidelines on contrast media. *Abdominal Imaging*. 31(2), s. 131-140. 2006.
- Thomsen, H.S.: Urogenital radiology: Functional imaging and more recent advances – Guest editor's introduction. *Abdominal Imaging*. 31(2), s. 129-130. 2006.
- Thomsen, H.S., Morcos, S.K. & Dawson, P.: Is there a causal relation between the administration of gadolinium based contrast media and the development of nephrogenic systemic fibrosis (NSF)? *Clinical Radiology*. 61(11), s. 905-906. 2006.
- Thomsen, H.S.: Non-insulin dependent diabetes and contrast media. i: *Contrast Media: Safety Issues and ESUR Guidelines*, s. 53-56. Thomsen, H. S. (red.). Springer, 2006.
- Thomsen, H.S.: *Contrast Media: Safety Issues and ESUR Guidelines*. s. 1-140. Springer, 2006.
- Thomsen, H.S., Morcos, S.K., Almen, T., Aspelin, P., Bellin, M.-F., Flaten, H., Idee, J.-M., Jakobsen, J.Å., Löwe, A., Oyen, R., Spinazzi, A., Stacul, F., Molen, A.V.J.D. & Webb, J.A.W.: ESUR guidelines on contrast media. i: *Contrast Media: Safety Issues and ESUR Guidelines*, s. 145-159. Thomsen, H. S. (red.). Springer, 2006.
- Thomsen, H.S.: Gadolinium contrast media for radiographic examinations. i: *Contrast Media: Safety Issues and ESUR Guidelines*, s. 113-120. Thomsen, H. S. (red.). Springer, 2006.
- Thomsen, H.S.: Reducing the risk of contrast media induced nephrotoxicity. i: *Contrast Media: Safety Issues and ESUR Guidelines*, s. 35-46. Thomsen, H. S. (red.). Springer, 2006.
- Thomsen, H.S.: Preface. i: *Contrast Media: Safety Issues and ESUR Guidelines*, s. vii-viii. Thomsen, H. S. (red.). Springer, 2006.
- Thomsen, H.S.: Management of acute adverse reactions to contrast media. i: *Contrast Media: Safety Issues and ESUR Guidelines*, s. 19-26. Thomsen, H. S. (red.). Springer, 2006.
- Klinisk Fysiologisk Nuklearmedicinsk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Fischer, B.M., Olsen, M.W.B., Ley, C.D., Klausen, T.L., Mortensen, J., Hojgaard, L. & Kristjansen, P.E.G.: How few cancer cells can be detected by positron emission tomography? A frequent question addressed by an *in vitro* study. *European Journal of Nuclear Medicine and Molecular Imaging*. 33(6), s. 697-702. 2006.
- Galloe, A.M., Skagen, K., Christensen, N.J., Nielsen, S.L., Frandsen, E.K., Biess, P., Dalgaard, P. & Larsen, K.: Dosage dependent hormonal counter regulation to combination therapy in patients with left ventricular dysfunction. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics*. 31(2), s. 139-147. 2006.
- Jurik, A.G., de Carvalho, A. & Kanstrup Hansen, I.L.: Billeddiagnostik ved reumatologiske sygdomme. i: *Reumatologi*, s. 501-537. Pødenphant, J., Jacobsen, S., Manniche, C., Steengaard-Pedersen, K., and Tarp, U. (red.). FADL, København 2006.
- Kanstrup, I.L.: Motionens fysiologi. hvordan og hvor meget? *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 84(8), s. 813-824. 2006.
- Kanstrup, I.L., Hansen, M. & Kjaer, M.: Kønsforskelle i sportspræstationer. *Ugeskrift for Laeger*. 168(51), s. 4507. 2006.
- Moller, S., Burchardt, H., Ogard, C.G., Schiodt, F.V. & Lund, J.O.: Pulmonary blood volume and transit time in cirrhosis: relation to lung function. *Liver International*. 26(9), s. 1072-1078. 2006.
- Ogard, C.G., Nielsen, S.L., Jakobsen, H., Leth-Espensen, P. & Vestergaard, H.: Mediastinal parathyroideacytadenom – en sjældnen årsag til primær hyperparathyroidisme. *Ugeskrift for Laeger*. 168(35), s. 2921-2922. 2006.
- Ogard, C.G., Petersen, J., Jorgensen, T., Almdal, T. & Vestergaard, H.: Serum ionised calcium and cardiovascular disease in 45-years old men and women followed for 18 years. *European Journal of Epidemiology*. 21(2), s. 123-127. 2006.
- Poulsen, A.N., Klausen, T.L., Pedersen, P.S., Willumsen, N.J. & Frederiksen, O.: Nucleotide regulation of paracellular Cl(-) permeability in natural rabbit airway epithelium. *Pflugers Archiv. European Journal of Physiology*. 452(2), s. 188-198. 2006.
- Vinther, A., Kanstrup, I.L., Christiansen, E., Alkjaer, T., Larsson, B., Magnusson, S.P., Ekdahl, C. & Aagaard, P.: Exercise-induced rib stress fractures: potential risk factors related to thoracic muscle co-contraction and movement pattern. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 16(3), s. 188-196. 2006.
- Zerahn, B., Munk, A.O., Helweg, J. & Hovgaard, C.: Bone mineral density in the proximal tibia and calcaneus before and after arthroscopic reconstruction of the anterior cruciate ligament. *Arthroscopy-the Journal of Arthroscopic and Related Surgery*. 22(3), s. 265-269. 2006.
- Klinisk-Biokemisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Baekvad-Hansen, M., Tumer, Z., Delicado, A., Erdogan, F., Tommerup, N. & Larsen, L.A.: Delineation of a 2.2 Mb microdeletion at 5q35 associated with microcephaly and congenital heart disease. *Am.J.Med.Genet.A*. 140(5), s. 427-433. 2006.
- Ben Rayana, M.C., Burnett, R.W., Covington, A.K.,

- D'Orazio, P., Fogh-Andersen, N., Jacobs, E., Katakya, R., Kulpmann, W.R., Kuwa, K., Larsson, L., Lewenstam, A., Maas, A.H.J., Mager, G., Naskalski, J.W., Okorodudu, A.O., Ritter, C. & St John, A.: Recommendation for measuring and reporting chloride by ISEs in undiluted serum, plasma or blood. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine*. 44(3), s. 346-352. 2006.
- Bojesen, S.E., Ammerpohl, O., Weinhausl, A., Haas, O.A., Mettal, H., Bohle, R.M., Borkhardt, A. & Fuchs, U.: Characterisation of the GRAF gene promoter and its methylation in patients with acute myeloid leukaemia and myelodysplastic syndrome. *British Journal of Cancer*. 94(2), s. 323-332. 2006.
- D'Orazio, P., Burnett, R.W., Fogh-Andersen, N., Jacobs, E., Kuwa, K., Kulpmann, W.R., Larsson, L., Lewenstam, A., Maas, A.H., Mager, G., Naskalski, J.W. & Okorodudu, A.O.: Approved IFCC recommendation on reporting results for blood glucose: International Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine Scientific Division, Working Group on Selective Electrodes and Point-of-Care Testing (IFCC-SD-WG-SE-POCT). *Clin.Chem.Lab Med*. 44(12), s. 1486-1490. 2006.
- D'Orazio, P., Fogh-Andersen, N., Okorodudu, A.O., Shipp, G., Shirey, T. & Tofalletti, J.: Critical care. i: National Academy of clinical biochemistry laboratory medicine practice guidelines: Evidence based practice for point of care testing, s. 115-166. AACC Press, 2006.
- Eldrup, N., Sillesen, H., Prescott, E. & Nordestgaard, B.G.: Ankle brachial index, C-reactive protein, and central augmentation index to identify individuals with severe atherosclerosis. *European Heart Journal*. 27(3), s. 316-322. 2006.
- Eldrup, N., Gronholdt, M.L.M., Sillesen, H. & Nordestgaard, B.G.: Elevated matrix metalloproteinase-9 associated with stroke or cardiovascular death in patients with carotid stenosis. *Circulation*. 114(17), s. 1847-1854. 2006.
- Johannsen, T.H., Ripa, C.P., Reinisch, J.M., Schwartz, M., Mortensen, E.L. & Main, K.M.: Impaired cognitive function in women with congenital adrenal hyperplasia. *J.Clin.Endocrinol.Metab*. 91(4), s. 1376-1381. 2006.
- Johannsen, T.H., Ripa, C.P., Mortensen, E.L. & Main, K.M.: Quality of life in 70 women with disorders of sex development. *European Journal of Endocrinology / European Federation of Endocrine Societies*. 155(6), s. 877-885. 2006.
- Juul, K., Tybjaerg-Hansen, A., Marklund, S., Lange, P. & Nordestgaard, B.G.: Genetically increased antioxidative protection and decreased chronic obstructive pulmonary disease. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*. 173(8), s. 858-864. 2006.
- Stene, M.C., Frikke-Schmidt, R., Nordestgaard, B.G. & Tybjaerg-Hansen, A.: Zinc Finger Protein 202, genetic variation, and HDL cholesterol in the general population. *Journal of Lipid Research*. 47(5), s. 944-952. 2006.
- Stene, M.C.A., Frikke-Schmidt, R., Nordestgaard, B.G., Steffensen, R., Schnohr, P. & Tybjaerg-Hansen, A.: Zinc finger protein 202: a new candidate gene for ischemic heart disease – The Copenhagen City Heart Study. *Atherosclerosis*. 188(1), s. 43-50. 2006.
- The Breast Cancer Association Consortium, Georgia Chenevix-Trench, G., Hopper, J.L., Spurdle, A.B., Chen, X., Fletcher, O., Johnson, N., Palles, P., Peto, J., dos Santos Silva, I., Bojesen, S.E., Axelsson, C.K., Nordestgaard, B.G., Rashid, M.U., Justenhoven, C., Brauch, H., Ko, Y., Pesch, B., Dörk, T., Beussel, S., Gerriets, K., Bremer, M., Chang-Claude, J., Tommiska, J., Fagerholm, R., Wang-Gohrke, S., Nevanlinna, H., Blomqvist, K., Hughes, D., Odefrey, F., Gaborieau, V., Brennan, P., Sangrajrang, S., Mannermaa, A., Kataja, V., Kosma, V.-M., Couch, F.J., Goode, E.L., Olson, J., Sellers, T.A., Garcia-Closas, M., Lissowska, J., Chanock, S., Peplonska, B., Egan, K.M., Newcomb, P.A., Titus-Ernstoff, L., Pharoah, P., Easton, D., Dunning, A., Ponder, B., Kang, D., Noh, D.-Y., Yoo, K.-Y., Ahn, S.H., Cox, A., Reed, M.W.R., Balasubramanian, S.P., Rafii, S., MacPherson, G., Lin, W.-Y., Benitez, J., Milne, R., Sigurdson, A.J., Pereira, L.H.M., Doody, M.M. & Struwing, J.P.: Commonly Studied Single-Nucleotide Polymorphisms and Breast Cancer: Results From the Breast Cancer Association Consortium. *Journal of the National Cancer Institute*. 98(19), s. 1382-1396. 2006.
- Vestbo, J., Prescott, E., Almdal, T., Dahl, M., Nordestgaard, B.G., Andersen, T., Sorensen, T.I.A. & Lange, P.: Body mass, fat-free body mass, and prognosis in patients with chronic obstructive pulmonary disease from a random population sample – Findings from the Copenhagen City Heart Study. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*. 173(1), s. 79-83. 2006.
- Wittrup, H.H., Andersen, R.V., Tybjaerg-Hansen, A., Jensen, G.B. & Nordestgaard, B.G.: Combined analysis of six Lipoprotein lipase genetic variants on triglycerides, high-density lipoprotein, and ischemic heart disease: Cross-sectional, prospective, and case-control studies from the Copenhagen City Heart Study. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 91(4), s. 1438-1445. 2006.
- Patologiafdelingen, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Bouchelouche, K., Alvarez, S., Horn, T., Nordling, J. & Bouchelouche, P.: Human detrusor smooth muscle cells release interleukin-6, interleukin-8, and RANTES in response to proinflammatory cytokines interleukin-1beta and tumor necrosis factor-alpha. *Urology*. 67(1), s. 214-219. 2006.
- Cvetanovska, E., Colov, N.P. & Kahn, R.: Chorioangioma of the placenta associated with benign multiple neonatal hemangiomas. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 85(2), s. 243-245. 2006.
- Dounias, G., Bjerregaard, B., Jantzen, J., Tsakonias, A., Ampazis, N., Panagi, G. & Panourgias, E.: Automated identification of cancerous smears using various competitive intelligent techniques. *Oncology Reports*. 15, s. 1001-1006. 2006.
- Eriksen, J.R., Ibsen, P.H. & Gytrup, H.J.: Granularcelletumor i colon – Abrikossoffs tumor. *Ugeskrift for Laeger*. 168(21), s. 2080-2081. 2006.
- Fornari, D., Steven, K., Hansen, A.B., Jepsen, J.V., Poulsen, A.L., Vibits, H. & Horn, T.: Transitional cell bladder tumor: predicting recurrence and progression by analysis of microsatellite loss of heterozygosity in urine sediment and tumor tissue. *Cancer Genetics and Cytogenetics*. 167(1), s. 15-19. 2006.
- Friis, T., Hansen, A.B., Houen, G. & Engel, A.M.: Influence of angiogenesis inhibitors on endothelial cell morphology *in vitro*. *APMIS*. 114(3), s. 211-224. 2006.

- Hadrup, S.R., Braendstrup, O., Jacobsen, G.K., Mortensen, S., Pedersen, L.O., Seremet, T., Andersen, M.H., Becker, J.C. & Straten, P.T.: Tumor infiltrating lymphocytes in seminoma lesions comprise clonally expanded cytotoxic T cells. *International Journal of Cancer*. 119(4), s. 831-838. 2006.
- Jensen, M.L., Dave, S., van der Loeff, M.S., da, C.C., Vincent, T., Leligdowicz, A., Benn, C.S., Roth, A., Ravn, H., Lisse, I.M., Whittle, H. & Aaby, P.: Vaccinia Scars Associated with Improved Survival among Adults in Rural Guinea-Bissau. *PLoS ONE*. 1, s. e101. 2006.
- Laguna, P., Smedts, F., Nordling, J., Horn, T., Bouche-louche, K., Hopman, A. & de la Rosette, J.: Keratin expression profiling of transitional epithelium in the painful bladder syndrome/interstitial cystitis. *American Journal of Clinical Pathology*. 125(1), s. 105-110. 2006.
- Lidang, M. & Bjerregaard, B.: Screening for livmoderhalskræft. *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 84(11), s. 1171-1184. 2006.
- Lindhard, A., Ravn, V., tin-Ley, U., Horn, T., Bangsboell, S., Rex, S., Toft, B. & Soerensen, S.: Ultrasound characteristics and histological dating of the endometrium in a natural cycle in infertile women compared with fertile controls. *Fertility and Sterility*. 86(5), s. 1344-1355. 2006.
- Marckmann, P., Skov, L., Rossen, K., Dupont, A., Damholt, M.B., Heaf, J.G. & Thomsen, H.S.: Nephrogenic systemic fibrosis: Suspected causative role of gadodiamide used for contrast-enhanced magnetic resonance imaging. *Journal of the American Society of Nephrology*. 17(9), s. 2359-2362. 2006.
- Martusevicene, G., Kamper, A.L. & Horn, T.: Valproatin-duceret akut interstitiel nefritis med et alvorligt forlob. *Ugeskrift for Laeger*. 168(43), s. 3729-3730. 2006.
- Mylin, A.K., Rasmussen, T., Johansen, J.S., Knudsen, L.M., Norgaard, P.H., Lenhoff, S., Dahl, I.M.S. & Johnsen, H.E.: Serum YKL-40 concentrations in newly diagnosed multiple myeloma patients and YKL-40 expression in malignant plasma cells. *European Journal of Haematology*. 77(5), s. 416-424. 2006.
- Soldan, K., Pooley, F.D., Hansen, J., Andersen, A., Chang-Claude, J., Ferro, G., Ohgaki, H., Skov, B.G., Cherrie, J.W., Saracci, R. & Boffetta, P.: Lung fibre burden in lung cancer cases employed in the rock and slag wool industry. *Annals of Occupational Hygiene*. 50(3), s. 241-248. 2006.
- Thunnissen, F.B., Kerr, K.M., Brambilla, E., Comin, C.E., Franklin, W.A., Guldhammerskov, B., Westra, W.H. & Flieder, D.B.: EU-USA pathology panel for uniform diagnosis in randomised controlled trials for HRCT screening in lung cancer. *European Respiratory Journal*. 28(6), s. 1186-1189. 2006.
- Vainer, B., Horn, T. & Nielsen, O.H.: Colonic epithelial cell expression of ICAM-1 relates to loss of surface continuity: A comparative study of inflammatory bowel disease and colonic neoplasms. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41(3), s. 318-325. 2006.
- Wiebe, B.M., Burton, C.M., Milman, N., Iversen, M. & Andersen, C.B.: Morphometric examination of native lungs in human lung allograft recipients. *APMIS : acta pathologica, microbiologica, et immunologica Scandinavica*. 114(11), s. 795-804. 2006.
- Klinisk Mikrobiologisk Afdeling M, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Brandt, C.T., Frimodt-Møller, N., Lundgren, J.D., Pedersen, M., Skovsted, I.C., Rowland, I.J. & Ostergaard, C.: Evaluation of anti-pneumococcal capsular antibodies as adjunctive therapy in experimental pneumococcal meningitis. *Journal of Antimicrobial Chemotherapy*. 58(6), s. 1291-1294. 2006.
- Dahl, E.E., Bangsbo, J. & Haagen Nielsen, O.: Antibiotisk behandling af Clostridium difficile-associeret diare hos voksne. *Ugeskrift for læger*. 168(17), s. 1631-1634. 2006.
- Dessau, R.B., Bangsbo, J.M., Ejlertsen, T.P., Hansen, K., Lebech, A.M. & Østergaard Andersen, C.: Laboratoriediagnostik af infektion forårsaget af Borrelia burgdorferi. *Ugeskrift for læger*. 168(34), s. 2805-2807. 2006.
- Jarlov, J.O. & Gottrup, F.: Klinisk mikrobiologisk prøvetagning: vaevsprover og podninger. *Ugeskrift for Laeger*. 168(45), s. 3910-3912. 2006.
- Jarlov, J.O. & Møller, J.K.: Methicillin resistente Staphylococcus aureus – et problem i Danmark? *Ugeskrift for læger*. 168(7), s. 665. 2006.
- Nielsen, E.M., Fussing, V., Engberg, J., Nielsen, N.L. & Neimann, J.: Most Campylobacter subtypes from sporadic infections can be found in retail poultry products and food animals. *Epidemiology and Infection*. 134(4), s. 758-767. 2006.
- Ostergaard, C., Hoiby, N., Konradsen, H.B. & Samuelsson, S.: Prehospital diagnostic and therapeutic management of otogenic Streptococcus pneumoniae meningitis. *Scandinavian Journal of Infectious Diseases*. 38(3), s. 172-180. 2006.
- Wiese, L., Bruun, B., Baek, L., Friis-Møller, A., Gahrn-Hansen, B., Hansen, J., Heltberg, O., Hojbjerg, T., Hornstrup, M.K., Kvinesdal, B., Gomme, G. & Kurtzhals, J.A.L.: Bedside diagnosis of imported malaria using the Binax Now malaria antigen detection test. *Scandinavian Journal of Infectious Diseases*. 38(11-12), s. 1063-1068. 2006.
- Klinisk Immunologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Engelfriet, C.P., Reesink, H.W., Henn, G., Mayr, W.R., Olyntho, S., Wendel, S., Robillard, P., Turek, P., Krusius, T., Koskinen, S., Taaning, E., Jorgensen, J., Rebibo, D., Hauser, L., Zorzi, P., Legras, J.F., Slimani, A., Vo-Mai, M., Trouvin, J.H., Andreu, G., Kretschmer, V., Keller-Stanislawski, B., Mentzer, D., Politis, C., Lawlor, E., Laspina, S., Grazzini, G., Hassan, H.J., Aprili, G., Okazaki, H., Faber, J.C., Benson, S., Solheim, B.G., Letowska, M., Selivanov, E., Danilova, T., Snopek, I., Nel, T., Martin, M.P., Senn, M., Stainsby, D., Cohen, H., Jones, H., Blumberg, N., Braun, M.M., Malarkey, M.A., Epstein, J.S., Menitove, J.E. & Lipton, K.S.: Haemovigilance. *Vox Sanguinis*. 90(3), s. 207-241. 2006.
- Engelfriet, C.P., Reesink, H.W., Fontao-Wendel, R., Lazar, A., Olyntho, S., Cardoso, R.A., Achkar, R., Wendel, S., Pisacka, M., Taaning, E., Koski, T., Matilainen, J., Kretschmer, V., Karger, R., Politis, C., Katsea, P., Malamou, V., Aprili, G., Piccoli, P., Gandini, G., Franchini, M., Schonewille, H., Brand, A., Solheim, B.G., Flesland, O., Seyfried, H., Michalewska, B., Letowska, M., Tissot, J.D., Milkins, C., Knowles, S., DeSilva, M., Contreras, M., Stainsby, D., Combs, M.R., Arney, R.S. & Telen,

- M.J.: Prevention and diagnosis of delayed haemolytic transfusion reactions. *Vox Sanguinis*. 91(4), s. 353-368. 2006.
- Schollkopf, C., Kjeldsen, L., Bjerrum, O.W., Mourits-Andersen, H.T., Nielsen, J.L., Christensen, B.E., Jensen, B.A., Pedersen, B.B., Taaning, E.B., Klausen, T.W. & Birgens, H.: Rituximab in chronic cold agglutinin disease: a prospective study of 20 patients. *Leukemia & Lymphoma*. 47(2), s. 253-260. 2006.

Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Oftalmologi og Dermato-Venerologi

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttleder: Professor, overlæge, dr.med. Jens Thomsen
Øre-næse-halsafdelingen, Københavns Amts Sygehus i Gentofte.

Bestyrelsen består af: Instituttleder, professor, overlæge, dr.med. Jens Thomsen, professor, overlæge, dr.med. Jan Ulrik Prause og viceinstituttleder, lektor, overlæge, dr.med. Tove Agner.

Organisation

Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-Venerologi er en murstensløs organisation, som består af de fakultetstilsknyttede medarbejdere i fagene otorhino-laryngologi, ophthalmologi og dermato-venerologi.

Instituttets formål er at drive forskning og meddele undervisning på et videnskabeligt grundlag inden for de 3 anførte specialer.

Øjenklinikken, Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Klinikkenes forskningsvirksomhed ligger primært inden for klinisk øjenkirurgi. Der arbejdes på et disputatsprojekt vedrørende internationale variationer i forskellige aspekter vedrørende kataraktkirurgi. Der arbejdes endvidere med etablering af forskningslaboratorium til studier over corneas endotelcelleforhold ved forskellige typer intraokulær kirurgi. Klinikken har etableret et internationalt netværk til øjenklinikker i USA, Canada og Spanien.

1. Igangværende projekter

Kataraktoperationsepidermiologi – disputatsprojekt.

Resultat af ICL (intraokulær kontaktlinseimplantation) ved excessiv myopi.

Effekten af limbul parallel keratomi efter corneatransplantation.

Endotelcelleforhold ved anvendelse af forskellige viscoelastica under kataraktoperation.

Endotelcelleforhold ved forskellige phakoteknikker og forskellige IOL.

Endotelcelleforhold ved ICL-implantation for excessiv myopi.

Mitomycintitrering ved trabekulektomi.

Smertelindringsmetoder ved panretinal fotokoagulation.

Effekten af kataraktoperation på ældrebefolkningens faldtendens/balance (i samarbejde med Geriatrisk Afdeling BBH).

Reoperationsfrekvens ved strabismusbehandling.

Faglige og administrative hverv

P. Bernth: Formand for Dansk Oftalmologisk Selskab.

Medlem af fagkyndigt udvalg for øjenfonden. Medlem af fagkyndigt udvalg for Øjenforeningen. Medlem af Sundhedsministeriets DRG-udvalg. Medlem af "International Cataract patients outcome reserach study group".

Jens Chr. Nørregaard: Videnskabelig sekretær i Dansk Oftalmologisk Selskab.

Publikationer

Publikationsliste med foredrag kan rekvireres hos klinikchef, overlæge, dr.med. Peter Bernth, Øjenklinikken, Frederiksberg Hospital, 2000 Frederiksberg, telefon 38 16 36 25, fax 38 16 39 39.

Øjenklinikken E 2061, HovedOrtoCentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

1. Glaukom

En på afdelingen nyudviklet kirurgisk behandling videreudvikles og afprøves i et multicenterstudie. Ultralydsbiopsimikroskopi af forreste afsnit ved pigmentglaukom. Dyreeksperimentelle studier af ilttensionen i nervus opticus-hovedet ved anvendelse af glaucommidler.

2. Corneal xenotransplantation

Transplantation af griseorneae til mennesker som en mulig løsning på det udækkede behov for hornhinder til transplantation studeres.

3. De intraokulære vævs immunologi

De intraokulære vævs immunprivilegium, RPE-induceret apoptose af aktiverede T-lymfocytter og vækstregulationen i dyrkede retinale pigmentepithelceller undersøges *in vitro* dynamisk og histopathologisk.

4. Okulær onkologi

Afdelingen er center for okulære og orbitale neoplasmer. Bulbusbevarende bestrålingsmetoder ved anvendelse af Rutenium-Rhodium-plader og I-125-plader og transpupillær termoterapi studeres.

Mikrokirurgisk intrabulbær tumorresektion og topikal cytostaticabehandling af conjunktivale maligne neoplasmer er under afprøvning.

5. Retino-vitreale sygdomme – epidermiologi og behandling

Retino-vitreale sygdommes kliniske forløb og de retino-vitreale kirurgiske indgrebsmuligheder studeres. Tiårs follow-up på incidensen af AMD. Forekomst af AMD i Grønland. Transplantation af RPE på grise. Cellekultur af humane- og grise pigmentepithelceller. Forekomsten af retinale- og RPE-stamceller udforskes, og stamcellernes overlevelse og migration intraokulært analyseres på en grisemodel.

Nationalt og internationalt forskingssamarbejde

Dorzolamid ved glaucom med Reykjavik Universitet.

Ethnic Pseudoexfoliation Glaucoma (XFG) trial. Multicenterstudie med Thessaloniki Universitetet, Grækenland. Basalt studie med Universitetet i Helsinki.

Nordic Glaucoma Database: 1999 – Joint Nordic Glaucoma Database med Universitetsøjneklinikker i Finland, Island, Norge og Sverige.

Retinalt pigmentepithelcelletransplantation og Aldersrelateret maculadegeneration med Harvard University Medical School og Øjenklinikken, Lunds universitet.

Regulation af synsnervens blodgennemstrømning og metabolisme med Reykjavik Universitet.

Okulær onkologi med universiteterne i Helsinki, Leiden, Liverpool, Stockholm og Tel Aviv.

Publikationer

I alt 45 artikler. Publikationsliste inkl. liste over foredrag og posters kan rekvireres hos professor, dr.med. Jan Ulrik Prause, Øjenklinikken E2061, Rigshospitalet, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø, rh01360@rh.regionh.dk.

Øjenafdelingen, Københavns Amts Sygehus i Herlev**Forskningsvirksomhed**

Vurdering af ny medicinsk behandling af nethindesydomme.

Diabetisk retinopati.

Afprøvning af PKC-hæmmer. Afprøvning af ACE-hæmmer.

Afprøvning af væksthormonhæmmer i forbindelse med diabetisk retinopati.

Aldersrelateret makuladegeneration.

Afprøvning af specifik hæmning af neurovaskulære membraner ved aldersrelateret makuladegeneration.

1. Fotoscreeningprojekt

Tværsnitsundersøgelse af nydiagnosticerede diabetikers nethindeforhold. Vurdering af non-mydratisk fotografering og diagnosticering af diabetisk retinopati.

2. Avancerede billedanalyse projekter

Vurdering af nethindens tykkelse med OCT. Vurdering af nervefiberlagets tykkelse med OCT.

Vurdering af karforhold og nethindeforhold ved sukkersyge og glaucom med automatiske billedanalysealgoritmer.

3. Basal fysiologi og patofysiologi

Diabetisk retinopati og multifokal ERG. Linsens fluorescensegenskaber ved diabetes.

4. Ph.d.-studerende og ph.d.-projekter

Glostrup inter 99, undersøgelse af 1000 personers nethinder, normalpersoner og risikopersoner.

Vurdering af linsefluorescensen som screeningsparameter for type-2-diabetes.

OCT (optisk koherens tomografi) til vurdering af nervefiberlagets tykkelse ved glaucom.

OCT vurdering af nethindens tykkelse, specielt ved diabetisk makulaødem og *retinitis centralis serosa*.

Non-mydratisk fotoscreening for diabetisk retinopati ved diabetisk retinopati udenfor øjenafdelinger og øjenlægepraksis.

Børn i hjælpeklasser, deres øjenstatus.

Overfladeretinopati og synsfunktion.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med universitetet i Lund, Sverige, vedrørende glaucom.

Samarbejde med DTU vedrørende billedanalyse.

Samarbejde med RISØ vedrørende apparaturudvikling.

Samarbejde med adskillige europæiske og amerikanske øjenforskningscentre i forbindelse med de kliniske afprøvninger.

Samarbejde med Steno Diabetes Center, Danmark, vedrørende screening for diabetisk retinopati.

Samarbejde med Rigshospitalets Øjenafdeling vedrørende screening for diabetisk retinopati.

Publikationer

I alt 12. Publikationsliste inkl. foredragsliste og posterliste kan rekvireres ved henvendelse til professor, overlæge, dr.med. Henrik Lund Andersen, Øjenafdelingen, Københavns Amts Sygehus i Herlev, 2730 Herlev.

Dermato-Venerologisk Afdeling D, Bispebjerg Hospital**Forskningsvirksomhed**

Hovedforskningsområderne vedrører hudkræft og dets relation til ultraviolet stråling og arv. Afdelingen har udviklet UV-dosimetre i armbåndsure, der bæres af store persongrupper for at klarlægge opførsel i solen som risikoparameter og estimere den totale UV-livsdosis og måle kroniske hudskader forårsaget af solen.

Afdelingen har forskningsprogrammer til udvikling af non-invasiv diagnostik og almindelig hudkræft og malignt melanom både med henblik på straks-diagnose men også med henblik på at afsløre den usynlige grænse for en hudtumors udbredelse. Til sidstnævnte anvendes der fluorescensdæmpningen i tumurvæv, og til diagnostik anvendes *in vivo* kemiske analyser ved hjælp af Raman-spektroskopi.

Molekylære og immunoliske *in vitro*-analyser (dna-skader og skader fra frie iltradikaler) bidrager til forståelse af årsagen til skaderne og mulige profylakse. Der er fokus på identifikation af nye angrebepunkter for kræftbehandling, så som "lipid rafts" betydning for celleoverlevelse og celledeling.

Som led i befolkningsrådgivningen har afdelingen løbende undersøgelser om solbeskyttelse, herunder solcremebrug, opførsel i solen, solariebrug mv. Der arbejdes på nye alternativer, herunder hudskadefjernende stoffer, øgning af hudens cellulære resistens mod UV og nye typer af vandresistente og langtidsvirkende stoffer.

Betydningen af eumelanin og fæomelanins rolle i udviklingen af hudkræft undersøges ved hjælp af PCR-teknikker og med baggrund i, at de to melanintyper hver reagerer vidt forskelligt med dannelsen af frie iltradikaler på UV-bestråling.

I behandlingen af hudtumorer og visse immunologisk betingede sygdomme er videreudvikling af fotodynamisk terapi et vigtigt alternativ til mere destruktive "gamle" behandlingsprincipper. Der analyseres især på årsagen til smerter i forbindelse med behandlingen for at kunne reducere disse.

Behandlingsinducerede hudtumorer er et kendt problem i dermatologien, og afdelingen kortlægger carcinogenesen af dermatologiske behandlinger – kemiske såvel som stråleinducerede.

Forskning i sårheling er rettet mod betydning af biofilm, sårsekret og behandlingsmidler.

Laserforskning fokuserer på dokumentation af effekten af forskellige lasertyper og intens pulseret lys på forskellige hudlidelser og de bivirkninger, der er knyttet hertil, herunder fotocarcinogenese. Andre vigtige forskningsområder er hudlymfomer, hudsvampeundersøgelser, sklerodermi, infektioner og venerologi.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Omkring hudtumorer i forsøgsdyr samarbejdes med Sønderborg Sygehus. Raman-spektroskopi foretages sammen

med H. C. Østed Instituttet, og neurale netværksundersøgelser sker sammen med DTU.

Samarbejde med Dundee University, Skotland, om fotodermatologi. Om befolkningens UV-eksponering og resultatet heraf samarbejdes med University of Dublin Irland, Sct. Thomas' Hospital, London.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen på telefon 35 31 31 57.

Dermato-Venerologisk Afdeling K, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

1. Videncenter for allergi overfor kemiske stoffer i forbrugerprodukter

Videncentret er oprettet i et samarbejde mellem Dermatologisk Afdeling og Lungemedicinsk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte og Dermatologisk Afdeling Odense Universitetshospital i 2001. Videncentret skal samarbejde med overvågning og forskning i kontaktallergi og luftvejsallergi forårsaget af forbrugerprodukter. Etablerede forskningsprojekter under Videncentret er:

Forskning i grænseværdier for konserveringsmidler.

Forskning i kontaktallergi overfor kromat i læder.

Hårfarve og allergi.

Patientinformation og compliance.

Ny Risikovurderingsmodel for allergifremkaldende stoffer.

Genekspression ved kontaktallergi.

Patientforløb og prognose for eksem.

Sygdomsmønstre i relation til kontaktallergi.

Multiallergi.

Befolkningsundersøgelse af kontaktallergihyppighed og risikofaktorer.

Videncentret huser en klinisk database, der som den første i landet drives i samarbejde med primærsektoren. Databasen anvendes til monitorering, udvikling og kvalitetskontrol.

Centret er oprettet som et led i en styrket indsats overfor kemiske stoffer i forbrugerprodukter, finansieret af Miljøministeriet og Sundhedsstyrelsen i fællesskab.

Nyt Videncenter for Duft og Kemikalieoverfølsomhed er oprettet pr. 01. oktober 2005 på baggrund af en aftale blandt Folketingets partier. Videncentret skal generere ny viden og kvalitetsudvikling.

2. Psoriasis

Undersøgelser af immunologiske forhold som betinger udvikling af psoriasis hos genetisk disponerede personer, specielt med henblik på udvikling og afprøvning af nye biologiske lægemidler. Undersøgelser af angiogenetiske faktorer betydning for psoriasis. Afdelingen deltager desuden i et større EU-støttet forskningssamarbejde, hvor muligheden for gentransfektion til huden ved hjælp af elektroporation undersøges.

3. Forskning i lægemidlers koncentration og penetration i huden som målgang

Måling af lægemiddelkoncentrationer i huden efter lokal lægemiddeladministration ved brug af mikrodialyseteknik

er videreudviklet. Metoden anvendes nu til humane studier af bioækvivalens af topikale formuleringer i sammenlignende studier over tape-stripping-metodologi.

Studierne, som videreføres som ph.d.-projekt(er), tilrettelægges i samarbejde med Food and Drugs Administration (FDA), USA, og gennemføres i samarbejde med Danmarks Farmaceutiske Universitet.

Indlejringsmidler gennem Center for Drug Design and Transport (SSVF 9700555.)

4. Håndeksem

Inden for området håndeksem foregår såvel klinisk eksperimentel forskning som epidermiologiske studier. 1) Effekten af samtidig udsættelse for allergener og irriteranter undersøges med henblik på at påvise, om tærskelværdien for elicitering af allergi ændres ved samtidig irriteringsposition. 2) En follow-up-undersøgelse af tvillinger med håndeksem med henblik på incidensberegning, prognose og identifikation af risikogrupper er netop igangsat. 3) Med udgangspunkt i patienter med arbejdsbetinget håndeksem foretages en follow-up-undersøgelse med henblik på identifikation af risikofaktorer for arbejdsbetinget håndeksem og manglende arbejdsmarkedstilknøytning. Denne undersøgelse omfatter også en vurdering af psykosociale faktorer betydning for prognosen. 4) Patientcompliance hos patienter med håndeksem undersøges i et kvalitativt forskningsprojekt, hvor patienters handlinger i forhold til allergisk kontakteksem evalueres i relation til sociale, forskelle og forholdet mellem viden og handling evalueres.

Fondsstøtte: Arbejdsmiljørådets service center 1999-23, SSVF 9902745, Miljøstyrelsen og private fonde.

5. Atopisk dermatitis

Med henblik på at identificere prædiktorer for atopisk eksem er et prospektivt kohortestudie af højrisikobørn født af mødre med asthma sat igang som ph.d.-studium. Denne undersøgelse foregår i samarbejde med børneafdelingen, Gentofte.

Publikationer

4 ph.d.-afhandlinger, 38 peer-reviewed publikationer i internationale tidsskrifter, 2 bøger. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Dermato-Venerologisk Afdeling K, telefon 39 77 32 00.

Afdelingen for Øre-Næse-Hals sygdomme, Hoved-Halskirurgi, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Otoakustiske emissionsmålinger mhp. vurdering af ydre hårcellers funktion og respons hos nyfødte og børn mhp. tidlig diagnostik af hørenedsættelse. Tinnitusmaskning, forskning og afprøvning af nye avancerede høreapparater efter aftale med dansk høreapparatusindustri. Indre øre: Eksperimentelle elektrofysiologiske og histologiske samt kliniske undersøgelser over forskellige farmakas anvendelse i forebyggelse og behandling af indre øreskader og sygdomme.

Molekylærbiologiske undersøgelser af histologiske otosklerosepræparater under anvendelse af afdelingens nye lasersmikroskop, hvorved dna- og RNA-materiale kan hentes fra det otosklerotiske væv.

Endvidere genetiske undersøgelser af patienter med oto-

sklerose i Danmark og på Færøerne. Herudover histologiske undersøgelser af udviklingen af *macula utricularis* i humane tindingeben fra nyfødte og børn.

1. Otoneurologi

Forskning i balanceforstyrrelse (svimmelhed) hos ældre og hos patienter med neurologiske lidelser ved elektrookulomotorisk undersøgelse (vestibulær autorotationstest) og platformundersøgelse af patienter suspekt for perilymfatisk fistler. Objektiv registrering af lugtesansen. Klinisk undersøgelse af Meniere-patienter samt akusticusneurinompatienter.

2. Hoved-hals-cancer

Molekylærbiologiske undersøgelser af specielt epidermal growth factor ved hoved-hals-cancer, kliniske undersøgelser af forskellige moderne billeddiagnostiske undersøgelser (PET-skanning) og rekonstruktionstyper i forbindelse med hoved-halskirurgi. Immunologiske undersøgelser af spytkirtelsvulster og thyroideacancer.

Sentinel node-biopsi (skildvagtlymfeknude) ved mundhulecancer som et Dahanca-projekt.

Endvidere molekylærbiologiske undersøgelser af epitheliale mundhulecancer.

3. *Inflammatoriske/immunologiske lidelser i øvre luftveje*
Internationalt samarbejde omkring Wegeners granulomatose, bakteriologisk-immunologiske undersøgelser af mellemøre- og næsesekret ved akut suppurativ og sekretorisk *otitis media* hos danskere og grønlændere. Undersøgelse af patienter med allergiske næselidelser.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Eksperimentel og klinisk indre øreforskning. Karolinska Sjukhuset, Stockholm.

Øre-næse-halsafdelingen, Tampere Universitet, Finland.
Ear Research Laboratorium Ann Arbor Michigan.

Otoakustiske emissioner fra cochlea, Central Institute of the Deaf, St. Louis, USA.

Elektronmikroskopiske undersøgelser af saccus og ductus endolymphaticus. Uppsala Universitetet, Sverige.

Vestibulær autorotationstest, University of South California, L.A.

Wegeners granulomatose, internationalt samarbejde med en række skandinaviske og europæiske universiteter.

Panum Institutet, Medicinsk Anatomisk Institut og Genetisk Institut og Odontologisk Institut.

Zoo fysiologiske Institut, Aarhus Universitet.

Publikationer

17 arbejder, peer-reviewed. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Rigshospitalets Øre-Næse-Halskirurgiske Klinik. Hoved OrtoCentret, telefon 35 45 20 70.

Øre-næse-halsafdeling E, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

1. Mellemøret

Kliniske, mikrobiologiske, biokemiske og histopatologiske undersøgelser af eksperimentel *otitis media* forårsaget af forskellige bakterier, herunder effekt af forskellig antibiotisk behandling.

Lysmikroskopiske undersøgelser af knogle og slimhindeforandringer i marsvins og rotters mellemører efter submukøs installation af diverse vækstfaktorer (inflammatoriske mediatorer) ved hjælp af mikrokateter og osmotisk mikropumpe. Ekspresion af tachykinin-receptorer i knoglevæv omkring mellemøret og i labyrintkapslen. Ekspresion af knogle-morfogenetiske proteiner og af mucingener i mellemøret under og efter infektion. Fortsatte efterundersøgelser af patienter opereret for kronisk otit, med og uden cholesteatom, i perioden 1965 – 1995, med henblik på afklaring af patogenesen til kronisk otit og vurdering af langtidsresultaterne efter forskellige former for kirurgi.

2. Indre øre

Elektronmikroskopiske undersøgelser af marsvins/rotters indre øre efter lokal installation af aminoglycosid ved forskellige applikationsmetoder (simpel mellemøreinstallation kontra osmotisk mikropumpe tilkoblet mikrokateter i det runde vindues niche). Fortsatte undersøgelser af effekten af Gentamicin i behandling af svimle patienter, med speciel applikation af Gentamicinet via mikropumpe og mikrokateter. Undersøgelser af patienter med sudden deafness behandlet med steroid med ovenstående applikationsmetode. Histopatologisk undersøgelse af eksperimentel *meningogen labyrinthitis*. Genetiske undersøgelser af patienter med indre ørelidelser, specielt med henblik på ørets følsomhed for ydre noxer. Lokal EPO-behandling af støjbettinget høretab.

3. Cerebellopontine vinkel

Immunohistokemisk lokalisering af VEGF (vascular endothelial growth factor) i *vestibularis Schwannomer* samt semikvantitering i korrelation til Antoni-type og tidligere vækstmønster.

Prospektiv ELISA/RIA-kvantitering af FEGF i *vestibularis Schwannomer*, korreleret til vækstmønstre. Gen-ekspressionsanalyse og undersøgelse af forskellige vækstfaktorer- og markører i tumor, blod og CSF hos patienter med *vestibularis Schwannom* korreleret til tumors vækstmønster. Etablering af landsdækkende database over *vestibularis Schwannomer*-epidermiologi, vækst og behandling, specielt med henblik på selektion af patienter til operation eller afventende terapi.

4. Audiologisk forskning

Er centreret om elektrofysiologiske undersøgelser så som hjernestammeaudiometri og elektrocochleografi. Vurdering af nye former for høreapparatbehandling. Som Østdansk Center for Cochlear Implant vurderes kort- og langtidseffekten af disse implantater relateret til rehabiliteringsprocedurerne. Undersøgelser over værdien af bilateral implantation, både blandt udvalgte grupper (patienter med pneumokok meningit og patienter med Mb. Usher) samt randomiseret udvalgte døve børn. I samarbejde med professor Lisbeth Tranebjærg, Bispebjerg Hospital projektet: "Genetiske årsager til hørenedsættelser hos børn". Desuden mulig genetisk forklaring på morbus meniere.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Statens Serum Institut vedrørende *otitis media*.

Arbejds miljøinstituttet i København vedrørende indre øre-forskning.

Audiogenetisk Sektion, Audiologisk Afdeling, Bispebjerg Hospital.

Universitetsklinikken i Bochum, Tyskland, vedrørende patogenesen af cholesteatomer.

Universitetsklinikken i Lund, Sverige, vedrørende eksperimentel *otitis media*.

Karolinska Sjukhuset, Stockholm, Sverige, vedrørende indre øre-forskning.

Universitetsklinikken, Tübingen, Tyskland, vedrørende sudden deafness.

Universitet i Linköping vedrørende Menieres sygdom.

Manchester Royal Infirmary, England vedrørende epidemiologi og behandling af vestibulære Schwannomer, specielt NF2.

Publikationer

I alt 18 peer reviewed. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Øre-næse-halsafdelingen, Københavns Amts Sygehus i Gentofte, Niels Andersens Vej 65, 2900 Hellerup, telefon 39 77 38 35.

Stab

Dermato-Venerologi

Professorer

Menne, Torkil; klinisk professor.

Skovgaard, Gunhild R. Lange, klinisk professor.

Wulf, Hans Christian Olsen; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Gniadecki, Robert.

Held, Elisabeth.

Jemec, Gregor.

Karlsmark, Tonny.

Petersen, Carsten Sand.

Skov, Lone.

Zachariae, Claus Otto Carl.

Oftalmologi

Professorer

Lund-Andersen, Henrik, klinisk professor.

Prause, Jan Ulrik, klinisk professor.

Kliniske lektorer

Andersen, Nis.

Boberg-Ans, Gøril.

Edmund, Carsten.

Haamann, Per.

Jensen, Peter Koch.

Julian, Hanne Olsen.

La Cour, Morten.

Larsen, Michael.

Nørregaard, Jens Christian.

Petersen, Peter Bernth.

Thygesen, John.

Toft, Peter Bjerre.

Villumsen, Jørgen.

Oto-Rhino-Laryngologi

Professorer

Bretlau, Poul, klinisk professor.

Thomsen, Jens Chr., klinisk professor.

Kliniske lektorer

Balle, Viggo.

Bonding, Per.

Buchwald, Christian von.

Cayé-Thomasen, Per.

Charabi, Birgitte.

Christensen, Maria Elisabeth.

Homøe, Preben.

Katholm, Morten.

Kirkegaard, Jørgen.

Møller, Henrik.

Stage, Jan.

Stangerup, Sven-Eric.

Sørensen, Christian Hjorth.

Sørensen, Mads Sølvsten.

Sørensen, Waldemar Trolle.

Ph.d.-afhandling

Messerschmidt, Shuxia; Optical Coherence Tomography study in Patients with central serous chorioretinopathy.

Publikationer

Dermato-Venerologisk Afdeling K, Københavns

Aamts Sygehus i Gentofte

Cvetkovski, R.S., Zachariae, R., Jensen, H., Olsen, J., Johansen, J.D. & Agner, T.: Quality of life and depression in a population of occupational hand eczema patients. *Contact Dermatitis*. 54(2), s. 106-111. 2006.

Cvetkovski, R.S., Zachariae, R., Jensen, H., Olsen, J., Johansen, J.D. & Agner, T.: Prognosis of occupational hand eczema – A follow-up study. *Archives of Dermatology*. 142(3), s. 305-311. 2006.

Diepgen, T.L., Bruynzeel, D.P., Andersen, K.E., Brandao, F.M., Bruze, M., Goncalo, M., Goossens, A., Lahti, A., Mahler, V., Menne, T., White, I.R. & Wilkinson, J.D.: Mercaptobenzothiazole or the mercapto-mix: which should be in the standard series? *Contact Dermatitis*. 55(1), s. 36-38. 2006.

Elberling, J., Johansen, J.D., Dirksen, A. & Mosbech, H.: Exposure of eyes to perfume: a double-blind, placebo-controlled experiment. *Indoor Air*. 16(4), s. 276-281. 2006.

Elberling, J., Dirksen, A., Johansen, J.D. & Mosbech, H.: The capsaicin cough reflex in eczema patients with respiratory symptoms elicited by perfume. *Contact Dermatitis*. 54(3), s. 158-164. 2006.

Engkilde, K., Menne, T. & Johansen, J.D.: Inverse relationship between allergic contact dermatitis and type 1 diabetes mellitus: a retrospective clinic-based study. *Diabetologia*. 49(4), s. 644-647. 2006.

Groth, L., Ortiz, P.G. & Benfeldt, E.: Microdialysis methodology for sampling in the skin. i: *Handbook of non-invasive methods and the skin*. Serup, J., Jemec, G. B. E., and Grove, G. L. (red.). CRC Press, London 2006.

Halkjaer, L.B., Loland, L., Buchvald, F.F., Agner, T., Skov, L., Strand, M. & Bisgaard, H.: Development of atopic dermatitis during the first 3 years of life – The Copenhagen Prospective Study on Asthma in Childhood cohort study in high-risk children. *Archives of Dermatology*. 142(5), s. 561-566. 2006.

Hansen, M.B., Menne, T. & Johansen, J.D.: Cr(III) reactiv-

- ity and foot dermatitis in Cr(VI) positive patients. *Contact Dermatitis*. 54(3), s. 140-144. 2006.
- Hansen, M.B., Menne, T. & Johansen, J.D.: Cr(III) and Cr(VI) in leather and elicitation of eczema. *Contact Dermatitis*. 54(5), s. 278-282. 2006.
- Jensen, C.D., Paulsen, E. & Andersen, K.E.: Retrospective evaluation of the consequence of alleged patch test sensitization. *Contact Dermatitis*. 55(1), s. 30-35. 2006.
- Jensen, C.D., Johansen, J.D., Menne, T. & Andersen, K.E.: Increased retest reactivity by both patch and use test with methyl-dibromoglutaronitrile in sensitized individuals. *Acta Dermato-Venereologica*. 86(1), s. 8-12. 2006.
- Jensen, C.D. & Andersen, K.E.: Allergic contact dermatitis from cera alba (purified propolis) in a lip balm and candy. *Contact Dermatitis*. 55(5), s. 312-313. 2006.
- Jensen, C.S., Menne, T. & Johansen, J.D.: Systemic contact dermatitis after oral exposure to nickel: a review with a modified meta-analysis. *Contact Dermatitis*. 54(2), s. 79-86. 2006.
- Johansen, J.D., Bernard, G., Gimenez-Arnau, E., Lepoittevin, J.P., Bruze, M. & Andersen, K.E.: Comparison of elicitation potential of chloroatranol and atranol – 2 allergens in oak moss absolute. *Contact Dermatitis*. 54(4), s. 192-195. 2006.
- Knudsen, B., Lerbaek, A., Johansen, J.D. & Menne, T.: Reduction in the frequency of sensitization to thiurams. A result of legislation? *Contact Dermatitis*. 54(3), s. 170-171. 2006.
- Lerbaek, A., Menne, T. & Knudsen, B.: Cross-reactivity between thiurams. *Contact Dermatitis*. 54(3), s. 165-168. 2006.
- Marckmann, P., Skov, L., Rossen, K., Dupont, A., Damholt, M.B., Heaf, J.G. & Thomsen, H.S.: Nephrogenic systemic fibrosis: Suspected causative role of gadodiamide used for contrast-enhanced magnetic resonance imaging. *Journal of the American Society of Nephrology*. 17(9), s. 2359-2362. 2006.
- Matura, M., Skold, M., Borje, A., Andersen, K.E., Bruze, M., Frosch, P., Goossens, A., Johansen, J.D., Svedman, C., White, I.R. & Karlberg, A.T.: Not only oxidized R-(+)- but also S-(-)-limonene is a common cause of contact allergy in dermatitis patients in Europe. *Contact Dermatitis*. 55(5), s. 274-279. 2006.
- Menne, T. & Agner, T.: Statistics and impact factor for *Contact Dermatitis* 2005. *Contact Dermatitis*. 55(3), s. 129. 2006.
- Menne, T.: Tilbud om behandling af potentielt livstruende sygdomme med laser og intenst pulserende lys ved ikke-laegeligt uddannede personer. *Ugeskrift for Laeger*. 168(45), s. 3892. 2006.
- Rastogi, S.C., Sosted, H., Johansen, J.D., Menne, T. & Bossi, R.: Unconsumed precursors and couplers after formation of oxidative hair dyes. *Contact Dermatitis*. 55(2), s. 95-100. 2006.
- Sosted, H., Menne, T. & Johansen, J.D.: Patch test dose-response study of p-phenylenediamine: thresholds and anatomical regional differences. *Contact Dermatitis*. 54(3), s. 145-149. 2006.
- Sosted, H., Johansen, J.D., Andersen, K.E. & Menne, T.: Severe allergic hair dye reactions in 8 children. *Contact Dermatitis*. 54(2), s. 87-91. 2006.
- Thielke, D., Thyssen, J.P. & Hansen, B.J.: Orphan drugs – laegemidler til patienter med sjældne sygdomme. *Ugeskrift for Laeger*. 168(23), s. 2236-2238. 2006.
- Thyssen, J., Zachariae, C. & Menne, T.: Successful treatment of scleromyxedema using thalidomide. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*. 20(10), s. 1396-1397. 2006.
- Thyssen, J.P., Sederberg-Olsen, N., Thomsen, J.F. & Menne, T.: Contact dermatitis from methylisothiazolinone in a paint factory. *Contact Dermatitis*. 54(6), s. 322-324. 2006.
- Zachariae, C., Lerbaek, A., McNamee, P.M., Gray, J.E., Wooder, M. & Menne, T.: An evaluation of dose/unit area and time as key factors influencing the elicitation capacity of methylchloroisothiazolinone/methylisothiazolinone (MCI/MI) in MCI/MI-allergic patients. *Contact Dermatitis*. 55(3), s. 160-166. 2006.
- Zachariae, C., Hall, B., Cupferman, S., Andersen, K.E. & Menne, T.: ROAT: morphology of ROAT on arm, neck and face in formaldehyde and diazolidinyl urea sensitive individuals. *Contact Dermatitis*. 54(1), s. 21-24. 2006.
- Zachariae, C. & Skov, L.: Sol. i: Lærebog: livsstil, sundhed og kræft, s. 69-74. *Kræftens Bekæmpelse* (red.). Erhvervs-skolernes forlag, Odense 2006.

Øre-Næse-Halsafdeling E, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

- Adrian, C.L., Olin, H.B., Dalhoff, K. & Jacobsen, J.: *In vivo* human buccal permeability of nicotine. *Int.J Pharm.* 311(1-2), s. 196-202. 2006.
- Andersen, H.T., Schroder, S.A. & Bonding, P.: Unilateral deafness after acoustic neuroma surgery: Subjective hearing handicap and the effect of the bone-anchored hearing aid. *Otology & Neurotology*. 27(6), s. 809-814. 2006.
- Bilde, A., Von Buchwald, C., Johansen, J., Bastholt, L., Sorensen, J.A.H.M., Marker, P., Krogdahl, A., Hansen, H.S., Specht, L., Kirkegaard, J., Andersen, E., Bentzen, J., Hjort-Sorensen, C., Andersen, L.J., Nielsen, B.A., Bundgaard, T., Overgaard, M. & Grau, C.: The Danish national guidelines for treatment of oral squamous cell carcinoma. *Acta Oncologica*. 45(3), s. 294-299. 2006.
- Brandt, C.T., Caye-Thomasen, P., Lund, S.P., Worsoe, L., Ostergaard, C., Frimodt-Moller, N., Espersen, F., Thomsen, J. & Lundgren, J.D.: Hearing loss and cochlear damage in experimental pneumococcal meningitis, with special reference to the role of neutrophil granulocytes. *Neurobiology of Disease*. 23(2), s. 300-311. 2006.
- Bryan, K.E., Wen, K.K., Zhu, M., Rendtorff, N.D., Feldkamp, M., Tranebjaerg, L., Friderici, K.H. & Rubenstein, P.A.: Effects of human deafness gamma-actin mutations (DFNA20/26) on actin function. *J Biol.Chem.* 281(29), s. 20129-20139. 2006.
- Caye-Thomasen, P., Dethloff, T., Hansen, S., Stangerup, S.E. & Thomsen, J.: Hearing in Patients with Intracanalicular Vestibular Schwannomas. *Audiology and Neuro-Otology*. 12(1), s. 1-12. 2006.
- Caye-Thomasen, P., Hansen, S., Dethloff, T., Stangerup, S.E. & Thomsen, J.: Sublocalization and volumetric growth pattern of intracanalicular vestibular schwannomas. *Laryngoscope*. 116(7), s. 1131-1135. 2006.
- Eiberg, H., Hansen, L., Kjer, B., Hansen, T., Pedersen, O., Bille, M., Rosenberg, T. & Tranebjaerg, L.: Autosomal dominant optic atrophy associated with hearing impairment and impaired glucose regulation caused by a missense mutation in the WFS1 gene. *J Med.Genet.* 43(5), s. 435-440. 2006.

- Landex, N.L., Thomsen, J. & Kayser, L.: Methimazole increases H₂O₂ toxicity in human thyroid epithelial cells. *Acta Histochemica*. 108(6), s. 431-439. 2006.
- Lonn, S., Ahlbom, A., Christensen, H.C., Johansen, C., Schuz, J., Edstrom, S., Henriksson, G., Lundgren, J., Wennerberg, J. & Feychting, M.: Mobile phone use and risk of parotid gland tumor. *Am.J Epidemiol.* 164(7), s. 637-643. 2006.
- Percy-Smith, L., Jensen, J.H., Josvassen, J.L., Jonsson, M.H., Andersen, J., Samar, C.F., Thomsen, J.C. & Pedersen, B.: Parents' perceptions of their deaf children's speech, language and social outcome after cochlear implantation. *Ugeskrift for Laeger*. 168(33), s. 2659-2664. 2006.
- Raustyte, G., Caye-Thomasen, P., Hermansson, A., Andersen, H. & Thomsen, J.: Calcium deposition and expression of bone modelling markers in the tympanic membrane following acute otitis media. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*. 70(3), s. 529-539. 2006.
- Ravn, T., Huniche, B., Breum, L. & Christensen, J.J.: Lemierre's syndrome: Still an important clinical entity. *Scandinavian Journal of Infectious Diseases*. 38(4), s. 299-301. 2006.
- Rendtorff, N.D., Zhu, M., Fagerheim, T., Antal, T.L., Jones, M., Teslovich, T.M., Gillanders, E.M., Barmada, M., Teig, E., Trent, J.M., Friderici, K.H., Stephan, D.A. & Tranebjaerg, L.: A novel missense mutation in ACTG1 causes dominant deafness in a Norwegian DFNA20/26 family, but ACTG1 mutations are not frequent among families with hereditary hearing impairment. *Eur.J Hum.Genet.* 14(10), s. 1097-1105. 2006.
- Soini, S., Ibarreta, D., Anastasiadou, V., Ayme, S., Braga, S., Cornel, M., Coviello, D.A., Evers-Kiebooms, G., Geraedts, J., Gianaroli, L., Harper, J., Kosztolanyi, G., Lundin, K., Rodrigues-Cerezo, E., Sermon, K., Sequeiros, J., Tranebjaerg, L. & Kaariainen, H.: The interface between assisted reproductive technologies and genetics: technical, social, ethical and legal issues. *Eur.J Hum.Genet.* 14(5), s. 588-645. 2006.
- Sorensen, H.B., Larsen, P.L. & Tos, M.: The influence of air current on goblet cell density in the mucosa of the normal uncinate process in the nasal cavity. *Rhinology*. 44(3), s. 188-192. 2006.
- Stangerup, S.E., Caye-Thomasen, P., Tos, M. & Thomsen, J.: The natural history of vestibular schwannoma. *Otology & Neurotology*. 27(4), s. 547-552. 2006.
- Stjarne, P., Blomgren, K., Caye-Thomasen, P., Salo, S. & Soderstrom, T.: The efficacy and safety of once-daily mometasone furoate nasal spray in nasal polyposis: a randomized, double-blind, placebo-controlled study. *Acta Oto-Laryngologica*. 126(6), s. 606-612. 2006.
- Thomsen, J.C., Samar, C.F. & Jensen, J.H.: Cochlear implantation i Danmark 1982-2005. *Ugeskrift for Laeger*. 168(33), s. 2643. 2006.
- Thomsen, J.C., Sass, K., Odqvist, L. & Arlinger, S.: Lokal overtryksbehandling reducerer vestibulaere symptomer hos patienter med Menieres sygdom – sekundaerpublikation. Et klinisk randomiseret multicenter-dobbeltblindet placebokontrolleret studie. *Ugeskrift for Laeger*. 168(4), s. 378-380. 2006.
- Vrijheid, M., Cardis, E., Armstrong, B.K., Auvinen, A., Berg, G., Blaasaas, K.G., Brown, J., Carroll, M., Chetrit, A., Christensen, H.C., Deltour, I., Feychting, M., Giles, G.G., Hepworth, S.J., Hours, M., Iavarone, I., Johansen, C., Klæboe, L., Kurtio, P., Lagorio, S., Lonn, S., McKinney, P.A., Montestrucq, L., Parslow, R.C., Richardson, L., Sadetzki, S., Salminen, T., Schuz, J., Tynes, T. & Woodward, A.: Validation of short term recall of mobile phone use for the Interphone study. *Occupational and Environmental Medicine*. 63(4), s. 237-243. 2006.
- Warburg, M., Ullman, S., Jensen, H., Pedersen, H., Kobayashi, T., Russell, B., Tranebjaerg, L., Richard, G. & Brondum-Nielsen, K.: Blepharophimosis, corneal vascularization, deafness, and acroosteolysis: a "new" syndrome? *Am.J Med.Genet.A*. 140(24), s. 2709-2713. 2006.

Oftalmologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

- Bangsgaard, R., Larsen, V.A. & Milea, D.: Isolated bilateral optic neuritis in acute disseminated encephalomyelitis. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(6), s. 815-817. 2006.
- Boberg-Ans, G., Henning, V., Villumsen, J. & la Cour, M.: Longterm incidence of rhegmatogenous retinal detachment and survival in a defined population undergoing standardized phacoemulsification surgery. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(5), s. 613-618. 2006.
- Chakravarthy, U., Soubrane, G., Bandello, F., Chong, V., Creuzot-Garcher, C., Dimitrakos, S.A., Korobelnik, J.F., Larsen, M., Mones, J., Pauleikhoff, D., Pournaras, C.J., Staurengi, G., Virgili, G. & Wolf, S.: Evolving European guidance on the medical management of neovascular age related macular degeneration. *Br J Ophthalmol*. 90(9), s. 1188-1196. 2006.
- Chakravarthy, U., Adamis, A.P., Cunningham, E.T., Jr., Goldbaum, M., Guyer, D.R., Katz, B. & Patel, M.: Year 2 efficacy results of 2 randomized controlled clinical trials of pegaptanib for neovascular age-related macular degeneration. *Ophthalmology*. 113(9), s. 1508-1525. 2006.
- D'Amico, D.J., Masonson, H.N., Patel, M., Adamis, A.P., Cunningham, E.T., Jr., Guyer, D.R. & Katz, B.: Pegaptanib sodium for neovascular age-related macular degeneration: two-year safety results of the two prospective, multicenter, controlled clinical trials. *Ophthalmology*. 113(6), s. 992-1001. 2006.
- Gardner, T.W., Sander, B., Larsen, M.L., Kunselman, A., TenHave, T., Lund-Andersen, H., Reimers, J., Hubbard, L., Blankenship, G.W., Quillen, D.A., Brod, R.D., Wilmarth, M.H., Post-Hansen, H., Parving, H.H. & Davis, M.D.: An extension of the early treatment diabetic retinopathy study (ETDRS) system for grading of diabetic macular edema in the astemizole retinopathy trial. *Current Eye Research*. 31(6), s. 535-547. 2006.
- Kessel, L., Jorgensen, T., Glumer, C. & Larsen, M.: Early lens aging is accelerated in subjects with a high risk of ischemic heart disease: an epidemiologic study. *BMC Ophthalmol*. 6, s. 16. 2006.
- Kiilgaard, J.F., Nissen, M.H. & la, C.M.: An isotonic preparation of 1 mg/ml indocyanine green is not toxic to hyperconfluent ARPE19 cells, even after prolonged exposure. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 84(1), s. 42-46. 2006.
- Koefoed, T.P., Kessel, L., Hansen, T., Lund-Andersen, H., Pedersen, O. & Larsen, M.: Lens fluorescence in relation to glucose tolerance and genetic predisposition to type 2 diabetes mellitus in a population-based study. *Current Eye Research*. 31(9), s. 733-738. 2006.

- la, C. & Larsen, M.: Age-related macular degeneration. The Danish Society of Ophthalmology. Ugeskrift for Laeger. 168(12), s. 1235. 2006.
- Larsen, M., Pedersen, R., Taarnhoj, N.C.B.B., Spits, Y., Munch, I.C., Leroy, B.P. & Klemp, K.: Retinal vessel dilation following repletion of vitamin A deficiency. Experimental Eye Research. 82(2), s. 349-350. 2006.
- Lassota, N., Kiilgaard, J.F., Prause, J.U. & la Cour, M.: Correlation between clinical and histological features in a pig model of choroidal neovascularization. Graefes Archive for Clinical and Experimental Ophthalmology. 244(3), s. 394-398. 2006.
- Milea, D.: Le traitement de la neuropathie optique. Journal francais d'ophtalmologie. 29(7), s. 854. 2006.
- Pedersen, D.B., Stefansson, E., Kiilgaard, J.F., Jensen, P.K., Eysteinson, T., Bang, K. & la Cour, M.: Optic nerve pH and PO₂: the effects of carbonic anhydrase inhibition, and metabolic and respiratory acidosis. Acta Ophthalmologica Scandinavica. 84(4), s. 475-480. 2006.
- Soliman, W., Lund-Andersen, H. & Larsen, M.: Resolution of subretinal haemorrhage and fluid after intravitreal bevacizumab in aggressive peripapillary subretinal neovascularization. Acta Ophthalmologica Scandinavica. 84(5), s. 707-708. 2006.
- Soliman, W., Haamann, P. & Larsen, M.: Exudation, response to photocoagulation and spontaneous remission in a case of bilateral racemose haemangioma. Acta Ophthalmologica Scandinavica. 84(3), s. 429-431. 2006.
- Taarnhoj, N.C.B.B., Larsen, M., Sander, B., Kyvik, K.O., Kessel, L., Hougaard, J.L. & Sorensen, T.I.A.: Heritability of retinal vessel diameters and blood pressure: A twin study. Investigative Ophthalmology & Visual Science. 47(8), s. 3539-3544. 2006.
- Theil, P.K., Kessel, L., Hansen, T., Lund-Andersen, H., Pedersen, O. & Larsen, M.: Lens fluorescence in relation to glucose tolerance and genetic predisposition to type 2 diabetes mellitus in a population-based study. Current Eye Research. 31(9), s. 733-738. 2006.

Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi

Ledelse pr. 1.2.2006

Det Kliniske Institut ledes af institutleder, lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, Rigshospitalet, Karkirurgisk Afdeling.

Bestyrelse består af institutleder, lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, viceinstitutterleder, lektor, overlæge, dr.med. Ivar Heide Gøthgen, professor, overlæge, dr.med. Jes Bruun Lauritzen, lektor, overlæge Gunnar Schwarz Lausten.

Endokrin og Mammakirurgisk Klinik CE, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

1. Cancer mammae

I samarbejde med Patologiafdelingen og Klinisk Fysiologisk Afdeling, begge Rigshospitalet, udvikles identifikation af sentinel node med henblik på at minimere behovet for diagnostisk aksildissektion ved operativ behandling af *cancer mammae*.

Afdelingen deltager i den kliniske forskning baseret på Danish Breast Cancer Cooperative Group's databaser. Aktuelt centrerer indsatsen omkring carcinoma *in situ* mammae.

2. Hyperparathyreoidisme

Der udføres klinisk forskning omkring årsagen til nyrestensdannelse ved primær hyperparathyreoidisme samt omkring forløbet af stensygdom efter parathyreoidektomi.

I samarbejde med Medicinsk Endokrinologisk Afdeling P, Rigshospitalet, udføres *in vitro*-forskning på humane parathyreoideaceller.

3. Benigne strumaformer

I samarbejde med Medicinsk Endokrinologisk Afdeling P udføres *in vitro*-forsøg med humane thyreoideaceller.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen er repræsenteret i "Scandinavian Investigation of Primary Hyperparathyroidism": I et samarbejde mellem de endokrinkirurgiske og Medicinske Endokrinologiske Afdelinger ved Karolinska Sjukhuset i Stockholm, Uppsala Universitetshospital, Rikshospitalet i Oslo, Haukeland Universitetssykehus i Bergen og Århus Amtssygehus samt Rigshospitalet i København udforskes sygdommens epidemiologi og kliniske forløb.

EORTC, Oxford: Metaanalyse af resultater fra alle internationale brystcancergrupper der gennemfører randomiserede behandlingsprojekter.

EORTC, DCIS: Afdelingen gennemfører samarbejde med andre internationale grupper behandlingsprojekter vedrørende *in situ cancer mammae*.

ESSO, Brussels: Internationale guidelines for behandling af *cancer mammae*.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling K, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Kirurgisk gastroenterologisk epidemiologi

Identifikation af risikofaktorer for postoperative komplikationer.

Drift af landsdækkende database for kolorektal cancer.

Drift af landsdækkende database for laparoskopisk kolonkirurgi.

2. Tromboseprofylakse

Prospektive kliniske undersøgelser af forskellige former for tromboseprofylakse.

Værdien af langtidsprofylakse.

Identifikation af risikopatienter.

3. Kolorektal cancer

Prospektive undersøgelser af forskellige operationsteknikker.

Prospektive undersøgelser af polypprofylakse.

Stentbehandling ved kolonileus.

4. Sårheling

Undersøgelser af sårhelings patofysiologi.

Undersøgelser af risikofaktorer for dårlig sårheling.

5. Forebyggelsesforskning

Rygeophør som komplikationsforebygger.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Vært for Cochrane Colorectal Cancer Group (en af 50 reviewgrupper på verdensplan).

Internationalt databearbejde vedrørende kolonstentbehandling.

Publikationer

Publikationsliste kan ses i afdelingens årsberetning, der kan rekvireres på 35 31 30 87.

Gastroenheden, Kirurgisk Sektion, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Kirurgisk patofysiologi

Forskningen har koncentreret sig om det kirurgiske stressrespons's frisætningsmekanismer, smertefysiologi og behandling, hypoksæmi og søvnforstyrrelser og det inflammatoriske respons's frisætningsmekanismer og modifikation samt udvikling af operationsforløb med reduceret morbiditet og rekonvalescens og betydningen af alkoholmisbrug for postoperativ morbiditet.

2. Colon-neoplasi

Varetagelse af "Polyposeregistret", "HNPCC-registret" (Hereditær Non-Polypøs Colorektal Cancer) samt undersøgelser over colonneoplasiens genetiske forhold og optimering af kirurgiske behandlingsprincipper.

3. Laparoskopisk kirurgi

Udviklingscenter for den ekstensive laparoskopiske abdominalkirurgi, herunder øsofagus motilitetslaboratorium mhp. optimering af diagnostik og operationsindikation af øsofaguslidelser samt undersøgelser af virkningen af laparoskopisk kirurgi på postoperativ organfunktion og rekonvalescens. Endvidere undersøgelser på virtual reality-udstyr til optimering af den kirurgiske læreproces.

4. Kirurgisk Immunologi

Forskningen centrerer omkring den neoplastiske og posttraumatiske immunpatofysiologi samt mulige terapeutiske tiltag, herunder immunfunktionens betydning for recidivrisiko og overlevelse efter cancerkirurgi.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Nært samarbejde med internationalt anerkendte grupper inden for de anførte forskningsprofileringsområder.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres henvendelse til Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling 435, H:S Hvidovre Hospital, 2650 Hvidovre.

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Endoskopisk ultralydskanning med vejledt intervention.

Laparoskopisk ultralydskanning med vejledt biopsi.

Den prognostiske betydning af cytokeratinholdige celler i knoglemarv hos patienter med colorektalcancer.

Accelereret postoperativt forløb versus konventionelt postoperativt forløb efter colonresektion.

Multimodalitetsbehandling af patienter med lokal avanceret colorektalcancer.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Kirurgisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Gentofte.

Kirurgisk Afdeling D, Gastroenterologisk og Urologisk Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

1. Gastrointestinal motilitet

Ambulante langtidsmålinger af syre og galderefluks til øsofagus, ambulante langtidsmålinger af gastroesophageal refluks og peristaltik hos patienter med *colon irritabile*.

Langtidsmålinger af motilitet i ventriklen og tyndtarmen

hos normale og hos patienter med ileostomi, fastende, efter fødestimulation og efter stimulation med forskellige farmaka.

2. Ventrikelfunktionsundersøgelser

Ventrikelfunktionsundersøgelser med henblik på peptiderne GLP1's og GLP2's indflydelse på den måltidsstimulerende syresekretion og ventrikeltømmning. Undersøgelser af den gastriske lipaseaktivitet hos patienter med pankreas sygdomme gennemføres i samarbejde med Medicinsk Afdeling M. Undersøgelse af fedtstimulation på ventrikeltømmning og gennemblødning af splanchnicusgebetet.

3. Enteral ernæring

Postoperativ komplikationsfrekvens.

4. Colorektalcancer

Mikrometastasering fra colorektalcancer i samarbejde med Kirurgisk Afdeling i Gentofte og Herlev. MR-skanning ved cancer rekti. Intraoperativ UL ved colorektalcancer.

5. Miniinvasiv kirurgi

Multicenterprojekter omkring laparoskopisk versus konventionel operation for ventral hernie og laparoskopisk operation for recidiv ingvinal hernier. Dyreeksperimentelle undersøgelser af mecher til ingvinal hernier samt anvendelse af bipolar teknik. Smerte og rekonvalescens ved laparoskopisk kirurgi. Nasal endoskopi.

6. Urologisk forskning

Endokrin behandling af prostatacancer i "Scandinavian Prostate Cancer Study Group" protokoller nr. 5, 6, 7, 9. Undersøgelser af intenderet kurativ behandling af prostatacancer i samarbejde med Copenhagen Localized Prostate Study Group. Vandladningssymptomer, potensforhold, osteoporose og komplikationer ved endokrin behandling af prostatacancer. Spørgeskemaundersøgelser ved prostata-symptomer. BCG-skylninger ved blærecancer.

7. Kliniske multicenterprojekter

Afdelingen er involveret i en række multicenterprojekter inden for emnerne refluxesofagitis medicinsk versus kirurgisk behandling, total mesorektal resektion ved rektumcancer, kemoterapi ved coloncancer, perioperativ væskebehandling ved colorektalkirurgi, profylaktisk medicinsk behandling ved colo/rektal polypper. I samarbejde med Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse gennemføres en større undersøgelse af årsagen til dyspepsi og *colon irritabile* hos personer med karakteristiske symptom-mønstre.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen er repræsenteret i The International Esophagitis Group. Afdelingen har samarbejde med Yale Universitet på udvekslingsbasis omkring laparoskopisk kirurgi og endoskopi. Afdelingen er repræsenteret i Scandinavian Prostate Cancer Group.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

**Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D,
Københavns Amts Sygehus i Herlev****Forskningsvirksomhed****1. Pancreascancer**

Prospektive undersøgelser af patienter opereret for pancreascancer. Dendritcellebehandling af inoperabel pancreascancer (pilotprojekt senere). Whippledatabase på alle pankreatikoduode-nektomerede patienter.

2. Levergaldeveje

Forskningsprojekter om leverregeneration efter større leverresektioner. Galaktoseeliminationstestens værdi i vurdering af leverfunktionen forud for større leverkirurgi. Opfølgelse af resultater af leverresektion for primære og sekundære levertumorer i stor leverdatabase. Ultralydvejledt radiofrequency-behandling af inoperable levertumorer. Laparoskopisk ultralydskanning ved operabilitetsvurdering af patienter med cancer i lever, galdeveje og pancreas. Diverse forskningsprojekter om portal hypertension. EORTC-projekt om neoadjuvant behandling af operable kolorektale levermetastaser.

3. Cancer coli et recti

Kemoprævention med COX-2 inhibitor ved polypper colorem. Undersøgelse af de funktionelle resultater efter behandling af *cancer recti*. Quality of life med sfinkterbevarende kirurgi for *cancer recti*.

4. Anorektale fysiologiske undersøgelser

Undersøgelse af analinkontinens og obstrueret defækation. Analfysiologiske parametre, såvel tryk, volumen, compliance og EMG-målinger, sammenholdt med resultater af kirurgisk behandling. Undersøgelse af ganglie-celler hos patienter med obstipation. Epidemiologisk undersøgelse af analinkontinens.

Faglige og administrative hverv**Tillidshverv**

Afdelingens overlæger beklæder poster som formand i Den Europæiske sammenslutning, som skal sikre videreuddannelsen og certificering indenfor grenspecialet kolorektalkirurgi (European Board of Coloproctology).

Afdelingen er endvidere repræsenteret i American Society of Colon and Rectal Surgeons' internationale komité, The Society for Surgery of the Alimentary Tract, European Board of Surgery og Union Européenne Des Médecins.

Afdelingen er endvidere repræsenteret ved bestyrelsesposter i Dansk Kirurgisk Selskab (generalsekretær), Dansk Gastroenterologisk Selskab (formand, sekretær, revisor) og uddannelsesudvalget under Dansk Kirurgisk Selskab. Det Nationale Råd for Lægers Videreuddannelse, Sundhedsstyrelsen.

Undervisning

Afdelingen varetager den prægraduate uddannelse for medicinske studenter, både på 1. og 2. del af studiet. Én af afdelingens overlæger er klinisk lektor i kirurgi, og der er 4 kliniske lærerstillinger tilknyttet afdelingen. Afdelingens

læger underviser og tilrettelægger postgraduatekurser (A og E-kurser) i kirurgisk gastroenterologi, endoskopi, kirurgisk teknik mfl.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Udvikling af specielle metoder til behandling af analinkontinens, herunder dynamisk graciloplastik, neurostimulation og implantation af kunstige lukkemuskler i samarbejde med Universitetssygehuset i Maastricht, Holland, University of Minneapolis i Minnesota, Universitetssygehuset i Erlangen og Universitetssygehuset i Nantes i Frankrig. Forskningsprojekter om leverresektion, leverregeneration og leverkirurgisk teknik i samarbejde med Jichi Medical School i Japan. Forskningsprojekter omkring pankreatikoduodenektomi ved *cancer pancreatis* i samarbejde med Department of Surgery, University of Wroclaw, Polen. Udvikling af international database indenfor leverkirurgi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres via Sygehusdirektoratet, Amtsgården i Glostrup.

**Karkirurgisk Afdeling RK, Abdominalcentret,
Rigshospitalet****Forskningsvirksomhed****1. Hjernens blodgennemstrømning hos patienter med carotis stenose**

Forekomsten af mikroembolier og evnen til at autoregulere undersøges perioperativt vha. transkraniel ultralyd Doppler.

Ultralydsdiagnostik og karakteristik af aterosklerose i carotis-bifurkaturen.

Formålet er at kortlægge og udvikle mulighederne for generering af kvantitativt korrekte ultralydsbilleder mhp. vævskvantitering. Carotis plaque-karakteristik opnået med traditionel ekstravaskulær teknik, med intravaskulær og med 3-dimensionel rekonstruktion sammenholdes med plaquekarakteristik med symptomatologi og naturhistorie.

2. Billeddiagnostik af underekstremitetsiskæmi

Ved hjælp af angiografi, ultralydskanning og MR-angiografi.

3. Endovaskulær proteseindsættelse

Formålet er at udvide brugen af endovaskulære behandlingsteknikker og at evaluere og udvikle intravaskulær ultralyd i forbindelse med en række endovaskulære procedurer, herunder perkutan transluminal angioplastik (PTA), stentanlæggelse samt endovaskulær proteseindsættelse.

Desuden sammenlignes teknikken med konventionelle undersøgelsesmetoder: ultralyd-duplex-skanning, arteriografi og 3D CT-skanning.

Karkirurgisk kvalitetsudvikling nationalt og internationalt.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Karkirurgisk Afdeling B, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**Forskningsvirksomhed****1. Cerebrovaskulær sygdom**

Atherosclerose i *a. carotis* kan vurderes og kvantiteres med ultralyd. Afdelingen arbejder på at optimere risikovurderingen, specielt ved kvantitering af den atherosklerotiske type, eks. lipidindhold, og vurdere langtidsviklingen inkl. effekten af cholesterolsænkende behandling.

2. Perifer atherosklerose

Patienter med kritisk iskæmi har ofte gavn af karkirurgisk rekonstruktion. Afdelingen arbejder på at identificere grænsen for det teknisk mulige, når kunstige årer må anvendes.

Traditionelt behandles disse patienter stort set alene med operation, ballonbehandling eller risikofaktorreduktion. Sidstnævnte dog begrænset til tobaksophør og diætisk vejledning. Inden for atherosklerotisk hjertesygdom er det vist, at medicinsk profylakse er effektiv, og afdelingen forsøger at overføre disse erfaringer til denne patientgruppe.

3. Venesygdomme

Afdelingen arbejder med udvikling af metode til behandling af dyb venethrombose hvor thromben fjernes, hvorved postthrombotisk syndrom med venøs reflux måske kan undgås. Herved vil mange af senkomplikationerne kunne forhindres. Afdelingen er tillige aktiv med intensiv udredning af varicesygdommen med det håb at kunne optimere/afgrænse den kirurgiske behandling.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Udviklingssamarbejde med Advanced Technology Laboratories vedr. ny ultralydskanningsmetode hvor man i stedet for at skanne med en vinkel anvender multiple vinkler. Herved opnås ikke kun en billedforbedring, men også andre informationer der kan være vigtige ved kvantitering af atherosklerose.

Samarbejde inden for EU vedr. måling af distensibilitet/stivhed af kar. En ansøgning inden for EU-rammeprogram er indsendt.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Organkirurgisk Afdeling A, Hillerød Sygehus, Associeret Klinikudvalg Københavns Amt**Forskningsvirksomhed**

Prostatalidelser, nyresten, rectum-kirurgi, laparoskopisk kirurgi, åreforkalkning i underekstremiteter.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

ICS (urologi), EAU (urologi), SCANPAC (karkirurgi).

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Organkirurgisk Afdeling, Roskilde Amts Sygehus**Forskningsvirksomhed**

Urologisk Sektion har deltaget i to internationale multicenterundersøgelser vedr. nyere medicinske behandlingsprincipper for benign prostatahyperplasi.

Den Gastrokirurgiske Sektion har under forberedelse en undersøgelse vedr. operative komplikationer, idet der fokuseres på forekomst af livstilsrisici hos patienter, der afventer elektive, operative indgreb og villighed til at ændre disse frem til operationen. Denne undersøgelse er en forberedelse til et senere interventionsstudie med støtteforanstaltninger for at måle effekten på komplikationer.

Under forberedelse er to undersøgelser vedr. onkologisk kirurgi: sammenhæng mellem mikrosatellitinstabilitet og prognose ved kolorektal cancer og RF-tumor-ablation ved levermetastaser fra kolorektalcancer.

I afdelingens Gastrokirurgiske Sektion er ansat de to kliniske lektorer: specialeansvarlig overlæge Ole Roikjær og overlæge, ph.d. Pia Jensen.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Den specialeansvarlige overlæge i den Urologiske Sektion har, udpeget af Dansk Urologisk Selskab, deltaget i samarbejde med repræsentanter for Dansk Selskab for Obstetrik og Gynækologi, Dansk Neurologisk Selskab, Dansk Geriatrik Selskab og Dansk Selskab for Reumatologi i udarbejdelse af klaringsrapporter vedr. udredning og behandling af urininkontinens hos hhv. kvinder, patienter med neurologiske sygdomme og geriatriske patienter.

Den specialeansvarlige urologiske overlæge har ligeledes deltaget i den Europæiske urologforenings udarbejdelse af guidelines for udredning og behandling af inkontinens i regi af European Association of Urologi's Healthcare Office.

I perioden september 1993 – september 2001 har den specialeansvarlige urologiske overlæge været præsident for Nordisk Urologisk Forening. I denne forenings regi er udført multicenterundersøgelser over nyere behandlingsprincipper ved såvel blærecancer som prostatacancer.

Den specialeansvarlige overlæge er endvidere medlem af en arbejdsgruppe under WHO, som løbende opdaterer forskningsresultater inden for urininkontinens området.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til specialeansvarlig overlæge, dr.med. Jens Thorup Andersen.

Elektivt Kirurgisk Center, Ortopædkirurgisk Klinik, H:S Frederiksberg Hospital**Forskningsvirksomhed**

Protesenær måling af knoglemineralindhold ved hoftealloplastikker, knæalloplastikker og ankelalloplastikker. Prospektive studier.

Proteseløshed i femurskafte med lyd vibrationsmålinger. Aktiv vægtbærende ledbevægelighed, elektronisk ganganalyse og knoglemineralmålinger ved fod-ankelkirurgiske indgreb. Prospektive studier.

Hoftealloplastikkens slid. Prospektivt langtidsstudie af 4 forskellige ledfladematerialer.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Studie 2 er et EU projekt i samarbejde med Universitetet i Leuven, Belgien.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Ortopædkirurgisk Afdeling M, Bispebjerg Hospital**Forskningsvirksomhed***1. Den sensoriske funktion af ligamenter*

1) Det neuromuskulære samspil i knæet mellem sensoriske nerver i korsbåndene og musklerne omkring knæet. 2) Metodeudvikling: ultralydsvejledt indsættelse af stimulations-elektroder i korsbåndene. 3) Det neuromuskulære samspil i skulderen mellem det coracoackromielle ligament henholdsvis de glenohumerale ligamenter og musklerne omkring skulderen. 4) Reinnervation af korsbånd efter rekonstruktionsoperation.

2. Rehabilitering

Randomiseret studie over rehabiliteringsregimet efter menisksutur. Smertebehandling efter total hoftealloplastik.

3. Frakturbehandling

Randomiseret studie vedrørende pertrokantære frakturer behandlet med DHS-skinne eller IMHS-marvsøm. Efterundersøgelse af 1.500 hemialloplastikopererede patienter.

4. Materialestudier

Fixationsteknikker ved korsbåndrekonstruktioner.

5. Epidemiologi

Epidemiologisk studie af medfødte foddeformiteter blandt 1 million nyfødte i Danmark i en 16-års periode.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Ligamentstudier i samarbejde med Biomechanical Laboratory, Louisiana State University, New Orleans, USA.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Ortopædkirurgisk Afdeling M, Bispebjerg Hospital.

Ortopædkirurgisk Afdeling 333, H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed***1. Ortopædkirurgisk epidemiologi*

1) *Osteoarthritis genu et coxae* baseret på Østerbrounder-søgelsen. 2) Fald og frakturer og risiko for hoftebrud. 3) Fald hos ældre og senkonsekvenser. 4) Alkohol relateret risiko for ortopædkirurgiske patienter. 5) Kognitiv dysfunktion og risiko for hoftebrud. 6) Validering af frakturdatabase og faldregistrering i skadestuen. 7) Prævalens af hofte-dysplasi, Østerbro-undersøgelsen.

2. Ortopædkirurgisk biomekanik

1) Udviklingsprojekt: Deltager i kunstig brusk-forsknings-konsortium Cartifical med Risø (Afdelingen for Fysik og Kemi), Symbion, med udvikling af led-implantater baseret på composite polymerer og surface modulation.

3. Kliniske undersøgelser

1) Randomiseret undersøgelse af patienter med Collesfraktur; bridged versus non-bridging teknik. 2) Ny teknik ved indsættelse af albuealloplastikker. 3) Menisktransplantation vha. nekrotranplantat. 4) Opgørelse af randomiseret undersøgelse af indsættelse af fat pad ved discusoperation. 5) Knogledensitets- og UL-undersøgelse af patienter med hoftefraktur, Colles-fraktur og normale. 6) Acceleret hoftefrakturregime, prospektiv undersøgelse (3. fase). 7) Effekten af stick-on hoftebeskyttere hos indlagte ældre patienter. 8) Tværfaglig faldundersøgelse. 9) Muskelstyrketræning på Galileo-apparat hos ældre patienter mhp. forbedring af muskelstyrke og balance. 10) Tværfagligt accelereret hoftefrakturprojekt.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

University of Harvard, Beth Israel. Boston University, Social Medicine. Oregon Health Science University, Biomechanics Laboratory, Portland. National Orthopedic Department, University of Chubu, Japan.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres via Ortopædkirurgisk Afdeling.

Urologisk Afdeling D, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed***1. Urethras fysiologi og patofysiologi*

Specielt relateret til urethras elasticitet og farmakologisk påvirkning heraf.

2. Mandlig infertilitet

Forskning med henblik på behandling heraf.

3. Prostatacancer

Epidemiologisk prostatacancerforskning samt deltagelse i flere nationale og internationale behandlingsprotokoller.

4. Urologiske følger af rygmarvsskade

Forskning med henblik på behandling af spasmer og inkontinens. Derudover epidemiologisk undersøgelse af senskader.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Section of urology, University of Michigan, Ann Arbor, Michigan, USA.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Urologisk Klinik, Afdeling D, Afsnit 2112, Rigshospitalet, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø.

**Urologisk Klinik, Elektiv Kirurgisk Center,
H:S Frederiksberg Hospital**

Forskningsvirksomhed

Benign prostata hypertrofi: minimal invasive behandlingsmetoder under afprøvning.

Blæredysfunktioner: udvikling af undersøgelsesmetoder.
Cancer prostatae: afprøvning af kirurgiske og medicinske behandlingsmetoder.

Urinvejssten: udvikling af noninvasive behandlingsmetoder og medicinsk profylakse.

Andrologi: undersøgelser af *testis* fysiologi og biokemi. Udvikling og efterundersøgelser af behandling ved erektil dysfunktion.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Deltager i multinationalt studie om medicinsk urinvejssten-profylakse.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Urologisk Klinik, 2000 Frederiksberg Hospital.

**Urologisk Afdeling H, Københavns Amts Sygehus
i Herlev**

Forskningsvirksomhed

1. Undersøgelser vedrørende blæredysfunktioner

Dyrkning og karakterisering af glatte muskelceller ved Interstitiel Cystitis. 2) Lekotriener ved Interstitiel Cystitis. 3) Morfologiske forandringer ved infravesical obstruktion (Dept. of Urology, Nijmegen).

2. Undersøgelse vedrørende blærecancer

- 1) Mikrosatellitundersøgelse.
- 2) P53-mutationers kliniske betydning.
- 3) Kemoterapi.
- 4) Livskvalitet efter operation.

3. Undersøgelser vedrørende erektil dysfunktion

Undersøgelser vedrørende prostatacancer.

- 1) Brachyterapi.
- 2) Dendritcellebehandling.

Undersøgelser vedrørende nyresten.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Blæremorfologi med Urologisk Afdeling, Universitetshospitalet i Nijmegen. Mikrosatellitundersøgelser med University of Southern California. Prognostisk betydning af P53 mutationer og effekten af kemoterapi i NCI protokol. Livskvalitetsundersøgelser med Klinisk Epidemiologisk Afdeling Karolinska Sjukhus, Stockholm. Scand. Prost. cancer Group.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

**Anæstesi- og Intensivafdelingerne,
H:S Rigshospitalet**

Forskningsvirksomhed

Neuromuskulært blokerende stoffer, herunder specielt monitorering af disse stoffers effekt og genetisk betingede defekter i plasma kolinesterase og disses kliniske betydning.

Kredsløbsregulation under hypovolæmisk shock og muskelarbejde med evaluering af centrale og perifere faktors betydning – ved hjælp af regional anæstesi og partiel neuromuskulær blokade.

Kognitive dysfunktioner efter anæstesi og kirurgi.

Translokation af endotoxiner fra tarmen hos intensive patienter og i forbindelse med hjerteoperationer.

Regional blodforsyning i forbindelse med kardiopulmonal bypass og splanknikusperfusionsforhold under forskellige former for hjertekirurgi udført på børn og voksne.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Glaxo Wellcome (England): Afprøvning af nye muskelrelaksantia.

Akzo Nobel, Holland: Afprøvning af nye muskelrelaksantia og nyt monitoreringsudstyr.

EU projekt PC 921768: Improving control of patient studies in critical care.

EU projekt BMH1-CT93-1290: Prolonged cognitive dysfunction: A preventable postoperative complication in elderly patients?

Department of Medicine and Physiology, UT Southwestern Medical Center, Dallas, USA: Kredsløbsregulation under arbejde.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til anæstesi- og operationsklinikken, HovedOrtoCentret, afsnit 4132, Rigshospitalet, 2100 København Ø (ispocd@rh.dk).

**Anæstesiafdelingen, Abdominalcentret,
H:S Rigshospitalet**

Forskningsvirksomhed

1. Kredsløbsregulation hos mennesker

Undersøgelser over de arterielle baroreceptorers funktion som de "reattes" til at kontrollere det aktuelle blodtryk og hjertefrekvens, når disse øges ved f. eks. fysisk arbejde.

Vurdering af hjernens gennemblødning og oxygenisering under forhold hvor hjertets minutvolumen er begrænset.

2. Monitorering af det centrale blodvolumen

Udvikling af en definition for "normovolæmi" og metoder til kontrol af denne tilstand med en nøjagtighed på ca. 100 ml.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Hjernens gennemblødning og oxygenisering med Department of Medicine, University of Amsterdam, The Netherlands.

Baroreceptorernes funktion med Department of Integrative Physiology, University of North Texas, USA.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Anæsthesiklinikken, H:S Frederiksberg Hospital**Forskningsvirksomhed***1. Postoperativ smertebehandling; perifere nerveblokader; lokalanæstesimidler*

Undersøgelser over forskellige lokalanæstesimidlers indvirkning på den motoriske funktion af underekstremiteterne ved epidural postoperativ smertebehandling.

Undersøgelser over forskellige kontinuerlige nerveblokadeteknikker til postoperativ smertebehandling af dagkirurgiske patienter, som har fået foretaget kirurgiske indgreb på underekstremiteterne.

Undersøgelse over virkningen på postoperative smerter af lokalanæstetika injiceret i knæleddet hos patienter, som får foretaget knæartroskopi.

DIPOM projekt. Multicenterundersøgelse over indvirkningen af β -blokade på postoperative kardiale komplikationer hos patienter med diabetes mellitus.

Cochrane-protokol vedrørende neurologiske følger efter spinalanæstesi med lidokain.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Postoperativ smertebehandling hos dagkirurgiske patienter i samarbejde med Regionsjukhuset I Örebro, Sverige.

Samarbejde med Cochrane Anaesthesia Group om protokollen nævnt i pkt. 5.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Anæstesiologisk Afdeling R, H:S Bispebjerg Hospital**Forskningsvirksomhed***1. Satsningsområder*

Anæstesiologisk Afdeling R's satsningsområder er epidemiologisk deskriptive studier og kliniske forebyggelses- og interventionsstudier inden for rygning og anæstesi til at hindre per- og postoperativ morbiditet og mortalitet.

Desuden har afdelingen taget initiativ til dannelsen af The Cochrane Anaesthesia Review Group inden for evidensbaseret medicin.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med Den internationale multicenterundersøgelse ISPOCD (International Study of Post Operative Cognitive Dysfunction).

Samarbejde med The Cochrane Anaesthesia Review Group inden for evidensbaseret medicin.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Anæstesiologisk Afdeling R, Bispebjerg Hospital, Bispebjerg Bakke 23, 2400 København NV.

Anæstesiologisk Afdeling 532, H:S Hvidovre**Forskningsvirksomhed***1. Smerteforskning*

Der foregår en fortsat udvikling af metoder til at sikre hurtig og smertefri rekonvalescens. Der sigtes på at angribe smerter på så mange steder som muligt. Målgruppen er alle større operationer. Anæstesiafdelingen er i samarbejde med Gas.Kir. Afdeling af H:S udset til at videreudvikle den perioperative behandling, således at komplikationsfrekvensen efter operationer forhåbentlig kan nedsættes.

Afdelingen samarbejder med Danmarks Farmaceutiske Højskole omkring farmakokinetiske problemstillinger i smertebehandling.

2. Forskningsprojekter ved Akut Smerteenhed

Hvordan påvirker et kraftigt sekundært smertestimulus hyperalgesi induceret ved en varmeskade.

Langtidsvirkende lokalanæstesimiddel(EDLA)1: et dosis response studie.

Indsamling af lokalanæstesimiddel (EDLA)2: et dosis-response-studie.

Paravertebrale somatiske nerveblokader ved inguinale herniotomier.

Laparoskopisk vs. konventionel "åben" kolonresektion.

Effekt af epidural vs. generel anæstesi på rekonvalescensen efter rectopexi a.m. Wells.

3. Intensiv terapinot

Der foregår forsøg på at reducere nedbrydningen af patienternes muskulatur ved hjælp af el-stimulation.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Anæstesiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**Forskningsvirksomhed**

Lungefunktion under anæstesi og intensivterapi. Betydning og behandling af lungekollaps under anæstesi studeres. Forskellige behandlingsformer ved lungekollaps forårsaget af acute respiratory distress studeres.

Analgesimetoder. Intravenøs region blokeret med tripelmanchet. Morfinkinetik hos ældre ved anæstesi. Paravertebrale blokade ved torakoskopi. Dexmetomidin efter hjerteoperation.

Hæmodynamik ved hjerteoperationer. Betareceptores funktion ved OPCAB-operationer.

Undersøgelse af prævalensen af naturmiddelbehandling hos patienter som gennemgår anæstesi.

Undersøgelse og bedømmelse af 5-års materiale af patientklagesager med henblik på skademekanismer.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Lungefunktionsstudier i samarbejde med Lunds universitet, Uppsala universitet, Reykjavik University Hospital (Landspítalinn, Island) og ESCIM.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Anæstesiologisk Afdeling, tlf. 3977 3080, Københavns Amts Sygehus i Gentofte, Niels Andersens Vej 65, 2900 Hellerup.

Anæstesiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev**Forskningsvirksomhed**

Værdi af perioperativ betablokade til større kirurgiske indgreb (DIPOM studie) (foretages i samarbejde med flere københavnske hospitaler og Copenhagen Trial Unit).

Basal farmakologisk og fysiologisk forskning vedr. smertemekanismer og videreudvikling af klinisk smertebehandling.

Vurdering af behandlingsformer til patienter med kroniske non-maligne smerter (Smerteforskning foretages i samarbejde med Skejby Sygehus, UCSF Pain Clinical Research Centre, University of California, San Francisco, Churchill Hospital, Oxford; Cochrane Institutet).

Europæisk samarbejde omkring kvalitetsudvikling og -sikring af diagnostiske metoder til bestemmelse af følsomhed for malign hypertermi.

Farmakokinetiske og -dynamiske undersøgelser på kritisk syge patienter.

Værdi af BIS-monitorering på patienter, der gennemgår kirurgiske indgreb i anæstesi.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Deltager omkring afdækning af komplekse genetiske forhold vedr. malign hypertermi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Instituteder Ulf Helgstrand

Stab**Anæstesiologi***Professorer*

Mogensen, Jørgen Viby; klinisk professor.
Secher, Niels H., klinisk professor.

Kliniske lektorer

Belhage, Bo.
Bonde, Jan.
Christensen, Poul Lunau.
Christiansen, Christian.
Columbjærre, Kathrin.
Guldager, Henrik.
Gøthgen, Ivar Hejde.
Hemmingsen, Claus.
Jakobsen, Kim Winther.
Lippert, Anne.
Lippert, Freddy Knudsen.
Lund, Claus.
Mogensen, Torben Steen.
Olsen, Karsten Skovgaard.
Rasmussen, Lars Simon.

Sørensen, Anne Marie.
Sørensen, Ole.

Kirurgi*Professorer*

Drzewiecki, Krzysztof, klinisk professor.
Kehlet, Henrik, klinisk professor.
Lauritzen, Jes Bruun; klinisk professor.
Lund, Bjarne; klinisk professor.
Nordling, Jørgen; klinisk professor.
Olaison, Gunnar, klinisk professor.
Rosenberg, Jacob; klinisk professor.
Schroeder, Torben Veith; professor.
Stadil, Flemming Walther; professor.
Steinbrüchel, Daniel Andreas; klinisk professor.
Thorup, Jørgen Mogens, klinisk professor.

Kliniske lektorer

Adamsen, Sven.
Alsbjörn, Bjarne Finn.
Arendrup, Henrik Christian.
Bagger, Jens.
Bardram, Linda.
Bech, Karsten.
Beier-Holgersen, Randi.
Bille Brahe, Niels Erik.
Broeng, Leif.
Bülow, Steffen.
Bækgaard, Niels.
Bødker, Anders Wilhelm.
Bömler, John.
Carstensen, Jens M.
Dahl, Benny.
Dahl, Claus.
Eldrup, Jesper.
Ellitsgaard, Niels.
Hansen, Kim.
Helgstrand, Ulf Johan Vilhelm.
Hesselfeldt, Peter.
Hölmich, Per.
Iversen, Peter.
Jacobsen, Steffen.
Jansen, Jens Erik.
Jensen, Michael Reinhold.
Jensen, Pia Georg.
Jess, Per.
Jørgensen, Lisbeth Gudrun.
Knigge, Ulrich.
Koch, Jørgen S. Sander.
Kofoed, Hakon.
Krasnik, Mark.
Kristensen, Jørgen Kvist.
Krogsgaard, Michael Rindom.
Kroman, Niels.
Lausten, Gunnar Johannes Schwarz.
Lawaetz, Otto.
Lind, Ole.
Lind, Thomas.
Linnet, Lars.
Lund, Jens Teglgård.
Lyngdorf, Peter.
Mikkelsen, Peter Wøggsborg.
Møllerup, Charlotte Louise.

Nordentoft, Tyge.
 Petersen, Michael Mørk.
 Roikjær, Ole.
 Schantz, Kim.
 Skovgaard, Nina Susanne.
 Sonne-Holm, Stig.
 Stimpel, Hans Rudolf.
 Svendsen, Lars Bo.
 Sønksen, Jens.
 Teilum, Dorthe Helmer.
 Thorup, Jens Frederik.
 Varmarken, Jens-Erik.
 Vilmann, Peter.
 Wallin, Anne Lene.
 Wille-Jørgensen, Peer Anders.

Ph.d.-afhandling

Jensen, Birte Østergaard; Coronary artery bypass grafting with and without extracorporeal circulation. A randomised trial with focus on cognitive function and health-related quality of life.

Fondsbevillinger

Diverse private fonde

– 5-årigt finansieret klinisk professorat (Jesper Hastrup Svendsen) kr. 6.200.000.

Diverse private virksomheder

– Tidsbegrænset 5 år klinisk professorat i hjerteinsufficiensse (Lars Køber) kr. 6.000.000.

H:S Hvidovre Hospital

– Klinisk professorat i Somatiske alkoholskader (Flemming Bendtsen) kr. 5.500.000.
 – Klinisk professorat i Lungemedicin (Jørgen Vestbo) kr. 5.500.000.

H:S Rigshospitalet

– Professorat H:S, RH, Abdominalcentret (Peter Iversen) kr. 5.510.000.

Publikationer

Anæstesiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Hansen, L.K., Sloth, E., Nielsen, J., Kofoed-Nielsen, J., Lambert, P., Lunde, S. & Larsson, A.: Selective recruitment maneuvers for lobar atelectasis: Effects on lung function and central hemodynamics: An experimental study in pigs. *Anesthesia and Analgesia*. 102(5), s. 1504-1510. 2006.
 Hove, L.D., Nielsen, H.B. & Christoffersen, J.K.: Patient injuries in response to anaesthetic procedures: cases evaluated by the Danish Patient Insurance Association. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(5), s. 530-535. 2006.
 Juul, A.B., Wetterslev, J., Gluud, C., Kofoed-Enevoldsen, A., Jensen, G., Callesen, T., Norgaard, P., Fruergaard, K., Bestle, M., Vedelsdal, R., Miran, A., Jacobsen, J., Roed, J., Mortensen, M.B., Jørgensen, L., Jørgensen, J., Rov-

sing, M.L., Petersen, P.L., Pott, F., Haas, M., Albret, R., Nielsen, L.L., Johansson, G., Stjernholm, P., Molgaard, Y., Foss, N.B., Elkjaer, J., Dehlie, B., Boysen, K., Zaric, D., Munksgaard, A., Madsen, J.B., Oberg, B., Khanykin, B., Blemmer, T., Yndgaard, S., Perko, G., Wang, L.P., Winkel, P., Hilden, J., Jensen, P. & Salas, N.: Effect of perioperative beta blockade in patients with diabetes undergoing major non-cardiac surgery: randomised placebo controlled, blinded multicentre trial. *BMJ*. 332(7556), s. 1482. 2006.

Nielsen, J., Nilsson, M., Freden, F., Hultman, J., Alstrom, U., Kjaergaard, J., Hedenstierna, G. & Larsson, A.: Central hemodynamics during lung recruitment maneuvers at hypovolemia, normovolemia and hypervolemia. A study by echocardiography and continuous pulmonary artery flow measurements in lung-injured pigs. *Intensive Care Medicine*. 32(4), s. 585-594. 2006.

Ostergaard, M., Nielsen, J., Rasmussen, J.P. & Berthelsen, P.G.: Cardiac output – pulse contour analysis vs. pulmonary artery thermodilution. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(9), s. 1044-1049. 2006.

Rosenstock, C., Hansen, E.G., Kristensen, M.S., Rasmussen, L.S., Skak, C. & Ostergaard, D.: Qualitative analysis of unanticipated difficult airway management. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(3), s. 290-297. 2006.

Ortopædkirurgisk Afdeling T, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Eriksson, B.I., Borris, L.C., Dahl, O.E., Haas, S., Huisman, M.V., Kakkar, A.K., Muehlhofer, E., Dierig, C., Misselwitz, F. & Kalebo, P.: A once-daily, oral, direct Factor Xa inhibitor, rivaroxaban (BAY 59-7939), for thromboprophylaxis after total hip replacement. *Circulation*. 114(22), s. 2374-2381. 2006.

Soehus, B.: Trauma nursing in Denmark. *Journal of Trauma Nursing*. 13(4), s. 196-197. 2006.

Thoraxkirurgisk Afdeling R, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Hansen, H.J.: Bjergsport – gal eller genial? *Ugeskrift for Laeger*. 168(51), s. 4520. 2006.

Herth, F.J.F., Ernst, A., Eberhardt, R., Vilman, P., Diemann, H. & Krasnik, M.: Endobronchial ultrasound-guided transbronchial needle aspiration of lymph nodes in the radiologically normal mediastinum. *European Respiratory Journal*. 28(5), s. 910-914. 2006.

Herth, F.J.F., Eberhardt, R., Vilmann, P., Krasnik, M. & Ernst, A.: Real-time endobronchial ultrasound guided transbronchial needle aspiration for sampling mediastinal lymph nodes. *Thorax*. 61(9), s. 795-798. 2006.

Herth, F.J.F., Eberhardt, R., Krasnik, M. & Vilmann, P.: Endobronchial ultrasound. i: Endoscopic ultrasound. an introduction, s. 347-350. Dietrich, C. F. (red.). Thieme, New York 2006.

Herth, F.J.F., Krasnik, M. & Vilmann, P.: EBUS-TBNA for the diagnosis and staging of lung cancer. *Endoscopy*. 38, s. S101-S105. 2006.

Kjaergard, H.K., Nielsen, P.H., Andreasen, J.J., Steinbrüchel, D., Andersen, L.I., Rasmussen, I., Andersen, H.R., Nielsen, T.T. & Mortensen, L.S.: Coronary artery bypass grafting within the first year after treatment of large acute myocardial infarctions with angioplasty or fibrinolysis. *Scandinavian Cardiovascular Journal*. 40(1), s. 25-28. 2006.

- Krasnik, M., Vilmann, P. & Herth, F.: EUS-FNA and EBUS-TBNA; the pulmonologist's and surgeon's perspective. *Endoscopy*. 38, s. S105-S109. 2006.
- Runge, M., Hughes, P., Gotze, J.P., Petersen, R.H. & Steinbruchel, D.A.: Evaluation of myocardial metabolism with microdialysis after protection with cold blood- or cold crystalloid cardioplegia. A porcine model. *Scandinavian Cardiovascular Journal*. 40(3), s. 186-193. 2006.
- Vilmann, P., Herth, F. & Krasnik, M.: State of the art lecture: Mediastinal EUS. *Endoscopy*. 38, s. S84-S87. 2006.
- Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**
- Aggarwal, R., Grantcharov, T.P., Eriksen, J.R., Blirup, D., Kristiansen, V.B., Funch-Jensen, P. & Darzi, A.: An evidence-based virtual reality training program for novice laparoscopic surgeons. *Annals of Surgery*. 244(2), s. 310-314. 2006.
- Burgdorf, S.K., Fischer, A., Claesson, M.H., Kirkin, A.F., Dzhandzhugazyan, K.N. & Rosenberg, J.: Vaccination with melanoma lysate-pulsed dendritic cells, of patients with advanced colorectal carcinoma: Report from a phase I study. *Journal of Experimental & Clinical Cancer Research*. 25(2), s. 201-206. 2006.
- Burgdorf, S.K., Claesson, M.H. & Rosenberg, J.: Dendritcellebaseret cancertvaccine. *Ugeskrift for Læger*. 168(14), s. 1420-1423. 2006.
- Fischer, A.: Ileus. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 257-261. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Fischer, A.: Tyndtarmlæsion. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 255. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Fischer, A.: Meckels divertikel. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 254-255. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Fischer, A.: Appendicitis acuta. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 255-257. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Gogenur, I. & Rosenberg, J.: Mere papir – mindre forskning? *Ugeskrift for Læger*. 168(42), s. 3609-3612. 2006.
- Gogenur, I., Mortensen, J., Harvald, T., Rosenberg, J. & Fischer, A.: Prevention of parastomal hernia by placement of a polypropylene mesh at the primary operation. *Diseases of the Colon & Rectum*. 49(8), s. 1131-1135. 2006.
- Gogenur, I. & Rosenberg, J.: Sleep. a comprehensive handbook. i: *Sleep. a comprehensive handbook*, s. 913-925. Lee-Chiong, Teofilo L (red.). Wiley, Hoboken, N.J. 2006.
- Herth, F.J.F., Ernst, A., Eberhardt, R., Vilman, P., Diemann, H. & Krasnik, M.: Endobronchial ultrasound-guided transbronchial needle aspiration of lymph nodes in the radiologically normal mediastinum. *European Respiratory Journal*. 28(5), s. 910-914. 2006.
- Herth, F.J.F., Eberhardt, R., Vilmann, P., Krasnik, M. & Ernst, A.: Real-time endobronchial ultrasound guided transbronchial needle aspiration for sampling mediastinal lymph nodes. *Thorax*. 61(9), s. 795-798. 2006.
- Herth, F.J.F., Krasnik, M. & Vilmann, P.: EBUS-TBNA for the diagnosis and staging of lung cancer. *Endoscopy*. 38S101-S105. 2006.
- Herth, F.J.F., Eberhardt, R., Krasnik, M. & Vilmann, P.: Endobronchial ultrasound. i: *Endoscopic ultrasound. an introduction*, s. 347-350. Dietrich, C. F. (red.). Thieme, New York 2006.
- Isono, S. & Rosenberg, J.: Recovery from anesthesia. i: *Pharmacology and pathophysiology of the control of breathing*, s. 737-777. Ward, D. S., Dahan, A., and Teppema, L. J (red.). Taylor & Francis Group, 2006.
- Jakobsen, D.H., Sonne, E., Andreasen, J. & Kehlet, H.: Convalescence after colonic surgery with fast-track vs conventional care. *Colorectal Disease*. 8(8), s. 683-687. 2006.
- Jakobsen, H.L., Harvald, T.B. & Rosenberg, J.: No-trocar laparoscopic stoma creation. *Surgical Laparoscopy Endoscopy & Percutaneous Techniques*. 16(2), s. 104-105. 2006.
- Krasnik, M., Vilmann, P. & Herth, F.: EUS-FNA and EBUS-TBNA; the pulmonologist's and surgeon's perspective. *Endoscopy*. 38, s. S105-S109. 2006.
- Nilsson, T., Adamsen, S., Ainsworth, A., Andersen, C.K., Bisgaard, T., Christiansen, H., Fly, G., Hansen, B.T., Hovendal, C.P., Jendresen, M.B., Jensen, P.F., Jørgensen, L.S., Christiansen, V.B., Rosenberg, T., Schulze, S. & Vilman, P.: Referenceprogram for behandling af patienter med galdestenssygdomme. 1-45. Sundhedsstyrelsen, 2006.
- Puri, R. & Vilmann, P.: Endoscopic ultrasound scanning in gallstone disease. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41(12), s. 1369-1381. 2006.
- Raskov, H.H.: Nonsteroidale antiinflammatoriske stoffer og forebyggelse af kolorektale adenomer og karcinomer. *Ugeskrift for Læger*. 168(4), s. 359-362. 2006.
- Rasmussen, M.S., Jørgensen, L.N., Wille-Jørgensen, P., Nielsen, J.D., Horn, A., Mohn, A.C., Somod, L. & Olsen, B.: Prolonged prophylaxis with dalteparin to prevent late thromboembolic complications in patients undergoing major abdominal surgery: a multicenter randomized open-label study. *Journal of Thrombosis and Haemostasis*. 4(11), s. 2384-2390. 2006.
- Rosenberg, J.: Hypoksæmi. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 21-22. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Rosenberg, J.: Hypoventilation. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 23. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Rosenberg, J.: Aspiration. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 23-24. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Rosenberg, J.: Præoperativ vurdering. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 1-3. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Rosenberg, J.: Postoperative komplikationer. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 16-19. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Rosenberg, J.: Smertebehandling. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 20-21. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Rosenberg, J.: Astmaanfald. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 25-26. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Rosenberg, J., Jacobsen, B. & Fischer, A.: Fast-track giant paraoesophageal hernia repair using a simplified laparoscopic technique. *Langenbecks Archives of Surgery*. 391(1), s. 38-42. 2006.
- Rosenberg, J.: Atelektase. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 24. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.

- Rosenberg, J.: Pneumoni. i: Kirurgisk kompendium – kitelbog, s. 24-25. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2006.
- Saftoiu, A., Vilman, P., Hassan, H. & Gorunescu, F.: Analysis of endoscopic ultrasound elastography used for characterisation and differentiation of benign and malignant lymph nodes. *Ultraschall in der Medizin*. 27(6), s. 535-542. 2006.
- Saftoiu, A. & Vilman, P.: Endoscopic ultrasound elastography – a new imaging technique for the visualization of tissue elasticity distribution. *J Gastrointest.Liver Dis*. 15(2), s. 161-165. 2006.
- Sudholt, H.W. & Vilman, P.: EUS-guided biopsy: Equipment and technique. i: Endoscopic ultrasound. an introduction, s. 71-81. Dietrich, C. F. (red.). Thieme, New York 2006.
- Vilman, P. & Ortiz-Moyano, C.: Laroscopic ultrasound scanning. i: Endoscopic ultrasound. an introduction, s. 364-377. Dietrich, C. F. (red.). Thieme, New York 2006.
- Vilmann, P., Herth, F. & Krasnik, M.: State of the art lecture: Mediastinal EUS. *Endoscopy*. 38S84-S87. 2006.
- Vilmann, P. & Saftoiu, A.: Endoscopic ultrasound-guided fine needle aspiration biopsy: Equipment and technique. *Journal of Gastroenterology and Hepatology*. 21(11), s. 1646-1655. 2006.
- Vilmann, P.: Endoscopic ultrasound. i: Basics of clinical ultrasound, s. 199-207. Høgholm Pedersen, M., Bachmann Nielsen, M., Skjoldbye, B., and Court-Payen, M. (red.). UltraPocketBooks, Copenhagen 2006.
- Vind, I., Riis, L., Jess, T., Knudsen, E., Pedersen, N., Elkjaer, M., Andersen, I.B., Wewer, V., Norregaard, P., Moesgaard, F., Bendtsen, F. & Munkholm, P.: Increasing incidences of inflammatory bowel disease and decreasing surgery rates in copenhagen city and county, 2003-2005: A population-based study from the Danish crohn colitis database. *American Journal of Gastroenterology*. 101(6), s. 1274-1282. 2006.
- Karkirurgisk Afdeling B, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**
- Eiberg, J.P., Roder, O., Stahl-Madsen, M., Eldrup, N., Qvarfordt, P., Laursen, A., Greve, M., Floerenes, T., Nielsen, O.M., Seidelin, C., Vestergaard-Andersen, T. & Schroeder, T.V.: Fluoropolymer-coated Dacron versus PTFE grafts for femorofemoral crossover bypass: Randomised trial. *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*. 32(4), s. 431-438. 2006.
- Jensen, L.P.: Centralisering af karkirurgisk behandling giver bedre resultater. *Ugeskrift for Laeger*. 168(15), s. 1521-1524. 2006.
- Mantoni, M., Neergaard, K., Christoffersen, J.K., Lambine, T.L. & Baekgaard, N.: Long-term computed tomography follow-up after open surgical repair of abdominal aortic aneurysms. *Acta Radiologica*. 47(6), s. 549-553. 2006.
- Ostri, C.H., Just, S.R., Eldrup, N. & Sillesen, H.H.: Subintimal angioplastik af lange femoropopliteale arterieokklusioner. *Ugeskrift for Laeger*. 168(10), s. 1030-1034. 2006.
- Anæstesiologisk Afdeling Y, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Bartholdy, J., Hilsted, K.L., Hjortsoe, N.C., Engbaek, J. & Dahl, J.B.: Effect of Gabapentin on morphine demand and pain after laparoscopic sterilization using Filshie clips. A double blind randomized clinical trial. *BMC anesthesiology*. 6, s. 12. 2006.
- Bell, R.F., Dahl, J.B., Moore, R.A. & Kalso, E.: Perioperative ketamine for acute postoperative pain. *Cochrane.Database.Syst.Rev.* (1), Art. CD004603. 2006.
- Benbenishty, J., Ganz, F.D., Lippert, A., Bulow, H.H., Wennberg, E., Henderson, B., Svantesson, M., Baras, M., Phelan, D., Maia, P. & Sprung, C.L.: Nurse involvement in end-of-life decision making: the ETHICUS Study. *Intensive Care Medicine*. 32(1), s. 129-132. 2006.
- Dahl, J.B. & Kehlet, H.: Postoperative pain and its management. i: Wall and Melzack's textbook of pain, s. 635-652. McMahon, S. B. and Koltzenburg, M. (red.). Elsevier, Oxford 2006.
- Dahl, J.B. & Kehlet, H.: Behandling af postoperative smerter – en status. *Ugeskrift for Laeger*. 168(20), s. 1986-1988. 2006.
- Duedahl, T.H., Romsing, J., Moiniche, S. & Dahl, J.B.: A qualitative systematic review of peri-operative dextromethorphan in post-operative pain. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(1), s. 1-13. 2006.
- Egerod, I., Christensen, B.V. & Johansen, L.: Trends in sedation practices in Danish intensive care units in 2003: a national survey. *Intensive Care Medicine*. 32(1), s. 60-66. 2006.
- Egerod, I., Christensen, B.V. & Johansen, L.: Nurses' and physicians' sedation practices in Danish ICUs in 2003. A national survey. *Intensive and Critical Care Nursing*. 22, s. 22-31. 2006.
- Juul, A.B., Wetterslev, J., Gluud, C., Kofoed-Enevoldsen, A., Jensen, G., Callesen, T., Norgaard, P., Fruergaard, K., Bestle, M., Vedelsdal, R., Miran, A., Jacobsen, J., Roed, J., Mortensen, M.B., Jorgensen, L., Jorgensen, J., Romsing, M.L., Petersen, P.L., Pott, F., Haas, M., Albret, R., Nielsen, L.L., Johansson, G., Stjernholm, P., Molgaard, Y., Foss, N.B., Elkjaer, J., Dehlie, B., Boysen, K., Zaric, D., Munksgaard, A., Madsen, J.B., Oberg, B., Khanykin, B., Blemmer, T., Yndgaard, S., Perko, G., Wang, L.P., Winkel, P., Hilden, J., Jensen, P. & Salas, N.: Effect of perioperative beta blockade in patients with diabetes undergoing major non-cardiac surgery: randomised placebo controlled, blinded multicentre trial. *BMJ*. 332(7556), s. 1482. 2006.
- Kehlet, H. & Dahl, J.B.: Hvorfor er det farligt at blive opereret? *Ugeskrift for Laeger*. 168(49), s. 4291-4292. 2006.
- Leung, J.M., Sands, L.P., Rico, M., Petersen, K.L., Rowbotham, M.C., Dahl, J.B., Ames, C., Chou, D. & Weinstein, P.: Pilot clinical trial of gabapentin to decrease postoperative delirium in older patients. *Neurology*. 67(7), s. 1251-1253. 2006.
- Maaloe, R., la Cour, M., Hansen, A., Hansen, E.G., Hansen, M., Spangsborg, N.L.M., Landsfeldt, U.S., Odorico, J., Olsen, K.S., Moller, J.T. & Pedersen, T.: Scrutinizing incident reporting in anaesthesia: why is an incident perceived as critical? *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(8), s. 1005-1013. 2006.
- Mathiesen, O., Imbimbo, B.P., Hilsted, K.L., Fabbri, L. & Dahl, J.B.: CHF3381, a N-methyl-D-aspartate receptor antagonist and monoamine oxidase-A inhibitor, attenuates secondary hyperalgesia in a human pain model. *The journal of pain : official journal of the American Pain Society*. 7(8), s. 565-574. 2006.
- Mikkelsen, S., Hilsted, K.L., Andersen, P.J., Hjortso, N.C., Enggaard, T.P., Jorgensen, D.G., Hansen, M., Henriksen,

- J. & Dahl, J.B.: The effect of gabapentin on post-operative pain following tonsillectomy in adults. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(7), s. 809-815. 2006.
- Wammen, S.E.: Maskeventilation. *Ugeskrift for Laeger*. 168(11), s. 1120-1121. 2006.
- Kæbekirurgisk Afdeling Z, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Andreasen, J.O., Jensen, S.S., Schwartz, O. & Hillerup, Y.: A systematic review of prophylactic antibiotics in the surgical treatment of maxillofacial fractures. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*. 64(11), s. 1664-1668. 2006.
- Asmussen, K., Schiodt, M. & Johansen, S.: Sjögrens syndrom. i: *Reumatologi*, s. 313-321. Pødenphant, J., Jacobsen, S., Manniche, C., Steengaard-Pedersen, K., and Tarp, U. (red.). FADL, København 2006.
- Gennero, S.N., Schiodt, M.B. & Petersen, P.E.: Oral health component. i: *IMAI Second Level HIV Clinical Learning Program*, WHO, Geneva 2006.
- Jensen, S.S., Brogini, N., Hjorting-Hansen, E., Schenk, R. & Buser, D.: Bone healing and graft resorption of autograft, anorganic bovine bone and beta-tricalcium phosphate. A histologic and histomorphometric study in the mandibles of minipigs. *Clinical Oral Implants Research*. 17(3), s. 237-243. 2006.
- Pedersen, C.: *Mundhulen*. i: *Medicin.dk 2007*, Pedersen, C. (red.). Infomatum, [U.st.] 2006.
- von Arx, T., Jensen, S.S., Hanni, S. & Schenk, R.K.: Haemostatic agents used in periradicular surgery: an experimental study of their efficacy and tissue reactions. *International Endodontic Journal*. 39(10), s. 800-808. 2006.
- Kirurgisk Afdeling D, Gastroenterologisk og Urologisk Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Aasvang, E.K., Mohl, B., Bay-Nielsen, M. & Kehlet, H.: Pain related sexual dysfunction after inguinal herniorrhaphy. *Pain*. 122(3), s. 258-263. 2006.
- Aggarwal, R., Tully, A., Grantcharov, T., Larsen, C.R., Miskry, T., Farthing, A. & Darzi, A.: Virtual reality simulation training can improve technical skills during laparoscopic salpingectomy for ectopic pregnancy. *Bjog-An International Journal of Obstetrics and Gynaecology*. 113(12), s. 1382-1387. 2006.
- Aggarwal, R., Grantcharov, T.P., Eriksen, J.R., Bliurup, D., Kristiansen, V.B., Funch-Jensen, P. & Darzi, A.: An evidence-based virtual reality training program for novice laparoscopic surgeons. *Annals of Surgery*. 244(2), s. 310-314. 2006.
- Aggarwal, R., Grantcharov, T., Moorthy, K., Hance, J. & Darzi, A.: A competency-based virtual reality training curriculum for the acquisition of laparoscopic psychomotor skill. *American Journal of Surgery*. 191(1), s. 128-133. 2006.
- Albrethsen, J., Moller, C.H., Olsen, J., Raskov, H. & Gammeltoft, S.: Human neutrophil peptides 1, 2 and 3 are biochemical markers for metastatic colorectal cancer. *European journal of cancer (Oxford, England : 1990)*. 42(17), s. 3057-3064. 2006.
- Albrethsen, J., Bogebo, R., Olsen, J., Raskov, H. & Gammeltoft, S.: Preanalytical and analytical variation of surface-enhanced laser desorption-ionization time-of-flight mass spectrometry of human serum. *Clinical chemistry and laboratory medicine : CCLM / FESCC*. 44(10), s. 1243-1252. 2006.
- Bay-Nielsen, M. & Kehlet, H.: Inguinal herniorrhaphy in women. *Hernia : the journal of hernias and abdominal wall surgery*. 10(1), s. 30-33. 2006.
- Bisgaard, T.: Analgesic treatment after laparoscopic cholecystectomy: a critical assessment of the evidence. *Anesthesiology*. 104(4), s. 835-846. 2006.
- Bytzer, P.: Review article: fast acid control and rapid symptom relief for patients with gastro-oesophageal reflux disease – the evidence from proton pump inhibitor studies. *Alimentary Pharmacology & Therapeutics Symposium Series*. 2(2), s. 327-339. 2006.
- Bytzer, P.: Introduction: pharmacodynamic and pharmacokinetic properties of proton pump inhibitors and their clinical impact – focus on rabeprazole. *Alimentary Pharmacology & Therapeutics Symposium Series*. 2(2), s. 311-313. 2006.
- Engelmann, B.E., Bindslev, N., Poulsen, S.S., Larsen, R. & Hansen, M.B.: Functional characterization of serotonin receptor subtypes in human duodenal secretion. *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology*. 98(2), s. 142-149. 2006.
- Eriksen, J.R., Ibsen, P.H. & Gytrup, H.J.: Granularcelletumor i colon – Abrikossoffs tumor. *Ugeskrift for Laeger*. 168(21), s. 2080-2081. 2006.
- Hansen, M.B., Arif, F., Wallin, L. & Pedersen, J.F.: Serotonin and superior mesenteric artery resistance index. *Scandinavian Journal of Clinical and Laboratory Investigation*. 66(5), s. 395-406. 2006.
- Larsen, T.S. & Trap, R.: Oplaering i basal laparoskopisk teknik og implementering af diagnostisk laparoskopisk. *Ugeskrift for Laeger*. 168(10), s. 1007-1010. 2006.
- Lund, H., Tonnesen, H., Tonnesen, M.H. & Olsen, O.: Long-term recurrence and death rates after acute pancreatitis. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41(2), s. 234-238. 2006.
- Lundell, L., Havu, N., Miettinen, P., Myrvold, H.E., Wallin, L., Julkunen, R., Levander, K., Hatlebakk, J.G., Liedman, B., Lamm, M., Malm, A. & Walan, A.: Changes of gastric mucosal architecture during long-term omeprazole therapy: results of a randomized clinical trial. *Alimentary Pharmacology & Therapeutics*. 23(5), s. 639-647. 2006.
- Nilsson, T., Adamsen, S., Ainsworth, A., Andersen, C.K., Bisgaard, T., Christiansen, H., Fly, G., Hansen, B.T., Hovendal, C.P., Jendresen, M.B., Jensen, P.F., Jørgensen, L.S., Christiansen, V.B., Rosenberg, T., Schulze, S. & Vilman, P.: Referenceprogram for behandling af patienter med galdestenssygdomme. s. 1-45. *Sundhedsstyrelsen*, 2006.
- Dagkirurgisk Afdeling T, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Engbaek, J., Bartholdy, J. & Hjortso, N.C.: Return hospital visits and morbidity within 60 days after day surgery: a retrospective study of 18,736 day surgical procedures. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(8), s. 911-919. 2006.
- Mikkelsen, S., Hilsted, K.L., Andersen, P.J., Hjortso, N.C., Enggaard, T.P., Jørgensen, D.G., Hansen, M., Henriksen, J. & Dahl, J.B.: The effect of gabapentin on post-operative pain following tonsillectomy in adults. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(7), s. 809-815. 2006.

Anæstesiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehuset i Herlev

- Andersen, K.J. & Ostergaard, H.T.: Færdigheder i ledelse, samarbejde og kommunikation i turnusuddannelsen. *Ugeskrift for Læger*. 168(50), s. 4412-4417. 2006.
- Bartholdy, J., Hilsted, K.L., Hjortsoe, N.C., Engbaek, J. & Dahl, J.B.: Effect of Gabapentin on morphine demand and pain after laparoscopic sterilization using Filshie clips. A double blind randomized clinical trial. *BMC anesthesiology*. 6, s. 12. 2006.
- Benbenishty, J., Ganz, F.D., Lippert, A., Bulow, H.H., Wennberg, E., Henderson, B., Svantesson, M., Baras, M., Phelan, D., Maia, P. & Sprung, C.L.: Nurse involvement in end-of-life decision making: the ETHICUS Study. *Intensive Care Medicine*. 32(1), s. 129-132. 2006.
- Engbaek, J., Bartholdy, J. & Hjortso, N.C.: Return hospital visits and morbidity within 60 days after day surgery: a retrospective study of 18,736 day surgical procedures. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(8), s. 911-919. 2006.
- Hove, L.D., Nielsen, H.B. & Christoffersen, J.K.: Anaestesi-kader anmeldt til Patientforsikringen i perioden 1996-2002 – sekundaerpublikation. *Ugeskrift for Læger*. 168(37), s. 3134-3136. 2006.
- Itoh, K., Andersen, H.B., Madsen, M.D., Ostergaard, D. & Ikeno, M.: Patient views of adverse events: Comparisons of self-reported healthcare staff attitudes with disclosure of accident information. *Applied Ergonomics*. 37(4), s. 513-523. 2006.
- Jorgensen, V.L., Nielsen, S.L., Espersen, K. & Perner, A.: Increased colorectal permeability in patients with severe sepsis and septic shock. *Intensive Care Medicine*. 32(11), s. 1790-1796. 2006.
- Juul, A.B., Wetterslev, J., Gluud, C., Kofoed-Enevoldsen, A., Jensen, G., Callesen, T., Norgaard, P., Fruergaard, K., Bestle, M., Vedelsdal, R., Miran, A., Jacobsen, J., Roed, J., Mortensen, M.B., Jorgensen, L., Jorgensen, J., Rovsing, M.L., Petersen, P.L., Pott, F., Haas, M., Albret, R., Nielsen, L.L., Johansson, G., Stjernholm, P., Molgaard, Y., Foss, N.B., Elkjaer, J., Dehlie, B., Boysen, K., Zaric, D., Munksgaard, A., Madsen, J.B., Oberg, B., Khanykin, B., Blemmer, T., Yndgaard, S., Perko, G., Wang, L.P., Winkel, P., Hilden, J., Jensen, P. & Salas, N.: Effect of perioperative beta blockade in patients with diabetes undergoing major non-cardiac surgery: randomised placebo controlled, blinded multicentre trial. *BMJ*. 332(7556), s. 1482. 2006.
- Lauritsen, J. & Moller, A.M.: Clinical relevance in anaesthesia journals. *Current opinion in anaesthesiology*. 19(2), s. 166-170. 2006.
- Lyngbaek, S., Adamsen, S., Aru, A. & Bergensfeldt, M.: Recurrent acute pancreatitis due to eosinophilic gastroenteritis. Case report and literature review. *JOP [electronic resource] : Journal of the pancreas*. 7(2), s. 211-217. 2006.
- Maaloe, R., la Cour, M., Hansen, A., Hansen, E.G., Hansen, M., Spangsberg, N.L.M., Landsfeldt, U.S., Odorico, J., Olsen, K.S., Moller, J.T. & Pedersen, T.: Scrutinizing incident reporting in anaesthesia: why is an incident perceived as critical? *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(8), s. 1005-1013. 2006.
- Madsen, M.D., Ostergaard, D., Andersen, H.B., Hermann, N., Schioler, T. & Freil, M.: Lægers og sygeplejerskers holdninger til rapportering og håndtering af fejl og andre utilsigtede hændelser. *Ugeskrift for Læger*. 168(48), s. 4195-4200. 2006.
- Moller, A. & Pedersen, T.: Introducing evidence-based anaesthesia. i: *Evidence-based Anaesthesia and Intensive Care*, s. 1-2. Moller, A and Pedersen, T. (red.). Cambridge University Press, 2006.
- Moller, A.: Outcomes. i: *Evidence-based Anaesthesia and Intensive Care*, s. 39-45. Moller, A and Pedersen, T. (red.). Cambridge University Press, 2006.
- Moller, A.: How to define the questions. i: *Evidence-based Anaesthesia and Intensive Care*, s. 3-6. Moller, A and Pedersen, T. (red.). Cambridge University Press, 2006.
- Moller, A. & Tonnesen, H.: Risk reduction: perioperative smoking intervention. *Best Pract.Res.Clin.Anaesthesiol*. 20(2), s. 237-248. 2006.
- Moller, A.M.: Preoperative smoking intervention. *Journal of Clinical Anesthesia*. 18(8), s. 561-562. 2006.
- Moller, A.M., Kjellberg, J. & Pedersen, T.: Health economic analysis of smoking cessation prior to surgery – based on a randomised trial. *Ugeskrift for Læger*. 168(10), s. 1026-1030. 2006.
- Pedersen, T. & Moller, A.: The Cochrane Collaboration and the Cochrane Anaesthesia Review Group. i: *Evidence-based Anaesthesia and Intensive Care*, s. 77-87. Moller, A and Pedersen, T. (red.). Cambridge University Press, 2006.
- Perner, A. & Faber, T.: Stroke volume variation does not predict fluid responsiveness in patients with septic shock on pressure support ventilation. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(9), s. 1068-1073. 2006.
- Rosenstock, C., Hansen, E.G., Kristensen, M.S., Rasmussen, L.S., Skak, C. & Ostergaard, D.: Qualitative analysis of unanticipated difficult airway management. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 50(3), s. 290-297. 2006.
- Sorgenfrei, I.F., Norrild, K., Larsen, P.B., Stensballe, J., Ostergaard, D., Prins, M.E. & Viby-Mogensen, J.: Reversal of rocuronium-induced neuromuscular block by the selective relaxant binding agent sugammadex: a dose-finding and safety study. *Anesthesiology*. 104(4), s. 667-674. 2006.

Urologisk Afdeling H, Københavns Amts Sygehus i Herlev

- Bouchelouche, K., Andresen, L., Alvarez, S., Nordling, J., Nielsen, O.H. & Bouchelouche, P.: Interleukin-4 and 13 induce the expression and release of monocyte chemoattractant protein 1, interleukin-6 and stem cell factor from human detrusor smooth muscle cells: Synergy with interleukin-1 beta and tumor necrosis factor-alpha. *Journal of Urology*. 175(2), s. 760-765. 2006.
- Bouchelouche, K., Alvarez, S., Horn, T., Nordling, J. & Bouchelouche, P.: Human detrusor smooth muscle cells release interleukin-6, interleukin-8, and RANTES in response to proinflammatory cytokines interleukin-1beta and tumor necrosis factor-alpha. *Urology*. 67(1), s. 214-219. 2006.
- Bouchelouche, K. & Bouchelouche, P.: Cysteinyl leukotriene D-4 increases human detrusor muscle responsiveness to histamine. *Journal of Urology*. 176(1), s. 361-366. 2006.
- Firoozfard, B., Christensen, T.H., Bendixen, A., Nordling, J. & Kehlet, H.: Nefrektomi i Danmark 2002-2005. *Ugeskrift for Læger*. 168(15), s. 1526-1528. 2006.

- Fornari, D., Steven, K., Hansen, A.B., Jepsen, J.V., Poulsen, A.L., Vibits, H. & Horn, T.: Transitional cell bladder tumor: predicting recurrence and progression by analysis of microsatellite loss of heterozygosity in urine sediment and tumor tissue. *Cancer Genetics and Cytogenetics*. 167(1), s. 15-19. 2006.
- Iversen, P., Johansson, J.E., Lodding, P., Kylmala, T., Lundmo, P., Klarskov, P., Tammela, T.L.J., Tasdemir, I., Morris, T. & Armstrong, J.: Bicalutamide 150 mg in addition to standard care for patients with early non-metastatic prostate cancer: updated results from the Scandinavian Prostate Cancer Group-6 Study after a median follow-up period of 7.1 years. *Scandinavian Journal of Urology and Nephrology*. 40(6), s. 441-452. 2006.
- Kjaer, S. & Mikines, K.J.: HCG in the treatment of cryptorchidism. The effect of age and position of the testis. *Ugeskrift for Laeger*. 168(14), s. 1448-1451. 2006.
- Laguna, P., Smedts, F., Nordling, J., Horn, T., Bouchelouche, K., Hopman, A. & de la Rosette, J.: Keratin expression profiling of transitional epithelium in the painful bladder syndrome/interstitial cystitis. *American Journal of Clinical Pathology*. 125(1), s. 105-110. 2006.
- Nordling, J.: Sensory bladder disorders. *International journal of clinical practice Supplement*. (151), s. 38-42. 2006.
- Nordling, J.: Re: Diabetes and benign prostatic hyperplasia progression in Olmsted County, Minnesota. *European Urology*. 49(6), s. 1130-1131. 2006.
- Schelin, S., Geertsen, U., Walter, S., Spangberg, A., Due-lund-Jacobsen, J., Kroyer, K., Hjertberg, H., Vatne, V., Richthoff, J. & Nordling, J.: Feedback microwave thermotherapy versus TURP/prostate enucleation surgery in patients with benign prostatic hyperplasia and persistent urinary retention: A prospective, randomized, controlled, multicenter study. *Urology*. 68(4), s. 795-799. 2006.
- Thomsen, M. & Mikines, K.J.: Arbejdsbetinget blaer cancer – bliver patienterne fundet? *Ugeskrift for Laeger*. 168(47), s. 4095-4098. 2006.
- Tibaek, S., Jensen, R., Klarskov, P., Iversen, H.K. & Gard, G.: The Danish Prostatic Symptom Score (DAN-PSS-1) questionnaire is reliable in stroke patients. *Neurourology and Urodynamics*. 25(4), s. 319-323. 2006.
- Toft, B.R. & Nordling, J.: Recent developments of intravesical therapy of painful bladder syndrome/interstitial cystitis: a review. *Current Opinion in Urology*. 16(4), s. 268-272. 2006.
- Wullt, B., Bergsten, G., Carstensen, J., Gustafsson, E., Gebratsedik, N., Holst, E. & Mansson, W.: Mucosal host responses to bacteriuria in colonic and ileal neobladders. *European Urology*. 50(5), s. 1065-1072. 2006.
- Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Adamsen, S., Olsen, M., Jendresen, M.B., Holck, S. & Glenthoj, A.: Endobiliary brush biopsy: Intra- and interobserver variation in cytological evaluation of brushings from bile duct strictures. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 41(5), s. 597-603. 2006.
- Adamsen, S.: Laparoscopy and combined methods. *Endoscopy*. 38(11), s. 1106-1109. 2006.
- Albertsson, M., Kadar, L. & Bergenfeldt, M.: Experiences with the use of oxaliplatin in esophageal carcinoma. *Acta Oncologica*. 45(1), s. 103-105. 2006.
- Baron, J.A., Sandler, R.S., Bresalier, R.S., Quan, H., Riddell, R., Lanas, A., Bolognese, J.A., Oxenius, B., Horgan, K., Loftus, S. & Morton, D.G.: A randomized trial of rofecoxib for the chemoprevention of colorectal adenomas. *Gastroenterology*. 131(6), s. 1674-1682. 2006.
- Bergenfeldt, M. & Albertsson, M.: Current state of adjuvant therapy in resected pancreatic adenocarcinoma. *Acta Oncologica*. 45(2), s. 124-135. 2006.
- Bergenfeldt, M., Moesgaard, F. & Burcharth, F.: Curative resection for left-sided pancreatic malignancy. *HPB: Official Journal of The International Hepato Pancreato Biliary Association*. 8(3), s. 211-215. 2006.
- Burcharth, F.: Portal hypertension. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 2004. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Burcharth, F.: Ascites. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 157. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Burcharth, F.: Icterus. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 198. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Burcharth, F.: Leverbiopsi. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 203. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Burcharth, F.: Sengstaken-Blakemore sonde. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 2005. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Høgholm Pedersen, M., Bachmann Nielsen, M., Skjoldbye, B. & Court-Payen, M.: Intraoperative and laparoscopic ultrasonography. i: *Basics of clinical ultrasound*. Høgholm Pedersen, M., Bachmann Nielsen, M., Skjoldbye, B., and Court-Payen, M. (red.). UltraPocketBooks, 2006.
- Høgholm Pedersen, M., Bachmann Nielsen, M., Skjoldbye, B. & Court-Payen, M.: *Basics of clinical ultrasound*. UltraPocketBooks, 2006.
- Lyngbaek, S., Adamsen, S., Aru, A. & Bergenfeldt, M.: Recurrent acute pancreatitis due to eosinophilic gastroenteritis. Case report and literature review. *JOP [electronic resource] : Journal of the pancreas*. 7(2), s. 211-217. 2006.
- Moesgaard, F.: Antibiotikavalg og dosering. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 39. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Moesgaard, F.: Antibiotikaprofylakse. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 40. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Moesgaard, F.: Sårinfektion. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 37. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Moesgaard, F.: Kirurgiske infektioner. i: *Infektionssygdomme og mikrobiologi*, s. 34-51. Kjeldsen, K. (red.). Akademisk Forlag, Kbh. 2006.
- Moesgaard, F.: Bløddelsinfektioner. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 36. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Moesgaard, F.: Akut abdomen. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 153. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Moesgaard, F.: Peritonitis. i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 156. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.
- Moesgaard, F.: Bugvægshæmatom (rectushæmatom). i: *Kirurgisk kompendium – kittelbog*, s. 158. Lund, B., Stadil, F., and Nordling, J. (red.). Nyt Nordisk Forlag, 2006.

Nilsson, T., Adamsen, S., Ainsworth, A., Andersen, C.K., Bisgaard, T., Christiansen, H., Fly, G., Hansen, B.T., Hovendal, C.P., Jendresen, M.B., Jensen, P.F., Jørgensen, L.S., Christiansen, V.B., Rosenberg, T., Schulze, S. & Vilman, P.: Referenceprogram for behandling af patienter med galdestenssygdomme. 1-45. Sundhedsstyrelsen, 2006.

Serizawa, R.R.: Intrahepatic biliary cystadenoma with common bile duct obstruction and gallstone formation [1]. *Advances-in-Clinical-and-Experimental-Medicine*. 15(6), s. 1149-1151. 2006.

Skjoldbye, B.: *Pancreas. i: Basics of clinical ultrasound.* Høgholm Pedersen, M., Bachmann Nielsen, M., Skjoldbye, B., and Court-Payen, M. (red.). UltraPocketBooks, 2006.

Vind, I., Riis, L., Jess, T., Knudsen, E., Pedersen, N., Elkjaer, M., Andersen, I.B., Wewer, V., Norregaard, P., Moesgaard, F., Bendtsen, F. & Munkholm, P.: Increasing incidences of inflammatory bowel disease and decreasing surgery rates in Copenhagen city and county, 2003-2005: A population-based study from the Danish Crohn Colitis Database. *American Journal of Gastroenterology*. 101(6), s. 1274-1282. 2006.

Ortopædkirurgisk Afdeling T, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Jorgensen, P.G., Sorensen, A.K. & Lausten, G.S.: Skulderartroplastik. *Ugeskrift for Laeger*. 168(19), s. 1841-1844. 2006.

Lausten, G.S., Jensen, C.M. & Olsen, B.S.: Albueartroplastik. *Ugeskrift for Laeger*. 168(19), s. 1844-1847. 2006.

Thillemann, T.M., Olsen, B.S., Johannsen, H.V. & Sojbjerg, J.O.: Long-term results with the Kudo type 3 total elbow arthroplasty. *Journal of Shoulder and Elbow Surgery*. 15(4), s. 495-499. 2006.

Plastikkirurgisk Afdeling V, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Mellemkjaer, L., Holmich, L.R., Gridley, G., Rabkin, C. & Olsen, J.H.: Risks for Skin and Other Cancers Up to 25 Years After Burn Injuries. *Epidemiology*. 17, s. 668-673. 2006.

Friis, S., Holmich, L.R., McLaughlin, J.K., Kjoller, K., Fryzek, J.P., Henriksen, T.F. & Olsen, J.H.: Cancer risk among Danish women with cosmetic breast implants. *International Journal of Cancer*. 118(4), s. 998-1003. 2006.

Brystkirurgisk Afdeling F, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Bentzon, N., Erichsen, C.E., Axelsson, C.K. & Freil, M.: Patientoplevelser – indikatorer for behandlingskvaliteten i brystkræftkirurgien. *Ugeskrift for Laeger*. 168(23), s. 2252-2257. 2006.

Husen, M., Paaschburg, B. & Flyger, H.L.: Two-step axillary operation increases risk of arm morbidity in breast cancer patients. *Breast (Edinburgh, Scotland)*. 15(5), s. 620-628. 2006.

Marklund, M., Moller, J.M., Burchard, A.J., Bentzon, N., Balslev, E., Sletting, S. & Nolsoe, C.P.: Is 0.6T magnetic resonance mammography adequate in the detection of breast cancer? *Acta Radiologica*. 47(5), s. 446-453. 2006.

The Breast Cancer Association Consortium, Georgia Chen-veix-Trench, G., Hopper, J.L., Spurdle, A.B., Chen, X., Fletcher, O., Johnson, N., Palles, P., Peto, J., dos Santos Silva, I., Bojesen, S.E., Axelsson, C.K., Nordestgaard, B.G., Rashid, M.U., Justenhoven, C., Brauch, H., Ko, Y., Pesch, B., Dörk, T., Beussel, S., Gerriets, K., Bremer, M., Chang-Claude, J., Tommiska, J., Fagerholm, R., Wang-Gohrke, S., Nevanlinna, H., Blomqvist, K., Hughes, D., Odeh, F., Gaborieau, V., Brennan, P., Sangrajrang, S., Mannermaa, A., Kataja, V., Kosma, V.-M., Couch, F.J., Goode, E.L., Olson, J., Sellers, T.A., Garcia-Closas, M., Lissowska, J., Chanock, S., Peplonska, B., Egan, K.M., Newcomb, P.A., Titus-Ernstoff, L., Pharoah, P., Easton, D., Dunning, A., Ponder, B., Kang, D., Noh, D.-Y., Yoo, K.-Y., Ahn, S.H., Cox, A., Reed, M.W.R., Balasubramanian, S.P., Rafii, S., MacPherson, G., Lin, W.-Y., Benitez, J., Milne, R., Sigurdson, A.J., Pereira, L.H.M., Doody, M.M. & Struwing, J.P.: Commonly Studied Single-Nucleotide Polymorphisms and Breast Cancer: Results From the Breast Cancer Association Consortium. *Journal of the National Cancer Institute*. 98(19), s. 1382-1396. 2006.

Institut for Kliniske Neurofag og Psykiatri

Ledelse pr. 1.2.2006

Instituttleder: Professor, overlæge, dr.med. Olaf B. Paulson, Rigshospitalet, Neurobiologisk Forskningsenhed.

Bestyrelsen består af: Instituttleder, professor, dr.med. Olaf B. Paulson, viceinstituttleder, professor, dr.med. Martin Lauritzen og professor, dr.med. Birte Glenthøj.

Neurologisk Klinik, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

1. Neurobiologisk forskningsenhed – www.nru.dk

Forskningsenheden er en del af Neurologisk Klinik og står for en omfattende forskning. Dens hovedforskningsområder er: Billeddannende hjerneundersøgelser (neuroimaging), hjernens receptorforhold, hjernens funktionelle opbygning og statistisk billedbehandling og tracerkinetik. Forskningen spænder metodologisk fra dyreeksperimentelle studier til kliniske undersøgelser med anvendelse af højteknologiske billeddiagnostiske metoder som enkeltfotonscomputertomografi (SPECT), positronemissionstomografi (PET) og magnetisk resonans (MR). Forskningssemnerne spænder fra basale regulatoriske mekanismer til kortlægning af hjernens receptorforhold og fysiologiske aktivering samt disses relation til genetiske markører og personlighedsstrukturer og videre til undersøgelser af en række sygdomstilstande som demens og affektive sygdomme. Der er etableret et samarbejde med MR-centret på Hvidovre Hospital og PET-centret på Rigshospitalet. Et nyt væsentligt initiativ er blevet muligt ved en stor donation fra Lundbeckfonden med etablering af Center for integrated molecular brain imaging (Cimbi), som åbnede 1. januar 2006.

2. Dansk Multipel Sclerose Center – www.ms-research.dk

Dansk Multipel Sclerose Center omfatter ScleroseForskningsenheden med Neuroimmunologisk Laboratorium og Scleroseklinikken, der er den største specialiserede MS-klinik i Danmark med ansvar for mere end 1200 sklerosepatienter og landsdelsfunktion for specielle behandlinger af MS. Forskningen omfatter kliniske undersøgelser med udvikling og gennemprøvning af nye behandlingsformer i et internationalt samarbejde og klinisk epidemiologiske undersøgelser som centrum for Dansk Multipel Sklerose Gruppe (DMSG); rehabilitering af MS; undersøgelse af genetiske faktorer; neuropatologiske undersøgelser, molekylærbioologiske, immunologiske og proteinkemiske undersøgelser, PET- og MR-undersøgelser og dyreeksperimentelle undersøgelser på modellen eksperimentel autoimmun encephalomyelitis.

3. Neuromuskulære sygdomme

Forskningen spænder fra molekylære og basalfysiologiske undersøgelser til kliniske studier. De vigtigste forskningsområder omfatter: diagnostiske undersøgelser og nye behandlingsprincipper, herunder immunmodulerende behandling samt basalfysiologiske.

4. Epilepsi

Større projekter vedrører udforskning af iktogene netværk i juvenil myoklon epilepsi med forskellige refleksepileptiske træk og genetiske årsag af epilepsi. Flere projekter vedrører klinisk farmakologi af epilepsimedicin og klinisk afprøvning af nye antiepileptika. Desvidere arbejdes der med udvikling af metoder til diagnostik og evaluering i forbindelse med epilepsikirurgi. Et samarbejde med DTU går ud på udvikling af metoder til anfaldsdetektion og -prædiktion med automatiseret signal- og billedbehandling.

5. Demens – www.hukommelsesklinikken.dk

Forskningen i H:S Hukommelsesklinikken's forskningsgruppe (Memory Disorders Research Unit) er især knyttet til den kliniske virksomhed i H:S Hukommelsesklinikken, hvor der modtages 500-600 nye patienter årlig til diagnostisk udredning og behandling for hukommelsesforstyrrelser og demenssygdomme. Forskningen spænder fra patofysiologi og genetik til livskvalitet og socialforhold. De vigtigste forskningsområder omfatter: Neurobiologiske markører ved demenssygdomme, udvikling af neuropsykologiske testbatterier til vurdering af kognitive funktioner, billeddiagnostik (funktionel og strukturel) ved demens, normaltrykshydrocephalus, spinalvæskemarkører ved Alzheimers sygdom, genotype-fænotype-korrelationer ved arvelige sygdomme, interventionsundersøgelser, herunder kliniske lægemiddelundersøgelser, psykiske symptomer og adfærdforstyrrelser ved demens, livskvalitet og sundhedsøkonomi samt pårørende-intervention.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Udvikling af nye metoder til billeddiagnostik med positron emissions tomografi (PET) og magnetisk resonans (MR) herunder af neuroinformatik. Arbejdet udføres i samarbejde med Rigshospitalet, Hvidovre Hospital, Danmarks Tekniske Universitet, Institut for Psykologi, mfl. Neurobiologisk Forskningsenhed indgår således i et tværdisciplinært samarbejde med flere andre institutioner, formaliseret i Copenhagen Brain Research Center (www.cbrc.dk).

Det ovenfor omtalte CIMBI-center (www.cimbi.org) har ligeledes væsentligt tværdisciplinært samarbejde med partnere fra andre institutioner, herunder samarbejdspartnere fra udlandet.

Undersøgelser af hjernens funktionelle aktivering er planlagt i detaljer i et samarbejde med Rigshospitalet, Hvidovre Hospitals MR-Afdeling, Institut for Psykologi ved Københavns Universitet og Birmingham i England.

Neurobiologisk Forskningsenhed er medlem af styregruppen af et EU 6. rammeprogram's netværk, "Diagnostic Molecular Imaging (DiMI)". Neurobiologisk forskningsenhed deltager i International Consortium for brain Mapping (ICBM).

Dansk Multipel Sclerose Center (DMSC) leder og koordinerer fire store internationale kliniske afprøvninger af ny sklerosemedicin og deltager desuden i flere terapeutiske forsøg vedrørende behandlingen af multipel sklerose. Der samarbejdes om flere forskningsprojekter omkring immunologi med deltagelse af europæiske lande. DMSC er tilknyttet forskningssamarbejdet i European Charcot Foundation. Forskningssamarbejdet i Dansk Multipel Sklerose Gruppe koordineres fra Rigshospitalet, og DMSC står for opbygningen af en national MS biobank. DMSC er et af 5 kernecentre i et EU-projekt (NABINMS) vedrørende den kliniske betydning af antistoffer mod interferon-beta (www.nabinms.eu/pages/consortium.htm).

Et projekt vedrørende genetiske faktorer ved multipel sklerose udføres som et EU-projekt i samarbejde med Vævstypelaboratoriet på Rigshospitalet og Neurologiske Afdelinger i Stockholm i Sverige, Oslo og Bergen i Norge og Malaga i Spanien. Der er et tæt samarbejde vedrørende dyreeksperimentelle undersøgelser med Karolinska Institutet i Stockholm og med Institut for Inflammationsforskning, Rigshospitalet. Der samarbejdes med Center for Brain Research i Wien om et projekt vedrørende neuropatologiske forandringer ved MS.

En stor del af H:S Hukommelsesklinikkens forskning udføres i et samarbejde med andre danske, nordiske eller europæiske forskningscentre. Forskningsgruppen leder en større dansk undersøgelse af effekten af tidlig social intervention ved Alzheimers sygdom (DAISY). Forskningsgruppen deltager således i 3 EU-støttede projekter vedrørende hvid substans-forandringer og funktionsevne hos ældre (LADIS), billeddiagnostik ved Alzheimers sygdom (E-ADNI) og udvikling af nye markører til tidlig diagnostik (EDAR). Desuden er forskningsgruppen medlem af et ny-etableret EU-støttet europæisk konsortium af ekspertise centre: European Alzheimers Disease Consortium (EADC), som i de kommende år skal drive fælles forskningsprojekter, specielt inden for intervention og genetik. Forskningsgruppen deltager i en nordisk undersøgelse af livskvalitet og sundhedsøkonomi ved Alzheimers sygdom og i flere internationale lægemiddelundersøgelser.

Epilepsiarbejdsgruppen er indgået i et nyt samarbejde med Dansk Teknisk Universitet.

Publikationer

Publikationsliste for hele Neurologisk Klinik findes på www.rh.dk/rh.nsf/Content/neurologisklinik-forskningog-udviklingpneurologisklinik og kan også fås ved henvendelse til Neurobiologisk Forskningsenhed, afsnit 9201, Rigshospitalet. Forskningsenhedens publikationsliste findes desuden på hjemmesiden www.nru.dk.

Neurologisk Afdeling, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Cerebrovaskulære sygdomme

Behandlingsforsøg af akut cerebral iskæmi med trombolyse i tidsrummet 3-4 1/2 time og akut behandling af intracerebral hæmoragi med koagulationsfaktor NovoSeven, også inden for 3 timer efter symptomdebut.

Effekten af fysisk træning efter udskrivelsen undersøges hos patienter med cerebralt infarkt i en randomiseret undersøgelse, ExStroke Pilotforsøg, med deltagelse af alle Apopleksiklinikker i H:S i samarbejde med Copenhagen Trial Unit og Neurologiske Afdelinger i Chengdu, Kina og i Tartu i Estland, i Warzawa, Polen og Århus.

Epidemiologisk forskning i samarbejde med Østerbrounderenselsens, bl.a. vedrørende sammenhæng mellem motion og apopleksi. I WHO-regi arbejdes der på kortlægning af apopleksiincidensen globalt.

Den cerebrovaskulære forskningsgruppe deltager i afprøvninger af medikamentel behandling til sekundær profylaktisk behandling efter cerebrale infarkter.

Dyreeksperimentelle undersøgelser af effekten af amfetamin i en cerebral embolimodel hos rotter. I dyremodellen undersøges også nye trombolytiske medikamenter.

2. Bevægeforstyrrelser

Dystoni.

MTV af anvendt EMG ved botulinumtoksinbehandling af torticollis.

Effekten af Botulinumtoxin A hos torticollispatienter, hvis injektionsvolumen øges.

Deep brain-stimulation hos patienter med dystoni.

3. Parkinson's sygdom

SPECT-undersøgelse af dopamintransporter system før og efter operation med deep brain-stimulation hos parkinsonpatienter.

Funktionel MRI hos parkinsonpatienter med tidlig demens og MSA.

SPECT-undersøgelse af det præ- og postsynaptiske dopamintransportersystem hos ubehandlede parkinsonpatienter og patienter med multisystematrofi.

Vandladningsforstyrrelser hos parkinsonpatienter, hyppighed og ændring ved STN-operation. Kristian Wings ph.d.-afhandling er forsvaret i 2006.

Dysfagi hos patienter med Parkinson's Disease, hyppighed, patofysiologi og behandlingsmuligheder.

Dysphagi ved atypisk parkinsonisme patofysiologi og behandlingsmuligheder.

Neuropsykologiske forhold ved atypisk parkinsonisme.

MIBG-skintigrafi hos Parkinsonpatienter og patienter med atypisk Parkinson's sygdom.

Metabolisme hos parkinsonpatienter – før og efter deep brain-stimulation og før og efter apomorfinbehandling.

Forekomst af infarkter hos parkinsonpatienter der behandles med L-dopa, korreleret til homocystein.

Genetisk testning af patienter med atypisk parkinsonisme.

EMG i *musculus vocalis* ved MSA.

4. Genetisk undersøgelse af patienter med familær ALS

Stereologisk opgørelse af cellevolumen og distribution i cortex hos ALS-patienter.

Behandling af spyttflåd hos ALS-patienter med injektion af Botulinumtoxin i spytkirtlen.

Genetisk undersøgelse af ALS-patienter.

5. Forskningslaboratorium for Stereologi og Neurovidenskab

Jacob Jelsing forsvarede d. 27.10.06 sin ph.d.-afhandling "Morphometric Analyses of the Pig Brain. – Development and Application of Methods".

Birgitte Bo Andersen forsvarede den 18.08.06 sin disputats: "The human cerebellum in numbers: Impact of age and disease".

I 2006 har forskningslaboratoriet lagt vægt på dyremodeller. Først og fremmest har vi fokuseret på grisen, dels som dyremodel for diabetes, dels som model for neurodegenerative lidelser. Vi har bl.a. givet kendte neurotoksiske stoffer til gravide søer med henblik på eventuelt at kunne fremkalde strukturforandringer i hjernen. Vi har desuden udviklet en ny stereologisk metode, med hvilken man kan få mål for 3-D volumenforandringer i cortex hos mennesker med f.eks. Alzheimers sygdom og få afklaret, hvilke konsekvenser disse volumenforandringer kan få for nerve- og gliacellernes indbyrdes forhold.

Vi arbejdede i 2006 også sammen med udenlandske forskningsinstitutter med henblik på indførelse af stereologiske metoder i industrien.

Publikationer

I alt 20. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor Gudrun Boysen.

Neurologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**Forskningsvirksomhed**

Der er etableret et samarbejde mellem seks førende forskningsaktive afdelinger på Glostrup Hospital med dertil hørende internationale samarbejdspartnere. Dette betydningsfulde forskningssamarbejde er muliggjort ved en stor fondsbevilling fra Lundbeckfonden og har resulteret i etableringen af Lundbeckfondcenter for Neurovaskulær Signalering (LUCENS), som åbnede 1. januar 2006.

1. Demens

I alt 3 kliniske studier undersøger henholdsvis hjernens regionale blodgennemstrømning, baroreceptorfunktionen og et demensscreeningsinstrument.

2. Epilepsi

Der er udført farmakokinetisk undersøgelse af interaktionen mellem Lamotrigen og perorale kombinerede antikonceptiva samt metaboliseringen af Lamotrigen under og efter graviditet. Endvidere registrering af medfødte misdannelser i multinational database samt kliniske afprøvninger af nye antiepileptika.

3. Hovedpineforskning**3.1. Klinisk og epidemiologisk hovedpineforskning**

Resultaterne er en 12-års opfølgning af et tidligere Glostrup-materiale, der har givet meget spændende resultater. Bl.a. vedrørende forekomsten af forskellige hovedpineformer og deres prognose. Den kliniske forskning ved Dansk Hovedpinecenter, har fokuseret på et stort materiale af patienter som bliver systematisk evalueret som led i et ph.d.-studium.

3.2. Migrænenes basale mekanismer

Der udføres humane provokationsforsøg med anvendelse af naturligt forekommende signalstoffer for at identificere stoffer, der kan provokere migræne. Parallelt hermed undersøges disse stoffer i karbade samt i en rottemodel for deres effekter på den kraniele cirkulation. Et selvstændigt program fokuserer på betydningen af ion-kanaler i rottens kraniele cirkulation og et andet på phosphodiesterase inhibitorers betydning for den intracellulære signaltransduktion. Endelige arbejdes der med metodestudier af MR-teknikkens anvendelse i migræneforskning. Videreføres i Lundbeckfondcentret for Neurovaskulær Signalering.

3.3. Migrænenes Genetik

I samarbejde med firmaet De-Code på Island analyseres meget store danske materialer af familiær hemiplegisk migræne, migræne med aura og migræne uden aura for at finde nye gener og nye mutationer, der kan disponere til migræne. Der samarbejdes desuden med 6 andre europæiske centre i projektet Eurohead med henblik på at fastslå, den fysiologiske betydning af kendte migrænemutationer.

3.4. Spændingshovedpine

Denne forskning har dels været epidemiologisk (se nedenfor), dels humant eksperimentelt. Ved sidstnævnte er udviklet en metode til at studere sensitisering, i samarbejde med Fysiologisk Afdeling ved Mainz Universitet og Aalborg Universitet. Endvidere er der udført en stor klinisk afprøvning af Mirtazapin.

4. Multipel sklerose

Forskningsenheden for multipel sklerose og optikusneuritis og tilhørende neuroimmunologisk laboratorium samarbejder tæt med Skleroseklinikken, som er en af landets største og mest specialiserede med ansvar for patienter fra hele Københavns Amt samt udenamspatienter. Patienter med akut optikusneuritis er centraliseret til forskningsenheden fra Østdanmark inklusiv Fyn. Afdelingen deltager i mange kliniske afprøvninger af nye behandlingsformer ved multipel sclerose og optikusneuritis, dels enkeltcenterundersøgelser, dels i et nationalt samarbejde som led i Dansk Multipel Sclerose Gruppe og i et internationalt samarbejde. Forskningen spænder fra specialiserede synsfysiologiske undersøgelser, evokerede potentialer og udvikling og afprøvning af nye metoder til MR-skanning, inklusiv funktionel MR-skanning til undersøgelse af molekylærbiologiske, immunologiske, proteinkemiske og genetiske faktorer. Desuden foretages langtidsopfølgning af en kohorte med opticusneuritis i årene 1986-1992.

5. Neuropsykologisk forskning

Der er udført undersøgelser i forbindelse med subtalammisk stimulation ved Parkinsons sygdom samt personlighedskarakteristik af mandlige seksualforbrydere. Endvidere et projekt om "aktive pårørende".

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Molekylærgenetisk samarbejde med Code, Reykjavik, Island, og Leiden universitet, Holland.

Hjernekarrenes neurofarmakologi i samarbejde med Lunds Universitet, Sverige.

Deltagelse i EU-projekt om Ressource Allocations to Brain Research in Europe.

Skleroseforskningen samarbejder med en række Europæiske centre om bl.a. MR (MAGNIMS), biokemisk (London) og genetisk (Oxford, Cambridge, Helsinki) forskning og behandling (bl.a. i regi af European Charcot Foundation).

Task force on opticusneuritis med European Federation of Neurological Societies (EFNS).

Det ovenfor omtalte LUCENS-center (www.lucens.dk) har bidraget med betydningsfuldt og udvidet tværfagligt samarbejde med andre centre og partnere i hele verden.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor, overlæge, dr.med. Jes Olesen. Publikationsliste vedrørende hovedpineforskning på www.danishheadachecenter.com.

Neurofysiologisk Klinik, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed**

Degeneration og regeneration af perifere nerver.

Undersøgelser af ion-kanalfunktion i nervevæv.

Udtrætning ved dissemineret sklerose.

Undersøgelser af spinale funktioner ved spasticitet.

Signalanalyse af potentialer fra nerve og muskel.

Udbredning af svær epilepsi og kildelokalisation i hjernen.

Undersøgelser af forstyrrelser af spinale inhibitoriske mekanismer hos patienter med spasticitet.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Samarbejde omkring nervegeneration med Duke University (North Carolina, USA), Integra LifeSciences, Corp (New Jersey, USA), University of Barcelona (Spanien), spasticitet med forskere i Holland og nervedegeneration med Würzburg Universitet.

Publikationer

I alt 3 publikationer. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor, dr.med. Christian Krarup.

Klinisk Neurofysiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

1. Dyreeksperimentelle undersøgelser

Hjernens blodgennemstrømning.

Hjernens energistofskifte.

Akutte hjerneskaders neurofysiologi og plasticitet.

Neurofysiologiske mekanismer i cerebellum.

Hypokretin-systemets betydning for regulation af søvn.

Søvn og epilepsi.

2. Kliniske undersøgelser

Hjernebarkens elektriske aktivitet hos patienter med akut hjernesygdom, undersøgt med elektrokortikografi.

Søvn og søvnforstyrrelser hos patienter med epilepsi og Parkinson-sygdomme og andre neurodegenerative sygdomme.

Søvn og nycturi.

Narkolepsi – søvn, symptomer og csv-hypokretin.

Perifer nervefunktion ved polyneuropati.

Neurofysiologiske undersøgelser af 'critical illness' polyneuropati/myopati.

Neurofysiologiske undersøgelser af smertesans.

Neurofysiologiske undersøgelser af kortiko-spinale baner til urethrale og anale lukkemuskler.

Neurofysiologiske undersøgelser af larynxmuskler efter strumaoperationer.

Elektrofysiologiske aspekter ved registrering af sensoriske potentialer.

Genotype-fænotype sammenhænge ved arvelige ionkanalsygdomme.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

En del af afdelingens forskning indgår i Lundbeckcentret for Neurovaskulær Signalering, som er etableret den 1. januar 2006.

Cerebellums fysiologi i samarbejde med Medicinsk Fysiologisk Institut, Københavns Universitet.

MTV-vurdering af søvnrelaterede vejrtrækningsforstyrrelser i et større nationalt projekt.

EU-samarbejde om udveksling af information mellem sektorer, COST B26. Søvnmedicin.

Blodgennemstrømningen i hjernen i samarbejde med

Neurologisk Afdeling Humboldt Universitet i Berlin, Tyskland.

Hjernens glukosestofskifte i samarbejde med University de Orsay, Frankrig, og Imperial College, London, UK.

Elektrokortikografi hos hjernetraumepatienter i samarbejde med Kings College Hospital, London, England og et internationalt konsortium med deltagere fra 12 andre europæiske lande og USA (se www.cosbid.org).

Genotype-fænotype sammenhænge ved arvelige ionkanalsygdomme i samarbejde med Klinisk Genetisk og Neurologisk Klinik, Rigshospitalet samt Medicinsk Fysiologisk Institut, Københavns Universitet.

Publikationer

I alt 9. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor, dr.med. Martin Lauritzen.

Neurokirurgisk Afdeling, H:S Rigshospitalet

Forskningsenheden er en del af Neurokirurgisk Klinik og står dels for klinisk/operativ neurokirurgisk forskning og dels for en neurokirurgisk basal grundforskning, der især omfatter kliniske og liquor-dynamiske undersøgelser. Der forefindes et liquor-dynamisk laboratorium. Herudover deltager Neurokirurgisk Klinik i multicenterundersøgelser af hjerneprotektive stoffers effekt hos patienter med svære hovedtraumer. Deltagelse i studie der indeholder profylaktisk behandling af vasospasm.

Forskningsvirksomhed

1. Klinisk forskning

Klinik og basalfysiologi ved hydrocephalus og andre tilstande med liquor-dynamiske forstyrrelser.

Cerebrospinalvæskens dynamik og resorptionsmodstand.

Det intrakranielle tryks fysiologi og patofysiologi.

Epidemiologiske undersøgelser af forekomst og prognose ved forskellige tumorformer i hjerne og rygsøjle hos børn og voksne.

Epilepsikirurgi og funktionel kirurgi ved parkinsonisme og andre sygdomme.

Mikrovaskulære undersøgelser hos ptt. med subarachnoidalblødning.

Kliniske og behandlingsmæssige undersøgelser hos ptt. med svære hovedtraumer.

Koagulation-fibrinolyse i tidlig fase hos patienter med hovedtraumer.

Biochemical markers of brain damage.

Non-invasiv intrakraniell trykmåling med ultralydsteknik.

Prospektive undersøgelser af diverse ryggkirurgiske stabiliserende indgreb samt vurdering af effekt og prognose ved brug af forskellige implantater.

2. Experimentell forskning

Dyreeksperimentel vurdering af Aquaporiner i hjernen ved ødem og hjernetumorer.

Erythropoietin as a possible neuroprotective agent in a rat model after global ischemia.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Undersøgelser af CSF-dynamik i samarbejde med University of Technology, Warsaw, Polen.

Multicenterundersøgelser af CSF-dynamik i samarbejde med Cambridge University, UK.

Deltagelse i multicenterundersøgelser af hjerneprotektive stoffer (Dexanabinol) internationalt hos patienter med hovedtraumer i samarbejde med European Brain Injury Consortium (EBIC).

Deltagelse i International multicentervurdering af ventilindlæggelse hos ptt. med idiopatisk normaltrykshydrocephalus.

Publikationer

I alt 28. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor, dr.med. Bertil Romner, Neurokirurgisk Afdeling NK 2092, Rigshospitalet.

Neurokirurgisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

1. Klinisk forskning

Karakteristik af 'ultra-tidlig' fase af SAH-sygdommen fra initiale blødning til lukning af aneurysmet.

Koagulation-fibrinolyse i 'ultra-tidlig' fase af SAH-sygdommen.

Optimering af hjernetumor-kirurgi med ultrasonisk neuronavigation og funktionel MRI.

Behandling af kronisk subduralt hæmatom – skylleprojektet.

Evaluering af behandlingen af skull-base meningeomer.

Evaluering af behandling af trigeminusneuralgi med mikrovaskulær dekompensation.

2. Eksperimentel forskning

Selektiv MCA-perfusion – en eksperimentel model på rotter (som anført ovenfor).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

CEDRIC – evaluering af cervikal diskusprotese (multicenterundersøgelse).

COSBID – måling af cortical spreading depression hos neurokirurgisk intensive patienter (King's College Hospital, London).

Selektiv MCA-perfusion – en eksperimentel model på rotter (Wallenberg Neurocentrum, Lund).

Publikationer

I alt 5. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor Jens Astrup, Neurokirurgisk Afdeling, Glostrup.

Psykiatrisk Afdeling, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Forskningsenheden er en del af Psykiatrisk Afdeling og står for en omfattende psykiatrisk grundforskning, der omfatter kliniske, epidemiologiske, dyreeksperimentelle og cellebiologiske undersøgelser vedrørende farmakas virkning overfor affektive og neurodegenerative lidelser. Der arbejdes med serotonintransporteren, transportergenet og forskellige serotoninreceptorer. Antidepressivas indflydelse på embryogenesen undersøges i dyreforsøg, ligesom neurogenese i den voksne organisme for antidepressive be-

handlingsmetoder og antidepressivas indflydelse på seksualfunktionen.

Den genetiske markør APOE-epsilon-4 undersøges i kliniske projekter i relation til en række neurologiske sygdomme, herunder i relation til subarachnoidal blødning. Der foretages en række omfattende studier af neuropeptid Y (NPY) i relation til adfærd og neurobiologi med relation til neurodegenerative sygdomme, depression, angsttilstande og epilepsi.

Anders Frøkjær Thomsen har juni 2006 forsvaret ph.d.-afhandlingen: Affective disorders and neuroendocrine diseases – a study on co-morbidity based on hospital register data.

Maj Vinberg Christensen har november 2006 forsvaret ph.d.-afhandlingen: A comparison of psychopathology, socioeconomic status, cognitive function, personality traits and salivary cortisol in twins with and without a co-twin history of affective disorder.

1. Affektive lidelser

Der udføres epidemiologiske undersøgelser vedrørende affektive tilstande og risikofaktorer i relation til udvikling af neurologiske og endokrine sygdomme. Endvidere studeres risikofaktorer for udvikling af affektiv lidelse, sammenhængen mellem stress, personlighed og depression, ECT's virkemåde og effekt samt effekten på affektiv sygdom af lægemidler.

2. Angsttilstande

Forskningen omfatter kliniske effektstudier af panikforstyrrelse og obsessiv-kompulsiv lidelse (OCD), PET- og kvantitative EEG-studier samt molekylærgenetiske undersøgelser med særligt henblik på peptider med mulig anxiogen og antianxiøs virkning (Cholecystokinin og NPY).

3. Spiseforstyrrelser

Forskningen omfatter især kliniske undersøgelser af forløb og klassifikation af diagnostiske undertyper.

4. Skizofreni

Forskningsområderne er psykofarmakologi, psykopatologi, psykometri, kognitiv funktion, genetik, bivirkninger. Der er foretaget afprøvning af alle nyere 2. generations antipsykotika, der er eller er på vej til markedet. Der foregår et langtidsstudie og et studie med akut intervention af antipsykotika til skizofrene patienter. De fleste af disse undersøgelser er udført sammen med andre danske eller internationale afdelinger.

5. Sexologi

Der udføres forskning omhandlende behandlingseffekt vedrørende seksualkriminalitet samt kliniske og farmakologiske undersøgelser i forbindelse med seksuelle funktionsforstyrrelser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Som WHO Reference Center samarbejder med en række udenlandske afdelinger.

Lunds universitet, Wallenberg Neuroscience Center ved udvikling af metoder til belysning af aktivering i hippocampale regioner og peptidens betydning.

Yale University, i et samarbejde om dyremodel for depression og studier af neurogenese.

New York University, Brain Research Laboratory i for-

bindelse med studiet af elektrofysiologiske aktiveringsmønstre ved panikanngst og OCD.

Netherland Brain Bank, Amsterdam i relation til APOE-epsilon-4.

Emory University, Atlanta. I projekt vedrørende traumatiske hjernelidelser.

Demografisk Afdeling, Aarhus Universitet, ved undersøgelser vedrørende kortlægning af sammenhængen mellem neurologiske og affektive tilstande.

Psykiatrisk Forsknings Enhed, Psykiatrisk Afdeling, Hillerød, ved spørgeskemaundersøgelse over ambulante patienter med affektiv lidelse.

Zurich University Psychiatric Hospital, Zurich, Switzerland, ved longitudinelle analyser af affektiv lidelse.

Department of Psychiatry, University Hospital Gasthuisberg, Leuven, Belgium, ved studier over compliance med antidepressive. Department of Medicine and Public Health, Section of Psychiatry and Clinical Psychology, University of Verona, Italy, ved studier over tilfredshed med behandlingssystemet blandt patienter med affektiv lidelse.

Boston University School of Medicine, ved registerstudier over effekten af antiepileptika på selvmord hos patienter med bipolar lidelse.

Neurobiologisk Forskningsenhed, Rigshospitalet i PET-studier af OCD og depression.

Arvebiologisk Institut, Panuminstituttet i samarbejde vedrørende genet for serotonintransporter.

Klinisk Biokemisk Afdeling, Rigshospitalet i forbindelse med molekylærgenetiske studier af angsttilstande og depression.

Klinisk Epidemiologisk Afdeling, Syddansk Universitet, i relation til studier vedrørende serotonin og apopleksi.

Forskningsafdelingen, Lundbeck A/S, i studiet af såvel angstmekanismer som adfærdsundersøgelser vedrørende serotonin og seksuelle funktionsforstyrrelser i rottemodeler.

Publikationer

I alt 42. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor Lars Vedel Kessing.

Psykiatrisk Afdeling E, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Skizofreni og neurobiologi

Psykopatologi, neurobiologi (SPECT, PET, CT, MR) og neuropsykologi hos patienter med skizofreni. Afdelingens forskning er koncentreret om prospektive undersøgelser af førstegangssindlagte skizofrene. Studier af dopamin- (SPECT) og serotonin-receptorer (PET), herunder nye antipsykotikas binding til neuro-receptorer. Endvidere undersøges effekten af kolinerg-forstærkning på neurobiologiske og neurokognitive funktioner samt somatosensoriske forhold, hos skizofrene patienter. Studierne foregår i samarbejde med andre danske- og internationale forskningscentre. Dette forskningsfelt flyttede til Glostrup Hospital pr 1. august 2006.

2. Dyremodeller for psykose

Der er etableret en non-farmakologisk dyremodel for aspekter af skizofren adfærd, og disse studier vedrører dopaminerg-sensitivisering såvel som nye antipsykotikas virk-

ning på forskellige dele af den cerebrale neurotransmission. I samarbejde med forskere fra H. Lundbeck er afdelingen involveret i udvikling af en ny rottemodel for skizofreni (MAM-modellen). Endvidere samarbejdes med forskere på Panum Institutet og National Institute of Mental Health om belysning af NCAM-mimetikas indflydelse på udvikling af patologisk adfærd i rottemodeller for skizofreni. Ny Göttingen mini-grise model for skizofreni. Dette forskningsfelt flyttede til Glostrup Hospital pr. 1. august 2006.

3. Dyremodeller for alkohol-dependens

Dyremodel for effekten af multiple forgiftnings- og abstinensepisoder med alkohol. Mekanismen bag progression af abstinensreaktioner (krampeanfald) over tid er udforsket. Fænomenet er relateret til abstinensexcitationer. Uddybende regionale undersøgelser af excitatoriske og inhibitoriske neurotransmittere (receptorer).

4. Socialpsykiatri, personlighedsforskning og liaison-psykiatri

Socialpsykiatrisk Forskningsafsnit: Kohorteundersøgelse vedr. debuterende skizofreni i Hovedstadens Sygehusfællesskab. Der indgår randomiseret interventionsundersøgelse og undersøgelse af tidlig identifikation. Der er tale om deskriptive og hypotesedannende prospektive undersøgelser, med sigte på at bedre behandlingsindsatsen. Endvidere undersøgelse af personlighedsforhold (herunder metodeudvikling), behandling ved delirøse psykoser i Somatisk Afdeling. Studier af somatiseringstilstande/liaisonpsykiatri.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til forskningslektor Birte Glenthøj, Psykiatrisk Afdeling E, Bispebjerg Hospital, Bispebjerg Bakke 23, 2400 NV.

Psykiatrisk Center Ballerup

Forskningsvirksomhed

Psykiatrisk Center Ballerup har i slutningen af 2006 etableret projektenheden for psykiatrisk rehabilitering, der er en udviklings- og forskningsenhed, som har til overordnet formål at udvikle specialt psykiatrisk rehabilitering samt at initiere anden forskning på centret. Enheden har følgende arbejdsområder: a) vidensindhentning og formidling b) forskning c) medicinsk teknologivurdering (MTV) og d) kvalitetsudvikling. Projektenhedens to primære forskningsområder er klinisk epidemiologisk forskning og sundhedstjenesteforskning. Centret deltager fortsat i undersøgelser af effekten af psykoterapi ved ikke-psykotiske lidelser samt effekten af kognitiv terapi i gruppe ved depression. Centret har deltaget i et antropologisk forskningsprojekt vedrørende depressionsbehandling. Centret deltager desuden i undersøgelser af årsagsforhold ved alkoholisme.

Publikationer

Oplysninger herom ved henvendelse til klinisk lektor Per Jensen.

Psykiatrisk Center Gentofte**Forskningsvirksomhed**

Centrets forskning fokuserer på følgende temaer:

- Belysning af behandlingseffekt ved behandling af såvel depressioner som mani.
- Forebyggelse af selvmord.
- Behandling af debuterende psykoser.
- Dyreeksperimentielle undersøgelser af alkoholabstinens.
- Neurokognitive forstyrrelser ved alkoholisme.
- Kognitiv adfærdsterapi ved alkoholisme.
- Farmakologisk behandling af alkoholisme.
- Akut organisk psykosyndrom.
- Farmakologisk behandling af delirium tremens.

Publikationer

I alt 9. Publikationslisten kan rekvireres ved henvendelse til sekretær Kate Vasa, tlf. 39 77 36 58. Psykiatrisk Center Gentofte.

Psykiatrisk Center Glostrup**Forskningsvirksomhed**

1. *Center for Neuropsykiatrisk Skizofreniforskning (CNSR)*
Forskningsleder: Professor, dr.med. Birte Glenthøj; seniorforskere: Centerchef, klinisk lektor, dr.med. Henrik Lublin og laboratorieleder, ph.d. Bob Oranje; kliniske assistenter/ph.d.-studerende: 8; endvidere medicin- og psykologistuderende samt en række klinisk ansatte læger.

De prækliniske og kliniske grundforskningsstudier fokuserer primært på spillet mellem basale biologiske forstyrrelser i hjernen, forstyrrelser i informationsbearbejdningen og forstyrrelser i psyken relateret til skizofreni – endvidere undersøges effekten af forskellige farmakologiske interventioner på forstyrrelserne. De kliniske studier omfatter såvel studier af effekt og bivirkninger ved antipsykotisk behandling som epidemiologiske studier.

2. Kliniske studier**2.1. Grundforskning/patogenetiske og patofysiologiske studier**

Psykopatologi, neurobiologi (psykofysiologi, genetiske studier, SPECT, PET, MRI, fMRI) og neuropsykologi hos patienter med skizofreni. Afdelingens forskning er koncentreret om prospektive undersøgelser af psykotiske patienter. Studier af dopamin- (SPECT) og serotonin-receptorer (PET), herunder nye antipsykotikas binding til neuroreceptorer. Endvidere undersøges effekten af en række forskellige farmaka på psykofysiologiske og neurokognitive funktioner hos skizofrene patienter. Studierne foregår i samarbejde med andre danske- og internationale forskningscentre. Denne aktivitet kom til Glostrup fra Bispebjerg Hospital pr. 1. august 2006.

2.2. Kliniske og epidemiologiske studier

Kliniske effekter, metaboliske og ekstrapyramidale bivirkninger samt toksiske effekter af en lang række forskellige antipsykotika undersøges i såvel multicenterstudier som i lokale centerstudier samt i registerstudier.

3. Prækliniske studier

I samarbejde med forskere på Panum Institutet belyses NCAM-mimetikas indflydelse på udvikling af patologisk adfærd i rottemodeller for skizofreni. I regi af "forskerskolen for *in vivo* farmakologi" udvikles og valideres nye prækliniske psyko-semodeller.

4. *Enheden for Psykoterapeutisk Uddannelse og Forskning*
Forskningsleder: Overlæge, dr.med., forskningslektor Bent Rosenbaum. Forskningsassistenter: ph.d.-studerende, overlæge, sygeplejerske, socialrådgiver, cand.mag. samt psykologistuderende.

5. Kliniske studier

Psykopatologi og behandling af patienter med debuterende skizofreni og psykosens prodromalfaser.

Rehabilitering af patienter med skizofreni: forløbsanalyse og konceptuel afklaring.

Forebyggende behandling af patienter efter tentamen suicidi.

Svært traumatiserede patienter: Undersøgelse af psykopatologi, behandling samt konceptuel analyse.

Lingvistisk og semiotisk analyse af psykotiske og traumatiserede patienters tankeforstyrrelser.

Studierne foregår i samarbejde med danske- og internationale forskningscentre.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Forskningsenheden, Psykiatrisk Afdeling Bispebjerg Hospital (Merete Nordentoft mfl.).

Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling F, Bispebjerg Hospital (Birgitte Fagerlund og Katrine Pagsberg).

Danish Research Center for MRI Research, Hvidovre Hospital (William Baare, Olaf Paulson mfl.).

Proteinlaboratoriet, Panum (Elisabeth Bock mfl.).

Neurobiologisk Forskningsenhed, Rigshospitalet (Gitte Moos Knudsen, Claus Svarer, Charlotte Videbæk, Lars Pinborg mfl.).

Center for Psykiatrisk Grundforskning, Aarhus (Ole Mors).

Neuropsykiatrisk Forskningslaboratorium, RH (David Woldbye, Anders Fink-Jensen).

Sct. Hans Forskningslaboratorium (Thomas Werge).

Afdeling for Nuklear Medicin, Bispebjerg Hospital (Lars Friberg).

Institut for Psykologi, KU (Anders Gade).

Pæd. Afdeling Glostrup Hospital (Henrik Mortensen).

H. Lundbeck A/S (Jørn Arnt, Birgitte Søgård, Cristina Kurre Olsen mfl.).

Ålborg Universitet (Povl Munk-Jørgensen mfl.).

Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed (Torben Jørgensen).

University of Pennsylvania (Ruben Gur).

University of Utrecht (René Kahn mfl.).

University of California, San Diego (Mark Geyer, Kristin Cadenhead, and David Braff).

Mount Sinai School of Medicine, New York (Monte Buchsbaum).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde for EPUF

Psykiatrisk Afdeling Hvidovre (Josef Parnas).

Institut for klinisk psykologi, Københavns Universitet (Peter Elsass og Susanne Harder).

Amternes og Kommunernes Forskningsenhed (Kjeld Høgsbro).

The Catholic University of America, Dpt. of Psychology, Washington DC (David A Jobses).

Center for Studies on violence and traumatic stress, Oslo (Sverre Varvin).

Sigmund Freud Institut, Frankfurt Universitet (Stephan Hau, Tamara Fischman).

Senter for Leseforskning, Stavanger Universitet (Sigrun Hodne).

Stavanger Universitets Psykiatriske Afdeling (TK Larsen).

Yale University, Boston (Tandy Miller).

Long Island University, Brooklyn, Dpt. of psychology (Marvin Hurvich).

Køln Univesitet (Frauke Schultze-Lutter).

Publikationer

27 arbejder i internationale "peer reviewed" videnskabelige tidsskrifter og bogkapitler. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Professor, dr.med. Birte Glenthøj.

Psykiatriske Afdeling, Amager Hospital

Forskningsvirksomhed

1. Selvmordsforskning

Afdelingen er engageret i forskning knyttet til projekter vedrørende efterbehandling af selvmordsforsøgere og selvmordsadfærd. Endvidere selvmordsadfærd i befolkning med lav-incidens af selvmord samt selvmordsadfærd og genetik.

2. Psykiske sygdomme og genetik

Afdelingen deltager i forskning vedrørende genetiske forhold og psykiske sygdomme i genetisk isolat samt deltager i Dansk Psykiatrisk Biobank, fortrinsvis vedrørende skizofreni.

3. Personlighedsforstyrrelser

Naturalistisk undersøgelse af dagafsnitsbehandling til patienter med personlighedsforstyrrelser. Udvikling af nye behandlingsprogrammer som kombinerer psykodynamiske og kognitive metoder.

4. Epidemiologi

Afdelingen deltager i register- og interviewbaseret forskning med udgangspunkt i en større fødselskohorte mph. at identificere prædiktorer for skizofreni, selvmord samt psykiatrisk indlæggelse med alkoholrelaterede diagnoser.

Afdelingen deltager i registerbaseret forskning vedr. komorbiditet mellem neurologiske sygdomme og depression.

I samarbejde med Socialvæsenet i København (FAF) undersøgelse vedr. sektorsamarbejde for patienter, der bor i socialt boligtilbud på Amager.

5. Gerontopsykiatri

Afdelingen deltager sammen med andre i forskning vedrørende sammenhængen mellem depression og neurologiske sygdomme, fortrinsvis Parkinsons sygdom. Ligeledes deltager afdelingen sammen med andre i forskning vedrørende afvigende adfærd hos demente, herunder validering af dansk udgave af NPI (Neuropsychiatric Inventory).

6. Affektive lidelser

Afdelingen deltager sammen med andre i forskning og medicinsk teknologivurdering vedrørende forebyggende ambulans behandling ved svær affektiv sindslidelse.

7. Medicinalindustri

Afdelingen er engageret i medikamentafprøvning indenfor skizofreni og demens.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Genetik. Afdelingen samarbejder med andre psykiatriske afdelinger i København i Dansk Psykiatrisk Biobank og i det fællesnordiske biobank-samarbejde.

Afdelingen samarbejder med Institut for Psykiatrisk Grundforskning i Risskov og Genetisk Afdeling på Odense Universitetshospital. Samarbejde i forskningsconsortium ledet af prof. J.J.Mann, Columbia University, New York vedr. selvmordsadfærd og genetik.

Epidemiologi

Institut for sygdomsforebyggelse. The Social Science Research Institute and Dep. of Health Psychology, University of Southern California, USA. The Kinsey Institute for Sex, Gender and Reproduction, University of Indiana, USA. og University of Manoa, Hawaii USA.

Publikationer

I alt 27. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til forskningsansvarlig overlæge, forskningslektor, dr. med August G. Wang.

Psykiatriske Afdeling, H:S Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Undersøgelse af behandling af affektive lidelser, både medikamentelt og ikke-medikamentelt.

Deltagelse i multicenterprojekt vedrørende behandling af mani.

Deltagelse i multicenter-TIA-projekt vedrørende behandling af depression og bipolar lidelse.

Deltagelse i multicenterprojekt vedrørende behandling af depression hos ældre.

Deltagelse i multicenterprojekt vedrørende undersøgelse af medikamentel langtidsbehandling af bipolar lidelse (DUAG).

Undersøgelse af arvelige faktorerers betydning for psykiske lidelser.

Deltagelse i Dansk Psykiatrisk Biobank.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Affektive lidelser.

Deltagelse i multicenterprojekter sammen med andre danske psykiatriske afdelinger (maniprojekt), andre danske psykiatriske afdelinger (DUAG), afdelinger i H:S området (TIA-projekt) samt sjællandske psykiatriske og geriatriske afdelinger (depression hos ældre).

Arvelige faktorerers betydning.

Deltagelse i Dansk Psykiatrisk Biobank sammen med andre danske psykiatriske afdelinger.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til klinisk lektor René Klysner, rene.klysner@fh.hosp.dk.

Psykiatrisk Sygehus, Frederiksborg Amt, Psykiatrisk Forskningsenhed

Forskningsvirksomhed

1. Klinimetri

Psykiatrisk Forskningsenhed er en del af Psykiatrisk Sygehus og har sin mest omfattende grundforskning inden for klinimetri, dvs. måling af kliniske symptomer, bivirkninger, sociale funktioner og livskvalitet. Den er blevet både et forskningscenter og et videncenter for sygehuset og de praktiserende læger, fortrinsvis i Region Hovedstaden.

Klinimetriske studier: AQT screening scale for clinical dementia; WHO-EU project: WHOQOL-Old – quality of life questionnaire for the elderly; HoNOS: the Health of the Nation Outcome Scales; The Bech-Rafaelsen Mania Scale (MAS) in bipolar depression; The Bech-Rafaelsen Melancholia Scale (MES); Major Depression Inventory (MDI); WHO-5 Well-being Index; The Gotland Male Depression Scale; WHOQOL: Danish validation of the WHOQOL quality of life questionnaire; Danish validation of the SCL-92; Danish validation of the GAD-10 (generalized anxiety disorder); Development and validation of the Major Depression Inventory (MDI); Hamilton Depression Scale: 6-item subscale (HAM-D6); Attention Deficit Hyperactivity Disorder Rating Scale; The Mood Disorder Questionnaire (MDQ).

Der har været gennemført studier af depressionsskalaers anvendelighed til såvel demente som ikke demente; der er igangværende studier af skalaerne: Neuropsychiatric Inventory (NPI), urskivetest, MMSE og DAD. Endvidere er der igangværende undersøgelse af AQT screening scale for demens.

2. Demens

Vi har i 2006 fortsat beskæftiget sig med behandling af demens og har deltaget i nationale og internationale studier vedrørende den farmakologiske behandling. Herudover har afdelingen gennemført projekt af sygeplejeintervention (sygeplejefaglig vejledning og undervisning) til behandling af adfærdsforstyrrelser ved demens.

3. Depression

Afdelingen er hovedcenter for multcenterundersøgelse vedrørende behandling af let til moderat depression hos ældre med og uden samtidig demens.

Herudover har afdelingen i 2006 deltaget i en registerbaseret undersøgelse af sammenhængen mellem sent optrædende psykiske lidelser og senere demens.

4. Affektive lidelser

Sygdomsmæssigt set har det kliniske forskningsområde især været de affektive lidelser, både de primære tilstande (angst, depression og mani), men også de sekundære, f.eks. depression ved apopleksi, Parkinsons sygdom, Grave's Disease, hjertesygdomme og kroniske smertetilstande.

5. Behandling

Behandlingsmæssigt har Forskningsenheden som en del af Danish University Antidepressant Group (DUAG) været med til at vurdere den forebyggende virkning og effekten af antidepressive midler ved den akutte behandling.

Vi har vist, at lysbehandling forstærker den antidepressive effekt af SSR'erne også ved ikke-sæsonafhængig de-

pression. Stimulationen med magnetisme er i færd med at blive undersøgt hos terapieresistente depressioner, ligesom vi er i færd med at vurdere søvndeprivation hos bipolare patienter.

6. Samarbejdsrelationer

Der er forskningsmæssigt samarbejde med Gerontopsykiatrisk Afdelinger/klinikker på Amager Hospital, Frederiksborg Hospital, Psykiatrisk Center Gentofte, Psykiatrisk Afdeling Odense, Gerontopsykiatrisk Afdeling Haderslev, Gerontopsykiatrisk Afdeling Risskov, Geriatrik Afdeling Sygehus Vestsjælland Korsør, Geriatrik Afdeling Amager Hospital. Endvidere samarbejde med professor Lars Kessing, Psykiatrisk Klinik, Neurocentret, Rigshospitalet og Biostatistisk Enhed Københavns Universitet.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

DUAG (Danish University Antidepressant Group) – vi afholdt i 2006 det første internationale DUAG-møde om forskningsmetoder ved depression.; PsykiatriFonden; CCC (Committee on Clinical Chronotherapeutics in Affective Disorder); Dansk Pædagogisk Universitet (psykometri), Panum Institutet (psykometri); Statens beredning for medicinsk utvärdering, Stockholm (meta-analyser); WHO Samarbejdscenter for Psykometrisk Forskning; Dansk center i EU-WHO Multicenterprojekt (28 lande) (udvikling af livskvalitetsspørgeskema for ældre; WHOQOL-Old); Universitetet i Bonn (TMS), Universitetet i Wien (psykometrisk forskning omkring Hamilton, BDI og MD); Universitetet i Basel (lysbehandling af depression), New York State University (environmental therapy), Hospital Villa Turro, Milano (vågenterapi).

Publikationer og formidling

Formidlingen af forskningsresultaterne er sket ved publikationer i tidsskrifter, lærebøger og PsykiatriFondens bøger, ved møder og ved udgivelsen af kompendier i psykofarmakologi og i rating scales ved affektive lidelser.

Der var i alt 25 publikationer, deraf 19 i internationale tidsskrifter.

Roskilde Amts Sygehus Fjorden, Psykiatrisk Forskningsenhed

Forskningsvirksomhed

1. Skizofreni

Nydebuterede non-afektive psykoser undersøges i 3 forskellige projekter:

a) TIPS-projektet: En multicenterundersøgelse med Oslo Kommune og Rogaland Amtskommune i Norge. Er tidlig opsporing mulig og forbedrer det langtidsprognosen. 10 års efterundersøgelse planlagt.

b) Fjordprojektet: Et intensivt manualiseret behandlingsprogram med medicinsk protokol, familieintervention og psykoterapi sammenlignes med "treatment as usual".

c) MR-projektet: Neuropsykiatriske forandringer ved nydebuteret skizofreni, bl.a. belyst gennem billeddannende teknik.

2. Personlighedsforstyrrelser

a) Personlighedstests: I samarbejde med Institut for Personlighedsteori og Psykopatologi (IPTP) udvikles instru-

menter til undersøgelse af personlighed og personlighedsforstyrrelser (Millon Clinical Multiaxial Inventory (MCMI), (Dimensional Assessment of Personality Pathology – Basic Questionnaire) (DAPP-BQ)), NEO-PI-R og MACI.

b) Behandling af personlighedsforstyrrelser mhp. at opnå viden om effektivitet af behandlingen og viden om prædiktation.

c) Borderline personlighedsforstyrrelse: Undersøgelse af Borderlinepatienters neuropsykologiske deficits i samarbejde med Institut for Psykologi.

d) Klassifikation af personlighedsforstyrrelser: Sammenligning af dimensionelle og kategorielle systemer.

3. Psykoekation

Formålet er at skabe rammer for og udvikling af undervisningsforløb for skizofrene mhp. at udvikle patienters og pårørendes mulighed for selv at vurdere og tage stilling til patientens sygdom og behandling.

4. Kommunikation, læring og dialog

Muligheder og barrierer for forandringer i sygehuspsykiatrien med specielt fokus på samarbejdet imellem de professionelle og brugerne af systemet. Projektet bygger på "den finske model".

Projekt om læringsprocesser under uddannelse i klinisk psykiatri.

5. Andet

Behandling af patienter med Aspergers syndrom.

Konversion – psykiatriske og neuropsykologiske aspekter.

Nationalt og internationalt forskningsamarbejde

TIPS-projektet gennemføres i samarbejde med Yale University og Universitetet i Oslo. MR-projektet gennemføres i samarbejde med MR-Afdelingen Roskilde Amts Sygehus, Psykiatrisk Afdeling Bispebjerg Hospital og MR-Afdelingen Hvidovre Hospital.

Udvikling af personlighedstest foregår i samarbejde med University of Miami og Psykologisk Institut i Aarhus.

Forskningsprojekterne om psykoekation, læring og kommunikation gennemføres i samarbejde med Roskilde Universitetscenter og Danmarks Pædagogiske Universitet. Projektet om personlighedsforstyrrelser i samarbejde med Institut for Psykologi, Københavns Universitet, Oslo Universitet og Harvard University.

Publikationer

16. Publikationsliste rekvireres ved henvendelse til forskningslektor, forskningsoverlæge Erik Simonsen, Roskilde Amts Sygehus.

Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center, Københavns Universitetshospital Glostrup

Forskningsvirksomhed

Forskningsmiljøet på Børne- og ungdomspsykiatrisk Center Glostrup har udviklet sig markant siden 2000: Der er etableret en forskningsenhed med aktuelt 18 forskere tilknyttet, heraf 2 ph.d.-studerende. På baggrund af en fødselskohorte på 6000 børn født i 2000 (CCC 2000) er der, som det første sted på verdensplan, gennemført en række populationsbaserede studier af risikofaktorer og sygdomsmarkører for

psykopatologi i de første leveår, som aktuelt er publiceret (herunder en ph.d.-afhandling) eller er under publikation.

De epidemiologiske forhold ved psykiske forstyrrelser i førskolealderen udforskes i en aktuelt pågående follow-up-undersøgelse af CCC 2000, hvori indgår prævalensundersøgelser af psykiske symptomer og psykiatriske diagnoser samt funktionelle fysiske symptomer hos 5-6 årige (2 ph.d.-projekter) samt undersøgelser af prævalens, prædiktorer og forløb af autisme-spektrum-tilstande, ADHD og spiseforstyrrelser i førskolealderen.

Prædiktorer for neuropsykiatriske tilstande og herunder skizofreni undersøges prospektivt, herunder ved næste follow-up af CCC 2000 i 2009-2010.

1. Særlige forskningsområder

Biologiske markører for psykisk sygdom i tidlig barnealder.

Genetiske markører for autisme-spektrum-tilstande.

Spiseforstyrrelser hos spæde og småbørn: epidemiologi, klassifikation, neuro-udviklingsaspekter, somatisk og psykiatrisk komorbiditet, mor-barn-relationens betydning, behandlingseffekt.

2. Forskningsamarbejde

Forsknings Center for Forebyggelse og Sundhed, Amts Sygehus i Glostrup Børne- og ungdomspsykiatrisk Hospital Aarhus Universitets Hospital, Børne og Ungdomspsykiatrisk Afdeling, Odense Universitetshospital, Barnklinikken, Rikshospitalet, Oslo, Norge, Department of Child and Adolescent Psychiatry, Institute of Psychiatry, Kings College London, UK.

3. Øvrige forskningsområder

Personlighedsforstyrrelser hos unge.

Suicidaladfærd hos børn og unge.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til klinisk lektor Anne Mette Skovgaard, Forskningsenheden, Børne- og ungdomspsykiatrisk Center, Københavns Universitetshospital Glostrup.

MR Afdelingen H:S Hvidovre Hospital

Internationalt har afdelingen navnet Danish Research Centre for Magnetic Resonance.

Forskningsvirksomhed

Afdelingen har 3 skannere til humane undersøgelser (1, 1,5 og 3 tesla) samt en 4.7 teslaskanner til undersøgelse af mindre forsøgsdyr.

1. Metodologisk udvikling inden for MR-skanning

MR-metoder: Spektroskopi, Diffusion Tensor Imaging, perfusionsmåling med arteriel spinmærkning.

Funktionel magnetisk resonans-imaging (fMRI), post-processing.

Udvikling af samtidig EEG og MR-scanning.

Informatik, f.eks. automatisk segmentering og volumetri.

2. Hjernekortlægning

Blood oxygen level dependent (BOLD) og arteriel spinmærkning, fysiologiske aspekter.

Neuropsykologiske og Neurologiske anvendelser.

3. Strukturelle og funktionelle forandringer, specielt inden for

Psykiatriske sygdomme.
Aldring og demens.
Multipel Sclerose.

4. Dyre-eksperimentel MR-forskning

Eksperimentel Meningitis.
Udvikling af nye kontraststoffer.
Angiogenese.

5. Reumatologisk forskning

Lungefunktionsundersøgelser m. hyperpolariseret gas.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen har et omfattende nationalt samarbejde, bl.a. indgår afdelingen i det tidligere omtalte Copenhagen Brain Research Center (www.cbrc.dk) samt i Center for Integrated Molecular Imaging (www.cimbi.org), som ledes fra Neurobiologisk Forskningsenhed på Rigshospitalet. Desuden haves andet samarbejde, specielt med Danmarks Tekniske Universitet, men også med Serum instituttet og andre afdelinger på Rigshospitalet. Internationalt har der været samarbejde med flere grupper, såvel i Europa som oversøisk. Der arbejdes aktuelt med planer om nyt europæisk samarbejde.

Publikationer

Publikationsliste findes på afdelingens engelsksprogede forsknings hjemmeside www.drcmr.dk, hvorfra afdelingens årsberetninger også kan downloades.

Instituteder Olaf B. Paulson

Stab

Klinisk Neurofysiologi

Professorer

Krarup, Christian; klinisk professor.
Lauritzen, Martin Johannes; klinisk professor.

Forskningslektorer

Jennum, Poul.

Klinisk Neurobiologi

Professorer

Knudsen, Karen Birgitte Moos; klinisk professor.

Neuroimaging

Professorer

Jernigan, Terry; klinisk professor.

Neurokirurgi

Professorer

Astrup, Jens; klinisk professor.
Gjerris, Flemming Ott; professor.
Romner, Bertil; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Agerlin, Niels.
Eskesen, Vagn.
Juhler, Marianne.

Neurologi

Professorer

Boysen, Gudrun Margrethe; klinisk professor.
Olesen, Jes; klinisk professor.
Paulson, Olaf Bjarne; professor.
Sørensen, Per Soelberg; klinisk professor.
Waldemar, Gunhild; klinisk professor.
Wolf, Peter; klinisk professor.

Forskningslektorer

Ashina, Messoud.
Frederiksen, Jette.
Hasselbalch, Steen.
Jensen, Rigmor Agnethe.
Sellebjerg, Finn.
Vissing, John.

Kliniske lektorer

Feilberg, Jens Bülow.
Gredal, Ole.
Jensen, Michael Broksgaard.
Jeppesen, Lise Leth.
Johannsen, Peter.
Langemark, Michael.
Lühdorf, Kurt.
Meden, Per.
Reith, Jakob.
Sperling, Bjørn.
Thagesen, Helle.

Psykatri

Professorer

Bolwig, Tom Gert; professor.
Glenthøj, Birte Yding; klinisk professor.
Hemmingsen, Ralf Peter; klinisk professor.
Kessing, Lars Vedel; klinisk professor.
Parnas, Josef Stefan Stanislaw; klinisk professor.
Thomsen, Per Hove; gæsteforsker (3 timer ugentligt).

Forskningslektorer

Rosenbaum, Bent.
Simonsen, Erik.
Sørensen, Holger Jelling.
Ulrichsen, Jakob.
Wang, August.

Kliniske lektorer

Aggernæs, Karin Helle.
Birket-Smith, Morten.
Buhl-Nielsen, Bernadette.
Dam, Ole Henrik.
Fink-Jensen, Anders.
Garde, Karin.
Handest, Peter.
Isager, Torben.
Jensen, Per.
Jørgensen, Martin Balslev.
Jørgensen, Ole Sylvester.
Klysner, Rene.
Kristensen, Ellids.
Lauge, Nils.
Lublin, Henrik Kai Francis.

Lykke, Jørn.
 Nordentoft, Merete.
 Nystrup, Jørgen Elefsen.
 Pagsberg, Anne Katrine.
 Pedersen, Anne Grethe Birch.
 Skovgaard, Anne Mette.

Ph.d.-afhandlinger

Olsen, Lis Raabæk; Measurements of depressive illness and mental distress in the Danish general population.
 Storr, Lars Kristian; Rehabilitation of people with multiple sclerosis in Denmark.
 Vinberg, Maj; A comparison of psychopathology, socioeconomic status, cognitive function, personality traits and salivary cortisol in twins with and without a co-twin history of affective disorder.
 Wolthers, Mette Stueland; Peripheral nerve regeneration and the influence of FK506. A longitudinal functional, electrophysiological, and histological study of severe nerve lesions in rat.

Publikationer

Psykiatrisk Center Gentofte

Ekstrom, M., Mortensen, E.L., Sorensen, H.J. & Mednick, S.A.: Premorbid personality in schizophrenia spectrum: A prospective study. *Nordic Journal of Psychiatry*. 60(5), s. 417-422. 2006.
 Stage, K.B., Middelboe, T., Stage, T.T. & Sorensen, T.H.: Depression in COPD – management and quality of life considerations. *International Journal of COPD*. 1(3), s. 315-320. 2006.
 Theilman, M.H.: Massagens effekt på oxytocin-frigivelsen dets betydning for ro og relationer. *Fysioterapeuten*. 88(13), s. 24-25. 2006.
 Ulrichsen, J.: Behandling af alkoholabstinenssymptomer med benzodiazepiner. *Ugeskrift for Laeger*. 168(35), s. 2896-2899. 2006.

Psykooperapeutisk Center Stolpegården, Gentofte

Mosgaard, J.: Reflekterende gruppeterapi. i: Reflekterende processer i praksis. klientsamtaler, vejledning, konsultation og forskning. Eliassen, H. and Seikkula, J. (red.). Universitetsforlaget, Oslo 2006.

Klinisk Neurofysiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Beniczky, S., Oturai, P.S., Alving, J., Sabers, A., Herning, M. & Fabricius, M.: Source analysis of epileptic discharges using multiple signal classification analysis. *Neuroreport*. 17(12), s. 1283-1287. 2006.
 Bing, M.H., Moller, L.A., Jennum, P., Mortensen, S., Skovgaard, L.T. & Lose, G.: Prevalence and bother of nocturia, and causes of sleep interruption in a Danish population of men and women aged 60-80 years. *BJU International*. 98(3), s. 599-604. 2006.
 Bing, M.H., Moller, L.A., Jennum, P., Mortensen, S. & Lose, G.: Validity and reliability of a questionnaire for evaluating nocturia, nocturnal enuresis and sleep-interruptions in an elderly population. *European Urology*. 49(4), s. 710-719. 2006.
 Colding-Jorgensen, E., Duno, M. & Vissing, J.: Autosomal

dominant monosymptomatic myotonia permanens. *Neurology*. 67(1), s. 153-155. 2006.

Dreier, J.P., Woitzik, J., Fabricius, M., Bhatia, R., Major, S., Drenckhahn, C., Lehmann, T.N., Sarrafzadeh, A., Willumsen, L., Hartings, J.A., Sakowitz, O.W., Seemann, J.H., Thieme, A., Lauritzen, M. & Strong, A.J.: Delayed ischaemic neurological deficits after subarachnoid haemorrhage are associated with clusters of spreading depolarizations. *Brain*. 129(Pt 12), s. 3224-3237. 2006.
 Fabricius, M., Fuhr, S., Bhatia, R., Boutelle, M., Hashemi, P., Strong, A.J. & Lauritzen, M.: Cortical spreading depression and peri-infarct depolarization in acutely injured human cerebral cortex. *Brain: a journal of neurology*. 129(Pt 3), s. 778-790. 2006.
 Jennum, P.J.: Sovnmedicin – fra morskab til videnskab. *Dansk Neurologisk Selskab. Ugeskrift for Laeger*. 168(12), s. 1234. 2006.
 Knudsen, S. & Jennum, P.J.: Narkolepsi – nye molekylærbiologiske landvindinger. *Ugeskrift for Laeger*. 168(43), s. 3699-3704. 2006.
 Knudsen, S. & Russell, M.B.: Increased risk of migraine in Marfan's syndrome? *Acta Neurologica Scandinavica*. 114(4), s. 281-286. 2006.
 Lauritzen, M. & Kraig, R.P.: Spreading depression. i: The headaches, s. 269-274. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
 Petersen, B., Bendtzen, K., Koch-Henriksen, N., Ravnborg, M., Ross, C. & Sorensen, P.S.: Persistence of neutralizing antibodies after discontinuation of IFN beta therapy in patients with relapsing-remitting multiple sclerosis. *Multiple Sclerosis*. 12(3), s. 247-252. 2006.

Neurokirurgisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Astrup, J.: Ultratidlig antifibrinolytisk behandling af subaraknoidalblødning med tranexamsyre. *Ugeskrift for Laeger*. 168(11), s. 1107-1111. 2006.
 Dreier, J.P., Woitzik, J., Fabricius, M., Bhatia, R., Major, S., Drenckhahn, C., Lehmann, T.N., Sarrafzadeh, A., Willumsen, L., Hartings, J.A., Sakowitz, O.W., Seemann, J.H., Thieme, A., Lauritzen, M. & Strong, A.J.: Delayed ischaemic neurological deficits after subarachnoid haemorrhage are associated with clusters of spreading depolarizations. *Brain*. 129(Pt 12), s. 3224-3237. 2006.
 Skau, M., Brennum, J., Gjerris, F. & Jensen, R.: What is new about idiopathic intracranial hypertension? An updated review of mechanism and treatment. *Cephalalgia: an international journal of headache*. 26(4), s. 384-399. 2006.

Neurologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Aegidius, K., Zwart, J.A., Hagen, K., Schei, B. & Stovner, L.J.: Oral contraceptives and increased headache prevalence – The Head-HUNT Study. *Neurology*. 66(3), s. 349-353. 2006.
 Alving, J., Sabers, A. & Uldall, P.: Basisbog i epilepsi. Novartis Healthcare, København 2006.
 Ashina, M. & Langemark, M.: Hemodynamics and muscle metabolism of tension-type headaches. i: The headaches, s. 651-654. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M.,

- Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Ashina, M. & Mathew, N.T.: Acute pharmacotherapy of tension-type headaches. i: The headaches, s. 727-733. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Ashina, S., Zeeberg, P., Jensen, R.H. & Ashina, M.: Medicinoverforbrugshovedpine. Ugeskrift for Laeger. 168(10), s. 1015-1019. 2006.
- Ashina, S., Bendtsen, L., Ashina, M., Magerl, W. & Jensen, R.: Generalized hyperalgesia in patients with chronic tension-type headache. Cephalalgia : an international journal of headache. 26(8), s. 940-948. 2006.
- Bendtsen, L. & Mathew, N.T.: Prophylactic pharmacotherapy of tension-type headaches. i: The headaches, s. 735-741. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Bendtsen, L. & Schoenen, J.: Synthesis of tension-type headache mechanisms. i: The headaches, s. 679-683. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Bendtsen, L. & Treede, R.D.: Sensitization of myofascial pain pathways in tension-type headaches. i: The headaches, s. 637-641. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Bendtsen, L. & Jensen, R.: Tension-type headache: the most common, but also the most neglected, headache disorder. Current Opinion in Neurology. 19(3), s. 305-309. 2006.
- Beniczky, S., Oturai, P.S., Alving, J., Sabers, A., Herning, M. & Fabricius, M.: Source analysis of epileptic discharges using multiple signal classification analysis. Neuroreport. 17(12), s. 1283-1287. 2006.
- Birk, S., Kruuse, C., Petersen, K.A., Tfelt-Hansen, P. & Olesen, J.: The headache-inducing effect of cilostazol in human volunteers. Cephalalgia : an international journal of headache. 26(11), s. 1304-1309. 2006.
- Buchgreitz, L., Lyngberg, A.C., Bendtsen, L. & Jensen, R.: Frequency of headache is related to sensitization: a population study. Pain. 123(1-2), s. 19-27. 2006.
- Christensen, J., Sabers, A. & Sidenius, P.: Oxcarbazepine concentrations during pregnancy: A retrospective study in patients with epilepsy. Neurology. 67(8), s. 1497-1499. 2006.
- Cutrer, F.M. & Olesen, J.: migraines with aura and their subforms. i: The headaches, s. 407-421. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Dahlöf, C.G.H., Rolan, P. & Tfelt-Hansen, P.: Principles of clinical pharmacology, randomized controlled clinical trials, and evidence-based medicine in headache. i: The headaches, s. 55-61. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Ducros, A. & Thomsen, L.L.: Sporadic and familial hemiplegic migraines. i: The headaches, s. 577-587. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Eller, N.H., Malmberg, B. & Bruhn, P.: Heart rate variability and intima media thickness. Int.J Behav.Med. 13(3), s. 201-213. 2006.
- Eriksen, M.K., Thomsen, L.L. & Olesen, J.: Implications of clinical subtypes of migraine with aura. Headache. 46(2), s. 286-297. 2006.
- EURAP Study Group: Seizure control and treatment in pregnancy: observations from the EURAP epilepsy pregnancy registry. Neurology. 66(3), s. 354-360. 2006.
- Evers, S. & Olesen, J.: Botulinum toxin in headache treatment: the end of the road? Cephalalgia. 26(7), s. 769-771. 2006.
- Forchhammer, H. & Forch: The Woman who used her Walking Stick as a Telephone: The Use of Utilities in Praxis. i: Doing things with things. the design and use of everyday objects, s. 131-147. Costall, A. and Dreier, O. (red.). Ashgate, Aldershot, Hampshire 2006.
- Goadsby, P.J. & Tfelt-Hansen, P.: Cluster headache: introduction and epidemiology. i: The headaches, s. 743-745. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Hansen, J.M., Sitarz, J., Birk, S., Rahmann, A.M., Oturai, P.S., Fahrenkrug, J., Olesen, J. & Ashina, M.: Vasoactive intestinal polypeptide evokes only a minimal headache in healthy volunteers. Cephalalgia : an international journal of headache. 26(8), s. 992-1003. 2006.
- Hillerup, S. & Jensen, R.: Nerve injury caused by mandibular block analgesia. International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery. 35(5), s. 437-443. 2006.
- Iversen, H.U. & Reuter, U.: Nitric oxide involvement in migraines. i: The headaches, s. 287-289. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Jensen, J., Langkilde, A.R., Frederiksen, J.L. & Sellebjerg, F.: CD8+ T cell activation correlates with disease activity in clinically isolated syndromes and is regulated by interferon-beta treatment. Journal of Neuroimmunology. 179(1-2), s. 163-172. 2006.
- Jensen, R. & Roth, J.M.: Physiotherapy of tension-type headaches. i: The headaches, s. 721-725. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Jensen, R. & Bendtsen, L.: Tension-type headache: why does this condition have to fight for its recognition? Current pain and headache reports. 10(6), s. 454-458. 2006.
- Jensen, R. & Becker, W.J.: Symptomatology of episodic tension-type headaches. i: The headaches, s. 685-692. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Jensen, R. & Becker, W.J.: Symptomatology of chronic tension-type headaches. i: The headaches, s. 693-699. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Jensen, R. & Symon, D.: Epidemiology of tension-type headaches. i: The headaches, s. 621-624. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.

- Jensen, R.H.: Hovedpine. Ugeskrift for Laeger. 168(20), s. 1950-1953. 2006.
- Jensen, R.H., Kruuse, C. & Bendtsen, L.: Hovedpineklassifikation, ny udgave. Ugeskrift for Laeger. 168(10), s. 1019-1023. 2006.
- Juhl, L., Petersen, K.A., Larsen, E.H., Jansen-Olesen, I. & Olesen, J.: The *in vivo* effect of adrenomedullin on rat dural and pial arteries. European Journal of Pharmacology. 538(1-3), s. 101-107. 2006.
- Kirchmann, M., Thomsen, L.L. & Olesen, J.: The CACNA1A and ATP1A2 genes are not involved in dominantly inherited migraine with aura. American journal of medical genetics Part B, Neuropsychiatric genetics : the official publication of the International Society of Psychiatric Genetics. 141(3), s. 250-256. 2006.
- Kirchmann, M., Thomsen, L.L. & Olesen, J.: Basilar-type migraine: clinical, epidemiologic, and genetic features. Neurology. 66(6), s. 880-886. 2006.
- Kirchmann, M.: Migraine with aura: new understanding from clinical epidemiologic studies. Current Opinion in Neurology. 19(3), s. 286-293. 2006.
- Kirchmann, M., Seven, E., Bjornsson, A., Bjornssdottir, G., Gulcher, J.R., Stefansson, K. & Olesen, J.: Validation of the deCODE Migraine Questionnaire (DMQ3) for use in genetic studies. European journal of neurology : the official journal of the European Federation of Neurological Societies. 13(11), s. 1239-1244. 2006.
- Koch-Henriksen, N., Sorensen, P.S., Christensen, T., Frederiksen, J., Ravnborg, M., Jensen, K., Heltberg, A., Kristensen, O., Stenager, E., Petersen, T. & Hansen, T.: A randomized study of two interferon-beta treatments in relapsing-remitting multiple sclerosis. Neurology. 66(7), s. 1056-1060. 2006.
- Korteweg, T., Tintore, M., Uitdehoog, B., Rovira, A., Frederiksen, J., Miller, D., Fernando, K., Filippi, M., Agosta, F., Rocca, M., Fazekas, F., Enzinger, C., Matthews, P., Parry, A., Polman, C., Montalban, X. & Barkhof, F.: MRI criteria for dissemination in space in patients with clinically isolated syndromes: a multicentre follow-up study. Lancet Neurology. 5(3), s. 221-227. 2006.
- Kruse, L.S., Sandholdt, N.T., Gammeltoft, S., Olesen, J. & Kruuse, C.: Phosphodiesterase 3 and 5 and cyclic nucleotide-gated ion channel expression in rat trigemino-vascular system. Neuroscience Letters. 404(1-2), s. 202-207. 2006.
- Kruuse, C., Lassen, L.H., Iversen, H.K., Oestergaard, S. & Olesen, J.: Dipyridamole may induce migraine in patients with migraine without aura. Cephalalgia : an international journal of headache. 26(8), s. 925-933. 2006.
- Kruuse, C. & Afridi, S.K.: Human models of the headaches. i: The headaches, s. 221-229. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Lampl, C., Marecek, S., May, A. & Bendtsen, L.: A prospective, open-label, long-term study of the efficacy and tolerability of topiramate in the prophylaxis of chronic tension-type headache. Cephalalgia. 26(10), s. 1203-1208. 2006.
- Nappi, G., Jensen, R., Nappi, R.E., Sances, G., Torelli, P. & Olesen, J.: Diaries and calendars for migraine. A review. Cephalalgia. 26(8), s. 905-916. 2006.
- Nielsen, K., Rostrup, E., Frederiksen, J.L., Knudsen, S., Mathiesen, H.K., Hanson, L.G. & Paulson, O.B.: Magnetic resonance imaging at 3.0 tesla detects more lesions in acute optic neuritis than at 1.5 tesla. Investigative Radiology. 41(2), s. 76-82. 2006.
- Nielsen, K., Madsen, K.H., Frederiksen, J.L., Leffers, A.M. & Lund, T.E.: Functional magnetic resonance imaging corresponds to Humphrey perimetry in a patient with pituitary adenoma. Acta Ophthalmologica Scandinavica. 84(2), s. 267-271. 2006.
- Olesen, J. & Goadsby, P.J.: The migraines: introduction. i: The headaches, s. 231-233. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Olesen, J.: International Classification of Headache Disorders, Second Edition (ICHD-2): current status and future revisions. Cephalalgia : an international journal of headache. 26(12), s. 1409-1410. 2006.
- Olesen, J. & Freund, T.F.: European Brain Council: partnership to promote European and national brain research. Trends in Neurosciences. 29(9), s. 493-495. 2006.
- Olesen, J. & Ramadan, N.M.: The Secondary headaches: introduction. i: The headaches, s. 859-861. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Olesen, J. & Dodick, D.W.: The history and eximination of headache patients. i: The headaches, s. 43-53. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Olesen, J. & Lipton, R.B.: Classification of headache. i: The headaches, s. 9-15. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Olesen, J. & Welch, K.M.: Tension-type headache: introduction. i: The headaches, s. 619-620. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Olesen, J. & Goadsby, P.J.: Synthesis of migraine mechanisms. i: The headaches, s. 393-398. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Olesen, J., Goadsby, P.J., Ramadan, N.M., Tfelt-Hansen, P. & Welch, K.M.: The headaches. 1-1169. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Olesen, J., Baker, M.G., Freund, T., di Luca, M., Mendlewicz, J., Ragan, I. & Westphal, M.: Consensus document on European brain research. J Neurol Neurosurg Psychiatry. 77(Suppl 1), s. 1-49. 2006.
- Olesen, J. & Staehelin Jensen, T.: From basic pain mechanisms to headache. 1-270. Oxford University Press Inc., New York 2006.
- Olesen, J., Bousser, M.G., Diener, H.C., Dodick, D., First, M., Goadsby, P.J., Gobel, H., Lainez, M.J., Lance, J.W., Lipton, R.B., Nappi, G., Sakai, F., Schoenen, J., Silberstein, S.D. & Steiner, T.J.: New appendix criteria open for a broader concept of chronic migraine. Cephalalgia : an international journal of headache. 26(6), s. 742-746. 2006.
- Olesen, J.: Are headache disorders caused by neurobiological mechanisms? Current Opinion in Neurology. 19(3), s. 277-280. 2006.

- Pinholt, M., Frederiksen, J.L. & Christiansen, M.: The association between apolipoprotein E and multiple sclerosis. *European journal of neurology : the official journal of the European Federation of Neurological Societies.* 13(6), s. 573-580. 2006.
- Ploug, K.B., Edvinsson, L., Olesen, J. & Jansen-Olesen, I.: Pharmacological and molecular comparison of K(ATP) channels in rat basilar and middle cerebral arteries. *European Journal of Pharmacology.* 553(1-3), s. 254-262. 2006.
- Ramadan, N.M. & Olesen, J.: Classification of headache disorders. *Seminars in Neurology.* 26(2), s. 157-162. 2006.
- Ramadan, N.M. & Olesen, J.: Classification of headache disorders. *Semin Neurol.* 26(2), s. 157-162. 2006.
- Rozen, T. & Jensen, R.: New daily persistent headache. i: The headaches, s. 855-857. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Sabers, A.: Lamotrigine pharmacokinetics during anticonception and pregnancy. *Letters in Drug Design & Discovery.* 3(5), s. 321-322. 2006.
- Sabers, A., Christensen, J. & Hoeg-Jensen, L.: Reference-program om epilepsi i Danmark. *Ugeskrift for Laeger.* 168(8), s. 773-776. 2006.
- Sanchez del Rio, M., Olesen, J. & Diener, H.-C.: Hemodynamics and neuroimaging of migraines. i: The headaches, s. 351-361. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Saper, J., Dahlof, C., So, Y., Tfelt-Hansen, P., Malbecq, W., Loeys, T., Barraclough, E., Klipfel, M., Lines, C., Visser, H., Reines, S. & Yuen, E.: Rofecoxib in the acute treatment of migraine: A randomized controlled clinical trial. *Headache.* 46(2), s. 264-275. 2006.
- Schoenen, J. & Bendtsen, L.: Neurophysiology of tension-type headaches. i: The headaches, s. 643-650. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Schoenen, J. & Jensen, R.: Differential diagnosis and prognosis of tension-type headaches. i: The headaches, s. 701-705. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Silberstein, S.D. & Olesen, J.: Chronic migraines. i: The headaches, s. 613-617. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Silberstein, S.D., Gobel, H., Jensen, R., Elkind, A.H., Degryse, R., Walcott, J.M. & Turkel, C.: Botulinum toxin type A in the prophylactic treatment of chronic tension-type headache: a multicentre, double-blind, randomized, placebo-controlled, parallel-group study. *Cephalalgia.* 26(7), s. 790-800. 2006.
- Silberstein, S.D. & Tfelt-Hansen, P.: Antiepileptic drugs in migraine prophylaxis. i: The headaches, s. 545-551. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Skau, M., Brennum, J., Gjerris, F. & Jensen, R.: What is new about idiopathic intracranial hypertension? An updated review of mechanism and treatment. *Cephalalgia :* an international journal of headache. 26(4), s. 384-399. 2006.
- Sobocki, P., Lekander, I., Berwick, S., Olesen, J. & Jonsson, B.: Resource allocation to brain research in Europe (RABRE). *European Journal of Neuroscience.* 24(10), s. 2691-2693. 2006.
- Sorensen, P.S., Koch-Henriksen, N., Ravnborg, M., Frederiksen, J.L., Jensen, K., Heltberg, A., Schaldemose, H., Deth, S., Kristensen, O., Worm, M., Stenager, E., Hansen, H.J., Sivertsen, B. & Topping, J.: Immunomodulatory treatment of multiple sclerosis in Denmark: a prospective nationwide survey. *Multiple Sclerosis.* 12(3), s. 253-264. 2006.
- Svensson, P. & Ashina, M.: Human studies of experimental pain from muscle. i: The headaches, s. 627-635. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tfelt-Hansen, P. & Iversen, H.K.: Triptaner i migraenebehandling. En oversigt baseret pa tre Cochrane-reviews. *Ugeskrift for Laeger.* 168(19), s. 1850-1853. 2006.
- Tfelt-Hansen, P., Bach, F.W., Daugaard, D., Tsiropoulos, I. & Riddersholm, B.: Treatment with sumatriptan 50 mg in the mild phase of migraine attacks in patients with infrequent attacks: a randomised, double-blind, placebo-controlled study. *The journal of headache and pain : official journal of the Italian Society for the Study of Headaches.* 7(6), s. 389-394. 2006.
- Tfelt-Hansen, P.: Understanding clinical trials in migraine. *The journal of headache and pain : official journal of the Italian Society for the Study of Headaches.* 7(2), s. 101-108. 2006.
- Tfelt-Hansen, P. & Saxena, P.R.: Triptans, 5-HT 1B/1D receptor agonists in the acute treatment of migraines. i: The headaches, s. 469-503. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tfelt-Hansen, P. & Jensen, R.H.: Klyngehovedpine (Hortons hovedpine). *Ugeskrift for Laeger.* 168(50), s. 4417-4422. 2006.
- Tfelt-Hansen, P. & Rolan, P.: Nonsteroidal anti-inflammatory drugs in the acute treatment of migraines. i: The headaches, s. 449-457. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tfelt-Hansen, P. & Saxena, P.R.: Antiserotonin drugs in migraine prophylaxis. i: The headaches, s. 529-537. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tfelt-Hansen, P. & Saxena, P.R.: Ergot alkaloids in the acute treatment of migraines. i: The headaches, s. 459-467. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tfelt-Hansen, P. & Mathew, N.T.: General and pharmacologic approach to migraine management. i: The headaches, s. 433-440. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tfelt-Hansen, P. & Olesen, J.: Increasing the effect of triptans in migraine. *Lancet.* 368(9544), s. 1313-1314. 2006.
- Tfelt-Hansen, P.: Prioritizing acute pharmacotherapy of

- migraines. i: The headaches, s. 515-517. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tfelt-Hansen, P. & Rolan, P.: Alfa-adrenoceptor blocking drugs in migraine prophylaxis. i: The headaches, s. 519-528. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tfelt-Hansen, P.: A review of evidence-based medicine and meta-analytic reviews in migraine. *Cephalalgia: an international journal of headache*. 26(11), s. 1265-1274. 2006.
- Tfelt-Hansen, P., Young, W.B. & Silberstein, S.D.: Antiemetic, prokinetic, neuroleptic, and miscellaneous drugs in the acute treatment of migraines. i: The headaches, s. 505-513. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tfelt-Hansen, P.: Prioritizing prophylactic treatment of migraines. i: The headaches, s. 567-568. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tibaek, S., Jensen, R., Klarskov, P., Iversen, H.K. & Gard, G.: The Danish Prostatic Symptom Score (DAN-PSS-1) questionnaire is reliable in stroke patients. *Neurourology and Urodynamics*. 25(4), s. 319-323. 2006.
- Toda, N. & Tfelt-Hansen, P.: Calcium antagonists in migraine prophylaxis. i: The headaches, s. 539-544. Olesen, J., Goadsby, P. J., Ramadan, N. M., Tfelt-Hansen, P., and Welch, K. M. (red.). Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006.
- Tomson, T., Luef, G., Sabers, A., Pittschieler, S. & Ohman, I.: Valproate effects on kinetics of lamotrigine in pregnancy and treatment with oral contraceptives. *Neurology*. 67(7), s. 1297-1299. 2006.
- Zeeberg, P., Olesen, J. & Jensen, R.: Discontinuation of medication overuse in headache patients: recovery of therapeutic responsiveness. *Cephalalgia: an international journal of headache*. 26(10), s. 1192-1198. 2006.
- Zeeberg, P., Olesen, J. & Jensen, R.: Probable medication-overuse headache: the effect of a 2-month drug-free period. *Neurology*. 66(12), s. 1894-1898. 2006.
- Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center, Københavns Universitetshospital i Glostrup**
- Blasi, F., Bacchelli, E., Carone, S., Toma, C., Monaco, A.P., Bailey, A.J. & Maestrini, E.: SLC25A12 and CMYA3 gene variants are not associated with autism in the IMGSAC multiplex family sample. *European Journal of Human Genetics*. 14(1), s. 123-126. 2006.
- Buhl-Nielsen, B.: Tilknytningsteori som moderne udviklingsteori. er der plads til Ødipus? *Psyke & logos*. 27(2), s. 922-927. 2006.
- Buhl-Nielsen, B.: Mirrors, body image and self. i: Beyond the mind-body dualism. psychoanalysis and the human body, s. 87-94. Zacharacopoulou, E. (red.). Elsevier, Amsterdam 2006.
- Olsen, E.M.: Failure to thrive: still a problem of definition. *Clinical Pediatrics*. 45(1), s. 1-6. 2006.
- Psykiatrisk Center Glostrup**
- Buksti, A.S., Munkner, R., Gade, I., Roved, B., Tvarno, K., Gotze, H. & Haastrup, S.: Important components of a short-term family group programme. From the Danish National Multicenter Schizophrenia Project. *Nordic Journal of Psychiatry*. 60(3), s. 213-219. 2006.
- Elsass, P., Ivanou, J., Mortensen, E.L., Poulsen, S. & Rosenbaum, B.: Assessmentmetoder. håndbog for psykologer og psykiatere. Dansk Psykologisk Forlag, [Virum] 2006.
- Eplov, L.F., Petersen, L. & Mortensen, E.L.: Schedule for nonadaptive and adaptive personality (SNAP). i: Assessmentmetoder. håndbog for psykologer og psykiatere. Elsass, P., Ivanou, J., Mortensen, E. L., Poulsen, S., and Rosenbaum, B. (red.). Dansk Psykologisk Forlag, [Virum] 2006.
- Falkai, P., Wobrock, T., Lieberman, J., Glenthøj, B., Gattaz, W.F. & Moller, H.J.: World Federation of Societies of Biological Psychiatry (WFSBP) guidelines for biological treatment of schizophrenia, part 2: long-term treatment of schizophrenia. *World J.Biol.Psychiatry*. 7(1), s. 5-40. 2006.
- Glenthøj, B.Y., Mackeprang, T., Svarer, C., Rasmussen, H., Pinborg, L.H., Friberg, L., Baare, W., Hemmingsen, R. & Videbaek, C.: Frontal dopamine D(2/3) receptor binding in drug-naive first-episode schizophrenic patients correlates with positive psychotic symptoms and gender. *Biological Psychiatry*. 60(6), s. 621-629. 2006.
- Kupers, R. & Rasmussen, H.: Placebo effects in clinical pain trials. i: Pain management: evidence, outcomes and quality of life. A sourcebook. Witting, H. and Carr, D. (red.). Elsevier, New York 2006.
- lublin, H.K.F.: Positive and negative syndrom scale (PANSS). i: Assessmentmetoder. håndbog for psykologer og psykiatere, s. 439-452. Elsass, P., Ivanou, J., Mortensen, E. L., Poulsen, S., and Rosenbaum, B. (red.). Dansk Psykologisk Forlag, [Virum] 2006.
- Olsen, K.A. & Rosenbaum, B.: Skalaer til vurdering af mulig prodromaltilstand. i: Assessmentmetoder. håndbog for psykologer og psykiatere, s. 453-474. Elsass, P., Ivanou, J., Mortensen, E. L., Poulsen, S., and Rosenbaum, B. (red.). Dansk Psykologisk Forlag, [Virum] 2006.
- Olsen, K.A. & Rosenbaum, B.: Prospective investigations of the prodromal state of schizophrenia: assessment instruments. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 113(4), s. 273-282. 2006.
- Olsen, K.A. & Rosenbaum, B.: Prospective investigations of the prodromal state of schizophrenia: review of studies. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 113(4), s. 247-272. 2006.
- Olsen, O., Braad Thomsen, C. & Petersen, B.: Drømmetydningens fundament i det nye årtusinde. i: Fokus på Freud, s. 33-40. Hans Reitzel, Kbh. 2006.
- Oranje, B., Gispen-de Wied, C.C., Westenberg, H.G., Kemner, C., Verbaten, M.N. & Kahn, R.S.: No effects of l-dopa and bromocriptine on psychophysiological parameters of human selective attention. *J.Psychopharmacol*. 20(6), s. 789-798. 2006.
- Oranje, B., Geyer, M.A., Bocker, K.B., Leon, K.J. & Verbaten, M.N.: Prepulse inhibition and P50 suppression: commonalities and dissociations. *Psychiatry Research*. 143(2-3), s. 147-158. 2006.

- Rasmussen, H.B., Timm, S., Wang, A.G., Soeby, K., Lublin, H., Fenger, M., Hemmingsen, R. & Werge, T.: Association between the CCR5 32-bp deletion allele and late onset of schizophrenia. *American Journal of Psychiatry*. 163(3), s. 507-511. 2006.
- Rosenbaum, B.: "Das unheimliche" og muligheden for at integrere det fremmede. *Psyke & logos*. 27(2), s. 967-977. 2006.
- Rosenbaum, B.: Diagnostik. i: *Assessmentmetoder. håndbog for psykologer og psykiatere*, s. 65-85. Elsass, P., Ivanouw, J., Mortensen, E. L., Poulsen, S., and Rosenbaum, B. (red.). Dansk Psykologisk Forlag, [Virum] 2006.
- Rosenbaum, B. & Varvin, S.: The enunciation of exiled and traumatized persons. a model and its application. *Nordic psychology*. 58(4), s. 355-365. 2006.
- Rosenbaum, B., Valbak, K., Harder, S., Knudsen, P., Koster, A., Lajer, M., Lindhardt, A., Winther, G., Petersen, L., Jorgensen, P., Nordentoft, M. & Andreasen, A.H.: Treatment of patients with first-episode psychosis: two-year outcome data from the Danish National Schizophrenia Project. *World Psychiatry*. 5(2), s. 100-103. 2006.
- Secher, T., Novitskaia, V., Berezin, V., Bock, E., Glenthoj, B. & Klementiev, B.: A neural cell adhesion molecule-derived fibroblast growth factor receptor agonist, the FGL-peptide, promotes early postnatal sensorimotor development and enhances social memory retention. *Neuroscience*. 141(3), s. 1289-1299. 2006.
- Sommer, I.E., Oranje, B., Ramsey, N.F., Klerk, F.A., Mandl, R.C., Westenberg, H.G. & Kahn, R.S.: The influence of amphetamine on language activation: an fMRI study. *Psychopharmacology (Berl)*. 183(4), s. 387-393. 2006.
- Thorgaard, L. & Rosenbaum, B.: Schizophrenia: Pathogenesis and therapy. i: *Evolving psychosis. different stages, different treatments*, s. 64-78. Johannessen, J. O., Martindale, B. V., and Cullberg, J. (red.). Routledge, 2006.

De Sundhedsvidenskabelige Studienævn

Studienævnet for Medicin

Medlemmer

Klinik

Overlæge, dr.med. Poul Jaszczak, Gynækologi/Obstetriks Afdeling, KAS Herlev (vicestudieleder).

Overlæge, dr.med. Birte Yding Glenthøj, Psykiatrisk Afdeling, Bispebjerg Hospital.

Teori

Lektor Pernille Due, Institut for Folkesundhedsvidenskab (studieleder).

Lektor, dr.med. Mogens Holst Nissen, Medicinsk Anatomisk Institut.

Paraklinik

Professor, dr.med. Niels Høiby, Institut for Medicinsk Mikrobiologi & Immunologi.

Forenede medicinske fagråd

Peter Bonde, Kirstine Fabritius, Kenneth Andersen, Helene Hvidman og Mie Christensen.

Suppleanter

Klinik

Overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup, Gynækologi/Obstetriks Afdeling, KAS Gentofte.

Overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, Karkirurgisk Afdeling Rigshospitalet.

Teori

Lektor Jørgen Hilden, Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Lektor Henrik Jahnsen, Medicinsk Fysiologisk Institut.

Paraklinik

Lektor David Woldbye, Farmakologisk Institut.

Forenede medicinske fagråd

Simon Krabbe, Sabrina Eliasson, Inger Hee Mathiesen, Bjarne Nordstrøm Kjær og Simon Serbian.

Beretning

Studienævnet træffer afgørelse om generelle studieordningsændringer, behandler dispensationsansøgninger fra de studerende, behandler evalueringsrapporter fra evalueringssenheten ved fakultetet og ansøgninger om økonomisk støtte til alternative undervisnings- og evalueringsformer, nedsætter diverse arbejdsgrupper m.m.

I 2006 har studienævnet bl.a. iværksat to pilotprojekter – et projekt vedrørende undervisning på engelsk i pædiatri og gynækologi/obstetrik og i medicin og kirurgi samt et projekt vedrørende fællesundervisning for medicin- og sygeplejestuderende.

Da implementeringen af studieordningen af 2000 er afsluttet i dette år, er følgegruppen nedlagt, og studienævnet nedsætter i stedet en Curriculum Komité.

Studienævnet har færdiggjort revisionen af studieordningen og udarbejdet en bachelorstudieordning for 2006.

I 2006 har studienævnet behandlet ca. 1.300 dispensationsansøgninger.

Studienævnet for Medicin har ved flere lejligheder haft et tæt samarbejde med Censorformandskabet for Lægeuddannelsen i Danmark. Først og fremmest har studienævnet været involveret i proceduren vedr. beskikkelse af det nye censorkorps, der trådte i funktion den 1. april 2006. Der er afholdt flere møder om bachelor- og kandidatuddannelsen i medicin med censorformand Fritz Schøanu Jørgensen, lige som Studienævnet for Medicin har modtaget censorernes tilbagemelding på tilrettelæggelse og afviklingen af uddannelsens eksamener. Studienævnet og Censorformandskabet er i fortsat dialog om kvalitetssikring af de respektive eksamener på baggrund af censorernes tilbagemeldinger.

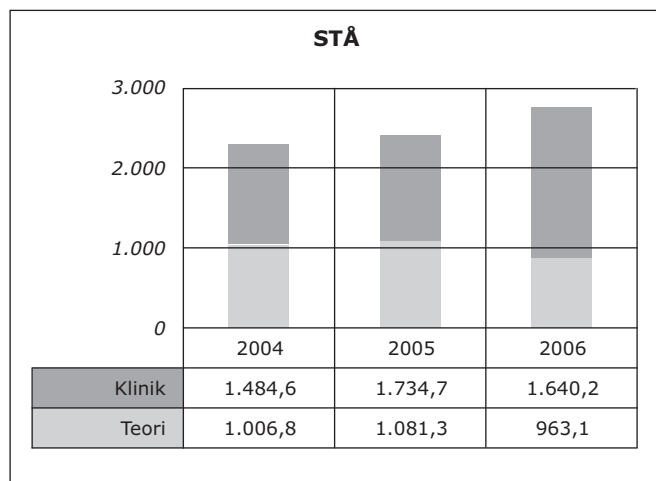
Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				Merit-overført	I alt
	Med. teori	Klinik	Biomedicinsk teknik	Tandlæge (odontolog)		
Medicin	962,8	1.633,0		0,2	36,8	2.632,7
Civilingeniør i medicin og teknik			44,5			44,5
Tandlæge (odontolog)	0,4					
Udenlandske gæstestuderende		7,2				
Meritstuderende			0,2			
I alt	963,1	1.640,2	44,7			

STÅ 2004-2006

Studieleder Pernille Due

Odontologisk Studienævn

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af Lis Almer Nielsen PÆDO (studieleder, lektor), Dennis Moe BIO (vicestudieleder, lektor), Lena Bay PA (afdelingstandlæge), Jens Gejlager TA (afdelingstandlæge), Klaus Gotfredsen PROT (lektor), Majken Wahl Andersen (stud.odont., 3. semester) og Tore Tranberg Lefolii (stud.odont., 3. semester), Peter Clausen (næstformand, stud.odont., 5. semester), Amir Bahari-Bandari (stud.odont., 3. semester), Kasper Vork (stud.odont., 5. semester), Kim Ekstrand TA (lektor) (suppleant), Sanket Matu (stud.odont. 5. semester) (suppleant),

Henriette Holmgård (stud.odont., 3. semester) (suppleant), Dorte Jeppe-Jensen ADM (studielektor) (observatør) og Nils-Erik Fiehn (institutleder) (observatør) Studenterstudievejledningen.

Repræsentanter fra fakultetssekretariatet: Lisbeth Roland Hansen SVF ADM (områdeleder, Studieadministrationen), Charlotte Vindelin Paisley SVF ADM (fuldmægtig, Studieadministrationen), Martin Stampe Noer SVF ADM (områdeleder, Eksamenskontoret) og Susanne Witthøft SVF ADM (studienævnsekretær, referent).

Beretning

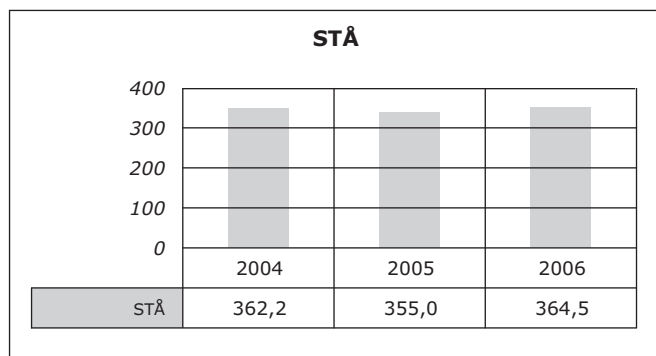
Der har været afholdt otte studienævnsmøder i 2006.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder			
	Odontologi	Lægevidenskab	Meritoverført	I alt
Odontologi	364,2	0,4	10,9	375,5
Lægevidenskab	0,3			
I alt	364,5			

STÅ 2004-2006

Studieleder Lis Almer Nielsen

Studienævnet for Folkesundhedsvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af VIP'erne: Ulla Christensen (Institut for Folkesundhedsvidenskab), Lisbeth Ehlert Knudsen (Institut for Folkesundhedsvidenskab (studieleder)), Peter La Cour (Institut for Folkesundhedsvidenskab), Inge Kryger Pedersen (Sociologisk Institut (vice-studieleder)) og Bente Stallknecht (Medicinsk-Fysiologisk Institut).

Studerende var Tina Veje Andersen, Karina Christensen (næstformand), Karen Meier Rasmussen, Ane Lind Hansen, Louise Stage.

Suppleanter

VIP'erne: Erik Lykke Mortensen (Institut for Folkesundhedsvidenskab), Thorkild I.A. Sørensen (Institut for Sygdomsforebyggelse), Signild Vallgård (Institut for Folkesundhedsvidenskab), Jørgen Holm Petersen (Institut for Folkesundhedsvidenskab) og Tania Dræbel (Institut for Folkesundhedsvidenskab). Studerende var Sarah Wadmann Lauritsen, Tilde Sand Sørensen.

Uddannelsessekretariatet

Sekretariatet bestod pr. 1.2.2006 af uddannelseskoordinator Frank Jørgensen (fratrådt per 1.8.2006), studiesekretærene Susanne Hannecke-Jensen og Hanne Groth, studentermedhjælp Tina Veje Andersen – senere afløst af Signe Vind, Mette Olsen (internationale forhold) – senere afløst af Helle Rønberg og Jesper Luthman (FSV-website) – senere afløst af Helle Stentoft samt studieleder og studiesekretariatsleder Lisbeth E. Knudsen. Desuden er der tilknyttet studievejlederne Louise Nordentoft, Jonas Lind og Pernille Lund-Cramer. Sekretariatets arbejde har været hæmmet af mangel på uddannelseskoordinator, hvorfor mere visionære opgaver har ligget stille, ligesom studieleder og sekretariat oveni det øvrige arbejde har passet studienævn og merit og dispensationssager samt budget.

Adresse

www.sund.ku.dk

Fax 35 32 73 16

S.Hannecke-Jensen@pubhealth.ku.dk.

Beretning

Siden februar 2004 har godt et hundrede kandidater afsluttet kandidatuddannelsen i Folkesundhedsvidenskab; stort set alle har siden fundet arbejde, såvel inden for forskning (f.eks. ph.d.-stipendier) som sundhedsadministration og forebyggelse i såvel ind- som udland.

Studienævnet har vedtaget, at det fra studieåret 2006/2007 skal være muligt at gennemføre en fuld kandidatuddannelse i folkesundhedsvidenskab på engelsk. I første omgang er det gennemført ved individuelle forløb for de obligatoriske fag, da meget få udenlandske studerende er indskrevet. Der udbydes mindst 30 ECTS-valgfag på engelsk pr. semester, hvilket også tiltrækker udenlandske enkeltfagsstuderende. Udbud af de obligatoriske fag på engelsk er nødvendigt for at tiltrække studerende.

Som led i uddannelsens internationalisering deltog 6 FSV-studerende, med støtte fra såvel studienævn som fakultet, i september ved den årlige konference i ASPHER (Association of Schools of Public Health in The European Region) i Maastricht.

I forlængelse af den nye fælles uddannelsesbekendtgørelse har studienævnet udarbejdet en ny bachelorstudieordning, der som noget nyt både indeholder valgfrie studieelementer og fagudbud på engelsk. Studieordningen trådte i kraft for 1. og 2. studieår 1. september 2005 og har i 2006 medført samlæsning af bachelorfaget international sundhed (på engelsk) for 4. og 6. semester. Samlæsningen medførte, at der var indskrænkninger i holdundervisningen. I 2007 er planlagt 3 valgfag for 6. semester (1. Public engagement with medical and public health science – Den humanistiske dimension: kultur, historie, kommunikation, 2. Sundhedsfremme og særligt belastede grupper: migranternes situation i Vesteuropa, 3. Sundhedsfremme og forebyggelse for særligt belastede grupper (lokalsamfundsprojekt)), og en række praktikophold er sat i gang for studerende på 6. semester i foråret.

Studienævnet har i 2006 afholdt møder hver måned, bortset fra juli, og har desuden afholdt en pædagogisk workshop i december for uddannelsens undervisere. Studienævnet har arbejdet med kursusbudgettering på enkeltfagsniveau. Der har været en del problemer med undervisningslokaler på CSS.

Studienævnets udvalg har bl.a. arbejdet med evaluering af undervisningen (der er udviklet et evalueringskoncept, som har en central rolle ved kvalitetsudvikling af uddannelsen), meritvurdering, internationalisering af både bachelor- og kandidatuddannelse, udvikling af udbud af valgfag på kandidatdelen og rammer for specialearbejde, optimal tilrettelæggelse af bachelordelen, herunder det valgfrie element på 6. semester samt PR for studiet. Uddannelsens udviklings- og planlægningsaktiviteter har omfattende opbakning blandt studerendepreparanterne, der løbende bidrager med både stor arbejdsindsats og kreativitet. De studerende har valgt at lukke for udgivelsen af bladet Calamus, da der ikke var ressourcer til dette. De studerende har arbejdet med planlægning af en undervisningskonference 2. marts 2007.

Studievejledningen vejleder om en bred vifte af emner, såsom krav og forudsætninger for optagelse på uddannelsen, tilrettelæggelse af studieplan, meritoverførsel, studie i forbindelse med barsel, specialeskrivning, tilrettelæggelse af studieforløb for indkomne udvekslingsstuderende m.m. Desuden har studievejledningen forestået og deltaget i forskellige typer af møder rettet mod såvel potentielle som nuværende FSV-studerende.

FSV-sekretariatet har betjent de studerende med tilmeldinger til undervisning, afholdelse af seminarer, optimeret skemalægning og eksamensplanlægning m.m. Desuden er sekretariatsbetjening af FSV-uddannelsernes (KU og SDU) censorkorps placeret i forbindelse med sekretariatet, men er pr 15.12. overgået til SDU.

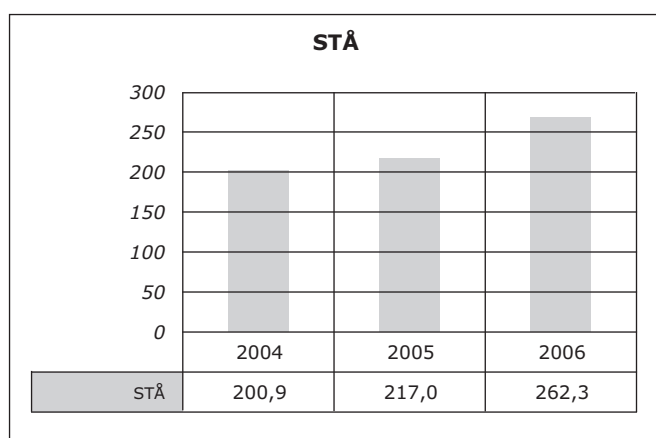
Studieleder Lisbeth Ehlert Knudsen

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder			
	Folkesundhedsvidenskab	Sociologi	Meritoverført	I alt
Folkesundhedsvidenskab	248,3	0,3	0,1	248,8
Naturvidenskab	0,3			
Samfundsvidenskab	0,2			
Meritstuderende	12,6			
Gæstestuderende	0,8			
I alt	262,3			
Åben uddannelse	0,6			

STÅ 2004-2006

Uddannelsesudvalget for Master of International Health (MIH)

Et uddannelsesudvalg har samme personsammensætning, kompetence og arbejdsopgaver som et ordinært studienævn.

Medlemmer

Uddannelsesudvalget bestod pr. 1.2.2006 af uddannelsesleder, lektor Helle Samuelson, Afdeling for International Sundhed, lektor Flemming Konradsen, Afdeling for International Sundhed, lektor Vibeke Rasch, Afdeling for International Sundhed, adjunkt Tania Dræbel, Afdeling for International Sundhed og lektor Dan Meyrowitsch, Afdeling for Epidemiologi. Studerende: Stud.-MIH Francis Adam Asanah, stud.-MIH Vishal Diwan, stud.-MIH Carol Sprogø og stud.-MIH Laila Hørby. Suppleanter: Rebecca Lamisi Alalbila og Daniel Cappiello. Observatører: Uddannelseskoordinator Lene Blegvad, Afdeling for International Sundhed og uddannelseskoordinator Marianne Dithmer, studiesekretariatet for MIH-uddannelsen (sekretær). Studenterrepræsentanter for uddannelsesudvalget vælges ved og fungerer fra nyt studieårs begyndelse.

Beretning

Sekretariatet er pr. 16.12.2004 sammen med Afdeling for International Sundhed flyttet til Kommunehospitalet, Øster Farimagsgade 5, Postboks 2099, 1014 København K. Telefon 35 32 76 26, fax 35 32 77 36. Besøgsadresse: Øster Farimagsgade 5, Bygning 16, opg. I.

Sekretariatet omfatter uddannelsesleder Helle Samuelson, e-mail: h.samuelson@pubhealth.ku.dk, uddannelseskoordinator Marianne Dithmer, M.Dithmer@pubhealth.ku.dk, kursuskoordinator (deltid) Birgitte Gantriis, B.Gantriis@pubhealth.ku.dk, og indtil 01.10.2006 uddannelseskoordinator Lene Blegvad (deltid). Web-side <http://www.pubhealth.ku.dk/mih>.

Formål

Master of International Health-uddannelsen blev oprettet i 1999 under lov om åben uddannelse (nu lov om deltidsuddannelse). Det er en et-årig akademisk engelsksproget videreuddannelse med det formål at uddanne personer, som selvstændigt og på videnskabeligt grundlag kan medvirke til at forbedre befolkningers og befolkningsgruppers sundhedstilstand internationalt, regionalt og lokalt. Væsentligt er forståelsen for samspillet mellem samfund, sundhedssystemer, behandling og forebyggelse af sygdomme samt sundhedsfremme i lav- og mellemindkomstsamfund.

Udbydere

Uddannelsen udbydes ved Københavns Universitet af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Desuden indgår nogle af MIH-uddannelsens enkeltmoduler i uddannelsen "TropEd – European Master of Science Programme in International Health", som udbydes af det Europæiske uddannelsesnetværk inden for International Sundhed; TropEd med midler fra EU-kommissionen (Erasmus Mundus).

Det meste af undervisningen rekvireres fra Institut for Folkesundhedsvidenskab i samarbejde med Danida og danske samt udenlandske undervisnings- og forskningsinstitutioner.

Optagelse

Optagelse på studiet kræver enten en videregående sundhedsfaglig, samfundsfaglig eller anden relevant kandidatexamen eller en uddannelse på mindst bachelorniveau fra et universitet eller anden højere læreanstalt og dokumenteret teoretisk videreuddannelse på mindst et år samt relevant erhvervs erfaring svarende til mindst to års fuldtidsarbejde. Desuden skal ansøgeren besidde sproglige færdigheder i engelsk, der kvalificerer til at følge et engelsksproget undervisningsforløb, og med ansøgningen skal følge et projektudkast på max. 4 sider. Ansøgere med anden baggrund kan optages efter individuel vurdering. Der optages ca. 28 studerende pr. år.

Indhold (fagledere i parentes)

Modul I. Core Module (20 ECTS): Grundmodul (professor Ib Bygbjerg). Introduktion til international sundhed. Baseret på problemorienteret undervisning. Grundmodulet svarer til det TropEd-godkendte (europæiske) "Core module", idet der dog er 5 ugers ophold ved Christian Medical College (CMC), Vellore i Indien. Her gennemfører de studerende feltbesøg vejledt af professor Kurien George. Der undervises i øvrigt i relevante temaer af den kompetente lærerstab på CMC. Modulet afsluttes med skriftlig og mundtlig eksamen.

Modul IA: "Research design" (Helle Samuelsen), 11/2 uges introduktion til forskningsprocessen og arbejde med udkast til speciale/afhandling.

Modul II. Advanced Module (12 ECTS): "Health care systems in low-income societies". Videregående modul (lektor Helle Samuelsen) omfatter medicinsk antropologi, politisk videnskab, økonomi og management i tæt samarbejde med interne og eksterne lærere fra ind- og udland, blandt andet Danida og østafrikanske institutioner. Afsluttes med skriftlig eksamen.

Modul III. Special Module A (6 ECTS): "Humanitarian Interventions in Emergencies" (ekstern lektor Tania Dræbel) omfatter humanitær bistand, katastrofer og flygtninge. Afholdes i samarbejde med Dansk Røde Kors, Læger uden Grænser og Internationalt Center for Torturofre. Afsluttes med skriftlig eksamen.

Special Module B (6 ECTS) "hiv/aids, Prevention, Control, Care and Advocacy", (lektor Vibeke Rasch) omfatter hiv/aids-forebyggelse, kontrol og behandling. Afholdes i samarbejde med Epidemifdelingen, Rigshospitalet. Afsluttes med skriftlig eksamen.

Special Modul C (6 ECTS) "Water supply and sanitation in emergencies" (adjunkt Peter Kjær Jensen) omfatter tekniske aspekter af vandforsyning samt væsentlige sundheds- og sygdomsaspekter relateret til vand; dog vandforsyning i katastrofeområder. Afholdes i samarbejde med bl.a. Dansk

Røde Kors, Danida og MSF. Afsluttes med skriftlig eksamen.

Modul IV: Individuelt projektarbejde (masterafhandling) med vejledning og afsluttende eksamen.

Modulerne I-III kan tages separat. Modul IV forudsætter deltagelse i Modul IA ved Københavns Universitet (med undtagelse af deltagere i Erasmus Mundus-programmet).

Alle moduler er akkrediteret i TropEd.

Evaluering

Hvert modul bliver systematisk skriftligt og mundtligt evalueret af de studerende. Evalueringen er baseret på et spørgeskema med kvantitative og kvalitative parametre, og resultaterne af disse undersøgelser diskuteres med de studerende, faglederne samt i uddannelsesudvalget, og de nødvendige skridt bliver taget for løbende justering af uddannelsen.

Status

MIH-uddannelsen ved Københavns Universitet har i 2006 udbudt den undervisning, som forudsættes i studieordningen. Uddannelsen har pr. 31.12.2006 i alt 20 studerende, der er i gang med hele MIH-uddannelsen, heraf er 15 støttet af Danida. Derudover har 42 studerende deltaget på et eller flere enkeltmoduler, herunder i alt 18 Erasmus Mundus-studerende. I alt har der været 21 nationaliteter repræsenteret i 2006. Det syvende hold af Masters in International Health (MIH) i Danmark blev færdige i august 2006.

Afdeling for International Sundhed/MIH deltager i et konsortium med 7 andre europæiske institutioner, som i 2004 blev udvalgt af EU til at indgå i Erasmus Mundus Programmet. I 2005 blev en ansøgning til EU om Action 3 imødekommet, hvilket indbefatter muligheder for scholarships til en række europæiske Erasmus Mundus-studerende af op til 3 måneders varighed ved samarbejdsuniversiteter i Kina, Thailand, Sydafrika og Schweiz. Action 3-programmet løber frem til 2008.

MIH-uddannelsen har en hjemmeside (se ovenfor) og har i efteråret 2006 initieret en ny markedsføringsstrategi, der inkluderer ny hjemmeside samt produktion af foldere, bogmærker etc. med udgangspunkt i KU's design.

Uddannelsesleder Helle Samuelsen

Uddannelsesudvalget for Master of Public Health (MPH)*Medlemmer*

Pr. 1.2.2006 bestod uddannelsesudvalget af uddannelsesleder professor Allan Krasnik. Et uddannelsesudvalg har samme personsammensætning, kompetence og arbejdsopgaver som et ordinært studienævn.

Uddannelsesudvalget for MPH består af

Underviserene er professor Allan Krasnik, Afdeling for Sundhedstjenesteforskning (formand), lektor Dan Meyrowitsch, Afdeling for Epidemiologi, lektor Lone Schmidt, Afdeling for Social Medicin, lektor Signild Vallgård, Afdeling for Sundhedstjenesteforskning.

Studerende er Lillan Rejkjær, Helle Vendel Petersen, Marianne Rasmussen, Rete Trap.

Suppleanter for undervisere er professor Bjørn Holstein.

Studerende er Malan Egholm, Morten Helmer, Kate Dagmar Jensen.

Observatør er specialkonsulent, cand.jur. Aase Gudmann, MPH-sekretariatet.

Uddannelsesudvalgets sammensætning gælder fra 1.9.2006. Studenterrepræsentanter til uddannelsesudvalget er hidtil valgt ved og fungerer fra nyt studieårs begyndelse.

Beretning

Formål

Master of Public Health (MPH)-uddannelsen er oprettet i 1996 under lov om åben uddannelse. Det er en to-årig (1,5 årsværk) akademisk masteruddannelse med det formål at uddanne personer, som selvstændigt og på videnskabeligt grundlag kan medvirke til at forbedre befolkningens og befolkningsgrupperes sundhedstilstand ved at: 1) Igangsætte, deltage i og evaluere forebyggende og sundhedsfremmende programmer om befolkningens sundhed. 2) Deltage i udvikling, planlægning og ledelse af sundheds- og socialvæsenet.

Udbydere

Uddannelsen udbydes ved universiteterne i København og Aarhus under medvirken af lærere fra Syddansk Universitet. Ved Københavns Universitet udbydes uddannelsen af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, og det meste af undervisningen rekvireres fra Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Optagelse

MPH-uddannelsen er tilrettelagt for studerende, der har gennemgået en videregående samfundsfaglig, sundhedsfaglig eller anden relevant uddannelse på mindst bachelorniveau og opnået relevant erhvervs erfaring svarende til mindst to års fuldtidsarbejde.

Ansøgere med anden baggrund kan optages efter individuel vurdering. Der optages ca. 25 studerende per år ved Københavns Universitet.

Indhold af første studieår (fagledere i parentes)

Introduktions- og kvalifikationsmodul: Introduktion til sundheds- og samfundsvidenskabelig tænkning (professor Allan Krasnik), videnskabsteori og etik (lektor Peter Rosset), databehandling (lektor Mogens Trab Damsgaard) og introduktion til masterafhandling (lektor Lone Schmidt).

Fællesmodul 1. Forskningsmetoder: Teoretisk biostatistik og epidemiologi samt målemetoder og datakilder (adjunkt Susanne Ditlevsen, lektor Merete Osler) og kvalitative forskningsmetoder (ph.d. Anette Sonne Nielsen), litteratursøgning og -evaluering.

Fællesmodul 2. Levekår og sundhed (lektor Kirsten Avlund): Begreber, indikatorer, sygdomsmønstre og sundhedsudvikling. Sociale og psykiske faktorer, adfærd og sundhed. Miljø og sundhed. International sundhed.

Fællesmodul 3. Organisation, ledelse og økonomi i sundheds- og socialvæsenet (professor Allan Krasnik). Sundheds- og socialvæsenets organisation og funktioner: Sundhedspolitik, sundhedsvæsenets udvikling og struktur, internationale organisationer, planlægning, styringsmekanismer, evalueringsmetoder, MTV. Ledelse og kommuni-

kation i offentlige institutioner, procesmonitorering og kvalitetssikring, beslutningsprocesser, strategisk ledelse. Samfundsøkonomisk effektivitet, driftsøkonomi, sundhedsøkonomisk evaluering, cost-benefit analyse, cost-effectiveness analyse og cost-utility analyse.

Fællesmodul 4. Forebyggelse og sundhedsfremme (ekstern lektor Torben Jørgensen). Biologiske, fysisk-kemiske, sociale og socialpsykologiske elementer. Kommunikation og pædagogik. Eksisterende strategier og programmer. Implementering, monitorering, styring, evaluering, kvalitetsudvikling.

To valgfrie specialmoduler efter den studerendes eget ønske. I 2005 afholdtes fem specialmoduler: Forebyggelse og sundhedsfremme (professor Finn Diderichsen). Sundhedsvæsenets organisation og ledelse (professor Lene Koch). Epidemiologi og biostatistik (professor Per Kragh Andersen). Sundhedsøkonomi (professor Hans Keiding). Kvalitative analysestrategier (ph.d. Sniff Andersen Nexø).

Desuden ca. 8 ugers arbejde med øvelser, cases, obligatoriske opgaver og eksamensopgave.

Indhold andet studieår

Individuelt projektarbejde (masterafhandling) med vejledning (lektor Lone Schmidt) samt 6 to-dages seminarer med emner som understøtter arbejdet med masterafhandlingen (lektor Dan Meyrowitsch).

Evaluering af de studerende

I første studieår skal de studerende udarbejde og forsvare tre obligatoriske opgaver, en som dækker stoffet i første semester, og to som dækker stoffet i de to valgfrie specialmoduler. Førstesemesteropgaven skal være bestået, for at man kan melde sig til eksamen efter fællesmodulerne.

Evaluering af undervisningen

Hvert modul bliver systematisk evalueret af de studerende. Evalueringerne er baseret på et spørgeskema, og resultaterne af disse undersøgelser diskuteres med de studerende, faglederne samt i uddannelsesudvalget, og de nødvendige skridt bliver taget for løbende at justere uddannelsen.

Status

Med gennemførelsen af strukturreformen i Danmark er rammerne for den sundhedsmæssige indsats blevet ændret markant. Det gælder ikke mindst for det forebyggende arbejde, hvor de nye storkommuner får et stort ansvar, men også for de omstillinger, som må forventes generelt i sundhedsvæsenet i de kommende år. MPH-uddannelsen bidrager med sin særlige profil til at sikre den nødvendige kompetence blandt medarbejderne i bl.a. kommuner og regioner til at løse de nye opgaver. Den nationale MPH-bestyrelse med repræsentanter for disse instanser er involveret i planlægningen af, hvorledes uddannelsessamarbejdet med de nye sundhedsmyndigheder kan intensiveres efter reformens ikrafttræden den 1. januar 2007.

MPH-uddannelsen i Danmark kunne i 2006 markere sit 10-års-jubilæum. Dette skete ved afholdelse af to samtidige jubilæumsarrangementer i hhv. København og Århus. I København gennemførtes et festligt og fagligt arrangement på Medicinsk Museion om fortid og fremtidsperspektiver for det forebyggende folkesundhedsarbejde, hvor fakultetsledelse, gæster, undervisere samt tidligere og nuværende studerende deltog. Desuden er der i samarbejde med MPH-uddannelsen i Århus udarbejdet et nationalt jubilæums-

skrift, som beskriver udbyttet af uddannelsen i løsningen af de praktiske sundhedsopgaver, hvor både aftarere og tidligere studerende videregiver deres erfaringer og synspunkter. Jubilæumsskriftet udsendes til samtlige kommuner og regioner samt andre relevante aftarere i landet.

Indsatsen til fastholdelse af de gode relationer til tidligere studerende er desuden videreført i MPH-uddannelsens alumninetværk, hvor et temamøde blev afholdt i foråret 2006 om sygehusenes rolle i det forebyggende arbejde.

MPH-graden er globalt kendt og anerkendt som en professionel kvalifikation i sundhedsarbejdet. MPH-uddannelsen i København lægger fortsat stor vægt på at deltage i internationale samarbejdsprojekter, bl.a. i regi af Association of Schools of Public Health in the European Region (AS-PHER). Disse omfatter bl.a. et EU-finansieret samarbejde mellem flere europæiske MPH-uddannelser, der har etableret den såkaldte European Master of Public Health-grad (EMPH) og et program (Europubhealth) for studenterudveksling under EU's Erasmus Mundus-program. Dette program omfatter et to-årigt forløb på i alt 120 ECTS, hvor vi på Københavns Universitet tilbyder de 60 ECTS svarende

til programmets andet år. I alt 28 studerende blev optaget i programmet i 2006 blandt de i alt ca. 300 ansøgere, og 13 af disse påbegynder deres andet år i København september 2007. Dette indebærer etablering af flere engelsksprogede kursuselementer og udvikling af nye kursustilbud i samarbejde med andre beslægtede KU-uddannelser. MPH-uddannelsen medvirker desuden aktivt i et EU-finansieret to-årigt projekt om udvikling af et europæisk akkrediterings-system for public health-uddannelser, som forventes at munde ud i etablering af et europæisk akkrediteringskontor placeret på Københavns Universitet med ansvar for dette arbejde.

Af 39 ordinære ansøgere til studiestart september 2006 optog vi de 37, men kun 28 påbegyndte faktisk uddannelsen. Dette betydelige frafald inden studiestart er kendt fra tidligere år og skyldes først og fremmest vanskeligheder med at finansiere deltagerafgiften på 96.000 kr. Desuden deltog 22 personer som enkeltfagsstuderende på MPH-uddannelsens valgfri specialmoduler. I alt har 171 personer opnået MPH-graden ved Københavns Universitet i perioden 1998-2006.

Statistik

Kandidatproduktion

År	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Antal	21	19	19	21	15	25	21	21	9

Organisation

Studiesekretariatet er placeret ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, Øster Farimagsgade 5, opg. B, Postboks 2099, 1014 København K. Telefon 35 32 79 69, fax 35 32 73 16. Det omfatter uddannelsesleder Allan Krasnik, kras-

nik@pubhealth.ku.dk, specialkonsulent, cand.jur. Aase Gudmann, A.Gudmann@pubhealth.ku.dk, kontorfuldmægtig: G.Skov@pubhealth.ku.dk.

Web-site: www.pubhealth.ku.dk/mphs.

Uddannelsesleder Allan Krasnik

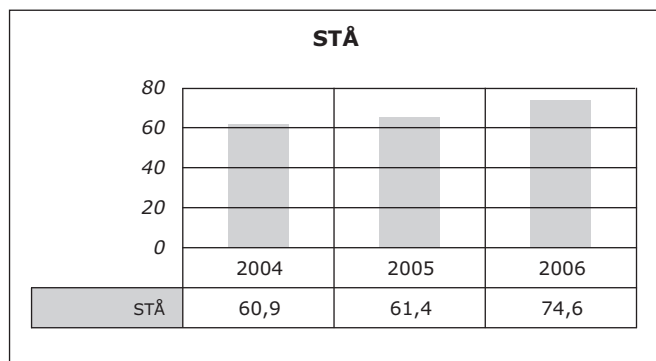
Studienævnet for Humanbiologi

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder		
	Humanbiologi	Meritoverført	I alt
Humanbiologi	72,9	0,9	73,8
Ledelsessekretariatet	1,0		
Biologi	0,1		
Meritstuderende	0,3		
Gæstestuderende	0,3		
I alt	74,6		

STÅ 2004-2006

Ph.d.-studienævnet for Sundhedsvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lektor Jørgen Vinten, professor Jesper Reibel, lektor Jørgen Dissing, professor Christian Karup, professor Thorkild I.A. Sørensen, cand.odont. Anja Weirsø Dynesen, cand.med. Bo Rud Christoffersen, cand.med. Karen Suarez Krabbe, cand.scient. Charlotte Ellen Larroude, cand.med. Lisa von Huth Smith.

Beretning

Der er i 2006 ved Københavns Universitets Sundhedsvidenskabelige Fakultet tildelt 102 ph.d.-grader efter gennemførelse af det generelle ph.d.-studieprogram ved fakultetet. I samme periode har 205 studerende søgt indskrivning. Dette markerer en fortsat stigning i nettotilgang i perioden og afspejler en yderligere forøgelse af stipendiantallet i forbindelse med oprettelse af flere forskerskoler.

Studienævnet opretholder kravet om, at de studerende skal udarbejde engelsksprogede manuskripter, som beskriver deres forskningsprojekt. Disse manuskripter indgår i ph.d.-afhandlingen, og de skal uafhængigt heraf søges publiceret i internationale fagtidsskrifter. I samarbejde med Karolinska Institutet i Sverige arbejdes på at monitorere og dokumentere kvaliteten og kvantiteten af dette produkt af forskeruddannelsen ved fakultetet, som vil kunne danne grundlag for tiltag, som kan forbedre ph.d.-uddannelsens kvalitet.

Karolinska er på nuværende tidspunkt stadig kun omkring 2/3 af vejen med evalueringsarbejdet.

Administrationen vil tilføje en del kategorier til indskrivningsskemaet, således at data til indberetning til Center for Forskningsanalyse indsamles i forbindelse med optagelse på studiet.

Dekanatet har opstillet krav om, at alle hovedvejledere og de studerende er tilknyttet et institut, hvilket bl.a. betyder, at de nuværende ikke-tilknyttede eksterne lektorer i fremtiden vil blive tilknyttet det mest relevante institut. Dette arbejdes der på ind i 2007.

Ph.d.-studieleder Jørgen Vinten

Ph.d.-afhandlinger

Øvrig sundhedsvidenskab

Akram, Kamran; Severe Hypoglycaemia in Patients with Insulin-treated type-2 diabetes.

Albrethsen, Jakob Christian; Identification of protein biomarkers for colorectal cancer.

Assing, Kristian; Aspects of birch and grass pollen sensitization among symptomatic atopics and subjects with asymptomatic skin sensitization.

Barfod, Lea Susanne; Production of antibodies with specificity for variant surface antigens expressed by *P. falciparum* involved in the pathogenesis of pregnancy-associated malaria.

Bonde, Christian Torsten; Department of Plastic Surgery and Burns Unit. Centre of Head and Orthopaedics.

Borritz, Marianne; Burnout in human service work – causes and consequences. Results of 3-years of follow-up of the PUMA study among human service workers in Denmark.

Christensen, Anders Fogh; Three-dimensional endoluminal ultrasound in the staging and treatment of anal cancer.

Fischer, Barbara Malene Bjerregaard; PET/CT imaging in small cell lung cancer.

Gylvin, Titus Sixten Hinsch; Studies of cytokine and insulin signalling related genes in diabetes.

Hammer, Niels Astrup; The expression and (patho-) physiological significance of Insulin-like growth factor-II mRNA-binding proteins (IMPs).

Hedelund, Lene; Treatment of photodamaged skin with CO₂ laser and Intense Pulsed Light. Efficacy, adverse effects and influence of UV exposure.

Henriksen, Ulla; Oligomerization and targeting of ABCG2 – an ABC transporter involved in multidrug resistance.

Hillestrøm, Peter René; Quantitative analysis of exocyclic dna adducts in humans. Methods development and application in human biomonitoring.

Hjerrild, Majbrit; Proteomic Analysis of Protein Kinase A Substrates and Polo-like kinase 1 Interactors using Bioinformatics and Mass Spectrometry.

Høi-Hansen, Thomas; Hypoglycaemia in type-1 diabetes assessed by continuous glucose monitoring.

- Hutchings, Martin; FDG-PET and FDG-PET/CT in Hodgkin lymphoma. Diagnostic, prognostic and clinical value in staging, treatment monitoring, and radiotherapy planning.
- Jelsing, Jacob; Morphometric Analysis of the Pig Brain.
- Jensen, Lone Hummelshøj; Class switch recombination and maturation in naïve B cells.
- Kistorp, Caroline Michaela Nervil; Prevalence and prognostic impact of diabetes mellitus and obesity in patients with chronic heart failure – relation to biomarkers of endothelial function, inflammation and adipose tissue.
- Klausen, Julie Midtgaard; The body, cancer and psychological well-being. The psychosocial impact of a multidimensional exercise programme offered as a complementary intervention to cancer patients undergoing chemotherapy.
- Knudsen, Vibeke Kildegaard; Use of Dietary Supplements in Relation to Pregnancy.
- Laigaard, Jennie; ADAM12 – a novel marker in prenatal screening.
- Larsen, Lesli Hingstrup; Genetic aspects of human obesity. Studies of the candidate genes: MC4R, GHSR, ghrelin, PPARG2 and ESRR.
- Lauritsen, Maj-Britt Glenn; Identification of the preschool child at risk of developmental effects from otitis media with effusion – Evaluation and further development of a Danish speech-in-noise test.
- Lundby, Carsten; HIF-1 α and HIF-2 α in human skeletal muscle with hypobaric hypoxia and exercise stimulus.
- Lynberg, Ann Christine; Migraine and tension-type headache: Prevalence, incidence, prognosis and impact.
- Meibom, Birgitte Esmarck; Elderly and resistance exercise: timing and composition of the exercise meal – evaluated from changes in muscle mass over a 12-week training period and from protein kinetics during 24-hours postexercise.
- Nielsen, Jonas; Lung recruitment maneuver – Effect on central hemodynamic and pulmonary function.
- Nielsen, Lisbeth Sandfeld; Visual dysfunctions in children with developmental delay.
- Nilsson, Brian; Catheter Ablation of Atrial Fibrillation.
- Ofori, Michael Fokuo; Antibodies to Plasmodium falciparum variant surface antigens and malaria during pregnancy and in childhood.
- Pedersen, Malene Barré; Chromium Allergy. Clinical and Cellular Studies.
- Pedersen, Merete; Risk Factors for Rheumatoid Arthritis. A case-control study.
- Platzer, Michael Helmuth; Investigation of the pathophysiological mechanisms of chronic urticaria.
- Poulsen, Anja; Determinants of severity of acute viral disease and their long-term consequences.
- Riis, Lene Buhl; Genotype and phenotype, pregnancy and disease course. A European cohort study of IBD patients.
- Rosenstock, Charlotte Vallentin; Difficult Airway Management.
- Søgaard, Rikke; Modulation of GABA_A receptor function by polyunsaturated fatty acids and other membrane perturbing amphiphiles.
- Sønder, Søren Ulrik Salling; Investigations of the immunomodulatory effects of spironolactone.
- Stensballe, Jakob; Metabolic, infectious and inflammatory aspects of servetrauma.
- Thomsen, Anders Frøkjær; Affective disorders and -neuroendocrine disease – a study of co-morbidity based on hospital register data.
- Tolstrup, Janne Schurmann; Alcohol Drinking Patterns. Genetic predictors and associations with coronary heart disease, obesity and mortality.
- Wang, Yongzhong; Vascular Growth Factor and Stem Cell Therapy in Ischemic Heart Disease.
- Wildt, Signe; Collagenous colitis. Pathophysiological and clinical aspects.
- Wulf-Andersen, Linda; Dual Cytoplasmic and Nuclear Function of Multi-protein Bridging Factor 1 in Cardiac hypertrophy.

Ph.d.-studienævnet for Medicin

- Bregnhøj, Lisbeth; Medication Appropriateness in Elderly Polypharmacy Patients in Primary Care.
- Cvetkovski, Rikke Skøt; Occupational hand eczema – a survey and identification of prognostic risk factors.
- Dam-Larsen, Sanne; Prognosis in Non-alcoholic and Alcoholic Fatty Liver Patients – A prospective follow-up study.
- Dirks, Christina Glattre; Absorption of food allergens in humans.
- Goldschmidt, Dorthe; Evaluation of palliative home care: views of patients, carers, general practitioners and district nurses.
- Halkjær, Liselotte Brydensholt; Predictors and Risk Factors for Atopic Dermatitis in early Infancy. Prospective cohort study of high-risk infants.
- Hansen, Anja Bech; Screening for diabetic retinopathy using digital non-mydriatic fundus photography and automated image analysis – technical and organizational aspects.
- Heldgaard, Poul Erik; The Metabolic Syndrome in General Practice. Examination of a general practice population.
- Hink, Jonas; Isolated rat aortic ring vasomotor responses and endothelial NOS activity during *ex vivo* and after *in vivo* hyperbaric oxygen exposure.
- Holm, Birgitte Elisabeth Ammitzbøll; Clinical and instrumental quantification of atopic eczema.
- Johansen, Anders; Genetic aspects of pancreatic beta-cell dysfunction in type-1 diabetes, type-2 diabetes and maturity onset diabetes of the young.
- Malmqvist, Beata Boruta; Flow-mediated dilation. The link between Chlamydia pneumoniae antibodies and ischemic heart disease. The effect of clarithromycin on endothelial function in men with acute coronary syndrome.
- Mathiesen, Henrik Kahr; MR spectroscopy in relapsing remitting MS.
- Michelsen, Susan Ishøj; Social consequences of cerebral palsy.
- Øgard, Christina Gerlach; Primary Hyperparathyroidism – Cardiovascular risk profile, and a new parathyroid scintigraphy method.
- Øhlenschläger, Johan Kristian K; Coercion in first-episode Schizophrenia-spectrum disorder.
- Olesen, Jens Lykkegaard; Insulin-like growth factor I (IGF-I), IGF binding proteins and collagen synthesis – relation to mechanical loading of tendon.
- Olsen, Else Marie; Failure to Thrive in 0-1-year-old Children. Definition and Predictors.

Pass, Malene Bjerregaard; Transcription Factor profiles and temporal regulation of transcription during granulopoiesis.

Petersen, Lone Bente; Outcome and predictors in first episode schizophrenia spectrum disorders.

Schiellerup, Peter; Reactive arthritis complication bacterial enteritis. A case-case comparison study.

Vestergaard, Lasse Skafte; Acquisition of variant-specific humoral immunity to malaria. Immunoepidemiological studies in relation to Plasmodium falciparum transmission intensity and co-infection with hiv-1.

Winge, Kristian; Bladder dysfunction in Parkinson's Disease. Prevalence of symptoms and effects of antiparkinsonian treatment.

Afdeling for Eksperimentel Medicin (AEM)

Ledelse pr 1.2.2006

Afdelingschef, professor, dr.med. Jann Hau.

Adresse

Panum Institut
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 73 73
Fax 35 32 73 99
libi@emed.ku.dk
www.emed.ku.dk

Institutederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Se tidligere udgaver af årbogen.

Fysiske rammer

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet råder over tre dyrehuse i hhv. Panum- og Teilum-bygningen under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet samt på Rigshospitalet i bygning 93, som organisatorisk er samlet i Afdelingen for Eksperimentel Medicin (AEM). Det samlede areal omfatter ca. 6.400 m². Der er mulighed for opstaldning af forsøgsdyr i 75 dyrerum. Der opstaldes p.t. mus, rotter, frøer, høns, katte, kaniner, ildere og grise. Afdelingen er sektioneret i flere afsnit, således at der kan udføres forsøg på dyr på forskellige hygiejniske niveauer. Desuden råder afdelingen over et kirurgisk afsnit samt en række laboratorier til dyeeksperimentelt arbejde. Det er således en af de største dyreforsøgsfaciliteter i Nordeuropa.

Servicevirksomhed

AEM er en fælles serviceafdeling, der yder assistance med alle aspekter af dyreforsøg. Afdelingen fremskaffer forsøgsdyr ved egen avl og ved indkøb, passer dyrene og yder bistand ved indgreb og prøvetagninger. Afdelingen rådgiver desuden i forsøgsdyrfaglige problemer, herunder forsøgsplanlægning og etiske spørgsmål.

AEM's mission er at drive forsøgsdyrsfaciliteterne efter internationalt anerkendte principper og i stadig udvikling. Personalet er fagligt kompetent og leverer service af bedste kvalitet. AEM sikrer forsøgsdyrenes sundhed og velfærd samt pålidelige forsøgsresultater gennem pasning, veterinær- og teknisk assistance og rådgivning på højeste niveau. Herved bidrager AEM aktivt til, at universitetets dyreeksperimentelle forskning er af højeste internationale standard.

AEM indgår i Campusstalden, der består af dyreforsøgsfaciliteterne ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet (Panum-stalden og Teilum-stalden), Det Naturvidenskabelige Fakultet (stalden ved AKI), Hovedstadens Sygehusfællesskab og Københavns Amt (dyreforsøgsfaciliteter på Rigshospitalet), Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole – KVL (dyreforsøgsfaciliteter på Frederiksberg og i Taa-

strup) samt BRIC (de kommende dyreforsøgsfaciliteter i Biocenteret). Disse institutioner er på ledelsesniveau repræsenteret i Campusstaldbestyrelsen.

Faciliteterne ved AEM er fortrinsvis forbeholdt små dyr, mens faciliteterne ved KVL er fortrinsvis forbeholdt store dyr. Formanden for Campusstaldens bestyrelse er SUND's dekan. En betydelig ombygning og oprustning af forsøgsdyrfaciliteterne blev påbegyndt i 2005 og færdiggjort i 2006, med etablering af en nyindrettet karantæneafdeling – modtagelsesportal – for at imødekomme et stadigt stigende behov for import af transgene mus. Desuden udskiftedes afdelingens vaske- og autoklaveringsmaskineri, og der etableredes afdelinger med individuelt ventilerede bursystemer, en transgen core-service-facilitet, en afdeling for billeddannende teknikker og en afdeling for adfærdsstudier. Disse servicefaciliteter kunne tilbydes forskerne i begyndelsen af 2006. Omfattende analyser af arbejdsprocesserne i servicevirksomheden blev foretaget med henblik på optimering af disse. Udarbejdelse og implementering af nye in-strukser og arbejdsprocesser initieredes primo 2006.

Forskning

Forskningsområdet er komparativ medicin og fokuserer blandt andet på udvikling af metoder til studier af stress hos dyr i forbindelse med anæstesi og eksperimentelle indgreb. Metoderne, der anvendes i kombination med adfærdsstudier, baseres på PCR og immunkemisk kvantitering af stressfølsomme molekyler. Et andet vigtigt forskningsprojekt er udvikling af orale immuniseringsmetoder for optimering af produktion af immunspecifikke antistoffer i hønseæg.

Afdelingens forskningsgruppe består udover Jann Hau af adjunkt, dr. Nanna Lind og postdoc, dr. Anette Moustgaard. Flere udenlandske forskere gæstede afdelingen i 2006, heriblandt Michel Adencreutz, Steve Ross, Steven Schapiro, Faiasal Guhad, Robert Murison, Lars Richter, Huda Hanifah og Susan Vaupel.

Formidling

Undervisning

Afdelingen har en omfattende kursusvirksomhed i forsøgsdyrkundskab, toksikologi, eksperimentel kirurgi og mikrokirurgi for ph.d.-studerende, teknisk personale samt personer, der ønsker selvstændig tilladelse til at udføre dyreforsøg. Desuden arrangeres – i samarbejde med Sundhedsstyrelsen – kurser i operativ kirurgi, mikrokirurgi samt oftalmologi for læger under speciallægeuddannelse. Afdelingen har ansvaret for den obligatoriske undervisning i forsøgsdyrkundskab for humanbiologer, og enkelte forelæsninger på medicinuddannelsen.

Afdelingschef Jann Hau

Stab

Afdeling for Eksperimentel Medicin

VIP Intern

Hau, Jann; professor.
Skovgaard, Hans-Jørgen; dyrlæge.

Dyreeksperimentel service*VIP Intern*

Lind, Nanna Marie; adjunkt.

Afdeling for Komparativ Medicin*VIP Intern*

Lind, Nanna Marie; adjunkt.

VIP Ekstern

Moustgaard, Anette Caroline; postdoc.

Fondsbevillinger*Aase og Ejnar Danielsens Fond*

– Adfærdsfarmakologiske analyser af det dopaminerge og serotoninerge transmittersystems betydning (Anette Moustgaard) kr. 46.700.

Civilingeniør Holger Rabitz og hustru Doris Mary Mindefond

– Adfærdsfarmakologiske analyser (Anette Moustgaard) kr. 30.000.

Publikationer

Carlsson H, S. J. Schapiro, I. Farah, J. Hau. Demand, supply and use of non human primates in research. *International Journal of Primatology*, 27, Suppl. 1, 433, 2006

Carlsson H, F. Royo, Y. Paramastri, A. Fernstrom, J. Hau. Non human primate stress – assessed by Quantification of non invasive stress markers. *International Journal of Primatology*, 27, Suppl. 1, 28, 2006

Carlsson HE, Lyberg K, Royo F, Hau J. Quantification of stress sensitive markers in single fecal samples do not accurately predict excretion of these in the pig. *Res Vet Sci*. 2006 Nov 11.

Fernstrom, A, Y. Paramastri, K. Westlund, H. Carlsson, D. Sajuthi, J. Pamungkas, S. J. Schapiro, J. Hau. Cynomolgus (*Macaca fascicularis*) behaviour and stress in semi-wild conditions, gang cages, pair cages and single cages. *International Journal of Primatology*, 27, Suppl. 1, 73, 2006.

Hau J, Schapiro SJ Non-human primates in biomedical re-

search. *Scandinavian journal of laboratory animal science* 33 (1): 9-12 2006.

Hau J. Should live animals be used when educating future biomedical scientists? *Proceedings of the 5th World Congress on Alternatives and Animal Use in the Life Sciences*, Berlin 2005. Altex, Alternatives to Animal Experimentation Volume 23 Special Issue 2006 pp 42-45

Hau, J., E. Wango, H. Odongo, H. Carlsson, M. A. Suliman. Stress responses of African green monkeys to capture and confinement. *International Journal of Primatology*, 27, Suppl. 1, 27, 2006.

Lambeth SP, Hau J, Perlman JE, Martino M, Schapiro SJ. Positive reinforcement training affects hematologic and serum chemistry values in captive chimpanzees (*Pan troglodytes*). *American journal of primatology* 68 (3): 245-256 marts 2006.

Lind NM, Kreiner S, Hemmingsen RP. Public beliefs of schizophrenia in Denmark: A nationwide survey of causes, phenomenology, and treatment. *Nordic journal of psychiatry* 60 (4): 333-334 P-17. august 2006.

Mayo, S. Royo, F. Tufvesson, M. Carlsson, H-E, Hau, J. Immunospecific antibody concentration in egg yolk of chickens orally immunised with varying doses of bovine serum albumin and the mucosal adjuvant, RhinoVax (R), using different immunization regimes *Scandinavian journal of laboratory animal science* 33 (3): 163-169 2006

Mellentin C, Moller M, Jahnsen H. Properties of long-term synaptic plasticity and metaplasticity in organotypic slice cultures of rat hippocampus. *Experimental brain research* 170 (4): 522-531 april 2006.

Ngotho, M, Maina, N, Kagira, J, Royo, F, Farah, IO, Hau, J. IL-10 is up regulated in early and transitional stages in vervet monkeys experimentally infected with *Trypanosoma brucei rhodesiense*. *Parasitology international* 55 (4): 243-248 december 2006.

Rehbinder C, Hau J. Quantification of cortisol, cortisol immunoreactive metabolites, and immunoglobulin A in serum, saliva, urine, and feces for noninvasive assessment of stress in reindeer. *Canadian journal of veterinary research-revue canadienne de recherche veterinaire* 70 (2): 151-154 APR 2006.

Saito TR, Nishiya T, Yokosuka M, Tanaka M, Hau J. Competition between maternal nursing behaviour and appetitive behaviour in lactating female rats. *Scandinavian journal of laboratory animal science* 33 (2): 111-114 2006.

Forskningsenheden for Almen Praksis i København

Ledelse pr. 1.1.2006

Forskningsenheden ledes af forskningsleder, praktiserende læge, professor, dr.med. Hanne Hollnagel.

Forskningsenhedens bestyrelse består fra Praktiserende Lægers Organisation af formanden læge Michael Dupont og læge Henrik Dibbern samt fra Sygesikringens Forhandlingsudvalg amtsborgmester Hans Jørgen Holm og amtsborgmester Bent Hansen.

Organisation

Central forskningsenhed for almen praksis blev oprettet i 1978 med tilknytning til Institut for Almen Medicin, Københavns Universitet. Forskningsenheden er en selvejende institution, hvis formål er at udføre forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt. Desuden rådgivning og praktisk bistand til forskning i almen praksis og tilgrænsende områder.

Forskningsenheden fungerer under vedtægter, som 1. december 1985 er indgået mellem Praktiserende Lægers Organisation og Sygesikringens Forhandlingsudvalg. Forskningsenheden finansieres af den af organisationerne oprettede forskningsfond 'Fonden vedr. finansiering af forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt'. Fonden får også midler fra finansloven.

Til at vejlede institutionen forskningspolitisk er nedsat et Fagligt råd med repræsentanter for Dansk selskab for almen medicin, Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Sundhedsstyrelsen, Sundhedsministeriet og Institutterne for Almen Medicin i København, Århus og Odense.

Adresse

Øster Farimagsgade 5
Postboks 2099
1014 København K.
Telefon 35 32 71 71
Fax 35 32 71 31
admin@gpract.ku.dk
www.gpract.ku.dk

Forskningsenhedens årsberetning

Forskningsenheden rummer vejledningskompetencer svarende til alle akademiske niveauer inden for forskning, kvalitetsudvikling, evaluering og medicinsk teknologivurdering. Forskerne har forskellige akademiske baggrunde og udgør tilsammen et kreativt, tværfagligt miljø, der udnyttes såvel i enkeltprojekter som i områdespecifikke forskningsgrupper og metodefora. Der findes således forskningsgrupper vedr. diabetes, børns sundhed og sygdom, kræft, forskning om kvalitetsudvikling, teoriudvikling samt metodeforum om kvantitative metoder og kvalitative metoder. Som

en naturlig del af forskningsarbejdet deltager en stor del af forskerne i fagpolitisk og forskningspolitisk udviklings- og udvalgsarbejde.

Personaleforhold

På Forskningsenheden er der i alt 16 forskerårsværk fordelt på 40 forskere, der enten er fastansatte (4,9 årsværk) eller eksternt finansierede (11,3 årsværk). Forskerne dækker kompetencemæssigt kvantitative og kvalitative metoder og har qua deres arbejde ekspertviden inden for mere end 30 forskellige områder, alle højrelevante for almen praksis videns- og kompetenceudvikling.

Seneste historiske udvikling

Der er i 2006 udgået 2 ph.d.-afhandlinger fra Forskningsenheden. Forskningsenheden har skrevet kontrakt med Det Regionale Råd for Lægers Videreuddannelse i Region Øst om at varetage undervisningen i forskningstræning i Region Øst. Forskningsenheden deltager med to projekter i det overordnede forskningsprojekt "Sammenhæng for kræftpatienter", som er finansieret af Novo Nordisk Fonden. Forskningsenheden prioriterer i de kommende år implementeringsforskning samt udvikling af vejlederfunktionen.

Forskningsvirksomhed

1. Forskningsenheden har et bredt forskningsfelt med følgende tyngdepunkter

Befolkningens almindelige helbredsproblemer, dens håndtering af disse og behov for lægehjælp.

Klinisk forskning om de af patienterne hyppigst præsenterede henvendelsesårsager i almen praksis og om de hyppigste symptomer/diagnoser set i almen praksis.

Forebyggelsesforskning: Forebyggelse er et vidt begreb, som ud over de samfundsmæssige tiltag omfatter den individ- og familieorienterede del, hvorunder vi har en del projekter om forebyggende samtaler i almen praksis, om kommunikation af risiko, motivationsteorier, om helbredsressourcer, salutogenese, om sociale ressourcer, om livsstilsamtaler ang. rygning og alkohol, om ulighed i forebyggelse og sundhed.

Sundhedstjenesteforskning inkl. kvalitetsvurdering: Om befolkningens kontakter til almen praksis, teknologivurdering af procedurer i almen praksis, implementering af kliniske vejledninger og af ny forskningsviden, om det gode patientforløb på tværs af sektorerne.

På tværs af ovennævnte områder arbejdes med de to nævnte områder som en slags almenmedicinsk grundforskning om de processer, som danner basis for det kliniske arbejde i almen praksis.

Konsultations- og kommunikationsforskning: Læge-patientforholdet, den patientcentrerede konsultation, den motiverende samtale, befolkningens forventninger, befolkningens sygdomsmodel sammenlignet med lægens sygdomsmodel, om det bio-sociale, psykologiske og kulturelle perspektiv på sundhed og sygdom, praktiserende lægers tavse viden.

Teoriudvikling og begrebsafklaring: For eksempel indsigt i forløbet af folkesygdommene bl.a. gennem inddragelse af disse sygdomsformers begyndelse/oprindelse/forløb

forud for og efter lægekontakt, udvikling af teorier bag forebyggelseskonsultationen, afklaring af begreberne patientønsker, patientforventninger, patientbehov.

2. Individuelle forskningsprojekter – alfabetisk efter projektleder

Systematisk, specifik, individorienteret forebyggelse i almen praksis: Alkoholproblemer, screening og intervention (Anders Beich).

Børn, bevægelse og byens rum – et projekt om omgivelsernes betydning for børns fysiske aktivitet (Pia Haudrup Christensen).

Udvalgte indvandrergrupperes kontaktmønstre til almen praksis i Københavns Kommune; Beskrivelse af metode til evaluering af kvalitetsudviklingsarbejdet i almen praksis, samt metode til facilitering af praktiserende lægers læring (Lise Dyhr).

Når børn har brug for en særlig indsats – træning af praktiserende læger gennem supervision (Lene Flachs).

Situationel sygdom – en undersøgelse af den situationelle sygdomsteori gyldighedsområde (Dorte Gannik og Rikke Juul Dalsted).

Diabetesomsorg i almen praksis – 14-års-opfølgningen (Lars J. Hansen).

Det metaboliske syndrom i almen praksis (Poul Erik Heldrup).

Rationelle beslutninger i almen praksis baseret på internetsøgninger; Opsporing af asthma bronchiale i 5-års alderen i almen praksis (Christian Hermann).

Positive sundhedsfaktorer – En bedre balance mellem risikotænkning og ressourcetænkning; Sårbarhed som styrke – hvordan kan afmagts erfaringer blive til helbredsressourcer (Hanne Hollnagel, Kirsti Malterud).

Er en læge en læge? Om kønnets betydning for almen praksis; Evaluering af projektet "Når børn har brug for en særlig indsats" (Bibi Hølge-Hazelton).

Indledende planlægning af et forskningsforløb frem mod en klarlægning af, hvad almenmedicinsk filosofi er (Hans Lynge).

Den forebyggende børneundersøgelse i almen praksis – opgaver og muligheder i forhold til børn med særlige behov. En kvalitativ undersøgelse (Kirsten Lykke).

Symptomer som kundskabskilde – Hvordan kan vi udvikle medicinsk kundskab om kvinders helbred (Kirsti Malterud).

Selvvrurderet helbred: Uafhængig prædikator for total dødelighed og død af iskæmisk hjertesygdom (Anni B. S. Nielsen, Hanne Hollnagel).

Hvad er god supervision for praktiserende læger? (Helena G. Nielsen).

Diabetesomsorg i almen praksis (Niels de Fine Olivarius).

Evidensbaseret medicin – opnås målet? (Ole Olsen).

Lændesmerter i almen praksis efter 22 år (Poul A. Pedersen).

Osteoporose – et kvalitetsudviklingsprojekt i Vestsjællands Amt; Risikooptegnelse, sundhed og forebyggelse. Osteoporose/knogleskørheds betydning som oplevet af 60-årige kvinder (Susanne Reventlow).

Håndtering af kræft i almen praksis. Har praktiserende læger brug for et kompetencecenter – og til hvad? (Thorkil Thorsen).

Patienten som lægens læremester; Evaluering af projektet "Når børn har brug for en særlig indsats" (Charlotte Tulinius).

HUSK – fokus på hukommelsen; Dansk Alzheimer Intervention Study – DAISY (Frans Boch Waldorff).

Ph.d.-projekter

Det psykoterapeutiske element i behandlingen af ikke-psykotisk psykisk lidelse hos praktiserende læger (Annette Davidsen).

Forældre til småbørn som ofte er syge (Ruth Kirk Ertmann).

Tobak i konsultationen hos den praktiserende læge (Ann Dorrit Guassora).

Den forebyggende børneundersøgelse i almen praksis – opgaver og muligheder i forhold til børn med særlige behov (Kirsten Lykke).

Børn, bevægelse og byens rum – et antropologisk studie af omgivelsernes betydning for børns fysiske aktivitet (Miguel Romero Mikkelsen).

Risikoopfattelse hos hypertensionspatienter i almen praksis (Henrik Sångren).

Studies in the Interaction between Disease Development and Interventions. Statistical Analysis of Multivariate Processes Observed at Arbitrary Time Points (Volkert Siersma).

Faglige og administrative hverv

Gannik D: RefleXionsgruppen for sundhed-sygdom-menneske-samfund i Midtjylland; Institutrådet, Institut for Sygdomsforebyggelse, H:S Sygehusfællesskab. Censorformand ved Folkesundhedsvidenskabsuddannelserne på Københavns Universitet og Syddansk Universitet, Esbjerg. KUFAB, forskergruppe for alternativ behandling ved Københavns Universitet.

Hollnagel H: Fagligt Udvalg under PLO/DSAM. Med i styregruppen for Center for Sundhed og Samfund på Kommunehospitalet i København. Kursusledelsen for Grundlæggende forskningsmetodologisk kursus i Frederiksborg Amt. Medlem i Fagligt Råd for Almen Medicinsk Forskningsenhed i Frederiksborg Amt. Medlem i Østdansk Sundhedsvidenskabeligt Forskningsforums forretningsudvalget. Medlem i Østdansk almenmedicinsk forsknings- og udviklingsnetværk. Medlem i arbejdsgruppe vedr. forskningstræning i Region Øst nedsat af Videreuddannelsesrådet Region Øst.

Olivarius NdeF: Leder af FE's strategi- og visionsinitiativ. Leder af FE's diabetesgruppe.

Reventlow S: Arbejdsgruppe vedr. kvalitetssikring og kvalitetsudvikling ang. osteoporose i Vestsjællands Amt. Forretningsudvalget for Forskerskolen for Folkesundhedsvidenskab. DSAM's risikoudvalg. NRG, Nordisk risiko/ressource gruppe. Teorigruppen, Afdeling for Almen Medicin og Forskningsenheden for Almen Praksis i København.

Forskningsleder Hanne Hollnagel

Stab

Årsværk

VIP 16,2

TAP 3,3

VIP, internt finansieret

Hollnagel, Hanne; forskningsleder, praktiserende læge, professor, dr.med.

Olivarius, Niels de Fine; seniorforsker, læge, B.S.

Gannik, Dorte; forskningslektor, dr.scient.soc. (deltid).

- Malterud, Kirsti; seniorforsker, praktiserende læge, professor, dr.med. (deltid).
- Reventlow, Susanne; forskningslektor, antropolog, praktiserende læge.
- Thorsen, Thorkil; seniorforsker, kultursociolog, fil.dr. (deltid).
- Tulinius, Charlotte; forskningsstipendiat, ph.d., læge (deltid).
- Waldorff, Frans Boch; forskningskonsulent, læge.
- TAP, internt finansieret*
- Bergsøe, Lise; kontorfuldmægtig.
- Karlsund, Willy; edb-koordinator.
- Keldebæk, Annie; overassistent.
- Kibenich, Lene; administrativ medarbejder.
- VIP, eksternt finansieret*
- Beich, Anders; forskningsstipendiat, læge.
- Dalsted, Rikke Juul; stud.scient.soc., BA cura; forskningsassistent.
- Davidson, Annette; ph.d.-stipendiat, praktiserende læge.
- Dyhr, Lise; forskningsstipendiat, ph.d., praktiserende læge.
- Ertmann, Ruth; ph.d.-stipendiat, praktiserende læge.
- Flachs, Lene; praktiserende læge.
- Freund, Kirsten; praktiserende læge.
- Guassora, Ann Dorrit; ph.d.-stipendiat, læge.
- Hansen, Lars Jørgen; ph.d., forskningsstipendiat, speciallæge i almen medicin.
- Heldgaard, Poul Erik; ph.d., praktiserende læge.
- Hermann, Christian; ph.d., praktiserende læge.
- Hvas, Lotte; praktiserende læge.
- Hølge-Hazelton, Bibi; forskningsadjunkt, cand.jur., ph.d.
- Jacobsen, Aase T.; praktiserende læge.
- Jørgensen, Arvid F.; forsker, praktiserende læge.
- Lauritsen, Maj-Britt; ph.d., læge.
- Lohmann, Henning; praktiserende læge.
- Lykke, Kirsten; praktiserende læge.
- Lynge, Hans; praktiserende læge.
- Nielsen, Anni B.S.; ph.d.-stipendiat; sygeplejerske, cand.scient.pol.
- Nielsen, Helena G.; praktiserende læge.
- Olsen, Ole; statistiker.
- Siersma, Volkert, statistiker, ph.d.-stipendiat.
- Schulze, Iben; cand.mag. i dansk og historie.
- Sångren, Henrik; læge, forskningsstipendiat.
- Tulinius, Charlotte; læge, ph.d., MHPE, konsulent.
- Waldorff, Frans Boch; ph.d., praktiserende læge.
- stage in patients they know well. *Family Practice* 23, s. 192-197. 2006.
- Dyhr, L.: Udvikling af en indvandrerfunktion. 1-36 s. København 2002.
- Dyhr, L.: Kollegial indsats for færre aborter blandt indvandrere (interview). *Ugeskrift for Læger* 167/36, s. 3426. 2006.
- Dyhr, L.: Fra forskning til kvalitetsudvikling – og tilbage igen. Om udvikling af en indvandrerfunktion for praktiserende læger. *Practicus* 30/182, s. 144-145. 2006.
- Dyhr, L., Andersen, J.S.: Kontaktraten til almen praksis i dagtid for indvandrere med gæstearbejder- og flygtningebaggrund i Københavns Kommune i 1998. *Ugeskrift for Læger* 168, s. 3217-3221. 2006.
- Dyhr, L., Ehrenreich B., Poulsen, L.L., Hilden J. (red.): *Indvandrermedicin*. 1-252s. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning, 2006.
- Dyhr, L., Krasnik, A.: International migration og sundhed. *Ugeskrift for Læger* 168/33, s. 2651-2653. 2006.
- Frich, J.C., Malterud, K., Fugelli, P.: Women at risk of coronary heart disease experience barriers to diagnosis and treatment: A qualitative interview study. *Scand J Prim Health Care* 24, s. 38-43. 2006.
- Frich, J.C., Ose, L., Malterud, K., Fugelli, P.: Perceived Vulnerability to Heart Disease in Patients with Familial Hypercholesterolemia: A Qualitative Interview Study. *Annals of Family Medicine* 4/3, s. 198-204. 2006.
- Gerdes, J., Thorsen, T.: Så alvorlige er mæslinger, fåresyge og røde hunde heller ikke ... *Ugeskrift for Læger* 168/33, s. 2670-2674. 2006.
- Heldgaard, P.E.: The Metabolic Syndrome in General Practice. Examination of a general practice population. 1-x s. Copenhagen, 2006.
- Heldgaard, P.E., Griffin, S.J.: Routinely collected general practice data aids identification of people with hyperglycaemia and metabolic syndrome. *Diabetic Medicine* 23, s. 996-1002. 2006.
- Heldgaard, P.E., Sidelmann, J.J., Hindsberger C., Olivarius, N.d.F., Henriksen J.E., Gram J.: Relationship of glucose concentrations with PAI-1 and t-PA in subjects with normal glucose tolerance. *Diabetic Medicine* 23, s. 887-893. 2006.
- Hermann, C., Olivarius, N.d.F., Høst A., Begtrup, K., Hollnagel, H.: Prevalence, severity and determinants of asthma in Danish five-year-olds. *Acta Pædiatrica* 95, s. 1182-1190. 2006.
- Hvas, L.: Menopausal women's positive experience of growing older. *Maturitas* 54, s. 245-251. 2006.
- Hølge-Hazelton, B.: Læger, køn og arbejde, et litteratur-overblik. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 84, s. 391-400. 2006.
- Hølge-Hazelton, B.: Images of illness in youth. *Journal of Loss and Trauma* 12, s. 457-466. 2006.
- Hølge-Hazelton, B.: At være selvstændig. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 84, s. 859-868. 2006.
- Hølge-Hazelton, B.: At være praktiserende læge. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 84, s. 723-731. 2006.
- Hølge-Hazelton, B.: Ny generation – nye læger. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 84, s. 523-527. 2006.
- Hølge-Hazelton, B.: At blive praktiserende læge. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 84, s. 659-666. 2006.
- Hølge-Hazelton, B.: Unge åbner sig i cyberspace. *Sygeplejersken* 11, s. 38-42. 2006.
- Krabbe, T., Drivsholm, T.B.: Effekten af nye behandlings-

Publikationer

- Andersen, J.S., Dyhr, L.: Kontaktraten til almen praksis i vagttid og skadestue for indvandrere med gæstearbejder- og flygtningebaggrund i Københavns Kommune 1998. *Ugeskrift for Læger* 168, s. 3222-3227. 2006.
- Beich, A.: 'Raske undersøges, mens syge svigtes'. *Politiken* 13. september 2006, s. 9. 2006.
- Drivsholm, T.B., Eplov, L.F., Davidson M., Jørgensen T., Ibsen H., Hollnagel, H., Borch-Johnsen K.: Representativeness in population-based studies: A detailed description of non-response in a Danish cohort study. *Scandinavian Journal of Public Health* 34, s. 623-631. 2006.
- Drivsholm, T.B., Olivarius, N.d.F.: General practitioners may diagnose type 2 diabetes mellitus at an early disease

- kriterier og -mål hos patienter med forhøjet blodtryk i almen praksis. *Ugeskrift for Læger* 168, s. 3526-3530. 2006.
- Malterud, K.: Kjønn og helse. i: *Kjønnforskning. En grunnbok* s. 198-206. J. Lorentzen, W. Mühleisen. Universitetsforlaget, Oslo 2006.
- Malterud, K.: 'Mener han, at somatisering er noe, jeg gjør?'. *Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund* 5, s. 5-19. 2006.
- Malterud, K.: Women's wisdom – a source of knowledge for medicine. *Lancet* 368, s. 1139-1140. 2006.
- Malterud, K.: The social construction of clinical knowledge – the context of culture and discourse. Commentary on Tonelli (2006). *Journal of Evaluation in Clinical Practice* 12/3, s. 292-295. 2006.
- Nielsen, A.B.S., Hindsberger C., Olivarius, N.d.F., Hollnagel, H., Gannik, D.: Structured Personal Diabetes Care in Primary Health Care Affects Only Women's HbA1c. *Diabetes Care* 29/5, s. 963-969. 2006.
- Nielsen, H.G.: Shared care af psykiske lidelser af ikkepsykotisk karakter. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 84, s. 1149-1159. 2006.
- Nielsen, K.L.: Børneforskning i almen praksis – på Afdelingen for Almen Medicin og Forskningsenheden for Almen Praksis i København. *Practicus* 30/181, s. 109-111. 2006.
- Nielsen, K.L., Flachs, L.: Børneprojektet. Når børn har brug for en særlig indsats. *Practicus* 30/181, s. 112-113. 2006.
- Olivarius, N.d.F.: Diabetesforskning i almen praksis – fra forskning til udmøntning. *Practicus* 30/182, s. 136-137. 2006.
- Olivarius, N.d.F., Andreasen A.H., Siersma, V.D., Richelsen, B., Beck-Nielsen H.: Changes in patient weight and the impact of antidiabetic therapy during the first 5 years after diagnosis of diabetes mellitus. *Diabetologia* 49, s. 2058-2067. 2006.
- Olivarius, N.d.F., Andreasen A.H., Vestbo E., Holstein-Rathlou, N-H., Jørgensen L.G.M., Mogensen C.E.: Urinary creatinine concentration is inversely related to glycaemic control and the presence of some diabetic complications in patients with newly diagnosed Type 2 diabetes. *Journal of Diabetes and Its Complications* 20, s. 45-50. 2006.
- Olivarius, N.d.F., Jørgensen L.G.M.: Near-patient blood glucose measurements should only be used alone in the diagnosis of diabetes in cases of high glucose concentrations. *Diabetic Medicine* 23, s. 1042-1043. 2006.
- Olivarius, N.d.F., Reventlow, S., Ertmann, R.K.: Almenmedicinsk forskningsvejledning. *Ugeskrift for Læger* 168/6, s. 574-577. 2006.
- Reventlow, S., Bang, H.: Brittle bones: Ageing or threat of disease. Exploring women's cultural models of osteoporosis. *Scand J Public Health* 34, s. 320-326. 2006.
- Reventlow, S.D., Hvas, L., Malterud, K.: Making the invisible body visible. Bone scans, osteoporosis and women's bodily experiences. *Social Science & Medicine* 62, s. 2720-2731. 2006.
- Rubak, J.M., Bro, F., Dinesen O., Rytter, L., Vass M., Waldorff, F.B., Ærthøj, J.P.: Demens i almen praksis. Udredning – Diagnostik – Behandling – Opfølgning. 1-30s. Dansk selskab for almen medicin, 2006.
- Slettbakk, R., Nilsen, C.V., Malterud, K.: Coping with headache. *Scand J Prim Health Care* 24, s. 22-26. 2006.
- Søndergaard, J., Waldorff, F.B., Dybdahl, T., Jarbøl, D.E., Thomsen J.L.: Forskning i almen praksis i Danmark: status og organisation. *Ugeskrift for Læger* 168/12, s. 1206. 2006.
- Sångren, H.: Amerikanske billeder. Et personligt indtryk af amerikansk almen praksis og dets udfordringer. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 84, s. 1305-1314. 2006.
- Thorsen, T., Dalsted, R.J.: Rådgivning i almen praksis om alkohol, kost, motion, rygning. En litteraturgennemgang. 1-57 s. Sundhedsstyrelsen København 2005.
- Thorsen, T., Thomsen, C.H.: Den praktiserende læge og sygemeldingen. En undersøgelse i Københavns Kommune. 1-xs. http://www.sundhed.dk/Images/alle/kommune_koebenhavn/kvalitetsudviklingsudvalg/sygemeldinger%20rapport.pdf 2005.
- Waldorff, F.B., Haugbølle, N.W., Møller, H.C., Rishøj, S., Waldemar G.: Hukommelsesproblemer blandt ældre patienter i almen praksis: betydning af pårørendeoplysninger. *Ugeskrift for Læger* 168, s. 3420-3424. 2006.
- Waldorff, F.B., Hermann, C.: Googling and rational decision making for the busy GP. *BMJ* 333, s. Rapid Response. 2006.
- Wyller, V., Bjørneklett, A., Brubakk, O., Festvåg, L., Follestad, I., Malt, U., Malterud, K., Nyland, H., Rambøl, H., Stubhaug, B., Larun, L.: Diagnostisering og behandling av kronisk utmattelsessyndrom/myalgisk encefalopati (CFS/ME). 1-137s. Nasjonalt kunnskapssenter for helse-tjenesten, Oslo 2006.

Center for Muskelforskning

Ledelse pr. 1.2.2006

Centret ledes af en faglig bestyrelsen, hvis formand er professor Henrik Galbo.

Organisation

Center for Muskelforskning (CMRC) blev oprettet i 1994 og finansieret af Danmarks Grundforskningsfond. I centret indgår forskningsgrupper inden for H:S på RH (ledet af professorerne Bengt Saltin, Bente Klarlund Pedersen og Niels Secher samt af overlæge John Vissing) og BBH (ledet af professorerne Henrik Galbo og Michael Kjær) samt forskningsgrupper på Panum Institutet (ledet af lektorerne Flemming Dela, Thorkil Ploug, Bente Stallknecht og Jørn Helge), August Krogh Institutet (ledet af professor Carsten Juel og lektor Henriette Pilegaard) og Institut for Idræt (ledet af professorerne Erik Richter, Jens Bangsbo og Bente Kiens, og af lektorerne Ylva Hellsten og Jørgen Wojtaszewski). Centret er fra 2004 blevet videreført baseret på et samarbejde mellem Københavns Universitet, H:S, Det Sundhedsvidenskabelige- og Det Naturvidenskabelige Fakultet. Det ledes af en styregruppe repræsenterende disse institutioner samt af en faglig bestyrelse, hvis formand er professor, overlæge, dr.med. Henrik Galbo.

Adresse

Bispebjerg Hospital, bygn. 8, 1
Bispebjerg Bakke 23
2400 København NV
Telefon 35 31 65 87
Fax 35 31 27 33
ps03@bbh.hosp.dk

Forskningsvirksomhed

CMRC's forskningsgrupper beskæftiger sig med en række centrale områder vedrørende musklernes biologi og dennes betydning for den øvrige organisme. Fokus er på basalvidenskabelige spørgsmål og mekanismer, men samtidig opnås informationer af høj relevans for idræts- og motionsudøvelse samt for forebyggelse og behandling af sygdomme. Humanforsøg udført dels på raske forsøgspersoner og dels på forskellige patientgrupper er en hjørnesten i centrets forskning. Men forskning udføres på alle fysiologiske organisationsniveauer, omfattende også gen- og molekylærbiologisk forskning samt undersøgelser på cellekulturer og isolerede organer fra forskellige dyrearter.

Bestyrelsesformand Henrik Galbo

Pædagogisk Udviklingscenter Sundhedsvidenskab – PUCS

Ledelse pr. 1.2.2006

Centret ledes af konstitueret centerleder, lektor og ph.d. Lars Kayser.

Organisation

Centeret er organiseret under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets fællesadministration som en selvstændig budgetenhed. Centerets leder refererer til dekanatet på SVF.

Adresse

Teilum bygningen, afsnit 5404
Blegdamsvej 9
2100 København Ø
Telefon 35 45 44 72
Fax 35 45 44 37
www.pucs.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Centeret har siden sin start i 2002 arbejdet med opgaver inden for udvikling af undervisningen. Dette er foregået i form af kurser og konsulentaktiviteter, evaluering og hjælp til opfølgning på disse samt forskning og formidling inden for uddannelsesfeltet. Arbejdet foregår på alle niveauer fra den enkelte underviser og op til curriculum-udvikling.

Centerets aktiviteter har i de første år primært været optaget af implementering af den nye studieordning på medicin, der blev indført i 2000. Arbejdet drejede sig om inspiration til udvikling af undervisningen ud fra nye voksenpædagogiske principper og kvalificering af underviserne. I foråret 2006 startede det sidste nye semester, og centerets arbejdsopgaver har herefter ændret karakter i to retninger.

1. Inddragelse i arbejdet med udvikling af eller reform af andre uddannelser. PUCS deltager således i den nye reform af tandlægeuddannelsen og af bachelordelen af kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab. Centeret har tillige været konsulent ved implementeringen af den nye uddannelse til cand.scient.san.

2. Deltagelse i den fortsatte udvikling bl.a. af den medicinske uddannelse. Dette gøres i dialog med fag- og undervisergrupper, hvor centeret bidrager til en fagintegrations-tænkning og videndeling mellem underviserne.

Centeret fik i 2005 en stor opgave med implementering af e-læringsplatformen Blackboard, som ultimo 2007 på baggrund af et ønske fra KU om ét fælles Learning Management System udskiftes med Absalon.

Baggrundsoplysninger om PUCS og yderligere information om tilbud kan findes på centerets hjemmeside www.pucs.ku.dk.

Personaleforhold

I 2006 er cand.mag. Sunniva Pedersen-Reng ansat som barselsvikar for Sara Legind-Hansen i perioden 1. februar-15. november som wbl-konsulent mhp. bistand og udbredelse af webbaseret læring.

Med henblik på elektronisk evaluering i E-survey er i løbet af sommeren ansat endnu to, således at der nu er beskæftiget fem studentermedarbejdere.

Forskningsvirksomhed

1. Udviklingsvirksomhed

1.1. Forløbsstudium på medicin – og tandlægeuddannelsen

Forløbsstudiet startede i efteråret 2003. Målet for forskningsprojektet er overordnet at undersøge sammenhængen mellem de studerendes læreprocesser og identitetsdannelse gennem studierne. Sideløbende evalueres effekten af ændringerne af studieplanerne. Observationerne på tandlægestudiet er nu indstillet. PUCS har fulgt et hold medicinstuderende på 5. og 6. semester. I 2006 er der i alt foretaget 66 undervisningsobservationer. I efteråret 2006 er de udvalgte medicinstuderende, der blev optaget efterår 2003, blevet interviewet (i alt 16 personer) (Ingeborg Netterstrøm).

1.2. Formidlings – og kursusvirksomhed

PUCS udbyder kurser og assistance til underviserne ved uddannelserne. Vi tilbyder desuden længere programmer for adjunkter (adjunktpædagogikum) og lektorer (lektorforløb) samt workshops for lektorer og professorer.

2. Aktiviteter

2.1. Undervisere tilknyttet SVF

I 2006 har der været følgende aktiviteter for undervisere tilknyttet SVF: Udviklingsforløb for lektorer og professorer. Forløbet strækker sig over 10 måneder og omfatter 1 x 2 dages internat og 3 x 21/2 dages eksternat samt projekt-opgave og hjemmearbejde (Lars Kayser, Jørgen Theibel Østergaard og Ingeborg Netterstrøm).

Introduktion for undervisere på SVF, Pædagogisk grundkursus for undervisningsassistenter, der løber over 2 dage (Ingeborg Netterstrøm og Jørgen Theibel Østergaard).

Intensivt kursusforløb i dialog- og problembaseret undervisning, Odontologisk Institut (Jørgen Theibel Østergaard & Ingeborg Netterstrøm).

Den levende holdundervisning, Institut for Folkesundhedsvidenskab (Jørgen Theibel Østergaard & Ingeborg Netterstrøm).

Uddannelseskonference, 30.11.2006: Department of Otolaryngology, Head and Neck Surgery. Tema: "Hvordan kan vi udvikle vores akademiske miljø?". Rigshospitalet, Copenhagen University Hospital (Jørgen Theibel Østergaard & Lars Kayser).

Gå-hjem-møder:

26.04.2006: "Lægens rolle og den døende patient" (Marcello Bosschar).

27.09.2006: "Hvordan lærer vi de studerende at tage vare på sig selv" (Helle Aggernæs & Jørn Kragh).

29.11.2006: "Etniske minoriteter i uddannelsessektoren" (Peter Seeberg).

05.12.2006: "Hvordan klarer jeg mig bedre på studiet – som etnisk minoritet?" (Jørgen Theibel Østergaard for SEHAT).

Workshop:

07.12.2006: Om at teste og evaluere med Multiple Choice Questions (Anne Lindebo Holm & Sara Leding-Hansen).

25.01.2006, 3. semester: Beskrivelse- og udvikling af kurser under ny odontologisk studieordning med særlig fokus på blokkursus i tænder (Jørgen Theibel Østergaard og Ingeborg Netterstrøm).

08. – 09.06.2006, 4. semester: Beskrivelse- og udvikling af kurser under ny odontologisk studieordning (Jørgen Theibel Østergaard og Ingeborg Netterstrøm).

Introduktionskurser til Blackboard (Sara Legind-Hansen & Sunniva Pedersen-Reng).

Kursus i Blackboard's test- og evalueringsfunktioner (Sara Legind-Hansen & Sunniva Pedersen-Reng).

2.2. For studerende tilknyttet SVF

Introduktionskursus – SAU, 1. semester medicin (Andreas Hvidt, Anne Løhndorf Christensen, Hanne Smith Pedersen, Linda Svenstrup Munk, Liselotte Hedegaard, Poul Birch Eriksen, Rune M. Runesen, Tanja Juul Christensen og Trine Juul).

Introduktionsworkshop til OSVAL-skrivning, 4. + 5. semester medicin (Jørgen Theibel Østergaard & Liselotte Hedegaard).

Forelæsning og workshops om problemformulering i forbindelse med OSVAL I, 4. + 5. semester medicin (Linda Svenstrup Munk/Poul Birch Eriksen/Anne Løhndorf Christensen).

Kommunikationsundervisning ifm. og kommunikativ feedback ved fremlæggelse af OSVAL I, 4. + 5. semester medicin (Andreas Hvidt, Anne Løhndorf Christensen, Hanne Smith Pedersen, Liselotte Hedegaard, Mette Ludvigsen, Poul Birch Eriksen, Rune M. Runesen, Tanja Juul Christensen og Nils Groth).

Kursus i studie – og læseteknik for studerende ved SVF (Andreas Hvidt).

2.3. Evaluering og kvalitetsudvikling

Siden efterårssemestret 2004 er evaluering foregået elektronisk af samtlige kurser ved det medicinske studium umiddelbart efter afslutning af de enkelte kurser (Cille Naerbout, Hellen Edwards, Line Baagø-Rasmussen, Rikke Vibeke Nielsen, Zarah Jordahn og Jørgen Hedemark Poulsen).

Fra og med efterårssemestret gælder det samme for den nye tandlægeuddannelses kurser og fra og med efterårssemestret 2006 for cand.scient.san.-uddannelseskurser.

PUCS har deltaget i arbejdet med at videreudvikle logbøger for medicinstuderendes kliniske ophold på 7., 9., 10. og 12. semester (Jørgen Hedemark Poulsen).

PUCS har på vegne af Studienævnet for Medicin – gennem et samarbejde mellem 9. semesterudvalget og Kvalitetsudviklingsudvalget – gennemført besøg på 3 hospitalsafdelinger, der modtager 9. semesters medicinstuderende i kliniske ophold.

2.4. Webaseret læring

PUCS har varetaget introduktionen af webbaseret læring ved fakultetet med følgende opgaver:

Inspiration til brug af WBL i undervisningssammenhæng og som administrativt værktøj.

Bistand og udbredelse af webbaserede værktøjer til underviserne.

Indsamling og formidling af WBL-erfaringer fra og til fakultetets ansatte.

Formidling af information fra Københavns Universitets ressourcecenter – Center for Web Baseret Læring, som varetager KU's centrale opgaver på området.

Afvikling af kurser i brugen af Learning Management Systemet, Blackboard (Sara Legind-Hansen & Sunniva Pedersen-Reng).

Medio november 2006 afsluttede KU en udbudsforretning for at finde ét fælles Learning Management System og valget faldt på et nyt system – Absalon – som skal afløse Blackboard i løbet af 1. halvår 2007. WBL-koodinator har samarbejdet med Center for Web Baseret Læring i forbindelse med migrationsarbejdet ved SVF fra Blackboard til Absalon.

Faglige og administrative hverv**Udvalg**

Jørgen Hedemark Poulsen: Formand for Kvalitetsudviklingsudvalget vedr. kliniske ophold. Formand for arbejdsgruppen vedr. logbøger. Fakultetsrepræsentant i styrelsen for Folkeuniversitetet i København. Vikar for fakultetets medlem af Folkeuniversitetet i Københavns Programråd. Fakultetets ECTS-koordinator for medicin. Fakultetets repræsentant i det tematiske netværk Medine's Transparency Task Force. Medlem af Studienævnet for Odontologis følgegruppe for tandlægeuddannelsen. Tilforordnet medlem af 6.-9. semester revisionsudvalget.

Lars Kayser: Fakultetsrepræsentant i "International Collaboration for Teaching and Learning in Communication, Clinical Skills and Personal and Professional Development". Del af Medine. Medlem af Clucime, der er en rådgivningsgruppe for formanden for World Federation for Medical Education. Medlem af Studienævnet for Medicins følgegruppe for studieordningen af 2000 frem til nedlæggelsen 2006. Medlem af fakultetets studielederforum. Bestyrelsesmedlem i Dansk Selskab for Medicinsk Uddannelse (DSMU) indtil november 2006.

Konsulent – og rådgivningsvirksomhed

PUCS har i samarbejde med CEKU forestået Medicinsk fagprøve for tredjelands læger i alt 2 dage med 37 eksaminander (Lars Kayser og Annelise Wildenradt).

PUCS har i samarbejde med DNLB, Panum Bibliotek, formand for OSVAL-udvalget Hanne Colding og Jørgen Olsen arbejdet for at styrke de studerendes OSVAL 1-arbejde (Jørgen T. Østergaard, Lars Kayser, Annelise Wildenradt).

PUCS har fungeret som sparringpartner og rådgiver for Fællesudvalget på Odontologisk Institut ifm. arbejdet med curriculumudvikling og implementering (Jørgen T. Østergaard, Lars Kayser og Ingeborg Netterstrøm).

PUCS har udviklet et koncept for "pædagogisk sparring" mhp. KU – SUND's undervisere, især målrettet kliniske undervisere. Resultatet af initiativet er folderen "Pædamobilen", med hvilken PUCS tilbyder kollegial sparring og rådgivning til kliniske undervisere, der ønsker at udvikle egen eller afdelingens undervisning for de studerende. "Pædamobilen" med beskrivelse af PUCS tilbud og ressourcer er sendt ud i 250 eksemplarer (tekst og layout Sunniva Pedersen-Reng).

Formidling**Redaktionelle hverv**

Østergaard JT, Colding H: Scenarier som strategisk værktøj i fremtidens lægeuddannelse, Ugeskrift for læger, 168/33, 2006.

Netterstrøm I: "How do we find ways to teach professionalism in medical education?" Ottawa Conference, New York, 2006.

Kongresser og symposier

Lars Kayser og Jørgen Hedemark Poulsen: Deltog i Medine-workshops vedr. Tuning-resp. Transparency Task Forces, Edinburgh 2.-3. februar 2006.

Lars Kayser og Jørgen Hedemark Poulsen: Deltog i Medine's Annual Meeting, Prag, 5.-6. maj 2006.

Jørgen Theibel Østergaard: Deltog i "International Design Strategies for Medical Curricula Studies across the Continuum", Stockholm, 7.-12. maj 2006.

Lars Kayser: Deltog som "Faculty member" i ovennævnte forløb arrangeret af Harvard Medical School og Karolinska i forening.

Ingeborg Netterstrøm og Lars Kayser: Deltog i Ottawa Conference, New York, 20.-24. maj 2006.

Jørgen Hedemark Poulsen: Deltog i møde for NordPlus koordinatore, Reykavik, 29. maj 2006.

Jørgen Hedemark Poulsen: Deltog i Bologna-Seminar, Oslo, 28.-29. september 2006.

Sara Legind-Hansen: Har deltaget i SMILE (Symposium om Medical Interactive eLearning) i Sestri Levante, AMEE Conference, Genova, 14.-15. september 2006.

Jørgen Hedemark Poulsen, Jørgen Theibel Østergaard, Sara Legind-Hansen, Ingeborg Netterstrøm og Lars Kayser: Har deltaget i Dansk Selskab for Medicinsk Uddannelses Årsmøde, Odense, den 23. november 2006.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde**Netværk**

PUCS deltager i et nationalt netværk med de tilsvarende medicinske pædagogiske enheder ved Aarhus – og Syddansk Universitet.

PUCS deltager i et netværk mellem Københavns Universitets Didaktiske Centre – KUDI, (Formidlingscenteret ved Det Humanistiske Fakultet, Center for Naturfagernes Didaktik ved Det Naturvidenskabelige Fakultet og Pædagogisk Udviklingscenter ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet).

Ingeborg Netterstrøm deltager i et studiemønsterprojekt. En tværfaglig og tværinstitutionel projektgruppe på Københavns Universitet er dannet med henblik på at udvikle et værktøj til at indsamle og fortolke kvantitativ viden om studerendes forskellige måder at studere på og forskellige behov. Værktøjet har form af et spørgeskema med tilhørende analyseforskrifter. Værktøjet tænkes brugbart på tværs af fag og universiteter til udvikling af uddannelserne samt til forskning. Se i øvrigt www.isis.ku.dk.

Stab**VIP Intern**

Netterstrøm, Ingeborg Ulla; lektor.

Poulsen, Jørgen Hedemark; chefkonsulent.

Theibel Østergaard, Jørgen; konsulent.

Legind-Hansen, Sara; Webkoordinator

Pedersena-Reng, Sunniva; Webkoordinator (barselsvikar).

Det Teologiske Fakultet

Dekanatet for Det Teologiske Fakultet

Dekan Steffen Kjeldgaard-Pedersen

Prodekan Mogens Müller

Det Teologiske Fakultet

Fakultetets ledelse

Pr. 1.5.2006: Dekan, professor Steffen Kjeldgaard-Pedersen.

Prodekan, professor Mogens Müller.
Sekretariatschef Niels Christian Tolvang-Nielsen.

Akademisk Råd

Pr. 1.2.2006: Professor Steffen Kjeldgaard-Pedersen (dekan og formand).

Professor Mogens Müller (observatør).
Professor Lauge O. Nielsen.
Professor Niels Henrik Gregersen.
Lektor Lone Fatum.
Ph.d.-stipendiat Finn Damgaard.
Overassistent Susanne Lux (observatør).
Bibliotekar Anne Nørgaard-Pedersen (observatør).
Stud.theol. Karsten Farup Hansen.
Stud.theol. Casper Gregers Bangert.

Adresse

Købmagergade 44-46, st.
Postboks 2164
1150 København K
Telefon 35 32 39 61
Fax 35 32 36 00
dtf@fak.teol.ku.dk
www.teol.ku.dk

Dekanens årsberetning

Fakultetet havde en stigning i antallet af færdiguddannede kandidater, men en nedgang i antallet af nyoptagne på den teologiske bacheloruddannelse og i studenterårsværk under Åben Uddannelse. I alt 7 nye ph.d.-studerende blev indskrevet ved fakultetet. En lektor i Det Nye Testaments Eksegese blev ansat med tiltrædelse 1. januar 2007. En lektor i Det Nye Testaments Eksegese blev efter ansøgning afskediget 31. august. Fakultetets bemandingsplan for det videnskabelige personale fastholdtes uændret. En kontorfunktionær afgik ved døden i juni.

Akademisk var året tilfredsstillende, som det bl.a. fremgår af de videnskabelige medarbejders mange danske og internationale publikationer, dog var antallet af forsvarede ph.d.-afhandlinger uønsket lavt. To professorer blev indvalgt i nordiske videnskabsakademier. Forskningsindsatsen havde et dobbelt sigte: Vedligeholdelse af de klassiske teologiske fagområder og opdyrkning af nye og i vid udstrækning tværfaglige emner og områder. Fakultetet er repræsenteret i Forskningspolitisk Råds liste over kernefeltet i dansk forskning med "Bibelsens tilblivelse og reception" og "Gudstjeneste og ritualer i den kristne kirke". Også i 2006 var fakultetet hjemsted for Center for Afrikastudier, Center for Studiet af Bibelens Brug under Afdeling for Bi-

belsk Eksegese, Center for Kunst- og Kristendom under Afdeling for Kirkehistorie samt for to tværfaglige forskningscentre under Danmarks Grundforskningsfond: Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer og Center for Subjektivitetsforskning (indtil 1. november). Med Søren Kierkegaard Forskningscenteret fortsattes samarbejdet i henhold til indgået aftale, og fakultetet husede den faglige administration og koordination af Københavns Universitets satsningsområde "Religion i det 21. århundrede", var involveret i satsningsområdet "Krop og Bevidsthed" samt var værtsinstitution for et større forskningsrådsprojekt, "Filosofi ved Kristendommens Rødder" og for flere nordiske forskernetværk.

Antallet af internationale gæster (forskere og studerende) var stigende, mens stadig for få af fakultetets egne studenter rejste ud. Fakultetet var vært ved flere internationale konferencer og kongresser, herunder et symposium, som Nordic Network in Qumran Studies foranstaltede i august. Undervisningssamarbejdet med Institut for Teologi ved Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet i Nuuk) og samarbejdet med Præstehøjskolen i Løgumkloster om undervisning og ph.d.-uddannelse og med Det Teologiske Fakultet ved Universitetet i Kiel, med Humboldt Universitetet i Berlin og med Universitetet i Oslo om lærer- og studenterudveksling blev yderligere udbygget, og der blev truffet nye aftaler om lignende ordninger med universiteterne i Zürich og Craiova. Med en række nordiske uddannelsesinstitutioner, herunder Det Teologiske Fakultet ved Universitetet i Oslo, samarbejdedes om efteruddannelse på masterniveau for sygeplejersker.

Forskerskolen Religion og Samfund, som drives sammen med Institut for Religionshistorie under Det Humanistiske Fakultet, fortsatte sin virksomhed med i alt 25 indskrevne ph.d.-studerende pr. 31. december 2006 og kunne på tilfredsstillende måde gennemføre alle planlagte aktiviteter, herunder et seminar for ph.d.-vejledere.

En revision af studieordningerne for de teologiske uddannelser, som trådte i kraft 1. september 2005, blev indledt i slutningen af året, fremkaldt af den nye karakterbedømmelsesreform.

Fakultetet var også i 2006 bagland for et betydeligt antal tidsskrifter, årbøger og skriftserier, som formidlede de opnåede forskningsresultater til fagfæller og offentlighed. De fleste af de fastansatte videnskabelige medarbejdere havde desuden en omfattende foredragsvirksomhed.

Den fortsatte tilpasning til fakultetets nye organisationsstruktur efter institutsammenlægningen i 2003 og omstillingen til Københavns Universitets nye økonomistyringssystem medførte for det teknisk-administrative personale et øget tidsforbrug til efteruddannelse. Organisationsreformen på Københavns Universitet som helhed medførte på det administrative område en række omlægninger til fremme af rational drift. Et seminar for alle fakultetets medarbejdere afholdtes over to dage i september.

Økonomisk måtte fakultetet anvende en del af sine opsparede midler til at dække et forventet regnskabsmæssigt underskud.

Dekan Steffen Kjeldgaard-Pedersen

Fakultetets økonomi**Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2006**

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret fra 2005. Der er samtidig sket en ændring i formålene, hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

For udgiftsbaserede regnskabstal for 2004 og tidligere år henvises til [link til tidligere årbøger].

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fa-

kulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning, vidensudveksling og formidling samt generel ledelse, administration, service og bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

	Teologi
1. Uddannelse	13.482
1.1. Heltidsuddannelse	8.697
1.2. Deltidsuddannelse	1.485
1.3. Øvrige uddannelser	171
1.4. Uddannelsesledelse og administration	3.129
2. Forskning i alt	19.599
2.1. Forskning	10.518
2.2. Forskeruddannelse	5.198
2.3. Forskningsledelse og administration	3.883
3. Formidling og vidensudveksling	0
3.1. Formidling	0
3.2. Vidensudveksling	0
3.3. Samfundsservice	0
4. Generel ledelse, administration og service	4.438
4.1. Ledelse og administration	4.438
4.2. Servicefunktioner	0
5. Bygninger	0
5.1. Bygningsdrift og service	0
5.2. Husleje og ejendomsskatter	0
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	0
5.4. Prioritetsrenter	0
Omkostninger i alt	37.518

Fakultetets aktiviteter

Aktiviteter 2002-2006					
Formål/delformål	2002	2003	2004	2005	2006
Antal optagne på bacheloruddannelsen	132	134	112	161	124
Medianalder for bacheloroptagne	29,2	26,0	25,1	24,6	21,2
Antal optagne på kandidatuddannelsen					22
Medianalder for kandidatoptagne					27,6
Antal studerende (inkl. orlov)	924	915	825	832	894
Heraf indskrevet på bacheloruddannelser					439
Heraf indskrevet på kandidatuddannelser					411
Heraf andet					44
% ophørte på 1. år for bachelorstuderende					30%
Antal STÅ	376	381,2	321,2	326	346,9
Antal ressourcudløsende studerende				563	759
Antal bachelorer					6
Antal kandidater	61	75	46	46	54
Medianalder for bachelorer					
Medianalder for kandidater	30,6	30,2	30,1	29,6	30,9
Antal deltagerbetalende studerende	235	202	211	130	134
Antal deltagerbetalende STÅ	96	78	65	66	41
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)				1	6
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid				3	3
% gennemførte på normeret tid + 1 år				9	10
% fortsat aktive				29	23
% ophørte				62	67
Antal udgående studerende					2
Antal udgående studerende TB 2006	13	15	7	9	2
Antal indgående studerende					184
Antal indgående studerende TB 2006	23	30	35	42	32
Antal udenlandske studerende på hele uddannelser i DK				14	33
Heraf antal studerende fra nordiske lande					17
Heraf antal studerende fra lande uden for EU/EØS					10
Heraf antal selvbetalende studerende fra lande uden for EU/EØS					0
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	22	25	14	18	21
Antal optagne ph.d.-studerende				6	6
Antal afhandling, året	2	2	7	6	1

Afdeling for Bibelsk Eksegese

Ledelse pr. 1.2.2006

Afdelingen ledes af afdelingsleder, lektor, cand.theol. Geert Hallböck.

Forretningsudvalg: Lektor, ph.d. Bodil Ejrnæs (til 1.7.2006), professor, dr.theol. Niels Peter Lemche (fra 1.7.2006), lektor, cand.theol. Lone Fatum, korrespondent Anne-Lise Pemmer (fra 1.7.2006) samt afdelingslederen.

Adresse

Købmagergade 44-46, 2
1150 København K
Telefon 35 32 36 45
Fax 35 32 36 52
abe@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/abe

Afdelingslederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

På opdrag fra dekanen blev der i årets løb gennemført en international evaluering af faget Ny Testamente ved professor Lars Aemelaëus, Helsinki, professor emeritus Lars Hartman, Uppsala, og professor emeritus Birger Olsson, Lund.

Personaleforhold

Pr. 1.9.2006 fratrådte cand.theol. Henrik Tronier efter ansøgning sin stilling som lektor i Det Nye Testamente.

1.1.2007 tiltræder cand.theol., ph.d. Jesper Tang Nielsen en stilling som lektor i Det Nye Testamente. Der var 8 ansøgere til stillingen, hvoraf de 7 var kvalificerede. Blandt ansøgerne var der 6 mænd og 2 kvinder.

Forskningsvirksomhed

Afdeling for Bibelsk Eksegese udgør rammen om forskning og undervisning i stofområderne Det Gamle og Det Nye Testamente samt de bibelske skrifers omverden, dvs. den Nære Orients historie og kultur, den græsk-romerske verden og den antikke jødedom. Da de bibelske skrifter studeres på grundlag af deres oprindelige sprog, indbefatter fagen såvel hebraisk som græsk filologi. Udover fortolkningen af de enkelte skrifter beskæftiger fagene sig desuden med hermeneutikken, dvs. teoridannelserne omkring tekstfortolkning.

1. Det Gamle Testamente

1. To kommentarer til 1. Mosebog er under udarbejdelse

En videnskabelig, dansksproget kommentar (Niels Peter Lemche, Allan Rosengren samt Hans Jørgen Lundager Jensen og Pernille Carstens fra Aarhus Universitet) og en populærvidenskabelig kommentar i Bibelselskabets "Konstekt"-serie (Søren Holst).

1.2. Det Gamle Testamente mellem historie og teologi

Gammeltestamentlig indledning og forskningshistorie, der præsenterer udviklingen i GT-forståelsen fra opfattelsen af GT som et teologisk værk over opfattelsen af det som en historisk og religionshistorisk kildesamling og tilbage til i dag igen at blive betragtet som et teologisk værk. Mono-

grafien er stort set afsluttet; den har været under udarbejdelse siden 1999 (Niels Peter Lemche).

1.3. Komparative studier af forholdet mellem Bibelen og oldtidens nærorientalske litteratur

I undersøgelsesfeltet indgår "From Gilgamesh to the Gospels", der planlægges i samarbejde med Niels Peter Lemche og P.R. Davies (Sheffield) samt en undersøgelse "reiterative fortællinger i Bibelen" i samarbejde med Ingrid Hjelm (Thomas Thompson).

1.4. Qumran-studier

Undersøgelser af receptionen af bibelske tekster, temaer og figurer i Qumranteksterne og af de liturgiske tekster fra Qumran i forhold til den tidlige kristne gudstjeneste. I regi af Nordic Network in Qumran Studies planlægges en introduktionsbog om Qumran, der forventes at udkomme i 2008 (Bodil Ejrnæs og Søren Holst).

1.5. Nyformulering af parallelismebegrebet med inddragelse af den klassiske filologi

En undersøgelse af parallelismer i hebraisk prosa. Disse har tidligere været anset for poetiske indslag i prosateksten. Betragtes parallellismen imidlertid som et retorisk stilmiddel, åbnes muligheder for at fortolke teksten og dens stilmidler i en ny sammenhæng (Allan Rosengren).

2. Det Nye Testamente

2.1. Filosofi ved kristendommens rødder

Forskningsprojekt støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd, hvis overordnede anliggende er at afprøve, om og i hvilket omfang græsk-romersk filosofi ligger bag kristendommen allerede i dens tidligste skriftlige form. I projektet indgår to ph.d.-projekter: "A Stoic Understanding of 'pneuma' in the Fourth Gospel" (Gitte Buch-Hansen) og "Philonic Allegory in the Letter to the Hebrews" (Stefan Nordgaard Svendsen). Monografien "Paul Philosopher of the Self" (Troels Engberg-Pedersen) kan ligeledes placeres inden for forskningsprojektets perspektiver. Projektet afsluttes i løbet af 2007. Deltagere i projektet: Troels Engberg-Pedersen, Henrik Tronier, Finn Damgaard, Gitte Buch-Nielsen, Stefan Nordgaard Svendsen.

2.2. Evangelieforskning

Læsninger i Markusevangeliet. Gennemgang af Markusevangeliet med præsentation af nye metodiske tilgange til evangelielæsningen. Et lærebogsprojekt (Lone Fatum (red.), Troels Engberg-Pedersen, Geert Hallböck, Mogens Müller, Henrik Tronier).

En række undersøgelser af Johannesevangeliets kristologi ud fra narrative, semiotiske og kognitionsteoretiske indfaldsvinkler, herunder oversættelse og udgivelse af ph.d.-afhandlingen "Die kognitive Dimension des Kreuzes" (Jesper Tang Nielsen).

Bogprojekt "Den fortalte Jesus": narrativ eksegese anskueliggjort på evangelierne som biografiserende fiktion (Lone Fatum, Jesper Tang Nielsen, Anne Vig Skoven mfl.).

2.3. Paulusforskning

Undersøgelser af Paulus i forhold til antik filosofi, politik og Bourdieu'sk socialantropologi (Troels Engberg-Pedersen).

2.4. Oversættelser

En oversættelse af Det Nye Testamente til Nudansk (Geert Hallbäck i samarbejde med Malene Bjerre og Tine Lindhardt).

En nyoversættelse af de apokryfe, koptiske evangelier (Lone Fatum, Jesper Tang Nielsen, Tilde Bak, Katrine Brix, Anne Vig Skoven).

3. Fælles forskningsområder

3.1. Reception

I forlængelse af Center for Studiet af Bibelens Brug fokuserer en række af afdelingens forskningsprojekter på Bibelens reception. Det gælder bl.a. ph.d.-projektet "Tydningen af Moses. Et receptionshistorisk studium af jødiske, nytestamentlige og oldkirkelige transformationer af Mosesfiguren" (Finn Damgaard); studier i skandinaviske middelalderoversættelser af Bibelen, der skal bidrage til 'The New Cambridge History of the Bible' (Bodil Ejrnæs); en monografi om udtrykket 'Menneskesønnens' fortolkningshistorie: "The Expression 'Son of Man' and the Development of Christology" forventes at udkomme i 2007 (Mogens Müller); en undersøgelse af Nietzsches, Heideggers og Rosenzweigs brug og kritik af Bibelen (Lars K. Bruun); samt af Bibelreceptionen i moderne film (Geert Hallbäck).

3.2. Bibelens autoritet

Undersøgelser af den bibelske kanondannelse og dens teologiske konsekvenser (Geert Hallbäck).

En række af afdelingens medarbejdere har været aktive i et forskerseminar om "Autoritative tekster" under "Religion i det 21. århundrede" i et samarbejde mellem afdelingen og Det Juridiske Fakultet. Seminaret ledes af Lone Fatum og nu afdøde professor Henrik Zahle. Seminarets arbejde er afsluttet i 2006.

I samarbejde med Bent Flemming Nielsen fra faget Praktisk Teologi undersøges forholdet mellem eksegese og homiletik (Lone Fatum).

Andre ph.d.-projekter

"Komparativ undersøgelse af vidnebegrebet i bibelsk og i tidlig græsk lov" (Steen Thøgersen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Bodil Ejrnæs: Medlem af betygsnämnd ved disputation i Gamla Testamentets Exegetik ved Uppsala Universitet.

Troels Engberg-Pedersen: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. lektorat i Ny Testamente ved Københavns Universitet. Bedømmelse vedr. professorat i Ny testamente ved Helsinki Universitet. Ph.d.-bedømmelse (filosofi) ved Oslo Universitet. Bedømmelser af ansøgninger til Academy of Finland. Bedømmelser af ansøgninger til Helsinki Collegium of Advanced Studies.

Lone Fatum: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. adjunktur ved Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet.

Mogens Müller: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. professorat i Ny Testamente ved Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet.

Thomas Thompson: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. disputats ved Det Teologiske Fakultet, København.

Tillidshverv

Lars K. Bruun: Medlem af Center for Studiet af Bibelens Brugs bestyrelse (fra efteråret 2006).

Finn Damgaard: Medlem af Akademisk Råd ved Det Teologiske Fakultet.

Bodil Ejrnæs: Vicestudieleder, fungerende studieleder fra 1. juli 2006-31. januar 2007. Formand for det gammeltestamentlige fagudvalg (til 1. juli 2006); medlem af afdelingens forretningsudvalg (til 1. juli 2006). Medlem af Center for Studiet af Bibelens Brugs bestyrelse. Medlem af samarbejdsudvalget ved Det Teologiske Fakultet. Næstformand i Folkeuniversitetets programråd. Medlem af styregruppen for Nordic Network in Qumran Studies. Medlem af Collegium Biblicums bestyrelse.

Troels Engberg-Pedersen: Medlem af Center for Studiet af Bibelens Brugs bestyrelse. Medlem af fakultetets ph.d.-studienævn. Medlem af Collegium Biblicums bestyrelse. Medlem af det norske Videnskaps-Akademi.

Lone Fatum: Formand for det nytestamentlige fagudvalg. Medlem af afdelingens forretningsudvalg. Medlem af Akademisk Råd ved Det Teologiske Fakultet. Formand for Det Teologiske Fakultets Grønlandsudvalg. Studieleder for teologi ved Folkeuniversitetet og medlem af Folkeuniversitetetsnævnet. Medlem af planlægningskomitéen for Nordic New Testament Conference. Medlem af div. legat- og kollegiebestyrelser.

Geert Hallbäck: Afdelingsleder. Leder af Center for Studiet af Bibelens Brug. Medlem af rektors Bladudvalg (til efteråret 2006). Medlem af Folkeuniversitetets styrelse.

Søren Holst: Medlem af Center for Studiet af Bibelens Brugs bestyrelse (til efteråret 2006).

Niels Peter Lemche: Formand for det gammeltestamentlige fagudvalg (fra 1. juli 2006). Medlem af afdelingens forretningsudvalg (fra 1. juli 2006). Leder af forskerskolen Religion og Samfund (til 1. februar 2006).

Mogens Müller: Prodekan. Medlem af Københavns Universitets Praksisudvalg. Medlem af Sonning-komitéen. Formand for Hans Tausens Fond.

Stefan Nordgaard Svendsen: Suppleant i Akademisk Råd ved Det Teologiske Fakultet.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Bodil Ejrnæs: Rådgiver for Det Danske Bibelselskab ved besvarelse af henvendelser vedr. bibeloversættelse.

Troels Engberg-Pedersen: Konsulent for Akademisk Forlag.

Niels Peter Lemche: Konsulent for Norges Forskningsråd.

Mogens Müller: Sagkyndig vurdering for Norges forskningsråd.

Formidling

Udgivervirksomhed

Afdelingen udgiver skriftserien "Forum for Bibelsk Eksegese": Bind 15: "Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Festskrift i anledning af Mogens Müllers 60-årsfødselsdag", redigeret af Troels Engberg-Pedersen, Niels Peter Lemche og Henrik Tronier, udkom i januar 2006.

Desuden er afdelingen i 2006 begyndt at udgive serien Working Papers, Adeling for Bibelsk Eksegese. To numre er udkommet i 2006: Gender and Body in the Gospel of John, WP 1, og Philosophy at the Roots of Christianity, WP 2.

Redaktionelle hverv

Lars K. Bruun, Søren Holst (til oktober 2006), Jesper Tang Nielsen, Allan Rosengren: Redaktion af *Bibliana*.

Gitte Buch-Hansen: Redaktion af 'Fakta, fiktion og frelse. Teologer diskuterer Da Vinci Mysteriet' og af *Working Papers 1*.

Bodil Ejrnæs: Redaktør af *Collegium Biblicum's* års-skrift.

Troels Engberg-Pedersen: Medredaktør af *Working Papers 1* og *Working Papers 2*. Medlem af board for *Journal for the Study of the New Testament*. Medlem af board for *New Testament Studies*. Medlem af board for serien *Early Christianity in Context*.

Lone Fatum: Medredaktør af *Working Papers 1*.

Niels Peter Lemche: Udgiver af *Scandinavian Journal of the Old Testament*. Medlem af editorial board for *Journal of Hebrew Scriptures*. Medlem af editorial board for *Copenhagen International Series*.

Mogens Müller: Hovedredaktør af *Dansk Teologisk Tidsskrift*. Redaktør af *Teol-Information* nr. 35.

Jesper Tang Nielsen: Medlem af redaktionen for *Studia Theologica* (fra efteråret 2006).

Thomas Thompson: Hovedredaktør af monografiserien *Copenhagen International Seminar*. Medlem af redaktionen for tidsskriftet *Scandinavian Journal of the Old Testament*. Medlem af editorial board for *Holy Land Studies*. Medlem af editorial board for *Dansk Teologisk Tidsskrift*.

Seminarer og andet

Bodil Ejrnæs og Søren Holst: Arrangører af det årlige symposium i *Nordic Network in Qumran Studies*, der blev afviklet i København 25.-27. august 2006.

Troels Engberg-Pedersen: Hovedarrangør af internationalt forskningsseminar om 'Philosophy at the Roots of Christianity' i København 31. august-3. september 2006.

Lone Fatum: Afslutningsseminar om 'Autoritative tekster' den 18. november 2006.

Geert Hallböck: Medarrangør af *Collegium Biblicum's* årsmøde 28.-29. januar 2006. Arrangør af følgende seminarer under Center for Studiet af Bibelens Brug: Leo Catania om Giordano Brunos bibelske hermeneutik (marts), Birgitte Ivertsen om Inger Christensens forfatterskab (marts), Erik Hagens om hans maleri Esbjergevangeliet (maj). Arrangør af Jesus-filmserie i samarbejde med Cinamateket (april).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde**Netværk**

Lars K. Bruun: Medinitiativtager til forskningsnetværket "Abrahams spor" under *Religion* i det 21. århundrede.

Bodil Ejrnæs: Medlem af styregruppen for "Nordic Network in Qumran Studies".

Troels Engberg-Pedersen: Deltager i nordisk netværk om "Early Christianity in its Greco-Roman Context". Medlem af forskningsprojekt ved Center for Advanced Studies, Oslo.

Søren Holst: Medlem af "Nordic Network in Qumran Studies". Deltager i forskningsnetværket "Abrahams spor" under *Religion* i det 21. århundrede.

Mogens Müller: Hovedarrangør af mødet mellem eksegeter fra Rostocks og Københavns universiteter, der finder sted hvert år.

Thomas Thompson: Medlem af "European Seminar for Historical Methodology".

Forskningsophold i udlandet

Finn Damgaard: 3 måneders forskningsophold ved Divinity School, University of Chicago (efteråret 2006).

Jesper Tang Nielsen: Alexander von Humboldt forskningsstipendiat ved Wilhelm-von-Humboldt Universität, Berlin (juli-august 2006).

Afdeling for Kirkehistorie**Ledelse pr. 1.2.2006**

Afdelingen ledes af afdelingsleder: C.S. Jensen.

Bestyrelse: C.S. Jensen, M.S. Lausten og S. Lux.

Adresse

Købmagergade 44-46, 1

1150 København K

Telefon 35 32 36 10

Fax 35 32 36 39

www.teol.ku.dk/akh/

Afdelingslederens årsberetning

Ved udgangen af januar overtog lektor Niels Kastfelt stillingen som leder af Center for Afrikastudier og fratrådte dermed stillingen som afdelingsleder ved AKH. Lektor Carsten Selch Jensen overtog herefter posten som afdelingsleder. To ph.d.-projekter er blevet påbegyndt ved AKH i 2006 (R.M. Tillisch og L.C. Vangslev).

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning vedrører især emner inden for middelalderens og 16. til 20. årh.'s kirkehistorie, herunder missionens samt 3. verdens kirkehistorie. Tilknyttet afdelingen er desuden Danmarks Grundforskningsfonds Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer, som ledes af lektor Nils Holger Petersen. Se særligt afsnit for samme.

1. Oldkirke og middelalder

Middelalderens korstogsbevægelse og kristningen af de baltiske lande (C.S. Jensen).

Dekalogens kirkehistorie; Matthæusevangeliets udlægningshistorie (N. Jørgensen).

Hovedlinjerne og sammenhængen i Peter Aureolis tænkning (L.O. Nielsen).

2. Det 16.-20. århundrede

Dansk salmehistorie 1800-70 (P. Balslev-Clausen).

Forestillinger om retfærdig krig (C.S. Jensen).

Erlangenskolens betydning for den lutherske forståelse af middelalderen (N. Jørgensen).

Luthers teologi 1515-20 (S. Kjeldgaard-Pedersen).

Forholdet mellem kristne og jøder i Danmark 1849-1949 (M.S. Lausten).

Tro og fornøft i 1600-tallets England (Lauge O. Nielsen).

Luthers sprogforståelse og hans brug af den klassiske retorik; Forholdet mellem Paulus og Luther (A. Vind).

3. Den 3. verden

Kolonistaten og den postkoloniale stat: kirkens og missionsrolle for den afrikanske stats udvikling; Partnerskab eller afhængighed i samarbejde mellem donorer og modtagere af udviklingsbistand (H.B. Hansen)

Kristendommens historie i Nordnigeria i kolonitiden; Kristendom, islam og stat i nutidens Afrika; Kristendom og etnisk identitet i Nigeria (N. Kastfelt).

Kristendom og politik i Nordnigeria siden 1970'erne (N. Kastfelt med dr. M. Gaiya, Nigeria)

Ph.d.-projekter

Acceptance, Rejection, Creation: The Gothic Cathedral of Trondheim and its Intellectual and Political Context (M.S. Andås. Se endvidere under Center for Studiet af Kulturarvens Ritualer); Povl Helgesens reformkatolske standpunkt – set på baggrund af Erasmus af Rotterdams teologi (S. Haarløv); Modalitet og teologi i Oxford i de første årtier af 1300-tallet (K. Kjærgaard); Hal Kochs bidrag til besættelsestidens åndsliv (T.R. Reeh); Quemadmodum Crux Christi est vita allegorica apparens occidere, dum vivificat, om retfærdiggørelse og helliggørelse i Operationes in Psalmos 1519-1521 (L.C. Vangslev). Fra Kys til Kærtegn. En læsning af et udvalg af P.G. Lindhardt og Bernhard af Clairvoux' prædikener med fokus på Kristologien (R.M. Tillisch).

Satsningsområder

H.B. Hansen: leder af fortsatte koordinationsaktiviteter inden for KU's Nord/Syd område.

N. Kastfelt: medlem af styregruppen for temagruppen Religion mellem Konflikt og Forsoning under KU's satsningsområde Religion i det 21. århundrede.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Afdelingens lærere har medvirket i bedømmelsesarbejde i ind- og udland i forbindelse med disputatser og stillingsbesættelser.

Udvalg og fonde

P. Balslev-Clausen: Formand for Salmehistorisk Selskab og Grundtvig-selskabet. Medlem af styrelsen for B.S. Inge-mann-Selskabet og af bestyrelsen for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie.

H.B. Hansen: Medlem af bestyrelsen for G.E.C. Gads Fond.

S.R. Havsteen: Medlem af Teologisk Forenings bestyrelse.

N. Jørgensen: Medlem af Fællesudvalget for Kristendomsundervisning og af bestyrelsen for J.O. Andersens Legat.

N. Kastfelt: Medlem af Program- og Forskningsrådet ved Det Nordiske Afrikainstitut i Uppsala og af bestyrelsen for J.O. Andersens Legat.

S. Kjeldgaard-Pedersen: Medlem af styregruppen for

Nordisk Institut for Hymnologi og Continuation Committee for 11. Internationale Lutherkongres.

K. Kjærgaard: Medlem af bestyrelsen for Teologisk Forening i Nuuk.

M.S. Lausten: Formand for bestyrelsen for Nørregaard & Kochs Mindefond, for J.O. Andersens Legat. Formand for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie og for den danske afdeling af Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique. Medlem af styrelsen for Nordisk Institut for Kyrkohistorisk Forskning.

N.H. Petersen: Formand for Center for Kunst og Kristendoms ledelsesgruppe. Medlem af bestyrelsen for Studies in Medievalism (St. Louis, Missouri, USA), og for Modus, forening for middelaldermusik (Oslo).

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

P. Balslev-Clausen: Konsulent for Kirkeministeriet i hymnologiske spørgsmål.

C.S. Jensen: Forestår opbygningen af it-baseret og it-understøttet undervisning.

A. Vind: Forestår udvikling og koordinering af fakultetets internationale forhold.

Tillidshverv

H.B. Hansen: Leder af Center for Afrikastudier. Medlem af Fakultetsråd. Formand for Rådet for U-landsforskning.

Medlem af og næstformand for bestyrelsen for Institut for Internationale Studier. Medlem af bestyrelsen for Institute of Commonwealth Studies.

N. Jørgensen: Medlem af Studienævnet.

N. Kastfelt: Afdelingsleder; formand for Internationalt Udvalg.

S. Kjeldgaard-Pedersen: Dekan.

K. Kjærgaard: Medlem af Studienævnet ved Institut for Teologi, Ilisimatusarfik/Grønlands Universitet.

M.B. Bruun og M.S. Lausten: Censorer ved universitetet i Nuuk.

L.O. Nielsen: Medlem af Fakultetsråd og af bestyrelsen for Forskerskolen Religion og Samfund samt ph.d.-studieleder.

N.H. Petersen: Medlem af it-udvalg og udvalg vedr. ny kandidatuddannelse.

T.R. Reeh: Medlem af ph.d.-studienævnet og af bestyrelsen for Forskerskolen Religion og Samfund.

A. Vind: Medlem af Det Internationale Udvalg og af Sak-I-Udvalget.

Formidling

Udgivervirksomhed

Afdelingen udgiver serierne Kirkehistoriske Fragmenter og Kirkehistoriske Studier.

Center for Afrikastudier udgiver skriftserien Occasional Papers.

Redaktionelle hverv

M.B. Bruun: Sammen med S.R. Havsteen og E. Østrem medlem af redaktionsgruppen for Transfiguration; sammen med N.H. Petersen og E. Østrem medlem af redaktionsgruppen for bogserien Ritus et Artes: Traditions and Transformations, Brepols Publishers.

H.B. Hansen: Medlem af Editorial Board for tidsskriftet African Affairs, Royal Africa Society, London.

Sten Haarløv: Medredaktør af Kirkehistoriske Samlinger.

N. Kastfelt: Medlem af Editorial Board af Journal of Religion in Africa (Brill). Medredaktør af Kūrito. A Journal af Bwatiye Studies.

S. Kjeldgaard-Pedersen: Medarbejder ved Lutherbibliographie.

M.S. Lausten: Medredaktør af Dansk Teologisk Tidsskrift, af Teol-Information og af Ny Dansk Kirkehistorie.

C.S. Jensen: Redaktør af middelaldersektionen ved tidsskriftet Nyt fra Historien.

E.L. Lillie: Medredaktør af Kirkehistoriske Samlinger. Red. af Iconographisk Post.

L.O. Nielsen: Editorial advisor for tidsskriftet Medieval Philosophy and Theology (Camb. U.P.).

N.H. Petersen: Medredaktør af årbogen Transfiguration. Medlem af redaktionskomitéen for Studies in Medievalism og for Journal of Music and Meaning samt Nordic Theatre Studies. Consultant editor for De Gruyter's Encyclopedia of the Bible and its Reception (Berlin-New York).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

M.B. Bruun: Medlem af referencegrp. for projektet Sanselighed og transcendens: Det hellige og det sublime i et religionsetisk perspektiv (Det Teologiske Fakultet, Universitetet i Oslo), finansieret af Norges forskningsråd.

M.S. Lausten: Medlem af styregruppen for Corpus Reformatorum Scandinavicum.

H.B. Hansen: Deltager i Research and Education for Democracy in Tanzania (REDET), University of Dar es Salaam.

L.O. Nielsen: Udgiver af udvalgte værker af Petrus Aureoli med dr. C. Schabel, University of Cyprus, Nicosia. Udgiver af udvalgte værker af Thomas Wylton med dr. C. Trifogli, All Souls' College, Oxford.

N.H. Petersen: Deltager i "sapientia"-projektet ved institutionen för klassiska språk, Stockholm, og sammen med M.B. Bruun i projektet Authority and Persuasion: the Role of Commonplaces in Western Europe (c.1450 – c.1800) i samarbejde mellem KU og universiteterne i Groningen og Durham.

N. Jørgensen: Luthers postiller.

Netværk

H.B. Hansen: Medlem af ledelse af AEGIS (samarbejdsorgan mellem europæiske Afrikacentre). Erasmus-samarbejde med University of Edinburgh inden for Afrikastudier.

S. Kjeldgaard-Pedersen: Formand for styregruppen i NorFa-netværket Luther og luthersk tradition.

M.S. Lausten: Medlem af Nordic Luther Network, af netværket Integrationsforskning og af Reformationshistorisk Netværk.

N.H. Petersen: Sammen med M.B. Bruun medlem af ENID, European Network on the Instruments of Devotion.

A. Vind: Medlem af styregruppen for Nordic Luther Network.

Afdeling for Systematisk Teologi

Ledelse pr. 1.2.2006

Afdelingen ledes af afdelingsleder, lektor Bent Flemming Nielsen.

Bestyrelsen består af afdelingslederen, lektor Hans Raun Iversen, lektor Kirsten Busch Nielsen, lektor Jakob Wolf, lektor Carsten Pallesen, professor Niels Henrik Gregersen samt (indtil 01.12) korrespondent Birgitte Muriset og overassistent Else Tange samt stud.theol. Gregers Bangert (fra 14.10), og stud.theol. Marie Louise Wadum.

Organisation

Afdelingen er fagligt opdelt i sektioner for Dogmatik med Økumenisk Teologi, Etik og religionsfilosofi, Praktisk Teologi og Kierkegaard-forskning. Endvidere er forskningskoordinatoren for Satsningsområdet Religion i det 21. århundrede indplaceret under afdelingen.

Adresse

Købmagergade 44-46, 3
Postboks 2164
1150 København K
Telefon 35 32 36 75/76
Fax 35 32 36 84
ast@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/ast

Afdelingslederens årsberetning

Året 2006 har været præget af intensiv undervisnings-, forsknings- og konferencevirksomhed. Undervisningen har budt på et stort og varieret undervisningstilbud inden for alle afdelingens discipliner. Afdelingens medarbejdere har været stærkt involveret i planlægning og gennemførelse af flere internationale og skandinaviske konferencer og har desuden gjort sig gældende gennem publicering i internationale og danske bøger, fagtidsskrifter og dagspresse samt medvirken i den offentlige debat gennem avisindlæg, radio- og tv-programmer. Især må nævnes afdelingens tætte relation til satsningsområdet Religion i det 21. århundrede, hvor ikke mindst medarbejdere fra AST var drivkræfterne bag konferencen foranlediget af den såkaldte "Cartoon Crisis". Endvidere skal nævnes samarbejdet med Institut for Teatervidenskab om den tværfaglige konference "Religion, Ritual, Theatre" samt forberedelsen af "15th Nordic Conference in Systematic Theology", januar 2007. Året har også været præget af Center for Subjectivity Research's udflytning fra fakultetets adresse i Købmagergade til de ny lokaliteter på KUA. I lighed med tidligere har det tætte samarbejde med Søren Kierkegaard Forskningscentret været af stor værdi. Afdelingen indgår i et samarbejde om undervisning og censur med Teologisk Institut, Ilisimatusarfik i Nuuk.

Forskningsvirksomhed

De systematisk-teologiske fag har til opgave kritisk og konstruktivt at fortolke og reflektere over den kristne traditions læreindhold og ethos i et systematisk (herunder kommunikativt) perspektiv. Afdelingens undervisning og forskning er fordelt på tre sektioner, Dogmatik med Økumenisk teologi, Etik- og religionsfilosofi samt

Praktisk Teologi. Sammenfattende udtrykt er forskningen på tværs af fagene koncentreret om følgende områder:

1. Menneskesyn og personbegreb

Kristen teologi ser mennesket som en person i et spændingsforhold mellem individualitet og fællesskab, aktivitet og passivitet, uafhængighed og afhængighed. Dette forhold reflekteres på forskellige ofte modsatte måder inden for den teologiske og filosofiske tradition. Problemstillingen udfoldes i projekter om bl.a. åndsbegrebet, om reformatorisk syndslære og om forsynslæren (N.H. Gregersen, A. Grøn og K.B. Nielsen).

2. Teologi, metafysik og hermeneutik

Den aktuelle teologiske diskussion udfolder sig mellem en metafysisk horisont på den ene side og en metafysik-kritisk? (hermeneutisk) horisont på den anden. Denne dobbelthed gør sig gældende i undersøgelser over, hvordan en religiøs tilværelsestyding forholder sig til en ikke-religiøs, f.eks. en naturvidenskabelig tolkning af mennesket og verden. Dobletheden gør sig også gældende i den teologiske drøftelse af gudsbegrebet, der er et centralt tema i en række projekter (S. Bjerg, N.H. Gregersen, C. Pallesen og J. Wolf).

3. Søren Kierkegaard-forskning

Af historiske og saglige grunde er afdelingen særligt forpligtet på Søren Kierkegaard-forskning. Forpligtelsen varetages i samarbejde med Søren Kierkegaard Forskningscenteret. Der arbejdes især med fortolkning af Søren Kierkegaards værk i en aktual systematisk-teologisk kontekst (A. Grøn og P. Søltoft).

4. Teologi og kommunikation

Både historisk og systematisk udgør kommunikation en væsentlig dimension af kristen teologi. Dogmatisk set gør sammenhængen mellem 'communio' og 'communicatio' sig gældende både i gudslære, sakramentslære og ekklesiology. Den vidtspændende økumeniske drøftelse mellem de reformatoriske kirkesamfund og romerkirken er genstand for en mangeårig forskningstradition på afdelingen. Som den nyeste udvikling inddrages samtalen mellem verdensreligionerne i religionsteologisk perspektiv. I den praktiske teologi melder det kommunikative aspekt sig bl.a. i liturgik, homiletik og missiology. Spørgsmålet om teologi og kommunikation er genstand for undersøgelser i en række projekter (S. Bjerg, B.F. Nielsen, P. Nørgaard-Højen, Hans Raun Iversen).

5. Kirkeliv og kristen tro i forhold til sociale, politiske og retslige institutioner

Den folkekirkelige virkelighed, som udspiller sig gennem den historisk nedarvede institution, spiller en hovedrolle for kirkeforskningen i Danmark. Især gøres de brudlinjer, der præger folkekirken i liv og lære, til genstand for afdelingens forskning. Det drejer sig om spændingsforholdet mellem kirkens normative, retlige og empiriske dimensioner, herunder forholdet mellem stat, religion og civilsamfund. Her udover bidrager afdelingens forskning med undersøgelser af forholdet mellem ret og religion i relation til de øvrige kirker og trossamfund i Danmark samt i nordisk og internationalt perspektiv (L. Christoffersen, H. Raun Iversen, K.B. Nielsen og B.F. Nielsen).

Ph.d.-projekter

Præsters psykiske arbejdsmiljø – En pastoralteologisk reflekteret kvantitativ og kvalitativ empirisk undersøgelse (J. Bisgaard).

Præsteembedet som profession i det senmoderne ... (Kirsten Felter).

Mulighedens spejl. Forestilling, fortælling og selvforhold hos Kierkegaard og Ricoeur (Iben Damgaard). Afhandlingen er forsvaret.

“Jesus Imandars og Christ Bhaktas”: A Study of Syncretism and Identity in Global Christianity (Jonas P. Adelin Jørgensen). Afhandling forsvaret december 2006.

Subjectivity and Ethics – Paul Ricoeur's theory of subjectivity and the problems of naturalisation (René Korsholm Rosfort).

Homiletisk eksegese og poetik i lyset af nyere Paulusforskning (Marlene Ringgaard Lorensen).

Providence and Theodicy according to 'Open Theism' (Peter Flemming Olsen).

Metafor, kontingens og modernitet. En kritisk diskussion af Hans Blumenbergs og Hermann Lübbes udfordring til religionsfilosofien (Ulrik Houliand Rasmussen).

Imagination og religion. Fantasibegrebet som religions-teoretisk fortolkningsnøgle (Lars Sandbeck).

Krop og håb (Johanne Stubbe Teglbjærg).

Det religiøse sprog og den teologiske hermeneutik (Christine Rørdam Thaning).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Medarbejdere ved afdelingen har medvirket ved en række bedømmelsesopgaver:

Niels Henrik Gregersen: International priskomite ved Université interdisciplinaire, Paris (Global Perspectives on Science and Spirituality II). Disputatsudvalg på Det Teologiske Fakultet, København (fmd.). Bedømmelsesudvalg for ph.d.-grad på Pædagogisk Universitet, København, og Faculty of Divinity, Oxford University.

H.R. Iversen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved doktorgradsforsvar i Göteborg.

B.F. Nielsen: Medlem af bedømmelsesudvalg for adjunktur, Aarhus Universitet.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

N.H. Gregersen: Har udført konsulentarbejde for Det Østtyske Forskningsråd, Springer Verlag og John Templeton Foundation, samt skrevet peer-reviews for *Studia Theologica* og *Dialog: A Journal of Theology*. Er også konsulent for Grundtvig-Akademiets Grundtvig-udgave.

P. Nørgaard-Højen og N.H. Gregersen: Har udført konsulentarbejde for Det Norske Forskningsråd.

K.B. Nielsen: Er medlem af international arbejdsgruppe 2005-2008 vedr. anglikansk-luthersk dialog (LWF), endvidere medlem af bestyrelsen for Selskabet for Kirkeret, samt medlem af planlægningsgruppe vedr. International Bonhoeffer Congress 2008.

Tillidshverv

P. Nørgaard-Højen: Er medlem af bestyrelsen for Nørgaard-Koch-Fonden.

N.H. Gregersen: Bestyrelsesformand for The Ecumenical Institute i Strassbourg. Medlem af Det Lutherske Ver-

densforbunds (LWF's) Council som repræsentant for Den Danske Folkekirke. Trustee and Executive Committee Member for International Society for Science and Religion (ISSR; Cambridge University). Advisory Board Member for John Templeton Foundation (Philadelphia, USA). Advisory Board Member for Korean Forum for Life and Science, Seoul. Medlem af Det Mellemkirkelige Råds LWF-arbejdsgruppe. Formand for Teologisk Forening, Københavns Universitet.

B.F. Nielsen: Medlem af Lolland Falster Stifts teologiske råd.

Formidling

Redaktionelle hverv

Redaktør for Dansk Teologisk Tidsskrift. Redaktionsmedlem i Dialog A Journal of Theology; Zygon: A Journal of Science & Religion; Theology and Science.

K.B. Nielsen: Medlem af redaktionen for "Studia Theologica", Oslo samt af "Schriftleitung" for "Bonhoeffer Jahrbuch", Gütersloh, fra 1.12.2006.

Kongresser og symposier

Medarbejdere fra afdelingen (H.R. Iversen, L. Christoffersen, N.H. Gregersen): Deltog i planlægning og afholdelse af konferencen "Gudebilleder – Konference om religion og ytringsfrihed i en globaliseret verden" på KU 20.02.2006.

Lars Sandbeck og B.F. Nielsen: Afholdt i samarbejde med Institut for Teatervidenskab, KU, den tværfaglige konference "Religion, Ritual, Theatre" 27.-29.04.2006.

K.B. Nielsen: Deltog i arbejds møde i Moshi, Tanzania, og var gæstelærer ved Det Teologiske Fakultet ved Kiels Universitet 19.-23.6.2006.

N.H. Gregersen: "International Conference on God, Matter, and Information: What Is Ultimate?", Københavns Universitet/ John Templeton Foundation, august (hovedarrangør); "Myths, Metaphors, and Metanarratives", Copenhagen University, november-1. december (medarrangør), adskillige medarbejdere deltog i ESPR-konference i Tübingen i september.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforelæsnings

N.H. Gregersen: Foredrag i Arnoldheim, Frankfurt; Craiova University, Rumænien; Romanian Academy of the Sciences, Bukarest, Rumænien; Ryokoku University, Kyoto, Japan; Presbyterian Seminary, Seoul, Korea; Forum for Life and Science, Seoul, Korea; Katholische Akademie, Stuttgart; Aarhus Universitet; Mountain Sky Conference, Montana, USA; St. Andrews Institute, Moskva.

K.B. Nielsen: Deltog i møde i Europæisk Kirkekundskab (med foredrag) samt i VELKD-seminar i Pullach/München (med foredrag).

B.F. Nielsen: Holdt gæsteforelæsning ved Collaborative Research Project »Dynamics of Ritual«, Heidelberg.

Herudover har afdelingens medarbejdere i udstrakt grad deltaget med formidlende foredragsvirksomhed på Præsternes Efteruddannelse, ved Folkekirkenes Pædagogisk-teologiske Center, Løgumkloster, samt til menighedsmøder, på højskoler og på biblioteker.

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	30,32	5,80	36,13
DVIP	0,10	0,10	0,20
STIP	4,36	3,11	7,47
TAP	5,03	0,42	5,45
Årsværk i alt	39,81	9,43	49,24
Løn med årsværk	19.464,04	3.881,06	23.345,10
Løn uden årsværk	45,82	192,17	237,99
Øvrig drift	-927,88	1.752,78	824,90
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	18.581,98	5.826,01	24.407,99

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

Afdeling for Bibelsk Eksegese

VIP Intern

Bruun, Lars Kjær; lektorvikar.
Ejrnæs, Bodil; lektor.
Engberg-Pedersen, Troels; professor.
Fatum, Lone Høgild; lektor.
Gusa, Alexsandar; postdoc.
Hallbäck, Geert; lektor.
Holst, Søren; adjunkt.
Lemche, Niels Peter; professor.
Martens, Karen; undervisningsadjunkt.
Müller, Mogens; professor.
Nielsen, Jesper Tang; lektor.
Thompson, Thomas Lawrence; professor.
Tronier, Henrik Axel Peer; lektor.

STIP Intern

Damgaard, Finn; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Rosengren, Allan; lektor.

STIP Ekstern

Buch-Hansen, Gitte; ph.d.-studerende.
Svendsen, Stefan Nordgaard; ph.d.-studerende.

Afdeling for Kirkehistorie

VIP Intern

Hansen, Holger Bernt; professor.
Jensen, Carsten Selch; lektor.
Jørgensen, Ninna; forskningslektor.
Kastfelt, Niels; lektor.
Lausten, Martin Schwarz; professor.
Lillie, Eva Louise; undervisningsadjunkt.
Nielsen, Lauge Olaf; professor.
Petersen, Nils Holger; lektor.
Vind, Anna; postdoc.

STIP Intern

Andås, Margrete Helen Syrstad; ph.d.-studerende.
Vangsløv, Lars Christian; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Bruun, Mette Birkedal; postdoc.
Bücker, Andreas Sascha; postdoc.
Clüver, Claus Herbert; professor.
Glaser, Stephanie Alice Moore; adjunkt.
Havsteen, Sven Rune; adjunkt.
Llewellyn, Jeremy Thomas; adjunkt.
Østrem, Eyolf; postdoc.

STIP Ekstern

Kjærgaard, Kathrine; ph.d.-studerende.
Reeh, Tine Ravnsted-Larsen; ph.d.-studerende.

Afdeling for Systematisk Teologi*VIP Intern*

Bjerg, Svend Sidelmann; lektor.
Brudholm, Thomas; postdoc.
Busch-Larsen, Peter; undervisningsadjunkt.
Christoffersen, Lisbet Birgitte; forskningslektor.
Damsager, John Herman Majlund; forskningsassistent.
Gregersen, Niels Henrik; professor.
Grøn, Arne; professor.
Iversen, Hans Raun; lektor.
Mogensen, Mogens Stensbæk; lektor.
Nielsen, Bent Flemming; lektor.
Nielsen, Kirsten Busch; lektor.
Nørgaard-Højen, Peder; lektor.
Pallesen, Carsten Petersen; lektor.
Sjørup, Lene; lektor.
Søltoft, Pia; lektor.
Wolf, Jakob; lektor.

STIP Intern

Bjergsø, Michael Olesen; postdoc.
Damgaard, Iben; ph.d.-studerende.
Feldvoss, Lars; ph.d.
Jørgensen, Jonas Petter Adelin; ph.d.-studerende.
Kristensen, Johanne S Teglbjærg; ph.d.-studerende.
Rasmussen, Ulrik Houliind; ph.d.-studerende.
Rosfort, René Korsholm; ph.d.-studerende.
Sandbeck, Lars; ph.d.-studerende.
Thaning, Christine Rørddam; ph.d.-studerende.
Tornøe, Caspar Wenzel; ph.d.-studerende.

VIP Ekstern

Olsen, Jørn Henrik; lektor.

STIP Ekstern

Lorensen, Marlene Ringgaard; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger**Afdeling for Systematisk Teologi**

Damgaard, Iben; Mulighedens Spejl. Forestilling, fortælling og selvforhold hos Kierkegaard og Ricœur.

Fondsbevillinger**Afdeling for Bibelsk Eksegese***Carlsbergfondet*

– Religionskritikken i den græsk-romerske verden (Alexander Gusa) kr. 1.240.900.

Forskningsstyrelsen

– Thinking biblically? (Lars Bruun) kr. 1.250.200.

Afdeling for Kirkehistorie*Danmarks Grundforskningsfond*

– Nyt Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer (Nils Holger Petersen) kr. 10.000.000.

Afdeling for Systematisk Teologi*Carlsbergfondet*

– Konfrontation/tolerance eller anerkendelse i religionsmødet (Jonas P.A. Jørgensen) kr. 930.700.

MVTU Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling

– Forsynslære og theodice ifølge »Open Theism« (Niels Henrik Gregersen) kr. 210.000.

NordForsk

– (Lisbet Christoffersen) kr. 276.600.

Publikationer**Afdeling for Bibelsk Eksegese**

Bruun, L.K.: Sprog – modernitet – subjekt. Fønix nr. 1, apr. 1995, s. 31-54. 1995.

Bruun, L.K.: Det bibelvidenskabelige traume og teologiens enhed. Fønix Nr. 3, dec. 2001, s. 142-155. 2001.

Bruun, L.K.: Man gjorde en genre fortræd – brevet som hermeneutisk problem i den nytestamentlige forskning. i: Køn & Bibel. Skrifterne, kvinderne og kristendommene s. 11-24. Christina Petterson, Søren Holst & Jesper Tang Nielsen (red.). Forlaget Anis, København 2002.

Bruun, L.K.: Hedningernes apostel. Sfinx (om Nordgrækenland) 27. årg., nr. 2, s. 53-56. 2004.

Bruun, L.K.: Athen – Jerusalem – Frankfurt. En introduktion til Franz Rosenzweigs 'Forløsningens stjerne'. Bibliana 2005: 1, s. 49-57. 2005.

Bruun, L.K.: Dommedag nu – Heidegger læser Paulus. Bibliana 2005: 2, s. 54-61. 2005.

Bruun, L.K.: Heideggers Paulus-Reception. Collegium Biblicum Årsskrift 2006, s. 23-35. 2006.

Bruun, L.K.: Præsentation af postdoc.-projekt. Nordisk Nytestamentligt Nyhedsbrev september 2006, s. 3-7. 2006.

Ejrnæs, B.: Det Gamle Testamente som Skrift. Skrift og autoritet. i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Forum for Bibelsk Eksegese 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 31-47. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronnier (red.). Museum Tusulanum, København 2006.

Ejrnæs, B.: Hvad taler Salomo om? Højsangens forvandlinger i dansk bibeltradition. Bibliana 7. årg. nr. 1, s. 43-49. 2006.

- Ejrnæs, B.: Skandinaviske bibeloversættelser fra middelalderen. TEOL-information nr. 34, s. 37-40. 2006.
- Engberg-Pedersen, T.: Kanon: En bibelteologisk og luthersk Paulus-teologi? i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Forum for Bibelsk Eksegese 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 117-132. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). Museum Tusculanum, København 2006.
- Engberg-Pedersen, T.: Zur Diskussion. Filling Pembroke's Lacuna in the *Oikeiōsis* Argument. Archiv für Geschichte der Philosophie 88. Bd., s. 216-220. 2006.
- Engberg-Pedersen, T.: Paul's Necessity: A Bourdieuesque Reading of the Pauline Project. i: Beyond Reception. Mutual Influences between Antique Religion, Judaism, and Early Christianity s. 69-88. D. Brakke, A.-C. Jacobsen & J. Ulrich (eds.). Peter Lang, Frankfurt am Main 2006.
- Engberg-Pedersen, T.: Once more a Lutheran Paul? Francis Watson, Paul and the Hermeneutics of Faith. Scottish Journal of Theology 59 (4), s. 439-460. 2006.
- Engberg-Pedersen, T.: Paul's Stoicizing Politics in Romans 12-13: The Role of 13.1-10 in the Argument. Journal for the Study of the New Testament 29.2, s. 163-172. 2006.
- Engberg-Pedersen, T., Lemche, N.P., Tronier, H.: (red.). Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Forum for Bibelsk Eksegese 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006. 307s. Museum Tusculanum, København 2006.
- Fatum, L.: Bedrevidende Bibel. Fra skriftautoritet til kanonisk kontrol. i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Forum for Bibelsk Eksegese 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 242-256. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). Museum Tusculanum, København 2006.
- Fatum, L.: Endnu et kapitel af dansk diskriminationshistorie. TEOL-information Nr. 33, februar 2006, s. 18-22. 2006.
- Fatum, L.: Litteraturen og det hellige. Religion i det 21. århundrede d. 8. marts, s. 3. 2006.
- Fatum, L.: Jesus og Judas den Trettende. TEOL-information Nr. 34, september 2006, s. 16-19. 2006.
- Fatum, L.: Identifying the Intermediary. Gender and Body in the Gospel of John 2006, s. 64-83. 2006.
- Fatum, L.: Den aktuelle baggrund: Præsteinitiativ og kirkaturkrise. Bibliana 7. årgang, Nr. 2, s. 11-14. 2006.
- Fatum, L.: Den barmhjertige samaritaner og det politiske Lukasevangelium. Bibliana 7. årgang, Nr. 2, s. 51-56. 2006.
- Fatum, L.: Fra skriftautoritet til kanonisk kontrol: Bibelteksternes kulturpolitik. i: Vad, hur och varför? Reflektioner över bibelvetenskap, FS Inger Ljung s. 211-222. Lars Hartman, Lina Sjöberg och Mikael Sjöberg (red.). Acta Universitatis Upsaliensis, Stockholm 2006.
- Haarfager, L.: Klæder i middelalderen. 12 s. 2005.
- Hallbäck, G.: Muratoris Kanon. Indledning – Oversættelse – Kommentar. i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Forum for Bibelsk Eksegese 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 143-167. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). Museum Tusculanum, København 2006.
- Hallbäck, G.: Skriften alene med eksegeten. Kritisk Forum for Praktisk Teologi Sept. 2006, nr. 105, s. 27-41. 2006.
- Hallbäck, G.: Hvad er reception? Collegim Biblicum Årsskrift 2006, s. 7-22. 2006.
- Hallbäck, G.: Om lignelsesteorier. Bibliana 2006:2, s. 57-59. 2006.
- Holst, S.: Hebraica veritas!. aber was heisst hier schon »Wahrheit«? i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Forum for Bibelsk Eksegese 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 196-211. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). Museum Tusculanum, København 2006.
- Holst, S.: Pagtens Ark og den elektriske stol – bibellæsning over skulderen på Nick Cave. Fønix Nr. 3 & 4, dec. 2005, s. 75-101. 2005.
- Holst, S.: Nation, individ og verden – en gammeltestamentlig superstar kommer til byen. TEOL-information 34, sept. 2006, s. 12-15. 2006.
- Holst, S., Høgenhaven, J.: Physiognomy and Eschatology: Some More Fragments of 4Q561. Journal of Jewish Studies Vol. LVII, No. 1, Spring 2006, s. 26-43. 2006.
- Lemche, N.P.: "Heilsgeschichte" og "Unheilsgeschichte". Nogle betragtninger over en bog og en teologi midt i vadedstedet. i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Forum for Bibelsk Eksegese 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 181-195. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). Museum Tusculanum, København 2006.
- Lemche, N.P.: Den retfærdige krig i Oldtiden. i: Retfærdig krig om legitimeringer af krig og voldsudøvelse i historien s. 21-31. Carsten Selch Jensen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.
- Müller, M.: Septuaginta som kanonisk udgave af Det Gamle Testamente. i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Forum for Bibelsk Eksegese 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 11-30. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). Museum Tusculanum, København 2006.
- Müller, M.: Genbrug af bibelske fortællinger. i: Geni og apostel. Litteratur og teologi. Tilegnet Doris Ottesen på 60-års dagen s. 63-72. David Bugge (red.). Forlaget Anis, København 2006.
- Müller, M.: Den antikke jødedom, metafysikkens gud og urkristendommen. i: Tankens Magt s. 213-236. H.S. Jensen, O. Knudsen & F. Stjernfelt (red.). Lindhardt & Ringhof, København 2006.
- Müller, M.: Gør Oplysningstiden en forskel i kirkens bibelbrug. i: Reformationer. Universitetet – Kirkehistorie – Luther s. 71-92. Tine Reeh og Anna Vind. C.A. Reitzels Forlag, Århus 2006.
- Müller, M.: Utænkeligt at indlemme Judasevangeliet i Biblen. 1s. Kristeligt Dagblad d. 19. april 2006.
- Müller, M.: Er præsten den fødte leder? Præsteforeningens Blad 29. september 2006/39, s. 765-768. 2006.
- Müller, M.: Evangelisterne som teologer. Præsteforeningens Blad 1. december 2006/48, s. 978-981. 2006.
- Nielsen, J.T.: Johannesevangeliets skriftforståelse og selvforståelse. i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Forum for Bibelsk Eksegese 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 92-116. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). Museum Tusculanum, København 2006.
- Nielsen, J.T.: The Lamb of God: The Cognitive Structure of a Johannine Metaphor. Imagery in the Gospel of John. Terms, Forms, Themes, and Theology of John. 2006, s. 217-256. 2006.

- Nielsen, J.T.: *The Secondness of the Fourth Gospel. A Peircean Reading.* *Studia Theologica. Nordic Journal of Theology.* Vol. 60 No. 2 2006, s. 123-144. 2006.
- Strange, J.: *Hvad skal vi med kanon? i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status.* *Forum for Bibelsk Eksegese* 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 257-265. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). *Museum Tusculanum, København* 2006.
- Thompson, T.L.: *The Comparative Method: Canon and the Interpretive Context. i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status.* *Forum for Bibelsk Eksegese* 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 212-228. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). *Museum Tusculanum, København* 2006.
- Thompson, T.L.: *The Messiah Myth. The Near Eastern Roots of JESUS and DAVID. i: The Messiah Myth. The Near Eastern Roots of JESUS and DAVID* s. 414. Thomas L. Thompson. *Johathan Cape, England* 2006.
- Thompson, T.L.: *Archaeology and the Bible Revisited. Volume 20, Issue 2, i: Scandinavian Journal of the Old Testament* s. 286-313. Niels Peter Lemche. *Taylor & Francis, England* 2006.
- Thompson, T.L.: "Minimalism" and the Context of Scripture: Reassessing Methods and Assumptions – A Review and Reply. *Review of Biblical Literature* April 22, s. 15. 2006.
- Tronier, H.: *Ad kanons vildveje. En personlig og universel historie om eksegetisk liv i kanons vold. i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status.* *Forum for Bibelsk Eksegese* 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 229-241. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). *Museum Tusculanum, København* 2006.
- Tronier, H.: *Mogens Müller-bibliografi 1968-2005. i: Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status.* *Forum for Bibelsk Eksegese* 15. Festskrift til Mogens Müller i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 25. jan. 2006 s. 295-307. T. Engberg-Pedersen, N. P. Lemche & H. Tronier (red.). *Museum Tusculanum, København* 2006.
- Afdeling for Kirkehistorie**
- Balslev-Clausen, P.: *Oplysningstidens danske oversættelser af Martin Luthers salme "Ein Feste Burg ist unser Gott". i: Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther* s. 435-452. Tine Reeh og Anna Vind. *C.A. Reitzels Forlag, Århus* 2006.
- Bruun, M.B.: *A Case in which a Revitalization of Something Medieval Turned out not to be Medievalism.* *Universitas: Univ. of N.I. Journal of Research, Scholarship, and Creative Activity* Vol. 2, No. 1 (Spring 2006), s. ca. 3 s. 2006.
- Bruun, M.B.: *Mellem lectio divina og kildekritik Om striden mellem Armand-Jean de Rancé og Jean Mabillon. i: Reformation. Universitetet – Kirkehistorie – Luther* s. 51-70. Tine Reeh og Anna Vind. *C.A. Reitzels Forlag, Århus* 2006.
- Bruun, M.B.: *Klosterhistorie. Nyt fra historien* LV. 2 Efterår 2006, s. 1. 2006.
- Bruun, M.B.: *Parables: Bernard of Clairvaux's Mapping of Spiritual Topography.* xvi+344s. *BRILL, Brepol* 2007.
- Glaser, S.A.M.: *The Gothic Cathedral and Medievalism.* *Universitas: Univ. of N.I. Journal of Research, Scholarship, and Creative Activity* Vol. 2, No. 1 (Spring 2006), s. ca. 6 s. 2006.
- Hansen, H.B.: *Religion and Politics: Past and Present Snapshots from Uganda. i: Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther* s. 151-168. Tine Reeh og Anna Vind. *C.A. Reitzels Forlag, Århus* 2006.
- Havsteen, S.R.: *Quid commisit, o dulcissime puer? En musikalsk meditation over korsbegivenheden. i: Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther* s. 129-140. Tine Reeh og Anna Vind. *C.A. Reitzels Forlag, Århus* 2006.
- Jensen, C.S.: (red.). *Retfærdig krig om legitimeringer af krig og voldsudøvelse i historien.* 256s. *Syddansk Universitetsforlag, Odense* 2006.
- Jensen, C.S.: *Indledning: Retfærdig krig – om legitimeringer af krig og voldsudøvelse i historien. i: Retfærdig krig om legitimeringer af krig og voldsudøvelse i historien* s. 7-18. Carsten Selch (red.). *Syddansk Universitetsforlag, Odense* 2006.
- Jensen, C.S.: »Gud vil det« – om retfærdige og hellige krige i middelalderen. i: *Retfærdig krig om legitimeringer af krig og voldsudøvelse i historien* s. 86-109. Carsten Selch (red.). *Syddansk Universitetsforlag, Odense* 2006.
- Jensen, C.S.: »Gå ud på vejene og langs gærderne og nødem til at komme, så mit hus kan blive fyldt« *Pavernes holdning til tvangsomvendelser og mission i Baltikum omkring år 1200. i: Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther* s. 185-200. Tine Reeh og Anna Vind. *C.A. Reitzels Forlag, Århus* 2006.
- Jensen, C.S.: *The Crusades. An Encyclopedia. The Crusades. An Encyclopedia.* Vol. I-IV, i: *The Crusades. An Encyclopedia.* s. 16. *ABC-CLIO, Santa Barbara, Californien, USA* 2006.
- Jørgensen, N.: *Secta, religio, christianismus. Renæssancehumanisternes kritik af munkeløfterne som en optakt til det lutherske kirkebegreb. i: Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther* s. 265-286. Tine Reeh og Anna Vind. *C.A. Reitzels Forlag, Århus* 2006.
- Kastfelt, N.: *Speakin for Ourselves: Afrikanske stemmer i kirkehistoriskrivningen En historiografisk essay. i: Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther* s. 141-150. Tine Reeh og Anna Vind. *C.A. Reitzels Forlag, Århus* 2006.
- Kjeldgaard-Pedersen, S.: *Den retfærdige krig i reformationens århundrede. i: Retfærdig krig om legitimeringer af krig og voldsudøvelse i historien* s. 113-165. Carsten Selch Jensen (red.). *Syddansk Universitetsforlag, Odense* 2006.
- Kjærgaard, K.: *Hans Egede – et studie i kirkehistorisk ikonografi 1718-2005. i: Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther* s. 215-245. Tine Reeh og Anna Vind. *C.A. Reitzels Forlag, Århus* 2006.
- Kjærgaard, K., Kjærgaard, T.: *Ny Herrnhut i Nuuk 1733-2003. Missionsstation, rævefarm, embedsbolig, museum, universitet.* 140 s. *Ilisimatusarfik / Grønlands Universitet, Nuuk* 2003.
- Kjærgaard, K., Kjærgaard, T.: *Ny Herrnhut i Nuuk 1733-2003. Missionsstation, rævefarm, embedsbolig, museum, universitet.* 140 s. *Ilisimatusarfik / Grønlands Universitet, Nuuk* 2003.
- Lausten, M.S.: *Jødiske proselytter i Norge i Oplysningstiden. i: Kirke, protestantisme og samfunn. Festskrift til professor dr. Ingun Montgomery* s. 77-89. R. Jensen, D.

- Thorkildsen, A.V. Tønnessen (red.). Tapir akademisk forlag, Trondheim 2006.
- Lausten, M.S.: »Lammets Livgarde«. C.C.J. Asschenfeldt-Hansen, jøderne og bibelkritikken. Dansk Teologisk Tidsskrift 1/2006, s. 29-42. 2006.
- Lausten, M.S.: Peder Palladius. i: Danmark og renæssancen 1500-1650 s. 146-153. C. Bach-Nielsen, J. Møhlenfeldt Jensen, J. Vellev, P. Zeeberg (red.). Gads Forlag, København 2006.
- Lausten, M.S.: Peder Palladius. Sjællands første lutherske biskop. 175 s. Forlaget Alfa, København 2006.
- Lausten, M.S.: Kirken og afvigerne. i: Tycho Brahes verden. Danmark i Europa 1550-1600 s. 189-200. Poul Grønder-Hansen (red.). Nationalmuseet, København 2006.
- Lausten, M.S.: En jødedåb i Skellerup kirke. i: Skæve vinkler. Festskrift til Kjeld de Fine Licht i anl. af 75 årsdagen s. 114-117. U. Kjær, M.-L. Jørgensen & J.H. Christiansen (red.). Arkitektens Forlag, København 2006.
- Lausten, M.S.: Martin Luther. Religionslæreren. Tidsskrift for religionsundervisning i Danmark Nr. 3, juni 2006, s. 4-7. 2006.
- Lausten, M.S.: Dansk jødisk historie og grønlandsk kirkehistorie. i: Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther s. 201-214. Tine Reeh og Anna Vind. C.A. Reitzels Forlag, Århus 2006.
- Lausten, M.S.: Den vestlige kristendoms sprængning. Bind I, i: Tankens Magt s. 660-688. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen og Frederik Stjernfelt. Lindhardt & Ringhof, København 2006.
- Lillie, E.L.: Konger og bisper fra Christian I's tid til Christian III's tid – ukritiske betragtninger. i: Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther s. 169-184. Tine Reeh og Anna Vind. C.A. Reitzels Forlag, Århus 2006.
- Nielsen, L.O.: Luther og den engelske borgerkrig. i: Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther s. 405-434. Tine Reeh og Anna Vind. C.A. Reitzels Forlag, Århus 2006.
- Nielsen, L.O.: Questions on the Beatific Vision by Thomas Wylton and Sibert de Beka. i: Documenti e studi sulla tradizione filosofica medievale. s. 511-584. Claudio Leonardi. SISMEL, Firenze 2006.
- Nielsen, L.O., Trifogli, C.: Thomas Wylton's Questions on Number, the Instant, and Time. Documenti e studi sulla tradizione filosofica medievale XVI 2005, s. 57-117. 2005.
- Petersen, N.H.: Lauda-sang og emancipation. i: Geni og apostel. Litteratur og teologi. Tilegnet Doris Ottesen på 60-års dagen s. 73-84. David Bugge (red.). Forlaget Anis, København 2006.
- Petersen, N.H.: Fakta og fiktion i litteratur og historieskrivning. i: Fakta, fiktion og frelse. Teologer diskuterer Da Vinci Mysteriet s. 9-19. Gitte Buch-Hansen (red.). Center for Studiet af Bibelens Brug, Afdeling for Bibelsk Eksegese, København 2006.
- Petersen, N.H.: »Another *Visitatio Sepulchri* from Scandinavia«. i: The Dramatic Tradition of the Middle Ages. AMS Studies in the Middle Ages, No. 26 s. 16-24. Clifford Davidson (ed.). AMS Press, Inc., Kalamazoo, Michigan, USA 2005.
- Petersen, N.H.: Reviewed: Berger, Anna Maria Busse: Medieval Music and the Art of Memory. Internet-tidsskriftet »The Medieval Review« 06.02.20, s. ca. 5 s. 2006.
- Petersen, N.H.: Exteriority and Authenticity. A Trope on Eyolf Østrem's "Interiority and Authenticity": the author as artist and as scholar. Universitas: Univ. of N.I. Journal of Research, Scholarship, and Creative Activity Vol. 2, No. 1 (Spring 2006), s. ca. 8 s. 2006.
- Petersen, N.H.: Kunstarternes historie som kirkehistorisk arbejdsfelt. i: Reformationer. Universitetet – Kirkehistorie – Luther s. 115-128. Tine Reeh og Anna Vind. C.A. Reitzels Forlag, Århus 2006.
- Reeh, T.R.-L.: »Paa tværs af den teologiske Tradition her i landet« Et spørgsmål om regimenter og kristen materialitet anno 1937. i: Reformationer. Universitetet – Kirkehistorie – Luther s. 27-50. Tine Reeh og Anna Vind. C.A. Reitzels Forlag, Århus 2006.
- Vind, A.: Consentire de doctrina evangelii Nogle overvejelser over kirkehistorie som teologisk diciplin. i: Reformationer. Universitetet – Kirkehistorie – Luther s. 93-113. Tine Reeh og Anna Vind. C.A. Reitzels Forlag, Århus 2006.
- Østrem, E.: Interiority and Authenticity. A Glossed Medieval History About Music And The Taste For Apples. Universitas: Univ. of N.I. Journal of Research, Scholarship, and Creative Activity Vol. 2, No. 1 (Spring 2006), s. ca. 8 s. 2006.

Afdeling for Systematisk Teologi

- Bjerg, S.: Fortælling og etik. i: Etik og dannelse i skolen s. 160-180. John Rydahl (red.). Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, København 2006.
- Bjerg, S.: Tro og erfaring. 166 s. Anis, København 2006.
- Bjerg, S.: Litterær Dogmatik. En fortælling om kærlighed og skyld. i: Geni og apostel. Litteratur og teologi. Tilegnet Doris Ottesen på 60-års dagen s. 129-138. David Bugge (red.). Forlaget Anis, København 2006.
- Bjerg, S.: Korrelationsmetoden i Paul Tillich's teologi. i: Den religiøse dimension. Paul Tillich og religionspædagogikken s. 25-35. Eberhard Harbsmeier (red.). Aros Underviser, København 2006.
- Gregersen, N.H.: Darwinism comes to Denmark. The Early Danish Reception of Charles Darwin's Origin of Species. Vol I, No I-2, i: Ideas in History s. 151-175. Unipub Oslo Academic Press, Oslo 2006.
- Gregersen, N.H.: »Kærlighedens Kanaler: Eller om forskellen på sympati og empati«. Danmarks Kristelige Gymnasiebevægelse Årsskrift 2006, s. 4-6. 2006.
- Gregersen, N.H.: Emergence: What is a Stake for Religious Reflection? i: The Re-Emergence of Emergence s. 279-302. Philip Clayton and Paul Davies (eds.). Oxford University Press, England 2006.
- Gregersen, N.H.: Emergence and Complexity. i: The Oxford Handbook in Science and Religion s. 1387-1416. Philip Clayton (ed.). Oxford University Press, England 2006.
- Gregersen, N.H.: The Emergence of Novelty: Exploring Five Theological Models. i: Science and The Future of Life s. 39-55. Heup Young Kim (ed.). Kangnam University, Korea 2006.
- Gregersen, N.H.: Korean translation by Young Bin Moon of: The Emergence of Novelty: Exploring Five Theological Models. i: Science and The Future of Life. s. 56-65. Heup Young Kim (ed.). Kangnam University, Korea 2006.
- Gregersen, N.H.: What Theology Can (and Cannot) Learn from Evolutionary Psychology. i: The Evolution of Rationality: Interdisciplinary Essays in Honor of J. Wentzel

- van Huyssteen s. 304-324. LeRon Shults (ed.). Grand Rapids, Eerdmans 2006.
- Gregersen, N.H.: Den imødekommende nåde: John Wesleys opgør med den augustinsk-reformatoriske nådeslære. i: Nåden og den frie vilje s. 237-266. Bo Holm og Else Marie Wiberg-Pedersen (eds.). Forlaget Anis, Frederiksberg 2006.
- Gregersen, N.H.: Nådens pagt: N.F.S. Grundtvigs revision af den augustinsk-reformatoriske nådeslære. i: Nåden og den frie vilje s. 267-294. Bo Holm og Else Marie Wiberg-Pedersen (eds.). Forlaget Anis, Frederiksberg 2006.
- Gregersen, N.H.: Krop og død i Milan Kunderas Udødeligheden. i: Milan Kundera – i syv sind s. 55-80. David Bugge og Ole Morsing (eds.). Forlaget Anis, Frederiksberg 2006.
- Gregersen, N.H.: Lutherdom og sekularisering i en global tid. i: Gudebilleder: Ytringsfrihed og religion i en globaliseret verden. s. 115-144. Lisbet Christoffersen (ed.). Tiderne Skifter, København 2006.
- Gregersen, N.H.: Hjemløshedens teologi: Religion og Teologi 1914-1973. Vol. III, i: Tankens Magt s. 2045-2078. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen og Frederik Stjernfelt (red.). Lindhart og Ringhof, København 2006.
- Gregersen, N.H.: Religionernes genkomst: Menneske og Samfund 1973-. Vol. III, i: Tankens Magt: Vestens Idéhistorie s. 2322-2344. Hans Siggaard Jensen, Ole Knudsen og Frederik Stjernfelt. Lindhart og Ringhof, København 2006.
- Gregersen, N.H.: The Complexification of Nature: Supplementing Neo-Darwinism? *Theology and Science* 4:1 *Theology and Science* 4:1, s. 5-31. 2006.
- Gregersen, N.H.: Divine Action, Complexity, and Coherence Theory: A Response to Robert John Russell, Philip Clayton, and Nancy Murphy. *Theology and Science* 4:3 *Theology and Science* 4:3, s. 10. 2006.
- Gregersen, N.H.: Emergence in Theological Perspective: A Corollary to Professor Clayton's Boyle Lecture. *Theology and Science* 4:3 *Theology and Science* 4:3, s. 5. 2006.
- Gregersen, N.H.: Beyond Secular Supersessionism: Risk, Religion, and Technology. *Ecotheology* 11:2 *Ecotheology* 11:2, s. 137-158. 2006.
- Gregersen, N.H.: Historien om Intelligent Design. *Dansk Teologisk Tidsskrift* *Dansk Teologisk Tidsskrift* 69:1, s. 43-61. 2006.
- Gregersen, N.H.: A Sense of Belonging and an Urge for Novelty: Complexity Studies and Emergence in Religious Perspective. *Science and Religion News Science and Religion News* June-July, s. 6. 2006.
- Gregersen, N.H.: Religionen i det offentlige rum: To-regimente-lærens dobbelte arv. *TEOL-information* nr. 24, s. 20-24. 2006.
- Gregersen, N.H.: Hvorfor holde gudstjeneste? *Kirken i dag* 2006:3 2006:, s. 6-7. 2006.
- Grøn, A.: Subjektivität: Begriff und Problem. *Krisen der Subjektivität. Problemfelder eines strittigen Paradigmas* Mohr Siebeck 2006, s. 317-332. 2006.
- Grøn, A.: Phänomenologie der Subjektivität. Überlegungen zu Kierkegaards "Abhandlung über die menschliche Freiheit". *Festschrift für Herman Deuser* *Festschrift für Herman Deuser*, i: *Festschrift für Herman Deuser* s. 487-498. N.G. Elwert Verlag, Marburg 2006.
- Grøn, A.: Subjektivität und Un-Wahrheit. *Schleiermacher und Kierkegaard*. Vol. 21, 13-28 s. *Schleiermacher Archiv*. Walter de Gruyter, New York / Berlin 2006.
- Grøn, A.: Im Horizont des Unendlichen. *Religionskritik nach Nietzsche. Kritik der Religion*. Mohr Siebeck, 2006, s. 145-162. 2006.
- Iversen, H.R.: Anerkendelse og mission. *Udfordringer efter Muhammed-Krisen. Anerkendelse og mission – efter Muhammedkrisen* *Ny Mission* 11, i: *Anerkendelse og Mission* s. 10-42. Mogens Mogensen (red.). Unitas Forlag, København 2006.
- Iversen, H.R.: Anerkendelse og selvforståelse. i: *Gudebilleder. Ytringsfrihed og religion i en globaliseret verden* s. 209-228. Lisbet Christoffersen (red.). Tiderne Skifter, København 2006.
- Iversen, H.R.: Hvad eller hvem gør præsten til præst i Den Danske Folkekirke? nr. 48, i: *Mellom embedsmyndighed og demokrati. Prestetjeneste i Skandinavien siden 1905* s. 109-126. Hans Arne Akerø (red.). Oslo 2006.
- Iversen, H.R.: Purpose, Background and Methodological Issues. i: *Rites of ordination and Commitment in the Churches of the Nordic Countries* s. 14-34. Hans Raun Iversen (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2006.
- Iversen, H.R.: Rites for the Ordination of Pastors and Bishops in the Evangelical-Lutheran Church of Denmark. *A Communicative perspective, Purpose, Background and Methodological Issues*. i: *Rites of ordination and Commitment in the Churches of the Nordic Countries* s. 451-471. Hans Raun Iversen (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2006.
- Iversen, H.R.: Theological and Liturgical Considerations behind this Research on Rites for Ordination and Commitment. i: *Rites of ordination and Commitment in the Churches of the Nordic Countries* s. 553-566. Hans Raun Iversen (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2006.
- Iversen, H.R.: The Political, Ecclesial and Religious Profile of the Nordic Countries. i: *Rites of ordination and Commitment in the Churches of the Nordic Countries* s. 35-40. Hans Raun Iversen (ed.). Museum Tusulanum Press, København 2006.
- Iversen, H.R.: Religionsdialog, sameksistens og mission. i: *Misjon og Kultur. Festschrift til Jan-Martin Berentsen* s. 75-88. Thor Strandenæs (red.). Misjonshøgskolens forlag, Stavanger 2006.
- Iversen, H.R.: (ed.). *Rites of ordination and Commitment in the Churches of the Nordic Countries*. 607s. Museum Tusulanum Press, København 2006.
- Iversen, H.R.: Sekulariseringer, sekulariteter og sekularismer. *Præsteforeningens Blad* 2006/40, s. 778-783. 2006.
- Iversen, H.R.: Secular religion and religious Secularism, A profile of religious development in Denmark since 1968. *Nordic Journal of Religion and Society* Nr. 2, 2006, Volume 119, s. 75-92. 2006.
- Jørgensen, J.P.A.: Jesus Imandars and Christ Bhaktas. *A Qualitative and Theological Study of Syncretism and Identity in Global Christianity*. i: *Jesus Imandars and Christ Bhaktas. A Qualitative and Theological Study of Syncretism and Identity in Global Christianity* s. 462. Det Samfundsvidenskabelige Fakultets Reprocenter, København 2006.
- Jørgensen, J.P.A.: Devotees of Christ. *Description and Analysis of the Liturgy of the Christ Bhaktas in Chennai, Tamil Nadu, South India*. *Lutheran Federation Webpage* August 2006, s. 3. 2006.
- Jørgensen, J.P.A.: Omvendelse: Identitet og synkretisme.

- beskrivelse og analyse af omvendeshistorier blandt Jesus-troende med muslimsk baggrund i Dhaka, Bangladesh. i: *Anatologi om omvendelse* s. 10. Mogens S. Mogensen (red.). Odense Universitetsforlag, Odense 2006.
- Jørgensen, J.P.A.: Kaj Baagø – fra mission til solidaritet. i: *Det begyndte i København* s. 20. Hans Raun Iversen (red.). Odense Universitetsforlag, Odense 2006.
- Nielsen, B.F.: Troens gestik – relationerne mellem ritual og teater. i: *Tro på teatret. Essays om religion og teater* s. 48-72. Bent Holm (red.). Forlaget Multivers, København 2006.
- Nielsen, B.F.: Den skønne fest. Gudstjenestens æstetik. i: *Det æstetiskes aktualitet* s. 72-87. U. Bisgaard & C. Friberg (red.). Forlaget Multivers, København 2006.
- Nielsen, K.B.: Indledning. i: *Min tid er i dine hænder. Vennebrev og teologiske refleksioner 1943-44. (Oversættelse)* s. 9-14. Dietrich Bonhoeffer. Aros Forlag, København 2006.
- Nielsen, K.B.: Dietrich Bonhoeffer 1906-2006. *Teol-Information* Nr. 33, febr. 2006, s. 9-12. 2006.
- Nielsen, K.B.: Min tid er i dine hænder. *Kristeligt Dagblad* 4. febr. 2006, s. 11. 2006.
- Nielsen, K.B.: At tænke på kirken Om ekklesiologiens kritiske og konstruktive aspekter. i: *Reformationer. Universitet – Kirkehistorie – Luther* s. 247-263. Tine Reeh og Anna Vind. C.A. Reitzels Forlag, Århus 2006.
- Nielsen, K.B.: Billig eller dyr kritik? Om kirke og stat i dogmatikkens kritiske lys Et eksempel. i: *Udfordringer til folkekirken. Kirke – staten – folket* s. 261-282. Forlaget Anis, Frederiksberg 2006.
- Nørgaard-Højen, P.: Den Danske Folkekirkes Bekendelsesskrifter. kommentar, 2. udg., 2. oplag (letterer korrigeret). 2. udg., 2. oplag, i: *Den Danske Folkekirkes Bekendelsesskrifter. kommentar, 2. udg., 2. oplag (letterer korrigeret)* s. 462. Anis, København 2006.
- Nørgaard-Højen, P.: Declan Marmion and Mary E. Hines. *The Cambridge Companion to Karl Rahner* Anm. DTT 68, s. 315-316. 2006.
- Nørgaard-Højen, P.: The Symposium on the Relationship Between the Bishop and the Local Church. Lutheran Conclusions, in: *The Jurist. Studies in Church law and Ministry* vol. 66, s. 310-313. 2006.
- Olsen, J.H.: Identitet og relevans. *Dansk todsskrift for teologi og kirke* Dec. 2006, 33. årgang, s. 4-24. 2006.
- Wolf, J.: 23. s.e. trinitatis – Mark 12,38-44. *Præsteforeningens Blad* 2006/44, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: Alle helgesens dag – Matthæus 5,13-16/5,1-12. *Præsteforeningens Blad* 2006/42, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: 19. s.e. trinitatis – Johannes 1,35-51. *Præsteforeningens Blad* 2006/40, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: 17. s.e. trinitatis – Markus 2,14-22. *Præsteforeningens Blad* 2006/38, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: 15. s.e. trinitatis – Lukas 10,38-42. *Præsteforeningens Blad* 2006/36, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: 13. s.e. trinitatis – Matthæus 20,20-28. *Præsteforeningens Blad* 2006/34, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: 11. s.e. trinitatis – Lukas 7,36-50. *Præsteforeningens Blad* 2006/31-32, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: 9. s.e. trinitatis – Lukas 18,1-8. *Præsteforeningens Blad* 2006/29-30, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: 7. s.e. trinitatis – Matthæus 10,24-31. *Præsteforeningens Blad* 2006/27-28, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: 5. s.e. trinitatis – Matthæus 16,13-26. *Præsteforeningens Blad* 2006/23, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: 3. s.e. trinitatis – Lukas 15,11-32. *Præsteforeningens Blad* 2006/32, s. 2. 2006.
- Wolf, J.: 1. s.e. trinitatis – Lukas 12,13-21. *Præsteforeningens Blad* 2006/21, s. 2. 2006.

Studienævnet for Teologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod studienævnet af lektorerne Bodil Ejrnæs (vicestudieleder), Ninna Jørgensen og Kirsten Busch Nielsen (studieleder) samt stud.theol. Frederik Poulsen (næstformand), Niels Valdemar Vinding og Marie-Louise Wadum. Pr. 1.4.2006 indtrådte stud.theol. Casper Gregers Bangert i stedet for Marie-Louise Wadum, og pr. 13.11.2006 indtrådte stud.theol. Simon Schmidt i stedet for Niels Valdemar Vinding.

Beretning

I forbindelse med implementeringen af den nye universitetslov blev lærerrepræsentanterne i studienævnet bedt om at fortsætte som medlemmer ud over den ordinære valgperiode (2002-2005), indtil der afholdes valg af lærerrepræsentanter efter den nye universitetslov. Studienævnet har i overgangsperioden koncentreret arbejdet om at implementere studieordningerne af 2005. På grundlag af allerede indvundne erfaringer blev der i juni 2006 foretaget mindre justeringer af ordningerne.

Optaget af nye studerende var pr. 1.10.2006: 124 – et fald i forhold til det ekstraordinært store antal i 2005. Også i antallet af deltidsstuderende (pr. 1.10.2006: ca. 120) kan der spores et fald. Der har været foretaget en kvalitativ undersøgelse af studiestart årgang 2005, og en undersøgelse af udvalgte kandidatårgeange er under gennemførelse.

På den teologiske kandidatuddannelse har der i årets løb været udbudt 10 engelsksprogede kurser, heraf nogle i samarbejde med DIS og Øresund Summer University. Der til kommer to engelsksprogede e-learningkurser. På kandidatuddannelsen i Afrikastudier er et stort antal af de kurser, der udbydes, på engelsk.

I 2005 fik fakultetet afslag på en ansøgning til MVTU om en kandidatuddannelse i Kristendom, Kultur og Samfund. Elementer fra forslaget til denne uddannelse er udviklet som to nye kurser med hovedemnerne Kristendommens kulturelle mangfoldighed og Kristendommens samfundsmæssige aktualitet. Disse kurser blev i efteråret udbudt som valgfag på den teologiske kandidatuddannelse.

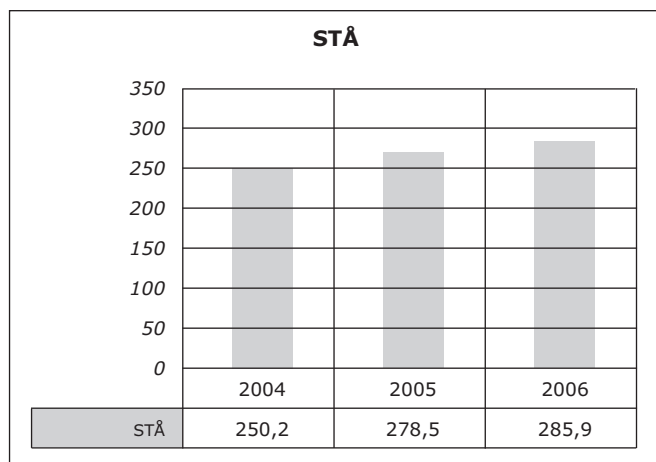
Der er i årets løb indgået nye samarbejdsaftaler med universiteterne i Oslo, Zürich og Craiova.

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				
	Antropologi	Klassisk Filologi	Afrikaområdestudier	Merit-overført	I alt
Teologi	253,6	8,4	0,3	17,1	279,4
Klassisk Filologi	2,0				
Kunsthistorie	0,3				
Nærorientalsk oldtidsforskning	0,3				
Arkæologi	0,3				
Afrikaområdestudier	0,2				
Meritstuderende	5,0				
Udenlandske gæstestuderende	24,4				
I alt	285,9				
Åben uddannelse	13,4				

STÅ 2004-2006

Vicestudieleder Bodil Ejrnæs (fungerende studieleder juli 2006 – januar 2007) og studieleder Kirsten Busch Nielsen

Ph.d.-studienævnet for Teologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2006 bestod ph.d.-studienævnet af Arne Grøn, Niels Kastfelt, Niels Peter Lemche, Tine Reeh, Iben Damgaard og Steen Thøgersen. Efter 1. august 2006 bestod nævnet af Lauge O. Nielsen, Troels Engberg-Pedersen, Niels Henrik Gregersen, Tine Reeh, Ulrik Houllind Rasmussen og Steen Thøgersen.

Beretning

Der tildeltes i 2006 en ph.d.-grad til Iben Damgaard. Der blev i 2006 indskrevet syv ph.d.-studerende: Mogens Dalsgaard, Rose Marie Tillisch, Ulrik Houllind Rasmussen, Lars Sandbeck, Malene Ringgaard Lorensen, Peter Flemming

Olsen og Lars Christian Vangsløv. Der var således ved udgangen af 2006 i alt 18 indskrevne ph.d.-studerende ved Det Teologiske Fakultet: Gitte Buch-Hansen, Mogens Dalsgaard, Finn Damgaard, Kirsten Donskov Felner, Sten Haarløv, Jonas Adelin Jørgensen, Kathrine Kjærgaard, Malene Ringgaard Lorensen, Peter Flemming Olsen, Ulrik Houllind Rasmussen, Tine Reeh, René Korsholm Rosfort, Lars Sandbeck, Stefan Nordgaard Svendsen, Johanne Teglbjærg, Steen Thøgersen, Rose Marie Tillisch og Lars Christian Vangsløv.

Ph.d.-studerende ved Det Teologiske Fakultet er knyttet til Forskerskolen Religion og Samfund, der varetager ph.d.-kurser. Tre af fakultetets lærere og en af dets ph.d.-studerende har sæde i forskerskolens bestyrelse.

Ph.d.-studieleder Lauge O. Nielsen

Center for Afrikastudier

Ledelse pr. 1.2.2006

Centret ledes af centerleder, professor Holger Bernt Hansen, der gik på pension den 1. februar 2006 og blev afløst af lektor Niels Kastfelt.

De studiemæssige forhold varetages af et studieudvalg bestående af 2 lærere og 2 studerende.

Organisation

Center for Afrikastudier (CAS) er placeret under Det Teologiske Fakultet og refererer til dekanen med hensyn til budget og studieordning.

Adresse

Købmagergade 46, 4
1150 København K
Telefon 35 32 25 85
Fax 35 32 25 90
cas@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/cas

Centerlederens årsberetning

1. Afrika-områdestudiets formål

Som led i bestræbelserne på at fremme internationaliseringen af undervisning og forskning ved danske universiteter blev CAS oprettet i 1984 som den studiemæssige og organisatoriske ramme for et to-årigt, tværfagligt områdestudium vedr. Afrika. Afrikastudiet tages både af kandidatstuderende, der benytter Afrikastudiet som supplerende studium til deres kandidatuddannelse, og af studerende under åben uddannelse. I 2005 blev Afrikastudiet udbudt som kandidatstudie.

Kandidatuddannelsen bygger videre på de hidtidige erfaringer, men der er blevet lagt yderligere vægt på studiets tværfaglighed, og på at opfylde de kvalitetsmæssige krav der stilles til en kandidatuddannelse.

CAS har tre overordnede formål:

1. Gennem et – efter engelsk mønster opbygget – Afrika-områdestudium at inddrage udviklingslandene i almindelighed og Afrika i særdeleshed i internationaliseringen af forskning og undervisning ved Københavns Universitet.
2. At virke som et tværfagligt og tværfakultært forum for aktiviteter vedr. Afrika på Københavns Universitet for derved at fremme interessen for i undervisning og forskning at beskæftige sig med Afrika-relaterede emner.
3. Parallelt med udbygningen af den danske udviklingsbistand og øvrige danske kontakter med Afrika at medvirke til at styrke de studerendes interesse for og kompetence til at deltage i det voksende danske samarbejde med afrikanske lande.

2. Rekruttering til Afrikastudiet

Med skrivelse af 25. april 2005 har ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling godkendt en kandidatuddannelse i Afrikastudier ved Københavns Universitet.

Den 2-årige kandidatuddannelse er normeret til 120 ECTS-point og giver ret til betegnelsen cand.mag. i "Afrikastudier", på engelsk "Master of Arts in African Studies".

Adgangskravet til kandidatuddannelsen er en afsluttet fagligt relevant bacheloruddannelse.

Da der er tale om en ny uddannelse, er det vanskeligt at sammenligne med ansøgstallet fra tidligere år. Der blev optaget 25 studerende på kandidatuddannelsen og 6 studerende på den 1-årige Masteruddannelse (udbudt under åben uddannelse). Herudover blev der optaget 6 tilvalgsstuderende fra Det Humanistiske Fakultet efter særlig aftale samt ca. 50 studerende på to kurser i Øresundsuniversitetsregi.

Hovedparten af de optagne studerende kommer fra Københavns Universitet, hvorfra fem fakulteter er repræsenteret. Hertil kommer et antal studerende dels fra universiteter i hovedstadsområdet, dels fra Odense, Århus og Aalborg. Endelig kommer flere studerende fra Sverige og især Norge.

Ud over de heltidsstuderende optages der en række meritstuderende fra KU og nærliggende universiteter, som benytter de udbudte emneseminarer til meritoverførsel til deres hovedstudium. Emneseminarer, der udbydes på engelsk, har også vist sig at være populære blandt de internationale studerende på KU. Antallet af studerende fra andre uddannelsessteder, der søger optagelse på emneseminarerne, har været stadigt stigende.

Sammenlagt udgjorde antallet af aktive studerende på Afrikastudiet i 2006 ca. 115 pr. semester.

Undervisning

Undervisningsudbuddene svarer til de i studieordningen hjemlede fagområder, idet der dog til stadighed foregår en faglig udvikling såvel med hensyn til emner som pensum. For 2006 kan der være grund til at fremhæve:

- at antallet af emneseminarer, der behandler aktuelle emner fra forskningen og udviklingen i Afrika, har været på niveau med sidste år og igen tiltrukket et stort antal meritstuderende. Således blev der i 2006 udbudt i alt 14 emneseminarer over to semestre.
- at emner vedr. interne konflikter og post-konflikt samfund i Afrika har haft en fremtrædende plads i undervisningen.
- at interessen for at arbejde med religion, miljø, hiv/aids, udvikling og demokrati i Afrika forsat er meget stor.

Lærere rekvireres gennem de involverede institutter suppleret med gæstelærere fra nabouniversiteter og forskningsinstitutioner. Hertil kommer udenlandske gæstelærere. I 2006 har følgende lærere varetaget undervisningen:

Ole Winckler Andersen, Keld Buciek, Birgitte Bruun, Morten Elkjær, Lawrence Flint, Søren Gilsaa, Holger Bernt Hansen, Annette Haaber Ihle, Steffen Jensen, Stig Jensen, Susanne Krysiak-Jensen, Peter Kragelund, Theo Larsen, Jytte Laursen, Bjørn Møller, Susan Nørskov-Jensen, Niels Kastfelt, Martin Lindhardt, Eric Markusen, Martin Mennecke, Gorm Rye Olsen og Simon Turner. Hertil kommer et antal gæsteforelæsere og vejledere ved specialeskrivning.

Censorer

Efter ønske fra Undervisningsministeriet blev med virkning fra 1998 oprettet et fælles censorkorps for to af landets områdestudier: Asienstudiet ved Aarhus Universitet og Afrikastudiet ved Københavns Universitet. I foråret 2006 blev censorkorpset nybeskikket. Her blev der især lagt vægt på at sikre, at censorkorpset dækker alle de fag eller fagområder, der indgår i uddannelsen, samt de ansættelsesområder som uddannelsen især sigter mod.

Forskningsvirksomhed

Det tværfaglige Afrikastudium omfatter discipliner inden for de teologiske, humanistiske og samfundsvidenskabelige områder. Lærerne rekrutteres hovedsagelig gennem de respektive institutter. Deres forskning udføres derfor i de pågældende institutters regi, men resultaterne fremlægges ofte i tilknytning til seminarer på CAS.

1. Blandt forskningsaktiviteterne i tilknytning til CAS skal nævnes følgende

En del af det nordiske forskningsprojekt: "Sexuality, Gender and Society in Africa" som gennemføres af Nordiska Afrikainstitutet i Uppsala, foregår i tilknytning til CAS, hvor forskningsleder Signe Arnfred arbejder på den danske del af projektet.

Catrine Christiansen, dansk forsker ved Nordisk Afrika-institut, arbejder på projektet "Socializing Children: Kin and Christian Churches in Uganda", hvor der fokuseres på børn, som bliver forsørget af kun én forælder, og som bor med slægtninge eller på kristne kostskoler. Analytiske perspektiver inkluderer barndom, slægtskab, religion og aids.

Ph.d.-studerende Søren Gilsaa har fortsat forskningsprojektet "Islam og demokratisering i Tanzania".

Gæsteforsker, ph.d. Christian Højbjerg har arbejdet dels med forholdet mellem religion og politik i Guinea og Liberia, dels med spørgsmålet om konflikt og forsoning under den igangværende fredsproces i Liberia.

Postdoc-stipendiat, ph.d. Martin Lindhardt arbejder med et projekt om pinsekirker i Tanzania og Chile.

CAS er vært for to nordiske forskernetværk om: "Islamic Movements in Africa" (Koordineret af Annette Haaber Ihle) og: "State and Society in Nigeria" (koordineret af Niels Kastfelt). Begge netværk er finansieret af Nordiska Afrikainstitutet i Uppsala.

Gæsteforsker Karen Lauterbach, RUC, har i efterårssemester været tilknyttet CAS med sit projekt om pinsekirker i Ghana.

CAS er vært for "Religion in Africa Reading Group". Gruppen, der består af ca. 15 forskere fra KU og RUC, mødes tre til fire gange per semester for at diskutere emner relateret til religion i Afrika.

2. Særlige initiativer

Nord/Syd Koordination

Nord/Syd Koordination er en funktion til videreførelse af visse af de aktiviteter, der tidligere faldt under det nu afsluttede Nord/Syd Satsningsområde. Satsningsområdet udgjorde ét af de tre satsningsområder, som Københavns Universitet iværksatte med start i 1996 og afviklede i 2003.

Nord/Syd Koordinatoren varetager funktioner i relation til universitets ulandsforskning og -studier: Informationsvirksomhed (web-master, nyhedsbrev, netværk, informationsmateriale, kontakt til pressen). Supportfunktion (konferencer, gæsteforskere, nye satsningsområder, publikationer). Internationalt samarbejde (internationalisering, udveksling, vidensoverførsel, databaseregistrering). Samspil med Danida o.a. (kontaktorgan, forskningsformidling, forskningsmidler, legater). Desuden arbejder Nord/Syd Koordinatoren for at fremme studentermobiliteten til ulandene gennem rådgivning, formidling af praktik- og studieophold, feltarbejde og erfaringsopsamling. Hvert år er der mange studerende, herunder fra CAS, der rejser til Afrika, Asien eller Sydamerika med hjælp fra Nord/Syd Koordina-

tionen. Erhvervsvejledning for studerende, der ønsker ansættelse indenfor ulandsbranchen, er et nyt tiltag, der er fortsat i 2006.

Stilling som Nord/Syd Koordinator besættes af cand.scient. Maj-Britt Johannsen og er placeret ved CAS.

Andre af Nord/Syd satsningsområdets aktiviteter omkring miljø i ulandene bliver videreført under "Rio-konventionerne", der er et særligt initiativ under Københavns Universitet. Dette initiativ, der huses af Geografisk Institut, er et samarbejde mellem adskillige institutter og fakulteter og deriblandt også Nord/Syd Koordinatoren og CAS.

3. Deltagelse i SLUSE-samarbejdet

Medio 1998 startede på basis af en bevilling fra Miljøministeriets bistandsafdeling Danced et større, tværfagligt undervisningsprogram om miljø og naturressourceforvaltning i udviklingslande benævnt SLUSE (Sustainable Land Use). Programmet sigter mod at kvalificere kommende kandidater inden for området og gennemføres som et samarbejde mellem Roskilde Universitetscenter, Landbohøjskolen og Københavns Universitet, hvorfra medvirker Geografisk Institut, Institut for Antropologi og CAS.

Under Afrikastudiet udbydes hvert år et emneseminar om miljøproblematikken i Afrika.

Faglige og administrative hverv

Professor emeritus Holger Bernt Hansen: Er formand for Rådet for Udviklings Forskning (RUF) og næstformand for bestyrelsen i Dansk Institut for Internationale Studier. Han er medlem af bestyrelsen for International African Institute (London). Medlem af bestyrelsen for Institute of Commonwealth studies (University of London). Medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet "African Affairs".

Holger Bernt Hansen: Er medlem af styregruppen for det Danida-finansierede forskningsprojekt Research and Education for Democracy in Tanzania (REDET) ved University of Dar es Saalam.

Lektor Niels Kastfelt: Er medlem af Program- og Forskningsrådet ved Nordiska Afrikainstitutet og medlem af redaktionskomiteen for Journal of Religion in Africa. Han har i april 2006 gæsteforelæst ved African Studies Centre i Leiden, i maj ved Centre of West African Studies i Birmingham og i november deltaget i African Studies Association of the United States' årsmøde i San Francisco.

Formidling

Større begivenheder

Den 24. februar 2006 afholdt professor Holger Bernt Hansen sin afskedsforelæsning om "Kampen om Afrika – historisk og aktuelt" i anledning af hans pensionering den 1. februar 2006.

Den 5. september 2006 holdt adjungeret professor, tidligere EU-kommissær Poul Nielson semesterforelæsning over emnet: "EU og Afrika".

I april 2006 afholdtes en 2-dages workshop ved CAS under det nordiske forskernetværk: "State and Society in Nigeria".

I maj 2006 afholdtes endnu en 2-dages workshop under det nordiske forskernetværk: "Islamic Movements in Africa".

Afrika-seminarer

I såvel forårs- som efterårsemesteren har der mindst hver anden uge været arrangeret Afrika-seminarer over aktuelle emner med udefrakommende, hovedsageligt internationale gæsteforelæsere. Det har været meget tilfredsstillende at konstatere, at i takt med udbygningen af CAS' internationale kontakter udtrykker forskere i stigende grad selv interesse for under gennemrejse at give en forelæsning på CAS.

Tilslutningen til forelæsningsne har igen i år været meget tilfredsstillende med deltagere såvel fra Københavns Universitet som udefra. Det er karakteristisk, at de internationale gæster kommer til at udgøre en del af det faglige miljø såvel for forskere som for studerende, der benytter dem både som ressourcepersoner og som kontaktpersoner ved planlægning af studieophold i udlandet.

I 2006 har der været afholdt følgende 19 Afrika-seminarer:

Doc. Karel Arnaut, University of Ghent: "Performing the People: Citizenship and the autochthonic public sphere in Côte d'Ivoire (1945-1994)".

Professor Jane Parpart, Dept. of Development Studies, Dalhousie University & Ass. Professor Marianne Rostgaard, Institute of History and International Studies (IHIS) at Aalborg University: "The Practical Imperialist: The Legacy of Danes in Colonial East Africa".

Professor Holger Bernt Hansen, Centre of African Studies: "Kampen om Africa – historisk og aktuelt".

Dr. Bernhard Bierlich, University of Hull: "Complexities of Modernity: Magic, Progress, and Money in Northern Ghana".

Professor Emmanuel Gyimah-Boadi, Executive Director, CDD-Ghana, Accra and Dept. of Political Science, University of Ghana, Legon: "Democratisation and Decentralisation in Ghana – How far has it gone?".

Professor Theodore Trefon, Katholieke Universiteit Leuven, Belgium: "Re-inventing Order in the Congo: How People Respond to State Failure in Kinshasa".

Dr. Edward Kirumira, Head of Sociology, Makerere University, Uganda: "The Demographic Impact of hiv/aids in Uganda".

Dr. David Maxwell, University of Keele, UK: "A series of Encounters: African Pentecostalism in the 'Longue Durée'".

Dr. Dorte Thorsen, the Nordic Africa Institute: "If Only I get Enough Money for a Bicycle! Child Migration against a Backdrop of Exploitation and Trafficking in Burkina Faso".

Professor Leif Manger, Dept. of Anthropology, university of Bergen: "Reflections of the Darfur Crisis – Prospects for Peace?".

Adjunget Professor, tidligere minister og EU-kommisær Poul Nielson: "EU og Afrika".

Dr. David Coltart, Chairperson of Bulawayo Legal Project, MP for MDC (Zimbabwe): "Zimbabwe Now! What is the Political Situation and what are the Perspectives?".

Professor Heidi Hudson: "Post-liberation depression, schizophrenia or manic pragmatism? The ethics of South African foreign policy".

Dr. Christian Bawa Yamba, Diakonhøjskolen, University College, Oslo: "A Witch-finder in the Time of hiv/aids".

Dr. Murhabazi Namegabe, Bureau pour le Volontariat au Service de l'Enfance et de la Santé (BVES): "Children and War – Child Soldiers & Victimized Children in Congo".

Dr. Joakim Gundel, UN, Nairobi: "The Islamic Courts and Statebuilding in Somalia".

Dr. Amin Alavi, Danish Institute of International Studies: "Africa and the Development Round of Trade Negotiations (Doha-Round)".

Sebastian Masaki, General Manager, CRDB-Bank, Tanzania: "Challenges in managing Growth in a Fast Evolving Microfinance Sector in Tanzania".

Dr. Stig Marker Hansen, Northern Uganda Peace Initiative (NUPI), Uganda: "Conflict and the Emerging Roles of NGOs in Peace-building in Uganda".

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

CAS har til sine aktiviteter stor nytte af en række bilaterale kontakter med afrikanske universiteter og med Afrika-centre i Europa og USA. Især skal nævnes samarbejdet inden for AEGIS (Africa-Europe Group of International Studies), der er netværk af universitetscentre for Afrikastudier inden for EU med det særlige formål at fremme relationerne mellem afrikanske og europæiske universiteter, bl.a. gennem udveksling af gæsteforskere.

På nordisk plan foregår der et tæt samarbejde med Nordiska Afrikainstitutet (NAI) i Uppsala ikke mindst med hensyn til udveksling af afrikanske gæsteforelæsere. I dette samarbejde har CAS haft stor nytte af den danske forsker ved NAI, cand.scient.anth. Catrine Christiansen.

Der er etableret gode kontakter med det nystartede CAS ved Göteborgs Universitet. Desuden er der indledt et samarbejde med Afrikastudieprogrammet ved universitetet i Trondheim (NTNU) under Socrates/Erasmus-programmet.

Indenfor Socrates/Erasmus-programmet har CAS et mangeårigt samarbejde med Centre of African Studies ved Edinburgh University. Der er ligeledes indgået aftale om samarbejde med Institut für Afrikanistik ved Universität Leipzig. Begge aftaler omfatter såvel lærer- som studenterudveksling.

Med henblik på at styrke de studerendes mulighed for studieophold, feltarbejde eller praktik i forbindelse med udarbejdelse af deres speciale har CAS opbygget en række kontakter med afrikanske universiteter, med danske bistandsprojekter og med afrikanske NGO'er og danske NGO'er, der arbejder i Afrika. Især skal nævnes samarbejdet med Makerere University, Uganda, der udspringer af et Danida-finansieret forskningsbistandsprojekt, og med Dept. of Political Science ved University of Dar es Salaam. Sidstnævnte samarbejde foregår indenfor rammen af det Danida-finansierede projekt REDET (Research and Education for Democracy in Tanzania).

Bibliotek

CAS' bibliotek omfatter efterhånden ca. 10.200 værker og ca. 50 tidsskrifter. Hovedvægten ligger fortsat på anskaffelse af de nyeste værker inden for især samfundsvidenskabernes og humaniora. Deltagelse i den amerikanske African Studies Association's årlige konference muliggør, at biblioteket meget tidligt kan erhverve de senest udgivne bøger og således afspejle den aktuelle faglige udvikling.

I 2006 omfattede udlånet ca. 3.500 bind, hvilket afspejler en fortsat stigende brug af biblioteket. Ud over CAS' egne studerende har især studerende fra Københavns Universitet været flittige brugere, hvilket peger på den servicefunktion, som CAS varetager over for det øvrige universitet. Herudover kan registreres et stigende antal fjernlån såvel til Danmark som det øvrige Skandinavien.

Centerleder Niels Kastfelt

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	0,00	0,42	0,42
DVIP	2,49	0,00	2,49
STIP	0,00	1,00	1,00
TAP	2,93	0,00	2,93
Årsværk i alt	5,42	1,42	6,83
Løn med årsværk	2.098,67	479,26	2.577,93
Løn uden årsværk	18,89	48,94	67,84
Øvrig drift	-131,48	529,74	398,27
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>1.986,09</i>	<i>1.057,95</i>	<i>3.044,04</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Ekstern
Lindhardt, Martin; postdoc.

STIP Ekstern
Gilsaa, Søren; ph.d.-studerende.

Fondsbevillinger

Danida/Udenrigsministeriet
– Forskningsrelaterede aktiviteter (Holger Bernt Hansen)
kr. 90.000.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation
– Global forces, local voices (Martin Lindhart) kr.
1.195.700.

Uddannelsesudvalget for Afrikastudier**Medlemmer**

Uddannelsesudvalget bestod pr. 1.2.2006 af Niels Kastfelt og Julie Skovgaard Sommer Von Würden.

Beretning

Studieudvalget forestod optagelsen af de nye kandidatstuderende i samråd med Det Teologiske Fakultet. Der blev optaget 25 studerende på kandidatstudiet. Dette antal vurderede studieudvalget som værende tilfredsstillende i lyset af den omstrukturering, der har fundet sted af studiet i 2005, hvor studiet for første gang blev udbudt som kandidatstudium. Afrikastudiet kan således ikke længere tages som en 2-årig overbygningsuddannelse som sidefag til et kandidatstudium, der tages andetsteds.

Desuden blev der yderligere optaget seks personer på den 1-årige Masteruddannelse under fleksibel masterordningen for studerende på Åben Uddannelse (betalingsuddannelse) samt seks studerende på tilvalgsordningen.

Ved behandlingen af ansøgninger blev de i studieordningen for den nye kandidatuddannelse indeholdte optagelseskrav lagt til grund: 1. de formelle kvalifikationer (bachelorniveau) og 2. relevanskriteriet samt evaluering af undervisningen.

I forbindelse med indførslen af kandidatstudiet er der gennem de seneste år sket en gradvis omlægning af undervisningen. Bl.a. er grundkurserne inden for geografi, antropologi, historie og politologi er blevet afløst af det tværfaglige introduktionskursus "Natur, befolkning og samfund i Afrika". Desuden er kurset i Afrikas økonomi blevet omgivet til et egentligt grundkursus. Yderligere vægter temaseminarerne: "Politik, udvikling og forandring i Afrika" og "Religion, kultur og samfund i Afrika" mere end tidligere i det 2-årige program. Disse kursusændringer stiller nogle større krav til underviseren og den i undervisningen benyttede litteratur.

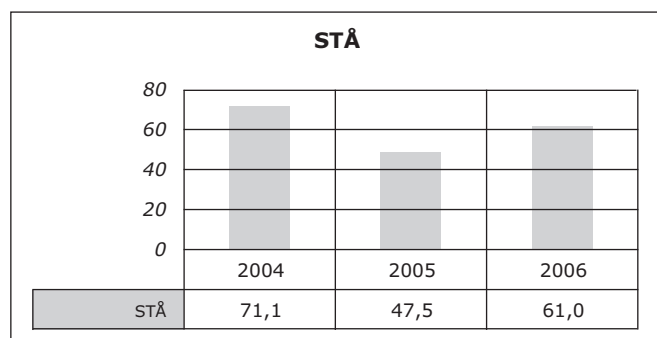
Da studiet har været i en fortløbende "pionér-fase" i forbindelse med den nødvendige omlægning til kandidatstudiet, har der løbende været foretaget evalueringer af de nye kurser. Disse evalueringer er blevet diskuteret med såvel studerende som de ansvarlige undervisere. Generelt har der været en høj grad af tilfredshed de udbudte kurser.

Lige som i 2005 har der også i 2006 været stort interesse for den nye kandidatuddannelse blandt gamle masterstuderende. Således har flere søgt uddannelsesudvalget om at blive overflyttet til den nye ordning.

Uddannelsesudvalget afløses af et nyetableret Studienavn for Afrikastudier pr. 1. februar 2007.

Statistik*STÅ fordelt på indskrivning*

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder						
	Afrikaområdestudier	Teologi	Jura	Geografi	Folkesundhedsvidensk.	Merit-overført	I alt
Afrikaområdestudier	39,2	0,2	0,2	0,2	0,2	2,5	42,4
Dansk, nordisk	0,4						
Teologi	0,3						
Antropologi, etnografi	0,2						
Statskundskab, samfundsfag	0,2						
Nærorientalsk oldtidsforskning	0,1						
Meritstuderende	10,6						
Udenlandske gæstestuderende	10,1						
I alt	61,0						
Åben uddannelse	10,0						

STÅ 2004-2006

Leder af studieudvalget Niels Kastfelt

Søren Kierkegaard Forskningscenteret**Ledelse pr. 1.2.2006**

Fonden for Søren Kierkegaard Forskningscenteret (herefter SKC) har som øverste ledelse en eksternt bestyrelse: seniorforsker, mag.art. Ida Nicolaisen, formand (udpeget af Danmarks Grundforskningsfond), direktør, cand.polit. Hans Skov Christensen, næstformand (udpeget af Danmarks Grundforskningsfond), dekan, professor, dr.theol. Steffen Kjeldgaard-Pedersen (udpeget af Københavns Universitet), direktør, professor, cand.mag. Jørn Lund (udpeget af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab) og direktør, cand.mag. Erland Kolding Nielsen (udpeget af Det Kongelige Bibliotek).

SKC har som daglig leder en direktør: dr. et dr.theol. h.c. Niels Jørgen Cappelørn.

Organisation

SKC er en selvstændig, erhvervsdrivende fond, finansieret dels af en ekstra bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond, dels af en bevilling fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling over finansloven, dels af en bevilling fra Kulturministeriet (til færdiggørelse af "Søren Kier-

kegaards Skrifter") ligeledes over finansloven. SKC har et nært samarbejde med Københavns Universitet i form af en samarbejdsaftale med Afdeling for Systematisk Teologi under Det Teologiske Fakultet, aftalen omfatter bl.a. udlån, udbygning og vedligeholdelse af Kierkegaard Biblioteket, ph.d.-kurser og -vejledning samt ansættelse af en samfinansieret lektor, som også er leder af Kierkegaard Biblioteket.

Adresse

Vartov
Farvergade 27D
1463 København K
Telefon 33 76 69 00
Fax 33 76 69 10
sec@sk.ku.dk
www.sk.ku.dk

Direktørens årsberetning

SKC har i 2006 fortsat udført sine aktiviteter i overensstemmelse med sit formål: "Fremme af Kierkegaardforskningen nationalt og internationalt" og "Udgivelse af 'Søren Kierkegaards Skrifter' (SKS)".

Akademiske grader

Ingrid Basso: Tidligere tilknyttet SKC som ph.d.-studerende, forsvarede sin afhandling "Søren Kierkegaard e le lezioni berlinesi di F.W.J. Schelling sulla 'Filosofia della rivelazione' (novembre 1841-marzo 1842)" og fik tildelt ph.d.-graden i filosofi ved Scuola Internazionale di Alti Studi "Scienze della Cultura", Fondazione Collegio San Carlo, Modena, Italien, i december 2006.

Daniel Greenspan: Tidligere tilknyttet SKC som ph.d.-studerende, forsvarede sin afhandling "Kierkegaard and the Rebirth of Tragedy: Philosophy, Poetry and the Problem of the Irrational (with constant reference to Aristotle and Sophocles)" og fik tildelt ph.d.-graden i filosofi ved Villanova University, USA, i december 2006.

Laura Llevadot: Tidligere tilknyttet SKC som ph.d.-studerende, forsvarede sin afhandling "Escritura y repetición" og fik tildelt ph.d.-graden i filosofi ved Universidad de Barcelona, Spanien, i februar 2006.

Thomas P. Miles: Adjunct, assistant professor ved Department of Philosophy, Boston College, USA, tidligere tilknyttet SKC som ph.d.-studerende, forsvarede sin afhandling "The Ethical Project Kierkegaard and Nietzsche Share: Illustrating, Analyzing, and Evaluating Different Ways of Life" og fik tildelt ph.d.-graden i filosofi ved University of Texas at Austin, USA, i august 2006.

Forskningsvirksomhed

Kierkegaardforskningen og den editionsfilologiske forskning er videreført efter de retningslinjer, som SKC's forskningsplan og udgivelsesprogram fastsætter.

1. Kierkegaardforskningen

Niels Jørgen Cappelørn har videreført sit arbejde med en monografi om de tretten taler ved altergang om fredagen, som optræder i Kierkegaards udgivne skrifter. Desuden har han, under sin kommentering af Kierkegaards journaler og opbyggelige skrifter, fortsat indsamlingen af materiale til to andre forskningsprojekter, dels "En teologisk-antropologisk studie af Kierkegaards forståelse af gudbilledlighed og arvesynd", dels "En fremlægning af dogmatikken i Kierkegaards 'Opbyggelige Taler i forskjellig Aand'".

Forskningslektor, lic.theol. Joakim Garff har arbejdet videre med sit overordnede forskningsprojekt: "Nisus formativus. Om dannelsens uomgængelighed hos Søren Kierkegaard – med særligt henblik på forudsætningerne i tysk og dansk åndshistorie". Det er monografiens overordnede tese, at Kierkegaards anliggende er uadskilleligt fra hans mellemværende og udestående med dannelseskultur og dannelsesroman i bredest tænkelige forstand. Mens hans udestående med dannelseskulturen er nogenlunde velkendt, har hans mellemværende derimod længe været påfaldende upåagtet. Læser man forfatterskabet under dannelsesbegrebets optik, vil man således kunne konstatere, at adskillige værker er dybt forbundet med den klassiske dannelsesroman. Dette gælder narrativt, for så vidt som flere af de pseudonyme værker indoptager og filosofisk forfiner en række litterære funktioner fra dannelsesromanen; det gælder tematisk, idet forfatterskabet opererer med et væld af opbruds, rejse og ankomstmetaforer og skildrer individet som en tilblivelsesproces, der betegnes med termer som "Vorden", "Stræben", "Erhverven"; og endelig gælder det strukturelt, idet den individuierende proces, som Kierkegaard udfolder med sin stadieteori, gentager det skema

(hjemme – hjemløs – hjem), hvorover dannelsesromanen som en slags sekulariseret transformation af den kristne frelseshistorie almindeligvis er komponeret. En skærpelse af sansen for dannelsesbegrebets tvetydige status hos Kierkegaard vil ikke alene afdække nye konstellationsmuligheder mellem det humane og det kristelige i hans forfatterskab, men tillige gøre det tydeligt, at humanistisk dannelséstænkning og teologisk refleksion ikke længere blot skal bekriige hinanden, men også i vidt omfang kan og skal berige hinanden.

Forskningslektor, ph.d. et dr.theol. Jon Stewart har fortsat sit forskningsprojekt "Hegel, Kierkegaard and Mediation", der omfatter en undersøgelse af Kierkegaards kritik og brug af Hegels begreb 'mediation' set i sammenhæng med den samtidige danske og tyske anvendelse af det. Han har ligeledes videreført sin omfattende undersøgelse af dansk hegelianisme, der skal blive til bogserien "A History of Hegelianism in Golden Age Denmark", hvoraf han har indleveret første bind "The Heiberg Period: 1824-1836, 'Having preached to deaf ears'" til forsvar for den filosofiske doktorgrad ved KU. Desuden har han påbegyndt projektet "Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources", som finansieres af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Lektor, cand.theol., ph.d. Pia Søltøft har videreført sit postdoc-projekt, "Kærlighedens kraft". Det har til hensigt at blotlægge kærlighedsbegrebet i hele Søren Kierkegaards forfatterskab og dermed belyse, hvorledes Kierkegaard opererer med ét grundlæggende kærlighedsbegreb. Kærligheden er en overpersonlig magt, der er i stand til at forene det ene menneske med det andet. I denne bestemmelse af kærligheden evner Kierkegaard at indoptage alle de forskellige skikkelser, kærligheden viser sig under; venskab, forældrekærlighed, forelskelse, elskov, eros, ægteskab, gudskærlighed, næstekærlighed og selvkærlighed, for bare at nævne nogle. Projektet vil således tage anledning til at rehabilitere Kierkegaards forståelse af de humane kærlighedsrelationer som bærende for forståelsen af både næstekærlighed og gudskærlighed og hermed gøre op med den gængse opfattelse af Kierkegaard som fjende af den naturlige og på drifterne begrundede kærlighed. Projektet ønsker endvidere at indsætte Kierkegaards kærlighedsbegreb i en nutidig kontekst og således deltage i den verserende debat om værdigrundlagets ændring. I en tid, da ikke-materielle værdier kommer mere og mere i centrum, samtidig med, at verdensforståelsen er præget af en mistro til de traditionelle religiøse normer og forestillinger, giver en beskæftigelse med kærlighedsbegrebet en oplagt mulighed for at forene en alment tilgængelig erfaring af kærlighed med en mere overordnede teori om samhörighed, normativitet, religiøsitet og relationsbestemthed. Pia Søltøft har også arbejdet med en mindre undersøgelse af Søren Kierkegaards tankeunivers som baggrund for den nutidige anvendelse af coachingbegrebet inden for dansk erhvervsliv. Coachingbegrebets rødder i den sokratiske majeutik blotlægges, og det vises, hvorledes denne majeutik finjusteres og videreudvikles gennem Kierkegaards tanker om den indirekte meddelelse, det etiske forhold til 'den Anden' og ikke mindst gennem hans tanker om det opbyggelige som kommunikationsform.

Ekstern underviser og oversætter, ph.d. K. Brian Søderquist har påbegyndt et forskningsprojekt om 'facticitet' og 'transcendens' hos Kierkegaard set i forhold til den eksistentielle tradition.

2. Den editionsfilologiske forskning

“Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen. Tre gudelige Taler”; “Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger”; “Sygdommen til Døden” og “Ypperstepræsten – ‘Tolderen’ – ‘Synderinden’, tre Taler ved Altergangen om Fredagen” blev udgivet i november 2006 som tekstbind 11/kommentarbind K11 i SKS.

Tekstetablering og kommentering af journalerne NB15, NB16, NB17, NB18, NB19 og NB20 fra 1850 er blevet hhv. afsluttet og og videreført med henblik på udgivelse i foråret 2007 som tekstbind 23/kommentarbind K23 i SKS. Tekstetableringen af journalerne NB21, NB22, NB23, NB24 og NB25 er blevet påbegyndt med henblik på udgivelse i efteråret 2007. Desuden er arbejdet med den datalogiske udformning af og den filologiske tekstetablering til den elektroniske version af “Søren Kierkegaards Skrifter” (SKS-E) blevet videreført.

Den ledende filolog, cand.phil., ph.d. Anne Mette Hansen har arbejdet videre med materialfilologi, en nyorientering inden for editionsfilologisk teori og metode. Hun undersøger også fortsat de filologiske anvendelser af XML-tekstmærkning med henblik på digital udgivelse af ældre danske tekster. Endvidere har Anne Mette Hansen arbejdet videre med forberedelsen af en udgave af de islandske versioner af den middelalderlige lærebog “Lucidarius” for Den Arnamagnæanske Kommission.

Datalogisk redaktør, cand.scient. Karsten Kynde har arbejdet med redaktion af Kierkegaards journaler og notesbøger 1835-49, planlagt til offentliggørelse på nettet i 2007 som første del af den elektroniske version SKS-E.

Som et selvstændigt forskningsprojekt blev tekstetablering og kommentering af “P.C. Kierkegaards Dagbøger” fortsat af de editionsfilologiske medarbejdere cand.phil. Niels W. Bruun og cand.mag. Finn Gredal Jensen.

Finn Gredal Jensen har desuden forberedt fem artikler til projektet “Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources” om Kierkegaards forhold til Heraklit, Homer, Aischylos, Herodot og Erasmus af Rotterdam.

Niels W. Bruun har desuden forberedt to artikler til projektet “Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources” om Kierkegaards forhold til Sallust og Seneca.

Som sit selvstændige forskningsprojekt har den editionsfilologiske medarbejder, cand.theol. Steen Tullberg færdiggjort sit projekt “Søren Kierkegaard i Danmark”, en kortlægning af den danske Kierkegaard-reception i perioden 1855-2005.

Endvidere har den editionsfilologiske medarbejder, cand.phil. Kim Ravn og Finn Gredal Jensen (sammen med Niels Stengaard) arbejdet videre med udgivelsen af Poul Martin Møllers skrifter for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Realkommentator, cand.mag., ph.d. Tonny Aagaard Olesen har arbejdet sideløbende på en række større og mindre Kierkegaard-afhandlinger, bl.a. “Kierkegaard og den danske Sokrates-reception”, “Debatten om tro og viden 1849-51”, “Kierkegaard karikeret. En lille bog om Kierkegaard og pressen”, “Kirkecampen. En komplet oversigt”. Ved siden af disse studier har Tonny Aagaard Olesen påbegyndt redigeringen af sin ph.d.-afhandling om kommentarens hermeneutik.

Ph.d.-studerende

Ingrid Basso, tilknyttet SKC fra januar til august 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Università Catholica del Sacro Ovore, Italien, med projektet “Kierkegaards Recepti-

on of the Latest Philosopher Schelling”. Finansieret af et Cirius kulturaftalestipendium.

Benjamín Olivares Bøgeskov, tilknyttet SKC i hele 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Universidad de Navarra, Pamplona, Spanien, med projektet “Psychology and Ethics in the Thoughts of Søren Kierkegaard: An Approach to a Classical Problem from a Modern Perspective”. Selvfinansieret.

Cand.mag. Inger Christiansen, tilknyttet SKC til august 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet, med projektet “Diskussionen om tro og viden i 1800-tallets filosofi”. Finansieret af et stipendium fra Statens Humanistiske Forskningsråd. Afhandlingen blev indleveret til bedømmelse i august 2006.

Franca Cristofolletto, tilknyttet SKC i januar 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Cà Foscari University, Venedig, Italien, med projektet “The Concept of Freedom in Kierkegaard”. Finansieret af et Cirius kulturaftalestipendium.

Daniel Greenspan, tilknyttet SKC fra januar til juni 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Villanova University, USA, med projektet “Kierkegaard’s Eudaimonism: Philosophy, Poetry, and the Therapy of the Irrational (with Reference to Aristotle and Sophocles)”. Finansieret af American Scandinavian Foundation.

Manuela Hackel, tilknyttet SKC i august og september 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Universität Leipzig, Tyskland, med projektet “The Concept of the Self (Kierkegaard) and the Concept of the ‘poursoi’ (Sartre) – Parallels and Contrasts”. Finansieret af et stipendium fra Studienstiftung des “deutschen Volkes”.

Cand.theol. Anders Holm, tilknyttet SKC i hele 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, med projektet “Samtidighedsproblemet hos Grundtvig og Kierkegaard”. Samfinansieret af SKC og Center for Grundtvig-studier under Det Teologiske Fakultet i Aarhus.

Janne Kylliäinen, tilknyttet SKC august-december 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Universitetet i Helsinki, Finland, med projektet “Living Poetically in the Modern Age”. Finansieret af Nord Forsk.

Leonardo F. Lisi, tilknyttet SKC juni-oktober 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Yale University, USA, med projektet “Modernism and the Aesthetics of Indirect Communication”. Finansieret af Enders Fellowship.

Luca Maugeri, tilknyttet SKC i januar 2006 og fra oktober 2006 til februar 2007 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Università di Bologna, Italien, med projektet “Individuality and Faith in Søren Kierkegaard’s Thought with Particular Reference to the Relationship between Kierkegaard’s Existential Analysis and his AntiHegelianism”. Finansieret af en bilateral udvekslingsaftale.

Jonas Roos, tilknyttet SKC januar-august 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Escola Superior De Teologia, Brasilien, med projektet “The Paradox and the Relation between Judgement and Grace in Kierkegaard’s Idea of Becoming a Christian”. Finansieret af Conselho Nacional de Desenvolvimento Científico & Tecnológico, Brasilien.

Bartholomew Ryan (Irland), tilknyttet SKC januar-maj 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, med projektet “Kierkegaard’s Indirect Politics in Conversation with Lukács, Schmitt, Benjamin, Adorno and Derrida”. Finansieret af et ph.d.-stipendium fra Aarhus Universitet.

Andrea Scaramuccia, tilknyttet SKC i hele 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Pisa University, Italien, med projektet "Kierkegaards Journal-Litteratur". Finansieret af et ph.d.-stipendium fra sit hjemmeuniversitet.

Gerhard Schreiber, tilknyttet SKC i hele 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, Tyskland, med projektet "Kierkegaard's Account of Faith and Its (Philosophic-)Theological Presuppositions". Finansieret af et forskerstipendium fra sit hjemmeuniversitet.

Michael Tilley, tilknyttet SKC august-oktober 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved University of Kentucky, USA, med projektet "Kierkegaard, Hegel and Social Philosophy". Finansieret af American Scandinavian Foundation.

Claudia Welz, tilknyttet SKC i maj og juni 2006 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Institut für Hermeneutik und Religionsphilosophie, Universität Zürich, med projektet "God's (non) Phenomenality and the Problem of Theodicy". Finansieret af Ev. Studienwerk Villigst e.V.

Specialestuderende m.m.

Stud.mag. Christian Møller Andersen, tilknyttet SKC marts-maj 2006 som specialestuderende, indskrevet ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, KU, med projektet "Rationality and Ethics in Kierkegaard's Writings Viewed from the Perspective of Alasdair MacIntyre's Interpretation of Kierkegaard". Selvfinansieret.

Stud.mag. Dennis Døngart, tilknyttet SKC januar-marts 2006 som specialestuderende, indskrevet ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, KU, med projektet "At tabe sig selv for at vinde sig selv. Selvets dobbelte bevægelse i Kierkegaards filosofi". Selvfinansieret.

Stud.mag. Johannes Henriksen, tilknyttet SKC januar-juli 2006 som specialestuderende, indskrevet ved Institut for Æstetiske Fag, Afdeling for Litteraturhistorie, Aarhus Universitet, med projektet "Gensidige genstridigheder – om anerkendelse og ressentiment hos Dostojevskij og Houellebecq". Selvfinansieret.

Michael B. López, tilknyttet SKC juni-august 2006 som masterstuderende, indskrevet ved University of North Dakota, USA, med projektet "Tragedy and the Absolute in William Shakespeare's 'Hamlet' and the Philosophy of Søren Kierkegaard". Finansieret af University of North Dakota.

Michal van Zelm, tilknyttet SKC august-december 2006 som filosofistuderende, indskrevet ved Universiteit van Amsterdam, Holland, med projektet "'Frygt og Bæven': Oversættelse og modtagelse". Finansieret af Cirius kulturaftalestipendium.

Seniorforskere/postdocs

Camilla Brudin Borg, ph.d., adjunkt ved Göteborg Universitet, Sverige, tilknyttet SKC oktober-december 2006 med projektet "Den Kvinnliga läsaren och Søren Kierkegaard". Finansieret af STINT.

Iben Damgaard, ph.d., adjunkt ved Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, tilknyttet SKC september-december 2006 med projektet "Gendigtning og hermeneutik hos Kierkegaard". Finansieret af Aarhus Universitet.

Jamie Ferreira, dr., professor i filosofi ved University of Virginia, USA, tilknyttet SKC i august og september 2006 med projektet "Intro to Kierkegaard – Blackwell 'Great Minds' series". Finansieret af Personal Research Fund.

Darío González, ph.d., ekstern lektor ved Institut for Fi-

losofi, Pædagogik og Retorik, KU, delvis tilknyttet SKC i hele 2006 med projektet "Seeing/Being Seen. The Order of Vision and the Idea of Phenomenology of Subjectivity in Kierkegaard" og med oversættelse af opbyggelige taler fra 1843 og 1844 samt "Tre Taler ved tænkte Leiligheder" til spansk. Selvfinansieret.

Bruce H. Kirmmse, dr., professor i historie ved Connecticut College, Department of History, USA, tilknyttet SKC august-december 2006 med det projekt at revidere oversatte og selv at oversætte journaltekster til de to første bind af den nye engelske oversættelse "Kierkegaard's Journals and Notebooks". Finansieret af det amerikanske National Endowment for the Humanities.

Vincent McCarthy, professor i filosofi ved Saint Joseph's University, Philadelphia, USA, tilknyttet SKC i juli og august 2006 med projektet "Questions of Kierkegaard's Sexuality". Finansieret af University Research Grant.

Ettore Rocca, ph.d., lektor ved Università di Reggio Calabria, Italien, hvor han underviser i æstetik; delvis tilknyttet SKC i hele 2006 med projektet "Kierkegaards anden Æstetik". Medlem af forskningsprojektet: "Soggettività, ontologia e linguaggio tra moderno e contemporaneo", medfinansieret af Det italienske Forskningsministerium, ved Università di Verona, under ledelse af professor Luigi Ruggiu, Università di Venezia. Har i øvrigt periodisk fungeret som SKC's oversættelseskoordinator. Finansieret af sit hjemmeuniversitet.

K. Brian Söderquist, ph.d., ekstern underviser på DIS (Denmark's International Study Program) og ved Det Teologiske Fakultet, KU, delvis tilknyttet SKC hele 2006; har dels arbejdet med revision af de oversatte journaltekster til det første og andet bind i den nye engelske oversættelse "Kierkegaard's Journals and Notebooks", dels været tilknyttet projektet "Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources". Delvis finansieret af oversættelsesprojektet og af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Faglige og administrative hverv

Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Bjarne L. Olsen (sekretær) Jon Stewart og Pia Søltøft udgør SKC's ledelsesgruppe hvad angår forskningsplanlægning. Niels W. Bruun, Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Karsten Kynde, Bjarne L. Olsen og Pia Søltøft udgør SKC's samarbejdsudvalg. Karsten Kynde er tillidsmand og Steen Tullberg tillidsmandssuppleant for de AC-organiserede medarbejdere.

Bedømmelsesudvalg

Niels Jørgen Cappelørn: Har under Oxford University været medlem af udvalget (sammen med dr. Cristina Chimento) til bedømmelse af ph.d.-afhandlingen "Anti-Semitism in Kierkegaard – with Constant Regard to His Individualism" af Elisabeth Wulff, SRM, BA Hons.; forsvaret fandt sted i juli 2006. Under Det Humanistiske Fakultet, KU været medlem af udvalget (sammen med docent, dr.phil. C.H. Koch (formand), KU, og lektor Carl-Göran Heidegren, Lunds universitet) til bedømmelse af Jon Stewarts afhandling "A History of Hegelianism in Golden Age Denmark. Part 1, The Heiberg Periode: 1824-1836, 'Having preached to deaf ears'" indleveret til forsvaret for den filosofiske doktorgrad. Ved SKC af udvalget (sammen med professor, phil.dr. Vigdis Ystad, Universitetet i Oslo, og lektor, dr.phil. Johnny Kondrup, KU) til bedømmelse af

ansøgninger til en stilling som realkommentator, bedømmelsesarbejdet blev afsluttet i januar 2006.

Joakim Garff: Har været korresponderende medlem af udvalget til bedømmelse af Thomas P. Miles' ph.d.-afhandling "The Ethical Project Kierkegaard and Nietzsche Share: Illustrating, Analyzing, and Evaluating Different Ways of Life"; forsvaret fandt sted i august 2006. Udvalget til bedømmelse af Daniel Greenspans ph.d.-afhandling "Kierkegaard and the Rebirth of Tragedy: Philosophy, Poetry and the Problem of the Irrational (with constant reference to Aristotle and Sophocles)"; forsvaret fandt sted i december 2006.

Darío González: Har været medlem af udvalget til bedømmelse af Laura Llevadots ph.d.-afhandlingen "Escritura y repetición"; forsvaret fandt sted ved Universidad de Barcelona, Spanien, i februar 2006.

Ettore Rocca: Har været medlem af udvalget til bedømmelse af Ingrid Bassos ph.d.-afhandling "Søren Kierkegaard e le lezioni berlinesi di F.W.J. Schelling sulla 'Filosofia della rivelazione' (novembre 1841-marzo 1842)"; forsvaret fandt sted ved Scuola Internazionale di Alti Studi "Scienze della Cultura", Fondazione Collegio San Carlo, Modena, Italien, i december 2006.

Pia Søltoft: Har været medlem af udvalget (sammen med lektor Peter Lodberg, Aarhus Universitet, og Hans Stifoss-Hansen, Universitetet i Oslo) af cand.theol. Helle Møller Jensens ph.d.-afhandling "Sjælesorg mellem teori og praksis. En studie i sjælesorg under hensyntagen til Søren Kierkegaards brug af krops og bevægelsesmetaforer i fire opbyggelige taler"; forsvaret fandt sted i januar 2006. Udvalget (sammen med lektor, dr.theol. Lauge O. Nielsen og professor, dr.theol. Niels Peter Lemcke) til bedømmelse af et opslået ph.d.-stipendium ved Det Teologiske Fakultet, KU; bedømmelsesarbejdet blev afsluttet september 2006.

Udvalg og fonde

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Niels Jørgen Cappelørn: Er konsulent for udredningsudvalget vedrørende en ny Grundtvig-udgave. Finn Gredal Jensen er tilsynsførende for en ny Herman Bang-udgave ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Karsten Kynde er konsulent ved udgivelsen af Karen Blixens "Vinter-Eventyr" og "Den afrikanske Farm" ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Tillidshverv

Niels Jørgen Cappelørn: Er medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og af Advisory Board ved The Hong Kierkegaard Library, St. Olaf's College, Minnesota, USA; og han er censor ved Det Teologiske Fakultet under hhv. Københavns Universitet og Aarhus Universitet og ved Institut for Teologi under Ilisimatusarfik / Grønlands Universitet. Finn Gredal Jensen og Karsten Kynde er medlemmer af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Anne Mette Hansen er medlem af bestyrelsen for European Society for Textual Scholarship (ESTS) og formand for Selskab for Nordisk Filologi. Pia Søltoft er formand for og Tonny Aagaard Olesen medlem af bestyrelsen for Søren Kierkegaard Selskabet.

Formidling

Udgivervirksomhed

SKC udgiver på G.E.C. Gads Forlag, København, "Søren Kierkegaards Skrifter" bind 1-28 (i 55 bind, 28 tekstbind og 27 kommentarbind). I november 2006 udkom "Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen. Tre gudelige Taler"; "Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger"; "Sygdommen til Døden" og "'Ypperstepræsten' – 'Tolderen' – 'Synderinden', tre Taler ved Altergangen om Fredagen" som tekstbind 11/kommentarbind K11 i SKS.

SKC udgiver på Walter de Gruyter Verlag, Berlin/New York, "Kierkegaard Studies: Monograph Series" og "Kierkegaard Studies: Yearbook". I 2006 udkom "Kierkegaards 'Furcht und Zittern' als Bild seines ethischen Erkenntnisbegriffs" af Joachim Boldt som bind 13 og "Vielstimmige Rede vom Unsagbaren. Dekonstruktion, Glaube und Kierkegaards pseudonyme Literatur" af Jochen Schmidt som bd. 14 i "Kierkegaard Studies: Monograph Series". Desuden udkom "Kierkegaard Studies: Yearbook 2006" med bl.a. foredragene fra SKC's forskerseminar i august 2005.

SKC har i 2006 sammen med Grundtvig-Akademiet på Forlaget Vartov udgivet "Alle mine kilder – en samling af foredrag om arven efter Grundtvig og Kierkegaard som kilde til inspiration" af statsminister Anders Fogh Rasmussen, politisk kommentator Ralf Pittelkow, forfatter Suzanne Brøgger, biskop Kjeld Holm, MF Birthe Rønn Hornbech, MF Christine Antorini, pastor Johannes Møllehave, sognepræst Sørine Gotfredsen, MF Jesper Langballe, skuespiller Marianne Mortensen og undervisningsminister Bertel Haader. Desuden har SKC i 2006 bidraget til udgivelse af "Søren Kierkegaard i Danmark. En receptionshistorie" af Steen Tullberg på C.A. Reitzels Forlag.

Redaktionelle hverv

Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen og Johnny Kondrup (lektor ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Det Humanistiske Fakultet, KU): Udgør redaktionen for SKS og sammen med Karsten Kynde og Kim Ravn redaktionen for den elektroniske udgave SKS-E.

Niels Jørgen Cappelørn og dr. et dr.theol. h.c. Hermann Deuser (professor ved Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main, Fachbereich Evangelische Theologie, Tyskland): Er redaktører af "Kierkegaard Studies: Monograph Series" og sammen med K. Brian Söderquist redaktører af "Kierkegaard Studies: Yearbook 2006".

Niels Jørgen Cappelørn: Er medlem af redaktionen for hhv. den engelske, franske og tyske oversættelse af Kierkegaards journaler og notesbøger og endvidere sammen med Darío González af redaktionen for den spanske oversættelse af Kierkegaards værker. Niels Jørgen Cappelørn er medlem af redaktionen for hhv. den kinesiske oversættelse af en antologi i ti bind med værker og journaler af Kierkegaard og den ungarske oversættelse af et udvalg af Kierkegaards værker og journaler.

Niels Jørgen Cappelørn og Joakim Garff: Har (sammen med akademileder, ph.d. Henrik Wigh-Poulsen og sekretariatsleder Hans Grishauge) været medlemmer af redaktionen for "Alle mine kilder – en samling af foredrag om arven efter Grundtvig og Kierkegaard som kilde til inspiration".

Darío González, Tonny Aagaard Olesen, Richard Purkarthofer og K. Brian Söderquist: Sidder i redaktionen for tidsskriftet "Kierkegardiana".

Finn Gredal Jensen: Er medudgiver af "Andersen: H.C. Andersens samlede værker", bd. 1-18, ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Jon Stewart: Er hovedredaktør for projektet "Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources" og for bogserien "Texts from Golden Age Denmark" (<http://www.sk.ku.dk/GoldenAgeTexts/>).

Kongresser, seminarer og symposier

Research Seminar. Den 15.-18. august 2006 afholdt SKC det årlige forskerseminar, arrangeret af Niels Jørgen Cappelørn i samråd med ledelsesgruppen. Årets tema var Kierkegaards "Opbyggelige Taler i forskjellig Aand" (1847) og "Christelige Taler" (1848), som blev belyst under forskellige vinkler i 13 foredrag og i et panel med 4 indlæg. Der var ca. 75 nationale og internationale deltagere.

Projektseminarer især møntet på ph.d.-studerende. SKC har i forårs- og efterårssemestret afholdt i alt 16 projektseminarer, arrangeret af Joakim Garff i samråd med ledelsesgruppen. Ved projektseminarerne fremlægger forskere tilknyttet SKC eller særligt indbudte deres igangværende forskningsprojekter eller holder et oplæg til diskussion, ofte indledt af en respondent. Seminarerne, der holdes på engelsk, tysk eller dansk, har været annonceret på de relevante institutter ved Københavns Universitet.

Kierkegaard Ibsen conference. Niels Jørgen Cappelørn, på vegne af SKC, og professor Vigdis Ystad og cheffilolog Christian Janss, på vegne af "Henrik Ibsens skrifter", samt redaktør Thor Arvid Dyrerud og seniorforsker Marius T. Mjaaland, på vegne af Det norske Kierkegaard Selskabet, har arrangeret konferencen "Søren Kierkegaard Henrik Ibsen: 'fuldt og helt, og ikke stykkevis og delt'" på Vartov, den 12.-14. maj 2006. Finansieret med støtte fra norske og danske fonde.

Øresund Summer University. I samarbejde med Det Teologiske Fakultet, KU, og med Øresundsuniversitet har K. Brian Söderquist arrangeret og afholdt et intensivt 'graduate level course', "Kierkegaard in Copenhagen Seminar: 'Either/Or'", i juli og august 2006. Øresund Summer University ydede tilskud til kurssets tilrettelæggelse og gennemførelse.

Forelæsningsrække om dannelse. Niels Jørgen Cappelørn og Joakim Garff, på vegne af SKC, lektor, dr.pæd. Ove Korsgaard, på vegne af Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU), og Henrik Wigh-Poulsen, på vegne af Grundtvig-Akademiet, har arrangeret en række på 14 forelæsningsrækker om "Danske dannelsestænkere" på DPU i efterårssemestret 2006.

Oversættelser

SKC har været medinitiativtager til følgende oversættelsesprojekter: Kierkegaards journaler og notesbøger til engelsk, fransk og tysk samt hans værker til spansk. Disse projekter er delvis finansieret af en bevilling fra Kulturministeriet; det engelske, under ledelse af Bruce H. Kirmmse, delvis af det amerikanske National Endowment for the Humanities; det franske, under ledelse af professor em. Jacques Lafarge, delvis af forlaget Librairie Arthème Fayard; og det tyske, under ledelse af professor Hermann Deuser, delvis af Deutsche Forschungsgemeinschaft. Desuden har SKC også været medinitiativtager til oversættelse af et udvalg af Kierkegaards værker og journaler til hhv. kinesisk (10 bind), polsk (7 bind) og ungarsk (10 bind); i 2006 er udkommet 'Om Begrebet Ironi' som bd. 1 i den kinesiske

oversættelse og Journalerne AA-DD som bd. 2 i den ungarske oversættelse. Endelig samarbejder SKC med forskere, der oversætter enkeltskrifter til finsk, hollandsk, italiensk, norsk, portugisisk, rumænsk, svensk og tjekkisk.

Jon Stewart: Har videreført sit oversættelsesprojekt i serien "Texts from Golden Age Denmark" I 2006 udkom "Heiberg's Speculative Logic and Other Works" som bd. 2 i serien. Projektet støttes af private fonde.

Forelæsnings-, konference- og seminarforedrag

Ingrid Basso: "The Relationship between Consciousness and Revelation in Kierkegaard's 'Philosophical Fragments' and Schelling's 'Philosophy of Revelation'", oplæg ved SKC's projektseminar den 7. juni 2006; respondent Ettore Rocca.

Camilla Brudin: "Images of Kierkegaard in Swedish Literature and Reception with Special Reference to Female Writers", oplæg ved SKC's projektseminar den 13. december 2006; respondent Steen Tullberg.

Benjamin Olivares Bøgeskov: "Can We Joyfully Will One Thing?" paneloplæg ved SKC's Research Seminar, Vartov, den 15.-18. august 2006.

Niels Jørgen Cappelørn: "Einblicke in die Schreibwerkstatt Kierkegaards. Die neue Edition führt zurück zu den Originaltexten Kierkegaards", foredrag ved lancering af det første bind af "Journale und Aufzeichnungen" i "Deutsche Søren Kierkegaard-Edition" i Staatsbibliothek München, den 28. marts 2006. "Sammenhængen i Kierkegaards forfatterskab", foredrag ved kurset "Søren Kierkegaard – Værk for værk" på Grundtvigs Højskole, Hillerød, den 14. juli 2006. "Longing for Reconciliation with God: A Fundamental Theme in 'Friday Communion Discourses,' Fourth Part of 'Christian Discourses'", foredrag ved SKC's Research Seminar, Vartov, den 15.-18. august 2006.

Iben Damgaard: "The Danger of 'the restless mentality of comparison': Kierkegaard's Parables of the Lily and the Bird", foredrag ved SKC's Research Seminar, Vartov, den 15.-18. august 2006.

Edith Düsing: "Kierkegaards Lehre von den Stadien der Existenz", foredrag ved SKC's projektseminar den 2. februar 2006; respondent Poul Lübcke.

Joakim Garff: "Kierkegaard og dannelse – dengang og i dag", forelæsningsrække ved Folkeuniversitetet i Holstebro, den 4. april 2006. "A talk on 'Søren Kierkegaard a Biography'", foredrag i Swindon, UK, arrangeret af The Danish Cultural Institute, den 5. maj 2006. "'Eet er nemlig at digte sig selv, et Andet at lade sig digte': Om dannelsens dramaturgi hos Kierkegaard med et enkelt sideblik til Ibsen", foredrag ved konferencen "Søren Kierkegaard og Henrik Ibsen: 'fuldt og helt, og ikke stykkevis og delt'", Vartov, den 12.-14. maj 2006. "At rykke op i sig selv. Om friheden til at blive sig selv og en anden", foredrag på Testrup Højskole, den 3. juli 2006, og forelæsningsrække ved Folkeuniversitetet i Århus, den 12. november 2006. Foredrag om at biografere Søren Aabye Kierkegaard i forbindelse med den engelske oversættelse af 'SAK' på Edinburgh International Book Festival, den 13. august 2006. "Goethe og Kierkegaard", foredrag ved et studiekursus i Weimar, arrangeret af Teologisk Pædagogisk Center i Løgumkloster, den 21. august 2006. "Is 'Either/Or' a 'Bildungsroman'?" foredrag ved Collegium for Advanced Studies, arrangeret af lektor Poul Lübcke, KUA, den 14. november 2006. "Biografi: filosofi og fortælling med stadigt henblik på Kierkegaard", fore-

drag ved konferencen "Biografiens Opstandelse", Lysebu, Norge, den 17.-19. november 2006. "Søren Kierkegaard som dannelsestænker", forelæsning i rækken "Danske dannelsestænkere" på DPU, den 5. oktober 2006.

Daniel Greenspan: "Kierkegaard and the Virtue of Eternity: Philosophy, Tragedy and the Problem of the Irrational (with reference to Aristotle and Sophocles)", oplæg ved SKC's projektseminar den 22. marts 2006; respondent Joakim Garff.

Darío González: "Desvío de sí y escritura del yo", foredrag ved den internationale konference "Escrituras del Yo" ved Centro de Estudios de Teoría y Crítica Literaria, Universidad Nacional de Rosario, Argentina, den 24. august 2006.

Manuela Hackel: "The Problem of Freedom in 'The Concept of Anxiety'", oplæg ved SKC's projektseminar den 25. oktober 2006; respondent Pia Søltøft.

Anne Mette Hansen: "Codicology", forelæsning ved Third International Summer School in Manuscript Studies, Den Arnamagnæanske Samling, KU, den 28. august 2006. "Editing post-Reformation literature", forelæsning ved Third International Summer School in Manuscript Studies, Den Arnamagnæanske Samling, KU, den 1. september 2006. "Materialfilologi og ny filologi", forelæsning ved Klassiske Studier, Center for Græsk-Romerske Studier, Syddansk Universitet, Odense, den 5. december 2006.

Anders Holm: "Det ordentlig ængstelige at være samtidig med denne øl nordiske Kæmpe", foredrag ved Forsker Forum – Museum Sønderjylland, Sønderborg Slot, den 2. oktober 2006.

Helle Møller Jensen: "Kierkegaard as Inspiration for pastoral Care with Special Emphasis on Body and Movement Metaphors in the Upbuilding Discourses", oplæg ved SKC's projektseminar den 8. marts 2006; respondent Pia Søltøft.

C.H. Koch: "'No man is an Island' – Om Søren Kierkegaards placering i det 19. århundredes danske filosofi", foredrag ved SKC's projektseminar den 15. marts 2006.

Janne Kylliäinen: "Situativeness in Christian Existence", oplæg ved SKC's projektseminar den 15. november 2006; respondent K. Brian Söderquist.

Leonardo F. Lisi: "On the Structure of Edification", paneloplæg ved SKC's Research Seminar, Vartov, den 15.-18. august 2006. "Climacus on Subjectivity, Truth and Dyrehaven", oplæg ved SKC's projektseminar den 20. september 2006; respondent Joakim Garff.

Michael Hjersing Olesen: "The Role of Suffering in Kierkegaard's Gospel", foredrag ved SKC's Research Seminar, Vartov, den 15.-18. august 2006.

Tonny Aagaard Olesen: "Kierkegaards kraft i det komiske", dobbeltforelæsning, i anledning af 150-året for Kierkegaards død, ved Folkeuniversitetet i København, den 16. marts 2006. "Kierkegaards første bøger: 'Af en endnu Levendes Papirer' og 'Om Begrebet Ironi'", foredrag ved kurset "Søren Kierkegaard – Værk for værk" på Grundtvigs Højskole, Hillerød, den 9. juli 2006.

Judith Purver: "Without Authority: Reflections on Kierkegaard's Pseudonymous Works in the Context of German Romantic Narrative Theory and Practise, with an excursus on Walter Scott", foredrag ved SKC's projektseminar den 1. november 2006; respondent Richard Purkarthofer.

Ettore Rocca: "Kunst som usandhed", foredrag ved den internationale konference "Livssyn og Kunst", Det Teolo-

giske Fakultet, KU, den 14.-15. januar 2006. "Arte e non-verità", foredrag ved den internationale konference "Forma e immagine", Università di Roma "La Sapienza" og Università di Roma Tre, den 12.-13. maj 2006. "Kierkegaard: Ästhetisches und Religiöses Geheimnis", forelæsning i forelæsningsrækken "Kunst und Religion. Über ein kontroverses Verhältnis" ved Akademie der Bildenden Künste, München, den 24. maj 2006. "Kierkegaard e Don Giovanni", foredrag ved den internationale konference "La statua che danza e Don Giovanni. Presenza e simulazione", Università del Teatro Eurasiano, Ravenna, den 15.-19. juni 2006. "Estetica e teologia", forelæsning ved Dipartimento di filosofia, Università di Pisa, den 6. december 2006.

Jonas Roos: "The Paradox and the Relation between Judgement and Grace in the Becoming a Christian in Kierkegaard", oplæg ved SKC's projektseminar den 17. maj 2006; respondent Pia Søltøft. "On the Relation between Judgement and Grace", paneloplæg ved SKC's Research Seminar, Vartov, København, den 15.-18. august 2006.

Bartholomew Ryan: "Kierkegaard and Walter Benjamin", oplæg ved SKC's projektseminar den 3. maj 2006; respondent J.D. Mininger.

"Dethroning the Worldly Worries: 'The Traveller of Christian Discourses'", foredrag ved SKC's Research Seminar, Vartov, den 15.-18. august 2006.

Andrea Scaramuccia: "L'ironista nella botte", forelæsning ved Dipartimento di filosofia, Università di Pisa, den 20. november 2006.

Gerhard Schreiber: "Kierkegaard's Account of Faith as a 'New Immediacy'", oplæg ved SKC's projektseminar den 31. maj 2006; respondent Richard Purkarthofer. "Das Glaubensverständnis Søren A. Kierkegaards", foredrag ved seminar på Konrad Adenauer Stiftung, Wendgräben (Magdeburg), den 26. juni 2006. "'Das Frohmachende darin, daß man nur ein Mal leidet, aber ewig siegt.' – Die erste Rede der II. Abteilung in Kierkegaards 'Christlichen Reden' (1848)", foredrag ved ph.d.-seminar under Kierkegaard Societät, Arnoldshain, den 17. september 2006.

"Kierkegaard und Unmittelbarkeit im Kontext der 'Philosophie des Vormärz'", foredrag ved doktorand-kollokvium, Heidelberg, den 18. oktober 2006.

Jon Stewart: "The Development of so-called Right and Left Hegelianism and its Relevance for Modern Religious Thinking," forelæsning ved Department of Theology, Oxford University, den 25. april 2006. "The New Translation Series, 'Texts from Golden Age Denmark': The Concept and its Realization", oplæg ved SKC's projektseminar den 24. maj 2006; respondent K. Brian Söderquist. "The Validity and Limits of the Moral Conscience: Hegel and Kierkegaard", forelæsning i Philosophy Club, Department of Philosophy, Drexel University, Philadelphia, Pennsylvania, den 6. november 2006. "Kierkegaard and the Golden Age of Denmark", forelæsning ved Department of Philosophy, St. Joseph's University, Philadelphia, Pennsylvania, den 8. november 2006; "Kierkegaard's Criticism of Abstraction and His Proposed Solution: Appropriation", forelæsninger ved Department of Philosophy, Lancaster Theological Seminary, Lancaster, Pennsylvania, den 9. november 2006, ved Department of Philosophy, Drexel University, Philadelphia, Pennsylvania, den 10. november 2006, ved Department of Religion, University of Syracuse, den 14. november 2006, ved Department of Religious Studies, Thiel College, Greenville, Pennsylvania, den 16.

november 2006, ved Department of Philosophy, University of Saint Thomas, St. Paul, Minnesota, den 5. december 2006, og ved Department of Philosophy, Hamline University, St. Paul, Minnesota, den 7. december 2006. "Hegel's Criticism of Romanticism", forelæsning ved Department of Philosophy, Boston College, den 13. november 2006. "Kierkegaard's Relation to Hegel and 'Quellenforschung': Some Methodological Considerations", forelæsning ved Hong Kierkegaard Library, St. Olaf College, Northfield, Minnesota, den 6. december 2006. "Kierkegaard and Irony" og "Heiberg as a Model for Kierkegaard's Concept of Controlled Irony", foredrag ved seminar, afholdt ved Department of Scandinavian Studies, University of Minnesota, Minneapolis, Minnesota, den 8. december 2006.

K. Brian Söderquist: "Kierkegaard", kursus under Danish International Studies Program ved KU, forårs- og efterårssemestret 2006. "Openness and Closure in 'Fear and Trembling'", forelæsning ved Brigham Young University, David M. Kennedy Center for International Studies, den 4. april 2006. "On Kierkegaard's 'On the Concept of Irony'", forelæsning ved Brigham Young University, Graduate Seminar in Scandinavian Studies, den 5. april 2006. "Kierkegaard and the Comic", foredrag i BYU Philosophy Club, Brigham Young University, den 6. april 2006. "Kierkegaard's Nihilistic Socrates", foredrag ved Philosophy Colloquium, Utah State University, den 10. april 2006. "Kierkegaard in Copenhagen Seminar: 'Either/Or'", intensiv 'graduate level course', udbudt af SKC og Det Teologiske Fakultet, KU, under Øresund Summer University, juli-august 2006.

Ib Søgaard: "What Does the Doctor Really Know? Kierkegaard's Admission to Frederik's Hospital and His Death There in 1855", foredrag ved SKC's projektseminar den 6. september 2006.

Pia Søltoft: "Kierkegaard værk for værk" og "Kierkegaards kamp mod kirken", forelæsninger, i anledning af 150-året for Kierkegaards død, ved Folkeuniversitetet i København, den 9. marts og den 6. april 2006. "Angst som grundvilkår", foredrag ved medarbejderkursus, arrangeret af Sct. Nicolai Tjenesten, København, den 25. marts 2006. "Kvinden, der elsker meget", foredrag ved symposiet "Kierkegaard og kvinder", Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, den 28. april 2006. "Hvad er et menneske?", foredrag i Kulturministeriet, Told og Skat Nærum, Rolloskolen i Fakse og Foreningen Akropolis, i forbindelse med "Forskningens Døgn", den 5. maj 2006. "Det exceptionelle Menneske", oplæg ved pannediskussion (med Carsten Friberg (filosofi) og Peter Norsk (medicin), ved Danske Banks personale dag den 20. maj 2006. "Kierkegaard's Life and Work", forelæsning ved besøg fra Evangelical Lutheran Church in America på SKC, den 23. maj 2006. "Det opbyggelige", foredrag ved kurset "Søren Kierkegaard – Værk for værk" på Grundtvigs Højskole, Hillerød, den 4. juli 2006. "Angst, kærlighed og dæmoni", foredrag på Testrup Højskole, den 6. juli 2006, og ved Folkeuniversitetet i Århus, den 9. november 2006. "Is Love of God Hatred of the World", foredrag ved SKC's Research Seminar, Vartov, den 15.-18. august 2006. "Hvad er et menneske?" forelæsning ved Folkeuniversitetet i Odense, den 7. november 2006. "Kærlighed, Kierkegaard og kristendom", foredrag i Studentermenigheden i København, den 16. november 2006.

Michael Tilley: "The Role of Others in 'On the Occasion of a Confession': From 'A Literary Review' to

'Works of Love'", paneloplæg ved SKC's Research Seminar, Vartov, den 15.-18. august 2006. "The Primacy of the Social: Comparing Two Accounts of the Development of Community and Society", oplæg ved SKC's projektseminar den 20. september 2006; respondent Bruce H. Kirmmse.

Steen Tullberg: "The Genesis of 'Christian Discourses'", foredrag ved SKC's Research Seminar, Vartov, den 15.-18. august 2006.

Claudia Welz: "'Works of Love' – Kierkegaard's 'Phenomenology of Spirit'", oplæg ved SKC's projektseminar den 25. oktober 2006; respondent Jon Stewart.

Foredrag og formidling

Niels Jørgen Cappelørn: Har holdt ca. 10 folkelige og populærvidenskabelige foredrag og deltaget i en række tv-udsendelser og avisinterviews om Kierkegaard og Kierkegaardforskning samt om etiske og religiøse spørgsmål. Joakim Garff har holdt ca. 15 folkelige foredrag.

Niels Jørgen Cappelørn og Joakim Garff: Har i samarbejde med akademileder Henrik Wigh Poulsen, Grundtvig-Akademiet, og sekretariatsleder Hans Grishauge, Vartov, videreført foredragsrækken "Alle mine kilder", om arven og inspirationen fra Grundtvig og Kierkegaard; de tolv foredrag blev holdt fra november 2005 til april 2006 på Vartov. Foredragsrækken blev i 2006 videreført den 18. januar af Kjeld Holm, den 25. januar af Birthe Rønn Hornbech, den 2. marts af Christine Antorini, den 9. marts af Johannes Møllehave, den 16. marts af Sørine Gotfredsen, den 23. marts af Jesper Langballe, den 30. marts af Marianne Mortensen og den 6. april af Bertel Haader.

Pia Søltoft: Har i anledning af 150-året for Kierkegaards død tilrettelagt en jubilæumsforedragsrække ved Folkeuniversitetet i København, og hun har holdt 12 populærvidenskabelige foredrag.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

SKC har et vidtforgrenet samarbejde med danske og udenlandske enkeltforskere, universiteter og andre forskningsinstitutioner om forskning, forskeruddannelse, udgivelser og oversættelser.

Nationalt samarbejde

Under Københavns Universitet har SKC løbende samarbejde med Institut for Nordiske Sprog og Sprogvidenskab samt Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik og især med Det Teologiske Fakultet, først og fremmest i kraft af den tidligere omtalte samarbejdsaftale med Afdeling for Systematisk Teologi om undervisning, ph.d.-kurser, et samfinansieret lektorat og lån af Kierkegaard Biblioteket; der afholdes to årlige møder med afdelingslederen, studievejlederen og professoren i faget, hvor samarbejdet i det kommende semester nærmere aftales. Dertil kommer, at fakultetets dekan sidder i SKC's bestyrelse som repræsentant for KU.

Under Aarhus Universitet samarbejder SKC med Center for Grundtvig-studier om et samfinansieret ph.d.-stipendium men i øvrigt også med Afdeling for Systematisk Teologi. Desuden har ph.d. Bartholomew Ryan, tidligere tilknyttet SKC, arrangeret symposiet "Kierkegaard og kvinder" ved Det Teologiske Fakultet den 28. april 2006.

Under Det Kongelige Bibliotek har SKC et tæt samarbejde med Center for Manuskripter og Boghistorie om ud-

lån af originalmanuskripter fra Kierkegaard Arkivet. Desuden indgår SKC i Det Kgl. Biblioteks institutlånsordning. Bibliotekets direktør sidder i SKC's bestyrelse.

Med Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har SKC et årelangt samarbejde, dels om udgivelser, som forskere ved SKC er engageret i, dels om sproglige problemer i forbindelse med kommenteringen af SKS. Derudover er Niels Jørgen Cappelørn, Finn Gredal Jensen, Johnny Kondrup og Karsten Kynde medlemmer af selskabet og dets direktør medlem af SKC's bestyrelse.

Sammen med Grundtvig-Akademiet på Vartov har SKC, som tidligere nævnt, arrangeret en foredragsrække om arven fra Grundtvig og Kierkegaard. Desuden er Niels Jørgen Cappelørn konsulent for udredningsudvalget vedrørende en ny Grundtvig-udgave. Hertil kommer, at SKC's forskere har haft glæde af at benytte Grundtvig Biblioteket.

I forbindelse med kommenteringen af SKS har kommentatorerne løbende kontakt med en lang række danske og udenlandske forskere som konsulenter på specielle områder og med danske arkiver og museer, fx Rigsarkivet, Landsarkivet, Danske Kirker under Nationalmuseet og Medicinskhistorisk Afdeling, Steno Museet, Danmarks Videnskabshistoriske Museum.

Internationalt samarbejde

De mange udenlandske ph.d.-studerende, som hvert år er knyttet til SKC i kortere og længere perioder, medfører et samarbejde med de forskningsinstitutioner, hvor de er indskrevet, bl.a. ved bedømmelse af deres afhandlinger og i et vist omfang også med de forskere, som er deres vejledere.

Den efterhånden lange række af oversættelsesprojekter fører også til samarbejde med såvel de internationale forskere, der er involveret i projekterne, som med de forskningsinstitutioner, de er knyttet til. Her skal kun nævnes de af dem, der især har været aktive i 2006. Ved den engelske oversættelse: professor em. Alastair Hannay, Universitetet i Oslo, Norge, associate professor David Kangas, University of Florida, USA, professor Bruce H. Kimmse, Connecticut College, USA, professor Gordon Marino, The Hong Kierkegaard Library, St. Olaf's College, USA, professor George Pattison, Oxford University, UK, og associate professor Vanessa Rumble, Boston College, USA. Ved den tyske oversættelse: professor Hermann Deuser, Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main, professor Heinrich Anz, Universität Freiburg, og professor Heiko Schulz, Universität Essen. Ved den kinesiske oversættelse: professor Xien Ru og Assistent Professor Wang Qi, The Chinese Academy of Social Sciences, Beijing samt assistent professor Tang Chenxi, University of Chicago, USA. Ved den ungerske oversættelse: professor Béla Bascó, Eötvös Loránd University, Budapest, associate professor István Czákó, Pázmány Péter Catholic University, Piliscsaba, professor Zoltán Gyenge, Attila József University, Szeged, og forfatteren András Nagy, Budapest.

SKC har et nært og mangeårigt samarbejde med The Hong Kierkegaard Library, St. Olaf's College, Minnesota, USA. Foruden at rumme et meget righoldigt bibliotek af Kierkegaardlitteratur er det et betydeligt center for Kierkegaardstudier, der også tilbyder danskundervisning af unge forskere. Niels Jørgen Cappelørn er medlem af dets Advisory Board.

Det mangeårige og nære editionsfilologiske og organisatoriske samarbejde mellem medarbejderne bag udgivelsen

af SKS og af "Henrik Ibsens skrifter" ved Senter for Ibsen-Studier, Universitetet i Oslo, er blevet videreført og udbygget. Især med projektets leder, professor Vigdis Ystad, og dets cheffilolog, Christian Janss. Med Vigdis Ystad, Christian Janss og Marius T. Mjaaland, seniorforsker ved Universitetet i Oslo, har Niels Jørgen Cappelørn også samarbejdet om tilrettelæggelse og afholdelse af konferencen "Søren Kierkegaard og Henrik Ibsen: 'fuldt og helt, og ikke stykkevis og delt'" på Vartov, den 12.-14. maj 2006.

Gennem deres medlemskab af Nordisk Netværk for Editionsfilologer har Niels W. Bruun, Niels Jørgen Cappelørn, Anne Mette Hansen, Finn Gredal Jensen, Johnny Kondrup, Karsten Kynde, Tonny Aagaard Olesen, Kim Ravn og Steen Tullberg løbende kontakt med nordiske filologer. Og i kraft af sit medlemskab af bestyrelsen for Selskab for Nordisk Filologi (formand) og for European Society for Textual Scholarship har Anne Mette Hansen oparbejdet et godt internationalt editionsfilologisk netværk.

Endelig samarbejder SKC med en lang række nationale og internationale forskere, hvoraf ca. 75 inviteres til at deltage og holde foredrag ved dets årlige Research Seminar.

SKC's Advisory Board har 23 medlemmer fra 12 lande.

Direktør Niels Jørgen Cappelørn

Stab

Faste videnskabelige medarbejdere

Niels W. Bruun, editionsfilolog, cand.phil.
Niels Jørgen Cappelørn, direktør, dr. et dr.theol. h.c.
Joakim Garff, forskningslektor, lic.theol.
Anne Mette Hansen, ledende filolog, cand.phil, ph.d.
Finn Gredal Jensen, editionsfilolog, cand.jur. et mag.
Karsten Kynde, datalogisk redaktør, cand.scient.
Tonny Aagaard Olesen, realkommentator, cand.mag., ph.d.
Richard Purkarthofer, realkommentator, ph.d.
Kim Ravn, editionsfilolog, cand.phil.
Irene Ring, editionsfilologisk assistent
Jon Stewart, forskningslektor, ph.d., et dr.theol.
Pia Søtoft, lektor, leder af Kierkegaard Biblioteket, cand.theol., ph.d.
Steen Tullberg, editionsfilolog, cand.theol.

Faste studentermedhjælpere

Sebastian Høeg Gulmann, stud.mag.
Bjarke Mørkøre Stigel Hansen, stud.mag.
Henrik Skov Jakobsen, lærerstuderende
Stine Holst Petersen, stud.mag.

Faste administrative medarbejdere

Centersekretær Bjarne Laurberg Olsen.

Ph.d.-studerende

Ingrid Basso (Italien).
Benjamín Olivares Bøgeskov (Chile).
Inger Christiansen (Danmark).
Franca Cristofolletto (Italien).
Daniel Greenspan (USA).
Manuela Hackel (Tyskland).
Anders Holm (Danmark).
Janne Kylliäinen (Finland).
Leonardo F. Lisi (USA).
Luca Maugeri (Italien).
Jonas Roos (Brasilien).

Bartholomew Ryan (Irland).
 Andrea Scaramuccia (Italien).
 Gerhard Schreiber (Tyskland).
 Michael Tilley (USA).
 Claudia Welz (Tyskland).

Seniorforskere/postdocs

Camilla Brudin Borg, adjunkt, ph.d. (Sverige).
 Iben Damgaard, adjunkt, ph.d. (Danmark).
 Jamie Ferreira, professor, dr. (USA).
 Darío González, ekstern lektor, ph.d. (Argentina).
 Bruce H. Kirmmse, professor, dr. (USA).
 Vincent McCarthy, professor, ph.d. (USA).
 Ettore Rocca, lektor, ph.d. (Italien).
 K. Brian Söderquist, ekstern underviser, ph.d. (USA).

Specialestuderende

Christian Møller Andersen, stud.mag. (Danmark).
 Dennis Døngart, stud.mag. (Danmark).
 Johannes Henriksen, stud.mag. (Danmark).
 Michael B. López, masterstuderende (USA).
 Michael van Zelm, stud.mag. (Holland).

Publikationer

- Bruun, N.W.: Niels W. Bruun, Anne Mette Hansen og Finn Gredal Jensen: Tekstetablering og Tekstredegørelse til Liljen paa Marken og Fuglen under Himlen. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. K11 s. s.7-33. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Bruun, N.W.: Niels W. Bruun og Anne Mette Hansen: Tekstetablering og Tekstredegørelse til Tvende etrisk-religieuse Smaa-Afhandlinger. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. K11 s. 59-97. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Bruun, N.W.: Niels W. Bruun, Finn Gredal Jensen og Steen Tullberg: Tekstetablering og Tekstredegørelse til Ypperstepræsten – Tolderen – Synderinden. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. K11 s. 253-275. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Cappelørn, N.J.: Gottebenbildlichkeit und Sündenfall. Aspekte der Anthropologie Grundtvigs og Kierkegaards vor dem Hintergrund des Irenäus. i: Theologie zwischen Pragmatismus und Existenzdenken. Festschrift für Hermann Deuser s. 429-467. N.G. Elwert Verlag Marburg, Marburg 2006.
- Cappelørn, N.J.: Brev fra Peter Christian Zahle om Kierkegaards sygeleje, død og begravelse / A Letter from Peter Christian Zahle concerning Kierkegaard's Illness, Death, and Funeral, trans. by K. Brian Söderquist. i: Kierkegaard Studies. Yearbook 2006 s. 271-315 & 316-356. Niels Jørgen Cappelørn, Hermann Deuser, K. Brian Söderquist. Walter de Gruyter, Berlin/New York 2006.
- Cappelørn, N.J.: Gennem Fortvivlelse og Forargelse til Troen, eller Det religiøse og kristelige Stadium ifølge Climacus og Anti-Climacus, overs. til kinesisk af Wang Qi. World Philosophy No. 4, July, s. 57-67. 2006.
- Cappelørn, N.J.: Søren Kierkegaards Skrifter i ny udgave, overs. til japansk af Jun Hashimoto. i: New Perspectives of Studies on Kierkegaard and the Scope of Contemporary Christian Theology Essays Published Commemorating the 150th Anniversary of Søren Kierkegaard's Death s. 45-75. Søren Kierkegaard Research Centre in Japan. Kwansai University Press, Japan 2006.
- Cappelørn, N.J.: Kommentarer til Liljen paa Marken og Fuglen under Himlen. Tre gudelige Taler. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. K11 s. 35-56. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Cappelørn, N.J.: Kommentarer til Ypperstepræsten – Tolderen – Synderinden, tre Taler ved Altergangen om Fredagen. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. K11 s. 277-303. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Garff, J.: Kierkegaards billeddannelsesroman – om at mime det sublime. i: Geni og apostel. Litteratur og teologi. Tilegnet Doris Ottesen på 60-års dagen s. 11-27. David Bugge. Anis, København 2006.
- Garff, J.: Andersen, Kierkegaard – and the deconstructed Bildungsroman. i: Kierkegaard Studies, Yearbook 2006 s. 84-99. Niels Jørgen Cappelørn, Hermann Deuser and K. Brian Söderquist. Walter de Gruyter, Berlin/New York 2006.
- Garff, J.: What did I find? Not my I: On Kierkegaard's Journals and the pseudonymous Autobiography. i: Kierkegaard Studies. Schleiermacher und Kierkegaard s. 355-369. Niels Jørgen Cappelørn, Richard Crouter, Theodor Jørgensen, Claus-Dieter Osthövener. Walter de Gruyter, Berlin/New York 2006.
- Garff, J.: Huset jeg bor i – om at rykke op i sig selv. i: Rejse mellem øjeblikke. Hilsen til Johannes Møllehave s. 205-213. Georg Metz og Niels Birger Wamberg. Politikens Forlag, København 2006.
- Garff, J.: Kommentarer til Tvende etrisk-religieuse Smaa-Afhandlinger. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. 11 s. 99-117. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Hansen, A.M.: Senmiddelalderlige bønnebøger: kulturarv og andagtsbøger. Selskab for Nordisk Filologi Studier i Nordisk 2004-2005, s. 89-102. 2006.
- Hansen, A.M.: Søren Kierkegaard-Arkivet / The Søren Kierkegaard Archive. i: Danmark & UNESCO's Memory of the World Register s. 14-17. Det Kongelige Bibliotek, København 2006.
- Hansen, A.M.: Niels W. Bruun, Anne Mette Hansen og Finn Gredal Jensen: Tekstetablering og Tekstredegørelse af "Liljen paa Marken og Fuglen under Himlen". i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. 11 s. 7-48. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Hansen, A.M.: Niels W. Bruun, Anne Mette Hansen og Kim Ravn: Tekstetablering og Tekstredegørelse af "Tvende etrisk-religieuse Smaa-Afhandlinger". i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. 11 s. 51-111. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Hansen, A.M.: Niels W. Bruun, Anne Mette Hansen og Finn Gredal Jensen: Tekstetablering og Tekstredegørelse til "Liljen paa Marken og Fuglen under Himlen". i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. 11 s. 7-33. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Hansen, A.M.: Niels W. Bruun og Anne Mette Hansen:

- Tekstetablering og Tekstredegørelse til "Tvende etisk-religieuse Smaa-Afhandlinger". i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. 11 s. 59-97. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Jensen, F.G.: H.C. Andersen, En Digters Bazar. Tekstudgivelse ved Finn Gredal Jensen. Danske Klassikere, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i: H.C. Andersen, En Digters Bazar. Tekstudgivelse ved Finn Gredal Jensen. Borgen, København 2006.
- Jensen, F.G.: H.C. Andersens samlede værker bd.14-15: Rejseskildringer bd. I-II. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i: H.C. Andersens samlede værker bd.14-15: Rejseskildringer bd. I-II. Klaus P. Mortensen et al. under medvirken af Finn Gredal Jensen. Gyldendal, København 2006.
- Jensen, F.G.: Two Letters Discovered: From J.C. Lund to P.C. Kierkegaard and from Regine Schlegel to Henrik Lund. i: Kierkegaard Studies. Yearbook 2006 s. 261-270. Niels Jørgen Cappelørn, Hermann Deuser, K. Brian Söderquist. Walter de Gruyter, Berlin/New York 2006.
- Jensen, F.G.: Tekstetablering og Tekstredegørelse til Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd.11 og K11. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Jensen, F.G.: Tekstetablering og Tekstredegørelse til Sygdommen til Døden. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd.11 og K11. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Jensen, F.G.: Tekstetablering og Tekstredegørelse til 'Ypperstepresten' – 'Tolderen' – 'Synderinden'. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd.11. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Olesen, T.A.: Kommentarer til Sygdommen til Døden. i: Søren Kierkegaards Skrifter K11 s. 179-250. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Olesen, T.A.: Søren Kierkegaards sidste Helte-Bedrift. Et karikaturfund. Kierkegaardiana 24, s. 8. 2006.
- Olesen, T.A.: Tak, elskede Kierkegaard, for Din ironi! Kierkegaards indtog i Corsaren 1841. Kierkegaardiana 24, s. 289-304. 2006.
- Olesen, T.A.: Frederik Helveg og hans fremstilling af Kierkegaard. Introduktion til 'Hegelianismen i Danmark'. Kierkegaardiana 24, s. 305-329. 2006.
- Olesen, T.A.: Fr. Helveg: Hegelianismen i Danmark; tekstetablering og kommentarer. Kierkegaardiana 24, s. 330-358. 2006.
- Purkarthofer, R.: Denker am Existenziellen Abgrund. Universitas Orientierung in der Wissenschaft 715, s. 80-90. 2006.
- Ravn, K.S.: Om et gjernt forarbejde til Poul Martin Møllers 'En dansk Students Eventyr'. Fund og Forskning 45. 2006.
- Rocca, E.: Che cos 'è paesaggio. Questo è paesaggio 48 definizioni, s. 243-244. 2006.
- Rocca, E.: Løgstrup. Enciclopedia filosofica vol. 7, s. 6767. 2006.
- Rocca, E.: Kierkegaard, Don Giovanni e la non verità. Ravenna Festival 2006. Mozart? Mozart! Fondazione Ravenna Manifestazioni, s. 57-61. 2006.
- Rocca, E.: Vier Thesen zur Anthropologie Kierkegaards. i: Schleiermacher und Kierkegaard. Subjektivität und Wahrheit s. 543-560. Niels Jørgen Cappelørn, Richard Crouter, Theodor Jørgensen, Claus Osthövener. Walter de Gruyter, Berlin/New York 2006.
- Rocca, E.: Il Socrate cristiano. Micromega 1, s. 139-142. 2006.
- Stewart, J.B.: Heiberg's Speculative Logic and Other Works, ed. and trans. by Jon Stewart. i: Heiberg's Speculative Logic and Other Works s. xviii+387pp. C. A. Reitzel, København 2006.
- Tullberg, S.: Søren Kierkegaard i Danmark. En receptions-historie. i: Søren Kierkegaard i Danmark. En receptions-historie. C.A. Reitzel 2006, København 2006.
- Tullberg, S.: Steen Tullberg og Finn Gredal Jensen: Tekstetablering og Tekstredegørelse til Sygdommen til Døden. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. 11 s. 121-178. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- Tullberg, S.: Steen Tullberg, Finn Gredal Jensen og Niels W. Bruun: Tekstetablering og Tekstredegørelse til Ypperstepresten – Tolderen – Synderinden. i: Søren Kierkegaards Skrifter bd. K11 s. 253-275. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Johnny kondrup. Gads Forlag, København 2006.
- : Hvad er da Dannelsen? En skitse af Kierkegaards dannelseskursus. i: Litterat på eventyr. Festskrift til Finn Hauberg Mortensen s. 59-72. E. Damberg, Harry Haue og J. Dines Johansen. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006.

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer

Ledelse pr. 1.2.2006

Centeret ledes af centerleder, lektor, ph.d. Nils Holger Petersen, Afdeling for Kirkehistorie, KU.

Øvrige forskere pr. 31.12.2006 består desuden af: Professor, dr. Heinrich W. Schwab, Musikvidenskabeligt Institut, KU.

Organisation

Oprettet 1.2.2002 og i funktion frem til 31.01.2010.

Centrets adresse

c/o Afdeling for Kirkehistorie
Købmagergade 46
1150 København K
Telefon 35 32 36 21
Fax 35 32 35 39
nhp@teol.ku.dk/mip@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/kulturarv

Centerlederens årsberetning

Centret konstruerer forbindelser mellem middelalderlige ritualer og senere kulturfænomener i et tværfagligt projekt, der omfatter teologihistorie, musikvidenskab, litteratur- og dramaforskning samt arkitekturhistorie og studiet af andre

visuelle medier. Projektet bygger (fagligt og kronologisk) på specifikke delprojekter, der i 2006 har beskæftiget sig med:

Liturgiske troper i Reichenau i tidlig middelalder (ASB).

Middelalderarkitektur og liturgi (MSA).

Den liturgiske musiks æstetik (c. 1500-1700) (ØE).

Rancés Cistercienserreform i 1600-tallet (MBB).

Luthersk fromhedspraksis 1600-1800 (SRH).

“Religiøs musik” omkring 1800 i København (HWS og NHP).

Hertil kommer samarbejdsprojekter af større og mindre art med centrets internationale netværk.

Personaleforhold

4 postdoc-stipendiater: fil.dr. Eyolf Østrem (EØ), siden 1.9.2002, ph.d. Mette Birkedal Bruun (MBB), siden 1.1.2003, ph.d. Sven Rune Havsteen (SRH), siden 15.7.2004, ph.d. Andreas Sascha Bücker (ASB), fra 1.9.2006-30.6.2007.

To deltidsansatte administrative medarbejdere, regnskabsfører Susanne Lux og studentermedhjælper Michael Perlt (afløser for Caspar Gregers Jensen).

ph.d.-studerende Margrete Syrstad Andås (MSA) fratrådte sit stipendium den 15.5.2006. Pga. sygdom forventes hendes ph.d.-afhandling først færdig i 2007.

Gæsteforsker: Professor, dr. Claus Clüver, Indiana, USA, 15.8.-15.12.

Centerets tværfagligt sammensatte “advisory board”: lektor, dr.phil. Charlotte Appel, RUC, curator, dr. Nicolas Bell (musikvidenskab), British Library, London, England, associate professor, dr. Magnar Breivik, NTNU, Norge, chercheur permanent, dr. Siglind Bruhn, Sorbonne, Frankrig, professor emeritus, dr. Claus Clüver, Indiana University, USA, lektor, dr. phil. Michael Harbsmeier, RUC, professor, dr. Andreas Haug, Universität Erlangen-Nürnberg, Tyskland, professor, dr. Gunilla Iversen, Stockholms Universitet, Sverige.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

NHP og EØ (samt ekstern) bedømmelsesudvalg: Besættelsen af nyt ph.d. stipendium på centret (fra 1.2.2007).

Formidling

Redaktionelle opgaver

MBB, NHP, EØ samt tre eksterne medlemmer: Serieredaktion Ritus et Artes: Traditions and Transformations, Brepolis, Turnhout, Belgien.

NHP og Svein Aage Christoffersen, Oslo: Redaktion af Transfiguration: Nordic Yearbook for Religion and the Arts.

Redaktionskomité for

MBB, SRH, EØ: Transfiguration, Museum Tusulanum, København.

NHP: Studies in Medievalism, Brewer, Cambridge, Mass; Nordic Theatre Studies; Journal of Music and Meaning.

Rådgivende redaktør for

NHP: Encyclopedia for the Bible and its Reception, De Gruyter, Berlin.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Centret deltager i formaliseret internationalt samarbejde med: Durham University, England og Groningen Universitet, Holland: Authority and Persuasion: the Role of Commonplaces in Western Europe (c. 1450 - c. 1800).

Stockholm Universitet mfl.: Sapiaentia.

Det Teologiske Fakultet, UiO, Norge: Religionsetetik. Bergen Museum/Universitetet i Bergen, Norge: European Network on the Instruments of Devotion.

Centret har arrangeret 7 workshops i 2006, 4 med internationale gæster, se Centrets hjemmeside.

Centrets publikationer i 2006 findes i KU's PUF register samt via Centrets hjemmeside.

Centerleder Nils Holger Petersen

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Subjektivitetsforskning

Ledelse pr. 1.2.2006

Centerleder er professor Dan Zahavi.

Centerets videnskabelige bestyrelse består af Dan Zahavi, Arne Grøn og Josef Parnas.

Organisation

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Subjektivitetsforskning er primært finansieret af Danmarks Grundforskningsfond, men modtager også støtte fra Københavns Universitet og Hvidovre Hospital. Centeret har siden dets start i 2002 været fysisk placeret på Afdeling for Systematisk Teologi, men ved udgangen af oktober i år flyttede centeret til nye lokaler på Det Humanistiske Fakultet.

En række medarbejdere fra henholdsvis Det Teologiske Fakultet, Afdeling for Systematisk Teologi (professor Arne Grøn, ph.d.-studerende René Korsholm Rosfort), Det Humanistiske Fakultet, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling (professor Dan Zahavi, ph.d.-studerende Rasmus Thybo Jensen), Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Psykiatrisk Afdeling, Hvidovre Hospital (professor Josef Parnas) har i 2006 forskningsmæssigt fungeret med hovedtilknytning til centeret, og deres forskningsaktiviteter står derfor anført under centeret. Arne Grøn og Dan Zahavis publikationer er imidlertid anført under deres respektive ansættelsessted.

Adresse

Njalsgade 140-142
2300 København S
Telefon 35 32 86 80
Fax 35 32 86 81
cfs@hum.ku.dk
www.cfs.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Subjektivitetsforskning kan se tilbage på 2006 som et yderst aktivt og produktivt år. Centerets forskningsaktiviteter er foregået efter de retningslinjer som forskningsplanen skitserer, og

ligger inden for tre hovedområder: 1) Fænomenologi og bevidsthedsfilosofi, 2) Religionsfilosofi og hermeneutik, samt 3) Psykopatologi.

Forskningsvirksomhed

1. Fænomenologi og bevidsthedsfilosofi

Professor, dr.phil., ph.d. Dan Zahavi har primært arbejdet med følgende projekter: 1) Bevidsthedsfilosofisk eksternisme. 2) Forholdet mellem bevidsthed og selvbevidsthed. 3) Selverfaringsens sociale dimension. 4) Forholdet mellem transcendentalfilosofi og naturalisme. 5) Færdiggørelse af en lærebog med titlen "The Phenomenological Mind" (skrevet sammen med Shaun Gallagher).

Chantal Bax, ph.d.-studerende ved ILLC/Department of Philosophy, University of Amsterdam, har været tilknyttet centeret i perioden 1.9.-18.12. Hendes projekt med arbejdstitlen "Subjectivity after Wittgenstein" søger at artikulere en Wittgensteiniansk redegørelse for forholdet mellem indre og ydre og mellem selv og anden. Bax er finansieret af Jo Kolk Studiefonds and Netherlands Organization for Scientific Research.

Professor Steven Crowell, Rice University, Houston, USA, der i perioden 21.10.-18.11. har været tilknyttet centeret som gæsteprofessor, har arbejdet på et bogprojekt med arbejdstitlen "Heidegger and the Claims of Reason".

Professor Shaun Gallagher fra University of Central Florida, USA, der i perioden 15.5.-16.6. har været tilknyttet centeret som gæsteprofessor, har fokuseret på arbejde vedrørende mental kausalitet, simulationsteori og præsensbegrebet i virtual reality. Han har også sammen med Dan Zahavi skrevet på en fælles bog med titlen "The Phenomenological Mind". Professor Gallaghers ophold var støttet af Satsningsområdet Krop og Bevidsthed, KU.

Ph.d. Thor Grünbaum har i perioden 1.1.-31.1. været ansat med ph.d.-projektet "Awareness of Action". Ph.d.-afhandlingen blev indleveret 31.1.2006 og succesfuldt forsvaret 18.8. Siden 1.9. har Thor Grünbaum været tilknyttet centeret som postdoc. Han har i efteråret 2006 opholdt sig på Clare Hall College, University of Cambridge, som Carlsberg Visiting Fellow. Hans forskning angår primært perceptionens og de perciperede omgivers rolle i agenter oplevelser og viden om deres egne handlinger.

Docent Sara Heinämaa, Helsinki Collegium for Advanced Studies, University of Helsinki, som var tilknyttet centeret som gæsteprofessor i perioden 1.2.-30.4., har arbejdet med forholdet mellem udtryk og kropslighed hos Husserl, med Merleau-Pontys forståelse af anonymitet samt med et mere omfattende bogprojekt om fænomenologiske redegørelser for mortalitet og død. Hendes ophold var finansieret af Helsingin Sanomain 100-vuotissäätiö.

Cand.mag. Rasmus Thybo Jensens ph.d.-projekt "The Intentionality of Action" har til formål at give en fænomenologisk redegørelse for vores erfaring af egne handlinger. I 2006 har Thybo fokuseret på udarbejdelsen af et begreb om en ikke-begrebslig, motorisk intentionaltitet, og har samtidig forsøgt at vise, at eksistensen af en sådan intentionaltitet ikke er uforenelig med vores mulighed for at handle ud fra begrebsligt formidlede grunde. Thybo Jensen er finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.

Cand.phil. Lisa Käll er tilknyttet centeret som ph.d.-studerende i samarbejde med Institut for Kunst- og Kulturvi-

denskab med projektet "The Emergence of Singular Selfhood in and through the Paradox of Expression". Projektet søger med udgangspunkt i Merleau-Pontys filosofiske analyse af det kropslige og sproglige udtryk at afklare det komplekse forhold mellem selvet og det fremmede. Ph.d.-afhandlingen blev indleveret den 31. juli 2006 og vil blive forsvaret primo 2007. Lisa Käll har været gæsteforsker på Det Medicinske Fakultet, Universitet i Oslo fra 16.10.-26.11.2006.

Ph.d. Dorothée Legrand, CREA – Paris, har i år været gæsteforsker på centeret i perioderne 1.1.-29.1., 24.2.-24.3., 22.5.-23.6. og 20.9.-20.10. Hun har arbejdet med problemer vedrørende selvets beskaffenhed og selvbevidsthedens struktur fra et fænomenologisk og neurovidenskabeligt perspektiv. Legrand er finansieret af CNRS (Centre National de la Recherche Scientifique), Frankrig.

Cand.phil. Bernhard Obsieger, ph.d.-studerende ved Universidad Complutense de Madrid, har været tilknyttet centeret i perioden 1.10.2005-30.9.2006. Hans projekt "Temporalidad y Presencia. Ensayo sobre las aporías de la fenomenología del tiempo" er en såvel historisk som systematisk undersøgelse af vores tidserfaring. Under sit ophold på centeret har Obsieger primært arbejdet med Husserls tidsfænomenologi og med den aristoteliske redegørelse for kosmologisk og oplevet tid. Obsiegers ophold var finansieret via CIRIUS.

Ph.d. Søren Overgaard's projekt "Reclaiming Subjectivity" undersøger, om det tyvende århundredes berettigede opgør med myten om et omnipotent subjekt i visse tilfælde er gået for langt. Nærmere bestemt forsøges det vist, at hvis man går så langt som til at benægte eksistensen af et subjekt med et førstepersonsperspektiv, så kan man ikke leve en overbevisende redegørelse for socialiteten. Søren Overgaard's ansættelse som postdoc på centeret sluttede den 31.8.2006. Han er nu ansat på Institute of Philosophy, University of Hull, UK.

Joona Taipale, ph.d.-studerende ved Department of Philosophy, University of Helsinki, har været tilknyttet centeret i perioden 1.9.-31.12. Hans projekt med arbejdstitlen "Subjectivity and Embodiment. The Role of the Body in the Constitution of Selfhood" søger at bidrage til en fænomenologisk redegørelse for forholdet mellem krop og selv. Taipale er finansieret af Suomen Akatemia/The Academy of Finland.

Cand. mag. Morten Thaning, ph.d.-studerende ved Institut for Filosofi og Idehistorie, Aarhus Universitet, har været tilknyttet centeret 1.4.-31.8. Hans projekt "H. G. Gadamer's hermeneutiske filosofi" er en kritisk undersøgelse af Gadamer's filosofibegreb. Centralt i afhandlingen står Gadamer's forestilling om filosofiens historiske karakter og begreberne "dialog" og "dannelse". Thaning er finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.

Professor Philippe Rochat, Emory University, der i perioden 2.5.-21.5. har været tilknyttet centeret som gæsteprofessor, har arbejdet på et projekt omkring spædbørns selverfaring.

2. Religionsfilosofi og hermeneutik

Professor, dr. theol. Arne Grøn har primært arbejdet med følgende projekter: 1) En hermeneutisk religionsfilosofi, herunder især med spørgsmålet om subjektivitet og transcendent, med spørgsmålet om religion og (u)menneskelighed (med henblik på at reformulere en religionskritik) og med forholdet mellem etik og religion som et spørgsmål

om etikens grænse og grænsens etik. 2) En hermeneutisk teori om subjektivitet, især subjektivitet som selvforhold og anerkendelsens dialektik.

Cand.mag. Carl Cederberg, ph.d.-studerende ved Baltic and East European Graduate School i Stockholm, har været tilknyttet centeret 29.5.-10.8. Hans projekt "Levinas and the humanism of the other" er en kritisk undersøgelse af de metafysiske, etiske og politiske implikationer af humanismen, sådan som de fremstår i Levinas' arbejde. Cederberg er finansieret af Östersjöstiftelsen.

Cand.theol. René Rosforts ph.d.-projekt "Subjectivity and Ethics" omhandler forholdet mellem subjektivitet og etik. Det er et tværfagligt projekt, som tager sit udgangspunkt i Paul Ricoeur, men som også inddrager neurologi og psykopatologi. Rosfort er finansieret af Satsningsområdet Krop og Bevidsthed, KU.

Claudia Welz har opholdt sig på centeret fra 1.7.-31.7. som ph.d.-studerende fra Institut für Hermeneutik und Religionsphilosophie, Universität Zürich, finansieret af Evangelisches Studienwerk Villigst, e.V., Tyskland. I denne periode arbejdede hun på sin ph.d.-afhandling "God's (Non)Phenomenality and the Problem of Theodicy". Welz har siden 1.8. været ansat på centeret som postdoc, hvor hun har arbejdet på: 1) En trilogi af artikler om "The Self in (E)Motion". 2) En bog om de hermeneutiske og ontologiske aspekter af forholdet mellem selvforståelse og samvittighed. 3) Et bidrag til workshoppen "Despite Oneself. Subjectivity and its Secret in Kierkegaard and Levinas".

3. Psykopatologi

Prof., dr.med. Josef Parnas har primært arbejdet med følgende projekter: 1) En beskrivelse og afklaring af forstyrrelser i selv-oplevelsen ved skizofreni og andre psykopatologiske tilstande og disse forstyrrelses rolle som en kardinal fænotype ved skizofreni. 2) Betydning af selv-forstyrrelser for symptomudvikling ved skizofreni. 3) En afklaring af begrebet "mental causation".

Dr. Michel Cermolacce, University of Marseilles, Frankrig, der i perioden 1.4.-30.11. har været tilknyttet centeret som forskningsassistent, har primært arbejdet med selvforstyrrelser i den tidlige skizofreni og med intersubjektivitetsproblematikken.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Medarbejderne har medvirket ved bedømmelser af bl.a. prisopgaver, ph.d.-afhandlinger, doktorafhandlinger og stillingsbesættelser på Københavns Universitet, Aarhus Universitet og universitetet i Oslo og Erasmus University Rotterdam.

Tillidshverv

Arne Grøn: Medlem af Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab. Leder af Afdelingen for Søren Kierkegaard Forskning ved Det Teologiske Fakultet, KU. Medlem af Advisory Board for Søren Kierkegaard Forskningscenter ved KU.

Josef Parnas: Medlem af forskningsudvalget ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU. Medlem af bestyrelsen for Graduate School of Neuroscience, KU.

Dan Zahavi: Europæisk Koordinator for The Association for Phenomenology and the Cognitive Sciences.

Præsident for det Nordiske Selskab for Fænomenologi. Medlem af Institut International de Philosophie. Medlem af bestyrelsen for Den Danske Forskerskole i Filosofi, Idé og Videnskabshistorie. Medlem af styrekomiteen for satsningsområdet Krop og Bevidsthed, KU. Medlem af repræsentantskabet for Forskerskolen i Kunst, Litteratur og Kunstfag ved KU. Medlem af bestyrelsen for Deutsche Gesellschaft für phänomenologische Forschung. Æresmedlem af Zentrum für phänomenologische Forschung, Bergische Universität Wuppertal. Æresmedlem af Archive for Phenomenology & Contemporary Philosophy, The Chinese University of Hong Kong. Medlem af programkomiteen for 9th International Conference on Philosophy, Psychiatry and Psychology, Leiden 2006.

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

Dan Zahavi: Konsulent for FWO: Research Foundation Flanders; NWO: Netherlands Organisation for Scientific Research; FNSNF: Schweizerischer Nationalfonds zur Förderung der Wissenschaftlichen Forschung og the Czech Science Foundation.

Arne Grøn: Konsulent for Riksbankens Jubileumsfond, Sverige.

Formidling

Redaktionelle hverv

Medarbejderne indgår i følgende redaktioner:

Arne Grøn og Dan Zahavi: Sats – Nordisk Tidsskrift for Filosofi.

Josef Parnas: Psychopathology; Phenomenology and Cognitive Science; World Psychiatry; Psychiatria Polska; Psychiatria, Sciences Humaines, et Neuroscience.

Claudia Welz: Cardo.

Dan Zahavi: Classics in Phenomenology; Contemporary Phenomenological Thought; The New Yearbook for Phenomenology and Phenomenological Philosophy; Phenomenology and the Cognitive Sciences; Phainomena; Continental Philosophy Review; Phänomenologische Forschung.

Kongresser og symposier

Workshop: "Philosophical and psychiatric perspectives on delusion". Arrangeret i samarbejde med Satsningsområdet "Krop og Bevidsthed".

Konference: "CNCC Launch Conference". Arrangeret i samarbejde med The European Science Foundation.

Workshop: "Examination of Anomalous Self-Experience (EASE): Introductory interview in English". Arrangeret i samarbejde med Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet og Psykiatrisk Afdeling, Hvidovre Hospital.

Konference: "Subjectivity, Intersubjectivity, Objectivity".

Workshop: "Presence". Arrangeret i samarbejde med Institut for Film og Medievidenskab og Satsningsområdet "Krop og Bevidsthed".

Konference/ph.d.-kursus: "Philosophical issues in psychiatry: Natural kinds, mental taxonomy and causation". Arrangeret i samarbejde med Psykiatrisk Afdeling, Hvidovre Hospital og The Graduate School of Neuroscience, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Konference: "The Religious in Responses to Mass Atrocity". Arrangeret i samarbejde med Satsningsområdet: Re-

ligion i det 21. århundrede; DIIS – Dansk Institut for Internationale Studier; samt Institut for Menneskerettigheder.

Konference: "German Idealism – Philosophy and Religion as a Matter of Life". Arrangeret i samarbejde med Goethe-Institut Kopenhagen.

Symposium: "Klaus Conrad's Den begyndende Skizofreni". Arrangeret i samarbejde med Interessegruppe for Fænomenologisk Psykopatologi.

Gæsteforelæsnings

Udover afholdelsen af ovennævnte ni konferencer og ph.d.-kurser har centeret i 2006 også arrangeret følgende 14 gæsteforelæsnings, hvoraf nogle har været arrangeret i samarbejde med andre forskningsenheder:

David Carr, Dept. of Philosophy, Emory University, Atlanta, USA: "Narrative Explanation in Human Sciences".

Jerrold Seigel, Dept. of History, New York University, USA: "Imagining the Modern Self".

Daniel D. Hutto, School of Humanities, University of Hertfordshire, UK: "The Narrative Practice Hypothesis".

David Chalmers, Philosophy Program, Research School of Social Sciences, Australian National University, Canberra, Australia: "How can we construct a science of consciousness?"

Bill Brewer, Dept. of Philosophy, University of Warwick, UK: "Realism in the Phenomenology of Perception".

Maxine Sheets-Johnstone, Dept. of Philosophy, University of Oregon, USA: "Schizophrenia and the Comet's Tail of Nature" og "Thinking in Movement".

Louis Sass, Graduate School of Applied and Clinical Psychology, Rutgers University, USA: "'A falling star': Otto Weininger and the sovereign self in fin-de-siècle Vienna"

Richard Shusterman, Dorothy F. Schmidt College of Arts and Letters, Florida Atlantic University, USA: "Somaesthetics, Somatic Reflection, and Care of the Self".

Gerd Folkers, Collegium Helveticum, Switzerland: "Emotion and Therapy".

Jesper Mogensen, Institut for Psykologi, Københavns Universitet: "What – if anything – does the brain tell us about consciousness in man and animals?"

Philip Clayton, School of Religion, Claremont Graduate University, USA: "Emergence and the Philosophy of Consciousness".

Rudolf Bernet, Dept. of Philosophy, Katholieke Universiteit Leuven, Belgium: "Self-awareness and Intentional Consciousness" og "The Traumatized subject".

Foredrag

Centerets medarbejdere har i årets løb afholdt 93 foredrag og gæsteforelæsnings ved videnskabelige konferencer og andre universiteter i Danmark, Sverige, Norge, Finland, Island, Tyskland, Frankrig, Italien, Polen, Holland, Schweiz, Storbritannien, Irland, Østrig, USA og Australien.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Centeret har tilknyttet et rådgivende panel, bestående af følgende forskere:

Prof. emeritus Luc Ciompi, Universität Bern, Schweiz.

Prof. Ingolf Dalferth, Universität Zürich, Schweiz.

Dr. Naomi Eilan, University of Warwick, UK.

Prof. Shaun Gallagher, University of Central Florida, USA.

Prof. Axel Honneth, Johann-Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main, Tyskland.

Prof. Piet Hut, Institute for Advanced Study, Princeton, USA.

Prof. Eduard Marbach, Universität Bern, Schweiz.

Prof. Jean Petitot, EHESS/CREA, Paris, Frankrig.

Prof. Louis Sass, Rutgers University, USA.

Prof. Galen Strawson, University of Reading, UK.

Prof. emeritus Michael Theunissen, Freie Universität Berlin, Tyskland.

Derudover samarbejder centeret med en lang række andre institutter og forskningscentre, herunder Afdeling for Systematisk Teologi, KU; Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, KU; Søren Kierkegaard Forskningscenter, KU; Danmarks Grundforskningsfonds Center for Funktionelt Integreret Hjernevidenskab, Aarhus Universitet; Dansk Institut for Internationale Studier, Afdeling for Holocaust- og Folkedrabsstudier; Centrum för Teologi och Religionsvetenskap, Lunds universitet, Sverige; Psychiatrische Klinik, Universität Heidelberg, Tyskland. Systematische Theologie, Philipps-Universität Marburg, Tyskland; Institut für Hermeneutik und Religionsphilosophie, Universität Zürich, Schweiz; Département universitaire de psychiatrie adulte, Université de Lausanne, Schweiz; Dept. of Philosophy, University of Warwick, UK; Dept. of Human Genetics, University of Yale, USA; Dept. of Neuropsychiatry, UCLA, USA; Dept. of Philosophy, University of Central Florida, USA; CREA, Paris, Frankrig; Dept. of Philosophy, University of California, Berkeley, USA; Dept. of Philosophy, University of Toronto, Canada.

Centerleder Dan Zahavi

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	0,00	1,56	1,56
DVIP	0,00	0,06	0,06
STIP	0,00	1,11	1,11
TAP	0,00	0,93	0,93
Årsværk i alt	0,00	3,67	3,67
Løn med årsværk	0,00	1.464,46	1.464,46
Løn uden årsværk	0,00	304,84	304,84
Øvrig drift	0,37	1.446,03	1.446,40
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>0,37</i>	<i>3.215,33</i>	<i>3.215,70</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Ekstern

Cermolacce, Michel René Joseph; forskningsassistent.

Grünbaum, Thor; ph.d.-studerende.

Käll, Lena Sofia Louisa; ph.d.-studerende.

Overgaard, Søren; postdoc.

Thalbitzer, Jørgen; ph.d.-studerende.

Welz, Claudia; postdoc.

Zahavi, Dan; professor.

Fondsbevillinger*Danmarks Grundforskningsfond*

– Center for Subjektivitetsforskning (Dan Zahavi) kr. 2.550.000.

NordForsk

– Nordforsk: Consciousness and the Philosophical tradition(s) (Dan Zahavi) kr. 62.900.

Publikationer

- Arnfred, S.M., Hemmingsen R.P., Parnas, J.: Delayed early proprioceptive information processing in schizophrenia. *British Journal of Psychiatry* 189, s. 558-559. 2006.
- Cederberg, C.: Levinas' platonisme. *Slagmark* 45, s. 73-88. 2006.
- Grünbaum, T.: R. Ingarden's theory of schematized profiles: A dynamic version. *Nordisk Estetisk Tidsskrift/ The Nordic Journal of Aesthetics* 32, s. 36-47. 2005.
- Grünbaum, T.: Awareness of action: In defence of a perceptual account. 232 s. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, 2006.
- Grünbaum, T.: Forord. *Kultur og Klasse* 101, s. 7-12. 2006.
- Grünbaum, T.: Handling i narratologien, litteraturen og livet. *Kultur og Klasse* 101, s. 122-138. 2006.
- Grünbaum, T., Hansen, N.G.: (eds.). *Subjektivitet og Narratologi. Kultur og Klasse* 101, 211s. 2006.
- Hansen T., Hemmingsen R.P., Wang, A.G., Olsen L., Timm, S., Soeby, K., Jakobsen, K.D., Fenger, M., Parnas, J., Rasmussen H.B., Werge, T.: Apolipoprotein D is associated with long-term outcome in patients with schizophrenia. *The Pharmacogenomics Journal* 6/2, s. 120-125. 2006.
- Jakobsen, K.D., Frederiksen, J.N., Hansen T., Jansson, L.B., Parnas, J.: Reliability of clinical ICD-10 schizophrenia diagnoses. *Nordic Journal of Psychiatry* 59/3, s. 209-212. 2005.
- Jakobsen, K.D., Frederiksen, J.N., Parnas, J., Werge, T.: Diagnostic agreement of schizophrenia spectrum disorders among chronic patients with functional psychoses. *Psychopathology* 39/6, s. 269-276. 2006.
- Kidd K.K., Pakstis A.J., Grigorenko, E.L., Kajuna, S.L.B., Karoma, N.J., Kungulilo S., Kim, J-J., Lu R.B., Odunsi A., Okonofua F., Parnas, J., Schulz, L.O., Zhukova O.V., Kidd J.R.: Developing a SNP panel for forensic identification of individuals. *Forensic Science International* 164, s. 20-32. 2006.
- Käll, L.S.L.: Traces of Otherness. i: Sex, Breath and Force, Sexual Difference in a Post-Feminist Era s. 49-59. E. Mortensen (ed.). Lexington Books, 2006.
- Morup, M., Hansen L.K., Herrmann, C.S., Parnas, J., Arnfred, S.M.: Parallel Factor Analysis as an exploratory tool for wavelet transformed event-related EEG. *Neuroimage* 29/3, s. 938-47. 2006.
- Overgaard, S.: »Incarnality« and Metontology: A reply to Frank Schalow. *Journal of the British Society of Phenomenology* 37, s. 92-94. 2006.
- Overgaard, S.: Being There: Heidegger's Formally Indicative Concept of Dasein. *The New Yearbook for Phenomenology and Phenomenological Philosophy* 5, s. 145-163. 2005.
- Overgaard, S.: Transcendental Phenomenology and the Question of Transcendence: A Discussion of Damian Byers's Intentionality and Transcendence. *The New Yearbook for Phenomenology and Phenomenological Philosophy* 5, s. 377-388. 2005.
- Overgaard, S.: Inside Phenomenology. A reply to Damian Buyers. *The New Yearbook for Phenomenology and Phenomenological Philosophy* 5, s. 398-404. 2005.
- Overgaard, S.: The Problem of Other Minds: Wittgenstein's Phenomenological Perspectives. *Phenomenology and the Cognitive Sciences* 5/1, s. 53-73. 2006.
- Richter, C.: Gottesbilder – Menschenbilder. Zur Transformation normativer Instanzen. i: Beiträge zu einer aktuellen Anthropologie s. 427-442. Hans-Rainer Duncker (ed.). Steiner, Stuttgart 2006.
- Sørensen, H.J., Mortensen E.L., Parnas, J., Mednick S.A.: Premorbid neurocognitive functioning in schizophrenia spectrum disorder. *Schizophrenia Bulletin* 32/3, s. 578-583. 2006.
- Tosic, M., Ott, J., Barral, S., Bovet P., Deppen, P., Gheorghita, F., Matthey, M.L., Parnas, J., Preisig, M., Saraga, M., Solida, A., Timm, S., Wang, A.G., Werge, T., Cuenod, M., Quang, D.K.: Schizophrenia and oxidative stress: Glutamate cysteine ligase modifier as a susceptibility gene. *American Journal of Human Genetics* 79/3, s. 586-592. 2006.
- Vollmer-Larsen, A., Jacobsen, T.B., Hemmingsen R., Parnas, J.: Schizoaffective disorder – The reliability of its clinical diagnostic use. *Acta Psychiatrica Scandinavica* 113, s. 402-407. 2006.
- Welz, C.: Rupture, Renewal and Relations: Rosenzweig and Levinas on Co-Presence. *Jahrbuch für Religionsphilosophie* 5, s. 69-96. 2006.
- Welz, C.: Review of: Rick Anthony Furtak, *Wisdom in Love: Kierkegaard and the ancient Quest for Emotional Integrity. Ars Disputandi. The Online Journal for Philosophy of Religion* 6. 2006.

Uden for fakulteterne

Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere (SKT)

Ledelse pr. 1.8.2006

Skolen ledes af skolechef (konst.), tandlæge, ph.d., exam.int.pæd. Sten Wienberg Nørmark. Skolerådet består af Sten Nørmark (formand), undervisningsassistent, tandplejer Rikke Friis-Pedersen, undervisningsassistent, tandplejer Sanne Christensen, faglærer, klinikassistent Jenny Meyer, faglærer, klinikassistent Susanne Linneballe, klinikassistent Elisabeth Fuchs, tandplejerstuderende John P. Bach og tandplejerstuderende Omid Mohammadi.

Organisation

Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere (SKT) blev oprettet i 1972 og indgik i 1992 som en del af Københavns Universitet samtidig med tandlægeskolen. I 1996 blev SKT organisatorisk adskilt fra tandlægeskolen og det Sundhedsvidenskabelige Fakultet (SVF) og knyttet direkte til Københavns Universitet som en særlig administrativ enhed. Skolen styres efter et af Undervisningsministeriet i 1996 godkendt styrelsesregulativ.

Skolens formål er at uddanne tandplejere og klinikassistenter i overensstemmelse med de til enhver tid gældende bestemmelser herom, og skolen kan endvidere medvirke ved efteruddannelse af disse grupper.

Skolen ledes af en skolechef under ansvar over for rektor i samarbejde med et skoleråd, et undervisningsudvalg for tandplejeruddannelsen og et uddannelsesudvalg for klinikassistentuddannelsen. Koordinationen mellem de forskellige odontologiske uddannelser sker på grundlag af samarbejdsaftale mellem SKT og Tandlægeskolen samt et i de seneste år hvilende koordinationsudvalg.

SKT betjenes i administrative anliggender af universitetets fællesområde.

Adresse

Panum Institut
Nørre Allé 20
2200 København N
Telefon 35 32 68 52
Fax 35 32 68 79
skt@odont.ku.dk
www.skt.ku.dk

Skolechefens årsberetning

Søgningen til både tandplejeruddannelsen og klinikassistentuddannelsen er stadig høj i forhold til antallet af uddannelsespladser. I 2006 var der et fald på ca. 25 % i antallet af ansøgere til tandplejeruddannelsen, men der er stadig mere end tre gange så mange ansøgere som studiepladser.

Tandplejeruddannelsen fik med tildelingen af en bevilling til klinikdrift og klinisk undervisning fra 2005 mulighed for igen at arbejde med et budget i balance, og årets regnskab blev afsluttet positivt som følge af en stigning i antallet af studenterårsværk ('STÅ'er') til det højeste i uddannelsens historie.

Den organisatoriske placering af SKT har fortsat været

på dagsordenen i 2006. Skolen er organisatorisk knyttet til Københavns Universitet, men har i samråd med universitetet sendt en foreløbig anmodning til Undervisningsministeriet om optagelse i CVU-Øresund som samlet skole med begge sine uddannelser. Tilbagemeldingerne er positive, men en udvikling i beslutningsprocessen afventer stadig afklaringer vedr. de mellemlange videregående sundhedsuddannelser i fremtiden samt af udgifterne i forbindelse med SKT's fysiske placering.

Skolen færdiguddannede i 2006 i alt 183 klinikassistenter og 47 tandplejere. Samlet budget var ca. 43,6 mio. kr. inkl. samtlige taxametre til begge uddannelser.

Fysiske rammer

SKT har til huse i Panum Institutet, hvor skolen har et selvstændigt klinikafsnit. Skolen deler undervisningslokaler og en række fællesfaciliteter med bygningens øvrige uddannelser og råder over ca. 2.400 m² nettoareal på Panum inklusiv klinikken, lokaler fælles med Odontologisk Institut samt forbrug af fælles undervisningslokaler.

Arealet er imidlertid i underkanten af skolens behov med ca. 100 ansatte og ca. 400 studenter/elevårsværk, og der har i 2006 været store problemer med at få et tilstrækkeligt antal undervisningslokaler på Panum specielt til klinikassistentuddannelsen. Problemerne har været så udtalte, at skolen også i 2006 har måttet leje 250 m² i Fensmarks-gade til dele af sekretariatet samt undervisning af klinikassistentelever.

SKT har deltaget i udarbejdelsen af en plan for udskiftning af alt det mere end 20 år gamle udstyr på klinikkerne sammen med Odontologisk Institut og de tilsvarende institutioner ved Århus Universitet. Planen er via universiteternes rektorer sendt til Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, og der foregår fortsat en dialog med henblik på at finde en finansiering af udskiftningen. Planen inkluderer en elektronisk patientjournal inkl. digital røntgenbilledebehandling, som er blevet etableret i 2006, men først forventes at være i fuld funktion primo 2008.

Personaleforhold

Grundet stramme budgetter har skolen i 2006 været nødsaget til kun at besætte vakancer og barselsvikariater i et vist omfang. Skolechef Merete Vigild forlod SKT 1. august 2006 for at gå på efterløn. Merete Vigild ydede i mere end seks år som skolechef en succesrig og uvurderlig indsats for at få skolens økonomi i balance på en fagligt forsvarlig måde. Hun var primus motor i at skabe et både konstruktivt og positivt arbejdsmiljø, som blev beundret uden for huset, samtidig med at hun styrkede uddannelsernes faglighed og respekt indadtil og udadtil. Indtil stillingen bliver genbesat, er Sten Wienberg Nørmark konstitueret som skolechef.

Tandplejeruddannelsen

Uddannelsen er en 2 1/2-årig videregående sundhedsuddannelse. Den består af teoretisk, praktisk og klinisk undervisning på skolen og giver ret til selvstændig virksomhed som tandplejer (Lov om autorisation af sundhedspersoner og om sundhedsfaglig virksomhed, 2006).

Formålet med tandplejeruddannelsen er, at de studerende opnår teoretiske kundskaber, fagetisk og -kritisk holdning samt praktiske færdigheder, som kvalificerer dem til selvstændigt at varetage tandplejerens sundhedsfremmende, sygdomsforebyggende og terapeutiske opgaver i over-

ensstemmelse med skiftende samfundsbehov (Bekendtgørelse nr. 773 af 22. august 1996, § 1 stk. 1).

I februar 2006 dimitterede 47 tandplejere, og i august blev der optaget 68 nye tandplejerstuderende med en optagelseskvotient i kvote 1 på 8,3. I alt var 180 studerende indskrevet på uddannelsen pr. 1. oktober 2006.

Via Erasmus/Sokrates-programmet har skolen igennem sine bi- og multilaterale aftaler haft samarbejde med Amsterdam og Presov. Udvekslings- og uddannelsessamarbejdet fortsætter i Nordplusregi med tandplejeruddannelsen i Stockholm og Oslo. Skolen har haft besøg fra tandplejeruddannelser i Sverige og Norge og har været på studiebesøg i Norge.

Studievejleder: undervisningsassistent, tandplejer Sanne Christensen.

Klinikassistentuddannelsen

Med henvisning til Lov om erhvervsuddannelser mv. har Undervisningsministeriet under visse betingelser godkendt, at SKT meddeler den obligatoriske undervisning i Erhvervsuddannelsen til tandklinikassistent (EUKA). Uddannelsen er normeret til 3 år vekslende mellem skole og praktik på et godkendt praktiksted.

Uddannelsens formål er, at eleven gennem skoleundervisning og praktikuddannelse opnår kompetence som tandklinikassistent (bekendtgørelse nr.: 355 af 17. maj 2005 om uddannelse til tandklinikassistent med tilhørende vejledning nr. 9481 af 3. juni 2005 til bekendtgørelsen om tandklinikassistent).

SKT har som konsekvens af erhvervsuddannelsesreformen (Reform 2000) indgået samarbejdsaftale med Teknik- og Serviceskolen (TeSe) for at kunne udbyde grundforløbet i serviceindgangen for de målrettede elever mod Tandklinikassistentuddannelsen. SKT har indgået en samarbejdsaftale med Odense Tekniske Skole om visse valgfri specialefag samt med Københavns Tekniske Skole og TEC om de uddannelsesrettede områdefag (URO-fagene).

Sammen med det Faglige Udvalg for Tandklinikassistentuddannelsen (FUTKA) udsteder skolen et uddannelsesbevis til elever, der har gennemført den samlede skole- og praktikuddannelse.

Der blev i 2006 indgået 340 praktikaftaler og udstedt 183 uddannelsesbeviser.

Skolen havde tilforordnet ledende tandlæge Ruth Højgaard Pedersen og faglærer Jenny Meyer til Det lokale Uddannelsesudvalg, hvis medlemmer, udpeget af organisationerne, var: Birgitte Madsen (HK), Henrik Lytsen (DTF) og Gitte P. Jensen (HK).

Skolen har været på studiebesøg ved klinikassistentuddannelsen i Holland.

Uddannelses- og erhvervsvejledere: Faglærer, tandklinikassistent Bente Bernth og faglærer, tandklinikassistent Marianne Jungsted.

Skolepraktik (SKP)

Skolen udbyder skolepraktik for elever, der ikke har kunnet opnå en ordinær praktikaftale på arbejdsmarkedet, og som i øvrigt opfylder bestemmelserne herom.

Skolen modtog i 2006 i alt 103 elever til SKP, hvis praktiske del finder sted på Panum Institutets tandklinikker og ved virksomhedsforlagt undervisning. Ca. 50 % af SKP-eleverne opnåede en ordinær praktikaftale inden for 6 måneder, og kun 10 % fik ingen praktikaftale, men færdiggør SKP-tiden på skolen.

Klinisk virksomhed

SKT driver en klinik med 33 klinikstole til patientbehandling ved tandplejeruddannelsen og med 12 stole ved klinikassistentuddannelsen (øvelser).

I 2006 behandlede de tandplejerstuderende i alt 3.800 patienter. Klinikken har tilknyttet en klinikleder (ledende tandlæge), ét tandlæge-årsværk, 7 1/2-årsværk undervisningsassistenter (autoriserede tandplejere) og 7 1/2-årsværk TAP (klinik-TAP).

Faglige og administrative hverv

Anette Monrad er valgt ind i bestyrelsen for DAN-EURASHE.

Konsulent- og rådgivervirksomhed

Ruth Højgaard Pedersen, medlem af Tandlægenes Nye Landsforenings kursusudvalg.

Ruth Højgaard Pedersen, medlem af arbejdsgruppen vedr. Pædagogik i 'Diplomuddannelsen i Oral Helse'.

Sten W. Nørmark, konsulent for Direktoratet for Sundhed, Grønland, vedrørende uddannelse og efteruddannelse af kigutigissaasoq (grønlandsk tandplejer) samt faglig koordinator og ansvarlig for uddannelsens indhold. Herunder: Kursusgiver ved 1-ugeskursus, august 2006, Nuuk.

Anette Monrad, Kursusgiver ved 1-ugeskursus for kigutigissaasoq-elever, august 2006, Nuuk.

Jenny Meyer, Nina Struve, Doris Lukowski-Nielsen, Kursusgivere ved 1-ugeskursus for klinikassistenter, august 2006, Nuuk.

Kongresser og symposier

Sten W. Nørmark, foredrag ved Københavns Kommunale Børne-/ungdomstandplejes efteruddannelseskursus, 28. januar 2006: "Fluor og tandsundhed: Hvor står vi i dag?"

Ruth Højgaard Pedersen, deltaget i Erhvervsskolernes Servicekonference, 28. februar-1. marts 2006.

Sten W. Nørmark og Ruth Højgaard Pedersen, deltaget i TNL's årskonference for ledere i den kommunale tandpleje, Nyborg, 29.-31. marts 2006.

Ruth Højgaard Pedersen og Sten W. Nørmark, deltaget i TNL's efterårskursus for tandlæger, København, 16.-17. november 2006.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Ruth Højgaard Pedersen, deltaget i forskningsprojektet "En prospektiv klinisk evaluering af klasse I og II plastrestaureninger i permanente tænder på unge i Københavns Kommune".

Anette Monrad, International koordinator i relation til

internationalt kontor/KU og i relation til EU-støtteprogrammer og deraf afledte aktiviteter, bl.a. studenter- og lærerudvekslinger, bi- og multilaterale projekter etc.

Sten W. Nørmark, koordinator for NORDPLUS-udvekslingsnetværket mellem tandplejeruddannelserne i Stockholm, Oslo og København samt for skolens samarbejde med alle nordiske tandplejerskoler. Herunder deltagelse i: Nordisk möte för lärara ved tandhygieninstutbildning, Jönköping, 4.-5. maj 2006, sammen med Sanne Christensen.

Publikationer

Isaksson R, Henriksen BM, Vigild M.: Får de ældre relevant professionell tandvård? Pp 161-76 i: Holmstrup P (ed.): Odontologi 2006. Nordisk Odontologisk Årbog. Munksgaard Danmark, København 2006

Teglers PT: Uddannelsesproblemer for tandklinikassistentelever? Tandlægebladet 2006;110:234-6

Skolechef (konst.) Sten Wienberg Nørmark

Dansk-Islandsk Fond

Fonden er oprettet ved kgl. stadfæstet fundats af 15.03.1920 i henhold til Forbundsloven af 30.11.1918 i forbindelse med Islands selvstændighed. Fundatsen ændret ved kgl. stadfæstelse 07.02.1951 efter Forbundslovens ophævelse. Efter fundatsen er fonden henlagt til Københavns Universitet.

Fondens formål er: 1) At styrke den åndelige forbindelse mellem Danmark og Island. 2) At fremme islandsk forskning og videnskab. 3) At støtte islandske studerende.

Der foretages to uddelinger årligt, i juni og december.

Bestyrelse

Fondens bestyrelse består af fem medlemmer. To er udpeget af Undervisningsministeriet: specialkonsulent Steen Harbild, Undervisningsministeriet, og lektor, mag.art. Erik Skyum-Nielsen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, tre er udpeget af konsistorium ved Københavns Universitet: docent, dr.scient. Asger Ken Pedersen, Geologisk Museum, lektor, cand.scient. Hans Jørgen Nielsen, Institut for Statskundskab og lektor, cand.mag. Peter Springborg, Den Arnamagnæanske Samling, Nordisk Forskningsinstitut (formand).

Fondens sekretær er Inga Harðardóttir.

Adresse

Dansk-Islandsk Fond
Sankt Annæ Plads 5
1250 København K
Telefon 33 14 82 76 (onsdag 10-13)
danskislandskfond@mail.dk

Formandens årsberetning

I 2006 indkom 40 ansøgninger, 17 opnåede støtte. I alt uddelt 56.000 kr.

Til styrkelse af den åndelige forbindelse mellem Danmark og Island bevilgedes 23.000 kr. til flg. formål: Galleri Signe Vad, udstilling af islandske kunstnere i Danmark. Ribe Museum, forskningsprojekt. Medievidenskabsstuderende ved Aarhus Universitet Karina Villumsen, Casper Dal, Nomi Kjærgård og Hannah Oxenvad, eksamensprojekt. Søren Agerskov Madsen, studieophold i Island. Adriana Maria Heijnen, forskningsprojekt.

Til islandske studerende i Danmark bevilgedes i alt 33.000 kr.: Ásta Sigríður Fjeldsted, Breki Karlsson, Daði Halldórsson, Funi Sigurðsson, Hjördís Ósk Atladóttir, Hjörtur Þorbjörnsson, Narfi Þorsteinn Snorrason, Ragnar Ingi Jónsson, Sif Sveinsdóttir, Sigríður Hrönn Guðbjartsdóttir, Sonja Steinsson Þórisdóttir, Trausti Björgvinsson.

Formand Peter Springborg

